ΓΑΛΗΝΟΥ Δ́

GALENI LIBRORVM PARS QVARTA, QVORVM INDICEM VIII. PAGINA CONTINET.

Ne quis alius impune, aut Venetiis, aut usquam locorum hos Galeni libros imprimat, & Clementis VII. Pont. Max. & Senatus Veneti decreto cautum est.

ANDREAS ASVLANVS REVERENDISSIMO ANTISTITI BRVNDVSINO, OPTIMO ET DOCTISSIMO HIERONYMO ALEANDRO FELICITATEM.

q Vantum literæ honestæq; disciplinæ dignitatis & usus afferant uitæ hominum, quanto'ue studio illæ ipsæ mortalibus expetendæ, si uetera desint exempla, tu certe unus esse argumento poteris, nihil illis aut honestius & fructuosius, aut à nobis expetendum magis. Nam cum ab ineunte ætate tua, id quod de te prædicantes accepi doctissimos uiros, omne tuum studium & operã in his adipiscendis collòcasses, sic breui ꝑfecisti in omni literarum genere, ut iam tum penè adolescens dignus amplissima quaq; laude uiderere. Nec tu diuino quodam ingenio, pertinaciq; studio eorum frustratus es opinionem. quippe qui latinis non contentus & græcis, in quibus maxime iam excelleres, adiecisti animum ad hebrea quoq; perdiscenda, ut si fieri posset Christianæ rei quandoq; ex hoc tuo studio aliquid adiumenti, & opis accederet. Et quoniam excellens uirtus angustis terrarũ finibus includi non potest, felici sanè auspicio de Galliis adeundis consilia inisti: qua sanè profectione tua non multo post fama illustrior, & celebrior apud exteros etiam est tibi cõparata. Sic enim existimes uelim, quod ipsos Gallos libentissime prædicantes audire soleo, quicquid bonarum literarum hodie apud Celtas efflorescat, quicquid illis in nostratibus literis nitoris & elegantiæ quæsitum hac tempestate sit, id ipsum tibi acceptum ferre, ut nihil hodie apud illos Aleandri nomine clarius, aut amantius habeatur. Et sanè, ut est genus hominum, uirtutum amans & artium, sic in te honestando certarunt omnes, ut non solum authoritatem & famam immortalem tibi apud eos compararis, uerũ etiam uirtutis amplissima merita cõsecutus sis tuæ. Quare cum apud illos honestissime complures annos efflorescere, repetente Italia suo quodam iure quod ipsa tibi dederat ueluti τὰ θρεπτήρια Romam profectus Principis Leodiensis orator, Leoni Põtifici Decimo sic ab initio ꝓbatus es, ut ille sua ueluti prærogatiua te nihil minus, quàm tale quid expectãtem, inter primos familiares allegerit: qua laude nõ uideo quid tibi illustrius, aut gloriosius accidere potuisset: siquidẽ Pontifex ipse Max. hoc iudicio, hac literatura, hac rerũ experiẽtia, hac augusta dignitate ultro te in amicitiã inuitarit, acceperit, interq; familiarissimos statim asciuerit. sed cur ille nõ asciscerer? qui parẽ à se tibi inuẽtum esse fateret̃ neminẽ: ut naturæ ingeniiq; dotes admiratus tui, oĩumq; rerũ peritiã, iure plurimũ tibi detulisse hoc noĩe uideri possit, Pontifex omniũ, quos ætas nr̃a uiderit, uere maximus, & sapiẽtissimus. Qui sanè si diutius uixisset, te, quod perlibenter pollicebatur, amplissimis honestasset honoribus. successit mox illi Adrianus, atq; ab eo Clemens. vii. quorum alter in ipso Imperii sui limine consumptus, nullum de se posteris indicium uirtutis, aut iudicii maioris approbare potuit: alter uero sic ab initio te complexus est, ut ultro tibi Brundusinam Pontificiam dignitatem obtulerit. Quod sapientissimi Pontificis iudicium eo tibi gratius & iucundius esse debet, ꝙ hac ipsa ætate, etiam qui ambiant per summam gratiam, non facile hæc ipsa consequantur. Sed quid ego hæc mirer? aut longius exequar? cum excellens hæc uirtus tua non aliis certe aut testimoniis,

aut præmiis ornari debuerit. Fruere igitur hac ipsa tua meritissima gloria. fruere tot Principum uirorum suffragiis. fruere tot doctrinæ præstantissimæ tuæ muneribus. & posteritati testimonium hoc de te præbe, etiam iniquissimis temporibus uirtutem alicuius excellentem probari, clarescereq; posse. Nos interim ut tuos esse perpetuo memineris, opto: qui cum in Aldi nomen, & hæreditariam excudendi libros industriam uenerim: sciremq; ab Aldo te, & uicissim abs te Aldum, ut uirum optimum, & de literis optime meritum, summa pietate cultum, non potui hanc ipsam eius in te animi propensionem non retinere. Quod uti tibi posterisq; testatum relinquerē, προσφώνησα tibi Galeni medici omnium clarissimi monimēta nō pauca, Quartū scilicet eius medicæ artis τόμον: ut cum alia Clementi Pontifici uere clementissimo, alia Mathæo Giberto antistiti omniū qui hodie sunt, quiq; unq̃ fuere, & fortasse qui futuri sunt, optimo, sanctissimoq;: alia Alberto Carporum Principi nobilissimo & doctissimo, deq; nobis optime merito dicata leges: te quoq; ī hoc ipso albo adscriptum esse delectet. Nam Galenus ipse certo scio, si quis est manium sensus, uoluptatem hanc multo maximam capiet: non solum ꝙ à situ temporisq; obliuione nostra opera ueluti uindiciis liberalibus est adsertus: sed ꝙ & sub uestro patrocinio ueluti nūquam intermorituris Geniis in lucem prodeat. Vale Asulanorum tuorum memor.

CLEMENS PAPA VII.

DILECTI filii salutem & apostolicam beñ. Exponi nobis nuper fecistis uos ad imitationem quondam Aldi Manutii Pii, Romani, cuius impressoriæ artis successores estis: nouos quotidie libros, tam græcos, q̃ latinos eisdem met characteribus, quorum ipse Aldus primus inuentor & author fuit: cura & impensa uestra impressos in lucem edere, ac per eos publicæ utilitati non parum consulere: Nunc uero Galeni medici opera omnia græca imprimi curare: ex quibus propter eximiam frugem, & singularem doctrinam in illis contentam, medicinæ ars humano generi ualde necessaria, plurimum iuuari, atq; illustrari posset: ac in animo habere, diligentem operam adhibere, ut Hippocratis principis medicorum ac Pauli Eginitæ, necnon Aëtii, & Oribasii insignium Græcorum medicorum opera nunq̃ hactenus impressa, q̃emẽdatissime imprimantur: desiderareq;, ne de laboribus uestris, quos ad communem hominum utilitatem suscipitis: alii speratos a` uobis fructus auferant, per nos oportune prouideri. Nos ad officium nostrum pertinere putantes omnia procurare, quibus bonæ artes temporibus nostris maxime floreant: illarumq; fautores ad noua semper excogitanda, & studiosis publicanda iustis gratiarum prærogatiuis alliciantur, & inuitentur. Et propterea desiderio uestro, qui bono publico non sine magnis laboribus, & impensis studere non desistitis: ne ab aliquibus iusto, & honesto lucro defraudemini, annuere uolentes, Vniuersis & singulis cuiuscunq; dignitatis, gradus, & cõditionis existant: sub excõmunicationis latæ sententiæ, nostris uero & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subditis, præterea etiam mille ducatorum pœna, pro una tertia parte Fabricæ Basilicæ Principis apostolorum de Vrbe, pro altera uobis, pro reliqua uero Iudicibus seu officialibus, qui præsentium executores fuerint, applicandorum: tenore præsentium committimus, & mandamus, ne dicti Galeni & aliorum medicorum Græcorum opera per uos impressa uel imprimenda infra decem annos, postq̃ impressa fuerint, imprimere, seu imprimi facere, aut quoquomodo uendere, siue uendi facere præsumant. Mandantes in uirtute sanctæ obedientiæ auditori cameræ apostolicæ, & Vrbis nostræ gubernatori, necnon Senatori, ac omnibus & singulis aliis gubernatoribus, ac magistratibus & officialibus nostris quibuscunq;, ut a` uobis, seu uestris agentibus in præmissis & circa ea requisiti, contra eos, qui dicta opera contra præsentium tenorem impresserint, seu imprimi fecerint, aut uendiderint, seu uendi fecerint, ad declarationem incursus dictæ pœnæ procedant, & pœnam ipsam pecuniariam a` quibus exigenda erit, irremissibiliter exigant, ac alia faciant, & exequantur in præmissis quomodolibet necessaria, uel oportuna: Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Volumus autem præsentiũ literarum nostrarum transumptis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati ecclesiastici munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extra adhiberi, quæ præsentibus originalibus adhiberetur, si exhibitæ forent uel ostensæ. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisq; contrariis quibuscunq;. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo piscatoris. Die. XXVII. Ianuarii. MDXXV. Pont. Nostri Anno Secundo.

Be. El. Rauenñ.

A tergo.

Dilectis filiis Andreæ de Torresanis de Asula, & hæredibus quondam Aldi Manutii Ro. in Ciuitate Venetiarum commorantibus.

ΝΟΘΑ.

Libri Galeno adſcripti.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΛΕΒΟΤΟΜΙΑΣ ΠΡΟΣ ΕΡΑΣΙΣΤΡΑΤΟΝ.

Ξιον εἶναί μοι δοκεῖ, ζητήσεως οὐ σμικρᾶς, τί δή ποτε καὶ τἆλλα τῆς τέχνης ἱκανὸς ὢν ὁ Ἐρασίστρατος, κἀν τοῖς σμικροτάτοις οὕτως ἐπιμελής, ὥστε καὶ λαχάνων τινῶν καὶ καταπλασμάτων ἑψήσεις γράφειν, ἐφ' ὧν ἤρκεσεν ἂν ἑτέρῳ πρὸς ὅτι συμφέρει μόνον εἰπόντι, τὸν τρόπον τῆς σκευασίας παραλιπεῖν, ὡς οὐδὲν μέγα καὶ αὐτὸν τινὶ τῶν ἐντυγχανόντων ἐξευρεῖν, ἐν οὕτως ἰσχυρῷ καὶ μεγάλῳ βοηθήματι τῇ φλεβοτομίᾳ, καὶ οὐδενὸς ἧττον τῶν δραστικωτάτων εὐδοκιμοῦντι παρὰ τοῖς πρεσβυτέροις αὐτοῦ, λόγον οὐδένα πεποίηται. σχεδὸν γὰρ οὔτε τοὔνομα τῆς φλεβοτομίας ἔστιν εὑρεῖν ἐν οὐδενὶ συγγράμματι, πλὴν ἅπαξ ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς ἐπιμνησθέντος αὐτοῦ, καὶ ταῦτ' ἐν παρέργῳ μᾶλλον, ὡς ἄν τῳ δόξειεν, ἢ μετά τινος ἀξιολόγου σπουδῆς. μάθοις δ' ἂν ἐξ αὐτῆς τῆς ῥήσεως ἐχούσης ὧδε. ἀποδέσεις δὲ ποιεῖσθαι παρά τε τὰς μασχάλας καὶ τοὺς βουβῶνας, μὴ ὥσπερ ἔνιοι τῶν μνημονευόντων τὰς θεραπείας, οὐδὲν παρακολουθοῦντες αἵματος χάριν ταῦτα ποιοῦνται, ἀλλ' ἀποπιέζονται ἱκανῶς τοῖς δεσμοῖς. ἐν γὰρ τοῖς ἀποδουμένοις μέρεσι τοῦ σώματος πλεῖον αἷμα ἀπολαμβάνεται. δηλοῖ δὲ ἥ τε διάτασις τῶν φλεβῶν, καὶ ἡ φλεβοτομία. πολὺ γὰρ πλεῖον ῥεῖ, ὅτε ἀποδεθῇ τὸ φλεβοτομούμενον μέρος τοῦ σώματος. ἐπὶ δὲ τῆς ἀναγωγῆς τοῦ αἵματος πλεῖστον ἀπολαμβάνεται τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς ἀποδέσεως, ἔν τε τοῖς σκέλεσι καὶ τοῖς βραχίοσιν. ἐλάσσονος γὰρ γινομένου τοῦ περὶ τὸν θώρακα καὶ ἐλαφροτέρα ἔσται ἡ ἀναγωγή. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο βούλονται ποιεῖν καὶ οἱ φλεβοτομοῦντες τοὺς ἀνάγοντας τὸ αἷμα. ἀλλὰ πολὺ βέλτιον ὁ Χρύσιππος, οὐ μόνον τὸ παρὸν ἐπιβλέπων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιφερομένου κινδύνου φροντίζων. ἐχόμενος γὰρ τοῦ περὶ τὴν ἀναγωγὴν ὁ κατὰ τὴν φλεγμονὴν κίνδυνος, ἐν ᾧ προσφέρειν μὲν οὐ ῥᾴδιον, φλεβοτομηθέντι δὲ καὶ πολλὼ χρόνον ἀσιτήσαντι κίνδυνος ἐκλυθῆναι, ὁ δὲ τὴν ἐνυπάρχουσαν ῥοπὴν ἐν τῷ σώματι κατεργασάμενος εἰς τόπους ἀλύτους μετασκευασάμενος, καθ' ὃν καιρὸν ὁ τῆς ἐκλύσεως κίνδυνος. ὅταν δὲ οὕτως παραλλάξῃ ἐξ ἑτοίμου. ταῦτ' ἤδη χρώμενος, καὶ μὴ προσφέρειν ἀναγκαζόμενος ἄκρως περιττὸς τῇ διανοίᾳ καὶ ἄξιος ἐπαίνου, καὶ δι' ὅλου ἀκολουθῶν αὐτὸς ἑαυτῷ. ὅτι μικρὰ ταῦτα, καὶ τὰ τυχόντα, καὶ οὔτε τῆς Ἐρασιστράτου περὶ τὴν τέχνην ἀκρίβειαν, οὔτ' αὐτοῦ τοῦ βοηθήματος τῆς δυνάμεως ἄξια, παντὶ δῆλον. εἰ μὲν μήτε παρ' Ἱπποκράτει, μήτε παρὰ Διοκλεῖ, μήτε παρ' Εὐρυφῶντι, μήθ' ὅλως παρ' ἄλλῳ μηδενὶ τῶν Ἐρασιστράτου πρεσβυτέρων ἦν εὑρεῖν βοήθημα γεγραμμένον, ἴσως ἄν τις ὑπενόησεν, εἰ μή πω τῆς χρήσεως εὑρημένης εἰ μὴ παρὰ τοῖς εὐδόξοις εὐδοκιμούσης, εὐλόγως αὐτὸν παραλιπεῖν. ἐπεὶ δὲ εὕροιντο ἄλλοι, καὶ πολλή τις χρῆσις ἤδη τοῦ βοηθήματος ἦν, οὐκ ἐφ' ἑνὸς μόνον, οὐδὲ τοῦ τυχόντος πάθους, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πλείστων τε καὶ ὀξυτάτων. οὕτως γὰρ ὁ Ἱπποκράτης γε αὐτός, ὁ τῶν καλῶν τῆς τέχνης ἁπάντων ἡμῖν ἡγεμών, οἵ τ' ἄλλοι παλαιοὶ φαίνονται χρώμενοι. τί δή ποτε παθὼν ὁ Ἐρασίστρατος ἠμέλησε τελέως τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ διεξελθεῖν λόγον. καὶ γὰρ ἀρεσκόμενον ἐχρῆν ἐπισημαίνεσθαι τοῖς πάθεσιν αὐτὸ πρὸς ἀναγράψαντα, καθάπερ τἆλλα βοηθήματα, καὶ ἀρεσκόμενον εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἀρέσκεται. ὁ δὲ τοσοῦτον ἀποδεῖ τὸν λόγον ὑποσχεῖν περὶ τῆς τοῦ βοηθήματος δυνάμεως, ὥστ' οὐδ' ὅτι χρηστέον ἢ μὴ χρηστέον ἐμήνυσεν, οὐδ' ὅλως ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι, ἣν ἔχει γνώμην, πλὴν ἅπαξ, ὡς εἶπον, ἐφ' ἑνὸς πάθους, καίτοι κἀξ αὐτῶν ὧν σιωπᾷ καταφορῶν αὐτοῦ τῆς γνώμης τὸ κεφάλαιον. οὐ γὰρ δὴ ἀρεσκόμενός γ' ἂν αὐτῷ παρέλιπεν, οὐδὲ τὰ μὲν σμικρὰ τῶν τοῖς πάθεσι συμφερόντων, γραφῆς ᾤετο δεῖσθαι. τὰ δ' οὕτω μεγάλα, δύνασθαί τινα καὶ χωρὶς τοῦ παρ' ἐκείνου μαθεῖν, αὐτὸν ἐξευρεῖν. ἡ δ' αἰτία δι' ἣν οὐκ ἐχρῆτο φλεβοτομίᾳ, τὸ μὲν ἀληθέστατον φάναι τάχ' ἄν τῳ δόξειε μαντείας δεῖσθαι. τί γὰρ ἄν τις εἰδείη πῶς Ἐρασίστρατος ἐγίνωσκεν ὑπὲρ ὧν αὐτὸς οὐδὲν ἐμνημόνευσε διεξοδικῶς; ὅμως δ' οὖν ἐτόλμησαν τινὲς ἀπομαντεύσασθαι τῆς γνώμης αὐτοῦ, καταφωροὶ δ' εἰσὶν ἁμαρτάνοντες οὐχ ἥκιστα ἐξ ὧν πρὸς ἀλλήλους διαφέρονται. δοκεῖ γὰρ αὐτῶν οὐδενὶ τὰ αὐτά, καὶ τὸ πάντων δεινότατον, ὅτι μὴ δ' αὐτοῖς τοῖς συμφοιτηταῖς μὲν τοῦ Ἐρασιστράτου, μαθηταῖς δὲ Χρυσίππου τοῦ Κνιδίου, οὐ περὶ δὴ πρώτου τὸ δόγμα τοῦτ' ἦν μὴ χρῆσθαι φλεβοτομίᾳ, οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ὁμολογεῖται περὶ τῆς Χρυσίππου γνώμης οὐδέν. ἀλλὰ τὰ μὲν ὑπό τε Ἀπολλοφάνους καὶ Στράτωνος εἰρημένα καταγέλαστα. καὶ γὰρ τὸ σχάσαι τὴν φλέβα δύσκολον εἶναί φασιν, καὶ τὸ διαγνῶναι, καὶ τὸ διαιρῆσαι τὴν ἀρτηρίαν αὐτήν, μετὰ δ' ἐν τούτῳ κακὸν ἀποβαίνει εἰ ἀντὶ φλεβὸς ἀρτηρίαν διαιρεῖσθαι συμβαίνει. καὶ ὅτι δείσας τις ἔθανεν. ὁ μὲν καὶ πρὸ τοῦ τμηθῆναι τὸ ἀγγεῖον, ὁ δὲ καὶ τμηθεὶς οὐκ ἀνεκομίσθη. καὶ ὅτι αἱμορραγήσέ τις ἀνεπισχέτως. τὰ δ' ὑφ' ἑτέρων λεγόμενα, τὰ μέν, ὅτι τοῦ μέτρου τῆς κενώσεως ἐστοχάσθαι χαλεπόν, ὥστε ἀναγκαῖον ἢ ἐνδεῶς κενώσαντι, μηδὲν εἶναι πλέον, ἢ τὸ σύμμετρον ὑπερβαλόντι, μεγίστην ἀκολουθῆσαι βλάβην. τί γὰρ ἂν ἀπόδεοι φασὶ σφαγῆς, ἄμετρος φλεβοτομία. τὰ δὲ ὅτι παρέμπτωσις τοῦ πνεύματος ἐκ τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὰς φλέβας γένοιτ' ἄν. ἀκολουθήσει γὰρ ἐξ ἀνάγκης κατὰ τὰς συναστομώσεις τοῦ αἵματος κενουμένου, τὸ πνεῦμα; τὰ δ' ὅτι τοῦ πάθους τῆς φλεγμονῆς ἐν ἀρτηρίαις συνισταμένου, περιττὸν ἐκκενοῦν τὰς φλέβας. τὰ δὲ τοιαῦτα, κἂν εἴ τινι ἔδοξεν εἶναι πιθανά, κατά γε τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν οὔτε πιθανὸν οὐδὲν ἔχει, καὶ ψευδῆ φανερῶς ἐστι. πολλῷ γὰρ ἂν ἦσαν πιθανώτεροι ταῦτα λέγοντες, ἅπερ ἑτέροις τισίν, ἐκ τῆς τῶν χυμῶν φύσεως ὁρμωμένοις, εἴρηται. καὶ τάχ' ἂν ἴσως καὶ δέοιτό τις πρὸς ἐκείνους λόγου πλείονος, ἀλλ' οὐ νῦν καιρός. εἰς μακρόν τε γὰρ οὕτω λόγου μῆκος ἐκπεσεῖν ἀνάγκη. καὶ

ἄλλως οὐδὲν κατεπείγει τὰ μήθ᾽ ὑπ᾽ Ἐρασιστράτου, μήθ᾽ ὑπ᾽ ἄλλου τινὸς τῶν Χρυσίππου μαθητῶν εἰρημένα
νῦν ἐπιχειρεῖν ἐξελέγχειν. ἄριστα οὖν μοι δοκῶ, διαθέσθαι τὸν λόγον, εἰ τἄλλα παραλιπὼν ἀπ᾽ αὐτῶν
ἀρξαίμην τῶν Ἐρασιστράτῳ δοκούντων. εἰρήσεται δ᾽ ὡς ἐνὶ μάλιστα διὰ βραχυτάτων. ἀρέσκει δὲ αὐτῷ
πνεύματος μὲν ἀγγεῖον εἶναι τὴν ἀρτηρίαν. αἵματος δὲ, τὴν φλέβα. σχιζόμενα δ᾽ ἀεὶ τὰ μείζω τῶν ἀγγείων
εἰς ἐλάττονα μὲν τὸ μέγεθος, ἀριθμὸν δὲ πλείω, καὶ πάντῃ τοῦ σώματος ἐνεχθέντα. μηδένα γὰρ εἶναι τόπον,
ἔνθα μὴ πέρας ἀγγείου κείμενον ὑπάρχει, εἰς οὕτω σμικρὰ πέρατα τελευτᾶν, ὥστε τῇ μύσει τῶν ἐσχά-
των στομάτων κρατούμενον ἐντὸς αὐτῶν ἴσχεσθαι τὸ αἷμα. καὶ διὰ τοῦτο καίτοι παρακειμένων ἀλλήλοις τοῦ
στόματος τοῦ τε τῆς φλεβὸς καὶ τῆς ἀρτηρίας ἐν τοῖς ἰδίοις ὅροις μένειν τὸ αἷμα, μηδαμόθι τοῖς τοῦ πνεύ-
ματος ἐπεμβαῖνον ἀγγείοις. μέχρι μὲν δὴ τοῦδε νόμῳ φύσεως διοικεῖσθαι τὸ ζῷον. ἐπεὶ δέ τις αἰτία βίαιος
10 ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας τὸ αἷμα μεταχεῖσθαι αὐτὸ, νοσεῖν ἀναγκαῖον ἤδη. αἰτίας δὲ καὶ ἄλ-
λας τινὰς καὶ οὐδεμιᾶς ἐλάττω τὸ πλῆθος εἶναι τοῦ αἵματος, ὑφ᾽ οὗ διατείνεσθαι μὲν τὸν χιτῶνα τῆς
φλεβὸς, ἀναστομοῦσθαι δὲ τὰ πρότερον μεμυκότα πέρατα, μεταχεῖσθαι δὲ εἰς τὰς ἀρτηρίας τὸ αἷμα,
κἀντεῦθεν τῷ παρὰ καρδίας φερομένῳ πνεύματι προσκόπτον καὶ ἐνιστάμενον, ἀλλοιοῦν τι τὴν ἐκείνου κί-
νησιν, ἡνίκ᾽ ἂν ἐγγὺς ᾖ καὶ κατ᾽ εὐθὺ τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τὸν πυρετόν. ὠθούμενόν τε ὑπ᾽ αὐτοῦ πρό-
σω σφηνοῦσθαι κατὰ τὰ πέρατα τῶν ἀρτηριῶν, καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τὴν φλεγμονήν. οὕτω μὲν ἐπὶ πλή-
θει φλεγμονὴν ἐργάζεται τῷ λόγῳ τῷδε. ἐπὶ τραύμασι δὲ φλεγμονῆς αἰτιᾶται μὲν κἀνταῦθα τὴν
παρέμπτωσιν ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας τοῦ αἵματος, αὐτῆς δὲ τῆς παρεμπτώσεως αἰτίαν εἶναι
φησὶ τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίαν. ὅταν γὰρ τῶν ἐν τῷ τετρωμένῳ μορίῳ διαιρεθεισῶν ἀρτηριῶν ἐκ-
χυθῇ, κατὰ τὴν τρῶσιν ἅπαν τὸ πνεῦμα καὶ κίνδυνος ᾖ κενὸν γίνεσθαι τόπον, ἕπεσθαι κατὰ τὰς συναναστο-
20 μώσεις τὸ αἷμα, τοῦ κενουμένου πνεύματος τὴν βάσιν ἀναπληροῦντος. ἀνεῳγότος μὲν οὖν τοῦ πνεύματος
ἐκχεῖσθαι. κλεισθέντος δὲ καὶ μύσαντος, ἔνδον ὠθούμενον ὑπὸ τοῦ παρὰ καρδίας ἐπιπεμπομένου πνεύ-
ματος ἀθροίζεσθαι πάλιν ἅπαν ἐν τοῖς περὶ τὸ τραῦμα τόποις, καὶ τὴν φλεγμονὴν οὕτως ἐργάζεσθαι.
ἄγε δὴ, συγχωρήσωμεν γὰρ αὐτὸν κατά γε τὸ παρὸν ἀληθεύειν ἅπαντα περί τε πυρετοὺς καὶ φλεγμο-
νὰς, καίτοι γ᾽ ἔτι μηδὲν αὐτῶν ἀληθές ἐστιν, ἐν ἑτέροις ἀπεδείξαμεν, ἐφεξῆς ἡμᾶς διδαξάτω τὰ ἰάμα-
τα. φησὶ γοῦν αὐτὸς ἔν τε ἄλλοις πολλοῖς κἀν τῷ τρίτῳ περὶ πυρετῶν κατὰ λέξιν οὕτω. περὶ μὲν οὖν
τὰς ἀρχὰς τῶν ἀρρωστιῶν καὶ τὰς τῶν φλεγμονῶν γενέσεις, ἀφαιρετέον ἂν εἴη πάσας προσφορὰς ῥο-
φημάτων. καὶ γίνονται ὡς τὸ πολὺ αὐτῶν πυρετοὶ ποιοῦσι φλεγμονὰς διὰ πληθώρας. διδομένων οὖν * ἐν
τοῖς τοιούτοις καιροῖς προσφορῶν καὶ τῆς πέψεως καὶ ἀναδόσεως τὰς κατ᾽ αὐτὰς ἐνεργείας ἀποδιδουσῶν πλη-
ρουμένων τῶν ἀγγείων τῆς τροφῆς ἐπιπλεόν τι ἰσχυροτέρας συμβήσεται τὰς φλεγμονὰς γίνεσθαι. ταῦτα μὲν ὑπὲρ
30 τῶν ἐπὶ πλήθει χωρὶς τραύματος γιγνομένων φλεγμονῶν. ὑπὲρ δὲ τῶν ἐπὶ τραύμασιν ἐν πρώτῳ πάλιν περὶ πυ-
ρετῶν ὧδέ πως φησίν. ἀκόλουθοι δὲ καὶ θεραπεῖαι τούτοις εἰς τὸ ἀφλέγμαντα πάντα γίνεσθαι τὰ τραύματα. τῶν
γὰρ φαρμάκων τὰ μὲν περιχριόμενα ἐπὶ τοὺς ὑγιεῖς τόπους ἀποστύφοντα καὶ μύοντα κωλύει τὴν συ-
νίωσιν τοῦ ἄνωθεν κεχυμένου αἵματος ἐπὶ τοὺς διῃρημένους τόπους γίνεσθαι. ἐν δὲ τοῖς ἀπαθέσι τόποις πολλῶν
ἀνεστομωμένων ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους μετάληψις γίνεται, εἰς τὰς φλέβας τοῦ πα-
ρεμπεπτωκότος αἵματος εἰς τὰς ἀρτηρίας. εἶτα ἐφεξῆς πάλιν ἀκόλουθον τούτοις καὶ τὸ μηδὲν προσφέρειν
τοῖς τετραυματισμένοις ὑπὸ τοὺς τῆς φλεγμονῆς καιρούς. κενούμεναι γὰρ αἱ φλέβες τῆς τροφῆς ῥᾷον πα-
ραδέξονται τὸ παρεμπεπτωκὸς αἷμα εἰς τὰς ἀρτηρίας. τούτου δὲ συμβαίνοντος, ἧττον αἱ φλεγμοναὶ ἔσονται.
οὐκοῦν ὅτι μὲν χρὴ κενῶσαι τὸ πλῆθος, καὶ ὅτι δέξασθαι πάλιν εἰς ἑαυτὰς αἱ φλέβες οὐκ ἂν δύναιντο τὸ
αἷμα μεσταὶ τυγχάνουσαι, καὶ διατεταμέναι συμφωνεῖται τοῦτό γε καὶ αὐτῷ τῷ Ἐρασιστράτῳ. τὸ δὲ ὅτῳ
40 χρὴ τρόπῳ κενῶσαι αὐτὰς τὸ ἀμφισβητούμενόν ἐστιν. ἐγὼ μὲν οὖν ᾤμην ἐπειδὴ ἅπαξ τὸ κενοῦσθαι ὁμο-
λόγηται ῥᾷστόν τε ἤδη καὶ ἑτοιμότατον εἶναι τεμεῖν τὴν φλέβα. καὶ γὰρ ἂν τάχιστα οὕτω καὶ αὐτὰς μόνας
τὰς φλεγμονὰς ἐκκενώσαιμεν ὡς ἄν γε ἀσιτίαι πρὸς τῷ χρόνου δεῖσθαι μακροῦ, καὶ ὅλην τὴν ἕξιν κενοῦσιν ὁ-
μοίως. τὸ δὲ οὐ χρή. τί γὰρ ἄν τις κενοίη, τὸ μὴ δεόμενον κενώσεως; ἢ τί τὰς σάρκας ἐκτήκοι παρὸν ἀποχεῖν
τοῦ αἵματος; ἵνα τἄλλα ὅσα ταῖς μακραῖς ἀσιτίαις ἐξ ἀνάγκης ἕπεται κακὰ παραλείπω. τήν τε δύναμιν κά-
μνουσαν, καὶ τοὺς χυμοὺς ἐπὶ τὸ χολῶδες καὶ πικρὸν τρεπομένους, καὶ καρδιωγμοὺς πολλοὺς, καὶ ἄσην, καὶ
διαχώρημα ἰσχόμενον, καὶ πάνθ᾽ ἁπλῶς τὰ περιττώματα δριμύτερά τε καὶ κακοηθέστερα γινόμενα, ὧν οὐδὲν
ὁ Ἐρασίστρατος ἰδὼν, ὥσπερ οἱ τυφλοὶ, λείας ὁδοῦ καὶ πλατείας καὶ εὐθείας ἐγγὺς οὔσης, πολλάκις στενὴν
καὶ τραχεῖαν καὶ μακρὰν ἀλώμενοι περιέρχονται. καὶ αὐτὸς οὕτω παρακειμένην ὁδὸν σύντομον ἱκανῶς καὶ
ἄλυπον, παρελθὼν ἐπὶ μοχθηρὰν καὶ μακρὰν ἐλήλυθεν, τοῦτο μόνον θεασάμενος εἰ ἐφ᾽ ὃ βούλεται ἄγει αὐ-
50 τὸν ἡ ὁδὸς, οὐκέτι δὲ εἰ ταχέως καὶ ἀλύπως. ἄγει μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν τοῦ πλήθους κένωσιν, καὶ ἡ ἀσιτία,
σύμφημι τοῦτο. ἀλλ᾽ ἐν χρόνῳ τε μακρῷ σὺν τῷ λυπῆσαι πολλὰ, καὶ ὅμως τηλικοῦτον βοήθημα παραλει-
πὼν ὁ σοφὸς Ἐρασίστρατος, ὃν ἀξιοῦσί τινες Ἱπποκράτει παραβάλλειν, οὐκ αἰδεῖται μηδὲν πιθανόν τι καὶ
εὔλογον, ἀλλ᾽ ἀπομνημονεύσας ὥσπερ τινὸς τῶν φαυλοτάτων τε καὶ οὐδενὸς ἀξίων. ἀλλ᾽ οὐχ Ἱπποκρά-
της, ὦ Ἐρασίστρατε, μηδέν τι χείρων ἰατρὸς σοῦ περὶ φλεβοτομίας οὕτως ἐπεγίνωσκεν. ἀλλ᾽ ἃ σὺ θαυμά-
ζεις λόγῳ, ταῦτ᾽ ἔργῳ ποιῶν εὑρίσκεται. θαυμάζεις μὲν γὰρ τὴν φύσιν, ὡς τεχνικήν τε ἅμα καὶ προνοη-
τικὴν τοῦ ζῴου, μηδ᾽ αὐτὴν οὐδαμοῦ, εἰ διά τι πολλάκις, εἰδὼν αἵματος κενώσει τὴν φύσιν ἰασαμένην πολ-
λὰ νοσήματα, τοῦτο οὐδ᾽ ἐφ᾽ ἑνὸς ἔπραξας οὐδὲ πώποτε. τί δὲ σιγᾷς τὰ τῆς φύσεως ἔργα ἣν ἐπαινεῖς.
διατί παρὰ μὲν Ἱπποκράτει πολλὰ τοιαῦτα εὑρίσκων γεγραμμένα. Γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν κα-
ταμηνίων

τῶν καταμηνίων ῥαγέντων λύσις, ἀπὸ χολῆς μελαίνης εἰς ὅμοιον αἱμορροΐδες. αἱμορραγίαι λάβροι τὰ πολλὰ
ῥέονται ἐκ ῥινῶν. παρὰ σοὶ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' ἄχρι λόγου μόνου ἐπαινουμένη ἡ φύσις, ἔργον δ' οὐδὲν οὐδα-
μοῦ φύσεως γεγραμμένον. ἤρκει μοι τὰ τῆς φύσεως μόνης ἔργα μαθεῖν. ἱκανὸς ἂν ἦν ἐκ τούτων ὁρμώμενος
εὑρίσκειν τὸ δέον. ἆρά μοι συγχωρήσουσιν οἱ θαυμάζοντές σε τὸ παριστάμενον εἰπεῖν. ἢ παντάπασιν ἀνόητος μοι
δοκεῖς εἶναι, ἢ μικρὰ τοῖς τῆς φύσεως ἔργοις ὡμιληκέναι. τὸ γὰρ ἢ μηδ' ὅλως γινώσκειν αὐτὰ, ἢ μὴ ζηλοῦν
γινώσκοντα, θατέρῳ τούτοιν δυοῖν ἔνοχον ἐστίν. εἰ γὰρ ἐν οἴκῳ τινὶ καθειργμένος ἔγραφες ταῦτα, μηδένα μηδεπώ-
* ποτε θεασάμενος ἄῤῥωστον. ὅθεν εἰκότως ἀγνοεῖς τὰ τῆς φύσεως ἔργα ἐθαύμασας μὲν ἀεί τ' ἐμιμήσω δ' ὕστερον
* ἐσχάτως ἀνόητος. εἶτ' εἰ τοίνυν γράφειν ἐπιχειρεῖς τὸν νόμον τοῦ γράφειν ὑπερβάς. ἐχρῆν σε πρῶτον γράψαι
μοι τὰ τῆς φύσεως ἔργα. δεύτερον δ' ἐξηγήσασθαι τίνα μὲν ὁλοκλήρως καὶ ἀπηρτισμένως τοῖς οἰκείοις λόγοις
10 κινουμένη δρᾷ, τίνα δ' ἐλλειπῶς ὑπὸ τῶν κατὰ τὰς νόσους αἰτιῶν κωλυομένη. ὁδὸς γὰρ αὕτη πρὸς εὕρεσιν
ἰαμάτων. ἵνα ἐκμαθὼν τὰ καλῶς ὑπ' αὐτῆς ἀποτελούμενα, τούτοις ὑπουργεῖν δύνωμαι, τὸ λεῖπον προστι-
θείς. ἢ μηδ' ὅλως κινουμένης, καί γε καὶ τοῦτό ποτε πάσχει τῇ ῥώμῃ τῶν νοσωδῶν αἰτιῶν νικηθεῖσα. τὸ πᾶν αὐ-
τὸς ἐκπορίζομαι. τούτων οὐδὲν ἐπιδείξας, ἴσως γὰρ ὥσπερ φασὶν, ὀλιγωρεῖς μὲν τοὺς ἀῤῥώστους θεᾶσθαι, μένων
δ' οἴκοι, τὸ δόξαν ἔγραφες. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ αὐτὸς ἐθεάσω, τὰ γοῦν ὑφ' Ἱπποκράτους ἐχρῆν ἀναγινώσκοντί σοι
μανθάνειν, ὅσα μὲν ὁλοκλήρως καὶ ἀνελλιπῶς καὶ, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος εἴωθε λέγειν, ἀρτίως ἡ φύσις κινουμένη κρί-
νονται. πῶς δ' ἂν αὐτὴν μάλιστα τὶς μιμήσαιτο, μὴ δὲ ἐγχειροῦσαν κρίσει. καὶ πῶς ἐπιχειρούσῃ μὲν ἀλλ' ἐνδεῶς
κινουμένῃ βοηθητέον. εἰ γὰρ ἐν τούτοις ἐγυμνάσω, τοιαῦτα ἂν ἤκουόν σου συμβουλεύοντος, οἷα καὶ Ἱπποκράτην
» ἀκούω. τὰ κρινόμενα καὶ τὰ κεκριμένα ἀρτίως μὴ κινέειν μηδὲ νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείῃσι, μήτε ἄλλοισιν
» ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ' ἐᾶν. τοῦτο μέν σοι φύσεως ὁλοκλήρως κινουμένης παράγγελμα. τὸ δ' ἐφεξῆς τούτῳ κι-
20 νουμένης μὲν ἤδη κρίσιν, ἀλλ' ἐνδεῶς διὰ τοῦτο αὐτῇ συνεργεῖν παρακελευόμενος ἐρεῖ. ἃ δεῖ ἄγειν ταῦ-
τα ἄγειν ὅπῃ ἂν μάλιστα ῥέπει διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. βούλεται μὲν γὰρ ἡ φύσις τηνικαῦτα
τὸ λυποῦν ἀπώσασθαι, μὴ δυναμένη δ' ἐπιθεῖναι τῷ ἔργῳ τὸ τέλος ὑπ' ἀῤῥωστίας, ἡμῶν βοηθῶν δεῖται.
» διὰ τοῦτο καὶ πλευριτικοὺς θεραπεύων κατὰ τὴν ῥοπὴν τῶν χυμῶν κενοῖ. τί γάρ φησιν; ἀλλ' εἰ μὲν ἡ ὀ-
» δύνη ἐς κληΐδα ἢ ἐν βραχίονι βάρος, ἢ περὶ μαζὸν, ἢ ὑπὲρ τῶν φρενῶν, τάμνειν χρὴ τὴν ἐν ἀγκῶ-
» νι φλέβα τὴν ἔσω. καὶ μὴ ὀκνεῖν συχνὸν ἀφαιρεῖν, ἐς ἂν ἐρυθρότερον πολλῷ ῥυῇ. ἢ ἀντὶ καθαροῦ τε καὶ
» ἐρυθροῦ πελιδνόν. ἀμφότερα γὰρ γίνεται. ἢν δὲ ὑπὸ φρένας ᾖ τὸ ἄλγημα, ἐς δὲ τὴν κληΐδα μὴ ση-
» μαίνῃ. μαλθάσσειν χρὴ τὴν κοιλίην ἢ μέλανι ἐλλεβόρῳ, ἢ πεπλίῳ. πάλιν δ' ἔν τινι τῶν νεφριτικῶν πα-
» θημάτων συνδρομῇ προειπὼν, καὶ ἐς νεφρὸν ὀδύνη βαρείη. ἀρχὴ μηροῦ κατ' ἴξιν ἐπιφέρει. ἰγνύαν τά-
» μνειν, τοῦτ' ἔστι τὴν ἐν ἰγνύῃ τέμνειν φλέβα. ἐκεῖνο δέ πως εἴρηται ἐκ τῶν ἐπιδημιῶν οἰκέτιδος οὐ δὲ αἷμα ἐγένετο ὡς
30 ἔτεκε θυγατέρα ἀπέστραπτο τὸ στόμα πρὸς ἰσχίον. καὶ σκέλος. ὀδύνη παρὰ σφυρὸν τμηθεῖσα ἐῤῥάϊσε. καί-
» τοι τρόμοι τὸ σῶμα πᾶν κατεῖχον. ἀλλ' ἤδη τὴν πρόφασιν χρὴ ἐλθεῖν καὶ τῆς προφάσιος τὴν τροφήν.
Ἱπποκράτης μὲν οὕτω σοι τὴν πρόφασιν τοῦ νοσήματος ἐξετάζειν κελεύει, καὶ τῆς προφάσεως τὴν γένεσιν.
ὥσπερ εἴποις, οὐκ ἂν οἶμαί γε πλήθους αἵματος ἐνοχλοῦντος ἄλλο τι πρὸς τῆς φλεβοτομίας εὑρήσε-
σθαι. ἤδη γοῦν τῆς προειρημένης γυναικὸς, καίτοι τρομώδους οὔσης, οὐκ ἠμέλησε τέμνειν τὴν φλέβα,
μηδενὸς ἂν ἄλλου τολμήσαντος αἵματος ἀφελεῖν ἐν τρόμοις, ὥσπερ οὐ δὲ ἐν ὑστέροις, οὐ δ' ἐν ἄλλῳ ψυχρῷ
πάθει οὐδενί. δέον γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ψυχῆναι μὲν ἔτι καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα τῇ τοῦ θερμοῦ χυμοῦ κενώ-
• σει. καὶ πρότερον ἤδη τῷ πάθει κατεψυγμένον σβεσθῆναι τὸ ἔμφυτον θερμόν. ἀλλ' Ἱπποκράτης σκε-
* ψάμενος, ὡς αὐτὸς λέγει, τήν τε πρὸ τοῦ πάθους τὸ πλῆθος ἦν τοῦ αἵματος. οὐ γὰρ ἐκαθάρθη τὸ γύναιον τὴν
λοχείαν καλουμένην κάθαρσιν. ἡ τροφὴ τῆς προφάσεως τοῦτ' ἔστιν ἡ γένεσις καὶ ἡ πρώτη αἰτία. τοῦ μὴ κα-
40 θαρθῆναι καλῶς, ἡ διαστροφὴ τῆς μήτρας. ἀπέστραπτο γὰρ πρὸς τὸ ἰσχίον. ἐνδειξαμένης οὖν αὐτῷ τῆς
μὲν ἐπισχέσεως, τὴν κένωσιν. τῆς δὲ ἤδη μήτρας ῥοπῆς, τὸν τόπον δι' οὗ χρὴ κενῶσαι, τὴν παρὰ σφυρὸν
ἔταμεν φλέβα. τοιοῦτος ἐν ἅπασιν ὁ Ἱπποκράτης. ἀλλ' ἵνα μὴ λυπῶ τοὺς Ἐρασιστρατείους ἐπιπλέον αὐτὸν
ἐπαινῶν, καὶ γάρ μοι δοκοῦσιν αὐτοί τε οὗτοι καὶ πρὸ αὐτῶν ὁ Ἐρασίστρατος ἐριστικῶς ἔχειν πρὸς τὸν ἄν-
δρα, καταλείψωμεν ἤδη τὰ Ἱπποκράτους. ἐν ἑτέρῳ γάρ μοι καιρῷ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περὶ τὰς κενώσεις
τέχνην ἔξεστι δηλῶσαι. μεταβῶμεν δὲ ἤδη τοὺς ἄλλους ἄνδρας ἑκατέρας αἱρέσεως ἐμπειρικῆς τε καὶ λο-
γικῆς. οὐ δὲ γὰρ τούτων οὐδένα εὑρίσκω τῆς φλεβοτομίας ἀποστάντα. δογματικὸν μὲν γὰρ οἶδα καὶ Διο-
κλέα καὶ Πλειστόνικον καὶ Διευχῆ καὶ Μνησίθεον Πραξαγόραν τε καὶ Φιλότιμον καὶ Ἡρόφιλον καὶ Ἀσκλη-
πιάδην φλεβοτομοῦντας. καίτοι φιλόνεικος οὕτως ἦν Ἀσκληπιάδης, ὥστε ὀλίγου δεῖν ἅπαντα κινῆσαι
τὰ πρόσθεν δόγματα, καὶ μήτ' ἄλλου τινὸς τῶν πρὸ αὐτοῦ φείσασθαι, μήθ' Ἱπποκράτει, ὥστε καὶ θανάτου με-
50 λέτην, τὴν τῶν παλαιῶν ἰατρικὴν οὐκ ὤκνησεν εἰπεῖν. ἀλλ' οὐδ' οὗτος ἐπὶ τοσοῦτον ἀναίσχυντος, ὥστε τολμῆ-
σαι παντάπασιν ἐξελάσαι φλεβοτομίαν τῶν ἰατρικῶν βοηθημάτων. ἀλλ' οὐδέ τις οὔτε τῶν νεωτέρων
οὔτε τῶν παλαιῶν, οὐ Μαντίας. οὐκ Ἀθήναιος. οὐκ Ἀγαθῖνος, οὐκ Ἀρχιγένης. οὐχ ὁ τῶν ἐμπειρικῶν χορὸς. καὶ
τούτων μὲν οὐδὲν τῷ λόγῳ προσεχόντων ἑπομένων, καὶ ἀεὶ τῇ πείρᾳ καταγνούς. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν οὐδένα.
τίποτ' οὖν οἱ διαφωνοῦντες ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἄλλοις, ἐν τούτῳ συμπεφωνήκασιν. ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲν εἶναι
δοκεῖ πιστότερον ἀνυπόπτου συμφωνίας. παραλείπομεν δ' εἰ βούλει τούτους, ἵνα μὴ δὲ τῷ πλήθει τῶν μαρ-
τύρων δυσωπητὰ τὰ τῆς φύσεως, ἣν ἐπαινεῖς, ἔργα ποιήσομεν. οὐχ αὕτη γυναῖκας μὲν ἁπάσας ἐφ' ἑκάστῳ
μηνὶ κενοῖ τὸ περιττὸν ἀποχέουσα τοῦ αἵματος; ἔδει γὰρ οἶμαι οἴκοι τὸ θῆλυ γένος, οὔτ' ἐν ἰσχυροῖς πόνοις
διαιτώμενον, οὔθ' ὁμιλοῦν ἡλίῳ καθαρῷ, καὶ δι' ἄμφω ταῦτα πλῆθος ὑποτρέφον ἴαμα φυσικὸν ἔχειν τοῦ πλή-

θους τὴν κένωσιν. ἐν μὲν τούτοις τὸ τῆς φύσεως ἔργον. ἕτερον δὲ ἡ μετὰ τόκον κάθαρσις. καί τοι καὶ ἡ κύησις αὐτὴ κέ-
νωσις ἦν. ἐκ τοῦ τῆς μήτρας αἵματος τὸ κυούμενον τρέφεται. καὶ ἡ μετὰ τὴν κύησιν δὲ τοῦ γάλακτος ἐν μαστοῖς γέ-
νεσις οὐ σμικρὰ κένωσις οὐδ᾽ αὐτὴ τῷ πλήθει. μία γὰρ ἀμφοτέρων ἡ οὐσία καταμηνίου τε καὶ γάλακτος. καὶ
κοιναί, καθάπερ ἄν τις εἴποι, πηγαὶ τῶν ὀχετῶν ἑκατέρων αἱ φλέβες εἰσί. διὰ τοῦθ᾽ ὅσαις δι᾽ ἡλικίαν ἤδη τὸ κα-
ταμήνιον μηκέτ᾽ ἔρχεται ταύταις οὐδ᾽ ἐν μαστοῖς ἀθροίζεται γάλα. καὶ ὅσαι καθαίρεσθαι μὲν ὥραν ἔχουσι,
ἀλλὰ θηλάζουσιν, οὐ καθαίρονται. καὶ ἣν θηλαζούσῃ γυναικὶ δι᾽ ὑστέρων ὁρμήσει τὸ αἷμα, σβέννυται τὸ γά-
λα. καὶ τῶν ζώων ὅσα μὴ κυΐσκεται, τούτοις οὐδὲ γάλα ἐστί. καὶ ὅσοις γάλα ἐστί, ταῦτα κυΐσκεσθαι φύσιν ἔ-
χει. εἰ δὲ καὶ μάθοις ἡλίκων ἐκ ταύτης τῆς κενώσεως ἀπολαύει τὸ θῆλυ γένος ἀγαθῶν, καὶ ὅσα βλάπτεται μὴ
κενούμενα, οὐκ οἶδα πῶς ὑπομενεῖς ἔτι μὴ παντὶ τρόπῳ σπεύδων κενῶσαι πλεονάζον αἷμα. γυνὴ οὐ ποδα-
10 γριᾷ, εἰ μὴ τὰ καταμήνια αὐτῆς ἐκλείπῃ φησὶν Ἱπποκράτης. καί τοι τί δέομαι τῶν Ἱπποκράτους φωνῶν
πρὸς ἄνθρωπον ἐχθρὸν Ἱπποκράτει; νομίζω τοίνυν αὐτὴν λέγειν σοι τὴν ἀλήθειαν δι᾽ ἐμοῦ κήρυκος, οὔτε ποδά-
γραις, οὔτε ἀρθρίτισιν, οὔτε πλευρίτισιν, οὔτε περιπνευμονίαις ἁλίσκεται γυνὴ καλῶς καθαιρομένη. ἀλλ᾽
οὐδὲ ἐπίληπτος, οὐδὲ ἀπόπληκτος, οὐδὲ ἄπνους, οὐδὲ ἄφωνος οὐδενὶ ἐν καιρῷ ποτε γίνεται καθαιρομένη κα-
λῶς. ἑάλω δέ ποτε φρενίτισιν ἢ ληθάργοις, ἢ σπασμοῖς, ἢ τρόμοις ἢ τετάνοις ἐπιμηνίων ἰόντων; εἶδες δέ
ποτε μελαγχολοῦσαν, ἢ μαινομένην, ἢ πτύουσαν ἐκ θώρακος, ἢ ἐμοῦσαν ἐκ γαστρὸς αἷμα; ἢ κεφαλαλγίᾳ κάμνου-
σαν, ἢ συνάγχῃ πνιγομένην, ἢ τι τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν παθημάτων ὑπομένουσαν, εἰ καλῶς ἐκκρίνεται τὰ
καταμήνια; ἰσχομένων δ᾽ αὖ πάλιν ἕτοιμον ἐν παντὶ κακῷ γενέσθαι. καὶ αἱ κενώσεις ἰάματα. καταλιπὼν δὲ
ἤδη τὰς γυναῖκας ἐπὶ τοὺς ἄνδρας ἐλθὲ καὶ μάθε· πόσοι μὲν αἱμορροΐσι τὸ περιττὸν εἰθισμένοι κενοῦσθαι,
πάντες ἀπαθεῖς νοσημάτων διατελοῦσι. πόσοι δ᾽ ἐπισχεθείσης τῆς κενώσεως ἐν χαλεπωτάτοις ἐγένοντο. πότε-
20 ρον οὐδὲ τούτων ἀποκενώσεις τοῦ αἵματος, οὐδ᾽ ἂν συναγχικοὶ γενόμενοι τύχωσιν, οὐδ᾽ ἂν περιπνευμονι-
κοί. ἀλλ᾽ ὑπὸ τοῦ μὴ ἀνατίθεσθαι τὰ κακῶς ἐγνωσμένα, περιόψει τοσούτους ἀπολλυμένους; σὺ μὲν ἴσως
ταῦτα δράσεις, ἐγὼ δ᾽ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ σπασμὸν καὶ ὕδερον αἵματος κενώσει πολλάκις ἰασάμην.
οὕτως γάρ με ἥ τε μακρὰ πεῖρα διδάσκει με. ὅ τε λόγος οὕτως ἐπὶ τὴν πρόφασιν κελεύει ἔρχεσθαι καὶ τῆς προφά-
σεως τὴν ῥοπήν. ὅτι δὲ καὶ ἡ πεῖρα, τὰ τῶν ἐμπειρικῶν ἀναγνοὺς εἴσῃ γράμματα. μὴ τοίνυν ἔτι φιλονεικεῖν
Ἱπποκράτη μόνον δόκει κενοῦν αἷμα παραινοῦντα, κἂν εἰς τρόμον, κἂν εἰς ὕδερον, κἂν εἰς ἄλλο τι ψυχρὸν
πάθος ἢ ἀνὴρ δι᾽ ἐπίσχεσιν αἱμορροΐδος, ἢ γυνὴ δι᾽ ἐμμηνίων ἐμπέσοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας
ἅπασιν ἰατροῖς, καὶ τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων. ἀνατρέπειν γοῦν μοι δοκεῖς τὸν κοινὸν ἁπάντων λογισμόν.
* οὐκ ἂν φαίης κατὰ φύσιν εἶναι παντὶ τῷ λογίσασθαι κενοῦν αἵματος σοι διὰ πλῆθος ἀνελεῖν. τίς οὐκ οἶ-
δεν ὅτι τἀναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα; μὴ γὰρ Ἱπποκράτους ἡ γνώμη μόνου, κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ἐστίν.
30 ἀλλά μοι δοκεῖς ὑπὸ τῆς πρὸς Ἱπποκράτη φιλονεικίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀνοητότερος εἶναι. ταῦτα
γοῦν ὁσημέραι τῆς φύσεως ὑφηγούσης αὐτά, καὶ τὴν ἔνδειαν, προσφοραῖς ἰᾶται, καὶ τὰς πλησμονάς, κε-
νώσεσι. καὶ τὸ κρύος, θάλψεσι. καὶ τὰς θάλψεις, ἐμψύξεσι. τί γάρ ἐστι σοφὸν προσενέγκασθαι ἄλλο γε ἢ τὸ πλῆ-
θος ἐκποιήσασθαι; τί δ᾽ ἀπόκειναι κόπρον ἢ ἔντερον πεπληρωμένον ἐκκενῶσαι; τί δ᾽ οὐρῆσαι ἢ κύστεως πλη-
σμονὴν ἰάσασθαι. ταῦτα μὲν ζῶα καὶ κρύει πονούμενα φωλεοὺς ἑαυτοῖς, καί τινας ἀλεεινὰς εἰς τὴν γῆν κα-
ταδύσεις ἐκποιεῖζεται. καὶ τῷ θάλπει κάμνοντα θέρους ὥρᾳ νήχεται μὲν ἐν ὕδατι ψυχρῷ. διατρίβει δ᾽ ἐν
τόποις συσκίοις τε καὶ προσηνέμοις. ἐγώ γε κύνα πολλάκις εἶδον ἔμετον ἐπιτηδεύοντα. καὶ τὴν αἰγυπτίαν ὄρ-
νιθα κλυστῆρα μιμησαμένην. ἀνθρώποις δὲ αὐτά τε ταῦτα ὡς ἂν λόγῳ χρωμένοις εὐμηχανώτερα ἅπαντα.
κάλεσον οὖν ἰδιώτην ἰατρικῆς ἐπὶ ἄρρωστον εὐέκτην νέον πολύαιμον ὑπὸ συνάγχης ἢ περιπνευμονίας πνι-
γόμενον εἶπερ οὐ τὸν ἄνθρωπον ἔτι πρὸς τὸ πάθος ἐπινοεῖ. τίς οὕτως ἀνόητος ὡς μὴ κένωσιν αἵματος εἰπεῖν;
40 ἀλλ᾽ Ἐρασίστρατος ὑπὸ τῆς πρὸς Ἱπποκράτη φιλονεικίας, οὐδὲ τὰς κοινὰς ἁπάντων ἀνθρώπων ἐννοίας
φαίνεται διασώζων. ἀλλ᾽ ἔτι καὶ τῶν γεράνων ἀνοητότερος εὑρίσκεται. μακρὰν τοιγαροῦν καὶ ταύτας, ὡς ἀε-
τοὺς μέχρι περάτων γῆς, πετομένους, ἐστὶν ἰδεῖν, ὑποφευγούσας ἐν μέρει κρύος τε καὶ θάλπος, ἰωμένας τε διὰ παν-
τὸς τοῖς ἐναντίοις τὰ ἐναντία. ταῦτα μὲν οὖν ὅπερ ἔφην οὔπω τῆς Ἱπποκράτους ἄξιον τέχνης. ὡς χρὴ κενοῦν αἵ-
ματος, οἷς διὰ πλῆθος αἵματος ὁ κίνδυνος. ὅτῳ δὲ χρὴ τρόπῳ τὴν κένωσιν ποιεῖσθαι καὶ ἐν ὅτῳ καιρῷ καὶ μέχρι
τοσοῦτον μᾶλλον ἐβουλόμην ἄν μοι διαλέγεσθαι. τὸ γὰρ ἐπίστασθαι πηνίκα μὲν χρὴ τέμνειν τὴν ἐν τῷ μετώπῳ φλέ-
βα πηνίκα δὲ τὰς παρὰ τοὺς κανθοὺς τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τὰς ὑπὸ τῇ γλώττῃ, ἢ τὴν ὠμιαίαν ὀνομαζομένην, ἢ
τὴν διὰ μασχάλης, ἢ τὰς κατ᾽ ἰγνύας, ἢ παρὰ σφυρόν. ὑπὲρ ὧν ἁπασῶν ἐδίδαξεν Ἱπποκράτης, τοῦτον ἐγὼ νομί-
ζω τὸν λογισμὸν ἰατρῶν εἶναι. τὸ δ᾽ ὅτι χρὴ τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἰᾶσθαι, καὶ ὡς τῷ πλήθει ἡ κένωσις ἐ-
ναντίον, τοσούτῳ δέω θαυμάζειν, ὥστε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις μετεῖναι φημὶ τῆς ἐννοίας. εἰ δὲ βούλει μικρὸν
50 ἀνοίξας τὰ ὦτα, μᾶλλον δὲ τὴν ψυχήν, ἀληθῆ λόγον καταδέξασθαι, τῆς πρὸς Ἱπποκράτη δυσμενείας
ἐπιλαθόμενον, εἴποιμ᾽ ἄν σοι τι τῆς ἐκείνου τέχνης ἄξιον. ἄχρι μὲν γὰρ τοῦδε, καὶ Διοκλῆς ὑπέστατο καὶ Πλειστό-
νικος, Ἡρόφιλος τε καὶ Πραξαγόρας, καὶ Φιλότιμος ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν ἰατρῶν. οὐκ αὐτοὶ μὲν ἐξευρόν, ἑπό-
μενοι δ᾽ Ἱπποκράτῃ πηνίκα χρὴ τέμνειν ἑκάστην ὧν εἶπον φλέβα. ὅτι δ᾽ ἀπὸ χολῆς μελαίνης εἰς ὅμοιον
αἱμορροΐσι, ταῦτα οὐκέτι πάντες γιγνώσκουσι, καί τοι σαφῶς Ἱπποκράτους διδάξαντος, ἀλλ᾽ ὅσοι γνησίως ὡ-
μίλησαν αὐτοῦ τοῦ γράμματος οὗτοι μόνοι πῶς μὲν αἱμορροΐς γίγνεται μεμαθήκασι παρ᾽ αὐτοῦ. πῶς δὲ καὶ
δυσεντερία· πῶς δὲ καὶ κιρσός. ὅτι τε οὐ διὰ παντὸς ἕκαστον τούτων συνιστάμενον κωλυτέον, ἀλλ᾽ ὅτι ὅτε
συνεργητέον, ἢ τῆς φύσεως ἡσυχαζούσης αὐτῇ τὸ πᾶν διατρεπτέον ὅτε οὕτω συμφέρει. τοσοῦτον ἀποδέ-
ουσιν οἱ ταῦτα μαθόντες τὴν δυσεντερίαν καὶ κιρσὸν καὶ αἱμορροΐδα πρὸ τοῦ καιροῦ σπεύδειν ἰᾶσθαι, ὥσ-
τε αὐτοὶ

τε αὐτοὶ μηχανῶνται μὴ δι᾽ ὅλως ὄντα ποιῆσαι. καὶ ἔγωγε πολλοὺς οἶδα καὶ μελαγχολήσαντας καὶ ἄλ-
λως ἐκμανέντας ἐπὶ τοιαύταις κενώσεσιν ἰατρῶν ἀμαθείᾳ κωλυθείσαις. οἱ δὲ πλευρίτισι καὶ
νεφρίτισιν ἑάλωσαν. ἄλλοι δὲ αἵματος ἤμεσαν ἐκ γαστρὸς, ἢ ἐκ θώρακος ἀνέβηξαν, ἢ παραπληγίαις ἢ ὑδέροις
ἀπώλλοντο. ταῦτ᾽ ἐγὼ χρῆναι γινώσκειν φημὶ τὸν ἰατρὸν, αὕτη μεγάλη περὶ τὰς κενώσεις τέχνη. τὸ δ᾽ ὅ-
σον χρὴ κενοῦν αἵματος πλεονάζοντος, οὐδὲν μέγα τι δήποτ᾽ οὖν παρεῖδεν ὁ Ἐρασίστρατος αὐτὸ καθάπερ τι τῶν
μεγάλων, ἢ τι ληροῦσιν οἱ πρὸς ἅπαν ἐρίζειν ἑτοιμότατοι τῆς κενώσεως ἄγνωστον εἶναι φάσκοντες, ὥσπερ
καὶ τῶν ἄλλων βοηθημάτων ταὐτὸν κατηγοροῦντες; ἢ τίνος, ὦ πρὸς θεῶν, ἀκριβῶς οἴονται τὸ μέτρον
λαβεῖν, ὡς μήθ᾽ ὑπερβάλλειν τὸ ποσὸν, μήθ᾽ ἐλλείπειν; ἆρά γε κλυστῆρος, ἢ τῶν καθαιρόντων τινὸς φαρ-
μάκων, ἢ τῶν οὔρησιν κινούντων, ἢ τροφῆς, ἢ πόματος οὐδενὸς τῶν πάντων; ὥρα τοίνυν αὐτοῖς εἰς ἅπαν-
10 τα τὴν ὑποψίαν ἐκτείνουσιν ἡσυχάζειν περὶ πάντων. τί ποτ᾽ οὖν αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος καθαίρουσι χρῆται
φαρμάκοις, καὶ οἶνον δίδωσιν ὕδατι ψυχρῷ κεραννὺς, ἄλλοις τέ τισι καὶ χολερικοῖς. ἐνταῦθα μέν γε
φορτικὸν ἱκανῶς ἐπαινῶν τὸν διδάσκαλον Χρύσιππον, ὡς ἐξευρόντα βοήθημα μηδενὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐ-
» γνωσμένον μόνον διαρκὲς εἰς ἴασιν χολερικῶν ἤδη θανάτῳ πελαζόντων. οὐ γὰρ ἐν τῷ τυχόντι δίδωσιν αὐ-
» τῷ καιρῷ, ἀλλ᾽ εἰς ὀξὺ σφόδρα κατήγαγε τὴν χρῆσιν τοῦ βοηθήματος. καὶ οὐ μέμφομαι τοῦτό γε, πάν-
τα ἀκριβῶς ἐστοχάσατο τοῦ καιροῦ. θαυμαζέτω δ᾽ ἐκεῖνο, πῶς, ἐν οἷς μὲν αὐτὸς εἴρηκεν. εἰ χρυσίππειον τι
διδάσκει τολμηρὸς ἱκανῶς ἐστί. καὶ οὐδὲν ἄρα τηνικαῦτ᾽ αὐτὸν οὐκ ὀξύτης καιροῦ κατέπληξεν. οὐ τοῦ
μέτρου τὸ δύσληπτον. οὐ τοῦ πάθους τὸ κινδυνῶδες. ἀλλ᾽ οὕτως οἴεται σαφῶς τι ἅμα καὶ ἀκριβῶς αὐ-
τό τε τὸ μέτρον καὶ τὸν καιρὸν ἐκδιδάσκειν, ὥστ᾽ οὐ μόνον ἰατροῖς, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ἰδιώταις χρησίμους εἶναι
τὰς ὑποθήκας νομίζειν. ὅταν δ᾽ αὖ τινα δέοι τῶν πρεσβυτέρων ἰατρῶν ἐπαινέσαι τῆς εὑρέσεως, ἐνταῦ-
20 θα παντάπασιν ἀποδιδράσκει. φέρε δὴ καὶ τοῦτ᾽ αὐτοῖς ἐπιδείξωμεν. ὡς παντὸς οὑτινοσοῦν βοη-
θήματος ἐν φλεβοτομίᾳ τὸ μέτρον εὐληπτότερον. ἡ καὶ χρόας μεταβολὴν ἔνεστι πολλάκις τεκμήρασθαι
» καὶ διχῶς τοῦτο ποιῆσαι. ποτὲ μὲν τοῦ ῥέοντος αἵματος. ποτὲ δὲ καὶ τοῦ κάμνοντος αὐτοῦ. καὶ λειποθυ-
» μία, ἐπὶ πολλῶν παθῶν ὅρος ἐστὶ κενώσεως. καὶ ὁ τόνος τῆς ῥύσεως τοῦ αἵματος ὀκλάζων. καὶ οἱ σφυ-
γμοὶ τρεπόμενοι καὶ μόνης ταύτης κενώσεως αὐτοκράτορα τὴν ἐξουσίαν ἔχει ὁ ἰατρὸς παύειν ὅτε βού-
λοιτο. τῶν δ᾽ ἄλλων οὐδεμιᾶς, ἀλλ᾽ εἰ θ᾽ ὑπήλατον φάρμακον δώσεις, εἴ τε ἐμετήριον, εἴ τε οὔρων κενω-
τικὸν, εἴ τε θώρακος, εἴ τε κεφαλῆς καθαρτικόν πρώτη δόσις ἐπὶ σοὶ, τὰ δ᾽ ἐφεξῆς ἡ τύχη βραβεύει. καὶ
μέγας ὁ κίνδυνος ἐπὶ φαρμάκων καθαιρόντων δόσεσιν, ἢ μὴ κινηθῆναι τὴν κάθαρσιν. ἢ μὴ ῥᾳδίως ἐκ-
κριθῆναι τὸ συῤῥεῦσαν εἰς τὴν κοιλίαν, ἢ μετὰ πόνων, καὶ δήξεων, καὶ στρόφων, καὶ καταψύξεως, καὶ
ἀσφυξίας, καὶ λειποθυμίας ἐκκρίνεσθαι. ἢ ταραχθῆναι μὲν ὅλον τὸ σῶμα σφοδρῶς. ὀλίγον δὲ κενω-
30 θῆναι, ἢ ὑπερκενωθῆναι. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο γίνεται πολλάκις ἐν τῷδε κακῶν ἔσχατον. οὐ γὰρ ὥσπερ
ἐπὶ τῆς φλεβὸς τῆς διῃρημένης ἐπιθεὶς τὸν δάκτυλον, εὐθὺς ἔπαυσας, τὸ ῥέον εἰς τὴν γαστέρα παύειν.
ἀλλ᾽ ὅμως οὐδεὶς ἰατρῶν ἀφίσταται δόσεως φαρμάκων εὐλαβείᾳ τῶν ἐπιγιγνομένων συμπτωμάτων, ἀλλ᾽ ὡς
σφαλεὶς νῦν οὔπω μηκέτι χρῆσθαι προνοεῖται. τί λέγω καθαρτικῶν καὶ φαρμάκων ἰσχυρῶν μνημονεύων
διατρίβω, σιτίου παντὸς ἡ διαμαρτία τοῦ μέτρου μέγιστα βλάπτει. θεάσασθαι δέ ἐστιν ἐναργῶς τῆς βλάβης
τὸ μέγεθος ἐν τοῖς ὑπτείνοις μὲν καὶ ἀσθενέσι, ταχείας δὲ ἀναθρέψεως δεομένοις. ἐν οἷς τὸ μὲν ἔλαττον ἐν-
δεῶς τρέφον μαραίνει τὴν δύναμιν. τὸ δ᾽ ὑπερβάλλον ἄχθος ὂν τῇ φύσει μᾶλλον ἢ τροφὴ τελέως ἀπέ-
πνιξέ τε καὶ κατέσβεσεν. ἆρ᾽ οὖν ἀποστήσει καὶ τοῦ σιτίον διδόναι. διότι τὸ μέτρον δύσληπτον; οὕτω μέν γε
καὶ τοῦ ἰατρεύειν ἀποστήσῃ παντάπασιν. ὡς οὐδὲν γὰρ εὕροις τῶν κατ᾽ ἰατρικὴν ὃ μὴ συμμέτρῳ τινὶ τὴν
χρείαν παρέχει. φλεβοτομίας δὲ καὶ μόνης, οὐ δὲ τοῦτ᾽ ἔχεις μέμψασθαι. ἄμφω τοῦ μέτρου αἱ διαμαρ-
40 τίαι μεγάλα βλάπτουσιν. αἱ μὲν γὰρ ὑπερβολαὶ βλαβερώταται τίς δ᾽ οὔ φησιν; ἀλλ᾽ οὐκ ἀναγκαῖον ὑπερ-
βάλλειν ἐν ᾧ τὸ πλεῖστον ὁ κίνδυνον. ἔστω γὰρ εἰ τύχῃ τεσσάρων κοτύλων ἡ σύμμετρος ἀφαίρεσις. εἰ μὲν δι-
αφέλοις ἔβλαψε μέγιστα. δύο δ᾽ εἰ ἐκκενώσαις ὠφέλησεν μὲν ἱκανῶς. ἔβλαψε δ᾽ οὐδέν. ἔνεστι μὲν γάρ σοι
τὴν μίαν ἢ κλυστῆρσιν, ἢ ἀσιτίαις, ἢ τρίψεσιν, ἢ ὑδρῶσιν ἐκκενῶσαι. πρὸς τὸ μὴ δ᾽ εἰ αὖθις αἵματος ἀ-
φελεῖν ἐθέλοις κεκωλύσθαι. ἀλλὰ τί πολλὰ λέγω φιλοτιμούμενος ἀντιπαρεξάγειν ἀνθρώποις ἀμαθέσιν, οἳ
πρὸς τὸ μηδὲν ἐχόμενον λόγου φλυαρεῖν, οὐ δὲ τὰ πρὸς αὐτῶν ἐπαινούμενα γινώσκουσι. θαυμάζουσι μὲν
γὰρ τοὺς Ἐρασιστράτου λόγους καὶ τοὔνομα ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπ᾽ ἐκείνου τίθενται, προσαγορεύοντες Ἐρασιστρατείους,
οὕτω δὲ αὐτῶν ἀμαθεῖς εἰσὶν, ὥστε πάντα μᾶλλον, ἢ τὴν ἐκείνου γνώμην ἐξηγοῦνται. περὶ γοῦν φλεβο-
τομίας οὕτω μακρὰ καὶ ἀλλόκοτα ληροῦσιν, ὡς αὖ τινα μὴ τὴν ἀμάθειαν αὐτῶν μόνον, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τὴν ἀναι-
σχυντίαν θαυμάσαι. σαφῶς γὰρ αὐτοῦ λέγοντος Ἐρασιστράτου ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς, ἐν ᾧ καὶ μόνῳ φλε-
50 βοτομίας ἐμνημόνευσε, ὅτι Χρύσιππος ὑπὲρ τοῦ διαρκέσαι τὸν κάμνοντα ταῖς ἀσιτίαις ἀναγκαίως παρα-
ληφθησομένον διὰ τὰς φλεγμονὰς, οὐκ ἀφῄρει τοῦ αἵματος. αὐτοὶ πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα λέγουσιν εἶτ᾽ οὖν
* ἐμὲ βούλει, προσέχειν ἀνθρώποις Ἐρασιστράτου φλυαροῦσιν αὐταῖς ἔχων ταῖς Ἐρασιστράτου φωναῖς, οὐδενὶ τὸν
τρόπον ἡγοῦμαι προσήκειν. ἀκούσωμεν οὖν αὐτοῦ τῶν φωνῶν. πολύ φησι βέλτιον ὁ Χρύσιππος ἐποίει, οὐ μό-
νον τὸ παρὸν ἐπιβλέπων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιφερομένου κινδύνου φροντίζων. ἐχόμενος γὰρ τοῦ περὶ τὴν ἀ-
ναγωγὴν ὁ κατὰ φλεγμονὴν κίνδυνος, ἐν ᾧ προσφέρειν μὲν οὐ ῥᾴδιον, φλεβοτομηθέντι δὲ καὶ πολὺν
χρόνον ἀπιτήσαντι κίνδυνος ἐκλυθῆναι. σαφῶς γὰρ ἐνταῦθα τὸν κατ᾽ ἔνδειαν κίνδυνον εὐλαβεῖσθαι
φησὶν αὐτὸν ὃν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσειν οἴεται πλείονι χρόνῳ διὰ τὴν φλεγμονὴν λιμαγχονουμένου
τ᾽ ἀνθρώπου. καὶ οὐδέομαι πάλιν ἐνταῦθα ληρούντων Ἐρασιστρατείων διά τι προσφέρειν τροφὰς τοῖς

φλεγμαίνουσιν ἀνθρώποις εἶπεν. ἀλλ' αὐτὸν Ἐρασίστρατον ἐξηγούμενον ἑαυτὸν ἔχω, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἐ-
μνημόνευσα ῥήσεων. ἐκ μὲν τοῦ τρίτου περὶ πυρετῶν ὑπὲρ τῶν ἐπὶ πλήθει γινομένων φλεγμονῶν. ἐκ
δὲ τοῦ πρώτου, περὶ τραύματος. ἐν ἀμφοτέροις γὰρ βιβλίοις οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις ὑπὸ τῶν ἀσι-
τιῶν κενουμένας τὰς φλέβας ἐπιτηδειοτέρας ἔσεσθαί φησι πρὸς τὸ πάλιν εἰς αὐτὰς δέξασθαι τὸ πα-
" ρεγχυθὲν αἷμα. τί γάρ φησιν; ἀκόλουθον δὲ τούτοις καὶ τὸ μηδὲν προσφέρειν τοῖς τετραυματισμένοις,
" ὑπὸ τοὺς τῆς φλεγμονῆς καιρούς. κενούμεναι γὰρ αἱ φλέβες τῆς τροφῆς, ῥᾷον παραδέχονται τὸ πα-
ρεμπεπτωκὸς αἷμα εἰς τὰς ἀρτηρίας. ὡς κενωτικὸν οὖν βοήθημα ἡ ἀσιτία φλεγμονὰς λύεται. οὐ γὰρ δι'
ἄλλο τί φησιν αὐτὴν ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων παραλαμβάνειν, ἢ ὅτι κενούμεναι αἱ φλέβες ῥᾷον πα-
ραδέξονται τὸ παρεμπεπτωκὸς αἷμα εἰς τὰς ἀρτηρίας. εἶτα, ὦ πρὸς θεῶν, κενῶσαι τις τὰς φλέβας
10 βουλόμενος ἐνὸν ἀλύπως καὶ ταχέως τοῦτο ποιῆσαι, μακρὰ κάμνει. οὐκ οἶδα πῶς ἄν τις μᾶλλον ἑαυτῷ
περιπίπτων εὑρεθείη. οὐ φλεβοτομῶ φησὶν ἵν' ὁ κάμνων ἐξαρκέσῃ τὰς διὰ τὰς φλεγμονὰς ἀσιτίας.
τίνος δὲ χάριν τὰ φλεγμαίνοντα λιμαγχονεῖς; ἵνα κενώσω φησὶ τὰς φλέβας. τί οὖν οὐκ ἀπ' ἀρχῆς ἐ-
κένου; ἐγὼ μὲν οὖν ἐλεῶ τῶν ἁμαρτημάτων τὸν ἄνδρα. πρὸς γὰρ οἷς ἐναντίος ἐστίν, οὐ τοῖς φαινομένοις μό-
νον κατὰ τὴν τέχνην ἔργοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις, ἔτι καὶ τοῦτο ἀγνοῶν εὑρίσκεται, τίνος ἕ-
νεκεν ἀσιτίαι παραλαμβάνονται, καίτοι τὴν χρείαν αὐτῶν ἱκανῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς Πραξαγόρας ἔ-
* φθανεν γεγραφέναι, πρὸς τὸ μηδὲ Ἱπποκράτην παραλιπεῖν, μὴ δὲ Διοκλέα. σὺ δὲ οὕτω χρηστός, ὥστ'
ὑπὲρ τοῦ κενῶσαι τὰς φλέβας οἴεται τὰς ἀσιτίας παραλαμβάνεσθαι. καὶ ταύτῃ μόνον βοηθεῖν. εἶτα
πρὸς Διός, κενωτικοῦ δεόμενος βοηθήματος ἐπὶ τὸ πάντων ἀσθενέστατον ἀφῖξαι, παρελθὼν τὰ δραστι-
20 κά, καὶ ταχέως ἄγειν ἐφ' ὃ βούλει δυνάμενα. ἀλλ' ἔστω συγχωρείσθω σοι καὶ τοῦτο τὰς ἐπὶ τραύμασι φλε-
* γμονὰς οὕτω θεραπεύειν, ὡς τὰς ἐπὶ πλήθει. τί ποιήσομεν αὐτὸ τὸ πλῆθος ἐν ταῖς φλεψὶν ἔτι μένον καὶ
διατεῖνον αὐτάς. εἰς δὲ τὰς ἀρτηρίας οὔπω παρὸν ὅπως ἰατέον. ἐγὼ μὲν γὰρ ᾤμην ἐπὶ τῶν τοιούτων ἁ-
πάντων ἑτοιμοτάτην εἶναι τὴν διὰ φλεβὸς κένωσιν. ἐπὶ θώρακι φοβείσθω τὸ πλῆθος, κινδυνεύειν πο-
τι τῶν ἐν τούτῳ ῥαγῆναι ἀγγείων, οὐδ' οὕτως φλεβοτομήσομεν, ἀλλ' ἐρίοις δηλαδὴ διαδήσομεν τὰ κῶ-
λα. καὶ τοῦθ' ἱκανὸν εἰ τῷ πρὸς θεῶν ἀντισπαστικῷ βοηθήματι χρώμενος, οὐκ οἶδε ὅτι πολὺ τούτου δρα-
στικωτέρα ἀντισπάσεως φλεβοτομία. πολλῶν γοῦν ἀνεπισχέτως αἱμορραγούντων τεμόντες φλέβα
τὴν αἱμορραγίαν ἐπέσχομεν. Ἐρασίστρατον δ' οἴομαι καὶ τοῦτ' ἀγνοεῖν. οὐ δὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἐστὶν εἰδέναι ποίας
ἐπὶ ποίοις μορίοις αἱμορραγοῦσι τμητέον φλέβας. ὅταν οὖν αὕτη τὰ μέγιστα δρᾷ ὧν νῦν δεόμεθα, πα-
ρῆκε τὸ κενοῦν καὶ τὸ ἀντισπᾶν. τί μέλλεις ἔτι καὶ τρίβεις τὸν χρόνον καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐπιτρίβεις ἐ-
νὸν κωλῦσαι καὶ τὴν ῥῆξιν αὐτὴν τῶν ἀγγείων, καὶ τὴν ἐπὶ ταύτῃ φλεγμονήν, καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ
30 τὴν φλεγμονὴν ἰάσασθαι παραλαμβανομένας λιμαγχονίας; εἰ γὰρ τὸ πλῆθος ἐργάζεται τὴν ῥῆξιν
ἐκκενώσας τὸ ἐργαζόμενον, κωλύσεις τὸ ἐσόμενον. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ῥήξει φλεγμονήν. εἰ δὲ
τοῦτο, οὐδὲ τῶν ἀσιτιῶν ἔτι χρεία. σὺ δέ μοι δοκεῖς ὥσπερ ἐπιθυμῶν ἀσιτίαν συμβουλεύειν αὐτὸς ἐρ-
γάζεσθαι πάθη χρῄζοντα λιμαγχονίας. τί δεινὸν ἦν τὸ λυπῆσον κενώσαντα, μηδὲ ἔχειν πρᾶγμα; καί-
τοι μάτην πολλὰ κάμνω παρὸν ὑπομνῆσαί σε τῶν λόγων. εἰ γὰρ οὐκ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξας ἐν τῷ προτέρῳ
τῶν ὑγιεινῶν ἔνθα γένεσιν τοῦ κατὰ τὰς φλέβας πλήθους προειπὼν ἐφεξῆς γράφεις ἰάματα, σκοπὸν
μὲν αὐτῶν ἁπάντων κένωσιν θέμενος. ἄλλην δ' ἄλλῳ συμφέρειν φάσκων. πλὴν ἀλλά γε κενοῦντα τὴν
πληθώραν. οὕτως γὰρ ἀξιοῖς καλεῖν τὴν ἐν ταῖς φλεψὶ τροφῆς πλῆθος. καὶ γυμνάσια, καὶ λουτρὰ
πλείω, καὶ λεπτὴν δίαιταν εἶναι κελεύεις. οὐ ταὐτὸν δὲ πᾶσι συμφέρειν φῂς βοήθημα κενωτικόν, ὅ-
τι μή τε πάντες εἰθισμένοι χρῆσθαι πᾶσιν. ἀλλ' οἱ μὲν, λουτροῖς μᾶλλον. οἱ δὲ, γυμνασίοις. οἱ δὲ, τοῖς
40 μετὰ δεῖπνον ἐμέτοις. καὶ ὅτι μὴ τοῖς αὐτοῖς ἅπαντες εὐάλωτοι νοσήμασι. ἀλλ' ὁ μέν τις, ἐπιληψίαις. ὁ
δ' αἵματος πτύσεσι. ὁ δὲ, τοῖς καθ' ἧπαρ ἢ σπλῆνα πάθεσιν. οὐκ οὖν οὔτε τὸν ἐπίληπτον ἐπιχειρήσομεν
βαλανείοις κενοῦν, ὡς σὺ φῂς, ὀρθῶς τοῦτο κελεύων. οὔθ' ᾧ τι φόβος ἀγγεῖον ἐν θώρακι ῥαγῆναι γυμνάζο-
μεν, κίνδυνος γὰρ δηλαδὴ ταῖς τῶν γυμνασίων συντονίαις, εἰ καὶ μὴ πλῆθος ἦν, ἀλλ' ὡς διὰ ἀσθένειαν
κατὰ θώρακα ῥαγῆναι γυμναζομένῳ. ὅπως οὖν αὐτὸν ἰασόμεθα δίδαξον ἡμᾶς. ὅτι μὲν γὰρ κενωτέον ἐστὶν
ὁμολογεῖς καὶ σύ. κενωτικὰ δ' ἔχομεν βοηθήματα γυμνάσια καὶ λουτρὰ πλείω καὶ λεπτὴν δίαιταν.
ἀλλὰ γυμνασίοις μὲν οὐδ' αὐτὸς ἀξιοῖς χρῆσθαι. περὶ δὲ λουτρῶν. σὺ μὲν ὅλως οὐδὲν εἶπας, οὔτ' εἰ χρηστέον,
οὔτ' εἰ μὴ χρηστέον ἐπὶ τῶν οὕτως ἐχόντων. ἐγὼ δ' ὁρῶ τὸ φαινόμενον αὐτὸ καὶ τῇ πείρᾳ κεκριμένον. εἰ δέ
τι χρὴ καὶ περὶ σοῦ μαντεύσασθαι καί σοι τάχα ἂν δόξαν. σὺ γοῦν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς
συγγράμματι, διαδέσμοις τε ἅμα καὶ ἀσιτίαις χρώμενος ὑπὸ τούτων μὲν ἀντισπάσαι τοῦ πλήθους. τοῦ
50 δὲ κενῶσαι βαλανείοις οὐ χρή. λογίζομαι γάρ σε φθέγγοντα τὸ λουτρὸν ἐπὶ τῆς ἐρρωγυίας ἤδη φλεβός,
οὐδ' ἔφης εἰ ἐπίδοξος ἡ ῥῆξις ἐθελῆσαι ἂν χρήσασθαι. εἰ δὲ καὶ μὴ σὺ οὕτως ἐγίνωσκες. ἀλλ' ἐμοί τὸ φαινόμενον
ἀρκεῖ. μεγίστη γὰρ αἱμορραγίαις ἁπάσαις ἡ ἐκ βαλανείου βλάβη, καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος, εἴγε δὴ χεῖται μὲν τὸ
αἷμα καὶ εἰς ἀτμοὺς λύεται καὶ πνεύματα τοῦ τε θερμαινομένου. ὥστε καὶ εἰς κίνησιν προτρέπεσθαι, καὶ εἰς
ὄγκον αἴρεσθαι. μαλακὰ δὲ καὶ ἀσθενῆ ταῖς θερμολουτίαις ἀποτελεῖται τὰ σώματα. πῶς δὴ οὖν οὐκ ἂν ῥᾷστα
πάθοι αὐτά γε μαλακώτερα γινόμενα, καὶ τοῦ ῥηγνῦντος αὐτὰ κίνησίν τε ἅμα καὶ ὄγκον προσλαβόντος; οὐκ οὖν
οὐδὲ ἐν βαλανείοις ἐπιχειρήσομεν κενοῦν οἷς φόβος δι' αἵματος πλῆθος ῥαγῆναι τὰς φλέβας, εἰς λοιπὸν τὸ τρίτον
συγκλειόμεθα τῶν κενωτικῶν βοηθημάτων τὴν λεπτὴν δίαιταν. εἶτ' ἄγε δὴ ἐπεὶ δὴ ταύτην αὐτὸς ἐν τρισὶ
τρόποις ἐργάζῃ λεπτὰ ἢ μικρὰ καὶ ἀραιὰ σιτία προσφέρων, ἢ οὐδ' ὅλως προσφέρων, ἢ ἐμεῖν ἀπὸ δείπνου κε-
λεύων.

λούων. ἰδοὺ μὲν οὖν ὅπως λεπτῶς διαιτήσομεν. ἆρά γε μετὰ δεῖπνον ἐμεῖν κελεύσαντες; ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἐν τοῖς γυμνασίοις συντονίαν εὐλαβηθείημεν. εἴ που γέ τι κατὰ τοὺς ἐμέτους ἀδεῶς χρησόμεθα. τοῦτο μὲν οὖν δι᾽ αὖ ἰδιώτην λάθοι. λοιπὸν οὖν ἢ ἀσιτίαν προστάξομεν ἢ μικρὰ καὶ ἄτροφα σιτία δώσομεν. ἀλλ᾽ εἰ καὶ μὴ ἰσχυρῶς τὰ τοιαῦτα, τρέφει γοῦν. ἡμεῖς δ᾽ οὐ προσθεῖναι νῦν ἀλλ᾽ ἀφελεῖν βουλόμεθα. λοιπὸν ἄρα τὴν ἐπίπονον καὶ μοχθηρὰν ὄντως, ὥσπερ τινὰ ἱερὰν ἄγκυραν εἰς ἅπαντα τὰ πάθη διαρκῆ, παραληψόμεθα λιμοκτονίαν. εἶτα δηλαδὴ σκώψομεν Ἀπολλώνιον καὶ Δέξιππον ἐπὶ λιμαγχονίᾳ, καίτοι καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸς ἐδίδαξε, βούλομαι μᾶλλον ὑπομνῆσαι. καὶ γὰρ αὐτός μοι δοκεῖς αἰσθάνεσθαι περὶ τῆς ἀσιτίας, ὡς οὐ κενωτικοῦ βοηθήματος. ἀποδείξας δὲ πρότερον ὃ βούλομαι, τηνικαῦτα δὴ καὶ τῆς παρὰ σοῦ μαρτυρίας μνημονεύσω. ἡ ἀσιτία οὐ δήπου τῶν ὄντων τι πραγμάτων ἐστὶν, οὐ μᾶλλον ἢ τυφλότης ἢ κωφότης, ἀλλὰ πάντα τὰ τοιαῦτα στερήσεις τῶν ὑπαρχόντων εἰσί. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ προσενέγκασθαι σιτία τῶν ὄντων ἐστὶν, ὅθεν αὐτὴν καὶ τοὔργον εὑρήσεις ὑπάρχειν θρέψιν τοῦ σώματος. τὸ μὴ προσενέγκασθαι οὐ τῶν ὑπαρχόντων ἐστὶν, οὔτ᾽ ἔργον αὐτοῦ δεῖξαι δυνήσῃ, καθάπερ ἱδρῶτος μὲν καὶ φλεβοτομίας καὶ κλυστῆρος, κένωσιν. ἐδεσμάτων δὲ θρέψιν. μέση τοίνυν ἀμφοῖν ἐστὶν ἡ ἀσιτία τοῦ τε κενοῦν καὶ τοῦ τρέφειν. οὔτε γὰρ τρέφει οὔτε κενοῖ. ὅπως οὖν φησὶν ἀπέθανον πολλοὶ κατ᾽ ἔνδειαν ἀπορίᾳ σιτίων. οὐ τῇ τῶν σιτίων ἀπορίᾳ φήσομεν, ἐπεὶ οὕτω γ᾽ ἂν οὐδὲ τὰ φωλεύοντα ζῷα τροφῆς ἀποροῦντα διαρκεῖν ἐδύνατο. διαρκεῖ δέ γε, καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος λέγει καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησιν. ἅπαν γάρ φησι τῷ κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν διαπνεῖσθαι πέφυκεν, ἀλλ᾽ ἢ πλέον ἢ ἧττον ὡς ἂν καὶ μανότητος ἔχῃ, τοῦ δ᾽ ἧττόν τε καὶ μᾶλλον γίνεσθαι μανὴν τὴν ἐπιφάνειαν, ἄλλαι τέ τινες αἰτίαι καὶ οὐδὲ μικρὰς ἐλάττους αἱ κατὰ θερμασίαν καὶ ψύξιν, καὶ ἡσυχίαν καὶ κίνησιν τρόπου τοῦ σώματος. θερμοῦ μὲν ὄντος τοῦ περιέχοντος ἀέρος καὶ τοῦ ζώου γυμναζομένου πλεῖστον ἀπορρεῖν. ἐπὶ δέ γε τοῖς ἐναντίοις, κρύει τοῦ περιέχοντος καὶ ἀκινησίᾳ τοῦ ζώου πυκνοῦσθαι μὲν τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν. ἀπορρεῖν δὲ ἢ μηδὲν ἢ παντάπασιν ὀλίγον. καὶ διὰ τοῦτο μὴ δεῖσθαι τροφῆς τὰ φωλεύοντα. ἅτε γὰρ ψυχρῶν μὲν καὶ ἀργῶν καὶ παχέων τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα διὰ τὴν ἡσυχίαν γινομένων, πυκνουμένης δὲ τῆς ἐκτὸς ἐπιφανείας ἐν τῷ χειμερινῷ κρύει, καθ᾽ ἣν ὥραν φωλεύει τὰ ζῷα μηδὲν ἐκτὸς ἀπορρεῖν. οὐκοῦν οὐδὲ τοῦ πληρώσοντος τὸ κενούμενον δεῖσθαι. χρεία δ᾽ ἦν αὕτη τροφῆς, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔσω αὐτὴν ἔρχεται τὰ ζῷα τὴν ἐκ τῆς κενώσεως ἔνδειαν ἰώμενα. σαφὲς οὖν ὅτι τῆς μὲν ἐνδείας ἡ καθ᾽ ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν κένωσις αἰτία, καὶ χρεία σιτίων ὑπὲρ τοῦ τὸ κενούμενον ἀναπληρῶσαι. τῆς οὖν αἰτίας ἀπολλωμένης, δι᾽ ἣν ὅλως ἐδεῖτο τὰ ζῷα σιτίων, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν χρείαν συναπόλλυσθαι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δεῖται τὰ φωλεύοντα σιτίων, ὅτι μηδὲ προσθέσεως. σαφῶς οὖν ἐμάθομεν ὡς οὐχ ἡ ἀσιτία κενοῦν πέφυκεν, ἀλλ᾽ ἡ τοῦ δέρματος μανότης. εἰ δὲ τοῦτο πυκνώσαις ἡσυχίᾳ καὶ κρύει, τί τῆς λιμαγχονίας ἔτ᾽ ὄφελος; καὶ μὴν ἀναγκαῖον ἄμφω φυλάξασθαι καὶ τὰ γυμνάσια καὶ πᾶσαν ἀλέαν, ὧν κίνδυνος αἷμα πτύσαι. τὰ μὲν γὰρ τῇ συντονίᾳ ῥηγνύναι πέφυκε τὰς φλέβας. αἱ θερμασίαι δὲ καθ᾽ ὃν λόγον καὶ τὰ λουτρά. μὴ θερμαινόμενον μὲν ἄρα κενώσεις τὸ σῶμα. θερμαινόμενον δὲ ἢ γυμνασίοις ἢ λουτροῖς μέγιστα βλάψεις τὴν πρὸς τὸ ῥήγνυσθαι τῶν φλεβῶν αὐτοῦ ἐπιτηδειότητα. τί δὴ λοιπὸν ἔτι συμβουλεύσομεν τοῖς ὧδε κάμνουσιν. αἱ μὲν γὰρ ἀσιτίαι χωρὶς τοῦ γυμνάζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν θερμαίνεσθαι κενοῦν δύνανται. φλεβοτομίαν δὲ ὡς ἐχθρὰν μὲν ἐσχάτως φεύγομεν. ὥσπερ οἶμαι καὶ τὰς ἰσχυρὰς καθάρσεις. θαυμαστή γε ἡ εὐπορία τῶν κενωτικῶν βοηθημάτων εἰς ἀσιτίαν κατακλεισθέντων. εἰ μὲν μόνῃ χρησόμεθα πλέον οὐδὲν ἕξομεν, οὐ γὰρ κενοῖ μόνη, σὺν ἢ κενοῦν πέφυκε μείζονα ταῦτα τὰς ἄλλας βλάβας τῆς ἐκ τοῦ κενοῦν ὠφελείας ἔχει.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΛΕΒΟΤΟΜΙΑΣ ΠΡΟΣ ΕΡΑΣΙΣΤΡΑΤΕΙΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΡΩΜΗ

τε τὸ πρῶτον ἧκον εἰς Ῥώμην εὗρον τινὰς ἰατροὺς εἰς τοσοῦτον φυλαττομένους φλεβοτομίαν, ὥστε ἐνίοτε διὰ πλῆθος ἀνθρώπου πνιγομένου, μηδὲ τότε χρῆσθαι τῷ βοηθήματι. καί τινα γυναῖκα τῇ μὲν ἡλικίᾳ σχεδὸν ἐτῶν κα᾽. ἐξ ἐπισχέσεως τῆς ἐμμήνου καθάρσεως ἐρυθρόν τε τὸ πρόσωπον ἔχουσαν καὶ βήττουσαν ἀτρέμα καὶ δυσπνοοῦσαν ἤδη που σμικρὰ διαδοῦντας ἐρίοις δεσμοῖς τὰ κῶλα, καὶ ἀσιτεῖν κελεύοντας. οὔτε δὲ αὐτοὺς φλεβοτομοῦντας, ἡμᾶς τε κωλύοντας, ἐπεὶ τοῦ συνήθεις ἦσαν τοῖς οἰκείοις τῆς γυναικὸς, καὶ πρεσβύται μᾶλλον ἐπιστεύοντο. πείθειν μὲν αὐτοὺς ἔτι περὶ τῆς φλεβοτομίας οὐδ᾽ ἐπεχείρησα, προσανηρώτησα δ᾽ εἰ μὴ κωλύοιεν ἐρεθίζειν ἐπὶ μήτραν τὸ αἷμα τοῖς τοῦτ᾽ ἐργάζεσθαι δυναμένοις φαρμάκοις. ὡς δὲ συνεχώρησαν ἑτοίμως τὴν συνήθη τῇ καμνούσῃ μαιεύτριαν ἐξευρὼν ἐπὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν προὔτρεπον. ἡ δὲ κεχρῆσθαι καθ᾽ ὃν ἐχρῆν καιρὸν ἔλεγεν, ἡνίκα ἐπίδοξος ἡ ἔμμηνος ἦν ἔσεσθαι κάθαρσις. ἐμέμνητό τε τῶν φαρμάκων, ἃ προσήνεγκε τῇ γυναικὶ δοκίμων ἁπάντων ὄντων, ὡς μὴ δόξαι τινὰ τῇ τούτων ἀσθενείᾳ τὴν βοήθειαν ἄπρακτον γίνεσθαι. ταῦτά τε οὖν ἐγὼ πυθόμενος ἔτι τε πρὸς τούτοις ὅτι τέταρτος εἴη μὴν πεπληρωμένος τῆς ἐπισχέσεως τοῦ αἵματος. αὖθις ἐντυχὼν

τοῖς ἰατροῖς ἐπεχείρουν πείθειν ἐπὶ τὴν φλεβοτομίαν ἀφικέσθαι. μὴ βουληθέντων δὲ, θαυμάζων εἰ διὰ μὲν τῆς
μήτρας ἐκκενῶσαι τὸ περιττὸν αἷμα σπουδάζουσιν, ἀναστομώσαντες δηλαδὴ φλέβας ἐνταῦθα πολλάς. ἄλλης
δέ τινος φλεβὸς τμηθείσης, ἡγοῦνται βλαβερὰν ἔσεσθαι τὴν κένωσιν. τῶν δὲ εἰπόντων ἀπὸ μόνης τῆς ἀσι-
τίας κενωθῆναι δύνασθαι τὸ πλεονάζον αἷμα, χωρὶς τοῦ προσαχθῆναι βοήθημα τοιοῦτον, σιωπήσας ἀπηλλατ-
τόμην, οὐδὲν χρηστὸν ἐλπίζων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, διά τε τὴν βῆχα καὶ τὴν δύσπνοιαν. ἢ γὰρ αἷμά τι πτύσειν αὐτὴν
ἐκ θώρακος ἢ πνεύμονος, ἀγγείου ῥαγέντος. ἢ πάντως γε συναγχικὴν ἢ πλευριτικὴν ἢ περιπνευμονικὴν ἔ-
σεσθαι προσεδόκων. ἐβουλόμην τε μᾶλλον, ὡς ἐν κακῶν αἱρέσει, πλευριτικὴν γενέσθαι τὴν γυναῖκα, δεδιὼς
τῆς μὲν, ἐν συνάγχῃ τε καὶ περιπνευμονίᾳ τὴν ὀξύτητα τοῦ κινδύνου. τῆς δὲ, ἐν τῷ πνεύμονι ῥήξεως ἀγγείου, τὸ θα-
νατῶδες, ὅπερ οὖν καὶ συνέβη γενέσθαι. βηξάσῃ γὰρ αὐτῇ συντονώτερον αἷμα συνανήχθη, καὶ ἤδη καὶ τῶν ἰδιωτῶν
10 οὐκ ὀλίγοι τοῖς κωλύσασι φλεβοτομηθῆναι τὴν ἄνθρωπον ἐμέμφοντο. καὶ πάντως, εἰ καὶ μὴ πρόσθεν, ἀλλὰ
νῦν γοῦν, ἤλπιζον αἰδεσθέντας αὐτοὺς συγχωρῆσαι τῷ βοηθήματι. τῶν δὲ μὴ τό τε ἐπιτρεπόντων, ἀλλὰ τά τε
τῶν κώλων δεσμὰ ἐπισφιγγόντων σφοδρότερον, ἀξιούντων ἐρεθίζειν τε διὰ μήτρας, ἐπιμένειν τε τῆς ἀσιτίας. ἐγὼ
μὲν ἐχωρίσθην, ὡς ἂν μηδὲν ἀνύσειν ἐλπίζων, διά τε τὴν ἡλικίαν τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὴν δόξαν. ἡ γυνὴ δ' ἀπέθανεν
οὐ μετὰ πολὺν χρόνον, ἀνιάτῳ δυσπνοίᾳ συσχεθεῖσα. καὶ μὲν δὴ καὶ συναγχικῶν ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων ἰα-
τρῶν κωλυθέντων φλεβοτομῆσαι διὰ ταχέων ἀποθανόντων. καὶ πάλιν ἄλλον τινὰ, ἦρος ὥρᾳ, δι' ὅλου μὲν τοῦ χει-
μῶνος ἐμπεπλησμένον ἄνευ γυμνασίων, ἐρυθροὺς δὲ οὕτω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντα, καὶ τὸ πρόσωπον ὅλον, ὡς εἰ
καί τις μὲν ἐρείσας χαμαὶ τὴν κεφαλὴν, ὑψηλὰ δ' ἀνατείνας τὰ σκέλη, χρονίσει ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, πεμ-
πταῖος οὗτος δυσπνοήσας ἐπνίγη. τετάρτην ἐπὶ τούτων γυναῖκα τῆς ἐμμήνου καθάρσεως ἐπεσχημένης οὐκ ὀλί-
γου χρόνου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ θάνατον ἐπωδήγουν οἱ τῆς φλεβοτομίας ἐχθροί. τρεῖς μὲν ἡμέ-
20 ρας ἐν πρώτοις ἐν ἀσιτίᾳ φυλάξαντες. καὶ γὰρ καὶ ὁ πυρετὸς ἦν αὐτῇ συνεχής. τῇ τετάρτῃ δὲ δόντες αὐτῇ ὀ-
λίγιστόν τι ῥοφήματος. εἶτα τῇ πέμπτῃ πάλιν ἀσιτεῖν κελεύσαντες, ἐν ᾗ καὶ παροξυνθεῖσα σφοδρότερον ἀνε-
πήδα τε παραφρονοῦσα, καὶ διὰ τῶν θυρῶν ἐκτὸς ἔθει κεκραγυῖα, καὶ μόγις αὐτὴν οἱ παρόντες ἠδύναντο κα-
τέχειν. ἀλλὰ ταύτην γε ἡ φύσις ἔσωσεν, αἷμα ἐκ μυκτήρων ἐκχέασα πάμπολυ. καὶ ἦν θαυμάσαντι καὶ ἅμα καὶ
διδαχθῆναι πηλίκην ἔχει δύναμιν εἰς τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων ἴασιν αἵματος ἀφαίρεσις. αὐτίκα γὰρ ἐπὶ
τῇ διὰ τῶν μυκτήρων αἱμοῤῥαγίᾳ πάντων ἀπήλλακτο τῶν συμπτωμάτων ἡ γυνή. ἔμπροσθεν μὲν οὖν ἐδεδίειν εἰς
λόγους ἰέναι τοῖς ἰατροῖς, εἰκάζων ἃ μέλλουσιν ἐρεῖν εἰς τὸ μὴ χρῆσθαι τῇ φλεβοτομίᾳ. φανερῶς δὲ δοξάσης ἅ-
πασι σωθῆναι τῆς γυναικὸς ἐπὶ τῇ κενώσει τοῦ αἵματος ἀνεμέμνησα αὐτοὺς τῶν ἀποθανόντων, ὡς εἰ καί τις ἐκεί-
νους ἐφλεβοτόμησεν, ἴσως ἂν ἐσώθησαν, ἐλέγχοντα τινὰς ἐπὶ τούτων λογισμούς. οἱ δὲ περιέπλεκον μὲν ἄνω καὶ
κάτω τοὺς λόγους ἐλίττοντες, ἐπέραινον δ' οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ τελευτῶντες ἐπὶ τὸν Ἐρασίστρατον κατέφυγον ἐν μὲν
30 τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς βιβλίῳ φάσκοντες ἀποδεδεῖχθαι πρὸς αὐτοῦ κάλλιον εἶναι τοῦ φλεβοτομεῖν, τὸ
διαδεῖν τὰ κῶλα, κατά τε τὴν περὶ τῶν πυρετῶν πραγματείαν, μὴ δὲ ἐπιμνησθῆναι τὴν ἀρχὴν τῆς φλεβοτο-
μίας αὐτὸν, ὡς ἂν ὧν δὴ ἔδειξεν ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς μεμνημένον. καὶ γὰρ ἂν ἦν ἔφασαν γελοῖος εἰ-
παραιτησάμενος τῆς φλεβοτομίας ἐπὶ τοῦ μάλιστα δεῖσθαι δοκοῦντος πάθους ἔμελλεν ἔτι περὶ τῶν ἄλλων
ἐρεῖν. ἐγὼ αὐτὸν δὲ τοῦτον Ἐρασίστρατον οὐ μόνον ἐν τῇ περὶ τῶν πυρετῶν πραγματείᾳ σεσιγηκέναι περὶ τῆς φλε
βοτομίας ἔλεγον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις. οὔτε γὰρ ἐν τῇ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν παθῶν. οὔτε ἐν τῇ
τῶν παρέσεων. οὔτε ἐν τῇ περὶ ποδάγρας. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν κεχρῆσθαι φλεβοτομίᾳ. καί τοι τὸ
πλῆθός γε τοῦ αἵματος ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς συγγράμμασι μάλιστα αὐτὸν αἰτιᾶσθαι τῶν νόσων. ἐμοῦ δ' ἀποθαυμάζον-
τος τε τὰ λεγόμενα, καὶ τοσοῦτον ἔτι προσανερωτήσαντος αὐτοὺς. εἰ μηδέποτε χρηστέον ἐστὶ φλεβοτομίᾳ, μηδ' ἂν
περιπνευμονικός τις ᾖ, ἢ συναγχικῶς πνιγόμενος τύχῃ. μηδ' ἂν ἐξ ἐπισχέσεως ἐμμήνου καθάρσεως, ἢ αἱμοῤ-
40 ῥοΐδος ἐπὶ θώρακα ὠθῆται τὸ πλεονάζον αἷμα. καὶ πρὸς τούτοις ἀπεκρίναντο προχειρισάμενοι τοὺς ἐν τοῖς τῶν
διαιρέσεων βιβλίοις Ἐρασιστράτῳ γεγραμμένους ἀῤῥώστους καὶ μάλιστα αὐτῶν τὸν Κρίτωνα καὶ τὴν ἐκ τῆς Χίου
παιδίσκην. τὸν μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς συναγχικῶς ἐνοχλούμενον, ἅμα δὲ καὶ πληθωρικὸν ὄντα, καθάπερ αὐτὸς ὁ
Ἐρασίστρατος ἔγραψεν. τὴν δὲ, τῶν καταμηνίων ἐπεσχημένων καὶ τοῦ πλήθους ὁρμήσαντος ἐπὶ πνεύμονα μὴ
φλεβοτομῆσαι τὸν ἄνδρα. λεγόντων δ' αὐτῶν ἐπὶ ταῦτα. Τεύθρας τις ἐμὸς πολίτης ἅμα καὶ συμφοιτητὴς,
ἦν δὲ πάνυ τὸν τρόπον ἐλεύθερον, οὐ καταμέμψεις ἔφη τούτους ποτὲ, τοὺς μὴ δὲ ἄχρι τοσούτου σωφρονοῦντας, ὡς με-
μνῆσθαι τῶν δι' Ἐρασίστρατον ἀποθανόντων. διατὶ γὰρ ἄλλο ἔφη τοὺς προκεχειρισμένους ὑπ' αὐτῶν ἀῤῥώστους ἀ-
ποθανεῖν συνέβη, πλὴν ὅτι παρελείφθη τὸ τῆς φλεβοτομίας βοήθημα; διατὶ δὲ ἄλλο τοὺς πρώην ἀπὸ τού-
των κωλυθέντας κενωθῆναι; καὶ πάντας ἑξῆς αὐτοὺς ὀνόματι κατέλεξεν ἅμα ταῖς διαθέσεσιν αἷς εἶχον, ὧν
ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα. καὶ ταῦτα μειδιῶν ἀνελιττόμενος τὴν χεῖρα, καὶ βιαίως ἐπισπασάμενος ἀ-
50 πῆγε τῶν ἰατρῶν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ προκομίσας τὰ τῶν διαιρέσεων Ἐρασιστράτου βιβλία, τοῖς φιλοσόφοις ἅπα-
σιν ἀνεγίνωσκε, ἅμα μὲν ἐπιδεικνὺς ὅτι δι' Ἐρασίστρατον ἀπέθανον ἥ τε ἐκ τῆς Χίου παιδίσκη, καὶ Κρίτων, ἅμα προ-
σκαλούμενος τοὺς πρεσβύτας ἰατροὺς εἰς διάλογον. ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὐκ ἀφικνοῦντο, μικρότερον ἑαυτῶν εἶναι
νομίζοντες ἁμιλλᾶσθαι νεανίσκοις. συνέβη γάρ πως ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὰ προβαλλό-
μενα λέγειν ἐν πλήθει, προεβλήθη μὲν ὑπό τινος, εἰ δεόντως Ἐρασίστρατος οὐ κέχρηται φλεβοτομίᾳ. δῆλον
δ' ὡς ἔδοξε τοῖς τότε ἀκούσασιν ὠφελιμώτατον πρόβλημα. διὸ καὶ παρεκάλεσεν ὁ Τεύθρας ὑπαγορεῦ-
σαι μετὰ λελεγμένα τῷ πρὸς αὐτοῦ πεμφθησομένῳ παιδί. καὶ γάρ τι καὶ μέλλων εἰς τὴν Ἰωνίαν ἐπιδημῆ-
σαι καὶ ἐξορμήσασθαι πάντως ἔφασκεν ἔχειν αὐτὰ βούλεσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν ἐπείσθην τε τῷ ἑταίρῳ, καὶ
τὸν λόγον ὑπηγόρευσα. συνέβη δ' ἐκπεσεῖν εἰς πολλοὺς τὸ βιβλίον, οὐ κατὰ τὴν γνώμην ὑπ' ἐκείνου

διαδοθὲν

διαδοθὲν ὁ γάρ τοι λόγος οὐ συγγράμματι πρεπόντως, ἀλλ' ἀκουστηρίῳ συνέκειτο δεηθέντος τοῦ φίλου
καθ' ὃν ἐρρέθη τρόπον, οὕτως αὐτὸν ὑπαγορευθῆναι. ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ὢν καὶ πολλὰ λείποντα ἔ-
χων ὡς πρὸς τὸ τέλεον, ὅμως ἔοικεν ἠνυκέναι μεῖζόν τι τῆς ἐλπίδος. ἤδη γὰρ τοὐναντίον ἀφιγμένοι πάν-
τες εἰσὶν οἱ νῦν ὀνομάζοντες ἑαυτοὺς Ἐρασιστρατείους, ἐφεξῆς τε φλεβοτομοῦσιν ἅπαντας, οὐ μόνον
οὓς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὁπωσοῦν πυρέττοντας. ὥστε κατὰ τὸν Στησίχορον ἔοικα δεή-
σεσθαι παλινῳδίας τινός, ἐν ᾗ παρακαλέσω τοὺς ἄνδρας. ἤδη μὲν τὴν κατὰ τὸν λόγον δίκτει βαδί-
ζειν, εἰς ὅσον βούλονται. φείδεσθαι δέ, τῶν ἀρρώστων ἀποθεμένους τὸ σφοδρὸν τοῦτο τῆς ἐφ' ἑκάτερον ὁρ-
μῆς. οὔτε γὰρ ἀπέχεσθαι χρὴ φλεβοτομίας διὰ παντός, οὔθ' ἡγεῖσθαι πάντας, ὅσους ἂν Ἐρασίστρατος ἀσιτεῖν
κελεύῃ, δεῖσθαι φλεβοτομίας. ὥσπερ οἱ νῦν Ἐρασιστράτειοι φασίν. οὐ μὴν οὐδὲ ῥᾷστον εἶναι πάντας τοὺς χρήζοντας
10 τοῦ βοηθήματος διαγνῶναι, καθάπερ οὐδὲ τὸ μέτρον εὑρεῖν, ἢ τὴν τμηθησομένην φλέβα, καὶ τὸν καιρόν. τόν τε
Ἐρασίστρατον αὐτὸν διὰ τοῦτο οἶμαι παραλιπεῖν ἐφ' ἑκάστου τῶν παθῶν, ὥς γε σαφῶς ἐν τῷ μάλιστα δεο-
μένῳ φλεβοτομίας ἐκώλυσε χρῆσθαι. ἀλλά τοι φασὶν ἀσιτεῖν κελεύων ἐν τοῖς τῆς φλεγμονῆς καιροῖς αὐ-
» τοῖς ἔγραψε κατὰ λέξιν ὧδε. κενούμεναι γὰρ φλέβες ῥᾷον παραδέξονται τὸ παρεμπεπτωκὸς αἷμα εἰς τὰς
» ἀρτηρίας. τούτου δὲ συμβαίνοντος ἧττον αἱ φλεγμοναὶ ἔσονται. εἴπερ οὖν ὡς κενωτικὸν βοήθημα τὴν
ἀσιτίαν συμβουλεύει, πολὺ δή που φασὶ μᾶλλον ἤδη φλεβοτομίας ἀφίξεται. ὅτι μὲν οὖν ἤδη φλεβοτομί-
αν ἐχρῆν ἄρχεσθαι μᾶλλον αὐτόν, ἔνθα ταχέως κενῶσαι βούλεται, κάλλιστα λέγουσι, πλὴν ὅτι κἀνταῦ-
θα παραλείπουσι τοὺς κωλύοντας ἐνίοτε σκοπούς, ὧν τοῦ λόγου προϊόντος ἐγὼ μνημονεύσω. ζητεῖται δὲ νῦν
οὐχ ἁπλῶς τί βέλτιον ἐστίν, ἀλλ' εἰ φαίνεται χρώμενος Ἐρασίστρατος τῷ βοηθήματι. τοῦτο δ' οἱ μὲν ἔμπροσθεν
ἡνίχ' ἧκον εἰς Ῥώμην τὸ πρῶτον ἅπαντες ἠρνοῦντο τῶν Ἐρασιστράτου μαθητῶν, τοῖς δοκιμωτάτοις ὡς αὐτὸς
20 οἶδα νῦν ὡς σμικρῷ τινὶ παραλλάττουσιν αὐτῶν. ἵνα γὰρ ἐάσας τοὺς ἄλλους Στράτωνος μνημονεύσω, διὰ παν-
τὸς μὲν Ἐρασιστράτῳ συγγενομένου, γράψαντος δ' ἤδη τῆς οἰκείας αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο λεγομένου δεδου-
» λευκέναι τἀνδρί. τά τ' ἄλλα φησὶν ἐκεῖνος Ἐρασίστρατον ἐπαινεῖσθαι δίκαιον εἶναι, καὶ ὅτι χωρὶς φλεβοτομίας
» ἐθεράπευεν ἃ μετὰ τοῦ φλεβοτομεῖν οἱ πρόσθεν ἐπεχείρουν ἰᾶσθαι. καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ Στράτων φαίνεται
διὰ τῶν ἰδίων συγγραμμάτων ἀεὶ τὰς θεραπείας χωρὶς φλεβοτομίας ποιούμενος. καί τι θαυμαστὸν Ἐρα-
σίστρατον ἕπεσθαι τὰ πάντα Χρυσίππῳ τῷ Κνιδίῳ προῃρημένον ἀποστῆναι τοῦ φλεβοτομεῖν. ὥσπερ κἀκεῖνος,
οὕτω δὲ καὶ Ἀριστογένης, καὶ Μήδιος, οἵ τ' ἄλλοι πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ Χρυσίππου φαίνονται ποιοῦντες. ὅσον μὲν οὖν εἰς
τὴν τῶν καμνόντων σωτηρίαν, πολὺ βέλτιόν ἐστι πεπεῖσθαι φλεβοτομίᾳ χρῆσθαι τὸν Ἐρασίστρατον. ὡς δ' ἤδη
τοῖς νῦν Ἐρασιστρατείοις ἄμεινον μὴ πεπεῖσθαι. μανίας γὰρ ἐσχάτης οἶμαι ἔργον διὰ τοῦτ' Ἐρασίστρατον ἀφ' ὧν εἰρή-
καμεν ὀλίγον ἔμπροσθεν παθῶν σεσιγηκέναι τὴν φλεβοτομίαν, ὅτι κενοῦσθαι τὰς φλέβας ἀξιοῖ, καὶ τοῦ-
30 τον τίθεσθαι τῆς θεραπείας τὸν σκοπόν, ὅς γε τοι τούτῳ πεισθεὶς ἐφ' ὧν ἂν εὕροι παθῶν Ἐρασίστρατον ἀσιτίαν συμ-
βουλεύοντα, πρόδηλον γὰρ ὡς τοῦθ' ἕπεται τοῖς ὁμότιμον εἰποῦσιν εἶναι βοήθημα τὴν φλεβοτομίαν ταῖς ἀσι-
τίαις, εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ὁμότιμον, ἀλλὰ δεῖται τινῶν διορισμῶν, οὓς ἐμαθὼν ἐξευρήσει. πηνίκα μὲν ἄμεινόν ἐστι διὰ
φλεβοτομίας μόνης τὴν κένωσιν ποιεῖσθαι. πηνίκα δ' ἤτοι διὰ ἀσιτίας μόνης, ἢ δι' ἀμφοτέρων, ἀναβάλλεται
φανερῶς αὐτοὺς ὁ λόγος. ἔγραψε γὰρ ὁ Ἐρασίστρατος τοὺς διορισμοὺς ἐκείνους, εἴπερ, ὡς οὗτοι φασίν, ἔδοξε περὶ
τῆς φλεβοτομίας ὡς ὁ λόγος αὐτῶν ἑαυτὸν περιτρέπει καθ' ἑκάτερον. εἰ μὲν γὰρ διὰ τοῦτο παρέλιπεν ὁ
Ἐρασίστρατος, ἔν τε τῇ περὶ τῶν πυρετῶν πραγματείᾳ, καὶ ταῖς ἄλλαις, ὧν ὀλίγα ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα,
γράψαι τι περὶ φλεβοτομίας. εἰ δ' οὐκ ἔστιν ὁμότιμον πάντη τὸ τῆς φλεβοτομίας βοήθημα τῷ τῆς ἀσι-
τίας, οὐκ ὀρθῶς αὐτοὶ λέγουσιν ἐξ ὧν ἤδη τῆς ἀσιτίας ἔγραψεν, εἰς τούτων ἡμᾶς χρῆναι τεκμαίρεσθαι πε-
ρὶ τῆς φλεβοτομίας. καὶ μὴν κατὰ τοῦτο πάλιν ὁ λόγος αὐτῶν ἑαυτὸν περιτρέπει τὴν ἀσιτίαν ἀποφαίνων
40 ἄχρηστον. εἴπερ γὰρ ὅτι κενουμέναις ταῖς φλεψὶν ἐν ταῖς ἀσιτίαις ἕπεται τὸ μειοῦσθαι τὰ πάθη, διὰ τοῦτο αὐ-
ταῖς παραλειψόμεθα, πολλῷ βέλτιον ἐστὶν ἅπαξ ἐκκενώσαντας τὸ περιττὸν ἀποστῆναι τῶν ἀσιτιῶν, ἀηδίας
τε πολλὴν παρεχουσῶν τοῖς κάμνουσι, καὶ ἀγρυπνίαν, καὶ ἄσην ἐπιφερουσῶν, ἔτι τε στομάχου κάκωσιν, καὶ
χυμῶν διαφθοράν, καὶ γαστρός, ἐνίοτε καὶ οὔρων ἐπίσχεσιν. ὅτι δεόντως Ἐρασίστρατος οὐ κέχρηται τῇ φλεβοτο-
μίᾳ, δῆλον ἐναργῶς ἐστὶν ἐκ τῶν ἐν τοῖς διαιρέσεων βιβλίοις γεγραμμένων ἀρρώστων, ἐφ' ὧν διηγούμε-
νος ἅπαντα τὰ πραχθέντα κατὰ τὴν θεραπείαν οὐδαμῆ φαίνεται φλεβοτομίας μνημονεύων. ἅπαντας
μὲν οὖν αὐτοὺς προχειρίζεσθαι μακρόν, ἀρκεῖ δ' ἀναμνῆσαι μόνων ἐκείνων, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην τοὺς πρε-
σβύτας ἰατροὺς μνημονεῦσαι. γέγραπται δ' αὐτῶν ὁ μὲν ἐν τῷ προτέρῳ τῶν διαιρέσεων. ὁ δ' ἕτερος ἐν τῷ
δευτέρῳ. καί τοι καὶ νῦν ἤδη καιρὸς αὐτὰς τὰς λέξεις παραγράψαι, καθ' ἃς ὁ Ἐρασίστρατος ἅπαντα διη-
» γεῖται τὰ γενόμενα τοῖς ἀρρώστοις. ἐν μὲν οὖν τῷ προτέρῳ τῶν βιβλίων οὕτως ἔγραψε. τῇ ἐκ τῆς Χίου παι-
50 δίσκῃ τὰ μὲν γενόμενα τῶν καθάρσεων τὸ πρῶτον ἐπισχεθῆναι ἤδη πλείω χρόνον. ἔπειτα ἀπήντα τὰ βηχία καὶ
» ἀναγωγὴ φλέγματος. χρόνου δὲ προϊόντος αἵματος ἀναγωγὴ ἐγένετο. κατὰ τὴν τῶν καθάρσεων περίοδον ἑαυτῇ
» ἠκολούθει ἐνίοτε μὲν διὰ μηνῶν δ'. ὅτε δὲ διὰ δύο. ἰδίως ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς αἱ καθάρσεις ἐγίνοντο, καὶ ἡ ἀνα-
» γωγὴ συνέβαινε. παρηκολούθει ἐφ' ἡμέρας τρεῖς ἢ τέσσαρας. ὥστε παντάπασιν ἐμφαίνειν ὅτι αὕτη τῶν κα-
» θάρσεων ταύτην τὴν ἔκκρισιν λαμβάνει. ἐπηκολούθει δὲ καὶ πυρετὸς ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. ἔπειτα ἀπε-
» καθίστατο. ταῦτα προειπὼν ὁ Ἐρασίστρατος ἐφεξῆς γράφει περὶ τῶν ἰαμάτων αὐτῆς ὧδε. ἐν δὲ τοῖς πρώτοις
» χρόνοις αὕτη ἐπεχείρησε θεραπεύεσθαι ποτήμασί τε καὶ πυριάσεσι. τῇ ὑστέρᾳ δὲ καὶ προσθέτοις, καὶ τῇ ἄλλῃ
» διαίτῃ, πρὸς ταῦτα ἁρμοζούσῃ. ἦν γὰρ δή τις καὶ περὶ τὸ στόμα τῆς ὑστέρας οὐκ ἰσχυρὰ σκληρότης, οὐδαμῶς
» δὲ οὐδὲν ὑπακουούσης τῆς θεραπείας, ἀλλὰ κατά τινα μίαν περίοδον εἰς τὴν ὀσφὺν βάρους ἀπαντήσαντος.

» ὑγρασίας δὲ οὐδὲ μιᾶς. οὔτε πυρετοὶ συνεχέστεροι ἦσαν, ἢ καὶ τῷ σώματι ὥς ἐνεδίδου, καὶ βῆχες ἠκολούθουν
» σφοδραί. τῆς μὲν οὖν περὶ τὴν ὑστέραν θεραπείας ἀπέστημεν, ὀργῶδες ὑπολαμβάνοντες εἶναι τῶν πυρε-
» τῶν μενόντων καθάρσεις ποιεῖσθαι. τῇ δὲ λοιπῇ θεραπείᾳ χρώμεθα, ὡς εἰθίσμεθα πρὸς τὰ τοιαῦτα τά τ'
» ἄλλα καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν, περίοδον τῶν καθάρσεων προσλαμβάνοντες, ὑποστέλλομεν τὰ σιτία, καὶ
» ἡ μὲν τοῦ αἵματος ἀναγωγὴ οὐκ ἐγίνετο. ἀλλ' ἢ ἅπαξ ἤδη βραχύ. ἀλλὰ μέντοι οὐδὲν ἔφραζεν. ἀλλά που καὶ ἔφε-
» ρεν ἤδη πυώδεις ἀναγωγή. φλεβοτομίας λόγος ἐνταῦθα οὐδείς, καὶ προσῆκον γ' ἦν, ὡς ἅπαντες ἴσασιν
οἱ τῶν ἔργων τῆς τέχνης ἔμπειροι, τὴν ἀρχὴν τῶν βοηθημάτων ἀπὸ φλεβοτομίας ποιεῖσθαι. ἴσως τις φή-
σει τούτων τῶν ἅπαντ' ἑτοίμως λέγειν οὐκ ὀκνούντων, ὡς ὁ ὑπὲρ Ἐρασιστράτου τῆς θεραπείας προϊστάμε-
νος ταῦτ' ἐγένετο. διηγεῖται δὲ αὐτὰ ναὶ ἡμῖν ἕνεκα τοῦ μηδὲν τῶν πραχθέντων λαθεῖν. ἀλλ' ἐξελέγξει γε τού-
10 τους τὸ ἐπιφερόμενον ἔνθα φησὶ τῆς μὲν οὖν περὶ τὴν ὑστέραν θεραπείας ἀπέστημεν, ὀργῶδες ὑπολαμβάνον-
τες εἶναι τῶν πυρετῶν μενόντων τὰς καθάρσεις ποιεῖσθαι. τῇ δὲ λοιπῇ θεραπείᾳ χρώμεθα πρὸς τὰ τοιαῦ-
τα, τά τε ἄλλα, καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν περίοδον τῶν καθάρσεων προσλαμβάνοντες, ὑποστέλλομεν τὰ σιτία.
ἐν τούτοις γὰρ ὁ Ἐρασίστρατος ἐνδείκνυται σαφῶς οὐχ ἑτέρων θεραπείαν διηγούμενος, ἀλλ' ἑαυτὸν συναριθμοῦν-
τε καὶ συνεπιγράφων ἅπασι τοῖς πραχθεῖσι περὶ τὸν ἄνθρωπον. τὸ γὰρ ἀπέστημεν καὶ ὑπολαμβάνοντες,
ἔτι τε τὸ χρώμεθα, καὶ τὸ προσλαμβάνοντες, ἔτι τε πρὸς τούτοις τὸ ὑποστέλλομεν τὰ σιτία προδήλως ἐνδείκνυ-
ται δυοῖν θάτερον ἤτοι γ' αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι τῆς θεραπείας τὸν Ἐρασίστρατον, ἢ τοῖς ὑφ' ἑτέρων γιγνομένοις ἀρέ-
σκεσθαι. καὶ μὴν εἴπερ ἠρέσκετο τοῖς πραττομένοις ἐναργὲς ἂν εἴη τεκμήριον αὐτοῦ τῆς γνώμης, ἣν εἶχε περὶ
φλεβοτομίας. τὸ γὰρ ὑποστέλλειν τὰ σιτία δυοῖν θάτερον· ἤτοι ἀφαιρεῖν τελέως, ἢ μειοῦν. ὅπερ ἤδη τῆς
νοσούσης ὁ Ἐρασίστρατος ἔφη πεπρᾶχθαι, καθ' ὃν καιρὸν τῆς καθάρσεως περίοδος ἦν, ὡς ὡμολόγει τοῖς ἄλλοις
20 συγγράμμασιν ἅπασιν αὐτοῦ καὶ ταῖς φλεβοτομίαις μὲν οὐδαμόθεν χρώμενος, συμβουλεύων δ' ἀσιτεῖν εἰ μή τι
ἄρα κἀνταῦθα φήσουσί γε φλεβοτομεῖσθαι μὲν τὴν γυναῖκα παραλελεῖφθαι ἐν τῇ διηγήσει τὸ βοήθημα νο-
σούντων ἡμῶν αὐτὸ προσῆχθαι, κἂν μὴ ῥηθῇ. τί δήποτ' οὖν καὶ περὶ τῆς ἀσιτίας ἐσίγησε νοεῖσθαί τε δυνα-
μένων καὶ ταῦθ' ὁμοίως. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ πόματος, καὶ τῆς πυριάσεως, καὶ τῶν προσθέτων. εἰ δ' ἢ μηδ' ὅλως
ἐγέγραπτο πρὸς Ἐρασιστράτου. πάντως ἂν που συνήκαμεν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν αὐτὰ πεπρᾶχθαι. ὥς τό γε συνιέν-
των πεπραγμένον, εἰ καὶ μὴ ἐγέγραπτο, κοινὸν ἁπάντων ἐστὶ τῶν βοηθημάτων. ἀλλ' Ἐρασίστρατός τε διηγεῖσθαι
πάντα προὔθετο, σαφηνείας ἀκριβοῦς ἕνεκεν, ἵνα μή τις τοίνυν ἐξουσίαν ἔχει τὰ μὲν προστιθέναι τῶν βοη-
θημάτων, ὡς πραχθέντα τῇ καμνούσῃ. τὰ δ' ἀφαιρεῖν, ὡς παραλειφθέντα. πρὸς τῷ καὶ μάχεσθαι τῇ τούτων
δόξῃ, τὴν διήγησιν αὐτοῦ. εἰ δ' ὅλως ἐφλεβοτομήθη τὸ γύναιον ἡ ἀσιτία μάτην παρελαμβάνετο. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ
τἀληθὲς εἰπεῖν οὐ μάτην μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς κακοῦ. δείξει γὰρ ὀλίγον ὕστερον τοῦτο. νῦν δὲ ὅτι μάτην ἀρ-
30 μόττει πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἐπεὶ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῆς κατὰ περίοδον καθάρσεως ἤδη θώρακι φερομένου
τοῦ περιττοῦ, κίνδυνος ἦν αἷμά τι πτύσαι τὴν γυναῖκα, μειῶσαι τὸ πλῆθος ὁ Ἐρασίστρατος βουλόμενος ἤδη
τὴν ἀσιτίαν ἀφίκετο, προδήλως ματαίαν οὖσαν. εἴπερ ἡ φλεβοτομία παρείληπτο, καθ' ἣν ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ
ῥᾷστον ἦν ἐκκενῶσαι τὸ περιττὸν τοῦ αἵματος. οἱ γοῦν θεραπεύοντες ἐν Ῥώμῃ τὰς γυναῖκας αὐτῇ τοῦ συμβαίνον-
τος ἐμπειρίᾳ μάλιστα ἐπείσθησαν. ἤδη μὲν τὴν φλεβοτομίαν ἔρξαντες κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ᾧ ἐπίδοξος ἡ
φορὰ γενέσθαι τῶν καταμηνίων. μήτε δ' ἡσυχίαν προστάττειν, μήτ' ἀσιτίαν, ἀλλὰ καὶ μελίκρατον διδόναι, καὶ
τροφῆς ὑγραινούσης δαψιλῶς καὶ λουτροῖς χρῆσθαι συγχωρεῖν, ἐφ' οἷς εἴωθεν ἤ. σαυτὸν ὅτι γε μετρίως ἀφαι-
ρεθῶσι τοῦ αἵματος ἡ κάθαρσις ἐπιφαίνεται, καὶ μάλισθ' ὅτε κατ' ἰγνὺν ἢ παρὰ σφυρὸν ἡ φλεβοτομία γίνε-
ται. ὡς εἴ γε φλεβοτομήσας τις ἀσιτεῖν προστάξειεν, οὐ μόνον ἐπέσχητο τῶν ἔμπροσθεν μηνῶν ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀμέμ-
* πτως κενουμέναις ἐπισχεθήσεσθαι νῦν καθάρσεις. ξηραίνεται γὰρ ἐν ταῖς ἀσιτίαις καὶ παχύτερον ἑαυτοῦ γίνεται
40 τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο δύσρουν ἀποτελεῖται. λουομέναις δ' αὐταῖς καὶ μελικράτου μὲν προσλαμβανούσαις
ἐς ὕστερον τινα σιτία, καὶ πινούσαις οἴνου μήτε αὐστηροῦ μήτε παχέος αἱ καθάρσεις ἐπιγίνονται. διὰ τοῦτο οὖν
ἔφη οὐ μόνον ἐκ περιττοῦ παραλαμβάνεσθαι τὰς ἀσιτίας ἤδη ταῖς φλεβοτομίαις, ἀλλὰ καὶ πρὸς κακοῦ. τῇ
δὲ ἐκ τῆς Χίου παιδίσκῃ, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπιπινομένων εὔδηλον ἐστὶ παραλελεῖφθαι τὴν φλεβοτομίαν, αἵμα-
τος τί γὰρ ἔπτυσεν, οὐκ ἄν, εἴπερ ἐκενώθη, πτύσασα, καὶ μετὰ δυσπνοίας ἀπέθανεν, οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο παθοῦσα.
μεγίστην δὲ βάσανον ἡ φλεβοτομία παρέχει κατὰ τοὺς ἡμετέρους καιροὺς ἐν Ῥώμῃ διὰ τὸ πλῆθος τῶν γυναικῶν
ὕδωρ ψυχρότατον ἀπὸ χιόνος πινουσῶν, ἤτοι μηδ' ὅλως, ἢ ἐλλειπῶς καθαίρεσθαι. ἀλλ' ὅμως ταύτας ἰατροὶ φλε-
βοτομοῦντες ὑγιαινούσας διαφυλάττουσιν, ὡς μήθ' αἷμα πτύσαι, μήτε πλευρίτισι, ἢ περιπνευμονίαις, ἢ κυνάγχαις
ἁλῶναι. οὔκουν οὐδὲ ἐκ τῆς Χίου παιδίσκη ἤκουσαν ὑπ' Ἐρασιστράτου φλεβοτομηθῆναι. οὔτε γε ἂν ἐν τῇ τῶν ἄλλων
διηγήσει παρέλιπεν ὡς μικρόν τι βοήθημα τῆς φλεβοτομίας. οὔτ' ἂν ἐκείνης διὰ τὴν ἀσιτίαν. οὔτ' ἂν ὅλως ἀπέ-
50 θανεν ὑπὸ τοῦ πλήθους ἡ γυνὴ πνιγεῖσα. περὶ μὲν δὴ ταύτης ἀποχρήσει πρός γε τὸ παρόν. ἤδη δὲ τὸν Κρί-
τωνα μεταβάντες ἤδη παραγράψωμεν αὐτῇ λέξει τὴν Ἐρασιστράτου διήγησιν, ὧν ἔπαθεν ὁ ἄνθρωπος. ἔχει δὲ
» οὕτως. Κρίτωνι ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἀρρωστίας ἐγένετο πληθώρα. συνέβη δὲ αὐτὸν ἐμπεσεῖν εἰς πλήθη συναγχικά.
» ἔστι δὲ τὸ γινόμενον φλεγμονὴ τῶν τε παρισθμίων καὶ τῆς ἐπιγλωττίδος. συμβαίνει οὖν τοὺς εἰς ταῦτ' ἐμπεσόν-
» τας πνίγεσθαι, καὶ ἐὰν μὴ θᾶττον βοηθῶνται, συντόμως ἀπόλλυσθαι. ἐν τούτοις δὲ ὄντος τοῦ Κρίτωνος τῇ μὲν
» πρώτῃ ἡμέρᾳ βοηθοῦμεν πυριῶντες σπόγγοις τὸν εἰθισμένον τρόπον, ὁπότε διαλείποιμεν τὰ καταπλά-
» σματα ἐπιθέμενα, ὥστε διὰ παντὸς ἐν θεραπείᾳ εἶναι. ἐδόθη δὲ αὐτῷ καὶ καταπότια τὰ διὰ τοῦ κνιδείου πρὸς
» τὸ τὴν κοιλίαν ὑπάγειν, καὶ πρὸς τούτοις ὑπήκουσεν ἀξίως. οὐδένα λανθάνειν οἶμαι τὴν ἐπιμέλειαν τῆς δι-
γήσεως ἁπάντων τῶν πραχθέντων ἤδη τοῦ Κρίτωνος, καὶ γὰρ διὰ τῶν σπόγγων πυρίαν εἶπε καὶ τὴν τῶν
καταπλασμάτων χρῆσιν. ἔτι τε τὴν τῶν καταποτίων. ἆρ' οὖν ὅτι μὲν ἐπυριάθη διὰ τῶν σπόγγων ἐδήλωσε

καὶ τἄλλ᾽ ἑξῆς ἐπιμελῶς διηγήσατο, περὶ δὲ τῆς φλεβοτομίας ἑκὼν ἐσιώπησεν, ὅτι μικρότερον ἦν δηλα-
δὴ τοῦτο τὸ βοήθημα. μεμνῆσθαι δ᾽ οὐ προσήκει μοι τῶν πάνυ μικρῶν ἐν τοιαύταις διηγήσεσιν. ἀλλά τοι κἀν-
» ταῦθα μετ᾽ ὀλίγα πάλιν αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος φησίν. ἐφαίνετο οὖν ἡμῖν μετάστασιν εἰληφέναι τὰ πάθη ἐπὶ τὸν πνεύ-
» μονα καὶ τὸ ἧπαρ καταρρυῆσαι μὲν αὐτῷ τὴν συνάγχην. αὐξηθῆναι δὲ τὸν πυρετὸν, αὖθις τῇ καθ᾽ ὑπο-
» χόνδριον ἐντάσει τὴν μετάστασιν ἐλογίσατο γεγενῆσθαι τῶν παθῶν. ἔνθα τε καὶ μάλιστα τὸν νοῦν προσέχειν ἀξιῶ
σκοπούμενον οἷόν τί σοι διὰ τῆς λέξεως ταύτης, ἐν ᾗ φησὶ μετάστασιν εἰληφέναι τὰ πάθη πότερον αὐτῶν τῶν
φλεγμαινόντων μορίων μεταβάντων ἢ τοῦ αἵματος ὃ τὴν φλεγμονὴν αὐτῶν εἰργάζετο μεταρρυέντος. ἐμοὶ μὲν
γὰρ δοκεῖ τὸ πρότερον μὲν τῶν προειρημένων μὴ δὲ νοηθῆναι δύνασθαι. τὸ δεύτερον δ᾽ ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ ἀλη-
* θές. ἐγὼ μὲν τί οἶοτε τὸ κατασκῆψαι εἰς τὸ μόριον πλῆθος ἰχῶν, εἶθ᾽ αὐτὸ δύνασθαι τῆς ἐν ἐκείνῳ δυνάμεως
10 ἐφ᾽ ἕτερόν τι μεθίστασθαι. τοῦτο τοίνυν φαίνεται καὶ τῷ Κρίτωνι συμβὰν, ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲ τότε φλεβοτομίας
ἐμνημόνευσεν ὁ Ἐρασίστρατος. ἀλλὰ τί φησι; κατεπλάσσετο καὶ τὸν θώρακα ὅλως καὶ τὰ ὑποχόνδρια. ὥσπερ δὲ
ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἐπιγλωττίδα καὶ τὰ παρίσθμια μορίων ἡ τοῦ πλεονάζοντος αἵματος ἐπὶ τὰ κάτω χωρία
μετάστασις ἐγένετο, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον αὖθις ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνεχθέντος αὐτοῦ.
τὸν μὲν πυρετὸν καὶ συνέβη λωφῆσαι, σύμπτωμα δ᾽ ἐπιγενέσθαι τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν ἐνδεικνύμενον πά-
» σχειν. ἄκουσον δὲ καὶ ταύτης τῆς Ἐρασιστράτου ῥήσεως. ὄντος δ᾽ αὐτοῦ ἀπὸ μὲν τῆς ἀρχῆς δεκαταίου. ἀπὸ δὲ τῆς
» ἐπιστάσεως ἑκταίου ὅτε πυρετὸς οὐ μάλα ἐπανήκει καὶ παραστροφή τις ἐγένετο τοῦ τ᾽ ἰνίου. ὀψὲ δὲ τῆς ὥρας
» ἀναισθησία τις ἐγένετο. ὥστε καὶ τὸ οὖρον ἐκ γαστρώματος προΐεσθαι. καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ ἐπίτασις τοῦ πυρετοῦ. εἶτα ἐπι-
» φέρων φησίν. ἐφαίνετο οὖν ἡμῖν πάλιν μετάστασιν εἰληφέναι τὰ πάθη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ κατὰ μὲν αὐ-
» τὴν τὴν μετάστασιν ἐπανηκέναι τὸν πυρετόν. ὕστερον δὲ πάλιν ἐπιτεταχέναι ἐμπαθῆ γενομένην τὴν περὶ τὴν
20 κεφαλήν. εἴπωμεν ἤδη τι καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῇδε ῥήσει πρὸς τὸν ἄνδρα. κάλλιστα λέγεις ὦ Ἐρασίστρατε μετάστασιν
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν γεγονέναι τῶν παθῶν. ἄμεινον δ᾽ ἦν εἰ μὴ τῶν παθῶν εἴποις, ἀλλὰ παθῶν αἰτίου πλήθους
ὥσπερ οὐκ ἄν τις φαίη τὰ μέρη τοῦ σώματος αὐτὰ τὰ πάσχοντα εἰληφέναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ
τὰ πάθη. βέλτιον γὰρ οἶμαι φάναι. παύσασθαι μὲν τὰ πρότερα πάθη. γενέσθαι δ᾽ αὖθις ἕτερα τῆς αἰτίας
μεταστάσης ἥτις ἦν ὡσαύτως ἐν ἀρχῇ τῆς ὅλης διηγήσεως ἐφ᾽ ἧ πληθώρα. ταύτην οὖν εἴπερ ἐκένωσεν οὐκ ἂν
οὔθ᾽ ὁ κίων κατὰ τὴν ἐπιγλωττίδα τούτων εἰς τὰ κάτω τὴν μετάστασιν ἔλαβεν. οὔτ᾽ αὖθις ἐκεῖνο ἐπὶ τὴν κεφα
φαλὴν ἀνηνέχθη. ὥστε φαίνεται καὶ Κρίτων ὁμοίως τῇ Χίᾳ γυναικὶ διὰ τὸ παραλειφθῆναι τὴν φλεβοτομί-
αν ἀποθανεῖν. ἀλλὰ τούτου μὲν δοκεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος αἰσθέσθαι. τί γὰρ φησὶ τούτῳ ἐδόκει αἰτία τῆς ἀπω-
λείας γενέσθαι τὰ εἰς τὸν πνεύμονα ἐπενεχθέντα, πλὴν ὅτι κακῶς οὐκ ἔφθασεν ἐκκενῶσαι ταῦτα. καί τοι γι-
νώσκων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς πληθωρικὴ διάθεσις εἴη περὶ τὸν ἄνθρωπον. ἐὰν οὖν τις ἐθέλει κατασκευάζειν, ὡς οὐκ
30 εἰκὸς ἦν Ἐρασίστρατον ἰατρὸν ἄριστον ὄντα καὶ μήτοι καὶ γνόντα Κρίτωνι μὲν ἐκ πληθώρας συμβῆναι τὰ πά-
θη. τῇ δὲ ἐκ τῆς Χίου παιδίσκῃ διὰ τὴν τῶν ἐμμήνων ἐπίσχεσιν ἑκόντα παραλιπεῖν ἀφαίρεσιν τοῦ αἵματος, ἀλλ᾽ ἀφαι-
ρεῖσθαι μὲν αἵματος καὶ τοῦτον καὶ ἐκείνην. παραλελεῖφθαι δὲ ἐν τῇ διηγήσει τί κωλύει κἀμὲ λέγειν ὅτι περ ἂν ἄλλο
βούλομαι τῶν κενωτικῶν βοηθημάτων. προσενηνέχθαι μὲν τοῖς κάμνουσι, παραλελεῖφθαι δὲ ἐν τῇ διηγήσει. καὶ τίς
νοῦν ἔχων ἰατρὸς ἀνέξεται ταῦθ᾽ ἡμῶν λεγόντων. ὅπως γε καὶ τὰ μέχρι θανάτου συμπτώματα ταῦτ᾽ αὐτοῖς φαί-
νεται διὰ πλῆθος γινόμενα, καὶ αὐτὸς ὁ θαυμαστὸς οὐ διὰ ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἀκολουθήσας, ἢ τὴν τὸ μὴ κενωθῆναι
τὸ πλῆθος. τίς δ᾽ ἀνέξεται λεγόντων ἀνθρώπων τὰ μὲν μικρὰ τῶν πραχθέντων ὑπὸ Ἐρασιστράτου γεγράφθαι
* φλεβοτομίαν καὶ κάθαρσιν ὑπ᾽ ἐλλεβόρου τε καὶ σκαμμωνίας. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ μόνον εἰπεῖν τὸ κοινὸν ὡς ἡ πληθώ-
ρα κενώσεως δεῖται δεδήλωται φλεβοτομία, διότι τῶν κενωτικῶν ἓν βοηθημάτων τί κωλύει καὶ τῶν ἄλλων
ἕκαστον εὑρῆσθαι τῶν κενωτικῶν. μὴ τοίνυν μόνην τὴν φλεβοτομίαν ὑπ᾽ Ἐρασιστράτου προσῆχθαι τοῖς κάμνουσι
40 λεγέτωσαν ἀλλὰ καὶ τἄλλα πάντα κλυστῆρας, ἐμέτους, καθάρσεις, λουτρὰ, γυμνάσια, τρίψεις. ἀωνήσεις,
χρίσματα, θερμαίνοντα καταπλάσματα πάνθ᾽ ἑξῆς ὅσα ἐκεῖνος. εἰ δ᾽ ἀρκεῖ μόνον ὅτι κενωτέος ὁ κάμνων
ἐστὶν, οὐδὲ τούτων τὸ τέλος ὑπάρχει τῆς τῶν βοηθημάτων διδασκαλίας. ἀλλὰ πρῶτον μὲν προσθεῖναι χρὴ τὸν
τρόπον τῆς κενώσεως. εἶτα τὴν ὕλην εἰπεῖν δι᾽ ἧς ἄριστα πραχθήσεται, καὶ ταύτῃ προσθεῖναι τὸν καιρὸν καὶ τὸ
* μέτρον καὶ τρόπον τῆς χρήσεως, ὅτε κοινὸν εἰπὼν σκοπὸν τῶν βοηθημάτων, οὐδέπως κατὰ μέρος οὐδὲν εἰρηκέναι.
εἰ γὰρ ἀρκεῖ τὸ κοινὸν εἰπεῖν, ἐκ περιττοῦ μνημονεύει καταπλασμάτων τε καὶ ἀσιτίας, καὶ πυρίας τῆς διὰ
σπόγγων. εἰ τὸ μὲν κατάπλασμά τε καὶ τὴν ἀσιτίαν οὐκ ἂν ἡμεῖς εὕροιμεν ἄνευ τοῦ παρ᾽ ἐκείνου μαθεῖν. ἡ φλε-
βοτομία δὲ ἐστὶ δήλη πᾶσι κἂν Ἐρασίστρατος μὴ λέγῃ. ἀλλὰ κἂν οὕτω τις αὐτοῖς συγχωρήσῃ, καί τοι φανερῶς
ὂν ἄτοπον, ἀλλὰ μεγάλα καὶ πολλὰ λείπεται σκέμματα τῷ μέλλοντι χρήσασθαι προσηκόντως τῷ βοηθήματι.
πρῶτον μὲν εἰ μηδὲν διαφέρει τέμνειν ἡντινοῦν φλέβα, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ καθ᾽ ἕκαστον τῶν πεπονθότων
50 μορίων ἴδιαι φλέβες εἰσὶν αἱ ταχέως ἐκκενοῦσαι τὸ πλῆθος αὐτῶν. δεύτερον δ᾽ ἐπὶ τούτῳ σκέμμα. πότε-
ρον ἅπαξ, ἢ πλεονάκις ἀφαιρεῖν προσήκει. καὶ τρίτον δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς, σκοποὺς ἐξευρεῖν, οἷς προσέχων τις ἀκρι-
βῶς στοχάσαιτο τοῦ μέτρου τῆς κενώσεως. καὶ τέταρτον, ὁ καιρὸς ἐν ᾧ χρὴ μάλιστα ποιεῖσθαι τὰς φλεβοτομί-
ας, εἰ μηδὲν ἐστὶ ἐξαίρετον αὐτὸ τοῦτο ἣν ἀπολείξει διδάξεται. τῷ μὲν οὖν ὅλως ἀποστάντι φλεβοτομίας
οἴχεταί τε καὶ συνανῄρηται τούτων ἁπάντων ἡ σκέψις. τῷ προθεμένῳ δ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. καὶ γάρ τοι
κἀπὶ τῶν ἄλλων βοηθημάτων ἁπάντων ὁ αὐτὸς ἐστὶ λόγος. οἷον ἐλλεβόρου, σκαμμωνίας, οἴνου, λουτροῦ, σιτίων.
εἰ μὲν γὰρ μηδ᾽ ὅλως ἐστὶ χρῆσθαι ἐπὶ τῶν νοσούντων ὁποσῶν ποτὲ τῶν εἰρημένων, οὔτε καιρὸς, οὔτε ποσότης, οὔτε
τρόπος τῆς χρήσεως, οὔτ᾽ ἄλλο οὐδὲν ἔτι καὶ ζητηθήσεται τῷ κατ᾽ αὐτό. προσιεμένῳ δὲ τὴν χρῆσιν ἀναγκαῖον
ἐστὶ περὶ τούτων πάντων διελθεῖν, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν δραστικῶν βοηθημάτων, ἐν οἷς εἰ παροφθείη τι σμικρὸν ἡ βλά-

βη μεγίστη δι' αὐτὸ γίνεται τοῖς νοσοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐλαττόνων. καὶ μὴν καὶ φαίνεται τοῦτο οὕτως ἐ-
* νόμενον ἑκάστης ἡμέρας ἐπὶ πάντων τῶν νοσούντων. οὐδεὶς γοῦν εἰπὼν ἰατρὸς ἀνθρώπου οὕτω γράφει τὸ
χρῆζεται. μήτε τὸν καιρὸν ἐπιπροσθεὶς, ἐν ᾧ κελεύει ῥαφανῖδα τὸν κάμνοντα, μήτε τὸ σιτίον ὁρίσας αὐτὸ,
μήτε τὴν ποσότητα, μήτε τὴν σκευασίαν, ἢ τὴν τῆς χρήσεως τάξιν. ἀλλ' ἕκαστον τούτων ἀκριβῶς ἐκδι-
ηγεῖται τοῖς παροῦσιν ὅπως πραχθῆναι, καὶ τοίνυν καὶ γράφουσιν ἐν τοῖς βιβλίοις ἅπασιν ἐφ' ὧν ἂν πράτ-
τουσι βοηθημάτων ἑξῆς ταῦτα σύμπαντα, καί τινες γ' αὐτῶν ὅσοι οὐ μακρολογώτεροι χρονίζουσι τῇ διηγή-
σει, οὐ μακρολογίαν, ἀλλ' ἐπιμέλειαν ἡγούμενοι τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν. Ἱπποκράτης μὲν ἐν τοῖς
πλείστοις τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ἐσχάτως βραχυλόγος ὢν, ὅμως οὐκ ὀκνεῖ γράφειν ἐπὶ τῆς φλε-
βοτομίας, οὔτε τὸ μέρος τοῦ σώματος, ἐν ᾧ χρὴ τμηθῆναι τὸ ἀγγεῖον, οὔτε τὸ μέτρον τῆς κενώσεως,
10 οὔτε τὸν καιρόν. Ἐρασίστρατος δὲ, εἴ οἱ νῦν Ἐρασιστράτειοι φασὶ χρῆσθαι φλεβοτομίᾳ, μακρολογώτερος ὢν,
ὡς ὀλίγον ὕστερον δείξω, πρῶτον μὲν οὐδὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα ὑπέμεινε προσγράψαι τῆς φλεβοτομίας ἅμα
τοῖς ἄλλοις βοηθήμασι. εἶτα παρέλιπεν ἑξῆς πάντα τὰ κατειλεγμένα καιρὸν, καὶ τὸ μέτρον, καὶ τόπον
ἀγγείου, καὶ τρόπον χρήσεως. ὁ μὴ δ' ὡς χρὴ τὰ καταπλάσματα ἐφ' ἑκάστου τῶν νοσούντων προσφέρειν
ἢ τὴν μᾶζαν ψυχρὰν ὀκνῶν προσγράφειν. ὁ μὴ δὲ περὶ τῆς τῶν λαχάνων ἑψήσεως σιωπῶν. ἄκουσον γοῦν
ἃς γράφει κατὰ τὴν περὶ τῆς κοιλίας πραγματείαν προσφέρειν, τὴν μὲν πρώτην προσφορὰν ἄλφιτα
κεῖμνώδη πεφρυγμένα εὖ ἀποσεσεισμένα. ὅταν δὲ προσφέρεσθαι μέλλῃ ἔν τινι ψυκτῆρι ἐπιχέοντα ὕδωρ
ψυχρὸν ὄντα διδόναι μὴ δ' εἰς ἅπαξ δὲ ἅπαν ὃ ἂν μέλλῃς διδόναι ψυχρᾶς, ἀλλὰ δὶς ἢ τρὶς, ὅπως μὴ
ξηρὰ γενομένη ἡ μᾶζα δυσάλωτος μὴ πολὺ τὸ ὑγρὸν ἀναδέξηται. οὐδὲν γὰρ τούτων χρήσιμον. προ-
σεσθίειν δὲ διδόναι τῶν κιχωρείων συχνὰ εἰς ὄξος μὴ δριμὺ ἐμβάπτοντας καὶ ἐπὶ τῶν σιτίων, ἀναλίσκειν ἑφθὰ κιχώ-
20 ρια ἑψῆσαι δεῖ δύο παρασκευάζοντας χυτρίδας, καὶ εἰς μὲν τὴν μίαν ἐμβάλλοντας ἕψειν. ὅταν δὲ ἤδη κατεξη-
κότα εὖ μάλα ᾖ, καὶ ἡ ἑτέρα χύτρα τοῦ ὕδατος ζέῃ μεταγγίζειν αὐτὰ εἰς τὴν ἑτέραν. εἶναι δὲ δέσμια ὅπως εὐ-
μετάθετα ᾖ. συνεψήσαντα δὲ καὶ ἀποχέοντα τὸ ὕδωρ ἀρτύσαι ἁλὶ καὶ ἐλαίῳ καὶ διδόναι προσφέρεσθαι.
ἆρ' ἐπινοεῖς ἔτι δύνασθαί τι ἐπιμελέστερον γράψαι, τὰ σμικρότατα τοῦ μὴ δ' ὅτι χρὴ δεσμίδια ποιεῖν τῶν κι-
χωρείων ὅπως εὐμετάθετα ᾖ σκοπήσαντος. εὔδηλον γὰρ ὅτι τὰ λελυμένα δυσμετάθετα γίγνεται, καὶ διὰ
τοῦτο κηδόμενος οὐ μόνον ἡμῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑψόντων τὰ λάχανα μαγείρων ἐδίδαξεν αὐτοὺς ὡς χρὴ
ἕψειν δεῖν τὰ λάχανα. τοιοῦτος δ' ὢν καὶ ποτὲ δὲν ἤτοι καταπλάσματος τινὸς γράφει σκευασίαν, ἢ περιπατεῖν
κελεύει τοσούς δὲ σταδίους, ἢ τρίβεσθαι τρίψεις τοσαύτας, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐφ' οἷς ἤδη τινὲς οὐ μόνον οὐκ ἐπαινοῦσι
τῆς περιττῆς ἐπιμελείας, ἀλλὰ καὶ ψέγουσι ὡς ὅρους καὶ μέτρα τιθέμενον ἐπὶ τῶν ἀόριστον ἐχόντων τὴν πο-
σότητα. τίς ἂν οὖν οὐ πεισθῇ τὸν οὕτως ἐπιμελῆ κεχρῆσθαι μὲν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις φλεβοτομίας μηδαμό-
30 θεν αὐτοῦ μνημονεύσαι, πλὴν ἅπαξ ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς. οὐδ' οὖν οὐδὲ τότε χρώμενον, ἀλλὰ τοὐ-
ναντίον ἅπαν ἐπαινοῦντα τὸν Χρύσιππον ἐπὶ τὸ μὴ χρῆσθαι φλεβοτομίᾳ καὶ τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ καθ' ἣν
ἀποδεικνύναι νομίζει τὸ Χρυσίππου δόγμα περὶ τῆς φλεβοτομίας. τοῦ μᾶλλον τῶν αἷμα πτυόντων *
οἷς μόριόν τι τοῦ σώματος μέλλει φλεγμαίνειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦδε καὶ αὖθις εἰρήσεται. νῦν δ' ὅπερ ἔλεγον
ἀναληπτέον. ὡς οὐκ ἂν Ἐρασίστρατος ἐπιπλεῖστον ἐκτείνων ἅπαντας τοὺς λόγους. καὶ μέντοι καὶ δὶς καὶ τρὶς
ἐνίοτε διεξερχόμενος ἕνα λόγον ἐν διαφόροις βιβλίοις ὀλιγώρησεν ἄν που, κἂν ἅπαξ γε συλλαβὰς προσγρά-
ψαι παρενθεὶς ἅμα τοῖς ἄλλοις βοηθήμασι τὸ τῆς φλεβοτομίας ὄνομα πρὸς τῷ καὶ τὴν ποσότητα πάν-
τως ἂν αὐτῆς εἰπεῖν. ὡς ἐπ' ἄλλων ἐποίησε, καὶ τὸν καιρὸν ὡς εἴρηται προσθεῖναι. ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. τινὲς μέν γε
τῶν ἰατρῶν ἐπὶ σημείοις ὁρίζουσι τὸ ποσὸν τῆς κενώσεως. οἷον εἰ μεταβάλλοι κατὰ τὴν χροιὰν, ἢ τὸν τόνον, ἢ τὴν
ῥύσιν τοῦ αἵματος ἢ εἰ κατὰ πίπτοιεν εἰς ἀτονίαν οἱ σφυγμοί. καί τινος ἱδρῶτες ἐπιφαίνοιντο ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ,
40 τῆς ἀφαιρέσεως. ταῦτα δ' οὐκ ἴνα πόνους φησὶν, καὶ τοὺς σφοδροτέρους τῶν ἐμέτων, καὶ τὰς ἀλογωτέ-
ρας διαχωρήσεις ἄλλοις διείρηκεν ἄχρι λειποθυμίας ἄγειν τὴν κένωσιν. ὁπόταν τι φαίνηται κατὰ τὸν λόγον
αὐτῇ γινομένῃ τῆς κενώσεως, οὐχ ὑπὸ χυμοῦ ῥυέντος εἰς τὸ τῆς γαστρὸς στόμα πολλάκις ἐναργῶς φαίνεσθαι
διὰ χολὴν ἢ διὰ φλέγμα συρρυὲν ἐνταῦθα λειποθυμίαν γινομένην. ἔνιοι δὲ τῇ τε τοῦ παντὸς σώματος μεταβο-
λῇ κατὰ χρόαν, καὶ τῇ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς ἐτεκμαίροντο τὴν σύμμετρον ἀφαίρεσιν, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ἅπαξ
ἀπαγορεύουσιν, ἢ χρῆσθαι δαψιλεῖ τῇ κενώσει βέλτιον εἶναι τοῖς ἐπιπνιγομένοις, τεκμηράμενοι πρότερον οὕτως
ἐπὶ τὴν τοῦ λυποῦντος ἔρχεσθαι κένωσιν. ἄλλοι δέ τινες ἐτόλμησαν ἤδη τι καὶ μέτρον ὁρίζειν οἷον ἤτοι δύο κο-
τύλας ἀττικὰς εἶναι τὴν σύμμετρον ἀφαίρεσιν, ἢ βραχὺ πλείω, ἢ ἔλασσον, ὡς ἐκ τοῦ συμμέτρου δυνησομένων
ἡμῶν εὑρίσκειν τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον ἁρμόττον ἑκάστῳ τῶν φλεβοτομουμένων καθ' ἡλικίας, καὶ φύσεις, καὶ ὥρας
καὶ χώρας. οὐκοῦν Ἐρασίστρατον ἀριθμὸν μέν τινα τρίψεως ὁρίζειν, ἵνα κἂν σφαλλώμεθα τῆς ἀκριβοῦς συμ-
50 μετρίας, οὐδὲ μία μεγάλη βλάβη. μετὰ δὲ μηδὲν εἰπὼν ὅλως ἐπὶ φλεβοτομίας. ἐγὼ μὲν γὰρ εὖ οἶδα ὅτι
καὶ περὶ τῶν φλεβῶν αὐτῶν, τῶν τμηθησομένων ἔγραψεν ἂν οὐκ ὀλίγα. καὶ μάλισθ' ὅτι πολλάκις Ἱππο-
κράτης αὐτῶν ἐμνημόνευσεν. ἐνίοτε μὲν, κατὰ ἰγνύαν ἢ παρὰ σφυρόν. ἐνίοτε δὲ, τὴν ὀρθίαν ἐν τῷ μετώπῳ καὶ
αὖθις τὴν ἐπὶ τῇ γλώττῃ. περὶ μὲν γὰρ τῶν κατ' ἀγκῶνα τί δὴ καὶ λέγειν ὡς οὐκ ἂν ἐσιώπησεν ὁ Ἐρασί-
στρατος εἴτε χρὴ πάσας ἐπὶ πᾶσι τέμνεσθαι νοσήμασι εἴθ' ὡς Ἱπποκράτης ἐκέλευεν ἄλλην ἐπ' ἄλλων. τοῦ γὰρ
οὕτως ἐπιμελῶς γράφοντος πάντα καὶ τοὺς τὴν ἔργον οἰκεῖον ὁρίζαι μέτρον τι ἄμετρον ἐν τηλικούτῳ βοηθήματι,
προσγράψαι δ' ἣν ἔχει γνώμην ὑπὲρ τῶν φλεβῶν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι πεποιήκασιν ἰατροί. τινὲς μὲν οὐδὲν δια-
φέρειν φάσκοντες ὁποίαν ἄν τις ἐθέλοι τέμνειν φλέβα. κενοῦσθαι γὰρ ἐξ ἑκάστης αὐτῶν ὁμοτίμως τὸ πᾶν.
τινὲς δὲ πάμπολλα ἡγούμενοι καὶ παρὰ τοῦτο γίνεσθαι διαφοράς. ἐνίας μὲν γὰρ αὐτῶν ἐλάττον. ἐνίας δὲ ἐν

χρόνῳ πλείονι τῷ πεποιθὸς μόριον ἐκκενοῦν. ὁ τοίνυν μήτε τούτων τι γράψας μήτε τοῦ μέτρου τῆς φλεβοτο-
μίας ὁρίσας τοὺς σκοπούς, εὔδηλον ὅτι παραλέλειπε πάντας τοὺς περὶ τοῦ λόγους ὅτι μηδ' ὅλως ἐχρῆ-
το τῷ βοηθήματι. ὥσπερ γὰρ ὁ μηδέποτε χρώμενος ἐπ' ἀρρώστου κατὰ πλάσματα γράφειν οὐ δύναται τὰς
διαφορὰς αὐτῶν ἢ τὰς σκευασίας ἢ τὸν καιρὸν ἢ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως. ἀναγκαῖον δ' εἶναι τοῖς χρωμένοις ὥσ-
περ Ἐρασίστρατος ἐχρῆτο καὶ περὶ τούτων ἑκάστου διορίσαι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ὅσοι μὲν μηδ' ὅλως χρῶν-
ται φλεβοτομίας, καιρὸν καὶ τρόπον χρήσεως καὶ σκοποὺς τοῦ μέτρου γράφειν οὐ δύνανται. τοῖς χρωμένοις
δ' ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ περὶ τούτων διορίσασθαι καὶ πολὺ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς φλεβῶν διαφορᾶς. εἰ καὶ μηδὲν
ἄλλο, τὸ γοῦν τοσοῦτον ὡς οὐδὲν διαφέρει τήνδε πρὸ τῆσδε τέμνειν, ὁμοίως ἁπασῶν ἐκκενοῦν δυναμένων τὰ
φλεγμαίνοντα μόρια. τὸ δὲ μήτε τούτων τι γράψαι, καὶ τὴν χρείαν ὅλην ἀπολείπειν τοῦ βοηθήματος, ἐπὶ δὲ
10 πάθους ὃ μάλιστα χρῄζειν αὐτοῦ πεπίστευται, πῶς οὐκ ἄν τις ἐναργὲς εἶναι φαίη γνώρισμα τοῦ μηδέποτε Ἐρα-
σίστρατον κεχρῆσθαι τῷ βοηθήματι; τί γὰρ οὖν δύσκολον ἡνίκα ἔγραφεν ἐν τῇ τῶν πυρετῶν θεραπείᾳ κα-
τὰ λέξιν ὧδε. περὶ μὲν οὖν τὰς ἀρχὰς τῶν ἀρρωστιῶν, καὶ τὰς τῶν φλεγμονῶν γενέσεις, ἀφαιρετέαι ἂν εἶεν
πᾶσαι προσφοραὶ ῥοφημάτων τε καὶ σιτίων, ἐνταῦθα προσγράψαι χρηστέον δὲ φλεβοτομίᾳ. ὥσθ' ὅλην αὐ-
τοῦ τὴν ῥῆσιν γενέσθαι τοιάνδε. περὶ μὲν τὰς ἀρχὰς τῶν ἀρρωστιῶν καὶ τὰς τῶν φλεγμονῶν γενέσεις ἀφαι-
ρετέαι ἂν εἶεν πᾶσαι προσφοραὶ ῥοφημάτων τε καὶ σιτίων. χρηστέον δὲ φλεβοτομίᾳ. γίνονται γὰρ ὡς τὸ πολὺ
αἱ τοὺς πυρετοὺς ποιοῦσαι φλεγμοναὶ διὰ πληθώραν. διδομένων οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς προσφορῶν καὶ
τῆς πέψεώς τε καὶ ἀναδόσεως τὰς κατ' αὐτὰς ἐνεργείας ἀποδιδουσῶν, πληρουμένων τε τῶν ἐνεργειῶν τῆς
τροφῆς, ἔτι γε πλείστας τε καὶ ἰσχυρὰς συμβήσεται τὰς φλεγμονὰς γίνεσθαι. βέλτιον οὖν μήτε διδόναι σιτία
καὶ τέμνειν φλέβα. τοιαύτη μὲν ἂν ἡ ῥῆσις ἐγένετο. βουληθέντος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς ἀσιτίαις οὕτω καὶ τῇ φλε-
20 βοτομίᾳ χρῆσθαι. μὴ προσγράψαντος δὲ πῶς ἄν τις πιστεύσειεν ἐπαινεῖν τὸν ἄνδρα τὴν χρῆσιν τοῦ βοηθήματος. ὅτε
δὲ μηδὲν ἄλλῃ τινὶ πραγματείᾳ θεραπευτικῇ φαίνεται τοῦτο ποιεῖν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἄν τις πιστεύσειεν ὑπὲρ
τῆς γνώμης αὐτοῦ. τίς γὰρ ἂν δύναιτο πεισθῆναι τὸν μακρολογώτατον Ἐρασίστρατον ὀκνῆσαι προσθεῖναι
συλλαβὰς ἤτοι δ'. ἢ ε'. κἂν ἅπαξ που τῶν γεγραμμένων αὐτῷ πραγματειῶν. ἐγὼ μὲν οὖν
εἰ καὶ μηδὲν ἐσῴζετο Ἐρασιστράτου βιβλίον, ἀλλ' ἤδη πάντα ἀπολώλει, καθάπερ τὰ Χρυσίππου
κινδυνεύει παθεῖν διὰ τοὺς μαθητάς, ἂν αὐτοῦ μᾶλλον ἐπίστευσα περὶ τοῦ διδασκάλου λέγουσιν,
ἢ τοῖς μήτ' Ἐρασίστρατον αὐτὸν ἰδοῦσί ποτε, μήτε μαθητὴν αὐτοῦ, μήτε τῶν ὡς ἐκείνου φοιτησάντων,
ἢ τῶν τούτοις συγγενομένων. ἀλλὰ μετὰ τοσαύτας ἐτῶν γενεὰς ἀποφαινομένων, τολμηρῶς ὑπὲρ ὧν
οὔτ' εἶδον, οὔτε ἰδόντος τινὸς ἤκουσαν οὔτε ἀνέγνωσαν Ἐρασίστρατον γράψαντα οὐδ' ἄχρι τεττάρων, ἢ πέντε συλ-
λαβῶν, ὡς ἔφην. τὸ μὲν γὰρ τεμεῖν φλέβα δ'. συλλαβῶν. φλεβοτομία δὲ αὐτὴ ε'. ἢ δ'. εἰς τὴν ῥῆσιν
30 αὐτοῦ παραγραφεὶ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπ' ἐμοῦ. τὸ, χρηστέον δὲ φλεβοτομίᾳ δ'. ἢ θ'. λέγεται συλλαβῶν. παυσάσθω-
σαν οὖν ἤδη λαβόμενοι τοῖς γε μανθάνουσι τὴν τέχνην καὶ τοῖς νοσοῦσιν αὐτοῖς οἱ λέγοντες Ἐρασίστρατον
κεχρῆσθαι μὲν τῇ φλεβοτομίᾳ, λόγον δ' οὐδένα πεποιῆσθαι περὶ αὐτῆς. ὡς παραδήλου πᾶσιν οὔσης μᾶλλον ἢ
τῆς τῶν καταπλασμάτων τε καὶ λαχάνων ἑψήσεως. εἰ γὰρ διὰ τοῦτο φλεβοτομήσουσιν οἱ μανθάνοντες τὴν
τέχνην διότι καθάπερ ἐν ταῖς ἀσιτίαις αἱ φλέβες κενούμεναι λύουσι τὰς φλεγμονάς, οὕτω καὶ αἱ φλεβο-
τομίαι, πάντας ἑξῆς φλεβοτομήσουσιν ὅσους Ἐρασίστρατος ἀσιτεῖν κελεύει. καὶ διὰ μὲν ἔτι σμικρόν. τόδε μήτε
περὶ τοῦ μέτρου φλεβοτομίας, μήτε περὶ τῶν τμηθησομένων φλεβῶν ἀκούσαντάς τι τοὺς νέους ἐπὶ βοη-
θήματος παραγίνεσθαι, μεγίστην οἴσει βλάβην τοῖς κάμνουσιν, ὥσπερ ἔφην εὐθὺς κατ' ἀρχάς. ἄμεινον οὖν αὐτοῖς
μηθ' ὅλως ἐπιχειρεῖν φλεβοτομεῖν, ἢ χωρὶς τοῦ διορισθέντος ἐπί τι τῶν εἰρημένων ἐπὶ βοήθημα παραγίνεσθαι. πλεῖο-
νες γὰρ οὕτως ἀπώλλοντο τῶν ἔμπροσθεν εἶτ' ἀπολλυμένων διὰ τοὺς μὴ φλεβοτομοῦντας. οἱ μέν γε τότε πρεσβύ-
40 ται μηδ' ὅλως φλεβοτομοῦντες ἄλλοις ἐχρῶντο κενωτικοῖς βοηθήμασιν ἐν μακροτέρῳ χρόνῳ ταὐτὸν τῇ φλε-
βοτομίᾳ δυναμένοις ἐργάζεσθαι. πλὴν εἴπου διὰ τὸ κύριον τοῦ πάσχοντος μορίου, ἢ τὴν τοῦ πλήθους ὑπερ-
βολὴν ἔφθασεν ἀποθανεῖν ὁ κάμνων. οἱ δὲ νῦν οἰόμενοι δεῖσθαι πᾶσαν ἀρχὴν πυρετοῦ φλεβοτομίας οὐ σμι-
κρὰ λυμαίνονται τοῖς νοσοῦσιν. οὕτως γὰρ πεπείκασιν ἑαυτοὺς περὶ τοῦ βοηθήματος, ὡς εἰ καὶ πρὸς Ἐρασιστρά-
του ἐγέγραπτο, καθ' ὃν ἐγὼ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδήλωσα τρόπον, ἐνθεὶς αὐτὰς τῇ ῥήσει τὰς θ'. συλλαβάς, ὡς
γενέσθαι τὴν λέξιν τοιαύτην ἄνωθεν γὰρ αὐτῆς ἄμεινον μνημονεῦσαι. περὶ μὲν οὖν τὰς ἀρχὰς τῶν ἀρρωστιῶν
καὶ τὰς τῶν φλεγμονῶν γενέσεις. ἀφαιρετέον ἂν εἴη πᾶσαν προσφορὰν ῥοφημάτων τε καὶ σιτίων. χρηστέον
δὲ φλεβοτομίᾳ. τοιαύτην γὰρ οἱ νῦν εἶναι βούλονται τὴν Ἐρασιστράτου γνώμην οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν καμνόντων.
ἑτέρων μὲν ὑπαρχόντων καιρῶν καὶ σκοπῶν ἀσιτίας. ἑτέρων δὲ, φλεβοτομίας, οὓς ἐγὼ κατὰ τήνδε τὴν πρα-
γματείαν ἐρῶ πάντας ἐν τῇ προσηκούσῃ τάξει. νυνὶ μὲν γὰρ ὥσπερ οἱ τοῖς πρεσβύταις ἔμπροσθεν πεπει-
50 σμένοι κενῆς ὑπῆρξαντο παλινῳδίας, οὕτω κἀμοὶ παλινῳδητέον ἐστὶ ἐπενεκτέον τε καὶ τοὺς νῦν ἀλόγως φλε-
βοτομοῦντας ἐπὶ τὸ μηδ' ὅλως φλεβοτομεῖν. ὡς γὰρ ὁ Πλάτων ἔλεγεν ἧττον εἰκὸς ἐστὶ σφάλλεσθαι τοὺς μηθ'
ὅλως ἐγχειροῦντας, ὅσοι οὐχ ἴσασι τῶν πραττόντων ἃ μὴ γινώσκουσιν, ὅπερ οἱ νῦν ποιοῦσιν ἀναπεπεικότες
ἑαυτοὺς οὕτω γὰρ ῥᾷστον εὑρεῖν. πρῶτον μὲν, οὓς χρὴ φλεβοτομεῖν εἰθέλασον τῶν ἄλλων ὧν εἶπον. ὡς ἐν ἅπαντι
νοσήματι κατὰ τὴν ἀρχὴν ὡς ἀσιτίαν, οὕτω καὶ φλεβοτομίαν παραλαμβάνουσι. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν
ὑπηλλάχασι τὴν Ἐρασιστράτου γνώμην. φλεβοτομοῦσι γὰρ καὶ τρέφουσιν εὐθέως τοὺς φλεβοτομηθέντας, ἐκεί-
νου τὸ μὲν φλεβοτομεῖν, ἀπαγορεύσαντος. τὸ δὲ, μὴ τρέφειν συμβουλεύσαντος. ἐπεὶ τοίνυν τὴν ἀλήθειαν οὗτοι τιμῶ-
σιν, οὐκ Ἐρασίστρατον, ἐπιδεικτέον αὐτοῖς ἐστὶν ὡς ὁ γεγραμμένος ὑπ' αὐτοῦ λόγος ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς,
οὐκ ἔστιν ἴδιος ἐκείνου τοῦ πάθους, ἀλλὰ κοινὸς ἁπάσης φλεγμονῆς. ἔχει γοῦν ἡ ῥῆσις οὕτως. ἐχόμενος γὰρ τοῦ τ'

περὶ τὴν ἀναγωγὴν ὁ περὶ τὴν φλεγμονὴν κίνδυνος ἐν ᾧ προσφέρειν μὲν οὐ ῥᾴδιον, φλεβοτομηθέντι δὲ καὶ
πολὺν χρόνον ἀσιτήσαντι κίνδυνος ἐκλυθῆναι. οὕτως ὁ λόγος ἔχει πτύουσιν αἷμα. διὰ τοῦτο κωλύει φλεβο-
τομεῖσθαι τοὺς κάμνοντας. ἀλλ' ἔτι φλεγμονὴν ὑπείληφεν αὐτοὺς ἀκολουθήσειν, ἐν ᾗ φησὶ προσφέρειν μὲν οὐ ῥᾴ-
διον, ὅπερ ἐστὶ διδόναι σιτία, φλεβοτομηθέντι δὲ καὶ πολὺν χρόνον ἀσιτήσαντι κίνδυνος καταλυθῆναι τὴν
δύναμιν. οὐδὲ ἐνταῦθ' ἴδιον αἵματος ἀναγωγῆς ἐστι, δι' ὃ φυλάξαιτ' ἄν τις τὴν φλεβοτομίαν, ἀλλὰ ἄμφω κοι-
νὰ καὶ πρὸς τοὺς πυρετούς, τό, τε μὴ διδόναι σιτία διὰ τὰς φλεγμονάς. τό, τε τῶν πυρεττόντων ἐπὶ φλεβοτο-
μίας κίνδυνος καταλυθῆναι τὴν δύναμιν. εἰ δὲ προσέχοις τὸν νοῦν ἐπιμελέστερον ὁ πρὸς Ἐρασιστράτου λόγος
εἰρημένος ἀπαγορεύειν σοι δόξει τὴν φλεβοτομίαν ἐπὶ τῶν πυρεττόντων μᾶλλον ἢ τῶν αἷμα πτυόντων. ἐν ἀρ-
χῇ μὲν γὰρ τῆς ἀναγωγῆς τοῦ αἵματος οὐδέποτε φλεγμαίνει τὸ ἐρρωγὸς ἀγγεῖον. αἱ δὲ ἀρχαὶ τῶν πυρετῶν ἐξ ἀνάγ-
10 κης ἔχουσι κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον ἀρχὴν φλεγμονῆς. εἴπερ οὖν ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος βούλεται τοῖς ἐναργῶς
φαινομένοις χρηστέον ἐστὶν εἰς τὴν τῶν ἀδήλων πίστιν, οὐχ πολλὰ τῶν τραυμάτων κολληθῆναι φθάνοντα, πρὶν
φλεβοτομηθῆναι. δυνατὸν οὖν ἐστὶ καὶ τὴν ἐρρωγυῖαν φλέβα μηδόλως φλεγμῆναι φθασάντων ἡμῶν,
τἄλλα πρᾶξαι προσηκόντως, ἐκκενῶσαί τε τοῦ μέλλοντος ἐργάζεσθαι τὴν φλεγμονὴν αἵματος, ὁπόσον ἂν
βουληθῶμεν. εἴπερ οὖν ἐν ᾧ χρόνῳ φλεγμαίνει τὰ φλεγμαίνοντα φησὶν Ἐρασίστρατος ἀναγκαῖον εἶναι τὰς
ἀσιτίας παραλαμβάνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο φοβεῖται προκαταλῦσαι τὴν δύναμιν τῇ φλεβοτομίᾳ, πολὺ
μᾶλλον αὐτὴν ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων εὐλαβεῖσθαι προσήκει τῶν ἀναγόντων αἷμα. τούτων μὲν γὰρ ἐγχωρεῖ πρὸ τοῦ
φλεγμῆναι συμφῦναι τὴν ἐρρωγυῖαν φλέβα, καὶ μᾶλλον ὅταν κενωθῶσι. τοῖς πυρέσσουσι δ' ἀναγκαῖον ἐστὶ
φλεγμαίνειν ἤδη τι μόριον. ὅτι δὲ ἐγχωρεῖ συμφῦναι τὸ ἀγγεῖον αὖθις τοῦ φλεγμῆναι πάρεστι μέν τινι κἀπὶ
τῶν ἄλλων ἁπάντων τραυμάτων πεισθῆναι. πολλάκις οἴδαμεν ἐπὶ τῶν μονομαχούντων ὅλον ἀναπτυχέντα μη-
20 ρὸν ἢ βραχίονα κολληθέντα πρὶν φλεγμῆναι, καὶ μᾶλλον γε ὅτι ὡς Ἱπποκράτης ἔφη διαμελὲς αἷμα παρα-
χρῆμα συμβῇ ῥυῆναι. πολλάκις δὲ καὶ συντρήσεις εἰς τὰ κενὰ καλούμενα τοῦ θώρακος ἐντὸς τῆς τρίτης ἡμέρας
ἐθεασάμεθα κολληθείσας. ἀλλὰ καὶ πρώην τις ἐν παλαίστρᾳ πληγεὶς σφοδρῶς ἀνέβηξεν αἵματος αὐτίκα
κοτύλας ὡς δύο. φλεβοτομηθεὶς δὲ παραχρῆμα καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἐχρῆν γενομένων, οὔτε ἔβηξεν ἔτι τελέως καὶ
ὑγιής ἐστι, καίτοι τοῦ δίαιμ τινὰ συνεργεῖ ὡς τοῦ τ' ἤδη φλεγμαίνειν ἠργμένων ἀπέχεσθαι χρὴ μᾶλλον εἴ τις Ἐρασιστράτῳ
πείθοιτο φλεβοτομίας εἴπερ ἐφ' ὧν οὐδέπω φλεγμαίνει. δῆλον δ' οὐδὲν ἧττον τοῦδε καὶ ὅτι τὰς φλεβοτομίας ὁ
Ἐρασίστρατος, οὔτε σὺν ταῖς ἀσιτίαις οὔτε πρὸ αὐτῶν παραλαμβάνει. ἀλλὰ γὰρ εἰς τοσοῦτον ἥκουσι τινὲς φιλονεικίας
ἢ ἀνοίας, ὥσθ' ὅταν ἀκούσωσι τῶν τοιούτων λόγων, λύειν μὲν αὐτοὺς οὐδ' ὅλως ἐγχωροῦσι. ὥσπερ δὲ μηδενὸς εἰρημέ-
νου λόγου ἀρχὴν ἰδίαν ποιοῦνται τὴν λέξιν ἐκείνην μόνην προχειριζόμενοι καθ' ἣν ὁ Ἐρασίστρατος φησὶν ἀκόλου-
θον ἐστὶ μηδὲν προσφέρειν κατὰ τοὺς τῆς φλεγμονῆς καιρούς. κενούμεναι γὰρ αἱ φλέβες ῥᾷον παραδέξονται
30 τὸ παρεμπεπτωκὸς αἷμα εἰς τὴν ἀρτηρίαν. τούτου δὲ συμβαίνοντος, ἧττον φλεγμοναὶ ἔσονται. κἄπειτ' ἐπ' αὐτῇ
λέγουσιν αὐτὸ πρόδηλον εἶναι τὴν ἐκ τῆς φλεβοτομίας χρείαν. ὅπου γὰρ καὶ αὐτὴν τὴν ἀσιτίαν ὡς κενωτι-
κὸν βοήθημα παραλαμβάνει, πολὺ δήπου μᾶλλον φασὶν ἐπὶ τὴν φλεβοτομίαν ἀφίξεται, πρὸς οὓς ἐάν τις εἴπῃ
δι' ὧν λέγουσιν οὐ τομίαν τὸν Ἐρασίστρατον ἐπιδεικνύειν αὐτούς. ἀλλὰ τὸ τῆς εἰρημένης ἐπὶ τῆς ἀσιτίας ἀκόλου-
θον εἶναι τῷ καὶ τῇ φλεβοτομίᾳ χρῆσθαι, καταγελῶντες, εἶτα σὺ μὲν φασὶ γινώσκεις τὸ ἀκόλουθον, Ἐρασίστρα-
τος δ' οὐκ ἐγίνωσκεν. ἀγύμναστος ἦν δηλαδὴ τὸν λογισμόν, ὃν γεγύμνασαι σὺ μᾶλλον ἐκείνου, καὶ εἴπερ ἑξῆς συνε-
βουλεύσαμεν ἂν αὐτῷ παρά σε φοιτᾶν, ἵν' ἐδιδάχθη γινώσκειν ἀκόλουθόν τε καὶ μαχόμενον. ἔπειτ' ἐντεῦθεν ἐκ-
τραπομένοις συνείρουσι τοὺς ἀσελγεῖς εἰς ὕβριν τῶν προσδιαλεγομένων. οὕτω πολλοὺς ἐφεξῆς ὡς μηκέτ' ἄλλῳ
ἐπιτρέπειν φθέγξασθαι μηδενί, καὶ τοῦτ' αὐτοῖς ἐστὶ τὸ τέλος τῆς συνουσίας. ἀλλ' ἡμεῖς γε νῦν οὐχ ὡς ἄν τις ἀμεί-
ψαιτο τὸν ὑπαρξάμενον λοιδορεῖσθαι ζητοῦμεν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν εἰ Ἐρασίστρατος ἐχρήσατο φλεβοτομίᾳ.
40 δεύτερον δὲ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ βοηθήματος. ἑκατέρου δ' αὐτῶν ἀποδείξεις εἰσὶν ἴδιαι. τοῦ μὲν μὴ χρῆσθαι φλε-
βοτομίᾳ τὸν ἄνδρα τά τε συγγράμματα αὐτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν οἱ ἀξιοπιστότατοι. καὶ τὸ Χρυσίππου διδασκα-
λεῖον ἅπαν. τῆς δὲ τοῦ βοηθήματος δυνάμεως οὐκ ἔτι ταῦτα. προτάσεις δέ τινες ἀληθεῖς, ἅμα τοῖς οἰκείοις συμπε-
ράσμασι. εἰ δὲ ἐάσας τις ταῦτα πάντα τὴν ἀκολουθείαν μόνην ἐπεκελεύσθαι βούλοιτο, κινδυνεύσει τὰ σαφῶς
ὑπ' Ἐρασιστράτου γεγραμμένα, μηδ' ὅλως οἴεσθαι γεγράφθαι. πρόχειρος γοῦν μοι τὸ νῦν ἐντεῦθεν ἀρξάμενος. ἐν τῷ
περὶ αἵματος ἀναγωγῆς αὐτὸς ἐπαινῶν Χρύσιππον, ὡς καλῶς ἀντὶ τῆς φλεβοτομίας τοῖς διαδέσμοις τῶν
κώλων χρώμενον ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασι ταυτί. τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο βούλεται ποιεῖν καὶ φλεβοτομοῦντες ἀνάγοντος
αἷμα. ἀλλὰ πολὺ βέλτιον ὁ Χρύσιππος. οὐ μόνον τὸ παρὸν ἐπιβλέπων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιφερομένου κινδύνου
φροντίζων. ἐχόμενον γὰρ τοῦ π* τὴν ἀναγωγὴν ὅπως τὴν φλεγμονὴν κίνδυνος ἐν ᾧ προσφέρειν μὲν οὐ ῥᾴ-
διον. φλεβοτομηθέντι δὲ καὶ πολὺν χρόνον ἀσιτήσαντι κίνδυνος ἐκλυθῆναι, οὐκ ἔτι προσέθηκεν ἐνταῦθα
50 τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐν τοῖς τῆς φλεγμονῆς καιροῖς ἀσιτίαν ἀξιοῖ. λέλεκτο γὰρ δ' αὐτῷ περὶ τοῦ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ῥῆσιν
ἐν ᾗ φησιν. ἀκόλουθον δὲ καὶ τὸ μηδὲν προσφέρειν τοῖς τε τραυματισμένοις παρὰ τοὺς τῆς φλεγμονῆς καιρούς. κε-
νούμεναι γὰρ αἱ φλέβες τῆς τροφῆς ῥᾷον παραδέξονται τὸ παρεμπεπτωκὸς αἷμα εἰς τὰς ἀρτηρίας. τούτου δὲ συμ-
βαίνοντος ἧττον αἱ φλεγμοναὶ ἔσονται. ὥστε τὴν ἀσιτίαν ἐν τοῖς τῆς φλεγμονῆς καιροῖς διὰ τοῦτο ἐπαινεῖ, διότι
κενοῖ τὰς φλέβας. ἀλλὰ ἐὰν ἑνώσεις τοὺς εἰρημένους δύο λόγους εἷς ἔσται τοιοῦτο. οὐκ ὀρθῶς ὁ Χρύσιππος οὐκ ἐφλε-
βοτόμει τοὺς ἀνάγοντας αἷμα διὰ τὸ χρῄζειν αὐτοὺς ὀλίγον ὕστερον κενωτικοῦ βοηθήματος τοῦ ἀσιτίας. οὕτως δ' αὐ-
τὸς πάλιν ὁ λόγος, καὶ διὰ συντομωτέρων λεχθεὶς τοιοῦτός τις ἔσται. οὐκ ἦν χρὴ κενοῦν τοὺς ἀνάγοντας αἷμα διὰ τὸ
μικρὸν ὕστερον ἐν τοῖς τῆς φλεγμονῆς καιροῖς κενώσεως χρῄζειν. ἔτι δὲ σαφέστερον οὕτως ἂν ῥηθείη. πρὸ
τοῦ καιροῦ τῆς φλεγμονῆς οὐ δεῖ κενοῦσθαι τὰς φλέβας, ὅτι κενουμένων αὐτῶν αἱ φλεγμοναὶ παύονται.

καὶ μὴν πρόδηλός γε ὁ λόγος οὗτος ἐναντιοῦται πρὸς ἑαυτόν. πλὴν οὖν εἴ τις αὐτῷ βοηθῶν ἴσως δύο ταῦ-
τα ἡγοῖτο, τότε βέλτιον ἦν κενοῦν τὸ σῶμα κατὰ τὸν τῆς φλεγμονῆς καιρὸν, οὐ πρόσθεν ἀσιτίαις τε μᾶλλον, ἢ φλε-
βοτομίαις, ἀλλ' ἐὰν ταῦτα λέγοντα οὔτε ἀποδεδεῖχθαι τὸ προκείμενον φήσομεν οὔθ' ὁμολογούμενον ὑπάρχειν
ἑαυτῷ. διαφθείρεται γοῦν τοὺς λόγους τὰ μέρη μὴ σώζοντα τὴν ἀκόλουθον. ἐναργῶς γὰρ φαίνεται πᾶσιν
ἀνθρώποις, ὅσοι γε ἔχουσι νοῦν τε καὶ σμικρὸν ὥστε σκοπεῖν ὡς θεμελίῳ τὸ παρεμπεπτωκὸς εἰς τὰς ἀρτηρίας αἷμα
διὰ τοῦ κενῶσαι τὰς φλέβας εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανάγειν χώραν, ὅτι τάχιστα τοῦτ' ἐστὶ πρακτέον. ἐναργὲς δὲ
καὶ ὅτι βοηθήματι κενωτικῷ χρηστέον ἐλαχίστῳ τε χρόνῳ τὴν κένωσιν ἣν ποιήσασθαι δυναμένῳ καὶ χωρὶς τοῦ
κακῶσαι τὸ σῶμα. δέδεικται γὰρ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὅσα βλάπτουσιν αἱ ἀσιτίαι πολλάκις τοὺς κάμνοντας. ὥστ' εἶναι
γοῦν τινὶ λέγειν οὑτωσὶ γελοιοτάτους ἐγὼ νομίζω τοὺς ὑπολαμβάνοντας Ἐρασίστρατον ἐπὶ τῶν ἀναγόντων
10 αἷμα χρῆσθαι φλεβοτομίᾳ. ὅπου γὰρ ἀσιτίαν ὡς κενωτικὸν ἐπαινεῖ βοήθημα πολὺ δήπου μᾶλλον αὐτὴν ἐπαινέσει
τὴν φλεβοτομίαν. ὅπου δὲ κατὰ τὸν τῆς φλεγμονῆς καιρὸν ἡγεῖται δεῖν ἔτι κενοῦν, εὔδηλον ὅτι μᾶλλον ἀρχο-
μένης αὐτῆς ἢ μελλούσης ἐπαινέσει τὴν κένωσιν. οὐ γὰρ οὕτω γ' ἦν ἀμαθὴς Ἐρασίστρατος ὅτι θᾶττον πολὺ ἐκ τῶν
ἀρτηριῶν εἰς τὰς φλέβας ἐπανάξει τὸ αἷμα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς παρεμπτώσεως οὔτε σφηνούμενον ἤδη
σφοδρῶς οὔτ' ἐξικμασμένον ὑπὸ τῆς πυρετώδους θερμότητος διὰ τοῦτο παχὺ γεγενημένον. ὁ ταῦτα λέγων.
* ἆρ' οὐκ ἔστι γελοῖον ἑαυτὸν ἀποφαίνων οὐκ ἐκείνοις διεγκαλεῖ. γεγραφότος γε αὐτοῦ τοῦ Ἐρασιστράτου μὴ χρῆ-
σθαι φλεβοτομίᾳ διότι φυλάττειν ἄμεινόν ἐστιν ἐν τῷ τῆς φλεγμονῆς παραληφθήσεσθαι.

ἴσχειν ἀνίατον, ἢ πάν-
τως γε δυσίατον οἷα καὶ τοῖς αἱμορροΐσιν ἐπιγίνεται. λεγόντων δ' ἡμῶν ὡς οἱ τῶν κώλων δεσμοὶ τὸ πλῆθος εἰς
ἑαυτοὺς ἀναγαγεῖν εἰσὶν ἱκανοὶ χωρὶς τῆς φλεβοτομίας ἀδύνατον ἔφασκεν εἶναι γενέσθαι τοῦτο κατὰ τὰς πλη-
40 θώρας ἐφ' ὧν αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ἔφη παραπίμπρασθαι βραχίονάς τε καὶ χεῖρας καὶ κνήμας· τουτὶ γάρ τοι
τὸ παραπίμπλασθαι γίνεσθαι διὰ πλῆθος τοῦ αἵματος τεινομένων τῶν ἀγγείων. πῶς οὖν ἔτι δυνατὸν εἰς αὐτὰς
μεταστῆσαι τὸ κατὰ βάθος. ὁπότε φαίνεται καὶ τὸ χωρὶς ἐκείνου κινδυνεύειν ἤδη ῥαγῆναι; καὶ μὴν Ἐρασίστρα-
τον γεγράφαμεν ἐπαινεῖν Χρύσιππον. οὐ μετὰ τοῦ διορίσασθαι τὸν λόγον ὡς νῦν ποιήσω γράψας, ἀλλ' ἁπλῶς
ἀποφηνάμενος. ἔχει γε ἡ λέξις ὧδε. ἀποδέσεις δὲ ποιεῖσθαι ἐρείοις παρ' αὐτὰς τὰς μασχάλας καὶ τοὺς βουβῶ-
νας. ἀποδέσεις ἔφη ποιεῖσθαι μηδὲν ἔτι προσθεὶς τῷ λόγῳ πότερον ἐπὶ μὲν τῶν πληθωρικῶν οὐδὲν μὲν ὀνήσει
τὸ βοήθημα. τοὺς δὲ ἄλλους ὠφελήσει ἀλλ' ἁπλῶς ἀποφηνάμενος ἵν' ἐπὶ πάντων σκοπῶμεν, τί γάρ ἔφη προ-
σέθηκεν ἐπὶ πάντων ἀκούσωμεν οὑτωσί πως γράψας. ἀποδέσεις ποιεῖσθαι. ἐρειδέων ἐπὶ παντός. ἀλλ' ἁπλῶς
εἶπεν. ἀποδέσεις ποιεῖσθαι ἐρείοις παρά τε τὰς μασχάλας καὶ τοὺς βουβῶνας. ὡς ἡμῶν δυναμένων λέγειν ἐπ'
ἐκείνων εἰρῆσθαι τὸν λόγον. ἐφ' ὧν ἐστι δυνατὸν εἰς τὰ κῶλα μεταχεθῆναι τοῦ αἵματος. ὡς ἐφ' ὧν ἀδύνατον, οὐδὲ
50 ἐπιχειρητέον ἐστὶ τοῖς τῶν κώλων δεσμοῖς. τί δήποτ' οὖν ἔφαμεν οὐκ αὐτὸ τοῦτο ἔγραψεν ὁ Ἐρασίστρα-
τος ὡς σὺ νῦν εἶπες. ὡς ἐπὶ μὲν τῶν οὕτω πληθωρικῶν, ἐν οἷς παραπίμπλαται βραχίονές τε καὶ κνῆ-
μαι καὶ πήχεις, αἵματος ἀφαιρεῖν προσήκει. τῶν δ' ἄλλων διαδεῖν τὰ κῶλα ὅτι ἔφην ἀνθρώποις ἔγρα-
ψεν οὐ κοινοῖς δυναμένοις τὰ ἀκόλουθα γνῶναι καὶ πρᾶξαι ταῦτα. καὶ μὴ δὲ ἐπιχειρεῖν ὅλως ἀδυνάτοις. μὴ
δεῖν κελεύεις οὖν ἡμᾶς ἔφημεν ὅταν μηδέποτε πληθωρικὴ διάθεσις ἦ κατὰ τὸ σῶμα κἂν Ἐρασίστρατος μὴ γρά-
ψῃ φλεβοτομίαν. ἐναργὲς γάρ ἐστι τοῦτο καὶ φαίνεσθαι σαφῶς ἅπασι καὶ διὰ τοῦτο μηδ' ὑπ' Ἐρασιστράτου
γεγράφθαι τὰς ἄλλας διαθέσεις ὅσαι χωρὶς πληθώρας εἰσὶν Ἐρασίστρατος ἔγραψεν ἰᾶσθαι. τόνδε πυθόσαντα*
πρὸς ταῦτα πρώτης μὲν ἐπακοῦσαι τοῦ ἐκ τοῦ τρίτου περὶ πυρετῶν ἠξίωσα ῥήσεως. ἐφεξῆς δὲ καὶ τῆς
ἐκ τοῦ προτέρου τῶν ὑγιεινῶν. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐκ τοῦ τρίτου τῶν πυρετῶν ἥδε. περὶ μὲν οὖν τὰς ἀρχὰς τῶν ἀῤῥω-

σιτίων καὶ τὰς τῶν φλεγμονῶν γενέσεις. ἀφαιρετέον ἂν εἴη πᾶσαν προσφορὰν ῥοφημάτων τε καὶ σιτίων. γί-
γνονται γὰρ ὡς τὸ πολὺ αἱ τοὺς πυρετοὺς ποιοῦσαι φλεγμοναὶ διὰ πληθώραν. διδομένων οὖν ἐν τοῖς τοιού-
τοις καιροῖς προσφορῶν καὶ πέψεως καὶ ἀναδόσεως τὰς κατ' αὐτὰς ἐνεργείας ἀποδιδόντων πληρουμένων ἀγγείων
τῆς τροφῆς ἐπὶ πλέον τε καὶ ἰσχυροτέρας συμβήσεται τὰς φλεγμονὰς γίνεσθαι. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ σαφῶς ὁ Ἐρα-
σίστρατος ἔγραψέ τε τὸ τῆς πληθώρας ὄνομα, καὶ θεραπείαν αὐτῆς διδάσκων, ἀσιτίας μὲν ἐμνημόνευσε, φλε-
βοτομίαν δὲ ἐσιώπησε. ὥστε καὶ τετράκις ἐψεῦσθαι βέλτιστε πρὸς τὸ Ἐρασιστράτειον ἔφην, ἐπειδὴ φαίνεται καὶ
θεραπείας πληθώρας ὁ Ἐρασίστρατος γράψας. οὕτω δὲ κἂν τῷ προτέρῳ τῶν ὑγιεινῶν, μετὰ τὸ προειπεῖν
ὅπερ ἄν τις γνωρίζοι πληθώρας ἐφεξῆς ἰάματα γράφων, πάντα μᾶλλον ἢ φλεβοτομίας ἐμνημόνευσεν. ἔχει
» δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. μεγίστην δὲ ἔχειν ποσὶν εἰς ὑγείας φυλακὴν, ὡς ἔμπροσθεν συμβαλλόμενοι τὸ γνῶναί τε καὶ φυλά-
10 ξασθαι δύνασθαι τὴν κατὰ πληθώραν διάθεσιν. δι' ὧν μὴ δεῖ μάλιστα μὲν ἀρχομένης αὐτῆς διαλύειν. εἰ δὲ μὴ προ-
» ελθούσης πρὸ τοῦ ἀρχὴν ἀρρωστίαν ποιῆσαι. πλείους δὲ τρόποι τοῦ διαλύειν τὴν τοιαύτην διάθεσιν εἰσὶν, καὶ οὐχ
» οἱ αὐτοὶ πᾶσιν ἁρμόζουσιν, περὶ ὧν ἂν ἐφεξῆς εἴη τοῦ λέγειν. τοῖς μὲν οὖν εἰθισμένοις διαπονεῖν τῶν σωμάτων
* κράτιστον ἂν εἴη, τοὺς συνήθους πόνους μικρῷ πλείους ποιοῦντας διαλύειν πειρᾶσθαι τὴν τοιαύτην διάθεσιν
» μετὰ δὲ τὰ γυμνάσια ἱδρῶτάς τε ἐν βαλανείῳ ἐκκαλεῖν, ἢ διὰ πυριάσεως, εἰ ξηραίνειν σύνηθες, καὶ λουτρῷ πλείο-
» νι χρῆσθαι, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα ἐν ἡσυχίᾳ πλείονι γίνεσθαι πλείω χρόνον μηδὲν προσφερόμενον. οὗτος
» γὰρ καιρὸς μάλιστα συναιρεῖ τὴν πληθώραν ὁ ἀπὸ τῶν γυμνασίων καὶ τοῦ λουτροῦ, ἐὰν μηδενὸς προσενεγκάμε-
» νος τις ἡσυχάζει πλέον χρόνον μετὰ ταῦτα. ἄριστον μὲν ἀφαιρεῖσθαι. τὸ δὲ δεῖπνον ἔλασσον λαμβάνειν, καὶ
» οἴκους ἀτρόφους εἶναι τοὺς προσφερομένους. εἴη δ' ἂν τοιαῦτα, λαχάνων τε γένη ὠμῶν καὶ ἑφθῶν καὶ κο-
» λοκύνται καὶ συκιοί, πέπονές τε οἱ ἁπαλοὶ, καὶ σῦκα χλωρὰ, καὶ τῶν ὀπωρῶν τινὰ μετὰ λαχάνων ἑψόμενα, ἄρ-
20 τος τε μὴ πεποιημένος. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, τὴν μὲν κοιλίαν εὐέκκριτον ποιοῦσι. τὰ δὲ ἀναδιδόμενα, ἀπ'
» αὐτῶν, οὐδὲ πολλὰ οὐδὲ ἰσχυρὰ ἐστί. κρεῶν καὶ ἰχθύων καὶ τῶν ἑψημάτων τῶν μετὰ γάλακτος χόνδρου τε καὶ
» ἀμύλου, καὶ πάντων τῶν τοιούτων, ἀφεκτέον ἐν τῷ εἰρημένῳ καιρῷ ἢ ὀλίγοις παντάπασι. χρῆσθαι δὲ τῇ ἀγω-
» γῇ τῆς ἐπιμελείας ταύτης, ὡς ἂν ἀσφαλῶς καθαιρεθῇ ἡ γενομένη πληθώρα. οἷς δὲ μὴ σύνηθες τὸ μὴ διαπονεῖν
» τῷ σώματι οὐκ ἐπιτήδειον γυμνάσια πλείω ἐμβάλλειν. ταῦτα γὰρ ὁμοίως τοῖς πλείστοις ἀσφαλεῖς ποιεῖται
» τὰς κενώσεις. χρήσιμον δὲ πᾶσι κοινὸν ὅσοι τυγχάνουσιν εὐεμεῖς ὄντες, τοὺς ἀπὸ τοῦ δείπνου ἐμέτους ποιεῖσθαι, ἐὰν μὴ
» πρός τι ἄλλο ἀνάρμοστοι ὦσι, μὴ πολὺν χρόνον διαλείποντας ἀπὸ τῆς προσφορᾶς ἵνα μετέωρά τε τὰ σιτία λαμ-
» βάνονται πρὸς τὸ ἐμεῖν, καὶ μὴ πολὺ πρὸ τοῦ ἐμεῖν τὰ ἀναδιδόμενα ἀπ' αὐτῶν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀλείψαντε καὶ ἱδρῶ-
» τας, καὶ λουτρὰ ποιεῖσθαι. κενωθέντος δὲ τοῦ σώματος καὶ τῆς πληθώρας ἀποκατάστασιν λαβούσης, συντόμως
» ἐπὶ τὰ εἰθισμένα ἐπαναγαγεῖν. ἔν τε οὖν τούτῳ τῷ λόγῳ πάντα σαφῶς ὁ Ἐρασίστρατος ἐδήλωσεν. ἄλλοις μὲν
30 τοῖς βοηθήμασιν ἑαυτὸν χρώμενον ἐπὶ τῆς πληθωρικῆς διαθέσεως οὐ χρώμενον φλεβοτομίᾳ. καὶ πάλιν ἐν τοῖς
» κατωτέρω τοῦ συγγράμματος, ἔνθα φησιν. ἐννοεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα διότι οὐ πάντες ἄνθρωποι ἐπὶ
» ταὐτὰ φέρονται πάθη, ἀλλὰ γινομένου περὶ πλείους τοῦ αὐτοῦ συμπτώματος, λέγω δὲ πληθώρας οὐ πᾶσιν ἐπὶ
» τοὺς τόπους εἴθισται ἡ ὁρμὴ γίγνεσθαι. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐπὶ τὸ ἧπαρ. ἐνίοις δὲ ἐπὶ τὴν κοιλίαν. ἄλλοις δὲ εἰς ἐπιλη-
» πτικὰ πάθη. τοῖς δὲ ἐπὶ τὰ ἄρθρα. ἕκαστον οὖν δεῖ συνθεωρεῖν τὰ εἰθισμένα ἑαυτῷ συμβαίνειν τὴν ἁρμόζουσαν
» φυλακὴν γιγνομένοις πάθεσι ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ ὡσαύτως φυλακτέον τῷ ἰθισμένῳ εἰς ἐπιληπτικὸν φέρεσθαι
» καὶ τῷ εἰς αἱμοπτοϊκά. ἀλλὰ τῷ μὲν εἰς πόνους, ἀφειδῶς δοτέον, τῷ δὲ φυλακτέον τὰ ἐπιπονώτερα γυμνάσια.
» κίνδυνος γὰρ ἂν ἦν ἐν τῷ διαπονεῖν ἀρχὴν ῥήξεως γενέσθαι. ὁμοίως τῷ μὲν εἰς ἐπιληπτικὰ φερομένῳ, ἀφειδῶς
» αὐτὸν διδόναι, εἰς ἀσιτίαν τε καὶ ὀλιγοσιτίαν. τὰ δὲ πλείω λουτρὰ, καὶ μεταβολὴν ἰσχυρὰν ποιοῦντα. φυλακ-
» τέον. τῷ δὲ ἐπὶ νεφριτικὰ πάθη φερομένῳ σιτία μὲν ἐλαφρὰ ποιεῖν. λουτροῖς δὲ ἀφειδῶς χρῆσθαι. τό, τε πινόμενον οὐκ
40 ἐπιτήδειον συστέλλειν, ἵνα μὴ δριμέων τῶν οὔρων γινομένων, ἀνοιδαίνονται οἱ τόποι δι' ὧν φέρεται ἡ ἔκκρισις, ἱδ-
» ρῶτές τε καὶ τὸ διαπονεῖν πλείω τοῖς τοιούτοις. οἷς δὲ ἐπὶ πλεύμονα ἢ τὸ ἧπαρ εἴθισται φέρεσθαι κόπους τε καὶ
» ψυχρολουσίαν εὐλαβητέον. ἀσιτίαις τε καὶ ὀλιγοποσίαις. καὶ λουτροῖς τὸ ἐπίπαν τὴν φυλακὴν ποιεῖσθαι. ἐν
τούτοις πάλιν ὁ Ἐρασίστρατος ἐναργῶς ἐνεδείξατο τὴν αὐτοῦ γνώμην. ἄγε τοὺς ἐκ πληθώρας ἤτοι γ' αἷμα
πτύσειν μέλλοντας ἢ τοῖς ἐπιληπτικοῖς ἁλώσεσθαι πάθεσι. οὔτε διὰ τῶν ἰσχυρῶς καθαιρόντων φαρμάκων
ἐπεχείρησε κενοῦν. ἀλλ' οὐ δὲ διὰ πλήθους τελέως ἀσθενεστέρου μὲν ἢ κατ' αὐτὰ βοηθήματος. ἰσχυροτέρου μὲν
οὐ σμικροῦ μόνης τῆς ἀσιτίας. πλῆθος γοῦν τελέως ἐνίους τῶν τοιούτων ἐκενώσαμεν ὑπὸ μαλακείας ψυ-
χῆς. οὔτε καθαῖρον φάρμακον ὑπομένοντας λαβεῖν. οὔτε ἐπιτρέποντας τέμνειν τὴν φλέβα. καὶ εἴπερ ἦν ἱκα-
νὸν ἐπὶ πάντων τὸ βοήθημα τοῦτο, τάχα ἄν τις ἀντὶ φλεβοτομίας αὐτῷ χρῆσθαι διηνεκῶς ἐδύνατο. νυνὶ
ἔστιν ὅτε μικρότερον εὑρίσκεται τῆς κατὰ τὸ σῶμα πληθώρας καὶ μάλισθ' ἀνθρώπων τρίβεσθαι κοπώδεσιν αὐ-
50 τίκα διαθέσεσιν ἁλισκομένων, ἣν ἐπὶ πλέον τρέφωσιν. ἔνιοι δὲ πυκνὸν καὶ σκληρὸν ἔχουσι τὸ δέρμα. κἂν
πλείστη τρίψις προσαχθῇ κένωσις βραχυτάτη γίνεται. εἰ δέ τις ἰατρὸς ἐπιμελῶς ὁμιλήσοι τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης
αὐτῇ τῇ πείρᾳ διαχθεὶς, οἶδεν ὅπως ἐπικαλεῖται παροξυσμὸν ἐπιληπτικὸν, ἡ τοῦ στομάχου κένωσις. ἔγνω
δὲ καὶ τοὺς ἐπὶ κακοπραγίᾳ μόνῃ στομάχου ταῖς ἐπιληψίαις ἁλισκομένους, ὧν ἔνιοι βλάπτονται μεγάλως ὑπὸ
τῆς ἀσιτίας. ὥσπερ γε καὶ Διόδωρος ὁ γραμματικός. οὗτος γὰρ εἴ ποτε κατά τινα περίστασιν γραμμάτων ἐ-
πιπλέον ἄσιτος διετέλεσεν, ἐπιληπτικὸς ἐγένετο. καὶ τοίνυν ἐπενοήσαμεν αὐτῷ βοήθημα τι περὶ τρίτην ὥ-
ραν ἢ τετάρτην ἄρτου προσλαμβάνειν ἐξ οἴνου κεκραμένου. καὶ τούτῳ χρώμενος. ἐτῶν ἤδη πολλῶν ὑγίαινε, μό-
νου φροντίζων ἑνὸς τοῦ πέττειν ὅτι κάλλιστα τὴν ἐπὶ τῷ δείπνῳ τροφήν. καὶ ποτὲ διά τινα χρείαν πολιτικὴν ἀ-
ναγκασθεὶς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἕως μεσημβρίας ἄσιτος διατελέσαι, κατέπεσεν. ἐσπάσθη. οὗτος μὲν οὖν ὡς ἔφην

ἐπὶ τῷ

ὑπὸ τῷ στομάχῳ κακοπραγοῦντι ταῖς ἐπιληψίαις ἁλίσκεται. τοὺς δὲ ἄλλους εἰ καὶ μὴ μόνους ἀλλ' ὅταν ἐπιτη-
δείως ἔχει, συμπαροξύνει τε καὶ ἕλκει διὰ ταχέων ὁ στόμαχος βλαβεὶς εὔδηλον. ἔστι δ' ὅτε τὸ στόμα τῆς γαστρὸς
ὀνομάζεται στόμαχος ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. ἐν ταύταις ταῖς διαθέσεσι, καὶ πολλοῖς γε ἤδη πρὸ ἡμῶν ἐγνώσθησαν αἱ
τοιαῦται διαθέσεις ὑπὲρ ὧν ἑτέρωθι κάλλιον εἰπεῖν. ἐν δὲ τῷ παρόντι μέχρι τοσούτου λελέχθαι μετρίως
δηλούντων ἡμῶν ὅτι πολλοὶ τῶν ἐπιληπτικῶν ὑπὸ τῶν μακροτέρων ἀσιτιῶν κακούμενοι τὸν στόμαχον διὰ αὐ-
τὸ τοῦτο παροξύνονται. ὑποκείσθω τοίνυν ὁ μὲν ἄνθρωπος εἶναι πληθωρικὸς οὕτως ὡς παραπεπρῆσθαι
βραχίονάς τε καὶ τὰ περὶ μηροὺς καὶ κνήμας. ἡ δ' ὥρα τοῦ ἔτους ἔαρ εἰσβαλόν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ αὕτη ἀδύνατος ὑπό-
θεσις ἀλλ' ἡμεῖς μὲν καὶ πάνυ πολλάκις ἐθεασάμεθα διακειμένους οὕτως ἀνθρώπους ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
πρὸς ὑποκείσθω δὲ καὶ τρίψεων εἶναι καὶ γυμνασίων ἀήθεις. ὁ τοιοῦτος ὑπό τε τῆς ἀσιτίας κακούμε-
10 νος εἶτα ζητῶμεν ὅπως αὐτὸν κενώσωμεν. ἆρά γε λουτροῖς πλείοσιν ἢ γυμνασίοις. ἢ τοῖς ἀπὸ δείπνων ἐμέ-
τοις ἢ ἀσιτίαις. ταῦτα γάρ ἐστιν Ἐρασιστράτῳ πλήθους ἰάματα. γυμνάσια μὲν οὖν οὐδὲ αὐτὸς ἀξιοῖ χρῆσθαι τοὺς
ἀήθεις. λουτρῶν δὲ εἴργει πάντας ἁλῶναι πάθεσιν ἐπιληπτικοῖς. εἴρξει δ' οἶμαι καὶ τῶν ἐμέτων αὐτοὺς ἐναρ-
γῶς πληρούντων κεφαλήν. ἡ δ' ἀσιτία μόνη τῶν οὕτω πεπληρωμένων ὡς τάσεως σφόδρα αἰσθάνεσθαι κατὰ
τὰ σκέλη καὶ τὰς χεῖρας οὐχ ἱκανὴ κενοῦν αὐτάρκως μετὰ τοῦ καὶ βλάπτειν ἰσχυρῶς, εἰ τὸν στόμαχον ἔχοιεν
εὐπαθῆ. πῶς οὖν αὐτὸν κενώσομεν; ἆρά γε μόναις τρίψεσι; ὧν οὐδ' ὅλως ἐμνημόνευσεν Ἐρασίστρατος. ἀλλὰ
τοῖς ἀήθεσιν οὐχ οἷόν τε τρίψιν τοσαύτην προσφέρειν ὡς αὐτάρκως κενῶσαι. ἢ διαδήσωμεν αὐτὸν βρόχοις ὥ-
σπερ οὐδὲ ὅλως εἶπεν ὁ Ἐρασίστρατος ἐνταῦθα, καίτοι γε ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς εἶπεν. ὑποκείσθω δ' ὡς
εἴρηκεν ἐκ περιουσίας ἡ σκέψις γίνηται. ἀλλ' εἴρηται καὶ πρόσθεν ὡς ἀνιαρόν τε ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον ἐστὶ τὸ βοή-
θημα τοῦτο, τοὺς εἰς τοσοῦτο πληθώρας ἥκοντας ὡς εἰς τὰ κῶλα πιπρῆσθαι νομίζειν. οὐδὲ ἐκεῖνο δυνατὸν εἰ-
20 πεῖν, ὅπερ ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς ὁ Ἐρασίστρατος ἔγραψεν. ὡς ἐχόμενός τε περὶ τὴν ἀναγωγὴν ὁ κατὰ
τὴν φλεγμονὴν κίνδυνος ἐστίν. ἐν ᾧ τῶν ἀσιτιῶν ἀναγκάζει. ὡς παραλαμβανομένων οὐ χρὴ τῇ φλεβοτομίᾳ
προσκαταλελῦσθαι τὴν δύναμιν. οὐδὲ μία γὰρ ἀνάγκη φλεγμονὴν ἀκολουθῆσαι τῇ πληθώρᾳ φθασάντων αὐ-
τὴν κενῶσαι. ἀλλά τοι καὶ τούτου τοῦ πιθανοῦ μὲν οὐ μὴν ἀληθοῦς κατὰ τὴν τῶν ὑγιεινῶν πραγμάτων ἐκπο-
δὼν ὄντος, ὅμως ὁ Ἐρασίστρατος οὐκ ἐτόλμησεν ἐκκενῶσαι διὰ φλεβοτομίας, τὸ μέλλον ἤτοι γ' ἐπιληψίαν. ἢ
αἵματος ἀναγωγὴν ἐργάζεσθαι πλῆθος. οὕτως ἄρα προκείμενον ἐστὶν αὐτῷ διαφυλάττειν ἀεὶ τὸ τοῦ Χρυσίππου. καὶ
μὴ φλεβοτομίᾳ χρῆσθαι μήτε τινι τῶν ἰσχυρῶς καθαιρόντων φαρμάκων. ἐνὸν γοῦν καὶ διὰ φλεβοτομίας, ἀλ-
λὰ καὶ διὰ καθάρσεως γέ τινος ἐκκενῶσαι τὸ πλῆθος. οὐ μὴν γε ὁ Ἐρασίστρατος ἔγραψεν ὑπὲρ αὐτῶν. ὥσ-
περ γε οὐδὲ ἐν τοῖς περὶ παραλύσεως ἢ περὶ ποδάγρας. αἰτιᾶται μὲν γὰρ κἀκεῖ τὴν πληθώραν. τε δὲ
φλεβοτομίας, οὐδέ τινι τῶν δραστηρίων χρῆται καθαρτικῶν φαρμάκων. ἔτι δὲ ἐναργέστερον ἐδήλωσε τὴν ἑαυ-
30 τοῦ γνώμην ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς. ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ γράμματος ἔνθα φασὶν ἐνίους τῶν ἀνθρώπων εἰς
κίνδυνον ἥκειν αἵματος ἀναγωγῆς, ἐπισχεθείσης αὐτοῖς συνήθους ἐκκρίσεως. μεμνημένος γὰρ ἅμα ταῖς ἄλλαις ἐπι-
σχέσεσι καὶ τῆς τῶν ἄλλων αἱμορροΐδων ἀφαιρέσεως. οὐχ ἁπλῶς εἶπεν ὅτι κενοῦν χρὴ τοὺς τοιούτους, ἀλλὰ κατ' εἶδος
ἔγραψε τὰ κενωτικὰ βοηθήματα. καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις βιβλίοις. οὕτω κἀνταῦθα τὰ δοκοῦντα αὐτῷ πάν-
» τα χωρὶς τῆς φλεβοτομίας. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. τοῖς μὲν οὖν νῦν ἐνεστῶσιν οἷς ἔκκλυσις αἵματος πλείων εἴθισται
» γίνεσθαι. ἐκκρίσεις ἁρμόττοιεν ἂν οὐρήσεών τε καὶ ἱδρώτων. ἁρμόζει δὲ καὶ συστολὴ τῶν προσφερομένων. καὶ περι-
» πάτων πλῆθος ἐπιπέδων μὴ ταχέων. ἐν τούτοις πάλιν ὑδρῶσιν καὶ οὔροις καὶ ἀσιτίαις καὶ περιπάτοις ἐκκενοῦν
» τὸ πλῆθος οὐ χρῆται φλεβοτομίᾳ. καὶ μὴν εἰ μήτε πρὶν γενέσθαι τὴν φλεγμονήν, μήτε γινομένης ἢ ὑπο-
» πτευομένης ἔσεσθαι παραλαμβάνειν φλεβοτομίαν ὡσαύτως ἐδήλωσε δι' ἑνὸς τούτου βιβλίου περιττὸν ἦν κατ'
ἄλλην πραγμάτων αὐτὸν μνημονεύειν φλεβοτομίας ἐν ᾗ φλεγμονὴν ἤτοι γεγενημένην ἤδη θεραπεύει, καθάπερ
40 ἐν τῇ περὶ τῶν πυρετῶν. ἢ μέλλουσαν ἢ ὑποπτευομένην ἢ ἀρχομένην ὡς ἐν ταῖς ἄλλαις. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὁρῶν-
τες ἔνιοι τῶν Ἐρασιστρατείων εἴπερ φασὶν ὡς κενωτικοῦ τε βοηθήματος χρῆσθαι τῇ φλεβοτομίᾳ. καὶ τοῦ Ἐρασιστράτου
σαφῶς εἰρηκότος αὐτὸ τὸ ἐναντιώτατον. ἐπειδὴ γάρ φησι κατὰ τὸν φλεγμονῆς καιρὸν οὐκέτι ῥᾴδιον προσφέρειν
σιτία τούτῳ μὴ χρῆσθαι φλεβοτομίᾳ μελλούσης ἔσεσθαι φλεγμονῆς. ὁ τοίνυν λόγος οὗτος ἄντικρυς ἐνδείκνυται
φυλάττεσθαι φλεβοτομίαν, ἐφ' ὧν μέλλομεν ἀσιτίαν συμβουλεύειν. οὐκ οὖν ἐνδέχεται καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄρρω-
στον ἄμφω παραλαμβάνειν τὰ βοηθήματα, τὴν ἀσιτίαν καὶ τὴν φλεβοτομίαν. ὥστε εὔδηλον εἴπερ εὕροι Ἐρασίστρα-
τος συμβουλεύοντος τὴν ἀσιτίαν μὴ χρῆσθαι τηνικαῦτα φλεβοτομίᾳ, διὰ τοῦτο γοῦν οὐδὲ ἐμνημόνευσεν ὡς ἔφην
ἔτι τοῦ βοηθήματος ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις. ἐν ἁπάσαις γὰρ αὐταῖς ὡς δέδεικται συμβουλεύων ἀσιτίαν,
ἀναιρεῖ δηλονότι τὴν φλεβοτομίαν. οὐκ ὀρθῶς μὲν πράττων. ὥσπερ καὶ καθ' ἕκαστον ἡμῖν πρότερον ὡς ἔφην ἐδεί-
χθη πρᾶγμα. μικρότερον ἁμαρτανόντων τῶν οἰομένων ἅπαντας ὅσοι χρῄζουσι ἀσιτίας, εὐθὺς τούτους δεῖσθαι
50 φλεβοτομίας. ἐγὼ γὰρ ἐπιδείξω κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον. οὐ μόνον ἅπαντας οὐ δεομένους φλεβοτομίας. ἀλλ' οὐδὲ
τοὺς πληθωρικοὺς αὐτοὺς, ἐὰν μὴ πρότερον αὐτό τε τὸ πλῆθος ὁποῖον τι τὴν φύσιν ἐστὶ διορίσηται. καὶ μετὰ τοῦ-
το τὴν ἕξιν τοῦ κάμνοντος ἡλικίαν τε καὶ ὥραν καὶ χώραν καὶ κατάστασιν. ὅσα τε προηγεῖται, καὶ ὅσα πάρεστι
τῷ κάμνοντι συμπτώματα. καθ' ἕκαστον γὰρ τούτων ἐπιδείξω πολλοὺς μὴ φέροντας ἀβλαβῶς τὴν φλεβο-
τομίαν. ὥσπερ αὖθις πάλιν ἑτέρους ἐπιδείξω χωρὶς πληθώρας δεομένους φλεβοτομίας. ἐπειδὰν δὲ ταῦτα
διορίσωμαι, τόν τε καιρὸν ἐρῶ τῆς φλεβοτομίας καὶ τὸ μέτρον. ἔτι τε πρὸ τούτων τὴν ἐν τοῖς τμηθησομένοις
φλεψὶ διαφοράν. εἰρήσεται δὲ καὶ περὶ τοῦ ποσάκις ἢ ἅπαξ ἀφαιρεῖν. ἔτι τε τούτων οὐδὲν ἧττον ὡς τινες ἐν ἦ-
ρι φλεβοτομεῖν, ἢ καθαίρειν ἔτι ὑγιαίνοντας προσήκει.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΛΕΒΟΤΟΜΙΑΣ
ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΝ.

Οἷς περὶ φλεβοτομίας σκοπουμένοις, ἓν μὲν καὶ πρῶτον ἐστὶ πρόβλημα, σκέ-
ψασθαι τὰς διαθέσεις τοῦ σώματος, ὅσαι δέονται κενώσεως. εἶθ᾽ ἑξῆς δεύτερον, ὅσαι
τῆς διὰ φλεβοτομίας, ὡς πολλαί εἰσι διαθέσεις, ἄλλαι μέν τινος κενώσεως, οὐ μὴν
φλεβοτομίας δεόμεναι, τρίτον ἐπὶ τούτοις σκέμμα διακρῖναι τοὺς δυναμένους
ἀλύπως ἐνεγκεῖν τὴν κένωσιν. εὑρίσκεται γὰρ ἡ μὲν διάθεσις ἐνίοτε δεομένη φλεβο-
10 τομίας, ὁ κάμνων δ᾽ οὐ φέρει αὐτήν, ἤτοι δι᾽ ἡλικίαν, ἢ δι᾽ ὥραν τοῦ ἔτους, ἢ διὰ
τὴν τῆς χώρας φύσιν, ἢ διὰ κάκωσιν τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς, ὃ καταχρώμενοι πολ-
λάκις ὀνομάζουσι στόμαχον. ὥσπερ ἀμέλει καὶ νῦν ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ χρώμεθα τῇ προ-
σηγορίᾳ βραχυλογίας ἕνεκεν. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ διὰ τὴν ἕξιν ὅλου τοῦ σώματος, οὐ φέ-
ρουσι φλεβοτομίαν, εἰ καὶ μάλιστα αὐτῆς τυγχάνοιεν ὅσον ἐπὶ τῷ νοσήματι, δεόμενοι. ἣν δὲ δὴ καὶ ταῦτα διο-
ρίσηταί τις, ἡ περὶ τοῦ μέτρου σκέψις ἡμᾶς διαδέχεται. καθάπερ ἐπὶ παντὸς ἄλλου βοηθήματος. εἶθ᾽ ἑξῆς ἡ
περὶ τῶν φλεβῶν ἃς χρὴ τέμνειν, ἐζήτηται γὰρ ἱκανῶς καὶ περὶ τούτων, ἆρά γε διαφέρει μηδὲν, ἣν ἂν ἐ-
θελήσῃ τις, τέμνειν φλέβα, ἅπασαι γὰρ ὡσαύτως ὠφελοῦσιν ἁπάσας τὰς διαθέσεις, ἢ καθάπερ Ἱπποκράτης
καὶ οἱ δοκιμώτατοι τῶν ἰατρῶν ὑπειλήφασι, πάμπολυ διαφέρειν τὸ, τὴν δὲ πρὸ τῆσδε σχάσαι. διορισθέντος δὲ
καὶ τούτου τοῦ σκέμματος, ἔσται ἑξῆς ὁ περὶ τῶν σκοπῶν λόγος, οἷς ἄν τις προσέχων τὸν νοῦν, στοχάζοιτο τοῦ
20 μέτρου τῆς κενώσεως. ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασιν, ἐπὶ τίνων μὲν ἅπαξ ἀφαιρεῖν ἄμεινον, ἐπὶ τίνων δὲ τὴν καλου-
μένην ἐπαφαίρεσιν ποιεῖσθαι προσήκει, καὶ τίνας μὲν ἄχρι λειποθυμίας κενοῦν, ἐπὶ τίνων δὲ φυλάττεσθαι
ταύτην, ὡς μέγιστον κακόν. ταῦτα μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐπισκέπτεσθαι τὸν μέλλοντα καλῶς χρῆσθαι τῷ
βοηθήματι. καὶ λέλεκται περὶ πάντων αὐτῶν ἤδη κατὰ τὴν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείαν.
καθάπερ γε καὶ πρὸς Ἐρασίστρατον ἰδίᾳ περὶ τοῦ κακῶς αὐτὸν ἀποστῆναι τοῦ βοηθήματος. εἶτα αὖθις ἄλλο
πρὸς ἐκείνους τῶν Ἐρασιστρατείων ὅσοι φασὶ κεχρῆσθαι τῷ βοηθήματι τὸν ἄνδρα. διὸ καὶ μισήσειεν ἄν τις, ἤ-
τοι τὴν πανουργίαν τῶν μιαρῶν σοφιστῶν, ὅταν γιγνώσκοντες ὅτι ψεύδονται, ἐπιτεχνάζονται ἐπιθυμίᾳ κε-
νοτομίας, ἢ τὴν δοξοσοφίαν, ὅταν ἀγνοοῦντες τὰ χρησιμώτατα, κατασκευάζουσι τῷ λόγῳ τἀναντία.
τούτων γάρ τοι τὸ ἕτερον ὁ Κνίδιος Χρύσιππος ἔπαθεν ἐξελὼν παντάπασι φλεβοτομίαν τῶν βοηθημάτων
τῶν ἰατρικῶν. ἠκολούθησαν δ᾽ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ Μήδιός τε καὶ Ἀριστογένης ἔνδοξοι καὶ αὐτοὶ παρ᾽ Ἕλ-
30 λησι γενόμενοι. τούτων δ᾽ ἔτι μᾶλλον ὁ Ἐρασίστρατος εἰς δόξαν ἀρθεὶς λαμπροτάτην, ἐφύλαξε τὴν Χρυσίππου
γνώμην. εἶθ᾽ ἑξῆς οἱ τούτου μαθηταὶ, τό γε κατ᾽ ἀρχὰς ἠκολούθησαν ἅπαντες τῷ τοῦ διδασκάλου δόγματι,
χρόνῳ δ᾽ ὕστερον ἀπέστησάν τινες αὐτοῦ, αἰδεσθέντες ἀναίσχυντον αἰδῶ. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι πρὸς τοὺς ὑπομείναντας
ἀποφήνασθαι προσίεσθαι τὸ τῆς φλεβοτομίας βοήθημα τὸν Ἐρασίστρατον, εἰ καὶ μηδαμόθι φαίνεται τῶν συγγραμ-
μάτων τῷ μηδενὸς πάθους αὐτὸ συμβουλεύων. ἀκόλουθον γὰρ ἦν φασὶ τῷ τὴν ἀσιτίαν ὡς κενωτικὸν βοήθη-
μα παραλαμβάνοντι, καὶ τὴν φλεβοτομίαν πολὺ μᾶλλον ἐγκρίνειν. οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες ἅπαντες ἀξιοῦσι
φλεβοτομεῖν, ἐφ᾽ ὧν Ἐρασίστρατος ἐκέλευσεν ἀσιτίᾳ χρῆσθαι. γεγραφότος οὖν αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν πυρετῶν
πραγματείαν, ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν νόσων ἀσιτίαν, ἀκόλουθον ἐστὶν ἅπαντας φλεβοτομεῖν, ὡς καὶ ὁ τούτων λόγος
ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ. ἔστι μὲν δὴ καὶ τοῦτο μέγιστον κακὸν εἰ πεισθεῖεν οὕτω πράττειν οἱ τὴν τέχνην μανθάνοντες νέοι.
πολὺ δὲ τούτων χεῖρον, εἰ μηδὲ τῶν ἄλλων ὧν διορίσασθαι προσήκει, ἐπισκέψονται. ταῦτ᾽ οὖν ἠναγκάσθην
40 αὐτὰ καθ᾽ ἕτερον γράμμα διεξελθεῖν, ἐπιδεῖξαί τε τοῖς νέοις Ἐρασίστρατον οὔτε φλεβοτομίᾳ κεχρημένον, ἄμει-
νόν τε γὰρ τοῦτο πεισθῆναι, τοῦ πάντας ἑξῆς φλεβοτομεῖν, ὅσους ἐκεῖνος ἀσιτεῖν ἐκέλευσε, μεγίστην τε τὴν ὠφέλειαν
ἐκ τοῦ βοηθήματος γίγνεσθαι τοῖς κάμνουσιν, ἐάν τις αὐτῷ προσηκόντως ᾖ χρώμενος. οὐκ οὖν ἔτι γε δέον κα-
τά γε τὴν ἐμὴν γνώμην ἄλλο τι μοι γεγράφθαι περὶ φλεβοτομίας, ἐν μὲν τῇ θεραπευτικῇ πραγμα-
τείᾳ τῆς χρήσεως τοῦ βοηθήματος εἰρημένης, ὥσπερ γε κἀν τοῖς ὑγιεινοῖς. ἐν δὲ τοῖς δύο βιβλίοις, ὧν τὸ μὲν
ἕτερον ἔγραφε πρὸς Ἐρασίστρατον αὐτὸν, τὸ δὲ ἕτερον, πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ Ἐρασιστρατείους, ἐπιδεδειχότος μου
τὰ κακῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ δοξασθέντα. παρακαλεσάντων δὲ πολλάκις πολλῶν μὲν φίλων ἰατρῶν, οἳ δοκοῦσί μοι τὴν
θεραπευτικὴν πραγματείαν ὀκνεῖν ἀναγινώσκειν, ἠναγκάσθην ὕστερον ἐπὶ τὴν ἐνεστῶσαν ἀφικέσθαι συνδιέξοδον,
ὅπως μὴ δόξαιμι φθονεῖν αὐτοῖς, ἐφεξῆς δὲ ἅπαντα κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν ὑπὲρ τοῦ βοηθήματος εἰπεῖν.
καὶ τοίνυν ἤδη μοι καιρὸς ἄρξασθαι τοῦ λόγου. Τὸ μὲν τῆς διαθέσεως ὄνομα καθότι καὶ δι᾽ ἄλλων ἡμῖν εἴρηται
50 παρὰ τὸ διακεῖσθαι γεγονὸς, ὁμοίως ἐκείνῳ κατὰ πολλῶν λέγεται πραγμάτων. ἀλλὰ νῦν γε τὰς εἰς τὸ παρὰ φύσιν
ἐκτροπὰς ὁποῖαί τινες ἂν ὦσι, διαθέσεις ὀνομάζομεν ἐν ἅπαντι τῷ λόγῳ. ζητήσομεν δὲ πρότερον ὁπόσαι καὶ ὁποῖαι
τούτων εἰσὶν αἱ κενώσεως δεόμεναι, δεύτερον δὲ τίνες ἐξ αὐτῶν αἱ φλεβοτομίας. ἐπεὶ δὲ τὰ ζητούμενα πάντα δύο τῆς
εὑρέσεως ὄργανα κέκτηται, λόγον, καὶ πεῖραν ἐν ἁπάσαις ταῖς τέχναις οὐχ ἥκιστά τε καθ᾽ ὅλον τὸν βίον, ἀναγκαῖον
οἶμαι καὶ νῦν, ἤτοι διὰ τοῦ λόγου μόνου γενέσθαι τῶν προκειμένων τὴν εὕρεσιν, ἢ διὰ πείρας μόνης, ἢ δι᾽ ἀμφοτέρων.
ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ λόγος αὐτὸς, ὁ μὲν ἐκ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν μόνων ὁρμώμενος εὑρίσκεται, καὶ ἀποδείκνυσιν, ὁ δὲ καὶ τοῖς ἐκ
τούτων εὑρημένοις χρῆται πρὸς ἀπόδειξιν, ἑκατέρων τε τῶν λόγων ἐδείχθησαν ἡμῖν αἱ τέχναι πᾶσαι χρώμεναι, καὶ ἡ-
μεῖς νῦν ὁπότερος ἂν αὐτῶν εὑρίσκηται χρήσιμος, ἐκεῖνον προχειριούμεθα. τῷ μὲν οὖν προτέρῳ τῶν λόγων,
ἅπαντες ἄνθρωποι χρῶνται καθ᾽ ὅλον τὸν βίον. τῷ δευτέρῳ δ᾽ οὐχ ἅπαντες. ἴδιος γάρ ἐστι τῶν τεχνιτῶν. ὁ
γάρ τοι

γάρ τοι γεωμέτρης τὸ μὲν πρῶτον θεώρημα τῆς αὐτοῦ τέχνης διὰ τῶν προτέρων λόγων μόνον δείκνυσιν, εἶτα τῷ
δευτέρῳ μόνῳ χρῆται, προσλαμβάνει δὲ εἰς τὴν ἀπόδειξιν αὐτῆς καὶ τὸ ἐκ τοῦ πρώτου κατασκευασθέν. ὅσῳ
δ' ἂν ἐπὶ πλέον ἀφίστηται τοῦ πρώτου θεωρήματος, ἐπὶ τοσοῦτον ἀφίσταται καὶ τῶν προτέρων λόγων, καὶ τε-
λευτῶν ἐλαχίστοις χρῆται, διὰ τῶν ἀποδεδειγμένων ἀποδεικνὺς ἕτερα, καὶ δι' ἐκείνων αὖθις ἄλλα. καὶ εἶτ'
αὖ αὖθις ἄλλα δι' ἐκείνων, ὥστε ἔρχεσθαί ποτε τὴν δεῖξιν αὐτῶν ἄχρι τῶν τοῖς ἰδιώταις ἀπίστων, ἡλίου καὶ
σελήνης καὶ γῆς, οὐ μόνον τῶν μεγεθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν διαστημάτων τῆς γνώσεως, ἐξ ὧν εὑρεθέντων ὡρολόγιά
τε κατασκευάζουσι, καὶ κλεψύδρας οἱ τὴν ὁδὸν ταύτην βαδίσαντες, ἐκλείψεις τε προλέγουσιν ἡλίου καὶ
σελήνης. οὕτως οὖν καὶ ἡμῖν ὁ τεχνικὸς λόγος ἀποδεδειγμένοις ἐν ἑτέραις πραγματείαις χρήσεται πολ-
λοῖς, ἐνίοις μὲν ὡς δυνάμεις τινές εἰσι διοικοῦσαι τὰ ζῷα πλείους, ὧν τὰς μὲν φυσικὰς, τὰς δὲ ψυχικὰς ὀνομά-
ζομεν. αἱ δ' ἀρχαὶ τῆς γενέσεως ἅπασι τοῖς οὖσιν, ὕλην ἔχουσι, τὰ τέτταρα στοιχεῖα, κεράννυσθαί τε πεφυκότα
10 δι' ὅλων ἀλλήλων καὶ δρᾶν εἰς ἄλληλα, διὰ τοῦτο οὐδὲ Ἀσκληπιάδου μνημονεύσομεν ἔτι κατὰ τὸν δεύτερον λό-
γον ἀποδεδεικότες αὐτοῦ τὰ στοιχεῖα ψευδῆ κατά γε τὸ τρισκαιδέκατον ὑπόμνημα τῶν περὶ τῆς ἀποδεί-
ξεως, καὶ κατὰ τὴν τῶν Ἀσκληπιάδου δογμάτων πραγματείαν, ἐν ᾗ τὸ πέμπτον τε καὶ ἕκτον ἔλεγχον ἔ-
χει τῶν στοιχείων αὐτοῦ. δέδεικται δὲ κἀν τῷ περὶ τῶν Ἱπποκράτους στοιχείων ὑπομνήματι, περί τε τῶν δρα-
στικῶν ποιοτήτων, ὧν ὀνόματα θερμότης, ψυχρότης, ξηρότης, ὑγρότης. ἥ τε τῶν χυμῶν διαφορά τε καὶ γένε-
σις. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἑκάστου τῶν χυμῶν, ὀλίγα μέν τινα κἀν τῷ περὶ τῶν
στοιχείων συγγράμματι, καὶ κατὰ μόνας δ' ἐν ἑτέρῳ βιβλίῳ, καὶ ἡ περὶ κράσεων δὲ πραγματεία τῇ περὶ
τῶν στοιχείων ἑπομένη χρησίμη πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον. ἁπάντων δὲ μάλιστα τὸ περὶ πλήθους βιβλίον, ἐν ᾧ δέ-
δεικται, τὸ μὲν ὡς πρὸς δύναμιν πλῆθος, τὸ δ' ὡς πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν, ἐν ᾗ περιέχεται ὑπὸ τῶν ἀγγείων
τὸ πλῆθος τὸ καὶ κατὰ τὸ ἔγχυμα. κάλλιστον οὖν ἐστι, τοῖς μέλλουσιν ἐξετάζειν ἐπιστημονικῶς τὰ κατὰ τὴν δε τὴν
20 πραγματείαν εἰρημένα, τὸ περὶ πλήθους ἀνεγνωκέναι βιβλίον. ὅσα δ' αὖ πάλιν ἐκεῖνο δεῖται προανε-
γνωσμένων αὐτὸ δηλώσει. θαυμαζέτω δὲ μηδεὶς εἰ τοσούτων δεόμεθα πρὸς τὸ καλῶς ἐπισκέψασθαι περὶ
φλεβοτομίας. οὐ γὰρ εἰς τούτου μόνου τοῦ βοηθήματος εὕρεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἀναγκαία
τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἡ γνῶσις, ὡς εἴ γε χωρὶς τῆς ἐκείνων ἐπιστήμης ἐνεχώρει θεραπεύειν ὀρθῶς, οὐκ ἂν ἐσπουδά-
σαμεν αὐτά. ταυτὶ μὲν οὖν ἀναγκαῖα ἦν προειπεῖν. αὐτοῦ δ' ἤδη καιρὸς ἄρξασθαι τοῦ λόγου σκοπουμένοις,
ὁπόσαι διαθέσεις εἰσὶν αἱ δεόμεναι κενώσεως. ἐὰν μὲν οὖν ἐκ πείρας τις αὐτὰς ἠθροικὼς διέρχηται, μνήμης
χρεία μόνης ἐστὶ πρὸς τὴν δήλωσιν. ἐὰν δ' ἐκ λογικῆς ὁδοῦ, τὸ κοινὸν καὶ καθόλου ἀναγκαῖον ἐστὶν εὑρεῖν, ἔπειτ' ἐκ
τῆς ἐκείνου τομῆς εἰς εἴδη τε καὶ διαφορὰς, ἄχρι τῶν ἐσχάτων εἰδῶν συνεισκειν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνδεικνυμένων
τὴν κένωσιν διαθέσεων, οὕτω γὰρ δείξομεν ἅπαντα συνιστάμενα τὰ διὰ λογικῆς ὁδοῦ τὴν εὕρεσιν ἔχοντα.
τῆς οὖν ἰατρικῆς τέχνης ἔργον ἐχούσης ἁπάσας τῶν μορίων τοῦ σώματος τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἀ-
30 νασώζειν μὲν ὁπότε διαφθείροιντο, φυλάττειν δ' ὁπότε σώζοιντο, τούτων δ' ἑπομένων τῇ φυσικῇ κατασκευῇ,
ταύτην ἀναγκαῖον ἐστὶ φυλάττειν τε παροῦσαν, ἀνακτᾶσθαι δὲ διαφθειρομένην. ἐπεὶ τοίνυν ἐδείχθησαν ὑπὸ
τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων αἱ πρῶται τῶν ἐνεργειῶν ἐπιτελούμεναι, διὰ δὲ τῶν ὀργανικῶν, αἱ δεύτεραι,
ἐπισκεπτέον ἐστὶ πῶς αἱ τὰ κατὰ τὸ σῶμα περιεχόμενα τῶν ὑγρῶν ἥν τινα τὴν ὠφέλειαν ἢ τὴν βλάβην ἐργά-
ζεται, τοῖς μορίοις αὐτοῦ. δεδειγμένου τοίνυν ἐν τῷ περὶ πλήθους βιβλίῳ διττῶς γίνεσθαί τε καὶ λέγε-
σθαι τὸ πολὺ, κατὰ μὲν τὸ ἕτερον τῶν σημαινομένων πρὸς τὴν δύναμιν, κατὰ δὲ θάτερον ὡς πρὸς τὴν εὐρυ-
χωρίαν τῶν περιεχόντων τοὺς χυμοὺς ἀγγείων, ὃ, περ ὀνομάζουσιν ἔνιοι κατὰ τὸ ἔγχυμα, κενώσεως δὲ ἐστὶν ἑκα-
τέρῳ χρεία, κἂν ἐπὶ νοσοῦντος ἀνθρώπου, κἂν ἐπὶ ὑγιαίνοντος ἐπιγίνοιτο. καθάπερ γε καὶ ὁ τὸ φορτίον βα-
στάζων, οὐκ εὐθὺς ἅμα τῷ βαρύνεσθαί τε καὶ κάμνειν ἤδη καταπέπτωκέ τε καὶ νικᾶται πρὸς αὐτοῦ, κατὰ τὸν
αὐτὸν τρόπον, ὅταν ἡ δύναμις ὑπὸ πλήθους βαρύνηται, δυνατόν ἐστι μηδέπω νοσεῖν τὸν ἄνθρωπον. οἱ γοῦν
40 ἔνιοι τῶν ἔτι τὰς συνήθεις πράξεις πραττόντων, λέγουσιν ὡς αἰσθάνονται βαρέων ἑαυτῶν καὶ νωθρῶν καὶ
ὀκνηρῶν καὶ δυσκινήτων, αὐτὸ τοῦτο ἐστὶ τὸ πλῆθος τὸ πρὸς τὴν δύναμιν, ὥσπερ καὶ ὅταν ἀπὸ γυμνασίων
τετάσθαι δοκῶσιν, ὥσπερ Ἐρασίστρατος ἔφη, παρατείνεσθαί τε βραχίονές τε καὶ πήχεις, οὐ μικρὸν γνώ-
ρισμα ἐστὶ θατέρου πλήθους, ὃ κατὰ τὸ ἔγχυμα καλεῖσθαι πρὸς τινῶν εἶπον, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς ἐγκεχυμένους
τοῖς ἀγγείοις χυμοὺς, συνίσταται καὶ νοεῖται. λέλεκται δ' ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ἑλκώδους αἰσθήσεως ἐν ὅλῳ τῷ σώ-
ματι γινομένης, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς κινήσεις, κακοχυμίας ἔννοιαν εἶναι τὴν τοιαύτην διάθεσιν. ἀλλ' ὅμως
καὶ τοῦτο φαίνεται γιγνόμενον οὐκ ὀλίγοις τῶν πραττόντων ἔτι τὰς συνήθεις πράξεις. καὶ κατὰ μόριά δέ τι-
* να τοῦ σώματος οὐχ ὅλον ἐνίοτε [illegible] ὄγκον ἐπιφαίνεται τὰ σημεῖα τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς μορίοις ὁμοίων διαθέσεων.
ὁποῖαι τοίνυν εἴρηνται καθ' ὅλον τὸ σῶμα, συνίστασθαι. κεφαλῆς γοῦν μόνης αἰσθανόμεθα, ποτὲ βαρυνομέ-
νης, ἢ ἑλκώδη τινὰ αἴσθησιν ἐχούσης, ἢ τῶν κροταφιτῶν μυῶν τεινομένων, ἢ τοι γ' ἁπλῶς, ἢ μετὰ θερμασίας
50 πλείονος. οὕτω δὲ καὶ καθ' ἧπάρ τε καὶ σπλῆνα, καὶ γαστέρα, καὶ πλευρὰς, καὶ διάφραγμα, βάρους αἰσθανό-
μεθα. πολλάκις ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἤτοι βάρους, ἢ δήξεως, ἢ ναυτίας, ἢ ἀποστροφῆς σι-
τίων, ἢ ὀρέξεως παραλόγου, γίνεταί ποτ' αἴσθησις, πρὸς τούτοις καὶ ὀδύναι καθ' ὅτι περ ἐρείδουσαι μόριον, ἢ διὰ χυ-
μῶν πλῆθος ἀθρόως ἐπενεχθὲν, ἢ διὰ πνεῦμα φυσῶδες, ἐνδείκνυται κένωσιν, ὥσπερ γε καὶ διὰ χυμὸν δριμὺν
ἐσθίοντα τε καὶ διαβιβρώσκοντα τὸ μόριον. ἔνιαι δὲ κατὰ δυσκρασίαν γίνονται. καὶ τούτων αὐτῶν τινὲς μὲν
ψιλὴν ἄνευ χυμῶν, ἔνιαι δὲ μετὰ χυμῶν. ἐφ' ἁπάντων μὲν οὖν τῶν εἰρημένων αἱ κενώσεις τῶν λυπούντων χυ-
μῶν ἢ ἀτμῶν, ἀπαλλάττουσι τῶν παθημάτων τὸν ἄνθρωπον. οὐ μὴν φλεβοτομίας δεόμεθά γε πάντως,
ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ καθῆραι, καὶ τρῖψαι, καὶ λοῦσαι, καὶ χρῖσαι τινὶ διαφορητικῷ φαρμάκῳ. τινὲς οὖν

εἰσὶν αἱ διὰ φλεβοτομίας ὠφελούμεναι διαθέσεις, ἐφεξῆς λεγέσθωσαν. Οὐ μόνον ἡ τροφὴ τοῖς τοῦ ζώου μορίοις ἐκ τοῦ αἵματος ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ φύσιν θερμασία τὴν διαμονὴν ἐκ τοῦ αἵματος ἔχει, καθάπερ ἐκ τῶν ἐπιτηδείων καίεσθαι ξύλων τὸ κατὰ τὰς ἑστίας πῦρ, ὑφ' οὗ καὶ τοὺς οἴκους ὁρῶμεν ὅλους θερμαινομένους. ὥσπερ οὖν τὸ πῦρ τοῦτο βλάπτεται ποτὲ μὲν ἀθρόως ξύλων ἐπιβληθέντων αὐτῷ, ποτὲ δ' εἰ καὶ μὴ πολλῶν, ἀλλ' ὑγρῶν ἱκανῶς, ἐνίοτε δ' οὐδ' ὅλως ἐπιτιθεμένων, ἢ παντάπασιν ὀλίγων. οὕτω καὶ ἡ κατὰ τὴν καρδίαν θερμότης. ποτὲ μὲν ἐλάττων ἑαυτῆς διά τε πλῆθος αἵματος, ἢ ἔνδειαν πολλὴν, ἢ ποιότητα ψυχρὰν ἀποτελεῖται, ποτὲ δὲ πλείων, ἤτοι διὰ ποιότητα θερμὴν αἵματος, ἢ δι' ἔνδειαν ὀλίγην. ὅ, τι δ' ἂν ἡ καρδία πάθοι κατὰ ψύξιν ἢ θερμότητα, τούτου καὶ τἆλλα μόρια τοῦ σώματος εὐθέως μεταλαμβάνει. γίγνεται δὲ καὶ καθ' ἕν τι μόριον ἐνίοτε παρὰ φύσιν ἤτοι θερμότης ἢ ψυχρότης, ὡς δέδεικται πολλάκις ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασι. καὶ γενέσεις δὲ τούτων ἐν διττῷ τρόπῳ, ποτὲ μὲν ἐπὶ χυμοῖς θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς. ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ δυσκρασίαν μόνην. ἀλλ' αἱ μερικαὶ θερμότητες καὶ ψύξεις, ὅσαι μὲν ἐγγύς εἰσι τῷ πεπονθότι μορίῳ, συμμεταβάλλουσιν, εἰς ὅλον δ' οὐκ ἐκτείνονται τὸ σῶμα πρὶν τὴν καρδίαν ἀλλοιῶσαι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπιδείχθη καὶ τὸ σῶμα τῆς καρδίας ἀλλοιούμενον, διττῶς, ἤτοι κατὰ δυσκρασίαν, ἢ διὰ χυμοὺς θερμοὺς ἢ ψυχροὺς, ἢ δι' ἔνδειαν τινὸς αὐτῶν. οἱ χυμοὶ δὲ ἐδείχθησαν θερμοὶ καὶ ψυχροὶ γινόμενοι διά τε τὸ ποσὸν τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων, καὶ δι' ἡσυχίας τε καὶ κινήσεις σώματός τε καὶ ψυχῆς πλείους. ὥσπερ δὲ ἐν τῇ γαστρὶ πολλάκις αἱ πέψεις γίνονται μοχθηραὶ, φλεγματωδεστέρων, ἢ χολωδεστέρων ἀποτελουμένων τῶν ληφθέντων, ἢ τινὰ τῶν φύσει ἑτέραν διαφθορὰν ἰσχόντων ἢ ὠμῶν καὶ ἀμεταβλήτων ἄχρι πλείστου μενόντων καὶ πνευματουμένων. οὕτω καὶ κατὰ τὴν τοῦ αἵματος γένεσιν ἀποτυγχανομένων, ἀνάλογον ταῖς ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἀποτυχίαις τῆς πέψεως, ἔσονται κατ' αὐτὰς τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας κατὰ τοὺς χυμοὺς διαθέσεις. ἐπεὶ δὲ πάντα τὰ θερμὰ καὶ ὑγρὰ φαίνεται τάχιστα σηπόμενα καὶ μάλιστ' ὅταν ἐν θερμοῖς ᾖ χωρίοις, ἀναγκαῖον ἔσται καὶ τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἀναδιδομένην τροφὴν, ὅταν μὴ κρατῆται καὶ μεταβάλληται πρὸς τῆς φύσεως εἰς γένεσιν αἵματος χρηστοῦ, σηπεδόνας ἴσχειν ἄλλοτε ἀλλοίας. ἐπεὶ δὲ τοῦ ἐκ τῆς ὕλης θερμοῦ σηπομένοις συμβαίνει γίνεσθαι θερμοτέροις, διὰ τοῦτο θερμότερον ἔσται τὸ σηπόμενον αἷμα. τούτου δὲ θερμοτέρου γιγνομένου καὶ τὸ μόριον ἐν ᾧ σήπεται θερμότερον αἰσθητῶς ἔσται. ἐπεὶ δ' ὑπὸ τῶν αἰσθητῶς θερμῶν, τὰ πλησιάζοντα συνθερμαίνεται, συνθερμανθήσεται τοῖς οὕτω διακειμένοις μορίοις τὰ πέριξ ἅπαντα, δακνώδει καὶ δριμείᾳ δηλονότι θερμασίᾳ. τοιαύτη γὰρ ἡ ἐκ σηπεδόνος. ἐὰν οὖν ἀξιόλογόν τε τὸ μόριον ᾖ τὸ οὕτως θερμανθὲν, ἐκτείνειν τε τὴν ἑαυτοῦ θερμασίαν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἱκανὸν, ἤτοι γε ὅτι πλησίον αὐτῆς ἐστὶν, ἢ ὅτι κύριον, ἢ ὅτι θερμὸν, συνεκπυρώσει κἀκείνην, ἅτε φύσει θερμοτάτην οὖσαν. εἰ δὲ ἅπαξ αὕτη πυρωθείη ῥᾳδίως ἤδη τὸ πᾶν αὐτῆς σῶμα συνεκθερμανθήσεται. καθάπερ τινὸς ἑστίας, φλόγα πολλὴν ἐχούσης, ὁ περιέχων αὐτὴν οἶκος. ὀνομάζουσι δὲ τὸ τοιοῦτον πάθημα τοῦ σώματος οἱ Ἕλληνες πυρετόν. ἐνίοτε δὲ πρὶν ἄρχεσθαι σήπεσθαι τὸ πλῆθος τοῦ αἵματος, ἐπί τι μόριον ἀθρόως ἀφικόμενον, ἤτοι τελέως ἐνέκρωσεν, ὥστε διαφθεῖραι τὴν ἐνέργειαν, ἢ βλάβην ἀξιόλογον ἐνεγκεῖν. αἱ γοῦν ἀποπληξίαι, κατὰ τοῦτον γίνεται τὸν τρόπον, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζώου ῥυέντος ἀθρόως αἵματος πολλοῦ. ὡς ὅταν γ' εἰς ἄλλο τι κατασκήψῃ μόριον, ὄγκον ἐν τούτῳ παρὰ φύσιν ἐργάζεται. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ καὶ ἡ φλεγμονή. ὅταν δὲ παχύτερόν τε καὶ μελαγχολικώτερον ᾖ τὸ κατασκῆψαν αἷμα, σκιρρώδης ὁ ὄγκος γίνεται. καθάπερ γε καὶ χαῦνος ὅταν ᾖ φλεγματικώτερον τὸ ῥεῦμα, χολώδους δὲ ὄντος, ἐρυσίπελας ἀποτελεῖται. διωρισμένα δ' ἀκριβῶς ἔχεις ἅπαντα ταῦτα, κατὰ τὰς προειρημένας ἄρτι πραγματείας, ἀλλὰ νῦν γ' ὡς ἔφην, ὑποθέσεις τῷ παρόντι λόγῳ τὰ δεδειγμένα ποιούμενος, ἀκολούθως αὐτοῖς τὸν περὶ τῆς φλεβοτομίας ἐπιδείκνυμι λόγον. ὄντος οὖν πλήθους διττοῦ, κάλλιστον γὰρ ἐντεῦθεν ἄρξασθαι, καὶ τοῦ μὲν ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, εἰς σηπεδόνα τε ῥᾳδίως ἀφικνουμένου, καὶ μέντοι καὶ κατασκήπτοντος ἐνίοτε εἰς μόριά τινα, κἂν τούτοις ἐργαζομένου τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους, ἑτέρου δὲ τοῦ κατὰ τὸ καλούμενον ἔγχυμα, κατασκήπτοντος μὲν καὶ τούτου πολλάκις εἰς μόρια, καὶ γεννῶντος ὄγκους. ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποπληξίας, καὶ τὰς ῥήξεις τῶν φλεβῶν ἐργαζομένου, πειρᾶσθαι χρὴ κενοῦν αὐτὸ διὰ ταχέων, πρὶν ἄρξασθαί τι μέγα κακὸν ἐργάσασθαι περὶ τὸν ἄνθρωπον. εἴρηται δ' ἐπὶ πλεῖον ὅπως τε χρὴ διαγινώσκειν ἄμφω τὰ πάθη, καὶ ὅπως ἰᾶσθαι, κατὰ τὴν τῶν ὑγιεινῶν πραγματείαν, ὥσπερ γε καὶ ἐπειδὰν ἤτοι πυρετὸς ἢ αἵματος ἀναγωγὴ γίνηται διὰ πλῆθος, ἤ τι τῶν ἀποπληκτικῶν ἀρρωστημάτων, ὅπως χρὴ καὶ τοῦτο θεραπεύειν, ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν εἴρηται, διὸ καὶ περιττὴν ἡγοῦμαι τήνδε τὴν συγγραφήν. εἰ μὲν γὰρ ὡσαύτως καὶ ἐν ἐκείναις ταῖς πραγματείαις ἔγραψα, κἀνταῦθα γράφοιμι, δὶς περὶ τῶν αὐτῶν ἀναγκασθήσομαι διέρχεσθαι, διὰ ταῦτα καὶ μακρὸν ἀποτείνειν τὸν λόγον. εἰ δὲ ἐπὶ τὸ συντομώτερον ἄγοιμι τὸν λόγον τόνδε, κινδυνεύσω παθεῖν δυοῖν θάτερον, ἢ ἀσαφῶς τι διὰ τὴν βραχυλογίαν εἰπεῖν, ἢ διορισμόν τινα τῶν χρησίμων παραλιπεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ μὴ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν ἧκον ἐπὶ τὸν λόγον τοῦτον, εἴ τι γίγνοιτο τῶν εἰρημένων τούτων ἐν αὐτῷ σφάλμα, τὴν αἰτίαν οἱ ἀξιώσαντες ἕξουσιν. ὥσπερ γε καὶ εἰ κατορθωθείη, καὶ φανείη χρήσιμος, ἀποστήσομαι τῶν ἐπαίνων ἐκείνοις, ἤδη οὖν αὖθις ἀρχὴ γιγνέσθω τῷ λόγῳ.

Τοῖς μὲν τὰ συνήθη πράττουσιν ἤτοι δὲ τῶν κυρίων τι μορίων καὶ σύμπαν τὸ σῶμα βαρυνομένοις ἢ τεινομένοις, ἀναγκαία μέν ἐστιν ἡ κένωσις. εἰ δὲ κατὰ τὴν ἡλικίαν μήτε παῖδές εἰσιν ἔτι, μήτε ἤδη γέροντες, ἐπισκέπτου περὶ φλεβοτομίας, ἀποβλέπων, μάλιστα μὲν εἰς τοὺς πρώτους σκοποὺς τούσδε, τήν τε ποσότητα τοῦ πλήθους, καὶ τὴν ποιότητα, καὶ τὴν τῆς δυνάμεως ῥώμην, ἢ ἀρρωστίαν, ἐφεξῆς δὲ τὴν φυσικὴν ἕξιν ὅλου τοῦ σώματος, ὥραν τε καὶ χώραν, καὶ τὸν προγεγενημένον βίον, εἰ πλῆθος ἐδεσμάτων καὶ πομάτων καὶ μάλιστα πολυτρόφων ὁ οὕτως ἔχων προσενήνεκται. τὸ

ἔθος τε

ἔθος τε καὶ παρὰ τὸ ἔθος, κινήσεις τέ τινας ἐκινήθη, ἐκκρίσεις τέ τινας ἔσχεν, ἢ ἐπισχὼν παρὰ τὸ ἔθος, ἐπὶ
δὲ τούτοις ἅπασι, πότερον ἰσχνότερος ἢ παχύτερος ἐγένετο. ἡ μὲν δὴ τοῦ πλήθους ἑκατέρου ποσότης,
ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν ἰδίων διαγνωσθήσεται σημείων. εἰς ὅσον γὰρ ἑαυτῷ βαρύτερος ὁ ἄνθρωπος εἶναι δο-
κεῖ, πρόδηλον ὅτι καὶ τὸ πρὸς τὴν δύναμιν πλῆθος, εἰς τοσοῦτον ηὔξηται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον εἰς ὅσον ἡ το-
νώδης αἴσθησις ηὔξεται, κατὰ τοσοῦτον καὶ τὸ ἕτερον πλῆθος ὃ καλεῖσθαι πρός τινων ἔφην κατὰ τὸ ἔγχυμα.
τὴν ποιότητα δ' ἐφ' ἑκατέρου τοῦ πλήθους ἔκ τε τοῦ χρώματος διαγνώσῃ, μεμνημένος ὅτι τὸ χρῶμα, χυ-
μῶν ἐστιν, ἐπειδὰν μετρίως ἔχῃ θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος σῶμα φύσει. τοῖς μὲν γὰρ ψυχροτέροις, ψυχρό-
τερα τοῦ παντὸς σώματος ἡ αἴσθησις ἕπεται, τοῖς δὲ θερμοτέροις, θερμοτέρα, καὶ τοῖς μὲν κατὰ τὰς φλέβας
ἠθροισμένοις χυμοῖς, ὅπως καὶ διάθεσις τῶν ἀγγείων. τοῖς δ' ἐν τῇ σαρκὶ, κατ' ἐκείνην ἡ αἴσθησις ἤτοι τοῦ βάρους,
10 ἢ τῆς τάσεως, ὥσπερ γε καὶ θερμότητος. αἱ δὲ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, ἀρρωστίαι τε καὶ ῥῶμαι, ταῖς
οἰκείαις ἐνεργείαις ἐλέγχονται κρινόμεναι, προαιρετικαῖς μὲν, κατὰ τὰ νεῦρα, καὶ τὴν τούτων ἀρχὴν τὸν ἐγκέφα-
λον. ταῖς δὲ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς, κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὴν καρδίαν, τῇ δὲ κατ' εὐπεψίαν τε, καὶ ἀπε-
ψίαν εὐχροίαν τε καὶ ἀχροίαν, ἡ τρίτη δύναμις ἡ θρεπτικὴ, ἣν ἐξ ἥπατος ὁρμᾶσθαι ἐλέγομεν, τὴν διάγνω-
σιν ἐλάμβανεν. ὅταν οὖν ἐπὶ τοῖς τοῦ πλήθους σημείοις αἱ δυνάμεις ἐρρωμέναι τυγχάνουσιν οὖσαι, φλεβοτομή-
σεις δηλονότι, κατὰ μὲν τὴν τοιαύτην διάθεσιν, οὐδὲν ἐνδοιάζομεν, ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδὲ κατὰ τὴν φλεγμο-
νώδη. τοῦ δὲ βαρύνοντος πλήθους ἐνοχλοῦντος, οὐ πάντως αἵματος ἀφαιρετέον. ἐνδέχεται γὰρ ὠμὸν ἠθροῖσθαι κα-
τὰ τὸ σῶμα χυμὸν, ἐφ' οὗ προσέχειν ἀκριβῶς χρὴ, μέχρι πόσου μὲν ἡ δύναμις ἔρρωται, μέχρι δὲ πόσου αὐτὸς
ὁ χυμὸς ἔφυ. προκαταλυθεῖσα γὰρ ὑπὸ τῶν τοιούτων διαθέσεων ἡ δύναμις ἐν ταῖς φλεβοτομίαις, εἴω-
θε καταπίπτειν ἐς ἔσχατον, ὡς μηκέτ' αὐτὴν ἀνακτήσασθαι δυνηθῆναι. τούτου δὲ γενομένου, κίνδυνος οὐ
20 σμικρὸς ἕπεται, μάλιστα ὅταν ἐπιπέσῃ πυρετὸς ἐν καταστάσει θερινῇ στομάχου μοχθηρῶς ἔχοντος, ἢ τοῦ σώμα-
τος ὅλου, μαλακοῦ τε φύσει καὶ ὑγροῦ τὴν κρᾶσιν ὄντος. διαφοροῦνται γὰρ οἱ τοιοῦτοι, συγκόπτονταί τε τά-
χιστα κἂν μὴ μέγας αὐτοῖς ἐπιπέσῃ πυρετός. εἰ δὲ μηδὲν εἴη τούτων, ἢ τὸ χωρίον ὑπάρχει φύσει ψυχρὸν, ἥ τε
φύσις τ' ἀνθρώπου ψυχροτέρα, καταψύχονταί τε δεινῶς ὅλον τὸ σῶμα φλεβοτομηθέντες, ἐμπίπτει τέ τι-
να τῶν διὰ κατάψυξιν ἰσχυρὰν ἑπομένων συμπτωμάτων. τοὺς οὕτω διακειμένους οὐ προσήκει διὰ φλεβοτο-
μίας κενοῦν, ἀλλὰ τρίψεσί τε καὶ χρίσμασι μετρίως θερμαίνουσι, καὶ πόμασι τέμνουσι τὸ πάχος τῶν χυμῶν,
καὶ θερμαίνουσι μετρίως. ὅσα γὰρ σφοδρῶς θερμαίνει, καταλύει τὴν δύναμιν ἀθροώτερον, ὡς μηκέτι ἐξαρ-
κεῖν τῇ θεραπείᾳ. πολλάκις δὲ καὶ τὸν πυρετὸν συνηύξησεν, ὥστε κἀντεῦθεν βλάβην γίνεσθαι τῇ δυ-
νάμει. διὸ δὲ τῶν τεμνόντων τὸ πάχος χυμῶν, ἐδεσμάτων τε, καὶ πομάτων ἡ κατὰ τὸ θερμαίνειν δύνα-
μις ἔστω μετρία. ὅσοι δὲ αἷμα πτύσαντες, ἐθεραπεύθησαν μὲν τῷ παραυτίκα, τοιαύτην δὲ ἔχουσι κα-
30 τασκευὴν, ἐν τοῖς κατὰ θώρακά τε καὶ πνεύμονα μορίοις, ὡς εἰ βραχὺ πλέον ἀθροισθῇ θέλοι τὸ αἷμα,
πάλιν αὐτοῖς ἤτοι γ' ἀναστομωθῆναί τι τῶν ἀγγείων ἢ ῥαγῆναι, τούτους εἰ καὶ μηδὲν εἴη κατὰ τὸ σῶμα μηδέπω
σύμπτωμα, φλεβοτομεῖν χρὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἦρος. ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς εἰς ἐπιληπτικὰ πάθη ῥᾳδίως
ἐμπίπτοντας, ἢ ἀποπληκτικούς. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ καί τισι τῶν ἄλλων νοσημάτων εὐάλωτον εἰδείημεν
εἶναι τὸν ἄνθρωπον, οἷον ἤτοι περιπνευμονικοῖς, ἢ πλευριτικοῖς, ἢ συναγχικοῖς, ἄμεινον φθάνειν φλεβο-
τομοῦντας μὴ περιμένοντας φανῆναί τι σύμπτωμα πλήθους ἐναργές. ὡσαύτως δὲ, καὶ οἷς αἱ μορροΐδες ἐπέ-
σχηνται, καὶ μάλιστα εἰ μελαγχολικώτεροι φαίνονται. καὶ ὅσοι δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν θέρει νοσοῦσι νο-
σήματα πληθωρικὰ, καὶ τούτους χρὴ κενοῦν εἰσβάλλοντος ἦρος. ὡσαύτως καὶ ὅσοι κατ' αὐτὸ τὸ ἔαρ
ἁλίσκονται τοῖς τοιούτοις. ἔνιοι δ' ὀφθαλμοὺς ἔχοντες ἀσθενεῖς, ἢ τοῖς ὀνομαζομένοις σκοτωματικοῖς πά-
θεσιν εὐάλωτοι, καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἦρος δέονται κενοῦσθαι, προδιασκεψαμένων ἡμῶν, ὁποῖ-
40 όν τι τὸ ἀθροιζόμενον αὐτοῖς εἴη. τινὲς μὲν γὰρ τὸν πικρόχολον ἀθροίζουσι χυμὸν πλείονα τῶν ἄλλων. τι-
νὲς τὸν μελαγχολικὸν, ἢ φλεγματικὸν, ἔνιοι δὲ ὁμοτίμως ἅπαντας, ἐφ' ὧν αἷμα πλεονάζειν λέγε-
ται. τούτοις οὖν ἅπαντας κενώσεις, ὥσπερ καὶ τοὺς ποδαγρικούς τε καὶ ἀρθριτικοὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἦρος,
ἀλλ' ἤτοι φαρμακεύων, ἢ φλεβοτομῶν. ἐγὼ γοῦν πολλοὺς ἐτῶν ἤδη τριῶν καὶ τεττάρων ἐνοχλουμένους
ἐκ διαλειμμάτων ἀλγήμασι ποδῶν ἰασάμην, ἤτοι καθαίρων τὸν πλεονάζοντα χυμὸν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἦρος, ἢ
αἵματος ἀφαιρῶν. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ μέτριοί τινες, οἱ τοιοῦτοι κατὰ τὴν ὅλην εἰσὶ δίαιταν, ὡς τούς γε
ἀκολάστους οἰνόφλυγάς τε καὶ γαστριμάργους οὐδὲν ὀνήσεις μέγα, φαρμακεύων ἢ φλεβοτομῶν. ἀθροίζουσι γὰρ
ἐν τάχει πλῆθος ὠμῶν χυμῶν, ἀκολάστως διαιτώμενοι. τούτους μὲν οὐδὲ ἐπιχειρεῖν χρὴ θεραπεύειν, ὅσοι
δ' εὐπειθεῖς εἰσιν, ὀνήσεις αὐτοὺς μέγιστα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἦρος, προκενώσας μὲν πρῶτον, ἐφεξῆς δ' ἐπὶ γυμνάσια
καὶ δίαιταν ὑγιεινὴν ἀναγαγών. ἃ δ' ἐπὶ τούτων εἴρηκα, ταῦτα σοι νόμιζε καὶ περὶ πάντων εἰρῆσθαι τῶν
50 ἐπιτηδείων ἁλίσκεσθαι πάθεσιν, οἷς ἀρτίως εἶπον, οἷον ἐπιληπτικοῖς, ἢ ἀποπληκτικοῖς, ἢ σκοτωματικοῖς, ἢ
αἱμοπτοϊκοῖς, ἢ μελαγχολικοῖς. οὐ μόνον δὲ πλήθους ὄντος, ἢ τοῦ πρὸς τὴν δύναμιν, ἢ τοῦ κατὰ τὸ κα-
λούμενον ἔγχυμα, φλεβοτομία μεγάλως ὀνίνησιν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς πλήθους ἀρχομένην φλεγμονὴν, ἤτοι
διὰ πληγὴν, ἢ ὀδύνην, ἢ ἀτονίαν μορίων. ἥ τε γὰρ ὀδύνη πρὸς αὐτὴν ἐπισπᾶται τὸ αἷμα καὶ πολλάκις ἀτο-
νία μορίων ἐργάζεται φλεγμονὴν ἄνευ τοῦ καθ' ὅλον τὸ σῶμα πλήθους. ἐλέχθη γὰρ ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνά-
μεων ὑπομνήμασιν ὅταν ἀσθενὲς ᾖ φύσει μόριον, ἑτοίμως βαρυνόμενον, εἰ καὶ βραχὺ πλέον ἀθροισθείη πο-
τε ἐν αὐτῷ περίττωμα. καὶ μέντοι καὶ ὅτι δύναμιν ἔχει πᾶν μόριον, ὥσπερ ἑλκτικὴν τῶν οἰκείων, οὕ-
τω καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικὴν, ὅτι τε διττὸν εἴη τὸ ἀλλότριον, ἕτερον μὲν τῷ ποσῷ, τῷ ποιῷ δ' ἄλ-
λο. διὸ κἂν μὴ βαρύνοιτό τι μόριον ὑπὸ τῶν καθ' ἑαυτὸ χυμῶν, ἴσχει δέ τινα περιττώματα κατὰ τὴν ποιό-

τηται παρὰ φύσιν, ἐπὶ τὴν ἀπόκρισιν αὐτῶν ὁρμᾶν διὰ τῶν ἐν αὐτῷ φλεβῶν, ὥσπερ δι᾽ ὀχετῶν, ἀλλ᾽ εἴθ᾽ αἷ-
μα μοχθηρὸν εἴη τὸ ὠθούμενον, εἴτ᾽ ἄλλος χυμὸς, ἀνάγκη μὲν εἴς τι τῶν πλησίον ἀφικνεῖσθαι μορίων αὐτόν. ἐν ἐ-
κείνῳ δὲ δυοῖν θάτερον, ἢ πεφθέντα, ἢ καὶ διαφθαρέντα, μηκέτ᾽ εἰς ἄλλο μεταρρυῆναι τρίτον, ἢ μηδ᾽ ἑτέρου τῶν
εἰρημένων τυχόντα πάλιν ἐκ τοῦ δευτέρου μορίου μεταρρεῖν εἰς ἕτερον, εἶτ᾽ ἐξ ἐκείνου πάλιν εἰς ἄλλο. καὶ τοῦτο
μὴ παύεσθαι γινόμενον, ἄχρις ἂν εἴς τι κατασκήψῃ τοιοῦτον, ὃ μηκέτ᾽ εἰς ἄλλο διώσασθαι δύναται τὸ πλεο-
νάζον ἐν ἑαυτῷ. συμβαίνει δὲ τοῦτο τῶν μορίων ἐκείνοις ὅσα τὴν ἀποκριτικὴν δύναμιν ἀσθενεστέραν ἔχει τῶν
πλησιαζόντων ἁπάντων. οὐκέτι γὰρ ἀπώσασθαι τὸ λυποῦν εἰς ἐκεῖνα δύναται τὰ μὴ παραδεχόμενα, διὰ τὴν
ἐν αὐτοῖς ἰσχύν. ἐδείχθη γοῦν καὶ τοῦθ᾽ ἡμῖν δι᾽ ἐκείνων τῶν ὑπομνημάτων ὡς οὐ μόνον ὠθεῖ τὸ περιττὸν ἕκαστον
τῶν μορίων εἰς τὸ πλησιάζον, ἀλλὰ καὶ ὅτι δέχεται μὲν, πολλάκις δ᾽ ἀντιπέμπει, καὶ αὐτόθεν μὴ παραδεχόμενον
10 εἰς ἑαυτὰ, κἂν τούτῳ ἰσχυρότερον ἐκράτησε. διὸ καὶ τὰ πάντων ἀσθενέστερα μόρια πρῶτα τοῖς περιττωματικοῖς
ἁλίσκεται νοσήμασιν. ἐκ τοιούτου δέ τινος τρόπου, καὶ τὰς καλουμένας ῥευματικὰς διαθέσεις ἴσθι γιγνομένας,
ἀσθενοῦς μὲν ὅλου τοῦ σώματος ὄντος, ὅπερ ἕν τι τῶν τῆς καχεξίας εἶδος ἐστὶν εἰωθότων τῶν κυρίων αὐτοῦ μορίων
βαρύνεσθαι κἂν ὀλίγον ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τὸ αἷμα, διωθούμενόν τε τοῦτο πρὸς τὰ κατὰ τὸ δέρμα μόρια τὰ σαρ-
κώδη, καὶ μᾶλλόν γε εἰς τοὺς ἀδένας ἐπιτηδείους ὄντας ὑποδέχεσθαι τὸ περιττὸν, διά τε τὸ χαῦνον τῆς οὐσίας,
καὶ ὅτι τῶν ἄλλων μορίων, ἀσθενεστάτας ἔχουσι τὰς φυσικὰς δυνάμεις, ὥσπερ γε καὶ ἡ πιμελή. τεττάρων γὰρ
αὐτῶν οὐσῶν, ὡς ἐδείχθη, πρώτης μὲν τῆς ἑλκτικῆς, δευτέρας δὲ καθεκτικῆς, καὶ τρίτης τῆς ἀποκριτικῆς,
καὶ τετάρτης τῆς ἀλλοιωτικῆς, τὰς μὲν ἄλλας τρεῖς ἀσθενεστάτας ἔχουσιν οἱ ἀδένες καὶ αἱ σάρκες, τὴν ἀλλοιω-
τικὴν δὲ μόνην οὐ πολλῷ μείω τῶν ἄλλων μορίων. ἐφεξῆς δὲ τοῖς ἀδένεσιν ὁ πνεύμων ἐστὶν ἑτοιμότατος δέξα-
σθαι ῥεῦμα. καὶ γὰρ καὶ οὗτος ἀσθενεῖς τε τὰς τρεῖς ἔχει δυνάμεις, καὶ τὸ σῶμα χαῦνον. εἶθ᾽ ἑξῆς ὁ σπλήν. ὁ δ᾽ ἐγ-
20 κέφαλος ὅμοιος μὲν τούτοις, ἢ καὶ μᾶλλον ἐπιτήδειος δέξασθαι ῥεῦμα. πλεονεκτεῖ δ᾽ αὐτῶν ἐκ τῆς κατασκευῆς
εἰς ἀπόκρισιν ἑτοίμης οὔσης, ὧν ὑπεδέξατο. κοιλίας μὲν γὰρ ἔχει μεγάλας καταντάσι πόροις ἐκκενουμένας. οἷς
ἂν οὖν φύσει ῥωμαλεώτερος ᾖ τοῦ σαρκώδους γένους ὁ πνεύμων τε καὶ ὁ σπλὴν, καὶ ὁ ἐγκέφαλος, ἐπὶ τού-
των εἰς τοὺς ἀδένας, καὶ τὰς σάρκας ἀφικνεῖται τὰ ῥεύματα, τῆς τοῦ σώματος ἕξεως ὅλης ἀσθενούσης, ὡς ἐπὶ
τῶν ῥευματικῶν ἐστὶ διαθέσεων. εἰκότως τοιγαροῦν ἡ θεραπεία τούτων οὐ κένωσιν ἔχει τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ τοῦ παν-
τὸς σώματος τὴν ῥῶσιν. ἥ τε μὴν ἀρχὴ τῆς θεραπείας ἀπὸ φλεβοτομίας αὐτοῖς γίγνεται. μοχθηρῶν δὲ τῇ
ποιότητι τῶν περιττωμάτων ὄντων, καὶ κάθαρσιν παραλαμβάνομεν ἐφ᾽ ὧν μάλιστα σωμάτων οὐδετέρου πλή-
θους ἀναμένειν χρὴ τὸ οἰκεῖον σύμπτωμα, βάρος μὲν τοῦ πρὸς τὴν δύναμιν, τάσιν δὲ τοῦ κατὰ τὸ ἔγχυμα. κα-
τὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐπὶ τῶν πληγέντων τι μορίων ἀξιολόγως, ἤ τε ἄλλως ὁπωσοῦν ἀρχομένην ἐχόντων
φλεγμονὴν, ἐπειδὰν μεγάλην αὐτὴν ἔσεσθαι προσδοκήσωμεν, ἀπὸ κενώσεως ἀρχόμεθα τῆς θεραπείας,
30 ἢ καθαίροντες, ἢ φλεβοτομοῦντες, ὁποτέραν κρίνομεν ἀμείνω κένωσιν ἔσεσθαι. καλῶς οὖν ἐν τοῖς προκει-
μένοις τῶν περὶ διαίτης ὀξέων παρῄνηται φλεβοτομεῖν ἡμᾶς, ὅταν ᾖ μέγα τὸ νόσημα, καὶ ἀκμάζῃ ἡ νόσος, ἢ ὁ
νοσῶν, καὶ ῥώμη παρῇ. καὶ κακῶς ὁ Μηνόδοτος ἐπὶ τῇ καλουμένῃ πληθωρικῇ συνδρομῇ μόνῃ τὰς φλεβοτο-
μίας λέγει τετηρῆσθαι. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν οἱ σκοποὶ τῆς φλεβοτομίας οὐ περιλαμβάνουσι, πρῶτον ἐν αὐ-
τοῖς τὸ πλῆθος, ἀλλὰ τὴν ὑποψίαν τοῦ γινομένου πάθους. εἰ γὰρ ἔσεσθαι φαίνοιτο μέγα, φλεβοτομήσομεν πάν-
τως, κἂν μηδὲν ᾖ τῶν τοῦ πλήθους γνωρισμάτων, ἐπισκοποῦντες ἡλικίαν τε, καὶ χώραν, καὶ δύναμιν, ἃ μό-
να φαίνεται κἂν τοῖς προκειμένοις τῶν περὶ διαίτης εἰρημένα. τὰ μὲν γὰρ ἀκμάζοντα διὰ τὰ παιδία, καὶ τοὺς
γέροντας, εἰς διορισμὸν παρέλαβεν. οἱ πρῶτοι δ᾽ εἰσὶ καὶ κυριώτατοι σκοποὶ τῆς φλεφοτομίας, μέγεθος νο-
σήματος, καὶ ῥώμη τοῦ κάμνοντος, καὶ ταύτην χρὴ πρώτην λέγειν εἶναι συνδρομὴν, οὐ τὴν πληθωρικὴν, ἐφ᾽ ᾗ
τετήρηται φλεβοτομία. περιέχεται δ᾽ ἐν αὐτῇ κἀκείνη τὸ μέγεθος αὐξάνουσα τοῦ νοσήματος. οὐ μόνον γὰρ ὅταν
40 ἤδη παρῇ τὸ μέγα νόσημα, φλεβοτομίας καιρὸς, ἀλλὰ κἀπειδὰν ἐπίδοξον ἔσεσθαι. φθάνει γὰρ ἡ παίδευσις ἣν
Ἱπποκράτης εἶπε. διδάσκων ἡμᾶς, ὅσα παρόντων ἤδη τῶν νοσημάτων ὀρθῶς ἂν πράξαιμεν, ἄμεινον εἶναι ταῦ-
τα κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, ἢ μελλόντων ἄρχεσθαι, φθάνειν ποιοῦντας. ὥστε τοὺς εἰρημένους σκοποὺς ἐπὶ τοὺς
ὑγιαίνοντας ἔστι μεταφέρεσθαι. καὶ γὰρ καὶ τούτους φλεβοτομήσεις ἐπιδόξους γινομένους ἁλώσεσθαι μεγά-
λῳ νοσήματι, πρός τε τὴν ἡλικίαν ἀποβλέπων, καὶ τὴν ῥώμην. εἰ γὰρ ἐπιτήδειός τις ἐν νοσήματι γενέσθαι με-
γάλῳ, κἂν μηδὲν μηδέπω κατὰ τὸ σῶμα παρῇ σύμπτωμα, φλεβοτομεῖν ἀξιοῦμεν. ἀρκεῖ γὰρ τὴν ἡλικίαν ἐ-
πισκέψασθαι μετὰ τῆς δυνάμεως, ὥστε τρία τὰ συνέχοντα τὴν διάγνωσιν εἶναι, μέγεθος νοσήματος, ἤτοι παρὸν,
ἢ προσδοκώμενον, ἡλικίαν καὶ ἀκμάζοντος εἰς ῥώμην δυνάμεως. ἴσως δὲ μόνον ἀμελέστερον ἑρμηνεῦσθαι δόξει τὸ
τῆς ἡλικίας ἐν τοῖς προκειμένοις, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. οὐ γὰρ τὴν τῶν ἀκμαζόντων εἰρῆσθαι μόνον ὀρθῶς ἔχει,
ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς καὶ μετ᾽ αὐτὴν, ὡς δύο μόνας ἐξαιρεῖσθαι τοῦ διορισμοῦ, τήν τε τῶν παίδων καὶ τὴν τῶν γε-
50 ρόντων, ἀλλ᾽ ἡ μὲν τῶν γερόντων ἐν τῷ τῆς δυνάμεως λόγῳ περιέχεσθαι δύναται. ῥώμη δ᾽ οὐδενὶ τῶν κατ᾽ αὐτὴν τὴν
ἡλικίαν ἐστίν. ἐνίοις δὲ τῶν ἰατρῶν, οὐδὲ τοῖς παισὶν ἔδοξεν ὑπάρχειν ῥώμην κακῶς ἐγνωκόσιν, ὡς ἐν ἑτέροις ἐπι-
δέδεικταί μοι. φλεβοτομήσομεν οὖν, εἰ μέγα τὸ νόσημα προσδοκοίημεν ἔσεσθαι. ἢ παρὸν ἤδη θεωροίημεν, ἢ ἀρχό-
μενον, ἐπισκεψάμενοι τὴν ῥώμην τῆς δυνάμεως, ἐξελοῦντες τοῦ λόγου μόνα τὰ παιδία, καὶ φήσομεν ἐλλιπέστε-
ρον εἰρῆσθαι, τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας διάγνωσιν, ὑπὸ τοῦ γράψαντος τὰ προκείμενα, τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ἀρ-
κοῦσι γὰρ οὗτοι μόνοι σκοποὶ πρὸς φλεβοτομίαν. οὐ δὲ δ᾽ ὁπότε πλῆθος ὠμῶν χυμῶν ἤθροισται τοιοῦτον, ὡς κε-
λεύεσθαι φλεβοτομεῖν, ὁ λόγος ἐλέγχεται. ῥώμη γὰρ τούτοις δυνάμεως οὐ πάρεστι. καὶ αὐτό γε τοῦτ᾽ ἐστὶ γνώρισμα, τοῦ
μὴ δύνασθαι φλεβοτομίαν ἐνεγκεῖν αὐτούς, ὅταν ἅμα τῷ χρώματι τοῦ παντὸς σώματος ἐμπεπτωκότι τοῦ δηλοῦν-
τος αἷμα πλεονάζειν, ὁ σφυγμὸς ἀνώμαλος ᾖ κατὰ σφοδρότητα καὶ μέγεθος ἐπικρατούντων κατὰ τὴν ἀ-

νωμαλίαν

ἀνωμαλίαν αὐτῶν τῶν ἀμυδρῶν τε καὶ μικρῶν. ὡρισμένων οὖν τεττάρων σκοπῶν φλεβοτομίας, μεγέθους νοσήμα-
τος, ἤτοι παρόντος, ἢ προσδοκωμένου, ἢ ἀρχομένου, ἡλικίας ἀκμαζούσης, ῥώμης δυνάμεως ἔξω τῆς τῶν παίδων
ἡλικίας, πρὸς τὰ ἄλλα τὰ πρόσθεν εἰρημένα γνωρίσματα φλεβοτομίας, ἃ προσέθηκαν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἰατρῶν· ἀφί-
ξομεν συνενδεικνύμενοι τὸ ποσὸν τῆς ἀφαιρέσεως οὐκ αὐτὴν τὴν φλεβοτομίαν, ὥστε ἐκ μὲν τοῦ νοσήματος, καὶ τῆς ἡλι-
κίας, καὶ τῆς δυνάμεως, ὅτι φλεβοτομητέον γνωρίζεσθαι, τὸ ποσὸν δὲ τῆς κενώσεως, οὐκ ἐκ τούτων μόνων ἀλλὰ καὶ
τῶν ἄλλων λαμβάνεσθαι. ταῦτα δέ ἐστιν ἥ τε πληθωρικὴ καλουμένη συνδρομή, καὶ ἡ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέ-
ρος κρᾶσις, εἰς ὥραν καὶ χώραν τεμνομένη, καὶ τὰ κατὰ τὸν προηγούμενον βίον γεγονότα περί τε ποιότητα καὶ
ποσότητα τῶν ἐδηδεσμένων, ἐκκρίσεις τε καὶ κινήσεις ἤτοι γεγονυίας ἢ μή. τὰς μὲν οὖν τῶν ἐν τούτοις διαφοράς,
ὀλίγον ὕστερον ὀψόμεθα, περὶ δὲ τῶν ἑκατέρου τοῦ πλήθους γνωρισμάτων ἐν τῷ παρόντι σκεψόμεθα, πό-
10 τερον ἐπὶ φλεβοτομίαν ἀφιξόμεθα πάντως ὅταν φαίνηται ταῦτα περί τινα τῶν ἔτι τὰ συνήθη πραττ-
όντων, ἢ οὐκ ἀναγκαῖον, ὅταν μηδεμία προσδοκία μεγάλου νοσήματος. ἣν τινα τοίνυν ἔχω μὲν γνώμην καὶ
περὶ τούτου, ἴστε. πολλάκις αὐτοὶ παραγεγονότες μοι συμβουλεύοντι, ἤτοι ποδαγρικοῖς ἢ ἀρθριτικοῖς, ἢ ἐπι-
ληπτικοῖς ἢ μελαγχολικοῖς, ἢ αἷμα πρόσθεν ἐπτυκόσιν, ἢ κατὰ θώρακα, πρὸς τοιοῦτον πάθημα κατασκευὴν
ἐπιτηδείαν ἔχουσιν, ἢ σκοτωματικοῖς, ἢ συνεχῶς ἁλισκομένοις συνάγχῃ ἢ περιπνευμονίᾳ, ἢ πλευρίτισιν, ἢ ἡ-
πατίτισιν, ἢ ὀφθαλμίαις σφοδραῖς, ἢ καθόλου φαύλῳ μεγάλῳ νοσήματι. φλεβοτομίαν γὰρ ἐπὶ τῶν τοιού-
των ἁπάντων ἀναγκαῖον εἶναί φημι βοήθημα παραχρῆμα προσαγόμενον, ἐπιδιορισμένῃ τῇ δυνάμει τε καὶ
ἡλικίᾳ. ταῦτα εἰ μὴ λεχθείη ποτὲ προσυπακούεσθαι χρή. τοῖς δὲ μηδὲν τοιοῦτον πεπονθόσιν ἔμπροσθεν ἁπάν-
των τε τῶν μορίων τοῦ σώματος ἄμεμπτον ἔχουσι κατασκευήν, ἴστε δή που διττὴν ὁδὸν τῆς κενώσεως ὑποτιθέ-
μενόν με, διὰ φλεβοτομίας μέν, εἰ ἀκρατεῖς εἶεν τῇ διαίτῃ, χωρὶς δὲ ταύτης εἰ ἐγκρατεῖς. ἔνεστι γὰρ καὶ τρίψει πολ-
20 λῇ καὶ λουτροῖς καὶ περιπάτοις. καὶ ταῖς ἄλλαις κινήσεσι, ἔτι χρίσμασι διαφορητικοῖς ταχέως ἐκκενῶσαι τὸ
πλῆθος, εἰ μὴ ἄρα σοι δόξει ποτὲ παχέος αἵματος εἶναι πλεονεξίαν. τοιοῦτον δέ ἐστι μάλιστα τὸ μελαγχολικὸν
ὡς τὰ πολλά. σπανίως δέ που καὶ τὸ τῶν ὠμῶν καλουμένων χυμῶν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῆς μελαγχολικῆς καλου-
μένης περιουσίας φλεβοτομεῖν ἄμεινον, ἢ πάντως γε φαρμάκῳ χρῆσθαι μελαίνων καθαρτικῷ, τῶν δ' ὠμῶν
χυμῶν ἐπικρατούντων, πρὶν μὲν ἄρξασθαι νοσεῖν, εὐλαβῶς ἀποκενώσεις, ἤδη δὲ πυρεττόντων, ὡς ἔμπροσθεν
εἶπον, οὐδ' ὅλως. ἑξῆς δὲ αὐτῶν γνώρισμα, τό τε τῆς χροιᾶς μολιβδῶδες, ἢ ὀχρόλευκον ἅπαντά τε μᾶλλον ἢ
ἐρυθρόν, καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν ἀνωμαλία. εἰ δὲ ἱκανῶς ηὐξημένον εἴη τὸ τοιοῦτον πλῆθος, καὶ τὸ βάρος τοῦ
σώματος αὐτοῖς σύνεστι. καὶ πρὸς τὰς κινήσεις ὄκνος. καὶ γνώμης νωθρότης, καὶ αἰσθήσεων ἀμαυρότης. ἔμπαλιν
δὲ τούτοις τοὺς διὰ ἐπισχέσεως αἱμορροΐδων ἠθροικότας αἷμα φλεβοτομήσεις θαρρῶν κἂν μὴ πρότερον ὦσι πεπει-
ραμένοι μεγάλου νοσήματος. ἐνδέχεται μὲν γὰρ αὐτούς, ἐπιτηδείους μὲν εἶναι πρός τι τῶν τοιούτων, οὐδέπω
30 δὲ πεπονθέναι διὰ τὴν ὑπὸ τῶν αἱμορροΐδων κένωσιν. ἐὰν δὲ καὶ φαίνηταί τινα μόρια κατεσκευασμένα μο-
χθηρῶς, καὶ τὰ κατὰ θώρακα, πάντως αὐτοὺς φλεβοτομήσεις ἐν τάχει. τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἴστε με καὶ πε-
ρὶ γυναικῶν ἔχοντα, τῶν ἐπισχημένων τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπὶ τούτων ἀναβάλλεσθαι τὴν κέ-
νωσιν. οὐ μὴν ἀναγκαῖόν γε σχάσαι τὴν φλέβα. καὶ γὰρ αἱ τῶν σφυρῶν ἀποχαράξεις ἱκαναὶ κενῶσαι τὸ περιτ-
τόν, ἔχουσαί τι καὶ ἄλλο προτρεπτικὸν εἰς τὴν τῶν ἐμμήνων κίνησιν. ὥσπερ γε καὶ αἱ κατὰ τὰ σφυρὰ καὶ τὰς
ἰγνύας φλεβοτομίαι. τὰς γὰρ διὰ ἐπισχέσεως καταμηνίων ἀπὸ τῶν σκελῶν πάντως κενώσεις, εἴτε φλέβα
χρὴ τέμνειν, εἴτ' ἀποσχάζειν. ἀντισπᾷν γὰρ εἴωθεν ἡ διὰ ἀγκῶνος φλεβοτομία τὰς τῶν γυναικῶν καθάρσεις,
ἀθροίζουσι δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ὅσαι μὲν λευκότεραι, λεπτότερον αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο ταῖς ἀπὸ τῶν σφυρῶν
ἀμυχαῖς ὀνίνανται μάλιστα. τὰς μελαντέρας δέ, φλέβας τέμνων, θεράπευε. παχύτερον γὰρ ἀθροίζουσιν
αἷμα καὶ μελαγχολικώτερον, ἔτι δὲ μᾶλλον αἳ μεγάλας ἔχειν φαίνονται τὰς φλέβας. ὑπάρχει δὲ τοῦτο ἰσχνο-
40 τέραις τε καὶ μελαντέραις. εὐσάρκοις δὲ καὶ λευκαῖς, σμικρότης τῶν φλεβῶν, ἐφ' ὧν ἀποσχάζειν ἄμεινον τὰ
σφυρὰ τοῦ τέμνειν τὴν φλέβα. καὶ γὰρ καὶ μικρὰς αὗται τὰς ἐν τοῖς σκέλεσι φλέβας ἔχουσιν. ὥστε οὐδὲ
ῥεῖ τὸ σύμμετρον, εἰ καὶ καλῶς τμηθείη. οὐ χρὴ δὲ ὑμᾶς καταφρονεῖν φλεβοτομίας ὡς οὐκ ἀντισπαστικοῦ βοη-
θήματος, ἑωρακότας ἐμὲ πολλάκις ἐπὶ τῆς ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίας, ὅταν ᾖ σφοδρά, χρώμενον τῷ βοηθήματι,
καὶ παύοντα τὴν ῥύσιν αὐτίκα. προσήκει δ' ὡς ἐθεάσασθε, μὴ περιμένειν εἰς ἔσχατον ἀφικέσθαι καταπτώσεως
τὴν δύναμιν, ἀλλ' ὅταν ἤδη δοκεῖ κενῶσθαι μὲν τὸ σύμμετρον, ἡ δ' ὁρμὴ τῆς φορᾶς τοῦ αἵματος, ἰσχυρὰ διαμένει,
τέμνειν ἐν ἀγκῶνι φλέβα, δεξιοῦ μὲν αἱμορραγοῦντος μυκτῆρος, τῇ δεξιᾷ χειρί, θατέρου δὲ κατὰ τὴν ἀριστεράν.
ἅμα δὲ τούτῳ τῷ ἔργῳ, καὶ τοῖς κώλοις περιβάλλειν δεσμοὺς ἐκ ταινιῶν ἢ ἐρίων. καὶ σικύαν ὑποχονδρίῳ προσβάλλειν
ᾧ κατ' εὐθὺ ταῦτα γὰρ καὶ ἡμεῖς ποιοῦντες, ὡς ἴστε, διὰ παντὸς ἐπέχομεν τὰς ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίας, πειραθέντες ἔμ-
προσθεν, ὧν γεγράφασιν εἴς τε τὰς ῥῖνας ἐντιθεμένων φαρμάκων, ἐπί τε τοῦ μετώπου καταχριομένων, πάντων ἀ-
50 σθενῶν. ὥστε πρὸς τοῖς εἰρημένοις περὶ φλεβοτομίας ἔμπροσθεν, καὶ τοῦτο καταβάλλει τὸν Μηνοδότου λόγον ἡγουμέ-
νου τὴν πληθωρικὴν ὀνομαζομένην συνδρομήν, ἀναμιμνήσκειν ἡμᾶς τοῦ βοηθήματος. ἡ γὰρ εἰρημένη νῦν διά-
θεσις ἐναντία σαφῶς ἐστὶ τῇ πληθωρικῇ. παραλαμβάνομεν δ' ἐπ' αὐτῆς τὴν φλεβοτομίαν, οὐχ ὡς κενωτι-
κόν, ἀλλ' ὡς ἀντισπαστικὸν βοήθημα. Οὐδὲν οὕτω τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐν ταῖς πράξεσιν ἀποφαίνει στο-
χαστικόν, ὡς τὸ ποσὸν ἑκάστου τῶν βοηθημάτων. εἰδότες γοῦν ἀκριβῶς πολλάκις, ὡς καιρὸς τοῦ δοῦναι τρο-
φήν, ἢ ποτόν, ἤτοι θερμόν, ἢ ψυχρὸν ἐνέστηκεν, ὁπόσον χρὴ δοῦναι, βεβαίως οὐκ ἴσμεν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
καθαιρόντων φαρμάκων. ὅτι ἤτοι χολῆς ξανθῆς ἢ μελαίνης ἢ φλέγματος, ἢ τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων ἐστὶ
δοτέον τῷ κάμνοντι κενωτικὸν φάρμακον ἀκριβῶς ἴσμεν ἐνίοτε, πόσον δὲ δοῦναι προσήκει, οὐκ ἐπιστάμε-
θα. ἀλλὰ τοιαύτη μὲν ἡ δόσις ἐπανόρθωσιν οὐδεμίαν ἔχει. τὸ γὰρ ἅπαξ εἰς τὴν γαστέρα καταποθὲν φάρμακον,

οὐ δύναται μὴ καταπεπτῶσθαι πρὶν, οὐδ᾽ ἔστιν οἷόν τε μᾶλλον ἤδη καθαιρομένου τοῦ ἀνθρώπου; μέρος ἀφελεῖν
τι τοῦ προσήκοντος. ἐπὶ δὲ τῆς φλεβοτομίας, ἀγαθὸν τοῦτο μέγιστον ὑπάρχει, παύειν ὁπότε βούλοιο τὴν
κένωσιν, εἶτ᾽ αὖθις πάλιν ἐν ᾧ περ ἂν ἐθελήσεις καιρῷ, ῥεῖν ἐπιτρέπειν, ἄχρις ἂν ὀρθῶς ἔχειν σοι φαίνηται·
διό περ ἄμεινον ἐστὶν, ἐὰν μηδὲν ἐπείγῃ, τὴν πρώτην ἀφαίρεσιν ἐλλιπεστέραν ποιησάμενον, ἐπαφαιρεῖν αὖθις. εἰ
δὲ βούλοιο καὶ τρίτον. ἐφ᾽ ὧν οὖν ἐστὶ κενώσεως μὲν χρεία πολλῆς, οὐκ ἰσχυρὰ δ᾽ ἡ δύναμις, ἐπὶ τούτων προ-
σήκει ταμιεύεσθαι τὴν κένωσιν, ὥσπερ ἀμέλει κἀπὶ τῶν πλῆθος ἐχόντων ὠμοτέρων χυμῶν ἐθεάσασθέ με
πράττοντα. κενώσας γὰρ ὀλίγον αἷμα, εὐθέως δίδωμι μελικράτου καλῶς ἡψημένου μετά τινος τῶν λε-
πτυντικῶν φαρμάκων. ἢ ὑσσώπου, ἢ ὀριγάνου, καί ποτε καλαμίνθης. ἢ γλήχωνος ἢ καὶ μετὰ τοῦ μελικράτου,
ἢ ὀξυμέλιτος. ἢ ὀξυγλυκέος, εἶτ᾽ αὖθις ἀφαιρῶ ποτὲ μὲν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἐνίοτε δὲ κατὰ τὴν ὑστεραίαν,
10 ἐν ᾗ πάλιν ὁμοίως διδοὺς τῶν εἰρημένων τι φαρμάκων, αὖθις ἐπαφαιρῶ. καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν δὲ
ὡσαύτως. ἀλλ᾽ ὅταν ᾖ ζέοντος αἵματος πλῆθος, ἀνάπτον ὀξύτατον πυρετὸν, ἀθρόας ἐστὶ κενώσεως χρεία. καὶ τοῦ-
το χρὴ πειρᾶσθαι κενοῦν, ἄχρι λυποθυμίας, ἐπισκεψάμενον τὴν ῥῶσιν τῆς δυνάμεως. ὥς τε ἐνίων οἶδα κοτύ-
λας ἓξ ἀφελεῖν εὐθέως ἤτοι κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην ἢ τὴν τετάρτην ἡμέραν. ἐνίοτε καὶ κατὰ
τὴν πρώτην αὐτὴν, ὅταν μὲν πυρετὸς ἄρξηται περὶ τὰ πρῶτα τῆς νυκτὸς, ἢ τὰ μέσα, καλῶς δ᾽ ᾖ πεπεμ-
μένα τὰ κατὰ τὴν προτεραίαν ἐδηδεσμένα. τινῶν δὲ κατὰ τὴν προτεραίαν ἀνωμαλίαν ἰσχόντων, ἢ ἄλγημα κε-
φαλῆς, ἢ ἄλλου τινὸς μέρους ᾐτιασμένων καὶ διὰ τοῦτο ἐνδεῶς διαιτηθέντων, ἀρξαμένων δὲ πυρέττειν, νυκτὸς ἤ-
δη προηκούσης, οἶδα κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τελευτῶσαν, ἀφελὼν αἵματος. ἐφ᾽ ὧν γὰρ ἄν σοι φαίνηται ζέον-
τος αἵματος πλῆθος, ὅτι τάχιστα πειρῶ κενοῦν αὐτὸ, πρὶν ἐπί τι κατασκήψει μόριον κύριον, ὥς τε καὶ διὰ τῆς
νυκτὸς οὐκ ὀκνήσεις τέμνειν ἐνίοτε φλέβα. γελοῖον γὰρ ὅπερ οἱ πολλοὶ πράττουσιν ἀπὸ δευτέρας ὥρας ἡμέρας
20 ἄχρι ε ἢ ς· ἀφαιροῦντες μόνον αἵματος, ἐν ἄλλῳ δ᾽ οὐδενὶ χρόνῳ, οὓς εἰ μὴ καὶ κλυστῆρσι καὶ τροφῆς προσφο-
ρᾷ καὶ τοῖς ἄλλοις βοηθήμασιν ἑώρων χρωμένους ἐν ἅπαντι καιρῷ τῆς νυκτὸς, ἧττον ἄν μοι χαλεπὸς ὁ πρὸς
αὐτοὺς λόγος. ἐπεὶ δὲ πάντα πράττοντες τὸν ὡρισμένον ἀριθμὸν ὡρῶν ἐνίκα κοινὸν ἐπὶ πάντων τῶν νοσούν-
των, ἀλλ᾽ ὡς ἂν ὑπαγορεύῃ τὸ πάθος, τῆς μόνης τῆς φλεβοτομίας τὸν εἰρημένον ἀρτίως ἀεὶ περιμένουσι καιρὸν,
εὐφωρότατον ἴσχουσι τὸ σφάλμα. τοὺς οὖν οὕτω διακειμένους ἀρρώστους, ὡς εἰρήκαμεν, προσήκει μέχρι λυποθυμίας ἄ-
γειν. ἐνίους δ᾽ αὐτῶν οἶδα καταψυχθέντας μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν τῇ λυποθυμίᾳ. προσγινομένων δὲ νοτίδων ἐν ὅλῳ
τῷ σώματι, καὶ τῆς γαστρὸς καταῤῥαγείσης, ἐν τάχει παυσαμένους τῆς νόσου. προσέχειν μέντοι καλῶς ἔχει τῇ
καθαιρέσει τῶν σφυγμῶν, ἐφαπτόμενον αὐτῶν ἔτι ῥέοντος τοῦ αἵματος, ὥσπερ κἀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των εἰώθαμεν πράττειν τῶν φλεβοτομουμένων, ὅπως μή ποτε λάθῃς αὐτὸν ἀντὶ λυποθυμίας θάνατον ἐργα-
σάμενος. ὃ, περ οἶδα τρισὶν ἰατροῖς γενόμενον. ἐφλεβοτόμησεν εἷς μὲν αὐτῶν, γυναῖκα πυρέττουσαν. ἑκάτε-
30 ρος δὲ τῶν ἄλλων, ἄνδρα, μέχρι λειποθυμίας τοσαύτης, ὡς μηκέτι ἀναληφθῆναι. καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ, βέλτιον
ἐστὶ φυλάττεσθαι τὰς ἀθρόας κενώσεις, εἰ μή τις ἀνάγκη μεγάλη κελεύῃ. καὶ μέντοι καὶ ἡ ἀντίσπασις, οὐ μι-
κρὸν οὖσα βοήθημα, καὶ διὰ φλεβοτομίας γιγνομένη, πολλάκις ὅσῳ περ εἰς ἀριθμὸν πλείονα τὰς κατὰ μέ-
ρος ἀφαιρέσεις αὐξήσεις, τοσοῦτον, δραστικώτερον γίνεται. ταῦτα μὲν οὖν ἄμεινον προεγνῶσθαι. πάλιν
δὲ ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβόντες ἐπὶ τὸ προκείμενον σκέμμα, διέλθωμεν ὅσα γιγνώσκομεν ἀναγκαιότατα βουλο-
μένοις ἀβλαβεῖς ἀεὶ τὰς φλεβοτομίας ἐργάζεσθαι. πρῶτον μὲν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς εἰρημένους σκο-
ποὺς τοῦ βοηθήματος αὐξομένους μὲν ἐνδείκνυσθαι πλείονα κένωσιν, ἐκλυομένους δὲ καθαιρεῖν εἰς τοσοῦτον τὴν
ποσότητα τῆς κενώσεως, εἰς ὅσον ἐμειώθησαν αὐτοί. μέγεθος οὖν νοσήματος ἅμα ῥώμῃ δυνάμεως οἱ πρῶτοι σκο-
ποὶ φλεβοτομίας ἦσαν. ὁ μὲν ὡς ἐνδεικνύμενος αὐτὸ ὃ χρὴ πράττειν, ὁ δ᾽ ὡς οὐ κωλύων ἐκεῖνον, ὅπερ ἀντι-
ενδείκνυσθαι καλοῦσιν ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἐνίοτε γὰρ ἡ μὲν διάθεσις ὑπαγορεύει τὴν φλεβοτομίαν, ἡ
40 δ᾽ ἀῤῥωστία τῆς δυνάμεως κωλύει. τούτων δ᾽ ἀμφοτέρων τῶν σκοπῶν ὑπαρχόντων, δῆλον μὲν ὡς ἐλέχθη πρό-
σθεν, οὗ δὲ πλῆθος ἐστὶ χυμῶν ὠμῶν τοσούτων τε καὶ τοιούτων, ὡς κωλῦσαι τὸ βοήθημα. συνεπισκέπτεσθαι
δ᾽ ἐφεξῆς ὁποία ἡ φυσικὴ κρᾶσις ἐστὶ τἀνθρώπου. τοὺς μὲν γὰρ μεγάλας ἔχοντας τὰς φλέβας, ἰσχνούς τε μετρίως
καὶ μὴ λευκοὺς, μὴ δ᾽ ἁπαλοσάρκους, ἀφειδέστερον κενώσεις. τοὺς δ᾽ ἐναντίους φειδομένως. αἷμά τε γὰρ ὀλίγον
ἔχουσιν, εὐδιαφόρητόν τε τὴν σάρκα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον, οὐδὲ τοὺς παῖδας φλεβοτομήσεις μέχρι τεσσα-
ρεσκαιδεκάτου τῆς ἡλικίας, μετὰ δὲ ταύτην ἐὰν αἷμα πάμπολύ τε φαίνηται ποτὲ ἠθροισμένον, ἥ θ᾽ ὥρα τοῦ ἔτους
ἐαρινὴ, καὶ τὸ χωρίον εὔκρατον φύσει, καὶ ἡ τοῦ παιδὸς φύσις εὔαιμος, ἀφαιρήσεις ἔτι μᾶλλον αἷμα, εἰ κίνδυνος
ἐφεδρεύει, περιπνευμονίας, ἢ συνάγχης, ἢ πλευρίτιδος, ἢ τινὸς ἄλλου ὀξέως καὶ σφοδροῦ νοσήματος. ἀφαι-
ρήσεις δὲ οὐ πλεῖον, ἄχρι κοτύλης τὸ πρῶτον. ἐὰν δέ σοι μετὰ ταῦτα ἐπισκεπτομένῳ δόξει τὰ τῆς δυνάμεως ἰ-
σχυρὰ διαμένειν, ἥμισυ προσθήσεις κατὰ τὴν ἐπαφαίρεσιν. ἔμαθες δὲ τῷ σφοδρῷ σφυγμῷ μετὰ ὁμαλότητος, ὡς
50 ἀψευδεῖ σημείῳ πεπιστεύειν τῆς δυνάμεως ἰσχυρᾶς, ἐξ ἐπιμέτρου δὲ καὶ τῷ μεγάλῳ καὶ τοίνυν καὶ τοὺς ἑβδομηκον-
τούτας φλεβοτομήσεις ὧν εἴρηκα σφυγμῶν παρόντων, ἐπειδὰν ἡ διάθεσις κελεύει. εἰσὶ γ᾽ ἔτι καὶ κατὰ τὴν ἡλι-
κίαν τὴν δὲ πολύαιμοι τινὲς, ἅμα ῥώμῃ δυνάμεως, ὥσπερ ἕτεροι ξηροὶ καὶ ὀλίγαιμοι καὶ ῥᾳδίως μελαινόμενοι πᾶν
τὸ πλησίον μέρος. οὐ προσέξεις οὖν τῷ ἀριθμῷ μόνον καθάπερ ἔνιοι προσέχουσιν, ἀλλὰ τῇ τοῦ σώματος ἕξει. καὶ
γὰρ ἑξηκοντοῦταί τινες, οὐκέτι φέρουσι φλεβοτομίαν, ἑβδομηκοντοῦται δὲ φέρουσιν. ἀλλ᾽ ἐλάττονας ἀφαιρή-
σεις δηλονότι τούτων, εἰ καὶ τὴν αὐτὴν ἔχειν φαίνονται διάθεσιν ἀκματικῷ σώματι. κάλλιστον μὲν πρὸ τοῦ διαι-
ρεῖν τὴν φλέβα τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπισκέπτεσθαι, καὶ μάλιστα περὶ αἱμοῤῥοΐδων ἐπισχομένων, καὶ γυναι-
κείας καθάρσεως. ὁπότε γὰρ διαιρεθείσης τῆς φλεβὸς ῥέει τὸ αἷμα, τῇ μεταβολῇ μὲν αὐτῆς, καὶ μάλιστ᾽ ὅ-
ταν ᾖ ἤδη φλεγμονὴ, καὶ τῷ τόνῳ δὲ τῆς ῥύσεως ὀκλάζοντι, μάλιστα δὲ τῇ μεταβολῇ τῶν σφυγμῶν ὡς ἀ-

[illegible] γνωρίσματι προσέχειν δεῖ τὸν νοῦν, καὶ παύειν αὐτίκα μεταβάλλοντος, ἢ κατὰ μέγεθος, ἢ κατὰ ἀνω-
μαλίαν ἡντινοῦν. περὶ μὲν γὰρ τῆς εἰς ἀμυδρότητα μεταβολῆς. τί δεῖ καὶ λέγειν; ἔμαθες γὰρ ἐν τῇ ποιότητι
ταύτῃ, βεβαίαν γίνεσθαι διάκρισιν ἰσχυρᾶς τε καὶ ἀσθενοῦς δυνάμεως. ἐφ' ὧν. ἐγγὺς τῆς διαιρουμένης φλεβὸς
ἐστί τις φλεγμονὴ μεγάλη. κάλλιστον ἀναμένειν τὴν μεταβολὴν τοῦ αἵματος, ἔν τε τῇ χροιᾷ, καὶ τῇ συστάσει, κα-
θάπερ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐδήλωσεν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ἐπὶ πλευρίτιδος ποιούμενος τὸν λόγον. ἕτε-
ρον γάρ ἐστι τὸ κατὰ φλεγμονὴν αἷμα τοῦ κατὰ φύσιν, ἐπιθερμαινόμενον ἐπιπλέον, εἰ μὲν ἦν ἔμπροσθεν ὠμό-
τερον, ἐρυθρότερον καὶ ξανθότερον γίνεται. εἰ δὲ τοιοῦτον ἦν ἔμπροσθεν, ἐπὶ τὸ μέλαν ἐκτρέπεται κατοπτώμενον,
διὰ τοῦτο ἔγραψεν ἐπὶ τῶν πλευριτικῶν ὁ Ἱπποκράτης ὧδε. ὁποίαν δὲ χρή. τάμνειν δὲ χρὴ τὴν ἐν ἀγκῶ-
νι φλέβα, τὴν εἴσω, καὶ μὴ ὀκνέειν συχνὸν ἀφαιρέειν, ἐς ἂν ἐρυθρότερον τε καὶ ξανθότερον πολὺ ῥυῇ. ἢ ἀντὶ
10 καθαροῦ τε καὶ ἐρυθροῦ, πελιδνόν. ἀμφότερα γὰρ γίνεται, σημεῖον γὰρ τίθεται τοῦ μετειλῆφθαι τι τοῦ κατὰ
τὴν φλεγμονὴν αἵματος εἰς τὴν τετμημένην φλέβα, τὸ φανῆναι μεταβολὴν ἐν αὐτῷ. οὐ μὴν ἐκ παντὸς τρό-
που περιμένειν χρὴ ταύτην, ἀλλ' ἔσθ' ὅτε καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι, παύεσθαι προσήκει, διὰ διττὴν αἰτίαν, ἤτοι δυνά-
μεως ἀρρωστούσης, ἢ κακοήθους φλεγμονῆς, ἐνίοτε γὰρ οὐδὲν μεθίασιν, ἀλλὰ ἔσφιγκται σφοδρῶς. εἰ μέντοι ἡ δύ-
ναμις μὴ φαίνοιτο καταλυομένη διὰ τῆς κενώσεως, ἤδη δὲ τοῦτο τῶν σφυγμῶν ἁπτόμενος, ὅταν φλεβοτομού-
μενος ἀκμάζων ᾖ, περιμένειν προσήκει τὴν μεταβολήν, καὶ μᾶλλον εἰ τὸ περιέχον εὔκρατον εἴη. δύο γάρ ἐστι
ταῦτα δι' ἃ μάλιστα γίνεται στοχαστικὸν τὸ ποσὸν τῆς κενώσεως ἐν τούτῳ τῷ βοηθήματι, τοῦ τε κάμνοντος ἡ
φύσις ὁποία τίς ἐστιν, ἀδυνατούντων ἡμῶν ἀκριβῶς διαγνῶναι, τοῦ τε περιέχοντος ἡ κρᾶσις ὁποία τις ἔσται με-
τὰ τὴν φλεβοτομίαν. ὁπόταν γὰρ ἡ μὲν πυρετώδης θερμασία διαφορῇ πολὺ τοῦ αἵματος, ἐνδεῶς δ' ὁ κάμνων
ᾖ, διαιτώμενος ἐξ ἀνάγκης ἐπιλείπῃ ταχέως αὐτὸν ἡ ἐκ τοῦ αἵματος τροφή, κἂν τούτῳ καταλυθῇ ἡ δύναμις.
20 ἐκδαπανᾶται δὲ διὰ μὲν τὴν κρᾶσιν τοῦ νοσοῦντος, ὑγρὰν τε, καὶ θερμὴν οὖσαν, οἵα περ ἐστὶ καὶ ἡ τῶν παίδων.
διὰ δὲ τὸ περιέχον, ἐν χώρᾳ θερμῇ καὶ ὥρᾳ θερινῇ. διὰ τοῦτ' οὖν ἔλαττον ἀφαιρουμένη τὸ πλῆθος ὑπαγορεύει,
κατὰ μὲν τὰς ἡλικίας, ἐπὶ τῶν παίδων, κατὰ δὲ τὰς ἕξεις τοῦ σώματος, ἐπὶ τῶν ἁπαλοσάρκων καὶ λευκῶν,
οἷοί περ εἰσὶν οἱ Κελτοί. κατὰ δὲ τὰς ὥρας, ἀπὸ τοῦ κυνός. παραπλησίως δὲ κατὰ τὰ χωρία, καὶ τὰς κατα-
στάσεις. καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, ὡς εἴρηται καὶ ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν ἐναντίων, ὅ, περ ἐστὶν ἐπὶ τῶν ψυχρῶν ὡρῶν,
τε καὶ χωρῶν, εὐλαβούμεθα κένωσιν δαψιλῆ, διὰ τὴν ἑπομένην κατάψυξιν, οὐκοῦν οἷόν τε διὰ γραφῆς ἐφ' ἑ-
κάστῳ τῶν εἰρημένων ἀφορίσαι κενώσεως μέτρον. οἶδα γοῦν ἐπ' ἐνίων μὲν αὐτάρκως ἀφελεῖν, ϛ'. λίτρας αἵ-
ματος, ὥς τόν τε πυρετὸν αὐτίκα σβεσθῆναι, καὶ μηδεμίαν ἀκολουθῆσαι κάκωσιν τῆς δυνάμεως. ἐπ' ἐνίων δὲ,
μίαν καὶ ἡμίσειαν οὐκ ἄνευ τοῦ βραχύ τι παραβλάψαι τὴν δύναμιν, ἐφ' ὧν εἰ δύο τις ἐκένωσεν. ἔβλαψεν ἂν ἐ-
σχάτως. διὰ τοῦτ' οὖν οἶδα καὶ μίαν ἀφῃρηκὼς λίτραν ἐνίοτε ὠφελίμως. καί ποτε καὶ ταύτης ἐλάττονα, ἀπὸ
30 φλεβὸς κατ' ἀγκῶνα, καὶ ἰγνύαν. καὶ ἀστράγαλον ὥς ἔκ τε τῶν παρὰ τοὺς μεγάλους κανθοὺς τῶν ὀφθαλμῶν,
ἢ ἀπὸ τὴν γλῶτταν, οὐδὲ ῥεῖν εἴωθεν ἀξιόλογον ὥσπερ οὐδ' εἴ τις ἐν ποσὶν. ἢ ἄκραις χερσὶ τέμνει φλέ-
βα καθάπερ καὶ οἱ πλείω θεραπεύσασθαι νομίζοντες ἀπὸ τῆς παρὰ τὸν δεύτερον τῶν μικρῶν δακ-
τύλων φλεβὸς τμηθείσης, ὑπὲρ ἧς ἐπιπλέον, ἐφεξῆς εἰρήσεται. Ὅσα οὖν καὶ περὶ τούτου τοῦ σκέμ-
ματος εἴρηται τοῖς ἰατροῖς, εἰ γράφοιμι, δεήσει μοι βιβλίου μεγάλου, καθ' ἑαυτὸ δὲ πληρουμένου. καθάπερ
δὲ τῶν ἄλλων, ἃ μέχρι δεῦρο τοῦ λόγου διέξεισα, τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην ὑμᾶς ἀνέμνησα, τεθεαμένους ἐπὶ τῶν ἔρ-
γων αὐτὴν μαρτυρουμένην, οὕτω καὶ νῦν πράξω. τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιησάμενος ἐκ τῶν ἐναργῶς ὁσημέ-
ραι θεωρουμένων ἐπὶ τῶν καμνόντων, ἃ πρῶτος Ἱπποκράτης ἀκριβῶς παραφυλάξας ἔγραψεν. ἔστι δὲ αὐ-
τῶν ἓν μὲν καὶ πρῶτον κεφάλαιον. ὅσα κατ' ἴξιν αἱμορραγεῖ, μεγίστην ὠφέλειαν ἐπιφέρειν τοῖς νοσοῦσι τὸ δὲ
κατ' ἴξιν, ὅτι κατ' εὐθὺ λέγει, πᾶσιν ὡμολόγηται, σαφῶς αὐτοῦ κεχρημένου πολλάκις ἐπὶ τῶνδε τοῦ σημαινο-
40 μένου τῇ κατ' ἴξιν φωνῇ. τὰ δ' ἀνάπαλιν αἱμορραγοῦντα μηδὲν ὠφελεῖν ἢ καὶ βλάπτειν. ἐνίοτε, τῷ κατα-
λῦσαι τὴν δύναμιν ἄνευ τοῦ τὸ πάθος κουφίσαι, οὔτε γὰρ ἐπὶ σπληνὶ μεγάλῳ μυκτὴρ δεξιὸς αἱμορραγήσας, οὔτε
ἀριστερὸς ἐφ' ἥπατι φέρει τινὰ ὠφέλειαν ἐν τάχει δεικνύειν. ἐπὶ δὲ τοῖς ἀνάπαλιν, οὐκέτι. δεξιοῦ μὲν οὖν αἱμορραγοῦν-
τος μυκτῆρος, ἢ κατὰ τὸ ὑποχόνδριον τὸ δεξιὸν ἐρειδομένη συνεχῶς σαφῶς ἴσησιν ἐν τάχει τὴν αἱμορραγίαν, ὥσπερ
καὶ ἡ κατὰ τὸν ἀριστερὸν αἱμορραγοῦντος ἀριστεροῦ. καὶ φλεβοτομήσας δὲ χάριν ἀντισπάσεως, ἐπὶ μὲν ταῖς κατ' εὐθεῖαν
αἱμορραγίαις, ἐν τάχει θεάσῃ σαφῆ τὴν ὠφέλειαν. ἔμπαλιν δ' εἰ τέμνοις, οὐδὲν ὄφελος. οὕτω τοίνυν καὶ σπληνὸς
πάσχοντος, ἡ τῆς κατὰ τὸν παρὰ μέσον δάκτυλον φλεβὸς διαίρεσις ὀνήσει ἐξ ἀριστερᾶς χειρός, ὡς εἰ καὶ τὴν ἐν
ἀγκῶνι φλέβα τέμνῃς τὴν ἔνδον, ὠφελεῖ γὰρ ἱκανῶς πλείονα κακοπραγοῦντα κένωσις αἵματος ἐξ ἀριστερᾶς
χειρός, ἄμεινον δὲ μὴ ἅπαξ ἐκκενοῦν τὸ σύμμετρον. ἀλλ' εἰς δύο μερίζοντας ἡμέρας. οὐ μὴν οἶδα κατά τι
τοῖς ἰατροῖς ἠμέληται, τοῦ φλεβοτομεῖν τοὺς σπληνώδεις. ἐγὼ γὰρ ἀεὶ μεγάλην ὠφέλειαν ἔγνων γινομένην
50 εἰ καὶ λίτραν ἐκκενώσειεν μίαν, ἀλλά τό γε ποσὸν τῆς κενώσεως ἐκ τῶν προειρημένων σκοπῶν χρὴ ποιεῖσθαι.
καὶ μέν γε κἀπὶ τῶν πλευριτικῶν, ἡ κατ' εὐθὺ τοῦ πάσχοντος πλευροῦ φλεβοτομία, τὴν ὠφέλειαν ἐναργεστά-
την ἐπεδείξατο πολλάκις. ἡ δὲ ἐκ τῆς ἀντικειμένης χειρός, ἢ πάντως ἀμυδρὰν; ἢ μετὰ χρόνον. ὀδύνας τε πολ-
λάκις ὀφθαλμῶν ἰσχυροτάτας ἐντὸς ὥρας μιᾶς ἔπαυσεν, ἡ κατ' εὐθὺ φλεβοτομία, τῆς ὠμιαίας καλουμένης
φλεβὸς τεμνομένης. πειρᾶσθαι δ' ἐπὶ πάντων παθῶν ἄμεινον ἦν ἐπὶ ταῖς φλεβοτομίαις μετρίαις γινομέ-
ναις τὴν καλουμένην ἐπαφαίρεσιν ποιεῖσθαι. ποτὲ μὲν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας, ὅταν οὕτω πράττειν ἐγχωρῇ, ποτὲ
δὲ καὶ κατὰ τὴν ὑστεραίαν. πλὴν εἴ ποτε ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, μέχρι λειποθυμίας ἄγειν τὴν κένωσιν ἐπι-
χειροῖμεν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὀφθαλμῶν, ἥ τ' ὠμιαία καλουμένη φλέψ, ἥ τ' ἐπ' αὐτῆς καταςχιζομένη κατ' ἀγκῶνα
τμηθεῖσα, φανερὰν ἐν τάχει τὴν ὠφέλειαν ἐπιφέρουσιν. ἐπὶ δὲ πλευρὰς πεπονθυίας, ἢ πνεύμονος, ἢ διαφράγμα-

τος, ἢ σπληνός, ἢ ἥπατός τε καὶ γαστρός, ἡ διὰ μασχάλης ἐπὶ τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν ἀφικνουμένη. τέ-
μνειν δὲ καὶ ταύτην, μάλιστα μὲν αὐτὴν τὴν ἔνδον. εἰ δὲ μή, τὴν ἀπ' αὐτῆς σχιζομένην εἰς τὴν καμπὴν
τῆς διαρθρώσεως, ἴστε δή που μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς σχίζεσθαι τὴν προειρημέ-
νην συνάπτουσαν αὐτήν. τρεῖς γὰρ οὗτοι τρόποι τῆς κατ' ἀγκῶνα φλεβοτομίας εἰσίν, ὅ τ' ἔνδον, καὶ ὁ ἐκτός, καὶ
ὁ μέσος. ὁ μὲν οὖν ἔνδον ἐπὶ τῶν τὰ κάτω τοῦ τραχήλου πεπονθότων, ὠφέλιμος. ὁ δὲ ἐκτός, ἐπὶ τῶν ὑπὲρ
τούτων ἢ προσώπου ἢ κεφαλῆς. ὁ μέσος δὲ τόπος ἐνίοτε μὲν ἀμφοτέρας ἔχει τὰς ἀποσχισθείσας φλέβας, εἰς
τὸ πρόσω τῆς χειρὸς ἐκτεινομένας, εἶτ' ἐνταῦθα συναπτομένας, ἐνίοτε δὲ διὰ ταχέων εἰς ταυτὸν ἀλλήλαις
ἰούσας κατὰ τὴν καμπὴν τῆς διαρθρώσεως, ἔστι δ' ὅτε σαφῆ μὲν τὴν ἑτέραν αὐτῶν, ἀσαφῆ δὲ τὴν ἑτέραν.
ὅταν οὖν ἀσαφεστέρας οὔσης τῆς οἰκείας τῷ πάσχοντι μορίῳ φλεβός, ἐπί τινα τῶν μέσων ἥκῃς, πειρῶ τὴν
10 ἀποσχιζομένην τῆς οἰκείας τέμνειν μᾶλλον. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰς κατωτέρας τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως ὅσαι
κατὰ τὸν πῆχύν εἰσι, διαιρεῖν οὐδὲν κωλύει, μὴ φαινομένων τῶν κατ' ἀγκῶνα. καὶ τούτων αὐτῶν τὰς κατ' εὐθὺ
τοῖς πεπονθόσιν, οὕτω δ' ἐναργῆ διὰ ταχέων ἐνίοτε τὴν ὠφέλειαν αἱ κατ' εὐθὺ τῶν πασχόντων μορίων φλεβο-
τομίαι φέρουσιν, ὥστε καὶ τοὺς πάσχοντας αὐτοὺς, καὶ τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἐκπλήττεσθαι πολλάκις. ἐγὼ γ' οὖν
οἶδά ποτε παρακληθεὶς ὑπό τινος οἰκοῦντος ἐν προαστείῳ τῆς ῥωμαίων πόλεως ἀνδρὸς πλουσίου, θεάσα-
σθαι τινὰ τῶν διοικούντων αὐτοῦ τὰ πράγματα, κινδυνεύοντα τυφλωθῆναι, τοῦτο γὰρ ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὀ-
δυνώμενόν τε μεγάλως, καὶ τοῦτο πάσχοντος σχεδὸν ἡμερῶν κ. ἦν δ' ὁ τῆς οἰκείας τοῦ πλουσίου προεστάμενος
ἰατρὸς Ἐρασίστρατος, ἔργον πεποιημένος ἀπέχεσθαι φλεβοτομίας ἀεί. θεασάμενος οὖν ἐγὼ τὸν πάσχοντα νεα-
νίσκον ὄντα, πολύαιμον, εἱλκωμένους μὲν ἔτι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντα, φλεγμονὴν δὲ μεγίστην ἔχοντα, καὶ ῥεῦμα
καὶ δασύτητα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς βλεφάροις, ἐν θατέρῳ καὶ τραχύτητας ἤδη τινάς, ὑφ' ὧν ἐπισκοτούμενος
20 ἔτι καὶ μᾶλλον ὠδυνᾶτό τε, καὶ παρωξύνετο, τήν τε φλεγμονὴν καὶ τὸ ῥεῦμα. ταῦτα θεασάμενος ἐγὼ καὶ
γνοὺς ἅπασαν ἣν ἐποιεῖτο τῆς θεραπείας ἀγωγὴν ὁ ἰατρός, αὐτὸς μὲν, οὐκ ἔφην δύνασθαι συνεχῶς εἰς τὸ
προάστειον ἰέναι, χρῄζειν δὲ τὸν ἄνθρωπον, ἄχρι τῶν τριῶν ἡμερῶν τοὐλάχιστον, οὐκ ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων ὑπ'
ἐμοῦ θεωρεῖσθαι. δὸς οὖν αὐτὸν εἶπον τὰς τρεῖς ταύτας ἡμέρας ἐμοί, καὶ μὴν ἔφην παρακαλῶ τοῦτο, καὶ χάριν
εἴσομαι, καὶ ἤδη πρὸς τὴν σὴν οἰκίαν ἄπαγε τὸν ἄνθρωπον, ἧκέ τέ που ὥρας ε. καὶ ἀφῃρέθη τὴν πρώτην
ἀφαίρεσιν εὐθέως αἵματος λίτρας γ. εἶτα ἄλλην μίαν ὥρας θ. ἐν αἷς ἀνακαλύψας μεγάλως, ὑπήλειψα
κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἐνὶ τῶν ἁπαλῶν κολλυρίων μιχθέντος αὐτῷ τοῦ δι' οἴνου, καθάπερ εἰώθαμεν ἐπὶ τῶν τοιού-
των πράττειν, καθ' ὑπερβολὴν τῆς μήλης τοῦ πυρῆνος ὑπὸ τὰ βλέφαρα τῆς ὑπαλείψεως γινομένης.
ἐπράχθη δὲ τοῦτο, πρῶτον μὲν ἕωθεν, εἶτα τετάρτης ὥρας, εἶτα θ. ἐφ' αἷς ὑπαλείψεσιν ἐλούσατο περὶ
δυσμὰς ἡλίου. κἄπειτα κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἐκστραφέντων τῶν βλεφάρων, ὑπηλείψατο δὶς ἐπιμιχθέντος τῷ
30 ἁπαλῷ κολλυρίῳ πολὺ πλείονος τοῦ δι' οἴνου, καὶ μετὰ ταῦτα, εἰς ἑσπέραν ἐλούσατο. κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς ἡμέ-
ραν ἕωθεν ἀπαντήσας τῷ πλουσίῳ, κατά τι χωρίον ἔνθα τῶν ὀχημάτων ἀποβαίνειν εἰσὶν ἐθισμένοι, προση-
γόρευσεν αὐτῷ. ἀνεῳγόσι τε καὶ ἀφλεγμάντοις καὶ ἀρρευματίστοις τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὁ πρὸ δυοῖν ἡμερῶν οὐδὲ δια-
νοῖξαι τὰ βλέφαρα δυνάμενος, ὑπὸ τοῦ ῥεύματός τε καὶ τῆς ὀδύνης. ἔδοξεν οὖν τὸ πρᾶγμα μαγείᾳ τινὶ γε-
γονέναι παραπλήσιον, ὥστε ἐκεῖνόν τε αὐτὸν ἀνακράγειν θαυμάζοντά τε τὸ τάχος τῆς θεραπείας, ἅπαντάς τε
τοὺς μετ' αὐτοῦ παραπλησίως βοᾶν. οὐχ ἡμῶν μέγα τι ποιησάντων, ἀλλ' ἐκ τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον ἰατρὸν αὐτοῦ πα-
ραβολῆς μέγιστα κακὰ δρῶντα διὰ τὸ τῆς φλεβοτομίας δέος. ἔχρῃζε μὲν ὁ κάμνων ἀποσμηχθῆναι τὰς ἐκ τῶν
βλεφάρων δασύτητάς τε καὶ τραχύτητας, ἀδύνατον δ' ἦν τοῦτο γενέσθαι χωρὶς φαρμάκου δάκνοντος. οὐδὲν
δ' ἐδύνατο φέρειν τοιοῦτον, πρὶν τοῦ προκενωθῆναι. λέλεκται γὰρ ἤδη, καὶ λελέξεται πολλάκις ἢ μὴν ὡς ἅπαν-
τα τὰ δριμέα φάρμακα προσφερόμενα μορίοις τισὶν, ἐὰν μὴ κενὸν ᾖ τὸ σῶμα πᾶν, καὶ ἀκριβῶς ἀπέριττον,
40 ἐπισπᾶται ῥεῦμα, καὶ φλεγμονὴν ἐργάζεται. τότε δ' οὖν ὁ πλούσιος ἐπυνθάνετο, τίς ἡ μαγεία τῆς θεραπείας
ἐγένετο, καὶ πάντ' ἀκούσας τὰ πραχθέντα, ἀπ' ἐκείνου τὸν Ἐρασίστρατον ἰατρὸν αἱμοφόβον ὠνόμαζεν. αὕτη μὲν
οὖν ἡ διήγησις ἀμφοτέρων ἔνδειξιν ἔχει. τοῦ τε χρῆναι φλεβοτομεῖν, τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ὅ, περ οὐκ ἦν ἡμῖν
προκείμενον ἐν τῷ παρόντι λόγῳ, τοῦ τε φλεβοτομεῖν χρῆναι κατ' εὐθὺ τῶν πασχόντων μορίων, καὶ τὰς
ὠμιαίας ἐν τέμνειν φλέβας, ἐπὶ τῶν ἀνωτέρων μερῶν τοῦ θώρακος πασχόντων. ὥσπερ δὲ τὰ προειρημένα
πάντα μόρια, ταῖς κατ' ἀγκῶνα φλεβοτομίαις, ὡς εἴρηται, γιγνομέναις ὠφελεῖται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
ὅσα κατωτέρω τούτων ἐστὶ ταῖς ἐπ' ἰγνύων τε σφυρῶν. ἔστι δὲ τῶν προειρημένων κατωτέρω τὰ κατ' ἰσχία τε
καὶ κύστιν καὶ μήτραν. νεφροὶ δὲ ἐπαμφοτερίζουσι, κάτω μὲν ὄντες ἤδη τῶν πρότερον εἰρημένων, ἄνω δὲ τῶν
δευτέρων, διὸ καὶ ταῖς ἐπ' ἀγκῶνος ἐνίοτε φλεβοτομίαις ὑπακούουσιν, ὅταν ἥ τε φλεγμονὴ πρόσφατος εἴη
καὶ πλῆθος αἵματος. ἐφ' ὧν δ' ἡ διάθεσίς ἐστιν ἣν ἰδίως καλοῦσι νεφρῖτιν, τὴν κατ' ἰγνύαν ἐπὶ τούτου χρὴ τέμνειν.
50 ἢ πάντως γε τὰς κατὰ σφυρὰ φλέβας. αἱ δὲ τῆς μήτρας φλεγμοναὶ μᾶλλον ἔτι νεφρῶν, ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς
σκέλεσι φλεβῶν τεμνομένων ὠφελοῦνται. ταῖς γὰρ ἐπ' ἀγκῶνος κενώσεσι, καὶ ἄλλο τι πρόσεστι μοχθηρόν.
ἐπέχουσι τὰς ἐμμήνους καθάρσεις, ἀντισπῶσαι τὸ αἷμα πρὸς τὰ τοῦ σώματος ὑψηλότερα. ταῖς δ' ἀπὸ τῶν σκε-
λῶν, οὐ μόνον ἀντισπᾶται, ἀλλὰ καὶ προτρέπειν ὑπάρχει τὰ καταμήνια. καὶ ὅταν γε τοῦτο πρᾶξαι βουληθῇς
κατὰ τὸν καιρὸν τῆς εἰωθυίας τῇ γυναικὶ περιόδου, προλαβὼν ἡμέρας ὡσεὶ γ. ἢ δ. ἤτοι φλέβα τεμών,
ἢ ἀποσχάσας τὰ σφυρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν σκελῶν, ἀποκένωσον ὀλίγον, εἶτα κατὰ τὴν ὑστεραίαν ὡσαύτως ἀπὸ θα-
τέρου σκέλους, αὖθις ὁμοίως κένωσον ἅμα τῷ καὶ προνοεῖσθαι τῆς λεπτυνούσης διαίτης, ἐν αὐταῖς ταῖς ἡμέ-
ραις, ἐν αἷς οὕτως κενοῖς, καὶ πρὸ αὐτῶν ἄλλαις ἤδη τέσσαρσιν, ἢ πέντε. γέγραπται δὲ περὶ τῆς λεπτυνούσης
διαίτης, ἱκανὰ προτρέψαι καταμήνια, καὶ καλαμίνθην καὶ γλήχωνα. διδόναι δὲ αὐταῖς ἀφεψῶν ἐν μελικράτῳ,

καὶ ξηρὰ κόπτων, καὶ διαττῶν λεπτῷ κοσκίνῳ, καὶ τρίβων γε πάλιν χρὴ ἐν τῷ ποιοῦσαι γνωσθῆς, ἐπιπάττε τῷ μελικράτῳ. καιρὸς δὲ τῆς πόσεως ἄριστος ἐστὶ μετὰ τὸ βαλανεῖον, περιβεβλημέναις ταῖς σινδόσι. ταῦτα μὲν οὖν ἐπιεικῆ φάρμακα, σφοδρότερα δὲ βραχὺ, καὶ δίκταμον. ἡ δὲ χρῆσις ὁμοία τοῖς προειρημένοις. δίδοται δ' ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ καὶ τὸ πικρὸν ἰδίως ὀνομαζόμενον φάρμακον, ὃ τὰς ρ. ἔχει ∠ μιγνυμένας ταῖς τῶν ἄλλων φαρμάκων ἐξ ἑκάστου. μάλιστα δ' ἐστὶν ὅταν λάβῃ κιννάμωμον. ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ λελέχθω, καίτοι γ' οὐκ ὄντα πάρεργα, διότι τῇ τοῦ αἵματος ἐκ μήτρας φορᾷ συνεργεῖ, μετὰ τῆς ἀπὸ τῶν σκελῶν κενώσεως, ἤτοι τῶν σφυρῶν ἀμυττομένων, ἢ φλεβὸς τεμνομένης παρὰ τὸν ἀστράγαλον, ἢ κατ' ἰγνύαν. οἶδα δὲ καὶ ἰσχιάδας ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ θεραπευθείσας ὑπὸ τῆς διὰ τῶν σκελῶν κενώσεως, ὅσαι μὴ διὰ ψύξιν, ἀλλὰ πεπληρωμένων αἵματος τῶν κατ' ἰσχίον ἀγγείων ἐγένοντο. διὸ καὶ συμφορώτερον τῆς ἀπὸ τῶν σφυρῶν φλεβοτομίας, ἡ ἀπὸ τῆς ἰ-
10 γνύας ἐστὶ τοῖς οὕτω διακειμένοις. ἀποχάραξις δ' αὐτῶν οὐδὲν ὀνίνησι σαφές. συνελόντι γε μὴν εἰπεῖν, τὰς μὲν ἀρχομένας φλεγμονὰς, ἀντισπαστικῶς χρὴ κενοῦν, τὰς δὲ κεχρονισμένας ἐξ αὐτῶν, εἰ οἷόν τε, τῶν πεπονθότων. εἰ δὲ μὴ, τῶν ἐγγυτάτω τούτων. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀρχομένων, ἀποστρέψαι χρὴ τὸ ἐπιῤῥέον. ἐπὶ δὲ τῶν κεχρονισμένων αὐτὸ μόνον ἐκκενῶσαι τὸ ἐσφηνωμένον ἐν τῷ πεπονθότι μορίῳ. κενωθήσεται δ' ἄριστα τοῦτο διὰ τῶν συνημμένων φλεβῶν τοῖς κατ' αὐτά. τούτῳ τῷ λογισμῷ καὶ ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ. καὶ διὰ ταῦθ' ὅσα κατὰ φάρυγγα, καὶ ἀρτηρίαν φλεγμαίνει μεγάλως, ἐν ἀρχῇ μὲν, ἡ κατ' ἀγκῶνα, μετ' ἐκείνην δὲ, ἡ ὑπ' αὐτῆς τῆς γλώττης βοηθεῖ μεγάλως, ἐν τεμνομένων ἀμφοτέρων τῶν ἐπ' αὐτῆς φλεβῶν. οὕτω δὲ καὶ τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, σκιῤῥώδη λείψανα τῶν φλεγμονῶν, ἡ παρὰ τὸν μέγαν κανθὸν φλὲψ ὀνίνησι διαιρουμένη, καθάπερ γε τὰ τῆς κεφαλῆς βάρη καὶ τὰς διὰ πλῆθος ὀδύνας κεχρονικυίας ἐν αὐτῇ, κουφίζειν εἴωθε σαφῶς ἡ ἐν τῷ μετώπῳ φλὲψ τμηθεῖσα, τὰς δ' ἀρχομένας τε καὶ τὰς ἀκμαζούσας, ἡ ἐπ' ἰνίου ἀντίσπασις διὰ σικύας, ἐνίοτε μὲν αὐτῆς
20 μόνης, ἐνίοτε δὲ καὶ μετ' ἀμυχῶν γιγνομένης. προκεκενῶσθαι δὲ χρὴ τὸ σύμπαν σῶμα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὀδύνας ἀρχομένας καὶ ἀκμαζούσας, ἡ ἐν μετώπῳ φλὲψ ὠφελεῖ διαιρουμένη. τὰς μὲν γὰρ ἀντισπάσεις ἅμα τῇ κενώσει ποιεῖσθαι χρὴ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἀρχομένων ῥευμάτων. τὰς δὲ ἀπ' αὐτῶν τῶν πεπονθότων μορίων, ἢ τῶν πλησίον αὐτοῖς, ἐπὶ τῶν ὄντων ἐσκιῤῥωμένων φλεγμονῶν. ἐφ' ὧν δὲ σωμάτων οὐδὲν πάσχει μόριον οὐδέ πω, φθάνομεν δὲ κενοῦν ἦρος εἰσβάλλοντος, ἐπὶ τούτων ἐπὶ μὲν ἐθισμένου τοῦ ἀνθρώπου νοσήμασιν ἁλίσκεσθαι πυρετώδεσιν ὥρᾳ θέρους, ἐκκενῶσαι τὴν χορηγίαν αὐτῶν ἱέμεθα, πᾶν μόριον εἰς ἀφαίρεσιν αἵματος ὁμότιμον ἐστίν. ὥσπερ γε καὶ εἰ ἀρθριτικὸς εἴη πᾶσι τοῖς ἄρθροις πεπονθώς. οἷς δέ τι μόριον ἐξαιρέτως ἐνοχλεῖται μὴ προκενωθεῖσιν, οὐ χρὴ ποιεῖσθαι τὴν κένωσιν ὁμότιμον ἐξ ἁπάντων, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχομένων ἤδη πάσχειν. διὸ τοὺς μὲν ποδαγρικοὺς ἐξ ἀγκῶνος χρὴ κενοῦν, ἐπιληπτικοὺς δὲ καὶ σκοτωματικοὺς ἀπὸ τῶν σκελῶν μᾶλλον. εἰ δὲ δι' αἱμοῤῥοΐδος ἐπίσχωσιν ἐπὶ φλεβοτομίαν ἥκοις, εἰ μὲν ἐπέχειν αὐτὴν βούλοιο, τὰς ἐν ταῖς
30 χερσὶν, εἰ δὲ προτρέψαι, τὰς ἐν τοῖς σκέλεσι χρὴ τέμνειν φλέβας. ἀλλ' ἐπί γε τῶν ἐπεχομένων καταμηνίων, τὰς ἐν σκέλει διαπαντός. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν αἱμοῤῥοΐδων, ἔνιοι μὲν ἀπηλλάχθαι τῆς τοιαύτης κενώσεως ἐθέλουσιν, ἔνιοι δὲ ἔχειν ἀγαπῶσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἐμμηνίου καθάρσεως. ἡ μὲν γὰρ ἐκ τῶν αἱμοῤῥοΐδων κένωσις, ὕποπτός ἐστιν εἰς ἀμετρίαν τοσαύτην ἐλθεῖν, ὡς ἤτοι παραχρῆμα τὸν ἄνθρωπον ἀνελεῖν, ἢ ὑδερώδη γε πάντως, ἢ καχεκτικὸν ἀπεργάσασθαι. ταῖς δ' ἐκ τῶν μητρῶν κενώσεσιν ὡς ἂν κατὰ φύσιν οὔσαις, οὐδὲν τοιοῦτον συμπίπτειν. συμβαίνει μέντοι ἐνίοτε καὶ ταῖς μήτρας ἐξ ἀναβρώσεως αἱμοῤῥαγεῖν, ἐφ' ὧν οὐκέθ' ὁ αὐτὸς σκοπὸς τῆς θεραπείας ἐστίν. οὐ γὰρ φέρεσθαι τὸ αἷμα καθάπερ ἐκ τῶν καταμηνίων, ἀλλὰ παντάπασι στῆναι βουλόμεθα. κοινὸς οὖν ἐπὶ πάντων ἁπάντων ἦρος εἰσβάλλοντος τῆς φλεβοτομίας ἥκοντων, ὅδε ὁ λόγος ἐστίν, εἰ μὲν ἐξαιρέτως,
40 ἀσθενές τι μόριον ἔχοιεν, ἐφ' ὃ τὸ ἀθροιζόμενον πλῆθος, ἀντισπαστικῶς κενοῦν. εἰ δὲ μηδὲν εἴη τοιοῦτον, ὅθεν ἂν ἑκάστῳ φίλον ᾖ, πλὴν τῶν δι' αἱμοῤῥοΐδος ἐπίσχωσιν, ἢ καταμηνίων, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν διώρισται.

εἴρηται μὲν οὖν δυνάμει καὶ περὶ τούτου διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ἄμεινον δὲ καὶ νῦν ἅπαντα διελθεῖν, ἀθροίζοντα μὲν εἰς ἕνα λόγον ταῦτα, ὅσα πρόσθεν εἴρηται, προσεπιδιορίζοντα δὲ τὰ μὴ διωρισμένα. καθόλου μὲν οὖν τοῦτο γνωστέον, ὡς οὐ χρὴ προσέχειν ἡμερῶν ἀριθμὸν πρῶτον ἐπὶ φλεβοτομίας, ὥσπερ τινες ἔγραψαν, καὶ ἔνιοι μὲν πάνυ γελοίως μετὰ τὸν τῆς τρίτης παροξυσμὸν, ὁπόταν ὡς φασὶν ἤδη τινὰ διάγνωσιν ἔχωμεν ὁποία τίς ἐστι κατά τε τὴν ἰδέαν καὶ τὸ ἦθος, ὅλην τε τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἡ νόσος. ἔνιοι δὲ τὸν
50 μὲν ἐξοχώτατον ὅρον τῆς φλεβοτομίας * ἐν τοῖς τῶν παροξυσμῶν διαλείμμασι, ὁπότε ἐθελήσαιεν αἱροῦνται. ἔνιοι δὲ συμβουλεύουσι ἀφαιρεῖν, ἐφ' ὧν ἂν ὁρίσωσιν αἵματος ἀφαιρέσεως εἶναι χρείαν. ἔτι μεταῤῥέοντος αὐτοῦ, καὶ μηδέπω κατειλημμένου βεβαίως ἔν τινι μορίῳ δεξαμένῳ τὴν περιουσίαν, ἓν μόνον ἐπισκοποῦντες, εἰ μὴ διαφθορά τις εἴη γεγονυῖα τῆς ἐν τῇ γαστρὶ πεττομένης τροφῆς, ἢ βραδυπεψία τις, ἢ καὶ σιτία περιεχόμενα κατ' αὐτήν. ὅτι μὲν οὖν περιμένειν προσήκει ἐφ' ὧν ἐστι χρεία κενώσεως εἰ μή που προπεφθῆναι δέον τὰ σιτία, καὶ τοὺς κατὰ τὰς πρώτας φλέβας ἡμιπέπτους χυμοὺς, κάλλιστα λέγουσι καὶ πιστέον αὐτοῖς. ἀλλ' ἐπεὶ πολλάκις ἡμέρας πέμπτης ἤδη ἢ ἕξ ἄγοντος τινὸς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ καλούμεθα, καλῶς ἂν ἔχοι φλεβοτομεῖν, εἰ καὶ παρελήφθη τοῦ βοηθήματος ὁ πρῶτος καιρός. ἐν ᾗ γὰρ ἂν ἡμέρᾳ τοὺς σκοποὺς τῆς φλε-

βοτομίας ἐπὶ τοῦ κάμνοντος ἀφείσης, ἐν ἐκείνῃ πρᾶξαι τὸ βοήθημα, κἂν εἰκοστὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἔτυχεν
εἶναι. τίνες δ' ἦσαν οἱ σκοποί; μέγα τὸ νόσημα, ῥώμη τῆς δυνάμεως ὑπερηρμένης τῆς ἡλικίας παιδικῆς, καὶ
τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ἱκανῶς θερμοῦ. ἐπεὶ δὲ προκαταλύεται τοῦ χρόνου προϊόντος ἡ δύναμις ἐν τοῖς
* πλείστοις νοσήμασι, διὰ τοῦθ' ὁ τῆς φλεβοτομίας καιρὸς ἀναιρεῖται τῷ πλήθει τῶν ἡμερῶν. πρώτως τοῦτ' ἐρ-
* γαζομένου, ἀλλ' οὐ διὰ μέσου, πρὶν καταλυθῆναι τὴν δύναμιν. ὥστ' εἰ κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν μετὰ τὴν ἀρ-
χὴν, φαίνεται καταλυομένη πως ἡ δύναμις, ἀφεξώμεθα τῆς φλεβοτομίας. ὅτι δ' ἐν αὐτῇ πάλιν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ, καθ' ἣν φλεβοτομοῦμεν, ἐπιτηρῆσαι χρὴ τὴν παρακμὴν τοῦ πυρετοῦ, πρόδηλον εἶναι νομίζω. καίτοι
γ' ἐνίοις οὐδὲ πρόδηλον ὅσοι κελεύουσιν ἕωθεν μόνον φλεβοτομεῖν, ἢ τὸ μακρότατον, ἄχρι πέντε ἢ ἓξ ὡρῶν. ἀλλ' εἰ
τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ὅλῳ τῷ γράμματι μνημονεύει τις, οὐδὲν τοιούτων σφαλήσεται φλεβοτομῶν, ἐν ἁπά-
10 σῃ μὲν ἡμέρας ὥρᾳ, πάσης δὲ νυκτὸς, σκοπὸν ἔχων ἐπὶ μὲν τῶν πυρεττόντων, τὴν παρακμὴν τῶν κατὰ μέρος
παροξυσμῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ἤτοι δι' ὀφθαλμίαν ἢ δι' ἄλλο τι τοιοῦτον δεομένων τοῦ βοηθήματος χωρὶς πυρετοῦ,
οὐ τὴν παρακμὴν, οὐκ ὄντος γε ὅλως τοῦ πυρετοῦ. τὸ μέγεθος δ' αὐτῆς τῆς ὀδύνης ἢ φλεγμονῆς, ἢ ὅλης τῆς δια-
θέσεως, ἐν ᾗ τῆς φλεβοτομίας ἐστὶ χρεία. μηδενὸς δὲ τοιούτου κατεπείγοντος ἢ κωλύοντος, ἄμεινον ἐστὶν ἕωθεν φλε-
* βοτομεῖν, οὐκ εὐθέως ἅμα τῷ τῶν ὕπνων ἐξαναστῆναι, προεγρηγορήσαντας δὲ χρόνον ὡς ὥρας μιᾶς εἰσβαλόντος
* ἐπὶ φλεβοτομίαν ἔρχεσθαι. διὰ προσδοκίαν πυρετῶν οἶδα φλεβοτομήσας ἐνίους, καὶ μετὰ τὸ πρᾶξαι τινὰ
τῶν συνήθων ἔργων, ἢ ἐν διδασκαλείοις, ἢ ἐργαστηρίοις, ἢ κατ' ἀγορὰν, ἢ ἐπὶ τῆς οἰκίας. ὅγε μὴν τῆς ἐπαφαιρέ-
* σεως καιρὸς, ἐφ' ὧν μὲν ἁπλῶς κενῶσαι, κἂν δύο ταῖς ἐφεξῆς ἡμέραις γένηται, βέλτιον ἐστί. προσέχειν δ' ἐν
ἅπασι τοῖς τοιούτοις σε χρὴ τὴν δύναμιν τοῦ κάμνοντος, ἁπτόμενον τῶν αὐτοῦ ἀρτηριῶν. ἔνιοι γὰρ εὐπαθεῖς
εἰσὶ τὴν δύναμιν, ὡς μὴ φέρειν ἀθρόαν κένωσιν, ἐφ' ὧν ἀνακτησάμενος ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν τὸν κάμνοντα,
20 ἐπαφαιρεῖν ἐν τῇ δευτέρᾳ προσήκει. ὅτι καὶ τὰς ἀρτηρίας, φλέβας ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ, καὶ ἡμῖν ἑτέρωθι
* δέδεικται, καὶ πρὸ ἡμῶν ἄλλοις ὡμολόγηται. διά τε οὖν αὐτὸ καὶ προσέτι τὴν οἰκειότητα τῶν διδασκαλιῶν,
κάλλιον ἔδοξέ μοι, μὴ γράφειν ἕτερον βιβλίον περὶ ἀρτηριοτομίας. ἀλλὰ τῷ τῆς φλεβοτομίας συνάψαι
λόγῳ, καὶ τοῦτό γε αὐτὸ, κατὰ τόδε τὸ μέρος, ἐν ᾧ σκοπούμεθα, τίνας ἐπὶ τίσι μέρεσι πεπονθόσι προσήκει διαι-
ρεῖσθαι φλέβας. ὡς γὰρ ἄλλας ἐπ' ἄλλοις ἐδείξαμεν, οὕτω δὴ καὶ τὰς κατὰ τοὺς κροτάφους ἀρτηρίας. καὶ
τὰς τῶν ὤτων ὄπισθεν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς διαιρεῖν, τὰς μὲν ἐν τοῖς κροτάφοις, ἐπὶ τοῖς ἐν ὀφθαλμοῖς ῥεύμα-
σιν, ὅσα θερμὰ καὶ πνευματώδη. τὰς δὲ ὄπισθεν τῶν ὤτων, ἐπὶ σκοτωματικοῖς μάλιστα, καὶ ὅσοι χρονίοις ἀλγήμα-
σι κεφαλῆς θερμοῖς καὶ πνευματώδεσι κάμνουσιν. ἤδη δὲ καὶ δι' ἄλλα πάθη περὶ τὴν κεφαλὴν συνιστάμενα χρό-
νια, κέχρηνται τινὲς, ἀρτηριοτομίᾳ τῶν ὤτων ὄπισθεν. οὐ μὴν ἐφ' ἑτέρου γέ τινος μορίου πάσχοντος ἐχρήσαντο τῷ
βοηθήματι καίτοι τῶν πολλῶν δεομένων αὐτοῦ μᾶλλον ἢ φλεβοτομίας. ἔνθα γὰρ ἐνοχλεῖ θερμὸν αἷμα καὶ πνευ-
30 ματῶδες ἐν ταῖς ἀρτηρίαις ἠθροισμένον, ἐνταῦθα χρεία τῶν κοινωνῶν τῷ πάσχοντι μορίῳ τεμνομένων ἀρτηριῶν.
ἀλλὰ διὰ τὸ δυσεπούλωτον τῆς ἀρτηρίας, οὐ τολμῶσιν οἱ ἰατροὶ διαιρεῖν τὰς ἀρτηρίας, ὅπου γε καὶ φλεβοτομοῦν-
τες τινὲς, ὅταν ἀρτηρίαν τρώσωσιν ἐν τῷ παραχρῆμα, δυσχερῶς ἱστῶσι τὴν αἱμορραγίαν, καὶ ὅταν τὰ βέλτιστα πρά-
ξωσιν, εἰς οὐλὴν τῆς διαιρέσεως ἰούσης ἀνεύρυσμα γίνεται. καὶ μέντοι καὶ ἀποθανόντας τινὰς ἴσμεν ἐκ τῆς ὑποκειμένης
* ἀρτηρίας, τῇ κατ' ἀγκῶνα φλεβὶ, τῇ ἔνδον. ἐνίους μὲν ἐν τῷ παραχρῆμα διὰ τὸν περιβληθέντα βρόχον. σφαλη-
* σάντων τε τῶν ἰατρῶν, ὡς τὴν αἱμορραγίαν, εἰς γάγγραιναν ἐλθεῖν. ἐνίους δ' ὕστερον ἐν τῇ τῶν ἀνευρυσμάτων χειρουρ-
* γίᾳ διαφθαρέντας. ἀναγκαῖον γὰρ ἐνταῦθα, βρόχῳ διαλαμβάνεσθαι τὸ ἀγγεῖον. τὰς μὲν οὖν ἀξιολόγους κατὰ
τὸ μέγεθος ἀρτηρίας διὰ ταῦτα φεύγουσιν οἱ ἰατροὶ, τὰς δὲ μικρὰς ὡς οὐδὲν μέγα δυναμένας ἀνιᾶσαι. καίτοι,
καὶ αὗται πολλάκις ἡμῖν ὤφθησαν οὐ μικρὰν ὠφέλειαν ἐπιφέρουσαι μετὰ καὶ τοῦ συνουλοῦσθαι χωρὶς ἀνευρύ-
σματος. καὶ μέντοι κἂν μείζων ἀρτηρία ᾖ καὶ αὐτὴ χωρὶς ἀνευρύσματος συνουλοῦται διαιρεθεῖσα πᾶσα. καὶ
40 πολλάκις τοῦτο αὐτὸ τὸ ἐκ τῆς αἱμορραγίας κίνδυνον ἰάσατο. φαίνεται γὰρ σαφῶς, ὅτι ὅλη δι' ὅλης ἑαυτῆς ἐγ-
καρσίως διακοπῇ, τῶν μερῶν ἑκατέρων ἀνασπωμένων ἑκατέρωσε, τὸ μὲν ἄνω τοῦ μορίου. τὸ δὲ, κάτω. τοῦτο μέν-
* γε καὶ ταῖς φλεψὶν ὑπάρχει. ταῖς δ' ἀρτηρίαις, ἀεὶ μᾶλλον τῶν φλεβῶν. ἐγὼ γ' οὖν ὅθεν ὁρμηθεὶς ἐπὶ τὸ διαι-
ρεῖν ἀρτηρίας ἧκον, ἤδη σοι φράσω. προτραπεὶς ὑπό τινων ὀνειράτων δυοῖν ἐναργῶς μοι γενομένων, ἧκον ἐπὶ τὴν
ἐν τῷ μεταξὺ λιχανοῦ τε καὶ μεγάλου δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀρτηρίαν, ἐπέτρεψά τε ῥεῖν, ἄχρις ἂν αὐτομά-
τως παύσηται τὸ αἷμα. κελεύσαντος, οὕτω τοῦ ὀνείρατος. ἐρρύη μὲν οὖν οὐδ' ὅλη λίτρα. παραχρῆμα δ' ἐπαύσατο χρόνιον
ἄλγημα κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος ἐρεῖδον, ἔνθα συμβάλλει τῷ διαφράγματι τὸ ἧπαρ. ἐμοὶ μὲν οὖν τοῦτο συνέβη
νέῳ τὴν ἡλικίαν ὄντι. θεραπευτὴς δὲ τοῦ θεοῦ ἐν Περγάμῳ χρονίου πλευρᾶς ἀλγήματος ἀπαλλαγὴ δι' ἀρτηριοτο-
μίας ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ γενομένης, ἐξ ὀνείρατος ἐπὶ τοῦτο ἐλθὼν καὶ αὐτός. ἑτέρῳ δὲ τραύματος ἐν τῷ σφυρῷ
γενομένου διαιρεθείσης ἀρτηρίας, οὐκ ἐπαύετο μὲν ἡ φορὰ τοῦ αἵματος ἄχρι κληθεὶς ἐγὼ διέτεμον ὅλην αὐτήν,
50 εἶτα τὸ διὰ τῆς ἀλόης, καὶ μάννης, καὶ τοῦ λευκοῦ τῶν ὠῶν ἐχρησάμην φαρμάκῳ λαγωαῖς θριξὶ, καὶ χωρὶς μὲν
ἀνευρύσματος ἐθεραπεύθη τὸ τραῦμα περισαρκωθέντος τοῦ στόματος τῆς ἀρτηρίας. ὁ δ' ἄνθρωπος ἐτῶν ἤδη τεσ-
σάρων ἐκ διαλειμμάτων οὐ μικρῶν ὀδυνώμενος τὸ ἰσχίον, ἐξ ἐκείνου τελέως ὑγιὴς ἐγένετο. ταῦτα οὖν ἔπεισε
με πολλάκις ἐν ἄκροις τε τοῖς κώλοις. καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἀρτηρίας διαιρεῖν, ἐπὶ πᾶσιν ἀλγή-
μασι διαιρεῖν, ὅσα διὰ θερμὴν οὐσίαν ἢ πνευματώδη τὴν γένεσιν ἔχειν ἔδοξεν, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ὑμένας, ὧν τὸ
ἄλγημα νυγματῶδές τ' ἐστὶ, καὶ πλατυνόμενον ἀτρέμα. τῆς μὲν νυγματώδους αἰσθήσεως καθ' ἕν τι μέρος, ὡς ἂν
κέντρου τοῦ πεπονθότος τόπου γινομένης, τάσεως δ' αἴσθησιν ἴσχοντος τοῦ περὶ τὸ κέντρον τοῦ ὑμένος παντός.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΒΔΕΛΛΩΝ, ΑΝΤΙΣΠΑΣΕΩΣ, ΣΙΚΥΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΓΧΑΡΑΞΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΧΑΣΜΟΥ.

Ηρεύοντες τινὲς τὰς βδέλλας κατακλείουσι, καὶ ἐπὶ πολλοῖς αὐταῖς χρῶνται. αὗται γὰρ ἐκμελίττουσαι ῥᾳδίως ἅπτονται τῶν σαρκῶν. τὰς δὲ νέον εἰλημμένας φυλάττειν χρὴ ἡμέραν μίαν, αἷμα ὀλίγον εἰς διατροφὴν ἐμβάλλοντας. οὕτως γὰρ διαπειθήσεται τὸ ἰῶδες αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τῆς χρείας, τὸ βδελλιζόμενον μέρος περινιτρούσθω, καὶ καταχριέσθω, ἢ κνάσθω τοῖς ὄνυξι. ἑτοιμότερον γὰρ ἅψονται. Δεῖ δὲ ἐμβαλεῖν αὐτὰς εἰς ὕδωρ χλιαρὸν, καὶ καθαρὸν ἀγγεῖον εὐρὺ, ἔπειτα σπόγγῳ περιλαβόντες αὐτὰς, καὶ τὸ γλυῶδες ἀποκαθαράντες, διὰ τῶν χειρῶν προσέξομεν. μετὰ δὲ τὸ ἐμφῦναι, ἔλαιον χλιαρὸν ἐπιχεόμενον τῷ μορίῳ, ὥς τε μὴ ψυγῆναι. ἐπὶ δὲ χειρῶν ἢ ποδῶν, αὐτὸ τὸ μέρος ἐμβαλεῖν χρὴ τῷ ὕδατι, ἔνθα εἰσὶν αἱ βδέλλαι. εἰ δὲ ὀλίγον ἅψοιντο, ψαλίζειν χρὴ τὰς οὐρὰς αὐτῶν. ἐκχεομένου γὰρ τοῦ αἵματος, ἕλκουσαι οὐ παύονται, μέχρις ἂν ἡμεῖς ἅλας ἢ σποδὸν προσπάσωμεν αὐτῶν τοῖς στόμασι. μετὰ δὲ τὸ ἀποπεσεῖν, σικύα χρὴ τὸ ἰῶδες ἐξέλκειν. εἰ δὲ μὴ, πυριατέον σπόγγοις. τὰ δὲ σώματα, εἰ μὲν ὑποδακρύει, κύμινον ἢ ἄλευρον προσπαστέον. ἔπειτα ἐρίῳ ἔλαιον βραχὺ κατειλικτέον. εἰ δὲ αἱμορραγείη, ὀθόνια ἐπιβλητέον ἐξ ὄξους, ἢ κηκίδα κεκαυμένην, ἢ σπόγγον λύσας ὑγροπίσσῃ καὶ καύσας, ἐπιθετέον. γινώσκειν δὲ χρὴ, ὡς αἱ βδέλλαι οὐ τὸ ἐν τῷ βάθει ἕλκουσιν αἷμα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ παρακείμενον τῇ σαρκὶ ἐκμυζοῦσιν. χρώμεθα δὲ αὐταῖς ἀντὶ σικυῶν. ἀποσπῶμεν δὲ αὐτὰς ὁπόταν εἰκάσωμεν τὸ ἥμισυ μέρος ἑλκύσθαι τοῦ αἵματος. ἐκκωλύομεν δὲ καὶ οὐκ ἐῶμεν ἀπορρεῖν ἕως ἂν αὔταρκες ἀποκενωθῇ, ἐπειδὴ τὸ μόριον ψύχεται, ὑπό τε τῶν βδελλῶν φύσει ψυχρῶν οὐσῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ περιέχοντος.

Περὶ ἀντισπάσεως.

Τὰς σφοδροτάτας ἐπιρροὰς τῶν χυμῶν, ἀντισπαστικοῖς βοηθήμασι κωλύομεν ἀθρόως κατασκήπτειν. ἀντισπαστικὰ δέ ἐστι βοηθήματα ἐπὶ τῆς εἰς θώρακα καὶ γαστέρα ῥοπῆς, εἰς χεῖρας. ἔμετοι δὲ ἐπὶ τῆς εἰς τὰ κάτω, καθάπερ καὶ ἡ διὰ τῶν δριμυτέρων κλυσμῶν τῆς ἐπὶ τοὺς ἐμέτους. ἄμφω δὲ ταύτας τὰς ῥοπὰς, λέγω δὲ τὰς διὰ τῆς ἄνω καὶ κάτω γαστρὸς, εἰς οὖρα καὶ ἱδρῶτας ἀντισπάσεις. καὶ μέντοι γε καὶ τὰ οὖρα, πρὸς ἱδρῶτας τε καὶ διαχωρήσεις γαστρὸς. ἀντισπαστικὸν δὲ βοήθημα, καὶ ἡ παρὰ τοῦ τιτθοὺς περιβαλλομένη σικύα. ταῖς δὲ καθ' ὑποχόνδριον ἐρειδομέναις ἀντισπάσεις τὴν ἐπὶ τοὺς μυκτῆρας ὁρμὴν τοῦ αἵματος, ὥσπερ γε καὶ τὴν διὰ μήτρας ἄμετρον φοράν. ἀντισπᾷ δὲ καὶ τὰ δριμέα φάρμακα τοῖς κόλποις ἐπιτιθέμενα τὰς ἐπὶ κεφαλὴν καὶ σπλάγχνα ῥοπὰς τῶν χυμῶν. καὶ ἁπλῶς τὴν ἀντίσπασιν ποιητέον, ἐπὶ μὲν τοῖς αἰωρέουσι χυμοῖς, εἰς τὰ κάτω. ἐπὶ δὲ τοῖς εἰς τὰ κάτω, τοὐναντίον. καὶ ἐπὶ μὲν ταῖς ἔσω ῥοπαῖς, ἔξω. καὶ πάλιν ἐπὶ ταῖς ἐκτὸς, εἴσω. κἂν πρὸς τὰ δεξιὰ ῥέπει, ἐπὶ τὰ ἀριστερά. καὶ εἰ πρὸς τὰ εὐώνυμα, πρὸς τὰ ἐναντία. οὕτω δὲ καὶ τὰς μὲν ὀπίσω ῥοπὰς, πρόσω. τὰς δ' εἰς τὸ πρόσω, ὄπισθεν.

Περὶ σικύας.

Σικύαι περικενωθέντων χρήσιμοι. πληθωρικῶν γὰρ ὑπαρχόντων οὐ χρησόμεθα ταύταις. τῷ δὲ αὐτῷ λόγῳ καὶ ἐπὶ τῶν κατ' ἐγκέφαλον καὶ μήνιγγας φλεγμαινόντων οὐ χρησόμεθα σικύαις ἐν ἀρχῇ τῶν παθῶν, ὥσπερ οὐδ' ἐπ' ἄλλου μορίου φλεγμαίνοντος οὐδενὸς, ἀλλ' ὅταν μὴ ἐπιρρέῃ μηδὲν ἔτι, καὶ περικενώσωμεν ὅλον τὸ σῶμα, χρεία τε γένηται ἢ κινῆσαί τι καὶ ἐκμοχλεῦσαι τὸ κατὰ φλεγμαῖνον, ἢ πρὸς τοὐκτὸς ἐπισπάσασθαι. γινομένων δὲ ἔτι τῶν παθῶν, οὐκ αὐτοῖς τοῖς ἀρχομένοις κάμνειν μέλεσιν, ἀλλὰ τοῖς συνεχέσιν αὐτῶν ἐπιθετέον τὴν σικύαν ἀντισπάσεως ἕνεκεν. κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲ τοῖς ἀποκρουστικοῖς χρηστέον. Σικύα δύναται τὴν ὕλην κενῶσαι, ὀδύνην λῦσαι, φλεγμονὴν μειῶσαι, ἐμπνευμάτωσιν διαφορῆσαι, ὀρέξεις ἀνακτήσασθαι, ἄτονον στόμαχον τονώδη ποιήσασθαι, λυποθυμίας ἀπαλλάξαι, τὸ ἐκ τῶν βάθεων μεταφέρειν ῥεύματα καὶ ξηρᾶναι, καὶ αἱμορραγίας ἐπισχεῖν. καὶ ἐμμηνίων φθοροποιοὺς δυνάμεις ἑλκύσαι. καὶ ἔμμηνα κουφίσαι.

Περὶ ἐγχαράξεως καὶ κατασχασμοῦ.

Ἐγχαράσσομεν μέρη τοῦ σώματος, ἤτοι φλεγμαίνοντα, ἢ σκιρρούμενα, ἢ τεταμένα, ἢ ἐπωδύνως ἔχοντα, ἢ ῥευματισθέντα, ἤδη στάσιν εἰληφότος τοῦ ῥευματισμοῦ, ἢ δριμείας ὕλης παρακειμένης, ἢ ἰώδους δυνάμεως ἔξωθεν ἐμπεσούσης, ἢ βουλόμενοι μεταγαγεῖν ἐξ ἑτέρων μερῶν εἰς ἄλλο τὴν ὕλην. διὸ σκέλη κατασχάζομεν, κεφαλῆς πεπονθείας, ἢ πλεοναζούσης ὕλης ἐν τῷ σώματι, μειῶσαι θέλοντες. καὶ μάλισθ' ὅταν ὁ πλεονασμὸς γένηται δι' ἐποχὴν ὕλης εἰωθυίας ἀποκρίνεσθαι συνήθως. διὸ αἱμορροΐδων ἐπισχεθεισῶν ἐγχαράσσομεν σκέλη περιλουσάμενοι, ἢ ἐν θερμῷ πυρίᾳ ἢ σπόγγῳ. τὸ μὲν γὰρ φλέβα διελεῖν πολλάκις τοῦ ἔτους οὐκ ἐπιτήδειον ἐνόμισα. ἅμα γὰρ αἵματι πολλῷ συνεκκρίνεται τὸ ζωτικὸν πνεῦμα. τούτου δὲ ἀναλισκομένου πυκνότερον, ὅ, τε ὅλος οἶκος καταψύχεται, καὶ πάντα τὰ ψυχικὰ ἔργα χεῖρον γίνεται. διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἀκυρωτέρων, διὸ σκελῶν τὴν ἀφαίρεσιν δεῖ ποιεῖσθαι. ὠφελεῖ δὲ ἡ ἐγχάραξις καὶ ὀφθαλμοὺς χρονίως ῥευματιζομένους, καὶ κεφαλῆς διαθέσεις, καὶ τὰ περὶ θώρακα καὶ μετάφρενα καὶ συνάγχας καὶ σφηνώσεις.

ΤΕΛΟΣ.

τὴν μὲν ὥραν ὦ Καικιλιανὲ μηδὲν δεήσεσθαί σε τῶν ἡμετέρων ὑποθηκῶν, εἰς τὴν
τοῦ παιδὸς νόσον, ὁ γὰρ τεθεαμένος αὐτὸν ἤδη, καὶ μέλλων ἅμα σοι πλευσεῖσθαι
πάλιν ἐς Ἀθήνας, Διονύσιος, ἱκανός ἐστι καὶ πρᾶξαι παρὼν τὰ δέοντα, καὶ χωρι-
ζόμενος, αὖθις ὑποθήκας διδόναι τῇ τοῦ νοσήματος ἕξει προσηκούσας. ἐγὼ δὲ μη-
δέπω ποτὲ τεθεαμένος τὸν παῖδα, τάχ' ἂν πολὺ καὶ σφαλείην, οὔθ' ὅπως ἐξ ἀρ-
10 χῆς ἡ φύσις αὐτῷ τοῦ νοσήματος, οὔθ' ὅπως νῦν ὑπὸ τοῦ νοσήματος γινώσκων, ἀλλ'
ἢ μόνον αὐτὸ παρ' ὑμῶν ἀκούων, ἐπιληπτικοὺς αὐτῷ γίνεσθαι παροξυσμούς.
ἐπεὶ δὲ ὀλιγωροῦντά με μᾶλλον ἢ ἀληθεύοντα νομίζειν ἀποδιδράσκειν τὴν γρα-
φὴν, ὃ μηδέποτε πρότερον ἔπραξα, ἐγὼ νῦν ὑπομένω πρᾶξαί σοι χαριζόμενος.
ὑποθήκας τινὰς γράψαι θεραπείας ἐπιλήπτου παιδὸς ἐν αἷς ἀνάγκη τι καὶ παρακοῦσαι τὸν ἰδιώτην, καὶ
σφαλῆναι περὶ τὸ μέτρον, ἢ τὸν καιρὸν τῆς χρήσεως, ἀποδέδεικται γὰρ ἡμῖν ἐν ἑτέροις, ὡς οὐκ ἐνδέχεται χωρὶς
τοῦ μέθοδόν τινα ἐκμαθεῖν θεραπευτικὴν ἰάσασθαί τι καλῶς, οὐδὲ τῶν σμικροτάτων νοσημάτων, μή τί γε
τῶν οὕτω μεγάλων, ἡλίκον καὶ τὸ τῆς ἐπιληψίας ἐστί. καὶ ὅ γε Διονύσιος, ἔφθανεν ἤδη κεκοινῶσθαί τε ἐμοὶ καὶ
συνδιεσκέφθαι περὶ τῆς ὅλης θεραπείας τοῦ παιδὸς, πρὶν καί σε κελεῦσαι γράψαι τὰς ὑποθήκας
τάσδε. ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν ῥᾳδίως τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην ἐδήλωσα, συνιέναι τε τῶν λεγομένων δυναμένῳ καὶ
20 παρακοῦσαι μηδενὸς, ὡς ἱκανῶς ἠσκημένῳ περὶ τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον. σοὶ δὲ, οὐδ' ὅπως διέλθω τὸν
λόγον οἶδα. ὁ μὲν γὰρ ἀκριβὴς ἐν αὐτῷ, διορισμῶν τε δεῖται πολλῶν, καὶ ἀσαφέστερον ἢ κατὰ ἰδιώτην ἐστὶ,
ὁ δ' αὖ σύντομόν τε καὶ σαφὲς, οὐκ ἀκριβὲς ὑπάρχει. ταῦτά τοι καὶ γράφειν ὤκνουν τὰς ὑποθήκας. καί-
τοι πάνυ χαρίζεσθαί σοι προῃρημένῳ. ὅμοιόν τι πείσεσθαι προσδοκῶν, οἷον ἂν ἔπαθε καὶ Φειδίας, εἰ μετὰ τὸ
τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα πλάττειν ἠναγκάζετο, δάκτυλον μὲν, ἰδίᾳ, ἰδίᾳ δὲ αὖ βραχίονα, καὶ πόδα, καὶ ῥῖνα καὶ
οὖς, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων μορίων. ἐμοὶ γὰρ, οἷον ἄγαλμά τι γεγράφθαι νομίζω τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον
ἐν ὑπομνήμασι πλείοσιν, οὐχ ὅπως ἰδιώτας ὠφελεῖν δυναμένην, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐπιτυχόντας τῶν ἰατρῶν. ἐ-
πεὶ δὲ σὺ βιάζεις με περὶ μορίου ἑνὸς τῆς τέχνης ποιήσασθαι τὸν λόγον, ἄνευ τῆς ἄλλης ἁρμονίας, εἴκω τῇ βίᾳ
καὶ πείθομαι, καὶ γράφω σοὶ μὲν, αὐτάρκεις ὑποθήκας, ἱκανὸν γὰρ ἰδιώτῃ μὴ μέγα τι καὶ ἀνήκεστον ἐξα-
μαρτεῖν ἐν ταῖς τῶν ἰατρῶν, καὶ μάλιστα τῷ νομίμως μεμαθηκότι, τοιούτοις ὁμιλεῖν ὑπομνήμασιν. ἐκείνοις
30 μὲν οὖν ἡ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματεία γέγραπται, σοὶ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τεχνῶν μὲν τινῶν
εἰσὶ λογικῶν ἐπιστήμονες, ἰδιῶται δὲ τῆς ἰατρικῆς, γένοιτ' ἂν ἴσως οἶμαι καὶ παρὰ τοῦδε τοῦ γράμματος ὠφέλεια.
πειράσομαι δὲ ὡς οἷόν τε σαφέστατα διελθεῖν, ᾧ χρώμενος ὁ παῖς τρόπῳ τῆς διαίτης, ὀνίναιτό τε ἂν, οὐ σμι-
κρὰ, καὶ ἥκιστα βλάπτοιτο πρὸς τῶν ἐφημέρων συμπιπτόντων ἀδοκήτως αὐτῷ. Φυλάττεσθαι μὲν οὖν καὶ ταῦ-
τα προσήκει, καθ' ὅσον ἐγχωρεῖ. περιπίπτειν γε μὴν ἀναγκαῖον ἐνίοτε, καὶ κρύει καὶ θάλπει σφοδρῷ, καὶ ἀνέ-
μοις ἰσχυροῖς, καὶ λουτροῖς μοχθηροῖς, καὶ τροφαῖς ἐκπληκτικαῖς, καὶ φοραῖς περιδινουμένοις, καὶ ἀστραπαῖς
καὶ βρονταῖς, ἀγρυπνίαις τε καὶ ἀπεψίαις, καὶ λύπῃ καὶ θυμῷ καὶ κόπῳ καὶ ἄλλοις τοιούτοις, ὧν τὸ κεφά-
λαιόν ἐστι, σφοδρῶς κινῆσαι καὶ ταράξαι τὸ σῶμα, καὶ τοῦ πάθους ἀναμνῆσαι καὶ παροξυσμὸν γεννῆσαι. ταῦ-
τα δὲ οὖν, ἐκ πολλοῦ φυλάττεσθαι προσήκει, καὶ εἴποτε γενομένων αὐτῶν παρακολουθήσει παροξυσμὸς,
ἀποσχέσθαι μὲν τελέως τηνικαῦτα, πάσης κινήσεως, ἔνδον δὲ τῆς οἰκίας διατρίψαι, καὶ πάνυ λεπτῶς διαι-
40 τηθῆναι, μέχρι περ ἂν ἀπόθηται τὸ σῶμα τὸν ἐκ τοῦ παροξυσμοῦ κάματον. ἥτις δὲ ἡ λεπτὴ δίαιτα καὶ γινώ-
σκειν μὲν οἶμαί σε, καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς ἀναγνοὺς, οὐδὲν ἧττον ἀκούσει τι περὶ αὐτῆς. ἄρξασθαι γὰρ οὖν ἤδη μοι
τῶν ὑποθηκῶν καιρός. Εἰσβάλλοντος τοῦ ἦρος, καὶ γάρ πως οὕτως συμβαίνει κινεῖσθαι τὰ τῆς ἐπανόδου, κα-
θῆραί φημι χρῆναι τὸν παῖδα, μετρίᾳ καθάρσει. ταύτης δ' ἂν ἐπιστατήσειε καὶ προσταίη παρὼν ὁ Διονύσιος,
εἰδὼς ἀκριβῶς ὅπως τε χρὴ παρασκευάσαι πρὸς τὴν κάθαρσιν τὸ σῶμα, καὶ ᾧ τινι χρήσασθαι φαρμάκῳ,
καὶ ἐν πόσῳ καὶ ἐν ὁποίῳ καιρῷ, καὶ μὲν δὴ καὶ μεθ' ἡμῶν ὑπὲρ τούτων ἤδη διέσκεπται. ὥστε τὸ μὲν σῶμα πα-
ρὸν ἔχεις Ἀθήνησι τοῦ Διονυσίου, τὴν ψυχήν τε καὶ τὴν γνώμην ἅμ' ἐκείνῳ, καὶ τὴν ἐμήν. μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν,
ὅταν ὅτε Διονύσιος οἴχηται, καὶ ὁ παῖς ὑπολείπηται κατὰ τὰς Ἀθήνας, ὧδε χρὴ διαιτᾶν αὐτὸν, ἕωθεν μὲν
ἐκ τῆς κοίτης ἀναστὰς, πρὶν τοῖς διδασκάλοις φοιτᾶν, περιπατείτω μετρία, μὴ σφόδρα, συντόνῳ βαδίσμα-
τι. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε, μέχρι τοῦ τῆς παλαίστρας καιροῦ, τοῖς μαθήμασι σχολαζέτω καθότι σύνηθες, ἐπειδὰν δὲ
50 πρῶτον αὐτῶν ἀπαλλαγῇ, περιπατήσας αὖθις, οὕτως εἰς τὸν παιδοτρίβην ἀπίτω. χρὴ δὲ εἶναι ὑπέρ τι-
να καὶ ἄλλον, τῶν προνοησομένων τοῦ παιδὸς, ἱκανῶς εἶναι φρόνιμον. ἔστι δὲ οὐ πάνυ τι ῥᾴδιον εὑρεθῆναι τοιοῦ-
τον. ὡς ἂν ἐξ ἀνθρώπων τῆς ἐκλογῆς γινομένης ἀπαιδεύτων τοὐπίπαν, καὶ οὕτως ὀνωδῶν τε καὶ παχέων τὴν
ψυχὴν ὥσπερ καὶ τὸ σῶμα. μὴ τοίνυν ὡς μικρὸν, τοῦτο παρέλθοι σε, μὴ δὲ ἐπιτρέψῃς τὸν παῖδα τῷ προ-
στυχόντι, γινώσκων ὡς τὸ μὲν κεφάλαιον τῆς θεραπείας, ἐν δυοῖν τούτοιν ἐστὶ, τῇ χρήσει τοῦ δοθέντος σοι πρὸς
ἐμοῦ φαρμάκου. καὶ τοῖς γυμνασίοις. τὰ δ' ἄλλα πάντα παρασκευή τις ὑπάρχει πρὸς ταῦτα. τὸν μὲν δὴ
παιδοτρίβην, συνεκλέξοιτ' ἄν σοι Διονύσιος. ἔστωσαν δ' αὐτῷ σκοποὶ τῶν γυμνασίων, ἐν μὲν τῇ ποσότητι τότε πρὶν
κάμνειν. ἀναπαύειν τὸν παῖδα, ἢ τὸ θερμῆναι σύμπαν τὸ σῶμα, καὶ κενῶσαι συμμέτρως. ἥκω δ' εἰς ἕνα καιρὸν
ἐν αὐτὸν συμβαίη, ἡνίκα γὰρ αὐτάρκως ἐκκενοῦται τὸ περιττὸν, ἐκτεθέρμανται δὲ ἱκανῶς ἤδη τὸ σῶμα, τηνι-

καῦτα

καὶ ταῦτα καταπαύων τις τὰ γυμνάσια, πρὶν ἄρχεσθαι ποιεῖν ἀναπαύσεται, τὸ δ᾽ ἐπέκεινα τοῦδε τοῦ καιροῦ γυ-
μνάσιον, ἅπτεται μὲν ἤδη τῶν στερεῶν σωμάτων, καὶ συντήκει τὴν ἕξιν. ἀθροίζει δ᾽ ἔν τε τοῖς ἄρθροις μάλιστα, καὶ
τοῖς μυσὶ τὰ συστήματα. κἀντεῦθεν ὅτε κάματος ἕπεται τῆς δυνάμεως. εἶθ᾽ ἑλκώδης αἴσθησις, ἐπειδὰν κινή-
σαι τι μόριον ἐπιχειρήσωσι, καὶ τοῦτ᾽ ἔστιν ὁ κόπος. οὐ μόνον τοίνυν φρόνιμον, ἀλλὰ καὶ τρίβωνα μετρίου γυμνα-
σίου εἶναι χρὴ τὸν παιδοτρίβην, ὡς μήτε θᾶττον τοῦ δέοντος καταπαύοι, δεδιὼς τὸν ἀκολουθήσοντα κά-
ματον, μήτε θερμήνας καὶ κενώσας τελέως ἅπαν τὸ περιττὸν, ὀριγνώμενος τῷ κόπῳ περιβάλλειν τὸν
παῖδα. τοῦ μὲν δὴ μετρίου τῶν γυμνασίων, οὗτοι σκοποί. τῆς ποιότητος δὲ, ῥῶσαι σύμπαντα τὰ μόρια, καὶ
μάλιστα κεφαλὴν καὶ γαστέρα, καὶ ταύτης ἐξαιρέτως τὰ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρός. ὅπως δ᾽ ἄν τις καὶ τούτου
τυγχάνοι, καὶ δὴ φράσω. πρῶτον μὲν ἐπειδὴ τὰ σφοδρὰ γυμνάσια πληροῖ τὴν κεφαλὴν, ἀπέχεσθαι
10 τῶν τοιούτων κελεύω. δεύτερον, εἰ καὶ δεήσειέ ποτε χρήσασθαι, τῆς κεφαλῆς ὀρθίας ἀνεστηκυίας, κινείσθω
τὰ κάτω. καὶ τούτων μάλιστα τὰ σκέλη, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις ἀπὸ σμικρῶν καὶ βραδέων κινήσεων ἀρξάμε-
νος ὁ παιδοτρίβης, ἐπὶ τὸ σφοδρότερόν τε καὶ θᾶττον, οὕτως ἀναγέτω. τὸ δ᾽ ἀθρόως ἐπὶ τὸ σύντονον ἔρχε-
σθαι γυμνάσιον, οὐ τοῖς ἀσθενέσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰσχυροῖς σώμασιν, ἐσχάτως βλαβερόν. ἡγεῖσθαι δὲ χρὴ
καὶ τὴν τρῖψιν, εἶναι γυμνάσιον, καὶ μάλιστα τοῖς ἀσθενεστέροις σώμασι, καὶ πολλάκις γε καὶ μόνη καλῶς
γιγνομένη, τῶν γε ἄλλων κινήσεων οὐδὲν ἔτι προσδεῖται. χρὴ δὲ τὰ μὲν πρῶτα διὰ συντόνων ἀτρέμα ἄνωθεν
κάτω τῶν χειρῶν φερομένων, ἐκθερμαίνειν τὸ σῶμα, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ βραχιόνων τε καὶ χειρῶν ποιουμένοις, εἶθ᾽
οὕτως ἐπὶ τὰ στέρνα τε καὶ γαστέρα προϊόντας, ἑξῆς δὲ καὶ τὰ σκέλη τρίβειν ἱκανώτερον, ὡς ἐκ τῶν ἄνω τι
μεταρρέοι τῇδε. κἄπειθ᾽ οὕτως ἅπτεσθαι τῆς κεφαλῆς. τὸ δ᾽ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ ταύτην ἰέναι, σφαλερὸν,
ἔτι γὰρ μέσου τοῦ σώματος ὄντος, ἐπὶ τὸ πρῶτον θερμανθὲν, ἕλκεται τὰ περιττώματα. χρὴ τοίνυν τῶν ἄλ-
20 λων ὑστάτων μορίων τρίβεσθαι τὴν κεφαλὴν, ὡς εἴρηται νῦν χωρὶς τοῦ λίπους. ἐπειδὰν δὲ καὶ τὸ ἔλαιον
προσαγάγῃς, οὐδὲν κωλύει ζῆν καὶ τοῖς ἄλλοις. ὥστε τὸν μέν τινα τὴν κεφαλὴν, ἑτέρους δὲ δύο τὰ περὶ τὰ
στέρνα τε καὶ τὴν γαστέρα, καὶ τοὺς ἄλλους δύο τὰ σκέλη τρίβειν. οὕτως δὲ καὶ μετὰ τὰ γυμνάσια καὶ μᾶλλον γε
τηνικαῦτα τρίβειν ἅμα καὶ σύμπαντα τὰ μέλη. θᾶττον τε γὰρ οὕτως ἀναπαύεται τὸ σῶμα, καὶ ἧττον πε-
ριψύχεται. χρὴ δὲ εἴπερ τινὸς ἄλλου, καὶ τούτου φροντίζειν. ἀλουτεῖν δὲ προσήκει τὰ πολλὰ καὶ τοὺς παλαί-
στρας μὴ εὐθὺς ἐξιέναι μετὰ τὸ γυμνάσιον, ἀλλ᾽ ἐπειδὰν ἀκριβῶς καταστῇ τὸ πνεῦμα, καὶ παύσηται τελέως ἡ
ἐκ τοῦ γυμνασίου ταραχὴ, τηνικαῦτα δήπου καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ πλεῖστον τρίβειν σινδόνι, πολλάκις δὲ καὶ κτε-
νὶ προσχρῆσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς τὸ ἄριστον ἰέναι. καί τι πρό γε αὐτοῦ, τῶν λαπαττόντων τὴν γαστέρα
λαχάνων, ἢ καὶ ταρίχους, ἢ πτισάνης, ἢ ἐλαιῶν, ἅμα τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ ἄρτου προσενεγκάμενον, εἰς τὸ δεῖπνον
ἀποθέσθαι τὰ λοιπὰ δύο μέρη μετὰ τῶν ἰσχυροτέρων ὄψεων. εἰρήσεται δὲ τὰ ἰσχυρότερα μικρὸν ὕστερον, ἐ-
30 πειδὰν πρότερον ἅπαντα διέλθω τὰ χωρὶς βλάβης λαμβανόμενα. λαχάνων οὔτε θριδακίνης οὔτε μα-
λάχης. οὔτε ἀτραφάξιος, οὔτε βλίτου, τὸ σύμπαν εἴργεσθαι κελεύω, λαμβανέτω δ᾽ οὐκ ἀεὶ μὲν ταὐτὸ, ἄλλοτε
δὲ ἀπ᾽ ἄλλου τὸ μέτριον, ἐκ ταὐτοῦ δὲ γένους ἐστὶ, καὶ τὸ τεῦτλον, καὶ κράμβη. χρὴ δὲ καὶ τούτων ἀπογεύσασθαι
τὰ σύμμετρα, πρασοῦ δὲ καὶ σελίνου καὶ σμυρνίου προσάψασθαί ποτε συνοίσει, καὶ τῶν ὀπωρῶν ὅσαι μὴ
παντάπασιν ὠμοὶ καὶ δύσπεπτοι τὴν φύσιν εἰσίν. ἴσχουσι τε γὰρ τὰ περιττώματα σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄλ-
λων σιτίων. τά τε οὖν μόρα καὶ τὰ πραικόκκια καλούμενα καὶ τὰ σῦκα καὶ εἴ τινα τούτοις ἔοικεν, ἀλύ-
πως διέξεισι, καὶ ἡ καλουμένη κολοκυνθὴ καὶ τῶν μαλακωτάτων λαχάνων, οὐδενὸς ἀπολείπεται, καὶ οἱ πέπο-
* νες οἱ σίκυοι. μοχθηροὶ γὰρ ὅσοι μοι τοιοῦτοι, καὶ βοτρύων πεπείρων ἅψασθαί ποτε συγχωρῆσαι τῷ παιδὶ, μή-
λων τε καὶ ἀπίων, ἐλάχιστά τε καὶ σπανιάκις προσφέρεσθαι, καὶ ταῦτα μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ δένδρου κατηργα-
σμένα καλῶς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐπὶ τῆς οἰκείας. εὖ γὰρ εἰδέναι χρὴ περὶ τῶν εἰς ἀπόθεσιν ἐπιτη-
40 δείων ἀκροδρύων ὡς οὐδὲν ὅμοιον ἔχει τοῖς παλαιοῖς τὰ πρόσφατα, δύναται δὲ ἀποτίθεσθαι μῆλά τε καὶ ἄπια
καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἀκροδρύων, καὶ τὰ δαμασκηνὰ προσαγορευόμενα, καὶ αἱ ἰσχάδες, τούτου τοῦ γένους εἰσὶ,
καὶ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, ὧν οὐδ᾽ εἴργω τελέως, ἀλλ᾽ ἐν καιρῷ τε καὶ μέτρια προσφέρεσθαι συγχωρῶ. τὸ δὲ
καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ἢ πολλὰ, φυλάττεσθαι συμβουλεύω, καθόλου δ᾽ εἰπεῖν ὅσα κακόχυμα τῶν ἐδεσμάτων εἰσὶν, ἢ
ἐπέχοντα τὴν κοιλίαν, ἢ φυσώδη καὶ δύσπεπτα, συνεχῶς, ἢ πλείω τοῦ καιροῦ προσφερόμενα, βλάπτειν εἴωθεν
οὐ τοῦτο τὸ νόσημα μόνον, ἀλλὰ καὶ τἄλλα σύμπαντα. καὶ μέχρι γε τοῦδ᾽ ἥκων ὁ περὶ τῆς διαίτης λόγος, ἑτέ-
ροις ἂν εἴη πολλοῖς ἀρρωστήμασιν. ὁ δὲ τοῦ πάθους ἴδιον ἐξαίρετος, ἐν τῷ φυλάττεσθαι μάλιστα τὰ φλεγματικὰ τῶν
ἐδεσμάτων, ὅθεν οὐδὲ τοῖς ἄλλοις μὲν ἀλύποις, γλίσχρον δέ τινα χυμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ παχὺν ἔχουσιν, ἐγχρονίζειν προ-
σήκει. τοιαῦτα δέ ἐστιν ἀτράφαξις τε καὶ βλῆτος καὶ μαλάχη, ὧν οὐκ εἴργομεν ἅπτεσθαι, διὰ παντὸς δ᾽ ἐν αὐτοῖς κα-
ταγίνεσθαι, κωλύω. τούτου δὲ τοῦ γένους εἰσὶ, καὶ αἱ κολόκυνθαι, καὶ πολὺ δὲ μᾶλλον αὐτῶν οἵ τε σίκυοι καὶ
50 τὰ μῆλα, καὶ ἄπια, καὶ πάντων ὅσα φλεγματικὸν καὶ παχὺν ἢ γλίσχρον ἔχει χυμὸν ἢ ἔδεσμα χείριστον, οἵ τε
μύκητες ὀνομαζόμενοι, τούτου μέν γε τελέως ἀπέχεσθαι συμβουλεύω, καθάπερ καὶ τῶν γογγυλίδων, ὅσα τε
ἄλλα τὴν ῥίζαν ἐδώδιμον ἔχει. παχύχυμά τε γάρ ἐστι καὶ δυσκατέργαστα τοὐπίπαν, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα,
πλὴν εἴ τινα τούτων ἔχει τι δριμὺ καὶ θερμὸν ἐν ἑαυτοῖς. οἷον οἵ τε δαῦκοι καὶ αἱ ῥαφανίδες. ἀλλὰ ῥαφανίδων
μὲν, ἐκ περιόδου τινὸς ἡμερῶν, οὐ κωλύω γεύεσθαι. δαύκων δὲ καὶ ἀπέχεσθαι πειρᾶσθαι. καὶ τούτων ἔτι
μᾶλλον, γογγυλίδων. πλεονάζειν δὲ ἐν τῇ χρήσει τῶν ἐδεσμάτων, ὅσα δριμύ τι καὶ τμητικὸν ἔχει χωρὶς ἐ-
πισήμου κακοχυμίας, ἢ τινὸς ὀδμῆς, ἅψασθαι τῆς κεφαλῆς δυναμένης. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ, καὶ ὅσα
διὰ θερμότητα τὴν κεφαλὴν συμπληροῖ, καθάπερ οἶνος τε καὶ νᾶπυ, καὶ πετροσέλινον, καὶ δαῦκος καὶ
κρόκυον, καὶ σμύρνιον, ταῦτα μὲν καὶ πέρα τοῦ δέοντος ἐστὶ καυσώδη τε καὶ κακόχυμα, τὸ δὲ νᾶπυ, καί τοι γ᾽ ἐπιτη-

λειότατον ὑπάρχον ὅσον ἤδη τὸ τέμνειν τοὺς παχεῖς χυμοὺς, ὡς ἁπτόμενον τῆς κεφαλῆς, παραιτητέον. ὀξυ-
μέλιτι δὲ χρηστέον θαῤῥοῦντα, κἂν εἰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν βούλοιο. δύναται δὲ ἥ τε κάππαρις δι' αὐτοῦ λαμβανέ-
σθαι, καί τινα ταρίχη τῶν μικρῶν, ἐλαίου δηλονότι παραχεομένου βραχέος, εἰς ὅσον ἡ δύναμις προσήκει τὸ ὄ-
ψον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὥσπερ τι φάρμακόν ἐστιν αὐτῆς τῆς διαθέσεως. καὶ μᾶλλον εἰ καὶ τὸ ὄξος ἐσκευασμένον
εἴη διὰ τῶν σκιλλῶν, ὃ δὴ καλοῦσι συνήθως ἅπαντες ἤδη σκιλλιτικόν, ὅπερ ἐγὼ μὲν ἅπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ τού-
των θάτερον ἐφ' ἑκάστῃ κελεύω λαμβάνειν ἡμέρᾳ, λέγω δὲ τὴν κάππαριν, ἢ τὸ ταρίχος ὀξυμέλιτος ἔχον. εἰ δὲ
καὶ πίνειν ἐθελήσειεν ὁ παῖς ὀξύμελι, ἔστω μὲν ἐσκευασμένον ἕτοιμον, οὐκ αὐτοσχέδιον ἤδη τοῦ καιροῦ συν-
* τιθέμενον, ἐκ ζωμῶν ἀμφοτέρων. ὡς δὲ χρὴ σκευάζειν αὐτὸ, γεγράψεται μετ' ὀλίγον. ὕδατι δὲ κεραννύ-
σθω πλείονι. καὶ γὰρ καὶ ἥδιον οὕτω γένοιτ' ἂν, καὶ χειμῶνος μὲν, θερμὸν λαμβανέσθω. θέρους δὲ, οὐδὲν ἂν κω-
10 λύσειε. καὶ ψυχρῷ χρῆσθαι πολλάκις, εἰ θάλπος γε ὑπερβάλλον εἴη καὶ δίψος σφοδρὸν, καὶ ὁ λαμβάνων μὴ
παντάπασιν ἀήθης πόσεως ψυχροῦ. τά τε ἄλλα, καὶ ἀδιψότατόν ἐστιν ὀξύμελι τὸ μὴ λίαν γλυκὺ, καὶ μᾶλλον
εἰ ὕδατι ψυχρῷ κεραννύοιτο. καί μοι πολλάκις ἤρκεσεν ἐπίληπτον παῖδα τελέως ἐξιάσασθαι μετὰ τὴν πρώτην
κάθαρσιν, οὐδὲν τῆς ἀρχαίας διαίτης μεταποιήσαντι, πλὴν τὰ περὶ τὴν δόσιν τοῦ ὀξυμέλιτος, καὶ τὴν χρῆσιν
τοῦ φαρμάκου. ἀλλ' ἐπεὶ μήτε γινώσκω τὴν φύσιν τοῦ παιδός σου, μήτ' εἰς ὅσον ἰσχύος ἥκει τὸ πάθος οἶδα, μήτ'
αὐτὸς ἐφεστάναι μέλλω παρὼν, οὐκ ἔχω μαντεύσασθαι, τίνων ἐλαχίστων τὸν ἀριθμὸν δεῖται βοηθημάτων, ἀλλ'
ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ περὶ πάντων ὑποτίθεσθαι. μετὰ τοίνυν τὰ γυμνάσια κατὰ τὸ ἄριστον ὀξυμέλι-
τι τε χρηστέον ὡς εἴρηται, καὶ λαχάνοις τισὶν ἐλαίαις τε καὶ καρύοις καὶ σύκοις καὶ ἰσχάσιν, οὐχ ἅμα πᾶσιν ἐφ' ἑ-
κάστης ἡμέρας. οὐ γάρ που καὶ ἁπλοῦν ἔστω τὸ λαμβανόμενον, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ποικίλλεσθαι τὴν δίαιταν, ὑπὲρ
ἁπάντων διέξειμι. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς ἐλέγετο καὶ τῶν ἄλλων ἀκροδρύων ἀπτέον ἐπιθυμοῦντος τοῦ
20 παιδὸς, ἐπεὶ ἄλλως γε κάλλιον ἀπέχεσθαι μὴ ὅτι νοσήματος ἰάσεως ἕνεκεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὅλην ὑγείαν,
ὡς καὶ ἡμᾶς ὁρᾷς ἀπεχομένους ἁπάντων σχεδὸν τῶν ὡραίων ἐδεσμάτων. ἀλλὰ γὰρ οὐ φιλοσόφοις γράφομεν
ὑποθήκας διαίτης ὑγιεινῆς. ὡς ἔμοιγε τοῦτ' ἂν ἦν δυνατώτατον, οὐκ εἰς τὴν τοῦ πάθους ἴασιν μόνον, ἀλλὰ καὶ
πρὸς τὸν σύμπαντα τοῦ παιδός σου βίον. ἐπιτρεπτέον οὖν αὐτῷ προσφέρεσθαι φανερῶς τε καὶ κατὰ και-
ρὸν, ὅσα μὴ μεγάλας ἔχει τὰς βλάβας, ἵνα μὴ λαθραίως τε καὶ ἀκαίρως ἀναλαβὼν αὐτῶν βλάπτηται μει-
ζόνως. καὶ γὰρ ἀθρόως καὶ πλειόνως ἐμπίπλανται τῶν ἐπιθυμουμένων, οἱ φανερῶς εἰργόμενοι μὴ χρῆ-
σθαι. ταῦτά τοι καὶ συγχωρῶ τοῖς παισὶν ἐγὼ πολλὰ τῶν οὐκ ἐπιτηδείων ἐδεσμάτων ὅσα γε μὴ μεγάλως
βλάπτει φανερῶς τε καὶ κατὰ καιρὸν καὶ σὺν τῷ προσήκοντι μέτρῳ προσφέρεσθαι μᾶλλον, ἢ ὥστε διὰ τὴν
σφοδρὰν ἐπιθυμίαν ἀκαίρως ἀναγκασθῆναι πλείω τε ἅμα καὶ λάβρως προσενέγκασθαι. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν
τροφὴν, οὕτω διατετάχθω. Μετὰ δὲ ταῦτα διαλιπόντα χρόνον ὀλίγον, ἀτρέμα περιπατῆσαι κελεύω πρὶν
30 ἤδη τὰ μαθήματα παραγίνεσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀπαλλαγέντα τῶν μαθημάτων, αὖθις ἀξιῶ περιπατῆ-
σαι πρὸ τοῦ δείπνου. κἄπειθ' οὕτως τοῦ μὲν ἄρτου τὰς ὑπολοίπους δύο μοίρας προσφέρεσθαι, τῶν δ' ἄλλων
* ἕκαστον ὡς εἴρηται, κρέας μὲν ἁπάντων σχεδὸν τῶν πτηνῶν, πλὴν ὅσα λιμναῖα. τῶν τετραπόδων δὲ μάλιστα μὲν
ἁπάντων ἀπέχεσθαι. εἰ δ' ἄρα ποτὲ καὶ δεήσει χρήσασθαι, τοῦ μὲν ἡμέρου συὸς, τοῖς ἀκρέοις τε καὶ τῇ γαστρὶ,
τοῦ δὲ ἀγρίου καὶ ταῖς σαρξὶ χρῆσθαι. γεύεσθαι δὲ καὶ τῶν ἐρίφων. ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν λαγωῶν, ἁπάντων ὀρ-
* τυμένων ἢ ὀπτημένων ἄνευ κνίσσης. τὸ δ' ἁπλῶς ἐστὶ δι' ὕδατος ἄνηθον ἔχοντας ἥδυσμα καὶ πράσον, ἔλαιόν
τε καὶ ἅλας. ὡς δ' ἄνευ κνίσσης ὀπτηθείη κρέας καλῶς, τὸν παρ' ἡμῖν ἐθεάσω κλίβανον. ὅσα δὲ θαλάττια, τὰ μὲν
ὄστρεια σύμπαντα, μοχθηρὰ, τῶν δ' ἰχθύων οἱ πετραῖοι μὲν, ἄριστοι πάντων. ἅπτεσθαι δὲ δεήσει καὶ τῶν πελαγί-
ων. ἡ νάρκη δὲ μόνη σχεδόν τι τῶν μαλακίων ἐπιτήδειος. ὀσπρείων δὲ, πτισάνη μὲν πρώτη. φακὴ δὲ καὶ χόν-
δρος, καὶ πίσος ἐφεξῆς τῇδε. τὰ δ' ἄλλα μοχθηρά. καθόλου δ' εἰπεῖν ὅσα γλίσχρα καὶ παχύχυμα, καὶ φυσώδη
40 καὶ περιττωματικὰ, καὶ δύσπεπτα, καθότι καὶ πρόσθεν ἐλέγετο φυλάττεσθαι πάντα. τὰ μὲν ὄστρεα καὶ τὰ σελά-
χη, καὶ οἱ βολβοὶ, καὶ κοχλίαι, καὶ τυροὶ, καὶ μήκωνες καὶ τὰ βόεια κρέη, καὶ τῶν ὠῶν τὰ κατεψηθέντα, δύσπε-
πτα μέν ἐστι, ἀλλὰ καὶ παχεῖς ἐργάζεται τῶν ἐσθιόντων ταῦτα τοὺς χυμούς. ὁ χόνδρος δὲ καὶ τὰ χοίρεια κρέα, χρη-
στοῦ μὲν αἵματός ἐστι γεννητικὰ, ἀλλὰ γλίσχρου. τὰ δὲ λιμναῖα πάντα, περιττωματικὰ, φυσώδη τε τὰ ὄσπρια καὶ
μάλιστα κύαμοί τε καὶ ἐρέβινθοι, καὶ ἡ πτισάνη δὲ μὴ ἀκριβῶς καθεψηθεῖσα, φυσώδης ἐστὶν, ὥστε καὶ ταύ-
την ἕψειν, ἢ μὴ χρῆσθαι. καὶ ἡ φακὴ δὲ καλῶς ἑψηθεῖσα, πάνυ ἀποτίθεται τὸ φυσῶδες. ἀλλ' οὐ χρὴ πλεονάζειν
ἐν αὐτῇ, παχὺν ὑποτρεφούσῃ χυμόν. εἰς μὲν δὴ τὴν ἐφήμερον δίαιταν ἱκανὰ καὶ ταῦτ' ἐστὶ παραγγέλματα. τῷ δὲ
διὰ τῆς σκίλλης φαρμάκῳ τῷ πρὸς ἡμῶν σοι δεδομένῳ, μετὰ τὴν κάθαρσιν, ἣν εἰσβάλλοντος τοῦ ἦρος ἠξίωσα
γενέσθαι, χρήσεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁ υἱός σου, πρὶν εἰς τὴν παλαίστραν ἀπιέναι, καὶ εἰ μὴ μεγάλη τις εἴη πάνυ καὶ
σκιῤῥώδης ἡ νόσος ἐν τεσσαράκοντα ταῖς πάσαις ἡμέραις ἐλπίζειν ἤδη τῷδε τῷ φαρμάκῳ τελέως αὐτὴν κα-
50 ταστήσεσθαι, ὡς ἔγωγε μυρίους ἤδη παῖδας ἰασάμην οὕτως, μηδὲν δεηθεὶς ἐλλεβόρου. χρὴ δὲ μετὰ τὴν κάθαρσιν
πρὸ τοῦ χρῆσθαι τῷ φαρμάκῳ, πιεῖν ἀψίνθιον καὶ ἅπαξ που καὶ δίς. Ὀξύμελι δὲ, τὸ μὲν ὀξύτατον, τέταρτον ἔχει
μέρος τοῦ ὄξους ὡς πρὸς τὸ μέλι. παραλαμβάνει δὲ τὸ γλυκύτατον, ὄγδοον. τὰ δ' ἄλλα τὰ μεταξὺ μέτρα καθ' ὅ-
σον ἂν ἑκατέρῳ τῶν ἄκρων προσκεχώρηκε, κατὰ τοσοῦτον ὀξύτητος ἢ γλυκύτητος μετέχει. χρὴ δὲ καὶ ἑψεῖσθαι πάν-
τως αὐτὸ, καὶ γὰρ ἑνωθείη οὕτως ἂν ἀκριβῶς ἄμφω τὰ μιχθέντα. καὶ τὸ σφοδρὸν τῆς τοῦ ὄξους δυνάμεως καθαι-
ρεθείη, καὶ τὸ φυσῶδες ἐν τῷ μέλιτι κολασθείη. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸν ἀφρὸν αὐτοῦ, πάντως ἕψων ἀφαιρήσει. κα-
τὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς πλείστας τῶν νήσων, οἶδα καὶ τὸ ἐκ τῶν κηρίων σκευαζόμενον ὀξύμελι. καί σοι καὶ
τούτῳ χρῆσθαι πάρεστιν ἀδεῶς, καὶ μάλιστα θέρους, Ἀθήνησί γε διατρίβοντος, τοῦ παιδός. ὁπηνίκα δὲ χρὴ
γλυκύτερον ἢ ὀξύτερον αὐτὸ διδόναι καὶ ὑδαρέστερον καὶ ἀκρατέστερον, οὐκ ἐμὸν ἔτι τοῦτο διελεῖν, ὥσπερ οὐδὲ ἄλλα

πολλὰ

να, τεχνικὸν οὔπω ποιεῖ τὸν ἀκροατὴν, οὐδ' ἀκριβῶς ἐπιστήμονα, συμπάντων τῶν στοιχείων. ἀλλ' ἐὰν διελό-
μενος εἰς βραχέα, καὶ μακρὰ, καὶ δίχρονα, βραχέα μὲν εἶναι φῇ, δύο. τό, τε ε, καὶ τὸ ο. μακρὰ δ' ὁμοίως, δύο.
τό, τε η, καὶ τὸ ω. δίχρονα δὲ, τρία. τό, τε ἄλφα, καὶ τὸ ι, καὶ τὸ υ, τεχνικὸν οὕτω ποιήσει τὸν ἀκούσαντα περὶ
τῶν φωνηέντων ἁπάντων. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν συμφώνων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. οὕτως οὖν καὶ ὅς τις
ἐπιχειρεῖ λέγειν ὑπὲρ τοῦ τῶν νοσημάτων ἀριθμοῦ πόσα τὰ σύμπαντ' ἐστιν, ὃ χρὴ ποιεῖν ἐν τῇ πρώτῃ καταμένειν
διαφορᾷ. τέμνοντα δ' αὐτὴν ἐπεξιέναι, μέχρι περ ἂν ἐπί τι τῶν ἐσχάτων εἰδῶν ἀφίκηται, τῶν μηκέτι τμηθῆναι
δυναμένων εἰς ἕτερον εἶδος. ὅτι δ' οὐ τοῦ τυχόντος ἐστὶ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ἀνθρώπου γεγυμνασμένου μεγάλως ἐν
τῇ διαιρετικῇ μεθόδῳ, μαθεῖν ἔνεστι τῷ βουλομένῳ, πρῶτον μὲν ἅπαντα ἀναγνόντι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ φιλή-
βου πλάτωνι γεγραμμένα περὶ τῆς τοιαύτης μεθόδου. μετὰ ταῦτα δὲ τόν τε σοφιστὴν ἀναλεξαμένῳ, καὶ
10 τὸν πολιτικόν. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτῷ χαλεπώτερον φανεῖται τὸ γράμμα τὸ πρῶτον περὶ μορίων ζώων ἀριστο-
τέλους ἀναγνόντι. πειρᾶται μὲν γὰρ ἐν ἐκείνῳ, τὰς διαφορὰς ἁπάσας ἐξαριθμήσασθαι τῶν ζώων. ἀπορίας
τε παμπόλλας κινήσας, μόγις ὑπόπτως τε καὶ δειλῶς ἀποφαίνεσθαί τι τολμᾷ. εἶτ' ἀριστοτέλους τε καὶ πλάτω-
νος οὕτω μέγα καὶ χαλεπὸν εἶναι νομιζόντων εἰς τὰς οἰκείας διαφορὰς ἀκριβῶς τὰ γένη τέμνειν. καὶ μετ' αὐ-
τοὺς, θεοφράστου τε καὶ τῶν ἄλλων φιλοσόφων ἐξεργάζεσθαι πειρωμένων τὸν τρόπον, ὡς οὔπω κατωρθωμένον
οὐδὲ παρ' ἐκείνοις, ὁ τολμηρότατος θεσσαλὸς ἁπλῶς ἀποφηνάμενος, ἀξιοῖ πιστεύεσθαι δύο τὰ πάντ' εἶναι
κατὰ δίαιταν νοσήματα. ταῦτα γὰρ ἁπλᾶ καὶ πρῶτα καὶ οἷον στοιχεῖα. τρίτον γὰρ ἐξ αὐτῶν ἄλλο γίνεται
τῷ λόγῳ σύνθετον, ἐπιπεπλεγμένον ἐξ ἀμφοῖν. ἀλλ' εἴπερ μεθόδῳ τινὶ ταῦτ' ἐξεῦρες ὥσπερ οὖν ἀλαζονεύῃ,
τί οὐχὶ καὶ ἡμῖν ἔφρασας αὐτήν; ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ἢ κατὰ τοὔνομα τὸ σεμνὸν ᾧ προσαγορεύεις σαυτὸν
ἀμεθοδώτατά τε καὶ προπετέστατα, τὴν ἀπόφασιν ἐποιήσω. μὴ δ' οὖν μηδὲ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐφαψάμενος, ἀφ' ἧς
20 ἀναγκαῖον ἐστὶν ἄρξασθαι τὸν μέλλοντα καλῶς οὑτινοσοῦν πράγματος ἐξευρήσειν εἴδη τε καὶ διαφορὰς οἰκείας.
» περὶ παντὸς γὰρ ὦ παῖ μία ἀρχὴ ἀρίστη, εἰδέναι περὶ ὅτου ἡ ζήτησις ἢ πάντα ἁμαρτάνειν ἀνάγκη, πλά-
των πού φησιν. οὐκ εἰς τὸ διαιρεῖν μόνον ὁτιοῦν ἀξιῶν ἡμᾶς ἀπ' αὐτῆς ἄρχεσθαι τοῦ ζητουμένου τῆς οὐσίας,
ἀλλ' εἰς ἅπαν ἀεὶ χρῆσθαι σκέμμα τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς ἀρχῆς. ἐχρῆν μὲν οὖν κἀνταῦθα τί ποτ' ἐστὶ νό-
σημα καὶ τί σύμπτωμα καὶ τί πάθος ἀκριβῶς εἰπόντα καὶ διορισάμενον ὅπῃ ταὐτόν ἐστιν ἕκαστον τῶν εἰρημέ-
νων, καὶ ὅπῃ μὴ ταὐτὸν, οὕτως ἤδη πειρᾶσθαι τέμνειν εἰς τὰς οἰκείας διαφορὰς αὐτὰ, καθ' ἣν ἐδίδαξαν ἡμᾶς οἱ
φιλόσοφοι μέθοδον. ἢ εἴπερ ἑτέραν τινὰ βελτίω τῆς παρ' ἐκείνων γεγραμμένης ἐξεῦρεν, αὐτὸ τοῦτο πρότε-
ρον ἀγωνίσασθαι καὶ δεῖξαι καὶ διδάξαι τοὺς ἕλληνας, ὡς ὁ παρὰ τοῖς ἱστοῖς ῥαφεὺς ὑπερεβάλετο μὲν ἀριστο-
τέλει καὶ πλάτωνι μεθόδοις λογικαῖς. κατεπάτησε δὲ θεόφραστόν τε καὶ τοὺς στωικοὺς ἐν διαλεκτικῇ. φανερῶς
δ' ἐξήλεγξε τοὺς ἑταίρους αὐτῶν ἅπαντας. οὐ δὲ τίνα ποτ' ἐστὶ τὰ πρῶτα νοσήματα γινώσκοντας τὸν ἡρόφιλον
30 ἐκεῖνον τὸν διαλεκτικὸν, καὶ τὸν συμφοιτητὴν αὐτοῦ φιλότιμον, καὶ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ πραξαγόραν τὸν
ἀπ' ἀσκληπιοῦ. καὶ σὺν τούτοις τε καὶ πρὸ τούτων, ἐρασίστρατον. διοκλέα. μνησίθεον. διεύχη. φιλιστίωνα. πλει-
στόνικον. αὐτὸν ἱπποκράτην. τὸ δ' ἁπλῶς ἀποφήνασθαι, δύο εἶναι τὰ πάντα πάθη κατὰ δίαιταν, οὐ μέθο-
δον. οὐκ ἀπόδειξιν. οὐ πιθανὴν πίστιν. οὐ παραμυθίαν. οὐδ' ὅλως οὐδὲν ἄλλο προσθέντα, πλὴν εἰς τοὺς παλαιοὺς
βλασφημήσαντα, προστάττοντός ἐστιν ἔργον, οὐ διδάσκοντος. ἔστω σιωπᾷς; ἐκ ποίας εὗρες αὐτὰ μεθόδου λογι-
κῆς; ἀλλά τοι κἂν κριτήριόν γέ τι τῶν λόγων τῆς ἀληθείας ἐχρῆν σε παρασχέσθαι. τοῦ μὲν γὰρ εὑρεῖν τὸ ζητού-
μενον, αἱ λογικαὶ μέθοδοι τὴν δύναμιν ἔχουσι. τοῦ δὲ πιστώσασθαι τὰ καλῶς εὑρημένα, δύο ἐστὶν ἅπασιν ἀν-
θρώποις κριτήρια. λόγος, καὶ πεῖρα. πρὸς γοῦν τὸν ἐρωτήσαντα διατί τῷ δέ τινι τῷ πυρέττοντι συνεχώρησας
ὕδατος πιεῖν ψυχροῦ, δύο εἰσὶν ἀποκρίσεις. ἡ μὲν ἑτέρα, γένεσίν τε καὶ φύσιν ἐκδιδάσκουσα πυρετοῦ. καὶ περὶ
τοῦ τῶν νόσων καιροῦ διεξιοῦσα. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὕδατος ψυχροῦ φύσιν ἐξηγουμένη. κἀπειδὰν
40 ταῦτα διεξέλθῃ πειρωμένη διδάσκειν, ὡς τῷ τοιῷδε νοσήματι, κατὰ τὸν τοιόνδε καιρὸν, εὔλογόν ἐστιν ἴαμα γε-
νέσθαι τὸ ὕδωρ τὸ ψυχρόν. ἡ δ' ἑτέρα τῶν ἀποκρίσεων, οὐδενὸς τούτων τῆς φύσεως ἐφαψαμένη, καταφεύγει
πρὸς τὴν πεῖραν. ἐν τῷ τοιῷδε νοσήματι καὶ καιρῷ, τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἑωρᾶσθαι φάσκουσα πολλάκις ὠφελοῦν.
ἐχρῆν οὖν οἶμαι καὶ τὸν θεσσαλὸν ἤτοι πεῖραν ἢ λόγον ἐφ' οἷς ἀποφαίνεται, κριτήριον ἐπάγειν. οὐχ ὡς τύραν-
νον ἡμῖν ἐπιτάττειν, ἀξιοῦντα πιστεύεσθαι χωρὶς ἀποδείξεως. καὶ τίνα φασὶν ἀκούειν ἀπόδειξιν ἀξιοῖς; οὕτω
γὰρ ἀντερωτῶσιν ἡμᾶς οἱ ἀπ' αὐτοῦ. καὶ δικαίως γε τοῦτο ποιοῦσιν. οὐδ' εἰς ἔννοιάν ποτε παρελθόντες ἀποδεί-
ξεως. ὡς ἂν οὔτε γεωμετρίας, οὔτ' ἀριθμητικῆς, οὔτε διαλεκτικῆς, οὔτε ἀναλυτικῆς, οὐθ' ὅλως λογικῆς τι-
νος ἁψάμενοι θεωρίας. ἀποκριτέον οὖν αὐτοῖς ὡς ὀψὲ πάνυ μανθάνειν ἐφίεσθαι, τί ποτ' ἐστὶν ἀπόδειξις. καὶ
ὡς οὐκ ἐνδέχεται χρόνῳ βραχεῖ λεπτῆς γνώμης δεομένους, παρακολουθῆσαι θεωρίᾳ. μήτ' ἠσκημένους ἀκούειν
ἀκριβῶν λόγων, ἐν διαστροφῇ τε πολυχρονίῳ γεγονότας. ἐκείνους μὲν οὖν ἀποπέμψωμεν, ὡς μηδὲ συνιέναι
50 δυναμένους ἀληθῶν μαθημάτων. μήτι γε δὴ μαθεῖν ἢ κρῖναι καλῶς. ἡμεῖς μετὰ τῶν ἠσκημένων τε ἅμα καὶ
παρακολουθεῖν ἀποδείξει καὶ φύσει συνετῶν, οὐ γὰρ δὴ ὄνους θεσσαλείους ἐπαγγελλόμεθα διδάσκειν, ἐπὶ
τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς ἴωμεν. εὐθὺς ἅμα τῇ διδασκαλίᾳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ ὧν ἐσφάλησαν
οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν ἐπιχειρησάντων ἐξευρεῖν αὐτὴν ἐξηγούμενοι τὰς αἰτίας. εἰς γάρ τοι τὴν βεβαιοτέραν
πίστιν τῶν ἀληθῶν, οὐ δὲ τοῦτο σμικρὸν φαίνεται συντελεῖν. πρῶτον μὲν οὖν εὐλαβηθῶμεν ἀμφοῖν ἅμα
μεμνῆσθαι μεθόδου τε λογικῆς, καὶ πείρας ἀλόγου. πρόκειται γὰρ οὐ περὶ πάσης εὑρέσεως ἰαμάτων εἰ-
πεῖν νῦν, ἀλλὰ μόνης τῆς κατὰ μέθοδον. ὥσπερ καὶ περί γε τῆς ἐμπειρικῆς, ἡμῖν τε δι' ἑτέρου γράμματος
εἴρηται, καὶ αὐτοῖς ἐμπειρικοῖς καλουμένοις ἰατροῖς ἐπὶ πλεῖστον ἐξείργασται. καὶ οὕτως ἂν εὐξαίμην καὶ τοὺς
λογικοὺς ἅπαντας ἰατροὺς ἔχεσθαι τοῦ προκειμένου. καὶ μὴ συγχεῖν μηδὲ ταράττειν, μηδὲ συνάγειν εἰς ταὐτὸν ἀνα-

λογισμόν τε καὶ πεῖραν, ἀλλ᾽ ἑκάτερον ἰδίᾳ μεταχειρίζεσθαι, καὶ σκοπεῖσθαι τίνα δύναμιν ἔχει, καὶ πόσον
εἰς τὸ τέλος τῆς τέχνης συνεργεῖ. τὸ τοίνυν μεθόδῳ τι ζητεῖν ἐξευρεῖν, ἀντίκειται μὲν τῷ κατὰ τύχην τε καὶ
αὐτομάτως. ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον μετά τινος ὁδοῦ καὶ τάξεως. ὡς εἶναί τι πρῶτον ἐν τῇ ζητήσει, καὶ δεύτερον, καὶ
τρίτον, καὶ τέταρτον, καὶ οὕτως ἐφεξῆς τἄλλα σύμπαντα, μέχρι περ ἂν ἀφίκηταί τις ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ προκεί-
μενον ἐξ ἀρχῆς. οἱ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας καλῶς ποιοῦντες, ὁμολογοῦσιν ὡς οὔτε τῆς εὑρέσεως, οὔτε τῆς
διδασκαλίας ἀναγκαία τάξις ἐστὶ παρ᾽ αὐτοῖς. ἄτεχνον γάρ τι καὶ ἄλογον ἡ πεῖρα, καὶ τύχης ἀγαθῆς δεόμενον,
εἰς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν. ὅσοι δὲ λόγον ἡγεμόνα τῆς εὑρέσεως ἐποιήσαντο καὶ τάξιν, ὁδόν τε μίαν τὴν
ἐπὶ τὸ τέλος ἄγουσαν ὑπέθεντο, τούτοις ἀναγκαῖον μὲν ἦν ἀπὸ πρώτου τινὸς ἀρξαμένοις ὁμολογουμένου πᾶσιν
ἀνθρώποις, οὕτως ἤδη μετιέναι πρὸς τὰ λοιπά. ποιοῦσί γε μὴν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρχὰς οἱ πλεῖστοι δια-
10 φωνουμένας λαμβάνουσιν. οὐκ ἀποδείξαντες δέ, ἐπὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μετέρχονται. νομοθε-
τοῦντες μᾶλλον, ἢ ἀποδεικνύντες. ἅπαντα δ᾽ αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα συμβαίνει, διὰ τὸ μηδὲν περὶ ἀποδείξεως
ἐπισκέψασθαι πρότερον, ἀλλ᾽ ἅμα τε τοῖς ζητουμένοις ἐφίστασθαι, καὶ τολμᾶν χρῆσθαι πρὸς τὴν πίστιν αὐτῶν
ἀποδείξεσιν. ὅμοιόν τι ποιοῦσιν ἀνθρώπῳ μετρεῖν ἐπιχειροῦντι σφαῖραν. ἢ κύβον. ἢ κῶνον. ἢ κύλινδρον. ἢ τι τοιοῦ-
τον ἕτερον. οὔτε γεωμετρίας, οὔτε λογιστικῆς ἐπιστήμονι θεωρίας. ἀλλὰ μὴ δὲ πῆχυν ἢ παλαιστήν, ἢ πόδα πα-
ρεσκευασμένῳ, κἄπειτα ἀγανακτοῦντι πρὸς τοὺς ἀπόδειξιν ζητοῦντας, ἢ καὶ σιωπᾶν ἀξιοῦντας. ὡς γὰρ κἀκεῖ
γελοῖος ὁ φάσκων ὀρθογωνίου τριγώνου, τῆς μὲν ἑτέρας τῶν περὶ τὴν ὀρθὴν γωνίαν πεντάποδος, εἰ οὕτως ἔ-
τυχεν, ὑπαρχούσης, τῆς δ᾽ ἑτέρας, δωδεκάποδος. οὐ τριάκοντα ποδῶν γίνεσθαι τὸ ἐμβαδόν, ἀλλὰ τετταράκον-
τα. καὶ τούτου μὴ δὲ μίαν ἀπόδειξιν ἔχων εἰπεῖν. οὕτω κἀνταῦθα γελοῖος ὁ ἀποφηνάμενος μὲν ὁτιοῦν, ἀποδεῖ-
ξαι δ᾽ οὐ δυνάμενος. ὡς οὖν ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ τρίγωνον ἀποδείξεως, οὐ γὰρ ἀφεκτέον ἡμῖν ἐστὶ τοῦ παραδείγμα-
20 τος, ἀπεληλακόσιν ἤδη τοῦ λόγου τοὺς ἀπαιδεύτους μεθοδικούς, αὐτὸ μὲν τὸ προκείμενον, ἐκ δυοῖν τούτων ἐπε-
ραίνετο προτάσεων. μιᾶς μὲν τῆς τὸ περιεχόμενον χωρίον, ὑπό τε τῆς πεντάποδος καὶ δωδεκάποδος, ἑξηκον-
τάπουν γίνεσθαι. δευτέρας δέ, τῆς ἥμισυ τὸ τρίγωνον ἐκείνου τοῦ χωρίου λεγούσης, καὶ δεικνυούσης ὑπάρχειν.
ἑκατέρα δὲ πάλιν τούτων ἑτέρων τινῶν εἰς ἀπόδειξιν ἐδεῖτο προτάσεων. εἶτ᾽ ἐκεῖνα πάλιν ἑτέρων, ἄχρι περ
ἂν ἐπὶ τὰς πρώτας ἀνέλθωμεν. αἱ δέ, οὐκ ἐξ ἄλλων, οὐδὲ δι᾽ ἀποδείξεως, ἀλλ᾽ ἐξ ἑαυτῶν ἔχουσι τὴν πίστιν. οὕ-
τως οἶμαι κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἀποδεικνυμένων ἁπάντων εἰς πρώτας τινὰς ἀναποδείκτους προ-
τάσεις καὶ ἐξ ἑαυτῶν πιστὰς ἀνάγεσθαι χρῆναι πάντας. καὶ εἴπερ οὕτως ἅπαντες ἐπεχείρησαν εἰπεῖν τι περὶ τῆς
θεραπευτικῆς μεθόδου, πάντως ἄν που καὶ συνεφώνησαν ἀλλήλοις, ὥσπερ οἱ ἀριθμητικοί τε καὶ γεωμέτραι καὶ
οἱ λογιστικοί. μαθεῖν γοῦν ἐστὶ παρ᾽ ἐκείνων εὐθὺς κατ᾽ ἀρχάς, ὁποῖον μέν τοι δηλοῦται πρὸς ἑκάστου τῶν ὀνομάτων,
οἷς μέλλουσι χρῆσθαι. τίνας δὲ προτάσεις ἀναποδείκτους παραλήψονται πρὸς τὸν λόγον, ἅσπερ δὴ καὶ ἀξιώ-
30 ματα καλοῦσιν, οἷον ὅτι γραμμὴν μὲν ὀνομάζω μῆκος ἀπλατές. ἐπιφάνειαν δέ, τὸ μῆκος καὶ πλάτος μόνον
ἔχον. καὶ τρίγωνον μέν, τὸ δέ τι. τετράγωνον δέ, τὸ δέ τι. καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἕκαστον. εἶθ᾽ ὅτι καὶ τοῖς τοιούτοις ἀ-
ξιώμασι χρήσοιτο προειπών, ὡς τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα. καὶ ἐὰν ἴσοις ἴσα προστεθῇ, τὰ ὅλα ἴσα
ἔσται. μετὰ ταῦτ᾽ ἤδη πειρᾶται δεικνύναι τὰ θεωρήματα, μηδὲν τούτων ἔξωθεν ὧν ἐξ ἀρχῆς ὑπέθετο προσλαμ-
βάνων. οἱ πολλοὶ δὲ τῶν ἰατρῶν ὡς οἶσθα καὶ αὐτὸς ἱέρων κράτιστε, πόθεν ἤρξαντο τῆς εὑρέσεως ἣν εὑρηκέναι φα-
σὶν ἐρωτώμενοι, τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ λέγειν ἀναποδείκτους τε καὶ ἅπασιν ὁμολογουμένας ἀρχάς, ὥστ᾽ οὐ-
δ᾽ ἀποκρίνεσθαι σύμφωνον ἑαυτοῖς οὐδὲν ἐξευρίσκουσιν. ἀλλ᾽ ἀεί που δῆλον, ἄνω τε καὶ κάτω μεταβάλλοντες,
τἀναντία τιθέμενος ἕκαστος ἑαυτῷ, τοῦ λόγου προϊόντος, ὧν ἐξ ἀρχῆς ὑπέθετο. φαινομένας γοῦν εἰπὼν εἶναι
τὰς κοινότητας ὁ σοφώτατος θεσσαλός, ὀλίγον ὕστερον οὐ μόνον οὐδένα τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν ἰδεῖν αὐτάς φη-
σιν, ἀλλ᾽ οὐ δὲ τὸν πρῶτον γνωρίσαντα θεμίσωνα. τούτῳ γοῦν οὖν δὴ μόνῳ παραχωρεῖ, καθάπερ πατρὶ τέκνα
40 γνήσια τὰς περατώδεις ἐκείνας κοινότητας. εἶθ᾽ οἱ μετ᾽ αὐτὸν ἅπαντες ἀλλήλοις τε καὶ τῷ θεσσαλῷ διηνέχθη-
σαν. οὔτε τὰς αὐτὰς εἰσηγούμενοι κοινότητας, οὔθ᾽ ὅλως ἀλλήλοις ὁμολογοῦντες, οὐ δὲ καθ᾽ ἕν. ὥσπερ σοι
καὶ τοῦτο πολλάκις ἀπέδειξα, παρόντων αὐτῶν τῶν μεθοδικῶν. ἴσως δ᾽ ἄν που καὶ γράψαιμι κατὰ πολλὴν
σχολήν, περὶ τῆς διαφωνίας αὐτῶν. ἀλλὰ νῦν γε τοσοῦτον εἰς τὰ προκείμενα προσήκει λαβεῖν, ὡς ἐχρῆν
ἀρχηγοὺς αἱρέσεως καθισταμένους αὐτοὺς ἐξηγήσασθαι πρότερον, ἐφ᾽ ὅτου πράγματος ἕκαστον τῶν ὀνομά-
των ἐπιφέρουσιν. ὥσπερ οὖν καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ ποιοῦσι, φαίνεσθαι μὲν λέγοντες τὰ ταῖς αἰσθήσεσιν ὑπο-
πίπτοντα, γινώσκεσθαι δὲ τὰ μνημονευόμενα. φαίνεσθαι δ᾽ ἅμα καὶ γινώσκεσθαι τὰ καὶ πρότερόν ποτε ταῖς
αἰσθήσεσιν ὑποπεσόντα. καὶ νῦν ὁμοίως ὑποπίπτοντα. πότερον οὖν οὕτω καὶ αὐτοὶ φαίνεσθαι λέγουσι τὰς
κοινότητας, ὡς αἰσθήσει γνωριζομένας, ἢ καὶ τὰ διὰ λόγου λαμβανόμενα φαινόμενα καλοῦσιν; οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ
τῆς ἐμπειρίας οὐ πάνυ τι συγχωροῦσιν οὐδὲν τῶν τῷ λόγῳ μόνῳ δοκούντων ἐγνῶσθαι, φαινόμενον ὀνομάζειν.
50 οἱ δ᾽ αὖ παλαιοὶ φιλόσοφοι διττὸν γένος εἶναι φασὶ τῶν φαινομένων. ἓν μέν, ὅπερ καὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς ὁμο-
λογεῖται, τῶν αἰσθήσει τινὶ διαγνωσκομένων. οἷον λευκοῦ καὶ μέλανος. καὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ. καὶ θερμοῦ
καὶ ψυχροῦ. καὶ τῶν ὁμοίων. ἕτερον δὲ τῶν ὑποπιπτόντων νοήσει, κατὰ πρώτην ἐπιβολὴν ἀναπόδεικτον, ὡς
τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχειν ἴσα. καὶ ἐὰν ἴσοις ἴσα προστεθῇ, καὶ τὰ ὅλα ἴσα γίνεσθαι. καὶ ἐὰν
ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ, καὶ τὰ λοιπὰ ἴσα εἶναι. τοῦ τοιούτου γένους εἶναι φασί, καὶ τὸ μηδὲν ἀναιτίως γίνε-
σθαι. καὶ πάντ᾽ ἐξ ὄντος τινός. ἐκ δὲ τοῦ μηδόλως ὄντος, οὐδέν. οὕτω δὲ καὶ τὸ φθείρεσθαι μηδέν, εἰς τὸ τέως οὐκ
ὄν. καὶ τό, περὶ παντὸς ἀναγκαῖον ἢ καταφάσκειν ἢ ἀποφάσκειν, ἕτερά τε τοιαῦτα πολλά, περὶ ὧν ἐν ταῖς
λογικαῖς πραγματείαις ἐπισκέπτονται. καὶ ἡμῖν δὲ εἰς ὅσον οἷόν τε σαφέστατα διὰ τῶν περὶ ἀποδείξεως
ὑπομνημάτων εἴρηται, περὶ τούτων ἐν ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς, ἃς δὴ καὶ λογικὰς ὀνομάζομεν, ἀμφισβητοῦσιν

ἔνιοι τῶν φιλοσόφων ὁρίζοντες. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν ἄχρι γοῦν τοσούτου σωφρονοῦσιν, ὡς ἀπιστεῖν ἀποδείξει πάσῃ.
γινώσκοντες οἶμαι, κἂν μὴ λέγωσιν, ὡς αὐτὸ γοῦν τοῦτο βεβαίως ἐπίστανται τὸ μηδὲν ἀποδειχθῆναι δύνασθαι
τῶν λογικῶν ἀρχῶν ἀπιστουμένων. ὅσοι δ᾽ ἄχρι τοσούτου σκαιοὶ καὶ ἀνόητοι τυγχάνουσιν ὄντες, ὡς μηδὲ αὐτῷ
τούτῳ παρακολουθεῖν, ἀποδεικνύναι μὲν πειρῶνται. τίνες δέ εἰσι καὶ ποῖαι τῶν ἀποδείξεων ἀρχαὶ, μήτε γι-
νώσκειν, μήτε ζητεῖν ἐθέλειν, μήτ᾽ ἄλλου διδάσκοντος ἀκούειν ὑπομένειν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι καὶ
φθέγγεσθαι ῥήματα, μηδ᾽ ὅ, τι σημαίνει σαφῶς εἰπεῖν δυνάμενοι. εὐλόγως οὖν ἑκατοντάβιβλοι πραγμα-
τεῖαι γράφονται τοῖς ἀπ᾽ αὐτῶν. ἅμα μὲν ζητοῦσι καθ᾽ ὅτου πράγματος ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ὁ Θεσσαλὸς
ἐπέφερεν. ἅμα δ᾽ οὐχ εὑρίσκουσιν οὐδὲν τοιοῦτον ᾧ συμφωνήσει πάντα τὰ κατὰ μέρος ὑπ᾽ αὐτοῦ λεγόμενα. τίνες
γὰρ οὖν αἱ φαινόμεναι κοινότητές εἰσιν, ἢ πῶς φαινόμεναι, λέγειν οὐκ ἔχουσιν. οὐ δ᾽ ἂν πολλαπλασίους ἄλλας
10 γράψουσι βίβλους. ἤτοι γὰρ αἰσθήσει πάντως ὑποπίπτειν χρὴ τὸ φαινόμενον, ἢ νοήσει, κατὰ μίαν ἐπιβο-
λὴν ἀθρόως ἑκάτερα χωρὶς ἀποδείξεως. ἐπεὶ δ᾽ ἐκπέπτωκεν ἐκ τοῦ κατὰ μίαν προσβολὴν εἰς γνῶσιν ἥκειν,
εὐθὺς μὲν τοῦτο καὶ διαπεφώνηται πάντως, καὶ ἀποδείξεως δεῖται. καὶ τέχνην οὐδεμίαν ἀπὸ τοιούτου πρά-
γματος ἄρχεσθαι προσήκει. ταῦτ᾽ οὖν εἰ μὲν ἐγυμνάσαντο κατὰ τὰς λογικὰς μεθόδους, αὐτοί τ᾽ ἂν ᾔδεσαν,
ἡμῶν τε οὐκ ἂν μάτην κατέτριβον τὸν χρόνον. ἐπεὶ δ᾽ ἀγύμναστοι καὶ ἀμαθεῖς ὄντες ἐξ ἀπονοίας ἐτόλμησαν
ἀποδείξει χρήσασθαι, πρὶν ὅ, τί ποτ᾽ ἐστὶν ἀπόδειξις μαθεῖν, ἀναγκαῖον ἤδη τοὺς τοιούτους ἅπαντας σφάλλεσθαι
καὶ ληρεῖν μακρά. καὶ μηδὲ τοῖς ὀρθῶς ἀποδεικνύουσιν ἀκολουθεῖν, ἀλλ᾽ ἀναλίσκειν μάτην τὸν χρόνον. μὴ τοίνυν
αὐτοῖς, μηδ᾽ ὡς ζώοις λογικοῖς ἔτι διαλεγώμεθα, μηδ᾽ ἀντιλέγωμεν μακρὰ, πρὶν ἂν ἐθελήσωσι μαθεῖν, οἷόν τι
πρᾶγμα ἐστὶν ἀπόδειξις. ὅπως τε δεῖ τὸν μέλλοντα καλῶς αὐτῇ χρήσασθαι, γεγυμνάσθαι. καί σοι τὸν ἑξῆς λό-
γον, ἤδη ἅπαντα ποιήσομαι χρώμενος ταῖς μεθόδοις, ἃς ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως ὑπομνήμασι κατεστη-
20 σάμην. ὅτι τε γὰρ ἀρχαὶ πάσης ἀποδείξεως εἰσὶ τὰ πρὸς αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναργῶς φαινόμενα, καὶ ὡς ἐπὶ
πάντων τῶν ζητουμένων εἰς λόγον χρὴ μεταλαμβάνεσθαι τοὔνομα, δι᾽ ἐκείνων ἀποδέδεικται. νυνὶ δ᾽ ὅπως
μὲν ἢ εὑρίσκειν ἢ ἀποδεικνύναι προσήκει, λέγειν οὐ πρόκειται. τοῖς δ᾽ ἤδη μεμαθηκόσι τε καὶ ἠσκηκόσιν, ἅμα
μὲν ἀποδοῦναί τινα καρπὸν τῶν πόνων εὐκαιρότατον, ἐξευρόντας οὐ σμικρὸν πρᾶγμα τὸ νῦν ἡμῖν προκείμε-
νον. ἅμα δ᾽ εἴ τινες ἐπιθυμηταὶ τῆς μεγίστης τέχνης εἰσὶν, ἣ περὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου καταγίνεται, προγυ-
μνάσαι καὶ τούτους εὔλογον ἐν τοῖς σμικροτέροις. τοῦτο γὰρ χρὴ μάλιστα κατὰ πάσας τὰς μεθόδους ἀντέ-
χεσθαι, τοῦ γυμνάζεσθαι κατ᾽ αὐτὰς ἐπὶ πολλῶν πολλάκις προβλημάτων μικροτέρων, πρὶν ἐπιχειρεῖν τοῖς
μείζοσιν. ἡ δ᾽ οὖν ἡμῖν ἀρχὴ τῆς ἀληθοῦς ἔστω διδασκαλίας. ἣν ἂν εὐθὺς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐποιησάμεθα, ζητοῦντές τε
τὴν τέχνην αὐτοὶ καὶ ποδηγοῦντες ἑτέρους μηδέ ποτε διεστραμμένους οὕτως. ὥστ᾽ ἐπεὶ πρόκειται θερα-
πείας εὑρεῖν ἁπάντων τῶν νοσημάτων, ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι πρότερον ὁπόσα τὰ σύμπαντά ἐστιν. ἀλλ᾽ ἐπεὶ
30 μήτε διαφορὰς, μήτε εἴδη δυνατὸν ἐξευρεῖν γένους μηδενὸς, ἄνευ τοῦ βεβαίως αὐτὸ τὸ τεμνόμενον ἐπίστασθαι,
χρὴ δήπου καὶ νῦν, ὅ, τι ποτ᾽ ἐστὶ νόσημα τῷ λόγῳ διελθεῖν, ἵν᾽ οὕτως ἐπιχειρήσωμεν ὀρθῶς αὐτοῦ τῇ διαιρέ-
σει. πῶς οὖν ἐξευρώμεν αὐτὸ ὀρθῶς μεθόδῳ; πῶς δ᾽ ἄλλως, ἢ ὡς ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἐλέγετο; τῆς ἐν-
νοίας πρότερον ὁμολογηθείσης, ἧς χωρὶς οὐχ οἷόν τε ἐστὶν εὑρεθῆναι τὴν οὐσίαν τοῦ προκειμένου πράγματος.
αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν ὁμολογουμένην ἅπασιν, ἐλέγομεν χρῆναι λαμβάνειν. ἣ οὐ δ᾽ ἂν ἀρχὴν δεόντως ὀνομάζε-
σθαι. τίς οὖν ὑπὸ πάντων ἐστὶν ἀνθρώπων ὁμολογουμένη περὶ τοῦ νοσεῖν ἔννοια; καὶ κατὰ τίνος μάλιστα φέ-
ρουσιν ὑποκειμένου πράγματος, τουτὶ τὸ ῥῆμα τὸ νοσεῖν; ἆρ᾽ οὐκ ἐπειδὰν μὲν ἀνεμπόδιστοι ταῖς ἐνεργείαις ἁ-
πάντων ὦσι τῶν τοῦ σώματος μορίων ὑγιαίνειν τε σφᾶς αὐτοὺς τηνικαῦτά φασι, καὶ οὐδὲν οἴονται δεῖσθαι τῶν
ἰατρῶν. ἐπειδὰν δὲ τῶν κατὰ φύσιν ἔργων τοῦ σώματος ὁτιοῦν αἰσθάνονται σφίσιν ἢ κακῶς ἢ μηδόλως ἔτι γινό-
μενον, ἡγοῦνταί γε νοσεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ σώματος, οὗ τὴν ἐνέργειαν ὁρῶσι βεβλαμμένην, ἰατρῷ τε συμ-
40 βούλῳ χρῶνται περὶ τῆς ἰάσεως. ἐγὼ μὲν οὕτως ὁρῶ πάντας ἀνθρώπους, τῷ τε τῆς ὑγείας καὶ τῷ τῆς νόσου
χρωμένους ὀνόματι. καὶ τὴν ἔννοιαν ἣν εἶπον ἅπαντας διασώζοντας, ἐπί τε τούτων αὐτῶν, καὶ ἔτι πρὸς
τούτοις οὐδὲν ἧττον, ἐπὶ τῶν παρακειμένων αὐτοῖς ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων ἁπάντων. καὶ γὰρ ὑγιαίνειν
ἐκεῖνον ὑπειλήφασιν, ᾧ μηδεμία βέβλαπται μηδενὸς ἐνέργεια μορίου. καὶ νοσεῖν, ᾧ βέβλαπται. καὶ ὑγιαί-
νων οὗτος ὀνομάζεται παρ᾽ αὐτοῖς, ᾧ πάντα τοῦ σώματος τὰ μόρια κατὰ φύσιν ἐνεργεῖ. καὶ νοσῶν, ᾧ βέ-
βλαπταί τι. καὶ οὐδεὶς ὅλως Ἑλλήνων οὔτ᾽ ὠνόμασεν ἄλλως, οὔτ᾽ ἐπ᾽ ἄλλο τι πρᾶγμα φέρει τῶν εἰρημένων
ὀνομάτων ἕκαστον, ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐδείξαμεν ἐν τῇ τῶν ἰατρικῶν ὀνομάτων ἐξηγήσει. καὶ αὐτοῦ γε τούτου με-
μνήσομαι διαπαντὸς τοῦ λόγου μάλιστα. διότι τὰς μὲν τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεις, ἐκ τῆς τῶν Ἑλλήνων συνηθείας
ποιησόμεθα. καθότι καὶ τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως ὑπομνήμασιν ἐλέγετο. τὰς δὲ τῆς οὐσίας αὐτῆς τοῦ
πράγματος εὑρέσεις τε καὶ ζητήσεις καὶ ἀποδείξεις, οὐκ ἔτ᾽ ἐκ τῶν τοῖς πολλοῖς δοκούντων, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐπι-
50 στημονικῶν λημμάτων, ὑπὲρ ὧν τοῦ τρόπου τῆς εὑρέσεως ἐν ἐκείνοις εἴρηται. λαβόντες οὖν ἀρχὴν ὁμολο-
γουμένην ἅπασιν ὡς ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ τοῦτ᾽ εἴη τὸ προκείμενον, ὑγείαν ἐκπορίζεσθαι τοῖς νενο-
σηκόσι σώμασι, τουτέστι τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας τῶν μορίων, εἴπερ βεβλαμμέναι τύχοιεν ἐπανορ-
θοῦσθαι, τὸ μετὰ τοῦτ᾽ ἤδη ζητήσομεν, ὁπόσα τὰ σύμπαντά ἐστι κατὰ τὸν τόπον ἀλλήλοις παρακείμενα
πράγματα, μή που τύχωμεν τινὰ τοῦ λόγου προϊόντος ἢ νοσήματα νομίσαντες ὅταν ἢ παραπλήσια τούτοις·
ἢ ὑγείαν, ὅταν καὶ τῇ ταύτης φύσει πλησιάζει. προκεχειρίσθω δέ τινα μόρια σαφηνείας ἕνεκεν, ἐφ᾽ ὧν ὁ λό-
γος ἡμῖν περανθήσεται. πρῶτον μὲν ἁπάντων ὀφθαλμός. ὁμολογεῖται δ᾽ οὖν ἐπὶ τούτου πᾶσιν ἀνθρώποις,
οὐκ ἰατροῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς τυχοῦσιν, ὡς ἔστιν ἔργον αὐτῷ τὸ βλέπειν. εἴτε δ᾽ ἔργον εἴποιμι κατὰ τὸν λό-
γον, εἴτ᾽ ἐνέργειαν, οὐδὲν ἔν γε τῷ νῦν διαφέρει. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ᾽ εἰ τὸ βλέπειν εἴποι τις ἔργον

εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν, οὐδ' εἰ τὴν βλέψιν, οὐδ' εἰ τὴν ὄψιν ἢ τὴν ὅρασιν, ἢ ὅπως ἂν ἄλλως ὀνομάσῃ, διαφέρει.
καὶ γὰρ εἰ σολοικίζων ὀνομάζοι πρός γε τὴν αὐτὴν τοῦ πράγματος ἐπιστήμην, οὐδὲν οὐδέπω βλάπτει. μόνον εἰ καθ'
ὅτου πράγματος φέρει τοὔνομα, διηγήσοιτο σαφῶς. ἐν τούτῳ γάρ ἐστι τὸ κῦρος τῆς διδασκαλίας. ὀνομαζέσθω
τοίνυν ὀφθαλμὸς μὲν, τὸ μόριον τοῦ σώματος. οὐδὲν οὐδ' ἐνταῦθα διαφέρειν, εἴτε μέρος, εἴτε μόριον εἴποι τις. ὅ, τι
γὰρ ἂν ᾖ τοῦ παντὸς συμπληρωτικὸν, ἐκεῖνο μόριόν τε καὶ μέρος ὀνομάζεται τοῦ ὅλου δηλονότι σώματος, οὗ
συμπληρωτικὸν ὑπάρχει. ἐν γὰρ τῷ πρός τι, τὸ μέρος. ὅλου γὰρ καὶ παντός ἐστι τὸ μέρος, ὥσπερ οἶμαι καὶ τὸ
πᾶν καὶ τὸ ὅλον, πρὸς τὴν τῶν οἰκείων μερῶν τε καὶ μορίων ἀναφορὰν ὀνομάζεται. καὶ ἔστιν ὥσπερ τὸ δε-
ξιὸν πρὸς τὸ ἀριστερὸν, καὶ τὸ ἀριστερὸν πρὸς τὸ δεξιὸν, οὕτω καὶ τὸ πᾶν πρὸς τὸ μέρος, καὶ τὸ μέρος πρὸς τὸ
πᾶν. εἴ τις οὖν ταύτην φυλάττων τὴν ἔννοιαν, αἱρεῖται μέρος λέγειν, οὐ μόριον. ἢ εἴ τις ἔμπαλιν οὐ μόριον
10 ἀλλὰ μέρος, ἐμοὶ μὲν οὐδὲν εἰς τὴν εὕρεσιν τῶν πραγμάτων ἐμποδίζει. δείκνυσι δ' αὑτὸν ὀψιμαθῆ τῆς τῶν ἑλλή-
νων φωνῆς. ὥσπερ γε καὶ εἴ τις ὅλον καὶ τὸ πᾶν διορίζει, καὶ οὗτος ἀγνοεῖ τὴν τῶν ἑλλήνων διάλεκτον. εἴρη-
ται δ' ὡς οἶσθα περὶ τῆς τῶν ὀνομάτων χρήσεως ἐπὶ πλέον ἑτέρωθι. καὶ νῦν ὅσον ἀναγκαῖον, εἰς τὸ προκεί-
μενον διαμι. τοῦτ' ἐνδεικνυμένους μόνον, ὡς οὐ χρὴ περιέλκεσθαι τοῖς ὀνόμασιν, οὐδὲ τοὺς ἐν τούτοις διαφερο-
μένους, ἤδη κἀν τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι διαφέρεσθαι. καὶ τούτου δ' αὐτοῦ πάντας ὡς ἔπος εἰπεῖν,
ὁρᾷς ἀγυμνάστους, οὐ τοὺς ἰατροὺς μόνον τοὺς νῦν ὄντας, ἀλλὰ καὶ τῶν φιλοσόφων τοὺς πλείστους. ὀλίγοι γὰρ
αὐτῶν ἴσασι διακρίνειν τὰς ἐν τοῖς ὀνόμασι διαφωνίας τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν. ἀλλ' ἐλέγχει καὶ ἡ τούτου
μέθοδος ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ. καὶ νῦν ἥκει καιρὸς αὐτῆς εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε. τίς δ' ἦν ἡ μέθοδος; ἡ ἀπὸ τῆς
τῶν πραγμάτων ἄρξασθαι διαφορᾶς, οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων. καὶ δεῖξαι λόγου χάριν ἀλλήλοις παρακεί-
μενα τέτταρα πράγματα. κἄπειθ' ἑξῆς ἀποδείξει βεβαιώσασθαι τὸ, μήτε πλείω τούτων εἶναι, μήτ' ἐλάττω
20 τὰ κατὰ τὸ προκείμενον σκέμμα περιεχόμενα. μετὰ ταῦτα δ' ἤδη καὶ καθ' ἕκαστον τῶν πραγμάτων ἴδιον ὄνο-
μα θέμενον, οὕτω περαίνειν ἅπαντα τὸν ἑξῆς λόγον. οὐκέτ' οὐδαμόσε μετατιθέντα καὶ μεταφέροντα τῶν
ὀνομάτων οὐδὲν, ἀλλ' ἀκριβῶς διαφυλάττοντα, καθ' οὗπερ ἂν αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπιτίθηται πράγματος. καὶ
γὰρ σαφὴς οὕτως ἡ διδασκαλία γίνεται καὶ τῶν παρὰ τὰς ὁμωνυμίας σοφισμάτων ἐκτὸς, καὶ ῥᾳδίως ἐξε-
λέγχεται τὰ μάτην προκείμενα, καὶ διὰ ταχέων εὑρίσκεται τὰ λείποντα. καὶ τά τε διαφωνούμενα, καὶ τὰ
συμφωνούμενα, μάλιστα ἐν ταῖς τοιαύταις ἑρμηνείαις ἀκριβῶς γνωρίζεται. λεγέσθω δὴ πάλιν ἡ μὲν ἀναλα-
βοῦσιν, ὄψις μὲν, ὀφθαλμῶν ἐνέργεια. διάλεξις δὲ, γλώττης. βάδισις δὲ, σκελῶν. ἡ δ' ἐνέργεια πάλιν αὕτη, κί-
νησις δραστική. τούτων δ' αὖ τῶν, ἡ μὲν κίνησις, ἐξάλλαξις τοῦ προϋπάρχοντος. ἡ δραστικὴ δὲ ἡ ἐξ ἑαυτοῦ, ὥσπερ γε
καὶ παθητικὴ κίνησις, ἡ ἀπό τινος τῶν ἔξω. οἷον ἡ μὲν πτῆσις, ἐνέργεια τοῦ ζώου τοῦ πτηνοῦ. καὶ ἡ βάδισις, τοῦ
βαδιστικοῦ. τὸ δ' ὑφ' ἑτέρου φερόμενον ὡς ἀμείβειν τόπους, οὐκ ἐνεργεῖν, ἀλλὰ πάσχειν ἐστίν. ἐνήργησε μὲν γὰρ ὁ
30 βαδίσας ἐκ πειραιέως ἐπὶ σούνιον. ἐκινήθη γὰρ δραστικῶς, τουτέστιν ἐξ ἑαυτοῦ τε καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν. ἔ-
παθε δὲ ὁ πλεύσας ἐπὶ τὸ σούνιον ἐκ τοῦ πειραιέως. ἠνέχθη γὰρ ὑπὸ τῆς νεώς. ἐπεὶ δ' ἐξάλλαξιν εἶπον εἶναι τοῦ
προϋπάρχοντος τὴν κίνησιν, ἐξαλλάττεται δὲ διχῶς τὸ προϋπάρχον, ἢ κατὰ ποιότητα, ἢ κατὰ τόπον. ἡ μὲν
οὖν κατὰ τόπον ἐξαλλαγὴ, αὐτοῦ φορὰ ὀνομάζεται. ἡ δὲ κατὰ ποιότητα μεταβολὴ, ἀλλοίωσις. ὥστε εἶναι
φορὰν μὲν, ἐξάλλαξιν, ἢ ὑπάλλαξιν, ἢ ἀλλαγὴν, ἢ μεταβολὴν τοῦ προϋπάρχοντος τόπου. ἐξεπίτηδες γὰρ ἐχρη-
σάμην πολλοῖς ὀνόμασιν, αὐτὸ τοῦτ' ἐνδείκνυσθαι βουλόμενος, ὡς ἔνεστι παμπόλλους ὁρισμοὺς ποιεῖν ἑνὸς πρά-
γματος, ἐν ταῖς φωναῖς μόνον, οὐκ ἐν τοῖς νοήμασι διαφέροντας. ἀλλοίωσιν δὲ ἢ μεταβολὴν κατὰ τὸ ποιὸν, ἢ
ἀλλαγὴν τῆς προϋπαρχούσης ποιότητος. ἢ ὑπαλλαγὴν κατὰ τὸ ποιὸν, ἢ ὑπάλλαξιν ποιότητος. ἢ ὅπως ἂν ἄλ-
λως ἐλπίσῃς μάλιστα ξυνήσειν τοῦ λεγομένου τὸν ἀκούοντα. τὸ γὰρ πολυειδὲς τῆς ἑρμηνείας, εἰς τοῦτο ἔστω σοι
χρήσιμον. ἡ μὲν οὖν ὄψις, αὖθις γὰρ ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἴωμεν, ἐνέργεια τοῦ μέρους ἐστίν. ὁ δ' ὀφθαλμὸς αὐτὸς, τοῦ
40 ζώου μόριον. οὐδὲν γὰρ ὡς εἴρηται διαφέρει μόριον εἰπεῖν, ἢ μέρος. ὄργανον δὲ ὀνομάζω μέρος ζώου, τελείας ἐνερ-
γείας ἀπεργαστικόν. οἷον ὀφθαλμὸν, ὄψεως. καὶ γλῶτταν, διαλέκτου. καὶ σκέλη, βαδίσεως. οὕτω δὲ καὶ ἀρτη-
ρία, καὶ φλὲψ, καὶ νεῦρον, ὄργανά τε καὶ μόρια ζώων ἐστί. κατὰ ταύτην γοῦν τῶν ὀνομάτων τὴν χρῆσιν, οὐ πρὸς
ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῶν παλαιῶν ἑλλήνων ὁρισθεῖσαν. ὁ μὲν οὖν ὀφθαλμὸς, ὀνομασθήσεται καὶ μόριον
ζώου, καὶ μέρος, καὶ ὄργανον. ὁ δὲ κερατοειδὴς χιτὼν, μόριον μὲν καὶ μέρος. ὄργανον δ' οὔ. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ὁ ῥα-
γοειδὴς καὶ ὁ ἀραχνοειδὴς καὶ ὁ ἀμφιβληστροειδής. ἕκαστος γὰρ τούτων, πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα, μόριόν ἐστιν
ὀφθαλμοῦ. διότι δ' οὗτος προσώπου. διὰ τοῦτο κἀκεῖνοι, κατὰ δεύτερον ἤδη λόγον. οὕτω δὲ καὶ τοῦ σώματος ὅλου.
διότι καὶ τὸ πρόσωπον ὅλου τοῦ σώματός ἐστι μόριον. ὁμοιομερὲς δέ ἐστι μόριον, ὡς καὶ τοὔνομα αὐτὸ σαφῶς ἐν-
δείκνυται, τὸ διαιρούμενον εἰς ὅμοια πάντῃ μόρια, καθάπερ ἐν ὀφθαλμῷ, τό, θ' ὑαλοειδὲς, καὶ τὸ κρυσταλλοειδὲς,
καὶ τῶν χιτώνων ἡ ἴδιος οὐσία, δείκνυται δὲ καὶ ταῦτα ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων
50 ὑπομνήμασιν. ἐνταῦθα δὲ ἀρκεῖ μόνον εἰπεῖν, ὧν εἰς τὰ παρόντα δεόμεθα μνημονεῦσαι. δεόμεθα δὲ καθ' ἕκα-
στον μόριον ἐπιδεῖξαι πλείω πράγματα, διαφέροντα μὲν ἀλλήλων, οὐχ ὁρώμενα δὲ ἐνίοις τῶν ἰατρῶν. ἔφαμεν
δὲ τοῦτο χρήσιμον ὑπάρχειν εἴς τε τὸ χρῆσθαι τοῖς ὀνόμασιν ὀρθῶς. οὗπερ ἕνεκα καὶ νῦν αὐτὸ μετεχειρησάμεθα.
καὶ μέντοι καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν προκειμένην μέθοδον ἀναγκαιότατον ἀποδειχθήσεται. τὸ μὲν γὰρ ὄργανον,
ὀφθαλμός. ἐνέργεια δ' ἡ ὄψις. ἓν δ' αὐτοῦ τῶν μορίων ὁμοιομερές τε καὶ πρῶτον ὄργανον ὄψεως, τὸ κρυσταλλοειδὲς
ὑγρὸν, ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτῶν λόγοις ἀποδέδεικται. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ δεόμενον ἀλλοιωθῆναι πρός τινος τῶν
ἔξωθεν χρωμάτων, ἵν' ἴδῃ τὸ ζῶον. ἀλλοιοῦσθαι δ' οὐκ ἠδύνατο, μὴ καθαρὸν ἀκριβῶς καὶ διαφανὲς γινόμενον.
οὕτω δ' εἶναι καὶ καθαρὸν καὶ διαφανὲς, οὐκ ἠδύνατο χωρὶς τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐτῇ κράσεως. ἐδείχθη
γὰρ ἕκαστον τῶν ὄντων τοιοῦτον ὂν οἷόνπερ ἐστὶ, διὰ τὴν τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ κρᾶσιν,

ὥστ' ἐπι

ὥστ' ἔτι τούτων διαλλαχθείη μεγάλως, ἢ οὐκ ὄψεται τὸ ζῷον, ἢ κακῶς ὄψεται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὔπω γινώσκο-
μεν, ἄρτι ἀρχόμενοι ζητεῖν τὴν τέχνην. οὐδὲ χρὴ τῶν ἔπειτά τι μελλόντων ζητεῖσθαι προλαμβάνειν ὡς
ἀποδεδειγμένους. οὐδ' ἐγὼ τούτου χάριν ἐμνημόνευσα τῶν ὑπὲρ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς μοι δεδειγμένων ἐν ἑτέροις,
ἀλλ' ἕνεκα τῆς τῶν νῦν μελλόντων ῥηθήσεσθαι σαφηνείας. ὁρῶντες γὰρ ὀφθαλμὸν ἀκριβῶς ἐνεργοῦντα, καὶ
αὖθις μὴ βλέποντα, καὶ τὸ μὲν, ὑγείαν αὐτοῦ, τὸ δὲ, νόσον, ἢ πάθος, ἢ ὅ, τι βούλει καλοῦντες, οὐδὲν γὰρ τοῦτο
διαφέρει πρός γε τὰ παρόντα, ζητοῦμεν ἑξῆς, ἥτις ποτ' ἐστὶν ἡ τῆς βλάβης αἰτία. πόθεν φήσεις ἐπὶ τοῦτ' ἐλ-
θόντες, ἐξ ἀναποδείκτου μὲν ἀξιώματος, ὁμολογουμένου δὲ πᾶσιν, ὅτι πρὸς τὴν νόησιν ἐναργὲς ὑπάρχει. τί δὲ
τοῦτ' ἐστὶ, τὸ, μηδὲν χωρὶς αἰτίας γίνεσθαι. τούτου γὰρ μὴ συγχωρηθέντος, οὐδὲ ζητεῖν δυνάμεθα τὴν αἰτίαν τοῦ
βεβλάφθαι τὴν ὄψιν, ἢ ἀπολωλέναι παντελῶς. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν ἐστιν, ὑποθέμενοί τινα
τῆς βλάβης ὑπάρχειν αἰτίαν, ἐπὶ τὸ ζητεῖν αὐτὴν ἀφικνούμεθα. ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν, εἴτε διάθεσίν τινα σώ-
10 ματος, εἴτε πως διακείμενον σῶμα προσαγορεύειν ἐθέλοις, οὐδὲν μὲν εἴς γε τὰ παρόντα διαφέρει. πάντως δ' οὖν
ἤτοι τὸ νόσημα αὐτὸ φήσεις ὑπάρχειν αὐτὴν, ἢ εἴπερ τὸ νόσημα ἐστὶν ἡ βλάβη τῆς ἐνεργείας, ἡ βλάπτουσα
διάθεσις αὐτὴν, αἰτία τοῦ νοσήματος ὑπάρξει. καὶ γίνεται κἀνταῦθα πάλιν ὑπὲρ ὀνόματος ἡ ἀμφισβήτη-
σις. ἤτοι τὴν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς διάθεσιν, ὑφ' ἧς ἡ ὄψις βλάπτεται νόσον ἡμῶν ὀνομαζόντων, ἢ αὐτὴν τὴν
βλάβην τῆς ἐνεργείας. ἀλλ' εἴτε τὴν βεβλαμμένην ἐνέργειαν ἐθέλοι τις ὀνομάζειν νόσον, χρὴ δή που τοῦτο
πολὺ πρότερον ὑγείαν ὑποτίθεσθαι τὴν κατὰ φύσιν ἔχουσαν ἐνέργειαν. εἴτε τὴν διάθεσιν ὑφ' ἧς ἡ ἐνέργεια
βλάπτεται, καὶ τοῦτο πολὺ πρότερον ἐπὶ τῆς κατὰ φύσιν ἐχούσης διαθέσεως, εἴτε καὶ κατασκευῆς ἐθέλει κα-
λεῖν, ἐπιφέρειν τὸ τῆς ὑγείας ὄνομα. τὸ δ' ἐν ταῖς ἐνεργείαις ὑποθέμενον εἶναι τὴν ὑγείαν, ἐν ταῖς διαθέσε-
σιν ὑπολαμβάνειν συνίστασθαι τὴν νόσον, ἢ ἔμπαλιν. ἐν μὲν τῇ κατασκευῇ τῶν μορίων, τὴν ὑγείαν. ἐν δὲ τῇ βλά-
βῃ τῶν ἐνεργειῶν, τὴν νόσον, ἄξιον τῶν τε ἄλλων μεθοδικῶν ἐστι, καὶ δὴ καὶ τοῦ τῆς ἐμπληξίας αὐτῶν ἀρχη-
20 γοῦ θεσσαλοῦ. πάντες γοῦν σχεδὸν οἱ ἀπὸ τῆς ἀμεθόδου τε καὶ μανιώδους ταύτης αἱρέσεως, τὴν μὲν ὑγείαν,
εὐστάθειαν τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν εἶναι φασὶ καὶ ἰσχύν. τὴν δὲ νόσον, οὐκ ἔτι βλάβην ἐνεργείας καὶ ἀσθέ-
νειαν. ἀλλ' οἱ μὲν, διάθεσίν τινα σώματος. οἱ δὲ, σῶμα πῶς διακείμενον. ἧς, τίς ἂν εὑρεθείη μείζων ἐμπληξία. τοῦτο
μὲν γὰρ κἂν ὁ τυχὼν ἐξεύροι τὸ μὴ δεῖν ἐν ἑτέρῳ μὲν γένει, τὴν ὑγείαν, ἐν ἑτέρῳ δὲ τὴν νόσον, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ
πάντως ἄμφω τίθεσθαι, τὰ γὰρ ἐναντία, κατὰ πλεῖστον ἐστὶν ἀλλήλων διεστηκότα ἐν τῷ αὐτῷ γένει, καθάπερ
λευκὸν καὶ μέλαν, ἓν γὰρ ἀμφοῖν γένος τὸ χρῶμα. καὶ τοίνυν εἴπερ ἐναντία ἐστὶν ὑγεία καὶ νόσος ἐν ᾧ περ ἂν ᾖ
τῷ γένει τῶν κατὰ φύσιν ἡ ὑγεία, τούτου τοῦ γένους ἐν τῷ παρὰ φύσιν ἡ νόσος ὑπάρξει. ὥστε εἰ μὲν ἐνέργεια κα-
τὰ φύσιν ἡ ὑγεία, πάντως δή που παρὰ φύσιν ἐνέργειά τις ἡ νόσος ἐστίν. εἰ δ' ἤτοι διάθεσίς τις, ἢ κατασκευὴ κατὰ
φύσιν ἡ ὑγεία ἐστὶ, καὶ ἡ νόσος ἐξ ἀνάγκης ἔσται διάθεσίς τις ἢ κατασκευὴ παρὰ φύσιν. ὁ μὲν οὖν θεσσαλὸς, οὐ-
δ' ἐπεχείρησεν ὅλως ἀφορίσασθαι νόσον, ἀλλὰ χρὴ μαντεύεσθαι κατά τινος ἐπιφέρει τοὔνομα πράγματος. ὅτι
30 μὲν γὰρ οὐδὲν διαφέρειν ἡγεῖται νόσημα πάθους, ἐπεδείξα μέν σοι δι' αὐτῶν τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, πα-
ράλληλα τιθέντος ἄμφω, καὶ μεταλαμβάνοντος ἑκάτερον εἰς θάτερον. ὡς οὐδὲν διαφέρειν, ἢ οὕτως ἢ ἐκείνως εἰπεῖν.
οἱ δ' ἀπ' αὐτοῦ πάντες ἄνω καὶ κάτω στρέφονται, λεπιζόμενοί τε, καὶ παρακαλυπτόμενοι, καὶ πάντα ποιοῦν-
τες ὡς ἤτοι παντάπασιν ἀσαφῶς εἰπεῖν, ἢ μηδ' ὅλως ὥσπερ αὐτὸς ὁ θεσσαλός. καὶ πρὸ τούτου θεμίσων, ὁ τὴν
ῥίζαν αὐτοῖς τῆς ἐμπληξίας ταύτης ὑποθέμενος. εἰ δή σοι τὰ πρόκλου καὶ ῥηγίνου καὶ ἀντιπάτρου λέγοι-
μι, καὶ πρὸς τούτοις εὐδήμου καὶ μνασέου καὶ φίλωνος καὶ διονυσίου, λάθοιμ' ἂν ἐμαυτὸν ἐκπεσὼν τῆς προ-
κειμένης νῦν πραγματείας, ἐπιστημονικῆς τε οὔσης, καὶ τὸ χρήσιμον αὐτῆς πειρωμένης ἐκδιδάσκειν. ἀλλὰ τῆς
μὲν ἐκείνων διαφωνίας, ἴσως ἄν ποτε καὶ ὕστερον εἴη μνημονεῦσαι. καὶ σὺν αὐτοῖς γε τοῖς νῦν εἰρημένοις, τοῦ
πάντα σοφωτέρου ἐπιταράξαντός τε καὶ συγχέαντος αὐτῶν τὰ πράγματα μενεμάχου, καὶ τοῦ ληρώδους
ὀλυμπικοῦ. καὶ μετ' αὐτὸν, ἀπολλωνίδου. καὶ σωρανοῦ. καὶ τοῦ νῦν ἔτι ζῶντος ἰουλιανοῦ. τούτῳ μέν γε καὶ ἡμεῖς
40 ἐνετύχομεν, ἵνα καὶ παρὰ ζῶντος ἀνθρώπου φωνῆς ἐκμάθωμεν λήρους μακρούς. εἶχε δ' οὖν οὐδ' οὗτος λέγειν ὅ,
τι ποτ' ἐστὶ πάθος καὶ νόσημα. καὶ τεκμήριόν γε τούτου μέγιστον. ἐτῶν γὰρ ἤδη πλειόνων ἢ εἴκοσι γεγονότων ἐξ
οὗ περ ἡμεῖς ἐπὶ τῆς ἀλεξανδρείας αὐτῷ τούτῳ συνεγινόμεθα, γεγραφὼς εἰσαγωγὰς ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, ἀεὶ
γὰρ αὐτὰς μετατίθησί τε καὶ μεταρρυθμίζει, τῷ μηδέ ποτ' ἀρκεῖσθαι ταῖς γεγραφείσαις, κατ' οὐδεμίαν αὐτῶν
ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅ, τί ποτ' ἐστὶ νόσος. καίτοι γε μηδὲν πρὸς ἔπος, ἐν αὐταῖς διεξέρχεται, μέχρι τοῦ καὶ τὰ τοιαῦ-
τα ζητεῖν εἰ ζωγραφία χρήσιμος ἰατροῖς ἐστιν. ἀλλ' ὅμως τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα γράφων, καὶ διελέγχων ὥσπερ
καὶ μενέμαχος, ὅτι σαφῶς ἔγνωκε τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως τὴν ἀτοπίαν, οὐδέπω καὶ τήμερον ἔγραψεν ἐν
ταῖς εἰσαγωγαῖς, ὅτι ποτὲ νόσον ἢ πάθος ὀνομάζει. ἐμοὶ δ' οὖν ἐρομένῳ ποτ' αὐτὸν, οὕτω μακρῶς τε ἅμα καὶ ἀ-
σαφῶς διῆλθεν, ὡς ὧν μὲν ἔλεγε, συνιέναι μηδενός, ἀναγκασθῆναι δέ γε τό γε τοσοῦτον εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν, ὡς
διαφέρεσθαί μοι δοκεῖ πρὸς ὀλυμπικὸν, καίτοι πάππον αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ὄντα. μαθητὴς γάρ ἐστιν οὗτος
50 ὁ ἰουλιανὸς ἀπολλωνίου τοῦ κυπρίου. ἐκεῖνος δ' ἦν ὀλυμπικοῦ φοιτητής. ὁ τοίνυν ὀλυμπικὸς, ὡς ἔφην ὁρίσα-
σθαι τολμήσας ὑγείαν τε καὶ πάθος, τὴν μὲν ὑγείαν, διάθεσιν ἔφησεν εἶναι, κατὰ ἐκτότητα νόσου, τὸ δ' αὖ
πάθος, ῥοπὴν τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐπίμονον. ἔστι μὲν δὴ καὶ τούτων ἑκάτερον, ἀλογίας παμπόλ-
λης ἀνάπλεων. ἣν καὶ τότε ἐδήλωσα τῷ ἰουλιανῷ. καὶ νῦν ἐπὶ κεφαλαίων ἐρῶ. τὸ γοῦν συγχέον ἔφην ἐστὶν ἐ-
κεῖνο, τὸ μὴ μόνον ἁπλῶς οὕτως εἰπεῖν τὸν ὀλυμπικὸν, ὑγείαν εἶναι διάθεσιν κατὰ ἐκτότητα νόσου, ἀλλὰ προσ-
θεῖναι τῷ λόγῳ ἣν διάθεσιν ὁριζόμεθα εὐστάθειαν τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργημάτων καὶ ἰσχύν. οὐ γὰρ ἔχω συμβα-
λεῖν, εἴτε ἐν τῇ τῶν ἐνεργειῶν εὐσταθείᾳ μόνῃ τὴν ὑγείαν, εἴτε ἐν τῇ τοῦ σώματος διαθέσει, εἴτ' ἐν ἀμφοῖν ὑπο-
τίθεται. τάχα δ' ὥσπερ εἴωθε χρῆσθαι τοῖς τῶν ἑλλήνων ὀνόμασιν ἀλλοκότως τε καὶ τεταραγμένως, ἅμα

τοῖς ἄλλοις ἅπασι μεθοδικοῖς, οὕτω καὶ νῦν. οὐκ ἐπὶ τὸ σῶμα τὴν διάθεσιν, ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἐνεργείας ἀναφέρει.
ὥστε ἡμᾶς ἀκοῦσαι τοῦ λόγου κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. ὑγεία ἐστὶ, διάθεσις ἐνεργειῶν κατὰ ἐκτότητα νόσου. δί-
καιον δ' ἦν οἶμαι προσθεῖναι τῷ λόγῳ δυοῖν θάτερον αὐτόν. ἢ ἐνεργειῶν, ἢ σώματος, ἵν' ἤτοι γένηται τοιοῦτος ὁ
λόγος, ὑγεία ἐστὶ διάθεσις ἐνεργειῶν κατὰ ἐκτότητα νόσου, ἢ νὴ δία τοιοῦτος. ὑγεία ἐστὶ διάθεσις σώματος κατὰ
ἐκτότητα νόσου. καὶ μήν γε καὶ εἰ ἄμφω συνθεῖναι προῄρητο, καὶ οὕτως ἐνεχώρει, σαφῶς τε ἅμα καὶ διὰ βρα-
χέων εἰπεῖν, ὑγεία ἐστὶ διάθεσις ἐνεργειῶν τε καὶ σώματος κατὰ ἐκτότητα νόσου. τί δ' ὅταν ἐπιφέρων εἴπῃ, ἣν
διάθεσιν ὁριζόμεθα εὐστάθειαν τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργημάτων καὶ ἰσχύν. πότερον, μέρος ὑποληπτέον εἶναι τοῦτο
τοῦ προειρημένου καὶ χρὴ συνάπτειν ἡμᾶς ὅλον τὸν λόγον ὡδί πως; ὑγεία ἐστὶ διάθεσις σώματος κατὰ ἐκτότητα
νόσου, καὶ εὐστάθεια τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργημάτων καὶ ἰσχύς, ἢ τέλειός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὅ, τι
10 ποτ' ἐστὶν ὑγεία διδάσκων, ὥσπερ γε καὶ ἤρεσεν ἐνίοις τῶν μεθοδικῶν εὐστάθειαν ἀποφηναμένοις εἶναι τῶν κατὰ
φύσιν ἐνεργειῶν τὴν ὑγείαν. ἀλλ' εἴπερ οὗτος τέλειος ὁ προειρημένος, οὐκ οἶδ' ὅ, τι διδάσκει διάθεσιν εἶναι λέγων
τὴν ὑγείαν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὃ ἔφη, τὸ κατὰ ἐκτότητα νόσου, τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον καὶ παῖδας γελάσαι. εἰ γὰρ δὴ
συγχωρήσομεν οὕτως ὁρίζεσθαι, δηλονότι καὶ ἡ νόσος ἔσται διάθεσις σώματος, κατὰ ἐκτότητα ὑγείας. ἵνα ἕκα-
στος τῶν ὅρων ἡμῖν, οὐ τοῦ τί ποτ' ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, ἀλλὰ τοῦ τί ποτ' οὐκ ἔστι, γένηται διδάσκαλος. ἐάσθω δ' ἔφην
εἰ βούλει καὶ ταῦτα. καὶ γὰρ πάρεργά πως ἐστίν. ἀλλ' ἐκεῖνό γε παρελθεῖν τε καὶ παριδεῖν οὐκ ἐγχωρεῖ, τὸ κα-
τὰ μὲν τὴν τῆς ὑγείας διδασκαλίαν, ἅπαντα προσέρχεσθαι ταῖς ἐνεργείαις ἤτοι μόναις, ἢ μετὰ τοῦ συγχέαι
καὶ περιπλέξαι, καὶ ἀναμίξαί πως ἀσαφῶς τὸ τῆς διαθέσεως ὄνομα, καθάπερ ὁ Ὀλυμπικός. ἐν δὲ τῷ, τοῦ
πάθους οὐκέτι μεμνῆσθαι τῶν ἐνεργειῶν. ἀπέχρησε γὰρ εἰπεῖν αὐτῷ, πάθος ἐστὶ τροπὴ τοῦ σώματος ἐκ τοῦ κα-
τὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐπίμονος. ἐχρῆν δ' ἔφην ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἢ ἐν ταῖς διαθέσεσιν, ἄμφω τάττειν αὐ-
20 τόν. ὁ δέ μοι πρὸς ταῦτ' ἀπεκρίνατο. καὶ ἤδη μέν σοι πολλάκις εἶπον ἱδρῶν ἤρξατο, καὶ νῦν τ' ἀναμνῆσαι προ-
σήκει, τὸ μηδὲν εἶναι θαυμαστόν. ἐν μὲν τῇ τῶν ἐνεργειῶν εὐσταθείᾳ, τὴν ἰσχὺν τετάχθαι τὴν ὑγείαν. ἐν δὲ τῇ πα-
ρὰ φύσιν τοῦ σώματος διαθέσει, τὴν νόσον. οὐ γάρ ἐστιν ἐναντία καθάπερ σὺ νομίζεις ἔφησεν. ἔστι γάρ τι μέσον
αὐτῶν, ὃ μήθ' ὑγεία, μήτε νόσος ἐστίν. ἀκούσας οὖν ἐγὼ τὸν λόγον τοῦτον, ἐχωρίσθην ἐκπεπληγμένος τε καὶ λυ-
πούμενος ἅμα. χρὴ γὰρ ὁμολογεῖν τὸ συμβάν. ἐκπεπλῆχθαι μὲν γὰρ, οὐδενὶ τῶν ἐν τοιαύτῃ δόξῃ τελέως ἐντετυχη-
κέναι ἐμπλήκτῳ. τό τε δ' ἐν τυχὸν πρῶτον, εἰκότως ἐξεπλάγην. οὐχ ὅτι μόνος ἐκεῖνος οὕτως ἦν ἀναίσθητος, ἀλλ'
ὅτι πολλῷ σκαιοτέρους ἑαυτοῦ τοσούτους εἶχε μαθητάς. οἳ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας ὁρῶν-
τες οὕτως ἐσφαλμένους τοὺς μεθοδικούς, οὐκ ἀφίστανται τῆς αἱρέσεως. ἢ εἴπερ οὐδ' ὅλως ὁρῶσι, τελέως εἰσὶν
ἀπόπληκτοι. τί γὰρ δὴ καὶ πρὸς ἔπος, οὐκ εἶναι τὴν νόσον ἐναντίον ὑγείᾳ, διότι μέσον αὐτῶν ἐστί τι, δῆλον
γὰρ ὡς οὐδὲ τὸ λευκὸν ἐναντίον ἔσται τῷ μέλανι. διότι μέσον αὐτῶν ἐστὶ τό, τε ξανθόν τε καὶ τὸ φαιόν. ἐρυθρόν τε
30 καὶ ὠχρόν. ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων χρωμάτων. οὐδὲ τὸ θερμόν, τῷ ψυχρῷ. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἐστὶ μέσα, χλιαρόν
τε καὶ εὔκρατον. οἱ μὲν δὴ σοφώτατοι μεθοδικοὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθέως πεπτωκότες, οὐ σμικρόν, οὐδὲ τὸ τυ-
χὸν πτῶμα, τί ἂν ἔτι τῶν ἐφεξῆς ἀληθῶν καταμάθοιεν; οὐδὲ ἓν δήπου. διεψεύσεται γὰρ ἅπαντα τὰ κατὰ
τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐκ τούτων ἠρτημένα, καὶ δεόντως. εἴ γ' ἐν ταῖς μεθόδῳ τινὶ συνισταμέναις τέχναις, ἀρ-
χὴ τῆς συστάσεως ἡ τοῦ τέλους ἐστὶν ἔννοια. πεπλημμέληται μὲν οὖν καὶ ἄλλοις πολλοῖς εἰς τὴν τοῦ τέλους ἔννοιαν οὐκ
ὀλίγα. τῶν μὲν, τὸ ὑγιάζειν ὡς τὸ πολὺ τέλος εἶναι λεγόντων τῆς ἰατρικῆς. τῶν δὲ, τὰ σύμφορα πράττειν ὡς
πρὸς τὴν ὑγείαν. τῶν δ' ἐκκόπτειν τὰς νοσώδεις αἰτίας. τῶν δὲ, τὰ παρ' ἑαυτῶν ἅπαντα ποιεῖσθαι. τῶν δ' ὡς
ἂν ἑκάστῳ παραστῇ καὶ δεήσῃ καὶ περὶ τούτων, ἰδίᾳ διορίσασθαι. ἀλλ' οὐδεὶς οὕτως ἔμπληκτος, ὡς ἐν ἄλλῳ μὲν
γένει τὴν ὑγείαν, ἐν ἄλλῳ δὲ ὑποθέσθαι τὴν νόσον. ἀλλ' ἤτοι ταῖς κατὰ φύσιν ἐνεργείαις προσέχων, ἢ ταῖς κα-
τασκευαῖς τῶν μορίων, ἃς ἔνιοι διαθέσεις ὀνομάζουσιν. εἴτε δ' ἐν ταῖς κατὰ φύσιν ἐνεργείαις ἐστὶ τὸ ὑγιαίνειν, ἐν
40 ταῖς παρὰ φύσιν ἔσται τὸ νοσεῖν. εἴτε ἐν ταῖς κατασκευαῖς ταῖς κατὰ φύσιν, ἐν ταῖς παρὰ φύσιν ἔσται κατα-
σκευαῖς ἡ νόσος. εἴτ' ἐν ταῖς διαθέσεσιν, ἐν ταύταις ἔσται καὶ τὸ νοσεῖν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βαθείας τινὸς εἰς τοῦτο θεω-
ρίας ἐστὶ χρεία. μόνον δ' ἀπόχρη τὸ μὴ διεστράφθαι. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς εἰ τὸ βλέπειν ὑγιαίνειν ἐστὶν, ὅτι τὸ νοσεῖν
ἔσται τὸ ἀμβλυώττειν, ἢ ὅλως τὸ μὴ βλέπειν. τίς δ' οὐ συνίησιν ὡς εἰ τὸ ἀκούειν ὑγιαίνειν ἐστὶν, ὅτι νοσεῖν ἔσται τό, τε
μόγις ἀκούειν, καὶ τὸ μηδ' ὅλως ἀκούειν. οὕτω δὲ καὶ εἰ τὸ πέττειν ὑγιαίνειν ἐστὶ, τὸ ἀπεπτεῖν τε καὶ δυσπεπτεῖν, ἔσται
νοσεῖν. καὶ εἰ τὸ κινεῖσθαι καθ' ὁρμὴν ἐστὶν ὑγεία, νόσος ἂν εἴη δήπου, σπασμός. καὶ παλμός. καὶ παράλυσις. καὶ τρό-
μος. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἅπαν ὅ, τι περ ἂν ἤτοι τελέως ἀναιρεῖ τὴν καθ' ὁρμὴν κίνησιν, ἢ ἐμποδίζει γέ πως
αὐτήν. ὡσαύτως δὲ, εἰ τὸ κατὰ φύσιν αἰσθάνεσθαι τῆς ὑγείας ἐστὶν, ἡ ἀναισθησία καὶ δυσαισθησία, καὶ ἡ νάρκη, καὶ
ὀδύνη, νόσοι γενήσονται. καὶ εἰ τὸ τεταγμένως ἀναπνεῖν ὑγεία, ἄπνοια καὶ δύσπνοια νόσος. ἀλλ' εἴπερ ταῦτα
νόσοι, πρόδηλον ὡς αἱ διαθέσεις τῶν μορίων ὑφ' ὧν ἀποτελοῦνται, νόσων εἰσὶν αἰτίαι. καὶ οὐ χρὴ λέγειν οὔτε
50 φλεγμονὴν, οὔτε σκίρρον, οὔτ' ἐρυσίπελας, οὔτε ἀπόστασιν, οὔθ' ἕλκος, οὔτε οἴδημα, νοσήματα. καὶ εἴπερ ταῦτα
νοσήματα, πρόδηλον ὡς οὐδὲν ἐκείνων νόσημα. δύο γάρ ἐστι γένη πραγμάτων οὐδὲν ὁμοίων ἀλλήλοις, ἀλλὰ πάντη
τε διαλλαττόντων, καὶ ὅλῃ τῇ φύσει διαφερόντων. ὀνομάζουσι δὲ τὸ μὲν ἕτερον τῶν γενῶν, σῶμα. τὸ δ' ἕτερον,
ἐνέργειαν. ὀφθαλμὸς μὲν οὖν καὶ γλῶττα, καὶ οὖς, καὶ σκέλος, ἕκαστόν τε τῶν τοιούτων, σῶμα πῶς ἔχον ἐστίν.
ὄψις δὲ, καὶ ἀκοὴ, καὶ διάλεξις, καὶ βάδισις, ἐνέργειαι τῶν εἰρημένων σωμάτων. εἴπερ οὖν ἐν τῷ πῶς ἔχειν τὰ
σώματα τὸ νοσεῖν ἐστιν, ἐν τῷ πῶς ἔχειν τὰς ἐνεργείας, τὸ νοσεῖν οὐκ ἔσται. εἰ δέ γ' ἐν τούτῳ τὸ νοσεῖν εἴη, πρόδηλον
αὖ πάλιν, ὡς οὐκ ἔστιν ἐν τῇ τῶν σωμάτων διαθέσει. τὸ μέντοι τὴν μὲν διάθεσιν αἰτίαν εἶναι, τὴν δὲ ἐνέργειαν τὸ
γινόμενον ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος διαθέσεως, ὁμολογεῖσθαι χρὴ καὶ φυλάττεσθαι παντὸς μᾶλλον. ὥστε καὶ
ὅς τις ἀγνοεῖ τοῦτο, περί τι τῶν ἀναγκαίων ἔσφαλται πραγμάτων. ὁ δ' ἤτοι τὴν βλάβην τῆς ἐνεργείας, ἢ τὴν

διάθεσιν

διάθεσιν τοῦ σώματος ὀνομάζων νόσημα, κἂν εἰ μὴ δεόντως ὀνομάζοι, δύναται γοῦν ὀρθὴν ἔχειν τὴν δόξαν περὶ
αὐτῶν τῶν πραγμάτων. ἔστι δ' οὐκ ἐκ τῶν ὀνομάτων τὸ καλῶς ἰάσασθαι τὰς νόσους, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πραγμά-
των ὀρθῆς ὑπολήψεως. αὐθὺς δὲ καὶ τοῦτ' αὐτὸ, πολλοὺς τῶν ἰατρῶν ἔστιν εὑρεῖν ἀγνοοῦντας, καὶ νομίζοντας
ἐν πράγμασί τι διαφέρεσθαι, τοὺς τὰς διαθέσεις τῶν σωμάτων ἡγουμένους εἶναι νοσήματα, πρὸς τοὺς ἐν ταῖς
βλάβαις τῶν ἐνεργειῶν ὑπολαμβάνοντας αὐτὰ συνίστασθαι. καὶ τούτων πάντων τῶν ἁμαρτημάτων,
ὅπερ εἴρηταί τε πολλάκις ἤδη, καὶ αὖθις εἰρήσεται, ἓν αἴτιον ὑπάρχει, τὸ μὴ γεγυμνάσθαι κατὰ τὴν λογι-
κὴν μέθοδον τοὺς ἐπιχειροῦντας ὁτιοῦν ἐξευρίσκειν λογικῶς. ἀλλ' ἅμα μὲν ἀποχωρεῖν τῆς ἐμπειρίας, ὡς γεγυ-
μνασμένους τὸν λογισμόν. ἅμα δ' ἀγυμνάστους ὄντας ἐν αὐτῷ, σφάλλεσθαι μέγιστα. μυριάκις γοῦν περὶ ὀνομά-
των αὐτοὺς εὑρίσκω διαφερομένους, ὡς περὶ πραγμάτων. αὖθις δ' αὖ εἰ τύχοι πρᾶγμά τι μέγιστον ἀγνοοῦν-
10 τες, ὄνομα νομίζουσιν ἀγνοεῖν. ὥσπερ γε καὶ περὶ τοῦ προκειμένου νῦν ἡμῖν οὐκ ἴσασι διακεῖσθαι. ὡς ἡ μὲν κατα-
σκευὴ τῶν σωμάτων, αἰτίας ἔχει λόγον. ἡ δ' ἐνέργεια, τὸ πρὸς ἐκείνης ἐστὶν ἀποτελούμενον. οὐ δ' ὡς τὸ θεραπευό-
μενον, ἡ τοῦ σώματός ἐστι διάθεσις. ἕπεται γὰρ ἐξ ἀνάγκης ταύτῃ κατὰ φύσιν μὲν ἐχούσῃ, κατὰ φύσιν ἐνερ-
γεῖν. ἐξισταμένῃ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν, εὐθὺς καὶ τὴν ἐνέργειαν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτρέπειν. ἐν τούτῳ δὲ τὸ πᾶν ἐστι. καὶ
τοῦτο ἀρχὴ καὶ οἷον στοιχεῖόν τι πρῶτον ἁπάσης τῆς θεραπευτικῆς ὑπάρχει μεθόδου. τὸ δὲ εἴτ' αὐτὸ τοῦτο χρὴ
προσαγορεύειν νόσον, εἴτε τὴν βλάβην τῆς ἐνεργείας, περὶ ὀνόματός ἐστιν ἀμφισβητούντων. εἰρήσεται μὲν
οὖν τί μοι καὶ περὶ τῆς τῶν ὀνομάτων χρήσεως, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρόσθεν ἤδη δι' ἑτέρων. ἀλλὰ νῦν οὔπω δια-
στέλλομαι περὶ αὐτῶν, ἵν' ὅπερ τοῦτ' αὐτὸ μᾶλλον βεβαιώσωμαι, καὶ δείξω τίς ἀρχὴ καὶ ῥίζα τῆς θεραπευ-
τικῆς ἐστι μεθόδου, περὶ ἣν εὐθὺς ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν λογικούς τε καὶ δογματικοὺς ἑαυτοὺς ὀνομασάντων, καὶ
οἱ βέλτιστοι σφάλλονται μεθοδικοί. τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἤδη πως φαίνεται τοῖς συνετοῖς, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ τὸ θε-
20 ραπευόμενον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, πλὴν ἡ τῶν σωμάτων διάθεσις, ὡς ἐν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ δειχθήσεται. τὸ
δὲ τὴν ἄγνοιαν ἐπανορθώσασθαι τῶν μὴ γινωσκόντων ὅσα τὰ σύμπαντα ἐστὶ πράγματα κατὰ τὸν ἐνε-
στῶτα λόγον ἀλλήλοις παρακείμενα, νῦν ἡμῖν προὔκειτο. φαίνεται γὰρ ἓν μέν τοι γένος εἶναι τῶν σωμάτων
αὐτῶν. ἕτερον δὲ τὸ τῶν ἐνεργειῶν. καὶ τὸ μὲν τῶν σωμάτων, ἡγεῖσθαί τε καὶ ποιεῖν τὰς ἐνεργείας. ἕπεσθαι
δ' ἐκείνας, κατὰ φύσιν μὲν ἔχουσι τοῖς σώμασιν, ἀμέμπτως τε καὶ κατὰ φύσιν αὐταῖς διακειμένας. παρὰ φύ-
σιν δ' ἐχόντων, ἢ μὴ γινομένας παντάπασιν, ἢ παραποδιζομένας γε πάντως. τρίτον δ' ἐπὶ τούτοις ἐστὶ γέ-
νος, τὸ τῶν ἐργαζομένων τὰς διαθέσεις αἰτίων. ὃν γὰρ ἡ διάθεσις ἔχει πρὸς τὴν ἐνέργειαν λόγον, τοῦτον ἕτε-
ρόν τι χρὴ πάντως ἔχειν πρὸς τὴν διάθεσιν, ἐν μόνῳ διαλλάττον τῷ, τὴν μὲν διάθεσιν, ἅμα ταῖς ἐνεργείαις ὑπάρ-
χειν, καὶ μὴ δύνασθαί ποτε, μήτε τὴν κατορθουμένην ἐνέργειαν εἶναι χωρὶς τῆς τῶν σωμάτων κατὰ φύσιν
διαθέσεως, μήτε τὴν βεβλαμμένην, ἄνευ τοῦ καὶ τὰ σώματα βεβλάφθαι. τὰ δ' αἴτια τῆς διαθέσεως ταύτης
30 τῆς ἐμποδιζούσης τὴν ἐνέργειαν, δύναται μὲν καὶ μηκέτ' εἶναι. δύναται δὲ καὶ νῦν ἔτι παραμένειν. ἕτερα
δ' οὖν πάντως ἐστὶ τῶν διαθέσεων αὐτῶν, καὶ τοῦτο τρίτον εὕρηται γένος ἕτερον, ἐνεργείας τε καὶ τῆς ἐρ-
γαζομένης αὐτὴν διαθέσεως. ἐπ' αὐτῷ δ' ἄλλο τέταρτον γένος διαθέσεως, ὅσα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, κατὰ
φύσιν τε καὶ παρὰ φύσιν ἔχουσι, μηδὲν μήτ' ὠφελοῦντα, μήτε βλάπτοντα τὰς ἐνεργείας. οἷον, εἰ τύχοι τὸ χρῶ-
μα τοῦ σώματος πάντως ἢ μέλαν ἐκ λευκοῦ γινόμενον, ἐν ἡλίῳ διατριψάντων ἐπὶ πλέον. ἢ λευκὸν ἐκ μέλανος,
ἐν σκιᾷ διαιτηθέντων. ἢ ἐρυθρὸν, λουσαμένων. ἢ ὠχρὸν, φοβηθέντων. οὔτε γὰρ ἐνέργεια τοῦτ' ἐστὶν, οὔτε διάθεσις
σώματος ἐνεργείας αἰτία. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον, οὐδ' ἡ τὰς παρὰ φύσιν ἐργαζομένη διαθέσεις αἰτία. σύμπτωμα
δ' ἐστὶ συμβαῖνον ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ ταῖς διαφόροις τῶν σωμάτων ἀλλοιώσεσιν, εἴτ' οὖν κατὰ φύσιν, εἴτε καὶ παρὰ
φύσιν ἐχόντων. ἐπειδὴ τοίνυν ἤδη τέτταρα γένη διώρισται, καὶ τῷ ταῦτα γινώσκειν ἢ μὴ, τὸ καλῶς ἄρχεσθαι τῆς
θεραπευτικῆς μεθόδου δείξομεν ὑπάρχον, ἐξέστω λοιπὸν τῷ βουλομένῳ κατ' αὐτῶν ἃς ἂν ἐθέλῃ τίθεσθαι προ-
40 σηγορίας. οἷον, εἰ βούλοιτο τὴν μὲν παρὰ φύσιν τῶν σωμάτων διάθεσιν, ὅταν ἐνέργειάν τινα βλάπτῃ, νόσημα προ-
σαγορευέτω. αὐτὴν δὲ τὴν βλάβην τῆς ἐνεργείας, ἐξαίρετόν τι σύμπτωμα νοσήματος. ὅσα δ' ἄλλως συμβέβη-
κεν, ὥσπερ τὰ χρώματα, καὶ ταῦτ' εἰ βούλοιτο καλείτω συμπτώματα. διοριζέτω μέν τοι τῆς βλάβης τῶν
ἐνεργειῶν αὐτά. καὶ εἴπερ ἐκεῖνα ἐξαίρετα συμπτώματα νοσημάτων ὀνομάζει, ταῦτ' οἰκεῖά τε καὶ ἴδια καλεί-
τω. καί τινα πρὸς τούτοις εἰ βούλοιτο, μήτ' οἰκεῖα, μήτ' ἴδια. συμπίπτοντα δὲ, κατά τινα τύχην. τέταρτον δ' ἐπὶ
τοῖσδε γένος τιθέσθω, τὸ τῶν νοσωδῶν αἰτίων. καὶ τούτων τὰ μὲν ἐν αὐτῷ τοῦ ζώου τῷ σώματι συνιστάμενα,
προηγούμενα καλείτω. τὰ δ' ἔξωθεν προσπίπτοντα, προκατάρχοντα. θέμενος δ' οὕτως ἢ ἄλλως ὅπως ἂν ἐ-
θέλῃ σαφῶς καὶ χρησίμως τοῖς ἀκούουσι, μηκέτι μετατιθέσθω, μηδ' ἐξαλλαττέτω τὴν χρῆσιν, ἀλλ' ἀεὶ φυλατ-
τέτω παρ' ὅλον τὸν λόγον. ἵνα καὶ μανθάνωμεν ἃ λέγει ῥᾳδίως, καὶ τὰς ἀντιλογίας καὶ τοὺς ἐλέγχους, πρός τι σα-
φὲς καὶ διωρισμένον ποιώμεθα. πῶς καὶ τίνα τρόπον, ἐνδείξασθαι γὰρ ἔτι τοῦτ' αὐτὸ χρὴ, διὰ τοὺς ἀναισθήτους
50 μεθοδικούς. ἔστω τινὰ λέγειν. ὡς ἡ μὲν φλεγμονὴ, διάθεσίς ἐστι παρὰ φύσιν. τὸ δ' ἔργον τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου
τὸ βεβλαμμένον, οἰκεῖον ἐξαίρετον τοῦ πάθους σύμπτωμα, ποδῶν μὲν βάδισις. ὀφθαλμῶν δὲ ὄψις. ὤτων δ' ἀκοή.
τὸ δ' ἔρευθος εἰ τύχοι, καὶ ἡ τάσις, ἥτ' ἀντιτυπία καὶ ὁ παρὰ φύσιν ὄγκος ὁ ταῖς φλεγμοναῖς ἑπόμενος, ἕτε-
ρόν τι γένος, εἴτε συμπτωμάτων, εἴτε συμβεβηκότων, εἴθ' ὅπως ἂν ἄλλως ἐθέλῃ τις ὀνομάζειν. ἀλλ' οὖν ὅτι γε μήτ'
αὐτὸ γένος ἐστὶ τῇ βλάβῃ τῶν ἐνεργειῶν, ἴστω τε καὶ διοριζέσθω σαφῶς. ἡ πληθώρα δ' εἰ τύχοι τῆς φλεγμονῆς
αἰτία προηγουμένη, καὶ ταύτης προκατάρχουσα τὸ πλῆθος τῶν ἐδεσμάτων. ὡς οὖν ἐγὼ καὶ παραδείγματα
πεποίημαι σαφῆ τοῦ λόγου, καὶ τέτταρα γένη διώρισμαι, καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν εἴρηκα, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι
τρόπον ἐχρῆν ποιῆσαι τὸν Θεσσαλὸν, ἐπὶ τοσούτοις τε καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι, καθ' ὧν ἑαυτὸν ἀνεκήρυττε, μέλλον-
τα νεωτέραν αἵρεσιν συνίστασθαι. νυνὶ δ' οὔτε αὐτὸς οὐδὲν εἶπε σαφὲς, οὔτε τις τῶν ἀπ' αὐτοῦ. τολμήσας γοῦν

ὁ ὀλυμπικὸς ἀφορίσασθαι τί ποτ᾽ ἐστὶ πάθος, οὐ πάθους, ἀλλὰ συμπτωμάτων εἴρηκεν ἔννοιαν. ὅλως μὲν οὖν,
οὐδ᾽ ὅ, τί ποτ᾽ ἐστὶ τὸ πάθος, οὐδ᾽ ὅπη τοῦ νοσήματος διαφέρει γινώσκουσιν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἑξῆς διοριῶ.
πάντα γὰρ ἅμα λέγειν οὐκ ἐγχωρεῖ. συγχωρηθέντος δ᾽ αὐτοῖς τοῦ ταυτὸν εἶναι νόσημά τε καὶ πάθος, ἴδω-
μεν ὅ, τι ποτέ φασι. πάθος ἐστὶ ῥοπὴ τοῦ σώματος, ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐπίμονος. εἶτα μικρὸν
» προελθών, φήσει. ἰστέον δ᾽ ὅτι διαφέρει πάθος συμπτώματος. πάθος μὲν γάρ ἐστιν ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην,
» διάθεσις παρὰ φύσιν τοῦ σώματος ἐπίμονος. σύμπτωμα δὲ, ὃ τῷ πάθει συμβαίνει, ἰδικὴν ὥσπερ τινὰ καὶ μερικω-
» τέραν ἐν τοῖς παρὰ φύσιν ἔχον τύπωσιν. αὕτη μὲν ἡ θαυμαστὴ ῥῆσις ὀλυμπικοῦ τοῦ σοφοῦ, τολμήσαντος ἀφορίσα-
σθαι πάθος τε καὶ σύμπτωμα. τοσούτων δ᾽ ἐστὶν ἁμαρτημάτων μεστὴ, ὥστε μοι παρίστασθαι τὸ τοῦ μωροῦ, τοῦ
πρὸς κόσμιον εἰπόντος οὐχ εὑρίσκειν ὅ, τι βύσειεν ἢ μὴ βύσειεν αὐτοῦ. τί γὰρ δὴ καὶ πρῶτον ἐξ αὐτῶν εἴποι
10 τις, ἢ τί παραλίποι. πάντα μὲν γὰρ ἐξελέγχειν ὅσα κακῶς ἀποφαίνονται, μακρὸν ἂν εἴη. ἡ ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν
εἰς τὸ παρὰ φύσιν ῥοπὴ πᾶσα νόσος ἐστὶν, εἰ μόνον αὐτῇ προσείη τὸ ἐπίμονον. ἀλλὰ τὴν ἄχροιαν ὑμεῖς αὐτοὶ καὶ
τὴν ἀτροφίαν, ἐν τοῖς συμπτώμασιν, οὐκ ἐν τοῖς πάθεσιν ἀριθμεῖτε. τί δ᾽ ἡ κακοχυμία. τί δὲ ἡ ἔνδεια. τί δὲ ἡ κα-
χεξία. τί δὲ τὸ πλῆθος; οὐ παρὰ φύσιν; εἰ τοίνυν αὐτοῖς προσείη τὸ ἐπίμονον, ἐν τοῖς νοσήμασιν ἀριθμηθήσεται.
καὶ μὴν οὐδ᾽ αὐτοὶ βούλεσθε, καὶ καλῶς γε τοῦτο ποιεῖτε. προσεῖναι γὰρ χρὴ τὸ παρὰ φύσιν εἶναι τὴν διά-
θεσιν, ἐνέργειάν τινα πρὸς αὐτῆς βλάπτεσθαι. μέχρι δ᾽ ἂν ἀβλαβεῖς αἱ πᾶσαι φυλάττωνται, κἂν μυριάκις
ἐξαλλάττηται, καὶ τρέπηται, καὶ μεταβάλληται τὸ σῶμα, νόσος οὔπω τῶν διαθέσεων ἐκείνων ἐστὶν οὐδεμία. τό
γέ τοι τῆς θεραπείας δεόμενον, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ, πλὴν τῆς βλαπτούσης τὴν ἐνέργειαν διαθέσεως. οὐ μὲν γὰρ
δεόμεθα πρώτου καὶ μάλιστα πάντων, ἡ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἐνέργεια. δι᾽ ἐκείνην δὲ, καὶ τῆς κατὰ φύσιν εἴτε δια-
θέσεως εἴτε κατασκευῆς ὀνομάζειν ἐθέλοις. ὁρᾶν γὰρ δεόμεθα, καὶ ἀκούειν, καὶ διαλέγεσθαι, καὶ βαδίζειν.
20 οὐκ ὀφθαλμῶν. οὐδ᾽ ὤτων. οὐδὲ γλώττης. οὐδὲ σκελῶν. εἰ γοῦν ἦν ὁρᾶν δι᾽ ἑτέρου μορίου, τίς ἂν ἦν ὀφθαλμῶν ἡ
χρεία; καὶ εἴπερ ἦν ἀκούειν δι᾽ ἄλλου τινὸς ὀργάνου, τί τῶν ὤτων ἐδεήθημεν ἄν; οὕτω δὲ καὶ τῆς γλώττης, καὶ τῶν
σκελῶν. οὐκ ἂν δήπουθεν οὐδὲν ὄφελος ἦν ἡμῖν, εἰ διαλέγεσθαι καὶ βαδίζειν οἷόν τ᾽ ἦν ἄνευ τούτων. τὸ μὲν οὖν
ὁρᾶν, δι᾽ ἑαυτὸ χρῄζομεν. ὀφθαλμῶν δὲ, οὐ δι᾽ ἑαυτοὺς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο. καὶ γλώττης δὲ καὶ ὤτων καὶ σκελῶν,
οὐχ ἵνα ἔχωμεν ὄργανα καὶ πολλὰ μόρια χρῄζομεν, ἀλλὰ διαλέξεως ἕνεκα, καὶ ἀκοῆς, καὶ βαδίσεως. ὅταν
γοῦν νεκρωθῇ τι μόριον ἀποτμηθῆναι δυνάμενον, οἷον, δάκτυλος ἢ ποὺς ἢ ἄκρα χεὶρ, οὐκ ἀνεχόμεθα βαστά-
ζειν ἀργὸν αὐτὸ, καὶ περιφέρειν οἷον ἄχθος ἀλλότριον, ἐναργῶς δηλοῦντες ἐν τούτῳ, ὅτι μὴ τῶν μορίων αὐτῶν,
ἀλλὰ τῶν ἐνεργειῶν χρῄζομεν. ὥσπερ οὖν ὅλον τὸ μόριον τῆς ἐνεργείας ἕνεκα ἔχειν δεόμεθα, κατὰ τὸν αὐτὸν
οἶμαι τρόπον καὶ τῆς κατὰ φύσιν αὐτοῦ κατασκευῆς, διὰ τὴν ἐνέργειαν ὀρεγόμεθα. ὡς γὰρ καὶ πρόσθεν ἐλέ-
γετο, λόγον αἰτίας ἡ κατασκευὴ πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἔχει. τὰ δὲ ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενα ταῖς κατασκευαῖς ἀφ᾽ ὧν
30 ἐνεργοῦμεν, ὑπαρχόντων μὲν ἡμῶν, συμβεβηκότα. νοσούντων δὲ, συμπτώματα καλεῖται. καὶ τέτταρα ταῦτ᾽
ἐστὶ γένη πάντων τῶν περὶ τὸ σῶμα κατὰ φύσιν τε καὶ παρὰ φύσιν ἐχόντων ἡμῶν. ἐνέργειαι. κατασκευαί. τὰ
προηγούμενα τούτων. τὰ ἑπόμενα. τιθέσθω λοιπὸν ὁ βουλόμενος ὀνόματα καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἴδια. κἂν εἰ δίω-
να. κἂν εἰ θέωνα βούλοιτο καλεῖν ὁτιοῦν ἐξ αὐτῶν, οὔ μοι διαφέρει. μόνον ἴστω τοῦτο καὶ φυλαττέτω διαπαντὸς,
ὡς τέτταρα τὰ πάντ᾽ ἐστὶν ἀλλήλοις παρακείμενα πράγματα. ἐπεὶ δὲ κατὰ τοῦτο τοῦ λόγου γέγονα, δοκῶ μοι
δικαίαν ἀξίωσιν ἐνεγκεῖν. ἵν᾽ ὡς ἡμεῖς ἐκείνοις συγχωροῦμεν ἅττα ἂν ἐθέλωσιν ὀνόματα τίθεσθαι, κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον κἀκείνους ἡμῖν συγχωρεῖν ἑλληνικοῖς τε χρῆσθαι καὶ παλαιοῖς. ἢ δεινὸν ἂν εἴη σολοικίζειν μὲν ἐκείνοις
ἐξεῖναι καθάπερ τυράννοις, ἑλληνίζειν δ᾽ ἡμῖν οὐκ ἐξεῖναι. καλείτωσαν εἰ βούλοιντο τὴν ὑγείαν, εὐπάθειαν
αὐτῶν ἐνεργειῶν. καίτοι δέδεικται πρὸς ἡμῶν, ὡς ἡ διάθεσίς τε καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν μορίων ἀφ᾽ ἧς κατὰ
φύσιν ἐνεργοῦμεν, ὑγεία πρὸς ἁπάντων ἑλλήνων ὀνομάζεται. καὶ ταύτῃ θέμενοι τὴν ὑγείαν, ὅμως τὴν νόσον οὐκ
40 ἐνεργείας βλάβην, ἀλλὰ παρὰ φύσιν ἡγείσθωσαν εἶναι διάθεσιν. ὡς οὖν ἡμεῖς ἐκείνους μήθ᾽ ἑλληνιστὶ, μήτε
διαλεκτικῶς ὀνομάζοντας οὐ κωλύομεν, οὕτω κἀκεῖνοι συγχωρησάτωσαν ἡμῖν ἑλληνιστί τε ἅμα καὶ διαλεκτικῶς,
οὐχ ἅπασαν τὴν παρὰ φύσιν διάθεσιν, ἀλλ᾽ εἴ τις ἂν ἐνέργειαν βλάπτῃ, νόσημα προσαγορεύειν. ἥ τις δ᾽ ἂν πα-
ρὰ φύσιν μὲν ᾖ, μὴ μέντοι βλάπτει γ᾽ ἐνέργειαν, οὐ νόσον, ἀλλὰ σύμπτωμα νοσήματος. αὖθις δ᾽ ὥσπερ ἐκεῖνοι τὸ
ἐπίμονον προστιθέασιν, οὐ δηλοῦντες ἄχρι πόσων ὡρῶν ἡ παρὰ φύσιν αὕτη διάθεσις παραμείνασα νόσος ἐστὶν, οὕ-
τως ἡμῖν συγχωρησάτωσαν ἀφαιρεῖν τὸ ἐπίμονον. εἴτε γὰρ τρισὶν ὥραις, εἴτε τέτρασιν, εἴτε καὶ ἡμίσει μόνον ὥρας,
ὅλῳ τις τῷ σώματι καταληφθείη σφοδρῶς, ὡς μήτ᾽ αἰσθάνεσθαι, μήτε κινεῖσθαι, τοῦτον ἡμεῖς ἀπόπληκτον ὀνο-
μάζομεν. ὥσπερ εἰ καὶ σπασθείη σύμπαντι τῷ σώματι, καὶ τοῦτον ἐπίληπτον. οὔθ᾽ ὡρῶν ἀριθμὸν, οὔθ᾽ ἡμερῶν ἔτι
προσλογιζόμενοι. μόνης γὰρ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, οὐ τῆς τοῦ χρόνου ποσότητος ὑπάρχει δηλωτικὰ τὰ
τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων. ὥσπερ οἶμαι καὶ λευκὸν καὶ μέλαν. καὶ θερμὸν καὶ ψυχρόν. ἢ θαυμαστὸν ἂν εἴη τὸ ὕδωρ
50 τὸ θερμὸν οὐκ εἶναι θερμὸν, ἂν μὴ δι᾽ ὅλης ἡμέρας ὑπάρχῃ τοιοῦτον, ἢ τὸν ἐξ ὥραις πυρέξαντα μὴ πεπυρεχέ-
ναι. χρῆναι γὰρ καὶ τοῦτον εἴπερ ἐπύρεξεν, ἐπίμονον ἔχειν τὸ πάθος. καίτοι, τίς ὁ χρόνος οὗτός ἐστιν ὁ κρίνων τὸ
ἐπίμονον καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον, οὐδεὶς αὐτῶν ὥρισεν, ἆρά γε ἡμερῶν τις ἀριθμὸς, ἢ μηνῶν, ἢ ὡρῶν, ἢ διατί λέγουσιν
ἐπίμονον, ἐνὸν εἰπεῖν πολυχρόνιον. ἢ τοῦτο μὲν καὶ μετατιθέντες ἔνιοι ἐξ αὐτῶν, δύσλυτον ὀνομάζουσιν. ἀλλὰ τοῦτό γε
τὸ δύσλυτον, οὐ νοσήματος ἁπλῶς, ἀλλὰ χρονίου νοσήματός ἐστιν ἴδιον. ὥσπερ γε οἶμαι καὶ τὸ ῥᾳδίως λυόμενον,
ὀξέος. τὸ δ᾽ οἴεσθαι διαφέρειν, ἢ δύσλυτον, ἢ ἐπίμονον, ἢ χρόνιον εἰπεῖν, ἆρ᾽ οὐκ ἐσχάτης ἀμαθίας ἐστίν; ἔτι δὲ θαυμασιώ-
τερον, ὅταν οὗτοι μὲν ὥσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος ἐγερθέντες ἐπιχειρῶσι διορίζεσθαι, πάθος συμπτώματος. ὁ δὲ
τῆς εὐπληξίας αὐτῶν ἡγεμὼν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ μεθόδου γράφει. τὰ γὰρ αὐτὰ προηγησάμενα μὲν,
πάθη λέγεται. ἐπιγινόμενα δὲ, συμπτώματα. καίτοι τοῦτό γε πολυθαυμαστότερον ὧν ἐκεῖνοι λέγουσι. τὴν τοῦ

πολλὰ τῶν κατὰ μέρος, ἀλλὰ τοῦ παρόντος τε καὶ θεωμένου τὸ θεραπευόμενον σῶμα, καὶ δυναμένου τεκμή-
ρασθαι περὶ τῆς τῶν χυμῶν διαθέσεως. ἔνθα μὲν γὰρ τοῖς παχέσι καὶ γλίσχροις, ὀξυτέρῳ τε καὶ ἀκρατεστέ-
ρῳ χρῆσθαι, ἔνθα δὲ τοῖς μὴ τοιούτοις ὑδαρεστέρῳ καὶ γλυκυτέρῳ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τἄλλα σύμπαν-
τα τὰ εἰρημένα τοῖς ἐφημέροις τοῦ σώματος καταστάσεσι, συμμεταβάλλεσθαί τε καὶ ποικίλλεσθαι προσήκει. καθά-
περ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι νοσήμασιν. ὅθεν οὐδ᾽ εἰ μυρίας τις ἀποθήκας γεγράφοι μήπω κατὰ τὴν θεραπευτι-
κὴν μέθοδον ἠσκημένος, κἀκεῖθεν τετεχνωμένος τὴν ψυχήν, ἱκανὸν ἂν ἐργάσαιτο θεραπευτὴν ἓν τοιοῦτον,
οὐχ ὅπως οὐ μεγίστων νοσημάτων, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν σμικροτάτων οὐδενός. ἔδειξα δ᾽ ἐναργῶς αὐτὸ πολλάκις ἐγώ, καὶ ἕλ-
κη χρόνια, καὶ ὀφθαλμῶν διαθέσεις, διὰ τῶν αὐτῶν ἰασάμενος φαρμάκων, οἷς οἱ πρόσθεν ἰατροὶ χρώμενοι, μηδὲν
ἤνυον. ὁ γάρ τοι καιρὸς τῆς χρήσεως ἑκάστου καθάπερ Ἱπποκράτης ἔλεγε, μέγα τὸ ποσὸν εἰς δύναμιν εὐστόχως συ-
10 ναρμοσθέν, τὰ λοιπὰ τῆς ὠφελείας ἐστί. τὰ δὲ φάρμακα, μᾶλλον βοηθημάτων ὗλαι εἰσίν, ἢ βοηθήματα, καθάπερ
καὶ τοῦτο τοῖς ἀρίστοις ἰατροῖς ἅπασιν ὡμολόγηται. καί μοι τετελεύτηκεν ὁ λόγος, εἰς ταυτὸν ὅθεν περ καὶ ἤρξα-
το. μὴ δὲ τοὐλάχιστον ἐνδείξασθαι δύνασθαι καλῶς τὸν ἰδιώτην μεταχειρίζεσθαι. ἀλλὰ χρήζειν ἐπιστατοῦν-
τος τοῦ τεχνίτου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πολλοὶ φαύλως τὸν χυλὸν τῆς σκίλλης ἐκλαμβάνουσιν, ἀξιώσαντί σοι μα-
θεῖν, ὅπως ἐγὼ τοῦτο πράττω, προσθήσω τῷ λόγῳ τὴν σκευασίαν αὐτῆς. τῶν μελιτηρῶν ἀγγείων, οὕτως δὲ ὀνο-
μάζουσιν οἱ Ἕλληνες ἐξ ὧν ἐκκενώθη μέλι, παρασκευάσας, ἐμβάλλω σκίλλαν, εἰς λεπτὰ διατρίψας ταῖς χερσίν,
εἶτα πωμάσας στεγανῷ πώματι, καὶ περιθεὶς ἔξωθεν ὅλῳ τῷ σώματι τοῦ ἀγγείου δέρμα, καὶ δήσας ἀκριβῶς,
ἐν χωρίῳ κατατίθημι πρὸς μεσημβρίαν μὲν ἐστραμμένῳ, σκεπομένῳ δὲ ἀπὸ τῶν βορείων πνευμάτων, ὡς
μὴ δὲ ὅλως ὑπ᾽ αὐτῶν καταπνεῖσθαι. ποιῶ δὲ τοῦτο κατ᾽ ἐκείνην τοῦ ἔτους τὴν ὥραν, ἐν ᾗ τὴν τοῦ κυνὸς
ἐπιτολὴν ἅπαντες Ἕλληνες πεπιστεύκασιν. αὗται δέ εἰσιν ἡμέραι τεσσαράκοντα, πρὸ μὲν αὐτῆς
20 τῆς ἐπιτολῆς, εἴκοσι. ἴσαι δὲ αὐταῖς τὸν ἀριθμὸν αἱ μετ᾽ αὐτήν, ἀτρέμα δέ πως ἔν τισι αὐτῶν
ὑπαλλάττων τὴν θέσιν τοῦ κεραμίου, θερμαίνεσθαι κατὰ πᾶν μέρος ὁμοίως αὐτὸ βου-
λόμενος, εἶτα μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον λύσας, εὑρίσκω τὸ ἀγγεῖον ἐληλυμένον πα-
ραπλήσιον τὸ σῶμα τῆς σκίλλης ἔχον, ἐξερρυηκότα δή τινα καὶ χυλὸν αὐ-
τῆς, ὃν ἀνελόμενος ἡδύνω μέλιτι καλλίστῳ, καὶ δίδωμι τούτου
καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἓν κοχλιάριον μεστόν, τοῖς μὲν παιδίοις μι-
κρόν, τοῖς τελείοις δέ, μέγα. καὶ μέν τοι καὶ τὸ σωμα-
τῶδες ὅλης τῆς σκίλλης κόψας ἀκριβῶς, καὶ
λειώσας μετὰ μέλιτος, δίδωμι καὶ τού-
του κοχλιάριον ἕν, ὡς προείρηται.
30 δεύτερον τῇ δυνάμει τοῦτο
γίνωσκε τοῦ πρόσθεν
εἰρημένου. ὅσοι
δὲ ἑψή-
σαν-
τες ἐν ὕδατι τὴν σκίλλαν λείουσιν, ἐκλύ-
ουσι τὴν δύναμιν αὐτῆς. ὥσπερ
ὅσοι δι᾽ ὄξους, ἰσχυρὸν μὲν
σφοδρῶς ἐργάζον-
ται τὸ φάρμα-
40 κον, ἐπι-
βλα-
βὲς δὲ τῶν νεύρων.

ριστοτέλης ὁ φιλόσοφος διδάσκων ἡμᾶς ἐν τῷ περὶ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων συγγράμματι, παρ' ὅσους τρόπους γίνεται τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα, τρόπους μὲν εἶναι τὸν ἀριθμὸν ξ̄. φησί, τίθεται δὲ αὐτοὺς οὕτως. παρωνυμίαν. ἀμφιβολίαν προσῳδίαν. σύνθεσιν, διαίρεσιν. σχῆμα λέξεως. καλεῖ δὲ παρωνυμίαν μὲν ὅταν διὰ τῶν ὀνομάτων ἐν τῷ λόγῳ καθάπερ ἐν τῷ κύων τε θήρατο. πλείω τι οὗτος ὁ λόγος σημαίνει, διὰ τοὔνομα τὸ κύων. παρ' ἀμφιβολίαν δὲ, ὅταν παρ' αὐτὸν τὸν λόγον ἐν αὐτῷ τὸ διττὸν ᾖ. καθάπερ ἔχει τὸ γένοιτο καταλαβεῖν τὸ νοῦ ἐμὲ, ἐνταῦθα τῶν μὲν ὀνομάτων οὐδὲν διττὸν, αὐτὸς δὲ ὁ λόγος ἐφ' ἑαυτοῦ σημαίνει τὸ ἑλεῖν τε καὶ αἱρεθῆναι. παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν ὅταν διττὸν γίγνηται. καθάπερ ἐν τῷ ὄρος ἔστηκε. τὸ γὰρ διπλοῦν παρὰ τὴν διττὴν προσῳδίαν τιθεμένην κατ' ἀρχὰς ἢ περιαιρουμένην, παρὰ δὲ τὴν σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν, ὅταν αὐτὴ ποιῇ τοῦ σημαινομένου τὴν διαφορὰν, ὥσπερ ν̄ ἀνδρῶν διαιρουμένων ἀπὸ τῶν ν̄ ἀνδρῶν ρ̄ λείπεται δεῖος ἀχιλλεὺς, ἡ γὰρ διαφορὰ τῶν ἀνδρῶν, ἢ διαιρουμένου ἀπὸ τῶν ν̄ ἐστι. παρὰ δὲ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, ὁπόταν ἕτερον τῷ ὄντι σημαίνει, ἕτερον δὲ διὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ σχῆμα. δοκεῖ δὲ δὴ τὸ ἀκούω. ἔστι μὲν τοῦ πάσχειν δόξης ἂν τοῦ ποιεῖν διὰ τὴν προφορὰν, ὅπερ ἐστὶ τὸ σχῆμα παραπλήσια κρατεῖσθαι τοῖς τοῦ ποιεῖν τοῦ τρέχω καὶ νοῶ. ἑλκύσει γὰρ ἂν ὁ σοφιστικὸς πρὸς ἑκάτερον. πρὸς μὲν τὸ πάσχειν, ὅτι ἐστί. πρὸς δὲ τὸ ποιεῖν ὅτι φαίνεται. τούτους δ' ἐξαριθμημένους τοὺς τρόπους ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι μηδεὶς ἐστὶν ὃν παραλέλειπε, μηδὲ οἷόν τε ἐστὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν τι σοφισμάτων, ἔξω πεσεῖν τῶν εἰρημένων. ὁ δὲ λόγος δι' οὗ ταῦτα δείκνυσιν ἐστὶν οὗτος. τούτου δὲ πίστις ἥ τε διὰ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ συλλογισμὸς, ἄν τε ληφθῇ τις ἕτερος. καὶ ὅτι τοσαυταχῶς ἂν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις μὴ ταυτὸν μέν τοι δηλώσαιμεν. τὸ μὲν οὖν τῆς ἐπαγωγῆς, γνώριμον, εἰ γὰρ καθ' ἕκαστον εἰπόντι καὶ λαβόντι τῶν παρὰ τὴν λέξιν σοφισμάτων, φαίνοιτο μήτ' ἐμπίπτειν ἔξω τῶν εἰρημένων τρόπων. δῆλον ἤδη ταύτῃ γε ὅτι μηδεὶς παραλέλειπται τρόπος, τὸ δ' ἐφεξῆς παντάπασιν ἀσαφές ἐστι τί ποτε βούλεται λέγειν ἐνὸς, καὶ συλλογισμὸν, ἄν τε ληφθῇ τις ἕτερος τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις οὐ ταὐτὰ δηλώσαιμεν, οὐδέ γε ὅπως ἂν ἕτερόν τινα λάβοιμεν συλλογισμὸς εἴρηται. τὸ δὲ καὶ ὅτι τοσαυταχῶς ἂν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις οὐ ταὐτὰ δηλώσαιμεν, συλλογισμοῦ συμπεράσματι μᾶλλον ἔοικεν, ἢ συλλογισμῷ. σύνηθες δὲ τὸ τοιοῦτον τάχος τῷ φιλοσόφῳ, καὶ καθάπερ ὑπὸ σημείων ἐκφέρειν τὰ πολλὰ, καὶ διὰ τὸ πρὸς τοὺς ἀκηκοότας ἤδη γράφεσθαι. τῶν οὖν ἐξηγησαμένων αὐτὸν, οἱ μὲν, οὐδ' ἐπεχείρησαν ταῦτ' ἀκριβῶσαι τὸν προσήκοντα τρόπον. οἱ δ' οὐκ ἔτυχον. ἡμεῖς δὲ πειραθῶμεν, οὐκ Ἀριστοτέλους ἕνεκεν, οὐδ' ὡς τῷ λόγῳ βοήθειάν τινα πορίζοντες, ἀλλ' ἡμῶν αὐτῶν. φιλοσόφου γὰρ, οὐ μόνον τὰς προτάσεις λαβόντα συλλογίσασθαι, καθάπερ τοῖς πλείστοις, ἀλλὰ καὶ τοῦ συμπεράσματος κειμένου, τὰς προτάσεις κατασκευάσαι. ἐπεὶ δὲ δεῖξαι πρόκειται, τοσαυταχῶς γίνεσθαι τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα, ὁσαχῶς Ἀριστοτέλης ἔφη, τὰ παρὰ τὸ διττὸν, δῆλον ὡς δύο δεικτέον ἡμῖν, ἓν μὲν, ὅτι πάντα τὰ παρὰ τὴν λέξιν, παρὰ τὸ διττὸν ἐστιν. ἕτερον δ' ὅτι παρὰ τὸ διττὸν τοσαῦτα. δῆλον δ' ἐκεῖνό γε πᾶσιν, ὅτι πάντα τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα, παρὰ κακίαν αὐτῆς ἀνάγκη συμβαίνειν. ταύτης γὰρ ὥσπερ ἀρχῆς ἐχόμενοι καὶ ἐξαπατῶσιν οἱ σοφισταὶ τοὺς ἀπειροτέρους ἐν τούτοις, καὶ μὴ συνορῶντες τὸ κίβδηλον. εἰ δὴ βουλοίμεθα καλῶς λαβεῖν ὁπόσα παρὰ τὴν λέξιν, συμβαίνει σοφίσματα ληπτέον πόσαι πότ' εἰσὶν, ὃ ἂν συνοφθείη τῆς ἀρετῆς ληφθείσης εἴπερ ἐστὶ μία. εἴτε πλείους ἁπασῶν. ἁμαρτία γὰρ τῆς ἀρετῆς ἔοικεν εἶναι, καὶ ταύτης ὀρθῶς ληφθείσης, εὐθὺς κἀκείνην γνωρίζεσθαι. ἐπεὶ δὲ καθάπερ ἑτέροις ἀποδέδεικται λόγοις τὸ εὖ τε καὶ ἡ ἀρετὴ ἐν ἐκείνῳ πρὸς ὃ πέφυκεν ἢ γέγονεν. ἀνθρώπου μὲν τὸ ζῆν. μαχαίρας δὲ τὸ τέμνειν. ληπτέον ἂν εἴη πρὸς τό τι πέφυκεν ἢ γέγονεν ἡ λέξις. φαίνεται δὲ πρὸς ἓν, τὸ σημαίνειν. δῆλον οὖν ὅτι καὶ εὖ καὶ κακῶς ἐν τούτῳ, δῆλον δὲ ὅτι καὶ μόνη τῶν ἀρετῶν αὕτη κατ' αὐτὴν τὴν λέξιν, αἱ δ' ἄλλαι κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ἔξωθεν, καὶ οὐ τοῦ πράγματος, οἷον εὐαρμοστία καὶ εὐγραμματία, ταῦτα γὰρ εἰ καὶ φαίνεταί πως εὖ, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ πρᾶγμα. ἀλλ' ὥσπερ εἰ ξίφος ἐλεφαντόκωπον εἴη. ἢ ὀφθαλμὸς εὖ πως γεγραμμένος, καὶ γὰρ τούτοις ταῦτα ἔξωθεν. τὰ δὲ κατ' αὐτὰ ἐν τῷ τέμνειν τε καὶ ὁρᾶν ἤδη ταύτην ἀρετὴν ἑκάστου τυγχάνειν εὐθέως λέγεται καθ' ἣν ἕδραν ἔχειν πρὸς ὃ πέφυκεν, ἢ γέγονεν. δῆλον ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἀρετῆς ἐντεῦθεν ἄν τις ὁπόσος ἐστὶν, εἰ μὲν γὰρ πρὸς πολλὰς, πλείους, εἰ δὲ πρὸς ἓν, μία. φαίνεταί γε μὴν ἡ λέξις πρὸς ἓν τὸ σημαίνειν, εἴπερ τὸ καλῶς πρὸς τοῦτο μὴ σημαίνειν, ἢ μὴ εὖ σημαίνειν καί τοι ἴσως δεῖται σκέψεως, εἰ θετέον εἶναι λέξιν ἐπὶ τὴν μὴ σημαίνουσαν. οὐδὲ γὰρ αὐλητὴς ὁ μὴ πεφυκὼς αὐλεῖν ὅλως. οὐκοῦν οὐδὲ κακὸς αὐλητὴς, οὐδὲ λέξεως ἄρα κακία τὸ μὴ σημαίνειν. τοῦτο δὲ εὐθὺς καὶ σημεῖον τοῦ μόνην τὴν ὑφ' ἡμᾶς, τούτων δὲ λεγομένων ἀρετὴν εἶναι τῆς λέξεως κατ' αὐτὴν, ἐν ᾧ γὰρ ἑκάστῳ τὸ εἶναι, ἐν τούτῳ καὶ ἡ ἀρετή. ἡ δὲ λέξις, ἐν τῷ σημαίνειν, τούτου γέ τοι διαφθαρέντος, οὐδὲ λέξις, οὐκοῦν ἐν τούτῳ καὶ ἡ ἀρετὴ, διὸ καὶ μόνη συναποβάλλεται. αἱ δ' ἄλλαι διὰ τὸ μὴ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι οὐδὲν κωλύονται. καὶ περὶ τὴν μὴ σημαίνουσαν ὑπάρξειν, ἐπεὶ ἡ εὐαρμοστία καὶ ἡ εὐγραμματία κρείττω γοῦν διὰ ταῦτα καὶ τῶν βαρβαρικῶν διαλέκτων ἑτέραν ἑτέρας φαμὲν, ἐπεὶ τὴν περσίδα τῆς αἰθιοπικῆς, καί τοι μὴ σημαίνουσαν ἡμῖν. τὸ δ' αἴτιον ὅτι φωνῆς μᾶλλον ἴσην ἢ λέξεως. ἀλλ' εἴπω καὶ δοκεῖ τοῦτο κἀκεῖνα τὸ μὴ σημαίνειν καὶ πλανᾶταί τις διὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ τοῦ καλεῖσθαι. ἀλλ' ἐκεῖνο δὲ δῆλον, ὡς οὐδ' ἐναντί. ταῦτα κακίαν σόφισμα συμβαίνει, τίς γὰρ ἂν ὁμολογήσειεν, ἢ θείη τις πρὸς ἄσημον καὶ σαφῆ λέξιν. λείπεται δὴ διὰ τὸ εὖ σημαίνειν. τοῦτο

ειν. τοῦτο δὲ ὅτι διττῶς. ἐν τούτῳ γὰρ ὑπάρχει μόνῃ τῇ λέξει, σημαίνειν μέν τι, μὴ ἓν δὲ σημαίνειν. τὸ γὰρ κύων
ὄνομα σημαίνει μέν τι, οὔπω δὲ τὸ δέ τι, οὐδὲ ἀφωρισμένον ὅπερ ἦν. τὸ ἐλλιπὲς δὲ κἀκεῖνο λέγεται καλῶς ὑ-
πὸ Πλάτωνος, ὅτι πάντα ὅσα φθαρτὰ τῇ σφετέρᾳ κακίᾳ. φθείρεται δὲ καὶ τούτων τὴν λέξιν. ἄγει γὰρ πρό-
τερόν τινα εἰς ἀσάφειαν, ἀλλ' οὐχὶ ἁπλῶς ὥσπερ τὰ μηδὲν σημαίνοντα. ἡ δ' ἀσάφεια καὶ πρόσθεν ἐλέγετο διά-
φθορά τις εἶναι παντελὴς τῆς λέξεως. ὥσπερ ποῦ, καὶ διὰ τοῦτο μόνη κακία τὸ διττὸν χωρίς, εἰ μή τι οἴεται
κἀκεῖνα κακίας. ἔνδειαν, ἢ μακρολογίαν, ἢ περιττολογίαν. λανθάνειν δὲ τοῦτο νομίζω ἀπατώμενος, καὶ μὴ
ξυνιεὶς ὅτι τούτων οὐδὲν ἁπλῶς κακὸν τῆς λέξεως, εἰ μὴ τὴν ἀσάφειαν, εἰ τὸ διττὸν ἐργάζοιτο, εἰ δὲ μόνη κακία
λέξεως αὕτη καὶ καλῶς τὰ πρόσθεν εἴρηται. πάντα δὲ τὰ παρὰ τὰ σοφίσματα παρὰ τὴν κακίαν αὐτὴν γί-
γνεται. πάντα τὰ παρὰ τὴν λέξιν ἔσται παρὰ τὸ διττόν. λεκτέον δὲ τὸ μετὰ τοῦτ' ἂν εἴη. διά τι τὸ παρὰ τὸ διτ-
10 τὸν τοσαυταχῶς. ὅσα χωρὶς Ἀριστοτέλης φασὶ συνίσταται. εἰ δὲ καὶ τοῦτο μέλλει καλῶς εὑρεθήσεσθαι, ληπτέον
πρότερον ὅτι ποτέ ἐστι λόγος τε καὶ ἐκ λόγων. λόγοι γὰρ καὶ αἱ προτάσεις, τούτων τινὶ ἢ τισὶ διττὸν ζητοῦμεν.
ἔσται δὴ λόγος ὡς πρὸς τὸ παρὸν ἀποχρώντως εἰπεῖν σύνθεσις ὀνομάτων. καλῶ δὲ ὀνόματα κἂν καὶ τὰ ῥήμα-
* τα, καὶ ὅλως τι σημαίνει διὰ τὸ γνωριμώτερα, ἀνάγκη τὸ διττὸν ἢ ἐν τινὶ τούτων εἶναι τῶν ὀνομάτων, ἢ ἐν
αὐτῷ τῷ λόγῳ, τρίτον γὰρ οὐδὲν ἔχομεν ὅπως συσταίη, ὁπόταν ὥσπερ οὐδ' ἂν τείχει παρ' ἕκαστα τῶν λίθων, ἢ
τὸ συγκείμενον καὶ τούτῳ, ἢ ἐνεργείᾳ, ἢ δυνάμει, ἢ φαντασίᾳ. παρὰ ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἕτερόν τις εὕροι ὑπάρχον,
ἢ λεγόμενον, καθάπερ ἐν ἄλλοις ἀποδέδεικται. πάντα δὲ ταῦτα συλλαβόντες ἔχουσι οἱ εἰρημένοι τρόποι. ἐνερ-
γείᾳ μὲν γὰρ τὸ διττὸν ἔχουσι παρά τε τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, καὶ ὀνόματι μὲν ὁ παρὰ τὴν
ὁμωνυμίαν. ἐν λόγῳ δὲ ὁ παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν. ἐνεργείᾳ δὲ ὅτι τῷ ὄντι δύο σημαίνουσι. δυνάμει δ' ὁπότε τῇ
προσῳδίᾳ γινόμενοι διττοὶ καὶ παρὰ τὴν σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν. οὗτοι γὰρ ὅτε σημαίνουσι πλείω, ἀλλὰ πάν-
20 τως ἕν. διά τε τὸ ἑκάτερον ἐνδέχεσθαι διττοὶ λέγονται. διὸ καὶ δυνάμει φαμὲν αὐτούς, τοιοῦτον γὰρ τὸ δυνάμει,
οἷον τοῦτο αὖ πάλιν, ὥσπερ καὶ πρόσθεν διῄρητο, ἢ ἐν ὀνόμασιν, ἢ ἐν λόγῳ. ἐν μὲν οὖν ὀνόμασιν ἡ προσῳδία
ποιεῖ τὸ διττόν, αὕτη γὰρ ἐφ' ἑκάτερον ἕλκει τοὔνομα, ὥσπερ ἐν τῷ ὅρος ἕστηκεν ἡ δασεῖα κατ' ἀρχὰς τεθεῖσα, ἢ
μή. ἐν δὲ λόγῳ, διότι συνέλθοις, καὶ αἵρεσις δὲ τὸ ποιεῖν, δύναται δὲ κἂν τοῖς συνθέτοις τῶν ὀνομάτων αὕτη διὰ τὸ
προστεθεικέναι λόγῳ, καθάπερ ἐν τῷ νεάπολις, καὶ καλὸς κἀγαθός. μεταβάλλοι δ' ἀντὶ τῶν ἁπλῶν. ἀλλ' οὐκ
εἰς ἕτερον ὄνομα. τοῦτο γὰρ ἡ προσῳδία μόνη ποιεῖ. ἀλλ' εἰς λόγον, ὥσπερ τὸ αὐλητρὶς δηλονότι καὶ τὸν λόγον
συνθείη ποτ' ἂν εἰς ὄνομα, ὥσπερ τὸ προκείμενον. δόξει δ' οὐδὲν ἄτοπον ἴσως τὸ φάσκειν διὰ τὴν προσῳδίαν τε καὶ
τὴν σύνθεσιν συμβαίνειν τὰ σοφίσματα, εἴπερ ταῦτα μὲν διὰ τὸ διττόν, καθάπερ ἐλέγετο ταῦτα πρόσθεν, εἰ
δὲ προσῳδία τε καὶ τὰ ὁμογενῆ καὶ τῶν δυνάμει διττῶν ἐξαίρει τὸ διττόν, ποιεῖ γὰρ ἤδη ταῦτα, θάτερον ση-
μαίνειν καὶ λέγεται ἀληθῶς συμβαίνειν οὐδὲν ἧττον τὰ σοφίσματα διὰ ταῦτα, τῷ γὰρ τὸν λόγον ἐνδέχεσθαι
30 διὰ τούτων τὸ διττὸν λαβόντες θάτερον κατ' ἀρχὰς οἱ σοφισταί, θάτερον συνάγουσι, μεταβάλλοντες μὲν διὰ τού-
των τὸν λόγον, πάντως γὰρ οὐκ ἂν ἄλλως τὸ σόφισμα συμβαίη, συλλογιζόμενοι δέ, ὡς ταὐτὸ λαμβάνοντες ὥσπερ
ἔστι λογικὸν ὄνομα καὶ ἴδιον ἀνθρώπου τὸ λοιπόν, ἆρα ὂν ἴδιον ἀνθρώπου καὶ εἰ ὅρος ἐνταῦθα ἕστηκεν ὁ τὸ χωρίον·
ὅρος δ' ἐνταῦθα οὐχ ἕστηκε, καὶ λείποι μὲν ἂν οὐδένα τὸ κίβδηλον αὐτὰρ οὐκ ὀκνοῦσιν οἱ σοφι-
σταὶ πάντα χρῆ σμικρὸν φροντίζειν τοῦ εὐλόγου. ἐπεὶ κἂν τοῖς ἐνεργείᾳ διττοῖς οὗτοί γε ταὐτὸν τοῦτο ἕτερον ποιοῦ-
* σι. λαβόντες γὰρ ἕτερον συλλογίζονται. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἀφανέστερον ὅτι κατ' ἐκεῖ σημαίνει ἂν ὁ λόγος ὁμολογηθείη.
ἐνταῦθα δὲ προδήλως διὸ καὶ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις Ἀριστοτέλης ἔφη. οἱ μὲν γάρ εἰσιν οἱ τὸ εἶδος σοφισταὶ
βιάζονται. ἐπεὶ δὲ ἔχομεν τὸ ἐνεργείᾳ τε καὶ δυνάμει, λείπεται φαντασίᾳ. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέ-
ξεως, καθάπερ ἐλέγετο ἔμπροσθεν φαίνει. τί γὰρ ἄν τι καὶ ὄνομα διττὸν οὐχ οὕτως ἔχον, καὶ ὁ λόγος ὁμοίως, καὶ οὐ
τοσοῦτον καθ' ἕκαστον τῶν προειρημένων τὰ παραδείγματα λάβοι τις ἄν, ἔκ τε τῶν Εὐδήμου καὶ ἐξ ἄλλων. ἐπεὶ
40 δ' οὖν ἔχομεν πάντας κατειλεγμένους τοὺς τρόπους ἂν γένοιτό τι διττόν, ἔχομεν πάντα τὰ παρὰ τὴν λέξιν σο-
φίσματα. ταῦτα γὰρ οὖν, ἢ παρὰ τὸ διττόν. ἐχόμενον δὲ καὶ τὸ τὴν τοσαυταχῶς ἂν τοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις οὐ
ταὐτὸν δηλῶσαι μέν, ὅτι ἢ ἐνεργείᾳ, ἢ δυνάμει, ἢ φαντασίᾳ, δῆλον δ' ὅτι καὶ συλλογισμοῦ τρόπον. ὁποῖον τις ἂν
προέλοιτο δυνατὸν ποιεῖν, ἅπαξ γε τὴν διαίρεσιν ἔχοντα καὶ ἐξ εὐθείας καὶ εἰς τὸ δυνατὸν ἅπαντα τὴν διαί-
ρεσιν ἔχοντα, καὶ ἐξ εὐθείας καὶ εἰς τὸ δυνατὸν ἐπάγοντες. εἰ γὰρ δυνατόν, ἀλλ' ἔσται οὔτ' ἐν νοήματι οὔτ' ἐν λόγῳ.
οὔτ' ἐνεργείᾳ οὔτε δυνάμει, οὔτε φαντασίᾳ. παρὰ ταῦτα δ' οὐδὲν ὁ λόγος ἐδείκνυσι, κατ' αὐτὰ μὲν ἀφωρίσθω
* τὸν τρόπον τοῦτον. ὅτι δ' οὐ κατ' αὐτοὶ τὴν διαίρεσιν εὑρήκαμεν, οὐ Ἀριστοτέλης χαριζόμεθα νῦν. ἀλλὰ καὶ τὰ ταῦ-
τα ἅπαντα τὴν μέθοδον γέγραπται δῆλον, τὸ μὲν γὰρ ἢ ἐν ὀνόματι δεῖν ἢ ἐν λόγῳ τὸ διττὸν εἶναι σαφοῦς αὐ-
τοῦ εἴρηκεν ἐν οἷς φησιν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις τὸ ἐνεργείᾳ, ἢ δυνάμει, ἢ φαντασίᾳ γνώριμον ἐκ τῆς
τάξεως, γέγραπται γοῦν ἀφωρισμένα καθ' ἕκαστον εἶδος ἢ τὰ ὁμογενῆ καὶ πρῶτα μὲν τὰ ἐνεργείᾳ
50 δεύτερον δὲ τὰ δυνάμει, τρίτον δὲ τὰ φαντασίᾳ, καθάπερ δίκαιον, ἢ διὰ τί ποτ' οὐ συγκέχυται ταῦτα. ἀλλ' ὡς
γε λοιπὸν ἴσως καὶ τὸ τῶν τοιούτων ἕτερα πίστιν πειρᾶσθαι φέρειν, μὴ τὴν ἐκ τοῦ πράγματος, εἰ γὰρ οὕτως ἔχει
καθάπερ ἡ τέχνη φασὶ δηλονότι καὶ γέγονε κατ' αὐτὴν ὥσπερ ἡ ἰατρική, τομὴν τινα οὐκ ἂν τύχη οὐδὲ τ' αὐτό-
ματα ἐργάσαιτο. ταῦτα μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων ἱκανὰ πρὸς τὸ παρόν ἐστιν. εἴρηται τινὰ καὶ τοῖς στωϊκοῖς περὶ
τοῦ μέρους δίκαιον ἐπελθόντας ἰδεῖν εἴ τις ἔξω πίπτει τρόπος τῶν εἰρημένων. εἰ γὰρ ἐπαινοῖ γέ τις αὐτὴ πί-
στις, καὶ δίκαιον ἄλλως μὴ δὲ μὴ δόξαν ἀνδρῶν εὐδοκίμων πάρεργον τίθεται, τὸν μὲν οὖν τῆς ἀμφιβολίας ὅ-
ρον, εἰ καὶ πρὸς πολλὰ τῶν ἡμετέρων μάχεσθαι δοκεῖ, τό γε νῦν θάτερον ἑτέρας γὰρ καὶ ὑπὲρ τούτων νοσεῖν
σκοπεῖν πράγματα, τὰς δὲ διαφορὰς τῶν λεγομένων ἀμφιβολιῶν αὐτὰς ληπτέον. εἰσὶ γε πρὸς τῶν χαριε-
στέρων λεγομένων τὸν ἀριθμὸν η. μίαν μὲν ἣν κοινὴν ὀνομάζουσι τοῦ τε εἰρημένου καὶ τοῦ διαιρετοῦ, οἷα ἐστὶν ἡ αὐ-

ληφθεὶς ὀνόματος καὶ τοῦ εἰρημένου. δεύτερον δὲ, παρὰ τὴν ἐν τοῖς ἁπλῶς, οἷον ἀνδρεῖος, ἢ γὰρ χιτὼν, ἢ ἄνθρωπος. τρίτον δὲ παρὰ τὴν ἐν τοῖς συνθέτοις ὁμωνυμίαν, οἷον ἄνθρωπός ἐστιν, ἀμφίβολος γὰρ ὁ λόγος, εἴτε τὴν οὐσίαν, εἴτε τὴν πτῶσιν εἶναι σημαίνει. τέταρτον δέ ἐστι, παρὰ τὴν ἔλλειψιν, ὅ ἐστιν ὡς σὺ καὶ ὡς ἐλλείπει τὸ διὰ μέσον, οἷον δεσπότου ἢ πατρός. πέμπτον γὰρ παρὰ τὸν πλεονασμὸν ὥσπερ ἡ τοιαύτη ἀπηγόρευσεν αὐτῷ μὴ πλεῖν, τὸ γὰρ μὴ προσκείμενον ἀμφίδοξον ποιεῖ τὸ πᾶν, εἴγε τὸ πλεῖν ἀπηγόρευσεν, εἴτε τὸ μὴ πλεῖν. ἕκτην φασὶν εἶναι τὴν μηδὲν σαφοῦσαν τὶ μετά τινος ἄσημον μόριον τέτακται, ὡς ἐν τῷ καὶ νῦν, καὶ μὴ παρέλασε τὸ γὰρ στοιχεῖον ἂν γένοιτο διαζευκτικόν. ἑβδόμη δέ ἐστιν, ἡ μὴ δηλοῦσα τὶ μετά τινος τέτακται σημαντικὸν μόριον, ὡς ἐν τῷ πεντήκοντ᾽ ἀνδρῶν ρ̄ λείπεται, ὀγδόη μὴ δηλονότι ἐπί τι ἀναφέρεται, ὡς ἐν τῷ Δίων Θέων ἐστιν, ἄδηλος γάρ ἐστιν εἴτε ἐπὶ τὴν ἀμφοτέρων ὕπαρξιν ἀναφέρεται, εἴτε ἐπὶ τοιοῦτον, οἷον
10 ὁ Δίων Θέων ἐστὶν, ἢ πάλιν. οἱ μὲν δὴ τρόποι πρὸς τῶν χαριεστέρων οὗτοι καταριθμοῦνται. δῆλον γε ὡς τις μὴ παρέργως τῶν ἔμπροσθεν ἤκουσεν, ὅτι πάντες ἐμπίπτουσιν εἰς τοὺς καταλελεγμένους ὑφ᾽ ἡμᾶς τρόπους, τὸ δ᾽ ἀμέθοδόν τε καὶ ἄτεχνον, πρόδηλον. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπόδειξιν τις λάβοι τοῦ μηδένα καθ᾽ ἕνα τρόπον ἕτερον ἀμφίβολον ὄντι δύνασθαι συστῆναι, τότε κἂν τοῖς πεπλεγμένοις ὁμωνυμίαν φάσκειν συμβαίνει παντελῶς οὐδ᾽ ἀκουόντων ἐστὶν ὀνομάτων. ἔστι δέ πως οὐκ εὔηθες ταῖς γενικαῖς διαφοραῖς δίχα καταριθμεῖσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν διαίρεσιν ποιουσῶν ἄσημαντον μόριον σημαῖνον διαιρούμενοι. λάβοι γὰρ οὕτως γε πλείους τὰς ἰδικὰς διαφορὰς, ἔτι δ᾽ ἂν ἕτερον τὸν τρόπον ἧς καὶ τῆς ὁμωνυμίας, ποιήσειεν πλείω τὰς αἰτίας ἀναλεγομένας διαφορὰς, ὅτι αἱ τῶν παρὰ τὸ ἀπὸ τύχης, αἱ δὲ, παρὰ τὴν ἀναλογίαν, ἢ ὁμοιότητα ἢ ἄλλον τινὰ τρόπον συνίστανται, καὶ μὴν καὶ τῆς ἐν λόγῳ ὁμωνυμίας ἐπ᾽ αὐτῶν λεγομένης πλείους οἱ τρόποι μὲν τῇ παραθέσει τῶν ὁμοίων πτώσεων γίνονται, ὡς ἐν τῷ εἴη μέλλει τὸν Σωκράτην νικῆσαι. οἱ δ᾽ ἄλλοι τρόποι ταῦτα μὲν ἐλάττω,
20 ἐκεῖνο δ᾽ ἄξιον ἀπορίας πώποτε περὶ τὰς φαντασίας διττὰ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι πῶς τὰ τῆς προσῳδίας, οἱ τιθέμενοι διττοὺς τοὺς παρὰ τὴν θέσιν, πῶς οὐχὶ καὶ παρὰ τὴν προσῳδίαν, ὥσπερ ἐκείνη τῇ διαλείψει τοῦ ὅλου, καὶ τῇ μὲν σιωπῇ δύναται πρὸς τὸ διττὸν ἕλκεσθαι, οὕτω δὴ καὶ τὸ ὄνομα τῇ προσῳδίᾳ καθάπερ ἔξωθεν ὢν ὁ κενὸς χρόνος τοῦ λόγου, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν διττὸν ποιεῖν αὐτὸν πέφυκεν, οὕτω δὲ καὶ ἡ προσῳδία, ἔτι δὲ καὶ οἱ σοφισταὶ καθάπερ ἐκείνῳ χρῶνται πρὸς τὰς ἔριδας, καὶ τοῦτο. καὶ μὴν αὐτὸς αὖτις ἐφ᾽ ἑαυτοῦ σκοπουμένους ὥσπερ ἂν παρὰ τὴν σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν ἀμφισβητοῦσιν, οὕτω δὲ καὶ παρὰ τὴν προσῳδίαν. δῆλον δὲ ἐπὶ τῶν γεγραμμένων λόγων θεὶς μὴ πρόσκειται διακρίνειν τὰ σημεῖα, δεῖται γὰρ ὥσπερ ἐκείνων εἰς τὴν διάκρισιν, οὕτω δὲ καὶ τῆς προσῳδίας, οὐκ ἀεί γε μὴ καὶ δι᾽ αὐτὴν ἐγίγνετο διττὸς ὁ λόγος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Επειδὴ καὶ σύ με πολλάκις ὦ ἱέρων φίλτατε, καὶ ἄλλοι τινὲς νῦν ἑταῖροι παρακαλοῦσι θεραπευτικὴν μέθοδον αὐτοῖς γράψαι, ἐγὼ δὲ μάλιστα μὲν καὶ ὑμῖν χαρίζεσθαι βουλόμενος, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς ἀνθρώπους ὠφελῆσαι καθ' ὅσον οἷός τε εἰμὶ προαιρούμενος, ὅμως ὤκνουν τε καὶ ἀνεβαλλόμην ἑκάστοτε διὰ πολλὰς αἰτίας, ἃς ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ καὶ νῦν αὐτὰς διελθεῖν, πρὶν ἄρξασθαι τῆς πραγματείας. ἔχουσι γάρ τι χρήσιμον εἰς τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι. κεφάλαιον μὲν οὖν ἁπασῶν αὐτῶν ἐστι τὸ κινδυνεῦσαι μάτην γράψαι, μηδενὸς τῶν νῦν ἀνθρώπων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀλήθειαν σπουδάζοντος. ἀλλὰ χρήματά τε καὶ δυνάμεις πολιτικὰς καὶ ἀπλήστους ἡδονῶν ἀπολαύσεις ἐζηλωκότων ἐς τοσοῦτον, ὡς μαίνεσθαι νομίζειν εἴ τις ἄρα καὶ γένοιτο σοφίαν ἀσκῶν ἡντινοῦν. αὐτὴν μὲν γὰρ τὴν πρώτην καὶ ὄντως σοφίαν ἐπιστήμην οὖσαν θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, οὐδ' εἶναι νομίζουσι τὸ παράπαν. ἰατρικὴν δὲ καὶ γεωμετρίαν καὶ ῥητορικὴν, ἀριθμητικήν τε καὶ μουσικὴν, ἁπάσας τε τὰς τοιαύτας τέχνας, εἶναι μὲν ὑπολαμβάνουσιν, οὐ μὴν ἐπί γε τὸ τέλος αὐτῶν ἰέναι δικαιοῦσιν. ἀλλ' ἐμοί γε καὶ τῶν πάνυ δοκούντων με φιλεῖν ἔνιοι, πολλάκις ἐπετίμησαν, ὡς πέρα τοῦ μετρίου τὴν ἀλήθειαν σπουδάζοντι. καὶ ὡς οὔθ' ἑαυτῷ μέλλοντι χρησίμῳ γενήσεσθαι παρ' ὅλον τὸν βίον, οὔτ' ἐκείνοις, εἰ μὴ χαλάσαιμί ποτε τῆς τοσαύτης περὶ τὴν ἀλήθειαν σπουδῆς. προσαγορεύοιμι δὲ περιερχόμενος ἕωθεν. εἰς ἑσπέραν τε συνδειπνοίην τοῖς δυναμένοις. ἐκ τούτων γὰρ καὶ φιλεῖσθαι καὶ προσάγεσθαι, καὶ τοὺς τεχνίτας πιστεύεσθαι, οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας παρασκευῆς. οὐδὲ γὰρ εἶναι τοὺς κρίνοντας ἐκείνην, ἁπάντων δι' ὅλης ἡμέρας ἀσχολουμένων. ἕωθεν μὲν ἐν προσαγορεύσεσι κοινῇ, μετὰ ταῦτα δ' ἤδη σχιζομένων, ἔνθα μὲν τὴν ἀγορὰν καὶ τὰς δίκας, οὐ σμικροῦ τινος ἔθνους. ἔνθα δ' αὖ τοὺς ὀρχηστάς τε καὶ τοὺς ἡνιόχους, ἑτέρου πλείονος. οὐκ ὀλίγου δέ τινος ἄλλου τοῖς κύβοις, ἢ τοῖς ἔρωσιν, ἢ λουτροῖς, ἢ μέθαις, ἢ κώμοις σχολάζοντος. ἤ τισιν ἄλλαις ἡδοναῖς τοῦ σώματος. εἰς ἑσπέραν δὲ κοινῇ πάντων αὖθις συναθροιζομένων εἰς τὰ συμπόσια. κἀπειδὰν ἐμπλησθῶσιν οἴνου, οὐ λύρας ἐν κύκλῳ περιφερομένης ἢ κιθάρας ἤ τινος ἄλλου τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ὧν ἅπτεσθαι πάλαι κατὰ τὰς τοιαύτας συνόδους καλὸν ἐνομίζετο, καὶ δι' ἐναντίας αἰσχρὸν τοὐναντίον ἦν. ἀλλ' οὐδὲ λόγων τινῶν ἀνακινουμένων, οἵους ἐν τοῖς συμποσίοις συνέγραψαν ἡμῖν οἱ παλαιοὶ γινομένους. ἀλλ' οὐδ' ἄλλου τῶν καλῶν οὐδενός. ἀλλὰ προπινόντων μὲν ἀλλήλοις, ἁμιλλωμένων δὲ περὶ μεγέθους ἐκπωμάτων. ἄριστος γὰρ ἐν τούτοις, οὐχ ὁ πλείστων ἁψάμενος ὀργάνων μουσικῶν ἢ λόγων φιλοσόφων, ἀλλ' ὁ παμπόλλας καὶ μεγίστας ἐκπιὼν κύλικας. ὥστ' ἔμοιγε καὶ περὶ τὴν ἕω δοκοῦσιν ἔτι μεθύειν οἱ πολλοὶ τῶν τοιούτων. καί τινες αὐτῶν ὄζουσιν οἴνου σαφῶς οὕτως, ὡς ἄρτι προσενηνεγμένοι. ὥστ' εἰκότως ἐπειδὰν νοσεῖν ὑπάρξωνται, μετακαλοῦνται τῶν ἰατρῶν οὐ τοὺς ἀρίστους, οὕς γε μηδὲ πώποτε κρῖναι προὐθυμήθησαν ὑγιαίνοντες, ἀλλὰ τοὺς συνηθεστάτους τε ἅμα καὶ κολακευτικωτάτους. οἳ καὶ ψυχρὸν δώσουσιν, ἢν αἰτηθῶσι. καὶ λούσουσιν, ἢν κελευσθῶσι. καὶ χιόνα καὶ οἶνον ὀρέξουσι. καὶ πᾶν ὑπηρετήσουσι τὸ προσταττόμενον, ὥσπερ ἀνδράποδα, ἔμπαλιν ἐκείνοις τῶν ἰατρῶν τοῖς παλαιοῖς Ἀσκληπιάδαις, οἳ τῶν νοσούντων ἠξίουν ἄρχειν, ὡς στρατηγοὶ στρατευομένων, καὶ βασιλεῖς ὑπηκόων. οὐκ ἄρχεσθαι καὶ δεσπόζεσθαι καθάπερ Γέται, καὶ Τίβιοι, καὶ Φρύγες, καὶ Θρᾷκες ἀργυρώνητοι. οὐκοῦν οὐχ ὁ κρείττων τὴν τέχνην, ἀλλ' ὁ κολακεύειν δεινότερος, ἐντιμότερος αὐτοῖς ἐστι. καὶ τούτῳ ἅπαντα βάσιμα καὶ πόριμα. καὶ τῶν οἰκιῶν ἀνοίγονται αἱ θύραι τῷ τοιούτῳ, καὶ πλουτεῖ ταχέως οὗτος, καὶ πολὺ δύναται. καὶ μαθητὰς ἔχει τοὺς ἐκ κοιτῶνος πολλοὺς, ὅταν ἔξωροι γένωνται. καὶ διὰ τοῦτο καταγνώσας ὁ Θεσσαλὸς ἐκεῖνος, οὐ τὰ ἄλλα μόνον ἐκολάκευε τοὺς ἐνθάδε τῆς Ῥώμης πλουσίους, ἀλλὰ καὶ τῷ μησὶν ἓξ ἐπαγγέλλεσθαι διδάξειν τὴν τέχνην, ἑτοίμως ἐλάμβανε μαθητὰς παμπόλλους. εἰ γὰρ οὔτε γεωμετρίας, οὔτε ἀστρονομίας, οὔτε διαλεκτικῆς, οὔτε μουσικῆς, οὔτε ἄλλου τινὸς μαθήματος τῶν καλῶν, οἱ μέλλοντες ἰατροὶ γενήσεσθαι δέονται, καθάπερ ὁ γενναιότατος ἐπηγγείλατο Θεσσαλός. ἀλλ' οὐδὲ μακρᾶς ἐμπειρίας χρῄζουσι καὶ συνηθείας τῶν ἔργων τῆς τέχνης, ἕτοιμον ἤδη προσιέναι παντὶ γενησομένῳ ῥᾳδίως ἰατρῷ. διὰ τοῦτο καὶ σκυτοτόμοι καὶ τέκτονες καὶ βαφεῖς καὶ χαλκεῖς ἐπιπηδῶσιν ἤδη τοῖς ἔργοις τῆς ἰατρικῆς, τὰς ἀρχαίας αὐτῶν ἀπολιπόντες τέχνας. οἱ μὲν γὰρ τὸ φάρμακον διατιθέμενοι, καὶ περὶ πρωτείων ἐρίζουσι. καὶ διὰ τοῦτο κἀγὼ γράφειν ὤκνουν θεραπευτικὴν μέθοδον, ἣν εἰσηγήσαντο μὲν ἄνδρες παλαιοί, τελειῶσαι δ' ἐπεχείρησαν οἱ μετ' αὐτούς. καὶ πρόσθεν μὲν ἔρις ἦν οὐ σμικρὰ νικῆσαι τῷ πλήθει τῶν εὑρημάτων, ἀλλήλους διαγωνιζομένων τῶν ἐν Κῷ καὶ Κνίδῳ. διττὸν γὰρ ἔτι τοῦτο τὸ γένος ἦν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἀσκληπιαδῶν, ἐπιλιπόντος τοῦ κατὰ Ῥόδον. ἤριζον δ' αὐτοῖς τὴν ἀγαθὴν ἔριν ἐκείνην, ἣν Ἡσίοδος ἐπῄνει, καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἰατροί. Φιλιστίων τε, καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ Παυσανίας, καὶ οἱ τούτων ἑταῖροι. καὶ τρεῖς οὗτοι χοροὶ θαυμαστοὶ πρὸς ἀλλήλους ἁμιλλωμένων ἐγένοντο ἰατρῶν. πλείστους μὲν οὖν καὶ ἀρίστους χορευτὰς ὁ Κῷος εὐτύχησεν ἔχειν. ἐγγὺς δ' ἔτι τούτῳ, καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Κνίδου. λόγου δ' ἦν ἄξιος οὐ σμικροῦ, καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. ἀλλ' οὐδεὶς τούτων οὔτε ἕωθεν ἐνθάδε τὰς τῶν πλουσίων ἐφοίτα θύρας προσαγορεύσων αὐτούς, οὔτ' εἰς ἑσπέραν δειπνησόμενος, ἀλλ' ὥσπερ Ἡσίοδος φησίν. Εἰς ἕτερον γάρ τίς τε ἰδὼν ἔργοιο χατίζων πλούσιον, ὃς σπεύδει μὲν ἀρώμεναι ἠδὲ φυτεύειν, Οὕτω κἀκεῖνοι διὰ παντὸς ἤριζον ἀλλήλοις. οὐκ ἀροῦν ἢ φυτεύειν γῆν, σμικρότερα γὰρ ταῦτα τοῦ τῶν Ἀσκληπιαδῶν γένους, καὶ Ἀσκραίῳ πρέποντα ποιητῇ, ἀλλ' ἀσκεῖν καὶ αὔξειν ἀεὶ καὶ τελειοῦν πειρᾶσθαι τὴν Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἀσκληπιάδου τέχνην. νυνὶ δ' ἀπόλωλε μὲν ἡ ἀγαθὴ ἔρις, ἢ

σμικρὸν ἔτι καὶ ἀμυδρὸν αὐτῆς ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν. ἐπικρατεῖ δ' ἡ πονηρά. καὶ ὁ ἀποτρέψων οὐδείς, οὐδ' ὁ ἰασό-
» μενος, ὥσπερ Ἡσίοδος. Μηδέ σ' ἔρις κακόχαρτος ἀπ' ἔργου θυμὸν ἐρύκοι. Αὕτη γὰρ ἡ ἔρις ὡς ὁ θειότερος
» αὖ πάλιν Ἡσιόδου ποιητής φησιν. Ἡ δ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα, Οὐρανῷ ἐστήριξε
» κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. Ὑπὸ ταύτης τῆς ἔριδος ἐκμανεὶς ὁ Θεσσαλὸς ἐκεῖνος, Ἱπποκράτει τε καὶ τοῖς ἄλ-
λοις ἀσκληπιάδαις ἐπιτιμᾷ. καὶ κοινὸν τῆς οἰκουμένης θέατρον ἐν ταῖς ἑαυτοῦ βίβλοις πληρῶν, ἐπ' ἐκείνου κρί-
νεται, καὶ νικᾷ, καὶ στεφανοῦται κατὰ τῶν παλαιῶν ἁπάντων, ἀνακηρυττόμενος αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ. ταυτὶ
μὲν οὖν ἔν τε τῷ περὶ τῶν κοινοτήτων ἐποίησε. κἀν τοῖς συγκριτικοῖς. ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἄλλοις, ὑβρίζων οὐ
παύεται. καθάπερ οἶμαι καὶ δι' ὧν ἐπιστέλλει Νέρωνι, κατ' ἀρχὰς μὲν εὐθέως γράφων αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως.
» Παραδεδωκὼς νέαν αἵρεσιν, καὶ ὡς μόνην ἀληθῆ, διὰ τὸ τοὺς προγενεστέρους πάντας ἰατροὺς, μηδὲν παραδοῦναι
10 συμφέρον πρός τε ὑγείας συντήρησιν, καὶ νόσων ἀπαλλαγήν. ἐπιπροϊόντι δὲ τῷ γράμματι, πρὸς ὧν φησιν,
ὡς Ἱπποκράτης μὲν ἐπιβλαβῆ τὴν παράδοσιν πεποίηται. ἐτόλμησε δὲ καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς ἀντιλέγειν, ἀσχημοσύνην
ἀσχημονήσας μεγίστην, καὶ δείξας ὅτι μηδ' εἰσήχθη πρός τινος, εἰς τὴν Ἱπποκράτειον θεωρίαν. μηδ' ἀνέγνω παρὰ
διδασκάλου τὰ συγγράμματα αὐτοῦ. καὶ ὅμως ὁ τοιοῦτος, ἑαυτὸν οὐκ αἰδεῖται στεφανῶν. διό μοι δοκῶ κἀγὼ,
καίτοι γε οὐκ εἰθισμένος ἐξελέγχειν πικρῶς τοὺς σκαιοὺς, ἐρεῖν τι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς τῶν παλαιῶν ὕ-
βρεως. τί πειρᾷ διαβάλλειν ὦ οὗτος τὰ χρηστὰ διὰ τὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμεῖν, οἷον ὑπερβάλλεσθαι τοῖς ἀλη-
θέσιν, εἰ φιλόπονός τε τις εἴης καὶ ἀληθείας ἐραστής. τί δὲ τῇ τῶν ἀκροατῶν ἀμαθίᾳ συμμάχῳ κέχρησαι κατὰ
τῆς τῶν παλαιῶν βλασφημίας. μὴ τοὺς ὁμοτέχνους τῷ πατρίῳ σου κριτὰς καθίσῃς ἰατρῶν τολμηρότατε
Θεσσαλὲ, νικήσεις γὰρ ἐπ' αὐτοῖς καὶ καθ' Ἱπποκράτους λέγων, καὶ κατὰ Διοκλέους, καὶ κατὰ Πραξαγόρου,
καὶ κατὰ πάντων τῶν ἄλλων παλαιῶν, ἀλλ' ἄνδρας παλαιοὺς, διαλεκτικοὺς, ἐπιστημονικοὺς, ἀληθές καὶ ψεῦδος
20 διακρίνειν ἠσκηκότας, ἀκόλουθον καὶ μαχόμενον, ὡς χρὴ διορίζειν ἐπισταμένους, ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἐκ
παίδων μεμελετηκότας, τούτους εἰς τὸ συνέδριον εἰσάγαγε δικαστάς. ἐπὶ τούτων τόλμησον Ἱπποκράτει τι
μέμψασθαι. τούτων κρινόντων, ἐπιχείρησόν τι τῇ μιαρᾷ καὶ βαρβαρώσσου φωνῇ, πρὸς Ἱπποκράτην διελθεῖν.
πρῶτον μὲν ὡς οὐ χρὴ φύσιν ἀνθρώπου πολυπραγμονεῖν. ἔπειτα δὲ, ὡς εἰ καὶ τοῦτο συγχωρήσειέ τις, ἀλλ' ὅτι γε
κακῶς αὐτὴν ἐζήτησεν ἐκεῖνος, καὶ ψευδῶς ἀπεφήνατο σύμπαντα. τίς οὖν ἔσται κριτής; εἰ βούλει Πλάτων.
ἐπειδὴ τοῦτον γοῦν οὐκ ἐτόλμησας λοιδορεῖν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ φυγοιμ' ἄν, οὔτε τὸν Σπεύ-
σιππον, οὔτε τὸν Ξενοκράτην. τὸν Ἀριστοτέλην δὲ, κἂν παρακαλέσαιμί σε κρίνειν ὑπομεῖναι, καὶ σὺν αὐτῷ Θεό-
φραστον, ἐξαίρην δ' ἂν σε καὶ Ζήνωνα, καὶ Χρύσιππον, ἅπαντάς τε τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἑλέσθαι κριτάς. οὐδεὶς
τούτων ὦ τολμηρότατε Θεσσαλὲ, τῶν Ἱπποκράτους κατέγνω περὶ φύσεως ἀνθρώπου δογμάτων, ἃ τὴν ἀρ-
χὴν, οὔτ' ἀνεγνωκέναι μοι δοκεῖς, οὔτ' εἴπερ ἀνέγνως, συνιέναι. καὶ εἰ συνῆκας δὲ, κρῖναι γοῦν ἀδυνατον ἦν σοι,
30 τραφέντι μὲν ἐν γυναικωνίτιδι παρὰ πατρὶ μοχθηρῶς ἔρια ξαίνοντι. μὴ γὰρ ἀγνοεῖσθαί μοι δόκει τὸ θαυμα-
στόν σου γένος, καὶ τὴν ἀοίδιμόν σου παιδείαν. μηδ' ὡς ἐν κωφῷ θεάτρῳ λοιδορεῖν Ἱπποκράτην τε καὶ τοὺς ἄλλους
παλαιούς. ἀλλὰ τίς ὤν, καὶ πόθεν, ἐκ ποίου γένους, ἐκ ποίας ἀνατροφῆς, ἐκ ποίας παιδεύσεως, ἐπίδειξον πρό-
τερον. εἶθ' οὕτως λέγε τοῦτ' αὐτὸ, πρῶτον μαθὼν ὦ θρασύτατε, ὅτι λέγειν οὐκ ἐφεῖται πᾶσι δημοσίᾳ, ἐν οὐδεμιᾷ
τῶν εὐνομουμένων πόλεων, ἀλλ' εἴ τις ἐπίσημός ἐστι, καὶ γένος ἔχει καὶ ἀνατροφὴν δεῖξαι, καὶ παιδείαν ἀξίαν
τοῦ δημηγορεῖν, τούτῳ συγχωροῦσιν ἀγορεύειν οἱ νόμοι. σὺ δ' οὐδὲν τούτων ἔχων ἐπιδεῖξαι, τολμᾷς ὦ γενναιότα-
τε κατηγορεῖν Ἱπποκράτους, καὶ καθίζεις μὲν ἐν ταῖς ληρώδεσί σου βίβλοις δικαστὰς τοὺς Ἕλληνας, ἀποφαί-
νῃ δ' αὐτὸς, οὐκ ἀναμείνας ἐκείνους, καὶ στεφανοῖς σεαυτὸν, ἐνίοτε μὲν κατὰ πάντων τῶν ἰατρῶν. ἐνίοτε δὲ κατὰ
πάντων ἁπλῶς Ἑλλήνων. τοῦτο γάρ τοι τὸ θαυμαστόν ἐστι τόλμημα τοῦ σοφωτάτου Θεσσαλοῦ, νικῆσαι μὲν ἅπαν-
τας ἰατροὺς, αὐτὸν ἀγωνιστὴν, αὐτὸν ἀγωνοθέτην, αὐτὸν κριτὴν γενόμενον. ἐφεξῆς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας,
40 εἰς ἀγῶνα προσκαλέσασθαι. ῥήτορας. γεωμέτρας. γραμματικούς. ἀστρονόμους. φιλοσόφους. εἶτ' ἐν αὐτοῖς κα-
ταστάντα, καὶ τῇ τῶν ἐριουργῶν ἑρμηνείᾳ χρησάμενον, ἀξιοῦν ἁπάντων εἶναι πρῶτον. ἰατρικὴν μὲν γὰρ ἁ-
πασῶν τῶν τεχνῶν πρωτεύειν. ἑαυτὸν δὲ, τοὺς ἰατροὺς ἅπαντας νενικηκέναι. τοῦτο μόνον ἐκ τύχης ἀληθῶς
συνελογίσατο Θεσσαλός. εἰ γὰρ ἰατρικὴ μὲν ἁπασῶν ἐστι τῶν τεχνῶν ἀρίστη, πρῶτος δ' ἐν αὐτῇ Θεσσαλός, εἴη
ἂν οὕτω γε πάντων ἀνθρώπων πρῶτος, καὶ Σωκράτους δηλονότι, καὶ Λυκούργου, καὶ τῶν ἄλλων, οὓς ὁ Πύθιος
ἐπῄνεσεν, ἢ ὡς ἀγαθοὺς, ἢ ὡς σοφοὺς, ἢ ὡς μουσῶν θεράποντας, ἢ ὡς Διὸς ὑπηρέτας, ἢ ὡς ἄλλο τι θεοφιλὲς ἔχον-
τας. ἄγε δὴ λοιπὸν ὕμνους ᾀδόντων ἅπαντες Θεσσαλοῦ. καὶ γραφόντων ἐπινίκια μέλη. καὶ κοινὸν τῆς οἰκου-
μένης τὸ θέατρον γενέσθω. καὶ παρελθὼν ἀδέτω τις ὡς ὁ παρὰ τοῖς ἰσοῖς τραφεὶς, ἐνίκησε μὲν Δημοσθένην καὶ
Λυσίαν καὶ τοὺς ἄλλους ῥήτορας. ἐνίκησε δὲ Πλάτωνα καὶ Σωκράτην, καὶ τοὺς ἄλλους φιλοσόφους. ἐνίκησε δὲ καὶ
Λυκοῦργον καὶ Σόλωνα, καὶ τοὺς ἄλλους νομοθέτας. ἐστεφάνωται δὲ κοινῇ κατὰ πάντων ἀνθρώπων. ῥητόρων.
50 φιλοσόφων. νομοθετῶν. εἰ γὰρ δὴ γεωμετρῶν ἔτι καὶ γραμματικῶν καὶ μουσικῶν ὀνομαστὶ μνημονεύοιμι μετὰ
τὰς τηλικαύτας νίκας, ὑβρίζειν δόξω τὸν ἄνθρωπον. ὅπου γὰρ Λυκοῦργος, καὶ Σόλων, καὶ Πλάτων, καὶ Σω-
κράτης, καὶ Πυθαγόρας ἐνικήθησαν, ἦπου ἄρα καλὸν ἔτι μνημονεύειν Ἱππάρχου καὶ Ἀρχιμήδους καὶ Ἀριστοξέ-
νου καὶ Ἀριστάρχου, καί τινων ἑτέρων τοιούτων, οὐδενὸς ἀξίων, ὡς ἂν εἴποι Θεσσαλός. ἀλλὰ τίς ἡμῖν οὕτω μεγα-
λόφωνος ποιητὴς, ὅς ᾄσεται ταῦτα. τίνος Ὁμήρου νῦν εὐπορήσομεν ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τὴν Θεσσάλειον ὑμνήσον-
τος νίκην. ἢ τίνος μελοποιοῦ κατὰ Πίνδαρον ᾄσοντος ὑψηλῶς ἐν διθυράμβοις, ὡς πάλαι τὸν Διόνυσον, οὕτως
νῦν τὸν Θεσσαλόν. ἢ τούτων μὲν οὐδενὸς χρῄζομεν. Ἀρχιλόχου δέ τινος ἢ Ἱππώνακτος ἰάμβους γραφόντων, ἤ τι-
» νὰς τῶν ἀπὸ τῆς τραγικῆς σκηνῆς, ὃς ἐρεῖ πρὸς αὐτόν. Μέν' ὦ ταλαίπωρ' ἀτρέμας σοῖς ἐν δεμνίοις. Ὁρᾷς γὰρ
» οὐδὲν ὧν δοκεῖς σάφ' εἰδέναι. Ὄνειρον ὁρέσκεις διηγῇ Θεσσαλέ. Ποῖον τοῦτο θέατρον, ἐν ᾧ νικᾷς Ἱπποκρά-

την; τίνες

τῃ; τίνες οἱ κριταὶ καθεδοῦνται; τίνες οἱ ἀγωνοθετοῦντες; ἆρα βούλει πρῶτον Πλάτωνος ἀναγνῶμεν τὴν
ψῆφον; ἴσως γὰρ οὐκ ἀναίνῃ τοιοῦτον ἑλέσθαι κριτήν. ἀλλά τοι φησὶν οὕτως αὐτοῖς ὀνόμασι. ψυχῆς οὖν φύ-
σιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι, ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως; εἰ μὲν Ἱπποκράτει τῷ τῶν ἀσκλη-
πιαδῶν δεῖ τι πείθεσθαι, οὐδὲ περὶ σώματος ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης. καλῶς γὰρ ὦ ἑταῖρε λέγεις. χρὴ μὲν
πρὸς τῷ Ἱπποκράτει τὸν λόγον ἐξετάζοντας, σκοπεῖν εἰ συμφωνεῖ. φημί. τὸ τοίνυν περὶ φύσεως σκοπεῖν, τί
ποτε λέγει Ἱπποκράτης τε καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος. ἆρ᾽ οὐχ ὧδε δεῖ διανοεῖσθαι περὶ τῆς ὁτιοῦν φύσεως; πρῶτον
μὲν εἰ ἁπλοῦν ἢ καὶ πολυειδές ἐστιν οὗ πέρι βουλησόμεθα, αὐτοί τε εἶναι τεχνικοὶ, καὶ ἄλλους δυνατοὶ ποιεῖν.
ἔπειτα δὲ ἂν μὲν ἁπλοῦν ᾖ, σκοπεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τίνα πρός τι πέφυκεν εἰς τὸ δρᾶν ἔχον, ἢ τίνα εἰς τὸ
παθεῖν ὑπό του. ἐὰν δὲ πλείω εἴδη ἔχῃ, ταῦτα ἀριθμησάμενον ὅπερ ἐφ᾽ ἑνὸς τοῦτο ἰδεῖν ἐφ᾽ ἑκάστου, τὸ τί ποιεῖν
10 αὐτὸ πέφυκεν, ἢ τὸ τί παθεῖν ὑπό του. ἤκουσας ὦ γενναιότατε Πλάτωνος ἐν ποίᾳ μεθόδῳ τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν
ἀξιοῦντος εὑρίσκειν, ἆρ᾽ ὅπερ Ἱπποκράτης τὰ κατὰ τὸ σῶμα; πότερον ἔτι βούλει πολλὰς πολλαχόθι αὐτοῦ τῶν
συγγραμμάτων ἐκλέξω σοι ῥήσεις; ἐν αἷς ζηλοῖ τὸν Ἱπποκράτην πάντων μάλιστα τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ γεγονό-
των, ἢ τοῦτο μὲν ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ πεποιηκὼς, ἐν ᾗ περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπι-
σκέπτομαι, εἰς ἐκείνην ἀναπέμψω τὸν βουλόμενον. ἀποδέδεικται γὰρ ὡς ἐγὼ νομίζω πάνυ σαφῶς, ἡ περὶ
πλεῖστα τε καὶ μέγιστα δόγματα συμφωνία τῶν ἀνδρῶν. μεταβὰς δὲ, τὸν ἕτερον ἤδη σοι καλέσω χορὸν μάρ-
τυρα, τὸν ἐκ τοῦ περιπάτου, τὰς Ἱπποκράτους ἀρχὰς τῆς φυσιολογίας τιθέμενον. ἀλλά τοι καὶ περὶ τούτου
δέδεικταί μοι δι᾽ ἑτέρων ὑπομνημάτων, ὧν ἓν μέν ἐστι, τὸ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων. ἐφεξῆς δ᾽ ἕτερα
τρία, τὰ περὶ κράσεων. εἶθ᾽ ἑξῆς ἕτερα δύο. τὸ μὲν, περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας, ἐκ τῆς περὶ κράσεων ἔτι
πραγματείας ὑπάρχον. ἄλλο δὲ περὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος. εἶτ᾽ ἐπὶ τούτοις, τὰ περὶ φυσικῶν
20 δυνάμεων τρία. ταῦτ᾽ οὖν εἴπερ ἀναγνοίη τις, ἐπιγνώσεται σαφῶς ἐξηγητὴν ὄντα τῶν περὶ φύσεως λογι-
σμῶν Ἱπποκράτους Ἀριστοτέλη. καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, ὁπόσα τέ ἐστι καὶ ὁποῖα. καὶ
περὶ συμπτωμάτων ὡσαύτως. ἔτι τε καὶ τῶν καθ᾽ ἑκάτερον αἰτιῶν, Ἱπποκράτης μὲν πρῶτος ἁπάντων ὧν ἴσμεν,
ὀρθῶς ὑπάρξασθαι φαίνεται. μετ᾽ αὐτὸν δ᾽ Ἀριστοτέλης ἐπὶ πλεῖστον ἐξηγήσατο. εἴσεται δὲ καὶ περὶ τούτων,
ὁ βουληθεὶς ἀναγνῶναι τὰ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ὑπομνήματά μοι γεγραμμένα. ὥστ᾽ εἴπερ οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου
κριταὶ καθεδοῦνται, Ἱπποκράτης μὲν οἶμαι νικήσει. Θεσσαλὸς δ᾽ ὡς ἀναίσχυντός τε καὶ ἰταμὸς ἐκβληθήσεται.
εἰ δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς φιλοσόφους εἰς τὸ συνέδριον εἰσαγαγόντες ἐπιτρέψαιμεν καὶ τούτοις τὴν ψῆφον, ἐξ ὧν
αὐτοὶ τίθενται δογμάτων, ἐκ τούτων Ἱπποκράτην στεφανώσουσι. τὸ γὰρ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν,
καὶ τὸ ὑγρὸν, Ἱπποκράτης μὲν πρῶτος εἰσηγήσατο. μετ᾽ αὐτὸν δ᾽ Ἀριστοτέλης ἀπέδειξεν. ἕτοιμα δ᾽ ἤδη παραλα-
βόντες, οὐκ ἐφιλονείκησαν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, ἀλλ᾽ ἐκ τούτων, τὰ σύμπαντα κεκρᾶσθαι λέγουσι. καὶ ταῦτ᾽
30 εἰς ἄλληλα πάσχειν καὶ δρᾶν. καὶ τεχνικὴν εἶναι τὴν φύσιν. ἅπαντά τε τἄλλα τὰ περὶ φύσεως Ἱπποκράτους
δόγματα, προσίενται. πλὴν περὶ μικροῦ τινός ἐστιν αὐτοῖς ἡ διαφορὰ πρὸς Ἀριστοτέλη. λέγοντος γὰρ Ἱππο-
κράτους ὀρθῶς, ὡς σύμπνουν καὶ σύρρουν ἐστὶν ἅπαν τὸ σῶμα, καὶ πάντα συμπαθέα τὰ τῶν ζώων μόρια, προσίεν-
ται μὲν ἀμφότεροι τουτί. διαφέρονται δὲ, ἐν τῷ τὰς μὲν ποιότητας μόνας, τὸν Ἀριστοτέλη δι᾽ ἀλλήλων ἰέναι
καὶ κεράννυσθαι πάντη. τοὺς δ᾽ ἀπὸ τῆς στοᾶς, οὐ ταύτας μόνας, ἀλλὰ καὶ τὰς οὐσίας αὐτὰς ὑπολαμβάνειν.
ἔτι δὲ τοῦτο διορίζεσθαι, περιττὸν ἴσως, καὶ ὡς ἀρκεῖ μόνον ὁμολογηθὲν ἐς τὰ τῆς ἰατρικῆς ἔργα τὰ πρὸς
ἀμφοτέρων ἀποδεικνύμενα, καὶ ὡς αἱ ποιότητές τε καὶ αἱ δυνάμεις ἐν τοῖς κεραννυμένοις, ὅλαι δι᾽ ὅλων ἀνα-
μίγνυνται, δέδεικταί μοι πρόσθεν ἤδη, καὶ νῦν εἴ τι δεήσει, δειχθήσεται. ὥστε καὶ κατὰ Πλάτωνα, καὶ κα-
τὰ τοὺς ἐκ τοῦ περιπάτου, καὶ κατὰ τοὺς ἐκ τῆς στοᾶς, ἡ Ἱπποκράτους νικᾷ φυσιολογία. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἐκ
τῆς φυσιολογίας, ἅπαντες ἐπιδεικνύουσιν οἱ προειρημένοι φιλόσοφοι, μὴ δύνασθαί τινα καλῶς ἰᾶσθαι τὰ
40 νοσήματα, πρὶν ὅλου τοῦ σώματος ἐπισκέψασθαι τὴν φύσιν. ἆρ᾽ οὖν ἐνίκησεν ἂν ἐν τούτοις τοῖς φιλοσόφοις ὁ
Θεσσαλὸς, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν πρωτείων; οἳ τῆς ἑαυτῶν ἁπάσης φυσιολογίας Ἱπποκράτην προὐστήσαν-
το; τί δὲ, εἰ τοῖς γεωμέτραις, ἢ τοῖς ἀστρονόμοις, ἢ τοῖς μουσικοῖς, ἢ τοῖς ῥήτορσιν ἐπιτρέψειε τὴν κρίσιν; ἆρ᾽ οἰό-
μεθα καὶ τούτους Ἱπποκράτην παρελθόντας, ἕτερόν τινα στεφανώσειν; ἐγὼ μὲν οὔτ᾽ ἄλλον τινὰ πέπεισμαι
τὰ πρωτεῖα λήψεσθαι, καὶ πάντων ἥκιστα τὸν ἰταμώτατον Θεσσαλόν. οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἠτίμασεν οὐ γεωμε-
τρίαν, οὐκ ἀστρονομίαν, οὐ μουσικὴν, οὐ ῥητορικὴν, ὡς ἐκεῖνος. ὥστε ταύτῃ γ᾽ ἐν ἐχθρῶν θεάτρῳ γένοιτ᾽ ἂν ὁ
ἀγὼν αὐτῷ. ἀλλ᾽ ἴσως τούτους μὲν οὐκ ἂν εἰς τὸ θέατρον ἐκάθισεν, οὕς γε αὐτὸς φθάνων ἐχθροὺς ἐποιήσατο.
μόνοις δὲ τοῖς ἐν διαλεκτικῇ γυμνασθεῖσι φιλοσόφοις, ὡς ἂν ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν λόγων τὸ κριτήριον
ἠσκηκόσιν, ἐπιτρέψειε τὴν κρίσιν. ἀλλ᾽ ἐὰν τοὺς περὶ Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη καὶ Χρύσιππον ὡς ἀγυμνάστους
ἐν τῷδε παρέλθωμεν, οὐχ εὑρήσομεν ἑτέρους. εἰ τοίνυν οὔτε τοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων τεχνῶν ὑπομενεῖ δικα-
50 στὰς ὁ Θεσσαλὸς, οὔθ᾽ οἱ διαλεκτικώτατοι τῶν φιλοσόφων οἴσουσιν αὐτῷ τὴν ψῆφον, ὑπὸ τίνων ἔτι κρι-
θήσεται νικᾶν; τίνες πληρώσουσιν αὐτῷ τὸ θέατρον; τίνες ἀναγορεύσουσι; τίνες στεφανώσουσιν; αὐτὸς ἑαυτὸν
δηλονότι. τοῦτο γὰρ ἐν ταῖς ἑαυτοῦ βίβλοις, ταῖς θαυμασταῖς, ἐποίησεν αὐτὸς, ἑαυτὸν καὶ κρίνας καὶ στε-
φανώσας καὶ ἀναγορεύσας. ἀλλ᾽ ἴσως ὑπενόησε τοῦτ᾽ αὐτὸ τιμὴν αὐτῷ γενήσεσθαι, καὶ μνήμης ἀφορμὴν,
εἰ λοιδορησάμενος τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν, ἀναγκάσειεν ἡμᾶς ἀντιλέγειν αὐτῷ. ἀλλ᾽ οὕτω γε καὶ Ζωΐλος, ἔνδο-
ξος τὴν Ὁμήρου μαστίζων εἰκόνα. καὶ Σαλμωνεὺς, τὸν Δία μιμούμενος. καὶ ἄλλο πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἐπιτρίπτων
ἀνθρώπων, ἢ τοὺς βελτίονας οὐκ αἰδουμένων, ἢ καὶ τοῖς θεοῖς αὐτοῖς λοιδορουμένων. ἀλλ᾽ οὐκ ἀγαθήν οὗτοί γε
δόξαν ὑπελίποντο σφῶν αὐτῶν, οὐδὲ ζηλοῖ οὖν ἔχων ἀνὴρ οὐδεὶς, οὔτε τὸν Ὁμήρου μάστιγα Ζωΐλον, οὔτε τὸν
παραπλῆγα Σαλμωνέα. καί τοι τοῖς μὲν φιλολοιδόροις, ζηλωτὸς ὁ Ζωΐλος. τοῖς δ᾽ ἱεροσύλοις, ὁ Σαλμωνεύς.

ἀλλὰ τί τοῦτο; καὶ γὰρ οἱ βαλαντιοτόμοι, τὰ τῶν βαλαντιοτόμων ζηλοῦσι. καὶ οἱ προδόται, τὰ τῶν προδό-
των. καὶ οὐδείς ἐστιν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἂν ἀξιοίη χορὸν οἰκεῖον, ἐν ᾧ στεφθήσεται. καὶ εἴπερ ἔγραψε Θεσ-
σαλὸς, ὡς ἐν μαγείροις καὶ βαφεῦσι, καὶ δημιουργοῖς, καὶ σκυτοτόμοις, καὶ ὑφάνταις τε καὶ κναφεῦσιν ἀγωνιζόμενος,
ἀποίσεται τὴν νίκην καὶ καθ' Ἱπποκράτους, καὶ οὐδεὶς ἂν ἡμῶν ἀντεῖπεν. ἐπεὶ δὲ πάντας ἀνθρώπους καθίζει δι-
καστὰς, ἐκ τῶν πάντων δ' ἐστὶ δήπου καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος καὶ Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἔτι πάσας μό-
νος ἀποστρέφοιτο τὰς ψήφους, ἀλλ' ἴσως ἔσται δίκην ἐφέσιμον ἀγωνίσασθαί τινι. κἂν γὰρ Ἱπποκράτης καταφρο-
νήσῃ, μικρότερον ἑαυτοῦ νομίσας ἀγωνίσασθαι πρὸς Θεσσαλὸν, ἀλλ' ἴσως Ἐρασίστρατος οὐ καταφρονήσει. καὶ πολύ
γε μᾶλλον Ἡρόφιλος. καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον Ἀσκληπιάδης. ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἔχοντές τι φύσει
φιλόνεικον, οὐ καταφρονήσουσι τῆς ὕβρεως, ἣν εἰς ἅπαντας ἅμα τοὺς Ἕλληνας ὑβρίζει Θεσσαλὸς, ἀλλ' εἰς τὸ μέ-
10 σον τε προάξουσιν, ἐπιδείξουσί τε τοῖς Ἕλλησιν ἁπάσας αὐτοῦ τὰς βίβλους, ἀμαθίας ἐσχάτης μεστὰς, ὃς τοσαῦ-
τά τε καὶ τηλικαῦτα γράψας βιβλία, καὶ τοσαύτας ληρήσας ἐπῶν χιλιάδας, ἀπόδειξιν οὐδὲ μίαν οὐδα-
μόθι τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ἀλλ' ὡς τύραννος κελεύει δύο μόνα εἶναι τὰ πάντα κατὰ
δίαιταν νοσήματα, ῥοῶδες καὶ στεγνὸν, οὐκ εἰδὼς ὅτι διαφοράς τινας νοσημάτων εἴρηκεν, ἐγνωσμένην μὲν καὶ τοῖς
ἔμπροσθεν ἰατροῖς, ὡς ἐπιδείξομεν. ἀλλ' οὐδεὶς ἦν οὕτως ἀπαίδευτος, ὡς τὰς διαφορὰς τῶν νοσημάτων αὐτὰ νο-
μίζειν εἶναι τὰ νοσήματα, καὶ τῆς θεραπείας τὴν ἔνδειξιν ἐξ ἐκείνων λαμβάνειν, ὑπερβὰς τὴν οὐσίαν. ἀλλὰ
τοῦτο τὸ σφάλμα τοῦ Θεσσαλοῦ, σμικρὸν μὲν ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ σμικρότατον, ὃ καὶ παιδάριον ἐν ἐλευθέροις μαθή-
μασι τεθραμμένον, εὐθέως γνωρίσειεν. ὅμως δ' οὖν τοῦτο τὸ σφάλμα τὸ σμικρὸν, εἰς τοσοῦτον ἐπῆρεν αὐθαδείας
αὐτὸν, ὥστε νομίζειν εὑρηκέναι τι μέγα καὶ σεμνόν. ὁμοίως ὡς εἴ καί τις εἰπὼν, πᾶν ζῷον ἢ λογικὸν ὑπάρχειν ἢ
ἄλογον, ἄλλο τι νομίζει καὶ μὴ διαφορὰς εἰρηκέναι ζώων. ὡσαύτως δ' οὖν τούτῳ, κἀκείνου ῥηθέντος. ἅπαν ζῷον ἢ
20 θνητόν ἐστιν, ἢ ἀθάνατον. ἡ γὰρ ἐν ἑκάστῃ τῶν διαφορῶν ἀντίθεσις, ὅλη κατὰ πάντων λέγεται τῶν εἰδῶν. ἅπαν
οὖν ζῷον, ἢ ἄγριόν ἐστιν, ἢ ἥμερον. ἅπαν οὖν ζῷον, ἢ ὑπόπουν ἐστὶν, ἢ ἄπουν. ἅπαν οὖν ζῷον, ἢ κερασφόρον ἐστὶν,
ἢ ἄκερον. καὶ οὐδέν γε τιμιωτέραν ἑτέραν ἑτέρας ἀντίθεσιν, ἐν ταῖς διαφοραῖς ἐστιν εὑρεῖν, οὐδὲ μᾶλλον ὑπάρ-
χουσαν ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος. ἀλλ' οὐ χρὴ περὶ ζώων ἐρωτηθέντας ὁπόσα τὰ πάντα ἐστὶν, ἀποκρίνασθαι μίαν
ἀντίθεσιν διαφορῶν. οὕτω μὲν γὰρ ἔσται δύο τὰ πάντα, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἢ λογικὸν καὶ ἄλογον, ἢ θνητὸν καὶ ἀθά-
νατον, ἢ ἄγριον καὶ ἥμερον, ἢ τῶν ἄλλων τις ἀντιθέσεων. εἰ δὲ τὰς διαφορὰς ἐάσας τις, ὡς οὖν ἐστι δίκαιον ἵππον
ἀποκρίναιτο, καὶ βοῦν, καὶ κύνα, καὶ ἄνθρωπον, ἀετόν τε καὶ μέλιτταν, καὶ μύρμηκα, καὶ λέοντα, καὶ πρόβα-
τον, ἅπαντά τε τἆλλα κατ' εἶδος ἐπέλθοι ζῷα, δῆλον ὡς οὗτος ὀρθῶς ἀποκεκριμένος ἐστὶ τῷ πυθομένῳ ὁπόσα
τὰ πάντ' ἐστὶ ζῷα. κἂν εἰ πολλὰ μὲν διέλθοι τῷ λόγῳ ζῷα, πάντα δ' ἐξαριθμήσασθαι μὴ δυνατὸν εἶναι λέ-
γοι, καὶ οὕτως ἂν εἴη δεόντως ἀποκεκριμένος. ὁμοίας οὖν οὔσης τῆς ζητήσεως ὠδὶ τοῦ τῶν νοσημάτων ἀριθμοῦ,
30 παρὰ πᾶσι τοῖς παλαιοῖς ἰατροῖς. καὶ τῶν μὲν εἰπόντων ἑπτὰ τὰ πάνθ' ὑπάρχειν αὐτὰ, τῶν δ' ἐλάττω τούτων,
ἢ πλείω. πάντων δ' οὖν εἰς τὰ κατὰ τὴν οὐσίαν εἴδη βλεπόντων, οὐκ εἰς τὰ κατὰ τὴν διαφοράν. οὐδεὶς γὰρ ἦν
οὕτως ἀπαίδευτος οὐδ' ἀμαθὴς λογικῆς θεωρίας, ὡς διαφορὰς εἰδῶν εἰπεῖν ἀντ' οὐσίας. ὁ ἐκ τῆς γυναικωνί-
τιδος ἐκπηδήσας Θεσσαλὸς, ἐπιτιμᾷ τηλικούτοις ἀνδράσιν οὐ γένος ἔχων εἰπεῖν, οὐκ ἀνατροφὴν, οὐ παιδείαν,
οἵαν ἐκείνων ἕκαστος. ὁ μὲν, Ἀριστοτέλους, ὁ δὲ, Πλάτωνος, ὁ δὲ, Θεοφράστου γενόμενος ὁμιλητὴς, ἢ τινὸς
ἄλλου τῶν ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυμνασμένων ἀνδρῶν. ὡς οὖν εἴ τις ἐρωτηθεὶς ὁπόσα τῆς φωνῆς τὰ πάντ'
ἐστὶ στοιχεῖα, δύο φήσειεν ὑπάρχειν. ἤτοι γὰρ φωνῆεν εἶναι φήσει πάντως, ἢ σύμφωνον, ὅ, τι περ ἂν ᾖ στοι-
χεῖον φωνῆς, ἀληθὲς μὲν εἴρηκεν, οὐ μὴν πρός γε τὴν ἐρώτησιν ἀπεκρίνατο. κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, ὅσ-
τις ἂν ὁπόσα τὰ πάντ' ἐστὶ νοσήματα διελέσθαι βουληθεὶς, παρελθὼν μὲν εἶδός τι λέγειν νοσήματος, οἷον ἤτοι
φλεγμονὴν, ἢ σκίρρον, ἢ οἴδημα, διαφορὰς δ' εἴπῃ μόνας, εἴτ' οὖν στεγνὸν καὶ ῥοῶδες, εἴτ' ἀραιὸν καὶ πυκνὸν,
40 εἴτε σκληρὸν καὶ μαλακὸν, εἴτε συντεταγμένον καὶ κεχαλασμένον, ἀληθὲς μὲν εἴρηκεν, οὐ μὴν πρός γε τὴν
ἐρώτησιν ἀπεκρίνατο. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ πᾶσα διαφορὰ προστιθεμένη τῷ γένει, συντελεῖ τι πρὸς τὴν
τοῦ εἴδους γένεσιν, ἀλλ' ἥτις ἂν ἐκ τῆς τοῦ γένους οἰκείας ᾖ διαιρέσεως. αὗται γάρ εἰσιν εἰδοποιοὶ μόναι τῶν
διαφορῶν. αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι, περιτταί. ζῴου μὲν γὰρ οἰκεῖαι διαφοραὶ, τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον. ἄλογόν τε
καὶ λογικόν. ἥμερόν τε καὶ ἄγριον. ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. μαλακὸν δὲ καὶ σκληρὸν, καὶ βαρὺ καὶ κοῦφον, καὶ
ἀραιὸν καὶ πυκνὸν, καὶ μέγα καὶ μικρὸν, οὐ ζῴου, ἀλλ' οὐσίας εἰσὶ διαφοραί. καὶ τοίνυν εἰ μὲν προστεθείη τῷ
ζῴῳ τὸ μαλακὸν καὶ τὸ σκληρὸν, ἢ τὸ πυκνὸν, ἢ τὸ ἀραιὸν, ἢ τὸ μικρὸν, ἢ τὸ μέγα, πλέον οὐδὲν εἰς εἴδους γένε-
σιν συντελέσει. εἰ δ' ἤτοι λογικὸν καὶ ἀθάνατον, ἢ λογικὸν καὶ θνητὸν, εἴη ἂν τὸ μὲν, ἤδη θεός. τὸ δὲ, ἄνθρωπος.
οὔπω δὲ κἂν εἰ προσθεὶς τῷ λογικῷ ζῴῳ διττὰς οἰκείας διαφορὰς τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν, εἶδος ἐργάσῃ τι,
καὶ οὕτως τὸν ἄνθρωπον. ὅθεν ἀδύνατόν ἐστιν οὐδενὸς τῶν ὄντων εἰδοποιοὺς εὑρεῖν διαφορὰς, ἄνευ τοῦ τὸν ὁρι-
50 σμὸν, ἢ τὸν λόγον τῆς οὐσίας ἀκριβῶς αὐτοῦ περιγράψασθαι. δεύτερον δ' ἤδη τούτου σφάλμα τοῖς ἀγυμνά-
στοις περὶ λόγον, ἐπειδὰν ἐξευρήσουσι μίαν τινὰ διαφορᾶς ἀντίθεσιν, εἶδός τι τοῦ προβεβλημένου γένους ὑπο-
λαμβάνειν εὑρηκέναι, ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῶν τῆς φωνῆς στοιχείων ἐλέγετο. φωνῆεν γάρ τις εἰπὼν
καὶ σύμφωνον, οὔπω τὰ πάντα στοιχεῖα τῆς ἀνθρώπου φωνῆς εἴρηκεν, ἀλλὰ δύο τὰς πρώτας γενικὰς διαφοράς.
εἰ δὲ τὰ μὲν φωνήεντα τέμνων αὖθις εἰς μακρὰ καὶ βραχέα καὶ δίχρονα. τὰ σύμφωνα δ' εἰς ἡμίφωνά τε καὶ ἄφωνα.
καὶ αὖθις, τὰ μὲν μακρὰ, διχῇ, καθάπερ οὖν καὶ τὰ βραχέα. τὰ δ' αὖ δίχρονα, τριχῇ. καὶ δὴ καὶ τὰ ἄφωνα, πρῶτον
μὲν εἰς δασέα καὶ ψιλὰ καὶ μέσα. καὶ τούτων ἕκαστον αὖθις τριχῇ. τὰ δ' ἡμίφωνα πάλιν, εἰ καὶ ταῦτα κατὰ τὴν οἰ-
κείαν τέμνοις τομὴν, ἵνα μὴ μακρολογῶ περιττῶς, οὕτως ἂν ἐξεύροις τὰ τέτταρα καὶ εἴκοσι στοιχεῖα τῆς φωνῆς, οἷς
χρώμεθα. τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο μόνον, ὡς ἔστι τῶν στοιχείων τῆς φωνῆς, τὰ μὲν, φωνήεντα, τὰ δὲ, σύμφω-
να, τεχνικὸν

ἥπατος φλεγμονὴν, εἰ μὲν εὐθὺς εἰσβάλλοι κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, πάθος εἶναι συγχωρεῖ. εἰ δ' ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ γένοιτο, κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην, εἰς τὰ συμπτώματα μετατιθέναι. καίτοι τί λέγω δευτέραν ἡμέραν; ἄμεινον γὰρ εἰπεῖν ὥραν δευτέραν ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ νοσήματος. οὐ γὰρ δήπου κατὰ μὲν τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἡ τοῦ ἥπατος φλεγμονὴ σύμπτωμα γενήσεται. κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ὥραν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἄλλο τι καὶ οὐ σύμπτωμα. τὸ γὰρ ἐπιγίγνεσθαι τινὶ προηγουμένῳ, πάντως που καὶ τοῦθ' ἕξει. ἀλλὰ τὸ οὕτω φασὶ ταχέως ἐπιγιγνόμενον, οὐδὲν διαφέρει τοῦ συνεισβάλλοντος. πάλιν οὖν αὐτὸν ἐχρῆν εἰρηκέναι σαφῶς, ὁπόσαις ὥραις ὁρίζεται, καὶ διακρίνει τοῦ συνεισβάλλοντος τὸ ἐπιγιγνόμενον. ὁ Θεσσαλὸς μὲν δὴ τοιοῦτος. οἱ δὲ περὶ τὸν Ὀλυμπικὸν, ὡς ἂν εἰς ἄκρον ἥκοντες σοφίας, οὐχ οὕτω διορίζουσι πάθος συμπτώματος, ἀλλὰ τὸ μὲν πάθος, ὡς προείρηται. τὸ σύμπτωμα δὲ, τὸ τῷ πάθει συμβαῖνον ὑπάρχειν φασὶ, θαυμαστῶς πάνυ καὶ σαφῶς ἐξηγησάμενοι τὴν αἰτίαν αὐτοῦ. ὅτι γὰρ δὴ καὶ ὃν τὸ σύμπτωμα, ὃ τῷ πάθει συμβέβηκεν, ἐχρῆν οἶμαι προσθεῖναί τι καὶ διορίσασθαι. ἆρά γε διάθεσις τίς ἐστι σώματος, ἢ βλάβη τινὸς ἐνεργείας, ἢ συναμφότερον. ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὐ λέγουσιν, ἡμᾶς δὲ δηλονότι μαντεύσασθαι χρή. τὸ δὲ καὶ προσθεῖναι τῷ λόγῳ τοῦτ' αὐτὸ, ἰδικὴν ὥσπερ καὶ μερικωτέραν ἔχειν ἐν τοῖς παρὰ φύσιν ἐντύπωσιν, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολέλοιπε σαφηνείας, ἅμα τῷ καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἑλληνιστὶ καὶ παγκάλως ἑρμηνεύεσθαι, εἰδικώτερόν τινα τύπον ἐν τοῖς παρὰ φύσιν ἔχει τὸ σύμπτωμα. τί ποτ' οὖν ἐστι τὸ γενικώτερον ἔχειν τὸν τύπον. οὐ γὰρ εἴρηκας, εἰ χωρὶς τῆς πρὸς ἐκεῖνο παραβολῆς ἐγχωρεῖ τὸ εἰδικώτερον ἐξευρεῖν. εἰ δ' ὅλως πρὸς οὐδὲν παραβάλλοντες εἰδικώτερον ὀνομάζουσιν, ἀκριβῶς τε πάνυ καὶ σαφῶς ἑρμηνεύουσι. καίτοι γε συντόμως τε ἅμα καὶ σαφῶς δέον τ' ἦν εἰπεῖν, ὡς τὰ παρὰ φύσιν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζώων, ἤτοι νοσήματ' ἐστὶν, ἢ αἴτια, ἢ συμπτώματα. κοινοῦ δ' αὐτοῖς ὄντος τοῦ παρὰ φύσιν, ἡ νόσος μὲν ἐνέργειαν βλάπτει. τὸ δ' αἴτιον ταύτης προηγεῖται. τὸ σύμπτωμα δ' ἕπεται ταύτῃ, διττὸν ὂν τὴν φύσιν. ἐνεργείας μὲν βλάβη τὸ ἕτερον. διάθεσις δέ τις ἀκολουθοῦσα τῷ νοσήματι τὸ λοιπόν. ἀλλὰ γὰρ ὥσπερ ἔφην εἰ πάντα τις ἐπέρχοιτο τὰ σφάλματ' αὐτῶν, οὐκ ἂν ἐπιθείη τέλος τῷ λόγῳ. καὶ γινώσκεις τοῦτο ἀκριβῶς καὶ σὺ φίλτατε Ἱέρων, ὅτι μήτε τὸ χιλιοστὸν αὐτῶν μέρος ἐξελέγχειν ἐπεχείρησα. τοσοῦτον οὖν ἔτι προσθεὶς, ἐνταυθοῖ που καταπαύσω τὸ πρῶτον γράμμα, διότι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς μεθόδου, σφάλλονται πολλοὶ τῶν ἰατρῶν. οἱ μὲν, ἀπὸ Θεσσαλοῦ καὶ Θεμίσωνος, οὕσπερ δὴ καὶ μεθοδικοὺς ἑαυτοὺς ὀνομάζουσιν, ἔσχατά τε καὶ μέγιστα σφάλματα. σὺν αὐτοῖς δ' οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀναλογιστικῶν τε καὶ δογματικῶν, καὶ λογικῶν ὀνομαζομένων. εἰ μὴ γὰρ ἐξεύροι τις ἁπάσας τὰς διαθέσεις ὑφ' ὧν ἐνέργεια βλάπτεται, τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν νοσημάτων ὁπόσον τ' ἐστὶ καὶ ὁποῖον, ἀδύνατον ἀκριβῶς ὁρισθῆναι. τοῦτο δ' οὐδ' ἐπιχειρήσαντές τινες ἔνιοι πρῆσαι, τυραννῶν δίκην ἀποφαίνονται τὰ δόξαντα σφίσι χωρὶς ἀποδείξεως. ἔνιοι δ' οὐ μόνον οὐκ ἀπέδειξαν, ἀλλ' οὐδὲ παρὰ τῶν ἀποδεικνύντων μανθάνουσι. καὶ τό γε πλεῖστον γένος, ὡς οἶσθα, τῶν νῦν ἐπιπολαζόντων ἰατρῶν, ἐστὶ τοιοῦτον. καὶ θαυμαστὸν ἴσως οὐδέν. ὅπου γὰρ καὶ τῶν φιλοσόφων οἱ πολλοὶ χωρὶς ἀποδείξεως ἀξιοῦσι πιστεύεσθαι, τί χρὴ θαυμάζειν τινὰ τῶν ἰατρῶν; οὐδὲ γὰρ σχολή γε αὐτοῖς ἐστιν ἀλήθειαν ζητεῖν. ἕωθεν μὲν ἐν ἀσπασμοῖς διατρίβουσιν, οὓς αὐτοὶ καλοῦσιν ἀσπασμούς. εἰς ἑσπέραν δ' ἐμπιπλαμένοις τε καὶ μεθυσκομένοις. ἀλλὰ κατὰ τὸν παλαιὸν αὐλητὴν ὦ Ἱέρων, ἀμελλαίμην ἂν καὶ ταῖς μούσαις. αἰσχρὸν γὰρ αὐλητὴν μὲν οὕτως εὑρεθῆναι φιλόκαλον, οὐ μέγα τι πρᾶγμα κατορθοῦντα. μέθοδον δὲ θεραπευτικὴν, ἐκ παλαιοῦ μὲν ζητουμένην. ἀκριβῶς δ' οὔπω γεγραμμένην ἐξευρεῖν τε καὶ τελειῶσαι δυναμένους ἡμᾶς, ὀκνεῖν καὶ μέλλειν καὶ ἀναβάλλεσθαι, διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν ἐν τῷ νῦν χρόνῳ ῥᾳθυμίαν. ὥστ' ἔμπαλιν ἤδη μοι δοκῶ διακεῖσθαι νῦν, ἢ πρόσθεν. σὺ δὲ τὴν ὑμῖν χάριν οἰκείαν δίδωμι, προτρεψαμένοις με τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον ἅπασαν ἐφεξῆς διελθεῖν. ὁ μὲν δὴ πρῶτος μοι λόγος, ἐνταυθοῖ τελευτάτω. τοῦ δ' ἑξῆς πάντως, ὁ δεύτερος ἀρχέσθω τοῦτον τὸν τρόπον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ων συμβαινόντων τοῖς σώμασιν ἐν τῷ παρὰ φύσιν ἔχειν Ἱέρων κράτιστε, τέτταρες ἐλέχθησαν αἱ πᾶσαι διαφοραί. μία μὲν, αὐτῆς τῆς βεβλαμμένης ἐνεργείας. ἑτέρα δὲ, τῆς ἐργαζομένης αὐτὴν διαθέσεως. ἄλλη τε τρίτη, τῶν ταύτης αἰτίων. καὶ τετάρτη, τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. ὅτι μὲν οὖν ἤτοι πάντα ταῦτ' εἶναι χρὴ τὴν νόσον, ἢ τινὰ τούτων, ἢ πάντως γ' ἓν ἐξ αὐτῶν, ἔνι μοι συλλογίσασθαι. μηδενὸς γὰρ παρὰ τὰ προειρημένα τοῖς νοσοῦσιν ὑπάρχοντος, οὐδὲ ἔξω τούτων ἔσται τὸ νόσημα. λείπεται τοίνυν ἢ τὸ πάντων ἄθροισμα λέγειν τὴν νόσον εἶναι, ἢ τινὰ τούτων, ἢ ἕν γέ τι πάντως. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξ ἁπάντων ἄθροισμα πρὸς τὸ μὴ δ' εἰρῆσθαι πρός τινος, οὐδ' ἐγχωρεῖ λεχθῆναι. τί γὰρ ἔσται νόσου αἴτιον, ἢ τί σύμπτωμα νοσήματος, εἰ τὸ πάντων ἄθροισμα νόσημα νομισθήσεται; οὐδὲ ἓν δήπουθεν. ἀναγκαῖον οὖν ἀπολιπεῖν δύο ἄλλα γένη παρὰ τὰς νόσους. ἕτερον μὲν τῶν ἐργαζομένων αὐτὰς αἰτιῶν. ἕτερον δὲ, τῶν ἑπομένων μὲν ἐξ ἀνάγκης, λυπούντων δ' οὐδὲν τὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' εἰ ταῦτ' ἀφέλοιμεν, ἐν δυοῖν ἐστι τούτοιν ἡ νόσος, ἢ ταῖς βεβλαμμέναις ἐνεργείαις, ἢ ταῖς ἐργαζομέναις αὐτὰς διαθέσεσι. καὶ δὴ καὶ διηνέχθησαν εὐθὺς ἐκ παλαιοῦ. καὶ περὶ τοῦδε καὶ νῦν ἔτι διαφέρονται πάντες, οὐκ ἰατροὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλόσοφοι. τῶν ἐνεργειῶν μὲν τὰς βλάβας ἕτεροι. τῶν δ' ἐργαζομένων αὐτὰς διαθέσεων ἕτεροι προσαγορεύσαντες νοσήματα. τὸ μὲν οὖν διαφέρεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν οὕτως ἀσαφέσι πράγμασιν, οὐδὲν θαυμαστόν. τὸ δὲ μὴ διαγιγνώσκειν ὡς ὑπὲρ ὀνόματος

ποδίζουσιν, ἐπιτιμήσεως ἄξιοι. εἴπερ γὰρ ὁμολόγηται πρὸς ἁπάντων ἡ θεραπεία τῆς ἐμποδιζούσης τὴν ἐνέρ-
γειαν εἶναι διαθέσεως, οὐδὲν ἔτι χρήσιμον εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα τὸ διελέσθαι, πότερα, τὴν διάθεσιν, ἢ τὴν
βεβλαμμένην ἐνέργειαν ὀνομαστέον ἐστὶ νόσημα. ἑκατέρως γὰρ ὀνομαζόντων, ὁ κάμνων ὑγιαίνων ἀποδειχθήσε-
ται, μόνον εἰ τὰ δέοντά τις ἰάματα προσφέροι ταῖς διαθέσεσιν. αὗται γάρ εἰσιν ἃς ἀλλοιοῦν χρὴ, καὶ μετα-
βάλλειν, καὶ τελέως ἐκκόπτειν, οὐχ αἱ βλάβαι τῶν ἐνεργειῶν. οὐδεὶς γοῦν ἰᾶται τὸ χωλεύειν βαδίζοντα, καὶ
γὰρ γελοῖον, ἀλλὰ τὴν ἐργαζομένην αὐτὸ διάθεσιν. οἷον τὴν φλεγμονὴν, εἰ διὰ ταύτην χωλεύει. καὶ ταύτην καὶ
καταντλεῖ. καὶ καταπλάττει. καὶ σχάζει. καὶ διαφορεῖ. καὶ παντὶ τρόπῳ λύειν ἐπιχειρεῖ. τὸ γὰρ ὀρθῶς βαδί-
ζειν ἕπεται ταύτῃ λυθείσῃ. καὶ οὐδὲν ἔτι δεόμεθα τὴν χωλείαν ἐπανορθοῦσθαι τῆς φλεγμονῆς οἰχομένης. οὐδὲ
γὰρ ὑπομένει τι τῆς βεβλαμμένης ἐνεργείας, ἐὰν ἐκκόψῃ τις ἀκριβῶς τὴν ἐργαζομένην αὐτὴν διάθεσιν.
10 ἐὰν δ' ὑπολείπηταί τι τῆς διαθέσεως, ἀνάγκη καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀνάλογον ἐκείνῃ βεβλάφθαι. ταύτην οὖν
τὴν διάθεσιν, εἴτε νόσημα καλεῖν, εἴτε πάθος, εἴτ' αἰτίαν νοσήματος, εἴτε πάθους ἐθέλοι τις, οὐδὲν εἰς τὴν θερα-
πείαν, οὔτ' ὄφελος, οὔτε βλάβος ἐντεῦθεν. ἀλλ' οὐδ' εἰ Θέωνά τις ἢ Δίωνα προσαγορεύσας αὐτὴν, ἔπειτ' ὀρθῶς
ἰῷτο, βλάψειεν ἂν οὐδ' οὗτος οὐδὲν τὸν νοσοῦντα. κἂν εἰ τελέως δέ τις ἀνώνυμον ἀπολιπὼν αὐτὴν, ἃ χρὴ προ-
σφέροι τῷ κάμνοντι βοηθήματα, πρὸς τῷ μὴ βλάπτειν μηδὲν, οὗτος ἔτι κάλλιστα θεραπεύσει. διδάσκειν μέν-
τοι βουλόμενος ἕτερον ἃ γινώσκει, δεήσεταί τε πάντως ὀνομάτων ἐπὶ τοῖς πράγμασιν. ὅρον τε τῆς χρήσεως
αὐτῶν ἕξει τὴν σαφήνειαν. ὁ γοῦν ὡς ἂν ὁ μανθάνων ἐκμάθοι, σαφέστατα μάλιστα σπουδάζων ὀνομάζειν, ἄριστος δι-
δάσκαλος. ἐπεὶ τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἐν τούτῳ νῦν καθεστήκαμεν, ἀνάγκη μέν που θέσθαι τοῖς πράγμασιν ὀνόματα.
τὸ δ' εἰ καὶ σαφῶς, ἡμῖν σκοπεῖσθαι πάρεστιν. ἡ μὲν δὴ τὴν ἐνέργειαν ἐμποδίζουσα διάθεσις, ὀνομαζέσθω νόσος.
ἔτι δ' ἕπεται τῇδε, σύμπτωμα. τὸ δ' ἐργαζόμενον αὐτὴν, αἴτιον. οὕτω δὲ τούτων διωρισμένων, ἐπιβλέπειν ἀ-
20 κριβῶς χρὴ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν ὀνομάτων, ἃ κατὰ τῶν νοσημάτων ἐπήνεγκαν οἱ πρῶτοι θέμενοι. πολλαχόθι
μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ βεβλαμμένου μορίου τὰ ὀνόματα. πλευρῖτις. καὶ περιπνευμονία. καὶ ἰσχιάς. καὶ ποδάγρα. καὶ
νεφρῖτις. καὶ ἀρθρῖτις. ὀφθαλμία τε καὶ κεφαλαλγία. καὶ δυσεντερία. πολλαχόθι δ' ἀπὸ τοῦ συμπτώματος,
εἰλεὸς, καὶ τεινεσμὸς, καὶ σπασμὸς, καὶ παλμὸς, καὶ τρόμος, καὶ παράλυσις. ἀπεψία τε, καὶ δύσπνοια. καὶ
ἄπνοια. καὶ ἀγρυπνία. καὶ παραφροσύνη. καὶ κῶμα. πολλαχόθι δ' ἀπ' ἀμφοῖν ἅμα, κεφαλαλγία. καὶ ὠταλ-
γία. καὶ καρδιαλγία. καὶ ὀδονταλγία. καὶ ὑστεραλγία. πολλαχόθι δ' ἀπὸ τῆς δοξαζομένης αἰτίας. ὡς ἡ μελαγ-
χολία μὲν, ὑπὸ πάντων. αἱ χολέραι δὲ, ὑπὸ τῶν κνιδίων ἰατρῶν. ἴσως δὲ καὶ ὁ λευκοφλεγματίας ὕδερος ἐν-
τεῦθεν. ἐνίοτε δὲ ἀπὸ τῆς πρός τι τῶν ἐκτὸς ὁμοιότητος. ἐλέφας. καὶ καρκῖνος. καὶ πολύπους. καὶ σταφυλή.
καὶ λεύκη. καὶ μυρμηκία. καὶ ἀθέρωμα. καὶ στεάτωμα. καὶ σταφύλωμα. καὶ μελικηρίς. καὶ ἄνθραξ. ἀλωπεκία τε,
καὶ ὀφίασις. καὶ σύκωσις. καὶ σατυριασμός. καὶ πριαπισμός. τῶν νοσημάτων δ' αὐτῶν ὀνόματα, μήτε τόπου ἐφα-
30 πτόμενα πεπονθότος, μήτε τῆς ποιούσης αἰτίας, ὀλίγα. φλεγμονή. καὶ γάγγραινα. καὶ σκίρρος. ἐρυσίπελάς τε,
καὶ ἀπόστημα. καὶ οἴδημα. καὶ ἐμπύημα. καὶ ἕλκος. ἐξάρθρημά τε, καὶ κάταγμα. καὶ σπάσμα. καὶ ῥῆγμα. καὶ
κολόβωμα. καὶ δοθιήν. καὶ ἴονθος. καὶ φῦμα. καί τοι καὶ τούτων αὐτῶν ἔνια. τὰ μὲν, καὶ τὸν τόπον τοῦ σώμα-
τος, ἤτοι τὸ πεπονθὸς μόριον, ἐμφαίνειν ἔοικεν. ἔνια δὲ, ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνομάζεται συμπτώματος. ἓν δ' ἄρα
τι καὶ χωρὶς παρεμφάσεως ὀνομάζεται, τὰς γ' ἐν αὐτῷ διαφορὰς καὶ τοῦτο πολυειδεῖς ἔσχηκεν. ὅτι, ἕλκος. εἰ καὶ
μὴ συνεχείας ἐστὶν ἡ λύσις, ἐν σαρκώδει μορίῳ καὶ ταύτῃ παραδηλοῦν ἔδοξε τὸν πεπονθότα τόπον. ἀλλ' αἵ γε
κατὰ μέρος αὐτοῦ διαφοραὶ, ποικίλαι τοῖς ὀνόμασι. χειρώνιον. καὶ τηλέφιον. καὶ καρκῖνος. ἕρπης τε, καὶ φαγέ-
δαινα, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα. τὰ μὲν, ἀπὸ τῶν πρώτως ἰασαμένων, ὡς τὸ χειρώνιον. ἔνια δ' ἀπὸ τῶν πεπονθό-
των, ὡς τὸ τηλέφιον. ἀπὸ δὲ τῆς πρὸς τὸ ζῶον ὁμοιότητος, ὁ καρκῖνος. ἡ φαγέδαινα δ' ἀπὸ τοῦ συμπτώματος. ὥσ-
περ γε καὶ οἱ ἕρπητες. ἀλλ' ἡ μὲν φαγέδαινα, πάντως ἐστὶν ἕλκος ἐσθιόμενον, ἢ ἀναβιβρώσκον, ἢ ὅπως ἂν ἐθέ-
40 λοι τις ὀνομάζειν. ὁ δ' ἕρπης, οὔθ' ἕλκος ἀεί. καὶ ὁπότε μεθ' ἑλκώσεως, οὐ κατέχων τὴν ἀρχαίαν ἕδραν, ἐπινέμε-
ται τὰ πλησίον. ἀλλ' ὥσπερ τοὔνομα δηλοῖ δίκην ἕρποντος θηρίου, καταλείπει μὲν τὰ πρότερα, μετέρχε-
ται δ' ἐφ' ἕτερα. κοῖλον δ' ἕλκος, καὶ ῥυπαρόν. καὶ καθαρόν. ὁμαλές τε καὶ ὑπερσαρκοῦν, οἰκειοτέρας μὲν ἔσχη-
κε τὰς προσηγορίας. οὐ μὴν ὡσαύτως γε πάσας. ἀλλὰ τὸ μὲν ὁμαλὲς, ἀπὸ τῆς οἰκείας διαφορᾶς. ὡσαύτως δὲ
καὶ τὸ κοῖλον ἢ ὑπερσαρκοῦν. ἔναιμον δὲ καὶ καθαρὸν καὶ ῥυπαρὸν, οὐ κατὰ τὰς οἰκείας διαφορὰς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν
ἔξωθεν ὀνομάζεται συμπτωμάτων. οὕτως οὖν ἀνωμάλου τῶν ὀνομάτων τῆς θέσεως τοῖς ἀρχαίοις γεγενημένης.
καὶ πολὺ μᾶλλον, ὅταν ἐπινυκτίδας καὶ ἀκροχορδόνας καὶ νυκτάλωπας προσαγορεύωσι. τὸ μὲν ὅτι νύκτωρ ἐ-
γένετο. τὸ δ' ὅτι κατ' ἄκρας ὀχεῖται τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος. τὸ δ' ὅτι τῆς νυκτὸς ἀποφαίνει μὴ βλέποντας.
ἕτερά τε πολλὰ τοιαῦτα ποιοῦσιν. εἰ γὰρ ἐπεξίοιμι πάντα, κινδυνεύσω σπουδάζειν δοκεῖν, ὃ φεύγειν ἐκέλευσα.
πειρᾶσθαι οὖν χρὴ παντὶ τρόπῳ τῆς ἀληθείας αὐτῆς ὀρεγόμενον, ἀποχωρεῖν μὲν τοῦ προσδοξαζομένου τοῖς
50 ὀνόμασιν. ἐπὶ δὲ τὴν οὐσίαν ἑκάστου τῶν πραγμάτων αὐτὴν ἰέναι. καὶ ταύτην ἐπισκέπτεσθαι καὶ ζητεῖν, ὁπό-
σα τὰ σύμπαντ' ἐστὶ νοσήματά τε καὶ συμπτώματα. καὶ προσέτι τὰ προηγούμενα τούτων αἴτια. τοῦτ' οὖν ἡμεῖς
ἐποιήσαμεν ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν, ὧν ἐστι περὶ μὲν τοῦ πλήθους τῶν νοσημάτων, ἓν. ἐπιγέγραπται δὲ περὶ
τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς. ἕτερον δὲ, περὶ τῆς τῶν συμπτωμάτων ἐστὶ διαφορᾶς. οὕτω δὲ καὶ τὰς αἰτίας αὐ-
τῶν ἐπειράθημεν ἐξευρεῖν, ἑκατέρας ἰδίᾳ, τάς τε τῶν νοσημάτων, καὶ τὰς τῶν συμπτωμάτων ἁπάντων, ὡς
μηδὲν ἔτι λείπειν, ἀλλ' ἑτοίμην εἶναι τὴν παρασκευὴν ἅπασαν εἰς τὴν νῦν ἡμῖν προκειμένην πραγματείαν.
ὅθεν οὐδ' ἀναγινώσκειν ἔτι τὰ μετὰ ταῦτα ῥηθησόμενα συμβουλεύω, πρὶν ἐν ἐκείνοις γυμνάσασθαι. παρακού-
σας γάρ τις οὕτω πολλῶν θεωρημάτων, οὔτ' αὐτὸς ὠφεληθήσεται, καὶ μάτην ἐγκαλέσει τοῖς ὀρθῶς λεγομέ-
νοις. ἐν ἐκείνοις μὲν οὖν ἅπαντα κατὰ μέρος ἐπεξέρχομαι, τά τε νοσήματα, καὶ τὰ συμπτώματα, καὶ τὰς αἰ-

πίας. ἐνταυθοῖ δὲ, δύο ἔτι προσθεὶς ταῦτα ἀναγκαῖα γινώσκεσθαι τοῖς ἀσκήσασι τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον,
ἐπὶ τὸ χρῆσθαι τοῖς εὑρισκομένοις τηνικαῦτα μεταβήσομαι. τίνα δὲ τὰ δύο ταῦτ' ἐστὶν ἃ μέλλω λέξειν; ἓν
μὲν, ὅτι διαφέρει νόσημα, πάθους. ἕτερον δὲ, ὅτι χωρὶς τοῦ γνῶναι τὰ στοιχεῖα τοῦ σώματος ἐξ ὧν πρῶτον γέ-
γονεν, ἀμήχανον ἐξευρεῖν τὰ νοσήματα. ταῦτ' οὖν ἐγὼ μὲν πειράσομαι διελθεῖν ἐπιμελέστατα. τοὺς δ' ἀναλεξο-
μένους αὐτὰ, παρακαλῶ μὴ πρότερον ἐπ' αὐτὴν μετιέναι τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον, πρὶν ὁπόσα τὰ πάν-
τα ἐστὶ νοσήματα καὶ αὐτοὺς ζητῆσαι κατὰ μόνας, καὶ τοῖς ὑφ' ἡμῶν γεγραμμένοις ἐπιμελῶς ἐντυχεῖν. ὡς
οὖν ταῦτα ποιησάντων, ἄρξομαι τοῦ λόγου. Τρεῖς ἐλέχθησαν οὖσαι διαθέσεις ἐν τῷ σώματι παρὰ φύσιν.
αἰτίων τε, καὶ νοσημάτων, καὶ συμπτωμάτων. αἰτίων μὲν, οἷον τοῦ πλήθους, ἢ τῆς διαφθορᾶς. νοσημάτων δὲ, οἷον
τῆς φλεγμονῆς, ἢ τοῦ ἕλκους. συμπτωμάτων δὲ, οἷον τῆς ἀχροίας, ἢ τῆς ἰσχνότητος. ἔξωθεν δὲ τούτων ἐστὶ, τὰ
10 ἀμέτρως ἐκκρινόμενα τοῦ σώματος. ἢ παρὰ φύσιν ἐπεχόμενα. καὶ τῶν ἐνεργειῶν αἱ βλάβαι. κοινῇ μὲν ἅπαντα
προσαγορευόμενα συμπτώματα. γένος δ' οὐχ ἓν ἔχοντα. διάθεσις μὲν γάρ τις ἐστὶ τοῦ σώματος ἡ ἀχροια. τὸ δὲ ἐκ-
κρινόμενον ἢ ἐπεχόμενον, ἕπεται μὲν διαθέσει, διάθεσις δ' οὐκ ἔστιν. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἐνέργεια βεβλαμμένη τε καὶ
ἀβλαβὴς οὖσα, διάθεσις μὲν οὐκ ἔστιν, ἕπεται δὲ ἐξ ἀνάγκης τῇ τοῦ μορίου διαθέσει. τὸ μὲν οὖν οἴδημα καὶ ἡ φλε
γμονὴ, τῶν ἁπλῶς ὄντων ἐστί. κατὰ ταῦτα δὲ, καὶ τὸ πλῆθος, εἰ τύχοι, τοῦ αἵματος, ἢ τοῦ σώματος ἡ ὠχρότης.
ἡ δ' ἐνέργεια, τῶν μὲν ἁπλῶς ὄντων, οὐκ ἔστιν. ἢ οὐχ ὁμοίως γε τούτοις ὄντων. οὐδένα γὰρ αὐτῆς χρόνον ὑπομένει
τὰ μόρια. καθάπερ οὐδὲ τὰ τῆς λέξεως, οὐδ' ὅλως κινήσεως οὐδεμιᾶς, ἀλλ' ἕκαστον τούτων, ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι
λαμβάνει. διττοῦ δ' ὄντος γένους κινήσεως, τοῦ μὲν, κατὰ τόπον. τοῦ δὲ, κατὰ ποιότητα. φορὰ μὲν, τὸ πρότερον.
ἀλλοίωσις δὲ, τὸ δεύτερον ὀνομάζεται. πᾶσα μὲν οὖν ἐνέργεια, κίνησίς ἐστι δραστική. πᾶσα δ' ἀλλοίωσις, κίνησις
παθητικὴ τοῦ ἀλλοιουμένου. πάσχει γάρ τι τὸ ἀλλοιούμενον. αἱ τοίνυν διαθέσεις, ἐπειδὰν ἀλλοιοῦνται, κινοῦν-
20 ται. παυσάμεναι δὲ τοῦ κινεῖσθαι, ἠλλοίωνται μὲν, ἀλλοιοῦνται δ' οὐκ ἔτι. πᾶν γὰρ τὸ ὁπωσοῦν ἔχον, ἔν τινι
πάντως ἐστὶ διαθέσει. τὸ δ' ἐν δυσλύτῳ διαθέσει, καθ' ἕξιν ἤδη διάκειται. ἀλλοιοῦται μὲν ὁ μελαινόμενος. ἠλλοίω-
ται δὲ ὁ μελανθείς. ὥστ' εἶναι τὴν ἀλλοίωσιν, γένεσιν ποιότητος, ἢ διαθέσεως, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλοις ὀνομάζειν. οὐ μάχε-
ται δὲ τὸ λέγειν ἀλλαγὴν εἶναι τοῦ πρὶν ὑπάρχοντος τὴν ἀλλοίωσιν, τῷ λέγειν γένεσιν αὐτὴν εἶναι ποιότητος. ἅμα
γὰρ ἄμφω συμπίπτει. καὶ ἡ πρόσθεν ὑπάρχουσα τῷ σώματι μεταβολὴ, καὶ νῦν ἄλλη γίνεται. τοῦ γοῦν ἐν
ἡλίῳ διατρίψαντος, ἀλλοιοῦται μὲν ἡ λευκότης. γεννᾶται δὲ ἡ μελανότης. καὶ τοῦ παρὰ πυρὶ θαλπομένου,
μεταβάλλει μὲν ἡ ψυχρότης. γίνεται δὲ ἡ θερμότης. ὅταν δὲ τοῦ δέ τινος, ὃ οὐκ ἔστιν οὐσία, γένεσιν εἶναι λέ-
γωμεν, οὐ ταυτὸν δηλοῦμεν ἐν τῇ λέξει τῇδε, καὶ ἐπειδὰν ἁπλῶς ὀνομάσωμεν γένεσιν. ἡ μὲν γὰρ ἁπλῶς ὀνομαζο-
μένη γένεσις, ὁδός ἐστιν εἰς οὐσίαν. ἡ δὲ τοῦ δέ τινος γένεσις, εἰς τὴν, ὡς ἂν εἴποι τις, ὕπαρξιν ἐκείνου. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
ἐν παρέργῳ λελέχθω. ὃ δὲ ἐν τῷ λόγῳ μάλιστα προὔκειτο, σχεδὸν ἤδη διῄρηται. τὸ τὰ μὲν, ἐν γενέσει τε καὶ με-
30 ταβολῇ, καὶ ἀλλοιώσει, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν κινήσει τοῦ εἶναι μεταλαμβάνειν. τῶν δ' ὑπομένειν τὴν οὐσίαν.
ὑγεία μὲν οὖν καὶ νόσος, ὅσαι τε συμπτωμάτων ἢ αἰτίων εἰσὶ διαθέσεις, ἢ ἕξεις, ὑπομενόντων εἰσίν. αἱ δ' ἐνέρ-
γειαι πᾶσαι, καὶ αἱ καθ' ὁτιοῦν ἀλλοιώσεις, ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι κέκτηνται. καὶ τὸ καθ' ὁτιοῦν κινούμενον
σῶμα, κατ' ἐκεῖνο πάσχει. καὶ ἡ κίνησις αὐτοῦ, πάθος ἐστίν. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ, καὶ τὰς ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν ἁ-
πάσας κινήσεις, ὅσαι γε μὴ δραστικαὶ, πάθη προσαγορεύουσιν. ὥσπερ οὖν ἐνεργείας τὰς δραστικὰς, οὕτω καὶ
αὐτὰς τῶν αἰσθήσεων τὰς ἀλλοιώσεις ὁ Πλάτων ὀνομάζει πάθη. τοῖς νεωτέροις δὲ, οὐκ οἶδ' ὅπως δόξαν, ἐπὶ
τῆς παρὰ φύσιν μόνης κινήσεως κεῖται τοὔνομα. ἰδίως μὲν οὖν τὸ πάθος ἐπὶ πάσης τῆς ἔξωθεν κινήσεως ἐλέ-
γετο παρὰ τῶν παλαιῶν. ἤδη δὲ καταχρώμενοι καὶ τὰς ἐκ πάθους μὲν γεγενημένας τῶν διαθέσεων, οὐκέ-
τι δ' ἐν κινήσει, πάθη προσαγορεύουσιν. οὐ μὴν χρονιώτερόν γε, οὐδὲ δυσλυτώτερον ἡ διάθεσις τῆς ἕξεως. ὥσ-
περ οὐδὲ ἡ ἀρρωστία. ἀλλ' αἱ τοιαῦται νομοθεσίαι τῶν ὀνομάτων, ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐπεισήχθησαν. εἴρηται δὲ
40 ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τῶν ἰατρικῶν ὀνομάτων ἑτέρωθι. καὶ νῦν οὐ ταῦτα πρόκειται σκοπεῖν, ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς χρη-
σόμεθα, διελέσθαι μόνον ἀναγκαῖον ἔδοξε, σαφηνείας ἕνεκα. τὴν γὰρ ἐναντίαν ὑγείᾳ διάθεσιν, ὑφ' ἧς ἐνέργειαν
λέγομεν βλάπτεσθαι, νόσημα μόνον προσαγορεύομεν, εἴτε πολυχρόνιος, εἴτε ὀλιγοχρόνιος, εἴτ' ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ γί-
γνοιτο. τὰς δ' ἄλλας ἁπάσας τὰς προηγουμένας τούτων, ἐν αἰτίας λόγῳ, διαθέσεις παρὰ φύσιν, αὐτὸ τοῦτο μό-
νον, αἰτίας, οὐ πάθη. τὰ δ' ἑπόμενα ταύταις, ὅσα μὴ ἐνεργειῶν εἰσι βλάβαι συμπτώματά τε καὶ πάθη. κατὰ ταῦ-
τα δὲ καὶ τὰς ἀμέτρους ἐκκρίσεις, ἢ ἐπισχέσεις. ὅσαι δὲ διαθέσεις, ὥσπερ καὶ ἡ ἀχροια, πρὸς τῷ τοῦ πάθους τε καὶ τοῦ
συμπτώματος ὀνόματι, διαθέσεις ὀνομάζομεν, ὥσπερ οὖν καὶ εἰσί. κοινὸν μὲν δὴ τούτων ἁπάντων, τὸ παρὰ φύσιν,
καὶ τῶν αἰτίων, καὶ τῶν νοσημάτων, καὶ τῶν συμπτωμάτων. ἴδιον δὲ, τῶν μὲν νοσημάτων, τὸ βλάπτειν ἐνέργειαν.
τῶν δὲ συμπτωμάτων, τὸ τούτοις ἕπεσθαι. τῶν δὲ αἰτίων, τὸ προηγεῖσθαι. οὔτ' οὖν ὅς τις κίνησιν εἶπε παρὰ φύσιν
εἶναι τὴν νόσον οἶδεν ὃ λέγει, καθάπερ ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ διήλθομεν ἐνίους τῶν μεθοδικῶν οὕτως ἀφορίσα-
50 σθαι προσθέντας ἐκ περιττοῦ τὸ ἐπίμονον, οὔθ' ὅς τις ῥοπὴν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν. οὐδὲν γὰρ μᾶλ-
λον αἰτίας, ἢ νοσήματος, ἢ συμπτώματος ὁ λόγος. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, διαθέσεις εἰσὶ παρὰ φύσιν. ἀλλ' εἰ μὲν ὀλι-
γοχρόνια, δῆλον ὡς ὀξέα. εἰ δὲ δύσλυτα, χρόνια. διοίσει δ' οὐδὲν, ἢ νόσον, ἢ νόσημα λέγειν. ὥσπερ οὐδὲ πάθος, ἢ πά-
θημα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι τὸ πάθος ὄνομα, καὶ κατὰ τοῦ νοσήματος ἐπιφέρουσιν οἱ παλαιοί. καθάπερ καὶ τὴν ἀρρωστίαν καὶ
τὴν ἀσθένειαν, ἐπιδέδεικται καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς περὶ τῶν ἰατρικῶν ὀνομάτων. καὶ ὡς οὐδὲν διαφέρει λέγειν ἀρρω-
στίαν ἢ ἀρρώστημα. καὶ μέν γε καὶ ὡς τοὺς νοσοῦντας αὐτοὺς, οὐ νοσοῦντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρρωστοῦντας, καὶ ἀσθενοῦν-
τας, καὶ κάμνοντας ὀνομάζουσιν. ἐπιδέδεικται δὲ καὶ ταῦτα δι' ἐκείνων τῶν ὑπομνημάτων. λοιπὸν δ' ἂν εἴη
νῦν, οὗπερ ἕνεκα ταῦτ' εἴρηται, πάντα προσθέντας, ἐπί τι τῶν ἑξῆς ἤδη μετιέναι. τί δὲ τοῦτ' ἐστίν; οὐκ ἄλλο τι τοῦ
πολλάκις ἤδη καὶ πρόσθεν εἰρημένου, τοῦ πρῶτόν τε καὶ μάλιστα τοῦτο σπουδάζειν τοὺς ἰατρούς. καὶ τοῦτο σχεδὸν

αὐτῶν ἔργον ὑπάρχει ἴδιον, ἐκκόπτειν τὰς νόσους. εὐθὺς γοῦν ἅμα τούτῳ καὶ ἡ βλάβη τῆς ἐνεργείας οἴχεται.
καὶ τἆλλα συμπτώματα πάντα συναναιρεῖται. χρήζουσι μὲν γὰρ πάντες οἱ αὐτοὶ πρώτης καὶ μάλιστα τῆς κατὰ φύσιν
ἐνεργείας, δι' ἐκείνην δὲ, καὶ τῆς ὑγείας. καὶ ἀφελέσθαι γε βούλονται τὴν βλάβην τῆς ἐνεργείας καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τὴν νόσον.
οὐ μὴν τῇ γε βλάβῃ τῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ τῇ νόσῳ προσφέρουσι τὰ βοηθήματα. τουτέστι τῇ παρὰ φύσιν διαθέσει, τῇ
βλαπτούσῃ τὴν ἐνέργειαν. ὅστις οὖν οὐκ οἶδεν αὐτῶν τῶν κατὰ φύσιν ὑπαρχόντων τοῖς μορίοις, τά τ' ἄλλως συμβεβη-
κότα, καὶ τὰ τῆς ἐνεργείας αἴτια διορίσασθαι, πῶς τοῦτον εἰκὸς ἐξευρεῖν τὴν διάθεσιν, ὑφ' ἧς πρώτως ἡ ἐνέργεια βλά-
πτεται. τὰ μὲν γὰρ ἄλλως συμβεβηκότα τοῖς σώμασι, κἂν μυριάκις ἀλλοιωθείη, βλάπτειν τὴν ἐνέργειαν οὐ δύναν-
ται, ἕως ἂν ὑφ' ὧν ἐγίγνετο κατὰ φύσιν ἔχῃ πάντα. τούτων δ' εἴπερ τι κἂν ἓν ἀλλοιωθῇ βλαβῆναι τὴν ἐνέρ-
γειαν εὐθὺς ἀναγκαῖον εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον περ καὶ ὠφελεῖται κατὰ φύσιν ἔχοντος. ἐμοὶ μὲν οὖν εἴρηται τὸ πᾶν. καὶ
10 δέδεικται σαφῶς ἤδη τοῖς γε δυναμένοις ἕπεσθαι λόγοις ἀληθέσιν, ὡς οὐκ ἐγχωρεῖ ὁπόσα τὰ πάντ' ἐστὶ νοσή-
ματα, μεθόδῳ περιλαβεῖν, εἰ μή τις εἰδείη ὁπόσα τὰ πάντ' ἐστὶν ὑπάρχοντα κατὰ φύσιν ἔχοντι τῷ σώματι, τῆς
ἐνεργείας αἴτια. μανθάνειν δ' οὔπω δυνατόν ἐστι τῶν εἰρημένων οὐδὲν, ὅσοι σκαιότεροί τέ εἰσι, καὶ ἀργοὶ τὴν διά-
νοιαν, ἢ τοῖς τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως λήροις ἐντεθράφησαν. αὖθις οὖν κἀκείνοις, ὃ καθόλου νῦν εἴρηται, τοῖς συ-
νετοῖς, ἐπέλθωμεν κατὰ μέρος. ἔτι καὶ δεύτερον δὴ παραδείγματα τῷ λόγῳ προχειρισάμενοι. διατί γὰρ
ἡ γλῶττα τῶν χυμῶν αἰσθάνεται, τῶν δ' ἄλλων μορίων οὐδέν; ἆρά γε διὰ τὴν χρόαν, ἢ διὰ τὴν θέσιν. ἢ διὰ τὸ
μέγεθος. ἢ διὰ τὸ σχῆμα; παρούσης γὰρ αὐτῆς οἶμαι, καὶ μηκέτ' αἰσθανομένης τῶν χυμῶν, ἤτοι τὴν χρόαν
ἐπανάξομεν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, εἰ κατὰ ταύτην εἶχε τὴν ἐνέργειαν. ἢ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν εἰρημένων, εἰ κατ'
ἐκεῖνο. κἂν εἰ κατ' ἄλλο δέ τι παρὰ ταῦτα, δῆλον ὡς κατ' ἐκεῖνο μόνον. εἴπερ ἂν αὐτὴν ἐπανάγοιμεν εἰς τὸ κατὰ
φύσιν, οὐδὲν τῶν ἄλλων ἔτι δεησόμεθα, φέρε γὰρ, ὅτι πυκνὴ τοῖς πόροις ἐστὶν εἰς τοσόνδε, διὰ ταῦτ' αὐτὴν αἰσθά-
20 νεσθαι τῶν χυμῶν. ἆρ' οὐ τὴν ἐκείνων συμμετρίαν μὲν ὁπόθ' ὑγιαίνουσι φυλάξομεν, τὴν ἀμετρίαν δ' αὖθις ὁπό-
τε νοσοῦσιν ἐπανορθωσόμεθα; φέρε δ', εἰ οὕτως ἔτυχε, διότι συμμέτρως ἔχει θερμότητος, αἰσθητικὴν εἶναι τὴν
γλῶτταν τῶν χυμῶν, ἆρ' οὐ καὶ ἐνταῦθα πρόδηλον ὡς τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀμελήσαντες, ἐκεῖνο φυλάξομεν αὐ-
τῆς μόνον, ἀφ' οὗ τὴν ἐνέργειαν ἐκέκτητο; φέρε δ' εἰ ξηρότητός τε καὶ ὑγρότητος ὡδέ πως ἔχουσα, διὰ τοῦτ' αἰ-
σθάνοιτο, τίς οὐκ ἂν ἁπάντων τῶν ἄλλων ἀμελῶν, εἰς τοῦτ' ἀποβλέψει μόνον αὐτῆς, ὅπως μήθ' ὑγροτέρα τοῦ δέον-
τος ἔσται, μήτε ξηροτέρα; τίς δ' οὐκ ἂν, εἴπερ τοῦτ' ἐστὶν ἀληθὲς, ἐξ ἑτοίμου συλλογίσαιτο, δύο εἶναι τὰ πάντα
τῆς γλώσσης νοσήματα. τὸ μὲν, ὑγρόν. τὸ δὲ, ξηρόν. ὥσπερ αὖ καὶ εἰ θερμότητι καὶ ψυχρότητι συμμέτρῳ τὴν
αἴσθησιν ἔχοι, τίς οὐκ ἂν κἀνταῦθα δύο εἶναι τὰ νοσήματα αὐτῆς ἐννοήσειεν, ἀμετρίαν θερμότητός τε καὶ ψύ-
ξεως; ὥσπερ εἰ καὶ τῇ τῶν πόρων συμμετρίᾳ τὴν αἴσθησιν ἐκέκτητο, πρόχειρον ἦν δήπου κἀνταῦθα λογίσασθαι
πάντως ὑπὸ τῆς ἀμετρίας αὐτὴν βλαβήσεσθαι. διττὴν δὲ ταύτην ἔσεσθαι, πύκνωσίν τε καὶ μάνωσιν τῶν
30 πόρων. ἆρ' οὖν ἔτι λέγω πολλὰ τοὺς ἀναισθήτους ἐπαινῶν; εἰ καὶ μηδ' ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἐννοήσαι τὸ μὴ δύνασθαί τι-
να μήθ' εὑρεῖν, μήτ' ἀποδεῖξαι τὸ πλῆθος τῶν νοσημάτων, ἄνευ τοῦ γνῶναι, τίνα μὲν τῶν ὑπαρχόντων τοῖς μορίοις
αἴτια τῆς ἐνεργείας ἐστὶ, τίνα δ' ἄλλως τούτοις συμβέβηκεν. ἢ καὶ δεύτερόν τι καὶ τρίτον ἔτι παράδειγμα προ-
χειριοῦμαι. πολλάκις γὰρ ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν τιτρώσκονται τῶν ἀνοήτων αἱ ψυχαί. φέρε τοίνυν αὖ-
θις ὡδί πως αὐτοὺς ἐρωτήσωμεν. ἆρ' αἰσθάνεται τὸ σῶμα, θερμῶν καὶ ψυχρῶν. καὶ σκληρῶν καὶ μαλακῶν.
καὶ λείων καὶ τραχέων. καὶ ἁπλῶς ἁπάντων τῶν ἁπτῶν, ὅτι λευκὸν τὴν χρόαν ἐστὶν, ἢ ὅτι μέλαν, ἢ ὅτι πυρρὸν,
ἢ ἁπλῶς εἰπεῖν ὅτι τοιόνδε τὴν χρόαν. ἢ κατ' οὐδὲν μὲν τούτων, δι' ἄλλο δέ τι; πρόδηλον γὰρ οἶμαι παντὶ, τὸ
φυλάττειν αὐτῷ χρῆναι μόνον ἐκεῖνο μέλλοντί γε αἰσθήσεσθαι καλῶς, ἐξ οὗπερ ἐκέκτητο μόνου, τὸ καλῶς αἰ-
σθάνεσθαι. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ λευκὸν εἶναι τοῦτ' ἐκέκτητο, περὶ παντὸς ἐχρῆν ποιεῖσθαι. καὶ φυλάττειν τοῦτο, καὶ
φεύγειν τὸ μέλαν. εἰ δ' ἔμπαλιν ἐκ τοῦ μέλαν ὑπάρχειν, ἦν αἰσθητικὸν, ἀποδιδράσκειν ἐχρῆν οἶμαι καὶ δεδιέναι
40 τὰς ἄλλας ἁπάσας χρόας. οὕτω δὲ καὶ εἰ διότι ξανθὸν ἢ πυρρόν ἐστι διὰ τοῦτ' αἰσθάνοιτο, φευκτέον ἐστὶν οἶμαι
τὰς ἄλλας χρόας, ὡς ἂν δυσαισθησίας ἢ ἀναισθησίας ἀπεργαστικάς. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ τῷ σκληρὸν εἶναι
τὴν αἴσθησιν ἔχει, τῷ μαλακὸν γενέσθαι βλαβήσεται. καὶ εἰ τῷ πυκνὸν εἶναι, τὸ μανὸν ἀπεργασθῆναι, καὶ εἰ
συμμετρίᾳ πόρων ᾐσθάνετο, πρὸς τῆς ἀμετρίας δήπου βλαβήσεται. καὶ καθόλου, τοῦτ' αὐτὸ μόνον ὑπάρχειν
χρὴ πρὸς τὴν αἴσθησιν, ἀφ' οὗ τὴν αἴσθησιν εἶχε. καὶ τοῦτ' ἐπανορθοῦσθαι μόνον, ἐπειδὰν ἐξίσταται τῆς φύσεως,
ὑφ' οὗ τὴν αἴσθησιν βλάπτεται. ἆρ' οὖν δεήσει τρίτου παραδείγματος, ἢ καὶ ταῦθ' ἱκανά; τοῖς μὲν συνετοῖς οἴ-
μαι, καὶ ταῦτ' ἐστὶ περιττὰ, τὸ καθόλου συνιέναι δυναμένοις ἄνευ τῶν παραδειγμάτων. ἀμαθέσι δὲ καὶ σκαιοῖς
καὶ φιλονείκοις, ἴσως οὐδ' εἰ τρίτον προστεθείη παράδειγμα, πλέον οὐδέν. ἀλλ' ὅμως ἐπειδήπερ εἴρηται δύο, καὶ
κατατρίβουσιν ἀεὶ μάτην ἡμῶν τὸν χρόνον, ἐπ' αὖ καὶ νῦν οὐκ ἀπεικὸς, ἐν αὐτοῖς ἔτι προσθεῖναι παράδειγμα.
καὶ δὴ καὶ προβεβλήσθω μὲν ὅπως ἀπεπτοῦσαν ἐπανορθωσόμεθα γαστέρα. τὸν δὲ λόγον οὐ πρὸς τοὺς μεθοδικοὺς
50 ἔτι μόνους ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸς ἐκείνους ποιησόμεθα τῶν λογικῶν, οἳ νομίζουσι μεθόδῳ τινὶ δύνασθαι καὶ λόγῳ τὴν
τέχνην συστήσασθαι, χωρὶς τοῦ γνῶναι τὴν πρώτην αἰτίαν τῆς ἐνεργείας, ἣν δὴ καὶ προσεχῆ καλεῖν εἰώθασιν.
ἔστω δή τινα λέγειν, ἀπὸ γὰρ τῶν προχειροτέρων τὴν ἀτοπίαν ἄρξασθαι βέλτιον, ἵν' ἐπαγάγωμεν αὐτοὺς εἰ οἷόν
τε κατὰ βραχὺ πρὸς τὸ καὶ τῶν ἀμυδροτέρων αἰσθάνεσθαι, λέγειν οὖν ὑποκείσθω τινὰ, διότι πολλαῖς ἐφε-
ξῆς ἡμέραις ὁ δέ τις ἄνθρωπος ὁ νῦν ἀπεπτῶν, ἐπὶ γάλακτος μόνου διαιτηθεὶς, ἠλλοίωσε τὸ τῆς γαστρὸς χρῶμα.
καὶ λευκὸν ἐποίησεν ἀντ' ἐρυθροῦ, διὰ τοῦτ' αὐτῷ βεβλάφθαι τὴν ἐνέργειαν, οἶμαί σε γελᾶν ἤδη, καὶ δικαίως
γελᾶν. ἀλλ' εἴπερ εἰδείης ὡς ἴσον ἐστὶ καὶ τούτῳ περὶ χρωμάτων εἰπεῖν ὁτιοῦν ἄνευ τοῦ προσθεῖναι τὴν ἀπόδειξιν,
καί σοι περὶ τῆς τῶν πόρων, εἰ οὕτως ἔτυχε, συμμετρίας, ἢ ἄλλης ἡστινοσοῦν διαθέσεως, οὐκ οἶμαί σε γελάσειν
ἐλάττως. ἢ γὰρ κατ' ἀμφοῖν σαυτῷ τὸν γέλωτα κίνησον, ἢ μηδ' ἐφ' ἑτέρῳ. ἔστω γὰρ ἴσα μὲν εἶναι, τό τε χρῶμα τῆς γα-

στρὸς αἰτιώμενον, τοῦ μὴ πέττειν καλῶς. καὶ φάσκειν ὡς ἐπειδὴ κατὰ φύσιν ἔχουσα τὴν χρόαν ἐνεργεῖ εὐθὺς ἐστὶ
νῦν δ' ἀπειργάσθη λευκὴ ἀκριβῶς, διὰ τοῦτ' ἀπεπτήκειν ἐξ ἀνάγκης αὐτήν, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμί σου τὴν πρὸς
τοῦτον ἀντιλογίαν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδ' ἐπινοῆσαι δύναμαι τρόπον ἕτερον αὐτῆς, ἄνευ τοῦ κελεῦσαι τῷ ταῦτ' εἰπόντι
δεῖξαι πρότερον, εἰ διὰ τὴν χρόαν ὅλως ἐνεργεῖ κατὰ φύσιν ἡ γαστήρ. σὺ δὲ εἴπερ ἔχεις, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμί σου.
ἀλλ' οὔτε ἔχεις, οὔτ' ἕξεις εἰπεῖν ἕτερόν τινα τρόπον ἀντιλογίας, πρὸς τὸν τὴν χροιὰν αἰτιώμενον τῆς ἀπεψίας.
ἀλλ' ἢ τὴν πρόκλησιν τοῦ δεῖξαι πῶς ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν χρώματος ἡ γαστὴρ εἶχε τὸ πέττειν, εἶτ' ἐκεῖνος μὲν οὐ πι-
στευθήσεται τὴν χρόαν αἰτιώμενος τῆς ἀπεψίας, πρὶν δεῖξαι κατὰ τοῦτ' ἐνεργοῦσαν αὐτήν. σὺ δ' ἤτοι τὴν ἀ-
μετρίαν λέγων τῶν πόρων, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο πιστευθήσῃ πρὸ τοῦ δεῖξαι πῶς ἐνεργεῖ, κατὰ τὴν ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει
συμμετρίαν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο λέγω φησὶν, οὐδ' ἄλλό τι τὸ προσεχὲς τῆς πέψεως αἴτιον, ἀλλ' ὅλως ἀγνοεῖν ὁμο-
10 λογῶ. καὶ μὴν εἰ τῷ μὲν τὴν χρόαν αἰτιωμένῳ τῆς ἐνεργείας ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ τῆς βλάβης αἰτιᾶσθαι. τῷ δὲ τὴν
συμμετρίαν τῶν πόρων, καὶ τούτῳ τὴν ἀμετρίαν τῶν αὐτῶν τούτων πόρων. καὶ τῷ τὴν εὐκρασίαν τῶν τεττάρων
ποιοτήτων, θερμότητος, καὶ ψυχρότητος, καὶ ὑγρότητος καὶ ξηρότητος. καὶ τούτῳ τὴν δυσκρασίαν τῶν αὐτῶν, ἀναγκαῖον
ἔσται καὶ σοὶ τὸ κατὰ φύσιν ὑποθεμένῳ πρότερον, οὕτως ἐξευρεῖν τὸ παρὰ φύσιν. εἰ δὲ μὴ γινώσκεις τὸ κατὰ φύ-
σιν, οὐδὲ τὸ παρὰ φύσιν οἶσθα. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὑμῶν αὐτῶν ἀκούω λεγόντων πρὸς τοὺς ἐμπειρικοὺς ἰατροὺς, ὡς οὐκ
ἐνδέχεται γνῶναι τὸ παρὰ φύσιν, εἰ μὴ πρότερον εἰδείη τις τὸ κατὰ φύσιν. ἀλλὰ γιγνώσκω φησὶ τὸ κατὰ φύ-
σιν. ἆρά γε σύμπαν, ἢ μόριον αὐτοῦ τι; καὶ τουτὶ τὸ μόριον ὃ γινώσκεις, ἆρά γε τὸ τῆς ἐνεργείας ἐστὶν αἴτιον, ἢ ἄλλως
ὑπάρχει τῇ γαστρί; τί γὰρ δὴ καὶ γινώσκεις αὐτῆς θέσιν δηλαδὴ, καὶ μέγεθος, καὶ πλοκὴν, καὶ διάπλασιν. ἀλλ' οὐδὲν
τούτων ἐστὶ τῆς ἐνεργείας αἴτιον. ἀλλ' οὐδὲ ἀγνοεῖταί τι τούτων τοῖς ἐμπειρικοῖς. ὁμολογοῦσι τε γὰρ χρῆσθαι
τῇ κατὰ περίπτωσιν ἀνατομῇ. καὶ ταῦτ' ἐξ ἐκείνης μανθάνειν. οὐ μὴν ἐνεργείας τε καὶ χρείας μορίων. ἀλλ' οἶδα
20 φησὶ καὶ τὴν ἐνέργειαν. ἔστι γὰρ περιστολὴ καὶ πέψις. ἀλλ' εἰ μὴ τὴν αἰτίαν εἰδείης αὐτῆς, οὐκ εἴσῃ τὴν νόσον. εἰ γὰρ
ἡ εὐκρασία τῶν τεττάρων ποιοτήτων αἰτία τῆς ἐνεργείας ἐστὶν, ἡ δυσκρασία πάντως τῆς βλάβης αἰτία ἔσται. σὺ
δ' οἴει φλεγμονὴν καὶ σκίρρον, οἴδημά τε καὶ ἀπόστημα, καὶ τἄλλα ὅσα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν ἐστι, μόνα τῆς γαστρὸς
εἶναι παθήματα. καίτοι γ' οὐδὲ ταῦτα τοῖς ἐμπειρικοῖς, ὁμοίως ὀφθαλμοῖς μόνοις καὶ χερσὶ καὶ ταῖς ἄλλαις
αἰσθήσεσι καταμανθάνεις. ἀλλ' ἤδη τὴν οὐσίαν αὐτῶν ἀνέρχεσθαι πειρᾷ, καὶ ταύτην ἐξευρίσκειν ἀκριβῶς, οὐκ
ἀρκούμενος τοῖς φαινομένοις αἰσθήσει συμπτώμασιν, ἃ τοῖς ἐμπειρικοῖς ὁρίζει τε καὶ περιγράφει τὴν συνδρο-
μήν. οὕτω γὰρ ἀξιοῦσιν ὀνομάζειν αὐτοὶ τὸ τῶν συμπτωμάτων ἄθροισμα τῶν ὑπαρχόντων τῷ πεπονθότι τόπῳ.
καὶ τὴν ἔνδειξίν γε τῆς θεραπείας, οὐκ ἐκ τῶν φαινομένων λαμβάνεις συμπτωμάτων. οὐδὲ γὰρ εἰ παρὰ φύσιν
ὄγκος, οὐδ' εἰ ἀντίτυπος, οὐδ' εἰ ὀδυνηρὸς, οὐδ' εἰ ἐρυθρὸς, ἀλλ' εἰ σφήνωσις ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἀρτηριῶν ἤδη πα-
ρεμπτώσει σκοπεῖς, καὶ τὴν θεραπείαν, ὡς αὐτὸς ἔφης, πρὸς τοῦτ' ἀναφέρων ἐξευρίσκεις. ἢ γὰρ οὐχ οὗτος ὁ Ερα-
30 σιστράτου τρόπος τῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς περὶ πυρετῶν. ὥσπερ αὖ Διοκλέους μὲν ἕτερος, Πραξαγόρου δ' ἄλ-
λος. Ασκληπιάδου δ' ἄλλος. ὥστ' οὐκ ἀπὸ τῶν περὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον φαινομένων συμπτωμάτων, ἡ ἔνδειξις
αὐτοῖς γίγνεται τῶν βοηθημάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῆς. οὐ γὰρ εἰ παρὰ φύσιν ὄγκος, οὐδ' εἰ ἀντίτυπος.
οὐδ' εἰ πόνος σφυγμώδης, ἀλλ' εἰ παρέμπτωσίς τε καὶ σφήνωσις ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῶν ἀρτηριῶν. ἢ ἔμφραξις ἐν τοῖς
πέρασι τῶν φλεβῶν. ἢ σῆψις τις τῶν χυμῶν. ἢ λόγῳ θεωρητῶν ὄγκων ἔνστασις, ἐν λόγῳ θεωρητοῖς ἀραιώ-
μασιν ἐπισκοποῦνται. ὥς τε ἕκαστος τούτων ἀπὸ τῆς διαθέσεως τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου, οὐκ ἀπὸ τῶν ἑπο-
μένων αὐτῇ συμπτωμάτων, ἔνδειξιν τῶν βοηθημάτων λαμβάνει. κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ ὅστις αἰτιᾶ-
ται τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν. ἀλλ' οὗτος μὲν εἰ καὶ χωρὶς φλεγμονῆς, ἢ ἕλκους, ἢ ἀπο-
στήματος, ἢ τινὸς ἑτέρου τοιούτου, μόνῳ τῷ ψυχρὰ γεγονέναι μὴ πέττοι καλῶς ἡ γαστὴρ, εὐπορεῖ τῶν βοηθημάτων.
οἱ δὲ τὰς φλεγμονὰς καὶ τοὺς σκίρρους, καὶ τἄλλα ὅσα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐστι θεάσασθαι μόνα νομίζοντες εἶναι
40 νοσήματα, γελοίως πάνυ τὰς χωρὶς τούτων ἀπεψίας, ἀτονίᾳ τῆς κοιλίας γίγνεσθαι φασίν. ὥσπερ διάθεσίν τι-
να λέγοντες τὴν ἀτονίαν, ἰδίαν ἐξαίρετον. ἀλλ' οὐχ ὥσπερ καὶ τοῖς ἐκπυισκομένοις τε καὶ σκιρρουμένοις, καὶ φλε-
γμαίνουσι, καὶ ἄλλως ὁπωσοῦν πεπονθόσιν ὑπάρχειν. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ πάθη, κἂν ἐν γαστρὶ, κἂν ἐν ἥπα-
τι, κἂν ἐν θώρακι, κἂν ἐν ὁτῳδήποτε γίνηται, παραχρῆμα τὸ μόριον ἄτονον ἐργάζεται περὶ τὴν ἰδίαν ἐνέρ-
γειαν. ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἄρ' ἦν αὔταρκες αὐτοῖς εἰς τὴν τῶν βοηθημάτων ἔνδειξιν. ἢ μάτην ζητοῦσι τὰς διαθέσεις. ἀλλ'
ἐπ' αὐτὴν ἀνέρχονται τὴν οὐσίαν τοῦ νοσήματος, ὡς οὐκ ἐνὸν ἄλλως εὐπορῆσαι τῆς προσηκούσης ἰάσεως. οὔκουν ἔτι
τὸν ἔλεγχον ἐξ ἡμῶν ἀναμένουσιν, ἀλλ' αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐξελέγχουσιν, οἱ τὴν ἀτονίαν εἶναι λέγοντες τὸ πά-
θος. ἐν οἷς οὐδὲν ὧν ἐκεῖνοι παθῶν ὡρίσαντο περιθυμίας τῆς γαστρὸς ἀπεπτεῖ τὸ ζῷον. οὔτε γὰρ ἴδιον, ἀλλὰ κοινὸν
ἁπάντων λέγουσι, καὶ τὴν θεραπείαν οὐδὲ κατ' αὐτοὺς ἐκείνους δυνάμενον ἐνδείξασθαι εὐλόγως. ὄνομα γάρ ἐστι
ψιλὸν, τὸ ῥωννύναι τὴν ἀτονίαν. καὶ ἔτι σκοπὸς μᾶλλον, οὐ θεραπεία. τί γὰρ χρὴ ποιοῦντας ῥώμην ἐντιθέναι τοῖς
50 ἀρρωστοῦσι περὶ τὴν ἐνέργειαν, οὐ λέγουσιν. ἐν τούτῳ δ' ἦν ἡ θεραπεία. καὶ χωρὶς τοῦ τὴν διάθεσιν εὑρεθῆναι τῆς
γαστρὸς, εὐπορῆσαι βοηθημάτων ἀδύνατον. εἰ μὲν γὰρ ἔψυκται, θερμαντέον. εἰ δ' ὑγρανθῇ, ξηραντέον. ὡσαύτως
δὲ καὶ εἰ μὲν ἀμέτρως τεθέρμανται, ψυκτέον. εἰ δ' ἐξηράνθῃ, ὑγραντέον. οὗτοι μὲν ἁπλοῖ τρόποι τῆς ἰάσεως τέττα-
ρες. ἕτεροι δὲ τέτταρες σύνθετοι. εἰ μὲν ψυχροτέρα καὶ ξηροτέρα τὴν κρᾶσιν ἡ γαστὴρ ἐγένετο, θερμαντέον τ' ἐστὶ καὶ
ὑγραντέον αὐτήν. εἰ δὲ ὑγροτέρα καὶ θερμοτέρα, ξηραντέον τέ ἐστι καὶ ψυκτέον. οὕτω δὲ καὶ εἰ μὲν θερμοτέρα
τε καὶ ξηροτέρα, ψυκτέον τε καὶ ὑγραντέον. εἰ δ' ὑγροτέρα τε καὶ ψυχροτέρα, ξηραντέον τε καὶ θερμαντέον.
ὥς τε καὶ αἱ διαθέσεις, ὀκτὼ τῆς γαστρὸς αὐτῆς, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀτονίας αἰτίαι. καὶ οἱ τρόποι τῆς ἰάσεως
ὀκτώ. καὶ οὐκ ἐγχωρεῖ λέγειν οὐδενὶ τῶν δογματιζόντων ὁμοίως τοῖς ἐμπειρικοῖς, ὡς οὐδὲν δέοιντο γινώσκειν,
εἴθ' ὑπάρχουσιν, εἴτε μή. τελέως γὰρ ἀνατρέψουσι τὴν λογικὴν αἵρεσιν, ὁμολογήσαντες εὐπορεῖν μὲν τῆς θεραπείας,

ἀγνοεῖν δὲ τὴν διάθεσιν. ἐκ πείρας γὰρ δήπου πάντες εὐπορήσουσι τῆς ἰάσεως, εἴπερ μὴ ἐκ τῆς τοῦ πράγματος
αὐτοῦ φύσεως ἔνδειξιν ἔλαβον. οἱ μὲν οὖν ἐμπειρικοὶ καὶ τῷ μὴ δύνασθαι νομίζειν εὑρεθῆναί τι τῶν ἀδήλων,
καὶ τῷ μὴ δεῖσθαι, κἂν εὑρεθῇ, τετηρῆσθαι γὰρ αὐτοῖς τὰς θεραπείας ἐπὶ ταῖς φαινομέναις συνδρομαῖς,
εὐλόγως οὔτε γιγνώσκειν φασὶν, εἰ ὀκτὼ διαθέσεις εἰσὶ καθ' ἃς ἡ γαστὴρ ἀτονεῖ, καὶ χωρὶς τῆς τοιαύτης περιερ-
γείας εὐπορεῖν τῶν ἰαμάτων. οἱ δὲ καὶ τὸν λόγον ὁμολογοῦντες ἔχειν, ᾧ καὶ περὶ τῶν ἀδήλων διασκέπτονται,
καὶ τὴν εὕρεσιν αὐτῶν ἔνδειξιν ἰαμάτων παρέχεσθαι φάσκοντες, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ αἰδοῦνται λέγοντες. ἢ μὴ
γιγνώσκειν εἰ ὑπάρχουσιν αἱ ὀκτὼ διαθέσεις, ἢ μὴ δεῖσθαι πρὸς τὰς ἰάσεις αὐτῶν. οὐ γὰρ τοῦτ' ἀπόχρη μόνον
εἰπεῖν ὡς οὐκ ἴσασιν, ἀλλ' ἐξελέγξαι προσήκει τοὺς εἰδέναι φάσκοντας, ὡς οὐκ ἀληθεύουσιν. ἄχρι δ' ἂν μήτ' αὐτοὶ
τοῦτο ποιῶσιν, ἕτεροί τε πολλὰς ἀποδείξεις λέγωσι τοῦ πᾶν σῶμα διὰ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ἐνεργεῖν,
10 εὐλογώτερον ἐκείνοις πιστεύειν, εἰ μή τι ἄρα προφάσεις ψιλὰς λέγοντες, ἀξιώσουσι πιστότεροι τῶν τὰς ἀποδείξεις
λεγόντων εἶναι. καὶ μὴν ἐκεῖνοι μὲν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, πείθειν γοῦν καὶ διδάσκειν τοὺς ἀκροατὰς οὐ βιάζεσθαι, καὶ
προστάττειν ἐπιχειροῦσιν. οὗτοι δ' αὖ, τοὐναντίον ὡς τύραννοι κελεύουσι μὴ ζητεῖν τῆς ἐνεργείας τὴν αἰτίαν.
ἀλλ' ἡμεῖς μὲν καὶ Διονύσιον, καὶ Φάλαριν, καὶ τοὺς ἄλλους τυράννους, διὰ τοῦτο μισοῦμεν, ὅτι κελεύουσι καὶ
προστάττουσιν οὐ πείθουσι καὶ διδάσκουσιν, ὡς Σόλων. καὶ Δράκων. καὶ Λυκοῦργος. ἀλλ' ἐπεί φησιν ἐν τοῖς ὅροις μείω
τῆς τέχνης. ὑμεῖς δὲ ἀποχωρεῖτε, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἡμᾶς ἀνάγειν ἐπιχειρεῖτε τῆς φυσικῆς θεωρίας.
εἶτα οὐκ ἀποδείξεις ὦ γενναιότατε κἂν αὐτὸ τοῦτο, τίνες εἰσὶν οἱ ὅροι τῆς ἰατρικῆς θεωρίας, καὶ τίνα χρὴ γι-
νώσκειν τὸν μέλλοντα λόγῳ ποιήσασθαι τὴν εὕρεσιν τῶν βοηθημάτων. ἀλλὰ μορμολυξάμενος οἴει καταπλή-
ξειν ἡμᾶς; ἀκούω καὶ σοῦ λέγοντος ὡς οὐ χρὴ σκοπεῖσθαι τῆς ἐνεργείας τὴν αἰτίαν. ἀκούω δὲ καὶ τῶν ἐμπειρι-
κῶν, ὡς οὐδὲ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς ἐπισκέπτεσθαι προσήκεν. ἀκούω δὲ καὶ τοῦ λέγοντος ὡς οὐ μόνον ἐπισκε-
20 πτέον εἶναι δεῖν αὐτὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας ὑφ' ὧν γίγνονται ζητητέον. ἆρ' οὖν κελεύεις με γενέσθαι τῶν ἀδί-
κων κριτῶν; οἳ μὴ περιμείναντες ἁπάντων ἀκοῦσαι τῶν ἀμφισβητούντων ἀλλήλοις, ἑνὶ φέροντες ἔδοσαν τὴν
ψῆφον; ἢ πρότερον μὲν ἀκοῦσαι τοὺς λόγους ὑμῶν ἑκάστου κατὰ μόνας, εἶτ' ἀλλήλοις παραβαλεῖν καὶ διασκέψα-
σθαι, τίς ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς φαινομένοις ὁμολογεῖ, καὶ τίς οὔτε τοῖς φαινομένοις, οὔθ' ἑαυτῷ. καὶ μὴν εἰ τοῦτο
ποιήσαιμι, τῶν μὲν ἐμπειρικῶν ἀκούσαιμι παραμυθεῖσθαι κἂν γοῦν πειρωμένων ἃ λέγουσιν, εἰ καὶ μὴ βεβαίως
ἀποδεικνύουσιν, ὑμῶν δ' οὐδὲ τοῦτο. τίς γὰρ ἢ παραμυθίαν ὑμῶν, ἢ ἀπόδειξιν εἰπεῖν ἐπεχείρησεν. ἡδέως αὖ ἀκού-
σαιμι δι' ἣν οὐ χρὴ ζητεῖν τῆς ἐνεργείας τὴν αἰτίαν. ἡ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθεῖσα μέθοδος, ἀπέδειξεν
ὡς δεῖ ζητεῖν. ὑμεῖς δ' οὔτ' ἀπόδειξιν οὐδεμίαν, οὔτε λόγον οὐδένα πιθανὸν ἐπεχειρήσατε εἰπεῖν. ἀλλ' ἀνατείναντες
τὰς ὀφρῦς ἐπιτιμᾶτε μόνον ἡμῖν σεμνῶς, ἀποχωρεῖν τῆς ἄκρας φυσιολογίας κελεύοντες. καὶ μὴ ζητεῖν
οὕτω φύσιν ἀνθρώπου καταμαθεῖν, ὡς οἱ φιλόσοφοι καταμανθάνουσιν, ἄχρι τῶν πρώτων στοιχείων ἀνιόντες τῷ
30 λόγῳ. καὶ τοῦτο ὑμῶν ἀπόχρη μόνον εἰπεῖν, ὡς ἀρτηρίαν καὶ φλέβα καὶ νεῦρον, ἀρχὰς προσεχεῖς, καὶ οἷον στοι-
χεῖα χρὴ τίθεσθαι τῆς περὶ τὸν ἄνθρωπον φυσιολογίας. καί τις ἐπήνεσεν ἐν τούτῳ τὸν Ἡρόφιλον εἰπόντα κατὰ
λέξιν οὕτως. ἔστω ταῦτα εἶναι πρῶτα, εἰ καὶ μή ἐστι πρῶτα. τὸν δ' εἰς ἀπόδειξιν προκαλούμενον ἐξελέγχον-
τά τε τὰς ὑποθέσεις τῶν ταῦτα δοξαζόντων ἑαυταῖς μαχομένας, ἀπωθεῖσθε καὶ φεύγετε. καὶ τὴν ἀρχὴν
οὐδὲ παρέχετε τὰ ὦτα. καὶ καταφρονεῖν προσποιεῖσθε. καὶ μισολόγοι γίγνεσθε νῦν, οἱ τὸν λόγον καὶ τὴν ἀπό-
δειξιν ἐπανατεινόμενοι τοῖς ἐμπειρικοῖς. ὅτι γὰρ ἑαυτοῖς οἱ λόγοι διαφέρονται, ἁπάντων τῶν ἐξ ἡμίσεος δο-
γματιζόντων, εὐφωρότατόν ἐστι τοῦτο τῷ κἂν βραχὺ γεγυμνασμένῳ κατὰ τὰς ἀποδεικτικὰς μεθόδους. ἐπει-
δὰν μὲν γὰρ φλεγμαίνῃ γαστὴρ, καὶ διὰ τοῦτο πέττειν ἀρρωστῇ, τίς ἡ τῆς φλεγμονῆς ἐστιν αἰτία ζητεῖν δικαιοῦσι.
κἀντεῦθεν εὐποροῦσι τῶν ἰαμάτων, ἀποχωροῦντες τῆς ἐμπειρικῆς εὑρέσεως. ἐπειδὰν δὲ χωρὶς φλεγμονῆς ἢ τοιού-
του τινὸς ἄλλου παθήματος ὑπὸ δυσκρασίας μόνης ἀρρωστῇ πέττειν, ἐνταῦθα πάλιν ἐκ τῆς ἐμπειρίας αὐ-
40 τῆς ἡ τῶν βοηθημάτων εὐπορία. καὶ μὴν ἀλλήλοις μὲν ταῦτα μάχεται. τὰ δὲ τῶν ἐμπειρικῶν ὁμολογεῖ, καὶ
συναποδείκνυσί τε καὶ περαίνει τὸ σφέτερον, ἐξ ὧν αὐτοὶ ὑμεῖς συγχωρεῖτε λημμάτων. εἰ γὰρ ὅλως δυνατόν ἐστιν
ἐπὶ τοῖς φαινομένοις συμπτώμασι τετηρῆσθαι θεραπείαν ἀγνοουμένης τῆς διαθέσεως, οὐκ ἐπὶ μὲν τῆσδε δυνατὸν,
ἐφ' ἑτέρας δ' ἀδύνατον, ἀλλ' ἐπὶ πασῶν ὁμοίως ἔσται δυνατόν. τοιγαροῦν οὐδ' ἐνταῦθα λόγον οὐδένα λέγειν
ἕξετε τοῦ μὴ τὴν ἐμπειρίαν αὐτάρκη γίγνεσθαι πρὸς τὴν τῶν βοηθημάτων εὐπορίαν, ἐφ' οἷς τὴν διάθεσιν εὑρεῖν
ἀδυνατεῖτε. πάντα γοῦν ὡς τύραννοι προστάττετε. χρῆσθαι δ' ἀποδείξεσιν οὔτ' αὐτοὶ βούλεσθε. βέλτιον γὰρ ἴσως
εἰπεῖν τοῦτο, τοῦ μὴ δύνασθαι. καὶ τοῖς βουλομένοις τε ἅμα καὶ δυναμένοις οὐχ ἕπεσθε. τί ποτ' οὖν ἄλλ' εἰσὶν ὑμῶν
οἱ λόγοι, πλὴν ἔρις, καὶ φιλονεικία, καὶ πρόκλησις εἰς λοιδορίας καὶ μάχας, οἵας καὶ τῶν ὑμετέρων διδα-
σκάλων τις ἐποιεῖτο διὰ παντός. ἢ καταγελῶν εἴ τις ἐφθέγξατο θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ὡς βαλανεῦσι μᾶλλον, οὐκ
ἰατροῖς προσηκόντων ὀνομάτων, ἢ σφοδρῶς ἐπιτιμῶν ὡς ἀποχωροῦντι πόρρω τῆς ἰατρικῆς. ἢ τὴν Ἐρασιστράτου
50 προχειριζόμενος ἀξιοπιστίαν. ἀλλὰ ταύτην μὲν, πρῶτον ἀκούσας ἥσθην. δεύτερον δὲ καὶ τρίτον ἀκούων ἐμίση-
σα, βωμολοχίᾳ μᾶλλον οὐκ ἰατρικῇ πρέπειν ἡγησάμενος. εἰ γὰρ ἅπαξ ἡ τῶν κελευσάντων μὴ προσωτέρω χω-
ρεῖν ἀξιοπιστία, μάρτυς ἱκανὴ πρὸς ἀπόδειξιν εἶναι νομισθήσεται, λῆρος ἤδη μακρὸς ἔσται πάντα, καὶ πέρας
οὐδὲν ἐν τοῖς διαλόγοις. ἀλλ' ἢ τοῦθ' ὅπερ νῦν ὁρᾶτε γιγνόμενον. ἔχθρα. καὶ μάχη. καὶ λοιδορία. τοῖς γὰρ ἀποχω-
ρήσασι μὲν τῶν λογικῶν ἀποδείξεων, ὅτι δ' Ἡρόφιλος οὕτως ἐκέλευσεν, ἢ Ἐρασίστρατος, ἀξιοῦσι πιστεύειν, ἀνάγκη
πᾶσαν λοιδορίαν καὶ μάχην ἀκολουθῆσαι, τὰ θαυμαστὰ τῶν νῦν διαλόγων ἆθλα. φέρε γὰρ ἑτέρου μέν τινος λέ-
γοντος, ὡς τῷ δέ τινι τῷ μὴ πέπτοντι καλῶς, ἡ γαστὴρ δύσκρατος ἐπὶ τὸ ξηρότερόν τε καὶ ψυχρότερον ἐγένετο.
καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὑγραντέον τ' ἐστὶ καὶ θερμαντέον. ἑτέρου δέ τινος ἐκ ῥοπῆς τῆς κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸ ψυχρότε-
ρόν τε καὶ ὑγρότερον ἀπεργασθείσης, θερμὰ καὶ ξηρὰ τὰ διαιτήματα προσφέρεσθαι συμβουλεύοντος. καὶ

ἄλλος τις τρίτος παρελθών, ὡς μὲν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται τῶν εἰρημένων ὁτιοῦν, μὴ δ᾽ ἐπιχειρήσειεν ἀντειπεῖν.
μόνον δ᾽ ἐπιτιμῶν ὡς περιττὰ ζητοῦσι, καὶ μάρτυρα τὸν Ἐρασίστρατον ἢ τὸν Ἡρόφιλον ἐπάγοιτο, πῶς οὐχ
ὑπὲρ ἔφην ἀρχὴ διαφορᾶς ἐντεῦθεν ἔσται, καὶ λοιδορίας τῆς πρὸς ἀλλήλους. ἀνάγκη γάρ δή που κἀκείνους,
Ἀθήναιον, καὶ Μνησίθεον, καὶ Διοκλέα, καὶ Πλειστόνικον, Ἱπποκράτην τε καὶ Φιλιστίωνα, καὶ μυρίους ἑτέρους
τοιούτους ἐπικαλέσασθαι μάρτυρας. εἰ γὰρ δὴ κατὰ μάρτυρας χρὴ διαιρεῖσθαι τὸν λόγον, οὐ σμικρῷ τινι
κρατήσουσιν. ὅτι τε γὰρ τῆς νοσώδους δυσκρασίας εἴδη πολλά, καὶ ὅτι καθ᾽ ἕκαστον ἡ θεραπεία διάφορος, οὐχ
Ἱπποκράτην μόνον ἢ ἄλλους παμπόλλους ἰατρούς, ἀλλὰ καὶ Πλάτωνα, καὶ Ἀριστοτέλην, καὶ Θεόφραστον, καὶ
Ζήνωνα, καὶ Χρύσιππον, ἅπαντάς τε τοὺς ἐλλογίμους φιλοσόφους παρεχόμενοι μάρτυρας. ὅτι τε χωρὶς τοῦ
τὴν φύσιν εὑρεθῆναι τοῦ σώματος ἀκριβῶς, οὐχ οἷόν τ᾽ ἐστὶν οὔτε περὶ νοσημάτων διαφορᾶς ἐξευρεῖν οὐδέν, οὔτε
10 ἰαμάτων εὐπορῆσαι προσηκόντως. ἅπαντας πάλιν τοὺς νῦν εἰρημένους μοι φιλοσόφους τε καὶ ἰατρούς, οὐ προ-
στάττοντας μὲν δὴ ὡς οὗτοι δίκην τυράννων, ἀλλ᾽ ἀποδεικνύντας παρέξονται. πρὸς ταῦτ᾽ οὖν οἱ τὸ θερμὸν καὶ
ψυχρὸν βαλανείων οὐκ ἰατρῶν ὀνόματα φάσκοντες εἶναι, βωμολοχεύσονται δηλονότι, καὶ γελωτοποιήσου-
σιν. ἢ μωρούς. ἢ Φρύγας. ἢ σχολαστικοὺς διηγούμενοι. συνίσασι γὰρ ἑαυτοῖς οὐ μόνον ἀποδεικτικὸν ἐπισταμένοις
οὐδέν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅτι τί ποτ᾽ ἐστὶν ἀπόδειξις ἐπαΐουσιν. ἐκ τούτων οὖν τῶν σκωμμάτων, ἀνάγκη γενήσεσθαι δια-
φορᾶς ἀρχήν. ἵνα γὰρ τοῦ πρώτου πάντων, ὧν οἱ χωρὶς ἀποδείξεως φλυαροῦντες οὐκ ὀκνοῦσι λέγειν ἐπιμνησθῶ,
σκέψαι πῶς ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀκολουθῆσαι μάχην αὐτῷ. πρὸς γὰρ τὰς ἀναποδείκτους φάσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς
ἀξιοπίστους μάρτυρας, ὅταν ἕτεροί τινες ἐνδοξοτέρους τε καὶ πολὺ πλείονας ἀντιπροτείνωνται μάρτυρας,
ἀναγκαῖον ἢ συγχωρεῖν καὶ ἡττᾶσθαι κατ᾽ ἄμφω νενικημένους ἔν τε τῷ μὴ συνακολουθῆσαι πρὸς τὴν ἀπόδει-
ξιν, κἀν τῷ κεκρατῆσθαι πρὸς τοῦ πλήθους τῶν μαρτύρων, ἢ ἀναισχυντήσαντας Ἐρασίστρατον ἁπάντων ἐκεί-
20 νων τῶν μαρτύρων ἀποφαίνεσθαι πιστότερον. ἀνάγκη γὰρ ἐνταῦθα τὸν μὲν εἰπεῖν ὡς οὐκ ἦν πιστότεροι, οὔτε
τῶν περὶ τὸν Ἱπποκράτην καὶ Μνησίθεον ἰατρῶν, οὔτε τῶν περὶ τὸν Ἀριστοτέλη τε καὶ Πλάτωνα φιλοσόφων.
τὸν δ᾽ ὡς ἦν ἀντειπεῖν, εἶτ᾽ ἄνω καὶ κάτω τῆς τοιαύτης ἀντιλογίας φερομένης, οὕτως ἀπαιδευτά τε καὶ φι-
λόνεικα προαχθῆναι τὸν ἕτερον αὐτῶν εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἔστιν οὕτω σοι καλῶς, ἢν Ἐρασίστρατον ἀτιμάζῃς. ταυτὶ γοῦν
ἑκάστης ἡμέρας ὦ Ἱέρων γιγνόμενα κατὰ τοὺς τῶν ἰατρῶν διαλόγους. τοιαύτης δ᾽ ἅπαξ ἀνοιχθείσης ὁδοῦ,
πάντ᾽ ἐπιρρεῖ τὰ τῶν γυναικῶν ἤδη ῥήματα. καὶ κακῶς εἰπόντες ἀλλήλους, οὐ διδάξαντές τι χρηστόν, ἢ μαθόν-
τες, ἀπαλλάττονται. καὶ τῆς τοιαύτης ἀσχημοσύνης οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς οὐχ οἱ τὰς ἀποδείξεις ἀποδιδράσκον-
τες ἄρχουσιν. ἀποδιδράσκουσι δ᾽ ὡς οἶσθα, πολυειδῶς. οἱ μέν, σεμνῶς ἐπιτιμήσαντες μόνον. οἱ δέ, κομψευσά-
μενοί τι βωμολοχικόν. οἱ δ᾽ εἰς γέλωτα καὶ χλεύην ἐξάγοντες τὸν διάλογον. εἰ δέ τις καὶ τολμήσειε παραμεῖναι
τε τῷ λόγῳ, καὶ τῶν ἀποδείξεων ἐπακοῦσαι, μάλιστα μὲν οὐδ᾽ ἕπεται τὴν ἀρχήν. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸν ἀγύ-
30 μναστον ἀποδεικτικῆς μεθόδου, τοῖς χρωμένοις αὐτῇ παρακολουθεῖν. εἰ δ᾽ ἄρα καὶ μέχρι τινὸς παρακολουθήσει-
εν, ἀλλὰ τῷ γε πάντως ἐπαμύνειν ἐθέλειν οἷς ἐνετράφη δόγμασιν ἐπιχειρῶν ἀντιλέγειν, εἶτ᾽ ἐξελεγχόμενος,
ἀπέραντα καὶ ἀσυλλόγιστα καὶ περιττὰ καὶ ληρώδη φλυαρῶν, ἀγανακτεῖ, καὶ καταρᾶται τοῖς διαλεκτικοῖς,
ὡς κακῶν αἰτίοις. ὅτι δηλαδὴ τὴν κόρυζαν ἀπομύττουσιν αὐτῶν. καὶ θεραπεύειν πειρῶνται. προσφέροντες,
οὐ μέλι καὶ πλακοῦντας, ἀλλὰ σκόροδά τε καὶ κρόμμυα. τὰ καὶ τοὺς κορύζοντας ἀλεκτρυόνας ἰώμενα. πα-
ραγίνονται γὰρ δὴ μυριάκις αὐτοῖς ὡς ὑπὸ σκορόδων ὄντως καὶ κρομμύων τῶν ἐλέγχων ἀνακαζομένοις. δα-
κρύειν. οἶσθα δὲ δήπουθεν ὡς καὶ πολλοὶ πολλάκις ἡμῖν ἐξωμολογήσαντο κατὰ μόνας, αἰσθάνεσθαι μὲν ἤδη τῆς
κατὰ τὴν σφετέραν αἵρεσιν ἀτόπων. οὐ δύνασθαι δ᾽ ἔν γε τῷ φανερῷ μετατίθεσθαι, διὰ τὸ μήτ᾽ ἄλλα γινώσκειν
ἀφ᾽ ὧν τιμηθήσονται, καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐφθακέναι ἀπὸ τούτων γινώσκεσθαί τε καὶ τιμᾶσθαι.
διὰ ταῦτα τοίνυν κἀγὼ πολλάκις ἀνεβαλλόμην ὑπομνήματα γράψαι μεθόδου θεραπευτικῆς, ὡς ἂν ἀκρι-
40 βῶς εἰδὼς ὀλιγοστοὺς τῶν νῦν ἀνθρώπων, ὑπ᾽ αὐτῶν ὠφεληθησομένους. εἰ μὴ γὰρ μεγάλη τις γένοιτο καὶ δαι-
μονία μεταβολὴ τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, οἴχεται πάντα τὰ καλά, καὶ συγκέχυται, καὶ διέφθαρται
μηδενὸς ἀλήθειαν σπουδάζοντος, ἀλλὰ τὸ δόξαι μόνον. οἶσθα γὰρ δή που καὶ σὺ σαφῶς, ὡς οὐδὲ πέντε τοῖς πᾶσιν
ἀνθρώποις ἐντετύχημεν εἶναι μᾶλλον, ἢ φαίνεσθαι σοφοῖς ὀρεγομένοις. καὶ μὴν εἰ μή τις ὀρεχθείη σοφίας αὐτῆς
δι᾽ ἑαυτήν, οὐδὲ καιρὸν ἕξει τοῦ γυμνάσασθαι κατὰ τὰς λογικὰς μεθόδους. ἀλλὰ περὶ πλοῦτον, καὶ δόξαν, καὶ
δύναμιν πολιτικὴν ἐσπουδακώς, περὶ τὴν ἐν ἐκείνοις ἀσχολίαν ἅπαντα κατατρίψειε τὸν βίον. ἐάσαντες οὖν
αὐτούς, πάλιν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἴωμεν. ἔστι δὲ τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς, ὡς εἰ μή τις ἅπαντα τὸν ἀριθμὸν τῶν
νοσημάτων ἐξεύροι μεθόδῳ, πταίσει μέγιστον πταῖσμα κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς αὐτῆς τῆς θεραπευτικῆς μεθό-
δου. πρόδηλον γὰρ ὡς τοσούτους χρὴ τρόπους εἶναι τῆς ἰάσεως, ὅσαι περ καὶ αἱ τῶν νοσημάτων ἰδέαι. τὸ τοίνυν
μήτ᾽ ἄπειρα ποιῆσαι τὰ νοσήματα ταῖς κατὰ μέρος ἰδιότησι προσέχοντας, μήτ᾽ εὐθὺς ἐν τοῖς πρώτοις καταμεῖ-
50 ναι γένεσιν, οὐ τοῦ τυχόντος ἐστίν, ἀλλ᾽ ἀνδρός, ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείκνυτο, πάνυ γεγυμνασμένου κατὰ τὰς διαιρετι-
κὰς μεθόδους. ἀρχὴ δὲ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν ὥς που καὶ τοῦτ᾽ ἐλέγετο, τὸν λόγον τῆς οὐσίας τοῦ διαιρουμένου
πράγματος ἀφορίσασθαι. καὶ τοίνυν ἐδείκνυτο παντὸς μὲν ἕν τι τῶν παρὰ φύσιν ὑπαρχόντων νόσημα. τριττῶν
δ᾽ ὄντων τῶν παρὰ φύσιν, ἤτοι τῆς βεβλαμμένης ἐνεργείας. ἢ τῆς ἐργαζομένης αὐτὴν διαθέσεως. ἢ τῆς ταύτην
ποιούσης αἰτίας. ἢ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. εἴτε τὴν βλάβην τῆς ἐνεργείας, εἴτε καὶ τὴν ἐργαζο-
μένην αὐτὴν διάθεσιν ἐθέλοι τις ὀνομάζειν νόσον, οὐδὲν ὑπὸ τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον ὑπαλλάττειν ἐδείκνυ-
μεν, εἰ τοῦθ᾽ ἓν μόνον γιγνώσκοι, τό, τὴν πρώτην θεραπείαν, ἣν δή που καὶ προσεχῆ καλοῦσιν ἔνιοι, τῆς τὴν
ἐνέργειαν ἐμποδιζούσης εἶναι διαθέσεως. ἐπιδεδεῖχθαι δ᾽ ἡμῖν ἐλέγομεν, ὡς ταύτην εὐλογώτερον εἴη προ-
σαγορεύειν νόσημα. μὴ μέν τοι κωλύειν ἡμᾶς, εἴ τις ἐθέλοι τὴν μὲν τῆς ἐνεργείας βλάβην ὀνομάζειν

νόσημα, τὴν δ' ἐργαζομένην αὐτὴν διάθεσιν, αἰτίαν τοῦ νοσήματος. ὑποθέμενοι δὲ καλεῖσθαι νόσημα, διαθέσεις
παρὰ φύσιν ἐνέργειαν βλάπτουσαι, ἐζητήσαμεν ἐφεξῆς ὁπόσα τὰ σύμπαντ' ἐστὶ νοσήματα. πρόδηλον δ' ἦν
ἐν τούτῳ, τὸ, δεῖν ἐξευρεῖν πρῶτον εἴ τις ὁδῷ καὶ τάξει μέλλει προϊέναι. καὶ μὴ καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἰα-
τρῶν, ὡς τύραννοι προστάττειν. ἥτις ποτὲ διάθεσιν ἐστὶν, ἡ τῆς ἐνεργείας αἰτία δραστική. ταύτην οὖν, ἡμεῖς μὲν δυσ-
κρασίαν ἐλέγομεν εἶναι θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. ὑγροῦ καὶ ξηροῦ. καὶ δὴ τοῦθ' ἡ πρώτη νόσος ἡ ἐν τοῖς ὁμοιομε-
ρέσι, τῇ δυσκρασίᾳ τούτων ἐδείκνυτο γίγνεσθαι. ἕτεροι δέ τις ἐν ὄγκοις καὶ πόροις θήσεται τὴν τούτων συμ-
μετρίαν. καὶ δὴ τῇ τ' ἀμετρίᾳ τῶν πόρων αὐτῶν νοσήσει τὰ ζῶα. τὸ δὲ μήτ' αὐτὸν ἀποφήνασθαι τολμῆσαι
τῆς ἐνεργείας τὴν αἰτίαν, ἐν ὁτῳδήποτε γένει τῶν ὄντων ἐστί. μήτε τοῖς λέγουσιν ἀντειπόντα, νομίζειν ἔτι λό-
γῳ καὶ μεθόδῳ προϊέναι, δεινῶς ἐλέγομεν εἶναι μοχθηρόν. ἅμα μὲν, ἄφυκτον ἐργαζόμενον τὴν ἐκ τῶν ἐμπει-
10 ρικῶν κατηγορίαν. ἅμα δὲ αὐτῷ μαχόμενον. ἐξ ἡμισείας γὰρ δὴ τοὺς τοιούτους εἶναι λογικούς. ὅπως μὲν δὴ
γίγνεται φλεγμονὴ, καὶ σκίῤῥος, καὶ οἴδημα, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα πολυπραγμονοῦνται. ἔτι δὲ καὶ χωρὶς
τούτων ἁπάντων κατὰ δυσκρασίαν μόνην ἐνέργεια βλάπτεται μὴ γινώσκοντας, ἀλλ' ἐμπειρικῶς τὰ τοιαῦ-
τα θεραπεύοντας. ὅστις οὖν βούλεται γνῶναι πόσον ἁμαρτάνουσιν οἱ τοιοῦτοι, καὶ πόσον τι πλῆθος ὑπερ-
βαίνουσι νοσημάτων, καὶ ὡς πολὺ πλέον ἀγνοοῦσιν ἢ γιγνώσκουσι, τὸ περὶ διαφορᾶς νοσημάτων ἀναλεξάσθω
γράμμα. μαθήσεται γὰρ ὡς ὀρθῇ μὲν ὁδῷ πρῶτος ἁπάντων Ἱπποκράτης ἐχρήσατο. δέον δ' αὐτὴν τελειῶσαι
τοὺς μετ' αὐτῶν. οὐχ ὅπως οὐδεὶς ἐτελείωσεν, ἀλλὰ καὶ τὰ καλῶς εὑρημένα διέφθειραν οἱ πλεῖστοι. πλησίον
δὲ τοῦ τελειῶσαι τε καὶ συμπληρῶσαι τὴν ὑφ' Ἱπποκράτους παραδοθεῖσαν ὁδὸν, οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην
τε καὶ Θεόφραστον ἀφίκοντο. καὶ εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐτελείωσαν δυνάμει διορισάμενοι τό μὴ ταὐτὸν εἶναι
γένος τῶν νοσημάτων, εἴτε τοῖς ὁμοιομερέσι σώμασιν, εἴτε τοῖς ὀργανικοῖς ὀνομαζομένοις. ὑπὸ μὲν γὰρ
20 τῶν ὁμοιομερῶν, τὰς ἐνεργείας γίγνεσθαι. καὶ δὴ τοῦτ' εἶναι καθ' ἕκαστον τῶν ὀργάνων ἓν ἴδιον ὁμοιομερές.
ὅσα δ' ἄλλα μετὰ τούτου συμπληροῖτο, πᾶν ὄργανον ἕνεκα χρείας τινὸς ἐκείνου τοῦ πρώτου τῆς ἐνεργείας
αἰτίου γεγονέναι. καὶ τούτων μέντοι πάλιν αὐτῶν ἑκάστου κατὰ μόνας ὑπάρχειν ἐνέργειαν, οἷον ἐπὶ τῶν ὀ-
φθαλμῶν. ἄμεινον γὰρ ἴσως ὡς ἐν ἑτέροις ἐπὶ πλέον ἐδείξαμεν, ἐνταυθοῖ δὴ βραχέων ὑπομνήσεις ποιήσα-
σθαι. τὸ μὲν τῆς ὄψεως ὄργανόν ἐστι, τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν. ἕκαστον δὲ τῶν ἄλλων μορίων, ἐκείνου χάριν ἐγέ-
νετο. καὶ πάντων εἰρήκαμεν αὐτῶν τὰς χρείας ἐν τῷ δεκάτῳ τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας. ἀλλ' εἰ
καὶ ὅτι μάλιστα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ἕνεκεν ἐγένετο σύμπαντα, κατὰ μέρος γοῦν ἕκαστον αὐτῶν ἐνεργείας τι-
νὸς μετέχει. κοινῆς μὲν ὅλῳ τῷ ζώῳ, φλὲψ, καὶ ἀρτηρία, καὶ νεῦρον. οἱ δ' ὑμένες ἅπαντες οἱ κατὰ τὸν ὀφθαλ-
μὸν, ὡς ἂν τρεφόμενοι δηλονότι, καὶ τῶν φυσικῶν ἐξ ἀνάγκης μετέχουσι δυνάμεων. ὥστε καὶ τῶν κατ' αὐτὰς
ἐνεργειῶν. ὅταν μὲν οὖν τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑπὸ δυσκρασίας νοσήσῃ, βλάπτεται μὲν ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ἐνέρ-
30 γεια πάντως, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὡς ὀργάνων αὐτῶν τὸ νόσημα. τὸ δ' ὑπόχυμα καλούμενον, οὐδενὸς μὲν ὁμοιομεροῦς ἐστι
πάθος, ὅλων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ὡς ὀργάνων. οὕτω δὲ κἂν εἰ γλίσχρων τινῶν ἢ παχέων χυμῶν ἔμφραξις ἐν
τοῖς πέρασι τῶν κατὰ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος εἴη φλεβῶν, ἐμποδισθήσεται μὲν ἡ ἀνάδοσις. ὅλον δ' ἔσται τοῦ ἥπα-
τος ὡς ὀργάνου τὸ πάθος, οὐδενὸς τῶν ὁμοιομερῶν αὐτοῦ μορίων νοσήσαντος. εἰ δὲ δυσκρασία καταλάβοι τὰς φλέ-
βας, αὐτῶν μὲν ἐκείνων ἔσται τὸ νόσημα πρῶτον. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, καὶ τοῦ ἥπατος. Ἐρασίστρατος μὲν οὖν,
ἔσφαλται περὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῆς φλεγμονῆς. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἀρτηριῶν γίγνεται σφήνω-
σις ἐξ ἀνάγκης ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, οὔτε πνεῦμα μόνον ἐν τῷ κατὰ φύσιν αἱ ἀρτηρίαι περιέχουσιν,
ὡς ἐν τοῖς περὶ τούτων λογισμοῖς ἀπεδείξαμεν. εἰ δ' οὖν ἐστί τι τοιοῦτον πάθος, οἷον ἐκεῖνος οἴεται, φλεγμονὴ καὶ
σκίῤῥος τοιοῦτον, οἷον ἐκεῖνος νομίζει. καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ὡς αὐτὸς μὲν ἀσαφῶς ἐπὶ πολλῶν. οἱ δ' ἀπ' αὐτοῦ
πειρῶνται διέρχεσθαι σαφέστερον, ὀλίγου δεῖν ἀπαθῆ καταλείπει τὰ στερεὰ, μόνον ἑλκωθῆναι δυνάμενα,
40 καὶ διατμηθῆναι καὶ θλιβῆναι. καί τι τοιοῦτον ἕτερον ὑπομεῖναι πάθημα. νοσεῖν δ' αὐτὰ δι' ὅλων ἑαυτῶν οὐδα-
μόθι φησὶ νόσους τοιαύτας, οἵας ἡμεῖς ἀπεδείξαμεν κατὰ τὰς ὀκτὼ δυσκρασίας. καὶ μὴν ὁρᾶταί γε σύμπαντα τὰ
σώματα μέχρι καὶ τῶν δυσπαθεστάτων, οἷον χαλκοῦ καὶ λίθου καὶ σιδήρου, θερμαινόμενά τε καὶ ψυχόμενα, καὶ ξηραινόμενα,
καὶ ὑγραινόμενα. καὶ θαυμαστὸν εἰ ἀρτηρία μόνη καὶ φλὲψ καὶ νεῦρον οὐδὲν τοιοῦτον πείσεται. καὶ τούτου θαυμαστότερον, εἰ
πείσεται μὲν, ἐνεργήσει δὲ ἀμέμπτως, οἷον τὸ τῆς καρδίας εἰ τύχοι. δύναμις μὲν τίς ἐστι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον, ἣ
διαστέλλεται καὶ συστέλλεται. καὶ βλάπτεσθαι δή που ταύτην χρὴ, τῆς καρδίας ἐξαιρεθείσης ζῶντος τοῦ ζώου, καθάπερ πολ-
λάκις ὁρῶμεν ἐν ταῖς ἱερουργίαις γιγνόμενον. εἰ γὰρ μηδὲν βλάπτεται, κινηθήσεται διαπαντός. οὐχ ἕως χρόνου τινὸς, ὡς
νῦν φαίνεται. δῆλον οὖν ὅτι βλάπτεται, καὶ δὴ παύεται κινουμένη. τίς οὖν ἡ βλάβη, καλῶς εἶχεν ἐπισκέψασθαι.
δυναμένης γε δηλονότι τὴν βλάβην ἀναδέξασθαι τῆς καρδίας, καὶ πρὶν ἐξαιρεθῆναι τοῦ ζώου. τίς οὖν ἄλλη, πλὴν
δυσκρασίας ἐστίν; οὔτε γὰρ τὸ σχῆμα φαίνεται μεταλλαττόμενον αὐτῆς, οὔτε κοιλότης τις. οὔτε συνδεσμὸς, οὔτε
50 στόμιον. ἀλλ' οὐδ' ἄλλο μόριον οὐδὲν ἀπολλύμενον, ἀλλὰ μόνον ἡ φυσικὴ κρᾶσις ἐξαλλαττομένη. ταῦτ' οὖν ἅπαν-
τα τῶν ὁμοιομερῶν, ὡς εἴρηται, νοσήματα τυγχάνοντα τελείως αὐτῷ παραλέλειπται. τὸ γὰρ δὴ τοῦ αἵμα-
τος ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἀρτηριῶν σφηνωθέντος, ἐνέργειάν τινα βλαβῆναι τῶν ἀρτηριῶν, ὡς ὀργάνων ἐστὶ τὸ
πάθος. ὡς δ' ὁμοιομερῶν σωμάτων, ὀκτὼ μὲν αἱ κατὰ ψιλὰς τὰς ποιότητας δυσκρασίαι. μετὰ ῥευμάτων δ' ὀκτώ.
χρὴ τοίνυν ὅστις τὰς τούτων ἀποδείξεις ἐπιστήμῃ βούλεται παραλαβεῖν, ἀπὸ τοῦ περὶ τῶν στοιχείων ἄρξασθαι
λόγου. κἄπειθ' ἑξῆς ἕκαστον ἀναλέξασθαι τῶν ἄλλων, ὡς εἴρηται καὶ πρόσθεν. ἔστι δ' ἐφεξῆς μὲν ἐκείνῳ τὰ περὶ
κράσεων ὑπομνήματα. καὶ τούτων ἐφεξῆς, τὸ περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας. εἶτα τὰ περὶ τῶν φυσικῶν
δυνάμεων. ὅσα τ' ἄλλα περὶ τῶν ψυχικῶν εἴρηται παθῶν, ἐφεξῆς ἑκάστης ἰδία. τούτοις δ' ἕπεται, τὰ περὶ
χρείας μορίων. οἷς τὰ περὶ τῶν νοσημάτων τε καὶ συμπτωμάτων διαφορᾶς. οἱ πολλοὶ δὲ τῶν ἰατρῶν, οὔτε τῇ

πείρᾳ

πείρᾳ μόνῃ προσέχοντες τὸν νοῦν, ἐν αὐτοῖς ἀγαθοὺς ἰατροὺς γίγνεσθαι, καὶ κατὰ τὴν τῶν ἐμπειρικῶν ἀγωγὴν
ὀρεγόμενοί τε τοῦ τελείου, κἄπειτα χωρὶς ἀποδείξεως ἀποφάσεσι πιστεύοντες, ἢ μοχθηραῖς ἀποδείξεσι πα-
ραλογισθέντες, οὐ μόνον οὐδὲν ἐξευρίσκουσι χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ τὰ διὰ τῆς ἐμπειρίας ἐγνωσμένα διαφθείρουσιν.
οὐ γὰρ δή που σμικρὰν ἔχει δύναμιν ὁ λόγος ὡς πρὸς τὸ κοσμῆσαι τὴν ἐμπειρίαν ἢ διαφθεῖραι, ἀλλ' ὅσον ὁ χρη-
στὸς ἐπικοσμῶν προστίθησι, τοσοῦτον ἢ καὶ πλέον ὁ μοχθηρὸς ἀφαιρεῖ. καὶ ταῦτ' ἀκούεις ἐμοῦ λέγοντος ἑκά-
στοτε τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, ὅσοι πρὶν γυμνάσασθαι κατὰ τὰς λογικὰς μεθόδους, ἢ ἀποδεικνύναι τι πειρώ-
μενοι, παραλογίζονται σφᾶς αὐτοὺς, ἢ διαιρεῖν ὁτιοῦν εἰς εἴδη τε καὶ διαφοράς. εἶτα κατὰ τῶν ἀμαθῶν μαγείρων
δίκην, οὐ κατ' ἄρθρα τέμνουσιν, ἀλλὰ συντρίβουσί τε καὶ θλῶσι καὶ διασπῶσιν, ὥσπερ κατὰ τοῦ νῦν ἡμῖν προ-
κειμένου. συμβουλεύω δὴ πᾶσιν ὡς δέοντα τοῖς τοιούτοις τῇ πείρᾳ προσέχειν τὸν νοῦν. οὐ σμικρὸς γὰρ ὁ κίνδυνος
10 ἅπαντι τῷ μειζόνων ἢ καθ' ἑαυτὸν ὀρεγομένῳ πραγμάτων. μήτ' ἐκείνων ἐφικέσθαι, καὶ τῶν ἐνδεχομένων γνω-
σθῆναι παντάπασιν ἀτυχῆσαι. τοῖς οὖν καὶ πεφυκόσιν εἶναι ἄριστα, καὶ τοῖς μανθάνειν ἄγουσι σχολὴν, αὖθις
ἡμεῖς διαλεγόμεθα. τοσοῦτον ἀναμνήσαντες αὐτοὺς, ὧν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς εἴπομεν, ὡς οὐ προσήκει συγχεῖν ἅμα καὶ
φύρειν ἀμφότερα, τά τ' ἐκ τῆς πείρας εὑρισκόμενα, καὶ τὰ διὰ μόνου τοῦ λόγου. ἀλλ' ὑπὲρ ἑκατέρων ἰδίᾳ
διαλεχθέντας, αὖθις ἄμφω συναγαγεῖν. εἰρηκότες οὖν ἡμεῖς ὑπὲρ τῆς ἐμπειρικῆς εὑρέσεως ἑτέρωθι, περὶ
τῆς λογικῆς ἐν τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι προὐθέμεθα διελθεῖν. καί μοι δοκῶ σαφῶς ἤδη δεδειχέναι τοῖς γε τὰ
περὶ τῆς τῶν νοσημάτων τε καὶ συμπτωμάτων διαφορᾶς ἀνεγνωκόσι. πρὸς οὓς ὁ μετὰ ταῦτα πᾶς ἔσται μοι
λόγος, ὡς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ μέγιστον πταῖσμα πεπταίκασιν οἱ περὶ τὸν Θεσσαλόν. ἦν μὲν γὰρ οὐ σμικρὸν οὐδὲ τὸ Ἀσκλη-
πιάδειον πταῖσμα, διὰ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐσφάλθαι τὸν ἄνδρα περὶ τὰ τοῦ σώματος στοιχεῖα. πολὺ δ' ἔτι μεῖζον αὐτοῦ
καὶ ἀνιατότερον ἐποίησαν οἱ περὶ τὸν Θεσσαλόν. εἰς δύο μὲν ἅπαντα τὰ κατὰ δίαιταν νοσήματα διαθέσεις
20 ἀναγαγόντες, ὁμοίως ἐκείνῳ. πολλοὺς δὲ τῶν θεραπευτικῶν σκοπῶν ἀφελόντες, οἷς ἐκεῖνος ἐχρήσατο. χεῖρον δὲ
καὶ ἀνιατότερον ἁμαρτάνοντες, ὅτι μήτε τὰς τῶν ἐνεργειῶν βλάβας, ἀλλὰ μηδὲ τὰς αἰτίας αὐτῶν τῶν
διαθέσεων, ὑπολαμβάνουσιν εἶναι νοσήματα. μόναις δὲ ταῖς κενώσεσιν ἐπεχομέναις τε καὶ πλεοναζούσαις,
ἀξιοῦσι προσέχειν τὸν νοῦν. οὐ μὴν οὐδὲ τί ποτ' ἐστὶ τὸ πέρα τοῦ δέοντος, ἢ κενοῦσθαι τὰ ἐκ τοῦ σώματος, ἢ ἐπέχε-
σθαι διδάξαντες ἡμᾶς σαφῶς. ἢ γὰρ ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, ἢ ὡς πρὸς τὴν αἰτίαν, ἢ ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν, ἢ ὡς
πρὸς τὸ κατὰ τὴν ὑγείαν ἑκάστῳ τετηρημένον, ἀναφέρεσθαι χρὴ τὴν τήρησιν, ὅθεν οἶμαι καὶ πόλεμος οὐ σμι-
κρὸς τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο, κατά τε ἄλλα πάντα διενεχθεῖσι, καὶ περὶ τῆς τῶν παθῶν οὐσίας τε καὶ ὑπάρ-
ξεως. ἀλλ' εἰ νῦν κινήσαιμι τὴν περὶ τῆς διαφωνίας αὐτῶν διέξοδον, ἀπάξω τοῦ χρησίμου τὸν λόγον. ὡς οὖν
ἀνεγνωκόσιν ἤδη τὰ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων τε καὶ συμπτωμάτων διαφορᾶς ὑπομνήματα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι
τὰ τῶν αἰτίων αὐτῶν, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐκεῖνα σύμπαντα διεληλυθόσιν, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα,
30 τὸν ἑξῆς ἅπαντα ποιήσομαι λόγον, ἀρξάμενος ἐνθάδε. ἐπειδὴ τὰς ἐνεργείας ἁπάσας ἐδείξαμεν ὑπὸ τῶν
ὁμοιομερῶν γιγνομένας σωμάτων, τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ καθ' ἕκαστον ὄργανον μόρια χρείαν τινὰ τούτοις προσέ-
χοντα, διττὸν δή που γένος ἔσται νοσημάτων. ἕτερον μὲν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσι σώμασιν. ἕτερον δὲ ἐν τοῖς ὅλοις ὀρ-
γάνοις. ἐν μὲν τοῖς ὁμοιομερέσιν, αἱ δυσκρασίαι. τῶν δ' ὅλων ὀργάνων, ἓν μὲν τὸ παρὰ τὴν διάπλασιν. ἓν δὲ, τὸ πα-
ρὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μορίων. ἄλλο δὲ, τὸ παρὰ τὸ ποσὸν ἑκάστου. καὶ τέταρτον, τὸ παρὰ τὴν θέσιν. κοινὸν δὲ τῶν
ὁμοιομερῶν καὶ τῶν ὀργανικῶν μορίων νόσημά ἐστιν, ἡ τῆς συνεχείας λύσις. ἓξ οὖν ἐστὶ τὰ πάντα τῶν νοσημάτων
γένη. ἓν μὲν ἴδιον τῶν ὁμοιομερῶν, ἡ δυσκρασία. τέτταρα δὲ ἑκάστου τῶν ὀργάνων ὡς εἴρηται νῦν ἤδη. καὶ πρὸς
τούτοις, ἔστι κοινὸν ὀργανικῶν τε καὶ ὁμοιομερῶν ἡ τῆς συνεχείας λύσις. αἱ δὲ καθ' ἕκαστον αὐτῶν διαφοραὶ, μέχρι
τῶν ἐσχάτων εἰδῶν, ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς εἴρηνται. τούτων οὕτως ἐχόντων, ἤδη λεκτέον ὑπὲρ
τῶν θεραπευτικῶν ἐνδείξεων, αὐτὸ τοῦτο πρότερον ἐξηγησαμένους τὸ τῆς ἐνδείξεως ὄνομα. τὴν γὰρ οἷον ἔμφασιν
40 τῆς ἀκολουθίας, ἔνδειξιν λέγομεν. εὑρίσκεται μὲν γὰρ καὶ ἐκ τῆς πείρας τὸ ἀκόλουθον. ἀλλ' οὐχ ὡς ἐμφαινόμενον
τῷ ἡγουμένῳ. καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἐμπειρικῶν οὐδεὶς ἐμφαίνεσθαί φησι τῷδέ τινι, τόδε τι. καίτοι γε ἀκολουθεῖν
λέγουσι τόδε, τῷδε. καὶ προηγεῖσθαι τόδε, τοῦδε. καὶ συνυπάρχειν τόδε, τῷδε. καὶ ὅλως ἅπασαν τὴν τέχνην,
τήρησίν τε καὶ μνήμην φασὶν εἶναι, τοῦ τί, σύν τινι. καὶ τί, πρό τινος. καὶ τί, μετά τινος πολλάκις ἑώραται. τὸ τοίνυν
ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ὁρμώμενον ἐξευρίσκειν τὸ ἀκόλουθον ἄνευ τῆς πείρας, ἐνδείξει καὶ εὑρέσιν
ἐστὶ πεποιῆσθαι. διωρισμένου δὲ καὶ τοῦδε πάλιν, ἀναμνήσαντες ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴπομεν, ὡς ἡ θεραπευτικὴ
πᾶσα μέθοδος, ἄνευ τῆς ἐμπειρίας προέρχεται. καὶ ὡς οὐκ ὀρθῶς ποιοῦσιν οἱ συνάγοντες εἰς ταὐτὸν καὶ συγχέον-
τες ἀμφοτέρας τὰς διδασκαλίας ἐμπειρικήν τε καὶ λογικήν, ἐχώμεθα τῶν ἑξῆς. εἴη δ' ἂν πρῶτον ἁπάντων
τῶν ἐφεξῆς, ὅπερ καὶ πρῶτον ἁπάντων ἕπεται τοῖς ὑποκειμένοις. ἕπεται δὲ πρῶτον καὶ μάλιστα, τὸ δι' ἐνδείξεως
ἅπασαν γίγνεσθαι τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον. ὅσον γὰρ ἀποκεχώρηκε τῆς ἐμπειρίας, ἔνδειξις ὀνομάζεται σύμπαν.
50 ὥστε καὶ ὅστις ἀκριβῶς βούλεται συστήσασθαι τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον, ἄρξασθαι μὲν αὐτὸν ἀπὸ τῶν πρώ-
των ἐνδείξεων χρή. μεταβῆναι δὲ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰς ἐφεξῆς. εἶτ' αὖθις ἐπὶ τὰς ἐκείνων ἐχομένας. καὶ τοῦτο ποιοῦν-
τα, μὴ παύσασθαι πρὶν ἐφικέσθαι τοῦ τέλους αὐτῶν. τέλος δ' ἐστὶ τῆς νῦν ἡμῖν προκειμένης πραγματείας,
ἐξευρεῖν ἑκάστου τῶν νοσημάτων ἰάματα. τίς οὖν ἀρχὴ τῆς ἐπὶ τοῦτο φερούσης ὁδοῦ, τοῦ νοσήματος ἡ γνῶσις,
ὁποῖόν τι τὴν φύσιν ἐστὶν, ὡς ἀπεδείχθη καὶ πρόσθεν. εἰ γὰρ δὴ τὸ θεραπευόμενον αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν, εὔλογον δή που
καὶ τῶν ἐνδείξεων ἐντεῦθεν ἄρξασθαι. τίς οὖν ἡ γενικὴ καὶ κοινὴ πάντων τῶν νοσημάτων ἔνδειξις, εὑρεῖν χρὴ
πρῶτον. εἶτα ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰς κατ' εἴδη προελθεῖν. ἀνάγκη γὰρ δὴ τὰς νόσους ἁπάσας, ἑνὸς καὶ ταὐτοῦ με-
θέξει νόσους ὀνομάζεσθαι. καθάπερ οἶμαι καὶ ἀνθρώπους καὶ βοῦς καὶ κύνα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ἓν γάρ τι καὶ
ταὐτὸν ἐν ἅπασι τοῖς ἀνθρώποις ἐστί. διὸ καὶ τῆς αὐτῆς προσηγορίας ἅπαντες ἐτύχομεν ἄνθρωποι καλεῖσθαι.

παραπλησίως δὲ, καὶ τοῖς κυσὶν ἅπασιν ἕν τι καὶ ταυτόν ἐστιν. ἐφ' ὃ δὴ καὶ τὴν διάνοιαν ἐπερειδόμεθα νοῆσαι
βουληθέντες τὸν κύνα. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῖς ἵπποις, ὁμοίως ἕν τι καὶ ταυτὸν ἅπασιν ἐστὶν, ᾗ πάντες ἵπποι κα-
λοῦνται. μᾶλλον δ' αὖ ἐναργέστερον ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων αὐτό. τοῖς γὰρ τετράποσι ζώοις ἅπασι τοῖς ὑλακτικοῖς, ἓν
ταυτὸν ὑπάρχει, τὸ, τετράποσί τ' εἶναι σύμπασι καὶ ὑλακτικοῖς. τοῖς δ' ἐναλίοις θηρίοις τοῖς ἁρπακτικοῖς, ἃ
δὴ καὶ αὐτὰ κύνας ὀνομάζομεν, ἓν αὖ κἀκείνοις ὑπάρχει ταυτὸν, οὐχ ὑπάρχον τοῖς ἐπιγείοις. ὥστε μηδενὸς
ἐκεῖνα τούτοις κοινωνεῖν ἄλλου κατὰ τὴν τῶν κυνῶν φύσιν, πλὴν ὀνόματος. ἀνθρώπῳ μέντοι πρὸς ἄνθρωπον,
οἷον Σωκράτει πρὸς Ἀλκιβιάδην, οὐκ ὀνόματος μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἐστὶν ἡ κοινωνία. καὶ γὰρ καὶ ζῶα.
καὶ δίποδα. καὶ πεζά. καὶ λογικά. καὶ θνητά. καὶ ὅλως οὐδὲν ἂν εὕροις ὑπάρχον οὐδενὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώ-
πων ᾗ ἄνθρωπος, ὃ μὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὑπάρχει. τοῖς μέντοι χερσαίοις κυσὶ πρὸς τοὺς ἄλλους θαλαττίους
10 ὑπάρχει πολλὰ διαφέροντα, καὶ κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν, καὶ κατὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος. ἥμερον γὰρ τοῦτο
καὶ φιλάνθρωπον. ἐπίβουλον δ' ἐκεῖνο καὶ ἄγριον. καὶ χερσαῖον μὲν τοῦτο. θαλάττιον δ' ἐκεῖνο. καὶ τὸ μὲν, τε-
τράπουν. τὸ δὲ, οὔ. καὶ τὸ μὲν, ὑλακτικόν. τὸ δὲ, οὐχ ὑλακτικόν. οὐ μὴν τῶν ἐπιγείων κυνῶν, ὁ μὲν, ὑλακτικός ἐστιν.
ὁ δὲ, οὐχ ὑλακτικός. καὶ τετράπους μὲν, ὁ δέ τις. ἕτερος δὲ, μὴ τοιοῦτος. ἀλλὰ πᾶσι μὲν αὐτοῖς, ἓν εἶδός ἐστιν, ᾗ κύνες
ὀνομάζονται. καὶ οὐ μόνον ταῖς οὐσίαις ἔοικεν ὑπάρχειν τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτοῖς. ἢ ὡς διαθέ-
σεσιν, ἢ ὡς ἐνεργήμασιν, ἢ ὡς παθήμασιν. οἷον ἄνθρωπος περιπατῶν, ἀνθρώπου περιπατοῦντος οὐδὲν διαφέρει
κατ' αὐτὸ τὸ περιπατεῖν. καὶ καιόμενος δὴ, καιομένου. καὶ τεμνόμενος, τεμνομένου. καὶ λευκὸς, λευκοῦ. καὶ μέλας,
μέλανος. ἐν μέντοι τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἕκαστον τούτων οὐ σμικρὰν ἔχει διαφοράν. οἷον, λευκὸς μᾶλλον ἢ ἧττον.
ἀλλ' ᾗ λευκὸς, ἕν τι καὶ ταυτὸν ἑτέρῳ λευκῷ κέκτηται. καθάπερ καὶ ᾗ ἄνθρωπος, ἕν τι ταυτὸν ἀνθρώπῳ τῷ τυ-
χόντι. καὶ καθ' ἕκαστον δὴ τῶν σημαινομένων ἓν ἅπασιν ὑπάρχει ταυτόν. οὕτω δὴ καὶ τὸ νοσεῖν, καὶ τὸ ὑγιαί-
20 νειν. τὸ μὲν, τοῖς νοσοῦσιν ἅπασιν ὑπάρχει. τὸ δὲ, τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἓν καὶ ταυτὸν ἑκάτερον. καὶ ὥσπερ ἐκ τῆς ἄν-
θρωπος φωνῆς ἓν, οὕτω κἀκ τῆς ὑγείας ἓν σημαίνεται. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμῖν γινομένη πρὸς
ἀλλήλους διάλεκτος. ὡς ἐν οἷς οὐκ ἔστιν ὁμωνυμία, τὸ σημαινόμενον ἓν ὑπάρχει. λέγοντος γάρ τινος ὑπὸ ἀν-
θρώπου πεπληγέναι λίθῳ τὴν κεφαλὴν, οὐδενὶ τῶν ἀκουόντων ἀσαφὴς ὁ λόγος, οὐδ' ἀμφίβολος. ὥσπερ εἰ κα-
ταβρωθῆναί τις, εἰ οὕτως ἔτυχε κορίσκον, ὑπὸ κυνὸς διηγεῖτο. τίνος γὰρ κυνὸς, ὁ ἀκούσας ἐρήσεται. διότι
οἶμαι δύο ἐστὶν εἴδη κυνῶν. τὸ μὲν, ἐπίγειον. τὸ δὲ, ἐνάλιον. οὐ μὴν ὑπό τινός γε λίθου, καὶ τίνα τὴν κεφαλὴν ἐρω-
τήσει. καὶ γὰρ λίθου παντὸς ἓν εἶδος ᾗ λίθος ἐστί. καὶ κεφαλῆς ἁπάσης, ᾗ κεφαλή. κυνὸς δ' οὐχ ἓν, ᾗ κύων. ὥσπερ
οὐδὲ γλώττης, ᾗ γλῶττα. καὶ γὰρ καὶ αὐλοῦ καὶ ὑποδήματος καὶ ζώου μόριον ἡ γλῶττα. κἂν εἴ τινος ἀκούσαις
οἰκέτῃ προστάττοντος ὠνήσασθαι γλῶτταν, ἄδηλόν ἐστιν ἥν τινα λέγει γλῶτταν. οὐ μὴν εἰ γαστέρα τις ἢ κύστιν ἢ
ἧπαρ ὠνήσασθαι κελεύοι. καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν σημαινομένων, ἕν τι πρᾶγμα ἐστὶν ὑποκείμενον. οὐ μὴν καθ'
30 ἑκάστην γε τῶν φωνῶν ἕν. ἐνίοτε μέντοι σημαίνεται μόνον πρὸς τῆς φωνῆς. ὑπόκειται δὲ οὐδέν. ἀλλὰ περὶ μὲν
τῶν οὕτω λεγομένων, οὐ πρόκειται νῦν διελθεῖν. ἐν οἷς δὲ οὐ σημαίνεταί τι μόνον ἐκ τῆς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ πρᾶγμά τι
ἐστὶν ὑποκείμενον, ὅσα περ ἂν ᾖ τὰ σημαινόμενα, τοσαῦται καὶ αἱ τῶν πραγμάτων ὑπάρχουσιν ἰδέαι. τῆς μὲν
φωνῆς ἓν σημαινούσης, ἓν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ πράγματος εἶδος. ἀριθμῷ μέντοι πολλὰ ταῦτα ἐγχωρεῖ
γενέσθαι, καθάπερ τὸ ᾱ. καὶ διὰ τοῦτο ἑπτὰ μὲν τὰ φωνήεντα φαμὲν ὑπάρχειν, στοιχεῖα δὲ τέτταρα καὶ εἴκοσι τὰ
σύμπαντα, κατὰ τὴν ἡμετέραν δηλονότι διάλεκτον, ἐπὶ τὸ κοινὸν ἁπάντων εἶδος ἀποβλέποντες ἓν ὑπάρχον,
οὐκ ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος ἐπεὶ τά γ' ἐν χάρταις, καὶ ξύλοις, καὶ διφθέραις, καὶ λίθοις γεγραμμένα, πάμπολύ τι
πλῆθος ὄντα, καὶ μηδ' ἀριθμηθῆναι δυνάμενα, καὶ σχεδὸν εἰς ἄπειρον ἐκτεινόμενα. δύναται γοῦν ἄχρι τοῦ παντὸς
αἰῶνος ᾱ. καὶ β̄. καὶ γ̄. γράφεσθαι μυρία. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον γραμμάτων. ἀλλὰ τά γε
σύμπαντα τέτταρα καὶ εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν εἶναι φαμὲν, οὐ τὰ κατὰ μέρος προχειριζόμενοι. τὰ δ' εἴδη μόνον,
40 καθ' ὧνπερ οἶμαι καὶ τὰ ὀνόματα φέρομεν. ἄλφα γὰρ οὐ τουτὶ μέν τι λέγεται τὸ γεγραμμένον ἐν χάρτῃ, τουτὶ
δ' οὐ λέγεται τὸ γεγραμμένον ἐν ξύλῳ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κἀκεῖνο, κἂν εἰ κατὰ τῆς γῆς γράψαις. κἂν εἰ κατὰ λί-
θου. κἂν εἰ κατὰ ξύσαις. κἂν εἰ διὰ χρωμάτων. καὶ οὐδὲ πολλὰ τοὺς παῖδας τις διδάσκει, ᾱ. καὶ β̄. καὶ γ̄. καὶ τῶν
ἄλλων ἕκαστον, ἀλλ' ἓν μὲν ἕκαστον, ὁμοῦ δὲ σύμπαντα τέσσαρα καὶ εἴκοσιν. οὕτως δὲ κἂν ἵππον ἕνα δείξεις, ἢ κάμη-
λον παιδὶ, θεασάμενος αὖθις ἕτερον ἵππον, ἢ κάμηλον ἑτέραν, οὐκ ἐρωτᾷ τί ποτ' ἐστὶ τὸ ζῶον. ἀλλὰ τὸ μὲν, ἵππον
ὀνομάζει. τὸ δὲ, κάμηλον. καὶ ταυτόν γε εἶναι ἐκεῖνο φησὶ τοῦτο τὸ πρόσθεν ὁραθὲν τῷ νῦν ὁρωμένῳ. καίτοι τὸ μὲν,
εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἀπέθανεν. ἕτερον δ' ἐστὶ τὸ νῦν ὁρώμενον. οἶνον δὴ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν αὐτὸν χθὲς καὶ τήμερον
πεπωκέναι, τῷ εἴδει δηλονότι τὸν αὐτόν. ἐνίοτε δέ φασι Φαλερῖνον πεπωκέναι τήμερον, ἢ νὴ δί' ἕνα πανταχοῦ
πρὸς τὸ εἶδος ἀποβλέποντες, ἐπικεῖσθαι τὲ μίαν, εἰ τύχοι, σφραγῖδα πεντεκαίδεκα θύραις, ἐν ἅπασι τούτοις,
ἐπὶ τὸ εἶδος ἀναφέροντες τὸν λόγον. οὕτω δὲ ἐναργές ἐστι καὶ φύσει πᾶσιν ὑπάρχει, καὶ ἀνθρώποις, καὶ βοσκήμα-
50 σιν. ἕτερον μέν τι ὡς ὑποκείμενον κατ' οὐσίαν, ἕτερον δ' ὡς εἶδος ἓν ἐπινοεῖν. ὥστε καὶ τοῖς ὄνοις, οἵπερ ἁπάντων τῶν
θρεμμάτων ἀσυνετώτατοί γε δοκοῦσιν ὑπάρχειν, ἄλλο μὲν τὸ κατ' εἶδος ἕν, ἄλλο δὲ τὸ κατ' ἀριθμὸν, εἰς διάγνωσιν
ἥκει. θεασάμενος γοῦν κάμηλον ὁ ὄνος, ἐξίσταταί τε καὶ φεύγει καὶ δέδιεν, εἰ μηδέποτε τύχοι θεασάμενος. εἰ μέντοι
συνεθισθείη τῷ θεάματι, κἂν ἄλλην αὐτῷ καὶ ἄλλην ἐπιδείξῃς κάμηλον, οὐκέτι δέδιεν ὑπὸ συνηθείας, ἀλλ' ὡς
ἓν εἶδος ὁρᾷ κἀκείνην ᾗ συνήθη, καὶ ταύτην ᾗ πρώτως ἐντυγχάνει. οὕτω δὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους οὐ δέδιεν ὑπὸ
συνηθείας, ἀλλ' ὡς ἓν εἶδος ὁρᾷ καὶ τούτους. εἰ μέντοι θεάσαιτο τὸν ὀνηλάτην οὐχ ὡς ἄνθρωπον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸν
δέ τινα γνωρίζει. καὶ σείει γε τὰ ὦτα πολλάκις, καὶ τὴν κέρκον κινεῖ, καὶ ὀγκᾶται, καὶ σκιρτᾷ θεασάμενος, ἐμφαί-
νων ὅτι γνωρίζει τὸν οἰκεῖον. τοῦτον μὲν δὴ καὶ ὡς αὐτὸν καὶ ὡς συνήθη γνωρίζει. τὸν δὲ νῦν αὐτῷ πρῶτον ὀφθέντα,
καθ' ὅσον μὲν ἄνθρωπον ὡσαύτως. ὡς συνήθη δ' οὐχ ὡσαύτως. ὥστ' οὐ μόνον ἡμεῖς, ἀλλ' ἤδη καὶ οἱ ὄνοι. τὸ μὲν, ὡς

ἀριθμῷ ταυτὸν ὁρῶσί τε καὶ διαγινώσκουσι καὶ μέμνηνται. τὸ δὲ, ὡς εἴδει. καὶ τὸν Δίωνα τὸν ὀνηλάτην, ἔστω γὰρ, εἰ τύχοι, οὕτως λεγόμενος, ἄλλως μὲν ὡς ἄνθρωπον, ἄλλως δὲ ὡς Δίωνα γνωρίζουσιν οἱ συνήθεις ὄνοι. τὸ μέντοι κοινὸν εἶδος αὐτοῦ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὡς ἀνθρώπου λαμβάνοντες. τὸν δὲ ἴδιον ἐξαίρετον, ὡς Δίωνος μόνου. καὶ τοσοῦτον τοίνυν δέον τοὺς παλαιοὺς φιλοσόφους ἐπαινεῖν, ὡς μέγα τι καὶ σοφὸν ἐξευρόντας. ὅτι τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ οὐχ ἓν, οὐ μόνον κατ' ἀριθμὸν, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος χρὴ νοεῖν. ὥστε καὶ τοῖς ὄνοις φημὶ τοῦτο ὑπάρχειν φύσει. προσήκει τοι μὲν οὖν ὑπὸ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, ὡς οὐ μόνον ἀριθμῷ καὶ εἴδει λέγεταί τι ταυτὸν, ἀλλὰ καὶ τῷ γένει. οὐ μὴν ἤδη γέ πω τοῦδε χρήζω πρὸς τὰ παρόντα. μόνον γὰρ ἀρκεῖ μοι τὸ δεῖξαι τῶν ὄνων ὑπάρχοντας ἀναισθητοτέρους. ὅσοι μὴ συγχωροῦσιν ἕτερον μέν τι τῷ εἴδει τὸ ἕν. ἕτερον δ' ἀριθμῷ λέγεσθαι. καὶ μᾶλλον ἔτι, τοὺς ἓν μὲν, τὸν φρενιτικὸν εἶναι λέγοντας. καὶ ἓν τὸν ἐμπειρικόν. ἓν δὲ τὸν ἄνθρωπον εἶναι μὴ συγχωροῦντας, ἢ μὴ γινώσκοντας. ὡς εἴδει μὲν ἓν ὁ ἄνθρωπος. ἀριθμῷ δ' οὐχ ἕν. ὁ Σωκράτης μὲν, ἓν καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸν ἀριθμόν. ὁ φρενιτικὸς δὲ, τὸ μὲν εἶδος, εἷς. οὐχ εἷς δέ ἐστι τὸ πλῆθος. οὐ γὰρ ἐνδέχεται Δίωνα καὶ Σωκράτην καὶ Θέωνα καὶ Κορίσκον, ἅμα πάντας, εἰ τύχοι, φρενιτίζοντας, ἓν τῷ πλήθει τοὺς τέσσαρας ὑπάρχειν. ἀλλὰ τὸ μὲν εἶδος, ἕν. τὸ πλῆθος δ' οὐχ ἕν. παραλογώτερον δ' ἔτι τῶν ἐμπειρικῶν ἰατρῶν ἐστιν, ὅτι καὶ τὸν ἐμπειρικὸν ἓν λέγουσιν. εἶτ' ἐρωτηθέντες πῶς ἓν φασὶ τὸν ζῶντα τῷ τεθνεῶτι, καὶ τὸν ἐνθάδε τῆς Ἑλλάδος, τῷ κατ' Αἴγυπτον, ἀποκρίνονται πρὸς τοῦτο θαυμαστὴν ἀπόκρισιν. ᾗ γάρ φασιν ἐμπειρικός ἐστι, ταύτῃ καὶ εἷς. τοῦτο γὰρ δὴ τῆς ἐσχάτης ἀναισθησίας ἐστὶν, εἰ προστιθέντες τὸ ᾗ καὶ τὸ ταύτῃ, μηδ' ὧν αὐτοὶ φθέγγονται, συνιᾶσιν. εἰ γὰρ δὴ ταύτῃ γε Σεραπίων καὶ Μηνόδοτος εἷς ἐστὸν ᾗ ἐμπειρικοί, κατ' ἄλλα δήπουθεν οὐχ εἷς ἐστόν. ὥστ' εἴ γε παντοίως εἷς ἦν, ἐκ περιττοῦ καὶ μάτην ἂν οἶμαι προσέκειτο τὸ ᾗ καὶ τὸ ταύτῃ, παρὸν ἁπλῶς εἰπεῖν, ὡς εἷς ἐστι Σεραπίων καὶ Μηνόδοτος. οὕτως οὖν ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ μόνου Μηνοδότου τὸν λόγον ποιούμενος, οὐκ ἂν προσθήκης δεηθείης, ἀλλ' ἁπλῶς ἂν εἴποις, εἷς ἐστι Μηνόδοτος. εἰ τοίνυν Μηνόδοτος μὲν εἷς ἁπλῶς, Μηνόδοτος δὲ καὶ Σεραπίων, οὐχ ἁπλῶς εἷς, ἀλλ' ᾗ ἐμπειρικοί, πάντως δήπουθεν αὐτοῖς ἐστιν ἕτερ' ἅττα καθὰ δύο εἰσὶ, καὶ οὐχ εἷς ἀμφότεροι. καὶ γίνεται τοῦτο ἐκεῖνο τὸ πρὸς τῶν παλαιῶν φιλοσόφων εἰρημένον. ἕτερον μὲν ἀριθμῷ, καὶ ταυτὸν δὲ καὶ ἕν. ἕτερον δὲ τῷ εἴδει. καὶ μηδὲν εἶναι θαυμαστὸν, εἰ Μηνόδοτος Σεραπίωνι κατά τι μὲν ὁ αὐτός ἐστι καὶ εἷς, κατά τι δὲ οὐχ ὁ αὐτὸς, οὐδ' εἷς. ᾗ μὲν γὰρ ἐμπειρικὸς, ὁ αὐτός. ᾗ δ' ὁ μὲν, σιμὸς, ὁ δὲ γρυπὸς, ἢ μέλας, ἢ λευκὸς, ἢ μέγας, ἢ μικρὸς, οὐχ ὁ αὐτός. ἆρ' οὖν οὕτως ἐστὶν ἑκάτερος αὐτῶν ἄνθρωπος, ὡσεὶ ἢ γρυπὸς, ἢ σιμὸς, ἢ οὕτως ὡς ἐμπειρικός; ἢ κἂν παῖς τοῦτό γε νοήσειεν, ὡς ᾗ μὲν ἄνθρωπος, εἷς ἐστιν. ᾗ δ' ὁ μὲν, σιμὸς. ὁ δὲ, γρυπὸς, οὐχ εἷς. ἆρ' οὖν οὐκ ἐσχάτης ἀναισθησίας, ἢ φιλονεικίας, ἢ οὐκ οἶδ' ὅ, τί ποτε καὶ προσειπεῖν ἄξιον, ἓν μὲν ὁμολογεῖν εἶναι τὸν φρενιτικὸν ᾗ φρενιτικὸς, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν ληθαργικόν τε καὶ πλευριτικόν. οὐδένα δὲ τὸν ἄνθρωπον ᾗ ἄνθρωπος. καὶ τὸν μὲν ἐμπειρικὸν ἓν λέγειν, ᾗ ἐμπειρικός. οὐχ ἓν δὲ τὸν ἵππον, ᾗ ἵππος, ἐνὸν ἀκοῦσαι λέγοντος Ἀριστοτέλους τε καὶ Θεοφράστου, δύνασθαί τι τῷ μὲν εἴδει, ταυτὸν ὑπάρχειν ἕτερον ἑτέρῳ. τῷ δ' ἀριθμῷ, μὴ ταυτόν. ἔτι δὲ τούτων ἔμπροσθεν, αὐτοῦ τοῦ κἀκείνοις ὑφηγησαμένου τὴν τοιαύτην διαστολὴν τῶν σημαινομένων ἐπακοῦσαι λέγοντος, ὡς οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν ἓν εἶναι τὰ πολλὰ, καὶ τὰ πολλὰ ἕν. οὕτω γὰρ σαφῶς ἅπαντα τοῦτον τὸν λόγον ὁ Πλάτων διῆλθεν ἐν ἀρχῇ τοῦ Φιλήβου. ὥστ' ἐγὼ μὲν καὶ τοῖς ἀναισθήτοις αὐτὸν εἶναι νομίζω σαφῆ. γνωρίζουσι γοῦν οἱ ὄνοι καὶ ἄνθρωπον, καὶ κάμηλον, καὶ βοῦν. καὶ τὸν δέ τινα τὸν ἄνθρωπον. καὶ τὴν δέ τινα τὴν κάμηλον. καὶ τὸν δέ τινα τὸν βοῦν. οὕτω δὲ καὶ ὁδὸν, οὐ μόνον ἁπλῶς ὡς ὁδὸν, ἀλλὰ καὶ ὡς τὴν δέ τινα γνωρίζουσιν. ἐπίστησον γοῦν ὄνον ἐπ' ἀρχὴν ὁδοῦ μὴ γνωρίμου. καὶ θέασαι πῶς αὐτὴν βαδίζει τε καὶ διέρχεται πᾶσαν οὐκ ἐκτρεπόμενος ἑκατέρωσε, πλὴν εἰ μὴ τύχοι τις σχιζομένη, δῆλον ποιῶν ὡς αὐτὸ τὸ εἶδος ὅ, τί ποτ' ἐστὶν ὁδοῦ μέμνηται, καὶ γιγνώσκει σαφῶς. βαδίζει γοῦν τὴν τετριμμένην. καθ' ὅσον δὲ ἀγνοεῖ, σφάλλεται. οὐ γὰρ δὴ τήν γε ἄτομον καὶ μίαν τῷ ἀριθμῷ μεμνημένος, ἀπ' ἐκείνης, ἣν οὐκ οἶδε, βαδίζειν δύναται. δῆλον δ' ὅτι τὴν ὁδὸν ταύτην ἣν νῦν βαδίζει πρῶτον, ᾗ μὲν ὁδὸς, ὡς εἴδει γινώσκων, βαδίζει. καθ' ὅσον δὲ ἀριθμῷ μία, κατὰ τοσοῦτον ἀγνοεῖ, τῷ τε μηδαμῶς πρὸς τὰς ἀτρίπτους ἐκτρέπεσθαι, καὶ τῷ καθ' ὃ σχίζεται, μὴ γινώσκειν ὁποίαν ἰτέον. ἔμπροσθεν ἠπίστατο ἂν ἀκριβῶς, εἰ δεύτερον αὐτὴν ἢ τρίτον ἔτυχε νῦν βαδίζων. ἐπειδὴ γὰρ ἕτερον μὲν οἶδεν, ἕτερον δ' ἀγνοεῖ, καθ' ὅσον τὸ μὲν κοινὸν εἶδος ὁδοῦ γινώσκει. τὸ δ' ἴδιον ταύτης ἤ τινος, ἀγνοεῖ. καθ' ὅσον μὲν οἶδεν, οὐ σφάλλεται. βαδίζει γοῦν τὴν τετριμμένην. καθ' ὅσον δ' ἀγνοεῖ, σφάλλεται πολλάκις ἐν ταῖς διόδοις, οὐκ εἰδὼς ὁποίαν ἕληται. διττὰς οὖν ἔχουσι γνώσεις καὶ οἱ ὄνοι. τῶν μὲν κοινῶν εἰδῶν, ἑτέραν. τῶν δ' ἰδίων, ἄλλην. λοιπὸν εἴτε ἓν εἶδος ἐκεῖνο ἐθέλοις καλέσαι τὸ κοινὸν, εἴτε γένος, εἴτε κοινότητα, φυλάττων αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν, ἣν ἐγὼ νῦν ἐξηγοῦμαι, περὶ μὲν ὀνομάτων ἀμφισβητήσεις, οὐ μὴν μεταθεῖναί γε δυνήσῃ τὸ πρᾶγμα. καίτοι πρὸς μὲν τὴν τῶν ὀνομάτων θέσιν ἴσως ἕτερος ἀμφισβητήσει παραπλησίως σοι, τῆς περὶ τὰ πράγματα θεωρίας ἀγύμναστος. οὐ μὴν ἡμεῖς γε ἀμφισβητήσομεν, ἀλλ' ἐκείνου μόνον ἀξιώσομέν σε μεμνῆσθαι τοῦ παρὰ Πλάτωνος λεγομένου. ἓν γὰρ δὴ τὰ πολλὰ εἶναι, καὶ τὸ ἓν πολλὰ, θαυμαστῶς λεχθὲν, καὶ ῥᾳδίως ἀμφισβητῆσαι τῷ τούτων ὁποτερονοῦν τιθεμένῳ. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο διασώζοις, οὐκέθ' ἕξεις ὁρίζειν, ὥσπερ νῦν ὁρίζεις. τὰ μὲν, ὑπὸ τῆς ἀμαθίας. τὰ δ' ὑπὸ τῆς φιλονεικίας ἀγόμενος. ἀλλ' εἴτε τις ἓν λέγοι τὸν φρενιτικὸν, ἓν συγχωρήσεις ὑπάρχειν. εἴτε πολλοὺς, καὶ οὕτω συγχωρήσεις. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν ἐμπειρικόν τε καὶ δογματικὸν καὶ τὸν μεθοδικόν. οὕτω δὲ καὶ τὸν ἰατρὸν ἕν τε καὶ πολλοὺς φήσεις. ἓν μὲν, ᾗ ἰατρόν. οὐχ ἓν δὲ, τῷ κατὰ μέρος πλήθει. οὐ γὰρ δὴ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐμπειρικοῦ, τὸ ᾗ προσθήσεις, ἀφαιρήσεις δὲ ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ. οὐδὲ αὖθις μὲν τοῦ ἰατροῦ προσθήσεις, ἀφαιρήσεις δὲ ἐπ' ἀνθρώπου. οὐδὲ τὸν φρενιτικὸν μὲν ἓν φήσεις ᾗ φρενιτικός. τὸν νοσοῦντα δ' οὐχ ἕν. καὶ γὰρ καὶ οὗτος ᾗ νοσῶν, εἷς ἐστιν. ἐπιλάθου τοίνυν ἤδη ποτὲ τῶν λήρων ἐκείνων, οὓς ἐν ἄλλοις βιβλίοις ὁρίζων λέγεις, ἀξιῶν δειχθῆναί σοι τὸν ἀνθρω-

που αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν μόνον αὖθις τῶν κατὰ μέρος· ὥσπερ αὐτὸς δεῖξαι δυνάμενος τὸν ἐμπειρικὸν αὖθις Μηνο-
δότου καὶ Σεραπίωνος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ μέρος. ἢ νὴ Δία τὸν φρενιτικὸν αὖθις τῶν κατὰ μέρος φρε-
νιτικῶν. ἐν τίνι τοίνυν τὸ σφάλμα, καὶ πόθεν ἡ ἐκτροπὴ τοῦ καὶ τῶν ὄνων αὐτοὺς γίγνεσθαι μωροτέρους. ἐξ
ὧνπερ καὶ ἄλλα μυρία σφάλλονται. μεταβῆναι γὰρ ἐπὶ τὰς οὐσίας τῶν πραγμάτων ἀπὸ τῶν ἐννοιῶν ἐπι-
χειροῦντες, εἶθ' ὡς ἀγύμναστοι τῆς λογικῆς θεωρίας σφάλλονται, συναναφέροντες τῇ περὶ τούτων ἀπορίᾳ καὶ
τὰς ἐννοίας. ἐκδέχεται γὰρ αὐτοὺς ἐνταῦθα τὸ περὶ γενῶν καὶ εἰδῶν ζήτημα, σφῆλαι δυνάμενον, οὐ μόνον
ἀγυμνάστους ἀνθρώπους ἐν ταῖς λογικαῖς μεθόδοις, ἀλλὰ καὶ τῶν γεγυμνασμένων τινὰς, ἐὰν μὴ προσέχωσιν ἀ-
κριβῶς τὸν νοῦν. ἀλλ' οὐ χρὴ διότι περὶ τῆς οὐσίας ἀποροῦσι τῶν πραγμάτων, ἀφίστασθαι τῶν ἐναργῶν ἐννοιῶν,
οὐδ' ἡγεῖσθαι σοφὸν ἐξευρηκέναι τι. τοὺς μὲν ἐμπειρικοὺς ἐὰν ἓν εἴπωσιν αὖθις τοῦ προσθεῖναι κατὰ ποῖον ση-
10 μαινόμενον, ἕν ἐστι. τοὺς δὲ μεθοδικοὺς ἐὰν ἀντὶ γένους, ἢ εἴδους, ἢ κοινοῦ, κοινότητα λέγωσιν. ἐμοὶ μὲν γὰρ ἄμει-
νον ἐδόκει σαφῶς τῆς ἐννοίας ἤδη διωρισμένης, ὡς ᾗ μὲν φρενιτικοὶ, ταύτῃ πάντες εἷς. ᾗ δ' ὁ μὲν, νέος, ὁ δὲ,
γέρων, ἢ ἰσχνὸς, ἢ παχὺς, ἢ ἀνὴρ, ἢ γυνὴ, ταύτῃ πολλοί. χρήσασθαι λοιπὸν ἑρμηνείᾳ παλαιᾷ, καὶ συγκινδυνεῦσαι
κατὰ τὴν λέξιν Ἀριστοτέλει, καὶ Θεοφράστῳ, καὶ Πλάτωνι. πάντα τὰ τοιαῦτα τῷ μὲν εἴδει λέγουσιν ἓν ὑπάρ-
χειν. τῷ πλήθει δ', οὐχ ἕν. οὐ φρενιτικὸν μόνον ἢ ληθαργικὸν, ἢ ἐμπειρικὸν, ἀλλὰ καὶ δογματικόν. καὶ μεθοδι-
κόν. καὶ ἄνθρωπον. καὶ ἵππον. καὶ ἄνδρα. καὶ γυναῖκα. καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. εἰ δ' ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος ἔλθοις,
οἷον τήνδε τὴν γυναῖκα τὴν δειχθῆναι δυναμένην, ταύτην οὐκ ἐγχωρεῖ τῷ μὲν εἴδει λέγειν ἕν. τῷ πλήθει δὲ,
πολλά. κατ' ἄμφω γὰρ ἕν ἐστιν ἡ δειχθῆναι δυναμένη γυνὴ καὶ τῷ εἴδει καὶ τῷ πλήθει, ὅπερ δὴ καὶ τῷ ἀριθμῷ
καλοῦμεν. οἱ δέ γε οὐκ οὕτως ποιοῦσιν, ἀλλ' οἱ μὲν, κοινότητας ὀνομάζουσιν. ὥσπερ οὐ μᾶλλον ἀπορρηθῆναι δυναμέ-
νας εἰδῶν καὶ γενῶν. οἱ δ' ᾗ μὲν τόδε τι λέγουσιν, ὑπάρχειν ἕν. ᾗ δ' οὐχ ἕν, οὐκέτι λέγουσιν ἓν ὑπάρχειν. ἐχρῆν γοῦν
20 δή που καὶ τούτους ὥσπερ δή ποτε, ὅ, τε Μηνόδοτος καὶ Σεραπίων. καὶ Θευδᾶς καὶ Γλαυκίας. Ἀπολλώνιός τε
καὶ Καλλικλῆς. καὶ Διόδωρος καὶ Ἡρακλείδης. καὶ Λύκος, εἷς ἅπαντες ὑπάρχουσιν ᾗ ἐμπειρικοὶ, οὕτω πάλιν ᾗ
οὐχ εἷς ἅπαντες, ἀλλὰ παμπολλοί τινές εἰσιν ἐξηγήσασθαι. ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ ταῦτ' ἐξηγεῖσθαι, πάντως ἄν που
κατενόησαν, ὡς ἓν καὶ πολλὰ καὶ ταυτὸν εἶναί τε καὶ λέγεσθαι δυνατόν ἐστι. Μηνόδοτος οὖν καὶ Σεραπίων, ᾗ
μὲν ἐμπειρικοὶ, εἷς. καὶ νὴ Δία γε ᾗ ἰατροὶ καὶ ᾗ ἄνθρωποι. τί δὲ ᾗ ζῷα, καλὸν ἐρέσθαι τοὺς ἐμπειρικούς. ἆρά γε
κατὰ ταῦτα Μηνόδοτος καὶ Σεραπίων εἷς ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ μὴ φαῖεν, οὐδ' ἡμεῖς συγχωρήσομεν ᾗ ἐμπειρικοὶ,
ταύτῃ γίγνεσθαι τοὺς δύο ἀνθρώπους ἕνα. συγχωρούντων δὲ, καὶ ταύτῃ τοὺς δύο γίνεσθαι ἕνα, καθ' ὅσον ἄμφω
ζῷα. εὐθὺς μὲν ὑπομνήσομεν, ὡς ὀρθῶς ἄρα πρὸς τῶν παλαιῶν φιλοσόφων ἐλέγετο. τὸ μὲν, ἀριθμῷ. τὸ δὲ,
εἴδει. τὸ δὲ, γένει, ταὐτόν τε καὶ ἓν ὑπάρχειν. ἑξῆς δὲ πάλιν ἐρησόμεθα. φρενιτικὸς Μηνόδοτος. φρενιτικὸς Σε-
ραπίων. πότερον ὁ αὐτός ἐστιν, ἢ ἕτερος. ἀποκρινομένου δὲ ταύτῃ φρενιτικὸν εἶναι, καὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀμφοτέ-
30 ρους ᾗ φρενιτικοὶ, πάλιν ἐρησόμεθα. τί δὲ, καθὸ νοσοῦντες οὐ καὶ ταύτῃ εἷς ἄμφω ἐστίν; εἰ μὲν οὖν μὴ φαῖεν, οὐ-
δ' ἡμεῖς συγχωρήσομεν ᾗ φρενιτικοί. συγχωρησάντων δὲ, ἐρησόμεθά τι δηλονότι πρᾶγμα, μίαν ἰδέαν ἔχον, ἐφ' οὗ
τοῦτο τὸ ὄνομα φέρουσιν ἅπαντες ἄνθρωποι, νόσον. οὐ γὰρ δὴ φρενῖτις μέν τι γενήσεται πρᾶγμα μίαν ἰδέαν
ἔχον. καὶ ταύτῃ ποιοῦν ἅπαντας ἕνα, τοὺς δεξαμένους αὐτό. νόσος δ' οὐχ ὡσαύτως ἕνα ποιήσει πάντας, οἷς ἂν
ἐγγένηται. ἀλλ' οὐκ ἔστι φησὶν οὐδὲν οὕτως ἀφωρισμένον εἶδος ἢ ζῴου, ἢ νοσήματος, ὡς ἀνθρώπου καὶ φρενίτιδος. τί
φὴς ὦ οὗτος; ἆρά γε οὐδὲν αἱ φωναὶ δοκοῦσί σοι σημαίνειν, ἥ τε ζῷον καὶ ἡ νόσος, ἀλλ' ὁμοίως ἐκφωνεῖσθαι τῷ βλί-
τυρι καὶ σκινδαψός. ἢ σημαίνουσι μὲν, οὐδὲν δ' ὑπόκειται πρᾶγμα ταῖς φωναῖς. ὡς ἐν τῷ σκύλλα καὶ κένταυρος.
ἢ καὶ σημαίνουσι, καὶ τὸ σημαινόμενον ἓν ὑπάρχει. εἰ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι πρᾶγμα τὸ δηλούμενον ὑπὸ τῆς ζῷον
ἢ τῆς νόσημα φωνῆς, οὐκ ὀρθῶς λέγεις τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῷον, ἢ τὴν φρενῖτιν νόσον. εἰ δ' ἔστι καὶ λέγεις ἀλη-
θῶς, τουτὶ μὲν τὸ προσερχόμενον ζῷον εἶναι, ἢ τὴν φρενῖτιν νόσον. τοῦτον δ' εἰ τύχῃ τὸν κατακείμενον ἄνθρω-
40 πον νοσεῖν, ἔστι τι πάντως τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἐφ' οὗ φέρεις ἕκαστον τῶν ὀνομάτων. ἀλλ' οὐ γεγύμνασαι νοεῖν
αὐτὰ, καίτοι γε ἐκ τῶν πρώτων εἰσαγωγῶν ὄντα τῆς λογικῆς θεωρίας. τί οὖν τοῦτο πρὸς τὸ ἀληθὲς, ὃ δή που
γὰρ ἐξ ὧν ἂν σὺ μὴ συνίεις, ἐκ τούτων χρὴ κρίνεσθαι τὴν ἀλήθειαν. ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν καὶ συνετός τις ὢν φύσει καὶ
μαθὼν καὶ ἀσκήσας καὶ μὴ φιλονεικῶν καὶ τιμῶν τἀληθὲς, ὧν οὐδὲν ὑπάρχει σοι. καίτοι μὰ τοὺς θεοὺς, οὐκ οἶδ' ἔτι
προσδεῖταί τινος φύσει συνετοῦ τά γε τοιαῦτα. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὡς οὐ ταυτὸν σημαίνει Σωκράτης καὶ σιμός. ἀλλὰ
τὸ μὲν Σωκράτης, ὅλης τῆς ὑποκειμένης οὐσίας ἐστὶν ὄνομα. τῶν δ' ἄλλων ὀνομάτων οὐδὲν, κατὰ τῆς τοῦ σώματος
οὐσίας ἁπάσης λέγεται. οὔτε γὰρ ὁ σιμὸς, οὔθ' ὁ προγάστωρ, οὔθ' ὁ φαλακρός. ἀλλὰ τὸ μὲν, τοῦ σχήματος τῆς ῥινός ἐστιν
ὄνομα. τὸ δὲ, τῆς ἐνδείας τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. τὸ δὲ, τοῦ μεγέθους τῆς γαστρός. καὶ ταῦτα μέν ἐστι τὰ κατὰ
τὰ μόρια. λευκὸν δ' εἰ φήσαιμεν ἢ μέλανα Σωκράτην, κατὰ πάντων οἶμαι τῶν μορίων τοῦ σώματος ἐπιφέρομεν
τὰς προσηγορίας, οὐ μὴν τὴν οὐσίαν γε ἅπασαν, ἀλλ' ἕν τι τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ δηλοῦμεν τὸ χρῶμα. καὶ μέντοι
50 κἂν ἢ παχὺν ἢ λεπτὸν εἴποιμεν, ἢ σκληρὸν ἢ μαλακὸν, ἢ δασὺν ἢ ψιλὸν, ἢ τι τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἃ τῷ Σωκρά-
τει συμβέβηκεν, οὐ κατὰ πάσης, οὐδ' οὕτω δηλονότι τῆς οὐσίας ἐπιφέρομεν τὴν προσηγορίαν, ἀλλ' ἕν τι τῶν
συμβεβηκότων αὐτῇ δηλοῦμεν. οὕτω δὲ καὶ τὸ καθῆσθαι καὶ τὸ περιπατεῖν, καὶ τὸ κινεῖσθαι, καὶ τὸ κοιμᾶσθαι, καὶ τὸ
ἐγρηγορέναι, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν τοιούτων ὀνομάτων, οὐ κατ' οὐδενὸς δή που τῶν ὄντων ἐπιφέρομεν, ἀλλά τι
τῶν ὑπαρχόντων Σωκράτει δηλοῦμεν. ἃ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἢ ἐνεργείας ἐλέγομεν ὑπάρχειν, ἢ πα-
θήματα τούτων, ἢ τινὰς διαθέσεις. ἄμεινον οὖν σε καὶ νῦν ἔτι τούτῳ τῷ τρόπῳ χρησάμενον γυμνάσασθαι, καθ' ὅτι
κἂν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν. οὐκ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀρξάμενον. ἄρξαι δ' ἀπὸ σαυτοῦ
πρῶτον, καὶ σκέψαι πότερον, ἁπλοῦν τι πρᾶγμα ὑπάρχεις, ἢ σύνθετον. ἆρά γε πούς ὑπάρχεις, ἢ ῥίς, ἢ ὀφθαλ-
μὸς, ἢ κεφαλή. δῆλον γοῦν ὅτι τούτων οὐδὲν, οὔτε χωρὶς τούτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων τε καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μο-
ρίων,

εἰῶν, ἑκάστου οἰκείαν ἔχοντος θέσιν, ὅλως ὑπάρχεις συγκείμενος. ὑποκείσθω δή σοι τοὔνομα Θεμίσων. ἀλλ' ὅταν
γε φῶ Θεμίσωνα χωλὸν εἶναι, τὸ μὲν χωλὸν, ἀπὸ τῆς τῶν ποδῶν φέρω διαθέσεως. τὸ δὲ Θεμίσων, τοῦ παντὸς
ἐστὶν ὄνομα. καὶ μὲν δὴ καὶ σιμὸς καὶ τυφλὸς ἀπὸ μορίου ὁ Θεμίσων ὀνομάζεται. πυρρὸς δὲ καὶ παχὺς, οὐκ ἀπὸ μέ-
ρους, ἀλλ' ἀπὸ διαθέσεων ἐνυπαρχουσῶν τῷ παντὶ, παραπλησίως τῷ περιπατῶν, καὶ καθήμενος, καὶ δια-
λεγόμενος, καὶ ζῶν. ἆρ' οὖν ταῦτα μὲν γνωρίζεις ὡς οὐκ ἔστι δηλωτικὰ τῆς ὅλης οὐσίας τῆς σῆς; ἀλλὰ τὰ μὲν,
ἀπὸ μορίου τινὸς ὠνόμασται. τὰ δ' ἀπὸ διαθέσεως μιᾶς. ὅταν δὲ ἀγαθόν εἴπῃ τίς σε καὶ δίκαιον, οὐκέτι γνωρίζεις
ὡς καὶ ταῦτα διαθέσεων ἐστὶν ὀνόματα τῶν ἐπιγιγνομένων τῇ σῇ ψυχῇ. καὶ μὴν ἔγωγε γνωρίζοις, ὡς ἀνάλογον ἔχει
ταῦτα, τῷ λευκὸς καὶ τῷ μέλας. ὡς γὰρ ἐκεῖνα τῶν τοῦ σώματος, οὕτω ταῦτα τῶν τῆς ψυχῆς ἐστι διαθέσεων
ὀνόματα. γνωριεῖς οἶμαι καὶ ὡς ὁ τεχνίτης καὶ ὡς ὁ ἄτεχνος, ἀπὸ τῶν τῆς ψυχῆς διαθέσεων ὀνομάζονται.
10 καὶ τεχνίτην δ' εἰ νοήσαις ὅθεν ὀνομάζεται, νοήσαις οἶμαι καὶ τὸν ἰατρὸν ὅθεν ὠνόμασται. τοῦτον δ' εἰ νοήσαις ὅ-
θεν ὀνομάζεται, οὐκ ἂν ἔτι σοι δεήσει πολλῆς πραγματείας, ἐξευρεῖν ἐφ' ὅτου ποτὲ τὸ ἐμπειρικὸς ὄνομα τέτα-
κται. τοῦτο δ' αὐτὸ τί ποτέ ἐστιν ὃ κελεύω σε ποιεῖν, οὐδὲν σεμνὸν οὐδὲ μέγα. τὸ γὰρ διαιρεῖν τὰς κατηγορίας, ἀρχὴ
τῆς λογικῆς ἐστι θεωρίας. ἧς ὅτι παντελῶς ἀμαθῶς ἔχετε, δηλοῦται δι' ὧν εἰκῆ φλυαρεῖτε. καὶ νῦν οὖν σωφρο-
νήσαντες αὖθις ἄρξασθε τὰ τῷ σώματι συμβεβηκότα κατονομάζειν. ἴδ', ὅτι λευκός ἐστιν ὅδε καὶ μέλας. ἢ νὴ Δία
θερμὸς ἱκανῶς, ὡς μὴ φέρειν ἀλύπως τὴν θέρμην. εἶτα τὴν οὕτω πολλὴν θερμασίαν ὡς κάμνειν τὸ σῶμα δι' αὐ-
τὴν, καὶ καλῶς ἐνεργεῖν μὴ δύνασθαι, τῷ προσαγορεύοντι πυρετὸν ἐπιτρέψατε. πάντες γὰρ ἄνθρωποι, τὸν οὕτω θερ-
μὸν, πυρέττειν φασί. καὶ οὐδὲν μέγα ποιήσετε μεταλλάττοντες τὸ ὄνομα, πλὴν κατατρίψετε ὑμῶν τὸν χρόνον. ἀλλ'
ἐκεῖνο μᾶλλον ὦ οὗτος εἰ βούλει ποίησον. ὅταν εἴπῃς Θεμίσωνα πυρέττειν, καὶ Δίωνα πυρέττειν, καὶ πολλοὺς ἐφεξῆς
οὕτως ὀνομάσῃς πυρέττοντας, ἐπίσκεψαι προσέχων τὸν νοῦν, ἆρ' ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἓν καὶ ταὐτόν ἐστι τὸ πυρέτ-
20 τειν, ἢ ἕτερον. εὑρήσεις γὰρ ἓν μὲν καὶ ταὐτὸν τῷ εἴδει. τῷ πλήθει δὲ, ὅπερ καὶ ἀριθμῷ καλοῦμεν, οὐχ ἕν. ἄλλως
γὰρ οὔτ' ἀποκρίνασθαί σοι δυνατὸν, οὔτε νοῆσαι, εἷς οὖν ὁ πυρέττων ἢ πυρέττει νὴ Δία. καὶ γὰρ ὁ παραφρονῶν
εἷς, ἢ παραφρονεῖ. τί δ' ὁ πυρέττων τε ἅμα καὶ παραφρονῶν. ἆρ' οὐχὶ καὶ οὗτος εἷς ἢ πυρέττει τε ἅμα καὶ πα-
ραφρονεῖ, πρόδηλον καὶ τοῦτ' οἶμαι παντί. κείσθω τοίνυν κατ' ἀμφοῖν τούτοιν ἓν ὄνομα, τὸ πυρέττειν λέ-
γω καὶ παραφρονεῖν. καὶ καλείσθω φρενιτικὸς ὁ τοιοῦτος. εἰ δ' οὐ νοεῖς ὅπως κατ' ἀμφοῖν ἓν ὄνομα τίθεται, τά-
χα ἂν ἀναμνήσαιμί σε τῶν ὑπ' αὐτοῦ σου λεγομένων ὀνομάτων. ἵππον γοῦν δήπου καλεῖς τι. τὸ ζῶον δηλονότι τὸ
χρεμετιστικόν. ἆρ' οὖν ἡγῇ σὺ διαφέρειν ἢ ἵππον εἰπεῖν, ἢ ζῶον χρεμετιστικόν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ἡγοῦμαι. καὶ μὴν
εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει κατ' ἀμφοῖν ἐκείνων τῶν ὀνομάτων ἵνα συντομώτερον εἴπῃς, ἵππον ἐπέθου. οὕτω δὲ κἂν ἔτι
πεζὸν καὶ δίπουν ζῶον ἀντὶ τοῦ διὰ τεττάρων ὀνομάτων ἐνδείξασθαι, δι' ἑνὸς ἐθελήσεις δηλῶσαι, καλέσεις ἄν-
θρωπον. καὶ τό γε διαλύειν ἕκαστον τῶν ὀνομάτων εἰς λόγον οὕτω γίνεται. καὶ μὴν καὶ τὸ συντιθέναι τὸν λόγον
30 εἰς ἓν ὄνομα, κατὰ τὸν εἰρημένον ἀποτελεῖται τρόπον. ὅταν τῶν θ' ἁπλῶν ἑκάστου τὴν ἔννοιαν ἔχῃς κατὰ τοὔνο-
μα, καὶ δυνατὸς ᾖς ἐκ δυοῖν ἁπλοῖν ἔννοιαν αὖθις ἑτέραν ἐργάσασθαι σύνθετον. εἶτ' ἐπ' αὐτῆς ὄνομα θέσθαι. κἄ-
πειτα πάλιν αὖθις ἐκείνῃ τῇ συνθέτῳ προσθεὶς ἕτερον ἁπλοῦν. ἐκ τριῶν ἁπλῶν ἔννοιαν αὖθις ἀπεργασά-
μενος μίαν, ἐπενεγκεῖν τι καὶ κατὰ ταύτης ὄνομα, πῶς καὶ τίνα τρόπον. οὐ γὰρ ἀποκνήσω γυμνάζων τοὺς σωθῆ-
ναι βουλομένους ἐκ τῆς πολυχρονίου ταύτης ἀπαιδευσίας, ἐπὶ πλέον ἐπεκτεῖναι τὸν λόγον. ἡ μὲν θερμότης,
ἁπλοῦ πράγματος ὄνομα. καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ βλάβη τῆς ἐνεργείας, ἁπλοῦν τι πρᾶγμα. τοσαύτη δὲ θερμότης
ὡς ἤδη βλάπτειν ἐνέργειαν, οὐκέθ' ὁμοίως ἁπλοῦν. εἰ τοίνυν καὶ περὶ σύμπαν γένοιτο τὸ σῶμα, πολὺ δὴ μᾶλλον
οὐκέθ' ἁπλοῦν. ἵν' οὖν μὴ πολλὰ λέγωσιν οἱ ἄνθρωποι, συντομίαν ἀσκοῦντες φύσει, τὴν τοιαύτην θερμότη-
τα πυρετὸν ὀνομάζουσιν. ἑτοιμότερον γάρ ἐστιν εἰπεῖν πυρέττειν Δίωνα, τοῦ τοσαύτην θερμότητα ἔχειν ἐν
ἅπαντι τῷ σώματι, ὡς βεβλάφθαι πολλὰς ἐνεργείας. ὅταν μὲν οὖν αὐτὴν τὴν διάθεσιν δηλῶσαι βουλη-
40 θῶσι πυρετὸν ὀνομάζουσιν, ὅταν δὲ τὸν ἔχοντα τὴν διάθεσιν, ἀπ' ἐκείνης παρονομάζουσι καὶ καλοῦσι πυρέττοντα,
καθάπερ ἀπὸ τῆς λευκότητος, τὸν λευκόν. καὶ ἀπὸ τῆς μελανότητος, τὸν μέλανα. συνθέτου δὴ πράγματός ἐστιν
ὄνομα πυρετός. καὶ πολὺ μᾶλλον ὁ πυρέττων. ἁπλοῦν δέ γε παραφροσύνη. ἀλλ' εἰ προστεθείη τὸ ἁπλοῦν τοῦτο τῷ
συνθέτῳ, φρενιτικὸς μὲν ὁ ἄνθρωπος. ἡ διάθεσις δ' αὐτοῦ, φρενῖτις ὀνομάζεται. καθάπερ οἶμαι καὶ ὁ ἄνθρωπος
αὐτὸς ἵνα μὴ λέγηται ζῶον λογικὸν θνητὸν, ἕνεκα συντομίας ἄνθρωπος ὠνομάσθη, λόγου τινὰ δύναμιν ἐχούσης
τῆς ἄνθρωπος προσηγορίας. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὃ καλοῦσιν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι τὸν λόγον εἰπεῖν τοῦ ὀνόματος. οὐ μὴν
εἰς ἄπειρόν γε προσάγουσιν, ἀλλ' ἄχρι τῶν ἁπλῶν ἀνέρχονται. τὸν γὰρ ἄνθρωπον ἐπειδὰν διαλύσῃς εἰς ζῶον,
καὶ λογικὸν καὶ θνητὸν, καὶ αὖθις λύσεις τὸ ζῶον εἰς οὐσίαν αἰσθητικήν. οὐ μὴν τήν γ' οὐσίαν ἔτι λῦσαι δυνή-
σῃ, καθάπερ οὐδὲ τὴν αἴσθησιν. ἁπλοῦν γοῦν ἤδη καὶ πρῶτον ἐστὶν ἑκάτερον τούτων. ἢ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεταί
μοι τὸν φρενιτικὸν μέν τινα καὶ ἄνθρωπον εἶναι συγχωρούντων. νόσημα δὲ καὶ ζῶον, οὐ συγχωρούντων. ὅμοιον
50 γάρ ἐστι τοῦτο, τῷ τὰ μὲν σύνθετα συγχωρεῖν, ἀμφισβητεῖν δὲ περὶ τῶν ἁπλῶν. ὥσπερ οὐ προτέρων τῇ φύ-
σει τῶν ἁπλῶν ὑπαρχόντων. οὐκ εἶδον φησὶν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ζῶον. ἀλλ' οὐδὲ ἄνθρωπον ὦ μωρὲ, καίτοι λέ-
γεις εἶναι σαυτὸν ἄνθρωπον. ἢ τοῦτο μὲν ὁμολογήσεις. εἰ δὲ καὶ ζῶον ὑπάρχεις, οὐχ ὁμολογήσεις. οὐκ ἐθεασά-
μην φησὶν καθ' ἑαυτὴν οὐδεμίαν νόσον. οὐδὲ γὰρ φρενῖτιν ἐθεάσω ποτὲ μόνην, ἀλλ' ἢ τὴν Θέωνος, ἢ τὴν Δίωνος, ἢ ἐπ'
ἄλλου τινὸς ἀνθρώπου. ὥστε τοῦτό γε τελέως ἠλίθιον, εἰ δι' ὅτι μηδεμίαν τεθέασαι νόσημα μόνον αὐτὸ καθ'
ἑαυτὸ, διὰ τοῦτο νομίζεις μηδ' εἶναι νόσημα. οὕτω γὰρ οὐδὲ πυρετὸν, οὐδὲ φρενῖτιν, οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων
οὐδὲν εἶναι συγχωρήσεις. ὡς οὐδὲ τούτων γε τεθέασαί τι μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτό. βέλτιον δ' ἦν οὐχ οὕτως, ἀλλ'
ὥσπερ εἴρηται πρόσθεν, ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἄρξασθαι καὶ θεάσασθαι τῇ διανοίᾳ, πόσα τὰ σύμπαντα
ἐστὶν ἁπλᾶ. κἄπειθ' ἑκάστῳ θέμενον ἴδιον ὄνομα, συμπλέκειν ἐξ αὐτῶν ἤδη τὰ σύνθετα. ἐπιγνώσθω δὴ τῷ ὑποκει-

μόνῳ σώματι τοῦθ' ἓν πρῶτον, τὸ αἰσθάνεσθαι. πότερον οὐ καλέσεις ζῶον, ᾧ τοῦθ' ὑπάρχει; καὶ μὴν περὶ ὀνόματος οὕτως ἀμφισβητήσεις. ἀλλ' οὐδὲ εἶναι φήσεις αἰσθανόμενον σῶμα; καὶ μὴν οὕτω γε τῶν πραγμάτων αὐτῶν καταψεύσῃ. ἀλλὰ καὶ σῶμα συγχωρῶν αἰσθανόμενον εἶναί τι, καὶ κατὰ τοῦ τοιούτου σώματος, τοὔνομα τοῦτο τὸ ζῶον λέγεσθαι, τολμήσεις φάναι μηδὲν εἶναι τὸ ζῶον; οὐκοῦν οὐδὲ τὸ λευκὸν οὐδέν ἐστιν. οὐδὲ τὸ βαδίζον. οὐδὲ τὸ φέρον. ἀπὸ γὰρ τῶν συμβεβηκότων ἑαυτῷ τὸ σῶμα προσαγορεύεται. λευκόν. βαδίζον. καὶ φέρον. αὐτὰ δὲ τὰ συμβεβηκότα, τὸ μὲν, λευκότης ὀνομάζεται. τὸ δὲ, βάδισις. τὸ δὲ, δρόμος. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, αἴσθησις μὲν, ἕν τι τῶν ὑπαρχόντων τοῖς σώμασιν. αἰσθανόμενον δὲ, αὐτὸ τὸ σῶμα. τοῦτ' οὖν καὶ ζῶον ὀνομάζεται. τίς οὖν θεασάμενος αἰσθανόμενον σῶμα, παρεὶς τὸ ζῶον ὄνομα, ζητήσει τί κατ' αὐτοῦ λέγειν ἕτερον. ἆρ' οὖν νοεῖται μόνον τὸ σῶμα καθάπερ κένταυρος, ἢ καὶ τυγχάνει τι τῆς προσηγορίας ταύτης ὑποκείμενον πρᾶγμα; δῆλον ὡς καὶ τυγχάνει. τί δὲ, νοεῖται μόνον ἡ αἴσθησις, ἢ καί τι τῶν τοῖς σώμασιν ὑπαρχόντων ἐστίν. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ καὶ τοῦτ' εἶναι πρόδηλον, ὡς ἕν τι τῶν ἐν τοῖς σώμασιν ὑπαρχόντων ἐστὶ καὶ ἡ αἴσθησις. καὶ μὴν, εἰ μήτε τὸ σῶμα νοεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔστι, μήθ' ἡ αἴσθησις. ἔστι γὰρ καὶ ἥδε, πῶς ἄμφω συντιθέντα, τὸ σύνθετον οὐκ ὂν ποιήσει. γελοῖον γὰρ ἤδη τοῦτό γε σῶμα μὲν εἶναί τι, καὶ αἴσθησιν. αἰσθανόμενον δὲ, οὐδὲν εἶναι σῶμα. καὶ τούτου γελοιότερον, αἰσθανόμενον μὲν εἶναι σῶμα, ζῶον δ' εἶναι μηδὲν, ὥσπερ ἄλλο τι καὶ οὐ τοῦθ' ὑπάρχον ζῶον. ἢ διαφέρον τι τῷ λόγῳ δηλοῦν ἐπιχειρεῖν ὁτιοῦν ἢ ὀνόματι. τῆς δ' αὐτῆς ἀτοπίας ἔχεται, καὶ τὸ μὴ συγχωρεῖν εἶναί τι νόσον. εἰ γὰρ οὐδέν ἐστι διάθεσις, οὐδὲ νόσος ἔσται τι. δοθείσης δ' εἶναι διαθέσεως, ἔσται τι καὶ νόσος. ἥτις γὰρ τὴν ἐνέργειαν βλάπτει διάθεσις, ἐκείνη νόσος ἐστίν. ἀλλ' οὐκ ἔχεις μοι δεῖξαι φασὶ νόσον αὐτὴν καθ' ἑαυτήν. οὐδὲ γὰρ φρενῖτιν ὦ οὗτος, οὐδὲ πυρετόν. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα συγχωρεῖς ὑπάρχειν, καὶ ἄλλα πολλά. τὴν γὰρ μικρολογίαν τῶν ὀνομάτων, ἣν ἐκομψεύσαντό τινες τῶν φιλοσόφων ἀνατρέπουσαν ἅπασαν τὴν ἐν τῷ βίῳ συνήθειαν ὡς μὴ δι' ἐκείνους αὐτῇ χρῆσθαι δύνασθαι κατὰ τὰ σφῶν αὐτῶν συγγράμματα, παραιτοῦμαι λέγειν ταυνῦν, ἑτέρωθι διειλεγμένος περὶ αὐτῶν ἐπὶ πλέον. εἰρηκὼς οὖν οὐδὲν ἧττον ὅσα χρὴ κἀν τοῖς περὶ τῶν στοιχείων λογισμοῖς, λέγω δὲ μικρολογίαν, ἐν ᾗ διαιροῦνται κατὰ γένη, τό, τε ὂν καὶ τὸ ὑπάρχον. καὶ τὸ ὑφεστώς. ἀδιαφόρως γὰρ ἡμῖν κἀνταῦθα καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον εἰρήσεται ταῦτα. πάντας δ' ἐν πᾶσιν ἐξελέγχειν, ἀδύνατον. ἀλλὰ γὰρ περὶ τοῦ μὴ μόνον ἔννοιαν εἶναι νοσήματος ἰδίαν, ἀλλὰ καὶ πρᾶγμά τι τῆς προσηγορίας, ταύτης τυγχάνον ὑποκεῖσθαι, κατά γε τὸ παρὸν ἀρκεῖ λελέχθαι ταῦτα. σαφέστερον δ' ἔτι τοῦτ' αὐτὸ νοηθήσεται, τοῦ λόγου προϊόντος. ἐπειδὰν ὁ περὶ τῶν πρώτων ἐνδείξεων περαίνηται λόγος. ὅσα δὲ περὶ νοσήματος εἴρηται νῦν, ἡγοῦμαι καὶ περὶ συμπτώματος εἰρῆσθαι, καὶ πάθους. ὑγείας τε καὶ ἀρτιότητος. ἰσχύος τε, καὶ δυνάμεως. ἁπάντων τε τῶν ἄλλων, ὧν ὀνόματά τε καὶ νοήσεις εἰσὶ, κατά τινων ὑποκειμένων λεγόμενα. πάντα γὰρ ταῦτα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει. τὰ μὲν, ὡς διαθέσεις. τὰ δ' ὡς ἐνέργειαι. τὰ δ' ὡς πάθη. καὶ τὰ μὲν, ὡς κατὰ φύσιν ὄντα. τὰ δ' ὡς παρὰ φύσιν. ἔνδειξίς τε καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἰδία γίνεται, παρεωραμένη τοῖς πλείστοις τῶν ἰατρῶν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ὅτι περ οὖν ὦ Ἱέρων ἡ ἔνδειξις ἐκ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ὁρμωμένη τὸ δέον ἐξευρίσκει, τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν ἰαμάτων εὑρέσεως, ἐκ τῆς τῶν νοσημάτων αὐτῶν ἀνάγκη γίγνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ ἄτοπον ἕτερον μὲν εἶναι τὸ ἐνδεικνύμενον τὴν θεραπείαν, ἕτερον δὲ τὸ θεραπευόμενον. ἕκαστον γὰρ περὶ ἑαυτοῦ τι δύναται δηλῶσαι μᾶλλον, ἢ περὶ ἄλλου. τοῦτο μὲν δὴ κἀν τοῖς ἐφεξῆς ἔσται σαφέστερον. ἐπεὶ δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν ἐκ τῶν διαθέσεων τὰς πρώτας ἐνδείξεις λαμβάνειν, οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι περὶ τῶνδε τὸν λόγον, ἀποδεικνύντας ὡς ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι προσήκει. μᾶλλον δ' ὅτι μήτε τὸ ξύμπαν τοῦτ' ἐστὶ, μήθ' ὅλως μέγα τι μέρος, ὡς οἱ μεθοδικοὶ νομίζουσιν. ἀλλὰ σμικρότατόν τε καὶ ἀρχὴν μόνον ἐπιδεῖξαι πειρασόμεθα. αὐτοὶ δή φασιν ἐκεῖνοι, τὸν μὲν ἐν τῇ κύστει λίθον, ὅτι τῷ γένει παρὰ φύσιν, ἐνδείκνυσθαι τὴν ἄρσιν. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἀκροχορδόνας, καὶ τὰς μυρμηκίας. ἀθερώματά τε καὶ στεατώματα. καὶ μελικηρίδας. ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. τὸ δ' εἰς τὸν ὄσχεον ἐμπεπτωκὸς ἔντερον, ὅτι τῷ τόπῳ παρὰ φύσιν. ἅπαντά τε τὰ ἐξηρθρηκότα, τὴν εἰς τὴν οἰκείαν χώραν ἐπάνοδον ἐνδείκνυσθαι. καὶ μὴν οὐδὲν τούτων οὐδέπω τεχνικὸν, ἀλλ' ὅπερ οἶμαι καὶ τοῖς ἰδιώταις ἅπασιν ὑπάρχει γινώσκειν. ἐμβληθῆναι γοῦν ἑαυτῶν κελεύουσι τὸ κῶλον, ὅταν ἐξηρθρηκότος αἰσθάνωνται. καὶ ἀφαιρεθῆναι τὴν ἀκροχορδόνα. καὶ τὸ ἕλκος εἰς οὐλὴν ἀχθῆναι. καὶ τὸ ῥεῦμα τῆς κοιλίας ἐπισχεθῆναι. τὸ δὲ δι' ὧν χρὴ ταῦτα ποιεῖν, οὐκ ἴσασι. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὃ χρὴ προστιθέναι τὸν ἰατρόν. ὥστε ἡ ἀπὸ τῶν νοσημάτων ἔνδειξις, ἀρχὴ μέν ἐστι καὶ οἱονεὶ ὁρμητήριόν τι τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. τῆς τέχνης δ' οὔπω τῆς ἰατρικῆς μόριον οὐδέν. ἢ οὐκ ἀξιόλογόν γε μόριον οὐδὲ ἴδιον, ἀλλ' ὅπερ καὶ τοῖς ἰδιώταις ὑπάρχει. ὁ τοίνυν ἐξευρεῖν δυνάμενος, ὑφ' ὧν τινων ἔσται τὸ δηλούμενον ἐκ τῆς πρώτης ἐνδείξεως, οὗτός ἐστιν ὁ τῶν νοσημάτων θεραπευτής. καὶ εἰ μὲν διὰ τῆς ἐμπειρίας εὕροι, τηρητικός τέ τις καὶ ἐμπειρικὸς ὀνομασθησόμενος. εἰ δὲ διὰ λόγου τινὸς ἢ μεθόδου, λογικός τε, καὶ μεθοδικὸς, καὶ δογματικός. οὐκοῦν ὁ μὲν ἰδιώτης, αὐτόθεν γάρ που τὸ ῥητέον, ἥκει παρὰ τὸν ἰατρὸν, ἐμβαλεῖν κελεύων τὸ κῶλον, ἢ διαπλάσαι τὸ συντριβόμενον ὀστοῦν, ἢ ἐξελεῖν τὴν μελικηρίδα. τὸ δ' ὅπως χρὴ τούτων ἕκαστον ποιῆσαι, τῆς ἰατρικῆς ἐστι τέχνης εὕρημα. οἱ μὲν οὖν ἐμπειρικοὶ, δι' ἐμπειρίας εὑρίσκεσθαι πάντα φασίν. ἡμεῖς δὲ τὰ μὲν, ἐμπειρίᾳ. τὰ δὲ, λόγῳ. μήτε γὰρ ἐκείνην ἱκανὴν εἶναι πάντα, μήτε μόνον εὑρίσκειν τὸν λόγον. οὐ μὴν ἀξιοῦμέν γε, συγκεχυμένην ποιεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν, ἀλλ' ἰδίᾳ μὲν τὴν ἐμπειρικὴν, ἰδίᾳ δὲ τὴν λογικήν.

ἵν' ὅσην ἑκάτερα δύναμιν ἔχει σαφῶς εὑρεθῇ. καὶ νῦν ἡμῖν πρόκειται περὶ τῆς λογικῆς εὑρέσεως εἰπεῖν. ἆρ' οὖν
ἔχομέν τινα μέθοδον, ᾗ χρώμενοι τῶν εἰρημένων ἕκαστον εὑρήσομεν; αὐτίκα λέγω τὸ περὶ τίνος τῷ γένει, καὶ με-
ταθεῖναι τὸ τὴν οἰκείαν χώραν ὑπηλλαχός, ἐν ὅσῳ τε τὸ τῆς συνεχείας λελυμένον, ἢ τὴν ἐμπειρικὴν ὑπ' αὐ-
τὰ παραχωρήσομεν; ἐγὼ μὲν καὶ πάνυ πέπεισμαι μέθοδον ὑπάρχειν τινὰ τῆς τῶν ζητουμένων εὑρέσεως, ἧς ἀρ-
χὴν εἶναι τὸν ἐκ τῶν νοσημάτων ἑκάστου προσπίπτοντα σκοπόν. ἡ γὰρ τῆς συνεχείας λύσις, τὴν ἕνωσιν ἐπιζητεῖ.
κατὰ μὲν ὀστοῦν, κάταγμα λεγομένη. κατὰ δὲ τὸ σαρκῶδες μόριον, ἕλκος. ὥσπερ γε καὶ τὸ θλάσμα καὶ τὸ ῥῆ-
γμα, καὶ τὸ σπάσμα. τὸ μὲν ἐν σαρκώδει μορίῳ διὰ τοῦ θλασθῆναι γεγονός. τὸ δὲ ῥῆγμα καὶ τὸ σπάσμα, χωρὶς τοῦ
θλασθῆναι. σαρκώδους μὲν ἐν τῷ ῥήγματι μορίου τῆς συνεχείας λυθέντος. νευρώδους δὲ ἐν τῷ σπάσματι. τού-
των ἁπάντων, ὁ μὲν σκοπὸς ἕνωσις. εἴτε δ' οἷόν τε τυχεῖν αὐτοῦ καθάπαξ, εἴτ' οὐκ ἐγχωρεῖ πολλαχόθι, τοῦτ' αὐτὸ
10 πρῶτον ἤδη τεχνίτου γινώσκειν. ἰδιώτης γὰρ οὐδεὶς οἶδεν. οὔθ' ὅτι τῶν φρενῶν τὸ νευρῶδες, οὔθ' ὅτι τὰ λεπτὰ τῶν
ἐντέρων, οὐκ ἐγχωρεῖ δέξασθαι τὸν σκοπόν. οὐ μὴν οὐδὲ περὶ πόσθης. οὐδὲ περὶ τοῦ λεπτοῦ τῶν γνάθων οἶδεν. ἀλλ'
οὐδ' εἰ τερηδὼν ὀστοῦ δύναται θεραπευθῆναι, καθάπερ ἐν σαρκὶ διάβρωσις. οὐδ' εἰ τὸ κάταγμα συμφῦναι, κα-
θάπερ τὸ θλάσμα. κατὰ ταυτὰ δὲ οὐδ' εἰ πωρωθῆναι δύναται γινώσκει. ὡσαύτως δὲ, καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ κε-
φαλῇ καταγμάτων, ὁ ἰδιώτης οὐδὲν οἶδεν, εἴτε χρὴ τὴν πώρωσιν ἀναμένειν, εἴτ' ἄλλως ἰᾶσθαι. πολὺ δὲ μᾶλλον,
οὐδὲ εἰ καρδίας θλασθείσης, ἢ πνεύμονος, ἢ γαστρὸς, ἢ ἥπατος, ἐλπίζειν χρὴ τὴν ἴασιν. οὐδ' ὅλως οὐδὲν οὐκέτι πε-
ραιτέρω τοῦ πρώτου σκοποῦ γινώσκει τῶν ἰδιωτῶν οὐδείς. τοῦτ' οὖν αὐτὸ πρῶτον ἤδη τῆς τέχνης ἔργον. ἤτοι
τυχεῖν ἐλπίζειν τοῦ τέλους, ἢ ἀπογινώσκειν τοῦ τυχεῖν. διττὴ δ' ἡ γνῶσις αὐτοῦ, καὶ τρίτην οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι.
διὰ μὲν τῆς ἐμπειρίας ἡ ἑτέρα, μακροῦ δηλονότι χρόνου δεομένη. διὰ δὲ τῆς αὐτοῦ τοῦ πράγματος φύσεως, ἡ
ἑτέρα. καὶ γὰρ τὴν οὐσίαν ἑκάστου τῶν μορίων ἐπισκέπτεται, καὶ τὴν ἐνέργειαν. καὶ τὴν χρείαν. καὶ τὴν θέσιν.
20 ἐξ ὧν ὁρμωμένη, τότ' ἀδύνατον ἰαθῆναι προγνώσεται. καὶ τοῦ δυνατοῦ δέξασθαι τὴν ἴασιν, ὑπὲρ τῆς τῶν
βοηθημάτων εὑρέσεως ἐπισκέψεται. πρόδηλον δ' ὡς ἀπὸ τῶν ἁπλουστάτων ἄρξεται. τί δ' ἁπλούστερον
ἕλκους ἐπιπολῆς ἐν σαρκώδει μορίῳ; τοῦτ' οὖν εἰ μὲν ἁπλῶς ἕλκος εἴη, σκοπὸς αὐτοῦ τῆς ἰάσεως, ἕνωσις. εἰ δὲ σὺν
κοιλότητι, διττὸς μὲν ὁ σκοπὸς, ὅτι καὶ ἡ διάθεσις διττή. συνεχείας μὲν λύσις τὸ ἕλκος. ἀπώλεια δὲ οὐσίας τινὸς
οἰκείας τῷ ζώῳ ἡ κοιλότης. εὑρίσκεται δὲ κἀνταῦθα πολλάκις ὁ ἕτερος τῶν σκοπῶν, ἀδύνατος. οἷον εἰ μὴ μόνον ἡ
σὰρξ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑποκείμενον ὀστοῦν ἀπολωλὸς εἴη. πληρωθῆναι γὰρ ἀκριβῶς ἡ τοιαύτη κοιλότης, οὐ δύ-
ναται. ἀλλ' ἐπουλωθῆναι μὲν ὅπερ ἦν ἕλκους ἴασις. ἀνίατος δὲ ἡ κοιλότης καταλειφθήσεται. τοῦτ' οὖν αὖθις
αὐτὸ πάντως μὲν ἤτοι διὰ τῆς ἐμπειρίας, ἢ διὰ τοῦ λόγου χρὴ γνῶναι. ὁ Θεσσαλὸς δὲ οὔτε τούτοις χρῆται, καὶ
τρίτον οὐδὲν προστίθησιν. εἶτ' οὐκ αἰδεῖται ληρῶν, ἀλλ' ἕκαστα τοῦτο. τὸ κοῖλον δ' ἕλκος ἐν σαρκώδει μορίῳ χωρὶς τοῦ
πεπονθέναι τι τῶν ὑποκειμένων ὅπως ἰασώμεθα, λεγέτω παρελθὼν ὁ Θεσσάλειος ἰατρός. ἐμβαλοῦμέν τι φησὶ τὸ
30 σαρκωτικὸν φάρμακον, εὖ γε τῆς εὐχερείας, ἴσως δ' ἀναισθησίας εἰπεῖν ἦν ἄμεινον, εἰ σαρκωτικὸν εἰπὼν, ἀπηλ-
λάχθαι δοκεῖ τοῦ ζητουμένου. εἰ γὰρ ἤδη τὸ σαρκωτικὸν ἐπιστάμεθα, τί ζητοῦμεν ἔτι; λέγε μοι τὸ σαρκωτικὸν ὅ,
τί ποτ' ἐστὶν, ᾧ μέλλεις χρῆσθαι. λιβανωτὸν οἶμαι φήσεις. ἢ ἶριν. ἢ ἀριστολοχίαν. ἢ ὀρόβινον ἄλευρον. ἢ πάνακα.
τῶν γὰρ ξηρῶν φαρμάκων πρῶτον μνημονεύσω. ταῦτ' οὖν εἰπέ μοι πόθεν εὗρες. ἐκ τῆς πείρας φησί. τί δὴ οὖν
ἔτι προστέθεικας σύ. τὸ μὲν γὰρ ὅτι χρὴ πληροῦν τὸ κοῖλον, οἶδε δήπου καὶ ὁ ἰδιώτης. τὸ δ' ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν φαρμά-
κων, ἐδίδαξεν ἡ πεῖρα. Θεσσαλὸς δ' οὔθ' ὡς ἐμπειρικὸς οἶδε τὸ φάρμακον, οὔθ' ὡς λογικός. ὡς ἐμπειρικὸς μὲν, ὅτι
μὴ βούλεται. ὡς λογικὸς δὲ, ὅτι μὴ δύναται. ἐπεὶ ὅτι γε ὡς ἐμπειρικὸς οἶδεν, ἀκριβῶς ἐγὼ τοῦτο γινώσκω. δυοῖν
γὰρ ὄντοιν ἁπάσης εὑρέσεως ὀργάνων, ἐμπειρίας καὶ λόγου, ὁ τὸ μὲν εὑρημένον ἐπιστάμενος, εἰπεῖν δ' οὐκ ἔχων
αὐτοῦ τὸν λόγον, εὔδηλός ἐστιν ἐκ τῆς ἐμπειρίας εὑρηκώς. ἵνα τοίνυν εἰδῇ πόσον ἁμαρτάνει μικρὸν ἡσυχάσας,
ἀκροατὴς ἡμῖν γενέσθω. βούλομαι γάρ τινα διαλεχθῆναι, τῷ μόνην τὴν ἐμπειρίαν πρεσβεύοντι. δίκαιον γὰρ οἶ-
40 μαι κἀκεῖνον εἰπεῖν, ὅπως εὗρε τουτὶ τὸ σαρκωτικὸν φάρμακον τὸ ξηρόν. ὃ δὴ κεφαλικὸν ὀνομάζουσι. σύγκειται
δὲ ἐξ ἴρεως. καὶ ἀριστολοχίας. ὀρόβου τε καὶ λιβανωτοῦ καὶ μάννης. ἔστι καὶ ἕτερόν τι, ᾧ πρὸς τοῖς εἰρημένοις,
καὶ φλοιὸς πάνακος ἐπεμβάλλεται. καὶ μὲν δὴ καὶ ἕτερόν ἐστιν, ᾧ καὶ καδμεία πεπλυμένη προσεπεμβάλλε-
ται. λεγέτω τοίνυν ὑπὲρ τούτων, ὅπως εὑρέθη. καὶ τί μοι φησὶ ζητεῖν ὑπὲρ τῆς εὑρέσεως αὐτῶν, ἀλλ'
οὐ τοῖς εὑρημένοις ὀρθῶς χρῆσθαι; ταυτὶ μὲν οὖν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς ἀποφαίνονται. κατὰ σύμβασιν δὲ, καλοῦσι
γὰρ οὕτως αὐτοὶ, καὶ τῷ ῥήματι τούτῳ, ποτὲ μὲν ἐξ ὀνειράτων ἐνδέχεσθαι τὰ τοιαῦτα εὑρῆσθαι φασίν. ἔστι δ' ὅτε
κατὰ δή τινα τύχην ἐκχυθῆναι τὸ ἕτερον, εἰς τὸ ἕτερον. εἶτά τινα τῷ μικτῷ τολμῆσαι χρήσασθαι. τῆς τόλμης
δ' οὐ λέγειν τὴν ἐλπίδα. ταυτὶ μὲν οὖν πρόδηλος λῆρος. ὁ δὲ τρίτος αὐτοῖς τρόπος τῆς εὑρέσεως ἐστὶν, ὄντως ἐπι-
λογιστικός. ἑκάστου γὰρ ἐκείνων ἁπλῶν, ἰδίᾳ τις πεπειραμένος ὡς σαρκωτικῶν. κἄπειθ' εὑρίσκων ἐνίοτε μὴ σαρ-
κοῦντα, προσεπελογίσατο μὴ πάσῃ φύσει πᾶν ἁρμόττειν. ἐγὼ ὃν οὐκ ἐσάρκωσεν ἡ ἀριστολοχία, τοῦτον ὁ λιβα-
50 νωτὸς ἐσάρκωσεν. ᾧ δ' ὁ λιβανωτὸς οὐχ ἥρμοττε, τούτῳ τῆς ἴρεως προσαχθείσης, ἀπήντησε τὸ δέον, εὔλογον οἶμαι
μὴ πάντας ὑπὸ πάντων ὁμοίως διατίθεσθαι. τούτου δ' ἅπαξ εἰς ἐπιλογισμὸν ἐλθόντος, ἄμεινον ἔδοξεν ὡς οἷόν
τε πλεῖστα τῶν ὁμοειδῶν εἰς ταυτὸν ἀναμίξαι, ἵν' ἑκάστη φύσις σώματος εὐπορῇ τοῦ προσήκοντος. καὶ μὴν ὥσπερ
* ἐν τῇ συμπλοκῇ τῶν εἰδῶν, οὐ φυλάττονται τῶν οἰκείων οὐσιῶν αἱ ἐνέργειαι, ὡς ἐπὶ εἶδος ἑκάστου εἴδους τῷ ὠ-
φελεῖν εἰς νόσον ἥν περ χρὴ θεραπεύειν, εὐπορεῖ τοῦ προσήκοντος. εἰ μὲν γὰρ ἤτοι τὴν φύσιν ἠδύναντο τοῦ σώματος
ἐξευρεῖν, ἢ τοῦ προσφερομένου φαρμάκου τὴν δύναμιν, οὐδὲν ἂν ἴσως ἐδέησεν αὐτοῖς τῆς τοιαύτης ποικιλίας,
ἐν ἑκάστοτε φάρμακον ἐφ' ἑνὶ σώματι τὸ συμφέρον εὑρίσκειν δυναμένοις. ἐπεὶ δ' ἀγνοοῦσιν ἑκάτερον, κακῶς ἀνα-
μιγνύουσιν ἅπαντα, πολλαῖς φύσεσιν ἁρμόττον ἐπιτεχνήσασθαι βουλόμενοι φάρμακον. τοῦτον τὸν τρόπον τῆς
συνθέσεως τῶν φαρμάκων, ἐγὼ πείθομαι τοῖς πρώτοις τῶν ἰατρῶν ἐπινενοῆσθαι. καὶ ὡς ἀρχαῖον εὕρημα προ-

σήμαι. τοσοῦτον γε μὴν ἀποδεῖν ἡγοῦμαι τῆς ὄντως μεθόδου θεραπευτικῆς, ὅσον εὐλογώτερός ἐστι τῶν ἐγχεο-
μένων εἰς ἄλληλα κοσκίνων. εἰ γὰρ μὴ λογίζεται πρῶτον μὲν ὡς μόνης τῆς ἐξ ὁμοειδῶν φαρμάκων συνθέσεως.
οὐ μὴν τῆς γ' ἐξ ἐναντίων εὕρηκε τὴν μέθοδον. ἔπειθ' ὡς ἐν τῷ πλήθει τῆς μίξεως, ἓν μὲν εἰ τύχοι τὸ τῷ παρόντι
προσῆκον ἐστὶ φάρμακον. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ μηδὲν, ἑπτὰ δ' ἢ ὀκτὼ τῶν οὐκ οἰκείων. ὥς τε πλείοσιν ἀριθμοῖς βλάψαι
τὸ τοιοῦτον ἢ ὠφελῆσαι. ταῦτ' εἰ μὴ λογίζεται, πλέον αὐτὸν ἀγνοεῖν ἢ γιγνώσκειν τοῦ πράγματος εἴποιμ' ἄν. ἔ-
λαιον γοῦν ἐκχεόμενον ἕλκει κοίλῳ, πάντων ἐναντιώτατον φάρμακον. εἰ γὰρ ἐθελήσεις οὕτω θεραπεύειν, αὐτῇ
γνώσεις τῇ πείρᾳ ῥυπαρὸν καὶ βρυῶδες ἀποτελούμενον τὸ ἕλκος. εἰ δὲ καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους θερμὴ τύχοι; καὶ ὁ αὐτὸς εἴη
κακοχυμώτερος, ἢ φύσει ῥευματικώτερος, ἢ καὶ περὶ τὴν δίαιταν τι πλημμελοίη, κίνδυνος ἐστὶ σαπῆναι τὸ
μόριον, ἐν ᾧ τὸ ἕλκος ἐγένετο. κίνδυνος δὲ κἂν εἰ κηρῷ μόνῳ χρῷτο, κἂν εἰ τήκων ἐλαίῳ. ταυτὶ μὲν οὖν διασήψει σοι
10 τὸ ἕλκος. εἰ δ' ἰὸν λειώσας ἐμπλάττοις, οὐ διασήψει μὲν οὗτός γε οὐδαμῶς. ὀδύνην δ' ἐργάζεται καὶ δῆξιν οὐ σμικράν.
ἀνάβρωσίν τε καὶ φλεγμονήν. εἰ δὲ ἐπὶ πλεῖον χρήσαιο, καὶ σπασμόν. ἐπεὶ τοίνυν οὔτε τὸ ἔλαιον, οὔτε ὁ ἰὸς, οὔτε ὁ
κηρὸς, ἕλκος κοῖλον σαρκῶσαι δύναιτο, δῆλον ὡς οὐδὲ μίξει ποτ' αὐτὰ τῶν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας οὐδεὶς, ἀλλ' ἐγὼ μί-
ξω γε τῷ δέοντι μέτρῳ καὶ ταῦτα, καὶ ἄλλα μυρία φάρμακα, τῶν βλαπτόντων ἰδίως ἕλκος κοῖλον. εἰ γὰρ μὴ ταῖς αὐ-
ταῖς δυνάμεσι βλάπτοιεν ἀλλ' ὑπεναντίαις, ἄμετρα δή που θεν ἐστὶν ὡς πρὸς ἕλκους κοίλου πλήρωσιν. ἀλλ' ὅπως ἐκ
δυοῖν ἀμέτροιν κράσεων, ἓν ἀποτελεῖται σύμμετρον, ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων συνθέσεως ἐμάθομεν λογισμοῖς. οὔκουν
ἔτι χαλεπὸν ἐξ ἐλαίου καὶ κηροῦ καὶ ἰοῦ, συνθεῖναι φάρμακον σαρκωτικόν. εἰ γὰρ εἰδείης ὡς ξηραίνεσθαι μετρίως
δεῖται τὸ τοιοῦτον ἕλκος, οὐ ξηραίνει δ' οὔτε ὁ κηρὸς, οὔτ' ἔλαιον, εἰδείης αὖ ὡς οὔτε ἑκάτερον, οὔτ' ἄμφω πληρώ-
σουσιν ἕλκος κοῖλον. οὐ μὴν, οὐδ' ὁ ἰὸς μόνος. ἀμέτρως γὰρ ξηραίνει. μίξας οὖν ἅπαντα συμμέτρως, ξηρὸν ἐργά-
σασθαι δυνήσῃ φάρμακον. ὁπόσον δ' ἑκάστου χρὴ τὸ μέτρον εἶναι, δέδεικται μὲν ἤδη μοι κἀν τοῖς περὶ φαρμά-
20 κων συνθέσεως ὑπομνήμασι. λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν, εἰ δεηθείη, τοῦ λόγου προϊόντος. ἀποπέμψαι γάρ με χρὴ
πρότερον ἀπὸ τῶν ἐφεξῆς λόγων τὸν ἀμέθοδον ἐκεῖνον Θεσσαλὸν, ἐνδειξάμενον αὐτῷ πόσον ἁμαρτάνει τοῦ δέοντος.
φρονίμῳ γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα, σαφῶς ἐνδείκνυται τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον ὁποίαν τινὰ εἶναι
χρή. ἀλλὰ γὰρ οὐ πρὸς τοὺς τοιούτους ὁ λόγος. ὥς τε ἀναγκαῖον ἔτι διαλεχθῆναι πρὸς αὐτοὺς ἐνθένδε ποθὲν ἀρξά-
μενον. Ἅπασα κοιλότης παρὰ φύσιν, ἐνδείκνυται τὴν πλήρωσιν. ὥς τε καὶ ἡ ἐν τῷ σαρκώδει μορίῳ. αὕτη δὲ
ἡ πλήρωσις, σκοπὸς τῆς τῶν ἰαμάτων εὑρέσεως γίγνεται. ἵνα δ' εὑρεθῇ τὰ πληρώσοντα, καὶ λόγου δεόμεθα
συχνοῦ, καὶ πολλῶν τῶν κατὰ μέρος ἐνδείξεων, καὶ μεθόδου λογικῆς ἀκριβοῦς. ἐθεασάμην γοῦν πολλάκις ἕλκη
δυσίατα μὴ δυναμένους θεραπεῦσαι μήτε τοὺς τὴν ἐμπειρίαν προσχόντας ἰατροὺς, τούτους δὴ τοὺς πολυφαρ-
μάκους, ἀλλὰ μὴ δὲ τοὺς τὸν ἀναλογισμὸν ἐπαγγελλομένους ἅπαντας. οἱ γὰρ Θεσσάλιοι, μεθοδικοὶ μὲν τοὔνομα, ταῖς
δ' ἀληθείαις ἀμέθοδοι. καθάπερ τινὲς ὄνοι λύρας οὐδ' ἐπαΐειν ἱκανοὶ τῆς τοιαύτης θεωρίας εἰσὶ, μήτοι γε δὴ λο-
30 γισμῷ τὸ δέον ἐξευρίσκειν. ἐθεασάμην δὲ πολλάκις ἐπὶ τῶν τοιούτων ἑλκῶν, τοὺς μὲν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας, ἄλλοτ' ἐπ'
ἄλλο μεταβαίνοντας φάρμακον. οὐ μὰ Δία λογισμοῦ τινος ἐξηγουμένου τῆς μεταβάσεως. ἀλλ' ἐπειδὴ πολ-
λῶν μὲν ἐπειράθησαν πληρούντων ἕλκη κοῖλα, τὴν δ' ὡς αὐτοὶ καλοῦσιν ἰδιοσυγκρασίαν, ἐφ' ἧς ἕκαστον αὐτῶν
εὐδοκίμησεν, οὔτε διαγινώσκειν, οὔτε μεμνῆσθαι δύνανται. διὰ τοῦτο καὶ νῦν οὐκ ἐπιστάμενοι μὲν ἐφ' ὅ, τι χρὴ
μεταβαίνειν, ἐλπίζοντες δ' ἐν πολλῇ τῇ κατὰ μέρος διεξόδῳ πάντως εὑρεθήσεσθαί ποτε τὸ προσῆκον, ἄλλο
τ' ἐπ' ἄλλο μεταπηδῶσι, τύχῃ μᾶλλον ἢ λογισμῷ τὴν τοῦ συμφέροντος εὕρεσιν ἐπιτρέποντες. ὅμοιοι δ' αὐτοῖς εἰσι
κἂν μὴ θέλωσιν, ὅσοι τῶν δογματιζόντων ἐπὶ τὰς φυσικὰς ἀρχὰς τῶν σωμάτων οὐκ ἐδυνήθησαν ἀναβῆναι
τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ αὐτοὶ καθ' ὅτι πρόσθεν ἐδείξαμεν ἐξ ἡμισείας εἰσὶν ἐμπειρικοὶ, οἱ οὐκ ἠδυνήθησαν διαλα-
βεῖν περὶ τῶν πρώτων στοιχείων. περὶ δὲ τῶν ἀμεθόδων τούτων Θεσσαλίων, τί ἄν τις καὶ λέγοι; μόνοι τοίνυν
οἱ ὄντως μεθόδῳ θεραπεύοντες, ἐξευρίσκουσί τε τὸ δέον, ἢ φάρμακον, ἢ δίαιτημα, καθ' ἕκαστον τῶν τοιούτων
40 ἑλκῶν. ἐπιδεικνύουσί τε, τὰ σαφέστατα διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ὁ πηλίκον ἀγαθόν ἐστι, καὶ ὅσον φῶς παρέχει
πρὸς τὰς ἰάσεις, ἡ περὶ φύσεως πραγματεία. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὡς τοῖς συνεχῶς ἀφ' ἑτέρου φαρμάκου μετα-
βαίνουσιν ἐφ' ἕτερον ἐνίοτε παρορᾶται καὶ καταφρονεῖται τὸ χρήσιμον, ἐπέδειξά σοι πολλάκις ἑνὶ φαρμάκῳ
τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν θεραπεύσας, ὧν ἔφθασαν ἐκεῖνοι κεχρῆσθαι. κατεφρονήθη δ' εἰκότως ἡ δύναμις τοῦ
τοιούτου φαρμάκου, διά τε τὴν ἀκαιρίαν τῆς χρήσεως, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελῆσαι δόξαντος, ἀλλὰ καὶ προσβλά-
ψαι. καὶ διὰ τὸ μηδὲν ἐνίοτε σαφὲς ἐργάζεσθαι τὴν πρώτην χρῆσιν. ἐθεασάμην δὲ καὶ ὀφθαλμῶν ὀδύνας σφο-
δροτάτας ἰασαμένους ἡμᾶς. ἢ λουτροῖς. ἢ οἴνου πόσεσιν. ἢ πυρίαις. ἢ φλεβοτομίαις. ἢ καθάρσεσιν. ἐφ' ὧν οὐδὲν
ἄλλ' ἔχουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἢ ταυτὶ τὰ δι' ὀπίου, καὶ μανδραγόρου, καὶ ὑοσκυάμου συντιθέμενα φάρμα-
κα, μεγίστην λώβην ὀφθαλμῶν. οὐ δὲ γὰρ οὐδ' ἄλλῳ τινὶ τὴν ἐν τῷ παραχρῆμα δόκησιν τῆς ἀνωδυνίας, ἀλλ' ἢ τῷ
νεκροῦν τὴν αἴσθησιν ἐργάζονται. καὶ πολλοὺς οἶδα μετὰ τὰς τοιαύτας χρήσεις τῶν φαρμάκων, ἐπειδὰν ἀμετρό-
50 τερον προσαχθῇ, μηκέτ' ἐπανελθόντας εἰς τὸ κατὰ φύσιν. ἀλλ' ἀρξαμένους μὲν ἐντεῦθεν, ἀμυδρῶς καὶ μόγις
ὁρᾶν. ἐν τῷ χρόνῳ δ' ὑποχύσεσιν. ἢ μυδριάσεσιν. ἢ φθίσεσιν. ἢ ῥυτιδώσεσιν ἁλόντας. οἶσθα δὲ δήπου συνδιατρίψας
ἡμῖν εὐθὺς ἐκ μειρακίου, μὴ δὲ παρ' ἑνὶ τῶν διδασκάλων θεασαμένους ἡμᾶς ἔργον τοιοῦτον, ἀλλ' ἐξευρόντας αὐ-
» τοὺς τῷ λογισμῷ. καὶ ὅτι γε πολλῷ χρόνῳ τὸν ἀφορισμὸν ἀνεσκεψάμην ἐκεῖνον. ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἀκρητοπο-
» σίη. ἢ λουτρόν. ἢ πυρίη. ἢ φλεβοτομίη. ἢ φαρμακείη λύει. καὶ ὡς ἐκ τῆς ἄλλης ἀκριβείας τῆς Ἱπποκράτους, ἤλπι-
ζον μὴ δ' ἐνταῦθα μήτε ψεῦδός τι, μήτ' ἀδύνατον λέγεσθαι. καὶ ὡς τοῦτ' ἦν με τὸ προτρέψαν ἐπὶ τὴν ζήτησιν. ἕως
οὗ καὶ ταύτην τὴν Ἱπποκράτους ὁδὸν ἐξεῦρον διορίσασθαι, πότε καὶ πῶς ἐφ' ἑκάστου τῶν εἰρημένων χρηστέον. ᾧ καὶ
δῆλον ἐποίησα πολλοῖς τῶν θεασαμένων τὰ τοιαῦτα. πηλίκη μέν ἐστιν ἡ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου δύναμις.
ἡλίκον δὲ κακὸν ἐργάσαιντο μὴ φυλάξαντες τὴν παλαιὰν ἰατρικὴν, οἱ τὰς νεωτέρας αἱρέσεις συστησάμενοι.

ταῦτά τοι καὶ ὑμεῖς, καίτοι γε ἄκοντά με κατ' ἀρχὰς, ἠναγκάσατε, λιπαροῦντες διεξελθεῖν ἅπασαν τὴν δὲ τὴν πραγματείαν, ἣν εὔχομαι μὲν τοῖς θεοῖς, ὀνησίμην τινὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις γενέσθαι. βραχυτάτην δ' ἔχω τὴν ἐλπίδα, διὰ τὴν κατέχουσαν νῦν ὀλιγωρίαν μὲν τῶν καλῶν, ἐπίδοσιν δὲ, εἰς τιμὴν πλούτου, καὶ δόξης, καὶ πολιτικῶν δυνάμεων. ἐφ' ἃ τοῖς ἐκτραπεῖσιν, οὐκ ἐνδέχεται τἀληθὲς ἐν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἐξευρεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὅπη τῷ θεῷ φίλον, οὕτω τελευτήσει. τὴν δ' οὖν θεραπευτικὴν μέθοδον ἀσκηθεῖσαν μὲν τοῖς παλαιοῖς ἰατροῖς, ὀλιγωρουμένην δὲ νῦν, ἀνακτησώμεθα καθ' ὅσον οἷοί τ' ἐσμὲν, αὖθις ἀναλαβόντες τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ προκειμένου παθήματος ἕλκους κοίλου. Περὶ μὲν δὴ τῆς πρώτης εὑρέσεως τῶν σαρκωσόντων τὸ τοιοῦτον ἕλκος φαρμάκων, ἀρκείτω τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα. καὶ συγχωρείσθω δ' εἰ βούλει τοῖς ἐμπειρικοῖς ἃ λέγουσιν ἅπαντα. περὶ δὲ τῆς τῶν εὑρημένων χρήσεως, ἐπὶ μὲν τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπιδεδείξασι πολλάκις. οὐδὲν δ' ἧττον καὶ νῦν ἐπιδεῖξαι τῷ λόγῳ πειράσομαι. πῶς ἐν οἷς ἂν μηδὲν δράσῃ τὸ σύνηθες ἑκάστῳ φάρμακον, ἐπ' ἄλλο μεταβαίνειν εὐμηχάνως τε καὶ τεχνικῶς ἀποροῦσιν οἱ ἐμπειρικοί. καὶ τοῦτ' εὐλόγως γίνεται. τοῦ γὰρ πρώτου φαρμάκου τῆς ἀποτυχίας τὴν αἰτίαν ἀγνοοῦντες, οὐδὲ φυλάξασθαι δήπουθεν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ δευτέρου δύνανται. ἀγνοουμένης γὰρ ἔτι τῆς αἰτίας δι' ἣν ἐνεργεῖ τὸ φάρμακον, οὐδὲ δι' ἣν ἀποτυγχάνει γνῶναι δυνήσονται. ταύτης δ' ἀγνοουμένης, οὐδ' ἐφ' ἕτερον ἔτι μεταβαίνειν εὐλόγως ἐγχειρεῖ. φυλάξασθαι γὰρ οὐδ' ἐπ' ἐκείνου δυνήσονται τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἴτωμεν οὖν ἡμεῖς ἤδη, τὴν Ἱπποκράτειόν τε ἅμα καὶ ἀληθῆ μέθοδον ἑλκῶν κοίλων ἰάσεως. ἄρχεσθαι δὲ δήπουθεν αὐτὴν ἐκ τῆς οὐσίας χρὴ τοῦ πράγματος. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τοῖς κοίλοις ἕλκεσι πρόκειται γεννῆσαι τὴν ἀπολωλυῖαν σάρκα, δεῖ γινώσκειν τι περὶ σαρκὸς γενέσεως. ὡς ὕλη μὲν αὐτῆς αἷμα χρηστόν. ὁ δ' οἷον δημιουργός τε καὶ τεχνίτης ἡ φύσις. ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς εἰπεῖν χρὴ φύσιν, ἀλλὰ προσθεῖναι τὴν τίνων, καὶ που δῆλον δὲ ὅτι τῶν ὑποκειμένων σωμάτων, οἷς σὰρξ ἐπιτρέφεσθαι μέλλει, τούτων ἡ φύσις ἔσται δημιουργὸς τῆς γεννηθησομένης σαρκός. ἀλλ' ἡ φύσις ἑκάστου τῶν σωμάτων, ἐλέχθη κατά τινα θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κρᾶσιν ἀποτελεῖσθαι. δῆλον οὖν ὡς ἡ τούτων εὐκρασία, κατὰ τὸ ὑποκείμενον μόριον ᾧ μέλλομεν ἐπιθρέψειν τὴν λείπουσαν σάρκα, τὸν λόγον ἕξει τοῦ δημιουργοῦ. Πρῶτον μὲν οὖν ἡμῖν σκεπτέον ἐπὶ παντὸς ἕλκους κοίλου, δύο ταῦτα. τὸ ὑποκείμενον εἰ εὐκράτως ἔχει, τουτέστιν εἰ κατὰ φύσιν. ἐλέχθη γὰρ ἡ ἐν τοῖς ὁμοιομερέσι σώμασιν ὑγεία, τῶν τεττάρων οὖσα ποιοτήτων εὐκρασία. καὶ προσέτι τὸ αἷμα τὸ ἐπιρρέον, εἰ χρηστόν τε καὶ σύμμετρον. εἰ μὲν δὴ καὶ τούτων τι μοχθηρῶς ἔχει, πολλαὶ διαθέσεις γίγνονται παρὰ φύσιν. ἡμῖν δ' ὑπόκειται μία κοιλότης ἐν σαρκώδει μορίῳ. ὑποκείσθω τοίνυν ὑγιαῖνόν τε τὸ χωρίον. ἥ τ' ἐπιρροὴ τοῦ αἵματος ἄμεμπτος ἐν ποσότητι καὶ ποιότητι. καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδὲν ἂν ἔτι κωλύῃ τὴν πρώτην γένεσιν τῆς σαρκὸς ἄμεμπτον γενέσθαι, μηδενὸς δεηθεῖσαν ἔξωθεν φαρμάκου. τῶν γὰρ αἰτίων ἀμφοτέρων ὑφ' ὧν γίγνεται παρόντων, καὶ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδὼν ὄντος, οὐκ ἐνδέχεται κωλυθῆναι τὴν τῆς σαρκὸς γένεσιν. Ἀλλ' ἐν αὐτῷ δὴ τῷ γεννᾶσθαι τὴν πρώτην σάρκα, περίττωμα διττὸν ἀνάγκη γίγνεσθαι. καθότι καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς περὶ φύσεως εἴρηται λογισμοῖς. ὡς ἁπάσῃ τῇ κατὰ ποιότητα μετακοσμήσει τῆς τροφῆς, ἕτερον μὲν παχύτερον. ἕτερον δὲ λεπτότερον ἕπεται περίττωμα. τούτων τῶν περιττωμάτων, καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα γιγνομένων, ἀεὶ τὸ μὲν λεπτότερον, ἡ ἄδηλος ἐστὶ διαπνοή. γίγνεται δὲ καὶ δήλη πολλάκις, ὅταν ἤτοι τὸ ἔμφυτον ἀρρωστήσῃ θερμὸν, ἢ τροφῇ χρήσηται πλείονι τοῦ δέοντος, ἤ τις ἐπαχθῇ τῷ ζώῳ κίνησις σφοδροτέρα. τὸ δ' ἕτερον, ὁ ἐπιτρεφόμενος ἐστὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν ῥύπος. καὶ δὴ κἀν τοῖς ἕλκεσιν, ἰχὼρ μὲν καλεῖται τὸ λεπτὸν περίττωμα. ῥύπος δ' ἕλκους, τὸ παχύ. καὶ διὰ μὲν τὸ λεπτὸν περίττωμα, ὑγρὸν τὸ ἕλκος γίγνεται. διὰ δὲ τὸ παχὺ, ῥυπαρόν. καὶ δεῖται διὰ τοῦτο διττῶν φαρμάκων. ὡς μὲν ὑγρὸν, τῶν ξηραινόντων. ὡς δὲ ῥυπαρὸν, τῶν καθαιρόντων αὐτό. Κατ' οὐδένα τοίνυν χρόνον τῆς φύσεως ἀργούσης, οὐδεὶς ἔσται καιρὸς ἐν ᾧ μὴ ταῦτ' ἄμφω κατὰ τὸ κοῖλον ἕλκος ἀθροισθήσεται. ὥστε οὐδὲ χρόνος οὐδεὶς ἔσται καθ' ὃν οὐ δεήσεται τῶν φαρμάκων ἀμφοτέρων, τοῦ τε ξηραίνοντος, καὶ τοῦ καθαίροντος. ὁποῖον μὲν οὖν εἶναι χρὴ τῷ γένει τὸ φάρμακον, εὕρηται. ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο. χρὴ γάρ τι τῶν κατ' εἶδος ἐξευρεῖν, ᾧ προσαχθήσεται. πόθεν οὖν ἐκεῖνο καὶ ἐκ τίνος εὑρεθήσεται μεθόδου, ἢ τῆς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ἁπλῶν δυνάμεως εἰρημένης; ἐδείκνυμεν γὰρ ἐν ἐκείνοις τὰ μὲν ξηραίνοντα. τὰ δ' ὑγραίνοντα. τὰ δὲ, ψύχοντα. τὰ δὲ, θερμαίνοντα τῶν φαρμάκων. ἔνια δὲ κατὰ συζυγίαν, ἢ θερμαίνοντα καὶ ξηραίνοντα, ἢ ψύχοντα καὶ ὑγραίνοντα, ἢ θερμαίνοντα καὶ ὑγραίνοντα, ἢ ψύχοντα καὶ ξηραίνοντα. εἶναί τε καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἄπειρον μὲν ὅσον τῷ πλήθει τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. εἰς δὲ τὴν χρείαν τὴν ἰατρικὴν, ὅροις εὐσήμοις περιγραφόμενον, πρώτης τινὸς ἐν αὐτοῖς γινομένης τάξεως, καὶ δευτέρας, καὶ τρίτης, καὶ τετάρτης. ἐκ ποίας οὖν τάξεως ἔσται τὸ σαρκωτικὸν φάρμακον, ὃ δὴ μετρίως ἔφαμεν χρῆναι ξηραίνειν τε καὶ ῥύπτειν; ἐκ τῆς πρώτης δηλονότι. μᾶλλον γὰρ ἐπιταθὲν, ὡς μὴ μόνον ἐκδαπανᾶν τὸ περιττὸν τῆς ἀπορρεούσης ὑγρότητος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιρρέοντος αἵματος ἅπτεσθαι, κωλύσει τὴν σάρκωσιν, ἀναλίσκον αὐτοῦ τὴν ὕλην. ἐλέχθη δὲ τοιαῦτα. λιβανωτός τε καὶ κρίθινον ἄλευρον, καὶ κυάμινον, ὀρόβινόν τε καὶ ἶρις. ἀριστολοχία τε καὶ καδμεία καὶ πάναξ καὶ πομφόλυξ. ἅπαντα δὲ ταῦτα ἀλλήλων ἐδείκνυτο διαφέροντα τῷ τε μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ τῷ τὰ μὲν, ἁπλᾶς ἔχειν τὰς ἐπικρατούσας δυνάμεις. τὰ δὲ, συνθέτους. ἀριστολοχία μὲν γὰρ καὶ πάναξ, μᾶλλον ξηραίνει τῶν ἄλλων, καὶ θερμότερα τὴν φύσιν ἐστί. τὸ δὲ κρίθινον καὶ τὸ κυάμινον ἄλευρον, ἧττον πολὺ ἐκείνων ξηραίνει, καὶ ἥκιστα θερμότητος μετέχει. λιβανωτὸς δὲ, θερμὸς μέν ἐστι μετρίως. ἧττον δὲ τούτων ξηραίνει. ὥστε τινὰς φύσεις σωμάτων, οὐδὲ ξηραίνει τὴν ἀρχήν. ὀρόβινον δὲ καὶ ἶρις, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων τε καὶ ἀριστολοχίας καὶ πάνακός ἐστιν. ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ἐκίνησε χρήσιμον, αὖθις ἀναλάβωμεν. ὁ γάρ τοι λιβανωτὸς, ὑγρὰν μὲν φύσιν σώματος σαρκῶσαι δύναται. ξηρὰν δ' οὐ δύναται. χρὴ γὰρ ἐπισκ-

θαι περὶ τῶν πρώτων ἐνδείξεων, ὡς δύο ἔσωνται αὐτῶν αἱ διαφοραί. τοῦ μὲν κατὰ φύσιν, τὴν φυλακὴν ἐνδει-
κνυμένου. καὶ διὰ τοῦτο τῶν ὁμοίων ἑαυτοῦ δεομένου. τοῦ δὲ παρὰ φύσιν, τὴν ἀναίρεσιν τὴν ἑαυτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο τῶν
ἐναντίων. φθείρεται γὰρ πᾶν, εἰς ἐναντία τε καὶ δι' ἐναντίων. Τὸ μὲν οὖν ἕλκος ὅσῳ περ ἂν ὑγρότερον ᾖ, το-
σούτῳ δεῖται φαρμάκου ξηραίνοντος μᾶλλον. ἡ φύσις δ' αὐτοῦ τοῦ σώματος ὅσῳ περ ἂν ὑγροτέρα τύχῃ, τοσούτῳ
δεῖται φαρμάκου ξηραίνοντος ἧττον. ὥς τε τῶν ἴσην ὑγρότητα ἐχόντων ἑλκῶν, τὸ μὲν ἐν ξηροτέρᾳ τῇ τοῦ κάμνον-
τος κράσει, μᾶλλον ξηραίνεσθαι δεῖται. τὸ δ' ἐν ὑγροτέρᾳ, τοσούτῳ καταδεέστερον, ὅσῳ περ ἂν καὶ ἡ φύσις τῆς φύ-
σεως ἀπολείπεται. τὴν γὰρ ἐπιτρεφομένην σάρκα, παραπλησίαν εἶναι χρὴ τῇ προϋπαρχούσῃ. ξηροτέρας οὖν οὔ-
σης τῆς ἀρχαίας, ξηροτέραν χρὴ γενέσθαι καὶ τὴν νέαν. ὥς τε ἐπὶ πλεῖον αὐτὴν δεῖ ξηραίνεσθαι. καὶ ὅσῳ περ ἂν ἡ
ἐπὶ πλέον ξηρὰ, ἐπὶ τοσούτῳ καὶ τὸ προσαγόμενον φάρμακον εἶναι ξηραντικώτερον. ἐπὶ δέ γε τῆς ὑγροτέρας
10 φύσεως εἰς τοσοῦτον αὖ πάλιν ἧττον ξηραινόντων χρεία ἐστὶ φαρμάκων, εἰς ὅσον καὶ ἡ σὰρξ ἧττόν ἐστι ξηρά. τοιαύ-
την οὖν ἔχει κρᾶσιν λιβανωτὸς, ὡς πρὸς ἀνθρωπίνην φύσιν σώματος. πρὸς μὲν γὰρ τὰς εὐκράτους καὶ μέσας ὁμολο-
γεῖ. τῶν δ' ὑγροτέρων ἀτρέμα ξηραντικώτερος ὑπάρχει. ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἄκρως ξηρῶν, ὑγρότερος ἀτρέμα. διόν-
τως οὖν ἐπὶ μὲν ἐνίων ἑλκῶν τε καὶ φύσεων, ὁ λιβανωτὸς ἐκπυΐσκει μὲν, οὐ μὴν καὶ σαρκοῖ. κατὰ δέ τινας ἤδη
καὶ σαρκοῖ. παραφυλάξας οὖν, εὑρήσεις ὁμολογοῦν τῷ λόγῳ τὸ φαινόμενον. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὑγροτέραις φύ-
σεσι, σαρκωτικός ἐστιν. ἐν δὲ ταῖς ξηροτέραις, οὐκέτι. καὶ κατὰ μὲν τὰ μετρίως ὑγρὰ τῶν ἑλκῶν, οἷός τε σαρκοῦν
ἐστι. κατὰ δὲ τὰ λίαν ὑγρὰ, παντάπασιν ἀδύνατος. ὁρᾷς οὖν ἤδη σαφῶς ὅσων δεῖ θεωρημάτων ἀνδρὶ μέλλοντι
κατὰ μέθοδον ὀρθὴν ἕλκος ἰᾶσθαι; ἐπειδὴ γὰρ εὑρέθη πάντως ὑγρότης ὑπάρχουσα τῷ πάθει, τὸ ξηραῖνον ἐν-
δείξατο φάρμακον. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν αὐτῶν μᾶλλον ξηραίνει, τὰ δ' ἧττον, ἔκ τε τῆς τῶν ἑλκῶν διαφορᾶς τὸ χρήσιμον
ἐλήφθη, κἀκ τῆς τοῦ κάμνοντος φύσεως. ὥστ' οὐ μόνον ἀνάγκη περὶ φύσεως σώματος ἐπεσκέφθαι τῷ μέλλοντι
20 κατὰ τρόπον ἰατρεύσειν ἕλκος, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ φαρμάκων θεωρίαν ἀκριβῶς ἐκμεμαθηκέναι. καὶ κράσεως σώ-
ματος ὑγρᾶς καὶ ξηρᾶς ἐπίστασθαι γνωρίσματα. θέασαι τοίνυν ὅση τῶν μεθοδικῶν ἐστιν ἡ περὶ τὰς ἀποφάσεις τόλ-
μα, τοῦθ' ἓν μόνον ἀρκεῖν αὐτοῖς ἡγουμένοις, εἰς ἕλκους ἴασιν κοίλου, τὸ γινώσκειν ὅτι πληρωτέον τέ ἐστιν αὐτὸ καὶ σαρ-
κωτέον. οὐ γὰρ δὴ ἐν τούτῳ γε τὸ θεραπεύειν ἐστὶν, ἀλλ' ἐν τῷ τὸ σαρκῶσον ἐξευρεῖν. ἀλλ' εὕρηται φησὶ τὸ σαρκῶ-
σον τῇ πείρᾳ. λέγε τοίνυν καὶ τὸ θεραπεῦσον ἐκ τῆς πείρας εὑρῆσθαι. καὶ μὴ μάτην φρυάττου. μὴ δ' ἀνατείνου
τὴν μέθοδον. καίτοι κἀν παρ' αὐτοῖς τοῖς ἐμπειρικοῖς ἡ χωρὶς διορισμοῦ πεῖρα, καταγνωσται. γράφουσι γοῦν
ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασιν. ἔμπλαστρος πρὸς ἁπαλόχροας καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας. ἴσασί τε τὸν
λιβανωτὸν ἐπὶ τῶν τοιούτων φύσεων ἕλκη κοῖλα μηδὲν ἔχοντα σύμπτωμ' ἕτερον, ἀνατρέφοντα, καὶ πληροῦν-
τα. πότερον δ' ὑγρὰ τὰ τοιαῦτα σώματ' ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο δεῖται μετρίως ξηραινόντων φαρμάκων, ἢ ἄλλη
τις αἰτία τοῦ συμβαίνοντος ἐστὶν, οὐκ ἐπίστανται. καὶ γὰρ αὖ καὶ πρὸς τὰ γεροντικὰ σώματα γεγραμμέ-
30 νον εὑρήσεις ἕτερον φάρμακον. ἄλλο δέ τι πρὸς τὰ δυσεπούλωτα, καὶ ὀχθώδη τῶν ἑλκῶν. καὶ πολλοὺς ἄλλους
διορισμοὺς ἐν ἅπασι τοῖς θεραπευτικοῖς ὑπομνήμασι γράφουσιν, ἐξ ὧν ὡς οἷόν τε πρὸς τὴν ἰδιότητα τῆς θερα-
πευομένης φύσεως, ἐξευρίσκουσι τὸ ὀνῆσον φάρμακον. ἅπαντες γὰρ οἱ διορισμοὶ κατὰ πάσας τὰς τέχνας
ἀπὸ τοῦ κοινοῦ πειρῶνται τὸ ἴδιον χωρίζειν. καὶ ὅσῳ περ ἄν τις πλείω διορίσηται, πλησιαίτερον ἀφικνεῖται τοῦ
ἰδίου. τοῦτο δ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἴδιον, οὔτε γραφῆναι δυνατόν ἐστιν, οὔτε λεχθῆναι. διὸ καὶ τῶν ἐμπειρικῶν, τοῖς μάλι-
στα τῶν ὅρων τῆς τέχνης φροντίσασι, καὶ σχεδὸν ἅπασι τοῖς δογματικοῖς ὡμολόγηται, τὸ μηδεμίαν οἷόν τ' εἶναι
γραφῆναι θεραπείαν ἀκριβῶς. ἀλλὰ τὸ λεῖπον εἰς τὸν στοχασμὸν τῆς τοῦ κάμνοντος φύσεως, οἱ μὲν ἐκ τῆς ἑκάστου
τῶν θεραπευόντων οἰκείας τριβῆς, οἱ δ' ἐκ τοῦ λογικῶς τεχνᾶσθαι, φασὶ χρῆναι προστιθέναι. οὐδεὶς δ' αὐτῶν οὔ-
τως ἦν εὐχερὴς, ὡς ἅπαντος ἕλκους κοίλου, φάρμακον ἓν ἔχειν ἐπαγγέλλεσθαι σαρκωτικόν. οὐ γὰρ εὑρήσεις ἐν
οὐδενὶ τοιοῦτον φάρμακον, ὃ πᾶν ἕλκος ἰᾶσθαι κοῖλον. ἀλλὰ παρὰ τὸ πλῆθος τῆς ὑγρότητός τε καὶ τοῦ ῥύπου,
40 καὶ αὐτὴν τοῦ κάμνοντος τὴν κρᾶσιν, ὑπαλλάττεσθαι χρὴ τὸ φάρμακον. ἐάσαντες οὖν ἐνταῦθα τὴν ἀναισχυντίαν
τῶν μεθοδικῶν, ἴδωμεν ὅ, τί ποτε λέγουσιν οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας, ἐκ τῆς ἰδίας ἑκάστου τριβῆς καὶ γυμνασίας
εἰσφέρεσθαί τι χρῆναι πρὸς τὴν τῶν οἰκείων τῷ κάμνοντι φαρμάκων εὕρεσιν ἀξιοῦντες. ὡς γὰρ καὶ πολλάκις
εἰρήκαμεν, οὐδὲν μὲν τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν πραγμάτων καὶ φαρμάκων ἄρρητον ὑπάρχει κατ' εἶδος. ἀλλ' ὅ μή-
τε ῥηθῆναι, μήτε γραφῆναι, μήθ' ὅλως διδαχθῆναι δύναται, τὸ ποσόν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ. καὶ δὴ κἀπὶ τῶν ἑλκῶν,
ἡ μὲν ὑγρότης καὶ ὁ ῥύπος, οὐκ ἄρρητα. τὸ ποσὸν δ' ἄρρητον ἐν ἑκατέρῳ. καίτοι κἀνταῦθα προσέρχεσθαί πως βου-
λόμεθα τῇ δηλώσει πλησίον, ὀλίγον καὶ πολὺν λέγοντες ῥύπον. καὶ λεπτὸν καὶ παχύν. καὶ παντελῶς ὀλί-
γον. καὶ λίαν πολύν. καὶ μέτριον καὶ σύμμετρον. καί πως ἄλλως οὕτως ὀνομάζοντες πολυειδῶς. ἵν' ὡς οἷόν τε πλη-
σίον ἀφικώμεθα τῆς δηλώσεως τοῦ ποσοῦ. πρόσεχε οὖν ἤδη μοι τὸν νοῦν ἀκριβῶς, ἵν' εἰδῇς ὅσον πλεονεκτεῖ, τὸ με-
θόδῳ ποιεῖν ὁτιοῦν, τοῦ δι' ἐμπειρίας μόνης. ἔστω γὰρ ἐγνῶσθαι τόδε τι τὸ φάρμακον ἕλκους κοίλου σαρκωτικὸν,
50 ἐπὶ τῶν ὡς ἂν μὲν ἡμεῖς εἴποιμεν ὑγροτέρων τὴν κρᾶσιν. ὡς δ' ὁ τηρητικός τε καὶ ἐμπειρικὸς, ἁπαλοχρώτων τε
καὶ παίδων καὶ γυναικῶν. εἶτα νῦν τῷ τοιούτῳ προσαγόμενον, ὀνῆσαι μηδέν. ἡμεῖς μὲν οὖν ζητήσομεν κατὰ τί
μηδὲν ὠφέλησεν, εἰς δύο τούτους ἀναγαγόντες σκοπούς. ἢ γὰρ ἐνδεέστερον, ἢ ἀμετρότερον ἐξήρανε. καὶ σημεῖά γε τού-
των, τόν τε ῥύπον ἕξομεν, καὶ τὸν ἰχῶρα. εἰ μὲν γὰρ πλείων ὁ ῥύπος, ὑγρότερόν τε ὅλον εἴη τὸ ἕλκος, ἐνδεέστερον ἐξή-
ρανεν. εἰ δὲ καθαρόν τε καὶ ἄικμον εὑρεθείη, πέρα τοῦ προσήκοντος. εὐθὺς δὲ καὶ τὸ ποσὸν τοῦ συμμέτρου μᾶλλον
ἢ ἧττον, ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν γνωρισμάτων εἰσόμεθα. καὶ τοσούτῳ δυνησόμεθα τὸ ἐφεξῆς φάρμακον, ἢ ξηρότερον, ἢ οὐ
τοιοῦτον προσενεγκεῖν. ὁ δ' ἐμπειρικὸς ὅτι μὲν οὐκ ἐσάρκωσε τὸν δέ τινα τὸ προσαχθὲν φάρμακον, ὁρᾷ. μὴ γινώ-
σκων μέντοι, πότερα τῷ μᾶλλον ἢ τῷ ἧττον ξηραίνειν, μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον ἀδυνατεῖ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον,
καὶ οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατόν τε καὶ Ἡρόφιλον ἐξ ἡμισείας, ὥσπερ καὶ πρόσθεν ἐλέγξαμεν, ὄντες δογματικοὶ, κακῶς

ἰατρεύουσιν ἕλκος. μόνα γὰρ ἐπιχειροῦσι λογικῶς θεραπεύειν, ὅσα τῶν ὀργανικῶν ἐστὶ μορίων ἴδια νοσήματα. τὸ
δ' ἕλκος, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται, κοινόν ἐστιν ὁμοιομερῶν τε καὶ ὀργανικῶν, ὥς τε καὶ τοῦτο κατὰ τοσοῦτον ἐμ-
πειρικῶς θεραπεύουσι, καθ' ὅσον ἐν τοῖς ὁμοιομερέσι πέφυκε γίνεσθαι. καὶ μὴν δὴ κἂν τῶν τὰς ἀπολωλυίας τελέως
οὐσίας ἢ κεκολοβωμένας ἐπιχειρεῖν θεραπεύειν, κἀνταῦθα ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστιν ἀποπίπτειν πολλαχῆ τοῦ λο-
γικῶς. εἰ γὰρ αὐτὸ τὸ ἀπολωλὸς οὐσία τίς ἐστιν ὁμοιομερὴς, ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸν προνοούμενον αὐτοῦ τῆς γενέσεως ὑπὲρ
ἁπάσης τῆς φύσεως ἐπίστασθαι. περὶ μὲν δὴ τούτων καὶ αὖθις εἰρήσεται. τὸ δὲ μὴ τυχὸν εἶναι πρᾶγμα καλῶς ἕλ-
κους προνοήσασθαι, καὶ ὡς ἡ πρώτη πασῶν ἔνδειξις, ἡ καὶ τοῖς ἰδιώταις γινωσκομένη πολλοστόν ἐστι μόριον τῆς θε-
ραπείας, ἐναργῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω. καὶ γὰρ ὅτι δραστικαὶ ποιότητές εἰσι θερμότης τε καὶ ψυχρότης, καὶ ὑγρό-
της καὶ ξηρότης, ἀναγκαῖον ἀποδεδεῖχθαι. καὶ τούτοις ἐφεξῆς ἅπαντα τὰ περὶ κράσεων ἐγνῶσθαι κατά τε τὸ ἡμέ-
τερον σύγγραμμα, καὶ τἄλλα πάντα, τὰ τούτῳ πλησιάζοντα. νῦν μὲν οὖν ὁ λόγος ἐφ' ἕλκους εἴρηται κοίλου, μό-
νην αὐτὴν τὴν κοιλότητα θεραπευόντων ἡμῶν. ἡ γὰρ ὡς ἕλκους θεραπεία κατὰ τὸ παρὸν, οὔπω λέλεκται. συ-
νίσταται δὲ καὶ ἥδε κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον. ἀπό τε γὰρ τῆς τοῦ θεραπευομένου κράσεως λαμβάνεται, καὶ προσέτι
τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως. ἤρτηται δ' ἄμφω ταῦτα, τοῦ περὶ τῶν στοιχείων λόγου. μὴ συγχωρηθέντος γὰρ
ἐν τῇ μεθόδῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς εἶναι τὰς τέτταρας ποιότητας, οὔτ' ἄρξασθαι τῆς μεθόδου δυνατὸν, οὔτε προελ-
θεῖν, οὔτε τελειῶσαι. τὸ δ' ἐκείνας ἐπιδεῖξαι δρώσας τε καὶ πασχούσας εἰς ἀλλήλας, τῆς περὶ τῶν στοιχείων ἐστὶ
θεωρίας. ὅπερ οὖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεδείξαμεν, ὑπὸ τοῦ νῦν ἐνεστῶτος λόγου μαρτυρεῖται, τὸ μηδὲν δύνα-
σθαι πραγματεύσασθαι περὶ μηδενὸς τῶν ὁμοιομερῶν τὸν ἰατρὸν, ἄνευ τῆς φυσικῆς ὀνομαζομένης θεωρίας. ἀλλ'
ἐκεῖ μὲν ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν ἀπεδείχθη μόνον. ἐνταῦθα δ' ἤδη πῶς ὁ λόγος ἐμφανίζει, μὴ δὲ ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν ὁ-
λόκληρον ἐξευρεῖν δύνασθαι τὴν θεραπείαν μηδένα, χωρὶς τοῦ κἀκείνης προσάψασθαι. δειχθήσεται δ' ἐναργέστερον
ἔτι ταῦτα, παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν. Ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ ἕλκους θεραπείαν μόνου μετελθεῖν καιρός.
ὂν δ' αὖ μόνον, ἐπειδὰν μήτε διάθεσις αὐτῷ συμπαρῇ μηδεμία, μήτε σύμπτωμα. μὴ τοίνυν ἔστω μήτε ῥευματικὸν
τὸ ἑλκούμενον μόριον, μήτε κακόχυμον, μήθ' ὅλως δύσκρατον. ἀλλὰ μὴ δὲ κοιλότης αὐτῷ συνέστω. μὴ δὲ τοῦ δέρμα-
τος ἀπώλεια μηδεμία. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο παρορῶσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, οὐ συνιέντες ὡς ἐπειδὰν ἕλκος κοῖ-
λον πληρωθὲν ὁμαλὲς μὲν ὑπάρχῃ, πλατὺ δὲ, διττὴ καὶ νῦν ἐστιν ἐν τῷ μορίῳ διάθεσις. ἑτέρα μὲν οὐσίας δέρματος
ἀπώλεια. δευτέρα δὲ, συνεχείας λύσις. ἐπειδὰν μὲν οὖν αὐτὸ τοῦτο μόνον ᾖ συνεχείας λύσις, ἤτοι τῆς ἐπιδερ-
μίδος, ἢ καὶ τοῦ δέρματος ἅπαντος, ἢ καὶ τῆς ὑποκειμένης ἅμα αὐτῷ σαρκὸς, ἕλκος ἐστὶν οὕτω τὸ πάθημα, καὶ δεῖται
κολλήσεως μόνης. εἰ γοῦν συναχθείη πρὸς ἄλληλα τὰ χείλη τοῦ δέρματος, οὐδέν ἐστι μεταξὺ τοῦ δέρματος ἑτερογενὲς,
ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πεπληρωμένου τε καὶ ὁμαλοῦ ἕλκους. ἐπ' ἐκείνου γὰρ, οὐχ ἅπτεται τὰ πέρατα τοῦ ἕλκους ἀλ-
λήλων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑλκωμένης ἁπάσης χώρας ἀπόλωλε τὸ δέρμα. καὶ χρὴ γεννῆσαι δήπουθεν αὐτό. κατὰ μέντοι
τὸ διῃρημένον ὑπό τινος ὀξέος, κολλήσεως δεῖ μόνης. οὐ μὴν καὶ γενέσεως δέρματος. ὅταν οὖν ἕλκους ἁπλοῦ προ-
κείμενον ᾖ θεραπείαν εὑρεῖν, ὑποτίθεσθαι χρὴ τῷ λόγῳ διαίρεσιν σαρκώδους μέλους, χωρὶς ἀπωλείας μορίου. τὸ
δέ γε πλατὺ, τὸ ἐπουλώσεως δεόμενον ἕλκος, ἀπολώλεκε τελέως τὴν καλουμένην ἐπιδερμίδα, ταύτην οὖν
γεννῆσαι χρὴ, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἑνῶσαι. καὶ δύ' ἐνταῦθα πρόκεινται σκοποὶ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κοίλου. διότι καὶ ἡ
διάθεσις ἐπ' ἀμφοῖν ἐστι διττή. τίνι τοίνυν, φήσει τις αὐτῶν ἴσως, ὁμαλὲς ἕλκος τοῦ κοίλου διενήνοχεν, εἰ καὶ διά-
θεσις ἐπ' ἀμφοῖν ἐστι διττὴ, καὶ διττὸς ὁ σκοπὸς τῆς θεραπείας. πλήθει τῶν ἀπολωλότων ὦ βέλτιστε μορίων.
ἐπὶ μὲν γοῦν τοῦ κοίλου, καὶ ἡ ἐπιδερμὶς μὲν ἀπόλωλε. καὶ ἡ τοῦ δέρματος δὲ φύσις, ἡ λοιπὴ πᾶσα. καὶ τῆς ὑποκει-
μένης σαρκὸς, οὐκ ὀλίγον ἐνίοτε μέρος. ἐπὶ δὲ τοῦ πεπληρωμένου, σὰρξ μὲν, οὐκέτι λείπει. τὸ δ' ἔξωθεν σκέπα-
σμα, λείπει. τίς μὲν οὖν ἡ τῶν τοιούτων ἑλκῶν ἐστιν ἴασις, ἐφεξῆς ἐροῦμεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τοῦ μόνον ἕλκους ὄν-
τος, ἑτέραν δὲ μηδεμίαν ἔχοντος διάθεσιν, ὁποίαν τινὰ χρὴ τὴν θεραπείαν ποιεῖσθαι, λέγωμεν. ἐπεὶ τοίνυν διαίρε-
σις μόνον ἐστὶν, ἅμα χρὴ τὰ πέρατα γενέσθαι τῶν διῃρημένων. ἢ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ μεῖναι συνελθόντα. διττὴ
δ' ἡ τῶν συνελθόντων μονή. τὰ μὲν γὰρ, δι' ἑαυτῶν. τὰ δὲ, δι' ἄλλων μένει. δι' ἑαυτῶν μὲν, ὅσα συμφύεται. δι' ἄλ-
λων δὲ, τά τε συνδούμενα, καὶ τὰ κολλώμενα. τὰ μὲν δὴ συμφυόμενα, πάντως χρὴ μαλακὰ τὴν φύσιν εἶναι. τοιοῦ-
τον δὲ ἥ τε σάρξ ἐστιν αὐτὴ, καὶ ὅσα σαρκώδη μόρια κατὰ τὴν σύστασιν. ὅσα δ' ἐστὶ σκληρὰ καὶ ξηρὰ, συμφῦναι μὲν οὐ
δύναται. κόλλης δέ τινος ἢ δεσμοῦ δεῖται πρὸς τὸ μεῖναι συναχθέντα. τῶν μὲν δὴ τοιούτων σωμάτων ἡ ἴασις, ἐν
τοῖς ἑξῆς εἰρήσεται. περὶ δὲ τῶν ἑνωθῆναι δυναμένων, ὁ λόγος περαινέσθω. ζητούντων ἡμῶν κἀνταῦθα, τὸ τῆς
συμφύσεως αἴτιον. ἔστι δ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν κοίλων ἑλκῶν ἡ φύσις αἰτία τῆς σαρκώσεως, οὕτω κἀπὶ τῶν ἁπλῶν
ἑλκῶν, τῆς συμφύσεως. ὅθεν ἐὰν συναγάγῃς εἰς ταυτὸν ἀκριβῶς τὰ διεστηκότα, χωρὶς τῆς ἄλλης ἁπάσης τῆς
ἔξωθεν ἐπιτεχνήσεως, συμφύεται. καί σοι γίνεται αὖθις ἕτερος σκοπὸς ὁ τῆς συναγωγῆς, ἵν' ἐντεῦθεν ὁρμώ-
μενος ζητήσῃς ἐξ ὧν τοῦτο ποιήσεις. ἢ γοῦν δεσμὸν ἐν κύκλῳ περιβαλὼν ἐκ δυοῖν ἀρχῶν, ἢ ῥάψας, ἢ ἀγκτῆρας ἐπι-
θεὶς, ἤ τινα τούτων, ἢ πάντα συνάξεις εἰς ταυτὸ τὰ διῃρημένα. χρὴ δὲ μήτε μαλακὸν εἶναι πάνυ καὶ οἷον βρυῶδες τὸ
περιβαλλόμενον, ἵν' ἀσφαλῶς συνέχῃ, μήθ' οὕτω σκληρὸν, ὡς θλίβειν. ἀλλὰ μὴ δὲ τὴν ἐπιβολὴν, ἢ οὕτω χαλαρὰν,
ὡς μηδὲν ἀνύειν, ἢ οὕτω σφοδρὰν, ὡς θλίβουσαν, ὀδύνην ἐργάζεσθαι. ταῦτ' εἰ ποιήσαις, καὶ εἴη τὸ ἕλκος μόνον ἄνευ
κακοχυμίας, ἢ ῥεύματος, ἢ δυσκρασίας, ἢ φλεγμονῆς, ἤ τινος ἄλλης κακώσεως, ἑνωθήσεται πάντως. εἰ δ' ἤτοι
διὰ τὸ μέγεθος, ἀδύνατον εἴη μέχρι τοῦ βάθους ἀκριβῶς ἀλλήλοις παρατιθέναι τὰ κεχωρισμένα σώματα, μήτε
τῶν ῥαμμάτων, μήτε τῶν ἀγκτήρων, μήτε τῆς ἐπιδέσεως ἀφικνεῖσθαι δυναμένης αὐτοῦ. ἢ φθάνει τις ἰχὼρ αὐτόθι συνει-
λεγμένος, ἢ καί τις ὀδύνη συνοῦσα, κολληθῆναι τὸ τοιοῦτον ἕλκος ἀδύνατον ὑπὸ μόνῃ τῇ συναγωγῇ. τό τε γὰρ ὀδυνώ-
μενον ἐρεθίζει τι πλέον ἐπιρρεῖν. εἰ δὲ καὶ τὸ ἴσον ἐπιρρεῖ τῷ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἥ γε δύναμις ἀρρωστοῦσα, τῶν ὀδυνωμένων
τε ἅμα καὶ τετρωμένων μορίων, οὐκ οἴσει τὸ ἴσον. ἀλλ' ὡς ὑπὸ πλείονος, βαρυνθήσεται. κἀκ τούτου πάντως μὲν

ἰχῶρες περιττοί. θαυμαστὸν δ' εἰ μὴ καὶ φλεγμονὴ γενήσεται. καὶ μὲν δὴ κἂν χωρὶς ὀδύνης ὁ ἰχὼρ ἐν τῷ με-
ταξὺ τῶν συναχθέντων χειλῶν τοῦ ἕλκους εἴη παρακείμενος, ἢ καί τις χώρα γίγνοιτο μεταξὺ κενὴ μὲν ἰχῶρος,
ἀέρος δὲ πλήρης, οὐκ ἐνδέχεται κολληθῆναι τὸ τοιοῦτον ἕλκος ἐκ μόνης τῆς συναγωγῆς. ὅ, τε γὰρ ἰχὼρ, ἤδη δια-
κόπτει τὴν ἕνωσιν. αἵ τε μεταξὺ τῶν ἑνωθησομένων χῶραι κεναὶ, κωλύουσιν ἅψασθαι τὰς ἐπιφανείας ἀλλή-
λων. ὥστ' ἐκεῖνά γε τὰ μόρια τοῦ ἕλκους, ἡ φύσις δεῖται προσαρκῶσαι πρότερον, ἵνα συμφύσῃ. μικρὰ δὲ δήπουθεν
ἐστὶν οὕτως, εἰ καλῶς συναχθῇ τὸ ἕλκος, ὡς μιᾶς ἡμέρας ἢ τὸ πλεῖστόν γε δεῖσθαι δυοῖν. Ἐν οὖν τούτῳ τῷ
χρόνῳ, φαρμάκου χρεία ξηραίνοντος τὸ μόριον. ἵν' εἴ τις ἤδη παρακείμενος ἰχὼρ εἴη, τοῦτον ἐκδαπανήσῃ. καὶ τὸν
μέλλοντα συῤῥεῖν εἰς τὰς κενὰς χώρας, κωλύσει. νυνὶ οὖν πάλιν ἀναμνήσθητί μου τοῦ σαρκωτικοῦ φαρμάκου
τοῦ μετρίως ξηραίνοντος, ἵν' εἰδῶμεν εἴτε ξηραντικώτερον αὐτοῦ χρὴ τὸ κολλητικὸν ὑπάρχειν, εἴτε μή. τὸ μὲν δὴ
10 σαρκωτικὸν εἰ σύμπαν ἐξεδαπάνα τὸ ἐπιῤῥέον αἷμα, τὴν ὕλην ἂν οὕτως ἀφῃρεῖτο τῆς σαρκώσεως. τὸ δέ γε κολ-
λητικὸν, ἢ οὐδ' ὅλως δεῖται γενέσεως σαρκὸς, ἢ σμικρᾶς παντάπασιν. ὥστε μᾶλλον αὐτὸ χρὴ ξηραίνειν τοῦ σαρ-
κωτικοῦ. ταύτῃ τε οὖν ἀλλήλων διοίσει μακρὰν τινὰ διαφορὰν, ἑτέραν τε μεγάλην, ἢ τὸ μὲν σαρκωτικὸν, εὐ-
θὺς χρὴ καὶ ῥυπτικὸν ὑπάρχειν, ἵνα μὴ μόνον ξηραίνῃ τὸ περιττὸν τῆς ὑγρότητος, ἀλλὰ καὶ τὸν ῥύπον ἀφαιρῇ. τὸ
δὲ κολλητικὸν, οὐ ῥύπτειν, οὐδ' ἀποσμᾶν. ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν εἰς ταὐτὸν συνάγειν ἅπασαν τὴν οὐσίαν. ὅπερ
οἶμαι πέφυκε δρᾶν, ὅσα τῶν φαρμάκων αὐστηρὰ καὶ στύφοντα καλεῖται. ταῦτα γὰρ εἰς ταὐτὸ συνάγειν καὶ
πιλεῖν, οὐκ ἀποῤῥύπτειν, οὐδὲ καθαίρειν πέφυκεν. ὥστε μάλιστα πάντων φυλαξώμεθα τὸ στύφον φάρμακον, ἵ-
να σαρκῶσαι πρόκειται, δυσαπολύτως ἐμπλάσσον τοῖς ἕλκεσι τὸν ῥύπον. οἶνος οὖν ἄριστον φάρμακον ἑλκῶν
ἁπάντων ᾗ ἕλκη. εἰ δὲ καὶ μὴ προσθείημεν τῷ λόγῳ, ᾗ ἕλκη, ταὐτὸν οἶμαι νοήσεις. ὑπὲρ γὰρ τοῦ μὴ παρακοῦ-
σαί τινα πρόσκειται χάριν ἀναμνήσεως, οὐχ ὡς ἀναγκαῖόν τι διοριζόμενον. ὡς εἴγε μοι μεμνημένος εἴης τῶν
20 ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ λεχθέντων ἁπάντων, τῶν περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ὀνόματι σημαινομένων τε καὶ ὑποκειμέ-
νων πραγμάτων, οὐδὲν ἔτι σοι δεήσομαι τὰ τοιαῦτα διορίζεσθαι. μόνον δ' ἀρκέσει μοι καθ' ἕκαστον αὐτῶν δι-
ελέσθαι, τὰς ἁπλᾶς διαθέσεις τῶν συνθέτων, ὑπὲρ ὧν ἤδη μέν που τι καὶ πρόσθεν εἴρηται. ῥηθῆναι δ' ἀναγ-
καῖον ἔσται καὶ νῦν, οὐ τοσοῦτον αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἕνεκεν, ἀλλ' ὅτι νομίζουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ὑπὸ τῆς
λέξεως ἐξαπατώμενοι, διαφορὰς ἑλκῶν εἶναι τὸ κοῖλον καὶ ὁμαλὲς. ἔναιμόν τε καὶ παλαιόν. ῥυπαρόν τε
καὶ καθαρόν. ἀφλέγμαντόν τε καὶ φλεγμαῖνον. ἀναγκαῖον οὖν ἔσται διελέσθαι, τίνες μὲν αἱ οἰκεῖαι διαφοραὶ
τῶν ἑλκῶν εἰσὶ, τίνες δ' ἐπιπλοκαὶ διαθέσεων ἑτέρων. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὀλίγον ὕστερον. ἡ δὲ συνήθης διδασκαλία
τοῖς παλαιοῖς, ἥνπερ δὴ καὶ νῦν ηὐξάμην ἀσκηθῆναι. κατὰ φύσιν ὑπάρχειν μάλιστα τῶν ἁπλῶν ἑκάστης δια-
θέσεως ἴδιον ἴαμα λεγόντων αὐτῶν. καὶ μάλιστα πάντων, Ἱπποκράτους. ἡ γάρ τοι μέθοδος ἡ θεραπευτικὴ, κα-
τὰ τοῦτον ἂν μάλιστα προΐοι τὸν τρόπον, ὑπὲρ ἑκάστου τῶν ἁπλῶν, ἰδίᾳ διελθόντων ἡμῶν. ἔπειτ' αὖθις ἤδη
30 τοῖς συνθέτοις ἅπασιν ἑτέραν μίαν ἐπιδειξάντων μέθοδον. ὥσπερ γὰρ εἰ δύο ἦν ὄντως κατὰ δίαιταν νοσήμα-
τα, τό, τε στεγνὸν καὶ τὸ ῥοῶδες, ἰδίαν ἑκατέρου θεραπείαν εἰπόντας, οὕτως ἐχρῆν ἐπὶ τοῦ πεπλεγμένου μνημο-
νεύειν, ὡς οἱ περὶ τὸν Θεσσαλὸν ἀξιοῦσι, τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, ἐπειδὰν τῶν μὲν ἑλκῶν ᾗ ἕλκη, πάντων ἓν εἶ-
δος ὑπάρχει. τῶν φλεγμονῶν δ' ᾗ φλεγμοναὶ, καὶ τούτων ἕτερον εἶδος ἕν. ἰδίᾳ μὲν χρὴ τῶν ἑλκῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν
φλεγμονῶν εἰπόντας θεραπείας, οὕτως ἤδη συνάπτειν εἰς ταὐτὸν ἀμφοτέρας. τοῦτ' οὖν ἐν ποιήσωμεν, ἕλ-
κη μὲν ἅπαντα ξηραίνεσθαί τε ἅμα καὶ στύφεσθαι δεόμενα κατὰ τὴν εἰρημένην μέθοδον εὑρίσκομεν. οὐ μὴν
καὶ ῥύπτεσθαί γε. κοιλότητα δ' ἐν σαρκὶ, ξηραίνεσθαι μὲν καὶ ῥύπτεσθαι. στύφεσθαι δ' οὐκέτι. καὶ δὴ καὶ κα-
τὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἤδη τῶν κοίλων ἑλκῶν, ἀνάλογον καὶ νῦν ἐπισκεψόμεθα τοῦ σώμα-
τος τὴν φύσιν, εἰ μαλακὴ καὶ βρυώδης. ἢ σκληρὰ καὶ ξηρὰ καὶ σύντονος. ἡ μὲν γὰρ προτέρα, καθ' ὅσον ὑγρο-
τέρα, κατὰ τοσοῦτον καὶ τῶν φαρμάκων ἧττον ξηραινόντων δεήσεται. ἡ δευτέρα δὲ, καθ' ὅσον ξηροτέρα, κατὰ
40 τοσοῦτον αὖ καὶ ἤδη καὶ σφοδρότερον ξηραινόντων δεήσεται καὶ μᾶλλον στυφόντων. ὁ γοῦν ἐμπειρικὸς, οἶ-
μαι κἀνταῦθα, παίδων μὲν καὶ γυναικῶν, καὶ ἁπαλοσάρκων μνημονεύει. νεανίσκους καὶ γεωργοὺς, καὶ θα-
λαττουργοὺς, ἀντιτάττων αὐτοῖς. οὐ μὴν ὅτι γε διὰ μὲν τὴν ὑγρότητα τῆς κράσεως, ἤδη παίδων καὶ γυναικῶν
ἑωρᾶτο τὰ τοιαῦτα τῶν φαρμάκων εὐδοκιμοῦντα. διὰ δὲ τὴν ξηρότητα πάλιν ἕτερα θερισταῖς καὶ ναύ-
ταις ἁρμόττοντα συνεῖναι δυνάμενος, οὔτε τῆς καθ' ἕκαστον σῶμα θεραπείας ἀκριβῶς στοχάσεται, καὶ τῆς
ἀποτυχίας οὐχ εὑρήσει τὴν αἰτίαν. ὥστε οὐδὲ τῆς ἤδη τὸ βέλτιον εὐπορήσει μεταβολῆς, ὁπόταν ἀποτυγχά-
νῃ τὰ διὰ τῆς ἐμπειρίας αὐτῷ προεγνωσμένα. τοῦτο μὲν δὴ καθόλου περὶ τῶν φαρμάκων εἴρηταί μοι τῶν
κολλητικῶν. ἑξῆς δ' ἄλλη τις μέθοδος εἰς τὴν σκευασίαν τε καὶ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν διαφέρουσα προσέρχεται.
τοῖς μὲν γὰρ κοίλοις ἕλκεσιν, ὃ βουλόμεθα προσφέρομεν εὐθὺς, εἴτ' οὖν ξηρὸν, εἴθ' ὑγρὸν φάρμακον. ἐγχωρεῖ γὰρ
ἐπιπάττειν, ἢ ἐμπλάττειν αὐτὰ παντὶ μορίῳ τοῦ ἕλκους. ἤδη δὲ τῶν ἄχρι βάθους ἱκανοῦ γεγενημένων τραυμά-
50 των, ἐπειδὰν ἅπαξ συναγάγωμεν τὰ χείλη, ψαῦσαι τῶν ἐν τῷ βάθει διῃρημένων οὐκ ἐγχωρεῖ. χρὴ τοίνυν οὐχ
ἁπλῶς εἰ ξηραντικόν ἐστι καὶ αὐστηρὸν μετρίως τὸ φάρμακον, ἀλλ' εἰ καὶ μέχρι τοῦ βάθους ἐξικνεῖσθαι δυνατὸν
ἐπισκοπεῖσθαι. ψιμμύθιον γοῦν καὶ λιθάργυρος, στύφει καὶ ξηραίνει μετρίως. ἀλλ' ἐὰν ἐπιπάσῃς αὐτὰ δί-
κην τέφρας ἐν κύκλῳ τοῦ τετρωμένου, πλέον οὐδὲν ἀνύσεις. οὐ γὰρ διικνεῖται τῶν οὕτω ξηρῶν φαρμάκων εἰς
τὸ βάθος ἡ δύναμις. ὑγρότητος οὖν αὐτοῖς δεήσει τινὸς, ἵν' ὁποῖόν τι τῶν ἐμπλαστικῶν φαρμάκων, ἢ καὶ τῶν
ὑγροτέρων τι γένηται. τοῦτο μὲν οὖν τῆς περὶ συνθέσεως φαρμάκων πραγματείας ἐστὶν ἴδιον. οὐκ αὐτῆς τῆς
θεραπευτικῆς μεθόδου. καὶ εἰ δεξαίμην αὐτοῦ δεῖσθαί τι πρὸς τὰ παρόντα, κἂν ἤδη προσήκοντι τῷ λόγῳ μνη-
μονεύσαιμεν. Ἐπεὶ δὲ τὸ τῆς οὐλῆς δεόμενον ἕλκος ἐπάνειμι, περὶ οὗ μικρὸν ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὡς ὁ πρῶ-
τος μὲν εἴη καὶ τούτου σκοπὸς ἐκ ταὐτοῦ γένους τοῦ κοίλου. γεννῆσαι γὰρ χρὴ τι τῶν ἀπολωλότων οὐχ ἁπλῶς

εἰδῶσαι

ἐν ὅσῳ τὰ διεστηκότα. τρόπον δ' ἕτερον ἐπὶ τούτου γενέσθαι τὸ λοιπὸν, ἢ ὃν ἐπὶ τοῦ κοίλου. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ
τὸ αἷμα. τούτῳ δ' ἡ σὰρξ ὕλη. πληροῦται μὲν οὖν τὸ κοῖλον ὑπὸ τῆς γεννωμένης σαρκὸς τὴν γένεσιν ἐκ τοῦ αἵμα-
τος ἐχούσης. εἰς οὐλὴν δ' ἀφικνεῖται τὸ ἤδη πεπληρωμένον ὑπὸ τοῦ γεννωμένου δέρματος, ἐκ τῆς ὑποβεβλημέ-
νης σαρκὸς τὴν γένεσιν ἔχοντος. ἀλλὰ σὰρξ μὲν ἡ αὐτὴ τῷ ὅλει τῇ διεφθαρμένῃ δύναται γεννηθῆναι κατὰ τὸ
κοῖλον ἕλκος. δέρμα δ' οὐκ ἐνδέχεται γεννηθῆναι τοιοῦτον ἀκριβῶς, οἷον ἦν τὸ διεφθαρμένον. ἀλλ' ὃ οἷον μέν τι δέρ-
ματι. καὶ τὴν χρείαν αὐτοῦ δυνάμενον ἀποπληροῦν. οὐ μὴν ἀκριβὲς δέρμα. διότι μὲν οὖν οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν ἡμῖν γεν-
νῆσαι δέρμα τὸ ἅπαξ ἀπολλύμενον, ὥσπερ σάρκα καὶ πιμελὴν γεννῶμεν, ἐκ τῶν φυσικῶν ἐστι προβλημάτων.
ὅπερ δ' εἴ τις μεμνήσαιτο κατὰ φύσιν καὶ χρείαν δέρματος ἐκ τῆς νῦν ἐνεστώσης πραγματείας, ἧς τὴν μέθοδον
ἤδη λέγομεν. ἐπειδὴ πρόκειται σκεπάσαι τὴν σάρκα συμφύτῳ τινὶ σκεπάσματι, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἰς οὐλὴν
10 ἀγαγεῖν τὸ ἕλκος, ἤτοι δέρμα γεννητέον ἡμῖν ἐστιν, ἢ τῆς σαρκὸς τὸ ἐπιπολῆς, δέρματι παραπλήσιον ἐργαστέον.
ἀλλ' οὐκ ἐγχωρεῖ γεννῆσαι δέρμα, τὸ λοιπὸν ἄρα πειρατέον ἐργάζεσθαι. τίς οὖν ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας; ἡ ἀλλοίω-
σις δηλονότι. σαρκὸς γάρ τι μόριον οὐκέτι σάρκα μένειν, ἀλλ' οἷον δέρμα γενέσθαι βουλόμεθα. πῶς οὖν ἀλλοιω-
θήσεται; κατά τινα τῶν ἀλλοιουσῶν δηλονότι ποιοτήτων. ἥκει γὰρ αὖθις ἐνταῦθα, κἂν μὴ θέλωμεν, ὁ περὶ
τῶν στοιχείων λόγος, οὗ χωρὶς, οὐδ' ἐπουλωτικόν ἐστιν εὑρεῖν φάρμακον, οὐ μόνον σαρκωτικὸν ἢ κολλητικόν. ἐπεὶ
τοίνυν τὸ δέρμα τῆς σαρκὸς ξηρότερόν ἐστι καὶ πυκνότερον, εἰ ξηραίνοιμεν καὶ στύφοιμεν τὴν σάρκα, δέρματι
παραπλησίαν ἐργασόμεθα. τὸ μὲν κεφάλαιον ἔχεις ἤδη τῶν ἐπουλωτικῶν φαρμάκων. ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο.
καὶ γὰρ τὰ κολλητικὰ, ξηραίνει τά τε ὄντα, καὶ στύφει. ὅπῃ ποτ' οὖν διοίσει ταῦτ' ἐκείνων, εἰς αὐτὴν ἀπο-
βλέπων τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ἐξευρήσεις. ἐπειδὴ γὰρ ἐν μὲν ταῖς κολλήσεσι τῶν ἡλκωμένων ξηραίνεσθαι
χρὴ τὸ ἐπιρρέον, ὡς ἀπέριττον μένειν τὸ πεπονθὸς μέρος. ἐν δὲ ταῖς ἐπουλώσεσιν, οὐ μόνον τὸ ἐπιρρέον, ἀλλὰ καὶ
20 τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς σαρξὶν ὑγρὸν ἐκδαπανᾶσθαι προσήκει. πολὺ δή που ξηρότερον εἶναι χρὴ τὸ συνου-
λωτικὸν φάρμακον τοῦ κολλητικοῦ. τῷ μὲν γὰρ κολλῶντι, σκοπὸς εἷς οὗτος μόνος ἐκδαπανῆσαι τὸ περιττὸν
τοῦ κατὰ φύσιν. τῷ δὲ, οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ φύσιν ἅψασθαι. κηκὶς οὖν ὀμφακίτης ἐνταῦθα,
καὶ τὰ τῆς ῥοιᾶς λέμματα, καὶ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης ὁ καρπὸς, μετρίως ξηραίνοντα φάρμακα. χαλκῖτις
δὲ, καὶ χαλκὸς κεκαυμένος, καὶ λεπὶς χαλκοῦ, καὶ μίσυ, καὶ στυπτηρία σχιστὴ, πολὺ τούτων σφοδρότερα.
μίσυ μὲν καὶ χαλκῖτις, μάλιστα. μετριώτερον δ' ἡ λεπὶς τοῦ χαλκοῦ. καὶ τούτου μετριώτερον, ὁ κεκαυμένος
χαλκός. εἰ δὲ καὶ πλύναις αὐτὸν, ἀδηκτότερον ἕξεις φάρμακον. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἤδη τῆς περὶ φαρμάκων συν-
θέσεως πραγματείας, ἑπομένης τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ. τὸ μὲν γὰρ τὰς δυνάμεις τῶν φαρμάκων γνῶναι,
προηγεῖται τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. καὶ λέλεκται περὶ αὐτῶν ἑτέρωθι. τὸ δὲ συνθεῖναι τὰ φάρμακα, με-
τὰ τὴν θεραπευτικήν ἐστι μέθοδον. ὅταν γὰρ αὕτη μὲν διδάξῃ τὰ καθόλου, λέγω δὲ τὸ ξηραίνειν ἢ ὑγραίνειν ἢ
30 ψύχειν ἢ θερμαίνειν. καὶ ἤτοι μετρίως τοῦτο δρᾶν, ἢ σφοδρῶς, ἢ ἀμυδρῶς. εἰδῶμεν δὲ καὶ τὴν τῶν ἁπλῶν
φαρμάκων ἑκάστου δύναμιν ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὴν ἐπεσκεμμένοι. τηνικαῦτα πῶς αὐτὰς ταῦτα μίξειεν ἐπιτηδείως
τῇ χρείᾳ προσήκει σκέπτεσθαι. γίνεται γοῦν οὕτως, διττή τις ἡ περὶ τῶν φαρμάκων μέθοδος. ἑτέρα μὲν ἡ τῆς δυνάμεως αὐτῶν.
ἑτέρα δὲ, ἡ τῆς συνθέσεώς τε καὶ σκευασίας. ἀλλὰ τί ἔστι τὸ λοιπὸν ἔτι τῆς περὶ τῆς τῶν ἑλκῶν ἰατρείας χρὴ μεθό-
δου. Λείπει δ' ὡς οἶμαι τὸ περὶ τῶν ὑπεραυξανομένων σαρκῶν εἰπεῖν, ὃ δὴ καὶ ὑπερσάρκωσιν ὀνομά-
ζουσιν οἱ πλείους τῶν ἰατρῶν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο νόσημα τοῦ γένους τοῦ παρὰ τὸ ποσὸν ἢ τὸ πηλίκον τῶν μορίων.
ἔστω γὰρ ὡς ἂν ἐθέλοις ὀνομάζειν. ἐκ ταὐτοῦ δὲ γένους καὶ ἡ κοιλότης ἦν, ὑπὲρ ἧς προειρήκαμεν. ὡς οὖν ὃ κα-
λοῦσιν ἕλκος κοῖλον οὐχ ἕν ἐστι πάθος, ἀλλὰ κοιλότης τε ἅμα καὶ ἕλκος, οὕτως ἕλκος ὑπερσαρκοῦν, οὐχ ἕν ἐστι πάθος,
ἀλλ' ὑπερσάρκωσίς τε ἅμα καὶ ἕλκος. ἐνδείκνυται δὲ, τὸ τῷ μεγέθει παρὰ φύσιν τὴν πρώτην ἔνδειξιν, ἣν δὴ
καὶ σκοπὸν τῆς τῶν ἰαμάτων εὑρέσεως ἐλέγομεν εἶναι, τοῦ πλεονάζοντος τὴν ἀφαίρεσιν. ὑπὸ φαρμάκων δ' αὕτη
40 γίνεται μόνον, οὐκέθ' ὑπὸ φύσεως ἔμπαλιν, ἢ ὡς ἐπὶ σαρκώσεως καὶ κολλήσεως ἔχει. ἐκεῖνα μὲν γὰρ τῆς φύ-
σεως αὐτῆς ἐστιν ἔργα. τῶν φαρμάκων, τὰ διακωλύοντα τὰς ἐνεργείας αὐτῆς ἐκκόπτοντα. ἡ δὲ τῶν ὑπερ-
αυξηθεισῶν σαρκῶν καθαίρεσις, οὐδὲν μὲν τῆς φύσεώς ἐστιν ἔργον. ὑπὸ δὲ τῶν ἰσχυρῶς ξηραινόντων γίνεται φαρ-
μάκων. παραγίνεται δὲ ταῦτα τὰ φάρμακα, τοῖς τε ῥύπτουσιν ἰσχυρῶς, καὶ τοῖς ἐπουλοῦσιν. ὡς πολλοὺς δια-
μαρτάνοντας ἐνίοτε, ὡς καθαιρετικὸν φάρμακον, ἢ ὡς ῥύπου καθαρτικὸν, ἢ ὡς εἰς οὐλὴν ἄγον παραλαμβάνειν. οἷον
αὐτίκα τὸ μίσυ καὶ ἡ χαλκῖτις εἰ ὑγρᾷ φύσει προσάγοιτο, τῶν καθαιρούντων μᾶλλον ἢ τῶν ἐπουλούντων ἐστίν.
ὅθεν εἴποτε τοιούτοις ἀναγκασθείημεν χρῆσθαι πρὸς ἐπούλωσιν, ἑτέρων δηλονότι μὴ παρόντων, ὡς ἐλαχίστοις
αὐτοῖς χρησόμεθα. μόνον τὸν πυρῆνα τῆς μήλης καθιέντες εἰς ἄκρον λελειωμένα τὰ φάρμακα. κἄπειθ' οὕτως οἷον
κόνιν τινὰ τοῖς τῆς ἐπουλώσεως δεομένοις ἐπιβάλλομεν μορίοις. εἰ δὲ καὶ καθαιρεῖν βουλοίμεθα τὰ ὑπερέχοντα,
δαψιλέστερον ἐπιθήσομεν. ἰὸς δὲ τούτων ἐστὶ καθαιρετικώτερος, ὡς ὅλως ἐκπεπτωκέναι τοῦ γένους τῶν ἐπου-
50 λούντων. εἰ δὲ καὶ καύσειας αὐτὰ, δριμύτερα μὲν ἧττον, ἐπουλωτικώτερα δὲ ποιήσεις. εἰ δὲ καὶ πλύναις, ἠπιώ-
τερα. μέμνησαι δὲ δήπου καὶ σὺ τὸν ἄνευ λογισμοῦ θεραπεύοντά ποτε τὸ ῥυπαρὸν ἕλκος τῷ συνήθει φαρμά-
κῳ τῷ χλωρῷ. μιγνύντα μὲν αὐτῷ τὸ μέλι, πολλαῖς δὲ ἐφεξῆς ἡμέραις εὑρίσκοντα ῥυπαρὸν ὁμοίως. εἶτ' ἀπο-
ρούμενόν τε, καὶ ὅπῃ μεταβαίη μὴ γινώσκοντα. συνέβαινε γὰρ οὐ καθαίρεσθαι μόνον τὸν ῥύπον ἀλλὰ καὶ συγκα-
θαιρεῖσθαί τι καὶ συντήκεσθαι τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς, ἰσχυροτέρου τοῦ φαρμάκου τῆς τοῦ κάμνοντος ὑπάρ-
χοντος φύσεως. εἶθ' ὁ μὲν ἰατρὸς ἀεὶ πλέον ἀνέμιγνυε τῷ φαρμάκῳ τοῦ μέλιτος. ἵνα δὴ σφοδρότερον καθαί-
ρῃ, ὡς ἐλλιπῶς τοῦ προτέρου τοῦτο δράσαντος. ἐγίγνετο δὲ πᾶν τοὐναντίον. εἰς ὅσον γὰρ ἐπετείνετο τῇ δριμύ-
τητι τὸ προσφερόμενον, εἰς τοσοῦτον συνετήκετο μὲν ἡ ὑποκειμένη σάρξ. ὁ δὲ τῆς συντήξεως ῥύπος εὑρισκό-
μενος ἐπὶ τοῦ ἕλκους, ἐξηπάτα τὸν ἰατρὸν, ὡς οὐδὲν ἀνύοντος τοῦ φαρμάκου. τοῦτο μὲν δὴ καὶ περὶ τὴν διάγνωσ-

σιν, οὐ μόνον περὶ τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον ἡ ἄγνοια. καὶ γὰρ εἰ ὅτι μάλιστα ῥυπαρὸν ὁμοίως φαίνεται τὸ ἕλ-
κος ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν φαρμάκων, ἀλλά τοι κοιλότερον μὲν ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν τε καὶ συντηκόντων γίγνεται.
καὶ προσέτι τοῖς χείλεσιν ὀχθῶδες. ἐρυθρόν τε καὶ ὑποφλεγμαῖνον ἐστίν. ὅτε δὲ καὶ δάκνεται σαφῶς ὁ ἄνθρω-
πος ὑπὸ τοῦ τοιούτου φαρμάκου. τὸ δ' ἧττον ἢ προσήκει ξηραῖνον, οὔτε δῆξιν, οὔτε τῶν ἄλλων οὐδὲν, ὧν εἶπον,
ἐργάζεται. δῆλον δ' οἶμαι κἀκ τούτων ἐστίν, ὡς ὁ μὲν ἐμπειρικὸς εἰ καὶ ὅτι μάλιστα διωρισμένῃ χρῆται τῇ
πείρᾳ, τό γε μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ προσῆκον, ἀμηχάνως οὐκ ἔχει. μόνῳ δ' ὑπάρχει τοῦτο, τῷ κατὰ μέθοδον ἰα-
τρεύοντι τὴν ὄντως δηλονότι μέθοδον, ἣν ἐγὼ νῦν διέρχομαι. τὴν γὰρ τῶν ἀμεθόδων Θεσσαλείων μέθοδον, ὄνο-
μα μόνον οἶδα δή που κενὸν, ἔρημον ἔργου παντός. οἵ γε τοσαύτης τε καὶ τηλικαύτης οὔσης μεθόδου περὶ
τὴν τῶν ἑλκῶν ἴασιν, οὔτε τοῖς τῶν ἐμπειρικῶν ἐχρήσαντο διορισμοῖς εἰς τὴν τῶν φαρμάκων εὕρεσιν, οὔτ' ἀπὸ
10 τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων ἔλαβον τὴν ἔνδειξιν, ὡς οἱ δογματικοί. μόνον δ' εἰπόντες, ὃ καὶ τοῖς ἰδιώ-
ταις γνωρίζεται, τὸ δεῖσθαι τὸ μὲν κοῖλον ἕλκος πληρώσεως. τὸ δὲ πλῆρες, ἐπουλώσεως. τὸ δ' ὑπερσαρκοῦν,
καθαιρέσεως. καὶ τὸ μὲν ῥυπαρὸν, καθάρσεως. τὸ δὲ καθαρὸν, ἐπουλώσεως. τὸ δὲ ἔναιμον, καὶ κολλήσεως, ἑλκῶν θε-
ραπείας οἴονταί τινα μέθοδον εἰρηκέναι. τοσοῦτον ἀποδέουσι γιγνώσκειν, ὡς ταῖς μὲν ὑγροτέραις φύσεσι, τῶν ἧττον
ξηραινόντων φαρμάκων ἐστὶ χρεία. ταῖς δὲ ξηροτέραις, τῶν μᾶλλον. ὃ τοίνυν παρ' ὅλον τὸν λόγον ἐφάνη σαφῶς, αὖθις
ἀναληπτέον. ἵν' ἡμεῖς τε μάλιστα προσέχωμεν αὐτῷ τὸν νοῦν, οἵ τ' ἄλλοι πάντες οἱ τὴν παλαιὰν μέθοδον διαφθείρον-
τες, ἐναργέστερον γνῶσιν ὅσον ἁμαρτάνουσιν. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῶν σαρκώσεως δεομένων ἑλκῶν, ἔτι τοῦτο παράδειγμα
προχειρισάμενος. ἐπειδὴ καὶ φθάνω τὸν λόγον ὑπὲρ αὐτῶν πεποιημένος, εἶθ' ἑξῆς περὶ πάσης ὁμοῦ τῆς ἰάσεως, ἐν
τῷ καθόλου ποιήσομαι τὸν λόγον. ἐφάνη τοίνυν οὐ τῷ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ πείρᾳ σκοπουμένοις, οὐ τῶν αὐτῶν ἅπα-
σα φύσις δεομένη φαρμάκων, ἀλλ' αἱ μὲν ἀσθενέστεραι καὶ μαλακώτεραι, τῶν μαλακωτέρων. αἱ δ' ἰσχυρότεραι καὶ ξη-
20 ρότεραι, τῶν ἰσχυροτέρων. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν εἰς οὐλὴν ἀγομένων ἑλκῶν ἔχει, καὶ προσέτι τῶν κολλήσεως δεομένων. ἁ-
πλῶς γὰρ οὐδὲν τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων αἱ μαλακαὶ φέρουσι φύσεις. ἐν δὲ τῇ διεξόδῳ ταύτῃ τοῦ λόγου, κατάφωρον
γίγνεται σαφῶς, ὅτι τε τὴν φύσιν ἐπισκεπτέον ἐστὶ τοῦ κάμνοντος. ὅτι τε καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἰδία τίς ἐστι θεραπεία. καὶ
τρίτον ἐπὶ τούτοις, ὡς ἐπειδὴ ἡ τῆς ἑκάστου φύσεως ἴδιον ἄρρητόν ἐστι, καὶ πρὸς τὴν ἀκριβεστάτην ἐπιστήμην
ἄληπτον. οὗτος ἂν ἄριστος ἰατρὸς εἴη τῶν κατὰ μέρος ἁπάντων νοσημάτων, ὁ μέθοδόν τινα ποιησάμενος, ἐξ ἧς δια-
γνωστικὸς μὲν τῶν φύσεων ἔσοιτο. στοχαστικὸς δὲ τῶν ἑκάστης ἰδίων ἰαμάτων. τὸ δ' οἴεσθαι κοινήν τινα ἁπάντων ἀνθρώπων
εἶναι θεραπείαν, ἐσχάτως ἠλίθιόν ἐστιν. ὅπερ οἱ ἀναισθητότατοι νομίζουσι μεθοδικοί. καὶ διὰ ταῦθ' ἑστάναι τὰ τῆς
ἰατρικῆς ἔφασαν ἅπαντα θεωρήματα, τουτέστιν ἐπιστημονικά τε καὶ βέβαια ταῖς γνώσεσιν ὑπάρχειν. εἶναί τε
τὴν γνῶσιν αὐτῶν, τέχνην τινὰ κοινοτήτων, οὐκ ἰδιοτήτων. ὡς περὶ τὸν κοινὸν καὶ γενικὸν ἄνθρωπον θεραπεύοντες,
ἐν τοῖς κατὰ μέρος. ὡς οὖν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐθέως κατὰ τὰς ἀρχὰς ἐσφάλησαν, οὕτω καὶ τῷδε. θεραπεύεται
30 μὲν γὰρ, οὐχ ὁ κοινὸς καὶ γενικὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἡμῶν ἕκαστος, ἄλλος ἄλλην ἔχων δηλονότι κρᾶσίν τε καὶ φύσιν. οἱ δ'
οἴονται μίαν θεραπείαν ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι. ἐγὼ δ' εἰ καὶ τὴν ἑκάστου φύσιν ἀκριβῶς ἠπιστάμην ἐξευρί-
σκειν οἷον ἐπινοῶ τὸν Ἀσκληπιὸν, αὐτὸς ἂν ἦν τοιοῦτος. ἐπεὶ δ' ἀδύνατον τοῦτο, τὸ γοῦν ἐγγυτάτω προσιέναι κα-
θόσον ἀνθρώπῳ δυνατὸν, αὐτός τε ἀσκεῖν ἔγνωκα, τοῖς τ' ἄλλοις παρακελεύομαι. πειρῶνται μὲν οὖν εἰς ὅσον
οἷόν τε καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας, ἀποχωρεῖν μὲν τῶν κοινῶν, προσέρχεσθαι δὲ τοῖς ἰδίοις. ἀλλ' ὅσον καὶ τούτοις ἐνδεῖ
πρὸς τὸ τέλειον, εἴρηται πρόσθεν. οὐ γὰρ ἐπὶ παίδων, ἢ γυναικῶν, ἢ γερόντων, ἢ μελαινὴν ἐχόντων καὶ λευκὴν τὴν
σάρκα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὡς ἐκεῖνοι ποιοῦσι, προσδιοριστέον ἐστὶν, ἀλλ' ὅπως ὑγρότητος, ἢ ξηρότητος ἔχει τὸ σῶμα.
τοὺς μὲν οὖν ἐμπειρικοὺς ἰατροὺς, ἄλλων τε πολλῶν ἕνεκεν ἀποδέχεσθαι χρὴ, καὶ μάλισθ' ὅταν προέρχεσθαι πει-
ρῶνται καθ' ὅσον ἐγχωρεῖ τῇ τοῦ κάμνοντος ἰδιότητι. μετὰ γὰρ τοὺς ἄλλους διορισμοὺς ἅπαντας οὓς διορίζονται,
καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἐθῶν ἐπάγουσιν, ὡς κἀντεῦθεν εὐπορήσαντες, οἰκειοτέρων τῷ κάμνοντι βοηθημάτων. εἰρήσεται
40 δ' ἡμῖν ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τῶν ἐθῶν, ἀποδεικνύουσιν ὑπὲρ τοῦ γνῶναι τὴν ἰδιότητα τῆς τοῦ κάμνον-
τος φύσεως, ἐξευρῆσθαι τοῖς παλαιοῖς καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ ἔθους διορισμόν. τοῦτον οὖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱ ἐμπειρικοὶ
παραλαμβάνουσι. καὶ πρὸς τούτῳ, καὶ αὐτὸν τὸν ἰατρὸν, εἰ πολλάκις εἴη παραγεγονὼς τῷ νοσοῦντι, βέλτιον ἂν ἰάσασθαι
φασὶ τοῦ μὴ παραγεγονότος. εἶτ' ὅταν ταῦτα πάντα προσθῶσιν, οὔπω βεβαίαν οὐδ' ἐπιστημονικὴν ἔχειν φασὶ τῆς
ἰδίας τοῦ κάμνοντος ἰάσεως τὴν γνῶσιν. ὁ δ' ἀναισχυντότατος Θεσσαλὸς οὐ μόνον εἰδὼς, ὅτι τὸ κοῖλον ἕλκος πληρω-
τέον, ἑστῶτά τε καὶ βέβαια φησὶ τὰ τῆς ἰατρικῆς εἶναι θεωρήματα. καίτοι τοῦτό γε πάντες, ὡς εἴρηται καὶ πρόσθεν, ἄνθρω-
ποι γινώσκουσιν. οὐχ οἱ νῦν μόνον, ἀφ' οὗ Θεσσαλὸς ὁ δεύτερος Ἀσκληπιὸς εἰς ἀνθρώπους ἧκεν, ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸ Δευκαλίω-
νος οἶμαι, καὶ Φορωνέως, εἴπερ γε κἀκεῖνοι λογικοί τε ἦσαν. ἀλλὰ πρὸς τῷ γινώσκειν ὡς σαρκωτέον ἐστὶ τὸ κοῖλον ἕλ-
κος, ἔτι κἀκεῖνο συνίεσαν, ὡς ὁ γινώσκων τὰ φάρμακα τὰ σαρκοῦντα τοιοῦτον ἕλκος, ἐκεῖνος ἰατρός ἐστιν. εἰ μὲν
οὖν ἐξ ἐμπειρίας εὕρηται ταῦτα, δῆλον ὡς ἐμπειρικῶς ἡμῖν ἰατρευτέον ἐστίν. εἰ δὲ ἐκ λόγου, λο-
50 γικῶς. οὐ γὰρ δὴ ἄλλο μὲν εὕρηκεν, ἄλλῳ δέ τινι νῦν ἐπιδεξίως χρῆται. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου, πρὸς
τοὺς ἐμπειρικούς ἐστιν ἡ ἀμφισβήτησίς τις ἡμῖν. ὅπερ δὲ λέγων ἀπέλιπον, ἡ ὄντως ἰατρικὴ, τῆς τοῦ κά-
μνοντος ἐστόχασται φύσεως. ὀνομάζουσι δὲ οἶμαι τοῦτο πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἰδιοσυγκρασίαν, καὶ πάντες
ἀκατάληπτον ὁμολογοῦσιν ὑπάρχειν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴν τὴν ὄντως ἰατρικὴν, Ἀσκληπιῷ καὶ Ἀπόλ-
λωνι παραχωροῦσιν. ἤρτηται δὲ ὁ λόγος οὗτος σύμπας, ἀπὸ διττῶν ἀρχῶν. ἀπὸ μὲν τῶν ἐναργῶς φαινομένων,
τοῖς ἐμπειρικοῖς τε καὶ τηρητικοῖς. ἀπὸ δὲ τῶν στοιχείων, τοῖς λογικοῖς. ὅτι τε γὰρ ἄλλῳ ἄλλο φάρμακον ὠφελεῖ,
σχεδὸν ἤδη καὶ οἱ παῖδες ἐπίστανται. συμφωνεῖ τε τούτῳ καὶ ὁ ἀπὸ τῶν στοιχείων λογισμός. εἰ γὰρ ὑπόθοιο πεν-
τεκαίδεκα διαφορὰς εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν ταῖς κράσεσι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ μόνης τῆς ὑ-
γρᾶς φύσεως, ἀνάγκη δήπουθεν καὶ τῶν φαρμάκων, οἷς μέλλεις χρήσασθαι, πεντεκαίδεκα διαφορὰς ἐπί-
στασθαι.

σταθαι. καὶ τὰς μὲν, μᾶλλον· τὰς δὲ, ἧττον ξηραινούσας. ἵν' ἑκάστῃ φύσει τὸ προσῆκον ἐξευρίσκῃς. εἰ δὲ καὶ τῆς ξηροτέρας φύσεως ἄλλας πεντεκαίδεκα διαφορὰς ὑποθέμενος, ὡσαύτως κἀπ' ἐκείνης ἄλλων πεντεκαίδεκα δέοιο φαρμάκων, ἔσται σοι τὰ πάντα τριάκοντα φάρμακα, πρὸς τριάκοντα φύσεις ἡρμοσμένα. καὶ τούτοις προσηκόντως χρῆσθαι δυνήσεται μόνος ὁ περὶ κράσεως σωμάτων ἀκριβῶς ἐπισκεμμένος. ἄρ' οὖν εἰ μὲν ὅλον τὸ σῶμα εἴη ξηρότερον τὴν κρᾶσιν, ὑπὸ τῶν ξηραντικωτέρων ὠφεληθήσεται φαρμάκων. εἰ δὲ μόριον αὐτοῦ τι τῶν ἄλλων φύσει ξηρότερον ὑπάρχει, τῶν ἧττον ξηραινόντων δεήσεται. ἢ πρόδηλον κἀνταῦθα. τὸ μὲν ξηρότερον τῇ κράσει μόριον, τῶν ξηραντικωτέρων. τὸ δ' ὑγρότερον, τῶν ἧττον ξηραινόντων προσδεῖσθαι. καὶ τοῦτ' οὖν ὅλον παραλέλειπται τοῖς ἀμεθόδοις Θεσσαλείοις, ἓν ἐπὶ παντὸς μορίου φάρμακον ἡγουμένοις ἁρμόττειν. οἱ δ' ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ὅσον πλεονεκτοῦσι καὶ τῶνδε τῶν Θεσσαλείων μεθοδικῶν, τοσοῦτον ἀπολείπονται τῶν ὄντως μεθοδικῶν τε καὶ λογικῶν. ἔχουσι γὰρ δὴ κἀκεῖνοι πρὸς τῆς πείρας διδαχθέντες, ἄλλο μὲν τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ἑλκῶν, ἄλλο δὲ τῶν ἐν ὠσὶν, ἢ ἄρθροις, ἢ σαρξὶν, ἢ δέρματι μόνῳ φάρμακον. ἀλλ' ὅτι γε κἀνταῦθα μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον ἀδυνατήσουσιν, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων εὔδηλον. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως διώρισται, πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀνέλθωμεν τοῦ λόγου, μιγνύντες ἁπάσας τὰς συμπιπτούσας ἕλκει διαθέσεις, ἀπὸ πρώτης ἀρξάμενοι τῆς δυσκρασίας. εἰ γὰρ ἤτοι πρόσθεν εἴη κατά δή τινα συντυχίαν, ἢ καὶ παρ' αὐτὸν τῆς ἑλκώσεως τὸν χρόνον ἡ ἡλκωμένη σὰρξ, γένοιτο θερμοτέρα τοῦ δέοντος, ἢ ψυχροτέρα, δεήσει τὸ φάρμακον οὐ μόνον ξηραίνειν μετρίως, ἀλλὰ καὶ θερμαίνειν ἢ ψύχειν εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἡ ὑποκειμένη σὰρξ ἐξέστη τοῦ κατὰ φύσιν. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ σάρκωσιν, ἢ πλήρωσιν, ἢ κόλλησιν, ἢ ἐπούλωσιν ἕλκους ὀρθῶς ποτὲ γενέσθαι τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς ἐχούσης κακῶς. οὐ δὲ εἰκῇ πρόσθεν ἐλέγομεν ἔργα φύσεως εἶναι σύμπαντα ταῦτα. κάθαρσιν μέντοι τῶν ῥυπαρῶν καὶ καθαίρεσιν τῶν ὑπεραυξηθέντων ἐγχωρεῖ γενέσθαι καὶ χωρὶς τοῦ κατὰ φύσιν ἔχειν τὴν σάρκα. μόνων γὰρ τῶν φαρμάκων ἦν ἔργα. διὸ καὶ μείζων ἡ πρόνοια γενέσθω σοι τῆς εὐκρασίας τῶν ἡλκωμένων μορίων, ὁπότε σαρκοῦν, ἢ κολλᾶν, ἢ ἐπουλοῦν ἐθέλεις αὐτά. σώζεσθαι γὰρ δεῖ τὰς κινήσεις τῆς φύσεως ἃς ὑπὲρ τῶν εἰρημένων ἑκάστου. οὐ σωθήσονται δ' ἄλλως εἰ μὴ πάντη κατὰ φύσιν ἔχοι τὸ μόριον. ὥσπερ οὖν εἰ φλεγμονή τις ἅμα τῷ ἕλκει τύχοι, πρὶν ταύτην λῦσαι σαρκοῦν, ἢ κολλᾶν, ἢ ἐπουλοῦν, οὐκ ἂν οὐδεὶς ἐπιχειρήσειεν αὐτό, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον εἰ καὶ χωρὶς φλεγμονῆς εἴη μόνη δυσκρασία τῶν εἰρημένων, οὐδὲν ἐλπίσομεν γενέσθαι πρὶν ἐκείνην ἰᾶσθαι. πάλιν οὖν ἐντεῦθεν ἔνδειξίς τις εἰς τὴν τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων φαρμάκων εὕρεσιν γίνεται. ξηραίνοντα μὲν γὰρ ἦν ἅπαντα. διέφερε δ' ἀλλήλων ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. οὐ μὴν ὅπως γε τοῦ θερμαίνειν ἢ ψύχειν ἔχει, εἴρηταί που πρόσθεν, ἀλλ' ἡ μέθοδος πῶς ἀναγκάζει καὶ τοῦτ' ἐρευνᾶσθαι. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἰ ξηραῖνον, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ σφόδρα θερμαῖνον ἢ ψῦχον ἐπισκέπτεσθαι χρή. φεύξῃ τοιγαροῦν ὑοσκύαμον, καὶ μανδραγόραν, καὶ κώνειον, ὡς πέρα τοῦ μετρίου ψύχοντα. καίτοι ξηραίνει γε εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἕλκος ξηραίνεσθαι ὀφείλει. καὶ ῥητίνη. καὶ πίττα. καὶ ἄσφαλτος. εἰ καὶ ξηραίνει συμμέτρως, ἀλλὰ πέρα γε τοῦ προσήκοντος ἐστὶ θερμά. καὶ διὰ τοῦτ' οὐκ ἄν τις αὐτοῖς χρήσαιτο μόνοις, ἀλλὰ τοῖς ἠρέμα ψύχουσιν ἐπιμίξας, ἓν ἐξ ἁπάντων εὔκρατον ἀπεργάσασθαι φάρμακον. εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει, καθάπερ οὖν ἔχει, προσεπιβλέπειν δεήσει καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κρᾶσιν. ἔστι γὰρ φάρμακόν τι καὶ οὗτος ἔξωθεν προσπίπτων τοῖς σώμασιν ἐπειδὰν ἀμέτρως ἔχει θερμότητος ἢ ψύξεως, ἐμποδὼν ἵσταται τῇ θεραπείᾳ. χρὴ τοίνυν ἀντιπεπονθέναι τὰ φάρμακα ταῖς ἀμετρίαις αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο καὶ Ἱπποκράτης ψυχροτέροις μὲν τῇ δυνάμει χρῆται κατὰ τὰς θερμὰς ὥρας. θερμοτέροις δὲ κατὰ τὰς ψυχράς. οἶδα δὲ δή που κἀνταῦθα τῶν ἀναισθήτων τινὰ μεθοδικῶν ὁμολογήσαντα μὲν ἐπιβλέπειν ὅπως ἔχει θερμότητος ἢ ψύξεως ὁ περιέχων ἀὴρ τὸν κάμνοντα, μὴ μέντοι τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἐπισκέπτεσθαι συγχωροῦντα, ὥσπερ τῶν ὀνομάτων τῶν κατὰ τὰς ὥρας βλαπτόντων ἢ ὠφελούντων, ἀλλ' οὐ τῆς κράσεως αὐτῶν. ἢ οὐ διὰ ταύτην ἀποβλεπόντων εἰς αὐτὰς τῶν παλαιῶν ἰατρῶν. ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν ἀναγκαῖον ἐστὶ τῷ μέλλοντι μεθόδῳ τινὶ θεραπεύσειν ἕλκος ἐπί τε τὰ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μάλιστα παραγίνεσθαι, καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τὰς κράσεις τῶν σωμάτων ὅλων τε καὶ κατὰ τὰ μόρια ἐπιβλέπειν, ἱκανῶς οἶμαι δεδεῖχθαι. πάλιν δ' ἀναμνηστέον κἀνταῦθα τὸ καὶ πρόσθεν εἰρημένον ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν ἐνδείξεως. ὡς γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἡ μὲν ὑγροτέρα φύσις ὑγροτέρων ἐδεῖτο τῶν φαρμάκων, ἡ δὲ ξηροτέρα, ξηροτέρων, οὕτως καὶ νῦν ἡ μὲν θερμοτέρα, θερμοτέρων. ἡ δὲ ψυχροτέρα, ψυχροτέρων δεήσεται. ἔμπαλιν δὲ τῆς ἐνδείξεως γιγνομένης ἀπὸ τοῦ παρὰ φύσιν τε καὶ κατὰ φύσιν. τὰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν, ὁμοίων ἑαυτοῖς ἐστὶν ἐνδεικτικά. τὰ δὲ παρὰ φύσιν, ἐναντίων. εἴ γε τὰ μὲν, φυλάττεσθαι. τὰ δὲ, διαφθείρεσθαι χρή. τὸ μὲν οὖν καὶ τὰς κράσεις τῶν σωμάτων, καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τὰς φύσεις τῶν μορίων ἐπιβλέπειν χρῆναι τὸν μέλλοντα καλῶς ἕλκος ἰάσασθαι, δεδεῖχθαί μοι νομίζω σαφῶς. καὶ ὁ μὲν πρῶτος σκοπὸς τῆς ἰάσεως, ἐκ τῆς διαθέσεως λαμβάνεται μόνης. ἐξευρεῖν δὲ οὐκ ἐντεῦθεν ἐγχωρεῖ τὰ βοηθήματα, πρὶν ἐπί τε τὰ στοιχεῖα τῶν σωμάτων ἀναβῆναι, καὶ τοῦ κάμνοντος ἐπισκέψασθαι τὴν κρᾶσιν, ὅλου τε τοῦ σώματος, καὶ τοῦ πεπονθότος μέρους, εὐθὺς αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος κρᾶσιν συνεπισκεπτομένους. ἤ τις ἐκτείνεται κατὰ τὰς ἐπιδήμους καταστάσεις, καὶ προσέτι τὰς χώρας. ὅτι δὲ πολλάκις ἐναντίαι ἐνδείξεις γίγνονται κατὰ μίαν θεραπείαν, ὅπως τε χρὴ μεταχειρίζεσθαι τὰς τοιαύτας, εἰρήσεται μὲν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἐφεξῆς. εἴη δ' ἂν οὐκ ἀπὸ τρόπου καὶ νῦν ἐπὶ βραχὺ διελθεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. οὐδὲν γὰρ οἶμαι θαυμαστὸν ὑγροτέραν μὲν ὑπάρχειν τὴν κρᾶσιν τοῦ κάμνοντος. αὐτὸ δὲ τὸ πεπονθὸς μόριον ξηρότερον. ἢ τοῦτο μὲν ὑγρότερον. ἅπασαν δὲ τὴν κρᾶσιν, ξηροτέραν. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ θερμότητα καὶ ψύξιν ὑπεναντίως ἔχειν τῇ κράσει τὸ μόριον πρὸς τὸ ὅλον. ὥσπερ οὖν εἰ τὸ πᾶν σῶμα τῆς μέσης ὑπῆρχε κράσεως, ἣν ἀρίστην ἐδείκνυμεν, οὐδὲν ἂν ἕνεκά γε τῆς τοῦ κάμνοντος φύσεως ἐνεωτερίζομεν ἐν τοῖς φαρμάκοις, οὕτως ἐπειδὰν ἤτοι ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ ψυχρότερον, ἢ θερμότερον ἦ τοῦ δέοντος, ἀνά-

τείνειν εἰς τοσοῦτον χρὴ τὰς δυνάμεις τῶν φαρμάκων, εἰς ὅσον καὶ τὸ σῶμα φυσικῆς ἐπιλέλειπται δυσκρασίας, ὅ γε δὴ
ἐπιλελήσμεθά γε τίς μὲν ἡ φυσικὴ δυσκρασία, τίς δ' ἡ παρὰ φύσιν. εἴρηται γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἐν ἄλλοις, καὶ μά-
λιστ' ἐν τῷ περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας γράμματι. φέρε τοίνυν ὅλην τὴν κρᾶσιν τοῦ κάμνοντος σώματος
ὑγροτέραν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο δεῖσθαι τῶν ἧττον ξηραινόντων φαρμάκων. αὐτὸ δὲ τὸ πεπονθὸς μόριον, τῶν
φύσει ξηροτέρων ὑπάρχειν, ὅπερ ἐλέγομεν εἶναι τὰ ἧττον σαρκώδη. τοιαῦτα δ' ἐστὶ, τά τε κατὰ τοὺς δακτύ-
λους, καὶ τὰ ἄρθρα, καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν ῥῖνα, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοὺς ὀδόντας. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ἵνα
χόνδροι πολλοί, καὶ ὑμένες, καὶ σύνδεσμοι, καὶ ὀστᾶ, καὶ νεῦρα. πιμελὴ δὲ καὶ σὰρξ, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ ἐλαχίστη. διά-
φορος δ' ἐν τούτοις ἡ ἔνδειξις ἀπό τε τοῦ πεπονθότος μορίου ἐστὶ, καὶ τῆς φύσεως τοῦ κάμνοντος. ὥστε εἰ μὲν ὅσῳ
τοῦ κάμνοντος ἡ κρᾶσις ὑγροτέρα πέφυκε τοῦ συμμέτρου, τοσούτῳ καὶ τὸ μόριον εἴη ξηρότερον τοῦ συμμέτρου,
10 μήτε προστιθέναι τι, μήτ' ἀφαιρεῖν τοῦ φαρμάκου. τοιοῦτον δὲ προσφέρειν, οἷον ἂν ἐπὶ τοῦ συμμέτρου τῇ κράσει
σώματος, ἐν συμμέτρῳ τῇ κράσει μορίῳ γεγονότος ἕλκους παρελάβομεν. εἰ δὲ πλέον εἴη τὸ μόριον τοῦ μετρίου
ξηρότερον, ἢ ὅσῳ τοῦ σώματος ἡ κρᾶσις ὑγροτέρα, τοσοῦτον ἐπιτείνεσθαι χρὴ ξηρότητι τὸ φάρμακον, ὅσον ὑπερ-
βάλλει τὸ μόριον τῆς ὅλης κράσεως. οἷον εἰ τέτταρσι μὲν ἀριθμοῖς εἴη τὸ ἡλκωμένον μέρος ξηρότερον τοῦ συμμέ-
τρου, τρισὶ δ' ἀριθμοῖς ἡ φύσις τοῦ νοσοῦντος ὑγροτέρα τῆς εὐκράτου, πρόδηλον ὡς ἑνὶ τοῦ συμμέτρου μορίου τὸ νῦν
ἡλκωμένον ἔσται, ξηροτέρου δεόμενον φαρμάκου. ὅτι δὲ ἅπαντα ταῦτα στοχασμῷ λαμβάνεται, καὶ ὅτι μάλ-
λιστα δυνατός ἐστι στοχάζεσθαι ὁ γεγυμνασμένος ἐν τοῖς περὶ τούτων λογισμοῖς, αὔτικρυς δῆλον. ἐπὶ μὲν δὴ
τῶν τοιούτων ἁπάντων, ἐναντίαι πολλάκις ἐνδείξεις καθ' ἕνα γίνονται χρόνον. οὐδὲν γὰρ ἔτι δέομαι λέγειν, ὑπὲρ
τῶν κατὰ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν ἐνδείξεων ἀνάλογον τοῖς εἰρημένοις νοεῖσθαι δυναμένων. ἐφ' ἑτέρων δὲ, καὶ
τοῖς χρόνοις ἐφ' οἷς αἱ ἐνδείξεις τέμνονται. καὶ χρὴ τὴν μὲν, ἡσυχάσαι κατά γε τὴν ἀρχὴν τῆς θεραπείας.
20 ἐνεργῆσαι δὲ ἑτέραν. οἷον ὅταν ἕλκος ᾖ κοῖλόν τε ἅμα καὶ ἱκανῶς ῥυπαρόν. αἱ μὲν γὰρ διαθέσεις αἱ παρὰ φύσιν,
ἐν τούτῳ τρεῖς εἰσιν. ἕλκος, καὶ κοιλότης, καὶ ῥύπος. ἡ δὲ τῆς ἰάσεως τάξις, ἀπὸ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ῥύπου τὴν
ἀρχὴν ἔχει. τῷ μήτε κολληθῆναί τι, μήτε σαρκωθῆναι δύνασθαι, πρὶν καθαρὸν γενέσθαι. δευτέραν δὲ χώραν ἡ
τῆς κοιλότητος ἴασις ἕξει. εἰ γὰρ ἤτοι κολλήσαιμεν, ἢ ἐπουλώσαιμεν, ἢ καθόλου φάναι θεραπεύσαιμεν τὸ ἕλ-
κος, οὐκέτι ἐγχωρεῖ πληρῶσαι τὴν κοιλότητα. φέρε τοίνυν μὴ μόνον ταῦτ' εἶναι τὰ τρία περὶ τὸ μέρος, ἀλλὰ
καὶ φλεγμονήν. ἢ ἐρυσίπελας. ἢ γάγγραιναν. ἤ τινα δυσκρασίαν ἁπλῆν, ἢ σύνθετον. ἆρ' οὐκ ἐνταῦθα πρόδηλον, ὡς
εἰ μή τις πρότερον ἐκείνην ἰάσαιτο, πληρῶσαι σαρκὶ τὸ κοῖλον ἕλκος οὐκ ἐγχωρεῖ; λέλεκται γὰρ καὶ πρόσθεν
ὡς ἡ τῆς σαρκὸς γένεσις ἐκ τῆς ὑποκειμένης ἄρχεται τῆς ὑγιοῦς. ἐκ φλεγμαινούσης δὲ καὶ δυσκράτου καὶ
ἁπλῶς εἰπεῖν νοσούσης, οὐκ ἐγχωρεῖ γεννηθῆναι νέαν σάρκα. σκοπὸς οὖν ἐν ἁπάσαις ταῖς τοιαύταις ἐπιπλο-
κῆς, ἔστωσαν τρεῖς. εἷς μὲν ὡς ὁ ἐξ αἰτίων τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι λαμβανόμενος. ὁ δὲ ἕτερος, ὡς ὁ τῶν οὐκ ἄνευ
30 λόγου ἔχων. ὁ δὲ τρίτος, ὡς ὁ τῶν ἐπειγόντων τε καὶ κατεπειγόντων ὀνομαζόμενος. ἡ μὲν γὰρ εὐκρασία τῆς ὑποκειμένης
σαρκὸς, αἰτίας λόγον ἔχει, συμφύουσά τε τὸ ἡλκωμένον αὑτῇ, καὶ ἀναπληροῦσα τὸ κοῖλον. ἡ δὲ καθαρότης τοῦ ἕλ-
κους, τῶν οὐκ ἄνευ λόγου. καὶ ταύτην ὁ ῥύπος διακόπτων, κωλύει τὴν θεραπείαν. ἔχει δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἕλκος, ὡς
πρὸς τὴν κοιλότητα τῶν οὐκ ἄνευ λόγον. εἰ γὰρ εἰς οὐλὴν ἀχθείη τὸ ἕλκος, οὐκέθ' οἷόν τε σαρκῶσαι τὴν κοι-
λότητα. πρὸς ταῦτ' οὖν ἀποβλέπων, ἐξευρήσεις τὴν τάξιν τῆς ἰάσεως. οἷον ἡ φλεγμονὴ, καὶ κοιλότης, καὶ
ἕλκος, καὶ ῥύπος, ἅμα κατὰ ταυτὸν ὑπάρχει μόριον. ὅτι χρὴ πρῶτον μὲν, τὴν φλεγμονήν. δεύτερον δὲ, τὸν
ῥύπον. τρίτον δὲ, ἰάσασθαι τὴν κοιλότητα. καὶ τέταρτον, τὸ ἕλκος. ἐν μὲν δὴ τοῖς εἰρημένοις, ἥ τε τάξις, καὶ ἡ
τῶν σκοπῶν εὕρεσις ἐντεῦθεν. ὁ δὲ τοῦ κατεπείγοντος σκοπὸς, ἐν τούτοις μὲν οὐκ ἔστιν. ἐν ἄλλοις δ' ἐστίν. ἀφ' ἧς γὰρ
κινδυνεύει πρώτης καὶ μάλιστα διαθέσεως ὁ ἄνθρωπος, ἐκείνην πρῶτον ἰατέον. ἐνίοτε δὲ οὐ πρώτην μόνον, ἀλλὰ
καὶ μόνην αὐτήν. οἷον εἰ νυγείσης κεφαλῆς μυὸς, ἀκολουθήσει σπασμός. εἶτα πρὸς μηδὲν τῶν οἰκείων ἰαμάτων
40 καθίσταιτο. διατεμὼν γὰρ ὅλον τὸν μῦν ἐγκάρσιον, ἰάσῃ μὲν τὸν σπασμὸν, ἀλλὰ πηρώσεις τινὰ τῶν τοῦ μορίου
κινήσεων. οὕτω δὲ καὶ φλεβὸς ἢ ἀρτηρίας αἱμορραγούσης ἀμέτρως, ὁ διατεμὼν ὅλον ἐγκάρσιον τὸ ἀγγεῖον, οὐκέτι
μὲν ἰάσασθαι δύναται τὸ ἕλκος αὐτοῦ. τὸν δ' ἐκ τῆς αἱμορραγίας κίνδυνον ἐπέσχεν. ἀλλὰ καὶ νεῦρον νυγὲν,
ἀναγκαζόμεθα πολλάκις ἐγκάρσιον διακόπτειν, ὅταν ἤτοι σπασμοὺς, ἢ παραφροσύνας, ἢ ἀμφότερα μεγάλα
καὶ δυσίατα βλέπωμεν ἑπόμενα τῇ τρώσει. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξαρθρήματι μεθ' ἕλκους ἐπειδὰν γένη-
ται, κατά τι τῶν μειζόνων ἄρθρων, τὸ μὲν ἕλκος ἰώμεθα. τὸ δὲ ἐξάρθρημα, καταλείπομεν ἀνίατον. ὅτι καὶ
τοῖς ἐγχειροῦσιν ἰάσασθαι, σπασμοὶ τοὐπίπαν ἕπονται. τρίτος οὖν οὗτος σκοπός ἐστιν ὁ πρὸς τὸ κατεπεῖγον
γιγνόμενος, ἕτερος ἑκατέρων τῶν δύο, τῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένων. οὐ γὰρ ταυτόν ἐστιν, ἢ ὡς αἴτιόν τι σκο-
πεῖν, ἢ ὡς τῶν οὐκ ἄνευ λόγον ἔχον, ἢ ὡς κατεπεῖγον, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ κατεπεῖγον ἐνίοτε τοιοῦτόν ἐστιν, ὡς ἀνία-
τον ἀναγκάζειν ἑτέραν ἀπολιπέσθαι διάθεσιν εἴρηται. καὶ ὡς ἡ διάθεσις αὕτη πολλάκις ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν γί-
50 νεται. τοῦτο μὲν ἐπὶ τῶν νενυγμένων νεύρων. ἢ τενόντων. ἢ αἱμορραγούντων ἀγγείων. τοῦτο δὲ ἐπὶ τῶν κατὰ τὰς
κεφαλὰς τετρωμένων μυῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ ἐξαρθρήματος ἅμα καὶ ἕλκους, οὐκ αὐτὸ ποιοῦμεν, ἀλλὰ μόνον οὐκ ἰώ-
μεθα τὸ γενόμενον. εἰρήσεται δὲ κἀν τοῖς ἑξῆς ἔτι περὶ τούτων ἐπιμελέστερον. ἐν γὰρ τῷ παρόντι, συγκεφαλαιώ-
σασθαι βούλομαι τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ἐπὶ τὰς οἰκείας διαφορὰς τῶν ἑλκῶν ἐπανελθών. ἵν' εἴ τις κἀντεῦθεν
ἔνδειξις ἰαμάτων ἐστὶ, μὴ δὲ ταύτην παραλίπωμεν. τὸ μὲν οὖν φλεγμαῖνον ἕλκος καὶ τὸ σηπόμενον, ἀναβι-
βρωσκόμενόν τε καὶ γαγγραινούμενον, ἐρυσιπελατῶδές τε καὶ καρκινῶδες, ἀνώδυνόν τε καὶ ὀδυνῶδες, τά τ' ἄλλα
τοιαῦτα λέγουσιν ὡς διαφορὰς ἑλκῶν. εἰ μὲν ἄλλως τις διέρχοιτο θεραπείαν ἐμπειρικὴν ἀναγράφων, οὐκ ἀμ-
φισβητητέον αὐτῷ διαφορὰς ἑλκῶν ὀνομάζοντι. μυριάκις γὰρ εἴρηται τὸ μὴ δεῖν ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων ἐρίζειν.
εἰ δ' ὡς ἐντεῦθεν μέλλον ἐρεῖν τι τεχνικὸν ὑπὲρ ἐνδείξεων, ἐπιδεικτέον αὐτῷ τὰς μὲν εἰρημένας ἁπάσας δια-

θέσεις

θέσεις ὑπάρχειν συνθέτους. ἄλλας δ' εἶναι διαφορὰς ἕλκους ἁπλοῦ καὶ μόνου, χωρὶς ἑτέρας τινὸς ἐπιπε-
πλεγμένης αὐτῷ διαθέσεως. εἰ γὰρ ἁπλῶς διαιρέσεως γινομένης ὑπό τινος ὀξέος τὸ σχῆμα τοῦ τρώσαντος
ἐναπομαχθείη τῷ διῃρημένῳ, γένοιτ' ἂν οὕτως ἑλκῶν διαφοραὶ πολλαί. λοξῶν. εὐθειῶν. ἑλικοειδῶν. ἀγκιστροειδῶν.
ἄλλως ὁπωσοῦν ἐχόντων. αὗται μὲν οὖν αἱ διαφοραὶ πᾶσαι παρὰ τὸ σχῆμα. παρὰ δ' αὖ τὸ μέγεθος, ἐν τῷ
μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἕτεραι μυρίαι. καὶ γὰρ μικρὸν, καὶ μέγα, καὶ μεῖζον, καὶ μικρότερον ἕλκος ἕλκους λέγεταί τι καὶ
γίνεται. καὶ μὲν δὴ καὶ βραχὺ καὶ μακρὸν, ἐπιπολῆς τε καὶ βαθὺ, καὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν, τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἐν τῇ
κατὰ τὸ μέγεθος, ἢ τὸ πηλίκον, ἢ τὸ ποσὸν, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλοι τις ὀνομάζειν, διαφορά. καὶ ἐπειδὴ ταῦτα οὕτως ἔ-
χει, πάντως δή που καὶ ὁμαλὲς καὶ ἀνώμαλον ἕλκος ἐν τῷ βάθει τῆς διαιρέσεως ἔσται. κατὰ μῆκος γὰρ, εἰ οὕτως
ἔτυχεν, αἰχμωμένου τοῦ μηροῦ, τὸ μὲν ἄνω μέρος τῆς διαιρέσεως, ἐνδέχεται βαθὺ, τὸ κάτω δὲ ἐπιπόλαιον ὑπάρ-
10 χειν. ἢ ἔμπαλιν. ἐπιπολῆς μὲν τὸ ἄνω. βαθὺ δ' εἶναι τὸ κάτω. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ διεσπάσθαι κατά τι τοὐναντίον. καὶ
διατετμῆσθαι. καὶ τοῦ τρώσαντος ὑποδύντος ὑπὸ τὸ δέρμα λοξὸν, μέρος μέν τι τοῦ ἕλκους φαίνεσθαι. μέρος δ' ἕτε-
ρον ὑπὸ τῷ δέρματι κατακεκρύφθαι. καὶ τοῦτο ἢ ἐκ τῶν ἄνωθεν εἶναι μερῶν, ἢ ἐκ τῶν κάτωθεν. ἢ ἐκ τῶν πλα-
γίων. ἅπαντα καὶ ταῦθ' ἑλκῶν εἰσι διαφοραί. παρὰ δ' αὖ τὸν χρόνον, ἕτεραι διαφοραὶ τῶν ἑλκῶν. ἔναιμον καὶ πρό-
σφατον. ὀλιγοχρόνιόν τε καὶ πολυχρόνιον. ἐν ἅπασι δ' αὐτοῖς τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, πάμπολυ. κατὰ μὲν αὐτὴν
τοῦ ἕλκους τὴν φύσιν, αὗται διαφοραί. κυριώταται μὲν, αἱ κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος. ἥτε παρὰ τὸ σχῆμα,
καὶ ἡ παρὰ τὸ ποσὸν τῆς διαιρέσεως. ἤτοι κατὰ τὸ μῆκος. ἢ βάθος. ἢ κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαστάσεις. ὁμαλότητά τε
καὶ ἀνωμαλίαν τὴν ἐν τούτοις. ἔξωθεν δὲ πρόσεισι τῶν οὐκ αὐτοῦ λόγον ἔχουσαι παρά τε τὸν χρόνον ἐν ᾧ τὸ
ἕλκος. οὕτω γοῦν τὸ μὲν, πρόσφατον καλεῖται. τὸ δὲ, παλαιὸν καὶ παρὰ τὸ φαίνεσθαί τε καὶ μὴ φαίνεσθαι πᾶν ἢ
μέρος. ἤδη δὲ καὶ παρὰ τὸν τῆς γενέσεως τρόπον, ἐν τῷ τμηθῆναι πᾶν. ἢ διασπασθῆναι πᾶν. ἢ τὶ μὲν τετμῆσθαι
20 μέρος αὐτοῦ. διεσπάσθαι δ' ἕτερον. εἰ δὲ καὶ τὰς παρὰ τὸν τόπον ἐν ᾧ γέγονε τὸ ἕλκος ἐκλογίζοιο διαφορὰς, οἷον εἰ
πέρας μυός. εἰ ἀρχὴ μυός. εἰ τὸ μέσον τοῦ μυός. εἰ δέρμα ἐστὶ τὸ ἡλκωμένον. εἰ ἡ παρειὰ ἢ γαστὴρ, εἶεν ἂν δή που καὶ αὗται
διαφοραὶ τῶν ἑλκῶν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἔχει. οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας αὐτῶν φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῶν χωρίων ἐν οἷς
συνίσταται τὴν γένεσιν ἔχουσαι. ὅταν δ' εἴποι τις ἤτοι φλεγμαῖνον ἕλκος, ἢ ὑπερσαρκοῦν, ἢ κοῖλον, εἶτ' οἴεται
παραπλησίας εἰρηκέναι διαφορὰς ἑλκῶν, ἃς νῦν ἤδη πέπαυμαι λέγων, οὗτος ἐξ ἀνάγκης ἐν τῇ θεραπευτικῇ
μεθόδῳ σφαλήσεται. τὸ γὰρ φλεγμαῖνον ἕλκος οὑτωσὶ λεγόμενον, ὅμοιον μὲν ἔχει τὸ τῆς ἑρμηνείας σχῆμα τῷ μι-
κρὸν ἕλκος, οὐ μὴν τό γε δηλούμενον ὅμοιον ὑπάρχει. τὸ μὲν γὰρ ἐπιπολῆς ἢ βαθὺ κατηγορήσαντες τοῦ ἕλκους,
οἰκείαν αὐτοῦ διαφορὰν ἐμηνύσαμεν. τὸ φλεγμαῖνον δ' οὐδόλως ἐστὶν ἕλκους διαφορά. δύναται γὰρ φλεγμαίνειν
μόριον καὶ χωρὶς ἕλκους. ὅθεν οἶμαι καὶ τὴν λέξιν, ἐνταυθοῖ μὲν ὑπαλλάξαι δυνατόν. εἰ γὰρ εἴποις ἕλκος τῷ δέ τινι
γεγονέναι μετὰ φλεγμονῆς, οἰκειότερόν γε τῷ πράγματι καὶ σαφέστερον ἑρμηνεύσεις. οὐ μὴν εἰ φαίης μετὰ μεγέ-
30 θους μὲν, τῷδε. μετὰ σμικρότητος δὲ, ἄλλῳ γεγονέναι. καὶ γὰρ οἰκειότερόν τε τῷ πράγματι καὶ σαφέστερον ἑρμη-
νεύσεις, εἰ τῷδε μέν τινι φαίης ἕλκος μέγα γεγονέναι, τῷ δ' αὖ, μικρόν. ὅθεν εἰ οἷόν τ' ἦν καὶ τὴν λέξιν ὑπαλλάττειν
ὡς καὶ τῷ λεγομένῳ πράγματι, πρεπωδεστέραν ἐργάζεσθαι καὶ τοῖς ἀκούουσι σαφεστέραν, οὐ χρὴ κατοκνεῖν οὕτω
ποιεῖν. ἀρχὴ γὰρ τοῦ μὴ σοφίζεσθαι περὶ τὰ πράγματα, τὸ καὶ τῇ λέξει χρῆσθαι διωρισμένῃ. τίς οὖν ἐν τοῖς τοιού-
τοις ἡ μέθοδος, ἐπεὶ γὰρ χρὴ παραγγέλματί τι, καὶ ἐπὶ σκοπὸν ᾧ προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀεὶ δυνησόμεθα διορίζεσθαι τα-
χέως, εἴτε διαφορὰν εἴρηκέ τις ἡστινοσοῦν διαθέσεως, εἴτ' ἐπιπλοκὴν ἑτέρας. ἔστω δή σοι διορισμὸς ὅδε. τὸ δυνά-
μενον ἰδίᾳ ποτὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ συστῆναι, τοῦτ' οὐκ ἂν ποτε γένοιτο τῶν ἄλλων οὐδενὸς διαφορά. μέγεθος μὲν οὖν καὶ
σμικρότης, ὁμαλότης τε καὶ ἀνωμαλία, καὶ χρόνος, καὶ σχῆμα, τῶν ἑτέροις συμβεβηκότων ἐστίν. ἕλκος δὲ, καὶ φλε-
γμονὴ, καὶ γάγγραινα, καὶ σηπεδὼν, ἕκαστον ἰδίᾳ τε καὶ καθ' αὑτὸ δύναται συστῆναι. διαθέσεις γάρ τινές εἰσι τοῦ σώματος
ἡμῶν παρὰ φύσιν. οὐ ταῖς διαθέσεσιν ἐξ ἀνάγκης συμβεβηκότα. πᾶσι γὰρ τοῖς εἰρημένοις ἐξ ἀνάγκης συμβέ-
40 βηκεν, ἤτοι μικροῖς ἢ μεγάλοις ὑπάρχειν. ἢ ὁμαλέσιν ἢ ἀνωμάλοις. ἢ προσφάτοις ἢ παλαιοῖς. ἢ φαίνεσθαι προ-
χείρως, ἢ κεκρύφθαι καὶ μὴ βλέπεσθαι. τὸ φλεγμαίνειν δ' οὐκ ἔστι τῶν συμβεβηκότων ἕλκει, καθάπερ οὐδὲ τὸ ση-
πεσθαι καὶ γαγγραινοῦσθαι. πάντα γὰρ ταῦτ' ἐστὶν ἐκ τοῦ τῶν νοσημάτων γένους. εἴγε παρὰ φύσιν εἰσὶ διαθέσεις, καὶ
βλάπτουσιν ἐνέργειαν. ἑτέρῳ δ' αὖ πάλιν τρόπῳ ἕλκος ὀδυνώμενον, ἢ ἕλκος ῥυπαρὸν, λέγεται μὲν ὥς τις ἕλ-
κους διαφορά. σύνθετον δέ τι δηλοῦται κἀνταῦθα, πλὴν ἕτερον τρόπον, ἢ ὡς φλεγμαῖνον ἕλκος ἐλέγετο καὶ
σηπόμενον. ἐκεῖ μὲν γὰρ διάθεσις ἡ φλεγμονὴ καὶ ἡ σηπεδών. ἐνταυθοῖ δὲ ὅ, τε πόνος, καὶ ὁ ῥύπος ἐκ τοῦ τῶν συμ-
πτωμάτων γένους. οὕτω δὲ κἀπειδὰν εἴποι τις ἕλκος, ἢ κακόχυμον, ἢ ῥευματικὸν, ἢ ἀναβιβρωσκόμενον, αἰτίαν
συνεμφαίνει τῇ διαθέσει. καὶ δῆλον ἐκ τῶν τοιούτων ὡς οἷα στοιχεῖά τινα τῆς θεραπευτικῆς ἐστι μεθόδου τὰ πρῶτα
τε καὶ ἁπλᾶ, καὶ ἀσύνθετα νοσήματα. καὶ διὰ τοῦτ' ἐν τῷ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν νοσημάτων ὑπομνήματι, πάντ'
ἐξηριθμησάμεθα ταῦτα. διοίσει δ' οὐδὲν ἢ πρῶτα λέγειν, ἢ ἁπλᾶ. καὶ γὰρ εἰ πρῶτον, ἁπλοῦν, καὶ εἰ ἁπλοῦν,
50 πρῶτον. ὥς τε καὶ στοιχειῶδες. ἔνδειξις δὲ ἰάσεως, ἀπὸ τῶν διαφορῶν οὐχ ἁπασῶν γίνεται. τὸ γὰρ πρόσφατον ἢ
παλαιὸν ἕλκος, οὐδὲν ἐνδείκνυται. καί τοι δοκεῖ τισί. ἀλλὰ παραλογίζονται σφᾶς αὐτοὺς, ὡς κἀν τοῖς κατὰ δίαι-
ταν, ἑτέραν μὲν ἀρχῆς, ἑτέραν δ' ἐπιδόσεως, ἄλλην δ' ἀκμῆς τε καὶ παρακμῆς ἔνδειξιν εἶναι λέγοντες. περὶ ὧν
αὖθις πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρεῖν μέλλοντες, οὐ δεόμεθα νῦν μηκύνειν τὸν λόγον. ἀλλ' ὅσον εἰς τὰ παρόντα μόνον αὐ-
ταρκες ἐροῦμεν. τὸ ἕλκος τὸ πρόσφατον ἐπειδὴ τοὐπίπαν ἄνευ τε διαθέσεως ἑτέρας ἐστὶ, καὶ σύμπτωμα μηδὲν
μηδέπω ἔχει συνὸν, ἑτέραν οἷόν τε ποιεῖσθαι τὴν ἔνδειξιν τοῦ παλαιοῦ. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο μόνον
ἕλκος. ἔστι δὲ τοιοῦτον, ᾧ μήτε κοιλότης τις σύνεστι. μήτ' ὀδύνη. μήτε ῥύπος. ἁπασῶν τε τῶν ἄλλων ἀπήλλακται
διαθέσεων. αὐτῆς δὲ μόνης δεῖται τῆς ἰδίας ἰάσεως, ἧς ὁ σκοπὸς, ἕνωσις. ἢ κόλλησις. ἢ σύμφυσις. ἢ συνέχεια. μυ-
ριάκις γὰρ εἴρηται τὸ, καλεῖν ὡς ἂν ἐθέλῃ τις, ἔνθα μηδὲν βλάπτεται τὸ πρᾶγμα. εἴτ' οὖν πρόσφατον εἴη τὸ

τοιοῦτον ἕλκος, εἴτε παλαιὸν, ἀεὶ τῆς αὐτῆς δεῖται θεραπείας, οὐδὲν τῆς ἀπὸ τοῦ χρόνου διαφορᾶς ἴδιον ἐνδεικνυμένης. εἰ μέντοι κοιλότητα βαθεῖαν ἔχει κατακεκρυμμένην ὑπὸ τῷ δέρματι, σκέπτεσθαι, πότερον ἐκ τῶν ἄνωθεν μορίων εἴη, ὡς ὑπορρεῖν ἐξ αὐτῆς τὸν ἰχῶρα κατάντεις, ἢ κάτωθεν, ὡς αὐτόθι συνίστασθαι. τῶν μὲν οὖν ὑπορρύσεις ἐχόντων, ἡ αὐτὴ θεραπεία τοῖς ἄλλοις. τῶν δ᾽ οὐκ ἐχόντων, ἡμᾶς χρὴ μηχανᾶσθαί τινας ἐκροάς. διττὴ δ᾽ ἡ μηχανή. ποτὲ μὲν ἀνατέμνοντας ὅλην τὴν κοιλότητα σύμπασαν. ἐνίοτε δὲ αὐτὸ διαιροῦντι μόνον ἐν τῷ πυθμένι. τὸ δ᾽ ὅτε χρὴ τούτων ἑκάτερον δρᾷν, ἥ τε τῶν χωρίων ἐνδείξεται φύσις, καὶ τὸ τοῦ ἕλκους μέγεθος. εἰ μὲν γὰρ καὶ τὰ χωρία σφαλερὰν ἔχει τὴν διαίρεσιν, καὶ τὸ ἕλκος εἴη μέγα, βέλτιον αὐτὸ διαιρεῖν, εἰ δὲ τἀναντία, τὸ ἀνατέμνειν ἄμεινον. ἡ δ᾽ ἐπίδεσις, ἀρχέσθω μὲν ἐκ τῶν ἄνωθεν. τελευτάτω δὲ κάτω, ἵνα περ ἡ ἐκροή. ὅτι δὲ καὶ ἡ παρὰ τὰ πεπονθότα μόρια σύμπαντα διαφορὰ τῶν ἑλκῶν ἐπικαιροτάτη πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἰάσεως, ἔμπροσθεν εἴρηται. ἀλλ᾽ ἐκείνη μὲν, ὡς ὁμοιομερῶν. ἧς δὲ νῦν ἐμνημονεύσαμεν, ὡς ὀργανικῶν ἐστιν ἔνδειξις. εἰρήσεται μὲν δὴ καὶ περὶ τῆς, ἢ ὡς ὁμοιομερῶν, ἢ ὡς ὀργανικῶν σωμάτων ἐνδείξεως, ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς. ἐν δὲ τῷ παρόντι, πάλιν ἐπὶ τὰς οἰκείας διαφορὰς τῶν ἑλκῶν ἰτέον. ἔστι γὰρ ἐγκάρσιον ἢ εὐθύ. καὶ μέχρι βάθους, ἢ ἐπιπολῆς. καὶ μικρὸν ἢ μέγα διοριζομένοις. τὰ μὲν γὰρ ἐγκάρσια διὰ τὸ τὰ χείλη μᾶλλον αὐτῶν διεστηκέναι τε καὶ ἀφεστηκέναι, τῆς συναγωγῆς ἀκριβεστέρας δεῖται. ὥστε καὶ ῥαφαῖς καὶ ἀγκτῆρσιν ἐπὶ τούτων χρηστέον. ὅσα δὲ κατὰ τὸ μῆκος τῶν μυῶν ἐγένετο, ταῦτ᾽ ἐκ δυοῖν ἀρχῶν ἐπιδῶν, οὔτε ῥαφῶν, οὔτε ἀγκτήρων δεήσῃ. εἰ δ᾽ ἄλλως ἐπιδεῖν ἐθελήσαις, ἢ ἀγκτῆρσιν, ἢ ῥαφαῖς, ἀρκέσουσιν ἐλάχισται παντελῶς αἱ ῥαφαί. καὶ τὰ μὲν μεγάλα τῶν ἑλκῶν, ἐπὶ μᾶλλον ξηραινούσῃ θεραπεύσεις φαρμάκοις, εἴ τι τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων μέμνησαι. τὰ δὲ σμικρὰ καὶ τὸ μετρίως ξηραῖνον αὐταρκῶς ἰάσεται. τὰ δ᾽ εἰς βάθος διήκοντα, πάντως μὲν ἤδη καὶ μεγάλα. δεῖται δὲ τῆς ἐκ δυοῖν ἀρχῶν ἐπιδέσεως, καὶ τοῦ μὴ προπετῶς κολληθῆναι τὰ χείλη. τὰ δ᾽ εἰς βάθος τε καὶ μῆκος ἐπὶ πολὺ προήκοντα, διχῇ τ᾽ ἂν εἴη μεγάλα. καὶ διττὴν ἔχει τὴν ἔνδειξιν. ὡς καὶ τῶν πάνυ ξηραινόντων δεῖσθαι φαρμάκων. καὶ μὴ συνάγεσθαι προπετῶς τὰ χείλη. καὶ ἐκ δυοῖν ἀρχῶν ἐπιδεῖσθαι, καὶ ῥάπτεσθαι διὰ βάθους. οὕτω δὲ κἂν εἰ πολλὰς ἐπιπεπλεγμένας ἴδοις διαφοράς, ἑκάστην ἰδίαν ἔνδειξιν ἐχούσας. εἰ μὲν μὴ μάχοιντο, πάσαις χρῆσθαι κράτιστον. εἰ δέ πῃ καὶ διαφέροιντο, πῶς χρὴ διορίζεσθαι περὶ τῶν τοιούτων, εἴρηται μέν που κἂν τοῖς ἔμπροσθεν. εἰρήσεται δὲ κἂν τοῖς ἐφεξῆς ἐπὶ πλέον. ἤδη γάρ μοι καιρὸς εἶναι δοκεῖ καταπαύειν ἐνταυθοῖ τὸ τρίτον τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων. ἐν δὲ τῷ μετ᾽ αὐτὸ τετάρτῳ, περὶ τῶν ἅμα τοῖς ἕλκεσιν ὡς τὸ πολὺ γινομένων διαθέσεων, ὁ λόγος ἡμῖν ἔσται. συναναγράψομεν δ᾽ αὐταῖς καὶ τὰς τῶν προηγουμένων αἰτιῶν θεραπείας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ν τι γένος ἦν νόσου καὶ ἡ τῆς συνεχείας λύσις ἐν ἅπασι μὲν τοῦ ζώου τοῖς μέρεσι γινομένη. προσαγορευομένη δ᾽ οὐχ ὡσαύτως ἐν ἅπασιν. ἕλκος μὲν γὰρ, ἐν σαρκώδει μορίῳ. κάταγμα δ᾽ ἐν ὀστῷ. σπάσμα δ᾽ ἐν νεύρῳ καλεῖται. τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ καὶ τὸ ἀπόσπασμα. καὶ τὸ ῥῆγμα. καὶ τὸ θλάσμα. τὸ μὲν ἐν συνδέσμῳ γινόμενον. τὰ δ᾽ ἐν ἀγγείοις τε καὶ μυσὶν, ἐκ βιαίας πληγῆς, ἢ καταπτώσεως, ἢ τινος ἑτέρας ἰσχυρᾶς κινήσεως. ἡ δ᾽ ἐκχύμωσις, ὡς τὰ πολλὰ μὲν ἅμα τῷ θλασθῆναί τε καὶ ῥαγῆναι γίνεται. συμπίπτει δέ ποτε καὶ κατὰ ἀναστόμωσιν ἀγγείων. καὶ τὴν καλουμένην ὑπό τινων διαπήδησιν, ἕτερόν τι γένος συνεχείας λύσεως ὑπάρχουσαν τῇ τοιαύτῃ. καὶ μὴν καὶ κατὰ ἀνάβρωσιν ἐνίοτε διαφθείρεται τὸ συνεχὲς ἐν τοῖς τοῦ ζώου μέρεσιν. ἀλλ᾽ ἤδη μικτὴ διάθεσις ἐστί. συνεφάπτεται γὰρ ἑτέρου γένους νοσήματος, ὑπὸ τὸ ποσὸν τῶν μορίων πεπτωκότος. ὥσπερ ἐπὶ τῶν κοίλων ἑλκῶν ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν. ἔστι γὰρ οὖν καὶ αὐτῶν τούτων ἡ γένεσις διττή. ποτὲ μὲν ἐκ διαιρέσεως ἀποτελουμένη. ποτὲ δὲ ἐξ ἀναβρώσεως. ἀλλ᾽ ἡ μὲν διαίρεσις ὅπως γίνεται, πρόδηλον. ἡ δ᾽ ἀνάβρωσις, εἰ μὲν ἔνδοθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ζώου τὴν γένεσιν ἔχει, χυμῶν ἐστι μοχθηρῶν ἔκγονος. εἰ δ᾽ ἔξωθεν, ἐπὶ φαρμάκοις ἢ πυρὶ συνίσταται. καὶ δὴ καὶ προσέχειν χρὴ τὸν νοῦν, ὥσπερ καὶ πρόσθεν ἐλέγετο, καὶ διορίζεσθαι τὰς ἁπλᾶς διαθέσεις τῶν ἐπιπεπλεγμένων. ἁπλῆν μὲν γὰρ ἐφ᾽ ἁπλῷ νοσήματι καὶ τὴν θεραπείαν. οὐχ ἁπλῆν δὲ ἐπὶ συνθέτῳ ποιεῖσθαι προσήκει. ἥτις μὲν οὖν ἐστι μέθοδος ἐπὶ ταῖς τῶν συνθέτων ἰάσεσιν, ἔμπροσθεν εἴρηται. χρὴ δ᾽ οὐ τὸ καθόλου μόνον αὐτῆς ἐκμαθεῖν, ἀλλὰ κἂν τοῖς κατὰ μέρος γεγυμνάσθαι. καὶ γὰρ οὖν κἀν τούτοις ἑτέρων ἐστὶ χρεία μεθόδων πολλῶν, ὡς ἄν εἴποι τις μορικῶν. ἐφ᾽ ἑκάστου γὰρ εἴδους νοσήματος, ἴδιον εἶδός ἐστι μεθόδου. πάλιν οὖν ὅσον ὑπόλοιπόν ἐστι τῆς τῶν ἑλκῶν ἰάσεως, ἐν τῷδε τῷ γράμματι λεγέσθω, τὴν ἀρχὴν ἡμῖν ἐνθένδε ποιησαμένοις. ἕλκος ἅπαν, ἤτοι μόνον ἐστὶν αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ, μήτε συνεισβαλλούσης αὐτῷ διαθέσεως ἑτέρας, μήτε προηγησαμένης, μήτε ἀκολουθησάσης, ἢ μετά τινος ἑτέρας ἤτοι μιᾶς, ἢ καὶ πλειόνων συνίσταται. καὶ τούτων τῶν διαθέσεων ἔνιαι μὲν, οὐ μόνον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐποιήσαντο ἕλκος, ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι καὶ μεῖζον ἐργάζονται. τινὲς δὲ τῶν οὐκ αἰτίου λόγον ἔχουσιν ὡς πρὸς τὴν ἴασιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, εἴρηται πρόσθεν. ὑπὲρ δὲ τῶν μεῖζον ἐργαζομένων τὸ ἕλκος, ἐν τῷδε λεχθήσεται. διττὸς μὲν οὖν ὁ ἐπ᾽ αὐτῶν σκοπός. ἢ ἐκκόψαι τελέως ἐκ τοῦ σώματος τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ἢ νικῆσαι τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν βλάβην. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐπειδὰν σμικρὰ παντελῶς ἡ διάθεσις ὑπάρχῃ, δυνατὸν ἐργάσασθαι. μεγάλης δ᾽ οὔσης, τὸ ἕλκος εἰς οὐλὴν ἀγαγεῖν οὐκ ἐνδέχεται, πρὶν ἐκείνην ἰάσασθαι. τίνες οὖν αἱ τοιαῦται διαθέσεις, καὶ πόσαι, σκεπτέον ἡμῖν ἀκριβῶς ἐνθένδε ποθὲν ἀρξαμένοις, ὅθεν καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἠρξάμεθα.

γὰρ ἕλκος, εἴτε μηδὲ κοιλότητος,

κοιλότητος, εἴ τι καὶ μόνον ὑπάρχοι, τῆς θ' ὑποκειμένης σαρκὸς δεῖται κατὰ φύσιν ἐχούσης. καὶ μηδενὸς
μεταξὺ παρεμπίπτοντος εἰς τὰ κολληθησόμενα χείλη, καθάπερ πολλάκις γίνεται τρίχα, καὶ ψάμμον, καὶ
ῥύπον, ἔλαιόν τε, καί τι τοιοῦτον ἕτερον ἐμποδίσαι τὴν κόλλησιν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ συμπτώματά τινα τῶν
ἑλκῶν ἐστι. κωλῦσαι μὲν ὁπότε παρείη τὴν ἴασιν δυνάμενα. ποιῆσαι δ' εἰ μὴ παρείη, μὴ δυνάμενα. τῆς δ' ὑπο-
κειμένης σαρκὸς ἡ διάθεσις, αἰτίας λόγον ἔχει πρὸς τὸ γινόμενον. ἐξ αὐτῆς γὰρ καὶ διὰ ταύτην, ἥ τε κόλλησις
τῶν διεστώτων, καὶ ἡ σάρκωσις τῶν κοίλων γίνεται. χρὴ τοίνυν ταύτην ἀκριβῶς κατὰ φύσιν ἔχειν, ἵν' ἑκάτε-
ρον ἐκείνων ἀμέμπτως ἐπιτελῆται. τὸ καλῶς δ' ἔχειν αὐτὴν, κατὰ τὴν οἰκείαν ὑπάρχει κρᾶσιν, ὥσπερ καὶ τοῖς
ἄλλοις ἅπασιν. εὔκρατον μὲν οὖν ἀκριβῶς εἶναι προσήκει τὴν ὑποκειμένην σάρκα, πρὸς κόλλησίν τε καὶ
σάρκωσιν ἑλκῶν. ἆρ' οὖν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον, ἢ καὶ τὸ ἐπιρρέον αἷμα, χρηστὸν καὶ σύμμετρον εἶναι χρή; ἐμοὶ μὲν καὶ
10 τοῦτο παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς εἶναι δοκεῖ. τό, τε γὰρ διεφθαρμένον αἷμα, τοσοῦτον ἀποδεῖ πρὸς κόλλησιν ἢ γέ-
νεσιν σαρκὸς ἐπιτήδειον ὑπάρχειν, ὥστ' αὐτὸ πολλάκις ἀναβιβρώσκειν ἑλκοῦν τὸ σῶμα. τό, τε πολὺ πλέον ἐν
τοῖς ἡλκωμένοις περιττὸν ἐργαζόμενον, ἐμποδὼν ἵσταται ταῖς ἰάσεσιν, ὥς που καὶ πρόσθεν ἐδείκνυτο. καὶ τρεῖς
οὗτοι τρόποι τῶν δυσιάτων ἑλκῶν ἐοίκασιν ὑπάρχειν. ὅ, τ' ἐκ τῆς δυσκρασίας τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς, καὶ ὁ
ἐκ τῆς μοχθηρίας τοῦ ἐπιρρέοντος αἵματος. καὶ τρίτος ὁ ἐκ τῆς ποσότητος. ἢ οὐχ ὧδε χρὴ τὴν διαίρεσιν, ἀλλ' ὧδε
ποιήσασθαι μᾶλλον. Ως τῶν δυσιάτων ἑλκῶν, τὰ μὲν, διὰ τὴν δυσκρασίαν τῆς ἡλκωμένης σαρκός. τὰ
δὲ, διὰ τὸν ἐπιρρέοντα χυμὸν γίνεται τοιαῦτα. καὶ ὡς τῆς μὲν δυσκρασίας, δύο ἔστωσαν διαφοραί. ποτὲ μὲν ταῖς
ποιότησι μόναις, οὐ κατὰ φύσιν ἐχούσης τῆς ὑποκειμένης σαρκός. ἐνίοτε δὲ, καὶ μετ' ὄγκου τινὸς ἐπικτήτου. τῆς
δ' ἐπιρροῆς, ἕτεραι δύο. τό, τε ποσὸν, καὶ τὸ ποιὸν τῶν ἐπιρρεόντων χυμῶν. ἐνίοτε δὲ καὶ μίγνυσθαι συμβέβη-
κε τινὰς τῶν εἰρημένων διαθέσεων. ἢ καὶ πάσας ἅμα; χρὴ δ' οὐ πασῶν δήπουθεν ἅμα λέγεσθαι τὴν μέθοδον
20 τῆς ἰάσεως, ἀλλ' ἑκάστης ἰδίᾳ. τῆς μὲν οὖν σαρκὸς αὐτῆς ἰᾶσθαι τὴν δυσκρασίαν, εἰ μὲν αὐχμώδης καὶ ξηρὰ φαί-
νοιτο, τέγγων εὐκράτῳ πολλάκις ὕδατι. καθ' ἑκάστην δὲ χρῆσιν, ὁ σκοπὸς ἔστω σοι τῆς καταντλήσεως, ὅταν πρῶτον
εἰς ἔρευθός τε καὶ ὄγκον αἴρηται τὸ μόριον, ἀφίστασθαι τηνικαῦτα. διαφορήσεις γὰρ ὃ εἵλκυσας καταιονῶν
ἐπιπλέον. ὥστ' οὐδὲν ἔσται σοι πλέον. ἀλλὰ καὶ τῶν φαρμάκων ἡ δύναμις, ὑγροτέρα τις ἔστω τῆς ἔμπροσθεν
ἐπὶ τῆς ὑγιοῦς σαρκὸς παρειλημμένης. εἰ δ' ὑγροτέρα τοῦ κατὰ φύσιν ἡ σὰρξ φαίνοιτο, τὰ ἐναντία ποιητέον.
ἐπιτείνοντα μὲν τῶν φαρμάκων τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ ξηρότερον. ὕδατι δὲ μηδόλως χρώμενον. ἀλλ' εἰ καὶ
ἀποπλύνασθαι δέοι τὸ ἕλκος, οἶνος, ἢ ὀξύκρατον, ἢ ἀφέψημα πόας αὐστηρᾶς παρασκευαζέσθω. κατὰ ταῦτα δὲ τὴν
μὲν θερμοτέραν τοῦ δέοντος σάρκα, ψυκτέον. τὴν δὲ ψυχροτέραν, θερμαντέον. ἔσται δὲ ἑκατέρα δήλη, καὶ χροιᾷ,
καὶ ἁφῇ, καὶ τῇ τοῦ κάμνοντος αἰσθήσει. ποτὲ μὲν γὰρ πυρώσεως ὁμολογοῦσιν αἰσθάνεσθαι. ποτὲ δ' ἐπιδήλου
τινὸς ψύξεως κατὰ τὸ μόριον. καὶ χαίρουσιν ἢ τοῖς ψυχροῖς φαρμάκοις, ἢ τοῖς θερμοῖς. καὶ τοῖς μὲν, ἐρύθημα
30 λεπτὸν ἐπανθεῖ. τοῖς δὲ, ἐπὶ τὸ λευκότερον ἡ χροιά. ταυτὶ μὲν οὖν, οὐ τῆς παρούσης ἐστὶ πραγματείας διορί-
ζειν. οὐ γὰρ διαγνωστικὴν μέθοδον, ἀλλὰ θεραπευτικὴν ἐνεστησάμεθα. τῇ δὲ ἀκολουθίᾳ πῶς τοῦ λόγου συνεξέ-
δραμεν, αὖθις οὖν ἐπανέλθωμεν ἐφ' ἅπερ ἐξ ἀρχῆς προυθέμεθα. Τῶν σὺν ὄγκῳ τινὶ παρὰ φύσιν
ἡλκωμένων μορίων, ἰᾶσθαι χρὴ πρότερον τὸν ὄγκον. ἥ τις δὲ τῶν παρὰ φύσιν ἐστὶν ὄγκων ἁπάντων ἴασις, ἐν τοῖς
ἑξῆς εἰρήσεται. νυνὶ δ' ὅσον ἐξ αὐτῶν συνάπτει τῇ τῶν ἑλκῶν θεραπείᾳ, ῥητέον. ἐπειδὰν τὰ χείλη μόνα τῶν
ἑλκῶν ἐπὶ πλέον ἀχροίας, ἢ σκληρότητος ἥκοι, περιτέμνειν αὐτὰ χρὴ μέχρι τῆς ὑγιοῦς σαρκός. ἐπειδὰν δὲ
καὶ μέχρι πλέονος ἡ διάθεσις ἐκτείνηται, σκέψις ἐνταῦθα γίνεται. πότερα περικοπτέον ἅπαν τὸ παρὰ φύσιν
ἐστὶν, ἢ θεραπευτέον ἐν χρόνῳ. καὶ δῆλον ὡς καὶ τῇ τοῦ κάμνοντος εἰς τοῦτο προσχρῆσθαι δεῖ προθυμίᾳ. τινὲς μὲν
γὰρ ἐν χρόνῳ πλείονι θεραπεύεσθαι βούλονται χωρὶς τομῆς. ἔνιοι δὲ πᾶν ὁτιοῦν ὑπομένειν εἰσὶν ἕτοιμοι τοῦ
θᾶττον ὑγιᾶναι χάριν. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπιρρεόντων τοῖς ἡλκωμένοις μέρεσι μοχθηρῶν χυμῶν. ἡ μὲν ὡς ἡλκω-
40 μένων ἴασις, ἐν τῷδε λελέξεται. ἡ δ' ὡς κακοχυμίας, ἢ πλήθους, ἐν τοῖς ἰδίοις ἐκείνων λογισμοῖς. ὅταν οὖν
ὀλίγῳ τε πλείω, καὶ μὴ πολλῷ φαυλότερος ἢ τοῦ κατὰ φύσιν ὁ ἐπιρρέων τοῖς ἡλκωμένοις χυμὸς, ἀποτρέπειν
αὐτὸν καὶ ἀναστέλλειν προσήκει, στύφοντά τε καὶ ψύχοντα τὰ πρὸ τῶν ἡλκωμένων χωρία. χρὴ δὲ καὶ τὴν ἐπί-
δεσιν ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τοῦ πεπονθότος, ἐπινέμεσθαι δὲ ἐπὶ τὸ ὑγιὲς, ὡς ἐν τοῖς κατάγμασιν ἐκέλευσεν ὁ Ἱππο-
κράτης. ἀλλὰ καὶ τὰ τοῖς ἕλκεσιν αὐτοῖς προσαγόμενα φάρμακα, ξηραντικώτερα τῶν τοῖς ἁπλοῖς ἕλκεσι
προσαγομένων ὑπαρχέτω. μὴ δυναμένης δὲ ὑπὸ φαρμάκων κρατηθῆναι τῆς ἐπιρροῆς, τὴν αἰτίαν αὐτῆς
ἐπισκεψάμενον, ἐκείνην ἐκκόπτειν πρότερον. εἰ μὲν οὖν δι' ἀτονίαν τινὰ τοῦ δεχομένου τὸ ῥεῦμα μορίου τοῦτο συμ-
βαίνει, ταύτην ἰατέον. εἴη δ' ἂν ἔτι τοῦτο, τῶν ἡλκωμένων μορίων οἰκεία τις ἴασις. εἰ δὲ διὰ πλῆθος ἢ κακοχυμίαν,
ἤτοι παντὸς τοῦ σώματος, ἢ τινὸς τῶν ὑπερκειμένων μορίων, ἐκεῖνα πρότερον ἐπανορθωτέον. ἡ μὲν οὖν ἀτονία
τοῦ μέρους, δι' ἣν ἐπ' αὐτὸ πλείους τοῦ δέοντος ἀφικνοῦνται χυμοὶ, πάντως μὲν ἐπὶ δυσκρασίᾳ γίνεται. οὐ μὴν ἁ-
50 πάσῃ γε ἕπεται ἀτονία δυσκρασίᾳ. καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις μὲν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἡ ἡλκωμένη σὰρξ δύσκρατός ἐστιν,
οὐ μὴν καὶ ἄτονος. ἐνίοτε δ' ἄμφω. δύσκρατός τε ἅμα καὶ ἄρρωστος. αἱ γὰρ ἐπιπλέον ἐκτροπαὶ τῆς δυσκρασίας,
ἀτονίας εἰσὶν αἴτιαι τοῖς πεπονθόσιν. ἰατέον δὲ ταύτας, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὰς μὲν θερμὰς, ψύχοντα. τὰς
δὲ ξηρὰς, ὑγραίνοντα. καὶ τὰς μὲν ψυχρὰς, θερμαίνοντα. τὰς δὲ ὑγρὰς, ξηραίνοντα. καὶ δὴ καὶ κατὰ συζυ-
γίαν. εἰ ψυχρότερος τε ἅμα καὶ ὑγρότερος ὁ τόπος εἴη, θερμαίνοντά τε καὶ ξηραίνοντα. καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὡσαύ-
τως, ἀεὶ ταῖς κρατούσαις ποιότησι, τὰς ἐναντίας προσάγοντα. λογισμὸς δὲ τούτου, τοιόσδε. τὸ κατορθούμενον
ἅπαν, οὐκ ἐν ζώοις μόνον ἢ φυτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι σύμμετρόν τι ἐστὶ καὶ μέσον ἁπάντων τῶν διημαρ-
τημένων. ὅπου γὰρ ἂν μήτ' ἀφελεῖν ἐστι μήτε προσθεῖναι μηδὲν ἢ μόριον ἢ ποιότητα, πάντη τοῦτ' ἀμέμπτως ἔχει.
τὸ δ' ἀφαιρέσεως τινὸς ἢ προσθήκης χρῇζον, ἐκπέπτωκε μὲν ἤδη τῆς ἀρίστης κατασκευῆς. ἐπανελθεῖν δ' ἐπ' αὐτὴν

ἑτέρως ἀμήχανον αὐτῷ, χωρὶς τοῦ, τὸ μὲν περιττὸν ἀφελεῖν· τὸ δὲ ἐλλεῖπον, προσθεῖναι. περὶ μὲν δὴ τῶν μορίοις
τισὶν ἐλλιπόντων ἢ πλεοναζόντων, ἕτερος λόγος. ἐν οἷς δὲ ἐπικρατεῖ τις ποιότης, εὐθὺς μὲν ἐνταῦθα νενικῆσθαι
τὴν ἐναντίαν ἀναγκαῖον. εὐθὺς δὲ καὶ τὴν ἐπανόρθωσιν ἐκ τῆς πως κεκρατημένης, αὖθις ἀντεισαγομένης
ἀνάγκη γίνεσθαι. ψύχων γὰρ τὸ τεθερμασμένον, ἅμα μὲν ἀντεισάξεις τὸ λεῖπον· ἅμα δὲ καὶ καθαιρεῖς τὸ πλεο-
νάζον. ὥστε ἀνάγκη πᾶσα τῶν κατὰ δυσκρασίαν τινὰ τοῦ κατὰ φύσιν ἐξεστηκότων τὴν ἴασιν γίνεσθαι διὰ τῶν
ἐναντίων τῇ δυνάμει. οὕτω μὲν ἡ δι' ἀτονίαν ὑπὸ ῥεύματος ἐνοχλουμένη σὰρξ, ἢ τι μόριον ἕτερον σαρκῶδες,
ἐπειδὰν τὴν τῆς δυσκρασίας πρότερον ἰαθῇ διάθεσιν, ἐφεξῆς δηλονότι καὶ τὴν τῆς ἑλκώσεως ἰαθήσεται.
οὐκ ἄλλως μὲν νῦν θεραπευθεῖσα τὴν δυσκρασίαν· ἄλλως δ' εἰ χωρὶς ἕλκους ἐπεπόνθει. ᾧ καὶ δῆλον, ὡς οὐχ ἕλ-
κους ἐστὶν, ἀλλὰ δυσκρασίας ἴδιος ἡ τοιαύτη πᾶσα θεραπεία. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ δ' ἕτερόν τι μόριον,
10 ἢ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα πληθωρικὸν ἢ κακόχυμον ὑπάρχει ἐπιῤῥέον τι τοῖς ἡλκωμένοις μέρεσι μοχθηρὸν, ἰᾶ-
σθαι χρὴ πρότερον ἢ τὸ τοῦ ῥεύματος αἴτιον, ἢ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα. κατὰ ταῦτ' οὖν καὶ κιρσοὺς πολλάκις ὑπερ-
κειμένους, τῶν ἡλκωμένων μορίων ἰασάμεθα πρότερον, ἵν' ἐφεξῆς ἰασώμεθα τὸ ἕλκος. καὶ τῶν σπληνωδῶν
τὸν σπλῆνα. καὶ τῶν ἄλλο τι μόριον ἐπίσημον πεπονθότων, ἐκεῖνο πρότερον ἐκθεραπεύσαντες, οὕτως ἤδη τὴν
τῶν ἑλκῶν ἴασιν ἀφικνούμεθα. ἀλλ' οὐδὲ μία τῶν ἰάσεων τούτων αὐτοῦ τοῦ ἕλκους ἐστὶν, ἀλλὰ τινος ἑτέρας διαθέ-
σεως. ἤτοι γεννώσης, ἢ αὐξανούσης τὸ ἕλκος. καὶ γὰρ αὖ καὶ οὗτος καιρὸς διορίσασθαι ἤδη, τὸ μηδὲν τῶν προκα-
ταρξάντων τῆς διαθέσεως αἰτίων, ἐνδείκνυσθαι τὴν θεραπείαν. ἀλλὰ τὴν μὲν ταύτης ἔνδειξιν, ἀπ' αὐτῆς ἄρ-
χεσθαι τῆς διαθέσεως. ἐξευρίσκεσθαι δὲ τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας, ἀπό τε τοῦ πρώτου σκοποῦ, καὶ τῆς τοῦ
πεπονθότος μορίου φύσεως. καὶ τῆς τοῦ περιέχοντος κράσεως. ὅσα τε ἄλλα τούτοις ἐστὶν ὁμογενῆ. συνελόντι γὰρ
εἰπεῖν, ἀπ' οὐδενὸς τῶν μηκέτι ὄντων, ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἔνεστι λαβεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ πολλάκις εἰς διάγνωσιν
20 τῆς διαθέσεως, ἀδήλου παντάπασιν ὑπαρχούσης, καὶ τῷ λόγῳ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀναγκαζόμεθα πυνθάνε-
σθαι περὶ τοῦ προκαταρξάντος αἰτίου. δόκησις τοῖς πολλοῖς γίνεται κἀκεῖνο συνενδείκνυσθαι τὴν ἴασιν. τὸ
δ' οὐχ οὕτως ἔχει. μαθήσῃ δ' ἐναργῶς ἐφ' ὧν ἐγχωρεῖ ἀκριβῶς γνῶναι τὴν διάθεσιν. εἴτε γὰρ ἐκχύμωσις, εἴθ'
ἕλκος, εἴτ' ἐρυσίπελας, εἴτε σηπεδὼν, εἴτε φλεγμονὴ κατά τι μέρος ὑπάρχει, περιττὸν ζητεῖν τὸ ποιῆσαν, εἰ
μὴ νῦν ἔτι ποιεῖ. οὕτως γὰρ ἅμα τε τὸ γεγονὸς θεραπεύσομεν ἤδη, ἅμα τε τὸ ποιοῦν ἔτι ποιεῖν διακωλύσομεν.
εἰ δ' ἐποίησε μὲν, ἀπηλλάγη δὲ, τὸ μὲν γεγονὸς ἰασόμεθα. τὸ δὲ οὐκέτι ὂν, οὐδ' ἂν ἐκκόπτειν προαιρώμεθα, δυ-
νησόμεθα. τῶν μὲν γὰρ ὄντων, αἱ θεραπεῖαι. τῶν δὲ ἔσεσθαι μελλόντων, αἱ προφυλακαί. τὰ δὲ μήτ' ὄντα, μήτε
βλάψαι προσδοκώμενα, καὶ τοῦ θεραπευτικοῦ, καὶ τοῦ προφυλακτικοῦ μέρους τῆς τέχνης ἐκπέπτωκεν. ὥστε
οὔτε ἔνδειξις ἀπ' αὐτῶν ἐστιν εἰς θεραπείαν, οὔτε προφυλακή τις. ἀλλ' ἢ μόνον, ὡς εἴρηται, πρὸς τὰς ἐκπιπτούσας
τὴν ἡμετέραν ἐπίγνωσιν διαθέσεις, ἡ γνῶσις τοῦ προκαταρξάντος αἰτίου χρησίμη. τοῖς δ' ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας
30 ἰατροῖς ὡς μέρος τῆς ὅλης συνδρομῆς, ἐφ' ᾗ τετηρήκασι τὴν θεραπείαν, καὶ τὸ προκατάρξαν αἴτιον ἐνίοτε προ-
λαμβάνεται. καθάπερ ἐπί τε τῶν λυττώντων κυνῶν, καὶ τῶν ἰοβόλων ἁπάντων θηρίων. ἤδη δὲ καὶ τῶν δο-
γματικῶν ἐκείνων ὅσοι χωρὶς ἐνδείξεως λογικῆς ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁμολογοῦσι θεραπεύειν τὰ τοιαῦτα.
καὶ γὰρ καὶ τούτοις, ὡς ἓν μέρος τῆς ὅλης συνδρομῆς τὸ προκατάρξαν αἴτιον ζητεῖται. τοῖς δ' ἐκ μὲν τῆς ἔμπρο-
σθεν πείρας ἐγνωκόσι τῶν ἰοβόλων θηρίων τὰς δυνάμεις, ἔνδειξιν δὲ θεραπείας ἀπ' αὐτῶν λαμβάνουσιν, οὐκ
εἰς ἔνδειξιν ἰάσεως τὸ προκατάρξαν αἴτιον γνωσθὲν, ἀλλ' εἰς τὴν τῆς παρούσης διαθέσεως ἐπίγνωσιν συντελεῖ.
φέρε γὰρ ἐπίστασθαι μὲν τὸν ἰὸν τοῦ σκορπίου ψυχρὸν εἶναι τῇ δυνάμει. καὶ λαμβάνειν ὡς ἀπὸ ψυχροῦ τὴν τῆς ἰά-
σεως ἔνδειξιν, ἔχειν δὲ μηδὲν μήπω σημεῖον ὅτι τοιαύτη τις ἐν τῷδε τῷ σώματι διάθεσις ὑπάρχει. δῆλον γὰρ ὡς
εἰ πυθοίμην ὅτι σκορπίος ὁ πλήξας, ἐκθερμαίνειν πειράσομαι τό, τε σύμπαν σῶμα, καὶ τὸ νενυγμένον ὑπ'
αὐτοῦ μόριον, οὐκ ἀναμείνας ἔτι τὴν πεῖραν, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύσεως λαβὼν τὴν ἔνδειξιν. ἐ-
40 δείχθη γὰρ ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς ἠξίωσα γεγυμνάσθαι πρότερον, ὅτῳ μέλλει τι καὶ τῶν
νῦν λεγομένων ὄφελος ἔσεσθαι, μηδεμίαν αὖ τὴν πεῖραν εὑρίσκεσθαι δυναμένην. ἦν γὰρ ἂν δήπου μαντεῖον, εἴ τις ἐκ
τοῦ θεάσασθαι λιθάργυρον, ἢ καστόριον, ἢ κανθαρίδας, εὐθέως ἐγίνωσκεν αὐτῶν τὰς δυνάμεις. ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἅ-
πασιν αἱ διαμαρτίαι, τοῖς τ' ὑπερβάλλουσι τοῦ μέτρου, καὶ τοῖς ἐλλείπουσιν, οὕτω κἀνταῦθα γίνονται. καὶ δὶς διὰ
πασῶν οὐχ ἅπαξ, ὡς ἔοικεν, ἀντᾴδουσιν ἀλλήλοις. οἵ τε μηδέπω καὶ τήμερον ὁμολογοῦντες ἐπίστασθαί γε τὰς
δυνάμεις τῶν φαρμάκων ἤδη τοσαύτῃ πείρᾳ. οἵ τε καὶ πρὸς τῆς μιᾶς πείρας ἀξιοῦντες ἐπίστασθαι. καὶ γὰρ καὶ
τοῦτο προπετὲς, εἰ χρὴ προπετὲς εἰπεῖν, τὸ ἀδύνατον. καὶ θάτερον ἢ τελέως ἀναισθήτων ἐστὶν, ἢ φανερῶς ἐριζόν-
των. ἀλλὰ γὰρ ὡς ἔφην, οὐ χρὴ νῦν περὶ τούτων ἀκούειν ποθεῖν, εἰρημένων ἐπὶ πλεῖον ἔν τε τῷ τρίτῳ τῶν περὶ
κράσεων, κἀν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασιν, ἀλλ' εἰς διάγνωσιν τῶν διαθέσεων, ἔνια τῶν προκαταρ-
ξάντων αἰτίων συντελεῖ. ἔνθα δ' οὐδὲν λανθάνει τῆς παρούσης διαθέσεως, οἴχεται καὶ τοῦ προκατάρξαντος ἡ
50 χρεία. εἴρηται μὲν οὖν μοι κἀν τοῖς ἔμπροσθεν ὡς οὐ δεῖ συνάπτειν ἐς ταυτὸν ἀμφοτέρας τὰς διδασκαλίας,
ἀλλ' ἰδίᾳ μὲν τὴν ἐμπειρικὴν, ἰδίᾳ δὲ ποιεῖσθαι τὴν λογικήν. ἀναμιμνήσκω δὲ καὶ νῦν, ὡς ἐπειδὴ πρόκει-
ται μόνην τὴν λογικὴν ἐν τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι διελθεῖν, εἰ δὲ καὶ μὴ προσκέοιτό που περί τινος τῶν
λεγομένων, ὡς οὐχ ἁπλῶς ἐστιν ἀληθὲς, ἀλλὰ μόνοις τοῖς κατὰ μέθοδον ἰατρεύουσιν, ἀκόλουθον αὐτῷ
λογίζεσθαί τινα χρή. καὶ προστιθέναι παρ' ἑαυτοῦ. νυνὶ μὲν γὰρ ἡμεῖς προσεθήκαμεν, ὡς οὐδὲν τῶν
προκαταρξάντων αἰτίων εἰς ἔνδειξιν θεραπείας ἐστὶ χρήσιμον, ἀλλ' εἰς διάγνωσιν ἐνίοτε διαθέσεως, ὁμο-
λογοῦντες ὡς τοῖς ἐμπειρικοῖς ἰατροῖς ὁπουοῦν, ἕν τι τῶν τῆς ὅλης συνδρομῆς μορίων ἐστὶ καὶ τὸ προ-
καταρξαν αἴτιον. εἴτ' οὖν λογικῶς τἄλλα θεραπεύοιεν, εἴτε δι' ἐμπειρίας ἅπαντα. κατὰ δὲ τὸν ἐφε-
ξῆς λόγον, οὐκ ἀναγκαῖον ἂν εἴη προσγράφειν τοῦτο. πάλιν οὖν ἤδη τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, ἀρ-
χὴν ὁμολογουμένην

χὴν ὁμολογουμένην λαβόντες, ἣ καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἤδη κεχρήμεθα φάσκοντες, τὴν τῆς θεραπείας
δεομένην διάθεσιν, αὐτὴν εἶναι τὴν τὸν πρῶτον σκοπὸν ἐνδεικνυμένην. ἐκ δὲ τούτου, τἄλλα πάντα
λαμβάνεσθαι. τούτῳ δ' ὅτι τῷ σκοπῷ κοινωνίαν οὐδεμίαν ἔχει τῶν προκαταρχόντων αἰτίων οὐδὲν, ἐξ αὐ-
τῶν μάλιστα τῶν ἑλκῶν ὅθεν περ ὁ λόγος ὡρμήθη, μαθήσῃ. γεγονέτω γοῦν ἕλκος ἐξ ἀποστήματος. ἀλλ' εἰ
τοῦτο, δῆλον ὡς ἐκ μοχθηρῶν χυμῶν. οὕτω γὰρ εἴωθεν ἡ φύσις ἐν νόσοις ἐκκαθαίρουσα τὸ σῶμα, τὸ πε-
ριττὸν ἅπαν ὠθεῖν ἐπὶ τὸ δέρμα. τούτῳ μὲν ἑλκωθῆναι συμβαίνει, τῷ δ' ὅλῳ σώματι ἐκκεκαθάρθαι. τίς
οὖν ἡ τῶν τοιούτων ἑλκῶν ἴασις, οἵα περ καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οἷς οὐκ ἐπιπλέκεται διάθεσις οὐδεμία
κακοήθης. ἀλλ' εἴπερ τοῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον ὡς οὐδεμία παρὰ τῆς ποιησάσης τὸ ἕλκος αἰτίας ἔνδειξις εἰς τὴν
θεραπείαν ἐγένετο. καὶ μὴν εἴπερ ἔμενεν ἡ κακοχυμία πάντως ἄν που καὶ παρ' αὐτῆς τὴν ἔνδειξιν ἐλάβο-
10 μεν. ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἄτοπον ἦν δεῖσθαι θεραπείας τὸ μηκέτ' ὄν. ἢ ἐνδείκνυσθαι θεραπείαν τὸ μὴ δεόμενον
αὐτῆς. ὥστε παντοίως ἄτοπον ἐκ τοῦ προκατάρξαντος αἰτίου ἔνδειξιν λέγειν γίνεσθαι θεραπείας. ἐπεὶ τοί-
νυν οὐ τοῦτο, δῆλον ὡς τὸ παρὸν αἴτιον ἔνδειξιν ποιήσεται. τίς οὖν ἡ ἔνδειξις, ἀκριβολογουμένῳ μὲν, ἡ προφυ-
λακτικὴ προσαγορευομένη. καταχρωμένῳ δ' ἡ θεραπευτική. καὶ γὰρ καὶ αὐτῶν τῶν ἑλκῶν τῆς ἰάσεως, εἴθ'
ἁπλῶς ἕλκη μόνον, εἴτε καὶ μετὰ κοιλότητος ὑπάρχοι, κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον ἡ ἴασις ἐκ τοῦ φυλάττειν τε καὶ
προφυλάττεσθαι τὰ λυπήσοντα τὴν φύσιν ἀποτελεῖται. καὶ ὅλως ἐφ' ὧν τὸ γινόμενον αὐτῆς τῆς φύσεως
ἔργον ἐστὶν, ὡς κόλλησις ἕλκους καὶ σάρκωσις, ἐκ τοῦ προφυλακτικοῦ γένους ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων ἐπιμέλεια. ἀλλ'
ὅμως ἴασις λέγεται πρὸς ἁπάντων ἀνθρώπων. καὶ τούτῳ διώρισται τοῦ προφυλακτικοῦ μέρους τῆς τέχνης,
τῷ διαθέσιν μὲν ὑπάρχουσαν ἤδη τινὰ νοσερὰν ἐκκόπτεσθαι, κατὰ τὸ ἕτερον εἶδος τῆς προφυλακτικῆς. κω-
λύεσθαι δὲ γίνεσθαι τὴν μηδέπου γεγενημένην κατὰ τὸ ἕτερον. ὥστε κἀνταῦθα περὶ ὀνομάτων ἐρίζοντες,
20 ἀγνοοῦσιν οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν. ἐχρῆν δ' αὐτοὺς εἰ περὶ πραγμάτων ἐσπούδαζον, ἐξευρεῖν ὡς δύο εἰσὶν αἱ πρῶ-
ται διαφοραὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῖς ἰατροῖς. ἢ γὰρ τὰς οὔσας ἤδη διαθέσεις ἐξ ὧν πράττουσι θεραπεύουσιν, ἢ
τὰς οὐκ οὔσας γενέσθαι κωλύουσι. τὸ μὲν δὴ τὰς οὔσας ἐκκόπτειν, εἴτε τὰ διακόπτοντα τὰς ἐνεργείας τῆς
φύσεως ἐκποδὼν ποιουμένους, εἴτε καὶ αὐτοὺς τι διὰ τῶν φαρμάκων ἐργαζομένους, ἅπαντες ἄνθρωποι θερα-
πεύειν ὀνομάζουσι. τὸ δὲ κωλύειν γενέσθαι, προφυλάττεσθαι. καὶ δὴ καὶ τὰ μετὰ κακοχυμίας ἡλκωμένα θε-
ραπεύουσιν, οἱ λόγῳ τε καὶ μεθόδῳ τῇ τέχνῃ προσιόντες. ἅμα μὲν ἐκείνην ἐκκαθαίροντες. ἅμα δὲ τὰ διακό-
πτοντα τὰς κινήσεις τῆς φύσεως ἀναιροῦντες. ἄμφω δ' ἐστὶν ἀκριβολογουμένῳ ταῦτα προφυλακτικά. κωλύει τε
ὡς κἀν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται λόγῳ πάντα τὰ τοιαῦτα, ῥύπον ἐπιτρέφεσθαι τοῖς ἕλκεσιν. ἢ ὑγρότητα πολ-
λὴν, ἢ μοχθηράν. οὔκουν ἐν ὀνόμασι μικρολογεῖσθαι καλὸν, ἀλλ' ἄμεινον εἰπεῖν τινα μέθοδον ἰάσεως ἑλκῶν, οἵαν
ἡμεῖς ἔν τε τῷ πρὸ τούτου λόγῳ κἀν τῷδε διέξιμεν. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ θαυμάζω τὴν ἀναισθησίαν τοῦ Θεσσαλοῦ,
30 γράφοντος ὧδέ πως ὑπὲρ τῆς τῶν κακοήθων ἑλκῶν ἰάσεως. Εἰσὶ δὲ σφόδρα ἀναγκαῖαι καὶ αἱ κοινότη-
» τες αἱ τῶν χρονίων ἑλκῶν καὶ μὴ ὑγιαζομένων, ἢ κατουλουμένων, καὶ πάλιν ἀναλυομένων. πρὸς τῷ ἐπὶ μὲν
» τῶν μὴ συμφυομένων σκέπτεσθαι τί ἐστι τὸ ἐμποδίζον. καὶ τοῦτ' αἴρειν. τὸ δ' ἐπουλούμενον, καὶ ἀναξαινόμενον,
» ἀναγκάζειν κρατεῖν τῆς οὐλῆς, μετασυγκρίνοντας τὸ πάσχον μέρος. ἢ καὶ κοινῶς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ δυσπα-
» θὲς τοῦτο ποιεῖν, διὰ τῶν τοῦτο δρώντων βοηθημάτων. ταυτὶ μὲν οὖν ὁ Θεσσαλὸς ἐν τῷ περὶ χειρουργίας βι-
» βλίῳ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς προειπὼν, ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐπὶ πλέον ὧδέ πως ὑπὲρ αὐτῶν τούτων γράφει. τὰ δὲ χρό-
» νια τῶν ἑλκῶν καὶ μὴ ὑγιαζόμενα, ἢ κατουλούμενα καὶ ἀναξαινόμενα, ἐμφαίνει. τὰ μὲν εἰς οὐλὴν μὴ συνερχόμενα, ἐκ-
» κόπτειν τὰ κωλύοντα τὴν σύμφυσιν γίνεσθαι, καὶ νεωτεροποιεῖν τοὺς πεπονθότας τόπους, καὶ παραπλήσια ποιή-
» σαντας τοῖς νεοτρώτοις, πάλιν ἐναίμους ἰᾶσθαι. κἂν μὴ κρατηθῇ, παρηγορεῖν τὴν φλεγμονὴν, καὶ τὴν λοιπὴν
» προσάγειν ἐπιμέλειαν. τὰ δ' εἰς οὐλὴν ἐρχόμενα καὶ ἀναλυόμενα, κατὰ μὲν τοὺς παροξυσμοὺς καὶ τὰς ἑλκώ-
40 σεις, ὁμοίως θεραπεύειν τοῖς προσφάτως φλεγμαίνουσι, καταπλάσμασι τοῖς παρηγοροῦσιν, ἕως ἂν παύ-
» σηται ἡ ἀγανάκτησις. ἐνδούσης δὲ, συνεργεῖν εἰς ἐπούλωσιν. μετὰ δὲ ταῦτα, φοινίσσειν τὰ κύκλῳ μέρη πλα-
» τὺν περιλαμβάνοντας τόπον, τῷ διὰ τοῦ νάπυος μαλάγματι. ἢ τινὶ ἑτέρῳ μεταβάλλειν δυναμένῳ, καὶ τὴν
» εὐπάθειαν ἀναιρεῖν. μὴ ληγόντων δὲ, καὶ κοινῶς ὅλου τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. μετασυγκρίνοντας αὐτὸ
» διὰ γυμνασίων ποικίλων, καὶ αἰώρας, καὶ ἀναφωνήσεως, παρόντων ἐμπείρων. καὶ διαίτης κατὰ πρόσθεσιν
» αὐξανομένης τε καὶ μειουμένης, ἀρχῆς ἐντιθεμένης διὰ τοῦ ἀπὸ ῥαφανίδων ἐμέτου. χρῆσθαι δὲ καὶ τῇ τοῦ λευ-
» κοῦ ἐλλεβόρου δόσει. καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς χρώμεθα ἐπὶ τῶν ὑπαγομένων διαίτῃ χρονίων καὶ δυσαποτεί-
» πτων παθῶν. Αὕτη μὲν ἡ τοῦ Θεσσαλοῦ ῥῆσις. ἄξιον δὲ θαυμάσαι τ' ἀνθρώπου τὴν ἀναισθησίαν, ἢ τὴν τόλμαν. εἰ μὲν
αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνέπεισεν ὡς ὀρθῶς λέγει, τὴν ἀναισθησίαν. εἰ δ' ἐπιστάμενος ὡς οὐδὲν λέγει παρακρούεσθαι τοὺς ἀνα-
γνώσκοντας ἅπαντας ἤλπικε, τὴν τόλμαν. Εκ τῶν χρονίων ἑλκῶν, ὦ γενναιότατε, τίς ἔνδειξις γίνεται
50 θεραπείας; ἐγὼ μὲν γὰρ οὔτ' ἐκ τούτων, οὔτ' ἐκ τῶν προσφάτων, οὐθ' ὅλως ἐκ χρόνου κατ' οὐδὲν τῶν νοσημάτων
ἐξεῦρον οὐδὲ πώποτε τὴν θεραπείαν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς διαθέσεως, ἣν ἰᾶσθαί μοι πρόκειται. καθό-
λου γὰρ ἐὰν εἰς τὸν χρόνον ἀποβλέπῃ τις, ὡς ἔνδειξιν παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν, ἑτέραν μὲν πάντως ἡ δευτέρα
τῶν ἡμερῶν, ἑτέραν δ' ἡ τρίτη παρέξει τὴν ἔνδειξιν. οὕτως δὲ καὶ ἡ τετάρτη τῆς πέμπτης ἑτέραν. καὶ τούτων
ἁπασῶν, ἡ ἕκτη. καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τῶν μετὰ ταύτας. ὥστ' οὐκέτι τὰς διαθέσεις ἃς θεραπεύομεν, ἐπισκε-
ψόμεθα. καὶ παρ' αὐτῶν ἔνδειξιν ληψόμεθα. καίτοι γε τούτου ἀλογώτερον, οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστι. πῶς οὖν
ἀναγκαῖαι αἱ κοινότητες αἱ τῶν χρονίων ἑλκῶν εἰσιν, οὐδέν γε ἐνδείκνυσθαι δυναμένου τοῦ χρόνου καθ' ἑαυτόν;
οὐδὲ που γὰρ ἐπειδὰν ὑπὸ κακοχυμίας ἕλκος ἀναβιβρώσκηται, διάφορον ἔνδειξιν ἀπ' αὐτοῦ ληψόμεθα μετὰ

τέτταρας μῆνας, ἧς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐλάβομεν. ἐγὼ μὲν οὐδ' ἂν ἐάσαιμι χρονίσαι τὸ τοιοῦτον ἕλκος, ἀλλ' εὐθέως
ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐκκόψαιμι τὴν αἰτίαν αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ γνωρίζειν δυνατόν ἐστι τὴν διάθεσιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὡς
τὰ πολλά. καὶ τὴν ἔνδειξιν ἀπὸ τῆς διαθέσεως λαμβάνειν, ἀναγκαῖον. ὁ χρόνος δ' ἔτι πλέον ἡμᾶς διδάξει τοῦ τῶν
ἡμερῶν ἀριθμοῦ, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, πλὴν εἰ τοῦτο λέγειν ἠβουλήθη ὁ Θεσσαλὸς, ὡς ἐς διάγνωσιν
τῶν τοιούτων ἑλκῶν, ἀναγκαῖον ἀναμεῖναι τὸν χρόνον. ἀλλ' οὕτω γε, πρῶτον μὲν ἂν ἰδιότης εἴη παντάπασιν, εἰ
μηδέποτε πρὸ τοῦ χρονίσαι τὸ ἕλκος ὁμολογεῖ διαγνῶναι δύνασθαι τὴν διάθεσιν. ἔπειτα δὲ σαφῶς ἂν ἔτι καὶ
τοῦθ' ὁμολογήσειεν ὡς ἐξ ἄλλου μὲν ἡ τῆς ἰάσεως ἔνδειξις, ἐξ ἄλλων δὲ ἡ διάγνωσις γίνεται τῆς διαθέσεως. ἔστω
γάρ τι συμβάλλεσθαι τὸν χρόνον εἰς τὴν διάγνωσιν. ἀλλ' ἥ γε ἔνδειξις τῆς ἰάσεως, οὐκ ἐκ τοῦ χρόνου. τί γὰρ ἂν εἴη
πρὸς ἔπος, ὅτι χρονίζει τῶν ἑλκῶν, ἐκκόπτειν τὰ κωλύοντα τὴν σύμφυσιν γίνεσθαι, καὶ νεωτεροποιεῖν τοὺς πε-
10 πονθότας τόπους; εἰ γὰρ διὰ ῥεῦμα κακόηθες, ὦ γενναιότατε, τὰ χείλη τοῦ ἕλκους ἐν διαθέσει τινὶ γέγονε, τί
πλέον ἕξομεν; ἂν περικόψωμεν αὐτὰ πρὶν ἰάσασθαι τὸ ῥεῦμα, μεῖζον ἐργασόμεθα δηλονότι τὸ ἕλκος. ὥσ-
περ καὶ ποιοῦσιν ἔνιοι τῶν ὁμοίως ἐκείνῳ θεραπευόντων ἕλκη. τῆς γὰρ αἰτίας μενούσης, τῆς καὶ πρότερον αὐ-
τὰ σκληρὰ καὶ τυλώδη ποιησάσης, οὐδὲν ἔσται πλέον ἐκ τοῦ περιτέμνειν ἄλλό γε, ἢ μέγεθος ἕλκους. πάλιν
γὰρ ἐκεῖνα τὰ περιτμηθέντα, τοῖς πρότερον ὁμοίως ἔσται τυλώδη καὶ σκληρά. καίτοι γ' οὐδ' αὐτὸ τοῦτο
προσέθηκεν ὁ σοφώτατος Θεσσαλὸς, ὡς ἐκκοπτέον ἐστὶ τὰ τυλώδη καὶ σκληρὰ καὶ κακόχροα τῶν ἡλκωμένων
μορίων, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκκόπτειν κελεύει τὰ κωλύοντα τὴν σύμφυσιν καὶ νεωτεροποιεῖν. εἰ μὲν οὖν ἐκκόπτειν τὰ
κωλύοντα τὴν σύμφυσιν αἴτια συνεβούλευε, παλαιός τ' ἂν ἦν ὁ τοιοῦτος λόγος. ἐγώ τε, οὐδὲν ἂν ἐμεμφό-
μην αὐτῷ. παρῄνηται γὰρ ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, ὅσοι γε λόγῳ τινὶ καὶ μεθόδῳ περὶ
θεραπείας ἑλκῶν ἔγραψαν, ὡς ἐκκοπτέον ἐστὶ τὰς ἐργαζομένας αἰτίας αὐτὰ, καθάπερ οἶμαι καὶ τῶν
20 ἄλλων ἁπάντων νοσημάτων. οὐ γὰρ δὴ ἐνταῦθα μὲν τῶν ἑλκῶν ἔτι μενούσης τῆς ποιούσης αὐτὰ αἰτίας, κάλλιον
ἐκείνην πρότερον ἐκκόπτειν, ἐνταῦθα δὲ τῶν ἄλλων νοσημάτων, οὐ κάλλιον, ἀλλ' ἐνταῦθα πάντων ἁπλῶς ὧν τὸ ποιοῦν
ἔτι πάρεστιν, ἀπ' ἐκείνου τῆς θεραπείας ἀρκτέον. εἰ δὲ τὰ κωλύοντα τὴν σύμφυσιν, οὐκ ἐνταῦθα τῶν αἰτίων ἁπάν-
των ὅσα τοῦτο πέφυκε δρᾶν, ἀλλ' ἐνταῦθα τῶν χειλῶν εἴρηκε μόνον, ὡς ἐξ ὧν ἐπιφέρει δῆλός ἐστι, πλέον ἀγνοεῖν
ἔοικεν, ἢ γινώσκειν εἰς ἑλκῶν ἴασιν. εἴη μὲν γὰρ ἄν ποτε καὶ τοῦτο μόνον αἴτιον τοῦ μὴ θεραπεύεσθαι τὸ ἕλκος. εἴη
δ' ἂν οὐδὲν ἧττον, ὡς εἴρηται, καὶ ἡ χωρὶς ὄγκου παρὰ φύσιν ἐν τοῖς ἡλκωμένοις μέρεσι δυσκρασία, καὶ ἡ μετ'
ὄγκου μέν τινος, ἀλλ' οὐ πάντως τοῦ γε περιτομῆς δεομένου. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι σκίρρος ὑποκείμενος, ἢ
σπλὴν μέγας, ἤ τις ἐν ἥπατι κακοπραγία. καὶ χωρὶς τούτων ἁπάντων ἀτονία τοῦ μέρους αὐτοῦ τοῦ πεπονθό-
τος, ἐπίτασις οὖσα δυσκρασίας καὶ ἥδε. καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ καθ' ὅλον τὸ σῶμα κακοχυμία, μέγιστον τῶν αἰτίων,
ὅσα λυμαίνεσθαι τοῖς ἕλκεσι πέφυκεν. ἐνοχλεῖ δ' οὐδὲν ἧττον αὐτοῖς καὶ ἡ καλουμένη πληθώρα. τούτων
30 ἕκαστον εἰ κελεύοι ἐκκόπτειν Θεσσαλὸς, ἐπαινῶ τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἑπόμενον τοῖς παλαιοῖς. εἰ δὲ τὰ χείλη μό-
νον, ἓν ἐκ πολλῶν ἐγνώκει, ὃ μηδὲ τοὺς αἰπόλους λανθάνει. εἰ γὰρ σκληρὰ καὶ τετυλωμένα, καὶ πελιδνὰ καὶ
μέλανα, καί τινα ἄλλην ἐπίσημον ἀχροίαν ἔχοντα, θεάσαιτό τις αἰπόλος, ἕλκους χείλη, πάντως τολμήσει
περικόπτειν αὐτά. καὶ γάρ τοι καὶ προχειρότατόν ἐστι τὸ περικόψαι. μεῖζον δέ γε καὶ τεχνικώτερον, ἰᾶσθαι
φαρμάκοις. Θεσσαλὸς δὲ, οὔτε τῶν ὑπὸ φαρμάκων δυναμένων μαλαχθῆναι χειλῶν εἰς γνῶσιν ἧκέ ποτε, καὶ
γὰρ καὶ λέγουσιν αὐτὸν ἀποστῆναι τελέως τοῦ τοιούτου μέρους τῆς τέχνης, ὥσπερ οὖν ἐμφαίνει καὶ αὐτὸς, οὔθ'
ὅλως ἐμπειρίαν ἢ λογικὴν ἐπιστήμην ἔοικεν ἔχειν οὐδενὸς φαρμάκου. καθότι καὶ τοῦτο διὰ τοῦ περὶ φαρμάκων
ἐνδείκνυται βιβλίου. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐν ἐκείνοις οὐκ ὀρθῶς εἰρημένων, ἐνταῦθα προσήκοντι τῷ λόγῳ διαλέξο-
μαι. περὶ δὲ τῆς τῶν χρονίων ἑλκῶν ἰάσεως, ἣν ἐν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει Θεσσαλὸς ἐποιήσατο, πρό-
κειταί μοι τό γε νῦν εἶναι διελθεῖν. ἄμεινον μὲν ἦν δήπου μὴ χρόνια καλεῖν, ἀλλὰ κακοήθη ταῦτα. καὶ τὴν
40 φύσιν αὐτῶν ἐκδιηγήσασθαι. καὶ τὰς αἰτίας τῆς γενέσεως εἰπεῖν, καὶ τὴν θεραπείαν ἑκάστου. τὴν μὲν ὡς
ἐφ' ἕλκει κοινὴν ἁπάντων αὐτῶν, οἵαν ἐν τῷ τρίτῳ γράμματι διῆλθον. ἰδίαν δ' ἐφ' ἑκάστου, κατὰ τὸ τῆς ἐρ-
γαζομένης αἰτίας εἶδος, ὡς ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ διωρισάμην. ὁ δὲ, οὐδὲν τούτων ποιήσας, καὶ νεωτεροποιεῖν τοὺς
ἡλκωμένους τόπους ἀξιοῖ, καὶ παραπλήσια τοῖς νεοτρώτοις ἀπεργασαμένους ἐναίμους ἰᾶσθαι. τοῦτο μέν γε
ναὶ μὰ τὸν Ἀσκληπιὸν ἐναργῶς ἄν τις γνωρίσειε τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης ἐγγεγυμνασμένος, ὡς ὑπ' ἀνθρώπου γέ-
γραπται ταῦτα μηδέποτε προνοήσαντος ἕλκους. ἐναίμως ἰᾶσθαι δύναταί τις, ἕλκος χρόνιον ὅμοιον τοῖς νεο-
τρώτοις ἐργασάμενος, ἀγκτῆρσι συνάγων, ἢ ῥάψας αὐτοῦ τὰ χείλη. ἢ τούτων μὲν οὐδενὶ, ἐναίμῳ δέ τινι
φαρμάκῳ καὶ μόνῳ [illegible] αὐτῷ θαῤῥήσας ἐπιθήσει. τίς οὐκ οἶδεν ὡς πᾶν ἕλκος κακόηθες εὐθὺς καὶ κοῖλόν ἐστιν,
ὡς ἂν ἐξ ἀναβρώσεως γινόμενον. ἆρ' οὖν, ὦ σοφώτατε Θεσσαλὲ πρὶν σαρκωθῆναι τὸ κοῖλον ἕλκος εἰς σύμφυ-
σιν ἀχθῆναι δύναται; ἢ οὐ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἐναίμως ἰᾶσθαι; μάτην τοίνυν αὐτὸς σὺ τῶν κοίλων ἑλκῶν τὸν σκοπὸν,
50 οὐ κόλλησιν, ἀλλὰ πλήρωσιν ἔγραψας. εἰ δὲ καὶ μὴ δι' ἑαυτὸ κοῖλον ἦν ἅπαν ἕλκος κακόηθες, ἀλλά τοι γ' ἐν
τῷ νεωτεροποιεῖν αὐτοῦ τὰ χείλη περικόπτοντας ὡς σὺ κελεύεις, ἐξ ἀνάγκης οἶμαι καὶ κοῖλον γίνεται, καὶ
πλείστην ἴσχει τῶν χειλῶν τὴν διάστασιν. ὥστ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἔτι κολλήσεις αὐτὸ, καὶ συμφύσεις ἐναίμως. εἰ γὰρ
προσάγειν ἐπιχειρήσεις βιαίως τὰ διεστῶτα πάμπολυ χείλη, φλεγμανεῖ μὲν ἐξ ἀνάγκης, οὐ συμφύσεται δὲ,
τούτου καὶ μόνου συνεῖναί μοι δοκεῖ καὶ Θεσσαλός. ἐπιφέρει γοῦν, κἂν μὴ κρατηθῇ, παρηγορεῖν τὴν φλεγμονήν.
ἄμεινον δὲ ἦν γράψαι, καὶ μὴ κρατηθέντων, παρηγορεῖν τὴν φλεγμονήν. ἐξ ἀνάγκης γ' οὐ κρατηθήσεται. ἀλλ' εἰ καὶ
τοῦτο συγχωρηθείη τῷ Θεσσαλῷ, καὶ παρέλθοιμεν αὐτὸ, καὶ μὴ λίαν ἀκριβῶς ἐξετάζοιμεν, ὅτι γε τελέως ἀποκε-
χώρηκε τῆς κοινότητος ἧς αὐτὸς ὑπέθετο, πρόδηλον παντί. εἰ γὰρ τὸ ἐμποδίζον ἐξαιρήσομεν, οὐδὲν ἔτι περὶ τοῦ χρο-

πίων ἑλκῶν ὡς χρονίων κοινότητος ληψόμεθα. ἀλλ' ἔστω καὶ τοῦτο. θεασώμεθα δὲ τὰ ἐφεξῆς. γράφει γοῦν ὧδε. τὰ
δ' εἰς οὐλὴν δυσχερῆ καὶ ἀναλυόμενα, κατὰ μὲν τοὺς παροξυσμοὺς καὶ τὰς ἑλκώσεις, ὁμοίως θεραπεύειν τοῖς
προσφάτως φλεγμαίνουσι. μετὰ δὲ ταῦτα φησί. φοινίσσειν τὰ κύκλῳ μέρη τῷ διὰ τοῦ νάπυος μαλάγματι. τί
φὴς ἄνθρωπε, κἂν δριμὺ κἂν θερμὸν ῥεῦμα τὸ φερόμενον ᾖ, φοινίσσειν χρὴ νάπυϊ τὸ μόριον; ἵν' ὅπερ ἐν πολλῷ
χρόνῳ πάσχειν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος ἔμελλεν, ὑπὸ τοῦ Θεσσαλείου τάχεως πάθοι φαρμάκου, πρὶν ἑλκωθέν τε καὶ
ἀναβρωθέν. τὰς γοῦν διὰ ψύξιν ἢ ὑγρότητα πολλὴν, ἄνευ θερμασίας ἐπιφανοῦς, ἀτονίας τῶν μορίων, φοινιγμοῖς
ἐθεράπευον οἱ παλαιοί. σὺ δ' ἑξῆς ἐπὶ πάντων χρῇ, πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο μὴ διορισάμενος, εἴτε δι' ἀτονίαν τοῦ
μορίου, εἴτε διὰ κακοήθειαν τοῦ ῥεύματος, οὐ θεραπεύεται τὸ ἕλκος. ἔπειτα δ' ὑπαλλάττων τὴν τάξιν. ὅταν
γὰρ καταχαύσας τῷ νάπυϊ τὸ μόριον, ὀνήσῃς μηδὲν, ἐπὶ τὴν τοῦ παντὸς σώματος ἔρχῃ θεραπείαν. ἔμπαλιν
10 δ' οἶμαι καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ πείρᾳ περὶ τούτων ἔγνωσται, τὸ σύμπαν σῶμα πρότερον ἀπέριττον ἐργασαμέ-
νους, τολμᾶν ἐπιφέρειν τι τῷ μορίῳ θερμαῖνον καὶ δριμὺ φάρμακον. ἕλκειν γὰρ ἐφ' ἑαυτὰ πέφυκεν ἐξ ὅλου
τοῦ σώματος ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, δίκην σικύας. ἐὰν μὴ φθάσῃς κενώσας αὐτὸ, χορηγίαν ῥεύματος ἐγκατα-
λήψεις τῷ δριμεῖ φαρμάκῳ. τοῦτο καὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς ἰατροῖς ὡμολόγηται, καὶ τοῖς δογματικοῖς. τοῦτο καὶ
τοῖς ἀρίστοις ἐδόκει τῶν φιλοσόφων. ἐπειδὴ γὰρ κἀκείνων μέμνηται Θεσσαλὸς, οὐ χεῖρον αὐτοὺς ἐπικαλέσασθαι
μάρτυρας. ὡς ὀφθαλμὸν οὐκ ἐγχωρεῖ καλῶς ἰάσασθαι πρὸ τῆς ὅλης κεφαλῆς. οὐδὲ ταύτην ἄνευ τοῦ παντὸς
σώματος. οὕτως Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων ἐγίνωσκεν ὑπὲρ νοσημάτων ἰάσεως. οὕτω δὲ καὶ Ἱπποκράτης καὶ Διο-
κλῆς. καὶ Πραξαγόρας. καὶ Πλειστόνικος. καὶ πάντες οἱ παλαιοί. Θεσσαλὸς δὲ μόνος ἔμπαλιν ἐπὶ τὸ διὰ τοῦ
νάπυος ἥκει φάρμακον πρῶτον. εἶθ' ὕστερον ἐπιμελεῖται τοῦ παντὸς σώματος. οὔκουν οὐδ' ἐνταῦθα φρονίμως
οὐδὲν ὑποτιθέμενος. οἷον γὰρ ἅπαξ ἐκκενώσαντα τὸ σῶμα καθαίροντι φαρμάκῳ, μετὰ τοῦτο χρηστῶς ἀνα-
20 τρέφειν, ἀναφωνήσεώς τε μέμνηται καὶ γυμνασίων. αἰωρήσεών τε καὶ διαίτης ἐκ περιόδου μεταβαλλομένης.
καὶ τινος ἀπὸ ῥαφανίδων ἐμέτου. κἄπειτα τὸν κολοφῶνα τούτοις ἐπάγει, τὸν ἐλέβορον αὐτὸν, ὁ χωρὶς πε-
ριεργείας ἐπαγγειλάμενος ἅπαντα θεραπεύειν. ἐγὼ δ' οὐδ' ἐπινοῆσαι δύναμαι, πῶς ἄν τις χεῖρον ἢ μακρότε-
ρον, ἢ περιεργότερον ἕλκος ἰάσαιτο. φέρε γὰρ ἵν' ὥσπερ ἔργῳ πολλάκις ἑωράκαμεν, οὕτω καὶ τῷ λόγῳ πλάσ-
σωμεν ἄνθρωπον ἰάσεως ἕλκους κακοήθους δεόμενον. ἔστω τις ὑγιαίνων μὲν τἄλλα, κνησάμενος δ' ἐξαίφνης ὁ-
ποῦν μόριον, εἰ βούλει πῆχυν, ἐγειράτω παραχρῆμα φλυκταίναν. εἶτ' αὖθις καὶ αὖθις κνησμῶδες γιγνέσθω
τοῦτο τὸ μόριον. ἐκραγείσης δὲ τῆς φλυκταίνης, ἕλκος κακόχρουν ἀνωμάλως ἀναβιβρωσκόμενον γινέσθω.
καὶ ταῦτ' ἐν τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἡμέραις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συμπιπτέτω. λεγέτω δή τις ἐνταῦθά μοι τῶν Θεσσα-
λείων ἰατρῶν, ὅν τινα χρὴ τρόπον ἰᾶσθαι τὸ τοιοῦτον ἕλκος. ἐγὼ μὲν γάρ φημι, κακόηθές τε πάντως ὑπάρχειν
αὐτό. καὶ διὰ τοῦτο συνεπισκέψομαι παραχρῆμα τὴν τοῦ παντὸς σώματος διάθεσιν, ὁποία τίς ἐστιν. εὑρήσω
30 γὰρ ἔκ τε τῶν περὶ τὸ ἕλκος συμπτωμάτων, κἀκ τῶν περὶ σύμπαν τὸ σῶμα φαινομένων σημείων, ὁποῖος μά-
λιστα τὴν ἰδέαν ἐστὶν ὁ πλεονάζων χυμός. καὶ τοῦτον ἐκκενώσω φαρμάκῳ παραχρῆμα. καὶ οὐκ ἀναμενῶ τὸν
πῆχυν ὅλον τ' ἀνθρώπου, διάθεσίν τινα κακοήθη καὶ δυσίατον σχεῖν. οἱ δ' ἀπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ, τὰς ἐκείνων δηλονό-
τι φυλάττοντες ὑποθήκας, πρῶτον ἀναμένουσι χρόνιον γενέσθαι τὸ ἕλκος, ἵν' εἰς τὴν θαυμαστὴν ἐμπέσῃ κοινό-
τητα τῶν χρονίων ἑλκῶν ὥσπερ οὐκ ὂν ἄμεινον μακρῷ, κακοήθων ἑλκῶν, ἀλλὰ μὴ χρονίων, ἐνδεικτικὴν θερα-
πείας ὑποθέσθαι κοινότητα. εἶτα δυοῖν θάτερον, ἢ ἐκκόψουσι καὶ νεώτερον ποιήσουσι καὶ συνάξουσιν ὡς εἰς
κόλλησιν, ἢ πρώτῳ μὲν, τῷ διὰ τοῦ νάπυος χρήσονται φαρμάκῳ. τούτου δ' ἀνύσαντος μηδὲν, ἐπὶ τὰς ἀναφω-
νήσεις τε καὶ τὰς αἰωρήσεις καὶ τἄλλα γυμνάσια, καὶ τὰς τῆς διαίτης κατὰ περιόδους μεταβολὰς ἀφίξον-
ται. κἄπειτα καὶ τοῖς ἀπὸ ῥαφανίδων ἐμέτοις χρήσονται. καὶ μηδὲ τούτων ἰασαμένων τὸ ἕλκος, ἐλέβορον δώσου-
σιν. ἂν δὲ μὴ δ' οὗτος ἀνύσῃ μηδὲν, ἀποπέμψουσιν εἰς Λιβύην τὸν ἄνθρωπον. ἔτι γὰρ τοῦτ' ἔλειπε προσγεγράφθαι τὸν
40 Θεσσαλὸν ἐπὶ τῇ θαυμαστῇ τῶν ἑλκῶν τῶν κακοήθων ἰάσει. καταστρίβει γοῦν ἐν ἀναφωνήσεσιν αἰώραις τε
καὶ τοῖς τοιούτοις, ὥσπερ καχεξίαν, ἀλλ' οὐ κακοχυμίαν θεραπεύων. καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ μήτε γνωρίζειν
ὁμολογοῦσιν ἄρτι συνιστάμενον ἕλκος κακόηθες, ἀναμένουσί τε χρόνιον αὐτὸ γενέσθαι, καὶ πολλάκις μὲν ἐ-
πουλωθῆναι, πολλάκις δ' ἀναλυθῆναι, πρὸ τοῦ γνῶναι τί ποιητέον ἐστὶν, ὅπου καὶ τοὺς ὁποσουοῦν πυρέξαν-
τας ὑπερβάλλειν ἀξιοῦσι τὴν διὰ τρίτης ἡμέρας ἤτοι γενησομένην, ἢ μὴ γενησομένην παροξυσμόν. οὕτως
ἀκριβῶς ἄρα τὴν περὶ κρίσεων ἐκμεμαθήκασι θεωρίαν. ἢ τῆς μελλούσης ἀκμῆς τοῦ νοσήματος ὑπάρχουσι
προγνωστικοί. τί δὴ συμβαίνει πολλάκις; ἐπὶ τῆς κλίνης κατασήπεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὑπ' αὐτῶν, ἀπηλλά-
χθαι δυναμένους εὐθὺς ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν. οὐχ ἅπαξ γὰρ ἡμεῖς, ἢ δὶς, ἢ τρὶς, ἀλλὰ μυριάκις
αὐτοί τε πολλοὺς τῶν πυρεξάντων ἐλουσάμεθα, ἅμα τῷ παύσασθαι τὸν πρῶτον παροξυσμόν. τούς τε δι-
δασκάλους ἡμῶν ἐθεασάμεθα ταὐτὸ τοῦτο ποιοῦντας. ἄλλως τε τοῦ λοιποῦ διαιτᾶσθαι συνεχωρήσαμεν,
50 ὡς οὐκ ἂν ἔτι πυρέξοντας, οὓς ὁ σοφώτατος Θεσσαλὸς, ὁ τὴν πρώτην διάτριτον ἐξευρὼν, ἐταρίχευσεν ἂν
ὅλαις, οἶμαι, τρισὶ λιμοκτονήσας ἡμέραις. εἶθ' οὕτως ἔθρεψεν ἂν οἶμαι δηλαδὴ μετρίως τεταρταίους. εἶ-
τα κατ' ὀλίγον ἀνακομίζων, μόλις ἑκταίους ἢ ἑβδομαίους ἀπέλυσεν ἂν ἐπὶ τὰ συνήθη τοὺς ἅπαξ πυρέξαν-
τας. οὕτως ἀεὶ κατασήπουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐν τοῖς πάθεσι, κἂν ἀπαλλαγῆναι ῥᾳδίως αὐτῶν ᾖ δυνατόν. ὀλι-
γίσταις οὖν ἡμέραις, οἷόν τε θεραπευθῆναι κακόηθες ἕλκος ἀρχόμενον, ὁ Θεσσαλὸς εἰς ἐνιαυτὸν ἢ καὶ πλείο-
να χρόνον ἐκτείνειν ἐᾷ. τὸ γὰρ ἀναμένειν πολλάκις μὲν αὐτὸ συνουλωθῆναι, πολλάκις δ' ἀναλυθῆναι, ἵν' εἴδῃ εἰ
κακόηθες, κἄπειτα τῆς θεραπείας ἀρξάμενον, οὐδ' οὕτω οὐδὲ τότε καθαίρειν εὐθὺς, ἀλλὰ τῷ διὰ τοῦ νάπυος μὲν
πρῶτον, εἶθ' αἰώραις, ἀναφωνήσεσί τε καὶ διαίταις χρῆσθαι, κἄπειτα ῥαφανίσιν, εἶθ' οὕτως ἐλεβόρῳ, τί ἄλ-
λο, ἢ ἐνιαυτὸν ἀναμένοντός ἐστιν; εἶτ' ὦ πρὸς θεῶν, ἐξ ἡμερῶν ἢ τὸ πλεῖστον ἑπτὰ, δυναμένου τἀνθρώπου τε

θεραπεύεσθαι, μίαν δ' ἀναμένουμεν πολλούς. ἵνα δηλαδὴ πρῶτον μὲν γνῶμεν εἰ χρόνιόν ἐστιν, ἔπειτα δ' ἀρξώ-
μεθα τῆς θεραπείας. καί τις ἦν ἀνάγκη χρονίων ἑλκῶν ἰδίαν ὑποθέσθαι κοινότητα, μηδὲν εἰς τὰς ἰάσεις ἡ-
μᾶς ὠφελοῦσαν. οὐδὲν μὴν χρονίων, ἀλλὰ κακοήθων, οὐ κοινότητα μὲν ἰδίαν, οὐδὲ τούτων ἐνδεικτικήν, ἀλλὰ θερα-
πείαν γράψαι. συμβέβηκε μὲν γάρ τισιν ἕλκεσί τε καὶ νόσοις κακοήθεσιν ὑπάρχειν. οὐ μὴν ἀπὸ τούτου γε ἡ τῆς
θεραπείας ἔνδειξις. ἀλλ' ἡ μὲν διάθεσις αὐτή, τὸν πρῶτον τῆς ἰάσεως ὑπαγορεύει σκοπόν. ἐξ ἐκείνου δ' εὑρίσκε-
ται τὰ ποιητέα, καθ' ὃν ἐγὼ διελήλυθα τρόπον. ὥστε τοῦτ' ἐστὶ τὸ μεθόδῳ θεραπεύειν, ὃ ποιοῦμεν ἡμεῖς ἑπόμε-
νοι τοῖς παλαιοῖς. εἴ γε χρὴ τὴν μέθοδον ὁδόν τινα εἶναι καθόλου μίαν ἁπάντων κοινὴν τῶν κατὰ μέρος. ὁ δέ
γε καὶ τούτῳ σφάλλεται. καὶ τὸ πάντως ὑπάρχον τοῖς ὁπωσοῦν μεθόδῳ ποιοῦσι, τοῦτο τὴν μέθοδον αὐτὴν εἶναι
νομίζει. γνῶσιν μὲν γὰρ ἔχειν ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν μεθόδῳ πᾶν ὁτιοῦν ἐργαζόμενον, ὁμοιότητός τε καὶ ἀνομοιότη-
10 τος. οὐ μὴν αὐτό γε τοῦτ' ἐστὶν ἡ μέθοδος, ὁμοίου τε καὶ ἀνομοίου γνῶσις. οὐδὲ τοῦτο λέγει Πλάτων ἢ Ἀριστοτέλης
ὧν τολμᾷ καταψεύδεσθαι Θεσσαλός. ἀλλὰ γὰρ οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ ταῦτ' ἐξελέγχειν. αὖθις οὖν ἐπὶ τὴν
θεραπευτικὴν μέθοδον ἐπάνειμι, καὶ δείξειν ἐπαγγέλλομαι τήν τε ἀρχὴν αὐτῆς μίαν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἰά-
σεσι, τήν τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὁδὸν ἕως τοῦ τέλους, ὁμοίαν ἐν ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος. ὥστ' εἰ καὶ καθ' ἕκαστον πάθος,
ἰδία τις φαίνοιτο μέθοδος ἰάσεως, ἀλλὰ τό γε κοινὸν ἐφ' ἁπάσαις γένος, ἓν ὑπάρχει. ἄρχεσθαι μὲν γὰρ ἀεὶ χρὴ
τῆς ἐνδείξεως, ἀπὸ τῆς διαθέσεως ἣν θεραπεύειν ἐπιχειροῦμεν. ἐπισκέπτεσθαι δὲ καὶ διορίζεσθαι, πότερον
ἤδη πέπαυται τὸ ποιῆσαν αἴτιον τὴν διάθεσιν, ἢ καὶ νῦν ἔτι συνεπαύξει τε καὶ ποιεῖ. κἄπειτα πεπαυμένου
μὲν ἐπὶ τὴν ἐν τῷ τρίτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων εἰρημένην μέθοδον ἰτέον. ἔτι δὲ ποιοῦντος, ἐπὶ τὴν ἐν τῷδε.
τῇ γὰρ αὐτῇ μεθόδῳ τῇδε, καὶ φλεγμονῆς καὶ πυρετοῦ, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν νοσημάτων τὰς ἰάσεις, ἐξευ-
ρήσομεν. εἰ μὲν μηκέτι γίγνοιτο μηδέν, μὴ προσχρώμενοι τοῖς προηγησαμένοις αἰτίοις, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς μόνης τῆς
20 διαθέσεως ὁρμώμενοι. εἰ δέ τι καὶ νῦν γίγνοιτο, καὶ διττὸν σκοπὸν τῆς θεραπείας ὑποτιθέμενοι. καὶ τἄλλ'
ἑξῆς ὡς εἴρηται ποιοῦντες. ἀλλὰ γὰρ καὶ τῆς ἀναισθησίας τῶν ἑπομένων τῷ Θεσσαλῷ θαυμάζειν ἄξιον. οὐκ ἐπει-
δὴ ἐν τοῖς τοιούτοις ἁμαρτάνωσιν, ἀλλ' ὅτι δυσπαθείας τε καὶ μετασυγκρίσεις, ἀτονίας τε καὶ ῥώσεις, καὶ πολ-
λὰ τοιαῦθ' ἕτερα λέγοντες ὀνόματα σημαινόμενα πρὸς αὐτῶν οὐδέπω καὶ νῦν ἐρωτηθέντες, ἀποκρίνασθαι
δύνανται. τί γάρ ἐστι τὸ μετασυγκρίνειν τὴν ἕξιν ἐπὶ τῶν χρονιζόντων ἁπάντων, οὔθ' ὡσαύτως ἀλλήλοις, οὔτε σα-
φῶς, οὔτε νουνεχῶς ἀποκρίνονται. εἰ μὲν οὖν ἢ παλαιὸν ἢ παρά τινι τῶν ἑλλήνων ἦν γεγραμμένον τοὔνομα,
τάχ' ἂν ἴσως ἐξ ὧν ἐκεῖνοι γράφουσιν ἐνοήσαμεν ἐφ' ὅτου πράγματος ἐπιφέρουσιν αὐτό. νυνὶ δέ, τῆς γὰρ τούτων
ἐμπληξίας ἐστὶν οἰκεῖον, ἀπὸ τῆς Ἀσκληπιάδου γεγενημένον ὑποθέσεως ὥσπερ καὶ τἄλλα αὐτῶν δόγματα,
δίκαιοι δήπουθεν εἰσί, τοὺς ἰδίους ὀνείρους ἐξηγεῖσθαι. ὅθεν συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρίνεσθαι τοῖς ὄγκους καὶ
πόρους ὑποτιθεμένοις. ἢ ἄτομα καὶ κενόν, ἢ ὅλως ἀπαθῆ καὶ ἀναλλοίωτα τὰ πρῶτα στοιχεῖα, μόνοις ἐγχωρεῖν λέ-
30 γειν. ὥσπερ οὖν καὶ λέγουσι καὶ συνεχῶς αὐτοὶ χρῶνται τοῖς ὀνόμασι. καὶ δῆτα καὶ ὁ Θεσσαλὸς ἐν τῷ κανόνι ταύ-
τας κατασκευάζων τὰς ἀρχάς, νεωτεροποιεῖ μέν τι κἀκεῖ παρὰ τὰ Θεμίσωνί τε καὶ Ἀσκληπιάδῃ δοκοῦντα. δι-
δάσκει δ' οὖν ὅμως τὴν ἑαυτοῦ γνώμην οὐκ ἀσαφῶς. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὡς Ἀσκληπιάδης ἐν συμμετρίᾳ μέν τινι
πόρων, τὸ ὑγιαίνειν ἡμᾶς ὑποθέμενος, ἐν ἀμετρίᾳ δέ, τὸ νοσεῖν, ἐπάνοδον εἶναι τὴν θεραπείαν εἰς τὴν ἀρχαίαν συμ-
μετρίαν τῶν πόρων ὑπέλαβεν, οὕτω καὶ ὁ Θεσσαλός. ἀλλὰ τὸν τρόπον τῆς ποροποιΐας ὅλον ὑπαλλάττεσθαι νομί-
ζει. κἀκ ταύτης τῆς ὑπολήψεως ἥκει τὸ μετασυγκρίσεως ὄνομα, ταυτὸν δηλοῦν δυνάμει, τῷ τῆς μεταποροποιή-
σεως. οὐκ ἐχρῆν δ' αὐτὸν ἐν οἷς ἀποχωρεῖν τῶν ἀδήλων κελεύει, καὶ μόναις προσέχειν τὸν νοῦν ταῖς ἐναργῶς φαι-
νομέναις κοινότησιν, ἐν τούτοις ἔτι δογματικοῖς χρῆσθαι τοῖς ὀνόμασιν. ἀλλὰ μὴ δογματικῶς ἄκουε λέγοντες αὐτοῦ
φασιν, ἀλλ' ἀφελῶς. εἰώθασι γὰρ οὕτως ἀντιλαμβάνεσθαί τινες τῶν ἀπ' αὐτοῦ. πάλιν ἐφ' ἕτερον ἡμᾶς ἄγοντες ὄνο-
μα τὴν ἀφέλειαν, ἣν οὐδ' αὐτήν, ἔγωγ' οὖν ἔχω νοῆσαι τί δηλοῖ. εἰ μὲν γὰρ ὡς αὐτοὶ καὶ τοῦτ' ἐξηγοῦνται, πά-
40 λιν εἰς ἕτερον ὄνομα μεταλαμβάνοντες ληρωδέστερον τὸ βιωτικῶς, εἶτ' αὖθις καὶ τοῦτ' ἐξηγούμενοι, φασὶ δη-
λοῦσθαι πρὸς αὐτοῦ τὸ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων ὡσαύτως. ἴσον ἂν εἴη δήπου τὸ ἀφελῶς, τῷ μὴ διηρθρωμένως
μηδ' ἀκριβῶς, ἀλλ' ἀτέχνως τε καὶ χωρὶς ἐπιστήμης ἁπάσης. φθέγγονται μὲν γοῦν οἱ προπετέστεροι τῶν ἀνθρώπων
ὀνόματα τεχνικὰ μετά τινων ὑπονοιῶν, οὐδὲν ἐχουσῶν ἔρεισμα. τοῖς δ' ἐρωτήσασιν ὅ, τι ποτὲ δηλοῦσιν, οὐκ ἔ-
χουσιν ἀποκρίνασθαι σαφῶς. εἰ δὲ τοῦθ' ὁμολογοῦσι καὶ οἱ Θεσσάλειοι πεπονθέναι, φθέγγεσθαι μέν τινα, μὴ γινώ-
σκειν δ' ἀκριβῶς ἃ λέγουσιν, αὐτὸ δήπου προσίενται τὸ πρὸς ἡμῶν αὐτοῖς ὀνειδιζόμενον. ἡ γοῦν μετασύγκρι-
σις, εἰ μὲν ἐπὶ τοῦ τὴν ποροποιΐαν ἐναλλάττεσθαι λέγοιτο, νοῦν μὲν ἕξει τινά, καὶ δηλώσει τι πρᾶγμα. ληρώδης
δ' ἔσται πολυειδῶς. οὔτε γὰρ ἐξ ὄγκων καὶ πόρων τὰ σώματα ἡμῶν συνέστηκεν, οὔτ' εἰ καὶ τοῦτ' ἀληθὲς ἦν, ἔχει
τις δεῖξαι, πῶς ἐξαλλάττει τὸ νᾶπυ τὴν ποροποιΐαν. οὔτ' εἰ καὶ τοῦτ' ἔχει τις δεῖξαι, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν ἦν τῆς
αἱρέσεως αὐτῶν, ἀρκεῖσθαι φασκόντων ταῖς φαινομέναις κοινότησι. μὴ τοίνυν μηδὲ χρήσθωσαν τῷ ὀνόματι. μη-
50 δὲ πράγμαθ' ἡμῖν παρεχέτωσαν. ἔνεστι γὰρ δήπου καὶ χωρὶς τοῦ χρήσασθαι τῷ τῆς μετασυγκρίσεως ὀνόμα-
τι, τὴν θεραπείαν εἰπεῖν τῶν χρονιζόντων ἑλκῶν ἑτέροις ὀνόμασιν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ ποιοῦσιν. ὅτι δὲ
καὶ ἡ τῆς ἀτονίας προσηγορία κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον φλυαρεῖται, δέδεικται πρόσθεν ἐν τῷ δευτέρῳ λό-
γῳ. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐμπειρικοὶ προφέρονται τοὔνομα, πλέον οὐδὲν δηλοῦσι τοῦ μὴ σώζεσθαι τὴν ἐνέργειαν. εἰ δέ
τινας ὑποτίθενται δυνάμεις τὸ ζῷον διοικεῖν, οἵας ἡμεῖς τε λέγομεν, ἅπαντές τε σχεδὸν οἱ παλαιοί, πρὸς
τῷ τοῖς Ἀσκληπιάδου δόγμασιν ἐναντία τίθεσθαι, καὶ τῶν ἀδήλων τε καὶ διαπεφωνημένων ἐφάπτονται. καί-
τοι φεύγειν ταῦτα παρακελευόμενοι. τί λέγεις ἄνθρωπε; τὸ μετασυγκρίνειν, ἀποσαφήνισον ἡμῖν. εἰ μὲν γὰρ τὸ
τοὺς πόρους ὑπαλλάττειν, καὶ ψεύδῃ, καὶ τῶν ἀδήλων ἐφάπτῃ. εἰ δ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ῥώννυσθαί τε καὶ ὑγιάζεσθαι τὸ
μόριον τοῦ σώματος, ἢ τὸν ἄνθρωπον ὅλον, οὐδὲν ἂν πλέον ἐνταῦθα τῶν ἐμπειρικῶν ἀποφαίνῃ, πλὴν ὀνόματος.

γινώσκουσι γὰρ δήπου κἀκεῖνοι τῶν δέ τινων προσαγομένων τῶν βοηθημάτων ὑπάρξεως τὸν ἄνθρωπον. ἀλλά
τι ποιούντων αὐτῶν, οὐκ ἴσασιν. οὔτε γὰρ εἰ τοὺς πόρους ὑπαλλάττουσιν αἱ δυνάμεις τῶν βοηθημάτων, οὔτ' εἰ συμ
μετρίαν αὐτοῖς ἐκπορίζουσιν, οὔτ' εἰ σύμπαν ἀλλοιοῦσι κατὰ ποιότητα τὸ θεραπευόμενον μόριον, ἔχει τις εἰπεῖν
τῶν ἐμπειρικῶν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν σωφρονοῦσιν ἓν μόνον ἐπίστασθαι λέγοντες, ὡς τῷ τοιῷδε νοσήματι, κατὰ τόνδε
τὸν καιρὸν, προσφερομένου τοῦ διὰ νάπυος φαρμάκου, πολλάκις ἐτήρησαν ὠφέλειαν ἀκολουθοῦσαν. οἱ μὲν με-
θόδους γε φθέγγονται, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνουσι καὶ σεμνύνονται τῇ τοιαύτῃ γνώσει, καὶ τοῖς παλαιοῖς λοιδο-
ροῦνται, καὶ τὸν Ἱπποκράτην τὸ μηδὲν ὑπειλήφασιν, ἀλλ' αὐτὸν τοὐναντίον ἐπαινοῦσί τε, καὶ σχεδὸν ἅπαντα φασὶν
ἀληθεύειν αὐτόν. ὁ δὲ καὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἰατρῶν ἁπάντων καταφρονήσας Θεσσαλὸς, ἕλκους κακοήθους
ἐμπειρικὴν ἀναγράφων διδασκαλίαν, οὐκ αἰσθάνεται. καί τοι γ' εἰ καὶ τοῦτο δεόντως ἐποίησεν, ἦν ἄν τι πλέον
10 ἐξειργασμένος. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ποιεῖν ἔοικεν, ὑπαλλάττων τὴν τάξιν τῶν βοηθημάτων. καὶ πρότερον χρώμε-
νος τῷ τοῦ πεπονθότος μέρους, πρὶν ἂν τὸ σύμπαν σῶμα παρασκευάσαι. τοῦτο γὰρ ὑπὲρ βολὴν ἀμαθίας ἔχει. μό-
νον γοῦν σχεδόν τι τοῖς ἰατροῖς ἅπασιν ὁμολογεῖται. καί τοι γε τῶν πλείστων διαπεφωνημένων, τὸ πᾶν σῶμα και-
νὸν καὶ ἀπέριττον ἐργάζεσθαι, πρὶν ὁτιοῦν μόριον ἰσχυροῖς ὑποβάλλειν βοηθήμασιν. εἴτε γὰρ τῇ πείρᾳ κρίνειν ἐθέλει
τις ἂν, εἴτε καὶ τῷ λογισμῷ, τρίτον γὰρ οὐδὲν ἕτερον κριτήριον, οὔτε κατ' ἄλλην τέχνην, οὔτε καθ' ὅλον τὸν βίον
ἔχομεν, εὑρήσει μέγιστον κακὸν ὑπάρχον, ὅταν τοῦ παντὸς σώματος ἐπικουρίας δεομένου, πρὶν ἐκείνου προνοήσα-
σθαι, τῷ πεπονθότι μορίῳ προσφέρει τις ὁτιοῦν δριμὺ καὶ θερμὸν φάρμακον. ἕλκει γὰρ ἐφ' ἑαυτὸ δίκην σικύας
ἐξ ὅλου τοῦ σώματος τὰ περιττώματα. καὶ στηρίζει δυσλύτως κατὰ τὸ πεπονθὸς μέρος. ἄξιον οὖν ἔρεσθαι τοὺς
Θεσσαλείους πόθεν ἐπῆλθε τοιαῦτα φλυαρεῖν ὑπὲρ ἑλκῶν κακοήθων ἰάσεως. οὔτε γὰρ ἐμπειρικὸς οὐδεὶς
τῶν πρόσθεν, οὔτε λογικὸς ἀνὴρ οὕτως ἔγραψεν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' αὐτὸς ὁ Θεσσαλὸς, οὐδὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τις τολ-
20 μήσειεν εἰπεῖν, ἢ τῇ πείρᾳ συμφωνεῖν, ἢ τῷ λογισμῷ τὴν τοιαύτην τάξιν τῶν βοηθημάτων. οὐ μὴν οὐδὲ δεῖξαι
δύνανται πῶς ὁ χρόνος οὐχ ἡ διάθεσις ἐνδείκνυται. καὶ τὸ τούτου μεῖζόν ἐστι πῶς αὐτὸς ὁ Θεσσαλὸς ἀξιῶν
σκέπτεσθαι τί τὸ ἐμποδίζον ἐστὶ τὴν συνούλωσιν τῶν ἑλκῶν, καὶ τοῦτ' ἐκκόπτειν, οὐχὶ τελέως ἐστὶν ἀναίσθητος;
ἅμα μὲν οὐκ εἰδὼς, ὡς τοῦτ' ἀρκεῖ μόνον. ἡ χρονιότης δὲ τῶν ἑλκῶν οὐδέν ἐστι πρὸς ἔπος. ἅμα δὲ ὡς οὐκ ἐφ' ἑλκῶν
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων νοσημάτων τοῦτο ποιητέον ἐστὶν, ὡς οἱ παλαιοὶ παραινοῦσιν. ἀλλὰ πρὸς ταῦτα
μὲν ἡ μὲν ἐστὶν ἀρκεῖν οἶμαι. παρακοὰς δὲ ἑκάστοτε λέγοντες ὡς δῆθεν ἀκριβῶς μεμαθηκότες, ἢ τὴν Ἱπποκράτους,
ἢ τὴν ἄλλου τινὸς τῶν παλαιῶν γνώμην, ὀρθῶς φασι τὸν Θεσσαλὸν ἀποφήνασθαι χρονίων ἑλκῶν εἶναι τινὰ κοινότητα
» μίαν. οὕτω γοῦν καὶ Ἱπποκράτην γινώσκειν ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν ὧδέ πως γράψαντα. Καὶ ἀπὸ τῶν πεπαλαιω-
» μένων ἑλκέων ξυμφέρει αἷμα ποιέειν ἀποῤῥέειν πυκινά. ὅπως ἂν δοκέῃ καιρὸς εἶναι. τάχα οὖν ἄμεινον ἂν εἴη
καί τοι μὴ προῃρημένον με περὶ τῆς Ἱπποκράτους γνώμης ἐνταυθοῖ διέρχεσθαι, δηλῶσαί τι κἂν διὰ κεφα-
30 λαίων ὑπὲρ αὐτῆς. εἴη δ' ἂν οὐδὲν ἧττον καὶ τῆς τῶν παλαιῶν διανοίας ἐξήγησις ὅδε ὁ λόγος. Ἐκεῖνοι γὰρ
οἱ ἄνδρες, ἅτε μήπω δουλεύοντες αἱρέσει δογμάτων, ἀλλὰ καθαρᾷ καὶ ἁπλῇ τῇ διανοίᾳ σπουδάζοντες ἐξευρί-
σκειν τι χρηστὸν εἰς τὰς ἰάσεις, ἔμελλον δήπου τὰ μὲν, ἐκ τῆς πείρας εὑρήσειν. τὰ δὲ, ἐκ τοῦ λόγου. καὶ γράφειν
γε τὰ εὑρημένα πολλαχόθι μὲν χωρὶς τοῦ προσθεῖναι τὸν τρόπον τῆς εὑρέσεως. ἐνίοτε δὲ καὶ σὺν τούτῳ, καὶ τοῦ-
τό γε ποιήσειν αὐτὸ τῆς ὠφελείας ἕνεκα τῶν ἀναγινωσκόντων. εἰ μὲν γὰρ εἰς τὴν ἐπιδέξιον χρῆσιν τῶν εὑρημένων
ἤλπιζόν τι συντελέσειν τοῖς ἔπειτα, τὸν τρόπον τῆς εὑρέσεως γνωσθέντα, τηνικαῦτα μὲν ἀκριβῶς ἔγραφον.
εἰ δὲ μὴ, περιττόν τε λέγειν ἡγοῦντο, καὶ παρέλειπον, ὅτι γὰρ εἴπερ τι καὶ ἄλλο καὶ ἡ βραχυλογία τοῖς πα-
λαιοῖς ἐτετίμητο, πάντες ἤδη τοῦτο γινώσκουσι, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. καὶ διά γε ταύτην τὴν αἰτίαν, οὐχ Ἱπποκρά-
της μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι παλαιοὶ τὸ μέσον ὑπερβαίνοντες, ἐνίοτε τῷ πρώτῳ τὸ τρίτον συνάπτουσιν. εἰ γὰρ
σημεῖον μὲν εἴη τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου, τούτῳ δ' ἐξ ἀνάγκης ἕποιτο τὸ τρίτον. οὕτως ἐπιφέρουσι τῷ πρώτῳ τὸ
40 τρίτον, ὑπερβαίνοντες τὸ δεύτερον. ἔδειξα δὲ πολλάκις τοιαῦτα, τούς τ' ἄλλους παλαιοὺς, καὶ μάλιστα πάν-
των τὸν Ἱπποκράτην γράψαντα. καὶ χρὴ τὸν βουλόμενον ἐθάδα γενέσθαι παλαιᾶς ἑρμηνείας, ἐν ἐκείνοις γυ-
μνάσασθαι. νυνὶ δ' αὐτὸ τὸ προβεβλημένον ἐξηγήσομαι μόνον. ὅσα γὰρ τῶν ἑλκῶν, ἁπάντων ὀρθῶς καὶ
δεόντως γιγνομένων, ὅμως οὐ θεραπεύεται, καλεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, κακοήθη. χρονίζει δὲ πάντως ὅ-
ταν τὴν ὡς ἑλκῶν μόνην αὐτοῖς τις ἐπάγει θεραπείαν. ἥτις δ' ἐστὶ τῶν ἑλκῶν, ὡς ἑλκῶν, ἴασις, ἐν τῷ πρὸ τούτου
λόγῳ δέδεικται. ταῦτα γοῦν τὰ ἕλκη, καὶ κακοήθη καὶ πεπαλαιωμένα καὶ χρονίζοντα καλοῦσιν, ἀδιαφό-
ρως χρώμενοι τοῖς ὀνόμασιν ἐπ' αὐτῶν. καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸ διαγνῶναι τὴν διάθεσιν ὅτι κακοήθης, ἅμα τοῖς ἄλ-
λοις γνωρίσμασι, καὶ τὸ χρονίζειν αὐτὰ πάντων τῶν δεόντων γιγνομένων, ἔχει τινὰ μοῖραν. οὐ μὴν τοῦτό γε αὐτὸ
τὸ χρονίζειν ἢ χρόνια καλεῖσθαί τε καὶ εἶναι τὴν προσήκουσαν ἐνδείκνυται θεραπείαν. ἀλλ' ἐκ μὲν τούτου, τὸ
μοχθηρῶς διακεῖσθαι τὸ ἡλκωμένον μόριον ἔνεστι συλλογίσασθαι. τούτου δ' εὑρεθέντος, εὐπορῆσαι τῆς θερα-
50 πείας. πῶς καὶ τίνα τρόπον; εἰ μὲν μόνα τὰ περιέχοντα μόρια τὴν ἕλκωσιν οὕτως εἴη διακείμενα, ταῦτ' ἐξια-
σάμενον. εἰ δὲ σύμπαν τὸ σῶμα κακοχυμίας τινὸς εὑρίσκοιτο μεστὸν, ἐκείνην ἐκκενώσαντα. σημεῖον μὲν οὖν τῆς
κακοχυμίας τὸ χρονίζειν τὰ ἕλκη. τοῦ συμφέροντος δ' ἡ εὕρεσις, οὐκ ἐκ τοῦ χρονίζειν, ἀλλ' ἐκ τῆς κακοχυμίας.
ὥστ' εἶναι τρία ταῦτ' ἐφεξῆς ἀλλήλων. τὸ σημεῖον. τὴν διάθεσιν. τὴν θεραπείαν. σημεῖον μὲν, τὸ χρονίζειν. διά-
θεσιν δὲ, τὴν κακοχυμίαν. θεραπείαν δὲ, τὴν ταύτης κένωσιν. καὶ κατὰ τοῦτο πολλάκις τοὺς παλαιοὺς ὑπερ-
βαίνοντας τὸ μέσον, ἤδη τὸ τρίτον εὐθέως ἀπὸ τοῦ πρώτου παραγίνεσθαι, ὥσπερ καὶ Ἱπποκράτης ἐποίησεν
» εἰπών. Καὶ ἀπὸ τῶν πεπαλαιωμένων ἑλκῶν ξυμφέρει αἷμα ποιέειν ἀποῤῥέειν πυκινά. ὅπως ἂν δοκέῃ καιρὸς
» εἶναι. οὐ τῆς παλαιότητος δήπουθεν ἐνδεικνυμένης τὴν θεραπείαν. ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας τοῦ αἵματος. ἐπιφέ-
» ρων γοῦν αὐτὸς ἐρεῖ. Κωλύει γὰρ μάλιστα μὲν τὰ τοιαῦτα ἕλκεα ὑγιαίνεσθαι. ἔπειτα δὲ καὶ τἆλλα σύμπαντα

» αἵματος σηπεδών. καὶ ὅτι διὰ αἵματος μεταστάσιος γεγένηται. καὶ δὴ καὶ μετ' ὀλίγον αὖθις περὶ τῶν μὴ συ-
» νιόντων εἰς οὐλὴν ἑλκῶν διεξιὼν, οὐδ' ὧν φησι τὰ περιέχοντα τοῦ ἕλκεος μελανθῇ αἵματος σηπεδόνι, ἢ καὶ κιρ-
» σοῦ παρέχοντος τὴν ἐπιῤῥοὴν, οὐδὲ ταῦτα ἐθέλει συνιέναι, ἢν μὴ τὰ περιέχοντα τοῦ ἕλκεος ὑγιέα ποιήσῃς. εἶτα
» καὶ περὶ τῆς κιρσῶν τῆς ἰάσεως γράφει. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καθάρσεως μέμνηται τοῦ σύμπαντος σώματος
» ἐπί τε ἄλλοις τισὶ φύμασι, καὶ οἷς σφακελίσαι κίνδυνος. ἕρπησί τε καὶ πᾶσι τοῖς ἐσθιομένοισιν. οὕτω δ' ὀνο-
» μάζειν εἴωθε τὰ ἀναβιβρωσκόμενα. καὶ μὴν δὴ κἀν τοῖς ἐφεξῆς πάλιν ὧδέ πως φησὶν, ἐπὶ παντὶ ἕλκει ἐρυσι-
» πέλατος ἐπιγινομένου, κάθαρσιν ποιέεσθαι παντὸς τοῦ σώματος. καὶ ὅλως εἰ θελήσαις ἐπιμελῶς διελθεῖν τὸ
περὶ τῶν ἑλκῶν βιβλίον, εὑρήσεις αὐτὸν ἀεὶ μὲν ἀπὸ τῶν διαθέσεων τὴν ἔνδειξιν λαμβάνοντα. προσχρώμενον
δέ ποτε τῷ χρόνῳ πρὸς τὴν τῆς διαθέσεως διάγνωσιν. ὅτι δ' οὕτω ταῦτ' ἔχει, μάθοις ἂν ἐκ πρώτης μὲν ἀρχῆς τοῦ
10 συγγράμματος ἐχούσης ὧδε· Ἕλκεα ξύμπαντα, οὐ χρὴ τέγγειν πλὴν οἴνῳ. ὅτι πολλάκις ἑτέρα διάθεσις ἐπι-
» πλακεῖσα τῷ ἕλκει, κωλύει τὴν ὡς ἕλκους προσφέρεσθαι θεραπείαν. Καὶ τὴν αἰτίαν διδάσκων φησί. τὸ γὰρ
» ξηρὸν, τοῦ ὑγιέος ἐγγυτέρω ἐστί. τὸ δ' ὑγρὸν, τοῦ μὴ ὑγιέος. εἶθ' ἑξῆς. τὸ γὰρ ἕλκος, ὑγρόν ἐστι. τὸ δὲ ὑγιὲς, ξηρόν ἐστι. καὶ
» διὰ τοῦτο καθόλου τὸ σύγγραμμα τῆς θεραπείας τῶν ἑλκῶν ἁπάσης, σκοπὸν ποιησάμενος τὸ ξηραίνειν, οὕ-
τως ἤδη τὰ κατὰ μέρος ἐξευρίσκει· ἐν τῷ, καὶ πολλάκις ἀναμιμνήσκειν ἡμᾶς τοῦ σκοποῦ. ἔν τε γὰρ τῷ γρά-
» ψαι, Τῶν δὲ ἑλκέων, ὅτι μὲν ἂν ὀξεῖ βέλει, ἢ διατμηθῇ, ἢ διακοπῇ, ἐνδέχεται καὶ ἔναιμον φάρμακον τὸ κω-
» λῦον διαπυέειν καὶ ἀναξηραῖνον. γίνεται γὰρ ἀποῤῥέοντος τοῦ αἵματος, ξηρότερον. καὶ πάλιν. ὁκοῖα δ' ἂν καθαρ-
» θέντα καλῶς καὶ ἐς τὸ δέον, ἀεὶ ἐπὶ τὸ ξηρότερον θεραπεύεται, πλὴν εἰ θλασθῇ. καὶ πάλιν. ὅτι δ' ἂν μὴ δύνη-
» ται προσθεῖναι ἡ σὰρξ ὑγρὴ ἐοῦσα αἰτίη ἐστὶν, ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ἀναμιμνήσκει τοῦ πρώτου σκοποῦ τῆς ἑλ-
κῶν τῆς ἰάσεως. ἕλκους γὰρ ᾗ ἕλκος ἐστὶν ἴαμα, τὸ ξηραίνεσθαι μετρίως. εἴρηται δ' ἡ ἀπόδειξις, ἐν τῷ πρὸ τούτου
20 βιβλίῳ. τοῦ μέν τοι μεθ' ἑτέρας διαθέσεως ἧς πρώτης χρὴ ποιήσασθαι τὴν ἐπιμέλειαν, οὐκ ἔθ' ὡς ἕλκους ἐστὶν ἡ
θεραπεία μόνου, ἀλλὰ πρώτης μὲν ἐκείνης τῆς διαθέσεως. ἐφεξῆς δὲ τοῦ ἕλκους. εἴτε γὰρ φλεγμονή τις, εἴτε με-
λανότης, εἴτ' ἐκχύμωσις, εἴτ' ἐρυσίπελας, εἴτ' οἴδημα, περὶ τὴν ἑλκωμένην συσταίη σάρκα, πρώτης ἐκείνης χρὴ
ποιεῖσθαι τὴν θεραπείαν. ἀλλ' ὅτι γε τὸ ἕλκος ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ ὅτι θεραπεύεται προσηκόντως, ἀλλὰ καὶ
πολὺ μεῖζον ἑαυτοῦ γίνεται, παντί που δῆλον. εἴτε γὰρ θλασθείη τὰ πέριξ χωρία τοῦ ἕλκους, εἴτε φλεγμονή-
τις, εἴτε ὄγκος ἕτερος ἐν αὐτοῖς συσταίη, τὴν οἰκείαν ἐκείνης τῆς διαθέσεως ἴασιν ἐξευρήσομεν, εὖ εἰδότες, ὡς οὐχ
οἷόν τ' ἐστὶν ἰαθῆναι τὸ ἕλκος πρὶν ὑγιάσαι τὸ χωρίον ἐν ᾧ συνέστι. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἀναμι-
μνήσκων ἡμᾶς ὧν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος ἀπεφήνατο, τά τ' ἄλλα τὰ μικρὸν πρόσθεν εἰρημένα προσέ-
» γραψε, καὶ μέν τοι καὶ τάδε. Τῶν δ' ἑλκέων ὅτι μὲν ἂν ὀξεῖ βέλει ἢ διατμηθῇ, ἢ διακοπῇ, ἐνδέχεται καὶ ἔναι-
» μον φάρμακον τὸ κωλῦον διαπυέειν, καὶ ἀναξηραῖνον. εἴτις δ' ὑπὸ τοῦ βέλους ἐθλάσθη τε καὶ διεκόπη σὰρξ, ταύ-
30 την ἰατρεύειν, ὅπως διάπυος ὡς τάχιστα γένηται. ἧττόν τε γὰρ φλεγμαίνει, καὶ ἀνάγκη τὰς σάρκας τὰς θλα-
» σθείσας καὶ κοπείσας, πύον γενομένας, ἐκτακῆναι. ἔπειτα βλαστάνειν νέας σάρκας. δηλοῖ γὰρ ἐν τού-
τῳ, τῷ λόγῳ σαφῶς, ὡς μόνας ἐκείνας τῶν ἐν τοῖς ἑλκωμένοις μέρεσι γινομένων διαθέσεων οὐ χρὴ
ξηραίνειν, ἐφ' ὧν ὅτι τάχιστα γεννῆσαι βουλόμεθα πύον, εὐθὺς συνεμφαίνων ὅτι μετὰ σήψεως τινὸς γεννᾶ-
ται τὸ πύον. ἅπαντα δὲ τὰ σηπόμενα, θερμῷ καὶ ὑγρῷ τοῦτο πάσχει. καὶ τοίνυν καὶ τὰ διὰ τῆς ὠμηλύ-
σεως καταπλάσματα, θερμαίνοντά τε καὶ ὑγραίνοντα προσφέρομεν ἐπὶ πασῶν τῶν ἐκπυῆσαι δεομέ-
νων διαθέσεων. ὠμήλυσις γὰρ δι' ὑδρελαίου. καὶ ἄρτος δι' ὑδρελαίου. καὶ καταιόνησις δι' ὕδατος θερμοῦ πολ-
λοῦ. καὶ ἡ τετραφάρμακος δύναμις. ἅπαντά τε τὰ θερμαίνοντα καὶ ὑγραίνοντα, διαπυΐσκει τάχιστα. διὰ
τοῦτο καὶ τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, ἐπειδὰν ἤδη σφύζῃ σφοδρότερον, ὡς ἀπελπισθῆναι τὴν χωρὶς διαπυή-
σεως ἴασιν, ἐπ' αὐτῶν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ τὰ τοιαῦτα προσφέρουσι φάρμακα. πρότερον δ' οὔ. καὶ τοῦτο καὶ
40 αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐναργῶς ἡμᾶς διδάσκει κατά τε τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν ἐν ᾗ κελεύει τὰ μὲν χωρὶς
τοῦ τεθλᾶσθαι τετρωμένα μόρια, ξηραίνειν ὡς μάλιστα. τὰ δ' ἅμα θλάσει τινὶ γεγενημένα, διαπυΐσκειν ὡς τά-
» χιστα. καὶ μέν τοι κἀπειδὰν εἴπῃ, τὰ δὲ ἕλκεα ὅσα μὴ καλῶς καθαρθέντα ἐς τὸ δέον, ἀεὶ πρότερον ἄρξεται
» βλαστάνειν, ταῦτα ὑπερσαρκέει μάλιστα. ὁκοῖα δ' ἂν καθαρθέντα καλῶς καὶ ἐς τὸ δέον ἀεὶ, ἐπὶ τὸ ξηρότερον
» θεραπεύηται, πλὴν εἰ θλᾶσθαι, ταῦτα οὐχ ὑπερσαρκέει ὡς ἐπιτοπολύ. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὸ πλὴν εἰ
θλασθῇ προσκείμενον, ἀναμιμνήσκει τοῦ κατὰ τὴν προγεγραμμένην λέξιν εἰρημένου, τοῦ χρῆναι πάντα
ξηραίνεσθαι, πλὴν τῶν θλασθέντων. οὐδὲ γὰρ ὁπότε τὰ φλεγμαίνοντα καταπλάττεται θερμαίνοντι καὶ ὑ-
γραίνοντι καταπλάσματι, κατὰ πρῶτον λόγον γίνεται τοῦτο. τοῦτ' ἐστὶν οὐχ ὡς ἴαμα τῆς διαθέσεως, ἀλλ' ὡς
παρηγορία τοῦ συμπτώματος. ἐπεί τοι τὰ τῆς φλεγμονῆς αὐτῆς ἰάματα, τῆς ξηροτέρας ἐστὶ δυνάμεως. ἄκουσον
» γοῦν λέγοντος τοῦ Ἱπποκράτους καταπλάσματα οἰδημάτων καὶ φλεγμασίης τῆς ἐν τοῖς περιέχουσιν, ἑφθὴ
50 φλόμος, καὶ τῆς τριφύλλου τὰ φύλλα ὠμά. καὶ τοῦ ἐπιπέτρου τὰ φύλλα ἑφθά. καὶ τὸ πόλιον. ἅπαντα γὰρ ταῦ-
» τα ξηραίνειν πέφυκε. καθότι κἀν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασιν ἐλέγετο. καὶ ἡ σύντομος θεραπεία
τῶν φλεγμαινόντων μορίων, διὰ τῶν τοιούτων ἐπιτελεῖται φαρμάκων. ἃ ἤτοι τελέως ἐξιᾶται τὴν διάθε-
σιν, ἢ εἰ καὶ καταλείποιτι βραχὺ διαπυΐσκον, ἑτέρου χρήζει φαρμάκου δριμέος, ἐκκενοῦν δυναμένου τὸ πύον.
ἢ εἴπερ λεπτὸν εἴη τὸ περιέχον δέρμα, καὶ θᾶττον ἀπαλλάξαι τὸν κάμνοντα βουλόμεθα, τομῆς ἐστι χρεία. ἡ δὲ
διὰ τῆς ὠμηλύσεως ἀγωγὴ τῶν φλεγμαινόντων, ἐκ τοῦ παρηγορητικοῦ τρόπου τῆς τέχνης ἐστὶν, οὐ τοῦ θεραπευ-
τικοῦ τε καὶ ἀγωνιστικοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τῶν τοιούτων διαφορᾶς, ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπὶ πλέον ἐροῦμεν. ὅτι δὲ τὰ
ἕλκη πάντα ξηραίνειν ὁ Ἱπποκράτης κελεύει, καὶ ὅτι τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι τῆς ἰάσεως ἀπεφήνατο, τῆς δια-
θέσεως ἐνδειξαμένης, οὐ τοῦ χρόνου, σαφῶς ἤδη μοι δεδεῖχθαι νομίζω. εἰ δέ τις ἐπὶ μᾶλλον πεισθῆναι βούλοιτο,

τῷ περὶ τῶν ἑλκῶν βιβλίῳ τἀνδρὸς ἐπὶ πλεῖον ὁμιλησάτω πάντῃ. γνώσεται γὰρ ἐναργῶς αὐτό τε τοῦτο,
τὸ μίαν εἶναι πάντων ἑλκῶν ἴασιν καθόλου τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ δεδειγμένην. ἔτι τε πρὸς τού-
τῳ, κἀκεῖνο μαθήσεται, τὸ μηδεμίαν ὑπάρχειν ἔνδειξιν ἀπὸ τοῦ χρόνου, μήτ' ἐπὶ τῶν ἑλκῶν, μήτ' ἐπὶ τῶν φλε-
γμονῶν, μήθ' ἁπλῶς ἐπ' ἄλλης ἧστινοσοῦν διαθέσεως. ἐπεὶ δὲ κατὰ τοῦτο τοῦ λόγου γεγόναμεν, ἐπιδεῖ-
ξαι δίκαιον ὡς οὐ μόνον ὧν ἄρτι διεληλύθαμεν εὑρετὴς ὁ Ἱπποκράτης ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσα
χρὴ γινώσκειν τὸν μέλλοντα καλῶς ἕλκος ἰάσασθαι. φαίνεται γὰρ οὐ μόνον τῶν ἄνευ τινὸς ἑτέρας διαθέσε-
ως ἑλκῶν ἐξευρὼν τὴν ἴασιν, ὡς ἐν τῷ ξηραίνειν ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τῶν σὺν διαθέσεσιν ἁπασῶν, ἑκάστης ἰδίᾳ κατ' εἶδος.
ἤτοι γὰρ οὐκέτ' ἐπιῤῥεῖ τῷ δεδεγμένῳ τὴν ἕλκωσιν μορίῳ μοχθηρὸς χυμὸς, ἢ ἐπιῤῥεῖ. μηκέτι μὲν οὖν ἐπιῤῥέ-
οντος, αὐτὸ μόνον ἰᾶσθαι χρὴ τὸ πεπονθός. εἰ μὲν ἤτοι πελιδνὸν, ἢ μέλαν, ἢ ἐρυθρὸν εἴη, σχάζοντάς τε, καὶ τοῦ αἵμα-
10 τος ἀφαιροῦντας. εἶθ' οὕτως παραχρῆμα μὲν ἐπιθέντας, ὡς αὐτὸς ἔλεγε, σπόγγον ξηρότερον μᾶλλον ἢ ὑγρό-
τερον. οὐ γὰρ ἀγνοήσειν οἶμαι τινὰ, τὸ ἢ μόνον ἀποφάσεως ἔχειν ἐνταῦθα δύναμιν. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπε ξη-
ρότερον οὐχ ὑγρότερον. ἔπειτα δὲ τοῖς ξηραίνουσι φαρμάκοις χρωμένους. εἶτ' εἰ πάλιν δεήσειεν, αὖθις αἵματος
ἀφαιροῦντας. εἶτ' αὖθις τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας ἄχρις ἂν ἐξικμασθῇ τελέως. εἰ δὲ τὰ χείλη σκληρὰ καὶ τυλώδη
» φαίνοιτο, περιτέμνοντας αὐτά. καὶ γὰρ δὴ καὶ περὶ τούτων φησί. τῶν δ' ἑλκέων τὰ κυκλοτερέα, ἢν ὑπόκοιλα ἦ,
» ἐν κύκλῳ περιτέμνειν χρὴ τὰ ἀφεστῶτα, ἢ πάντα, ἢ τὰ ἡμίσεα τοῦ κύκλου κατὰ μῆκος τοῦ ἀνθρώπου. γέγραφε
δὲ καὶ περὶ τῶν ἅμα τοῖς ἕλκεσιν ὄγκων ἁπάντων ὡς χρὴ θεραπεύειν ἕκαστον. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν κιρσῶν.
ὅταν καὶ διὰ τούτους ἕλκη δυσίατα γίγνηται, δῆλον ὡς ἐπιῤῥέοντος τινὸς ἐξ αὐτῶν τοῖς ἡλκωμένοις μορίοις.
οὕτως δὲ κἀπειδὰν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἡ ἐπιῤῥοὴ γίγνηται, καθαίρειν κελεύει τὸ πᾶν, ἐν οὐδενὶ τοῦτ' ἀπὸ τοῦ χρό-
νου τὴν ἔνδειξιν λαμβάνων. ἐπεί τοι καὶ γελοῖον, ἀπὸ μιᾶς κοινότητος ἐνδείξεις οὕτω πολλὰς καὶ διαφόρους
20 καὶ πολλάκις ἐναντίας γίγνεσθαι. εἰ γὰρ καὶ συγχωρήσαιμεν ἔνδειξίν τινα περὶ τοῦ χρόνου λαμβάνεσθαι, τίς πο-
τέ ἐστιν αὕτη δίκαιον εἰπεῖν αὐτὴν ἐν κεφαλαίῳ περιλαβόντα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ποιοῦμεν,
οὐχ ἡμεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Θεσσαλός. τὸ γοῦν ἐνδείκνυται καθόλου τὸ στεγνὸν πάθος αὐτῷ, τὸ χαλᾶν. ὥσ-
περ γε καὶ τὸ ῥοῶδες ἐν ἑτέροις, τὸ στέλλειν. ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰ τὰ ἕλκη, τὸ μὲν ῥυπαρὸν, καθαίρεσθαι δεῖται. τὸ δὲ
κοῖλον, πληροῦσθαι. καὶ τὸ μὲν ὁμαλὲς, ἐπουλοῦσθαι. τὸ δ' ὑπερσαρκοῦν, καθαιρεῖσθαι, καὶ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον. λε-
ξάτω τοίνυν ἡμῖν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ κεχρονισμένου τί τοιοῦτον ἕτερον ἓν, ὡς ἐπ' ἐκείνων ἑκάστου. ἀλλ' οὐκ ἔχει. καὶ
γὰρ καὶ περιτέμνειν αὐτά φησι χρῆναι. καίτοι τίς ἂν ἔνδειξις αὕτη νοῦν ἔχουσα περὶ τοῦ χρόνου γίγνοιτο; καὶ τῷ διὰ
τοῦ νάπυος χρῆσθαι φαρμάκῳ, καθ' οὗ τὸ κενὸν ὄνομα φθέγγεται τὴν μετασύγκρισιν. ἔτι τε πρὸς τούτοις, τοῖς ἀπὸ
ῥαφανίδων ἐμέτοις. καὶ τελευτῶν ἐπειδὰν μηκέτ' ἀνύσκῃ μηδὲν, ἐλλεβόρῳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἔφην, κἀν τοῖς ἑξῆς
ἐπὶ πλέον εἰρήσεται, δεικνύντων ἡμῶν, ὡς οὐδὲν ἐπ' οὐδενὸς νοσήματος ὁ χρόνος ἐνδείκνυται. σημεῖον μέντοι πολ-
30 λάκις γίγνεται τῆς διαθέσεως. ἐπάνειμι δὲ πάλιν ἐπὶ τὸν Ἱπποκράτην. θαυμάζω γὰρ τῆς ἀκριβείας τὸν ἄν-
δρα κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. οὐχ ἥκιστα δὲ κἀν τῷ μὴ παραλιπεῖν εἰς ἔνδειξιν διαφέροντα σκοπόν. οὐκ ἐφ' ἑλκῶν μό-
νον ἤδη δ', ἀλλ' ἐπὶ πάντων ἁπλῶς τῶν νοσημάτων. ἔστι δ' οὗτος ὁ ἀπὸ τῆς ἰσχύος τῆς διαθέσεως λαμβανόμενος.
ὃν οὐ μόνον οἱ μεθοδικοὶ παρεῖδον, οὐδὲν γὰρ τοῦτό γε θαυμαστὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν οἱ πλεῖστοι. καὶ καθ' ἕτερον
τρόπον, ἅπαντες οἱ ἐμπειρικοί. ἐπειδὰν γὰρ ἐπὶ τῇ πληθωρικῇ καλουμένῃ συνδρομῇ κένωσιν ἑαυτοῖς τετηρῆ-
σθαι λέγωσιν, αὐτίκα συνομολογοῦσιν, ὡς εἰς οὐδὲν ἄλλο τῶν περὶ τὸν κάμνοντα γιγνομένων ἀποβλέποντες, ἐπὶ
τὸ κενοῦν παραγίγνονται. καὶ οὐ τοῦτό φημι διότι καὶ αἱ καθάρσεις, κενώσεις εἰσὶν, οὐδ' αὗται πρὸς τῆς πλη-
θωρικῆς διδασκόμεναι συνδρομῆς, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν φλεβοτομίαν αὐτὴν ἐνίοτε. καίτοι μὴ παρούσης τῆς πλη-
θωρικῆς συνδρομῆς, δίκαιόν ἐστι παραλαμβάνειν. εἰ γὰρ ἰσχυρὸν εἴη τὸ νόσημα καὶ ῥώμη δυνάμεως, οὐκ ἔστιν ὅστις
οὐκ ἂν φλεβοτομήσειε, τῶν ὡμιληκότων τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης. αὐτοὺς γοῦν ὁρῶμεν τοὺς ἐμπειρικοὺς ἐπει-
40 δὰν ἐκ καταπτώσεώς τις ἢ ἄλλης πληγῆς βλαβῇ μόριόν τι τοῦ σώματος ἰσχυρῶς, ἐπὶ τὴν φλεβοτομίαν ἐρχο-
μένους. καίτοι μικρὸν ἔμπροσθεν ὑγιαίνων ἐκεῖνος μηδεμίαν ἔχων πληθωρικὴν συνδρομήν. ᾧ δῆλον ὡς οὐχ
οὗτός ἐστιν ὁ σκοπὸς τῆς φλεβοτομίας, ἀλλ' ἥ τε τοῦ νοσήματος ἰσχὺς, καὶ ἡ ῥώμη τῆς δυνάμεως, ἀφωρισμένως
τοῦ λόγου τῶν παίδων. καὶ γὰρ αὖ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον εἴ τις ὑγιαίνων ἔτι καὶ μηδὲν μηδέπω βεβλαμμέ-
νος ἐν τῇ πληθωρικῇ γένοιτο συνδρομῇ, τούτῳ οὐκ ἀνάγκη φλεβοτομεῖν. ἀλλ' ἀρκεῖ τῷ μὲν, ἀσιτία. τῷ δὲ, ὀλιγο-
σιτία. τῷ δ' ὑπαγωγὴ γαστρὸς ἢ κάθαρσις, ἢ πλείω λουτρά. τῷ δέ τινι, καὶ γυμνάσιον ἤρκεσε μόνον. ἡ τρίψις πολ-
λή. φλεβοτομία δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, οὐδ' ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐμπειρικῶν τοῖς οὕτως ἔχουσι προσάγεται. κατὰ δὲ τὸν
αὐτὸν τρόπον, οὐδὲ ἡ κάθαρσις ἐπὶ μόνῳ πλήθει χυμῶν μοχθηρῶν δεόντως παραλαμβάνεται. ἀλλ' ὥσπερ ἡ φλε-
βοτομία διά τε πλῆθος αἵματος καὶ ἰσχυρὰν νόσον, οὕτω καὶ ἡ κάθαρσις, διά τε πλῆθος ἑτέρου τινὸς χυμοῦ καὶ
ἰσχὺν νοσήματος. περὶ μὲν τῆς φλεβοτομίας, ἐν ἑτέρῳ τέ μοι διήρηται λόγῳ, κἀν τοῖς ἑξῆς εἰρήσεται. περὶ δὲ
50 τῆς καθάρσεως, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ δίειμι. χρῄζουσι γὰρ αὐτῆς οἱ κάμνοντες οὐχ ὡς τὸ λυποῦν περίττωμα καθαι-
ρούσης μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντισπώσης τε καὶ κενούσης. καὶ διὰ τοῦθ' Ἱπποκράτης ἔν τε τοῖς ἄλλοις ἅπασι συγ-
» γράμμασι, κἀν τῷ περὶ τῶν ἑλκῶν ἐπισκοπεῖται, καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ νοσήματος εἰς ἔνδειξιν καθάρσεως. ὑπο-
» κάθαρσις γάρ φησι τῆς κάτω κοιλίης ξυμφέρει τοῖς πλείστοισι τῶν ἑλκέων. καὶ ἐν τρώμασιν, ἐν κεφαλῇ ἐοῦσι.
» καὶ ἐν κοιλίῃ, καὶ ἐν ἄρθροισι. καὶ ὅσα σφακελίσαι κίνδυνος. καὶ ὅσα ῥάπτεται. καὶ τοῖς ἐσθιομένοισι. καὶ ἕρπησι.
» καὶ τοῖσιν ἄλλοισι τοῖσι πεπαλαιωμένοισι τὰ ἕλκεα. καὶ ὁκοῖα δ' ἂν μέλλῃ τις ἐπιδεῖν, ὑποκαθαίρειν τὴν κάτω
» κοιλίην. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ σαφῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι τοῖς ἕλκεσιν ἅπασι καὶ τοῖς τρώμασιν ὅταν ἰσχυρὰ γένηται
κάθαρσις, συμφέρει. διχῶς γὰρ οὐ μόνον τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων παθῶν ἁπάντων ἰσχυρῶν γιγνομένων.
ἢ διὰ τὸ κῦρος τοῦ πεπονθότος μορίου, ἢ διὰ τὸ μέγεθος τῆς διαθέσεως, ἢ διὰ τὴν κακοήθειαν ἑκάστου τούτων.

ἰδίᾳ φαίνεται μεμνημένος ὁ Ἱπποκράτης. ἐπὶ μὲν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ κοιλίᾳ τρωμάτων τὸ κύριον ἐμφαί-
νων τοῦ τρωμένου μορίου. κοιλίαν δ᾽ ὅτι μὴ τὴν κάτω μόνην ἀκούειν νῦν χρή, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄνω, πρόδηλον οἶμαι
παντί. διαιρουμένου γὰρ τοῦ μεταξὺ τραχήλου καὶ σκελῶν κύτους, εἰς δύο μεγίστας κοιλότητας. ἡ πρώτη μὲν
ὑπὸ τοῦ θώρακος, ἡ δευτέρα δ᾽ ὑπὸ τοῦ περιτοναίου περιέχεται. καὶ δὴ καὶ τῶν τρωμάτων ὅτι ἂν εἴη εἴσω τοῦ
θώρακος ἢ εἴσω τοῦ περιτοναίου διαχθῇ, κίνδυνον οὐ σμικρὸν ἐπιφέρει. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν συντρώσῃ τι τῶν ἔνδον.
ἀλλὰ καὶ ὅτι ταχέως κακοήθη γίνεται πάντα τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις τρώματα, καὶ τοῦτο σχεδὸν ἅπαντες ἴσα-
σιν. ἐκ μὲν τῆς πείρας μόνης μεμαθηκότες, οἱ ταύτῃ μόνῃ προσέχοντες τὸν νοῦν. ἐκ δὲ τῆς φύσεως αὐτῶν τῶν
τιτρωμένων ὀργάνων, οἷς ἐσπουδάσθη φύσεως σώματος ἐπιστήμην ἔχειν. ὅπου γὰρ τένοντες, καὶ νεῦρα, καὶ ἄσαρ-
κα, καὶ ὀστώδη χωρία, κίνδυνος ἐνταῦθα καὶ ὀδυνηθῆναι, καὶ ἀγρυπνῆσαι, καὶ σπασθῆναι, καὶ παραφρονῆσαι.
10 ταῦτά τε οὖν τὰ τρώματα, καὶ πρὸς τούτοις ὅσα ῥάπτεται, τουτέστιν ὅσα οὕτως ἐστὶ μεγάλα ὡς ῥαφῆς χρή-
ζειν. ἢ εἰ μὴ ταύτης, ἀλλ᾽ ἐπιδέσεως γοῦν, ὑποκαθαίρεσθαι δεῖται. λέλεκται δ᾽ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ, διότι χρὴ
τὰ μεγάλα τῶν ἑλκῶν ἢ ῥαφαῖς, ἢ ἐπιδέσεσι συνάγεσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα σφακελίσαι κίνδυνος, ἐν μεγέ-
θει δηλονότι φλεγμονῆς ἐστι. καὶ τοίνυν καὶ τὰ ἐσθιόμενα, τουτέστι τὰ ἀναβιβρωσκόμενα, κακοήθη τε ἅμα καὶ
κακοχυμίας ἐστὶν ἔκγονα. καὶ οἱ ἕρπητες δ᾽ ἐπὶ χολώδει περιττώματι συνίστανται. καὶ τὰ ἄλλα δὲ σύμπαντα
τὰ παλαιούμενα, κατά τινα τοιαύτην γίνεται πρόφασιν. ὥστ᾽ εὐλόγως ἐπὶ πάντων τούτων ὑποκαθαίρειν
» συμβουλεύει. καὶ μὲν δὴ καὶ προελθὼν ἔτι τάδε φησίν. Ἐπὶ παντὶ ἕλκει, ἐρυσιπέλατος ἐπιγενομένου, κά-
» θαρσιν ποιέεσθαι τοῦ σώματος ἐφ᾽ ὁπότερα ξυμφέρει τῷ ἕλκει. εἴτε ἄνω, εἴτε κάτω. τούτου δ᾽ αὐτοῦ πάλιν ἡμᾶς
τὸν διορισμὸν ἐν τῷ περὶ χυμῶν ἐδίδαξεν, ἀντισπᾶν μὲν κελεύων εἰς τἀναντία, παροχετεύειν δ᾽ εἰς τὰ πλάγια.
καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἐπειδὰν μάλιστα ῥέπῃ, τότε ἀντισπαστέον. εἴρηται καὶ περὶ τούτου κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ βιβλίον.
20 ὥστε καὶ νῦν εἰ μὲν ἔτι φέροιτο σφοδρῶς τὸ ῥεῦμα, διὰ τῶν ἐναντίων ἀντισπάσομεν. ἄνω μὲν γενομένου τοῦ
ἕλκους, κάτω καθαίροντες. εἰ δ᾽ ἐν τοῖς κάτω μέρεσι συσταίη, τὴν ἄνω κοιλίαν κινοῦντες. ἤδη δὲ καὶ πεπαυμέ-
νου καὶ κατὰ τὸ μόριον ἐστηριγμένου, παροχετεύειν ἄμεινον. ἐγγυτέρω γὰρ ἡ μετάληψις, καὶ ἡ ὁρμή, καὶ ἡ ὁλ-
κὴ τῷ καθαίροντι φαρμάκῳ ῥᾷον ἐκ τοῦ πλησίον. ὅτι δ᾽ ὁ λόγος οὗτος ἤδη καὶ ἄλλου τινὸς ἅπτεται τῶν τῆς
τέχνης μερῶν τοῦ περὶ τὴν τῶν χυμῶν ἴασιν, οὐκ οἶμαι τινὰ λανθάνειν. ὅθεν κἀν τοῖς ἑξῆς αὐτὸν ἀναγκαῖον
ἔσται πάλιν ἐπαναλαβεῖν, καὶ τελειώσαι σύμπαντα. νυνὶ δ᾽ ὅτι τὴν ἰσχὺν τοῦ νοσήματος, ἣν εἰ καὶ μέγεθός τις
ὀνομάζειν ἐθέλει, σκοπόν ἐστι ποιητέον ἡμῖν ἀφαιρέσεως αἵματος, ἢ καθάρσεως. καὶ ὡς Ἱπποκράτης ἁπάντων
πρῶτος ὧν ἴσμεν ηὗρε τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐπιδεῖξαι βουλόμενοι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων νοσημάτων, ἐν τοῖς
ἑξῆς λόγοις ἐπιδείξω. περὶ δὲ τῶν ἑλκῶν, ἐν τῷδε. τὰ μὲν οὖν τῶν καθάρσεων ἤδη μοι λέλεκται. τριχῶς τοῦ
ἑκάστου νοσήματος ἰσχυροῦ γενομένου, διὰ τὸ κύριον τοῦ πεπονθότος μορίου, διὰ τὸ μέγεθος τῆς διαθέσεως, καὶ
30 τρίτην τὴν κακοήθειαν αὐτοῦ, ἁπάντων τούτων ἐμνημόνευσεν Ἱπποκράτης ἐν τῷ τῆς καθάρσεως λόγῳ. τί
δὴ οὖν ἴσως φησί τις οὐχὶ καὶ φλεβοτομεῖν ἐνίοτε συμβουλεύει διὰ τὰς αὐτὰς προφάσεις, ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ
καὶ τοῦτο κελεύειν. ἀλλὰ διὰ ταχέων τε καὶ μετ᾽ ἀποδείξεως ὡς αὐτῷ τε τούτῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς ἦν
» ἔθος. εἴσῃ δὲ πρῶτον μὲν ἀναγνοὺς τήνδε τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ. Ἕλκει νεοτρώτῳ παντί, πλὴν ἐν κοιλίῃ συμφέρει ἐκ
» τοῦ τρώματος αἷμα ῥυῆναι αὐτίκα πλέον, ἢ ἔλασσον. φλεγμαίνει γὰρ ἧσσον αὐτό τε τὸ ἕλκος, καὶ τὰ περιέχοντα.
μετὰ δὲ ταύτην ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν γεγραμμένῳ ἀναμνησθεὶς ὧν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι συγγράμμασι πολ-
λάκις ὑπέθετο, μιμητὴν ἀξιῶν εἶναι τὸν ἰατρὸν οὐ τῆς φύσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων ὅσα αὐτόματα ὠφελεῖ,
σαφῶς ἂν ἤδη τὴν γνώμην ἐνδείξῃς τοῦ παλαιοῦ περὶ τῆς τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεως ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν τραυμάτων.
εἰ γὰρ δὴ συμφέρει μὲν αἷμα ῥυῆναι τοῖς τοιούτοις, οὐκ ἐρρύη δέ, τὸ λεῖπον αὐτὸν χρὴ προστιθέναι. δηλοῖ δὲ τοῦ-
» το κἀξ αὐτῶν, ὧν ἐπιφέρει. συνάπτων γοῦν τῇ προειρημένῃ ῥήσει τήνδε φησί. Καὶ ἀπὸ τῶν πεπαλαιωμένων
40 ἑλκέων ξυμφέρει αἷμα ποιέειν ἀπορρέειν πυκνά, ὅκως ἂν δοκέῃ καιρὸς εἶναι. καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ἑλκέων, καὶ
» ἀπὸ τῶν περιεχόντων τὸ ἕλκος. ἐπειδὴ γὰρ προειρήκει, ἕλκει νεοτρώτῳ παντὶ ξυμφέρει αἷμα ῥυῆναι, γινώ-
σκων ὡς εἰ μὴ καὶ τῶν κεχρονισμένων μνημονεύσειεν, οἰήσεταί τις ἐπὶ τῶν προσφάτων μόνων οὕτως αὐτὸν ἀπο-
φήνασθαι, διὰ τοῦτο δεόντως προσέθηκε τό, καὶ ἀπὸ τῶν πεπαλαιωμένων ἑλκέων ἀφαιρεῖν τοῦ αἵματος. ἀλλ᾽ ἔ-
περ ἐκεῖνο καθόλου παρ᾽ αὐτοῦ μεμαθήκαμεν, ὡς ἀρχομένων μὲν τῶν ῥευμάτων ἀντισπᾶν προσήκειν, ἐστηριγμέ-
νων δὲ ἐν τῷ πεπονθότι μορίῳ, τὴν κένωσιν, ἢ ἀπ᾽ αὐτοῦ ποιεῖσθαι τοῦ πεπονθότος, ἢ ὅτι μάλιστα πλησιέστατα,
πρόχειρον ἡμῖν καὶ νῦν συλλογίσασθαι περὶ τῆς τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεως. ὡς ἐν ἀρχῇ μὲν πόρρωθεν. ὕστερον
δ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ἡλκωμένων προσήκει ποιεῖσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ τούτοις αὐτοῖς οἷς εἴρηκα προσθείς, ὡς τὸν
πλεονάζοντα χυμὸν ἐκκενοῦν ὁ Ἱπποκράτης συμβουλεύει, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὴν τοῦ αἵματος ἀφαίρεσιν ἄξεις, ὅταν
οὗτος κρατῇ. ποτὲ δ᾽ ἤτοι ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς ἢ φλέγματος ἀγωγὸν δώσεις φάρμακον. ἐκείνου μεμνημένος
50 ἐν ἅπασι τούτοις, ὡς οὐκ ἔστιν ἕλκους ᾗ ἕλκος οὐδὲ μία τῶν τοιούτων ἰάσεων. ἀλλ᾽ ἤτοι κακοχυμίας συμπαρού-
σης, ἢ πλήθους, ἢ φλεγμονῆς, ἢ ἕρπητος, ἢ τινὸς ἑτέρου τοιούτου. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἐνίοτε τῶν συμβεβηκότων
τι τοῖς ἕλκεσιν ἔνδειξιν ἰδίαν ποιεῖται, καθάπερ καὶ τὸ μέγεθος. εἴρηται δὲ καὶ περὶ αὐτῶν ἐν τῷ πρὸ τού-
του γράμματι, τὰς διαφορὰς τῶν ἑλκῶν ἁπάσας ὁπόσαι τέ εἰσι καὶ ὁποῖαι. καὶ τίς ἐφ᾽ ἑκάστης αὐτῶν ἔνδει-
ξις, ἐξηγησαμένου μου. τὸ δ᾽ ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ νοσήματος ἔνδειξιν γίγνεσθαι κενώσεως, ἐν ἐκείνῳ μὲν οὐκ εἶπον
τῷ λόγῳ, διότι τε μακροτέρας ἀποδείξεως ἐδεῖτο. καὶ τὴν τοῦ ὅλου σώματος ἐπιμέλειαν, οὐ συνῆπτεν αὐτῷ
τοῖς ἕλκεσιν. ἐνταῦθα δὲ διεξῆλθον, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον. ὁ γάρ τοι σύμπας λόγος ὑπὲρ τῆς τοι-
αύτης ἐνδείξεως, ἣν ἀπὸ τῆς ἰσχύος φαμὲν τοῦ νοσήματος λαμβάνεσθαι, καὶ μετὰ ταῦθ᾽ ἡμᾶς ἀναμένει ῥηθῆναι,
καθάπερ καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἡλικίας. καὶ προσέτι καὶ ἡ ἀπὸ τῆς τῶν χυμῶν ἰάσεως. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν πεπον-

θότων

θότων μορίων ἔνδειξις εἰς τὴν θεραπείαν γιγνομένη, τελεώτερον ἐν τοῖς ἑξῆς ὑπομνήμασιν ἀκροάσεται. νυ-
νὶ μὲν γὰρ ὅσον ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῶν, τουτέστι τῆς κράσεώς τε καὶ οὐσίας, ὁδόν τ' ἐστὶν εἰς τὰς ἰάσεις λαμβάνε-
σθαι, λέλεκται μόνον. ἡ δ' ἀπὸ τῆς θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως, ἔτι τε χρείας, ἀναισθησίας τε καὶ δυσαισθη-
σίας ἔνδειξις οὐκ εἴρηται. λεγέσθω δὲ καὶ περὶ τούτων ὅσον εἰς τὴν τῶν ἑλκῶν ἴασιν διαφέρει. τὸ μὲν
οὖν αἰσθητικὸν μόριον, ἀνωδύνως ὅτι μάλιστα χρὴ πειρᾶσθαι θεραπεύειν. εἴρηται δ' ἐν τοῖς περὶ φαρμά-
κων ἡ τῶν ἀνωδύνων ὕλη. τὸ δὲ δυσαισθητότερον ἐγχωρεῖ καὶ διὰ τῶν σφοδροτέρων, εἰ ἡ διάθεσις οὕτω κε-
λεύει. καὶ μὴν δὴ καὶ τοῦ μὲν κυρίου μορίου τὸν τόνον χρὴ φυλάττειν, ὡς ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ φλεγμονῆς λο-
γισμοῖς ἀποδείξομεν. εἰ δ' ἔτι μὴ τοιοῦτον, ἐγχωρεῖ ποτε καὶ τὴν χαλαστικὴν ἀγωγὴν τῆς θεραπείας ἀλύπως δέ-
χεσθαι. ταυτὶ μὲν οὖν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐπὶ πλέον ἐροῦμεν. Ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ, τὴν ἀπὸ τῆς θέσεώς τε
10 καὶ διαπλάσεως τῶν μορίων ἔνδειξιν ἔτι προσθέντες, οὕτω καταπαύσομεν καὶ τουτὶ τὸ τέταρτον βιβλίον.
ἐντεῦθεν γοῦν ἐπενοήθη τὸ μὲν κατὰ τὴν κοιλίαν ἡλκωμένοις, πίνειν τὰ φάρμακα. τὸ δὲ κατὰ τὸν στόμαχον,
οὐχ ἅπαξ οὐδ' ἀθρόως ὅλα προσφέρειν, ἀλλὰ κατὰ βραχύ τε καὶ συνεχῶς. ἐν γὰρ τῷ παρέρχεσθαι καὶ ψαύ-
ειν ἡ ὠφέλεια τούτοις ἐστίν. οὐκ ἐν τῷ περιέχεσθαι καὶ πλησιάζειν ἐπὶ πλείονα χρόνον, ὥσπερ τῇ γαστρί. καὶ μὴν
δὴ καὶ ὡς χρὴ παχύτερα προσφέρειν ταῦτα καὶ γλίσχρα, παρὰ τῆς θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως ἡ ἔνδειξις.
ἐπεὶ γὰρ δίοδός τις ὁ στόμαχός ἐστι τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων, διὰ τοῦτο πάντων τῶν ἔχεσθαί τε καὶ περι-
πήγνυσθαι καὶ προσκολλᾶσθαι δυναμένων, ἐστὶ χρεία φαρμάκων. οὐ τῶν ἀποκλύζεσθαι καὶ διαρρεῖν ἑτοίμως πε-
φυκότων. περιπήγνυται μὲν οὖν τὰ παχέα. κολλᾶται δὲ τὰ γλίσχρα. τὰ δ' ἐν τοῖς παχέσιν ἐντέροις ἕλκη, τῶν
διὰ τῆς ἕδρας ἐνιεμένων χρήζει μᾶλλον φαρμάκων. ἐγγυτέρω γὰρ ταύτης ἐστί. τὰ δ' ἐν τοῖς λεπτοῖς, ἀμφοτέ-
ρων. πορρωτέρω γὰρ ἤδη ταῦτ' ἐστὶ καὶ μέσα τῇ θέσει τῶν ἄνωθέν τε λαμβανομένων, καὶ κάτωθεν ἐνιεμένων
20 φαρμάκων. κοινὴ δ' ἐπὶ πάντων τῶν ἐντὸς μορίων ἔνδειξις, αἱρεῖσθαι μὲν τὰ συνηθέστατα τοῦ ζώου τῇ φύσει
καὶ σιτία, καὶ φάρμακα. φεύγειν δὲ καὶ ἀποτρέπεσθαι τἀναντία. καίτοι γ' ἐπὶ τῶν ἐκτὸς ἑλκῶν, ἄλυπος καὶ ἡ
τῶν τοιούτων χρῆσις, ἰοῦ καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου. καὶ λεπίδος χαλκοῦ. καὶ καδμίας. καὶ πομφόλυγος. καὶ
λιθαργύρου, καὶ ψιμμυθίου. ταῦτ' οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα, μὴ προσφέρειν τοῖς ἐντός. εἴρηται δὲ περὶ τῆς φύ-
σεως αὐτῶν ἔν τε τῷ τρίτῳ περὶ κράσεων, κἀν τοῖς περὶ φαρμάκων. αἱρεῖσθαι δὲ καὶ τὰς τροφὰς, εἰ μὲν εἰς
οὐλὴν ἀγαγεῖν ἢ κολλῆσαι βουλοίμεθα τὸ ἕλκος, αὐστηράς τε καὶ γλίσχρας καὶ ἀδήκτους. εἰ δ' ἀνακαθῆραι, ῥυ-
πτούσας μετρίως. εἰς μὲν δὴ τοῦτο πάντων ἄριστον μέλι ἀπεφθόν. τὰ δ' αὐστηρὰ πόματα καὶ αἱ τοιαῦται τροφαὶ,
πρόδηλοι παντί. καλῶ δ' αὐστηρὸν, ὅπερ καὶ στῦφον ὀνομάζεται. τὸ στρυφνὸν δὲ, ἐπιτεταμένον ἐστὶν
αὐστηρόν. ὅσα δὲ φάρμακα λαμβάνεται τοῖς ἐντὸς ἄλυπα, γέγραπται μὲν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων.
εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ὁ τύπος αὐτῶν. ὑποκυστὶς δὴ καὶ βαλαύστιον. καὶ κύτινος ῥοιῶν. καὶ κηκὶς. καὶ ῥοιᾶς
30 λέμματα. καὶ σάμιος ἀστήρ. καὶ λημνία σφραγίς. καὶ χυλὸς ῥοῦ καὶ ῥόδων. ἀκακία τε, καὶ τἆλλα ὅσα τὸ αὐ-
τα, τοῖς ἐντὸς ἕλκεσιν ἀρήγοντα. βλάβην δ' οὐδὲ μίαν ἐργάζεται περὶ τὰ σπλάγχνα. διδόναι δ' αὐτὰ διά τινος
τῶν στυφόντων ἀφεψήματος. ἢ μήλων κυδωνίων. ἢ σχίνου. ἢ βάτων ἀκρεμόνων. ἢ ἀμπέλων. ἢ μύρτων. ἢ καὶ δι' οἴνου
τινὸς τῶν αὐστηρῶν. εὔδηλος δὲ ἡ τοῦ οἴνου χρῆσις, ὡς πεφυλάχθαι χρὴ τὸν καιρὸν τῶν φλεγμονῶν. ἄλλως δ' οὐδὲν
κωλύει διδόναι. εὔδηλον δὲ ὡς καὶ ἀναλαμβάνειν χρὴ τὰ τοιαῦτα φάρμακα, παρασκευάζοντα διά τε τῶν εἰρη-
μένων ὑγρῶν, καὶ προσέτι τραγακάνθης τε καὶ κόμεως ἐπιμιγνῦντα. καὶ μάλιστα τοῖς ἐν στομάχῳ προσοίσειν
μέλλοντα. καὶ μὴν δὴ καὶ ἀνακογχυλίζεσθαι μὲν, τοῖς κατὰ τὴν φάρυγγα, καὶ τὰ παρίσθμια προσφέρον-
τα, κελεύειν χρή. κατέχειν δ' ὕπτιον, ἐπὶ πλεῖστον ἐν τῷ στόματι, χαλαροὺς ἐργασαμένους ἅπαντας τοὺς τῇδε
μῦς, ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἀρτηρίαν ἑλκῶν. παραρρεῖ γὰρ οὕτως ἀτρέμα. καὶ κατὰ βραχὺ σαφῶς καὶ αἰσθητῶς
εἰς αὐτὴν τὴν ἀρτηρίαν τοῦ φαρμάκου. καὶ γὰρ κἀν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν, εὖ εἰδέναι χρὴ παρηθούμενον οὐκ
40 ὀλίγον ἐνταῦθα τοῦ πόματος. ἀλλ' ὥσπερ ὑγιαινόντων, οὕτω καὶ νοσούντων φυλάττεσθαι χρὴ τὸ πλέον, ὡς
βηχῶν κινητικόν. ἄχρι μὲν γὰρ ἂν ἐν κύκλῳ παρὰ τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας, ὥσπερ εἰ παρὰ τοῖχον ὕδωρ φέ-
ρηται τὸ ὑγρὸν, οὐκ ἐργάσεται βῆχα. τὸ δ' εἰς τὰς ὁδοὺς μέσας τοῦ πνεύματος ἐμπίπτον, εὐθὺς βηχώδεις ἀπο
τελεῖ. ταῦτά γε οὖν ἀπὸ τῆς θέσεως καὶ διαπλάσεως τῶν μορίων εἴληπται πάντα. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι,
τὸ συμμιγνύναι μέλιτος ἅπασι τοῖς πρὸς τὰς ἑλκώσεις φαρμάκοις, ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν θώρακα καὶ τὸν πνεύμο-
να. μόνα γὰρ εἴπερ ἐπὶ τούτων αὐστηρὰ προσφέροις φάρμακα, χρονίζει κατὰ τὴν γαστέρα. τῆς οὖν ἀναδόσεως
αὐτῶν ὄργανον ὑπάρχει τὸ μέλι. καὶ ἔστιν οἷον ὄχημά τι ταχείας φορᾶς. ἅμα τῷ μηδὲ βλάπτειν ἕλκη. κατὰ δὲ
τὸν αὐτὸν λόγον, αὐτό τε τὸ μέλι, καὶ τῶν οὔρησιν κινούντων τινὰ μίγνυσθαι χρὴ τοῖς τῶν ἑλκῶν φαρμάκοις,
ἐπειδὰν τὰ κατὰ τὴν κύστιν καὶ τοὺς νεφροὺς ᾖ πεπονθότα. τὸ δὲ καὶ τὰς διαγνώσεις τῶν ἡλκωμένων μορίων,
ἀπό τε τῆς οὐσίας αὐτῶν καὶ τῆς ἐνεργείας καὶ χρείας γίγνεσθαι, καὶ τῆς θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως, εὔδη-
50 λον οἶμαι κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. δείκνυται δ' αὐτάρκως, κἀν ταῖς περὶ τῶν πεπονθότων τόπων διαγνώσεσιν. ἀλλ' οὐ
πρόκειται νῦν περὶ ἐκείνων λέγειν. αὖθις οὖν ἐπὶ τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον ἐπάνειμι. φημὶ δὴ
καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ τὴν τῶν μορίων ἐνδείκνυσθαι θέσιν τε καὶ διάπλασιν. ἐπιδῆσαι γάρ τι ἡλ-
κωμένον μόριον οὐκ ἐγχωρεῖ καλῶς, ἄνευ τοῦ λαβεῖν τὴν ἔνδειξιν. ἢ ἐκ τῆς διαπλάσεως. ἢ ἐκ τῆς θέσεως.
ἢ ἐκ συναμφοτέρων. ἐνεῖναί τε τὸν αὐλίσκον τοῦ κλυστῆρος εἰς τὴν ἕδραν ἐπιτηδείως οὐχ οἷόν τε χωρὶς τῆς τοι-
αύτης ἐνδείξεως. καὶ μὴν καὶ διὰ τοῦ καυλοῦ, φάρμακον ἐνιέναι πολλάκις εἰς τὴν κύστιν ἀναγκαῖόν ἐστι. περὶ
μὲν γὰρ τοῦ καθετῆρος οὐδὲν δέομαι λέγειν, ὡς οὐχ οἷόν τέ ἐστι καλῶς χρήσασθαι αὐτῷ χωρὶς τοῦ καὶ θέσιν ἀκρι-
βῶς ἐπίστασθαι καὶ διάπλασιν ὅλης τῆς κύστεως. ἐν μὲν δὴ τοῖς τοιούτοις ἅπασι, πρόδηλον ὡς οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν
ὅλην θεραπείαν ὁ πεπονθὼς τόπος συνενδείκνυται. ἐπὶ δὲ τῶν καλουμένων ῥηγμάτων, πλέονες ἐνδείξεις φαί-

ζονται συντρέχειν εἰς ταυτό. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἀπὸ τῆς διαθέσεως ὀρθῶς ἂν ἐξετάζοιτο. διότι γὰρ ἐν βάθει τοῦ σώματός
ἐστι καὶ κατακέκρυπται, διὰ τοῦτο καὶ τῆς θεραπείας ἐξηλλαγμένης παρὰ τὰ φαινόμενα δεήσεται. διότι δὲ
σὺν ἐκχυμώσει μὲν πάντως, ἐνίοτε δὲ καὶ σὺν περιθλάσει τῆς ἐρρωγυίας σαρκὸς ἀποτελεῖται, διὰ τοῦτο
πλείους ἰάσεις ἐνδέξεται. ἀεὶ γὰρ τῷ πλήθει τῶν διαθέσεων, οἱ πρῶτοι σκοποὶ τῶν ἰάσεων ἰσάριθμοι. λεχθή-
σεται μὲν οὖν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ τῆς φλεγμονῆς λογισμοῖς, ὡς ἰσχυροτέρων δεῖται φαρμάκων ἅπαν-
τα τὰ διὰ βάθος πεπονηκότα σώματα, τῶν ἐπιπολῆς ἀρρωστούντων. δῆλον δ' οἶμαι καὶ νῦν ἤδη τό γε το-
σοῦτον, ὡς ἐκλύεσθαι τὴν δύναμιν ἀναγκαῖόν ἐστι τῶν ἐπιτιθεμένων ἔξωθεν φαρμάκων, ὅταν ἐν τῷ βάθει
κατακεκρυμμένον ᾖ τὸ δεόμενον τῆς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας. ἐπιτείνειν οὖν αὐτὴν εἰς τοσοῦτον προσήκει, εἰς ὅσον
ἐκλύεσθαι μέλλει κατὰ τὴν εἰς τὸ βάθος ὁδόν. αἱ δ' ἐκχυμώσεις ἅπασαι, τὸν σκοπὸν τῆς ἰάσεως κένωσιν ἔχου-
10 σιν. ὅς τε θερμαινόντων αὐτὰς καὶ μετρίως ξηραινόντων ἐστὶ χρεία φαρμάκων. ὅσα γὰρ ἰσχυρῶς ξηραίνει, δια-
φορεῖ μὲν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς ἐπιδηλότερον τῶν ἀσθενεστέρων. ἀπολείπει δέ τι λείψανον τῆς διαθέσεως, σκιρρῶδες
καὶ δυσίατον. εἰρήσεται μὲν οὖν κἀν τοῖς ἑξῆς περὶ τούτων ἀκριβέστερον. ἀλλὰ καὶ νῦν ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρή-
σιμον, αὐτάρκως λέλεκται. τά τε γὰρ ὑγραίνοντα καὶ θερμαίνοντα φάρμακα. καὶ ταῦτα δὴ τὰ συνήθως
ἅπασιν ὀνομαζόμενα χαλαστικά, καὶ τούτων ὅσα βραχὺ μὲν πρὸς τὸ ξηρότερον ἀποκεχώρηκεν, οὔπω δὲ σα-
φῶς οὐδ' ἐναργῶς ἐστι συνακτικά, τῶν ἐκχυμωμάτων ἁπάντων ἐστὶν ἰάματα. χρὴ δὲ δηλονότι καὶ ταῦτα
τοῖς ἐν βάθει τοῦ σώματος ῥήγμασι, συνεπιτείνεσθαί τε τῇ δυνάμει, καὶ δριμύτερα προσφέρεσθαι καὶ τμητι-
κώτερα. καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν, ἐνεργέστερα τοσοῦτον, εἰς ὅσον τοῦ δέρματος ἀποκεχώρηκε πρὸς τὸ βάθος ἡ ἐκχύ-
μωσις. ἐκ τῶν τοιούτων εἴη ἂν καὶ ἡ τῆς σικύας χρῆσις ὠφέλιμος. ὄργανον δὲ καὶ αὕτη τοῖς ἰατροῖς ἐξεύρηται
βιαίας ὁλκῆς. ἐπειδὰν μέντοι διαφορηθῇ τὸ σύμπαν ἐκχύμωμα, ξηραίνειν ἤδη σφοδρότερον ἐγχωρεῖ τὸ ῥῆ-
20 γμα, καὶ συνάγειν ἐπιδέσει. καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν, ἅπαντα πράττειν ὑπὲρ τοῦ συμφῦναι τὸ ἕλκος, εἰ μὲν οὖν ἐν
τάχει διαφορηθείη τὸ ἐκχύμωμα, προσίεται ῥᾳδίως τὴν σύμφυσιν ἡ ἐρρωγυῖα σάρξ. εἰ δ' ἐν χρόνῳ πλείονι δια-
φορεῖτο, ῥύπος ἀξιόλογος ὑποτρεφόμενος ἐν τῷ μεταξὺ τῶν χειλῶν ἵσταται τοῦ ἕλκους. ὥστ' οὐκέθ' οἷόν τε συμ-
φῦναι τῷ ῥήγματι. καὶ διὰ τοῦτο πᾶν ὁτιοῦν αἴτιον, ὑπομιμνήσκει ταῦτα. καὶ γὰρ ῥιγώσαντές τινες καὶ ἀποπτύ-
σαντες καὶ πυρέξαντες καὶ σφοδρότερον ἐνεργήσαντες τοῖς τοιούτοις μορίοις, εὐθέως ἀλγοῦσιν. οὐ γὰρ συνέφυ
τὰ χείλη τοῦ ῥήγματος, ἀλλὰ παράκειται μόνον. ὥστε μικρὰ πρόφασις ἀφίστησί τε ῥᾳδίως ἀπ' ἀλλήλων αὐτά.
καὶ τὴν μεταξὺ χώραν ἐμπίπλησιν ὑγρότητος περιττῆς. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἐκχύμωμα γίνεται συνεχῶς αὐ-
τοῖς ὅμοιον τῷ κατ' ἀρχάς, ἡνίκα τὸ πρῶτον ἡ σὰρξ ἐρράγη, πλὴν ὅτι νῦν μὲν ἰχῶρος τινὸς μᾶλλον λεπτοῦ. κατ'
ἀρχὰς δ' αἵματος ἦν τὸ ἐκχύμωμα. διὰ τοῦτο καὶ ῥᾷον νῦν, ἢ κατ' ἀρχὰς διαφορεῖται. ταῦτα μὲν οὖν εἰρή-
σθαι μοι πρός γε τὸν περὶ τῶν ἑλκῶν λόγον ἀποχρήσοντα. καὶ ἤδη τέλος ἐπιτίθημι καὶ τῷδε τῷ τετάρτῳ
30 γράμματι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

τ

Ην τῶν ἑλκῶν ἴασιν ὡς ἄν τις ἄριστα ποιοῖτο, διὰ τῶν ἔμπροσθεν τῶνδε δυοῖν
ὑπομνημάτων διερχόμενος, καὶ τοὺς ἄλλους μὲν ἅπαντας ἰατροὺς ὅσοι χω-
ρὶς τοῦ ζητῆσαι τὰ στοιχεῖα τῶν ἁπλῶν ἐν ἡμῖν μορίων ἅπτονται τῆς τέχνης,
οὐ δυναμένους οὐδὲν ἰάσασθαι μεθόδῳ, πάντων δὲ μάλιστα τοὺς τὴν Θεσσαλοῦ
πρεσβεύοντας αἵρεσιν, ἐπέδειξα. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τά γ' ἐν τοῖς διαφέρουσι μέ-
ρεσιν ἕλκη, διαφόρως θεραπεύειν ἀξιοῦσιν ὑπὸ τῆς πείρας δεδιδαγμένοι.
40 τοῖς δ' ἀπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ διὰ τὸ περιττὸν τῆς σοφίας, ἅπαν ἕλκος ὁμοίας δο-
κεῖ δεῖσθαι θεραπείας, ἐν ὅτῳ περ ἂν ᾖ μορίῳ τοῦ ζώου γεγονός. εἰ μὲν γὰρ
εἴη κοῖλον, ἀναπληρώσεως αὐτόφασι χρήζειν. εἰ δ' ὁμαλές, ἐπουλώσεως.
εἰ δ' ὑπερσαρκοῦν, καθαιρέσεως. εἰ δ' ἔναιμόν τε καὶ πρόσφατον, κολλήσεως. ὥσπερ τῷ ταῦτα γινώσκειν,
ἀκόλουθον ἐξ ἀνάγκης τὸ θεραπεύειν ὀρθῶς. ἀλλ' οὐχὶ κοινὸν μὲν τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς ἰδιώτας ὑπάρχον. οὐδεὶς
γοῦν ἀγνοεῖ τῶν εἰρημένων οὐδέν. οὐ μὴν οὔθ' ὡς χρὴ σαρκῶσαι τὸ κοῖλον, οὔθ' ὡς ἐπουλῶσαι τὸ πεπλη-
ρωμένον, ἢ καταστεῖλαι τὸ ὑπεραυξανόμενον, ἢ συμφῦσαι τὸ καθαρόν τε καὶ μὴ κοῖλον ἐπίστανται. μό-
νων γὰρ οἶμαι τῶν ἰατρῶν, τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἐστίν. ἤτοι γ' ἐκ λόγου τινός, ἢ ἐξ ἐμπειρίας, ἢ ἐκ συ-
ναμφοτέρου τὴν εὕρεσιν ἔχοντα. πάλιν οὖν ἀναλαβόντες ἐν κεφαλαίοις ὑπὲρ αὐτῶν διεξέλθωμεν, ἕνεκα τοῦ
συνάψαι τὴν ἀρχὴν τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι τῇ τελευτῇ τῶν φθανόντων εἰρῆσθαι. πᾶν ἕλκος ἐδείχθη
50 ξηραινόντων χρήζειν φαρμάκων. ἀλλὰ τὸ μὲν κοῖλον ἧττόν τε τῶν ἄλλων. καὶ πρὸς τῷ μετρίως ξηραίνειν,
τὸ ῥύπτειν ἐχόντων. τὸ δὲ τῆς ἑνώσεως τῶν χειλῶν δεόμενον, οἷα τὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἰατρῶν ἐστιν
ἔναιμα, τῶν τε μᾶλλον ἔτι ξηραινόντων, καὶ χωρὶς τοῦ ῥύπτειν ἀτρέμα στυφόντων. ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅσα
τῶν ἑλκῶν εἰς οὐλὴν ἀχθῆναι δεῖται, ξηραινόντων τε χρήζει φαρμάκων καὶ στυφόντων οὐκ ἀγεννῶς. εἰ
δὲ ἡ σὰρξ αὐτῶν ὑπὲρ τὸ κατὰ φύσιν ἀρθείη, δριμέων τε καὶ καθαιρετικῶν, ἅπερ ἐξ ἀνάγκης εἶναι
θερμὰ καὶ ξηρά. συμπτώματος δέ τινος ἑτέρου προσγινομένου τοῖς ἕλκεσιν, ἀπὸ τῆς ἐκείνου φύσεως, ὁ σκο-
πὸς τῆς ἰάσεως ἐλαμβάνετο. κἀκ τούτου πάλιν, ἡ τῶν φαρμάκων δύναμις. εἰ μὲν γὰρ ῥύπος ἐπιτραφείη,
τῶν ἀφαιρούντων αὐτὸν εἶναι τὴν χρείαν. ἅπερ ἅπαντ' ὑπάρχει ῥυπτικά. πολὺ δή τι πλέον, ἢ κατὰ τὰ σαρ-
κοῦντα. πλέονος δ' ὑγρότητος ἐν αὐτοῖς φανείσης, ἔτι μᾶλλον ξηραίνειν χρῆναι τὸ φάρμακον, οὐκ ἐξιστάμενον τῆς

οἰκείας

οἰκείας ἰδέας. ἀλλ' εἰ μὲν κολλητικὸν εἴη, ξηραῖνόν τε καὶ στύφον· εἰ δὲ σαρκωτικὸν, ξηραῖνόν τε καὶ ῥύπτον. ἐφ' ἑκάστου τε τῶν ἄλλων ὥσπερ εἴρηται. δυσκράτου δὲ τῆς ὑποκειμένης γεγονυίας σαρκὸς, ἐκείνης προτέρας ἰᾶσθαι τὴν δυσκρασίαν, τὴν μὲν ξηροτέραν τοῦ κατὰ φύσιν ὑγραίνοντας. τὴν δ' ὑγροτέραν, ξηραίνοντας. καὶ τὴν μὲν θερμοτέραν, ψύχοντας. τὴν δὲ ψυχροτέραν, θερμαίνοντας. κἂν εἰ κατὰ συζυγίαν δέ τινα δύσκρατος ὑπάρχει, καὶ τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἐξ ὑπεναντίου κατ' ἀμφοτέρας αἱρεῖσθαι τὰς συζυγίας. κοινὸν γὰρ εἶναι τοῦτό γε τῶν παρὰ φύσιν ἁπάντων ὡς μηδὲν δύνασθαι πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανελθεῖν, ἄνευ τῶν ἐναντίων ἑαυτῷ τῇ δυνάμει. προσεπισκοπεῖσθαι δ' ἐν τῷδε καὶ τὰς αὐτῆς τῆς δυσκρασίας αἰτίας εἴτε κοιναὶ τοῦ σώματος ἅπαντος ὑπάρχοιεν, εἴτε μορίων τινῶν ἐξαιρέτως, κατὰ συμπάθειαν ἀδικοῦσαι τὸ ἡλκωμένον. ἐξιᾶσθαι δὲ προτέραν μὲν τὴν τῆς γινομένης δυσκρασίας αἰτίαν. ἐφεξῆς δὲ καὶ τῆς ἤδη γεγενημένης. εἶναι γὰρ δεῖ καὶ
10 τοῦτον τὸν σκοπὸν ἁπάντων κοινὸν, τῶν ὑπ' αἰτίου τινὸς ἐπιγινομένων. ἐδείξαμεν δὲ καὶ τὰς ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν ἑλκῶν διαφόρους ἐνδείξεις. καὶ τὰς ἀπὸ τῆς τῶν πεπονθότων σωμάτων κράσεως, ἑτέρως ἐχούσας ταῖς προειρημέναις. ἐκεῖναι μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν ὑπαρχουσῶν, τῶν ἐναντίων ἅπασι χρῄζουσιν. αὗται δ' ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ὁρμώμεναι, τῶν ὁμοίων. τὸ μὲν γὰρ ξηρότερον μόριον, ξηραίνεσθαι δεῖ μᾶλλον. τὸ δὲ ἧττον τοιοῦτον, ἧττον ξηραίνεσθαι χρή. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τοῦ θερμαίνεσθαί τε καὶ ψύχεσθαι. λαμβάνεσθαι δέ τινα κἀκ τοῦ κύριον ἢ μὴ τοιοῦτον εἶναι τὸ μόριον, εὐαίσθητόν τε καὶ δυσαίσθητον, διάφορον ἰάσεως ἔνδειξιν. ὅσον οὖν ὑπόλοιπον ἔτι τῆς τούτου τοῦ γένους θεραπείας ἐστὶν, ἤδη λέγωμεν. ὀνομάζεται μὲν τὸ γένος τοῦτο πρὸς ἡμῶν ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας, ἑνώσεως λύσις. οὐδὲν διαφέρει εἰ καὶ συνεχείας εἴποιμεν. ἐγγίνεται δ' οὐ μόνον τοῖς ὁμοιομερέσι τε καὶ ἁπλοῖς ὀνομαζομένοις μορίοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς συνθέτοις τε καὶ ὀργανικοῖς. αἱ δὲ τῶν βοηθημάτων ἐνδείξεις, ἕτεραι μὲν, ἀπὸ τῶν ὁμοιομερῶν εἰσιν. ἕτεραι δὲ, ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν. ἀμφοτέρας μὲν οὖν
20 οἱ τὴν Ἱπποκράτους μέθοδον ἀσπαζόμενοι, γινώσκουσι. διότι καὶ τὴν ἑκατέρων τῶν μορίων φύσιν ἐπίστανται. τὴν δ' ἑτέραν ἐξ αὐτῶν μόνην τὴν ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν, οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατόν τε καὶ Ἡρόφιλον. ὥστε κἂν τοῖς ἐφεξῆς λόγοις, ὅσα μὲν ἀπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ σώματος ἢ πάθους εἰς τὴν ἔνδειξιν λαμβάνεται, τούτων οὐδενὸς ἕξουσι μέθοδον οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατόν τε καὶ Ἡρόφιλον. ὅσα δὲ ἀπὸ τῆς διαπλάσεως, ἢ θέσεως, ἢ κοινότητος, ἢ εὐαισθησίας, ἢ τῶν ἐναντίων, οὐκ ἀγνοήσουσι. φανείη δ' ἄν σοι σαφέστερον ὃ λέγω, τῶν σωμάτων αὐτῶν προχειρισθέντων. ἐπεὶ τοίνυν ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῶν ἐν σαρκώδεσι μέρεσι γινομένων ἑλκῶν, ὁ πλεῖστός μοι λόγος ἐπεραίνθη, νῦν δ' ἤδη καιρὸς ὑπὲρ τῶν ἐν ἀρτηρίᾳ καὶ φλεβὶ καὶ νεύρῳ διελθεῖν. οὐ δὲ περὶ τούτων ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον σπλάγχνον. ἢ συλλήβδην εἰπεῖν, ὀργανικὸν τοῦ ζώου μόριον. εἰ δέ τις ἀρτηρίαν ἢ φλέβα τρωθείη μεγάλην, αἱμορραγία τε λάβρος ἐπιπίπτει τοπαραυτίκα. καὶ κολληθῆναι τῷ τοιούτῳ τραύματι, χαλεπὸν μὲν κἂν τῇ φλεβί. κατὰ δὲ τὴν ἀρτηρίαν, οὐ χαλεπὸν μόνον, ἀλλὰ ἴσως καὶ ἀδύνατον,
30 ὥς τινες ἀπεφήναντο τῶν ἰατρῶν. λεκτέον οὖν ὑπὲρ ἑκατέρων ἐν μέρει. πρότερον μὲν τῶν αἱμορραγιῶν. δεύτερον δὲ τῶν συμφύσεων. ἐπεὶ δὲ καὶ κατὰ ἀναστόμωσίν τε καὶ τὴν καλουμένην διαπήδησιν αἱμορραγίαι γίνονται, διὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἰαμάτων οὐδὲν χεῖρον ἐν τῷδε μνημονεῦσαι αὐτῶν, εἰ καὶ δοκοῦσιν ἐξ ἑτέρου γένους εἶναι νοσημάτων. ἐκχεῖται τοίνυν αἷμα φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας, ἤτοι κατὰ τὸ πέρας ἀναστομουμένων τῶν ἀγγείων, ἢ τοῦ χιτῶνος αὐτῶν διαιρεθέντος. ἢ ὥς ἄν τις εἴποι διηθουμένου. ὁ μὲν οὖν χιτὼν διαιρεῖται τιτρωσκόμενός τε καὶ θλώμενος, καὶ ῥηγνύμενος, καὶ διαβιβρωσκόμενος. ἀναστόμωσις δὲ γίνεται, διά τε ἀτονίαν ἀγγείου καὶ πλῆθος αἵματος ἀθρόως ἐνδύσαντος εἰς τὸ στόμιον αὐτοῦ. καί τινα ποιότητα προσπίπτουσαν ἔξωθεν αὐτῷ δριμεῖαν. ἡ δὲ διαπήδησις ἀραιωθέντος μὲν τοῦ χιτῶνος. λεπτυνθέντος δὲ τοῦ αἵματος ἀποτελεῖται. γένοιτο δ' ἄν ποτε καὶ δι' ἀναστόμωσιν ἀγγείων μικρῶν. λεκτέον οὖν ὑπὲρ ἑκάστης διαθέσεως ἐν μέρει. καὶ πρώτης γε τῆς διαιρέσεως. ἣν ἐξ ἀναβρώσεως, καὶ τρώσεως, καὶ θλάσεως, καὶ ῥήξεως ἔφαμεν γίγνεσθαι. τὰ μὲν δὴ τιτρώσκοντα τῶν
40 αἰτίων, ὀξέα τ' ἐστὶ, καὶ τομά. τὰ δὲ θλῶντα, βαρέα τε, καὶ σκληρά. τὰ δὲ ῥηγνῦντα, διὰ μέσης μὲν ἅπαντα τῆς τάσεως ῥηγνῦσιν. ἔστι δὲ πλείω σφοδρότης ἐνεργείας καὶ πλῆθος χυμῶν. οὐ τὸ πρὸς τὴν δύναμιν, ἀλλ' ὅταν ὑπὸ τῶν περιεχόντων μὴ στέγηται καὶ κατάπτωσις ἐξ ὑψηλοῦ. καί τι τῶν βαρέων, καὶ σκληρῶν ἐμπεσόν. τὸ γὰρ τοιοῦτον, ἐπειδὰν μὲν ἤτοι κενοῖς ἢ ὀλιγοστὴν οὐσίαν περιέχουσιν ἀγγείοις ἐμπέσοι, θλάσιν ἐργάζεται, μετὰ τοῦ καὶ τὸ ἀντιστηρίζον ἔχειν σκληρόν. ἐπειδὰν δὲ πλήρεσιν, φθάνει ῥηγνύειν πρὶν θλάσαι, παραπλησίου τοῦ συμβαίνοντος ὄντος, ὥσπερ εἰ καὶ πληρώσας ἀσκὸν ἢ κύστιν, ἐπιρρίψαις λίθον. ἢ εἰ κατὰ τοῦ λίθου σφοδρῶς ἐπιρρίψαις τὸν ἀσκόν. ἔοικε δὲ μάλιστα τοῦτο τὸ γινόμενον ἐν ταῖς καταπτώσεσιν. ὃν γὰρ ἔχει λόγον ὡς πρὸς τὸν λίθον ὁ ἀσκὸς, τοῦτον ὡς πρὸς τοὔδαφος ὁ ἄνθρωπος. ὅσοι δὲ μέγιστον ἢ ὀξύτατον βοήσαντες, ἔρρηξαν ἀγγεῖον ἐν πνεύμονι, διὰ συντονίαν ἐνεργείας ἔπαθον οὕτως. ὡσαύτως δ' αὐτοῖς καὶ ὅσοι βαρὺν ὄγκον σώματος ἢ τοῖς ὤμοις ἀναθέσθαι προυθυμήθησαν. ἢ ἄλλως πως ἐξᾶραι διὰ τοῖν χεροῖν. ἔτι δὲ μᾶλλον ὅσοι διὰ δρόμον ὠκύν, ἢ πηδήσαντες
50 μέγιστα, ἢ πως ἄλλως ἰσχυρῶς τείναντές τι μόριον. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο παραπλήσιον ὡς εἰ καὶ σχοινίον ἢ ἱμάντα διατείναις ἐπὶ πλεῖστον. ὅτι δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ στέγειν τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτοῖς αἷμα, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ πνευματικὸν οὐκ ὀλίγα ῥήγνυται, δηλοῦσιν οἵ τε πίθοι πρὸς τοῦ γλεύκους ἀναρρηγνύμενοι, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἰσχυροτάτων σωμάτων. εἰ μὲν οὖν ἐκ τρώσεως ἢ βοῆς ἢ καταπτώσεως ἢ θλάσεως ἡ ῥῆξις ἐγένετο, πέπαυται τὸ αἴτιον. εἰ δ' ὑπὸ πλήθους, ἐγχωρεῖ καὶ νῦν ἔτι τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ πλέον ἀναρρήγνυσθαι μενούσης ἔτι τῆς ποιούσης αἰτίας. ἐπὶ μὲν οὖν τῆσδε τῆς διαθέσεως, ἐκκενωτέον ὅτι τάχιστα τὸ πλῆθος. εἶθ' οὕτως ἐπισκεπτέον τὸ αἷμα. κἄπειτα τὸ ἕλκος θεραπευτέον. ἐφ' ὧν δὲ οὐκ ἔστι τὸ αἴτιον, ἐπισχεῖν μὲν χρὴ πρῶτον τὸ αἷμα, τὸ δ' ἕλκος ἑξῆς ἰᾶσθαι. στεγνώσαντες μὲν τὸ ἐρρωγὸς, ἐκτρέψαντες δὲ καὶ ἀποστρέψαντες ἑτέρωσε τὸ δι' αὐτοῦ φερόμενον, ὡς εἴ γε καὶ τοῦτ' ἐπιρρέοι καθάπερ ἐξ ἀρχῆς ὥρμησε, καὶ τὸ στόμιον ἴσον ἑαυτῷ διαμένοι, θᾶττον ἂν ἀπόλλοιτο τὸ οὕτως αἱμορραγοῦν ζῶον,

τὸ αἷμα παύσαιτο κενούμενον. ἀλλὰ καὶ τὸ ἕλκος ἤτοι τῶν διεστώτων χειλῶν εἰς ταὐτὸν ἀφικομένων, ἢ τοῦ
στομίου φραχθέντος, στεγνωθήσεται. συναχθήσεται μὲν οὖν εἰς ταὐτὸν ἀλλήλοις τὰ χείλη, διά τε τῶν ἡμετέρων
χειρῶν ὅταν οὕτως πρόχειρον ᾖ τὸ τραῦμα, καὶ δι' ἐπιδέσεως. ὁπότε τῶν ψυχόντων καὶ στυφόντων φαρμάκων. οὐ
γὰρ δὴ ῥάπτειν γε δυνάμεθα τὸ τῆς ἀρτηρίας ἢ φλεβὸς τραῦμα. καθάπερ αὖ ἔνιοι οἱ μηδὲ μίαν ἐκ τῆς τῶν
τετρωμένων μορίων οὐσίας τε καὶ φύσεως ἔνδειξιν γίνεσθαι φάσκοντες. ἐμφραχθήσεται δὲ τὸ στόμιον ὑπό τε θρόμ-
βου, καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπιβαλλομένων αὐτῷ. δύναται δὲ ἐπιβάλλεσθαι τά τε περικείμενα σαρκώδη, καὶ τὸ δέρ-
μα κατ' ἐνίας τρώσεις. ὅσα θ' ἡμεῖς ἐπιτεχνώμεθα. ταῦτα δ' ἐστὶν οἵ τε καλούμενοι μοτοὶ, καὶ τῶν φαρμάκων ὅσα
τῇ ἐμπλάσει γλίσχρα καὶ παχέα ταῖς οὐσίαις ὄντα. καὶ ὅσα τὴν καλουμένην ἐσχάραν ἐργάζεται. καὶ γὰρ καὶ ταύτην
ἐπὶ φράγμα τι τοῖς τοιούτοις ἕλκεσιν ἐξεῦρον οἱ πρόσθεν. ἐργάζονται δ' αὐτὴν διά τε πυρὸς αὐτοῦ καὶ φαρμάκων,
ὁμοίαν πυρὶ τὴν δύναμιν ἐχόντων. ἐκ τοιούτων μὲν δὴ στεγνοῦται τὸ στόμιον. ἀποτρέπεται δὲ καὶ ἀποστρέφεται τὸ
αἷμα πρὸς ἕτερα μόρια, παροχετεύσει τε καὶ ἀντισπάσει. καὶ γὰρ καὶ ταῦθ' Ἱπποκράτους εὑρήματα κοινὰ πάσης
ἀμέτρου κενώσεως. παροχετεύεται μὲν οὖν εἰς τοὺς πλησίον τόπους. ἀντισπᾶται δὲ ἐπὶ τοὺς ἀντικειμένους. ἐπὶ
τῶν δι' ὑπερῴας κενουμένων, διὰ ῥινῶν μὲν ἡ παροχέτευσις, κάτω δ' ἡ ἀντίσπασις. ὥσπερ γε τῶν δι' ἕδρας. διὰ
μήτρας μὲν ἡ παροχέτευσις, ἄνω δὲ ἡ ἀντίσπασις. οὕτως γοῦν καὶ ἡ φύσις αὐτὴ δρᾶν πέφυκε. γυναικὶ μέν φησιν
αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων ῥαγέντων, λύσις. διὰ τοῦτ' ἄρα καὶ καταμηνίων ἀθρόων ἐκκενουμένων, ὅπως οὖν
ἄλλως αἱμορραγούσης μήτρας, ἀντίσπασις ἄνω, σικύαν μεγίστην ὑπὸ τοὺς τιτθοὺς προσβαλών. ἔστι γὰρ καὶ τοῦθ'
Ἱπποκράτους εὕρημα, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰς ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίας ἐπέχουσιν, αἱ κατὰ τῶν ὑποχονδρίων ἐπιβαλ-
λόμεναι μέγισται σικύαι. χρὴ δ' ὅταν ἐκ δεξιοῦ ῥέῃ μυκτῆρος, ἐφ' ἥπατος ἐρείδειν. ὅταν δ' ἐξ ἀριστεροῦ, κατὰ
σπληνός. ὅταν δ' ἐξ ἀμφοτέρων, ἀμφοτέροις τοῖς σπλάγχνοις ἐπιφέρειν τὰς σικύας. εἰ δὲ μηδέπω καταλελυ-
μένος ὁ κάμνων εἴη, καὶ φλέβα τέμνειν ἐξ ἀγκῶνος τὴν κατ' εὐθύ. κενώσαντα δ' ὀλίγον, εἶτα διαλιπόντα μίαν
ὥραν, αὖθις ἐκκενοῦν. εἶτ' αὖθις καὶ αὖθις ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ κάμνοντος. οὕτω δὲ καὶ τἆλλα ῥεύματα σύμ-
παντα, κοινὸς γὰρ ὁ λόγος, ἀντισπάσεις τε καὶ παροχετεύσεις. τὰ μὲν διὰ γαστρὸς, ἤτοι δι' οὔρων ἢ μήτρας. τὰ δὲ
δι' οὔρων, ἤτοι διὰ μήτρας ἢ δι' ἕδρας. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ διὰ μήτρας, ἤτοι δι' οὔρων ἢ διὰ γαστρός. ἐπὶ δὲ τῶν
κατ' ὀφθαλμοὺς, καὶ ὦτα, καὶ ὑπερῴαν, διὰ ῥινῶν ἡ παροχέτευσις. ἡ δ' ἀντίσπασις, ἄνω μὲν ἐπὶ τοῖς κάτω πᾶσι.
κάτω δ' ἐπὶ τοῖς ἄνω. καὶ μὲν δὴ κἀκ τῶν δεξιῶν ἐπὶ θάτερα. κἀξ ἐκείνων, ἐπὶ ταῦτα. κἀκ τῶν ἔσω, πρὸς τὰ
ἔξω. κἀκ τούτων αὖ πάλιν, πρὸς ἐκεῖνα. τρίψεις οὖν τῶν ἀντικειμένων μορίων, καὶ μάλιστα διὰ φαρμάκων
θερμαινόντων, ἔτι τε δεσμὰ σφοδρότερα, τῶν ἀντισπαστικῶν ἐστι βοηθημάτων. ὥσπερ γε καὶ οἱ ἀντικείμενοι τῶν
φυσικῶν πόρων ἀναστομωθέντες. εἴρηται δ' ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασιν, ἡ τῶν τοῦτο δυναμένων ἐργά-
ζεσθαι φαρμάκων ὕλη. περὶ μὲν οὖν ἁπάντων ῥευμάτων εἰπεῖν, ἀναγκαῖον ἔσται κἂν τοῖς ἑξῆς ὑπομνήμασι. νυνὶ
δὲ ἐπὶ τὰς αἱμορραγίας ἰτέον. ἐκ γὰρ τοῦ γένους τῆς στεγνώσεως ἐστί πως, καὶ ὁ βρόχος ὁ περιτιθέμενος αὐ-
τοῖς τοῖς αἱμορραγοῦσιν ἀγγείοις. οἵ θ' ἡμέτεροι δάκτυλοι συνάγοντές τε καὶ σφίγγοντες αὐτά. τούτου δ' ἐστὶ τοῦ
γένους καὶ ἡ ἐπίδεσις. καί τοι γ' οὐ κατὰ κύκλον τὸ ἀγγεῖον περιλαμβάνουσα, καθάπερ ὁ βρόχος, ἀλλὰ τῷ συνά-
γειν τέ πως ἐκ μέρους τὰ διεστῶτα χείλη τοῦ τετρωμένου μορίου, καὶ προστέλλειν τὰ ἐπικείμενα, τῶν στεγνωτικῶν
ἐστι βοηθημάτων. ἔξωθεν δὲ τῶν εἰρημένων ἁπάντων, αἱμορραγίας βοήθημ' ἐστὶ, τὸ ἐπιτήδειον σχῆμα τοῦ τετρωμένου
μορίου. ἐπιτήδειον δὲ γίνεται δυοῖν τούτοιν ἐχόμενον σκοποῖν. ἀνωδυνίας τε καὶ ἀναρροπίας. εἰ δ' ἤτοι κατάρροπον
ἢ ὀδυνῶδες γίγνοιτο, καὶ τὰς οὐκ οὔσας αἱμορραγίας ἐργάσεται, μή τοι γε δὴ τὰς οὔσας οὐ παύσει. ταῦτ' οὖν ἐπι-
στάμενός τις, ἢν ἐπιστῇ ποθ' αἱμορραγοῦντι μορίῳ διὰ τρῶσιν, ἐπὶ τούτων ὁ λόγος μοι γιγνέσθω πρῶτον. αὐτίκα
μὲν ἐπιβαλλέτω τὸν δάκτυλον ἐπὶ τὸ στόμιον τοῦ κατὰ τὸ ἀγγεῖον ἕλκους, ἐρείδων πραέως καὶ πιέζων ἀνωδύνως,
ἅμα τε γὰρ ἐφέξει τὸ αἷμα, καὶ θρόμβον ἐπιπήξει τῇ τρώσει. καὶ μέν τοι κἂν εἰ διὰ συχνοῦ βάθους εἴη τὸ αἱμορραγοῦν
ἀγγεῖον, ἀκριβέστερον ἂν καταμάθοις τήν τε θέσιν αὐτοῦ καὶ τὸ μέγεθος καὶ πότερα φλὲψ, ἢ ἀρτηρία ἐστί. μετὰ δὲ
ταῦτα διαπείρας ἀγκίστρῳ, ἀνατεινέτω τε καὶ περιστρεφέτω μετρίως. μὴ ἐπισχεθέντος δ' ἐν τῷδε τοῦ αἵματος,
εἰ μὲν φλὲψ εἴη πειράσθω χωρὶς βρόχου στέλλειν τὸ αἷμα, τῶν ἰσχαίμων τινὶ φαρμάκων. ἄριστα δ' αὐτῶν ἐστι τὰ
ἐμπλαστικὰ, συντιθέμενα διά τε τῆς φρυκτῆς ῥητίνης καὶ ἀλεύρου πυρίνου χνοῦ. καὶ γύψου. καὶ ὅσα τοιαῦτα. εἰ δ'
ἀρτηρία ἐστὶ, δυοῖν θάτερον, ἢ βρόχον περιθεὶς, ἢ ὅλον διακόψας τὸ ἀγγεῖον, ἐφέξεις τὸ αἷμα. βρόχον δ' ἀναγκαζό-
μεθά ποτε καὶ ταῖς μεγάλαις περιτιθέναι φλεψὶν, ὥσπερ γε καὶ διατέμνειν ποτ' αὐτὰς ὅλας ἐγκαρσίας δηλο-
νότι. κατασταίη δ' ἄν τις εἰς ἀνάγκην τήνδε, κατὰ τὰς ἐκ πολλοῦ βάθους ὀρθίας ἀναφερομένας. καὶ μάλιστα διὰ
στενοχωρίας τινὸς, ἢ μορίων κυρίων. ἀνασπᾶται γὰρ οὕτως ἑκάτερον τὸ μέρος ἑκατέρωθεν. καὶ κρύπτεται καὶ
σκέπεται πρὸς τῶν ἐπικειμένων σωμάτων ἡ τρῶσις. ἀσφαλέστερον δ' ἄμφω ποιεῖν. βρόχον μὲν τῇ ῥίζῃ περιτι-
θέναι τοῦ ἀγγείου. τέμνειν δὲ τοὐντεῦθεν. ῥίζαν δ' ἀγγείου καλῶ, τὸ πρότερον αὐτοῦ μέρους. ἤτοι τῷ ἥπατι συνά-
πτον, ἢ τῇ καρδίᾳ. τοῦτο δ' ἐν τραχήλῳ μὲν ἐστι, τὸ κάτωθεν. ἐν χερσὶ δὲ καὶ σκέλεσι, τὸ ἄνωθεν. ἐν ἑκάστῳ τε τῶν ἄλλων
μορίων, ὡς ἐξ ἀνατομῆς ἔνεστι μαθεῖν. ἣν οὐδ' αὐτὴν οἱ ἀμέθοδοι προσίενται Θεσσάλειοι. ταῦτα δὲ πράξαντα,
σαρκοῦν ὅτι τάχιστα τὸ τραῦμα, πρὶν ἀπορρυῆναι τοῦ ἀγγείου τὸν βρόχον. εἰ μὴ γὰρ φθάσειεν ἡ ἐπιτραφεῖσα σὰρξ
στεγνῶσαι τὸ πέριξ χωρίον τῆς ἀποτετμημένης ἀρτηρίας, ἀλλ' εὑρεθείη που χώρα κενὴ, τὸ καλούμενον ἀνεύρυ-
σμα γίνεται. διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἐμπλάττουσιν ἰσχαίμοις, χρῆσθαι κελεύω μᾶλλον τῶν ἐσχαρούντων. ὅτι θᾶττόν τε καὶ
ἀκινδυνότερον ἐπ' αὐτοῖς σαρκοῦται τὸ τραῦμα. κίνδυνος γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀποπιπτούσης τῆς ἐσχάρας, αὖθις
αἱμορραγῆσαι τὸ ἀγγεῖον. ἄριστον οὖν ἁπάντων ὧν οἶδα φαρμάκων, ᾧ καὶ πρὸς τὰς ἐκ μήνιγγος αἱμορραγίας ἀ-
σφαλέστερον χρῆσθαι, τὸ λεχθησόμενον ἐστί. λιβανωτοῦ μέρος ἓν, ἀλόης ἡμίσει μεμίχθω μέρει. κἄπειτα τῆς χρείας
ἐπιστάσης, ᾠοῦ τῷ λευκῷ φυράσθω τοσούτῳ τὸ πλῆθος ὡς μελιτώδη σύστασιν ἔχειν. εἶτ' ἀναλαμβανέσθω τοῦτο

λεπταῖς θριξὶ ταῖς μαλακωτάταις. κἄπειτα τῷ ἀγγείῳ καὶ τῷ ἕλκει παντὶ πλεῖστον ἐπιτιθέσθω. καταδείσθω
δ' ἔξωθεν ὑπὸ ὀθόνης ἐν ὑποδεσμίδι. τὰς μὲν πρώτας ἐπιβολὰς τέτταρας ἢ πέντε, κατ' αὐτοῦ αἱμοῤῥαγοῦντος
ἀγγείου ποιουμένων ἡμῶν. ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὴν ῥίζαν αὐτοῦ νεμομένων, ἐφ' ὧν ἐγχωρεῖ μέχρι ἐπὶ τὴν ῥίζαν
νέμεσθαι. σχεδὸν δ' ἐπὶ πάντων ἐγχωρεῖ, πλὴν μυϊνων. εἶτα λύσαντα διὰ τρίτης, εἰ μὲν ἀσφαλῶς ἔτι προσ-
έχοιτο τῷ ἕλκει τὸ φάρμακον, αὖθις ἕτερον ἐν κύκλῳ περιχέοντα, καὶ ὥσπερ ἐπιτέγγοντα τὸ ἐκ τῶν τριχῶν
μόριον, ἐπιδεῖν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐπιδήσαντας. εἰ δ' αὐτομάτως ὁ πρότερος ἀποπίπτοι μοτὸς, ἠρέμα πιέζοντα τῷ δα-
κτύλῳ τὴν ῥίζαν τοῦ ἀγγείου πρὸς τὸ μηδὲν ἐπιῤῥυῆναι, τοῦτον μὲν ἀφελεῖν ἠρέμα, προσθεῖναι δ' ἕτερον. οὕτω δὲ
θεραπεύειν δεῖ μέχρι περ ἂν σαρκωθῇ τὸ ἀγγεῖον, ἀνάῤῥοπον ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους φυλάττοντα τὸ μόριον. ἔστω
δὲ μηδὲ τοῦτο ἄμετρον τὸ σχῆμα. κίνδυνος γὰρ ὀδυνηρὸν γενέσθαι, καὶ αὖθις αἱμοῤῥαγῆσαι τὸ ἀγγεῖον. οὐδὲν γὰρ ὀδύνης
10 μᾶλλον αἱμοῤῥαγίας τε κινεῖ καὶ φλεγμονὰς αὐξάνει. τούτῳ τῷ φαρμάκῳ πολυειδέστατα χρῶμαι. ποτὲ μὲν, ὡς
εἴρηται, μιγνύων ἀλόην τὸ διπλάσιον τοῦ λιβανωτοῦ. ποτὲ δ' ἐξ ἴσης ἀμφοτέροις χρώμενος. ἢ βραχεῖ πλείονι τῷ
λιβανωτῷ τῆς ἀλόης. ἢ πλείονι μὲν, ἀλλ' οὔπω τῷ διπλασίῳ. καὶ μάννην δ' ἀντὶ λιβανωτοῦ, ποτ' ἔβαλλον. ἔστι δὲ
στυπτικώτερον μὲν φάρμακον ἡ μάννη τοῦ λιβανωτοῦ. ὁ λιβανωτὸς δ' ἐμπλαστικώτερος τῆς μάννης. εὔδηλον δ' ὅτι
τοῖς μὲν σκληροῖς σώμασι, τὴν ἀλόην χρὴ προσφέρεσθαι πλείονα. τοῖς δὲ μαλακοῖς, τὸν λιβανωτόν. ἔσται δὲ τὸ μὲν
ἕτερον αὐτῶν, στυπτικώτερον. τὸ δ' ἕτερον, ἐμπλαστικώτερον. διὸ καὶ τὸν γλισχρότερον καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, ῥητι-
νωδέστερον αἱρεῖσθαι χρὴ λιβανωτὸν, ὅταν ἐμπλαστικώτερον ἐργάσασθαι τὸ φάρμακον ἐθέλῃς. ἔστι δ' οὗτος ἁπαλώ-
τερος ἅμα, καὶ λευκότερος. καὶ μασσώμενος οὐ θρύπτεται δίκην ἀλόης καὶ μάννης, ἀλλὰ συνεχὴς ἑαυτῷ μένει, κα-
θάπερ ἡ μαστίχη. ταυτὶ μὲν οὖν ἤδη τῆς περὶ συνθέσεως φαρμάκων πραγματείας ἐστὶν, ἧς ἀδύνατον μηδὲ μικρῶς
ἅπτεσθαι κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον. ἢ γὰρ ὅλως ἐχρῆν ἡμᾶς μεμνῆσθαι τῶν ἐν μέρει παραδειγμάτων, ἀλλ' αὖ ταῖς
20 μόναις ἀρκεῖσθαι ταῖς καθόλου μεθόδοις, ἢ καὶ τῶν ἐν μέρει προσαπτομένους, ἅπτεσθαί ποτε καὶ τῆς σκευασίας αὐτῶν.
ἀλλ' ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, παράδειγμα τοῦ γένους τῶν φαρμάκων τῶν κατὰ τὴν μέθοδον εὑρισκομένων, ἓν ἢ δύο
ἐνταυθοῖ γράφοντας, ἀρκεῖσθαι προσήκει. τούτου μὲν οὖν ἀεὶ χρὴ μεμνῆσθαι. πάλιν δ' ἐπανέλθωμεν ἐφ' ὅπερ
λέγοντες ἀπελείπομεν. ἐμνήσθην γὰρ ἐπὶ πλέον τοῦ προειρημένου φαρμάκου, διότι πάντων αὐτὸ τῶν ἄλλων
ἄμεινον εἶναι πέπεισμαι. καὶ θαυμάζοιμ' ἂν εἴ τις εὑρεῖν δύναιτο βέλτιον. καὶ διὰ τοῦτ' αὐτῷ χρῶμαι, κατά τε τῶν
μυϊνων ἀεὶ καὶ τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ φλεβῶν, ἄχρι καὶ τῶν σφαγιτίδων αὐτῶν. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἐπέχει τὸ αἷμα χωρὶς
βρόχου. χρὴ δὲ μὴ σπεύδειν ἐν τῷ ἔργῳ καθάπερ ἔνιοι τῶν ἐμπλήκτων χειρουργῶν, ἀλλὰ τῇ μὲν ἑτέρᾳ χειρὶ, τὸ κάτω
μέρος τοῦ ἀγγείου προστέλλειν. ἢ περιλαβόντα κατέχειν. τῇ δ' ἑτέρᾳ τὸ φάρμακον ἐπιθέντα, τῇ φλεβὶ προστέλλειν
ἠρέμα, ἄχρι περ ἂν προσπαγῇ. κἄπειθ' οὕτως ἐπιδεῖν ἄνωθεν κάτω, μὴ καθάπερ ἐν τοῖς κώλοις κάτωθεν ἄνω.
πρὸς γὰρ τὰς ῥίζας τῶν ἀγγείων ἀφικνεῖσθαι χρὴ τὴν ἐπίδεσιν, ἀναστέλλουσαν τὸ ἐπιῤῥέον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πλείω φάρ-
30 μακα τῶν ἐμπλαττόντων ἀλύπως. ἀλλ' οὐδὲν οὕτως σαρκοῖ. χρεία δ' ἐστὶ μάλιστα κατὰ τὰ τοιαῦτα συμπτώματα τοῦ
περισαρκοῦσθαι τὸ ἀγγεῖον, ἀποπίπτοντος τοῦ προτέρου φαρμάκου. τὰ δέ γε τὰς ἐσχάρας ἐπιπηγνύντα, γυ-
μνότερον ἐργάζεται τὸ μέρος, ἢ κατὰ φύσιν εἶχεν ἀποπιπτούσης αὐτῆς. ἔστι γὰρ ἡ γένεσις ταῖς ἐσχάραις ἐκ τῶν ὑποκει-
μένων καὶ περικειμένων σωμάτων. ὡς ἂν εἴποι τις ἡμικαύτων γινομένων. ἵν' ὁποῖόν τι χρῆμα, τουτουσὶ τοὺς ἐ-
σβεσμένους ἄνθρακας εἰς τὸν χειμῶνα παρασκευάζονται, τοιοῦτο ὑπόλειμμα τῆς διαπύρου σαρκὸς ἡ ἐσχάρα γί-
νεται. ὥστ' ἀπόλλυται τοῦ μορίου τοσοῦτον τῆς κατὰ φύσιν σαρκὸς, ὅσον ἐσχαρούμενον ἐκαύθη. τοῦτ' οὖν ἅπαν
λείπει τῷ μορίῳ τῆς ἐσχάρας ἐκπιπτούσης. καὶ διὰ τοῦτο γυμνὸν καὶ ἄσαρκον φαίνεται. καὶ πολλοῖς αἱμοῤῥαγία δυ-
σεπίσχετος ἐπηκολούθησεν, ἐπὶ ταῖς τῶν ἐσχάρων ἀποπτώσεσιν. ὥστε καὶ τούτοις, ὅστις ἂν ἐθέλῃ μεθόδῳ πάν-
τα πράττειν, ἐσκέφθω τε περὶ πολλοῦ τοὺς τρόπους ἅπαντας δι' ὧν ἐφέξει τὸ αἷμα, τόν τ' ἀκινδυνότερον αἱρεῖσθαι
πειράσθω χρώμενος καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὅταν ἀνάγκη βιάζηται. μεγίστην δ' ἀνάγκην οἶδα τοῦ χρῆσθαι φαρμάκοις
40 ἐσχαρωτικοῖς ἢ καυτηρίοις διαπύροις, ὅταν ἐξ ἀναβρώσεως σηπεδονώδους ἡ αἱμοῤῥαγία γίγνηται. καὶ μέντοι
κἀπειδὰν ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἅπαν ἐκκόψωμεν τὸ σηπόμενον, ἀσφαλέστερον ἐστὶ καίειν αὐτοῦ τὴν
ῥίζαν, ἢ φαρμάκοις ἐσχαρωτικοῖς χρῆσθαι. καὶ κατὰ τοῦτο ἐπ' αἰδοίων καὶ ἕδρας εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάγκην ἀφι-
κνούμεθα πολλάκις. ὅτι ῥᾳδίως σήπεται τὰ μόρια διά τε τὴν σύμφυτον ὑγρότητα, καὶ ὅτι περιττωμάτων εἰσὶν ὀχε-
τοί. σκοπὸς δ' ἔστω σοι τῶν ἐσχαρούντων φαρμάκων, οὐχ ἁπλῶς ἡ θερμότης, ἀλλ' ἄμεινον ὅταν ἅμα τῷ στύφειν
ὑπάρχῃ, καθάπερ ἐν χαλκίτιδι. καὶ μίσυϊ. καὶ χαλκάνθῳ. καυθεῖσί τε καὶ ἀκαύστοις εἰς χρείαν ἀγομένοις. τὰ δὲ διὰ
τῆς ἀσβέστου τιτάνου, σφοδρότερα μὲν τούτων. ἀλλ' οὐ μέτεστι τῇ τιτάνῳ στυπτικῆς δυνάμεως. ἀποπίπτουσι τοι-
γαροῦν θᾶττον αἱ τοιαῦται τῶν ἐσχαρῶν. ἔχονται δὲ τῶν σωμάτων ἐπὶ πλέον, αἱ ἐκ τῶν στυφόντων. ἄμεινον δὲ τοῦτο
μακρῷ. φθάνει γὰρ ὑποσαρκοῦσθαι τὰ κατὰ τὴν βάσιν αὐτῶν, καὶ γίγνεσθαι καθάπερ τι πῶμα τοῖς ἀγγείοις. ὅθεν
οὐδ' ἡμᾶς αὐτοὺς χρὴ σπεύδειν ὥσπερ ἔνιοι τὰς ἐσχάρας ἐκβάλλειν, ἐπικίνδυνος αἱμοῤῥαγίας. ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων
50 μόνων τῶν διαθέσεων, ἐφ' ὧν διὰ σηπεδόνα τὸ καυτήριον ἠναγκάσθημεν ἐπιφέρειν ἀνθρώπου σώματι. καλεῖται
δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἅπασιν ἤδη τοῖς ἰατροῖς ἡ τοιαύτη διάθεσις, νομή. διότι νέμεσθαι συμβέβηκεν αὐτὴν, ἀπὸ τῶν πε-
πονθότων μορίων ἐπὶ τὰ κατὰ φύσιν ἔχοντα. καὶ τούτων ἀεί τι προσεπιλαμβάνειν ὡς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος,
οὐκ ἀπὸ τῆς οὐσίας τοῦ δηλουμένου πράγματος, ἔθεντο τὴν προσηγορίαν. ἡ δ' εὐπορία τῆς ὕλης ἁπάντων τῶν
τοιαύτην ἐχόντων δύναμιν φαρμάκων, ἐν ταῖς οἰκείαις εἴρηται πραγματείαις. οἰκείας δὲ δηλονότι λέγω,
τήν τε περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, καὶ τὴν περὶ συνθέσεως αὐτῶν. ἀναλαβόντες οὖν αὖθις τὰ κε-
φάλαια τῆσδε τῆς μεθόδου καθ' ἣν ἰᾶσθαι χρὴ τὰς προχείρους αἱμοῤῥαγίας, ἑξῆς ἐπὶ τὰς διὰ βάθους γιγνομέ-
νας ἀφικόμεθα τῷ λόγῳ. τὸ γοῦν ἐκχεόμενον αἷμα τῶν ἀγγείων, ἢ τῷ μηκέτι ἐπιῤῥεῖν αὐτὸ παύσαιτ' ἂν, ἢ τῷ
στεγνωθῆναι τὴν διαίρεσιν. ἢ ἅμα ἀμφοτέρων γινομένων. ὅπερ οἶμαι βέλτιστον ἐστίν. ἐπιῤῥεῖν μὲν οὖν κωλύεται

διά τε λειποθυμίαν καὶ ἀντίσπασιν, καὶ παροχέτευσιν, καὶ ψύξιν ὅλου τε τοῦ σώματος. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον αὐτοῦ
τοῦ τετρωμένου μορίου. κατὰ τοῦτον γοῦν τὸν λόγον καὶ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ποθὲν, ἐπέσχεν αἱμορραγίας πολλάκις.
ἔξωθέν τε καταντλούμενον αὐτό τε τὸ ὕδωρ ψυχρόν. ὀξύκρατόν τε καὶ οἶνος στρυφνός. ὅσα τἄλλα στύφειν ἢ
ἁπλῶς ψύχειν πέφυκε. στεγνοῦται δὲ ἡ διαίρεσις, ἢ μύσαντος, ἢ φραχθέντος τοῦ διῃρημένου. μύει μὲν οὖν στυ-
φόμενόν τε καὶ ψυχόμενον, ἐπιδέσει τε συναγόμενον, καὶ βρόχῳ διαλαμβανόμενον. ἐμφράττεται δὲ ἢ ἔνδο-
θεν, ἢ ἔξωθεν. ἔνδοθεν μὲν, ὑπὸ θρόμβου. ἔξωθεν δὲ, ὑπό τε τούτου καὶ μοτῶν καὶ πώμων, ἐσχάρας τε καὶ τῶν
ἐμπλαστικῶν φαρμάκων. ἔτι τε τῶν περικειμένων σωμάτων προσταλέντων. ὅπως δ᾽ ἐργάσῃ τῶν εἰρημένων
ἕκαστον, εἴρηται. τὰ δ᾽ ἐκ τοῦ βάθους αἱμορραγοῦντα, βρόχοις μὲν, οὐκ ἄν τις, οὐδ᾽ ἐπιδέσει, θεραπεύσειεν. ὥσπερ
οὐδὲ καυστηρίοις. οὐδ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν ὅσα διὰ τοῦ ψαύειν αὐτοῦ τοῦ διῃρημένου σώματος ἢ μέρους ἐπιτεχνώμεθα.
10 δι᾽ ἀντισπάσεως δὲ καὶ παροχετεύσεως, ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, ἐμπλαττόντων τε καὶ ψυχόντων καὶ στυ-
φόντων φαρμάκων. ἄφθονον δὲ καὶ τὴν τῶν τοιούτων ὕλην ἐν ταῖς οἰκείαις ἔχεις πραγματείαις. ἡ δ᾽ ἀπὸ τῶν
μορίων ἔνδειξις τοῖς κοινοῖς τῆς θεραπείας σκοποῖς τοῖς εἰρημένοις, ὡς ἐπιμέτρου καθ᾽ ἕκαστον πάθημα πρόσει-
σιν. ὀργάνοις γοῦν ἐνίοτε χρώμεθα διὰ τὴν ἰδιότητα τοῦ μέρους, ἄλλοις μὲν, ἐπὶ μήτρας. ἄλλοις δὲ, ἐπὶ κύστεως.
ἄλλοις δὲ, ἐπὶ τῶν παχέων ἁπάντων ἐντέρων. εἰς ταῦτα μὲν γὰρ, διὰ κλυστῆρος. εἰς μήτραν δὲ, διὰ μητρεγχύ-
των, τῶν ἐπιτηδείων τι φαρμάκων ἐνίεμεν. ὥσπερ γε καὶ εἰς κύστιν, διὰ τῶν εὐθυτρήτων καθετήρων. σπανιώτεραι
μὲν οὖν αἱ ἐκ τούτων αἱμορραγίαι. γίνονται δ᾽ οὖν ποτε κἂν εἰ μὴ τῷ λάβρῳ κινδυνώδεις, ἀλλὰ τῷ γε χρονίζειν
οὐκ ἀκίνδυνοι. τεττάρων γοῦν ἡμερῶν οἶδά ποτε διὰ μήτρας φερόμενον αἷμα, πρὸς οὐδὲν τῶν βοηθημάτων εἶξαν
ἄχρι τῆς τετάρτης, χυλῷ χρησαμένων ἡμῶν ἀρνογλώσσου, παντάπασιν ἐπαύσατο. κάλλιστον μὲν οὖν τοῦτο
τὸ φάρμακον ἐστὶ καὶ πρὸς τὰς διὰ ἀναβρώσεως αἱμορραγίας. εἴωθα δ᾽ αὐτῷ μιγνύειν τι τηνικαῦτα καὶ τῶν ἰσχυ-
20 ροτέρων φαρμάκων ἄλλοτε ἄλλο, πρὸς ὅλην ἀποβλέπων τὴν διάθεσιν, ὅπερ ἀεὶ χρὴ πράττειν, ὃ μικρὸν ἔχον-
τας εἰς ἅπαντα παράγγελμα. κατὰ γοῦν αὐτὰ ταῦτα τὰ ἐκ μήτρας ἢ ἐκ κύστεως ἢ ἐντέρων αἱμορραγοῦντα,
σκέπτεσθαι μὲν χρὴ καὶ τὸ τῆς αἱμορραγίας ποσόν. ἵν᾽ ἤδη τὸν μὲν πρῶτον ἔχωμεν ἐν τῇ θεραπείᾳ σκοπὸν τοῦτον,
ἢ τὸν δεύτερον. οὐ μὴν οὐδὲ τῆς ὅλης διαθέσεως ἀσκέπτως ἔχειν. εἰ μὲν γὰρ ἐρρωγὸς ἀγγεῖον τι τῶν μεγάλων, ἢ
ἰσχυρῶς ἀνεστόμωται, τῶν αὐστηρῶν φαρμάκων ἐστὶ χρεία. ὡς βαλαυστίου, καὶ ὑποκυστίδος. καὶ ῥοῦ. καὶ ὀμφα-
κίου. καὶ ἀκακίας. καὶ κηκίδος ὀμφακίτιδος. καὶ τῶν τοῖς ῥοιᾶς λεμμάτων. εἰ δ᾽ ἤτοι μικρόν ἐστι τὸ ἐρρωγὸς ἀγγεῖον,
ἢ ἀναστόμωται μετρίως, ὡς ὀλίγον εἶναι τὸ φερόμενον αἷμα, καὶ ἀλόη. καὶ μάννα. καὶ ὁ τῆς πίτυος φλοιός.
ἥ τε σφραγὶς ἡ λημνία. καὶ ὁ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης καρπός. ἔτι τε κρόκος, καὶ λίθος ὁ αἱματίτης ὀνομαζόμε-
νος. ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα, δι᾽ οἴνου μέλανος αὐστηροῦ χρηστὰ φάρμακα. μὴ παρόντος δὲ μήτ᾽ οἴνου τοιούτου, μήτ᾽ ἀρ-
νογλώσσου, μήτε στρύχνου, καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐπιτήδεια, ἀφεψεῖν ἐν ὕδατι βλαστοὺς βάτου καὶ κυνοσβάτου.
30 καὶ μυρσίνης. καὶ σχίνου. καὶ κισσοῦ. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἁπάντων τῶν στυφόντων, εἴτε ῥίζα τις, εἴτε καρπὸς,
εἴτε φλοιὸς, εἴτε βλάστημα τύχῃ. διὰ τοῦτο καὶ τῶν στυφόντων μήλων καὶ μάλιστα τῶν κυδωνίων. ἔτι τε μύρτων
καὶ μεσπίλων ἐπιτήδειόν ἐστιν εἰς τὰ παρόντα τὸ ἀφέψημα. εἰ δ᾽ ἐξ ἀναβρώσεως τις αἱμορραγία γίγνοιτο, τὰ
πολλὰ μὲν οὐδὲ λάβρος αὐτοῖς ἐστιν, ἀλλ᾽ ὀλίγη καὶ κατὰ βραχύ. καὶ διὰ τοῦτο τῷ Πασίωνος, ἢ Ἄνδρωνος, ἢ Πο-
λυείδου τροχίσκῳ χρηστέον. ἢ ὡς εἴρηται τῷ ἡμετέρῳ. τὴν αὐτὴν μὲν κατὰ γένος ἔχοντι δύναμιν. ἰσχυροτέρῳ δὲ
ὑπάρχοντι. παύει γὰρ ταῦτα, τὴν ἀνάβρωσιν ἅμα τῷ δηλονότι καὶ τοῦ παντὸς σώματος προνοεῖσθαι, ὡς ἔμ-
προσθεν εἴρηται. λάβρου δὲ ἐμπεσούσης αἱμορραγίας, τοῖς αὐστηροτάτοις χρηστέον φαρμάκοις, ἄχρι περ ἂν ἐπι-
σχῶμεν αὐτῆς τὸ σφοδρόν. εἶθ᾽ οὕτως ἂν ἐκείνοις μιγνύναι τοὺς τροχίσκους. εἶθ᾽ ἑξῆς ἐπ᾽ αὐτοὺς μόνους μετέρχεσθαι
μετά τινος τῶν εἰρημένων χυλῶν ἢ ἀφεψημάτων. ὅσα δὲ ἔξωθεν ἐπιτίθεται τοῖς αἱμορραγοῦσι, στύφοντά τε
καὶ χωρὶς στύψεως ψύχοντα, ταῦτ᾽ οὐχ ἁπλῶς ἐπαινῶ, καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν. ἀλλά μοι δοκεῖ τοὐναν-
40 τίον ἐνίοτε πᾶν οὐ δεόμεθα διαπράττεσθαι, συνελαύνειν εἴσω τὸ αἷμα καὶ πληροῦν τὰς ἐν τῷ βάθει φλέβας.
οἶδα γοῦν τινας ἐκ πνεύμονος ἀναβήττοντας αἷμα προφανῶς βλαβέντας ἐπὶ ταῖς τοῦ θώρακος καταψύ-
ξεσιν. οὕτω δ᾽ ἐνίους καὶ τῶν ἐμούντων αἷμα, τῆς γαστρὸς ἔξωθεν ψυγείσης. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἐκ ῥινὸς αἱμορρα-
γούντων ἔνιοι φανερῶς ἐβλάβησαν, ἐπὶ ταῖς τῆς κεφαλῆς ψύξεσιν. οὔκουν ἁπλῶς, οὐδ᾽ ἀδιορίστως, οὐδ᾽ ἐν
παντὶ καιρῷ συμβουλεύω ψύχειν τὰ κύκλῳ τῶν αἱμορραγούντων, ἀλλ᾽ ἀποστρέψαντας εἰς ἕτερον πρότερον,
οἷον ἐπὶ τῆς ῥινὸς, ἤτοι φλεβοτομίᾳ χρησαμένους, ὡς εἴπομεν. ἢ τρίψει καὶ δεσμοῖς τῶν κώλων, ἢ σικύαις ἐπὶ
τῶν ὑποχονδρίων. οὐ δεῖ οὖν οὐδ᾽ οὕτω χρῆσθαι τοῖς ψύχουσιν εὐθέως ἐπὶ μετώπῳ καὶ κεφαλῇ, ἀλλὰ σικύας
πρότερον ἀντισπῶν ἐρείδοντα κατ᾽ ἰνίον. διττὴ γὰρ ἡ ἀντίσπασις ἐπὶ ταῖς ἐκ μυκτήρων αἱμορραγίαις. ἥ τε ἐπὶ
τὰ κάτω μόρια τοῦ σώματος ὅλου, καὶ ἡ ἐπὶ τὰ τῆς κεφαλῆς ὀπίσω. διότι καὶ αὐτὸ τὸ μόριον ἡ ῥὶς, ἄνω τ᾽ ἐστὶ καὶ
πρόσω. ἀντίκειται δὲ τὸ μὲν ἄνω, τῷ κάτω. τὸ δὲ ὀπίσω, τῷ πρόσω. ἀλλὰ περὶ μὲν αἱμορραγίας, ἱκανὰ καὶ
50 ταῦτα. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ ἡ διαπήδησις ὑπὸ τῶν ψυχόντων καὶ στυφόντων θεραπευθήσεται. καὶ εἰ διὰ λε-
πτότητα γίγνοιτο ποτὲ τοῦ αἵματος, ὑπὸ τῆς παχυνούσης διαίτης. ὁποία δ᾽ ἐστὶν αὕτη, λεχθήσεται μέν που
κἂν τοῖς ἑξῆς. εἴρηται δὲ δυνάμει κἂν τῷ περὶ λεπτυνούσης διαίτης. ἐπὶ δὲ τὴν θεραπείαν ἰτέον ἤδη τῶν εἰρη-
μένων διαθέσεων. Τὸ μὲν οὖν τῆς φλεβὸς ἕλκος ἐπειδὰν πρόχειρον ᾖ, παραπλησίας δεῖται θερα-
πείας τοῖς ἐν σαρκὶ γιγνομένοις. ὑπὲρ ὧν ἐν δυσὶν ὑπομνήμασι τοῖς πρὸ τοῦδε διηλέχθην. εἴτε γὰρ ἐκ τρώσεως
ὑπάρχον τυγχάνει γεγονὸς, ἐγχωρεῖ συμφύειν αὐτὸ τοῖς ἐναίμοις καλουμένοις φαρμάκοις. εἴτε κατ᾽ ἀνάβρωσιν,
ὅσα περὶ τῶν κακοήθων ἑλκῶν εἴρηται, ταῦτα τῷ λόγῳ διωρισάμενον, ἑξῆς ἔργῳ πράττειν αὐτὰ πειρᾶσθαι.
καὶ μέντοι καὶ ὁπότε βρόχῳ διαληφθείσης, ἢ ἰσχαίμοις φαρμάκοις, ἢ καυτηρίοις χρησαμένων, ὁ σκοπὸς τῆς
θεραπείας ἐστὶ περισαρκῶσαι τὰ χείλη τοῦ ἕλκους, τοῖς αὐτοῖς χρησόμεθα πάντως φαρμάκοις. οἷς ἡ μέθο-

δος ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἐπὶ τῶν κοίλων ἑλκῶν. ἐπ' ἀρτηρίας μέντοι τρωθείσης, ἐρρήθη καὶ πρόσθεν ὡς ἐνίοις τῶν
ἰατρῶν ἀδύνατος ἡ σύμφυσις εἶναι δοκεῖ. καὶ λέγουσι τούτων τινὲς μὲν ἀρκεῖσθαι φάσκοντες μόνῃ τῇ πείρᾳ. τι-
νὲς δὲ καὶ λόγῳ χρώμενοι τοιῷδε. σκληρὸν καὶ χονδρώδη φασὶν εἶναι τὸν ἕτερον τῶν χιτώνων τῆς ἀρτηρίας.
οὐδὲν δὲ τῶν τοιούτων συμφῦναι δύνασθαι. μόνων γὰρ τῶν μαλακῶν σωμάτων ἰδίαν ὑπάρχειν τὴν σύμφυσιν,
ὡς ἐπί τε τῶν ἐκτὸς ἔνεστι θεάσασθαι, μήτε λίθου πρὸς λίθον ἑνωθέντος ποτὲ, μήτε ὀστράκου πρὸς ὄστρακον.
ἐπί τε τῶν ἐν ἡμῖν, μήτε χόνδρου χόνδρῳ συμφύντος, οὔτ' ὀστοῦ πρὸς ὀστοῦν ἑνωθέντος. οὐ δὲ γὰρ τὰ κατάγματα
διὰ συμφύσεως, ἀλλὰ διὰ πώρου τὴν κόλλησιν ἴσχειν. ἀρξώμεθα οὖν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ προτέρας τῆς ἡμετέρας
πείρας, εἰς τὸ κοινὸν κατατιθέντες ὅσα τυγχάνομεν ἑωρακότες. ἐθεασάμεθα γὰρ ἐπὶ μὲν γυναικῶν καὶ
παιδίων, ἀρτηρίας κολληθείσας τε καὶ περισαρκωθείσας ἐν μετώπῳ καὶ σφυρῷ καὶ καρπῷ. Νεανίσκῳ
10 δ' ἀγροίκῳ ποτὲ καὶ τοιοῦτόν τι συνέπεσε, φλέβα τμηθῆναι βουληθέντι κατὰ τὴν ἐαρινὴν ὥραν. ἐν ἔθει δὲ
μάλιστα τοῦτ' ἐστὶ τοῖς παρ' ἡμῖν ἀνθρώποις. δήσαντος τὸν βραχίονα τοῦ μέλλοντος αὐτὸν φλεβοτομεῖν ἰατροῦ,
συνέβη κυρτωθῆναι τὴν ἀρτηρίαν. ὥστε καὶ διεῖλεν αὐτὴν ὁ ἰατρὸς ἀντὶ φλεβός. βραχεῖα μὲν οὖν ἡ διαίρεσις
ἐγένετο. ξανθὸν δὲ καὶ λεπτὸν καὶ θερμὸν εὐθέως ἐξηκοντίζετο τὸ αἷμα σφυγμωδῶς. ὁ μὲν οὖν ἰατρὸς, ἦν δὲ
πάνυ νέος καὶ ἄπειρος τῆς τέχνης τῶν ἔργων, ᾤετο διῃρηκέναι τὴν φλέβα. θεασάμενος δ' ἐγὼ τὸ γεγονὸς σὺν
ἄλλῳ τινὶ τῶν παρόντων ἰατρῶν πρεσβύτῃ, τῶν ἐναίμων τι φαρμάκων τῶν ἐμπλαστῶν παρασκευάσας,
ἐπιμελῶς τε πάνυ συναγαγὼν τὴν διαίρεσιν, ἐπέθηκά τε τὸ φάρμακον αὐτίκα· καὶ σπόγγον μαλακώτατον
ἔξωθεν ἐπέδησα. θαυμάζοντος δὲ τοῦ τέμνοντος τὴν ἀρτηρίαν, τὸ ἄλογον τῆς ἀηθοῦς ἡμῖν περὶ τὰ τοιαῦτα
προνοίας, ἐδηλώσαμεν αὐτῷ τὸ γεγονὸς, ἐξελθόντες τῆς καταγωγῆς τοῦ τμηθέντος. ἐκελεύσαμέν τε μήτε
λῦσαι χωρὶς ἡμῶν, μήτε θᾶττον πρᾶξαι τοῦτο τῆς τετάρτης ἡμέρας. ἀλλ' ὡς ἔχει ἡ ἐπίδεσις, φυλάξαι. ἐπι-
20 τέγγοντα μόνον τὴν σπογγιάν. ἐπεὶ δὲ λύσαντες ἐν τῇ τετάρτῃ κεκολλημένην ἀκριβῶς εὕρομεν τὴν διαίρεσιν,
ἐπιθεῖναι τὸ αὐτὸ φάρμακον αὖθις ἐκελεύσαμεν. ἐπιδήσαντά τε ὁμοίως ἡμερῶν πλειόνων μὴ λύειν. οὕτω
μὲν ἐθεραπεύθη τὴν διαίρεσιν τῆς ἀρτηρίας ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος μόνος, ὧν εἶδον ἐν ἀγκῶνι τμηθέντα ἀρτηρίαν.
ἅπασι δὲ τοῖς ἄλλοις ἀνεύρυσμα, τοῖς μὲν, μεῖζον ἐπεγένετο, τοῖς δ' ἧττον. ὅπως μὲν οὖν χρὴ θεραπεύειν ἀνευρύ-
σματα, προϊόντος τοῦ λόγου κατὰ τὸν οἰκεῖον εἰρήσεται καιρόν. ὅταν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὄγκων τῶν πα-
ρὰ φύσιν, ἡ θεραπεία γράφηται. νυνὶ δὲ ἐπὶ τὸ συνεχὲς ἴωμεν τοῦ λόγου. ἡ γάρ τοι φύσις ἡ τῆς ἀρτηρίας,
ὄντως ἐνδείκνυται τὸ δυσσύμφυτον, οὐ τὸ παντάπασιν ἀσύμφυτον τοῦ σκληροῦ τῶν ἐν αὐτῇ χιτώνων. οὐ γὰρ
οὕτως ἐστὶ ξηρὸς καὶ σκληρὸς, ὡς ὀστοῦν, ἢ χόνδρος, ἀλλὰ πολὺ μαλακώτερος τούτων καὶ σαρκωδέστερος. οὔκουν
εὐλόγως ἄν τις ἀπογινώσκῃ συμφῦναι τὴν διαίρεσιν, ὅταν αὐτή τε γένηται μικρὰ, καὶ τὸ σῶμα τ' ἀνθρώπου
μαλακὸν ὑπάρχῃ φύσει. ἔοικε δὲ καὶ ἡ πεῖρα τῷ λόγῳ μαρτυρεῖν. ἐπί τε γὰρ παίδων καὶ γυναικῶν ἐθεα-
30 σάμην συμφύσασαν αὐτὴν διὰ τὴν ὑγρότητα καὶ μαλακότητα τῶν σωμάτων. ἐφ' ἑνός τε νεανίσκου βρα-
χεῖαν ἔχοντος διαίρεσιν, ὡς εἴρηται. δυσιατωτέρα μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἀρτηρία τῆς φλεβός. οὐ μὴν ἐξήλλακταί γε
πολλῷ τῶν φαρμάκων ἡ χρῆσις ἐφ' ἑκατέρου τῶν ἀγγείων, ἀλλ' ἔστιν ἡ αὐτὴ κατ' εἶδος ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον
διαφέρουσα. τοσούτῳ γὰρ δεῖται ξηραντικωτέρων φαρμάκων ἡ ἀρτηρία τῆς φλεβὸς, ὅσῳπερ καὶ φύσει ξη-
ροτέρα τὴν κρᾶσιν ἐστίν. εἰ δὲ περισαρκοῦσθαι δέοι, τῶν αὐτῶν ἀμφότεραι χρῄζουσι. σαρκὸς γάρ ἐστι γένεσις ἐν τῇ
περισαρκώσει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον γινομένης, ὡς κἀν τοῖς κοίλοις ἕλκεσιν ἐδείχθη γινομένη. Αἱ δὲ
κατὰ τὴν μήτραν, ἢ κύστιν, ἢ ἔντερα φλέβες καὶ ἀρτηρίαι, τῶν αὐτῶν δέονται κατὰ γένος φαρμάκων ὅταν
ἑλκωθῶσιν, ὀργάνων χρῄζουσι τῶν ἔσω παραπεμψόντων αὐτά. μητρεγχύτων δηλονότι, καὶ καθετῆρος εὐθυ-
τρήτου, καὶ κλυστῆρος. εἰς δὲ τὰ κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον ἕλκη, καὶ διὰ κύστεως ἐγχωρεῖ ἐγχεῖν φάρμακον τακτὸν
χλιαρὸν, αὐλίσκον ἐχούσης κατὰ τὸ πέρας αὐτῆς εὐθύτρητον. ἐξελεγχθήσεται τοιγαροῦν ἅμα τῇ τῶν ὀργάνων
40 ἰδέᾳ, καὶ ἡ τῶν φαρμάκων σύστασις. οὐ γὰρ οἷόν τε παχέα φάρμακα τοῖς τοιούτοις ἐγχεῖν, ἀλλ' ὑγροτέρων δηλονότι
δέον). καὶ διὰ τοῦτο συμμέτρως θερμῶν ὡς τὰ πολλά. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῶν τηκτῶν καλουμένων φαρμάκων, ἐπι-
τηδειότερα τὰ ξηρά. μίγνυται γὰρ ἑτοίμως, εἴτ' ἀρνογλώσσου τις, εἴθ' ἑτέρου τοιούτου βούλοιτο χυλῷ. τὰ δὲ
τοιαῦτα φάρμακα, κρόκος τ' ἐστὶ, καὶ πομφόλυξ. καὶ ἀλόη. καὶ τὰ κεφαλικὰ καλούμενα. κατὰ δὲ τὸν πρῶτον
καιρὸν τῆς σαρκώσεως, τὸν συνάπτοντα τῇ ἐπισχέσει τοῦ αἵματος, καὶ ἡ λημνία σφραγὶς ἀγαθὸν φάρμακον.

Τὰ δ' ἐν τῷ πνεύμονι συνιστάμενα τῶν ἑλκῶν, χαλεπωτέραν ἔχει τὴν ἴασιν. ἐνίοις δ' οὐ χαλεπὴ μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἀδύνατος εἶναι δοκεῖ. τῷ τε λόγῳ τεκμαιρομένοις, καὶ τῇ πείρᾳ. τῷ λόγῳ μὲν, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀναπνοὴν
ἀεικίνητόν ἐστι σπλάγχνον ὁ πνεύμων. ἡσυχίας δὲ δεῖ, τοῖς μέλλουσιν ἰαθήσεσθαι. τῇ πείρᾳ δ' ὅτι μηδὲ πώποτε
μηδένα τῶν τοῦτο παθόντων ἐθεάσαντο θεραπευθέντα. τὸ μὲν δὴ τῆς πείρας, ἐντεῦθεν γὰρ ἄρξασθαι δίκαιον,
ἀμφισβήτησιν ἴσως ἕξει κατὰ τὴν διάγνωσιν. ἡμεῖς γοῦν ἐθεασάμεθα, τὸν μέν τινα, τῷ βοῆσαι μέγα. τὸν δὲ, τῷ
50 καταπεσεῖν ἀφ' ὑψηλοῦ. τὸν δ' ἐν παλαίστρᾳ πεπληγότα, παραχρῆμά τε ῥήξαντα σφοδρότατα. καὶ σὺν τῇ
βηχὶ, τὸν μὲν, μίαν ἢ δύο κοτύλας. ἐνίους δὲ, καὶ πλείους πτύσαντας. αὐτῶν δὲ τῶν ταῦτα παθόντων, ἔνιοι
μὲν ἀνώδυνοι παντάπασιν ἦσαν. ἔνιοι δ' ὠδυνῶντο κατὰ θώρακα. καὶ τοίνυν καὶ τὸ αἷμα, τοῖς μὲν ὀδυνηθεῖσιν,
οὔτ' ἀθρόον ἦν, οὔτε πολύ. καὶ ἧττον ἐρυθρόν. καὶ ἧττον θερμὸν, ὡς ἂν πόρρωθεν ἧκεν. τοῖς δ' ἀνωδύνοις οὖσιν,
ἀθρόον τε καὶ πλεῖστον, ἐρυθρόν τε καὶ θερμὸν ἀνεβήττετο, σαφῶς ἐνδεικνύμενον ὅτι μὴ πόρρωθεν ἥκει.
ἔχει μὲν οὖν ἀπορίαν καὶ ἄλλην οὐ σμικρὰν, ἡ ἐκ τοῦ θώρακος εἰς τὰς τραχείας ἀρτηρίας μετάληψις τοῦ
αἵματος, ἐζητημένη τοῖς ἰατροῖς, ὅσοι γ' ἀδύνατον εἶναι νομίζουσι τὴν διὰ τοῦ περιέχοντος ὑμένος τὸν
πνεύμονα, φορὰν αὐτοῦ. καὶ ταῦτ' ἂν εἰ μὴ πολλοῖς τῶν οὕτω παθόντων, ὅ, τε παραχρῆμα πόνος, ἥ τ' ἐξ ὑ-
στέρου ποιὸν αὐτῶν ἐπιγινομένη φλεγμονὴ, σὺν ἀποστάσει σαφεῖ, τὴν ἔνδειξιν ἔφερε τοῦ κατὰ τὸν θώρακα

πάθους, ἀπεφήναντο μηδέποτ' ἐκ θώρακος αἷμα διὰ τῆς φάρυγγος ἀναβήττεσθαι. νυνὶ δ' ὑπὸ τούτων δυσωπούμενοι,
συγχωροῦσι μὲν ἀπὸ τοῦ θώρακος φέρεσθαι. ζητοῦντες δ' ἑτέραν ὁδὸν τῆς διὰ τοῦ περιέχοντος ὑμένος τὸν πνεύμο-
να, πολλὰ καὶ ἄτοπα λέγειν ἀναγκάζονται. καίτοι τό γε πῦον τῶν ἐμπύων ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ θώρακός τε καὶ πνεύ-
μονος ὁμολογοῦντες περιέχεσθαι, βλέπουσιν οἶμαι σαφῶς ἀναβηττόμενον ἐκ πνεύμονος. ἡμεῖς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπό-
στημα τοιοῦτον ἐν θώρακι ἐχόντων, ὡς σφακελίσαι τι καὶ τῶν ὀστῶν, ἐπεδείξαμεν αὐτοῖς ἐναργῶς, τὸ ἐνιέμενον τῷ
θώρακι μελίκρατον, ἀναβηττόμενον ἐκ πνεύμονος. ἴσμεν τε δή που τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ἐν θώρακι συνισταμέ-
νας, οὐκ ὀλιγάκις ἐν ῥώμῃ μάλιστα, τρόπῳ ῥευματικῷ, ὡς ἀναγκασθῆναι τὸ πεπονθὸς ἐκκόπτειν ὀστοῦν. ἐπὶ τῶν
πλείστων δ' εὐθὺς ἅμα τῇ διεφθαρμένῃ πλευρᾷ, καὶ ὁ ὑπεζωκὼς αὐτὴν ὑμὴν ἔνδοθεν εὑρίσκεται διασεσηπώς. εἰώ-
θαμεν οὖν ἐν τῇ θεραπείᾳ μελίκρατον ἐγχέοντες διὰ τοῦ ἕλκους, ἐνίοτε μὲν ἐγκελεύεσθαι βήττειν αὐτοῖς ἐπι-
10 κεκλιμένοις τῷ πεπονθότι μέρει. πολλάκις δὲ κατασείειν ἠρέμα. καὶ ποτὲ πυουλκῷ κομίζεσθαι τὸ ὑπολειπό-
μενον ἔνδον τοῦ μελικράτου. ἐπειδὰν δὲ τοῦτο ποιήσαντες ἐκκεκλύσθαι τό, τε πῦον ἅπαν, καὶ τὸν ἰχῶρα τοῦ
ἕλκους ἐλπίσωμεν, ἐντίθεμεν οὕτως τὰ φάρμακα. κατὰ τὰς τοιαύτας οὖν διαθέσεις, εἴ τις ἐάσειεν ἐν τῇ με-
ταξὺ πνεύμονος καὶ θώρακος χώρᾳ τὸ ὑγρὸν, αὐτίκα ἀναβηττόμενον θεάσηται. θαυμάσαι δ' ἐστὶ τῶν τῇ τοῦ πνεύ-
μονος ὁδῷ τῶν ἀπορούντων, πῶς οὐ μᾶλλον ἀποροῦσι τῶν τοῦ προχεομένου πάχους αἵματος ἐν ταῖς τῶν καταγμάτων
τρώσεσιν. αὐτό τε γὰρ τὸ προχεόμενον, οὐ μικρὸν παχύτερόν ἐστι τοῦ κατὰ φύσιν. ἥ τε τοῦ δέρματος οὐσία παμ-
πόλλῳ δή τινι παχυτέρα, τοῦ παρὰ τῷ πνεύμονι χιτῶνος. ὅπερ οὖν ἐλέγομεν ὅταν ἐκ καταπτώσεως, ἢ μεγά-
λης ἅμα καὶ ὀξείας φωνῆς, ἀγγείου ῥαγέντος ἐν πνεύμονι, χωρὶς ὀδύνης ἀθρόον καὶ θερμὸν, εὐανθές τε καὶ πολὺ με-
τὰ βηχὸς ἀναφέρηται τὸ αἷμα, πεπεῖσθαι μὲν χρὴ τὸ τραῦμα, κατὰ τὸ σπλάγχνον ὑπάρχειν. ἐπιχειρεῖν δὲ
τῇ θεραπείᾳ καθάπερ ἡμεῖς πολλάκις ἐγχειρήσαντες, ὀλιγάκις ἀπετύχομεν. Αὐτῷ μὲν οὖν τῷ κάμνοντι
20 προστάξαι χρὴ, μήτ' ἀναπνεῖν μέγα καὶ σιωπᾶν ἀεί. τέμνειν δ' αὐτίκα φλέβα κατ' ἀγκῶνα τὴν ἔνδον. ἐπαφαιρεῖν
δὲ δίς που καὶ τρὶς, ἀντισπάσεως ἕνεκα. τρίβειν τε καὶ διαλαμβάνειν ὅλα τὰ κῶλα δεσμοῖς, ὥσπερ εἰώθαμεν.
ἐπειδὰν δὲ ταῦτα πραχθῇ πρῶτον μὲν ὀξύκρατον ὑδαρές τε καὶ χλιαρὸν διδόναι πίνειν. ὅπως εἴ τις εἴη θρόμ-
βος ἐν τῷ σπλάγχνῳ διαλυθεὶς, ἐκβηχθείη. καὶ τοῦτ' οὐδὲν κωλύει καὶ δὶς καὶ τρὶς ἐν ὥραις τρισὶν ἐργάσασθαι.
μετὰ δὲ ταῦτα, διδόναι τι τῶν ἐμπλαττόντων τε ἅμα καὶ στυφόντων φαρμάκων. ἤτοι δι' ὑδαροῦς ὀξυκράτου τὴν
πρώτην, ἢ δι' ἀφεψήματος μήλων ἢ μύρτων, ἤ τινος ἄλλου τῶν στυπτικῶν. εἰς ἑσπέραν τε πάλιν ὁμοίως διδόναι τὸ
φάρμακον, εἴργοντας ἁπάσης τροφῆς, ἐὰν ἰσχυρὸς ᾖ. εἰ δὲ μὴ, ῥοφήματος αὔταρκες διδόναι. κάλλιστον δὲ καὶ κατὰ
τὴν ὑστεραίαν ἐπαφελεῖν αὖθις ὀλίγον αἵματος ἀπὸ τῆς τετμημένης φλεβὸς, ἐὰν ἰσχυρὸς ᾖ. καὶ τροφαῖς καὶ
φαρμάκοις ὡσαύτως χρῆσθαι, μέχρι τῆς τετάρτης ἡμέρας, ἐπιβρέχοντας ἐν κύκλῳ τὸν θώρακα. θέρους μὲν, μη-
λίνῳ, ἢ ῥοδίνῳ. χειμῶνος δὲ, μύρῳ ναρδίνῳ. εἰ δὲ καὶ τῶν ἐμπλαστῶν τινὶ χρήσασθαι βούλοιο φαρμάκων, κάλλιστον
30 ἂν ἔχοις τὸ ἡμέτερον, ᾧ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα τραύματα θαρρῶν χρῶ. σύγκειται δὲ ἐξ ἀσφάλτου καὶ ὄξους. ὅσα τ' ἄλλα
μίγνυται τοῖσδε, κατὰ τὰς καλουμένας ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐναίμους βαρβάρας. εἰ δὲ γυναῖκα θεραπεύοις, ἢ παῖδα,
ἢ ὅλως μαλακόσαρκόν τινα, τὸ διὰ τῆς χαλκίτεως ἱκανὸν φάρμακον. οὗ κατὰ τὸ πρῶτον ἐν τοῖς περὶ φαρμά-
κων συνθέσεως ἐδήλωσα τὴν δύναμιν. οὕτως ἡμεῖς ἐθεραπεύσαμεν οὐκ ὀλίγους ἐπιφανέντες αὐτίκα τῷ πε-
πονθότι. τὸ γάρ τοι μέγιστον αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν, ᾧ πάνυ προσέχειν σε χρὴ τὸν νοῦν, ἐν παραχρῆμα τῆς ῥήξεως
τῶν ἀγγείων γεγενημένης ὑπάρξαι τῆς θεραπείας, ὥστ' ἔναιμον ὂν, κολληθῆναι τὸ τραῦμα πρὶν ἄρξασθαι
φλεγμαίνειν. Εἰ δέ γε φλεγμήνειεν, ὀλίγη μὲν ἔτι τοῦ κολληθῆναι τὸ τοιοῦτον ἡ ἐλπίς. εἰς χρόνον δ' ἐκπί-
πτει πλείονα. καὶ τὸ χαλεπὸν ἢ ἀδύνατον τῶν ἐν τῷ τοιῷδε, τῆς ἰάσεως ἐστί. ἐκπλύνειν γὰρ δηλονότι χρὴ τό, τε πῦον, καὶ
τὸν ἰχῶρα τοῦ ἕλκους, λυομένης τῆς φλεγμονῆς. ἐκ μὲν δὴ τῶν κατὰ μήτραν καὶ κύστιν, ἐκκρίνεται μὲν καὶ αὐτόμα-
τα τῷ κάταντι τῆς φορᾶς. ἐκκλύζεσθαι δὲ δύναται καὶ πρὸς ὑμῶν. τῶν πνεύμονος δὲ γίνεσθαι ἑκάτερον, ἀδύνατον.
40 ἀπολείπεται τοῦτ' ἔτι μόνη τοῖς ἐνταυθοῖ πᾶσιν ἕλκεσιν ἡ μετὰ τοῦ βήττειν κάθαρσις. ἀλλ' ἔπερ ὀρθῶς, τήν τ' ἄλλην
ἡσυχίαν αὐτοῖς συνεβουλεύομεν ἀναπνεῖν τε κατὰ βραχὺ καὶ μηδ' ὅλως φθέγγεσθαι προσετάττομεν ὑπὲρ
τοῦ κολληθῆναι τὸ τραῦμα, τίς ἂν εἴη τοῖς βήττουσι τῆς ἰάσεως ἡ ἐλπίς. οὔκουν ὅτι διὰ τὴν ἀναπνοὴν, ἀεικίνητόν
ἐστι τὸ σπλάγχνον ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν φασὶν ἰατροὶ ἄπορος ἡ ἴασις, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἰχώρων τε καὶ τοῦ πύου κένωσιν.
καὶ διὰ τοῦτο παραχρῆμα μὲν, εἰς σύμφυσιν ἀφικνεῖται καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἰαθέντα. φλεγμῆναι δὲ φθάσαντα, χα-
λεπὴν καὶ ἄπορον ἴσχει τὴν ἐπανόρθωσιν. ὅ, τε γὰρ ἰχὼρ καὶ τὸ πῦον, οὐκ ἀκριβῶς ἐκκενοῦται τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα
χωρίων. αἵ τε βῆχες ἱκανῶς σπαράττουσι τὰ πεπονθότα. τὰ δ' ἐκ θώρακος ῥιχθέντα τῶν κατὰ τὸ σπλάγχνον τὸ πλεο-
νεκτεῖ. τά τε γὰρ ἀγγεῖα πολὺ σμικρότερα, καὶ ἡ ἐκροὴ τῶν ἰχώρων εἰς τὴν ἔσω γίνεται χώραν. ὅλως τε σαρκωδέστερός
ἐστι τοῦ πνεύμονος. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἡ τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν οὐσία κατ' ἄλλο τι τοῦ ζώου μόριον ἐστὶν, ἱκανῶς ἀσάρκων
καὶ ξηρῶν ὑπαρχουσῶν. ὧν καὶ αὐτῶν δή που ῥῆξις ἐν ταῖς τοιαύταις πτώσεσι γίνεται. ὡς εἴ γε τῶν ἄλλων μέν τι
50 ῥαγείη, μόνοιν δ' ἀπαθεῖς αἱ τραχεῖαι, κατὰ τὰς συναναστομώσεις μόνας ἡ μετάληψις γίνεται. ὥστε οὔτε θερμὸν,
οὔτ' ἐρυθρὸν, οὔτε πολὺ τοῖς τοιούτοις ἀναφέρεται τὸ αἷμα. καὶ δοκεῖ μὲν εἶναι μετριώτερα τὰ τοιαῦτα παθήματα,
τήν γε πρώτην ὡς ἂν μὴ καταπλήττοντα τῷ πλήθει τῆς κενώσεως. ἔστι δὲ χείρω δι' αὐτὸ τοῦτο. κωλύεται γὰρ
ἡ σύμφυσις ὑπὸ τοῦ περιθρομβουμένου τοῖς ἐρρωγόσιν ἀγγείοις αἵματος, οὐκ ἔχοντος εὐπετῆ τὴν εἰς τὰς τραχείας
διέξοδον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τοῦ διαφράγματος τραύματα τά γε μὴ διακόπτοντα πρὸς τοὐκτός. ἐν μὲν τοῖς σαρ-
κώδεσι μέρεσι πολλάκις ἐκολλήθη, μηδὲν ὑπὸ τῆς κινήσεως αὐτοῦ παρεμποδισθέντα. τὰ δ' ἐν τοῖς νευρώδεσιν,
ἀνίατα. χαλεπὴ δὲ καὶ ἡ ἐν τοῖς σαρκώδεσιν ἴασις, εἰ φλεγμῆναι φθάσειεν. οὐκ αὐτῷ τῷ διαφράγματι μόνῳ, ἀλ-
λὰ καὶ τοῖς ἔνδον τοῦ περιτοναίου πᾶσιν. εἰς ταῦτα γὰρ ἀπορρέουσιν οἱ ἰχῶρες. ἀλλὰ χρὴ ξηραίνειν παντὶ τρόπῳ
πειρᾶσθαι, διά τε τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων, καὶ τῶν πινομένων δι' ὕδατος, ἢ οἴνου λεπτοῦ. ἔστι δ' αὐτῶν

ἐπιτηδειότατα, τά τε διὰ σπέρματος λεγόμενα, καὶ τὸ σύνηθες ἡμῖν, ᾧ καὶ πρὸς τὰς τοῦ θώρακος συμφύσεις ἀεὶ χρώμεθα, τὸ διὰ τῆς κασσίας. ἀλλὰ καὶ ταῦτα καί τινες ἐπιβροχαὶ τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις ἐπιτήδειοι, τῆς περὶ φαρμάκων εἰσὶ πραγματείας. ἐνταυθοῖ δὲ τὰς μεθόδους λέγομεν μόνας ἐνδεικνυμένας τῶν φαρμάκων τὸ γένος. ὥστ' εἴποτε λέγεταί τινα τῶν κατὰ μέρος, ὡς παραδείγματα, σαφηνείας ἕνεκα, γεγράφθαι χρὴ νομίζειν αὐτά. αὖθις οὖν ἐπὶ τὰς μεθόδους ἀνέλθωμεν, ἐπιδεικνῦντες ὅσον ἡ κοινὴ πάντων ἑλκῶν ἴασις ὑπαλλάττεται κατ' εἶδος ἐν ἑκάστῳ τοῦ ζώου μορίῳ. μαθησόμεθα γὰρ ἐκ τούτου. μάλιστα μὲν, ὃ δι' ὅλης πρόκειται τῆς πραγματείας, ἀναμαρτήτους εἶναι κατὰ τὰς ἰάσεις. ἐν παρέργῳ δὲ καὶ τὴν τῶν ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων μεθοδικοὺς τόλμαν. εἰ γὰρ ἐμοὶ χρή τι πιστεῦσαι, μηδὲν, μήτε πρὸς χάριν εἰωθότι, μήτε πρὸς ἀπέχθειαν λέγειν, ἁπάντων τῶν ἰατρῶν ὄντες ἀμεθοδώτατοι, κατεγνώκασιν ὥς γε δὴ γράφουσιν. οὐ μόνον τῶν ἄλλων παλαιῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ πασῶν τῶν μεθόδων ἡμῖν
10 ἡγεμόνος Ἱπποκράτους. ὁ μὲν οὖν ἐμπειρικὸς ἰατρὸς, ἐκ πείρας φησὶν ἐγνῶσθαι πάνθ' ἅπερ ἡμεῖς δι' ἐνδείξεως εὑρίσκεσθαι δείκνυμεν. τρίτου δὲ οὐδενὸς ὄντος οὐδὲ μιᾶς εὑρέσεως ὀργάνου, παρά τε τὴν ἔνδειξιν καὶ τὴν πεῖραν, οὐδετέρῳ χρώμενοι, μεθοδικοὶ καλεῖσθαι δικαιοῦσιν. ἀκολουθησάτωσαν οὖν ἡμῖν. καὶ νῦν γοῦν εἰς τὴν τῶν καθ' ἕκαστον μέρος ἑλκῶν θεραπείαν, ἐπιδειξάτωσάν τε μίαν ἁπάντων ἴασιν. ἀκούσωμεν αὐτῶν ὅπως θεραπεύουσιν ἕλκος, ἢ τίνας ἐνδείξεις ἀπ' αὐτοῦ λαμβάνουσιν. ἆρ' ἄλλας τινὰς, ἢ τὸ μὲν ὁμαλὲς, ἐπουλῶσαι κελεύουσι. τὸ δὲ κοῖλον, σαρκῶσαι. τὸ δ' ἔναιμον, συμφῦσαι. πῶς οὖν εὗρον τά τε ἐπουλωτικὰ, καὶ τὰ κολλητικὰ, καὶ τὰ σαρκωτικὰ, καὶ τὰ συμφυτικά; μὴ κάμνε φασίν. εὕρηται γάρ. ἀλλ' οὐκ οἶδ' εἰ καλῶς, ἢ εἰ πάντα. δύναται γὰρ ἤτοι γε εὑρῆσθαι μέν τινα τῶν φαυλοτέρων, οὐχ εὑρῆσθαι δὲ τὰ βελτίω. ἢ καὶ τὰ δοκοῦντα εὑρῆσθαι, καὶ αὐτὰ εἶναι μοχθηρά. καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν, μηδ' ὅλως θεραπεύεσθαι τῶν ἑλκῶν. τὰ δὲ, ἐν χρόνῳ πλείονι. καὶ σὺν ἀλγηδόσι καὶ λιμαγχίαις οὐκ ἀναγκαίαις. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τολμᾷ τις ἑτέραν πεῖραν, πρὶν ἢ ἑαυτὸν πεῖσαι τῆς ἔμπροσθεν
20 ἀγωγῆς ὀρθῶς κατεγνωκέναι. οἷον, αὐτίκα περὶ τῶν ἐν πνεύμονι συνισταμένων ἑλκῶν, ἃ μηδὲ διαγνῶναι τὴν ἀρχὴν οἷόν τ' ἐστὶν ἄνευ τῆς ἀνατομῆς τε καὶ τῆς τῶν ἐνεργειῶν γνώσεως, ἅπερ ἀμφότερα φεύγουσιν. ἀλλὰ συγκεχωρήσθω κατά γε τὸ παρὸν ἐγνῶσθαι τοῖς περὶ τὸν Θεσσαλὸν ἕλκος ἐν πνεύμονι γεγονός. πότερον οὖν ὥσπερ τοῦτο συνεχωρήσαμεν αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὅτι ῥυπαρὸν, ἢ καθαρὸν, ἢ ὅτι κοῖλον, ἢ ὁμαλὲς, ἢ ἰχώρων, ἢ πύου μεστὸν, ἐπίστασθαι συγχωρήσωμεν. ἤτοι γ' οὖν ἐξ ἐπιπνοίας θείου, ἢ ὄναρ ἰδοῦσιν. ἢ κἂν τούτῳ γοῦν ἐρωτήσωμεν αὐτοὺς τὰς διαγνώσεις, ἢ χωρὶς τοῦ διαγνῶναι, συγχωρήσωμεν ὅ, τι βούλοιντο φάρμακον. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι καθῆραι μὲν χρῆναι τὸ ῥυπαρὸν πρότερον τὸν ῥύπον. σαρκῶσαι δὲ τὸ καθαρὸν ἅμα καὶ κοῖλον. ἀποκαθῆραι δὲ τοὺς ἰχῶράς τε καὶ τὸ πῦον, ᾧ περικέχυται ταῦτα. κἄπειθ' οὕτως ἐπουλοῦν. οἱ δὲ, οὐκ οἶδ' ὅπως ἰάσονται καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν. τὴν ἀρχὴν γὰρ, οὐδ' ἔγραψέ τι Θεσσαλὸς ὑπὲρ αὐτῶν, ἵν' ἤτοι τὴν ἄγνοιαν, ἢ τὴν συμφωνίαν αὐτῶν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιδείξῃ. ἤτοι γ' ἄλογα καὶ ψευδῆ περὶ αὐτῶν ἐροῦσιν, ἢ εἴπερ ἀληθῆ τίς φησι, τὴν ἔνδειξιν αὐτῶν ἀναγ-
30 καῖον ἐκ τῆς οὐσίας γενέσθαι τοῦ μορίου. καὶ προσέτι θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως. ὑποκείσθω γὰρ αὐτοὺς ἐπίστασθαι διαγινώσκειν ἕλκος ἐν πνεύμονι ῥυπαρὸν καὶ καθαρόν. ἀφλέγμαντόν τε καὶ φλεγμαῖνον. ὁμαλές τε καὶ κοῖλον. ἔτι δὲ καὶ τοῦτ' αὐτοῖς συγχωρείσθω γιγνώσκειν. οὐ μὴν οὐδ' αὐτοῦ, καίτοι γε μικροτάτου γε ὄντος, ἔχουσιν εἰπεῖν ἰδίαν εὕρεσιν, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἕλκος ὑπὸ τοῦ χλωροῦ φαρμάκου γίγνεται καθαρόν. εἰ βούλει τοῦ Μαχαιρίωνος, ἢ τῆς Ἴσιδος. οὐδὲν γὰρ διαφέρει. τί ποτε οὖν ποιήσουσιν ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ σπλάγχνον ἕλκους, ἀποκρινέσθωσαν ἡμῖν. ἆρά γε καταπιεῖν δώσουσι τοῦ χλωροῦ φαρμάκου; γελοῖον μὲν ὅλως τὸ πρᾶγμα. λεγέτωσαν οὖν ἡμῖν πόθεν ἴσασιν ἐνεχθησόμενον εἰς τὸν πνεύμονα τὸ τοιοῦτον φάρμακον. εἰ δ' ἄρα καὶ τοῦτ' ἴσασιν, ἀλλ' ὅτι γε φυλάξει τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν ἐπὶ τῶν ἑλκῶν τῶν ἐκτὸς εἶχεν, οὐχ οἷόν τε γιγνώσκειν αὐτοῖς. ἀλλὰ δὴ καὶ γινωσκέτωσαν ὅτι τε φυλάξει τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν ἐπὶ τῶν ἐκτὸς ἑλκῶν εἶχε, καὶ ὅτι καθαίρει τὸν ῥύπον. οὐ μὴν ὅτι γε βῆχα κινήσει δυνατὸν αὐτοῖς ἐπίστασθαι. χωρὶς δὲ τοῦ διὰ βηχὸς ἐκκαθαρθῆναι τὸν ῥύπον, οὐδὲ τοῦ ῥύπτοντος ἐστὶ χρεία φαρ-
40 μάκου. συγχωρείσθω δὲ οὖν καὶ τοῦτ' αὐτοῖς. ἀλλὰ τό γε διάφορον, ἐφ' ἕλκους πεποιῆσθαι θεραπείαν, ἐν μηρῷ καὶ πνεύμονι γεγονότος, οὐ δύνανται φυγεῖν. εἴ γε τὸ μὲν, ὕδατι περιπλύνουσι. τὸ δὲ, ταῖς βηξὶν ἐκκαθαίρουσιν. ὑποκείσθω δὲ πάλιν ἐν τῷ πνεύμονι περικεχῦσθαι τῷ ἕλκει παχὺ πῦον. ἆρά γε καὶ νῦν τὸ χλωρὸν δώσουσι φάρμακον, ἢ μέλιτος ἐκλείχειν κελεύουσιν; ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτὸ πόθεν εὑρήκασι, λεγέτωσαν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε φήσουσιν ὅτι λεπτυντικήν τινα καὶ τμητικὴν ἔχει δύναμιν, αὐτοί γε ἑκόντες ἀποστάντες τοῦ ζητεῖν τὰς τοιαύτας δυνάμεις. οὐ μὴν οὐδ' ὅτι τοῖς ἐμπειρικοῖς εὕρηται τὸ μέλι κατὰ τοιάνδε συνδρομὴν ἐπιτήδειον, ἔνεστιν αὐτοῖς ὁμοίως ἐκείνοις χρῆσθαι. πρῶτον μὲν, ὅτι τῆς ἐμπειρίας καταφρονοῦσιν. ἔπειτα δὲ, ὅτι κατὰ τὰς τοιαύτας συνδρομὰς ὁ ἐμπειρικὸς, ἥτις μέν ἐστιν ἡ ἐν τῷ πνεύμονι διάθεσις ἀγνοεῖν φησὶ, τετηρῆσθαι δ' ἐκ πείρας ἑαυτῷ τὰ συμφέροντα. Θεσσαλῷ δὲ οὐκ ἀρκεῖ θεραπεύειν ὃ μὴ δ' ὅλως οἶδεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν ἐνδείξεως ὁρμᾶται. εἰ δὲ δὴ καὶ πάντ' αὐτῷ συγχωρήσωμεν, ὥσπερ καὶ πρόσθεν, ὁμοίως ἡμῖν ἐπίστασθαι, τό γ' ἐν τοῖς διαφέρουσι μέρεσιν ὑπαλλάττεσθαι
50 τὴν θεραπείαν κατ' εἶδος, οὐκ ἄν ποτε ἐκφύγοι. οὐ γὰρ δήπου ταὐτόν ἐστιν, ἢ μελίκρατον εἰς μήτραν ἐγχέαι δι' ἕλκος ῥυπαρὸν, ἢ μέλιτος ἐσθίειν, ἢ καταπλύνειν σπόγγῳ τὸ ἕλκος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔτι μικρά. μέγιστα δὲ ἐκεῖνα. χρόνιον ἀφλέγμαντον ἕλκος ἐν πολλοῖς ὑποκείσθω μέρεσιν, ὀφθαλμῷ, καὶ ἀκοῇ, καὶ μυκτῆρι, καὶ στόματι, καὶ μηρῷ, καὶ γαστρὶ, καὶ μήτρᾳ, καὶ ἕδρᾳ, καὶ αἰδοίῳ. προσυποκείσθω δὲ εἰ βούλει τὸ ἕλκος, ἢ ὁμαλὲς ἀκριβῶς, ἢ ὀλίγου δεῖν ὑπάρχειν ὁμαλές. ἀποκρινάσθωσαν ἡμῖν οἱ ἀπὸ Θεσσαλοῦ, τοῦ μηδὲν ὅλως περὶ τῶν τοιούτων διορισαμένου, πῶς ἐπουλώσομεν αὐτὸ τῷ διὰ τῆς καδμίας ἐνδίκ. τοῦτο γὰρ ἐπουλώσει καλὸν τὸ κατὰ τὸν μηρὸν ἕλκος. ἆρ' οὖν καὶ κατὰ τὸν ἀκουστικὸν πόρον; ἄπιστον μὲν ἴσως, ἀλλ' ἴσασιν οἱ θεοί. χρόνιον ἕλκος εὗρον ποτὲ τῶν σοφωτάτων τινὰ Θεσσαλείων, οὕτω θεραπεύοντα. ἕκτον δ' ἂν ἐστάτη τὸ ἔτος τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ σκώληκας ἔχων, ἢ τῷ διὰ τῆς καδμίας ἐπουλώθη φαρμάκῳ. συγχωρήσαντες δ' ὅμως αὐτῷ πλέοσι χρήσασθαι ἡμέραις, ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην δυσωδέστερόν τε οὖς ἐγί-

νετο, καὶ ἰχώρων μεστόν, ἀπιστότερον ἔτι τοῦ πρόσθεν ἐθεασάμεθα τολμηθέν. οἰηθεὶς γὰρ φλεγμαίνειν ἐν τῷ βάθει
τὸν πόρον, ἐπὶ τὴν τετραφάρμακον ἧκεν, ὃ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔμελλε σήψειν τὸ μόριον. οὐ δὲ γὰρ ξηραίνειν ὅλως ἕλ-
κει δυνατόν ἐστιν, ἀλλὰ πέττειν τὰ φλεγμαίνοντα. ἅτε δ' ἐναντιωτάτῳ τῆς διαθέσεως αὐτοῦ χρησαμένου φαρ-
μάκῳ, μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπολυπλασιάσθη μὲν αὐτίκα τὸ τῶν ἰχώρων πλῆθος. ἀφόρητος δ' ἦν ἡ δυσωδία. οὔ-
κουν ἔτι συνεχώρουν οἱ οἰκεῖοι, τοῦ ὠτὸς ἅπτεσθαι τῷ Θεσσαλείῳ. ὃ δ' ὑπ' ἀναισχυντίας τε ἅμα καὶ ἀναισθησίας,
ἠξίου μὴ μόνον ἐντιθέναι τι τῆς τετραφαρμάκου δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ καταπλάττειν ἔξωθεν αὐτῷ χαλαστικῷ
καταπλάσματι. τῶν δ' οἰκείων ἀγανακτούντων τε καὶ δεδιότων ἐν μεγάλῳ κακῷ τὸν πάσχοντα γενέσθαι, παρε-
καλέσαμεν ἡμεῖς, ἔτι μίαν ἡμέραν ἐπιτρέψαι τῷ Θεσσαλείῳ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ. ἔμελλον δὲ δήπου κατὰ τὴν
ὑστεραίαν ὅ, τε ἰχὼρ ἔσεσθαι πολλαπλάσιος, ἥ τε ὀδμὴ δυσωδεστάτη. καθ' ἣν ἐπειράθην εἰ οἷόν τ' εἴη μεταπεῖσαι
10 τὸν Θεσσάλειον ὄνον, ὅπως μὴ πάντας ἐπιτρίβῃ τοὺς πάσχοντας, ἀλλὰ τινὰς ἤδη ποτὲ κἂν ὀλίγους δυνηθείη
σῶσαι, τῆς ἀμεθόδου ταύτης αἱρέσεως ἀποστάς. ἠρξάμην μὲν οὖν λόγου τοιοῦδε πρὸς αὐτόν. ἆρα οὐχὶ φλεγμο-
νή σοι δοκεῖ κατὰ βάθος εἶναι τοῦ πόρου, καὶ διὰ τοῦτο χαλαστικοῖς χρῇ βοηθήμασιν; ὁ δέ, καὶ πάνυ διετείνετο,
καὶ οὕτως ἔχειν ἔφασκε. καὶ ἀδύνατον ἄλλως. ἆρ' οὖν ἔφην ἐθεάσω σύ ποτε φλεγμαῖνον ἕλκος, ὄξει δριμυτά-
τῳ μετὰ γλαυκίου θεραπευθέν; οὐ μὲν οὖν εἶπεν. ἀλλ' εἰ τὸν ἀνδρώνειόν τις κυκλίσκον ὄξει διαλύσας χρῷτο, τά-
χα δ' ἂν ἔφη καὶ ἀπαθείη. ἐὰν οὖν εἶπον ἄλλο τι φάρμακον οὐκ ὀλίγῳ τοῦ ἀνδρωνείου σφοδρότερον, ὄξει τις
δριμυτάτῳ διεὶς χρήσεται, καὶ ταῦτ' εἰς οὖς ἐγγὺς οὕτω μορίου ἐγκεφάλου καὶ μηνίγγων. ἆρ' οὐκ ὄντως ἀπα-
θήσεται κατὰ τὸν σὸν λόγον, εἴπερ γε φλεγμονή τις ὑπόκειται; ταῦτ' ἐδόκει κἀκείνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς
συμπαροῦσιν ἀληθῶς εἰρῆσθαι. ὅσον μὲν οὖν ἔφην ἐπὶ τῷ δεῖσθαι τὴν διάθεσιν τῶν μορίων ἐκτεθηλυσμέ-
νων ὑπὸ τῆς σῆς ἀγωγῆς, ἐσχάτως ξηραινόντων φαρμάκων, ἐχρησάμην ἂν ἤδη τοιούτῳ. νυνὶ δ' ἐπειδὴ κακὸν
20 ἔθος εἴθισας τὰ μόρια πλείοσιν ἡμέραις, ἐπὶ τοὐναντίον αὐτὰ μετάγειν ἀθρόως οὐκ ἔτ' ἐγχωρεῖ. σοὶ μὲν
γὰρ καὶ Θεσσαλῷ καταφρονεῖν ἔθους ἔξεστιν ὥσπερ καὶ φύσεως ἡμερῶν. ἡμῖν δ' οὐκ ἔξεστιν. ἀλλὰ τῇ μὲν πρώ-
τῃ τῶν ἡμερῶν, ὄξει χρήσομαι μετὰ γλαυκίου. τῇ δὲ δευτέρᾳ, τῷ ἀνδρωνείῳ. τῇ τρίτῃ δ' ἔτι τι σφοδρότε-
ρον ἔτι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνδρωνείου παραλήψομαι φάρμακον. ᾧ χρησάμενος ἡμέραις τρισὶν ἢ καὶ τέτταρσιν,
ἐάν μοι φαίνηται δεῖσθαι σφοδροτέρου φαρμάκου τὸ ἕλκος, οὐκ ὀκνήσω κἀκείνῳ χρήσασθαι. ἔξωθεν δ' ἔφην,
ἐπιθήσω τῇ κεφαλῇ κατὰ τὸ τοῦ πεπονθότος ὠτὸς χωρίον, οὐ μὰ Δί' ὡς σὺ κατάπλασμα χαλαστικόν, ἀλλά τι
τῶν ξηραντικωτάτων φαρμάκων ὁποῖόν ἐστι τὸ διὰ τῶν ἰτεῶν ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνδρωνείου, καταχρίσω μετ' ὄ-
ξους. ἢ τῶν τούτου τινὶ ξηραντικωτέρων. ἐπεὶ γὰρ ξηρὸν ἐσχάτως ἐστὶ τὸ θεραπευόμενον μόριον, ἀναγκαῖον
αὐτὸ ξηραίνειν ἐσχάτως. ἐνδείκνυται γὰρ ὥσπερ τὸ πάθος τοὐναντίον ἑαυτῷ πρὸς τὴν θεραπείαν, οὕτω
τὸ μόριον ἔτι περ ἂν ὁμοιότατον ἑαυτῷ τυγχάνῃ. καὶ τοίνυν ὥσπερ εἶπον, οὕτω καὶ ἔπραξα. καὶ ὁ ἄνθρωπος
30 ὑγιάσθη, μὴ δεηθεὶς ἰσχυροτέρων ἄλλων φαρμάκων. ἐπ' ἐνίων μέντοι δεηθέντων, οἷς ἐξ ἐνιαυτοῦ καὶ δυοῖν ἐτῶν
ἦν ἕλκη ἐν τῷ ὠτί, προσηνέγκαμεν φάρμακον ἁπάντων τῶν ῥηθέντων ἰσχυρότερον. ἔστι δὲ καὶ ἡ καλουμένη
σκωρία τοῦ σιδήρου, κοπτομένη τε καὶ διακοσκινομένη λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, κἄπειτα λειουμένη μέχρι τοῦ
χνοώδης γενέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα, σὺν ὄξει δριμυτάτῳ καθεψομένη μέχρι τοῦ σύστασιν σχεῖν μελιτώδη τε καὶ
γλοιώδη, δῆλον δ' ὅτι πολλαπλάσιον εἶναι χρὴ τὸ ὄξος ἐν τῇ μίξει. ἀλλ' ὅπερ εἶπον ἤδη πολλάκις, ἡ μὲν εὐπο-
ρία τῆς ὕλης τῶν φαρμάκων, ἐξ ἑτέρων ὑπομνημάτων ἔσται σοι. τὰ δὲ τῆς μεθόδου, περαινέσθω. τὸ γάρ τοι
τῆς ἀκοῆς χωρίον, ἐπειδὴ ξηρότατόν ἐστι, διὰ τοῦτο τῶν ἄκρως ξηραινόντων δεῖται φαρμάκων. ὧν οὐδὲν οὐδενὶ
τῶν ἄλλων μορίων ἁρμόττει προσφέρειν. ἀλλ' ὀφθαλμῷ μὲν ἑλκωμένῳ, τὸ διὰ τοῦ λιβανωτοῦ κολλύριον, εἰ
οὕτως ἔτυχε. μυκτῆρσι δέ, πολὺ μὲν ξηραντικώτερον ἢ κατ' ὀφθαλμούς. ἧττον δὲ ἢ κατ' οὖς. ὥς τε καὶ οἱ κυ-
κλίσκοι πάντες οἱ προειρημένοι, χρηστοί. καὶ τὸ τοῦ Μούσα φάρμακον. ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. τῶν δ' ἐν τοῖς στόμα-
40 σιν ἑλκῶν, ὅσα μὲν ἱκανῶς πλαδαρά, τῶν ξηραινόντων ἰσχυρῶς δεῖται φαρμάκων. οἷον τοῦ διφρυγοῦς
αὐτοῦ τε καθ' αὑτὸ καὶ μετὰ μέλιτος. οἴνου τε καὶ οἰνομέλιτος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς ἴρεως καλουμένης. ἔτι τε
τῆς ἀνθηρᾶς, ἤτοι ξηρᾶς. ἢ μετὰ μέλιτος. ἢ οἰνομέλιτος. ἢ οἴνου. ἀγαθὸν δ' εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ τὸ τοῦ Μούσα φάρ-
μακον. ὅ, τε τοῦ ῥοῦ χυλός. ὀμφάκιόν τε, καὶ ὅσα περ ἐστὶν ἄλλα γενναίως ξηραίνοντα. τί γὰρ δεῖ τὰς ὕλας
ἐπέρχεσθαι. τὰ δ' ἁπλούστερα τῶν ἐν τοῖς στόμασιν ἑλκῶν, ἱκανὰ θεραπεύειν ἐστί, καὶ τὰ μετρίως ξηραίνον-
τα φάρμακα. καθάπερ ταυτὶ τὰ διὰ τὸ συνεχὲς τῆς χρείας ὀνομασθέντα στοματικά. τό, τε διὰ μόρων, καὶ
βάτου καρποῦ. καὶ καρύων χλωρῶν λέμματος χυλοῦ. καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον τὸ διὰ γλεύκους τε καὶ τῶν
τῆς κυπαρίττου σφαιρίων. ὅσα δ' ἱκανῶς ὑγρὰ τῶν ἐν τοῖς στόμασιν ἑλκῶν, πλησίον ὀστῶν. ἔστι δὲ καὶ κίνδυ-
νος διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ τὸ ὀστοῦν σφακελίσαι. σφοδροτάτων ταῦτα δεῖται φαρμάκων, διὰ τὴν τῶν ὀστῶν
οὐσίαν ξηρὰν οὖσαν. ὥς τ' ἔγωγε λειαίνων ἀεὶ τοὺς προειρημένους κυκλίσκους, ἐπιτίθημι τὸ φάρμακον ξηρόν.
50 εἴρηται δ' ὀλίγον ἔμπροσθεν καὶ τῶν κατὰ κύστιν καὶ μήτραν ἔντερά τε καὶ πνεύμονα τὰ γένη τῶν φαρ-
μάκων, οἷς ἐφ' ἑκάστου χρηστέον ἐστί. ἀπὸ μὲν τῆς οὐσίας τῶν θεραπευομένων μορίων, τοῦ φαρμάκου λαμβανομέ-
νου μετὰ τοῦ προεπισκέψασθαι τὴν διάθεσιν. Τοῦ τρόπου δὲ τῆς χρήσεως αὐτῶν, ἀπό τε τῆς διαπλάσεως
ἅμα καὶ τῆς θέσεως. ἐντεῦθεν γὰρ ἐπινοήθησαν, ὠτεγχύται τε, καὶ μητρεγχύται. καὶ καθετῆρες. καὶ κλυ-
στῆρες. ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὅτι τὰ μὲν κατὰ γαστέρα καὶ θώρακα καὶ πνεύμονα συνιστάμενα τῶν ἑλκῶν, διὰ τῶν ἐσθιο-
μένων καὶ πινομένων θεραπεύεσθαι χρή. τὰ δὲ κατ' ἔντερα, ὅσα μὲν ἐγγὺς τῇ γαστρί, διὰ τῶν ἐσθιομένων καὶ πινο-
μένων. ὅσα δ' ἤδη κατωτέρω, διὰ τῶν ἐνιεμένων. οὔτε γὰρ τοῖς πλησίον τῆς γαστρὸς ἐπαναβῆναι δύναται τὸ διὰ
τῆς ἕδρας ἐνιέμενον, οὔτ' εἰς τὰ κάτω τοῦ διαστήματος ληφθέντος, ἡ δύναμις ἀκραιφνὴς ἐξικνεῖσθαι. διὰ τοῦτο
καὶ ὅσα κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα συνίσταται τῶν ἑλκῶν, ἅμα τε δυσιατότερα τῶν κατὰ τὴν γαστέρα πόρρω

γὰρ αὐτῶν ἡ θέσις, ὡς ἐκλύεσθαι τῶν φαρμάκων τὴν δύναμιν. ἅμα τε δι' αὐτὸ τοῦτο πολὺ σφοδροτέρων
χρήζει τῶν καταπινομένων φαρμάκων, ἢ εἰ αὐτοῖς τοῖς ἕλκεσιν αὔτικρυς προσεφέρετο. καὶ διὰ τοῦτο εὕρη-
ται τοῖς ἰατροῖς, ἡνίκα ἐκκαθαίρειν δέονται πῦον ἐκ θώρακος ἢ πνεύμονος, ἰσχυρότατά τε καὶ τμητικώτατα
φάρμακα. καὶ τοιαῦτα τὴν δύναμιν ὡς παροξῦναι τὸ ἕλκος εἴπερ ἦν ἐν τῇ γαστρί. καὶ μέν γε τὸ διὰ τῶν βη-
χῶν ἐκκαθαίρειν αὐτά, ἐκ τῆς διαπλάσεως ἐλήφθη τῶν μορίων, οὐδεμίαν ἐχόντων ἐκροὴν τοιαύτην οἵαν μή-
τρα, καὶ κύστις. καὶ ἕδρα. καὶ ὦτα. καὶ μυκτῆρες. καὶ στόμα. διὰ τοῦτο καὶ ἡ γαστὴρ κατ' ἄμφω τὰ μέρη καθαίρε-
σθαι δύναται. ἄνω μὲν διὰ τῶν ἐμέτων, κάτω δ' ὡς ἡ φύσις. ἀπὸ γάρ τοι τῶν μορίων ὡς ὀργανικῶν, αἱ τοιαῦται
τῶν ἐνδείξεων, ὥσπερ αἱ κατὰ τὸ ξηραίνειν ἐνδείξεις, ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὡς ὁμοιομερῶν. ἀπὸ δέ γε τῶν πα-
θῶν, αἱ τοιαῦται πάλιν, οἷον ἀπὸ τῶν ἑλκῶν, ἐπειδὴ περὶ τούτων ὁ λόγος ἦν, ὅτι τε ξηραντέον, ὡς ἔμπροσθεν
10 ἐδείκνυτο, καὶ ὅτι τῶν κατὰ τὴν γαστέρα τὸ πῦον ἀποπλῦναι βουλομένοις οὐκ ἀκίνδυνον ἐμεῖν. ὥσπερ εἰ καὶ
ἄλλως ἀπείροις ἐμπεπλασμένον αὐτῇ φλέγμα, δι' ὀξυμέλιτός τε καὶ ῥαφανίδων, ἀλλὰ βέλτιον ὑπάγειν
κάτω. κίνδυνος γὰρ ἐμοῦντι καὶ σπαράξαι τὸ ἡλκωμένον. καί τινα χυμὸν οὐ χρηστὸν ἐκ τῶν πλησίον ἐπισπᾶσθαι.
διὰ τοῦτο δὲ ὡς ἔφην, καὶ τὰ κατὰ πνεύμονα τῶν ἑλκῶν δυσιατώτατα. χωρὶς μὲν γὰρ τοῦ βήττειν, οὐκ ἂν ἐκ-
καθαρθείη. βηττόντων δ' ἐπιρρήγνυται. δι' ἀλλήλων οὖν αὐτοῖς κυκλεῖται τὸ κακόν. ἐπιφλεγμαίνοντα γὰρ αὖ-
θις τὰ σπαραχθέντα, δεύτερον αὖθις δεῖται πεφθῆναί τε τὴν φλεγμονήν, ἀποκαθαρθῆναί τε τὸ πῦον. ὥσ-
τ' ἐκ πάντων αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι τὸ δυσίατον. οὔτε τῶν οἰκείων ἕλκεσι φαρμάκων ψαῦσαι δυναμένων τοῦ
ἕλκους ὡς ἐν γαστρί, καὶ φθανόντων ἐκλύεσθαι μεταξύ. καὶ ὅτι κινεῖται κατὰ τὰς ἀναπνοάς, καὶ σπαράττεται
κατὰ τὰς βῆχας. ὥσθ' ὅταν ἀγγεῖον ἐν πνεύμονι ῥαγῇ, γινώσκειν χρὴ σαφῶς εἰ μὴ παραχρῆμα πρὶν φλεγμῆ-
ναι κολληθείη, μετὰ ταῦτά γε ἀνίατον ἐσόμενον. ὅσα μέν τοι τῶν ἑλκῶν ἐν ταῖς τραχείαις ἀρτηρίαις γίγνεται
20 κατὰ τὸν ἔνδον αὐτῶν χιτῶνα, καὶ μάλισθ' ὅσα τοῦ λάρυγγος πλησίον, ἢ καὶ κατ' αὐτόν ἐστι, ταῦτα θεραπεύε-
ται. καὶ ἡμεῖς οὐκ ὀλίγους ἰασάμεθα τῶν οὕτω καμνόντων. εὕρομεν δὲ μάλιστα τὴν θεραπείαν αὐτῶν ἐνθένδε.
κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον λοιμόν, ὃν εἴη ποτὲ παύσασθαι, πρῶτον εἰσβάλλοντα, τότε νεανίσκος τις ἐνναταῖος
ἐξηλκώθη σὺν ἕλκεσιν ὅλον τὸ σῶμα. καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες οἱ σωθέντες. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὑπέβηττε
βραχέα. τῇ δ' ὑστεραίᾳ λουσάμενος, αὐτίκα μὲν ἔβηξε σφοδρότερον. ἀνήνεγκε δ' αὐτῷ μετὰ τῆς βηχὸς, ἣν ὀνο-
μάζουσιν ἐφελκίδα. καὶ ἡ αἴσθησις ἦν τἀνθρώπῳ σαφὴς, κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν τὴν ἐν τῷ τραχήλῳ πλη-
σίον τῆς σφαγῆς, ἡλκωμένου τοῦ μέρους. καὶ μέν τοι καὶ διανοίξαντες αὐτοῦ τὸ στόμα, κατεσκεψάμεθα τὸν φάρυγ-
γα, μή που κατ' αὐτὴν εἴη τὸ ἕλκος. οὔτ' οὖν οὕτως ἡμῖν ἐπισκοπουμένοις, ἐφαίνετο πεπονθέναι. καὶ πάντως ἂν ἐδόκει
τῇ διόδῳ τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων, αἴσθησις ἔσεσθαι τῷ κάμνοντι σαφὴς, εἴπερ ἕλκος ἦν αὐτόθι. καὶ
μέν τοι καὶ δι' ὄξους, καί τινα διὰ νάπυος ἐδώκαμεν αὐτῷ προσενέγκασθαι βεβαιοτέρας ἕνεκα διαγνώσεως.
30 οὔτ' οὖν τούτων ἔδακνεν αὐτόν τι, καὶ ἡ αἴσθησις ἦν ἐν τῷ τραχήλῳ σαφής. ἠρέθιζέ τε κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὡς
ἐξορμᾶν εἰς βῆχας. συνεβουλεύομεν οὖν αὐτῷ ἀντέχειν καθόσον οἷός τ' ἐστί, καὶ μὴ βήττειν. ἔπραττε δὴ τοῦτο.
βραχύ τε γὰρ ἦν τὸ ἐρεθίζον. ἡμεῖς τε τρόπῳ παντὶ συνεπράττομεν εἰς οὐλὴν ἀχθῆναι τὸ ἕλκος. ἔξωθεν μὲν
ἐπιτιθέντες τι τῶν ξηραινόντων φαρμάκων. ὕπτιον δὲ κατακλίναντες. εἶτα διδόντες ὑγρὸν φάρμακον τῶν
πρὸς ἕλκη τοιαῦτα ποιούντων. καὶ τοῦτ' ἐν τῷ στόματι κατέχειν ἀξιοῦντες, ἐπιτρέποντα βραχύ τι παραρρεῖν εἰς
τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν. καὶ τοίνυν οὕτω πράττοντος, αἰσθάνεσθαι σαφῶς ἔφασκε τῆς ἀπὸ τοῦ φαρμάκου στύ-
ψεως περὶ τὸ ἕλκος. εἴτε κατὰ διάδοσιν γινομένης, εἴτε καὶ αὐτοῦ τοῦ φαρμάκου περὶ τὸ ἕλκος δροσοειδῶς πα-
ραρρέοντος εἰς τὴν ἀρτηρίαν, καὶ παρηθουμένου. ἦν δὲ οὐδ' αὐτὸς ὁ κάμνων ἄπειρος τῆς ἰατρικῆς, ἀλλά τις τῶν
ἐντριβῆς τε καὶ γυμνασίας ἐμπειρικῶς ἰατρευόντων. αἰσθάνεσθαί τε οὖν ἔλεγε παραρρέοντος εἰς τὴν ἀρτη-
ρίαν τοῦ φαρμάκου. καί ποτε καὶ βῆχα κινοῦντος. ἀντεῖχε μέντοι πολλὰ μὴ βήττων. καὶ τοίνυν αὐτὸς προθυμη-
40 θεὶς, ἐν Ῥώμῃ μὲν ἔνθα περ ἐλοιμώξεν, ἄλλας τρεῖς ἡμέρας ἐπέμεινε μετὰ τὴν ἐνάτην. μετὰ ταῦτα δ' ἐνθεὶς ἑαυ-
τὸν πλοίῳ, κατέπλευσε μὲν πρῶτον ἐπὶ τὴν θάλατταν διὰ τοῦ ποταμοῦ. τετάρτῃ δ' ὕστερον ἡμέρᾳ πλέων, ἐν
ταῖς Ταβίαις γίγνεται. καὶ κέχρηται τῷ γάλακτι θαυμαστήν τινα δύναμιν οὕτως ἔχοντι καὶ οὐ μάτην ἐπῃνη-
μένῳ. Καί μοι δοκεῖ καιρὸς ἥκειν εἰπεῖν τι περὶ γάλακτος χρήσεως, οὐ τοῦ κατὰ τὰς Ταβίας μόνον, ἀλλὰ
καὶ τοῦ ἄλλου παντός. οὐδὲ γὰρ τὸν ἐν Ἰταλίᾳ μόνῃ χρὴ θεραπεύειν, ἀλλ' ὅσον οἷόν τε τὸν πανταχόθεν. τῷ μὲν οὖν
ἐν ταῖς Ταβίαις γάλακτι, πολλὰ συνετέλεσεν εἰς ἀρετήν. αὐτό τε τὸ χωρίον ὑψηλὸν ὑπάρχον αὐτάρκως. ὅ,
τε περίξ ἀὴρ ξηρὸς, ἥ τε νομὴ τοῖς ζώοις χρηστή. ταύτην μέν γε καὶ ἀλλαχόθεν τεχνήσασθαι δυνατὸν, ἐν λόφῳ
μετρίως ὑψηλῷ, φυτεύσαντας καὶ βοτάνας καὶ θάμνους, ὁπόσοι γάλα χρηστόν τε ἅμα καὶ στῦφον ἐργάσον-
ται. λεχθήσεται δ' αὐτῶν ὀλίγον ὕστερον παραδείγματα. τὸν μέν τοι περίξ ἀέρα κατασκευάσαι μὲν ὅμοιον
ἀδύνατον. ἐκλέξασθαι δὲ τῶν ὄντων τὸν ὁμοιότατον, οὐκ ἀδύνατον. ὁμοιότατος δ' ἂν εἴη ὁ ταῦτ' ἔχων, ἅπερ ἐκεί-
50 νῳ πάρεστιν. ὕψος μὲν τοῦ λόφου μέτριον. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ τῆς θαλάττης εἰς τριάκοντα στάδια, καί τι
πλέον οὐ πολλῷ. τὸ δὲ χωρίον αὐτὸ τὸ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ, αἱ Ταβίαι κατὰ τὸν πυθμένα τοῦ κόλπου, μάλιστα
ἐστὶ τοῦ μεταξὺ Σουρέντου τε καὶ Νεαπόλεως. ἐν τῇ πλευρᾷ μᾶλλον τῇ κατὰ Σούρεντον. αὕτη δ' ἡ πλευρὰ πᾶ-
σα λόφος ἐστὶν εὐμεγέθης, μακρὸς, εἰς τὸ Τυρρηνὸν ἐξήκων πέλαγος. ἐγκέκλιται δ' ἠρέμα πρὸς τὴν δύσιν ὁ λόφος
οὗτος. οὐκ ἀκριβῶς δ' ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν ἐκτέταται, οὗτος μὲν ὁ λόφος ἄκλειστον τοῖς ἀνατολικοῖς ἀνέ-
μοις φυλάττει τὸν κόλπον, εὔρῳ, καὶ ἀπηλιώτῃ, καὶ βορρᾷ. συνάπτει δ' αὐτῷ κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου,
λόφος ἕτερος οὐ μικρός. ὃν ἔν τε τοῖς συγγράμμασιν οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι καὶ τῶν νῦν οἱ ἀκριβέστεροι Βεσού-
βιον ὀνομάζουσι. τὸ δ' ἔνδοξόν τε καὶ νέον ὄνομα τοῦ λόφου, Βέσβιον ἅπασιν ἀνθρώποις γνώριμον, διὰ τὸ κάτωθεν
ἀναφερόμενον ἐκ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ πῦρ. ὅ μοι δοκεῖ καὶ αὐτὸ μεγάλα συντελεῖν εἰς ξηρότητα τῷ περίξ ἀέρι. καὶ

χωρεῖς δὲ τοῦ πυρὸς, οὔτε λίμνη τις ἐγγὺς, οὔθ' ἕλος, οὔτε ποταμὸς ἀξιόλογος οὐδαμόθι τοῦ κόλπου. τῶν δ' ἀρκτικῶν
πνευμάτων ἁπάντων ἄχρι δύσεως θερινῆς, ὁ βεσούβιος λόφος πρόβλημά ἐστι. καὶ πολλὴ τέφρα μέχρι τῆς θαλάσ-
σης ἀπ' αὐτοῦ καθήκει λείψανόν τι τῆς ἐν αὐτῷ κεκαυμένης τε καὶ νῦν ἔτι καιομένης ὕλης. ταῦτα πάντα ξηρὸν
ἐργάζεται τὸν ἀέρα. δύναιτ' ἂν οὖν τις ἑτέρωθι τῆς οἰκουμένης ἐκλέξασθαι λόφον οὕτω ξηρὸν, οὐ πόρρω θαλάτ-
της. οὔτε μέγαν ὡς ἐγκεῖσθαι ταῖς τῶν ἀνέμων εἰσβολαῖς, οὔτε πάνυ ταπεινὸν ὡς τὰς ἐκ τῶν ὑποκειμένων
πεδίων ἀναθυμιάσεις ἑτοίμως δέχεσθαι. πεφυλάχθω δ' αὐτὸν ἐστράφθαι πρὸς ἄρκτον. οὕτω γὰρ ἂν ἀπεστραμ-
μένος εἴη τὸν ἥλιον. εἰ δὲ καὶ τοῖς εὐκράτοις τῆς ὅλης οἰκουμένης ὁ λόφος ὑπάρχει καθάπερ ὁ κατὰ τὰς Ταβίας
ἐστὶν, ἄμεινον μακρῷ. ἐν τοιούτῳ λόφῳ πόαι μὲν ἔστωσαν, ἄγρωστις. καὶ λωτός. καὶ πολύγονον. καὶ μελισσόφυλ-
λον. θάμνοι δὲ, σχῖνος. καὶ κόμαρος. καὶ βάτος. καὶ κισσός. καὶ κύτισος. ὅσοι τ' ἄλλοι τούτοις ἐοίκασιν. οὕτω μέν σοι
10 τὰ τοῦ λόφου παρασκευαζέσθω. τὰ δὲ ζῷα, βόες μὲν εἰσὶν ἐν τῷ κατὰ Ταβίας. καὶ ἔστι τούτου τοῦ ζώου παχὺ τὸ
γάλα, καθάπερ τὸ τῶν ὄνων λεπτόν. ἔστω δ' ἂν καὶ βοῦς καὶ ὄνους καὶ αἶγας ἀφιέναι ἐπὶ τὰς νομὰς, ὥστ' ἔχειν χρῆ-
σθαι γάλακτι παντί. παχεῖ μὲν ἐκ τῶν βοῶν, λεπτῷ δ' ἐκ τῶν ὄνων. μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐκ τῶν αἰγῶν. οἱ παλαιοὶ δὲ
καὶ γυναῖκα θηλάζουσαν ἐφίστων τοῖς τῇ φθόῃ κάμνουσι. κἀγὼ ἀποδέχομαι τὴν γνώμην αὐτῶν. ὅτι τε τὸ οἰ-
κεῖον ᾑροῦντο, καὶ ὅτι πρὶν ψυγῆναι τῷ περιέχοντι ἀέρι. καί σοι τοῦτ' ἔστω μέγιστον παράγγελμα γάλακτος χρήσεως ἐπὶ
πάντων οἷς γάλακτος χρεία. αὐτίκα πίνειν ἀμελχθὲν τῷ ζῴῳ παρεστῶτα. προσεπεμβάλλειν δὲ καὶ μέλιτος, ὅτῳ
τυροῦσθαι πέφυκεν ἐν τῇ γαστρί. εἰ δ' ὑπελθεῖν αὐτό ποτε θᾶττον βουληθείης, καὶ ἁλῶν. ἐκεῖνος μέν γε οὖν ὁ νεα-
νίας ἐκ τῆς λοιμώδους νόσου κατὰ τὴν ἀρτηρίαν ἕλκος ἔχων, ὑγιὴς ἐγένετο, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν ὁμοίως.
Ἑτέρῳ δὲ μειρακίῳ περὶ ἔτος ὀκτωκαιδέκατον, ἐκ καταῤῥόου πλείοσιν ἡμέραις γενομένου, τὰ μὲν πρῶτα μετὰ
βηχὸς αἷμα θερμὸν ἐξανθὲς οὐ πολύ. μετὰ δὲ ταῦτα, ἀνεπτύσθη τι καὶ τοῦ χιτῶνος αὐτοῦ μόριον. ὃς ὑπαλείφων
20 ἔνδοθεν τὴν ἀρτηρίαν εἰς τὴν φάρυγγά τε καὶ τὸ στόμα, διὰ τοῦ λάρυγγος ἀνεφέρετο. ἐδόκει δέ μοι τῷ τε πάχει
τεκμαιρομένῳ, καὶ τῇ τοῦ κάμνοντος αἰσθήσει τοῦ λάρυγγος ὑπάρχειν τὸ ἔνδοθεν σῶμα. καὶ μέντοι καὶ ἐβλάβη
τοὐντεῦθεν εἰς τὴν φωνὴν ὁ ἄνθρωπος. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐν χρόνῳ μὲν πλείονι. διεσώθη καὶ αὐτός. οἱ δ' ἐκ τοῦ
λοιμοῦ ῥᾳδίως ὑπάγεσθαί μοι δοκοῦσι τῷ προεξηράνθαι τε καὶ προεκκεκαθάρθαι σύμπαν τὸ σῶμα. καὶ γὰρ ἔμετος
τισὶν αὐτῶν ἐγένετο, καὶ ἡ γαστὴρ ἅπασιν ἐταράχθη. καὶ οὕτως ἤδη κεκενωμένοις τοῖς σώζεσθαι μέλλουσιν, ἐξαν-
θήματα μέλανα διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἀθρόως ἐπεφαίνετο. τοῖς πλείστοις μὲν ἑλκώδη, πᾶσι δὲ ξηρά. καὶ ἦν
εὔδηλον εἰδότι τοῦ σεσηπότος ἐν τοῖς πυρετοῖς αἵματος εἶναι τοῦτο λείψανον. οἷον τέφραν τινὰ, τῆς φύσεως ὠθού-
σης ἐπὶ τὸ δέρμα, καθάπερ ἄλλα πολλὰ τῶν περιττῶν. οὐ μὴν ἐδέησέ γε πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν ἐξανθημάτων
φαρμάκου. καθίστατο γὰρ αὐτόματα τρόπῳ τῷδε. τινῶν μὲν οἷς γε καὶ ἡλκώθη τὸ ἐπιπολῆς ἀπέπιπτεν, ὅπερ
ὀνομάζουσιν ἐφελκίδα. κἀντεῦθεν ἤδη τὸ λοιπὸν ἐγγὺς ἦν ὑγείας. καὶ μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας ἐπουλοῦτο. τινῶν
30 δὲ οἷς οὐχ ἡλκώθη, τὸ μὲν ἐξάνθημα τραχύ τε καὶ ψωρῶδες ἦν. ἀνέπιπτε δὲ οἷόν τι λέμμα. κἀκ τούτου πάντες
ὑγιεῖς ἐγίγνοντο. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν εἰ καὶ κατὰ τὸν πνεύμονα τοιούτων ἐξανθημάτων γεγενημένων, ἐσώζοντο
διὰ τὴν ξηρότητα τῶν ἑλκῶν. ὃν γὰρ ἂν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑλκῶν ἁπάντων ὁ πρόσθεν λόγος ἐδείκνυε σκοπὸν εἶναι
τῆς θεραπείας, τοῦθ' ὑπῆρχεν ἤδη τοῖς ἐκ τοῦ λοιμοῦ γεγενημένοις. ἅπαντα γὰρ ἦν ξηρὰ καὶ τραχέα. τὰ μὲν πλεῖ-
στα, ψωρώδη. τινὰ δ' αὐτῶν, καὶ λέπρᾳ παραπλήσια. μαρτυρούσης οὖν τῷ λόγῳ τῆς πείρας, καὶ τοῖς ἕλκε-
σιν ἐν τούτῳ ἔχουσι σκοπὸν τῆς ἰάσεως τὸ ξηρανθῆναι. δύναιτ' ἄν τις σώζειν παμπόλλους τῶν αἷμα πτυσάντων
ἐκ πνεύμονος, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἐσώσαμεν. ὅπως μὲν οὖν χρὴ θεραπεύειν, οἷς ἀγγεῖον ἀξιόλογον ἐῤῥάγη κατενε-
χθεῖσιν, ἢ μέγα βοήσασιν, ἢ βάρος ἀραμένοις ὑπὲρ τὴν δύναμιν, ἢ τινὸς ἐμπεσόντος τῷ θώρακι, σκληροῦ καὶ
μεγάλου ἔξωθεν σώματος, εἴρηται πρόσθεν. ὡς δ' ἄν τις κάλλιστα καὶ τοὺς ἐπὶ καταῤῥόου πτύσαντας αἷμα μετα-
χειρίζοιτο, νῦν εἰρήσεται, σαφηνείας ἕνεκα προχειρησαμένων ἡμῶν, ἣν ἐποιησάμεθα θεραπείαν ἐν Ῥώμῃ
40 γυναικὸς τῶν ἐν τέλει. αὕτη γὰρ ἀκηκουῖα λόγων τοιούτων οἵους νῦν διεληλύθαμεν, ὑπὲρ τῶν ἐκ πνεύμονος αἷ-
μα πτυσάντων, εἴτ' ἐκ καταῤῥόου τινὸς, ἢ βηχὸς ἰσχυρᾶς, ὀλίγον τι πτύσασα διὰ νυκτὸς, ἔπεμψεν αὐτίκα πρός με
παρέχειν ἑαυτὴν φάσκουσα πᾶν ὅτι ἂν ἐθέλοιμι πράττειν. ἠκηκόει δὲ κατὰ τοὺς ἔμπροσθεν χρόνους, ὡς εἰ μή
τις αὐτίκα βοηθήσειε δραστικῶς πρὶν ἢ φλεγμῆναι τὸ ἕλκος, οὐδὲν ἀνύσει. καὶ ὡς τοῦτ' ἂν εἴη μάλιστα τὸ αἴτιον
τοῦ διαφθείρεσθαι τοὺς ἀναβήξαντας τὸ αἷμα. φλέβα μὲν οὖν τεμεῖν αὐτῆς οὐκ ἠξίωσα, τεττάρων ἡμερῶν ἤ-
δη διὰ τὸν κατάῤῥουν ὀλίγου δεῖν ἀσίτου γεγενημένης. κλύσματι δὲ δριμεῖ κελεύσας χρήσασθαι, καὶ τρίψα-
σθαί τε τὰ σκέλη καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ πλεῖστον ἅμα φαρμάκῳ θερμαίνοντι, καὶ διαδήσας, εἶτα ξυρήσας τὴν
κεφαλὴν, ἐπέθηκα τὸ διὰ τῆς κόπρου τῶν ἀγρίων περιστερῶν φάρμακον. ὡρῶν δὲ μεταξὺ τριῶν γενομένων,
ἐπὶ τὸ βαλανεῖον ἤγαγον. καὶ λούσας ἄνευ τοῦ ψαῦσαι λίπους τῆς κεφαλῆς, εἶτα σκεπάσας αὐτὴν συμμέτρῳ πί-
λῳ, πρὸς τὴν ἐνεστηκυῖαν ὥραν ἔθρεψα ῥοφήματι μόνῳ, τῶν αὐστηρῶν ὀπωρῶν ἐπιδιδούς. εἶθ' ὑπνοῦν μελλούσῃ, τὸ διὰ τῶν
50 ἐχιδνῶν ἔδωκα φάρμακον, ὡς πρὸ τεττάρων μηνῶν ἐσκευασμένον. ἔτι γὰρ ἔχει τὸν τῆς μήκωνος ὀπὸν ἰσχυρὸν τὸ τοιοῦ-
τον. ἐν δὲ τοῖς κεχρονικόσιν, ἐξίτηλος γίνεται. διὰ τοῦτ' οὖν ὑπνῶδές τέ ἐστι, καὶ ξηραίνει τὰ ῥεύματα σὺν τῷ καὶ παχύ-
νειν ἀτρέμα. παυσαμένου δὲ τελέως τοῦ καταῤῥόου, δῆλος μὲν οὖν ὁ πνεύμων ἦν, ἔκ τε τοῦ τῆς ἀναπνοῆς εἴδους, καὶ
τοῦ ψόφου τῆς γενομένης ἅπαξ που βηχὸς, ἐκκαθάρσεως δεόμενος. οὐ μὴν συνέπραξά γε εἰς τοῦτο κατὰ τὴν
δευτέραν ἡμέραν. ἀλλ' ἐφ' ἡσυχίας τε καὶ σιγῆς ἁπάσης τὴν γυναῖκα φυλάξας, καὶ τρίψας τὰ κῶλα καὶ
διαδήσας, ἐκέλευσα καὶ τἆλλα πάντα μόρια τρίψασθαι, πλὴν τῆς κεφαλῆς. ἔτι γὰρ ἦν ἀπὸ τοῦ φαρμάκου θερ-
μή. αὖθις δὲ εἰς τὴν ἑσπέραν ἔδωκα τοῦ διὰ τῶν ἐχιδνῶν φαρμάκου μέγεθος, ὅσον γε ὁ παρ' ἡμῖν κύαμος. ἦν δὲ πο-
λὺ τούτου μεῖζον, ὃ κατὰ τὴν προτέραν εἰλήφει. ὡς δὲ καὶ ταύτῃ τῇ νυκτὶ καλῶς ἐκοιμήθη, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν,
ἕωθεν δοὺς μέλιτος ἑψημένου, συχνὸν ἐφ' ἡσυχίας ἐφύλαξα. προηκούσης δὲ τῆς ἡμέρας, ἅπαν ὁμοίως τρίψας ἐ-

σῶμα, τροφὴν ἐκέλευσα λαβεῖν πτισάνης χυλὸν σὺν ἄρτῳ βραχεῖ. κἄπειτα τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν ἕωθεν μὲν τοῦ διὰ τῶν ἐχιδνῶν φαρμάκου, ἀκμαίου κατὰ τὴν ἡλικίαν ἅμα σὺν χρηστῷ μέλιτι προσέδωκα. τῇ κεφαλῇ δὲ τοῦ αὐτοῦ φαρμάκου πάλιν ἐπιθεὶς, ὃ θερμαίνει τε καὶ ξηραίνει σφοδρῶς. εἶτα λούσας καὶ θρέψας μετρίως, ἐκκαθαίρειν ἤδη σφοδρότερον ἐπεχείρησα τὸν πνεύμονα τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν. εἶτ' αὖθις καὶ αὖθις ἐχρησάμην ἐκ διαλειμμάτων· κατὰ μὲν τῆς κεφαλῆς τῇ συνήθει κηρωτῇ, τῇ διὰ τῆς θαψίας. τὴν δ' ὅλην τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἀναθρεπτικὴν ἐποιησάμην ἐν αἰωρήσεσι, καὶ τρίψεσι, καὶ περιπάτοις, καὶ ἀλουσίαις, καὶ διαίτῃ μετρίᾳ τε ἅμα καὶ εὐχύμῳ. αὕτη καλῶς ἔσχεν ἡ γυνὴ μὴ δὲ δεηθεῖσα τοῦ γάλακτος. ἄλλον δέ τινα νεανίσκον οὐκ ἐκ καταῤῥόου τῆς βηχὸς ὁρμηθείσης, ἀλλ' ἐπὶ ψύξει τῶν ἀναπνευστικῶν, αἷμα καὶ αὐτὸν πτύσαντα πλῆθος ὅσον ἥμισυ κοτύλης, παραχρῆμα μὲν ἐφλεβοτόμησα. καὶ δὶς τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπαφεῖλον. εἶτα δὶς κατὰ τὴν ὑστεραίαν. τρίψει δὲ τῶν κώλων καὶ δεσμῷ ἐν τῇ πρώτῃ χρησάμενος, εἰς ἑσπέραν ἔδωκα τὸ διὰ τῶν σπερμάτων ἡμέτερον φάρμακον. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ μετὰ τὴν ἐπαφαίρεσιν, ἐπέθηκα παντὶ τῷ θώρακι τὴν διὰ τῆς θαψίας κηρωτήν. εἶτ' ἄρας αὐτὴν εἰς ἑσπέραν ὅπως μὴ θερμανθείη περαιτέρω τοῦ δέοντος, ἐν τῇ τρίτῃ πάλιν ἐπιθεὶς ὥραις που τρισὶν, ἔλουσα τὸν ἄνθρωπον, ἔθρεψά τε ταῖς τρισὶν ἡμέραις παραπλησίως. ῥοφήματα μὲν ἐν ταῖς πρώταις δύο, τῇ τρίτῃ δὲ χυλὸν μὲν πτισάνης προσδοὺς, ἰχθὺν δέ τινα τῶν εὐπέπτων δοὺς ἁπλῶς ἠρτυμένον. ἔδωκα δὲ καὶ τὸ διὰ τῶν σπερμάτων φάρμακον ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ καὶ τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, ὁμοίως εἰς ἑσπέραν. ὑπνοποιόν τε γάρ ἐστι, καὶ ἀνώδυνον, καὶ ξηραντικόν. ἤδη δὲ καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ἐν εὐκρασίᾳ τῇ κατὰ φύσιν ὄντων, καὶ τοῦ παντὸς σώματος κεκενωμένου, καὶ μὴ δὲ μιᾶς ὑποψίας φλεγμονῆς ὑπολειπομένης κατὰ τὸ ἐῤῥωγὸς ἀγγεῖον, ἀνακαθαίρειν ἠρξάμην. εἶτα πίνοντα τὸ διὰ τῶν ἐχιδνῶν φάρμακον ἀκμαῖον κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἐπὶ τὰς ταβίας ἐξέπεμψα. πάντας οὕτως ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ἑαυτοὺς ἡμῖν ἐγχειρίσαντας ἰασάμην. οὐ μὴν τούς γε μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἅπαντας, ἀλλ' ἔνιοί τινες αὐτῶν ἀνίατον ἔσχον τὸ ἕλκος. ὅσοι δ' ἔφθασαν οὕτω φλεγμήναντες ὡς πυρέξαι, τούτων οὐδεὶς ἐθεραπεύθη τελέως. ἀλλ' ὅσοι μὲν ταῦτα διὰ πάντων ὀρθῶς τῶν βοηθημάτων διεξῆλθον ὡς ξηρανθῆναι τὸ ἕλκος, ἐκέρδησαν οὗτοι τοσοῦτον, ὡς μήτ' ἐπινέμεσθαι, μήτε μεῖζον γίγνεσθαι. ξηρανθὲν δὲ καὶ τυλωθὲν, ἐπιτρέψαι χρόνῳ πλείονι ζῆσαι τὸν ἄνθρωπον. μόνοι δὲ ἀνιάτως διακεῖσθαί μοι δοκοῦσι τῶν ἕλκος ἐν πνεύμονι ἐχόντων, οἱ διὰ κακοχυμίαν τινὰ ἀναβρωθέντες. ὧν ἔνιοι καὶ τοῦ σιάλου φασὶν, ὥσπερ ἅλμης αἰσθάνεσθαι. χρόνου μὲν οὖν οἶμαι πάντως δεῖν μακροῦ, πρὸς τὴν τῆς κακοχυμίας ἐπανόρθωσιν. ἀνάγκη δ' ἐν τῷ χρόνῳ δυοῖν θάτερον. ἢ ξηραινόμενον τὸ ἕλκος τυλωθῆναι καὶ διὰ τοῦτο ἀνίατον γενέσθαι παντάπασιν, ἢ μὴ ξηραινόμενον, αὐτῷ τε πρῶτον ἀπολειχῆναι σηπεδονῶδες ἐπινέμεσθαί τε τὰ πέριξ, καὶ οὕτως ἐν χρόνῳ διασῆψαι τὸν πνεύμονα. πολλοὶ δὲ τῶν ἐσχηκότων τοιαύτην κακοχυμίαν ἤδη βήττοντες ἐξ αὐτῆς, οὐ μὴν τοι γ' ἐπτυκότες οὐδέπω τὸ αἷμα τῆς παρ' ἡμῶν τυχόντες προνοίας εἰς τέλος ὑγιάσθησαν. Χρὴ δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν οὐδενὸς οὕτως, ὡς τοῦ μήτε βήττειν αὐτοὺς φροντίσαι, μήτ' ἐκ τῆς κεφαλῆς καταῤῥεῖν τι εἰς τὸν πνεύμονα. καὶ γίγνεται τοῦτο τρισὶ βοηθήμασι. καθάρσει μὲν πρώτῳ. δευτέρῳ δὲ τῷ διὰ τῶν σπερμάτων φαρμάκῳ. τρίτῳ δὲ τῇ προνοίᾳ τῆς κεφαλῆς. δεῖ δὲ τὸ μὲν καθαῖρον εἶναι μικτὸν, ἐκ διαφερουσῶν δυνάμεων οἷά περ ἐστὶ τὰ ἡμέτερα καταπότια, δι' ἀλόης, καὶ σκαμμωνίας, καὶ κολοκυνθίδος, καὶ ἀγαρικοῦ, καὶ βδελλίου, καὶ κόμεως ἀῤῥαβικοῦ συγκείμενα, πρὸς τῷ πλείονας ἰδέας ἐκκαθαίρειν τῶν περιττωμάτων. ἱκανὸν δὲ ὠφελῆσαι καὶ τὸ χωρὶς κόμεως. ὕστερον δ' αὖ δεήσεις, καὶ τοῖς τὰ μέλανα καθαίρουσι χρήσαιο. τὴν δὲ τῆς κεφαλῆς πρόνοιαν ἐπιτρέψαι τῇ διὰ θαψίας κηρωτῇ. ταῦτα μὲν ἐν ἀρχῇ ποιητέον ἐστίν. ἐφεξῆς δὲ ἀνατρέφειν χρηστῶς εὐχύμοις ἐδέσμασι, καὶ τρίψεσι, καὶ περιπάτοις, καὶ λουτροῖς. εἰρήσεται δὲ ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα μέθοδος ἐν τῷ προσήκοντι χωρίῳ τῆς συγγραφῆς, ὁποῖοι οὗτοι μάλιστα δέονται τοῦ γάλακτος. ἀμελήσαντας δὲ πάντων, ἀνίατοι γίνονται. περὶ δὲ φλεβοτομίας αὐτῶν, ὧδε χρὴ γινώσκειν. ὅσοι μὲν ἂν δόξωσιν ὀλίγον ἔχειν αἷμα καθ' ὃν εἴρηκα τρόπον, εἰς εὐχυμίαν τινὰ προσαγαγὼν αὐτοὺς, φλεβοτομῆσαι τε δυνήσῃ καὶ πάλιν ἀναθρέψαι. καὶ πάλιν καθᾶραι. καὶ αὖθις ἀναθρέψαι. καὶ αὖθις εἰ δεήσειε φλεβοτομῆσαι. καὶ μάλιστα ὅσοις ἐστὶν, οἷον ἰλύς τις μοχθηρὰ καὶ παχεῖα τὸ σύμπαν αἷμα. τοὺς δ' ἰσχυρούς τε καὶ πολυαίμους, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς φλεβοτομεῖν. οὐδὲν ὧν εἶπον οὔτε νῦν, οὔτε πρόσθεν, ὧν ἂν ἢ αὐτὸς ἐξεῦρον, ἢ κατὰ τὴν Ἱπποκράτους ὁδὸν ἐχρησάμην, ἀβασάνιστόν ἐστιν οὐδ' ἄκριτον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς πείρας ἅπαντα κέκριται. τὸν μὲν τῆς ἀποτυχίας κίνδυνον ὑμῶν ὑπομεινάντων. τὸν καρπὸν δὲ τῆς χρήσεως ἐξ ὄντων ἁπάντων οἷς ἂν μέλει τῶν ἔργων τῆς τέχνης. ἄλλοι μὲν γάρ εἰσιν οἱ ἀληθεῖς, ἄλλοι δὲ οἱ τῶν σοφιστῶν λόγοι. καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν σοφιστῶν, ὅπου καὶ τῶν ἀξιολόγων ἰατρῶν ἔνιοι ὅλα γράψαντες βιβλία περὶ αἵματος ἀναγωγῆς, ἄλλα μέν τινα πολλὰ καὶ μικρὰ καλῶς διεξῆλθον, οὐδενὸς δὲ τῶν μεγίστων ἐμνημόνευσαν. οὐκ ἐννοοῦντες ὡς μὲν διὰ τὰ πολλὰ καὶ σμικρὰ, τὰ καλῶς παρ' αὐτῶν παρῃτημένα, μακρὸς ὁ θάνατος αὐτοῖς τοῖς κάμνουσι γίνεσθαι. διὰ δὲ τρία ταῦτα σώζονται πάντες οἱ σωθῆναι δυνάμενοι. διὰ φλεβοτομίαν, καὶ κάθαρσιν, καὶ τὰ ῥωννύντα τὴν κεφαλὴν φάρμακα. εἰρήσεται δὲ τελεώτερον ἐν τοῖς ἑξῆς περὶ φλεβοτομίας ὅταν ὑπὲρ τῆς τῶν χυμῶν θεραπείας διερχώμεθα. μὴ τοίνυν ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ἀπὸ τῶν μικρῶν ἄρχεσθαι βοηθημάτων. μὴ δ' ὥσπερ ἐκεῖνοι λέγουσιν ἐνίοτε ὡς ἀποπειρατέον ἐστὶ τούτων πρότερον. εἶτ' εἴπερ ἀνύει μηδὲν ἐπιτίθεσθαι τοῖς μείζοσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀκινδύνων παθῶν, ἀληθὴς ἡ τοιαύτη δόξα. τεθνηξομένου δὲ πάντως τοῦ κάμνοντος ἐὰν εἰς ἀρχὴν καταστῇ φθόης, ἀλογώτατόν ἐστιν ἀπὸ τῶν μικροτέρων ἄρχεσθαι. τά τε γὰρ ἄλλα πάντα καλῶς ὑφ' Ἱπποκράτους εἴρηται. καὶ σὺν αὐτοῖς, ὁ ἀφορισμὸς ὅδε. εἰς δὲ τὰ ἔσχατα νοσήματα, αἱ ἔσχαται θεραπεῖαι εἰς ἀκρίβειαν κράτισται. Τί ποτ' οὖν Ἐρασιστράτῳ δόξαν ἀργῶς τε καὶ ῥᾳθύμως ἐν ἀρχῇ τῶν τοιούτων παθῶν γενόμενος, ἐπιμελὴς αὖθις ἐστὶν, ὅτι οὐδὲν ὄφελος. φλεβοτομίᾳ γὰρ οὐδ' ὅλως ἐπ' οὐδενὸς ἐφ' αἵματος ἀναγωγῇ χρῆται, λογισμῷ φαυλοτάτῳ πεισθείσας. ἐκάθηρέ τε οὐδένα, καθάπερ οὐδὲ τὴν κεφαλὴν ἐξήρανεν. ὥσπερ εἴ τις ἐξέλοι τῶν κινδυνευόντων ἁλῶναι

φθῇ, κἂν τἄλλα πάντα διέλθῃ καλῶς, οὐδὲν οἶμαι πλέον ἀνύσει. φλεβοτομίαν δὲ παραιτεῖται, δεσμοῖς μό-
νοις χρώμενος ἐπὶ τῶν κώλων ὑπὲρ ἀντισπάσεως. ἵν' ὡς αὐτός φησιν εἰς τὸν τῆς φλεγμονῆς καιρὸν ἔχωμεν αὐτάρ-
κες αἷμα, καὶ μὴ διὰ τὴν ἔνδειαν αὐτοῦ τρέφειν ἀναγκαζόμεθα τὸν ἄρρωστον. ἀλλ' ὦ γενναιότατε φαίη τις ἂν οἶμαι
πρὸς αὐτόν. ἐὰν φθάσῃ φλεγμῆναι πνεύμων ἐπ' ἀγγείου ῥήξει, μηκέτι ἔλπιζε τοῦτον ἰαθήσεσθαι δι' οὓς ὀλίγον
ἔμπροσθεν εἶπον λογισμούς. ὥστε οὐδὲν ἔτι σου χρήζει, προσδοθεὶς ἐν ἀρχῇ. παραπλήσιον γάρ τι ποιεῖς κυβερνήτῃ
δι' ἀμέλειαν περιτρέψαντι τὸ πλοῖον. εἶτ' ἐγχειρίζοντι σανίδας τῶν πλωτήρων τινὶ καὶ συμβουλεύοντι διὰ ταύτης
πορίζεσθαι τὴν σωτηρίαν. ἀλλ' ἴσως Ἐρασίστρατος ἡγεῖται τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων τραύμασιν εἶναι τὴν φλεγμονήν. ἀγνοεῖ
δ' εἴπερ οὔπω γιγνώσκει μεγάλα. πάρεστι γοῦν θεάσασθαι τῷ βουλομένῳ μυρίους τῶν ὁσημέραι μονομαχούντων, ἄνευ
φλεγμονῆς τραύματα μέγιστα κολληθέντας. ὥστε τῇ δευτέρᾳ ἢ τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν ἐν ἀσφαλείᾳ ἁπάσῃ
καθεστηκέναι. παμπόλλους δὲ καὶ ἡμεῖς ἐθεραπεύσαμεν ἀγγεῖον ἐν πνεύμονι ῥήξαντας ἐκ καταπτώσεως, ἢ ἐκ πλη-
γῆς, ἢ βοῆς, πρὶν φλεγμῆναι τὸ ῥαγέν. εἰ δὲ καὶ τοῦτον φύσει φλεγμῆναι τὸν πνεύμονα, τοῖς ἑαυτοῦ μάχεται
δόγμασιν. ἅμα μὲν φλεγμαίνειν λέγων κυρίως σπλάγχνον ἐγγυτάτω κείμενον καρδίας, ἅμα δ' ἀπύρεκτον φαί-
νεσθαι τὸν ἄνθρωπον. ἔτι τε λυθείσης τῆς φλεγμονῆς, μηδὲν ἀναπτύεσθαι. ἀκουσάτω τοιγαροῦν παρ' ἡμῶν
ὡς οὔτε κολληθῆναι τὸ ἕλκος οἷόν τ' ἐστὶν, ἐὰν ὁ πνεύμων φλεγμαίνῃ. καὶ πάντως πυρέξει, φλεγμήναντος. ἀνα-
πτύσει θ' ἑξῆς σὺν βηχὶ πυώδη πτύσματα λυομένης τῆς φλεγμονῆς. ἐὰν τοίνυν μήτε πυρέξῃ, μήτε βήξῃ, μήτε
ἀναπτύσῃ τι τῶν ἐφ' ἕλκει καὶ φλεγμονῇ ἰχώρων, τίνα νοῦν ἔχει φλεγμῆναι φάναι τούτου τὸν πνεύμονα. τοῦτο τε
οὖν τὸ βοήθημα μέγιστον ὑπάρχον, οὐκ ὀρθῶς παρ' αὐτοῦ κατέγνωσται. τούτῳ τ' ἐφεξῆς ἡ κάθαρσις ἀμνημόνευ-
τος ἴαται. καὶ φάρμακον ἀπωνιστικὸν οὐδὲν εἴρηται τῷ ἀνδρὶ κατ' οὐδὲν γένος τῶν προειρημένων. ἀλλ' ἐάν τε κε-
φαλὴ πέμπει τὸ ῥεῦμα, φυλαχθήσεται πέμπουσα. ἐάν τε διὰ δυσκρασίαν αὐτῶν τῶν ἀναπνευστικῶν γένηται ἡ
βήξ, καὶ αὐτὴ φυλαχθήσεται. παραπλήσιος γοῦν ἐστιν ὁ Ἐρασίστρατος ἀγαλματοποιῷ. τὰ μὲν ἄλλα πάν-
τα κοσμήσαντι, τυφλὸν δ' ἐργασαμένῳ τὸ ἄγαλμα. τί γὰρ ὄφελος τοῦ λοιποῦ κάλλους, ὀφθαλμῶν μὴ
παρόντων. εἶτα τῶν τηλικούτων ἀνδρῶν μέγιστα σφαλλομένων, ὁ θαυμασιώτατος Θεσσαλὸς οὐδ' ἐννοήσας τὴν
τέχνην, ἀξιώσει μεθοδικὸς ὀνομάζεσθαι. καὶ νῦν ὁρῶ μὲν σχεδὸν ἅπαντας τοὺς ἀπ' αὐτοῦ φλεβοτομοῦντας, ἄλ-
λους τε πολλοὺς τῶν καμνόντων. οἷς οὐχ ὅπως ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ βλαβερὸν ἐχρῆν ὑπολῆφθαι τὸ βοήθημα.
φυλαττόντων γε αὐτῶν τὰς οἰκείας ὑποθέσεις. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸ αἷμα πτύσαντας. εἴτε σὺν ἐμέτοις εἴτε σὺν
βηξὶν ὅταν ὦσιν ἰσχυροὶ τὴν δύναμιν. εἶτα πῶς ἀλλήλοις ὁμολογεῖ ταῦτα, τὸ φλεβοτομεῖν τινὰ τῶν αἷμα πτυσάν-
των, αὐτοὺς ἐν τοῖς ἰδίοις συγγράμμασι γράφοντας τοῖς στεγνοῖς πάθεσιν ἐπιτήδειον εἶναι τὸ βοήθημα. μὴ τοίνυν
ἔτι μηδὲ μεθοδικοὺς ἑαυτοὺς ὀνομαζέτωσαν, ἀλλ' ἐμπειρικοὺς οἱ παρέντες τὸν λόγον ὃν ἐνόμιζον ὑπάρχειν ὑγιῆ, τῇ
πείρᾳ χρῶνται πρὸς τὴν τῶν βοηθημάτων εὕρεσιν. ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μὲν ἐναργῶς ἐξελέγχονται μηδὲν, μήτε
μεθόδῳ, μήθ' ὅλως λόγῳ τινὶ πράττοντες. ἐν οἷς δὲ τὰ μόρια φασὶν ὑπάρχειν ἄχρηστα πρὸς τὴν τῆς θεραπείας εὕ-
ρεσιν, οὐ πολὺ μᾶλλον. καὶ μὴν εἴ τις ἀναμνησθείη τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἐπί τε ὤτων, καὶ μυκτήρων. καὶ ὀφθαλμῶν τε
καὶ στόματος. καὶ θώρακος. καὶ πνεύμονος. ἔτι τε μήτρας, καὶ κύστεως, καὶ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, τοῦ παντὸς ἁμαρ-
τάνοντας φανοῦνται. τοιοῦτος γοῦν καὶ ὁ τῷ μακεδονικῷ φαρμάκῳ χρώμενος ἐπ' αἰδοίου φλεγμαίνοντος
ἅμα τῷ χαλαστικῷ καταπλάσματι, τῷ συνήθει τούτῳ τῷ δι' ἄρτου καὶ ὑδρελαίου σκευαζομένῳ. καὶ τις ἄλ-
λος αὐτῷ παραπλήσιος, ἐφ' ἕδρας ἡλκωμένης τοῖς αὐτοῖς χρώμενος. ἀλλ' ἐν τοῖς περὶ τῶν φλεγμονῶν λό-
γοις, ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐροῦμεν. ἕλκη δὲ χωρὶς φλεγμονῆς ἐν αἰδοίῳ καὶ ἕδρᾳ, καταπλάσματος μὲν οὐδε-
νὸς δεῖται, φαρμάκου δ' ἐπουλοῦντος. οὐ μὴν διὰ τοιούτου τὴν φύσιν, οἷα εἰς οὐλὴν ἄγει τὰ κατὰ τὰς σάρκας ἕλκη,
ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ξηροτέρου τὴν δύναμιν, εἰς ὅσον ἐστὶ καὶ τὰ μόρια ξηρότερα σαρκός. καὶ τό γε θαυμασιώτερον
αὐτῶν τῶν ἐν αἰδοίῳ συνισταμένων ἑλκῶν, ἐπεὶ μᾶλλον δεῖται ξηραίνεσθαι, τά τε τοῦ καυλοῦ σύμπαντος,
ὅσα τε ἐκτὸς αὐτοῦ κατὰ τὸ πέρας ἐστίν· ὃ προσαγορεύουσι βάλανον. ἧττον δὲ τούτων χρήζει ξηραινόντων φαρ-
μάκων, ὅσα τῆς ποσθῆς ἐστιν ἕλκη. καὶ τούτων ἔθ' ἧττον ὅσα κατὰ τοῦ λοιποῦ δέρματος ὃ περὶ σύμπαν ἐστὶ τὸ αἰ-
δοῖον. ὑγρὸν οὖν ποθ' ἕλκος ἐπὶ τῆς βαλάνου τῶν ἀμεθόδων ἰατρῶν τις, τούτων δὴ τῶν Θεσσαλείων, μὴ δυνά-
μενος ἰάσασθαι τούτοις τοῖς ἐπουλωτικοῖς ὀνομαζομένοις φαρμάκοις, εἰς συμβουλὴν ἡμᾶς παρεκάλεσεν. ἀ-
κούσας οὖν ὅτι πολὺ ξηροτέρου δεῖται φαρμάκου τὸ μόριον τοῦτο, παρ' ὅσον ἐστὶ καὶ φύσει ξηρότερον, ἠπίστει
μὲν τὸ πρῶτον. ὡς δ' ὑπ' ἀνάγκης εἰς τὸ χρήσασθαί τινι τῶν ἡμετέρων ἀφίκετο, τρισὶ μὲν ἡμέραις ὑγιάσθη τὸ ἕλ-
κος. εὔδηλος δὲ ἦν ὁ ἰατρὸς οὐ τοσοῦτον χαίρων ἐπὶ τῷ θεραπεῦσαι τὸν ἄνθρωπον, ὅσον ἀνιώμενος ἐπὶ τῷ πο-
νηρᾷ συντετράφθαι δογμάτων αἱρέσει. τὸ γάρ τοι διὰ χάρτου κεκαυμένου, τοῦτο δὴ τὸ συνήθες ἡμῖν, ἰᾶται τὰ
τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν. ὥσπερ γε καὶ ἄνηθον κεκαυμένον ὁμοίως ἐπιπαττόμενον. καὶ κολοκύνθη δὲ ξηρὰ κεκαυμένη
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἄλλα τε πολλὰ τῶν οὕτως ἰσχυρῶς ξηραινόντων φαρμάκων. ὅσα δ' ἄνικμα τῶν τοιούτων
ἑλκῶν ἐστὶ καὶ πρόσφατα, τούτοις καὶ ἡ ἀλόη μόνη φάρμακον ἀγαθόν. ἐπιπάττεται δὲ χνοώδης ξηρά. αὕτη δὲ καὶ τὰ
κατὰ τὴν ἕδραν ἕλκη τὰ ξηρὰ θεραπεύει καλῶς. ὁμοιοτάτην δ' αὐτῇ δύναμιν ἔχει καὶ καδμεία δι' οἴνου πε-
πλυμένη ξηρά. καὶ ταύτης ἐγγύς ἐστιν ἡ καλουμένη λιθάργυρος. εἶθ' ἑξῆς ἡ μολύβδαινα. πάντων δ' αὐτῶν ἀνωδυ-
νώτατόν τε καὶ οὐδενὸς ἧττον δραστήριον ὁ πομφόλυξ ἐστίν. εἰ δ' ὑγρότερα τύχοι, πίτυός τε φλοιὸς αὐτὸς καθ'
ἑαυτόν. ὅ, τε λίθος ὁ αἱματίτης ὀνομαζόμενος. εἰ δὲ καὶ βάθος αὐτοῖς συνείη τι, μετὰ τὸ ξηραίνειν τῶν εἰρη-
μένων τινὶ μάννης αὐτοῖς, τοσοῦτον μικτέον, ὅσον αὐτάρκες εἰς γένεσιν σαρκός. τούτων τε οὖν οὐδὲν οὐδὲ ὄναρ
ἴσασιν, οἱ ἀπὸ τῆς ἀμεθοδωτάτης αἱρέσεως ἅπαν ἕλκος ἡγούμενοι τῆς αὐτῆς δεῖσθαι θεραπείας, ἐν ᾧπερ
ἂν ᾖ τοῦ ζώου μορίῳ. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μηδ' ὅπως χρὴ ῥάπτειν αὐτῶν ἔνια. καθάπερ, εἰ τύχοι, τὰ κατ' ἐπιγά-
στριον· ὑπὲρ ὧν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ λεχθήσεται σὺν τοῖς ὑπολοίποις ἅπασι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΓΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ι δ᾽ ὅτι μηκύνειν δόξω τισὶν ἓν γένος ἔτι νοσήματος ἐξηγούμενος, ὅπως χρὴ θερα-
πεύεσθαι μεθόδῳ. προσήκει δ᾽ αὐτοὺς οὐκ ἐμοὶ τοῦ μήκους ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἃ μὴ
δ᾽ ὅλως ἔγνωσαν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ὀρθῶς εἰρημένα, διαβάλλειν ἐπιχειροῦσιν. οὓς
οὐδ᾽ ἕλκος ἰᾶσθαι καλῶς ἐπισταμένους ἔδειξα. μήτοι γε δὴ τῶν ἄλλων τι τῶν μει-
ζόνων. αὐτὸ μὲν οὖν τὸ γένος τοῦ πάθους, οὗ τῶν εἰδῶν ἕν ἐστι τὸ ἕλκος, εἴτε συνε-
χείας λύσιν, εἴθ᾽ ἑνώσεως ὀνομάζοι τις, οὐδὲν διοίσει. δέδεικται δὲ ὅτι καθ᾽ ἕκαστον μέρος
τοῦ σώματος, ἡ μέθοδος τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τὰς μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ πάθους ἐνδεί-
10 ξεις, φυλάττει κοινάς. ἐπικτᾶται δὲ ἀπὸ τοῦ μορίου, ἄλλοτε ἄλλας. ἐν μὲν γὰρ τοῖς
σαρκώδεσι μορίοις ἐπιγιγνόμενον, ὀνομάζεται μὲν ἕλκος. ἔχει δὲ τὸν μὲν κοινὸν σκο-
πὸν, ἁπάντων τῶν παρὰ φύσιν, ἀναίρεσιν ἑαυτοῦ. τὸν δ᾽ ὡς διαθέσεως, τὸν ἐκ τῶν ἐναντίων. τὸν δὲ ὡς διαιρέ-
σεως, ἕνωσιν. ἡ γὰρ τοι τοῦ νοσήματος τοῦδε γένεσις, ἐν τῇ διαιρέσει τῆς ἑνώσεως ἐστί. καὶ ἐκ τούτου, κατὰ μὲν τὸ ὀστοῦν,
ὀνομάζεται κάταγμα. κατὰ δὲ τὰς νευρώδεις ἶνας, σπάσμα. κατὰ δὲ τοὺς μῦς, ἕλκος τε καὶ ῥῆγμα. προείρηται
δὲ αὐτῶν ἡ διαφορά. νεύρῳ μέντοι καὶ ἀρτηρίᾳ καὶ φλεβὶ ταὐτὸν τοῦτο τὸ πάθος ἐγγινόμενον, οὐδὲν ἴδιον ὄνομα
κέκτηται. συγχρῆται δ᾽ ἐνίοτε μὲν τῇ τοῦ ἕλκους. ἔστι δ᾽ ὅτε τῇ τοῦ θραύματος ἢ ῥήξεως προσηγορίᾳ. ἀλλ᾽ ὅτι βρα-
χύ τι χρὴ φροντίζειν ὀνομάτων, ὅτῳ περ σπουδὴ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐξευρίσκειν τὴν ἐπιστήμην, εἴρηται
μοι πολλάκις. ἐπὶ ταύτην οὖν σπεύδωμεν ἀμελήσαντες τῶν ὀνομάτων. οὐδὲ γὰρ ἐκ τῆς τούτων ἀκριβοῦς θέ-
σεως, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν προσηκόντων ἰαμάτων, οἱ κάμνοντες ὀνίνανται. πάλιν οὖν ἀναμνηστέον, ὡς ὁ τολμηρότατος
20 Θεσσαλὸς οὐδὲ μίαν εἰπὼν μέθοδον ἑλκῶν ἰάσεως, οἴεται πάσας εἰρηκέναι. τὸ γὰρ, εἰ οὕτως ἔτυχε, τὸ μὲν κοῖλον
ἕλκος δεῖσθαι σαρκώσεως, τὸ δ᾽ ἁπλοῦν κολλήσεως, οὐδὲ τοὺς ἰδιώτας λανθάνει. πῶς δ᾽ ἄν τις εὕροι μεθόδῳ
φάρμακα δι᾽ ὧν ἤτοι σαρκωθήσεται τὸ κοῖλον, ἢ κολληθήσεται τὸ ἁπλοῦν ἕλκος, οὐκέτι οὐδεὶς ἰδιώτης ἐπί-
σταται. καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν ὃ πρόκειται σκοπεῖσθαι τοῖς ἰατροῖς. κἂν τούτῳ βελτίων ἐστὶν ἕτερος ἑτέρου. καὶ
γὰρ εὑρήσει φάρμακα, καὶ τοῖς εὑρημένοις ὀρθῶς χρήσεται, καθάπερ ἐδείκνυμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὁ γε-
γυμνασμένος ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ. ἵνα γὰρ ἤδη τινὸς ἐχώμεθα τῶν ἀκολούθων τοῖς ἔμπροσθεν,
ὑποκείσθω τις ἥκων πρὸς ἡμᾶς νενυγμένος αὐτὸ μόνον τὸ δέρμα βελόνῃ, τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. εἰ μὲν
εὐελκὴς εἴη, κἂν χωρὶς φαρμάκου γυμνὸν ἔχοντα τὸ μέρος, ἐπὶ τὰς συνήθεις ἀπολύσεις πράξεις, οὐ-
δὲν πείσεται φαῦλον. εἰ δὲ δυσελκὴς εἴη, πρῶτα μὲν ὀδυνήσεται. μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη καὶ σφύξει καὶ
φλεγμαίνει τὸ μόριον. ὁ μὲν οὖν ἐμπειρικὸς, ἐξ ἀνακρίσεως εἴσεται τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. ἡμεῖς δὲ καὶ
30 ταύτης μὲν ἅπασί γε χρώμενοι τοῖς ἐκ τῆς πείρας εὑρισκομένοις. οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ ἐξ ὧν ἔχομεν γνω-
ρισμάτων εὐχύμου καὶ κακοχύμου φύσεως. εὐαισθήτου τε καὶ δυσαισθήτου. πληθωρικῆς τε καὶ συμμέ-
τρως ἐχούσης χυμῶν. εὖ εἰδότες ὡς ὁ μὲν πληθωρικὸς, ἢ κακόχυμος, ἢ εὐαίσθητος. ἕν τινα τούτων, ἢ πάν-
τα ἔχων, φλεγμαίνει. ὅτῳ δ᾽ ὑπάρχει τἀναντία, δεινὸν οὐδὲν πείσεται. καὶ ταῦτα προγνόντες, οὐ μὰ
δία τὸ κολλητικὸν ἐπιθήσομεν φάρμακον, ὁποῖα τὰ πλεῖστα τῶν καλουμένων ἐναίμων ἐστὶν, ἃ προσφά-
τοις ἐπιτίθενται τραύμασιν, ἀλλὰ μαλακόν τε καὶ παρηγορικὸν καὶ ἀνώδυνον. ἔνθα μὲν γὰρ ἡ διαίρεσις
ἡ μεγάλη, σπουδὴν χρὴ ποιεῖσθαι ξηραντικωτέροις φαρμάκοις, ἐς συμφυσίν τε καὶ ἕνωσιν ἄγειν τὰ χείλη
τοῦ ἕλκους. ἔνθα δ᾽ ἐκ βελόνης ἢ γραφίου διαίρεσις, ἑνὸς μόνου χρὴ φροντίζειν τοῦ μὴ φλεγμῆναι. καὶ
τῷδε δῆλον ὡς ὁ γεγραμμένος ὑπὸ Θεσσαλοῦ σκοπὸς τῶν ἐναίμων ἑλκῶν, οὐδὲν ἡμᾶς οὐδέπω διδάσκει
πλέον, οὗ καὶ τοῖς ἰδιώταις μέτεστιν. οὐ γὰρ ὃ χρὴ ποιεῖσθαι γινώσκειν μέγα, φύσει γε ὑπάρχον ἅπα-
40 σιν ἀνθρώποις. δι᾽ ὧν δ᾽ ἄν τις αὐτὸ ποιήσειεν ἐπίστασθαι, τῶν τεχνικῶν ἐστι. καὶ γὰρ εἰ ναῦν τις μέλλει πή-
ξασθαι καλῶς, ἴσμεν δήπου καὶ ἡμεῖς ἅπαντες οὐκ ὄντες ναυπηγοὶ, ποῦ μὲν χρὴ τάξαι τὰ πηδάλια,
ποῦ δὲ τὴν πρύμναν, καὶ τὴν πρῷραν, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἡμῖν πλέον πρόσεστιν, ἀγνοοῦσι πῶς
αὐτὰ δημιουργήσομεν. οὕτω δὲ καὶ οἰκίαν κατασκευαζόμενός τις, οὐκ ἀγνοεῖ δήπουθεν, οὔθ᾽ ὡς πρῶτα χρὴ
θέσθαι τὰ θεμέλια τῶν τοίχων, οὔθ᾽ ὡς ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ ἀκλινεῖς ἐγεῖραι τοὺς τοίχους, οὔθ᾽ ὡς κατὰ τούτων
πήξασθαι τὴν ὀροφὴν, οὔθ᾽ ὡς θύρας τε καὶ θυρίδας, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων μερῶν τῆς οἰκίας, ἐν οἰκείᾳ τά-
ξαι χώρᾳ. ἀλλ᾽ οὐδὲν τοῦτο πλέον οὐδὲν εἰς οἰκίας κατασκευὴν ἄχρι περ ἂν ἀμαθὴς ὑπάρχων οἰκοδομι-
κῆς, ἀγνοεῖ δημιουργεῖν αὐτά. μόνῳ τοίνυν τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων σοφωτάτῳ ἀρκεῖ Θεσσαλῷ πρὸς
ἐπιστήμην τεχνικὴν, ὃ χρὴ ποιῆσαι γινώσκειν. ἀλλ᾽ ἡμεῖς καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν, ὡς ἀρχὴ
μὲν τίς ἐστι τοῦτο τῶν κατὰ τὰς τέχνας πράξεων. οὔπω μὴν ἴδιον οὐδὲν αὐτῶν μόριον. ἀλλ᾽ ἔτι κοινὸν ἰδιώ-
50 ταις ἅπασιν. αἱ γὰρ ἐνδείξεις αἱ πρῶται κατὰ πᾶσαν τέχνην, φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχουσιν.
ὥστε εἴπερ ἦσαν ἱκαναὶ τεχνίτας αὗται ποιεῖν, οὐδὲν κωλύει καὶ ναυπηγεῖν ἡμᾶς, καὶ τεκταίνεσθαι,
καὶ δύνασθαι πάντας ὑποδήματά τε κατασκευάζειν, καὶ ἱμάτια, καὶ οἰκίας. ἀρχιτεκτονεῖν τε καὶ
κιθαρίζειν, καὶ ῥητορεύειν. ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει τὸ ἀληθές. οὐδ᾽ ὁ γινώσκων ἐπὶ τῷ τρωθέντι μορίῳ τὴν
κατὰ φύσιν ἕνωσιν ἐκποριστέον, ἰατρός ἐστιν, ἀλλ᾽ ὁ δι᾽ ὧν ἐκποριστήσεται. καίτοι γε οὐδὲ τοῦτ᾽ αὐτὸ μό-
νον ἱκανὸν, ἐὰν ἀγνοῇ τις ὅπως χρηστέον αὐτοῖς ἐστιν, ἀλλ᾽ ὁ τὴν ὁδὸν ἅπασαν ἐπιστάμενος τῆς θεραπείας ἄχρι
τοῦ τυχεῖν τοῦ σκοποῦ, μόνος οὗτός ἐστιν ὁ γινώσκων ἰᾶσθαι. συμβαίνει τοιγαροῦν γε τοῖς ἀμεθόδοις θεσσα-
λείοις ἐξ ὧν μείζω τολμῶσιν ἢ δύνανται, μηδὲ τῶν δυνατῶν ἐφικνεῖσθαι. γραφείῳ γοῦν τινὸς ἔναγχος εἰς τὴν
χεῖρα πληγέντος, ὡς διαιρεθῆναι μὲν ὅλον τὸ δέρμα, νυχθῆναι δ᾽ ἐπί τι τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ νεύρων, ἐν ἀρχῇ μὲν

ἐπέθηκεν ἔμπλαστόν τι φάρμακον ὁ σοφώτατος Θεσσαλὸς, ᾧ πολλάκις ἤδη μεγίστων τραυμάτων εὐδοκίμει χρώ-
μενος. ᾤετο γὰρ οἶμαι τῆς αὐτῆς δεῖσθαι θεραπείας ἅπαν τραῦμα. φλεγμονῆς δὲ ἐπιγενομένης, τὸ δι' ἀ-
λεύρου πυρίνου κατάπλασμα μεταβὰς, ἐν τούτῳ τε σήπων τὸν ἄνθρωπον, ἀπέκτεινεν ἐντὸς τῆς ἑβδόμης ἡμέρας.
οὐδ' ἀριθμήσασθαι δυνατὸν ὅσοι παθόντες ἀπέθανον, εἰς τὰς παιωνείας χεῖρας ἐμπεσόντες αὐτῶν. ἵνα δηλα-
δὴ σώζηται τὸ Θεσσάλειον θέσπισμα, πᾶν ἕλκος ἔναιμον ὁμοίως θεραπευθῆναι, μηδὲν τῶν πεπονθότων μορίων
συνενδεικνυμένων. ἀλλ' οὐχ ἥ γε ὄντως μέθοδος εἰς τοσοῦτον ἀμέθοδός ἐστιν εἰς ὅσον ἡ Θεσσάλειος. εὑρίσκειν δὲ δύ-
ναται καὶ νῦν ἔτι μετὰ τοσούτους τε καὶ τηλικούτους ἰατροὺς, οὐ μόνον φάρμακα βελτίω τῶν ἔμπροσθεν, ἀλ-
λὰ καὶ τὸν σύμπαντα τῆς θεραπείας τρόπον. οὐδεὶς γοῦν χρώμενος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἷς ἡμεῖς εὕρομεν φαρ-
μάκοις, ἤδη νεύρων τρώσεσιν ἔπαθε. Κατενόησα γὰρ ὡς ἐπειδὰν νυγῇ νεῦρον, ἀναγκαῖον αὐτῷ διὰ τὸ πε-
10 ριττὸν τῆς αἰσθήσεως, ὀδυνᾶσθαι τε μειζόνως ἢ τἆλλα, καὶ φλεγμαίνειν ἐξ ἀνάγκης, εἰ μή τις ἐξεύροι ἄκος τῶν
ὀδυνῶν, ἐπίσχοι τε τὴν γένεσιν τῆς φλεγμονῆς. εὔλογον οὖν ἐφαίνετό μοι τὴν μὲν τοῦ δέρματος τρῶσιν, ἀκόλ-
λητον φυλάττειν, ὅπως ἐκρέοιεν δι' αὐτῆς οἱ ἐκ τῆς τοῦ νεύρου τρώσεως ἰχῶρες, ἀπέριττον δ' ἐργάζεσθαι τὸ σύμ-
παν σῶμα. καὶ τοῦ μὴ δὲ μίαν ὀδύνην ἐπιγίνεσθαι τῷ τετρωμένῳ μορίῳ, μεγάλην ποιεῖσθαι φροντίδα. καὶ τοί-
νυν ἐξεῦρον οὐκ ὀλίγα φάρμακα κατὰ τοῦ τραύματος ἐπιτιθέμενα, πρὸς ἄμφω θαυμαστῶς παρεσκευασμένα.
τό, τε τὴν ὀδύνην ἰᾶσθαι, καὶ τὴν ἔκροιν ἀναστομοῦν τοῖς ἰχῶρσιν. ἀσφαλέστερον δ' ἂν εἴη καὶ προσανατέμνειν τὸ
δέρμα. τὸ δ' ὅλον σῶμα διὰ φλεβοτομίας ἐκκενοῦν, ἐρρωμένης τῆς δυνάμεως. εἰ δ' εἴη κακόχυμον, ἐκκαθαίρειν
αὐτίκα. τὸ δὲ τὰς ἄλλας φλεγμονὰς ἱκανῶς παραμυθούμενον, ὕδωρ θερμὸν, πολεμιώτατον ἡγεῖσθαι νεύρου
τρώσει. γεγενημένης τε τῆς οὐσίας αὐτοῦ, κατὰ ψύξιν τε καὶ πῆξιν ἐξ ὑγροτέρας ὕλης. ἅπασαι γὰρ αἱ τοιαῦ-
ται συστάσεις, ὑπὸ τῶν θερμαινόντων τε καὶ ὑγραινόντων ἅμα, διαλύονταί τε καὶ σήπονται. τοῦ μὲν οὖν ὕδα-
20 τος τοῦ θερμοῦ, παντάπασιν ἀπέχειν τοὺς οὕτω τρωθέντας. ἐλαίῳ δὲ καταιονᾶν, ἄμεινον εἶναι κρίνας θερμῷ.
διότι καὶ τοῦτο ἀποδέδεικταί μοι ψυχρὸν μὲν προσφερόμενον, ἐμπλάττειν. θερμὸν δὲ, διαφορεῖν. ἔφυγον μὲν
οὖν καὶ τούτου τό, τε ὠμοτριβὲς ὀνομαζόμενον, καὶ ὅλως τὸ στῦφον. εἱλόμην δὲ τὸ λεπτομερέστατον, ὅπερ
ἐστὶ τὸ σαβῖνον. ἄμεινον δὲ εἴη εἰ καὶ δυοῖν ἢ τριῶν ἐτῶν εἴη. διαφορητικώτερον γὰρ τοῦτο τοῦ προσφάτου. τὸ δ' ἔτι
παλαιότερον, ἀεὶ μὲν καὶ μᾶλλον ἑαυτοῦ γίνεται διαφορητικώτερον, ἀνώδυνον δὲ ἧττον. ἐν δὲ τοῖς φαρμάκοις ἐθέμην
σκοπὸν, ὧν ἡ δύναμις λεπτομερής τε ἐστι, καὶ θερμὴ συμμέτρως, καὶ ξηραίνειν ἀλύπως ἱκανή. μόνη γὰρ αὕτη δύ-
ναιτ' ἂν ἐκ βάθους ἕλκειν ἰχῶρας ἄνευ τοῦ συντείνειν καὶ δάκνειν τὸ μόριον. Ἐχρησάμην δὲ πρῶτον μὲν,
τῇ τερμινθίνῃ ῥητίνῃ. καθ' ἑαυτήν τε καὶ βραχὺ προσμίξας εὐφορβίου. καθ' ἑαυτὴν μὲν ἐπί τε παίδων καὶ γυ-
ναικῶν, καὶ ὅλως τῶν ἁπαλοσάρκων. σὺν εὐφορβίῳ δὲ, ἐπὶ τῶν σκληροσάρκων. οὕτω καὶ προπόλει καθ' ἑαυ-
τήν τε καὶ σὺν εὐφορβίῳ μαλάττων αὐτήν. εἴπερ δ' εἴη σκληροτέρα, σύν τινι τῶν λεπτομερῶν ἐλαίων. καὶ σα-
30 γαπηνῷ δὲ ἐχρησάμην κατὰ τὰ σκληρὰ σώματα μετ' ἐλαίου τε καὶ τῇ τερεβινθίνῃ μιγνύς. καὶ ὀποπάνακί τε
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς καὶ τῷ σαγαπηνῷ. δοκεῖ δέ μοι καὶ ὁ κυρηναῖος ὀπὸς ὀνήσειν, εἴ τις δι' αὐτοῦ σκευάσοι
φάρμακον ἔμπλαστον ὁποῖον ἡμεῖς τὸ δι' εὐφορβίου συνεθήκαμεν, ἀλλ' οὐδέπω τοῦθ' ἡμῖν ἐκρίθη τῇ πείρᾳ κα-
θάπερ τὰ ἄλλα σύμπαντα. χρὴ γὰρ ἡγεῖσθαι μὲν τὴν ἐκ τῆς ἀληθινῆς μεθόδου τῶν ἰασομένων εὕρεσιν. ἐπι-
μαρτυρεῖν δ' αὐτῇ καὶ τὴν πεῖραν εἰς ἀκριβεστέραν πίστιν. ἀπὸ γοῦν τῆς τοιαύτης μεθόδου, καὶ τὸ θεῖον τὸ ἄπυ-
ρον, ὅταν γε μὴ λιθῶδες ἀλλ' ἱκανῶς ὑπάρχῃ λεπτομερὲς, ἠλπίσαμεν ὀνήσειν τοὺς τὰ νεῦρα τρωθέντας εἰς το-
σοῦτον ἐλαίῳ λεπτομερεῖ μιγνύντες, ὡς ἐργάσασθαι γλοιῶδες τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν. ἐπὶ δὲ τῶν ἰσχυροτέρων
τε καὶ σκληροτέρων σωμάτων, εἰ καὶ μελιτῶδες ἐργάσαιο τῇ συστάσει, καὶ οὕτως ὀνήσεις. ἐκρίθη γὰρ καὶ τοῦ-
το τῇ πείρᾳ. καὶ τὴν πεπλυμένην δὲ τίτανον ἐπενοήσαμεν, ὁμοίως μιγνύντες ἐλαίῳ, προσφέρειν αὐτοῖς.
καὶ μᾶλλόν γε ὀνίνησιν ἐπειδὰν θαλάττῃ πλυθῇ. καὶ μάλιστα δὲ ἡ πλύσις, ὥρᾳ θέρους ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν.
40 εἰ δὲ καὶ δὶς αὐτὴν ἢ τρὶς ἐκπλύναις, ἄμεινον ἐργάσῃ τὸ φάρμακον. ὅπως δὲ χρὴ σκευάζειν τὰ τοιαῦτα, διὰ
τῆς τῶν περὶ φαρμάκων συνθέσεως ὑπομνημάτων εἴρηται. νυνὶ δὲ ἀρκέσει μοι λελέχθαι τοσοῦτον, ὡς καὶ
ταῦτα καὶ τἆλλα πλείω φάρμακα πρὸς νεύρων τρώσεις ἐξεῦρον, οὔτε τῶν διδασκάλων τινὰ θεασάμενος χρώ-
μενον, οὔτε ἀναγνούς που γεγραμμένα κατά τι θεραπευτικὸν σύγγραμμα τῶν πρεσβυτέρων. ἢ τούτων δή τι
τῶν ἐπιγραφομένων αὐτοῖς δυνάμεων ἐξ ἰδίας σοφίας, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ἐνδει-
κτικῶς ὁρμηθείς. ὅπερ ἐστὶν ἴδιον ἰατροῦ μεθόδῳ χρωμένου. Θεσσαλὸς δὲ ὁ θαυμασιώτατος οὐδὲν φάρμακον εὑρὼν,
ἐγνῶσθαί φησι τὴν ὕλην αὐτῶν ἐκ πολλοῦ. καὶ μὴν οὐκ ἐγνῶσθαί τι παμπόλλων φαρμάκων ὧν ἡμεῖς εὑρήκαμεν.
οὐ μόνον Θεσσαλῷ καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ πᾶσιν ἰατροῖς, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτὸν ἄχρι δεῦρο. ὑπαχθεὶς γοῦν ἐγὼ
πρός τινα ποτὲ τῶν σηπομένων ὑπὸ Θεσσαλείων ἰατρῶν ἀμεθόδων, καὶ θεασάμενος αὐτὸν μέλλοντα κατα-
πλάττεσθαι τῷ δι' ἀλεύρου πυρίνου καταπλάσματι, μηδὲν ἐν τῷ παραχρῆμα φάρμακον ἔχων, ἢ τὴν κονίαν
50 στακτὴν, ἑωρακὼς ἐκ γειτόνων τοῦ κάμνοντος, πηλοποιόν. ἑψήσας δὲ δι' αὐτῆς ἄλευρον κρίθινον, οὐχ ὡς ἐκεῖνοι δι' ὑ-
δρελαίου τὸ πύρινον ἕψουσιν, ἐπέθηκα. καὶ αὖθις ὀρόβινον ἄλευρον ὁμοίως ἑψήσας, ἤδη φλεγμαίνοντός τε καὶ
σηπομένου τοῦ νεύρου, διὰ τὰς κακὰς αὐτῶν θεραπείας ἐπιθεὶς, ἔπαυσα ταύτης τῆς σηπεδόνος τὸν ἄνθρωπον.
ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν φλεγμαινόντων καὶ σηπομένων, ἕτερος μὲν λόγος ἐνδέχεται μακρὸς, ἐν ἰδίῳ καιρῷ τῆς
πραγματείας. τῆς δὲ τοῦ νεύρου τρώσεως, ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα φάρμακα. καὶ πάμπολλοί γε τῶν εὑρημένων ἡμῖν
νῦν χρῶνται μάλιστα τῷ δι' εὐφορβίου καὶ κηροῦ καὶ φρυκτῆς ῥητίνης ἐμπλαστῷ φαρμάκῳ. εἶτα οὐκ οἶδ' ὅ-
πως ἔνιοι μὲν ἔμιξαν αὐτῷ σινώπιδος, ἔνιοι δ' ὤχρας, ὑπὲρ τοῦ χρωσθὲν ἐκ τίνων σύγκειται λανθάνειν. ἵνα
μὴ δοκῇ εἶναι τὸ ἐμὸν, φθονοῦντες. οὐ μὴν ὑπ' ἐμοῦ γε ἐξ ἀρχῆς οὕτως συνετέθη. τινὲς δ' ἂν ἴσως αὐτῷ μίξειαν
ἁλὸς ἄνθος, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, ὃ καὶ τὴν χροιὰν ὑπαλλάξει, καὶ τὴν δύναμιν οὐ βλάψει. δύναιτο δ' ἄν τις

ὑπ' ἀγνοίας μῖξαί τι καὶ τοιοῦτον, ὅπερ βλάψει τὴν δύναμιν. Ἀλλ' ἡμεῖς γε συνεθήκαμεν αὐτὸ διὰ κη-
ροῦ, καὶ ῥητίνης τερμινθίνης, καὶ πίττης, καὶ εὐφορβίου. τοῦ μὲν κηροῦ, βάλλοντες μέρος ἕν. τῆς τερμινθίνης
δὲ καὶ τῆς πίττης ἑκατέρας, ἥμισυ. ὥς τε τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἴσον εἶναι τῷ κηρῷ. δύναιτο δ' ἄν ποτε καὶ πλέον γί-
γνεσθαι τὸ ἐξ ἀμφοῖν τοῦ κηροῦ. δύναιτο δ' ἂν καὶ τὸ ἕτερον αὐτῶν μόνον, μίγνυσθαι τῷ κηρῷ. καὶ μέντοι καὶ
μὴ παρούσης τερμινθίνης, ἥ τ' ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρά, καὶ ἡ φρυκτὴ καλῶς ἂν μιχθεῖεν. οὐδὲν δὲ ἧττον αὐτῶν
καὶ ἐλατίνη μιγνύοιτ' ἄν. ἡ δὲ στροβιλίνη, μόνων τῶν σκληρῶν σωμάτων ἐστὶ φάρμακον. ἐπὶ δὲ τῶν μαλακωτέ-
ρων, οὐ χρὴ μιγνύειν. εἰ μὲν οὖν ὑγρὰ ῥητίνη μιγνύοιτο, κόψας καὶ διασείσας τὸ εὐφόρβιον, ἀναμίγνυε τοῖς
ἄλλοις τακεῖσιν. ἔστω δὲ ὁ σταθμὸς αὐτοῦ τὸ δωδέκατον μέρος τοῦ κηροῦ, καί ποτε καὶ πλέον, εἰ βούλοιο ποιεῖν ἰσχυ-
ρότερον. εἰ δὲ ξηρά, καθάπερ ἡ φρυκτή, δεήσεται βραχέος ἐλαίου τὸ εὐφόρβιον. ὥς τ' ἔγωγε τηνικαῦτα λεῖον
10 αὐτὸ σὺν ἐλαίῳ καὶ γλοιῶδες ἐργαζόμενος, ἐψυγμένοις τοῖς ἄλλοις μετὰ τὸ τακῆναι, ξύσας μιγνύω. πολ-
λάκις δὲ καὶ ὕδατος ἔμιξα σκευαζομένῳ τῷ φαρμάκῳ, τοσοῦτον ὅσον ἐν αὐτῷ τῷ τήκεσθαι τὰ μιγνύμενα,
δαπανηθῆναί τε δύναται, καὶ ἀφανισθῆναι τελέως. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα σύμπαντα, τῆς περὶ φαρμάκων
πραγματείας ἐστὶν οἰκειότερα. νυνὶ δ' ἀρκεῖ καθάπερ ἔμπροσθεν ἐποιήσαμεν, ὁποῖον εἶναι χρὴ τὸ γένος τῶν
φαρμάκων δηλώσαντες, ὀλίγα προστιθέναι τῶν κατὰ μέρος, ἕνεκα παραδείγματος. ἄφθονον γὰρ ἁπάντων
τὴν ὕλην, ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἔχεις πραγματείᾳ. σκευάζειν δ' ὡς ἐν τῇ περὶ συνθέσεως αὐτῶν
εἴρηται. νῦν οὖν ἀρκεῖ τοῦτο εἰπόντι μόνον, ἐπ' ἄλλα μεταβαίνειν. Η τοῦ τετρωμένου νεύρου θεραπεία, φαρ-
μάκων δεῖται. θερμασίαν μὲν ἐγειρόντων χλιαράν, ξηραινόντων δ' ἱκανῶς. καὶ τῇ φύσει δὲ τῆς οὐσίας ἑλκτι-
κῶν τε ἅμα καὶ λεπτομερῶν. οὐ μόνον δὲ εἰς εὕρεσιν φαρμάκων τε καὶ διαιτημάτων ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ἐπι-
τήδειός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τῶν εὑρημένων χρῆσιν. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν, οὐδὲ τῷ τυχόντι
20 φαρμάκῳ τῶν πρὸς ἕλκη, καλῶς δύνασθαι χρήσασθαι τὸν ἄνευ μεθόδου μεταχειριζόμενον αὐτά, τὸν αὐ-
τὸν τρόπον ἔνεστι καὶ νῦν ἐπιδεικνύναι. γνωρίζει γὰρ εἰς ὅσον ἔτι γε ἐξήρανεν, ἢ ἐθέρμηνεν, ἢ παρηγόρησεν, ἢ ἠρέ-
θισε τὴν διάθεσιν ἡ τοῦ φαρμάκου προσφορά, μόνος ὁ κατὰ μέθοδον ἰατρεύων, ἱκανός ἐστιν. οὗτος δ' αὐτὸς οἶδε μό-
νος, ἤτ' ἐπιτεῖναι τὴν ἐξ ἀρχῆς χρῆσιν, ἢ ἐκλῦσαι. τὸ γοῦν δι' εὐφορβίου φάρμακον ἐπιθείς τις παραχρῆμα νευ-
ροτρώτῳ, πολλάκις δὲ ἄρα πρόσθεν εὐδοκιμοῦντος αὐτοῦ πεπειραμένος, τεταρταῖον ἐπεδείκνυέ μοι τὸ τετρωμένον
μόριον, ὀδυνώμενόν τε ἅμα καὶ φλεγμαῖνον, ἀπορῶν ὅπως οὐδὲν ἤνυσε τὸ φάρμακον. ἠρόμην οὖν τὸν τετρωμέ-
νον, εἰ θερμασίας τινὸς οἷον ἐξ ἡλίου πλείονος ᾔσθετο, τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἐπιβληθέντος αὐτοῦ. ὁ δέ, ἀπεκρίνα-
το μηδενὸς ᾐσθῆσθαι τοιούτου. πάλιν οὖν ἠρόμην τὸν ἰατρὸν ἐκ πόσου τε χρόνου τὸ φάρμακον ἐσκευασμένον ἔχει,
καὶ τίνας αὐτῷ θεραπεύσειεν. ὁ δέ, τὸν μὲν χρόνον, ἐνιαυτοῦ πλείονα. τοὺς δὲ θεραπευθέντας, ἔλεγε δύο μὲν παῖ-
δας, ἓν δὲ μειράκιον εἶναι. πυθομένου δέ μου καὶ περὶ τῆς τοῦ μειρακίου φύσεως τῆς κατὰ τὸ σῶμα, λευκὸν ἔ-
30 φρασεν αὐτὸ καὶ μαλακὸν εἶναι. τούτων ἀκούσας ἐγώ, καὶ συνεὶς ἐλλιπεῖν ὡς πρὸς τὴν τοῦ παρόντος νεανίσκου
κρᾶσιν τὸ εὐφόρβιον, αἰτήσας τε τὸ ἔμπλαστὸν φάρμακον, καὶ τὸ εὐφόρβιον ἀνελόμενος, ὅσον ἤλπιζον αὐτάρ-
κως αὐτῶν ἀλλήλοις μιχθήσεσθαι, μαλάττειν μὲν ταῖν χεροῖν ἐκέλευσα τὸ φάρμακον. ἀκριβῶς δὲ λειῶσαι τὸ
εὐφόρβιον, ὡς δὲ ταῦτα ἐγένετο, μιγνύειν αὐτὰ πρὸς ἄλληλα κελεύσας, εἶτ' αὐτὸς ἔλαιον σαβῖνον ἠρέμα πα-
λαιὸν θερμήνας συμμέτρως, κατήντλησα τὸ τετρωμένον μόριον. ἀνακείρας τε βραχὺ μεμυκυῖαν αὐτοῦ τὴν
ὀπὴν τῆς νύξεως, ἐπέθηκα τὸ φάρμακον, ἀσιτῆσαι προστάξας τὸν ἄνθρωπον. ἐς ἑσπέραν τε πάλιν ἐκέλευσα τὸν
ἰατρὸν ἐπιλῦσαί τε καὶ χρήσασθαι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐλαίῳ, καθ' ὃν ἐμὲ χρώμενον ἐθεάσατο. τούτων οὖν γε-
νομένων, ἀνώδυνόν τε ἅμα καὶ ἀφλέγμαντον ἐφάνη κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὸ πεπονθὸς μόριον. ἔγνωσάν τε πάν-
τες οἱ παραγενόμενοι τῷ ἔργῳ τῷδε, τὸ πολλάκις ἡμῖν λεγόμενον ἀληθέστατον ὑπάρχειν, ὡς οὐδέν τι μέγα
δύναιτο τὰ φάρμακα, χωρὶς τῶν χρωμένων ἐπιτηδείως αὐτοῖς. τοῦτο δ' αὐτὸ τὸ χρῆσθαι δεξιῶς, εὔδηλον
40 δή που μεθόδῳ γιγνόμενον, οἵαν ἡμεῖς ἤδη πολλάκις ἐν τοῖς πρὸ τοῦδε διήλθομεν ὑπομνήμασιν, ἐπὶ τὸ θερμὸν
καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ἁπάσης χρήσεως φαρμάκων ὡς ἐπὶ κανόνας ἀναφερομένης. ἣν οὐ μόνον οἱ ἀ-
μέθοδοι Θεσσάλειοι μεταχειρίζεσθαι καλῶς ἀδυνατοῦσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατόν τε καὶ τοὺς ἄλλους
ἰατρούς, ὅσοι τὰ στοιχεῖα τοῦ σώματος ἢ οὐδ' ὅλως ἐζήτησαν, ἢ ἄλλα τινὰ τῶν εἰρημένων ἔθεντο. περὶ μὲν δὴ τού-
των, ἅλις. εἰ δὲ μὴ νυγείη τὸ νεῦρον, ἀλλὰ τρωθείη σαφῶς τῇ τομῇ, σκέπτεσθαι τὴν τρῶσιν ὁποία τις ἐγένετο. πότε-
ρον, ἐγκαρσία τις, ἢ κατὰ τὸ τοῦ νεύρου μῆκος. ὁπόσον τέ τι τοῦ προκειμένου διῄρηται δέρματος. ὑποκείσθω δὴ
πρότερον ἀνεπτύχθαι πολὺ τοῦ δέρματος, ὡς γυμνὸν φαίνεσθαι τὸ νεῦρον, ὄρθιον οὐκ ἐγκάρσιον διῃρημένον. οὐ
χρὴ τούτῳ τῷ νεύρῳ τῶν εἰρημένων φαρμάκων οὐδὲν προσφέρειν, ὅσα δι' εὐφορβίου καὶ τῶν οὕτω δριμέων
ἔμπλαστὰ γίνεται. γεγυμνωμένον γάρ, οὐκ οἴσει τὴν δύναμιν αὐτῶν, ὥσπερ, ὅτε διὰ μέσου τοῦ δέρματος, ἔφε-
ρεν. ἄριστον οὖν τηνικαῦτα τὴν πεπλυμένην τίτανον ἐλαίῳ πλείονι δεύσαντα χρῆσθαι. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ διὰ
50 τοῦ πομφόλυγος φάρμακον, ἐν πλείονι ῥοδίνῳ τακέν. ἄμεινον δὲ εἰ καὶ τὸ ῥόδινον εἴη καὶ τοὔλαιον ἄναλον. σκοπὸς
γάρ σοι γινέσθω τῆς θεραπείας ἁπάσης ἐπὶ νεύρου γεγυμνωμένου, τὸ ξηραίνειν ἀδηκτότατα. πάνυ δὲ ὀλί-
γιστα φάρμακα τὸ τοιοῦτο πέφυκε δρᾶν. ἔστω τοίνυν ἡ τίτανος τηνικαῦτα πολλάκις ὕδατι χρηστῷ πεπλυ-
μένη ὥρᾳ θέρους. πεπλύσθω δὲ ὡς εἴρηται καὶ ὁ πομφόλυξ. ὥσπερ οὖν καὶ πέπλυται κατὰ τὸ σύνθετον
φάρμακον, ᾧ συνήθως χρώμεθα, πολλὰ καὶ ἄλλα πεπλυμένα δεχόμενον. ὅσα γὰρ ἐκ μετάλλων ἐστί, πεπλῦ-
σθαι χρὴ πάντα μέλλοντά γε ξηραίνειν ἀδήκτως. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ διὰ μέλιτος ἔμπλαστὸν φάρμακον, ὅταν ἐκ
καλλίστου μέλιτος ᾖ. λύειν δὲ καὶ τοῦτο χρὴ ῥοδίνῳ, τά τε ἄλλα καλλίστῳ, καὶ τῶν ἁλῶν ἥκιστα μετέχοντι. καὶ τὸν κη-
ρὸν δὲ χρὴ πεπλῦσθαι τὸν εἰς τὰ τοιαῦτα φάρμακα βαλλόμενον. εἰ δὲ καὶ τερμινθίνης τι ῥητίνης μιγνύοιτο, πε-
πλῦσθαι χρὴ καὶ ταύτην. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ ἄλλης ἡστινοσοῦν. ἐξ ἁπάντων γὰρ ὧν ἂν πλύνῃς φαρμάκων, αἱ δριμεῖς

καὶ δακτύλοις ἰχῶρες ἐκκλύζονταί τε καὶ ἀπορρύπτονται. εἰ δ' ἰσχυρὸς ὁ τετρωμένος εἴη καὶ σὺν τούτῳ καὶ ἀπέ-
ριττος τὸ σῶμα, δυνατὸν ἐπ' αὐτοῦ χρῆσθαι καὶ τῶν ἰσχυροτέρων φαρμάκων ἐνίοις. ὥσπερ ἐγώ ποτε τοιαύτης τρώ-
σεως γενομένης ἐν καρπῷ ἐπὶ νεανίσκου φιλοσοφοῦντος, ξηροῦ τε τἄλλα καὶ κατωπτηκότος ἐν ἡλίῳ θερ-
μῷ τὸ σῶμα, τὸν πολυειδοῦς τροχίσκον ἀνεὶς σιραίῳ, κἄπειτα χλιάνας ἐφ' ὕδατος θερμοῦ, βάψας ἐν αὐτῷ μοτὸν,
ἐπέθηκα. καὶ γὰρ καὶ τούτου χρὴ μάλιστα φροντίζειν ἀεὶ, τοῦ μηδὲν τῶν ψαυόντων τῆς τρώσεως ψυχρὸν εἶναι. ἐπειδὴ τὸ
πεπονθὸς μόριον αἰσθητικώτατόν ἐστι, καὶ τῇ κυριωτάτῃ τῶν ἀρχῶν συνεχές. ἔτι τε τῇ κράσει ψυχρότερον. ἐξ ὧν
ἁπάντων ἑτοίμως μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ βλάπτεται, διαδίδωσι δὲ ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον τὸ πάθος. εἰ δὲ καὶ τῶν εἰς μῦς
καθηκόντων εἴη, καὶ σπασμοὺς ἐπικαλεῖται ῥᾳδίως. ἐδείχθησαν γὰρ οἱ μύες ὄργανα τῆς κατὰ προαίρεσιν κινήσεως.
οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τενόντων προσδόκα γενήσεσθαι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. ἀλλὰ τό γε προειρημένον φάρμακον ἐπι-
10 θεὶς τῷ νεανίσκῳ κατά τε τοῦ τραύματος αὐτοῦ, καὶ μέντοι καὶ τῶν ὑπερκειμένων μορίων, οὐκ ὀλίγον ἐπιλαμβάνων
αὐτῷ τὰ κατὰ μασχάλας καὶ τράχηλον καὶ κεφαλὴν, ἐλαίῳ θερμῷ διέβρεχον ἅπαντα συνεχῶς. ἀφεῖλον δὲ καὶ τοῦ
αἵματος αὐτοῦ σχάσας τὴν φλέβα κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν εὐθέως. ἐν οὖν τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν, οὕτως ὁ νεα-
νίσκος ἔσχε καλῶς, ὥστε ῥυσσὸν καὶ βραχὺ καὶ προσεσταλμένον φαίνεσθαι τὸ ἕλκος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προμηθέστερον
ἐδόκει μηδὲν νεωτεροποιεῖν ἄχρι τῆς ἑβδόμης, μεθ' ἣν τελέως ἦν ὑγιής. ἐλαίῳ δ' αἰονᾷν οὐ χρὴ τὸ ξυστὸν ἕλκος. καὶ
μάλιστα ὅταν ὡς νῦν εἴρηται θεραπεύηται. τῇ γὰρ τοῦ τροχίσκου δυνάμει, τὸ ἔλαιον ἐναντίον ἐστὶ καὶ ῥυπαίνει τὸ
ἕλκος. οὐ γὰρ δή που ταυτόν ἐστιν, ἢ γυμνῷ τῷ νεύρῳ προσφέρειν τοὔλαιον, ἢ διὰ προβεβλημένου τοῦ δέρματος.
ἀποπλύνειν οὖν αὐτοῦ τοὺς ἰχῶρας, ἔριον μαλακὸν ὑπαλείπτρῳ περιελίττοντας. ἀποβρέχειν δὲ εἰ βούλοιο τὸ
ἔριον, ὅπως μὴ ξηρῷ ψαύῃς τοῦ ἕλκους, ἀρκέσει τὸ σίραιον, ὅπερ καὶ ἕψημα καλοῦσι παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῆς Ἀσίας συνή-
θως. ἐν τούτῳ βάψας τὸ ἔριον, εἶτ' ἀποθλίψας, οὕτως ἀπομάττειν τὸ ἕλκος. ἔστω δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο χλιαρὸν ἐν
20 ταῖς πρώταις μάλιστα ἡμέραις. εἰ δὲ πάντα κατὰ γνώμην περαίνοιτο, καὶ οἴνῳ γλυκεῖ βρέχειν ἀκίνδυνον,
ἄδηκτος δὲ ὁ γλυκὺς οἶνος ἔστω παντάπασιν. οἷος ὁ Θηραῖός τε καὶ Σκυβελίτης. ἐστὶ καὶ μετ' αὐτοὺς, ὁ καρύινος ὀνο-
μαζόμενος. ὅσοι δὲ γλυκεῖς τε ἅμα καὶ κιρροὶ τῶν οἴνων εἰσὶν ὥσπερ ὁ Φαλερῖνος, ἀνεπιτήδειοι. δριμεῖς γὰρ ἅπαν-
τες οἱ τοιοῦτοι. καὶ πέρα τοῦ μετρίου θερμοί. ἤδη δὲ εἰς οὐλὴν ἰόντων τῶν ἑλκῶν, ὅσοι λευκοὶ τῶν οἴνων εἰσὶν ἀκρι-
βῶς, καὶ λεπτοὶ, καὶ ὀλιγοφόροι, καὶ ἄοσμοι, βελτίους τῶν γλυκέων εἰσίν. ὕδατος δὲ χρῆσιν ἀεὶ φεῦγε τρωθέντος νεύ-
ρου καθάπερ γε καὶ καταπλάσματος χαλαστικοῦ. τῇ δὲ εἰρημένῃ τοῦ τροχίσκου χρήσει πλησίον ἥκει, τὸ διὰ τῆς
χαλκίτεως φάρμακον, ᾧ συνήθως χρώμεθα. τετήχθαι δὲ καὶ τοῦτο χρὴ, θέρους μὲν, ῥοδίνῳ, χειμῶνος δὲ, σαβίνῳ.
γέγραπται δ' ἐν τῷ πρώτῳ περὶ φαρμάκων συνθέσεως. ὁ δὲ πολυειδοῦς τροχίσκος, ἢ κυκλίσκος, ἢ ὅπως ἄν-
τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, γιγνώσκεται σχεδὸν ἅπασι. καὶ εἰ μὴ παρείη, τὸν Ἄνδρωνος, ἢ τὸν Πασίωνος ἀντ' αὐτοῦ
παραλαμβάνειν. ἢ τὸν ἡμέτερον ἰσχυρότερον ἁπάντων αὐτῶν ὑπάρχοντα. προείρηται δὲ, ὅτι τοῖς μὲν ἰσχυ-
30 ροῖς σώμασι, τὰ ἰσχυρὰ φάρμακα. τοῖς δὲ ἀσθενέσι, τὰ μαλακὰ προσφέρειν χρή. ταῦθ' εὑρίσκει μὲν ἡ ἀληθὴς
μέθοδος. ἐπισφραγίζεται δὲ ἡ πεῖρα. Θεσσαλὸς δὲ ἅμα τοῖς ἑαυτοῦ σοφισταῖς ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου καθήμενος,
ἐν κελομύξαις ἀνδράσιν, ὡς ὁ Κορνιδὲς φησὶν, εὐδοκιμήσει κατασκευάζων τῷ λόγῳ παντὸς ἕλκους προσφά-
του τὴν αὐτὴν εἶναι θεραπείαν, οὐδεμίαν ἔνδειξιν ἐκ τῆς τοῦ μορίου φύσεως λαμβάνουσαν. εἷς δέ τις τῶν
ἀπὸ τῆς σοφίας αὐτοῦ κεκομισμένων, θαυμαστὴν ἐξεύρισκε θεραπείαν τῶν νευροτρώτων. αὐτίκα γὰρ ὅλα
διέκοπτεν ἐξαίφνης αὐτά. μὴ δὲ περιπῶντι τῷ τρωθέντι, καίτοι κἀνταῦθα προεδίδου τὴν αἵρεσιν. ἐχρῆν
γὰρ ἢ καὶ τοὺς μύας τρωθέντας, καὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο διακόπτειν
ὅλον, ἢ μὴ δὲ τὸ νεῦρον. ἢ οὕτως ἂν, ὃ φεύγουσι, πράττοντες ἁλίσκονται, διάφορον ἐκ τῶν διαφόρων μο-
ρίων ἔνδειξιν θεραπείας λαμβάνοντες. Τούτων μὲν οὖν ἀπαλλαττώμεθα ἤδη. τῆς δ' ἐγκαρσίας τρώ-
σεως τῶν νεύρων, μνησθῶμεν. ἐφ' οἷς καὶ ὁ κίνδυνος τοῦ σπασθῆναι μείζων τῆς μὲν φλεγμονῆς ἐκ τῶν τε-
40 τρωμένων ἰνῶν εἰς τὰς ἀτμήτους διαδιδομένης. τοῦ σπασμοῦ δὲ, διὰ τὰς ἀτμήτους γιγνομένου. τὰ μὲν δὴ τῆς
θεραπείας τοῦ ἕλκους, καὶ τούτοις τὰ αὐτά. κενοῦν δ' αἵματος ἀφειδέστερον αὐτῶν, καὶ λεπτότερον ἢ κατ'
ἐκείνους διαιτᾶν. ἐν ἡσυχίᾳ τε πάσῃ καὶ στρωμνῇ μαλακῇ συνέχειν τὸν ἄνθρωπον, ἐλαίῳ θερμῷ δαψιλῶς χρώ-
μενον ἐπὶ μασχαλῶν, καὶ τραχήλου, καὶ τενόντων, καὶ συνδέσμων, καὶ κεφαλῆς. εἰ δὲ τῶν ἐν σκέλει νεύρων
εἴη τὸ τμηθὲν, ὥσπερ ἐπὶ χειρὸς μασχάλας, οὕτως ἐνταῦθα βουβῶνας ἐλαίῳ πολλῷ τέγγειν. ἐπαναβαίνειν δὲ
δι' ὅλης τῆς ῥάχεως, ἐπὶ τράχηλόν τε καὶ κεφαλήν. ἡ δὲ θλάσις ἡ τῶν νεύρων, ὅταν μὲν ἅμα τῷ δέρματι θλα-
σθέντι τε καὶ ἑλκωθέντι γίγνηται, φαρμάκων δεῖται. τῶν μὲν, τοῦ ξηραίνειν σκοπὸν ἐχόντων κοινόν. συ-
νάγειν δέ πως καὶ σφίγγειν δυναμένων τὰ διὰ τὴν θλάσιν ἀλλήλων ἀφεστῶτα μόρια. τὰ δὲ χωρὶς τοῦ θλα-
σθῆναι τὸ δέρμα ξυνεχίσατα, καταντλεῖν ἐλαίῳ θερμῷ διαφορητικῷ. τὴν δ' ὅλην τοῦ σώματος ἐπιμέλει-
αν ὁμοίαν ποιεῖσθαι, ἅπαξ εἶδον τοῦτο γιγνόμενον. ἰασάμην τε ταχέως αὐτὸ, διὰ τῆς καταντλήσεως. ἅμα
50 μέντοι τῷ δέρματι, πολλάκις ἐθεασάμην νεῦρα θλασθέντα. καὶ διὰ τὸ συνεχὲς τοῦ συμπτώματος, οἱ ἀθλη-
ταὶ τῇ πείρᾳ διδαχθέντες, ἔχουσι κατάπλασμα τὸ δι' ὀξυμέλιτος, καὶ τοῦ τῶν κυάμων ἀλεύρου. καὶ ἔστιν
ὄντως ἀγαθὸν φάρμακον. εἰ δ' ὀδύνη τις συνείη τῇ θλάσει, πίττης ὑγρᾶς μιγνύειν. ἕψοντάς τε καλῶς ἐπι-
τιθέναι θερμόν. ὅταν δὲ ξηραντικώτερον ἐθέλοις γίγνεσθαι, μιγνύειν ὀρόβων ἀλεύρου. καὶ εἰ μᾶλλον βού-
λοιο ξηραίνειν, ἴρεως τῆς Ἰλλυρίδος, ἢ μυρσίνης. ἡ δὲ τοῦ παντὸς σώματος ἐπιμέλεια, καὶ τούτοις κοινή. διακοπέν-
τος δὲ ὅλου τοῦ νεύρου, κίνδυνος μὲν οὐκέτι οὐδείς. ἀνάπηρον δ' ἔσται τὸ μόριον. ἡ δὲ ἴασις, κοινὴ τοῖς ἄλλοις ἕλ-
κεσιν, ἣν μόνην ἴσασιν οἱ Θεσσάλειοι. περὶ μὲν δὴ τῶν νεύρων, ἱκανὰ καὶ ταῦτα. τὰς δὲ ἐπιγινομένας αὐ-
τοῖς φλεγμονὰς ὅπως χρὴ θεραπεύειν, ἐν τῷ τῶν φλεγμονῶν λόγῳ διαιρησόμεθα. ὁμοιοτάτην δὲ τοῖς τέ-
νουσιν ἔχοντες ἰδέαν οἱ σύνδεσμοι, θεραπείας ἰσχυροτάτης δέονται. διά τε τὸ μὴ περαίνειν ἐπὶ τὸν ἐγκέ-

φαλον,

φάλου, ἀναίσθητοί τε εἰσί. τὰ μὲν γὰρ νεῦρα σύμπαντα, τὰ μὲν, ἄντικρυς ἐξ αὐτοῦ πέφυκε τοῦ ἐγκεφάλου. τὰ δὲ, διὰ τοῦ νωτιαίου. καὶ μήν γε καὶ οἱ τένοντες, ἐπειδὴ σύνθετοι αὐτῶν ἐπεδείκνυμεν εἶναι τὴν οὐσίαν ἐκ νεύρου καὶ συνδέσμου, καθ' ὅσον μὲν νεύρου μετέχουσι, κατὰ τοσοῦτον ἐξ ἐγκεφάλου πεφύκασιν. οὐ μὴν ἧττόν γε τῶν νεύρων αὐτῶν ἐπιφέρουσι τοὺς σπασμούς. οἱ σύνδεσμοι δὲ, ἐξ ὀστοῦ πεφυκότες, ὅσοι μὲν στρογγύλοι, νεύροις ἐοίκασι. πολὺ δή τι τῇ σκληρότητι διαφέροντες. ἀλλὰ τῷ λευκοί τε εἶναι καὶ ἄναιμοι, καὶ ἀκοίλιοι, διαλύεσθαί τε εἰς ἶνας, ἡ ὁμοιότης αὐτῶν ἐστι πρός τε τὰ νεῦρα καὶ τοὺς τένοντας. ἔνθα μὲν οὖν στρογγύλοι σύνδεσμοι καὶ τένοντές εἰσι, τοῖς ἀπείροις ἀνατομῆς ὡς νεῦρα φαντάζονται. καὶ μάλισθ' ὅταν ἀγνοῶσιν ὅτι καὶ σκληρότεροι πολὺ τῶν νεύρων εἰσίν. ἔνθα δὲ πλατεῖς, ἐνταῦθ' ὅτι μὲν νεύρων διαφέρουσιν ἐπίστανται, καί τοι γε οὐδὲ τοῦτο πάντες. οὐ μὴν γιγνώσκουσί γε διακρίνειν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. ἀλλὰ σύ γε τὴν φύσιν ἑκάστου τῶν τοιούτων μορίων ἐπιστάμενος, ἔτι τε διάπλασιν καὶ θέσιν, ἣν ἔχουσιν ἐν ἅπαντι τῷ σώματι καθ' ἕκαστον μέλος, ἐπειδὰν ποτὲ τύχῃ καθ' ἐκεῖνο τραῦμα γενόμενον, ἑτοίμως γνωριεῖς εἴτε νεῦρον ἐστὶ τὸ τετρωμένον, εἴτε σύνδεσμος, εἴτε τένων.

Περὶ μὲν δὴ τῆς τῶν νεύρων καὶ τενόντων θεραπείας, προείρηται. σύνδεσμος δὲ τρωθεὶς, ὁ μὲν ἐξ ὀστοῦ διήκων εἰς ὀστοῦν, ἀκινδυνότατός ἐστι καὶ πάντη ξηραίνων αὐτὸν ὁποίοις βούλοιο φαρμάκοις, οὐδὲν βλάψεις τὸν ἄνθρωπον. ὁ δ' εἰς μῦν ἐμφυόμενος ὅσον ἀκινδυνότερός ἐστι τένοντος καὶ νεύρου, τοσοῦτον τῶν ἄλλων συνδέσμων σφαλερώτερος, ἢν μὴ χρηστῶς θεραπεύηται. τοῦτο οὐδὲν οἷοί τέ εἰσι διαπλέξασθαι μεθόδῳ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι μήτε τὴν ἀπὸ τῶν μορίων ἔνδειξιν εἰς τὰς τῶν ἑλκῶν ἰάσεις χρήσιμον εἶναι συγχωροῦσιν, οὔθ' ὅσοι τοῦτο μὲν ὁμολογοῦσιν, ἀγνοοῦσι δὲ τὴν ἑκάστου φύσιν, ἥτις ὡς ἐδείκνυμεν ἐκ τῆς τῶν στοιχείων γίγνεται κράσεως. ἀλλ' οὐδέ τοι μὲν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τά γ' ἐκ τῆς ὀργανικῆς κατασκευῆς τῶν μορίων ἐνδεικτικῶς λαμβανόμενα γιγνώσκουσι.

Οἱ δ' ἀπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ, καὶ ταῦτ' ἀγνοοῦσιν. ἐπὶ αὐτίκα διαιρεθέντος ἐπιγαστρίου μέχρι τοσούτου βάθους ὡς προπεσεῖν ἔντερον, ὅπως τε χρὴ καταστεῖλαι τοῦτο. καὶ ἢν ἐπίπλους προπέσῃ, πότερον, ἀποκόπτειν, ἢ οὐκ ἀποκόπτειν αὐτὸν χρή. καὶ πότερον, βρόχῳ διαλαμβάνειν, ἢ μή. καὶ εἰ ῥάπτειν ἢ μὴ ῥάπτειν τὸ τραῦμα. καὶ ῥάπτοντας ὅτῳ χρὴ τρόπῳ ῥάπτειν, οὐδὲν τούτων ἐπίστανται. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἂν ἔγνωμεν, εἰ μὴ δι' ἀνατομῆς ἐμάθομεν ἁπάντων τῶν τῇδε μορίων τὴν φύσιν, ἣν καὶ διελθεῖν ἀναγκαῖον ἐστίν. οὐ σαφηνείας μόνης ἕνεκα τῶν λεχθησομένων, ἀλλὰ καὶ πίστεως. δέρμα μὲν ἔξωθεν ἁπάντων προβέβληται τῶν εἰρημένων. μεθ' ὃ κατὰ μὲν τὴν μέσην χώραν, ἀπονευρώσεις μυῶν τέτανται διτταὶ δίκην ὑμένων. ἃς οὐδ' ὅτι δύο εἰσὶν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνατομικῶν ἐπίστανται. καὶ γὰρ καὶ συμπεφύκασιν ἀλλήλαις, ὡς ἔργον εἶναι χωρίσαι, καὶ λεπτότητος εἰς ἄκρον ἥκουσιν. ἐφεξῆς δὲ ταῖσδε, δύο μύες ὄρθιοι σαρκώδεις ἀπὸ τοῦ στήθους ἐπὶ τὰ καλούμενα τῆς ἥβης ὀστᾶ καθήκουσι. ταῦτα μὲν δὴ σύμπαντα τὰ εἰρημένα, συμφυῆ τ' ἐστὶ, καὶ οἱ τὰς καλουμένας γαστρορραφίας ὅπως χρὴ ποιεῖσθαι γράψαντες, ἐπιγάστριον ὀνομάζουσι τὸ συγκείμενον ἐξ αὐτῶν. ὅσον δ' ἐφεξῆς τῷδε, καλεῖται μὲν ὑπ' αὐτῶν περιτόναιον, οἰομένων ἓν ἁπλοῦν ἀσύνθετον εἶναι σῶμα. τὸ δὲ, οὐχ οὕτως ἔχει. σύγκειται γὰρ ἐκ δυοῖν σωμάτων ἀναίμων μὲν ἀμφοῖν καὶ νευρωδῶν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν, ἀπονεύρωσίς ἐστι μυῶν ἐγκαρσίων. τὸ δ' ἕτερον, ὑμὴν ἀκριβῶς λεπτὸς οἷόν περ τὸ ἀράχνιον. ὥσπερ δὴ τὸ περιτόναιον ὄντως ἐστὶ, τοιοῦτον μὲν ἐν τοῖς μέσοις ἑαυτοῦ, τὸ ἐπιγάστριον. ὅσον δὲ ἀποκεχώρηκεν ἑκατέρωσε πρὸς τὸ πλάγιον ὡς ἐπὶ τέσσαρας δακτύλους, τοῦτο ἐφεξῆς τῷ δέρματι, τοὺς λοξοὺς ἔχει μῦς. προτέρους μὲν τοὺς ἀπὸ τοῦ θώρακος καταφερομένους. δευτέρους δὲ, τοὺς ἀπὸ τῶν λαγόνων ἀναφερομένους. εἶτα ἐπὶ τούτοις τὸν ἐγκάρσιον. ἐφ' ᾧ τὸ περιτόναιον. ἀκινδυνότερόν τε οὖν ἐστι τοῦτο τὸ χωρίον, τοῦ μέσου, μηδεμίαν ἔχον ἀπονεύρωσιν. αἵ τε γαστρορραφίαι κατὰ τὸ μέσον εἰσὶ δυσμεταχείριστοι. καὶ γὰρ καὶ προπίπτει τὰ ἔντερα ταύτῃ μάλιστα, καὶ δυσκρατά τ' ἐστὶν ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ. τὸ γὰρ σφίγγον αὐτὰ καὶ προστέλλον, οἱ ὄρθιοι μύες ἦσαν, οἱ σαρκώδεις. οὓς ἐκ τοῦ θώρακος ἐπὶ τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ καθήκειν ἔφαμεν. ὅταν οὖν τις τούτων τρωθῇ διὰ διττὴν αἰτίαν, ἀναγκαῖον ἐστὶ προπίπτειν ἔντερον. ἐκ μὲν τῶν πλαγίων μερῶν, ὑπὸ τῶν ταύτῃ μυῶν σφιγγόμενον. ἐκ δὲ τῶν μέσων, οὔτε τὴν μυῶν ἐρρωμένων ἔχον, ἐπιτήδειόν τε χώραν εἰς πρόπτωσιν. εἰ δὲ καὶ μεῖζον εἴη τὸ τραῦμα, πλείω τε προπίπτειν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἔντερα, καὶ χαλεπώτερον καταστέλλεσθαι. καθ' ἕτερον δ' αὖ τρόπον, αἱ βραχεῖαι τρώσεις δυσμεταχείριστοι. ἢν γὰρ μὴ παραχρῆμα τις εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἐμβάλλῃ τὸ προπεπτωκὸς, εἰς ὄγκον αἴρεται πνευματούμενον. ὥστ' οὐκ ἔτι οἷόν τε δι' ὀπῆς στενῆς ἐμβάλλειν αὐτό. βέλτιον οὖν ἐν ταῖς τοιαύταις τρώσεσι τὸ σύμμετρον τραῦμα. ταυτὶ μὲν δὴ προεπίστασθαι χρή. ὡς δ' ἄν τις ἄριστα μεταχειρίζοιτο τὰς τοιαύτας τρώσεις, ἐφεξῆς σκεπτέον. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἀρκεῖ τὸ Θεσσάλειον παράγγελμα τὸ κολλᾷν τοῖς ἐναίμοις φαρμάκοις αὐτὰς, οὕτως ἡγοῦμαι πρόδηλον ὑπάρχειν, ὡς οὐδένα λαθεῖν τῶν ἐχόντων νοῦν. ἐπεὶ τοίνυν προηγεῖσθαι μὲν χρὴ ἐς τὴν οἰκείαν χώραν ἀποτίθεσθαι τὰ προπεπτωκότα ἔντερα, δεύτερον δὲ ἐπὶ τῷδε ῥάψαι τὸ ἕλκος, εἶθ' ἑξῆς τρίτον ἐπιθεῖναι τὸ φάρμακον, εἶτ' ἐπ' αὐτὸ τέταρτον ὅπως μὴ συμπάθῃ τι τῶν κυριωτέρων προνοεῖσθαι, περὶ τοῦ πρώτου ῥηθέντος ἤδη σκοποῦμεν. οὐσῶν δὲ ὡς εἴρηται τριῶν ἐν τοῖς τραύμασι κατὰ μέγεθος διαφορῶν, ἀφ' ἑκάστης αὐτῶν πειρᾶσθαι χρὴ λαβεῖν οἰκείαν ἔνδειξιν. ἔστω δὴ πρότερον μικρὸν οὕτως ὡς τὸ προπεσὸν ἔντερον ἐμφυσηθὲν, μηκέτι οἷόν τε εἶναι καταστέλλειν. ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον ἐνταῦθα δυοῖν θάτερον, ἤτοι τὴν φύσαν ἐκκενοῦν, ἢ τὸ τραῦμα μεῖζον ἐργάζεσθαι; βέλτιον οἶμαι τὸ πρότερον, ἐάν περ οἷόν τε ᾖ τυχεῖν αὐτοῦ. πῶς δ' ἄν τις τύχοι μᾶλλον. εἰ τὴν αἰτίαν ὑφ' ἧς ἐκφυσᾶται τὸ ἔντερον ἐκποδὼν ποιησαίμεθα. τίς οὖν ἐστιν αὕτη; ἡ ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ψύξις. ὥστε καὶ ἡ ἴασις ἐν τῷ θερμῆναι. σπόγγον οὖν χρὴ μαλακὸν ὕδατι θερμῷ βρέξαντας, εἶτ' ἐκπιέσαντας, ἐκθερμῆναι τούτῳ τὸ ἔντερον. εὐτρεπιζέσθω δὲ ἐν τῷ τέως, οἶνος αὐστηρὸς θερμός. καὶ γὰρ θερμαίνει μᾶλλον ὕδατος, καὶ ῥώμην ἐντίθησι τῷ ἐντέρῳ. εἰ δὲ καὶ τούτῳ χρησαμένων ἔτι διαμένει τὸ ἔντερον ἐμπεφυσημένον, ἐπιτέμνειν τοῦ περιτοναίου τοσοῦτον, ὅσον δεῖται τὸ προπεπτωκός. ἐπιτήδεια δ' ἐστὶν εἰς τὴν τοιαύτην τομὴν τὰ καλούμενα συριγγοτόμα. τὰ δ' ἀμφήκη τῶν μαχαιρίων, ἢ κα-

ταῦ τὸ πέρας ὀξέα, παντὶ τρόπῳ φευκτέα. σχῆμα δ' ἐπιτήδειον τῷ κάμνοντι, πρὸς μὲν τοῖς κάτω μέρεσι τῆς
τρώσεως γεγενημένης, τὸ ἀνάῤῥοπον. πρὸς δὲ τοῖς ἄνω, τὸ κατάῤῥοπον. εἷς δ' ἐπ' ἀμφοῖν σκοπὸς, ὡς μὴ βαρύ-
νοιτό τι πρὸς τῶν ἄλλων ἐντέρων, τὸ προπεπτωκός. ὥστε καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦδε, κατὰ μὲν τὰ δεξιὰ μέρη, τοῦ
τραύματος γεγονότος, ἐπὶ θάτερον ῥέπειν. εἰ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν ᾖ, πρὸς τὴν δεξιὰν ἐπικλίνεσθαι πλευράν,
ὑψηλότερον ἀεὶ ποιοῦντας τὸ τετρωμένον μόριον. τοῦτο μέντοι καὶ τοῖς μεγάλοις καὶ τοῖς μέσοις ἕλκεσι συνοίσει.
κοινὸς γὰρ ἁπάντων ὁ σκοπός. αἱ δ' ἀποθέσεις τῶν ἐντέρων, εἰς τὴν οἰκείαν χώραν ὅταν ἐπὶ τοῖς μεγάλοις
γίγνονται τραύμασιν, ὑπηρέτου δέονται δεξιοῦ. χρὴ γὰρ αὐτὸν ὅλον ἔξωθεν καταλαβόντα τὸ τραῦμα ταῖς ἑαυτοῦ
χερσὶν, εἴσω προστέλλειν τε καὶ σφίγγειν, ὀλίγον ἑκάστοτε τῷ ῥάπτοντι προγυμνοῦντα. καὶ μέντοι καὶ τὸ ῥα-
φὲν αὐτὸ μετρίως προστέλλειν, ἄχρι περ ἂν ὅλον ἀκριβῶς ῥαφῇ. τίς δ' ἂν εἴη τρόπος ἐπιτήδειος εἰς τὰ τοιαῦτα
10 τῆς καλουμένης γαστρορραφίας, ἐφεξῆς λέγωμεν. Ἐπειδὴ συμφῦσαι χρὴ τῷ περιτοναίῳ τὸ ἐπιγάστριον,
ἀρκτέον μὲν ἀπὸ τοῦ δέρματος ἔξωθεν εἴσω διαπείροντα τὴν βελόνην. ἐπειδὰν δὲ τὸ δέρμα καὶ τὸν μῦν τὸν ὄρθιον
ὅλον διεξέλθοι, τὸ παρακείμενον ὑπερβαίνοντα περιτόναιον, ὠθεῖν αὐτὴν ἔσωθεν ἔξω, διὰ τοῦ λοιποῦ περιτο-
ναίου. κἄπειτ' ἐντεῦθεν ἔσωθεν ἔξω, διαπείρειν τὸ ἕτερον ἐπιγάστριον. διεξελθούσης δὲ τελέως αὐτῆς, ἔξωθεν
εἴσω τὸ ἐπιγάστριον τοῦτο διαιροῦντας. εἶτα τὸ παρακείμενον αὐτῷ περιτόναιον ὑπερβαίνοντας, ἐπί τε τὸ ἀν-
τικείμενον ἐλθόντας ἔσωθεν ἔξω τοῦτο διακεντεῖν. ἅμα δ' αὐτῷ καὶ τὸ πλησίον ἐπιγάστριον ἅπαν. εἶτ' αὖθις
ἀπὸ τούτου πάλιν ἀρξαμένους συῤῥάπτειν αὐτὸ τῷ ἀντικειμένῳ περιτοναίῳ. κἄπειτα διεκβάλλειν διὰ τοῦ
πλησίον δέρματος. ἐκεῖθεν δ' αὖ πάλιν εἴσω διείρειν, συῤῥάπτοντας αὐτὸ τῷ ἀντικειμένῳ περιτοναίῳ. διεκβάλ-
λοντάς τε διὰ τοῦ πλησίον δέρματος. εἶτ' αὖθις καὶ αὖθις ἐργάζεσθαι ταῦτα μέχρι περ ἂν ὅλον ὁμοίως ῥάψω-
μεν τὸ τραῦμα. διάστημα δὲ τῶν ῥαφῶν, ὅσον μὲν ἐπὶ τῷ σφίγγεσθαι τὰ ὑποκείμενα, βραχύτατον εἶναι χρεών. ὅσον
20 δ' ἐπὶ τῷ τὸ μεταξὺ τῶν ῥαφῶν δέρμα διαμένειν, ἀσύῤῥηκτον οὐ χρηστὸν τὸ βραχύ. φυλάττων οὖν ἑκατέρου τὴν
ὑπερβολὴν, ἀμφοῖν αἱρεῖσθαι τὸ μέτριον. ἤδη δὲ καὶ τοῦτο, κοινόν πως ἁπάντων ἑλκῶν. ὥσπερ γε καὶ αὐτοῦ
τοῦ ῥάμματος ἡ σύστασις. τὸ μὲν γὰρ σκληρότερον, χρὴ ῥήσσειν τὸ δέρμα. τὸ δὲ μαλακώτερον, αὐτὸ φθάνει ῥηγνύ-
μενον. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν ἐγγυτάτω τῶν ἄκρων χειλῶν διαπείρειν τὴν βελόνην, τὸ λοιπὸν τοῦ δέρματος ὀλιγο-
στὸν ὂν, ἀναγκάζεται καὶ βιάζεται ῥήγνυσθαι. τὸ δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἀποχωρεῖν τοῦδε, πολὺ τοῦ δέρματος ἀκόλλητον
ἀπολείπει. ταυτὶ μὲν οὖν εἰ καὶ πάντων ἑλκῶν ἐστι κοινὰ, μάλιστα αὐτὰ φυλακτέον ἐν ταῖς γαστρορραφίαις.
αὐτὰς δὲ τὰς γαστρορραφίας ἤτοι γε ὡς προείρηται ποιητέον, ἐστοχασμένον τοῦ συμφῦσαι τῷ περιτοναίῳ τὸ
ἐπιγάστριον, ἐπειδὴ μόγις αὐτῷ συμφύεται νευρῶδες ὑπάρχον. ἢ ὡς ἔνιοι, συνάγοντας ἀλλήλοις τὰ κατὰ
φύσιν οἰκεῖα, περιτοναίῳ μὲν, περιτόναιον. ἐπιγάστριον δ' ἐπιγαστρίῳ. ἔσται δὲ τοῦτο κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. ἀπὸ τοῦ
πλησίον ἡμῶν ἐπιγαστρίου, διεκβάλλειν χρὴ τὴν βελόνην ἔξωθεν εἴσω δι' αὐτοῦ μόνου. κἄπειθ' ὑπερβαίνοντας
30 ἄμφω τὰ χείλη τοῦ περιτοναίου, πάλιν ἀντεπιστρέψαι τὴν βελόνην ἔξωθεν εἴσω, δι' ἀμφοτέρων τῶν χειλῶν
τοῦ περιτοναίου. κἄπειτ' αὖθις ἀντεπιστρέφοντας ἔσωθεν ἔξω διεκβάλλειν, κατὰ τὸ ἀντικείμενον ἐπιγάστριον.
οὗτος ὁ τρόπος τοῦ κοινοῦ καὶ προχείρου, καθ' ὃν διὰ τῶν τεττάρων χειλῶν, ἐπιβολῇ μιᾷ διεκβάλλουσι τὴν βε-
λόνην, διαφέρει τῷ κατακρύπτειν ὅλον ἀκριβῶς ἔνδον τοῦ ἐπιγαστρίου, τὸ περιτόναιον. ἑξῆς δὲ περὶ τῶν φαρ-
μάκων εἴπωμεν. εἴη δ' ἂν δή που καὶ ταῦτα τῆς αὐτῆς ὕλης τοῖς ἐναίμοις ὀνομαζομένοις. ἃ καὶ τοῖς ἄλλοις
μέρεσι συμφύειν τὰ τραύματα διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπομνημάτων ἀπεδείξαμεν. ἡ δ' ἔξωθεν ἐπίδεσις ἔτι δὴ καὶ
μᾶλλον ἐπὶ τούτων ἀναγκαία. τὸ δὲ δὴ τέταρτον ἔτι τῆς θεραπείας μέρος, οὐ σμικρῷ τινὶ τῶν ἄλλων ἀποκε-
χώρηκεν. ἐλαίῳ γὰρ χρὴ θερμῷ συμμέτρως, ἔριον ἁπαλὸν δεύοντας, ὅλον ἐν κύκλῳ περιλαμβάνειν, τὸ μετα-
ξὺ βουβώνων τε καὶ μασχαλῶν. ἄμεινον δὲ καὶ διὰ κλυστῆρος ἐνιέναι τοῖς ἐντέροις, ἕτερον τοιοῦτον. εἰ δέ τι καὶ
αὐτῶν τῶν ἐντέρων τρωθείη, τὰ μὲν ἔξωθεν, ὡς εἴρηται, πάντα πράττειν ὡσαύτως. τὸ δὲ ἐνιέμενον, οἶνος αὐ-
40 στηρὸς μέλας χλιαρὸς ἔστω. καὶ μᾶλλον εἰ διατρωθείη σύμπαν εἰς τὸν εἴσω πόρον. εὐίατα μὲν οὖν τὰ παχέα τῶν
ἐντέρων. δυσιατώτερα δὲ τὰ λεπτά. παντάπασι δὲ ἀνίατος ἡ νῆστις. διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἀγγείων,
καὶ τὸ λεπτὸν καὶ νευρῶδες τοῦ χιτῶνος. ἀλλὰ καὶ τὴν χολὴν ἀκραιφνῆ πᾶσαν ἐκδέχεται τὸ ἔντερον τοῦτο, καὶ
πάντων ἐστὶν ἐγγυτάτω τοῦ ἥπατος. γαστρὸς δὲ τὰ μὲν κάτω τὰ σαρκώδη, θεραπεύειν τολμᾷ. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ τυ-
χεῖν, οὐ μόνον ὅτι παχύτερα ταῦτ' ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰωμένοις φαρμάκοις εὐπετὴς ἡ ἕδρα κατὰ τήνδε τὴν
χώραν αὐτῆς. τὰ δ' ἐν τῷ στόματι καὶ τῷ στομάχῳ, τῇ παρόδῳ μόνῃ ψαύει τῶν πεπονθότων. τοῖς δ' ἐν τῷ στόματι
καὶ τὸ περιττὸν τῆς αἰσθήσεως, ἐναντιοῦται πρὸς τὰς ἰάσεις. ὅπως δ' ἐπιχειρεῖ γαστέρα τετρωμένην, ὁ Ἱπποκρά-
της ἰᾶσθαι σὺν καὶ τοῖς ἄλλοις ὀλεθρίοις τραύμασι παρ' ἐκείνου μανθάνειν ἄμεινον. ἐγὼ γὰρ οὐχ ὑπὲρ τοῦ μηδένα
τοῖς Ἱπποκράτους συγγράμμασιν ὁμιλεῖν ἐπὶ τήνδε τὴν πραγματείαν ἥκοι, ἀλλ' ὅτι μοι δοκεῖ πρῶτος μὲν
ἐκεῖνος ὀρθῶς χρήσασθαι προσηκούσῃ, μὴ μέντοι γε ἅπαντα συμπληρῶσαι. καὶ γὰρ ἀδιόριστά τινα τῶν ὑπ' αὐ-
50 τοῦ γεγραμμένων ἐστὶν εὑρεῖν, καὶ ἐλλιπῆ καὶ ἀσαφῆ. διὰ τοῦτο γοῦν ἐγὼ προὐθυμήθην ἅπαντά τε σαφῶς διελ-
θεῖν, ἐξεργάσασθαί τε τὰ χωρὶς διορισμῶν εἰρημένα, καὶ προσθεῖναι τὰ λείποντα. προγυμνασάμενος γάρ τις
ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἐπὶ τὴν τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων ἀνάγνωσιν ἴτω. καὶ τό, τε τὸ περὶ τῶν ἑλκῶν βι-
βλίον ἀναγνώτω τοῦ ἀνδρός. τό, τε περὶ τῶν ὀλεθρίων τραυμάτων. ἕξει δὲ εἰς αὐτὰ μεγίστας ἀφορμὰς ἐκ τῶνδε
τῶν ὑπομνημάτων. ἔτι τε γνώσεται βεβαίως, ὅτι μήτε τις τῶν ἀπὸ τῆς ὀνόματι μὲν σεμνῷ κεκοσμηκυίας ἑαυ-
τὴν αἱρέσεως τῆς μεθοδικῆς, ἔργῳ δὲ ἀμεθοδωτάτης, ὀρθῶς ἕλκος ἰᾶσθαι δυνατός ἐστι, μήτε τῶν ἄλλων λογι-
κῶν, ὅσοι χωρὶς τοῦ γνῶναι τὰ τῶν ὁμοιομερῶν στοιχεῖα μεταχειρίζεσθαι τὴν τέχνην δικαιοῦσιν. ἀπορήσουσι
γὰρ καὶ οὗτοι λογικῆς θεραπείας, ἐπὶ τῶν ἁπλῶν τοῦ ζώου μορίων, ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν μόνων ἐνδείξεις λαμ-
βάνοντες. ὀλίγον οὖν ἔτι πρὸς τοὺς μεθοδικοὺς εἰπόντες ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα τραυμάτων, ἐφ' ἕτερόν τι
μεταβησόμεθα.

μεταβησόμεθα. Τρωθέντος τοῦ περιτοναίου, προπίπτει πολλάκις ἐπίπλους· οὔτ' εἰ κύριον ὑπάρχει μό-
ριον; οὔτ' εἰ μὴ κύριον, οὔτ' ἐξ ὧν τινων σύγκειται γινωσκόμενον αὐτοῖς. οὐδ' ἥν τινα ἔχων ἐνέργειαν, ἢ χρείαν. ἐὰν
οὖν πελιδνὸν καὶ μέλαν γένηται τὸ προπεσὸν αὐτοῦ μέρος, ὅ,τί ποτε πράξουσιν ἐπ' αὐτοῦ, καλὸν ἀκοῦσαι.
πότερον, ἀποτέμνουσιν, ἢ καταθήσουσιν ἔσω τοῦ περιτοναίου. πάντως μὲν γὰρ ἤτοι γ' ἐκ πείρας ἡ γνῶσις, ἢ ἐξ
αὐτῆς τοῦ μορίου τῆς φύσεως ἡ ἔνδειξις αὐτοῖς ἐστι. καί τοι φεύγουσί γ' ἑκατέραν. τὴν μὲν ἐκ τῆς πείρας γνῶ-
σιν, ἀνατεινόμενοι τὸ σεμνὸν δὴ τοῦτο τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ὄνομα, τὴν μέθοδον. τὴν δ' ἐκ τῆς φύσεως τοῦ μορίου,
διότι μήτε τὴν οὐσίαν αὐτῶν γινώσκουσι, μήτε τὴν ἐνέργειαν ἢ τὴν χρείαν, ἀποστάντες ὡς ἀχρήστου τῆς ἀνατο-
μῆς. ὥστε οὐκ ἴσασιν, εἴτε τῶν ἀναγκαίων ἐστὶν εἰς τὸ ζῆν, εἴτε τῶν οὐκ ἀναγκαίων μὲν, οὐ μὴν ἀκύρων γε παντά-
πασιν. ἀλλ' οὐδ' εἰ συμπάσχειν αὐτῷ τι μέλλει μέλος κύριον, ἢ μὴ συμπάσχειν. οὐδ' εἰ τῶν ἀγγείων τῶν κατ' αὐτὸ
10 δύναταί τι δι' αἱμορραγίας ἀποκτεῖναι τὸν ἄνθρωπον. οὐδ' εἰ μετὰ τὴν ἀποτομὴν τοῦ μελανθέντος, εἰ βρόχῳ δια-
ληφθείη τὸ ὑγιὲς ὑπὲρ τοῦ μὴ δὲ μίαν αἱμορραγίαν γενέσθαι, τοῦτ' αὐτὸ κίνδυνον οἴσει τινά. καὶ γάρ τοι νευρώδης
φαίνεται κατά γε τὴν πρόχειρον φαντασίαν. ὥστε εἰ μή τις ἀκριβῶς εἰδείη τὴν φύσιν αὐτοῦ, μή ποτ' ἂν θαρρή-
σῃ βρόχῳ χρήσασθαι, φόβῳ σπασμοῦ. τούτων οὐδὲν οἱ θαυμασιώτατοι γινώσκοντες μεθοδικοὶ, τί ποτε πράξου-
ται ἐπίπλου μελανθέντος, οὐκ ἔχουσι φάναι. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς γε παραπλησίως ἐκείνοις, ἄπρακτοι καθεδούμε-
θα. γινώσκοντες δὲ τὴν μὲν χρείαν αὐτοῦ, μικρόν τι τῷ ζώῳ συντελοῦσαν, τὴν δὲ οὐσίαν, ἐξ ὑμένος τε λεπτοῦ καὶ
ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν συγκειμένην, ἰδόντες δὲ καὶ τούτων τὰς ἀρχὰς ἀπὸ μεγίστων οὔσας ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν,
αἱμορραγίαν μὲν εὐλαβησόμεθα, συμπάθειαν δὲ νεύρων οὐ φοβηθησόμεθα. καὶ διὰ τοῦτο βρόχῳ τε διαληψό-
μεθα τὸ πρὸ τοῦ μελανθέντος. ἀποτεμοῦμέν τε τὸ μετὰ τὸν βρόχον, ἐν τῷ κάτω πέρατι τῆς προειρημένης γα-
στρορραφίας, ἐκκρεμεῖς τοῦ βρόχου τὰς ἀρχὰς ποιησάμενοι, πρὸς τὸ κομίσασθαι ῥᾳδίως αὐτὰς, ὅταν ἀποπυ-
20 ϊσθῶσιν ἐκπυήσαντος τοῦ τραύματος. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων μορίων τοῦ σώματος, αὐτάρκως εἴρηται. περὶ δὲ
τῶν ὀστῶν, ὑπόλοιπον ἂν εἴη λέγειν. Γίνεται γὰρ δὴ καὶ τούτοις τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ νόσημα, τὸ κα-
λούμενον ὑφ' ἡμῶν ἑνώσεώς τε καὶ συνεχείας λύσις. ὄνομα δὲ ἴδιον αὐτῷ κεῖται κατὰ ταῦτα τὰ μόρια, κά-
ταγμα. σχεδὸν πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅσοι γε τὴν ἑλλάδα γλῶτταν ἐπίστανται συνῆθες. ἄπαγμα δὲ τῶν ἰατρῶν
ἴδιον ὄνομα ἐστὶ, τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις ἀηθές. εἰώθασι δὲ οὕτω προσαγορεύειν, ὅταν ἀποκαυλισθῇ τι πέρας
ὀστοῦ καθ' ὃ διαρθροῦται μάλιστα. καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν καταγμάτων, ὅσα τελέως διέστησε τὰ μέρη τοῦ κατεαγό-
τος ὀστοῦ, καυληδὸν γεγονέναι φασίν. εὔδηλον δὲ ὡς ἐγκάρσιος ἡ τοιαύτη διαίρεσις, ὥσπερ ἑτέρα, κατὰ τὸ μῆκος
μᾶλλον ἐστὶν, οὐ διακόπτουσα παντάπασιν ἀπ' ἀλλήλων τὰ μόρια τῶν οὕτω παθόντων, ἀλλ' οἷον σχίζουσα κατ'
εὐθυωρίαν, ἣν ὀνομάζειν αὐτοῖς ἔθος ἐστὶ σχιδακηδόν. ἔνιοι δὲ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἄχρι τοσούτου φιλοτιμοῦν-
ται πάσας τῶν καταγμάτων τὰς διαφορὰς ἰδίοις ὀνόμασιν ἑρμηνεύειν, ὥστε καὶ ῥαφανηδόν τι γίνεσθαι φα-
30 σὶν, οὐκ ἀρκούμενοι τῷ λόγῳ δηλῶσαι τὸ πολυειδῶς συντετριμμένον ὀστοῦν. οὐ μὴν Ἱπποκράτης γε τοιοῦ-
τος. ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα τοῖς συνηθεστάτοις ὀνόμασι χρώμενος, ἑρμηνεύειν οὐκ ὀκνεῖ λόγῳ. καὶ ταύτας τῶν κα-
ταγμάτων τὰς διαφοράς. καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον, ὅσα κατὰ τὰ τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ γίγνονται. καὶ εἴπερ οὕτως
αὐτῷ περὶ πάντων τῶν παθῶν ὁ λόγος ἐξείργαστο, σύντομος ἂν ἡμῖν ἡ προκειμένη πραγματεία γεγόνει-
το. νυνὶ δ' ἐπειδὴ τῶν πλείστων ὑποδείξας τὴν ὁδὸν ἣν ἂν δεῖ ποιεῖσθαι, τὰ κατὰ μέρος ἀνεξέργαστα παρέλιπεν,
ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐν ἐκείνοις χρονίζειν. οὐ μὴν οὐδὲ ταῦθ' ὑπερβῆναι δίκαιον. ἀλλ' ὅσα μὲν εἴρηται τελέως Ἱππο-
κράτει, διὰ κεφαλαίων ὑπομνῆσαι. προσθεῖναι δ' ἐνίοις ἀπόδειξιν αὐτῶν πίστεως ὑπ' αὐτοῦ ῥηθεῖσι. καί τι καὶ
διορίσασθαι τῶν ἀδιορίστων. καὶ τάξαι τῶν ἀτάκτων. καὶ σαφέστερον ἑρμηνεῦσαι τι τῶν ἀσαφεστέρων ὑπ' ἐκεί-
νου γραφέντων. ἀλλ' εἰ μὲν τὰς ῥήσεις αὐτοῦ ἐφ' ἑκάστου παραγράφοιμι, μῆκος ὑπομνημάτων ἐξηγητικῶν, ὁ
λόγος ἕξει. καί τις ἴσως ἡμῖν ἐγκαλέσει μακρολογίαν εὐλόγως, τῶν οὐκ εὐλόγως ἤδη μεμψαμένων, ἐπὶ τῷ τρί-
40 τῳ καὶ τετάρτῳ γράμματι. κατ' ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἀναγκαῖον ἐγένετό μοι, πολλὰς ἐκ τοῦ περὶ τῶν ἑλκῶν βι-
βλίου ῥήσεις Ἱπποκράτους παραθεμένῳ δεικνύναι τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς ἅπασιν, ὁποῖόν τι τὸ κατὰ μέθοδον ἑλ-
κῶν ἐστιν ἰάσεις γράφειν. ἐν δὲ τῷ περὶ τῶν καταγμάτων, τίς οὕτως ἔμπληκτος, ὃς οὐκ ἐπαινεῖ τὴν διδασκα-
λίαν, ὡς σαφῆ τε ἅμα καὶ τελεώτατα πᾶσαν ἐξειργασμένην. εἰ δὲ καὶ φαίη τις εἷς ἢ δύο, μὴ θαυμάζειν τὸ
» γράμμα, πρὸς τοὺς τοιούτους μάλιστα μὲν ἐν καιρῷ τὸ τοῦ ποιητοῦ λεχθείη. τοὺσδὲ δ' ἔα φθινύθειν ἕνα καὶ δύο. τίς
οὖν ἐστιν ἡ τῆς καταγμάτων ἰάσεως ἀληθής τε καὶ ὄντως μέθοδος, ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως ἐν-
δεικτικῶς λαμβανομένη, λέγειν ἂν εἴη καιρὸς, ἀρχὴν τῶν λόγων τήνδε θεμένους. ἐπειδὴ λέλυται τῆς συνε-
χείας τὰ τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ μόρια. σκοπὸς μὲν τῆς θεραπείας αὐτοῖς, ὁ γοῦν πρῶτος, ἡ ἕνωσις. εἰ δ' οὗτος ἀ-
δύνατος φαίνοιτο, διὰ τὴν τῶν πεπονθότων μορίων ξηρότητα. δεύτερος ἄλλος ὁ τῆς δι' ἑτέρου κολλήσεως ἀπό-
κειται σκοπός. ὃς εἰ μὴ δι' αὐτὸς εὑρίσκοιτο δυνατὸς, ἀνίατον ἐροῦμεν εἶναι τὸ πάθος. ὅτι μὲν οὖν ἀδύνατόν ἐστι
50 συμφῦναι τὸ οὕτως σκληρὸν ὀστοῦν οἷον ἐπὶ νεανίσκων τ' ἐστὶ καὶ μειρακίων, καὶ ἀνδρῶν, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἐπὶ
γερόντων, εὔδηλον δή που παντί. μόνον δ' ἐγχωρεῖ μαλακὸν ἱκανῶς ὀστοῦν, οἷον ἐπὶ τῶν παιδίων ἐστὶ, δέξασθαι
σύμφυσιν. ὅτι δὲ καὶ δι' ἑτέρας οὐσίας οἷον διὰ κόλλης, ἐγχωρεῖ κολληθῆναί τε καὶ δεθῆναι πρὸς ἄλληλα τὰ διε-
στῶτα μόρια τοῦ κατεαγότος, ἐνθένδε μάλιστα ἄν τις ἐλπίσειεν. ἕκαστον τῶν τοῦ ζώου μορίων, τὴν ἰδίαν τροφὴν
ὁμοίαν ἔχειν ἑαυτῷ δέδεικται. εἴπερ οὖν ἀληθὲς τοῦτο, καὶ ἡ τῶν ὀστῶν οἰκεία τροφὴ, παχυτάτη καὶ γεωδεστάτη
τῶν ἄλλων ἁπασῶν ἔσται τῶν καθ' ὅλον τὸ ζῶον. οὔκουν ἀδύνατον ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς οἰκείας τροφῆς πε-
ριττόν τι, τοῖς τοῦ κατάγματος ἐπιπηγνύμενον χείλεσι, δι' ἑαυτοῦ μέσου κἀκεῖνα κολλῆσαι. καὶ δὴ καὶ φαίνεται
γιγνόμενον οὕτως. καὶ μαρτυρεῖ τῇ λογικῇ τοῦ πράγματος ἐλπίδι, καὶ ἡ πεῖρα. σκεπτέον οὖν ἐφεξῆς, ὅπως μά-
λιστ' ἄν τις ῥώσῃ τουτὶ τὸ σῶμα τὸ τοῖς κατάγμασιν ἐπιτρεφόμενον, ὅσον τε καὶ οἷον χρὴ, γεννήσειεν. ὅτι μὲν γὰρ

οὐδ' ὁπόσον ἔτυχεν, οὐδ' ὁποῖον, ἀλλὰ συμμετρίας τινὸς εἰς ἄμφω δεόμενον, ἄντικρυς δῆλον. ἥ τις δὲ ἡ συμμε-
τρία κατά τε τὸ ποιὸν αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ ποσὸν ἔτυχεν εὑρόντας, ἐφεξῆς χρὴ ζητῆσαι τὸν τρόπον ᾧ μάλιστ' ἄν τις
ἑκατέρου τυγχάνοι. ζητῆσαι δὲ οὐδὲν ἧττον ἀναγκαῖον ἐστί, καὶ τὸν καιρὸν ἐν ᾧ ταῦτ' ἐργάζεσθαι χρή. πότερον,
εὐθέως ἅμα τῷ γενέσθαι τὸ κάταγμα καθάπερ ἐπὶ τῶν τραυμάτων αὐτίκα τὴν σύμφυσιν ἐποιοῦμεν, ἢ μοχθη-
ρὸς μὲν ὁ τοιοῦτος καιρός, ἕτερον δέ τινα βελτίω χρὴ ζητεῖν. εὕροιμεν δ' ἂν καὶ αὐτὸ τοῦτο πρὸς τῆς τοῦ πράγμα-
τος φύσεως, ὥσπερ καὶ τἄλλα πάντα, διδασκόμενοι. τίς οὖν ἡ τοῦ πράγματος φύσις; ὀστοῦ κατεαγὸς ἅμα τινὶ
τῶν εἰρημένων ὀλίγον ἔμπροσθεν διαφορῶν. ἴδωμεν οὖν ἔτι παρ' ἑκάστης τῶν διαφορῶν εἰς τὴν θεραπείαν
αὐτοῦ λαβεῖν ἐστιν, ἀπὸ τῆς καυληδὸν ὀνομαζομένης ἀρξάμενοι. παραλλάττει δ' ἐπὶ ταύτης ἀλλήλων τὰ μέρη
τοῦ κατεαγότος ὡς μὴ κεῖσθαι κατ' εὐθύ. δῆλον οὖν ὅτι κατ' εὐθὺ χρὴ πρότερον αὐτὰ ποιήσαντα, τῶν ἐφεξῆς τι
10 πράττειν. ἕξει δὲ δή που τὴν τοιαύτην θέσιν, ἐὰν ἐπὶ τἀναντία παράγηται τὰ ἐξεστῶτα, παραδείγματι χρω-
μένοις τῷ ὑπερῷ. παρ' ἐκείνου γὰρ ἀκριβὴς ἡ ἔνδειξις ἐστὶ τῆς μεταθέσεως αὐτῶν. ἐγχωρεῖ γέ τοι καὶ πρόσω τοῦ
κώλου καὶ ὀπίσω καὶ τῇδε καὶ τῇδε γενέσθαι τὴν μετάστασιν. ὅσα μὲν οὖν ὀπίσω μᾶλλον μετέστη, ταῦτ' ὠθεῖν χρὴ πρόσω
μετὰ τοῦ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ κατεαγότος, ἀντωθεῖν μετρίως εἰς τοὐναντίον. ὅσα δὲ πρόσω, ταῦτ' εἰς τοὐπίσω μὲν
αὐτά, τὸ δὲ ὑπόλοιπον μέρος ἄγειν ἠρέμα πρόσω. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τῶν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος ἐξεστώτων, ἡ ἴασις
εἰς τὸ ἀριστερὸν ἀγομένων. ὥσπερ καὶ τῶν ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν εἰς τὸ δεξιόν, ἀεὶ τοῦ ἑτέρου μέρους ἀντωθουμένου με-
τρίως. ἀλλ' ἐν τῷ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἄγειν ἑκάτερον, οὐ σμικρὸς κίνδυνος ἐστὶ θραυσθῆναί τινας ἐξοχὰς αὐτῶν. οὐ
γὰρ δὴ λεῖόν γε τὸ πέρας ἑκατέρου τοῦ μέρους ἐστίν, ὡς ἐπὶ τῶν ἀποπριομένων γίνεται. καὶ μὴν εἴπερ αὗται
θραυσθεῖεν, οὐκ ἂν ἀκριβῶς ἔτι συναρμοσθεῖεν πρὸς ἄλληλα τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ τὰ πέρατα, διὰ διττὴν αἰ-
τίαν. αὐτά τε γὰρ οἶμαι τὰ θραύσματα, μεταξὺ τῶν συναγομένων μερῶν ἱστάμενα, διακωλύσει ψαύειν
20 ἀλλήλων τὰ συναρμοττόμενα. καὶ εἴπερ ἄρα δυνηθείη τι πρὸς τοὐκτὸς τῶν ὀστῶν ἐκπεσεῖν, οὐδ' οὕτως ἀκριβὴς
ἡ ἁρμονία γενήσεται τῶν διαπλαττομένων, ὡς τὴν ἀρχαίαν ἕνωσιν μιμεῖσθαι. μόνως γὰρ ἂν ἐκείνη γένοιτο,
τῶν ἐξοχῶν ἁρμοσθεισῶν ἐν ταῖς κοιλότησιν. εἰ δ' ἅπαξ ἀπόλοιντο θραυσθεῖσαι, κενὴν χώραν ἀναγκαῖον ἀπο-
λειφθῆναι μεταξὺ τῶν ἁρμοζομένων ἀλλήλοις ὀστῶν. εἰς ἣν ἰχῶρας ἀθροιζομένους, εἶτ' ἐν τῷ χρόνῳ σηπομένους,
ὅλον ἅμ' ἑαυτοῖς τὸ κῶλον ἀνάγκη διαφθεῖραι. διὰ ταῦτα μὲν οὖν χρὴ τὴν παραγωγὴν τῶν ὀστῶν ποιεῖσθαι διε-
στώτων. αὐτὸ δὲ δὴ τοῦτο πάλιν οὐχ οἷόν τε καλῶς ἐργάσασθαι, χωρὶς ἀντιτάσεως. χρὴ τοίνυν ἤτοι διὰ τῶν χει-
ρῶν, εἰ μικρὸν εἴη τὸ κῶλον, ἢ διὰ βρόχων περιβαλλομένων, ἢ καὶ σὺν αὐτοῖς ὀργάνων οἵων Ἱπποκράτης ἡμᾶς
ἐδίδαξε τὴν ἀντίτασιν ποιεῖσθαι τῶν ὀστῶν. ἐπειδὰν δὲ ἱκανῶς διαταθῇ καὶ μηκέτι κίνδυνος, ἀλλήλοις ἐνερείδειν
τῷ παράγεσθαι, κατ' εὐθὺ θέμενον ἀνιέναι τοὺς βρόχους, ἐπιτρέψαντα τοῖς μυσί, συνάγειν εἰς ταὐτὸ τὰ διεστῶτα.
συνεφάπτεσθαι δὲ ἐν τούτῳ ταῖς χερσί. καὶ αὐτὸ ἔτι που παραλλάττει μικρόν, ἐπανορθούμενόν τε καὶ δια-
30 πλάττοντα. μετὰ δὲ ταῦτα, δεύτερος ἂν εἴη σκοπὸς ἀτρεμεῖν ἀκριβῶς τὸ κῶλον, ὡς μηδὲν κινεῖτο τῶν διαπλα-
σθέντων. ἀναγκαῖον γὰρ ἐν τῷδε παραλλάττειν αὖθις. εἰ μὲν οὖν ἐπιτρέψαις αὐτῷ τῷ κάμνοντι προνοεῖσθαι τῆς
ἡσυχίας αὐτοῦ, περὶ μὲν τὸν τῆς ἐγρηγόρσεως χρόνον, ἴσως ἂν τοῦτο πράξειε. ὑπνώττων δ' ἐξ ἀνάγκης, κινήσει
τὸ κῶλον. ὅπως οὖν ἀεὶ φυλάττοιτο τῶν διαπλασθέντων ἡ θέσις, οὐ μόνον ὑπνώττοντος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀφόδους
ἀνισταμένου τἀνθρώπου, κἀν ταῖς μεθυποστρώσεσιν, ἀσφαλεῖ δεσμῷ περιλαβεῖν χρὴ τὸ κάταγμα, σφίγγειν ἀ-
κριβῶς δυναμένῳ πρὸς ἄλληλα τὰ μέρη τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν δεσμῶν ὁ μὲν χαλαρός, ἐπιτρέπει
κινεῖσθαι τοῖς ὀστοῖς, ὁ δ' ἰσχυρὸς σφιγγόμενος, ὀδύνην ἀπεργάζεται, πειρατέον ἀπολαύοντα τῆς ἀφ' ἑκατέρου
χρείας, φυλάττεσθαι τὴν βλάβην. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο φυλαττόντων τὰς ἀμετρίας. μήτε γὰρ εἰς τοσοῦτον σφίγγειν
ὡς ἤδη καὶ θλίβειν, μήθ' οὕτως ἐκλύειν τὴν σφίγξιν, ὡς χαλαρὸν ἐργάζεσθαι. εἰ μὲν οὖν ἰσοπαχὲς εἴη ἕκαστον
τῶν μορίων, ὁ πλατύτατος ἂν ἐπίδεσμος ἄριστος ὑπῆρχεν. ὅλον ὁμαλῶς τε καὶ συνεχῶς ἐκ παντὸς μέρους
40 περιλαμβάνων τὸ κατεαγός. ἐπεὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, τῷ μὲν θώρακι περιβάλλειν ἐγχωρεῖ τὸν πλατύτατον.
οὔτε δ' ἐπὶ τῶν κώλων, οὔτ' ἐπὶ κλειδός, ἀλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων, ὁ στενὸς ἀμείνων. ὡς ἂν μήτε ῥυτιδούμενος ἅπαντί
τε μορίῳ ψαύων τοῦ δέρματος ᾧ περιελήλικται. ἀλλ' οὗτός γε οὐκ ἀσφαλής, ὀλίγαις λαβαῖς συνέχων τὸ κα-
τεαγός. ὅσον οὖν εἰς ἀσφάλειαν αὐτοῦ διὰ τὴν στενότητα λείπει, τοῦτ' ἐκ πλήθους τῶν περιβολῶν καὶ τῆς ἐπὶ
τὸ ὑγιὲς νομῆς, προστιθέναι. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν ἐπιδέσμων, ὅσοι πιλοῦσί τε καὶ σφίγγουσιν ἀλύπως τὴν σάρκα, φύσιν
ἔχουσιν ἐκθλίβειν μὲν ἐξ ἐκείνων τῶν μορίων οἷς πρώτοις ἐπιβάλλονται τοὺς χυμούς, ἀποτίθεσθαι δὲ καὶ στηρίζειν
εἰς ἅπερ ἐτελεύτησαν, εὔλογον οἶμαι βάλλεσθαι μὲν τὴν ἀρχὴν τῶν ἐπιδέσμων ἐπ' αὐτὸ τὸ κάταγμα. νέμεσθαι
δὲ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸ λοιπὸν κῶλον. ὁ γὰρ ἔμπαλιν ἐπιδῶν ἀπὸ τῶν ὑγιεινῶν ἐπὶ τὸ πεπονθὸς ἐκθλίβοι τὸ αἷμα.
καὶ μὴν εἴπερ ἀπὸ μὲν τοῦ πεπονθότος ἄρχεσθαι προσήκει, τελευτᾶν δὲ ἐπὶ τὸ ὑγιές, οὐ μόνον ἀβλαβὴς ἡ ἐπί-
δεσις εἰς ἅπερ εἴπομεν ἡ τοιαύτη γένοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ χρηστόν τι προσεκποιείζουσα. φλεγμονὴν γὰρ οὐδεμίαν
50 ἐάσει συστῆναι περὶ τὸ κάταγμα. χρὴ δὲ οἶμαι καὶ τούτου φροντίζειν ἐν τοῖς μάλιστα. κίνδυνος γὰρ ἐπί τε ταῖς
ἀντιτάσεσιν, ἃς διαπλάττοντες τὸ κῶλον ἐποιούμεθα, καὶ πρὸ τούτων ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἐργαζομένων αἰτίων
τὸ κάταγμα, τὴν περιβεβλημένην τοῖς ὀστοῖς σάρκα, πρότερον ἀδικεῖ πιλοῦντα καὶ θλῶντα, ὡς μεγάλας
ἀκολουθῆσαι φλεγμονάς. οὐ θαυμάσαιμι δ' ἂν οὐδ' εἰ καὶ τοῖς ὀστοῖς αὐτοῖς τοῖς κατεαγόσιν, ἀνάλογόν τι φλε-
γμονῇ συμπίπτει. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται τά γε μὴ καλῶς ἰαθέντα, σαφῶς ὑγρότερα τῶν κατὰ φύσιν, ὅταν
ἅμα τραύματι τὸ κάταγμα γενόμενον, ὑπὸ τὴν τῆς ὄψεως ἥκῃ διάγνωσιν. Οὐ μὴν οὐδὲ ὁ σφάκελος
ἐξ ἄλλης προφάσεως ὁρμᾶται, φθορὰ καὶ αὐτὸς ὑπάρχων ὅλης τῆς οὐσίας αὐτῶν. οὔκουν ἀμελεῖν χρὴ τοῦ τὸ
περιττὸν ὑγρὸν ἐκθλίβεσθαι πάντων τῶν περὶ τὸ κάταγμα μορίων. ἄρχεσθαί τε οὖν ἀπὸ τοῦ πεπονθότος, καὶ
δὶς ἢ τρὶς ἐν κύκλῳ περιβαλόντα, νέμεσθαι τοὐντεῦθεν ἐπὶ τὸ ὑγιές. τὸ γὰρ οὕτως ἐπιδοῦν, ἀπείργει τε τὴν

ἐκ τῶν ὑγιῶν εἰς τὸ πεπονθὸς ἐπιῤῥοὴν τοῦ αἵματος· ἐκθλίβειν τε τὸ φθάσαν ἠθροῖσθαι κατ' αὐτό. διττῶν δὲ ὄντων
χρειῶν τῶν δυοῖν μερῶν ἐνδέχεσθαί τι παρὰ τῶν πεπονθότων, καὶ πέμψαι, τὰ μὲν ὑποκείμενα, διά τε τὸ πλῆ-
θος καὶ τὸ μέγεθος ἱκανώτερα πρὸς ἄμφω. τὰ δὲ ἄκρα, διὰ τὰ ἐναντία, βραχὺ μέν τι καὶ δέξασθαι καὶ πέμψαι
δύναται. πολὺ δὲ οὔτε χορηγῆσαί ποτε τοῖς πεπονθόσιν, οὔτε παρ' ἐκείνων λαβεῖν. ὥστε διὰ ταῦτα δύο ἐπιδέ-
σματα τὰ πρῶτα ποιησάμενος ὁ Ἱπποκράτης, τῷ μὲν ἑτέρῳ προτέρῳ τό, τε περιεχόμενον ἐν τοῖς πεπονθόσιν
ἐκθλίβει πρὸς τὰ ὑποκείμενα, τό, τε ἐξ ἐκείνων ἐπιῤῥέον ἀνείργει. τῷ δὲ ὑπολοίπῳ, κατὰ μὲν τὰς πρώτας
ἐπιβολὰς ἃς κατ' αὐτοῦ τε τοῦ κατάγματος, ἔτι τε τῆς ἐπὶ τὰ κάτω νομῆς τῶν ὀθονίων ποιεῖται, τὸ μὲν, ἐκθλί-
βει πρὸς αὐτά, τὸ δὲ, ἀνείργει. κατὰ δὲ τὰς ἑξῆς ἁπάσας ἡνίκα ἐκ τῶν κάτω τὰ ἄνω μερῶν αὖ παλινδρομεῖν
ἀξιοῖ τὸν ἐπίδεσμον, ὡς εἰς ταὐτὸ τῷ προτέρῳ τελευτῆσαι τοῖς ὑποκειμένοις ἐκθλίβων, τὰς δὲ αὐτῶν ἐπιῤῥοὰς
10 κωλύει. φρουρεῖ τ' οὖν ἅμα καὶ στηρίζει τὸ κάταγμα. ἀφλέγμαντόν τε φυλάττει τὰ πρῶτα δύο τῶν ὀθονίων. οὐ
μὴν ἱκανά γε μόνα τὰ εἰρημένα, πρὸς ἀμφοτέρας τὰς χρείας. ὅθεν εἰς μὲν τὴν φρουρὰν, ἐπικουρίαν αὐτοῖς ὁ Ἱππο-
κράτης ἐξεῦρε τὴν τῶν σπληνῶν ἐπιβολὴν, ἅμα καὶ τοῖς ἔξωθεν ὀθονίοις, ἃ τούτους αὐτοὺς στηρίζει. πρὸς δὲ τὸ μὴ
φλεγμῆναι, φαρμάκῳ τινὶ κελεύει χρῆσθαι τῶν ἀφλεγμάντων, οἷόσπερ ἐστὶν ἡ ὑγρὰ κηρωτή. ταῦτα τε οὖν ἅπαν-
τα τοῖς εἰρημένοις λογισμοῖς εὕρηται. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ τῆς ἀποθέσεως σχῆμα, διττῷ καὶ τοῦτ' ἐνδείξεως ὑπο-
πίπτον τρόπῳ. προτέρῳ μὲν, ἐκ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ἠρτημένῳ ψιλῷ. ἑτέρῳ δὲ ἐκ τῆς τῶν θεραπευομένων ὀργάνων
κατασκευῆς. ὁ μὲν οὖν πρότερος, ἀνωδυνώτατον αἱρεῖσθαι συμβουλεύει σχῆμα, πρός τε τὸ μὴ φλεγμαίνειν
τὰ μόρια, καὶ διαμένειν ἀτρέμα ἐπ' αὐτοῦ μόνου δύνασθαι τὸν κάμνοντα χρόνῳ παμπόλλῳ. ὁ δὲ δεύτερος τρόπος
ὁ ἐκ τῆς τῶν θεραπευομένων φύσεως ὁρμώμενος. ἀρτηρίας καὶ φλέβας, καὶ νεῦρα καὶ μῦς, ὡς εὐθύτατα κεῖσθαι
κελεύει. καὶ δὴ καὶ ὁμολογοῦσιν ἀλλήλοις οἱ τρόποι. τό, τε γὰρ εὐθύτατον ἑκάστου μορίου σχῆμα, μάλιστά ἐστιν ἀνώδυνον.
20 ὅτι δ' αὖ ἕτερον μᾶλλον ἀνώδυνον ᾖ, κατὰ φύσιν μάλιστα ἐστὶ τῷ κώλῳ. χειρὶ μὲν, τὸ καλούμενον ἐγγώνιον. σκέ-
λει δὲ, τὸ μικροῦ δεῖν ἐκτεταμένον. εἰς ἀνωδυνίαν δὲ οὐ μόνον τὸ κατὰ φύσιν ἑκάστου σχῆμα τῶν ὀργάνων, ἀλλά τι
καὶ τὸ ἔθος ἔοικε συντελεῖν. αὕτη μὲν οὖν σοι καὶ ἡ τοῦ σχήματος εὕρεσις, ἐν ᾧ χρὴ διαφυλάττειν τὸ κῶλον. ἡ δ' αὐ-
τὴ, κατὰ τὴν ἀντίτασίν τε καὶ διάπλασιν. ἄμεινον γὰρ ἐν εὐθυτάτῳ καὶ ἀνωδυνωτάτῳ διατείνειν καὶ διαπλάττειν
τὸ κῶλον. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι τὴν ἐπίδεσίν τε, καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ μορίου ποιεῖσθαι προσήκει.
τὸ γὰρ ἐν ἄλλῳ μὲν ἐπιδεῖν, ὑπαλλάττειν δὲ εἰς ἕτερον, οὐκ ὀδύνην μόνον, ἀλλὰ καὶ διαστροφὴν ἐργάζεται τοῖς ὀστοῖς.
εἰ γάρ τι μεμνήμεθα τῶν ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως ὑπομνήμασιν εἰρημένων, ἀναγκαῖον ἐστὶν ὑπαλλαττόντων τὸ
σχῆμα, τινὰς μὲν τῶν μυῶν ἐντείνεσθαί τε καὶ οἷον σφαιροῦσθαι συναγομένους. ἐνίους δ' ἐκλύεσθαί τε καὶ χαλᾶσθαι. ἔνθα
μὲν οὖν ἐντείνονται, θλίβεσθαί τε πρὸς τῶν ἐπιδέσμων αὐτοὺς ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὀδυνᾶσθαί τε διὰ τὴν θλῖψιν. ἔνθα δὲ
ἡ τάσις ἐκλύεται, χαλαρὰν μὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τὴν ἐπίδεσιν. ἀστήρικτον δὲ γίνεσθαι τὸ κάταγμα. διὰ ταῦτ' οὖν
30 ἅπαντα διατείνειν τε καὶ διαπλάττειν, ἐπιδεῖν τε καὶ ἀποτίθεσθαι καθ' ἓν σχῆμα τὸ ἀνωδυνώτατον, ἕλοιτ' ἄν τις. εἰς
μὲν δὴ τὴν πρώτην ἐνέργειαν ἣν ἐνεργοῦμεν ἐν τοῖς κατεαγόσιν, οὐδὲν ἔτι λείπει παράγγελμα. λύειν δὲ κελεύει
διὰ τρίτης ὁ Ἱπποκράτης. ὅπως μήτ' ἄση τις γίγνοιτο, μήτε κνῆσις ἀήθως σκεπασθέντι τῷ μορίῳ, μήτ' ἐπὶ πλέον
αἱ διαπνοαὶ κωλύοιντο τοῦ φθάσαντος ἐστηρίχθαι κατὰ τὸ κάταγμα. δι' ἃς οὐ μόνον ἀσώδως κνήσασθαι συμβαίνει
τισὶν, ἀλλὰ καὶ διαβρωθεῖσι ὑπὸ τῆς τῶν ἰχώρων δριμύτητος ἐνίοτε τοῦ δέρματος, ἕλκωσιν γενέσθαι. καταντλεῖν
οὖν ὕδατος εὐκράτου τοσοῦτον, ὅσον ἱκανόν ἐστι διαφορῆσαι τοὺς τοιούτους ἰχῶρας. ἣν δὲ δὴ καὶ αὖθις ὁμοίως πρά-
ξῃς, ἑβδόμη μὲν ἂν εἴη μετὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν ἡμέρα. φαίνοιτο δ' ἂν ἤδη οὐδενός γε ἐμποδὼν γινομένου, πάντ'
ἀφλέγμαντα. καὶ αὐτοῦ γε τοῦ κατὰ φύσιν, ἐνίοτε μᾶλλον ἰσχνά. τότε οὖν ἐγχωρεῖ νάρθηκάς τε περιτιθέναι, καὶ
λύειν διὰ πλείονος. ἔμπροσθεν μὲν γὰρ ὁ τῆς φλεγμονῆς ἐπεκράτει σκοπὸς, οὐκ ἦν ἀσφαλὲς θλίβειν τοῖς νάρ-
θηξι. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ πέπαυται μὲν αὕτη, στηρίζεσθαι δὲ χρὴ τὸ κάταγμα, καλῶς ἄν τις αὐτοῖς χρῷτο. καὶ μὲν δὴ
40 καὶ διὰ πλείονος ἐγχωρεῖ λύειν ὡς ἂν μηκέτι χρηζόντων τῶν μορίων ἀποκρίνειν ἰχῶρας, ἀλλὰ καὶ ἡ πώρωσις ἄμεινον
ἂν οὕτως γίγνοιτο. χρὴ γὰρ, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, παγῆναί τι τῆς οἰκείας τροφῆς τῶν ὀστῶν, ἵνα γένηται πῶρος. οὔκουν
χρὴ τοῦτ' ἀποκλύζειν τῶν χειλῶν τοῦ κατάγματος, ἢ διαφορεῖν ἔξω, ὅπερ αἱ συνεχεῖς λύσεις ἐργάζονται. οὐ μὴν
οὐδ' οὔπω πολὺ διαλείπειν, ὡς μὴ δὲ γνῶναι πῶς προχωρεῖ τὸ κάταγμα. πολλάκις γοῦν ἐθεασάμην ἀκριβῶς
ξηρανθέντων τῶν ὀστῶν, δυσχερῶς γιγνομένην τὴν πώρωσιν. ἐπαντλεῖν οὖν χρὴ τοῖσδε μέτριον τῷ πλήθει διὰ τρί-
της ἢ τετάρτης ἡμέρας, ὕδωρ θερμὸν, ὅρον ἔχοντα τοῦ παύσασθαι τῆς καταιονήσεως, τὴν εἰς ὄγκον ἐρυθρὰν ἔπαρ-
σιν τῶν σαρκῶν. ἐπὶ μὲν δὴ τούτων, πρὶν ἄρχεσθαι καθίστασθαι, παύσασθαι χρὴ, καθάπερ ἐφ' ὧν διαφορῆσαί τι βου-
λόμεθα, μὴ παύεσθαι πρὸ τοῦ συμπεσεῖν τὸν ἐκ τῆς αἰονήσεως ὄγκον. ἐφ' ὧν δ' ὑγρότης ἐστὶ πλείων, καὶ διὰ ταύτην
οὐ πωροῦται τὰ κατεαγότα, ξηραίνειν αὐτὴν, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, πειρᾶσθαι δι' ἐπιδέσεως προσηκούσης καὶ καταν-
τλήσεως, ἤτοι γ' ἐλαχίστης παντάπασιν, ἢ πλείστης. ἡ μὲν γὰρ ἐλαχίστη, πρὶν ἐπιῤῥυῆναί τι παυομένη, τά τε πρό-
50 χειρα τῶν ὑγρῶν διαφορεῖ, τά τε ἐν τῷ βάθει διαχεῖ μετρίως. συμφέρει δὲ οὕτω κεχύσθαι τοῖς ὑπὸ τῆς ἐπιδέσεως ἐκ-
θλίβεσθαι μέλλουσιν. ἡ δὲ πλείστη, διαφορεῖ πλέον ἢ ἕλκει. εὔδηλον γὰρ δή που καὶ ὡς ἐπὶ μὲν τῆς ἐκθλιβούσης ἐπιδέσεως,
ἧττον χρὴ πιέζειν τὰ τελευταῖα τῶν ὀθονίων. ἐπὶ δὲ τῆς ἀναφερούσης, οὐχ ἧττον ταῦτα. καὶ συμπάσας τὰς περιβο-
λὰς χαλαρωτέρας ποιεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν ᾧ χρὴ καιρῷ συμπλάττειν ταῖς πωρώσεσιν, ἀλλὰ καὶ ὅπως δὲ εὕρηται,
λείποιτ' ἂν ἔτι περὶ τῆς συμπάσης διαίτης εἰπεῖν. ὅτι τὸν μὲν ἐν ἀρχῇ λεπτοτάτως χρὴ διαιτᾶν, ἐν τῇ τῶν φλεγμο-
νῶν οἰκείᾳ θεραπείᾳ λεχθήσεται. λεχθήσεται δὲ καὶ ὡς φλέβα χρὴ τέμνειν ἐνίοτε, καὶ διὰ γαστρὸς ἐκκενοῦν τὰ περιτ-
τά. κατὰ δὲ τὸν τῆς πωρώσεως καιρὸν, ἀναθρέφειν χρὴ τὸ σῶμα σιτίοις εὐχύμοις καὶ τροφίμοις. ἐξ ὧν εἴωθε γεννᾶσθαι
χυμὸς, οὐ μόνον χρηστὸς, ἀλλὰ καὶ γλίσχρος, ἐξ οἵου χρὴ μάλιστα γίγνεσθαι τὸν πῶρον. ἐκ μὲν γὰρ τῆς ὀῤῥώδους καὶ λεπτῆς
ὑγρότητος, οὐδ' ἂν γεννηθείη τὴν ἀρχήν. ἐκ δὲ τῆς παχείας μὲν, ἀλλὰ ψαθυρᾶς καὶ ἀλιποῦς, γεννηθείη μὲν ἂν οὐ

βραδέως, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ ξηραινόμενος, κραυρότερος. καὶ διὰ τοῦτο εὔθραυστος γίνεται. μεγέθει δὲ ἔστω τηλικοῦ-
τος, ὡς ἀσφαλῆ τε ἅμα δεσμὸν εἶναι τοῖς ὀστοῖς, καὶ μὴ θλίβειν τοὺς μῦς. ὁ μὲν γὰρ μικρότερος ἢ χρὴ, σφαλε-
ρὸς τοῖς ὀστοῖς· ὁ δὲ μείζων τοῦ προσήκοντος, ὀδυνηρὸς τοῖς μυσί. προσέχειν οὖν ἀκριβῶς αὐτῷ τὸν νοῦν, ἤτοι προτρέπειν
ἐνδεῶς γιγνόμενον, ἢ κωλύειν ἀμέτρως αὐξανόμενον. ἵν' οὖν διεργάσῃ ταῦτα, τό, τε ποσὸν τῆς αἰωρήσεως ἐστὶ, καὶ
τὸ ποιόν. καὶ τὸ ποσὸν τῶν ἐδεσμάτων. αἵ τε ἔξωθεν ἐπιτιθέμεναι κατ' αὐτοῦ δυνάμεις φαρμάκων. περὶ μὲν οὖν
αἰωρήσεως καὶ διαίτης, προείρηται. τῶν δὲ φαρμάκων ὅσα μὲν ἐμπλαστικαῖς ταῖς οὐσίαις ἐστὶ μετρίως θερμαί-
νοντα, προτρέπει τε καὶ συναύξει τοὺς πώρους. ὅσα δὲ διαφορητικὰ, καὶ τοὺς ὄντας ἤδη μεγάλους, καθαιρεῖ. μήτε
δὲ ἀνατρέφειν ἐθέλων, μήτε καθαίρειν τὸν πῶρον, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὡρμήθη δέχεσθαι, φαρμάκων κέχρησο τῶν ἐναί-
μων ὀνομαζομένων. ἃ δὴ μετρίως ξηραίνοντα, καὶ τὴν πῆξιν ἐργάζεται μετρίαν τοῦ πώρου. περὶ μὲν δὴ τῶν ἐγ-
10 καρσίων καταγμάτων, ἱκανὰ ταῦτα. περὶ δὲ τῶν παραμήκων, τὰ μὲν ἄλλα σύμπαντα τὰ αὐτά. πιέζειν δὲ χρὴ
μᾶλλον ταῦτα κατ' αὐτὸ τὸ κάταγμα, καὶ προστέλλειν εἴσω τὸ ἀφεστηκός. ὅσα δὲ ἐθραύσθη πολυειδῶς καὶ μάλι-
στα σὺν ἕλκεσιν, ὅπερ ὡς τὰ πολλὰ φιλεῖ γίγνεσθαι, σπλῆνα σκεπαρνηδὸν ὡς Ἱπποκράτης ἐκέλευσε περιβάλ-
λειν, οἴνῳ τέγγοντας αὐστηρῷ τε καὶ μέλανι. καὶ μάλιστ' ἐν θέρει. σήπεται γὰρ εἴτε ἐλαίῳ τις, εἴτε κηρωτῇ χρῷ-
το, δεόμενά γε ξηραίνεσθαι μειζόνως ἢ τἆλλα. διότι καὶ μεῖζον τὸ πάθημα. καὶ τοίνυν καὶ τὰ φάρμακα πάντα
τῶν ξηραινόντων ἔστω, καθάπερ ἐκεῖνος ἐκέλευσεν, ἅμα καὶ τὸ μέτρον ἐπ' αὐτοῖς ὁρίσας. ἐκ γὰρ τῶν ἐναίμων ὀνο-
μαζομένων, εἶναι κελεύει τὰ τοιαῦτα τῶν φαρμάκων. εἰ δὲ καὶ κατ' ἀρχάς τις εὐθέως αὐτοῖς χρῷτο, τοιοῦτον
εἶναι ξυνεβούλευε τὸ ἔναιμον, ὃ σύντροφόν ἐστιν ᾧ ἐπιτέγξει. τὰ μὲν οὖν ἄλλα σύμπαντα, ταῖς ἐκείνου ποιητέον
ὑποθήκαις, οὐκ ἐν τοῖς εἰρημένοις μόνον· ἀλλὰ κἂν γυμνωθὲν τὸ ὀστοῦν, ἀποτρίψεως δέοιτο, κἂν παραχίδας τι-
νὰς, ἤτοι γ' αὐτὸν ἀφαιρεῖν, ἢ τῆς φύσεως διωθούσης συμπράττειν προσήκει. περὶ δὲ τῶν ὑποτιθεμένων σωλή-
20 νων τοῖς σκέλεσιν, ὅσα μὲν Ἱπποκράτης ἠπόρησεν, εἴτε χρηστέον, εἴτε μὴ χρηστέον, ἅπαντές τε γινώσκουσιν. ἐπαι-
νεῖν τε χρὴ τοὺς λογισμούς. ὃ δὲ τοῖς νεωτέροις εὕρηται γλωσσοκόμιον, ᾧ χρώμεθα μάλιστα κατὰ τὸν τῆς πω-
ρώσεως καιρὸν, ἐπαινῶ μὲν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν τοιούτων μηχανημάτων. οὐ μὴν ἔοικέ γε Ἱπποκράτης γινώ-
σκειν αὐτό. καίτοι γε οὐκ ἀμελὴς ὑπάρχων εἰς τὴν τῶν χρησίμων ὀργάνων εὕρεσιν, ἀλλὰ τό γε τοῖς σκέλεσιν ὑπο-
τιθέμενον ὄργανον, ὀρθῶς αὐτοῖς διευρηται. δι' ἑνὸς ἄξονος ἐπὶ τελευτῇ τοῦ μηχανήματος ἐν τοῖς κάτω μέρεσι
τεταγμένου, τὴν ἀντίτασιν ἐργαζόμενον ὅλῳ τῷ κώλῳ, ἐν τάσεσι διτταῖς. ὀνομάζεται δὲ αὐτῶν, ἡ μὲν κατ' εὐθὺ
τείνουσα τὸ κῶλον, εὐθύπορος. ἡ δ' ἄνω μὲν πρότερον, εὐθὺς δὲ κάτω, μεταληπτική. γίνονται δὲ ἀμφότεραι, διὰ
περιθέσεως βρόχων. ἄριστος δ' εἰς τοῦτο βρόχος, ὁ ἐκ δυοῖν διαρτέων. οὗτος οὖν ἐν μὲν τοῖς κάτω τοῦ κατάγμα-
τος μέρεσι τοῦ κώλου περιτεθεὶς, τὴν εὐθύπορον ἐργάζεται τάσιν, τῶν σκελῶν αὐτοῦ περιτεθέντων τῷ ἄξονι. ἐν
δὲ τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ κατάγματος, ὁ αὐτὸς οὗτος βρόχος εἰ περιβληθείη, τὴν μεταληπτικὴν ἀποτελεῖ τά-
30 σιν, ἀπαχθέντων αὐτοῦ τῶν σκελῶν. ἄνω μὲν πρότερον, εἶτ' αὖθις κάτω. περιβληθῆναι δὲ χρὴ καὶ ταῦτα τῷ ἄξο-
νι. τὴν περιαγωγὴν δὲ καὶ τὴν οἷον καμπὴν τῶν σκελῶν τοῦ βρόχου τὴν ἐκ τῶν ἄνω μερῶν εἰς τὸ κάτω, διὰ τρο-
χιλίων γίγνεσθαι χρὴ, κατὰ τὰς πλευρὰς τοῦ γλωττοκομίου τεταγμένων. ἔξεστι δὲ καὶ σωλῆνα καλεῖν τὸ τοιοῦ-
τον μηχάνημα. καὶ μετὰ προσθήκης, σωλῆνα μηχανικὸν, ἢ γλωττοκόμιον μηχανικόν. ἀλλὰ περὶ μὲν ὀργάνων, ἐπὶ
πλέον εἰρήσεται μὲν ἐν ταῖς τῶν ἐξαρθρημάτων ἰάσεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῆς ἐπιδέσμων ποικιλίας, ἐν ἐκείνοις
λελέξεται. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ περὶ τοῦ μηχανικοῦ σωλῆνος ἐμνημόνευσα, πολλὴν χρείαν παρεχομένου τῷ σκέλει,
καὶ κατὰ τὴν ἄλλην μὲν ἀπόθεσιν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὰν ἀλλάττῃ τὴν κοίτην ὁ κάμνων, ἢ ἀποτρίβηταί τι τῶν
κατὰ γαστέρα, καλῶς ἂν ἔχοι πρὸς τῷ μηδὲν ἔτι ἐνδεῖν εἰς τὸν ὑπὲρ τούτων λόγον, ἐπαινέσαι πολὺ μᾶλλον ἐκεῖ-
νο τὸ γλωττοκόμιον. οὗ καὶ τὴν ἑτέραν τῶν πλευρῶν, καὶ τὸ σανίδιον ἐφ' ὃ τὸν πόδα στηρίζουσι, κινούμενα κατα-
σκευάζουσιν. ὥστε ἁρμόζειν ἅπαντι μεγέθει κώλου. περὶ μὲν δὴ τῶν ἄλλων καταγμάτων, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα με-
40 τὰ τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένων γινώσκεσθαι. περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, γέγραπται μέν που καὶ περὶ τούτων
Ἱπποκράτει βιβλίον ὅλον, ἅπαντα διδάσκων ὅσα χρὴ πράττειν ἐπ' αὐτῶν. καὶ ἡμεῖς δὲ ὅταν τήνδε τὴν πρα-
γματείαν, ἐπιτελέσωμεν ἐπιθησόμεθα ταῖς ἐξηγήσεσι τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ. κατὰ δὲ τὸ παρὸν, ἐπειδὴ
τά τε προσευρημένα τοῖς ἐπ' ἐκείνου λεχθεῖσιν ἐν τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι προστίθεμεν, ὅσα τε ἀδιορίστως εἶπε διο-
ριζόμεθα, πρῶτον μὲν ἀναγκαῖον ἐστὶ μνημονεῦσαι τῶν κοίλων ἐκκοπέων, οὓς καὶ κυκλίσκους ὀνομάζουσιν. εἶθ' ἑξῆς
τῶν φακωτῶν. καὶ μετ' αὐτοὺς, τῶν στενῶν ξυστήρων. εἶτα περὶ τῆς τῶν φαρμάκων χρήσεως εἰπεῖν τι. τῶν τοίνυν κατα-
γμάτων τοῦ κρανίου, τινὰ μὲν, ἄχρι τῆς διπλόης διήκει. τινὰ δὲ, ἄχρι τῆς ἔνδον ἐπιφανείας τῶν ὀστῶν. καὶ τινὰ μὲν,
ἁπλαῖ ῥωγμαί. τινὰ δὲ, θλάσεις. τινὰ δὲ, ἕδραι τῶν πληξάντων εἰσίν. αἱ μὲν οὖν ἁπλαῖ ῥωγμαὶ μέχρι τῆς δι-
πλόης διήκουσαι, τῶν νῦν εἰρημένων ξυστήρων χρήζουσι τῶν στενῶν. εἶναι δ' αὐτοὺς χρὴ πολλοὺς μὲν τὸ πλῆ-
θος, ἀνίσους δὲ τὸ μέγεθος, ὡς μηδέποτε ἀπορεῖν τοῦ χρησιμωτάτου τῷ ἔργῳ. κἄπειτα γυμνωθέντος κατὰ τὰ
50 εἰθισμένα τοῦ πεπονθότος ὀστοῦ, χρῆσθαι πρώτῳ μὲν, τῷ πλατυτέρῳ. δευτέρῳ δὲ, τῷ μετ' αὐτὸν στενοτέρῳ. κἄ-
πειθ' οὕτως ἑξῆς τοῖς ἄλλοις ἄχρι τοῦ στενοτάτου. τούτῳ δὲ χρηστέον, ἐπ' αὐτῆς τῆς διπλόης. εἶθ' ἰᾶσθαι χρὴ ξηροῖς φαρ-
μάκοις, αὐτίκα τε καὶ μέχρι τέλους. ἃ δὴ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο προσαγορεύεται κεφαλικά. σύγκειται δὲ διά τε τῆς ἰλ-
λυρίδος ἴρεως, καὶ τοῦ τῶν ὀρόβων ἀλεύρου, καὶ μάννης. ἀριστολοχίας τε, καὶ πάνακος ῥίζης φλοιοῦ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν,
ἁπάντων ὅσα ῥύπτειν πέφυκεν ἄνευ τοῦ δάκνειν. αὕτη γὰρ ἡ γενομένη σάρξ, ἔργον τῆς φύσεώς ἐστιν. ὥστε οὐδὲν εἰς
τοῦτο τῆς ἰατρικῆς ὁ κάμνων δεῖται. τὸ δὲ τὴν γενομένην συμφύεσθαί τε καὶ περιφύεσθαι πᾶσι τοῖς τῶν ὀστῶν
μέρεσιν, ἐκ τοῦ μήτε ῥύπον ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, μήτ' ἐλαιώδη τινὰ λιπαρότητα, γίγνοιτ' ἂν μάλιστα. τοῦτ' οὖν ἐστιν, ὃ πα-
ρὰ τῶν ἰατρῶν οἱ κάμνοντες ἴσχουσιν εἰς τὴν σάρκωσιν, ὡς ξηρὸν μὲν ἅπαν εἶναι τὸ χωρίον, ἕκαστον δὲ μέρος τῶν
πεπονθότων ὀστῶν, ἀκριβῶς καθαρόν. ταῦτα μὲν οὖν κοινὰ πάντων τῶν καταγμάτων, ὅταν ἄρχηται σαρκοῦσθαι. τῶν

δ' ἄχρι μήνιγγος διακόπτῃ, εἰ μὴ εἴη μόνη ῥωγμὴ, τοῖς εἰρημένοις ξυστῆρσι χρηστέον. εἰ δὲ μετὰ θλάσεως τινὸς, ἐκκό-
πτειν χρὴ τὸ τεθλασμένον. ἤτοι διὰ τῶν τρυπάνων ἐν κύκλῳ πρότερον κατατιτρῶντα, κᾄπειθ' οὕτω χρώμενον
τοῖς ἐκκοπεῦσιν, ἢ διὰ τῶν κυκλίσκων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. ἡ μὲν οὖν διὰ τρυπάνων ἐνέργεια, σφαλερὰ, διὰ τὸ πολ-
λάκις ἅψασθαί τινας, ἀθροωτέρου αὐτοῦ βαπτισθέντος, τῆς μήνιγγος τῆς σκληρᾶς, τῆς ὑποτεταμένης τοῖς
ὀστοῖς. ἡ δὲ διὰ τῶν κυκλίσκων, οὐδ' αὐτὴ παντάπασιν ἄμεμπτος. σείει γὰρ ἐπὶ πλεῖστον τὴν κεφαλὴν, ἡσυ-
χάζειν δεομένην. ἀρκεῖ δέ μοι κἀνταῦθα μεγάλων μὲν οὐσῶν τῶν ῥωγμῶν, καὶ τῶν ὀστῶν τῶν κατεαγότων ἰσχυρῶς κε-
κινημένων, τοῖς κυκλίσκοις χρῆσθαι. βραχείαις γὰρ ἐπιβολαῖς, χώραν παρέξει τοῖς φακωτοῖς ἐκκοπεῦσιν.
ἰσχυρῶν δὲ κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν ὀστῶν ὑπαρχόντων, κατατιτρῶναι τοῖς τρυπάνοις αὐτά. τινὲς δὲ ὑπὲρ τοῦ μη-
δέποτε ἁμαρτεῖν, ἀβάπτιστα τρύπανα κατεσκευάσαντο. καλοῦσι δὲ οὕτως αὐτὰ, διὰ τὸ μὴ βαπτίζεσθαι. περιθεῖ-
10 ται ἐν κύκλῳ περιφερής τις ἴτυς, προὔχουσα μικρὸν ὑπεράνω τοῦ κατὰ τὸ τρύπανον ὀξέος πέρατος. εἶναι δή που χρὴ
πολλὰ καὶ ταῦτα πρὸς ἅπαν πάχος κρανίου παρεσκευασμένα. τοῖς μὲν γὰρ παχυτέροις, τὸ μακρότερον ἁρμόσει
τρύπανον. ὀνομάζω δὲ οὕτως ᾧ μεῖζόν ἐστι, τὸ μεταξὺ τοῦ τε ἄκρου πέρατος, καὶ τῆς κυκλοτεροῦς ἴτυος. τοῖς δὲ λε-
πτομερέσι, τὸ μικρότερον. ἔστι δὲ δήπου καὶ τούτῳ τὸ μεταξὺ τοῦ πέρατός τε καὶ τῆς ἴτυος ἔλαττον. ἔνιοι δὲ τούτων, εἴτε
δειλοτέρους χρὴ λέγειν, εἴτ' ἀσφαλεστέρους, τοῖς καλουμένοις χοινικίσιν ἐχρήσαντο. σὺ δὲ εἰ μήτε ἀφύλακτος εἶ μέλ-
λοις τῶν ὄντων σφαλερῶν, μήτε πέρα τοῦ προσήκοντος φοβερὸς, ἄριστόν σοι τοῖς κυκλίσκοις χρῆσθαι. κατὰ μὲν
τὴν πρώτην ἐπιβολὴν, τοῖς πλατυτέροις. ἐξῆς δ' αὐτῶν, τοῖς στενοτέροις ἄχρι περ ἂν ἐπὶ τὴν παχεῖαν μήνιγγα
κατέλθῃς. οὐ μὴν οὐδ' ἐν κύκλῳ πᾶν ὅσον ἐκκοπῆναι χρὴ τοῖς κυκλίσκοις γυμνωτέον, ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τὸ
μέρος, ἔνθα τὸ κάταγμα βιαιότερον αὐτοῦ γέγονε. πρὸς μὲν γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, καὶ ἡ μῆνιγξ ἀφίσταται τάχιστα τῶν
ἰσχυρῶς παθόντων ὀστῶν. ὥστε οὐδεὶς ἔσται κίνδυνος ἅψασθαι τῆς ἀφεστώσης ἤδη. ἢν δ' ἅπαξ ἔν τι γυμνώσῃς μέρος,
20 ὑπολαβὼν ἐκκοπέα, τὸ μὲν φακοειδὲς, ἐπὶ τῷ πέρατι προὔχον ἀμβλὺ καὶ λεῖον ἔχοντα. τὸ δὲ ὀξὺ, κατὰ τὸ μῆ-
κος ὄρθιον, ὅταν στηρίξῃς κατὰ τῆς μήνιγγος τὸ πλατὺ τοῦ φακοειδοῦς, ἐπικρούων τῇ μικρᾷ σφύρᾳ, διαιρεῖν
οὕτω τὸ κρανίον. συμβαίνει γὰρ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις, πάντα ὅσων χρῄζομεν. ἡ μέν γε μῆνιγξ, οὐδ' ἂν
νυστάζων τις ἐνεργῇ, τρωθῆναι δύναται, τῷ πλατεῖ μέρει μόνῳ τοῦ φακοειδοῦς ὁμιλοῦσα. καὶ ἢν προσέχηταί
δέ που τῷ κρανίῳ, καὶ ταύτης τὴν προσάρτησιν ἀλύπως ἀποσπᾷ τὸ περιφερὲς πέρας τοῦ φακοειδοῦς. ἕπεται δὲ ἐξ
ὄπισθεν αὐτῷ ποδηγοῦντι, διακόπτων τὸ κρανίον ὁ ἐκκοπεὺς αὐτός. ὥστε οὔτε ἀκινδυνότερον, οὔτε θᾶττον ἐνερ-
γοῦντα, τρόπον ἕτερον ἀναιρέσεως εὑρεῖν ἐγχωρεῖ. μάλιστα δ' αὐτὸν ἐπαινέσεις, ἐν τοῖς σφοδροτάτοις κατάγμα-
σιν. ἃ δή τινες τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἐγγεισώματά τε καὶ καμαρώσεις ὀνομάζουσι. τὰ μὲν ἐγγεισώματα, τῷ
μέσῳ σφῶν αὐτῶν ἐρείδοντα κατὰ τῆς μήνιγγος. τὰ δὲ καμαρώματα, τουτὶ μὲν ὑψηλὸν ἔχοντα. καθ' ἃ δὲ
πρῶτον ἀπὸ τῶν ὑγιῶν τὸ πεπονθὸς ἤρξατο χωρίζεσθαι ταῖς τοῦ κατάγματος ῥωγμαῖς εἴσω μᾶλλον ἀπεληλυ-
30 θότα, καὶ κατὰ τῆς μήνιγγος ἐστηριγμένα. τάχιστα γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐκκόπτεται τὸ πεπονθὸς ἅπαν,
ἑτοιμότερον ὑποδυομένου τοῦ φακωτοῦ πέρατος, ἐν οἷς ἐπὶ πλεῖστον ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν. ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν
ὀστάγρας ἀνατείνοντες ἢ ἀνακλάσαντες ἔνια τῶν ἰσχυρῶς συντετριμμένων ὀστῶν, κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος ὑπο-
δῦναι τὸν φακωτὸν παρασκευάσομεν. ἕπεται δὲ τούτου γενομένου, πάντα ἑξῆς ὧν δεόμεθα, σὺν ἀσφαλείᾳ
τε ἅμα καὶ τάχει. καὶ σχεδὸν ὡς ἄν τις εἴποι, κατὰ μὲν τἄλλα σύμπαντα, καλῶς εἴρηται, τοῦτο δὴ τὸ πολυθρύλ-
λητον. ἀρχὴ δὲ τὸ ἥμισυ παντός. ἐνταυθοῖ δ' οὐχ ἥμισυ τοῦ παντὸς, ἀλλ' ἤτοι πᾶν ἢ ὀλίγου δεῖν ἅπαν ἔχοις ἂν
ἐνθεὶς τὸ φακωτόν. αὕτη μὲν οὖν ἀρίστη χειρουργία τῶν ἐν τῷ κρανίῳ καταγμάτων. ὁπόσον δὲ ἐκκόπτειν χρὴ τοῦ πε-
πονθότος, ἐφεξῆς σοι δίειμι. τὸ μὲν ἰσχυρῶς συντριβὲν, ὅλον ἐξαιρεῖν. εἰ δ' ἀπ' αὐτοῦ τινὲς ἐπὶ πλέον ἐκτείνον-
ται ῥωγμαὶ καθάπερ ἐνίοτε φαίνεται συμβαῖνον, οὐ χρὴ ταύταις ἕπεσθαι μέχρι πέρατος, εὖ εἰδότας ὡς οὐδὲν βλά-
βος ἀκολουθήσει διὰ τοῦτο, τῶν ἄλλων ἁπάντων ὀρθῶς πραχθέντων. ἡμεῖς γοῦν οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ πάνυ
40 πολλάκις τοῦτο ποιήσαντες, ἐτύχομεν τοῦ τέλους. ἡ δ' ἔνδειξις ἡμῖν κἀνταῦθα εἰκότως τῶν πρακτέων ἐκ τῆς φύ-
σεως τῶν πεπονθότων μορίων εὐπορήθη. ἢν γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων καταγμάτων ἐπίδεσιν ὡς ἀφλεγμαντοτάτην ἐξευρεῖν
ὁ λόγος, ἐπὶ κεφαλῆς οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ ποιήσασθαι. ὥστε οὔτε ἀποστρέψαι τὸ ἐπιρρέον, οὔτε τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς
πεπονθόσιν ἐκθλῖψαι δυνατόν. ὧν χωρὶς, οὐδὲ τῶν ἄλλων ὀστῶν οὐδὲν, ὑγιὲς φυλαχθῆναι δύναται. ὑποκείσθω γοῦν
βραχίων ἄχρι τοῦ μυελοῦ ῥωγμὴν ἐσχηκώς. εἶτα μηδεὶς αὐτὸν ἐπιδείτω τῷ νόμῳ καταγματικῷ. πᾶσα δήπουθεν
ἀνάγκη τοὺς ἰχῶρας οὐκ ἔξω μόνον ὑπό τε τὸ δέρμα καὶ τοὺς μῦς ἀθροιζομένους, ἀλλὰ καὶ τῷ μυελῷ περιεχομένους,
ἐκεῖνόν τε πρῶτον καὶ μάλιστα σῆψαι, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ σύμπαν ὀστοῦν. ὅπου γε καὶ νῦν ἁπάντων προσηκόντως γινο-
μένων. ἔστιν ὅτε τοιαῦτα συμπίπτει. πῶς οὖν οὐχὶ καὶ μᾶλλον ἂν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ταῦτα συμβαίνῃ. μήτε καταγμα-
τικὴν ἐπίδεσιν ἐγχωρούσης δέξασθαι, τῶν τε ἰχώρων ἐπὶ τὸ κάταντες φερομένων ὡς ἀθροίζεσθαι πάντας ἐπὶ
τῆς μήνιγγος. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων καταγμάτων ἡ ἐπίδεσις ὅταν ὀρθῶς γένηται, τοσούτου δεῖ, περιττὴν ὑγρότη-
50 τα συγχωρεῖν ἐπιτρέφεσθαι κατὰ τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν, ὥστε καὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἰσχνότερον ἀποφαίνειν τὸ χωρί-
ον. ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς, ὁ μὲν διὰ τῆς ἐπιδέσεως τρόπος, οὐχ οἷός τ' ἐστὶ ξηραίνειν οὕτω τό, τε κατεαγὸς ὀστοῦν αὐτὸ καὶ
τὰ πέριξ, ὡς μήτε φλεγμῆναι, μήτ' ὅλως ἐργάσασθαί τινα ἰχῶρα. φάρμακόν τε οὐδὲν οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων με-
ρῶν ἄνευ τῆς ἐπιδέσεως, ἱκανὸν εἰς ὅσον εἴρηται, ξηρὸν καὶ ἄσηπτον ἐργάσασθαι τὸ κατεαγός. ἀναγκαῖον οὖν
ἡμῖν γίγνεται γυμνῶσαί τι τοῦ κατάγματος, ἵν' ἔχωμεν ἀπομάττειν καὶ ἀποπλύνειν ἀπὸ τῆς μήνιγγος τοὺς ἰχῶρας,
ἐπειδὰν ὅ, τε τῆς φλεγμονῆς παύσηται καιρὸς, ἀκριβῶς τε ᾖ ξηρὰ πάντα, σαρκῶσαι καὶ συνουλῶσαι τὸ χωρίον.
οὐκ ἔστιν ὁ λόγος οὗτος ψιλός. οἱ δὲ μηδὲν ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων εἰδότες σοφισταὶ ζητοῦσι, διατί τὰ τῆς κεφαλῆς οὐ πω-
ροῦται κατάγματα. πωροῦται μὲν γὰρ ὦ βέλτιστοι. καὶ ὑμεῖς οὕτως ἐστὲ ληρώδεις, ὥστε τῶν οὐκ ὄντων ὡς ὄντων λέγειν
αἰτίας. οἶδα γοῦν ποτε τὸ μὲν τοῦ βρέγματος ὀστοῦν, συντριβέν. τὸ δ' ἐφεξῆς αὐτῷ τὸ τοῦ κροταφίου καλούμενον,

ἐν ᾧ τὰς λεπιδοειδεῖς ἐμβολὰς εἶναι συμβέβηκεν, ἄχρι πλείστου μεγίστην ἔχον ῥωγμὴν, ἡμεῖς ὅλως μὴ προσαψάμενοι, μόνον δ᾽ ἐκκόψαντες τὸ τοῦ βρέγματος, ἰάσαμεν τὸν ἄνθρωπον, ὡς καὶ νῦν ἔτι ζῆν ἐξ ἐτῶν πολλῶν. εἰ δὲ καὶ τοῦ βρέγματος ἰάσαμεν, οὕτως ἐσάπη θᾶττον ἡ κατὰ τοῦθ᾽ ὑποκειμένη μῆνιγξ, ἢ ἐπωρώθη τὸ κάταγμα, ὡς εἴγε μηδεὶς ἐκ τῶν πεπονθότων ἰχὼρ εἰς αὐτὸ ἔῤῥει, περιττὸν ἦν ἐκκόπτειν ὀστοῦν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὡς συνήθες αὐτοῖς ἐστι, φλυαρείτωσαν. ἐγὼ δ᾽ ἐφ᾽ ἑτέρου κατάγματος ὁμοίως γεγονότος, ἐννοήσας τὸ μὲν ὑψηλὸν ὀστοῦν, ἐᾶσαι. τὸ δ᾽ ἐν τοῖς πλαγίοις, ἐκκόψαι πρὸς ὑπόῤῥυσιν τῶν ἰχώρων. εἶτ᾽ ἐννοήσας τό, τε πάχος αὐτοῦ καὶ τὴν σκληρότητα, βέλτιον ᾠήθην εἶναι τὸ μετέωρον ὀστοῦν ἐξελεῖν μᾶλλον, ἢ τῆς ὑποῤῥύσεως φροντίζων, σεῖσαι σφοδρῶς τὸν ἐγκέφαλον. ἐννοήσας δὲ καὶ ὡς εἰς τὰ πλάγια γενηθείσης ὀπῆς μεγάλης τοῖς ὀστοῖς, ἐξίσχειν ταύτῃ συμβήσεται τὸν ἐγκέφαλον. ἔστι δὲ δήπου πολλαχόθι κατὰ τὰ πλάγια, καὶ νεύρων τις ἔκφυσις ἐπικαίρων. ἐν δὲ τοῖς ὑψηλοῖς τῆς κεφαλῆς, οὐδὲ σμικρότατον οὐδαμόθι νεῦρον ἐκφύεται. διὰ ταῦτα μὲν δὴ ἄμεινον ἐκκόπτειν τὸ πλάγιον ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς. ἐπωρώθη δὲ ἀεὶ θεραπευόντων ὡς χρή. καὶ σχεδὸν ἔτι τοῦθ᾽ ἡμῖν ὑπολείπεται διασκέψασθαι, τίς ἡ τῶν φαρμάκων τε καὶ ὅλης τῆς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐπιμελείας ἀγωγὴ βελτίστη πασῶν ἐστιν. ἆρά γε ἡ πραοτάτη καὶ παρηγορικωτάτη, καθάπερ νῦν ὑπὸ τῶν πλείστων γίνεται, ἢ ἡ ταύτης ἐναντιωτάτη διὰ τῶν ἰσχυρότατα ξηραινόντων φαρμάκων, ἣν καὶ Μέγης ὁ Σιδώνιος ἐπαινεῖ. καί τις ἡμέτερος πολίτης ἐχρῆτο διὰ παντὸς ὡς καὶ τὴν ἶσιν ἐπονομαζομένην εὐθέως ἐπιθεῖναι γυμνωθείσῃ τῇ μήνιγγι ἔμπλαστρον. καὶ κατὰ ταύτης ἔξωθεν ὀξύμελι. πρεσβύτης δὲ ἦν οὗτος ἱκανῶς τρίβων τὰ τοιαῦτα τῆς τέχνης. οὐ μὴν οὔτε ἄλλον τινὰ χρώμενον εἶδον, οὔτε αὐτὸς ἐτόλμησα χρήσασθαι. τοσοῦτο μόνον ἔχω μαρτυρεῖν τῷ Εὐδήμῳ, τοῦτο γὰρ ὁ πρεσβύτης ἐκαλεῖτο, ὡς ἐσώζοντο μᾶλλον οἱ ὑπ᾽ ἐκείνου θεραπευόμενοι, τῶν παρηγορικῶς ἀγομένων. ἐπεχείρησα δ᾽ αὖ ποτε καὶ αὐτὸς δι᾽ ἐμαυτοῦ πειραθῆναι τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς, εἰ διὰ παντὸς ἐν Ἀσίᾳ κατέμεινα. διατρίψας δ᾽ ἐν Ῥώμῃ, τὰ πλεῖστα τῷ τῆς πόλεως ἔθει συνηκολούθησα, παραχωρήσας τοῖς χειρουργοῖς καλουμένοις, τὰ πλεῖστα τῶν τοιούτων ἔργων. τὴν μέντοι φύσιν τοῦ πράγματος ἐπισκοπούμενος, εὑρίσκω τοιοῦτόν τινα διορισμὸν, ὑπὸ μακρᾶς πείρας ἡμετέρας μαρτυρούμενον, ὁ καλούμενος ἀκουστικὸς πόρος. οὐ μόνον ἄχρι τῆς σκληρᾶς ἐξικνεῖται μήνιγγος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ νεύρου ψαύει τοῦ καθήκοντος ἐξ ἐγκεφάλου εἰς αὐτόν. κείμενος δ᾽ οὕτως ἐπιεικῶς, ὅμως ἰσχυροτάτων ἀνέχεται φαρμάκων, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν, εἰ καὶ μετὰ τὰς ἀνατρήσεις ἡ μῆνιγξ ἡ παχεῖα, πρὶν ἀξιολόγως φλεγμῆναι, τοῖς ἰσχυροτάτοις χαίρει φαρμάκοις, ὡς ἂν φύσει ξηρὰν τὴν οὐσίαν ὑπάρχουσα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Την θεραπευτικὴν μέθοδον ὦ Εὐγενιανὲ φίλτατε, πάλαι μὲν ὑπηρξάμην γράφειν, Ἱέρωνι χαριζόμενος. ἐπεὶ δὲ ἐξαίφνης ἐκεῖνος ἀποδημίαν μακρὰν ἀναγκασθεὶς στέλλεσθαι, μετ᾽ οὐ πολὺν χρόνον ἠγγέλθη τεθνεὼς, ἐγκατέλιπον κἀγὼ τὴν γραφήν. οἶσθα γὰρ ὡς οὔτε ταύτην, οὔτ᾽ ἄλλην τινὰ πραγματείαν ἔγραψα, τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐφιέμενος δόξης, ἀλλ᾽ ἤτοι φίλοις χαριζόμενος, ἢ γυμνάζων ἐμαυτὸν, εἴς τε τὰ παρόντα χρησιμώτατον γυμνάσιον, εἴς τε τὸ τῆς λήθης γῆρας, ὡς ὁ Πλάτων φησὶν, ὑπομνήματα θησαυριζόμενος. ὁ γάρ τοι τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, εἰς μὲν χρείας τινὰς, ἐπιτήδειον ὄργανον ἐνίοτε γίνεται τοῖς ζῶσιν. ἀποθανόντας δὲ, οὐδὲν ὀνίνησιν. ὥσπερ οὐδὲ τῶν ζώντων ἐνίους. ὅσοι γὰρ ἥσυχον εἵλοντο βίον, ὠφελημένοι μὲν ἐκ τῆς φιλοσοφίας, αὐτάρκη δ᾽ ἔχοντες τὰ πρὸς τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν, τούτοις ἐμπόδιον οὐ σμικρόν ἐστιν ἡ παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξα, πέρα τοῦ προσήκοντος ἀπάγουσα τῶν καλλίστων αὐτούς. ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἡμᾶς οἶσθα πολλάκις ἀνιωμένους ἐπὶ τοῖς ἐνοχλοῦσιν οὕτω συνεχῶς ἐνίοτε χρόνον ἐφεξῆς πολὺν, ὡς μὴ δ᾽ ἅψασθαι δυνηθῆναι βιβλίου. ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως εὐθὺς ἐκ μειρακίου θαυμαστῶς ἢ ἐνθέως ἢ μανικῶς ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ, κατεφρόνησα μὲν τῆς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων δόξης. ἐπεθύμησα δὲ ἀληθείας καὶ ἐπιστήμης. οὐδὲν εἶναι νομίσας οὔτε κάλλιον ἀνθρώποις, οὔτε θειότερον κτῆμα. διὰ ταῦτ᾽ οὖν οὐδ᾽ ἐπέγραψα ποτὲ τὸ ἐμὸν ὄνομα, τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ γεγραμμένων βιβλίων οὐδενί. παρεκάλουν δ᾽ ὡς οἶσθα καὶ ὑμᾶς μήτ᾽ ἐπαινεῖν με παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀμετρότερον ὥσπερ εἰώθατε, μήτ᾽ ἐπιγράφειν τὰ συγγράμματα. κατὰ ταῦτ᾽ οὖν ἅπαντα καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ἐγκατελείφθη μοι. τὰ μὲν κεφάλαια τῶν εὑρημένων, διὰ βραχέων ὑπομνημάτων ἐμαυτῷ γράψαντός μου. διεξοδικὴν δ᾽ οὐδεμίαν ἔτι προσθέντος διδασκαλίαν. νυνὶ δ᾽ ἐπειδὴ καὶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἑταίρων, ἅπερ ἐθεάσασθέ με πολλάκις ἐπὶ τῶν νοσούντων ἔργῳ διαπραττόμενον, ἐν ὑπομνήμασιν ἔχειν ἀξιοῦτε, προσθήσω τὸ λεῖπον ἔτι τῇδε τῇ πραγματείᾳ. ἐν μὲν οὖν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ καὶ ἕκτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, τὸ κοινὸν νόσημα τῶν ὁμοιομερῶν τε καὶ ὀργανικῶν μορίων, ὅπως χρὴ θεραπεύειν ἐγγέγραφα. ἀρξάμενος μὲν οὖν ἀπ᾽ αὐτοῦ, διότι τε σαφέστερόν ἐστι τῶν ἄλλων, ἐναργῆ τε τὸν ἔλεγχον ἔχει τῶν ἔμπροσθεν ἁπάντων σχεδὸν ἰατρῶν, ὅσοι μεθόδῳ μὲν ἐπαγγέλλονται μεταχειρίζεσθαι τὴν τέχνην. ἀμέθοδοι δὲ εἰσιν ἐν ταῖς θεραπείαις. πλὴν γὰρ Ἱπποκράτους τοῦ πάντων ἡμῖν τῶν καλῶν παρασχόντος τὰ σπέρματα, τῶν ἄλλων οὐδεὶς οὐδ᾽ ἐπεχείρησε τὸ γένος τοῦτο τοῦ νοσήματος ἰᾶσθαι μεθόδῳ. δεῖται δὲ καὶ τὰ Ἱπποκράτους αὐτοῦ, γεωργῶν ἀγαθῶν. οἳ σπεροῦσί τε αὐτὰ, καὶ αὐξήσουσι, καὶ τελειώσουσι προσηκόντως. καὶ ὅτι πρὸ ἡμῶν οὐδεὶς τοῦτ᾽ ἔπραξεν, ἀλλ᾽ οἱ πλεῖστοί γε καὶ προσδιέφθειραν αὐτῶν τὰ σπέρματα, νομίζω σαφῶς ἐπιδεδεῖχθαι τοῖς προσεσχηκόσι τὸν νοῦν. τοῦτο μὲν οὖν τὸ γένος τοῦ νοσήματος, εἴτε συνεχείας λύσιν, εἴθ᾽ ἑνώσεως, εἴθ᾽ ὅπως οὖν ἄλλως ὀνομάζειν τις ἐθέλοι, καλεῖν ἐπετρέψαμεν ὡς ἑκάστῳ φίλον. οὐ γὰρ ὑπὲρ ὀνομάτων σπουδάζομεν, οὔτε κατὰ ταύτην τὴν πραγματείαν,

οὔτε καθ' ἑτέραν τινὰ τῶν ἰατρικῶν, ἀλλ' ὅπως ἂν μάλιστα τῆς τέχνης τοῦ τέλους τυγχάνωμεν. ἤδη δὲ τὸ πρῶτον
ἁπάντων ἐπανερχόμεθα νῦν τῷ λόγῳ νόσημα, τὸ τοῖς ὁμοιομερέσιν ἐγγινόμενον, ὧν πρῶτον εἰσὶν αἱ κατὰ τὸ ζῷον
ἐνέργειαι. δέδεικται γὰρ ἐν ἄλλαις πραγματείαις, ὅπως ἕκαστον τῶν ὀργανικῶν μορίων ἐνεργεῖ τι λεγόμενον. οἷον
ὀφθαλμὸν ὁρᾶν. ἢ βαδίζειν σκέλος. εἶναι γὰρ οὔτε ὅλου τοῦ σκέλους, ἀλλὰ τοῦ μυώδους ἐν αὐτῷ γένους τὸ κῦρος τῆς
ἐνεργείας. οὔτε ὀφθαλμοῦ τοῦ βλέπειν, ἀλλὰ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. ἐπί τε τῶν ἄλλων ἁπάντων ὀργάνων ἀνάλογον. ἐ-
δείχθη δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ δὲ τῆς πραγματείας, καὶ ὡς ἀναγκαιότατόν ἐστι τὸ γένος τοῦ νοσήματος τούτου. καὶ ὡς οὐ-
δεὶς αὐτὸ λογικῶς ἰάσαιτο τῶν ἀγνοησάντων τὰ πρῶτα στοιχεῖα. καὶ ὡς οὐδὲν ὧν φθέγγονται συνιᾶσιν ἔνιοι, τῶν λογικοὺς
ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων. ὅταν ἀτονίαν εἶναι φάσκωσιν, ἢ κοιλίας, ἢ ἐντέρων, ἢ ἥπατος, ἢ ὀφθαλμῶν, ἢ ὁτουδηποτοῦν
μορίου, εἰ μὲν γὰρ τὴν περὶ τὸ σύμφυτον ἔργον ἀσθένειαν οὕτως ὀνομάζουσιν, οὐδὲν ἰδιώτου πλέον ἴσασιν. ἀκοῦσαι γὰρ
10 ἔστι κἀκείνων ἀτονεῖν ἑαυτῶν τὴν γαστέρα φασκόντων. μὴ πέττειν γοῦν αὐτήν, μήτε τὰ σμικρότατα καὶ κουφότατα
τῶν προσφερομένων. εἰ δὲ διάθεσίν τινα λέγουσιν ἐν τῇ γαστρὶ τὴν ἀτονίαν, ἑρμηνευσάτωσαν ἡμῖν ἥν τινα ποτὲ ταύ-
την εἶναι φασίν. ὡς ἤδη φλεγμονῆς ἐποίησαν. τῷ μὲν γὰρ ἐμπειρικῷ, τὰ συμπτώματα μόνον ἀρκεῖ τῶν πεπονθότων
μορίων ἑρμηνεῦσαι, παρὰ φύσιν ὄγκον εἰπόντι καὶ ἀντιτυπίαν. ὀδύνην τε σφυγματώδη καὶ τάσιν. ἐρυθρός τε καὶ
ὅσα τοιαῦτα. καὶ τίθενταί γε πολλάκις ἓν ὄνομα κατὰ τοῦ σύμπαντος ἀθροίσματος ἕνεκα διδασκαλίας συντό-
μου. καθάπερ ἤδη τοῦ προειρημένου φλεγμονήν. οἱ δογματικοὶ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἐπισκέπτονται
τοῦ νοσήματος, ᾗ τὸ προειρημένον ἄθροισμα τῶν συμπτωμάτων ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. δοκεῖ γοῦν Ἐρασιστράτῳ τὸ παρεμ-
πεσὸν εἰς τὰς ἀρτηρίας αἷμα, πρὸς τοῦ πνεύματος ὠθούμενον, ἐν τοῖς πέρασιν αὐτῶν σφηνωθῆναι, καὶ τοῦτ' εἶναι τὴν
φλεγμονήν. ἀλλ' ἦν οἶμαι δίκαιος ἢ Ἐρασίστρατος αὐτός, ἢ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τις, ὁμοίως ἐξηγήσασθαι καὶ τὴν ἐν ταῖς ἀτο-
νίαις ἑκάστου μορίου διάθεσιν. ὥσπερ γὰρ ἤδη τῆς φλεγμονῆς εἰς ὅ, τι μεταπέπτωκεν ἡ φυσικὴ κατασκευὴ τοῦ μέ-
20 ρους ἐδήλωσεν, οὕτως ὁ λόγος ἐπιζητεῖ ῥηθῆναι καὶ τὴν εἰς ἀτονίαν ἑκάστου μορίου μετάπτωσιν. οὐ γὰρ δὴ κατὰ φύ-
σιν γε διακείμενον, ἀτονεῖ περὶ τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν, ἀλλά τι πάντως αὐτῷ παρὰ φύσιν αἴτιον ἐγγενόμενον ἐξέ-
λυσέ τε, καὶ κατέβαλε, καὶ νεκρῷ παραπλήσιον ἀπέφηνεν. ὃ οὔτε Ἐρασίστρατος, οὔθ' Ἡρόφιλος, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς ἰα-
τρὸς εἶπε τῶν μὴ τολμησάντων ἀποφήνασθαί τι περὶ τῆς τῶν πρώτων σωμάτων φύσεως. ἀλλ' οὐ χρὴ μηκύνειν ἤδη
πλέον, αὐτάρκως προαποδεδειχότας ἔμπροσθεν, ὡς χρησιμώτατόν τε τοῦτ' ἐστὶ τὸ γένος τοῦ νοσήματος ἐξητεῖ-
σθαι τοῖς ἰατροῖς, καὶ ἀναγκαῖον τὸ περὶ στοιχείων πρότερον ἐπεσκέφθαι, τὸν μέλλοντα καλῶς αὐτὸ ἐγχειρίζεσθαι.
ὥσθ' ἡμῖν ὁ μέλλων νῦν λεχθήσεσθαι λόγος, ἤδη τοῖς προαποδεδειγμένοις περαιωθήσεται στοιχείοις, ὑπὲρ ὧν ἓν ὡς
οἶσθα βιβλίον ἐποιησάμεθα τὸ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπιγεγραμμένον. ἔστι μὲν οὖν καὶ Διοκλεῖ καὶ Μνη-
σιθέῳ καὶ Διευχεῖ καὶ Ἀθηναίῳ, καὶ σχεδὸν πᾶσι τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἰατροῖς, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν φιλοσόφων τοῖς ἀρί-
στοις, ἡ αὐτὴ δόξα περὶ φύσεως σώματος. ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, νομίζουσι κεκρᾶσθαι τά τε ἄλλα
30 σύμπαντα σώματα, καὶ τὰ τῶν ζώων οὐχ ἥκιστα. τῷ δὲ περὶ τούτων ἁπάντων ἀποφηναμένῳ τε καὶ ἀποδείξαντι
πρώτῳ, δίκαιον οἶμαι μαρτυρεῖν ἐστὶ τὴν εὕρεσιν. καὶ διὰ τοῦθ' ἡμεῖς ὀνομάζομεν αὐτὰ καθ' Ἱπποκράτην στοιχεῖα. κἂν
ἔτι μάλιστα Χρύσιππος ἢ Ἀριστοτέλης ἢ τις ἄλλος ἰατρὸς ἢ φιλόσοφος, ὡσαύτως ὑπὲρ αὐτῶν δοξάζῃ. καὶ τοίνυν ἐ-
πειδὴ τῶν τοῦ ζώου μορίων ἕκαστον ἰδίαν ἐνέργειαν ἐνεργεῖ, τῶν ἄλλων ἐνεργειῶν εἰς τοσοῦτον διαφέρουσαν, εἰς ὅσον
καὶ αὐτὸ διαφέρει τῶν ἐνεργούντων αὐτάς, διαφέρει δὲ τῷ θερμότερον ἢ ψυχρότερον ἢ ὑγρότερον ἢ ξηρότερον ὑ-
πάρχειν, ἢ κατὰ συζυγίαν τι τούτων πεπονθέναι, τὴν κρᾶσιν αὐτῶν φυλακτέον ἐστί, τῷ τὴν ἐνέργειαν φυλάττοντι.
φυλαχθήσεται δέ, ψυχόντων μέν, εἰ πρὸς τὸ θερμότερον ἐκτρέποιτο. θερμαινόντων δέ, εἰ πρὸς τὸ ψυχρότερον.
ὑγραινόντων δέ, εἰ πρὸς τὸ ξηρότερον. οὕτω δὲ καὶ ξηραινόντων μέν, εἰ ὑγραίνοιτο. ξηραινόντων δ' ἅμα καὶ θερμαινόν-
των, εἰ ὑγραίνοιτό τε ἅμα καὶ ψύχοιτο. ξηραινόντων δὲ καὶ ψυχόντων, εἰ πρὸς τὸ ὑγρότερόν τε καὶ θερμότερον ἐκτρέ-
ποιτο. καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς δύο συζυγίας ἀνάλογον. ἀεὶ γὰρ χρὴ τῷ πλεονάζοντι, τὸ ἐναντίον ἀντεισάγειν εἰς το-
40 σοῦτον, ἄχρις ἂν εἰς τὸ σύμμετρόν τε κατὰ φύσιν ἀγάγῃς τὸ μόριον. ἡ μὲν δὴ καθόλου τοῦ γένους ἅπαντος νοσήμα-
τος ἐν ὁμοιομερέσι συνισταμένου μέθοδος ἰάσεως, ἤδη μοι λέλεκται. ὀκτὼ γὰρ ὄντων αὐτῶν, ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς
τῶν νοσημάτων ἀποδέδεικται διαφορᾶς, ὀκτὼ καὶ οἱ τῆς ἰάσεως ἔσονται τρόποι, κοινὸν ἔχοντες σκοπὸν τὴν ἀλλοίω-
σιν τοῦ πεπονθότος ὁμοιομεροῦς σώματος. ἐπειδὴ καὶ τὸ νόσημα αὐτὸ κατὰ δυσκρασίαν καὶ ἀλλοίωσιν, ἐγίγνετο τῆς κα-
τὰ φύσιν ἑκάστου κράσεως. ἡ δὲ τῶν κατὰ μέρος ἴασις, ἐν δυοῖν τούτοιν προερχομένη γίνεται, τῇ τε τῆς ὕλης εὐπο-
ρίᾳ, καὶ τῇ ταύτης ἐπιδεξίῳ χρήσει. τὴν μὲν δὴ τῶν φαρμάκων εὐπορίαν, ἔκ τε τῆς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυ-
νάμεως, ἔτι τε τῆς περὶ συνθέσεως αὐτῶν πραγματείας ἔξεστί σοι λαμβάνειν μεθόδῳ. τὴν δ' ἐξ ὁδοῦ τῶν διαιτη-
μάτων, ἐντεῦθεν. ἀλλὰ καὶ ὅπως χρὴ διαγινώσκειν ἑκάστου μορίου δυσκρασίαν, ἐκ τριῶν πραγματειῶν ἀναμιμνή-
σκου. πρώτης μέν, τῆς περὶ κράσεων. δευτέρας δέ, τῆς περὶ τῶν πεπονθότων μορίων. καὶ τρίτης, ἣν ἐπιγράφομεν
ἰατρικὴν τέχνην. οὔκουν ἔτι δεῖ πολλῶν εἰς τὰ νῦν ἐνεστῶτα τοῖς φύσει τε συνετοῖς καὶ γεγυμνασμένοις ἐν λο-
50 γισμοῖς ἐν τοῖς πρώτοις. ὅτῳ δὲ οὐδέτερον ὑπάρχει τούτων, ἔτ' ἐνδεῖ τῷ λόγῳ πάμπολυ. εἰ δὲ καὶ μοχθηρᾷ λόγων
αἱρέσει συνανετράφη, διπλῆ γ' οὕτω χρεία τοῦ χρόνου. ἑτέρου μὲν ἵνα ἀποτρίψηται τὰς μοχθηρὰς δόξας. ἑτέρου
δ' ἵν' ἀσκηθῇ κατὰ τὰς βελτίους. σὺ μὲν οὖν εὖ οἶδ' ὅτι καὶ αὐτὸς ἱκανὸς ὑπάρχεις ἐκ τῶν καθόλου τῶν νῦν εἰρημένων,
εὑρίσκειν τὰ κατὰ μέρος. ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς ἐθεάσω πολλὰ τῶν τοιούτων νοσημάτων ἰωμένους. ὥστ' ἐξ ἀμφοτέρων ἔχεις
τὸ μὴ δεῖσθαι τῶν κατὰ μέρος. ἀλλ' ἐπεὶ φησὶν ὁ Πλάτων, οὐ γάρ ἐστι τὰ γραφέντα μὴ ἐκπεσεῖν, ἵν' εἴποτε καὶ εἰς ἄλλον
ἀφίκοιτο τὸ βιβλίον ἀγύμναστον τῷ λογισμῷ, ῥᾷον αὐτὸν διδάξειε, προσθεῖναι χρή τινα τῶν κατὰ μέρος. ἐξ ὧν εὐ-
θέως ἐνέσται καὶ αὐτὸ τοῦτο πεισθῆναι σαφῶς, ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται, ὡς δυνατόν ἐστι σαυτῷ τὰ κατὰ μέρος
ἐξευρίσκειν. ἐγὼ γοῦν ἐμαυτῷ πάντα ἐξεῦρον αὐτά, τῷ λόγῳ ποδηγούμενος. ὅσον μὲν γὰρ ἤδη τοῖς διδασκά-
λοις, ἐχρῆν δήπου κἀμέ, τοῖς ἀτόνοις τὴν γαστέρα συμβουλεύειν, ἐδέσματα μὲν τὰ στύφοντα καὶ ὑπόπικρα. καὶ

οἶνον ὡσαύτως τὸν αὐστηρόν. ἀψίνθιόν τε καὶ τὸν διὰ μήλων κυδωνίων χυλοῦ. καὶ ὅσα τοιαῦτα καταπίνεται φάρ-
μακα. τῶν δ' ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων, πρώτην μὲν τὴν δι' ἀψινθίου καὶ ὠμοτριβοῦς ἐλαίου κατάντλησιν. εἶτ' ἐπί-
θεσιν ἐρίου πλύματος, διὰ τῶν τε τούτων καὶ προσέτι μύρου μηλίνου καὶ μαστιχίνου καὶ ναρδίνου. καὶ μετὰ ταῦτα
κηρωτὴν διὰ τῶν αὐτῶν ἐσκευασμένην. εἶτ' ἄλλα φάρμακα κηρωτῶν ἰσχυρότερα, τὰ πρὸς τῶν ἰατρῶν ἐπιθέμα-
τα καλούμενα, διά τε τῶν εἰρημένων μύρων συγκείμενα, καὶ φαρμάκων τῶν παραπλησίων, ἐν οἷς ἐστιν ἤδη καὶ
ἀρωμάτων πλῆθος οὐκ ὀλίγον, στάχυς νάρδου. καὶ ἄμωμον. καὶ ὁ ἀρωματικὸς κάλαμος. ἶρίς τε, καὶ λάδανον.
καὶ τὸ τοῦ μαλαβάθρου φύλλον. καὶ στύραξ. καὶ βδέλλιον. ὀποβάλσαμόν τε, καὶ βάλσαμον. καὶ ξυλοβάλσαμον. ὅ,
τε λοιπὸς τῶν ἀρωμάτων κατάλογος. εἰ δὲ μὴ δὲ ταῦτα μηδὲν ἐνεργοίη, τὸ κοινὸν ἁπάντων τῶν ἀτονούντων ἐπὶ
τέλει βοήθημα ποιοῦμεν. καλοῦσι δ' αὐτὸ, φοινιγμόν. ἤτοι διὰ θαψίας γινόμενον, ἢ διὰ νάπυος, ἤ τινος τῶν
10 τοιούτων. εἶτ' ἀποπέμψαι πρὸς ὑδάτων χρῆσιν αὐτοφυῶν. οὐδὲν γὰρ τούτων οἶδε πλέον ὁ ἐμπειρικὸς, ὡς καὶ τὰ
συγγράμματα αὐτῶν δηλοῦσι. Κόϊντος μέν γε τοῖς ἀπεπτεῖν ἢ ἀνορεκτεῖν φάσκουσι, πρῶτον μὲν γυμνάσασθαι
συνεβούλευε, καὶ ἐσθίειν, ὡς εὐπεπτότατά τε καὶ μὴ πολλά. μηδὲν δὲ ὠφελουμένων, ἐθαυμάζετο καὶ αὐτὸς,
εἰς τὰ τῶν ἐμπειρικῶν μετιέναι. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὡς τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, εἰώθει σκώ-
πτειν βαλανείων ὀνόματα προσαγορεύων. ὧν χωρὶς, ἀδύνατόν ἐστι θεραπεῦσαι μεθόδῳ τὰς ἀτονίας τῶν μο-
ρίων. ὡς θ' ὅσον μὲν ἐπὶ τούτοις, τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐβάδιζον ἂν κἀγὼ κατὰ τὴν τῶν τοιούτων διαθέσεων ἴασιν. ἀλλ' ὁ
λόγος ἐδίδαξέ με τὰς ὀκτὼ διαφορὰς τῆς θεραπείας ἀτόνου γαστρός. ἐθεάσω γοῦν καὶ σύ τινας μὲν, ἡμέρᾳ μιᾷ,
μᾶλλον δὲ ὥρᾳ, ψυχροῦ πόσει θεραπευθέντας. ὧν ἐνίοις μὲν, οὐ μόνον τὸ πρόσφατον ἔδωκα πηγαῖον, ἀλλὰ καὶ
τὸ διὰ χιόνος ἐψυγμένον. ὡς ἐν Ῥώμῃ σκευάζειν ἔθος ἔχουσι, προθερμαίνοντες τὴν κατασκευὴν ἣν αὐτοὶ προ-
σαγορεύουσι δικόκταν. ἐδέσματά τε τὰ οὕτως ἐψυγμένα πολλάκις ἐθεάσω συγχωροῦντά με λαμβάνειν αὐ-
20 τοῖς. ἐν οἷς ἐστι καὶ ἡ μέλκα, τῶν ἐν Ῥώμῃ καὶ πάνυ ἐνδοκιμούντων ἐδεσμάτων, ὥσπερ καὶ τὸ ἀφρόγαλα. τοῖς
δ' αὐτοῖς τούτοις, καὶ τὰς ψυχρὰς κατὰ δύναμιν ὀπώρας, ὁμοίως ἀποψύχων ἐδίδουν. καὶ πτισάνην καλῶς
ὡσαύτως ἐψυγμένην. ἕτερά τε τοιαῦτα μυρία. σκοπὸν οὐχ ποιούμενος ἐπ' αὐτῶν, τὴν ψύξιν. ἐκώλυον δ' ἀ-
ψινθίου καὶ τῶν στυφόντων ἅψασθαι. καθάπερ γε καὶ ἄλλους, ὁμοίως μὲν ἀπεῖργον τῶν ψυχόντων. ἐθέρμαινον
δὲ παντοίως οἶνον παλαιὸν τῶν ἱκανῶς θερμῶν τῇ δυνάμει διδοὺς, οἷοι μάλιστά εἰσι φαλερῖνος τε καὶ σουρεν-
τῖνος. καὶ τροφὰς θερμαινούσας μετὰ πεπέρεως συχνοῦ. τινῶν δ' ὡς οἶσθα τὸν σκοπὸν τῆς θεραπείας ἐποιη-
σάμην ἐν τῷ ξηραίνειν. καὶ ἦν αὐτοῖς ἐδέσματά τε τὰ φύσει ξηρὰ, καλῶς ὠπτημένα. καὶ τὸ σύμπαν ὀλιγο-
στὸν ποτόν. ἥ τε τῶν στυφόντων ἁπάντων χρῆσις, ἣν μόνην γινώσκουσιν οἱ χωρὶς λόγου θεραπεύοντες. αὐτὸς
ἄλλον δ' οὐ πρὸ πολλοῦ ξηρότατον ἤδη γεγενημένον, ὡς ὁμοιότατον εἶναι τὴν ἰδέαν τοῖς μαρασμώδεσιν, ἰασά-
μην, εἰς τὰ ἐναντία πάντα μεταγαγὼν, ἢ ὡς οἱ θαυμασιώτατοι ἰατροὶ συνεβούλευον. οὐ δὲ γὰρ οὐδὲ δι' ἄλλου τι-
30 νὸς εἰς τοῦτο ἧκε κινδύνου. βραχεῖαν τότε κατ' ἀρχὰς ἔχων δυσκρασίαν ἐπὶ ξηρότητι, δεομένην ὑγράνσεως. ἀλλ'
οἱ παραλαβόντες αὐτὸν, ἀψίνθιόν τε ποτίζοντες, καὶ πικροὺς ἀσπαράγους καὶ βολβοὺς ἐσθίειν διδόντες, ἔπι
τε μῆλα κυδώνια, καὶ κεστιανὰ, καὶ ῥοιάς. ὕστερόν τε, ὡς οὐδενὸς τούτων ἡ γαστὴρ ἐκράτει, καὶ ῥοῦ χυλὸν ἀναγ-
κάζοντες πιεῖν, ὅσα τε ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον ἐπιτιθέντες ἔξωθεν, ὀλίγου δεῖν ἀπεφήναντο ἀλίβαντα, τοῦ-
τον ἡμεῖς ἰασάμεθα, παντοίως ὑγραίνοντες, αὐτοὶ τὴν ὕλην ἐξευρίσκοντες, ἐκ τῆς γεγραμμένης ἡμῖν μεθό-
δου κατὰ τὴν περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείαν. ὡς γὰρ καὶ τῷ περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς αἱρέσεως εἴρηται
γράμματι, περιαντληθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους τῆς τῶν ἰατρῶν διαφωνίας, εἶτ' ἐπὶ τὸ κρίνειν αὐτὴν ἀφικόμε-
νος, ἔγνων χρῆναι πρότερον ἐν ἀποδεικτικαῖς μεθόδοις γυμνάσασθαι. καὶ τοῦτο πράξας, ἔτεσιν ἐφεξῆς πολ-
λοῖς, ὑπέβαλλον οὕτως ἕκαστον τῶν δογμάτων αὐτῇ. καὶ ὡς ἡ τῶν εὑρεθέντων ἔνδειξις ἐποδήγει με, τὰς θε-
ραπείας ἐποιούμην. ἀλλὰ γὰρ οὐ πάντες γε τοιοῦτοι. χρὴ τοίνυν γράφειν αὐτοῖς γυμνάσια τῆς ἐν τοῖς κατὰ
40 μέρος εὐπορίας τῶν ὑλῶν, ἐπὶ τοῖς ὀκτὼ σκοποῖς τῆς θεραπείας, ἀρξαμένους αὖθις ἀπὸ τῆς κοιλίας, ἐπει
δὴ πρώτης ταύτης ἔτυχον ἄρτι μνησθείς. εὐιατώτατοι μὲν οὖν εἰσιν αἱ κατὰ θερμότητα καὶ ψύξιν ἀλλοιώ-
σεις. ὅτι ταῖς δραστικωτάταις ἐπανορθοῦνται ποιότησι. δυσιατότεραι δὲ, αἱ καθ' ὑγρότητα καὶ ξηρότητα.
ταῖς γὰρ ἀσθενέσι, καὶ, ὡς ἂν εἴποι τις, ὑλικωτέραις ποιότησιν, ἡ ἴασις αὐτῶν ἐπιτελεῖται. καὶ μάλισθ' ὅταν
ὑγραίνειν δέῃ. τὰ μὲν δὴ τοῦ χρόνου τῆς ἐπανορθώσεως, ἴσα πως ἐστὶ θερμότητί τε καὶ ψυχρότητι. τὸ δὲ τῆς
ἀσφαλείας, οὐκ ἴσον. εἰ μὴ γὰρ ἰσχυρὰ πάντα εἴη τὰ πέριξ μόρια τοῦ θεραπευομένου, κίνδυνος αὐτοῖς ὑπὸ
τῶν ψυχόντων, οὐ σμικρὰν πληγῆναι πληγήν. ἐπὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων δυοῖν ποιοτήτων, ἡ μὲν ἀσφάλεια, πα-
ραπλήσιος. ὁ δὲ χρόνος τῆς θεραπείας, πολλαπλάσιος ἐπὶ ταῖς ξηραῖς δυσκρασίαις. οἷον γάρ τι τὸ γῆράς ἐστιν ἐπὶ
τῶν ὑγιαινόντων, τοιοῦτον ἡ ξηρὰ δυσκρασία τοῖς νοσοῦσιν. ὥς τε καὶ ἀνίατον ὑπάρχειν ὅταν ἀκριβῶς συμπληρω-
θῇ. τὸ δ' ἀκριβὲς τῆς συμπληρώσεως ἐστὶν, ἐν τῷ τὰ τῆς στερεᾶς οὐσίας τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων γεγονέναι
50 ξηρότερα. ἑτέρα γάρ ἐστιν ἡ ξηρότης τῶν ἐκ τῆς ὑγροπαγοῦς οὐσίας συνεστώτων, ὁποῖόν ἐστι πιμελὴ καὶ σὰρξ
ἐκτακέντων. καὶ τρίτη γε πρὸς ταύταις, τῆς οἰκείας ὑγρότητος ἐξ ἧς τρέφεται τὰ μόρια τελέως ἀπολλυ-
μένης. περιέχεται δ' αὕτη κατὰ πάντα τοῦ ζώου τὰ μόρια δροσοειδῶς ἐν αὐτοῖς παρεσπαρμένη. καὶ λέλε-
κται πολλάκις ἤδη περὶ αὐτῆς ἑτέρωθι. ταύτην οὖν ἐνθεῖναι τοῖς μορίοις οὐχ οἷόν τε χωρὶς τροφῆς. καὶ διὰ
τοῦτο χαλεπωτάτη τῶν τοιούτων ἐστὶ διαθέσεων ἡ ἴασις. ἄλλη δὲ ξηρότης ἐστὶν ἡ κατὰ τὰς μικρὰς ἀρτηρίας
καὶ φλέβας τὰς ἰδίας ἑκάστου τῶν μορίων συνισταμένη. γίνεται δὲ αὕτη δηλονότι κατὰ τὴν τοῦ αἵματος
ἔνδειαν. ἁπάσας ταύτας τὰς ξηρότητας ἐσχάτως βλάπτουσιν, αἱ τῶν αὐστηρῶν ἐδεσμάτων καὶ πομάτων καὶ
φαρμάκων προσφοραί. ἐκδαπανῶσι γὰρ εἰ καί τι λείποιτο τῆς ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος ἐμφύτου. τὸ μὲν, ἐκ-
πίνουσαι. τὸ δὲ, ἐκθλίβουσαι διὰ τῶν πόρων, εἰς τὴν ἔσω εὐρύτητα τῆς κοιλίας. τὸ δ' ἐπὶ τὰ συνεχῆ μόρια

διαθούμεναι, θεραπεύειν οὕτω αὐτὰς προσήκει. τὸ μὲν συνιζηκὸς τῶν πόρων, ἀναπεταννύντα. τὸ δ' εἰς τὰ πα-
ρακείμενα μόρια διωσθὲν, ἐπισπώμενον. ὑγραινούσῃ τε τροφῇ πληροῦντα τῆς οἰκείας ὑγρότητος ἕκαστον τῶν ὁ-
μοιομερῶν. ὥσπερ καὶ ἡμεῖς τὸν ἐξηρασμένον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐθεραπεύσαμεν ἄνθρωπον. ἐν μὲν γὰρ τῇ κατὰ τὸ
θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσει, μηδεμίαν ἐπικρατοῦσαν ἐναργῶς ἔχοντα δυσκρασίαν. μήτε καθ' ὅλον τὸ σῶμα, μή-
τε κατὰ τὴν γαστέρα. ξηρὸν δὲ καὶ λεπτὸν ἱκανῶς γεγενημένον, ἐκ τοῦ μὴ πέττειν καλῶς ἀτονούσης τῆς κοιλίας
ἀλλὰ τῇ κατὰ ξηρότητα δυσκρασίᾳ. τούτου γὰρ ὁ μὲν σκοπὸς τῆς θεραπείας ἦν, ὑγρᾶναι τήν τε γαστέρα, καὶ σύμ-
παν τὸ σῶμα. τίσι δ' ἐνεργείαις ἐχρησάμεθα ταῖς κατὰ μέρος, ἀλλὰ τίσι τε μάλισθ' ὕλαις ὑπὲρ τοῦ τυχεῖν τοῦ σκο-
ποῦ, διελθεῖν ἄμεινον. οἴκημα μὲν αὐτῷ παρεσκευασάμην ἐγγυτάτω τοῦ βαλανείου. τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὡς οἶσθα πολ-
λὰ κατὰ τὰς τῶν πλουσίων οἰκίας. ἐξ αὐτοῦ δ' εὐθέως ἕωθεν, εἰς τὸ βαλανεῖον εἰσφερόμην ἐν σινδόνι. ὅπως
10 μὴ καταξηραίνοιτό τε δι' ἑαυτοῦ κινούμενος, ἐκλύοιτό τε πρὸ τοῦ δέοντος καιροῦ. τούτων γὰρ, τὸ μὲν, εἰς αὐτὴν τὴν
διάθεσιν συντελεῖ. τὸ δὲ, συντέμνει τὴν ἐν τῷ βαλανείῳ διατριβήν. ἀλλὰ πλεῖστον γὰρ χρὴ τὸν ἄνθρωπον ἐν δια-
τρίβειν τῷ ὕδατι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αἱ κολυμβῆθραι βελτίους εἰσὶ τῶν μικρῶν πυέλων. καὶ μάλισθ' ὅσαι πλη-
σίον ὑπάρχουσι τῆς ἔξωθεν θύρας, ὡς μὴ δὲ διὰ μακροῦ τὴν ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτῷ πρὸς τοὺς οἴκους εἶναι φοράν. οὐ γὰρ
δὴ τοῦ ἀέρος ἀλλὰ τῶν οὕτως ἐχόντων χρῄζομεν. ἔστω δ' ἀκριβῶς εὔκρατον τὸ ὕδωρ. τὸ μὲν γὰρ ψυχρότερον, λελη-
θυῖαν ψύξιν ἐναπεργάζεται τοῖς ἀσθενοῦσι σώμασι. τὸ δὲ θερμότερον, συνάγει καὶ σφίγγει τοὺς πόρους καὶ πυ-
κνοῖ. ἡμεῖς δ' ἀνεῖναι καὶ χαλάσαι καὶ εὐρῦναι δεόμεθα συνιζηκότας αὐτούς. ὅπερ ἡ τῶν εὐκράτων ὑδάτων ἐρ-
γάζεται ποιότης. ἡδίστη γὰρ οὖσα, προκαλεῖται τὴν φύσιν ἐξαπλοῦσθαι καὶ ἀποτείνεσθαι πανταχόσε πρὸς τὸ
τερπνὸν ἀνάπαλιν τοῖς ἀηδέσιν. ἀποχωρεῖ γὰρ ἀπὸ τούτων καὶ φεύγει πρὸς τὸ βάθος. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἀλλὰ
μὲν τῇ τῶν ἀνιώντων ὁμιλίᾳ, πιλεῖσθαι καὶ σφίγγεσθαι καὶ σκληροῦσθαι τὰ σώματα, καὶ τοὺς πόρους αὐτῶν
20 συνάγεσθαι καὶ πυκνοῦσθαι. τοῖς δ' ἐναντίοις τοῖς ἥδουσιν, ἕπεσθαι τὰ ἐναντία. χεῖσθαι μὲν γοῦν καὶ μαλάττεσθαι
τὰ σώματα, τοὺς πόρους δ' εὐρύνεσθαι. μετὰ δὲ τὸ τοιοῦτον λουτρὸν, εὐθέως ἐδιδόμην ὄνειον γάλα, τὴν ὄνον εἰς τὸν
οἶκον εἰσάγοντες ἐν ᾧ κατέκειτο. ἐπεπείσμεθα γὰρ ὡς μάλιστα μὲν εἰ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον οἷόν τε ἦν θηλάζειν τὴν
ὄνον, οὕτως ἂν ἐθεραπεύθη τάχιστα. τούτου δ' ἔχοντος ἀηδίαν, ἐλάχιστον χρὴ χρόνον ὁμιλεῖν αὐτὸ τῷ περιέχοντι ἀέρι,
τάχιστα μεταβάλλεσθαι πεφυκὸς, ὁμοίως τῷ σπέρματι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο, χρόνον οὐδένα χρὴ διαμένειν ἔξω τῶν οἰ-
κείων ὀργάνων εἰ μέλλει τὴν ἑαυτοῦ φυλάξαι δύναμιν. ἀλλ' ἢ ἐν τοῖς τοῦ ἄρρενος εἶναι μορίοις, ἢ τοῖς τῆς θηλείας
συνῆφθαι. καὶ δὴ καὶ τὸ γάλα κάλλιστον μὲν, εἰ ἐξ αὐτῶν τῶν θηλῶν ἐπισπῷτό τις, ὥσπερ Εὐρυφῶν καὶ Ἡρόδοτος ἀ-
ξιοῦσιν. οἳ τοσοῦτον ἄρα τεθαρρήκεσαν αὐτῷ πρὸς ἀνάθρεψιν σωμάτων, ὥστε καὶ τοὺς ὑπὸ φθόης συντετηκότας,
ἐκέλευον ἐπιτιθεμένου τοῦ τιτθοῦ τῆς γυναικὸς τὴν θηλὴν βδάλλειν τὸ γάλα. τοῦτο δὲ οὐχ ὑπομενόντων ποιεῖν τῶν
πλείστων, ἄμεινόν ἐστιν ὅτι τάχιστα θερμὸν μεταφέρειν ἐκ τῶν τιτθῶν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κάμνοντος αὐτό. τὸ μὲν
30 οὖν ἀνθρώπειον ὡς ἂν ὁμόφυλον, ἄριστον. ἐπεὶ δ' οὐχ ὑπομένουσιν οἱ πολλοὶ γάλα γυναικὸς προσφέρεσθαι δίκην
παιδίων, ὡς ὄνοις αὐτοῖς δοτέον ὄνειον γάλα. τοῦτο γάρ ἐστι πάντων τῶν ἄλλων ἄριστον εἰς τὴν ἐνεστῶσαν διάθεσιν.
λεπτότατόν τε ὑπάρχει, ἥκιστά τε τυροῦται, καὶ τάχιστα διαδίδοται πανταχόσε. δεῖται δ' ἀμφοῖν τούτοιν ὁ
πεπονθὼς τὴν γαστέρα. τοῦ μὲν μὴ τυροῦσθαι, διὰ τὴν κοινὴν χρείαν. ἅπαντας γὰρ βλάπτει τοῦτο. τοῦ διαδίδοσθαι
δὲ, διά τε τὸ δεῖσθαι ταχείας θρέψεως, καὶ ὅτι μεμύκασιν αὐτῆς αἱ διέξοδοι. τοῦτο τε οὖν δοτέον αὐτὸ καθ' αὑ-
τὸ, καὶ μέλι χλιαρὸν ὀλίγον ἐπιμιγνύειν αὐτῷ. μεγίστη δ' ἔστω φροντὶς ἀμφοῖν τῆς ἀρετῆς, ἐν ταῖς τοιαύταις
διαθέσεσι. τὸ μὲν οὖν μέλι τὸ ξανθὸν τὴν χροιὰν, καὶ ἡδὺ τὴν ὀσμὴν, καὶ καθαρὸν οὕτως, ὡς ὅλον διαυγεῖσθαι καὶ
γευομένοις ἐπ' ὀλίγον δριμὺ καὶ ἥδιστον. εἰς τοσοῦτό τε συνεστὸς, ὡς ἐπαρθὲν τῷ δακτύλῳ, καταρρεῖν χαμᾶζε,
συνεχὲς ἑαυτῷ διαμένον, ἁπάντων ἄριστον. εἰ δ' ἀπορρηγνύοιτο κατά τι καὶ μὴ μένοι συνεχὲς ἀλλὰ τὴν γῆν καταπί-
νόμενον, ἤτοι παχύτερόν ἐστιν, ἢ λεπτότερον, ἢ ἀνομοιομερές. ὀνομάζω δὲ ἀνομοιομερὲς, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸ τοὔνο-
40 μα ἐνδείκνυται, τὸ συγκείμενον ἐξ ἀνομοιομερῶν. εὑρήσεις οὖν αὐτὸ διαθεώμενος ἤτοι παχύτητας ἢ ὑγρότητας
ἐμφερομένας ἔχον, οὐχ ὁμοίας ἀλλήλαις τε καὶ τῷ παντί. κηρωδέστερον οὖν μέλι, τό, τε παχὺ, καὶ ᾧ τοιαῦται τι-
νὲς ἐμφέρονται παχύτητες. περιττωματικώτερον δὲ καὶ ἀκατεργαστότερον καὶ δυσπεπτότερον, τό, θ' ὑγρὸν ὅλον, καὶ
ᾧ τε πολλαὶ κατὰ τὰ μόρια κατεσπαρμέναι φαίνονται σταγόνες ὑγρότητος. ᾧ δ' ἐμφέρεταί τις ἢ κηροῦ ποιότης,
ἢ προπόλεως, ἤ τις ἄλλη τοιαύτη γευομένοις, οὐ μόνον οὐκ ἄριστον, ἀλλ' ἤδη καὶ φαῦλον. ὅλως γὰρ οὐδεμίαν ἐξέ-
χουσαν ἑτέρου οὐδενὸς πράγματος ἐν αὐτῷ χρὴ περιέχεσθαι ποιότητα. διόπερ οὐ δὲ τὸ τῶν θύμων ὄζον ἐναρ-
γῶς ἐπαινῶ. ἀκατεργαστότερον γάρ ἐστι τοῦτο, καὶ οὐκ ἀκριβῶς πως μέλι. καί τοι τινὰς οἶδα τὸ τοιοῦτον ἐπαι-
νοῦντας. ὥστε καὶ τῶν πιπρασκόντων ἔνιοι κόπτοντες τὸν θύμον ἐπιβάλλουσιν, ὅπως αὐτοῦ ὄζοι, καὶ δόξειεν εἶναι
κάλλιστον. ἀλλ' ἔστω τὸ μὲν οὕτως ἀναιδῶς ὄζον, οὐκ ἐπαινῶ. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον, εἰ ἐπεμβληθείη τι θύμου. τὸ δ' ἀμυ-
δρά τινα ποιότητα κατ' ὀσμὴν ἢ γεῦσιν φέρον, οὐ μέμφομαι. Κατὰ ταῦτα δὲ, καὶ τὸ γάλα μηδεμίαν ἔξω-
50 θεν ἐπιδεικνύσθω ποιότητα κατ' ὀσμὴν ἢ γεῦσιν. ἀλλ' ἔστω γλυκὺ μὲν ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ συνεχὲς ἑαυτῷ καὶ λαμ-
πρὸν, ὡς γάλακτι πρέπει. πρὸ πάντων δ' ὁμοιομερὲς, εἰς ὅσον ἐγχωρεῖ γάλακτι γενέσθαι τοιούτῳ. τελείαν γὰρ οὐκ
ἐπιδέχεται τὴν ἀρετὴν ταύτην, ὥσπερ τὸ μέλι τὸ ἄριστον. ὅπως δ' εἴη τοιοῦτον, καὶ τροφὰς τῷ ζώῳ παρασκευα-
στέον ἐπιτηδείους. καὶ γυμνάσια γυμναστέον σύμμετρα. καὶ εἴ τινα θηλάζει πῶλον, ἀφαιρετέον. ὅτι δὲ καὶ ἡλικίᾳ τὸ ἀκ-
μαιότατον εἶναι προσήκει, παντί που δῆλον. ἐπιμελητέον δὲ καὶ ὅπως εὐπεπτότατον ἔσται, καταφρονοῦντας τῶν
γελασόντων, εἰ καὶ τὰς ὄνους διαιτήσειν μέλλομεν. εἴ γε οἱ περὶ Βένετον καὶ Πράσινον ἐσπουδακότες, ἐσφραίνονται
τὰς κόπρους τῶν ἵππων, ἕνεκα τοῦ γνῶναι πῶς κατεργάζονται τὰς τροφάς. ὡς ἐκ τούτου τὴν ὅλην αὐτῶν εὐε-
ξίαν καταγνώσαντες, καὶ ἡμᾶς δήπου χρὴ πολὺ δὴ μᾶλλον εἰς ἀνθρώπου σωτηρίαν ἅπαντα προσεργάσασθαι τὰ
τοιαῦτα. καὶ πόας τε παρέχειν τῷ ζώῳ, μὴ λίαν ὑγράς. καὶ χόρτου καὶ κριθῆς τὸ σύμμετρον. οὐκ ἀμελεῖν δὲ οὐ

δὲ ψύχειν καὶ ἀνατρίβειν καὶ ἀπορρύπτειν καὶ καθαίρειν τὸ τῆς ὄνου σῶμα. εἰ μὲν οὖν ἀποπατήσειεν ὑγρότερα καὶ
δυσωδέστερα, καὶ φύσης μεστὰ φαίνοιντο, πρόδηλον δήπουθεν ὡς οὐκ ἔπεψε καλῶς. ὥστε ἤτι τῶν τροφῶν ἀφε-
λεῖν, ἢ προσθεῖναι τοῖς γυμνασίοις, ἢ ὑπαλλάξαι χρὴ τὰς ποιότητας, ἢ τὴν περὶ τὰς τρίψεις τε καὶ ψύξεις ἐπι-
μέλειαν οὐ τὴν αὐτὴν ποιεῖσθαι. σκληρότερα δ' ἀποπατήσαντος τοῦ ζώου, πρὸς τἀναντία βλέπειν, κἀκείνων τι
μετακοσμεῖν. ἐγὼ γὰρ εἰ πάνθ' ὅσα χρὴ σκοπεῖσθαι περὶ τὸ ζῶον, οὗ τῷ γάλακτι χρῆσθαι μέλλοιμεν, ἐξῆς ἅπαντα
λέγοιμι, τῆς ὑγιεινῆς ὅλης ὑπομνήσομαι πραγματείας. ἣν ἀναγκαῖον μὲν ἐστι γινώσκειν τὸν χρηστὸν παρασκευά-
σοντα τὸ γάλα. λέγειν δ' οὐ νῦν καιρὸς, ἑτέρωθί γε διειλεγμένον τελεώτατα περὶ αὐτῆς. ἀλλ' ἤδη τὸ προκεί-
μενον ἐπάνειμι. καί μοι πάλιν ἀναμιμνήσκου τοῦ λελουμένου τε καὶ τὸ γάλα προσενηνεγμένου. τοῦτον οὖν τὸν
ἄνθρωπον ἡσυχάζειν ἐάσαντες ἄχρι τοῦ δευτέρου λουτροῦ, τρίψομεν τηνικαῦτα μετρίως τε ἅμα καὶ λιπαρῶς,
10 εἰ ἀκριβῶς κατείργασται τὸ δοθὲν γάλα ταῖς ἐρυγαῖς τε καὶ τῷ τῆς γαστρὸς ὄγκῳ τεκμηράμενοι. σύμμετρος δὲ
ἀπὸ τοῦ πρώτου λουτροῦ πρὸς τὸ δεύτερον, ὡρῶν ἰσημεριῶν τεττάρων ἢ πέντε, χρόνος. εἴγε τὸ τρίτον ἐπιμέλ-
λοις λούειν αὐτόν. εἰ δὲ μὴ, πλειόνων. λούσης δὲ τὸ τρίτον, ἢν εἰθισμένος ᾖ λουτροῖς χρῆσθαι πλείοσιν. οὗτοι γοῦν καὶ
χαίρουσι, καὶ ὀνίνανται πολλάκις λουόμενοι. καὶ μὴν δὴ καὶ ἐπαλείψομεν αὐτὸν ἐλαίῳ πρὶν ἀμφιέννυσθαι
καθ' ἕκαστον λουτρόν. εἰς ἀνάθρεψιν γὰρ συντελεῖ καὶ τοῦτο, καθάπερ καὶ αἱ τρίψεις. εἴρηται δὲ περὶ ἁπάντων
τῶν τοιούτων τῆς δυνάμεως ὁ λογισμὸς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς. οὐδὲν μὴν χεῖρον ἀναμνῆσαι καὶ νῦν ἤδη κεφαλαίων
αὐτῶν. εἴτε γὰρ ὕδωρ ἐπιχέοις θερμὸν εὔκρατον ὁποδήποτε μορίῳ τοῦ σώματος, εἴτε τρίβοις, εἴτε λούοις, εἴθ' ὁπω-
σοῦν ἄλλως θερμαίνοις, ὄψει γινόμενον, ὅπερ Ἱπποκράτης ἤδη τῶν ὕδατι θερμῷ καταντλουμένων εἶπε. τὸ μὲν
γὰρ πρῶτον, αἴρεται. ἔπειτα δὲ ἰσχναίνεται. διὰ τοῦτο σαρκῶσαι μὲν ἢ μὴν βουλομένοις ὁτιοῦν σῶμα, μέχρι το-
σούτου θερμαντέον, ὡς εἰς ὄγκον ἀρθῆναι. διαφορῆσαι δὲ καὶ κενῶσαι, μέχρι τοσούτου χρονιστέον, ὡς ἰσχνωθῆναι τὸ
20 πρότερον ὀγκωθέν. ἀκριβῶς δὲ τὸν νοῦν προσέχειν χρὴ τὸν ἐπιστατοῦντα ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις, καὶ μάλι-
στα ἐφ' ὧν βούλεται σαρκῶσαι. τοῦ μὲν γὰρ διαφορῆσαι, πλατὺς ὁ καιρός. ὥστε οὐδ' ἑκὼν ἁμάρτοις ἂν αὐτοῦ. τοῦ
σαρκῶσαι δ' ὀξύς. ὅταν γὰρ πρῶτον ὀγκωθῇ, τότε παύσασθαι χρή. τὸ δ' ὀγκωθῆναι τοῦτο, καθ' ἕκαστον τῶν σω-
μάτων ἴδιον ἐστίν. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν τῷ λόγῳ προκείμενον νῦν τὸν ἰσχνὸν εἰς ὄγκον ἀφικέσθαι τοῖς ὑγιαίνουσιν ἴσον.
ἀλλ' ὅταν ἐπ' ὀλίγον ἀρθῇ, διαφορεῖται παραυτίκα. χρὴ τοίνυν ἀκριβῶς προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως μὴ λάθῃ
σε παρελθὼν ὁ καιρός. ἐὰν γοῦν ἀνατρίβῃς τὸν ἄκρως ἰσχνὸν, ἀρκεῖ τὸ ἐρύθημα μόνον. ἐάν τε λούῃς, τὸ θερμῆ-
ναι μετρίως. ἐπέκεινα δὲ τοῦδε χρονίζων καταλύσεις μᾶλλον ἢ θρέψεις αὐτόν. ἐπαλείφειν δὲ ἐλαίῳ μετὰ τὰ λου-
τρὰ χάριν τοῦ μὴ διαπνεῖσθαι πλέον τοῦ προσήκοντος, ἀλλ' ἐμπεφράχθαι τοῦ δέρματος τοὺς πόρους. εἴη δ' ἂν εὐθέως
αὐτὸ τοῦτο, τῆς μὲν ξηρότητος ἄκος, οἷον πρόβλημα δέ τι πρὸς τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος βλάβην. καὶ εἰ μὲν οὖν
ἥδοιτο τῷ γάλακτι, καὶ μετὰ τὸ δεύτερον αὐτῷ δώσομεν λουτρόν. εἰ δὲ μὴ, πτισάνην ἀκριβῶς καθεψημέ-
30 νην, ἢ χόνδρον ὡς πτισάνην κατεσκευασμένον. εἶτ' αὖθις ἡσυχάσαντα, πάλιν πρὸς τὸ τρίτον ἄξομεν λουτρόν.
ἢ ἄντικρυς ἤδη τὸ δεῖπνον. ἄρτος δ' ἔστω παρεσκευασμένος αὐτῷ, κλιβανίτης καθαρός. ἐπιμελῶς μὲν ὠπτη-
μένος, ἔχων δὲ ζύμης τε καὶ ἁλῶν αὐτάρκων. ὄψων τε τῶν πετραίων ἰχθύων. ἢ ὀνίσκος ἐκ λευκοῦ ζωμοῦ. καὶ
μὴν καὶ τὰ πτερὰ, καὶ οἱ ὄρχεις τῶν ἐν γάλακτι τρεφομένων ἀλεκτρυόνων, ἐπιτήδειοι. μὴ παρόντων δὲ τού-
των, ἄλλοις χρηστέον. οὕτω δὲ καὶ πέρδιξι, καὶ στρουθοῖς χρῆσθαι τοῖς ὀρείοις τε καὶ μαλακοσάρκοις. φυλάττε-
σθαι δὲ τά θ' ἕλεια, καὶ σκληρόσαρκα. συνελόντι δὲ φάναι, τὸ κεφάλαιον τῆς τροφῆς, εὔπεπτος ἔστω καὶ τρο-
φίμης, ἥκιστα δὲ καὶ γλίσχρα καὶ περιττωματική. τροφιμώτατον οὖν ἐστιν ἁπάντων ὧν ἴσμεν ἐδεσμάτων, χοί-
ρειον κρέας. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως τοῖς εἰρημένοις εὔπεπτον. καὶ χυμοῦ γλίσχρου καὶ παχέος γεννητικόν. οὐ δὲ γὰρ οὐδ' ἄλ-
λως οἷόν τε διακεῖσθαι τὸ ἄκρως τρόφιμον. ἴσχεσθαι γὰρ αὐτὸ χρὴ, καὶ προσπλάττεσθαι δυσαπολύτως, οὐ διαρ-
ρεῖν ὑπὸ λεπτότητος. οὐ μὴν εἴς γε τὰ παρόντα χρηστόν. εἰ μὲν γὰρ ἡ τροφὴ ἑαυτὴν πέττουσα καὶ ἀναδι-
40 δοῦσα, καὶ τοῖς τρεφομένοις ὁμοιοῦσα, προσεφύετο τοῖς πλείστης ἀναθρέψεως δεομένοις, τροφιμώτατον ἂν ἔδει
σιτίων. ἐπεὶ δ' οὐκ ἄλλο μὲν ἐστι τὸ τρέφεσθαι δεόμενον, ἄλλο δὲ τὸ ταῦτα κατεργαζόμενον, ἀλλ' ἑαυτῷ τε τὴν τρο-
φὴν ἐπισπᾶται τὸ τρέφεσθαι μέλλον, ἑαυτῷ τε μεταβάλλει καὶ πέττει καὶ προσφύει καὶ ἐξομοιοῖ, διττὸν ἕξει
σκοπὸν τῆς τῶν σιτίων ἐπιτηδειότητος. ἕνα μὲν οὖν, αὐτοῦ τοῦ σιτίου τὴν φύσιν. ἕτερον δὲ, τὴν οἰκείαν τε αὐτῷ καὶ
σύμφυτον δύναμιν. ἐξ οὖν τῶν εἰρημένων, εὔδηλον ὡς οὔτε τὸ τροφιμώτατον σιτίον ἄριστον εἰς τὰ δεόμενα σώ-
ματα πλείονος ἀναθρέψεως. οὐ γὰρ ὑπάρχει τῷ τοιούτῳ τὸ πέττεσθαι ῥᾳδίως, οὔτε τὸ εὐπεπτότατον. ὅτι γε μὴ
δὲ τοῦτο δυνατὸν εἶναι τροφιμώτατον. ἐναντίων μὲν οὖν ἀλλήλοις τῶν σκοπῶν, οὐ χρὴ τοῦ ἑτέρου τῆς ἀκρό-
τητος ὀρεγόμενον ἐπιλαθέσθαι θατέρου παντάπασιν, ἀλλ' ἀμφοῖν ἀεὶ μεμνημένον, εἰς ὅσον οἷόν τε ἐστὶ ζευγνύειν
αὐτούς. τούτου μὲν δή μοι διαπαντὸς μέμνησο τοῦ παραγγέλματος. Οἴνου δ' ἐφεξῆς ποιότητός τε καὶ ποσότη-
τος μνημονεύσωμεν, μεγίστην ἔχοντος εἰς τὰ τοιαῦτα δύναμιν. ἐπειδὴ καὶ μόνῳ τούτῳ πότῳ χρηστέον εἶναί φημι πᾶ-
50 σι τοῖς ἀναθρέψεως δεομένοις σώμασιν ἄνευ τοῦ πυρέττειν. ἔστω τοίνυν ὡς ἐν παραδείγματι μὲν εἰπεῖν, οἷος ὁ Σαβῖ-
νος μὲν ἤδη τῆς Ἰταλίας. Ἀρσύινος δὲ, κατὰ τὴν Ἀσίαν. ὡς δὲ τύπῳ τε καὶ ὅλῳ τῷ γένει περιλαβεῖν, ὁ ὑδατώδης
μὲν τἄλλα, βραχεῖαν δ' ἔχων τὴν στύψιν. ὑδατώδη δ' οἶνον ὀνομάζω, τὸν λευκὸν καὶ καθαρὸν καὶ ὀλιγοφόρον, ὡς Ἱπ-
ποκράτης ἐκάλεσεν. ὀλιγοφόρος δ' ἐστὶν, ὃς ἂν ἐν τῷ κεράννυσθαι, τὴν τοῦ ὕδατος μίξιν ὀλιγίστην φέρει. τουτέστιν ὁ ἀ-
σθενέστατός τε καὶ ὑδατωδέστατος ὡς ἐν οἴνοις. ὁ δὲ ἀνεχόμενος ὕδατος πλείστου μίξιν ἐν τῷ κεράννυσθαι, σφοδρότα-
τός ἐστι καὶ ἰσχυρότατος. ὠνόμαζε δὲ τὸν τοιοῦτον ὁ Ἱπποκράτης, οἰνώδη. ἀλλὰ τοῦτον μὲν, φυλάττεσθαι, πλήττοντα τὰς
ἀσθενεῖς δυνάμεις. ὁ δ' ὑδατώδης μὲν, αὐστηρὸς δὲ, ἐπιτήδειος, ὡς ἂν τὴν τοῦ ὕδατος ἐκπεφευγὼς ἀσθένειαν. καὶ μη-
δέπω τὴν οἴνου βλάβην ἔχων. ἐκ τούτων οὖν τῶν σκοπῶν, εὑρήσεις αὐτοῦ καὶ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν κρᾶσιν. ὁ μὲν
γὰρ νέος, ὑδατωδέστερός τε καὶ ἀσθενέστερός πως, ἢ ὡς οἴνῳ πρέπει. μετὰ καὶ τοῦ δυσπεπτότερος εἶναι καὶ περιττω-

ματικώτερος. ὁ δὲ πρεσβύτερος, οἰνωδέστερός τε καὶ ἰσχυρότερος, ἢ ὡς τοῖς παροῦσιν ἁρμόττει. διὸ καὶ θᾶττον
ἐτῶν ἓξ ὁ εὐγενὴς σαβῖνος οὐκ ἐπιτήδειος, ἐμπλέων ἐπὶ πλεῖστον ἔν τε τῷ στομάχῳ καὶ τῇ γαστρὶ, καὶ κλύδω-
νας ἐργαζόμενος. εὐγενῆ δ' ὀνομάζω τὸν αὐστηρόν. ὁμοίως μὲν σαβῖνον. ὁμοίως δὲ ἀδριανόν τε καὶ ἀλβανόν. ὁμοί-
ως δὲ ἀρσυϊνόν τε καὶ τιτακαζηνόν. ὅσοι τε ἄλλοι τοιοῦτοι. λέλεκται γὰρ ἐπὶ πλέον περὶ ἁπάντων οἴνων
ἰδία. πρὸς τούτους οὖν ἀναφέρων τοὺς σκοποὺς, καὶ τὴν πρὸς τὸ ὕδωρ αὐτοῦ ποιεῖσθαι κρᾶσιν. ἔτι δ' αὖ μᾶλ-
λον ἀκριβῶς στοχάζοιο τῶν εἰρημένων, εἰ τῆς τοῦ ὕδατος κακίας τὰ κεφάλαια διὰ μνήμης ἔχοις. εἴρηται δὲ ἐκ
τῆς ψυχρότητος αὐτοῦ πάντα. δι' ἣν ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις τε μέχρι πλείστου παραμένει. καὶ κλύδωνας ἐργά-
ζεται. καὶ πνευματοῦται καὶ διαφθείρεται, καὶ τῆς γαστρὸς ἐκλύει τὸν τόνον, ὡς καὶ τὰς πέψεις διὰ τοῦτο χεί-
ρους γίγνεσθαι. συμπλέκει δ' οὐδὲ ταῖς ἀναδόσεσι τῆς τροφῆς οὐδὲν, ὅ, τι καὶ ἄξιον λόγου. καὶ μήν γε καὶ αἱ
10 τῶν προειρημένων οἴνων ἀρεταὶ, ταῖς νῦν εἰρημέναις κακίαις, ἐξ ὑπεναντίου τὴν φύσιν ἔχουσιν. οὔτε γὰρ ἐμφυ-
σῶσι τὸ ὑποχόνδριον, ἀλλ' εἰ καὶ φυσωδέστερον πως εἴη προστέλλουσιν, οὔτε χρονίζουσιν αὐτόθι τῷ τῆς θερμα-
σίας συμμέτρῳ. τάς θ' ὁδοὺς τῆς ἀναδόσεως ἀνοιγνύντες, αὐτοί τε συνεποχοῦντες ἅμα καὶ συναναφέροντες
τὴν τροφὴν εἰς τάχος τῇ κατὰ τὴν ἀνάδοσιν ἐνεργείᾳ συντελοῦσιν. εὔχυμοί τ' εἰσὶ καὶ κατακεραστικοὶ, καὶ πε-
πτικοὶ τῶν κατὰ γαστέρα τε καὶ φλέβας. αὐξάνουσι δὲ καὶ τὴν δύναμιν τῶν ὀργάνων· καὶ τὰ περιττώματα πρὸς
τὰς ἐκκρίσεις ποδηγοῦσι. ταῦτ' ἄρα καὶ οὐρητικοὶ τῶν ἄλλων οἴνων οἱ τοιοῦτοι μᾶλλον εἰσί. ὡς αὖ αὐτοί τε
ταχέως διεξερχόμενοι τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ τὰ περιττώματα τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς ἑαυτοῖς συνεκκρίνοντες. εἴρη-
ται μὲν οὖν ἑτέρωθι τελεώτερον περὶ τῆς τῶν οἴνων δυνάμεως, ὥσπερ γε καὶ περὶ τῆς τῶν σιτίων. καὶ χρὴ
τὸν μεθόδῳ τὴν τέχνην ἐργάζεσθαι βουλόμενον, ἰδίᾳ τῶν ὑλῶν ἁπασῶν ἐκμαθόντα τὰς δυνάμεις, μηκέτι
καθ' ἕκαστον πάθος ἀκούειν ἀξιοῦν, ἀλλ' αὐτὸ μόνον ἐπιγνόντα τὸ τῆς θεραπείας εἶδος, εὑρετικὸν εἶναι τῆς ἁρ-
20 μοζούσης διαίτης. ἐγὼ δ' οὐκ ὀκνήσω κινδυνεύων, τῶν τ' ἀληθῶν πολλῶν τινων ἐκμανθάνειν, ἐφάψασθαι καὶ τῆς τοι-
αύτης διδασκαλίας, ἕνεκα τοῦ τοὺς ἀγυμναστοτέρους τὸν λογισμὸν, ἀπὸ τῶν καθόλου μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ κατὰ
μέρος, ὑπὸ τῶν παραδειγμάτων ποδηγουμένους. ὅσον οὖν ὑπόλοιπόν ἐστι, προσθετέον αὖθις. ὁ σκοπὸς τῆς
ποσότητος ἐπὶ μὲν τοῦ πόματος, ὡς μηδέποτ' ἐκπλύνεσθαι τῇ γαστρὶ, καὶ κλύδωνος ἐργάζεσθαί τινα αἴσθησιν. ἐπὶ
δὲ τῶν σιτίων, μάλιστα μὲν εἰ οἷόν τε, μὴ δὲ βαρῦναι ποτὲ αὐτήν. χαλεπὸν δὲ τὸ τοιοῦτον, ἢ ἴσως ἀδύνατον, ἐν
ἀτόνῳ γαστρὶ φυλάξασθαι παντάπασι. δεύτερον δ' ὅτι τάχιστα παύσασθαι τὸ βάρος. ἐφεξῆς δὲ, διάτα-
σιν καὶ πνευμάτωσιν ὑποχονδρίων φυλάττεσθαι. εἰ μὲν δὴ συμπέσοι τοιοῦτό τι κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν,
ἀνάλογον τῷ μεγέθει τοῦ συμπτώματος ἀφελεῖν χρὴ τῶν σιτίων ἐπὶ τῆς ὑστεραίας. εἰ δ' ἀμέμπτως ἅπαντα γί-
γνοιτο, προσθεῖναι βραχύ τι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἐπὶ τῆς τρίτης ἡμέρας, ἢ ἀφαιρεῖν ἢ προσθεῖναι, τῇ
προηγουμένῃ παραβάλλοντας. καὶ οὕτως ἄχρι παντὸς, ἀνατρεπτικῶς τε καὶ ἀναληπτικῶς ἅπαντα δια-
30 πράττεσθαι. κινήσεσιν. αἰωρήσεσι. καὶ περιπάτοις. ἀνάλογον τῇ τοῦ σώματος ἐπιδόσει, προστιθέντα καὶ τἄλλα
πάντα κατὰ τὸν ἀναληπτικὸν ὀνομαζόμενον τρόπον. ὃς οὐ τῷ γένει διενήνοχε τοῦ νῦν ἡμῖν ἐνεστῶτος, ἀλλὰ τῷ σύμ-
παν ὡσαύτως ἔχειν ἐπ' ἐκείνου τὸ σῶμα, καθάπερ ἡ γαστὴρ ἐπὶ τοῦδε. συμβαίνει δὲ μάλιστα κατὰ τὰ χρόνια τῶν
ἀρρωστημάτων, ὅταν ἡ σύμφυτος ὑγρότης ἑκάστου μορίου ἐξ ἧς πρώτης τρέφεται, κινδυνεύει μηκέτι εἶναι.
τὴν μὲν γὰρ αὐτῶν τῶν στερρῶν σωμάτων ξηρότητα, τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν ἐπανορθώσασθαι, καθάπερ καὶ τὸ γῆρας. ὡς κἂν τῷ
περὶ μαρασμοῦ δέδεικται λόγῳ. τὴν ὑγρότητα δὲ κἂν ἀπόληται τελέως, οἷόν τε γεννῆσαι, κατὰ τὴν εἰρημένην ἀρ-
τίως δίαιταν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀναλήψεσιν, οὐδὲν ἐξαίρετον ἡ γαστὴρ πέπονθεν. ἐν δὲ τῇ νῦν προκειμένῃ δια-
θέσει, τὸ νόσημα μέν ἐστι τῆς γαστρὸς, λεπτύνεται δὲ τῷ χρόνῳ τὸ σύμπαν σῶμα μὴ καλῶς τρεφόμενον. εὔλογον
οὖν ἀκριβεστέρας δεῖσθαι διαίτης τοὺς δε, διὰ τὸ περὶ τὰς πέψεις ἄρρωστον. ἀλλ' ὅταν γε βελτίους γένωνται, κατὰ
βραχὺ μετάγειν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἀνατρεπτικήν τε καὶ ἀναληπτικὴν ὀνομαζομένην ἀγωγήν. γίγνοιτο δ' ἂν τοῦτο, τρίψεσί τε
40 πλείοσιν, ἢ πρόσθεν. αἰωρήσεσί τε χρωμένων. ὑπαλλάττειν δ' ἐν τούτῳ χρὴ καὶ τῶν τροφῶν τό, τε ποσὸν,
καὶ τὸ ποιόν. ὡς καὶ πλείω καὶ ἰσχυρότερα σιτία τῶν ἔμπροσθεν διδόναι. καὶ τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, ὅταν ἤδη πλησίον
ἥκωσι τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως, ἀποχωρῆσαι πτισάνης καὶ γάλακτος. ἔτι δὲ τῶν ἐκ χόνδρου ῥοφημάτων, ἐπὶ τὰ
συνήθη προσάγοντας σιτία. εἶτα καὶ τοὺς ἰχθύας ἀφελεῖν, εἰ μὴ δι' ἔθους εἶεν, τοῖς πτισάνης διαιτωμένοις. ἐδωδῆς
τε χοιρείων κρεῶν, ἄρξασθαι μετ' ἐκ ποδὸς ἐν πτισάνῃ καθεψημένου. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ὁ κωλῆν ἂν ληφθείη κα-
λῶς. ἔπειτα ἤδη καὶ τἄλλα μόρια. τὸ μὲν πρῶτον, ἱερείου νέου. καὶ εἰ χειμὼν εἴη, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἐσφα-
γμένου. τὸ γὰρ ἕωλον, εὐπεπτότερόν ἐστι τοῦ προσφάτου. θέρους δ' ἀρκεῖ τεθῦσθαι μὲν ἕωθεν τὸ ἱερεῖον. ἐσθίεσθαι δὲ
περὶ δυσμὰς ἡλίου. πειρατέον γὰρ ἄχρι παντὸς μὲν διαφυλάττειν ὃ παρῄνεσα μὲν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἡνίκ' εἰς
ἑσπέραν ἠξίουν μὲν δίδοσθαι τὴν ἰσχυροτέραν τροφήν. οὐ μικρῶν ἀγαθῶν ἀπολαβόντων τῶν οὕτω διαιτωμένων. γνώ-
σῃ δ' ἐπισκεψάμενος ἀκριβέστερον. ἄμεινον γὰρ ἐπ' ἀρχὴν ἀναγαγεῖν τὸν λόγον. ἐπειδὴ δέονται μὲν οἱ οὕτως ἔχοντες,
50 ὅ τι πλείστου τοῦ θρέψαντος, οὐ δύνανται δὲ πέττειν οὐδὲ τὰ μέτρια, κατὰ βραχὺ καὶ πολλάκις ἄμεινον αὐτοῖς διδό-
ναι. διὰ τοῦτο οὖν οὐ μόνον ἅπαξ οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ τρέφειν αὐτοὺς ἱκανῶς, ἀλλ' οὐδὲ δὶς, ἕως ἂν ὦσιν ἰσχνότατοι. καὶ διὰ
ταύτην τὴν αἰτίαν, εἴωθα τρὶς αὐτοὺς τρέφειν. ὅταν μέντοι βελτίους ἑαυτῶν ἐναργῶς ἤδη φαίνωνται γεγο-
νότες. ἀρκεῖ καὶ δὶς αὐτοὺς τρέφειν τοσαύτην ἐστὶν εὔλογον εἶναι τὴν πρώτην τροφὴν, ὡς ἀκριβῶς ἅπασαν πεπέφθαι
πρὶν ἢ τὴν δευτέραν λαμβάνεσθαι. τοῦτο δὲ οὐχ οἷόν τε ταῖς ἰσχυροτέραις ὑπάρξαι. λυπτέον ἐστὶν ἀσθενῆ τὴν πρώτην,
ὡς πεφθῆναί τε τάχιστα καὶ ὑπελθεῖν αὐτῆς τὸ περίττωμα. καὶ κενῇ καὶ καθαρᾷ τὴν γαστρὶ, τὴν δευτέραν δοθῆναι τρο-
φήν. ἀλλ' ἐπεὶ μὴ μόνον ἡσυχία καὶ ὕπνος, ἀλλὰ καὶ χρόνος μακρότερος ἐκδέχεται τὴν ταύτης οἰκονομίαν, εὔλογον
ὅσα τῶν σιτίων ἰσχυρότερα, κατὰ τοῦτον μάλιστα δίδοσθαι τὸν καιρόν. ἀμέλει καὶ οἱ ἀθλοῦντες οὕτω πράττουσιν
ἅπαντες, οὐ λόγου μόνον ἐξευρόντος αὐτοῖς τινὸς, ἀλλὰ καὶ τῆς πολυχρονίου πείρας μαρτυρούσης. καὶ μέντοι

καὶ ὅπερ ἐκεῖνοι πράττουσιν, οὐδὲν χεῖρόν ἐστι καὶ τοὺς ἀναληπτικῶς ἀγομένους ποιεῖν. καὶ μὴ πίνειν εὐθὺς τῷ ἀρί-
στῳ παραυτίκα, πρὶν πεφθῆναι τὴν τροφήν. ἐμπλέει γὰρ τὰ σιτία πινόντων, ὡς μὴ ψαύειν αὐτῶν τὸ τῆς γα-
στρὸς σῶμα, μέσης ἱσταμένης τῆς ὑγρότητος. εἰ δὲ διψώδης εἴη, ἀπέχειν μὲν αὐτοῦ τὸ παράπαν, ἀνιαρόν τε ἅμα καὶ
ἀλυσιτελές. ὀλίγον δὲ δοτέον ὡς παραμυθήσασθαι τὴν ἀνίαν καὶ πραῦναι τὸ δίψος. ἐπειδὰν δὲ πέψωσι τὴν
τροφὴν, ἐπιτρέπειν αὐτάρκως πιεῖν. ἀναδίδοται γὰρ οὕτω πραξάντων τάχιστα. μετὰ δὲ τὸν ὕπνον, ἕωθεν μὲν
ἀποπατήσαντα, καὶ βραχύ τι περιπατήσαντα, τρῖψαι συμμέτρως. ἡ δὲ σύμμετρος εὐθὺς τούτων τρῖψις
ἐστὶν, ὡς θερμῆναι τὸ σῶμα. κἄπειτα αἰώραις χρηστέον. εἶτ' αὖθις λουτέον τε καὶ τρεπτέον ἐντὸς τοῦ μέσου τῆς ἡμέ-
ρας. ἢ πάντως γε περὶ τὸ μέσον, ὡς ἱκανὸν γίγνεσθαι τὸ πρὸς τὴν ἑσπέραν διάστημα. τὸ δ' ὅτι καὶ τῶν οἴκων εἰς
οὓς ὁ ἀναλαμβανόμενος διαιτᾶται, φροντιστέον ἐστὶν ἐν τοῖς μάλιστα, ὅπως μὴ ψυχρότεροι τοῦ προσήκοντος ἢ θερ-
10 μότεροι γένωνται, οὐδὲν δέομαι λέγειν. ὅσα τἆλλα τοιαῦτα δυνατὸν ἑαυτῷ τινα καὶ χωρὶς ἡμῶν εὑρίσκειν,
οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐνταῦθα λελεγμένων ὁρμώμενον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας. ἔστι γὰρ ἡ ἀναλη-
πτικὴ δίαιτα μέση τῆς ὑγιεινῆς τε καὶ θεραπευτικῆς. ὥστε ἐκ τῶν καθ' ἑκατέραν λεγομένων, οὐδὲν ἔτι χαλε-
πὸν ἑαυτῷ τινα τὸ μέσον ἐξευρίσκειν. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ οὐχ ἓν εἶδος ἅπασι διαίτης ἐν ἔθει. τοῖς μὲν, γὰρ ἅπαξ.
τοῖς δὲ, δὶς σιτεῖσθαι. καὶ τοῖς μὲν, θᾶττον. τοῖς δ' εἰς ἑσπέραν ἄρχεσθαι τῆς προσφορᾶς ἔθος ἐστί. καὶ δὴ καὶ τὰ
ἐσθιόμενα τοῖς μὲν, ἰχθύες εἰσὶ τὸ πλεῖστον, ἢ ὅλως τὰ ἐκ τῆς θαλάττης. τοῖς δὲ, λάχανα μᾶλλον, ἢ ὅλως τὰ
ἐκ κήπων. τοῖς δὲ, ὀπῶραι. τοῖς δὲ, ὄσπρια. τοῖς δὲ, ἀκρόδρυα. τοῖς δὲ, κρέα τετραπόδων ζώων. ἄλλοις ἄλλα. τοῖς
δὲ, ὀρνίθων, ἄλλων ἄλλοις καὶ ταῦτα. καὶ δὴ καὶ τυρῷ καὶ γάλακτι χρῶνταί τινες. οἱ πλεῖστοι μὲν αἰγῶν
τοὐπίπαν, ἢ βοῶν. ἔνιοι δὲ καὶ ἑτέρων τινῶν. καὶ πίνουσιν οἱ μὲν, θερμόν. οἱ δὲ, ψυχρόν. καὶ οἶνον ἢ πολὺν, ἢ ὀλί-
γον. ἢ οὐδ' ὅλως. ἢ τοῖον ἢ τοῖον. εἰς ταῦτ' οὖν ἐπανάγειν ἕκαστον, εἰς ἅπερ εἴθισται. γέγραπται δὲ καὶ περὶ ἐθῶν
20 ἀκριβέστερον, ἰδίᾳ. καὶ νῦν ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς οὐ μόνον εὐθὺς τῆς ἀναληπτικῆς διαίτης, ἀλλὰ καὶ κα-
τὰ τὰς νόσους παμπόλλην μοῖραν εἰς ὕλης τροφῆς καὶ φαρμάκου ἔκλεξιν, ἐκ τῶν ἐθῶν ἐστι λαβεῖν. ὁ μὲν γὰρ
λόγος, ὅλου τοῦ γένους ὑπαγορευτικώτερος ἐστί. τὰς δ' ὕλας ἔκ τε τῶν ἄλλων ὧν εἶπον, ἀτὰρ οὐχ ἥκιστα καὶ ἐκ
τῶν ἐθῶν ληπτέον. ἐπιβλέπειν δὲ καὶ τὰς τῶν φύσεων ἰδιότητας. οἶδα γοῦν τινας εἰ διὰ τῆς νυκτὸς ὁτιοῦν ἀναγ-
κασθεῖεν ἐγρηγορικὸν διαπράξασθαι, μηκέτι κοιμηθῆναι δυναμένους. ἐκείνοις οὖν οὐ χρὴ συμβουλεύειν τῇ νυκ-
τὶ πίνειν, μήπως δι' αὐτὸ τοῦτο περιπεσόντες ἀγρυπνίᾳ, βλαβῶσι τὰ μέγιστα. ξηραίνει γὰρ ὅλου τοῦ σώματος τὴν
ἕξιν, ἡ ἀγρυπνία. καὶ διὰ τοῦτό ἐστι βλαβερωτάτη τοῖς κατὰ ξηρότητα νοσοῦσιν. ἔνιοι δὲ, εἰ γεύσαιντο πτισά-
νης, αὐτίκα ναυτιῶσιν. ἐνίοις δ' ὀξύνεται ῥᾳδίως. ὅτι δὲ καὶ τὰ βόεια κρέα πέττουσι τινὲς ῥᾳδίως, ἕν τι τῶν τε-
θρυλλημένων ἐστί. καὶ ὡς ἄλλοι πρὸς ἄλλα βρώματά τε καὶ πόματα διάκεινται εὖ τε καὶ κακῶς. οὐ μόνον δ' ἐκ τού-
των, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὡρῶν τε καὶ χωρῶν, εὐπορία τῆς ὕλης τῶν διαιτημάτων γίγνεται. καὶ ἤδη πολλοῖς τῶν πρὸ
30 ἐμοῦ πρεσβυτέρων γέγραπται ταῦτα. διὸ κἀγὼ παρατρέχω μὲν τὰ τοιαῦτα, μόνον ἀναμιμνήσκων αὐτῶν,
ὑπὲρ τοῦ μηδὲν παραλείπεσθαι. τὸ παραλελειμμένον δὲ τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἅπασιν ἐπέξειμι, τὸ τὰς διαθέσεις
τῶν σωμάτων θεραπεύειν μεθόδῳ τῶν παλαιῶν, ὡς εἶπον καὶ πρόσθεν, ἀρξαμένων μὲν καλῶς, οὐ συντελε-
σάντων δὲ τὴν μέθοδον. ἀλλ' εὐθὺς ἐπὶ τὸ προκείμενον ἰτέον αὖθις. αἱ ξηραὶ δυσκρασίαι τῶν σωμάτων αὐτῶν ἁψά-
μεναι τῶν στερεῶν, εἰ μὲν περί τι μόριον συσταῖεν, ὥσπερ ὑπόκειται νῦν κατὰ τὴν γαστέρα, τελέως οὐκ ἄν ποτε
θεραπευθεῖεν, οὐδ' ἐπανέλθοιεν εἰς τὴν πρὸ τοῦ νοσῆσαι διάθεσιν. ἀλλ' ὅπερ εἴωθε λέγεσθαι συνήθως, ὑπ' αὐτοῦ
τοῦ πράγματος διδαχθεῖσι τοῖς πολλοῖς, ὡς ἡ νόσος ἐγήρασε τὴν γαστέρα, καὶ ἀληθῶς παρεσκεύασεν εἰς τὸν ἔπειτα
βίον, εὐθὺς ταῖς τοιαύταις μάλιστα συμπίπτει δυσκρασίαις. γέροντος γὰρ οὗτοι ἴσχουσι γαστέρα πρὶν γηρᾶσαι. διὸ
καὶ βλάπτονται ῥᾳδίως ὑπὸ σμικρῶν αἰτιῶν, ὥσπερ οἱ γέροντες. καὶ πέττειν οὐ δύνανται καλῶς. ἐξ οὗ συμ-
βαίνει καὶ τὸ σύμπαν αὐτοῖς σῶμα χεῖρον ἴσχειν. οὕτως δὲ κἂν ἄλλο τι πάθωσι μόριον. ἂν δὲ καὶ τὴν καρδίαν
40 αὐτὴν, ἐν τάχει μαραίνονται. καὶ καλεῖ τὸν τοιοῦτον μαρασμὸν ὁ Φίλιππος, ἐκ νόσου γῆρας. οὗτος μὲν οὖν
ὁ μαρασμὸς, εὐθὺς θάνατον ἄγει συντόμως. ἐφεξῆς δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἀρξάμενος. εἶθ' ὁ ἀπὸ τῆς γαστρός. οἱ δ'
ἐπ' ἄλλοις μορίοις, εἰς τοσοῦτον χρονιώτεροι, εἰς ὅσον ἕκαστον αὐτῶν ἀκυρώτερόν ἐστι τῶν εἰρημένων. εἰ δὲ βραχύ τι
τὸ τῆς καρδίας σῶμα ξηρανθείη, ταχύγηροι μὲν γίγνονται. διαρκοῦσι δ' εἰς ἔτη πλείω, τῶν ἰσχυρῶς βλαβέντων.
μετὰ ταῦτα δ' ἐφ' ἥπατι καὶ γαστρὶ, καθάπερ εἴρηται. κἀπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνάλογον. ἀλλ' ἥ γε δίαιτα
κατὰ γένος ἡ αὐτὴ καὶ ταύτῃ τῇ ξηρότητι, καὶ τῇ τὴν ὑγρότητα μόνην ἐκδαπανώσῃ τὴν τρέφουσαν τὰ στερεά.
καὶ πρὸς ταύταις γέ τοι τῇ τρίτῃ ῥηθείσῃ ξηρότητι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον. εὐιατωτάτη δὲ πασῶν ἐστιν
ἡ τετάρτη. καθ' ἣν αἱ φλέβες ἐκκενοῦνται τῶν χυμῶν. καὶ μᾶλλον ὡς ψυχροτάτης ἕξεως, ἡ τοιαύτη θεραπεύε-
ται διάθεσις, ἤπερ ὡς ξηρότης. καὶ ἵνα σαφέστερον εἴπω, τὸ μὲν τῆς ψύξεως ἐπικρατεῖ. καὶ ὁ κίνδυνος κατὰ τοῦ-
το. δευτέρα δ' ἐστὶν ἡ ξηρότης. ὅθεν καὶ ἡ ἴασις ἑτοίμη τε καὶ ταχίστη. δύο γὰρ ἡμέραις εἴ τις αὐτοὺς διαιτήσειε πε-
50 φυλαγμένως θερμαίνων τε ἅμα τὰ μέτρια, καὶ ἀνατρέφων ἀσφαλῶς, εὐθέως τῇ τρίτῃ προσοίσεται δίαιταν
ἁδροτέραν ἀβλαβῶς. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον τῇ τετάρτῃ καὶ τῇ πέμπτῃ. καὶ τοῦτο ἀρκεῖ τὸ ὑφ' Ἱπποκράτους λε-
» γόμενον, τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα, νωθρῶς ἐπαναφέρειν. τὰ ἐν ὀλίγῳ, ὀλίγως. ἰστέον δ' ὅτι καὶ ταῖς
ξηρότησι τῶν στερεῶν σωμάτων, ψύξις ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ χρονιζούσαις. διαμένειν γὰρ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἡ ξη-
ρότης, ἀμέμπτου τῆς κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσεως ὑπαρχούσης, οὐ δύναται. τάχιστα γ' εὐθὺς ταῖς
ἀτροφίαις, ἀποψύχεται τὰ μόρια. διότι καὶ ἡ θρέψις αὐτοῖς ἐστιν ἐκ θερμοῦ χυμοῦ τοῦ αἵματος. ἀλλ' ὅπερ ἐν ἀρ-
χῇ λέλεκται, ξηρότητος ἴασιν ἐποιησάμεθα νῦν, ἐξ ἀρχῆς τε συστάσης μόνης, ἄχρι πλείστου τε μηδεμίαν ἀξιόλο-
γον ἀκολουθοῦσαν ἐχούσης ψύξιν. ἑξῆς ἂν οὖν εἴη μιγνύειν αὐτῇ ψύξιν. ἐναργῆ μὲν ἔχουσαν τὰ γνωρίσματα.
μὴ μέντοι μεγάλα. ἔσται τοίνυν ὁ σκοπὸς τῆς θεραπείας, οὐκέθ' ἁπλοῦς, ὡς ὁ καὶ πρόσθεν. οὐ γὰρ ὑγραίνειν
μόνον,

μόνον, ἀλλὰ καὶ θερμαίνειν δεήσει. προσέχειν οὖν ἀκριβῶς ταῖς ὕλαις τῶν βοηθημάτων μή τι λάθωμεν ἡμᾶς
αὐτοὺς, ἐπιπλέκοντές τι τῶν ἄγαν θερμαινόντων, τοῖς ὑγραίνουσιν. ὑπάρχει γὰρ τούτοις, τὸ ξηραίνειν ἰσχυρῶς.
ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν τῆς βλάβης, ἐν ἑκατέρᾳ δυσκρασίᾳ πρὸς τὴν τῆς ὕλης εὕρεσιν ἱκανὸν ἔσται ποδηγεῖν. οὐδὲ
αὐτὴν γὰρ μεγίστης μὲν ξηρότητος ἴασιν, ἄρτι πέπαυμαι γράφων. αἱ μέτριαι δὲ, τῆς οὕτως ἀκριβοῦς οὐ δέονται
διαίτης. ὅτι μὴ δὲ τὰ τῆς δυνάμεως ἐπ' αὐτῶν ἐσχάτως καταπέπτωκεν. οὐ δὲ γὰρ οὐδὲ δι' ἄλλο τι χαλεπὸν γί-
γνεται θεραπεῦσαι καλῶς, ἰσχυρὰν ξηρότητα σώματος, ἢ ὅτι χρήζει μὲν ἀναθρέψεως, ἡ τροφὴ δ' οὐ πέφυκεν
ἑαυτὴν προσφύειν. ἀλλ' αὐτοῦ δεῖται τοῦ θρεψομένου δημιουργοῦντος αὐτήν, ὅπερ ἐστὶν ἄτονον. ὅταν οὖν ἡ με-
τρίως ἔχον ξηρὸν, ἅτε μὴ δὲ τῆς δυνάμεως ἐσχάτως καταπεπτωκυίας, ἁδρότερόν τε διαιτᾶν ἐγχωρεῖ. καὶ
κίνδυνος οὐδεὶς ἁμαρτεῖν τοῦ μέτρου. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὴν χαλεπωτάτην δυσκρασίαν τὸν λόγον ἀγα-
10 γόντες, ἐγυμνάσαμεν τοὺς φιλομαθεῖς ἐπ' αὐτῆς, ὡς ἐπὶ παραδείγματος. ἐντεῦθεν γὰρ ὁρμηθέντες αὐτοὶ,
ἐξευρήσουσιν ὕλας ἐπιτηδείας εἰς ἐπανόρθωσιν ξηροτήτων μετρίων. Ὑποκείσθω δὲ καὶ νῦν ἔτι παρα-
πλησία μὲν ἡ ξηρότης τῇ πρόσθεν. ἐζεύχθω δ' αὐτῇ ψυχρότης. εἰς τοσοῦτον οὖν ἐπιμίξωμεν τοῖς ἔμπροσθεν
εἰρημένοις τὴν τῶν θερμαινόντων ὕλην, εἰς ὅσον ἔψυκται τὸ μόριον. ὑποκείσθω δὴ πρῶτον ἐψύχθαι μετρίως
αὐτό. προσθήσομεν οὖν τοῖς εἰρημένοις ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἐν μὲν τῇ τοῦ γάλακτος χρήσει, τὸ μέλι πλέον. ἐν δὲ
τῇ τοῦ οἴνου, τὸν αὐτὸν μὲν τῷ γένει δώσομεν. ἧττον δ' ὑδαρῆ τοῦ πρόσθεν. ἐτῶν δὲ πλειόνων. ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ
ἐδέσματα σύμπαντα, θερμότερα δοτέον, οὐ ταῖς φυσικαῖς κράσεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς προσφάτοις ποιό-
τησι. καὶ ναρδίνῳ μύρῳ συνεχῶς ἐπαλειπτέον τὴν κοιλίαν ὡς μηδέποτε γενέσθαι ξηράν. εἰ δὲ τοῦτο μὴ παρείη,
τὸ μαστίχινον ἱκανόν. ἀλλὰ καὶ ὀποβαλσάμῳ χρίσομεν αὐτήν, αὐτῷ τε καθ' ἑαυτὸ καὶ μιγνῦντες τοῖς προει-
ρημένοις. καὶ εἰ μᾶλλον ἐθέλοιμεν ἔχεσθαι τοῦ χρωτὸς αὐτὰ καὶ κηροῦ τι προσμίξομεν. εἰ δὲ καὶ τὸ περιέχον
20 εἴη ψυχρὸν, ἔριον βρέξαντες, ἐπιθήσομεν. ἀλλὰ καὶ τὴν χίαν μαστίχην ἐν ὀποβαλσάμῳ λειώσαντες, ἢ μύρῳ
ναρδίνῳ, κἄπειτα ἔριον δεύσαντες, ἐπιθήσομεν τῇ γαστρί. κάλλιον δὲ τὸ δευόμενον ἄριστον εἶναι πορφύραν
οἵαπέρ ἐστιν ἡ τυρία. στύφειν τε γὰρ χρὴ μετρίως αὐτήν. ἐμπλάττειν τε τοῦ δέρματος τοὺς πόρους. τὰ μὲν γὰρ ἀραιοῦν-
τα καὶ χαλῶντα, διαφορεῖ τε ἅμα, καὶ τοῖς ἔξωθεν προσπίπτουσι ψυχροῖς, εὐάλωτα παρασκευάζει τὰ μό-
ρια. τὰ δ' ἐπὶ πλέον στύφοντα, ξηραίνει. ὅθεν οὔτε διαφορητικῆς εἶναι προσήκει δυνάμεως τὸ θερμαῖνον φάρ-
μακον τὰ οὕτως διακείμενα σώματα, καὶ μὴ πολλὴν ἔχειν ἐπιμεμιγμένην στύψιν. ἀναμνήσθητι γὰρ ὧν ἐπί τε
τῶν ἀρρώστων ἐθεάσω, κἂν ταῖς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείαις ἐδιδάχθης. ὡς κατὰ μὲν τὴν ἑαυτῆς δύ-
ναμιν ἡ στρυφνὴ ποιότης, ψύχει τε, καὶ ξηραίνει. μιγνυμένη δέ τινι τῶν ἰσχυρῶς θερμαινόντων τὸ συγκεί-
μενον ἐξ ἀμφοῖν, ἧττον μὲν ἐργάζεται θατέρου θερμαῖνον. οὐχ ἧττον δ' ἑκατέρου ξηραῖνον. ἐναντιώτατα δὲ τού-
των, οἱ νῦν ἰατροὶ διαπράττονται. ξηρῷ καὶ ἀτρόφῳ μορίῳ πολλάκις ἐπιτιθέντες ἐκ θερμῆς καὶ στρυφνῆς ὕλης,
30 σύνθετον φάρμακον. ἔστι δὲ οὐδὲν τῶν στρυφνῶν μετρίως στῦφον. ὅθεν οὐδὲ ξηραίνει μετρίως. ἀφεκτέον οὖν ἐστὶν
αὐτῶν ἐπὶ τῶν προκειμένων διαθέσεων. εἰ δὲ καὶ ἡ ψύξις εἴη πολλὴ τῆς κατὰ ξηρότητα δυσκρασίας ὡς ἀναγκά-
ζειν ἐπὶ πλέον θερμαίνειν, πρῶτον μὲν ἀναμιμνήσκου τοῦ τῆς δυσκρασίας εἴδους. ἐδείχθη γὰρ ἁπάντων χα-
λεπώτατον. ὥστε δυσεπανόρθωτον αὐτὸ γίνωσκε, καὶ πολλῆς ἀκριβείας δεόμενον. ἀπέχεσθαι δὲ ὁμοίως τῶν
προειρημένων ὑλῶν πειρῶ, ἐλπίζων ἐν χρόνῳ πλείονι διὰ τῶν ἀσφαλεστέρων ἰᾶσθαι τὴν διάθεσιν. ἀσφα-
λέστεραι δέ εἰσιν αὗται. αὖθις γὰρ εἰπεῖν ὑπὲρ τῶν οὕτως ἀναγκαίων ἄμεινον. ἐν ναρδίνῳ μύρῳ λειώσας μαστίχην
χίαν ὡς λιπαρωτάτην, ἀναλάμβανε πορφύρᾳ χρηστῇ. μιγνύναι δ' ἄμεινον εἰ παρείη καὶ τὸν ὀπὸν τοῦ βαλσά-
μου. διδόναι δὲ καὶ τὸ μέλι πλέον, ἅμα τῷ γάλακτι προαπηφρισμένον. ὅπως ἧττόν τε εἴη περιττωματικὸν, καὶ
μᾶλλον θρέψιμον. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀφεψημένον τὸ μέλι, τροφὴ καλλίστη ψυχρᾷ γαστρί. πολεμιώτατον
δὲ τῇ θερμῇ. καὶ χρὴ μεμνῆσθαι τούτων ἀμφοτέρων ἐν τοῖς μάλιστα μὴ γινωσκομένων τοῖς πλείστοις ἰατροῖς. καὶ
40 μήθ' αἱρεῖσθαι τι μέλιτος μᾶλλον ἐν ψυχροῖς σώμασι, μήτε φεύγειν ἐν θερμοῖς. ἡ μὲν δὴ πλείστη τροφὴ τῆς τοιαύ-
της διαθέσεως, ἔστω μὲν μέλι τὸ κάλλιστον, ἀφεψημένον ἐπ' ἀνθράκων δρυΐνων ἢ ἀμπελίνων εἰς τέλος διακαῶν,
ἀφῃρημένου παντὸς τοῦ ἀφροῦ. τὸν δ' οἶνον ἀεὶ καὶ μᾶλλον αἱρεῖσθαι παλαιότερον ὅσῳ περ ἂν ἡ ψύξις ἐπὶ
μᾶλλον κρατῇ. καὶ εἰ δεήσειεν ὅλον τὸ γένος ὑπαλλάττειν, ἀδριανὸν μὲν, τὸ πρῶτον. εἶτ' αὖθις τιβουρτῖνον, ἤ τινα
τῶν ὁμοίων αἱρούμενον. ἅπαντας παλαιοὺς μὲν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὥστε πικροὺς ὑπάρχειν ἤδη. ξηραίνουσι γὰρ οἱ πι-
κροὶ περαιτέρω τοῦ δέοντος. ἄριστον δὲ φάρμακον ἐπὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ᾧ καθ' ἑκάστην ἡμέραν οἱ πιττωταὶ
χρῶνται. καταχρίειν οὖν αὐτῷ προσήκει τὴν γαστέρα σύμπασαν. εἶτ' ἀποσπᾶν πρὶν ψυχθῆναι. καὶ τοῦτο ἀρκεῖ
ποιεῖσθαι δὶς ἐφεξῆς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. πλεονάκις δ' οὐ χρή. διαφορήσεις γὰρ οὕτως οὐ πληρώσεις αἵματος χρηστοῦ τὸ
μόριον. ἡμεῖς δὲ οὐ διαφορεῖν τὸ περιεχόμενον, ἀλλ' ἐκ τῶν πλησίον ἐπισπᾶσθαι βουλόμεθα. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἠτροφη-
κότων ἁπάντων μορίων, θαυμαστὸν φάρμακον, ἤν τις ἐπίστηται μετρίως χρῆσθαι. καὶ μέντοι καὶ τὸ θερμαίνειν
50 τὴν γαστέρα, μὴ ποιότητι παραύξοντα τὸ θερμὸν, ἀλλ' ὅτι μάλιστα φυλάττοντα μὲν αὐτοῦ τὴν κατὰ φύσιν εὐκρα-
σίαν, αὐξάνοντα δὲ τὴν οὐσίαν, οὐχ ὁ φαυλότατός ἐστι τῶν ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι σκοπῶν. ἐργάζεται δὲ
τοῦτο κατὰ μὲν τὴν δίαιταν ἅμα τοῖς εἰρημένοις ἔμπροσθεν, οἶνος μάλιστα. τῶν δ' ἔξωθεν τῇ γαστρὶ προσφερο-
μένων εὔσαρκον παιδίον συγκοιμώμενον ὡς ψαύειν ἀεὶ τῶν κατ' ἐπιγάστριον. ἔνιοι δὲ καὶ κυνίδια λιπαρὰ τῆς
αὐτῆς ἕνεκα χρείας ἔχουσιν. οὐκ ἐν τῷ νοσηλεύεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑγιαίνοντες. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, καὶ τοῖς
διὰ ξηρότητα μόνην ἀτονοῦσι τὴν κοιλίαν ἐπιτήδεια. καὶ χρὴ περὶ παντὸς ποιεῖσθαι τὸ παιδίον ἄικμον ἔχειν
τὸν χρῶτα. τὰ γὰρ ἱδροῦντα διὰ νυκτὸς ψύχει μᾶλλον, ἢ θερμαίνει. βλάπτουσι δὲ καὶ αἱ θερμαὶ πυρίαι
τὰς τοιαύτας διαθέσεις. αἱ μὲν οὖν ἅμα ξηρότητι συνιστάμεναι, διότι τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἐκβόσκονται
τὰς νοτίδας. αἱ δὲ σὺν ὑγρότητι τῷ διαφορεῖν τε ταῦτα, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐπὶ πλέον χρησώμεθα. καὶ τῷ

σφόδρα μανὸν ἐργάζεσθαι τὸ σῶμα καὶ εὔψυκτον. Περὶ μὲν οὖν ταύτης τῆς συζυγίας τῶν δυσκρασιῶν, ἱκανὰ
καὶ ταῦτα. μιγνύσθω δ' ἐφεξῆς δαψιλεῖ ξηρότητι καθάπερ ὑπόκειται, μὴ πάνυ πολλὴ θερμότης. ἐπὶ μὲν τῆς
τοιαύτης ὑπαλλάξεως, τὴν πρώτην ἀγωγὴν φυλάξομεν. οὐχ ὅπως αὐξάνοντες ἢ τὴν τοῦ οἴνου δύναμιν, ἢ τὸ
πλῆθος τοῦ μέλιτος, ἀλλὰ καὶ καθαιροῦντες, ὡς μέλιτος μὲν μηδόλως γεύεσθαι. τὸν δ' οἶνον ἥκιστα παλαιὸν προσφέ-
ρεσθαι. χλιαρὰ δὲ τὰ ἐδέσματα προσοίσομεν. ἃ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς γαλακτώδη. θέρους δ' ὄντος, ἃ καλοῦσι
κρηναῖα. καὶ τὴν κοιλίαν ἐπαλείφωμεν ὀμφακίνῳ τε καὶ μηλίνῳ. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἐὰν πλείων ἡ θερμότης
ᾖ, τὸν οἶνον ὑδαρέστερόν τε δώσομεν. καὶ οὕτως ἔχοντα ψύξεως, ὡς τὸ κρηναῖον ὕδωρ ἐν ἦρι μέσῳ. γινώσκοντες
ὡς ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἀνάλογος ἐστὶ πυρετῷ. ὅπερ γὰρ ἐκεῖνος ἢ κατὰ σύμπαν τὸ ζῶον, ἢ κατὰ τὴν καρδίαν
ἐστί, τοῦθ' ἡ νῦν προκειμένη διάθεσις, ἐν τῇ γαστρί. καὶ ἐγὼ πρῶτον μὲν ἁπάντων οἶδά τινα, θεασάμενος ἅμα τοῖς
10 διδασκάλοις ἄνδρα τῆς καθεστώσης ἡλικίας ἐνοχλούμενον ἤδη μηνῶν οὐκ ὀλίγων. ἀλλ' οὔτ' ἐκείνων τις ἐγίνω-
σκε τὴν διάθεσιν, οὔτ' ἐγώ. μετὰ ταῦτα δ' ἀνεμνήσθην, εὑρηκὼς ἤδη τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον, ὡς τοῦτ' ἄρ' ἦν
ἐκεῖνο τὸ θεωρηθέν μοι πάλαι. κάλλιον δ' αὐτὸ καὶ διηγήσασθαι. πάντως γάρ δή που καὶ τὸ ἀκοῦσαι τινας ὀνή-
σει, καθάπερ κἀμέ. τετταρακοντούτης μὲν ἦν ὁ ἄνθρωπος, ἕξεως δὲ συμμέτρου κατὰ πάχος καὶ λεπτότητα κα-
τὰ τὸν τῆς ὑγείας χρόνον. ἐδίψει δὲ σφόδρα καὶ μισεῖν ἔφασκε τὸ θερμόν. ἐδίδου δ' αὐτῷ οὐδεὶς ψυχρόν, ἱκα-
νῶς λιπαροῦντι. πυρέττειν μέντοι τοῖς ἰατροῖς οὐκ ἐδόκει. καὶ ἡ γαστὴρ ὑπεξέκρινε τὰ ληφθέντα, τριῶν ἢ τετ-
τάρων ὡρῶν ὕστερον, ἅμα τῷ ποτῷ. ταῦτ' ἄρα καὶ ἰσχνὸς ἦν ἤδη, καὶ πλησίον ἀφῖκτο κινδύνου, μηδὲν ὀνινάμενος
ἀπὸ τῶν αὐστηρῶν καὶ στρυφνῶν ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων. ἐλάμβανε δὲ καὶ οἶνον αὐστηρὸν ἐπὶ τῇ τρο-
φῇ. οὗτος ὁ ἄνθρωπος, ἅμα μὲν οὐκέτι φέρων τὸ δίψος, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἔφασκεν ἑλόμενος ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν
ἀνιώμενος, ὕδατος ψυχροῦ δαψιλὲς ἀθρόως ἐπὶ τῇ τροφῇ προσενεγκάμενος, αὐτίκα μὲν ἐπαύσατο διψῶν.
20 ἐξήμεσε δ' ὀλίγον ὕστερον τὸ πλεῖστον. φρικῶδες δὲ τοὐντεῦθεν γίνεται τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ δεῖται σκεπα-
σμάτων πλειόνων ἀπορρίπτων ἔμπροσθεν ἅπαντα. τό τε οὖν λοιπὸν ἅπαν τῆς ἡμέρας ἐφεξῆς τούτων ἔπραξε.
καὶ δι' ὅλης νυκτὸς ἐφ' ἡσυχίας ἔμεινεν, ἐνθάλπων ἑαυτὸν ἐπιβλήμασιν. ὑπεξέκρινε δ' ἅπαξ ἡ γαστὴρ αὐτῷ με-
τρίως συνεστῶτα, διὰ μέσης νυκτός. ὥστε οὐδὲ διψώδης ἦν ἔτι κατὰ τὴν ὑστεραίαν, εὐχρούστερός τε μακρῷ καὶ
ἰσχυρότερος ἀπείργαστο. καὶ σκέψις μὲν ἐγένετο τοῖς ἰατροῖς, εἰ λουστέον αὐτόν. ἐνίων μὲν κελευόντων. ἐνίων δ' ἀπα-
γορευόντων. ἐκράτει δὲ ἡ τοῦ λούειν δόξα. καὶ τοίνυν λουσάμενος εὐφόρως, μετρίως τε διῃτήθη. καὶ κρεῖττον ἢ κα-
τὰ τὴν προτεραίαν ἔπεψεν ἡ γαστήρ. ἐμέμψατο δὲ τὴν κατὰ πόσιν, ὡς δυσχερῆ. καὶ πᾶσιν ἐδόκει διὰ τὸν ἔμετον
ἀήθως γενόμενον, ἐπαραχθαί τε καὶ κάμνειν τὸν στόμαχον. ὡς δὲ καὶ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ ἔμενε τὸ σύμπτωμα,
δῆλον ἐγίγνετο πᾶσιν ἡμῖν, ὡς ἡ μὲν γαστὴρ, ἐθεραπεύθη τὴν ἀτονίαν. ὁ στόμαχος δὲ, ἐψύχθη. καὶ οὐδὲν ἄρα θαυ-
μαστὸν ἦν εἰς συμμετρίαν μὲν ἐπανελθεῖν τῇ πόσει τὸ ὑπερτεθερμασμένον. ψυχθῆναι δὲ τὸ μετρίως θερμόν. οὐ
30 μὴν οὐδὲ ἐδυνήθη τις αὐτοῦ θεραπεῦσαι τὸν στόμαχον. ἀλλ' ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου κακὸν ἀνταλλαξάμενος, ἐτελεύτα
τῷ χρόνῳ. ἄλλον δὲ τοιοῦτον ἔτεσιν ὕστερον οὐκ ὀλίγοις, ἐθεασάμην, ἤδη διαγινώσκειν εἰδὼς ἁπάσας τῆς γαστρὸς
τὰς δυσκρασίας, ἐδόκει μοι δὴ ψύχειν ἀγωνιστικώτερον εὐθέως, πρὶν ἐπὶ πλέον λεπτυνθέντα, παραπλή-
σιόν τι τῷ πρόσθεν ἐπὶ τῇ ψύξει παθεῖν. ἀσφαλέστερον οὖν ἐφαίνετό μοι τὴν πρώτην, ἀποπειραθῆναι τῶν κα-
τὰ τὸ ὑποχόνδριον ἐπιτιθεμένων ψυκτηρίων φαρμάκων. καὶ οὕτω πράξαντος, ἠλαττώθη μὲν τὸ καῦμα τῆς
κοιλίας. ἀνέπνει δὲ τοῖς στενάζουσιν ὁμοίως ὁ ἄνθρωπος, ὡς μόλις κινῶν ὅλον τὸν θώρακα. καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς
ἀνερωτώμενος, ὡμολόγει τοιούτου τινὸς αἰσθάνεσθαι παθήματος. ἔγνων οὖν ἐψύχθαι τὰς φρένας αὐτῷ. καὶ
διὰ τοῦτο ἀπορρίψας τὰ ψυκτήρια, κατήντλουν ἐλαίῳ θερμῷ. τάχιστα δὲ τῆς ἀναπνοῆς ἀπολαβούσης τὸν κα-
τὰ φύσιν ῥυθμὸν, ἐπαυσάμην μὲν τῆς ἀιονήσεως, ἔγνων δὲ μετρίως αὐτὸν ψύχειν ἐν χρόνῳ πλείονι. τά τε οὖν
ἔξωθεν ἐπιτιθέμενα, κάτω μᾶλλον ἐπετίθουν ἀποχωρῶν τοῦ διαφράγματος, ὡς ἐπὶ τὸν ὀμφαλόν. ἅπαντά τε
40 τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα, πλὴν τοῦ γάλακτος, ἐδίδουν ψυχρὰ, παραπλησίως ὕδατι κρηναίῳ. καὶ οὕτως ἐν
χρόνῳ πλείονι κατέστη, μηδὲν τῶν ἄλλων βλαβείς. Ἰστέον δέ σοι καὶ τοῦτο πρὸ πάντων, ὡς ἐπειδὰν μὲν ἰσχυρῶς
ἀλλοιωθῇ κατ' ἀμφοτέρας τὰς ποιότητας ὁτιοῦν μόριον, ἀπόλλυται τὸ ἔργον αὐτοῦ σύμπαν. οὐ ῥᾴδιον δὲ οὐδὲ τὸ
οὕτω διατεθὲν, ἐπανελθεῖν εἰς τὸ κατὰ φύσιν. ἐπειδὰν δὲ ἡ ἑτέρα μόνη ποιότης ἐπὶ πλέον ὑπαλλαχθῇ, καθάπερ
νῦν ὑπεθέμεθα τὴν ξηρότητα, τῇ δ' ἄλλῃ τις ἡ μετρία, δυνατὸν ἰάσασθαι τὸν οὕτω διακείμενον ἄνθρωπον.

Ὑποκείσθω δὴ πάλιν ἐπικρατεῖν μὲν τὴν θερμὴν δυσκρασίαν. μεμίχθαι δ' αὐτῇ, ποτὲ μὲν, ὑγρότητα ποτὲ
δὲ, ξηρότητα μετρίαν ἑκατέραν. καὶ προτέραν γε τὴν ὑγρότητα. τὴν τοιαύτην δυσκρασίαν ἀδεέστερον ὕδατι
θεραπεύσομεν ψυχρῷ, διὰ τὸ μὴ βλάπτεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὰ γειτνιῶντα μετρίως διακείμενα. κατὰ γὰρ
τὰς ξηρὰς διαθέσεις, ἀναγκαῖόν ἐστιν οὐ τὰ πλησιάζοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν ἰσχνότερον γενέσθαι τὸ
σῶμα. τῆς κοιλίας δ' αὐτῆς μηδέπω κατεξηρασμένης, ὡς ὑπόκειται νῦν, οὐδὲ τὸ σύμπαν σῶμα λεπτύνεσθαι
50 δυνατόν. ὥστε οὐδὲ βλάπτεσθαι τῇ πόσει τοῦ ψυχροῦ. εἰ δ' οὕτω ποτὲ ἰσχυρὰ δυσκρασία θερμότητος εἴη κατὰ
τὴν κοιλίαν, ὡς μέχρι τῆς καρδίας ἐξικνεῖσθαι, πυρέττειν ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον. ὥστε καὶ τὸν κίνδυνον ὀξύ-
τερον εἰκὸς ἕπεσθαι ταῖς τοιαύταις δυσκρασίαις. ἡ δ' ἴασις ἡ αὐτὴ μὲν κατὰ γένος. εἰρήσεται δὲ αὖθις ἐν ταῖς
θεραπείαις τῶν πυρετῶν. ἡ δὲ μετὰ ξηρότητος θερμότης, τοῖς αὐτοῖς μὲν ὑπάγεται κατὰ γένος. οὐ μὴν ὁμοίως
γε ἀδεὴς τῶν ψυχόντων ἡ χρῆσις ἐστὶ, δι' ἃς εἶπον αἰτίας. Ἡ δὲ ὑγρὰ δυσκρασία καὶ μόνη συστᾶσα, πασῶν
ἐστὶν εὐιατοτάτη, καὶ μετὰ θερμότητος ἢ ψυχρότητος ἐπιπλεκομένη. καὶ διότι γε συνεχῶς αἱ τρεῖς αὗται
δυσκρασίαι καταλαμβάνουσι τὴν γαστέρα, καὶ εἰσὶν ἰαθῆναι ῥᾷσται, τὴν θεραπείαν δὲ ἀεὶ τούτων ἔχοντες ἐν
μνήμῃ πάντες οἱ χωρὶς μεθόδου θεραπεύοντες τὰς νόσους, ἐπὶ τὰς ἄλλας ὡς εἴρηται μεταφέρουσιν, ἀγνοοῦν-
τες ὅτι πλείους εἰσίν. ἔστι δὲ δή που τῆς μὲν ὑγρᾶς δυσκρασίας μόνης συνισταμένης βοηθήματα, τὰ ξηραίνον-

τα τῶν ἐδεσμάτων, ἀλλὰ τοῦ θερμαίνειν ἢ ψύχειν ἰσχυρῶς. Ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἔνδεια τῶν συνήθων
ποτῶν. τῆς δὲ μετὰ θερμότητος, ἡ τῶν συμφερόντων ἐδεσμάτων καὶ ποτῶν χρῆσις. ἔστω δὲ καὶ ταῦτα χωρὶς τοῦ
θερμαίνειν, αὐστηρά. καὶ μὴν δὴ καὶ τὸ ψυχρὸν τοῦτο, ἐπιτήδειον αὐτοῖς. Τῆς δὲ μετὰ ψύξεως ὑγρᾶς δυσκρα-
σίας, ἄριστα μὲν ἰάματα, τὰ δριμέα σύμπαντα. μιγνύσθω δ' αὐτοῖς καὶ τὰ στρυφνά, χωρὶς τοῦ ψύχειν σα-
φῶς. ἄριστον δ' ἴαμα καὶ τούτοις ὀλιγοστὸν πόμα. καὶ τοῦτο τις τῶν θερμαινόντων ἰσχυρῶς οἴνων. εὔδηλον δὲ καὶ
ὡς ὁ τοιοῦτος οὐδὲ νέος ἐστίν. ἀνάλογον δὲ τοῖς ἐσθιομένοις καὶ πινομένοις, καὶ τἆλλα ἔστω σύμπαντα τὰ ἔξω-
θεν προσαγόμενα. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, πάλιν ἐπ' ἀρχὴν τὸν λόγον ἀναγαγόντες, ἀ-
θροίσωμεν αὐτοῦ τὰ κεφάλαια. τὴν μὲν οὖν θερμὴν δυσκρασίαν, ψυκτέον ἐστί. τὴν δὲ ψυχράν, θερμαντέον. οὕ-
τω δὲ καὶ τὴν μὲν ὑγράν, ξηραντέον. τὴν δὲ ξηράν, ὑγραντέον. εἰ δὲ κατὰ συζυγίαν τινὰ εἴη γεγενημένη, μι-
10 γνύειν ἀμφοτέρους τοὺς σκοπούς. τὴν μὲν ὑγρὰν καὶ θερμήν, ξηραίνοντας καὶ ψύχοντας. τὴν δ' ὑγρὰν καὶ ψυ-
χράν, ξηραίνοντας καὶ θερμαίνοντας. οὕτως δὲ καὶ τὴν μὲν ξηρὰν καὶ θερμήν, ὑγραίνοντας καὶ ψύχοντας.
τὴν δὲ ψυχρὰν καὶ ξηράν, ὑγραίνοντας καὶ θερμαίνοντας. ἁπασῶν δὲ χειρίστην ἰστέον εἶναι, τῶν μὲν ἁπλῶν,
τὴν ξηράν. τῶν δὲ συνθέτων, τὴν ξηράν τε ἅμα καὶ ψυχράν. ἐν τούτῳ μὲν ἡμῖν τέλος ἐχέτω τὰ περὶ τῆς δυ-
σκρασίας τῆς γαστρός, ἄνευ περιττῆς τινὸς ἔξωθεν ὑγρότητος. Ἑξῆς δ' ἐπὶ τὰς διά τι τοιοῦτο γιγνομένας,
ἴωμεν τῷ λόγῳ. πολλάκις μὲν οὖν ἐν αὐτῷ τῷ κύτει τῆς κοιλίας τι περιεχόμενον ὑγρόν, ἤτοι θερμαίνειν,
ἢ ψύχειν, ἢ ὑγραίνειν, ἢ ξηραίνειν αὐτὴν πεφυκός, ἢ κατὰ συζυγίαν, τινὰ τούτων ποιεῖν. ἐνίοτε δ' εἰς αὐτοὺς τοὺς χι-
τῶνας, ὡς ἂν εἴποι τις, ἀναπεπωμένον ἢ ἐμπεπλασμένον, ἐργάζεται τὴν δυσκρασίαν. ἡ μὲν οὖν προτέρα
διάθεσις, εἰ μὲν ἅπαξ συσταίη, δι' ἐμέτων ἐκκαθαρθεῖσα, καθίσταται ῥᾳδίως. εἰ δ' αὖθις καὶ αὖθις ἐξ ἑτέρου τι-
νὸς ἢ ἑτέρων ἐπιρρέοι μορίων, ἀκριβοῦς δεῖται τῆς διαγνώσεως. ἡ θεραπεία δ' εὐθέως ἐπακολουθήσει τῇ
20 γνώσει τῆς ποιούσης αἰτίας. ἐλέχθη γὰρ ἡμῖν ἐν ἄλλοις τέ τισι, κἀν ταῖς τῶν πυρετῶν διαφοραῖς, ὡς ἐπιρρεῖ
πολλάκις ἐξ ἑτέρων μορίων ἑτέροις, ἡ περιουσία. καθάπερ εἰ οὕτως ἔτυχε τῶν κατὰ τὴν κεφαλήν, τοῖς ὀφ-
θαλμοῖς. ἔνθα χρὴ τὰ πέμποντα θεραπεύοντα μόρια, μόνου τοῦ τόνου προνοεῖσθαι τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς μὴ ῥᾳ-
δίως δέχοιντο μηδὲν τῶν ἐπιρρεόντων αὐτοῖς. οὕτως οὖν χρὴ καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας εὑρόντα τὸ πέμπον τὰ πε-
ριττά, σύμπασαν μὲν ἐκείνῳ προσάγειν τὴν θεραπείαν. τῆς γαστρὸς δὲ προνοεῖσθαι τοσοῦτον μόνον, ὡς μὴ ῥᾳδίως
δέχοιτο τὰ ἐπιρρέοντα. γένοιτο δ' ἂν οἶμαι τοῦτο, κατὰ διττὸν τρόπον. ἕνα μέν, τὸ κοινὸν ἁπάντων ῥευμάτων.
ἀναστέλλεται γὰρ ὑπὸ τῶν στυφόντων. ἕτερον δέ, καὶ τοῦτο κοινὸν ἁπάντων τῶν εἰς εὐεξίαν ἀγομένων μο-
ρίων ὑπὸ τῆς ἐν τῇ κράσει συμμετρίας. ἐπισκέπτεσθαι τοιγαροῦν ὅλον μὲν τὸ σῶμα πρότερον χρή, εἰ περιτ-
τωματικὸν ἢ πληθωρικὸν ὄν, ἐπιπέμπει ῥεῦμα τῇ γαστρί. δεύτερον δ' εἰ μὴ τοῦτο φαίνοιτο, τὸ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν
μορίων σκοπεῖσθαι. κατὰ μὲν δὴ τὴν τοῦ παντὸς σώματος ἐπίσκεψιν, ἔμαθες μὲν καὶ τὰ τοῦ πλήθους καὶ τὰ
30 τῶν περιττωμάτων γνωρίσματα, διά τε τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, καὶ τοῦ περὶ πλήθους βιβλίου. προσ-
επισκέπτου δ' αὐτοῖς, καὶ τάδε. πρῶτον μὲν ἐπὶ γυναικῶν, εἰ μὴ καθαίρονται κατὰ φύσιν. ἑξῆς δ' ἐπ' ἀνδρῶν,
εἰ συνήθης ἔκκρισις ἐπέχεται. πολλοῖς μὲν γὰρ αἱμορροΐδες εἰώθασι τὸ περιττὸν ἐκκενοῦν. ἐνίοις δ' αἱμορραγίαι διὰ
ῥινῶν, ἢ ἔμετος, ἢ τι κατ' ἄλλον τινὰ τόπον ἐν ὡρισμέναις περιόδοις ἀθροιζομένου αἵματος. οἶδα γοῦν ἐν στόματι
καὶ φάρυγγι πολλοῖς τοῦθ' ὑπάρχον. ἔστι δ' οἷς καὶ διὰ γαστρὸς αἵματος ἔκκρισις ἀνὰ χρόνον γίγνεται. καὶ μάλισθ' ὅ-
σοι γυμνασίων ἰσχυρῶν ἀποστάντες, οὐκ ἀπέστησαν τῆς ἔμπροσθεν διαίτης. ἢ τι κῶλον ὅλον ἀφῃρέθησαν, ὡς ἐδή-
λωσε καὶ ὁ Ἱπποκράτης. ἐνίοις δὲ καὶ διάρροιαι, καὶ χολέραι, διὰ χρόνων τινῶν γιγνόμεναι, κενοῦσιν ἅπαντος
τοῦ σώματος τὴν περιουσίαν. ἐπὶ δὲ τοῖσδε, σκεπτέον ὁποίᾳ τινὶ κέχρηται διαίτῃ. πότερον, ἀπεψίαις πλείοσιν,
ἢ πλησμοναῖς, ἐν ἀργῷ βίῳ. καὶ μάλιστα παρὰ τὸ ἔθος. ἢ τοὐναντίον. εἶθ' ἑξῆς ἐπισκεπτέον, εἰ μέρος ἄλλο τοῦ
σώματος ἐνοχλούμενον ἐν περιόδοις τισὶ χρόνων, οὐκ ἐνοχλεῖται νῦν. ἐνίοις μὲν γὰρ, ἀρθρῖτις, ἢ ἰσχιάς, ἢ πο-
40 δάγρα. κεφαλαία δ' ἄλλοις. ἢ εἰς ὀφθαλμούς, ἢ εἰς ὦτα κατασκῆπτον ῥεῦμα, μετέστη νῦν εἰς τὴν γαστέρα. πολλοῖς
δὲ καὶ κατάρροι, καὶ κόρυζαι συνεχῶς γινόμεναι, μεθίστανται κατά τινα χρόνον εἰς τὰ κατὰ τὴν γαστέρα χω-
ρία. ταῦτ' οὖν ἅπαντα κατασκεψάμενος, εἰ μὲν ἐξ ἀκυρωτέρων ἡ μετάστασις εἴη γεγενημένη, πρὸς ἐκεῖνα πά-
λιν ἀντισπάσεις τὸ περιττόν. εἰ δ' ἐκ κυριωτέρων, ἀμφοῖν ὁμοίως προνοήσεις τὴν ἐργαζομένην τὸ ῥεῦμα διά-
θεσιν ἐκκόπτων ἀεί. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο, πάντα μὲν εἰς εὐεξίαν ἀγόντων ἡμῶν τὰ τοῦ σώματος μόρια, πάσας δὲ
τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις εὔρους ἀεὶ παρασκευαζόντων. ὅπως δ' ἄν τις ἐργάζοιτο ταῦτα, διὰ τῆς ὑγιεινῆς πραγμα-
τείας δεδήλωται. πρόδηλον δ' ὅτι κἂν εἰ διὰ πληθώραν ὅλου τοῦ σώματος ἡ γαστὴρ δέχηται ῥεῦμα, τὸ σύμπαν
σῶμα κενωτέον ἐστίν. ὥσπερ γε καὶ εἰ διὰ κακοχυμίαν, ἐκείνην ἐκκαθαίρειν προσήκει. κἄπειθ' οὕτως, ἐπ' αὐτὴν
ἰέναι τὴν γαστέρα. πάντως γὰρ δή που πλείοσιν ἡμέραις εἰς αὐτὴν ἐνηνεγμένων τῶν περιττῶν, ἀπήλαυσέ τι
τῆς μοχθηρίας αὐτῶν. ὥστε ἐν καιρῷ χρήσαιτ' ἂν ὁ οὕτω κάμνων, ἀψινθίῳ ποτῷ. δήλη δ' οἶμαί σοι καὶ ἡ μετὰ
50 ταῦτα πρόνοια μέχρι τοῦ τὴν ἔμπροσθεν ἕξιν ἀνακτήσασθαι τῇ γαστρί. κατὰ γάρ τοι τὴν κρᾶσιν τοῦ λυπήσαντος
αὐτὴν ῥεύματος, ἔστιν ὅτε δύσκρατος γενομένη, τῶν ἐναντίων εἰς ἐπανόρθωσιν ἰαμάτων δεῖται. ῥᾷστον δὲ δή που
τὴν τοιαύτην ἰάσασθαι βλάβην, ὅταν ὀλίγων ἡμερῶν ᾖ. ὡς εἴ γε δι' ἀπορίαν τῶν ἰασομένων διαμείνῃ χρόνῳ
πλείονι, ποτὲ μὲν οἱ χιτῶνες αὐτῆς ἐμπίπλανται τῆς κακοχυμίας, ἔστι δ' ὅτε καὶ αὐτὸ τὸ ὁμοιομερὲς αὐτῶν
σῶμα δύσκρατον ἱκανῶς γενόμενον, ὁμοίας χρῄζει θεραπείας, τῇ λελεγμένῃ πρόσθεν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ τῶν
δυσκρασιῶν. Ὑπόλοιπον οὖν ἐστὶ διελθεῖν ὅπως ἄν τις ἰῷτο τὰς ἐν τοῖς χιτῶσι τῆς γαστρὸς κακοχυμίας.
ἔστι δὲ ἐπιτήδεια πρὸς τὰς τοιαύτας διαθέσεις φάρμακα, τῷ γένει μέν, ἐκ τῶν καθαιρόντων μετρίως, ὡς μὴ
προσιέναι τὴν δύναμιν αὐτῶν ἀνωτέρω τῶν κατὰ γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα χωρίων. ἢ εἴπερ ἄρα, πρὸς τούτοις
ἅπτεσθαι τῶν κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀγγείων. ἐν εἴδει δέ, τὰ διὰ τῆς ἀλόης ἐστὶ κάλλιστα, καὶ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἡ ἀλόη

μὴ παρόντων ἐκείνων. ἄπλυτος μὲν οὖν, ἱκανωτέρως ἐκκενοῖ. πλυθεῖσα δὲ, ἧττον μὲν καθαίρει, ῥώννυσι δὲ
μᾶλλον τὴν γαστέρα. Χρὴ τοίνυν ἔχειν τὴν καλουμένην ἤδη πρὸς ἁπάντων τῶν ἰατρῶν πικρὰν ἐσκευασμέ-
νην διττῶς. ἐξ ἀπλύτου τε καὶ πεπλυμένης ἀλόης. μίγνυται δὲ αὐτῇ κινναμώμου τε καὶ ξυλοβαλσάμου,
καὶ ἀσάρου καὶ νάρδου στάχυος καὶ κρόκου. καὶ Χίας μαστίχης. ἔστωσαν δὲ ἓξ μὲν τούτων ἑκάστου δραχμαί. μόνης
δὲ τῆς ἀλόης, ἑκατόν. ἄριστον δὲ τοῦτο τὸ φάρμακον εἰς τὰς τῶν χιτώνων τῆς γαστρὸς κακοχυμίας. ἄμεινον δὲ
χρῆσθαι ξηρῷ δι' ὕδατος ὅσον δυοῖν κοχλιαρίων μικρῶν τὸ πλῆθος, ὅταν γε μετρίως καὶ μέσως αὐτῷ χρῆ-
σθαι προαιρώμεθα. τὸ γὰρ δὴ πλεῖστον καὶ τελεώτατον, οὐ σμικρῶν δυοῖν, ἀλλὰ μεγάλων ἡ πόσις, ἐν ὕδατος
εὐκράτου τρισὶ κυάθοις. ἐλαχίστη δὲ δόσις ἑνὸς κοχλιαρίου μικροῦ. χρῆσθαι δ' ἐν τῷ καιρῷ τῷδε καὶ πτισάνης
χυλῷ, πρῶτον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βαλανείου λαμβάνοντα. τὸ μὲν γὰρ φάρμακον αὐτὸ κατὰ τὸν συνήθη τοῖς κα-
10 θαίρουσι διδόσθω καιρόν. ἐπ' αὐτῷ δὲ περιπατήσαντα σύμμετρα, καὶ κινηθέντα μέτρια, τῶν ἄλλων τῶν κα-
τὰ τὴν δίαιταν, ὑπαλλάττειν μηδέν. ἔνιοι δ' ἀποτίθενται τὸ φάρμακον, ἀναλαμβάνοντες ἀπηφρισμένῳ μέλιτι.
καὶ γίνεται μὲν οὕτω μονιμώτερον, οὐ μὴν δὲ ὁμοίως γε πρὸς τὰς ὑποκειμένας ἐν τῷ παρόντι λόγῳ δια-
θέσεις ἀγαθόν. ἧττον γὰρ ῥώννυσι τὴν κοιλίαν, καὶ μᾶλλον ὑπάγει. Γλίσχρου μέντοι φλέγματος ἐμπεπλα-
σμένου τῇ γαστρὶ, δοτέον αὐτοῖς πρότερον ὅσα τέμνει τοῦτο. κἄπειτα οὕτω καθαρτέον. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἔμετον
εὐπετῶς ἔχοιεν, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἐμεῖν ἀπὸ ῥαφανίδων δι' ὀξυμέλιτος. εἰ δὲ μήτε γλίσχρος ὁ χυμὸς εἴη, μήτε
παχὺς, ἀρκεῖ καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ χυλοῦ τῆς πτισάνης ἔμετος μόνου, καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ μελικράτου. λαμβάνειν δ' ἑκατέ-
ρου πλεῖον ἢ ὡς ἄν τις ἔλαβεν, ἤτοι τροφῆς ἕνεκεν, ἢ ὑπαγωγῆς γαστρός. ἐπὶ τέλει δὲ καὶ τὸ μελίκρατόν ἐστιν
ἀφεψημένου καθ' αὐτὸ τοῦ ἀψινθίου πίνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο καλῶς ὑπάγει κάτω τοὺς λεπτοὺς χυμοὺς, ὅσοι
περ ἂν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς αὐτῆς περιέχονται. κοινωνεῖ δὲ ὁ λόγος ὅδε σύμπας ὁ περὶ τῆς δυσκρασίας
20 τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασι, καθ' ἕν τι μέρος ἑαυτοῦ τὸ τῶν ἀσθενῶν ἐνεργειῶν. οὐ γὰρ δὴ τῶν γε ἀπολωλυιῶν
ἢ πλημμελῶς γιγνομένων. ἐκπέπτωκε γὰρ ἐκεῖνα τελέως τῶν ὑγιεινῶν. ἡ δ' ἀσθενὴς ἐνέργεια, κατὰ τὸ μᾶλλον
τε καὶ ἧττον τῆς ὑγιεινῆς ἔσται πραγματείας ἢ τῆς θεραπευτικῆς. ὀλίγον μέν τι παρεμποδιζομένη, τῆς ὑγιει-
νῆς. ἐπὶ πλέον δὲ, τῆς θεραπευτικῆς. ὅρος δ' ἑκατέρας, τὸ τῶν συνήθων πράξεων ἤτοι γε ἀφίστασθαι διὰ τὸ
μέγεθος τῆς βλάβης, ἢ μή. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς. καὶ χρὴ καὶ διὰ τοῦτο θᾶττον ἀφίστα-
σθαι τοῦ λόγου. γεγραμμένης γε δὴ συμπάσης ἤδη τῆς μεθόδου καθ' ἣν χρὴ τὰς δυσκρασίας ἰᾶσθαι τῆς γα-
στρὸς, εἴτε καθ' ἕξιν, εἴτε κατὰ σχέσιν ἐν αὐτῇ γίνοιντο. δῆλον δὲ ὡς καὶ μικτή ποτ' ἔσται διάθεσις ἐν τῇ γαστρὶ τῶν
εἰρημένων τριῶν τῶν ἁπλῶν. ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ στερεὰ μόρια δυσκράτως ἔχειν. καὶ χυμοὺς μοχθηροὺς ἐμ-
πεπλάσθαι δυσεκνίπτως τῇ γαστρί. καὶ κατὰ τὴν ἔνδον εὐρυχωρίαν ἑτέρους περιέχεσθαι. δύναται μὲν γάρ
ποτε καὶ τὸ πρῶτον ἅμα τῷ δευτέρῳ ῥηθέντι συστῆναι. δύναται δὲ καὶ τὸ δεύτερον ἅμα τῷ τρίτῳ. καὶ αὖθις
30 γε τὸ πρῶτον ἅμα τῷ τρίτῳ. καὶ πάνθ' ἅμα πολλάκις, ἐφ' ὧν ἀναμνησθήσῃ μὲν δή που καὶ τῆς ἔμπροσθεν εἰρη-
μένης μεθόδου ἐν τοῖς περὶ τῶν ἑλκῶν λόγοις, ἁπασῶν τῶν ἐπιπλεκομένων ἀλλήλαις διαθέσεων. οὐδὲν δ' ἂν
εἴη χεῖρον καὶ νῦν αὐτὴν διελθεῖν. ἐπισκέψαι γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις ὑπαλλάξεσι, πρῶτον μὲν, ἀφ' οὗ μάλιστα
κινδυνεύειν εἰκός ἐστι τὸν κάμνοντα. δεύτερον δὲ, τί μὲν ἐξ αὐτῶν ἢ τίνα λόγον αἰτίας ἔχει. τίνα δὲ ἀποτελεῖ-
ται πρὸς αὐτῶν. καὶ τρίτον, οἷς τ' ἀδύνατόν ἐστιν ἰαθῆναι πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ ὅσοις δυνατόν. ὥσπερ ἐπὶ τῶν
ἑλκῶν ἐδείκνυμεν τῶν ἅμα φλεγμοναῖς συνισταμένων. ἔνθα μὲν γὰρ ἀπό τινος τῶν διαθέσεων οὐ μικρὸς ὁ
κίνδυνός ἐστιν, ὁ πρὸς τὸ κατεπεῖγον σκοπὸς, αἱρετέος. ἔνθα δὲ τὸ μὲν, ποιοῦν ἐστι. τὸ δὲ γιγνόμενον, ὁ πρὸς τὸ
αἴτιον. ἔνθα δὲ οὐχ οἷόν τε θεραπευθῆναι τόδε πρὸ τοῦδε, ὁ ἀπὸ τῆς τάξεως. ἐν μὲν οὖν τῷ πρὸς τὸ κατεπεῖγον
σκοπῷ, τὸ μέγεθος τῆς διαθέσεως σκεπτέον. ἔστι δὲ τρία μεγέθη. τὸ μέν τι, κατὰ τὸ τῆς βεβλαμμένης ἐνερ-
γείας ἀξίωμα. τὸ δέ τι, κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν τῆς διαθέσεως. καὶ τρίτον ἐπὶ τοῖσδε, τὸ πρὸς τὴν διοικοῦ-
40 σαν τὸ βεβλαμμένον σῶμα δύναμιν. ἐν δὲ τῷ πρὸς τὸ αἴτιον σκοπῷ, θεωρητέον. τί μὲν ἐκ τῶν ἐπιπεπλε-
γμένων ἀλλήλαις αὐξάνειν ἢ γεννᾶν πέφυκε τὰ λοιπὰ, τίνα δ' ἤτοι τὴν γένεσιν ἢ τὴν αὔξησιν ὑπ' ἐκείνου λαμ-
βάνει. ἐν δὲ τῷ κατὰ τὴν τάξιν, τί πρό τινος, ἢ τί σύν τινι, ἢ τί μετά τι δυνατὸν ἰᾶσθαι. ὑποκείσθω γοῦν
εἰς τὴν γαστέρα καταρρέουσά τις ἐξ ἐγκεφάλου περιουσία ψυχρά. καὶ διὰ ταύτην ἤδη μέν τις οὖσα δυσκρασία
κατὰ τὴν κοιλίαν. ἔτι δὲ μᾶλλον καὶ χυμοὶ μοχθηροὶ καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ σῶμα τὰς μεταξὺ χώρας ἁπάσας
τῶν ὁμοιομερῶν κατειληφότες, ἐν ταῖς τοιαύταις ἐπιπλοκαῖς. ἀξιώματι μέν ἐστι μείζων ἡ δυσκρασία. διότι
καὶ ἡ εὐκρασία. κατὰ δὲ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, ὅ, τί περ ἂν αὐτῶν τύχῃ περὶ τὸν ὑποκείμενον ἄρρωστον ἐν τῷ λόγῳ.
καὶ κείσθω πρός γε τὸ παρὸν, ἐν τοῖς εἰρημένοις τρισὶ μείζων εἶναι διάθεσις ἡ τῶν ἐν τοῖς χιτῶσι τῆς γαστρὸς
χυμῶν. ἔστω δ' εἰ βούλει καὶ τοῦτο αὐτὸ τὸ πάθημα, δῆξιν ἐργαζόμενον. καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ λειποψυχίας τε
καί τινας ἱδρῶτας ἅμα συγκοπτικαῖς ἐκλύσεσιν, ὡς εἶναι μεῖζον αὐτὸ τῶν ἄλλων, καθ' ὅσον ὑπὲρ τὴν δύνα-
50 μίν ἐστιν. εὔδηλον οὖν ὅτι τὴν μὲν πρώτην ἄν τις ἐπιμέλειαν ἀντιτάξαιτο πρὸς τὸ καταλύον τὴν δύναμιν. ἑξῆς
δ' ἐπειδὴ μέγιστον τῶν ἄλλων ὑπέκειτο τοῦτο κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, ἐπὶ πρῶτον ἄν τις αὐτὸ παραγίγνοιτο,
καὶ πρῶτον ἰῷτο. εἰ δ' ἡμῖν ἤδη μετρίως ἔχει τοῦτο. καὶ μήθ' ἡ δύναμις ἔτι καταπίπτει, μήτε ἡ κατὰ τὴν γαστέ-
ρα κακοχυμία παμπόλλη τις εἴη, τότε ἐπὶ τὴν αἰτίαν ἀφιξόμεθα, γιγνώσκοντες ὡς οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ τελέως ἰα-
θῆναι διάθεσιν οὐδεμίαν, ἔτι μενούσης τῆς ἐργαζομένης αὐτὴν αἰτίας. ἡ δέ γε τάξις τῆς θεραπείας, ἐνίοτε
μὲν, ὡς ἐπὶ φλεγμονῆς καὶ ἕλκους, ἐναντίων ἐστὶν ἐνδεικτικὴ βοηθημάτων. ἐδείκνυτο γὰρ ὡς τὰ τὴν φλεγμο-
νὴν θεραπεύοντα, μεῖζον ἀποφαίνει τὸ ἕλκος. ἐνίοτε δ' οὐδὲν βλάπτει τὴν ἑτέραν διάθεσιν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἐνε-
στώσης ὑποθέσεως. ὁ γὰρ ἐκκενῶν τὸ περιεχόμενον ὑγρὸν ἐν τῷ τῆς γαστρὸς κύτει, τῶν ἐν τοῖς χιτῶσι περιεχο-
μένων ὑγρῶν ὑποτέμνεται τὴν τροφήν. ὥσπερ γε καὶ ὁ τὸν ἐγκέφαλον ἰώμενος, ὡς μηδεμίαν ἐν ἑαυτῷ γεννᾶν

αἰσθητὴν

αἰσθητὴν παρουσίαν, ἐκκόπτει τὴν οἷον πηγὴν τῶν εἰς τὴν γαστέρα ῥευμάτων. ἀλλὰ μὲν δὴ τούτων, ἡ τάξις τῆς
θεραπείας, τῇ τάξει τῶν αἰτίων ὁμολογεῖ, κἂν ἐν ἄλλοις διαφέρηται. τὸ δ' ἀπὸ τοῦ μεγέθους χρὴ διορίζεσθαι
καθάπερ εἴρηται. καὶ πρῶτον μὲν πειρᾶσθαι τῷ μεγίστῳ τὴν οἰκείαν ὕλην ἐφαρμόζειν τῶν βοηθημάτων.
ἑξῆς δὲ κατὰ τὸν τῶν αἰτιῶν στοῖχον ἰᾶσθαι τὸ σύμπαν. ὅταν γὰρ μήτε πλῆθος ἀξιόλογον ᾖ τῶν κατὰ τὴν
γαστέρα περιττωμάτων, μήτ' ἐν τῇ κοιλότητι περιεχομένων αὐτῆς, μήτ' ἐν τοῖς χιτῶσι, μήτε δῆξις ἀδικοῦσα
τὴν δύναμιν, ἁπάντων μὲν χρὴ πρῶτον ἐκνοσηλεῦσαι τὸν ἐγκέφαλον. ἐφεξῆς δὲ τὸ κύτος τῆς γαστρὸς ἐκκε-
νῶσαί τε καὶ διαῤῥύψαι, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκκαθῆραι τοὺς χιτῶνας. εἶτα τὴν δυσκρασίαν ἰᾶσθαι. εἴρηται δὲ
ἑκάστου τὰ ἰάματα πρόσθεν, ὥστε οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι τὰ κατὰ τὸν λόγον, ἀλλ' ἤδη τέλος ἐπιθεῖναι τῷ γράμματι.
τὰς γὰρ τῶν ἄλλων ἁπάντων μορίων δυσκρασίας, ἀνάλογον ἄν τις ἰῷτο τοῖς ὑπὲρ τῆς γαστρὸς εἰρημένοις. ἀεὶ
10 γὰρ χρὴ τό, τ' ἐναντίον τῇ διαθέσει πορίζεσθαι βοήθημα, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως τοῦ πεπονθότος ἔνδειξιν τῶν
ὠφελησόντων, προστιθέναι, περὶ ἧς εἴρηται μὲν ἤδη καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν. εἰρήσεται δὲ καὶ διὰ τῶν ἑξῆς ἐπὶ
πλέον. ἀναγκαῖον δ' ἂν εἴη καὶ νῦν ἐπ' ὀλίγον αὐτῆς μνημονεῦσαι. πρώτη μὲν ἔνδειξις ἀπὸ τῆς τοῦ πεπονθότος
τόπου κράσεώς ἐστι, τὸ μέτρον ὁρίζουσα τοῦ θερμαίνειν ἢ ψύχειν ἢ ξηραίνειν ἢ ὑγραίνειν. ἢ κατὰ συζυγίαν τι
πράττειν αὐτῶν. δευτέρα δὲ, ἀπὸ τοῦ κοινὸν εἶναι τὸ ἔργον ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις, ἢ κοινὴν τὴν δύναμιν χο-
ρηγεῖν. καὶ τρίτη, παρὰ τῆς διαπλάσεως αὐτοῦ. καὶ τετάρτη, παρὰ τῆς θέσεως, ἧς μέρος ἐστὶν ἡ πρὸς τὰ
πλησιάζοντα τοῦ ζώου μόρια κοινωνία. καὶ πρὸς τούτοις ἅπασι, τὸ τῆς αἰσθήσεως ποσόν. λεχθήσεται μὲν οὖν
κἀν τοῖς ἑξῆς ὑπὲρ ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἐπὶ πλέον. ἐπέλθωμεν δὲ καὶ νῦν αὐτὰ, διὰ βραχέων. ὅσα μὲν
θερμότερα φύσει μόρια κατὰ τὴν ψύξιν νοσεῖ, μειζόνως τε ταῦτα καὶ μέχρι πλείονος χρόνου θερμαίνεσθαι
δεῖται. καθάπερ γε καὶ τὰ ψυχρότερα κατὰ θερμότητα νοσοῦντα, ψύχεσθαι. καὶ τὰ ξηρότερα καθ' ὑγρό-
20 τητα, ξηραίνεσθαι. καὶ δὴ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὑγραίνεσθαι τὰ φύσει μὲν ὑγρότερα, κατὰ ξηρότητα δὲ νο-
σοῦντα, μειζόνως τε καὶ μέχρι πλείονος χρήζει τοῦ χρόνου. τοσοῦτον γὰρ ἐπανελθεῖν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἕκα-
στον αὐτῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὁπόσον εἰς τὰ παρὰ φύσιν ἐξετράπετο. καὶ καθάπερ ὁδόν τινα παλινδρομοῦσαι εἰς
τοὔπισω τῆς γενομένης αὐτῷ μεταστάσεως. ἔμπαλιν δὲ τῷ μὲν θερμοτέρῳ φύσει μορίῳ, θερμὸν νόσημα νοσοῦντι,
βραχείας ἢ ὀλιγοχρονίου δεῖται τῆς ψύξεως, τῷ δὲ ψυχροτέρῳ, τῆς θερμάνσεως. ὡσαύτως δὲ κἀπὶ τῶν ὑγρῶν
τε καὶ ξηρῶν. ὀλίγη γὰρ ἡ εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὴ τοῖς τοιούτοις ἐστὶ, καὶ ἡ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδος. ὅθεν
καὶ κινδυνεύουσιν ἧττον, οἷς ἂν οἰκεία τῆς φύσεως ἡ νόσος ὑπάρχῃ. δῆλον δ' ὅτι καὶ κατὰ συζυγίαν αἱ δυσκρα-
σίαι γιγνόμεναι, τηλικαύτην ἕξουσι τὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδον, ἡλίκην ἐποιήσαντο τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν
ἐκτροπήν. οὕτω μὲν οὖν ἀπὸ τῆς κράσεως τῶν πεπονθότων μορίων, ἡ τῶν βοηθημάτων ἔνδειξις γίγνεται. ἀπὸ δὲ τῆς
κατὰ τὴν ἐνέργειαν, ἤτοι χρήσιμον ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις ὑπάρχειν, ἢ ὀλίγοις τισὶν, ἢ ἑαυτῷ μόνῳ. κα-
30 τὰ μὲν τὰς αὐτῶν χυμῶν δυσκρασίας, οὐδὲν ἐκ τούτου τοῦ σκοποῦ λαμβάνεται. καὶ γὰρ ψύχεσθαι καὶ θερ-
μαίνεσθαι, καὶ ξηραίνεσθαι καὶ ὑγραίνεσθαι, καὶ κατὰ συζυγίαν πάσχειν τι τούτων, ἕκαστον τῶν μορίων ἀνά-
λογον δεῖται τοῦ νοσήματος. κατὰ μέντοι τὰς ὑπὸ τοῖς χυμοῖς, εἰ μὲν ἑαυτῷ μόνῳ τὸ μόριον ἐνεργεῖ, θαῤῥῶν
ποιήσεις τὰς κενώσεις, ὡς ἂν ἡ διάθεσις ὑπαγορεύῃ, συνεπιβλέπων τὴν δύναμιν. εἰ δ' ἀναγκαῖον εἴη τὸ ἔργον
αὐτοῦ πᾶσι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις, ὥσπερ τὸ τῆς γαστρός τε καὶ τοῦ ἥπατος, οὐ μικρὰν χρὴ φροντίδα ποιεῖσθαι
τοῦ τόνου τῆς δυνάμεως, μήπως καταλύσωμεν αὐτὸν, ἀθροωτέρᾳ κενώσει χρησάμενοι. κοινὸν δὲ τὸ ἔργον ἐστὶ
καὶ φλεψὶ καὶ ἀρτηρίαις, καὶ καρδίᾳ καὶ θώρακι, καὶ νεφροῖς καὶ κύστει. τῇ τε τὸ οὖρον ὑποδεχομένῃ, καὶ τῇ
χοληδόχῳ, σὺν τοῖς ἀπ' αὐτῆς ἀγγείοις. ἐγκεφάλου δὲ τὸ ἔργον, ὑπαινίττων μὲν ἡμῶν εἰς τὰς καθ' ὁρμὴν ἐνερ-
γείας, ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς τὰς τοιαύτας ἐνεργείας διαπραττομένοις ὀργάνοις. οὐκ ἀναγκαῖον δὲ νοσούντων, ὅτι
μὴ μόνον τοῖς ἀναπνευστικοῖς. ἄλλων δ' ὀργάνων ἐνέργεια μὲν οὐκ ἔστιν. ὑπηρεσία δὲ ἀναγκαία πρὸς τὸ ζῆν. ὡς πνεύ-
40 μονος, καὶ τραχείας ἀρτηρίας, καὶ φάρυγγος. ἐκ μὲν δὴ τῶν τοιούτων μορίων, ὅτι τάχιστα τὰς περιουσίας ἐκ-
κενοῦν ἔξεστιν ὡς ἂν ἐθέλῃς. ἐκ γαστρὸς δὲ καὶ ἥπατος, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ σὺν τῷ φροντίζειν μηδὲν βλάψαι
τὴν δύναμιν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἴσον ἐστὶ τὸ τῶν ἔργων ἀξίωμα πρὸς τὸ διασώζεσθαι τοὺς νοσοῦντας, ἀλλὰ τὸ μὲν μᾶλλον
αὐτοῖς ἐστι, τὸ δὲ ἧττον χρηστὸν, ἀνάλογον χρὴ τῶν ἀξιωμάτων ἑκάστου μορίου προνοεῖσθαι τοῦ τόνου. μέγιστον μὲν
οὖν ἀξίωμα τοῦ τῆς καρδίας ἐστὶν ἔργου. καὶ πάντων ἀναγκαιότατον τοῖς νοσοῦσι. τοῦ δ' ἐγκεφάλου πρὸς μὲν τὴν
ζωὴν, ὁμότιμον. οὐ μὴν τῆς ἴσης ῥώμης ἐπὶ νοσούντων αὐτοῦ χρῄζομεν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον πᾶσιν ἐνεργεῖν νεύροις
καὶ μυσίν. ὥστ' ἀρκεῖ τοσοῦτον αὐτοῦ διασωζόμενον, ᾧ μέλλει μόνῳ ἐπιτελεῖσθαι τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἔργον. ἡ δ' ἥ-
πατος ἐνέργεια, πᾶσι μὲν ἀναγκαία τοῖς μορίοις ἐστίν. οὐ μὴν οὕτω γε διηνεκῶς ἔχει τὸ ἀναγκαῖον, ὡς ἡ τῆς καρ-
δίας. ἀνάλογον δ' αὐτῷ καὶ ἡ τῆς γαστρός. ἐπιστάμενος οὖν ἁπάντων τῶν μορίων τὰς ἐνεργείας, καὶ τὰς
χρείας ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν ἀποδεδειγμένας, οὐ χαλεπῶς ἂν εὑρίσκοις εἰς ὅσον ἑκάστου φυλάττειν χρὴ τὸν
50 τόνον. οὕτω δὲ καὶ ὅσα τῶν μορίων ἑτέροις ἀρχαὶ δυνάμεων εἰσὶ, διασώζειν αὐτῶν χρὴ τὸν τόνον, ἀνάλογον τῇ
χρείᾳ τῶν δυνάμεων, ἣν ὑπηρετεῖ τοῖς τοῦ ζώου μέρεσιν. ἔμαθες δὲ καὶ περὶ τῶν τοιούτων μορίων, ὡς ἐγκέφα-
λός ἐστι, καὶ καρδία, καὶ ἧπαρ. ὁ μὲν, τοῖς νεύροις τε καὶ μυσίν. ἡ δὲ, ταῖς ἀρτηρίαις. τὸ δ' ἧπαρ, ταῖς φλεψὶ,
χορηγὰ τῆς δυνάμεως. ἀπὸ δὲ τῆς διαπλάσεως, ἡ ἔνδειξις γίγνεται τοῦ τρόπου τῆς κενώσεως τῶν περιττῶν ὧδέ
πως. ἐμέτοις μὲν καὶ διαχωρήμασιν, ἡ γαστὴρ ἐκκενοῦται. τὰ δ' ἔντερα, μόνοις τοῖς κάτω διερχομένοις. ὥσπερ
γε καὶ τοῦ ἥπατος τὰ σιμά. νεφροὶ δὲ καὶ κύστις καὶ τοῦ ἥπατος τὰ κυρτὰ, πολλῆς μὲν ἐμπεπλησμένα κακοχυ-
μίας διὰ τῶν ὑπηλάτων τε καὶ καθαρτηρικῶν ὀνομαζομένων ἐκκαθαίρεται. φαρμάκων. μετρίας δὲ, διὰ τῶν
οὐρητικῶν πόρων. ἐγκέφαλος δὲ, δι' ὑπερῴας καὶ ῥινῶν καὶ ὤτων. θώραξ δὲ καὶ πνεύμων, διὰ τραχείας ἀρτη-
ρίας καὶ φάρυγγος. ἀπὸ δὲ τῆς θέσεως, ἔνδειξις ἔσται, εἴς τε τὰς δυσκρασίας τῶν στερεῶν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ

ταῖς κακοχυμίαις, οὐ μικρά. τοῖς μὲν γὰρ ἐπιπολῆς δυσκράτοις ὀλίγων δεῖται φαρμάκων τοιαῦτα προσοίσομεν. τοῖς δ' ἐν τῷ βάθει, προσλογιούμεθα τὸ διάστημα. εἰ γὰρ ὀλίγων δεῖται τοιούτοις χρῷτο, πολὺ ἂν ἀσθενέστερα τῆς χρείας γιγνόμενα, πρὸς τὸν πεπονθότα τόπον ἀφίκοιτο. καὶ πρὸς τὰς κενώσεις δὲ ἡ θέσις συνενδείκνυταί τι, διδάσκουσα τὴν κοινωνίαν τοῦ πεπονθότος μορίου πρὸς τὰ ἄλλα. εἰ μὴ γὰρ εἰδείημεν ἐπὶ τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος ὑποκεῖσθαι τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ τὴν νῆστιν, ὅτι τε τὴν μὲν νῆστιν, ἐκδέχεται τὸ λεπτὸν ἔντερον, ἐκεῖνο δὲ, τὸ κῶλον, εἶτ' αὖθις ἐκεῖνο, τὸ ἀπευθυσμένον, οὐκ ἂν οἷοί τε εἴημεν εὑρεῖν. ἐκκαθαίρεσθαι μὲν δύνασθαι καὶ διὰ τῆς κάτω γαστρὸς καὶ δι' ἐμέτων τὸ ἧπαρ. ἀμείνω δ' εἶναι τὴν προτέραν κένωσιν, ἀνέχεσθαι μεμελετηκότων τῶν ἐντέρων, ἀεὶ τῆς ἐκ τοῦ ἥπατος περιουσίας. οὐ μικρὰ δ' ἔνδειξις οὐδὲ παρὰ τῆς εὐαισθησίας τε καὶ δυσαισθησίας τῶν μορίων ἐστί. καταφρονεῖ μὲν γὰρ πάντων τῶν φαρμάκων τὰ δυσαίσθητα, κἂν ἱκανῶς ᾖ δακνώδη. τὰ δ' εὐαίσθητα μόρια, καταλύεται τὴν δύναμιν ἀνιώμενα. χρὴ τοίνυν ταῦτα μὲν οὐκ ἀθρόως οὐδ' ἅπαξ ἰσχυροῖς ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι φαρμάκοις, ἀλλ' ἐν χρόνῳ μᾶλλον ἀσφαλῶς. ἐπὶ δὲ τῶν δυσαισθήτων, οἷόν τ' ἐστὶ καὶ διὰ ταχέων ἀνύσαι τὸ δέον, εἰσάπαξ χρησαμένους τῷ προσήκοντι βοηθήματι. ἀλλ' ὥσπερ ἔφην, εἰρήσεται καὶ αὖθις ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τῆς ἀπὸ τούτων ἐνδείξεως. καὶ μάλισθ' ὅταν ἡμῖν ὁ λόγος γίγνηται περὶ τῆς τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἰάσεως.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

Εἰ δ' ἄν τις καὶ τῶν πυρετῶν ἰῷτο μεθόδῳ, τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως νοσήμασι τοῖς κατὰ δυσκρασίαν συνισταμένοις ἐν ἡμῖν, ἃ διῆλθον ἐν τῷ πρὸ τοῦδε γράμματι, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. ὅτι μὲν οὖν ὦ Εὐγενιανὲ, ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ κεραννυμένων ἀλλήλοις ἡ τῶν ἁπλῶν καὶ πρώτων μορίων συνέστηκε φύσις, ἅπερ Ἀριστοτέλης προσαγορεύει ὁμοιομερῆ, δι' ἑνὸς ἀποδέδεικται γράμματος, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτους στοιχείων ἐσκοπούμεθα. ὅτι δ' ἐν τῷ τὸ μὲν, θερμότερον εἶναι, τὸ δὲ, ψυχρότερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ ξηρότερον, ἢ κατὰ συζυγίαν τι τούτων πεπονθέναι, τῶν ἁπλῶν καὶ πρώτων μορίων ἐστὶν ἡ πρὸς ἄλληλα διαφορὰ, διὰ τῆς περὶ κράσεων ἐδείχθη πραγματείας. ἐν δέ γε τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς βιβλίῳ, τῶν μὲν ἁπλῶν τοῦ ζώου μορίων δύο τὰ πάντ' εἶναι γένη νοσημάτων ἐδείκνυτο. κοινὸν μὲν τὸ ἕτερον αὐτοῖς, πρὸς τὰ σύνθετά τε καὶ δεύτερα καὶ ὀργανικὰ μόρια. καλοῦμεν δὲ αὐτὸ λύσιν ἑνώσεως. ἕτερον δ' ἐξαίρετον ἴδιον ἐν δυσκρασίᾳ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ συνιστάμενον. εἶναι δὲ τῶν δυσκρασιῶν τὰς μὲν κατὰ μίαν ἀντίθεσιν, ἁπλᾶς. τὰς δὲ κατ' ἄμφω, συνθέτους. ἐν μὲν οὖν τῇ κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσει, δύο συνίστασθαι δυσκρασίας ἁπλᾶς. ἑτέραν μὲν, ὅταν ἑαυτοῦ γένηταί τι θερμότερον εἰς τοσοῦτον, ὡς ἤδη βλάπτεσθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ. δευτέραν δὲ, ὅταν ὁμοίως ἐπικρατήσῃ τὸ ψυχρόν. ἐν δὲ τῇ κατὰ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἑτέρας δύο. καὶ κατὰ τὰς δὲ δυσκρασίας, ὑγρὰν, καὶ ξηράν. ἐπιπλεκομένων δ' ἀλλήλαις τῶν ἁπλῶν, ἄλλας συνίστασθαι τέτταρας. ὑγρὰν καὶ ψυχράν. ὑγράν τε καὶ θερμήν. καὶ ξηρὰν καὶ θερμήν. ξηράν τε καὶ ψυχράν. εἴρηται δὲ καὶ τὰ γεννῶντα τὰς δυσκρασίας αἴτια δι' ἑτέρου γράμματος. ἐν ᾧ τὰς τῶν νοσημάτων αἰτίας ἐδηλοῦμεν. ἓν δέ τι τῶν κατὰ δυσκρασίαν νοσημάτων ἐστὶ, καὶ ὁ πυρετός. εἰς τοσαύτην ἀμετρίαν αἰρομένης τῆς θερμασίας ὡς ἀνιᾶν τε τὸν ἄνθρωπον, ἐνέργειάν τε βλάπτειν, ὡς εἴ γε μή πω μηδέτερον ἔχει, κἂν ὅτι μάλιστα θερμότερος ἑαυτοῦ τύχῃ γεγονὼς, οὐδέπω πυρέττειν αὐτὸν ἐδείκνυμεν. ἐπεὶ δ' ἕκαστον τῶν παρὰ φύσιν ἐν ἡμῖν συνισταμένων, εἴτε εἰδικωτέρας τυγχάνει προσηγορίας, εἴτε γενικωτέρας, οὐκ ἔστιν ἐκτὸς τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἡ φλεγμονὴ, καὶ ἡ πλευρῖτις, καὶ ἡ νόσος ἅμα τὰ τρία καθ' ἓν γίνεται σῶμα τὸ Δίωνος, εἰ οὕτως ἔτυχεν. ἐνδείκνυται δὲ καὶ τούτων μὲν ἕκαστον ἰδίαν ἔνδειξιν, οὐδὲν δ' ἧττον αἱ διαφοραὶ τοῦ πάντων εἰδικωτάτου, διὰ τοῦτ' οὖν ἄμεινον ἔδοξεν ἰδίᾳ πραγματεύεσθαι περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν. ἵν' ἐφ' ἑτοίμοις ἅπασιν ὁ λόγος ἡμῖν ἐνθάδε περαίνοιτο, χωρὶς τῆς πρὸς τοὺς κακῶς ὑπὲρ αὐτῶν γράψαντας ἀντιλογίας. ἀναμνησθῶμεν οὖν τὰ κεφάλαια τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, ἵν' ἐξ ἑκάστου τὴν οἰκείαν ἔνδειξιν ἀναλάβωμεν. ἔστιν οὖν μία μὲν αὐτῶν διαφορὰ, καθ' ἣν ἤτοι πάρεστιν ἔτι τὸ ποιοῦν αἴτιον τὸν πυρετὸν, ἢ πέπαυται ποιῆσαν. ἑτέρα δὲ, καθ' ἣν ἤτοι γ' ἑκτικός ἐστιν ὁ γεγονὼς πυρετὸς, ἢ ὡς ἂν εἴποι τις, σχετικός. ἐπειδὴ γὰρ ὀνομάζουσι τὰς μὲν εὐλύτους διαθέσεις, ἐν σχέσει. τὰς δὲ μὴ τοιαύτας, ἐν ἕξει, συγχωρητέον ἐστὶν ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας καὶ αὐτῶν τῶν πυρετῶν, τοὺς μὲν δυσλύτους, ἑκτικούς. τοὺς δ' εὐλύτους, σχετικοὺς ὀνομάζεσθαι. καὶ λεκτέον ἐνίους μὲν τῶν πυρετῶν εὔλυτον ἔχειν τὴν διάθεσιν οὕτως, ὡς τὸ θερμανθὲν ἐν ἡλίῳ ξύλον. ἐνίους δὲ, δύσλυτον, ὡς τὸ μέχρι τοῦ τύφεσθαί τε καὶ καπνὸν ἀποβάλλειν ὑπὸ πυρὸς θαλφθέν. αὗται μὲν αἱ πρῶται διαφοραὶ τῶν πυρετῶν, ἃς συνάψαντες πρότερον ταῖς γενικωτέραις ἐνδείξεσιν, αὖθις ἐπὶ τὰς αὐτῶν τῶν εἰρημένων εἰδικωτέρας ἀφιξόμεθα. πρώτη μὲν γὰρ ἔνδειξις, ὡς ἀπὸ νοσήματος, ἐστὶν ἅπαντος πυρετοῦ, τὴν ἀναίρεσιν ἐνδεικνυμένη. δευτέρα δὲ, ὡς τοιοῦδε νοσήματος, οὐκέθ' ἁπλῶς ἀναίρεσιν, ἀλλὰ τοιάνδε τινά. κατὰ γάρ τοι δυσκρασίαν νοσούντων τῶν πυρεττόντων, ἀναγκαῖον καὶ τὴν ἴασιν αὐτῶν ἀναίρεσιν εἶναι τῆς δυσκρασίας. ἅπασα δ' ἀμετρία, διὰ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας ἰᾶται. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἔμπροσθεν ἐδείχθη. καὶ τοίνυν καὶ ἡ τῆς τοῦ πυρετοῦ δυσκρασίας ἀμετρία, διὰ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας ἰαθήσεται. ἔστι δ' ἡ ἀμετρία τῆς τῶν πυρεττόντων δυσκρασίας, ἐν πλεονεξίᾳ θερμότητος. ἡ τοίνυν εἰς εὐκρασίαν

δυσκρασίαν ὁδὸς αὐτοῖς, διὰ ψύξεως ἔσται. εἰ μὲν οὖν ἤδη γεγονότες εἶεν οἱ πυρετοί, τὸ δὲ ποιῆσαν αὐτοὺς αἴτιον οἴ-
χοιτο, μόνως ἂν οὕτως εἴη τῆς θεραπείας αὐτῶν ὁ σκοπὸς ἡ ψύξις. ὥστε ζητητέον ἡμῖν τὰς ὕλας, ὅσαι ψύξιν
ἰσόῤῥοπον ἔχουσι τῇ πλεονεκτούσῃ θερμότητι. γιγνομένων δ' ἔτι τῶν πυρετῶν, τὴν ποιοῦσαν αὐτοὺς αἰτίαν
ἀναιρετέον. εἰ δὲ τὸ μὲν, ἤδη γεγονὸς αὐτῶν εἴη, τὸ δ' ἔτι γίγνοιτο, τοῦ συναμφοτέρου στοχαστέον. ἀναιροῦντας
πρότερον μὲν τὴν ἀνάπτουσαν αἰτίαν αὐτούς, ἐφεξῆς δὲ σβεννύντας, τὸ φθάσαν ἀπ' αὐτῆς ἀνῆφθαι. τίνες
οὖν αἰτίαι πυρετοὺς γεννῶσι, καὶ κατὰ τίνα σώματος ἑκάστου διάθεσιν, εἰ μή τις εἴη μεμνημένος ἀκριβῶς,
οὐκ ἄν ποτε μεθόδῳ προνοήσαιτο πυρετοῦ. ἐλέχθη γοῦν ἐν ἐκείνοις τοῖς σώμασιν ἡ στέγνωσις ἐργαζομένη πυρετὸν,
ἐν οἷς ἐστι τὸ διαπνεόμενον οὐκ ἀτμῶδες, οἷόν περ ἐν τοῖς εὐχύμοις, ἀλλὰ δακνῶδες καὶ δριμὺ, καὶ καπνῷ πα-
ραπλήσιον, ἢ λιγνύϊ. τούτοις οὖν τοῖς σώμασιν, ὑγιεινότατα μὲν λουτρὰ γλυκέων ὑδάτων εὐκράτων. καὶ
10 τρίψις ἀραιωτική, καὶ γυμνάσια σύμμετρα. καὶ δίαιτα γλυκύχυμος. ἐναντιώτατα δὲ λουτρὰ ψυχρὰ καὶ στυ-
πτηριώδη, καὶ ἀλουσία, καὶ γυμνάσιον ὀξύ. καὶ τρίψις ἤτοι μηδόλως, ἢ σκληρὰ γιγνομένη. καὶ δίαιτα κακό-
χυμος. ἀγρυπνία τε καὶ θυμός. καὶ λύπη. καὶ φροντίς. ἔγκαυσίς τε καὶ κόπος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων,
αὖθις ἐπάνειμι. περὶ δὲ τῆς στεγνώσεως νῦν ὅθεν ὁ λόγος ὡρμήθη, γινώσκειν χρὴ σαφῶς, ὅτι καὶ μόνη χω-
ρὶς τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἱκανὴ γεννῆσαι πυρετούς. ἐὰν οὖν εἴρξῃς τὰς τοιαύτας φύσεις τῶν οἰκείων λου-
τρῶν, αὐτίκα πυρέττουσιν. ἐθεάσω δὲ δήπου καθ' ὃν ἐν Ῥώμῃ σὺν ἡμῖν διέτριψας χρόνον, ἐνίους οὔπω νοσή-
σαντας. ἐφ' ὧν οἱ τὴν θαυμαστὴν διάτριτον ἀσίτους ὑποβάλλειν ἀξιοῦντες, αὐτοὶ κακοηθεστάτους πυρετοὺς
κατασκευάζουσι. δέον αὐτίκα τοῦ πρώτου παροξυσμοῦ παρακμάζοντος, ἀπάγειν εἰς τὸ βαλανεῖον. ἐπιτρέ-
πειν τε λούεσθαι πολλάκις εἰ βούλοιντο, μὴ μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δίς. ἐγὼ γοῦν ἐάσας ἅπαντας, τοὺς ἄλ-
λους, ἀναμνήσω σε τοῦ λουσαμένου μὲν ἐν τοῖς στυπτηριώδεσιν ὕδασιν, ἃ καλοῦσιν Ἄλβουλα, πυκνωθέντος
20 δ' ἐκ τούτου τὸ δέρμα, κἀντεῦθεν ἀρξαμένου πυρέττειν. ἀρκέσει γὰρ οὗτος ἕνεκα σαφηνείας οἷον παραδεί-
γματι τοῦ λόγου γενέσθαι. παρῆσαν μὲν ἐπισκοπεύμενοι τῶν οὐκ ἀφανῶν τινὲς ἰατρῶν. ὁ μὲν, Ἐρασιστράτειος.
ὁ δὲ, μεθοδικός. ἔδοξε δ' ἀμφοτέροις ἀσιτῆσαι τὸν ἄνθρωπον. οὐ μὴν εἰάσαμέν γε ἡμεῖς χωρισθέντων αὐτῶν
ἐλθόντες, ἀλλ' εἰς βαλανεῖον εἰσαγαγόντες εὐθέως, καὶ χλιαρὸν ἔλαιον ἐπὶ πλεῖστον αὐτῷ περιχέαντες, ἀνα-
τρίψαντές τε πραότατα, τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου μέρος ἐν τῷ τῆς θερμῆς δεξαμενῆς ὕδατι διατρίβειν ἐκε-
λεύσαμεν. εἶτα ἐξελθόντα καὶ χρησάμενον ὕδατι ψυχρῷ κατὰ τὰ εἰωθότα, σκεπάσαντες σινδόνι, καὶ
βραχὺ καθίσαι κελεύσαντες ὡς ἀνακτήσασθαι τὴν δύναμιν, αὖθις εἰσαγαγόντες εἰς τὸ βαλανεῖον, ὁμοίως
τε πάλιν ἀλείψαντές τε καὶ τρίψαντες, καὶ κατὰ τὸ θερμὸν ὕδωρ χρονίσαι κελεύσαντες, εἶθ' αὖθις ἐξα-
γαγόντες καὶ τῷ ψυχρῷ βάψαντες, ἀπομάξαντές τε, τροφὴν ἐδώκαμεν, αὐτίκα μὲν ἐξελθόντι μετὰ τὸ πι-
εῖν ὕδατος, πτισάνης χυλόν. εἶτα βραχὺ διαλιπόντες, θριδακίνην. καὶ μετ' αὐτὴν, ἐξ ἀπλοῦ λευκοῦ ζω-
30 μοῦ τῶν ἁπαλοσάρκων ἰχθύων, οἷοί περ οἱ πετραῖοι πάντες εἰσὶ, καὶ οἱ ὀνίσκοι καλούμενοι. κάλλιον δ' ἕνεκα
τοῦ παραλελεῖφθαι μηδὲν, ἅπαντα προσθεῖναι τῇ διηγήσει, τοῦ μὲν ἔτους ἦν ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἐν ᾧ ταῦτ' ἐπράτ-
τετο, βραχύ τι μετὰ τὰς ὑπὸ κύνα προσαγορευομένας ἡμέρας. ὁ δ' ἄνθρωπος, ὡς πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν.
μελαντέρος τὴν χροιάν. καὶ λεπτὸς τὴν ἕξιν. καὶ δασύς. ἁπτομένοις τε σαφῶς δακνώδη τὴν θερμασίαν
ἔχων ὁπότε ὑγιαίνοι. οὖρα κατακορῆ ξανθά. καὶ εἰ ἐπὶ πλέον ἀσιτήσειε δάκνοιντο, γαστὴρ ἐξηραίνετο συνεχῶς.
καὶ ἦν τὰ διαχωρήματα βραχέα, καὶ δριμέα. καὶ ξηρά. τὸ δὲ τῆς ψυχῆς ἦθος, ὀξύθυμόν τε καὶ φροντιστι-
κὸν ὑπῆρχεν. ὀλιγόϋπνός τε τὰ πάντα, καὶ συνεχῶς ἀγρυπνίαν μεμφόμενος. οὗτος ἐν χωρίῳ τινὶ πρά-
ξεων ἕνεκα γενόμενος, ἐχρῆτο τοῖς Ἀλβούλοις πλησίον οὖσιν. ὥρας τε ἑβδόμης ὡς ἔφασκε, καὶ τρίς γε καὶ
τετράκις ἐλούετο, χρηστόν τι δὴ τοῦτο νομίζων ἐργάζεσθαι. ἐκεῖθεν τε πάλιν εἰς τὸν ἀγρὸν ἀφικόμενος, καὶ
τροφὴν προσαράμενος, εἶθ' ὑπνώσας βραχέα, παρεγένετο μὲν εἰς τὴν πόλιν ἑσπέρας βαθείας. ἀρξάμενος
40 δ' ἐπὶ τῷ τελευταίου λουτροῦ διὰ τῆς νυκτὸς, ἐπύρεξε. θεασάμενοι δὲ αὐτὸν οἱ ἰατροὶ σχεδὸν ὥρας τρίτης τῆς ἡμέρας,
ἐκέλευσαν οὐ μόνον ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑξῆς ἀσιτεῖν ὅλην, ἵνα τὴν διὰ τρίτης νύκτα φυλάξαιντο. καὶ ταῦτ' εἰ-
πόντες, ἀπηλλάττοντο. λούσαντες οὖν ἡμεῖς αὐτὸν, καὶ διαιτήσαντες, ὡς εἴρηται, τοῖς οἰκέταις ἐκελεύσαμεν,
ἐὰν εἰς ἑσπέραν οἱ ἰατροὶ παραγενηθῶσιν, ἡσυχάζειν τε φάναι τὸν ἄνθρωπον. ἀποπέμπειν τ' ἐκείνους παραχρῆ-
μα, τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἥκειν ἀξιώσαντας. ὡς δ' ἐχωρίσθησαν, αὖθις ὁμοίως λούσαντές τε καὶ διαιτήσαντες
αὐτὸν, ἐξ αὐτῶν τούτων ὧν ἐπράξαμεν, ὑπνῶσαι καλῶς ἐποιήσαμεν. παραγενόμενοι δὲ οἱ ἰατροὶ κατὰ τὴν
ὑστεραίαν ἕωθεν, ἠξίουν αὐτὸν ἔτι κἀκείνην ἀσιτῆσαι τὴν ἡμέραν, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα τελέως ἀπύρετος εἴη. τοῦ δ'
ὑποσχομένου πράξειν ὡς κελεύουσιν, οἶσθα μὲν δήπου τὸν γέλωτα τὸν γενόμενον, ἀπελθόντων αὐτῶν. ὃν
ὑμεῖς ὀλίγον ὕστερον ἀφικόμενοι, κατελάβομεν. ἐπίστασαι δὲ καὶ ὅπως ἐπράχθη τὰ κατὰ τὸν ἄῤῥωστον. ἐ-
πειδὴ γὰρ ἔφην ὑγιαίνων ἐλούου δὶς, οἱ δ' ἰατροὶ τελέως ἀσιτῆσαί σε κελεύουσιν, οὔτ' ἐκείνοις τὸ σύμπαν πει-
50 σθῆναι δίκαιον, διαλλάξαι τέ τι τῶν ἐπὶ τῆς ὑγείας προσήκει. τοῦ δ' οἰομένου με συμβουλεύειν αὐτῷ, λού-
σασθαι μὲν, ἀλλ' οὐδεὶς, ἑτοίμου τε πράττειν ἢ φάσκοντος, ὅ, τι περ ἂν ἐγὼ κελεύσαιμι, μὴ τοίνυν ἔφην μήτ'
ἀσιτήσῃς, μήτε λούσῃ δὶς. καὶ γὰρ, καὶ καμεῖν μοι δοκεῖς τρίτην ἡμέραν. καί που καὶ θερμανθῆναι σφοδρότερον
ὑπὸ τοῦ ἡλίου. διά τε οὖν τὸν κάματον ἔφην καὶ τὴν ἔγκαυσιν, ἕν σε χρὴ προσθεῖναι λουτρὸν τοῖς δύο. καὶ τρὶς
λούσασθαι πειθόμενον ἐμοί. τοῦτο γὰρ ὑπέσχου ποιήσειν. ὁ δὲ, μειδιάσας, χαλεπὰ μὲν ἔφη προστάττεις. ἀλλ' ἐπεὶ
συνθήκας φυλάττειν δίκαιον, ἃ κελεύεις ποιήσω. τὰ δὲ πραχθέντα μετὰ ταῦτα τοῖς ἰατροῖς, οἶσθα δήπου
σαφῶς ὁπόσου κατὰ γέλωτος ἦν ἄξια. δὶς μὲν ἐλέλουτο. καὶ νηστικῶς ἐκεκοίμητο. περὶ δὲ δυσμὰς ἡλίου, τῶν
οἰκετῶν τις ἀγγέλλει παρεῖναι τοὺς ἰατρούς. ὁ δὲ, προσποιεῖται πυρέττειν. καὶ περιβαλλόμενος ἱμάτιον, εἴσω τε
στραφεὶς ὅπως μὴ καταφανεὶς αὐτοῖς γένοιτο πεπωκὼς οἶνον, τῶν φίλων τινὶ κελεύει, τοῖς ἰατροῖς αὐθ' αὐτοῦ

ποιεῖσθαι τὰς ἀποκρίσεις, ἤν τι πυνθάνωνται. ἔμελλον δὲ δήπου τὸ συνηθέστατον αὐτοῖς πρῶτον δράσεσθαι,
θεώμενοι περιβεβλημένον ἐπιμελῶς ἅμα τῇ κεφαλῇ τὸν ἄνθρωπον. ἥτις ἦν ὥρα καθ' ἣν ὁ παροξυσμὸς εἰσέβα-
λεν. ἀποκρινομένου δὲ τοῦ φίλου σχεδὸν οὐδὲ μίαν ὁλόκληρον ὥραν γεγονέναι μεταξύ, πότερον μετὰ φρίκης ἢ
μετὰ περιψύξεως ὑπήρξατο πυνθάνονται. τοῦ δὲ μετὰ φρίκης εἰπόντος, ἅπτονται τοῦ ἀνθρώπου διά τε τὸ γε-
λᾶν καὶ περικεκαλύφθαι νοτιζομένου. ἐπαινέσαντες οὖν αὐτὸν ἐπὶ τῷ πεισθῆναι σφίσι, καὶ μηδὲν ἀμφιτεῖν
πρὸ τοῦ διὰ τρίτης παροξυσμοῦ, τοιγάρ τοι διὰ τοῦτο ἔφασαν ἤδη μέσον πέπαυται τὰ τῆς φρίκης. ἱδρῶ-
τος δ' ἐστὶν ὑπόφασις, καὶ νοτὶς πολλὴ περὶ τὸ δέρμα. καὶ ταῦτ' οὐκ ἂν ἐγένετο, μὴ ἀσιτήσαντός σου, καὶ τὴν διά-
τριτον ὑπερβάλλοντος. κελεύσαντες οὖν τοῖς οἰκείοις ἐὰν γένωνταί τινες αὐτῷ νοτίδες, ἀπομάττειν ἐπιμελῶς,
ὅπως μὴ ψυχθείη. παραγενήσεσθαί τε φάντες ἕωθεν, ἀπαλλάττονται, μηδὲ τότε κελεύσαντες ἐπὶ τοῖς ἱδρῶ-
10 σι τραφῆναι τὸν ἄνθρωπον. ἐδόκουν γὰρ αὐτοῖς αἱ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν νύκτες εἶναι μικραί. καὶ κάλλιον ἐφαί-
νετο κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἕωθεν τρέφειν. ἀπαλλαγέντων οὖν αὐτῶν, ἐν ἱδρῶτι ῥεόμενος ὁ νεανίσκος ὡς ἐνετε-
τύλικτο τοῖς ἱματίοις, καταδραμὼν εἰς τὸ βαλανεῖον, ἐλούσατο τὸ τρίτον. ὁμοίως τε διῃτήθη. κἄπειτα
κατὰ τὴν ὑστεραίαν πρὶν ἀφικέσθαι τοὺς ἰατρούς, προῆλθε τῆς οἰκίας ἐπίτηδες, ὅπως μὴ καταλάβοιεν
αὐτόν. οἱ δ' ἄρα μικρὸν ὕστερον ἥκοντες, καὶ μαθόντες αὐτὸν προεληλυθέναι, καθ' ἑαυτοὺς ἐθαύμαζον, ὅ,τι ποτ'
εἴη τὸ προελθεῖν ἀναγκάσαν ἠσιτηκότα δυοῖν ἡμέραιν τὸν ἄνθρωπον. εἰ μὲν οὖν ἐν τούτῳ μόνον ὑπὸ τῶν τοιού-
των ἰατρῶν οἱ κάμνοντες ἠδικοῦντο, τὸ μέχρι πλειόνων ἡμερῶν ἐπὶ τῆς κλίνης κατέχεσθαι δυνάμενοι καὶ χω-
ρὶς ἀσιτίας ἀκαίρου, πολὺ θᾶττον ἐπὶ τὰς συνήθεις ἀφικνεῖσθαι πράξεις, ἦν μὲν ἂν δήπου καὶ οὕτω δεινὸν τὸ γι-
γνόμενον, ἀλλ' ἧττον μακρῷ τῶν καταλαμβανόντων αὐτούς. ἐπειδὴ δὲ χαλεπωτάτοις ἁλίσκονται πυρετοῖς
αἱ εἰρημέναι φύσεις, ὅταν οὕτω διαιτηθῶσιν, οὐδὲν ἀποδεῖν μοι δοκοῦσι δημίων, οἱ τὰ τοιαῦτα διαπραττόμενοι
20 τῶν ἰατρῶν. οὐ γὰρ ὥσπερ οἱ ὑγροὶ καὶ εὔχυμοι κατὰ τοὺς ἐφημέρους πυρετοὺς ἀναγκασθέντες ὑπερβάλλειν τὴν
δαιμονίαν διάτριτον, ἐν τούτῳ ἀδικοῦνται μόνον τὸ κατατρίβεσθαι μάτην, οὕτω καὶ αἱ προειρημέναι φύσεις. ἀλλ'
ἐπὶ ταῖς μακροτέραις ἀσιτίαις, ἁλίσκονται πυρετοῖς δριμυτάτοις τε καὶ ὀξυτάτοις. ἐξ ὧν ἡ μετάπτωσις, εἰς τοὺς
ἑκτικοὺς γίνεται ῥᾳδίως. κἀξ ἐκείνων αὖθις, εἰς τὸν περιφρυγῆ μαρασμόν. ἢ ἐὰν εὐαδίκητον εἴη τὸ στόμα τῆς γα-
στρός, εἰς τὸν συγκοπώδη. πολλάκις γοῦν ἤκουσας ἡμῶν λεγόντων ἐνίοις τῶν τοιούτων ἰατρῶν, ὡς ἔξεστιν αὐτοῖς
ἐναργέστατα μαθεῖν ἡλίκον ἐργάζονται κακόν, ἐν ἀσιτίᾳ φυλάττοντες τὰς προειρημένας φύσεις, ἢν ἐθελήσω-
σιν ὑγιαίνοντας ἀμέμπτως αὐτοὺς ἀσιτῆσαι κελεῦσαι δυοῖν ἡμέραιν. ὄψονται γὰρ αὐτίκα πυρέττοντας δι' οὐδὲν
ἄλλο δήπουθεν, ἢ τὸν λιμόν. ᾧ γὰρ οὔτ' ἦν ἔμπροσθεν οὐδὲν ἄλλο περὶ τὸ σῶμα μέμψεως ἄξιον, οὔτ' ἐν τῷ μεταξὺ
προσεγένετό τι νεώτερον ἔξωθεν, οὗτος ἐναργῶς ὑπὸ τῆς ἀσιτίας ἐπύρεξεν. ὅταν δ' ὡς εἴρηται μὴ μόνον εἷς
ἢ δύο τῶν οὕτω δυσκράτων, ἀλλ' ἐφεξῆς ἅπαντες, ἀσιτήσαντές τε καὶ ἀλουτήσαντες ἁλίσκονται πυρετοῖς,
30 οὐδ' ἀμυδρὰν ὑπόνοιαν ἔτι δυνατὸν ἡμῖν γίγνεσθαι τοῦ δι' ἄλλο τι καὶ μὴ διὰ τὴν ἀσιτίαν πυρέττειν αὐτούς. οἷς
γὰρ ἐν τῇ κράσει τοῦ μὲν ὑγροῦ, τὸ ξηρόν. τοῦ δὲ ψυχροῦ, τὸ θερμὸν πλεονεκτεῖ, τούτοις ἡ μὲν ἕξις τοῦ σώμα-
τος, ἰσχνὴ καὶ δασεῖα καὶ μελαντέρα. καὶ εἰ ἅψαιο, θερμοτέρα τῶν ἄλλων τελέως τῶν δυσκράτων, τῶν ἧττον
θερμῶν ἐντεύξῃ. παμπόλλη δ' ἡ ξανθὴ χολή. καὶ οὖρα. καὶ διαχωρήματα κατακορῆ, καὶ οἱ σφυγμοὶ μεγά-
λοι. καὶ ὕπνοι λεπτοὶ καὶ ὀλίγοι. καὶ ὁ θυμὸς σφοδρός. εἴρηται τοιγαροῦν ἐπ' αὐτῶν ὀρθῶς Ἱπποκράτει τό, τε
καθόλου τῆς διαίτης εἶδος ὁποῖόν τι χρὴ ποιεῖσθαι, καὶ ὅσα καὶ οἷα καταλαμβάνει συμπτώματα, τοὺς τοιού-
τους ἀνθρώπους. οὐ μόνον ἐπειδὰν δι' ὅλης ἡμέρας ἀσιτήσωσιν, ἀλλὰ κἂν τῆς ἑτέρας τροφῆς ἀπόσχωνται τῆς
» κατὰ τὸ ἄριστον. ἐν μὲν γὰρ τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν φησίν, ἐν θερμῇ φύσει ψῦξις. ποτόν, ὕδωρ. ἐλιννύειν.
ἐν δὲ τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ὅ τινες ἐπιγράφουσι πρὸς τὰς κνιδίας γνώμας ὑπὲρ τῶν ἐκλειπόντων τὸ εἰθισμέ-
νον ἄριστον διαλεγόμενος, ἐμνημόνευσε καὶ τούτων τῶν φύσεων, ὀνομάζων αὐτὰς πικροχόλους ἀπὸ τοῦ κρατοῦν-
40 τος χυμοῦ. ἔχει δ' ἡ ῥῆσις ὧδε. Ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ μεμαθηκότες δὶς σιτέεσθαι τῆς ἡμέρης, ἢν μὴ ἀριστήσωσιν, ἀσθενέ-
» ες καὶ ἄρρωστοί εἰσι. καὶ δειλοὶ εἰς πᾶν ἔργον. καὶ καρδιαλγέες. κρεμᾶσθαι γὰρ δοκέει αὐτοῖσι τὰ σπλάγχνα. καὶ
» οὐρέουσι θερμὸν καὶ χλωρόν. καὶ ἡ ἄφοδος συγκαίεται. ἔστι δ' οἷσι καὶ πικραίνεται τὸ στόμα. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ
» κοιλαίνονται. καὶ οἱ κρόταφοι πάλλονται. καὶ τὰ ἄκρα διαψύχονται. ταῦτα προειπών, εἶθ' ἑξῆς ἕτερά τινα
» περί τε τοῦ δείπνου καὶ τῆς νυκτὸς ἐπὶ τελευτῇ τοῦ λόγου φησί. Τοὺς πικροχόλους χαλεπώτερόν τε φέρειν τήν
τε μονοσιτίαν καὶ τὴν ἀσιτίαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. ἔτι μᾶλλον ἐξηγούμενος ἐπ' αὐτῷ ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ, τὸ
κατὰ τὴν δίαιταν. ὧν ἐν τῷ καθόλου παραινέσει ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν. ἡ γάρ τοι ψῦξις ἣν ἐν ταῖς θερ-
μαῖς φύσεσι συνεβούλευε, γίγνεται μὲν καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν. οὐχ ἥκιστα δέ, καὶ διὰ τῆς τῶν σιτίων προσφο-
ρᾶς. ὅσοις γὰρ αὐχμῶδές τέ ἐστι καὶ δριμὺ τὸ ἔμφυτον θερμόν, ἀμετρότερον ἐξ ἀρχῆς κραθεῖσι, τούτοις αἱ τρο-
φαὶ πραότερον αὐτὸ καὶ ἧττον ἀποφαίνουσι δακνῶδες. εὔδηλον δὲ δήπουθεν ὡς εὐχύμους τε καὶ ἀκριβεῖς εἶναι
50 χρὴ τροφὰς τὰς διδομένας αὐτοῖς οὐ τῷ μετέχειν τῆς τοιαύτης ὀλίγης οὐσίας, ὀνομαζομένας τε καὶ τρέφειν
μὴ δυναμένας, ἀλλὰ τῷ τὸ πλεῖστον ἐν ἑαυταῖς ἔχειν χρηστόν. εἰσὶ μὲν γάρ πως καὶ αἱ μαλάχαι, καὶ αἱ κράμ-
βαι, καὶ τὰ τεῦτλα, καὶ αἱ θριδακίναι. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ λάχανα σύμπαντα. καὶ αἱ ὀπῶραι τρο-
φαί. περιέχεται γάρ τις ἐν αὐταῖς οὐσία θρέψιμος. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τούτων ὀλίγον μέν ἐστι τὸ τρέφον, οὐκ
ὀλίγον δὲ τὸ ἄχρηστον, οὕτως ἐπ' ἄρτου καθαροῦ καὶ ὠῶν, καὶ κρεῶν καὶ χόνδρου, πλεῖστον μὲν τὸ τρέφον,
ἐλάχιστον δὲ τὸ μὴ τοιοῦτον. ἔτι δὲ δὴ πρὸς τῷ μὴ τρέφειν, τὸ μεμιγμένον ἄχρηστον τῷ χρησίμῳ, συμβαίνει δρι-
μεῖαν, ἢ ὀξεῖαν, ἢ στρυφνήν, ἢ πικράν, ἢ ὅλως μοχθηράν τινα δύναμιν ἔχειν, οὐ μόνον ἐκπέπτωκε τὰ τοιαῦτα
τοῦ μὴ κυρίως ὑπάρχειν τροφαί, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως, οὐ σμικρόν τι μετείληφε. τρέφειν οὖν
χρὴ τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους ἐκείναις ταῖς τροφαῖς, ὅσαι μήτε τινὰ φαρμακώδη δύναμιν ἔχουσιν αἰσθητήν,

ἀλλὰ

ἀλλὰ μὴν δ' αὐτὸ τὸ θρέψιμον πάμπολυ. πρόσεστι γάρ τις καὶ τούτῳ κακία πλεονεκτοῦντι. πρῶτον μὲν γὰρ,
οὐδ' ἡ κατὰ τὴν γαστέρα πέψις ἐπ' αὐτῶν ἀκριβοῦται. εἰ δ' ἄρα καὶ κρατήσειεν αὐτῶν ἡ γαστὴρ, ἀλλ' ἥγε κα-
τὰ τὰς φλέβας, οὐκ ἀκριβὴς γίγνεται. εἰ δὲ καὶ ταύτῃ μηδέν τι μέγα πλημμεληθείη, τὴν γοῦν τρίτην πέψιν
ἥτις ἐστὶν ἑκάστου τῶν μορίων οἰκεία, χαλεπὸν ἐν ἅπασιν αὐτοῖς κατορθωθῆναι. πρόσεστι δὲ δήπου τῷδε, καὶ τὸ χρῆ-
ναι τὰς τροφὰς ἐπειδὰν θερμότερόν τε καὶ ξηρότερον ἑαυτοῦ γένηται τὸ σῶμα, ψυχρούσας πως εἶναι καὶ ὑ-
γραινούσας. ὅθεν ἄριστος μὲν ὁ τῆς πτισάνης χυλὸς, ἀκριβῶς καθεψημένης, οὐδὲν ἐχούσης ἐν ἑαυτῇ περίερ-
γον ἥδυσμα. καὶ γὰρ ἐμψύξαι καὶ ὑγρᾶναι καὶ ἄδιψον φυλάξαι τὸν ἄνθρωπον, ἱκανὴ, πρὸς τῷ μήτ' ἀτμῶδές
τι, μήτ' ὑγρὸν, μήτε ξηρὸν ὑπέχειν περίττωμα. καλῶ δ' ἀτμώδη μὲν, ὅσα διὰ τοῦ δέρματος, εἰς τοὐκτὸς ἀπορ-
ρεῖν πέφυκεν. ὑγρὰ δ' ὅσα διὰ τῆς κύστεως. ξηρὰ δ' ὅσα διὰ τῆς κάτω γαστρός. ἀπὸ δὲ τῆς ἐπικρατούσης ἐν ἑκά-
10 στῳ τῶν εἰρημένων οὐσίας, ἐθέμην αὐτοῖς τὰς προσηγορίας. ὅτι δ' οὐδέν τι τούτων ἐφέξει πτισάνης χυλὸς,
εὔδηλον. αἱ μὲν γὰρ διὰ τῆς κάτω γαστρὸς ὑποχωρήσεις τῶν περιττῶν, ὑπὸ τῶν στυφόντων ἴσχεσθαι πεφύ-
κασιν. αἱ δὲ δι' οὔρων τε καὶ σύμπαντος τοῦ δέρματος, ὑπό τε τῶν ἐμπλαττομένων τοῖς πόροις, καὶ σφοδρῶς
στυφόντων, ἅπερ ὀνομάζουσι στρυφνά. πτισάνη δ' οὔτε ἐμπλαστικῆς, οὔτε στυπτικῆς μετέχει δυνάμεως. ὅτι μὲν
οὖν οὐ στύφει, δηλοῖ καὶ ἡ γεῦσις, ἧς μόνης ἴδιόν ἐστιν αἰσθητὸν, τὸ στύφον. ὅτι δ' οὐδ' ἐμπλάττει, λογίσασθαι πά-
ρεστιν ἐκ τῶν ἄλλων αὐτῆς ἔργων. εἴτε γὰρ ἔξωθεν ἀνατρίβοις τῇ πτισάνῃ ῥυπαρὸν σῶμα, ῥύπτει τοῖς ἀφρο-
νίτροις τε καὶ τῷ μέλιτι παραπλησίως. εἴτ' ἐν τῇ γαστρὶ περιεχόμενον μέτριον φλέγμα δι' ἐμέτων ἐκκαθᾶ-
ραι βουληθείης, οὐδὲν ἧττον μελικράτου πτισάνης χυλὸς χρήσιμος. πρόσκειται δ' ἐν τῷ λόγῳ τὸ μέτριον, ὅτ'
εἰ πολὺ καὶ γλίσχρον ἰσχυρῶς καὶ παχὺ, ῥαφανίδες δ' ὀξυμέλιτος, οὐ μελίκρατον καὶ πτισάνη πεφύκασιν
ἀπορρύπτειν. ἔστι μὲν δὴ καὶ μελίκρατον, εἰς ἁπάσας τὰς εἰρημένας ἐκκρίσεις ἐπιτήδειον. ἀλλ' οὔτε ἄδιψον ὥς-
20 περ ἡ πτισάνη, καὶ ταῖς πικροχόλοις φύσεσιν ἐκχολοῦται ῥᾳδίως. ἄριστον μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, σιτίον ἐπὶ
τῶν τοιούτων κράσεων, ἡ πτισάνη. δεύτερον δ' ἐπ' αὐτῇ, χόνδρος. ὄξος, χάριν ἀναδόσεως, ὀλίγον εἰληφώς. τρί-
τον δ' ὁ χωρὶς ὄξους ὑγρὸς οὐ παχὺς, ὁποῖον ἔνιοι σκευάζουσιν ἔτνει παραπλήσιον. ἐμβαλεῖν δὲ καὶ τῷδε βέλτιον
ἑψημένῳ πράσου. δῆλον δ' ὅτι καὶ ἀνήθου, καὶ ἁλῶν ἐξ ἀνάγκης μετέχειν. καὶ μὲν δὴ καὶ οἱ κριβανῖται
τῶν ἄρτων, ἀγαθὸν ἔδεσμα. καὶ τῶν ἰχθύων οἱ πετραῖοι πάντες. οὐδὲν δ' ἧττον αὐτῶν οἱ ὀνίσκοι. πλὴν εἴπου
λίμνης ἢ ποταμῶν μεγάλων ἐμβαλλόντων εἰς θάλατταν νεμόμενοι πλησίον, ὑγροτέραν τε καὶ γλισχροτέ-
ραν ἔχοιεν τὴν σάρκα. ἐφεξῆς δὲ τῶν ὀνίσκων τά τε βούγλωσσά ἐστι, καὶ αἱ νάρκαι. καὶ τῶν ἰχθύων ὁ λάβραξ.
καὶ ἡ τρίγλα. κἄπειτα πελάγιος κέφαλος. ἅπαντες δὲ χείρους ἰχθύες, ὅσοι λίμνης θαλάττῃ συναπτούσης, ἢ
στόματος ποταμοῦ μεγάλου νέμονται πλησίον. ἐκ δὲ τῶν πτηνῶν, ἄριστοι μὲν, οἱ πέρδικες ἅμα τοῖς ὀρείοις ἅπα-
σι στρουθοῖς. ἐφεξῆς δὲ ἀλεκτορίδες καὶ φασιανοὶ, καὶ νέαι περιστεραί. μὴ καθειργέσθω δ' ἔνδον μηδὲ ταῦτα. πε-
30 ριττωματικὰ γὰρ ἅπαντα τὰ ἀγύμναστα. περιττωματικὰ δὲ καὶ τὰ λιμναῖα σύμπαντα καὶ ἑλώδη. διὸ
καὶ τῶν χοιρείων αὐτῶν ἀμείνω, τὰ ἐκ τῶν ὀρῶν. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν οἱ ἔριφοι. πάντων δὲ τῶν εἰρημένων φευ-
κτέα τά τε παλαιὰ ζῶα, καὶ τὰ νεωστὶ γεγεννημένα. τὰ μὲν γὰρ, σκληρότερά ἐστι καὶ δυσπεπτότερα. τὰ δὲ,
πέρα τοῦ δέοντος ὑγρὰ καὶ περιττωματικά. καὶ μάλισθ' ὅσα φύσει τῶν ζώων ἐστὶν ὑγρά. καθάπερ οἶές τε καὶ
σύες. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἐν ἅπασι τοῖς ἐδέσμασι δυνάμεως, ἑτέρωθι δίειρηται. νυνὶ δ' ἕνεκα παραδείγμα-
τος, ὥσπερ τ' ἄλλα τὰ κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν, οὕτω λελέχθω καὶ ταῦτα. πρόκειται γὰρ οὐ τὰς ὕλας
ἡμᾶς ἐξευρεῖν ἐν αὐτῇ, καθάπερ ἔν τε τοῖς περὶ τῶν ἐδεσμάτων, καὶ φαρμάκων, ἀλλὰ μόνας τὰς καθόλου
δυνάμεις. οὐδὲν δὲ δήπου διοίσει δυνάμεις γενικὰς, ἢ καθόλου προσαγορεύειν αὐτάς. Επανέλθωμεν οὖν
αὖθις ἐπὶ τὸ προκείμενον. οἷς δ' ἀπορρεῖ τι δριμὺ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἕτοιμον τούτοις ἁλῶναι πυρετῷ, στε-
γνωθέντι τὸ δέρμα. στέγνοι δ' αὐτὸ, τά τε στύφοντα πάντα καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσαμεν τῶν ἀλ-
40 βουλωδῶν ὑδάτων, ὅσα τ' ἐμπλάττεται τοῖς πόροις. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἡ ξηρότης αὐτοῦ τοῦ δέρματος ἀμετροτέρα γι-
νομένη, πυκνοῖ τοὺς πόρους αὐτοῦ. διὰ τοῦτο οὖν ἡμᾶς ἐθεάσω, καὶ τὸν οἰνάνθῃ χρώμενον ἐν τῷ βαλανείῳ,
κωλύσαντας χρῆσθαι, καθ' ὃν ἔφησε χρόνον, ἀνωμαλίας αἰσθάνεσθαι. καὶ τὸν ὡσαύτως ἐκείνῳ, μετ' ἐλαίου
βραχέος οἴνῳ πολλῷ. καὶ τὸν τῷ σχινίνῳ δὲ χρώμενον, ἡνίκα πυκνώσεως ᾔσθετο. καὶ τούτους ὡς εἴθιστο τοῦ λοιποῦ
χρῆσθαι διεκωλύσαμεν. εἴρξαμεν δὲ καὶ τὸν ἀλινδούμενον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ τὸν τῇ κόνει χρώμενον. ἑτέ-
ρῳ δ' εἰς ἀνωμαλίαν ἀφικνουμένῳ πυρετώδη, τὸ σφοδρὸν τῆς τρίψεως ἐπανεῖναι προσετάξαμεν. ἄλλον δ' ὡς
εἴθιστο ἐθεράπευσα θαυμάζοντα πῶς, ἐν λουτρῷ μετὰ τρίψεως τῆς προσηκούσης, ἡμερῶν παμπόλλων ἀνω-
μαλίαν αὐτοῦ φρικώδη διελύσαμεν. ἐχρῆτο δὲ κἀκεῖνος ἐλαίῳ στύφοντί πως, τῷ δικαίως ἐνδόξῳ διὰ τὴν
εἰς τἄλλα χρείαν, ὃ καλοῦσιν σπανόν. ἀφελόντες οὖν τοῦτο, καὶ τῷ σαβίνῳ λιπαρῶς τε καὶ μαλακῶς ἐπὶ
πλέον ἀνατρίψαντες καὶ λούσαντες δὶς, εὐθέως ἀπεφήναμεν ὑγιῆ. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα φυλακτέα, τοῖς
50 τὰ καπνώδη τε καὶ λιγνυώδη διαπνεομένοις. ὅσα τε γλίσχρα καὶ παχύχυμα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτ' ἐμπλαττόμε-
να τοὺς πόρους, ἐπέχει τὰς διαπνοάς. ἐπέχει δ' ὡς εἴρηται καὶ τὰ ξηραίνοντα τὸ δέρμα, πέρα τοῦ μετρίου.
πολλοὺς γοῦν ἐν ἡλίῳ χρωμένους τοῖς τοιούτοις, ἄλλους δὲ νίτρῳ πλέονι, τινὰς δ' ἅλσιν ἢ γυμνασίοις πολ-
λοῖς, ἢ τρίψει σκληρᾷ, ξηροτριβίᾳ τε, καὶ κόνει, νοσοῦντας ἐκ τούτων καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, οἶσθ' ὡς ἐπισχόν-
τες αὐτῶν, ἀνόσους ἤδη παμπόλλων ἐτῶν ἐφυλάξαμεν. ἔστι δ' εἰκότως τὰ τοιαῦτα παραγγέλματα κοινὰ τῶν
θ' ὑγιαινόντων ἔτι, καὶ τῶν ἤδη δυσαρεστουμένων. οὐ γὰρ τῶν γεγονότων, ἀλλὰ τῶν γιγνομένων ἔτι πυρετῶν
ἐστὶ προφυλακτικὰ, κατὰ τὴν τῶν ποιούντων αὐτοὺς αἰτιῶν ἀφαίρεσιν. ὁ γὰρ ἔτι γιγνόμενος πυρετὸς, ἀρθέντος
τοῦ αἰτίου, συναναιρεῖται καὶ αὐτός. ὥσθ' ὅσα περ ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ περὶ τῶν τοιούτων κρά-
σεων εἴρηται, μεταφέρειν ἅπαντα προσήκει ἐπὶ τὴν τῶν ἀρχομένων πυρέττειν, εἴτε ἴασιν χρὴ λέγειν, εἴτε

προφυλακή. ἰάματα γὰρ τὸ ἤδη γεγονὸς αὐτῶν, κἂν ὀλίγον ᾖ. προφυλαττόμεθα δὲ μὴ γεννηθῆναί τι πλέον, ἀναιροῦντες τὸ αἴτιον. ὥσπερ δὲ εὔρουν τε καὶ ἔμπνουν εἶναι τὸ σῶμα πάντη, κοινὸς ἐπὶ τῶν εἰρημένων μάλιστα φύσεων ὑγιαινόντων τε καὶ δυσαρεστουμένων σκοπὸς, οὕτω καὶ τὸ φεύγειν ἀγρυπνίας, καὶ θυμοὺς, καὶ λύπας, καὶ φροντίδας, ἐγκαύσεις τε καὶ ψύξεις, καὶ κόπους. ἑτοιμότατα γὰρ ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων αἱ τοιαῦται κράσεις ἁλίσκονται πυρετοῖς. ἰᾶσθαι δὲ αὐτὰς ὅταν ἐπί τινι τῶν ἤδη λελεγμένων προφάσεων πυρέξωσιν. ἔστιν οὖν ἣ μὲν, ὁμοίως τοῖς ἐπὶ στεγνώσει ῥηθεῖσιν. ἣ δὲ καὶ διαφερόντως. ἄγειν μὲν γὰρ ἐπὶ τὰ λουτρὰ χρὴ πάντας ἐν τῇ παρακμῇ τοῦ πρώτου παροξυσμοῦ. τρίβειν τε λιπαρῶς τε ἅμα καὶ μαλακῶς. τοὺς μὲν, ἐπί τινι τῶν στυφόντων τὸ δέρμα, καθάπερ εἴρηται. τοὺς δ᾽ ἐπὶ ξηρότητι, τρίβειν μὲν, ἀλλ᾽ ἐλάττω τούτοις. λούειν δὲ πλείω. στοχάζεσθαι δ᾽ ἀεὶ τοῦ μέτρου τῆς δυνάμεως, ἐν ἅπαντι τῷ τοιούτῳ βοηθήματι. θυμοὶ μὲν οὖν καὶ λῦπαι καὶ ἀγρυπνίαι καὶ φροντίδες, οὔτε τρίψεων, οὔτε λουτρῶν δέονται πολλῶν. ἀλλὰ πολὺ μὲν ἐξ ἁπάντων ἐκ τῆς δὲ πυρεξάντων αἰτίας, ἔλαιον περιχεῖν χλιαρὸν ἥκιστα μετέχον στύψεως. ἀνατρίψαντες δὲ, βραχέα, λούειν ὡς ἔθος. αἱ δ᾽ ἐγκαύσεις, εὐθέως μὲν ἐξ ἀρχῆς τῶν ψυχόντων δέονται. καὶ πλειόνων λουτρῶν. ἥκιστα δ᾽ ἐλαίου δαψιλοῦς, ἢ συχνῆς τρίψεως. ἔστω δὲ τὰ ψύχοντα, ῥόδινόν τε καὶ τὸ καλούμενον ὀμφάκινον ἔλαιον. ὅπερ οἶμαι καὶ ὠμοτριβὲς ὀνομάζουσιν. ἀμείνω δ᾽ ἐξ αὐτῶν, ὅσα μὴ δ᾽ ὅλως ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τῶν ἁλῶν. ἐργάζεσθαι δὲ ψυχρὸν τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ μάλλον περιέχεται, κρεμῶντας ἐν φρέατι ψαῦον τοῦ ὕδατος. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ κρουνὸς ὕδατος ψυχροῦ καταράττει τοῦ ἀγγείου, ψύχει τὸ ὑγρόν. εἰ δ᾽ ἐπὶ πλέον ἐψῦχθαι βούλοιο, χιόνι περιπλάττειν αὐτό. καταχεῖν δὲ τοῦ βρέγματος μετέωρον ἐξαίροντα τὴν χεῖρα δι᾽ ὀργίου συμμέτρου τῷ μεγέθει. ταῦτα ποιήσαντα μέχρι τῆς παρακμῆς, ἄγειν ἐπὶ τὸ λουτρόν. εἰ δὲ καὶ ψυχθεὶς πυρέξειεν ὁ τὴν προειρημένην ἔχων κρᾶσιν, ὑπὲρ οὗ ταῦτα πάντα λέγεται, καὶ τοῦτον ἐπὶ τὸ βαλανεῖον ἀκτέον ἐν ταῖς παρακμαῖς. εἰ δὲ σοι κορύζῃ καὶ κατάρρῳ πυρέττοι, πρὶν πεφθῆναι ταῦτα, λούειν οὐ χρή. τοὺς δ᾽ ἐπ᾽ ἐγκαύσει, καὶ τούτων παρόντων, λουστέον ὡς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ἐπεδείκνυμεν. ἐπὶ δὲ τῷ λουτρῷ, τὴν κεφαλὴν τοῖς αὐτοῖς ἑκατέρων βρέχειν, οἷς πρὸ τοῦ. ψύχουσι μὲν, τῶν ἐπ᾽ ἐγκαύσει πυρεξάντων. θερμαίνουσι δὲ, τῶν ἐπὶ ψύξει. μέτρια δ᾽ ἔστω καὶ ταῦτα μετὰ τὸ λουτρόν. οἷον τό, τε καλούμενον ἴρινον ἐστὶ, καὶ τὸ νάρδινον μύρον. ἀλλ᾽ οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι περὶ τῶνδε, λελεγμένων ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς. ἀρκέσει δ᾽ εἰπεῖν, ὡς τὰ μὲν ἄλλα, πρακτέον ὁμοίως ἐπὶ τῶν πυρεξάντων, ἅπερ ἐπὶ τῶν ἐγκαυθέντων τε καὶ ψυχθέντων ἐλέγομεν χρῆναι πράττειν, ἄνευ τοῦ πυρέξαι. οὐ μὴν ἅπαντί γε καιρῷ τοὺς πυρέξαντας λουστέον, ἀλλ᾽ ἐν τῇ παρακμῇ τοῦ παροξυσμοῦ. καὶ μέν τοι καὶ ὡς ἐπιτείνειν μὲν χρὴ τῶν πυρεξάντων ἐπ᾽ ἐγκαύσει τὴν ἐμψυκτικὴν ὀνομαζομένην ἀγωγὴν, ἐκλύειν δὲ τῶν ψυχθέντων τὴν θερμαντικὴν, ὑπόλοιπον δ᾽ ἂν εἴη τὴν ἐν τῇ διαίτῃ κοινότητά τε καὶ διαφορὰν ἐπελθεῖν, ἁπάντων τῶν εἰρημένων ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης κράσεως, ἁλούσης ἐφημέρῳ πυρετῷ. κοινὸν μὲν δὴ πάντων εἶδος ἔστω σοι διαίτης, εὔχυμον, εὔπεπτον. οὐδαμόθι κατὰ τοὺς πόρους ἰσχόμενον. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐγκαυθεῖσι, μετὰ τοῦ ψύχειν, καὶ ὑγραίνειν. οὕτως δὲ καὶ τοῖς θυμωθεῖσι. τοῖς δὲ ψυχθεῖσι, μετὰ τοῦ θερμαίνειν μετρίως. τοῖς δ᾽ ἀγρυπνήσασι καὶ λυπηθεῖσι καὶ πλεῖον φροντίσασιν, ὑγρὸν καὶ ὑπνῶδες. οὕτως δὲ καὶ τοῖς μὲν κοπωθεῖσι, τροφιμώτερον. τοῖς δὲ ψυχθεῖσιν, ἀτροφώτερον. τοῖς δ᾽ ἄλλοις, τὸ μέσον ἀμφοῖν. οἶνον δὲ πίνειν γινώσκεις δήπου καὶ σὺ διδόντα με τοῖς τοιούτοις ἅπασι, τὸν ὑδατώδη καὶ ὄψει καὶ δυνάμει. βελτίων γὰρ ὕδατος αὐτὸς τὰ πάντα, τῇ πέψει συναιρόμενος, καὶ οὖρα καὶ ἱδρῶτας προτρέπων. δῆλος δ᾽ ἐστὶ καὶ ὁ Ἱπποκράτης, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐφημέροις πυρετοῖς, ἀλλὰ κἀν τοῖς ὀξέσι διδοὺς οἶνον, ἐξ ὧν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων γράφει. κατὰ δὲ τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν, εἴτε οὖν αὐτὸς, εἴτε καὶ Θεσσαλὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, παραιτεῖται τὸν οἶνον, οὐ μόνον εἰ πυρέξειαν οἱ θερμοὶ τὰς κράσεις, ἀλλὰ κἀν τῷ τῆς ὑγείας χρόνῳ. ἐν θερμῇ γὰρ φύσει παραινεῖ ψύξιν τε καὶ ποτὸν ὕδωρ, καὶ ἐλινύειν, εἰ μὴ ἄρα τὸ πλείονι χρῆσθαι τῷ ὕδατι τοῦ οἴνου κατὰ τὰς τοιαύτας φύσεις, ὅπερ ἀρέσκει τισὶ, φαίημεν ὑπ᾽ αὐτοῦ παρῃνέσθαι. τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ ζητείσθω. περὶ δὲ ποτοῦ ψυχροῦ, διοριστέον. ἐγὼ μὲν δή φημι τὰς τοιαύτας φύσεις, ὑγιαινούσας τε μᾶλλον πρὸς τοῦ τοιούτου πόματος ὀνίνασθαι μεγάλα. καὶ κατὰ τὸν ἐφήμερον πυρετὸν, οὐκ ἀφαιροῦμαι τοὺς εἰθικότας. ἀήθει δὲ, οὐκ ἀρξαίμην τηνικαῦτα διδόναι. ἀλλὰ πρότερον ἀκριβῶς ἀποδοὺς αὐτῷ τὴν ἀρχαίαν ὑγείαν. εἰ δὲ διὰ δειλίαν ἢ ἔθος ἐκ παίδων, ἢ ὑπόληψιν ψευδῆ φοβοῖτο τὸ ψυχρὸν, ἔργῳ τε πείσαιμ᾽ ἂν αὐτὸν, ἐπιτηρήσας ποτὲ αὐτὸν καυσούμενον ἐν θέρει, καὶ λόγῳ μετὰ τὸ ἔργον. ὅταν γὰρ ἐπὶ τῇ χρήσει τοῦ τοιούτου πόματος ἀπαλλαχθῇ μὲν αὐτίκα τοῦ καυσοῦσθαί τε καὶ ἀλύειν, ἑαυτοῦ δὲ εὐτονώτερον ἐπὶ τῷδε τὸν στόμαχον ἔχειν φαίνηται, καὶ ἡ γαστὴρ καταρρήξει χολώδη καὶ πέψει καλῶς, αὖθίς τε καὶ αὖθις χρησαμένῳ ἀνατρέφηται τὸ σῶμα, τότε ἂν ἤδη καὶ τοὺς ἄλλους αὐτῷ δείξας, οὓς ὁμοίως ὤνησα, διέλθοιμι πρῶτον μὲν ὡς παντὸς μᾶλλον ἀληθές ἐστι, τὸ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν ἰάματα. γέγραπται δέ μοι περὶ τούτου πρόσθεν. εὐθὺς ἡ κρᾶσις αὐτῷ, τὴν ὑγιεινὴν ἐκβεβηκυῖα συμμετρίαν, πλησίον ἥκει νόσου. καὶ ὡς τοῖς τοιούτοις σώμασιν ἡ ὑγίεια σφαλερά. καὶ κατὰ σχέσιν μᾶλλον ἢ καθ᾽ ἕξιν ὑπάρχει. καὶ ὡς εἰ μὲν ἀγαθῆς ὢν ἔτυχε κράσεως, ἐφύλαττεν ἂν ἐκείνην αὐτῷ τρόπῳ παντί. μοχθηρᾶς δ᾽ ὑπαρχούσης φύσεως, ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐξαλλάττω. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον, ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς. ὅθεν οὐ χρὴ μηκύνειν ἐνταῦθα, μιμούμενον ἐκείνους τῶν συγγραφέων, ὅσοι παντάπασιν ὀλίγα γινώσκοντες, ἐν ἅπασι τοῖς βιβλίοις αὐτὰ διέρχονται. τουτὶ γὰρ οὐχὶ πολλὰ διδάσκειν, ἀλλὰ γράφειν ἐστὶ πολλά. καὶ πολλοὺς χάρτας ἀναλίσκειν εἰς ὀλίγον. καὶ πολλὴν κατατρίβειν χρόνον, εἰς μή. οὔκουν μὴ δὲ τὰς διαγνώσεις τῶν ἐφημέρων πυρετῶν ἐνταυθοῖ γράφω, προειρηκὼς μὲν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ κρίσεων ὀλίγου δεῖν ἁπάσας. εἰρηκὼς

δὲ τὰ λείποντα κἀν τῷ πρώτῳ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν, οὐδὲν δ' ἧττον κἀν τοῖς περὶ σφυγμῶν, ὅσον γε αὐτῶν χρηστὸν ἡρμηνεύσας, ὡς οἶσθα μόνος ἁπάντων τῶν ἔμπροσθεν, οὕτω σαφῶς, ὡς μὴ δ' ἂν παῖδα λαθεῖν τὸ δηλούμενον. ἀρχιγένους ὡς ἐπηλέγξαμεν, οὐ διδάξαντος, ἀλλὰ περιλαλήσαντος τὰ πλεῖστα, κατά τε τὸ περὶ σφυγμῶν σύγγραμμα, καὶ τὴν πραγματείαν ἣν αὐτὸς ἐπιγράφει περὶ τῆς τῶν πυρετῶν σημειώσεως. ὥσπερ δὲ τὸν ἐν τῷ στυπτηριώδει λουσάμενον ὕδατι, τὴν τρίτην ἡμέραν ἀσιτεῖν ἐκέλευον οἱ ἰατροί, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οἶσθα καὶ τῶν ἐγκαυθέντων ἐπί τε τοῖς ἄλλοις τοῖς εἰρημένοις αἰτίοις πυρεξάντων, οὐδένα λούοντας, οὐδὲ τρέφοντας αὐτούς, πρὶν ὑπερβαλεῖν τὴν διάτριτον. ἀνάγκη δήπου κἀμὲ λέγειν διάτριτον, ὅπως μὴ καὶ περὶ τοῦδε τῆς φλυαρίας αὐτῶν ἀνέχωμαι, φασκόντων ἕτερον μὲν εἶναι τὸν διὰ τρίτης παροξυσμόν, ἑτέραν δὲ τὴν πρώτην διάτριτον. ἤκουσας γάρ που καὶ σὺ μέχρι τοσούτου τῆς ἀδολεσχίας αὐτῶν ἐκταθείσης. ἀλλ' εἴτε πρώτην διάτριτον, εἴτ' ἄλλο τι καλεῖν ἐθέλουσιν, οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς ἢ τρίς, ἀλλ' ὁσάκις οὐδὲ μεμνῆσθαι δυνατόν, εἴτε τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν εὐθέως εἰς ἑσπέραν ἐλούσαμεν τοὺς τὸ ἐφήμερον πυρέξαντας, εἴτε τῇ δευτέρᾳ πολὺ μᾶλλον, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τρίτην ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφαμεν, ἤδη τοῦ στεγνωθέντος τοῦ δέρματος. τοῦτο μὲν οὖν τὸ αἴτιον, ὀλιγάκις ἐθεασάμην ἀνάψαι πυρετόν. ὅθεν αὐτοῦ μάλιστα προὐχειρισάμην. ἔγκαυσιν δὲ καὶ κόπον ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων πάνυ πολλάκις. ἐθεάσω δὲ καὶ σὺ πάντας αὐτοὺς τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν ἕωθέν τε προσελθόντας ἤδη ταῖς συνήθεσι πράξεσιν, ἀπαντῶντάς τε τοῖς ἰατροῖς, ὅσοι καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ᾤοντο τελέως αὐτοὺς ἠσιτηκέναι. καί τινα θαυμάζοντί σοι καὶ ζητοῦντι τί ποτ' ἐστὶ τὸ αἴτιον τοῦ μὴ κἂν νῦν γοῦν ἀφεστάναι τοὺς τοιούτους ἰατροὺς τῶν κακῶν αὐτοῖς ὑπειλημμένων, ὡς νομίζω, προσηκόντως εἶπον, ὅτι μήτε γινώσκουσι τὴν ἀληθῆ θεωρίαν, αἰδοῦνταί τε νῦν ἄρξασθαι μανθάνειν αὐτήν. οἶμαι δ' ὡς ἤκουσάς ποτε τινὸς γε αὐτῶν ὁμολογήσαντος ἡμῖν ἰδίᾳ τἀληθῆ μετὰ τοῦ δακρύειν, οὐδὲ τῶν ἤδη τηλικούτων εὐπορῆσαι φασίν, ἐὰν οἱ νομίζοντες αὐτοὺς ἐπίστασθαί τι, θεάσωνται μανθάνοντας. ἀλλὰ σὺ μὲν ἅπαξ ἤκουσας τοῦτο. θεοὺς δ' ἐγὼ σύμπαντας ἐπόμνυμι, πολλοὺς ἐμοὶ πολλάκις ὡμολογηκέναι μόνῳ ταῦτα μετὰ τοῦ δακρύειν τε καὶ τὴν ἑαυτῶν ὀδύρεσθαι δυστυχίαν ἤδη τὸν χρόνον ἀπολέσαι μοχθηροῖς διδασκάλοις χρησαμένους. ἐπόμνυμι δ' αὖθις σοι τοὺς θεοὺς ἢ αὖ καὶ τοῦτό μοι λεχθῆναι πάνυ πολλάκις ὑπὸ τῶν συμφοιτησάντων, ἔτι μειρακίῳ τὴν ἡλικίαν ὄντι. ἐπειδὴ γὰρ εἰώθειν ὁπότε τις ἔροιτο περὶ τινὸς δόγματος εἰ ἀληθὲς εἴη, μηδὲν ἀποκρίνασθαι δύνασθαι φάσκειν, εἰ μὴ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων μάθοιμι, καί τινα μέθοδον κτησαίμην, ἧ διαγινώσκοιμι τὸ βέλτιον, οὐκ ὀλίγοι τῶν ταῦτα ἀκουόντων συμφοιτητῶν ἔφασάν μοι. σὺ μὲν καὶ φύσει διαφερούσῃ κέχρησαι, καὶ παιδείᾳ θαυμαστῇ, διὰ τὴν τοῦ πατρός σου φιλοτιμίαν καὶ ἡλικίαν δυναμένην μανθάνειν ἔχεις. ὅθεν τε δαπανᾶν χρὴ σχολάζοντα μαθήμασι κέκτησαι. τὸ δ' ἡμέτερον, οὐχ ὧδ' ἔχει. καὶ γὰρ ἀπαίδευτοι τὴν πρώτην παιδείαν ἐσμέν, καὶ οὐκ ὀξεῖς τὴν διάνοιαν, ὥσπερ σύ. καὶ ἀναλίσκειν οὐκ ἔχομεν. ἀγαπητέον οὖν ἡμῖν ἐστὶν ὁποῖα ποτ' ἂν εἴη ταῦτα τὰ νῦν γινωσκόμενα. μὴ τοίνυν ἔτι θαύμαζε, διατί πολλοὶ τῶν ἰατρῶν οὐκ αἰσχύνονται φθεγγόμενοι τὴν διάτριτον. καίτοι μυριάκις ἡμᾶς ἑωρακότες ἤδη τῶν νοσούντων προγινώσκοντας εἴτ' ἐφήμερος ἐστὶν ὁ πυρετός, εἴγε καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν οἴσει τινὰ παροξυσμόν. ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει τὸ ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένον, ἀνθρώπου φιλοσοφωτάτου τὸ ἦθος. Ὅκου μὲν οὖν κάρτοξυ τὸ νόσημα, αὐτίκα καὶ τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει. καὶ τῇ ἐσχάτως λεπτῇ διαίτῃ, ἀναγκαῖον χρέεσθαι. ὅκου δὲ μή, ἀλλ' ἐνδέχεται ἁδροτέρως διαιτᾶν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νόσος μαλθακωτέρα τῶν ἐσχάτων ᾖ. πόνους μὲν γὰρ λέγει πάντα τὰ λυποῦντα τὸν ἄνθρωπον. ἐσχάτους δὲ ὀνομάζει, τοὺς μεγίστους. οἵπερ ἐν ταῖς ἀκμαῖς γίνονται. κελεύει δ' εἰς τοῦτον τὸν χρόνον ἀποτίθεσθαι τῆς διαίτης τὸ λεπτότατον, οὐδέν τι διδάσκων ἀλλοιότερον, ἢ ὁπότ' ἔφασκεν, ὅταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι. καὶ μὴν οὐχ οἷόν τε τὸ λεπτότατον τῆς διαίτης εἰς τὴν ἀκμὴν ἀναβάλλεσθαι, χωρὶς τοῦ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐστοχάσθαι περὶ πόσην ἡμέραν ἀκμάσει τὸ νόσημα. ἀλλὰ καὶ Ἱπποκράτη φασὶ ληρεῖν ταῦτα γράψαντα, καὶ ἡμῶν ἔτι τῷ διαδεικνυμένων αὐτά, πάντα μᾶλλον νομίζουσιν ἢ δυνατὸν ἀνθρώπῳ κατὰ τὸν πρῶτόν ποτε παροξυσμὸν ἀκριβῆ γνῶσιν ἔχειν τῆς τοῦ κάμνοντος διαθέσεως. ἐγὼ δ' οὔτ' ἐφ' ἁπάντων τῶν νοσούντων ἀκριβῶς φημὶ γινώσκειν τὴν διάθεσιν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν, οὔτε τῶν ἐφημέρων τινὰ πυρετὸν λαθεῖν ἂν μέν. τοῦτο δ' ἀρκεῖ κατά γε τὰς πρώτας ἡμέρας εἰς τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐν τῇ διαίτῃ, τὸ διακρῖναι τὸν ἐφήμερον πυρετὸν τῶν ἄλλων. διὰ τοῦτό γέ τοι τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν ἐν ᾗ πρῶτον ἐκεῖνοι προταριχεύσαντες τὸν ἄνθρωπον, ἄρχονται τρέφειν, ἡμεῖς ἤδη τὰ συνήθη τῶν ἔργων παρεχόμεθα πράττειν, κωλύομεν δὲ καὶ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν τὴν μετάστασιν εἰς τοὺς ὀξεῖς γίνεσθαι τῷ τρόπῳ τούτῳ τῆς διαίτης, ὡς εἴγέ τις ἑτέρως διαιτήσειεν, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσουσι κατά γε τὰς προειρημένας κράσεις, ὅσοι διακαέστατοι τῶν πυρετῶν. ἕτεραι γάρ εἰσι φύσεις ἐφ' ὧν ἢ οὐδὲν ἢ οὐκ ἀξιόλογόν γέ τι τοσούτων ἡμερῶν βλάπτει λιμός. ὥσπερ ἕτεραί γε πάλιν, ἐφ' ὧν οὐ μόνον ἀβλαβής, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἐστὶν ἡ ἀσιτία τῶν τριῶν ἡμερῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων φύσεων, ἐξῆς διοίσω. τὴν ὑποκειμένην ἐξ ἀρχῆς κρᾶσιν εἰς ἔσχατον ἄγουσι κινδύνου αἱ ἀσιτίαι κατὰ πάντας τοὺς πυρετούς, οὐ μόνους ὧν νῦν ἐμνημόνευσα τοὺς ἐφημέρους ὀνομαζομένους. εἰ γὰρ καὶ δι' ἔμφραξιν, ὡς ἐλέχθη, στεγνωθείη ποθ' ἡ διαπνοή, μικρὰν μὲν ὑπάρχουσαν αὐτήν, εἴ τις ὀρθῶς διαρρύψειε, κωλύσει γίνεσθαι δεύτερον παροξυσμόν. ἀξιολόγου δὲ γενομένης, οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐπαγγείλασθαι δυνατόν. εἰ δὲ καὶ πολλοὶ καὶ παχεῖς καὶ γλίσχροι σφηνωθεῖεν χυμοί, τὸν ἐπὶ τούτοις πυρετὸν ἀδύνατόν ἐστιν

ἐν τοῖς ὅροις διαμένειν τῶν ἐφημέρων. ἐξ ἀνάγκης γὰρ αὐτὸν ὁ ἐπὶ σήψει χυμῶν διαδέξεται κατὰ τὰς κακο-
χύμους φύσεις. ὡς ἐπ᾽ ἄλλων γε κράσεων, ἃς ἐν τοῖς ἑξῆς ἑρμηνεύσω, γένοιτ᾽ ἄν τις ἰδία πυρετοῦ συνόχου, ἔξω
τὴν τοιαύτην αἰτίαν ἄνευ σήψεως χυμῶν. ἕπεσθαι δὲ τοῖς τοιούτοις λόγοις, ἀδύνατοι, ὅσοι ἂν μὴ πρότερον
ἐν ταῖς εἰρημέναις πραγματείαις γυμνάσηται. καὶ μάλιστα τῇ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν. ἐπειδὰν γὰρ
ἔμφραξίς τις ᾖ μετρία, δι᾽ ἣν ἐπύρεξαν οἱ κακόχυμοι, κατὰ μὲν τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἡμέραν, ἄχρι τι-
νὸς οὐκ ἔστιν ἐν τῷ σφυγμῷ, τὸ τῆς σήψεως σημεῖον. ὥσπερ οὐδ᾽ ἐν τοῖς οὔροις τὸ τῆς ἀπεψίας. μηκυνομένης μέν-
τοι τῆς παρακμῆς, καὶ μηκέτ᾽ ἀνάλογον ἐνδιδούσης ὥσπερ ὑπήρξατο μετὰ τὴν ἀκμὴν, ὕποπτός ἐστιν ἡ διάθε-
σις, ὥσπερ ἐφ᾽ ὧν ἐπείγεται πρὸς τὴν λύσιν, ἀτμοί γέ τινες ἢ ἱδρῶτες ἐξεκενώθησαν, ἢ οὖρα πλείω χρηστὰ
μετὰ τῶν κατὰ τὸν σφυγμὸν σημείων ἀγαθῶν ὑπαρχόντων, ἐφήμερός ἐστι βεβαίως ὁ πυρετός. ἀλλ᾽ ὅ γε διὰ
10 μικρὰν ἔμφραξιν ὅμοιος μὲν τοῖς ἐφημέροις ἐστὶν ὡς εἴρηται κατά γε τὰ πρῶτα. μηκυνομένης δὲ τῆς παρακ-
μῆς, ὕποπτος γίγνεται κἂν μηδέπω τὸ τῆς σήψεως σημεῖον ἐμφαίνηται τοῖς σφυγμοῖς. ἐὰν γὰρ μὴ διαπνευ-
σθῇ τελέως, ἀναγκαῖον ἐστὶ σαπῆναι τὴν κακοχυμίαν. ἵν᾽ οὖν διαπνευσθῇ, μείζονος ἡμῖν ἤδη βοηθείας ἐστὶ χρεία.
εἰ μὲν οὖν ἤτοι παιδίον ἢ γέρων εἴη, φλεβοτομεῖν οὐκ ἔτ᾽ ἐγχωρεῖ. μεταξὺ δὲ τῶν ἡλικιῶν τούτων, ῥώμης πα-
ρούσης τῷ κάμνοντι, φλεβοτομητέον, εἰ καὶ τὰ τοῦ πλήθους ἀπείη σημεῖα. βέλτιον γὰρ ἐκκενώσαντα τὸ πλέ-
ον τῆς κακοχυμίας, οὕτω τὸ διαρρύπτειν τὰς ἐμφράξεις ἰέναι. κίνδυνος γὰρ ἐκφραττόντων πρὶν ἐκκενῶσαι,
σφηνωθῆναι μᾶλλον αὐτάς. ἐκφράττουσι μὲν οὖν αἱ ῥυπτικαὶ δυνάμεις, ἔξωθέν τε προσπίπτουσαι τῷ δέρ-
ματι, καὶ ἔσω τοῦ σώματος λαμβανόμεναι. κίνδυνος δὲ καὶ τὰς ἐκτὸς ἑλκούσας ἅμα τοῖς ἐμφράττουσι, συνε-
πισπᾶσθαί τι καὶ ἄλλο. καὶ τὰς ἔνδοθεν ἀναφερομένας, ἑαυταῖς συνεπισύρεσθαί τι τῶν ἐν τοῖς ἀγγείοις.
ὅπερ εἰ μὲν γλίσχρον ἢ παχὺ τύχοι, διπλασιάσει τὴν ἔμφραξιν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ τῷ πλήθει γε πάντως οὐ σμι-
20 κρὰ λυπήσει. φαίνεται γὰρ ἐνίοτε καὶ τὸ πολὺ ῥεῦσαν ἀθρόως, οὐδὲν ἧττον ἐμφράττεσθαί τε καὶ σφηνοῦσθαι
τῶν γλίσχρων καὶ παχέων. εἰ δὲ καὶ διὰ πόρων στενῶν ἡ διέξοδος εἴη, πολὺ δὴ μᾶλλον ἴσχεσθαι. ὅπως οὖν ἀ-
σφαλὴς καὶ τούτοις ἡ φορὰ, καὶ τοῖς ἔξωθεν ἡ ὁλκὴ γίγνοιτο, χρησιμώτατόν τε ἐστὶ κενῶσαι τὸ σῶμα. καὶ
μέν τοι καὶ τὰ διαπνεόμενα τῶν χυμῶν καπνώδη καὶ λιγνυώδη περιττώματα, μειωθέντων αὐτῶν ἐλάτ-
τω γίγνοιτ᾽ ἄν. ὥς τε καὶ διὰ τοῦτο βραχύτερον ἔσται τὸ πυρετῶδες θερμὸν, ὡς ἐγχωρεῖν αὐτὸ διαπνεῖν εἰς
τοὐκτὸς, εἴπερ εἶεν αἱ ἐμφράξεις βραχεῖαι. ὅταν οὖν ποθ᾽ ὑπονοήσῃς ἐστεγνῶσθαι τὸ δέρμα δι᾽ ἔμφραξιν ἔκ τε
τοῦ μὴ γίγνεσθαι κατὰ τὴν παρακμὴν τοῦ πρώτου παροξυσμοῦ κενώσεις ἀξιολόγους, καὶ διαμένειν ὁμοίαν
ἑαυτῇ τὴν παρακμὴν, εἰ μὲν ἀπὸ μηδενὸς τῶν προφανῶν αἰτίων ἐπύρεξεν ὁ ἄνθρωπος, ἔτι καὶ μᾶλλον ἂν
εἴη σοι βεβαιοτέρα τῆς ἐμφράξεως ἡ διάγνωσις. εἰ δὲ σύν τινι τῶν προφανῶν, οὐκ ἀδύνατον ἅμα συνεληλυ-
θέναι διττὰς αἰτίας. εἰ γὰρ ἡ ἑτέρα μόνη τῶν αἰτιῶν ἡ ἐκ τοῦ προκατάρξαντος αἰτίου ἦν, ἐμειοῦτο ἂν ἡ πα-
30 ρακμὴ σὺν αἰσθηταῖς ἐκκρίσεσιν, οὔκουν ἀναβάλλεσθαι τῶν τοιούτων ἀρρώστων ἀφαιρεῖν αἵματος, ἀνάλογον
τῇ τε δυνάμει, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἐμφράξεως. ἔνδειξις δὲ τοῦ ποσοῦ τῆς ἐμφράξεως, ἐκ τοῦ μεγέθους ἔσται
τοῦ κατὰ τὸν πυρετόν. μείζων μὲν γὰρ ἐπὶ ταῖς σφοδροτέραις ἐμφράξεσιν. ἐλάττων δ᾽ ἐπὶ ταῖς μικρο-
τέραις συμπίπτει. κενώσαντα δὲ τὸ σύμμετρον, οὐ μετὰ πολὺ διδόναι τῶν ῥυπτικῶν τινὰ τροφῶν ἢ φαρ-
μάκων. ἔστι δ᾽ οὐ πολλὰ τὰ τοῦτο δυνάμενα ποιεῖν ἐν πυρετοῖς. ἀλλ᾽ ὡς εἴρηται καὶ πρόσθεν ἐν τῷ τροφῆς
μὲν λόγῳ, ἡ πτισάνη τ᾽ ἐστὶ καὶ μελίκρατον. ἐν φαρμάκοις δὲ, τό, τε ὀξύμελι, καὶ ὅσα τῷ μελικράτῳ
συνεψεῖν οἷόν τε, ὡς καλαμίνθη, καὶ ὕσσωπον, καὶ ὀρίγανον, καὶ ἕρπυλλον, καὶ ἶρις, σέλινον. ἀλλὰ ταῦ-
τα γε πάντα, πλέον ἢ δεῖ θερμά. καὶ διὰ τοῦτο ἐξάπτει τοὺς πυρετοὺς, ὥσπερ οἶνος. ὀξύμελι δὲ μόνον οὔ-
τε τοὺς πυρετοὺς ἐξάπτει καὶ ῥύπτει γενναίως, ὡς διαλύειν μὲν, ὅσα γλίσχρα καὶ παχέα. τοὺς πόρους δ᾽ ἐκ-
φράττειν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ μελικράτου τε καὶ ὀξυμέλιτος, εἴη ἂν τὸ καλούμενον ἀπόμελι. χρῶνται δ᾽ αὐ-
40 τῷ κατὰ τὴν Πελοπόννησον πλεῖστον. θείη δ᾽ ἄν τις εὐλόγως οἶμαι καὶ τὸ σάκχαρ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐπὶ δὲ
τῇ τοιαύτῃ τροφῇ, παραφύλαττε πόσον ἀφαιρεῖται τῆς πυρετώδους θερμασίας. εἰ γάρ σοι φαίνοιτο κα-
τὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἕωθεν ἐλάχιστόν τι λείπεσθαι τοῦ πυρετοῦ, μήτε τοῦ τῆς σήψεως τῶν χυμῶν σημείου
παρόντος ἐν τοῖς σφυγμοῖς, μήτ᾽ ἐν τοῖς οὔροις τοῦ τῆς ἀπεψίας. ἡ δ᾽ ὕποπτος ὥρα καθ᾽ ἣν εἰσέβαλεν ὁ πυ-
ρετὸς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἐξωτέρω τῆς μεσημβρίας εἴη, θαῤῥῶν λοῦε τὸν ἄνθρωπον, ὅσον οἷόν τε
τάχιστα πρὸ πολλοῦ τῆς ἕκτης ὥρας. ἱκανὸν δὲ κἂν ἐντὸς τρίτης ὥρας ξυμπληρωθῇ τὸ λουτρόν. οὕτω δὲ
καὶ εἰ δεκάτην ὥραν ὑποπτεύοις, ἄχρι τῆς ἑβδόμης λούειν ἐγχωρεῖ, τριῶν ἢ τεττάρων ὡρῶν ἰσημερινῶν
αὐταρκεστάτων οὐσῶν εἰς διάστημα τοῦ τε βαλανείου, καὶ τοῦ παροξυντικοῦ καιροῦ. χρὴ δ᾽ ἐν τῷ βαλανείῳ,
προαλείψαντα καὶ προανατρίψαντα μετριώτατα διαρρύπτειν τε καὶ ἀποπλύνειν ἔξωθεν τὸ σῶμα. τὴν δ᾽ ὕ-
λην τῶν ῥυπτικῶν, ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασιν ἔχεις. ἐκλέγειν οὖν ἐκεῖθεν δεῖ τὰ πρὸς τὸ παρὸν
50 ἁρμόττοντα. διήρηται γὰρ ἐν αὐτοῖς ὅσα τε μᾶλλον αὐτῶν, ὅσα θ᾽ ἧττον ῥύπτει. λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν ἕνεκα
παραδείγματος ὀλίγα. μετριώτατα μὲν οὖν ῥύπτει, τό, τε τῶν ὀρόβων ἄλευρον, καὶ τὸ τῶν κριθῶν, καὶ τὸ
τῶν κυάμων, καὶ τὸ μελίκρατον τὸ ὑδαρές. ἔτι δὲ μᾶλλον τούτων, ἶρις, καὶ πάνακος ῥίζα, καὶ ἀριστολοχία.
καὶ τὸ μέτριον ἐν τῇ κράσει μελίκρατόν ἐστιν, ὥσπερ γε καὶ τοῦδε μᾶλλον ὅταν ἀκρατέστατον ᾖ. γίνεται δὲ τοιοῦτο,
τῷ μέλιτι μιχθέντος ὕδατος βραχέος, ὡς χυθὲν τοῖς μικροῖς τοῦ δέρματος, εὐκόλως ἐνδύναι πόροις. ἔστι δὲ τοῦδε
μᾶλλον ὁ ἀφρὸς τοῦ νίτρου καὶ τὸ νίτρον αὐτὸ, καὶ τὸ ἀφρόνιτρον. εἶναι δὲ χρὴ τὸ μὲν νίτρον λεπτομερὲς, οἷόν περ

ἐστὶ τὸ βερενίκιον. εἰ δὲ τὸ λιθῶδες εἴη, καίειν τε καὶ λειοῦν ἀκριβῶς αὐτό. μέλι δὲ τὸ καθαρώτατόν τε καὶ δριμύ-
τατον, οἷόν περ ἐστὶ τὸ ὑμήττιον. ἔστι δὲ δήπου καὶ ὅσα πως ὀνομαζόμενος ἐν τοῖς μάλιστα ῥύπτειν δυναμένοις·
ἅλις ἔστω σοι παραδειγμάτων, τῆς τῶν ῥυπτόντων ὕλης. μετιέναι γὰρ ἤδη καιρὸς ἐνθάδε τὰ μετὰ τὸ λουτρόν. ἔστι
δ' οὐ πολλά. πλὴν γὰρ ὕδατος ἔχοντος ἐναφεψημένον αὐτῷ σέλινον ὀλίγον, οὐδὲν αὐτοῖς δοτέον, κἂν τὸ με-
ταξὺ τοῦ τε λουτροῦ, καὶ τῶν ὑποπίων διάστημα τελέων ὡρῶν ἔσεσθαι στοχαζόμεθα. περὶ μέν τοι τὴν ἑσπέ-
ραν καὶ βέλτιον ὥραις δυοῖν τοῦ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν εἰσβεβληκότος παροξυσμοῦ, καὶ λοῦσαι δυνα-
τὸν ἕωθεν, καὶ θρέψαι μόνον πτισάνης χυλῷ. εἶτα εἰ μὲν μηδόλως ἐνέγκοιεν αἱ ὧραι τι, λούειν αὖθις εἰ βού-
λοιτο καὶ φέρειν ὧν εἴρηκα σκοπῶν ἐχόμενον. εἰ δέ τι γένοιτο, παραβάλλειν τὸ ἔθος τῷ κατὰ τὴν πρώτην ἡ-
μέραν παροξυσμῷ, συνεπισκοπεῖσθαι τά τε οὖρα, καὶ τοὺς σφυγμούς. ἅπαντα δὲ δήπου φαίνεται μέτρια,
10 βραχείας ὑπολειπομένης ἐμφράξεως. ὥστε καὶ λούσεις τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν αὐτὸν καὶ θρέψεις, τῶν
εἰρημένων σκοπῶν ἐχόμενος. ἐλπίσεις τε μηδὲν ἔτι τῇ πέμπτῃ συμπεσεῖσθαι. μεγάλης δὲ τῆς ἐμφράξεως γε-
γενημένης, οὐκέτ' ἂν ὁ τοιοῦτος ἐκ τῶν ἐφημέρων εἴη πυρετῶν. ὥστε εἰς τὸν ἑξῆς ἀνακεβλήσθω λόγον. ἐν γάρ
τοι τῷδε, περὶ τῶν ἐφημέρων μόνων πρόκειται διελθεῖν. ἐπεὶ τοίνυν ἐφήμεροι πυρετοὶ ταῖς ὑποκειμέ-
ναις κράσεσι τῶν σωμάτων ἐπιγίγνονται πολλάκις, καὶ ἀπεψίαις σιτίων, ἑξῆς ἂν εἴη περὶ αὐτῶν διελθεῖν. χειρίστη
μὲν οὖν ἐστιν ἐν ταῖς τοιαύταις κράσεσιν, ἀπεψία. καὶ ταχέως ἀνάπτει πυρετόν, ἐν ᾗ διαφθείρεται τὰ σιτία πρὸς
τὸ κνισσῶδές τε καὶ καπνῶδες. ὡς ἥ γε εἰς ὀξύτητα τρέπουσα, σπανιάκις τε γίγνεται ταῖς τοιαύταις φύσεσι,
καὶ ἧττον βλάπτει. λεχθήσεται δὲ ὑπὲρ ἑκατέρας ἰδίᾳ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς πλειστάκις τε γιγνομένης αὐ-
τοῖς, καὶ μᾶλλον βλαπτούσης ποιησαμένοις. ἔστι δ' ὡς εἴρηται κνισσώδης τέ τις αὕτη καὶ καπνώδης. ἔλαττον
μὲν ὑπάρχουσα κακόν, εἰ καταρρήξειεν ἡ γαστήρ. οὐ μικρὸν δέ, εἰ ἐπισχεθείη. πυρέττουσι γὰρ ἐνθάδε ταῖς ἐπισχέσε-
20 σιν αὐτῆς ἑτοίμως αἱ κακόχυμοι φύσεις. καὶ μάλισθ' ὅταν ἐνθάδε τὰς συνήθεις πράττωνται πράξεις, ὑπερτιθέν-
τες τοῦ μένειν ἔνδον ἐφ' ἡσυχίας ἐν τῇ στρωμνῇ. πυρέττουσι δ' ἔνιοι καὶ τῶν ἁλόντων διαρροίαις ἐπ' ἀπεψίᾳ,
συναυξανομένης αὐτοῖς τῆς πυρετώδους διαθέσεως, οὐχ ἥκιστα καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐξαναστάσεων. εἰ δὲ καὶ
δῆξίς τις ἢ πόνος ἢ θερμότης ἄμετρος ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα γένοιτο, πολὺ δὴ μᾶλλον ἐν-
τεῦθεν ἡ πυρετώδης αὐξάνεται διάθεσις. ἴασις δ' οὐχ ἡ αὐτὴ τῶν ἐπισχεθέντων τοῖς ἐκκρίνουσι. λεκτέον οὖν
ὑπὲρ ἑκατέρων ἐν μέρει. φανεῖται γὰρ οὕτως, οὐ μόνον ὅπῃ διαλλάττουσιν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐν ἀμφοτέροις κοι-
νόν. εἰ μὲν δὴ φαίνοιτο μόνα τὰ διεφθαρμένα κεκενῶσθαι, λουτέον τ' ἐστὶ καὶ θρεπτέον ἐν τῇ παρακμῇ τοῦ πυ-
ρετοῦ, πρόνοιάν τινα τῶν κατὰ τὴν γαστέρα ποιησαμένοις πρότερον. εἰ δ' οὕτως εἴη πολλὴ κένωσις, ἤτοι γε-
γονυῖα πρόσθεν, ἢ καὶ νῦν ἔτι γιγνομένη κατὰ τὸν ἄνθρωπον ὡς κεκμηκέναι τὴν δύναμιν, ἄμεινον θρέψαι
χωρὶς τοῦ λοῦσαι, προνοησαμένους τῶν κατὰ τὴν γαστέρα. πρόνοια δ' ἐνθάδε τῶν οὕτως ἐχόντων. εἰ μὲν μηκέτι γί-
30 γνοιτο κένωσις, ἐμβροχὴ δι' ἐλαίου τε καὶ ἀψινθίου. χρὴ δὲ προδιαβρέχειν ὕδατι ζέοντι τὸ ἀψίνθιον ὅπως μὴ
κνισσωθείη. καὶ εἴ γέ τις αἴσθησις ὑπολείποιτο κατὰ τὴν γαστέρα δήξεως ἢ πόνου, πίλημα μετὰ τὴν ἐπιβροχὴν
ἤτοι θερμὸν καὶ ξηρόν, ἢ βεβρεγμένον μὲν ἐλαίῳ ἐν ᾧ τὸ ἀψίνθιον ἀπεζέσθη. τὸ πλεῖστον δ' ἐκπεπιεσμένον ἐπι-
βάλλειν χρή. κάλλιον δ' εἰ παρείη μύρον νάρδινον ἐνθάδε μελῶς ἐσκευασμένον ἐν ἐκείνῳ δεύσαντα, κατὰ τὸν αὐ-
τὸν τρόπον ἐπιτιθέναι τὸ πίλημα. καὶ πολύ γε κάλλιον, εἰ πορφύρα τοῦτ' εἴη θαλαττία. καὶ κάλλιστόν γε εἰ τυ-
ρεία ἀρίστη τυγχάνοι. λεπτομερεστέραν γὰρ ἔχει τὴν στύψιν ἥ τε τοιαύτη πορφύρα, καὶ ἡ ἀρίστη νάρδος. ὥστε
διὰ τοῦ βάθους διεξέρχεσθαι τῶν κατὰ τὴν γαστέρα σωμάτων ἡ δύναμις αὐτῶν ξηραινόντων, καὶ θερμαι-
νόντων, καὶ τονούντων. εἰ δ' ἀτονώτερον ὑπάρχει τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὅπερ καὶ στόμαχον ὀνομάζειν εἰθίσμεθα
καταχρώμενοι τῇ προσηγορίᾳ, καὶ τῆς χίας μαστίχης ἐν τῇ ναρδίνῳ λειώσαντες, ὡς γλοιῶδες γενέσθαι,
δεύσαντες ἐξ αὐτοῦ, τὴν πορφύραν ἐπιθήσομεν. ἔστω δὲ θερμὸν ἱκανῶς ἕκαστον τῶν τοιούτων κατὰ τὴν
40 πρώτην ἐπιβολήν. ἐκλύει γὰρ ἅπαντα τὰ χλιαρὰ τὸν τόνον τῆς γαστρός. οἶσθα δὲ καὶ ὡς ἐπ' ἀγγείου διπλοῦ
προϋποβεβλημένου κατὰ τὸ ἕτερον αὐτῶν τὸ μεῖζον ὕδατος ζέοντος, ἔθος ἡμῖν ἐστι θερμαίνειν τὰ μύρα.
διαφθείρεται γὰρ ἡ δύναμις αὐτῶν ἑτέρως θερμανθέντων. ἐπὶ δὲ ὑπιούσης τῆς γαστρός, ἄμεινον χρῆσθαι μη-
λίνῳ καλλίστῳ τε καὶ προσφάτῳ, τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ναρδίνῳ. χρηστὸν δ' εἰς τὰ τοιαῦτα σύμπαντα, καὶ τὸ
μαστίχινον. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὰ τῆς τρυφῆς ἕνεκα τῶν διατεθρυμμένων γυναικῶν σκευαζόμενα μύρα ταυτὶ
τὰ πολυτελῆ, χρήσιμα πρὸς τὰς τοιαύτας διαθέσεις τῆς γαστρός. ἅπερ ἔοικεν ὑπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ τρυφῆς εὑ-
ρεθέντα, καὶ τὰς προσηγορίας ἔχειν ῥωμαϊκάς. ὀνομάζεται γέ τοι σπικᾶτα γε καὶ φουλιᾶτα. μὴ φε-
ρόντων δὲ τῶν καμνόντων τὴν [illegible], ἤτοι γ' ἐξ ἔθους, ἢ τρυφῆς, ἐγχωρεῖ διὰ κηρωτῆς ἀνύειν ταὐτόν. ἔστι
δ' εἰς τὰ τοιαῦτα καλλίστη κηροῦ τυρρηνικοῦ τηχθέντος ἐν μύρῳ ναρδίνῳ, ψυχθείσῃ τῇ κηρωτῇ, μιχθείσης λεί-
ας ἀκριβῶς, ἀλόης τε καὶ μαστίχης. ἑκάστου δὲ αὐτῶν τὸ πλῆθος εἶναι χρὴ τοσόνδε. κηροῦ μὲν καὶ νάρδου, τὸ
50 ἴσον. ἀλόης δέ, τὸ ὄγδοον. ὥσπερ οὖν καὶ τῆς μαστίχης. ἢ εἰ βούλει, βραχύ τι ταύτης πλέον. εἰ δὲ καὶ τῶν εἰρη-
μένων τι μύρων τῶν πολυτελῶν ἀναμίξαις τῇ κηρωτῇ, βέλτιον ἔσται σοι τὸ φάρμακον. ἐκκαιομένης δὲ τῆς γα-
στρὸς ὡς καὶ φλεγμονώδη διάθεσιν ἐν αὐτῇ ξυνίστασθαι δοκεῖν, ἀμείνων ἡ κηρωτὴ ἡ διὰ τοῦ μηλίνου γιγνομέ-
νη. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα φάρμακα, τὰ μὲν, δι' οἰνάνθης ἐστὶ τὰ δέ, δι' ὑποκυστίδος, καὶ βαλαυστίου, καὶ φοινίκων σαρ-
κὸς, ἐπιτήδεια καὶ ψύχειν τὴν γαστέρα, καὶ ῥώμην ἐντιθέναι. τούτων οὖν ἐκλέγου τὸ κάλλιστον εἰς τὰ παρόντα,
πρὸς τοὺς εἰρημένους σκοποὺς ἀποβλέπων. τρέφειν δὲ τοῖσδε χρή. ῥεούσης μὲν ἔτι τῆς γαστρός, ἀλφίτοις τε καὶ
τοῖς καλουμένοις ὀξυλιπέσιν ἄρτοις ὀλίγιστον ὄξους ἔχουσιν, οὐχ ὡς ἐνθάδε δυσεντερίας, ἢ χρονίας διαρροίας
εἰώθαμεν σκευάζειν. ἐπιπάττειν δὲ τὸ ἄλφιτον, ἐνίοτε μέν, ὕδατι θερμῷ δαψιλές. ἐνίοτε δ' ὅταν ἡ γα-
στὴρ ἔτι ἐκκρίνῃ πλέον τοῦ δέοντος, ἤτοι ῥοιᾶς, ἢ ἀπίων, ἢ μήλων χυλῷ. καὶ μάλιστα τῶν κυδωνίων. εἰ δ',

ἥδιον τοῖς κάμνουσιν ἀφέψημά τι παρασκευάζοντας ἀπίων ἢ μήλων ἢ μύρτων, ἐπιπάττειν αὐτοῖς τὸ ἄλφιτον.
εἰ δὲ μηκέτ' ἐκκρίνει ἡ γαστὴρ, ὅτε χόνδρος ἱκανῶς ὁμοίως ἡρτυμένος πτισάνῃ, τουτέστιν ὄξους ἔχων, τότε δ' αὐ-
τοῦ ῥόφημα χρὴ εἰς ὄξους. εἶτα ὄρχεις τῶν ἀλεκτρυόνων, καὶ οἱ πετραῖοι τῶν ἰχθύων ἐκ τοῦ λευκοῦ ζωμοῦ. καί τις
τῶν ςυφουσῶν ὀπωρῶν καὶ μόνη, καὶ μετ' ἄρτου. ταύτας δὲ πολὺ μᾶλλον ἐπιδώσεις, ἔτι ῥεούσης τῆς γα-
στρός. εἰ δ' ἀνορέκτως ἔχοιεν ὡς ἀποστρέφεσθαι τὰ σιτία, γίνεται γὰρ καὶ τοῦτο πολλοῖς τῶν ἁλόντων διαῤῥοίαις
ἐπ' ἀπεψίᾳ, τοῦ διὰ τῶν κυδωνίων μήλων χυμοῦ προσδοτέον αὐτοῖς ὅσον κοχλιάριον ἓν ἢ δύο. εἰ δὲ μὴ παρείη
τοῦτο, τὸ διὰ τῆς σαρκὸς αὐτῶν. εἴρηται δ' ἡ σύνθεσις τῶν τοιούτων φαρμάκων ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς. οὕτω μὲν ἐν
τῇ πρώτῃ παρακμῇ τοὺς ἐπ' ἀπεψίᾳ πυρέξαντας ἰᾶσθαι προσήκει, τῆς γαστρὸς ἐκκρινούσης. εἰ δ' ἐπέχοιτο τε-
λείως, ἁψάμενος πρότερον τῶν ὑποχονδρίων, εἶθ' ὅλης τῆς γαστρὸς, ἐπίσκεψαι σαφῶς εἰ ὑπελήλυθεν εἰς
10 τὸ λεπτὸν ἔντερον, ἢ εἰς τὸ κῶλον ἡ τροφή. κἄπειτ' ἐρώτησον ἑξῆς τὸν κάμνοντα κατά τι μὲν αἰσθάνεται μάλι-
στα μόριον ἤτοι δήξεως, ἢ βάρους. ὁποῖαι δέ τινες αἱ ἐρυγαί. διαγνοὺς δ' ἐκ τούτων, ἐν ᾧ μάλιστα μορίῳ τῆς συμ-
πάσης γαστρός ἐστιν ἡ τροφὴ, μετεώρου μὲν οὔσης ἔτι, τοῦ διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων διδόναι, μὴ τοῦ φαρμακώ-
δους, ἀλλ' ὅπερ ἐπῃνέσαμεν ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς, ὡς ἀπολαυστόν τε καὶ τοῖς ὑπεπτηκόσιν ἐπιτήδειον. εἶθ' ἑξῆς αἰο-
νᾶν ὑποχόνδριά τε καὶ σύμπασαν τὴν γαστέρα. τοῦτο δὲ κἂν ἤδη κατωτέρω προήκῃ τὰ διεφθαρμένα, τῷ
μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐξαλλάττοντα, πλέονος γὰρ δεῖται καὶ χρόνου καὶ καταντλήσεως εἰς τὴν παρασκευὴν
τῶν ἐφεξῆς πρακτέων, οἷς ἔτι μετέωρος ἐστὶν ἡ διεφθαρμένη τροφὴ κατὰ τὴν γαστέρα. κινηθείσης δ' αὐτῆς ἀ-
ξιολόγως ἐπὶ τὰ κάτω, συμπράττειν ἤτοι διὰ τῶν προθετῶν, ἢ διὰ κλυσμάτων πραέων. εἰ μὲν δῆξις συνείη,
ταύτην πραΰνοντας. εἰ δ' ἐμπνευμάτωσις, ἐκείνην καθιστῶντας. εἰ δὲ μηδέτερον, ἐκ μέλιτος καὶ ὕδατος ἐλαίου
τε βραχέος συντιθεμένου τοῦ κλύσματος. ἔνθα δὲ εἴη σφοδροτέρα δῆξις, ἔλαιον σάβινον ἐπιτηδειότερον
20 ἐνιέναι τηχθέντος στέατος ἐν αὐτῷ χηνός. εἰ δὲ μὴ παρείη τοῦτο, τοῦ τῆς ἀλεκτορίδος. εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο, τοῦ τῆς αἰ-
γός. ἀρκοῦντες δὲ καὶ τοῦδε, κηροῦ βραχύ τι προσεμβάλλειν τῷ ἐλαίῳ, καὶ μᾶλλον εἰ πεπλυμένος εἴη. τὰς δὲ
ἐμπνευματώσεις ἰᾶσθαι συνέψοντας τῷ ἐλαίῳ πηγάνου τέ τι καὶ τῶν ἀφύσων σπερμάτων, σελίνου, καὶ κυ-
μίνου, καὶ μαράθρου, καὶ σίνωνος. ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. κενωθείσης δὲ τῆς γαστρὸς, αὐτίκα τρέφειν. τὰ μὲν ἄλ-
λα, παραπλησίως τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις. ἀφαιρεῖν δὲ τὰ ςύφοντα. εἰ μὲν οὖν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν εἰς
ἑσπέραν πραχθείη ταῦτα, ἢ νυκτὸς ὥρας ἡστινοσοῦν, προνοεῖσθαι χρὴ κατὰ τὰ παραπλήσια καὶ τῇ δευτέρᾳ
τῶν ἡμερῶν. καὶ λούεσθαί γ' ἐν αὐτῇ συγχωρεῖν, ἐὰν ἀκριβῶς ἀπύρετος ᾖ. κἄπειδὰν τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀλύ-
πως ὑπνώσῃ, τελέως ἤδη νομίζειν ὑγιαίνειν αὐτόν. εἰ δ' ἡ μετὰ τὴν ἀπεψίαν ἡμέρα μετὰ τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἐνέγ-
κοι τὸν πυρετὸν, ὡς ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν, προσενεχθῆναί τε καὶ τραφῆναι τὸν ἄνθρωπον, ἐνέγκοι δέ τι
καὶ ἡ διὰ τρίτης νὺξ βραχὺ πυρετῶδες, οὐδ' οὕτως χρὴ δεδιέναι, ἀλλὰ καὶ τούτους ἐπὶ τῆς ἐρχομένης ἡμέ-
30 ρας, καὶ λούειν, καὶ τρέφειν, ἅπαντά τε τἆλλα ποιεῖν ἀνάλογον ἐπ' αὐτῶν, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. τὰς δ' εἰς
ὀξεῖαν ποιότητα μεταβολὰς τῆς ἀπεπτηθείσης τροφῆς, οὔτε γιγνομένας ἐστὶν ἰδεῖν ἐν ταῖς τοιαύταις φύσεσιν,
ὅτι μὴ σπανίως ἐπὶ τροφαῖς ἑτοίμως ὀξυνομέναις, οὔτε πυρετὸν ἀναπτούσας ἐφήμερον, ὥσπερ οὐδὲ τὰς βρα-
δυπεψίας. ὥσπερ γε ποτε διὰ τοιαύτην ἀπεψίαν πυρέξειαν αἱ πικρόχολοι κράσεις, ἐμφράξιν τε καὶ σῆψιν χυ-
μῶν ὑποπτεύειν προσήκει, περὶ ἧς ἀκριβέστερον ἑξῆς δίειμι κατὰ τὸν περὶ σήψεων λόγον. νυνὶ δὲ τῇ τῶν
ἐφημέρων πυρετῶν διδασκαλίᾳ τοσοῦτον ἐπιπροσθεὶς, ἀπαλλάξομαι. καπνώδης ἀναθυμίασις οὐκ ἄν ποτε
γένοιτο διὰ βραδυπεψίαν, ἢ ἀπεψίαν ὀξυρεγμιώδη. ψυχροὶ γὰρ ἀτμοὶ ἐκ τῶν τοιούτων χυμῶν ἀποῤῥέουσιν ὀ-
λίγιστοι πάντα πᾶσιν. οὐκ ἀναθυμιάσεις πολλαὶ καπνώδεις τε καὶ λιγνυώδεις. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπὶ τῶν ἐκτὸς ἑ-
τέρως ἐστὶν ἰδεῖν καπνὸν ἢ λιγνὺν, ἀλλὰ καπνὸν μὲν, ἐπὶ ταῖς ἡμικαύστοις, ὡς ἄν εἴποι τις, ὕλαις. λιγνὺν
δὲ, ἐπὶ ταῖς ὑποπληθείσαις τε καὶ καυθείσαις. ἔστι γὰρ ἡ μὲν λιγνὺς, ἀναθυμίασις γεώδης. ὁ δὲ καπνὸς,
40 συμμιγὴς ἐξ ὑδατώδους τε καὶ γεώδους οὐσίας, οὐ μὴν οὐδ' ὅπως χρὴ προνοεῖσθαι τῶν βραδυπεπτησάντων
ἢ ὀξῶδες ἐρυγγανόντων ἀκούειν χρὴ ποθεῖν ἐν τῷδε. τῆς γὰρ ὑγιεινῆς πραγματείας ἐστὶν ὁ περὶ τούτων λόγος. ἐν-
ταῦθα δὲ μόνον τῶν τοιούτων ἀπεψιῶν μνημονεύσομεν, αἷς πυρετὸς ἕπεται. ἐπεὶ τοίνυν ἐφήμερος μὲν οὐχ ἕπε-
ται πυρετὸς ταῖς ὀξυρεγμιώδεσιν ἀπεψίαις, ὁ δὲ ἐπὶ σήψει χυμῶν ἕπεταί ποτε, δεόντως εἰς τὸν ὑπὲρ ἐκείνων
λόγον ἀναβαλλόμεθα τὴν περὶ τῶν τοιούτων ἀπεψιῶν ἐρεῖν. οὐδὲ τόν γε καθ' ἓν ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς τρόπον. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ
εἴπομεν ὁποῖάττα χρὴ πρᾶξαι τὸν ἀπεπτήσαντα περὶ τὸν τῆς ὑγείας καιρόν. ἐνταῦθα δὲ, ὁποῖα κατὰ τοὺς ταῖς
ἀπεψίαις ἀκολουθήσαντας πυρετοὺς, σχεδὸν εἴρηταί μοι πάντα περὶ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν. οἱ γὰρ ἐπὶ βου-
βῶσι πυρέξαντες, οὐδὲ πυνθάνονται τῶν ἰατρῶν, ὅ, τι χρὴ ποιεῖν. ἀλλὰ τοῦ θ' ἕλκους ἐφ' ᾧπερ ἂν ὁ βουβὼν αὐ-
τοῖς εἴη γεγενημένος, αὐτοῦ τε τοῦ βουβῶνος προνοησάμενοι, λούονται κατὰ τὴν παρακμὴν τοῦ γενομένου παρο-
ξυσμοῦ. κἂν φθέγξηταί τις τηνικαῦτα διάτριτον, ἅπαντες καταγελῶσι καὶ σχολαστικὸν ἀποκαλοῦσι. κατα-
50 νοοῦντες οἶμαι φύσει μὴ δεῖν ὑπερβάλλειν τὸ μηδόλως ἐσόμενον. ἀξιοῦσί τε τοιούτους εἶναι τοὺς ἰατροὺς ἐν ἅπασι
τοῖς ἄλλοις ὅσα διαφεύγει τὰς αἰσθήσεις, οἷοίπερ αὐτοὶ περὶ τὰ φαινόμενα. τὸ δ' ἐν ἅπασιν εἶναι τοιούτους,
οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὸ γινώσκειν ὁπηνίκα μὲν ἔσοιτο διὰ τρίτης ὁ παροξυσμὸς, ὁπηνίκα δ' οὐκ ἔσοιτο. καὶ μέν γε καὶ
ψυχθέντες ἢ ἐγκαυθέντες ἢ κοπιάσαντες, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον παθόντες, ἐπειδὰν πυρέξαντες τύχωσιν, εἶτα
τῆς ἐν ταῖς παρακμαῖς εὐφορίας αἴσθησιν ἔχωσιν ὑγιεινῆς, οὐδὲ τότ' ἀνέχονται τῶν τὴν διάτριτον φθεγγο-
μένων. ὃ γοῦν εἴωθα λέγειν πολλάκις ὡς ἅπαντος σοφιστοῦ, τῶν ἰδιωτῶν ἕκαστος ὃς ἂν ἔχῃ κατὰ φύσιν ἀληθέστε-
ρα δοξάζει, τοῦτο κἀπὶ τῆς θειοτάτης αὐτῶν διατρίτου θεάσασθαί σοι πάρεστι καταγελωμένης ὑπὸ πάν-
των τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων. ἔναγχος γοῦν τις ἰδιώτης ἐν δείπνῳ πολυτελεῖ πλείω προσενεγκάμενος καὶ πιὼν,
ἧκε μὲν οἴκαδε, σφαλλόμενός τε καὶ χειραγωγούμενος. ἐπιπολασάντων δ' αὐτῷ τῶν βαρυνόντων τὴν γαστέρα,

πάντ' ἐξεμέσας αὐτά, διὰ νυκτὸς μὲν ἐπύρεξεν. ἐκοιμήθη δ' ἐπὶ πολὺ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας. εἶτα διαναστὰς
καὶ βραχέα περιπατήσας, ἐλούσατο καταγελάσας τοῦ τὴν διάτριτον αὐτῷ ἀναμένειν συμβουλεύσαντος. ὅσον
μὲν γὰρ ἐπ' ἐκείνῳ, καὶ τὴν ἑξῆς ἡμέραν ἀσιτεῖν ἐχρῆν αὐτόν. ὅσον δ' ἐπὶ τοῖς ἀληθέσι καὶ οἷς αὐτὸς ἔπραξε λου-
σάμενος, καὶ μετρίως διαιτηθεὶς καὶ κοιμηθείς, ἀμέμπτως ἕωθεν ἀναστάντα τῶν συνήθων ἔχεσθαι ἐν αὐτῇ τῇ
διατρίτῳ, καθ' ἣν ἀσιτεῖν αὐτὸν ἐχρῆν, πυθόμενοι τοῖς διατριταρίοις ἰατροῖς, οὕτω γὰρ αὐτοὺς τις ἐπισκώπτων
ὠνόμαζε χαριέντως, καὶ δεδειπνηκότος δὲ ἤδη κατὰ τὸ σύνηθες τοῦ ἀνθρώπου, παρὼν ὁ εὐτράπελος ἐκεῖνος, ἐγε-
λωτοποίει, ἀναμιμνήσκων τὸν ἐμεμηκότα τρίτης ἑσπέρας, ὡς ἐχρῆν αὐτὸν ἄρτι δυοῖν ἡμερῶν ἄσιτόν τε καὶ ξηρὸν
καὶ ἄσης μεστὸν κατακεῖσθαι, εἰς τὰς ὥρας ἀποβλέποντα κατὰ τὴν τῶν διατριταρίων πρόσταξιν. ἔστι γὰρ οἶ-
μαι καὶ τοῖς ἰδιώταις εὔδηλα τὰ περὶ τὴν ἐνάργειαν ἀποτετολμημένα. καὶ τούτου δεόντως ἰατροὺς μὲν ἑτέ-
10 ρους εἶναι φασί, λοπατροὺς δ' ἑτέρους. πῶς γὰρ οὐ δίκαιοι τούτου τοῦ προσρήματος εἰσὶ τυγχάνειν οἱ μὴ γινώσκον-
τες ἃ μηδεὶς ἰδιώτης ἀγνοεῖ. πῶς δ' οὐ καταγελᾶσθαι καὶ σκώπτεσθαι δικαιότατοι τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ πρὸς
τῷ τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖν, Ἱπποκράτει ἑαυτοὺς προκρίνοντες. ἀλλὰ τὴν μὲν ἐκείνων ἀναισθησίαν, οὐδ' ἂν ὁ Ἑρμῆς ἅ-
μα ταῖς μούσαις ἰάσαιτο. συντετελεσμένου δὲ ἡμῖν τοῦ περὶ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν λόγου κατὰ τὰς πικροχό-
λους φύσεις, ἐφ' ὧν τὸ μὲν θερμὸν στοιχεῖον, τοῦ ψυχροῦ, τὸ δὲ ξηρόν, τοῦ ὑγροῦ πλεονεκτεῖ, μεταβαίνωμεν ἤδη
πρὸς ἑτέραν κρᾶσιν τῶν σωμάτων, οὐδὲν ἧττον τῆσδε κακόχυμον. ἐν ᾗ τὸ μὲν θερμόν, τοῦ ψυχροῦ. τὸ δ' ὑγρόν, τοῦ
ξηροῦ κρατεῖ. σηπεδονώδεσι γάρ τοι νοσήμασιν ἡ φύσις αὕτη ἁπασῶν μάλιστα τῶν δυσκρασιῶν ἁλίσκεται. διότι
καὶ καθ' ὃν ὑγιαίνει χρόνον, ἐγγὺς σηπεδόνος ἐστίν. ὥς ἔκ τε τῶν ἱδρώτων ἔνεστι τεκμαίρεσθαι δυσωδῶν ὑπαρχόν-
των, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τῶν οὔρων καὶ τῶν διαχωρημάτων, ἔτι τε καὶ τῆς ἐκπνοῆς. οἵα γὰρ ἡ τῶν σαπρῶν κρᾶσις ἐστί,
τοιαύτη καὶ ἡ τῶν τοιῶνδε φύσεων. ἕτοιμον οὖν αὐτὴν νοσεῖν ἐξ αἰτίου παντός, ἀλλὰ τά τε νοσήματα πολλά, καὶ
20 πυρετούς. οὔτε γὰρ ὁπόταν στεγνωθῇ τὸ δέρμα, δυνατὸν τοῖς οὕτω κεκραμένοις μὴ πυρέττειν, οὔθ' ὅταν ἀπεπτῶ-
σιν ἰσχυρῶς, ἢ ἐγκαυθῶσιν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον πάθωσιν. αἱ μὲν οὖν στεγνώσεις, μάλιστα τῶν κακοχύμων ἅπτον-
ται φύσεων. ὥστε οὐδὲν ἧττον αἱ πικρόχολοι κράσεις τῶν σηπεδονωδῶν ἁλώσονται πυρετοῖς ἐπὶ στεγνώσει.
ὑπὸ δὲ τῶν κνισωδῶν ἀπεψιῶν, ἑτοιμότερον αἱ ὑγραὶ καὶ θερμαὶ βλαβήσονται φύσεις. ἃς ἀρτίως ὠνόμασα
σηπεδονώδεις. ἐπειδὴ ῥᾷστα σήπονται κατὰ ταύτας οἱ χυμοί. περὶ δὲ τῶν ἐμφράξεων, τί δεῖ καὶ λέγειν, ἃς διὰ
τοῦτο μάλιστα πυρετοὺς ἀνάπτειν ἔφαμεν, ὅτι σήψεις ἐργάζονται κατὰ τὰ διαπνεόμενα σώματα. ἀλλὰ περὶ
μὲν τῶν τοιούτων πυρετῶν, αὖθις ἐροῦμεν. οἱ δ' ἐφήμεροι πάντες, ἑτοιμότατα μὲν ἐν ταῖς εἰρημέναις συνί-
στανται κράσεσιν, ἐπὶ πᾶσι τοῖς αἰτίοις, ὅσα μικρὸν ἔμπροσθεν εἴπομεν ἐπὶ τῶν πικροχόλων φύσεων. ἴασιν δὲ
παραπλησίαν αὐτοῖς ἔχοντες, ἐν ὀλίγοις πάνυ διαλλάττουσιν. ὑγρότεραι γὰρ αἱ φύσεις ὑπάρχουσαι, φέρου-
σιν ἐκείνων μᾶλλον ἀσιτίαν τε καὶ δίψος. ὥσθ' ἧττον οὗτοι βλαβήσονται λιμαγχούμενοι πρὸς τῶν διατριτα-
30 ρίων ἰατρῶν, ἐὰν μόνον ἀκωλύτως διαπνέωνται. διὰ ταῦτα δέ, καὶ τῶν βαλανείων ὡς μανούντων μὲν τὸ δέρμα,
δέονται μᾶλλον, ἢ οὐχ ἧττον γε τῶν πικροχόλων. ὡς ὑγραινόντων δ' οὐ δέονται. ὅσα δ' ἐπὶ τῶν τοιούτων φύσεων
εἴρηται, ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἐπικτήτων ἕξεων εἰρῆσθαι χρὴ νομίζειν. ἔνιοι γὰρ ὑπάρχοντες εὔχυμοι φύσει, πι-
κρόχολοι γίγνονται συνελθόντων εἰς ἕνα χρόνον, διότι πλειόνων αἰτιῶν ξηραινόντων τε καὶ θερμαινόντων τὸ
σῶμα. φέρε γὰρ εἰς χωρίον ἀφῖχθαι τὸν ἄνθρωπον ὥρᾳ θέρους, θερμὸν καὶ ξηρόν. εἶναι δὲ καὶ τὴν ἐν τῷ τότε
χρόνῳ κατάστασιν θερμὴν καὶ ξηράν. ἐσθίειν τ' αὐτὸν ἐδέσματα θερμὰ καὶ ξηρά. καὶ φροντίζειν, καὶ λυπεῖσθαι,
καὶ ἀγρυπνεῖν, καὶ θυμοῦσθαι, καὶ πονεῖν πάμπολλα. δύναιτο δ' ἂν ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἀφροδισίοις τε συνεχέσι
χρήσασθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν. ἐν ἡλίῳ τε διατρίβειν τὰ πλείω. καὶ πίνειν φαρμάκων ξηραινόντων τε καὶ
θερμαινόντων. ὥσπερ ἔνιοι μέν, τῆς θηριακῆς. ἔνιοι δέ, τῆς ἀμβροσίας. ἔνιοι δέ, τῆς ἀθανασίας. ἴσμεν γὰρ δή-
που τὰ καλούμενα πρὸς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν φάρμακα τοῖς τοιούτοις ὀνόμασιν. ὅστις οὖν ἐν ἅπασι τοῖς εἰρη-
40 μένοις ἐγένετο θέρους, ἀναγκαῖον αὐτῷ, θερμὸν καὶ ξηρόν, καὶ διὰ τοῦτο πικρόχολον εἶναι τὸ σῶμα. κἂν ἔμ-
προσθεν εὐχυμώτατος ᾖ. ἢ τοίνυν ἢ πυρέξει ῥᾳδίως οὗτος ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις αἰτίοις. οὕτω
δὲ καὶ ὅστις εὔχυμος φύσει, χωρίον εὔκρατον οἰκῶν, εἰς ἕτερον χωρίον ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἐν ἦρι μετέλθοι, κα-
ταστάσεως οὔσης θερμῆς καὶ ὑγρᾶς, ἅπαντά τε τὰ διαιτήματα θερμὰ καὶ ὑγρὰ ποιήσαιτο, καὶ οὗτος ὁμοίως
τῷ φύσει σηπεδονώδει, τοῖς τ' ἄλλοις ἁλώσεται νοσήμασιν, οἷς περ κἀκεῖνοι. καὶ πυρέξει. τούς τ' ἄλλους πυρε-
τοὺς ὁμοίως ἐκείνοις ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς αἰτίοις. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸν ἐφήμερον, ὑπὲρ οὗ νῦν ὁ λόγος. ὀκτὼ δ' οὐσῶν
τῶν πασῶν δυσκρασιῶν, ὡς ἐδείκνυμεν, ἑτοιμοτάτη μὲν εἰς πυρετούς, ἡ θερμὴ καὶ ξηρά. καὶ ἣν μή τις αὐτὴν
ὡς εἴρηται διαιτήσῃ, τάχιστα μεταπίπτουσιν ἀπ' αὐτῶν εἰς τοὺς ὀξεῖς πυρετοὺς οἱ ἐφήμεροι. ἐγγὺς δ' αὐτῇ, πυρε-
τῶν γεννᾷ, καίτοι πρὸς ἄλλα γε ὑπάρχουσα χείρων, ἡ θερμὴ καὶ ὑγρά. τρίτη δ' ἐπὶ ταύταις ἐστίν, ἡ ἁπλῆ
δυσκρασία, καθ' ἣν ἡ μὲν ἑτέρα τῶν ἀντιθέσεων ἡ κατὰ τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρόν, ἄμεμπτος. ἐν δὲ τῇ λοιπῇ, πλεονεκτεῖ
50 τὸ θερμόν. ἑτοιμοτέρα γ' ἡ δὲ τῶν ὑπολοίπων, καὶ βλάπτεσθαι πρὸς ἁπάντων τῶν εἰρημένων αἰτιῶν, καὶ
μεταπίπτειν ἐκ τῶν ἐφημέρων εἰς τοὺς πολυημέρους. οὐδὲν γὰρ χεῖρον οὕτως αὐτοὺς ὀνομάσαι. ταύτῃ δ' ἐφεξῆς ἐστίν,
ἡ κατὰ μὲν τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν εὔκρατος. ἐπικρατοῦν δὲ τὸ ξηρὸν στοιχεῖον ἔχουσα τοῦ ὑγροῦ. μεθ' ἣν ἡ μέση πα-
σῶν ἡ εὔκρατος ἐστὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀντιθέσεις. αἱ δ' ὑπόλοιποι κράσεις αἱ τέτταρες, οὔτε ῥᾳδίως ἁλίσκον-
ται πυρετοῖς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις αἰτίοις, οὔθ' ἁλοῦσαι τινὶ τῶν ἐφημέρων ἐὰν ἀσιτήσωσι, μεταπίπτουσιν εἰς τοὺς
πολυημέρους. ἀλλ' ἔνιαί γε αὐτῶν ἐπειδὰν τύχωσι πλῆθος ἠθροικέναι χυμῶν ἄνευ διαφορᾶς, ἀθροίζουσι δὲ
αἱ τοιαῦται συνεχῶς, ὑπὸ ἀσιτίας ὀνίνανται. μάλιστα μὲν ἡ ὑγρά, καὶ ψυχρά. δευτέρα δέ, ἡ ὑγρά. καὶ τρί-
τη μετὰ ταύτης, ἡ ψυχρά. τετάρτη δ' ἡ ξηρὰ καὶ ψυχρά. ἐπὶ γὰρ τοῖς ἐφημέροις πυρετοῖς παυσαμένοις, ὅ-
ταν ἀναγκασθῇ τις οὐδὲν δέον ὑποβάλλειν τὴν δαιμονιωτάτην διάτριτον, ἕτερος μὲν οὐκ ἂν ἐκ τῆς ἀσιτίας

ἀναφθείη πυρετὸς ἐν ψυχραῖς κράσεσι. κακοῦται δ᾽ ἡ ξηρὰ καὶ ψυχρὰ μάλιστα ἕξις, ὥστε πολλοῦ χρόνου χρήζειν
ἵν᾽ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέλθωσιν οἱ οὕτω δύσκρατοι. συνούσης μέντοι τινὸς αὐτοῖς κατὰ τύχην ἐπικτήτου κα-
κίας χυμῶν, ἐγχωρεῖ μεταπίπτειν ἐκ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν εἰς τοὺς πολυημέρους, ὅταν ἄσιτοί τε καὶ ἄλουτοι φυ-
λαχθῶσι τὰς τρεῖς ἡμέρας. ἡ μέντοι ξηρὰ μὲν ἀλλ᾽ εὔκρατος κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν φύσις σώματος, ἐν ταῖς
μακροτέραις ἀσιτίαις, ἰσχνοῦται μὲν τῆς ξηρᾶς καὶ ψυχρᾶς μᾶλλον, ἀναφέρεται δὲ ῥᾷον ὑπὸ τῆς προσηκού-
σης διαίτης. ὑπαλλαχθήσεται δὲ καὶ τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ἡ δίαιτα πολὺ δή τι πλέον, ἢ τοῖς πρώτοις ἁπάν-
των ῥηθεῖσι τῷ θερμῷ καὶ ξηρῷ, καὶ τῷ θερμῷ καὶ ὑγρῷ. τὸν γοῦν ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν φύσει, τῷ θερμῷ καὶ
ξηρῷ κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς δυσκρασίας ἐναντίως διακείμενον, ἐναντίως διαιτήσομεν. ἄμεινον δ᾽ οὐχ ἁπλῶς ἐναν-
τίως εἰπεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκ τῆς κράσεως μόνης ἔνδειξιν, ὡς τήν γ᾽ ἐκ τοῦ πεπυρεχέναι τὸν αὐτὸν πυρετόν, οὐχ
10 ἑτέραν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν ἔνδειξιν πάντη. λέλεκται γὰρ ἤδη πολλάκις ὡς τὸ μὲν κατὰ φύσιν, ἀεὶ χρήζει
τῶν ὁμοίων. τὸ δὲ παρὰ φύσιν, τῶν ἐναντίων. εἴγε τὸ μὲν, φυλάττεσθαι σκοπὸς, τὸ δ᾽ ἀναιρεῖσθαι. πυρετὸς μὲν
οὖν ἅπας, τῶν παρὰ φύσιν ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο χρήζει διαίτης ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς. αἱ κράσεις δὲ, ποτὲ μὲν τῶν
ὁμοίων, ἔστι δ᾽ ὅτε τῶν ἐναντίων χρήζουσιν. αἱ μὲν γὰρ ἄμεμπτοι, τῶν ὁμοίων ἀεί. φυλάττειν γὰρ αὐτὰς προσήκει.
αἱ δύσκρατοι δ᾽ ὡς κἀν τοῖς ὑγιεινοῖς ἐλέχθη, ποτὲ μὲν τῶν ὁμοίων, ἔστι δ᾽ ὅτε τῶν ἐναντίων. καὶ τοῦτ᾽ εὐλόγως πεπόν-
θασιν. οὔτε γὰρ ἀκριβῶς κατὰ φύσιν ὑπάρχουσι, πῶς γὰρ ἂν ἦσαν μεμπτοί, οὔτε πάντη παρὰ φύσιν ἔχουσι.
διὰ παντὸς γὰρ ἂν ἐνόσουν οἱ οὕτως κεκραμένοι. τῶν μὲν οὖν ὁμοίων δέονται κατ᾽ ἄλλα τέ τινα περὶ ὧν αὖθις
εἰρήσεται, καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὰ ἕλκη πάντα. δέδεικται γὰρ ἤδη πολλάκις, διὰ τῶν ἔμπροσθεν. τῶν ἐναν-
τίων δὲ κατὰ τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν, ὡς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ἐπεδείκνυμεν. οὐ δὲ τούτων διαπαντὸς, ἀλλ᾽ ὅταν ἐπαν-
ορθοῦσθαι τὴν δυσκρασίαν αὐτῶν ἐθελήσωμεν. εἶναι γὰρ ἡμῖν σκοπὸν διττὸν ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, ἤτοι φυ-
20 λάττειν ὑγιαῖνον τὸ σῶμα κατὰ τὴν ἀρχαίαν κρᾶσιν, ἢ καὶ ταύτην αὐτὴν βελτίω ποιεῖν. οὕτως οὖν οἶμαι κἀν τῷ
διαιτᾶν τοὺς τὸν ἐφήμερον πυρέξαντας. ἤτοι τῇ πυρετώδει διαθέσει μόνῃ τὸ ἐναντίον, ἢ καὶ τῇ τοῦ κάμνοντος δυ-
σκρασίᾳ, παραλήψομαι. κατὰ μέντοι τὴν εὔκρατον φύσιν, ἀναμφισβητήτως ἀπὸ τοῦ πυρετοῦ μόνου τὴν τῶν
ἐναντίων ἔνδειξιν λαμβάνοντες, ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν εἰς τοσοῦτον ποιησόμεθα τὴν δίαιταν, εἰς ὅσον ἂν αὐχμωδέ-
στερόν τε καὶ θερμότερον ἑαυτοῦ φαίνηται τὸ σῶμα γεγονός. ἀλλὰ τοῦτο μὲν εὔδηλόν τε καὶ ἀζήτητον. ἐπανέλ-
θωμεν δ᾽ αὖθις ἐπὶ τὰς δυσκράτους φύσεις. ἐπειδὴ γὰρ, ὡς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς διῄρηται, τὰς τοιαύτας ἐγχωρεῖ
μὲν καὶ φυλάττειν οἵας παρελάβομεν, ἐγχωρεῖ δὲ καὶ μετακοσμεῖν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἄμεινον οἶμαι τὴν ὑπάλ-
λαξιν αὐτῶν τῆς διαίτης, ὅτ᾽ ἂν ἀμέμπτως ὑγιαίνωσιν, οὐχ ὅταν ἤτοι νοσῶσιν, ἢ δυσαρεστῶνται ποιεῖσθαι. χαίρου-
σι γὰρ αἱ φύσεις ἀεὶ τοῖς ἔθεσιν, ὡς Ἱπποκράτης τε διὰ τῶν ἐναργεστάτων ἀπέδειξεν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.
ἅπασί τε σαφῶς φαίνεται τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι. τοὺς γάρ τοι δυσαρεστουμένους, ὅτι μὲν ἔξω τοῦ χοροῦ τῶν κα-
30 τὰ φύσιν ἐχόντων θετέον ἐστὶν, οὐκ ἄν τις νοῦν ἔχων ζητήσειεν. εἴτε δ᾽ ἤδη παρὰ φύσιν, εἴτ᾽ οὐ φύσει μόνον ἔχουσι,
τοῦτ᾽ ἄν τις σκέψεται. καὶ μὴν εἴπερ ἔνδειξίν τινα χρὴ κἀκ τῶν ἐθῶν λαμβάνειν, εἰ μὲν ἤδη φθάνοιμεν ἐκ πολ-
λοῦ τὰς δυσκράτους φύσεις, ἐναντίον τῇ κρατούσῃ δυσκρασίᾳ διαιτῶντες, οὕτω καὶ δυσαρεστουμένων πράξομεν.
εἰ δὲ μὴ τῶν ὁμοίων τῇ κράσει, τὴν ἔνδειξιν ἕξομεν. οὕτω δέ μοι δοκεῖ καὶ ὁ Ἱπποκράτης γινώσκειν, ἐπειδ᾽ ἂν λέ-
» γῃ, αἱ ὑγραὶ πᾶσαι δίαιται, τοῖσι πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ παιδίοισι καὶ τοῖσιν ἄλλοισι, τοῖσιν οὕ-
» τως εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι. τοῖς μὲν γὰρ πυρεταίνουσιν, ὑγραὶ δίαιται, καθόσον πυρεταίνουσιν ἐκ τῆς τῶν
ἐναντίων ἐνδείξεως, ὠφέλιμοι. τοῖς δὲ παιδίοις, ἐκ τῆς τῶν ὁμοίων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἐθῶν ἔνδειξιν
ἔλαβον, ὡς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας. ἥ τε γὰρ ἡλικία τῶν κατὰ φύσιν οὖσα, τῶν ὁμοίων ἑαυτῇ δεῖται διαιτη-
μάτων. ἥ τε ἐκ τοῦ ἔθους ἔνδειξις, ὥσπερ καὶ ἡ ἐκ τῆς ἡλικίας ἐλήφθη. φυλάττειν γὰρ συμβουλεύει καὶ τοῦτο, κα-
θάπερ καὶ τὴν οἰκείαν τῆς ἡλικίας κρᾶσιν. ὥστε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν περὶ τὸν ἄρρωστον ἀεὶ χρὴ τὴν τοῦ συμ-
40 φέροντος εὕρεσιν ποιουμένους, ἐπισκοπεῖσθαι πηνίκα μὲν ἀλλήλαις αἱ ἐνδείξεις ὅμοιαι πᾶσαι, πηνίκα δ᾽ ἐναν-
τίαι γίνωνται. πασῶν μὲν γὰρ ὁμοίων οὐσῶν, ἓν εἶδος ἀκριβὲς διαίτης συστησόμεθα. μαχομένων δ᾽ ἀλλήλαις,
τὰς ἰσχυροτέρας τε καὶ πλείους προκρινοῦμεν. ὥσθ᾽ ἡμῖν ἐπικρατεῖσθαι μὲν ἐκ τούτων τὸ τῆς διαίτης εἶδος.
οὐ μὴν παρεῶφθαι οὐδὲ τὸ ἐναντίον. ἡ δ᾽ ἐπικράτησις, ἐνίοτε μὲν ἑκατέρων κεραννυμένων εἰς ἓν εἶδος βοηθήματος
ὕλην, ἐνίοτε δ᾽ ἐν μέρει παραλαμβανομένων γίνεται. κοινὸς μὲν οὗτος ὁ λόγος ἁπασῶν τῶν ἐμπεπλεγμένων
ἀλλήλαις ἐναντίων ἐνδείξεων. ὅπως δ᾽ αὐτὸν χρὴ μεταχειρίζεσθαι, ποτὲ μὲν αὐτῶν τῶν νοσημάτων ἐπιπλεκο-
μένων, ἔστι δ᾽ ὅτε ἑνὸς μὲν ὑπάρχοντος τούτου, τὴν δὲ ἔνδειξιν ἐναντίαν ποιουμένου τῇ φυσικῇ κράσει τοῦ κάμνον-
τος, ἢ τῇ νῦν ἐπικτήτῳ, τῇ θ᾽ ἡλικίᾳ καὶ τῷ ἔθει, καὶ τῷ χωρίῳ καὶ τῇ ὥρᾳ, δι᾽ αὐτῶν τῶν κατὰ μέρος ἐπιδείξω.
νῦν οὖν ἡμῖν προκειμένου κατὰ τὸν λόγον εὑρεῖν ἐπιτήδειον δίαιταν ἑκάστῃ τῶν εἰρημένων δυσκρασιῶν, ὁ κοι-
νὸς τρόπος τῆς μεθόδου προχειρισθεὶς, ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐξεταζέσθω. φέρε γὰρ ἁλῶναι πυρετῷ δύο
50 ἀνθρώπους, ἐν εὐκράτῳ μὲν χωρίῳ γεγενημένους καὶ τεθραμμένους. οὐκ ὄντας δ᾽ ἐν αὐτῷ νῦν. ἀλλ᾽ ἐν μὲν θερ-
μῷ καὶ ξηρῷ, τὸν ἕτερον. ἐν ὑγρῷ δὲ καὶ ψυχρῷ, τὸν ἕτερον. εἶναι δὲ καὶ τῇ κράσει διαφέροντας αὐτοὺς καὶ τῇ
φύσει καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ ταῖς ἡλικίαις, εἰ δὲ βούλει, καὶ κατὰ διαφερούσας ὥρας καὶ καταστάσεις ἀρρωστεῖν.
ὥστε τὸν μὲν θερμὸν καὶ ξηρὸν, φύσει καὶ τῇ διαίτῃ πάσῃ τοιαύτῃ συνηθεῖσθαι, καὶ νεανίσκον εἶναι, καὶ χει-
μῶνος νοσεῖν ἐν ὑγρῷ καὶ ψυχρῷ χωρίῳ καὶ καταστάσει τοιαύτῃ. τὸν δὲ ὑγρόν τε καὶ ψυχρὸν, ἐν ἔθει τε διαίτης
ὁμοίῳ, καὶ παῖδα τὴν ἡλικίαν. καὶ νοσεῖν δὲ θέρους ἐν θερμῷ καὶ ξηρῷ χωρίῳ καὶ καταστάσει τοιαύτῃ. τίνες οὖν
ἐν ἑκατέρῳ τούτων αἱ ἐνδείξεις; ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ πυρέττειν ἀμφοτέροις κοινὴ, τῶν ὑγραινόντων τε καὶ ψυχόντων
δεομένη. τῶν δ᾽ ἄλλων, οὐκέτ᾽ οὐδὲ μία κοινή. τῷ μὲν γὰρ προτέρῳ, διά τε τὴν φύσιν καὶ τὴν ἡλικίαν ἐν ὁμοίοις
τε αὐτοῖς διαιτήμασιν εἰθισμένῳ, ἐπιτήδεια τὰ ξηρότερα καὶ θερμότερα τῇ κράσει σιτία. καὶ μέντοι καὶ διὰ

τὴν ὥραν

τὴν ὥραν τε καὶ τὴν κατάστασιν καὶ τὸ χωρίον. οὐ γὰρ τῶν ὁμοίων ἐστὶν ἡ ἀπὸ τούτων ἔνδειξις, ἀλλὰ τῶν ἐναντίων.
τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τῶν ὑποκειμένων, διὰ μὲν τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν φύσιν καὶ τὸ ἔθος, τῶν ὁμοίων αὐτοῖς ὑγρῶν
μὲν καὶ συμμέτρως θερμῶν, διὰ τὴν ἡλικίαν. ὑγρῶν δὲ καὶ ψυχρῶν, διά τε τὴν φύσιν καὶ τὸ ἔθος. διὰ δὲ τὸ
χωρίον καὶ τὴν ὥραν καὶ τὴν κατάστασιν, τῶν ἐναντίων. ἅπερ ἐστὶ δήπου καὶ αὐτὰ ψυχρότερα καὶ ὑγρότερα
τοσούτῳ τῶν εὐκράτων, ὅσῳπερ ἐστὶ καὶ τὰ χωρία τῶν εὐκράτων θερμότερα καὶ ξηρότερα. παρὰ μὲν γὰρ τῶν
ἐθῶν, ἡ ἔνδειξις ἀεὶ τῶν ὁμοίων ἐστὶν, ἄχρις ἂν νοσῶσιν οἱ ἄνθρωποι. παρὰ δὲ τῶν ἡλικιῶν καὶ φύσεων καὶ χωρῶν,
ὡρῶν τε καὶ καταστάσεων, εὐκράτων μὲν οὐσῶν, ἔνδειξις ἀεὶ τῶν ὁμοίων διαιτημάτων ἐστὶν ἄν θ᾽ ὑγιαίνωσιν, ἄν τε
νοσῶσι. παρὰ δὲ τῶν δυσκράτων ὡρῶν μὲν καὶ καταστάσεων καὶ χωρῶν, ἔνδειξις τῶν ἐναντίων. ἡλικιῶν δὲ
καὶ φύσεων οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ σὺν τῷ ἔθει. σκέπτεσθαι δ᾽ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἐνδείξεων οὐδὲν οὕτω προσήκει,
10 ὡς τὸ μέγεθος ἑκάστου τῶν συνεισφερόντων, ὅπερ ἐδείκνυμεν ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ὑπομνήμασι διττόν. ἕτερον μὲν,
αὐτοῖς τοῖς τῶν ἐνδεικνυμένων ἀξιώμασι μετρούμενον. ἕτερον δὲ, ταῖς οἰκείαις αὐτῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, οὐσί-
αις, ἃς ἐκ τοῦ παραβάλλειν τῷ συμμέτρῳ τε καὶ κατὰ φύσιν ἔφαμεν χρῆναι λαμβάνειν. εἰ μὴ γὰρ οὕτω τις ἐξε-
τάσειε τῶν ἐνδείξεων τὰς δυνάμεις, οὐχ οἷόν τε τὸ μέτρον ἐξευρεῖν τῆς διαίτης. ἐνδεικνυμένου γὰρ ἀεὶ τοῦ μὲν πυ-
ρετοῦ, τὸ ψύχειν καὶ ὑγραίνειν. τῶν δ᾽ ἄλλων ἑκάστου, καθότι προείρηται, συμφωνούσης μὲν αὐτῶν τῆς ἐνδείξε-
ως, οὐδὲν ἂν εἴη πρᾶγμα. διαφωνούσης δὲ, κατὰ τὰ πλείω καὶ μείζω τυποῦσθαι χρὴ τὴν δίαιταν. ἐπὶ γοῦν τῶν
ὑποτεθέντων ἀρτίως ὅτι μὲν πυρέττουσιν, ἔνδειξις κοινὴ τῶν ὑγραινόντων καὶ ψυχόντων ἐστί. τὸ μὴν ἀπό γε τῶν
ἄλλων. ἀλλ᾽ ᾧ μὲν ἥ θ᾽ ἡλικία καὶ ἡ κρᾶσις ἅμα τῷ ἔθει, καὶ ἡ χώρα καὶ ἡ ὥρα καὶ ἡ κατάστασις τῶν ὑγραινόντων καὶ
ψυχόντων ἔχει τὴν ἔνδειξιν, οὐ μόνον ἀναμφισβήτητόν ἐστι τὸ χρῆναι τοῦτον ὑγραίνειν καὶ ψύχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ
μικρῶς μηδ᾽ ὡς ἔτυχεν. ἰσχυρῶς δὲ πάνυ καὶ μεγάλως, ἁπάντων γε τῶν σκοπῶν ἐνδεικνυμένων ταυτόν. ᾧ δ᾽ ἐπὶ
20 τῶν ἄλλων ἁπάντων ἔνδειξις οὐχ ὑγρῶν καὶ ψυχρῶν ὁμοίως τῷ πυρετῷ, τῶν διαιτημάτων ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν ἐναν-
τίων αὐτοῖς τῶν θερμῶν καὶ ξηρῶν, ἀμφισβήτησις γίγνεται καὶ μάχη τῶν ἐνδείξεων πρὸς ἀλλήλας, ἥν καὶ
μάλιστα ἐστὶ χρεία τοῦ παραβάλλειν τόν τε ἀριθμὸν, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐνδείξεων. ἡ γοῦν ἀπὸ τοῦ πυρέττειν ἔνδει-
ξις, ἀριθμῷ μὲν λείπεται τῶν ἄλλων, ὅταν ἅπασαι τὸν ἐναντίον ὑφηγῶνται τρόπον πράττειν. ὑπερέχει δὲ με-
γέθει τῷ κατὰ τὴν ἀξίαν ἢ τὴν δύναμιν, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἐπὶ πολὺ τοῦ κατὰ
φύσιν ἐξεστήκῃ. δύο γὰρ αὐτῷ τάδ᾽ ὑπάρξει μεγέθη. τό, τ᾽ ἐκ τοῦ γένους τῶν πυρετῶν τὸ κοινὸν ἅπασι, τό, τ᾽ ἴδι-
ον οἰκεῖον αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὅτι πυρετός ἐστιν, ἐπιστρέφει μᾶλλον ἡμᾶς πρὸς ἑαυτὸν, ἁπάντων τῶν ἄλλων. καὶ ὅτι τὸ
μέγεθος αὐτῷ τὸ οἰκεῖον ἀξιόλογον ὑπάρχει, καὶ διὰ τοῦτο κατακρύπτει τε καὶ συσκιάζει τὰς ἐναντίας ἐνδεί-
ξεις. εἰ δὲ μικρὸς ὑπάρχει, δύναιντ᾽ ἂν αἱ ἄλλαι πᾶσαι συντεθεῖσαι πρὸς αὐτὸν, ἀντεξετάζεσθαι. καὶ εἴπερ ἴσαι
φανεῖεν, οὔθ᾽ ἡ τοῦ πυρετοῦ κρατήσειεν ἂν ἔνδειξις ὡς ὑγραίνειν καὶ ψύχειν, οὔθ᾽ ἡ τῶν ἄλλων, ὡς θερμαίνειν καὶ
30 ξηραίνειν. ἀλλὰ τὸ μέσον εἶδος τῆς διαίτης ἐπὶ τῶν οὕτως ἐχόντων σωμάτων ἐκλεξώμεθα. κρατούσης δὲ τῆς
ἑτέρας ἐνδείξεως, εἰς τοσοῦτον ἀποχωρήσομεν τῆς εὐκράτου καὶ μέσης τῆς διαίτης, εἰς ὅσον ὑπερέχει τῶν ἐναν-
τίων τὰ κρατοῦντα. γεγυμνασμένον τε οὖν εἰς ταῦτα πάντα καὶ φύσει συνετὸν εἶναι χρὴ τὸν ἰατρὸν, ἵν᾽ ἑκά-
στης ἐνδείξεως ἀκριβῶς ἐκλογισάμενος τὴν δύναμιν, ἀλλήλαις τε παραβάλλων ἁπάσας, ἕν τι κεφάλαιον ἀθροί-
σει τῶν οἰκείων τῷ κάμνοντι διαιτημάτων. αἱ μὲν οὖν ἀπὸ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν ἐνδείξεις, ἐκ τούτων τῶν
σκοπῶν λαμβάνονται. καὶ σπάνιον εἴποτε ἀπὸ τοῦ μέτρου τῆς τοῦ κάμνοντος δυνάμεως. αἱ δὲ τῶν πολυημέρων,
ἐξ ἀνάγκης μὲν καὶ τὴν δύναμιν προσλαμβάνουσιν. οὐ μικρὸς γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνων ὁ ἀπὸ ταύτης σκοπός. οὐδὲν ἧτ-
τον δὲ καὶ τὴν γεννῶσαν αἰτίαν τὸν πυρετὸν, πλὴν τῶν ἑκτικῶν. οὐ δὲ μία γὰρ ἀνάπτει τούτους αἰτία. καθάπερ
οὐδὲ τὸ δεδεγμένον ἑκτικῶς εἰς ἑαυτὸ σῶμα, τὴν τοῦ πυρὸς θερμασίαν, εἴτε λίθος, εἴτε ξύλον ὑπάρχει. κοινὸν γὰρ
αὐτοῖς τὸ μηκέτι γίνεσθαι πρὸς τοὺς ἐφημέρους ἐστὶ, διαλλάττοντας δὲ ἐν τῷ τοὺς μὲν ἐφημέρους, κατὰ χύσιν ἔχειν
40 τὴν θέρμην. τοὺς δ᾽ ἑκτικοὺς, ἐν ἕξει δυσλύτῳ. δύναιτο δ᾽ ἄν τις φάναι καὶ τὴν ἀπὸ τῆς δυνάμεως ἔνδειξιν ἀεὶ πα-
ρεῖναι, κατά τε τἄλλα σύμπαντα νοσήματα, καὶ τοὺς ἐφημέρους πυρετούς. ἡμᾶς δ᾽ ἐν τῷ νῦν λόγῳ μηδὲν αὐτοῦ
δεηθῆναι, διότι πρώτως μὲν οὐκ ἐνδείκνυται, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, περὶ οὗ συμβεβηκότος ἐν τοῖς ἑξῆς διοριῶ-

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Τ
ῶν ἐφημέρων πυρετῶν ὦ Εὐγενιανὲ τὴν τῆς θεραπείας μέθοδον ἐν τῷ πρὸ τού-
του γράμματι διῆλθον ὀγδόῳ τῆς ὅλης ὄντι πραγματείας. ἔστι δὲ τοῦ γένους τοῦδε
τῶν πυρετῶν, εἷς ὁ παροξυσμὸς, ἡμέρᾳ μιᾷ περιγραφόμενος ὡς τὸ πολὺ κα-
τά γε τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. ὅσα γὰρ ἢ διὰ τὴν τῶν ἰατρῶν ἀμαθίαν, ἢ διὰ τὴν τῶν κα-
50 μνόντων ἀκολασίαν, ἢ διὰ τὴν τῶν ὑπηρετούντων πλημμέλειαν ἁμαρτανόμενα
περὶ τοὺς τοιούτους πυρετοὺς εἰς ἕτερόν τι γένος αὐτοὺς μεθίστησιν, οὐ κατὰ τὴν οἰ-
κείαν αὐτῶν ἀποβαίνουσι φύσιν. οὐδὲν γὰρ δήπου θαυμαστὸν ἐκ τῶν ἁμαρτανομένων
οὐ μηκύνεσθαι μόνον ἢ μεταπίπτειν εἰς ἕτερόν τι γένος ἡντινοῦν τῶν νόσων, ἀλλὰ καὶ
γίνεσθαι νόσον, ἔμπροσθεν οὐκ οὖσαν. ὅπου γὰρ οὐδὲ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἁμαρτάνειν
ἀσφαλὲς, πολύ γ᾽ ἀκίνδυνον ἄν ποτε τοῖς κάμνουσι γένοιτο. λοιπῶν δ᾽ ὑπαρχόντων δυοῖν γενῶν, ὡς ἐν τῷ περὶ
τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν ὑπομνήμασιν ἐπιδέδεικται, τὸ μὲν ἕτερον, ἐπὶ χυμοῖς σηπομένοις ἐδείκνυτο
γίνεσθαι. τὸ δ᾽ ἕτερον, αὐτὰ τὰ στερεὰ τοῦ ζώου μόρια κατειληφὸς, ἑκτικὸν ὀνομάζεται. μεταπίπτουσι δ᾽ εἰς ἑκάτε-
ρα γένη πολλάκις οἱ ἐφήμεροι πυρετοὶ, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν, εἰ μή τις αὐτοὺς προσηκόντως μετα-

χρονίζοι τε. ὥσπερ δ᾽ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι πράγμασιν, ὅσα κοινωνεῖ ταῖς φύσεσιν ἑνὶ περιλαμβανόμενα γένει,
καὶ διὰ τοῦτ᾽ εἰς ἄλληλα μεταπίπτειν δυνάμενα, τρίτη τις ἰδέα κατὰ τὴν μετάπτωσιν αὐτῶν συνίσταται, μηδε-
τέρου τῶν ἄκρων ἀκριβοῦσα τὸν τύπον, οὕτω κἀν ταῖς τῶν ἐφημέρων πυρετῶν μεταπτώσεσι, φαντασθείη τις ἄν,
ἕτερόν τι γένος ἐν τῇ μεταπτώσει συνίστασθαι μηδετέρῳ τῶν ἄκρων ταυτόν. καί μοι δοκεῖ περὶ τοῦδε πρώτου διο-
ριστέον εἶναι. ἵν᾽ ὥσπερ καὶ τἄλλα, καὶ τοῦτο γνωρίζοιτό τε συνιστάμενον αὐτίκα, καὶ κωλύοιτο κατὰ τὴν πρώτην γέ-
νεσιν, ὡς μὴ δὲ δυσίατον ἢ ἀνίατον αὐξηθὲν γενέσθαι. μέσον δ᾽ αὐτὸ συνιστάμενον, οὔτε γνωρίσαι δυνατὸν, οὔτε ἰά-
σασθαι τοῖς ἀγνοοῦσι τὴν ἰδέαν τῶν ἄκρων ὧν ὑπάρχει μέσον. ἀλλά σοι γ᾽ ἤδη ἐπισταμένῳ τά τε τῶν ἐφημέρων πυρετῶν
γνωρίσματα, καὶ τὰ τῶν ὑπολοίπων δύο γενῶν, ἐπειδὰν ἤτοι νοθεύηται κατά τι τὰ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν γνωρί-
σματα καὶ τὰ τῶν ὑπολοίπων δύο γενῶν, ἢ παρεμφαίνηται τὰ τῶν ἄλλων, οὐδὲν ἂν εἴη χαλεπὸν ὑποπτεύειν ἤδη
10 τὴν μετάπτωσιν. ἐπ᾽ ἐγκαύσεσιν οὖν, ἢ ἀπεψίαις, ἢ κόποις, ἢ ἀγρυπνίαις, ἢ πάθεσι ψυχικαῖς, ἢ βουβῶσιν, ἢ διά τι-
να αἰτίαν προφανῆ γεγενημένῳ, μέχρι τρίτης ἡμέρας οὐκ ἄν ποτε προέλθοι πυρετοῦ παροξυσμὸς, ἄνευ τοῦ πλημ-
μεληθῆναί τι περὶ τὸν κάμνοντα. Τοῖς δ᾽ ἤδη στεγνώσει πυρέξασιν, ἐγχωρεῖ καὶ ταύτῃ ἐξωτέρω προβῆ-
ναι τὸν παροξυσμόν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ στέγνωσις ἤτοι φραχθέντων, ἢ μυσάντων γίγνεται τῶν πόρων, ἢ καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ πιλη-
θέντος ἀμετρότερον, εὐλόγως ἔφαμεν ἐπί τε κρύει καὶ λουτροῖς, ἤτοι τῇ θίξει ψύχουσιν, ἢ τῇ δυνάμει, καὶ φαρμάκοις
τοῖς τοιούτοις. ἔτι δὲ τοῖς ξηραίνουσι τὸ δέρμα, καθάπερ ἡλίῳ διακαεῖ, καὶ τοῖς πλοῦσιν, ὡς τῇ σκληρᾷ τρίψει με-
τὰ τῶν ψυχόντων, κατέχεσθαι μὲν ἐντὸς τοῦ σώματος τὰς οἷον καπνώδεις, ἢ λιγνυώδεις ἀπορροάς. ἀνάπτεσθαι δ᾽ ἐπ᾽
αὐτοῖς τὸν πυρετόν. ἀλλ᾽ ἤδη τούτοις μὲν ὡς εἴρηται, πίλησίν τε τινὰ γίγνεσθαι τῶν σωμάτων αὐτῶν, καὶ μύσιν τῶν
πόρων. ἔμφραξιν δὲ, διὰ γλίσχρους, ἢ παχεῖς, ἢ πολλοὺς χυμούς. καὶ τοίνυν καὶ τοὺς πυρετοὺς ὅσοι μὲν ἐπὶ μύσει τῶν
πόρων ἢ πιλήσει προσφάτῳ τῶν σωμάτων ἐγένοντο, παύεσθαί τε μετὰ τὸν πρῶτον παροξυσμὸν, ἐάν τις ὀρθῶς
20 αὐτοῖς προσφέρηται. καὶ ὄντως τούτους ἐφημέρους γίγνεσθαι καὶ προσαγορεύεσθαι. ὅσοι δ᾽ ἐπ᾽ ἐμφράξει τὴν γέ-
νεσιν ἔσχον, εἰ μὲν ὀλίγη τις αὕτη συσταίη, λύεσθαι καὶ τούτους, ὁμοίως γε τοῖς ἄλλοις ἐφημέροις, ἐὰν ἰᾶταί τις αὐ-
τοὺς προσηκόντως. εἰ δ᾽ ἰσχυρῶς οἱ χυμοὶ σφηνωθεῖεν, ὡς μοχλείας δεῖσθαι σφοδροτέρας, ἐκτείνεσθαι μὲν ἀνάγκη
τοὺς τοιούτους πυρετοὺς ὑπὲρ τὴν μίαν ἡμέραν. ἐκπεπτωκέναι δὲ δοκεῖν ἤδη τοῦ γένους τῶν ἐφημέρων. πῶς γὰρ ἂν
ἐφήμερος ἔτι δύναιτο λέγεσθαι πυρετὸς, ὁ μέχρι τρίτης ἡμέρας ἐκτεινόμενος. ἐν γὰρ τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν,
προσήκει παύεσθαι τὸν τοιοῦτον πυρετὸν, ὅσον ἐπὶ τῇ προσηγορίᾳ. λέλεκται γὰρ ἔμπροσθεν ὡς τεττάρων καὶ εἴκο-
σιν ὡρῶν ὁ χρόνος ἐστὶ τῆς οὕτω λεγομένης ἡμέρας, ὡς συναριθμεῖσθαι καὶ τὴν νύκτα τῷ ὀνόματι τῆς ἡμέρας. καὶ μὴν
εἰ μήτε σῆψις εἴη χυμῶν, μήτ᾽ αὐτὸ τὸ σῶμα τὴν πυρετικὴν θερμασίαν ἑκτικῶς ἀναδέξαιτο, τῶν δύο γενῶν ἐκ-
πεπτωκὸς ἂν εἴη. ἢ τοίνυν ἄλλο γένος ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τρισὶν ἀναγκαῖον ἐστὶ λέγειν ἐν τῇ πρώτῃ διαιρέσει τῶν πυ-
ρετῶν, ἢ καταφρονοῦντα τῆς προσηγορίας, ἐφημέρους ὀνομάζειν αὐτούς. οὐ γὰρ δὴ τῆς γ᾽ οὐσίας ἐστὶν αὐτῆς τοῦ τοιούτου
30 πυρετοῦ, ὁ ἐφήμερος ὄνομα. προσηγορίας δ᾽ οἰκείας ἀποροῦντες ἕνεκα σαφοῦς καὶ συντόμου διδασκαλίας, ἀπὸ τοῦ πολ-
λάκις αὐτοῖς ἑπομένου τοὔνομα ἐθέμεθα. φύσις μὲν οὖν αὐτοῦ, ἡ αὐτὴ τοῖς ἐφημέροις ἐστίν. ὄνομα δὲ οὐ ταυτόν. Ἐφ᾽ ὧν
γὰρ αὖ ὁ παροξυσμὸς εἷς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι παντὸς διαμένων εἰς πολλὰς ἡμέρας ἐκτείνεται, συνόχους ὀνομάζουσι τοὺς
τοιούτους πυρετούς. οὐχ ἑλληνικῷ μὲν ὀνόματι χρώμενοι, σολοικίζειν δ᾽ ἑλόμενοι μᾶλλον ἢ καταλιπεῖν ἀνώνυμον
αὐτῶν τὴν ἰδέαν. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἰδέα μία τῶν τοιούτων ἐστὶ πυρετῶν, ἀφ᾽ ἧς ὀνομάζουσι συνόχους αὐτοὺς, οὕτως ἡ φύσις οὐκέθ᾽
ἁπλῆ καὶ μία. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν ἐναργὲς ἔχουσι τὸ τῆς σήψεως σημεῖον. ἔνιοι δ᾽ οὐδ᾽ ὅλως ἔχουσιν. οὓς ἐκ τοῦ γέ-
νους τῶν ἐφημέρων πυρετῶν ἔφαμεν εἶναι. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ τοῦ παροξυσμοῦ παῦλα διαπνεομένων εἴωθε γίγνεσθαι τῶν
ζεόντων χυμῶν, οὐ διαπνεῖται δ᾽ ἤδη ταῖς ἰσχυραῖς στεγνώσεσιν, ἀναγκαῖον ἐστὶ πολυήμερον γίγνεσθαι τὸν παροξυ-
σμόν. ὅταν οὖν μὴ δὲ μία σωθῇ τῷ τοιούτῳ πυρετῷ πρόφασις ἀρχὴν ἑτέρου παροξυσμοῦ γεννῶσα, πρὸς τὸ πο-
λυήμερος ὑπάρχειν, οὐδ᾽ εἰς βολὴν ἐπισημασίας οὐδὲ μιᾶς ποιεῖται. μένει δ᾽ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους εἷς ὁ πυρετὸς,
40 οὔτ᾽ ἀμφημερινὴν, οὔτε διὰ τρίτης, οὔτε διὰ τετάρτης ἡμέρας ἔχων ἐπισημασίαν. Ὅταν δ᾽ ἀκούσῃς μου λέγοντος
ἐντὸς τοῦ σώματος στέγεσθαι τὸ πυρετῶδες θερμὸν, ἤδη τῶν ἰσχυρῶς ἐστεγνωμένων σωμάτων, οὐχ οὕτω χρὴ νο-
μίζειν ἀκριβῶς γεγονέναι τὴν πύκνωσιν, ὡς μηδενὶ τῶν ἱκανῶς λεπτυνθέντων χυμῶν ἐπιτρέπειν εἰς τοὐκτὸς
διαρρεῖν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἐπὶ τῶν ὀστῶν λεγόμενον, ἀληθὲς ἂν εἴη τοῦτο. μήτοι γε δὴ τῶν σαρκῶν τε καὶ τοῦ δέρματος. ἀλλ᾽ ὅταν
ἡ μὲν ἐκ τῶν ζεόντων χυμῶν ἀναθυμίασις ᾖ παμπόλλη, διαρρέῃ δ᾽ ἐκτὸς ὀλίγη, τὴν ὑπολειπομένην ἀνάγκη διαφυ-
λάττειν τὸν πυρετόν. οὐ μόνον τῷ μένειν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὰ πλησιάζοντα συνεκκαίειν. Ἐπεὶ τοίνυν ἐν δυοῖν
τούτοιν ἐστὶ τὸ φυλάττεσθαι τὸν πυρετὸν, τῷ τε μὴ διαπνεῖσθαι πᾶσαν τὴν ἀτμίδα, καὶ τῷ συνεκθερμαίνειν τὰ
ψαύοντα, τρεῖς ἀνάγκη διαφορὰς ἐν τοῖς συνόχοις γίγνεσθαι πυρετοῖς, ἤτοι διαμένοντος ἴσου τοῦ μεγέθους οὗ κα-
τὰ τὸν πρῶτον παροξυσμὸν ἔσχεν ἀκμάσας, ἢ προστεθέντος, ἢ ἀφαιροῦντος, ἀεί τι σμικρόν. καὶ ταῦτα ποιοῦντος,
ἢ ὁμαλῶς, ἢ ἀνωμάλως. ἂν μὲν οὖν ἴσον ᾖ τῷ διαπνεομένῳ τὸ ἀναπτόμενον, οὔτ᾽ αὔξησιν οὔτε μείωσιν ἕξει τὸ πυ-
50 ρετῶδες θερμόν. ἀλλ᾽ οὕτως ἑαυτῷ διαμένει παραπλήσιον, ὡς εἰ μήτε προσετίθετο μηδὲν αὐτῷ, μήτ᾽ ἀφῃρεῖτο.
διαφέρει γὰρ οὐδὲν εἴς γε τὴν τῆς ἰσότητος διαμονὴν, ἢ διαφυλάττεσθαι τὴν αὐτὴν οὐσίαν διαπαντὸς, ἢ τῷ ἐκκε-
νουμένῳ τὸ προστιθέμενον ἴσον ὑπάρχειν. εἰ δέ γε θάτερον αὐτῶν ἐπικρατήσειεν, εἰ μὲν τὸ κενούμενον, ἐλαττοῦσθαι
τὸν πυρετὸν ἀναγκαῖον ἐστίν. εἰ δὲ τὸ προστιθέμενον, αὐξάνεσθαι πάντως. εὔδηλον δὲ καὶ ὡς τὸ μᾶλλόν τε καὶ τὸ ἧττον
ἕτερον ἑτέρου πυρετὸν αὐξάνεσθαί τε καὶ μειοῦσθαι, διὰ τὸ τῆς πλεονεξίας ἄνισον, ἀναγκαῖον ἐστὶ γίγνεσθαι.
ποτὲ μὲν γὰρ πλέονι μέτρῳ, ποτὲ δ᾽ ἥττονι. πλεονεκτούσης ἤτοι τῆς γενέσεως τοῦ πυρετοῦ, ἢ τῆς διαπνοῆς, οὔτε τοῖς
αὐξανομένοις ἅπασιν ἴσην τὴν αὔξησιν, οὔτε τοῖς μειουμένοις τὴν καθαίρεσιν οἷόν τε γίγνεσθαι. παμπόλλην δ᾽ εἶναι
τὴν ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον διαφοράν. Ἓν μὲν δὴ τοῦτο τὸ γένος ἢ εἶδος ἢ ὅ,τι περ ἂν ὀνομάζειν ἐθέλοις ἐστὶ συ-
νόχων πυρετῶν, ἐκ τῆς αὐτῆς ὑπάρχον φύσεως τοῖς ἐφημέροις. Ἕτερον δ᾽ ὅταν ἐν ἅπασι τοῖς ἀγγείοις καὶ

μάλιστα

μάλιστα τοῖς μεγίστοις, ὁμοτίμως οἱ χυμοὶ διασήπονται. τῶν τοιούτων πυρετῶν οὐδέτερον ἐν ἰσχνῷ καὶ ψυχρῷ σώματι φιλεῖ συνίστασθαι. τὰ πολλὰ δ' ἐν πολυαίμοις τε καὶ πολυσάρκοις ἡ γένεσις αὐτῶν. αἵ τε γὰρ ἐμφράξεις οὐχ ἱκαναὶ γεννῆσαι πυρετὸν ἄνευ σήψεως, εἰ μὴ τὸ διαπνεόμενον εἴη πολὺ καὶ θερμόν. ἥ τε σηπεδὼν τῶν χυμῶν, εἰς ἁπάσας τὰς μεταξὺ βουβώνων τε καὶ μασχαλῶν φλέβας, ὁμοτίμως τε καὶ διὰ ταχέων ἐκτεταμένη κατὰ τὰς ψυχρὰς ἕξεις, οὐ δύναται. δεῖται γὰρ ἀεὶ τὰ σηπόμενα θερμά τε εἶναι καὶ ὑγρὰ καὶ δυσδιάπνευστα. διὰ τοῦτ' οὖν οὔτ' ἐν ψυχραῖς ἡλικίαις, οὔτ' ἐν κράσεσι σωμάτων ψυχραῖς, εἴτ' οὖν ἐξ ἀρχῆς, εἴτε καὶ νῦν εἴη γεγονότα ψυχρά, σύνοχοι γίνονται πυρετοί. καθάπερ οὐδ' ἐν ἰσχνοῖς ἢ ἀραιοῖς. ἀλλὰ καὶ ταῖς ἡλικίαις ταῖς θερμαῖς, καὶ ταῖς φύσεσι, καὶ τῶν ἐπικτήτων κράσεων ταῖς ὁμοίαις ἐπιγίνονται. καὶ μᾶλλον ὅταν εὔσαρκοί τε καὶ πολύαιμοι καὶ πυκνοὶ τὰς ἕξεις οἱ κάμνοντες ὦσιν, ἢ περιττώμασι θερμοῖς πεπληρωμένοι. ταῦτ' ἄρα τοῖς οὕτω πυρέττουσιν
10 ὁ σφυγμὸς μέγιστος ἐστὶ καὶ ὁμαλὸς καὶ σφοδρός. καὶ τὴν σύστασιν τῆς ἀρτηρίας οὔτε σκληροτέραν οὔτε μαλακωτέραν τοῦ κατὰ φύσιν ἔχων. τάχους δ' εἰς τοσοῦτον ἥκει καὶ πυκνότητος, εἰς ὅσον ἂν ὁ πυρετὸς αὐτὸς ἥκοι μεγέθους. κοινὰ μὲν οὖν ἀμφοῖν ταῦτα. πρόσεισι δ' ἐξαίρετα θατέρῳ σημεῖα τὰ τῆς σήψεως, ἐν οὔροις τε καὶ σφυγμοῖς, καὶ τῷ τῆς θερμασίας ἀηδεῖ. καὶ δὴ παραδείγματος ἕνεκα, ἀναμνήσω σε τοῖν νεανίσκοιν οὓς ἐθεάσω μεθ' ἡμῶν. ἦν δ' ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν, ἐλεύθερος καὶ γυμναστικός. ὁ δ' ἕτερος, δοῦλος, οὐκ ἀγύμναστος μὲν, οὐ μὴν τά γε κατὰ παλαίστραν δεινός. ἀλλ' ὅσα δούλῳ πρέπει τὰ ἐφήμερα γυμνάσιά τε ἅμα καὶ ἔργα μεταχειρίζεσθαι. ὁ μὲν οὖν ἐλεύθερος, τὸν χωρὶς σήψεως ἐπύρεξε σύνοχον. ὁ δὲ δοῦλος, τὸν μετὰ σήψεως. ὁποίαν δ' ἑκατέρῳ τὴν ἴασιν ἐποιησάμεθα, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. ἐπειδὴ μάλιστα μὲν χρὴ γυμνάζεσθαι τοὺς μανθάνοντας ὁτιοῦν ἐπὶ παραδειγμάτων. οὐ γὰρ ἀρκοῦσιν αἱ καθόλου μέθοδοι πρὸς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν. ἀμείνω δὲ τῶν παραδειγμάτων ἐστὶν, ὧν αὐτόπται γεγόναμεν. ὡς εἴ γε πάντες οἱ διδάσκειν ἢ γράφειν ὁτιοῦν ἐπιχειροῦντες ἔργοις ἐπεδείκνυντο πρότερον αὐτὰ,
20 πάντα πᾶσιν ἂν ὀλίγα τε ψευδῶς ἦν λεγόμενα. νυνὶ δ' οἱ πλεῖστοι διδάσκειν ἄλλους ἐπιχειροῦσιν, ἃ μήτ' αὐτοί ποτ' ἔπραξαν, μήτ' ἄλλοις ἐπεδείξαντο. τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς τῶν ἰατρῶν οὐδὲν θαυμαστὸν ἀμελήσαντας ἤθους χρηστοῦ, δοξοσοφίαν μᾶλλον ἢ ἀλήθειαν σπουδάσαι. τὸ δ' ἡμέτερον, οὐχ ὧδ' ἔχει. οὐ γὰρ δὴ χθὲς ἢ πρώην, ἀλλ' εὐθὺς ἐκ μειρακίου φιλοσοφίας ἐρασθέντες, ἐπ' ἐκείνην ἤξαμεν πρῶτον. εἶθ' ὕστερον τοῦ πατρὸς ὀνείρασιν ἐναργέσι προτραπέντος, ἐπὶ τὴν τῆς ἰατρικῆς ἄσκησιν ἀφικόμεθα. καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου τὰς ἐπιστήμας ἑκατέρας ἔργοις μᾶλλον ἢ λόγοις ἐσπουδάσαμεν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐν ᾧ προσαγορεύουσιν ἄλλοι περιθέοντες ὅλην τὴν πόλιν ἐν κύκλῳ, καὶ συνδειπνοῦσι καὶ παραπέμπουσι τοὺς πλουτοῦντάς τε καὶ δυναμένους, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ παντὶ φιλοπονοῦντας ἡμᾶς ἐκμαθεῖν μὲν πρῶτον ὅσα καλῶς εὕρηται τοῖς παλαιοῖς. ἔπειτα διὰ τῶν ἔργων αὐτὰ κρῖναί τε ἅμα καὶ ἀσκῆσαι. τὸν τοίνυν γυμναστικὸν νεανίσκον ἀρξάμενον πυρέττειν ὥρας πρώτης τῆς νυκτὸς, ἐθεασάμεθα κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ὥρας που τρίτης. εὑρόντες δὲ πυρετὸν ἱκανῶς μὲν θερμὸν, ἀλλὰ καὶ τινάς τε σφυγμοὺς ὁμα-
30 λοὺς καὶ μεγίστους καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὺς καὶ σφοδροὺς, καὶ τὴν τῆς θερμασίας ποιότητα τὸ διαβρωτικὸν τῆς ἁφῆς οὐκ ἔχουσαν. ἔτι δὲ καὶ τὰ οὖρα τῇ τε συστάσει καὶ τῇ χροιᾷ τῶν κατὰ φύσιν οὐ πάνυ λειπόμενα, πυθόμενοί τε τοῦ τῶν γυμνασίων ἔθους ἠμεληκότα τὸν ἄνθρωπον ἡμέραις ὡς τριάκοντα, τῇ δὲ προτεραίᾳ μόνῃ γεγυμνάσθαι σφοδρότερον μὲν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ, προσενηνέχθαι τε τὰ συνήθη σιτία, καὶ ταῦτα πεπέφθαι μὲν, ἀλλὰ βραδέως καὶ μόγις, ὡς ἂν ἐπιγενομένου κατὰ τὴν ἑσπέραν τοῦ πυρετοῦ. φαινομένου δὲ ἐρυθροῦ καὶ μεστοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μέντοι καὶ πληρώσεως αὐτῷ τινα αἴσθησιν εἶναι λέγοντος, ἐν τούτῳ τε φθεγξαμένου περὶ φλεβοτομίας τῶν παρόντων τινὸς, ἔδοξεν ἡμῖν ἀναβάλλεσθαι τὴν περὶ τοῦ βοηθήματος σκέψιν εἰς ἕτερον καιρόν. ἅμα μὲν ἵνα ἀκριβέστερον διαγνῶμεν ἐκ ποίου γένους ἐστὶν ὁ πυρετὸς, ἅμα δ' ἐξ ἀνάγκης διὰ τὴν προγεγενημένην βραδυπεψίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν ὁμοίως ἀκμάζειν ὁ πυρετὸς ἐφαίνετο μηδὲν ἀφαιρῶν αἰσθητῶς, ὕποπτος ἦν ἤδη σύνοχος ὑπάρχειν ἐπ' ἐμφράξει τε καὶ πολυαιμίᾳ, καὶ τῇ διὰ τὸ πλῆθος τῶν σαρκῶν στεγνώσει. διαφυλαχθέντος δὲ τοῦ μεγέ-
40 θους ἴσου δι' ὅλης τῆς νυκτὸς, ἕωθεν τῆς ὑστεραίας ἐδόκει τοῖς ἐπισκοπουμένοις αὐτὸν ἰατροῖς ἅπασι φλεβοτομητέος εἶναι. στάσεως δ' ἐγγινομένης περὶ τοῦ καιροῦ, καὶ κρατησάντων τῶν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἀναβάλλεσθαι συμβουλευόντων, ὁ πυρετὸς ἐναργῶς ἐφάνη δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπακμάζων ἑαυτῷ. κἄπειτα τῆς ἐπιούσης νυκτὸς τῆς τρίτης, ἄλλος μὲν οὐκ ἐγένετο παροξυσμὸς ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἐξ ἀναλογίας. ἀφόρητον δ' ἦν τὸ καῦμα τῷ κάμνοντι. καὶ τάσις ὅλου τοῦ σώματος ὡς πεπληρωμένου. καὶ σφυγμὸς τῆς κεφαλῆς. ἀγρυπνία τε διὰ ταῦτα δεινή. καὶ μεταρριπτοῦντος ἑαυτὸν ἄλλοτ' εἰς ἄλλο σχῆμα τοῦ νεανίσκου. καὶ τοίνυν ὡς οὐκέτ' ἔφερεν, ὥρας που τῆς νυκτὸς ὀγδόης ἐκπέμψας οἰκέτην πρός με, δεῖται παρ' αὐτὸν ἀφικέσθαι διὰ ταχέων. ὑπακούω δὴ καὶ ἀπέρχομαι, καὶ καταλαμβάνω θερμότατόν τε τὸν πυρετὸν, καὶ τοὺς σφυγμοὺς οἵους ἔμπροσθεν εἶπον. ἐπεὶ δ' οὔτ' ἐν τούτοις, οὔτ' ἐν τοῖς οὔροις, οὔτ' ἐν αὐτῇ τῇ τῆς θερμότητος ποιότητι σημεῖόν τι σηπεδόνος ἐφαίνετο χυμῶν, ἐδόκει κάλλιον εἶναι τέμνειν τὴν φλέβα, πρὶν ἄρξασθαι τὴν σῆψιν. ἀφαιρῶ τοίνυν αὐτοῦ τοσοῦτον ἐξεπίτηδες, ὡς λειποθυμίαν ἐπιγενέσθαι.
50 μέγιστόν τι βοήθημα τοῦτο πυρετῶν συνόχων ἐν ἰσχυρᾷ δυνάμει, καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ πείρᾳ δεδιδαγμένος. πρῶτον μὲν γὰρ εἰς ἐναντίαν κατάστασιν ἀφικνεῖται τάχιστα ψυχόμενον ἐν τῇ λειποθυμίᾳ τὸ σῶμα. τούτου δ' οὔτε τοῖς κάμνουσιν, οὔτ' αὐτῇ τῇ διοικούσῃ τὰ ζῷα φύσει δύναιτ' ἄν τις εὑρεῖν ἥδιον ἢ χρηστότερον. ἔπειτα δ' ἐξ ἀνάγκης ἐν τοῖς τοιούτοις σώμασιν ἕπεται διαχώρησις γαστρός. ἔστι δὲ ὅτε καὶ χολῆς ἔμετος, ἐφ' οἷς αὐτίκα νοτίδες ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος ἢ ἱδρῶτες. ἅπερ οὖν κἀκείνῳ πάνθ' ἑξῆς γενόμενα, παραχρῆμα τὸν πυρετὸν ἔσβεσαν. ὥστε τινὰς τῶν παρόντων εἰπεῖν, ἔσφαξας ἄνθρωπε τὸν πυρετόν. ἐπὶ τούτου μὲν δὴ πάντες ἐγελάσαμεν. ὅπως δὲ πληρώσαιμι τὴν διήγησιν, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ὀλίγα προσθεῖναι. μετὰ δύο γὰρ τῆς φλεβοτομίας ὥρας βραχύ τι προσδοὺς τροφῆς τῷ κάμνοντι, καὶ κελεύσας ἡσυχάζειν, ἀπηλλαττόμην. ἀφικόμενος δὲ πέμπτης ὥρας τῆς ἡμέρας, οὕτω βαθέως ὑπνοῦντα κατέλαβον, ὡς ἁπτομένου μου μηδ' ὅλως αἰσθάνεσθαι. λεγόντων δὲ καὶ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ βαθὺν οὕτως εἶναι τὸν ὕπνον, ὡς μηδ' ὅταν ἐκμάττωσιν αὐτοῦ τὰς νοτίδας, ἐξεγείρεσθαι συνεβούλευον οὔπω

πυρέττειν, εἶναι γὰρ ἀκριβῶς ἤδη τὸν ἄνθρωπον ἀπύρετον. ἀφικόμενος δ' αὖθις ὥρας δεκάτης, εὗρον ἔτι καὶ
τότε κοιμώμενον αὐτόν. ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐπ' ἄλλους ἀρρώστους, ἐπανῆλθον ὥρας πρώτης νυκτὸς, οὐκέτι
μετὰ σιωπῆς, ἀλλ' ἐξεπίτηδες μέγα φθεγγόμενος ὅπως ὁ κάμνων διεγερθείη τοῦ ὕπνου. καὶ τοίνυν οὕτω γενο-
μένου, πτισάνης χυλῷ μόνῳ θρέψας αὐτὸν, ἀπηλλαττόμην. ἐπιμετρήσας δὲ τὴν ὑστεραίαν, ἐπὶ τὸ λουτρὸν ἀπέ-
λυσα τῇ μετ' αὐτήν. τὰ μὲν δὴ κατὰ τοῦτον, οὕτως ἐπράχθη. τὰ δὲ κατὰ τὸν ἕτερον, ἤδη σοι δίειμι. δι' ὅλης ἡμέ-
ρας ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος καμὼν πολλὰ, κἄπειτα λουσάμενος, ὀλίγα τε προσενεγκάμενος, ὑπήρξατο πυρέττειν
ἐν τῇ νυκτὶ, συνάψας αὐτῇ καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν. ἐθεασάμεθα δ' ἡμεῖς αὐτὸν μετὰ τὴν δευτέραν νύκτα, τὰ
μὲν οὖν ἄλλα πάντα, τῷ προειρημένῳ παραπλησίως διακείμενον. ἐναργῆ δὲ τὰ τῆς σηπεδόνος τῶν χυμῶν
ἔχοντα γνωρίσματα. φλέβα τοίνυν αὐτῷ παραχρῆμα διελόντες, ἄχρι λειποθυμίας ἐκενώσαμεν, ἐφ' ἧς δια-
10 λειπόντες αὐτάρκως, ἐθρέψαμεν. μελικράτῳ μὲν πρῶτον. μετὰ δὲ ὥραν ἐκείνου μίαν, πτισάνης χυλῷ. καὶ ταῦτ'
ἐπέπρακτο ταῦτα πέμπτης ὥρας ἐντός. ὁμοίου δὲ αὐτῷ διαμένοντος τοῦ πυρετοῦ, συνόχου εἶναι προσεδοκήσα-
μεν ἐπὶ σήψει. καὶ τοίνυν καὶ οὕτως ἀπέβη. θεασάμενοι γὰρ αὐτὸν ὥρας που δευτέρας νυκτὸς ἐν ἴσῳ μεγέθει, τὸν
διὰ τρίτης παροξυσμὸν, ἤτοι γε ἐσόμενον ἢ οὐκ ἐσόμενον, ἀκριβῶς ἠβουλήθημεν παραφυλάξαι νυκτὸς ὥραν
ἑβδόμην τὴν ὕποπτον ἔχοντα. ὄρθρου δὴ βαθέος ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐλθόντες, εὕρομεν ὅπερ ἠλπίσαμεν. οὔτε γὰρ
ὁ διὰ τρίτης ἐγεγόνει παροξυσμός. ἐφαίνετό τε βραχύ τι μικρότερος ὁ πυρετὸς, οὗ κατελείπομεν ἐπὶ τῆς ἑ-
σπέρας. ὡς δὲ καὶ τῆς μεσημβρίας ἰδὼν αὐτὸν, ἦν ἤδη βεβαιότατος ἀφαιρεῖν τι βραχὺ καὶ συνόχου εἶναι παρακ-
μαστικὸν, ἄμεινον ἐδόκει θρέψαι καὶ τότε ὁμοίως τὸν ἄνθρωπον. διελθούσης δὲ καὶ τῆς τετάρτης νυκτὸς ἐναργῶς ἐ-
λάττων ἑαυτοῦ κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἦν, ἐν ᾗ πάλιν ὁμοίως αὐτὸν θρέψαντες, ἠκολουθήσαμεν ἀφαιροῦντι
τοῦ μεγέθους, δι' ὅλης τε τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ τῆς ἐπιούσης νυκτὸς τῆς πέμπτης. ὥστ' ἐναργῶς τῇ πέμπτῃ τῶν
20 ἡμερῶν, ἐλάττονα φαίνεσθαι τοῦ πρόσθεν. ἀνάλογον δὲ τῇ μειώσει τοῦ πυρετοῦ καὶ ἡ τῶν οὔρων πέψις προὐχώρει. καὶ
ἦν δῆλον, ὡς κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν παύσοιτο. καὶ οὕτως ἐγένετο. παρακμαστικὸς οὖν ἀκριβῶς οὗτος ἡμῖν ὁ
σύνοχος ἐπὶ σήψει χυμῶν ὤφθη. πολλοὺς δ' ἄλλους συνόχους ἐθεασάμεθα. τοὺς μὲν, ἐπακμαστικούς. τοὺς δὲ, ὁμο-
τόνους ἢ ἀκμαστικοὺς, ἢ ὅπως ἄν τις ἐθέλοι καλεῖν. ἐνίους δ', ὥσπερ καὶ οὗτος ὁ προειρημένος, παρακμαστικούς.
καί τινας μὲν, ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν τὰ τῆς σήψεως ἔχοντας γνωρίσματα, τινὰς δ' ἐν τῇ τρίτῃ ἀρξάντας ἢ
τὸ πλεῖστον γε τῇ τετάρτῃ, ποτὲ μὲν ἀμαθίᾳ τῶν ἰατρῶν μὴ τεμόντων τὴν φλέβα, ποτὲ δ' αὐτῶν τῶν καμνόντων
δειλίᾳ. τῶν γὰρ ἐπ' ἐμφράξει μόνῃ πυρεξάντων, οὐδεὶς μετέπεσεν εἰς τὸν ἐπὶ σηπεδόνι πυρετὸν, ἀποχέαι τι
φθασάντων αἵματος. ἰσχυρᾶς μὲν ὑπαρχούσης τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἡλικίας συγχωρούσης ἄχρι λειποθυμίας
ἄμεινον ἄγειν. εἰ δέ τι τούτων ἐνδέοι κατά τι βέλτιον ἀφελεῖν μὲν ὅσον ἂν ἱκανὸν εἶναι φαίνηται, τήν γε πρώτην.
ἐπαφαιρεῖν δ' αὖθις ὅσον ἐνδέοι. μὴ φλεβοτομηθέντες γὰρ οἱ οὕτως πυρέττοντες, εἰς ἔσχατον ἥκουσι κινδύνου.
30 πλὴν εἴ ποτε ῥώμη δυνάμεως ἢ αἱμορραγία λάβρος ἢ ἱδρὼς πολὺς ἐξαρπάσειεν αὐτοὺς ὀλέθρου προφανοῦς.
ἀλλ' ὅμως ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ὁρῶντες τὴν φύσιν ἐναργέστατα δι' αἱμορραγίας ἐκσώζουσαν οὐκ ὀλίγους τῶν οὕτω
κινδυνευόντων, ἀποδιδράσκουσι τὴν φλεβοτομίαν. οὔτ' ἐμπειρίαν οὐδεμίαν, οὔτε λόγον ἀληθῆ προστησάμενοι.
τούτους μὲν οὖν ἐάσωμεν αὐτάρκως πρὸς αὐτοὺς διειλεγμένοι, καθ' ἓν ὅλον γράμμα τὸ περὶ φλεβοτομίας
πρὸς Ἐρασίστρατον. αὐτοὶ δ' αὖθις ἐπὶ τὸ προκείμενον ἴωμεν. ἦν δ' ἐν τῷ νῦν λόγῳ προκείμενον, ὑπὲρ ἐκείνων
διελθεῖν τῶν πυρετῶν, ὅσοι στεγνώσεσιν ἕπονται ταῖς δι' ἔμφραξιν. οὓς εἰ μὲν ἄνευ σηπεδόνος εἶεν, ἐκ τοῦ τῶν ἐ-
φημέρων ἔφασκον ὑπάρχειν γένους. εἰ δέ τις αὐτοῖς ἢ ἐξ ἀρχῆς εὐθέως, ἢ ἐξ ὑστέρου σῆψις ἐπιγίγνοιτο, κατὰ μὲν
ἁπάσας τὰς φλέβας καὶ μάλιστα τὰς μεγάλας συνισταμένης αὐτῆς, τοὺς συνόχους γίνεσθαι πυρετούς. ἐν ἑνὶ δὲ
μορίῳ τοῦ ζώου τοὺς κατὰ περίοδόν τινα παροξυσμούς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις. ὃ δὲ χρὴ καὶ δὶς οἶμαι καὶ τρὶς
καὶ πολλάκις αὖθίς τε καὶ αὖθις εἰπεῖν, εἰ μέλλοιεν οἱ οὕτως νοσοῦντες ὀρθῶς θεραπευθήσεσθαι, τὸ τῆς φλεβοτο
40 μίας παραληπτέον ἐστίν. ὅσοις γὰρ ἐπὶ πλήθει χυμῶν δυσδιάπνευστον τὸ σῶμα γενόμενον ἤθροισε τοσαύτην θερ-
μασίαν ὡς ἤδη πυρέττειν, ἀφαιρεῖν αἵματος χρὴ τοσοῦτον ἂν, ὅσον ἡ δύναμις φέρῃ. γιγνώσκοντας ὡς εἰ μὴ παρα-
ληφθείη τὸ βοήθημα τοῦτο, πνιγήσεσθαι τοὺς οὕτω διακειμένους τὴν φύσιν ἢ συγκόπτεσθαί γε πάντως αὐτοὺς, εἰ
μὴ πώς, ὡς εἴρηται, ῥώμη τῆς φύσεως, ἢ ἱδρὼς πάμπολυς αὐτοὺς, ἢ λάβρος αἱμορραγία ῥύσεται τοῦ θανάτου. δῆλον
μὲν οὖν ἐστι κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, τοῖς γε τὸ περὶ πλήθους γράμμα καλῶς ἀναλεγομένοις. οὐδὲν δ' ἧττον εἰρήσεται καὶ
πρὸς ἡμῶν, ὅτι νῦν ὁ λόγος ἐστὶν, οὐ περὶ τοῦ πρὸς τὴν δύναμιν πλήθους. οὔτε γὰρ ἐμφράττει τοῦτο τὰ στόματα τῶν
ἀγγείων, ὡς κωλύειν τὴν ἀνάψυξιν, οὔτε τείνει τοὺς χιτῶνας αὐτῶν. οὔτ' ἔρευθος, οὔτ' ὄγκον ἐργάζεται. πολὺ δὲ δὴ
μᾶλλον οὐδὲ τὰς τῆς σαρκὸς ἢ τοῦ δέρματος ἐπέχει διαπνοάς. ἀλλὰ περὶ τοῦ μηκέτι δυναμένου χωρεῖσθαι πρὸς τῶν
ἀγγείων, ὃ καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸ ῥηγνύναί τε καὶ ἀναστομοῦν εἴωθεν αὐτὰ, καὶ τἄλλα συμπτώματα τὰ νῦν εἰρημένα φέ-
ρει τὴν ἔμφραξιν. τὴν τάσιν. τὸν ὄγκον. τὸ ἔρευθος. ὁ σύμπας μοι λόγος ἐπεράνθη τε, καὶ νῦν οὐχ ἧττον περανθή-
50 σεται. τὸ γάρ τοι πλῆθος τοῦτο χρηστὸν ὂν, συναύξεσθαι πέφυκε τῇ ῥώμῃ τῆς δυνάμεως. ὡς εἴ γε βαρύνειε ποτ'
αὐτὴν, οὔτ' αὐξηθήσεται τοῦ λοιποῦ, καὶ παύσεται χρηστὸν ὑπάρχον. εἰ γὰρ ἅπαξ ἀπολέσειε τὸν ἐκ τῆς φύσεως κό-
σμον, ἀδύνατον αὐτῷ μὴ σαπῆναι. διότι μηδ' ἄλλο μηδὲν ὑγρὸν καὶ θερμὸν σῶμα τουτωνὶ τῶν ἐκτὸς, ὁρῶμεν ἄση-
πτον διαμένον. ταῦτά τοι χρὴ προβλέπειν ἀφαιρεῖν τοῦ αἵματος, ὅπως ἡ τῶν ἀγγείων φύσις ἐκ τοῦ διαπνεῖσθαί τε καὶ
ῥιπίζεσθαι, τὴν φυσικὴν εὐκρασίαν φυλάττουσα, κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς τρόπον ἐπικρατῇ τῶν χυμῶν. ὡς εἴ γε δύσκρα
τος γενομένη κάμοι, κίνδυνος αὐτοῖς σαπῆναι. ἡ δυσκρασία δ' ἐν αὐτῇ γίνεται, διὰ τὴν τοῦ πυρετοῦ θέρμην. ἣν
ὅταν τις ἀμαθὴς ἰατρὸς αὐξήσῃ τῷ μὴ κενῶσαι τὸ τῆς στεγνώσεως αἴτιον, ἄπορος ἡ λοιπὴ πᾶσα βοήθεια γίγνεται.
τῶν μὲν γὰρ πλῆθος κενοῦσθαι δεομένου, τῆς θέρμης δ' ἐμψύχεσθαι, μάχη καὶ στάσις εἰς ἄλληλα, τοῖς ἰωμένοις βοηθήμασι
γίνεται. τῶν μὲν ἐμψυχόντων, εἰ καὶ τὴν εὐκρασίαν ἐκπορίζοιτο τῇ φύσει, κατεχόντων γοῦν τὸ πλῆθος ἐν τῷ σώματι. τῶν
δὲ τῇ μανώσει τοῦ δέρματος ἐκκενούντων αὐτὸ, θερμαινόντων ἁπάντων. ὥστ' εἰ μὲν τοῦτο κενοῦν ἐθέλῃς, αὐξήσεις τὸν
πυρετόν.

πυρετόν. εἰ δ' ἐκεῖνον ἐμψύχειν, καθ' ἕξεις ἐστί. ταύτην τὴν ἀπορίαν τῶν ἰαμάτων οἱ μὴ κενώσαντες εὐθὺς, ἐξ
ἀρχῆς ἐργάζονται, πεισθέντες Ἐρασιστράτῳ, τῷ μὴ δὲ τὰς αὐτομάτους αἱμορραγίας μιμήσασθαι δυνηθέντι.
Κάλλιστον μὲν οὖν εὐθέως ὡς ἐθεάσω διαπαντὸς ἡμᾶς ποιοῦντας, οὐχ ἡμερῶν ἀριθμῷ ἐπὶ παντὸς πράγματος
προσέχειν τὸν νοῦν, ἀλλὰ τῇ ῥώμῃ μόνῃ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τῶν τοιούτων πυρετῶν. εἰ γὰρ αὕτη διασώζοιτο, μὴ
μόνον ἑκταίους, ἢ ἑβδομαίους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἑξῆς ἡμέρας φλεβοτομεῖν. Εἰ δ' ἀναγκασθείης ποτὲ θερα-
πεύειν ἄρρωστον, ᾧ μὴ μόνον ἔμπροσθεν παρελήφθη τὸ τῆς φλεβοτομίας βοήθημα, ἀλλὰ καὶ νῦν, ἤτοι διὰ τὴν
ἀμαθίαν τῶν ἰατρῶν, ἢ τὴν τοῦ κάμνοντος, ἢ τὴν τῶν οἰκείων αὐτῶν δειλίαν, ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ κωλυ-
θείης ἀφαιρεῖν αἵματος, ἐπὶ τὴν τοῦ ψυχροῦ δόσιν ἔρχεσθαι διορισάμενος ἀκριβῶς ὁπόση τις ἐξ αὐτοῦ γενήσε-
ται βλάβη. μικρᾶς μὲν γὰρ ἢ οὐδ' ὅλως ἐσομένης, διδόναι πίνειν ἀκραιφνὲς ψυχρὸν ὅσον ἂν ὁ κάμνων βού-
10 ληται. ἔτι καὶ μᾶλλον θαρρῶν εἰ ψυχροπότης εἴη. μεγάλης δὲ τῆς βλάβης προσδοκωμένης, ἀφίστασθαι μὲν τῆς
δόσεως, τοῖς δὲ ἄλλοις χρῆσθαι βοηθήμασιν. ἅ τάς τ' ἐμφράξεις ἐκφράττει, καὶ τὸ πλῆθος κενοῖ, καὶ πραΰνει τὸ
ζέον τῶν πυρετῶν. Αἱ δ' ἐξ ἀκαίρου ψυχρᾶς πόσεως ἢ ἀμέτρου βλάβαι, κατὰ τάδε γίγνονται. τοὺς γλίσχρους καὶ
παχεῖς χυμοὺς, εἴτ' ἔμφραξιν, εἴτε σῆψιν, εἴτε φλεγμονὴν, εἴτ' ἐρυσιπελατώδη διάθεσιν, ἢ σκιρρώδη σύστασιν, ἢ
οἰδηματώδη πεποιημένους, κωλύει λεπτύνεσθαί τε καὶ διαφορεῖσθαι. ὅταν οὖν ἐκ τούτων μὲν ὁ πυρετὸς ἀνάπτη-
ται, μηδὲν δὲ εἰς τὴν κένωσιν αὐτῶν ἡ τοῦ ψυχροῦ δόσις ὠφελεῖ, παραχρῆμα μὲν οὐκ ὀλίγην φέρει τὴν ῥαστώνην
ἐπὶ τῷ σβέσαι τὸν ἤδη γεγονότα πυρετόν. ἅτε δὴ διαμενούσης τῆς αἰτίας, αὖθις ἕτερον ἀναγκαῖον ἀνάπτεσθαι.
καὶ πολλάκις γε χαλεπώτερον τοῦ πρόσθεν, ὅταν ἐκ τοῦ ψυχροῦ πυκνωθῇ τὸ σῶμα. τουτὶ μὲν δή σοι βλάβης
εἶδος ἕν, οὐκ εὐκαταφρόνητον. ἕτερον δὲ τοιόνδε. πολλὰ τῶν ἀσθενεστέρων τοῦ κάμνοντος μορίων, εἴτε διὰ φυσι-
κὴν δυσκρασίαν, εἴτε δι' ἐπίκτητον βλάβην ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ πλήττεται. τῷ μέν γε στόμαχος ἔπαθεν οὕτως
20 ἰσχυρῶς, ὡς μόγις καταπίνειν. τῷ δ' ἡ γαστὴρ, ὡς μόγις πέττειν. ἄλλῳ δὲ, τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ἢ τὸ ἧπαρ. ἢ τὸ κῶ-
λον. ἢ ὁ πνεύμων. ἢ αἱ φρένες. ἢ καὶ νὴ Δία νεφροὶ καὶ κύστις. ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ πληγὲν,
ἄρρωστον εἰς τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν ἐγένετο. τινὲς δὲ αὐτῶν ἐξ ἀκαίρου τε καὶ ἀμέτρου πόσεως οὐκ εἰς μακρὰν οὐδ' εἰς
ὕδερον, ἀλλ' αὐτίκα δυσπνοίαις καὶ σπασμοῖς καὶ τρόμοις ἁλίσκονται. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, κακοῦται πᾶν τὸ
νευρῶδες γένος. Οἶδ' ὅτι φοβερὸν αὖ σε πρὸς τὴν τοῦ ψυχροῦ δόσιν εἰργασάμην ἐξ ὧν εἶπον, εἰ μή με πολλάκις ἐ-
θεάσω μὲν χρησάμενον, ἀεὶ δ' ὠφελήσαντα χωρὶς τοῦ βλάψαι τι τὸν κάμνοντα σαφές. Ὅσοις μὲν γὰρ ἐν κυρίῳ
μορίῳ φλεγμονώδης ὄγκος ἢ οἰδηματώδης ἢ σκιρρώδης ἐστὶν, οὐ χρὴ τούτοις διδόναι τὸ ψυχρόν. οὐ μὴν οὐδ' ὅσοις
ἔμφραξις ἢ σῆψις χυμῶν ἄπεπτος. Εἰ δ' ἐναργῆ βλέποις τὰ τῆς πέψεως σημεῖα χωρὶς τῶν εἰρημένων ὄγκων,
ἐκεῖνο μόνον ἔτι διάσκεψαι, μή τι μόριον οὕτω ψυχρὸν εἴη τὴν κρᾶσιν, ὡς εἰς αὐτὸ κατασκῆψαι τὴν βλάβην. Ἐρυ-
σίπελας δὲ, τὸ γνήσιον ἀκριβὲς, οὐκ ἂν ἄλλως ἰάσαιο. συμμιγὴς δ' εἴπερ εἴη φλεγμονὴ, τὰ τῆς πέψεως ἀναμένειν
30 χρὴ γνωρίσματα. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλέον, ἢ κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ὑπόθεσιν. ὅθεν ἴσως καὶ αὖθις ἀναγκαῖον ἔσται
ποτὲ δόσεως ψυχροῦ μνημονεῦσαι. νυνὶ γὰρ ὁ μὲν ἕτερος τῶν συνόχων, ἐπ' ἐμφράξει μόνῃ τὴν γένεσιν ἔχει. ὁ
δ' ἕτερος, ἅμα σήψει καθ' ὅλας τὰς φλέβας. ὅταν οὖν ποτ' ἐπ' αὐτῶν ἴδῃς τὰ τῆς πέψεως τῶν χυμῶν σημεῖα,
περὶ ὧν αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ κρίσεων εἴρηται, θαρρῶν διδόναι τὸ ψυχρόν. ἡ γάρ τοι φύσις τῶν στερεῶν τοῦ
ζῴου μορίων ῥωσθεῖσα, τοῖς προλελεπτυσμένοις ἐπιτίθεται χυμοῖς. ὥσθ' ὅσοι μὲν χρηστοὶ καὶ τρέφειν ἱκανοὶ,
τούτους μὲν ἕλκειν εἰς ἑαυτά. τοὺς δ' ἀχρήστους ἐκβάλλειν, ἤτοι διὰ τῆς γαστρὸς, ἢ διὰ τοῦ δέρματος. εἰ δὲ ψυχροπό-
της ὁ κάμνων εἴη, πάνυ θαρρῶν δίδου τὸ ψυχρὸν, αὐτῇ τῇ πείρᾳ δεδιδαγμένος ἀνέχεσθαι πάντα τὰ σπλάγχνα
τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ. πάντως γὰρ εἴ τι ψυχρὸν οὕτως ὑπῆρχεν, ὡς πλήττεσθαι πρὸς αὐτοῦ κατὰ τὸν τῆς ὑγείας
χρόνον, ἐναργῆ τὴν βλάβην ἐνεδείξατο ἄν. μηδενὸς δὲ μηδὲν μορίου βλαβέντος, οὐδ' ἂν ἐν τῷ πυρέττειν βλα-
βείη τι. ὅπου γὰρ καὶ ἀήθεις ἔνιοι ψυχροῦ διὰ καυσώδη πυρετὸν ἀναγκασθέντες πιεῖν, οὐδὲν ἐβλάβησαν, οὔπου γε τὸν
40 ἐθάδων ἄν τις βλαβείη, πρόβλημα μέγιστον ἔχων ἐξ ἀντιμέτρου τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας. αὕτη γὰρ ἐν ταῖς
εὐρυχωρίαις τῶν ἀγγείων πολλὴ περιεχομένη, τῆς ἀθρόους οὐσίας ἐν αὐτοῖς. καὶ προσέτι τῶν χυμῶν ἁπάν-
των ἐκπεπυρωμένων, ὅσον ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ πάσχει ψυχομένη, τοσοῦτον εἰς αὐτὸ δρᾷ θερμαίνουσα. καὶ διὰ
τοῦτο τοῖς ὀλίγον αἷμα καὶ σάρκας ἔχουσιν, ἡ πόσις τοῦ ψυχροῦ σφαλερωτέρα. ταχὺ γὰρ ἐπὶ τὰ στερεὰ τοῦ ζῴου μό-
ρια διικνεῖται μηδενὶ προσεντυγχάνον, ὑφ' οὗ θραυσθήσεται. διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἑκτικοὶ τῶν πυρετῶν οὔτ' ἀ-
κραιφνοῦς ὁμοίως οὔτε πολλοῦ χρῄζουσι τοῦ ψυχροῦ, λεπτοῖς καὶ ὀλιγαίμοις τοὐπίπαν ἐγγινόμενοι σώμασιν. ἀλλὰ
περὶ μὲν ἐκείνων, αὖθις εἰρήσεται. Ἰάματα δὲ συνόχων πυρετῶν δύο ταῦτ' ἐστὶ μέγιστα. φλεβοτομία καὶ ψυχρόν.
ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἐν παντὶ καιρῷ, φερούσης γε τῆς δυνάμεως. ἡ δὲ τοῦ ψυχροῦ πόσις, ὅταν ἐν μὲν τοῖς σφυγμοῖς
καὶ τοῖς οὔροις, τὰ τῆς πέψεως ἐναργῆ σημεῖα βλέπῃς. μέγιστος δὲ, ὁ πυρετὸς εἴη. Προσεπιβλέπειν δὲ τοῖς
τῆς φλεβοτομίας σκοποῖς, τά τε προηγούμενα, καὶ τὰ πάντως ἐπακολουθήσαντα. προηγησαμένης γὰρ
50 ἀπεψίας σιτίων, τοσοῦτον χρόνον ἀναβάλλεσθαι κέλευε τὴν φλεβοτομίαν, ὅσος ἂν ἱκανὸς εἶναί σοι δόξῃ πρός τε
τὴν πέψιν αὐτῶν, καὶ τὴν τῶν περιττωμάτων ὑποχώρησιν. ἑπομένης δέ τινος ἐξ ἀνάγκης κενώσεως, ἀπολιπεῖν
αὐτῇ τοῦ περιττοῦ τοσοῦτον, ὅσον μέλλει κενώσειν. ὥς τε εἴτε καταμήνια τύχοι κινηθέντα κατὰ τὸν τῆς φλεβο-
μίας καιρὸν, εἴτ' αἱμορροΐς ἀναστομωθεῖσα, θεασάμενος τοῦ φερομένου τὴν ὁρμὴν, εἰ μὲν ἱκανὸν αὐτὸ φαίνοιτο μό-
νον ἐκκενῶσαι τὸ δέον, ἐπιτρέπειν τῇ φύσει τὸ σύμπαν. εἰ δὲ μὴ, τοσοῦτον ἀφαιρεῖν αὐτοῦ, ὡς ἐξ ἀμφοῖν συντεθέν-
των ἀνυσθῆναι τὸ προσῆκον. ὥσπερ δ' ἐπὶ τούτων, τὴν φυσικὴν κένωσιν αἰσθητὴν οὖσαν, οὐ μικρὸν χρὴ τίθεσθαι
σκοπὸν οὕτως ἑτέρωθι τὴν φύσιν, ἢ τὴν ἡλικίαν ἢ τὴν κατάστασιν. ἔνιοι μὲν γὰρ εὐδιαφόρητοι φύσει. παῖδες δ' ἀεὶ,
διὰ τὴν ἡλικίαν. ἡ κατάστασις δ' ὅταν ᾖ θερμή τε ἄγαν καὶ ξηρὰ, καλῶ δὲ δηλονότι κατάστασιν, τὴν τοῦ περιέχοντος
ἡμᾶς ἀέρος κρᾶσιν, ἐν ᾗ καὶ χώρα καὶ ὥρα περιείληπται. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἑκάτερον ἔχει τὴν ἔνδειξιν ἐκ τῆς τοῦ

περιέχοντος κράσεως. εὐδιαφόρητοι δ' εἰσὶν, οἱ ὑγροὶ τὴν φύσιν ἅπαντες, καὶ μᾶλλον ἅμα θερμότητί τινι. καὶ οἱ ἀραιοὶ
τὴν ἕξιν. ἔτι δ' οἷς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἢ πικρόχολον, ἢ ἄρρωστον, ἢ πέρα τοῦ δέοντος αἰσθητικόν. οὗτοι μὲν οὖν οἱ
ἀντιπράττοντες τῇ φλεβοτομίᾳ σκοποί. συνενδεικνύμενοι δ' αὐτὴν τῇ πρώτως χρῃζούσῃ διαθέσει, σκλη-
ρὰ μὲν ἡ ἕξις καὶ πυκνή. καὶ τὸ σύμπαν φάναι, δυσδιαφόρητος. ὑγρὸν δὲ ἢ ψυχρὸν τὸ περιέχον. εὐλόγως δή που
τὰ μὲν, συνενδείκνυται τὴν φλεβοτομίαν. τὰ δὲ, ἀντενδείκνυται. κένωσις μὲν γὰρ αὐτῆς, ὁ σκοπός. τῶν δ' εἰρη-
μένων τὰ μὲν, ἐπέχει τὰς διαπνοάς. τὰ δὲ, προτρέπει. καὶ τὰ μὲν, εὐκένωτά ἐστι. τὰ δὲ, οὔ. κωλύει μὲν οὖν δια-
πνεῖσθαι τὰ σώματα, στέγνωσίς τε τῶν πόρων καὶ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ὑγρότης τε καὶ ψύξις. προτρέ-
πει δὲ τὰ τούτων ἐναντία. τῶν κενουμένων δ' αὐτῶν τὰ μὲν ὑγρὰ καὶ θερμὰ καὶ λεπτὰ, διαφορεῖται τάχιστα.
τὰ δὲ παχέα καὶ γλίσχρα καὶ ψυχρὰ, δυσδιαφόρητά ἐστι. ταυτὶ μὲν οὖν εἴς γε τὰ παρόντα περὶ φλεβοτομίας
10 τε καὶ ψυχρᾶς πόσεως, ἐγνῶσθαι ἱκανόν. ἅπερ ἀμφότερα, πολλοὺς ἐθεάσω δεδιότας ἀγυμνάστους ἰατρούς. ὧν τοὺς
μὲν, αἱμοφόβους. τοὺς δὲ, ψυχροφόβους ὀνομάζομεν. ὥσπερ ὑδροφόβους, τοὺς λυττῶντας. εἰσὶ γὰρ ὁμέλει καὶ τού-
των ἔνιοι διὰ τὴν περὶ τὰ δόγματα σπουδὴν, οὐκ ἐν βραχείᾳ λύπῃ. καταλιπόντες οὖν αὐτοὺς, ἐχώμεθα τῶν
ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν προκειμένων, ἀναμνησθέντες, ὡς ἐκ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν, ὁ λόγος εἰς τοὺς συνόχους ἀφίκετο
τῇ κοινωνίᾳ τῶν συμβαινόντων αὐτοῖς. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῆς ἐμφράξεως διάθεσις ὅταν μὲν αὐτή τε σμικρὰ τύχοι καὶ
καλῶς παιδαγωγηθῇ, τὸν ἐφήμερον ἐργάζεται πυρετόν. ὅταν δ' ἤτοι διὰ μέγεθος ἢ διὰ ἀμαθίαν ἰατρῶν ἐκπέ-
σοι τοῦ συνήθους χρόνου τῶν ἐφημέρων, ἤτοι σύνοχον, ἤ τινα τῶν περιοδιζόντων, εἰκότως ὁ περὶ τοῦ τοῖς ἐφημέροις
ὁμογενοῦς συνόχου λόγος, ἡμᾶς ἐξεδέξατο. διὰ δὲ τοῦτον εὐθέως, καὶ ὁ τοῦ μετὰ σήψεως χυμῶν. ἔδοξέ τε βέλ-
τιον εἶναι σαφηνείας ἕνεκα καὶ γυμνασίας ἑνὸς ἀρρώστου μνημονεῦσαι καθ' ἕκαστον εἶδος τῶν πυρετῶν. ἐπεὶ
τοίνυν πέπρακται τοῦθ' ἡμῖν, ἐναργῶς τε δέδεικται δι' αὐτῶν, ὅπερ ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι κατὰ τὴν τε-
20 λευτὴν ἐλέχθη τὸ χρῆναι τὰς ἐνδείξεις ἐπὶ τῶν ἄλλων πυρετῶν, ὅσοι μηκέτ' εἰσὶν ἐφήμεροι, μὴ μόνον ἀπὸ τῶν ἐν
ἐκείνῳ τῷ λόγῳ διδαχθέντων σκοπῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν πυρετῶν ἐργαζομένης αἰτίας, καὶ τῆς τοῦ κάμνοντος δυ-
νάμεως λαμβάνεσθαι, πάλιν ἐπὶ τὴν καθόλου γυμνασίαν ἀνέλθωμεν. εὖ εἰδότες ὡς οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ τέχνης οὐδὲ μιᾶς
ἐπιστήμην κτήσασθαι, χωρὶς τοῦ μέθοδον μέν τινα διὰ τῶν καθόλου λεγομένων θεωρημάτων. ἄσκησιν δὲ διὰ τῶν ἐν
μέρει λαμβάνειν παραδειγμάτων. οὔτε γὰρ οἷόν τε χωρὶς τοῦ γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἐπὶ τῶν
καμνόντων ἃ χρὴ πράττειν, οὔτ' αὐτὴν τὴν γυμνασίαν ἐγχωρεῖ γίγνεσθαι προσηκόντως ἄνευ τῆς τῶν καθόλου
γνώσεως. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ ἡ μέθοδος. ἡ δ' ἄσκησις, ἐν τοῖς κατὰ μέρος. ὥσπερ γὰρ ὅσοι βαδίσαι τινὰ ὁδὸν ἐφίενται,
τοῖς σκέλεσιν ἀμφοτέροις ἐν μέρει χρῶνται, θατέρῳ δ' εἴ τις σκάζων μόνῳ χρῷτο παμπόλλῳ τε χρόνῳ, καὶ μετὰ
τοῦ σφάλλεσθαι πολλάκις ἀνύσει τὴν πορείαν, οὕτως ὅς τις ἐπὶ τέλος ἡστινοσοῦν ἀφικέσθαι τέχνης ἐθέλει, χρηστέον
αὐτῷ τοῖς δύο τούτοις οἷόνπερ σκέλεσιν ἢ ὀργάνοις, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν βούληται. μεθόδῳ μὲν, ἐν τοῖς κα-
30 θόλου θεωρήμασιν. ἀσκήσει δ' ἐν τοῖς κατὰ μέρος. ἀνελθόντες οὖν αὖθις ἐπὶ τὴν μέθοδον, ὑπὲρ τῆς τοῦ κάμνον-
τος ἐπισκεψώμεθα δυνάμεως. εἴτε συντελεῖ τι πρὸς τὴν θεραπείαν, εἴτ' οὐδὲν ὅλως, ὡς ἔδοξέ τισιν. ἔοικε δὲ τοῖς
ἄχρηστον εἰς θεραπείας εὕρεσιν εἶναι φαμένοις τὴν δύναμιν, οὐκ οἰκεία τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης ἡ σκέψις, ἀλλὰ λο-
γικωτέρα μᾶλλον ὡς σοφισταῖς γεγονέναι. λέγουσι μὲν γὰρ ἐκ τῆς διαθέσεως ἣν θεραπεύομεν, εἶναι τὴν ἔνδειξιν
ὧν χρὴ πράττειν, οὐκ ἐκ τῆς δυνάμεως. ἀμέλει καὶ ὥρας καὶ χώρας καὶ καταστάσεις καὶ ἡλικίας καὶ ἔθη καὶ κράσεις
σωμάτων ἀχρήστους εἶναι φασὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. εἶθ' ὅταν ἀναγκάζωνται τὴν θεραπείαν ἐξαλλάττειν, διὰ ταῦτα
τῶν ἐν ἀρχῇ ῥηθέντων ἑαυτοῖς ἐπιλανθανόμενοι, τὰ μὲν αὐτῶν ἀντενδείκνυσθαι φασὶν ἐνίοτε τοῖς θεραπευτικοῖς
σκοποῖς. τὰ δ' εἰς ὕλας βοηθημάτων εἶναι χρήσιμα. καθάπερ καὶ τὰ μόρια τοῦ ζώου. καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων, τὴν αὐτὴν
στρέφονται στροφήν. ἐν ἀρχῇ μὲν τῶν λόγων ἄχρηστα πρὸς τὴν τῆς θεραπείας εὕρεσιν ὑπάρχειν αὐτὰ φάσκοντες.
ὕστερον δ' ὅτ' ἂν ἐξελέγχωνται, πρὸς μὲν τὴν ἔνδειξιν τῆς θεραπείας, ἄχρηστα λέγοντες. εἰς δὲ τὴν τῆς ὕλης ἐξαλ-
40 λαξιν ἢ εὕρεσιν ἢ διαφορὰν ἢ ποιότητα, καὶ γὰρ καὶ ὀνομάζουσιν οὐχ ὡσαύτως ἅπαντες, ἀναγκαῖα συγχωροῦντες
ὑπάρχειν. ὅπερ οὖν εἶπον ἀρτίως, ἀναλήψομαι καὶ νῦν. ὡς ἐκ τοῦ χρησίμου τῆς τέχνης μεταβαίνοντες, εἰς λογι-
κὴν ἀφικνοῦνται σκέψιν. ἔστι μὲν γὰρ τὸ χρήσιμον ἐξευρεῖν βοηθήματα, δι' ὧν ὁ κάμνων θεραπευθήσεται. κατα-
λιπόντες δ' ἐκεῖνοι τοῦτο, περὶ ὀνομάτων ἐρίζουσιν. ἐνδείξεις τε καὶ ἀντενδείξεις λέγοντες. καὶ κοινότητας καὶ σκο-
ποὺς καὶ ὕλας βοηθημάτων. ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα τῇ διαφορᾷ τῶν ὀνομάτων ἀπολογεῖσθαι νομίζοντες, ὑπὲρ ὧν
ἀπεφήναντο ψευδῶς. ἐγὼ δ' οὐ κωλύω μὲν αὐτοὺς ὀνόμασιν οἷς ἂν ἐθέλωσι χρῆσθαι. μεμνῆσθαι δὲ ἀξιῶ τῶν ἐξ ἀρχῆς
προτεθέντων ἅπερ ἐστὶ βοηθημάτων εὑρέσεις. εἰς ἃς ὅ, τί περ ἂν φαίνηται συντελοῦν, ὁπωσοῦν ἀναγκαῖον
αὐτὸ φατέον εἰς τὴν θεραπείαν ὑπάρχειν. οὕτως οὖν καὶ ἡ δύναμις εἴτ' ἀναγκαῖα σκοπεῖσθαι τοῖς ἰατροῖς ἐπὶ τῶν
ἀρρωστούντων, εἴτ' οὐκ ἀναγκαία σκοπῶμεν. ἐγὼ μὲν γάρ φημι πολλάκις ἀναγκαιοτάτην ὑπάρχειν αὐτὴν ὡς
πάντα σχεδόν τι τὰ περὶ τὸν κάμνοντα δι' ἐκείνην πράττεσθαι μόνην. ἔστι δ' ὅτε μετρίως ἀναγκαίαν, ὡς λαμβάνεσθαι
50 μέν τι καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς τὰ ποιητέα. μὴ μέντοι πρὸς αὐτήν γε τὸ πᾶν κῦρος ἀναφέρεσθαι τῶν πρακτέων. αὖθις
δ' ἂν σοι δείξαιμι τὴν δύναμιν οὕτω βραχὺ συντελοῦσαν εἰς τὴν τῶν βοηθημάτων εὕρεσιν, ὡς διὰ σμικρότητα
καὶ λανθάνειν. ἐνίοτε καὶ παραπέμπεσθαι καὶ σιωπᾶσθαι, καθάπερ ὅλως οὐκ οὖσαν ἐκ τῶν χρησίμων σκοπῶν. ἀλλ' ὅ-
περ ἐπὶ τῆς δυνάμεως ἐστὶ, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπάρχει τῶν ἐνδεικνυμένων. ἄλλοτε γὰρ αὐτῶν
ἄλλο τὸ μὲν, ἧττον δύναται. τὸ δὲ, πλέον. ἐνίοτε δὲ οὕτως ἰσχυρόν ἐστιν, ὡς μόνον ἐνδείκνυσθαι δοκεῖν. ἢ οὕτως ἀσθενὲς,
ὡς παραλείπεσθαι. ταῦτ' οὖν ἐπιδεικνύντι μοι πρόσεχε τὸν νοῦν, ἐκεῖνο διὰ μνήμης ἔχων ὡς οὔτ' ἐν ἄλλοις περὶ
τὸ μεθόδῳ θεραπεύειν ἐστὶν, οὔτ' ἄλλος τις πρὸ ἡμῶν διωρίσατο πάνθ' ἑξῆς αὐτά. καίτοι γε ὑφ' Ἱπποκράτους
εὑρημένης τῆς ὁδοῦ. ταυτὶ γὰρ ἃ νῦν ἐγὼ μέλλω διέρχεσθαι τὴν θεραπείαν ἐνδεικνύμενα, πρῶτος ἁπάντων ἐκεῖνος
ἔγραψεν. ἀλλ' ὡς ἂν πρῶτος εὑρίσκων, οὔτε τὴν προσήκουσαν ἅπασιν ἐπέθηκε, τάξιν, οὔτε τὴν ἀξίαν ἑκάστου τῶν

σκοπῶν

σκοπῶν ἀκριβῶς ἀφωρίσατο. παρέλιπε δέ τινας ἐν αὐτοῖς διορισμοὺς, ὥσπερ ὥς τε τὰ πλεῖστα διὰ παλαιὰν
βραχυλογίαν ἡρμήνευσε. καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν ἐπιπεπλεγμένων διαθέσεων, ὀλίγιστα παντάπασιν ἐδίδαξε. συνελόντι
δὲ φάναι, τὴν μὲν τὰς ἰάσεις ὁδὸν ἅπασαν μέν μοι δοκεῖ τέμνεσθαι. δεομένην μέντοι γ' ἐπιμελείας εἰς τὸ τέλειον.
ὥσπερ καὶ νῦν ὁρῶμεν ἐνίας τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὁδῶν τῶν παλαιῶν, ἢ πηλῶδές τι μόριον ἑαυτῶν, ἢ λίθων, ἢ ἀκαν-
θῶν πλήρεις. ἢ λυπηρῶς ὄρθιον. ἢ κάταντες σφαλερῶς. ἢ θηρίων πλήρεις. ἢ διὰ μέγεθος ποταμῶν δύσβατον,
ἢ μακρὸν. ἢ τραχὺ κεκτημένας. ἀμέλει ταῦτ' ἐχούσας ἁπάσας τὰς κατὰ τῆς Ἰταλίας ὁδοὺς, ὁ Τραϊανὸς ἐκείνας
ἐπανωρθώσατο. τὰ μὲν ὑγρὰ καὶ πηλώδη μέρη, λίθοις στρωννὺς, ἢ ὑψηλοῖς ἐξαίρων χώμασιν. ἐκκαθαίρων δὲ τὰ
τε ἀκανθώδη, καὶ τραχέα. καὶ γεφύρας ἐπιβάλλων τοῖς δυσπόροις τῶν ποταμῶν. ἔνθα δ' ἐπιμήκης οὐ προσηκόντως
ὁδὸς ἦν, ἐνταῦθα σύντομον ἑτέραν τεμνόμενος. ὥσπερ καὶ εἰ δι' ὕψος λόφου χαλεπὴ, διὰ τῶν εὐπορωτέρων χω-
10 ρίων ἐκτρέπων. καὶ εἰ θηριώδης ἢ ἔρημος, ἐξιστάμενος μὲν ἐκείνης, ἐφιστάμενος δὲ εἰς τὰς λεωφόρους. ἐπανορθούμενος
δὲ καὶ τὰς τραχείας. οὔκουν χρὴ θαυμάζειν εἰ μαρτυροῦντες Ἱπποκράτει τὴν εὕρεσιν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου,
γράφειν ἐπεχειρήσαμεν αὐτοὶ τήνδε τὴν πραγματείαν. οὐ γὰρ ὡς οὐδ' ὅλως εὑρεθείσης αὐτῆς, ἀλλ' ὡς δεομένης
ἃ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἐπὶ τήνδε τὴν συγγραφὴν ἥκω. οὐδένα τῶν πρὸ ἐμοῦ συμπληρώσαντα τὴν μέθοδον
εὑρών. ἔνιοι μὲν γὰρ οὐκ ἔγνωσαν ὅλως αὐτήν. ἔνιοι δὲ γνόντες, οὐκ ἠδυνήθησαν προσθεῖναι τὸ λεῖπον. εἰσὶ δ' οἳ καὶ
κατακρύψαι καὶ συσκιάσαι προείλοντο, καὶ ἀφανῆ ποιῆσαι παντάπασιν. οἵτινες δ' εἰσὶν οὗτοι, προϊόντος ῥηθήσεται
τοῦ λόγου. νυνὶ δ' ὅπερ ὑπεσχόμην, ἤδη ποιήσω. πάντας ἑξῆς ἐκθήσομαι τοὺς θεραπευτικοὺς σκοπούς. Ἀρχὴ δ' αὐτῶν
εἰς σαφήνειαν χρήσιμος, ἀνάμνησις ὧν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι διῆλθον, περὶ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν δια-
λεγόμενος. ἐφαίνετο γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἔνδειξις ἡ πρώτη μὲν καὶ, ὡς ἂν εἴποι τις, κυριωτάτη, τὴν διάθεσιν τοῦ νοσοῦν-
τος ἐκκόπτειν. ὥσπερ κατὰ τῶν ὑγιαινόντων ἐδείχθη, φυλάττειν. ἀλλ' ὥσπερ τηρεῖσθαι διὰ τῶν ὁμοίων, οὕτως αἱρεῖσθαι
20 διὰ τῶν ἐναντίων. συνενδείκνυσθαι δ' ἐλέγομεν εἰς τὴν τῶν ἰαμάτων εὕρεσιν, αὐτήν τε τοῦ σώματος τὴν κρᾶσιν, ἅμα
τοῖς ἔθεσι. καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν ὥραν καὶ τὴν κατάστασιν. ἐφ' ὧν δὲ νοσημάτων ἐξαιρετός τις ἐν ἑνὶ μορίῳ τοῦ ζώου
διάθεσις ἐγένετο, καθάπερ κατὰ τῆς ἐγκαύσεως ἐν τῇ κεφαλῇ, λαμβάνεσθαί τινα κἀκ τοῦ μέρους τούτου ἔνδειξιν.
οὐ μὴν ἐν ἐκείνῳ γε τῷ γράμματι περὶ τῆς δυνάμεως. ἢ τῆς τὴν διάθεσιν ἐργαζομένης αἰτίας, εἴρηταί τι διὰ τὸ τὴν
μὲν δύναμιν, οὐδὲ μιᾶς ἐξαιρέτου δεῖσθαι προνοίας ἐν τοῖς ἐφημέροις πυρετοῖς. ὡς ἂν ἐρρωμένην παντάπασιν. διά-
θεσιν τε οὐδὲ μίαν ἔχειν τὸν ἀκριβῶς ἐφήμερον πυρετὸν, ἤτοι γεννῶσαν ἢ αὐξάνουσαν. ἑκατέρως γὰρ ἐγχωρεῖ
λέγειν. ἀλλὰ νῦν γε περὶ πρώτης διελθὼν τῆς δυνάμεως, ἑξῆς περὶ τὰς γεννώσας αἰτίας τὸν πυρετὸν ἀφίξομαι
τῷ λόγῳ. διοικοῦσι τὸ ζῷον, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπεδείκνυτο, τρεῖς ἑτερο-
γενεῖς ἀλλήλων δυνάμεις, ὥσπερ ἐκ πηγῆς τινος ἰδίας ἑκάστη, παντὶ τῷ σώματι διανεμόμεναι. καλεῖ δ' αὐτὰς ὁ
Πλάτων ψυχὰς, ἰδίαν ἑκάστης εὑρίσκων τὴν οὐσίαν. ἔστι δ' ἡ μέν τις αὐτῶν εἰς τὸ τρέφεσθαι τὸ ζῷον ἀναγκαία, καὶ κοινὴ
30 πρὸς τὰ φυτά. τὴν μὲν οὖν πηγὴν ἔχουσα, τὸ ἧπαρ. ὀχετοὺς δ' ἐξ αὐτῆς εἰς ὅλον τὸ σῶμα διασπειρομένους τὰς
φλέβας. ἣν εἴτ' ἐπιθυμητικὴν, εἴτε φυσικὴν, εἴτε θρεπτικὴν ὀνομάζοις, οὐδὲν διοίσει. καθάπερ οὐδὲ εἰ ψυχὴν, ἢ δύ-
ναμιν. ἑτέρα δ' οὐ μόνον ὡς φυτοῖς ἡμῖν ἢ ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ ὡς ζώοις ὑπάρχουσα ψυχὴ κατὰ τὴν καρδίαν ἵδρυται,
πηγή τις οὖσα καὶ ἥδε τῆς ἐμφύτου θερμασίας. ὀχετοὶ δὲ καὶ ταύτης τῆς πηγῆς, αἱ ἀρτηρίαι, καλουμένης καὶ αὐτῆς,
ὀνόμασι πολλοῖς καὶ ἡ δύναμις ζωτικὴ, καὶ δύναμις θυμοειδὴς, καὶ ψυχὴ θυμοειδὴς ὀνομάζεται. τρίτη δ' ἐν ἐγκε-
φάλῳ καθίδρυται ψυχὴ λογιστικὴ, τῶν κατὰ προαίρεσιν ἐνεργειῶν, ἅμα ταῖς αἰσθήσεσιν ἐξηγουμένη. χρῆται δὲ
μορίοις καὶ ἥδε, καθάπερ ὀχετοῖς τισι τοῖς νεύροις αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν ἐπιπέμπουσα δι' αὐτῶν τῷ ζώῳ παντί. τὸ
μὲν δὴ ταύτας φυλάττειν τὰς δυνάμεις, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὸ φυλάττειν τὴν ζωήν. ἐδείχθη γὰρ ὅπως ἀπολομέ-
νης ἡστινοσοῦν ἐξ αὐτῶν μιᾶς, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὰς λοιπὰς συναπόλλυσθαι. καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν ὑγιεινὴν πρα-
γματείαν, ὁ σκοπὸς ἡμῖν οὗτος ἦν. κατὰ δὲ τῆς θεραπευτικῆς, ὁ μὲν πρῶτος σκοπὸς, ἀνάλογον τῷ κατὰ τὴν ὑγιεινὴν,
40 ἡ τοῦ νοσήματος ἀναίρεσίς ἐστιν. ὅτι γὰρ ἐπ' ἐκείνης τὸ φυλάξαι τὴν ὑγείαν ὑπάρχει, τοιοῦτον κατὰ ταύτης ἐκκόψαι τὴν
νόσον. ἐν δ' ἀμφοτέραις αὐταῖς κοινὸν, ἡ φυλακὴ τῆς ζωῆς. κατὰ μὲν τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, ἑπομένη τῇ φυλα-
κῇ τῆς ὑγείας. ὁ γὰρ ἂν ὑγείας ἕνεκα πράττοιτο, τοῦτ' εὐθέως ἐστὶ, καὶ τῆς ζωῆς φυλακτικόν. κατὰ δὲ τῆς θεραπευτικῆς,
οὐκέτι. διὰ τὸ τὰ λυτικὰ τῶν παρὰ φύσιν ἐνίων μὲν διαθέσεων, οὐκ ἐξ ἅπαντος φυλάττειν τὴν ζωήν. ἔνια γὰρ ἐξ αὐ-
τῶν ἐστὶ τοιαῦτα ταῖς δυνάμεσιν, ὥς τι ἀμετρότερον ἢ ἀκαιρότερον αὐτοῖς χρησαμένων, ἀπόλλυσθαι τὴν ζωήν.
κατὰ γοῦν τῆς φλεβοτομίας, ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἄχρι λειποθυμίας ἐλέγομεν χρῆναι ποιεῖσθαι, χάριν τοῦ σβέ-
σαι τὴν φλόγα τῶν κατὰ στέγνωσιν συνόχων, οὐ σμικρόν τι τὸ βλάβος εἰκὸς ἀκολουθήσειν, εἰ μὴ κατὰ τὸν προσή-
κοντα καιρὸν ἢ τὸ δέον ἀποτελεσθείη μέτρον. δύο γοῦν ἀνθρώπους ἀπολλυμένους εἶδον ἐν αὐταῖς τῶν ἰατρῶν ταῖς
χερσί. λειποθυμήσαντας μὲν, ἀνακομισθέντας δ' οὐκέτι. πολλοὶ δὲ εἰ καὶ μὴ παραχρῆμα διεφθάρησαν, ἀλλ' ἐξ ὑ-
στέρου γε διὰ τὸν τῆς δυνάμεως κάματον. οὓς εἴ τις ἐκένωσεν αὖθις, τοῦ καταλῦσαι τὴν δύναμιν, οὐκ ἂν ἀπώλοντο. καὶ
50 μέν γε καὶ εἰς νόσον ἔνιοι μακρὰν ἐξέπεσον, κατὰ κενώσεσιν ἀμέτροις ἐκλυθείσης τῆς δυνάμεως. ἄλλοι δ' εἰς τὸν ἐφεξῆς
βίον ἅπαντα, τὴν κρᾶσιν ὅλην τοῦ σώματος ἔσχον ψυχροτέραν, οὐ δυνηθέντες οὐκέτ' ἀνακαλέσασθαι τὴν ἐκ τῆς
ἀμέτρου κενώσεως βλάβην. ἐξ ἧς ψυχρότητος οἱ μὲν, ἄχροοί τε καὶ καχέκται καὶ ῥᾳδίως κατὰ παντὶ βλαπτόμενοι,
διετέλεσαν. ἄλλοι δ' ἐξ αὐτοῦ τούτου, νοσήμασιν ἑάλωσαν ὀλεθρίοις. ὑδέροις. καὶ [illegible]. καὶ ἥπατος ἀτονίαις
καὶ γαστρός. ἀποπληξίαις τε καὶ παραπληξίαις. Εἰς τοσοῦτον οὖν ἀναγκαίας οὔσης τῆς δυνάμεως, ἁπάντων αὐτὴν
τῶν κενωτικῶν βοηθημάτων ὅταν ἀμετρότερον αὐτοῖς τις χρήσοιτο βλαπτόντων, ἐναντιούμεναι δηλονότι πρὸς
ἀλλήλας αἱ ἐνδείξεις γίγνονται, κατὰ τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων. ἐν οἷς ἡ μὲν διάθεσις ἵνα λυθῇ, δεῖται κενώσεως
ἀξιολόγου. φέρειν δ' αὐτὴν ἡ δύναμις οὐ δύναται. πολλάκις δ' οὐδὲν ὑπὸ τῆς κενώσεως ἡ δύναμις βλαπτομένη,
παρορᾶται τοὐντεῦθεν ὑπὸ τῶν ἀσκέπτων τε ἅμα καὶ προπετῶν ἰατρῶν, ὡς οὐδέποτε οὐδὲν ἐνδεικνυμένη. σφάλ-
λονται δὲ ὡς εἴρηται διὰ τὸ μὴ γινώσκειν, ὡς ἄλλου μέν τινος ἕνεκεν ἡ δύναμις σκοπὸς τῶν ποιητέων ἐστίν. εἰς δὲ

τὴν λύσιν τῆς διαθέσεως, οὐδὲν ἐνδείκνυται. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, ἕπεται διὰ παντὸς τοῖς ἕνεκα τῆς
ὑγείας πραττομένοις, καὶ οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν τὸ φυλακτικὸν ὑγείας ἀναιρετικὸν τῆς δυνάμεως, οὕτως ἐπὶ τῶν νοσούντων
ἐνίοτε μὲν, ἕπεται τοῖς ὡς πρὸς τὴν λύσιν αὐτοῦ πραττομένοις, ἐνίοτε δ' ἀναιρεῖται πρὸς αὐτῶν. εἰ μὲν γὰρ ὀλίγον
τῆς δυνάμεως εἴη, τὸ πλῆθος ἰσχυρότερον, ἐπὶ ταῖς συμμέτροις κενώσεσιν οὐ μόνον οὐδεμία βλάβη τῆς δυνά-
μεως, ἀλλὰ καὶ ὠφέλεια μεγίστη γίνεται τοῦ βαρύνοντος αὐτὴν ἀρθέντος. εἰ δ' ἵνα μὲν ἡ διάθεσις ἰαθῇ, πολλῆς χρεία τῆς
κενώσεως εἴη. καταλύοιτο δὲ ὑπὸ τῆς τοσαύτης ἡ δύναμις. οὐ μόνον αὖ πάλιν οὐδὲν ὀνήσεται πρὸς αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ
καὶ κινδυνεύσει τὰ μέγιστα. κατὰ μὲν οὖν τὰς ἐπὶ στεγνώσει συνόχους ἰσχυρᾶς οὔσης ὡς τὰ πολλὰ τῆς δυνάμεως, ἀκίν-
δυνος ἡ κένωσις. ἐν ἑτέροις δὲ νοσήμασιν, ἐσχάτως ἐστὶ κινδυνώδης. οἷον ἐπὶ τῆς διαφθορᾶς εἰ τύχοι τῶν χυμῶν. ἐν και-
ρῷ δ' ἂν εἴη μνημονεύειν αὐτῆς, ὥσπερ γε καὶ τοὺς τῆς φλεβοτομίας ἅπαντας σκοπούς, ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ διει-
ζει. τὸ τοίνυν διεφθαρμένον ἀλλότριόν ἐστι τῇ φύσει, τὸ τοιοῦτον δ' ἐνδείκνυται τὴν ἄρσιν. ἐὰν οὖν ἡ διαφθορὰ ποτὲ
μετὰ δυνάμεως ἀσθενοῦς συμπέσῃ, μάχεται τῆς διαθέσεως τὸ βοήθημα τῇ φυλακῇ τῆς δυνάμεως. ἡ μὲν γὰρ διάθεσις,
ἐνδείκνυται τὴν κένωσιν ἤτοι διὰ φλεβοτομίας, ἢ καθάρσεως. οὐδετέραν δ' αὖ ἡ ἄρρωστος οἴσει δύναμις. ἐπεὶ τοί-
νυν ἐν ἁπάσαις ταῖς τοιαύταις μάχαις ἄπορος ἡ βοήθεια γίνεται, ποτὲ μὲν ὅλως ἀνίατος ἡ διάθεσις ἔσται, ποτὲ δὲ
ἐν χρόνῳ καὶ μόγις ἰατροῦ μεγάλου τυχοῦσα, δύναιτ' ἂν ἰαθῆναι. χρὴ γὰρ δηλονότι κατὰ τὰς τοιαύτας ἀντιπτώσεις
τῶν ἐνδείξεων, κατὰ βραχὺ μὲν ἐκκενοῦν τὸ μοχθηρὸν, κατὰ βραχὺ δ' ἀντ' αὐτοῦ τὸ χρηστὸν ἐντιθέναι. καλεῖται δ' ἐπι-
κέρασις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ἡ τοιαύτη θεραπεία τῆς κακοχυμίας. μέμνησο δέ μοι πρὸς τὰ μέλλοντα καὶ τοὺς τῆς φλε-
βοτομίας σκοπούς. ἐπειδὴ γὰρ αἵματός ἐστι κένωσις ἡ φλεβοτομία, καὶ χρηστὸν τῇ φύσει τὸ αἷμα, χρὴ δή που καλῶς
αὐτὴν γίνεσθαι τὸ ἄχρηστον τῇ φύσει κενοῦσαν. ἄχρηστον δὲ γίνεται τῇ φύσει τὸ αἷμα διττῶς. ἢ τὸ μὴ φυλάττειν ἀ-
κριβῶς τὴν ἑαυτοῦ ποιότητα, μηδὲ φέρειν ἔτι δυνάμενον ὡς πρόσθεν χρηστὸν, ἢ τὸ πλῆθος τοσοῦτον γινόμενον,
ὡς ἤτοι βαρύνειν τὴν δύναμιν, ἢ τείνειν, ἢ ῥηγνύειν, ἢ ἐμφράττειν τάς τε ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας. ἐν τούτοις μὲν
ἡ φλεβοτομία χρήσιμος, ὡς ἕν τι καὶ αὐτὴ τῶν κενωτικῶν βοηθημάτων. ἐν ἑτέροις δ' ὡς ἀντισπαστικὸν, ἢ παροχετευτι-
κὸν, ὅταν ὁρμὴν χυμῶν σφοδροτέραν ἤτοι γε εἰς τοὐναντίον ἀντισπάσωμεν δι' αὐτῆς, ἢ παροχετεύσωμεν εἰς τὰ
πλάγια. δεῖται δ' ἀεὶ δυνάμεως ἰσχυρᾶς ὑπαρχούσης τῷ ποσῷ τῆς κατ' αὐτὴν κενώσεως. ἐκ τούτων οὖν τῶν σκοπῶν,
ἐνίοτε μὲν, ἅπαξ ἀφαιροῦμεν αἵματος. ἐνίοτε δὲ, δὶς, ἢ τρὶς, ἢ πλεονάκις, ὡς κἀν τοῖς ἑξῆς ἔσται δῆλον. ἐν δὲ τῷ πα-
ρόντι, τοῦθ' ἡμῖν δέδεικται σαφῶς ὅτι τῶν κενωτικῶν βοηθημάτων ἐνίοτε μὲν ἀλύπως ἡ δύναμις ἀνέχεται μήτε
ὀνιναμένη πρὸς αὐτῶν μηδὲν ὅτι καὶ ἄξιον λόγου, μήτε βλαπτομένη. πολλάκις δ' ἤτοι μᾶλλον ἢ ἧττον ὠφελεῖταί τε καὶ
βλάπτεται, καὶ ὡς ὁπόταν μὲν ἀξιόλογον γένηται τὸ βλάβος ἐκ τῶν κενωτικῶν βοηθημάτων, ἐναργῶς φαίνεται τηνι-
καῦτα ἡ δύναμις ἐνδεικνυμένη τι καὶ αὐτὴ χρήσιμον. ὥσπερ γε καὶ ὁπόταν ὠφελῆται σαφῶς. ὁπόταν δὲ μήτε
ὄφελος αὐτῇ τι μήτε βλάβος ἐκ τῶν τὴν διάθεσιν ἀνασκευαζόντων γίνηται, παρεῖται μὲν τηνικαῦτα ὡς ἄχρη-
στος. μία δὲ καὶ ταύτης ἐστὶ διαπαντὸς ἡ τοῦ συμφέροντος ἔνδειξις, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. κατὰ γὰρ τὴν
ἑαυτοῦ φύσιν ἐνδεικνύμενον ἕκαστον, ἐνδείξεται διαπαντὸς ὡς ἂν καὶ μίαν ἔχον τὴν φύσιν. καὶ τοῦτο τὸ ἓν, εἰ μὲν ἁ-
πλοῦν εἴη, τὸ τὴν ἔνδειξιν ποιούμενον, ἁπλοῦν ἔσται καὶ αὐτό. συνθέτου δ' ὑπάρχοντος ἐκείνου, καὶ τοῦτο ἔσται σύνθε-
τον. ἔνια μὲν οὖν ἐνδείκνυται τὴν ἑαυτοῦ φυλακήν. ἔνια δὲ, τὴν ἀναίρεσιν. ὁποτέρως δ' ἂν τοῦτο ποιῇ. τὸ μὲν ἁπλοῦν,
ἁπλῆν τε καὶ τὴν ἔνδειξιν ἔχει. τὸ δ' οὐχ ἁπλοῦν, οὐχ ἁπλῆν. διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀεὶ τὴν μὲν ἁπλῆν δυ-
σκρασίαν, ἁπλῆν καὶ τὴν ἔνδειξιν ἔφαμεν ποιεῖσθαι. καθάπερ, εἰ τύχοι, ἐπὶ ψύξεως τὴν θερμότητα. τὴν δ' οὐχ
ἁπλῆν, οὐδὲ τὴν ἔνδειξιν ἔχειν ἁπλῆν. τὴν γὰρ θερμὴν καὶ ξηρὰν δυσκρασίαν ἐνδείκνυσθαι τὴν ἴασιν ἑαυτῆς, διὰ τῶν
ὑγραινόντων τε καὶ τῶν ψυχόντων. ἕξει τοίνυν καὶ ἡ δύναμις ἀεὶ τὴν ἔνδειξιν μίαν. ἥτις ἐστὶν ἑαυτῆς φυλακή. ἐκ τίνων
οὖν φυλαχθήσεται; κατὰ μὲν πρῶτον λόγον, ἐκ τοῦ τῆς οὐσίας αὐτῆς τὸ κενούμενον ἢ ἀλλοιούμενον, ἐπανορθοῦσθαι.
κατὰ δεύτερον δ' ἐκ τῶν κωλύειν ἡμᾶς τὰ κενοῦν ἢ ἀλλοιοῦν τὴν οὐσίαν αὐτῆς δυνάμενα. περιλαμβανέσθω δ' ἐν τοῖς
ἀλλοιοῦσι βραχυλογίας ἕνεκα, καὶ τὰ τὴν συνέχειαν ἑαυτῆς διασπῶντα. ταῦτ' οὖν ἀεὶ τῆς δυνάμεως ἐνδει-
κνυμένης, ἐπὶ μὲν τῶν ὑγιαινόντων ὡς εἴρηται, συμφωνία τῶν πραττομένων ἁπάντων ἐστὶν εἰς τὴν διαμονὴν αὐτῆς. ἐπὶ
δὲ τῶν νοσούντων, οὐκ ἀεί. κἀν τούτῳ χρὴ σκοπεῖσθαι τὸ ἐπικρατοῦν ἤτοι κατὰ τὸ μέγεθος, ἢ καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν, ὡς
καὶ πρόσθεν ἐλέγετο. μέγιστον μὲν οὖν ἀξίωμα τὸ τῶν δυνάμεων ἐστίν. αὐτὸ γὰρ τὸ ζῆν ἡμῖν, ἐκ τῆς τούτων ὑπάρχει
φυλακῆς. ἐπειδὴ καὶ τὴν ζωὴν ἀναγκαῖον ἤτοι αὐτὰς τὰς δυνάμεις ἢ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ὑπάρχειν. οὐδὲν δ' ἂν
εἴη τῆς ζωῆς πρότερον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ὅτι μηδ' ὑγιαίνειν οἷοί τε χωρὶς τοῦ ζῆν. ἡ δύναμις οὖν ἁπάντων
πρῶτον φυλακτέα τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν ἐκ τοῦ μήτε κενοῦσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῆς, μήτ' ἀλλοιοῦσθαι τοσαύτην ἀλλοίω-
σιν, ὅση πλησιάσει φθορᾷ. καὶ ταύτης τῆς φυλακῆς ἐστι μόριον, ὅταν τὴν εὐκρασίαν, ἤτοι φυλάττομεν οὖσαν, ἢ
οὐκ οὖσαν ἐργαζόμεθα. μετὰ δὲ τὴν δύναμιν, ἡ ἀπὸ τῶν διαθέσεων ἐστὶν ἔνδειξις, ἃς θεραπεύειν πρόκειται. κἄπει-
τα ἑξῆς τἄλλα. πᾶν οὖν ὅπερ ἂν μάχηται τῇ ἀπὸ τῆς δυνάμεως ἐνδείξει, δεύτερόν ἐστι καὶ ὕστερον ὧν ἐκείνη κε-
λεύει. τὰ δ' εἰς ταὐτὸ συμβαίνοντα τοῖς ἐκείνῃ συμφέρουσιν, ἀμφοτέρας ἔχει τὰς ψήφους, καὶ τὴν τῶν πρωτείων, ὡς
ἂν εἴποι τις, καὶ τὴν τῶν δευτερείων. ὥστε ταῦτα μὲν ἀναμφισβητήτως ποιητέα. τὰ δ' ἐναντιούμενα ποτὲ μὲν, οὐ-
δόλως ἐστὶ ποιητέα. ἐνίοτε δ' ἐπ' ὀλίγον. εἰ γὰρ ἡ διάθεσις ἣν θεραπεύειν προαιρούμεθα χρῄζοι κενώσεως, ἄρρωστος
δ' ἡ δύναμις ἐσχάτως ὑπάρχοι, τῶν τὴν διάθεσιν ἰωμένων, οὐδὲν τῷ κάμνοντι προσάξομεν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ
παντὶ, καθ' ὅσον ἀναθρέψομεν τὴν δύναμιν. ὅταν δ' εἰς τοσοῦτον ἰσχύος ἥκειν αὐτὴν ὑπολάβωμεν, ὡς ἤτοι μηδὲν ἢ
ὀλίγον ὑπὸ τῆς κενώσεως βλάπτεσθαι, τηνικαῦτα καὶ πρὸς τὴν τῆς διαθέσεως ἴασιν ἀφιξόμεθα. πρῶτος μὲν οὖν
ἁπάντων σκοπὸς, ὁ τῆς δυνάμεως ἐστίν. οὐ μὴν ὡς θεραπευτικός γε πρῶτος. ὅς γε τὴν ἀρχὴν οὐδὲ τῶν θεραπευτικῶν
ἐστιν, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις τῶν ζωτικῶν. οὐ γὰρ ἵν' ὑγιαίνωμεν οὐδ' ἵν' ἀπαλλαττώμεθα νόσων ἐξ αὐτῆς τι πρώτως λαμ-
βάνομεν, ἀλλ' ἵνα ζῶμεν. πρόσκειται δ' ἐν τῷ λόγῳ τὸ πρώτως, ὅτι γε καὶ κατὰ συμβεβηκός ποτε τῆς δυνάμεως
ἡ ῥῶσις εἰς τὴν τῆς διαθέσεως ἴασιν ὑπάρχει χρήσιμος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπιδειξόμεθα. νῦν δὲ τὸ προκείμενον

αὖθις ἐπανέλθωμεν, εἰς ὀλίγα κεφάλαια συνόψεως ἕνεκα τὸ πᾶν ἀθροίσαντες. Οἱ θεραπευτικοὶ σκοποὶ παρά
τε τοῦ νοσήματος εἰσὶ καὶ τῆς τοῦ σώματος κράσεως, καὶ τρίτου τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος. εἰ δ' ἔμπροσθεν ἔτι οἱ τέσ-
σαρες ἦσαν, ἢ καὶ αὖθις οὐχ οὗτοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ῥηθεῖεν, ἐκ τῆς τούτων τομῆς ἅπαντες φανοῦνται γιγνόμενοι. ἡ
μὲν γὰρ κρᾶσις τοῦ σώματος ἡ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἡνίκα νοσεῖν ἤρξατο, πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν ἰαμάτων ὑπάρχουσα
χρήσιμος, ἐκ φύσεως καὶ ἡλικίας καὶ ἐθῶν καὶ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος γνωρίζεται. τὸ περιέχον δ' αὐτὸ τοιοῦτον εἰρ-
γάσθη διά τε τὴν χώραν καὶ τὴν ὥραν καὶ τὴν κατάστασιν. ἓν τοίνυν ἕκαστον αὐτῶν ὑπάρχειν, ἐκ πολλῶν γίνεται τοιοῦ-
τον. ἡ δέ γε διάθεσις, οὐχ ὡς εἰς αἰτίας τέμνεσθαι πέφυκεν, ἀλλ' ὡς εἰς διαφοράς. ἤτοι γὰρ ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν ἐστὶν, ἢ
ἐν τοῖς ὀργανικοῖς συνισταμένοις μορίοις. ἐν μὲν οὖν τοῖς ὁμοιομερέσιν, ἤτοι γ' ἁπλῆ τις ἢ σύνθετος ὑπάρχουσα δυ-
σκρασία. ἐν δὲ τοῖς ὀργανικοῖς, περὶ τὴν τῶν ἁπλῶν μορίων πηγνυμένη θέσιν, ἢ διάπλασιν, ἢ ἀριθμὸν, ἢ μέγεθος. ὅσαι
10 τε καθ' ἕκαστον τούτων ἐλέχθησαν οὖσαι διαφοραί. ταῦτ' οὖν ἐστι σφίσι τὰ πρῶτα τὰ τὴν θεραπείαν ἐνδεικνύμενα. τὸ
περιέχον ἅμα ταῖς διτταῖς τοῦ σώματος ἤτοι διαθέσεσιν, ἢ κατασκευαῖς, ἢ ἥδιόν σοι φάναι. μιᾷ μὲν, τῇ κατὰ φύσιν.
ἑτέρᾳ δὲ τῇ παρὰ φύσιν, ἥτις τὸ νόσημά ἐστιν. ὅτι δ' οὐκ ἐνδέχεται αὐτὰ τὰ πρῶτα γένη τῶν θεραπευτικῶν σκοπῶν
πλείω τῶν εἰρημένων τριῶν ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ πράγματος οὐσίας ἔνεστί σοι μαθεῖν. τὸ μὲν γὰρ νόσημα, καὶ ἡ ὑγεία,
διαθέσεις εἰσὶ τοῦ σώματος. ἡ μὲν, τὴν ἀναίρεσιν ἐνδεικνυμένη τὴν ἑαυτῆς. ἡ δὲ, τὴν τήρησιν. τὸ περιέχον δὲ, οὗ χωρὶς οὔτ'
ἀνελεῖν οἷόν τε τὴν νόσον, οὔτε κτήσασθαι τὴν ὑγείαν, τουτὶ μὲν οὖν τῶν ὧν οὐκ ἄνευ λόγον ἐπέχει. τὸ νοσοῦν δ' ἀλλοιοῦν-
τες, εἰ μὴ γινώσκοιμεν εἰς ὅ, τι μεθιστῶμεν, οὐδ' ὁπότε παυσόμεθα τῆς ἀλλοιώσεως εἰσόμεθα. καθόλου οὖν ἤδη πά-
σης τῆς θεραπείας ἐν τούτοις τοῖς τρισὶ γένεσιν, οἱ σκοποὶ τοῖς πλείστοις εἰσί. κατὰ μέρος δὲ, ὡς ἔμπροσθεν εἴρη-
ται. τινὲς μὲν, τῶν ἁπλῶν μορίων εἰσὶν ἴδιοι. τινὲς δὲ, τῶν συνθέτων. ἓν δή τι τῶν ἐγγιγνομένων τοῖς ἁπλοῖς ἐστιν, ἡ κα-
τὰ τὸ θερμὸν δυσκρασία. ταύτης δ' εἰς ὅλον ἐκταθείσης τὸ σῶμα, πυρετὸς τοὔνομα. καὶ τοίνυν ἅπαντος πυρετοῦ
20 καθόσον ἐστὶ πυρετὸς, ὑγρότης καὶ ψύξις ἰάματα. μόνου μὲν οὖν ὄντος αὐτοῦ, σκοπὸς ἁπάντων τῶν βοηθημάτων κοι-
νὸς, ὁ νῦν εἰρημένος. ὥστε οὐδὲν ἔτι δεῖ πρὸς τὴν ἴασιν, ἀλλ' ἢ τὰς ὕλας ἐξευρεῖν ἐν αἷς ὁ σκοπός. εὑρόντας δὲ τὰς
ὕλας, τὸν μὲν καιρὸν ἐξ αὐτῶν τῶν τεττάρων τοῦ πυρετοῦ λαμβάνειν καιρῶν. τὸ ποσὸν δ' ἐκ τοῦ παραβάλλειν τῷ
κατὰ φύσιν, τὴν νόσον. εἰς ὅσον γὰρ ἀποκεχώρηκε τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς τοσοῦτον χρὴ ψύχειν τε καὶ ὑγραίνειν τὸν κά-
μνοντα. τὸ περιέχον δὲ εἰ μὲν ἐναντίαν ἔχοι τῷ νοσήματι τὴν κρᾶσιν, ἕν τι τῶν βοηθημάτων ἐστίν. εἰ δὲ ὁμοίαν, ἕν τι τῶν
νοσωδῶν αἰτίων. διότι δὲ τὰς μὲν ἄλλας ὕλας ἐκλέξασθαί τε καὶ φυγεῖν δυνάμεθα, τὴν δ' ἐκ τοῦ περιέχοντος οὐχ
οἷόν τ' ἐστὶ φυγεῖν, ἀλλ' ἀναγκαῖον χρῆσθαι τῇ παρούσῃ καταστάσει, διὰ τοῦτο καὶ ταύτῃ προσέχειν ἀναγκαζόμεθα. πολ-
λάκις μὲν ὁμολογούσῃ τῇ κατὰ τὸ νόσημα ἐνδείξει ὡς εἴπομεν. πολλάκις δ' ἐναντιουμένῃ τε καὶ ἀντιπραττούσῃ. λό-
γον μὲν οὖν ἕξει τὸ περιέχον ὡς εἴπομεν, ἐνίοτε μὲν, ὕλης ἰωμένης. ἐνίοτε δὲ, ὡς αἰτίου νοσάζοντος. εἰ μὲν γὰρ ὑγραί-
νεσθαι καὶ ψύχεσθαι δεομένης τῆς νόσου ταῦτ' ἐργάζοιτο, λόγον ὕλης ἔχει θεραπευτικῆς. εἰ δὲ θερμαίνοι καὶ ξηραί-
30 νοι, νοσῶδες αἴτιον γίνεται. συμφωνοῦντος μὲν οὖν αὐτοῦ ταῖς θεραπευτικαῖς ἐνδείξεσιν, ἀσμενιστέον. ἐναντιου-
μένου δὲ, κωλυτέον τὴν βλάβην, ἐπιτείνοντάς τε καὶ παραυξάνοντας τῶν ἄλλων βοηθημάτων τήν θ' ὑγρότητα καὶ
τὴν ψύξιν. ἐπιτηδευτέον δὲ καθ' ὅσον ἐγχωρεῖ αὐτὸ τὸ περιέχον οἷον χρὴ κατασκευάζειν, ὑγροτέρους τε καὶ ψυχρο-
τέρους οἴκους αἱρούμενόν τε καὶ κατασκευάζοντα. καθάπερ εἰ καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν εἴη τὸ εἶδος τῆς νόσου, τὸ θερμαί-
νειν καὶ ξηραίνειν ἐνδεικνυμένης, αἱρεῖσθαί τε καὶ κατασκευάζειν οἴκους θερμαίνοντάς τε καὶ ξηραίνοντας. αἱρεῖ-
σθαι μὲν οὖν λέγω, τὸ ἐξ ἑαυτῶν τοιούτους. κατασκευάζειν δὲ, ἐπιτεχνώμενον. ἐν μὲν τῷ θέρει, καταγείους τε
καὶ πρὸς ἄρκτον ἐστραμμένους αὐτούς. ῥαίνοντας συνεχῶς τὸ ἔδαφος αὐτῶν, ἐξ εὐπνόου τέ τινος αὔρας ἀναπνεῖν
ἐπιτεχνώμενον. ἄνθη τε καὶ βλαστήματα δυνάμεως ὑγρᾶς τε καὶ ψυχρᾶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καταρριπτοῦντα. χει-
μῶνος δὲ, τἀναντία τούτοις ἐπιτεχνώμενον, ὅταν γε τὸ νόσημα κελεύῃ ποιεῖν ὡς εἴρηται. μὴ κελεύοντος δὲ, τὴν
ἀμετρίαν μόνην ἑκατέρας τῆς ὥρας κωλυτέον. ὑπὲρ ὧν ἐξ ἀνάγκης μοι τι καὶ μετὰ ταῦτα λεχθήσεται. νυνὶ
40 γὰρ οὐ τὰς ὕλας τῶν βοηθημάτων ἔγνωκα κρίνειν, ἀλλὰ τὰς μεθόδους ἐκδιδάσκειν. ἀνίωμεν οὖν αὖθις ἤδη
ταύτας τὸν λόγον, ἐπιδεικνῦντες ὅπως ὀλίγοι τε καὶ πολλοὶ γίνονται σκοποὶ θεραπευτικοὶ κατὰ διαφόρους
τομάς. τρεῖς τε γὰρ οἷόν τε ποιῆσαι τοὺς πάντας, ὡς ἀρτίως ἐποιήσαμεν, εἰς ὀλίγα κεφάλαια τὸ πᾶν ἀνάγοντες.
ἕκαστόν τε πάλιν αὐτῶν τέμνοντες πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ποιήσασθαι, καθάπερ καὶ τοῦτο ἤδη δέδεικται καὶ μέντοι καὶ αὐτῶν
τῶν τμημάτων ἕκαστον οἷόν τε τέμνειν αὖθις, ἄχρις ἂν ἐπί τι τῶν ἀτμήτων ἀφικώμεθα. καὶ τὰ πρῶτα δὲ πάν-
των εἰρημένα τρία, δυνατὸν εἰς ἐλάττω συναγαγεῖν, ὡς εἶναι δύο τὰ πάντα κεφάλαια τῶν τὴν θεραπείαν
ἐνδεικνυμένων σκοπῶν. τήν τ' ἐνεστῶσαν διάθεσιν, ἣν νόσον ὀνομάζομεν. ἥν τ' ἔμπροσθεν εἶχεν, ἣν ὑγείαν τε καὶ
τὸ κατὰ φύσιν ἐκαλοῦμεν. οὐ γὰρ δὴ ἄλλο γέ τι τὸ ὑγιάζειν ἐστὶ, παρὰ τὸ τὴν νῦν οὖσαν ἐν τῷ σώματι διάθεσιν
εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἄγειν. ἐναντίων δ' οὐσῶν τῶν διαθέσεων, ἀναγκαῖον ἐστι δι' ἐναντίων γίνεσθαι τὴν εἰς ἀλλήλας
αὐτῶν μετάπτωσιν. καὶ οὕτως αὖ πάλιν εἷς μόνος ὁ γενικώτατος ἔσται σκοπὸς τῶν ἰαμάτων, ἡ ἐναντίωσις. ἐντεῦ-
50 θεν οὖν πάλιν ἀρξάμενοι, τοὺς κατὰ μέρος ἐξευρῶμεν. ἐπειδὴ τὸ νοσοῦν ἐναντίον ἐστὶ τῷ ὑγιαίνοντι, δι' ἐναντίων ἡ
ὁδὸς ἐπ' αὐτῶν. πῶς δ' εὑρεθήσεται τὸ ποσὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις; οὐ γὰρ ἀρκεῖ δήπου προσαγαγεῖν τὰ ψύχοντα
ταῖς θερμαῖς διαθέσεσιν ἄνευ τοῦ προσήκοντος μέτρου. κίνδυνος γὰρ ἐλλείποντας μὲν, ἀπολιπεῖν τι καὶ τῆς νό-
σου λείψανον. ὑπερβάλλοντας δὲ, γένεσιν ἐναντίου ἀπεργάσασθαι νοσήματος. ὁ γὰρ ἤδη πλέον ἢ χρὴ ψύχων τὸ
θερμὸν νόσημα, τὴν ὑγιεινὴν ὑπερβὰς συμμετρίαν, ἕτερον ἐργάσεται νόσημα ψυχρόν. ὅπως οὖν τοῦτο μὴ γίγνοι-
το, τὴν φύσιν ἐπίστασθαι χρὴ τοῦ θεραπευομένου σώματος. ἵν' ὁπόσον ἀφέστηκεν αὐτοῦ ἡ νόσος τῆς συμμετρίας
γνόντες, ἐπιθῶμεν τῷ ψύχοντι βοηθήματι τὸ μέτρον. ἀλλ' οὐχ οἷόν τε τὴν ἀπόστασιν αὐτῶν ἐξευρεῖν, εἰ μὴ γνοίημεν
εἰς ὅσον ἦν ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ὅτ' ὑγίαινεν. εἰς ὅσον δ' ἐξέστηκεν ἐν τῷ νοσεῖν, τὸ μὲν γὰρ ἤδη πλεῖ-
σον ἀποκεχωρηκὸς τοῦ κατὰ φύσιν, ἰσχυρῶν δεῖται τῶν ἐναντίων. τὸ δ' οὐκ ἤδη πλεῖστον, ἀσθενῶν. ἤδη πλεῖ-
στον μὲν οὖν ἀφέστηκε τὸ ψυχρὸν νόσημα τοῦ φύσει θερμοῦ σώματος. ὥσπερ γε καὶ τὸ θερμὸν, τοῦ ψυχροῦ. ἔλατ-

τοι διαφέστηκε τὸ μὲν θερμὸν, τοῦ θερμοῦ· τὸ δὲ ψυχρὸν, τοῦ ψυχροῦ· ὥστ' ἐξ ἀμφοῖν ἡ ἔνδειξις. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν μὲν
ἄλλων ἁπάντων βοηθημάτων τῆς ὕλης ἡ ἔκλεξις ἐφ' ἡμῖν ἐστι, τῆς δὲ τοῦ περιέχοντος οὐκ ἐφ' ἡμῖν, εὔλογον δή-
που κἀκ τούτου τὴν ἔνδειξιν λαμβάνειν. ἀλλ' ἐπεὶ διαγινώσκειν προσήκει τὰς κράσεις τῶν σωμάτων ἀκριβῶς, ἔστι
δὲ πάνυ χαλεπὸν τὸ τοιοῦτον, πειρατέον μὲν δήπου κἀκ τῶν ἐν τοῖς περὶ κράσεων εἰρημένοις ἐξευρίσκειν αὐτάς.
ἐξ ἐπιμέτρου δὲ πρὸς ἐπιστημονικωτέραν διάγνωσιν, ἀπό τε τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ προηγουμένου βίου παντὸς,
ὃς ἐξ ἐπιτηδευμάτων τε καὶ διαίτης συνέστηκε, καὶ τῆς ἐν τῷ τοιῷδε χωρίῳ. καὶ ὥρᾳ τῇδε καὶ καταστάσει τῇ-
δε διατριβῆς. εἰ μὲν γὰρ ἰσχνὸς φύσει καὶ θερμὸς ἀποφαίνοιτο, καὶ χολώδης, καὶ θυμικὸς, καὶ δασὺς, θερμὸς οὗ-
τός ἐστι καὶ ξηρὸς τὴν κρᾶσιν. οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης γε καὶ νῦν ὁπότε νοσεῖν ὑπήρξατο, τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἔχει διάθε-
σιν. ἐγχωρεῖ γὰρ αὐτῷ βίον ἀργὸν ἐν ὑγροῖς καὶ ψυχροῖς ἐδέσμασί τε καὶ ποτοῖς γεγονέναι. καὶ πρὸς τούτοις ἔπι
10 καὶ βαλανείοις, ἐπὶ τροφαῖς καὶ ὕπνοις πολλοῖς. ἐν ὑγρῷ καὶ ψυχρῷ χωρίῳ, χειμῶνος ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς ἐπι-
κρατούσης καταστάσεως ὥσπερ γε τἀναντία τούτων ἐγχωρεῖ προηγήσασθαι. τουτέστι τὰ θερμαίνοντα καὶ ξηραίνον-
τα καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων γενῶν. ἐξ αὐτῶν οὖν τῶν προηγησαμένων, ἀναπληρώσομεν ὅσον ἂν ἐνδεὲς ἔχομεν
εἰς τὴν τῆς ἐνεστώσης διάγνωσιν κράσεως. ἐξ ἐκείνης δὲ εὑρεθείσης, τὴν τῶν ποιητέων ἔνδειξιν ἕξομεν. ἐλέγετο γοῦν
ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς τοῦ ψυχροῦ δόσεως, ὅτι καὶ τοῦτ' ἐπισκεπτέον εἴη. μήτι τῶν μορίων φύσει ψυχρὸν ὂν, ἐκ τῆς
πόσεως αὐτοῦ βλαβείη μεγάλως. ἆρ' οὖν ἐγχωρεῖ τὴν κρᾶσιν ἑκάστου τῶν μορίων ἐπὶ τοῦ κάμνοντος ἀνθρώπου,
χωρὶς ὧν εἴπομεν σημείων ἐν ταῖς περὶ τούτων πραγματείαις ἐξευρεῖν; ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὔτε ζητοῦσιν, οὔτε ἴσα-
σιν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐν καλάποδι πάντας ὑποδοῦσιν. ἡμεῖς δ' οἱ ζητήσαντες, εὕρομεν ὅτι διὰ
πολλῶν καὶ δυσκόλων γνωσθῆναι γνωρισμάτων, ἑκάστου τῶν μορίων ἡ κρᾶσις εὑρίσκεται, στοχαστικῶς μᾶλλον
ἢ ἐπιστημονικῶς. ἐὰν τοίνυν φανῇ τι γνωρισμάτων πολλῶν τε καὶ μακρῶν ἀκριβέστερον ὂν, οὐκ ἂν ἀπορρίψαντες
20 ἐκεῖνα τοῦτ' ἀντὶ πάντων ἑλοίμεθα, πᾶς ὁ νοῦν ἔχων ὁμολογήσει. καὶ μὴν οὐδ' ἐγγύς ἐστι τῇ πίστει τὰ γνωρί-
σματα τῶν κράσεων ἅπαντα συνελθόντα, πρὸς τὴν ἐκ τοῦ ἔθους ἔνδειξιν. εἰ γὰρ ὑγιαίνων τις ἔπινεν ἀεὶ ψυχρὸν,
οὔθ' ἧπαρ οὔτε κύστιν οὔτε κοιλίαν οὔτ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων βλαπτόμενος, εὔδηλον ὡς ἰσχυρά τ' ἐστὶν ἅπαντα ταῦ-
τα, καὶ οὐδ' ἂν νῦν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ βλαβείη. μὴ τοίνυν μικρόν τινα καὶ φαῦλον σκοπὸν εἰς βοηθημάτων εὕρεσιν
ὑπολαμβάνωμεν εἶναι τὸ ἔθος. ὥσπερ οὐδ' ἐς ὑγείας φυλακήν. οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπων οὕτως ἐστὶν ἔμπληκτος, ὡς
μεγάλως βλαπτόμενος ὑπὸ τῆς τοῦ ψυχροῦ πόσεως, εἰς πολυχρόνιον ἔθος ἀγαγεῖν τὴν χρῆσιν. ἐν γὰρ τῷ μετα-
ξὺ βλαβεὶς ἐναργῶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ νοσήσας, ἀφέξεται πάντως. ὥσπερ οὖν ἄλλα πολλὰ περὶ ταῖς κεναῖς ἐν-
νοίας ἐνίοις εὑρέθη τῶν ἰατρῶν, οὕτω καὶ τὸ μηδεμίαν εὕρεσιν ἢ διαίτης ὑγιεινῆς, ἢ θεραπείας νοσούντων ἐξ ἔ-
θους γίγνεσθαι. φαίνεται γὰρ οὐχ ὥσπερ ἄλλα τινὰ σμικρὰν καὶ φαύλην ἔχον τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μεγίστην τε
καὶ κυριωτάτην, ὡς ἂν ἐνδεικνύμενον ἑκάστου τῶν σωμάτων τὴν φύσιν. ἡμεῖς μὲν οὖν ἐξ αὐτοῦ μεθόδῳ προερ-
30 χόμενοι, τὴν διάθεσιν τῶν μορίων εὑρίσκεσθαί φαμεν. εἶτ' ἐξ ἐκείνης αὖθις ἐπὶ τὴν ἔνδειξιν ἔρχεσθαι τῶν ποιη-
τέων. ὁ δ' ἐμπειρικὸς ὑπερβαίνειν φησὶ τὴν ζήτησιν τῆς φύσεως. ἐφ' ὃ γὰρ ἂν ὑπ' αὐτῆς ἄγοιτο, τοῦτ' ἔχειν ἤδη γνῶ-
σιν τοῦ μὴ βλάπτεσθαι τὸ τοῦ κάμνοντος σῶμα πόσει ψυχροῦ, τοῦτο δ' εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν προκείμενον, οὐ
τὸ γνῶναι τὴν φύσιν. εἶτ' οἶμαι προσηκόντως ἡμᾶς μὲν ὡς μακρὰν ὁδὸν εἰκῇ περιερχομένους ἐπισκώψειεν. τοῖς
δ' ὅλως ἄχρηστον εἶναι λέγουσι τὸ ἔθος, ὡς μηδὲ τὸν κοινὸν νοῦν ἔχουσιν, εἰκότως μέμψαιτο. τί ποτ' οὖν φήσεις
πρὸς αὐτοὺς, ἐροῦμεν ἡμεῖς οἱ μεθόδῳ τὴν τέχνην συνιστάμενοι; τί δ' ἄλλο γε, ἢ ὅτι τἀληθῆ λέγουσιν ἐπὶ τῶν
οὕτως ἐναργῆ τὴν ὠφέλειαν ἢ βλάβην ἐχόντων ἐθῶν. ἴσασι γὰρ ἅπαντες αὐτὰ καὶ πρὸ τῆς μεθόδου. τῶν δ' ἄλ-
λων ἐθῶν ἔνια τῶν κατὰ βραχὺ μεγάλην ἀθροιζόντων τὴν βλάβην, οὐκέθ' οἷόν τ' ἐστὶ δι' ἐμπειρίας ἐξευρεῖν. εἴρη-
ται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς. ὅθεν εἰ καὶ τῇ τοῦ ψυχροῦ δόσει χωρὶς τῆς μεθόδου τὸ ἔθος
ἱκανὸν, οὐδ' ἡμεῖς δήπου τὴν ἐμπειρίαν ἐκφεύγομεν. ἀλλ' ὅσα περ ἐκεῖνοι πάντα, ἐξ αὐτῆς ὠφελούμενοι προ-
40 στιθέμεν ἔξωθεν, οἵ γε προστιθέναι δυνάμενοι τὴν ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ἔνδειξιν. ἐν δὲ τῷ παρόντι
λόγῳ τὴν ἀκολουθίαν τῆς μεθόδου φυλάττοντες, ὁμολογοῦμεν ὁδῷ μακροτέρᾳ ταύτην εὑρίσκειν, ὃ διὰ βρα-
χυτέρας ἐκεῖνοι ἐξευρεῖν λογισμοῦ χωρίς. ἑωρακότες γὰρ οἶμαι πολλάκις ἤδη πολλοὺς τῶν καυσουμένων
ἐν πυρετοῖς ὅταν ἤδη μετρίως ὦσιν οἱ χυμοὶ πεπεμμένοι, παραχρῆμα λύσαντας ἤδη τὸν πυρετὸν ἐπὶ τῇ πόσει
τοῦ ψυχροῦ κἂν ἀήθεις ὦσιν αὐτοῦ, πολὺ δήπου μᾶλλον ἐλπίσομεν ἐπὶ τῶν εἰθισμένων ἄνευ πάσης βλάβης, ἔσε-
σθαι τὴν ὠφέλειαν. ἔχεις οὖν ἤδη καὶ τὸν περὶ τῶν ἐθῶν λόγον, εἰ καὶ κατὰ τὸ πάρεργον, ἀλλ' ἱκανῶς διωρισμέ-
νον. ἔστι γάρ τι καὶ τοῦτο ἐστὶ τῶν ἐνδεικνυμένων τὰς ἰάσεις διὰ μέσης τῆς τοῦ νοσήματος φύσεως. ὥσπερ καὶ ἡ ἡλι-
κία. καὶ γὰρ καὶ αὕτη διὰ μέσης τῆς κράσεως ἔχει τὴν ἔνδειξιν. οἷον ἡ τῶν παιδίων ὑγρὰν καὶ θερμὴν ἔχουσα
τὴν κρᾶσιν, ἑτοίμως διαφορεῖται. πρόσχες γὰρ μοι κἀνταῦθα τὸν νοῦν τῇ διαφορᾷ τῶν σωμάτων. ἡ μὲν τῶν λί-
θων οὐσία, μόνιμός ἐστι διὰ ξηρότητα καὶ ψύξιν. οὕτως δὲ ἡ τοῦ χαλκοῦ καὶ ἡ τοῦ σιδήρου καὶ ἡ τοῦ χρυσοῦ. καὶ συνε-
50 λόντι φάναι, πάντων τῶν γεωδῶν σωμάτων. ἡ δέ γε τῶν ὑγρῶν καὶ θερμῶν, εἰς τὸ περιέχον ἀεὶ σκίδναται τά-
χιστα. ποτὲ μὲν, εἰς αἰσθητοὺς ἀτμοὺς λυομένη. ποτὲ δ' εἰς ἀδήλους μὲν τῇ ὄψει, τῷ λόγῳ δὲ γνωστὰς ἀπορροάς. αὗ-
ται μὲν οὖν αἱ φύσεις τῶν σωμάτων αἱ ἐκ διαμέτρου πρὸς ἀλλήλας ἀντίκεινται. τῶν δ' ἄλλων ἁπασῶν ἐν μὲν τῇ
ξηρᾷ καὶ ψυχρᾷ φύσει πλησιαίτερον ὑπάρχουσαι, δυσδιαφόρητοι μέν εἰσιν, ἀλλ' ἧττον σιδήρου, καὶ λίθου, καὶ ἀδά-
μαντος. ἐν δὲ τῇ θερμῇ καὶ ὑγρᾷ, διαφοροῦνται μὲν ἑτοιμότερον, ἀλλ' ἧττον καὶ αὗται τοῦ θερμανθέντος ὕδατος.
χωρὶς μὲν γὰρ θερμότητος, οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ διαφορεῖσθαί τι σῶμα, μενούσης αὐτοῦ τῆς οὐσίας ἐσφιγμένης τε καὶ πε-
πιλημένης. ὑπὸ θερμότητος δ' οὐχ ἅπαν. ἀλλ' ὅσον ἐπιτήδειόν ἐστιν εἰς ἀτμοὺς λύεσθαι, τοιοῦτον δ' ἐστὶ δήπου τὸ
ὑγρόν. ἡ τοίνυν τῶν παιδίων οὐσία, ῥᾷστα διαφορεῖται καὶ σκεδάννυται. διότι πασῶν μέν ἐστιν ὑγροτάτη. ψυχροτά-
τη δὲ, οὐδὲ μικρὰ ὥστε οὐ χρήζει κενωτικοῦ βοηθήματος, ἐξ ἑαυτῆς ἔχουσα τὸ κενοῦσθαι σύμφυτον. γίγνεται δὲ δή-
που καὶ διὰ χώραν θερμὴν καὶ ξηρὰν ὥραν τε θερινὴν καὶ κατάστασιν ἱκανῶς θερμὴν καὶ ξηρὰν, ἢ διὰ τῆς ἐπιφα-

ρείας τοῦ σώματος ἀξιόλογος κένωσις. ὥσπερ καὶ διὰ ταύτην τῆς θερμοτέρας αἵματος ἀφαιρέσεως. ἢ οὐδ' ὅλως φλεβοτομήσομεν, ἢ ὀλίγον ἀφαιρήσομεν. ἔσονται δὲ καὶ κατὰ τὴν τομὴν τήνδε, πολλοὶ σκοποὶ ἡ φύσις ἡ ἐξ ἀρχῆς. τὸ ἔθος. ἡ ἡλικία. τὸ χωρίον. ἡ ὥρα τοῦ ἔτους. ἡ κατάστασις. ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἡ νοσώδης διάθεσις, ἣν θεραπεύομεν. ἑτέρῳ τε τρόπῳ πρὸ αὐτῆς ἡ τοῦ κάμνοντος δύναμις. οὐσῶν δὲ δηλονότι πολλῶν τῶν διαθέσεων, ἰδία καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἡ ἔνδειξις. ἀπὸ μὲν τῆς θερμῆς, ἡ τοῦ ψύχειν. ἀπὸ δὲ τῆς ψυχρᾶς, ἡ τοῦ θερμαίνειν. ἑκάστης τε τῶν ἄλλων ὑπεναντίως. ὥστε ὀκτὼ δυσκρασιῶν οὐσῶν, ὀκτὼ καὶ τοὺς κατὰ μέρος εἶναι σκοποὺς ἁπάντων τῶν ἐπιγιγνομένων νοσημάτων τοῖς ἁπλοῖς σώμασιν. ἐξ ἐπιμέτρου δὲ, τὸν κοινὸν πρὸς τὰς τῶν ὀργανικῶν διαθέσεις, οὗ μηδὲν ὄνομα ἦν τοῖς ἔμπροσθεν. ἀλλ' ἡμεῖς ἀναγκασθέντες ὄνομα θέσθαι αὐτὸ, συνεχείας λύσιν ἐκαλέσαμεν. ἐπεδείξαμεν τε τὸν κοινὸν κἀνταῦθα τῆς θεραπείας σκοπὸν εἶναι, τὴν ἕνωσιν. ὅσοι δ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ τύπου πάλιν τεμνόμενοι κατὰ μέρος συνίστανται, διὰ τῶν τεττάρων ὑπομνημάτων ἐδείχθησαν, τοῦ τρίτου τοῦ ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ καὶ τετάρτου καὶ πέμπτου καὶ ἕκτου. νυνὶ μὲν οὖν ἔτι, τὸν περὶ τῶν δυσκρασιῶν ἐν τοῖς ἑξῆς ὑπομνήμασι ποιήσομαι λόγον. συντελέσας δ' αὐτὸν, ἐπὶ τὰ τῶν ὀργανικῶν μορίων ἀφίξομαι νοσήματα, καὶ δείξω κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον ἐν αὐτοῖς τούς τε πρώτους ἁπάντων σκοποὺς, οὓς γενικωτάτους ὀνομάζειν οὐδὲν κωλύει, καὶ τοὺς ἐκ τῆς τούτων τομῆς γενομένους. εἶτ' αὖθις τοὺς ἐξ ἐκείνων ἄχρι περ ἂν ἐπί τι τῶν μηκέτ' ἐγχωρούντων τομὴν, ἀφικώμεθα. ταύτην γὰρ ἡμᾶς ὁ Πλάτων ἐδίδαξε μέθοδον ἁπάσης τέχνης συστάσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ὀργανικῶν ὡς ἔφην αὖθις εἰρήσεται. νυνὶ δ' ἀναμνησθέντες ἐν τίνι μέρει τῆς προκειμένης πραγματείας ἐσμὲν, ἐπιθῶμεν ἤδη τῇ παρούσῃ διεξόδῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἓν δή τι γένος ἐστὶ νοσήματος ἐγγινόμενον τοῖς ὁμοιομερέσι καὶ ἁπλοῖς ὀνομαζομένοις τοῦ ζώου μορίοις, ὃ καλεῖται δυσκρασία. ταύτης τῆς δυσκρασίας ἐνίας μὲν ἐδείξαμεν ἀλλοιουμένων τῶν σωμάτων κατὰ ψιλὰς ποιότητας. ἐνίας δὲ μεθ' ὕλης τινὸς εἰς αὐτὰ κατασκηπτούσης, ἀποτελεῖσθαι. γίγνεσθαι δ' ἑκατέρας αὖ πάλιν ἤτοι περὶ ἓν ἢ πλείω μόρια τῶν ζώων. ἢ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα. διελθόντες οὖν ἐν τῷ τῆσδε τῆς πραγματείας ἑβδόμῳ γράμματι τὰς περὶ τὰ μόρια συνισταμένας δυσκρασίας ἀλλοιουμένων μόνων τῶν ποιοτήτων, ἑξῆς ἐν δυοῖν τούτοιν, ἐπὶ τὰς εἰς ὅλον ἐκτεταμένας τὸ ζῶον ἀφικόμενοι, περὶ πρώτων ἔγνωμεν διαλεχθῆναι τῶν πυρετῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ἔνιοι μὲν, ἔτι γίνονται τῆς ἐργαζομένης αὐτοὺς αἰτίας ἐν τῷ σώματι περιεχομένης, ἔνιοι δ' ἐγένοντο μὲν, οἴχεται δ' αὐτῶν τὸ ποιῆσαν αἴτιον, ἄμεινον ἐδόκει τὸν λόγον ἐπὶ τούτους πρώτους ἄγειν ἁπλῆν τὴν πρώτην ἔνδειξιν ἔχοντας, εἶθ' ἑξῆς αὐτῶν ἅψασθαι τῷ λόγῳ, κἀκείνων τῶν πυρετῶν, ὧν ἐν τῷ σώματι τὸ ποιοῦν ἐστὶν αἴτιον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Εἰ μὲν δὴ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν ἁπλῆ τίς ἐστιν ἡ παρὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι διάθεσις. ὡς ἂν τῶν πρώτων ἐργασαμένων αἰτίων αὐτοὺς, οὐκ ἔτ' ὄντων. ἐφ' ὧν δ' ἐστὶν ἔτι τὸ ποιοῦν αἴτιον, οὐκ ἐπὶ τούτων οὔθ' ἡ διάθεσις, οὔθ' ἡ ἴασις ἁπλῆ. χρὴ γὰρ τὸ μὲν ἤδη γεγονὸς τοῦ πυρετοῦ, λύειν ἐκ τῆς οἰκείας ἐνδείξεως αὐτοῦ. τὸ δὲ γενησόμενον, ἀποτρέπειν τε καὶ κωλύειν γενέσθαι. κωλυθήσεται δὲ, τῆς ποιούσης αἰτίας αὐτὸ τελέως ἐκκοπείσης. ὥστ' ἐν μὲν τοῖς ἐφημέροις, ἡ τοῦ πρακτέου ἔνδειξις, ἐκ τοῦ πυρετοῦ μάλιστα ἡμῖν ἔσται. συνεπισκοπουμένοις αὐτῷ, φύσιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ἔθος. ὥραν τε, καὶ κατάστασιν, καὶ χώραν, καὶ δύναμιν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τὴν ἀνάπτουσαν αὐτοὺς αἰτίαν ἔχουσιν ἔνδον, ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς ἐνδείξεως ἀπὸ τῆς αἰτίας ἐστίν. εἴπερ οὖν ὀρθῶς ἡμῖν ἐδείχθη σῆψις χυμῶν αἰτία τῶν πολυημέρων εἶναι πυρετῶν, ταύτην ἰάσασθαι χρὴ πρώτην. οὐκ ἀμελοῦντας οὐδὲ τοῦ σβεννύναι τὸν ἐξ αὐτῆς ἀνάφθαι φθάσαντα πυρετόν. εἰ μὲν οὖν εἰς ταὐτὸ συμβαίνοι, τά τε τοῦ πυρετοῦ σβεστήρια, καὶ τὰ τῆς αἰτίας ἀλεξιτήρια, τὸ δηλούμενον ὑπ' ἀμφοῖν ἐν ὂν, ἑτοίμως πρακτέον. εἰ δὲ ἡ τῶν ἤδη γεγονότων πυρετῶν ἴασις, αὐξάνει τὴν ἀνάπτουσαν αὐτοὺς αἰτίαν, ἢ τὰ τὴν αἰτίαν ἐκκόπτοντα, παροξύνει τοὺς πυρετοὺς, ἐνταῦθα σκεπτέον ἀκριβῶς ὑπὲρ τῆς τῶν βοηθημάτων ἰδέας. ἐπίσκεψις δ' ἀκριβὴς αὕτη γίνεται, διελομένῳ τὴν ὅλην σκέψιν εἰς τρεῖς τούτους σκοπούς. ἆρά γε τὸν πυρετὸν ἐστὶ μόνον ἰατέον ἀμελοῦντα τῆς αἰτίας, ἢ τὴν αἰτίαν ἐκκοπτέον οὐδὲν φροντίζοντα τοῦ πυρετοῦ. ἢ τὸ μὲν πλεῖστον τῶν βοηθημάτων ὡς πρὸς θάτερον αὐτῶν ἐστὶ, ποιητέον. οὐκ ἀμελητέον δ' οὐδὲ τοῦ λοιποῦ; τὸ μὲν οὖν πρῶτον τῶν ῥηθέντων, οὐκ ἐπαινέσομεν. εἰ γὰρ οἷς ἂν ἰώμεθα βοηθήμασι τὸ γινόμενον ἀεὶ τοῦ πυρετοῦ, ταῦθ' ἡμῖν αὐξήσει τὴν ποιοῦσαν αὐτοὺς αἰτίαν, οὔτ' ἀναιρήσομέν ποτε τὴν γένεσιν αὐτοῦ, οὔτε τὸ μέγεθος καθαιρήσομεν. ἥ τε γὰρ γένεσις, ἀκολουθήσει τῇ τῆς ποιούσης αἰτίας ἰδέᾳ. τό, τε μέγεθος ἐκείνῃ συναυξηθήσεται. τὸ δὲ δεύτερον τῶν ῥηθέντων, εἰ διορισώμεθα, γένοιτ' ἂν ἡμῖν χρηστόν. εἰ μὲν γὰρ ἀφόρητον εἴη τῷ κάμνοντι τὸ τοῦ πυρετοῦ μέγεθος, οὐ χρὴ δι' ὧν τὴν αἰτίαν ἐκκόπτομεν, αὐξάνειν τὸν πυρετόν. ἅμα γὰρ ὡς ἔοικεν ἀναιρήσομεν ἀμφοτέρους, τόν τε πυρετὸν, καὶ τὸν ἄνθρωπον. εἰ δ' οὕτως εἴη μέτριος ὁ πυρετὸς, ὥστε μὴ προκαταλῦσαι τὴν δύναμιν τοῦ νοσοῦντος, ἐν ᾧ χρόνῳ πρὸς τὴν αἰτίαν ἐνιστάμεθα μόνην, οὐκ ἀπόβλητος ὁ τοιοῦτος ἂν εἴη τρόπος. οὐκ ἀπόβλητος δὲ οὐδὲ ὁ τρίτος. ἀνθίστασθαι μὲν κελεύων τῷ μείζονα τὴν ἀξίαν ἔχοντι. μὴ μέντοι μηδὲ θατέρου παντάπασιν ἀμελεῖν. ὡς τὰ πολλὰ μὲν οὖν ἡ αἰτία μείζονα τὴν ἰσχὺν ἔχει. γένοιτο δ' ἄν ποτε τηλικοῦτον τοῦ πυρετοῦ τὸ μέγεθος, ὡς ὑπόγυιον ἐπιφέρειν τὸν ὄλεθρον, εἰ μή τις αὐτὸ κωλύσειεν. ἵνα γε χρὴ τοῦτ' ἐκκόψαντας πρότερον, ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ἀναίρεσιν ἰέναι. ταυτὶ μὲν οὖν ὦ Εὐγενιανὲ διωρίσθω σοι κατ' ἀρχὰς εὐθέως ὑπὲρ τῶν ἐναντίων ἐνδείξεων. ἐπεὶ δ' ἐν τῷ ταύτας ἐξετάζειν, οὐ σμικρὰν μοῖραν εἰς τὸ σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον ἡ δύναμις ἔχειν ἐφάνη, γίγνοιτ' ἄν σοι καὶ ἥδε σκοπὸς οὐ σμικρὸς εἰς τὴν τῶν πρακτέων εὕρεσιν. ὥστε εἶναι τοὺς

πρώτους τρεῖς σκοποὺς ἐνδεικτικοὺς τῶν ποιητέων ἐν τοῖς ὑποκειμένοις τῇ σκέψει πυρετοῖς. ἕνα μὲν οὖν αὐτὸν
τὸν πυρετόν. ἕτερον δὲ, τὴν γεννῶσαν αὐτὸν αἰτίαν. καὶ τρίτον, τὴν δύναμιν. ἀλλὰ τοὺς μὲν δύο πρώτους σκο-
ποὺς, ἀναιρεῖν προσήκει. φυλάττειν δὲ τὸν τρίτον. ἔσται δή σοι κἀνθάδε πάλιν ἡ αὐτὴ σκέψις, ἣν μικρὸν ἔμπρο-
σθεν ἐσκέψω, παραβάλλοντι τῇ δυνάμει τόν τε πυρετὸν ἐν μέρει, καὶ τὴν αἰτίαν. εἶτα εἰ μὲν τῶν αὐτῶν ἄμφω
δέοιντο βοηθημάτων, ἑτοίμως λαμβάνοντι. μαχομένων δὲ τῶν ἐνδείξεων, ἤτοι τὴν ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ἢ τὴν
ἀπὸ τῆς αἰτίας, ἢ τοῦ πυρετοῦ προαιρουμένῳ. ἢ τῷ μὲν ἰσχυροτέρῳ μᾶλλον ἑπομένῳ, μὴ μέντοι γ᾽ ἀμελοῦντι μη-
δὲ τῶν ὑπολοίπων. ἐκ γάρ τοι τῶν τοιούτων διορισμῶν διδαχθείσῃ, πρώτως μὲν τὴν αἰτίαν ἐκκόπτειν καὶ τὸν
πυρετὸν, ἔσται στοχαζομένῳ σοι φαίνηται τοῖς τοιούτοις ἰάμασιν ἡ δύναμις ἐξαρκοῦσα. πρώτην δ᾽ αὖ πάλιν
ῥωννύναι τὴν δύναμιν, ὅταν ἄρρωστος οὖσα, μὴ φέρῃ τά τε τῆς αἰτίας καὶ τὰ τοῦ πυρετοῦ βοηθήματα. καὶ
10 μέντοι καὶ πάντων ἅμα στοχάζεσθαί ποτε δυνατὸν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπί τε τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς αἰτίας ἐδεί-
χθη. τριῶν οὖν ὄντων τούτων οἷς χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν ἐν ταῖς προκειμέναις τῶν πυρετῶν ἰάσεσιν, αὐτοῦ τε
τοῦ πυρετοῦ, καὶ τῆς ποιούσης αὐτὸν αἰτίας, καὶ τῆς τοῦ κάμνοντος δυνάμεως, εὑρημένων δὲ καὶ τῶν τῆς ἐνδεί-
ξεως τρόπων τῶν γενικῶν οὓς καὶ καθόλου προσαγορεύομεν, ἐπὶ τὰς διαφορὰς ἤδη τῶν ἰδικῶν τε καὶ κατὰ μέ-
ρος ἰέναι χρὴ βοηθημάτων, ἀναμνήσαντας αὖθις τῶν ἐφημέρων πυρετῶν, ἐπειδή τινές γε αὐτῶν μεταπίπτου-
σιν εἰς τοὺς πολυημέρους. γινομένης δὲ τῆς μεταπτώσεως αὐτῶν, καθ᾽ ἕνα μὲν τρόπον, τὸν κοινότατον δι᾽ ἀμαθίαν
τῶν ἰατρῶν. ἰδικωτέρους δὲ, δύο. διότι καὶ αὐτῶν τῶν πυρετῶν ἤτοι γ᾽ ἀπήλλακται τὸ ποιῆσαν αἴτιον, ἢ καὶ
νῦν ἔτι μένει, περὶ ἀμφοτέρων ἐν μέρει λεκτέον. Ἀπήλλακται μὲν οὖν τὸ ποιῆσαν αἴτιον, ὅταν ἐπὶ θυμῷ, καὶ λύ-
πῃ, καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ φροντίδι, καὶ ἡλίῳ θερινῷ, καὶ κόπῳ, καὶ βουβῶνι παυσαμένῳ γένηται πυρετὸς, ἄνευ
στεγνώσεως. οὐκ ἀπήλλακται δὲ, ὅταν ὑπὸ τοῦ προκατάρξαντος ἢ αὐτοῦ πυρετοῦ γένηταί τις στέγνωσις. ἥ τε γὰρ
20 ψύξις ἀεὶ, καὶ ἡ τῶν στυφόντων ὁμιλία διὰ μέσης στεγνώσεως, ἐργάζονται πυρετόν. ἥ τ᾽ ἔγκαυσις, ἔστιν ὅτε στεγνοῖ
τὴν ἕξιν. αὐτή τε πολλάκις ἡ ἀρχὴ τοῦ πυρετοῦ φρικώδης γενομένη, στέγνωσιν εἰργάσατο. καὶ μέντοι καὶ γλίσχροι
καὶ παχεῖς ἢ καὶ πολλοὶ χυμοὶ μετρίαν ἔμφραξιν ποιησάμενοι, τὸν ἐφήμερον ἐνίοτε γεννῶσι πυρετὸν, ὅταν
ἀγαθῶν ἰατρῶν τύχωσιν, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. Καλοῦνται μὲν οὖν πάντες ἐφήμεροι οἱ τοιοῦτοι πυρετοὶ,
διότι λύεσθαι πεφύκασιν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτοῖς ἡμέρᾳ μιᾷ συναριθμουμένης αὐτῇ δηλονότι καὶ τῆς νυκτός. ὥσπερ ἐν
τῷ λέγειν ἡμερῶν εἶναι μῆνα τριάκοντα, καὶ τὸν ἐνιαυτὸν, τριακοσίων ἑξήκοντα καὶ πέντε. καὶ τόδε τι πε-
πλεκται περὶ τεσσάρων ἡμερῶν, ἢ πλεοναχθήσεται μετὰ τέσσαρας. Οὐ μὴν ἡ αὐτή γε διάθεσις ἁπάντων αὐτῶν
ἐστιν, ἀλλ᾽ ἔνιοι μὲν, ἀχώριστον ἔχουσι τὴν στέγνωσιν. ἔνιοι δὲ, οὐκ ἀχώριστον μὲν ἤτοι δ᾽ ὡς τὰ πολλὰ σώζουσαν ἢ ἀμφι-
δόξως ἢ σπανίως. ἀχώριστος μὲν οὖν ἡ στέγνωσίς ἐστι τοῖς διὰ τὸ στυπτηριῶδες ἢ χαλκανθῶδες ὕδωρ, ἤ τι τοιοῦτον
ἕτερον. ἢ διὰ ψύξιν, ἢ διὰ βραχεῖαν ἔμφραξιν πυρέξασιν. ὡς τὸ πολὺ δὲ τοῖς δι᾽ ἔγκαυσιν. ἀμφιδόξως δὲ, τοῖς διὰ
30 κόπον. ὅσοι δὲ διὰ θυμὸν, ἢ λύπην, ἢ ἀγρυπνίαν, ἢ σύντονον σκέψιν, ἢ ἀπεψίαν, ἢ βουβῶνα πυρέττουσι, σπανιά-
κις αὐτοῖς σύνεστι στέγνωσις. οὗτοι πάντες οἱ πυρετοὶ κατὰ τὸν ἑαυτῶν λόγον, οὐκ ἀναμένουσι δεύτερον παρο-
ξυσμὸν, ἀλλ᾽ ἐντὸς τῶν εἴκοσι καὶ τεττάρων ὡρῶν παύονται τοὐπίπαν. ἢ εἴπου κατὰ τὸ σπάνιον ἐνίοτε τινὲς αὐ-
τῶν ἐπὶ πλέον ἐκτείνονται. Δύο δ᾽ αὐτοῖς αἰτίαι προσγενόμεναι, κωλύουσι λυθῆναι. μία μὲν, ἡ ψύξις, ἤτοι γ᾽ ἐκ
τοῦ περιέχοντος ἀέρος, ἢ ἐξ ἀλείμματός τινος ἔξωθεν προσενεχθέντος. ἑτέρα δ᾽ ἡ δαιμονία δίαιτα, ἐὰν ἀναγ-
κασθῶσιν ὑπερβάλλειν αὐτὴν ἰατρῶν ἀμαθίᾳ. εἰ δὲ τὸ περιέχον ἀλεεινὸν ὑπάρχει, καὶ μηδεὶς τῶν τὴν δίαιταν
σφαλλόντων ἰατρῶν παρείη τῷ κάμνοντι, παύσεται μὲν ὁ πυρετὸς ἐπὶ τῷ πρώτῳ παροξυσμῷ μεθ᾽ ἱδρῶτος ἢ νο-
τίδος ἢ διαπνοῶν ἀτμωδῶν. ὁ κάμνων δ᾽ αἰσθανόμενος ἀπηλλάχθαι ἑαυτὸν τοῦ πυρετοῦ, τὰ συνήθη πράττειν
ἐπιχειρήσει, λουόμενος ἢ ἀλειφόμενος ἢ καὶ χωρὶς τούτων ἐσθίων εἴ τις εἴη τῶν ὀρείων ἀγροίκων. οἱ μὲν οὖν ἰδιῶται,
καθάπερ ἄλλα πολλὰ πρὸς αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως διδασκόμενοι, πράττουσιν ἄμεινον τῶν σοφι-
40 στῶν, οὕτω καὶ τοῖς ἐφημέροις πυρετοῖς ἱκανοὶ τὸ σύμπαν ἑαυτοῖς ἐκπορίζειν εἰσὶν, ὅταν γε χωρὶς ἰσχυροτέρας
στεγνώσεως συστῶσιν. εἰ δὲ μετὰ τοιαύτης εἰσβάλλοιεν, ἀτυχήσαντες μὲν, ἰατρῶν περιπίπτουσί τινι τῶν σφαλλόντων
τὴν δίαιταν. εὐτυχήσαντες δὲ, τῶν λουσάντων τε καὶ θρεψάντων αὐτοὺς, καὶ τἆλλα σύμπαντα πραξάντων,
ὅπως ἡ στέγνωσις λυθείη. πολλάκις γοῦν ὡς εἴρηται δι᾽ ἔμφραξιν βραχεῖαν, ἅμα λελυθυίᾳ πυκνώσει τοῦ δέρματος,
ἤτοι διὰ λουτρὸν μοχθηρὸν, ἢ δι᾽ ἄλλο τι γενομένῃ, πυρετοῖς ἐφημέροις ἑάλωσαν ἔνιοι. καθ᾽ ὃν καιρὸν, ἐὰν μὴ τα-
χέως τις ἰάσηται τὴν ἔμφραξιν, εἰς τοὺς πολυημέρους μεταπίπτουσιν. ἔστι γὰρ ὁ τοιοῦτος πυρετὸς, ὅσον μὲν ἐφ᾽
ἑαυτῷ, κοινὸς τῶν πολυημέρων τε καὶ τῶν ἐφημέρων. ἀλλὰ διὰ τὴν σμικρότητα τῆς αἰτίας, μονήμερος γίνε-
ται. καθάπερ γε καὶ διὰ μέγεθος ἐστιν ὅτε πολυήμερος. ἀλλ᾽ ὅ γε παροξυσμὸς εἷς αὐτοῦ μέχρι τοῦ τέλους ἀπὸ τῆς
ἀρχῆς ἐστιν, ἐὰν μὴ τύχῃ διαδεξάμενος αὐτὸν ὁ ἐπὶ σήψει χυμῶν. ἔστ᾽ ἂν οὖν μήτ᾽ ἐν τῷ σφυγμῷ μηδέπω τὸ τῆς σή-
ψεως ὑπάρχῃ γνώρισμα, μήτ᾽ ἐν τῇ θέρμῃ, μήτ᾽ ἐν τοῖς οὔροις, ἐπ᾽ ἐμφράξει τε μόνῃ τὴν γένεσιν ἔχει, καὶ ἴασις αὐτῷ,
50 τῆς ἐμφράξεως ἡ λύσις γίγνεται. καὶ ὡς χρὴ λύειν αὐτὸν, ἔμπροσθεν εἴρηται. Πλείους οὖν αἱ κατὰ μέρος διαφο-
ραὶ φαίνονται τῶν ἐφημέρων πυρετῶν. μία μὲν, ὅταν μηδόλως ᾖ μηκέτι τὸ ποιῆσαν αὐτοὺς αἴτιον. οἷον ἡ ἔγκαυ-
σις. ἑτέρα δ᾽ ὅταν ἔτι παρείη, καθάπερ ἡ στέγνωσις. ἧς ἐδείχθησαν οὖσαι διτταὶ διαφοραί. πύκνωσίς τε τῶν πόρων
καὶ νῦν μεταχειριζόμεθα κατὰ τὸν λόγον ἔμφραξις. ἔστι δὲ δήπου καὶ τῆς πυκνώσεως ἡ μὲν, διὰ ξηρότητα, καθά-
περ ἐπ᾽ ἐγκαύσεσιν, ἢ κόποις, ἢ θυμοῖς. ἡ δὲ, διὰ ψύξιν, ἤτοι γε ἁπλῶν, ἢ μετὰ στύψεως. ὅπῃ δ᾽ ἀλλήλων αὗται
διαφέρουσιν, ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων διῄρηται. καὶ τῆς ἐμφράξεως δὲ, ἡ μέν τις, διὰ πλῆθος. ἡ δὲ, διὰ ποιότητα γί-
νεται χυμῶν, ἤτοι γλίσχρων, ἢ παχέων ὑπαρχόντων. Ἐπικρατήσειε δὲ κατὰ τὴν ἴασιν, ἐν μὲν τῇ διὰ πλῆθος,
ἀφαίρεσις αἵματος. ἐν δὲ τῇ διὰ ποιότητα, τῶν λεπτυνόντων ἡ χρῆσις. ὁ δ᾽ ἀπὸ τῆς δυνάμεως σκοπὸς, ἐν μὲν τοῖς ἐ-
φημέροις πυρετοῖς, μικρός. ἀξιόλογος δ᾽ ἐν τοῖς πολυημέροις ἐστί. καὶ μᾶλλον ὅσῳ περ ἂν ὦσι μακρότεροι. κατὰ

φύσει μὲν οὖν ἐκλυούσης τῆς δυνάμεως, οὐδὲ τὸ βραχύτατον τῶν κενωτικῶν βοηθημάτων ἐμποδίζεται χρῆσθαι
ἐν τοῖς πολυημέροις πυρετοῖς. οὐ κατὰ φύσιν δὲ ἐκλυούσης, λέγω δὲ οὐ κατὰ φύσιν, ὅταν ἀρρωστοτέρα πως ὑπάρ-
χῃ, κατὰ τὸ μέγεθος ἀεὶ τῆς ἀρρωστίας, ἐμποδίζεται τὰ κενωτικὰ βοηθήματα. σπανιώτερον μὲν οὖν εὐθὺς
ἐστὶν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἢ τῇ δευτέρᾳ, τὴν δύναμιν ὑπάρχειν ἀσθενῆ. γίνεται δ' ἐνίοτε καὶ διὰ καχεξίαν
τοῦ κάμνοντος. καὶ διὰ γῆρας. ἐνίοις δὲ καὶ κόπος ἅμα ἐγκαύσει. καὶ λύπη. καὶ ἀγρυπνία προσγενομένη. καὶ
ἀσιτία δι' ὅλης ἡμέρας ἐπιγιγνομένη. κἄπειτα περὶ τὴν ἑσπέραν εἰσβάλλοντος τοῦ πυρετοῦ, πρὶν τραφῆναι
τὸν ἄνθρωπον. ἀγρύπνου τε γενομένου τῆς νυκτὸς, ἱκανῶς κατέλυσε τὴν δύναμιν. καί σοι διηγήσομαι τοιοῦτον
ἄρρωστον, ἐφ' οὗ πρῶτον ἐτόλμησα τῷ λόγῳ ποδηγούμενος, ὑπεριδεῖν μὲν τῆς διατρίτου, στοχάσασθαι δὲ τῆς δυ-
νάμεως. ὕστερον δὲ καὶ ἄλλους ἰδὼν ὁμοίως αὐτῷ, θαρρῶν ἤδη τὸν αὐτὸν τρόπον ἰασάμην ὅνπερ κἀκεῖνον. ἡ γὰρ πρώτη
10 πεῖρα μαρτυρήσασα τοῖς ἀπὸ τῆς ἐνδείξεως εὑρημένοις, θαρσαλεωτέρους ἀποτελεῖ πρὸς τὴν ἐκ δευτέρου χρῆ-
σιν. ὁ τοίνυν ἁλοὺς τῷ πυρετῷ νεανίσκος, ἦν μὲν ἐτῶν πέντε καὶ εἴκοσιν. ἰσχνὸς καὶ μυώδης τὸ σῶμα. καθάπερ κύων
ξηρὸς καὶ θερμὸς ἀκριβῶς τὴν κρᾶσιν. ἔχαιρε δέ πως καὶ γυμνασίοις. καὶ τἄλλα φροντιστής τε καὶ φιλόπονος ἦν. οὗτος
ἀποδημῶν, εἶτα πυθόμενός τι τῶν οὐχ ἡδέων, ἠνιᾶτό τε ἅμα καὶ συντείνας ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν ἠπείγετο. διὰ
μὲν οὖν τῆς προτέρας ἡμέρας, ἐκοπώθη τε μετρίως. καὶ λουσάμενος καὶ δειπνήσας, ἀνεπαύσατο κατά τι παν-
δοχεῖον, ἀγρυπνήσας τὰ πλείω. κατὰ δὲ τὴν ὑστεραίαν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπείχθη. καὶ διανύσας ὁδὸν παμπόλλην καὶ
ψαμμώδη καὶ αὐχμηρὰν ἐν ἡλίῳ θερμῷ, σχεδὸν ὥρας ἑβδόμης καὶ ἡμισείας εἰς τὴν πόλιν ἀφίκετο. πυθόμενος δὲ
ἤδη δι' ἅπερ ἔσπευσεν, εἰς γυμνάσιον ἐπορεύθη λουσόμενος. εἶτ' ἀλειψάμενος, ἀνετρίψατο σύν τινι τῶν αὐτῷ συνήθων νεα-
νίσκων. καὶ προτραπεὶς ὑπ' αὐτοῦ κινηθῆναι βραχέα, φιλονεικίας αὐτοῖς ἐγγενομένης, οἵας πολλάκις εἰώθασι πε-
ριπίπτειν οἱ γυμναστικοί, πλείω τοῦ δέοντος ἐγυμνάσατο. καὶ ἦν ἤδη ξηρὸς ἀμέτρως. ἐξελθὼν δὲ τοῦ γυμνασίου, κατα-
20 λαμβάνει μαχομένους τῶν ἑταίρων τινάς. οὓς διαλύων, ἔλαθεν αὖθις ἑαυτὸν ἑτέρῳ περιπεσὼν οὐ μικρῷ γυμνα-
σίῳ. τοὺς μὲν, ἕλκων ἐξ αὐτῶν. τοὺς δὲ, ὠθῶν. τοὺς δὲ, διαλαμβάνων μέσους. ἐπιτιμῶν τέ τισιν ἐξ αὐτῶν ὡς ἀδικοῦ-
σι, καὶ θυμούμενος ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων, ὥσθ' ὑποστρέψαι ξηρὸς ἐσχάτως οἴκαδε, κόπου τε καὶ ἀνωμαλίας αἰ-
σθανόμενος. ὕδατος οὖν ὡς εἰώθει πιὼν, ἐπειδὴ μηδὲν ἐγίγνετο κρεῖττον, ἀλλ' ἐπετείνετο τὰ τῆς ἀνωμαλίας αὐ-
τῷ, τότε μὲν ἡσύχαζεν. ἄμεινον δ' ὑπολαβὼν εἶναι μηδέπω τρέφεσθαι, κατέκλινέ τε καὶ ἡσύχαζε ὥρας σχε-
δόν τι τῆς ἡμέρας ἐνδεκάτης τότε πράξας. ἀγρυπνήσας δὲ μετὰ τοῦ πυρέξαι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς, ἡσύχαζε κα-
τὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἄχρι μεσημβρίας, ἰάσασθαι τὴν ἀγρυπνίαν ἐλπίζων. ἡνίκα δέ τινες αὐτὸν ἰατροὶ τῆς διατρί-
του θεασάμενοι, κατὰ μὲν τὸ παρὸν ἔφασαν ἀξιόλογον εἶναι πυρετὸν, εἰς ἑσπέραν δ' αὖθις ὄψεσθαι. καὶ τοί-
νυν καὶ θεασάμενοι πάλιν ἑσπέρας παρακμάζοντα τὸν πυρετὸν, οὐκ ἠξίωσαν οὐδὲ τότε θρέψαι, καίτοι γ' ἄλ-
λου τινὸς ἰατροῦ συμβουλεύοντος. ἀλλ' ἀντέστησαν ἐκεῖνοι γενναίως. εἰ μὲν γὰρ ἀπύρετος ἐγεγόνει, τάχ' ἂν αὐτῷ
30 δοῦναι τροφὴν εἰπόντες. ἔτι δὲ πυρέττοντι, οὐκ ἂν δοῦναι. καὶ τοίνυν καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἕωθεν ἀφι-
κόμενοι, τὴν διάτριτον ὑπερβάλλειν ἠξίουν. ἦν δ' ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἡ ὕποπτος ὥρα τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐνδε-
κάτη. χωρισθέντων οὖν αὐτῶν, ἐγὼ παραγενόμενος, ἐθεασάμην τοῦ νεανίσκου τὸ πρόσωπον οἷόνπερ ὁ Ἱππο-
» κράτης ἐν προγνωστικῷ γράφει, διὰ τῆσδε τῆς ῥήσεως. ῥὶς ὀξεῖα. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι. καὶ τἄλλα ἅπερ ἴσμεν ἐφε-
ξῆς αὐτῷ εἰρημένα. πάντως οὖν αὐτὸν ἁλώσεσθαι πυρετῷ ἑκτικῷ τε καὶ μαρασμώδει μὴ τραφέντα πείσας ἐ-
μαυτὸν, ὅτι τάχιστα παρασκευάσας ἐκ χόνδρου ῥόφημα, δίδωμι προσενέγκασθαι. ἀλλ' ὅμως καίτοι τοῦτο προ-
σενεγκάμενος, οὐδὲν ἧττον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ παροξυσμοῦ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν εἰσβάλλοντος, ἀπεψύχθη τε
τὰ ἄκρα δυσεκθερμάντως. καὶ ὁ σφυγμὸς αὐτῷ μικρὸς καὶ ἄρρωστος ἐσχάτως ἐγένετο. διὸ δὴ καὶ κατὰ τὴν
τετάρτην ἡμέραν ἕωθέν τε καὶ εἰς ἑσπέραν, ἔδωκα τροφὴν αὐτῷ. τήν τε δύναμιν ἀνακτώμενος, καὶ τὸν αὐχμὸν
τοῦ σώματος ἐπιτέγγων. ἦν γὰρ αὐτῷ τὸ δέρμα καρφαλέον ὥσπερ βύρσα. διαμένοντος δὲ τοῦ πυρετοῦ λεπτοῦ καὶ ὁ-
40 μοίου, κατὰ τὴν πέμπτην αὖθις ἡμέραν ἐδικαίωσα τρέφειν αὐτὸν, οὐχ ἁπλῶς ῥοφήμασιν ὡς ἔμπροσθεν, ἀλλὰ καὶ
κόκκους ῥοιᾶς ἐμβαλὼν εἰς χόνδρον ἐξ ὕδατος θερμοῦ χωρὶς ἀρτύσεως. κάλλιστον γὰρ ἔδεσμα τοῦτο κάμνοντι
πικροχόλῳ στομάχῳ. καὶ γὰρ καὶ ῥώννυσιν αὐτὸν ἡ ῥοιὰ, καὶ χωρὶς τοῦ διαφθαρῆναι μέχρι πλείστου μένων ὁ χόνδρος
ἐν τῇ γαστρὶ, πέττεται κατὰ βραχύ. μήτ' ἀποξυνόμενος, μήτ' ἐπιπολάζων. ἅπερ εἴωθε τοῖς ῥοφήμασιν ἔστιν ὅτε
συμβαίνειν. ἐγένετο δ' οὖν καὶ κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν ἡ ἀρχὴ τοῦ παροξυσμοῦ, παραπλησία. καὶ πάλιν ἡ-
μῶν κατά τε τὴν ἕκτην καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ὡσαύτως αὐτὸν διαιτησάντων, ἡ κατὰ τὴν ὀγδόην αὖθις ὁμοία
ταῖς ἔμπροσθεν. ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα τὴν ἄνοιαν ἢ τὴν φιλονεικίαν, ἢ οὐκ οἶδ' ὅ,τι φῶ, τῶν τὴν διάτριτον, αὐτὸν ἐν
ἀρχῇ κελευσάντων ὑπερβάλλειν, ἀκριβῶς ἦν καταμαθεῖν. ἐναργῶς γάρ τοι φαινομένου πᾶσιν, ὡς οὐκ ἂν εἰς τὴν
τετάρτην ἡμέραν ὁ ἄνθρωπος ἀφίκετο, μὴ τραφεὶς πρὸ τοῦ κατὰ τὴν τρίτην παροξυσμοῦ, κακῶς ἐκεῖνοι καὶ τότε καὶ
ταῖς ἐφεξῆς ἡμέραις ἔφασαν αὐτὸν τεθράφθαι. ἀλλὰ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν ἵν' ἐξελέγξῃ τις αὐτοὺς, προδοῦναι τὸν κά-
50 μνοντα, μὴ διδόντα τροφὴν ἐν τῇ παροξυντικῇ τῶν ἡμερῶν. ὁμοίως οὖν θρέψαντες ἤδη τῆς ἐνάτης ἡμέρας
ἐν αὐτῇ, καὶ θεασάμενοι κατὰ τὸν παροξυσμὸν εὐτονώτερον μὲν ἑαυτοῦ γεγονότα τὸν σφυγμὸν, ἔτι μέντοι τὸ ἄρ-
ρωστον ἔχοντα, μετὰ τῆς τῶν ἄκρων ψύξεως, οὐχ ὑπεμείναμεν ἀνέχεσθαι τὴν γλωσσαλγίαν τῶν ἰατρῶν. ἀλλὰ κατὰ
τὴν ἐνδεκάτην ἡμέραν προειπόντες τοῖς φίλοις τοῦ κάμνοντος, ὡς ἔσονται τήμερον, μέχρι τοῦ δεῦρο δι' ἡμᾶς τὸν
ἄνθρωπον σωζόμενον, ἐπετρέψαμεν ὑπερβάλλειν αὐτὸν τὰς παροξυντικὰς ὥρας. ἀσφυξίας οὖν ἐν αὐταῖς γενομέ-
νης πάντως, καὶ κατὰ ψύξεως ἰσχυρᾶς ὅλου τοῦ σώματος, ὡς μήτε φθέγγεσθαι μηκέτι, καὶ μόγις τῶν θλιβέντων αἰσθά-
νεσθαι, κληθέντες ἅμα πάντες οἱ ἐξ ἀρχῆς ὁρῶντες ἰατροὶ, μονονοῦ δικάσασθαι ἦσαν πρὸς τῶν οἰκείων τοῦ κά-
μνοντος ἐκινδυνεύσαμεν. ἐγὼ μὲν ὡς ἑκὼν προδοὺς τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, διὰ φιλονεικίαν. οἱ δ' ἰατροὶ τῆς δια-

τρίτης, διὰ τὴν ἀμαθίαν, ἅμα δὲ καὶ ἀναισθησίαν. ἐκεῖνοι μὲν ὠχρότεροι καὶ ψυχρότεροι τοῦ νοσοῦντος αὐτοῦ γε-
νόμενοι, μηχανήν τινα ἐβουλεύσαντο φυγῆς. προνοήσας δ' ἐγὼ τοῦτο, τὴν αὔλειον θύραν ἐκέλευσα κλεισθῆ-
ναι. καί τινι τῶν ἑταίρων προσέταξα λαβόντι τὴν κλεῖν φυλάττειν. εἶτ' ἐν τῷ μέσῳ καταστάς, ἤδη μὲν οὖν ὑμᾶς
ἔφην ἀκριβῶς πεπεῖσθαι τίς ἐστιν ὁ σώσας τὸν ἄνθρωπον ἄχρι τοῦ δεῦρο. σωθήσεται δὲ καὶ νῦν ὑφ' ἡμῶν. οὐ
γὰρ ἂν εἰ πάντως αὐτὸν ἀπολέσθαι προσεδοκήσαμεν ἐν τῷδε τῷ παροξυσμῷ, τοῦ τρέφειν ἀπέστημεν ἄν. ἀλλ'
ἐπειδὴ τοσοῦτον αὐτῷ ῥώμης ἐκ τῆς ἔμπροσθεν διαίτης ἔγνωμεν ὑπάρχειν, ὡς δύνασθαι διενεγκεῖν τὸν παρο-
ξυσμόν, ἐπετρέψαμεν ὑπερβάλλειν ἀσίτῳ. κάλλιον μὲν οὖν ἦν τεθράφθαι πρὸ πολλοῦ τὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' ἵνα
καὶ τούτους ἐξελέγξω καὶ πείσω τινὰς τῶν παρεχόντων αὐτοῖς τὰ ὦτα, φάσκουσιν ὑφ' ἡμῶν ἀνῃρῆσθαι
τὸν νεανίσκον, ἀπολέσας ἐκεῖνον τὸν καιρόν. ἐπιδείξω νῦν αὐτοῖς ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν παροξυσμὸν ἐνίους τῶν
10 ἀρρωστούντων προσήκει τρέφειν. μήτι γε μὴ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. τοῦτ' εἰπὼν καὶ διαστήσας τὰς γνάθους αὐτοῦ,
ἐγχέων πτισάνης χυλὸν δι' ἀγγείου στενοστόμου κυάθων τὸ πλῆθος τριῶν, εἶτα ὀλίγον ὕστερον οἴνου λευκοῦ λεπτοῦ
κεκραμένου συμμέτρως θερμῷ δύο κυάθους. ἐφ' οἷς ἀνέβλεψέ τε, καὶ ἀκούειν καὶ φθέγγεσθαι καὶ γνωρί-
ζειν τοὺς παρόντας ὑπήρξατο. πρότερον, οἷόν περ ξύλον ξηρὸν ἐκτεταμένος ἀναίσθητός τε καὶ ἄφωνος. αὖθις
οὖν αὐτῷ δοὺς ἄρτου τι καταπιεῖν ἐξ οἴνου καθ' ὃν εἴρηται τρόπον κεκραμένου, τελέως ἀνεκτησάμην. καὶ πά-
λιν οὐδὲ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀγαγὼν ὁδὸν τῆς διαίτης, εὐφόρως τὸν ἐν τῇ τρισκαιδεκάτῃ παροξυσμὸν ὑπομείναντα
θεασάμενος, ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ πάλιν ἕωθεν θρέψας, ἔλουσα μετὰ ταῦτα, περὶ ὥραν ὀγδόην. εἶτ' αὖ-
θις θρέψας γενναιότερον, ἐπιδούς τε πιεῖν οἴνου. ταῦτα δὲ καὶ κατὰ τὴν δωδεκάτην τε καὶ τρισκαιδεκάτην ἡ-
μέραν ἐπεποιήκειν. ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ πάλιν ἕωθεν ἔθρεψα. μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τό τε τὸν παροξυσμὸν ἐνεγ-
κόντος εὐφόρως, αὖθις ἔλουσα κατὰ τὴν ἑκκαιδεκάτην ἡμέραν. καὶ τἄλλα ὁμοίως ἔπραξα περὶ τὸν ἄνθρω-
20 πον τοῖς ἔμπροσθεν. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν ἑπτακαιδεκάτην ἡμέραν ὁ παροξυσμὸς ἄθλιπτος καὶ μικρὸς ἐγένετο,
θαρρῶν ἤδη τοῦ λοιποῦ, διῃτῶν αὐτὸν ἀναληπτικῶς. οὗτος ὁ ἄρρωστος ἐπαίδευσε πολλοὺς τῶν ἡμιμοχθήρων τε
καὶ μὴ παντάπασιν ὄνων. ὡς καὶ πρὸ τῶν παροξυσμῶν ἐνίοτε χρὴ τρέφειν, εἰ καὶ δυοῖν ὡρῶν εἴη τὸ μεταξύ.
καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔμπροσθεν τῆς διατρίτου. ἐδίδαξα δέ σε καὶ κατ' αὐτὴν τὴν εἰσβολὴν τοῦ πρώτου παρο-
ξυσμοῦ τοὺς τοιούτους τρέφεσθαι δεομένους. λέγω δὲ τοὺς τοιούτους, ἐφ' ὧν ἡ δυσκρασία τοῦ σώματος οὐδὲ τὸ ξηρὸν
καὶ τὸ θερμὸν ἐκτρεπομένη, πυρετοὺς ἀνάπτει. ἔστι μὲν οὖν ἴσως καὶ τοῦτο τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, ἄπιστον. ἀλλ' εἴ
τε τῷ λόγῳ χρή, παρέχειν αὐτῷ τὴν πίστιν, εἴτε τοῖς ἔργοις, ἀμφοτέροις ἡμεῖς παρεχόμεθα. τοῖς μὲν ἔργοις
ἀνθρώπους ἐπιδεικνύντες αὐτοῖς. οὓς ἐὰν ἀσιτήσωσιν οὐδὲ δυοῖν ἡμέραιν, ἀνάγκη πυρέξαι. καθάπερ ἐνίους ὀργι-
σθέντας, ἢ λυπηθέντας, ἢ ἀγρυπνήσαντας. ἐναργέστατα γὰρ οὐδὲ τῶν ἀναλαμβανομένων ἐκ νόσου μακρᾶς τὰ
τοιαῦτα φαίνεται γινόμενα, καὶ τῶν θερμῶν καὶ τῶν ξηρῶν τὴν κρᾶσιν. τῷ λόγῳ δ' ἡ πίστις τοῦ γινομένου.
30 λέλεκται μὲν ἤδη καὶ δι' ἄλλων. εἰρήσεται δὲ αὐτοῦ καὶ νῦν τὰ κεφάλαια. οἱ δακνώδεις ἀτμοὶ καὶ χυμοὶ διὰ
τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων φερόμενοι, φρίκας καὶ ῥίγη γεννῶσιν. ἐν οἷς στεγνουμένου τοῦ δέρματος, ἐπισχεθέν-
τα τὰ διαπνεόμενα πρόσθεν, ὅταν ᾖ λιγνυώδη, πυρετὸν ἐξάπτει. τοὺς τοιούτους οὖν ἀτμοὺς καὶ χυμούς, αἵ τε
κινήσεις αἱ πολλαί, καὶ σφοδραί, καὶ αἱ ἀγρυπνίαι, καὶ οἱ θυμοί, καὶ αἱ λῦπαι, καὶ αἱ φροντίδες, ἐργάζον-
ται πλείονας. ἐφεξῆς δὲ τούτων, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον ἱκανὸν ἐνίοτε τὸ μὴ προσενέγκασθαι τροφήν. ἐκχολοῦται
γὰρ οὐδὲ τῶν πικροχόλων φύσεων ἡ ἕξις, οὐδὲ ταῖς μακροτέραις ἀσιτίαις. ἐὰν οὖν ἅμα τε τοῦτο συμβῇ, καὶ κί-
νησίν τινα κινηθεὶς ὁ κάμνων, ἰσχυροτέραν τῆς δυνάμεως, ἀθροωτέραν ἐργάσεται τῶν δακνωδῶν περιττωμά-
των τὴν εἰς τοὐκτὸς φοράν. ἀναγκαῖόν ἐστιν ὡς ἐν τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίοις ἐπεδείκνυμεν ἤτοι ῥῖγος ἢ
φρίκην ἐπιγίγνεσθαι. ῥῖγος μὲν οὖν ἔσται διά τε τὸ πλῆθος τῶν φερομένων, καὶ τὴν δριμύτητα, καὶ τὸ
τάχος τῆς φορᾶς, καὶ τὴν τῆς δυνάμεως ἀσθένειαν. τά γε γὰρ πολλὰ τῶν ὀλίγων, καὶ τὰ ταῖς ποιότησιν ἠ-
40 κριβωμένα τῶν μὴ τοιούτων δάκνει μᾶλλον, ὥσπερ γε καὶ τὰ θᾶττον φερόμενα τῶν βραδυτέρων. ἥ τε δύνα-
μις ἰσχυρὰ μὲν οὖσα, καταφρονεῖ καὶ ἀνέχεται πάντων. ἀσθενὴς δὲ γινομένη, καὶ πρὸς τῶν τυχόντων ἀνιᾶται.
φρίκη δ' ἂν γένοιτο, τῆς τε ποιότητος αὐτῶν, καὶ τοῦ τάχους τῆς φορᾶς ἐκλυθέντων ἅμα τῷ πλήθει. καὶ μά-
λιστα ὅταν ἡ δύναμις ἀνθίσταται τοῖς λυποῦσιν. οὐδὲ πλέον δὲ τῶν εἰρημένων ἐκλυθέντων, οὐδὲ φρίκη γένοι-
τ' ἄν. ἀλλ' ἤτοι τις ἑλκώδης αἴσθησις, ἢ ἀνωμαλία μόνη. πάντων μὲν οὖν τῶν εἰρημένων συνελθόντων, τὸ σφοδρό-
τατόν ἐστι ῥῖγος. ἁπάντων δ' ἐκλυθέντων, οὐδεμία τῆς διεξόδου τῶν περιττωμάτων αἴσθησις. εἰ δὲ τὰ μὲν, εἴη. τὰ
δὲ, οὐκ εἴη. καὶ τὰ μὲν, μείζω. τὰ δὲ, σμικρότερα, τὸ ἐν μέσῳ πᾶν ἀπεργασθήσεται πλάτος ἐν ταῖς τοιαύταις
μίξεσι, τοῦ τε μεγίστου ῥίγους, καὶ τῆς παντελοῦς τῶν περιττωμάτων ἀναισθησίας. οὐδὲν οὖν ἐστι θαυμαστόν, εἰ
τῷ μὲν, ἀνωμαλίαν. τῷ δὲ, ἑλκώδη τινὰ αἴσθησιν ἢ φρίκην, ἢ ῥῖγος ἕκαστον τῶν αἰτίων αὐτό τε καθ' ἑαυτὸ καὶ σὺν
ἄλλοις ἐργάζεται φέρον. ὑποκείσθωσαν γὰρ ἀσθενεῖς μὲν αἱ δυνάμεις. αἰσθητικὸν δ' ἱκανῶς τὸ σῶμα. καὶ γὰρ καὶ
50 τοῦτο ἐδείχθη συντελεῖν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν τῶν τοιούτων συμπτωμάτων γένεσιν. ἰσχνὴ δὲ ἡ ἕξις, καὶ ἡ κρᾶσις πικρό-
χολος. ὅ, τε στόμαχος ἐκχολούμενος ὁμοίως. ἐπί τε τούτοις ἅπασιν ἔνδεια γινέσθω σιτίων. ἀγρυπνία τέ τις, καὶ
λύπη, καὶ φροντίς. ἀναγκαία τε πρόοδος οἴκοθεν ἐπειγούσης τινὸς χρείας. εἶτα τούτων ὑποκειμένων, ὅπερ
ἐθεάσω ποτὲ γινέσθω. προθυμηθείτω διὰ τὴν χρείαν ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ὁδὸν μακροτέραν ἀνύσαι κατὰ τὴν
πόλιν ἐπειγόμενος. ἆρ' οὐχ ἑτοίμως ἐκ τῆς προσγινομένης αὐτῷ κινήσεως τῶν δακνωδῶν περιττωμάτων,
ἀνωμαλίαν μέν τινα πρῶτον, αὐτίκα δὲ καὶ φρίκην γενέσθαι. καὶ εἰ ἐπιμένειε κινούμενος ἢ μὴ φθάσειε λα-
βεῖν σιτίων, αὐτίκα πυρέττειν αὐτόν. ἔδειξα δέ σοι πυρέξαντας οὕτω τινάς, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ νόσου μακρᾶς
ἀνακομιζομένων. ὧν ἑνὶ κατὰ τύχην ἀπαντήσας τῆς φρίκης ἀρχομένης ἄρτι δηλώσαντι τὸ γινόμενον, ἀρ-

τὸν ἐξ οἴνου κεκραμένου λοὺς προσενέγκασθαι, παραχρῆμα τὴν φρίκην ἔπαυσα. ἀλλὰ καὶ τοὺς μὲν, ὡς οἶσθα, κατὰ
τὴν ὁδὸν εἰς ἐργαστήριον εἰσαγαγὼν, ἐκώλυσα πυρέξαι. ἑτέρους δ᾽ εἰς τὴν ἑαυτῶν καταγωγὴν ἀφικέσθαι φθάσαν-
τας, ἔθρεψα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς φρίκης, ἢ μικρὸν ὕστερον. Ἁπλῶς δ᾽ εἰπεῖν, οἷς ἔτι τὰ τῆς ἀρχῆς τῶν πα-
ροξυσμῶν ἐστι συμπτώματα, τούτοις ἅπασιν ἄρτον ἐξ οἴνου κεκραμένου θερμοῦ διὰ ταχέων προσφέρων, ἔπαυ-
σά τε παραχρῆμα τὴν φρίκην, ἐκώλυσά τε πυρέξαι. ὅσῳ δ᾽ ἂν θᾶττον αὐτοὺς θρέψαις, τοσούτῳ μᾶλλον κωλύ-
σεις τὸν πυρετόν. εἰ δὲ βραδύνοις ποτὲ βραχὺ, πυρετὸς μὲν οὐδ᾽ οὕτω, θερμασία δὲ αὐτοῖς ἐπιγίνεται πολλή.
τρόπον ὁμοιότατον τοῖς ἐν κρύει μὲν ὁδοιπορήσασι σφοδρῷ. καταχθεῖσι δ᾽ οἴκαδε, καὶ τραφεῖσι θερμοῖς, ὡς εἴγε
βραδύνοις πλέον, ἔτι πλεῖον οὗτοι θερμανθήσονται θερμασίαν τοσαύτην τε καὶ τοιαύτην, ὡς ἀμφιβάλ-
λειν εἰ πυρετὸν ἤδη κλητέον αὐτήν. Εἰ δ᾽ ὧραι δύο μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνωμαλίας εἴησαν γεγενημέναι, τρέφειν
10 μὲν καὶ τότε μενούσης γ᾽ ἔτι τῆς φρίκης. προλέγειν δ᾽ ὅτι πυρέξουσιν οὗτοι πυρετὸν ἄλυπον, ᾧ νοτίδες ἀκολου-
θήσουσι. καὶ τούτου γενομένου, καὶ λούειν χρὴ καὶ τρέφειν αὖθις. Εἰ δὲ ἡ μὲν φρίκη παύσοιτο, πυρέττοιεν δ᾽ ἤδη
σαφῶς, μηκέτι τρέφειν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ. παρακμάζοντος δὲ τοῦ γενομένου παροξυσμοῦ, τρέφειν αὐτίκα
μὴ περιμένων ἀπυρεξίαν. Ἐν ἁπάσαις γὰρ ταῖς αὐχμώδεσι διαθέσεσιν, οὐ παύονται καλῶς οἱ παροξυσμοὶ,
πρὶν ἤτοι λουτροῖς, ἢ τροφαῖς ὑγραινούσαις τεγχθῆναι. Ταῦτα ἐγὼ πάντα δι᾽ ἔργων ἐπιδειξάμενος ἐφ᾽ οἷς ὡς
οἶσθα παραδοξοποιὸς ὑπὸ τῶν ἐπαινούντων ἢ φθονούντων ἐκλήθην, ὁπότε δὲ λόγῳ διηρχόμην ὑπὸ τῶν αὐ-
τῶν ἐπιδεικνὺς ὡς χρὴ τινὰς μὲν πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ τρέφειν, ἐνίους δὲ καὶ κατ᾽ αὐτὸν, ἤτοι παρακμῆς ἀρξαμέ-
νης ἢ καὶ νὴ Δία τῆς ἀκμῆς ἐνεστηκυίας, οἶσθ᾽ ὡς τηνικαῦτα παραδοξολόγον ἐκάλουν με. τί ἂν οὖν τις πάθοι πρὸς
ἀνθρώπους, μήτε ἔργῳ, μήτε λόγῳ πεισθῆναι δυναμένους. ἀλλ᾽ ἀδύνατόν φασι διαγνῶναι τὰς τοιαύτας δια-
θέσεις. Πῶς οὖν ἡμεῖς τὰς τοιαύτας διαγινώσκομεν; ἀδύνατον εἶναί σοι δοκεῖ διαγνῶναι ξηρὰν καὶ θερμὴν
20 κρᾶσιν, ἢ ἐξ ἀρχῆς γεγενημένην, ἢ ἐν τῷ νῦν χρόνῳ τοιαύτην ἀποτελεσθεῖσαν. ἐμοὶ μὲν γὰρ οὕτω ῥᾷστον, ὡς καὶ
ταυτὶ γνωρίζειν τὰ γράμματα. τί δ᾽ ὅτι τούτῳ μὲν, οὐδέπω σημεῖον οὐδὲ μία χυμῶν ἐστι. τούτῳ δ᾽ ἐστὶν, ἀδύνα-
τον εἶναι διαγνῶναι νομίζεις; ἀλλ᾽ οὐχ ἡμεῖς γε. καὶ γὰρ διὰ τῶν σφυγμῶν καὶ διὰ τῶν οὔρων καὶ δι᾽ αὐτῆς ἐστιν ὅτε
τῆς κατὰ τὴν θέρμην ποιότητος ἐναργῶς διαγινώσκομεν. εἰ δ᾽ ἐκ τοῦ μηδὲν αὐτοὶ μήτε μαθεῖν ἐθελῆσαι, μήτ᾽
ἀσκῆσαι τοῖς ἐπιστήμοσιν ἀπιστοῦσι, τί κωλύει καὶ τοῖς γεωμέτραις αὐτοῖς καὶ τοῖς ἀριθμητικοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπα-
σι τεχνίταις ἀπιστεῖν. ἐάσαντες οὖν ἤδη τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, αὖθις ἀνέλθωμεν ἐπὶ τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου.
Ταῖς θερμαῖς καὶ ξηραῖς ἕξεσιν, ἐναντιώτατόν ἐστι καὶ πυρετωδέστατον αἴτιον, ἀσιτία. λέγω δ᾽ ἕξεις θερμὰς καὶ ξηρὰς,
οὐ μόνον ὅταν ἐξ ἀρχῆς ὦσι τοιαῦται κατὰ τὴν οἰκείαν κρᾶσιν, ἀλλὰ κἂν ἐξ ὑστέρου γεννηθῶσιν ἐκ διαίτης θερ-
μῆς καὶ ξηρᾶς. καὶ κινήσεων πλειόνων. ἀγρυπνίας τε καὶ φροντίδος. καὶ λύπης. καὶ χωρίου θερμοῦ καὶ ξηροῦ. καὶ ὥρας
θερινῆς. καὶ καταστάσεως θερμῆς καὶ ξηρᾶς. ἔξεστι δὲ καὶ χωρὶς τοῦ τῆς ὥρας ὀνόματος ἐν τοῖς τοιούτοις λόγοις,
30 μόνης μεμνῆσθαι τῆς καταστάσεως. ἄνωθεν γοῦν ἀναληφθέντος τοῦ λόγου, μᾶλλον πεισθήσῃ τῷ λεγομένῳ. Τὰς
θερμὰς καὶ ξηρὰς κράσεις, εἴτ᾽ ἐκ τῆς ἀρχαίας φύσεως, εἴτ᾽ ἐκ τῆς διαίτης καὶ πόνων ἀμέτρων καὶ παθῶν ψυχικῶν
καὶ χωρίου καὶ καταστάσεως εἰς τοῦτο ἤδη ἠγμένας, βλάπτουσιν ἱκανῶς αἱ ἀσιτίαι. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ παραλέλει-
πται μὲν ἡ ὥρα κατά γε τὴν λέξιν. οὐ παραλέλειπται δὲ τῇ δυνάμει. περιέχεται γὰρ ἐν τῇ καταστάσει τῆς ἄκρως
θερμῆς καὶ ξηρᾶς καταστάσεως τὴν εἰρημένην κρᾶσιν ἐργαζομένης, ἣν οὐχ οἷόν τε γενέσθαι κατ᾽ ἄλλην ὥραν οὐδε-
μίαν, ὅτι μὴ τοῦ θέρους. οὔτε γὰρ ἐν φθινοπώρῳ δυνατὸν, οὔτ᾽ ἐν ἦρι. πολὺ δὲ μᾶλλον οὐδ᾽ ἐν χειμῶνι, θερμοτάτην
ἅμα καὶ ξηροτάτην γενέσθαι κατάστασιν. ὥσπερ οὐδὲ ψυχροτάτην οὐδὲ ὑγροτάτην ἐν ἄλλῃ τινὶ, πλὴν ἐν χειμῶνι.
διὰ ταῦτα μὲν δὴ κἀγὼ παραλιπὼν ἐνίοτε τὴν ὥραν, ἀρκοῦμαι τῇ καταστάσει. ἐξέστω δ᾽ ἑκάστῳ χρῆσθαι τοῖς
ὀνόμασιν ὡς ἂν ἐθέλοι, φυλάττοντι τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν. ἔστι δὲ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων οἵαν ἤδη τε πολ-
λάκις εἶπον. οὐδὲν δὲ ἧττον ἐρῶ καὶ νῦν. ὅσα γὰρ ἀναγκαιότατα μὲν εἰς τὰς ἰάσεις ἐστὶν, ἀγνοεῖται δὲ μάλιστα, ταῦτ᾽
40 οὐδ᾽ Ἱπποκράτης ὤκνει διδάσκειν πολλάκις. Ἀσιτία τοίνυν τοῖς ξηροῖς καὶ θερμοῖς σώμασιν, ὑγιαίνουσι μὲν, βλα-
βερά. πυρέττουσι δ᾽ ἐν θέρει θερμῷ καὶ ξηρῷ ἢ ἐπ᾽ ἐγκαύσει πυρετὸν, ἢ πόνοις ἀμέτροις, ἢ ἀγρυπνίαις, ἢ τοῖς εἰρη-
μένοις πάθεσι τῆς ψυχῆς, οὐχ ἁπλῶς βλαβερὸν, ἀλλ᾽ εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν πάντων ὀλέθριον. ἤτοι γὰρ εἰς
καυσώδεις ἐμπίπτουσι πυρετοὺς ἐξ αὐτῆς. ἐξ ὧν ἐὰν μὴ φθάσωσιν ἀποθανεῖν, εἰς τοὺς ἑκτικοὺς μεταπίπτου-
σιν. αὖθις δ᾽ ἐκ τούτων, εἰς μαρασμόν. ἢ ἐξ ἀρχῆς εὐθέως ὁ ἑκτικὸς αὐτοῖς συμπίπτει πυρετὸς ὑπερβὰς
τὸν καυσώδη. μάλιστα δ᾽ ὡς εἴρηται πολλάκις, αἱ ξηραὶ καὶ θερμαὶ διαθέσεις, ἁλίσκονται τοῖς ἑκ-
τικοῖς πυρετοῖς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρώπου τῆς φθινοπώρου μὲν ἀρξαμένης δι᾽ ἀγρυ-
πνίαν καὶ λύπην. ἐπὶ πλεῖστον δὲ παρατεινάσης τοῦ χειμῶνος. ἣν τεθεάμεθα μὲν, ὡς οἶσθα, τεταρταίαν.
ἐγνωρίσαμεν δ᾽ εὐθέως ἑκτικὸν εἶναι πυρετὸν ἐπιπεπλεγμένον ἑτέρῳ τινὶ τῶν ἐπὶ χυμοῖς. ἴασις δ᾽ ἦν μόνη
διδόναι ψυχρὸν ἐν καιρῷ μέτριον, εἰθισμένην πίνειν αὐτὸ καὶ παρὰ τὸν ὑγείας χρόνον. ἀλλ᾽ ἕτεροι μὲν ἐπὶ ταύ-
50 της ἐνεπιστεύοντο τὴν θεραπείαν. ὅθεν ἡμεῖς ἔγνωμεν σιωπᾶν. ἐπ᾽ ἄλλου δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὃς ἡμῖν
ἑαυτὸν ἐπέτρεψε, καθ᾽ ἑκάστην τροφὴν ἐδίδομεν ἀκραιφνοῦς πηγαίου ψυχροῦ. ποτὲ μὲν, δύο κυάθους. ἔστι
δ᾽ ὅτε τρεῖς. ἀθρόον γὰρ οἱ τοιοῦτοι ψυχρὸν οὐ φέρουσιν ἄνευ τοῦ βλαβῆναι· διὸ κάλλιστόν ἐστιν εὐθὺς ἐν
τῷ πρώτῳ παροξυσμῷ, διαγνόντα τοῦ πυρετοῦ τὴν ἰδέαν, ἀκινδυνότερον χρήσασθαι ψυχρῷ πλείονι, μη-
δέπω ξηρῶν ἱκανῶς τῶν σωμάτων γεγονότων. Ὁ γοῦν ἐκ θυμοῦ πυρέξας ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασι, θερμὸς
καὶ ξηρὸς νεανίσκος ἐν τῷ πρώτῳ παροξυσμῷ πιὼν ὕδατος ψυχροῦ δύο κοτύλας, αὐτίκα μὲν ἤμεσε χολὴν ξαν-
θοτάτην. ἐξέκρινε δ᾽ ὀλίγον ὕστερον καὶ κάτω. κἄπειτ᾽ αὖθις ἐπὶ τῇ τροφῇ λαβὼν ὁμοίως ὕδατος ὅσας
κοτύλας, οὐκέτι ἐπύρεξεν. ἀλλ᾽ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ἐν ἀρχῇ μὲν οὐ γνωρίζοντες οὐδεμίαν ἰδέαν πυρετοῦ, γνόντες
δ᾽ ὕστερον, ὅτε οὐδὲν ὄφελος εἰς ἑκτικὸν, ἢ καὶ νὴ Δία ἤδη μαρασμώδη πυρετὸν ἐμπίπτοντα, τὸν ἄρρωστον,

ἔδοσαν αὐτῷ ψυχρὸν πιεῖν ἡμᾶς μεμψάμενοι. καὶ πάντες ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ. πολλῆς γὰρ ἀκριβείας δεῖ-
ται κατὰ τὸ μέτρον ἐπὶ τῶν οὕτως ἐχόντων, ἡ δόσις τοῦ ψυχροῦ. καὶ λεχθήσεται περὶ αὐτῆς ὀλίγον ὕστερον.
ἐπειδὰν πρότερον ἐπιθῶ τελευτὴν τοῖς ἐνεστῶσιν. Ὁ γάρ τοι προγεγραμμένος ἄῤῥωστος, ἁπάντων παρά-
δειγμά ἐστι τῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τρέφεσθαι δεομένων διὰ ξηρότητα, κἂν ἤδη πυρέττειν ἄρχωνται. Γινομένου
γὰρ αὐτοῖς τοῦ πυρετοῦ διὰ τὸ δακνῶδες τῶν ἐν ταῖς ἡλιώσεσι, καὶ ἀσιτίαις, καὶ πόνοις ἐκθερμανθέντων καὶ
λεπτυνθέντων χυμῶν, ἡ ὑγραίνουσα τροφὴ μέγιστον ἴαμά ἐστιν. ὥσθ᾽ ὅπου γε διὰ πλῆθος ἢ ἔμφραξιν ἢ φλεγμο-
νὴν ἢ ἁπλῶς εἰπεῖν σηπεδόνα τινῶν χυμῶν ὁ πυρετὸς γίνεται, μέγιστον κακόν ἐστιν ἡ τροφή. Τούτοις μὲν
οὖν οὐδ᾽ ἐν ταῖς παρακμαῖς ἀβλαβῶς ἂν τρέφοις, μήτι γε δὴ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν παροξυσμῶν. τοὺς
προειρημένους δὲ ἐν ἅπαντι μὲν καιρῷ, μάλιστα δ᾽ ἐν τῇ παρακμῇ. καί με πολλάκις ἐθεάσω τοὺς ἐπὶ πλήθει καὶ
φλεγμονῇ νοσοῦντας ἐν ἀσιτίαις διαφυλάξαντα μακραῖς οὕτως, ὡς μηδόλως θρέψαι πρὸ τῆς ἑβδόμης ἡμέ-
ρας, ἀλλ᾽ ἀρκεσθῆναι μόνῳ μελικράτῳ τῆς δυνάμεως ἐῤῥωμένης δηλονότι. τινὰς δ᾽ αὐτῶν οἷς ἡ δύναμις οὐκ ἦν
εὔῤῥωστος, ἢ χολώδης ὁ στόμαχος, ἢ ἀσθενής, ἢ περιττῶς αἰσθητικός, ἐπὶ χυλοῦ πτισάνης μόνῳ διεφύλαξα μέ-
χρι τῆς ἑβδόμης ἡμέρας, μέλλοντός γε δηλονότι καὶ κατὰ ταύτην ἤτοι ἀκμάζειν τοῦ νοσήματος, ἢ καὶ παντάπα-
σι λυθήσεσθαι διαθέσεως. ἔστωσαν δή σοι καθ᾽ ἕκαστον ἄῤῥωστον εὐθέως ἀπὸ πρώτης ἡμέρας οἱ σκοποὶ τοῦ τρέφειν,
ὡς Ἱπποκράτης ἐκέλευσεν, ἥ τε τοῦ νοσήματος ἀκμή, καὶ ἡ τοῦ κάμνοντος δύναμις. εἶθ᾽ εἰ μὲν ἐγχωρεῖ μηδόλως
τρεφόμενον ὑπερβάλλειν τὴν ἀκμήν, ἐν ἀσιτίαις φύλαττε τὸν ἄνθρωπον. εἰ δὲ βραχείας τινὸς βοηθείας δέοιτο,
τὸ μελίκρατον ἀρκείτω μόνον. εἰ δὲ ἔτι μείζονος ἢ κατὰ μελίκρατον, ὁ χυμὸς τῆς πτισάνης. εἰ δ᾽ οὐκ ἐγχωρεῖ τὴν
ἀκμὴν τοῦ νοσήματος ὑπερβάλλειν ἤτοι λεπτῶς διαιτώμενον, ἢ ἀσιτοῦντα, πειρᾶσθαι τρέφειν τοῦτον εὐθὺς ἐν τῇ
τοῦ πρώτου παροξυσμοῦ παρακμῇ. τινὰς δ᾽ αὐτῶν, ὡς εἴρηται, καὶ μέλλοντος εἰσβάλλειν καὶ ἀρχομένου. ξηροὶ
δ᾽ εἰσὶν οὗτοι καὶ θερμοὶ τὴν κρᾶσιν. ἤτοι γ᾽ ἐξ ἀρχῆς, ἢ καθ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον. ἀσθενεῖς τε τὴν δύναμιν ἐξ ἀνάγ-
κης. οὐ γὰρ ἐνδέχεται ξηρὸν καὶ θερμὸν ἱκανῶς σῶμα πυρέξαν, ἐῤῥῶσθαι ταῖς δυνάμεσιν. Εἰ μέντοι ποτὲ συ-
νέλθοι φλεγμονὴ τοῖς τοιούτοις πυρετοῖς τε καὶ σώμασιν ἐπὶ καιρίου μορίου, τεθνήξονται πάντως. ἐθεάσω γὰρ
ἡμᾶς καὶ τούτους προειπόντας μὲν ἀεί, ψευσαμένους δ᾽ οὐδέποτε. καὶ μᾶλλον εἰ πνεύμονος, ἢ τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπε-
ζωκότος χιτῶνος, ἢ γαστρός, ἢ ἥπατος. ἀεὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς μορίοις φλεγμοναί, μὴ ὅτι τοῖς οὕτως ἀσθενέσι
τὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰσχυροτέροις αὐτῶν, ὀλέθριαι. καὶ μία σωτηρία πλευριτικοῖς τε καὶ περιπνευμο-
νικοῖς, προκείσθω δὲ καὶ συναγχικοῖς, ἡ ῥώμη τῆς δυνάμεως. Ἔτι τε τούτων οὐδὲν ἧττον οἷς ἧπαρ ἢ γαστὴρ ἐφλέ-
γμηνεν. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς αὐτῶν, ἥκιστα προσήκει τρέφειν. ὅσον δ᾽ ἐπὶ τῇ τῆς δυνάμεως ἀῤῥω-
στίᾳ, πολλάκις. ὥστ᾽ ἀναγκαῖον ἢ καταλῦσαι τὴν δύναμιν, ἢ τὰς φλεγμονὰς αὐξῆσαι. Ταυτὶ μὲν οὖν ἐπὶ
πλέον ἴσως ἢ τοῖς ἐνεστῶσιν ἁρμόττει, λέλεκταί μοι, διεγνωκότι γε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ γράμμα περὶ τῶν ἄνευ
φλεγμονῆς διαλεχθῆναι πυρετῶν. ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ λόγου κοινωνίαν, ἐξέβην ἐφ᾽ ὅσον ἦν ἀναγκαῖον. Αὖθις
οὖν ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοὺς δὲ τοῖς προειρημένοις πυρετοῖς συγγενεῖς, οὓς ὀνομάζειν εἰώθαμεν ἑκτικούς. ὁ γάρ τοι
νεανίσκος ὃν προγέγραφα, τὸν ἑκτικὸν ἂν ἐπύρεξε πυρετόν, ὑπερβάλλειν ἀναγκασθεὶς τὴν θαυμασίαν διάτρι-
τον. εἴπερ γε μὴ φθάσας ἀπέθανεν ὑπὸ τῶν ἐθισμένων ἄνευ μεθόδου διαιτᾶν. Ὑποκείσθω τοίνυν ἄλλος τις
ἅπαντα μὲν ἔχων τὰ αὐτὰ τῷ προειρημένῳ. τὴν δύναμιν δ᾽ ἰσχυρότερος εἰς τοσοῦτον, ὡς καὶ τὴν διάτριτον ὑπερ-
βάλλων ἀντέχειν. ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον οὕτω διαιτώμενον, ὡς διαιτῶσιν οἱ τὴν διάτριτον ὑμνοῦντες, εἰς τὸν ἑκτι-
κὸν πυρετὸν ἐμπεσεῖν. ἔθρεψαν γὰρ αὐτὸν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν. εἶθ᾽ αὖθις ἐν τῇ ἕκτῃ. κἄπειτ᾽ ὀγδόῃ τε καὶ
δεκάτῃ. τοιοῦτος γάρ τις ὁ τύπος τῆς διαίτης αὐτῶν ἐστιν, ὡς ἐθεάσω πολλάκις. Ἡ μὲν πρώτη τροφή, μετὰ
τὴν πρώτην διάτριτον. αἱ δ᾽ ἄλλαι, παρὰ μίαν. εὐθὺς δ᾽ ἂν οἶμαι καὶ δι᾽ ἀρτομέλιτος ἐξήραναν αὐτοῦ τὰ ὑπο-
χόνδρια. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ νόμου τῶν τοιούτων ἰατρῶν ἐστιν, εἴτε φλεγμαίνοι σπλάγχνον, εἴτε καὶ μή.
Κατ᾽ ἀρχὰς μὲν οὖν ὅπως χρὴ διαιτᾶν τοὺς οὕτω κάμνοντας, εἴρηται μὲν καὶ πρόσθεν. οὐδὲν δὲ ἧττον ἐν κεφα-
λαίοις εἰρήσεται καὶ νῦν. ὅταν ἤτοι γε ἐκ κόπων, ἢ θυμῶν, ἢ φροντίδων πλειόνων, ἢ ἀγρυπνίας, ἢ λύπης, ἢ ἐν-
δείας μακρᾶς, ἢ καὶ πάντων ἅμα συνελθόντων, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ προγεγραμμένου νεανίσκου, ξηρανθέντος τοῦ
σώματος, εἰσβάλλῃ πυρετός, αὐχμηρὸν μὲν ποιῶν τὸ δέρμα, πυρώδη δ᾽ ἔχων τὴν θέρμην. ἐλπὶς μὲν δήπου τοῦτον
τὸν ἄνθρωπον, ἑκτικῷ ληφθήσεσθαι πυρετῷ. καὶ μᾶλλον ἐν θέρει, καὶ ἐν θερμῇ καὶ ξηρᾷ καταστάσει. Χρὴ δὲ
ὅτι τάχιστα διά τε πτισάνης χυλοῦ, καὶ τῶν διὰ χόνδρου ῥοφημάτων θρέψαντα, καὶ ἄρτου τι προσεπιδιδόν-
τα, θεραπεῦσαι πόσει ψυχρᾷ τὸν κάμνοντα. σβέννυται γὰρ αὐτίκα καὶ παύεται τελέως ὁ πυρετός, ὅταν
γε, ὡς εἴρηται, μήτε φλεγμονή τις αὐτῷ συνῇ, μήτε σῆψις χυμῶν. εἰ δέ γε τούτων τι συνεπιφαίνοιτο, προσέχειν
ἀκριβῶς χρὴ καὶ διακρίνειν, ἐν τίνι καιρῷ πρώτως τὸ ψυχρὸν ὕδωρ αὐτῷ δοῦναι τολμήσομεν. ἐγὼ γὰρ ἔβλαψα
πολλοῖς, καὶ τῶν τοιούτων ἄμεινον εἶναι νομίσας αὐξῆσαι τὰς φλεγμονάς, τό γε παραυτίκα, τοῦ περιπεσεῖν
ἀνέχεσθαι τὸν ἄνθρωπον ἑκτικῷ πυρετῷ. παντελῶς τοίνυν, ὡς ἀεὶ λέγομεν, ἡ θεραπεία τῇ διαγνώσει τε καὶ
προγνώσει συνέπεται. Διαγνῶναι μὲν γὰρ χρὴ τὰ παρόντα, προγνῶναι δ᾽ ἐξ αὐτῶν τὰ γενησόμενα, τὸν
μέλλοντα χρήσεσθαι βοηθήματι δραστηρίῳ. Εἰ μὲν τοίνυν μεγάλην ἔσεσθαι στοχάζοιο τὴν βλάβην, ἤτοι τῆς
σήψεως τῶν χυμῶν, ἢ τῆς φλεγμονῆς, ἐπισχεῖν μὲν τὴν δόσιν τοῦ ψυχροῦ. τοῖς δ᾽ ἔξωθεν ἐπιτιθεμένοις ψυκτη-
ρίοις ἰάμασι χρῆσθαι, ποτὲ μὲν ἐπὶ στόματι τῆς γαστρὸς ἢ καθ᾽ ὅλων τῶν ὑποχονδρίων. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ κατὰ τοῦ θώ-
ρακος ἐπιτιθέντα. καθάπερ ἂν ἡγησόμεθα μάλιστα τὸ πλεῖστον εἶναι τῆς θέρμης. Εἴρηται δ᾽ ὅτι καὶ βα-
λανεῖα τοῖς οὕτω κάμνουσιν ἐπιτήδεια. τουτέστι τοῖς ἐξηρασμένοις μὲν ἱκανῶς τὸ σῶμα, πυρέττουσι δ᾽ ἄνευ χυμῶν
σηπεδόνος ἐπί τινι τῶν προειρημένων αἰτίων. Ἐπιδέδεικται δὲ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ τῶν πυρετῶν λογισμοῖς, ὅτι
καὶ ταῖς φλεγμοναῖς διὰ τὴν σηπεδόνα τῶν ἐν αὐταῖς χυμῶν, ἕπονται πυρετοί. Διὰ τοῦτο οὖν ὅταν εἴπω

ποτέ,

ποτὲ, τοῖς ἐπὶ σήψει πυρετοῖς, ἤτοι συμφέρειν ἢ μὴ συμφέρειν τὸ δέ τι. καὶ τοὺς ἐπὶ φλεγμοναῖς ἀκούειν σε χρὴ περιλαμβανομένους ἐν τῷ κοινῷ γένει τῆς σηπεδόνος. Ὅταν δ' ἑξῆς ἀλλήλοις ἀμφοτέρους ὀνομάζοντας ἀκούῃς μου, τοὺς ἐπὶ φλεγμοναῖς ἴσθι τῶν ἐπὶ μόνῃ σήψει τηνικαῦτα διεζευγμένους. ὁποία γάρ τίς ἐστιν ἡ τῆς φλεγμονῆς διάθεσις, εἴρηται μὲν ἔν τε τῷ περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας, καὶ τῷ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. ἀναμνῆσαι δέ σε καὶ νῦν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὅτι κατασκήψαντος αἵματος θερμοῦ πλείονος, εἴς τι τοῦ ζώου μόριον, δέχεται μὲν αὐτίκα τὰ μείζω τῶν ἀγγείων, μὴ στέγοντα τὸ πλῆθος. ἑξῆς δ' αὐτοῖς τὰ σμικρότερα. κἄπειθ' οὕτως ἐπειδὰν μηδ' ἐν τούτοις στέγηται, διιδροῦται πρὸς τοὺς ἔξω εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἀγγείων εὐρυχωρίας, ὡς καὶ τὰ ἐν τῇ συνθέτῳ σαρκὶ χωρία ἁπάσας καταλαμβάνειν. αὕτη μὲν ἡ τῆς φλεγμονῆς διάθεσις. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ χωρὶς αὐτῆς ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγγείοις σήπεσθαί τινας χυμούς. ἤτοι καθ' ἕν τι τοῦ ζώου μέρος ἐν τοῖς πέρασιν αὐτῶν σφηνωθέντας, ἢ καὶ καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς εὐρύτητας, ὁπόσαι μεταξὺ βουβώνων τέ εἰσι καὶ μασχαλῶν.

Ὅταν οὖν ὡς ἐλέγομεν ἄνευ σηπεδόνος αὐχμώδει σώματι πυρέττειν συμβῇ, τὸ κεφάλαιον τῆς ἰάσεως ἐν τοῖς ὑγραίνουσι καὶ ψύχουσι βοηθήμασι τίθεσθαι χρή. Δύο δ' εἰσὶν αἱ τούτων ὗλαι κατὰ γένος αἱ πρῶται. μία μὲν, ἐν τοῖς προσπίπτουσιν ἔξωθεν. ἑτέρα δὲ, ἐν τοῖς εἴσω τοῦ σώματος λαμβανομένοις, ἃ δὴ καὶ προσφερόμενα καλοῦσιν. ἔξωθεν μὲν οὖν προσπίπτει, τό, τε περιέχον ἡμᾶς αὐτὸ, καὶ ὅσα δυνάμει φαρμάκων ὑγραίνειν τε καὶ ψύχειν πεφύκασι. καὶ τρίτον πρὸς τούτοις, ὑδάτων γλυκέων λουτρά. τὰ δ' εἴσω τοῦ σώματος λαμβανόμενα, τά τε ἐσθιόμενα καὶ τὰ πινόμενα, καὶ ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ ἐστιν. ἐκ τούτων χρὴ πειρᾶσθαι, τήν θ' ὑγρότητα καὶ τὴν ψύξιν ἐκπορίζειν τοῖς ἐν τῷδε τῷ λόγῳ προκειμένοις πυρετοῖς. Ἀλλ' ἡ μὲν ψύξις ὡς ἂν ὑπὸ δραστικῆς ποιότητος γινομένη, ὀλιγοχρόνιός τ' ἐστὶ καὶ σφαλερά. πολυχρόνιος δὲ ἡ τῶν δυσκρασιῶν ἐπανόρθωσις ὑπάρχει δι' ὑγρότητος, ἧττόν τε σφαλερὰ τῆς διὰ ψύξεως. ἐπέλθωμεν οὖν ἐφεξῆς τὰς εὑρημένας ἐκ διαφορᾶς τῆς ὕλης, ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ἀρξάμενοι. Τούτῳ τοίνυν εὐκράτῳ μὲν ὄντι, χρῆσθαι ὡς ἔχει μηδὲν περιεργαζομένους. εἰ δ' ἤτοι θερμὸν ἱκανῶς ἢ ψυχρὸν ὑπάρχοι, τῷ μὲν θερμῷ τοὐναντίον ἐπιτεχνᾶσθαι καταγείους οἴκους ψυχροτάτους τε καὶ εὐπνουστάτους ἐξευρίσκοντας πρὸς ἄρκτον ἐστραμμένους. αὔρας τέ τινας ἠρεμαίας αὐτοῖς μηχανωμένους. ἐνίοτε μὲν ἐξ εὐρίπων, εἰς οὓς καταρράσσουσιν ὕδατος κρουνοὶ πλείους. ἐνίοτε δ' ἐξ ἀγγείων εἰς ἀγγεῖα μεταρρέοντος ὕδατος ψυχροῦ. εὐθὺς δὲ τοῦτο καὶ ὑπνωτικὸν ὑπάρχει ῥαίνοντάς τε συχνῶς τὸν οἶκον. ἀκραιφνεῖ ψυχρῷ καὶ ῥόδα πολλὰ κατὰ τῆς γῆς ἐκχέοντας. ἢ ἀμπέλων ἕλικας. ἢ βάτων ἀκρέμονας. ἢ σχίνων κλῶνας. ἤ τι τῶν ἄλλων φυτῶν ὅσα ψύχει. λέλεκται δὲ περὶ αὐτῶν ἤδη καὶ πρόσθεν. εἴργοντας δὲ δηλονότι καὶ πλῆθος ἀνθρώπων εἰσιέναι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο θερμαίνει τὸν οἶκον. οὕτω μὲν οὖν θερμότατον ἀέρα πειρᾶσθαι ψύχειν. ἐν θέρει δηλονότι θερμῷ καὶ ξηρῷ συνιστάμενον. οὐ γὰρ ἂν ἐν χειμῶνι ποτὲ γένοιτο θερμότατος. ὥσπερ οὐδὲ ψυχρότατος ἐν θέρει. τὸν ψυχρὸν δὲ μετρίως μὲν ὑπάρχοντα τοιοῦτον, ἀγαπᾶν καὶ δέχεσθαι μηδὲν αὐτὸν ἐπιτεχνώμενον ἢ ἐξαλλάττοντα τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ. ψυχρότατον δ' ὄντα, καθ' ὅσον μὲν εἰσπνεῖται, προσίεσθαι. ψύχει γὰρ ἱκανῶς τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ θέρμην. οὐ μὴν καθ' ὅσον ἔξωθέν γε ἅπτεται τοῦ κάμνοντος, πυκνοῖ γὰρ καὶ συνάγει τὸ δέρμα καὶ κωλύει τὰς ἀπορροὰς διαπνεῖσθαι τῶν σηπεδονωδῶν χυμῶν. διὰ μὲν γὰρ τοῦ πνεύμονος ἀραιοῦ ὄντ' ἀγχοῦ χαλεπὸν οὐδὲν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀφικνεῖσθαι ῥᾳδίως, οὐ μόνον τὴν ποιότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. διὰ μέντοι τοῦ δέρματος, οὔτε τὴν ποιότητα δύναται, οὔτε τὴν οὐσίαν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀφικνεῖσθαι, φθάνοντος πυκνοῦσθαι. τὸ γὰρ ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ῥηθὲν ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶς στυφόντων, ἀναμνῆσαι χρὴ κἀνταῦθα καὶ γνῶναι τὸν ἄγαν ψυχρὸν ἀέρα τοὺς πόρους ἀποκλείειν ἑαυτῷ, τὸ δέρμα στεγνοῦντ' ἀεί. μείζονα μέντοι γνωστέον ἐσομένην ἐκ τῆς ψυχρᾶς εἰσπνοῆς τὴν ὠφέλειαν, ἤπερ ἐκ τῆς τοῦ δέρματος πυκνώσεως τὴν βλάβην. καὶ μάλισθ' ὅταν δι' ἐπιβλημάτων οἷόν τε θάλπειν αὐτό. χρῆσθαι δ' ἀέρι τοιούτῳ κατ' ἐκείνους μάλιστα τῶν ἑκτικῶν πυρετῶν, ἐν οἷς ἡ καρδία πάσχει πρώτως. καθάπερ γε καὶ εἰ ἡ γαστὴρ πρώτη πεπόνθει, διὰ τῶν ἐσθιομένων καὶ πινομένων ἀρήγειν αὐτῇ. ταύτῃ μὲν γὰρ ἐκεῖνα τὴν δύναμιν εἰλικρινῆ φυλάττοντα, προσπίπτει. τῇ καρδίᾳ δὲ, ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ. ἥπατι δὲ, ἐκ μὲν τῆς εἰσπνοῆς, οὐδὲν ὄφελος. ὠφελεῖται δ' ἧττον μὲν τῆς κοιλίας, οὐ μὴν ἀμυδρῶς γε, διὰ τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων. κοινὴ δ' ἁπάντων ἴασις ἡ διὰ τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων ὑγραινόντων τε καὶ ψυχόντων. ἐπὶ τούτοις μὲν οὖν τοῖς σπλάγχνοις, ὡς τὰ πολλὰ, τοὺς ἑκτικοὺς καὶ μαρασμώδεις ἐθεασάμεθα πυρετούς. ἐπιγίγνονται μὴν ἐνίοτε καὶ ταῖς τοῦ πνεύμονος ξηραῖς καὶ θερμαῖς δυσκρασίαις. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πλεῖον εἰς τοὺς τοιούτους πυρετοὺς τὸ σπλάγχνον ὑγρὸν καὶ χαῦνον ὑπάρχον. ἐπιγίνονται δὲ καὶ θώρακι, καὶ μεσαραίῳ, καὶ νήστει, καὶ κώλῳ, καί ποτε καὶ μήτρᾳ, καὶ νεφροῖς. ἐπὶ δὲ τῷ διαφράγματι, μαρασμὸν μὲν οὐκ εἶδον. ἑκτικὸν δ' ἐθεασάμην πυρετόν. ἅπαξ μὲν ἀκριβῶς ἀποῤῥαγέντα. πολλάκις δ' ἀποκτείναντα, πρὶν ἀκριβῶς συμπληρωθῆναι. δύσπνοιά τε γὰρ ἕπεται καὶ παραφροσύνη ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν, ἐφ' αἷς ἀποθνήσκουσιν, ὡς τὰ πολλὰ, πρὶν ἑκτικὸν ἀκριβῶς γενέσθαι τὸν πυρετόν. ἔστι δ' αὐτῶν ἡ διάγνωσις τῇ τε σκληρότητι τοῦ σφυγμοῦ, καὶ τῷ τὸ ὑποχόνδριον ἐπὶ πλεῖστον ἀνασπᾶσθαι, καὶ τῷ δυσπνοεῖν ἀνώμαλόν τέ τινα καὶ πολυειδῆ δύσπνοιαν. ἐπὶ πλεῖστον μὲν γὰρ ἐνίοτε σμικρὸν καὶ πυκνὸν ἀναπνέουσιν. αὖθις δ' ἔστιν ὅτε βραδύνουσι σαφῶς. εἶτ' ἐξαίφνης ὥσπερ στενάζοντες, ἀνέπνευσαν. ἢ διπλῆν τὴν εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος, οἷον ἐπεισπνέοντες. ἢ διπλῆν τὴν ἔξω ποιοῦνται, καθάπερ ἐπεκπνέοντες. ἀναπνέουσι δὲ καὶ τῷ ὅλῳ θώρακι παντὶ πολλάκις αἰσθητὸν καὶ μέγα τὰς ὠμοπλάτας ἐξαίροντες. ἐνίοτε δ' ἱκανῶς ἀραιὰν καὶ μεγάλην ποιοῦνται τὴν ἀναπνοὴν, ὅταν ἐπικρατῇ τὰ τῆς παραφροσύνης. ἀλλ' οὐ πρόκειται νῦν λέγειν οὔτε τὰ γνωρίσματα τῶν πεπονθότων τόπων, οὔτε τὰς αἰτίας αὐτῶν. αὖθις οὖν ἐπὶ τὴν θεραπείαν ἴωμεν, ἐπισκοπούμενοι τῶν προκειμένων ὑλῶν τὰς δυνάμεις ὁποίας τινὰς ἔχουσιν ὡς πρὸς τοὺς ἑκτικοὺς πυρετούς. εἴρηται δὲ ἤδη περὶ ἀέρος οὐκ ὀλίγα θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. καὶ μάλιστα μὲν ὠφελοῦντος, ὅταν, ὡς εἰώθασι

ὀνομάζειν, ἡ καρδία πρωτοπαθεῖ. βοηθοῦντος δ' οὐκ ὀλίγον, οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις πυρετοῖς ἐπειδὴ κἀν τούτοις
μετ' ἀνάγκης ἡ καρδία παραπλησίαν ἀναδέχεται δυσκρασίαν. ἧς χωρὶς, οὐχ οἷόν τε μὴ ὅτι μαρασμὸν, ἢ ἑκτι-
κὸν πυρετὸν, ἀλλὰ μηδὲ τῶν ἄλλων μηδένα γενέσθαι. δῆλον οὖν ὅτι κἂν ὁ πνεύμων ποτὲ πάθῃ πρώ-
τως, ἐμψύχοντος αὐτὸν ἀέρος δεήσεται τῶν ἄλλων ἁπάντων μᾶλλον. ἐφεξῆς δ' ἂν εἴη σκέψασθαι περὶ τῶν ἔξω-
θεν ἐπιβαλλομένων φαρμάκων ὑγραινόντων τε καὶ ψυχόντων. ὅτι μὲν δὴ καὶ τούτων ἐκλεκτέα τὰ ψύχον-
τα χωρὶς τοῦ στύφειν ἰσχυρῶς, πρόδηλον παντί. πρὸς γὰρ τῷ μὴ δ' ὑγραίνειν τὰ τοιαῦτα, καὶ διικνεῖσθαι
πρὸς τὸ βάθος, ἡ ψύξις αὐτῶν ἀδυνατεῖ συναγόντων τε καὶ σφιγγόντων τὸ δέρμα. κάλλιστα δ' οὐ μόνον
ὅσα ψύχει χωρὶς τοῦ στύφειν, ἀλλ' εἰ καὶ τῇ συστάσει τοῦ σώματος εἴη λεπτομερῆ. τελεωτάτην μὲν οὖν εὑρεῖν
οὐσίαν λεπτομερῆ καὶ ψυχρὰν ἀκριβῶς, ἴσως ἀδύνατον. ἀκριβῶς δ' εἶπον, ἐπειδὴ τὸ πάντων ὧν ἴσμεν ψυ-
30 χρὸν τῇ δυνάμει λεπτομερέστατον τὸ ὄξος, ἔχει τινὰ μεμιγμένην ἑαυτῷ θερμότητα. καὶ μέντοι καὶ ξηραί-
νει τὰ πλησιάζοντα σώματα κἂν ὑγρὸν εἴη κατὰ τὴν φαντασίαν. ὅθεν οὐδὲ μόνῳ αὐτῷ ποτε χρώμεθα πρὸς
τὰς ὑγραίνεσθαί τε ἅμα καὶ ψύχεσθαι δεομένας διαθέσεις, ἀλλ' ὕδατι ψυχρῷ τοσούτῳ μιγνύντες, ὡς δύ-
νασθαι πιεῖν. ἀλλ' εἰ καὶ τὸ τελέως λεπτομερὲς ἅμα καὶ ψυχρὸν σῶμα μὴ δυνατὸν εὑρεῖν, ὅμως ἐκλέγεσθαι χρὴ
τὰς ἐπιτηδειοτάτας ὕλας εἰς τὴν τοῦ τοιούτου σύνθεσιν φαρμάκου. λέλεκται μὲν οὖν τὸ πλέον ὑπὲρ αὐ-
τῶν, ἐν ταῖς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείαις. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων, ἕνεκα
τοῦ γυμνάσασθαί σε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ γένος, ἐν τοῖς κατὰ μέρος. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τοῦ πάντων ἁπλουστάτου
φαρμάκου τῶν ὑγραινόντων τε καὶ ψυχόντων, ᾧ καὶ κατὰ τῶν ἐρυσιπελάτων χρῶμαι. καὶ κατὰ τῶν ἐν
αἰδοίοις φλεγμονῶν, ἐν ἀρχῇ πρὶν ὑποφαίνεσθαί τινα νομώδη σηπεδόνα. χρὴ δ' εἰς αὐτὸ παρασκευάσθαι
κηρὸν ὡς κάλλιστον πεπλυμένον. εἴη δ' ἂν κάλλιστος ὅ, τε ποντικὸς ὁ λευκὸς, ὅ, τε μετ' ἀττικῶν κηρίων. ἔστω δὲ καὶ
40 ῥόδινον μετ' ἐλαίου τοῦ καλουμένου πρός τινων μὲν, ὀμφακίνου. πρὸς ἄλλων δὲ, ὠμοτριβοῦς, ἐσκευασμένον
χωρὶς ἁλῶν. ἄριστον δὲ εἶναι καὶ τοῦτο τὸ ἔλαιον ἀκριβῶς λεπτομερὲς, ὥσπερ τὸ σαβῖνον. ἐπὶ δὲ τῆς χρεί-
ας ἄμφω μιχθέντα, τηκέσθω δι' ἀγγείου διπλοῦ, καὶ γενομένης ὑγρᾶς κηρωτῆς. ἔσται δὲ τοιαύτη, τρι-
πλάσιον, ἢ τετραπλάσιον ἔχουσα τοῦ κηροῦ τὸ ῥόδινον. ἐπειδὰν δὲ αὕτη ψυχθῇ, μιγνύσθω ψυχθείσῃ κατὰ
βραχὺ τοσοῦτον ὕδατος, ὅσον ἂν ἐν θυίᾳ μαλαττομένη σὺν αὐτῷ, δέξασθαι δύναιτο. χρὴ δὲ καὶ τὴν κηρω-
τὴν αὐτὴν ἱκανῶς ἐψῦχθαι, καὶ τὸ μιγνύμενον ὕδωρ αὐτῇ ψυχρότατον ὑπάρχειν. ἱκανῶς δὲ ψύξεις τὴν
κηρωτὴν, ἐπειδὰν μετρίως παγῇ, καθεὶς εἰς ὕδωρ ψυχρότατον ὅλον τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ περιέχεται. μί-
ξας δὲ εἰ βούλοιο καὶ ὄξους ὀλίγον ἱκανῶς λεπτοῦ καὶ διαυγοῦς. ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον ὑγραῖνόν τε ἅμα καὶ ψῦχον
ἐργάσῃ φάρμακον. οὐ χρὴ δ' ἀναμένειν ἐπικεῖσθαι κατὰ τοῦ σώματος αὐτὸ τοῦ κάμνοντος εἰς τοσοῦτον, ὡς θερμαν-
θῆναι σαφῶς, ἀλλ' ὑπαλλάττεσθαι συνεχῶς. ἄλλο φάρμακον. ὀξαλίδος ἢ ὀξυλαπάθου χυλὸς, ἀλφίτων ὀλί-
30 γων μιχθέντων, ἀναλαμβανέσθω διπτύχῳ ῥάκει τριβακῷ, ψυχρὸν δ' ἱκανῶς ἐπιτιθέσθω καὶ τοῦτο. μὴ πα-
ρόντος δὲ τοιούτου ῥάκους, ὀθόνιον δίπτυχον ἀναδεύσας, ἐπιτίθει τῷ ψύχεσθαι δεομένῳ μορίῳ, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ
τῆς ἀνδράχνης, καὶ ὁ τοῦ ἀειζώου χυλὸς ἅμα τῷ τῆς ὄμφακος, ὁμοίως ἀλφίτοις μίγνυται. πρὸς τούτοις δ' ἔτι
φακὸς ὁ ἀπὸ τῶν τελμάτων, καὶ τριβόλου χλωροῦ, καὶ πολυγόνου. καὶ θριδακίνης. καὶ σέρεως χυλός. ὅσα τ' ἄλ-
λα ψύχειν ἐλέχθη σὺν ἀλφίτοις λεπτοῖς πάντα. καὶ χωρὶς δ' ἀλφίτων, ὅλας τὰς πόας ἔξεστι λειοῦντα χρῆσθαι.
καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ἐκ τῶν φοινίκων ἐπίθημα τῶν λιπαρῶν, ὀνομάζουσι δ' αὐτοὺς πατητοὺς, ἀγαθὸν φάρμακον.
ἕψειν δὲ χρὴ καὶ τούτων τὴν σάρκα, τὸ ὑμενῶδες ἅπαν ἐξαιροῦντα. ποτὲ μὲν δι' ὄξους μόνου διαυγοῦς. ἔστι δ' ὅτε
καὶ ὕδατος αὐτῷ μιγνύντα. τακερᾶς δ' ἱκανῶς γενηθείσης, λειοῦντα χρῆσθαι. σκληρὸν δ' εἰ φαίνοιτό σοι
κατὰ τὴν σύστασιν, ἄμεινον μιγνύναι τῆς προγεγραμμένης κηρωτῆς. εἰ δὲ καὶ ῥοδίνου ποτὲ τῶν εἰρημένων ἑκά-
στῳ μῖξαι βουληθείης, οὐδὲν ἔσται σοι χεῖρον τὸ φάρμακον. ἔστω δὲ ὀλίγιστόν τε τὸ μιγνύμενον καὶ ἁπλοῦν καὶ ψυ-
40 χρὸν ἱκανῶς. καὶ ἐξ ἐλαίου γεγονὸς, ἅλας οὐκ ἔχοντος. ἁπλοῦν δ' ὅταν εἴπω ῥόδινον ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἀκού-
ειν σε χρὴ, τὸ χωρὶς τῶν ἀρωμάτων ἐσκευασμένον. ἀγαθὸν φάρμακον εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ὁ τῶν ῥόδων χυλὸς, ἅμα
τοῖς ἀλφίτοις ψυχρός. ἀγαθὸν δὲ καὶ αὐτὰ λειωθέντα. καθάπερ οὖν καὶ αἱ λεῖαι βλάσται τῶν μετρίως στυ-
φόντων φυτῶν, οὕτω δ' οὐδὲν ὅτε καὶ βοτάναις χρήσασθαι μετρίως στυφούσαις δυνατὸν, ὥσπερ τῷ στρύχνῳ. ἀλ-
λ' ἡ μὲν τῶν τοιούτων φαρμάκων ὕλη, δι' ἑτέρας πραγματείας εἴρηται πᾶσα. νῦν δ' ἀρκεῖ τὰ λελεγμένα
παραδείγματος ἕνεκα. χρῆσθαι δ' οὐχ ὡς οἱ πολλοὶ καθ' ὅλου τοῦ θώρακος ἢ συμπάσης τῆς γαστρὸς, ἀλλὰ κατ'
ἐκείνου μάλιστα τοῦ πρώτως πεπονθότος. ἢ γὰρ ἀναγκαῖον ἢ σὺν τῷ ψύχεσθαι σφοδρῶς δεομένῳ, ψυχθῆναί
τι τῶν οὐχ ὁμοίως δεομένων. ἢ θᾶττον τοῦ δέοντος παύσασθαι, δεδιότα βλάψαι τι τῶν γειτνιώντων. ἐγὼ γοῦν
οἶδα κατὰ τῶν ὑποχονδρίων ἐπιτεθέντος ποτὲ ψύχοντος φαρμάκου, παραχρῆμα δυσπνοήσαντα τὸν ἄνθρω-
πον. ἄλλον δ' αὐτίκα βήξαντα, καὶ μικρὸν ὕστερον ἑκατέρῳ παυσάμενον τὸ σύμπτωμα, τοῦ ψύχοντος ἀρθέν-
50 τος. μὴ βουλομένῳ δέ σοι γενναίως ψύχειν, οὐκ ὀλίγον ὑπάρχει πλῆθος ἐμπλαστῶν φαρμάκων κηρωτοειδῶν με-
τρίως ψυχόντων. ὧν οὐ μόνης τῆς ὕλης τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τῆς συνθέσεως ἔμαθες τὴν μέθοδον. ἐγὼ δ' αἰσθα-
νόμενος ὕστερον τὸ μέτρον ἤδη τῆς προκειμένης πραγματείας ἐκπίπτων, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῦ λόγου μεταβήσο-
μαι. συνεχὴς δ' ἐστὶ τοῖς εἰρημένοις, ἡ περὶ βαλανείου σκέψις. αὐτοῦ τε τοῦ πράγματος ἕνεκα, ἔτι τε μάλιστα
ἐπειδὴ Φίλιππος ἡγεῖται βλάπτειν αὐτὸ τοὺς μαραινομένους. ἐγὼ τοίνυν ἣν ἔχω γνώμην ὑπέρ γε τῆς δυνάμε-
ως ἁπάσης τῶν βαλανείων, καὶ προσέτι τῆς εἰς τοὺς ἑκτικοὺς καὶ μαρασμώδεις, ἢ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντας, ἐν τῷδε
τῷ λόγῳ μάλιστ' ἂν διέλθοιμι. μέμνημαι γὰρ ὅτι καὶ πρόσθεν ἐπὶ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν ἐπῄνουν αὐτό. καὶ κα-
τὰ τὸν ἕβδομον λόγον ἐπὶ τῶν κατὰ ξηρότητα δυσκρασιῶν τῆς γαστρὸς ἀπεπτούντων τε καὶ λεπτυνομένων, ἐκέ-
λευον χρῆσθαι πολλάκις. οὐ μὴν περί γε τῆς συμπάσης δυνάμεως ἐν ἑτέρῳ τινὶ λόγῳ διῆλθον, ἀλλ' εἰς τοῦτον

ἐφύλαξα

ἐφύλαξα καθ' ὃν ἀγωνιστικώτερα μάλιστά ἐστιν ἡ χρῆσις αὐτοῦ. καὶ τὸν Φίλιππον ἔχει κωλύοντα. δέδεικται μὲν οὖν ἤδη καὶ πρόσθεν ἐπὶ τῆς τῶν ἑλκῶν ἰάσεως, ἡ αἰτία τῆς ἀγνοίας τῶν καθ' ἕκαστον πάθος οἰκείων σκοπῶν. εἰρήσεται δ' οὐδὲν ἧττον καὶ νῦν εἴς τε τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, χρήσιμος ὑπάρχουσα. μιᾶς μὲν γὰρ ἐν τῷ σώματι διαθέσεως οὔσης, εἰ καὶ μὴ τῷ λόγῳ, τῇ πείρᾳ γοῦν εὑρεῖν οὐ χαλεπὸν αὐτῆς ἐστι τὴν ἴασιν. ἐπιπλεκομένων δὲ δυοῖν ἢ τριῶν, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐναντιωτάτων ἀλλήλοις δέωνται βοηθημάτων, ἀδύνατον μὲν εὑρεῖν τῇ πείρᾳ τὸ ποιητέον. οὐ ῥᾴδιον δ' οὐδὲ τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ τὴν οὐσίαν ἑκάστης τῶν διαθέσεων, ἀκριβῶς χρὴ γνῶναι. καὶ τὴν οἰκείαν τῆς θεραπείας ἐφ' ἑκάστης αὐτῶν ἔνδειξιν λαβεῖν. ἥν τινά τε χρὴ πρώτην τῶν ἄλλων ἢ μᾶλλον. ἥν τινα δ' ἧττον, ἢ δευτέραν ἢ τρίτην ἰάσασθαι. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν, οὐδ' ὅτι πυρετῶν ἢ πυρετοί, συμπάντων ἐστὶν ἴδιον ἴαμα τὸ ψυχρόν. εἴτε οὖν κατ' ἐνέργειαν, εἴτε κατὰ δύναμιν εἴη τοιοῦτον, ἐγνώσθη τῷ πλήθει τῶν ἰατρῶν. οὐδ' ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς ἕτερα πολλὰ πέφυκε ψύχοντα, πυρετῶν γίνεσθαι βοηθήματα. περὶ ὧν εἴρηται μὲν ἤδη τι κἀν τοῖς ἔμπροσθεν. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν αὖθις. ἔνια γὰρ τῶν βοηθημάτων ἐπιπεπλεγμένην πως ἔχει καὶ διττὴν δύναμιν ὡς καὶ πρώτως ὀνινάναι καὶ κατὰ συμβεβηκός, οἷόν περ ἐστὶ καὶ τὸ λουτρόν. ἡ μὲν γὰρ πόσις τοῦ ψυχροῦ, καθ' ἑαυτὴν μὲν ὀνίνησιν ἐνεργείᾳ ψύχουσα. χυλὸς δ' ὄμφακος τῇ δυνάμει ψυκτικὸν φάρμακον. ταυτὶ μὲν οὖν ἀμφότερα ψύχει πρώτως. ὅπερ ἐστὶ καθ' ἑαυτὰ διὰ μέσου μηδενός. αἵματος δ' ἀφαίρεσις, ὡς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἐπὶ τῶν συνόχων καλουμένων πυρετῶν, οὐκέτι πρώτως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἰᾶταί ποτε τὰς θερμὰς δυσκρασίας. ὡσαύτως δὲ καὶ κλυστὴρ καὶ κάθαρσις. ἐπιβροχή τε καὶ κατάπλασμα διαφορητικὸν ἢ πεπτικόν. ἑκατέρας δὲ τὰς δυνάμεις ἔχει συλλαβὸν ἐν ἑαυτῷ τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ λουτρόν, ὡς ἂν οἶμαι συνθετὸν ὑπάρχον ἐκ διαφερόντων ταῖς δυνάμεσι τῶν ἑαυτοῦ μερῶν. εἰσελθόντες μὲν γὰρ ὁμιλοῦσιν ἀέρι θερμῷ. μετὰ δὲ ταῦτα, εἰς ὕδωρ εἰσίασι θερμόν. εἶτ' ἐξελθόντες, εἰς ψυχρόν. εἶτ' ἐκματτόνται τὸν ἱδρῶτα. δύναται δὲ τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ μέρος θερμῆναί τε δι' ὅλου τὸ σῶμα καὶ χέαι τὰς ὕλας. ὁμαλῦναί τε τὰς ἀνωμαλίας. ἀραιῶσαί τε τὸ δέρμα, καὶ κενῶσαι πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένων. τὸ δὲ δεύτερον, ὅταν ἐπὶ ξηρᾷ διαθέσει τοῦ σώματος αὐτῷ τις χρῆται, νοτίδα χρηστὴν ἐνθεῖναι τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις. ἡ δὲ τρίτη μοῖρα τῶν λουτρῶν, ἐπειδὰν τῷ ψυχρῷ τύχωμεν χρώμενοι, ψῦξαί τε σύμπαν τὸ σῶμα, καὶ πυκνῶσαι τὸ δέρμα, καὶ ῥῶσαι τὰς δυνάμεις. τὸ δὲ τέταρτον, ἐκκενῶσαι δι' ἱδρώτων τὸ σῶμα χωρὶς τῆς ἐκ τοῦ ψύχεσθαι βλάβης. ταῦτ' οὖν δυναμένου περὶ τὸν ἄνθρωπον ἐργάζεσθαι πάντα τοῦ τῶν ποτίμων ὑδάτων εὐκράτου λουτροῦ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι φρίκας τε καὶ πυκνώσεις τοῦ δέρματος ὅταν ἀκαίρως λούσωνται, περατέον ἐφεξῆς διορίσαι πάντα, περὶ πρώτων ἐκείνων τὸν λόγον ποιησαμένους, ὅσοι φρικώδεις γίνονται λουόμενοι. μία μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐστιν, ὡς ἂν εἴποι τις, αἰτία συνεκτικὴ τοῦ γινομένου συμπτώματος. ἄλλαι δ' ἐκείνης πλείους προηγοῦνται. τὴν μὲν δὴ τὸ φρίττειν ἐργαζομένην αἰτίαν εἶναί φημι, κίνησιν ἀθροωτέραν τῶν δακνωδῶν περιττωμάτων. ὅθεν οἷς ταῦτα μὲν πολλά, πυκναὶ δὲ αἱ σάρκες ἢ τὸ δέρμα, φρίττουσιν εἴτε εἰς βαλανεῖον εἰσέλθωσιν, εἴτ' ἐν ἡλίῳ στῶσιν, εἴτε κινηθῶσιν ὁπωσοῦν σφοδρότερον ἤτοι δι' αἰωρήσεων ἢ τρίψεων ἢ γυμνασίων. οἷς δ' ὀλίγα ταῦτ' ἐστί, καὶ ἡ τοῦ σώματος ἕξις ἑτοίμη χαλασθῆναι καὶ ἀραιωθῆναι πρὸς τῆς ἀφ' αὐτοῦ θερμασίας, οὐ μόνον οὐ φρίττουσιν, ἀλλὰ καὶ βελτίους γίνονται κενουμένων τῶν περιττωμάτων. εἰκότως οὖν οὔτ' ἐν τῇ τῆς ἐπισημασίας ἀρχῇ τις ἔλουσεν ἄρρωστον, οὔτ' ἐν ἐπιδόσει. πεπύκνωται γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ πεπίληταί τε τὸ δέρμα. καὶ ἡ ὑποκειμένη μετ' αὐτὸ σαρκώδης οὐσία. κατὰ δὲ τὰς παρακμὰς ἤτοι γε ἀρχομένας ἢ προϊούσας ἢ προσελθούσας ἐπὶ πλέον, ἡμεῖς τε πολλάκις ἄλλοι τέ τινες ἰατροί, πολλοὺς τῶν καμνόντων λούσαντες ὠφελήσαμεν οὐ σμικρά. ποτὲ μὲν οὖν χρὴ τῆς παρακμῆς ἀρχομένης, ἢ προελθούσης, ἢ καὶ κατὰ τὴν ἀκμὴν ἐνίοτε, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο συμβαίνει ποτὲ σπανίως, ἐπὶ τὸ βαλανεῖον ἀπάγειν, ἐν τοῖς ἑξῆς διοριῶ. νυνὶ δὲ ὑπὲρ τῆς καθόλου δυνάμεως ἑκάστου τῶν μερῶν τοῦ λουτροῦ διελθεῖν προθέμενος, ἐν τῷ πρῶτον πάντων δίειμι. καί φημι πολλοὺς μὲν καὶ τῶν ἀπεπτηκότων. ἔτι δὲ πλείους, οἷς πλῆθος ἐστὶ δακνωδῶν περιττωμάτων. ἅπαντάς τε τοὺς ἐν ἐπισημασίαις ἢ ἀναβάσεσι. καὶ τοὺς ἐν ἀκμῇ δέ, πλὴν ὀλίγων δή τινων, εἰκότως φρίττειν, εἴτ' ἐς βαλανεῖον εἰσέλθωσιν, εἴτ' ἐν ἡλίῳ θερμῷ στῶσιν, εἴτε γυμνασίοις ἢ τρίψεσιν ἢ αἰωρήσεσιν ἐπιχειρήσωσιν. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων, ἀθρόαν ὁρμὴν ἐργάζεται τῶν περιττωμάτων. ὅταν δὲ ἔτι μὲν ὑπάρχῃ πυκνὸν οὑτωσὶ τὸ δέρμα τῶν λουομένων, ὡς κατὰ τὴν πρώτην τοῦ περιέχοντος ἀέρος προσβολήν, μὴ δύνασθαι τὴν κατὰ φύσιν ἀπολαβεῖν ἑαυτοῦ διάθεσιν, ἀλλὰ χρόνου πλείονος εἴη εἰς τοῦτο δεόμενον, ἀθρόᾳ δὲ ὁρμήσει πρὸς τοὐκτὸς φέρεσθαι τὰ περιττά, κατέχεσθαί τε τοὐντεῦθεν ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτοῖς καὶ δάκνειν ἀθροιζομένοις ὑπὸ τὸ δέρμα, καὶ διὰ τῶν σαρκῶν φερομένοις. δέδεικται δ' ἐν ταῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις, ὡς τὰ δακνώδη περιττώματα, διὰ τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων φερόμενα, ῥίγη τε καὶ φρίκας ἐργάζεται. τοῦ μὲν δὴ φρίττειν ἐν τοῖς λουτροῖς ἅπαντας τοὺς εἰρημένους, ἐξευρήκαμεν ἤδη τὰς αἰτίας. ὥσπερ γε καὶ τοῦ μὴ φρίττειν. οἷς ἤτοι μηδ' ὅλως ἐστὶ δακνῶδες μηδὲν ἐν τῷ σώματι περιττόν, ἢ τοσοῦτον, ὡς ῥᾳδίως ἐκκενοῦσθαι. περὶ τούτων αὖθις αὖ τῶν ὁ λόγος ἡμῖν γινέσθω. δι' οὓς καὶ τῶν φριττόντων ἐμνημονεύσαμεν. εἰ γάρ τις εἰσελθὼν ἐς βαλανεῖον οὐκ ἔφριξεν, ἀλλ' ἐχαλάσθη τε καὶ ἠραιώθη τὸ δέρμα, τούτῳ πάντως ἀναγκαῖον ἕπεσθαι τὰ πρόσθεν λεχθέντα. κένωσιν τῶν περιττῶν. ὁμαλὴν θερμότητα δι' ὅλου τοῦ σώματος. ἀραίωσιν τῶν πόρων. χάλασιν τῶν συντεταμένων. χύσιν τῶν πεπιλημένων. ἡ μὲν οὖν κένωσις τῶν περιττωμάτων, χρησιμωτάτη πᾶσι πυρετοῖς ἐστιν. ὡσαύτως δ' ἀραίωσίς τε καὶ χάλασις. οὔτε δὲ ἡ χύσις, οὐδ' ἡ θερμότης. ἀλλ' ἡ μὲν θερμότης, ἅπασιν ἐναντία. ψύχεσθαι μὲν γὰρ αὐτῶν ἡ διάθεσις, οὐ θερμαίνεσθαι δεῖται. τὸ διαχεῖσθαι δ' ὁμαλῶς, τοῖς μὲν στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις οὐκ ἀεὶ ἐπιτήδειον. τοῖς χυμοῖς δ' οὐκ ἀεὶ λυσιτελές. ἀλλ' ὅταν ἤτοι φλεγμονή τις,

ἢ ὁμοίως φλεγμονῇ διάθεσις ὑπάρχῃ κατὰ τὸ ζῷον, ἢ πλῆθος ὁποτερονοῦν, εἴτε τὸ πρὸς τὴν δύναμιν, εἴτε
τὸ πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν τῶν ἀγγείων, ἁπάντων ἐστὶ βλαβερώτατον. αὐξάνονται μὲν οὖν αἱ φλεγμοναὶ τῶν
θερμανθέντων καὶ χυθέντων χυμῶν ἐπιρρεόντων αὐταῖς. διατείνονται δ' οἱ χιτῶνες τῶν ἀγγείων μὴ στέγον-
τες τὸ πλῆθος ἐν τῇ χύσει πνευματωθέν. ἡ δύναμις δ' αὐτῷ τούτῳ κακοπαθεῖ. ταῖς τοίνυν θερμαῖς καὶ
ξηραῖς διαθέσεσι τοῦ σώματος ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν, ἄρχεσθαι μὲν τὰ δακνώδη χρηστὸν, ἀκίνδυνος γὰρ ἡ
χύσις. οὐκ ἀβλαβὴς δ' ἡ θέρμανσις. ἐκ μὲν δὴ τοῦ πρώτου μέρους τῶν λουτρῶν μεμνῆσθαι χρὴ ταῦθ' ὑπάρξαν-
τα τοῖς οὕτω κάμνουσιν ὅταν ἐν καιρῷ λούωνται. μετίωμεν δή που πρὸς τὸ δεύτερον αὐτῶν μέρος, ὅπερ
ἦν αὐτὸ τὸ κυριώτατον προσαγορευόμενον λουτρόν. ἐν τούτῳ τοίνυν ὑγραινόμενοι μὲν, ὀνίνανται. θερ-
μαινόμενοι δ' οὐδὲν ὀνίνανται. μετέλθωμεν οὖν αὖθις ἐπὶ τὸ τρίτον, ἐν ᾧ ψύχεται μὲν ἀλύπως τὰ τε-
10 θερμασμένα. ῥώννυται δ' ἡ δύναμις. ὅσα δ' ἠραιώθη τε καὶ πέρα τοῦ προσήκοντος ἐχαλάσθη, ταῦτα
εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἐπανέρχεται συμμετρίαν, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ τέταρτον τοῦ λουτροῦ μέρος. ἐφ' ὧν γὰρ
ἐπέσχεν καλῶς πάντα, καὶ μετὰ τὴν τοῦ ψυχροῦ χρῆσιν ἱδροῦσιν ἔτι, καὶ πάντ' αὐτῶν ἐκκενοῦται τὰ πε-
ριττά. καὶ τοίνυν ἐκ πάντων ὧν εἴπομεν περὶ βαλανείων, ἀθρόον κεφάλαιον συμβαίνει, κεκενῶσθαι μὲν ὅσον
ἦν ἐπὶ τῷ σώματι λιγνυῶδές τε καὶ καπνῶδες. ἐν δὲ τῇ κατὰ φύσιν ὑπάρχειν συμμετρίᾳ τάς τε σάρκας καὶ
τὸ δέρμα. τὸν δὲ τῶν στερεῶν μορίων αὐχμὸν, πεπαῦσθαι. καὶ τὴν θερμασίαν. οὐ μόνον τὴν ἐκ τοῦ λουτροῦ
προσγινομένην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔμπροσθεν οὖσαν ὑπὸ τῆς τοῦ ψυχροῦ χρήσεως ἀναιρεῖσθαι. μέγιστον δὲ τοῦ λόγου
τεκμήριον, ἡ συμβαίνουσα κατάστασις ἐπὶ τοῖς τοιούτοις λουτροῖς ὅταν ὁδοιπορήσωμεν ἐν ἡλίῳ θερμῷ. παρα-
γινόμεθα μὲν γὰρ ἔσθ' ὅτε μηδὲ φθέγξασθαι δυνάμενοι διὰ τὴν ξηρότητα τῆς γλώττης καὶ φάρυγγος.
ἅπαν τε τὸ σῶμα καρφαλέον ἔχοντες. ἐξελθόντες δὲ τοῦ ψυχροῦ παραχρῆμα, πάντ' ἀνακτώμεθα τὰ κα-
20 τὰ φύσιν οὔτε τῇ πυρώδει θερμασίᾳ κάμνοντες, οὔτε τῇ ξηρότητι δυσφοροῦντες. ἑτοίμως τε φθεγγόμε-
νοι, καὶ τῆς δίψης τὸ πλεῖστον ἰαθέντες. ἆρ' οὖν ἐναργέστερον ἔτι δύναμιν λουτρῶν γνῶναι ποθεῖς ἐπὶ ξηραῖς
καὶ θερμαῖς σωμάτων διαθέσεσιν; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. πάρεστι δὲ τοῖς βουλομένοις πειραθῆναι μετὰ τὴν τοιαύ-
την ὁδοιπορίαν ἀλουτήσασι, τῆς ἑπομένης βλάβης. ἢ γὰρ εὐθέως πυρέξουσιν, ἢ πολλῆς ἄσης ἀνάπλεοι διατε-
λέσουσι βαρυνόμενοι τὴν κεφαλήν. καὶ μάλιστα ἐὰν μηδέπω τῷ ψυχρῷ σβέσωσι τὸ καῦμα. πολλοὶ μέν-
τοι νεανίσκοι μετὰ τὰς τοιαύτας ὁδοιπορίας εὐθέως εἰς ὕδωρ ψυχρὸν ἑαυτοὺς ἐπιρρίψαντες, ὠνίναντο:
καὶ μάλισθ' ὅσοι περ ἂν ὦσιν ἰσχυροὶ, καὶ ψυχρῶν λουτρῶν ἐθάδες. οὕτω δὲ κἀν τοῖς ἀγροῖς, ἐν οἷς οὐκ ἔστι βαλα-
νεῖα πράττουσιν, εἰς λίμνας ἢ ποταμοὺς ἑαυτοὺς ἐμβάλλοντες, οὐδενὸς ἰατροῦ συμβουλεύσαντος αὐτοῖς. ἀλ-
λ' ὑπὸ τῆς διοικούσης τὸ σῶμα φύσεως ἀγόμενοι πρὸς τὸ δέον. ἥτις καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις τὰς ἐπὶ τὰ-
ναντία τῶν λυπούντων ὁρμὰς ἐντίθησι. λούεται γὰρ κἀκεῖνα ψυχρῷ, τῷ θάλπει καταπονούμενα, καθάπερ
30 γε καὶ θερμὰς εὐνὰς ἐξευρίσκει, τῷ κρύει κάμνοντα. κατὰ δὲ τὴν τοιαύτην ἐναντίωσιν, ἐσθίει μὲν, πεινῶν-
τα. πίνει δὲ, διψῶντα. καὶ τἆλλα πάντα πράττει φύσει. καὶ εἴπερ γε διάγνωσιν ἀκριβῆ τῆς τῶν πυρεττόν-
των εἴχομεν φύσεως, ἐτολμῶμεν ἂν οἶμαι συνεχῶς ἐξ αὐτῶν λούειν ἐν ὕδασιν ἐνίους ψυχροῖς, βαλανείου
χωρίς. ὅτι μὲν γάρ εἰσί τινες οἱ δεόμενοι τούτου, δῆλον ἐκ τῶν ὠφεληθέντων. οὓς οὐκ ἂν ὤνησε τὸ ψυχρὸν
λουτρὸν, εἴπερ μὴ διέκειντο κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπιτηδείως πρὸς αὐτό. τῷ δ' ἀγνοεῖν ἡμᾶς ἀκριβῶς τὰς
διαθέσεις, μεγίστην τε τὴν ἐκ τῆς ἀποτυχίας ὑπάρχειν βλάβην, ἀφιστάμεθα τῶν τοιούτων βοηθημάτων. καὶ
μάλιστα ἐπὶ τῶν ἑκτικῶν πυρετῶν. ὡς ἂν ὀλιγαίμου καὶ ὀλιγοσάρκου κἀπιμέλου τοῦ σώματος αὐτοῖς γεγονό-
τος. οὐδὲν γὰρ ἔχουσι τῶν στερεῶν μορίων πρόβλημα, τὴν ἐκ τοῦ ψυχροῦ προσβολὴν ἀλύπως ἐκδεχόμενον. ἀλ-
λὰ αὐτοῖς εὐθέως προσπίπτει τοῖς ὁμοιομερέσιν ὀνομαζομένοις. ὑφ' ὧν ἅπασι τοῖς ζώοις αἱ ἐνέργειαι γίνονται.
νέος δ' αὖ τις εὔσαρκος ὥρᾳ θέρους ἐν ἀκμῇ πυρετώδους νοσήματος, ἄνευ σπλάγχνου φλεγμονῆς, εἰς ψυχρὸν
40 ἑαυτὸν ἐμβαλὼν ὕδωρ, ἱδρῶτα κινήσειεν. εἰ δὲ καὶ ψυχρολουσίας συνήθεις εἴη, πάνυ θαρρῶν χρήσοιτο τῷ βοη-
θήματι. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων σωμάτων, αὖθις εἰρήσεται. τοῖς δὲ τὸν ἑκτικὸν πυρέττουσι πυρετὸν,
ἐπὶ θερμῇ καὶ ξηρᾷ κράσει, καὶ μάλιστα τοῖς ἤδη μαραινομένοις, οὐκ ἀσφαλὲς εἰς ὅλον ἀναρρίπτειν, ἐπὶ τὸ τοιοῦ-
τον ἰοῦσι βοήθημα. καθάπερ οὐδ' ὅσοι θέρους ὥρᾳ θερμοῦ καὶ ξηροῦ, μακροτέραν ὁδὸν ἀνύσαντες, ἰσχνοὶ καὶ ἀσθε-
νεῖς ὄντες, ἐμψυχθῆναι δέονται. οὐ γὰρ οὐδὲ τούτοις ἀκίνδυνος ἡ τοῦ ψυχροῦ λουτροῦ χρῆσις, ἄνευ τοῦ κατὰ βα-
λανεῖον ὁμαλῶς προθερμανθῆναι. τοιοῦτον γάρ τοι συμβαίνειν ἔοικεν ἡμῖν εἰς τὴν ψυχρὰν δεξαμενὴν εἰσιοῦ-
σιν ἐπὶ τοῖς βαλανείοις, οἷόν τι καὶ τῇ τοῦ σιδήρου βαφῇ. καὶ γὰρ ψυχόμεθα καὶ τονούμεθα, καθάπερ ἐκεῖνος,
ἐπειδὰν διάπυρος γενόμενος ἐμβάπτηται τῷ ψυχρῷ, καὶ τούτου χάριν ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων σωμάτων
εὕρηται τὰ βαλανεῖα προθερμαίνοντα, καὶ προπαρασκευάζοντα τῷ ψυχρῷ λουτρῷ. τοιοῦτον δέ τι καὶ
οἱ χωρὶς τοῦ βαλανείου χρώμενοι τῷ ψυχρῷ πράττουσιν, ὅταν προγυμνασθέντες εἰς αὐτὸ καθάλλωνται. οἷον γάρ τι
50 τὸ βαλανεῖον ἡμῖν ἐστι τοιοῦτον ἐκείνοις τὸ γυμνάσιον. οὐ μόνον ἐκθερμαῖνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ τοῦ βά-
θους κίνησιν τῆς ἐμφύτου θερμασίας πρὸς τοὐκτὸς ἐργαζόμενον. ὥστ' ἀπαντῆσαί τε τῷ προσπίπτοντι ψυ-
χρῷ, καὶ ἀντιμαχέσασθαι, καὶ κωλῦσαι βιαίως ἐμπεσεῖν τῷ βάθει, καὶ πλῆξαί τι τῶν σπλάγχνων. οὔτε
γὰρ τὴν οὐσίαν αὐτὴν τοῦ ψυχροῦ μέχρι τῶν σπλάγχνων ἐξικνεῖσθαι καλὸν, οὔτε ἀκραιφνῆ τὴν ποιότητα.
βέλτιον δὲ καὶ ἀσφαλέστερόν ἐστι τῷ τῆς διαδόσεως λόγῳ πρὸς τὸ βάθος ὁδοιπορῆσαι μόνην τὴν ποιότητα
χωρὶς τῆς οὐσίας. καὶ τοίνυν καὶ ὅσοι τῶν πυρεττόντων ἑκτικῶς ἐπὶ τὸ βαλανεῖον ἥκουσιν, εἰ μὴ τῷ ψυχρῷ
βαφεῖεν, οὐδὲν ὀνίνανται. τῶν μὲν γὰρ ἄλλως πυρεττόντων, οὐδέπω τὰ στερεὰ μόρια δύσλυτον ἔχει τὴν θέρ-
μην. ὥσθ' ἱκανὴ βοήθεια τούτοις ἐστὶν, ἡ ἐκ τῶν ἱδρώτων ἅμα ταῖς ἀδήλοις αἰσθήσει διαπνοαῖς. καὶ τῶν γ' ἐφη-
μέρων πυρετῶν, αὐτὴν σχεδόν γε τὴν οὐσίαν ἐκκενοῦσθαι συμβαίνει δι' αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τῶν διὰ ξηρότητα καὶ

θερμασίαν ἑκτικοῖς ἁλοῦσι πυρετοῖς, ὁμοία τοῖς διαπύροις σιδήροις ἐστὶν ἡ τῶν στερεῶν μορίων διάθεσις. ὥστ' οὐκ
ἀρκεῖ θερμῆναι καὶ τέγξαι μόνον ἐν τοῖς βαλανείοις αὐτούς. φοβῶ γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ αὔξησιν δοίημεν τῷ
πυρετῷ. βέλτιον δ' ἐμβάπτοντας τῷ ψυχρῷ σβέσαι τὴν θέρμην. ἀλλ' ἐν τούτῳ κίνδυνος εἰς τοὐναντίον ἀγα-
γεῖν καὶ ψῦξαι τὸ σῶμα. τίς δ' οὔ φησιν; οὐ μὴν διά γε τοῦτο τὸ κατορθούμενον ἐν τῷ βοηθήματι προσήκει ψέ-
γειν. οὐδ' ὅτι δυσληπτὸν τὸ μέτρον, ἀφίστασθαι παντάπασιν. εἰ μὲν γὰρ οἷόν τ' ἦν ἑτέρως ἰᾶσθαι τούς τ' ἄλλους
ἑκτικοὺς πυρετοὺς, καὶ τοὺς μαρασμώδεις, ἄμεινον ἂν ἦν τὴν ἀσφαλεστέραν ἰέναι. ἐπεὶ δ' ἐν μὲν τῷ ψῦξαι καὶ ὑγρᾶ-
ναι τὸ κῦρος τῆς θεραπείας ἐστὶν, ἅπασι δὲ τοῖς ψυκτικοῖς βοηθήμασιν ἐφεδρεύει βλάβη διὰ τὴν ἰσχνότητα
τοῦ σώματος, ἀναγκαῖον οἶμαι γίγνεσθαι τὸ τοῦ Θουκυδίδου δράσαντάς τι καὶ κινδυνεῦσαι. οἷς μὲν γὰρ ἑτέρα
μὲν οὐχ ὑπάρχει τῆς σωτηρίας ὁδὸς, ἡ δὲ οὖσα μόνη σφαλερὰ καθέστηκεν, ἀναγκαῖον οἶμαι τούτοις ἐστὶν, ὁμόσε
10 τοῖς δεινοῖς ἰέναι. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ σφάλμα θανατῶδες οὐδ' ἀβοήθητον. οὓς γὰρ ἂν ἐν τῷ σβεννύναι τὸν πυρετὸν
εἰς τὴν ἐναντίαν διάθεσιν ἀγάγῃ τὸ ψυχρὸν, ἔνεστιν ἰάσασθαι θερμαίνοντας ἐν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντί.
ἀλλ' οὐδ' ὁ κίνδυνος ἴσος, οὔθ' ὁ τῆς διαθέσεως τῆς ψυχρᾶς, οὔθ' ὁ τῶν ἰαμάτων αὐτῆς. ἐδείχθη γὰρ ἤδη καὶ πρό-
σθεν ἐν τῷ τῆσδε τῆς πραγματείας ἑβδόμῳ γράμματι. δέδεικται δὲ κἀν τῷ περὶ μαρασμοῦ βιβλίῳ. καὶ
πρὸ τούτων ἔτι κατὰ τὴν ὑγιεινὴν πραγματείαν, ὡς οὐχ οἷόν τε τὴν τῶν στερεῶν μορίων ξηρότητα τελέως
ἰάσασθαι. καὶ ὡς εἴπερ ἦν τοῦτο πρᾶξαι δυνατὸν, ἀγήρως ἄν τις ἐγένετο τοιαύτῃ διαίτῃ χρώμενος. εἴπερ οὖν
ἀνίατος μέν ἐστιν ἡ ξηρότης τῶν στερεῶν σωμάτων, ὠκυτάτη δ' ἐπ' αὐτὴν ὁδὸς τέτμηται ἡ διὰ τῶν ἑκτικῶν πυρε-
τῶν, ἄμεινον εἰς ψυχρὰν δυσκρασίαν μεταστῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἔχειν ᾧ θεραπεύσομεν. ὁ μὲν γὰρ τοῦτο πρά-
ξας, ἀναμαχέσαιτ' ἂν ἐξ ὑστέρου τὴν βλάβην. ὁ δ' ἐπιτρέψας ἰέναι τὴν ἐπὶ θάνατον, ἀνέλπιστον τῷ κάμνοντι
τὴν σωτηρίαν εἰργάσατο. ὅσῳ τοίνυν ἄμεινόν ἐστι τοῦ χωρὶς ἐλπίδος ἀπολέσθαι βεβαίως, τὸ ζῆν ἐλπίδι χρηστῇ
20 δράσαντάς τι καὶ κινδυνεύσαι, τοσούτῳ τὸ μετὰ μεγάλων βοηθημάτων ἀγωνίσασθαι, τοῦ μηδὲν πρᾶξαι βέλ-
τιον. ἐμψύχωμεν οὖν ἅπαντι τρόπῳ τοὺς ἑκτικῶς πυρέσσοντας αὐτίκα, πρὶν προσελθόντας εἰς μαρασμόν τε-
λευτῆσαι. τὸν δ' ἀκριβῶς μαρανθέντα, μηδ' ἐπιχειρῶμεν ἰᾶσθαι. καὶ γὰρ εἰ τὴν θέρμην αὐτοῦ σβέσαιμεν,
ἀλλ' ἥ γε ξηρότης ὑπολειφθεῖσα γήρως τρόπῳ τὸν ἄνθρωπον ἀπολεῖ τοσοῦτον ἐπιβιώσαντα χρόνον, ὅσον ἀντι-
σχεῖν τὰ στερεὰ μόρια πρὸς τὴν ἐσχάτην ξηρότητα. τάχα δ' ἄν τις ἕλοιτο τῶν οἰκείων τοῦ νοσοῦντος, ἔτι τε μᾶλλον
ὁ κάμνων αὐτὸς, ἐπιβιῶναί τινα χρόνον ἐν γέροντος φύσει μᾶλλον, ἢ τεθνάναι παραχρῆμα. θεραπεύειν
οὖν καὶ τούτους μετὰ προῤῥήσεως, εἰς ἕτερον μεθιστάντας μαρασμὸν, ὃν ἤδη καλεῖν ἔθος ἡμῖν ἐστιν ἐκ νόσου γῆ-
ρας. ἐγχωρεῖ γὰρ αὐτοὺς οὐ μόνον ἡμέρας πλείους, ἀλλὰ καὶ μῆνας ζῆσαι. νεανίσκον γοῦν ἐγώ τινα τῶν οὕ-
τως ἐχόντων ἰασάμενος, εἶθ' ἑξῆς ἀνακομίζων καὶ δὴ γηροτροφῶν αὐτοῦ τὴν πρεσβυτικὴν ἀσθένειαν, οὐ μόνον
εἰς μῆνας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔτη διεφύλαξα ζῶντα. χρὴ δ' οὐ νῦν ἀκούειν ποθεῖν τοῦ τοιούτου μαρασμοῦ τὴν ἐπιμέ-
30 λειαν. ἔν τε γὰρ τῷ τῆσδε τῆς πραγματείας ἑβδόμῳ προείρηται δυνάμει, τὰς ξηρὰς καὶ ψυχρὰς δυσκρασίας
ἰωμένων ἡμῶν. ἔν τε τῷ γηροκομικῷ μέρει τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας. ὁ δ' ἐνεστὼς λόγος, οὐ μαρασμῶν ἐ-
πηγγείλατο θεραπείαν διδάξαι, ἀλλὰ πυρετῶν ἑκτικῶν. ἐξ οὗ γένους εἰσὶ καὶ οἱ μαρασμώδεις. εἴρηται δή μοι
περὶ τούτων ἄλλα τε πολλὰ λόγῳ καὶ πείρᾳ κεκριμένα, καὶ ὡς οὐ χρὴ δεδιέναι βαλανεῖον, ὥσπερ ὁ Φίλιππος
εὐλαβέστερον ἴσως αὐτῷ χρώμενος. ὃν τρόπον ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰθίσμεθα πυρετῶν, ὅσοι διὰ φλεγμονὰς καὶ
σήψεις γίνονται χυμῶν. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ οὐδὲν βλάψοις, εἰ καὶ μὴ βάπτοις εἰς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ αὐτούς. ἀλλ' ὡς
ἔθισται περιχέοις χλιαρὸν μὲν πρῶτον, εἶθ' οἷον ἐξ ἡλίου θερινοῦ. κἄπειτα τούτου βραχύ τι ψυχρότερον. ἐπὶ
δὲ τῶν ἑκτικῶν πυρετῶν, οὐ τὸ θερμὸν λουτρόν ἐστι, τὸ τὴν ὠφέλειαν παρέχον, ἀλλὰ τὸ ψυχρὸν, ᾧ παρασκευάζει
τὰ βαλανεῖα τὸ τοῦ κάμνοντος σῶμα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐν ὑγείᾳ λουομένων. οὐ μόνον δὲ
διὰ τοῦτο δοκεῖ μοι Φίλιππος ἀγνοεῖν ἐπὶ τῶν μαραινομένων ὁποῖόν τι χρῆμά ἐστι βαλανεῖον, ὅτι τοὺς οὕτως
40 ἰσχνοὺς οὐδεὶς τολμᾷ βάπτειν εἰς τὴν ψυχρὰν δεξαμενὴν, ἢ τὸ γοῦν ὕστατον ὕδωρ καταχεῖν ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ διότι
πολλάκις ἔζευκταί τις ἄλλος αὐτοῖς πυρετὸς ἐπὶ χυμοῖς σηπομένοις ἢ σπλάγχνου φλεγμονῇ. καὶ μὲν δὴ
καὶ ὅτι πάθος ὀλέθριον τῶν μαραινομένων αὐτὸ ὑπάρχει, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ὀρθῶς ἔνιοι πάντα μέμφονται
τὰ προσφερόμενα, δέον οὐκ ἐκείνοις, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τὴν αἰτίαν ἀναφέρειν. ἀναλαβόντες οὖν αὖθις ἅπερ
ἐλέγομεν, ἐπιθῶμεν ἤδη τῷ λόγῳ κεφαλήν. ἅπαντας τοὺς ἑκτικὸν νοσοῦντας πυρετὸν, καὶ μᾶλλον ἔτι αὐ-
τῶν ὅσοι περ ἂν ἤδη μαραίνονται, χωρὶς τοῦ τινα ἕτερον ἐπιπεπλέχθαι πυρετὸν αὐτοῖς, ἤτοι γ' ἐπὶ σήψει μόνῃ
χυμῶν ἢ μετὰ φλεγμονῆς, λοῦε θαῤῥῶν ἄνευ καμάτου παντὸς, ὡς μὴ καταλῦσαι τὴν δύναμιν. ὅπερ οὐχ ἥκι-
στα καὶ αὐτὸ βλάπτον ἰσχυρῶς, αἴτιον γίγνεται τοῦ ψέγεσθαι τὸ λουτρόν. τὸ δ' ἄνευ καμάτου, τοιόνδε τι λέγω.
τὸν ἀῤῥωστοῦντα βούλομαι κομίζεσθαι μὲν ἐπὶ τοῦ σκίμποδος εἰς τὸ βαλανεῖον. ἑτοίμως δ' αὐτῷ παρεσκευα-
σμένης σινδόνος θερμῆς, ἐπ' ἐκείνῃ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν τριῶν οἴκων τοῦ βαλανείου μεταφέρεσθαι γυμνωθέν-
50 τα. τέτταρες δ' ἔστωσαν οἱ κρατοῦντες αὐτὸν, εἷς καθ' ἕκαστον πέρας. εἰ μὲν οὖν αὐτάρκως εἴη θερμὸς ὁ πρῶτος
οἶκος, ἐν αὐτῷ γυμνωθεὶς ὁ κάμνων, εἰς τὸν δεύτερον εἰσκομιζέσθω. εἰ δ' ἔτι σοι φαίνοιτο ψυχρότερον εἶναι, μὴ
γυμνὸς, ἀλλ' ἐπιβεβλημένος ἤτοι γ' ἑτέραν σινδόνα μὴ ψυχρὰν, ἤ τι τοιοῦτον ἐπίβλημα. δῆλον δὲ ὡς χρὴ τὴν
μέλλουσαν ὀχεῖν αὐτὸν σινδόνα ἰσχυροτέραν ὑπάρχειν. εἰ δ' ἀσθενὴς εἴη καθ' ἑαυτὴν ἐπιπτύσσοντα διπλῆν ἐργά-
ζεσθαι βέλτιον. ἔστω δὲ ὁ μέσος οἶκος, οὐ μόνον τῇ θέσει μέσος, ἀλλὰ καὶ τῇ κράσει τοσούτῳ τοῦ πρώτου θερμό-
τερος, ὅσῳ τοῦ τρίτου ψυχρότερος. ἐν τούτῳ τῷ οἴκῳ, τὸ ἔλαιον ἔστω χλιαρὸν, ὡς εὐθέως περιχυθῆναι τῷ κά-
μνοντι κατὰ τῆς σινδόνος εἰσκομισθέντι. καὶ τοῦτο πράξαντες, εἰς τὸν τρίτον οἶκον εἰσίτωσαν, εἰς τὴν δεξαμενὴν
ἀποκομίζοντες αὐτὸν, ὥστε διόδῳ χρήσασθαι μόνῃ τοῖς τρισὶν οἴκοις τοῦ βαλανείου. μὴ ταχέως βαδιζόντων

τῶν εἰσκομιζόντων τὸν κάμνοντα, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐπιμενόντων κατὰ τοὺς πρώτους οἴκους, ὅσον ἐν μὲν θατέρῳ
μετατεθῆναι μόνον ἀπὸ τοῦ σκίμποδος, ἐν δὲ τῷ μέσῳ περιχυθῆναι τὸ ἔλαιον. ἔστω δὲ καὶ ὁ ἀὴρ τῶν οἴκων ἁ-
πάντων μήτε θερμὸς ἄκρως μήτε ψυχρός, ἀλλ' εὔκρατος ἱκανῶς καὶ μετρίως ὑγρός. ἔσται δὲ τοῦτο προεκχυ-
θέντος ὕδατος εὐκράτου δαψιλῶς ἐκ τῆς δεξαμενῆς, ὡς διαῤῥυῆναι διὰ πάντων τῶν οἴκων. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τῆς
κολυμβήθρας ὕδατι, χρονιζέτω μετρίως, ὀχούμενος ἐπὶ τῆς σινδόνος, οὐδεμιᾶς ἐπαντλήσεως αὐτῷ γι-
νομένης οἵας ἐπ' ἄλλων εἰθίσμεθα πράττειν. ἀλλ' οὐ δὲ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καταχεῖσθαι βουλοίμην
ἄν. ἱκανὸν γὰρ καὶ ταύτην λοῦσαι δὶς ἢ καὶ τρὶς ἅμα τῷ παντὶ σώματι κατὰ τοῦ ὕδατος, ὑφιέντων μετρίως
εἰς τὸ κάτω τὴν σινδόνα. καὶ αὖθις ἀνακομιζόντων αὐτὸν ὁμοίως νεανίσκων τεττάρων. ἐκκομισθεὶς δ' ἐντεῦθεν,
εἰς ὕδωρ ψυχρὸν ἀθρόως βαπτέσθω μηδ' ἐπὶ βραχὺ χρονίζων ἐν αὐτῷ. διαδέχεσθαι δὲ χρὴ καὶ τἄλλα μὲν ἀκρι-
10 βῶς ἅπαντα τοὺς βαστάζοντας αὐτόν. ἐξαίρετον δ' ἔτι τοῦθ' ἔστω δίδαγμά τε ἅμα καὶ παράγγελμα, τὸ τάχος
τῆς βαφῆς. εὐθὺς δ' ἕτερος ἑτοίμην ἔχων σινδόνα, κατ' αὐτοῦ βαλέτω. κἄπειθ' ἑξῆς ἐπιβληθεὶς τῷ σκίμποδι,
διὰ σπόγγων μὲν ἀποματτέσθω τὰ πρῶτα. μαλακοῖς δ' ὕστερον ὀθονίοις. μὴ δ' αὐτῶν τῶν ἀποματτόντων αὐτὸν
βιαίως ψαυόντων, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα πραότατα. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπαλείψαντάς τε καὶ περιθέντας ἱμάτια,
κομίζειν αὖθις ἐπὶ τοῦ σκίμποδος εἰς τὸν οἶκον, ἐν ᾧ διαιτᾶται δώσοντας τροφήν. εἴρηται δὲ κἀν τοῖς πρόσθεν
ἡνίκα ἰώμεθα τὰς ξηρὰς δυσκρασίας ἐν τῷ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἑβδόμῳ, τὸν οἶκον ἐζεῦχθαι χρῆναι τῷ
βαλανείῳ. περὶ μὲν οὖν λουτρῶν, αὐτάρκης ὁ λόγος εἰς τὰ παρόντα. συνεχὴς δ' ἐστὶ τοῖς εἰρημένοις, τὰ περὶ
τῆς δυνάμεως τῶν τροφῶν. ὅτι μὲν οὖν ὑγρὰς καὶ ψυχρὰς εἶναι προσήκει τὰς μελλούσας ὀνήσειν τοὺς ἑκτι-
κοὺς πυρετούς, εὔδηλον παντί. τοιαῦται δ' εἰσὶν ὅ, τε χυλὸς ὁ τῆς πτισάνης ψυχρὸς λαμβανόμενος, ὅ, τε χό-
νδρος ὁμοίως πτισάνης σκευασθεὶς ὅπερ ἐστὶ δι' ὕδατος καὶ πράσου βραχέος. ἀνήθου τε καὶ ἁλῶν. ἐλαίου τε καὶ
20 ὄξους. ἐπιτήδειος δὲ τοῖς ὧδε κάμνουσι, καὶ ὁ βραχεὶς ἄρτος ἐν ὕδατι ψυχρῷ. μηδενὸς δ' αὐτῶν ἡ ψύξις ἀλι-
κεινὴς ἔστω, καθάπερ ἡ τοῦ ποτοῦ. ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ θερμαίνεται ταχέως, καὶ διεξέρχεται. ταῦτα δ' ἐπὶ
πλέον ἐν τῇ γαστρὶ διαμένοντα, τάχ' ἄν που καὶ διαψύξαιεν αὐτήν, ἀμέτρως ὄντα ψυχρά. χρονίου δ' ὑπάρχον-
τος ἤδη τοῦ πυρετοῦ, καὶ τὸ τῆς ὄνου γάλα δοτέον, ἀκριβῶς προσέχοντα τὸν νοῦν μὴ τυρωθῇ ποτε κατὰ τὴν γα-
στέρα. τοῦτο δὲ ἐνίοτε μέν, αὐτὸς ὁ κάμνων ἡμᾶς διδάξει τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἐμπείρως ἔχων. ἐνίοτε δὲ ἡμᾶς αὐ-
τοὺς ἐξευρίσκειν δεήσει κατὰ βραχὺ τῇ χρήσει προσερχομένους. ἕτοιμον μὲν οὖν ἤτοι μέλιτος αὐτῷ μιγνύν-
τας, ἢ καὶ βραχύ τι τῶν ἐδωδίμων ἁλῶν κωλῦσαι τὸ σύμπτωμα. φευκτέον δ' εἰς ὅσον οἷόν τε τὸ μέλι κατὰ
τοὺς ἑκτικοὺς πυρετούς. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ μελίκρατον, ἐκχολοῦται γὰρ αὐτίκα. καὶ ξηροτέρους ἅμα θερμῇ
δριμείᾳ τοὺς πυρετοὺς ἀπεργάζεται. δοτέον οὖν τὴν πρώτην τὸ γάλα τῆς ὄνου κυάθου μὴ πλέον, ὡς εἰθίκασιν
διδόντας ἡμᾶς. εἰσαχθείσης μὲν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς ὄνου πρὸς τὸ μηδένα χρόνον ἐν τῷ μεταξὺ γίνεσθαι. κατα-
30 πιόντος δ' αὐτὸ τοῦ κάμνοντος αὐτίκα. θαῤῥούντων δ' ἡμῶν ἀκριβῶς, καὶ παραβαλλόντων τὴν κίνησιν τῶν ἀρ-
τηριῶν τὴν ἐπὶ τῇ προσφορᾷ γιγνομένην, τῇ πρὸ τοῦ ληφθῆναι τὸ γάλα. εἰ μὲν γὰρ διαφθείροιτο, τοὺς σφυ-
γμοὺς εὑρήσεις οἵους περ ἐπὶ θλίψει στομάχου συμβαίνοντας οἶσθα. εἰ δὲ μὴ διαφθείροιτο, τοὺς σφυγμοὺς μεί-
ζους τε καὶ ἰσχυροτέρους γιγνομένους. ὥστ' ἐξέσται σοι μετὰ ταῦτα προσφέροντι, τὸ πλῆθος αὐξῆσαι τοῦ γά-
λακτος ἥμισυ κυάθου. κἄπειθ' ἥμισυ προσθεῖναι πάλιν. εἶθ' οὕτω κατὰ βραχὺ μέχρι τοῦ συμμέτρου προσαυξῆ-
σαι. τοῦ μέτρου δὲ οὐ μόνον τοῦ γάλακτος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων σιτίων ἔμαθες τοὺς σκοπούς, ἔνθα τὰς
τῆς γαστρὸς ἰώμεθα δυσκρασίας ἐν τῷ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἑβδόμῳ. πρώτην γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ λόγῳ, τὴν ξη-
ρὰν δυσκρασίαν αὐτῆς ὑποθέμενοι κεχρονισμένην εἰς τοσοῦτον, ὡς σύμπαν ἤδη τὸ σῶμα λεπτὸν ὑπάρχειν, ἐ-
πεδείξαμεν, ὅπως ἄν τις ἅμα μὲν ἄμφω καλῶς ἰῷτο καὶ τὴν δυσκρασίαν τῆς γαστρός, καὶ τὴν ἰσχνότητα τοῦ
σώματος. καὶ τοίνυν ἴσως ἄμεινον ὑπὲρ τοῦ μὴ γράφειν πολλά, πρὸς ἐκεῖνον ἀναπέμψαι τὸν λόγον ὑπὲρ τῶν
40 ἄλλων ἁπάντων ἐδεσμάτων. ὅμοιαι γὰρ αἱ διαθέσεις οὖσαι, παραπλησίων χρήζουσι καὶ τῶν ἰαμάτων. ὅσον δ' ἐστὶν
ἡ τῶν ἑκτικῶν πυρετῶν θερμοτέρα, τοσοῦτον καὶ τῶν βοηθημάτων δεῖται ψυχροτέρων. ἀκριβείας τε πλεί-
ονος, ὅπως μή τι βλάψαιμεν ἰσχυροῖς βοηθήμασι χρησάμενοι. καὶ τοὺς μὲν ἤδη μαραινομένους, ὡς εἴρηται, λου-
στέον. ὅσοι δ' ἐν τοῖς ἑκτικοῖς εἰσι πυρετοῖς, οὐδέπω μαραινόμενοι, τούτους οἷόν τ' ἐστὶ καὶ χωρὶς σινδόνος ὑποβε-
βλημένης λούειν, ὡς ἂν ἰσχυροὺς ἔτι τὴν δύναμιν ὄντας. εἰσφέρειν μέντοι καὶ τούτους εἰς τὸν οἶκον. ἤτοι γε
ἐπὶ σκίμποδος, ἢ φορείου τινός. εἶθ' ἑαυτοῖς βαδίζοντας ἐπὶ τὸ θερμὸν ὕδωρ ἀκτέον, ὅπως ἐν ἐκείνῳ χρονίζοιεν.
ὅσοι δ' ἀκρατέστεροι τῶν τοιούτων εἰσί, σφαλερὸν ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ἐμβαίνειν ταῖς ψυχραῖς κολυμβήθραις. ἀλλ'
ἔξω μᾶλλον αὐτὸν καταχεῖν ἐπὶ χλιαρῷ τῷ προτέρῳ, τὸ δεύτερον ψυχρόν. ἔστω δ' οὕτω ψυχρὸν τότε κατὰ
τὴν δεξαμενὴν ὕδωρ αὐτοῖς παρεσκευασμένον, ὅσον ἐξ ἐκείνης ἄν τις ἀφυσάμενος αὔταρκες ἀθρόως εἰς ἅπαξ
ἐπιχέαι τοῖς λελουμένοις, ὡς μηδεμίαν ἐμφαίνειν σαφῆ ποιότητα, μήτε τῶν ἀκριβῶς ψυχρῶν, μήτε τῶν
50 χλιαρῶν ὑδάτων, ἀλλ' οἷον τὸ κρηναῖον καλούμενον, ἐν μέσῳ ψύξεως πληκτικῆς καὶ χλιαρότητος ἐκλυτι-
κῆς. εἰ μὲν οὖν ἀκριβῶς ἅπαντα γίγνοιτο κατά τε τὰ λουτρὰ καὶ τὰς τροφάς, ἐλπὶς σωθήσεσθαι τοὺς μα-
ραινομένους. εἰ δ' ἁμαρτηθείη τι κἂν ἕν, ἀνατρέπει τἄλλα σύμπαντα. τὸ γάρ τοι τῆς διαθέσεως αὐτῶν ὀλέθριον,
οὐδὲ βραχύτατον ἁμάρτημα φέρει. καὶ εἴ τις ἐσώθη τῶν τοιούτων, τὸ σαρκῶδες αὐτοῦ γένος ὁ μαρασμὸς κα-
τειλήφει. τῶν στερεῶν δ' αὐτῶν ἐξηρασμένων, ἀδύνατόν ἐστι τὸν ἄνθρωπον ὑπαχθῆναι τελέως. ἀλλ' ἀναγκαῖον
ἤτοι γ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ πυρετοῦ τὸν θάνατον ἥκειν εὐθέως, ἢ μεταπεσόντος εἰς τὸ καλούμενον ἐκ νόσου γῆρας. πρῶτον
μὲν γὰρ ὁ τοιοῦτος πυρετὸς ἐκβόσκεται τὴν οἰκείαν ἰκμάδα τῶν μορίων ὑφ' ἧς τρέφεται. μεταβαίνει δ' ἐντεῦ-
θεν ἐπὶ τὸ σαρκῶδες γένος, ὃ ταῖς ἰσὶ καὶ τοῖς ὑμενώδεσι τῶν στερεῶν μορίων περιπέφυκεν. εἶθ' οὕτως ἅπτεται

καὶ αὐτῶν

καὶ αὐτῶν τῶν στερεῶν μορίων. καθ' ἕκαστον γάρ τοι μόριον τῶν ἁπλῶν καὶ πρώτων ὀνομαζομένων ἐθεάσω κα-
τὰ τὰς ἀνατομὰς τὸ μὲν οἷον ἰνῶδες ὂν τῆς οὐσίας αὐτῶν. τὸ δ' ὑμενῶδες. τὸ δὲ, σαρκῶδες. οἷον εἰ τύχοι τῆς φλε-
βὸς ἕνα χιτῶνα κεκτημένης λεπτὸν, ἔστιν εὑρεῖν κατ' αὐτὸν ἶνας πολλὰς ἀραχνοειδέσι διατάσεσι συναπτομένας
ταῖς ἀμφοτέραις, ἡ οἰκεία τῆς φλεβὸς οὐσία περιπέφυκεν, ἄλλη κατ' ἄλλο μόριον ὑπάρχουσα, κοινὸν οὐδὲν
ὄνομα κεκτημένη. καλεῖν γοῦν αὐτὴν οὐδὲν κωλύει διδασκαλίας ἕνεκα σαρκοειδῆ φύσιν. ἣ καὶ ἰνδία τὴν τοῦ
δεῖνος τοῦ μορίου σάρκα, κατὰ γαστέρα μὲν ἑτέραν ὑπάρχουσαν. καθ' ἧπαρ δ' ἑτέραν. ὥσπερ γε καὶ κατὰ ἀρ-
τηρίαν καὶ μῦν. ὠνόμασται δὲ μόνη σὰρξ ἡ ἐν μυσί. τῶν ἄλλων οὐδὲ μίαν ὀνομάζουσι σάρκα, πλὴν ὀλίγοι δή τινες.
ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν τοῖς σπλάγχνοις οἷον ἥπατι καὶ νεφροῖς καὶ σπληνὶ καὶ πνεύμονι, παρεγχύματα καλοῦσι.
τὰς δ' ἐν ἐντέροις καὶ γαστρὶ καὶ στομάχῳ καὶ μήτρᾳ, ἀνωνύμους ἀπολείπουσιν. ἀλλὰ σὺ τῶν μὲν ὀνομάτων μη-
10 δὲν φρόντιζε. γίγνωσκε δὲ ἑκάστου τῶν μορίων τὸν ὄγκον τῆς οὐσίας, ὑπὸ τῆς τοιαύτης μάλιστα συμπληρ-
οῦσθαι φύσεως, φθορὰν καὶ γένεσιν ἐπιδεχομένης, ὡς ἔνεστι θεάσασθαι σαφῶς ἐπὶ τῶν κοίλων ἑλκῶν. οὐ
μὴν οὔθ' ἡ τῶν ἰνῶν φύσις, οὔθ' ἡ νευρώδης ἢ ὑμενώδης ὁρᾶται τὴν αὐτὴν ἔχουσα γένεσιν. οὐδ' ἐγχωρεῖ τὰς ἐν ἑκά-
στῳ μορίῳ τοιαύτας ἶνας, ὑπὸ τῶν καλουμένων πυρετῶν ἐκτακῆναι, καθάπερ τὰς σάρκας. αἵ γε πρὶν ξηραν-
θῆναι τελέως διαφθείρουσι τὸ ζῶον. εἰσὶ μὲν οὖν καὶ οἱ μαρασμώδεις πυρετοὶ πάντες, ἐκ τοῦ τῶν συντηκόντων
γένους. ἀλλὰ διαφέρουσι τῷ τὸ συντηκόμενον ἑκάστοτε τῆς σαρκὸς, ἐπὶ μὲν τούτων, διαφορεῖσθαι. καταρρεῖν
δ' ἐπ' ἐκείνων εἰς γαστέρα. φαίνεται δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν κρεῶν γιγνόμενον ἐναργῶς, ὀπτωμένων ἐπὶ τῆς καλου-
μένης ἐσχάρας. ἐνίων μὲν γὰρ ἀπορρεῖ πάμπολυ τὸ σύντηγμα. καὶ φθείρεται κατὰ τῶν ἀνθράκων ἀθρόως. ἐνί-
ων δ' ὅλως οὐδὲν αἰσθητὸν ἀπορρέον φαίνεται κἂν ἴσον ᾖ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθράκων. οἱ γοῦν ἄγριοι σύες, ἢ οὐδ' ὅλως
ἢ ὀλίγιστον ἔχουσι τὸ ἀπορρέον. οἱ δ' ἥμεροι, πάμπολυ. καὶ ὅσον περ ἂν ᾖ πιμελωδέστερον καὶ σαρκωδέστερον τὸ ζῶ-
20 ον, τοσοῦτον τὸ ἀπορρέον αὐτῶν τῶν σαρκῶν ἐπὶ τῆς ἐσχάρας ὀπτωμένων πλέον φαίνεται. τὸν αὐτὸν οὖν
τρόπον, ἐπὶ τῶν θερμοτάτων πυρετῶν, εἰ μὲν οὖν εἶεν σάρκες ὑγραὶ καὶ μαλακαὶ μετὰ πλήθους πιμελῆς,
τὰς συντήξεις αἰσθητὰς ἴσχουσιν. εἰ δὲ ἄνευ πιμελῆς καὶ ξηραὶ, τοῖς μαρασμώδεσιν ἁλίσκονται πυρετοῖς. ἐναρ-
γέστατον δὲ τούτου τεκμήριον, οἱ τὰς συντήξεις ἐκκρίνοντες ἄρρωστοι διὰ γαστρὸς, ἢν μὴ φθάσωσιν ἀποθανεῖν. ἤτοι
γ' ὑπὸ βίας τοῦ νοσήματος, ἢ διὰ τὴν τῶν ἰατρῶν ἀμαθίαν, εἰς τοὺς μαρασμώδεις ἐμπίπτοντες πυρετούς. ἄχρι
μὲν γὰρ ἂν ἔχωσι τὴν ὕλην δαψιλῆ, ταύτην συντήκουσιν. ὅταν δὲ ἐπιλείπωσιν αὐτοὺς αἵ τε πιμελαὶ, καὶ αἱ
σάρκες αἱ μαλακαὶ, ξηραίνουσι τὰς σκληρὰς καὶ δυστήκτους σάρκας. ὧν οὐδὲν ἀπορρεῖ διὰ ξηρότητα, καθάπερ
οὐδὲ τῶν ταριχηρῶν κρεῶν, εἰ καὶ ταῦτ' ἐθελήσειας ὀπτᾶν ἐπιβάλλων ἴσως τοῖς ἄλλοις πυρί, ξηρότεραι μὲν
γὰρ αἱ σάρκες αὐτῶν ἔσονται. καὶ σκληρωθήσονταί γε βύρσης τρόπον. οὐ μὴν ἐκρυήσεταί γε αὐτῶν οὐδε-
μία τηκεδὼν αἰσθητή. ταῦτ' οὖν γιγνώσκοντί σοι, καὶ ἡ τῶν συντηκτικῶν πυρετῶν ἐπιμέλεια κατὰ τὰς αὐ-
30 τὰς ἔσεσθαι μεθόδους. ἐπί τε ψυχροῦ δόσιν, ὅτι τάχιστα, παραγιγνομένῳ, καὶ διὰ τῶν ἰσχναινόντων καὶ ψυ-
χόντων τρέφοντι. μελίκρατον δ' οἰόμενον πολεμιώτατον εἶναι, ὥσπερ ἀληθῶς ὁρᾷς χρωμένους ἐπὶ τῶν τοιούτων πυ-
ρετῶν, τοὺς πλείστους τῶν ἰατρῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν συνεχῶν τῶν πυρετῶν, αὖθις ἐξέσται διελθεῖν. ὥσπερ γε
καὶ περὶ τῶν ἐν λοιμοῖς πυρετῶν ἑκτικῶν, οἷος ὁ νῦν ἐπιδημῶν ἐστι. εἰρήσεται γὰρ περὶ τούτων κατὰ τοὺς λοι-
μώδεις πυρετούς. τῶν δ' ἄλλων ἑκτικῶν καὶ μαρασμωδῶν, αὐτάρκως εἰρῆσθαι νομίζω τὴν μέθοδον τῆς ἰά-
σεως.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ,

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

40

ῶν δ' ἐπὶ χυμοῖς σηπομένοις ἀναπτομένων πυρετῶν, οἱ πρῶτοι μὲν εἴρηνται σκο-
ποὶ πρόσθεν, λοιπὰ δ' ἐλλείπουσιν ὅπως ἐγχωρεῖ καὶ δύο καὶ τρεῖς αὐτοὺς ποιῆσαι.
κἂν εἰ βουληθείημεν ἕνα. νυνὶ δ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων πυρετῶν, ἐκ τῆς τῶν πρώ-
των γενῶν τομῆς ἄχρι τῶν ἐσχάτων εἰδῶν ἀφικόμεθα τέμνοντες, οὔπω πρᾶξαι πειρα-
θῶμεν κἀπὶ τῆς προκειμένης διαφορᾶς, ἐκεῖνο πρότερον ἀναμνήσαντες ὃ κἀν τοῖς
περὶ διαφορᾶς τῶν σφυγμῶν ὑπομνήμασιν ἐλέχθη μοι. ὡς εἴτε πρώτας διαφο-
ρὰς, εἴτε γένη πρῶτα καλεῖν ἐθέλοι τις, εἴτε γενικωτάτας ἰδέας, εἴθ' ὁπωσοῦν
ἄλλως φυλάττων ἀκριβῆ τοῦ πράγματος τὴν ἔννοιαν, οὐ διοίσει. τῶν μὲν δὴ πυ-
ρετῶν αὐτῶν τοὺς ἐφημέρους ὅπως χρὴ θεραπεύειν, ἐν τῷ τῶνδε τῶν ὑπομνη-
50 μάτων ὀγδόῳ δεδήλωται. ὥσπερ γε καὶ ὅπως τοὺς συνόχους ἐν τῷ μετ' αὐτό. καὶ τρίτους γε τοὺς ἑκτι-
κοὺς ἐν τῷ μετ' ἐκεῖνο τῆς ὅλης πραγματείας ὄντι δεκάτῳ, μετὰ τῶν ἰδίων ἑκάστῳ, πλεῖστα καὶ τῶν
κοινῶν ἐπελθών. νυνὶ δ' ὅπως ἄν τις ἰῷτο μεθόδῳ τοὺς ἐπὶ σήψει χυμῶν συνισταμένους, πρόκειται διελ-
θεῖν. Οἱ σκοποὶ δ' οἱ θεραπευτικοὶ, κατὰ μὲν τὴν εἰς δύο τομὴν, ἥ τε διάθεσις ἣν θεραπεύομεν ὑπάρχει, ἢ τῶν
τοῦ κάμνοντος μορίων κρᾶσις. ἐγχωρεῖ δ' ὡς ἐλέχθη καὶ δι' ἑνὸς ἑρμηνεῦσαι κεφαλαίου, θεραπευτικὸν ὑπό των
ἡμῶν τὸν σκοπὸν ἕνα κοινὸν ἁπάντων νοσημάτων τὴν ἐναντίωσιν τοῦ τεμνομένου, γεννᾶσθαι τοὺς δύο. τοῦ μὲν νοσήματος
ἐνδεικνυμένου τὴν τῶν ἐναντίων ἑαυτῷ βοηθημάτων χρῆσιν. τῆς δὲ τοῦ θεραπευομένου κράσεως, ὁριζούσης ἅμα τῷ νο-
σήματι, τὸ μέτρον τῆς ἐναντιώσεως. ἐρρέθη δ' ἐν ἐκείνοις ὡς καὶ τὸ περιέχον ἡμᾶς, ἕνα ποιήσασθαι τῶν σκοπῶν ἐγχωρεῖ.
καὶ ὡς ἕπονται εἰς δύο μόνους τὴν πρώτην ποιησαμένοις τομὴν, ἤτοι γ' ἐν τοῖς νοσεροῖς αἰτίοις, ἢ ἐν τοῖς ὑπειδοῖς

τίθεσθαι χρὴ τὸ περιέχον. τῶν δ' αἰτίων ὑγιεινῶν ἁπάντων τῶν ποιούντων ὑγείαν, ἓν μέν ἐστι τὸ καλούμενον βοήθημα, κατὰ διαφόρους ἐννοίας, ἔσχατόν τε καὶ πρῶτον ὑγιεινὸν αἴτιον ὀρθῶς λεγόμενον. ἔσχατον μὲν γὰρ ἔσται τῷ χρόνῳ, διότι φύσις καὶ τέχνη καὶ τύχη, τῷ χρόνῳ πρότερα τῶν βοηθημάτων ἐστὶν ὑγείας αἴτια. πρῶτον δὲ καθ' ὅσον αὐτὸ ψαύει τοῦ νοσοῦντος, ἀλλοιοῦν τὴν διάθεσιν αὐτοῦ. καὶ διὰ τὴν ἐκ τούτου γινομένην ἀλλοίωσιν τῶν νοσούντων σωμάτων εἰς ὑγείαν ἀγομένων, ἡ τέχνη καὶ ὁ τεχνίτης αἴτια τῆς ὑγείας γίνεται. οὐ γὰρ πρώτως αὐτοὶ τὰς νόσους ἐκκόπτουσιν, ἀλλὰ τῷ δι' ἑτέρων ὑλῶν ἐπιτηδείων, αἵτινες ὀνομάζονται βοηθήματα. φλεβοτομία γὰρ αὐτὴ μὲν καθ' ἑαυτήν, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ νῦν εἰρημένον ὄνομα κέκτηται. βλάψασα δὲ τὸν ἄνθρωπον, ἐκ τῶν αἰτίων γίνεται τῶν νοσωδῶν, ὥσπερ γε καὶ ὠφελήσασα, τῶν ὑγιεινῶν. καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται βοήθημα, καθ' ὃν ἂν ὠφελῇ καιρόν. ὡς καὶ πάσης ὕλης τῆς ὁπωσοῦν ἀλλοιούσης τὸ σῶμα, καθ' ὃν ἂν ὠφελῇ χρόνον, ὀνομαζομένης βοηθήματος. οὕτως οὖν καὶ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς, ἴδιον μὲν ὄνομα κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ὁ ἀήρ. ἐν δὲ τῇ πρὸς ἡμᾶς σχέσει, ποτὲ μὲν βοήθημα καὶ τῶν αἰτίων ἔστι τῶν ὑγιεινῶν γίγνεται. ποτὲ δὲ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς τῶν νοσωδῶν. ἐπεὶ δ' ἔκ τε τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως καὶ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τῆς τοῦ χωρίου φύσεως ὁ ἀὴρ ἴσχει τὰς καθ' ὑγρότητα καὶ ξηρότητα καὶ θερμότητα καὶ ψυχρότητα μεταβολάς, ἐξ ἐκείνων πάλιν ἑκάστου γίγνονταί τινες ἐνδείξεις μερικώτεραι. τύχη μὲν οὖν καὶ τέχνη καὶ τεχνίτης, διὰ μέσων τῶν ὑλῶν ἔχουσι τὸ δρᾶν. ἡ φύσις δ' αὐτὴ δι' ἑαυτῆς, ἐκ τριῶν τούτων συμπληρουμένη μορίων, τῆς τε τοῦ πνεύματος οὐσίας, καὶ τῆς τῶν ὄντως στερεῶν, ἅπερ ἐκ σπέρματος ἐλέχθη γιγνόμενα. καὶ τρίτης ἐπ' αὐτοῖς, τῆς σαρκοειδοῦς οὐσίας, ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων ἰδίας ὑπαρχούσης. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων τριῶν, ἰδίαν τινὰ ἔχει ποσότητα καὶ ποιότητα κατὰ φύσιν. ἡ μὲν οὖν ποιότης αὐτῶν, ἐκ τῆς πρεπούσης κράσεως ὑγρᾶς καὶ ξηρᾶς, καὶ ψυχρᾶς καὶ θερμῆς συνίσταται. τὸ ποσὸν δέ, τῶν μὲν στερεῶν σωμάτων, ἴσον ἀεὶ διαμένει. τοῖς μὲν αὐξανομένοις ἔτι, κατὰ τὸν ἀριθμὸν μόνον. τοῖς δ' ἤδη τετελειωμένοις, καὶ κατὰ τὸ μέγεθος. τῆς σαρκοειδοῦς δ' οὐσίας ἐξαλλάττεται τὸ μέγεθος, εἰ καὶ μηκέτι αὔξοιτο τὸ ζῶον. οὕτως δὲ καὶ ἡ τοῦ πνεύματος οὐσία, μονονοῦ καθ' ἑκάστην ῥοπὴν ἐλάττων τε καὶ πλείων γίνεται. καὶ τοίνυν καὶ ἡ δύναμις ἐφ' οἷς ἔμπροσθεν εἶπον σκοποῖς, ἤτοι μόνη προστίθεται κατὰ τὴν τῶν εἰρημένων τριῶν οὐσιῶν συναρίθμησιν, ἢ τῆς κράσεως ἀφορισθείσης, ἰδία καθ' ἑαυτήν. ἥτις αὖ πάλιν καὶ αὐτὴ ποτὲ μὲν ὡς ἐδείκνυτο, διχῆ τέμνεται εἴς τε τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, καὶ τὴν ἐπίκτητον διάθεσιν. ὥστε ἀπὸ τούτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων γίγνεσθαι τινὰ ἔνδειξιν ἰαμάτων ἰδίαν ἑκάστου. πολλάκις δὲ ἡ ἐπίκτητος κρᾶσις, εἰς τὰς ποιητικὰς αἰτίας ἀναχθεῖσα, τὴν ἔνδειξιν ἐκείναις ἐχαρίσατο. κατὰ τοῦτον οὖν ἔφαμεν τὸν τρόπον, ἐξ ἡλικίας, ἐπιτηδευμάτων τε καὶ ἐθῶν ἔνδειξιν βοηθημάτων γίγνεσθαι. συμφωνεῖν δ' ἀλλήλαις ἁπάσας τὰς εἰρημένας ἐνδείξεις. ἐν γὰρ ταῖς ἰδικωτέραις ἀεὶ περιέχεσθαι τὰς γενικωτέρας. ἄγεσθαι δ' εἰς χρῆσιν τὰς ἰδικωτέρας, εὑρισκομένας ἐκ τῆς τῶν γενικωτέρων τομῆς. ἡ γάρ τοι πρώτη πασῶν ἔνδειξις θεραπευτική, ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεραπευομένου νοσήματος γιγνομένη, τὴν ἐναντίωσιν ἐδίδαξεν. ἐπεὶ δ' ἔστι πλείονα γένη τῶν νόσων, ἕκαστον αὐτῶν ἰδίαν ἕξει τὴν ἐναντίωσιν. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα παρείσθω τό γε νῦν εἶναι. προκεχωρείσθω δὲ μόνον ἡμῖν εἰς τὰ παρόντα, τῆς θεραπευομένης νόσου τὸ γένος ἐν δυσκρασίᾳ κείμενον. ἰαθήσεται τοίνυν τοῦτο διὰ τῆς ἐναντίας αὐτῷ δυσκρασίας. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ γένους ὅλου τῶν πυρετῶν ἡ δυσκρασία θερμότης ἐστί, διὰ ψυχρότητος ἰαθήσεται. ὥστε ἀλλήλαις ὁμολογεῖν ἁπάσας τὰς ἐνδείξεις. ἐάν τε γὰρ εἴπωμεν ἁπλῶς οὕτως ὡς χρὴ τὸν πυρετὸν ἰᾶσθαι διὰ τῶν ἐναντίων, ἐάν τε προσθέντες ὡς διὰ τῶν ἐναντίων τῇ κράσει, μάχην οὐδὲ μίαν ἕξουσιν οἱ λόγοι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' εἰ φαίημεν ἰᾶσθαι χρῆναι διὰ τῶν ψυχόντων τὸν πυρετόν. ὥσπερ γε οὐδ' εἰ τέμνοντες τοῦτο, φαίημεν ἐνίοτε μὲν ἰᾶσθαι τὸν πυρετὸν ἡμᾶς διὰ τῶν ἐνεργείᾳ ψυχόντων. ἐνίοτε δέ, διὰ τῶν δυνάμει. καί ποτε αὖθις, διὰ τῶν κατὰ συμβεβηκός. ἢ καὶ συντιθέντες ταῦτα, μάχην οὐδεμίαν ἕξει τοῖς προειρημένοις ὁ λόγος. ὥσπερ γε οὐδ' εἰ φαίημεν ὅσα μὲν κατ' ἐνέργειαν ἢ δύναμιν ἢ κατὰ συμβεβηκὸς θερμαίνει, χείρονας ἑαυτῶν ἀποτελεῖν τοὺς πυρετούς. ὅσα δ' αὖ κατ' ἐνέργειαν ἢ δύναμιν ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ψύχει, θεραπεύειν αὐτούς. ἡ γὰρ ἀπὸ τῆς διαθέσεως ἔνδειξις εἰς τοσούτους ἐτμήθη τοὺς κατὰ μέρος σκοπούς. αὐτοὶ δὲ πάλιν οὗτοι οἱ σκοποὶ τὴν ὕλην τῶν βοηθημάτων εὑρίσκουσι κατὰ τὰς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρημένας μεθόδους. ἀρχὴ γὰρ ἐκείνων ἐστὶν εἰς ὅπερ ἐτελεύτησεν ἡ ἐκ τῆς θεραπευομένης διαθέσεως τομή. κυριωτάτη μὲν οὖν ἐν τῷ λυθῆναι τὴν νόσον θεραπεία νοεῖται. καταχρωμένων δέ, καὶ τὸ μικτὸν γένος ἔκ τε τῆς ὄντως θεραπείας, καὶ ἣν ὀνομάζουσι προφυλακτικήν. τῶν μὲν οὖν ἐφημέρων πυρετῶν, ἡ ὄντως ἐστὶ θεραπεία καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν ἑκτικῶν. ὅσοι δ' ἐπὶ χυμοῖς συνίστανται σηπομένοις, ἡ λεγομένη θεραπεία τὴν προφυλακτικὴν προσείληφεν, ἥτις ἐστὶ τὸ τὴν νόσον ἐργαζόμενον αἴτιον ἐκκόπτειν. ὀνομάζεται δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ μέρος τῆς τέχνης, θεραπευτικόν. ἀποκεχωρισμένον τοῦ καθαρῶς τε καὶ εἰλικρινῶς προφυλακτικοῦ, τῷ γενέσθαι τὴν νόσον μὲν αἰσθητῶς ὑπὸ τῆς αἰτίας ἤδη. μέλλειν δὲ ἔσεσθαι, κατὰ τὰς προφυλακτικάς. τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν ὡς ἂν ἐθέλοι τις χρήσθω. τοῦτο γὰρ ἀναμιμνήσκειν ἀεὶ χρή. φυλαττέτω δὲ τὴν ἐφ' ἑκάστου τῶν πραγμάτων ἔνδειξιν, τῶν ἰαμάτων, ὡς εἴ γε παραλείποι τι κἂν ἐξ αὐτῶν ἀνάλογον ἐκείνου τῷ μεγέθει τε καὶ τῇ δυνάμει, βλάψει τὴν ἴασιν. ὅνπερ δὲ τρόπον ἀπὸ τῆς διαθέσεως ἐπὶ τὰς ὕλας τῶν βοηθημάτων ἀφικόμεθα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀφ' ἑκάστου τῶν ἄλλων γενῶν τῶν πρώτων κατέρχεσθαι χρὴ πρὸς αὐτάς. οἷον ἀπὸ τῆς δυνάμεως. ἀντιτέτακται γὰρ αὕτη τῇ νόσῳ, καθάπερ τις ἀνταγωνιστής. καὶ πρόκειταί γε τῷ ἰατρῷ βοηθεῖν ταύτῃ καὶ συναγωνίζεσθαι τρόπῳ παντί. τίς οὖν ὁ πρῶτος σκοπὸς ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ἢ τίς ἔνδειξις προτέρα; καὶ γὰρ κἀνταῦθα λεκτέον ὡς ἂν ἐθέλοι τις. αὐτὴν μὲν τὴν δύναμιν οἷον τὸν πρῶτον σκοπὸν τιθέμενος. τὸ δ' ὑπ' αὐτῆς ἐνδεικνύμενον, ἕτερον σκοπὸν δεύτερον. ἐπεὶ τοίνυν ἐδείχθη τὴν ἑαυτῆς ἐνδεικνυμένη φυλακήν, ὥσπερ ἡ νόσος τὴν ἀναίρεσιν, ἔσται πάλιν ὁ δεύτερος ἐπὶ τῇ δυνάμει σκοπὸς ἡ φυλακή, καθάπερ ἐπὶ τῶν νοσημάτων ἡ ἀναίρεσις. ἀλλ' ἡ μὲν φυλακή, τὴν τῶν

ὁμοίων

ὁμοίων ἡ ἔνδειξίς ἐστι προσαγωγήν. ἡ δ' ἀναίρεσις, τὴν τῶν ἐναντίων. ἐπειδὴ δὲ τῆς δυνάμεως οὐσία συμπεπλήρω-
ται διά τε τοῦ πνεύματος καὶ τῆς σαρκώδους ἰδέας καὶ τῶν στερεῶν, ἐκ τῶν ὁμοίων ἑκάστῳ ποιεῖσθαι χρὴ τὴν δια-
μονήν. τῷ μὲν πνεύματι, διὰ τῆς ἀναπνοῆς τε καὶ διαπνοῆς, καὶ τῆς ἐκ τοῦ αἵματος ἀναθυμιάσεως, ἔστω δὲ
κἀνταῦθα τῷ βουλομένῳ καλεῖν ἀέρωσιν ἢ λεπτοποίησιν αἵματος, ἢ εἰς ἀτμοὺς λύσιν, ἢ ὅπως ἂν αὐτὸς ἐθέλοι.
τῷ δὲ τῶν στερεῶν γένει, διὰ τῆς στερεᾶς τροφῆς. ὥσπερ γε καὶ τῷ τῶν σαρκωδῶν διὰ τῆς ἐν μέσῳ φύσεως ὑγρῶν τε
καὶ στερεῶν σωμάτων. ἑκάστου δὲ τούτων εὑρήσεις τὸ μὲν ποσὸν, ἐκ τῆς κατὰ τὴν φυλαττομένην οὐσίαν ποσότητος.
τὸ δὲ ποιὸν, ἐκ τῆς κράσεως. αὐτῆς δὲ τῆς κράσεως καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἤτοι γε ἀρίστης ὑπαρχούσης, ἢ μεμπτῆς
κατά τι, τὴν μὲν ἀρίστην ἀεὶ φυλάττειν χρή. τὴν μεμπτὴν δὲ, ἐπὶ μὲν τῶν ὑγιαινόντων ἤτοι φυλάττειν, ἢ ἀλλοιοῦν.
ἐπὶ δὲ τῶν νοσούντων, φυλάττειν. ἐξ οὗ λογισμοῦ πρόσθεν ἐδείκνυτο, μεγίστην ἔνδειξιν ἔχον τὸ ἔθος. ἡ γὰρ τὴν ἐξ
10 ἀρχῆς αὐτοῦ φυλάττειν κράσιν, ἢ τὴν ἐπίκτητον ἐργάζεσθαι. γίγνεσθαι δ' ὡς ἐλέγετο τὴν ἔνδειξιν τοῦ μέτρου τῶν
βοηθημάτων, ἐκ τῆς νῦν κράσεως. ὥσπερ γε κἀκ τῆς ἡλικίας, οὐχ ἧς ἔμπροσθεν εἶχεν ὁ κάμνων, ἀλλ' ἧς νῦν
ἔχει. διαφορᾶς δ' οὐκ ὀλίγης ὑπαρχούσης ἐν τῇ κράσει τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἴδιον ἑκάστῳ τὸ μέτρον ἔσεσθαι τῶν
ὁμοίων ἑαυτῷ. τῷ μὲν γεωδεστέρῳ, τῶν γεωδεστέρων. τῷ δὲ ὑγροτέρῳ, τῶν ὑγροτέρων. οὕτω δὲ καὶ τῷ μὲν ἀερωδεστέρῳ, τῶν
ἀερωδῶν. τῷ δὲ θερμοτέρῳ, τῶν πυρωδῶν. ἐντεῦθεν οὖν ἤδη τὰς ὕλας ἐξευρίσκειν ἁπάντων τῶν κατὰ μέρος
ἐν τροφαῖς καὶ πόμασι καὶ ἀέρι καὶ τοῖς ἐπιτηδευομένοις ἅπασιν. ἔνθα δ' ἀλλήλαις ἐναντιοῦνταί τινες ἐνδείξεις,
τῇ πρόσθεν εἰρημένῃ χρῆσθαι μεθόδῳ, πρὸς τὴν τῶν πρακτέων εὕρεσιν. ἐπιβλέποντα μέγεθός τε καὶ ἀξίωμα
τῶν ἐνδεικνυμένων σκοπῶν. αἱρεῖσθαι γὰρ ἐδείκνυμεν χρῆναι τὰς ἀπὸ τῶν ἀξιολογωτέρων τε καὶ μειζόνων ἐν-
δείξεις σκοπῶν. ἀξίωμα μὲν οὖν αὐτῶν, εἰς ζωὴν ἢ ὑγείαν ἀποβλεπόντων κρίνεσθαι. μέγεθος δ' εἶναι διττὸν,
ἤτοι κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, ἢ τὴν τοῦ κατὰ φύσιν ἐκτροπήν. ἐπὶ ταύταις οὖν ἤδη ταῖς μεθόδοις γυμνασθῶ-
20 μεν ἐν τῷ γένει τῶν ἐπὶ σηπεδόνι πυρετῶν. ἐπεὶ δὲ ἡ σηπεδὼν ἤτοι γε ὁμοτίμως ἐν ἅπασι συνίσταται τοῖς ἀγ-
γείοις, ἢ ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ κυριωτάτοις ἃ δὴ μεταξὺ βουβώνων τέ ἐστι καὶ μασχαλῶν, ἢ καθ' ἕν τι μόριον ἤτοι
φλεγμαῖνον, ἢ καὶ χωρὶς φλεγμονῆς τὸ ἑαυτῷ περιέχον οἷόνπερ ἐν ἑστίᾳ τινὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ πυρετοῦ, καθ' ἑκά-
στην τῶν εἰρημένων διαφορῶν, ἰδίᾳ χρὴ γυμνάσασθαι. καὶ πρώτην γε τὴν ἤτοι κατὰ τὰ μέγιστα τῶν ἀγγείων ἢ
σύμπαντα θ' ἅμα γινομένην τῷ λόγῳ προχειρισόμεθα. τὸν γὰρ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαθέσει πυρετὸν, εἶναι μὲν δήπου
συνόχον ἀναγκαῖον. ἰαθῆναι δ' ἀδύνατον ἄνευ τοῦ παύσασθαι τὴν σηπεδόνα. παύσασθαι δ' οὐ δύναται μενούσης
τῆς αἰτίας. ἐκκόπτειν οὖν χρὴ τὴν αἰτίαν αὐτῆς, εἰ μέλλει πρότερα μὲν ἡ σῆψις, ἐπ' αὐτῇ δ' ὁ πυρετὸς ἰαθήσεσθαι.
τίς οὖν ἡ αἰτία τῆς ὁμοτίμου σηπεδόνος ἐν ἅπασι τοῖς ἀγγείοις, ἀναμνησθῆναι χρὴ πρῶτον, ἥτις πρόσθεν ἡμῖν ἐδεί-
κνυτο σηπεδόνος αἰτία, κἄπειθ' ἑξῆς ζητῆσαι τὴν τῆς ὁμαλῶς πνιγομένης ἐν ἅπαντι μορίῳ τοῦ ζώου. δέδεικται τοί-
νυν ἐν ταῖς τῶν νόσων αἰτίαις, ὡς ἐκεῖνα μόνα σήπεται τῶν σωμάτων, ὅσα φύσει ἔχοντα θερμὴν καὶ ὑγρὰν,
30 ἀδιάπνευστα καὶ ἀκίνητα μένει ἐν θερμῷ καὶ ὑγρῷ χωρίῳ. εἰ δ' ἐν κινήσει τε εἴη, καὶ ῥιπίζοιτο καὶ διαπνέοιτο,
δύναιτ' ἂν ἄσηπτα φυλάττεσθαι. καὶ μάλισθ' ὅσα σώματα διοικοῦσιν αἱ φύσεις, ὥσπερ τὰ τῶν ζώων τε καὶ τὰ
τῶν φυτῶν. αὗται γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἑαυταῖς ἔχουσι συμφύτους κινήσεις, ὡς ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμε-
ων ὑπομνήμασιν ἐδείκνυμεν, αἷς ἀποκρίνουσι τὰ περιττά. δέδεικται δὲ καὶ δι' ἄλλων δυοῖν βιβλίων, τη-
λίκη τίς ἡ χρεία τῆς τ' ἀναπνοῆς ἐστι καὶ τῶν σφυγμῶν, ὑπὲρ τοῦ ῥιπίζεσθαι καὶ διαπνεῖσθαι τὸ σῶμα, καὶ τὴν
κατὰ φύσιν ἑαυτοῦ φυλάττειν θερμασίαν. εἴπερ οὖν τι μέλλει σαφῶς σήπεσθαι τῶν κατ' αὐτὸ, τὰς εἰρημένας χρὴ
διαπνοὰς ἐπισχεθῆναι. πῶς δ' ἂν καὶ δύναιντο αἱ καθ' ὅλον τὸ ζῶον εἰς τοῦτ' ἐλθεῖν, ἄνευ στεγνώσεως. ἤτοι γ' ἐν τοῖς
πέρασι τῶν ἀγγείων γινομένης, ἢ κατὰ σύμπαν τὸ δέρμα; κατὰ μὲν οὖν τὰ πέρατα τῶν ἀγγείων ἡ στέγνωσις γί-
γνοιτ' ἂν, ἢ διὰ σφοδράν τινα ἔξωθεν ψύξιν, ἢ διὰ πάχος, ἢ πλῆθος, ἢ γλισχρότητα τῶν περιεχομένων ἐν αὐ-
τοῖς χυμῶν ἀθροώτερον ῥυέντων ἐπὶ τὴν ἔξω φοράν. γίνεται δ' αὐτοῖς τοῦτο καὶ διὰ γυμνάσια τὰ κατὰ πα-
40 λαίστρας. ἢ ἄλλως ἐπιτηδευθέντα, καὶ δι' ὁδοιπορίας συντόνους. ἢ διὰ τὸ περιέχον, ἐξαίφνης ἐκ κρύους εἰς θάλπος
μεταβαλόν. ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ θυμὸν οἱ χυμοὶ ζέσαντες ἀθρόα, καὶ χρησάμενοι τῇ πρὸς τοὐκτὸς φύσει, τὰς εἰρημέ-
νας στεγνώσεις εἰργάσαντο. χρὴ τοίνυν ὅστις ἰᾶσθαι μέλλει τὸν προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ πυρετὸν, ἅμα μὲν ἐκκό-
πτειν αὐτοῦ τὴν αἰτίαν, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἤδη γεγενημένην ὑπ' αὐτῆς ἐν τῷ ζώῳ θερμασίαν ἐμψύχειν. ὅπως μὲν
οὖν ἐκείνην χρὴ ψύχειν, ἔμπροσθεν εἴρηται. τὴν δ' αἰτίαν ἐκκόπτειν προσήκει, κατὰ τὴν ἰδίαν ἑκάστης φύσιν ἐξευ-
ρίσκοντα τὴν ἐναντίωσιν. εἰ μὲν οὖν ὑπὸ ψυχρᾶς αἰτίας ἐπλήθη τε καὶ πυκνὸν εἰργάσατο τὸ σῶμα, χαλῶντα
καὶ ἀραιοῦντα παντοίως αὐτό. δι' ἔμφραξιν δὲ τοῦ τὸ πάθος, ἐκφράττοντα. τὸ δὲ ἐκφράττον εὑρήσεις κἀνταῦθα τῷ τῆς
ἐναντιώσεως προσέχων σκοπῷ. τοὺς μὲν ἐπὶ πολλοὺς χυμοὺς, κενώσεις. τοὺς παχεῖς δὲ καὶ γλίσχρους, ἐργάσῃ λεπτούς τε
καὶ ῥυτούς. εἰ δὲ καὶ πλείω συνέλθοι ποτὲ αἴτια, πρὸς ἅπαντα ἐνιστάμενος ἐξ ὑπεναντίου. δυνατὸν γὰρ δήπου καὶ
πεπλῆσθαι τὸ σῶμα καὶ πεπυκνῶσθαι τοὺς πόρους. καὶ πολλοὺς καὶ γλίσχρους εἶναι τοὺς χυμούς. ἐν δὲ ταῖς
50 τοιαύταις ἐπιπλοκαῖς, ἔτι μεμνήμεθα τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένων, ἄρχεσθαι προσήκει ἀπὸ τῆς φλεβοτο-
μίας, ἐκκενοῦντα τὸ πλῆθος. ἀφαιρεῖσθαι δ' ἐπὶ τῷ λεπτύνειν τοὺς χυμούς. εἶθ' ἑξῆς τῷ τὸ χαλᾶν τὰ πεπιλημένα,
καὶ ἀραιοῦν τὰ πεπυκνωμένα. ταυτὶ μὲν οὖν ἐκ τῆς νοσώδους διαθέσεως ἐνδεικτικῶς ληπτέον. ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως,
ἐπειδὴ σιτία καὶ ποτὰ καὶ πνεύματα ταύτην ἐφύλαττον, ἐν μέτρῳ τέ τινι καὶ ποιότητι δεούσῃ προσφερόμενα. καὶ ἦν
αὐτῶν τὸ μὲν τοῦ ποσοῦ μέτρον, ἀπὸ τῆς οὐσίας τῆς δυνάμεως εὑρισκόμενον. τὸ δὲ τῆς ποιότητος, ἀπὸ τῆς κρά-
σεως, ἐπισκεπτέον ὅπως ἔχουσιν αἱ διοικοῦσαι τὸ σῶμα δυνάμεις. εὐρώστων μὲν γὰρ οὐσῶν, θαρρῶν χρῶ τοῖς κε-
νωτικοῖς βοηθήμασιν ἅπερ ἐκ τῆς κατὰ τὴν νόσον ἐλήφθη διαθέσεως. ἀρρωστοτέρων δὲ γεγενημένων, εὐλαβῶς
μεταχειρίζου τὰ κενωτικὰ βοηθήματα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ τῶν τροφῶν ποσὸν, ἐντεῦθέν σοι ληπτέον. ἐῤῥωμένων
γὰρ τῶν δυνάμεων κατὰ τὸν ἑαυτῶν λόγον, καὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ νοσήματος ἐν τάχει προσδοκωμένης, ἔξεστι

λεπτότατα διαιτᾶν. ἀρρωστοτέρων γ' οὐσῶν, οὐκ ἔξεστιν ἄνευ ζημίας μεγάλης. ἀλλὰ χρὴ προστιθέναι τοῖς τρέ-
φουσι τοσοῦτον, ὅσον ἀφῄρηνται τῆς εὐτονίας αἱ δυνάμεις. ἐκ τούτων μὲν τῶν σκοπῶν, τὸ ποσὸν τῆς τροφῆς
ληπτέον. ἐκ δὲ τῆς διαθέσεως τῆς κατὰ τὴν νόσον, ἅμα τῇ κατὰ φύσιν κράσει ἐν τῷ τότε χρόνῳ τῶν στερεῶν
σωμάτων, τὸ ποιόν. ἀπὸ μὲν τῆς διαθέσεως, εἰ ἔμφραξις εἴη, τὰς λεπτυνούσας. ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ φύσιν αὐτῶν
κράσεως ἅμα τοῖς ἔθεσι, καθὼς καὶ περὶ τούτων διώρισται πρόσθεν. ὁ δὲ καιρὸς τῆς τροφῆς, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλ-
λων ἁπάντων πυρετῶν ὅσοι σήψεσιν ἕπονται, προϊόντος εἰρήσεται τοῦ λόγου. τοῖς δ' ἕνα μόνον ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι
τέλους ἔχουσι παροξυσμὸν, περὶ τούτων γὰρ ἡμῖν ὁ ἐνεστὼς λόγος, ἥ τ' εὐφορία καὶ τὸ ἔθος, οἱ σκοποί. τηνι-
καῦτα γὰρ ἂν αὐτοῖς δοτέον ὅταν εὐφορώτατοι σφῶν αὐτῶν ὑπάρχωσι. καὶ μάλιστα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν
τῆς ἡμέρας, ἐν ᾧ καὶ πρόσθεν ὑγιαίνοντες ἔθος εἶχον σιτεῖσθαι. μάλιστα γὰρ ἂν εὐφόρως ἐνέγκαιεν τὰ σιτία
10 κατὰ τούτους τοὺς σκοποὺς λαβόντες. ὅτι δὲ καὶ τὸ ψυχρὸν τοῖς οὕτω νοσοῦσι δοτέον, ὅταν ἤδη πεπτῶνται μὲν
οἱ χυμοὶ, τὸ δὲ πάχος αὐτῶν ᾖ προλελεπτυσμένον, ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένων εὔδηλον. ἐπαμφοτερί-
ζοντος γὰρ τοῦ τοιούτου πυρετοῦ, τοῖς τ' ἐπὶ σήψει χυμῶν ἐν περιόδοις τισὶ παροξυνομένοις, καὶ τοῖς ἐφημέροις
ὀνομαζομένοις, ἐν ἑκατέρῳ τῷ γένει προσηκόντως ἐμνημονεύσαμεν τούτων. ὡς μὲν ἕνα ἐχόντων παροξυσμὸν, ὡς
ἐφημέρων. ἐπὶ σήψει δὲ γινομένων, καὶ ἤδη πολυημέρων πως ὄντων. ὥσθ' ἓν μὲν ἔχουσι κοινὸν πρὸς τοὺς ἐφημέ-
ρους, δύο δὲ, πρὸς τοὺς ἐπὶ σήψει πολυημέρους. τὸ δ' ἕτερον γένος τῶν συνόχων, δύο μὲν ἔχει κοινὰ πρὸς τοὺς ἐφη-
μέρους. τό, τε χωρὶς σήψεως γίγνεσθαι, καὶ χωρὶς περιόδου. τὸ τρίτον δ' οὐ κοινόν. εἰς γὰρ τὴν πέμπτην ἡμέ-
ραν ἐκτείνεται πολλάκις. ἡ μὲν οὖν τῶνδε τῶν πυρετῶν θεραπεία, γέγραπται πρόσθεν. ἡ δὲ τῶν ἐπὶ σήψει συ-
νόχων, ἑκατέρῳ τῷ γένει κοινωνοῦσα, καὶ ἡμᾶς ἠνάγκασεν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις περὶ αὐτῆς διελθεῖν.
ἀλλ' ἡ μὲν οὐσία καὶ ἡ σύμπασα φύσις αὐτῶν, ἐκ τοῦ γένους ἐστὶ τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου. καθ' ἓν δέ τι τῶν
20 συμβεβηκότων αὐτοῖς ἐκοινώνησαν τοῖς ἐφημέροις, ὅπερ ἦν εἷς ὁ σύμπας παροξυσμὸς ὅλης τῆς νόσου.
χρὴ τοίνυν καὶ τὰ τῆς ἰάσεως αὐτοῖς καθ' ἓν μὲν τοῦτο μόνον εἰς κοινωνίαν ἥκειν τοῖς ἐφημέροις. κατὰ
δὲ τἄλλα σύμπαντα, δίχα τμηθῆναι. καὶ τοὺς μὲν τινὰς σκοποὺς θεραπευτικοὺς, ἐκ τοῦ γένους τῶν
ἐπὶ σήψει λαβεῖν. τοὺς δέ τινας, ἐκ τῆς οἰκείας αὐτῶν οὐσίας. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας διαφορὰς τῶν
ἐπὶ σήψει χυμῶν ἰᾶσθαι προσήκει, καθάπερ ἤδη πολλάκις ἔμπροσθεν εἴρηται, τὴν ἔνδειξιν, ἀπό τε τοῦ
κοινοῦ γένους αὐτῶν λαμβάνοντας, καὶ τῆς καθ' ἕκαστον ἰδίας διαφορᾶς. ἀναλαβόντες οὖν αὖθις εἴπωμεν,
ὁπόσαι μέν εἰσιν αἱ πᾶσαι διαφοραὶ τῶν ἐπὶ σηπεδόνι χυμῶν ἀναπτομένων πυρετῶν. τίς δ' ἡ κοινὴ τοῦ γέ-
νους αὐτῶν ἔνδειξις τῶν ἰασομένων βοηθημάτων. εἶθ' ἑξῆς ὁποία τις ἡ καθ' ἕκαστον ἰδία. χρὴ γὰρ δήπου τό, τε
κοινὸν αὐτοῖς ἅπασι, κοινὴν καὶ τὴν ἔνδειξιν ἔχειν. τό, τ' ἐν ἑκάστῳ διάφορον εἰς ὅσον ἀποκεχώρηκε τῶν
ὁμογενῶν, εἰς τοσοῦτον καὶ τὴν ἔνδειξιν ἀφωρισμένην ἐκείνων ἔχειν. εἰσὶ δὲ τῶν ἐπὶ σήψει χυμῶν αἱ δια-
30 φοραὶ αἵδε. μία μὲν, ἐκ τοῦ παρεῖναι τὰς αἰτίας αὐτῆς τῆς σηπεδόνος, ἢ μὴ παρεῖναι. δευτέρα δὲ, ἐκ τοῦ
καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἢ κατὰ μέρος ὑπάρχειν τὴν σηπεδόνα. καὶ τρίτη καθ' ὅσον ἤτοι μετὰ φλεγμονῆς, ἢ χω-
ρὶς ταύτης εἴη. ἐπισκεπτέον οὖν ἡμῖν ἐστὶ τί μὲν ἔχει κοινὸν ἡ ἀπὸ τῆς αἰτίας ἔνδειξις ὑπαρχούσης ἔτι, τί δ' ἡ
τῆς σηπεδόνος αὐτῆς. κἄπειθ' ἑξῆς τί μὲν ἡ καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἢ τά γε κυριώτατα τῶν ἀγγείων αὐτοῦ. τί δὲ ἡ
καθ' ἕν τι μόριον. ἔπειθ' ἑξῆς τῶν καθ' ἕν τι μορίων τὰς διαφοράς. ἄλλην μὲν γὰρ εἰκὸς ἔνδειξιν εἶναι τῇ μετὰ
φλεγμονῆς, ἑτέραν δὲ τῇ χωρὶς ταύτης. ἐν αὐταῖς δὲ ταύταις πάλιν ἑτέραν μὲν ἔτι παρούσης τῆς ποιού-
σης αἰτίας. ἑτέραν δ' οἰχομένης αὐτῆς. εἶθ' ἑξῆς τὰς καθ' ἑκάστην αἰτίαν ἔτι παροῦσαν διαφορὰς, ἐπὶ πάντων
τῶν εἰρημένων κατὰ τὴν τομὴν ἐλθεῖν. ἐνταῦθα γὰρ ἡμῖν ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰς τὰς ἀπὸ τῶν θεραπευομένων δια-
θέσεων ἐνδείξεις τελευτῆσαι. μετὰ δὲ ταύτας, δηλονότι τὰς ἀπὸ τῶν θεραπευομένων μορίων ἐνδείξεις λη-
ψόμεθα, κατὰ τὴν προειρημένην μέθοδον. αἷς προσθέντες τὰς ἀπὸ τῆς δυνάμεως, τελείαν ἕξομεν ἤδη τὴν
40 μέθοδον τῆς ἁπάντων τῶν ἐπὶ σήψει πυρετῶν ἰάσεως. ἀρξώμεθα οὖν ἀπὸ τοῦ πρώτου σκοποῦ κατὰ τὴν διαίρεσιν ὅπερ ἦν
ἡ σηπεδὼν τῶν χυμῶν, καὶ σκεψώμεθα τίσιν ἄν τις προσέχων σκοποῖς καὶ τίσιν ἐνδείξεσι χρώμενος, ἐξεύροιμεν
τὴν θεραπείαν αὐτῆς. ἀρχὴ δ' εἰς τὴν εὕρεσιν ἡ φύσις ἔσται τοῦ πράγματος περὶ οὗ σκοπούμεθα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο
ἐμάθομεν ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς μεθόδοις. τίς οὖν ἡ φύσις τῆς σηπεδόνος ἐστίν; ἡ μεταβολὴ τῆς ὅλης τοῦ σώματος ση-
πομένης οὐσίας ἐπὶ φθορὰν ὑπὸ τῆς ἔξωθεν θερμασίας. οὐ γὰρ δὴ ὑπό γε τῆς οἰκείας τι φθείρεται. τοὐναντί-
ον δ' ἅπαν αὐξάνεταί τε, καὶ ῥώννυται. καὶ ὑγιαίνει. καὶ ζῇ τῶν ὄντων ἕκαστον ὑπὸ τῆς οἰκείας θερμασίας διοι-
κούμενον, ὥσπερ ἀμέλει καὶ αὐτὰ τὰ τῶν ζώων σώματα, καίτοι τὸ πλεῖστον τῆς ἑαυτῶν οὐσίας ὑγρὸν καὶ θερμὸν
ἔχοντα. διαρκεῖ πάμπολυν ἐτῶν ἀριθμὸν ἄσηπτά τε καὶ ὑγιῆ καὶ ζῶντα, φυλαττομένης αὐτοῖς, ὡς ἐπιδέδεικται, τῆς
οἰκείας θερμασίας. ἐν μὲν τῷ τῆς καρδίας σώματι, διὰ τῆς ἀναπνοῆς. ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἄλλοις μέρεσι, διά τε τῆς
πρὸς τὴν καρδίαν κοινωνίας, καὶ δι' ἑτέρου τινὸς εἴδους ἀναπνοῆς, ὃ καθ' ὅλον τὸ δέρμα γιγνόμενον, ὠνόμασται δια-
50 πνοή. τῇ δὲ τούτων βλάβῃ συγκακοῦται μὲν τὸ κατὰ φύσιν θερμόν. ἐνδείᾳ δέ τι καὶ παρὰ φύσιν ἕτερον ἐγγιγνόμενον
τοῖς σώμασι, τοὺς μὲν χυμοὺς πρώτους, δι' ὑγρότητα σήπει τε καὶ διαφθείρει. τῷ χρόνῳ δὲ, καὶ τῆς πιμελῆς ἅπτεται
καὶ τῆς σαρκός. ὥσπερ οὖν ὅσα τῶν μὴ ζώων σωμάτων σήπεται, πρῶτον μὲν ἀποφράττουσιν αὐτῶν ὅσον ἤδη σέσηπται,
εἶθ' ἑξῆς τὸ λοιπὸν αἰωρίζοντες ἐν ἀέρι ψυχρῷ, διαπνοὰς εὐψυχεῖς μηχανῶνται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἰασόμε-
θα τὴν ἐν τοῖς ζώοις σηπεδόνα. τὸ μὲν ἤδη διεφθαρμένον, ἐκκενοῦντες ἅπαντι τρόπῳ. τὸ δὲ ὑπόλοιπον, αἰωρήσε-
σι μετρίαις καὶ διαπνοαῖς εὐψυχέσιν εἰς τὴν ἀκριβῆ συμμετρίαν ἐπανάγοντες. ἡ μὲν δὴ κένωσις αὐτῶν, δι' οὔ-
ρων τε καὶ διαχωρημάτων ἐμέτων τε καὶ ἱδρώτων ἔσται. μετὰ δὲ ταῦτα, κινήσεις μετρίας ἅμα τῇ τοῦ περιέχοντος
εὐκρασίᾳ προσάξομεν. ὅπως δ' ἄν τις ἕκαστον τούτων ὀρθῶς μεταχειρίζοιτο, μικρὸν ὕστερον ἐπισκεψόμεθα. νυνὶ
δ' ἐπὶ τὸ δεύτερον ἐκ τῆς διαιρέσεως ἤδη μεταβῶμεν, ὡς ἄν τις κάλλιστα τῆς ποιούσης αἰτίας τὴν σῆψιν ἔτι μέ-

νώσης, ἐξεύροι τὴν ἴασιν. ἔστι δ' οὐδ' ἐνταῦθα χαλεπὸν οὐδὲν ἐξευρεῖν, ὅτι διὰ τῶν ἐναντίων ἀναιρουμένης αὐ-
τῆς. ἐπεὶ τοίνυν ἡ κώλυσις τῆς διαπνοῆς εἰργάζετο τὴν σῆψιν, ἀναιρετέον αὐτήν. ἀλλ' ἐπεὶ πολυειδῶς ἐγίγνετο
καὶ πυκνουμένων τῶν πόρων καὶ πιλουμένων τῶν σωμάτων, καὶ διὰ πλῆθος καὶ πάχος καὶ γλισχρότητα
τῶν χυμῶν ἐμφραττομένων, ἑκάστην τῶν εἰρημένων διαθέσεων ἰᾶσθαι χρὴ διὰ τῶν ἐναντίων. τὴν μὲν πύκνω-
σιν, τοῖς ἀραιοῦσι. τὴν δὲ πίλησιν, τοῖς χέουσι. τὸ δὲ πλῆθος, τοῖς κενοῦσι. καὶ τὸ πάχος, τοῖς τέμνουσι. καὶ τὴν
γλισχρότητα, τοῖς ῥύπτουσιν. καὶ εἰ μὲν καθ' ὅλον εἴη τὸ σῶμα τῶν εἰρημένων ἕκαστον ὅλῳ τῷ σώματι διὰ τῶν ἐναντίων
τιμωροῦντες. καθ' ἓν δέ τι τῶν μορίων ὑπαρχούσης τῆς σηπεδόνος, ἐν ἐκείνῳ τὰ εἰρημένα μηχανώμεθα. οὐ τῶν
αὐτῶν δὲ δηλονότι δεήσεται πάντα κενώσεως φαρμάκων, ὡς ἂν καὶ ταῖς κράσεσι καὶ ταῖς θέσεσι καὶ ταῖς
διαπλάσεσι καὶ τῇ συμπάσῃ κατασκευῇ καὶ φύσει διαφέροντα ἀλλήλων. ὅπως οὖν χρὴ βοηθεῖν ἑκάστῳ, μετὰ
10 ταῦτα σκεψώμεθα κατὰ τὴν οἰκείαν τοῦ λόγου τάξιν. εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι σηπεδόνος
ποιησόμεθα. γεννώσης καὶ αὐτῆς τοὺς συνόχους ὀνομαζομένους πυρετούς. ἐκκαθαίρειν οὖν χρὴ τὰ σεσηπότα
τῶν οὕτω καμνόντων σωμάτων δι' οὔρων τε καὶ γαστρὸς καὶ ἱδρώτων. εἰ δ' αὐτόματόν ποτε τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὸ
στόμα τῆς γαστρὸς ποιήσαιτο, καὶ δι' ἐμέτων. ἄλλως δὲ οὐ χρὴ παρὰ φύσιν ἐρεθίζειν αὐτά. ἔστι μὲν οὐκ ὀλίγη τις
ὕλη τῶν τὰς εἰρημένας ἐκκρίσεις προτρεπόντων. ἀλλ' αἱ πλείους αὐτῶν θερμαὶ καὶ ξηραὶ ταῖς δυνάμεσιν
οὖσαι, τὸν πυρετὸν ἐπαύξονται. ἐκλεκτέον οὖν τὸν ἰατρὸν, ὅσα χωρὶς τοῦ θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν ἱκανῶς τὰς
εἰρημένας κενώσεις ἐργάζονται, καθάπερ ὅ, τε τῆς πτισάνης χυλὸς, καὶ τὸ μελίκρατον. ὀξύμελί τε καὶ ἀπό-
μελι, καὶ ἡ τοῦ σελίνου ῥίζα κατὰ τὸ πινόμενον ὕδωρ ἑψομένη. αὐτὰ δὲ ταῦτα, καὶ κατὰ κοιλίαν ἀγαθά. μὴ
διαχωρούσης δὲ τῆς κοιλίας, κλύζειν μελικράτῳ μετ' ἐλαίου. τὸ δ' ὅλον σῶμα πρὶν μὲν κενῶσαι, μανοῦν οὐ
χρή. κενώσαντα δ' ἐγχωρεῖ μανοῦν φαρμάκῳ χλιαρὰν ἔχοντι τὴν θερμασίαν, ὁποῖόν ἐστι τὸ διὰ τοῦ χαμαιμήλου.
20 ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ καὶ οἶνος ὑδατώδης πινόμενος, ἁπάσας κινεῖ τὰς ἐκκρίσεις. καὶ λουτρὸν εὔκρατον ἐκ γλυ-
κέος ὕδατος. εἰ δὲ καὶ μὴ προσκέοιτο ποτὲ κατὰ τὴν λέξιν τὸ γλυκὺ, προσυπακούειν χρὴ, γινώσκοντας ὅτι
περὶ τοῦ τοιούτου λουτροῦ διὰ παντὸς ὁ λόγος ἡμῖν ἐπὶ τῶν πυρεττόντων ἐστὶν, οὐκ ἀσφαλτώδους, ἢ θειώδους ἢ
στυπτηριώδους, ἢ χαλκανθώδους, ἢ ἁλμώδους, ἢ θαλάττης αὐτῆς. ἀλλ' ὅταν αὐξηθῇ τὸ μέγεθος τοῦ πυρετοῦ,
καθάπερ ἐπὶ τῶν συνόχων, οὔτ' οἴνῳ χρηστέον, οὔτε λουτρῷ, οὔτε ἀλείμμασιν ἀραιωτικοῖς. ἀλλὰ τὸ ψυχρὸν ὕ-
δωρ ἐν τούτοις τοῖς πυρετοῖς πινόμενον, ὡς ἔμπροσθεν εἴπομεν, ὠφελιμώτατον, εἰ μὴ καὶ ἕτερον κωλύει τι
τῶν εἰρημένων. αὐτοῦ μὲν γὰρ τοῦ πυρετοῦ διὰ παντὸς ἴαμα τὸ ψυχρὸν πόμα, οὐ μὴν τοῦ γ' ἐκκενωθῆναι τὰ ση-
πόμενα διὰ γαστρὸς ἢ οὔρων ἢ ἱδρώτων. διὸ χρὴ γεγυμνασμένον ἐν ταῖς νῦν διδασκομέναις μεθόδοις ἐπὶ τῶν
καμνόντων σκοπεῖσθαι, τίνα μέν ἐστιν αὐτοῦ τοῦ πυρετοῦ τὰ ἰάματα, τίνα δὲ τῆς σήψεως αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν
ἐγκειμένης μόνης. τίνα δὲ τῆς ποιούσης αὐτὴν αἰτίας. καὶ ταύτης αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν ἐγκειμένης. οὐ γὰρ ὁ-
30 μολογεῖ πάντα ἀλλήλοις διὰ παντὸς, ἀλλ' ἐναντιοῦται πλειστάκις. ἔνθα χρὴ μεμνημένον ὧν ἐμάθομεν ἐπὶ
τὸ μέγιστον ἁπάντων ἔρχεσθαι. καὶ τοῦτ' ἤτοι πρῶτον ἢ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἰᾶσθαι. χαλεπὸν μὲν οὖν εὖ ἴσθι καὶ
γνώμης ὀξείας δεόμενον ἀλλήλοις παραβάλλειν τὸν πυρετὸν καὶ τὴν σηπεδόνα, καὶ τὴν ποιοῦσαν αἰτίαν, ὅταν
ἔτι καὶ αὐτὴ παρῇ. χαλεπώτερον δὲ εἰ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῖς παραβάλλοις, ὅπερ ἀναγκαῖον μὲν ἀεὶ, διὰ
τὸν τῆς ζωῆς σκοπὸν, ὡς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἐνίοτε δὲ, καὶ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς, ὡς πρὸς τὴν ἴασιν τῶν νοση-
μάτων ὅπερ ὑπισχνούμεθα λέξειν. εἰ μὲν γὰρ ἱμάτιον εἴη τὸ σηπόμενον ἤ τι τῶν ἀψύχων ἄλλων σωμάτων, ἐκ τῶν εἰ-
ρημένων ἂν ὑπῆρχεν ἡμῖν μόνον ἡ ἔνδειξις. ἐπεὶ δ' ἐν ζῶντι σώματι γίνεται σῆψις ἀλλοιοῦν δυναμένῳ, καὶ πέτ-
τειν, ἐπανάγειν τε πρὸς τὸ χρηστὸν ὅσα τῶν σηπομένων ἔτι ἢ μεταπτωτά ἐστι καὶ ἡμιμόχθηρα, τὴν δύναμιν αὐτοῦ
ταύτην, ᾗ πέττειν πέφυκεν ἐπεγείρων καὶ ῥωννύων ἰάσῃ τὰ σηπόμενα. διὸ καὶ τότε μάλιστα τολμῶμεν ἤτοι λούειν
ἐν τοῖς βαλανείοις αὐτοὺς, ἢ τοῖς ἀραιωτικοῖς χρῆσθαι φαρμάκοις. ἢ ὕδωρ ψυχρὸν, ἢ οἶνον διδόναι πίνειν, ὅταν ἴδω-
40 μεν τὰ γνωρίσματα τῶν πεττομένων χυμῶν. οὐ γὰρ δὴ τῆς γε σφυγμικῆς δυνάμεως ἐρρωμένης μόνης εἰς τὰ
τοιαῦτα χρῄζομεν, ὥσπερ οὐδὲ τῆς καθ' ὁρμὴν ἡμᾶς κινούσης, ἀλλ' ὡς εἴρηται τῆς πεπτικῆς μᾶλλον. ἡ μὲν οὖν αἵ
τε δυνάμεις ἰσχυραὶ πᾶσαι τυγχάνοιεν οὖσαι καὶ ὁ πυρετὸς διακαέστατος, καὶ τὰ τῆς πέψεως ἐναργῆ σημεῖα,
τὸ ψυχρὸν αὐτῷ διδόναι θαρροῦντα. δῆλον γοῦν ὅτι μηδὲ πρεσβύτης ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ἐξ ὧν προειρήκαμεν ἁπάσας
ἰσχυρὰς ὑπάρχειν αὐτῷ τὰς δυνάμεις. εἰ δὲ καὶ εὔσαρκος εἴη, καὶ ἡ κατάστασις θερμὴ καὶ ξηρὰ, κἂν εἰς κολυμ-
βήθραν αὐτὸν ἐμβάλῃς ψυχρὰν, οὐ βλαβήσεται. κατὰ τὸν τοιοῦτον γοῦν καιρὸν, οἱ ῥίψαντες σφᾶς αὐτοὺς εἰς ὕ-
δωρ ψυχρὸν, ἵδρωσάν τε πάντως αὐτίκα, καὶ ἡ γαστὴρ ἐνίοις τισὶν αὐτῶν κατέρρηξε χολώδη. μετρίου δ' ὑπάρχον-
τος τοῦ πυρετοῦ καὶ τῶν δυνάμεων οὐκ ἰσχυρῶν ἅμα τοῖς τῆς πέψεως σημείοις, ὠφελεῖ τοὺς τοιούτους, τά τε βα-
λανεῖα, καὶ ἡ τοῦ οἴνου πόσις. ὅσα τε τῶν ἀλειμμάτων ἐστὶ μανωτικά. καὶ πολὺ μᾶλλον ὅταν ᾖ τὸ περιέχον ψυχρόν.
οὐδὲ γὰρ ἐπιθυμοῦσιν ὡς τὰ πολλὰ ψυχρῶν λουτρῶν ἢ πόσεων ἐν ταῖς τοιαύταις καταστάσεσιν ἀναψυχόμενοι
50 διὰ παντὸς ταῖς εἰσπνοαῖς. ὡς εἴ γε συμβαίη ποτὲ ψυχροῦ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ὄντος, ἰσχυρῶς καυσοῦσθαι τὸν
κάμνοντα, βραχείας ἐπ' αὐτοῦ σωτηρίας ἐλπίδας ἔχειν. εἰ δὲ μηδὲ τὰ τῆς πέψεως εἴη σημεῖα, μηδὲ τὰς δυ-
νάμεις ἰσχυρὰς ἔχειν φαίνοιτο, σωθῆναι τοῦτον ἀδύνατον. ὥστε οὔτε λούσαις αὐτὸν, οὔτ' ἀλείψαις τοῖς μανωτι-
κοῖς φαρμάκοις. οὔτ' οἶνον δώῃς, οὔτε ψυχρόν. ἐφ' οὗ γὰρ ἀνέλπιστος ἡ σωτηρία, μάταιον ἂν εἴη διαβάλλειν τοῖς
ἰδιώταις τὰ πολλοὺς σώζοντα βοηθήματα. ἐγὼ γοῦν οἶδα τινὰς ἰατροὺς ἀμεθόδους μιμησαμένους τὰ ὑφ' ἡμῶν
πραττόμενα, καὶ τοῖς αὐτοῖς χρησαμένους βοηθήμασιν ἐπὶ τῶν πάντως τεθνηξομένων. ἀλλ' οὔτ' ἀνύσαντάς τι,
καὶ τὴν εὔκαιρον αὐτῶν χρῆσιν ὕποπτόν τε καὶ φοβερὰν ἐργασαμένους. ἀλλ' ἡμεῖς γε καιροὺς δηλονότι καὶ βοη-
θήματα γράφομεν ἐπὶ τῶν σωθῆναι δυναμένων. ὡς ὅσοι γε ἀνίατοι τῶν νοσούντων εἰσὶν, οὔτε καιρὸς ἐπιτήδειος,

οὔτε βοήθημα τούτοις ἐστί. καὶ χρὴ μεμνῆσθαι τοῦδε παρ᾽ ὅλον τὸν λόγον ὑπὲρ τοῦ μὴ δόξαι ποτὲ τὸν κυριώτα-
τον καὶ πρῶτον σκοπὸν ἁπάντων διαβάλλεσθαι. λεγόντων γοῦν Ἱπποκράτους τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάμα-
τα, τί κωλύει πᾶσιν ἑξῆς τοῖς πυρέττουσιν ὕδωρ ψυχρὸν διδόναι; ἀλλ᾽ οὔτε δοτέον, οὔτ᾽ ἀναιρεῖται κατ᾽ ἐκεῖνον
τὸν χρόνον ὁ καθόλου σκοπὸς ἁπάσης τῆς θεραπείας. ἓν μὲν γάρ τι τῶν ψυχόντων ἐνεργείᾳ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐστί,
πλείω δ᾽ ἄλλα. τὰ μὲν, κατὰ δύναμιν, ὡς εἴρηται, ψύχει. τὰ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. ὧν ἄλλοτ᾽ ἄλλῳ χρώμεθα
διὰ τὴν ἐπιπλοκὴν τῶν ἐναντιουμένων ἀλλήλοις σκοπῶν. εἴρηται δ᾽ ἡ μέθοδος τῆς τοῦ συμφέροντος ἑκάστοτε
πρὸ τῶν ἄλλων αἱρέσεως. ἐλέχθη δὲ καὶ ὡς ὅσοις μὲν ἐπ᾽ αὐτῷ τῷ πυρετῷ, τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἀεὶ βοήθημά ἐστιν. ὅσοις
δ᾽ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, οὐκ ἀεί. καθάπερ οὐδ᾽ ὅταν ἔμφραξις γλίσχρων καὶ παχέων χυμῶν ἐργάσηται τὴν σηπεδό-
να τῶν χυμῶν. ὑποκείσθω δὲ ἐπ᾽ αὐτοῖς εἶναι καὶ πλῆθος ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ ἡ δύναμις οὐκ ἀσθενής. ἐν
γὰρ ταῖς τοιαύταις ἐπιπλοκαῖς, πολλῶν ἐν τῷ σώματι παρὰ φύσιν ὑπαρχόντων, ἔνια μὲν αἴτια προηγούμε-
να γίνεται, καθάπερ τὸ πλῆθος ἅμα τοῖς γλίσχροις καὶ παχέσι χυμοῖς. ὑπὸ τούτων γὰρ ἡ ἔμφραξις ἀπειρ-
γάσθη νόσημα οὖσα τῶν ἐμφραττομένων σωμάτων ὀργανικόν. ἐπὶ ταύτῃ δὲ σύμπτωμα ἐγένετο τῆς διαπνοῆς ἡ
ἐπίσχεσις, ἐφ᾽ ᾗ πάλιν ἡ σηπεδὼν τῶν χυμῶν, αἴτιόν τι προηγούμενον τοῦ πυρετοῦ. τοῖς οὖν ἐπιχειροῦσιν ἰᾶ-
σθαι τὸν πυρετὸν, ἀναγκαῖον ἐστὶ παύειν τὴν σῆψιν, ὥστε δύο γίνεσθαι σκοπούς. τὸν μὲν, ἀπὸ τοῦ πυρετοῦ. τὸν δὲ,
ἀπὸ τῆς σήψεως. ἵνα τὸ μὲν γεγονὸς ἤδη τοῦ πυρετοῦ, θεραπεύηται. τὸ δὲ γιγνόμενον, κωλύηται. ἄλλοι δ᾽ αὖ
πάλιν ἔσονται δύο σκοποί. τὸ μὲν γεγονὸς ἤδη τῆς σήψεως, ἰώμενοι. τὸ δὲ γινόμενον, κωλύοντες. ἦν δὲ τὸ γιγνό-
μενον, ἐκ τῆς ἀδιαπνευστίας. οὐδὲν γὰρ χεῖρον οὕτως αὐτὴν ὀνομάσαι σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας. ὥστε καὶ
περὶ ταύτης, ἕτεραι δύο ἐνδείξεις ἔσονται. τὴν μὲν ἐπισχημένην, ἐκκενούντων. τὸ δ᾽ ἐπισχεῖσθαι μέλλον, κω-
λυόντων. κωλυθήσεται δὲ διὰ τῶν τὴν ἔμφραξιν ἰωμένων. ἧς πάλιν καὶ αὐτῆς, τὸ μὲν ἤδη γεγονὸς, ἰατέον
ἐστί. τὸ δὲ ἐσόμενον, κωλυτέον. ἰαθήσεται μὲν οὖν τὸ γεγονὸς, ὑπὸ τῶν ἐκφραττόντων. κωλυθήσεται δὲ, τὴν
ἐπιρροὴν τῶν ἐμφραττόντων χυμῶν εἰργόντων. ὅπερ οὖν ἔσχατον εὑρέθη κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον,
ἐν τῇ θεραπείᾳ πρῶτον ἁπάντων χρὴ πραχθῆναι. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις, ὡς ἐὰν ἐθελή-
σωμεν τοῖς ἐκφρακτικοῖς βοηθήμασι χρῆσθαι ἄνευ τοῦ προκενῶσαι τὸ πλῆθος, οὐ μόνον οὐδὲν ἀνύσομεν, ἀλ-
λὰ μείζονα τὴν διάθεσιν ἐργασόμεθα, μαχομένων ἀλλήλαις τῶν ἐνδείξεων. ἀλλ᾽ ἐὰν κενώσαντες πρότερον,
ἐπὶ τὸ θεραπεύειν ἴωμεν τὴν ἔμφραξιν, ἐμφραττόντων ἡμῖν δεήσει φαρμάκων. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τούτων ἐστὶ τὰ πλεῖ-
στα θερμὰ, κίνδυνος αὐξῆσαι καὶ τὴν σηπεδόνα καὶ τὸν πυρετόν. ὅσα τοίνυν ἄνευ τοῦ θερμαίνειν ἐκφράττειν
δύναται, τούτοις χρησόμεθα. μετὰ δὲ τὸ διαρρύψαι καὶ τεμεῖν τὰ ἐμφράττοντα, κενοῦν αὐτοὺς πειρασόμε-
θα, διά τε γαστρὸς καὶ οὔρων καὶ ἱδρώτων. οὐσῶν δὲ καὶ τῶν ταῦτα ἐργαζομένων ὑλῶν θερμῶν, ἀναγ-
καῖον μὲν ἐν τούτῳ τήν τε σῆψιν αὐξάνειν, καὶ τοὺς πυρετούς. ὥστε καθ᾽ ὅσον ἐνδέχεται πειρατέον ἐκλέγεσθαι
τὰς ἧττον θερμαινούσας ὕλας. ἢ εἴ τις εὑρίσκοιτο μὴ θερμαίνουσα, καθάπερ ἐν τῷ καιρῷ τῷδε τὸ βαλα-
νεῖον, ἐπ᾽ αὐτὴν ἔρχεσθαι. πειρᾶσθαι δ᾽ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ τὴν δύναμιν ῥωννύειν, ὅπως πέττῃ τοὺς χυ-
μοὺς, ἐκνικῶσα τὴν σῆψιν. αὐτοῦ δὲ τοῦ πυρετοῦ τὸ γεγονὸς ἤδη, ψυκτέον. ἔσχατος γὰρ ἐν τῇ τῶν βοηθημά-
των τάξει σκοπὸς, ὁ ἀπὸ τοῦδε. καίτοι καθ᾽ ἕτερον τρόπον ὑπάρχων πρῶτος. ἀπ᾽ αὐτοῦ γοῦν ἤρξατο καὶ ἡ τῶν
βοηθημάτων εὑρετικὴ μέθοδος. εἰ μὲν οὖν μηδὲν ἰσχυρὸν ἐν τῷ μεταξὺ σύμπτωμα προσγινόμενον, ἐάσει οὕτω
προελθεῖν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ νοσήματος ἄχρι τῆς τελευτῆς τὰ βοηθήματα, ταχίστη λύσις ἐπακολουθήσει τοῦ
πυρετοῦ. παρεμπεσόντος δὲ τοιούτου τινὸς ὡς ἐφ᾽ ἑαυτοῦ, τὴν ὅλην ἐπιστρέψαι θεραπείαν, ἀναγκαῖόν ἐστι βρα-
δῦναι τὸ τέλος τῆς ἰάσεως. τὸ γὰρ παρεμπῖπτον τοῦτο τοὐπίπαν, ἤτοι γ᾽ ἐναντίον ἐστὶ τοῖς λύουσι βοηθήμασι
τὸν προειρημένον στοῖχον τῶν τ᾽ αἰτίων καὶ διαθέσεων, καὶ συμπτωμάτων, ἢ πάντως γ᾽ οὐδὲν ὀνίνησιν. εἰ μὲν
οὖν ἡ τοῦ παρεμπίπτοντος ἴασις ἐναντία ᾖ τῇ προειρημένῃ τάξει τῶν βοηθημάτων, ἀναγκαῖον ἐν ἐκείνῳ τῷ
χρόνῳ πάντα χείρω γίνεσθαι. εἰ δὲ μήτ᾽ ὠφελοῖ τι πάντη, μήτε βλάπτοι τὴν ἐξ ἀρχῆς διάθεσιν, ἡ τοῦ με-
ταξὺ γινομένου παθήματος ἐπανόρθωσις, εἰς τὸ τάχος τῆς ὅλης θεραπείας ἐμποδισθησόμεθα. βλαπτούσης
δ᾽ ἀναγκαῖον ἤτοι γ᾽ εἰς ἔτι πλείονα χρόνον ἐκταθῆναι τὴν σύμπασαν ἴασιν, ἢ κίνδυνον ἀκολουθῆσαι τινὰ,
ἢ συναμφότερον γίνεσθαι. φέρε γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ κακωθέντος στομάχου, συγκοπὴν ἐμπεσεῖν, ἣν ἀναγκαζομένων
ἰᾶσθαι, τροφὰς ἀκαίρους δοθῆναι χρὴ σὺν οἴνῳ ψυχρῷ. τῇ γὰρ τούτων χρήσει, τὰς ἐμφράξεις καὶ τὴν στέγνωσιν καὶ
τὴν σῆψιν ἀναγκαῖον αὐξηθῆναι. καὶ διὰ τὴν τούτων αὔξησιν. καὶ αὐτὸν τὸν πυρετόν. ἀλλ᾽ ὅταν ἥ τε δύναμις ἐξαρ-
κῇ καὶ μηδὲν, ὡς εἴρηται, παρεμπέσῃ, καθάπερ ἄρτι μὲν ἐρρήθη συγκοπῇ κακωθέντος στομάχου. γίνοιτο
δ᾽ ἄν ποτε καὶ αἱμορραγία, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ἄλγημα, καί τι τῶν ἁμαρτανομένων ὑπὸ τοῦ κάμνοντος, ἢ
τινὸς τῶν ἀμφ᾽ αὐτὸν, ἡ εἰρημένη μικρὸν ἔμπροσθεν ἅπασα τῶν βοηθημάτων τάξις, ἰᾶται τὸν ἄνθρω-
πον. οὔτ᾽ αὐτὸ καθ᾽ ἕκαστον βοήθημα, τὰ παρὰ φύσιν ἐκθεραπεύουσα πάντα. τὸ γοῦν μελίκρατον, ὅσον μὲν
ἐπὶ τὸ τέμνειν τοὺς παχεῖς χυμοὺς καὶ ῥύπτειν τοὺς γλίσχρους, καὶ τὰς ἐκκρίσεις προτρέπειν, ἄριστον ἂν εἴη
βοήθημα, κατὰ τοὺς ἐπὶ στεγνώσει καὶ σήψει συνόχους. ὅσον δ᾽ ἐπὶ τὸ τὴν θέρμην αὐξάνειν τοῦ πυρετοῦ, βλα-
βερόν. ὅθεν εἴπερ ἄμετρος ἥδ᾽ εἴη, φείδεσθαι μὲν χρὴ τοῦ μελικράτου. χρῆσθαι δὲ τῷ χυλῷ τῆς πτισάνης. εἰ δὲ
τὰς ἐμφράξεις δυσλύτους εἶναι λογιζόμεθα, καὶ ὀξυμέλιτι. καὶ τοῦτο δ᾽ αὖ πάλιν αὐτῷ χρησαμένων ἀμέ-
τρως, ἔντερον τε ξύει, καὶ βῆχα κινεῖ, καὶ τὰ νευρώδη βλάπτει. ὥστ᾽ εἶναι τῶν δυσχερεστάτων εὑρεῖν τι βοή-
θημα τοιοῦτον, ὃ μηδὲν βλάπτον, ὀνίνησι μεγάλως. καὶ τοῦθ᾽ ὡς ἐλέχθη γίνεται διὰ τὴν ἐπιπλοκὴν τῶν πα-
ρὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι συνισταμένων διαθέσεων ἅμα τοῖς προηγουμένοις αὐτῶν αἰτίοις, καὶ τοῖς ἑπομένοις συμ-
πτώμασιν. οὐ μὴν διά γε τοῦτο ποτὲ μὲν ἀληθὲς γίνεται τὸ, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν ἰάματα, ποτὲ

τὸ δὲ ψεῦδος. ἀλλὰ διὰ παντὸς μὲν οὐκ ἀληθές. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τὰ παρὰ φύσιν ἰαθῆναι δι' ἄλλης τινὸς ἰαμάτων
ἰδέας. οὐ μὴν ἀεί γε βέλτιον ἰᾶσθαι πάντα τὰ παρὰ φύσιν. ἀλλ' ὅταν μόνα τύχῃ καθ' ἑαυτὰ συνιστάντα, μετ'
ἄλλων δ' εἰ γένοιτο, πολλάκις ἕτερα χρὴ πρὸ ἐκείνων ἰᾶσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν κοίλων ἑλκῶν, ὅταν ἅμα φλεγμο-
νῇ συστῇ. μένει μὲν γὰρ καὶ νῦν ἀληθὲς τὸ ὑπὸ τῶν σαρκούντων αὐτὰ θεραπεύεσθαι. χρῆσθαι δὲ οὐχ οἷόν τε τοιού-
τοις, πρὶν ἰάσασθαι τὴν φλεγμονήν. ἀλλ' ὁπότ' ἂν γε ταύτην ἰώμεθα, τὸ ἕλκος τὸ κοῖλον οὐχ ὅπως ἑαυτοῦ
κρεῖττον, ἀλλὰ καὶ κοιλότερον γίγνεται. κἂν εἰ βουληθείης δὲ χρήσασθαι τοῖς σαρκωτικοῖς φαρμάκοις, οὔτε σαρ-
κώσεις αὐτὸ, καὶ τὴν φλεγμονὴν αὐξήσεις. τὰ γάρ τοι σαρκωτικὰ τῶν ἀφλεγμάντων σωμάτων, οὐ τῶν ἔτι φλε-
γμαινόντων ἐστὶ σαρκωτικά. ἔστιν οὖν τὸ οὕτω μικρὸν ἐν τῇ λέξει, τὸ, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν ἰάματα,
μέγιστον εὑρίσκεται τῇ δυνάμει. συγκεῖται γὰρ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ἅπασα τῷ παρελθόντι τοῦτον τὸν σκοπὸν,
10 ἁπάντων τῶν παρὰ φύσιν ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ἐναντίων θεραπευομένων. διττῆς δὲ οὔσης αὐτῶν τῆς πρώτης δια-
φορᾶς, τὰ μὲν γὰρ ὑπάρχει καθ' ἑαυτά. τὰ δ' ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι λαμβάνει ταῖς διαθέσεσιν ἑπόμενα, δίκην
σκιῶν. ἡ μὲν ἴασις, ἀναίρεσίς ἐστι τῶν διαθέσεων. ἀκολουθεῖ δ' αὐτῇ ἡ τῶν συμπτωμάτων ἀναίρεσις. διὸ οὐδὲν αὐ-
τοῖς προσάγεται πρώτως, ἀλλὰ κἀπὶ τούτων γε μένει τὸ καθόλου, τὸ, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν ἰά-
ματα. τὰς γὰρ διαθέσεις αἷς ἕπεται τὰ συμπτώματα θεραπεύοντες, εἰς ἐναντίαν κατάστασιν ἄγομεν. ὥσθ' ὅσα
συμπτώματα διὰ πύκνωσιν ἐγένετο πόρων, ὑπὸ τῆς ἀραιώσεως ἀναιρεθήσεται. εἰ δὲ δὴ καὶ αὐτῷ τῷ συμ-
πτώματι τῷ διὰ τὴν πύκνωσιν τῶν πόρων γιγνομένῳ, τουτέστι ταῖς ἐλάττοσι τῶν συμμέτρων ἀποῤῥοαῖς, ὅπερ
ἐκαλέσαμεν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀδιαπνευστίαν, ἕτερον ἐθέλοις φάναι συμπτώματος εἶδος ἀντεισάγειν ἐναντίον,
οὐδ' οὕτως ἄπορος ὁ λόγος. εἰσὶ γὰρ αἱ πλείους τῶν συμμέτρων ἀπόῤῥοιαι, ταῖς ἐλάττοσιν ἐναντίαι. ὥστε κἂν
ἐν τοῖς συμπτώμασιν αὐτοῖς ἐθέλῃ τις λέγειν τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα, φυλάττεσθαι κἀπὶ τούτων
20 τὸν πρῶτον ἁπάντων τῶν παρὰ φύσιν σκοπὸν τῆς ἰάσεως. ἄμεινον δ' ὡς ἐλέγετο τῶν ὄντως τε καὶ πρώτως
θεραπευομένων ὑπολαμβάνειν τὰ ἐναντία εἶναι βοηθήματα. τουτέστι τῶν ἐν τῷ σώματι διαθέσεων, αἵπερ ὄντως εἰσὶν
ὄντα. τὰς γὰρ ἐνεργείας αὐτῶν ὥσπερ οὖν καὶ τὰς βλάβας, γινόμενα μὲν εἶναι φατέον. ὄντα δὲ ἁπλῶς
οὐ ῥητέον. οὔτε γὰρ τὸ ἐκτείνειν, οὔτε τὸ κάμπτειν τὴν χεῖρα τῶν ὄντων ἁπλῶς ἐστιν εἰπεῖν, ἀλλὰ τῶν γιγνομένων.
οὔτε πολὺ μᾶλλον τὴν ἀκινησίαν αὐτῆς. ὅπερ καὶ αὐτὸ σύμπτωμά ἐστι τῆς ἐν τοῖς μυσὶν ἢ τοῖς νεύροις διαθέσεως.
ἀλλὰ τὴν μὲν διάθεσιν, ἅτε τῶν ὄντων ὑπάρχουσαν, ἐναντίων δεῖσθαι βοηθημάτων. ἕπεσθαι δ' αὐτῇ λυομένῃ
τὴν ἐναντίαν κατάστασιν, ἥπερ ἐστὶν ἡ ὑγεία. καὶ ταύτῃ πάλιν, ἐνέργειαί τινα φύσεως, ἐναντίαν τῷ παυσαμέ-
νῳ συμπτώματι. μὴ μέντοι μὴ δ' ὑπὸ τῶν ὀνομάτων ἐξαπατᾶσθαι. πολλάκις μὲν ἐν ἑτέρῳ σχήματι λεγομέ-
νων, ἢ ὡς τοῖς ἐναντίοις προσήκει. πολλάκις δ' ὅλως οὐκ ὄντων ὀνομάτων, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς
φύσεως εὑρίσκειν τὸ ἐναντίον. ἔχοντά γε δὴ καὶ τούτου σκοπὸν ὡμολογημένον, ὡς ἔστιν ἐναντία τὰ πλεῖ-
30 στον ἀλλήλων διεστῶτα καθ' ἕν τι γένος. ἐννοήσας οὖν τὸ σύμμετρον ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει, ἔστι δ' ὡς πολλάκις
ἐδείχθη μέσον τῶν ἄκρων ἐστὶν, εὑρήσεις ἄπειρόν τι πλῆθος ἐναντίων πραγμάτων ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἧττον
ἀλλήλων διαφερόντων. ἐν μὲν γὰρ ταῖς διαθέσεσιν, εἰ οὕτως ἔτυχε, τὴν συμμετρίαν τῶν πόρων, ἧς
ἐφ' ἑκάτερα διττὰς ἀμετρίας ἀλλήλαις ἐναντίας. ἐν δὲ ταῖς ἐνεργείαις, τὴν συμμετρίαν τῶν κενουμένων.
ἧς καὶ αὐτῆς ἐστιν ἑκατέρωθεν ἀμετρία. ἀλλὰ κατὰ μὲν τοὺς πόρους, ὀνόματα κεῖνται ταῖς ἀμετρίαις, πύ-
κνωσίς τε καὶ μάνωσις. ἐν δὲ τοῖς κενουμένοις, οὐ κεῖνται. διόπερ ἀναγκαζόμεθα λέγειν, ἐλάττους τε καὶ
πλείους ἀποῤῥοίας. ὥσπερ εἰ καὶ τῶν πόρων ἀναγκαζοίμεθα, τοὺς μὲν, ἐλάττους τῶν κατὰ φύσιν, τοὺς δὲ, μεί-
ζους λέγειν οὐκ ἔχοντες, οὔτε τὸ τῆς πυκνώσεως, οὔτε τὸ τῆς μανώσεως ὄνομα. ἔστιν οὖν ὡς ἔφην ἐν τοῖς
μάλιστα φυλακτέον ἡμῖν ἐστιν. ἅμα δὲ καὶ γυμναστέον ἀμφ' αὐτὸ πρὸς τὸ ταχέως εὑρίσκειν δύνασθαι παντὸς
τοῦ λεχθέντος οὕτω, τὸ, ἐναντίον. οὐ γὰρ ἐν τοῖς ποιοῖς σώμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ποσοῖς ἐστιν εὑρεῖν τὴν τοι-
40 αύτην ἐναντίωσιν, ἣν οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλη καλοῦσιν ἀντίθεσιν οὐκ ἐναντίωσιν. οὔτε γὰρ τὸ μέγα τῷ μικρῷ φα-
σὶν ὑπάρχειν ἐναντίον, ἀλλ' ἀντικείμενον ἐν τῷ πρός τι, οὔτε τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον,
οὐδ' ἀραιὸν τῷ πυκνῷ, οὐδὲ τῷ συντεταμένῳ τὸ κεχαλασμένον, οὐδὲ τῷ κατὰ φύσιν αὖ τὸ παρὰ φύσιν. ἀλ-
λὰ κατά γε τὸν Ἱπποκράτη, πάντα τὰ τοιαῦτα τὴν τῶν ἐναντίων ἔχει προσηγορίαν. ὥσπερ γε καὶ κα-
τὰ Πλάτωνα, τὰς γενέσεις ἐκ τῶν ἐναντίων εἶναι φάσκοντα. δέδεικται δέ μοι καὶ δι' ἑτέρων, ὅτι καὶ Ἀρι-
στοτέλης αὐτὸς οὐκ ἐφύλαξε τὴν ἑαυτοῦ νομοθεσίαν ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἡνίκα τὰς ἀρχὰς τῶν ὑπὸ φύσεως διοι-
κουμένων, ὕλην ἔθετο, καὶ εἶδος, καὶ στέρησιν. ἀλλ' ὅπερ ἀεὶ λέγομεν ἑπόμενοι τῷ θείῳ Πλάτωνι, καταφρονεῖν μὲν
χρὴ τῶν ὀνομάτων, μὴ καταφρονεῖν δὲ τῆς τῶν πραγμάτων ἐπιστήμης. αὕτη μὲν γὰρ εἰς σωτηρίαν ἀνθρώπων δια-
φέρει. καὶ τὸ σφάλμα αὐτῆς, εἰς ὄλεθρον τελευτᾷ. τοῖς δ' ὀνόμασιν, ἄν τε κυρίως, ἄν τε ἀκύρως χρησώμεθα, τοῖς
κάμνουσιν οὐδὲν οὔτε πλέον οὔθ' ἧττον ἐκ τοῦ τοιούτου. μάθοις δ' ἂν ἐναργέστερον, εἰ μὴ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντί-
50 ων, ἀλλὰ τὰ ἀντικείμενα λέγοις, ἅπερ ἐκείνοις φίλον, ἀλλήλων ὑπάρχειν ἰάματα. τὸ μὲν γὰρ πλῆθος, ἡ κένω-
» σις ἰᾶται. τὴν δ' ἔνδειαν, αἱ τροφαί. καὶ ὅλως τὸ μὲν ὑπερβάλλον, ἡ ἀφαίρεσις. τὸ δ' ἐλλεῖπον, ἡ πρόσθεσις.
» ὅθεν οἶμαι καὶ δι' ἑτέρου λέλεκται γράμματος ὀρθῶς τῷ παλαιῷ. ἰατρικὴ γάρ ἐστι πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις. πρόσθε-
σις μὲν, τῶν ἐλλειπόντων. ἀφαίρεσις δὲ, τῶν πλεοναζόντων. ἐλλείπει δὲ καὶ πλεονάζει. τὰ μὲν, κατὰ τὸ ποσὸν δη-
λονότι. τὰ δὲ, κατὰ τὸ ποιόν. κατὰ μὲν τὸ ποσὸν, ὅταν αἷμα πλέον ἢ τοῦ δέοντος, ἢ πάλιν ἔλαττον γένηται. κα-
τὰ δὲ τὸ ποιὸν, ὅταν ἤτοι θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ παχύτερον ἢ λεπτότερον, εἴτ' οὖν ἐναντίωσιν, εἴτ' ἀντίθεσιν ὀνομά-
ζειν ἐθέλοις τοῦ δ' ἐξ ἁπάντων τῶν παρὰ φύσιν σκοποῦ τῆς ἰάσεως, ἀεὶ μέμνησο καὶ πρόσεχε τὸν νοῦν αὐτῷ μάλι-
στα μὲν, ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἐν ταῖς διαθέσεσιν, ἤδη δὲ καὶ τοῖς συμπτώμασιν. ὧν, οὔτε πρώτως ἐστὶν ἴασις, οὔτ'

ἐναντίωσις κυρίως. ἀλλ' ἡ μὲν ἴασις ἅμα ταῖς διαθέσεσι, κατὰ συμβεβηκός. ἐναντίον δὲ καταχρηστικῶς ὀνομα-
ζόντων ἕνεκα σαφοῦς τε ἅμα καὶ συντόμου διδασκαλίας. ἀνέλθωμεν οὖν αὖθις ἐπὶ τοὺς θεραπευτικοὺς σκο-
ποὺς τοῦ προκειμένου γένους τῶν πυρετῶν. ἀναμνήσω μὲν τε τὰ γένη τῶν παρὰ φύσιν ἐν ἡμῖν, τῶν τε αἰτίων, καὶ τῶν νο-
σημάτων, καὶ τῶν συμπτωμάτων. αἰτίων μὲν, τοῦ πλήθους καὶ τοῦ πάχους καὶ τῆς γλισχρότητος τῶν χυμῶν. αἰ-
τίου δ' ἅμα καὶ συμπτώματος, τῆς κατὰ τὴν διαπνοὴν ἐπισχέσεως. ὥσπερ αὖ πάλιν αἰτίου τε ἅμα καὶ διαθέ-
σεως τῆς σήψεως. νοσήματος δὲ, τῆς ἐμφράξεως καὶ τοῦ πυρετοῦ. συμπτώματος δὲ, τῆς ἐπισχέσεως τῆς δια-
πνοῆς. ἐνδείξεται τοιγαροῦν, ὡς ἐλέχθη, τῶν μὲν προηγουμένων αἰτίων ἕκαστον ἴδιόν τι. τὸ μὲν πλῆθος ἐν τῷ
πρός τι κατὰ τὴν τοῦ ποσοῦ προσηγορίαν τὴν κένωσιν. ἡ δὲ γλισχρότης καὶ τὸ πάχος κατὰ τὴν τοῦ ποιοῦ διά-
θεσιν ὑπάρχοντα, τὴν διὰ τῶν ἐναντίων ἴασιν. ἅτε δὲ οὐκ ὄντων ἐν ταῖς πλείσταις ἀντιθέσεσι συνήθων ὀνο-
10 μάτων, ἀπατᾶσθαι συμβαίνει τοὺς ἀγυμνάστους τὴν περὶ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμην, ὅταν ὀνόμασι μιᾷ προση-
γορίᾳ μὴ δυνηθῶσι τὸ νοούμενον, ὡς οὐδ' ὅλως ὄντος ἀφισταμένους. ὅπερ ἀμέλει καὶ κατὰ τοὺς γλίσχρους καὶ
παχεῖς χυμοὺς πεπόνθασιν. ὁ μὲν γὰρ παχὺς χυμὸς, ἀντικείμενον ἔχει τὸν λεπτόν. ὁ δὲ γλίσχρος, ὡς μὲν ἐγὼ
πρόσθεν ὠνόμασα, τὸν ῥυπτικόν. ὡς δ' ἄν τις ἴσως ἀπὸ στερεῶν σωμάτων ὁρμώμενος φαίη, τὸν κραῦρον. οὕτω γὰρ
φαίνεται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀεὶ ποιούμενος τὴν ἀντίθεσιν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν χυμῶν, ὡς ἔφην, ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν
τῶν στερεῶν σωμάτων. εἰ δὲ νοήσαις τοῦ γλίσχρου χυμοῦ τὴν φύσιν, ὡς παντὸς τοῦ ψαύσαντος ἀντέχεται δυσ-
λύτως, εἰκότως οἶμαι τὸν μὴ συμπλεκόμενον ἀπορρύπτοντά τε τοὺς συμπλεκομένους, ἐναντίον εἶναι
φήσεις αὐτῷ. κατὰ γοῦν τὰ προηγούμενα τῶν αἰτιῶν, αἱ ἀντιθέσεις αὐτάρκως εἴρηνται. κατὰ δὲ τὴν
ὀργανικὴν νόσον ἥπερ ἐστὶν ἔμφραξις, τὸ ἐναντίον ταύτῃ ἡ ἔκφραξις ὑπάρχει. κατὰ δὲ τὸ σύμπτωμα τὸ τῆς ἐπο-
χῆς τῶν διαπνεομένων, ἡ ἔκκρισις αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἐναντίον. κατὰ δὲ τὴν σηπεδόνα τῶν χυμῶν, ἔτι ἔκκρισις, καὶ
20 ἡ ἀνάψυξις, καὶ ἡ ῥίπισις, καὶ ἡ τῶν ἡμισαπῶν πέψις. αὐτῶν δὲ τῶν πυρετῶν ἡ ἀντίθεσις, ψύξις ἐστίν. ἐξ
ὧν δ' ἄν τις μεθόδῳ εὕροι τὴν ἐργαζομένην ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὕλην, ἤδη εἴρηται. μαχομένων οὖν αὐτῶν,
ὥσπερ ἐλέγομεν, ἄλλοτ' ἄλλη κρατεῖ τῶν ἐνδείξεών τε καὶ ὑλῶν. καὶ κατὰ τοῦτο τινὲς ἀγνοήσαντες ὡς ἀφ' ἑκά-
στου τῶν ὄντων ἔνδειξίς ἐστιν ἀεὶ μία, καὶ ὡς εἰ μὲν εἴη τῶν παρὰ φύσιν τι τὸ ἐνδεικνύμενον, ἡ ἔνδειξις αὐτοῦ
τὸ ἐναντίον ἐστὶν, εἰ δὲ τῶν κατὰ φύσιν, οὐ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ὅμοιον, οὐκ ἠδυνήθησαν οὔτε θεραπευτικὴν
οὔτε ὑγιεινὴν συστήσασθαι μέθοδον. ὅπου γὰρ ἐν τοῖς πρώτοις ἐσφάλησαν σκοποῖς, πολὺ δήπου μᾶλλον ἔμελ-
λον ἐν τοῖς μετ' αὐτοὺς σφαλήσεσθαι. χρὴ γὰρ οἶμαι τὰ θεμέλια τοῖς οἰκοδομήμασιν, ἰσχυρὰ προκαταβεβλῆ-
σθαι, καὶ τὴν τρόπιν τοῖς σκάφεσιν, εἰ μέλλει τι τῶν ἐπ' αὐτοῖς οἰκοδομουμένων τε καὶ πηγνυμένων ἀσφα-
λὲς γενήσεσθαι. ὅπου δ' ἂν ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἡ πρώτη κρηπὶς σαθρὰ συμπαγῇ, τίς μηχανὴ τῶν ἐπ' αὐτῇ τι
γενήσεσθαι μὴ σαθρόν; ἐπεὶ τοίνυν τῶν κατὰ τὴν προκειμένην στέγνωσιν συνόχων, οὐ γὰρ ὀκνητέον αὖ-
30 θις καὶ αὖθις ἀναλαμβάνειν τὸν λόγον, ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, κἂν νῦν γοῦν τὴν ἀλη-
θῆ μέθοδον, ἑπτὰ μὲν ὑπέκειτο τὰ παρὰ φύσιν ἀφ' ὧν αἱ ἐνδείξεις, πλῆθος χυμῶν, καὶ πάχος, καὶ γλι-
σχρότης. ἔμφραξίς τε καὶ τῶν ἀναπνεομένων ἐπίσχεσις, καὶ σῆψις, καὶ πυρετὸς οὐκ ἔχων διάλειμμα. καὶ ταῦτ'
ἐνεδείκνυτο πάντως τὸ ἐναντίον. ἔξωθεν δ' αὐτῶν ἔνδειξις ἀπὸ τῶν κατὰ φύσιν, ἐκ τῆς κράσεως τοῦ τε νοσοῦν-
τος μορίου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν κυρίων, ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς οὐσίας αὐτῶν, καὶ ἐκ τοῦ ποσοῦ τε καὶ ποιοῦ
τῆς τοῦ πνεύματος οὐσίας. αἱ δ' ἀπὸ τούτων ἐνδείξεις, οὐ τῶν ἐναντίων εἰσὶν, ἀλλὰ τῶν οἰκείων. εἰς δὲ τὴν διάγνω-
σιν αὐτῶν, ὡς ἐλέγομεν, ἥ θ' ἡλικία, καὶ τὸ ἔθος. ἅπαντά τε τὰ προκατάρξαντα τῆς νόσου συντελεῖ. πο-
ριζομένων δὲ κἀντεῦθεν ἐνδείξεων οὐκ ὀλίγων, εἰς ἁπάσας χρὴ βλέπειν ἅμα τὸν ἰατρὸν, ἵν' ἐξεύρῃ τίνι μὲν πρώ-
τον καὶ μᾶλλον, τίνι δ' ἧττόν τε καὶ δεύτερον. τίνι αὖθις τε καὶ τρίτον. καὶ οὕτως ἐφεξῆς ἄλλῳ μετ' ἄλλο χρήσεται
βοηθήματι. τῶν μὲν γὰρ δυνάμεων ἰσχυρῶν ὑπαρχουσῶν, τοῦ τὸν ἐπὶ σηπεδόνι πυρετὸν πυρέττοντος, ὡς ὑπόκει-
40 ται, φλεβοτομητέον αὐτίκα χωρὶς ἀπεψίας τῆς κατὰ γαστέρα τοῦ νοσήματος ὑπαρξαμένου. τῆς δυνάμεως δὲ
ἀσθενεστέρας οὔσης ἢ τῆς ἡλικίας κωλυούσης, οὐ χρὴ τέμνειν φλέβα. λέλεκται δ' ἔμπροσθεν ὡς οὐδὲ συνεισβάλλει
τῷ τοιούτῳ πυρετῷ δύναμις ἄρρωστος. εὐεκτικῶν τε γάρ ἐστι σωμάτων καὶ ἡλικίας θερμῆς, ὁ σύνοχος πυρετὸς οἰκεῖ-
ος. ἀλλ' ἐὰν ἐν παιδίῳ γένηται μήπω τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ἄγοντι, φλεβοτομεῖν οὐ προσήκει. διότι τοῖς τηλι-
κούτοις γε θερμοῖς καὶ ὑγροῖς οὖσι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπορρεῖ καὶ διαφορεῖται πάμπολυ τῆς τοῦ σώματος οὐσίας.
ὥσθ' ὅπερ ἂν ἐκ τῆς φλεβοτομίας ἐμηχανησάμεθα, τοῦτ' αὐτόματον ἐκ τῆς τοῦ θεραπευομένου σώματος ὑπάρχει
φύσεως. εἰ δ' ὑπὲρ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος εἴη τὸ σῶμα, σκεπτέον αὐτοῦ τὴν φύσιν ὁποία τίς ἐστιν. ἆρ' ἰσχνὴ καὶ
πυκνὴ καὶ σκληρὰ καὶ πολύαιμος, ἢ τἀναντία. καὶ οὕτως ἐπὶ μὲν τῇ προτέρᾳ, παραλήψῃ τὴν φλεβοτομί-
αν. ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας, οὐκέτι. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ μέτρον σοι τῆς κενώσεως ἐκ τῶν αὐτῶν σκοπῶν λαμβανέσθω.
καὶ γὰρ εἰ ἑξηκονταέτης μὲν ὁ φλεβοτομούμενος εἴη, πλαδαρός τε καὶ μαλακὸς καὶ πιμελώδης καὶ λευκὸς καὶ μικρὰς
50 ἔχων τὰς φλέβας, ἤτοι γ' οὐδ' ὅλως φλεβοτομήσεις αὐτὸν, ἢ ὀλίγον ἀφαιρήσεις. οὐδ' ὅλως μὲν ἐν ὥρᾳ θερινῇ,
καὶ πνιγώδει χωρίῳ θερμῆς καὶ ξηρᾶς οὔσης τῆς καταστάσεως. ὀλίγον δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ὥραις καὶ χώραις καὶ κα-
ταστάσεσιν. εἰ μὲν γὰρ μήτ' ἔμφραξις ὑπέκειτο, μήτε σηπεδὼν, ἀλλὰ μόνον ἦν τὸ πλῆθος τῶν χυμῶν, εὐθὺς ἂν ἐν
τῇ φλεβοτομίᾳ κατὰ φύσιν ἔχων. ὥστε ἀφαιρεῖν ἦν προσῆκον ἐν ἁπάσῃ κράσει σώματος, καὶ πάσῃ χώρᾳ καὶ ὥρᾳ καὶ
καταστάσει τοσοῦτον τῶν χυμῶν, ὅσον ὑπὲρ τὸ κατὰ φύσιν ηὔξητο. ἐπεὶ δ' οὔτε τὴν ἔμφραξιν οὔτε τὴν σηπεδό-
να δυνατόν ἐστι θεραπεῦσαι διὰ τῆς φλεβοτομίας ἑτέρων δεομένας βοηθημάτων, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν,
ἀποθέσθαι χρή τι τοῦ αἵματος εἰς τὸν τῆς θεραπείας χρόνον. ὅπως μήποτ' ἀνάγκη καταλάβῃ τις ἡμᾶς ἀκαί-
ρως τρέφειν. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοιούτῳ πυρετῷ θρεπτέον οὐδ' ὅλως ἐστίν. ἐδείχθη γάρ σοι καὶ πρόσθεν ὁ ἀπὸ τῆς

δυνάμεως σκοπὸς μόνος, ἐνδεικνύμενος τὴν τροφήν. ὅσοι δ' ἐπὶ τῷ κενοῦσθαι τὸ σῶμα, δεήσει τρέφειν. ὥστ' ἀναγ-
καῖον ἔσται δυοῖν θάτερον, ἢ τρέφοντα τὸν πυρετὸν αὐξάνειν, ἢ μὴ τρέφοντα καταλύειν τὴν δύναμιν. ἄμει-
νον οὖν ὡς εἴρηται καταλιπεῖν τι τοῦ αἵματος, οἰκείαν τροφὴν τοῖς τοῦ ζώου μορίοις. αὐτὸν δ' ἀρκεσθῆναι προ-
σφορὰς ὀλιγίσταις ῥοφημάτων καὶ ποτῶν, ὧν ὡς φαρμάκων μᾶλλον, ἢ τροφῶν χρήζομεν. ἐλέχθη γὰρ ἐν τοῖς
καὶ περὶ τούτων πρόσθεν. ὅθεν οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι περὶ αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ περὶ καταπλασμάτων τε καὶ πε-
ρὶ τῆς τῶν ὑποχονδρίων αἰονήσεως λεκτέον. ὁ μὲν γὰρ πολὺς ὅμιλος τῶν ἰατρῶν, ἔτι καὶ νῦν τῶν ἐκ
τοῦ νόμου τῆς ἀμεθόδου θεραπείας ἔθετο. καὶ πάντας ὥσπερ τρέφουσι μετὰ τὴν διάτριτον, οὕτω καὶ προ-
καταντλοῦσιν ἐλαίῳ. κἄπειτα μίαν ὑπερβαλόντες, αὖθις τρέφουσι προκαταπλάττοντες. εἰ δέ που γαστὴρ
ἐπισχεθείη, καὶ κλύζοντες. ὥστε τό γε κατὰ τούτους, ὥρᾳ μιᾷ δύνασθαι μαθεῖν τινα τέχνην διαιτητικήν.
10 οὐ μὴν ὧδ' ἔχει τἀληθές. ἀλλ' ὅλης οὔσης μεγάλης τῆς τέχνης, ἔστι τῶν μερῶν αὐτῆς, οὐ τὸ φαυλότατον ἐστὶν
ἐπιστήμη διαίτης. ἥτις ἐκ τούτων μάλιστα συμπληροῦται τῶν βοηθημάτων τροφῶν. καὶ πομάτων ἐπιβρο-
χῶν τε καὶ καταπλασμάτων καὶ κλυστήρων. ἡ γάρ τοι φλεβοτομία κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ αὐτὴ μόνη πρὸς
τῶν αὐτῶν ἰατρῶν παραληφθεῖσα, τὴν ἐφεξῆς ἅπασαν ἴασιν τοῦ νοσοῦντος ἐπιτρέπει τῇ διαίτῃ. μιᾶς οὖν ὥρας
ὡς ἔφην ἐστὶν ἡ μάθησις τῆς διαίτης αὐτῶν. εἰ δ' ὁ μανθάνων εἴη συνετός, οὐδὲ ταύτης ὅλης, ἀλλ' ὀλιγοστοῦ μέρους
αὐτῆς, ἐν ᾧ τούτων τῶν νῦν λεχθησομένων ἀκοῦσαι δυνατόν ἐστιν. ἅπαντας τοὺς πυρέττοντας ἐν ἀρχῇ μὲν φλε-
βοτομήσεις, ἐὰν ἰσχυρὰν τὴν δύναμιν ἔχωσι. καταντλήσας δ' ἐλαίῳ μετὰ τὴν διάτριτον, ἤτοι μελικράτῳ μετὰ χόν-
δρου θρέψεις, ἢ ῥοφήματι. κἄπειτ' ἐφεξῆς τρέφε παρὰ μίαν, ἀρτομέλιτι προκαταπλάττων. εἰ δ' ἐπισχεθείη πο-
τὲ ἡ γαστήρ, ὑπάγειν αὐτὴν κλυστῆρι. τὴν μὲν οὖν ἐκείνων διαιτητικὴν τέχνην, ἤδη σύμπασαν ἀκήκοας ἐν τοῖς
δὲ τοῖς ῥήμασιν. οὐχ ἐν ἓξ μησίν, ἀλλ' ἐν ἓξ στίχοις. τὴν δ' ὄντως διαιτητικήν, ἐξῆς ἄκουσον. θερμαινόμενα ὑποχόν-
20 δρια καταπλάσμασιν ἢ αἰονήσεσιν οὐ διὰ παντὸς ἀσφαλές, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων μόνων τῶν ἀρρώστων ἐφ' ὧν οὐκέτ'
ἄλλο τι περιττὸν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασι, κάκιστον ἔσχατον. ἐάν τε γὰρ ᾖ πλῆθος ὁποτερονοῦν, εἴτε
τὸ πρὸς τὴν δύναμιν, εἴτε πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν τῶν ἀγγείων, ἐάν τε περιττώματα μοχθηρὰ κατά τι μόριον ἓν ἢ καὶ
πλείω, ταῦθ' ἕλκεται πάντα πρὸς τὸ θερμαινόμενον. ἐθεασάμην οὖν οὐκ ὀλιγάκις ἀφλέγμαντα τελέως ὑπο-
χόνδρια, κατὰ τέσσαρας ἡμέρας ἀρξαμένων αἰονᾶν αὐτὰ τῶν ἀγελαίων ἰατρῶν φλεγμήναντα, αὐτὸ τοῦτο προ-
δείξαντος ἐμοῦ καὶ κελεύσαντος ἀκριβῶς προσέχειν τὸν νοῦν τῇ μελλούσῃ γενήσεσθαι φλεγμονῇ. ἐφ' ὧν καὶ
μάλιστα ἔγνως πηλίκον ἐστὶ κακὸν ἄλογος τριβή. διὰ παντὸς γὰρ αὐτοὶ γεννῶντες τὰς φλεγμονὰς δι' ὧν πράτ-
» τουσιν, οὐ γινώσκουσιν. ἀλλ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι περιπίπτουσιν ὥσπερ Ἱπποκράτης ἔλεγε, τοὺς ἔνθεν τε
» καὶ ἔνθεν ἐπιδοῦντας τὰ μεθ' ἕλκους κατάγματα. καὶ γὰρ κἀκεῖνοι φλεγμονὰς ἐργαζόμενοι κατὰ τὸ ἕλκος, ὅμως
οὐκ ἐπαύοντο, νομίζοντες οὐ τὴν ἐπίδεσιν αἰτίαν ὑπάρχειν, ἀλλ' ἄλλην τινὰ ἀποτυχίαν. πῶς δ' ἂν καὶ μετέβη-
30 σαν ἐφ' ἕτερον ἰάσεως τρόπον, οἱ τὴν ἄλογον πρεσβεύοντες τριβὴν ἀφ' ὧν αὐτοί τε διὰ παντὸς εἰθίσθησαν οὕτω
πράττειν. τούς τε διδασκάλους ἐθεάσαντο πρὸ αὐτῶν. οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἐπιχειρεῖν ἀξιοῦσιν οἱ τοιοῦτοι δι' ἐνδείξε-
ως λαμβάνειν, ἀρκούμενοι μόνῃ τῇ πείρᾳ. ἀλλ' Ἱπποκράτης ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος ὁρμηθεὶς φύσεως, ἐξεῦρε
τρόπον ἰάσεως ἐπιτήδειον. οὗ λοιπὸν εἰς πεῖραν ἐλθόντος, ἐγνώσθη πόσον ὁ πρότερος ἐσφάλλετο. καὶ τοίνυν εἴ τις
ἐθελήσειεν ἐπὶ τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἀποστὰς καταπλασμάτων τε καὶ τῆς δι' ἐλαίου καταντλήσεως, ἐπὶ
τὴν ἐκ τοῦ λόγου διδασκομένην ἀφικέσθαι θεραπείαν, οὐ χαλεπῶς ἂν οὐδ' αὐτὸς τῇ πείρᾳ κρίνειε πηλίκα
ἁμαρτάνουσιν οἱ οὕτω θεραπεύοντες τά τε πληθωρικά, καὶ τὰ μὴ καθαρὰ σώματα. συμβαίνει δ' ἐν τοῖς
τοιούτοις νοσήμασι τοὺς πλουσίους μᾶλλον τῶν πενήτων κακῶς θεραπεύεσθαι. ἀμφότερα γὰρ ἐπ' αὐτῶν ἁ-
μαρτάνεται διὰ τὴν τροφὴν οὐκ ὀλιγάκις, ἥ τε τῆς φλεβοτομίας ἔνδεια, καὶ ἡ περιττοτέρα δῆθεν ἐπιμέ-
λεια τῶν ἰατρῶν, ὡς καθ' ἑκάστην τι πράττειν ἡμέραν ἐπὶ τῷ τοῦ κάμνοντος σώματι. καθ' ἀρχὰς μὲν οὖν ὑπὸ
40 τρυφῆς οὐκ ἀνέχονται τῆς φλεβοτομίας οἱ πλείους αὐτῶν. καίτοι μᾶλλον τῶν πενήτων ἁλισκόμενοι ταῖς
πληθωρικαῖς διαθέσεσιν, ὡς ἂν καὶ μᾶλλον ἐμπιπλάμενοι, καὶ βιοῦντες ἀργότερον. οἱ θεραπεύοντες δ' αὐ-
τοὺς ἰατροί, διότι παραλέλειπται μέγιστον βοήθημα τῇ διὰ τῶν ἄλλων χρήσει, νομίζουσιν ἀναπληρώσειν ὁπόσον
ἐνδεῖ. καὶ μέντοι καὶ οἱ κάμνοντες οἰόμενοι τὴν μὲν ἐφ' ἡσυχίας δίαιταν ἀμέλειαν εἶναι, τὸ δ' ὁτιοῦν πράτ-
τειν ἐπιμέλειαν, ἐπαναγκάζουσιν αὐτοὺς ἑκάστης ἡμέρας προσφέρειν τι τοῖς ὑποχονδρίοις. βουλομένοις
δὲ δήπου καὶ τοῖς ἰατροῖς ἐστὶ τοῦτο, πρὸς τὸ δοκεῖν ἐνεργεῖν τι διαπαντός. ἐντεῦθεν γοῦν ἐλπίζουσι καὶ τὸν μισθὸν
πλείω λήψεσθαι. συμβαίνει τοιγαροῦν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ τὰς φλεγμονὰς ἄρχεσθαι τοῖς πλουσίοις, ἐν ᾧ πλη-
σίον ἤδη τῆς λύσεως ἐστὶν ἐπὶ τῶν πενήτων τὸ νόσημα. φλεβοτομηθέντες γὰρ ἐν ἀρχῇ κατὰ τοὺς προκειμένους
ἐν τῷ λόγῳ πυρετούς, οὐ μόνον οἱ πένητες, ἀλλὰ καὶ οἱ δοῦλοι τῶν πλουσίων, οἱ πλεῖστοι μὲν ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν
ἡμερῶν ἐκρίθησαν. ἔνιοι δὲ εἰς τὴν ἑβδόμην ἀφίκοντο. πορρωτέρω δ' οὐδείς. ἀλλ' οἵ γε πλούσιοι τὸ μὲν πλῆθος
50 καὶ τὰ περιττώματα πλείω τῶν πενήτων καὶ δούλων ἔχοντες, παραλιπόντες δὲ τὸ τῆς φλεβοτομίας
βοήθημα, κἄπειτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν αἰονούμενοί τε δι' ἐλαίου θερμοῦ, καὶ καταπλαττόμενοι τοῖς χαλαστι-
κοῖς καταπλάσμασι, φλεγμονήν τινα συνισταμένην ἴσχουσιν, ἤτοι περὶ τὸ ἧπαρ, ἢ τὴν κοιλίαν, ἤ τι τῶν ἄλλων
τῶν τῇδε σπλάγχνων. ἔνιοι μὲν, ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν. ἔνιοι δ' ἐν τῇ πέμπτῃ. πάντως δ' οὖν ἐν τῇ ἕκτῃ. οἶδα δὲ
δήπου καὶ τὸν ἐν ἑαυτῷ τῷ καταντλεῖσθαι δυσπνοήσαντα, τοῦ περιττοῦ παντὸς ἐπὶ τὰς φρένας ἑλκυσθέντος
ὑπὸ τῆς θερμασίας. οὗτός τε οὖν ἀπέθανε, καὶ ἄλλοι μυρίοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκουσιν. ὥσπερ σικύας τοῦ κα-
ταπλάσματος ἕλκοντος ἐπὶ τὰ σπλάγχνα τὰ καθ' ὅλον τὸ σῶμα περιττά. τινὲς δ' ὁμέλει καὶ αὐτῇ τῇ σι-
κύᾳ κατ' αὐτῶν ἐχρήσαντο. τὸ δ' ἓν μόνον ἐννοοῦντες κἀκεῖνοι τὸ φαίνεσθαί τι πράττοντες ἀεὶ περὶ τὸν κάμνον-
τα. κάλλιστον μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, φλέβα τέμνειν οὐ μόνον ἐν τοῖς συνόχοις πυρετοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι

τοῖς ἐπὶ σήψει χυμοῖς, ὅταν γε ἤτοι τὰ τῆς ἡλικίας, ἢ τὰ τῆς δυνάμεως μὴ κωλύῃ. κουφισθεῖσα γὰρ ἡ διοι-
κοῦσα τὰ σώματα ἡμῶν φύσις, ἀποθεμένη τε τὸ βαρῦνον αὐτὴν οἷόν περ τι φορτίον, ἐπικρατήσει τοῦ λοι-
ποῦ ῥᾳδίως, ὥστε καὶ πέψει τὸ πεφθῆναι δυνάμενον, ἐκκρινεῖ τε τὸ δυνάμενον ἐκκριθῆναι, ἀναμνησθεῖσα τῶν
οἰκείων ἐνεργειῶν. ἡ γὰρ τῶν μέσων τοῦ σώματος ὡς οὗτοι καλοῦσι πρόνοια, μέγιστον μὲν κακὸν ἐπὶ τῶν μὴ φλε-
βοτομηθέντων ἐστίν. οὐ μέγιστον δὲ ἐπὶ τῶν φλεβοτομηθέντων. ἀλλ' ὅμως κἀπὶ τούτων τι βλάπτειν πέφυκεν
ἐν τοῖς συνόχοις πυρετοῖς. διακαιόμενα γὰρ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῆς θέρμης τὰ σπλάγχνα προσέτι διακαίεται
καὶ ἐξοπτᾶται. μόνοι τοιγαροῦν ἐκεῖνοι δεήσονται προνοίας τοιαύτης, οἷς ἡ σῆψις ἐν ἑνὶ συνέστη μορίῳ, προφλε-
βοτομηθέντες δηλονότι καὶ οὗτοι. ποιησόμεθα δ' αὐτῶν τὴν πρόνοιαν, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἐκ τῆς μεθόδου χω-
ρὶς ἰσχυροῖς εὐθέως ἐξ ἀρχῆς χαλῶντες, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον ἐπὶ τῶν πλείστων ἐργαζόμενοι. τὰ μὲν γὰρ χαλα-
10 στικὰ τῶν βοηθημάτων, ὥσπερ γε διαφορεῖ τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς μέλεσιν, οὕτως ἐπισπᾶται πλέον αὖτ' αὐ-
τοῦ κατ' ἀρχὰς προσαγόμενα. φερομένων γὰρ ἔτι τῶν ῥευμάτων ἐπὶ τὸ πεπονθὸς, ἀποκρούεσθαι βέλτιόν ἐστι
καὶ ἀναστέλλειν, οὐχ ἕλκειν ἐπ' αὐτά. τὰ δ' ἀποκρουστικὰ καλούμενα, μετέχοντα δηλονότι τῆς στυπτικῆς δυνά-
μεως, ἐπιτήδεια πρὸς τὰς ἀρχάς ἐστιν. ἅμα μὲν ἐντιθέντα τόνον τοῖς πάσχουσι μορίοις, ὡς μὴ ῥᾳδίως ὑποδέχοιν-
το τὰ ἐπιρρέοντα τῶν περιττωμάτων. ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἤδη περιεχομένων ἀπεκθλίβοντα τὸ λεπτό-
τατον. εἰ δ' ἥτε φορὰ παύσαιτο διὰ τῶν τοιούτων βοηθημάτων, ἥτ' ἐκ τῆς στύψεως ἐγγενομένη πύκνωσις τοῖς
πεπονθόσι κατέχοι τὰ παχύτερα, καιρὸς ἤδη χαλᾶν ὑπὲρ τοῦ κενῶσαι τὰ περιεχόμενα. μάλιστα δ' ὅταν
εἰς ἧπαρ ἢ γαστέρα κατασκήπτῃ τὰ περιττά, τοῖς στύφουσι χρῆσθαι. κύρια τε γὰρ ἱκανῶς τὰ μόρια, καὶ πάν-
τως ἐργάζεσθαι τὸ σφέτερον ἔργον ἀναγκαῖα κἀν ταῖς νόσοις. ἔστι δὲ οὐ σμικρὸν αὐτῶν τὸ ἔργον, οἷόν περ ἑκά-
στου τῶν ἄλλων, ἃ μόνον ἐκεῖνο κατεργάζεσθαι πέφυκεν ὑφ' οὗ θρέψεται. ἀλλ' οὕτως εἰς μέγα τῷ ζώῳ διαφέρει,
20 ὡς εἰ μήτε κατὰ γαστέρα πεφθείη καλῶς ἡ τροφὴ, μήθ' αἱματωθείη κατὰ τὸ ἧπαρ, οἷόν περ ἐν λιμῷ πάσχομεν ἀπο-
ρίᾳ βρωμάτων ἀσιτεῖν ἀναγκαζόμενοι, τοιοῦτόν τι καὶ νῦν συμβήσεται πᾶσι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις. οὐ γὰρ ἐκ
τῶν καταποθέντων, ἀλλ' ἐκ τῶν κατεργασθέντων ἐν τοῖς εἰρημένοις σπλάγχνοις, ἡ χορηγία τῆς τροφῆς ἐστιν ὅλῳ
τῷ σώματι. διὰ ταῦτα μὲν δὴ περιττότερον ἢ τὰ ἄλλα μόρια γαστήρ τε καὶ ἧπαρ τῶν στυφόντων χρῄζουσιν. ἀμέ-
λει κἀπειδὰν καιρὸς ᾖ διαφορεῖν τὰ στηριχθέντα, καὶ τότε δεῖται στύφεσθαι τὰ μέτρια. τὸ γὰρ ἐξ ἐπιμέτρου
περὶ τὰ ἄλλα μόρια κατ' ἀρχὰς αὐτοῖς προστιθέμενον τῆς στύψεως, ἀεὶ φυλάττεσθαι χρὴ, μενούσης γε τῆς
ἐνδειξαμένης αὐτὸ χρείας. ἡ χρεία δ' ἐστὶν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἡ κατεργασία τῆς τροφῆς. ἐὰν οὖν ἀτο-
νήσαντα μὴ πέψῃ καλῶς, οὐ μόνον οὐδὲν ὄφελος ἔσται τῶν καταποθέντων σιτίων, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς διαφθοραῖς
αὐτῶν πολλάκις ἐρεθισθείσης τῆς γαστρὸς, συναπέρχεταί τι καὶ τῶν προϋπαρχόντων, ὥστε διχόθεν ἤδη τὴν
βλάβην γίνεσθαι τῷ παντὶ σώματι, μήθ' ὑπὸ τῶν σιτίων τραφέντι καὶ τῆς οἰκείας παρασκευῆς τι προσαπο-
30 λλῦντι. χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, αἱ σήψεις τῶν σιτίων αἵτε καθ' ἧπαρ ἀτυχήσωσιν, αἵτε κατὰ γαστέρα, τὸν
πυρετὸν αὐξάνουσι. καὶ δριμυτέρους ἐργάζονται τῇ κακοχυμίᾳ. διὰ τοῦτο τοίνυν πολλὴν χρὴ πεποιῆσθαι
πρόνοιαν ἐν ἅπασι πυρετοῖς, πέψεως σιτίων. καὶ διὰ ταύτην τοῦ τόνου τῶν πεπτικῶν ὀργάνων οὐ σμικρὰ φρον-
τιστέον. ἔνιοι δ', ὡς φησιν Ἱπποκράτης, οὐ σμικρὰ κερδαίνουσιν ὅτι ἀγνοοῦσιν. οἴονται γοῦν ἥπατος φλεγμονὴν
ἰᾶσθαι χαλαστικοῖς βοηθήμασιν, ἐξ ὧν ἐν τῇ διαγνώσει σφάλλονται, δόξαν ἑαυτοῖς πορίζόμενοι. φαίνεται γὰρ
ἐνίοτε τοῦ καθήκοντος εἰς ὑποχόνδρια μυὸς ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ θώρακος ἡ περιγραφὴ, παραπλησία τῷ
ἥπατι. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν εἶναι τοὺς μήτ' ἄλλο μηδὲν ἐν τῇ τέχνῃ καλῶς ἐκμαθόντας, μήτ' ἀσκηθέντας ἐν δια-
γνώσει πεπονθότων μορίων, τὰ τοιαῦτα κερδαίνειν. ἐκείνους μὲν οὖν ἐατέον. ἡμεῖς δὲ κἂν ἐλαχίστην ποθ' ὑπό-
νοιαν σχῶμεν ἥπατος ἢ γαστρὸς κακοπραγούντων, εὐθέως ἀψίνθιον ἐλαίῳ προσαφεψήσαντες, αἰονήσομεν τὰ μό-
ρια. δι' ἣν δὲ ἅπαντος ἀψινθίου ποιότητα καὶ δύναμιν ἔχοντος, ὡς κἀν τοῖς περὶ φαρμάκων εἴρηται. κα-
40 τὰ μὲν τὸ ποντικὸν, ἡ στύφουσα ποιότης ἐστὶν οὐκ ὀλίγη. τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν, ἡ μὲν πικρὰ ποιότης, ὑπάρχει σφο-
δροτάτη. στύψεως δ' ἤτοι παντάπασιν ἀμυδρᾶς καὶ οὐδ' ὅλως ἂν αἰσθανόμεθα αὐτῶν. ταῦτά τοι τὸ ποντικὸν
ἀψίνθιον αἱρεῖσθαι βέλτιόν ἐστιν εἰς τὰς ἥπατος καὶ γαστρὸς φλεγμονάς. ἔστι δ' αὐτοῦ καὶ τὸ φύλλον καὶ τὸ ἄνθος
πολὺ σμικρότερον, ἢ τῶν ἄλλων ἀψινθίων. καὶ ἡ ὀσμὴ τούτῳ μὲν οὐχ ὅπως ἀηδὴς, ἀλλά τι καὶ τῶν ἀρωμάτων
ἐμφαίνουσα. τοῖς δ' ἄλλοις δυσώδης ἅπασι. φεύγειν μὲν οὖν ἐκεῖνα προσήκει. χρῆσθαι δ' ἀεὶ τῷ ποντικῷ. καὶ
τῶν ἄλλων δέ τι φαρμάκων ἐμβαλεῖν εἰς τοὔλαιον, οἷς ἐπιμέμικται τῇ πικρᾷ ποιότητι δύναμις στυπτικὴ, κα-
τὰ τὸν αὐτὸν τρόπον χρήσῃ. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων, ἡ πικρὰ ποιότης ποδηγοῦσα τὴν στύφου-
σαν. διὸ καὶ κρεῖττόν ἐστι τὸ τοιοῦτον φάρμακον ἅπαν τοῦ στύφοντος μόνου. εἰ μὲν οὖν ἰσχυροτέραν ἐθέλῃς ἐργά-
σασθαι τὴν στύψιν, ἔστω σοι καὶ τὸ ἔλαιον στῦφον. ὁποῖόν ἐστι τό, τε σπανὸν ὀνομαζόμενον, ὅσα τἄλλα σκευάζουσι
μετὰ θαλλῶν ἐλαίας. ἢ οἷόν περ ἐστὶ τὸ καλούμενον ὀμφάκινον. εἰ δ' ἀσθενεστέρᾳ βούλοιο χρήσασθαι τῇ στύψει, τῶν
50 ἄλλων ἐλαίων τι παρασκεύαζε, καὶ μάλιστα τῶν λεπτομερῶν, οἷόν περ ἐστὶ τὸ σαβῖνον. ἄριστον δὲ ἐν οἷς στύψεως
ἰσχυροτέρας ἐστὶ χρεία τὸ ἰστρικὸν ἔλαιον, ὡς ἂν ἑκατέρας ἔχον ἐν ἑαυτῷ τὰς ποιότητας, στύφουσαν καὶ πικράν.
ἀποροῦντι δ' ἀψινθίου, μήλινον, ἢ μαστίχινον, ἢ σχίνινον ἀρκέσει τὴν πρώτην. εἰ δὲ μικρὸς ὁ πυρετὸς εἴη, καὶ τὸ διὰ
τῆς νάρδου μύρον. ἔστω δὲ καὶ τοῦτ' ἄριστον. οὐ σμικρὰ γὰρ ἡ διαφορὰ τοῦ τοιούτου πρὸς τὸ φαῦλον. ὃ γοῦν ἐν Νέα
πόλει τῆς Ἰταλίας σκευάζουσιν, ὄνομα μόνον ἐστὶ μύρου ναρδίνου, παραβαλλόμενον τῷ κατὰ τὴν Ἀσίαν. ἔμπρο-
σθεν μὲν ἐν Λαοδικείᾳ μόνῃ σκευαζόμενον. νυνὶ δὲ ἐν πολλαῖς ἤδη πόλεσιν. εἰ δ' ἡ παρακμὴ τοῦ πυρετοῦ, καθ' ἣν δη-
λονότι πράττεις τὰ τοιαῦτα, μὴ πάνυ τι πραεῖα γίγνοιτο, φυλάττεσθαι μὲν τὴν νάρδον. ἄμεινον δὲ χρῆσθαι τη-
νικαῦτα τῷ μηλίνῳ. μὴ παρόντος δὲ τούτου, τῷ σχινίνῳ. καὶ μετ' αὐτὸ, τῷ μαστιχίνῳ. πάντων γὰρ τούτων τὸ νάρ-
δινον μύρον μᾶλλον θερμαίνει. διὸ καὶ μικτέον αὐτῷ τῶν ἄλλων ἀποροῦντα, ῥοδίνου. ἡ δὲ τοῦ μυρσίνου στύψις, οὐκ
ἐπιτήδειος.

ἐπιτήδειος. ἔστι γὰρ τοῦτο παχυμερέστερον ἢ ὥστε διὰ βάθους ἰέναι. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, παραδείγματος ἕνεκα λέλεκται. πολὺ γὰρ αὐτῶν ἐκλέξῃ πλῆθος ἐκ τῶν περὶ φαρμάκων ὑπομνημάτων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ κατάπλασμα συνθετὸν ἐχέτω τὴν δύναμιν ἔκ τε τῆς χαλαστικῆς λεπτομεροῦς καὶ πικρᾶς καὶ στυφούσης. ἐπικρατείτω δ' ἐν αὐταῖς εἰ μὲν ἀποκρούεσθαί τε καὶ τονοῦν ἐπιτήδειαι βουλοίμεθα, τὸ στῦφον. εἰ δὲ τέμνειν καὶ διαῤῥύπτειν, τὸ πικρόν. εἰ δὲ διαφορεῖν, τὰ λεπτομερῆ τῶν χαλώντων. τὰ γὰρ παχυμερῆ, τοῖς ἐκπυΐσκουσιν ἐδείχθη χρηστά. διωρισμένων δ' ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασι, τῶν τε μόνην ἐχόντων ἤτοι τὴν στύφουσαν ἢ τὴν πικρὰν ποιότητα, τῶν τε συναμφοτέρας, ἄριστον μὲν οὖν ἀεὶ αἱρεῖσθαι τὰ συναμφοτέρας ἔχοντα. μὴ παρόντων δὲ τούτων, αὐτὸν μιγνύναι τὰ πικρὰ τοῖς στύφουσιν. ὥσπερ ἐθεάσω ποθ' ἡμᾶς κατάπλασμα συντιθέντας ἥπατος φλεγμαίνοντος ἐκ τῶν παρόντων. ἦν μὲν γὰρ ἰατρὸς ὁ κάμνων. ἐθεασάμεθα δ' αὐτὸν ἤδη λύχνων ἡμμένων, ὡς μηδὲν ἔτι δύνασθαι πρίασθαι παρὰ τῶν καπηλευόντων τὰ τοιαῦτα. παρακμὴν οὖν εὑρόντες ἀξιόλογον, ἐσπεύσαμεν ὅτι τάχιστα χρήσασθαι τῷ καιρῷ. καὶ μάλισθ' ὅτι τὴν ὕποπτον ὥραν προσεδοκῶμεν, ἀρχὴν οἴσειν ἑτέρου παροξυσμοῦ, περὶ τὰς τῶν ἀλεκτρυόνων ᾠδάς. ἀφεψήσαντες οὖν ἐλαίῳ μὲν ἀψίνθιον, ἐν ὕδατι δὲ κυδώνιον μῆλον. ἐν ᾧ καὶ ἥψετο, μυροβαλάνου πίεσμα, καὶ ἴρεως τὴν ῥίζαν εὑρόντες ἔνδον, καὶ κόψαντες καὶ διαττήσαντες, εἶτ' ἐμβαλόντες μέλιτι τοῦ τ' ἐλαίου καὶ τοῦ ὕδατος ὧν πρὸ ἐσκευάκειμεν, ἀφεψήσαντές τε μετρίως ἐπεβάλλομεν ἅμα κηρῷ βραχεῖ, τὴν μυροβάλανον καὶ τὴν ἶριν. ἕψομεν δ' ὡς οἶσθα τὸ μῆλον οὐ δι' ὕδατος μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' οἴνου πολλάκις αὐστηροῦ. καὶ μίγνυμεν ἐνίοτε καὶ αὐτῆς τι τοῦ μήλου τῆς σαρκὸς ἅπασι τοῖς τοιούτοις καταπλάσμασιν. ὅταν μὲν γὰρ τό, τε ἐπιῤῥέον εἴη πλέον, ἀτονώτερόν τε τὸ μόριον, αὐξάνομεν ὡς οἶσθα τὴν στύψιν. ὅταν δὲ τό, θ' ὅλον σῶμα κενὸν οὐκ ἄῤῥωστόν τε τὸ μόριον, ἐπιῤῥέῃ τε μηδὲν ἔτι, βραχύτατον ἔστω τὸ στῦφον. ἀξιολογώτερον δὲ αὐτοῦ τὸ χαλαστικόν. καὶ πρὸς τούτοις, τό, τε πικρὸν, καὶ τὸ δριμὺ, κατὰ τὴν τῶν ἐπιβαλλομένων ὕλην. εἰ δὲ καὶ μικρὸς ὁ πυρετὸς εἴη, καὶ ἡ φλεγμονὴ μὴ πάνυ θερμὴ, καὶ ἀπτίαν ὁ κάμνων ἀνέχεσθαι δυνάμενος, αὐξανέσθω σοι τὸ διαφορητικὸν εἶδος τῆς θεραπείας, ἐκλυομένου τοῦ στυπτικοῦ. οὐ γὰρ δὴ τὴν φλεγμονὴν δύναται ὠφελῆσαι τοῖς στύφουσιν, ἡ. ἵνα μήτ' ἐπιῤῥέῃ μηδὲν. ἐστήρικται τε δυσλύτως ἐν τῷ πάσχοντι παχυμερὴς χυμός. ἀλλ' ὡς εἴρηται βραδύνειν αἱρούμεθα μᾶλλον ἐν τῇ θεραπείᾳ μιγνύντες τι τῶν στυφόντων, ὑπὲρ τοῦ φυλάξαι τῶν μορίων τὸν τόνον. ὅθεν οὔτ' ἐπὶ κώλου πάσχοντος ἢ τῶν ἄλλων ἐντέρων τινὸς, οὔτε τῶν καθ' ὑποχόνδρια μυῶν, ἢ περιτοναίου, μικτέον τὰ στύφοντα. καθάπερ οὐδὲ κύστεως ἢ μήτρας ὅταν γ' ὡς εἴρηται, μήτ' ἐπιῤῥέῃ μηδὲν ἔτι, μήτε πλῆθος ἢ περιττώματα πολλὰ, καθ' ὅλον ὑπάρχει τὸ σῶμα. νεφροὶ δὲ καὶ θώραξ, ἐν μέσῳ τῶν εἰρημένων εἰσίν. ὅσον γὰρ ἀπολείπονται γαστρὸς καὶ ἥπατος, τοσοῦτον τῶν ἄλλων πλεονεκτοῦνται. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ ἥπατος ἢ τῆς γαστρὸς ἐκλυθῆναι τὸν τόνον ὀλεθριώτατον. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἀκινδυνότατον. ἐπὶ τούτων δὲ κινδυνῶδες μὲν, οὐ μὴν ἐκείνοις γ' ὁμοίως. πλὴν εἴ ποτε πύον ἐκκαθαίρειν δέοι, περιεχόμενον ἐν θώρακι καὶ πνεύμονι. περὶ δὲ τοῦ σπληνὸς, οὐχ ἁπλῶς ἀποφήνασθαι δυνατὸν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ διορίσασθαι τήν τε φύσιν ὅλου τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἐν τῷ τῆς θεραπείας χρόνῳ διάθεσιν. εἰ μὲν γὰρ ἤτοι φύσει τῶν ἀθροιζόντων εἴη περίττωμα μελαγχολικὸν ὁ κάμνων, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὁ τοιοῦτος ἐν αὐτῷ πλεονάζοι χυμὸς, ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐν τῇ θεραπείᾳ τοῦ σπληνὸς, ἐπιπλέκεσθαι τοῖς ἄλλοις τὰ στύφοντα χάριν τοῦ φυλάττεσθαι τοῦ σπλάγχνου τὸν τόνον. οὕτω γὰρ ἕλξει τε πρὸς ἑαυτὸν τὰ περιττώματα. καὶ καθαρὸν τὸ σῶμα, πάλιν αὐτὰ ἐκκενοῖ διὰ τῆς γαστρὸς, ὡς ἐν τοῖς φυσικοῖς περὶ τούτων ἐπιδέδεικται λόγοις. εἰ δὲ μηδὲν οὐδ' ὅλως ἢ περίττωμα μελαγχολικὸν, ἢ οὐδ' ὅλως στύφειν, ἢ ὡς ἥκιστα. προσέχειν δ' ἀκριβῶς τὸν νοῦν οὐ κατὰ τὸν σπλῆνα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ σύμπαντα τἄλλα μόρια καθ' ἃ συνίσταται χυμὸς, ὁποῖον μέντοι τῶν συμπτωμάτων ἐστὶ τὸ ἰσχυρότατον. ὁποῖον δὲ τὸ δεύτερον, ἢ τὸ τρίτον, ἵν' ἐξ αὐτῶν τὴν διάθεσιν ἀκριβῶς ἐξευρὼν, οἰκείαν αὐτῇ καὶ τὴν θεραπείαν ἁρμόσῃς. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἡ θέρμη κρατεῖ κατὰ τὸ πεπονθός. ἐνίοτε δ' ὄγκος. ἤτοι διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χυμοῦ σκληρὸς, ἢ διὰ τὸ πάχος. εἰ μὲν οὖν ἡ θέρμη κρατοίη, πειρᾶσθαι διαφορεῖν ἀτρέμα διὰ τῶν χλιαρὰν ἐχόντων θερμασίαν, οἷόν ἐστι τό, τε λινόσπερμον, καὶ τὸ χαμαίμηλον. ἐπιμιγνύναι δ' αὐτοῖς, ἄλευρον ἐκ κριθῶν ἢ κυάμων. οὐδέτερον γὰρ αὐτῶν θερμαίνει. πολλάκις δ' ὡς οἶσθα τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἀρτόμελι παρασκευάζοντες εἰς κατάπλασμα τοιαύτης φλεγμονῆς, ὕδατος ἐπιμίξαμεν. ἐπὶ δὲ σπληνὸς, ἔστιν ὅτε καὶ ὄξους. εἰ δ' ἡ θέρμη τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου μὴ πολὺ τοῦ κατὰ φύσιν ὑπερέχοι, μέγεθος δ' ἀξιόλογον εἴη, διαφορεῖν θαῤῥούντως, χωρὶς ὕδατος ἐπιμιγνύντα τοῖς εἰρημένοις καὶ πάλιν. εἰ δ' οἷον σκιῤῥώδης τις φλεγμονὴ τύχοι, διὰ τὸ πάχος ἢ τὴν γλισχρότητα τῶν ἐν αὐτῇ χυμῶν. ὄξους τε ἅμα καὶ τῶν πικρῶν μικτέον φαρμάκων. καὶ μάλιστ' ἐπὶ σπληνός. τὸ γάρ τοι σπλάγχνον τοῦτο διὰ τὸ παχὺν ἐπισπᾶσθαι χυμὸν ἐξ ἥπατος, ὑπὸ τοῦ τοιούτου καὶ νοσεῖ τὰ πολλὰ. διὰ τοῦτ' οὖν αὐτὸ τά τε δι' ὀξυμέλιτος καὶ ἀψινθίου καὶ καππάρεως ἐπιτήδεια καταπλάσματα. ταῦτ' οὖν ἀγνοοῦντες οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἅπαντας αἰονῶσιν ἐλαίῳ, καὶ καταπλάττουσι τοῖς χαλαστικοῖς καταπλάσμασι, πρὶν κενῶσαι τὸ σῶμα. πάντων δ' ὡς εἴρηται μάλιστα τοὺς πλουσίους, οἷς οὐ μόνον εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπηρετοῦσιν, ἀλλὰ καὶ λούεσθαι συγχωροῦσι. ἐγὼ δ' οὔτε λούσαιμ' ἂν οὐδένα τῶν ἐπὶ σηπεδόνι χυμῶν πυρεττόντων, οὔτε χαλαστικοῖς χρησαίμην καταπλάσμασι, πρὶν κενῶσαι τὰ περιττά. κενώσας δὲ, καὶ λούοιμ' ἂν ἤδη θαῤῥῶν, καὶ καταπλάττοιμι. τὰ μὲν ἄλλα μόρια τοῖς χαλαστικοῖς, ἧπαρ δὲ καὶ γαστέρα, μετὰ τοῦ τὰ μέτρια στύφειν. ἥκιστα δὲ ἐπὶ θώρακος τοῖς στύφουσι χρηστέον, ἀποκρούεται γὰρ εἰς πνεύμονα καὶ καρδίαν ἐνίοτε τὰ τοιαῦτα τοὺς τὴν φλεγμονὴν ἐργαζομένους χυμούς. ἀλλὰ διὰ τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῖς, φυλακτέον τὸν τόνον. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ γαστρὸς καὶ ἥπατος, οὕτω καὶ ἐνθάδε λεπτότατα διαιτᾶν ἀναγκαῖον. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ ἡ τροφὴ πέττεται. καὶ κίνδυνός ἐστι φλεγμαινόντων αὐτῶν, μήτε πεφθῆναι καλῶς, αὐξηθῆναί τε τὰς φλεγμονάς. εἰς θώρακα δὲ τοσοῦτον ἀφικνεῖται τῶν

προσθέντων, ὅσον ἱκανὸν αὐτῷ μόνῳ τῷ θερμαινομένῳ μορίῳ. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἐπὶ πνεύμονος φλεγμαίνον-
τος ἀφεκτέον ἐστὶ τῶν στυφόντων, ὅπου γε καὶ τοῖς χαλαστικοῖς μικτέον, ἔστ' αὖ τῶν δριμυτέρων τι καὶ
σαφῶς θερμαινόντων. ἕλκειν γὰρ ἔξω μᾶλλον ἢ ἀποκρούεσθαι προσήκει. διὸ καὶ αἱ σικύαι προκενωθέντων,
χρήσιμοι. πληθωρικῶν δὲ ὑπαρχόντων, οὐ μᾶλλον ἐκ πνεύμονος εἰς θώρακα μεθίστασι τι τῶν περιττωμάτων, ἢ
ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἕλκουσιν εἰς ἀμφότερα. τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ, κἀπὶ τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰς μήνιγγας
φλεγμονῶν, οὐ χρησόμεθα σικύαις ἐν ἀρχῇ τῶν παθῶν. ἀλλ' ὅταν μήτ' ἐπιρρέῃ μηδὲν ἔτι καὶ προκενώσομεν
ὅλον τὸ σῶμα, κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲ κἀνθάδε τοῖς ἀποκρουστικοῖς ὀνομαζομένοις χρηστέον. ἐπεὶ δὲ τῶν ὀστῶν τοῦ κρα-
νίου μέσων κειμένων τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐξικνεῖσθαι βουλόμεθα πρὸς τὸ βάθος, ἐπιμίξομεν τοῖς ἀποκρου-
στικοῖς ὀνομαζομένοις τῶν ποδηγεῖν τι δυναμένων. τουτέστι τῶν λεπτομερῶν κατὰ τὴν οὐσίαν. ὄξος μὲν οὖν οὐ
10 μόνον ἐστὶ λεπτομερὲς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀποκρουστικῆς δυνάμεως, οὐ μετρίως μετείληφεν. ὅθεν εἰκότως ἐν
ἀρχῇ τῶν παθῶν αὐτῷ χρῶνται τῷ ῥοδίνῳ μιγνύντες. ἐπὶ προήκοντι δὲ τῷ χρόνῳ, καὶ σπονδυλίου καὶ ἑρ-
πυλλίου, μιγνύουσιν ἤδη τι καὶ θερμαῖνον ἐχόντων, οὐ μόνον λεπτομερές. ἐν ᾧ καιρῷ χρὴ μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ
διαπνέοντά τε καὶ διαφοροῦντα πλέον, ἢ κατὰ τὴν χρείαν τῶν φλεγμαινόντων αἱρούμενοι ἑκάτερον, ὥσπερ αὖ
ἐκλυομένοις αὐτῶν τῆς δυνάμεως ἐν τῷ μεταξὺ τεταγμένων ὀστῶν. οὕτως οὖν καὶ τῷ καστορίῳ χρώμεθα,
καίτοι γ' ἐπὶ τῶν ἄλλων οὐ χρώμενοι φλεγμονῶν. οὐδ' ἢν ἐν ἐσχάτῳ τῆς παρακμῆς ὦσι. θερμότερον γάρ ἐστιν,
ἢ ὡς ἐν ταῖς φλεγμοναῖς ἐπιτήδειον εἶναι. τοῖς μέντοι κατὰ τὸν ἐγκέφαλον χωρίοις ἄριστον ἐν ταῖς παρακμαῖς
τῶν φλεγμονῶν, ὡς ἂν οὐκ εὐθέως αὐτοῖς προσπίπτον, ἀλλὰ διὰ μέσων τῶν ὀστῶν. ὑπάρχει δὲ τῷ τοιούτῳ φαρ-
μάκῳ καὶ τὸ λεπτομερὲς τῆς οὐσίας ὃ καὶ αὐτὸ τοῖς διὰ προβλημάτων στεγανῶν διαπέμψειν μέλλουσι τὴν ἑαυτῶν
δύναμιν, ἐπιτήδειόν ἐστιν, οἶσθα δὲ δή που καὶ τοὺς ἑκάστου τῶν μορίων οἰκείους πόρους, εἰς τὴν τῶν περιττωμά-
20 των ἔκκρισιν ὅρους ἡμᾶς παρασκευάζοντας. ἐντέρῳ μὲν καὶ γαστρὶ καὶ μεσαραίῳ καὶ τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος,
τὸν διαπιδυσμένον. νεφροῖς δὲ καὶ κύστει καὶ τοῖς κυρτοῖς τοῦ ἥπατος καὶ κοίλῃ φλεβὶ καὶ ἀρτηρίᾳ τῇ μεγά-
λῃ, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' ὀσφὺν, τὸν τοῖς οὔροις ἀποκείμενον. πνεύμονι δὲ καὶ θώρακι, τὸν διὰ τραχείας ἀρτηρίας
καὶ φάρυγγος. ἐγκεφάλῳ δὲ καὶ μήνιγξι, τὸν δι' ὑπερῴας καὶ ῥινός. ἡ δ' εὔκρασία τοῖς μὲν δι' ἕδρας ἐκκενωθήσε-
σθαι μέλλουσιν, ὑπό τε μελικράτου γίνεται, καὶ τῶν ἐδεσμάτων ὅσα λαπάττει τὴν γαστέρα, καὶ φαρμάκων
ὅσα μετρίως ἐρεθίζειν πέφυκε. φυλάττεσθαι γὰρ χρὴ τὰ δριμύτερα, παροξυνοῦντα τὰς φλεγμονάς. ἐπὶ
δὲ γαστρὸς καὶ ἥπατος καὶ σπληνὸς φλεγμαινόντων, οὐδὲ τὸ μελίκρατον ἀγαθόν. ἐκχολοῦται γὰρ αὐτίκα, καὶ
τὰς φλεγμονὰς αὐξάνει τῶν σπλάγχνων. τοῖς δὲ διουρητικοῖς ὀνομαζομένοις φαρμάκοις, ἐπ' οὖρα προτρέ-
ψεις τὴν περιουσίαν. ὥσπερ γε καὶ τοῖς βηχικοῖς τὰ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα, διὰ βηχῶν ἐκκενώσεις. ἔ-
μαθες δ' ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων τὰς ὕλας ἑκάστων. οὐ μόνον τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ ὅσα διὰ ῥινῶν ἐκκενοῖ
30 τὰ κατ' ἐγκέφαλόν τε καὶ μήνιγγας περιττά. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἁπάντων ἐν ἐκείνοις τοῖς ὑπομνήμασι τὴν
ὕλην ἄφθονον ἔχεις. ὥστ' ἀρκεῖ πρός γε τὰ παρόντα περὶ τῆς τῶν φλεγμαινόντων μορίων διαφορᾶς ἴσα λέ-
λεκταί μοι. μελλήσω γὰρ ἐπὶ πλέον ἐρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς θεραπείας ἁπάντων τῶν παρὰ
φύσιν ὄγκων. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ νῦν ὡς ἔργον τι καὶ σπούδασμα μεταχειρισάμην τόνδε τὸν λόγον, ἀλλ' ἐν παρέργῳ
δῆλον ὡς ἐξ ἀκολουθίας τινὸς ἐμπεσὼν αὐτῷ. προὔκειτο γὰρ οὐχ ὡς ἄν τις ἄριστα θεραπεύσειεν ἕκαστον τῶν
μορίων φλεγμαῖνον, ὑποθέσθαι σοι κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ἀλλ' ἐνδείξασθαι τὴν βλάβην τῶν καταπλατ-
τομένων ἐν πυρετοῖς ἄνευ τοῦ κενωθῆναι τὸ σύμπαν σῶμα. καὶ μάλισθ' ὅταν μὴ φλεγμαίνῃ τι τῶν ἔνδον. εἰ
γὰρ εἴη τὸ περιέχον θερμὸν ὡς κεχύσθαι τὰς ὕλας ἱκανῶς, μείζων ἡ βλάβη τοῖς τοιούτοις ἕπεται καταπλά-
σμασιν ἤπερ τοῖς λουτροῖς. καίτοι δοκοῦσί γε οἱ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αἰονῶντές τε καὶ καταπλάττοντες τὰ ὑπο-
χόνδρια, ἐκ τούτων μὲν, οὐχ ὅπως βλάβην, ἀλλὰ καὶ μεγάλην ὠφέλειαν γίγνεσθαι τοῖς νοσοῦσιν. ἐκ λουτρῶν
40 δ' οὐκ ὠφέλειαν γίγνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μεγίστην βλάβην. ἀγνοοῦντες ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν περὶ τὸν κά-
μνοντα πράττουσιν, οὕτω καὶ τῶν βαλανείων τὴν φύσιν. ἔστω δὲ περὶ μὲν τῆς ὅλης αὐτῶν τῆς δυνάμεως ἔμπρο-
σθεν εἴρηκα τελεώτατα. νυνὶ δ' ἀρκεῖ μοι τό γε τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς ἐπί τινων μὲν, οὔτι βλάψει τὸ βαλανεῖον ὅ-
λως, ἐπί τινων δὲ, τοῦ καταπλάσματος ἧττον. ὅ γ' οὖν ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις ἐργάζεται τὰ χαλαστικὰ πρὸς αὐτῶν
ὀνομαζόμενα βοηθήματα, τοῦτ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι τὸ βαλανεῖον. ὥσθ' ὅταν ἐν τῇ παρακμῇ παραλαμβάνηται
διαπνεομένου τοῦ σώματος ἤδη μετρίως, οὐ σμικρὸν ὄφελος ἐργάζεται κενῶσαι ἅπαντ' ἐξ αὐτοῦ τὰ λιγνυώδη
καὶ καπνώδη περιττώματα. καὶ εἴ γε μηδὲν εἴη τῶν σπλάγχνων ἀσθενὲς, ὀνήσει τὸν κάμνοντα, χωρὶς τοῦ φρῖξαι
τό τε γινόμενον. φρεὶς γὰρ ἔχειν δεῖ τούτους σκοποὺς ἐπὶ τῶν ἐν ἅπασι πυρετοῖς λουτρῶν. ἓν μὲν εἰ χωρὶς τοῦ
φρῖξαι γένοιτο. δεύτερον δ' εἰ μηδὲν τῶν κυρίων μορίων ἀσθενὲς ὑπάρχοι. καὶ τρίτον εἰ μὴ πλῆθος ὠμῶν εἴη χυ-
μῶν κατὰ τὰς πρώτας φλέβας. ἡ μὲν γὰρ φρίκη λέλεκται πρόσθεν ὅπως οὐ μόνον αὐξάνειν τοὺς ὄντας ἤδη
50 πυρετοὺς, ἀλλὰ καὶ γεννᾶν ἐνίοτε πέφυκε τοὺς οὐκ ὄντας. ἡ δ' ἀσθένεια τῶν μορίων, χυθέντας τοὺς χυμοὺς ὑποδέ-
χεται μᾶλλον, ἢ πρὶν χυθῆναι. τὸ δὲ τῶν ὠμῶν χυμῶν πλῆθος, εἰς ὅλον ἀναδίδοται τὸ σῶμα. μηδενὸς δὲ τού-
των ἐμποδίζοντος, ἐπὶ τῶν βαλανείων δύο ἂν ταῦτα κερδαίνοιτο τῷ κάμνοντι, κενωθῆναί τι τῆς περιουσίας
τῶν χυμῶν, καὶ διαπνεῦσαι τὸ πλὺ τῆς τοῦ πυρετοῦ θερμότητος. εἰ δὲ πρὸς τὸ μηδὲν ἀσθενὲς εἶναι τῶν κυρίων
μορίων, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀκύρων ἀσθενὲς ὑπάρχει τι, καθάπερ ἐπὶ μὲν τῶν ποδαγρικῶν, οἱ πόδες. ἐπὶ δὲ τῶν
ἀρθριτικῶν, ἅπαντα τὰ τοῦ σώματος ἄρθρα, μεγίστη τις ἂν ἐκ τοῦ βαλανείου τῷ κάμνοντι πρὸς τὴν σωτηρίαν
ἀπεργασθείη μοῖρα δεξαμένων τὰ περιττὰ τῶν ἀσθενῶν. εἴωθε μὲν γὰρ ἐνίοτε καὶ χωρὶς τῶν βαλανείων,
ἐπιρρεῖν τοῖς ἀσθενέσι τὸ περιττόν. ἐπὶ βαλανείοις δὲ μᾶλλον ὡς ἂν καὶ τῶν ὑγρῶν κεχυμένων, καὶ τῶν ὁδῶν αὐ-
τοῖς παρεσκευαζομένων εἰς εὔροιαν. ἄμφω γὰρ ταῦτα θερμαινομένοις μετρίως ἀναγκαῖον ἐπακολουθεῖν.

λέγω δὲ

λέγω δὲ τήν τε χύσιν τῶν ὑγρῶν, καὶ τὴν εὐρυχωρίαν τῶν ὁδῶν. ὅθεν ὅταν ἢ ἧπαρ ἢ γαστὴρ ἢ πνεύμων ἢ θώραξ, ἢ
τι τῶν οὕτω κυρίων ἀσθενὲς τύχῃ, μέγιστα βλάπτονται λουσάμενοι πάντες, οἷς ἂν ᾖ τι περιττὸν ἐν τῷ σώματι.
τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις καταπλασθεῖσιν, ἡ βλάβη γίγνεται διπλασία μετὰ τοῦ μηδὲν ὀνίνασθαι. τὰ μὲν γὰρ βα-
λανεῖα, καὶ κενοῖ τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ τὸ καπνῶδες ἅμα τῷ λιγνυώδει διαφορεῖ. τὰ δ' εἰρημένα καταπλά-
σματα τὰ χαλαστικὰ, μετὰ τῶν ὁμοίων αἰονήσεων, οὔτε τι τῶν ἀγαθῶν ἔχει, καὶ πρὸς ἕλκει τὰ περιττὰ πρὸς
τὸ τῶν μορίων ἀσθενέστερον, ὅ, τι περ ἂν ᾖ τοῦτο, τῶν κατὰ τὰ μέσα τοῦ σώματος. εἴτ' οὖν ἧπαρ, εἴτε γαστὴρ,
εἴτε φρένες, εἴτε μεσάραιον, ἢ κύστις, ἢ κῶλον, ἢ νεφροί. εἰ δ' ἐπιμελέστεροι βουλόμεθα φαίνεσθαι, καὶ τὸν θώ-
ρακα συνθερμαίνοιεν, ἤτοι γ' εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον ἕλξουσι τὸ περιττὸν, ἢ εἰς τὴν καρδίαν, ἢ εἰς τὸν πνεύμονα. λέγω δὲ
ἀσθενὲς μόριον ἤτοι τὸ φύσει δυσκρατότατον, ἄλλῳ γὰρ ἄλλο τοιοῦτον, ἢ τὸ κατά τινα προηγησαμένην νόσον, ἐν
10 δυσκρασίᾳ γενόμενον, ἢ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον εἰς αὐτὴν ἠγμένον. οὐ γὰρ ἁπάντων εὐθέως τῶν φλεγμαι-
νόντων μορίων, ἢ σηπομένους χυμοὺς περιεχόντων, ἢ ἐμπεφραγμένων, ἡ δύναμις ἀῤῥωστεῖ. θᾶττον μέν τοι καὶ
τούτων εἰς τὸ πεπονθὸς φέρεται τὸ περιττὸν ὁπόσον ἂν ᾖ διὰ τὴν ἐκ τοῦ παθήματος θέρμην. ἡ γὰρ οἷ ἐστὶ τοῦ
πυρετοῦ, τὸ τὴν ἔμφραξιν ἢ τὴν σῆψιν ἢ τὴν φλεγμονὴν ἐκδεξάμενόν ἐστι μόριον. ὅταν οὖν ἕλκοι τι διὰ θέρ-
μην αὐτῷ προσέλθοι τις ἔξωθεν ἑτέρα πρόφασις ἔκ τινος τῶν δυνάμει θερμαινόντων, ἀναγκαῖον αὐξάνε-
σθαι τὴν διάθεσιν. εἰ δ' ὡς εἴρηται προκεκενωμένος ὅλον τὸ σῶμα, διὰ τῶν χαλαστικῶν θεραπεύοιτο, χωρὶς
τοῦ μέγιστον εἶναι τὸν πυρετὸν, ὀνίναιτ' ἄν τι. τηνικαῦτα δ' ὡς ἐλέχθη καὶ λούοιτ' ἂν ἀβλαβῶς. χρὴ δὲ φυλάτ-
τεσθαι τὴν ψυχρὰν δεξαμενὴν τοὺς τοιούτους. εἰώθασι γὰρ οἵ τ' ὠμοὶ χυμοὶ καὶ οἱ σηπόμενοι, δυσδιάπνευστοι
γίγνεσθαι χρονιζόντων ἐν αὐτῇ. βλάπτει δ' αὐτοὺς κἂν ἰσχυρῶς ᾖ τὸ ὕδωρ ψυχρὸν, ἐπειδὴ διαπνεῖσθαι τῶν
οὕτω διακειμένων καὶ ὅλον μὲν τὸ σῶμα δεῖται. μάλιστα δὲ τὸ πεπονθός. ὥς τε ἤτοι περιχέειν αὐτοῖς ὡς εἰώθα-
20 μεν ἐπιτήδειον ὕδωρ, ἢ εἰ μετρίως εἴη τὸ κατὰ τὴν κολυμβήθραν ψυχρὸν ἐπιτρέψαντες ἐμβῆναι, διὰ ταχέων
ἐξιέναι κελεύειν. ἐπὶ δὲ προήκοντι τῷ νοσήματι, καθ' ὃν ἤδη καιρὸν ἐκδεδαπάνηται μὲν τὰ περιττὰ, πέπτεται
δὲ τὰ ὠμὰ, καὶ τὰ σηπόμενα, καὶ καταπλάσμασι χαλῶσι, καὶ βαλανείοις ἀκινδύνως χρῆσθαι. καιρὸς δ' ἐπιτηδειότα-
τος ἐν τοῖς διαλείπουσι πυρετοῖς, ὅταν ὡς εἴρηται διαπνεῖν ἄρξηται τὸ πυρετῶδες θερμόν. εὐθὺς γὰρ καὶ τῇ
τροφῇ παρασκευάζει τὸ σῶμα, δυοῖν τούτοιν σκοποῖν, καὶ τοῦ ταύτης καιροῦ δεομένου, τῆς τ' ἀκμῆς τοῦ προγε-
γονότος παροξυσμοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ γενησομένου. πρὸς τούτους γὰρ ἀποβλέποντας, χρὴ πειρᾶσθαι
πορρωτάτω τρέφειν ἑκατέρου. εἰ μὲν οὖν ἱκανὸν εἴη τρέφειν ἐν μέσῳ τῆς τ' ἀκμῆς τοῦ προτέρου παροξυσμοῦ, καὶ
τῆς ἀρχῆς τοῦ δευτέρου, ῥᾷστον ἐξευρεῖν τὸν καιρόν. εἰ δ' ὀλίγον, ἀναγκαῖον ἐστὶ δυοῖν θάτερον, ἢ θερμὸν ἱκανῶς ἔτι
τὸν κάμνοντα τρέφειν, ἢ μελλούσης ὅσον οὔπω τῆς εἰσβολῆς γίνεσθαι τοῦ δευτέρου παροξυσμοῦ. προγνωστι-
κοῦ τοιγαροῦν ὁ τοιοῦτος πυρετὸς δεῖται ἰατροῦ, δυναμένου στοχάζεσθαι κατὰ τὰς πρώτας εὐθέως ἡμέρας,
30 εἰς πόσον ἐκταθήσεται χρόνον ὁ πυρετός. δῆλον γὰρ ὅτι συνεχὴς ὑπάρχων, ὀξεῖαν ἔχει τὴν λύσιν. εἰ μὲν οὖν μὴ
πόῤῥω τῆς ἑβδόμης ἡμέρας μέλλοι προέρχεσθαι, πανταπασιν ἀσιτητέον ἐστὶ τῷ νοσοῦντι, στοχασαμένων ἡ-
μῶν εἰ ἡ δύναμις ἐξαρκέσει. εἰ δ' ἤτοι μέχρι τῆς ἐνάτης ἢ ἑνδεκάτης ἢ τεσσαρεσκαιδεκάτης ἐκτείνεσθαι μέλ-
λοι, ἢ καὶ περὶ μὲν τὴν ἑβδόμην λύεσθαι, τὴν δύναμιν δ' ἀσθενεστέραν, ἢ ὥς τ' ἐξαρκέσαι μέχρι τοσούτου χρόνου
δόξειεν ἔχειν ὁ κάμνων, ἀναγκαῖον μὲν ἔσται τρέφειν, αἱρεῖσθαι δ' ὡς ἐν ἀπόροις προσήκει τὰ ἧττον βλαβερὰ. διο-
ριζόμενόν τε καὶ ἧττον ἀφορίζοντα τῶν μᾶλλον βλαπτόντων αὐτὰ, τῷ τε τόπῳ τῷ πεπονθότι σὺν τῇ διαθέ-
σει δηλονότι, καὶ τῷ τοῦ παροξυσμοῦ καὶ τῷ τῆς ἀκμῆς ἤθει. φλεγμαίνοντος μὲν γὰρ ἥπατος ἢ γαστρὸς, ὀλε-
θριώτατον θρέψαι πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. χωρὶς δὲ φλεγμονῆς ἀῤῥωστούντων τὴν δύναμιν, ὠφελιμώτατον.
εἰώθασι γὰρ τῶν οὕτως ἐχόντων ἐπὶ μὲν τῷ ἥπατι κακοπραγοῦντι, διαχωρήσεις τοῖς παροξυσμοῖς συμ-
βάλλειν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, συγκοπήν. τοῖς δ' εἰρημένοις ὀργάνοις τοῦ ζώου, τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν
40 ἄλλων σκοπεῖν. κατά γε τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ μορίου. λεχθήσεται δὲ καὶ αὖθις ὑπὲρ αὐτῶν. ἦθος δ' ἀκ-
μῆς καὶ παροξυσμοῦ ἀρχῆς, ἀξιῶ σε σκοπεῖσθαι προσέχοντα τὸν νοῦν. ἐπὶ μὲν τῆς ἀκμῆς, εἰ ξηρὰ καὶ αὐχμώ-
δης ἄνευ μεγέθους τῆς θέρμης τῆς πυρετικῆς, ἢ διακαὴς χωρὶς αὐχμοῦ. τὴν μὲν γὰρ προτέραν, ὅτι τάχιστα
χρὴ τέγγειν ὑγραινούσαις τροφαῖς. ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας, ἀναμένειν λωφῆσαι τὸ πλεῖστον τῆς θερμότητος.
οὕτω δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ παροξυσμοῦ τὸ ἦθος, ἐν τῷ καταψύχειν τὰ τοῦ σώματος ἀκρωτήρια,
καὶ πολλὴν εἴσω ποιεῖσθαι μετάστασιν τοῦ αἵματος, ἢ χωρὶς ἁπάσης γίγνεσθαι θλί-
ψεως ἐπισκέψῃ. τῆς μὲν γὰρ δευτέρας εἰρημένης τῆς ἀθλίπτου, κατα-
φρονεῖν ὡς ἐπιεικοῦς. ἐπὶ δὲ τῆς προτέρας, διορίσασθαι.
χωρὶς μὲν γὰρ φλεγμονῆς σπλάγχνου, ἢ περιουσίας
χυμῶν, ἐπικρατούσης τῆς εἰς τὸ βάθος κινή-
50 σεως ἐν τοῖς παροξυσμοῖς οὐδὲν βλάψεις,
ὀλίγῳ θᾶττον τρέφων. εἰ δ' ἤτοι
φλεγμονή τις ἢ πλῆθος εἴη,
φυλακτέον τὴν πρὸ
τοῦ παροξυ-
σμοῦ τροφὴν, ὡς βλαβερώτατον.

ὔτε γένος, οὔτε εἶδος, οὔτε διαφορά τίς ἐστι πυρετῶν ὡς ἔνιοι νομίζουσιν, οἱ μετὰ
συμπτωμάτων συνιστάμενοι. ἀλλ' ὥσπερ ἄλλο τι ἄλλῳ νόσημά τε νοσήματι, καὶ
σύμπτωμα συμπτώματι, καθ' ἕνα χρόνον ἐπιπλέκεται περὶ ἓν σῶμα, κατὰ τὸν
αὐτὸν τρόπον ἅμα πυρετῷ γίγνεταί τινα μείζω συμπτώματα, περιττοτέρας προ-
νοίας δεόμενα. τῶν μὲν γὰρ μικροτέρων ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων ταῖς γενέσεσι τῶν
πυρετῶν, οὐδὲ μέμνηνται τὴν ἀρχήν. ἀλλ' ὡς οὐδ' ὅλως ὄντα, παραλείπουσιν
ἀνώνυμα. τὰ δ' ἤτοι κατὰ τὸ σπάνιον ἐπιγινόμενα τοῖς πυρέττουσιν, ἢ τὸ συνήθες
10 ὑπερβάλλοντα μέγεθος, ἐξαιρέτου παρὰ τἄλλα διδασκαλίας ἀξιοῦσιν. εἰσὶ μὲν
οὖν αὐτῶν αἱ πρῶται διαφοραὶ, τρεῖς. ἤτοι γὰρ ἐν ταῖς τῶν ἐνεργειῶν βλάβαις
εἰσὶν, ἢ ἐν ταῖς τῶν ἐπεχομένων, ἢ κενουμένων ἀμετρίαις, ἢ διαθέσεσι σωμάτων ὑπάρχουσιν. οὐ γὰρ δὴ τέταρ-
τον γένος ἐν συμπτώμασι θετέον, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα πάμπολλοι καὶ τοῦτο τοῖς συμπτώμασιν ἔμιξαν. οἷον ἐρυσιπέ-
λατα. καὶ ὀφθαλμίας. καὶ ἕλκη. καὶ παρωτίδας. ὅσα τἄλλα τοιαῦτα. τῶν δ' εἰρημένων τριῶν, αἱ μὲν τῶν
ἐνεργειῶν βλάβαι λυπηραὶ γενηθεῖσαι, πρὸς ἑαυτὰς ἐπιστρέφουσι τὸν ἰατρὸν, ἀφίστασθαι τῶν διαθέσεων ἀ-
ναγκάζουσαι. καθάπερ γε καὶ αἱ τῶν ἐκκενουμένων ἢ ἐπεχομένων ἀμετρίαι. τὸ δ' ἐν ταῖς διαθέσεσι γένος τῶν
συμπτωμάτων, σημεῖον μὲν ἐστιν ἑτέρας διαθέσεως, ἣν χρὴ θεραπεύειν. αὐτὸ δ' οὐδεμίαν ἐξαίρετον ἴασιν ἔχει,
παυόμενον ἅμα τῇ ποιούσῃ διαθέσει. καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν οὐδὲν τῶν συμπτωμάτων, ᾗ σύμπτωμά ἐστιν, οὔτ'
ἐνδείκνυται θεραπείαν, οὔθ' ὑπαλλάττει πρώτως. ἐδείχθη γὰρ ἐκ τῶν νοσημάτων ἡ ἔνδειξις τῆς θεραπείας γι-
20 νομένη, καθάπερ ἐκ τῶν αἰτίων ἡ προφυλακή. λέλεκται δὲ καὶ ὅπως ἡ προφυλακὴ τῷ τῶν ἰαμάτων μίγνυ-
ται γένει. κατὰ συμβεβηκὸς δέ ποτε καὶ τὰ συμπτώματα τὴν θεραπείαν ἐξαλλάττει λόγον αἰτίας ἔχοντα
κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. ἓν δ' αὐτῶν ἐστιν ἁπάντων κεφάλαιον ὅταν γ' ὡς αἴτια τὴν θεραπείαν ὑπαλλάττῃ. λέγω
δὲ τὸ ἐν τούτῳ, τὴν βλάβην, εἴτ' οὖν τῆς δυνάμεως, εἴτε τῆς διαθέσεως. ὡς ὅταν γε βλάπτῃ μηδὲν, οὐ διακό-
πτει τὴν ἴασιν. βλάπτει δὲ τὴν μὲν δύναμιν, ἀγρυπνία. καὶ ὀδύνη. καὶ κένωσις ἄμετρος. τὴν διάθεσιν δ' οὐκ ἀεὶ
μὲν, ὡς τὰ πολλὰ δέ. καὶ μάλισθ' ὅταν ἄμετρα γίνηται. ἐπὶ τούτοις οὖν μόνοις ἀναγκαζόμεθα τὴν ἀγωγὴν τῆς
θεραπείας, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐνεστησάμεθα μεταβαλόντες ἐν τῷ παρόντι, πρῶτον ἐκκόψαι τὸ σύμπτωμα. καταλυο-
μένης οὖν τῆς δυνάμεως, οὐ μὴν ἤδη γε ἰσχυρῶς καταλελυμένης, ἀλλ' ἀντεχούσης ἔτι, πρὸς τὸ σύμπτωμα μό-
νον ἀποβλέπομεν, ὅτι τάχιστα σπεύδοντες ἀναιρεῖν αὐτό. καταλελυμένης δ' ἰσχυρῶς, οὐ μόνον τὸ σύμπτωμα
παύειν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνην ῥωννύειν σπεύδομεν. εἰ δ' ἑνὶ βοηθήματι καὶ τὸ σύμπτωμα παύεσθαι δύναιτο, καὶ τὸ νό-
30 σημα θεραπεύεσθαι, τότε οὐκ ἂν εἴη πρὸς σύμπτωμα βλέπειν, ἢ συμπτώματος ἕνεκα βοήθημα παραλαμβάνειν.
ἀλλ' ἄντικρυς ἡ τοιαύτη πᾶσα τῶν βοηθημάτων ἰδέα νοσημάτων ἴασίς ἐστιν. οὔτε γὰρ ὅταν ἄλγημα πλευρᾶς ἐν
πλευρίτιδι φλεβοτομήσαντες, ἢ καθάραντες ἰασώμεθα, συμπτώματός ἐστιν ἡ τοιαύτη θεραπεία, οὔθ' ὅταν
ἀπόστημα διατεινόμενον, καὶ σφύζον ὀδυνηρῶς διελόντες, ἐκκενώσωμεν τὸ πύον. ἀλλ' ὅταν εἰ οὕτως ἔτυχεν
ἐπὶ δυσεντερικαῖς ἐκκρίσεσι δακνούσαις σφοδρῶς, ἤτοι ῥάμνου χυλὸν ἐνίεμεν, ἢ στέαρ αἴγειον, ἢ ῥοδίνην κη-
ρωτήν. ὑφ' ὧν αὕτη μὲν ἡ τῶν ἐντέρων ἕλκωσις, οὐ θεραπεύεται. καὶ μάλισθ' ὅταν ἔχῃ τι σηπεδονῶδες. ἀνα-
παύεται δ' ἡ δύναμις ἐν τῷ μεταξύ. καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ πρὸς τὸ σύμπτωμα στῆναι τοῦ νοσήματος, ἀμελήσαντας παρ'
ἐκεῖνον τὸν καιρόν. ὡς ὅταν γε θαρρῶμεν τῷ τόνῳ τῆς δυνάμεως, οὐδέποτε πρὸς τὸ σύμπτωμα ἐνιστάμεθα.
τοὐναντίον δ' ἅπαν ἐνίοτε διὰ τῶν ὀδυνηρῶν βοηθημάτων, τὰ νοσήματα θεραπεύομεν. ὥσπερ ἀμέλει τὴν δυ-
σεντερίαν αὐτὴν δηκτικωτάτοις φαρμάκοις τό τε μάλιστα θεραπεύομεν, ὅταν ᾖ σφοδροτάτη. πεντηκοντούτης
40 γοῦν ἰατρός τις νοσῶν, ἑβδόμην ἄγων ἐκείνην τὴν νύκτα, μὴ πάνυ τι τὴν δύναμιν ἰσχυρὸς, ἀλγήματος αὐτῷ κε-
φαλῆς ἰσχυροῦ γενομένου κατὰ τὸν δεξιὸν μάλιστα κρόταφον, οὐκ ἀναμείνας ἀφικέσθαι τινὰ τῶν ἑταίρων,
ἑαυτὸν ἐφλεβοτόμησεν ἐν τῇ νυκτί. καὶ τὸ μὲν ἄλγημα, διὰ ταχέων ἐπαύσατο. μέχρι μέντοι χρόνου πολλοῦ, κα-
κόχρους καὶ ἄρρωστος τὴν δύναμιν. ἰσχνός τε καὶ ἄτροφος ἦν, ὡς μόλις ἀναλαβεῖν τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν. ἔστι δὲ κἀν-
ταῦθα πρόφασις διττὴ τῶν πρὸς ὀδύνην ἱσταμένων ἰατρῶν. ἐνίοτε μὲν ὑπὲρ τοῦ χαρίσασθαι τῇ μαλακίᾳ τῶν
καμνόντων. ἐνίοτε δὲ κατὰ τὸν τῆς τέχνης λόγον. εἰ μὲν γὰρ ἐνὸν ἀντισχόντα ταῖς ὀδύναις διὰ τῶν ἰσχυρῶν βοη-
θημάτων ἡμέρᾳ μιᾷ θεραπευθῆναι, πρὸς τὴν ὀδύνην ἵσταταί τις τῆς ὅλης θεραπείας ἀμελῶν, οὐ κατὰ τὸν
λόγον τῆς τέχνης, ἀλλὰ τῷ κάμνοντι χαριζόμενος οὕτω πράττει. εἰ δὲ ὑπὸ τῆς ὀδύνης ἡ δύναμις καταλύοιτο,
καὶ κίνδυνος ἐφεδρεύοι διὰ τοῦτο, πραΰνειν μὲν χρὴ τὸ ἄλγημα. ῥωννύναι δὲ τὴν δύναμιν, ὅπως ἀντισχεῖν μὲν
τῷ νοσήματι δυνηθῇ, πρός τε τὸν χρόνον ἐξαρκέσαι τῆς ἰάσεως. οἶδα γὰρ ἐνίους τῶν γενναίων εἶναι προσποιου-
50 μένων ἰατρῶν τε καὶ καμνόντων, ἀπολλυμένους δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ καρτερῶς τε καὶ ἀνδρείως ὁμόσε χωρεῖν ἀεὶ
ταῖς ὀδύναις οὐδὲν τῶν παρηγορικῶν ἑλομένους, ἀλλ' ἐν τοῖς ταχέσι καὶ ὡς ἔλεγον αὐτοὶ τὴν διάθεσιν ἀνα-
σκευάζουσι διαγνωσμένοις βοηθήμασιν, οὓς ἐν χρόνῳ πλείονι θεραπεῦσαι βέλτιον ἦν. ἢ τοὺς σπεύδοντας ἀνδρεί-
ως ἀποθανεῖν. ἰώμενος δέ τις, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζε, γενναίως δυσεντερικοὺς, ἰσχυροτάτῳ φαρμάκῳ, πολλοὺς μὲν
ἐθεράπευσεν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. τινὰς δὲ ἀπέκτεινεν. ἦν δὲ ὁ τρόπος αὐτοῦ τῆς θεραπείας τοιόσδε. κρόμμυα τὰ κάρτα
καλούμενα, μετὰ ἄρτου ἐδίδου ἐσθίειν καὶ πίνειν ὀλίγον ἡμέρᾳ μιᾷ. κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἕωθεν ἔκλυζεν ἅλμῃ
δριμυτάτῃ. καὶ μετ' αὐτὴν, ἐνίει φάρμακον ἰσχυρόν. ὅσοι μὲν οὖν ἀντισχεῖν ἐδυνήθησαν αὐτῷ, τελέως ὑγιάσθη-
σαν. ἔνιοι δὲ προπαθόντες ἢ μὴ νοτίδος ὑπὸ τῆς ὀδύνης συγκοπέντες, ἀπέθανον. ὅρος οὖν ἐστι καμνόντων τῷ κατὰ τὸν
λόγον τῆς τέχνης ἀγωνιζομένῳ γενναίως πρὸς τὸ νόσημα, τὸ τῆς ἰάσεως ἀσφαλὲς, ὥσπερ γε καὶ τῷ πραΰνοντι τὰς
ὀδύνας,

ὀδυνῶν, ἢ τῆς δυνάμεως φυλακή. τὸ δ' ἐπέκεινα τῶνδε, σκαιοῦ μὲν ἀνδρὸς ἔργον ἐστὶν ἅμα τῷ νοσήματι καὶ
τὴν ζωὴν ἀφελέσθαι τὸν ἄνθρωπον. κόλακος δὲ, τὸ χαρίζεσθαι τῷ νοσοῦντι, σκοπὸν ὡς πλεῖστα θέμενον
ἡδονὴν, οὐχ ὑγείαν. ἐμπίπτουσι δ' εἰς τὰς τοιαύτας ὑποβολὰς ἐν πολλαῖς μὲν καὶ ἄλλαις ὕλαις βοηθημάτων
οἱ ἰατροί. μάλιστα δ' ἐν τοῖς καλουμένοις ἀνωδύνοις φαρμάκοις, ὅσα δι' ὀποῦ μήκωνος, ἢ ὑοσκυάμου σπέρματος,
ἢ μανδραγόρου ῥίζης, ἢ στύρακος, ἢ τινὸς τοιούτου συντιθέασιν. οἵ τε γὰρ χαριζόμενοι τοῖς νοσοῦσι, πλεονάζου-
σιν ἐν τῇ χρήσει τῶν τοιούτων φαρμάκων. οἵ τ' ἀκαίρως καὶ ἀμέτρως γενναῖοι μὴ δεόντως χρώμενοι, διαφθείρου-
σιν ὀδυνώδεις τοὺς κάμνοντας. ὥσπερ οὖν ἐν ἁπάσαις ταῖς καθ' ὅλον τὸν βίον ἕξεσί τε καὶ πράξεσιν, οὕτω κἀν-
ταῦθα τὸ μηδὲν ἄγαν, αἱρετέον, ὅρον ἔχοντα τὴν ὠφέλειαν τοῦ κάμνοντος. εἰ μὲν γὰρ οἷόν τε εἴη τοῖς ἰωμένοις
τὸ νόσημα βοηθήμασι χρωμένους ἀνύσαι τὸ δέον, ἀφίστασθαι χρὴ τῶν ναρκωτικῶν φαρμάκων, ἃ καλοῦσιν ἀνώ-
10 δυνα. εἰ δὲ ὑπό τε τῶν ἀγρυπνιῶν καὶ τοῦ καταλύεσθαι τὴν δύναμιν εἰς κίνδυνον ὁ κάμνων ἥκει θανάτου,
τότ' ἂν ἐν καιρῷ χρήσαιο καὶ τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις. ἐπιστάμενος μὲν ὅτι βλάψεις τι τὴν ἕξιν τοῦ σώματος.
αἱρετώτερον δὲ εἶναι νομίζων τοῦ θανάτου τὴν βλάβην. εἰ μὲν γὰρ μὴ πάνυ τις αὕτη μεγάλη γένοιτο, κἂν ἐκ-
κόψαιμεν αὖθις αὐτὴν ἤδη μακροτέρας σχολῆς. εἰ δ' οὕτως ἀμέτρως ὡς μὴ δ' ἐν χρόνῳ πολλῷ τελέως ἰαθῆ-
ναι, τοῦτο γοῦν αὐτὸ βέλτιον εἶναι νομίζομεν, ἢ ἀπολέσθαι τὸν ἄνθρωπον. κατὰ τοῦτον τὸν λογισμὸν, καὶ ἡμεῖς
αὐτοὶ καί τοι μάλιστα πάντων ἐξιστάμενοι χρῆσθαι ναρκωτικοῖς φαρμάκοις, ἔσθ' ὅτε καὶ κωλικοῖς ἐδώκαμεν
αὐτά. καὶ ὀφθαλμοὺς ὀδυνωμένοις σφοδρότατα. καὶ οὖς. ἕτερά τε μόρια κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἔσθ' ὅτε καὶ
διὰ κατάρρουν λεπτὸν ἀγρυπνοῦντός τε καὶ βήττοντος ἰσχυρῶς τοῦ κάμνοντος, ἐδώκαμεν ὀλίγον τι τοῦ τοιού-
του φαρμάκου, ῥᾷον εἶναι νομίζοντες ἐπανορθώσασθαι τὴν βλάβην τῷ χρόνῳ, εἴ τις ἅπαξ χρήσαιτο να-
ρκωτικῷ φαρμάκῳ. διαφέρει δὲ δήπου καὶ αὐτὰ τὰ φάρμακα σφῶν αὐτῶν. τὰ μὲν γὰρ πλεῖστον ἔχοντα
20 τῶν ναρκούντων, εὐδοκιμεῖ μὲν ἐν τῷ παραυτίκα μᾶλλον. ἰσχυρὰν δὲ καὶ δύσλυτον ἐναποτίθεται τὴν ψύξιν
τῷ τοῦ κάμνοντος σώματι. τὰ δ' ἐλάττω μὲν τούτων ἔχοντα, τῶν μιγνυμένων δὲ αὐτοῖς θερμαντικῶν πλεῖ-
ον, ὅσον ἀπρακτότερα πρὸς τὸ παρὸν ὑπάρχει, τοσοῦτον ἀβλαβέστερα πρὸς τὸ μέλλον. ἅπαντα δ' ἀμείνω τὰ
τοιαῦτα μετ' ἐνιαυτὸν τῆς συνθέσεως λαμβανόμενα, καθάπερ καὶ τὸ τοῦ Φίλωνος, οὐδενὸς ἧττον ἔνδοξον ὀ-
δύνας πραΰναι ναρκῶσαι τὴν αἴσθησιν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ φάρμακα διὰ τῶν σπερμάτων, ὀνομαζόμενα
καὶ τείτωνα. μετριώτερα μὲν εἰς τὴν ἐν τῷ παραχρῆμα νάρκην, ἀκινδυνότερα δὲ, εἰς τὸ μέλλον. ἅπαντα δ' ἀ-
μείνω καὶ ταῦτα μετ' ἐνιαυτὸν τοῦ συντίθεσθαι λαμβανόμενα. τό γε μὴν τοῦ Φίλωνος εἰ καὶ δυοῖν ἢ καὶ τριῶν
ἢ καὶ τεττάρων ἐτῶν εἴη, πολὺ δήπου βέλτιον. οὐκ ἄχρηστον δ' οὐδ' ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἔτεσιν ἄχρι πού τῶν δέκα. τὸ
γὰρ ἤδη πλέον κεχρονισμένον, ἀβλαβέστερον μὲν εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον χρονιώτερον. ἤδη δ' ἐξίτηλον ἐστι τὴν
δύναμιν, ὥστε ἀσθενῶς ἀνύειν, οὗ χάριν ἐσκευάσθη. ὥσπερ οὖν χρὴ φυλάττεσθαι καθ' ὅσον οἷόν τε τὴν τῶν
30 τοιούτων φαρμάκων χρῆσιν, οὕτως ἀναγκασθέντας χρήσασθαι, μήτε νέα ἱκανῶς προσφέρειν ἰσχυρὰν ἔτι δυνά-
μιν ἐχόντων τῶν ἐν αὐτοῖς ψυκτικῶν, μήθ' οὕτως παλαιὰ ὡς ἁμαρτεῖν τοῦ σκοποῦ. ἀλλ' ὡς εἴρηται τοσοῦτον
ἀκμάσαντα χρόνον ἐν ὅσῳ κολασθήσεται τὸ βίαιον τῶν ψυκτικῶν ὑπὸ τῆς τῶν θερμαινόντων δυνάμεως. ἡ
μὲν δὴ τῶν τοιούτων φαρμάκων χρῆσις, ὡς πρὸς σύμπτωμά ἐστιν ἱσταμένη. καὶ μάλισθ' ὅταν ὑπὸ ψυχρᾶς αἰ-
τίας ἡ ὀδύνη συνίσταται. βλάπτει γὰρ ἰσχυρῶς τὴν διάθεσιν ἐκείνην ταῦτα, καὶ δύσλυτον ἀπεργάζεται. φλε-
βοτομία δέ γε ἡ μὴ καταλύουσα τὴν δύναμιν, οὐ πρὸς τὸ σύμπτωμα βλεπόντων ἐστὶν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν ὅλην
ἐκκοπτόντων. οὕτω δὲ καὶ λουτρὸν, καὶ κάθαρσις, καὶ πυρία, καὶ οἴνου πόσις. ὧν ἁπάντων Ἱπποκράτης ἤδη ὀ-
" φθαλμῶν ὀδυνωμένων ἐμνημόνευσεν ἐν ἀφορισμοῖς λέγων ὧδε. Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἀκρατοποσίη, ἢ λουτρὸν,
" ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτομίη, ἢ φαρμακίη λύει. ἅπαντα γὰρ ταῦτα τὰς διαθέσεις ἰώμενα, συνεξιᾶται τὰς ὀδύ-
νας αὐτῶν. οὕτω δὲ καὶ τροφὴ καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπον, ξηρῷ καὶ αὐχμώδει σώματι κάμνοντος στο-
40 μάχου διδομένη, τὴν διάθεσιν ἰωμένη, κωλύει συγκόπτεσθαι. οὐ μὴν ἥ γε διὰ πλῆθος ψυχρῶν ἤτοι γ' ἔκλυσις
ἢ στομαχικὴ συγκοπὴ, τῆς τροφῆς, ὡς ἰάματος, δεῖται. καί τοι πολλάκις ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν οὐ τροφὴν
μόνον, ἀλλὰ καὶ οἶνόν τι διδόναι τοῖς κάμνουσιν ἀναγκαζόμεθα, τὸν ἐν τῷ παραχρῆμα κίνδυνον ἀποτρέποντες,
οὐ τὴν διάθεσιν ἰώμενοι. κένωσις γὰρ μᾶλλον ἢ πρόσθεσις ἡ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἴασις. καὶ πλείστους ἰδεῖν ἐστι τῶν
οὕτως ἐχόντων ὁσημέραι διαφθειρομένους ἀμαθίᾳ τῶν ἰατρῶν. ὑπὲρ ὧν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι τὸν λόγον ἐπι-
στήσαντα διελθεῖν. ἄρχονται τοίνυν πυρέττειν ἔνιοι πάμπολυ πλῆθος ὠμῶν χυμῶν ἠθροικότες ἅμα τῷ κακω-
κῶσθαι τὸ στόμα τῆς γαστρός. ὃ δὴ καὶ στόμαχον ὀνομάζουσιν. ἤτοι γ' ἐξ ἀπεψιῶν ἢ καὶ ἄλλως πως, ἐμπεφύσηται
τούτοις τὸ ὑποχόνδριον, ἐν ὄγκῳ τε μείζονι τοῦ κατὰ φύσιν ὅλον τὸ σῶμα ἐστί. καὶ ἡ χροιὰ, τοῖς μὲν, ἤδη τὸ λευ-
κότερόν τε καὶ ὑδαλεώτερον ἐκτέτραπται τοῦ κατὰ φύσιν. ἔστι δὲ οἷς ἤδη τὸ μελάντερον ἢ πελιδνότερον, οὓς
ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ὀνομάζουσι μολιβδοχρῶτας. οἱ σφυγμοὶ δὲ ἁπάντων μικρότεροί τε εἰσὶν ἢ κατὰ λόγον τῆς
50 θέρμης, ἀμυδροὶ δὲ καὶ πάντως ἀνώμαλοι. πολλάκις μὲν καὶ τὴν συστηματικὴν ὀνομαζομένην ἀνωμαλίαν, ἀεὶ
δὲ τὴν κατὰ μίαν πληγὴν, ἐπ' οὐδενὸς τῶν τοιούτων, αἵματος ἀφαίρεσις αὐτοῖς μεγίστης εἴωθε γίγνεσθαι βλά-
βης. καί τοι δέονταί γε κενώσεως. ἀλλ' οὔτε φλεβοτομίαν, οὔτε κάθαρσιν φέρουσιν. εἴ γε καὶ χε εἰς τούτων
ἐξαίφνης συγκόπτονται. πῶς οὖν χρὴ τοὺς τοιούτους ἰᾶσθαι δεομένους μὲν κενώσεως, μὴ φέροντας δὲ τὰ κε-
νωτικὰ βοηθήματα; οὐ δὲ μίαν ἄλλην εὗρον ἐπ' αὐτῶν κένωσιν, πλὴν τὴν τῆς διατρίψεως. ἄρχεσθαι δ' εὐθέως
ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου προσήκει. τὸ μὲν πρῶτον, ἀπὸ τῶν σκελῶν ἄνωθεν κάτω διὰ σινδόνων μὴ πάνυ μαλακῶν,
ἀλλά τι μέτριον ἐχουσῶν τραχύ. χρὴ γὰρ ἀμύττεσθαι πρὸς αὐτῶν τὸ δέρμα, θερμαίνεσθαί τε ὁμοῦ αὐτὸ καὶ
διαφορεῖσθαι δεομένου τοῦ κάμνοντος. ἐφεξῆς δὲ καὶ ὅλας τὰς χεῖρας ἀπὸ τῶν ὤμων ἄνωθεν κάτω κατὰ
τὸν αὐτὸν τρόπον τρίβειν. ἐπειδὰν δὲ ἱκανῶς ἅπαντα τὰ κῶλα φαίνηται θερμὰ, καὶ φόβος ᾖ κοπώδη τινὰ

αἴσθησιν αὐτοῖς γίνεσθαι, πεπιλημένης τῆς σαρκὸς ἐπὶ τῷ πλήθει τῆς θλίψεως, ἐλαίῳ χαλαστικῷ χριστέον,
οἷόν ἐστι τὸ σαβῖνον. ἀπέχεσθαι δὲ τῶν στυφόντων, σπανοῦ καὶ ἰστρικοῦ. καὶ τοῦ μετὰ θαλλῶν. ἢ ὅλως ὠμῆς ἔτι τῆς
ἐλαίας ἐσκευασμένου. χειμῶνος δ' ὄντος, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἐπί τι τῶν διαφορητικῶν ἰέναι, οἷόν περ ἐστὶ τὸ σι-
κυώνιον ἔλαιον, ἢ τὸ διὰ τοῦ χαμαιμήλου, ἢ τὸ παρὰ τοῖς αἰγυπτίοις εὐδοκιμοῦν. εἰ δὲ μὴ παρείη ταῦτα, τῶν
ἐλαίων τι τῶν χαλαστικῶν, οἷς οὐδεμία σύνεστι στύψις. καὶ μάλιστα εἰ παλαιότερον εἴη, λαβόντας, ἐμβα-
λεῖν αὐτῷ σύμμετρον ἀνήθου. κἄπειτα, ὡς εἰώθαμεν, ἐπὶ διπλοῦ θερμήναντας ἕως τι δέξασθαι μετρίως
αὐτὸ τὴν ποιότητα τῆς βοτάνης, ἀλείφειν τε τούτῳ, τρίβοντας καὶ νῦν ἐπὶ πλεῖστον τὰ κῶλα. μετὰ δὲ ταῦτα,
τὸ μὲν ἔλαιον ἀπομάττειν. ἀσηρὸν γάρ. ἰέναι δὲ ἐπὶ τὴν ῥάχιν ὅλην, καὶ ταύτην ἀνατρίβειν ὁμοίως. τὰ μὲν πρῶ-
τα, ξηρᾷ τρίψει. τῷ λίπει δ' ὕστερον. εἶτ' αὖθις, ἐπὶ τὰ σκέλη μετιέναι. κἀκ τούτων αὖθις, ἐπὶ τὰς χεῖρας.
10 εἶτ' αὖθις ἐπὶ τὴν ῥάχιν ὅλης τῆς ἡμέρας οὕτω πράττοντας ἐν οἴκῳ φῶς ἔχοντι καθαρὸν καὶ ἄνικμον. ἔστω δὲ
δηλονότι καὶ τῇ θερμότητι σύμμετρος ὁ οἶκος. ἐπιτηδειότατον δὲ τούτοις ἔστω τὸ μελίκρατον ἀφεψηθέντος
ὑσσώπου. καὶ χρὴ μήτε σιτίων αὐτοῖς, μήτε ῥόφημα, μήθ' ὕδωρ διδόναι, μήτ' ἐπιτρέπειν ὅλως πίνειν δαψιλῶς.
ἀλλὰ τῷ μελικράτῳ μόνῳ χρῆσθαι, κατὰ τὰς τρεῖς τὰς πρώτας ἡμέρας ἐκ διαδοχῆς τρίβοντα καὶ μόνον
ἐκεῖνον ἀνιέντα τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ περ ἂν ὕπνος αὐτοὺς καταλάβῃ. συνεργεῖ δ' εἰς τοῦτο μάλιστα, καὶ ἡ πλείων
τρῖψις. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτ' ἂν εἴη βοήθημα χρηστὸν, οὐ μόνον τὸ κενοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὕπνον ἐμποιοῦν. οὐ μὴν οὐ-
δ' ὁ πλείων ὕπνος ἀγαθὸς τοῖς τοιούτοις. οὔτε γὰρ ἐπιτρέπει διαφορεῖσθαι τοὺς ὠμοὺς χυμοὺς, καὶ βαρύνει τὰ
σπλάγχνα. ἀλλ' εἴπερ τις ἄλλη διάθεσις ἑκατέρων δεῖται μετρίων ὕπνου τε καὶ ἐγρηγόρσεως, οὕτω καὶ ἥδε.
πέττει μὲν γὰρ ὁ ὕπνος, διαφορεῖ δὲ ἡ ἐγρήγορσις. ἀμφοτέρων δ' ἐστὶ χρεία τοῖς ἐκ πλήθους ὠμῶν χυμῶν νο-
σοῦσιν. ἐν μέρει τοίνυν μετρίως γινόμενα, τιμωρεῖν ἀλλήλοις δυνήσονται χρηστῶς. εἰ μὲν οὖν ὁ σφυγμὸς αὐτοῖς
20 μικρὸς ἱκανῶς εἴη καὶ ἄρρωστος, ἢ καὶ πρὸς τούτοις ἀνώμαλος ἰσχυρῶς, ἔσχατος ὁ κίνδυνος. καὶ χρὴ πράττειν τὰ
λελεγμένα μηδὲν ἄλλο περιεργαζόμενον. εἰ δὲ καὶ τόνου μετρίως ἔχει καὶ μεγέθους, ἄθλιπτός τε εἴη καὶ ὁμα-
λὸς, ἐπισκέπτου τὰ κατὰ γαστέρα, καὶ κλύζε θαρρῶν, εἰ μὴ καλῶς αὐτομάτως διεξέρχοιτο. συμβαίνει γὰρ ἐπὶ
τῷ μελικράτῳ κενοῦσθαι ταύτῃ χρηστῶς ἅπασαν τὴν περιουσίαν, τὴν ἐν ταῖς πρώταις τῶν φλεβῶν εἰωθυῖαν
ἀθροίζεσθαι ταῖς καθ' ἧπάρ τε καὶ μεσεντέριον. εἰ δὲ πλείων τοῦ δέοντος ἡ ὁρμὴ τῶν περιττῶν ἐπὶ τὴν γαστέρα
γένοιτο, τὴν μὲν πρώτην, ἐπὶ πλέον ἕψειν τὸ μελίκρατον. ἧττον γὰρ ὑπάγει τὸ τοιοῦτον, τρέφει μᾶλλον. ὥσπερ γε
τὸ ὠμὸν, ἧττον μὲν τρέφει, μᾶλλον δὲ ὑπάγει. μετὰ δὲ ταῦτα φερομένης ἐπὶ πλέον κάτω τῆς περιουσίας, μὴ
δ' οὕτως μὲν ἵστασθαι. διδόναι δ' ἀντὶ τοῦ μελικράτου, πτισάνης χυλόν. εἰ δ' ἐπιμένοι φερόμενα, τῷ ἐκ τοῦ χόν-
δρου ῥοφήματι τρέφειν, παρακολουθοῦντα δηλονότι τοῖς σφυγμοῖς. ἔσθ' ὅτε γὰρ ἐξαίφνης μεταβάλλουσιν εἰς
ἀρρωστίαν, ἢ ἀνωμαλίαν, ἢ μικρότητα. καθ' ὃν καιρὸν ἄρτον ἐξ οἴνου κεκραμένου διδόναι προσήκει. μήτε γα-
30 στρὸς δηλονότι, μήθ' ἥπατος φλεγμαινόντων. ὡς εἴγε φλεγμαίνειεν ὠμῶν χυμῶν πεπληρωμένου τοῦ σώμα-
τος, ἀνέλπιστος ὁ κάμνων ἐστὶ τῶν σφυγμῶν οὕτω τραπέντων. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν τοιούτων ἀρρώστων προλέγων τὸ
ἐσόμενον, ἀνέγκλητον φυλάξεις σεαυτὸν μηδενὶ βοηθήματι γενναίῳ χρώμενος. ἐφ' ὧν δ' ἐλπὶς σωτηρίας, ἐπὶ
πάντων δ' ἐστὶ τῶν χωρὶς φλεγμονῆς οὕτω νοσούντων, ὅταν ἐξ ἀρχῆς παραλαμβάνωμεν αὐτοὺς, αἰσχρότατον
εἶναί μοι δοκεῖ συγκοπῆναι τὸν κάμνοντα. καίτοι γ' ὁσημέραι γίνεται τοῦτο διὰ τὴν ἀμαθίαν τῶν ἰατρῶν. ἀλλ'
οὐ πρὸς τούτους χρὴ βλέπειν, οὐδὲ τούτοις παραβάλλειν ἑαυτόν. ἀλλ' ὅστις ἂν ὄντως ᾖ τέχνης ἰατρικῆς ἐπιστή-
μων, αἰσχρὸν εἶναι νομίζει ἐξαίφνης ἄρρωστον συγκοπῆναι, μήτε προειπόντος αὐτοῦ τὸ σύμπτωμα, μήτε παρα-
σκευασμένου πρὸς αὐτὸ, μήτε κωλύσαντος. εἴρηται δέ μοι καὶ πρόσθεν ὡς ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν αὐτοὶ
κατασκευάζουσι τὰς φλεγμονὰς, οἱ διὰ παντὸς τοῖς ὑποχονδρίοις λωβούμενοι διὰ καταπλασμάτων τε καὶ
καταντλήσεων. οὔκουν χρηστέον αὐτοῖς, πρινὴ τὸ πολὺ τοῦ πλήθους, τὸ μὲν, ἐκκενῶσαι. τὸ δὲ, πέψαι. τηνικαῦτα
40 δὲ ἤδη χρηστέον αὐτοῖς, οὐχ ἁπλῶς χαλῶντας, ἀλλ' αἰονῶντας δι' ἀψινθίου μετρίως, ἢν ὁ πυρετὸς ὑπάρχῃ μὴ
πάνυ μέγας. εἰ δ' ὡς εἴρηται θεραπευθεῖσι τὰς τρεῖς τὰς πρώτας ἡμέρας μηδὲν ἀπαντήσειε χεῖρον, ἐπὶ τὴν
αὐτὴν ἄγειν ἄχρι τῆς ἑβδόμης μελικράτῳ μόνῳ χρωμένους ὕσσωπον ἔχοντι. μακροτάτην γὰρ οἱ οὕτω διακείμενοι
φέρουσιν ἀσιτίαν, ἐξ αὐτῶν ὧν ἔχουσιν ὠμῶν χυμῶν πεττομένων, τρεφομένου τοῦ σώματος. εἰ δὲ μὴ μόνον ὠμοὶ
τύχοιεν ὄντες, ἀλλὰ καὶ διαφθορᾶς εἰς τοσοῦτον ἥκοντες, ὡς μὴ δύνασθαι πεφθῆναι τελέως, ἀδύνατον σωθῆναι
τοὺς οὕτω νοσοῦντας. ἀλλὰ τούς γε σωθῆναι δυναμένους εἰ μηδὲν ἁμαρτάνοιτο, μέχρι τῆς ἑβδόμης, ἐπὶ μελι-
κράτῳ μόνῳ διαιτᾶν, ἢ εἴ ποτ' ἄρα δεήσειεν ἤτοι τῆς γαστρὸς ἐκκενούσης, ἢ ἀποστραφέντων αὐτῶν τὸ μελίκρατον,
ἐπὶ τὸν τῆς πτισάνης ἰέναι χυλόν. εἰ δὲ καὶ τοῦτον ἀποστρέφοιντο, χόνδρον ὁμοίως ἀρτύειν πτισάνῃ. καὶ γὰρ οὐ-
δὲ βλάπτει τοὺς οὕτω διακειμένους ὄξος. ἀλλ' ἢν αἴσθοιό ποτε παχεῖς ἱκανῶς εἶναι τοὺς ὠμοὺς χυμοὺς, ὀξύμελι δι-
δόναι διὰ παντὸς ἀντὶ τοῦ μελικράτου. εἰ δ' ἄχθοιντο τῷ συνεχεῖ τῆς δόσεως, ἐξαλλάττειν μὲν ἐπὶ μελίκρατον καὶ
50 πτισάνην. ἐπανέρχεσθαι δ' αὖθις ἐπ' αὐτό. μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν μικρὸν ἐχόντων καὶ ἀραιὸν καὶ βραδὺν τὸν
σφυγμὸν ἡγεῖσθαι ψυχροὺς εἶναι τοὺς χυμούς. εὐθὺς δὲ τούτοις σύνεστι καὶ ἡ τοῦ παντὸς σώματος ἀχροία σαφῶς,
οἵαπερ πρόσθεν εἴρηται. δόξει δέ τισιν ἴσως ἀδύνατον εἶναι τὸ λεγόμενον, οὐδενὶ τῶν πυρεσσόντων οὔτε βραδυ-
τέρων οὔτε ἀραιοτέρων γινομένων τῶν σφυγμῶν. ἀλλὰ κατὰ διττόν γε τρόπον ἀληθὲς ὑπάρχει τὸ εἰρημένον.
ἕνα μὲν, ἐπειδὴ σαφῶς ἐν τοῖς παροξυσμοῖς καὶ βραδύτεροι καὶ ἀραιότεροι γίνονται τοῦ κατὰ φύσιν. ἕτερον
δὲ, διότι καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους καιροὺς τοῦ παροξυσμοῦ πάντων τῶν ὁπωσοῦν πυρεττόντων, ἀραιότεροί τε
καὶ βραδύτεροι αἱ τούτων ἀρτηρίαι σφύζουσιν. εἰ μὲν γὰρ δὴ θέρος εἴη, καὶ ψυχροπότης ὁ νοσῶν, ψυχρὸν τούτῳ
διδόναι τὸ ὀξύμελι. χειμῶνος δ' ὄντος, ἅπασι θερμὸν ὡσαύτως ψυχροπόταις τε καὶ θερμοπόταις. ὥσπερ εἰ καὶ
ἄμετρον καῦμα θέρους ὥρα ψυχρὸν καὶ τοῖς θερμοπόταις, εἰ μηδὲν ἀπαθὲς ἔχοιεν σπλάγχνον. ἐναντιώτατα

δὲ τούτοις ἐστὶ βαλανεῖα, καὶ ὁ περιέχων ἀὴρ εἰ θερμὸς ἱκανῶς ἢ ψυχρός. ὅθεν οὔτε λούειν προσήκει, καὶ κατακλίνειν ἐν οἴκῳ ὥρᾳ μὲν θέρους ψυχεινῷ. χειμῶνος δ' ἀλεεινῷ. βλάπτονται γὰρ ἱκανῶς ὑφ' ἑκατέρας τῆς ἀμετρίας. ἐν μὲν τοῖς βαλανείοις, ὡς καὶ τῷ θέρει καὶ πάσῃ τῇ κατὰ τὸ θερμὸν αὐξήσει χεομένων τῶν ὠμῶν χυμῶν, καὶ πάντῃ τοῦ σώματος ῥεόντων, ὡς κίνδυνον εἶναι καὶ πρὸς τὸν πνεύμονα καὶ τὴν καρδίαν ἀφικέσθαι, καί ποτε καὶ εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀναδραμεῖν, ἄμεινον ὑπάρχον μακρῷ περί τε τὸ ἧπαρ αὐτοῖς ἔτι μένειν, καὶ τὰς πρώτας φλέβας. ἐν δὲ τοῖς ἀμέτρως ψυχροῖς οἴκοις καὶ χειμῶνι καὶ ὅλως ψυχρῷ τῷ περιέχοντι, δυσπεπτότεροι μένουσιν οἱ ὠμοὶ χυμοί, καὶ τὰς κατὰ τὸ ἧπαρ ἐμφράξεις. εἰ μὲν εἶεν μακραί, παραυξήσουσιν. εἰ δ' οὐκ εἶεν, γεννῶσι διὰ πάχος ἰσχόμενοι καὶ σφηνούμενοι. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω πρακτέον, ὅταν ἀπὸ πρώτης ἡμέρας αὐτὸς ἄρχῃ τῆς θεραπείας αὐτῶν. εἰ δὲ συγκοπτομένων ἤδη κληθείης ἀφλεγμάντων ὄντων τῶν ἔνδον χωρίων, διδόναι μὲν αὐτοῖς ἄρτου μὴ πολύ, δι' οἴνου δὲ τὴν ἀνάδοσιν ἐργαζομένων ταχεῖαν. εὐθέως δὲ ἐπὶ τὴν τρίψιν ἰέναι, καὶ χρῆσθαι κατὰ τὸν εἰρημένον ὀλίγον ἔμπροσθεν τρόπον. εἰ μὲν οὖν εἴη θέρος καὶ τὸ χωρίον φύσει θερμὸν καὶ πνιγῶδες, ἢ ἡ κατάστασις ἱκανῶς θερμή, μεθ' ὕδατος ψυχροῦ δοτέον τὸν οἶνον. εἰ δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων εἴη, μετὰ θερμοῦ. τὸ μέντοι δεύτερον καὶ τρίτον ἐκ παντὸς τρόπου πειρᾶσθαι θερμὸν διδόναι ποτόν. εἰς γὰρ τὴν ὅλην θεραπείαν, ἧς ἕνεκα καὶ τὰς τρίψεις παραλαμβάνομεν, ἄμεινον τὸ θερμὸν ταῖς τρίψεσι τῶν ὠμῶν χυμῶν συνεργοῦν. ἐφ' ὧν δὲ διὰ χολὴν ξανθὴν ἀδικήσασαν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἡ συγκοπὴ γένοιτο, ψυχρὸν τούτοις χρὴ προσφέρειν τὸ ποτόν. οἶνον μέντοι τῇ φύσει θερμὸν εἰς ἀνάδοσιν ὁρμῶντα, τοῖς συγκοπτομένοις ἅπασι δοτέον. ἀναδοθῆναι γὰρ βουλόμεθα τὴν ληφθεῖσαν τροφήν, οὐκ ἐν τῇ γαστρὶ μένειν. δῆλον δὲ ὅτι τοὺς οἴνους κιρροὺς μὲν, τῇ χροιᾷ, λεπτοὺς δὲ, τῇ συστάσει. παλαιοὺς δὲ, τὴν ἡλικίαν ἐκλεκτέον. εὐθὺς δ' αὖ εἶεν εὐώδεις οἱ τοιοῦτοι, καὶ μέντοι καὶ αὐτῷ σοι πάρεστι καταπιόντι βραχὺ κραθέντων αὐτῶν, αἰσθάνεσθαι θερμασίας, εἰς ὅλον ἰούσης τὸ σῶμα. μὴ μέντοι πικροί γε ἔστωσαν ὑπὸ παλαιότητος οἱ οἶνοι. καὶ μάλιστα ἐφ' ὧν ὁ τοῦ κάμνοντος στόμαχος ὑπὸ τῆς ξανθῆς ἀδικεῖται χολῆς. οὔτε γὰρ ἔτι τὸ τῶν οἴνων εὔχυμον καὶ τρόφιμον ἔχουσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἀηδεῖς ὄντες αὐτῷ τούτῳ τὸν στόμαχον ἀνιῶσιν. ἄριστοι τοίνυν εἰσὶν ὅσοι τῶν οἴνων αὐστηροὶ τὴν φύσιν ὄντες, αἰσθητὴν μὲν οὐκέτι τὴν στύψιν ἔχουσι διὰ τὴν παλαιότητα. σαφῆ δ' ἱκανῶς τὴν θερμασίαν. ἅπαντα γὰρ ὧν δεόμεθα ποιήσουσιν, ἐφ' ὧν ὁ στόμαχός ἐστι πικρόχολος. ἡδέως τε λαμβανόμενοι καὶ πέψει καὶ ἀναδόσει συνεργοῦντες. καὶ τὴν κακίαν τοῦ χυμοῦ πραΰνοντες. καὶ θερμὴν τὴν ἕξιν ἐργαζόμενοι. καὶ ῥωννύντες τὸν στόμαχον. ἄριστοι δ' εἰσὶ τῶν τοιούτων οἴνων, σουρεντῖνος. σιγνῖνος. τιβουρτῖνος. μάρσος. ἰταλιῶται πάντες οὗτοι στύφοντες μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἅπαντες. ὁ μὲν γὰρ σουρεντῖνος, μετρίως τε στύφει καὶ θερμότερος τῶν ἄλλων, καὶ ἥδιον ἐστίν. ἐφεξῆς δ' ὁ τιβουρτῖνος ὁ εὐγενής. ἔστι γάρ τις καὶ ἄλλος τιβουρτῖνος ὁμοίως σαβίνῳ, βραχείας μετέχων στύψεως. ὁ δὲ σιγνῖνος, αὐστηρότερος. καὶ τούτου πολὺ μᾶλλον ὁ μάρσος. πάντες οὗτοι χρηστοὶ πικροχόλῳ στομάχῳ. καὶ διὰ τοῦτ' αὐτοῖς χρηστέον, ὅταν γ' ἤτοι ὑπὸ καυσωδῶν πυρετῶν ἀδικηθεὶς ἐπιφέρῃ συγκοπήν. ἢ καὶ ἄλλως πολλῆς εἰς αὐτὸν ἤτοι ῥυείσης ἢ ἀναχυθείσης χολῆς. οἷς μέντοι δι' ὠμοὺς χυμοὺς ὁ κίνδυνος τῆς συγκοπῆς, ὁ φαλερῖνος ἀμείνων τῶν εἰρημένων εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον εὐχυμότερός τε ἐστὶ καὶ θερμότερος. ἀναδοθήσεται γὰρ αὐτῶν θᾶττον, καὶ τῇ πέψει τῶν ὠμῶν χυμῶν συνεργήσει. τῶν δ' εἰρημένων ἕκαστος, ὁ μὲν, μᾶλλον, ὁ δ' ἧττον. ἅπαντες δ' οὖν φαλερίνου τονοῦσι μᾶλλον τὸν στόμαχον. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν φαλερίνων, ὁ μέν τις ἱκανῶς ἐστι γλυκὺς ὃν ὀνομάζουσι φαυστῖνον. ὁ δ' ὡς μὲν πρὸς ἐκεῖνον, αὐστηρός. ὡς δὲ πρὸς τὸν σιγνῖνόν τε καὶ μάρσον γλυκύς, ἐκλεκτέον εἰς τὰ τοιαῦτα τὸν δεύτερον. εἰ δ' ὁ κάμνων εἴθιστο χρῆσθαι παρὰ τὸν τῆς ὑγείας χρόνον οἴνοις γλυκέσιν, οὐδὲν κωλύει τούτῳ δοῦναι τὸν γλυκύτερον φαλερῖνον. ἐπεὶ μέντοι τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅσα τε τούτοις ἔθνη γειτνιᾷ μὴ παρόντων τῶν εἰρημένων οἴνων ἔσθ' ὅτε κάλλιστος πρὸς ἀνάδοσιν τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις εὑρισκομένων οἴνων, ὁ ἀριούσιός τε καὶ ὁ λέσβιος. ὁ μὲν οὖν λέσβιος, εὔδηλός ἐστι κἀκ τῆς προσηγορίας ἐν Λέσβῳ γινόμενος. ὁ δ' ἀριούσιος, ἐν χωρίοις τισὶ τῆς Χίου γεωργεῖται. τριῶν δὲ οὐσῶν ἐν Λέσβῳ πόλεων, ἧττον μὲν εὐώδης καὶ γλυκὺς ἐν Μιτυλήνῃ γεννᾶται. μᾶλλον δ' εὐώδης καὶ γλυκὺς, ἐν Ἐρέσῳ, κἄπειτα ἐν Μηθύμνῃ. λαμβάνειν δ' ἀπαραχύτους. οὕτω δ' ὀνομάζουσιν οἷς οὐ μέμικται θάλασσα, μεγίστην βλάβην ἡγουμένους ἐφ' ὧν μέμικται γενήσεσθαι. οὐ μὴν οὐδὲ εἰώθασι τοῖς εὐγενέσιν οἴνοις, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶ μιγνύναι τῆς θαλάσσης ἐν Λέσβῳ καθάπερ οὐδ' ἐν Χίῳ τῷ ἀριουσίῳ. γεννᾶται δὲ καὶ κατὰ τὴν ἑλλησποντιακὴν Μυσίαν οἶνος ὅμοιος τῷ σουρεντίνῳ, μύσιος ὀνομαζόμενος κατ' ἐξοχήν. οὗτοι πάντες οἱ οἶνοι, κιρροί, καὶ θερμοί, καὶ εὐώδεις εἰσί. καὶ τῇ συστάσει μέσοι τῶν ὑδατωδῶν καὶ τῶν παχέων. ὑδατώδεις μὲν οὖν εἰσι τὴν σύστασιν, ὅ, τε ἀδριανὸς, καὶ σαβῖνος, καὶ ἀλβανὸς, καὶ γαυριανός. καὶ τοῦσκος. ὅ, τε νεαπολίτης ὁ ἀμιναῖος, ἐν τοῖς περὶ Νεάπολιν χωρίοις γινόμενος. ὥς τε καὶ ὀνομάζουσιν οὕτως αὐτόν. ἐπεὶ δὲ τῆς Ἀσίας, ὅ, τε τιβηνὸς, καὶ ὁ τιτακαζηνός. καὶ τρίτος μετ' αὐτοὺς, ὁ ἀρσυΐνιος. ἔμπαλιν δὲ παχεῖς οἶνοι καθάπερ τὸ σίραιον. ὃ παρ' ἡμῖν ὀνομάζουσιν ἕψημα. ὁ σκυβελλίτης καὶ ὁ θηραῖος ἀλβάτης. ἐπεὶ δὲ τῆς Ἀσίας, αἰγεάτης τε καὶ περπερῖνος. ἐφ' ὧν οὖν διὰ πλῆθος ὠμῶν χυμῶν ἡ συγκοπὴ γίνεται, τοὺς μὲν παχεῖς, φευκτέον ὡς βλάπτοντας. τοὺς δὲ ὑδατώδεις, ὡς ἀπράκτους. αἱρετέον δὲ τοὺς μέσους αὐτῶν κιρροὺς ὡς εἴρηται καὶ θερμοὺς ὄντας. οὐδὲ γὰρ ἂν εὕροις οὐδένα τῶν λευκῶν οἴνων, θερμόν. ὅπου γε καὶ οἱ αὐστηροὶ καὶ μετρίως λευκοὶ παλαιούμενοι, κιρρότεροί πως γίνονται. εἰ δ' ἄλλως ἐθέλεις ὀνομάζειν τὸ κιρρὸν χρῶμα, δυνατὸν ἂν λέγειν πυρρὸν ὠχρόν. ὅσοι δ' ἐν αὐτοῖς εἰσι θερμότατοι, ξανθοὶ πάντες εἰσί. ὁποῖος καὶ ὁ καίκουβος ἐπεὶ τῆς Ἰταλίας. οὐχ ὅτι γένος ἐστὶν οἴνου τοιούτου ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἔνιοι νομίζουσιν, ἀλλ' ὑπὸ παλαιότητος εἰς τοῦθ' ἥκων, ὡς πυρρὰν ἔχειν χρόαν. ὅθεν περ καὶ τοὔνομα αὐτοῖς. ἥκουσι δ' οὐ πάντες εἰς τοῦτο φθάνοντες παχύνεσθαι, πρὶν ἐν τῷ διαυγεῖ τὸ ξανθὸν λαβεῖν χρῶμα. τῶν δ' ἄλλων οἴνων τῶν αὐστηρῶν ὅσοι μετρίως λευκοὶ καὶ παχεῖς, οὐδεὶς ἐπιτήδειος εἰς ἀνάδοσιν. εἰ μέντοι παλαιωθεῖεν ἱκανῶς, χρήσαιτ' ἄν τις αὐτοῖς

ἑτέρων μὴ παρόντων. εὐστόμαχοι δ' εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι πάντες παλαιούμενοι. ὅπως δὲ καὶ τούτων ἔχῃς τι
παράδειγμα, τοῦ γὰρ τῆς Νικομηδείας ἀναμιμνήσκω σε πᾶσιν ἀνθρώποις γνωρίμου, καὶ τοῦ σικελοῦ τοῦ ἀ-
μιναίου τοῦ ἐν τοῖς μεγάλοις κεραμείοις. ὁ γὰρ ἐν τοῖς μικροῖς λαγυνίοις ἐναντιώτατος τῷδε, κακοστόμαχος
ἅμα καὶ κεφαλαλγὴς ὑπάρχων. πειρᾶσθαι μὲν οὖν ἀεὶ τὸν ἄριστον αἱρεῖσθαι. μὴ παρόντος δὲ, τὸν ὁμοιότα-
τον ἐκείνῳ, κατὰ τὰ λελεγμένα γνωρίσματα. κάλλιστος γοῦν εἰς ἀνάδοσιν, ὅ, τ' ἀριούσιός ἐστι καὶ ὁ λέσβιος.
ἀλλ' εἰ μὴ παρεῖεν, ἐν Ἀσίᾳ δὲ εἴημεν, ἤτοι τὸν ἀφροδισιαῖον ληπτέον, ἢ τὸν αὐστηρὸν τμωλίτην, ἤ τινα τῶν ὁμοίων
αὐτοῖς, κιῤῥὸν τῇ χρόᾳ καὶ θερμαίνοντα σαφῶς ἐν τῷ πίνειν παραχρῆμα. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ πρὸ πάντων ὁ-
ποία τις ἡ τοῦ κάμνοντός ἐστι φύσις, εἰ μὲν γὰρ ἀσθενὴς τὴν κεφαλὴν εἴη, καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν θερμῶν οἴνων
πληρούμενος, ἐπὶ τοὺς ἧττον θερμοὺς ἔρχεσθαι μᾶλλον χρή. εἰ δ' ἰσχυρὸς τὴν κεφαλὴν ἦ, καὶ χαίρων οἴνοις
10 τοῖς τοιούτοις, ἢ εἰθισμένος ἀλύπως φέρειν, χρηστέον αὐτοῖς θαῤῥοῦντας. κεφαλαλγεῖς δ' εἰσὶν ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς
οἱ πάντες οἱ ἀνώδεις καὶ κιῤῥοί. διὰ τοῦτο καὶ ὁ φαλέρνιος, καὶ ὁ τμωλίτης, καὶ ὁ λέσβιος, ἀσθενεῖ κεφα-
λῇ βλαβεροί. ὁποία δὲ ἐν τοῖς φαλερίνοις οἴνοις εἴρηται διαφορὰ, τοιαύτη καὶ τοῖς τμωλίταις. ὁ μὲν γὰρ ἕ-
τερος, ἱκανῶς γλυκύς. ὁ δὲ ἕτερος, αὐστηρὸς, ὡς ἐκείνῳ παραβάλλειν. θερμοὶ δ' ἱκανῶς ἀμφότεροι, καὶ διὰ τοῦ-
το κεφαλαλγεῖς. οἱ δὲ αὐστηροὶ, τήν τε γαστέρα ῥωννύουσι, καὶ ἄλυποι τῇ κεφαλῇ πάντων οἴνων μάλιστ' εἰσίν. εἰς
ἀνάδοσιν δὲ οὐχ ὁρμῶσιν. ὥστε φευκτέοι αὐτοὺς ἐπὶ τῶν συγκοπτομένων, οὐδὲν ἧττον ὕδατος. ἐπιτήδειος δὲ εἰς
ἀνάδοσιν καὶ ὁ ἱπποδαμάντειος παλαιωθεὶς ἐκ τῆς ἰδέας ὢν τοῦ τε φαλερίνου γλυκέος, καὶ τοῦ τμωλίτου.
πρόσεστι δὲ αὐτῷ στύψις σαφὴς, ὥσπερ ἐκείνων οὐδετέρῳ. καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶν εὐστομαχώτερος. ἀποροῦντι δέ σοι τῶν
οἰκείων οἴνων, ἐν ἑκατέρᾳ τῇ συγκοπῇ. λέγω δὲ τῇ τε διὰ πλῆθος ὠμῶν, καὶ τῇ διὰ χολήν. ἀναγκαζομένῳ
τε πάντως οἴνῳ χρήσασθαι, φευκτέοι μὲν, ὡς εἴρηται, πάντες οἱ αὐστηροὶ καὶ νέοι. φευκτέοι δὲ καὶ οἱ παχεῖς.
20 αἱρετέοι δὲ οἱ ὑδατώδεις, καὶ μᾶλλον εἰ παλαιοὶ τύχοιεν ὄντες. οὐ θερμαίνουσι μὲν γὰρ ἱκανῶς οἱ τοιοῦτοι.
ἑτοίμως δὲ ἀναδίδονται. ὥστε τοῦ τάχους τῆς ἀναδόσεως κοινοῦ τοῖς τοιούτοις οἴνοις πρὸς τοὺς κιῤῥοὺς ὄντος, ἡ δια-
φορὰ γίνεται ἐν τοῖσδε. πέψει μὲν τῇ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ φλέβας, οἱ κιῤῥοὶ συναίρονται μᾶλλον, ὅτι καὶ
μᾶλλον θερμαίνουσι. ἐπικερασικοὶ δ' εἰσὶ καὶ θρεπτικοί. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ταῖς εὐχυμίαις συντελοῦσιν, ὧν οὐδὲν
ὑπάρχει τοῖς ὑδατώδεσιν. ἥκιστα γὰρ ἐκ τῆς τούτων οὐσίας ὁμοιοῦταί τι τῷ αἵματι. πληττόντων δὲ τῶν
κιῤῥῶν τὴν κεφαλὴν, ἀλυπότατοι πεφύκασιν οἱ ὑδατώδεις. οὐρητικοὶ δέ εἰσιν ἁπάντων οἴνων μάλιστα. διδό-
τωσαν δ' ἐπ' αὐτοῖς, ὅσοι λεπτότατοι τῶν κιῤῥῶν. οὓς μάλιστ' ἄν τις εἰς συγκοπὰς αἱροῖτο. βραδυπορώτεροι δὲ
τούτων, οἱ κιῤῥοὶ καὶ παχεῖς. ἀλλ' ὅμως τῶν αὐστηρῶν ἁπάντων ποριμώτεροι. τρέφουσι δὲ μᾶλλον τῶν λε-
πτῶν, καὶ κακοχυμίαν τε τάχιστα πάντων τῶν οἴνων ἐπανορθοῦνται, χρηστὸν αἷμα γεννῶντες. ἐπ' ἀρχὴν οὖν
αὖθις ἐπαναγάγωμεν τὸν λόγον. ὅτι μὲν οὖν ἡ συγκοπὴ καταπτῶσίς ἐστιν ὀξεῖα δυνάμεως, εἴρηται τοῖς πρὸ
30 ἡμῶν. ἐπεὶ δὲ ἡ οὐσία τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων ἔν τε τῷ πνεύματι, καὶ τῇ τῶν στερεῶν σωμάτων ἐστὶ
κράσει, ταῦθ' ἡμῖν φυλακτέον ἐστὶ παρόντα, καὶ ἀνασωστέον διαφθειρόμενα. πῶς μὲν οὖν χρὴ φυλάττειν αὐ-
τὰ κατὰ τὸν τῆς ὑγείας χρόνον, ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς δεδήλωται. πῶς δὲ ἐν ταῖς νόσοις, εἴρηται μὲν ἤδη καὶ διὰ
τῶν ἔμπροσθεν ὑπομνημάτων. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν. οὐ μὴν ἤδη γέ πω τὸ σύμπαν εἰς τελέαν ἧκει συνό-
ψιν. οὐ δὲ τοιαύτην ἔχει μέθοδον, οἵαν τἆλλα τὰ πρότερα. ὅπερ οὖν ἐνδεῖ, προσθεῖναι καιρός. τήν τε τοῦ πνεύμα-
τος οὐσίαν ἅμα τοῖς στερεοῖς σώμασι φυλακτέον ἡμῖν ἐστιν ἐν ταῖς νόσοις. ὥς τε καὶ τῇ ποιότητι καὶ τῇ ποσότητι
καθ' ὅσον ἐνδέχεται κατὰ φύσιν ἔχειν αὐτά. εἰ μὲν οὖν ἐγχωρεῖ τοῦ τε μὴ κενοῦσθαί τι τῆς οὐσίας αὐτῶν, καὶ
τοῦ μηδ' ὅλως ἀλλοιοῦσθαι προνοήσασθαι, τοῦτ' ἂν ἦν ἄριστον. ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ὑπομνήμασιν ἀδύνατον
ἐδείχθη τὸ τοιοῦτον ὑπάρξαι ποτὲ τῷ γεννητῷ σώματι, πειρᾶσθαι χρὴ τὸ μὲν ἐκρέον τῆς οὐσίας, ἐπανορθοῦ-
σθαι προσθέσει. τὸ δὲ ἀλλοιούμενον, εἰς εὐκρασίαν ἐπανάγειν δι' ἐναντίας ἀλλοιώσεως. εἰ μὲν οὖν ἥ τε κένωσις
40 ἥ τε ἀλλοίωσις γίνοιτο κατὰ βραχὺ, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις ἀμφοῖν ἔσται κατὰ βραχύ. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἔργον, ὡς
ἐδείχθη, τῆς ὑγιεινῆς τέχνης. εἰ δὲ καὶ ἀθρόως καὶ κατὰ μεγάλα μὴ μόνον αἱ κενώσεις, ἀλλὰ καὶ αἱ προσθέ-
σεις ποτὲ γεγένηντο, νόσος ἂν οὕτω γε συσταίη. θεραπευτικῆς δὲ ἂν εἰς τὴν ἴασιν αὐτῶν δεοίμεθα μεθό-
δου. ὥσπερ οὖν τῆς ὑγιεινῆς ἦν ἔργον τὸ κατὰ μικρὰ τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὴν ἐπανορθοῦσθαι,
οὕτω τῆς θεραπευτικῆς ἐστι, τὸ κατὰ μεγάλα. τοῦ μὲν δὴ ψυχικοῦ πνεύματος ἐναργῶς ἐδείξαμεν οἷον πηγήν
τινα οὖσαν τὸν ἐγκέφαλον, ἀρδομένου καὶ τρεφομένου διά τε τῆς εἰσπνοῆς, καὶ τῆς ἐκ τοῦ δικτυοειδοῦς
πλέγματος χορηγίας. τοῦ δὲ ζωτικοῦ πνεύματος, οὐχ ὁμοίως μὲν ἐναργὴς ἡ ἀπόδειξις ἦν. οὐ μὴν ἀπίθα-
νόν γε κατά τε τὴν καρδίαν αὐτὸ καὶ τὰς ἀρτηρίας δοκεῖν περιέχεσθαι τρεφόμενον. καὶ τοῦτο, μάλιστα
μὲν ἐκ τῆς ἀναπνοῆς, ἤδη δὲ καὶ τοῦ αἵματος. εἰ δὲ ἔστι τι καὶ φυσικὸν πνεῦμα, περιέχοιτ' ἂν καὶ τοῦτο κα-
τά τε τὸ ἧπαρ, καὶ τὰς φλέβας. εἴρηται δὲ ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ οὐσίας δυνάμεων, ἐν τοῖς περὶ τῶν
50 Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων. ἡ δὲ τῶν στερεῶν σωμάτων οὐσία, δεῖται μὲν δή που ποσότητος ὑπάρ-
χειν. καὶ διὰ τοῦτο αἱ τροφαὶ διασώζουσι τὸ ἔμφυτον γένος. οὐ μὴν ἧττον εὐκρασίας χρῄζει τῶν συνθετικῶν αὐ-
τῶν στοιχείων. καὶ λέλεκται πολλάκις ἤδη δεῖν χρὴ φυλάττειν αὐτὴν εὔκρατον. ἀλλ' ἥ γε καταπτῶσις τῆς
δυνάμεως, ὑπὲρ ἧς νῦν πρόκειται λέγειν, ἐπὶ μὲν τῇ τῶν στερεῶν οὐσίᾳ διαφθειρομένῃ κατά γε τὰ χρονιώ-
τατα νοσήματα, γίνεται πολλάκις χρονίως λεπτυνθέντος τοῦ ζώου, καὶ τῶν ὀξέων ἐν τοῖς συντηκτικοῖς
πυρετοῖς. ἐπὶ δὲ τῇ κράσει μεταβαλλούσῃ θερμανθέντων αὐτῶν ἀμέτρως, ἢ ψυχθέντων, ἢ ὑγρανθέντων, ἢ ξη-
ρανθέντων, ἢ κατὰ συζυγίαν τι τούτων παθόντων. ἡ δὲ τοῦ πνεύματος ἀλλοίωσις, διά τε μοχθηροὺς γίνεται χυμοὺς, καὶ
τὴν τοῦ περιέχοντος ἀέρος κακίαν, ἄλλοτε δὲ ἐξ ἄλλης αἰτίας εἰς τοῦτ' ἀχθέντος. ἔτι τε ταῖς δηλητηρίοις δυνάμεσιν, ἤ τε
τῶν ἰοβόλων ζώων ἰοῖς. ἀλλ' ἐξῃρήσθω γε ταῦτα τῆς ἐνεστώσης ὑποθέσεως. ἡ δὲ τῆς οὐσίας τοῦ πνεύματος φθορὰ γίνεται
τε κινδυνεύουσα.

τε κινδυνεῦσαι. καὶ ἡ ἤδη γινομένη διά τι πάθος ψυχικὸν, καὶ ὀδύνη ἰσχυρὰ, καὶ κινήσεις πλείους. ἐξ οὗ γένους
ἐστὶ καὶ ἀγρυπνία. καὶ προσέτι δι' ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ λεπτότητα, καὶ τῶν περιεχόντων αὐτὸ σωμάτων ἀ-
ραιότητα. δὴ καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων δι' ἐπίσχεσιν τῆς ἀναπνοῆς, καὶ τροφῆς ἀπορίαν ἐπανορθώσεως ἀκριβεστέ-
ρας δεῖται. τὰ μὲν οὖν πάθη τὰ ψυχικὰ, φόβοι τέ εἰσιν ἐξαίφνιδιοι καὶ σφοδροὶ, οὓς ἐκπλήξεις καλοῦσιν.
αἵ τ' ἐναντίαι τοῖς φόβοις ἡδοναὶ μέγισται. καλοῦσι δὲ καὶ ταύτας περιχαρείας. ἴσμεν γὰρ ἐξ ἀμφοῖν ἀποθανόντας
τινάς. ἤδη δὲ καὶ οἱ ἄλλοι φόβοι πάντες οἱ μεγάλοι σὺν ταῖς μεγίσταις ἡδοναῖς, εἰ καὶ μὴ ἀποκτείνειαν, ἀλλ' ἔκλυτον ἐρ-
γάζονται καὶ ἄτονον τὸ πνεῦμα. καὶ λῦπαι δὲ καὶ ἀγωνίαι καὶ θυμοὶ καὶ φροντίδες, ἐν ἄλλῳ τρόπῳ καὶ αἱ πλείους ἀγρυ-
πνίαι, βλάπτουσι καὶ καταλύουσι τὴν δύναμιν. ἐν μὲν δὴ τούτοις ἅπασιν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ κινεῖται. κα-
τὰ δὲ τὰς πρακτικὰς ἐνεργείας, τὸ σῶμα κινεῖ. καταλύει δὲ αὐτῆς τὸν τόνον ἑκάτερα τὰ γένη τῶν οἰκείων κι-
10 νήσεων, εἰς ἀμετρίαν ἐκταθέντα. περὶ δὲ πόνων, τί δεῖ λέγειν; ὅπως ἀλλοιοῦσί τινας αὐξηθέντες αὐτοὶ τὸ σφο-
δρότεροι, ἔβλαψαν δὲ πάντας εἰ καὶ μὴ τύχοιεν ἀρκτεῖ αὐτοῖς. ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις ἅπασιν οἱ ἰατροὶ φαίνονται
λειποσκοποῦντές τι καὶ καταλυόμενοι τὴν δύναμιν οἱ κάμνοντες. λύονται δ' ὡς εἴρηται καὶ ἀποθνήσκοντες, ἔσθ' ὅτε
μὲν ἀπολυμένου τοῦ πνεύματος, ἔσθ' ὅτε δὲ ἀλλοιουμένου. ποτὲ δὲ ἐκμορφοῦντες διαφθειρομένου. πολλάκις δι' ἀμφότε-
ρα ταῦτα πάσχοντες. εἴρηται γὰρ ἤδη πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν ἄλλοις τέ τισι καὶ τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκρά-
τους καὶ Πλάτωνος δογμάτων. εἰς δέ γε τὰ παρόντα, τὸν μὲν τρόπον ᾧ βλάπτειν ἕκαστον πέφυκεν, οὐκ ἀναγκαῖον
ζητεῖ. τὸ δὲ ὅτι βλάπτει λαβόντα παρὰ τῆς ἐναργείας, χρῆσθαι συμφερόντως εἰς φυλακὴν δυνάμεως ἐν
νόσοις. οὕτω δ' εἰ καὶ λεπτυνθείη ποτὲ πέρα τοῦ δέοντος, ἡ τῶν διοικούντων ἡμᾶς πνευμάτων οὐσία, γίνοι-
τ' ἂν ἀσθενὴς κατ' ἀμφότερα. καὶ ὡς ἀλλοιουμένη τὴν κρᾶσιν, καὶ ὡς εὐσκέδαστος, ἢ εὐδιαφόρητος, ἢ ὅπως αὖ τις
ὀνομάζειν ἐθέλει γεγενημένη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ καὶ τὸ σῶμα σύμπαν εἰς ἄμετρον ἐκτραπείη μανότη-
20 τα, διαφορεῖται ἡ τῶν πνευμάτων οὐσία ῥᾳδίως αὐτή τε λεπτομερὴς ὑπάρχουσα, καὶ τῶν σωμάτων μὴ στεγόν-
των αὐτήν. οὔκουν οὐδ' ἀραιοῦν ἀμέτρως χρὴ τοὺς ἰσοσαύτως τὸ σῶμα συνέχειν ἐν ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα προαιρουμέ-
νους. οὔτε λεπτύνειν ἰσχυρῶς τὰ κατ' αὐτὸ, διὰ τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων. ὅτι δὲ καὶ αὐτῶν τῶν τρο-
φῶν ἅμα τοῖς ποτοῖς οὐ σμικρὸν ἐστὶ φροντιστέον εἰς ῥώμην δυνάμεως, ὅπως τῇ τε ποσότητι σύμμετροι, καὶ ταῖς
ποιότησιν ἀκριβωμέναι εἶεν, πρόδηλον εἶναι νομίζω. πρόδηλον δὲ οὐδὲν ἧττον, ὡς καὶ τῆς εἰσπνεομένης οὐ-
σίας φροντιστέον, ὅπως εὔκρατος αὕτη τ' ἔσται, καὶ παντὸς τοῦ μιαίνοντος αὐτὴν καθαρωτάτη. μήτ' ἐκ μετάλ-
λων ἢ καμίνων ἢ βαράθρων ἐπιμιξίαν τινὰ λαμβάνουσα. μήτε ἐκ σηπεδόνος θηρίων ἢ λαχάνων ἢ ζώων,
ἢ ὁτουδήποτε. μήτ' ἀτμοὺς ἐκ λιμνῶν ἢ ἑλῶν, ἢ ποταμῶν δεχομένη. ταῦτ' οὖν ἅπαντα προνοεῖσθαι
χρὴ, διασώζειν βουλομένους τὴν δύναμιν ἀβλαβῆ. ἔτι τε πρὸς τούτοις, αὐτῶν τῶν στερεῶν σωμάτων.
ἐν οἷς δὴ καὶ μάλιστα ἔοικεν ἡ οὐσία τῶν δυνάμεων ὑπάρχειν, οὐ σμικρῶς προνοητέον, ὅπως ὑγιεινὰ ταῖς
30 κράσεσιν εἴη. τοῦτο μὲν οὖν ἁπάντων μορίων κοινὸν ἀγαθόν. ἐξαίρετον δὲ εἰς ῥώμην δυνάμεως καὶ προφυλακὴν
τοῦ μή ποτ' ἐξαίφνιδιον ἐπιπεσεῖν παροξυσμὸν συγκοπτικὸν ἡ φυλακὴ τῆς εὐκρασίας ἐστί. πρῶτον μὲν τῶν
τριῶν ἀρχῶν. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων, ὅσα τὰς ἀρχὰς εἰς συμπάθειαν ἐπισπᾶται ῥᾳδίως,
οἷόν περ ἐστὶ καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα τῷ περιττῷ τῆς αἰσθήσεως, ἄλλα τε πολλὰ συμπτώματα καὶ συγκο-
πὰς ἐπιφέρον. ἡ μὲν οὖν προειρημένη διάθεσις τῶν ὠμῶν χυμῶν, εἰ μὲν καὶ τῷ πλήθει βαρύνοιεν οὕτω τὴν
δύναμιν, ἐμφράττοιέν τε διὰ πλῆθος καὶ πάχος τοῦ ζώου τοὺς πόρους κατὰ πολλὰς προφάσεις, ὀλέθριός
τέ ἐστι καὶ συγκοπτική. καὶ τῷ μὴ τρέφεσθαι τὸ ζῶον, καὶ τῷ καταπνίγεσθαι καὶ ἀλλοιοῦσθαι, καὶ δια-
φθείρεσθαι τῆς κράσεως τὴν συμμετρίαν. οἱ μὲν γὰρ ὠμοὶ, τρέφειν οὐ δύνανται πρὶν πεφθῆναι. οἱ δὲ πολ-
λοὶ, βαρύνουσι. οἱ δ' ἐμφράττουσι τὰς διαπνοὰς, σβεννύουσί τε τὸ θερμόν. εἰ δὲ μήτ' ἐμφράττοιεν μήτε βαρύ-
νοιεν, οὐ συγκοπὰς οὗτοί γε φέρουσιν, ἀλλὰ τὰς καλουμένας λειποψυχίας. ἐκλύονται γὰρ εἰ μὴ τρέφοιντο
40 συνεχέστερον οἱ τοιοῦτοι. διδόναι δὲ οὐ χρὴ πλῆθος εἰς ἅπαξ αὐτοῖς, οὐ μὴν οὐδὲ παχείας ἢ ψυχρὰς τὴν δύνα-
μιν τροφὰς, ἀλλ' ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐκ τοῦ γένους τῶν λεπτυνουσῶν τε καὶ θερμαινουσῶν. οὕτω δὲ αὐτοῖς καὶ
τὰ φάρμακα δοτέον. ὅσα γε λαβεῖν δύναται πιεῖν ἄνθρωπος φάρμακα. λεπτύνοντα καὶ θερμαίνοντα.
τούτοις οὖν ἅπασιν ὅσον οἷόν τε ἐξ ἀρχῆς ἐπιτήδειος, εἰ μὴ σφοδρῶς πυρέττοιεν, ὅπερ οὐ πάνυ τισὶ συμβαίνει κα-
τὰ τὴν εἰρημένην διάθεσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ πρεσβῦται τύχοιεν ὄντες, οἶνος αὐτοῖς δοτέος ἐφ' ἑκάστῃ τροφῇ. καὶ
μᾶλλον εἰ τὰ διαλείμματα εἴη μέτρια. παροξύνονται δὲ ἤδη τοῖς τοιούτοις χυμοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ
μᾶλλον εἰς ἑσπέραν τε καὶ νύκτωρ. οὐχ ἕωθεν δὲ οὐδ' ἄχρι μεσημβρίας. περὶ μὲν δὴ τούτων, καὶ ταῦθ' ἱκανά
ἐστι. μεταβαίνειν δὲ ἤδη τοὺς ἐναντίαν μὲν ἔχοντας αὐτοῖς τὴν διάθεσιν, ὁμοίως δὲ τούτοις συγκοπτομένους,
ἂν μὴ προσέχῃ τις ἀκριβῶς αὐτοῖς. εἰσὶ δ' οὗτοι λεπτοὺς ἱκανῶς ἔχοντες τοὺς χυμοὺς ὡς διαφορεῖσθαι τά-
χιστα. καὶ δὴ καὶ θεραπευτέον αὐτοὺς, ἐναντίως τοῖς προειρημένοις. ἐκείνους μὲν γὰρ ἐκκενοῦμεν κατὰ
50 βραχὺ συνεχῶς διὰ τὸ μὴ φέρειν ἀθρόαν τὴν κένωσιν. τοὺς δ' οὕτως ἔχοντας, θρέψομεν κατὰ βραχὺ συ-
νεχῶς. εἰ δ' ἐξ ἀρχῆς παραλάβοιμεν ἔτι τῆς δυνάμεως ἐρρωμένης, οὐδὲ κατὰ βραχύ. δύνανται γὰρ οἱ τοιοῦ-
τοι καὶ πλείονος εἰς ἅπαξ δοθείσης περιγίγνεσθαι τροφῆς. ὥσπερ δὲ τοὺς ἐκ πλήθους ὠμῶν χυμῶν κινδυνεύον-
τας συγκοπῆναι, παντάπασιν ἐλέγομεν ὀλεθρίως ἔχειν, ὅταν τὸ παρὰ τὴν κοιλίαν φλεγμαίνῃ, κατὰ
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς νῦν ὑποκειμένους ἐν τῷ λόγῳ μεστὴν ἀπορίας ἔχειν, ἣν φλεγμονή τι τούτων προλάβῃ
χρόνῳ καμνούσης ἤδη τῆς δυνάμεως. οὔτε γὰρ οἷόν τε τρέφειν αὐτοὺς συνεχῶς, ἀλλ' ἐν τοῖς παροξυσμοῖς μηδ' ὅτε μὴ
τρέφοντας οἷόν τε διασώζειν αὐτούς. ὅσοι δ' ἤδη μὲν τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἡ νεκρώδης ἐν τῷ προσώπῳ κατάστασις
ἐν τάχει γίνεται. ῥὶς ὀξεῖα, ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις ἐφεξῆς γέγραπται. ἐάν τε ἐκκρίνωσι πλεῖον,
ἐάν τε ἀγρυπνήσωσιν, ἢ λυπηθῶσιν, ἢ μὴ θᾶττον τραφῶσιν, αὐτίκα οἱ τοιοῦτοι ἴσχουσι τὸ πρόσωπον. εἰ μὲν οὖν

ἑτέρων μὴ παρόντων. εὐστόμαχοι δ' εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι πάντες παλαιούμενοι. ὅπως δὲ καὶ τούτων ἔχῃς τι
παράδειγμα τοῦ γ' ἀπὸ τῆς Νικομηδείας ἀναμιμνήσκω σε πᾶσιν ἀνθρώποις γνωρίμου, καὶ τοῦ Σικελοῦ τοῦ ἀ-
μιναίου τοῦ ἐν τοῖς μεγάλοις κεραμείοις. ὁ γὰρ ἐν τοῖς μικροῖς λαγυνίοις ἐναντιώτατος τῷδε, κακοστόμαχος
ἅμα καὶ κεφαλαλγὴς ὑπάρχων. πειρᾶσθαι μὲν οὖν ἀεὶ τὸν ἄριστον αἱρεῖσθαι. μὴ παρόντος δέ, τὸν ὁμοιότα-
τον ἐκείνῳ, κατὰ τὰ λελεγμένα γνωρίσματα. κάλλιστος γοῦν εἰς ἀνάδοσιν, ὅ, τ' Ἀριούσιός ἐστι, καὶ ὁ Λέσβιος.
ἀλλ' εἰ μὴ παρεῖεν, ἐν Ἀσίᾳ δὲ εἴημεν, ἤτοι τὸν Ἀφροδισιαῖον ληπτέον, ἢ τὸν αὐστηρὸν Τμωλίτην, ἤ τινα τῶν ὁμοίων
αὐτοῖς, κιρρὸν τῇ χρόᾳ καὶ θερμαίνοντα σαφῶς ἐν ποθέντα παραχρῆμα. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ πρὸ πάντων ὁ-
ποία τίς ἡ τοῦ κάμνοντός ἐστι φύσις, εἰ μὲν γὰρ ἀσθενὴς τὴν κεφαλὴν εἴη, καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν θερμῶν οἴνων
πληρούμενος, ἐπὶ τοὺς ἧττον θερμοὺς ἔρχεσθαι μᾶλλον χρή. εἰ δ' ἰσχυρὸς τὴν κεφαλὴν ἦ, καὶ χαίρων οἴνοις
10 τοῖς τοιούτοις, ἢ εἰθισμένος ἀλύπως φέρειν, χρηστέον αὐτοῖς θαρροῦντας. κεφαλαλγεῖς δ' εἰσὶν ὅσοι ἐφ' ἑαυτοῖς
σχεδὸν οἱ πάντες οἱ εὐώδεις καὶ κιρροί. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Φαλερῖνος, καὶ ὁ Τμωλίτης, καὶ ὁ Λέσβιος, ἀσθενεῖ κεφα-
λῇ βλαβεροί. ὁποία δὲ ἐν τοῖς Φαλερίνοις οἴνοις εἴρηται διαφορά, τοιαύτη καὶ τοῖς Τμωλίταις. ὁ μὲν γὰρ ἕ-
τερος, ἱκανῶς γλυκύς. ὁ δὲ ἕτερος, αὐστηρός, ὡς ἐκείνῳ παραβάλλειν. θερμοὶ δ' ἱκανῶς ἀμφότεροι, καὶ διὰ τοῦ-
το κεφαλαλγεῖς. οἱ δὲ αὐστηροί, τήν τε γαστέρα ῥωννύουσι, καὶ ἄλυποι τῇ κεφαλῇ πάντων οἴνων μάλιστ' εἰσίν. εἰς
ἀνάδοσιν δὲ οὐχ ὁρμῶσιν. ὥστε σοι φευκτέον αὐτοὺς ἐπὶ τῶν συγκοπτομένων, οὐδὲν ἧττον ὕδατος. ἐπιτήδειος δὲ εἰς
ἀνάδοσιν καὶ ὁ Ἱπποδαμάντειος παλαιωθεὶς ἐκ τῆς ἰδέας ὢν τοῦ τε Φαλερίνου γλυκέος, καὶ τοῦ Τμωλίτου.
πρόσεστι δὲ αὐτῷ στύψις σαφής, ὅπερ ἐκείνων οὐδετέρῳ. καὶ διὰ τοῦτό ἐστιν εὐστομαχώτερος. ἀποροῦντι δέ σοι τῶν
οἰκείων οἴνων, ἐν ἑκατέρᾳ τῇ συγκοπῇ. λέγω δὲ τῇ τε διὰ πλῆθος ὠμῶν, καὶ τῇ διὰ χολήν. ἀναγκαζομένῳ
τε πάντως οἴνῳ χρήσασθαι, φευκτέοι μέν, ὡς εἴρηται, πάντες οἱ αὐστηροὶ καὶ νέοι. φευκτέοι δὲ καὶ οἱ παχεῖς.
20 αἱρετέοι δὲ οἱ ὑδατώδεις, καὶ μᾶλλον εἰ παλαιοὶ τύχοιεν ὄντες. οὐ θερμαίνουσι μὲν γὰρ ἱκανῶς οἱ τοιοῦτοι,
ῥᾳδίως δὲ ἀναδίδονται. ὥστε τοῦ τάχους τῆς ἀναδόσεως κοινοῦ τοῖς τοιούτοις οἴνοις πρὸς τοὺς κιρροὺς ὄντος, ἡ δια-
φορὰ γίνεται ἂν ἐν τῷδε. πεφθέντες μὲν τῇ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ φλέβας, οἱ κιρροὶ ζωπυροῦνται μᾶλλον, ὅτι καὶ
μᾶλλον θερμαίνουσι. εὐκεραστικοὶ δ' εἰσὶ καὶ θρεπτικοί. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ταῖς εὐχυμίαις συντελοῦσιν, ὧν οὐδὲν
ὑπάρχει τοῖς ὑδατώδεσιν. ἥκιστα γὰρ ἐκ τῆς τούτων οὐσίας ὁμοιοῦταί τι τῷ αἵματι. πληττόντων δὲ τῶν
κιρρῶν τὴν κεφαλήν, ἀλυπότατοι πεφύκασιν οἱ ὑδατώδεις. οὐρητικοὶ δ' εἰσὶν ἁπάντων οἴνων μάλιστα. δεύ-
τεροι δ' ἐπ' αὐτοῖς, ὅσοι λεπτότατοι τῶν κιρρῶν. οὓς μάλιστ' ἄν τις εἰς συγκοπὰς αἱροῖτο. βραδυπορώτεροι δὲ
τούτων, οἱ κιρροὶ καὶ παχεῖς. ἀλλ' ὅμως τῶν αὐστηρῶν ἁπάντων ποριμώτεροι. τρέφουσι δὲ μᾶλλον τῶν λε-
πτῶν, καὶ κακοχυμίαν τε τάχιστα πάντων τῶν οἴνων ἐπανορθοῦνται, χρηστὸν αἷμα γεννῶντες. ἐπ' ἀρχὴν οὖν
αὖθις ἐπαναγάγωμεν τὸν λόγον. ὅτι μὲν οὖν ἡ συγκοπτικὴ καταπτῶσις ἐστὶν ὀξεῖα δυνάμεως, εἴρηται τοῖς πρὸ
30 ἡμῶν. ἐπεὶ δὲ ἡ οὐσία τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων ἔν τε τῷ πνεύματι, καὶ τῇ τῶν στερεῶν σωμάτων ἐστὶ
κράσει, ταῦθ' ἡμῖν φυλακτέον ἐστὶ παρόντα, καὶ ἀνακτέον διαφθειρόμενα. πῶς μὲν οὖν χρὴ φυλάττειν αὐ-
τὰ κατὰ τὸν τῆς ὑγείας χρόνον, ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς δεδήλωται. πῶς δὲ ἐν ταῖς νόσοις, εἴρηται μὲν ἤδη καὶ διὰ
τῶν ἔμπροσθεν ὑπομνημάτων. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν. οὐ μὴν ἤδη γέ πω τὸ σύμπαν εἰς πρέπουσαν ἥκει σύνο-
ψιν. οὐδὲ τοιαύτην ἔχει μέθοδον, οἵαν τἄλλα τὰ πρότερα. ὅπερ οὖν ἐνδεῖ, προσθεῖναι καιρός. τὴν τοῦ πνεύμα-
τος οὐσίαν ἅμα τοῖς στερεοῖς σώμασι φυλακτέον ἡμῖν ἐστιν ἐν ταῖς νόσοις. ὥστε καὶ τῇ ποιότητι καὶ τῇ ποσότητι
καθ' ὅσον ἐνδέχεται κατὰ φύσιν ἔχειν αὐτά. εἰ μὲν οὖν ἐνεχώρει τοῦ τε μὴ κενοῦσθαί τι τῆς οὐσίας αὐτῶν, καὶ
τοῦ μὴ δι' ὅλως ἀλλοιοῦσθαι προνοήσασθαι, τοῦτ' ἂν ἦν ἄριστον. ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ὑπομνήμασιν ἀδύνατον
ἐδείχθη τὸ τοιοῦτον ὑπάρξαι ποτὲ τῷ γεννητῷ σώματι, πειρᾶσθαι χρὴ τὸ μὲν ἐκρέον τῆς οὐσίας, ἐπανορθοῦ-
σθαι προσθέσει. τὸ δ' ἀλλοιούμενον, εἰς εὐκρασίαν ἐπανάγειν δι' ἐναντίας ἀλλοιώσεως. εἰ μὲν οὖν ἥ τε κένωσις
40 ἥ τε ἀλλοίωσις γίγνοιτο κατὰ βραχύ, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις ἀμφοῖν ἔσται κατὰ βραχύ. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἔργον, ὡς
ἐδείχθη, τῆς ὑγιεινῆς τέχνης. εἰ δὲ καὶ ἀθρόως καὶ κατὰ μεγάλα μὴ μόνον αἱ κενώσεις, ἀλλὰ καὶ αἱ προσθέ-
σεις ποτὲ γεγένηντο, νόσος ἂν οὕτω γε συσταίη. θεραπευτικῆς δὲ ἂν εἰς τὴν ἴασιν αὐτῶν δεοίμεθα μεθό-
δου. ὥσπερ οὖν τῆς ὑγιεινῆς ἦν ἔργον τὸ κατὰ μικρὰ τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὴν ἐπανορθοῦσθαι,
οὕτω τῆς θεραπευτικῆς ἐστι, τὸ κατὰ μεγάλα. τοῦ μὲν δὴ ψυχικοῦ πνεύματος ἐναργῶς ἐδείξαμεν οἷον πηγήν
τινα οὖσαν τὸν ἐγκέφαλον, ἀρδομένου καὶ τρεφομένου διά τε τῆς εἰσπνοῆς, καὶ τῆς ἐκ τοῦ δικτυοειδοῦς
πλέγματος χορηγίας. τοῦ δὲ ζωτικοῦ πνεύματος, οὐχ ὁμοίως μὲν ἐναργὴς ἡ ἀπόδειξις ἦν. οὐ μὴν ἀπίθα-
νόν γε κατά τε τὴν καρδίαν αὐτὸ καὶ τὰς ἀρτηρίας δοκεῖν περιέχεσθαι τρεφόμενον. καὶ τοῦτο, μάλιστα
μὲν ἐκ τῆς ἀναπνοῆς, ἤδη δὲ καὶ τοῦ αἵματος. εἰ δὲ ἔστι τι καὶ φυσικὸν πνεῦμα, περιέχοιτ' ἂν καὶ τοῦτο κα-
τά τε τὸ ἧπαρ, καὶ τὰς φλέβας. εἴρηται δὲ ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ οὐσίας δυνάμεων, ἐν τοῖς περὶ τῶν
50 Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων. ἡ δὲ τῶν στερεῶν σωμάτων οὐσία, δεῖται μὲν δή που ποσότητος ὑπάρ-
χειν. καὶ διὰ τοῦτο αἱ τροφαὶ διασώζουσι τὸ θνητὸν γένος. οὐ μὴν ἧττον εὐκρασίας χρῄζει τῶν συνθετικῶν αὐ-
τῶν στοιχείων. καὶ λέλεκται πολλάκις ἤδη δι' ὧν χρὴ φυλάττειν αὐτὴν εὔκρατον. ἀλλ' ἥγε καταπτῶσις τῆς
δυνάμεως, ὑπὲρ ἧς νῦν πρόκειται λέγειν, ἐπὶ μὲν τῇ τῶν στερεῶν οὐσίᾳ διαφθειρομένῃ κατά γε τὰ χρονιώ-
τατα νοσήματα, γίνεται πολλάκις ἀτροφίᾳ λεπτυνθέντος τοῦ ζώου, καὶ τῶν ἑξέων ἐν τοῖς συντηκτικοῖς
πυρετοῖς. ἐπὶ δὲ τῇ κράσει μεταβαλλούσῃ, θερμανθέντων αὐτῶν ἀμέτρως, ἢ ψυχθέντων, ἢ ὑγρανθέντων, ἢ ξη-
ρανθέντων, ἢ κατὰ συζυγίαν τι τούτων παθόντων. ἡ δὲ τοῦ πνεύματος ἀλλοίωσις, διά τε μοχθηροὺς γίγνεται χυμούς, καὶ
τὴν τοῦ περιέχοντος ἀέρος κακίαν ἄλλοτε δι' ἄλλης αἰτίας εἰς τοῦτ' ἀχθέντος. ἔτι τε ταῖς δηλητηρίοις δυνάμεσιν, ἥ τε
τῶν ἰοβόλων ζώων ἰοῖς. ἀλλ' ἐξῃρήσθω γε ταῦτα τῆς ἐνεστώσης ὑποθέσεως. ἡ δὲ τῆς οὐσίας τοῦ πνεύματος φθορὰ γίνεταί
τε κενουμένου.

κινδυνεύουσα. καὶ ἡ ἤδη γινομένη διά τι πάθος ψυχικὸν, καὶ ὀδύνη ἰσχυρὰ, καὶ κενώσεις πλείους. ἐξ οὗ γένους ἐστὶ καὶ ἀγρυπνία. καὶ προσέτι δι' ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ λεπτότητα, καὶ τῶν περιεχόντων αὐτὸ σωμάτων ἀραιότητα. καὶ δὴ καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων δι' ἐπίσχεσιν τῆς ἀναπνοῆς, καὶ τροφῆς ἀπορίαν ἐπανορθώσεως ἀκριβεστέρας δεῖται. τὰ μὲν οὖν πάθη τὰ ψυχικὰ, φόβοι τέ εἰσιν ἐξαιφνίδιοι καὶ σφοδροὶ, οὓς ἐκπλήξεις καλοῦσιν. αἵ τ' ἐναντίαι τοῖς φόβοις ἡδοναὶ μέγισται· καλοῦσι δὲ καὶ ταύτας περιχαρείας. ἴσμεν γὰρ ἐξ ἀμφοῖν ἀποθανόντας τινάς. ἤδη δὲ καὶ οἱ ἄλλοι φόβοι πάντες οἱ μεγάλοι σὺν ταῖς μεγίσταις ἡδοναῖς, εἰ καὶ μὴ ἀπέκτειναν, ἀλλ' ἔκλυτον ἐργάζονται καὶ ἄτονον τὸ πνεῦμα. καὶ λῦπαι δὲ καὶ ἀγωνίαι καὶ θυμοὶ καὶ φροντίδες, ἐν τῷ τρόπῳ καὶ αἱ πλείους ἀγρυπνίαι, βλάπτουσι καὶ καταλύουσι τὴν δύναμιν. ἐν μὲν δὴ τούτοις ἅπασιν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ κινεῖται, κατὰ δὲ τὰς πρακτικὰς ἐνεργείας, τὸ σῶμα κινεῖ. καταλύει δὲ αὐτῆς τὸν τόνον ἑκάτερα τὰ γένη τῶν οἰκείων κι-
10 νήσεων, εἰς ἀμετρίαν ἐκταθέντα. περὶ δὲ πόνων, τί δεῖ λέγειν; ὅπως ἀπώλεσαν μέν τινας αὐξηθέντες ἤδη τὸ σφοδρότερον, ἔβλαψαν δὲ πάντας εἰ καὶ μὴ τύχοιεν ἀποκτείναντες. ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ἐναργῶς φαίνονται λειποθυμοῦντές τε καὶ καταλυόμενοι τὴν δύναμιν οἱ κάμνοντες. ὅσοι δ' ὡς εἴρηται καὶ ἀγρυπνοῦντες, ἔσθ' ὅτε μὲν ἀναλυομένου τοῦ πνεύματος, ἔσθ' ὅτε δὲ ἀλλοιουμένου. ποτὲ δὲ ἐκ μορίων διαφερομένου. πολλάκις δ' ἅμα ἑκάτερα ταῦτα πάσχοντες. διῄρηται γὰρ ἤδη πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων. εἰς δέ γε τὰ παρόντα, ὃν μὲν τρόπον βλάπτειν ἕκαστον πέφυκεν, οὐκ ἀναγκαῖον ζητεῖν. τὸ δὲ ὅτι βλάπτει λαβόντα παρὰ τῆς ἐναργείας, χρῆσθαι συμφερόντως εἰς φυλακὴν δυνάμεως ἐν νόσοις. οὕτω δ' εἰ καὶ λεπτυνθείη ποτὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος, ἡ τῶν διοικούντων ἡμᾶς πνευμάτων οὐσία, γίνοιτ' ἂν ἀσθενὴς κατ' ἀμφότερα. καὶ ὡς ἀλλοιουμένη τὴν κρᾶσιν, καὶ ὡς εὐπαθεστάτη, ἢ εὐδιαφόρητος, ἢ ὅπως αὖ τις ὀνομάζειν ἐθέλει γεγενημένη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ καὶ τὸ σῶμα σύμπαν εἰς ἄμετρον ἐκτραπείη μανότη-
20 τα, διαφορεῖται ἡ τῶν πνευμάτων οὐσία ῥᾳδίως αὐτή τε λεπτομερὴς ὑπάρχουσα, καὶ τῶν σωμάτων μὴ στεγόντων αὐτήν. οὔκουν οὐδ' ἀραιοῦν ἀμέτρως χρὴ τὸ τοιοῦτον σῶμα συνέχειν ἐν ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα προαιρούμενον. οὔτε λεπτύνειν ἰσχυρῶς τὰ κατ' αὐτὸ, διὰ τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων. ὅτι δὲ καὶ αὐτῶν τῶν τροφῶν ἅμα τοῖς ποτοῖς οὐ σμικρὸν ἐστὶ φροντιστέον εἰς ῥώμην δυνάμεως, ὅπως τῇ τε ποσότητι σύμμετροι, καὶ ταῖς ποιότησιν ἠκριβωμέναι εἶεν, πρόδηλον εἶναι νομίζω. πρόδηλον δὲ οὐδὲν ἧττον, ὡς καὶ τῆς εἰσπνεομένης οὐσίας φροντιστέον, ὅπως εὐκρατοτάτη τ' ἔσται, καὶ παντὸς τοῦ μιαίνοντος αὐτὴν καθαρωτάτη. μήτ' ἐκ μετάλλων ἢ καμίνων ἢ βαράθρων ἐπιμιξίαν τινὰ λαμβάνουσα. μήτε ἐκ σηπεδόνος ὀσπρίων ἢ λαχάνων ἢ ζώων, ἢ ὁτουδήποτε. μήτ' ἀτμοὺς ἐκ λιμνῶν ἢ ἑλῶν, ἢ ποταμῶν δεχομένη. ταῦτ' οὖν ἅπαντα προνοεῖσθαι χρὴ, διασώζειν βουλομένους τὴν δύναμιν ἀβλαβῆ. ἔτι τε πρὸς τούτοις, αὐτῶν τῶν στερεῶν σωμάτων, ἐν οἷς δὴ καὶ μάλιστα ἔοικεν ἡ οὐσία τῶν δυνάμεων ὑπάρχειν, οὐ σμικρῶς προνοητέον, ὅπως ὑγιεινὰ ταῖς
30 κράσεσιν εἴη. τοῦτο μὲν οὖν ἁπάντων μορίων κοινὸν ἀγαθόν. ἐξαίρετον δὲ εἰς ῥώμην δυνάμεως καὶ προφυλακὴν τοῦ μήποτ' ἐξαιφνίδιον ἐπιπεσεῖν παροξυσμὸν συγκοπτικὸν ἡ φυλακὴ τῆς εὐκρασίας ἐστί. πρῶτον μὲν τῶν τριῶν ἀρχῶν. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων, ὅσα τὰς ἀρχὰς εἰς συμπάθειαν ἐπισπᾶται ῥᾳδίως, οἷόν περ ἐστὶ καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα τῷ περιττῷ τῆς αἰσθήσεως, ἀλλὰ τὰ πολλὰ συμπτώματα καὶ συγκοπὰς ἐπιφέρον. ἡ μὲν οὖν προειρημένη διάθεσις τῶν ὠμῶν χυμῶν, εἰ μὲν καὶ τῷ πλήθει βαρύνοιεν οὕτω τὴν δύναμιν, ἐμφράττοιέν τε διὰ πλῆθος καὶ πάχος τοῦ ζώου τοὺς πόρους κατὰ πολλὰς προφάσεις, ὀλέθριός τέ ἐστι καὶ συγκοπτική. καὶ τῷ μὴ φέρεσθαι τὸ ζῶον, καὶ τῷ καταπνίγεσθαι καὶ ἀλλοιοῦσθαι, καὶ διαφθείρεσθαι τῆς κράσεως τὴν συμμετρίαν. οἱ μὲν γὰρ ὠμοὶ, φέρειν οὐ δύνανται πρὶν πεφθῆναι. οἱ δὲ πολλοὶ, βαρύνουσι. εἰ δ' ἐμφράττουσι τὰς διαπνοὰς, σβεννύουσί τε τὸ θερμόν. εἰ δὲ μήτ' ἐμφράττοιεν μήτε βαρύνοιεν, οὐ συγκοπὰς οὗτοί γε φέρουσιν, ἀλλὰ τὰς καλουμένας λειποψυχίας. ἐκλύονται γὰρ εἰ μὴ τρέφοιντο
40 συνεχέστερον οἱ τοιοῦτοι. διδόναι δὲ οὐ χρὴ πλῆθος εἰς ἅπαξ αὐτοῖς, οὐ μὴν οὐδὲ παχείας ἢ ψυχρὰς τὴν δύναμιν τροφὰς, ἀλλ' ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐκ τοῦ γένους τῶν λεπτυνουσῶν τε καὶ θερμαινουσῶν. οὕτω δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ φάρμακα δοτέον. ὅσα γε λαβεῖν δύναται πυρέττων ἄνθρωπος φάρμακα, λεπτύνοντα καὶ θερμαίνοντα. τούτοις ὁ ὑδατώδης οἶνος οὐδ' ὅλως ἐξ ἀρχῆς ἐπιτήδειος, εἰ μὴ σφοδρῶς πυρέττοιεν, ὅπερ οὐ πάνυ τι συμβαίνει κατὰ τὴν εἰρημένην διάθεσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ πρεσβῦται τύχοιεν ὄντες, οἷς οἶνον αὐτοῖς δοτέον ἐφ' ἑκάστῃ τροφῇ. καὶ μᾶλλον εἰ τὰ διαλείμματα εἴη μέτρια. παροξύνονται δὲ ἤδη τοῖς τοιούτοις χυμοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ μᾶλλον εἰς ἑσπέραν τε καὶ νύκτωρ. οὐχ ἕωθεν δὲ οὐδ' ἄχρι μεσημβρίας. περὶ μὲν δὴ τούτων, καὶ ταῦθ' ἱκανά ἐστι. μεταβῶμεν δὲ ἤδη τοὺς ἐναντίαν μὲν ἔχοντας αὐτοῖς τὴν διάθεσιν, ὁμοίως δὲ τούτοις συγκοπτομένους, ἂν μὴ προσέχῃ τις ἀκριβῶς αὐτοῖς. εἰσὶ δ' οὗτοι λεπτοὺς ἱκανῶς ἔχοντες τοὺς χυμοὺς ὡς διαφορεῖσθαι τάχιστα. καὶ δὴ καὶ θεραπευτέον αὐτοὺς, ἐναντίως τοῖς προειρημένοις. ἐκείνους μὲν γὰρ ἐκκενοῦμεν κατὰ
50 βραχὺ συνεχῶς διὰ τὸ μὴ φέρειν ἀθρόαν τὴν κένωσιν. τοὺς δ' οὕτως ἔχοντας, θρέψομεν κατὰ βραχὺ συνεχῶς. εἰ μὴ ἐξ ἀρχῆς παραλάβοιμεν ἔτι τῆς δυνάμεως ἐρρωμένης, οὐδὲ κατὰ βραχὺ δύνανται γὰρ οἱ τοιοῦτοι καὶ πλείονος εἰς ἅπαξ δοθείσης περιγίγνεσθαι τροφῆς. ὥσπερ δὲ τοὺς ἐκ πλήθους ὠμῶν χυμῶν κινδυνεύοντας συγκοπῆναι, παντάπασιν ἐλέγομεν ὀλεθρίως ἔχειν, ὅταν ἢ τὸ ἧπαρ αὐτῶν ἢ ἡ κοιλία φλεγμαίνῃ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς νῦν ὑποκειμένους ἐν τῷ λόγῳ μοχθηρότατα ἔχειν, ἢν φλεγμονή τι τούτων καταλάβῃ, κάμνούσης ἤδη τῆς δυνάμεως. οὔτε γὰρ οἷόν τε φέρειν αὐτοὺς συνεχῶς, ἀλλ' ἐν ταῖς παρακμαῖς μόνον. οὔτε μὴ φέροντας οἷόν τε διασώζειν αὐτούς. ἔστι δὲ μὲν τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἡ νεκρώδης ἐν τῷ προσώπῳ κατάστασις ἐν τάχει γίνεται. ῥὶς ὀξεῖα, ὀφθαλμοὶ κοῖλοι. καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις ἐφεξῆς γέγραπται. ἐάν τε πιέζωσι πλεῖον, ἐάν τε ἀγρυπνήσωσιν, ἢ λυπηθῶσιν, ἢ μὴ ὀξέως τραφῶσιν, αὐτίκα οἱ τοιοῦτοι ἴσχουσι τὸ πρόσωπον. εἰ μὲν οὖν

σιν τινὶ τούτων, ἢ πίσιν ὀφθεῖεν οἱ τοιοῦτοι, μικρότερον εἶναι νόμιζε τὸ κακόν, ἢ εἰ χωρὶς τούτων ἐλεπτύνθησαν. εἰ δ' ἄνευ τούτων, ὀλέθριον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ κατ' ἀρχὰς τοῦ νοσήματος οὕτως ἔχοιεν. οὐ δὲ γὰρ ἐξαρκέσουσιν εἰς τὴν πέψιν αὐτοῦ. ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἔφη. καὶ ἢν μέν τι τουτέων ὁμολογῇ, ἧττον νομίζειν δεινὸν εἶναι. κατ' ἀρχὴν μὲν γὰρ τοῦ νοσήματος ὡς προεῖπον εἰ καὶ μετά τινος τῶν προειρημένων οὕτως ἔχοιεν, οὐκ ἀγαθόν. ἧττον μὲν ἔσται δεινόν, ἢ εἰ καὶ μὴ δὲ μετὰ τούτων τινός. ἀλλὰ τῷ διαφορεῖσθαι ῥᾳδίως χαλεπόν. οὐ μόνον δὲ ἀπολεπτυνθέντος οὕτω τοῦ τε πνεύματος αὐτοῖς καὶ τοῦ αἵματος ἡ διαφόρησις εἴωθε γίνεσθαι πολλάκις, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως τῆς καθ' ὅλον τὸν ὄγκον ἀμετρότερον κινηθείσης. ὅπερ εἴωθε μάλιστα γίνεσθαι διὰ τὴν ἀμετρίαν τῆς καθεκτικῆς. τὸ μὲν δὴ φέρειν, ἀναγκαῖον ὅτι περ ἂν ᾖ τούτων, ἀναγκαῖον δὲ καὶ τὸ πυκνοῦν τὴν ἐπιφάνειαν, ὥσπερ τῶν προτέρων ἀραιοῦν. ἐκ διαμέτρου γὰρ ἀλλήλαις αἱ διαθέσεις ὑπάρχουσι, καὶ τῆς τῶν βοηθημάτων ἰδέας ἐναντιωτάτης δεήσονται. ψυχρὸν οὖν ἐπὶ τούτων τὸν ἀέρα καὶ στύφοντα ποιητέον. εἴρηται δὲ ἔμπροσθεν, ὅπως χρὴ ταῦτα πράττειν. ἀλειπτέον δὲ αὐτοὺς ὁμοίως τοῖς στύφουσιν ἀλείμμασι. καὶ τροφὰς δοτέον οὐ πάνυ τι διαῤῥεούσας ἑτοίμως. οὔτε μελίκρατον, οὔτε χυλὸν πτισάνης, ἀλλ' ἄρτους καὶ τὰ διὰ τοῦ χόνδρου ῥοφήματα· καὶ ὀπώρας αὐστηρὰς καὶ δυσφθάρτους. αὐτάς τε καθ' ἑαυτὰς καὶ μετ' ἄρτου καὶ χόνδρου δι' ὕδατος ἑψημένου. δοτέον δὲ τούτοις ἔστιν ὅτε καὶ ᾠά. καὶ μᾶλλον τὰς λεκύθους αὐτῶν. δυσπεπτότερον γὰρ τὸ λευκόν. ἀλεκτρυόνων τε τῶν γάλακτι τεθραμμένων τοὺς ὄρχεις. δοτέον δὲ καὶ τοὺς ἐγκεφάλους τοὺς ὑείους. ἤτοι γ' ἐπιτηδείως ἀκριβῶς. ἐναίμοι γὰρ ἑψηθέντες, ἐσχάτως βλάπτουσιν. ἡ δὲ διὰ τοῦ λευκοῦ ζωμοῦ καλῶς ἑψημένους ἐμβεβλημένου πράσου καὶ ἀνήθου. καὶ ὅλως ἅπαντα πρακτέον ὑπὲρ τοῦ παχυτέραν μὲν ἐργάσασθαι τὴν ὕλην τῶν χυμῶν, πυκνῶσαι δὲ τὸ δέρμα, καὶ διακωλῦσαι τὰς διαπνοάς. ἀναγκαῖος δὲ τούτοις ὁ ὑδατώδης οἶνος ἐστίν, εὐθὺς ἐπὶ τοῖς σιτίοις ἐξ ἀρχῆς λαμβανόμενος. εἰ δ' ὡς ἐλπίζομεν ἅπαντα γίγνοιτο, καὶ κρεώδους τροφῆς ἐπιδώσομεν αὐτοῖς τι, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἤδη τῶν τοὺς πυρετοὺς γεννώντων χυμῶν, εἰς πέψιν ἡκόντων. ἐν τοιαύτῃ διαθέσει γενομένου νεανίσκου κατὰ τὸν δίκαιον ἐμνήσθην λόγον, ὃν ἐτρέφομεν ὡς εἶπον ἑκάστης ἡμέρας. καὶ μάλιστά γε πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. καὶ ὡς ἐξεπίτηδες ἅπαξ μου μὴ διδόντος αὐτῷ τροφήν, ἡ εἰσβολὴ τοῦ παροξυσμοῦ μετὰ συγκοπῆς ἐγένετο. κατὰ τὰς τοιαύτας οὖν θεραπείας ἁπάσας, ἤδη μὲν συγκοπτομένου τοῦ κάμνοντος ὁ πρὸς τὸ σύμπτωμα κρατεῖ σκοπός. οὐδέπω δὲ εἰς τοῦθ' ἥκοντος, ἀμφοτέρων στοχαζόμεθα, τοῦ τε μὴ γενέσθαι τὸ σύμπτωμα, καὶ τοῦ κατὰ βραχὺ λύειν τὸ νόσημα. θᾶττον δ' ἂν ἐλύσαμεν αὐτό, μὴ δεδιότες τὸ σύμπτωμα. τὸν μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὠμῶν χυμῶν βαρυνόμενον, ἅπαξ ἂν οἶμαι κενώσαντες, ἀπηλλάξαμεν τῆς διαθέσεως. εἴπερ οἷός τε ἦν ἐνεγκεῖν ἀθρόαν κένωσιν. καὶ μηδεὶς φόβος ἐφεδρεύοι συγκοπῆς. τὸν δ' εὐδιαφόρητον οὐκ ἂν πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ τρέφειν ἀναγκαζόμενοι, μακρότερον εἰργαζόμεθα τὸ νόσημα. περὶ μὲν δὴ τούτων, ἀρκείτω τὰ λελεγμένα. τῶν δ' ἄλλων προφάσεων ἐφ' αἷς συγκόπτονται, μνημονεύσομεν ἐφεξῆς. εἰσὶ δὲ τέσσαρες. ἄλγημά τε σφοδρόν, καὶ ἀγρυπνία, καὶ κένωσις ἄμετρος γαστρός. ἐπὶ δὲ τῶν παραπαιόντων καὶ ἡ κίνησις ἐστὶν ὅτε. καὶ εἰ βούλει καὶ πέμπτην προσθεὶς τὴν δυσκρασίαν τῶν ἀρχῶν. ὑπὲρ ἧς ἐπὶ τελευτῇ τοῦ λόγου διαλεξόμεθα. καὶ μάλισθ' ὅτι διττῶς γίγνεται. ἤτοι κατὰ ψιλὰς τὰς ποιότητας ἀλλοιουμένων τῶν μορίων, ἢ κακοχυμίας τινὸς ἐν αὐτοῖς παραλαμβανομένης. ἑξῆς οὖν ὑπὲρ ἁπάντων ῥητέον τῶν εἰρημένων, ἀρξαμένους ἀπὸ τῶν ἀλγημάτων. εἰ μὲν οὖν δυναίμεθα τὴν αἰτίαν αὐτὴν ἐκκόψαι δι' ἣν ἀλγοῦσιν, οὕτως ἂν οὐ πρὸς σύμπτωμα εἴημεν ἐνεργοῦντες, ἀλλ' ἰώμενοι τὸν κάμνοντα. κωλυόμενοι δὲ διά τινα πρόφασιν ἐπὶ τὴν διάθεσιν ἰέναι, πραΰνομεν τὸ τῶν ἀλγημάτων σφοδρόν. ἐπεὶ δ' οὔτε ἀναιρεῖν οἷόν τε ἐστὶ τὰς τῶν ἀλγημάτων αἰτίας, οὔτ' ἀμβλύνειν τὰς σφοδρότητας ἄνευ τοῦ γνῶναι τουτὶ τὸ ἄλγημα τὸ περὶ τὸν κάμνοντα συνεστηκός, ὑπό τινος αἰτίας γίγνεται, προεσκέφθαι χρὴ δηλονότι τὰς αἰτίας, καὶ τὰ σημεῖα δι' ὧν ἄν τις αὐτὰς γνωρίσειεν. ὡς τὰ πολλὰ γὰρ ἄδηλοι ταῖς αἰσθήσεσιν ὑπάρχουσαι, γεγυμνασμένου δέονται περὶ τὴν τοιαύτην θεωρίαν ἀνδρός. εἴρηται μὲν οὖν ἡμῖν οὐκ ὀλίγα δι' ἑτέρων πραγματειῶν ὑπὲρ ἀλγημάτων γενέσεως, ἁπάντων δὲ αὐτῶν τοῦ καιροῦ νῦν ἥκοντος, ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω διελθεῖν ἐπὶ κεφαλαίων ὅλον τὸν λόγον. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι κατὰ πάσας τὰς αἱρέσεις οὐ πάντα ἐστὶν αἰσθητικὰ τὰ μόρια, δῆλον ὡς οὐκ ὀδυνήσεται τὰ τελέως ἀναίσθητα. μόνοις οὖν τοῖς αἰσθητοῖς τῆς ὀδύνης ὑπαρχούσης, ἐφεξῆς σκεπτέον. ἆρά γε διὰ παντὸς ὀδυνηθήσεται τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων, ἢ καθ' ἕνα τινὰ χρόνον ἐγγιγνομένης αὐτοῖς διαθέσεως ὀδυνηρᾶς. ἀλλ' εἴπερ αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ἡμᾶς διδάσκει πολὺν εἶναι χρόνον, ἐν ᾧ μηδόλως ὀδυνώμεθα, δῆλον ὡς κατά τινα χρόνον ἐγγινομένης ἑκάστῳ τῶν ὀδυνωμένων ὀδυνηρᾶς διαθέσεως, ἀναγκαῖον ἀλγεῖν ἐστίν. ἐὰν οὖν εὕρωμεν ἥτις ποτ' ἐστὶν ἡ τοῖς αἰσθητοῖς σώμασιν ἐγγινομένη διάθεσις, καθ' ἣν ἀνιᾶται τὸ ζῷον, ἑαλωκὸς ἂν εἴη ἡμῖν τὸ ζητούμενον. ἐνταῦθ' οὖν ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἐννοιῶν αἳ δὴ καὶ κοιναὶ πᾶσιν ἡμῖν εἰσιν, ἰέναι χρὴ μεθόδῳ πρὸς τὸ σκέμμα. διδάσκει δὲ ἡ κατὰ φύσιν ἔννοια, τὸ πάθος χρῆναι τοῦ σώματος ᾧ μέλλει πονήσειν. ἤτοι συνεχείας λύσιν, ἢ ἀλλοίωσιν εἶναί τινα. διὸ καὶ καλῶς ἐλέγετο τοῖς ἐξ ἀτόμων ἢ ἀναισθήτων ἢ ἀνάρμων στοιχείων συντιθεῖσι τὸ σῶμα, παντάπασιν ἄπορον εἶναι διάθεσιν εὑρεῖν, ὑφ' ἧς ὀδύνη γίγνεται. φαίνεται γὰρ οὐδὲν τῶν ἁπλῶς ψαυόντων ὀδυνηρόν. ἁπλῶς δὲ ἀλλήλων ψαύει τὰ τοιαῦτα σώματα. κἂν εἰ μὴ ψαύοι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ θραύοι κατὰ τὴν πρόσπτωσιν ἄλληλα, πλέον οὐδὲν εἰς ἀλγήματος γένεσιν ἀναισθήτων ὑποκειμένων τῶν θραυομένων. εἰ μή τι καὶ τοὺς λίθους ὀδυνᾶσθαι φήσομεν θραυομένους. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐπὶ πλέον ἐν ἄλλοις τέ τισι, κἀν τῷ πέμπτῳ περὶ τῶν Ἀσκληπιάδου δογμάτων ἐσκεψάμεθα. νυνὶ δὲ ἀρχὴν ὁμολογουμένην λαμβάνοντες ὡς ἀναγκαῖον ἤτοι διαίρεσιν εἶναι τὴν διάθεσιν τῆς ὀδύνης, ἢ ἀλλοίωσιν, ἀναμνησθῶμεν αὖθις ὡς οὐδ' ἡ ἀλλοίωσις ἡ κατὰ βραχὺ γινομένη, δύναιτ' ἄν ποτε ὀδυνῆσαι τὸ ζῷον, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἀθρόαν τε ἅμα καὶ βιαίαν γίνεσθαι τὴν μεταβολήν, εἰ μέλλει τις ὀδύνη γενήσεσθαι. φαίνεται γὰρ οὐ μόνον εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἀθρόως ἀγόμενα τὰ σώματα λυπηρὰν ἴσχειν τὴν μεταβολήν, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδον αὐτήν, εἰ μὴ κατὰ βραχὺ λαμβάνοι,

καὶ τούτῳ ποιοῦνται. τοὺς γοῦν ὁδοιπορήσαντας ἐν σφοδρῷ κρύει θερμαινομένους ἀθρόως, οἶδα ἀλγοῦντας οὕτως ἰσχυρῶς τὰ περὶ τὰς ῥίζας τῶν ὀνύχων, ὡς μὴ δύνασθαι φέρειν. εἰ μὲν οὖν καὶ αὐτὸ τὸ σφοδρῶς θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι διαίρεσίν τινα τῆς συνεχείας ἐργάζεται, πλείονος ἴσως δεῖται λόγου. καὶ δέδεικται καὶ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπομνήμασιν. ἀλλ' εἴς γε τὰ παρόντα τί ποιοῦν τὸ θερμαῖνον ἰσχυρῶς, ἢ ψύχον σφοδρῶς ὀδύνην ἐργάζεται, ζητεῖν οὐκ ἀναγκαῖον. εἴτε γὰρ ὡς τέμνον τὸ συνεχὲς τῆς οὐσίας τῶν αἰσθητῶν, εἴθ' ὡς ἀλλοιοῦν αὐτὴν ἀθρόως, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν ἰασομένων τὰς ὀδύνας. ἐάν γε μόνον εἰδῶμεν ὡς τὸ θερμαῖνον ἢ ψύχον βιαίως ὀδυνηρὸν γίνεται τοῖς αἰσθανομένοις σώμασιν, ὥσπερ γοῦν ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν δεῖ, φαίνεται δὲ ἐναργῶς ταῦτα μόνα τῶν πλησιαζόντων ἡμῖν ὀδυνηρά, τά τ' ἰσχυρῶς θερμαίνοντά τε καὶ ψύχοντα, καὶ τὰ διαιροῦντα τὸ συνεχὲς τῆς οὐσίας, ὥσπερ ἐν τοῖς θλῶσι τε καὶ τέμνουσι καὶ τείνουσι περιέχεται, ζητήσωμεν εὑρεῖν τὴν ἴασιν αὐτῶν ὁδῷ τινι προϊόντες, ἀπὸ τῆς τῶν ζητουμένων φύσεως, ὅπερ ὀνομάζεται μέθοδος. ἄνωθεν οὖν αὖθις ἀρξάμενοι, λέγωμεν. ἐπειδὴ ζητοῦμεν ὅπως ἐν νόσοις ὀδυνώμεθα μηδενὸς ἡμῖν ἔξωθεν ὀδυνηροῦ πλησιάζοντος, ἀναγκαῖον ἐν τῷ σώματι ζητῆσαί τι τῶν τοιούτων αἴτιον, ὃ θερμαῖνον σφοδρῶς ἢ ψύχον ἢ διαιροῦν τὴν οὐσίαν ἤτοι γέ τινος αἰσθητοῦ σώματος ἀνιαρὸν ἡμῖν γίνεται. καὶ πρῶτόν γε θεασώμεθα τίνας εἶναι χρὴ φύσεως ὃ διαιρήσει τὴν συνέχειαν. ἀναγκαῖον οὖν ἤτοι ῥῆξιν, ἢ θλάσιν, ἢ διάβρωσιν εἶναι τὴν διάθεσιν ἐν τῷ διαιρεῖσθαι τὸ συνεχές. ἀλλ' ἡ μὲν ῥῆξις, ἐκ τάσεως τινός. ἡ δὲ θλάσις, ἐκ βάρους. ἡ δὲ διάβρωσις, ἐκ δακνώδους γίνεται ποιότητος. ὅταν οὖν ἔξωθεν μὲν μηδὲν ᾖ, τὸ τεῖνον, ἢ βαρῦνον, ἢ δάκνον, ὑφ' ἑαυτοῦ δέ τι πάσχῃ τούτων τὸ σῶμα, παντί που δῆλον. ὡς ἡ μὲν τάσις, ὑπό τινος ἔνδον οὐσίας πολλῆς, διατεινούσης τὸ περιέχον αὐτὴν σῶμα γίνοιτ' ἄν. ἢ ἀμέτρου ξηρότητος. ἡ δὲ θλάσις, ἔξωθεν ἐμπεπτωκυίας οὐσίας σκληρᾶς ἢ μεγάλης ἢ βαρείας ἢ συναμφοτέρων. ἡ δὲ δῆξις, ὑπὸ χυμοῦ δακνώδους φύσιν ἔχοντος. ἐπισκεπτέον οὖν ἡμῖν ἐν ταῖς σφοδραῖς ὀδύναις ἤτοι χυμὸν πολύν, ἢ πνεῦμα διέξοδον οὐκ ἔχον. ἢ βαρὺν ὄγκον. ἢ δακνῶδες ὑγρόν. ἢ διάθεσιν ξηράν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὡς ἐν ἀρχῇ δέδεικται, τὸ θερμαῖνον ἰσχυρῶς ἢ ψύχον, ἂν πάλιν αὐτῶν τὰς αἰτίας ἢ ἐν τῷ πνεύματι θετέον, ἢ ἐν τοῖς ὑγροῖς, ἢ ἐν τοῖς στερεοῖς. ὅτι γὰρ καὶ αὐτῶν ἰσχυρῶς ψυχθὲν ἢ ὑπερθερμανθὲν ψαῦον τῶν πλησιαζόντων, ὀδυνηρὸν αὐτοῖς γίνεται. πῶς μὲν οὖν χρὴ διαγινώσκειν ἕκαστον τῶν εἰρημένων, καὶ ὡς οὐχ ἁπάντων ἔχομεν ἐναργῆ σημεῖα. καὶ ὡς ἔστιν ὅπερ τι ἄλλο, καὶ ἡ διάγνωσις τῶν ἀδήλων πρὸς αἴσθησιν αἰτιῶν τε καὶ διαθέσεων, ἐκ πολλῆς μὲν γυμνασίας, ἐπιμελοῦς δ' ἁπάντων περισκέψεως ἡμῖν περιγίνεται, δι' ἑτέρων δεδήλωται. νυνὶ δὲ οὐ τοῦτο πρόκειται σκοπεῖν, ἀλλ' αὐτὴν μόνην διεξελθεῖν τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον. ἐξ ἧς ἐπιστημονικῶς διαγνωσθείσης, ἡλίκη βοήθεια καὶ ὠφέλεια γίνεται τοῖς ἰατροῖς, οὐ μόνον εἰς βοηθημάτων τε καὶ ἰαμάτων εὐπορίαν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ εἰς τὴν τῆς διαθέσεως γνῶσιν, ἐναργῶς ὑμῖν ἔδειξα πολλάκις ἐπ' αὐτῶν τῶν καμνόντων ὧν ἤδη μνημονεύσω, δυοῖν ἢ τριῶν, οὐ πρὸ πολλοῦ θεραπευθέντων. ὁ μέν γε τεσσαρακοντούτης ἦν, ὡς οἶσθα, κωλικὸς εἶναι νομιζόμενος. οὐ μόνον οὐδὲν ὀνινάμενος ὑπὸ καταντλήσεων, καὶ πυρίας, καὶ καταπλασμάτων. καὶ κλυσμάτων, οἷς συνήθως εἰώθασιν ἐπὶ τῶν τοιούτων χρῆσθαι διαθέσεων, ἀλλὰ καὶ παροξυνόμενος ὑπὸ τῶν πλείστων. ἐπὶ γοῦν ἐλαίῳ πηγανίνῳ, διὰ τῆς ἕδρας ἐνεθέντι, χείρων ἐγένετο. καὶ αὖθις ἐπὶ καστορίῳ. καὶ μέντοι καὶ μέλι ποτὲ προσενεγκάμενος ἑψηθὲν ἔχον πέπερι, ἐσχάτως ὠδυνήθη. καὶ τὸν χυλὸν δὲ τῆς ἑφθῆς τήλεως ἅμα μέλιτι λαβών, ἱκανῶς παρωξύνθη. στοχασάμενος οὖν ὑπὸ χυμοὺς δακνώδεις ἐν αὐτοῖς τοῖς χιτῶσι τῶν ἐντέρων ἀναπεπῶσθαι συνδιαφθείροντας ἑαυτοῖς τά τε κάτωθεν ἐνιέμενα, καὶ τὰ διὰ τοῦ στόματος λαμβανόμενα, δύσφθαρτον αὐτῷ τροφὴν δοὺς, εἶτ' ἰδὼν ἧττον ὀδυνώμενον, ἔγνων χρῆναι τὴν κακοχυμίαν ἐκκαθαίρειν. ὄντος δ' ἀρίστου πρὸς τὰς τοιαύτας κακοχυμίας φαρμάκου τοῦ διὰ τῆς ἀλόης, ὃ καλοῦσιν ἤδη συνήθως πικράν, ἀθρόως μὲν οὐκ ἐτόλμησα καθαίρειν αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ὑπό τε τῆς ὀδύνης καὶ τῆς ἐνδείας καθῃρημένον ἤδη που δυοῖν μηνῶν. ἐκ διαστημάτων δέ τινων σύμμετρον τοῦτ' ἐργαζόμενος, ἡμερῶν, ὡς οἶσθα, που πεντεκαίδεκα, τελέως ἰασάμην αὐτόν, οὐδὲν οὐκέτι αὐτῷ προσαγαγὼν ἄλλο βοήθημα. οὗτος μὲν οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ πρῶτον οὕτως ἠνωχλεῖτο μηδέπω πρότερον ἀλγήσας ἔντερα. νεανίσκος δέ τις ἐγγὺς ἐκείνῳ τὴν ἡλικίαν, οὐκ ὀλιγάκις ἔμπροσθεν ἐνοχλούμενος ὑπὸ κωλικῶν ἀλγημάτων, ἐκαθάρθη λαβὼν σκαμμωνίας ὀπόν, ἀξιολόγου δὲ τῆς καθάρσεως γενομένης, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν λουσάμενος εἰς ἑσπέραν, καὶ λαβὼν πτισάνης χυλὸν πρῶτον, εἶτ' ἐπὶ [illegible] ἰχθύας, ἤμεσε τὰ ληφθέντα διὰ νυκτός. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ λουσάμενος, ἔλαβε πρῶτον μὲν θριδακίνας. εἶτα κρεῶν ὀρνιθείων ἑφθῶν ἐν λευκῷ ζωμῷ. κἄπειτα προσηνέγκατο χόνδρον, ἐξ ὕδατος ἐπιβαλὼν οἶνον αὐστηρόν. μετρίως δὲ διάγειν δόξας ἐπ' αὐτοῖς, διητήθη μὲν καὶ τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν παραπλησίως. ὑπεδίδωκε δὲ ἡ γαστὴρ αὐτοῦ μετὰ τῶν δήξεων πλείω τῆς τῶν ἐδεσμάτων ἀναλογίας. εἶτα κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἔτι καὶ μᾶλλον ὠδυνήθη τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. καὶ δόξας ἐν τῷ βαλανείῳ που λεληθότως ἐψύχθαι, πηγάνινον ἔλαιον ἐνεθεὶς, ὠδυνήθη τε σφοδρότερον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξέκρινεν ὑγρὸν διαχώρημα πάμπολυ, σαφῶς ἐνδεικνύμενος ὡς καὶ τοῦ σώματος ὅλου τι φέρεται πρὸς τὰ κατὰ τὴν γαστέρα χωρία. κἄπειθ' ἑξῆς, ἐκ περιόδων ὁμοίως ἠνωχλεῖτο. πυθόμενοι δ' ἡμεῖς αὐτῷ τὰ συμπτώματα, τὴν βλάβην ἐκ τῆς σκαμμωνίας ἔγνωμεν ἐκείνοις μάλιστα γεγονέναι τοῖς ἐντέροις, ἃ καὶ πρότερον ἦν ἀσθενῆ ὥσθ' οἷον ῥευματικήν τινα συνίστασθαι διάθεσιν. ὅθεν οὖν ὅπως ἰασάμην καὶ τοῦτον ἀπορρίψαι μὲν κελεύσας τὰ κωλικὰ βοηθήματα. βάψαι δὲ χόνδρον θερμῷ δι' ὕδατος ἐπιμελῶς, κόκκους ῥοιᾶς ἐμβαλὼν αὐτῷ. κοιμηθεὶς δ' ὅλῃ τῇ νυκτὶ χωρὶς ὀδύνης ἐθαύμασε δήπου τὸ παράδοξον τῆς βοηθείας. ἠρώτα δ' ὅ,τι χρὴ πιεῖν. ἐδώκαμεν οὖν αὐτῷ πιεῖν ὑδαρῆ ῥοῦ χυλόν. ὅπως εἴ τις ἔτι πολλῆς εἴη γεγενημένη περὶ τὸ ἔντερον ἑλκώδης διάθεσις, ἀποσμήξῃ. εἴ τε καὶ ῥεῦμά τι κατὰ τὸ συνῆθες ἐκ τῶν ἄνω χωρίων εἰς τὸ πεπονθὸς, ἀναστέλλῃ. ἄριστον δὲ αὐτῷ χρήσασθαι προσετάξαμεν οὕτως, ἕως εἰς ἑσπέραν διψῆν οἴνου τινὰ τῶν

αὐστηρῶν μὲν φύσει, παλαιῶν δέ· διαβραχέντος ἄρτου καθαροῦ. συνεχωρήσαμεν δὲ καὶ τῶν αὐστηρῶν ὀπωρῶν
λαβεῖν, ἧς ἂν αὐτὸς ἐθέλῃ, μήλων, ἢ ἀπίων, ἢ ῥοιᾶς. ὁμοίως δὲ καὶ τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν διαιτηθεὶς, ἐν τῇ τετάρ-
τῃ πιὼν τῆς θηριακῆς, ὑγιὴς τελέως ἐγένετο. καὶ τοῦ λοιποῦ τοῖς συνήθεσι χρώμενος, οὐδὲν ἐβλάπτετο. παραπλη-
σίως δὲ ἕτερόν τινα διακείμενον ὥρᾳ θέρους, ἐπειδὴ διψώδης ἱκανῶς ὑπῆρχε πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς εἰρημένοις,
καὶ ψυχρῷ ποτῷ συνεχώρησα χρήσασθαι. μὴ τοίνυν ζήτει σημεῖα τοιαῦτα καθ᾽ ἑκάστην διάθεσιν, οἷα περ εὑρεῖν πολλῷ
ἐστὶν ἢ δυσευρετώτερα. ἐπιστημονικὴ μὲν γὰρ ἡ τῶν τοιούτων νοσημάτων διάγνωσις, ὡρισμένοις σημείοις γνωριζομένη.
στοχαστικὴ δὲ, ἡ τῶν ἀρτίως εἰρημένων. καὶ μόνοις τοῖς ἀκριβῶς ἐπισταμένοις ἑκάστου νοσήματος τὴν οἰκείαν θεραπείαν
εὑρίσκεσθαι δυναμένη. ὥστ᾽ ἐπεὶ περὶ ταύτης πρόκειται νῦν λέγειν, αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν περαινέσθω, μὴ προσαπτο-
μένων ἡμῶν τῆς διαγνώσεως τῶν διαθέσεων. καὶ μάλιστα ὅταν ἐκ στοχαστικῶν ἀρχομένη σημείων, συνάπτηται τῇ τῶν
10 ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων διαγνώσει. τὴν γὰρ ἐν τούτοις μέθοδόν τε καὶ γυμνασίαν ἐν ταῖς τῶν νοσημάτων δια-
γνώσεσιν ἰδίᾳ ποιούμεθα καθ᾽ ἑαυτήν. ἵνα τεχνωθείς τις εὑρίσκῃ καθ᾽ ἕκαστον ἄρρωστον, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς τά τε πεπον-
θότα μόρια, καὶ τὰς διαθέσεις αὐτῶν. ἐπανέλθωμεν οὖν αὖθις ἐπὶ τὰς τὴν ὀδύνην ἐργαζομένας διαθέσεις. εἰ μὲν
γὰρ αἵματος πλῆθος εἴη τὸ διατεῖνον, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι γίγνεται, φλεβοτομητέον αὐτίκα
τῆς δυνάμεως ἰσχυρᾶς οὔσης. εἰ δ᾽ ἤτοι φοβοῖτο τὴν φλεβοτομίαν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἀρρωστοτέρα εἴη τὴν δύναμιν,
ἀντισπαστέον τε καὶ παροχετευτέον. εἴρηται δὲ ἔμπροσθεν ὅπως χρὴ ταῦτα ποιεῖν. εἰ δὲ καὶ τούτων γινομένων ἔτι
μένοι τὸ ἄλγημα, δῆλον μὲν δήπου κατὰ τὸ πεπονθὸς μόριον ἐσφηνῶσθαι τὸ λυποῦν. εὔδηλος δὲ καὶ ἡ θερα-
πεία τοῖς διαφορητικοῖς γινομένη φαρμάκοις. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς διὰ φυσῶδες πνεῦμα γινομένας ὀδύνας
ἰασόμεθα προσβοηθοῦντες ἐπ᾽ αὐτῶν μᾶλλον τοῖς λεπτύνουσιν, ἐδέσμασί τε καὶ πόμασιν. ἐνέμασί τε καὶ καταπλά-
σμασιν. αἰονήσεσί τε καὶ πυριάμασιν. εἰ δ᾽ ὄγκος βαρύνων ἢ θλῶν ὀδύνην ἐργάζοιτο, τὸν ὄγκον ἰατέον. εἰ δὲ δα-
20 κνῶδες ὑγρὸν, ἐναντιώτατα τούτοις ἐστὶ, τὰ λεπτύνοντα καὶ θερμαίνοντα. χρήζει γὰρ ἡ τοιαύτη διάθεσις, εἰ
μὲν ἰαθήσεσθαι μέλλει, τῆς κενώσεως τῶν λυπούντων. εἰ δ᾽ εἴη τοῦτο ποιεῖν ἀδύνατον, τῆς εὐκρασίας. εἰ δὲ καὶ
τοῦτο ἀδύνατον, διὰ τῆς τῶν ναρκωτικῶν φαρμάκων προσφορᾶς. ἥτις ἐστὶ μὲν κοινὴ, βλάπτει δὲ ἥκιστα τῶν ἄλ-
λων τὰς τοιαύτας διαθέσεις. λεπτὰ γὰρ ὑπάρχει ταῖς συστάσεσι, καὶ θερμὰ ταῖς δυνάμεσι τὰ πλεῖστα τῶν
τοιούτων ὑγρῶν. ὅσα δὲ δι᾽ ὀπίου καὶ ὑοσκυάμου καὶ τῶν οὕτως ψυχόντων σκευάζεται φάρμακα, ψύχει τε ἅμα
καὶ ξηραίνει πάντως. καὶ κατὰ τοῦτο γοῦν οὐ μόνον ὡς αἰσθήσεως ναρκωτικὰ χρήσιμα καθέστηκεν, ἀλλὰ καὶ ὡς συνι-
στάντα καὶ παχύνοντα τὴν τῶν ὑγρῶν λεπτότητα. καὶ προσέτι καὶ τὴν θερμότητα σφοδρὰν ὑπάρχουσαν,
ἐμψύχοντα. παχέων δὲ ὑγρῶν ἢ γλίσχρων ἐπικρατούντων, ἐναντιώτατα ὑπάρχει τὰ ναρκωτικὰ φάρμακα.
καὶ πάνυ χρὴ φυλάττεσθαι τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὀδύνη τις ἕπεται
σφοδρὰ τοῖς τοιούτοις χυμοῖς μόνοις οὖσιν. εἰ δέ ποτε συμπλακείη κατά τι συμβεβηκὸς ἀτμῶδες πνεῦμα τῶν
30 περιεχόντων ἑαυτὸ σωμάτων ἀδυνατοῦν διεξιέναι, σφοδρότατα πάντως οἱ οὕτως ἔχοντες ὀδυνῶνται. ἕπεται
δ᾽ αὐτοῖς τοῦτο κατὰ διττὴν αἰτίαν. ἤτοι γὰρ ἔμφραξιν, ἢ θερμασίαν. ἥ τε γὰρ ἔμφραξις ἴσχει τὸ πνεῦμα, καὶ κωλύει
διεξιέναι. θερμαινόμενά τε τὰ παχέα καὶ γλίσχρα, φυσῶδες πνεῦμα γεννᾶν πέφυκε. τοιαῦται μάλιστα γίνον-
ται διαθέσεις τοῖς ἐμπεπλησμένοις ἐδεσμάτων ψυχρῶν μὲν, ταῖς κράσεσι. παχέων δὲ καὶ γλίσχρων, ταῖς συστά-
σεσιν, ὅταν ἐν αὐτοῖς περιέχηται τοῖς χιτῶσι τῶν ἐντέρων τὸ φυσῶδες πνεῦμα. δυοῖν γὰρ ὄντοιν αὐτῶν, ἐπει-
δὰν ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ τοιοῦτός τις ἀθροισθῇ χυμὸς, εἰς φυσῶδες μεταβάλλει πνεῦμα. παχὺ δὲ δήπου τοῦτ᾽ ἐστὶ
καὶ ψυχρὸν, καὶ βραδύπορον. ὅταν οὖν ἴσχηταί τε καὶ διατείνῃ τοὺς χιτῶνας, ὅ, τε χυμὸς ἐξ οὗ τὴν γένεσιν ἔχει, ψύ-
χει σφοδρῶς τὰ ψαύοντα μόρια τῶν ἐντέρων, κατὰ δύο προφάσεις οἱ οὕτω κάμνοντες ὀδυνῶνται. τὸ μὲν οὖν
παραυτίκα, τελέως ἀνώδυνοι γίνονται, πιόντες τι τῶν ναρκωτικῶν φαρμάκων. αὐξάνεται δὲ ἡ διάθεσις αὐ-
τοῖς παντοίως. οἵ τε γὰρ χιτῶνες τῶν ἐντέρων, πυκνότεροι, καὶ δυσδιαπνευστότεροι γίγνονται τῇ ψυχρότητι τῶν
40 φαρμάκων, ὅ, τε χυμὸς παχύτερος καὶ δυσκινητότερος. ὥστε καὶ χρόνου πλέονος ἀναγκαῖον ἔσται δεηθῆναι τὸν
κάμνοντα, καὶ τοῦ θεραπεύοντος εἰς ἄκρον γεγυμνασμένου κατὰ τὴν τέχνην. εἰ γὰρ ὡς ἔτυχεν αὖθις ἐγχειρήσειε
τῇ θεραπείᾳ, κίνδυνος ἐκ δευτέρου πνευματωθέντας τοὺς χυμοὺς, τὴν αὐτὴν ὀδύνην ἐργάσασθαι, εἶτ᾽ ἐκ δευτέ-
ρου δηλονότι δοθῆναί τι τῶν ναρκωτικῶν φαρμάκων δεῖ, τῆς αὐτῆς ἀνάγκης καταλαβούσης. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐκ
τρίτου καὶ τετάρτου, καὶ πολλάκις ἐφεξῆς, ἄχρις ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀνίατος γινόμενος, εἰς καχεξίαν τε τοῦ παντὸς
σώματος ἀφίκηται, καὶ πολλῷ χρόνῳ κακοπαθήσας, ἀποθάνῃ. πῶς οὖν χρὴ τὰς διὰ τοὺς ψυχροὺς χυμοὺς ἐν τῇ
μεταξὺ τῶν ἐντέρων ἠθροισμένους ὀδύνας ἰᾶσθαι, οὐ θερμαίνοντες σφοδρῶς αἰονήσεσιν, ἢ καταπλάσμασιν·
ὑπὸ δὲ τῶν θερμαινόντων, εἰ μὴ καὶ διαφορηθεῖεν ἱκανῶς, χέονται καὶ πνευματοῦνται πάντες οἱ γλίσχροι καὶ πα-
χεῖς καὶ ψυχροὶ χυμοί. προσήκει τοίνυν αὐτοὺς τέμνειν τε ἅμα καὶ πέττειν, ὅπερ ἐκ τῶν λεπτυνόντων γίνεται φαρ-
μάκων. καὶ μάλιστα ὅταν μὴ θερμαίνωσι σφοδρῶς. ὅτι δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ὅσα ταῖς δυνάμεσιν ἐστὶν ἀφυσότερα
50 καὶ ξηραντικώτερα, ταῦτ᾽ αἱρεῖσθαι χρὴ μᾶλλον, εὔδηλον παντί. καὶ πολλῶν ἰδιωτῶν ἔστιν ἀκοῦσαι πολλάκις, ἧττον
ἀλγεῖν φασκόντων τὸ κῶλον ὅταν μήτε καταπλάττωνταί τινι, μήτε καταντλῶνται δι᾽ ἐλαίου, μήτε κλύζων-
ται. καὶ ὅσοι γενναῖοί εἰσι καὶ ἰσχυροὶ μετρίως διαιτηθέντες, ἐν χρόνῳ πλέονι συντομώτερον ἐκθεραπεύονται
τῶν βιωτέρων ὡς εἴρηται θερμαινόντων. οὐδὲν γὰρ οὕτω χρὴ δεδιέναι κατὰ τοὺς τοιούτους χυμοὺς ὡς θερμότητα,
χέουσαν μὲν καὶ πνευματοῦσαν αὐτούς. διαφορεῖν δ᾽ ἀδυνατοῦσαν. ἐθεασάμην γοῦν τινα τῶν κατ᾽ ἀγρὸν ἐργατῶν,
ὃς ἐπειδὰν ᾔσθετο κωλικῆς ὀδύνης, ἐζώννυτο μὲν αὐτίκα, πρότερον οὐ ζωννύμενος. ἤσθιε δὲ μετ᾽ ἄρτου σκόροδα,
μὴ δὲ μιᾶς ἐκλείπων συνήθη πρᾶξιν. ἔπινε δὲ δι᾽ ὅλης μὲν ἡμέρας, οὐδέν. εἰς ἑσπέραν δὲ, ἀκρατέστερον. εἶτα κοι-
μώμενος δι᾽ ὅλης νυκτὸς, ἕωθεν ἀνίστατο παντάπασιν ἀνώδυνος. ἔστι γὰρ ἀμέλει καὶ τὰ σκόροδα τῶν ἀφύσων
καὶ λεπτῶν βρωμάτων. ἔνιοι δὲ ἀπείρως ἔχοντες αὐτῶν, ὑπολαμβάνουσι κρομμύων εἶναι διψωδέστερα,

τοῦ παντὸς ἁμαρτάνοντες. οὐ μόνον γὰρ οὐκ ἔστι διψωδέστερα κρομμύων, ἀλλ' οὐδὲ διψώδη τὴν ἀρχήν. ἀφυσότα-
τά τε πάντων βρωμάτων. ὥστ' ἔγωγε τὴν ἀγροίκων θηριακὴν ὀνομάζω τὸ βρῶμα. καὶ εἴ τις ἢ Θρᾷκας ἢ Κελτοὺς
ἢ ὅλως τοὺς ψυχρὰν γῆν οἰκοῦντας εἴρξειεν ἐσθίειν σκορόδων, οὐ σμικρὰ βλάψει τοὺς ἀνθρώπους. ὅσοι μὲν οὖν ἄνευ
πυρετῶν ἀλγοῦσι σφοδρῶς ἔντερα διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, καὶ σκορόδων ἐγχωρεῖ τούτους ἐσθίειν, καὶ τὸ διὰ τῶν ἐχι-
δνῶν πίνειν ὠφελούσης ἄκρως τὰς τοιαύτας διαθέσεις. ἐν πυρετοῖς δὲ, εἴ ποτε γένοιντο, πειρατέον μὲν πρῶτον εἰ
προσίενται τὴν διὰ τῶν κέγχρων πυρίαν ξηράν. εἰ δὲ ἤδη τῆσδε μὴ παύσαιντο, τῶν ἀφύσων τι σπερμάτων ἑψή-
σαντας ἐν ἐλαίῳ λεπτομερεῖ, κἄπειτα δι' ὀθονίου διηθήσαντας, ὡς καθαρὸν γενέσθαι τοὔλαιον, εἶτ' ἐν αὐτῷ τή-
ξαντας στέαρ χηνὸς, ἐνιέναι. μὴ παρόντος δὲ τοῦ χηνείου στέατος, ὀρνιθείῳ χρῆσθαι. πρὸ παντὸς δὲ ἔστω τὸ καλού-
μενον ἄναλον. ἔστω δὲ μὴ πάνυ παλαιόν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ προσφάτῳ χρῆσθαι. καὶ μάλιστα τῷ χηνείῳ. εἰ δὲ μηδ' ἤδη
10 τούτῳ καθίσαιντο, δεύτερον αὖθις ἐνιέναι ταυτὶ, βραχὺ προσεμβάλλοντας καστορίου καὶ ὀπίου. μέγεθος
δὲ ἑκατέρου, μὴ μεῖζον κυάθου. τὸ δὲ τοῦ ἐλαίου πλῆθος, ἔστω κοτύλη. ἀναλαμβάνεται δὲ ἐκ τούτου τοῦ φαρμά-
κου καὶ κροκυδίον. χρὴ δὲ ἐξάψαντας αὐτὴν ἰσχυροῦ νοσήματος ἤδη πλεῖστον εἴσω, κατὰ τὸ ἀπολελυσμένον ἔτε-
ρον ἐπιτιθέναι, πρὸς τῷ καὶ ῥᾳδίως ὅτε βούλει κομίζεσθαι. καὶ τὴν ὠφέλειαν ἐναργῆ παρέχεσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν
τρόπον, καὶ τὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τὰ τῶν ὤτων ἀλγήματα διὰ τοιοῦτον χυμὸν, ἢ πνεῦμα φυσῶδες ἐν πυρετοῖς γινό-
μενα, πραΰνειν προσήκει. τῇ τε διὰ τῶν κέγχρων πυρίᾳ χρώμενον. ἐπειδὴ καὶ κουφότατόν ἐστιν ἁπάντων τούτων
καὶ ξηραντικώτατον, ἀλύπους τε τὰς ἀποῤῥοίας ἔχει καὶ ἀδήκτους. ἐγχέοντα τε τοῖς ὠσὶ, τὸ διὰ καστορίου καὶ ὀ-
πίου φάρμακον, ᾧ συνήθως χρώμεθα πρὸς τὰ τοιαῦτα. τὸ δὲ ὑγρὸν ᾧ ἀναλύεται ταῦτα, τὸ παρ' ἡμῖν κα-
λούμενον ἕψημά ἐστιν. οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν ἰατρῶν, ὀνομάζουσιν αὐτὸ σίραιον. εἰ δὲ καὶ κατὰ πλάτει ποτὲ δεήσειε, κω-
δύας ἐν ὕδατι καθεψήσαντας δι' ἀλεύρου τήλεως, ἢ κριθῶν, ἢ λινοσπέρμου, ἐμβαλλομένων τῷ ὕδατι, τὸ κατά-
20 πλασμα συνθετέον. εἰδέναι δὲ χρὴ τὸ διὰ καστορίου φάρμακον, οὐ μόνον ὤτων ἀλγήματα πραΰνειν, ἀλλὰ καὶ ὀφθαλ-
μῶν καὶ ὀδόντων, ἐνσταζόμενον τοῖς ὠσίν. ἴσασι δὲ δήπου πάντες ἤδη καὶ τὰ δι' ὀπίου κολλύρια σφοδροτάτας
ὀδύνας ὀφθαλμῶν πραΰνοντα. χρηστέον δ' αὐτοῖς, ὡς εἴρηται, μεγίστης ἀνάγκης καταλαβούσης, εἰδότα μὲν ὅτι
βλαβήσεταί τι τὰ μόρια, καὶ ἀσθενέστερα πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ βίου γενήσεται ψυχθέντα. τὸ δὲ σωθῆναι τὸν ἄνθρω-
πον ἐν τῷ παραχρῆμα, τῆς εἰς ὕστερον ἀκολουθούσης βλάβης προαιρούμενον. ἐπεί τοι γ' ἔτι πολλοὶ τῶν χρησαμέ-
νων αὐτοῖς ἐγγὺς ἧκον, οἱ μὲν, τοῦ μὴ δ' ὅλως ὁρᾶν, οἱ δὲ, τοῦ κωφωθῆναι, γινώσκεται πᾶσιν. ὅθεν ἡμεῖς εἴ ποτε ἀναγ-
κασθείημεν αὐτοῖς χρήσασθαι μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν τῆς ὑγείας καιρὸν, ἐκθερμαίνομεν τὰ μόρια. τοῖς μὲν ὠσὶν,
ἐγχέοντες τὸ διὰ μόνου τοῦ καστορίου. τοῖς δ' ὀφθαλμοῖς, τὰ θερμαίνοντα κολλύρια μόνα. μάλιστα δὲ ἐπαινοῦμεν
εἰς ταῦτα τὸ διὰ κινναμώμου. περὶ μὲν οὖν ὀδυνῶν τῆς ἤδη παχέσιν ἢ γλίσχροις ἢ ψυχροῖς χυμοῖς ἢ φυσώδει
πνεύματι, καὶ ταῦθ' ἱκανά. παραπλησία γὰρ ἁπάντων αὐτῶν ἐστιν ἡ θεραπεία διὰ τῶν εἰρημένων ὑλῶν περαινο-
30 μένη. πλὴν ἥ γε διὰ πνεῦμα φυσῶδες, ἐξαίρετον ἴαμα κέκτηται, τὴν σικύαν πολλάκις προστιθεμένην, ἅμα δαψι-
λεῖ φλογί. καὶ δόξει σοι τὸ βοήθημα τοῦτο μαγείᾳ τινὶ παραπλήσιον ἐργάζεσθαι κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις.
εἴτε κατά τι τῶν ἐντέρων, εἴτε κατ' ἄλλο τι τοῦ σώματος γένοιτο μόριον. αὐτίκα γὰρ ἀνώδυνοί τε ἅμα καὶ εἰς τέλος ὑ-
γιεῖς, οἱ διὰ πνεῦμα φυσῶδες ὀδυνώμενοι γίγνονται, προσβληθείσης σικύας. εἰ δὲ μὴ μόνον εἴη πνεῦμα φυσῶδες,
ἀλλὰ καὶ χυμὸς ἐξ οὗ τοῦτο γεννᾶται, παραχρῆμα μὲν ἀνώδυνοι γίνονται. πάλιν δ' αὐτοῖς ἤτοι διὰ τῆς ἐπιούσης
νυκτὸς, ἢ κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἡμέραν, ἢ καὶ διὰ τρίτης, ὅμοιαι συμβαίνουσιν ὀδύναι. καὶ μάλιστα ὅταν ἐξαμαρτάνω-
σί τι περὶ τὴν δίαιταν, ἢ φιλοτιμότερον ἐκθερμαίνουσι τὰ μόρια. σοὶ δὲ καὶ τοῦτο μὲν αὐτὸ μέγιστον ἔστω γνώρι-
σμα τῆς διαθέσεως. ἑπέσθω δὲ καὶ ἡ θεραπεία προσήκουσα. μὴ θερμαίνοντι μὲν, ἐπιφανῶς τὸ μόριον. ἀγωγῇ δὲ ἐπι-
μελείας χρωμένῳ λεπτυνούσῃ. εἰ δὲ καὶ κατὰ γαστέρα τῶν τοιούτων τι συμβαίνει, θαυμαστῶς ὑπὸ κλυσμάτων ὀνίναν-
ται δριμέων. χρὴ δὲ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἰᾶσθαι τὸν παροξυσμὸν τῆς ὀδύνης προσβάλλοντα σικύαν ὑπὲρ τοῦ δια-
40 πνεῦσαι τὸ φυσῶδες πνεῦμα. μετὰ ταῦτα δὲ ἐκκενοῦν τὸν χυμὸν, ἐνιέντα τῶν τοιούτων τι φαρμάκων. ἐγὼ δὲ εἴωθα
χρῆσθαι τῶν λεπτομερῶν ἐλαίων τινὶ πήγανον ἐναφεψῶν. ἔνιοι δὲ τῶν ὑπὸ τὴν τοιαύτην θεραπείαν ἀχθέντων ὅταν
παραδέξωνται τοὔλαιον, ὀδυνῶνται σφοδρότατα. κἄπειτ' ὀλίγον ὕστερον ἐκκρίνουσιν ὑαλώδη χυμόν. ἐφ' ᾧ πα-
ραχρῆμα τῆς τ' ὀδύνης ἅμα καὶ τὴν διάθεσιν ἐκθεραπεύονται. κενωθέντος γὰρ τοῦ τὸ φυσῶδες πνεῦμα γεννῶντος αἰ-
τίου, πάντα παύεται. τοῖς τοιούτοις χυμοῖς ἐναντιωτάτην μὲν ἔχουσι φύσιν, οἱ λεπτοὶ καὶ δριμεῖς, ὁμοίαν δὲ τὴν ὀδύ-
νην. ἐνίοτε δὲ καὶ σπασμοὺς συντόνους ἐπιφέρουσιν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ἀθροισθέντες. ὥσπερ καὶ πρώην τῷ μι-
κρὸν ὕστερον ἐμέσαντι τὸν ἰώδη χυμόν. ἄμεινον δὲ οὐκ ἰώδη λέγειν αὐτὸν, ἀλλ' ἀκριβέστατον ἰόν. ἦν γὰρ δὴ τοιοῦτος,
οἷος ὁ κάλλιστος ἰός. ἀλλὰ τούτῳ γε τῷ νεανίσκῳ μετὰ τοῦ σπᾶσθαι καὶ συγκόπτεσθαι, καί τινες ἐγίνοντο νοτίδες ψυχραί.
καὶ ὁ σφυγμὸς ἐσχάτως μικρὸς ἦν. ἐξ ὧν περ καὶ τεκμηράμενος ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, ὃ συνήθως ὀνομάζομεν στόμα-
χον, εἶναί τινα δακνώδη χυμὸν, ἔδωκα πιεῖν αὐτῷ ὕδατος χλιαροῦ. μεθ' ὃ παραχρῆμα τοιοῦτον ἤμεσεν, οἷόν περ
50 εἰ καὶ σὺ βουληθείης ἐργάσασθαι μίξας ὕδατι τὸν εὐανθέστατον ἰόν. ὅταν μὲν οὖν ἐν τῇ γαστρὶ συνίσταται τοιοῦτος
χυμὸς, ἐμέτοις ἐκκαθαίρειν αὐτόν. ὅταν δὲ ἐν τοῖς ἐντέροις, ἐνιέναι διὰ τῆς ἕδρας ἐπιτήδειόν τι, τῶν τοιούτους χυμοὺς
κατακλύζειν δυναμένων. εἶναι δὲ χρὴ τοῦτο, ῥυπτικὸν μὲν πάντως. ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πλεῖστα τῶν τοιούτων δάκνει, κάλ-
λιστ' ἂν εἴη τῶν ἀδήκτων τι ῥυπτικὸν ἐκλέγεσθαι. τοιοῦτον δέ ἐστιν ἐν τοῖς μάλιστα πτισάνης χυλός. ἐδέσματα δὲ αὐ-
τοῖς εὔχυμά τε καὶ δύσφθαρτα δοτέον, ὧν εἴρηται καὶ παραδείγματα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν διὰ
ξηρότητα σφοδρὰν τεινομένων τε ἅμα καὶ ὀδυνωμένων ἐμνημόνευσα, προσθεῖναί τι καὶ περὶ τούτων ἄμεινον. εἰδέ-
ναι γὰρ χρὴ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἐνδεικνυμένην μὲν εἰ μέλλει θεραπεύειν τις αὐτὴν, ὑγρότητα. χαλεπὴν δ' οὖ-
σαν ἢ καὶ παντάπασιν ἀδύνατον ἐκθεραπεύεσθαι λέγω πυρετοῦ γενομένην. ἔπεστι δὲ μάλιστα ταῖς ὀλεθρίαις φρε-
νίτισι. καὶ σωθέντα τινὰ τῶν οὕτω σπασθέντων οὐδ' αὐτὸς εἶδον, οὔτ' ἄλλου λέγοντος ἤκουσα. τὰ πολλὰ γὰρ οἱ

σπασμοὶ γίγνονται, διά τε πλήρωσιν τῶν νευρωδῶν μορίων. ᾧ λόγῳ καὶ τοῖς φλεγμαίνουσιν ἰσχυρῶς ἕπονται. καὶ προσέτι καὶ διὰ δακνώδη χυμὸν λεπτὸν ἀναβιβρώσκοντα τὰ νευρώδη μόρια, καὶ ψύξιν ἰσχυρὰν ὅμοιόν τι πήξει δρῶσαν. οὗτοι μὲν οἱ εἰρημένοι τρεῖς σπασμοὶ θεραπεύονται πολλάκις. ἀνίατος δὲ ὁ διὰ ξηρότητα τῶν νευρωδῶν μορίων γιγνόμενος. ἐλέχθη γάρ μοι κἀν τῷ περὶ μαρασμοῦ λόγῳ παντάπασιν ἀθεράπευτος ἡ τῶν στερεῶν σωμάτων ξηρότης. ὥστ᾽ οὐδὲν ἔτι χρὴ περί γε τῶν τοιούτων λέγειν συμπτωμάτων. οὐ μὴν οὐδὲ περὶ τῶν διὰ κένωσιν ἀμέτρων, ἤτοι διὰ γαστρός, ἢ δι᾽ ἐμέτου, ἢ δι᾽ αἱμορραγίας. εἴρηται γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἤδη μετρίως, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. αὖθίς τε διελθεῖν ἀναγκαῖον ἔσται. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ὁ λόγος μοι γίγνηται περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. καταπαύσω τοιγαροῦν ἤδη τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ἐπειδὴ περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων συμπτωμάτων καὶ μάλιστα τῶν συνεζευγμένων αὐταῖς ταῖς διαθέσεσι τῶν πυρετῶν, αὐτάρκως διῆλθον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Τὰ μὲν ἤδη γένη νοσημάτων ὅπως ἄν τις ἰῷτο μεθόδῳ, δεδήλωται. τὸ μὲν ἕτερον, ἡ δυσκρασία, παλαιὰν ἔχουσα προσηγορίαν. τὸ δ᾽ ἕτερον, ὑφ᾽ ἡμῶν ὀνομασμένον, ἡ τῆς συνεχείας λύσις. ὑπὲρ ἧς πρώτης γράψαντες, ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ καὶ ἕκτῳ τῶν δὲ τῶν ὑπομνημάτων, ἐφεξῆς αὐτῇ τὰ κατὰ δυσκρασίαν γινόμενα μέχρι τοῦ δωδεκάτου διήλθομεν. ἐν δὲ τῷδε, τῷ τρισκαιδεκάτῳ τῆς ὅλης πραγματείας ὄντι, περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἀρξόμεθα λέγειν. ἐν οἷς δηλονότι κατὰ μέγεθος ἐξίσταται τὰ μέλη τῶν κατὰ φύσιν. ὑγείαν δὲ καλεῖν ἢ κατὰ φύσιν, οὐ διοίσει πρός γε τὰ παρόντα. πολλῶν δὲ κατ᾽ εἶδος ὄντων ἐν αὐτοῖς παθῶν, περὶ πρώτης ἐροῦμεν τῆς φλεγμονῆς. ἄμεινον γὰρ ἀπὸ ταύτης ἄρξασθαι, διά τε τὸ συνεχέστατα γίγνεσθαι, καὶ πυρετούς τε καὶ ἄλλα συμπτώματα ἐργάζεσθαι σφαλερώτατα. λεγόντων δὲ πολλάκις τῶν παλαιῶν φλεγμονὴν τὴν φλόγωσιν, ἰστέον νῦν ἡμᾶς οὐ περὶ ταύτης διέρχεσθαι τῆς φλεγμονῆς, ἀλλ᾽ ἥτις ἅμα τῇ φλογώσει, καὶ τάσιν ἔχει περὶ τὸ μόριον, ἣν μὲν θ᾽ ἁπτομένοις φαινομένην, αὐτῷ τε τῷ κάμνοντι διὰ τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης συναισθήσεως. οὐδὲν δ᾽ ἧττον τῆς τάσεως ἀντίτυπόν ἐστι τὸ φλεγμαῖνον μόριον, ἐν ὄγκῳ τε μείζονι τοῦ κατὰ φύσιν. ὀδύνη δ᾽ αὐτῷ σύνεστιν ἤτοι γ᾽ ἐλάττων, ἢ μείζων. ἐνίοτε δὲ καὶ μετὰ σφυγμοῦ συναισθήσεως, ὅταν ἐπὶ πλέον αὐξηθῇ τὸ νόσημα. καὶ μάλισθ᾽ ἡνίκα ἐκπυΐσκεται. οὕτω δὲ καὶ τὸ καλούμενον ἔρευθος ἤτοι γ᾽ ἧττον ἢ μᾶλλον. ἀεὶ δὲ πάντα ἐστὶν ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις. ὥς τε κἂν ἐν τῷ τοῦ ποδὸς ἴχνει, κἂν κατὰ τὸ τῆς χειρὸς ἔνδον γένηται μεγάλη φλεγμονή, καὶ ταῦτα φαίνεσθαί πως ἑαυτῶν ἐνίοτε ἐρυθρότερα. δέδεικται γάρ τοι πᾶσα φλεγμονὴ δι᾽ ἐπιρροὴν αἵματος γιγνομένη. τισὶ μὲν εὐθέως θερμοῦ πλέον ἢ κατὰ φύσιν ἢν θερμόν. ἅπασι δ᾽ οὖν ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ θερμοτέρου γιγνομένου. καὶ τοῦτο κοινὸν ἁπάσαις ταῖς αἱρέσεσιν ἐστίν. εἴτε σφήνωσιν μόνην αἰτιῶνται κατὰ τὰ πέρατα τῶν ἀγγείων, εἴτε παρέμπτωσιν τοῦ αἵματος ἐν μόναις ταῖς ἀρτηρίαις, εἴτ᾽ ἔμφραξίν τινα, εἴτε ἔνστασιν ἐν λόγῳ θεωρητοῖς ἀραιώμασιν. ὥς τε καὶ ὁ τῆς ἰάσεως σκοπὸς ἁπάσαις κοινός. ἡ κένωσις τοῦ πλεονάζοντος αἵματος ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ. γιγνομένης δ᾽ ἔτι τῆς φλεγμονῆς, διττὸς ὁ σκοπὸς ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐλέχθη νοσημάτων, ὅσα τὴν γένεσιν ἐνεστῶσαν ἔτι καὶ μήπω συμπεπληρωμένην ἔχοι. τὸ μὲν γὰρ γεγονὸς αὐτῶν ἤδη, τῷ θεραπευτικῷ μέρει τῆς ἰατρικῆς ὑποπέπτωκε. τὸ δ᾽ ἔτι γιγνόμενον, τῷ προφυλακτικῷ. καὶ διὰ τοῦτο ἔφαμεν οὐχ ἁπλῆν, ἀλλὰ σύνθετον εἶναι τὴν ὅλην ἐπιμέλειαν τῶν ἔτι γιγνομένων παθῶν, ἐκ προφυλακτικῆς τε καὶ θεραπευτικῆς, ὥσπερ γε καὶ εἰ μὴ δ᾽ ὅλως ἄρχοιτο φλεγμαίνειν μηδέπω. φαίνοιτο δὲ τὸ τῶν γεννῆσαι δυναμένων αἰτίων εἶδος ἤδη κατὰ τὸ σῶμα, σκοπὸς κἀπὶ τούτων ἁπάντων ἡ προφυλακὴ μόνη. μηδέπω δ᾽ αἰτίας μηδὲ μιᾶς ὑποφερομένης ἐν τῷ σώματι, τὸ καλούμενον ὑγιεινὸν μέρος τῆς τέχνης προνοεῖται καὶ οὕτως ἐχόντων. ὅσα τοίνυν αἴτια τὴν φλεγμονὴν ὁρᾶται γεννῶντα, ταῦτα ὅταν μὲν ἤδη πως ᾖ κατὰ τὸ σῶμα, μικρὰ τ᾽ ἔτι καὶ ἀρχόμενα, κωλύειν αὐτὰ δεῖ μείζω γενέσθαι. καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν ἡ προφυλακὴ τῆς φλεγμονῆς. εἰ δὲ τηλικοῦτον ἔχει τὸ μέγεθος ὡς ἤδη ποιεῖν φλεγμονήν, ἐκκόπτειν μὲν χρὴ ταῦτα, τὸ δὲ ἤδη γεγονὸς αὐτῆς ἰᾶσθαι. γένεσις μὲν οὖν κοινὴ πάσαις ταῖς φλεγμοναῖς, ἐξ αἵματος ἐπιρροῆς ἐστι πλείονος ἢ ὅσου δεῖται τὸ μέρος, ὡς ἔν τε τῷ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἐλέχθη, καὶ τῷ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας. ἐπιρρεῖ δὲ πλέον ἐνίοτε μέν, ἑτέρου τινὸς ἢ ἑτέρων τινῶν μορίων εἰς αὐτὸ πεμπόντων. ὑποδεχομένου δὲ τοῦ φλεγμαίνειν ἀρχομένου, ποτὲ δέ, ἕλκοντος ἐφ᾽ ἑαυτὸ τοῦ πάσχοντος. τὰ μὲν οὖν πέμποντα, ποτὲ μέν, ὡς τῷ πλήθει περιττόν, ἢ ἀνιαρὸν τῇ ποιότητι, διωθεῖται τὸν χυμόν. ἐνίοτε δὲ καὶ δι᾽ ἄμφω. τὰ δὲ ἕλκοντα διὰ θερμότητα νοσώδη. κατὰ δὲ τὰς ὀδύνας, ἄρχεται μὲν ἐκ τοῦ τὴν ὀδύνην ἔχοντος ἡ αἰτία. τὰ δ᾽ ὑποκείμενα, τὸ σύμπαν ἐργάζεται τῆς φλεγμονῆς. τὸ μὲν οὖν [illegible] τὸ θερμαινόμενον, ἤτοι γ᾽ ἕλκεσθαι τοὺς πλησιάζοντας χυμούς, ὡς ἡμεῖς φαμέν, ἢ ὡς Ἀσκληπιάδης ἐνόμιζε ῥεῖν, ἐναργῶς φαίνεται. καὶ φυλαττέσθω τῷ λόγῳ κἀνταῦθα τὸ ἀληθὲς ἐξ αὐτοῦ τοῦ βλέπεσθαι. τά γε μὴν ὀδυνώμενα, φαίνεται μὲν καὶ ταῦτα φλεγμαίνοντα διὰ τὴν ὀδύνην. ἡ δ᾽ αἰτία, τισὶ μέν, οὐδ᾽ ὅλως εἴρηται. τισὶ δ᾽ οὐδαμῶς πιθανῶς. καθ᾽ ἡμᾶς δ᾽ ἐστὶ τοιάδε. δέδεικται δὲ κατὰ τὴν πραγματείαν ἣν περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἐποιησάμεθα, μία καὶ ἥδε τῆς φύσεως δύναμις, ἣν ἀποκριτικὴν ὀνομάζομεν. ἐνεργεῖ δ᾽ αὕτη κατ᾽ ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἐν οἷς ἂν αἴσθηται λυποῦντός τινος. ἓν δέ τι τῶν λυπούντων αὐτήν ἐστι, καὶ τὸ τὴν ὀδύνην ἐργαζόμενον αἴτιον, ὅ, τί ποτ᾽ ἂν ᾖ. τοῦτ᾽ οὖν ἀποτρέψαι σπεύδουσα, φλεγμονὴν ἐστὶν ὅτε κατὰ τὸ μέρος ἐργάζεται. ὅταν γὰρ ταῖς πρώταις ἑαυτῆς κινήσεσι μηδὲν ἀνύσῃ, τηνικαῦτ᾽ ἤδη σφοδρότερον ἐπιχειροῦσα τὸ λυποῦν ἀποτρέψασθαι, συνεκθλίβει τι πρὸς τὸ μέρος ἐκ τῶν ὑπερκειμένων αἵματος καὶ

πνευματικὰ ἐνταῦθα ταῖς ὀδύναις εἰς ὄγκον αἴρεται τὸ μόριον, ἀνάλογον τῷ πρὸς αὐτὸ ῥυέντι χυμῷ, καὶ μέντοι
καὶ πάντων τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἡ ποικιλία τῆς διαφορᾶς ἕπεται τῇ τῶν ἐπιρρεόντων φύσει. πνευματωδέ-
στεροι μὲν γάρ, ὅταν ἡ πνευματώδης οὐσία πλείων ἀφίκηται, γίνονται. φλεγμονωδέστεροι δέ, ὅταν ἡ τοῦ αἵματος.
ἐρυσιπελατώδεις δέ, ὅταν ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμός. οἰδηματώδεις δέ, ὅταν ὁ τοῦ φλέγματος. ὥσπερ γε καὶ
σκιρρώδεις ὅταν ἤτοι παχὺς ἢ καὶ γλίσχρος ἱκανῶς ὁ κατασκήψας εἰς τὸ μόριον ἢ χυμός. ὁ μὲν οὖν παχύς, ἤδη
πως ἐστὶ μελαγχολικός. καὶ ἤτοι γε ἧττον ἢ μᾶλλον. ὁ δὲ γλίσχρος, ἔκ τε γλίσχρων ἐδεσμάτων γίγνεται, καί ποτε
καὶ αὐτῶν τῶν νευρωδῶν μορίων περίττωμα πολὺ γεννησάντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὄγκων, ἐφεξῆς εἰ-
ρήσεται. περὶ δὲ τῆς φλεγμονῆς, τὰ κοινὰ πάντων λαβόντες εἰς τὸν λόγον, οὕτως αὐτοῖς προσθῶμεν, ὅσα μό-
νης αὐτῆς ἐστιν ἴδια. ὅταν οὖν ἄρχηταί τι φλεγμαίνειν μόριον, ἐπισκεπτέον εἴτε διὰ θερμασίαν τινὰ παρὰ φύ-
10 σιν ἐν αὐτῷ γινομένην, εἴτε δι' ὀδύνην, ἤτοι γ' οἰκείαν, ἢ τινὰ τῶν πλεοναζόντων εἰς τοῦθ' ἧκει. ἵνα σοι παύοντι τὴν
αἰτίαν, ἡ φλεγμονὴ μηκέτ' αὐξάνηται. μετὰ δὲ τήνδε τὴν ἐπίσκεψιν, ἐφεξῆς σκέψαι μήτι τῶν πλεοναζόντων μο-
ρίων ἐπιπέμπει πλέον αἷμα τῷ φλεγμαίνοντι. καὶ μετὰ τοῦτο, μὴ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα πληθωρικῶς διάκει-
ται. μεμνῆσθαι δ' οἶμαί σε, καὶ τούτου τοῦ δεδειγμένου πολλάκις, ὡς ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων μορίων ὠθούμενα τὰ
περιττὰ κατὰ πλῆθος, ἢ ποιότητα, τοῖς ἀσθενεστέροις ἐγκατασκήπτει. καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ οἱ ἀδένες, ἑτοίμως δέχον-
ται τὸ ῥεῦμα. καὶ μάλισθ' ὅσοι μανότεροι φύσει. σφοδρότερος μὲν γὰρ ὁ τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων
καὶ μυῶν ἐστι τόνος. ἀσθενέστερος δὲ καὶ ἴσος οὐδ' ὅλως, ὁ τῶν ἀδενωδῶν σωμάτων. οὕτως οὖν καὶ δι' ἕλκος ἐν δα-
κτύλῳ γινόμενον, ἤτοι ποδός, ἢ χειρός, οἱ κατὰ τὸν βουβῶνα καὶ τὴν μασχάλην ἀδένες ἐξαίρονταί τε καὶ φλε-
γμαίνουσι, τοῦ καταρρέοντος ἐπ' ἄκρον τὸ κῶλον αἵματος ἀναλαβόντες πρῶτοι. καὶ κατὰ τράχηλον δὲ καὶ παρ'
ὦτα πολλάκις ἐξήρθησαν ἀδένες ἑλκῶν γινομένων, ἤτοι κατὰ τὴν κεφαλὴν ἢ τὸν τράχηλον, ἤ τι τῶν πλη-
20 σίον μορίων. ὀνομάζουσι δὲ τοὺς οὕτως ἐξαρθέντας ἀδένας, βουβῶνας. εἰ δὲ σκιρρωδεστέρα ποτ' αὐτῶν ἡ φλε-
γμονὴ γένοιτο, δυσίατός τ' ἐστι, καὶ καλεῖται χοιράς. ἥτις μὲν οὖν ἐστιν ἡ τῶν χοιράδων ἴασις ἰδία, κατὰ τὸν ἑξῆς
λόγον εἰρήσεται. νυνὶ δὲ περὶ τῶν φλεγμονῶν ἐπειδὴ περὶ τούτων πρόκειται διελθεῖν, ἀναλαβόντες περὶ
τούτων αὖθις λέγομεν. ὡς τὸ κωλύειν αὐτὰς ἀρχομένας, ἐκκοπτόντων τὴν γεννῶσαν αἰτίαν γίγνεται. καὶ πρῶ-
τόν γε περὶ τῶν ἐφ' ἕλκεσι φλεγμονῶν εἴπωμεν. ἐπειδὰν γὰρ ἐπ' εὐθὺς ἀρτηρίας μεγάλης ἢ φλεβὸς ἕλκος γένη-
ται, τάχιστα μὲν οἱ βουβῶνες ἀνίστανται. φαίνεται δ' ἐνίοτε καὶ ἡ φλὲψ αὐτὴ καθ' ὅλον τὸ κῶλον ἐρυθρά τε καὶ
θερμὴ καὶ τεταμένη. καὶ εἰ θίγοις αὐτῆς, ὀδυνωμένη. πληθωρικοῦ μὲν οὖν ὄντος ἢ κακοχύμου τοῦ παντὸς σώμα-
τος, ἡ θεραπεία δύσκολος γίνεται. ὑγιεινοῦ δ' ἀκριβῶς, ῥᾳδία. θερμαίνειν τε γὰρ καὶ ὑγραίνειν χρὴ μετρίως
ὅλον τὸ κῶλον ὅπως ἀνώδυνον γένοιτο. γινώσκεις δὲ δήπου τὴν τῶν τοιούτων ὕλην. αὐτῷ μὲν οὖν τῷ ἕλκει τὸ τε-
τραφαρμάκου δυνάμεως ἐπιτιθεμένης ἐν μοτῷ. λύεται δὲ ῥοδίνῳ μὲν μάλιστα. μὴ παρόντος δὲ αὐτοῦ, τῶν χα-
30 λαστικῶν ἐλαίῳ τινί. τῷ δὲ ὅλῳ κώλῳ, περιελιττομένου πιλήματος ἐλαίῳ θερμῷ βεβρεγμένου. καὶ μέντοι καὶ
αὐτῷ τῷ ἕλκει τὸ φάρμακον ἐπιτιθέναι χρὴ θερμόν. ἔξωθέν τε καταπλάττειν αὐτὸ θερμῷ καταπλάσματι.
τὸ μὲν ἄλευρον ἤτοι κρίθινον ἢ πύρινον ἢ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ἔχοντι. τὸ δὲ ὑγρόν, ὕδωρ μετ' ἐλαίου βραχέος. οὕτω
δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ἀδένι τῷ φλεγμαίνειν ἠργμένῳ, παρηγορικῶς χρὴ προσφέρεσθαι, τήν γε πρώτην ἡμέραν ἐξ
ἐλαίου θερμοῦ διάβροχον ἔριον ἐπιτιθέντας. οὐχ ὥς τινες εὐθέως μεθ' ἁλῶν. ὕστερον γὰρ ἐκείνοις χρησόμεθα, τοῦ τε
καθ' ὅλον τὸ κῶλον ὄγκου παρηγορηθέντος, ἀνωδύνου τε τοῦ ἕλκους γινομένου. καὶ μέντοι καὶ τὸ μακεδονικὸν κα-
λούμενον φάρμακον, ὡσαύτως τῷ τετραφαρμάκῳ δυνάμει κατὰ τῶν ἑλκῶν ἐπιφέρειν προσήκει. καὶ γὰρ καὶ
παραπλήσιά πως ἀλλήλοις ἐστὶ μόνῳ τῷ λιβανωτῷ πλεονεκτοῦντος τοῦ μακεδονικοῦ. πληθωρικοῦ δ' ὄντος ἢ κα-
κοχύμου τοῦ σώματος, ἡ διὰ τῶν οὕτω θερμαινόντων ἀγωγή, ῥευματίζει τὸ κῶλον. οὐ μὴν οὐδ' ἄλλῃ τινὶ χρῆσθαι
δυνατόν. ἀναγκαζόμεθα τοιγαροῦν ἐνίοτε κενοῦν αἵματος. ἤτοι φλέβα τέμνοντες, ἢ ἀποσχάζοντες τὰ μὴ πεπονθό-
40 τα κῶλα. χειρὸς μὲν γὰρ κακῶς ἐχούσης, τὰ σκέλη. τοῦ δ' ἑτέρου τῶν σκελῶν πεπονθότος, τὸ λοιπόν. ταύτας γὰρ
τὰς κενώσεις, ἐνδείκνυται τὸ πλῆθος. ὥσπερ γε ἡ κακοχυμία τὴν τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ κάθαρσιν. ὡς τὰ πολ-
λὰ μὲν οὖν ἐνταῦθα τοῖς εἰρημένοις βοηθήμασι παύεται τῶν ἀδένων ἡ φλεγμονή. πολλάκις δ' ἤτοι τοῦ θεραπεύοντος
βραδύνοντος περὶ τὴν τοῦ παντὸς σώματος κένωσιν, ἢ αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος ὑπὸ μαλακίας αὐτὴν οὐ προσιεμέ-
νου, μείζων ἡ φλεγμονὴ γίνεται τῶν ἀδένων, ὡς εἰς ἐκπύησιν ἔρχεσθαι. καὶ μέντοι καὶ τὰ καλούμενα φύματα,
κατ' αὐτοὺς τοὺς ἀδένας συμβαίνει, διὰ ῥεῦμα κατασκῆψαν ἄνευ τῆς ἐξ ἕλκους προφάσεως. ὅταν οὖν ποτε δια-
τείνονται σφοδρῶς ἀδένες, ἢ ἁπλῶς ὁτιοῦν μόριον ἄλλο φλεγμαίνει, ἀναγκαζόμεθα προκενώσαντες τὸ ὅλον,
ἀποσχάζειν αὐτό. κενοῦμεν δὲ τὸ ὅλον, ὡς κἀν τῷ περὶ πλήθους ἐδείξαμεν, οὐ μόνον ἐν πληθωρικῇ διαθέσει γι-
γνόμενον, ἀλλὰ καὶ διὰ μέγεθος τοῦ πάθους ἐν συμμετρίᾳ χυμῶν καθεστηκότος τοῦ παντὸς σώματος. ἡ γὰρ ὀδύνη
καὶ ἡ θερμασία τοῦ φλεγμαίνοντος μέλους, αἴτιαι ῥεύματος γίνονται, κἂν ἀπέριττον ἢ τὸ σύμπαν σῶμα. χρὴ τοί-
50 νυν ἐνδεέστερον αὐτὸ ποιεῖν τηνικαῦτα, κενοῦντα κενώσει, ἥτις ἂν ἁρμόττειν φαίνηται μάλιστα, τῇ θ' ἡλικίᾳ καὶ τῇ
φύσει τοῦ κάμνοντος, ἐπισκοποῦντα καὶ τὴν ὥραν, καὶ τὴν χώραν, καὶ τὰ ἔθη τοῦ νοσοῦντος. ὑπὲρ ὧν ἤδη πολ-
λάκις ἐν πολλοῖς εἴπομεν. ὥς τε κἂν μὴ προσκέηταί ποτε τῷ λόγῳ, συνυπακούειν αὐτὰ χρή. ὅταν δὲ τὸ οἷον ζέον
τῆς φλεγμονῆς παύσηται, τῶν παρηγορικῶν ἀποχωροῦντα καταπλασμάτων, ἐνταῦθα διαφορητικὰ χρὴ με-
ταβαίνειν κατὰ βραχύ. πρῶτον μὲν τοῖς παρηγορικοῖς μιγνύντα μέλιτος ὀλίγον. εἶτ' ἀφαιροῦντα μὲν ὅλον τὸ
πύρινον ἄλευρον. ἀρκούμενον δὲ τῷ κριθίνῳ μετὰ τοῦ καὶ τὸ μέλι προσαύξειν. εἶθ' ἑξῆς ἐπί τι τῶν διαφορούν-
των ἰέναι φαρμάκων ὅσα ταῖς συστάσεσιν ἤτοι γ' ὑγρὰ τοῖς ἐμμότοις ὁμοίως ἐστίν, ἢ κηρωτοειδῆ. ἀφίστασθαι
δὲ τῶν σκληρῶν οἷα πολλὰ τῶν ἐμπλαστῶν ἐστι. συντείνει τε γὰρ τὰ λείψανα τῶν φλεγμονῶν. αὖθίς τε
φλεγμαίνειν ἀναγκάζει τὰ πεπονθότα μόρια. κἂν ἐπύον δέ τι κατὰ τὸ διαπυῆσαν ἀξιόλογον ἔτι περιεχόμε-

νοι, οὐ χρὴ τέμνειν αὐτίκα καθάπερ ἔνιοι πράττουσιν, ἀλλὰ διαφορεῖν ἐπιχειρεῖν τοῖς τοῦτο δρᾶν πεφυκόσι φαρ-
μάκοις. ὧν ἡ χρῆσις ἐστοχάσθω τῆς διαθέσεως. ὅταν μὲν γὰρ ἔτι φλεγμονῶδές τι κατὰ τὸ μόριον ᾖ, τὰ δρι-
μέα τῶν φαρμάκων ἐρεθίζει μᾶλλον ἢ διαφορεῖ. ὅταν δὲ φαίνηταί σοι τὸ τῆς φλεγμονῆς λείψανον σκιρρῶδες
γινόμενον, θαρρεῖν ἤδη τοῖς ἰσχυροῖς φαρμάκοις, ἐπιβλέποντα δὶς τῆς ἡμέρας ὁποῖόν τι δρᾷ. κατὰ μὲν τὴν ἕω,
τὸ πρότερον· εἰς τὴν ἑσπέραν δὲ, τὸ δεύτερον. εἰ δὲ καὶ βαλανείῳ χρῷτο, καὶ κατὰ τὸν ἐκείνου καιρόν. ὅταν οὖν
ἴδῃς ποτὲ διὰ τὴν τοῦ φαρμάκου δριμύτητα τὸ πεπονθὸς μόριον ἠρεθισμένον ὡς ὀγκωδέστερον ἢ ἐρυθρότερον
ἢ ὀδυνωδέστερον γεγονέναι, παρηγόρει μεταξὺ τῇ διὰ τῶν σπόγγων πυρίᾳ. καὶ αὕτη δέ σοι ποτὲ μὲν, ἐξ ὕδατος
ἔστω ποτίμου. ποτὲ δ' ἄλλων ἐχόντων τι κατὰ τὰς σκιρρωδεστέρας δηλονότι φλεγμονάς. εἰ δὲ καὶ κινηθείη ποτὲ
τὰ φάρμακα πρὸς τοῦ πλήθους τοῦ πύου, καὶ φαίνοιτο μὴ δυνάμενα διαφορῆσαι πᾶν αὐτὸ, τέμνειν χρὴ τὸ οὕ-
10 τως ἀφιστάμενον ἔνθα μάλιστ' ἐστὶν ὑψηλότατον ἑαυτοῦ. καὶ γὰρ καὶ λεπτότατον εὑρήσεις ἐνταῦθα τὸ δέρμα. μέ-
μνησο δὲ καὶ θατέρου σκοποῦ τοῦ τῆς ὑπορρύσεως ἐν τῇ τομῇ. καὶ πρὸς ἀμφότερα ἀποβλέπων, οὕτως σχάζε τὸ
διαπυῆσαν. ἐπιτίθει τε φάρμακον ἐφεξῆς τῶν ξηραινόντων ἀδήκτως. εἰ δὲ καὶ σεσηπέναι φαίνοιτό τινα τοῦ δια-
πυήσαντος, ἐκκόπτειν ἀναγκαῖον αὐτά. τινὲς δ' ἐπὶ τῶν κατὰ μασχάλην καὶ βουβῶνα διαπυϊσκόντων, ἀεὶ
κελεύουσι μυρσινοειδῶς ἐκτέμνειν τοῦ δέρματος, ἐπειδὴ φύσει χαλαρὸν ἐν αὐτοῖς ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο δεχόμενον
ἑτοίμως πᾶν τὸ παραγινόμενον ἐπ' αὐτό. καὶ φλεγμαίνουσι ῥᾳδίως ἐπὶ σμικραῖς προφάσεσι. καὶ μεγίστας
γ' ἔνιοι τὰς περιτομὰς εἰώθασι ποιεῖσθαι, δι' ἃς αἰσχρόν τε τὸ μόριον εἰς οὐλὴν ἀχθὲν γίνεται. καὶ προσέτι καὶ ἀσθε-
νέστερον, ἐμποδίζει τε πολλάκις εἰς τὰς κινήσεις. ταῦτ' οὖν ἡμεῖς φυλαττόμενοι, τὰ μὲν πλεῖστα μόνῃ τῇ τομῇ,
μετὰ φαρμάκων ξηραινόντων ἱκανῶς ἰασάμεθα τὰς τοιαύτας διαθέσεις. εἰ δέ ποτε καὶ περιτέμνειν ἐδέησε διὰ
τὸ πλῆθος, οὐ τοῦ πύου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφθαρμένων σωμάτων, ἤρκεσεν ἡμῖν οὐ πάνυ μεγάλη μυρσινοειδὴς
20 περιαίρεσις. ἐχούσης δὲ τῆς τοιαύτης τὸ μῆκος μεῖζον τοῦ πλάτους, ἐγκάρσιον ἔστω τὸ μῆκος ἐπὶ τοῦ βουβῶνος,
οὐ κατ' εὐθὺ τοῦ κώλου. καὶ γὰρ κατὰ φύσιν οὕτως ἐπιπτύσσεται τὸ δέρμα ἑαυτῷ καμπτομένων τὸ κῶλον. ἐπὶ δὲ
τῇ περιαιρέσει, πληροῦν χρὴ τὸ πεπονθὸς μόριον τῇ καλουμένῃ μάννῃ. ἔστι δὲ ὑπόσεισμα λιβανωτοῦ τὸ φάρμα-
κον τοῦτο, στύψεώς τε μετέχον ὀλίγης. καὶ κατὰ τοῦτο καὶ αὐτοῦ τοῦ λιβανωτοῦ πρὸς ἔνια βέλτιον. ἐκεῖνος γὰρ
ἐκ τῆς πυκτικῆς δυνάμεως ἐστὶ μόνης, ὡς ἂν μὴ μετέχων στύψεως. καὶ μᾶλλον ὁ λιπαρώτερος ἐν αὐτῷ, καὶ τῇ
χροιᾷ λευκότερος. ὥσπερ γε ὁ τούτου ξανθότερος, ξηραντικώτερος ἐστί. τῇ δὲ μάννῃ καὶ φλοιοῦ τι λιβανωτοῦ μέ-
μικται σμικρόν. ἀφ' οὗ τὸ στύφον ἔχει. τοῦτο δ' αὐτὸ τὸ φάρμακον ὁ φλοιὸς τοῦ λιβανωτοῦ, καὶ στύφει, καὶ ξηραί-
νει γενναίως. διὸ καὶ πρὸς τὰς μετριωτέρας αἱμορραγίας, αὐτῷ χρώμεθα μόνῳ. καθάπερ γε καὶ πρὸς τὰς
σφοδροτέρας καυθέντι μόνῳ καὶ τῷ πεδιητημένῳ δηλονότι, καὶ χνοώδει γεγονότι. καὶ μὲν δὴ καὶ παρηγο-
ρῆσαι χρὴ πρότερον τὸ τμηθὲν, ὡς εἴρηται, μόριον εἰς ὅσον ἂν φαίνηται δεόμενον. ἐπὶ βροχῆς μὲν πρῶτον, εἶτα
30 καταπλάσματος. εἶτα τῶν ὑγραινόντων τινὸς φαρμάκων, ἢ μὴ ξηραινόντων, ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων δηλονότι
τούτων. κατ' αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἡλκωμένου τήν τε μάννην, ὡς εἴρηται, καὶ τῶν ἐμμότων φαρμάκων τὰ διαπυΐσκον-
τα μὲν πρῶτον, εἶτ' ἀνακαθαίροντα θετέον ἐστίν. ἐφ' οἷς εἰ μὲν εἴη κοιλότης ἔτι, τὰ σαρκοῦντα προσφέρειν. εἰ
δ' οὐκ εἴη, τὰ συνουλωτικά τε καὶ ἐπουλωτικὰ καλούμενα. καθάπερ καὶ τὸ διὰ τῆς καδμίας. ἐπεὶ δὲ καὶ κα-
τὰ τὴν τούτων χρῆσιν οὐ σμικρόν τι παρορᾶται τοῖς πλείστοις τῶν ἰατρῶν, ἄμεινον ἂν εἴη καὶ περὶ τούτων δη-
λῶσαι. τηνικαῦτα γὰρ εἰς οὐλὴν ἄγειν ἄρχονται τὰ ἕλκη, τοῖς ἐπουλωτικοῖς χρωμένους φαρμάκοις, ὁπό-
ταν ἀκριβῶς ἀναπληρωθῇ, καὶ μηδὲν ἔτ' ἔχει κοῖλον. εἶτ' αὐτοῖς συμβαίνει τὰς οὐλὰς ἐργάζεσθαι τοῦ πέριξ δέρ-
ματος ὑψηλοτέρας. ὅπως οὖν ἐκείνῳ γίγνοιντο ἴσαι, τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις χρῆσθαι προσήκει πρὶν ἀκρι-
βῶς ὁμαλὲς ἀποδειχθῆναι τὸ ἕλκος. ἐπὶ μὲν τὰ χείλη διὰ μήλης πυρῆνος ἐπιτιθέντας τῶν ξηρῶν τι φαρ-
μάκων, ὧν ἐν τῇ τῶν ἑλκῶν ἐμνημονεύσαμεν θεραπείᾳ. τῷ δ' ἄλλῳ μοτῷ σκέποντα, κεχρισμένῳ τῶν ἐπου-
40 λωτικῶν τινὶ φαρμάκων ὑγρῶν τῇ συστάσει. προκοπτούσης δ' ἔτι τῆς θεραπείας, καὶ τοῦτο ἀφαιρήσεις ὕστερον,
μόνῳ τῷ ξηρῷ φαρμάκῳ χρώμενος ἐφ' ὅλου τοῦ ἕλκους, ἐπικυλιομένου τοῦ τῆς σπαθομήλης πυρῆνος. ἔξωθεν
δ' ἀρκεῖ μοτὸς ἤτοι ξηρὸς, ἢ ἐξ οἴνου. καὶ μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν μαλακῶν ἐλλυχνίων, οἷά περ ἐστὶ τὰ ταρσικά. καὶ γὰρ
καὶ αὐτὰ ἔχει τι καθαιρετικὸν τῶν ὑπερσαρκούντων ἑλκῶν. ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται τῇ κοινωνίᾳ τῶν πραγμά-
των ἀκολουθήσαντός μου. πάλιν δ' ἐπὶ τὸν περὶ τῆς φλεγμονῆς λόγον ἀφικόμενοι, λέγομεν, ὡς κοινὸς μὲν
ἁπασῶν σκοπὸς, ἡ κένωσις. ὅσαι δ' ἐπιγίγνονται, πρότερον τοῦ κενοῦν ἐστὶ κωλῦσαι τὸ αἷμα ῥεῖν ἐπὶ τὸ φλε-
γμαῖνον. ἔσται δὲ τοῦτο καλῶς, εἰ τὴν τοῦ ῥεύματος αἰτίαν εὕροιμεν. ἔστι δὲ καὶ αὕτη διττή. ποτὲ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ
φλεγμαίνοντος ὁρμωμένη μορίου, ποτὲ δὲ ἐξ ἄλλου τινὸς ἢ ἄλλων. ἐξ αὐτοῦ μὲν, ὅταν ἤτοι θερμότερον ἢ ὀ-
δυνώμενον γένηται, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται. οὐκ ἐξ αὐτοῦ δὲ, ὅταν ἤτοι γ' ἐξ ἑτέρου τινὸς ἢ ἑτέρων αὐτῷ
πέμπηται τὸ περιττόν. ἢ καὶ τῆς καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαθέσεως. θερμότερον μὲν οὖν γίνεται, διὰ κίνησιν ἀμε-
50 τροτέραν, ἢ τινὰ θάλψιν ἐξ ἡλίου καὶ πυρὸς, ἢ διὰ δριμὺ φάρμακον. ὀδυνᾶται δὲ διά τε δυσκρασίαν καὶ θραῦ-
μα καὶ θλάσμα καὶ στρέμμα καὶ τάσιν. ἔτι τ' ἔμφραξίν τινα καὶ πνεῦμα φυσῶδες. ἡ δυσκρασία δὲ, ποτὲ μὲν, ἔξω-
θεν αὐτῷ γίγνεται. ποτὲ δὲ, ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα χυμῶν. ἔξωθεν μὲν, ἐπί τινι τῶν ἰοβόλων ὀνομαζομένων
ζώων, ἢ φαρμάκῳ, θερμαίνοντι σφοδρῶς ἢ ψύχοντι. καὶ κατὰ τοῦ περιέχοντος ἐνίοτε. διὰ δὲ τὸ σῶμα τοῦ κάμνον-
τος αὐτὸ, μοχθηροὺς ἀθροίσαν χυμοὺς ἀνομοίους ταῖς δυνάμεσι. ταῦτ' οὖν ἅπαντα διασκεψάμενος, ὅσαι μὲν ἔτι
γίγνονται φλεγμοναὶ, τὰς αἰτίας αὐτῶν ἔκκοπτε πρότερον. ὅσαι δ' ἤδη γεγόνασιν, αὐτὰς μόνας θεράπευε.
πῶς οὖν χρή σε τοῦ παντὸς σώματος ἐπιμελεῖσθαι μοχθηρῶς διακειμένου. λέλεκται μὲν οὖν οὐκ ὀλίγα, καὶ διὰ
τῶν ἔμπροσθεν. εἴρηται δὲ, κἀν τῷ περὶ πλήθους γράμματι. καὶ νῦν δ' εἰρήσεται τὰ κεφάλαια τῶν λόγων.
ὅταν μὲν γὰρ ὁμοτίμως ἀλλήλοις αὐξηθῶσιν οἱ χυμοὶ, πλῆθος τοῦτο καὶ πληθώραν ὀνομάζουσιν. ὅταν δ' ἤδη

ξανθῆς χολῆς ἢ μελαίνης ἢ φλέγματος ἢ τῶν ὀῤῥωδῶν ὑγρῶν μεστὸν γένηται τὸ σῶμα, κακοχυμίαν οὐ πλη-
θώραν καλοῦσι τὴν τοιαύτην διάθεσιν. ἡ μὲν οὖν πληθώρα, διά τε τῆς τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεως θεραπεύεται,
καὶ διὰ λουτρῶν πλειόνων, καὶ γυμνασίων, καὶ τρίψεων. ἔτι δὲ φαρμάκων διαφορούντων. καὶ πρὸς τούτοις ἅπα-
σιν, ἀσιτίας. περὶ ὧν ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ὑπομνήμασιν εἴρηται τελέως. ἡ κακοχυμία δὲ, διὰ τῆς οἰκείας ἑκάστου
τῶν πλεοναζόντων χυμῶν καθάρσεως. εἴρηται δὲ καὶ περὶ ταύτης ἐν τῷ προφυλακτικῷ μέρει τῆς ὑγιεινῆς
πραγματείας. ἐκεῖθεν οὖν αὐτὰ μεταφέρειν ἐνταῦθα σκοπούμενον, ὅτῳ βέλτιον ἐξ ἑαυτῶν χρῆσθαι. πυρέτ-
τοντος γὰρ ἤδη τοῦ κάμνοντος οὔτε γυμνασίοις ἔτι δυνατὸν ἐκκενῶσαι τὸ πλῆθος, οὔτε θερμαίνουσι χρίσμασιν,
οὔτε τρίψει πολλῇ, καθάπερ οὔτε τοῖς λουτροῖς. ἀφαιρέσει δ' αἵματος ἅμα ταῖς ἀσιτίαις, ἢ καθάρσει τινί. μηδέ-
πω δὲ πυρέττοντος, ἅπασι τοῖς εἰρημένοις χρῆσθαι, τὸ βέλτιον εἰς τὰ παρόντα προαιρούμενον. εὔδηλον γὰρ δή
10 που κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, περὶ μὲν τῆς ἐν σκέλει φλεγμονῆς ὡς οὐ προσήκει διὰ περιπάτων ἢ δρόμων γυμνάζειν.
ἀλλ' οὐδ' ἑστάναι τούτῳ κάλλιον. ἄμεινον δὲ καθήμενον ἤδη πολὺ ῥίψασθαι, κἄπειτα διὰ τῆς τῶν χειρῶν κινή-
σεως γυμνάσασθαι. τῷ δ' ἐν τοῖς ἄνω μέρεσιν ἔχοντι τὸ φλεγμαῖνον ἀρχόμενον, ἡ διὰ περιπάτων ἢ δρόμων
κίνησις ὠφέλιμος. οὕτω δὲ καὶ ἡ τρίψις. τούτοις μὲν, ἡ τῶν σκελῶν μᾶλλον. οἷς δ' ἐν σκέλεσι τὸ φλεγμαῖνον, ἡ τῶν
ἄνω. τὸ γὰρ τῆς ἀντισπάσεως παράγγελμα, κοινὸν ἤδη τοῖς τοιούτοις ἅπασιν. οὔκουν οὐδ' ὅταν ἤτοι κατὰ τὴν
ἕδραν ἤ τι τῶν πλησίον μορίων ἀρχὴ φλεγμονῆς γίγνεται, γαστέρα λαπάξεις. ὥσπερ οὐδ' εἰ κατὰ κύστιν ἢ αἰ-
δοῖον ἢ νεφρούς, οὐρητικὰ φάρμακα καταπίνειν κελεύσεις. οὐδ' εἰ γυναικὶ κατὰ μήτραν ἢ αἰδοῖον ἔμμηνα κινή-
σεις, ἀλλ' ἤδη τὰ ποῤῥωτάτω, τὴν ἀντίσπασιν ἀεὶ ποιήσεις. προσέχων δηλονότι καὶ τῷ τῆς φλεγμονῆς μεγέ-
θει, καὶ τῇ τοῦ παντὸς σώματος διαθέσει. παμπόλλου μὲν γὰρ ὄντος τοῦ πλήθους, οὔτε γυμνασίοις, οὔτε λουτροῖς
ἀκίνδυνον χρῆσθαι. βραχέος δ' ὑπάρχοντος, ἐγχωρεῖ καὶ διὰ τούτων κενοῦν. ἀλλ' ὥσπερ ἔφην, ἔν τε τῷ προφυ-
20 λακτικῷ μέρει τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας γέγραπται ταῦτα, κἂν τῷ περὶ πλήθους γράμματι, κἂν τοῖς πε-
ρὶ φλεβοτομίας. ἔτι κἂν τῷ περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων δυνάμεως. ὅσον δ' ἀναμνῆσαι μόνον αὐτῶν, αὐτάρκως
εἴρηται καὶ νῦν. ἤδη τοὺς ἰδίους οὖν μόνης τῆς φλεγμονῆς ἀφικώμεθα λόγους. ὧν εἰσὶν εἰκότως πρῶτοι, γι-
γνομένης αὐτῆς διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ διάθεσιν. εὔδηλον γὰρ ὡς ἐκείνη μέν σοι πρότερον
θεραπευτέον. ἐφεξῆς δὲ αὐτὸ τὸ γεγεννημένον ἤδη τῆς φλεγμονῆς. ἐνίοτε δὲ διὰ τῶν αὐτῶν, ἀμφοτέρων καθι-
σταμένων. οἷον ὅταν ἤδη φυσώδει πνεύματι καὶ πυκνώσει τοῦ μορίου γένηταί τις ὀδύνη. τηνικαῦτα γὰρ ἡ τῶν
θερμαινόντων μετρίως, ἃ δὴ καὶ χαλαστικὰ προσαγορεύομεν, ἁρμόττει χρῆσις. ἅμα μὲν ἀραιοῦσα τὰ μεμυκό-
τα τοῦ σώματος. ἅμα δὲ λεπτύνουσα τὸ φυσῶδες πνεῦμα, καὶ διαφοροῦσα τὸ γεγενημένον ἤδη τῆς φλεγμονῆς.
οὕτω δὲ κἂν τοῦ ψυχροῦ κρατοῦντος ἡ δυσκρασία γίγνηται. θερμαίνων γὰρ καὶ τότε τὴν δυσκρασίαν ἅμα καὶ
τὴν φλεγμονὴν ἐκθεραπεύσεις. ὥσπερ γε καὶ εἰ διὰ θερμασίαν πλείονα, τοῖς ψύχουσιν ἰάμασιν ἄμφω κατα-
30 στήσεις. ἡ μὲν γὰρ δυσκρασία, τῶν ἐναντίων ἀεὶ δεῖται. κενοῦται δὲ τὸ πεπληρωμένον οὐ μόνον τοῖς διαφορητι-
κοῖς φαρμάκοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς στύφουσι καὶ τοῖς ψύχουσι. καὶ μᾶλλον γ' ἤδη τῶν ἀρχομένων φλεγμονῶν τοῖς
ψύχουσι καὶ στύφουσι χρηστέον, ἤπερ τοῖς διαφοροῦσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον ὅταν μὴ παχὺ τὸ ἐπιῤῥέον ᾖ. σφοδρᾶς δὲ
τῆς ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ σφηνώσεως γεγενημένης, οὐκ ἔθ' οἷόν τε τοῖς ἀποκρουομένοις χρῆσθαι, ἀλλ' ἤδη τὸ
διαφορεῖν ἴδιον καιρός. ὅταν δὲ ἤδη θηρίῳ δήξαντί πως ἢ δάκνοντι τὴν ὀδύνην γίνεσθαι συμβαίνῃ, διττὸς τῆς
ἀνωδυνίας ὁ σκοπός. ἢ κενῶσαι τὸν ἰὸν, ἢ ἀλλοιῶσαι τὸ τὴν ὀδύνην ἐργαζόμενον. κενοῦται μὲν οὖν, διὰ τῶν
σφοδρῶς ἑλκόντων φαρμάκων. ἀλλοιοῦται δὲ, διὰ τῶν ἐναντίων, ἤτοι κατὰ τὰς ποιότητας, ἢ καθ' ὅλην τὴν
οὐσίαν. ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ἔνια μὲν ὅλαις ταῖς οὐσίαις ἀλλήλοις ἐναντία. τινὰ δὲ, ταῖς ποιότη-
σι μόναις. ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς ἤδη μὲν τῶν ἐναντίων κατὰ ποιότητα, μέθοδός τις ἐστίν. ἤδη δὲ τῶν κατὰ τὴν οὐ-
σίαν, οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἐκ πείρας εὕρηται πάντα. καὶ σὺ τοίνυν ὅσα μὲν ἐκ μεθόδου θεραπευτικῆς, ἐντεῦθεν μαν-
40 θάνε. τὰ δ' ἐκ μόνης τῆς πείρας ἐγνωσμένα, κατὰ τὰς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείας ἔχεις ἠθροισμένα.
μίαν μὲν, τὴν περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν. ἑτέραν δὲ, τὴν περὶ τῆς συνθέσεως. καὶ τρίτην, τὴν περὶ τῶν εὐπο-
ρίστων ὀνομαζομένων. ἐν αἷς ἤδη δέδεικταί μοι. τίνα μὲν ἐκ μόνης τῆς πείρας εὕρηται φάρμακα. τίνα δὲ ἐκ μό-
νου τοῦ λόγου. τίνα δ' ἐξ ἀμφοτέρων. ἡ τοίνυν μέθοδος περὶ ἧς ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ πρόκειται λέγειν ἤδη
ταῖς ὀδύναις ἁπάσαις, ὅσαις διὰ θηρίων ἢ φαρμάκων γίνονται, διττὸν ἔχει τὸν σκοπὸν, κένωσίν τε καὶ ἀλλοίω-
σιν τοῦ τὴν ὀδύνην ἐργαζομένου. κενοῖ μὲν οὖν τὰ θερμαίνοντα πάντα, καὶ τὰ χωρὶς τοῦ θερμαίνειν ἕλκον-
τα σφοδρῶς, ὥσπερ αἵ τε σικύαι καί τινα τῶν κοίλων κεράτων, οἷς ὡς σικύαις ἔνιοι χρῶνται. τινὲς δὲ καὶ
δι' αὐτοῦ τοῦ στόματος ἕλκουσι τὸν ἰὸν, αὐτοὶ περιπίπτοντες τῷ πεπονθότι μορίῳ, καὶ περιλαμβάνοντες αὐτὸ
τοῖς χείλεσιν. ἔχεται γε μὴν καὶ τοῦ προειρημένου σκοποῦ τὸ καυτήριον. ὅσα τε φάρμακα παραπλησίως τοῖς καυ-
τηρίοις ἐσχάραν ἐργάζεται. ταῦτα μὲν οὖν ἐκκενοῖ πάντα τὴν οὐσίαν ὅλην τοῦ λυποῦντος. ἕτερον δὲ γένος
50 ἐστὶ βοηθημάτων ἀλλοιούντων τὴν ποιότητα, διὰ τῶν ἐναντίων. εἰ μὲν θερμασίας ὁ κάμνων αἰσθάνοιτο σφοδρᾶς,
ἤτοι κατ' αὐτὸ τὸ δεδηγμένον, ἢ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, τὰ ψύχοντα φάρμακα προσφερόντων ἡμῶν. εἰ δὲ ψύξεως,
τὰ θερμαίνοντα. μεμάθηκας δὲ ἐν ταῖς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείαις ἑκάτερα. τοιαῦται μὲν οὖν αἱ κοι-
ναὶ πάσης φλεγμονῆς ἰάσεις. ὑπαλλάττονται δὲ κατὰ τὰ πεπονθότα μέρη. δέδεικται γὰρ ἤδη κἂν τῇ τῶν
ἑλκῶν θεραπείᾳ, τοῦτο. καὶ πολλῶν οὐ δεῖ λόγων τῷ μεμνημένῳ τῶν ἐν ἐκείνοις εἰρημένων. ἀλλ' ἀρκέσει διὰ
βραχέων ἐπελθεῖν αὐτά. μία μὲν οὖν ἔνδειξις ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν καλουμένων γίνεται μορίων τοῦ σώματος. ἑτέ-
ρα δὲ, ἐκ τῶν ὀργανικῶν. ἡ μὲν οὖν ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν, τὸ ποσὸν τοῦ θερμαίνειν ἢ ψύχειν ἢ ξηραίνειν ἢ ὑγραίνειν
ὁρίζει. ἡ δ' ἐκ τῶν ὀργανικῶν, τὸν τόπον δι' οὗ χρὴ κενῶσαι. καὶ προσέτι τὸν τρόπον τῆς κενώσεως. ἔτι τε πρὸς
τούτοις, τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον ἐν τῇ τῶν ὁμοειδῶν φαρμάκων χρήσει. περὶ μὲν οὖν τῆς ἀπὸ τῶν ὁμοιομερῶν

ἐνδείξεως, λέλεκται πρόσθεν ἐν τῇ τῶν ἑλκῶν ἰάσει. περὶ δὲ τῆς τῶν ὀργανικῶν, ἐν τῷδε λεχθήσεται. ἡ τῆς
γάρ τοι φλεγμονῆς κατὰ διττὸν τρόπον ἐξισταμένης τοῦ κατὰ φύσιν, ὅτι τε πεπλήρωται τὸ μόριον αἵματος πολ-
λοῦ, καὶ ὅτι θερμότερον ἐστὶν. ὁ τῆς κενώσεως σκοπὸς ἐπικρατεῖ μᾶλλον τοῦ τῆς ἐμψύξεως, οὐχ ὡς ἐν τοῖς ἐρυσιπέ-
λασιν. ἐπ᾽ ἐκείνων γὰρ ὁ τῆς ἐμψύξεως ἐπείγει μᾶλλον τοῦ τῆς κενώσεως. καί τοι τό γε κεφάλαιον τῆς θε-
ραπείας ἀμφοτέρων τῶν παθῶν, κοινόν ἐστιν ἡ κένωσις τοῦ λυποῦντος χυμοῦ. καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν
ἔμψυξιν τῶν ἐρυσιπελάτων, ἐπὶ τὰ διαφορητικὰ παραγινόμεθα φάρμακα. ἐπὶ τοίνυν τῆς φλεγμο-
νῆς εἰς τοσοῦτον ψυκτέον ἐστὶν, ἐς ὅσον ἐκκόψαι τε καὶ κωλῦσαι τὴν αὔξησιν αὐτῆς συμφέρει. καὶ γὰρ
ὀδυνώσης τῆς πλέονος θερμασίας, καί τι καὶ πρὸς τὸ πεπονθὸς ἑλκούσης, δι᾽ ἀμφοῖν αὐξάνεσθαι συμβαίνει
τὴν φλεγμονήν. ὅσον μὲν οὖν ὡς θερμῷ νοσήματι τῇ φλεγμονῇ τῆς ψύξεως ἁρμόττει, τοῦτο κωλυτικόν ἐστι τῆς
10 αὐξήσεως. ὡσαύτως δὲ καὶ καθ᾽ ὅσον ἀναστέλλει τὸ ἐπιρρέον. ὅσον δὲ τοῦ περιεχομένου κατὰ τὸ φλεγμαῖνον ἀπο-
κρουστικὸν εἰς τὰ πλησιάζοντα μόρια, θεραπευτικὸν τοῦτ᾽ ἐστι τῆς οὔσης ἤδη φλεγμονῆς. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ θερ-
μαίνοντα μετρίως, ἐνίοτε κατ᾽ ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους ὀνίνησιν, ὅταν τὴν ὀδύνην παύῃ, καὶ διαφορῇ τὸ περιε-
χόμενον ἐν τοῖς πεπονθόσι μορίοις. ἐν μὲν γὰρ τῷ παύειν τὴν ὀδύνην, κωλύει τὴν αὔξησιν. ἐν δὲ τῷ διαφορεῖν,
ἰᾶται τὸ γεγονὸς ἤδη τῆς φλεγμονῆς. ἐπεὶ τοίνυν τὸ κυριώτατον ἐστὶ τῆς τῶν φλεγμαινόντων θεραπείας, ἐν
τῷ κενῶσαι τὸ περιττὸν αἷμα τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου. κένωσις δὲ ἐπινοεῖται διττὴ τῶν οὕτως ἐχόντων, ἢ
μεθισταμένου πρὸς ἕτερα χωρία τοῦ περιεχομένου κατὰ τὸ φλεγμαῖνον αἵματος, ἢ ἔξωθεν τοῦ σώματος ἐκκε-
νουμένου, βέλτιον ἐστὶν ἀμφοτέροις χρῆσθαι προσέχοντα τὸν νοῦν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἕπηταί τις βλάβη. διτ-
τῆς τοίνυν ἑκατέρας τῶν εἰρημένων κενώσεως οὔσης, εἰς τέσσαρας τὰς πάσας ἡ τομὴ γίνεται τῶν κενωτικῶν
ἁπάντων βοηθημάτων. τῆς μὲν εἰς τὰ ἄλλα μόρια μεταρρύσεως τοῦ αἵματος. ἡ μὲν ἑτέρα, διαδιδομένων αὐτὸ
20 τῶν φλεγμαινόντων μορίων. ἡ δ᾽ ἑτέρα, τῶν ἀπαθῶν ἑλκόντων γίνεται. τῆς δὲ ἔξω τοῦ σώματος κενώσεως, ἡ
μία μὲν, αἰσθηταῖς ἐκροαῖς. ἡ δὲ ἑτέρα, λόγῳ θεωρηταῖς ἐπιτελεῖται. καὶ τῆς αἰσθηταῖς ἐκροαῖς γινομένης. ἡ μὲν
ἑτέρα, δι᾽ αὐτοῦ τοῦ φλεγμαίνοντος. ἡ δ᾽ ἑτέρα, διὰ τῶν συναναστομουμένων αὐτῷ. διὸ καὶ χρεία τῆς ἀνατομῆς ἐστὶν
εἰς διάγνωσιν τῆς τοιαύτης κοινωνίας. αὗται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν μορίων ἐνδείξεις προσέρχονται
τὴν θεραπείαν ὑπαλλάττουσαι τῶν φλεγμαινόντων. ἔτι τε πρὸς ταύταις, ἡ ἐκ τῆς θέσεώς τε καὶ διαπλάσε-
ως, ἃς ὡς ὀργανικὸν ἐνδείκνυται τὸ πεπονθὸς, οὐχ ὡς ὁμοιομερές. ἔτι δ᾽ ἄλλαι κοιναὶ τῶν τ᾽ ὀργανικῶν εἰσι καὶ
τῶν ὁμοιομερῶν, ὅταν ἐπισκεπτόμεθα τίνες αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν, καὶ εἰ ἀραιὸν ἢ πυκνὸν, ἢ αἰσθητὸν ἢ δυσαί-
σθητόν ἐστιν ἢ ἀναίσθητον. εἰς ἃς ἁπάσας ἀποβλέπειν χρὴ τὸν ἐπιχειροῦντα θεραπεύειν ὀρθῶς. ἐπεὶ δὲ, ὡς ἀεὶ λέ-
γομεν, οὐχ ἱκανόν ἐστιν αὐτὰ μόνον γνῶναι τὰ καθόλου χωρὶς τοῦ γεγυμνάσθαι περὶ τὰ κατὰ μέρος, οὕτω καὶ
νῦν πράξομεν. οὐ διὰ πάντων τῶν κατὰ μέρος ἰόντες, ἀλλ᾽ ὅσα περ ἂν ἡμῖν ἱκανὰ δόξῃ τοῖς ἀναγνωσομένοις
30 αὐτὰ γενήσεσθαι. Ὑποκείσθω τοίνυν ἧπαρ ἀρχόμενον φλεγμαίνειν, καὶ ζητείσθω τίς ἀρίστη θεραπεία
γενήσεται τοῦ πάθους. ἐπισκέπτου δὴ πρῶτον μὲν ἁπάντων ἀφ᾽ ὧν εἶπον ὡρμημένος, εἰ δεῖται κενώσεως τὸ
πᾶν σῶμα κἂν εὔροις δεόμενον, ἐφεξῆς σκέπτου τὴν ῥώμην τοῦ κάμνοντος, εἰ δύναται κένωσιν ἀθρόαν ἐνεγκεῖν.
ἔστω δὴ πρότερον ἐρρῶσθαι τὴν δύναμιν. ἐφεξῆς σκέπτου τὴν ἡλικίαν. εἰ γὰρ παιδίον εἴη, τὴν διὰ φλεβοτομίας
οὐκ οἴσει κένωσιν, ὡς ἔμπροσθεν ἐλέχθη. κατὰ μὲν τὸν τῆς ἥβης καιρὸν, οἱ παῖδες ἤδη φέρουσι τὴν διὰ τῆς φλεβο-
τομίας κένωσιν. ἀντισπαστέον οὖν ἅμα καὶ κενωτέον τὸ φερόμενον ἐπὶ τὸ ἧπαρ αἷμα τῇ φλεβοτομίᾳ κατὰ τὸν
δεξιὸν ἀγκῶνα, τὴν ἔνδον φλέβα τέμνοντες, ἐπεὶ κατ᾽ εὐθὺ καὶ δι᾽ εὐρείας ὅλου τῇ κοίλῃ καλουμένῃ κοινωνεῖ.
μὴ φαινομένης δὲ ταύτης, τὴν μέσην τέμνειν. εἰ δὲ μηδ᾽ αὕτη φαίνοιτο, τὴν λοιπὴν καὶ τρίτην. τὸ δὲ ποσὸν τῆς κενώ-
σεως, ἔκ τε τῆς κατὰ τὸ πλῆθος εὑρήσεις ποσότητος. ὅσα τ᾽ ἄλλα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν εἴρηται λόγον, ἡλικία τε
καὶ φύσις, ὥρα τε καὶ χώρα, καὶ ἔθος. ἔτι τε πρὸ τούτων καὶ ἡ δύναμις τοῦ κάμνοντος. ἐφ᾽ ἁπάντων γὰρ ταῦτα
40 κοινά. τὸ δ᾽ ἤτοι τὴν ἔνδον ἢ τὴν μέσην ἢ τὴν ὠμιαίαν φλέβα τέμνειν, ἢ τὴν παρὰ τὸ σφυρὸν, ἢ τὴν ἐν ἰγνύϊ
παρὰ τοῦ πεπονθότος μορίου τὴν ἔνδειξιν ἔχει. καὶ διώρισται μὲν ἤδη κἀν τοῖς περὶ φλεβοτομίας ὑπὲρ τῶν τοιού-
των ἁπασῶν κενώσεων. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, αὐτό τε τοῦτο πρῶτον ὡς οὐκ ἀρκεῖ
μόνον ὅτι κενωτέον ἐστὶν ἐξευρεῖν, ὡς ἂν φαῖεν οἱ τὴν ἀμέθοδον αἵρεσιν μετιόντες, οὐδὲν φροντίζοντες τῆς διαφορᾶς
τῶν πεπονθότων μορίων. οὐ γὰρ ὁ λόγος μόνον ἀλλὰ καὶ ἡ πεῖρα δείκνυσιν, ἄλλην ἄλλῳ μορίῳ κένωσιν ἁρμόττουσαν.
ἐθεασάμεθα γοῦν ἐνίους τῶν ἀρξαμένων φλεγμαίνειν ὀφθαλμοὺς, αὐτῷ μόνῳ τῷ καθαρθῆναι διὰ τῆς κάτω γαστρὸς,
ἡμέρᾳ μιᾷ θεραπευθέντας. ὅπερ ἐὰν ἐφ᾽ ἥπατος ἀρχομένου φλεγμαίνειν ἐπιχειρήσῃ τις πρᾶξαι, μεγίστην ἐρ-
γάζεται τὴν φλεγμονήν. ὥσπερ γε καὶ εἰ τῶν νεφρῶν ἢ τῆς κύστεως φλεγμαίνειν ἀρξαμένων οὐρητικὰ ποτίζοι φάρ-
μακα, καταμήνιά τε κινοῖ, μήτρας φλεγμαινούσης. ἀντισπᾶν γὰρ χρὴ τῶν ἀρχομένων ῥευματίζεσθαι πορρωτάτω τὸ
περιττὸν, οὐχ ἕλκειν ἐπ᾽ αὐτά. κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον οὐδὲ γαστρὸς οὐδ᾽ ἐντέρων ἀρξαμένων φλεγμαίνειν, ὑπη-
50 λάτῳ χρῆσθαι προσήκει. τὴν δ᾽ αὐτὴν ἔνδειξιν ἔχει, τούτοις μὲν, μήτρα. τοῖς δ᾽ οὐρητικοῖς ὀργάνοις, αἰδοῖα. τοῖς γε
μὴν ἐμέτοις χρῆσθαι τῶν αἰδοίων πεπονθότων, ἀντισπαστικόν ἐστι βοήθημα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, τοῖς μὲν τοῖς
κατὰ τὴν κεφαλὴν ἅπασιν, ὑπήλατον φάρμακον. ὅσα δὲ κατὰ τὸν φάρυγγα καὶ οὐρανίσκον, ἢ τὴν ὑπερῴαν, ἢ
τὴν γλῶτταν, ἢ ὅλως κατὰ τὸ στόμα φλεγμαίνειν ἄρχεται, φυλακτέον ἐπὶ τούτων ἁπάντων τοὺς καλουμένους ἀπο-
φλεγματισμούς. ὅμοιον γὰρ τοῦτο τῷ καθαίρειν κάτω, τῶν ἐντέρων πεπονθότων. καὶ τῷ οὖρα κινεῖν, τῶν κατὰ τοὺς νε-
φροὺς ἢ κύστιν ἐχόντων κακῶς. ἢ ἐμέτους, τῶν κατὰ τὸν στόμαχον. ἄμεινον οὖν ἐπὶ τὴν ῥῖνα παροχετεύειν, ἀρχομένων
τῶν κατὰ τὸ στόμα μορίων φλεγμαίνειν. οὕτω δὲ καὶ φλέβα τέμνειν. εἰ μὲν ταῦτα ἐπεπόνθοι τὴν ὠμιαίαν ἐν χειρί.
καὶ ταύτης μὴ φαινομένης, τὴν μέσην. ἐὰν δ᾽ ἧπαρ ἢ θώραξ ἢ πνεύμων ἢ καρδία, τὴν ἔνδον. τὰς δὲ συνάγχας, πρώτας
μὲν τὰς ἐν χερσί. δευτέρας δὲ, τὰς ὑπὸ τὴν γλῶτταν. τῶν δὲ κατ᾽ ἰνίον παρόντων, καὶ τὴν ἐν ἀγκῶνι μὲν, οὐχ ἥκιστα δὲ

καὶ τὴν ἐν τῷ μετώπῳ. ἐπὶ δὲ νεφρῶν καὶ κύστεως, αἰδοίου τε καὶ μήτρας, τὰς ἐν τοῖς σκέλεσι. μάλιστα μὲν τὰς κατὰ τὴν ἰγνύαν. εἰ δὲ μὴ τὰς παρὰ τὸ σφυρόν. ἀεὶ δ' ἐπὶ πάντων, τὰς κατ' εὐθύ. τοῦ μὲν ἥπατος ἀρχομένου φλεγμαίνειν, τὰς ἐν τῇ δεξιᾷ χειρί. τοῦ δὲ σπληνὸς, ἔμπαλιν. ὥστ' εὐθὺς ἡ διαφορὰ τῶν κενώσεων, πρῶτον κατὰ τὴν τῶν μορίων διαφορὰν ὑπαλλάττεται. καὶ δῆλον ὅτι τὸ κοινὸν τῆς ἐνδείξεως οὐ μᾶλλον ὠφελείας ἢ βλάβης αἴτιον. ὅτι μὲν γὰρ κενωτέον, ἔνδειξις κοινή. τὸ δ' ὅθεν ἢ ὅπως, οἱ πεπονθότες τόποι διδάσκουσιν. οὕτω γοῦν καὶ οἱ τῶν κώλων ἐπινοήθησαν δεσμοὶ, θώρακος ἢ γαστρὸς, ἢ τῶν κατὰ τὸν τράχηλον, ἢ τὴν κεφαλὴν μορίων φλεγμαινόντων. οὐ γὰρ δὴ τὸ φλεγμαῖνόν γε αὐτὸ δήσεις κῶλον. ἀλλ' ἐπὶ μὲν σκελῶν, τὰς χεῖρας. ἐπὶ χειρῶν δὲ, τὰ σκέλη. καὶ μὴν καὶ τὸ ψύχειν καὶ στύφειν ἐν ἀρχῇ τὰ φλεγμαίνοντα, χωρὶς τῆς ἀπὸ τῶν πεπονθότων ἐνδείξεως, οὐ μᾶλλον ὠφελείας ἢ βλάβης αἴτιον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν κατὰ τὸ κῶλον μορίων, ἀρκεῖ καὶ σπόγγον ἐπιθεῖναι βρέξαντας ἤτοι γε ὕδατι ψυχρῷ μικρὸν ὄξους μιγνῦντας, ἢ ὕδατι μόνῳ. καθ' ἧπαρ γε καὶ ὁμοίως τινὶ τῶν αὐστηρῶν. ἥπατος δ' ἀρξαμένου φλεγμαίνειν, οὐδεὶς ἂν χρήσαιτο τούτων οὐδενὶ νοῦν ἔχων ἄνθρωπος. ἀλλ' οὐδ' εἰ μήλινον ἐπιβρέξαις, ἢ μύρσινον, ἢ μαστίχινον, ἢ ναρδῖνον, ἢ σχίνινον, ἢ τι τῶν στυφόντων ἐλαίων, ἢ καὶ τῶν ἄλλων, ἐναφεψήσας ἀψίνθιον, οὐδὲ τούτων οὐδὲν ἁρμόττει ψυχρόν. ὥσπερ οὐδὲ κατάπλασμα ψυχρὸν οὐδέν. ἀλλὰ μῆλα μὲν ἐναφεψῶν οἴνῳ, καὶ μάλιστα κυδώνια, κατάπλασμα σκευάσεις δι' αὐτῶν φλεγμονῆς ἥπατος ἔτ' ἀρχομένης. ψυχρὸν δ' οὐδὲ τοῦτο προσοίσεις. ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἔλαιον ἐσκευασμένον, ὡς εἴρηται, τοῖς ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς ἐν τῷ στόματι μορίοις ἀρχομένοις φλεγμαίνειν. ὅτι δὲ κἂν ὄξος ἐγχέῃς μετὰ ῥοδίνου, βλάψεις οὐδέν. ἀλλ' οὐκ ὀφθαλμοῖς γε φλεγμαίνουσιν, ἀγαθὸν τοῦτο. καθάπερ οὐδὲ τὸ διὰ μόρων φάρμακον, ἢ τι τῶν στοματικῶν ὀνομαζομένων ἄλλο. πάντα γὰρ ἀνιαρὰ τὰ τοιαῦτα τοῖς ὀφθαλμοῖς. καί τοι κατὰ τὸ γένος ὄντα τῆς ἐνδείξεως. ἀλγούντων δὲ φλεγμαίνειν ἀρχομένων, ἤρκεσε πολλάκις ἔλαιον μόνον θερμόν. ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλλη δίαιτα, τοῖς μὲν ἀδένας, ἢ τι τῶν κατὰ τὰ κῶλα μορίων ἔχουσι φλεγμαῖνον, ἕνα μόνον λαμβάνει σκοπὸν ὡς τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα προσφέρεσθαι δεῖν, ὅσα δὴ καὶ διαπεφθήσεται ῥᾷστα. διαφέρει δ' οὐδὲν, ἢ χόνδρον, ἢ πτισάνην, ἢ μελίκρατον, ἢ ῥοὰν, ἢ μῆλον, ἢ τι τοιοῦτον προσενέγκασθαι. φλεγμαίνοντος δ' ἥπατος, ἀκριβεστάτης διαίτης ἐστὶ χρεία, καθάπερ γε καὶ γαστρός. τὸ γὰρ ἔργον αὐτῶν ἅπαντι τῷ ζώῳ κοινόν ἐστι. καὶ μὴ πεφθείσης καλῶς τῆς τροφῆς ἢ μὴ προσηκόντως αἱματωθείσης ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου μέλεσι, μεγίστη βλάβη προσγίνεται. τὰ δὲ τῶν κώλων μόρια, τοσοῦτον λαμβάνει τῆς τροφῆς, ὅσον τρέφεσθαι πέφυκε. διὸ κἂν ἐκ μήλου καλῶς ἐν τῇ γαστρὶ πεφθέντος ἀφίκηται πρὸς αὐτὰ τροφὴ, κἂν ἐκ χόνδρου, κἂν ἐκ πτισάνης, οὐ μέγα διαφέρει. κατὰ δὲ τὸ ἧπαρ ὁπόσον ἡ διαφορὰ τῶν τροφῶν δύναται, καὶ ὡς μέγιστον ἐφ' ἑκάτερα, πάρεστί σοι μανθάνειν. ἐκκενοῦσθαι μὲν δήπου χρὴ τοῦ ἥπατος ὅσον ἀθροίζεται κατ' αὐτὸ, τοῦ τε πικροχόλου χυμοῦ, καὶ τῶν ἐκ τῆς φλεγμονῆς ἰχώρων. τοῦτο δ' οὐκ ἂν γένοιτο, χωρὶς τοῦ διαρρύπτεσθαι μὲν τὰ κατὰ τὸ σπλάγχνον ἀγγεῖα, τοὺς δ' εἰς τὴν κύστιν καθήκοντας πόρους ἀναστομοῦσθαι. χόνδρος οὖν ἐμπλαστικὸς μέν ἐστιν, ἐμπλάττων δὲ τὰ κατὰ τὸ ἧπαρ ἀγγεῖα, καὶ μάλιστα τὰ πέρατ' αὐτῶν, κωλύει τήν τε χολὴν εἰς τὸ ἔντερον ὑπιέναι, καὶ τὴν τροφὴν εἰς ὅλον ἀναδίδοσθαι τὸ σῶμα. χρεία τοίνυν ἐστὶ τῶν ἐκφραττόντων ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων, αὐτῷ τε τῷ ἥπατι καὶ τῷ τοῦ χοληδόχου πόρου στόματι. τὰ δὲ τοιαῦτα πάντα γλίσχρα μὲν ἥκιστά ἐστι. λεπτὰ δὲ ταῖς συστάσεσι καὶ δακνώδη ταῖς ποιότησιν. ἀλλὰ πάλιν ὑπὸ τούτων δακνόμενα τὰ φλεγμαίνοντα, παροξύνεται. καὶ διὰ τοῦτο δεόμεθα τῶν ἄνευ τοῦ δάκνειν αὐτὰ ῥυπτόντων. διόπερ ἐστὶ καὶ τὸ μελίκρατον. ἀλλ' ἴσμεν ὅτι τὰ γλυκέα πάντα καὶ σπλῆνα καὶ ἧπαρ ἐπὶ πλεῖστον ἐξαίρει. λοιπὴ τοίνυν ἄμεμπτος, ὡς ἐν ἐδέσματι μὲν, ἡ πτισάνη. χωρὶς γὰρ τοῦ δάκνειν ῥύπτει, ὡς ἐν φαρμάκοις δ' ὀξύμελι μεθ' ὕδατος κεκραμένον. καὶ γὰρ καὶ ἡ ῥόα καὶ τὸ μῆλον, ὅσα τ' ἄλλα στύφει συνάγοντα τοῦ χοληδόχου πόρου τὸ στόμα, κωλύει τὴν χολὴν ἐκκρίνεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο βλάπτει φλεγμονὰς ἥπατος. καὶ μάλιστα ὅταν ἐν τοῖς σιμοῖς ὦσι μέρεσι τοῦ σπλάγχνου. πρὸς γὰρ τῇ διὰ φλεγμονὴν στενοχωρίᾳ, καὶ ἡ ἐκ τῶν στυφόντων τε καὶ γλίσχρων ἐδεσμάτων προσέρχεται. καὶ τὰ δάκνοντα δὲ μᾶλλον, βλάπτει τὰς ἐν τοῖς σιμοῖς φλεγμονάς. ὅσαι γὰρ ἐν τοῖς κυρτοῖς αὐτοῦ μέρεσι γίνονται, φθάνει μεταβεβλημένα πρὸς αὐτὰς ἀφικνεῖσθαι τὰ ληφθέντα. καὶ μήτε τὸ στῦφον ἔτι στύφειν ὁμοίως, μήτε τὸ δάκνον δάκνειν, μήτε τὸ διὰ γλισχρότητα τοῖς στενοῖς ἀγγείοις ἐμπλαττόμενον, ἔτι μένειν ὁμοίως γλίσχρον. ἡ μεταβολὴ δ' αὐτοῖς διττὴ, τῷ τε πεπέφθαι, καὶ διότι τῷ προϋπάρχοντι κατὰ τὸ σπλάγχνον αἵματι μίγνυται. τοῦ δέ γε σιμοῦ μέρους ἐν ἥπατι φλεγμαίνοντος, εὐθὺς μὲν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὰς ἐν τῷ μεσεντερίῳ συμφλεγμαίνειν φλέβας. ἀπὸ γὰρ τῆς ἐπὶ πύλας, ἅπασαι πεφύκασιν. εὐθὺς δὲ καὶ τὰ προσπίπτοντα τοῖς στόμασιν αὐτῶν, ἐπιδείκνυται τὴν ἑαυτῶν δύναμιν. ἆρά σοι δοκεῖ σμικρὰ διαφορὰ προσέρχεσθαι τῇ κοινῇ τῶν φλεγμονῶν θεραπείᾳ παρὰ τῶν μορίων; ἐμοὶ μὲν γὰρ μεγίστη φαίνεται κἂν εἰ τὴν Θεσσάλειον ἀναισθησίαν ζηλοῦντες, οἴονται τὴν κοινὴν ἔνδειξιν ἀρκεῖν μόνην. ἀναμνῆσαι σε δὲ βούλομαι καὶ τῆς καλῆς αὐτῶν θεραπείας, ἣν ἐπὶ Θεαγένους ἐποιήσαντο τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου. ταύτην γὰρ ἔγνωσαν οὐκ ὀλίγοι διὰ δόξαν τ' ἀνθρώπου δημοσίᾳ διαλεγομένου κατὰ τὸ τοῦ Τραϊανοῦ γυμνάσιον ἑκάστης ἡμέρας. ὁ μὲν οὖν θεραπεύων αὐτὸν, ἦν εἷς τῶν Σωρανοῦ μαθητῶν Ἄτταλος τοὔνομα. κατέπλαττε δὲ ἑκάστης ἡμέρας τὸ ἧπαρ ἀρτομέλιτι, μὴ γινώσκων ὅτι στύφεσθαι μετρίως δεῖται τὸ σπλάγχνον τοῦτο, διότι τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως ἀρχὴ τοῖς ζώοις ἐστὶ, καὶ τὸ φλεβῶδες γένος ἀπ' αὐτοῦ πέφυκεν. οὕτως οὖν ἐθεράπευε τὸ σπλάγχνον, ὡς τοὺς βουβῶνας ἀμίκτῳ καὶ μόνῃ διὰ τῶν χαλώντων ἀγωγῇ κατάπλαττων μὲν, ἀρτομέλιτι. καταιονῶν δὲ ἐλαίῳ θερμῷ, καὶ τρέφων ἐκ χόνδρου ῥοφήματι. ταῦτα γὰρ ἀρκεῖ τὰ τρία σχεδὸν ἅπασι τοῖς νῦν ἀμεθόδοις Θεσσαλείοις, εἰς τὴν τῶν ὀξέων ἴασιν. ἔδοξε δέ μοι κατὰ μόνας εἰπεῖν τῷ Ἀττάλῳ προσμιγνύναι τι τῶν στυφόντων, καὶ μὴ ψιλῇ χρῆσθαι τῇ διὰ τῶν χαλαστικῶν ἀγωγῇ, διὰ μὲν ὅτι τῆς τοῦ σπλάγχνου φύσεως, οὐκ ἔμελλον ἐρεῖν αὐτῷ. τοῦτο γὰρ ἦν ὄντως ὄνῳ μῦθον λέγειν. [illegible]

πείσειν αὐτὸν, ᾧ καὶ πάντας ἀνθρώπους ὁρῶ τάχιστα πειθομένους, τοῦτο δηλώσειν μόνον. ὡς ἡ μακρὰ πεῖρα ἐδίδαξε τοὺς ἰατροὺς θεραπεύειν ἡ παρ᾽ ὕλη φαρμάκων μικτή. γεγραμμένην δ᾽ αὐτὴν εὑρήσεις ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς γράμμασι τῶν ἰατρῶν. ἐὰν οὖν σοι δοκῇ, μίξον ἔφην ἀψινθίου τι, τῆς κόμης μὲν, ἀκριβῶς κεκομμένης τῷ καταπλάσματι· τῆς πόας δ᾽ ὅλης, τῷ ἐλαίῳ, καθάπερ ὁρῶ σε ἄλλους ἀναφέψαντας αὐτῷ μετρίως. τῷ καταπλάσματι δὲ μυροβαλάνου πίεσμα, καὶ ἶριν, καὶ σχίνου τὸ ἄνθος, ἢ τῆς ναρδίτιδος βοτάνης τὴν ῥίζαν, ἢ κυπέρου μίξειν. οὐ χεῖρον καὶ δι᾽ οἴνου ποτ᾽ αὐτὰ κατασκευάσαι, καὶ μίξαι τι τῆς ἰλύος αὐτοῦ, καί τι τῶν στυφόντων ἀναφεψῆσαι μήλων, ὁποῖα τά τε κυδώνιά τε καὶ στρούθια καλούμενα. καὶ ταῦτα δὴ τὰ πλεονάζοντα κατὰ τὴν Ῥωμαίων πόλιν, ἃ προσαγορεύουσι κεστιανά. τὸ δ᾽ ἔλαιον, ὁρῶ γάρ σε καὶ τοῦτο μιγνύντα, μὴ τὸ τυχὸν ἔστω· ἀλλ᾽ ἤτοι τὸ ἀπὸ τῆς Ἱσπανίας, ἢ τὸ ἰστρικόν, ἢ τὸ ὀμφάκινον, ἢ σχίνινον, ἢ μύρτινον, ἢ μήλινον, ἢ νάρδινον μύρον. πολλὴν δὲ καὶ ἄλλην ἔφην ὕλην ἄφθονον εἶναι τῶν ἀναφεψῆσθαι δυναμένων. καὶ γὰρ σχίνου τοὺς ἁπαλοὺς κλῶνας, καὶ μυρσίνης, καὶ βάτου, καὶ ἀμπέλου, καὶ μᾶλλον τῆς ἀγρίας, ἀφ᾽ ἧς καὶ τὴν οἰνάνθην καλουμένην λαμβάνομεν. οὐ χεῖρον δ᾽ ἂν εἴη καὶ τὸ ἀττικὸν ὕσσωπον τῷ τε καταπλάσματι καὶ ταῖς κηρωταῖς μιγνύναι. καὶ γὰρ καὶ κηρωτάς τινας ἐξ ὕλης τοιαύτης αὐτῷ συνεβούλευον ἐπιτιθέναι μετὰ τὸ κατάπλασμα. καί τινά γε ἐπειρώμην ἐφεξῆς αὐτῷ τὴν ὅλην ἀγωγήν. ἵνα καὶ τὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἰατρῶν ἐπιθέματα ἐκ μικτῆς ὕλης σκευάζῃ. βέλτιον γὰρ ἔφην εἶναι ἀρθέντος τοῦ καταπλάσματος, ἤδη κεῖσθαί τι τῷ σπλάγχνῳ. καὶ ὁ Ἄτταλος ὑποτεμνόμενός μου τὸν λόγον, εἰ μὴ σφόδρα σε ἐτίμων ἔφη, τούτων οὐδενὸς ἂν ἠνεσχόμην. οἷς γὰρ ἐνεχείρησαν οἱ πρόσθεν ἰατροὶ πρὶν τὴν ὄντως ἰατρικὴν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων εὑρεθῆναι, ταῦτά μοι συμβουλεύεις ὥσπερ οὐκ εἰδότι. τρεῖς οὖν ἡμέρας ἢ τέτταρας ἔφη συγχώρησόν μοι προνοήσασθαι τοῦ Θεαγένους ὡς ἐγὼ βούλομαι. καὶ θεάσῃ τελείως αὐτὸν ὑγιαίνοντα. τί οὖν ἔφην, ἐὰν ἐξαίφνης ἱδρώτων ὀλίγων καὶ τούτων γλίσχρων ἐπιφανέντων ἀποθάνῃ, μνημονεύσεις ὧν ὑπέσχου καὶ μεταθήσῃ τοῦ λοιποῦ. καταγελῶν ἤδη τούτοις ὁ Ἄτταλος, ἐχωρίσθη μηκέτ᾽ ἀποκρινάμενος μηδέν. ὥστ᾽ οὐδὲ περὶ τοῦ χόνδρου τι συμβουλεῦσαί μοι συνεχώρησεν. οὐδ᾽ ὅτι δεήσει τῶν οὐρητικῶν φαρμάκων μιγνύναι τῷ ὕδατι μικρὸν ὕστερον. ἐπειδὴ τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος ἐπεπόνθει. καθάπερ γὰρ τὰ σιμὰ διὰ τῆς γαστρὸς ἐκκενωτέον ἐστὶν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, οὕτω τὰ κυρτὰ διὰ τῶν μετρίως οὐρητικῶν φαρμάκων, οἷόν ἐστι τὸ σέλινον. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ προϊόντι, πεττομένης ἤδη τῆς φλεγμονῆς, καὶ τοῖς ἰσχυροτέροις ἐγχωρεῖ χρήσασθαι, τῷ ἀσάρῳ καὶ τῇ κελτικῇ νάρδῳ, καὶ τῷ καλουμένῳ φοῦ, καὶ πετροσελίνῳ, καὶ σμυρνίῳ, καὶ μήῳ. καθάπερ γε καὶ διὰ τῆς γαστρὸς κενοῦν, εἰ τὰ σιμὰ πεπόνθασι, κνῆκον μιγνύντα τοῖς ἐδέσμασι, καὶ ἀκαλήφην, καὶ λινόζωστιν. ἐπίθυμόν τε καὶ πολυπόδιον. καὶ πάνθ᾽ ὅσα μετρίως ὑπάγει. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς παρακμαῖς, αὐτοῖς τε τούτοις χρῆσθαι θαρσαλεώτερον ἢ πρόσθεν. ὅσα τε τούτων ἐστὶ σφοδρότερα. τὰ μὲν, ἐναφέψοντας τῇ πτισάνῃ. τὰ δὲ, κόψαντας ὡς χνοώδη γενέσθαι. διδόναι δὲ καὶ ταῦτα διὰ πτισάνης ἢ μεθ᾽ ὕδατος. ἐγὼ γοῦν καὶ πολυποδίου ποτὲ συνέψησα τῇ πτισάνῃ, καὶ μέλανος ἐλλεβόρου φλοιόν. καὶ διὰ τῶν κλυσμάτων δὲ κενοῦν αὐτοὺς προσήκει. ἐν ἀρχῇ μὲν, ἀρκουμένους ἁλσὶν, ἢ νίτρῳ, ἢ ἀφρονίτρῳ μεμιγμένοις τῷ μελικράτῳ. κατὰ δὲ τὰς παρακμὰς καὶ μάλιστα ἐὰν σκιρρῶδές τι καταλείπηται τῆς φλεγμονῆς, ἰσχυρότερα μιγνύντας φάρμακα. [illegible] ὕσσωπον ἀναφεψόμενον τῷ ὕδατι, τηνικαῦτα καὶ τὴν ὀρίγανον. καὶ τὴν κολοκυνθίδα. καὶ τὸ λεπτὸν κενταύριον. ἐπιτηδειότατα γάρ ἐστι σκιρρωθῆναι τὰ δύο σπλάγχνα, τό θ᾽ ἧπαρ, καὶ ὁ σπλὴν, ἐὰν ἀμελήσῃ τις αὐτῶν, ἢ τοῖς γλίσχροις ἐδέσμασι χρήσηται. καθάπερ καὶ ὁ Ἄτταλος ἤδη τῷ Θεαγένους ἑκάστης ἡμέρας χόνδρον προσφέρων. καὶ μηδὲν οἶδ᾽ οὐδὲ τῶν ἐκφραττόντων τε καὶ ῥυπτόντων. ἀλλὰ τό γε συμβὰν τῷ Θεαγένει, μᾶλλον δὲ τῷ Ἀττάλῳ, καιρὸς εἰπεῖν. ὡς γὰρ ὑπέσχετό μοι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπιδείξειν τὸν ἄνδρα τῆς φλεγμονῆς τοῦ ἥπατος ἀπηλλαγμένον, ὁ μὲν ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἤδη πλεῖστόν τε κατήντλει τὸ σπλάγχνον ἐλαίῳ θερμῷ, κατέπλαττέ τε συνεχέστερον ἐκ τῆς ἐπιμελείας ἐλπίζων αὐτῷ προχωρήσειν τὰ τῆς θεραπείας ἄμεινον, ἀπεκρίνατό τε πυνθανομένοις γαυριῶν ὑπὲρ τοῦ Θεαγένους τὰ βελτίω. ἀλλὰ συνέβη γε καθ᾽ ὃν ἐγὼ τρόπον εἶπον, ἐξαίφνης ἀποθανεῖν αὐτόν. καὶ τὸ πάντων γελοιότατον, ὁ μὲν Ἄτταλος ἦγε τινὰς τῶν ἠρωτηκότων φίλων, ὅπως διάγοι δεῖξαι βουλόμενος αὐτὸν οὕτως ἔχοντα καλῶς, ὡς λούεσθαι μέλλειν. ἀγαλλόμενός τε μετὰ πολλῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ἐν ᾧ κατέκειτο. τὸν Θεαγένην δὲ τεθνεῶτα, λούειν ἐνεχείρουν ἔνιοι τῶν φίλων. ταῦτα δὴ τὰ νενομισμένα, κυνικοί τέ τινες ὄντες, καὶ ἄλλως φιλόσοφοι. διὸ καὶ μέχρι τοῦ νεκροῦ παραγενέσθαι συνέβη τῷ Ἀττάλῳ μετὰ τοῦ χοροῦ τῶν θεατῶν, ἅτε μηδενὸς ἔνδον οἰμώζοντος. οὔτε γὰρ οἰκέτης, οὔτε παιδίον, οὔτε γυνὴ τῷ Θεαγένει ἦν, ἀλλ᾽ οἱ φιλοσοφοῦντες μόνοι παρῆσαν αὐτῷ φίλοι. τὰ μὲν ἤδη τοῖς τεθνεῶσι νομιζόμενα πράττοντες, οὐ μὴν οἰμώζειν γε μέλλοντες. οὕτω μὲν ὁ Θεσσάλειος ὄνος εὐδοκίμησεν, ἤδη πολλῶν θεατῶν ἐπιδείξας ἀπηλλαγμένον τῆς φλεγμονῆς ἐντὸς τῶν τεττάρων ἡμερῶν ὡς ὑπέσχετο τὸν ἄνθρωπον. οἱ δ᾽ ἄλλοι μεθοδικοὶ μυρίους ἀποκτείνοντες, ἑκάστης ἡμέρας τὴν ἀγωγὴν τῆς θεραπείας οὐδέπω καὶ νῦν ὑπαλλάξαι τολμῶσιν. οὐδὲ πειραθῆναί ποτε κἂν ἅπαξ τῆς τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς, οἷς ὄντως ἐσπουδάσθη τὰ τῆς τέχνης ἔργα, γεγραμμένης. οὕτω δυσσοποιόν τι πρᾶγμά ἐστιν ἀμαθία σφοδρά. καὶ μᾶλλον ὅταν ἀλαζονίᾳ μιχθῇ. τοιοῦτοι μὲν οὖν ἐν ἅπασιν οἱ Θεσσάλειοι. χρὴ δ᾽ ἡμᾶς φεύγοντας τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα, κἂν εἰ μηδὲν ἄλλο, ἀλλ᾽ οὖν τῇ ἐμπειρίᾳ πιστεύειν. ὅπερ ἀεὶ παραινῶ τοῖς ἀγυμνάστοις περὶ τὸν λόγον. ἄμεινον γὰρ αὐτοῖς ἐστι μηδόλως ἐξ ἀναλογισμῶν τι λαμβάνειν, ὅταν ἀμαθεῖς τε ἅμα καὶ ἀγύμναστοι τῶν λογικῶν ὦσι μεθόδων, ἃς νῦν ἡμεῖς γράφομεν. ἡ γάρ τοι τοῦ ἥπατος οὐσία, ῥᾷστα σκίρροις ἁλίσκεσθαι πέφυκεν, ἔχουσά τι καὶ φύσει πηλῶδες, ὡς παίζων τις ἔλεγεν ἰατρὸς τῶν καθ᾽ ἡμᾶς. ἡ δὲ τοῦ σπληνὸς, ἀραιοτέρα μέν ἐστι τῆς τοῦ ἥπατος. ἁλίσκεται δὲ συνεχέστερον ἐκείνου τῷ σκιρρώδει παθήματι, διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἰδέαν [illegible]. ἕλκει γὰρ ὑπὸ τοῦ παχέος αἵματος τρεφόμενος, ὃ καθάπερ τις ἰλύς ἐστι τοῦ καθαρωτέρου. καὶ ῥᾷστα γί-

γίνεται μέλαινα χολή. διὸ καὶ μελαγχολικὸν αὐτὸ καλοῦμεν περίττωμα. ταῦτα μὲν οὖν τὰ δύο σπλάγχνα,
καὶ ἡ ἐμπειρία δείκνυσιν ἐναργῶς ἁλισκόμενα τοῖς σκιρρώδεσιν ὄγκοις. οἱ νεφροὶ δὲ τῷ κατακεκρύφθαι λαν-
θάνουσι τὴν ἀφήν. ὅ γε μὴν λόγος ἡμᾶς διδάσκει καὶ τούτους ἑτοίμως ἁλίσκεσθαι σκίρροις. καὶ δὴ ἔστω τὰς
μὲν, ἀλύτους τοπάμπαν εἶναι νεφρίτιδας. τὰς δὲ, δυσλύτους. ἄμφω γὰρ ἔχουσιν οἱ νεφροὶ τὰ λελεγμένα τῶν
προειρημένων σπλάγχνων ὑπάρχειν ἑκατέρῳ, τήν τε τῆς οὐσίας ποιότητα, καὶ τὴν τῶν διερχομένων ἐν
αὐτοῖς περιττωμάτων φαυλότητα. διὸ καὶ οἱ τὰ παχύχυμα τῶν ἐδεσμάτων ἐσθίοντες, ἁλίσκονται τῷ τῆς
λιθιάσεως πάθει. προορᾶσθαι τοιγαροῦν χρὴ τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσον δυσιατώτεραι τῶν τριῶν τούτων εἰσὶ σπλάγ-
χνων αἱ σκιρρώδεις διαθέσεις, ὅπως μή τις αὐταῖς περιπέσῃ. μάλιστα δ' ὡς εἴρηται περιπίπτουσιν, οἱ φλε-
γμαινόντων αὐτῶν ἐδέσμασι χρώμενοι, παχεῖς ἢ γλίσχρους χυμοὺς γεννῶσι. καὶ μέντοι καὶ τὰ ἰάματα τῶν
10 τοιούτων παθῶν ὁμολογεῖται πᾶσιν εἶναι τὰ τέμνοντα καὶ διαλύοντα καὶ θρύπτοντα. τοῦ γένους μὲν ὄντα
δηλονότι τοῦ τῶν ἐκφραττόντων καὶ ῥυπτόντων. ἰσχυρότερα γε μὴν ταῖς δυνάμεσι. μεμάθηκας δ' ἐν τῇ περὶ τῶν
ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ τήν τε δύναμιν αὐτῶν, καὶ τὴν ὕλην. διὸ καὶ νῦν ὁ λόγος μοι γίνεται
σύντομος ἀρκουμένῳ ταῖς καθόλου δυνάμεσι, καὶ μόνῃ τῇ μεθόδῳ μετὰ παραδειγμάτων ὀλίγων. ὅπου γὰρ
ἡ δ' ὕλη τῶν δυνάμεων ἤδη προπαρεσκεύασταί σοι, καὶ τὰ συνενδεικνύμενα τὴν θεραπείαν ἔμπροσθεν
εἴρηται, καταλείπεται νῦν οὐδὲν ἄλλο, πλὴν τῶν οἰκείων ἑκάστου νοσήματος ἐνδείξεων ἐπιμνησθῆναι. τὰ συν-
ενδεικνύμενα δὴ λέγω, δηλονότι δύναμιν, καὶ φύσιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὥραν, καὶ χώραν, καὶ ἔθος, ὅσα τ' ἄλλα
τοιαῦτα. καὶ τοίνυν περὶ τῆς ἀπὸ τῶν μορίων ἐνδείξεως ἐφεξῆς ἐρῶ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ποιη-
σάμενος. ἐνδείκνυται γὰρ τοῦτο τὰ μὲν ἔξωθεν ἐπιτιθέμενα κατὰ τὰς φλεγμονὰς αὐτοῦ, μικτῆς εἶναι χρῆναι
δυνάμεως. οὐ μόνον ἐν γενέσει τῆς φλεγμονῆς οὔσης. τοῦτο μὲν γὰρ κοινὸν ἁπασῶν φλεγμονῶν. ὁπότε γε καὶ
20 μόνοις τοῖς ἀποκρουστικοῖς βοηθήμασι κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι χρώμενος. ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν μήτ'
ἐπιρρέῃ μηδὲν ἔτι, μήτε ἀπώσασθαι δυνατὸν ᾖ τὸ ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ περιεχόμενον. γίγνεται γὰρ καὶ
τοῦτο διὰ πλείους αἰτίας. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν ὀλίγον τε τὸ ἐπιρρέον ἐστὶ καὶ λεπτότερον ὡς τὸ πολύ. ἐνίοτε δὲ καὶ
ἡ κατ' αὐτὸ τὸ δεχόμενον μόριον ἰσχυροτέρα δύναμις, ὡς ἂν μηδέπω κεκμηκυῖα, καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτὸ κα-
τὰ τὸ φλεγμαῖνον, οὐδέπω βιαίως ἐσφηνωμένον. ἀκμαζούσης δὲ τῆς φλεγμονῆς, τό, τε περιεχόμενον αἷμα
πολὺ καὶ πολλάκις παχύτερον, ἐσφηνωμένον τε σφοδρῶς. ἥ τε τοῦ μορίου δύναμις, ἀσθενεστέρα. δεόμεθα δὲ
καὶ ταύτης ἰσχυούσης, ὡς ὠθεῖν δύνασθαι τὸ περιττὸν ἀφ' ἑαυτῆς. ἐπειδὴ τῶν στυφόντων φαρμάκων ἡ δύναμις
οὐχ ἱκανὴ τηνικαῦτα τὸ πᾶν ἐργάσασθαι μόνη, συνάγουσα μὲν γὰρ καὶ σφίγγουσα καὶ οἰονεὶ πιλοῦσα καὶ θλί-
βουσα τὰ σώματα, δύναται τὰ λεπτότερα ταῖς συστάσεσιν ὑγρὰ πρὸς τοὺς περικειμένους ἀποπέμπειν τόπους
οὐ μὴν αὖθι γε τοῦ συνεπισχεῖν τι, καὶ τὴν ἐν τῷ πάσχοντι μορίῳ δύναμιν ἀξιόλογον αὐτοῖς γίνεσθαι πύργον.
30 τηνικαῦτα γοῦν ἡ μὲν ἀπὸ τῆς φλεγμονῆς ἔνδειξις, τῶν ποιητέων ἐστὶ μία. καλοῦσι δ' αὐτὴν διαφόρησιν ἐκκε-
νοῦσαν λόγῳ θεωρητοῖς πόροις τὸν ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ χυμόν. ἡ δ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μορίου, πρὸς τοὐναντίον
ἀντισπᾷ, κελεύουσα φυλάττειν αὐτοῦ τὸν τόνον. ἐπιπλεκομένων οὖν ἀλλήλαις ἐναντίων ἐνδείξεων, ἐπιπεπλέ-
χθαι χρὴ καὶ τὸ φάρμακον. μηροῦ δὲ φλεγμαίνοντος ἢ κνήμης ἢ πήχεος, ἢ βραχίονος, ἢ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀδένων,
οὐ δεόμεθα φυλάττειν τὸν τόνον. οὗτος ὁ σκοπὸς ἔστω σοι κοινὸς ἐπὶ πάντων τῶν μορίων ὧν ἔργον τι τοιοῦτον ἐστὶν,
ὡς ὅλῳ τῷ σώματι χρήσιμον ὑπάρχειν. οὔκουν οὐδὲ τὸν σπλῆνα παντάπασι χαλᾶν χρή. καὶ γὰρ καὶ οὗτος ἐκ-
καθαίρει τοῦ ἥπατος ὅσον ἰλυῶδές τε ἐστὶ, καὶ μελαγχολικόν. ἐπεὶ δ' ὑπὸ τοιούτου τρέφεται, καὶ διὰ τοῦθ' ὅταν
ἔμφραξίς τις ἢ φλεγμονὴ κατ' αὐτὸν γίνηται, καὶ μάλιστα ὅταν ἤδη ἐσκιρρωμένος, τῶν ἐκφραττόντων καὶ τεμνόν-
των ἰσχυροτέρων δεῖται. οἷον γάρ ἐστι φάρμακον ἥπατι τὸ ἀψίνθιον, τοιοῦτον τῷ σπληνὶ καππάρεως φλοιός.
ὁποῖον δ' ἥπατι τὸ καλούμενον εὐπατόριον, τοιοῦτον τῷ σπληνὶ τὸ σκολοπένδριον. ὁμοίων μὲν γὰρ δεῖται φαρ-
40 μάκων κατὰ τὸ γένος ἀμφότερα τὰ σπλάγχνα. τοσούτῳ δ' ἰσχυροτέρων ὁ σπλὴν, ὅσῳ παχυτέρᾳ χρῆται τρο-
φῇ. σκιρρουμένοις οὖν αὐτοῖς αἱ προσήκουσαι τροφαὶ, κοιναὶ μὲν τῷ γένει. διαφέρουσαι δὲ τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον
εἰσίν. ὅθεν εἰ καὶ δι' ὀξυμέλιτος ἡ κάππαρις ἐσθίοιτο, χρησίμη μὲν ἀμφοτέροις ἐστὶ τοῖς σπλάγχνοις. ἀλλ' οὔτ' ἴσον
τὸ πλῆθος, οὔθ' ὁμοίως κεκραμένον ἔχουσα τὸ ὀξύμελι. πλείων τε γὰρ αὕτη, καὶ δι' ἀκρατεστέρου τοῦ ὀξυμέλι-
τος ἐπὶ τοῦ σπληνὸς, ὠφελιμωτέρα γίγνοιτ' ἄν. αὕτη μὲν οὖν ἡ διαφορὰ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. τῶν δὲ
ὁμοίων κατὰ γένος ἢ εἶδος, ἢ ὡς ἄν τις ἐθέλοι ὀνομάζειν βοηθημάτων, ἔκ τε τῆς ἐνεργείας αὐτῶν εἴληπται, καὶ
διαπλάσεως. ἀπὸ δὲ τῆς εἰς τὰ παρακείμενα κοινωνίας, ὅπερ ἐστὶ ταὐτὸν τῇ θέσει, τὸ τὰ μὲν κυρτὰ τοῦ ἥπα-
τος ἐκκαθαίρεσθαι διὰ νεφρῶν. τὰ δὲ σιμὰ, διὰ τῆς κάτω γαστρός. ἐπὶ δὲ σπληνὸς, τὴν ἑτέραν μόνην εἶναι κέ-
νωσιν τῶν περιττῶν. ἡ γὰρ ἐπὶ τοὺς νεφροὺς, οὐκ ἔστι τούτῳ τῷ σπλάγχνῳ. διὰ τοῦτ' οὖν ὅταν φλεγμαίνῃ τοῖς κα-
τωτερικοῖς ὀνομαζομένοις φαρμάκοις ἐρεθίζομέν τε καὶ διαρρύπτομεν αὐτὸν, ὅπως μεθίῃ καὶ χαλάσῃ τὰ περιττά.
50 διττὸς δ' ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς τῶν τοιούτων φαρμάκων χρήσεως. ἐπὶ μὲν τῶν ἀνωτέρω κειμένων μορίων, διὰ τῶν ἐ-
σθιομένων καὶ πινομένων. ἐπὶ δὲ τῶν κατωτέρω, διὰ κλυστῆρος ἐνιεμένου. ἐπειδὴ τῶν μὲν ἐσθιομένων καὶ
πινομένων ἡ δύναμις, ἐκλύεται πρὶν ἐπὶ τὰ κάτω μέρη προχωρῆσαι. τὰ δ' ἐνιέμενα, τὴν ἀρχὴν οὐ
δ' ἐπαναβῆναι δύνανται πρὸς τὴν νῆστιν. ἀλλ' εἰ καὶ πάνυ σφόδρα βιάζοιο, τάχ' ἂν ἅψαιο τῶν λεπτῶν ἐντέρων
μόνων. καὶ τοῦτ' οὖν αὐτὸ παρὰ τῆς τῶν μορίων θέσεως ἐδιδάχθημεν. ἐνίοτε μέντοι τοῖς κατωτέρω κειμένοις ἐντέ-
ροις. ἄνωθεν δὲ διδόναι τοῖς τ' ἀνωτέρω, καὶ αὐτῇ τῇ γαστρὶ, καὶ σπληνὶ, καὶ στομάχῳ. λέγω δὲ νῦν στόμαχον, ὅνπερ δὴ
καὶ κυρίως ὀνομάζουσιν. ἐνίοτε γὰρ οὕτω καλοῦσι καὶ τὸ στόμα τῆς γαστρός. ὥσπερ ὅταν εἴπωσι συγκόπτεσθαί τινας
στομαχικῶς. ἀλλ' ἐπί γε τοῦ κυρίως ὀνομαζομένου στομάχου, καὶ τὰ καταπλάσματα κατὰ τῆς ῥάχεως ἐπιτίθε-
μεν, οὐκ ἔμπροσθεν, ὥσπερ ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς φλεγμαίνῃ. κατὰ γάρ τοι τῆς ῥάχεως ὁ στόμαχος ἐπίκειται,

δι᾽ ἅ τε τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος φερόμενος κάτω μέχρι τῆς γαστρός. οὔτ᾽ οὖν ταῦτα γινώσκουσιν οἱ Θεσσα-
λειοι, καὶ διὰ τοῦτο πάντας ὁμοίως θεραπεύουσιν. οὐδ᾽ ὅτι πᾶν τὸ φλεγμαῖνον μέλος, ἐὰν μὴ στεγνὸν ἔχῃ τὸ παρα-
κείμενον ἑαυτῷ δέρμα, χαλᾷ τι καὶ μεθίησιν ἔξω τῶν λεπτομερῶν ἰχώρων. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔκ τε τῶν κατὰ τὸ στό-
μα καὶ τὴν φάρυγγα καὶ στόμαχον, εἰς τό τε καὶ γαστέρα καὶ τὰ σπλάγχνα πάντα ῥεῖ τι πρὸς τοὐκτός. οὕτω δὲ
καὶ κατὰ τὴν ἔνδον ἐπιφάνειαν τοῦ θώρακος ἐκκρίνεταί τις ἰχὼρ ὅταν φλεγμαίνῃ. καθάπερ οὖν ὁ μὲν σπλὴν
καὶ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἐκκαθαίρεται διὰ τῶν ἐντέρων, οἱ νεφροὶ δὲ καὶ τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος διὰ τῶν οὔρων,
οὕτως ὁ θώραξ ὅταν γε τὰ ἔνδον αὐτοῦ φλεγμαίνῃ, κατὰ τὸν ὑπεζωκότα μεθίησί τι πρὸς τὴν μεταξὺ χώραν
ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πνεύμονος. ἐκκαθαρθῆναι δὲ τοῦτο δεῖται, διὰ τῶν αὐτῶν ὁδῶν τῷ πνεύμονι. δώσομεν οὖν τοῖς
οὕτω κάμνουσι φάρμακα τῆς λεπτυνούσης δυνάμεως, ὅπως ἀναστομωθῶσι μὲν αἱ ὁδοὶ, τμηθῶσι δὲ τὰ δι᾽ αὐτῶν
10 ὁδοιπορήσειν μέλλοντα. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἢ παχέα ταῖς συστάσεσιν ἢ γλίσχρα. καθάπερ οὖν τῶν ἐμπύων ἐστὶν ἐκ-
λεγόμενα δὲ καὶ τούτων ὅσα μὲν μέτρια φλεγμαινόντων ἐστὶ τῶν πεπονθότων μελῶν. ὅσα δ᾽ ἰσχυρότερα, κα-
τὰ τὰς ἀκριβεῖς παρακμὰς τῶν φλεγμονῶν. ἢ καὶ τελέως μὲν αὐτῶν πεπαυμένων, ἐκκενωθῆναι δὲ τῶν πε-
ριττῶν δεομένων. μέτριον μὲν οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστὶν, ὅ, τε τῆς πτισάνης χυλὸς, καὶ τὸ μελίκρατον. ἰσχυρό-
τερον δὲ τὸ τῆς ἀκαλήφης σπέρμα. καὶ ὅταν ἐμβληθῇ βραχύ τι τῷ μελικράτῳ τῶν δριμέων βοτανῶν. οἷον
ὀριγάνου, καὶ ὑσσώπου, καὶ καλαμίνθης, καὶ γλήχωνος. ἴρεώς τε τῆς ἰλλυρικῆς ἡ ῥίζα. πλείονα δ᾽ εἰ μίξαις τού-
των, ἢ καὶ τὴν ἶριν, οὕτω κόψαις καὶ σήσαις ὡς χνοώδη ποιῆσαι, κἄπειτα ἐπιβάλλοις τῷ μελικράτῳ, τμητικώ-
τατον ἕξεις φάρμακον. οὕτω δὲ καὶ τὸ διὰ πρασίου σκευαζόμενον, ὀξύμελί τε, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τέμνειν
ἱκανῶς πέφυκε τὰ παχύτερα τῶν ἐν θώρακι καὶ πνεύμονι περιττῶν. καὶ πάντων αὐτῶν τὴν εὐπορίαν ἔχεις
ἐν ταῖς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείαις. οὐ μόνον δὲ τὴν εἰρημένην τῶν βοηθημάτων διαφορὰν ἐκ τῶν πε-
20 πονθότων ἐμάθομεν τόπων, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ μὲν ἐπιπολῆς φλεγμαίνοντα, τοῖς τῆς φλεγμονῆς ἰδίοις βοη-
θήμασιν ἰᾶσθαι. τὰ δ᾽ ἐν τῷ βάθει, μετὰ τοῦ μιγνύναι τι καὶ τῶν δριμυτέρων. ἐκλύεται γὰρ ἡ δύναμις
εἰς τὸ βάθος αὐτῶν διαδιδομένων. οὕτω δὲ καὶ ἡ σικύα, βοήθημα γενναῖον εὕρηται. τῆς τ᾽ ἔξω φορᾶς τῶν ἐν τῷ
βάθει, καὶ τῆς οἷον εἰ μοχλείας τῶν ἤδη σκιρρουμένων. ἀλλ᾽ οὐ χρηστέον ἐστὶ σικύᾳ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθὺ μορίου φλε-
γμαίνοντος. ἀλλ᾽ ἐπειδὰν ὅλον τὸ σῶμα κενώσῃς, καὶ χρεία σοι γίνηται κενῶσαί τι καὶ ἐκμοχλεῦσαι τῶν κα-
τὰ τὸ φλεγμαῖνον, ἢ πρὸς τοὐκτὸς ἀντισπάσασθαι. γινομένων δ᾽ ἔτι τῶν παθῶν, οὐκ αὐτοῖς τοῖς ἀρχομένοις
κάμνουσι μέλεσιν, ἀλλὰ τοῖς συνεχέσιν αὐτῶν ἐπιβάλλειν τὴν σικύαν ἀντισπάσεως ἕνεκεν. οὕτω γοῦν καὶ μήτρας
αἱμορραγούσης πρὸς τοὺς τιτθοὺς ἐπιβάλλομεν σικύαν, ἐπ᾽ αὐτῶν ἐρείδοντες μάλιστα τῶν κοινῶν ἀγγείων, θώ-
ρακός τε καὶ μήτρας, τὸ τῆς σικύας στόμα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον αἱμορραγίας διὰ ῥινῶν γιγνομένης, ἐπι-
βάλλομεν τοῖς ὑποχονδρίοις μεγίστας σικύας. οὕτω δὲ καὶ πάσας ἄλλας αἱμορραγίας ἀντισπῶμεν εὐθὺ τἀναν-
30 τία διὰ τῶν κοινῶν φλεβῶν. ὥσπερ αὖ πάλιν ἕλκομεν, εἰ τούτου δεοίμεθα. κατὰ γοῦν ἐφηβαίου τε καὶ βου-
βώνων ἐπιτίθεμεν σικύαν, ἔμμηνα κινῆσαι βουλόμενοι. καὶ κατ᾽ ἰνίου δὲ σικύα τιθεμένη, γενναῖόν ἐστι βοήθημα
ῥεύματος ὀφθαλμῶν. χρὴ δὲ προκεκενῶσθαι τὸ σύμπαν σῶμα. πληθωρικοῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ καθότι περ ἂν
ἐρείσῃς μέρος τῆς κεφαλῆς τὴν σικύαν, ἕλξει αὐτὴ πληρώσεις. οὗτος οὖν ὁ κοινὸς σκοπὸς ἁπάσης φλεγμο-
νῆς, οὐχ ὡσαύτως ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν μορίων ἐπιτελεῖται. προσέρχεται δ᾽ ἅπασι τοῖς εἰρημένοις οὐ σμικρὰ μοῖρα,
καὶ ἡ τοῦ προσενεχθησομένου φαρμάκου φύσις. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐστύφθαι δεοίμεθα τὴν ἀρχομένην φλεγμονὴν, ἅπαν
τὸ στύφον προσοίσομεν εὐθὺ τῶν καταπίνεσθαι μελλόντων, ἀλλ᾽ ὅσοις ἂν αὐτῶν οὐδεμία μέμικται δύναμις
φθαρτική, χάλκανθος γοῦν ἐν τοῖς μάλιστα στύφει. καθάπερ γε καὶ τὸ μίσυ. καὶ σῶρι. καὶ χαλκῖτις. καὶ διφρυγές.
ὅ, τε κεκαυμένος χαλκός. ἥ τε λεπὶς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἄνθος. ἀλλ᾽ ἔστι βλαβερὰ τὰ φάρμακα ταῦτα καταπινόμενα.
διόπερ οὐδὲ τοῖς στοματικοῖς ἀσφαλῶς μιγνῦται. παραρρεῖ γὰρ ἐνίοτε αὐτῶν τι μέχρι τῆς γαστρός. οὐ μὴν οὐ-
40 δ᾽ ἀλόη καλῶς ἂν μιχθείη τοῖς καταπίνεσθαι μέλλουσι φαρμάκοις ἕνεκα φλεγμονῆς τῶν ἔνδον. ἐπειδὴ καὶ
ταύτῃ μέμικταί τις δύναμις καθαρτική. παρηκμακυίας μέντοι τελέως τῆς φλεγμονῆς, εἴ τις μικρὸν ἀλόης
μίξειεν ἕνεκα τοῦ τὴν γαστέρα κινῆσαι, μὴ διακεχωρηκυῖαν τελέως, οὐδὲν βλάψει. βέλτιον δὲ διὰ λινοζώστιδος ἢ ἀ-
καλήφης ἢ κνίκου, ἤ τινος τῶν τοιούτων ὑπάγειν τὴν γαστέρα τῶν οὕτω καμνόντων. ὅλως δ᾽ ἄν τις ἀφέλῃ τὴν ἀπὸ
τῶν μορίων ἔνδειξιν, οὐδὲν κωλύει τὴν ἰατρικὴν, οὐχ ἓξ μησὶν, ἀλλ᾽ ἓξ ἡμέραις ὅλην ἐκμαθεῖν. οὐ μὴν οὐδὲ προ-
θέντες τὴν ἀπὸ τῶν μορίων ἔνδειξιν ἔχοιμεν ἂν ἤδη τὸ πᾶν εἰς τὴν θεραπείαν ἄνευ τοῦ τὰς περὶ τῶν φαρμάκων
ἐκμαθεῖν μεθόδους. ἐπ᾽ ἐκείνας οὖν ἰτέον ἐστὶ τῷ μέλλοντι τελέως ἰᾶσθαι τὰ νοσήματα. νυνὶ γὰρ ὡς πολλάκις
εἶπον, εἰ καί τινος ἐμνημόνευσα φαρμάκου παραδείγματος ἕνεκα, τοῦτ᾽ ἔπραξα. προσθῶμεν οὖν ἔτι τῆς ἀπὸ
τῶν μορίων ἐνδείξεως ὅσα μήπω λέλεκται καταβάλλοντες προφανέστατα τὴν τῶν Θεσσαλείων αἵρεσιν, οἳ μήτ᾽
ἀνατομῆς ἁπτόμενοι, μήτ᾽ ἐνεργείας ἢ χρείας εἰδότες, ὅταν ἴδωσί τινα κροκυδίζοντα καὶ καρφολογοῦντα, τολ-
50 μῶσιν ὀξυροδίνῳ καταβρέχειν τὴν κεφαλὴν, ἡμῖν ἑπόμενοι. διὰ τί γὰρ οὐ τὸν θώρακα μᾶλλον εἴπερ ἐνδεικτι-
κῶς μὲν οὐ γινώσκουσι τὰ βοηθήματα, δύνασθαι δ᾽ ἐστὶ καὶ τῆς καρδίας πασχούσης φρενιτικὸν γίνεσθαι τὸν ἄνθρω-
πον. ὁ μὲν γὰρ ἐμπειρικὸς, ἐκ τῆς πείρας φησὶ τὴν τῶν τοιούτων βοηθημάτων εὕρεσιν ἐσχηκέναι. τῷ δὲ καὶ ταύτην
ἀτιμάσαντι, καὶ τὴν τῶν ἐνεργειῶν ζήτησιν φυγόντι, πόθεν ἐπῆλθεν ἀντὶ τοῦ θώρακος ἐλέσθαι τὴν κεφαλὴν τῶν
τῶν φρενιτικῶν εὐθὺ βρέχειν. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ ὀξυρόδινον ὅτι τῇ κεφαλῇ προσφέρομεν εὐθὺ τῶν φρενιτικῶν, ὥσ-
περ τις ἔλεγε τῶν ἑταίρων, οὐ μόνον τοὺς ἀμεθόδους Θεσσαλείους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ἐξελέγχει φα-
νερῶς ὅσοι κατὰ τὴν καρδίαν ἡγοῦνται τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ὑπάρχειν. ἰδὼν γοῦν ποτε τῶν ἀπ᾽ Ἀθηναίου
τινὰ τὴν κεφαλὴν αἰονοῦντα ῥοδίνῳ καὶ ὄξει μεμιγμένοις, ἐκώλυεν ἀξιῶν ἐπιφέρειν τῷ θώρακι τὸ βοήθημα. βε-
βλάφθαι μὲν γὰρ τῷ παραφρονοῦντι τὸ ἡγεμονικόν. εἶναι δ᾽ ἐν καρδίᾳ τοῦτο κατὰ τὸν Ἀθήναιον, οὐκοῦν ὀρθῶς

αὐτὸν

αὐτὸ ποιεῖν ἀποπαύονται τοῦ θώρακος, ἐνοχλεῖν τῇ κεφαλῇ, καὶ πράγματα παρέχειν ἀπαθεῖ μορίῳ. ἐνίοις μὲν, ὀξυ-
ροδίνῳ καταντλοῦνται. ἐνίοις δὲ, ἀποκείρονται. καὶ σφονδύλιον ἢ ἑρπύλλιον ἤ τι τοιοῦτον προσφέρονται. καὶ ἐγχρο-
νίζει τὸ πάθημα, καὶ τὸ κακόηθες. ἢ καὶ νὴ Δία σικύαν. ὅμοιον γὰρ εἶναι τοῦτο τῷ φλεγμαίνοντος μηροῦ τῇ πτέρ-
νῃ προσάγειν τὸ βοήθημα. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ληθαργικῶν οὐδείς ἐστιν ὃς οὐ προσφέρει τῇ κεφαλῇ τὰ βοη-
θήματα. καὶ γὰρ τὸ πάθος ἐναντίον μέν πως ἐστὶ κατὰ τὴν ἰδέαν τῇ φρενίτιδι. γίνεται δ' ἐγκεφάλου πά-
σχοντος, ἐν ᾧ τῆς ψυχῆς ἐστι τὸ ἡγεμονικόν. ὅταν μὲν οὖν ὁ πλεονάζων ἐν ἐγκεφάλῳ ψυχρὸς ᾖ χυμὸς, ἀναισθη-
σία τε καὶ ἀκινησία καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον. ὅταν δὲ θερμὸς, εὐκινησία μᾶλλον, ὡς ἄν εἴποι τις, ἅμα τῇ τοῦ λο-
γισμοῦ βλάβῃ. συμβαίνει γὰρ ὡς ἐν τοῖς περὶ τούτων δέδεικται λόγοις. διὰ μὲν τὴν ψῦξιν, ἡ ἀργία. διὰ δὲ τὴν
θερμασίαν, ἡ ἄμετρος κίνησις. ἐκ δὲ τῆς τῶν χυμῶν μοχθηρίας, ἡ ἄνοια. φλεβοτομητέον οὖν ἐστιν ἐπὶ τῶν τοιού-
10 των παθῶν, κατ' ἀρχὰς εὐθύς. ἰσχυρᾶς μὲν οὔσης εἰς τοσοῦτον τῆς δυνάμεως, ὡς ἐνεγκεῖν ἀλύπως τὴν φλεβοτο-
μίαν. ἑτέρου δὲ μηδενὸς κωλύοντος, ὧν ἐν τοῖς περὶ φλεβοτομίας εἴπομεν, οἷον, ἤτοι πλῆθος ὠμῶν χυμῶν,
ἢ παιδικῆς ἡλικίας, ἢ ὥρας, ἢ χώρας ἐσχάτως θερμῆς ἢ ψυχρᾶς. τοῦτο μὲν οὖν κοινὸν ἀμφοτέροις τοῖς νοσή-
μασιν, ὅσα τε μετὰ καταφορᾶς, καὶ ὅσα μετ' ἀγρυπνίας γίνεται. κοινὸν δὲ καὶ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὀξυρόδινον
προσφέρειν. ἀπώσασθαι γὰρ χρὴ τῆς κεφαλῆς τὸν χυμὸν ὁποῖος ἂν εἴη. τὰ δ' ἐφεξῆς ἐναντία, πραΰνειν μὲν γὰρ
προσήκει, τὰ μετὰ τῶν ἀγρυπνιῶν. ἐπεγείρειν δὲ, τὰ μετὰ τῆς ἀκινησίας. εἰκότως οὖν ἀκμαζόντων αὐτῶν, τοῖς μὲν
ἀγρυπνητικοῖς καὶ φρενιτικοῖς νοσήμασι, τὰς διὰ μήκωνος κωδειῶν ἐπιβροχὰς προσοίσομεν, ὀσφραινοῦμέν τε
καὶ διαχρίσομεν ἤτοι τὰ πτερύγια τῆς ῥινὸς ἐκ τῶν ἔνδοθεν μερῶν, ἢ τὸ μέτωπον ὁμοίοις φαρμάκοις. καρῶσαι
γὰρ χρὴ καὶ ναρκῶσαι ποιῆσαι τὸ ἡγεμονικὸν, ἐμψύχοντα δηλονότι τὸν ὑποτεθερμασμένον ἐγκέφαλον. ἐπὶ
δὲ τῶν ἐναντίων παθῶν, ἐπεγεῖραι καὶ τέμνειν καὶ θερμῆναι προσήκει τὸ πάχος τοῦ λυποῦντος χυμοῦ. ὅστις ἄνευ
20 μὲν τοῦ σήπεσθαι καταφορὰς βαθείας ἐργάζεται χωρὶς πυρετῶν, ἃς ὀνομάζουσιν ἀποπληξίας καὶ κάρους καὶ
κατοχάς. εἰ δὲ καὶ σήποιτό ποτε, μετὰ πυρετοῦ γίνεται τὰ τοιαῦτα, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτο νόσημα λήθαργος.
ἀφεψῶντες οὖν ὄξει θύμον καὶ γλήχωνα καὶ ὀρίγανον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα τῇ ῥινὶ τῶν οὕτω διακειμένων προσ-
οίσομεν, ὅπως ὁ ἀτμὸς ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀναφερόμενος τέμνει τὸ πάχος τοῦ χυμοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ τὸν
οὐρανίσκον ἰσχυροῖς καὶ δριμέσι φαρμάκοις χρίσομεν. ἑξῆς δὲ τούτων, καὶ πταρμικοῖς χρησόμεθα. καὶ κατὰ
τῆς κεφαλῆς ἐπιθήσομεν ὁμοίας δυνάμεις φαρμάκων ἄχρι καὶ τῶν νάπυος, ἐπιτείνοντες ἀεὶ τὸ σφοδρὸν αὐτῶν
ἐὰν χρονίζῃ τὸ πάθος. ἀλλὰ καὶ ταῖς σικύαις ἐπ' ἀμφοτέρων χρονιζόντων χρησόμεθα, καὶ τῷ καστορίῳ. πέττει γὰρ
αὐτὸ καλῶς ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ παραληφθέν. ὥστε κἀνταῦθα πάλιν εἰς κοινὴν θεραπείαν ἄγεσθαι λή-
θαργόν τε καὶ φρενίτιδα ἐπὶ τῆς παρακμῆς. ἐν μὲν δὴ τοῖς τοιούτοις πάθεσιν, ἐξελέγχονται προφανῶς οἵ τε
ἀπὸ τοῦ Θεσσάλου πάντες, οἵ τ' ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς μέρος εἰπόντες ἰατροί. μὴ γὰρ ὅτι τῶν εἰρη-
30 μένων τινὸς εὐπορῆσαι βοηθημάτων αὐτοῖς ἐστι δυνατὸν, ἀλλὰ μηδὲ ὅτῳ μορίῳ προσφέρειν δεῖ τὰ βοηθήμα-
τα. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ ἐπ' ὀφθαλμίας ἢ πλευρίτιδος ἢ συνάγχης αὐτός τε ὁ κάμνων αἰσθάνεται τοῦ πεπονθότος
μορίου, ἡμῖν τε διὰ τῆς ἁφῆς καὶ τῆς ὄψεως εἰς γνῶσιν ἥκει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπί τε ληθάργου καὶ φρενίτιδος ἐπι-
ληψίας τε καὶ παραπληξίας. καὶ σπασμῶν καὶ τετάνων. ἔτι τε τῶν καλουμένων ἰδίως κατοχῆς. ἐφ' ὧν ἁπάντων ἡ μὲν ἰδέα
τῶν βοηθημάτων, ἐκ τῆς τῶν παθῶν φύσεως εὑρίσκεται. τὸ δὲ χωρίον, ᾧ μάλιστα χρὴ προσφέρειν αὐτὰ, διὰ τῆς προεγνῶ-
σθαι τὰς ἐνεργείας τε καὶ χρείας τῶν μορίων. ὅτι δ' ἀεὶ μεμνῆσθαι χρὴ τῶν συνενδεικνυμένων ἁπάντων, κἂν παρα-
ληφθῇ ποτε ἐπὶ τῷ λόγῳ, πολλάκις εἴρηται πρόσθεν. ἀλλὰ νῦν γε τὴν ἀπὸ τῶν μορίων ἔνδειξιν μόνην πρόκει-
ται διελθεῖν. οἷον εὐθὺς ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἔνεστιν ἅπαντι νοῆσαι προχείρως
ὅτι πρόκειται τοῦ ἐγκεφάλου, πρῶτον μὲν ἡ παχεῖα μῆνιγξ ἐοικυῖα ταῖς ἔξω ταύταις βύρσαις. ἐπ' αὐτῇ δ' ἐστὶ τὸ
κρανίον. ἀναγκαῖον οὖν ἐκλύεσθαι τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων τὴν δύναμιν ἐν τοῖς προβλήμασι πυκνοῖς καὶ σκλη-
40 ροῖς οὖσι. καὶ εἰ μὴ ῥαφαὶ κατὰ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγεγόνεσαν, οὐδὲν ἂν μέγα τῶν φαρμάκων
οὐδὲν ἤνυσεν ἔξωθεν ἐπιτιθέμενον. ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ ῥαφαὶ, καὶ μάλιστα ἡ στεφανιαία παρείκουσιν ἔσω ῥᾳδίως, οὐ τὰς
ποιότητας μόνας τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ τὰς οὐσίας ὅταν γε ὦσι λεπτομερεῖς, εἰκότως πολλὰ
τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ὠφελεῖται παθῶν ὑπὸ τῆς τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων δυνάμεως. ἐγὼ γοῦν
ἀπ' ἐμαυτοῦ πειραθεὶς, οἶδα καταντληθέντος ῥοδίνῳ ψυχρῷ, ταχίστης τε καὶ σαφεστάτης εἴσω διαδόσεως αἰσθα-
νόμενος, ἐν τῷ κατὰ τὸ βρέγμα τόπῳ. καὶ μέντοι καὶ διαφορὰ παμπόλλη τοῖς αὐτοῖς ὁρᾶται πρὸς ἀλλήλους ἐναργῶς, ἐπὶ
τῆς ῥαφῆς τῆσδε, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς. ἐθεασάμεθα γοῦν τινων ἐξηρημένων ἔτι ἐν τῷ μαστίζεσθαι, σαφεστάτην
κίνησιν τῆς συναρθρώσεως τῶν κατὰ τὴν στεφανιαίαν ῥαφὴν ὀστῶν, ὡς εἶναι πρόδηλον, ὅτι χαλαρὰ τοῖς ἀνθρώποις
ἐκείνοις ἡ σύνθεσις ἦν τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς. εἰκότως οὖν κατὰ τοῦτο μάλιστα τὸ χωρίον ἐπιφέρουσιν ἅπαντες ἰα-
τροὶ, τὰς ἐπιβροχὰς τῇ κεφαλῇ. κατὰ διαδοχὴν μὲν ἀπὸ τῶν πρώτως εὑρόντων ἐπὶ τοὔργον ἐρχόμενοι. θεώ-
50 μενοι δὲ καὶ αὐτοὶ ὅσοι γε προσέχουσι τὸν νοῦν οὐκ ἀργῶς τοῖς γινομένοις ὅπως μὲν ἡ ῥαφὴ φαίνεται κινουμένη σαφῶς,
ὅπως δ' αἰσθάνονται κατὰ τοῦτο τὸ μέρος οἱ ἄνθρωποι τάχιστα θερμαινόμενοί τε καὶ ψυχόμενοι διὰ τῶν ἔξωθεν
αὐτοῖς ὁμιλούντων. πρὸς δ' αὖ τοῖς ἄλλοις, καὶ λεπτότατόν ἐστιν ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὸ κρανίον, καὶ ἀραιότατον.
ὅταν οὖν τινὸς εἴσω διικνεῖσθαι φαρμάκου τὴν δύναμιν ἰσχυρῶς ἐθελήσῃς, κατὰ τοῦτο μάλιστα τὸ χωρίον ἐπιτίθει.
κάλλιον δὲ καὶ μετὰ ἀνατρίψεως αὐτὸ πράττειν, ἀποκείραντα τὰς τρίχας, ἢ ξυρῶντα τελέως. εἰ δ' ὑγρὸν εἴη τὸ προ-
σφερόμενον ἐξ ὑψηλοτέρου βάλλοντα καὶ οἷον καταχρουνίζοντα. διικνεῖται γὰρ εἴσω μᾶλλον ὑπὸ τῆς βολῆς ὠθούμενον.
ὥσπερ δ' ἐνταῦθα τὸ σφοδρότερον τῆς βολῆς συμφέρον ἐστὶν, οὕτως ἐπ' ὀφθαλμῶν ἀλυσιτελές. ἐν κεφαλῇ
μὲν τι ὀστοῦν ἐστὶ τὸ πληττόμενον. ἐπὶ ὀφθαλμοῦ δὲ, ὑμενώδη τινὰ καὶ ἀσθενῆ σώματα. καὶ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν,
ἕτερον μέν ἐστι τὸ πληττόμενον, ἄλλο δὲ τὸ θεραπευόμενον, ὃ τῆς μὲν πληγῆς, οὐκ αἰσθάνεται. τῆς δὲ διὰ τὴν

βολὴν ἀφικνουμένης εἰς αὐτὸ δυνάμεως, ἀπολαύσει. κατὰ δὲ τὸν ὀφθαλμὸν, οὐκ ἄλλο μέν τοι τὸ πληττόμενον, ἄλλο δὲ τὸ θεραπευόμενον ἐστίν. ἀλλ' ὅπερ χρὴ θεραπευθῆναι, τοῦτο καὶ πλήττεται σφοδρῶς. ἔτι τε πρὸς τούτοις, τὸ μὲν ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς, ἀναίσθητόν ἐστιν. αἰσθητικώτατον δὲ μόριον ὁ ὀφθαλμός. ἐγχεῖν οὖν αὐτῷ τὰ φάρμακα, πρῶτον μὲν ἐπαίροντας τὸ ἄνω βλέφαρον ὡς ὅτι μαλακώτατα. δεύτερον δὲ, μὴ καταρρέοντα καθάπερ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. ἐξευρίσκειν δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἐγχεόμενα μετὰ τῶν φαρμάκων ὑγρὰ, φύσεως ἀδηκτοτάτης. καί μοι δοκοῦσιν οἱ παλαιοὶ μετὰ πολλῆς περισκέψεως ἐπὶ τὸ τῶν ὠῶν ὑγρὸν ἀφικέσθαι, τό, τε ἀδηκτότατον αὐτοῦ, καὶ τὸ γλίσχρον ἑλόμενοι. διὰ μὲν γὰρ τοῦ μὴ δάκνειν, ὁ προειρημένος αὐτοῖς ἐπληροῦτο σκοπός. διὰ δὲ τοῦ γλίσχρου, συντελειά τις εἰς ἀνωδυνίαν ἐγίγνετο. λεαίνειν γὰρ πέφυκε τὰ τοιαῦτα τῶν ὑγρῶν ἁπάσας τὰς τραχύτητας, ὅσαι διὰ ῥεῦμα γίγνονται δριμύ. καὶ προσέτι μονιμώτερα τῶν ὑδατωδῶν τε καὶ λεπτῶν ὑγρῶν ἐστι τὰ παχέα μετρίως καὶ γλίσχρα. ὅτι μὲν οὖν τὸ χωρὶς τοῦ δάκνειν γλίσχρον ὅταν καὶ μετρίως ᾖ θερμὸν ἀνωδυνώτατόν ἐστιν, ἔμαθες δήπου κἀπὶ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα δακνωδῶν διαχωρημάτων, ἐφ' ὧν ἐνιέμενον στέαρ, εὐθέως πραΰνει τὴν ὀδύνην. ὅτι δὲ καὶ διαμένειν ἄμεινόν ἐστι τὸ τοιοῦτον ὑγρὸν ἐν τῷ πεπονθότι μορίῳ, πρόδηλον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, τὸ κλύζειν συνεχῶς ἀνιαρόν. ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν, ἀνατείνειν τὸ βλέφαρον. ἥ γε μὴν δυσαισθησία τοῦ μορίου καὶ τὸ λεῖον αἱρεῖσθαι πάντως τὸ μέλλον ἐνίεσθαι, καὶ μηδὲν ἐν αὐτῷ ἔχειν τραχὺ καὶ ψαμμῶδες, ἐνδείκνυται. διὰ τοῦτ' οὖν ἐπενοήθη καλῶς, ἥ τ' ἐκ τῶν ὠῶν ὑγρότης, καὶ τὸ λελειῶσθαι χρῆναι σφόδρα ἀκριβῶς, ὅσα γε τῶν γεωδῶν σωμάτων ἀναμίγνυται τοῖς ὀφθαλμικοῖς φαρμάκοις. ὅταν γε μὴν ὀδύναι γίγνωνται σφοδραὶ κατ' αὐτοὺς, ἀναμνησθεὶς ὅσα περὶ γενέσεως ἁπασῶν ὀδυνῶν ἔμαθες, ἐπισκέπτου κατά τινα διάθεσιν ἐξ αὐτῶν ὀδυνᾶσθαι συμβαίνει τὸν ὀφθαλμὸν ἐν ταῖς φλεγμοναῖς ὑπὲρ ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν. ἤτοι γὰρ ἐπὶ τὸ δάκνεσθαι σφοδρῶς ἐκ τῆς τῶν ἐπιρρεόντων δριμύτητος, ἢ διὰ τὸ τείνεσθαι πεπληρωμένους τοὺς χιτῶνας αὐτῶν, ἢ δι' ἔντασίν τινα παχέων ὑγρῶν, ἢ πνεύματος φυσώδους, ὀδύναι γίνονται σφοδραὶ κατ' αὐτούς. τὰς μὲν οὖν δήξεις, διά τε τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἀντισπῶντας κάτω καὶ κενοῦντας θεραπεύειν προσήκει, καὶ αὐτῷ τῷ μορίῳ τὸ τῶν ὠῶν ὑγρὸν ἐγχέοντας, ὅπως ἀλύπως ἐκκλύζηται σὺν αὐτῷ τὸ δριμὺ ῥεῦμα. προπεπεμμένης δὲ τῆς φλεγμονῆς ἤδη, καὶ κενοῦ τοῦ σώματος ὄντος, ἐπιτηδειότατα τούτοις ἐστὶ λουτρά. καὶ γὰρ ἀνώδυνοι παραχρῆμα γίνονται. καὶ παύεται τὸ ἐπιρρέον ὑγρὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐκκενωθέντος μὲν τοῦ πλείστου δι' ὅλου τοῦ σώματος ἐν τοῖς λουτροῖς. ἐπικραθέντος δὲ τοῦ λοιποῦ. τὰς δ' ἐπὶ τῇ πληρώσει τάσεις, διά τε κενώσεως αἵματος, καὶ γαστρὸς ὑπαγωγῆς, καὶ τρίψεως τῶν κάτω μορίων, ἰᾶσθαι προσήκει. εἰ δ' ἀναγκαζοίμεθά ποτε, καὶ δεσμοῖς τῶν κώλων. ἔπειτα πυριάσει αὐτοῦ τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου, δι' ὕδατος ποτίμου θερμοῦ συμμέτρως. τὰς δ' ἐντάσεις προκενώσαντα κἀπὶ τούτων τὸ πᾶν σῶμα, καὶ μέντοι καὶ ἀντισπάσαντα κάτω τὴν ῥοπὴν τῶν χυμῶν, ἑξῆς αὐτοῖς τοῖς χαλαστικοῖς ὀνομαζομένοις βοηθήμασι θεραπεύειν, οὐ τοῖς ἀποκρουομένοις καὶ ἀναστέλλουσι φαρμάκοις χρώμενον, ἀλλὰ τοῖς διαφοροῦσι. πυριατέον οὖν αὐτοὺς, ὡς ἀρτίως εἴρηται, καὶ τὸ τῆς τήλεως ἐγχυτέον ἀφέψημα, προπλύναντας ἐπιμελῶς τὴν τῆλιν ὅπως μηδὲν αὐτῇ προσεζηκὸς ἤτοι κόνεως ἢ ψάμμου λάθῃ. διαφορητικὸν γὰρ ἀλύπως ἐστὶ τὸ φάρμακον τοῦτο, πάντων μάλιστα τῶν ὀφθαλμοῖς προσφερομένων. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ τῶν κοινῶν παραγγελμάτων ἐπὶ πάντων τῶν κατὰ μέρος. ὧν ἓν καὶ τόδ' ἐστὶν, ὡς τὰ διαφορητικὰ φάρμακα, πλήθους ὄντος ἐν ὅλῳ σώματι μορίοις τισὶ προσφερόμενα, πληροῖ μᾶλλον ἢ κενοῖ. ταῦτά τε οὖν καὶ τὰ ἄλλα θεραπεύων νοσήματα, καὶ τὰς φλεγμονὰς ὑπὲρ ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστὶ μηδενὶ θαρρήσῃς τῶν διαφορητικῶν ὀνομαζομένων βοηθημάτων, πρὶν τῇ τοῦ σώματος ὅλου χρήσασθαι κενώσει. πρόσεχε δὲ κἀκείνῳ τὸν νοῦν ἐπὶ πάντων παθῶν, οὐ μόνον φλεγμονῶν, ὡς ἐνίοτε τὸ μὲν ὅλον σῶμα, μετρίως διάκειται κατά τε ποιότητα καὶ συμμετρίαν χυμῶν. ἓν δέ τι τῶν ὑπερκειμένων ἢ δύο τῷ κάμνοντι μορίῳ τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν ἐκπέμπει. καθάπερ ἀμέλει κἀπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, οὐ σπανιάκις, ἀλλὰ καὶ πάνυ πολλάκις ἰδεῖν ἐστι γιγνόμενον, ἐπιπεμπούσης αὐτοῖς τῆς κεφαλῆς τὸ ῥεῦμα. πρόδηλον οὖν οἶμαι κἀπὶ τούτων ἐστὶν ὡς χρὴ τὴν κεφαλὴν ἰᾶσθαι προτέραν, εὑρόντα τὴν διάθεσιν αὐτῆς, ᾗ τῶν περιττωμάτων ἡ γένεσις ἕπεται. καὶ τά γε χρονίζοντα τῶν ὀφθαλμῶν ῥεύματα θεραπεύομεν, ἀφιστάμενοι μὲν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν. ἐπὶ δὲ τὴν τῆς κεφαλῆς ἀφικνούμενοι πρόνοιαν, ἐκ μὲν τοῦ γένους τῶν δυσκρασιῶν οὖσαν. ἐνδεικνυμένην δὲ θεραπείαν ἐναντίαν ἑαυτῇ καθὸ δέδεικται πρόσθεν. ὡς τὰ πολλὰ μὲν οὖν ἤτοι ψυχρὰ δυσκρασία γίγνεται κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἢ ὑγρά. καὶ δηλονότι καὶ ἀμφότεραι συνέρχονται. σπανιώτεραι δὲ εἰσὶν αἱ διὰ θερμότητα δριμὺ ῥεῦμα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιπέμπουσαι, καθ' ἃς οὐ προσήκει τοῖς διὰ θαψίας καὶ τοῦ νάπυος χρῆσθαι φαρμάκοις, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν ἐλαίῳ μὲν ὀμφακίνῳ τε καὶ ἰσπανῷ, καὶ ῥοδίνῳ. λουτροῖς δὲ ποτίμων ὑδάτων πλείοσιν. ἐνίοτε μὲν οὖν ὁ ἐγκέφαλος ἐπιπέμπει τὸ ῥεῦμα. καὶ χρὴ τούτου μὲν τὴν κρᾶσιν ἐπανορθοῦσθαι τοῖς ὅλης τῆς κεφαλῆς ἐπιθέμασιν. ἐνίοτε δὲ τῶν ἀγγείων ἐστὶ τὸ πάθος, ἤτοι τῶν φλεβῶν, ἢ τῶν ἀρτηριῶν ἀτονωτέρων ὑπαρχουσῶν, ὡς δέχεσθαι τὴν τῶν ἄλλων ἀγγείων περιουσίαν. ἡνίκα ἐκτέμνοντές τι μέρος αὐτῶν, ἢ καὶ διατέμνοντες ὅλα μέχρι πολλοῦ βάθους, διαλαμβάνομεν οὐλῇ σκληρᾷ τὰ μεταξὺ διορίζοντες μόρια τοῦ τμηθέντος, ὡς μηκέτ' εἶναι συνεχῆ, μὴ δ' ἐπιρρεῖν ἐκ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον. ἀλλ' ὅταν γε τῶν ἐν τῷ βάθει κειμένων ἀγγείων τῶν ἄνωθεν ἡκόντων ἅμα τοῖς νεύροις ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ᾖ τὸ πάθημα, τούτων οὐδὲν οἷόν τ' ἐστὶ πρᾶξαι. διὸ καὶ δυσίατα παντὶ τὰ τοιαῦτα ῥεύματα γίγνεται. τὰ δ' ἔξωθεν ἀγγεῖα καὶ χωρὶς χειρουργίας ἔνεστι ῥῶσαι, φαρμάκοις καταχρίοντα τονωτικοῖς. ἐνίοτε δὲ καὶ θερμὸν αἷμα καὶ ἀτμῶν μεστὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεται, καὶ πληθὺν μάλιστα κατὰ τὰς ἀρτηρίας. ἐφ' οὗ χρησιμώτατον εὕρηται βοήθημα τοῖς ἰατροῖς ἡ ἀρτηριοτομία. χρὴ δὲ ξυροῦντα τὴν κεφαλὴν ἐπιμελῶς, ἅπτεσθαι τῶν τ' ὄπισω καὶ καθ' ἑκάτερον οὖς ἀρτηριῶν, καὶ τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τε καὶ κατὰ τοὺς κροτάφους. ὅσαι δ' αὐτῶν

θερμότεραι εἰσὶ

θερμότεραί σοι φαίνονται τῶν ἄλλων εἶναι καὶ μᾶλλον σφύζειν, ἐκείνας τέμνειν. ὅσαι δὲ μικραί τε εἰσὶ καὶ
ὑπὸ τῷ δέρματι, κἂν μόνας αὐτῶν ἐκτέμνῃς, ὥσπερ ἐν τοῖς σκέλεσιν ἐπὶ τῶν κιρσῶν εἰώθαμεν πράττειν, ἄμει-
νον ἐργάσῃ. καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς γέ τις ὀφθαλμικῶν, οὐχ ὁ φαυλότατος ἐξέκοπτε τῶν ἐποχουμένων τοῖς κροτα-
φίταις μυσὶν ἀρτηριῶν οὐκ ὀλιγίστην μοῖραν. ὡς τὰ πολλὰ μὲν οὖν ἀνασπᾶται τῆς ἐκτμηθείσης ἀρτηρίας τὰ
καταλειπόμενα μόρια, πρὸς τὸ συνεχὲς ἀμφοτέρων. καὶ μᾶλλον γίνεται τοῦτ' ἐπί τε τῶν μικρῶν ἀγγείων, καὶ
ἧττον σφυζόντων. εἰ δ' ἐν τῷ γυμνοῦν φαίνοιτό σοι μέγα τὸ ἀγγεῖον, ἢ μεγάλως σφύζοι, ἀσφαλέστερον αὐτῷ βρό-
χους περιβάλλοντα πρότερον, οὕτως ἐκκόπτειν τὸ μεταξύ. γιγνέσθωσαν δ' οἱ τοιοῦτοι τῶν βρόχων ἐξ ὕλης δυ-
σήπτου. τοιαύτη δ' ἐστὶν ἐν Ῥώμῃ μὲν, ἡ τῶν γαιτανῶν ὀνομαζομένων. ἐκ μὲν τῆς τῶν Κελτῶν χώρας κομιζο-
μένων. πιπρασκομένων δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν, ἥτις ἐκ τοῦ τῆς Ῥώμης ἱεροῦ κατάγει πρὸς τὰς ἀγο-
10 ράς. τούτων μὲν οὖν ἐν Ῥώμῃ ῥᾷστον εὐπορῆσαι. καὶ γὰρ εὐωνότατα πιπράσκεται. κατ' ἄλλην δὲ πόλιν ἰατρεύον-
τί σοι, παρασκευάσθω τῶν νημάτων τι τῶν σηρικῶν ὀνομαζομένων. ἔχουσι γὰρ αἱ πλούσιαι γυναῖκες αὐτὰ, πολ-
λαχόθι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων ἀρχῆς. καὶ μάλιστα ἐν μεγάλαις πόλεσιν, ἐν αἷς εἰσὶ πολλαὶ τῶν τοιούτων γυναι-
κῶν. εἰ δὲ μὴ παρείη τούτων τῶν κατ' ἐκείνην τὴν χώραν, ἐν ᾗπερ ἂν ὢν τυγχάνῃς, ἐκλέγου τὴν ἀσηπτοτέραν ὕλην,
οἵα πέρ ἐστιν ἡ τῶν ἰχθυϊκῶν χορδῶν. αἱ μὲν γὰρ εὔσηπτοι, ταχέως ἀποπίπτουσι τῶν ἀγγείων. ἡμεῖς δὲ βουλόμεθα
περισαρκωθέντων αὐτῶν ἀποπίπτειν τοὺς βρόχους. ἡ γὰρ ἐπιτρεφομένη τοῖς ἀποτετμημένοις μέρεσι τῶν ἀγγεί-
ων σὰρξ, ἐπίθεμα γίγνεται, καὶ μύει τὸ στόμιον αὐτῶν. ἐπειδὰν δὲ τοῦτο φθάσῃ γενέσθαι, καιρὸς ἤδη τοῖς βρό-
χοις ἀκινδύνως ἀπορρυῆναι. τὰς μέντοι φλέβας ὅταν ποτὲ ἐκτέμνῃς τι μόριον αὐτῶν, οὐκ ἀναγκαῖον οὕτως
ἀσήπτοις ὕλαις διαδεῖν, ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ τῶν ἄλλων τις. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀρτηριῶν ἡ διηνεκὴς κίνησις, ἀνοίγνυσι
τὰ στόματα τῶν τετμημένων ἀγγείων. ἐπὶ δὲ τῶν φλεβῶν ὅταν ἅπαξ μύσῃ καθ' ὁντινοῦν τρόπον, ἤτοι πλη-
20 θέντα δι' ἐπιδέσεως, ἢ συναφθέντα διὰ φαρμάκων, ἐπιτρέπει τῇ πέριξ σαρκὶ περιφύεσθαι. καὶ μάλιστα ὅταν
ἀκίνητον ἔχῃ τὸ μόριον ὁ χειρουργηθεὶς ἄνθρωπος. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν καὶ ἀνάρροπον ἔχῃ ἐπὶ κενῷ τῷ σύμπαντι
σώματι. καὶ γάρ τι καὶ τοὺς κιρσοὺς οὕτω θεραπεύομεν. ὀνομάζεται δὲ κιρσὸς ἡ ἀνευρυσμένη φλέψ. ἀνευρύνεται
δ' ἐν ὄρχεσί τε καὶ σκέλεσι τοὐπίπαν. ἐπεὶ δὲ γραφομένων ἔτι τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ἠξίωσαν οὐκ ὀλίγοι τῶν
ἑταίρων ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ὅλης πραγματείας ἁπάντων ἐφεξῆς μετὰ τὴν κατὰ χειρουργίαν μνημονεῦσαι, διὰ
τοῦτο καὶ νῦν ὁ περὶ τῶν κιρσῶν ἀναβεβλήσθω λόγος. ὄντων δ' οὐκ ὀλίγων, κατὰ μόριον ἐν ὀφθαλμοῖς παθῶν
ἰδιωτέρας θεραπείας δεομένων, οὐδ' ὑπὲρ ἐκείνων ἔτι λέγειν ἐνταυθοῖ προσήκει. τῷ μὲν γὰρ ἐπιμελῶς ἀνε-
γνωκότι τὰ πρόσθεν εἰρημένα καὶ φύσει συνετῷ, ῥᾷστον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν ἐξευρίσκειν ἅπαντα. τοῖς δὲ
μὴ τοιούτοις, ἄμεινον ἰδίᾳ γράψαι θεραπευτικὴν πραγματείαν ἁπάντων τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς παθῶν. ἐπεὶ καὶ πολλοὶ
τῶν ἑταίρων οὕτως ἀξιοῦσιν.

30

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περὶ μὲν τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ὁπόσοι μέν εἰσι καὶ ὁποῖοι, γέγραπται πρόσθεν
ἰδίᾳ καθ' ἓν βιβλίον. ὡς δ' ἄν τις αὐτοὺς θεραπεύοι μεθόδῳ, τῆς προκειμένης πρα-
γματείας ἴδιον ὄν, ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἠρξάμεθα
λέγειν. ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὲρ ἁπάντων πυρετῶν ὁ λόγος ἐγεγόνει, βέλ-
π τιον ἔδοξέ μοι περὶ πρώτης φλεγμονῆς διελθεῖν ὡς ἂν συνεχέστατά τε γινομένης,
καὶ πυρετοὺς ἐπιφερούσης πολλάκις. εἴρηται μὲν οὖν τι κἀν τῇ τῶν πυρετῶν θερα-
πείᾳ περὶ φλεγμονῆς, ἅμα ταῖς ἄλλαις αὐτῶν αἰτίαις. ἀλλ' ὅ τέλειός τε καὶ ἴδιος
40 αὐτῆς λόγος, ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ γέγραπται, τὴν μέθοδον τῆς θεραπείας
ὁποία τίς ἐστι διερχομένων ἡμῶν, οὐ τὴν τῶν βοηθημάτων ὕλην, ὅτι μὴ παραδείγματος
ἕνεκεν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐποιήσαμεν. οὐ πόρρω δὲ τῆς φλεγμονῆς ἕτερον νόσημα ἐστὶν ἐρυσίπελας ὀνομα-
ζόμενον, ἐπὶ χολώδει χυμῷ συνιστάμενον, ὡς ἐδείχθη. βέλτιον δ' ἴσως αὐτὸ μακροτέρῳ λόγῳ διορίσαι τῆς
φλεγμονῆς. κοινὰ μὲν οὖν ἀμφοῖν, ὅ, τε παρὰ φύσιν ὄγκος ἐστὶ, καὶ ἡ θερμασία. διαφέρει δὲ πρῶτα μὲν καὶ μά-
λιστα, τῇ χροιᾷ. ἐρυθρᾶς μὲν γὰρ οὔσης αὐτῆς, φλεγμονὴν τὸ πάθος ὀνομάζουσιν. ὠχρᾶς δ' ἢ ξανθῆς, ἢ ὥσπερ ἐξ
ὠχροῦ καὶ ξανθοῦ χρώματος μικτῆς, ἐρυσίπελας. ἀτὰρ οὖν καὶ ὁ σφυγμὸς, ἴδιον σύμπτωμά ἐστι τῆς μεγάλης
φλεγμονῆς, καὶ γὰρ καὶ διὰ βάθους γίνεται μᾶλλον, ὥσπερ γε τὸ ἐρυσίπελας ἐν τῷ δέρματι μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ
βάθει. λεπτὸς γὰρ κατὰ τὴν σύστασιν ὁ τῆς ὠχρᾶς χολῆς χυμὸς, ὥστε διαρρεῖ ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ δέρμα, τὰ σαρκώδη
καὶ ἀραιὰ μόρια διερχόμενος. ἡ δὲ τοῦ δέρματος πυκνότης, οὐκέθ' ὁμοίως εὔπορος τῇδε τῇ χολῇ. πλὴν εἰ πάνυ
50 λεπτὴ καὶ ὑδατώδης εἴη. τοιαύτη γὰρ μάλιστα καὶ ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐστὶ συναπερχομένη τοῖς ἱδρῶσι. καὶ πολ-
λῶν ὄψει κατὰ τὰ βαλανεῖα ταῖς στλεγγίσιν ἀποξεόντων τὸν ἱδρῶτα τοιοῦτον τὴν χρόαν, οἷόν περ καὶ τὸ οὖρον
ἐστὶ τοῖς ἐπὶ πλέον ἀσιτήσασιν. εἴθισται γὰρ, ὡς χρονίζοιτο ἡμῶν ἐν ταῖς ἀσιτίαις, ὠχρότερον ἐξ ὑδατώδους γίγνε-
ται τὸ οὖρον. ὕστερον δέ ποτε καὶ ξανθὸν, εἰ μὴ φθάσειέ τις ἐπιτέγξαι τὸν αὐχμὸν τοῦ σώματος, ὑγραινούσῃ τροφῇ ἢ καὶ
ποτῷ. κατὰ φύσιν μὲν οὖν διοικουμένου τοῦ σώματος, ὁ πικρόχολος χυμὸς ἀδήλως διαπνεῖται. παρὰ φύσιν δὲ, κατ'
ἄλλα τε πάθη πλεονάζων φαίνεται, περὶ ὧν αὖθις εἰρήσεται, καὶ μέντοι κατὰ τουτὶ τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενον, ὃ καλοῦ-
σιν ἐρυσίπελας. ὅταν γὰρ ἤτοι πολὺ πλείων τοῦ κατὰ φύσιν, ἢ παχύτερος γενόμενος, ἀθρόως ἐξανεχθῇ πρὸς
τὸ δέρμα, διακαίει τε τοῦτο καὶ εἰς ὄγκον αἴρει. κρεῖττον δ' ἐστὶν, ὥσπερ ἀεὶ λέγομέν τε καὶ πράττομεν, οὕτω καὶ νῦν
ἡμᾶς ἀπὸ τῶν πραγμάτων, οὐ τῶν ὀνομάτων ἄρξασθαι, δευτέραν ἀμείνω τῆς πρόσθεν ἀρχῆς τῷ λόγῳ τῷδε θεμένους.

ὅταν αἵματος πολλοῦ κατασκήψαντος εἴς τι μόριον ὡς μὴ στέγεσθαι πρὸς τῶν ἀγγείων τῶν κατ' αὐτὸ, διεκπίπτῃ
τι διαπηδήσεως ἐκ τῶν ἀγγείων εἰς τὰς τῶν μυῶν χώρας, ἃς ἔχουσι μεταξὺ τῶν συντιθέντων αὐτοὺς ὁμοιομερῶν
σωμάτων, ὄγκος μὲν γίνεται διὰ τὸ πλῆθος· ἕπεται δὲ αὐτῷ, τάσις μὲν, τοῦ δέρματος· ὀδύνη δ' ἐν τῷ βάθει· καὶ
πόνος μετὰ σφυγμοῦ· καὶ ἁπτομένοις ἀντιτυπία τις· ἐρυθρότης τε καὶ θερμότης· ὡς ἂν καὶ τοῦ δέρματος ἀπολαύοντος,
ὧν πάσχουσιν αἱ ὑπ' αὐτὸ σάρκες· ἀνάλογόν τε τοῖς νῦν εἰρημένοις, καὶ περὶ τὰ σπλάγχνα γίνεται διάθεσις. ἔστι γὰρ
δὴ κἀν τούτοις ἰδία σὰρξ, ἣν ἔνιοι παρέγχυμα προσαγορεύουσιν, εἰς ἣν ἀτμοειδῶς ἐκ τῶν πεπληρωμένων ἀγγείων
ἐκκενούμενον τὸ αἷμα, τὰ προειρημένα συμπτώματα ἐργάζεται. μία μὲν οὖν ἥδε διάθεσις αἱματώδους ἐκχύσεως
ῥεύματος ἐν σαρκοειδέσι σώμασι μάλιστα γινομένη. δευτέρα δ' ἑτέρα χολώδους, ἣ τὸ δέρμα ζωσαμένη μάλιστα
τὸ, τ' ἐκτὸς ἐστὶ τὸ κοινὸν ἁπάντων σκέπασμα τῶν μορίων, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον τῶν ἐντὸς περιτεταμένον ὑμενώ-
10 δες τε καὶ λεπτόν. ὥσπερ οὖν ἡ προτέρα συνεπιλαμβάνει τι καὶ τοῦ δέρματος, οὕτω καὶ ἥδε τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ
σαρκός. εἰ δὲ καὶ παχύτερος ὁ χυμὸς εἴη καὶ δριμύτερος, ἀποδέρει τὴν ἐπιδερμίδα, καί ποτ' ἐν τῷ χρόνῳ πρὸς
τὸ βάθος ἐξικνεῖται τοῦ δέρματος ἡ ἕλκωσις. αὕτη μὲν οὖν ἡ διάθεσις ἐρυσίπελας ὀνομαζέσθω, διττὴν δὲ ἔχον
ὡς εἴρηται διαφορὰν, ἤτοι χωρὶς ἑλκώσεως, ἢ σὺν ταύτῃ γινόμενον. ἡ προτέρα δὲ μονοειδὴς ἐστι, καὶ καλείσθω
φλεγμονή. ὅταν οὖν μήτ' ἀκριβῶς ᾖ χολῶδες τὸ ῥεῦμα, μήθ' αἱματῶδες, ἀλλ' ἐξ ἀμφοῖν μικτόν· ἀπὸ μὲν τοῦ κρα-
τοῦντος ἐν τῇ μίξει, τοὔνομα αὐτῷ τιθέσθω· κατηγορείσθω δὲ τοῦτο τὸ κρατούμενον, ὡς ἤτοι φλεγμονὴν ἐρυ-
σιπελατώδη καλεῖν ἡμᾶς, ἢ ἐρυσίπελας φλεγμονῶδες. εἰ δὲ μηδ' ἕτερον ἐπικρατοίη, μέσον ἐρυσιπέλατός τε καὶ φλε-
γμονῆς ὀνομαζέσθω τὸ πάθος. ἡ δὲ τῆς θεραπείας μέθοδος, ὥσπερ τῶν ἄλλων συνθέτων, οὕτω καὶ νῦν γινέσθω, τὴν
ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἁπλῶν ποιησαμένοις. κοινὸς μὲν οὖν σκοπὸς ἅπασι τοῖς οὕτω παρὰ φύσιν ὄγκοις, ἡ κένωσις. οὕτω
δ' εἶπον, ἀναμιμνήσκων τοῦ πλήθους τῶν ἐργαζομένων αὐτοὺς χυμῶν. εἰ γάρ τις τούτους κενώσειε, τὴν κατὰ φύσιν
20 ἕξιν ἀναλήψεται τὸ μόριον. ἀλλὰ καὶ ἡ κένωσις ὁμοίως ἅπασι διττή. μία μὲν οὖν, ἀπωθουμένων ἡμῶν
αὐτοὺς εἰς ἕτερα μόρια. δευτέρα δὲ, διαφορούντων ἔξω κατὰ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοήν. ἐπεὶ δ' οὐ τῷ
ποσῷ μόνον ἀνιᾷ τὸ ἐρυσίπελας, ἀλλὰ καὶ τῷ ποιῷ, σφοδρὰν ἔχον τὴν φλόγωσιν, ἐμψύξεως δεήσεται
περιττοτέρας ἢ κατὰ τὴν φλεγμονήν. οὐ μὴν ἀκίνδυνός γε ἡ τοιαύτη θεραπεία τῷ παντὶ σώματι, διὰ
τὸ φέρεσθαι τὴν χολὴν ἐνίοτε πρός τι τῶν ἐπικαίρων μορίων. ὅπου γε οὐδ' ὅταν αἷμα ψύχηται πλεονάζον, ἀκίν-
δυνον ἐκ τῶν ἀκύρων μερῶν ἀπωθεῖσθαι τὸ ῥεῦμα. καθάπερ οὖν ἐπ' ἐκείνου μετὰ τῆς τοῦ παντὸς σώματος κε-
νώσεως τοῖς ἀποκρουστικοῖς ὀνομαζομένοις ἐχρώμεθα βοηθήμασιν, οὕτω καὶ νῦν πράξομεν. ἀντὶ μὲν φλεβο-
τομίας, χολαγωγῷ φαρμάκῳ καθαίροντες. αὐτὸ δὲ τὸ πεπονθὸς μόριον ἐμψύχοντες. ὅρος δ' ἔστω, τοῦ ψύχειν,
ἡ τῆς χρόας μεταβολή. καὶ γὰρ τό γε ἀκριβὲς ἐρυσίπελας, εὐθὺς ἅμα ταύτῃ παύεται. τὸ δ' οὐκ ἀκριβὲς ἀλλ'
ἤδη πως φλεγμονῶδες, πελιδνὸν ἀποφαίνει τὸ δέρμα ψυχόντων ἐπὶ πλέον. εἰ δὲ μηδ' οὕτως τις παύσαιτο,
30 μελαίνεται. καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν πρεσβυτικῶν σωμάτων. ὥστ' ἔνια τῶν οὕτω ψυχθέντων, οὐδὲ τοῖς διαφορη-
τικοῖς φαρμάκοις ἐκθεραπεύεται τελέως, ἀλλ' ὑπολείπει τινὰ περὶ τὸ μόριον ὄγκον σκιρρώδη. μεταβαίνειν
οὖν ἄμεινον ἀπὸ τῶν ψυχόντων τε καὶ στυφόντων, ἐπὶ τἀναντία, καθ' ὃν ἂν καιρὸν ἴδῃς ἠλλοιωμένον τὸ χρῶμα
τοῦ πάσχοντος μορίου, πρὶν ἤτοι πελιδνὸν, ἢ καὶ παντάπασι μέλαν γενέσθαι. λέλεκται δ' ἐν ταῖς περὶ φαρ-
μάκων πραγματείαις, ἡ τῶν ψυχόντων ὕλη, τὸ στρύχνον, καὶ τὸ ἀείζωον, ἥ τ' ἀνδράχνη, καὶ ἡ κοτυληδών. καὶ τὸ
ψύλλιον. ὅ, θ' ὑοσκύαμος, καὶ ἡ θριδακίνη. καὶ ἡ σέρις. ὅ, τε ἀπὸ τῶν τελμάτων φακός. αἵ τε δι' ὕδατος πάνυ ψυ-
χροῦ κηρωταί. καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα. μεταπεσούσης δὲ τῆς φλογώσεως, τοῦ πεπονθότος μορίου, καταπλάτ-
τειν αὐτὸ πρὶν πελιδνὸν γενέσθαι δι' ὠμῆς λύσεως. ὀνομάζω δ' οὕτω τὸ κρίθινον ἄλευρον. εἰ δὲ καὶ πελιδνὸν γενέ-
σθαι φθάσειεν, ἐργάζονται καταπλάττειν. αἱ. αὖ τε, τὰ μὲν πλεῖστα, δι' ὕδατος θερμοῦ. καὶ θάλασσα δὲ καὶ
ἅλμη ποτὲ ξυνοίσει. καὶ αὐτῷ δὲ τῷ καταπλάσματι μίγνυται τοιοῦτον ὕδωρ, ἢ ὄξος, ἢ ὀξάλμη. ἐν τούτῳ δὲ
40 τῷ καιρῷ, καὶ κοριάνου μετ' ἀλφίτων ἔνιοι πειραθέντες ἔγραψαν, ὡς ἀγαθὸν εἴη φάρμακον ἐρυσιπελάτων, εἶτ'
αὖθις ἕτεροι κατ' ἀρχὰς χρησάμενοι, μεγάλης βλάβης τῷ κάμνοντι κατέστησαν αἴτιοι. καὶ ἡ διὰ τοῦ ῥοδίνου δὲ
κηρωτὴ λαμβάνουσα τῆς τιτάνου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνίοις γέγραπται βοηθεῖν ἐρυσιπέλασι, καὶ ἄλλα
τινὰ τοιαῦτα τῶν θερμαινόντων ἱκανῶς, ὧν οὐδέν ἐστιν ἐρυσιπέλατος ἴαμα, πρὶν μεταπεσεῖν αὐτὸ παύσα-
σθαι μὲν ὕστερον ἢ ἐξ ἀρχῆς. ἕτερον δ' ἐναντίον ἐκείνῳ γενέσθαι. πῶς γὰρ οὐκ ἐναντίον ἔσται τῷ θερμῷ πάθει τὸ
ψυχρὸν, ἢ τῷ ξανθῷ τὴν χρόαν, ἢ ὠχρῷ τὸ πελιδνὸν, ἢ μέλαν. ὥσπερ δὲ πολλάκις ἐπιμίγνυται φλεγμονῇ
τὸ ἐρυσίπελας, οὕτως ἐνίοτε τῷ οἰδήματι. καὶ καλείσθω τηνικαῦτα τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν, ἐρυσίπελας οἰ-
δηματῶδες. ὥσπερ γε κἀπειδὰν ψυχόμενον σκληρόν τε καὶ δύσλυτον γένηται, κληθήσεται σκιρρῶδες ἐρυ-
σίπελας. καὶ τοίνυν καὶ ἡ θεραπεία καθάπερ ἐν ἅπασι τοῖς συνθέτοις, οὕτω κἀπὶ τούτων σοι γινέσθω. καὶ
μάλιστα μὲν ἀνθισταμένῳ πρὸς τὸ κρατοῦν. οὐκ ἐπιλελησμένῳ δ' οὐδὲ τῆς ἀπὸ τοῦ μιχθέντος ἐνδείξεως. ὥσπερ
50 γὰρ ἐπὶ χολώδει ῥεύματι τὸ ἐρυσίπελας, οὕτως ἐπὶ φλέγματι τὸ οἴδημα γίνεται χαῦνος τις ὄγκος
ἀνώδυνος. ἴσμεν δὲ δήπου καὶ ἄλλως οἰδήματα γινόμενα περὶ τοὺς πόδας, ἐν ὑδερικαῖς διαθέσεσι καὶ φθόαις
καὶ καχεξίαις ἑτέραις ἰσχυραῖς. ἐπ' ἐκείνων μὲν οὖν σύμπτωμα ἐστι τὸ οἴδημα τοῦ κατέχοντος πλήθους τὸν ἄνθρω-
πον, οὐδὲ μιᾶς ἰδίας ἐξαιρέτου θεραπείας δεόμενον. ἀρκεῖ γὰρ εἴπερ ἄρα τηνικαῦτα ἀνατρίβειν τὰ σκέλη
ποτὲ μὲν δι' ὀξυροδίνου, ποτὲ δὲ δι' ἐλαίου καὶ ἁλῶν, ἢ καὶ αὐτῷ τῷ ὀξυροδίνῳ τῶν ἁλῶν ἐπεμβάλλοντα. διὰ
δὲ τὸν φλεγματώδη χυμὸν ἐπιρρυέντα μορίῳ, συνισταμένου οἰδήματος, ἱκανὸς ἐνίοτε καὶ σπόγγος μό-
νος ὕδατι βεβρεγμένος ὀλίγον ὄξους ἔχοντι. γινέσθω δ' ἡ κρᾶσις ἤτοι γ' ὡς ἂν καὶ πίοι τις, ἢ οὐ πολλῷ γε τού-
του πλέον ἔχουσα τὸ ὄξος. ἐπιδεῖν δὲ χρὴ τὸν σπόγγον ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀρχόμενον, καὶ ἄνω τελευτῶντα.
καινὸς δ' ἔστω πάντως εἰ μέλλοι τι χρηστὸν ἐργάσασθαι. μὴ παρόντος δέ σοι καινοῦ, διαρρύπτειν χρὴ καὶ καθαί-

ρεῖ δ' ἐπὶ τυχόντα. νίτρῳ τε καὶ ἀφρονίτρῳ, καὶ τῇ καλουμένῃ κονίᾳ στακτῇ. μὴ καταστάντος δὲ ἐπὶ τοῖς δὲ τοῦ
οἰδήματος ἐπειδὰν αὖθις ἐπιδέῃς, ἐπεμβάλλειν καὶ βραχὺ τῆς στυπτηρίας, καὶ σπόγγον καινὸν προσεπιτιθέναι. εἰ
δ' οὐκ ἔχοις καινόν, ἄμεινον χρῆσθαι τούτῳ δὴ τῷ καλουμένῳ πρὸς τῶν πολλῶν ἐλλυχνίῳ. μαλακὸν δ' ἔστω πρὸ
πάντων ὁποῖον τὸ ταρσικόν. εἰ δ' ἐκείνου τις εὐποροίη, θαρρῶν χρήσθω. βέλτιον γὰρ ἐν βρέξει τοῦ σπόγγου. διαι-
σθω δὲ δηλονότι τῷ τὴν στυπτηρίαν ἔχοντι ὀξυκράτῳ, καὶ ἐπιδείσθω καθότι προείρηται κάτωθεν ἄνω. σφίγ-
γειν δ' οὔπω συμμέτρως ὡς ἐν κατάγματι. καὶ μᾶλλον μὲν τὰ κάτω πρῶτα. κατὰ βραχὺ δ' ἐκλύειν τὴν σφίγ-
ξιν. οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε ὡς χαλαρὸν γενέσθαι τι μόριον τῆς ἐπιδέσεως. ἀγαθὸν δὲ φάρμακον εἰς ταῦτα, καὶ
τὸ γλαύκιον αὐτό τε καθ' ἑαυτὸ δι' ὀξυκράτου λυθέν. ἔτι τε μᾶλλον τὸ δι' αὐτοῦ συντιθέμενον ἡμέτερον φάρ-
μακον, οὗ τὴν σύνθεσιν ἔχεις ἐν τῇ περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείᾳ λεγομένῃ. ἦσαν δέ μοι μέχρι δεῦρο, τρεῖς.
10 ἥ τε περὶ τῶν ἁπλῶν. καὶ μετὰ ταύτην, ἡ περὶ τῆς συνθέσεως αὐτῶν. εἶθ' ἡ περὶ τῶν εὐπορίστων. ἔοικα δὲ καὶ
τετάρτην ἄλλην ποιήσειν, ἐπειδὴ καὶ πολλοὶ τῶν ἑταίρων οὕτως ἀξιοῦσιν, ἐν ᾗ περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων ἑ-
κάστου μορίου καὶ πάθους φαρμάκων ὁ λόγος ἐστί μοι. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ διὰ τοῦ γλαυκίου φάρμακον, οὐκ οἰδήμα-
τα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον αὐτῶν, ἐρυσιπέλατά τε καὶ φλεγμονὰς ἀρχομένας ἰᾶται, καὶ μάλιστα
τὰς θερμάς. εὔδηλον δὲ ὅτι καὶ τὰς ἐρυσιπελατώδεις φλεγμονάς. ἐρυσιπέλατά τε τὰ φλεγμονώδη θεραπεύ-
σεις ταὐτῷ τούτῳ τῷ φαρμάκῳ, οὐ μὴν τάς γε σκιρρουμένας ἤδη τῶν φλεγμονῶν. ἢ τὰ ψυχθέντα τῶν ἐρυ-
σιπελάτων, οὐδ' ὅλως οὐδεμίαν διάθεσιν σκιρρώδη. περὶ ὧν εἴρηται μέν τοι κἀν τῷ πέμπτῳ περὶ τῆς τῶν ἁ-
πλῶν φαρμάκων δυνάμεως. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν. ὁ μὲν γὰρ χυμὸς ὁ τὸ τοιοῦτον πάθος ἐργαζόμενος, ἤτοι
γλίσχρος ἐστίν, ἢ παχύς, ἢ ἀμφότερα. τῆς θεραπείας δὲ αὐτοῦ κοινὸς ὁ σκοπός, ἐκκενῶσαι τὸ περιεχόμενον ἐν
τῷ μορίῳ παρὰ φύσιν ἅπαν. ἴδιος δ' ὁ τρόπος τῆς κενώσεως. ἀπορρύψαι γὰρ αὐτὸν χρὴ δυσλύτως ἐμπεπλα-
20 σμένον. ἐὰν οὖν ἀθρόως ἕλκουσί τε καὶ διαφοροῦσι φαρμάκοις ἐγχειρῇ τις κενοῦν ἀντὶ τοῦ μαλάττειν τε καὶ χεῖν
τοῖς ὑγραίνουσι καὶ θερμαίνουσιν, ἐν ὀλίγαις μὲν ἡμέραις ταῖς πρώταις ἀξιόλογον ἐπίδοσιν δόξει λαμβάνειν
ἡ θεραπεία. τό γε μὴν ὑπόλοιπον τῆς διαθέσεως ἀνίατον ἔσται. διαφορηθέντος γὰρ ἅπαντος τοῦ λεπτομεροῦς
κατ' αὐτήν, ὅμοιόν τι πήξει λιθώδει τὸ λοιπὸν λείψεται. καὶ γὰρ οὖν καὶ τῶν ἐν ταῖς ἀρθρίτισι πώρων ἡ γέ-
νεσις, ἐξ ὑγροῦ παχέος ἐστὶ καὶ γλίσχρου, μὴ κατὰ βραχὺ διαφορηθέντος, ἀλλ' ἀθρόως ξηρανθέντος ὑπὸ βιαίων
φαρμάκων. οὕτω δὲ κἀν τοῖς νεφροῖς οἱ λίθοι γεννῶνται, κατοπτηθέντος ἐν αὐτοῖς χυμοῦ παχέος καὶ γλί-
σχρου. διὰ τοῦτ' οὖν ἐπὶ τῶν σκιρρωδῶν διαθέσεων, οὐδὲν τῶν ἰσχυρῶς θερμαινόντων ἢ ξηραινόντων φαρμά-
κων, ἁρμόττει. μόνα δ' ὅσα μετὰ τοῦ μαλάττειν, ἱκανὰ διαφορεῖν ἐστιν. οἷος ὁ ἐλάφειος μυελός. καὶ μόσχειος. καὶ στέαρ
αἴγειόν τε καὶ ταύρειον. καὶ λεόντειον. ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἀμμωνιακὸν θυμίαμα. καὶ βδέλλιον ἑκάτερον. καὶ
μᾶλλον τὸ σκυθικόν. ὅσῳ περ ὑγρότερόν ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ στύραξ ὁ ὑγρότερος, ἀμείνων τοῦ ξηροῦ. τούτοις οὖν
30 προσέχων τοῖς σκοποῖς, καὶ τὰς ἐπιπεπλεγμένας διαθέσεις ἰᾶσθαι δυνήσῃ, κατὰ τὴν εἰρημένην ἤδη πολ-
λάκις ἐπὶ πάντων τῶν συνθέτων παθῶν μέθοδον. ἐμοὶ δὲ καιρὸς ἂν εἴη περὶ τῆς τῶν παρόντων μορίων ἀνα-
μνῆσαι διαφορᾶς, ἧς ἀεὶ μνημονεύειν ἠξίουν, ἐπὶ πάντων τῶν νοσημάτων τε καὶ συμπτωμάτων. εἴρηται δ' οὐκ
ὀλίγα καὶ κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμμα, περὶ τῆς ἀπ' αὐτῶν ἐνδείξεως. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος σκοπὸς τῆς ἰάσε-
ως ἁπάντων τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἐν οἷς οὐδέπω γεγόνασι πῶροι, κένωσίς ἐστιν. ἡ δὲ τῶν σκιρρουμένων μορίων
κένωσις, ὑπὸ τῶν προειρημένων οὐ γίγνεται φαρμάκων, ἃ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς, μαλακτικά. τῶν δ' ἐπὶ
τῶν μορίων τὰ μέν, ἀραιότερα φύσει. τὰ δέ, πυκνότερα, καὶ τὴν κένωσιν ἑτέρων δεῖσθαι κατ' εἶδος βοηθημά-
των ἀναγκαῖόν ἐστι. Διὰ τοῦτ' οὖν ἐπὶ τενόντων τε καὶ συνδέσμων ἔδοξέ μοι βέλτιον εἶναι παραμιγνύ-
ναί τι τῇ διὰ τῶν μαλαττόντων φαρμάκων ἀγωγῇ τῆς τμητικῆς ὀνομαζομένης, ὧν ἐν τοῖς μάλιστα ὄξος ἐστὶ τοιοῦτον.
ἐνίοτε μὲν οὖν αὐτῷ χρώμεθα, κἀπὶ τῶν ἄλλων μορίων σκιρρωθέντων, ὡς ἐρῶ μικρὸν ὕστερον. ἐπὶ δὲ τενόντων
40 τε καὶ συνδέσμων ὧδέ πως. ὄξει δριμυτάτῳ σβέννυμι λίθον διάπυρον. εἰ μὲν οὖν οἷόν τε τὸν πυρίτην λίθον κα-
λούμενον. ὃς οὐδ' αὐτός ἐστι σπάνιος ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι. μὴ παρόντος δὲ τούτου, τὸν μυλίτην. ὀνομάζου-
σι δὲ οὕτως, ἐξ οὗ τὰς μύλας ἐφ' ὧν ἀλοῦσι κατασκευάζουσιν. εἶτα ἀναφερομένου τινὸς ἀτμοῦ θερμοῦ μετὰ τὸ
καταχυθῆναι τοῦ λίθου τὸ ὄξος, ἐν ἐκείνῳ τὸν ἐσκιρρωμένον σύνδεσμον, ἢ τένοντα, διακινεῖν ἀναγκάζω. καὶ με-
τὰ τοῦτο πάλιν ἐπιτίθημι τὸ μαλακτικὸν φάρμακον. ἐλαίῳ γε μὴν ἀπ' ἀρχῆς τῆς θεραπείας οὐχ ὕδατι κα-
ταντλῶ τὸ πεπονθὸς μόριον ἄχρι παντὸς ἑκάστης ἡμέρας. ἐχέτω δὲ τοῦτο μὴ δὲ μίαν στύψιν, ἀλλ' ἀκριβῶς
ἔστω λεπτομερές, οἷόν περ ἐστὶ τὸ σαβῖνον. ἀναφεψῶ δ' ἐνίοτε τῷ ἐλαίῳ καὶ τῆς ἀλθαίας τὴν ῥίζαν, ἀ-
γρίου τε σικύου. καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη. καὶ τούτῳ χρῶμαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς εἶπον. ἡ δὲ δι' ὄξους θερα-
πεία, χρήσιμός ἐστιν ἐπὶ προήκοντι τῷ πάθει, προπαρεσκευασμένου τοῦ μορίου ὑπὸ τῶν μαλακτικῶν. ἐ-
πιόντα δέ τινα καὶ σύνθετα φάρμακα δι' ὄξους, ἃ μεταξὺ τῶν μαλακτικῶν ἐπιτίθημι πρὸς μίαν ἡμέραν.
50 ἡ γάρ τοι τοῦ ὄξους δύναμις, ἐάν τις αὐτῇ μετρίως τε καὶ κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν χρήσηται, ὠφελεῖ τὰς τοι-
αύτας διαθέσεις, τέμνουσα καὶ διαλύουσα τοὺς παχεῖς χυμούς. εἰ δὲ ἀμετρότερον ἢ οὐκ ἐν καιρῷ τῷ
προσήκοντι τὸ λεπτότερον ἐξαρπάζουσα, τὸ καταλεῖπον ἐκλιθοῦσθαι. καὶ μέντοι καὶ μέχρι πλείονος,
εἴ τις αὐτῷ χρῷτο τῆς οὐσίας ἅπτεται τῶν νεύρων. διὰ τοῦτ' οὖν οὔτε πολλάκις, οὔτε κατ' ἀρχάς, οὔτ' ἐν χρό-
νῳ πολλῷ χρηστέον ἐστὶ τοῖς δι' ὄξους φαρμάκοις ἐπὶ συνδέσμων τε καὶ τενόντων. Ἐπὶ μέντοι ἁπλῶς ἡ
τῶν σαρκωδεστέρων μορίων τοῦ μυὸς ἐσκιρρωμένων, ἀκίνδυνος ἡ χρῆσις. ἀραιά τε γὰρ ταῦτα φύσει, καὶ φόβος
οὐδείς ἐστι πληγῆναί τι νεῦρον ὑπὸ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. τῷ μὲν οὖν ἀμμωνιακῷ θυμιάματι μετ' ὄξους πολλοὶ
καὶ ἄλλοι χρῶνται κατὰ τοῦ σπληνὸς ἐπιτιθέντες. πηλώδες τῷ πάχει τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ἐργαζόμενοι. καὶ πολ-
λάκις γε τοῦτο μόνον ἤρκεσεν εἰς τὴν θεραπείαν αὐτοῦ. ἐπὶ δὲ τῶν μυῶν, ἄλλον μὲν οὐκ εἶδον, ἐγὼ δ' ἐχρησάμην πολ-

λάκις ἐν τῷ μεταξὺ τῶν μαλακτικῶν. ἐπ᾽ ἐκείνοις μὲν οὖν οὐδεμία σαφὴς ὠφέλεια γίγνεται· προμαλαχθέντος
δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν τοῦ σκιῤῥώδους ὄγκου, μεγίστην ὠφέλειαν ἐργάζεται τὸ δι᾽ ὄξους λυθὲν ἀμμωνιακόν. ἀπόχρη δὲ καὶ
τοῦτο κατὰ μίαν ἢ καὶ δευτέραν ἡμέραν χρησαμένους, ἐπανελθεῖν αὖθις ἐπὶ τὰ μαλακτικά. πάλιν δ᾽ ἐκεί-
νοις χρησαμένους ἡμέραις πλείοσιν, ἀφικνεῖσθαι πάλιν ἐπὶ τὸ δι᾽ ὄξους φάρμακον. εἴτ᾽ οὖν ἀμμωνιακὸν, εἴτε
καὶ τῶν ἄλλων τι τῶν μαλακτικῶν, ὅσα μικρὸν ἔμπροσθεν εἶπον. οὐ γὰρ δὴ ἄλλο γέ τι δεῖ προσφέρειν, οἷα τὰ
πολλὰ τῶν ξηρῶν ὀνομαζομένων ἐστὶ φαρμάκων. εὐδοκιμήσει μὲν γὰρ ἐν ἀρχῇ τὸ φάρμακον. ἀνίατον δ᾽ ἐργάσει
τὸ λείψανον τῆς διαθέσεως. διὰ τοῦτο γοῦν ἐγὼ πολλάκις ἐν τῷ μεταξὺ καὶ καταπλάσματι τῷ δι᾽ ἀλθαίας ἐχρη-
σάμην. ὀνομάζουσι δὲ αὐτὴν ἀναδενδρομαλάχην οἱ πολλοί. ταύτης οὖν ἡ ῥίζα λυομένη μετὰ στέατος, ἀγαθὸν εἰς
τὰ τοιαῦτα φάρμακα. ἔστω δὲ τὸ στέαρ, εἰ μὲν οἷόν τ᾽ εἴη, χήνειον. εἰ δὲ μὴ παρείη τοῦτο, ὀρνίθειον. εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο,
10 τῶν τῶν ὑῶν χρηστέον. ἀλλὰ καὶ τῆς ἀγρίας μαλάχης, ἥτις πανταχόθεν φύεται τὰ φύλλα λειωθέντα με-
τά τινος τῶν εἰρημένων, ὀνήσει. ἀμείνω δὲ τῶν ὠμῶν ἐστι, τὰ προαφεψηθέντα μετρίως. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα βοη-
θήματα, καὶ τὸ ποικίλειν, ὡς εἴρηται, τὴν θεραπείαν ἁπάντων μορίων, ἐστὶ κοινὰ ὅσα περ ἂν ἄλλῳ πάθει σκιῤ-
ῥώδει, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν οἰδημάτων ἴασις ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἐξαλλάττεται κατὰ τὰ μόρια ταῖς
εἰρημέναις διαφοραῖς. αὐτίκα γέ τοι τοῖς καθ᾽ ὑποχόνδριον οἰδήμασιν, οὐκ ἄν τις ψυχρὸν ἐπιθείη σπόγγον ἐξ ὀξυ-
κράτου, καθάπερ οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ὄγκοις τοῖς κατ᾽ αὐτό. τίς δ᾽ ἀψίνθιον ἐναποζέσας ἐλαίῳ κατήντλησέ ποτε
τὸ γόνυ. τίς δὲ ὀφθαλμὸν, ἢ τι τῶν ἔνδον τοῦ σώματος ὁπωσοῦν πάσχον. ἀλλ᾽ ἥπατί τε καὶ κοιλίᾳ καὶ στομάχῳ καὶ
σπληνὶ προσφέρεται πολλάκις ὠφελιμώτατα. μαρτυρεῖ δ᾽ αὐτοῖς καὶ ἡ πεῖρα δεικνῦσα τὴν δύναμιν
ἐναργῶς, οὐδὲν ἧττον τοῦ λόγου. νυνὶ δ᾽ ἡμεῖς μόνην ἐν τῇ δὲ τῇ πραγματείᾳ τὴν κατὰ μέθοδον εὕρεσιν τῶν
ἰαμάτων ὁποία τίς ἐστι διερχόμεθα. κατὰ μέν τοι τὰς περὶ φαρμάκων ἀμφοτέρας ἐμίξαμεν, ἅπαντα γι-
20 νώσκειν ἀξιοῦντες τὸν ἰατρὸν, ὅσα τ᾽ ἐκ πείρας εὕρηται μόνης, ὅσα τ᾽ ἐκ λόγου μόνου. καὶ τρίτα γε πρὸς αὐτοῖς,
ὅσα συντελούντων ἀμφοτέρων εἰς τὴν εὕρεσιν. ἅπασι δ᾽ οὖν αὐτοῖς ὀρθῶς χρήσεται μόνος ὁ γεγυμνασμένος
ἐν τῇ δὲ τῇ μεθόδῳ. περὶ μὲν οὖν φλεγμονῆς καὶ σκίῤῥου καὶ οἰδήματος, ἀρκείτω τὰ εἰρημένα. μεμνημένων
ἡμῶν, ὡς σκίῤῥον ὀνομάζομεν, ὄγκον σκληρὸν, ἀνώδυνον, οὐ μὴν ἀναίσθητόν γε πάντως. ὁ γὰρ τοιοῦτος, ἀνία-
τος. οἱ δ᾽ ἄλλοι πάντες ὥσπερ ἀναισθητότεροί τε καὶ δυσαισθητότεροι ἀποφαίνουσι τὸ πάσχον μόριον, οὕτως οὐ
παντελῶς ἀναίσθητον, ὅταν γ᾽ αἰσθητικὸν ᾖ φύσει. τοὺς γὰρ συνδέσμους, ἴσμεν ἀναισθήτους ὄντας. εἰ δέ τις ἐ-
κείνους μόνους τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ὀνομάζειν ἀξιοῖ σκίῤῥους, ὅσοι παντάπασιν εἰσὶν ἀναίσθητοι, τοὺς δὲ ἄλλους,
οὐ σκίῤῥους, ἀλλ᾽ ὄγκους σκιῤῥώδεις, ὑπὲρ ὀνόματος ἔστω ζυγομαχῶν. καὶ καλέσωμεν οὕτω καὶ ἡμεῖς τὸ πάθος, ὅταν
ἐκείνῳ διαλεγώμεθα. καὶ γὰρ καὶ ἔθος ἡμῖν ἐστιν οἷς ἄν τις ὀνόμασι χαίρῃ, τούτοις αὐτῷ διαλέγεσθαι. καιρὸς οὖν
ἤδη περὶ τῶν ἐμφυσημάτων διελθεῖν, οὐ τὴν αὐτὴν ἐχόντων θεραπείαν τοῖς οἰδήμασιν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ, ὡς ἔφην,
30 ὑπὸ φλεγματώδους γίνεται χυμοῦ. καὶ διὰ τοῦτο θλιβόντων ἥκει μέχρι βάθους ἱκανοῦ, τῶν δακτύλων ἐγκα-
ταβαινόντων. εἰς αὐτὰ δὲ τὰ φυσήματα, φυσώδους πνεύματος ἀθροιζομένου γίγνεται. ποτὲ μὲν, ὑπὸ τῷ δέρ-
ματι. ποτὲ δὲ, ὑπὸ τοῖς περιοστέοις ὑμέσιν. ἢ τοῖς τοὺς μῦς περιέχουσιν. ἤ τι τῶν σπλάγχνων. ἀθροίζεται δ᾽ οὐκ
ὀλίγον ἐνίοτε καὶ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα, κἀν τῷ μεταξὺ τούτων τε καὶ τοῦ περιτοναίου. καὶ διαφέρει γε
τῶν οἰδημάτων τῷ μὴ βοθροῦσθαι πιεζόμενα, καὶ ψοφεῖν, ὥσπερ τύμπανον. ἔτι τε καὶ τῷ περιέχεσθαι πολλάκις ἐν
αἰσθητῇ κοιλότητι. καὶ ταύτῃ γ᾽ ἐστὶν ὅτε μεγίστῃ. σκοπὸς δ᾽ ἔστω σοι καὶ ἐπὶ τούτων, ὁ μὲν ἁπάντων αὐτῶν κοινὸς, ἐκ-
κενῶσαι τὸ παρὰ φύσιν, ἐν ὅτῳ περ ἂν εἴη περιεχόμενον. ὁ δ᾽ ἴδιος ἐπὶ τῷ κοινῷ, τὸ διὰ τῶν λεπτομερεστάτων τε καὶ
θερμοτέρων ταῖς δυνάμεσι φαρμάκων. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὴν γαστέρα τε καὶ σπλάγχνα, λεπτομερὲς ἔλαιον
ἐργάζεται τοῦτο, πήγανον ἐναπεζεσμένον ἔχον, ἤ τι τῶν θερμαινόντων σπερμάτων, οἷόν περ ἐστὶ τό, τε τοῦ κυμί-
νου, καὶ τὸ τοῦ σελίνου τε καὶ πετροσελίνου. καί ποτε καὶ σικύα μεγάλη χωρὶς ἀμυχῶν δὶς ἢ τρὶς ἐπιβαλλομένη κατὰ
40 μέσην τὴν γαστέρα. περιλήψεται δὲ δηλονότι τὸν ὀμφαλὸν, ἡ τηλικαύτη τε καὶ οὕτω τιθεμένη. κατὰ δὲ τὰ κῶλα
καὶ τοὺς ὑπὸ τῷ δέρματι μῦς, ἤ τινας τῶν περιοστέων ὑμένων ἐμφυσήματος γινομένου, χωρὶς μὲν ὀδυνῶν ὑγρόν
τι τῶν λεπτομερεστάτων, ἱκανόν. οἷόν περ ἐστὶ τὸ τῆς στακτῆς ὀνομαζομένης κονίας, ἀναλαμβανομένης σπόγγῳ και-
νῷ. σφοδρούσης δὲ ὀδύνης, ὑπαλείφειν τὸ μόριον ἐλαίῳ χαλαστικῷ. γίνονται δὲ ἐκ πληγῶν αἱ τοιαῦται διαθέ-
σεις. ἐν αἷς ἤτοι μῦς τις, ἢ περιόστιος ὑμὴν θλᾶται. κατὰ μὲν οὖν τοῦ περιοστέου, τὸν εἰρημένον ἐπιτιθέναι σπόγ-
γον. ἐπὶ δὲ τῶν μυῶν, ὀδυνῶνται γὰρ ἐνίοτε, παρηγορικωτέρου χρεία φαρμάκου. διόπερ οὐ μόνῃ τῇ κονίᾳ
χρώμεθα κατὰ τούτων, ἀλλὰ μιγνύντες αὐτῇ τὸ καλούμενον ἕψημα μετ᾽ ἐλαίου βραχέος. ἄμεινον δὲ μὴ δ᾽ ὅλως
κατ᾽ ἀρχὰς τότε μιγνύναι τὴν κονίαν, ἀλλὰ τῷ ἑψήματι χρῆσθαι μετὰ οἴνου καὶ ὄξους βραχέος, ἔλαιον ἐπιχέαν-
τα συμμέτρως. ἐπειδὰν δὲ μίξῃς αὐτὰ θερμήνας, συμμέτρως ἐπιτίθει βρέχων ἔριον ἄπλυτον, ὃ καλοῦσιν
οἰσυπηρόν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἔχεις, ἀλλὰ τὴν οἴσυπον ἐκείνου ἐπεμβάλλειν τῷ μιχθέντι διὰ τῶν εἰρημένων. ὅτι δ᾽ ἀμεί-
50 νων ὁ ἀττικὸς οἴσυπος ἅπαντος ἄλλου, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, γνώσῃ. καὶ τοίνυν καὶ ἡ δι᾽ αὐτοῦ κηρωτὴ, τῶν ἅ-
πασι γινωσκομένων ἐστὶ φαρμάκων. καὶ χρῶνταί γε πάμπολλοι κατὰ τῶν ἐν ὑποχονδρίῳ φλεγμονῶν ταύ-
τῃ. καὶ ταύτῃ οὖν ἐμβάλλων ὅταν ὕσσωπον μὴ παρῇ, τὸ δέον ἐργάσῃ. χρὴ γὰρ τοὺς τεθλασμένους μῦς παρη-
γορῆσαι διὰ φαρμάκου μικτὴν ἔχοντος δύναμιν, ὡς καὶ πέττειν ἅμα καὶ διαφορεῖν καὶ στύφειν μετρίως. ὡς ὅταν
γε μηδὲν ἔχῃ στύψεως, αὐξάνει τὰς φλεγμονὰς ἐνίοτε. καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν πληθωρικῶν σωμάτων. μεμνημέ-
νος οὖν τῶν εἰρημένων τριῶν σκοπῶν ἐπὶ τῶν ἐμπεφυσημένων διὰ πληγήν τινα μυῶν, εἰ μὲν ὀδύνη μείζων εἴη,
τῷ παρηγορικωτέρῳ χρῶ τρόπῳ. μὴ παρούσης δὲ ταύτης, ἀγωνιστικωτέρῳ. καλεῖν δ᾽ οὕτως εἰώθασι τοὺς διὰ συν-
τόμου ὁδοῦ ἐπὶ τὸ τέλος ἰόντας. αἱ σύντομοι δ᾽ ὁδοὶ, διὰ τῶν ἰσχυρὰν δύναμιν ἐχόντων γίνονται φαρμάκων.
ἰσχυρὰ δὲ δύναμις ἐστι, μάλιστα μὲν ἐν τῇ κονίᾳ τε καὶ τῷ ὄξει. δεύτερον δ᾽ ἐν οἴνῳ. τούτων οὖν πλεῖον μίξεις,

ὅταν τῷ παρηγορεῖσθαι κατὰ φρενήσης. αὐτῶν δὲ τούτων πάλιν ἀποκρούσασθαι μὲν βουλόμενος, οἶνον ἐμβάλ-
λεις πλείονα. κάλλιστος δ' εἰς ταῦτα μέλας αὐστηρός. διαφορῆσαι δὲ προαιρούμενος, τὴν κονίαν. ἕξεις δ' αὐτῇ με-
γνύμενον, εἰς ἄμφω συνεργεῖ. διότι καὶ μικτὴν δύναμιν ἔχειν ἐλέχθη. ἀνώδυνον δὲ ποιουμένου τοῦ μυὸς, ἔξεστί
σοι μὴ παρούσης τῆς κονίας, ἀντ' αὐτῆς ἐμβάλλειν ἀφρόνιτρον. ἔστω δὲ τοῦτο μὴ λιθῶδες, ἀλλ' ἀφρῶδες μάλιστα.
ἔστι δὲ τὸ μὲν λιθῶδες, σκληρὸν καὶ πυκνὸν, καὶ δυσκόλως διαχεόμενον ἐν τῷ μίγνυσθαι τοῖς εἰρημένοις ὑγροῖς.
τὸ δ' ἀφρῶδες, μαλακὸν καὶ χαῦνον. ἔτι τε λευκότερον τοῦ λιθώδους. τοῦτ' οὖν καὶ λύεται τάχιστα πρὸς τῆς
ὑγρότητος. ἐνίησί τε μάλιστα λεπτομερὲς ὑπάρχον. ὅσα δὲ τῶν τοιούτων ἐμφυσημάτων ἀμεληθέντα χρο-
νίζει, πρῶτον μὲν ἐπ' αὐτῶν, τῷ διὰ τῆς κονίας, ὡς εἴρηται χρῆσαι. δεύτερον δὲ, τῶν ἐμπλαστωδῶν τινί. πα-
ράδειγμα δ' ἔστω καὶ τῶνδε. γλοιοὺς ἀναζέσας δίηθησον πρῶτον, ὡς γενέσθαι καθαρόν. εἶτ' αὖθις ἐμβαλὼν τῇ κα-
10 κάβῳ τίτανον ἄσβεστον λείαν ὡς ἄλευρον, ἔμπλαττε μέχρι πηλώδους συστάσεως. ἀγαθὸν δ' εὐθὺ τούτοις ἐστὶ, καὶ τὸ
διὰ τοῦ συκομόρου φάρμακον. ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. νυνὶ γὰρ ὡς εἴρηται πολλάκις ἤδη παραδείγματα μόνα
γεγράφθω τῶν φαρμάκων, ὧν ἡ καθόλου δύναμις ἀπὸ τῆς θεραπευτικῆς εὑρίσκεται μεθόδου. ὥσπερ δὲ τῶν
φαρμάκων τῆς χρήσεως ἐνταυθοῖ παραδείγματα γέγραπται, χάριν τοῦ νοῆσαί τε σαφέστερον ὅλην τὴν μέθοδον,
εὐπορώτερόν τε γίνεσθαι περὶ τὴν εὕρεσιν τῆς ὕλης, οὕτω καὶ τῶν πεπονθότων μορίων τοῦ σώματος. αὐτίκα γέ
τοι πάθος ἐστὶ τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν νεωτέρων, πριαπισμὸς, ἐπειδὴ τὸ αἰδοῖον ἀκουσίως ἐξαίρεται τῶν
οὕτω διακειμένων. ὁ θεασάμενός τις τῶν ἐν τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι προγεγυμνασμένων, ἐπιμελῶς γνωριεῖ
τὸ τῶν ἐμφυσημάτων ὑπάρχον γένος, ἀναμνησθεὶς τά τε κατὰ τὴν ἀνατομὴν φαινόμενα τοῦ μορίου, καὶ τὰ κα-
τὰ τοὺς φυσικοὺς ὑπὲρ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ τῆς χρείας λόγους, οὐ χαλεπῶς ἐννοήσει τὸ πληρούμενον
ἀτμώδους πνεύματος, τὸ συραγγῶδες νεῦρον, ὃ τὴν ἰδίαν οὐσίαν συνίστησι τοῦ αἰδοίου, τὸ πάθος ἐργάζεται τοῦ-
20 το. πνεῦμα δ' ἀτμῶδες ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ἐμάθομεν ἐκ χυμῶν θερμαινομένων ἠρέμα γίγνεσθαι. εἰ δὲ μὲν
γὰρ ἰσχυρόν τ' ἐστὶ τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἡ δ' ὑγρότης τοῦ μορίου κατειργασμένη τελέως εἰς ἀτμοὺς λεπτομερεῖς λυο-
μένη κατὰ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν εἰς τὸ περιέχον ἀπορρεῖ. εἴτε δ' ἤτοι τὸ σύμφυτον θερμὸν ἀσθενέστερον
ἐστὶ, ἢ τὸ κατὰ φύσιν ὑγρὸν, ἡμίπεπτόν τε καὶ παχὺ καὶ γλίσχρον, ἐνταῦθα παχύτερος ὁ ἀτμὸς ἢ ὡς δια-
πνεῖσθαι γίνεται. καὶ μάλισθ' ὅταν καὶ τὸ μόριον αὐτὸ πυκνωθῇ ποτε. πολλάκις δὲ τὸ μὲν ἐν τῷ μορίῳ πε-
ριεχόμενον ὑγρὸν, ὑπόψυχρόν τ' ἐστὶ, καὶ παχὺ, καὶ γλίσχρον. αὐξηθεῖσα δὲ ἡ θερμότης, εἰς ἀτμοὺς αὐτὸ δια-
λύει παχεῖς. ὅπερ καὶ μάλιστά σοι σκεπτέον ἐστὶ καὶ διορίζειν ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ κοινὴ τῶν
διαθέσεων ἀμφοτέρων προκενῶσαι τὸν ὅλον ὄγκον, ἀνθ' οἵου τ' ἂν δέξασθαι κένωσιν. εἴρηται δὲ πολλάκις ὑπὲρ τῆς ἐν
τοῖς κενωτικοῖς βοηθήμασι δυνάμεως, ἅπερ ἐστὶ φλεβοτομία καὶ κάθαρσις. ἥ τε διὰ τῶν ὑπηλάτων φαρμά-
κων, καὶ ἡ διὰ τῶν ἀνωτερικῶν ἢ ἐμετικῶν ὀνομαζομένων. ἔτι τε τρίψις πολλὴ καὶ κίνησις πᾶσα καὶ λου-
30 τρά. καὶ μάλισθ' ὅσα διαφορητικῶν ὑδάτων ἐστί. οὕτω δὲ καὶ τὰ δριμέα φάρμακα χρήσιμα διαφορεῖ. καὶ πάνθ'
ἁπλῶς ὅσα θερμαίνουσί τε καὶ ξηραίνουσι. κατὰ συμβεβηκὸς δέ τι καὶ ἡ ἀσιτία δέδεικται καινοῦν. καὶ μά-
λισθ' ὅταν ᾖ τὸ περιέχον θερμόν. ὅπερ ἂν οὖν ἐκ τούτων τῶν βοηθημάτων ὁκηνίκα ἂν ἐπιτηδειότατος ᾖ προσίε-
σθαι, τούτῳ κενωτέον αὐτὸν ἐπιτιθέντα τῷ μορίῳ φάρμακον. εἰ μὲν θερμότερον εἴη γεγονὸς τῶν ψυχόντων,
ἀνάλογον τῇ πλεονεξίᾳ τῆς θερμασίας. εἰ δὲ μὴ, κατ' ἀρχὰς μὲν πάντως μετρίως ψύχον, ὕστερον δ' οὐκ ἀναγκαῖον.
οὕτω δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ὀσφὺν ἅπαντα μόρια παραληπτέον ἐστὶ φαρμάκῳ, τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχοντι καὶ
τὴν ἄλλην δίαιταν ἄφυσόν τε καὶ ξηραντικὴν παραληπτέον. γίνεται δὲ, τοῖς πολλοῖς μὲν τὸ πάθος τοῦτο. νεανίαις γε
μὴν μᾶλλον, ἢ κατ' ἄλλην ἡλικίαν. ὥστε καὶ ἡ φλεβοτομία μάλιστα αὐτοὺς ὀνίνησιν, ὡς ἂν καὶ τῆς ἡλικίας οὐκ
ἀρνουμένοις αὐτήν. οἶδα γοῦν ἐγώ τινα τῶν ὑπ' ἐμοῦ θεραπευθέντων, ἐν τρισὶν ἡμέραις εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανελθόν-
τα, διά τε φλεβοτομίας, καὶ φαρμάκου τοιοῦδε, κηρωτὴν διὰ ῥοδίνου τοῦ ἁπλοῦ ποιήσας ὑγρὰν οὕτως, ὡς
40 εὐθὺ τῷ καταγματικῷ χρώμεθα μεθ' ὕδατος ψυχροῦ. καὶ γὰρ θέρους ἦν ἀρχὴ, δεύσας τε καὶ ἀναφυράσας, ἐπέ-
θηκα τῷ αἰδοίῳ. καὶ ταῖς ψόαις ὀνομαζομέναις. οὗτος μὲν οὕτως ἐθεραπεύθη. τούτου δ' οὐχ ἧττον ἄλλος εὐθὺ τῇ φλε-
βοτομίᾳ, τῷ διὰ τοῦ χαμαιμήλου χρησάμενος ὑγρῷ φαρμάκῳ. ἔδωκα μὲν δ' αὐτοῖς καὶ τῆς νυμφαίας πίνειν τι γε
κατ' ἀρχάς. ἐφεξῆς δὲ τῆς ἄγνου τὸ σπέρμα. καὶ εἰ ἐπιχρονίζοι, πηγάνου δαψιλὲς ἐσθίειν. ἔστι γὰρ καὶ τοῦ-
το τὸ παράγγελμα κοινὸν ἁπάντων σχεδὸν τῶν διὰ μοχθηροὺς χυμοὺς συσταίντων νοσημάτων, ὡς εὐθὺ τῇ
τελευτῇ, τοῖς θερμαίνουσι καὶ ξηραίνουσι χρῆσθαι. τελέως γὰρ ἐκκόπτει ταῦτα τὸ καταλειπόμενον τοῦ χυ-
μοῦ. γλῶτταν γε μὴν οὕτως ἐξαρθεῖσαν εἴδομεν, ὡς μὴ χωρεῖσθαι πρὸς τοῦ στόματος τοῦ ἀνθρώπου, μήτε
πεφλεβοτομημένου ποτὲ, καὶ τὴν ἡλικίαν ἐξήκοντος τούτου. δεκάτη δέ που σχεδὸν ὥρα τῆς ἡμέρας ἦν, ἡνίκα τὸ πρῶ-
τον εἴδομεν αὐτόν. καί μοι καθαρτέος ἔδοξεν εἶναι τοῖς συνήθεσι καταποτίοις, ἃ διὰ τῆς ἀλόης καὶ σκαμμωνίας καὶ
κολοκυνθίδος συντίθεμεν, εἰς ἑσπέραν δοθέντος τοῦ φαρμάκου. ἐπ' αὐτὸ μέντοι τὸ πεπονθὸς μέρος, ἐπιθεῖναί
50 τι συνεβούλευσα τῶν ψυχόντων τήν γε πρώτην. ὕστερον γὰρ ἔφην ἁρμοσόμεθα πρὸς τὸ ἀποβαῖνον. ἀλλ' οὔ γε
τινὶ τῶν ἰατρῶν οὐκ ἐδόκει. καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὲν καταποτίων ἔλαβεν. ἀνεβλήθη δ' ἡ περὶ τοῦ τοπικοῦ φαρ-
μάκου σκέψις εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἡνίκα καὶ μᾶλλον ἀνύσειν τι τὸ δοκιμασθὲν ἠλπίζετο. προκεκενωμένου δὲ τοῦ παν-
τὸς σώματος, ἀντισπάσεώς τε πρὸς τὰ κάτω γεγενημένης. ἀλλὰ διά γε τῆς νυκτὸς ἐναργέστατα ὄναρ αὐτῷ
γενόμενον, ἐπῄνεσέ τε τὴν ἐμὴν συμβουλὴν, ὥρισέ τε τοῦ φαρμάκου τὴν ὕλην, θριδακίνης χυλῷ διακλύζεσθαι
κελεῦσαν. ᾧ δὴ καὶ μόνῳ χρησάμενος ὁ ἄνθρωπος ὤνητο τελέως, ὡς μηκέτ' ἄλλου δεηθῆναι. τί γε μὴν τοῦ πρια-
πισμοῦ μᾶλλον ἐμετικοῖς φαρμάκοις χρῆσθαι τῶν ὑπηλάτων. εὐθὺ δὲ τῆς γλώττης ἔμπαλιν, εὔδηλον ὡς ἐκ τῆς
τοῦ μορίου θέσεως ἔχει τὴν ἔνδειξιν. ἡ γὰρ ὑφ' Ἱπποκράτους ἀντίσπασις ὀνομαζομένη, τὴν εὕρεσιν, οὐκ ἀπὸ τῆς οὐ-
σίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ θεραπευομένου λαμβάνει μορίου. Καιρὸς οὖν ἤδη μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον ὄγκον

γένος, ἀπὸ τοῦ πράγματος ἀρξαμένους μᾶλλον, ἢ τῆς προσηγορίας. αὕτη γὰρ ἀναμφισβήτητός τ' ἐστὶ, καὶ ὄντως ἐπιστημονικὴ διδασκαλία. ὅτι μὲν οὖν ἐπιρρεῖ τινὰ χυμὸν ἅπασι τοῖς τοιούτοις ὄγκοις, ἐν τῷ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἐπιδέδεικται γράμματι. τὸ δὲ μὴ τὸν αὐτὸν ἐν ἅπασιν εἶναι, διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐναργῶς φαίνεται. διαφερόντων γε τῶν ὄγκων, οὐ τῇ χρόᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα καὶ σκληρότητα καὶ μαλακότητα διαφοραῖς. ὁ μὲν οὖν ἐρυθρὸς ὄγκος, ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὸν χυμὸν ὑπάρχειν αἷμα. καθάπερ γε καὶ ὁ ξανθὸς καὶ ὠχρὸς τὴν τοιαύτην χολήν. ὁ δ' ὑπόλευκός τε καὶ χαῦνος, τὸ φλέγμα. γίνονται δέ τινες ὄγκοι παρὰ τούσδε. τῇ μὲν χρόᾳ μεταξὺ τῶν ἐρυθρῶν τε καὶ μελαινῶν, ὅ δή περ τὸ φαιόν ἐστι χρῶμα. καλοῦσι δ' αὐτὸ πολλάκις ἐν τοῖς τοῦ σώματος μέρεσι γινόμενον οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν, πελιδνόν. ἡ δ' ἀντιτυπία, καὶ τούτοις τοῖς ὄγκοις ἱκανή. καὶ εἰ φλέβας ἀξιολόγους ἔχει τὸ μέρος, ἐξαιρουμένας ἰδεῖν ἐστιν αὐτὰς ὑπὸ παχέος τε καὶ μελαντέρου τοῦ αἵματος. διόπερ ἐνίοτε καὶ κατὰ γαστέρα πολλοῖς τῶν ἡπατικῶν ἐκκρίνεται. καί τινες τῶν ἰατρῶν οὐ κακῶς μοι δοκοῦσιν εἰκάζειν αὐτὸ τῇ τοῖς οἴνοις ὑφισταμένῃ τρυγί. ἐπὶ πλέον δ' οὖν ὁ χυμὸς οὗτος ἐκθερμανθεὶς, ἤτοι διὰ σῆψιν ἢ πυρετὸν φλεγμονώδη, τὴν μέλαιναν ἐργάζεται χολὴν, ἧς οὔτε ζῷόν τι γεύεται μέχρι καὶ τῶν μυιῶν, ἥ τε γῆ ζέεται πρὸς αὐτῆς. ἐκ γοῦν τι τῶν ἀποχυθέντων μερῶν, εἰς ὕψος αἴρεται. καὶ καλεῖται τὸ γιγνόμενον ὥσπου καὶ Πλάτων ἔφη, ζέσις τε καὶ ζύμωσις. ἔστι γὰρ ὁ τοιοῦτος χυμὸς ὁποῖόν περ τὸ ὄξος ἐδείξαμεν ὑπάρχειν, ὑφ' οὗ καὶ αὐτοῦ κατὰ γῆς ἐκχυθέντος, ταὐτὸ γίνεται σύμπτωμα. διὸ καὶ καλοῦσιν οἱ παλαιοὶ τὸν χυμὸν τὸν τοιοῦτον ὀξὺν, καθάπερ τὸν τῆς ὠχρᾶς χολῆς, πικρόν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ κατὰ τοὺς ἐμέτους φαίνεται τοιοῦτος. ὥσπερ δ' ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλεγον, ἓν μέντοι πάθος ἀκριβῆ σκίρρον ὑπάρχειν, ᾧ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀναισθησία σύνεστι. τοὺς δ' ἄλλους ὄγκους ὅσοι μηδέπω παντάπασιν εἰσὶν ἀναίσθητοι, διχῶς ὀνομάζεσθαι πρὸς τῶν ἰατρῶν ἤτοι σκίρρους, ἐπειδὴ τοῦ γένους εἰσὶ τῶν σκίρρων, ἢ σκιρρώδεις ὄγκους, οὕτω καὶ περὶ τῶν χυμῶν. ἡ μὲν ἀναμφισβητήτως μέλαινα χολὴ, τοιαύτη τίς ἐστιν, οἵαν ἄρτι διῆλθον, ὀξεῖα καὶ ζυμοῦσα τὴν γῆν, ἀηδής τε πᾶσι τοῖς ζῴοις. ἡ δ' ἐπιτηδεία γενέσθαι τοιαύτη, καλεῖται διχῶς, ἤτοι μελαγχολικὸς χυμὸς, ἢ μέλαινα χολή. τῶν οὕτως ὀνομαζόντων αὐτὴν, ἀξιούντων ἑτέραν μὲν εἶναι μέλαιναν ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν τῷ ζῴῳ ἑκάστης ἡμέρας γινομένην. ἑτέραν δὲ τὴν ἐκ συγκαύσεως καὶ οἷον κατοπτήσεως ἀποτελουμένην. ὅπερ δ' ἀεὶ παρακελεύομαι καταφρονεῖν μὲν ὀνομάτων, ἐπιστήμην δ' ἀσκεῖν ἀκριβῆ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, οὕτω καὶ νῦν ποιητέον. ὀνομάζοντας μὲν, ὡς ἂν ἐθέλῃ. λόγῳ δ' ἑρμηνεύοντας, ὡς γίνονταί τινες ὄγκοι παρὰ φύσιν ὑπὸ τοῦ τοιούτου χυμοῦ τὴν φύσιν, οἷάπερ ἐστὶν ἐν οἴνῳ μὲν ἡ τρύξ, ἐν ἐλαίῳ δ' ἀμόργη. καὶ ὡς οὗτοι τῷ χρόνῳ προϊόντι σηπομένου τοῦ χυμοῦ διὰ τὴν ἐν τοῖς ἀγγείοις σφήνωσιν ἑλκοῦνται. ὥσπερ οὖν τἆλλα πάθη πάντα παμπόλλην ἔχει διαφορὰν κατὰ μέρος ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, οὕτω καὶ τοῦτο. τῆς γάρ τοι φλεγμονῆς ἡ μὲν, ἐξέρυθρός ἐστιν, ἡ δ' ὀλίγῳ τινὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἐρυθροτέρα. εἴτ' οὖν εἶδος ἢ γένος, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλοις ὀνομάζειν, ἀμφοτέραις ταὐτόν. ἐρυθρότεραί τε γάρ εἰσι τοῦ κατὰ φύσιν. ὀδύνη τε πάντως αὐταῖς σύνεστι, παμπόλλην ἔχουσα καὶ ἥδε διαφορὰν ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἀντιτυπία καὶ ἡ τάσις τοῦ δέρματος, οὐκ ἴση πάσαις, ἀλλὰ κοινόν γε ἐπ' αὐτῶν ἀντιτυπώτερον εἶναι τὸ μέρος, ἢ πρόσθεν ἦν, ὅτ' εἶχε κατὰ φύσιν, ἐξαίρεσθαί τ' εἰς ὄγκον τινὰ συνεκτεινομένου τε καὶ παρεκτεινομένου τοῦ δέρματος εἰς ὅσον ἂν ὁ ὄγκος αἴρηται. οὕτως οὖν καὶ τὸ νῦν ἡμῖν ἑρμηνευόμενον πάθος, ἐνίοτε μὲν ἀμυδρὰ καὶ σμικρὰ τὰ συμπτώματα, καὶ λαθεῖν πως δυνάμενα τοὺς πολλοὺς, ἐπιφέρει. πολλάκις δ' οὕτως ἰσχυρὰ καὶ μεγάλα καὶ σαφῆ πᾶσιν, ὡς μηδὲ παῖδας λαθεῖν. ἀλλὰ τό γε κοινὸν ἐν ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος ἐφ' ἑαυτὰ καλοῦν τὴν νόησιν, ἐν γε νοσήματι τὸ τοιοῦτον ἐνδείκνυται, καὶ προσηγορίαν μίαν ἐπ' αὐτῷ ἀναγκάζει τίθεσθαι. μεγάλων μὲν οὖν ἁπάντων ὄντων, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ τῆς προσηγορίας, ἀλλ' ὀνομάζουσι συμφώνως τὸ τοιοῦτον πάθημα καρκίνον. ἀρχόμενον δ' ἔτι λανθάνειν, εἰκός ἐστι τοὺς πολλοὺς, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὰ τῆς γῆς ἀνίσχοντα φυτά. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα μόνοις τοῖς ἀγαθοῖς γεωργοῖς διαγινώσκεται. τίς οὖν ἥ τε κοινὴ καὶ ἰδία τῆς θεραπείας ἔνδειξις ἐπὶ καρκίνου, καιρὸς ἤδη λέγειν. ἡ μὲν κοινὴ, κενῶσαι μὲν ἐν τῷ παραχρῆμα τὸν γεννῶντα τὸ πάθος χυμὸν, ὁμοίῳ γένει κενώσεως τῇ τῶν ἄλλων ὄγκων ἔμπροσθεν εἰρημένῃ. κωλῦσαι δὲ τοῦ λοιποῦ μάλιστα μὲν, διόντε μὴ δ' ἀθροίζεσθαι κατὰ τὰς φλέβας τοιοῦτον χυμόν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ κενοῦν γε πάντως αὐτὸν ἐκ διαλειμμάτων ἅμα καὶ τῷ ῥωννύειν τὸ μόριον ἵνα μηδὲν φέρηται πρὸς αὐτὸ τῆς τῶν χυμῶν περιουσίας. ὥσπερ οὖν τὸν πικρόχολον χυμὸν ἐκκενοῦμεν καθαίροντες φαρμάκῳ τοιοῦτον ἕλκειν ἐπιτηδείῳ χυμὸν, οὕτω καὶ τὸν μελαγχολικὸν ἐκκενώσομεν. ἢ διὰ τῶν ἁπλῶν τινὸς οἷόν ἐστι τὸ ἐπίθυμον, οὗ πλῆθος δραχμῶν τεττάρων ἐν ὀρρῷ γάλακτος, ἢ μελικράτῳ δίδομεν, ἢ τινὸς τῶν συνθέτων οἷόν περ ἐστὶ καὶ τὸ ἡμέτερον συγκείμενον ἐκ δυοῖν καὶ τετταράκοντα ἁπλῶν φαρμάκων. ἀλλὰ τὴν μὲν τούτων ὕλην, ἐν ἑτέροις ἔχεις γεγραμμένην. ἐνταῦθα δὲ, τὰ τῆς μεθόδου λεγέσθω. μετὰ γάρ τι τὴν κάθαρσιν τοῦ παντὸς τοῦτ' ἐρρέθη πρόσθεν, ὡς ἤτοι γ' ὀπίσω χρὴ διώσασθαι τὸν κατασκήψαντα χυμὸν εἴς τι μόριον, ἢ διαφορῆσαι. καὶ ὡς κατ' ἀρχὰς μὲν ἔτι τῷ τῆς καθάρσεως καιρῷ, καὶ πρὸ αὐτῆς ἀπωθεῖσαι, διαφορεῖν δὲ προκαθάραντα ἀκριβῶς ὅλον τὸ σῶμα. μετρίας μέντοι γε τῆς καθάρσεως γενομένης, μικτὸν εἶναι χρὴ τὸ προσφερόμενον φάρμακον, ἐκ διαφορούσης τε καὶ ἀποκρουομένης δυνάμεως. ἑκάτεραι δ' εἰσὶν ἄπρακτοι περὶ τὸν παχὺν χυμόν. αἱ μὲν γὰρ ἀσθενεῖς αὐτῶν, τῷ μηδὲν ἐργάζεσθαι μέγα. αἱ δ' ἰσχυραὶ, τῷ σφοδρῶς μὲν ἤτοι διαφορεῖν, ἢ ἀπωθεῖσθαι τὸ λεπτότερον ἐν τῷ κατὰ τὰς φλέβας αἵματι. τὸ δὲ παχὺ καὶ μελαγχολικὸν, ὃ τῇ τρυγὶ προσεικάζομεν, οὔτ' ἐκκενοῦν, οὔτ' ἀποκρούεσθαι. τούτοις οὖν χρωμένῳ κατ' ἀρχὰς μὲν, ἧττον ὁ ὄγκος ἐπίδηλος ἔσται. τὸ λείψανον δ' αὐτοῦ δύσλυτον ἀπεργασθήσεται. διὸ τῶν συμμέτρων ταῖς δυνάμεσι φαρμάκων ἐστὶ χρεία. μήτε νικωμένων διὰ τὴν ἀσθένειαν, μήτε παχυνόντων ἰσχυρῶς τὸ αἷμα, διὰ τὸ σφοδρὸν τῆς ἐνεργείας, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἀλύπων παντάπασιν ἢ γε

κακοήθεια τοῦ πάθους, ὑπὸ τῶν δακνόντων παροξύνεται, καὶ ὥσπερ εἰώθασι λέγειν, ἀγριοῦται. διὰ τοῦτ' οὖν ὅσα σύμμετρα μέν ἐστι, ταῖς δυνάμεσιν ἄδηκτα δὲ, ταῖς ποιότησιν, ἁρμόττει τοῖς τοιούτοις πάθεσιν. εὐπορία δὲ τῆς ὕλης αὐτῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασιν ἐλέχθη, διὰ τῶν κεκαυμένων καὶ πεπλυμένων μεταλλικῶν ἐστι. τὰ μὲν γὰρ διὰ τούτων συγκείμενα φάρμακα, μεγάλως τοὺς ἀρχομένους καρκίνους ἅμα ταῖς καθάρσεσιν ἰᾶσθαι δύναται. τοὺς μείζονας δ' ἤ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐστι κωλύειν αὐξηθῆναι. τούς γε μὴν ἰαθέντας, ὅπως μηκέτι γεννηθῶσι προφυλάξασθαι, τῆς ὑγιεινῆς ἐστι πραγματείας ἔργον, ἧς μόριόν ἐστι καὶ ἡ περὶ τῶν ἐδεσμάτων. εἴγε μὴν ἐγχειρήσῃς ποτὲ διὰ χειρουργίας ἰᾶσθαι καρκίνον, ἄρξαι μὲν κενοῦν ἀπὸ καθάρσεως τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. περικόψας δὲ πᾶν ἀκριβῶς τὸ πεπονθὸς ὡς μηδὲ μίαν ἀπολείπεσθαι ῥίζαν, ἔασον ἐκχυθῆναι τὸ αἷμα, καὶ μὴ ταχέως ἐπίσχῃς, ἀλλὰ καὶ θλῖβε τὰς πέριξ φλέβας ἐκπιέζων αὐτῶν τὸ παχὺ τοῦ αἵματος. εἶτα θεράπευε τοῖς ἄλλοις ἕλκεσι παραπλησίως. ἔστι γε μὴν καὶ ἄλλο πάθος ὑπὸ χυμοῦ παχέος τε καὶ ζέοντος γινόμενον. ἄρχεται δὲ τὰ πολλὰ μὲν, ἀπὸ φλυκταίνης. ἐνίοτε δὲ, καὶ χωρὶς ταύτης. ἀλλὰ κνῶνταί γε πάντως ἐν ἀρχῇ τὸ μόριον. εἶτ' ἀνίσταται φλυκταινά τις, ἧς ῥηγνυμένης ἕλκος ἐσχαρῶδες γίνεται. πολλάκις δ' οὐ μία φλύκταινα γεννᾶται κνησαμένων, ἀλλὰ πολλαὶ μικραὶ, καθάπερ τινὲς κέγχροι, καταπυκνοῦσαι τὸ μόριον. ὧν ἐκρηγνυμένων ὁμοίως, ἐσχαρῶδες ἕλκος γεννᾶται. κατὰ δὲ τοὺς ἐπιδημήσαντας ἄνθρακας ἐν Ἀσίᾳ, καὶ χωρὶς φλυκταινῶν ἐνίοις εὐθέως ἀπεδέρη τὸ δέρμα. ἅπασι δ' οὖν, ὡς ἔφην, ἕλκος ἐσχαρῶδες γίνεται. ποτὲ μὲν, τεφρώδους ἐσχάρας. ποτὲ δὲ, μελαίνης. ἥ τε πέριξ ἅπασα αὐτοῖς σὰρξ εἰς ἐσχάτην ἀφικνεῖται φλόγωσιν. οὐ μὴν τῇ χρόᾳ γ' ἔοικεν ἐρυσιπέλατι, ἀλλ' ἔτι καὶ τῆς φλεγμονῆς ἐπ' αὐτῷ γίνεται τὸ χρῶμα μελάντερον. ὡς εἰ καὶ μίξαις ἐρυθρῷ πλέονι τοῦ μέλανος ἔλαττον. ὅτι δὲ πυρέττουσιν οἱ οὕτως ἔχοντες ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲν ἧττον, ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον ἐκείνων οἷς ἐρυσιπελατώδης ἐστὶν ἡ φλεγμονή, πρόδηλον παντί. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἀπὸ φλεβοτομίας ἀρκτέον ἐστὶ τῆς ἰάσεως, εὔδηλον εἶναι νομίζω τοῖς μεμνημένοις ὅσα περὶ φλεβοτομίας εἴρηται κατὰ τὴν τῶν πυρετῶν θεραπείαν. οὐκ ἄδηλον δ' οὐδ' ὅτι μέχρι λειποθυμίας ἐπ' αὐτῶν ἡ κένωσις γινομένη, μειζόνως ὠφελήσει, πλὴν εἰ μὴ τῶν ἄλλων τι παρείη τῶν κωλυόντων φλεβοτομεῖν. ἐπὶ δὲ τοῦ πεπονθότος μορίου ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ φλογώσει τῶν χυμῶν, τῶν ψυχόντων ἐστὶ χρεία. διὰ δὲ τὸ πάχος τοῦ χυμοῦ, καὶ μέντοι καὶ τὴν κακοήθειαν, οὔτ' ἀποστρέψεις ποτὲ τὸ ῥεῦμα. καὶ εἰ τούτου ποτὲ τύχῃς, ἔτι ὄν τι ἐν ᾧ βλάψεις. οὐ μὴν οὐδ' ἐπιρρεῖν αὐτῷ συγχωρητέον ἐστὶν, ἀλλ' εὑρίσκειν φάρμακα μετὰ τοῦ μετρίως ἀποκρούεσθαι καὶ διαφορεῖν δυνάμενα. τοιοῦτον δ' ἐστὶ τό, τε δι' ἀρνογλώσσου κατάπλασμα, καὶ τὸ δι' ἑφθῆς φακῆς ἄρτου κλιβανίτου, μιγνύντων ἡμῶν αὐτοῖς ὅσον ἁπαλόν. ἔστω δὲ μὴ πάνυ τι καθαρὸς, ὥσπερ οὐδὲ ῥυπαρός γε ἄγαν. ὁ μὲν γὰρ ἀκριβῶς καθαρὸς, ἐμπλαστικωτέρας οὐσίας ἐστίν. ὁ δὲ πιτυρίας, ἀδρομερεστέρας. κατ' αὐτοῦ δὲ τοῦ ἕλκους ἐπιτιθεμένου τινὸς τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων, οἷόν ἐστι τὸ Ἄνδρωνος, ἢ Πασίωνος, ἢ Πολυείδου, λύοντα μετά τινος τῶν γλυκέων οἴνων αὐτὰ, μέχρι γλοιώδους συστάσεως. κάλλιστοι δὲ οἶνοι εἰς τοῦτο, θηραῖός τε καὶ σκυβελίτης ἐστίν. ὧν μὴ παρόντων, συραίῳ χρηστέον, ὃ καλεῖται παρ' ἡμῖν, ἕψημα. τὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ἕλκεσι προσφερόμενα φάρμακα, πέττοντά τε καὶ διαπυΐσκοντα, ταῦτα οὐ χρὴ νῦν προσφέρειν. αὐξήσεις γὰρ τὴν σηπεδόνα τοῦ μορίου. καὶ μὴν καὶ ἀποσχάζειν τοὺς τοιούτους ὄγκους, ὅταν γε προφλεβοτομήσῃς οὐκ ἂν ἐπιτήδειον. ἔστωσαν δὲ βαθύτεραι τῶν συμμέτρων αἱ ἀμυχαὶ, διὰ τὸ πάχος τοῦ λυποῦντος χυμοῦ. παυσαμένης δὲ τῆς φλογώσεως, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἕλκεσιν εἰς οὐλὴν ἄξεις τὸ ἕλκος. ἀρκεῖν ἡγοῦμαι καὶ περὶ τῶν ἀνθράκων εἰρῆσθαι τοσαῦτα. τῶν δ' ἄλλων ὄγκων ἐφεξῆς μνημονεύσω. καὶ πρῶτόν γε τῶν καλουμένων χοιράδων. γίνεται δ' αὕτη, σκιρρουμένων ἀδένων. καὶ ἡ θεραπεία γ' αὐτῶν, ὅσον μὲν ἐπὶ τῷ πάθει, κοινὴ τοῖς ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει γινομένοις σκίρροις. ὅσον δ' ἐπὶ τῇ φύσει τοῦ μορίου κατά τινας ἀδένας, ἑτέρους προσλαμβάνει σκοποὺς διττούς. ἄμεινον δ' ἴσως καὶ ταῦθα διαστείλασθαί τι περὶ τῶν ὀνομάτων, ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας. ὅσοι μὲν γὰρ ἀδένες ἀγγείων σχιζομένων ἀναπληροῦσι τὸ ἐν μέσῳ στήριγμα γινόμενοι τῆς σχίσεως αὐτῶν, οὐ μεγάλη τούτων ἡ χρεία τοῖς ζώοις ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ περιττῆς μὲν προνοίας, ὥσπερ ἄλλα ττα, τοὺς τοιούτους ἀδένας ἡ φύσις ἐδημιούργησε. τῶν δ' ἤτοι σίελον ἢ γάλα παρασκευαζόντων, ἢ σπέρμα, καὶ μέντοι καὶ ὅσοι φλεγματώδη τινὰ γεννῶσιν ὑγρότητα, κατὰ μεσεντέριον ἢ φάρυγγα καὶ λάρυγγα μείζων ἡ χρεία. καί τινες οὐδὲ ἀδένας ὀνομάζουσι τοὺς τοιούτους, ἀλλ' ἀδενώδη σώματα, πολὺ τῶν ἄλλων ἀδένων ἀραιότερά τε καὶ σπογγοειδέστερα τὴν οὐσίαν ὄντα. καὶ μέντοι καὶ καθήκουσιν εἰς τοὺς τοιούτους ἀδένας, ἀρτηρίαι τε καὶ φλέβες αἰσθηταί. σκιρρωθέντας τε θεραπευτέον αὐτοὺς ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις. ὅσοι δ' ἐν ταῖς μεταξὺ χώραις τῶν ἀγγείων εἰσὶν, ἕτερος ἐν τούτοις προσέρχεται σκοπὸς τῆς ἰάσεως. ἐν ᾧ συνδιαιρεῖται τῷ πάθει τὸ μέρος. ἔστι δὲ καὶ αὐτὸς οὗτος, διττός. ἤτοι γ' ἐκκοπτόντων ἡμῶν σμίλῃ τὸ πεπονθὸς ὅλον, ὡς ἐπὶ τῶν καρκίνων. ἢ σηπτόντων φαρμάκοις. ἥτις δ' ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων φαρμάκων ὕλη, κατὰ τὰς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείας ἔχεις. Ἐμοὶ δ' ἤδη καιρὸς ὑπὲρ τῶν ἄλλων ὄγκων εἰπεῖν, ὧν πρῶτός ἐστι τὸ καλούμενον ἀπόστημα. διττὸν δὲ καὶ τούτου τὸ γένος. ἐν μὲν, ὅταν ἐκπυησάσης φλεγμονῆς ἀθροισθῇ τὸ πῦον, οἷον ἐν κόλπῳ τινί. τὸ δ' ἕτερον ἄνευ φλεγμονῆς προηγησαμένης ὑγροῦ τινος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἄλλοτε μὲν ἄλλου κατ' εἶδος. ἀλλὰ πάντως γε μὴν δριμέος ἀθροιζομένου κατά τι μόριον. ὑποδέρει δὲ τοῦτο τὰ περικείμενα σώματα. χώραν δὲ αὐτῷ παρασκευάζων ἤτοι μεταξὺ δυοῖν χιτώνων, ἢ ὑπό τισιν ὑμέσιν. ὑποδέρει δὲ πάντως μὲν τῷ πλήθει διατείνων. ἔστι δ' ὅτε ἐν τῷ χρόνῳ δριμύτητά τινα σηπεδονώδη προσλαμβάνων. εὑρίσκονται δὲ διαιρουμένων σμίλῃ τῶν τοιούτων ἀποστημάτων ἰδιότητες, οὐχ ὑγρῶν μόνων, ἀλλὰ καὶ στερεῶν τινων σωμάτων οὐκ ὀλίγαι. καὶ γὰρ ὀνύχων καὶ θριχῶν καὶ ὀστῶν καὶ ὀστράκων καὶ λίθων καὶ πώρων θραύσμασιν εὑρέθη τινὰ σώματα παραπλήσια. καὶ μέντοι καὶ τῶν ὑγρῶν αὐτῶν, τὸ μὲν, οἷον βόρβορος, ἢ πηλὸς, ἢ ἐλαίου τις ἰλὺς, ἢ οἴνου τρύξ. τὸ δ' οὕτω δυσῶδες, ὡς δυσχεραίνειν ἅπαντας. ἀλλὰ ταῦτα μέν ἐστι

παρὰ φύσιν. συνηθέστατα δὲ γιγνόμενα τοῦ γένους τοῦδε τῶν νοσημάτων εἴδη ἐστὶ τρία, προσηγορίας ἕκαστον
αὐτῶν ἰδίας τετυχηκός, ἀθέρωμα καὶ στεάτωμα καὶ μελικηρίς ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος τῶν περιεχομένων
οὕτως κατὰ τοὺς ὄγκους. ἔστι γὰρ αὐτῶν ἡ μέν τις οἷόν περ τὸ στέαρ. ἡ δέ, οἷον μέλι. καί τις ἀθάρῃ παραπλήσι-
ος. οἱ σκοποὶ δὲ τῆς θεραπείας κοινοὶ διαφορῆσαι τὸ περιεχόμενον, ἢ σῆψαι πᾶν, ἢ ἐκτεμεῖν. ἔνιοι μὲν οὖν
ὄγκοι τοῖς τρισὶν ὑποπίπτουσι σκοποῖς, ὅσοι λεπτότερον ὑγρὸν ἔχουσιν ὡς ἡ μελικηρίς. ἔνιοι δὲ τοῖς δύο μόνοις,
ὥσπερ τὸ ἀθέρωμα. καὶ γὰρ ἐκτεμεῖν καὶ σῆψαι οἷόν τε τοῦτο. τὸ δὲ στεάτωμα διὰ χειρουργίας μόνης θεραπεύεται,
μήτε σαπῆναι μήτε διαφορηθῆναι δυνάμενον. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν βάθει συνισταμένων ἀποστημάτων, καὶ μάλιστα κατὰ τὰ
σπλάγχνα, τὰ διὰ τῶν ἀρωμάτων φάρμακα λυσιτελέστατά εἰσιν, ὧν ἡ δύναμις, εἰς ἀτμούς τε λῦσαι καὶ διαφορῆ-
σαι τὸ συνιστάμενον ὑγρόν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ μέν, τοιαῦτα. μάλιστα δὲ αὐτῶν εὐδόκιμα, τό, τε διὰ τῶν ἐχιδνῶν,
10 ὅπερ ὀνομάζουσι θηριακὴν ἀντίδοτον, ἥ τ' ἀθανασία καλουμένη, καὶ ἀμβροσία. ταῦτα μὲν οὖν πολυτελῆ. τῶν
δ' εὐτελῶν, ἄριστόν ἐστιν τὸ ἡμέτερον, ὃ διὰ τῆς κρητικῆς καλαμίνθης σκευάζομεν. ἅπαντα δὲ τὰ τοιαῦτα κατὰ
τὴν περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείαν ἀθροιζόμενα, ἢ ὀλίγοις ἔμπροσθεν ἔφην, ἐπὶ ταῖς τρισὶ ταῖς ἔμπρο-
σθεν, ἄμεινον εἶναι νομίζω προσθεῖναι, χάριν τοῦ λείπεσθαι μηδέν. ἐπεὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν χειρουργίαν πραττομένων
οἱ σκοποί, τὸ μέν τοι κοινὸν ἔχουσι, τὸ δ' ἴδιον. ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ, μὴ διασπᾶν αὐτούς, ἀλλ' ἀθρόως ἅπαντας
ἐν τοῖς τελευταίοις τῆσδε τῆς πραγματείας εἰπεῖν. νυνὶ δὲ τοσοῦτον ἔτι περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ῥητέον
ἐστίν, ὡς ὅσοι μὲν αὐτῶν ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν εἰσί, ἐν ἐκείνοις τὴν ἄρσιν ὑπαγόμενοι κοινοτέρῳ σκοπῷ τῷ
κατὰ πάντων ἐκτεταμένῳ τῶν τοιούτων ὅσα ταῖς οὐσίαις ὅλαις ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν στεα-
τωμάτων καὶ ἀθερωμάτων ἔχει. τούτου δὲ γένους ἐστί, καὶ ἡ καλουμένη μυρμηκία. καὶ ἡ ἀκροχορδών. ὅ, τ' ἐν τῇ κύ-
στει λίθος, ὑπόχυμά τε, καὶ ἡ τῆς μύλης κύησις ἐπὶ γυναικῶν. ὀνομάζουσι δ' οὕτω τὴν ἀδιάπλαστον σάρκα. πάν-
20 τα δὲ τὰ τοιαῦτα τελέως ἐκκόψαι σπεύδομεν. ὧν καὶ ὁ πεπονθὼς τόπος, ἔτι κατὰ φύσιν ἐστὶ μόριον. ὁ μὲν πρῶ-
τος σκοπός, ἰᾶσθαι τὸ πάθος. ὁ δ' ἐπ' αὐτῷ δεύτερος, ὅταν ἀνίατον ᾖ συνεκκόψαι τῷ πάθει τὸ μόριον, ὡς ἐπὶ καρ-
κίνου τε καὶ τῶν ἀθεραπεύτων ἁπάντων ἑλκῶν. ἔμπαλιν δ' ὡς ἐπὶ τῶν ὑποχυμάτων, ἀποπίπτοντες τοῦ πρώτου
σκοποῦ, πρὸς ἕτερον ἄγομεν αὐτὰ τόπον ἀκυρώτερον. ἔνιοι δὲ καὶ ταῦτα κενοῦν ἐπεχείρησαν, ὡς ἐν τοῖς χειρουρ-
γουμένοις ἐρῶ. νυνὶ δ' ἀρκέσει τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς τὸ κατὰ τὰς ὑδροκήλας ὑγρόν, ἀλλότριόν ἐστι τῆς τοῦ σώμα-
τος οὐσίας ὅλῃ τῇ φύσει. καὶ τὸ κατὰ τοὺς ἀσκίτας ὑδέρους ὕδωρ, ὧν ἡ κένωσις. ἤτοι διὰ φαρμάκων γίγνεται
διαφορητικῶν. ἢ διὰ χειρουργίας. ἐπὶ μὲν τῆς ὑδροκήλης, διὰ καθέσεως σίφωνος. ἐπὶ δὲ τῶν ὑδέρων, διὰ πα-
ρακεντήσεως. συνεκτέμνεται δὲ τῷ πάθει τὸ πεπονθὸς μόριον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, οὕτω κἀπὶ
τῶν κηλητῶν, τοῦ περιτοναίου τι μόριον. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ γαργαρεών, ἐνίοτε τῷ πάθει συνεκτέμνεται. κατά τε
τὰ σκέλη, καὶ τοὺς ὄρχεις, αἱ φλέβες τοῖς κιρσοῖς. ὅ, τ' ἐν τῇ ῥινὶ χιτών, τῷ πολύπῳ, καὶ ὁ τετρημένος ὀδούς,
30 τῷ τρήματι. ἀλλὰ τούτων μέν, οὐδὲν δυνατόν ἐστιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀναγαγεῖν. ἐπὶ δὲ τοῦ γαργαρεῶνος, ἐργάζεσθαι
χρὴ τοῦτο παντὶ τρόπῳ καὶ μὴ σπεύδειν ἐκτεμεῖν. ὅταν δ' ἰσχνὸς καὶ ἱμαντώδης γένηται ποτέ, τηνικαῦτ' ἀφαι-
ρεῖν. τοιοῦτον μὲν οὖν αὐτὸν ἐργάζεται χρόνος μακρότερος. οἷον δ' Ἱπποκράτης ἔγραψε κατὰ τὸ προγνωστικόν,
ὀλίγων ἡμερῶν ἀριθμός. οὕτω δὲ καὶ τἆλλα τὰ κατὰ μέγεθος ἐξιστάμενα τοῦ κατὰ φύσιν. ἐν οἷς ἐστι καὶ τὰ ὑπερ-
σαρκοῦντα πάντα, καὶ ἐγκανθίδες. οἵ τε κατὰ τὴν ἕδραν ὀνομαζόμενοι θύμοι. τινὰ δὲ τῶν τοιούτων ἑλκῶν, ἐπαμ-
φοτερίζει ταῖς ἰδέαις. ὥσπερ αἵ τε πολὺ τοῦ πέριξ δέρματος ἐξέχουσαι τῶν οὐλῶν, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς πτερύγια. τῆς γε μὴν ἰάσεως ἐπ' αὐτῶν ὁ σκοπός, πρόδηλος. ἐγκόπτεσθαι γὰρ δεῖ τὰ τοιαῦτα πάντα. καὶ
χρὴ σκοπούμενον ἀεὶ τοὺς τρόπους τῆς ἀναιρέσεως, ἐπὶ τὸν ἄριστον ἐξ αὐτῶν ἰέναι. σκοποὶ δ' εἰσὶ τῆς κρίσεως τῶν
ἀρίστων, τρεῖς ἥ τε τοῦ χρόνου τῆς θεραπείας βραχύτης, τό, τ' ἀνωδύνως αὐτὴν ἐργάσασθαι. καὶ τρίτος ἐπὶ τούτοις,
ἡ ἀσφάλεια καὶ αὐτῆς τῆς ἀσφαλείας, ἴδιοι σκοποὶ τρεῖς. εἷς μὲν καὶ πρῶτος, ὡς τυχεῖν τοῦ τέλους πάντως.
40 ἕτερος δέ, τὸ κἂν ἀποτύχωμέν ποτε τοῦ τέλους, ἀλλὰ μηδέν γε βλάψαι τοὺς κάμνοντας. καὶ τρίτος, ὡς μὴ ῥᾳδίως
ὑποτροπιάσαι τὸ νόσημα. κατὰ ταῦτά σοι κρίνοντι τὴν ἀρίστην ὁδὸν τῆς ἰάσεως ἐπὶ πάντων τῶν νῦν ἡμῖν προ-
κειμένων, εὑρεθήσεται ποτὲ μέν, ἡ διὰ τῆς χειρουργίας αἱρετωτέρα. ποτὲ δέ, ἡ διὰ τῶν φαρμάκων. ἡ μὲν οὖν διὰ
τῆς χειρουργίας, ἔν γε τοῖς νῦν ἡμῖν προκειμένοις ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν σπεύδει τελέως ἐκκόψαι τοῦ ζώου τὸ
παρὰ φύσιν ὅλῳ τῷ γένει προαιρουμένη. τούτου δ' ἀποτυγχάνουσα τοῦ σκοποῦ, δεύτερον ἔχει τὸν τῆς μεταθέ-
σεως ἐπὶ τῶν ὑποχυμάτων. ἡ δὲ διὰ τῶν φαρμάκων, πρώτῳ μὲν χρῆται σκοπῷ κενῶσαί τε καὶ διαφορῆσαι
τὸ παρὰ φύσιν. εἰ δ' οὗτος ἀδύνατος εἴη διὰ τὴν τοῦ μορίου φύσιν, ἢ καὶ τὸ τοῦ πάθους ἀνίατον, ἐκπυῆσαί τε καὶ
διασῆψαι. δεύτερος δ' ἐπ' αὐτῷ σκοπὸς οὗτος. οὕτω γοῦν κἀπὶ τοῦ γαργαρεῶνος ποιοῦμεν, εἰς τὸ κατὰ φύσιν μὲν πρῶ-
τον ἐπανάγοντες αὐτόν. εἰ δ' ἀποτύχοιμεν τούτου, τελέως ἐκκόπτοντες, ἤτοι διὰ χειρουργίας, ἢ διὰ φαρμά-
κων καυστικῶν. ἀλλὰ τὰ μὲν φάρμακα, κάλλιον εἰς τὴν περὶ τῶν φαρμάκων ἀναβάλλεσθαι πραγματείαν, ἐπει-
50 δὴ τετάρτην ἄλλην ἄμεινον ἔδοξεν ἐπὶ τρισὶ πραγματεύσασθαι. τὴν δὲ χειρουργίαν, ἐπὶ τῇ τελευτῇ τάξαι τῆσδε τῆς
πραγματείας. οὐκοῦν ἔτι χρὴ διατρίβειν ἐν τοῖσδε. μεταβῶμεν δὲ πρὸς τὰ παραπλήσια ἰάσεως δεόμενα τοῖς
εἰρημένοις. ἔστι δὲ ταῦτα. τὰ θ' ὑπερβάλλοντα τοῦ προσήκοντος ἐν ἀριθμῷ τε καὶ πηλικότητι, καὶ τὰ κατ'
ἄμφω ταῦτα ἐνδέοντα. νυνὶ μὲν οὖν ὠνόμασα τοῦ προσήκοντος. εἰ δὲ καὶ τοῦ συμφέροντος, ἢ κατὰ φύσιν, ἢ χρη-
σίμου ποτ' εἴποιμι, τὴν αὐτὴν ἕξει δύναμιν ὁ λόγος. εἴρηται μὲν ἑτέρωθι περὶ τῶνδε, μακρότερον. ἀναμνῆσαι
δὲ καὶ νῦν ἐπὶ κεφαλαίων ἅπαντα, ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ. πρῶτον τῶν κατὰ τὸ σῶμα πάντων ἐστὶν οὗ μάλι-
στα χρῄζομεν, ἡ τῶν μορίων ἀόχλητος ἐνέργεια. ταύτην τε ἔχοντες φύσει, διὰ τοῦτο συνήθως λέγομεν ὀρέγε-
σθαι τοῦ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο αὐτὸ συνῆπται τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν, εἰκότως οὐδὲν ἡγούμεθα δια-
φέρειν, ἢ κατὰ φύσιν ἔχειν εἰπεῖν, ἢ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν. ἀλλὰ καὶ χωρὶς προσθήκης ἐνίοτε λέγομεν ἐφίεσθαι

τοῦ κατὰ

κατὰ φύσιν, ὑπακουομένου τῇ λέξει τοῦ ἔχειν, ἢ ἐνεργεῖν, ἢ ἀμφοτέρων. αὕτη μὲν ἡ αἰτία, τοῦ καλῶς εἰθίσθαι τοῖς ἰατροῖς τῇ τοῦ κατὰ φύσιν χρῆσθαι φωνῇ περὶ πάντων ὧν αἱρούμεθα κατὰ τὸ σῶμα. μαθεῖν δ' ἐστὶν, ὅτι μὴ πρώτως μὴ δὲ δι' αὐτὸ τὸ κατὰ φύσιν ἡμῖν ἐστιν αἱρετὸν, ἀλλὰ δευτέρως τε καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, ἐν οἷς φύσις ἀποτυγχάνει. καὶ γὰρ ἕκτος δάκτυλος, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συνεγεννήθη τισί. καὶ λείπων πέμπτος ἐγένετο. καὶ τινα τοιαῦτα ἕτερα. τὰ μὲν, ἀριθμῷ. τὰ δὲ, μεγέθει τοῦ προσήκοντος ἐσφαλμένα. καὶ εἴπερ συνεχῶς μὲν ταῦτα, σπάνια δ' ἐγίνετο τὰ κατορθώματα, τοὐναντίον ἂν ἤδη τῶν τῆς φύσεως ἔργων ἐπράττομεν, οὐ φυλάττοντες ὥσπερ νῦν, ἀλλ' ἀναιροῦντες αὐτά. οὗτος ὁ λόγος ἀεί σοι μνημονευέσθω, διαφέρων εἰς τὴν τῶν ὀνομάτων χρῆσιν ἐξαπατῆσαι δυναμένων τοὺς ἀσκέπτους. ἐμποιῆσαι τε διαφωνίας φαντασίαν. ἐὰν ὁ μέντις λέγῃ, τὸ παρὰ φύσιν ἅπαν ἐκκόπτειν δεῖν. ὁ δὲ, τὸ βλάπτον ἢ ἀσύμφορον ἢ λυμαινόμενον ταῖς ἐνεργείαις. αὖθις οὖν ἀναλαβόντες ὑπὲρ τῶν πραγμάτων λέγωμεν. ἐπειδὴ τὰ τῶν ὀνομάτων ἡμῖν διώρισται, τὴν ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε ποιησάμενοι, παράκειται τοῖς εἰρημένοις νοσήμασι, τὰ κατ' ἀριθμὸν ἢ μέγεθος ἐξεστῶτα τοῦ προσήκοντος. ἐφ' ὧν ἐκκόπτειν μὲν χρὴ, τὸ περιττὸν, ἤτοι κατὰ μέγεθος, ἢ κατ' ἀριθμὸν, ἀναφέρειν τε καὶ κατασκευάζειν τὸ λεῖπον, ὅταν γε δυνατὸν ᾖ τοῦτο πρᾶξαι. τὸν γάρ τοι πέμπτον δάκτυλον, ἢ τοιοῦτόν τι μόριον ἕτερον, οὐχ οἷόν τε γεννῆσαι τοῖς ἰατροῖς, ἀλλ' ἔστι μόνης τῆς φύσεως ἔργα τὰ τοιαῦτα πάντα. τὸ μέντοι τελέως ἀφαιρεῖν τὸ κατ' ἀριθμὸν ὑπερβάλλον, ἢ ἀποκόψαι τι τοῦ κατὰ τὸ μέγεθος ὑπεραυξηθέντος, οὐκ ἡμῖν ἀδύνατον. ἐν γοῦν ἐστὶ τῶν ἰατρικῶν ἔργων οὐ τὸ φαυλότατον, ὅταν εἰς πολυσαρκίαν ἐκτραπῇ τὸ σῶμα τοσαύτην, ὥστε μὴ δὲ βαδίζειν ἀλύπως δύνασθαι, μὴ δ' ἅψασθαι τῆς ἕδρας, διὰ τὸν ὄγκον τῆς γαστρὸς, ἀλλὰ μὴ δ' ἀναπνεῖν ἀκολύτως, ἐκτήκειν αὐτὸ καὶ καθαίρειν. ὥσπερ γε κἀπειδὰν ἐν ἀτροφίᾳ γένηται παραπλησίᾳ τοῖς ἐχομένοις φθόῃ, τῆς ἀναθρέψεως αὐτοῦ προνοεῖσθαι. πολλάκις δ' οὐχ ὅλον, ἀλλ' ἕν τι μέρος ἐν ἀτροφίᾳ γίνεται, προηγησαμένης ἤτοι παραλύσεως, ἢ δυσκρασίας μορίου. καὶ καιρὸς ἤδη περὶ τῆς τούτων θεραπείας ἐπισκέπτεσθαι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν εἰς τὴν πολυσαρκίαν ἄμετρον ἐκπεσόντων ποιησαμένοις. δέδεικται δ' ἐν τοῖς περὶ κράσεων ἡ θερμοτέρα τε καὶ ξηροτέρα κρᾶσις, ἰσχνὸν ἐργαζομένη τὸ σῶμα. τοιαύτην οὖν σοι ποιητέον ἐστὶ τὴν τῶν παχέων σωμάτων, εἰ μέλλοι γενήσεσθαι σύμμετρος. μεμάθηκας δ' ἐν τῷ κατ' ἐκείνην μὲν τὴν πραγματείαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν ὑγιεινῶν οὐδὲν ἧττον, ὡς ὀξέα γυμνάσια καὶ ἡ λεπτύνουσα δίαιτα καὶ φάρμακα τοιαῦτα. καὶ τῆς ψυχῆς αἱ φροντίδες ἀποφαίνουσι τήν τε κρᾶσιν ὅλην, θερμοτέραν καὶ ξηροτέραν, καὶ διὰ ταύτην τὸ σῶμα λεπτότερον. ἐν μὲν δὴ τοῖς γυμνασίοις, οἱ ὀξύτατοι δρόμοι μάλιστα ἁρμόζουσιν. ἡ δ' ὕλη τῆς λεπτυνούσης διαίτης, ἰδίᾳ γέγραπται καθ' ἓν ὅλον βιβλίον. εἰ δὲ καὶ φαρμάκων δέοιτο τῶν λεπτυνόντων, εἴρηται μὲν καὶ ταῦτα κατὰ τὰς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείας. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ὅσα δραστικώτατα τῶν τοιούτων ἐστὶν, οἷς ἀξιῶ σε χρῆσθαι, καθαίρειν ἐπιχειροῦντα πολυσαρκίας ἀμέτρους. οἷς οὖν εἰώθασιν ἕνεκα παθῶν ἀρθριτικῶν ἔνιοι χρῆσθαι τμητικοῖς τὴν δύναμιν ἱκανῶς οὖσι, τούτοις καὶ σὺ χρὴ θεραπεύειν ὑπερβάλλουσαν εὐσαρκίαν πειρώμενος. ἔστι δὲ τοιαῦτα, πηγάνου τὸ σπέρμα, καὶ μᾶλλον τοῦ ἀγρίου σὺν αὐτοῖς τοῖς κορύμβοις. ἀριστολοχία θ' ἡ στρογγύλη, καὶ τὸ λεπτὸν κενταύρειον. ἥ τε γεντιανὴ, καὶ τὸ πόλιον. ὅσα τε τῶν οὐρητικῶν ὀνομαζομένων ἰσχυρὰ, καθάπερ τὸ πετροσέλινον. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ καὶ σὺν ἄλλοις, ἅπαντα λεπτύναι τε τοὺς χυμοὺς ἱκανὰ, καὶ κενῶσαι. τὰ μέντοι δι' οὔρων αἰσθητῶς. τὰ δέ τοι καὶ κατὰ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοήν. ἀλλὰ καὶ οἱ διὰ τῶν κεκαυμένων ἐχιδνῶν ἅλες, ἱκανῶς λεπτύνουσι. καὶ πολλοὶ τῶν ἰσχνοτέρων ἢ μέσως εὐσάρκων, ὑπὸ τῶν τοιούτων φαρμάκων πόσεως ἀπώλοντο, κατοπτηθέντος αὐτοῖς τοῦ αἵματος. ὥρμησαν δ' ἐπ' αὐτὰ, θεασάμενοί τινας ἀπηλλαγμένους ἀρθριτικῶν παθῶν, οὐκ ἐπιλογισάμενοι τὴν κρᾶσιν τῶν ὠφεληθέντων, ὑγροτέραν τε καὶ φλεγματικωτέραν οὖσαν, οἵαπερ ἐστὶ καὶ ἡ τῶν παχέων, ἐφ' ὧν ἀκίνδυνος ἡ τῶν τοιούτων χρῆσις φαρμάκων. ἐγὼ γοῦν ἐθεράπευσα τινὰ νεανίσκον ἐτῶν ἐγγὺς τεσσαράκοντα, παχὺν ἱκανῶς γεγονότα, τῇ τε πρὸς τοὺς ἀρθριτικοὺς ἀντιδότῳ, καὶ τοῖς ἁλσὶ τῆς θηριακῆς, αὐτῇ τε τῇ θηριακῇ, μετὰ τοῦ καὶ τῇ ἄλλῃ διαίτῃ τῇ λεπτυνούσῃ χρῆσθαι. καὶ γυμνασίων δρόμοις ὠκέσι. παρεσκεύαζον δ' αὐτὸν ἐπὶ τὸν δρόμον ἀνατρίβων μὲν πρῶτον ὠμολίνοις τραχέσιν, ἄχρι τοῦ φοινίξαι τὸ δέρμα. τρίβων δ' ἐφεξῆς τρίψει δι' ἐλαίου τῶν διαφορητικῶν τι φαρμάκων ἔχοντος, ᾧ καὶ μετὰ δρόμον ἐχρώμην αὖθις. ἔστι δὲ ταῦτα σικύου ῥίζα τοῦ ἀγρίου. καὶ ἡ ἀλθαία. καὶ ἡ γεντιανή. καὶ ἡ ἀριστολοχία. καὶ ἡ τοῦ πάνακος ῥίζα. καὶ τὸ πόλιον. καὶ τὸ κενταύρειον. ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν ἐπαλείφειν συμφέρει τῷ εἰρημένῳ ἐλαίῳ. οὐκ εὐθὺς δὲ τὴν τροφὴν ἐπὶ τοῖς λουτροῖς διδόναι προσήκει, ἀλλὰ κοιμᾶσθαι πρότερον. ἐπιτρέπειν δ' εἰ βούλοιντο καὶ αὖθις λούσασθαι πρὶν ἢ τραφῆναι. κάλλιον δ' ἐστὶ καὶ τὸ ὕδωρ τῶν διαφορητικῶν. εἰ μὲν οὖν αὐτοφυὲς ἔχοιμεν, ἐκείνῳ χρωμένους, ὁποῖόν ἐστι καὶ τὸ κατὰ τὴν Λέσβον ἀπὸ τεσσαράκοντα σταδίων τῆς Μιτυλήνης. εἰ δὲ μὴ, κατασκευάζοντας αὐτοὺς παραπλήσιον. ἔστι δὲ τὸ κατὰ τὴν Μιτυλήνην, καὶ χρόᾳ καὶ δυνάμει τοιοῦτον, ὁποῖον ἂν γένοιτο μιχθέντος ἁλὸς ἄνθους ὕδατι θαλάσσης. τουτὶ γὰρ τὸ ὕδωρ καὶ τοῖς ὑδεριῶσι, καὶ τοῖς ἄλλοις οἰδαλέοις ἐπιτήδειόν ἐστιν ἰσχυρῶς ξηραῖνον. ὡσαύτως δὲ δὴ καὶ τοῖς πολυσάρκοις, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτοὺς ἀναγκάζοντες ἐν αὐτῷ κολυμβᾶν ὀξύτατα. καὶ λουσαμένους πλέον, μὴ παραχρῆμα πίνειν ἢ ἐσθίειν. ἀλλ' ἤτοι κοιμᾶσθαι πρότερον, ἢ πάντως γε ἡσυχάζειν. εἰδέναι δὲ χρὴ καὶ προλέγειν τῷ θεραπευομένῳ τὴν πολυσαρκίαν, ὡς ἔσθ' ὅτε διὰ κίνησιν ἀθροωτέραν, εἰκός ἐστι καὶ πυρέξαι αὐτόν. ὅτι τε μήθ' ὁ πυρετὸς ἀνάρμοστος εἰς τὰ παρόντα γενήσεται, τοῦ ἰατροῦ καλῶς ἅπαντα πράττοντος. εὔδηλον γὰρ ὡς ὅταν ἐπὶ κόπων πυρέξωσιν, καὶ οἱ οὕτω θεραπευόμενοι καταστάντες αὐτῶν τὸν πυρετὸν, αὖθις ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἰδέαν τῆς ὅλης θεραπείας ἀφιξόμεθα. φεύγειν δ' ἔξω αὐτῶν χρὴ καὶ τοὺς τροφίμους οἴνους, οἷοί περ εἰσὶν οἱ παχεῖς. τοῖς δὲ ὑδατώδεσι χρῆσθαι, τουτέστι τοῖς λευκοῖς μὲν τῇ

χρεία. λεπτοῖς δὲ, κατὰ τὴν σύστασιν, ἢ τοῖς τε θαλαττωμένοις. ὅσους δ' ἀναθρέψειν βουλόμεθα κατὰ λελεπτυσμέ-
νους, οἶνον μὲν δώσομεν τὸν παχύν. ἐδέσματα δὲ τὰ παχύχυμα, καὶ γυμνάσια τὰ βραχέα. καὶ τρίψιν τὴν με-
τρίαν. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἅπαντα τοῖς εἰρημένοις ἐναντία πράξομεν. ἐπιτήδειον δ' αὐτοῖς ἐστὶ, καὶ τὸ πιττοῦ-
σθαι δι' ἡμερῶν ἤτοι τριῶν, ἢ τεττάρων. κάλλιστον γὰρ τοῦτο φάρμακον, εἰς σάρκωσιν. ὥστ' εἰ καί τι μόριον ἔν
ποτε πάθῃ, διὰ τούτου τοῦ βοηθήματος ἀναθρέψειν αὐτό. καὶ ἡμῖν ἤρκεσεν ἐπὶ πάντων σχεδὸν, μόνον τοῦτο. καὶ
γὰρ καὶ θερμαίνει, καὶ ὑγραίνει, πλῆθος αἵματος ἐπισπώμενον. οὔτ' οὖν συνεχῶς χρὴ προσφέρειν αὐτὸ τοῖς
κάμνουσι σώμασιν, οὐδ' ὅτε χρὴ καταχρίειν πολλάκις. ἀλλ' ἐν μὲν χειμῶνι, δίς. ἐν θέρει δ' ἅπαξ ἀρκεῖ. τοῖς δ' ἐκ
γενετῆς ἔχουσιν ἰσχνότερά τινα μόρια, καὶ οἱ ἀνδραποδοκάπηλοι βοηθοῦσι διὰ τοῦ βοηθήματος τοῦδε, μετὰ τῆς
καλουμένης ἐπικρούσεως. ἔστι δὲ κἀκείνοις συμμετρία τις ὡς μὴ μᾶλλον τοῦ δέοντος γίγνοιτο, μήτ' ἔλαττον, οὔσης
10 τοιᾶσδε. ναρθήκια λεῖα μετρίως ἀληλιμμένα, κατὰ τῶν ἰσχνῶν μορίων ἐπιρράσσουσιν ἄχρι περ ἂν ἐξαρθῇ με-
» τρίως. ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ὅλον ἐστὶν, ὡς καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἐπὶ καταντλήσεως ὕδατος σφοδροῦ. τὸ μὲν πρῶτον,
» αἴρεται. ἔπειτα δ' ἰσχναίνεται. πάντ' οὖν ὅσα εὐσαρκεῖσθαι βουλόμεθα μόρια, καὶ τρίβειν χρὴ καὶ καταν-
τλεῖν καὶ παίειν καὶ πιττοῦν ἄχρι περ ἂν ἐξαρθῇ. γενομένου δὲ τούτου, παραχρῆμα παύεσθαι χρὴ πρὶν ἄρξα-
σθαι διαφορεῖσθαι. τὰ γάρ τοι θερμαινόμενα πάντα, καθάπερ ἕλκειν πέφυκεν, οὕτω καὶ διαφορεῖν. ἐὰν οὖν
ἀναμείνῃς διαφορηθῆναι τὸ ἑλχθὲν, οὐδὲν ἕξεις πλέον. οὕτω καὶ πυγάς τις ἀνδραποδοκάπηλος ἰσχνὰς ηὔξησεν ἐν
ὀλίγῳ χρόνῳ, παιδὸς ὑπολέπτου συμμέτρως μὲν τῇ κατακρούσει χρώμενος ἑκάστης ἡμέρας ἢ παρὰ μίαν.
συμμέτρως δὲ πιττῶν. ἀλλὰ τοῖς γε τὸ σύμπαν σῶμα λεπτοῖς, καὶ λούεσθαι μετὰ τροφὴν ἐπιτήδειον. ὥσπερ
δὲ τοῖς λεπτύνουσι βοηθήμασι κίνδυνος ἦν ἀκολουθῆσαι πυρετὸν ὑπερθερμανθέντος ἀμέτρως τοῦ σώματος,
οὕτω καὶ τοῖς λουομένοις ἐπὶ τροφαῖς κίνδυνός ἐστι κατὰ τὸ ἧπαρ ἔμφραξιν γενέσθαι. καὶ μάλιστα διὰ τὸ τῶν
20 ἐδεσμάτων εἶδος. ἐμφράττει γὰρ καὶ ἄλλως τὰ παχύχυμα χρωμένων ἐπὶ πλέον αὐτοῖς. ὅπου δὲ καὶ ἄλλως
τοῦτο δρᾶν πέφυκε, πολὺ δὴ μᾶλλον ἐπὶ βαλανείοις ἅμα τροφῇ τοῦτο δράσει. γίνεται γε μὴν καὶ λίθων ἐν νεφροῖς
σύστασις ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαίτῃ χρονιζούσῃ. διὰ τί δὲ οὐ πᾶσι γίνεται, πρόδηλον. ἐνίους μὲν γὰρ εἰκός ἐστιν ἤτοι
πυκνοὺς ἔχειν τοὺς νεφροὺς, ἢ πάνυ στενὰς τὰς ἀναστομώσεις τῶν ἐν ἥπατι φλεβῶν. ἐνίους δὲ τἀναντία. καὶ τού-
των διάγνωσις οὐδεμία σαφής ἐστιν. ἀλλ' ἐπερωτᾶν χρὴ τὸν διαιτώμενον, ὡς εἴρηται συνεχῶς, εἴ τις αὐτῷ βάρους
αἴσθησις ἐν ὑποχονδρίῳ δεξιῷ, καὶ κατὰ τὰς ψόας γίγνεται. κἂν αἴσθηταί ποτε τοιούτου τινὸς, αὐτίκα δι' ὀξυ-
μέλιτος διδόναι κἄπειτα πιεῖν ἐν ἀρχῇ τῆς τροφῆς, ἄχρι περ ἂν καταστῇ τὸ βάρος. ἐπὶ δὲ τῶν δυσκόλως ἀναθρε-
φομένων μορίων, καὶ πλέον ἤδη κατεψυγμένων, ἐχρησάμην ἐνίοτε καὶ θαψίᾳ. ποτὲ μὲν μετὰ μέλιτος ἐπιχρί-
ων τὸ μόριον. ἔστι δ' ὅτε καὶ διὰ κηρωτῆς. ἐπισπᾶται γὰρ καὶ αὐτὴ τοῖς μορίοις δὶς ἂν ἐπιτεθῇ πλῆθος αἵμα-
τος. ἐφ' ὧν δὲ ὀλίγον ἐνδεῖ τῷ δέρματι τοῦ αἰδοίου πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, ἐπὶ τούτων ἄνευ θαψίας πολλάκις μό-
30 νῃ τῇ τάσει τὸ δέον εἰργασάμην, ἵνα χάρτου μαλακὴν καὶ εὔτονον ἐν κύκλῳ περιελίττων ὑποκεχρισμένῳ τῷ δέρ-
ματι κόμμεως. εὔδηλον δὲ δήπουθεν ὅτι καὶ τὸ τῆς ἰνὸς πέρας ἐπικολλᾶν χρὴ διὰ κόμμεως τῷ ὑποβεβλημένῳ αὐ-
τῇ μέρει τῆς ἰνός. ἐν τάχει τε γὰρ ξηραίνεται, καὶ ἀλύπως σφίγγει. προϋποτιθέναι δὲ χρὴ τοῦ δέρματος τῆς πο-
σθῆς ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν στρογγύλον τι σύμμετρον, ὃ καὶ μετὰ τὸ κολλῆσαι τὴν ἶνα, ῥαδίως ἐξαιρήσεις. ἔνιοι δὲ τῶν
διὰ θαψίας ἐπαγόντων τὴν ποσθὴν, τὸ στρογγύλον τοῦτο, μολύβδινον ἐποίησαν, ὥσπερ τι σωληνάριον. εἶτ'
ἔξωθεν αὐτὸ περιτείνοντες τὸ δέρμα τῆς ποσθῆς, καταδοῦσιν ἱμάντι μαλακῷ. καὶ γένοιτ' ἄν ποτε καὶ τοῦτο χρή-
σιμον, ἐφ' ὧν ἐνδεῖ πολὺ τοῦ δέρματος. εἰ δ' ὀλίγον εἴη τὸ λεῖπον, ἀρκεῖ μόνον, ὡς εἴρηται, τὸ χαρτίον ἐν κύκλῳ
περιελιττόμενον. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ περιβάλλειν τε τῷ δέρματι καὶ κατακολλᾶν αὐτὸ, προϋποκεῖσθαι χρὴ τὸ
σωληνάριον. ἐγὼ δὲ εἴωθα, εἰ καὶ μηδὲν τούτων παρῇ, τοῦ χάρτου σύμμετρον ἑλίττων, ἐνθεῖναι στήριγμα τοῦ περι-
βλήματος. ἵν' ὕστερον ὅταν ἀκριβῶς παγῇ τὸ περιελιττόμενον ἔξωθεν ἐξαρθέντος τοῦ στηρίγματος, εὐκόλως
40 οὐρεῖν ὑπάρχει τῷ θεραπευομένῳ. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ τοῦτο τὸ πάθημα τοῦ γένους τῶν νοσημάτων ἐστὶν, ὃ κατὰ πηλι-
κότητα τοῦ κατὰ φύσιν ἐξέστηκεν. ἐνίοτε μὲν ἀποσαπείσης τῆς ποσθῆς γινόμενον. ἐνίοτε δὲ ἐξ ἀρχῆς ἔλαττον
συγγενόμενον. ὑπάγεται δὲ καὶ χειρουργίας τρόπῳ διττῷ. ποτὲ μὲν, ἄνω κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ αἰδοίου τὸ δέρ-
μα τεμνόντων κυκλοτερῶς, ἔπειτα τῆς λυθείσης αὐτοῦ τῆς συνεχείας, ἕλκεσθαι κάτω μέχρι τοῦ σκεπάσαι τὴν
καλουμένην βάλανον ὅλην. ἐνίοτε δὲ ὑποδερόντων σμίλῃ κατὰ τὰ ἔνδον, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν βάλανον ῥίζης.
εἶθ' ἑλκόντων κάτω. κἄπειτα δεσμευόντων, ὡς εἴρηται, μαλακῷ τινί. λεχθήσεται δὲ περὶ τῶν τοιούτων τρό-
πων, ἐν τῷ προσήκοντι λόγῳ. καθάπερ γε καὶ περὶ κολοβωμάτων. οὕτως γὰρ ὀνομάζουσι τὰ κατὰ χεῖλος ἢ πτε-
ρύγιον ῥινὸς ἢ οὖς ἐλλείποντα. μεθοδεύεται γάρ πως καὶ ταῦτα. πρῶτον μὲν ὑποδερόντων ἑκατέρωθεν τὸ
δέρμα. μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπαγόντων καὶ συναγόντων ἀλλήλοις τὰ χείλη τῶν δερμάτων. ἀφαιρούντων τέ τι τὸ τετυλω-
μένον ἑκατέρου. κἄπειτα ῥαπτόντων τε καὶ κολλώντων. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους εἰσὶ καὶ αἱ κατὰ τὸν μέγαν καν-
50 θὸν ῥυάδες, ἢ μειωθέντος ἐπὶ πλέον, ἢ τελέως ἀπολλυμένου τοῦ κανθοῦ. τελέως μὲν οὖν ἀπολλυμένου, παν-
τάπασιν ἀνίατον γίνεται τὸ νόσημα. μειωθέντος δὲ, διὰ τῶν μετρίως στυφόντων θεραπεύεται, μετὰ τοῦ
προκαθᾶραι πρῶτον μὲν ὅλον τὸ σῶμα. δεύτερον δὲ, τὴν κεφαλήν. ἔστι δὲ μετρίως στύφοντα φάρμακα τά
τε διὰ γλαυκίου, καὶ κρόκου, καὶ τὰ νάρδινα καλούμενα. καὶ μάλισθ' ὅσα δι' οἴνου σκευάζεται. συνελόντι δὲ
εἰπεῖν ἐπὶ πάντων ἐν οἷς ἀπώλετό τις οὐσία, μάλιστα μὲν αὐτὴν ὁμοιοτάτην πειρᾶσθαι χρὴ κατασκευάζειν. εἰ δ'
ἀδύνατον εἴη τοῦτο, τῆς γε αὐτῆς χρείας ἐστοχασμένων ἡμῶν. ἔσται δὲ καὶ αὐτὴ κατὰ τοῦθ' ὁμοία. τοῦ γοῦν τῆς κνή-
μης ὀστοῦ πολλάκις ἀναγκασθέντες ἐκκόψαι συχνὸν, εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ φῦσαι τινὰ ἑτέραν οὐσίαν, τὴν φύσιν
προκαλούμεθα διὰ τῶν σαρκωτικῶν φαρμάκων. ἥτις ἐν ἀρχῇ μὲν, οἷα περ σκληρὰ σὰρξ ἐστιν. ὕστερον δὲ
πώρου σκληροτέρου λαμβάνει σύστασιν. καὶ τῷ χρόνῳ κρατυνθεῖσα, πρὸς τὰς βαδίσεις αὐτοῦ γίνεται ἐπι-
τηδεία.

τηλεία. καὶ σκυταλίδας δὲ δακτύλων ἐκπίπτοντας, ὁρῶμεν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἐκπεσόντων ἑτέραν οὐσίαν,
οἵαν περ εἴρηκα γεννωμένην. ὅτι δὲ καὶ φλέβας αἰσθητὰς ἐνίοτε γεννωμένας εἴδομεν, εἴρηται πρόσθεν.
αὗται μὲν οὖν οὐχ ὅμοιαι ταῖς ἀπολωλυίαις, ἀλλ' αἱ αὐταὶ γίγνεσθαι λέγοιντ' ἄν, ὥσπερ γε καὶ ἡ ἐν τοῖς κοί-
λοις ἕλκεσι σάρξ. ἡ δ' ἐν τῷ τυλοῦσθαι ταύτην οὐλὴ γεννωμένη, δέρματι μέν ἐστιν ὁμοιοτάτη. δέρμα δ' οὐκ ἔστι.
πυκνοτέρα γοῦν αὐτοῦ φαίνεται διά τε τῆς ὄψεως, καὶ τῆς ἁφῆς. καὶ μέντοι καὶ τῷ λογισμῷ τεκμαιρομέ-
νοις ἐκ τοῦ μὴ φύειν τρίχας. ταῦτ' οὖν ἔχων ἀεὶ πρόχειρα, πρὸς τὰς θεραπείας εὐπορήσεις ὧν σε χρὴ πράττειν.
ἐμοὶ δ' ἤδη καιρὸς ἐπ' ἄλλα προϊέναι νοσημάτων εἴδη, κοινωνοῦντα τοῖς προειρημένοις. ὁ μὲν οὖν ἕρπης ὀνομαζό-
μενος, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστὶ τοῖς ἑλκουμένοις ἐρυσιπέλασιν. ἡ σαρκοκήλη δὲ, τοῖς σκίρροις. ὀφίασις δὲ καὶ ἀλωπε-
κία, καὶ ἡ πτίλωσις, ἐκ τοῦ γένους ἐστὶ τῶν νοσημάτων ἐν οἷς ἀπόλωλέ τι τῶν κατὰ φύσιν. ὥσπερ γε καὶ ἡ μυρ-
10 μηκία τῷ ὅλῳ γένει παρὰ φύσιν ἐστί. τρίτη δ' ἁπάντων αὐτῶν ἡ διαφορά. τινὰ μὲν γὰρ ἐκ μεταβολῆς γίνεται
τῶν στερεῶν σωμάτων, ὡς ἡ μυρμηκία, καὶ ἡ λεύκη, καὶ ὁ ἀλφὸς, ἐλέφας τε, καὶ ψώρα, καὶ λέπρα. τινὰ δ' οὐ
δ' ὅλως ὄντα πρότερον, ὕστερα γίνεται. καθάπερ καὶ ἡ μελικηρίς. ἀθερώματά τε καὶ στεατώματα. καὶ καθ'
ἕτερον τρόπον, ἕλμινθες. καὶ ἀσκαρίδες. καὶ κηρία. καλοῦσι γὰρ οὕτω μὲν μακρὰς καὶ πλατείας ἕλμινθας.
καὶ πάντα τὰ πρόσθεν εἰρημένα, ἃ κατά τινα τῶν ἀποστημάτων εὑρίσκεται, πώροις, ἢ λίθοις, ἢ ὀστοῖς, ἢ θριξὶν,
ἢ τισὶν ἑτέροις τῶν τοιούτων ἐοικότα. προσέχειν οὖν ἀεὶ χρὴ τὸν νοῦν ἐπὶ πάντων τῶν παρὰ φύσιν ἀκριβῶς ἐπι-
σκοπουμένους ἐκ τίνος γένους ἐστὶν, εἴπερ γε τὴν πρώτην ἔνδειξιν ὁρμητήριον ἐσομένην ἁπασῶν τῶν ἐφεξῆς ὀρ-
θῶς ἔφαμεν, ἐκ τοῦ γένους λαμβάνεσθαι. τὸν γοῦν ἕρπητα, χολώδης γεννᾷ χυμός. ὥστε κατά γε τοῦτο
ταὐτοῦ γένους ὑπάρχειν ἐρυσιπέλατι. καὶ τοῦτ' αὐτοῦ μᾶλλον ἔτι τῷ ἡλκωμένῳ. διαφέρει δὲ τῇ λεπτότη-
τι τοῦ χυμοῦ. πάνυ γάρ ἐστι λεπτὸς ὁ τὸν ἕρπητα γεννῶν, ὡς μὴ μόνον διὰ πάντων διέρχεσθαι τῶν ἔνδον μορί-
20 ων, ὁπόσα σαρκώδη τὴν οὐσίαν ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ δέρματος ἄχρι τῆς ἐπιδερμίδος, ἣν μόνην ἀναβιβρώ-
σκει τε καὶ διεσθίει τῷ στέγεσθαί τι πρὸς αὐτῆς. ὡς εἴ γε καὶ ταύτην διεξῄει τοῖς ἱδρῶσιν ὁμοίως, οὐκ ἂν ἕλ-
κος εἰργάσατο. κοινὸν γὰρ δὴ τοῦτο τοῖς γιγνομένοις ἐκ χυμοῦ δακνώδους ἕλκεσιν, ἅπερ αὐτόματα ἕλκη προσ-
αγορεύουσιν, ἴσχεσθαί τε καὶ βραδύνειν ἐν τῇ διεξόδῳ τὸν ἐργαζόμενον αὐτὰ χυμόν. τῷ δ' ἧττον καὶ μᾶλ-
λον ἕτερον ἑτέρου χυμὸν, ἤτοι λεπτὸν, ἢ παχὺν ὑπάρχειν, αἱ κατὰ τὸ βάθος ἐν τοῖς ἕλκεσιν γίνονται δια-
φοραί. τούτου τοῦ γένους ἐστὶ καὶ ἡ φαγέδαινα, καὶ οἱ ἑλκώμενοι τῶν καρκίνων. ἐφ' ὧν ἁπάντων, ἡ μὲν κοινὴ θε-
ραπεία, κωλύσαντα τὸν ἐπιρρέοντα χυμὸν, ἰᾶσθαι τὸ ἕλκος. ἡ δ' ἰδία καθ' ἕκαστον, ἔκ τε τῆς τοῦ μορίου φύ-
σεως εὑρίσκεται, καὶ τῆς ἰδέας τε καὶ ποσότητος τοῦ χυμοῦ. λεπτότατος μὲν οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις χυμοῖς
ἐστὶν, ὁ τὸν ἑλκώμενον ἕρπητα γεννῶν. παχύτατος δὲ, ὁ τὸν καρκίνον. ἐφεξῆς δὲ τούτων, κατά γε τὸ πά-
χος, ὁ τὰς φαγεδαίνας ὀνομαζομένας. ὧν ἴδιαί τινές εἰσι, τά τε χειρώνια, καὶ τηλέφια καλούμενα. καὶ
30 ἤδη τινὲς ἄλλαι τοιαίδε προσηγορίαι γεγόνασιν ἄχρηστοί τε καὶ περίεργοι. πρὸς γὰρ τοι τὴν θεραπείαν, ἐπί-
στασθαι χρὴ τό, τε πλῆθος τοῦ χυμοῦ, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν σύστασιν. οἷον εὐθέως ἐπὶ τῶν ἑρπήτων, ἐπει-
δὴ λεπτός ἐστιν ὁ χυμὸς, ἐκ τοῦ γένους ὢν δηλονότι τῆς ξανθῆς χολῆς, ὅταν ἀναδείρῃ τὴν ἐπιδερμίδα διαφορη-
θεὶς, ἐπιτρέπει συνουλωθῆναι τῷ ἕλκει. ἐὰν μὲν οὖν φθάσῃ τις ἐκκαθάρας τὸ σύμπαν σῶμα, μετὰ τοῦ τοῖς
ἀναστέλλουσί τε καὶ ἀποκρουομένοις τοὺς ἐπιρρέοντας χυμοὺς, χρήσασθαι φαρμάκοις, ἰάσατο τὸν ἕρπητα.
μηδέτερον δὲ ἐργασάμενος τούτων, ἀλλὰ μόνοις ἀρκεσθεὶς τοῖς ἐπουλοῦσι, τὴν ἑλκωμένην ἐπιδερμίδα
ταύτην μὲν ἰάσατο. τὴν συνεχῆ δ' αὐτῆς, παθεῖν οὐκ ἐκώλυσεν. εἶτ' αὖθις πάλιν ἐκείνης ἐπουλουμένης,
ἡ συνεχὴς ἀναδέρεται. καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλεῖστον γίγνεται, καθάπερ ἕρποντος τοῦ πάθους, ἄχρι περ ἂν ὁ ἐργα-
ζόμενος αὐτὰ χυμὸς ἐκκενωθῇ. γυνὴ γοῦν τις ἐν Ῥώμῃ τῶν ἐπιφανῶν, ἕρπητα κατὰ τὸν σφυρὸν ἔχου-
σα, πρῶτον μὲν ἐχρήσατο τῷ διὰ φύκους φαρμάκῳ. τάχιστα δὲ ἐπουλωθέντος αὐτοῦ, τὸ συνεχὲς εὐθὺς ἐπι-
40 πολῆς ἀνεδέρει δέρμα, καθάπερ ὑπὸ ἀποσύρματος. ὃ πάλιν ἐπιτεθέντος τοῦ φαρμάκου, τὸ συνεχὲς αὖθις
ἡλκώθη. καὶ τοῦτ' οὐκ ἐπαύετο γιγνόμενον, ἀλλ' ἧκεν ὕστερον ἡ ἕλκωσις ἐπὶ τὸ γόνυ. πάντα μᾶλλον αὐτῆς πα-
θεῖν ἑτοίμης οὔσης, ἢ καθαρθῆναι χολαγωγῷ φαρμάκῳ. καὶ τοίνυν ὅπερ εἴωθεν ἐν τοῖς τοιούτοις γίγνεσθαι,
διὰ τὸ τοὺς πλείστους αἰτιᾶσθαι τὰ ἀναίτια, καταγνοῦσα τοῦ διὰ φύκους φαρμάκου, τῶν ἄλλων τι προσφέ-
ρειν ἐκέλευσεν. ἐχρώμεθα οὖν ἐφεξῆς τῷ διὰ [illegible]. ὡς δὲ καὶ τοῦτο τὸ μὲν ἡλκωμένον ἐπούλου, τὸ δ' ἑλ-
κώμενον οὐκ ἐκώλυεν, ἀνεληλύθει δὲ τὸ πάθος ἐγγὺς ἤδη τοῦ βουβῶνος, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης βιασθεῖσα, γάλα-
κτος ὀῤῥὸν ὑπέσχετο λήψεσθαι. παρεμβαλόντες οὖν ἡμεῖς αὐτῷ λάθρα σκαμμωνίας ἐλάχιστον, ἄκουσαν αὐ-
τὴν ἐκκαθάραντες, ἐθεραπεύσαμεν. οὗπερ οὖν ἕνεκα ταῦτα λέγεται, πάλιν ἀναμνήσω τὸν κοινὸν σκο-
πὸν ἐπὶ τῶν ὑπὸ ταὐτὸ γένος ἁπάντων νοσημάτων ἐπειδὰν λάβῃς, οὐκ ἀναιρήσεις μὲν αὐτὸν, ἐν τοῖς κα-
τὰ μέρος. εἰς διαφορὰς δ' ἑξῆς ἕκαστον πρέπουσαν ταῖς τε διαθέσεσι καὶ ταῖς ἐργαζομέναις αὐτὰς αἰτίαις,
50 ὥσπερ ἐπὶ τῶν αὐτομάτων ἑλκῶν ἐδείχθη. κενώσεις γὰρ δηλονότι τὸν πλεονάζοντα χυμὸν, ἐνίοτε μὲν τῷ τὴν
ὠχρὰν χολὴν ἐκκαθαίροντι φαρμάκῳ. πολλάκις δὲ τῷ τὴν μέλαιναν. ἔστι δ' ὅτε μικτῷ, χολήν τε ἅμα καὶ
φλέγμα κενοῦντι, ὥσπερ ἐπὶ θατέρου τῶν ἑρπήτων, ὃν ἀπὸ τῆς πρὸς τὰς κέγχρους ὁμοιότητος, ὀνομάζουσι
κεγχρίαν. οὗτος γὰρ οὐκ εὐθέως ἕλκος ἐργάζεται καθάπερ ὁ ἕτερος, ἀλλὰ μικρὰς πάνυ φλυκταίνας, ὥσ-
περ κέγχρους. αἳ καὶ αὗται τοῦ χρόνου προϊόντος, εἰς ἕλκος τελευτῶσι. καίτοι οὐκ ἀλόγως ἔδοξεν ἐπιμε-
μίχθαι τῇ χολῇ φλέγματος, ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει. γίγνεται δέ ποτε καὶ χωρὶς τῆς τοῦ παντὸς σώματος ἰσχυρᾶς
κακοχυμίας ἐν μέρει ἕλκη, ἃ θεραπεύομεν ῥᾳδίως ὑπὸ φαρμάκων, μικτὴν ἐχόντων δύναμιν, ἀποκρουστικήν
τε καὶ διαφορητικήν. ἀποκρούεται μὲν οὖν τά τε στύφοντα, καὶ τὰ χωρὶς τοῦ στύφειν ψύχοντα. διαφο-
ρεῖ δὲ, τὰ θερμαίνοντα. καὶ δῆλον ὅτι κατὰ μὲν τὴν γένεσιν τῶν ἑλκῶν ἐπικρατεῖν χρὴ τὰ τὴν ἀποκρουστι-

κὴν δηλώσαμεν ἔχοντα. μηκέτι δ' ἐπιῤῥέοντος τοῦ χυμοῦ τοῦ μοχθηροῦ τῷ μορίῳ, τὴν διαφορητικήν. τὴν μὲν
γὰρ ὀλίγην κακοχυμίαν κἂν ἀπώσηταί τις αὐτὴν, ἐπί τε τὰ σπλάγχνα καὶ τὰς μεγάλας φλέβας, οὐδὲν
ἐργάσηται κακὸν αἰσθητόν. εἰ δὲ ἀξιόλογος ᾖ, ἔστι κύριον ἐνίοτε κατασκήπτει μόριον, ὅταν γε μὴ διὰ ῥώμην
τῆς φύσεως ἐκκαθαιρούσης τὸ σῶμα, κενωθῆναι φθάσῃ διὰ τῶν διαχωρημάτων, ἢ τῶν οὔρων, ἢ καὶ διὰ τοῦ πε-
ριέχοντος ὅλον τὸ σῶμα δέρματος. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ὠχρᾶς χολῆς αἱ κενώσεις ἑτοιμότεραι. τὸ δὲ φλέγμα, καὶ
μάλισθ' ὅσον αὐτοῦ παχύτερόν τε καὶ γλίσχρον ἐστὶν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ μέλαινα χολὴ, δυσκόλως ἐκκενοῦται. καὶ
διὰ τοῦτο δεόμεθα καθαίροντος φαρμάκου. κατὰ δὲ τοὺς ἕρπητας, ἐπειδὴ λεπτός ἐστιν ὁ τὸ πάθος ἐργαζόμε-
νος χυμὸς, ἀρκεῖ καὶ λαπάξαι γαστέρα διὰ τῶν ἐπιτυχόντων. ἢ οὖρα κινῆσαι διὰ τῶν μετρίως οὐρητικῶν. ἀλ-
λ' ἐπειδὴ περὶ φαρμάκων μεθόδου γέγραπταί τι καὶ τοῖς ἔμπροσθεν, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ κατὰ τὰς ἰδίας αὐ-
10 τῶν εἴρηται πραγματείας, ἄμεινον ἂν εἴη μηκέτ' ἐκτείνειν τὸν λόγον. ἱκανὰ γὰρ καὶ ταῦτα τῷ γε προσέχον-
τι τὸν νοῦν. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς αὐτὰ παρὰ τῶν μουσῶν ἐμάθομεν, ἀλλ' ἡ τῶν πραγμάτων φύσις, ἀνδρὶ συνε-
τῷ καὶ φιλοπόνῳ καὶ γεγυμνασμένῳ τὸν νοῦν, ὑπαγορεύει τὸ ποιητέον. ὅταν δὲ καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς εὑρέσεως
τις ὑφ' ἑτέρου διδαχθείσας ἔχῃ, ῥᾷστον αὐτῷ προσέρχεσθαι κατ' αὐτάς. ἱκανὸν δέ σοι μαρτύριον ἔστω τὸ τοὺς
τοιούτους ἄνδρας ἔργοις μεγίστοις κοσμῆσαι τὴν τέχνην. ὅσοι δ' ἀσύνετοι, μηδὲν εὑρίσκεσθαι πλέον αὐτοῖς, εἰ
καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου μυρίων ἔργων ἰατρικῶν αὐτόπται γίγνοιντο. πάμπολλα γοῦν ἐπινενόηται μέχρι τὴν ὥραν,
οὐδέπω τοῖς ἔμπροσθεν εὑρημένα. καθάπερ νῦν ἐπὶ Ῥώμης ἐπινόησέ τις ἰᾶσθαι διὰ στόματος ἀκροχορδόνας
τε καὶ μυρμηκίας. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἀκροχορδόνων, ὡς ἂν ὑπερεχουσῶν τοῦ δέρματος, οὐδὲν θαυμαστόν. τὸ δὲ τῶν
μυρμηκιῶν καὶ μάλισθ' ὅσαι τελέως εἰσὶν ἰσόπεδοι τῷ δέρματι, θαυμαστὸν ἐδόκει. ἀλλ' ὅμως καὶ ταύτας πρῶ-
τον μὲν τῇ θέσει τῶν χειλῶν ὥσπερ βδέλλαι, ἐπεσπᾶτό τε, κἀκ τῆς ῥίζης ἐμόχλευεν. εἶτα τοῖς προσθίοις
20 ὀδοῦσιν παραλαμβάνων, ἀθρόως ἐξέσπα. καὶ μὴν καὶ διὰ μυρσίνης σμίλης, καὶ διὰ τοῦ καλουμένου σκολο-
πομαχαιρίου γεγυμνασμένος ταῖς χερσὶ, ῥᾳδίως ἄν τις ἐκκόψειεν αὐτὰς, ἰδίαν ἐχούσας περιγραφὴν ἐχω-
ρίζοντος τοῦ πέριξ δέρματος. ὡσαύτως δὲ καὶ διά τινος ἰσχυροῦ πτεροῦ περιτιθεμένου κυκλοτερῶς τῇ μυρμηκίᾳ,
ποιούμεθα τὴν ἄρσιν αὐτῆς. χρὴ δὲ σύμμετρον ἔχειν δηλονότι τὴν ἑαυτοῦ κοίλην σύριγγα τὸ πτερὸν τῷ πάχει
μυρμηκίας, ἵνα τε πανταχόθεν αὐτὴν ἀκριβῶς σφίγγῃ. κἄπειτα περιστρέψαι μετὰ τοῦ κάτω βιάζεσθαι.
τάχιστά τε γὰρ ἂν οὕτω καὶ σὺν αὐτῇ τῇ ῥίζῃ τὴν μυρμηκίαν ὅλην ἐκβάλλεις. εὔδηλον δὲ καὶ ὅτι τὸ πέρας τοῦ
περιγλύφοντος αὐτὴν πτεροῦ, λεπτόν τε ἅμα καὶ ὀξὺ καὶ ἰσχυρὸν εἶναι χρή. διό τά τε τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυό-
νων εἰς τοῦτο χρήσιμα. καὶ μᾶλλον ἔτι τὰ τῶν ἀετῶν. ἀποτέμνειν δ' αὐτῶν χρὴ πρὸ τῇ ῥίζῃ τὸ [illegible], ὡς περιλα-
βεῖν ἱκανῶς τὴν μυρμηκίαν. εὐθὺς δὲ ἀπὸ τῆς ἀποτομῆς, εἰ καλῶς γίγνοιτο, καὶ τὴν ὀξύτητα παρέξει αὐτῷ.
30 καὶ τοῦτ' οὖν ὁ λογισμὸς εὗρεν, οὐ περίπτωσις. ὅτι δὲ διὰ τῶν ἑλκόντων σφοδρῶς φαρμάκων ἀνασπασθήσεται,
καὶ ὅτι διὰ τῶν σηπόντων νεκρωθήσεται, τῷ λογισμῷ μόνῳ τις εὗρε. θαρρήσας δὲ χρῆσθαι πρὸς τῆς πείρας ἐμαρ-
τυρήθη. τινὰ μὲν γὰρ ἄντικρυς ἐστὶ καὶ πρὸ τῆς πείρας πιστὰ, καθάπερ εἰ τύχοι τὸ ἀρτίως ἐμπεπαρμένον ἐξε-
λεῖν σκόλοπα, καὶ τὸ βέλος, ὅσα τε τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμπίπτει ψαμμία. τινὰ δὲ ἐπινοεῖται μὲν ὑπὸ τοῦ λογι-
σμοῦ, βεβαιοῦται δὲ ὑπὸ τῆς πείρας. ἕνεκα δὲ τοῦ ῥᾷον εὑρίσκειν σε καὶ κατὰ σαυτὸν ὁδοὺς τοιαύτας εἰς εὐ-
πορίαν ἰαμάτων, οὐκ ὀκνήσω προσθεῖναί τι παράδειγμα τῶν ἐκ τοῦ προκειμένου γένους. ὀνομάζομεν δὲ αὐτὸ
κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μορίων. ἐπειδὴ γὰρ ἔνια μὲν ἐλλείπει καθάπερ ὀδοὺς, ἢ δάκτυλος, ἢ ῥινὸς πτερύγιον,
ἢ ὠτός τι μόριον, ἢ αἰδοίου δέρμα. τινὰ δὲ πλεονάζει, καθάπερ ἕκτος δάκτυλος, αἵ τ' ἐξοστώσεις καλούμεναι,
καὶ τῶν ὀδόντων οἱ παραφυόμενοι τοῖς κατὰ φύσιν. ἐξελεῖν μέντοι τὸ περιττὸν, οὐδὲν χαλεπόν. ἕτερον δὲ
γεννῆσαι τῷ μηκέτ' ὄντι παραπλήσιον. ἐπί τινων μὲν, ῥᾴδιον. ἐπί τινων δὲ, χαλεπόν. ἐπί τινων δ', ἀδύνατον.
40 ἐὰν μὲν δὴ σαρκῶδες ᾖ τὸ λεῖπον, οὐ χαλεπῶς αὖτις αὐτὸ γεννήσειεν. εἴρηται δ' ἔμπροσθεν ἡ μέθοδος ἐπὶ τῶν
κοίλων ἑλκῶν. ἐὰν δὲ ὀστοῦν ᾖ, αὐτὸ μὲν ἀδύνατον, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἕτερόν τι σκληρὸν, οὐκ ἀδύνατον ἐργάσα-
σθαι. λέλεκται δ' ἔτι καὶ περὶ τῆς τῶν φλεβῶν γενέσεως ἔμπροσθεν. ὡς ἐνίοτε μὲν αἰσθητῶς εἴδομεν ἑτέ-
ρας νέας γεννηθείσας. ἐνίοτε δ' ἅπαντα μηχανωμένων οὐκ ἔφυσαν. εἰ δὲ δάκτυλος ὁ λείπων ἢ τι τοιοῦτον εἴη,
παντάπασιν ἀδύνατος ἡ γένεσις αὐτοῦ. λέλεκται δ' ἔτι καὶ περὶ ποσθῆς ἔμπροσθεν, ὅπως αὖτις αὐ-
τὴν ἐργάσηται. τὰ δ' ἐπὶ ῥινὸς ἢ ὠτὸς ἢ χείλους ἐλλείποντα, γεννῆσαι μὲν ἀδύνατον. εὐπρεπῆ δ' ἐργάσασθαι
δυνατὸν, ἐὰν ὑποδείρας τις ἑκατέρωθεν τὸ δέρμα, κἄπειτα συναγαγὼν κολλῆσαι δυνηθῇ. καθ' ἕτερον
δὲ τρόπον, ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ τῶν νοσημάτων, ἀθερώματά τε καὶ στεατώματα. καὶ μελικηρίδες. ὀσχα-
ειδῆ τε, καὶ κηρία, καὶ ἕλμινθες. οἵ τε κατ' ἄρθρα καὶ πνεύμονα πῶροι. καὶ οἱ κατὰ νεφροὺς, καὶ κύστιν
λίθοι. κοινὸν γὰρ ἐπὶ πάντων αὐτῶν, ἡ τῆς οὐσίας γένεσις, οὐκ οὔσης πρότερον. ἔμπαλιν δὲ κατὰ τὰς ἀλω-
50 πεκίας, καὶ τὰς ὀφιάσεις, καὶ τὰς πτιλώσεις, ἔτι τε τὴν φαλάκρωσιν, ἀπώλεια μορίου τινός ἐστι χρησίμως γεγονό-
τος. ὥσπερ οὖν ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων ἐν οἷς γεννηθῆναί τι βουλόμεθα, τὰς κινήσεις τῆς φύσεως ἀκωλύτους
ἐργαζόμεθα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἀπολλυμένων τριχῶν. ἔργον γὰρ τῆς φύσεώς ἐστιν, ὥσπερ ἡ τῆς σαρ-
κὸς γένεσις ἐν τοῖς κοίλοις ἕλκεσιν, οὕτω καὶ ἡ τῶν τριχῶν ἐπί τε τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν βλεφάρων. ἀναμνη-
σθεὶς οὖν ὧν ἔμαθες ἐν τοῖς φυσικοῖς λόγοις, περὶ τριχῶν γενέσεως, ἐξ ἐκείνων εὑρήσεις τὰς τῆς ἀπωλείας αὐτῶν
αἰτίας. ἐλέχθη δ' ὅτι τῶν διαπνεομένων χυμῶν, ὅσοι ἰλυώδεις εἰσὶν, ἐξ ἀρχῆς τ' εὐθέως, τὰς τρίχας ἐγέννησε, καὶ
τοῦ λοιποῦ καθ' ὑπόφυσιν αὐξάνει. τοῦτ' οὖν ὅταν ἤτοι γ' ἀπόλλυται παντάπασιν, ἢ μοχθηρὸν γεννηθῇ, φθείρε-
σθαι τὰς τρίχας ἀναγκαῖον ἐστί. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὰ φυτὰ κατὰ διττὴν αἰτίαν ἀπόλλυται. ποτὲ μὲν, ἀπορού-
ντα τῆς τρεφούσης ὑγρότητος. ἔστι δ' ὅτε οὐκ οἰκείᾳ χρώμενα. τελέως μὲν ἀπολλυμένου τοῦ τρέφοντος χυμοῦ

τὰς

τὰς τρίχας, ἡ φαλάκρωσις γίνεται. μοχθηροῦ δ᾽ ἀποτελεσθέντος, αἵ τ᾽ ὀφιάσεις καλούμεναι, καὶ αἱ ἀλωπε-
κίαι. πρῶτον μὲν οὖν εὑρήσεις ἐκ τῆς κατὰ φύσιν αὐτῶν διοικήσεως, τὴν παρὰ φύσιν αἰτίαν. ἐφεξῆς δὲ τῆς θε-
ραπείας εὐπορήσεις, ἐνδεικτικῶς ἀπὸ τῶν κοινῶν ὁρμώμενος σκοπῶν, ἅπασι τοῖς προειρημένοις. ἐφ᾽ ὧν ἐκ κα-
κοχυμίας, ἤτοι γ᾽ ἄλλο τι πάθος ἢ ἕλκος γίνεται. κωλῦσαι μὲν γὰρ χρὴ τὸ ἐπιρρέον. ἐκδαπανῆσαι δὲ, καὶ δια-
φορῆσαι τὸ φθάσαν ἐν τῷ πεπονθότι μορίῳ περιέχεσθαι. καθάπερ οὖν ἐπ᾽ ἐκείνων ἑλκῶν καθάρσεις τοῦ λυ-
ποῦντος χυμοῦ πρῶτον ἐγίγνοντό σοι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν τριχῶν αὐτῶν. ἀπ᾽ αὐτῶν δ᾽ ἄρξῃ τῆς θερα-
πείας καὶ σκεψάμενος ἀκριβῶς ὁποία τις ἡ χρόα γέγονε τοῦ δέρματος, ἐξ οὗ τὰς τρίχας ὁρᾷς ἀπολλυμένας.
εἰ μὲν γὰρ λευκοτέρα τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ τὴν τῶν φλεγματωδῶν χυμῶν ἀφαιρετικὴν κάθαρσιν. εἰ δ᾽ ὠχροτέρα
πως, καὶ τὴν τῆς τοιαύτης χολῆς, ὥσπερ γε καὶ εἰ μελαντέρα, τὰ τῶν μελάνων ἀγωγὰ δώσεις φάρμακα.
πρὸς δὲ τὴν ἀκριβεστέραν τῆς κακοχυμίας διάγνωσιν, οὐ μικρὰ κἀκ τῆς προηγησαμένης διαίτης ὠφεληθήσῃ,
μεμαθηκώς γε τίνα μὲν τῶν ἐδεσμάτων, τὸν μελαγχολικὸν ἀθροίζει χυμόν. τίνα δὲ, τὸν τῆς ὠχρᾶς χολῆς καὶ τοῦ
φλέγματος. ὅταν οὖν ἤδη θαῤῥήσῃς, ὡς καὶ καθαρωτάτῳ σώματι, τὸν ἐν τῷ πεπονθότι δέρματι περιεχόμε-
νον χυμὸν ἐκδαπανήσεις τοῖς διαφορητικοῖς φαρμάκοις, φυλαττόμενος ἐν αὐτοῖς, οὕτω θερμὰ καὶ δριμέα προ-
σάγειν φάρμακα, ὡς ἑλκωθῆναι τὸ δέρμα. καὶ μέντοι καὶ τὰ ξηραίνοντα σφοδρῶς φυλάττεσθαι χρὴ, μήπως
ἅμα τῷ μοχθηρῷ χυμῷ συνεκδαπανήσῃς καὶ τὸν ἐπιρρέοντα χρηστὸν, ὅπερ καὶ τῇ φαλακρώσει γίνεται. ταῦτ᾽
οὖν ἐννοήσας ἐγὼ, πρῶτον ἔμιξα τοῖς τὰς ἀλωπεκίας θεραπεύουσι φαρμάκοις, βραχύ τι θαψίας. εἶτα προ-
σέχων καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ὅπως ἡ τοῦ κάμνοντος φύσις ὑπ᾽ αὐτοῦ διατίθεται. κἄπειτ᾽ εἰ μὲν ἤτοι γε οἰδισκόμενον
καὶ πλέον, ἢ ἀναδερόμενόν πως ἴδω, τοῦ φαρμάκου μὲν ἀφίσταμαι κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ἐπαλείφω δὲ τε-
τηκότι στέατι τὸ μόριον, ἤτοι γ᾽ ὄρνιθος, ἢ χηνὸς, ἐπειδὴ λεπτομερέστερα ταῦτα ἐστὶ, καὶ κατὰ βάθους εἰσδύεται.
κἄπειτα κατὰ τὴν ὑστεραίαν, εἰ μὲν καὶ μένοι τι τῶν εἰρημένων, ὁμοίως ἐπαλείφω. μὴ μένοντος δὲ, τῷ φαρμάκῳ
χρῶμαι. ὅπως δ᾽ εἰς βάθος δύοιτο, προσανατρίβω τὸ δέρμα τῇ σινδόνι μέχρι τοῦ σαφῶς ἐρυθρὸν γενέσθαι.
εἴ γε μὴν μετὰ τὸ λουτρὸν χρῆσθαι βούλοιο τῷ τοιούτῳ φαρμάκῳ, παρὰ τοῦ βαλανείου, τῷ ἑξῆς ποιούμενος ὃ πρό-
σθεν ἀπὸ τῆς ἀνατρίψεως. καὶ τοὺς ἀπολλύντας δὲ τὰς ἐκ τῶν βλεφάρων τρίχας, οὓς ὀνομάζουσι πτίλους, ὁμοί-
οις μὲν τῷ γένει θεραπεύσεις φαρμάκοις. ἐκλέξῃ δ᾽ ὕλην ἐπιτήδειον τοῖς ὀφθαλμοῖς, μετὰ τοῦ φροντίζειν δηλο-
νότι καὶ τοῦ μὴ παραῤῥεῖν εἴσω τὸ φάρμακον εἰς τοὺς χιτῶνας αὐτῶν. ὅθεν ἀμείνω τὰ ξηρά. περὶ ὧν ὥσπερ καὶ
τῶν ἄλλων ἐν ταῖς ἡμετέραις τῶν φαρμάκων πραγματείαις λέλεκται. ἱκανὸν γὰρ, ὅπερ ἔφην, ἀρκεῖ
μόνα τὰ γένη διεξέρχεσθαι τῶν φαρμάκων, αὐτῶν τῶν κατὰ μέρος ὑλῶν, ὅπως μὴ πολλάκις ἀναγκαζοίμην ὑπὲρ
αὐτῶν λέγειν. ὅσα μὲν τοίνυν ἀλλότρια τῆς κατὰ φύσιν ἐστὶ διοικήσεως, ἐξαιρεῖν ὅλα αὐτὰ προσήκει. ὅσα δ᾽ οἰκεῖα
μὲν, ἀλλὰ διέφθαρταί πως, ἀνασώζειν αὐτὰ καθόσον ἐνδέχεται. λέλεκται δ᾽ ἔμπροσθεν ὡς ἐπαμφοτερίζει
τινά. λέλεκται δὲ ὡς καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἔνια, ταῖς οὐσίαις ὅλαις ἐστὶν ἀλλότρια, λογικῆς ζητήσεως οὐκ ἐς τὴν θε-
ραπείαν χρησίμης οὔσης κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ἐπ᾽ ἐνίων παθῶν. τὸ γάρ τοι πτερύγιον, ὅτι μὲν ἀλλότριόν ἐστι
τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως, εὔδηλον εἶναι νομίζω πᾶσιν. οὐ μὴν ἀλλότριόν γε κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶν, ὥσπερ ἀθερώ-
ματα καὶ μελικηρεῖς. ἴασις δὲ καὶ τούτου μικροῦ μὲν ὄντος ἔτι καὶ μαλακοῦ διὰ τῶν ῥυπτόντων φαρμάκων, οἷά περ
ἐστὶ καὶ τὰ τραχωματικὰ καλούμενα. μεγάλου δὲ καὶ σκληροῦ γενομένου διὰ χειρουργίας. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ὑδα-
τίδων τὰς μεγάλας θεραπευτέον. τὰς μικρὰς δὲ, τὰ ξηραντικὰ τῶν φαρμάκων ὀνίνησι. τὸ δὲ χαλάζιον, ἔστι γὰρ
ἕν τι καὶ τοῦτο τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς γινομένων ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν ὑπάρχον, ἐκκόπτεσθαι δεῖται. οὕτω δὲ καὶ
τὸ πύον ἀπὸ τῶν ὑποπύων ὀνομαζομένων ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς τὰ πολλὰ διαφορεῖται φαρμάκοις.
ὑπόχυμα δὲ ἀρχόμενον μὲν, διαφορεῖται. σύστασιν δ᾽ ἱκανὴν λαβὸν, οὐκέτι. τῶν καθ᾽ ἡμᾶς δέ τις ὀφθαλμικῶν Ἰού-
στος ὄνομα, καὶ διὰ κατασείσεως τῆς κεφαλῆς πολλοὺς τῶν ὑποπύων ἐθεράπευσε. καθίζων μὲν αὐτοὺς ὀρθίους
ἐπὶ δίφρου. περιλαμβάνων δὲ τὴν κεφαλὴν ἑκατέρωθεν ἐκ τῶν πλαγίων. εἶτα διασείων οὕτως ὥσθ᾽ ὁρᾶν ἡμᾶς
ἐναργῶς κάτω χωροῦν τὸ πύον. ἔμενε δὲ κάτω. καί τοι τῶν ὑποχυμάτων μὴ μενόντων, εἰ μὴ πάνυ τις ἀκριβῶς
αὐτὰ σφηνώσειε, διὰ τὸ βαρὺ τῆς οὐσίας. κουφότερον γάρ ἐστιν ὡς ἂν εἴποι τις εἰκάζων, ἢ νεφελωδέστερον τὸ
ὑπόχυμα τοῦ πύου. πλὴν ὅσα καὶ τούτων αὐτῶν ἔνια, λέγω δὴ τῶν ὑποχυμάτων, ὀῤῥωδεστέρας ὑγρότητός ἐστιν,
ἃ δὴ καὶ περικεντούντων, διαλύεται μὲν ἐν τῷ παραυτίκα. χρόνῳ δ᾽ ὕστερον οὐ μακρῷ, καθάπερ τις ἰλὺς ὑπο-
χωρεῖ κάτω. τὸ δ᾽ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς πύον ὅταν διαφορῆσαι βουλώμεθα, τοῖς διὰ σμύρνης μάλιστα κολλυρίοις
χρηστέον. ἃ δὴ καὶ καλοῦσιν ἰδίως διάσμυρνα. τούτων δ᾽ ἧττον. ἄμεινον δὲ τῶν ἄλλων ἐνεργεῖ τὰ διὰ λιβάνου. τὰ
δ᾽ ἱκανῶς ξηραίνοντα, παραχρῆμα μὲν ἱκανῶς ἐκκενοῖ. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον πήγνυσι δυσλύτως, ὡς καὶ τῶν σκιῤῥου-
μένων ἔμπροσθεν εἴρηται. πολλάκις δὲ πύον ἀθρόως ἐκένωσαν οἱ διελόντες τὸν κερατοειδῆ μικρὸν ὑπεράνω τοῦ
χωρίου, καθ᾽ ὃ συμφύονται πρὸς ἀλλήλους ἅπαντες οἱ χιτῶνες. ὀνομάζουσι δ᾽ ἔνιοι μὲν ἶριν, ἔνιοι δὲ, στεφάνην τὸ χωρίον.
ὥστε καὶ τοῦτο τὸ πάθημα τοῖς τρισὶν ὑποπίπτειν τρόποις τῆς κενώσεως. καὶ διὰ χειρουργίας ἀθρόως ἐκκενούσης,
καὶ διὰ φαρμάκου κατὰ βραχὺ, καὶ πρὸς ἀκυρότερον ἀπαγόμενον τρόπον, ὡς ἐν ταῖς κατασείσεσι. τοῦ γένους
δ᾽ ἐστὶν, ὡς ἔφην, τῶν ὅλαις ταῖς οὐσίαις παρὰ φύσιν ἐχόντων, καὶ αἱ ἀσκαρίδες. αἵ θ᾽ ἕλμινθες, εἴτ᾽ οὖν στρογγύ-
λαι τινές εἰσιν, εἴτε καὶ πλατεῖαι. διὸ καὶ τελέως αὐτὰς ἐξαιρεῖν χρὴ τοῦ σώματος. ἐξαιρήσεις δὲ, ἀποκτείνας.
ἀποκτενεῖς δὲ, τοῖς πικροῖς φαρμάκοις. ζῶσαι μὲν γὰρ, ἀντέχονται τῶν ἐντέρων. ἀποθανοῦσαι δὲ, συνεκκενοῦν-
ται τῇ κόπρῳ. συνεκκενοῦνται δὲ μὲν ζῶσαι καὶ ἔτι σκοτωθεῖσαι, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἡμιθνῆτες γινόμεναι.
τὰς μὲν οὖν στρογγύλας ἕλμινθας, ἱκανὸν ἀποκτεῖναι ἀψίνθιον. ἡ πλατεῖα δὲ, ἰσχυροτέρων δεῖται φαρμά-
κων, ὁποῖόν ἐστι καὶ ἡ πτερίς. ἔτι δὲ καὶ ἡ καλουμένη ἀσκαρίς, ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τῶν φαρμάκων εὐπορίας,
οὐ νῦν πρόκειται λέγειν. ἐνταῦθα οὖν ἤδη τελευτάτω καὶ οὗτος ὁ λόγος. ΤΕΛΟΣ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΓΛΑΥΚΩΝΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

τι μὲν οὐ τὴν κοινὴν μόνον ἁπάντων ἀνθρώπων φύσιν ὦ Γλαύκων ἐπίστασθαι
χρὴ τὸν ἰατρὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν ἑκάστου, πάλαι τε πρὸς Ἱπποκράτους ὀρθῶς εἴρη-
ται, καὶ ἡμῖν δὲ ἐπ' αὐτῶν, ὡς οἶσθα, τῶν ἔργων τῆς τέχνης ἱκανῶς ἐσπούδασται.
οὐ μὴν γράφειν γε δυνατὸν ὥσπερ τὴν κοινὴν, οὕτω καὶ τὴν ἰδίαν ἑκάστου, ἀλλ' ὑ-
πεναντίως ἔχει τὰ γράμματα πρὸς τὰς πράξεις, ἄλλοθί τε πολλαχόθι, καὶ
οὐχ ἥκιστα ἐν τοῖς νῦν ὑπ' ἐμοῦ προκειμένοις. ἠξίωσας μὲν γὰρ ἡμᾶς ἰαμάτων τι-
10 νά σοι καθόλου μέθοδον ὑποτυπώσασθαι. περαίνεται δὲ αὕτη διά τε ποιό-
τητος καὶ ποσότητος ἑκάστου τῶν βοηθημάτων, καὶ τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως αὐ-
τῶν, καὶ τοῦ πάντων τούτων χαλεπωτάτου διαγνωσθῆναι καιροῦ. περὶ ὃν ὀξὺν
ἱκανῶς ὄντα, καθάπερ που καὶ αὐτὸς φησὶν ὁ πάντων ἡμῖν τῶν καλῶν ἡγεμὼν Ἱπποκράτης, σφαλλομένους
πολλάκις ὁρᾷς, οὐ τοὺς τυχόντας μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς ἀρίστους ἰατρούς. καὶ μὴν δὴ καὶ ὅτι μέγα τὸ ποσὸν εὐ-
στόχως συναρμοσθῆναι εἰς δύναμιν, ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ἔγραψεν. ὅταν οὖν εἰς μὲν τὸ καλῶς ἰᾶσθαι μέγα συντε-
λεῖν φαίνοιτο ὅ, τε καιρὸς καὶ ἡ ποσότης τῶν βοηθημάτων, ἰδίᾳ δὲ ταῦτα καθ' ἕκαστον τῶν νοσούντων εὑρήσεις,
καὶ μηδὲν ἴδιον ἑρμηνευθῆναι δύναται τῷ λόγῳ, τὸ κοινὸν οὕτως ἀναγκαζόμεθα γράφειν, καὶ τῇ χρείᾳ δεύ-
τερον ὄν. καὶ γὰρ οὖν καὶ ἐπισκοπούμεθα τινὰς ἀρρώστους πολλάκις, οἷς ἔμπροσθεν ὑγιαίνουσιν, οὐκ ἐνετύχο-
μεν. οὔκουν οὐδ' ὅπως εἶχον χροιᾶς, ἢ ἕξεως, ἢ τῆς κατὰ φύσιν θερμασίας, ἢ τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσε-
20 ως γινώσκοντες, ἵν' εἰδότες ἱκανοὶ κριταὶ γενοίμεθ' ἄν ποτε τῶν νοσημάτων τοῦ μεγέθους. εἰς ὅσον γὰρ ἐξίσταται
τῆς φύσεως ἕκαστον, εἰς τοσοῦτον καὶ μεγέθους ἥκει. τὸ δ' ὅσον ἐξίσταται, γνῶναι δυνατὸν τῷ κατὰ φύσιν ἀκρι-
βῶς ἐπισταμένῳ. τοῦτ' οὖν ἀγνοοῦντες ἐπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ παντάπασιν ἀπορῶμεν, ἐπὶ τὸ κοινὸν ἀφικνού-
μεθα. πλέον δέ τι κἀν τούτῳ τῶν ἀτέχνων ὁ τεχνίτης ἔχει. καὶ τί τὸ πλέον; Ἱπποκράτης μὲν καὶ τούτων πρῶτος
ἁπάντων ὧν ἴσμεν, γέγραφεν. ὑπεμνήσαντο δὲ οἱ πλείους τῶν μετ' αὐτὸν, ὅσοι τῶν ἐκείνου συνῆκαν γραμμάτων.
ὧν εἷς ἦν καὶ Μνησίθεος ὁ Ἀθηναῖος, ἀνὴρ τά τε ἄλλα ἱκανὸς πάντα τὰ τῆς τέχνης, καὶ εἰς ὅσον χρὴ μεθόδου τὴν
ἰατρικὴν τέχνην ἀσκεῖν, οὐδενὸς ἐπιγνῶναι δεύτερος. οὗτος ὁ Μνησίθεος, ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ ἀνωτάτω γε-
νῶν ἀρξάμενος, ἀξιοῖ τέμνειν αὐτὰ κατ' εἴδη τε καὶ γένη καὶ διαφοράς. εἶτ' αὖθις τὰ τεμνόμενα τέμνειν ὁ-
μοίως. κἀκεῖνα πάλιν ὡσαύτως ἔστ' ἂν ἐπί τι τοιοῦτον εἶδος ἀφικώμεθα. μεθ' ὃ τέμνοντες, ἄχρις οὗ τὸ τεμνό-
μενον εἰς ἓν τῷ ἀριθμῷ, καὶ ἄτομον ἤδη τελευτήσωμεν. ταῦτ' ἀρκεῖ μοι πρός γε σὲ διὰ βραχέων, ἃ βούλο-
30 μαι δεδηλῶσθαι. καὶ γὰρ ἂν εἴην γελοῖος, εἰ σὲ διδάσκοιμι ταῦτα, ὥσπερ οὐχὶ παρὰ Πλάτωνος αὐ-
τὰ πάλαι μεμαθηκότα. οὐ δὴ γὰρ ὥστε διδάξαι σέ τι πῶς περὶ τῆς κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν μεθόδου
τὴν ὑπόμνησιν ἐποιησάμην, ἀλλ' ὅτι μοι πρὸς τὸν ἐφεξῆς λόγον ἅπαντα χρήσιμον αὐτὴν ἔσεσθαι νομίζω. καὶ
τὴν αἰτίαν ὧν ἑκάστοτε σφαλλομένους ὁρᾷς τοὺς πλείστους τῶν ἰατρῶν, ἀξιοῦντί σοι μαθεῖν, οὐκ ἐνῆν ἄλλως ἐνδείξα-
σθαι. καὶ γὰρ καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας αἱρέσεις σφάλματα, καὶ ὅσα νῦν ἐπὶ τῶν νοσούντων οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν
ἁμαρτάνουσι, πρώτην καὶ μεγίστην αἰτίαν ἔχει, τὸ μοχθηρὸν τῆς διαιρέσεως. οἱ μὲν γὰρ, ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ ἀνω-
τάτω γενῶν μένουσιν, ἀρκούμενοι ταῖς ἀπὸ τούτων ἐνδείξεσιν. οἱ δὲ, μέχρι μέν τινος ἔτεμον, οὐ μὴν πρός γε τὸ
τέλος ἐξίκοντο. πολλοὶ δὲ καὶ μοχθηραῖς ἐχρήσαντο διαιρέσεσιν. ὅστις δὲ καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἅπαντα καὶ τὰ
παρὰ φύσιν εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάγων μέθοδον, ἐξ ἁπάντων τούτων τῶν κατὰ τὴν διαίρεσιν ἀνευρεθῇ λαμβάνοι τὴν
ἔνδειξιν, μόνος ἂν οὗτος εἰς ἀνθρωπίνην δύναμιν ἀναμάρτητος εἴη περὶ τὰς ἰάσεις. καὶ τούς τε γινωσκομένους
40 ἄμεινον τῶν ἄλλων ἰῷτο, καὶ τοὺς ἀγνοουμένους εἰς ὅσον οἷόν τε καὶ τούτους ἐγγυτάτω τῶν γινωσκομένων. εἰ γὰρ
διορίσαιτό τις πρῶτον μὲν τὴν κατὰ τὰς ἡλικίας διαφορὰν, ἐφεξῆς δὲ τὴν κατὰ τὰς κράσεις, καὶ τὰς δυνά-
μεις, καὶ τἄλλα τὰ τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχοντα, χροιὰς λέγω, καὶ θερμασίας, καὶ ἕξεις, καὶ σφυγμῶν κινήσεις,
καὶ ἔθη, καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη. προσθείη δὲ τούτοις, καὶ τὴν ὡς ἄρρενος πρὸς θῆλυ διαφορὰν, ὅσα
τε κατὰ τὰς χώρας καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τὰς ἄλλας τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος καταστάσεις ὡς χρὴ διορί-
σασθαι, πλησίον ἂν ἥκοι τῆς ἰδίας τοῦ κάμνοντος φύσεως. ἀλλὰ πάντα τούτων τὰ μὲν, ἐν τοῖς περὶ σφυγμῶν. τὰ δὲ, ἐν
τοῖς περὶ κράσεων διώρισται. ὥσπερ γε καὶ τῶν παρὰ φύσιν ἁπάντων ὅσαι κατ' εἴδη τε καὶ γένη διαφοραὶ τυγχάνου-
σαι, πάσας ἐν τῷ περὶ παθῶν διοριζόμεθα λόγῳ. νυνὶ δὲ ὁ μὲν λόγος ἡμῖν ἅπας, ἔσται περὶ τῶν τοιούτων ἀρρώ-
στων, ὧν τὴν φύσιν ἀκριβῶς ἐπιστάμεθα πρὸ τῆς νόσου. συνεπινοηθήσονται δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ὧν
ἠγνοοῦμεν. οὐδὲν γὰρ ἦν χαλεπὸν ἀπὸ τοῦ τελέως διωρισμένου, καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον ἐξευρίσκειν. Ἀρξώμεθα οὖν
50 ἀπὸ τῶν πυρετῶν, ἐπειδὴ καὶ σὺ τῆς τούτων ἰάσεως μάλιστα ἠξίου σοι τὴν μέθοδον λεχθῆναι. καὶ πρώτους
εἴπωμεν περὶ τῶν ἁπλουστάτων, οὓς Ἱπποκράτης ἐφημέρους καλεῖ. οὗτοι δέ εἰσιν οἵ τε διὰ κόπους γινόμενοι, καὶ
μέθας, καὶ ὀργὰς καὶ λύπας, καὶ θυμοὺς, καὶ τὰς ἄλλας φροντίδας τῆς ψυχῆς τὰς συντόνους. καὶ οἱ ἐπὶ βουβῶσι δὲ πυ-
ρετοὶ τούτου τοῦ γένους εἰσὶ, πλὴν εἰ μὴ χωρὶς ἕλκους φανεροῦ γένοιντο. τηνικαῦτα γὰρ ὕποπτοί τε εἰσὶ, καὶ οὐδαμῶς
ἐπιεικεῖς. καὶ ἀγρυπνία δὲ πολλάκις ἤνεγκεν ἁπλοῦν πυρετὸν, ὥσπερ οὖν καὶ ψύξις ποτὲ καὶ ἔγκαυσις. οὗτοι πάντες
οἱ πυρετοὶ ῥᾷστοι λυθῆναι δύνανται. χρὴ δ' ἐπί τε λουτρὰ ταχέως ἄγειν αὐτοὺς, καὶ τὴν ἄλλην τὴν συνήθη δίαιταν. ὡς
ὅσοι γε τὴν πολυθρύλλητον διάτριτον ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐκδέχονται, δριμυτέρους πολλάκις εἰργάσαν-
το τοὺς πυρετοὺς, καίτοι καὶ ἄλλο προσεξαμαρτάνοντες. ὥσπερ οὖν ὁρᾷς τοὺς πολλοὺς αὐτῶν καθ' ἑκάστης εἴσοδον
ἁμαρτάνοντας, ὡς καὶ χειροποίητα οὕτως ἐργάσασθαι νοσήματα. τὰ μὲν δὴ τῆς θεραπείας, τοῖς τοιούτοις πυρετοῖς
πρόχειρα.

πρόχειρα. τὰ δὲ τῆς διαγνώσεως, ἀκριβείας πλείονος δεῖται, καὶ οὐδεὶς πρό γε ἡμῶν ἔγραψεν αὐτὰ εἰς ὅσον ἐχρῆν. ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν εἰς τοσοῦτον ἁμαρτάνειν τοὺς πολλοὺς ἐν ταῖς ἰάσεσιν, εἰς ὅσον καὶ ταῖς διαγνώσεσι σφάλλονται. πολλάκις γὰρ ἤρξαντο τινὲς νοσημάτων χαλεπῶν κατά τινα συντυχίαν, οἷον οἰνωθέντες, ἢ ἐγκαυθέντες, ἢ ψυχθέντες, ἢ κοπωθέντες, ἢ ἀγρυπνήσαντες, ἢ θυμωθέντες, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως αἰτίᾳ τινὶ συσχεθέντες τῶν καθ' αὑτὰ βλάπτειν πεφυκότων. εἶτα οἰηθέντες τὸ πᾶν διὰ τὸ προηγησάμενον αἴτιον, οὐδ' ἄλλην τινὰ γεγονέναι διάθεσιν, ἀφυλακτότερον διαιτηθέντες, ἔλαθον ἑαυτοὺς εἰς ἀνίατον, ἢ καὶ δεινῶς δυσίατον ἐμβάλλοντες νόσημα. ταῦτ' οὖν χρὴ περὶ παντὸς πρόνοιαν πεποιῆσθαι, καθότι καὶ Ἱπποκράτης παραινεῖ προγινώσκειν, οὐ τὰ μέλλοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ παρόντα. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ νῦν προκείμενον, ἐκείνου τοῦ μέρους τῆς τέχνης ἐστί, καὶ ἡμεῖς αὐτὸ καθόσον οἷόν τε σαφῶς γράφομεν. οὐ σμικρὰ γὰρ ἡ διαφορὰ λούειν ἤδη τοὺς κάμνοντας, καὶ θαρρεῖν κελεύειν, ἢ διὰ πάσης φυλακῆς τε καὶ ἀσφαλείας ἄγειν. εἰσελθόντας οὖν χρὴ πρὸς τὸν ἀσθενοῦντα, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν μεγίστων σκοπεῖσθαι τὰ κατ' αὐτόν. ἔπειτα δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων, μηδὲ ὡς οἷόν τε μηδὲ τῶν ἐλαχίστων παραλείποντας. τὸ γὰρ μᾶλλον ἢ ἧττον, τῇ παρὰ τῶν μεγίστων ἐνδείξει πιστεύειν, ἐκ τῆς τῶν ἄλλων προσθήκης γίνεται. μέγιστα μὲν δὴ τοῖς πυρέσσουσιν ἅπασιν, ἔν τε τοῖς σφυγμοῖς ἐστι, καὶ τοῖς οὔροις γνωρίσματα. προστιθέναι δὲ χρὴ τούτοις, καὶ τἄλλα σύμπαντα τά τε περὶ τὸ πρόσωπον παρ' Ἱπποκράτους εἰρημένα, καὶ τὰ τῶν κατακλίσεών τε καὶ τὰ τῆς ἀναπνοῆς. καὶ ὅσα κάτω τε καὶ ἄνω κενοῦται. καὶ μὲν δὴ καὶ εἴ τι σύμπτωμα περὶ ὁτιοῦν μόριον τοῦ σώματος ἢ ἐνέργειαν αὐτοῦ συνιστάμενον βλέποις, οἷα δὴ μυρία ἐπὶ μυρίοις ἐκεῖνος ἔγραψε, μηδὲ τούτων ῥᾳθύμως μηδὲν παρέρχεσθαι. ταῦτα μὲν δὴ ἐπὶ πάντων κοινὰ τῶν πυρετῶν. ὥστε καὶ τοῖς ἀπλουστάτοις ὑπὲρ ὧν ὁ ἐνεστηκὼς λόγος, οὐδὲν οὐδὲ τούτων χρὴ παραλιπεῖν. ἀλλ' ἐπειδάν σοι τά τε τῶν σφυγμῶν, καὶ τὰ τῶν οὔρων ἐνδείξηται τὸ ἦθος τοῦ πυρετοῦ, τῶν μὲν σφυγμῶν, μήτε τὸ τῆς φλεγμονῆς σημεῖον ἐχόντων, μήθ' ὅλως τι κατὰ μίαν προσβολὴν τῆς ἀρτηρίας ἀνώμαλον. εἰ δὲ καὶ ἔχοιεν, τοῦτό γε παντάπασιν ἀμυδρὸν ἐχόντων, τῶν οὔρων δέ, ἢ πάντῃ τοῖς κατὰ φύσιν ἐοικότων, ἢ μὴ πολὺ τῆς φύσεως ἐξισταμένων, τόθ' ἥκειν χρὴ καὶ ἐπὶ τἄλλα σύμπαντα τὰ πρόσθεν εἰρημένα. κἄπειτ' ἐὰν ὥσπερ χορὸς συμφώνως ἅπαντα φθέγγηται, θαρρεῖν τε ἤδη χρή, καὶ εἰ βούλοιο προσανερέσθαι, μή τι προηγήσατο φανερὸν αἴτιον. εἰ γάρ τι καὶ τοιοῦτον ὁμολογήσει ὁ νοσῶν, ἀναμείνας τὴν πρώτην λύσιν τοῦ πυρετοῦ, λούειν αὐτίκα, πιστοτέρας σοι τῆς διαγνώσεως καὶ κατ' αὐτὸ τὸ τῆς λύσεως εἶδος γινομένης, ἥ τε γὰρ τῶν ἀρτηριῶν κίνησις, ἐν τῷδε κατὰ πᾶν ὁμοιοῦται τῇ τῶν ὑγιαινόντων, οὐδενὸς τῶν ἄλλων πυρετῶν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανιόντος, οὐδ' εἰ πάμπολυς ὁ μεταξὺ χρόνος τῆς τε προτέρας τελευτῆς, καὶ τῆς δευτέρας ἀρχῆς εἴη. καθάπερ ἐν τριταίοις τε καὶ τεταρταίοις. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ ἀεὶ παραμένει τι τοῦ πυρετοῦ σημεῖον. ἐν δὲ τοῖς ἐφημέροις συνεξαλείφεται πᾶν, τοῦ παροξυσμοῦ παυομένου. τοῖς πλείστοις δὲ αὐτῶν, καὶ νοτίδες. ἔστι δ' οἷς καὶ ἱδρῶτες ἐπιφαίνονται χρηστοί. ἢ πάντως γε οἷον ἀτμός τις πολὺς ἐκ τοῦ βάθους ἀναφέρεται. ἀλλὰ καὶ τὰ οὖρα πολὺ βελτίω νῦν, ἢ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πυρετοῦ φανεῖταί σοι. καὶ εἰ κεφαλῆς, ἤ τινος ἄλλου μορίου ἄλγημα συνεισέβαλεν, οὐδὲ τοῦτ' ἂν ἔτι μένοι. καὶ ἡ τοῦ κάμνοντος εὐφορία, μέγιστόν τι καὶ αὐτὴ σημεῖον οὖσα, καθάπερ τις σφραγὶς ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἐνδείξεταί σοι τὴν ἐπιείκειαν τοῦ πυρετοῦ. καὶ εἰ λουομένοις δὲ αὐτοῖς μήτε φρίκη ἀήθης διοχλοίη, μήτ' ἄλλη τις ἀηδία. καὶ εἰ μετὰ τὸ λουτρὸν ἐφεξῆς ἐν εὐφορίᾳ μένοι, θαρρῶν ἤδη τρέφοις ἂν αὐτούς. καὶ οἶνον παρέχοις ἀδεῶς πίνειν, ὅσον τοῖς παροῦσι μέτριον. ἡμεῖς δέ, ὡς οἶσθα, πειρώμεθα λέγειν αὐτοῖς τὸ προηγησάμενον αἴτιον, οὐ περιμείναντες ἐρέσθαι τὸν κάμνοντα. καὶ ἔστι μέγιστον σημεῖον εἰς τὸ μηδὲν σφάλλεσθαι, τὸ τοιαύτην τινὰ πεποιῆσθαι δύναμιν. εἰ μέντοι μενόντων ἔτι τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἡ ἐπίσκεψις γίγνοιτο, διὰ τῶν σφυγμῶν μάλιστα πειρᾶσθαι διαγινώσκειν, ὡς ἐν τοῖς περὶ σφυγμῶν γέγραπται. μετὰ τούτους δέ, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπάγειν διάγνωσιν. εἰ δ' αὐτὰ μὲν εἴη πεπαυμένα, μένοι δὲ ἡ διάθεσις, ἀμυδρὸν μέν τι καὶ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς εὑρήσεις γνώρισμα τῶν ποιησάντων τὸν πυρετὸν παθῶν. ἀρκέσει δέ σοι καὶ χωρὶς τῶν σφυγμῶν τὰ λοιπά. κοινῶς μὲν γὰρ ἅπασι τὰ οὖρα, πυρρά. πρόσεστι δέ, τοῖς μὲν διὰ λύπην, δριμύτης μᾶλλον ἢ πλῆθος θερμασίας. ὡς τοῖς γε διὰ θυμὸν ἔμπαλιν. ἀλλὰ καὶ ἡ ἰσχνότης τοῦ σώματος ἐπιδηλοτέρα τοῖς λυπηθεῖσιν ἢ φροντίσασι. καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν κοιλότης. καί τις ἀήθης ἀχροία. ταῦτα μὲν δὴ καὶ τῶν ἄλλως ὁπωσοῦν φροντιζόντων κοινά. μάλιστα δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς διορίζειν χρή. ἔνεστι γὰρ ἐκ τούτων τεκμαίρεσθαι, καὶ τοῖς ὑγιαίνουσι μὲν τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος. καὶ νοσούντων δέ, σαφέστερα τὰ σημεῖα τῷ γε δυναμένῳ συνορᾶν ἀκριβῶς. οὕτω μὲν οὖν τοὺς διὰ μαθήματα καὶ θεωρίαν τινὰ φροντίσαντας, τῶν λυπηθέντων διακρίνειν προσήκει. τοὺς δὲ ἐπ' ἀγρυπνίαις, διορίζει μὲν καὶ τὸ τῆς ἀχροίας εἶδος. ὑποιδὲς γάρ ἐστιν αὐτοῖς τὸ πρόσωπον. καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν δὲ κίνησις, δήλη. μόλις γὰρ ἐπαίρουσι τὰ βλέφαρα. καὶ ἡ ὑγρότης δὲ ἐν τοῖς βλεφάροις. ξηροὶ γὰρ γίνονται τοῖς λυπηθεῖσιν, ἢ φροντίσασιν. ἡ κοιλότης δέ, κοινὸν ἁπάντων σύμπτωμα, λύπης. ἀγρυπνίας. φροντίδος. οὐ μὴν ἤδη γε καὶ θυμοῦ. τούτοις γὰρ οὔτε τὰ τῆς κοιλότητος τῶν ὀφθαλμῶν, οὔτε τὰ τῆς ἀχροίας ἐπίδηλα. καὶ ἡ θερμασία πλείων τε καὶ ὠκέως ἐκ τοῦ βάθους ἀναφερομένη, καὶ τὸ μέγεθος τῶν σφυγμῶν οὐ καθαιρεῖται, καθάπερ ἐπ' ἀγρυπνίας τε καὶ λύπης καὶ φροντίδος. ὥστε θυμοῦ μέν, καὶ πάνυ σαφῶς αὐτὰ διορίζεις. ἀλλήλων δ' ἐκεῖνα καθότι προείρηται. τῶν δ' ἐπὶ κόποις πυρετῶν, τὸ δέρμα ξηρότερον, ἤπερ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἅπασι τοῖς ἐπὶ κόπῳ πυρέξασι κοινόν, ἐν γε τῷ μέχρι τῆς ἀκμῆς τοῦ παροξυσμοῦ χρόνῳ. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε, τοῖς πλείστοις μέν, ὅσοι γε μὴ ὑπερεπόνησαν, ἰκμάδες τινὲς ἢ ἀτμὸς θερμὸς ἐκ τοῦ βάθους ἀναφέρεται. τισὶ δὲ καὶ τοῖς μετὰ τὴν ἀκμὴν χρόνοις ἡ ξηρότης παραμένει. γίνεται δὲ τοῦτο μάλιστα τοῖς ὑπερπονήσασιν, ἢ ψυχθεῖσιν, ἢ ἐγκαυθεῖσιν ἅμα τῷ κόπῳ. καὶ μὴν δὴ καὶ τὰ τῶν σφυγμῶν, οὐχ ὡσαύτως ἐν ἀμφοτέροις ἔχει. μικροὶ μὲν γὰρ τοῖς ὑπερπονήσασι. μεγάλοι δ' εἰσὶ τοῖς ἄλλοις. οἱ δ' ἐπὶ πυκνώσει τοῦ δέρματος γινόμενοι πυρετοί, πυκνοῦται δὲ τοῦτο, ἢ ψυχόμενον, ἢ ποιότητος αὐτῷ στρυφνῆς ἀθρόως

προαπεσσούσης, οἷόν τι καὶ τῷ λουσαμένῳ ἐν ὕδατι τῷ στυπτηριώδει ἐγένετο. οὗτοι μόνοι πάντων τῶν πυρε-
τῶν, στεγνοί εἰσι πάθος. ἔνεστι δὲ αὐτοὺς τῇ ἁφῇ διαγινώσκειν, ὥσπερ καὶ τοὺς αὐχμώδεις τῶν πυρετῶν, καὶ
τοὺς ἐπὶ τοῖς κόποις, καὶ τοὺς ἐπ᾽ ἐγκαύσεσιν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἡ τούτων πύκνωσις ἀφίει γεγυμνασμένην δια-
λαθεῖν. ἀτὰρ οὖν καὶ ἡ τῆς θερμασίας κίνησις, ἐπαναδιδοῦσα πῶς ἐστι. πραεῖα μὲν, κατὰ τὴν πρώτην ἐπι-
βολὴν τῆς χειρὸς φαινομένη. δριμεῖα δὲ, εἰ χρονίσειας ἐπὶ πλεῖον γιγνομένη. οὐ μὴν οὐδὲ τὰ οὖρα πυρρὰ
τοῖς τοιούτοις, οὐδὲ ὁ τοῦ σώματος ὄγκος συμπέπτωκεν. οὔκουν οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι καὶ ξηροὶ γίνονται,
ἀλλ᾽ ἔστιν οἷς ὑγρότεροί τε καὶ προπετέστεροι δόξουσιν εἶναι τῶν κατὰ φύσιν. οὐδ᾽ οἱ σφυγμοὶ μικρότεροι
καθάπερ ἐπὶ λύπης, ἢ φροντίδος, ἢ ἀγρυπνίας, καὶ τοῖς ἄγαν ἀμέτροις γυμνασίοις χρωμένοις. Τοῖς
δ᾽ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοῖς ἐφημέροις, οἱ σφυγμοὶ μέγιστοι γίνονται, καὶ ὠκεῖς, καὶ πυκνοί. καὶ ἡ θερμασία πολ-
10 λή. καὶ μετὰ τὴν ἀκμὴν εὐθὺς ἐκ τοῦ βάθους ἀναφέρεταί τις ἰκμάς. θερμὴ μὲν, ἀλλ᾽ ἡδεῖα. τὸ γὰρ δριμὺ καὶ δά-
κνον ἥκιστα πυρετῶν πάντων τοῖς τοιούτοις ὑπάρχει. καὶ τὸ πρόσωπον ἐρυθρὸν αὐτοῖς γίνεται τοὐπίπαν, καὶ
ἐν ὄγκῳ μείζονι, καὶ τὰ οὖρα ὑπόλευκα. κοινὸν δὲ τοῖς τοιούτοις ἅπασι πυρετοῖς τοῖς ἐφημέροις, ἡ ὁμαλό-
της τοῦ σφυγμοῦ. παντελῶς γὰρ ἐξ αὐτῶν, ὀλίγοι, τὴν κατὰ μίαν πληγὴν, ἀνωμαλίαν ἐμφαίνουσιν.
ἀλλ᾽ οὐδ᾽ οὗτοι πάνυ σαφῶς, οὐδὲ ἐναργῶς. τοιαῦτα μὲν αὐτῶν τὰ γνωρίσματα. θεραπεύειν δὲ χρὴ λουτρῷ
μὲν ἅπαντας. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπὶ πυκνώσει τοῦ δέρματος, ἢ ἐπὶ βουβῶσιν, οὐδ᾽ εἰ ἐν τῷ ἀέρι τοῦ βαλανείου χρο-
νίσαι κελεύσειας, οὐδὲν βλάψεις. τοὺς δ᾽ ἄλλους ἅπαντας, ὅτι τάχιστα τοῦ ἀέρος ἀπάγειν. ἐν δὲ τῷ ὕδατι καὶ
ἐπὶ πλεῖστον ἐθέλοιεν διατρίβειν, ἐπιτρέπειν. ἐλαίῳ δὲ χλιαρῷ καὶ πολλῷ καὶ μαλακαῖς χερσὶν ἀνατρίβειν
ἐπιπλεῖον. μάλιστα μὲν τοὺς κοπωθέντας. ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῶν, τοὺς στεγνωθέντας. καὶ τρίτους τοὺς ἐπὶ βουβῶσι
πυρέξαντας. καὶ λούειν δὲ πολλάκις, εἰς ὅσον ἐγχωρεῖ τοὺς τοιούτους. ἐσθίειν δὲ, τοὺς μὲν ἐπὶ τοῖς κόποις ἐνδέχε-
20 ται πολλάκις. οὐ μὴν οὔτε τοὺς στεγνωθέντας, οὔτε τοὺς ἐπὶ βουβῶσι πυρέξαντας. ἀλλὰ τούτοις ἀμφοτέροις,
ἡ λεπτὴ δίαιτα χρηστή. τοὺς δ᾽ ἐπὶ τοῖς κόποις ὅσα καλῶς πέψαι δύνανται κελεύειν ἐσθίειν ἀπεψίαν μόνον φυ-
λαττομένους. ἀλλὰ καὶ οἶνον πίνειν, εἰς ὅσον ἂν καὶ τούτου κρατεῖν δύνανται. σκοποὶ δ᾽ ἂν εἶεν τοῦ μέτρου, οἵπερ
δὴ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἥ τε δύναμις, καὶ ἡ ἡλικία τοῦ νοσοῦντος, καὶ ἡ φυσικὴ κρᾶσις, ἔθη τε καὶ ὧραι, καὶ
χῶραι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. τοὺς δ᾽ ἐπὶ βουβῶσι πυρέξαντας, εἴργειν οἴνου, πρὶν ἢ τοὺς βουβῶνας λυ-
θῆναι. τῶν δὲ στεγνωθέντων ἢ ψυχθέντων, τοὺς μὲν ἐπ᾽ ὀλίγον τοῦτο παθόντας, ἥκιστά τε πληθωρικοὺς, οὐ χρὴ
κωλύειν οἴνου προσφέρεσθαι. τοὺς δὲ ἐπὶ πλέον ψυχθέντας ἢ πληθωρικοὺς, κωλύειν συμφέρει. τοὺς δ᾽ ἐπ᾽ ἀ-
γρυπνίαις ἢ τινὶ πάθει ψυχῆς πυρέξαντας, ἐπαινῶ λούσης, ὑγραινούσῃ τε καὶ εὐχύμῳ τροφῇ διαιτᾶν. οἶνον δὲ
μάλιστα μὲν τοῖς ἀγρυπνήσασιν ἀδεῶς διδόναι πᾶσι, πλὴν εἰ μὴ κεφαλὴν ἀλγοῖεν, ἢ οἱ κρόταφοι σφύζοιεν. ὃ δη-
λονότι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις φυλακτέον. ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀργισθεῖσιν, ἢ λυπηθεῖσιν, ἢ φροντίσασιν, οἶνον διδόναι. τοῖς θυ-
30 μωθεῖσι δὲ ἡνίκα ἔξω παντελῶς τοῦ πάθους ὦσι, πρότερον δ᾽ οὐκ ἀσφαλὲς οἴνῳ χρῆσθαι. πειρᾶσθαι δὲ καὶ τὸ
ἐναντίον ἀντεισάγειν ἀεὶ τῷ λυπήσαντι. κόπῳ μὲν, ἀνάπαυσιν. ἀγρυπνίᾳ δὲ, ὕπνον. ὀργῇ δὲ καὶ λύπῃ καὶ θυ-
μῷ, τὴν ἐν λόγοις τε καὶ πράξεσι καὶ θεάμασι καὶ διηγήμασι θυμηδίαν. οὕτω δὲ καὶ ὁ φροντίσας ἐπ᾽ αὐτῷ τε-
λέως ἀναπαυσάτω τὸν λογισμόν. καὶ ὁ διὰ βουβῶνα πυρέξας, αὐτόν τε τοῦτον ἐξιάσθω, καὶ πολὺ πρότερον
αὐτοῦ τὸ ἕλκος ἐφ᾽ ᾧ συνέστη. ταῦτά σοι πυρετῶν ἐφημέρων ἔστω γνωρίσματά τε ἱκανὰ καὶ ἰάματα. τῶν δ᾽ ἄλλων πυ-
ρετῶν, οἱ μὲν, ἐπὶ φλεγμοναῖς, οἱ δ᾽ ἐπὶ χυμοῖς ἀνάπτονται. καὶ εἰσὶν οἱ μὲν ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς, οἷον συμ-
πτώματά τινα τῶν φλεγμαινόντων μορίων. καὶ τοὔνομά γε τῷ νοσήματι παρωνύμως τὰ πολλὰ ἀπὸ τοῦ πά-
σχοντος ὀργάνου, φρενῖτις, ἢ περιπνευμονία, ἢ πλευρῖτις, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο. περὶ μὲν δὴ τῶν τοιούτων, ὕστερον
ἐροῦμεν. Οἱ δ᾽ ἐπὶ χυμοῖς ἀναπτόμενοι πυρετοὶ καλοῦνται τ᾽ αὐτὸ τοῦτο πυρετοὶ, καὶ εἰσὶν οὐ συμπτώματα
νοσημάτων, ἀλλ᾽ αὐτοὶ νοσήματα. τούτων δὲ τινὲς μὲν, ἄνευ συμπτωμάτων, οἵπερ δὴ καὶ ἐπιεικέστατοί εἰσι. τινὲς
40 δ᾽ ἅμα συμπτώμασιν ἐνοχλοῦσιν. εἰρήσεται δ᾽ ἡμῖν περὶ προτέρων τῶν ἄνευ συμπτωμάτων πυρετῶν. ἐν οἷς μάλι-
στα μὲν εἰ οἷόν τε κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν διαγνωστέον, ὁποῖός τις ἐστὶν ὁ πυρετός. ἆρά γε χρόνιος, ἢ ὀξύς. καὶ πότε-
ρον, τῶν διαλειπόντων καλουμένων, ἢ τῶν συνεχῶν. εἰ δὲ μὴ οἷόν τε περὶ τὴν ἡμέραν τὴν πρώτην. ἀλλὰ τῇ δευ-
τέρα γε πειρατέον ἐξευρεῖν τὴν ἰδέαν τοῦ πυρετοῦ. μηδενὸς δὲ μηδ᾽ ἐν ταύτῃ βεβαίως διαγνωσθέντος, ἐν γοῦν τῇ
τρίτῃ, πάντως φανήσεταί σοι σαφέστερόν τι. παντελῶς γὰρ ὀλίγοι πυρετοὶ τῆς τετάρτης ἡμέρας δέον-
ται πρὸς ἀκριβῆ διάγνωσιν. ἐρῶ δέ σοι καθ᾽ ὅσον οἷόν τε διὰ βραχέων σημεῖα, δι᾽ ὧν ἐπιγνώσῃ τὸ εἶδος τοῦ πυ-
ρετοῦ. μακρότερον δὲ καὶ σαφέστερον ἑτέρωθι πάντα λέλεκται. τοὺς μὲν οὖν μετὰ ῥίγους εἰσβάλλον-
τας, οὐκ ἂν ἀπὸ τρόπου τῶν κατὰ περίοδον ἐνοχλούντων ὑπολάβοις εἶναι. τριταῖοι γὰρ καὶ τεταρταῖοι μετὰ
ῥίγους τοὐπίπαν παροξύνουσιν. ἀλλ᾽ οἱ μὲν τριταῖοι, εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ καταβολῇ πολλάκις μετὰ σφο-
δροῦ τοῦ ῥίγους ὑπῆρξαν. τεταρταῖον δ᾽ οὐκ οἴδαμεν μετὰ σφοδροῦ ῥίγους ἀρξάμενον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ τὸ
50 μέγεθος αὐτῷ προσγίνεται πλὴν τῷ μὴ δὲ εὐθὺς ἀπ᾽ ἀρχῆς τὰ πολλὰ τὸν πυρετὸν τοῦτον εἰσβάλλειν, ἀλλ᾽ ἑτέρων
προηγησαμένων συμπίπτειν. Ὁ μὲν τε τεταρταῖος τοῖς καλουμένοις πλανήσι τε καὶ πλανήταις ἐπιγίνεται πυ-
ρετοῖς, διὰ φλέγμα. ὁ δ᾽ ἀμφημερινὸς, οὐδὲ χωρὶς τοῦ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς πεπονθέναι, τὰ πολλὰ συνίσταται, καθάπερ ὁ
τεταρταῖος ἐπὶ σπληνὶ κακοπραγοῦντι. ὁ δὲ τριταῖος ἐπὶ ἥπατι. τὸν μὲν δὴ μετὰ σφοδροῦ τοῦ ῥίγους ἀρξάμενον, εἰκὸς
μᾶλλον τριταῖον, ἢ τῶν ἄλλων τινὰ εἶναι πυρετῶν. εἰ δὲ καὶ τἄλλα τὰ ἐφεξῆς εἰρησόμενα μαρτυροίη, τοῦτον μὲν
ἂν ἐναργῶς εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν διαγινώσκοις εἶναι τριταῖον. εἰ δὲ μετὰ βραχέος ἄρξεται ῥίγους,
τότε δεῖ καὶ μᾶλλον τοῖς ἄλλοις γνωρίσμασι τὸν νοῦν προσέχειν, ὡς οὐκ ἀμφημερινοῦ καὶ τεταρταίου μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἡμιτριταίου καὶ ἄλλου τινὸς τῶν συνεχῶν εἶναι δυναμένου. τὰ δ᾽ ἄλλα γνωρίσματα, τό τε τῆς θερμασίας
ἐστὶ ποιὸν καὶ ποσόν. καὶ ἡ τῶν ἀρτηριῶν κίνησις. αὐτό τε τοῦ ῥίγους τὸ εἶδος αἰσθανομένου. ὥρα τε καὶ χώρα καὶ
κατάστασις.

κατάστασις. καὶ ἡ φύσις τοῦ νοσοῦντος, καὶ ἡ ἡλικία. καὶ τὰ προηγησάμενα, καὶ τὰ παρακολουθοῦντα. τὴν μὲν
γὰρ θερμασίαν, πολλὴν καὶ δριμεῖαν εἶναι χρή. τοὺς δὲ σφυγμοὺς, μεγάλους καὶ θερμοὺς, καὶ σφοδροὺς καὶ τα-
χεῖς καὶ πυκνοὺς, καὶ χωρὶς πάσης ἀνωμαλίας, πλὴν τῆς πυρεκτικῆς. τὸ δὲ ῥῖγος οἷον νυττομένου τοῦ χρωτὸς,
ὡς ὑπό τινος ὀξέος μᾶλλον ἢ ψυχροῦ, τῶν ἐν τεταρταίοις τε καὶ ἀμφημερινοῖς ψυχροῦ τοῦ ῥίγους αἰσθανομένων.
τὴν δ' ὥραν, θερινήν. ὥσπερ οὖν καὶ τὸ χωρίον, θερμόν. καὶ τήν γε παροῦσαν κατάστασιν. ἔστω δὲ καὶ ἡ φύσις τοῦ
κάμνοντος θερμοτέρα τε καὶ χολωδεστέρα. καὶ ἡ ἡλικία νεανίσκου. καὶ γυμνασία μᾶλλον, ἢ ἀργία προηγείσθω.
καὶ ἔγκαυσις μᾶλλον, ἢ ψύξις. καὶ ἔνδεια μᾶλλον, ἢ πλησμονή. καὶ ἀγρυπνίαι δὲ καὶ λῦπαι καὶ κόποι, καὶ σύν-
τονοι φροντίδες εἰς τοῦτο συντελοῦσιν. εἰ δὲ καὶ πολλοῖς ἄλλοις τῶν νοσούντων ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ τριταίοις ἁλῶ-
ναι συμβαίη, καὶ τοῦτ' ἂν εἴη πρὸς τοῖς εἰρημένοις μέγιστον γνώρισμα. εἰ δὲ τούτων ἁπάντων ὑπαρχόντων, ἢ τῶν
10 μεγίστων τε καὶ ἐπικαιροτάτων, δίψος τε αὐτοὺς ἔχει σφοδρὸν, ἔμετός τε χολῆς, ἢ ἱδρὼς ἐπιγίνηται, ἢ ἀμφό-
τερα, νῦν μὲν ἂν καὶ σαφῶς εἴη δῆλος. εἰ δὲ καὶ παύσαιτο μὲν πυρέττων ἐπὶ τοῖσδε ὁ ἄνθρωπος, τοῦτον δὴ τὸν
φανερὸν ἅπασι καὶ ἐν κινήσει πυρετόν. ὑπολείποιτο δ' αὐτῷ κατὰ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν, ἡ ἴδιος ἀνωμα-
λία τῶν πυρετῶν, βεβαίως ἂν οὕτως ἀποφαίνοις τριταῖον ὑπάρχειν αὐτὸν ὡς εἰ καὶ διὰ τρίτης ἤδη παροξυ-
νόμενον ἑώρας. ὁ δὲ τεταρταῖος, χρὴ γὰρ καὶ τούτου τὰ γνωρίσματά σοι γράψαι, τὸ μὲν ἐναργέστατον ἑαυ-
τοῦ τεκμήριον ἐνδείκνυται κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν παροξυσμῶν, ἡνίκα ῥιγοῦσιν ἔτι οἱ νοσοῦντες. ἱκανῶς γὰρ ἀραιοὶ
καὶ βραδεῖς αὐτῶν οἱ σφυγμοὶ γίγνονται. κατὰ δὲ τὰς ἀκμὰς, ἢ καὶ αὐξανομένων ἔτι, ταχεῖς μὲν ἀνάγκη καὶ
πυκνοὺς εἶναι. σώζεται δ' ὅμως καὶ τότε ἡ ἴδιος αὐτῶν βραδυτής τε καὶ ἀραιότης, εἰ τὸ προσῆκον τάχους
καὶ τῆς πυκνότητος τῶν παροξυσμῶν λογίσαιο. καὶ γὰρ οὖν καὶ εἰ παραβάλοις τὴν ἀκμὴν τοῦ τεταρταίου
πυρετοῦ τῇ τοῦ τριταίου ἀκμῇ, πολλῷ τισὶ δόξουσι θᾶττόν τε καὶ πυκνότερον ἐν τοῖς τριταίοις αἱ ἀρτηρίαι
20 σφύζειν. καὶ αὐτῆς δὲ τῆς μιᾶς κινήσεως, ἐν τῷ τεταρταίῳ πυρετῷ τὸ ἀνώμαλον ἐνδείκνυται τὴν ἰδέαν αὐ-
τοῦ. τὴν γὰρ κοινὴν ἁπάντων τῶν πυρετῶν ἐν μιᾷ προσβολῇ τῆς ἀρτηρίας, ἀνωμαλίαν ἐναργεστάτην ἔστιν εὑρεῖν
ἐν τούτῳ. πολλῷ γάρ τινι τήν τε ἀρχὴν τῆς κινήσεως, καὶ τὸ τέλος ὠκύτερον εὑρήσεις τῶν μέσων. οὐ μὴν ἐπὶ
τριταίῳ ὧδ' ἔχει. βραχεῖα γὰρ ἐν αὐτοῖς ἡ ὑπεροχὴ τοῦ τάχους ἐστὶ, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ἀκμάς. ἀλλὰ καὶ τὰ
τῆς θερμασίας γνωρίσματα, διαφερόντως αὐτοῖς ἔχει. τὸ γὰρ θερμὸν καὶ τὸ διακαὲς, καὶ τὸ οἷον ζέον τῶν τρι-
ταίων πυρετῶν, οὐκ ἂν εὕροις ἐν τεταρταίοις. ταυτὶ μὲν οὖν τὰ μέγιστα σημεῖα. τὰ δ' ἄλλα τὰ ἔξωθεν, οὐδὲ
γὰρ χρὴ ταῦτα παραλιπεῖν, ἀλλὰ τήν τε φύσιν ἐπισκέπτεσθαι τοῦ νοσοῦντος εἰ μελαγχολικωτέρα. καὶ τὸν
καιρὸν τοῦ ἔτους, εἰ φθινόπωρον. καὶ τὴν παροῦσαν κατάστασιν, εἰ ἀνώμαλος. οὕτω δὲ καὶ τοῦ χωρίου τὴν φύσιν,
καὶ τῶν ἐπιδημούντων νοσημάτων. καὶ εἰ σπλὴν μέγας εἴη, καὶ ἄτακτοι πυρετοὶ προηγήσαντο. καὶ ἡ ἡλικία τῆς
ἀκμῆς ἐπέκεινα. καὶ εἰ μεθ' ἱδρῶτος παύοιντο. χολῆς δὲ ξανθῆς ἔμετον ἐν τούτοις τοῖς πυρετοῖς μὴ προσδόκα,
30 ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἀμφημερινοῖς. ἴδιον γὰρ τῶν τριταίων τοῦτο. παυσαμένων δὲ τοῦ πυρέττειν, εἰ τὸ τοῦ πυρετοῦ ση-
μεῖον ἔτι παραμένοι, καὶ οἱ σφυγμοὶ τῶν κατὰ φύσιν ἀραιότεροί τε καὶ βραχύτεροι γίγνονται, τεταρταῖ-
ος ἂν εἴη σαφῶς ὁ τοιοῦτος πυρετός. Ἀμφημερινὸν δὲ πυρετὸν τοῖσδ' ἂν μάλιστα γνωρίσαις, ὑγροτέραν εἶναι χρὴ
τὴν θερμασίαν, αὐτὴν μετά τινος δριμύτητος, οὐ κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν εὐθὺς ἐπιπιεσάσης, ἀλλ' ἐγχρο-
νιζούσης τῆς χειρός. καπνώδη γάρ τινα θερμασίαν ἀτμῷ πολλῷ συμμιγῆ δόξεις αἰσθέσθαι. καταπνιγομένου μᾶλ-
λον, ἐν ὑγρότητι τοῦ πυρὸς πολλῇ, ἢ αὐτοῦ τῆς ὕλης κρατοῦντος. ἀλλὰ καὶ οἱ σφυγμοὶ τούτοις μικρότεροι τῶν
ἐν τεταρταίοις εἰσὶ πλέον, ἢ ἐκεῖνοι τῶν ἐν τριταίοις. ἀραιότεροι δ' αὖ πάλιν οἱ ἐν τοῖς ἀμφημερινοῖς τῶν ἐν τρι-
ταίοις τοσοῦτον, ὅσον τούτων οἱ ἐν τοῖς τεταρταίοις. βραδυτῆτος δ' ὡσαύτως ἐν ἀμφοῖν ἔχουσιν. ἧττον δὲ διψώ-
δης ὁ πυρετὸς οὗτος. λείπεται οὖν τεταρταίου τοσοῦτον, ὅσον ἐκεῖνος τριταίου. καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ σύμπαν
σῶμα, ξηρότατον μὲν ἐν τριταίοις, ὑγρότατον δ' ἐν τούτοις ἐστὶ τοῖς πυρετοῖς. καὶ οἱ ἔμετοι φλεγματώδεις. καὶ
40 ὅσα διὰ γαστρὸς ἐκκρίνεται, ψυχρότερα καὶ ὑγρότερα. καὶ ὠμότερα, καὶ ὑδατωδέστερα, καὶ φλεγματωδέστε-
ρα. καὶ τὸ σύμπαν, ἀπέπτων χυμῶν ἀνάπλεων ἐν τούτοις τοῖς πυρετοῖς εὑρήσεις τὸ σῶμα. καὶ γ' οὖν καὶ ἡλι-
κίαις, καὶ φύσεσι, καὶ ὥραις ἔτους καὶ κράσεσιν ὑγροτέραις συμπίπτουσι. νεανίσκον μέν γε χολώδη καὶ ξηρὸν τῇ
κράσει οὐκ εἶδον οὐδὲ πώποτε ἁλόντα τούτῳ τῷ πυρετῷ. παῖδες δὲ καὶ μάλιστα οἱ μικρότεροι, καὶ ὅσοι τῶν τε-
λείων φλεγματικώτεροί τε εἰσὶ, καὶ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος παχεῖς, καὶ ἀργὸν τὸν βίον ἔχοντες, ἐν πλησμοναῖς
καὶ μέθαις καὶ λουτροῖς συνεχέσι, καὶ μάλιστα τοῖς ἐπὶ τροφῇ, ἀμφημερινοῖς εὐάλωτοι. κατά γ' οὖν καὶ χωρία τὰ
ὑγρότερα καὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους ὁ χειμὼν, καὶ τῶν καταστάσεων αἱ ὑγρότεραι μάλιστα φέρουσι τὸν πυρετὸν
τοῦτον. εἰ δὲ καὶ ἐπιδημοίη τηνικαῦτα, καὶ τοῦτό σοι πρὸς τὴν διάγνωσιν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, οὐ μικρὰ συντελέ-
σει. οὐ μὴν οὐδὲ παύουσι τὰς παρακμὰς τούτων τῶν πυρετῶν οἱ ἱδρῶτες, ὥσπερ ἐν τριταίοις καὶ τεταρταί-
οις, ὅθεν οὐδ' εἰς ἀπυρεξίαν ἔρχονται σαφῆ, πλὴν ὀλίγων δή τινων. τὰ δ' οὖρα τὰ μὲν ἐπὶ προήκουσιν αὐτοῖς
50 γιγνόμενα, τοὺς καιροὺς τῆς ὅλης νόσου διδάσκει. τὰ δ' ἐν ἀρχαῖς, ἐνδείξεταί σοι καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ πυρετοῦ.
τοῖς μὲν γὰρ ἀμφημερινοῖς, ἢ λευκὰ ἢ λεπτὰ, ἢ παχέα καὶ θολερὰ, ἢ ἐρυθρά. τοῖς δὲ τριταίοις, ἢ πυῤῥὰ, ἢ ὑπόπυῤ-
ῥα. τοῖς δὲ τεταρταίοις, πολυειδῆ μὲν, ἀλλ' ἄπεπτα πάντα. καὶ ταῦτα μὲν τῶν διαλειπόντων πυρετῶν ἐστι γνωρίσμα-
τα. τοὺς συνεχεῖς δ' αὖ γνωρίζοις, μάλιστα μὲν ἐκ τοῦ μηδὲν αὐτοῖς παρεῖναι σημεῖον ὧν εἴπομεν ὑπάρχειν χρῆ-
ναι τοῖς διαλείπουσι. καὶ εἰ μὴ παύοιτο δὲ τῶν τεττάρων καὶ εἴκοσιν ὡρῶν ἐντὸς ὁ πυρετός. εἰ δὲ καὶ ἀνώμαλον
ποιήσαιτο τὴν αὔξησιν, οὗτος μέν γε καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις γνωρίσμασι καὶ χρόνον ὑποσημαίνει πλείονα. καὶ μὲν
δὴ καὶ εἰ τὸ ἴδιον τῶν πυρετῶν σημεῖον, ἐν τοῖς σφυγμοῖς ἐναργὲς ἔχοιεν. εἰ δὲ καὶ ἀταξία τις ἢ ἀνωμαλία προ-
σείη αὐτοῖς, ἢ ἀρρυθμία, καὶ τοῦτ' ἂν εἴη σημεῖον τοῦ μεγέθους ἅμα καὶ ὡς οὐκ εἰσὶ τῶν διαλειπόντων. εἰ δὲ τοιοῦ-
τοι μείναντες ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μείζονα τὸν παροξυσμὸν ἐνδείξαιντο. ἢ εἰ καὶ τὰ διαχωρήματα καὶ τὰς

οὖρα παντάπασιν ἄπεπτα φαίνοιτο, τὸν τοιοῦτον πυρετὸν οὐκ ἐνδέχεται παρὰ τὴν ἑβδόμην κριθῆναι. εἰ δὲ
καὶ ἡ τετάρτη τῶν ἡμερῶν ὁμοία φαίνοιτο τῇ τρίτῃ, καὶ ὁ πυρετὸς ἔτι σμυχόμενος εἴη, καὶ τὸ πρόσωπον,
ἥ τε πᾶσα ἕξις τοῦ σώματος ἀσύμπτωτος, ὁ τοιοῦτος εἰς πλείονα χρόνον ἐκτείνεσθαι φιλεῖ. τοιαῦται μέν τινες
αἱ διαφοραὶ τῶν ἀπὸ συμπτωμάτων πυρετῶν. ἡ θεραπεία δὲ, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐφεξῆς γεγράψεται. πρῶ-
τον μὲν τῶν διαλειπόντων. δεύτερον δὲ, τῶν συνεχῶν λεγομένων. εὐθὺ μὲν οὖν τοῖς διαλείπουσιν, ὀξύτατός τε
ἅμα καὶ ἐπιεικέστατος ὁ τριταῖος ἐστί. μακρότατος δὲ, καὶ ἀκίνδυνος, ὅσοι ἐφ' ἑαυτῷ ὁ τεταρταῖος. ὁ δ' ἀμφη-
μερινὸς, μακρὸς καὶ οὐκ ἀκίνδυνος. ὥστε καὶ τὴν δίαιταν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καθίστασθαι προσήκει πρὸς τὸν ξύμ-
παντα χρόνον τοῦ νοσήματος ἀποβλέποντα. τὰ μὲν γὰρ ὀξέα καὶ ταχέως ἀκμάζοντα, κἂν ἐπὶ πάνυ λεπτῶς ἐθέ-
λοι τις διαιτᾶν, οὐκ ἄν τι μέγα βλάψη. ὅσα δὲ χρονιώτερα, ταῦτ' εἰ μὴ κατ' ἀρχὰς ἁδροτέρως διαιτήσειας, ἢ συ-
10 ναναιρήσεις τῷ νοσήματι τὸν ἄνθρωπον, ἢ οὐκ ἐν καιρῷ τὴν δίαιταν ὑπαλλάξεις. οὐ γὰρ χρὴ προσιούσης τῆς
ἀκμῆς ἁδροτέρως, ἢ πρόσθεν διαιτᾶν, ἀλλὰ τοὐναντίον τῆς ὅλης τοῦ πάθους διαίτης τὸ λεπτότατον, εἰς τὴν
ἀκμὴν ἀποτίθεσθαι χρή. ταῦτα μὲν οὖν κοινὰ ἁπάντων. πρὸς αὐτῷ δὲ δεῖ καὶ τὰ ἴδια τῶν διαλειπόντων ἐπι-
σκοπεῖσθαι. ἔτι δ' εὐθὺς ἐν τοῖς τριταίοις, οὐδὲν γὰρ χεῖρον ἐντεῦθεν ἄρξασθαι, διοριζέσθω σοι κατ' ἀρχὰς εἰ ἀκρι-
βής ἐστι, καὶ ὡς ἄν τις εἴποι γνήσιος, ἢ οὐκ ἀκριβὴς, ἀλλ' ἔστι νόθος τις. ὁ μὲν γὰρ ἀκριβὴς τριταῖος, τὸ μακρότατον
ἐν ἑπτὰ περιόδοις κρίνεται πρὸς τῷ καὶ ἀκινδυνότατος εἶναι. τὸν ἕτερον δὲ τὸν οὐκ ἀκριβῆ, οἶδά ποτε φθι-
νοπώρου μὲν ἀρξάμενον, ἦρος δὲ παυσάμενον. εἶτα διὰ εἰκὸς ἐν τοσούτῳ χρόνῳ, τὸ μέν τι καὶ αὐτοῦ τοῦ νοσοῦν-
τος οὐ πάνυ τι πειθομένου τοῖς τῶν ἰατρῶν προστάγμασιν, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτάνοντός τι. τὸ δέ τι καὶ ὑπὸ τῆς
αἰτίας τοῦ χειμῶνος βλαπτομένου, σπλήν τε μέγιστος ἐξηγέρθη, καὶ ὑποχόνδρια διεφυσᾶτο, καί τις ἤδη καὶ
ὕποιδος ἦν ἀχροία περί τε τὸ πρόσωπον, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς σκέλεσιν. ὥστε δεῖσαί τε ἡμᾶς ἀμφὶ τῷ μειρακίῳ, καὶ
20 δεηθῆναι μειζόνων βοηθημάτων, οὕτως οὐδὲν ὅμοιον ἔχει ὁ τοιοῦτος τριταῖος τῷ ἀκριβεῖ. διὸ τοῦτον οὖν φημὶ
χρῆναι κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτὸν διορίζειν. εἰς ὅσον γὰρ τῇ φύσει διαφέρουσιν, εἰς τοσοῦτον εὔλογόν ἐστι καὶ τὸν
τῆς διαίτης τρόπον ὑπαλλάττεσθαι. πῶς οὖν ἄριστα διορισθείη, ἀρκεῖ μοι τὰ τῷ μειρακίῳ συμπεσόντα γρά-
ψαι, παραδείγματά τε ἅμα τῶν οὐκ ἀκριβῶν τριταίων καὶ ὑπομνήματά σοι γενησόμενα. Ἦν μὲν δὴ τοῦ ἔτους
τὸ μεταξὺ πλειάδων τε δύσεως, καὶ τῆς προγεγενημένης ἰσημερίας. ἤρξατο δὲ μετὰ φρίκης ὁ πυρετὸς τῷ με-
ρακίῳ, περὶ αὐτὴν σχεδὸν τὴν ἕω. ὥστε μήτε τῇ θερμασίᾳ τριταίῳ τι δόξαι ἐοικέναι, μήτε τοῖς σφυγμοῖς. ἀλλ'
οὐδὲ χολῆς ἔμετος ἠκολούθησεν, οὔτε ἱδρὼς ἱκανός. ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν ὥρᾳ που τρίτῃ, βρα-
χεῖαι νοτίδες ἐγίγνοντο, ἐφ' αἷς διεπνεῖτο μὲν ὁ πυρετὸς, ἀτρέμα οὕτως, ὥστε περὶ τὴν ἑσπέραν μόγις ἀπύρετον ἂν
δοκεῖν. ἔμενε δὲ δηλαδὴ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς τό τε τοῦ πυρετοῦ σημεῖον αὐτῷ σαφὲς ἱκανῶς. ἀλλὰ τἄλλά γε καὶ
πάνυ εὐφόρως εἶχε κατὰ τὴν ἑσπέραν, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτός. αὖθις δὲ περὶ τὴν ἕω τῆς τρίτης ἡμέρας,
30 δευτέρα καταβολὴ γίνεται τὰ πάντα τῇ πρώτῃ παραπλησία, πλὴν τοῦ χρόνου. τῆς δ' ἐπιούσης νυκτὸς ὀλί-
γον πρὸ τῆς ἡμέρας, νοτίδες ἐγίγνοντο, καὶ ὁ πυρετὸς ἐπαύετο περὶ τὴν ἕω τῆς τετάρτης ἡμέρας. καὶ τοῦ
λοιποῦ δὲ παντὸς φθινοπώρου καὶ χειμῶνος, ἐν ᾧ διενόσησε τά τ' ἄλλα πάντα, καὶ ὁ χρόνος τῆς μεταβολῆς,
καὶ τῆς λύσεως τοῦ πυρετοῦ κατὰ ταυτὰ διέμενεν. ἦν δὲ τὸ μειράκιον ἡλικίᾳ μὲν, ἀμφὶ τὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη.
λευκὸν δ' ἰδέσθαι καὶ πῖον. ἀργότερον τῷ βίῳ. καὶ πολλάκις ἔμπροσθεν ἐν μέθαις τε καὶ λουτροῖς συνεχέσι καὶ
πλησμοναῖς γεγενημένον. ὥστ' οὐδὲ χρηστῶς ἔπεττε τὰ σιτία. συνεισέβαλε δ' αὐτῷ καὶ σκληρὸς σφυγμός. ἐν
μὲν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν, μετρίως. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ καὶ ταῖς ἐφεξῆς μέχρι τῆς ἑβδό-
μης, εἰς τοσοῦτον ἧκε σκληρότητος, ὡς αὐτίκα δόξαι τῷ σφυγμῷ μόνῳ πιστεύσαντα, πολλῶν εἶναι τὸ νόσημα
μηνῶν. καὶ τοιοῦτος παρέμενεν, ἄχρι τῆς κατὰ τὸ ἔαρ ἰσημερίας, ἐν ᾗ πρῶτον ἤρξατο μαλάττεσθαι. καὶ αὖ-
θις ὕστερον ἡμέρᾳ τεσσαρακοστῇ τελέως ἀπαλλάττεται τοῦ τριταίου. κατὰ βραχὺ τοῦ τε σφυγμοῦ μαλαχθέν-
40 τος, καὶ τοῦ παροξυσμοῦ μικροτέρου γιγνομένου, καὶ τῶν οὔρων ὑπόστασιν χρηστὴν ἐχόντων. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταῦ-
τα κἀν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, πάντα διηνεκῶς ἦν ἄπεπτα. τοιοῦτος μὲν δὴ ὁ ἐναντιώτατος τῷ ἀκριβεῖ τριταίῳ. τοὺς
δ' ἄλλους τοὺς μεταξὺ παμπόλλους ὄντας, ἐκ τῶν ἄκρων ἀφωρισμένων, οὐ χαλεπῶς ἂν εὑρήσεις. ἃ γὰρ ἐν ἀρ-
χῇ τοῦ λόγου τριταίων πυρετῶν ἔγραψα γνωρίσματα, ταῦτα σύμπαντα εἰ παρείη, τὸν ἀκριβῆ τριταῖον ἐργά-
ζεται, ᾧ πάντως καὶ ὁ τοῦ παροξυσμοῦ χρόνος βραχὺς ὡρῶν τεττάρων, ἢ πέντε, ἢ ἕξ, ἢ τὸ μήκιστον, ἐννέα που,
ἢ δώδεκα. Καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ οὖρα τῶν τοιούτων ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, ἢ πάντως γε τῇ τετάρτῃ, φέρει τι
σημεῖον πέψεως. οὕτω μὲν οὖν ἀκριβῆ τε καὶ οὐκ ἀκριβῆ γνωρίζοις τριταῖον, ἀνάλογον δὲ καὶ τεταρταῖον καὶ ἀμ-
φημερινόν. ᾧ μὲν γὰρ ὑπάρχει πάνθ' ὅσα πρόσθεν ἔγραψα τεταρταίων πυρετῶν γνωρίσματα, γνήσιός τε καὶ
ἀκριβὴς τεταρταῖος. ᾧ δὲ μὴ, νόθος τις ἐκεῖνος καὶ οὐκ ἀκριβής. καὶ ἀμφημερινῶν δὲ, ὅτῳ μὲν πάνθ' ὅσα γέγρα-
πται πάρεστιν ἀκριβὴς, ᾧ δὲ μὴ, ὁ τοιοῦτος οὐκ ἀκριβής. οὐκοῦν οὐδὲ χρόνιοι ὁμοίως τεταρταίῳ καὶ ἀμφημερινῷ,
50 οἱ οὐκ ἀκριβεῖς. ἀλλ' ὥσπερ τριταῖος ὀξὺς, οὕτω τεταρταῖός τε καὶ ἀμφημερινὸς, χρόνιοι. ταῦτα μὲν ἐν
τοῖς κατὰ περίοδόν τινα πυρέττουσι σκοπεῖσθαι. τῶν δ' ἄλλων πυρεττόντων, οὖρά τε καὶ διαχωρήματα, καὶ
τὴν ὅλην ἕξιν τοῦ σώματος ὁρᾶν. καὶ τὴν θερμασίαν καὶ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν. ὅσα τἆλλα πρὸς τούτοις ὁ Ἱπ-
ποκράτης τε καὶ ἡ μακρὰ πεῖρα κελεύει σκοπεῖσθαι, χώρας καὶ ὥρας, καὶ καταστάσεις καὶ ἡλικίας καὶ κράσεις
σωμάτων, ἔθη τε καὶ τὰ προηγησάμενα τῶν αἰτίων, καὶ τὰ συνεισβάλλοντα τοῖς νοσήμασι, καὶ ὅσα μεταξὺ ἐπι-
φαίνεται. παρεῖται μὲν οὖν ὡς ἄν τινι δόξῃ τὸ πᾶν, οὐ μὴν πρός γε τὴν ἀλήθειαν ὧδ' ἔχει. τὸ γάρ τοι μέγιστον
μὲν ἁπάντων τούτων, ῥηθῆναι δὲ μικρότατον, οὐδέπω γέγραπται. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; ποσότης νοσήματος, καὶ δυνά-
μεως. πρᾶγμα πρὸς μὲν τὴν δήλωσιν, ἑνὸς ὀνόματος δεόμενον. εἰς δὲ τὴν χρείαν, μέγιστον. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε προ-
γνῶναι καλῶς, ἄνευ τοῦ τὸ ποσὸν ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἀκριβῶς ἐκλογίσασθαι. καὶ γὰρ ἔτ' ὀλέθριοι εἰσὶ νοση-

μα, εἴ τε μή, καὶ ὁπηνίκα μᾶλλον δυνατὸν ἢ τεθνήξεσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἀπαλλαγήσεσθαι τοῦ πάθους, ἐμὴ πάν-
των τῶν προειρημένων ὁ ποσὸν ἀκριβῶς διασκεψάμενος ἀνάγοις εἰς δύο κεφάλαια, τήν τε νόσον αὐτὴν, καὶ
τοῦ νοσοῦντος τὴν δύναμιν, οὐκ ἂν οἷός τ' εἴης προγνῶναι καλῶς. τῆς μὲν γὰρ δυνάμεως, οὕτως ἰσχυρᾶς οὔσης
ὡς περιγίγνεσθαι τοῦ νοσήματος, ἀνάγκη σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον. εἰ δὲ τοὔμπαλιν εἴη, πάντως τεθνήξεται. μὴ τοί-
νυν ὁποῖόν τι τὴν ἰδέαν ἐστὶ τὸ νόσημα σκόπει μόνον, ἀλλὰ καὶ πηλίκον. οὐ μικρᾶς δὲ τοῦτο γε δεῖται τριβῆς, τά τ'
ἄλλα καὶ τῷ μήτε γραφῆναι, μήθ' ὅλως διδαχθῆναι, λόγῳ δύνασθαι τὸ ποσὸν ἑκάστου. καὶ ἔτι γ' ἄρα τὸ ἡμέτε-
ρον ἐστὶν, οὐχ ὑπ' ἄλλου τινὸς εἰς τοσοῦτον ἀκριβείας ἥκει, ἢ ἐκ τοῦ μάλιστα ἠσκῆσθαι περὶ τὸν τῆς ποσότητος στο-
χασμόν. τοῦτο μὲν δὴ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων καὶ μαθεῖν καὶ διδάξαι δυνατόν. ὅσα δ' ἐν τῇ ποιότητι τὸν διορι-
σμὸν ἔχει, ταῦτα γράψω μὲν ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς εἰς ὅσον ἐγχωρεῖ διὰ βραχέων. τὸν μὲν οὖν ἀκρι-
10 βῆ τριταῖον, ὡς ἂν ὑπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς κινουμένης δυναστευόμενον, ὑγραίνειν τε καὶ ψύχειν εἰς τοσοῦτον,
εἰς ὅσον ἂν οἷόν τε μάλιστα. τὰ γὰρ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματά ἐστι. κολάζοντα μὲν, τὸ ὑπερβάλλον. ἀντισάγον-
τα δὲ, τὸ λεῖπον. ὁ δὲ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμὸς, ἁπάντων τῶν ἐν τῷ σώματι χυμῶν θερμότατος καὶ ξηρότατός
ἐστι. προτρέπειν οὖν χρὴ τὸν μὲν εἰς τὴν γαστέρα συρρέοντα, κενοῦσθαι δι' ἐμέτων. τὸν δὲ κάτω ὑπιόντα, ὡσαύτως
διὰ τῆς κάτω ἐκκρίσεως. τοῦτο μὲν δὴ καὶ αὐτόματον ἐν τοῖς ἀκριβέσι γίνεται τριταίοις. καὶ τοῖς οὔροις δὲ καὶ
τοῖς ἱδρῶσι ποδηγεῖν. ἀγαθὴ δὲ καὶ ἡ διὰ τῶν κάτω τῆς χολῆς κάθαρσις. ἀλλὰ τὴν μὲν γαστέρα, μαλακοῖς κλύ-
σμασι κενοῦν. τὰ οὖρα δὲ, προτρέπειν σελίνου τε καὶ ἀνήθου τοῖς πόμασιν ἐναποβρέχοντα. καὶ ἤν σοι πέψεως ση-
μεῖα προφαίνηται, θαρρῶν ἤδη καὶ τοῦ ἀψινθίου διδόναι. τοῦτο μὲν δὴ καὶ ἄλλως μέγιστον ἴαμα τοῦ στομάχου διὰ
χολῆς δῆξιν, καὶ μᾶλλον εἰ τῆς κόμης αὐτοῦ λαμβάνων ὅσον αὔταρκες ἐναποβρέχοις μελικράτῳ. λουτρὰ δὲ θερ-
μὰ, δι' ὕδατος ποτίμου. τὸ μέν τι κενοῖ τῆς χολῆς ἀπάγοντα. τὸ δέ τι καὶ τῇ ποιότητι μεγάλως ὀνίνησιν. ὑγραί-
20 νει γὰρ καὶ ψύχει κατὰ δύναμιν, ὅσα τοιαῦτα λουτρά. τὰ δὲ θαλάττια, καὶ ἁλμώδη, καὶ νιτρώδη, καὶ θειώδη,
πλεῖον μὲν ἀπάγει τῆς χολῆς. πολὺ δ' ἧττον ὠφελεῖ τῶν ποτίμων. ἄμεινον δ' εἰπεῖν οὐδ' ὠφελεῖν αὐτὰ μειζό-
νως βλάπτοντα ταῖς ποιότησιν, ἢ βοηθοῦντα ταῖς κενώσεσιν. ἀτὰρ οὖν καὶ οἶδά τινα κιβδήλῳ λογισμῷ τοιῷδε
χρήσασθαι λουτροῖς ἀναπεισθέντα. εἶτα ξηρανθέντα τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, εἰς τοσοῦτόν τε διαφθαρέντα, ὥστε
μαρανθεὶς ἀπέθανεν. ἐπέτεινε δ' αὐτῷ καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα δίαιτα πρὸς τὴν κένωσιν τῆς χολῆς. ἀεὶ δὲ χρὴ ποιό-
τητας ἐναντίας τῇ κρατούσῃ παρὰ φύσιν ἀντεισάγειν. καὶ ὡς πολὺ τὸ βέλτιον τοῦτο τοῦ κενοῦν σπουδῇ. ὅπερ
οὔτ' αὐτὸς ἐγίνωσκεν, οὔθ' ἑτέρων ἐμάνθανε λεγόντων. ἔν τε οὖν τοῖς λουτροῖς, οὗτος ὁ σκοπὸς γιγνέσθω, διαβρέ-
ξαι τε καὶ ὑγρᾶναι τὸ σῶμα. καὶ διὰ τοῦτο, μήτε νίτρου, μήθ' ἁλῶν, μήτε νάπυος προσάπτειν, ἃ δὴ τοὺς πλεί-
στους ἐστὶν ἰδεῖν, λυμαινομένους τοῖς ἀρρώστοις. ἀλλ' ὅτι μάλιστα θερμὸν ἔλαιον περιχέοντας, ἐμβιβάζειν τε τῷ
ὕδατι καὶ διαβρέχεσθαι, καὶ εἴγ' ἐθέλοιεν νήχεσθαι ἐν αὐτῷ συγχωρεῖν αὐτοῖς εἰς ὅσον δύνανται. τοὺς δὲ φι-
30 λολουτροῦντας, οὐδ' εἰ δὶς τῆς ἡμέρας λούειν ἐθέλοις ἁμαρτάνοις. ἀλλ' ἐν καιρῷ μάλιστά σοι τοῦτο μνημονευέσθω.
εἰ δὲ καὶ πέψεως τῆς νόσου σημεῖα φαίνοιτο, κἂν εἰ πλεονάκις λούοις, οὐκ ἂν ἁμάρτοις. οἴνου δὲ πρὶν μὲν πεφθῆναι τὸ
νόσημα παντάπασιν εἴργειν, ἀρξαμένου δὲ πέττεσθαι, λεπτὸν καὶ ὑδαρῆ καὶ ὀλίγον τὴν πρώτην διδόναι. πλη-
σίον δ' ἤδη τοῦ λύεσθαι γενομένου πλείονα. σιτία δὲ ὅσα ὑγραίνει τε καὶ ψύχει, πάντα χρήσιμα τριταίοις ἀκρι-
βέσι. τὸ δὲ ποσὸν ἐν αὐτοῖς τοσοῦτον, ὅσον πλεῖστον καλῶς πέψαι δύνανται. λαχάνων μὲν ἀνδράφαξίς τε, καὶ
βλίτον, καὶ λάπαθον, καὶ μαλάχη, καὶ θριδακίνη, καὶ κολοκύνθη. τῶν δ' ἄλλων, ὅ, τε τῆς πτισάνης χυλὸς,
καὶ τὰ διὰ τοῦ χόνδρου ῥοφήματα. καὶ ἰχθύων οἱ πετραῖοι. καὶ τῶν πτηνῶν τὰ μαλακόσαρκα. καὶ τῶν μὴ τοιού-
των, τὰ πτερά. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀλεκτρυόνων τοὺς ὄρχεις διδόναι. καὶ τῶν συῶν τοὺς πόδας τε καὶ τοὺς ἐγκεφά-
λους. τῶν μικροτέρων δὲ εἰ καὶ τῆς σαρκὸς δοίης τὰ κρέα, οὐδὲν βλάψεις. ἀλλὰ καὶ ὠὰ συγχωρεῖν ῥοφεῖν. καὶ
μάλιστα τὰς λεκίθους. ἧττον γὰρ αὗται πέττονται τοῦ λευκοῦ. καὶ τῶν ὀπωρῶν δὲ συγχωρεῖν γεύεσθαι, τῶν γε
40 μὴ παντάπασι δυσπέπτων. ἀπέχειν δὲ μέλιτός τε καὶ νάπυος, καὶ ταρίχου. καὶ τῶν δριμέων ἁπάντων. καὶ
οἴνων δὲ τῶν παλαιῶν ἱκανῶς, καὶ ὅσοι θερμοὶ φύσει. αὕτη μὲν οὖν ἡ δίαιτα τῶν πολλῶν, ἐστόχασταί σοι. ὅσοι
δὲ μὴ τρυφῶσι, διαιτητέον ἐστὶν ὡς οἶσθα καὶ ἐμὲ διαιτηθέντα ποτὲ ἐν ἀκριβεῖ τριταίῳ πυρετῷ, κατὰ τὸν ἱπποκρά-
τειον λόγον ἐν χυλῷ πτισάνης ἄχρι κρίσεως. ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἀκριβέσι τριταίοις. ἐν δὲ τοῖς μὴ ἀκριβέσι, προ-
νοῆσαι χρὴ μάλιστα καθ' ὅσον οἷόν τε μήτ' αὐξῆσαι τὸ νόσημα, μήτε καταβαλεῖν τοῦ νοσοῦντος τὴν δύναμιν, ἐν
χρόνῳ πλείονι ταλαιπωρεῖσθαι μέλλουσαν. ἔστι μὲν οὖν χαλεπὸν ἀμφοῖν κρατεῖν, ὡς ἂν τῶν μὲν ἀσιτιῶν ὅσον
εἰς τὴν πέψιν τοῦ νοσήματος ὠφελουσῶν, τοσοῦτον ἢ καὶ ἔτι πλεῖον ἀδικουσῶν τὴν δύναμιν. τῶν δὲ τροφῶν ὅσον
εἰς ῥώμην συντελουσῶν τῷ νοσοῦντι, τοσοῦτον ἐμποδιζουσῶν τὰς πέψεις. ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἅ σοι γνωστέον εἰς ὅσον
μὲν ἥκει μεγέθους ἡ νόσος, εἰς ὅσον δὲ καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ τοῦ νοσοῦντος. ἵνα πρὸς τὰ μείζονος ἐπικουρίας δεό-
μενα ἀποβλέπων, ἀσιτίαις μὲν ἐν ἰσχυροτέρᾳ τῇ δυνάμει καὶ δυσπέπτῳ νοσήματι, θαρραλεώτερον χρήσῃ. τροφαῖς
50 δὲ πλείοσιν, ἐν ἀσθενεστέρᾳ μὲν τῇ δυνάμει, νοσήματι δὲ μὴ πάνυ δυσπέπτῳ. ταῦτα μὲν δὴ κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπα-
σι νοσήμασι χρὴ σκοπεῖν. ἐν δὲ τοῖς οὐκ ἀκριβέσι τριταίοις, οὐδὲ λούειν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς ἀγαθὸν, ἀλλ' ἡνίκα ἂν φαί-
νοιτο ἤδη τὰ σημεῖα τῆς πέψεως. οὐδὲ καθ' ἡμέραν τρέφειν, ἀλλ' ἀρκεῖ παρὰ μίαν. ἡσυχία δὲ καὶ θάλψις τῶν καθ'
ὑποχόνδριον αὐτοῖς συμφέρει. καὶ ῥοφήματα τὰ εὔπεπτα, καὶ κλύσματα τῆς κάτω γαστρὸς, μὴ πάνυ μαλακά.
καὶ εἰ αἵματος ἀφαιρέσεως δέοιντο, μὴ δὲ τοῦτο παραλείπειν, ἀλλ' εὐθὺς κατ' ἀρχὰς διορισάμενος ὑπὲρ ὧν οἶσθα ἀφαι-
ρεῖν αἵματος ὅσον τοῖς παροῦσι μέτριον. ἡ δ' ὅλη τῆς διαίτης κατάστασις, οὐ ψύχουσα καὶ ὑγραίνουσα τὸ σύμ-
παν σῶμα, ὡς ἐπὶ τῶν ἀκριβῶν ἐστι τριταίων. ἀλλά τι καὶ τοῦ τμητικωτέρου καὶ τοῦ θερμοτέρου τρόπου προ-
σεπιλαμβανέσθω. μάλιστ' οὖν ἁρμόσειεν αὐτοῖς ὁ τῆς πτισάνης χυλὸς, ἐμβαλλομένου πεπέρεως. ἢ καὶ ὑσσώ-
που ποτὲ καὶ ὀριγάνου, ἢ στάχυος νάρδου ἐμβαλὼν μελικράτῳ καὶ συναφεψῶν, διδόναι πίνειν. καὶ τἄλλα δ' ὅσα

οὖρα κινεῖ. πλὴν τῶν ἄκρως θερμαινόντων τε καὶ ξηραινόντων. μάλιστα δὲ τοῦ ἀψινθίου διδόναι συνεχέστατα
μετὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν. καὶ μὴν δὴ καὶ ὀξύμελι πολλοὺς ὤνησε πινόμενον, καί τι τῶν ἰσθμικῶν ὑπηλάτων·
οἷς οἶδα καὶ ἡμᾶς χρωμένους συνεχῶς. ὁ δ' ἐπὶ τοῖς ἀσιτίοις ἔμετος, εἰς τοσοῦτον ἄρα τοῖς ἐν τῷδε τῷ πυρετῷ
χρονίζουσι χρήσιμος, ὥστε πολλοὺς οἶδα τελέως ἀπαλλαγέντας εὐθέως ἐπὶ τοῖς ἐμέτοις. ἑξῆς δὲ περὶ τῶν τε-
ταρταίων ἐροῦμεν, οὓς καὶ αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς μετρίως τε καὶ πρᾴως ἄγειν χρή, μήτε φαρμακόν τι τῶν ἰσχυ-
ρῶν μηδὲν προσφέροντας, μήτε κένωσιν εἰ μή τι ἄρα πάνυ σφόδρα φαίνοιτο πλεονάζον αἷμα. καὶ εἰ διελόντι τὴν
φλέβα τὸ ῥέον εἴη μέλαν καὶ παχὺ, μάλιστα δ' ἐν τοῖς σπληνώδεσι τοιοῦτον εὑρίσκεται, θαρρεῖν τῇ κενώσει. ξαν-
θοῦ δὲ καὶ λεπτοῦ φανέντος, ἐπέχειν αὐτίκα. τέμνειν δὲ φλέβα, ἤτοι τὴν ἐντὸς, ἢ τὴν μέσην ἀγκῶνος ἀριστε-
ροῦ, καὶ δίαιταν ἐφεξῆς ἄφυσόν τε καὶ χρηστὴν διαιτᾶσθαι, μαλάττοντας τὴν γαστέρα, καθ' ὅσον οἷόν τε διὰ τῶν
10 συνήθων. εἰ δὲ μηδὲν ἀνύοι ταῦτα, κλύσμασι χρῆσθαι κατ' ἀρχὰς μὲν μαλακοῖς. ὕστερον δὲ καὶ δριμυτέροις. χοι-
ρείων δ' εἴργειν αὐτοὺς κρεῶν. καὶ πάντων ὅσα γλίσχρα καὶ βραδύπορα. καὶ τῶν ψυχόντων καὶ τῶν ὑγραινόν-
των ἐδεσμάτων ἁπάντων. οἴνῳ δὲ χρῆσθαι λευκῷ τε καὶ λεπτῷ, καὶ συμμέτρως θερμῷ, καὶ πτηνῶν τοῖς εὐχύ-
μοις καὶ οὐχ ἑλείοις, καὶ ἰχθύων τοῖς εὐπέπτοις τε καὶ μαλακοσάρκοις, καὶ μηδὲν γλίσχρον ἔχουσι. καὶ ταρίχει δὲ
χρῆσθαι, καὶ νάπυϊ, καὶ δι' ἡμερῶν τινῶν τῆς διὰ τριῶν πεπέρεων προσλαμβάνειν, ἢ τοῦ διοσπολιτικοῦ φαρ-
μάκου. καὶ εἰ πεπέρεως μόνου σὺν ὕδατι καθ' ἑκάστην ἡμέραν λαμβάνοιεν, ὀρθῶς ἂν ποιοῖεν. τρίψεσι δὲ καὶ πε-
ριπάτοις, καὶ λουτροῖς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν συνήθων, μὴ παντελῶς εἴργειν. εἰ δὲ καὶ παντάπασιν ἀπέχεσθαι λου-
τρῶν δύναιντο, ταῖς τρίψεσιν ἀρκούμενοι, μάλιστ' ἂν ὀνίναιντο. καὶ εἰ βραχὺς εἴη καὶ μὴ πάνυ βίαιος ὁ τεταρ-
ταῖος πυρετὸς ἐν τοῖς μέσοις τῶν ἡμερῶν, οὐδὲν χεῖρον ἅπτεσθαι τῶν συνήθων γυμνασίων. ταῦτα μὲν δὴ κατὰ τὰς
ἀρχὰς καὶ μέχρι τῆς ἀκμῆς πρακτέον. εἰ δ' ἐν ἀκμῇ μάλιστά που δοκοίη τοῦ νοσήματος εἶναι ὁ κάμνων, τότε χρὴ
20 διαιτᾶν μὲν λεπτότερον, ἢ πρόσθεν τε καὶ ὄπισθεν. αὖθις δὲ καὶ ἡσυχάζειν εἰς μακρὸν κελεύειν. καὶ τῶν σπλάγ-
χνων προνοεῖσθαι, καταιονοῦντά τε καὶ καταπλάττοντα, τοῖς μαλάττειν καὶ χαλᾶν δυναμένοις. ἐφεξῆς δὲ τοῖς
διουρητικοῖς καλουμένοις χρῆσθαι φαρμάκοις. καὶ εἰ τὰ τῆς πέψεως τοῦ νοσήματος σημεῖα φαίνοιτο, καθαίρειν
τηνικαῦτα τοῖς τὸν μέλανα χυμὸν κενοῦσι φαρμάκοις χρὴ, οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις εἰ οὕτως δέοι.
χρῆσθαι δὲ καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν σιτίων ἐμέτοις. τηνικαῦτα δὲ συνεχῶς, καὶ μηδενὸς κωλύοντος, ἐλλέβορον λευ-
κὸν διδόναι τὴν πρώτην ἐπιμιγνῦντα ῥαφανίσιν. εἰ δὲ μηδὲν ἀνύει, καὶ ἀπὸ ξηροῦ ἐλλεβόρου. οἷς δ' ἐμεῖν ἀδύνατον,
τούτους σφοδρότερον καθήραντας κάτω, τοῦ διὰ τῶν ἐχιδνῶν φαρμάκου πίνειν διδόναι, καὶ τῶν ἄλλων
ὅσα πρὸς τοὺς τοιούτους ἐπαινεῖται πυρετούς. ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ συνήθης ἡμῖν ἁπάντων δοκιμώτατον, ὅπου τοῦ
κυρηναϊκοῦ λαμβάνει. ὅσοι δὲ κατ' ἀρχὰς τῶν χριστῶν τι φαρμάκων ἔδοσαν, ἢ ὅλως πρὸ τῆς ἀκμῆς, ἁπλοῦν
μὲν ὄντα τὸν τεταρταῖον, διπλοῦν πολλάκις ἐποίησαν, ἢ πάντως μείζονά τε καὶ χαλεπώτερον εἰργάσαντο.
30 διπλοῦν δ' ὄντα, τριπλοῦν ἐποίησαν. ἢ πάντως γε τοὺς δύο χαλεπωτέρους τε καὶ μείζονας. οἶδα δέ τινα ἰατρὸν
ὅστις ἐτόλμησεν ἀπὸ τριῶν ἐχομένῳ τεταρταίων δοῦναι τοῦ διὰ τῶν ἐχιδνῶν φαρμάκου, οὔπω τοῦ νοσήμα-
τος ἀκμάζοντος. εἶτα δὲ, ὡς εἰκὸς, αὐξηθέντων ἁπάντων, συνεχὴς διαδεξάμενος πυρετὸς, ἀπέκτεινε τὸν ἄνθρωπον. ἀμ-
φημερινῶν δὲ θεραπειῶν, ὀξύμελί τε χρῶ μετὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, καὶ τοῖς οὖρα καλῶς προτρέπειν δυ-
ναμένοις, καὶ τὸ σύμπαν σοι τῆς διαίτης κεφάλαιον τμητικώτερον ἔστω. περὶ δὲ τὴν ἀκμὴν, προνοεῖσθαι χρὴ τῆς
γαστρὸς. μάλιστα δὲ τοῦ στόματος αὐτῆς. κἄπειτ' ἐμεῖν ἀπό τε ῥαφανίδων καὶ σιτίων κελεύειν, καὶ τοῖς φλέγμα
κενοῦσιν ὑπηλάτοις χρῆσθαι. τὰ δ' ἄλλα τῆς διαίτης, πρὸς τοὺς κοινοὺς ἀποβλέπων σκοποὺς ἐξευρήσεις. τοὺς
δὲ συνεχεῖς πυρετοὺς. οἷς μὲν ἡ ἀκμὴ τοῦ νοσήματος οὐ πορρωτέρω τῆς ἑβδόμης ἔσεσθαι μέλλοι, καὶ ἔστιν ἡ δύνα-
μις ἰσχυρὰ, καὶ τὰ τῆς ἡλικίας ὁμολογεῖ, τούτους μὲν ἀκριβῶς τε πάνυ διαιτᾶν, καὶ λεπτῶς. ὅσοις δ' ἤτοι
πορρωτέρω τῆς ἑβδόμης ἡ ἀκμὴ τοῦ ὅλου νοσήματος, ἢ τὰ τῆς δυνάμεως οὐκ εὔρωστα, κατ' ἀρχὰς μὲν, ἁδρότε-
40 ρον. ἐγγὺς δὲ τῆς ἀκμῆς, λεπτότερον. ἀκμαζόντων δ' ἤδη, λεπτότατον διαιτᾶν. εἶτ' αὖθις ἁδρότερον ἀεὶ καὶ μᾶλ-
λον ὁμοίαν τὴν αὔξησιν ποιούμενον τῇ πρὸ τῆς ἀκμῆς μειώσει. αἵματος δὲ ἀφαίρεσις, διά τε τὸ μέγεθος τοῦ νοσή-
ματος, καὶ οἷς πολὺ πλεῖον ἔρευθος ἐστὶ τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ τὶς ὄγκος ἀήθης ὅλου τοῦ σώματος. μετέωροί τε καὶ τε-
ταμέναι φλέβες τούτων ἀφαιρεῖν, ἢν μήτε τὰ τῆς δυνάμεως, ἢ τὰ τῆς ἡλικίας, ἤ τι τῶν ἄλλων ὧν κατ' ἀρ-
χὰς εἶπον, ἀπείργει. ὑγρὰ δὲ δίαιτα ὅτι τοῖς ὀξέσι πυρετοῖς ἅπασι συμφέρουσιν, ὀρθῶς εἴρηται πάλαι. πτι-
σάνης τε οὖν χυλὸν, οἷς οὐκ ὀξύνεται διδόναι. καὶ μελίκρατον, οἷς οὐκ ἐκχολοῦται. καὶ τὰ διὰ τοῦ χόνδρου ῥο-
φήματα. καὶ ἄρτον δι' ὕδατος ὅσα τἆλλα τῆς αὐτῆς, ἢ παραπλησίας ἐστὶ δυνάμεως. τοῖς δ' ἰσχυρῶς θερμοῖς
καὶ καυσώδεσιν, ὅταν πρῶτον ἴδῃς τὰ τῆς πέψεως σημεῖα, θαρρῶν ὕδατος ἤδη ψυχροῦ διδόναι πίνειν, τῆς δόσε-
ως τὸ πλῆθος μετρῶν, ὥρᾳ τε καὶ χώρᾳ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ φύσει, καὶ ἔθει. τοιαύτη μέν τις ἐν τῷ καθόλου ἡ
τῶν ἄνευ συμπτωμάτων πυρετῶν ἐπιμέλεια. τῶν δὲ μετὰ συμπτωμάτων πυρετῶν, οὐκέθ' ἁπλῶς οὕτως, ἀλλὰ
50 μετρεῖσθαι χρὴ καθ' ὅσον οἷόν τε πηλίκος μὲν ὁ πυρετὸς, πηλίκον δὲ τὸ σύμπτωμα τὸν κίνδυνον ἐπιφέρον. καὶ
πρὸς τὸ σφοδρότερον ἐν αὐτοῖς καὶ χαλεπώτερον ἵστασθαι, μὴ δὲ θατέρου παντάπασιν ἀμελοῦντας. φέρε
γὰρ εἴ τις πυρέττοι μὴ τῆς καλουμένης πληθωρικῆς διαθέσεως παρούσης, ἀλλ' ἐξ ἀπεψιῶν τε προσφάτων εἴη,
καὶ δάκνοιτο, καὶ θλίβοιτο τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ἢ καὶ χυμόν τινα μοχθηρὸν ἐμημεκὼς εἴη, καὶ τῇ τούτου διό-
δῳ μεγάλως βεβλαμμένος, ὥστε καὶ δυσφορεῖν καὶ ἀλύειν. ἆρ' ἐνταῦθα πρὸς τὸν πυρετὸν ἀποβλέψαντες, μό-
νον κενοῦν ἐπιχειρήσομεν τὸ πλῆθος, ὅπερ ἄλλως ἂν ἀλύπως ἐπράξαμεν, ἢ πρότερον τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς
προνοησόμεθα. κἄπειθ' οὕτως ἐπειδὰν ἡμῖν καλῶς ἔχῃ τοῦτο, τὴν ἐγχωροῦσαν τοῦ παντὸς σώματος κένωσιν ποιη-
σώμεθα; ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτω δοκεῖ. πολλάκις γοῦν εἶδον πολλοὺς τῶν τοιούτων. τοὺς μὲν, ἀπολλυμένους. τοὺς δ' εἰς
ἔσχατον ἀφικομένους κινδύνου, ἐπιχειρησάντων αὐτοὺς κενοῦν τῶν ἰατρῶν πρὶν ῥῶσαι τὸν στόμαχον. ἀλλ' οὐδὲ ἐν

μετὰ διαῤῥοίας ὁ πυρετὸς εἴη, χρήζει τινὸς ἄλλης κενώσεως, ἀλλ' αὐτάρκης αὕτη, κἂν μὴ κατὰ λόγον ᾖ τοῦ πλή-
θους. ὅσοι γὰρ τῶν τοιούτων ὡς πλείονος χρῃζόντων ἀφαιρέσεως, ἢ τοῦ αἵματος ἀπάγειν ἐτόλμησαν, ἢ τὴν γα-
στέρα κινεῖν, ἔτι μᾶλλον ὀξεῖς κινδύνους ἐπήνεγκαν. ἀλλ' οὐδ' εἰ σωζόμενός τις ἅμα καὶ κενώσεως αἵματος εἴη χρήζων
οὐδὲ τούτῳ τοσοῦτον ἀφαιρεῖν προσήκει εἰς ἅπαξ, ὅσου δεῖται τὸ πάθος. ἀλλά τι καὶ τῷ συμπτώματι καταλειπτέ-
ον. ἱδρῶτας τε πολλάκις κενοῦντι, καὶ ἀγρυπνίας προσφέροντι, καὶ τὴν ἰσχὺν καταβάλλοντι τοῦ νοσοῦντος.
οὕτω δὲ καὶ ἡ ἀγρυπνία σφοδρὰ, καὶ εἰ ἄλγημα συντόνως ἐνοχλοίη τὸν νοσοῦντα, φυλακτέον ἀθρόας τε καὶ πολ-
λὰς κενώσεις. οἷον δέ τι σύμπτωμα, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀέρος ὑπολογιστέον κρᾶσιν, ὅταν γε ἀκριβῶς ᾖ θερ-
μὴ καὶ ξηρά. καθάπερ ἐν τῷ μεταξὺ κυνὸς ἐπιτολῆς καὶ ἀρκτούρου. καὶ διὰ τοῦτο πάντες ἀπέθανον, ὧν οἱ μὴ δι' ὅ-
λως ταῖς ὥραις προσέχοντες ἰατροὶ, τὰς φλέβας τεμεῖν ἐθάῤῥησαν. οὕτω δὲ καὶ εἰ ψυχρά τις εἴη πάνυ σφόδρα,
10 καὶ γὰρ οὖν καὶ τότε φυλακτέον ἀποχεῖν τι τοῦ αἵματος, εἰδότας οὐ μικροὺς ἐν τοῖς τοιούτοις ἀκολουθεῖν κιν-
δύνους. ἀπόλλυνται δ' οἱ μὲν ἐν ταῖς θερμαῖς πάνυ καταστάσεσιν οὐκ ὀρθῶς κενωθέντες, ὑπὸ τῆς καλου-
μένης συγκοπῆς τε καὶ διαφορήσεως. οἱ δ' ἐν ταῖς ψυχραῖς, ἐν ἀρχαῖς τῶν παροξυσμῶν καταψυχθέντες σφο-
δρῶς, οὐκέτ' ἀναφέρουσι. ταῦτ' ἄρα καὶ τῶν χωρίων, οὔτ' ἐν τοῖς θερμοῖς ἄγαν, οὔτ' ἐν τοῖς ψυχροῖς αἵματος ἀφαι-
ρέσει θαῤῥοῦμεν. ἀλλ' ἐὰν μὲν ὁμολογῇ τὰ τῆς ὥρας τῷ χωρίῳ, παντάπασιν ἀπεχόμεθα. μὴ ὁμολογούντων
δὲ, κενοῦμεν μὲν, ἀλλ' ἔλαττον πολὺ, ἢ ὡς εἰ μηδ' ἕτερον ἐκώλυεν. οἷον δέ τι σύμπτωμα καὶ τὸ τοῦ νοσοῦντος εὐπαθὲς
ὑφορᾶσθαι χρή. πολλοὶ γὰρ οὔτ' ἐκενώθησάν ποτε, οὔτε κένωσιν ἀθροωτέραν οὐδεμίαν, οὔτ' ἀσιτίαν μακροτέραν
φέρουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν ἄῤῥωστοι τὴν πᾶσαν ἰσχὺν τοῦ σώματος, ἐπ' αὐτοῖς γίνονται ῥᾳδίως. οἱ δ' εὐθὺς τὸν στόμαχον φαύ-
λως ἴσχουσιν, ὥστε ἀποστρέφεσθαι τὰ σιτία. καὶ εἰ βιασάμενοι λάβοιεν, ἢ μὴ κατέχειν, ἢ μὴ πέττειν καλῶς. ἐν τού-
τῳ τῷ μέρει τῆς διαγνώσεως, καὶ τὴν κρᾶσιν τοῦ νοσοῦντος θεωρητέον. ὅσοι γὰρ θερμοὶ καὶ ξηροὶ φύσει τυγ-
20 χάνουσιν ὄντες, οὗτοι πάντες ὑπὸ τῶν ἀθρόων κενώσεων ῥᾳδίως βλάπτονται. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ἔθος, οὐ μικρὰν
μοῖραν πρός τε τἄλλα σύμπαντα, καὶ οὐχ ἥκιστα πρὸς τὴν τῆς κενώσεως ἔνδειξιν. οἱ μὲν γὰρ, οὔτ' ἐκενώθησαν
ἔμπροσθεν, οὔτε ποτὲ κένωσιν ἀθρόαν ὑπήνεγκαν. παμπόλλοις τε σιτίοις ἐχρῶντο. τινὲς δ' ἔμπαλιν, ὅτι πολλοῖς
χρῶνται σιτίοις, καὶ κενώσεων ἐθάδες εἰσί. τούτους μὲν οὖν ἀδεῶς κενωτέον, ὅταν γε καὶ τἄλλα ὑπαγορεύῃ. τοὺς δ' ἑτέρους,
τοὺς ἀήθεις, οὐδ' εἰ τἄλλα σύμπαντα προτρέποιτο. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰς ἕξεις τοῦ σώματος χρὴ σκοπεῖσθαι. τοῖς μὲν
ἢ πυκνὴν καὶ στερεὰν ἔχουσι τὴν σάρκα, δυσπαθὴς ἡ ἕξις. ὥστ' οὐδὲν χρὴ δεδιέναι κενοῦν αὐτοὺς εἰς ἅπαξ, ἤν γε καὶ
τἄλλα κελεύῃ. τοῖς δὲ μαλακήν τε καὶ βρυώδη καὶ διαῤῥέουσαν ἑτοίμως, εὐπαθὴς ἐστὶ δεινῶς. ὥστε τῶν γε τοιού-
των, οὐδ' εἰ πάντα τἄλλα κελεύει τοῦ αἵματος ἀποχεῖν, οὐδὲ τότε τολμητέον. ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις κενώσεσι καθ'
ὅσον οἷόν τε μετρίως τε καὶ εὐλαβῶς χρηστέον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι παχεῖς ὑπερβαλλόντως ἢ ἰσχνοὶ, καὶ τι καὶ τού-
των τάς τε φλέβας τέμνειν φυλακτέον, καὶ τὰς ἄλλας κενώσεις τὰς ἀθρόας εὐλαβητέον. εἴη δ' ἂν ἐν τού-
30 τοις καὶ ἡ ἡλικία, καθάπερ τι σύμπτωμα κωλυτικὸν ἀθρόας κενώσεως. οὔτε γὰρ οἱ παῖδες οὔθ' οἱ γέροντες ἀλύ-
πως αὐτὰς φέρουσι. πάντας οὖν τοὺς εἰρημένους, ὅταν αἱ διαθέσεις κένωσιν ὑπαγορεύωσιν, οὐχ ἅπαξ οὐδ' ἀθρό-
ως, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ κενωτέον, ἀσιτίαις τε συμμέτροις καὶ τρίψεσι καὶ κλύσμασι μαλακοῖς, καταιονήσεσί τε καὶ
καταπλάσμασι, καὶ βαλανείοις. ἑκάστου πάλιν τούτων τὴν ἔνδειξιν ἀπὸ τῶν προειρημένων λαμβάνοντας.
οὕτω δὲ καὶ εἰ δύο ποτὲ συμπτώματα ἐναντία παρακολουθεῖν, σκέπτεσθαι χρὴ ὁπότερον αὐτῶν ἰσχυρότερόν ἐστιν.
ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ νοσήματα δύο, περὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον εἴη μαχομένας τὰς ἐνδείξεις ποιούμενα. καὶ γὰρ καὶ
τότε πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἵστασθαι χρὴ, μὴ δὲ θατέρου παντάπασιν ἀμελοῦντας. τὰς δ' ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων
τε καὶ νοσημάτων ἐνδείξεις, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐργαζομένην ἕκαστον αἰτίαν χρὴ σκοπεῖν, οἷόν ἐστιν ἡ λειπο-
θυμία καὶ ἡ ἔκλυσις. εἰώθασι γὰρ οἱ ἰατροὶ καθ' ἑνὸς πράγματος ἄμφω ταῦτα τὰ ὀνόματα φέρειν. αὐτὸ μὲν οὖν
τὸ πρᾶγμα, ἕν ἐστιν. αἰτίαι δ' αὐτοῦ, πολλαί. λειποθυμοῦσι γὰρ ἐπί τε χολέραις, καὶ διαῤῥοίαις, καὶ δυσεντερίαις,
40 καὶ λειεντερίαις, καὶ γυναικείῳ ῥῷ, καὶ τραύμασιν, αἱμοῤῥοΐσι τε, καὶ ἀναγωγαῖς αἵματος, καὶ ταῖς διὰ ῥινῶν αἱμοῤῥαγί-
αις, καὶ λοχείαις καθάρσεσιν ἀμέτροις. ἤνεγκε δέ ποτε καὶ ἀπεψία μεγάλη λειποθυμίαν, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀμετρότερον
ὑπαγάγῃ τὴν γαστέρα. καὶ ὁ βούλιμος δὲ καλούμενος οὐδὲν ἄλλο, ἢ λειποθυμία ἐστὶ καὶ ὑστερικῆς πνίξεως ἁπά-
σης, λειποθυμία προηγεῖται. καὶ ταῖς ἀναδρομαῖς τῶν ὑστερῶν ἕπεται. καὶ ταῖς παρεγκλίσεσι δὲ καὶ ταῖς φλεγμο-
ναῖς αὐτῶν πολλάκις ἀκολουθεῖ. προηγεῖται δ' ἀποπληξίας τε καὶ κακοήθους ἐπιληψίας, καὶ διαφορήσεων,
καὶ τῶν συγκοπῶν, καὶ μαρασμῶν. ἀλλὰ καὶ συνεισβάλλει ποτὲ καταβολαῖς πυρετῶν οὐκ ὀλίγαις. καὶ μά-
λισθ' ὅταν ἄκρως ᾖ ξηρὸν καὶ αὐχμῶδες, ἢ πληθωρικὸν ἀμέτρως τὸ σῶμα. καὶ καυσώδει δὲ καὶ κακοήθει πυ-
ρετῷ συνεισέβαλε ποτέ. καὶ τοῖς μεγάλως καταψυχθεῖσι τὰ ἄκρα τοῦ σώματος ἐν ταῖς εἰσβολαῖς τῶν πυρε-
τῶν. καὶ ὅσοι διὰ μέγεθος φλεγμονῆς, ἢ ἥπατος, ἢ κοιλίας, ἢ στομάχου πυρέσσουσι, καὶ οὗτοι λειποθυμοῦσι κατὰ
τὰς ἀρχὰς τῶν παροξυσμῶν. μάλιστα δ' οἷς πλῆθος χυμῶν ὠμῶν καὶ ἀπέπτων, καί τις ἔμφραξις ἐπικαίρου
50 μορίου. λειποθυμοῦσι δὲ καὶ ὅσοις τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἄῤῥωστον, ἢ ὑπὸ μοχθηρίας χυμῶν δάκνεται, ἢ ὑπὸ
παχέων, ἢ γλίσχρων, ἢ ὑγρῶν, ἢ ψυχρῶν βαρύνεται. καὶ μὲν δὴ καὶ ψυχικῶν παθῶν ἰσχυρῶν λειποθυμοῦσι
τινές. μάλιστα δὲ πρεσβῦται πάσχουσιν αὐτὸ, καὶ οἱ ἄλλως ἀσθενεῖς. καὶ γὰρ λυπηθέντες αὐτῶν πολλοὶ, καὶ
χαρέντες, καὶ θυμωθέντες ἐλειποθύμησαν. ἀλλὰ καὶ νόσοις ἔσθ' ὅτε μὴ κατὰ καιρὸν τοῖς οὕτως ἔχουσιν
ἐπιφαινόμεναι, λειποθυμίας ἐπιφέρουσιν. ὥσπερ καὶ τοῖς ἰσχυροτέροις, ἱδρῶτες ἄμετροι. καὶ εἰ ἀπόστημά τι ῥα-
γείη, βλάπτει τὴν δύναμιν ἰσχυρῶς. καὶ μάλιστα εἰ ῥαγὲν ἀθρόως εἰς κοιλίαν, ἢ εἰς στόμαχον, ἢ εἰς θώρακα συῤῥέοι.
καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τέμνοντες ἀποστήματα, εἰ τὸ πῦον ἀθρόως ἐκκενώσομεν, ἀνάγκη λειποθυμῆσαι. καὶ εἰ καθαίρον-
τες, ἢ κλύζοντες, ἢ ὁπωσοῦν κενοῦντες, ἀθροώτερον αὐτὸ δράσομεν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ ἐν τοῖς ὑδέροις ὑγρὸν, καίτοι
περιττὸν ὂν καὶ παρὰ φύσιν, ἀλύπως ἀνέχεται τὴν ἀθρόαν κένωσιν, ἀλλὰ ἀνάγκη καὶ τότε λειποθυμῆσαι τὸν ἄνθρω-

ποι. ἀλλὰ καὶ διὰ μέγεθος ὀδύνης ἐκλύσεις γίνονται δήξεων τινῶν, ἢ στρόφων, ἢ εἰλεῶν, ἢ κωλικῆς διαθέσεως
ἐξαίφνης ἐμπεσούσης. ἀλλὰ καὶ ἰσχυρῶς φοβηθὲν, καὶ μυὸς κεφαλὴ, λειποθυμίαν ἤνεγκε. καὶ τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις
ἕλκη τὰ κακοήθη, καὶ τὰ γαγγραινώδη καὶ νομώδη σύμπαντα. καὶ τις ἄμετρος ψύξις, ἢ θερμασία. καὶ ἡ τοῦ
ζωτικοῦ τόνου λύσις. αὗται μὲν αἱ τῆς λειποθυμίας αἰτίαι. καθ' ἑκάστην δὲ αὐτῶν, ἡ θεραπεία ἴδιος. καὶ γρά-
ψαι νῦν ὑπὲρ πασῶν οὐκ ἐγχωρεῖ. τὰς γὰρ ἐν τοῖς πάθεσι συνεδρευούσας, οὐχ οἷόν τε χωρὶς ἐκείνων ἰάσασθαι.
τοσοῦτον οὖν ἐν τῷ παρόντι λόγῳ ῥητέον μὲν περὶ αὐτῶν, εἰς ὅσον αὖ τις μαθὼν, ἱκανὸς εἴη τοῖς ἐξαίφνης ἐμπί-
πτουσιν ἐνίστασθαι παροξυσμοῖς. ὅτι τοῖς μὲν ἐπὶ χολέραις καὶ διαρροίαις, καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς πολλαῖς
καὶ ἀθρόαις κενώσεσιν ἐκλυομένοις, ὕδωρ τε ψυχρὸν προσραίνειν, καὶ τοὺς μυκτῆρας ἐπιλαμβάνειν, καὶ ἀνα-
τρίβειν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, καὶ κελεύειν ἐμεῖν, ἢ παράπτειν τὸν στόμαχον, ἤτοι δακτύλων ἢ πτερῶν καθέσει.
10 ἀλλὰ καὶ χεῖρας καὶ πόδας διαδεῖν. εἶναι δὲ χρὴ καὶ τοὺς δεσμοὺς πλείονας μὲν καὶ σφοδροτέρους ἐν ταῖς χερ-
σὶν, ὅταν διὰ τῶν κάτω μερῶν αἱ κενώσεις γίγνωνται, καθάπερ ἐν ταῖς αἱμορροΐσι καὶ διαρροίαις. ὅσας τε διὰ
τῶν ὑστερῶν αἱ γυναῖκες κενοῦνται. τὰ γὰρ σκέλη τηνικαῦτα σφοδρῶς διαδεῖν, ἐπισπᾶταί τι κάτω πολ-
λάκις. ἔμπαλιν δ' ἐν ταῖς διά τε ῥινῶν αἱμορραγίαις, καὶ τοῖς ἐμέτοις οἱ δεσμοὶ πλείονές τε καὶ σφοδρότεροι
κατὰ τὰ σκέλη γινέσθωσαν. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσοις ἐπὶ τραύμασιν αἱμορραγοῦσιν, ὡσαύτως ἄνω μὲν τοῖς κάτω.
κάτω δ' ἐπὶ τοῖς ἄνω τὰ δεσμὰ περιβάλλειν. ἐξευρίσκειν δέ τι καὶ ἀνάρροπον σχῆμα τῷ μορίῳ, μὴ μέντοι πάνυ
σφόδρα. τεινόμενον γὰρ ἐν τῷδε καὶ πονοῦν, οὐδὲν ἧττον, ἢ εἰ κατάρροπον ἦν, παροξυνεῖται. τὸ δὲ σύμπαν ἢ ἐπὶ
τὰ κοινὰ αἴτια παρὰ τοῖς πεπονθόσιν, ἢ ἐπὶ τὰ τῆς κενώσεως κατάρξαντα. διὰ τοῦτο τὰς μὲν ἐκ τῶν ὑστερῶν,
ἀθρόας κενώσεις, αἱ παρὰ τοὺς τιτθοὺς προσβαλλόμεναι σικύαι, τάχιστα παύουσι. τὰς δὲ διὰ τῶν ῥινῶν, ἥπατί
τε καὶ σπληνὶ, κατὰ τὴν αἱμορραγοῦσαν ῥῖνα. καὶ εἰ δι' ἀμφοτέρων ἀθρόον καὶ πολὺ φέροιτο, τοῖς σπλάγχνοις
20 ἀμφοτέροις προσβάλλειν. ἴσχει δὲ καὶ οἶνος ὕδατι ψυχρῷ κεκραμένος, τὰς ἐπὶ ταῖς ἀθρόαις κενώσεσιν ἐκλύ-
σεις, καὶ μάλιστα τῶν εἰς τὴν γαστέρα ῥεπόντων ῥευμάτων. ἐπισκοπεῖσθαι δὲ, μή τι κωλύει τὴν τοιαύτην δόσιν,
οἷον εἰ σπλάγχνον τι φλεγμαῖνον, ἢ κεφαλῆς ἄλγημα σφοδρότερον, ἢ παρακρουστικόν τι πάθος, ἢ πυρετὸς καυσώ-
δης ἐν ἀπέπτῳ νοσήματι. μεγάλαι γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ σχεδὸν ἀνίατοι ταῖς τῶν οἴνων πόσεσιν ἕπονται βλά-
βαι. μηδενὸς δὲ κωλύοντος, ἐφεξῆς δεῖ διορίζεσθαι τήν τε φύσιν τοῦ νοσοῦντος, καὶ τὸ ἔθος, καὶ τὴν ἡλικίαν, καὶ
τὴν τοῦ περιέχοντος ἀέρος κρᾶσιν. εἰς ταῦτα γὰρ ἀποβλέπων, ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν δώσεις τὸ πόμα. τοὺς μὲν γὰρ
ἀήθεις ψυχροῦ πόματος, ἢ καὶ φανερῶς βλαπτομένους ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὅσοι φύσει ψυχρότεροι, καὶ τοὺς ἐν ἐσχά-
τῳ γήρᾳ, καὶ χωρίῳ ψυχροτέρῳ φύσει, καὶ χειμῶνος εἴργειν τοῦ ψυχροῦ. τοῖς δ' ἐναντίως ἔχουσιν, ἀδεῶς διδό-
ναι πίνειν. ἔστω δὲ καὶ οἶνος, ἐπὶ μὲν τοῖς εἰς τὴν γαστέρα ῥεύμασι, θερμός τε καὶ λεπτὸς οἷος ὁ λέσβιος. ἐπὶ δὲ ταῖς
αἱμορραγίαις, παχύς τε καὶ μέλας, καὶ στρυφνός. ἐπὶ δὲ τοὺς τόπους αὐτοὺς, ἐπιτιθέναι γαστρὶ μὲν καὶ μήτρᾳ
30 καὶ στομάχῳ καὶ θώρακι, τὰ τονοῦν πεφυκότα. κεφαλῇ δὲ καὶ μετώπῳ, καὶ ταῦτα καὶ τὰ ψύχοντα, καὶ
ἐφ' ὧν ἐπιπολῆς καὶ κατὰ τοὺς μυκτῆρας φλεβῶν εἴη τις ἐρρωγυῖα τῶν ἐπεχόντων φαρμάκων τὸ αἷμα ἐπιτι-
θέναι. λουτρὰ δὲ τοῖς μὲν εἰς τὴν γαστέρα ῥεύμασιν, ἐπιτηδειότατα. τὰς δ' αἱμορραγίας, δεινῶς παροξύνει. καὶ
ὅσοι διὰ πλῆθος ἱδρώτων λειποθυμοῦσι, καὶ τούτοις ἐναντιώτατα. χρὴ γὰρ αὐτῶν στύφειν τε καὶ ψύχειν, οὐ χα-
λᾶν τὸ δέρμα. καὶ τὸν οἶνον ψυχρὸν μάλιστα διδόναι τούτοις, καὶ μηδὲν ὅλως προσφέρειν θερμόν. ἀλλὰ μὴ δὲ διαδεῖν
τὰ κῶλα, μηδ' ἀναγκάζειν ἐμεῖν, μὴ δὲ κινεῖν ὅλως. καὶ πνευμάτων εἰσόδοις ψυχόντων ἐπιτεχνᾶσθαι. καὶ τὸν
ἀέρα τοῦ οἴκου τρέπειν εἰς ψύχουσάν τε καὶ στρυφνὴν ποιότητα μυρσίνων τε καὶ ἀμπέλων ἕλιξι καὶ ῥόδοις κα-
ταστρωννύντα τοὔδαφος. τούτων οὐδὲν χρήσιμον τοῖς εἰς τὴν γαστέρα ῥεύμασιν. αὔξεται γὰρ εἰς ὅσον ἂν πυ-
κνωθῇ τὸ δέρμα. τοῖς μὲν οὖν ἐπὶ ταῖς κενώσεσιν ἐκλυομένοις, οὕτω βοηθεῖν ἔν γε τῷ παραχρῆμα. τοῖς
δ' ἐπὶ πλήθεσιν, οὐκ ἔθ' ὁμοίως, ἀλλὰ τρίβειν ἐπὶ πλεῖστον ἐπ' ἐκείνων τὰ κῶλα, καὶ θερμαίνειν καὶ δια-
40 δεῖν. οἴνου δὲ καὶ τροφῆς ἀπέχειν καὶ λουτρῶν εἰ πυρέττοιεν. ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς μελικράτου τε διδόναι πόμα, ἢ
θύμου, ἢ ὀριγάνου, ἢ γλήχωνος, ἢ ὑσσώπου ἔχοντος ἀφεψημένον. ἐπιτήδειον δὲ καὶ ὀξύμελι. καὶ τὰς
ἐφ' ὑστέραις δὲ πεπονθυίαις ἐκλυομένας, ὡσαύτως ἰᾶσθαι, πλὴν ὀξυμέλιτος καὶ διαδεῖν καὶ τρίβειν
σκέλη μᾶλλον, ἢ χεῖρας. καὶ ὥσπερ ἐπ' ἐκκρίσει πολλῇ παρὰ τοὺς τιτθοὺς σικύας ἐπιτίθεμεν, οὕτως
αἷς ἀνέσπασται καὶ παρέσπασται βουβῶσί τε καὶ μηροῖς προσάξομεν. καὶ ταῖς μὲν ῥισὶν, ὀσφραντὰ δυ-
σωδέστατα. ταῖς δὲ μήτραις, εὐώδη. καὶ τὰ χαλᾶν καὶ θερμαίνειν δυνάμενα φάρμακα προσοίσομεν. εἰ δ' ἄρρω-
στος ὁ στόμαχος εἴη καὶ ταύτῃ λειποθυμοῖεν, ἐπιπλάττειν μὲν τοῖς τονοῦν δυναμένοις, οἷά τε διὰ τῶν φοινί-
κων ἐστὶ, καὶ οἴνου καὶ ἀλφίτων, καὶ κρόκου, καὶ ἀλόης, καὶ μαστίχης. ἐπιβρέχειν δὲ τοῖς δι' ἀψινθίου, καὶ μηλίνου, καὶ μα-
στιχίνου, καὶ ναρδίνου, καὶ οἰνάνθης, καὶ οἴνου. καὶ εἰ ἐκκαίοιντο, μιγνύναι τι καὶ τῶν ψυχόντων. οἷον τῆς τε κολοκύνθης
τὸν χυλὸν, καὶ τῆς θριδακίνης, καὶ τῆς ἀνδράχνης, καὶ τοῦ στρύχνου, καὶ τῆς σέρεως, καὶ τοῦ ὄμφακος, οὗτος μέν γε οὐ ψύ-
50 χει μόνον, ἀλλὰ καὶ στύφει. καὶ ψυχρὸν ὕδωρ τοῖς διακαιομένοις τὸν στόμαχον ὤνησε πολλάκις ἐν καιρῷ δοθέν. ἄλ-
λως δὲ, μεγάλως βλάπτει. καὶ χρὴ μᾶλλον οἴνου θερμοῦ διδόναι τοῖς ἀρρώστοις τὸν στόμαχον, εἰ μηδὲν ἄλλο κωλύοι. ὀνίνη-
σι δὲ μεγάλως τοὺς τοιούτους στομάχους καὶ ἡ τῶν ἀκρωτηρίων τρῖψις. εἰ δ' ἐπὶ τούτοις βελτίους μὴ γένοιντο,
τοὺς μὲν ἐκκαιομένους, ἐπὶ λουτρὸν ἄγειν τὴν ταχίστην. ὅσοι δὲ ψύξεώς τινος αἴσθησιν ἔχουσι, τοῦ τε διὰ τριῶν
πεπέρεων φαρμάκου, καὶ αὐτοῦ τοῦ πεπέρεως μόνου, καὶ ἀψινθίου πινόντων. ὅσοι δὲ μοχθηρῶν χυμῶν δακνόντων
τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἐκλύονται, διδοὺς ὕδωρ θερμὸν ἢ ὑδρέλαιον, ἐμεῖν κελεύειν. εἰ δὲ δυσεμεῖς εἶεν, θάλπειν
χρὴ πρότερον αὐτά τε τὰ περὶ τὸν στόμαχον χωρία, καὶ πόδας, καὶ χεῖρας. εἰ δὲ μηδ' οὕτως δύναιντο, πτερὰ ἢ δα-
κτύλους καθιέντας ἐρεθίζειν. εἰ δὲ μηδ' οὕτως, αὖθις αὐτοῖς ἔλαιον θερμὸν ὅτι κάλλιστον δοτέον. εἴωθε δὲ πολ-
λάκις τοὔλαιον, οὐκ εἰς ἔμετον μόνον ὁρμᾶν, ἀλλὰ καὶ τὴν γαστέρα λαπάττειν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν ἀγαθὸν τοῖς

παροῦσιν. ὥστ' εἰ μὴ γένοιτο αὐτόματον, ἐπιτεχνᾶσθαι χρή. μάλιστα δὲ τοῖς προσθέτοις αὐτὸ πειρᾶσθαι δρᾶν. εἰ δὲ ῥᾷον οὐδὲ τοῖσδε γένοιτο, καὶ ἀψινθίου κόμην ἐναφέψων, μελικράτῳ διδόναι πίνειν, καὶ οἶνον ἐφεξῆς. καὶ παντοίως ῥωννύναι τὰ μέσα διά τε τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων, καὶ τοῦ ἀψινθίου ταῖς πόσεσιν. οὐ μὴν κατ' ἀρχὰς κελεύουσι τοῦτο ποιεῖν οὕτως, ἀλλ' ὕστερον ἡνίκα μὲν ἤδη καθαρὰ τὰ περὶ τὴν κοιλίαν ᾖ. περιεχομένων δέ τι τῶν χυμῶν ἐν αὐτῇ, μηδέπω στύφειν, ἀλλ' ἀρκεῖ θάλπειν μόνον, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. φλέγματος δὲ πολλοῦ καὶ ψυχροῦ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἠθροισμένου, καταντλεῖν μὲν οὐδὲ πλεῖστον, ἐλαίῳ συνέψων ἀψίνθιον. ἐφεξῆς δὲ τοῦ μελικράτου διδόναι, ἢ ὑσσώπου, ἤ τι τῶν ὁμοίων ἀποβρέχων, ὀξυμέλιτός τε, καὶ πεπέρεως, καὶ τοῦ διὰ τριῶν πεπέρεων, καὶ τοῦ διοσπολιτικοῦ φαρμάκου. καὶ τὸ σύμπαν σοι τῆς διαίτης κεφάλαιον, τμητικὸν ἔστω. τὰς δ' οὐδὲ ταῖς ἰσχυραῖς ψύξεσιν ἐκλύσεις, ὁμοίως τοῖς βουλίμοις ἰᾶσθαι παντὶ τρόπῳ θερμαίνοντα. τόν τε οὖν οἶνον αὐτοῖς διδόναι θερμῷ κεκραμένον, καὶ τροφὰς τὰς θερμαίνειν πεφυκυίας. ἀνατρίβειν τε καὶ θάλπειν παρὰ πυρί. τὰς δ' οὐδὲ θερμασίᾳ πλείονι, τοῖς ἐμψύχειν τε καὶ τονοῦν δυναμένοις. ἐμπίπτουσι γὰρ αὗται μάλιστα τοῖς ἐν ἀέρι πνιγώδει καὶ βαλανείῳ χρονίσασι. ῥώσεις οὖν αὐτοὺς, ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα, τό, τε ψυχρὸν ὕδωρ προσραίνων, καὶ ῥιπίζων, καὶ πρὸς ἄνεμον φέρων, καὶ τρίβων τὸ στόμα τῆς κοιλίας, καὶ ἀνακαλῶν. ἐφεξῆς δ' ἤδη καὶ οἶνον διδοὺς καὶ τροφάς. τοὺς δὲ διὰ μέγεθος φλεγμονῆς, ἢ καὶ κακοήθειαν σφοδροῦ πυρετοῦ λειποθυμοῦντας ἐν ταῖς εἰσβολαῖς καὶ καταψυχομένους, τὰ κῶλα τρίβων ἰσχυρῶς καὶ θάλπων, καὶ διαδεσμῶν σκέλη τε καὶ χεῖρας, ἐγρηγορέναι τε κελεύων, καὶ σιτίου παντὸς ἀπέχεσθαι καὶ πόματος. ἄριστον δ' οὐδὲ τούτων προγνῶναι τὸ μέλλον ἔσεσθαι, καὶ φθάσαι αὐτὰ πράξαντα πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. καὶ τοὺς διὰ ξηρότητα δὲ συγκοπτομένους ἐν ταῖς τῶν παροξυσμῶν ἀρχαῖς, ἄριστον προγινώσκειν. εἰ γὰρ ὥραις που δύο ἢ τρισὶν ἔμπροσθεν πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ θρέψας, διακρατεῖσθαι πόδας καὶ χεῖρας κελεύσειας, οὐκ ἂν ἀπόλοιτο. εἶναι δὲ χρὴ τὰς τροφὰς εὐπέπτους τε καὶ εὐστομάχους. εἰ δὲ καὶ σφοδρὸν τὸν κίνδυνον ὑπονοήσῃς ἔσεσθαι, φθάσαι οἴνου διδόναι, καὶ μάλιστ' εἰς χόνδρον ἑφθὸν τὸν οἶνον ἐπιχέας προσφέρειν. εἰ δὲ καὶ ἄρτον ἀντὶ χόνδρου δοίης ἴσον δύναται. μετρίας δὲ τῆς συγκοπῆς προσδεχομένης, οὐδὲν οἴνου δεῖ, ἀλλ' ἀρκεῖ τηνικαῦτα ῥοιῶν, ἢ ἀπίων, ἢ μήλων, ἤ τινος ἄλλης ὀπώρας στυφούσης, ταῖς τροφαῖς μιγνύναι. καὶ εἰ οὐδὲ τοῖσδε μετρίως τὸν παροξυσμὸν εἰκὸς αὖθις φέροντας, οὐκ ἀναγκαῖον ὀπώραις χρῆσθαι. ταῦτα μὲν πράττειν εἰ προγνοίης τὸ μέλλον ἔσεσθαι. τοῖς δ' ἐξαίφνης εἰς τὸν κίνδυνον ἐμπίπτουσιν, οἶνόν τε διδόναι θερμοῦ, καὶ ἄρτου, καὶ χόνδρου σὺν αὐτῷ θερμοῦ παντελῶς ὀλίγον. εἰ γὰρ τούτοις πλεῖον δοίης, ἢ δυσπεπτότερα σιτία τοῖς οὕτως ἔχουσιν, οὐ συγκοπήσονται μόνον, ἀλλὰ καὶ πνιγήσονται τελέως. τοῖς δὲ δι' ἔμφραξιν ἐπικαίρου μορίου λειποθυμοῦσιν, ὀξύμελί τε διδόναι, καὶ τὸ δι' ὑσσώπου, καὶ ὀριγάνου, καὶ γλήχωνος, καὶ μέλιτος πόμα. καὶ τροφὰς τοῦ τμητικωτέρου τρόπου. τὰ γὰρ παχέα καὶ γλίσχρα, μεγάλας ἐν τοῖς τοιούτοις ἐργάζεται βλάβας. ἀλλὰ καὶ τὰ κῶλα τρίβειν τε καὶ διαδεῖν, οὐδὲν χεῖρον. ἀγαθὸν δὲ καὶ τοῖς οὖρα κενοῦσι χρῆσθαι πόμασιν, οἷά τέ τι δι' ἀνήθου, καὶ μαράθρου, καὶ σελίνου, καὶ πετροσελίνου, καὶ ἄμεως, καὶ δαύκου, καὶ νάρδου στάχυος. ἐφ' οἷς φανερᾶς οὔσης ἤδη τῆς ὠφελείας, οἴνῳ χρῆσθαι λευκῷ καὶ λεπτῷ, μὴ πάνυ παλαιῷ. γνωριεῖς δὲ τὰς τοιαύτας ἐμφράξεις, ταῖς τ' ἄλλαις ἀνωμαλίαις τῶν σφυγμῶν, καὶ μάλιστα ὅσαι κατὰ μέγεθός τε καὶ μικρότητα, καὶ σφοδρότητα καὶ ἀμυδρότητα γίνονται, μὴ παρούσης τῆς καλουμένης πληθωρικῆς συνδρομῆς. εἰσὶ γὰρ κἀκείνης κοιναί. γίγνονται δὲ καὶ διαλείποντες οὐδὲ ταῖς μεγάλαις τῶν τοιούτων διαθέσεων οἱ σφυγμοί. ταῦτα μὲν οὖν οὐδὲ πλέον ἐν τοῖς περὶ σφυγμῶν λέγεται. νυνὶ δὲ μεταβῶμεν οὐδὲ τὸν περὶ τῶν ὑπολοίπων ἐκλύσεων λόγον. οἷον ὅσαι τε διὰ ῥῆξιν ἀγγείου αἱμορραγίας ἢ τομὴν γίγνονται, καὶ ὅσαι διὰ κένωσιν ἀθρόαν ἐν ὑδέροις. ἀπόχρη δὲ τούτοις ἐν μὲν τῷ παραυτίκα, τοῖς ὀσφραντικοῖς ἀνακτήσασθαι. μικρὸν δ' ὕστερον, ῥοφήμασιν εὐπέπτοις χρῆσθαι. εἰ δὲ καὶ διὰ λύπην, ἢ χαράν, ἢ φόβον, ἢ θυμόν, ἢ ἔκπληξιν ἐκλυθεῖεν, ὀσφραντικοῖς τε καὶ ταῖς τῶν ῥινῶν κατὰ λῆψιν ἀνακτησάμενον, ἐμεῖν ἀναγκάζειν. ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς οὐδὲ τραύμασιν, ἢ καθάρσεσιν, ἢ ἀλγήμασι, τοῖς κατὰ τὰ ἄρθρα καὶ νεῦρα καὶ τῶν μυῶν τοὺς τείνοντας, ἔν γε τῷ παραχρῆμα δεῖ ἀνακτᾶσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα, τὴν προσήκουσαν ποιεῖσθαι τοῦ παθήματος θεραπείαν. αἱ δ' οὐδὲ τοῖς κωλικοῖς πάθεσιν, ἢ τοῖς εἰλεοῖς, ἤ τινι τῶν οὕτω μεγάλας ἐπιφερόντων ὀδύνας ἑπόμεναι λειποθυμίαι, ταῖς τε τῶν πεπονθότων μορίων ἀλέαις μάλιστα καθίστανται, καὶ ταῖς τῶν ἄκρων τρίψεσιν. τὰς δὲ δι' ἀρρωστίαν οἰκείαν τῶν διοικουσῶν τὸ σῶμα δυνάμεων ἐκλύσεις, ἐπὶ δυσκρασίᾳ τῶν μορίων ἐκείνων γιγνομένας, ὅθεν αἱ δυνάμεις ὁρμῶνται, ταῖς ἐναντίαις δυσκρασίαις ἰᾶσθαι προσήκει. θερμαίνοντας μὲν, τὰς ψυχράς. ψύχοντας δὲ, τὰς θερμάς. ἐπί τε τῶν ἄλλων ἀνάλογον. ἡ μὲν οὖν ζωτικὴ καλουμένη δύναμις, ἡ ἐκ καρδίας ὁρμωμένη ἐδείξαμεν, ἐκ τῶν ἀμυδρῶν σφυγμῶν γνωρίζεται. ἡ δ' ἐξ ἥπατος μὲν ὁρμωμένη, θρεπτικὴ δ' ὀνομαζομένη, ταῖς αἱματώδεσι διαχωρήσεσι, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑδατώδεσί τε καὶ λεπταῖς γιγνομέναις. ὕστερον δὲ παχείαις, οἷα περ ἡ ἀμόργη. τὴν δ' ἀπὸ ἐγκεφάλου μὲν ὁρμωμένην δύναμιν, ἐξαιρέτως δ' ὑπό τινων ὀνομαζομένην ψυχικήν, τῇ περὶ τὰς προαιρετικὰς κινήσεις ἀρρωστίᾳ γνωρίζομεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἰδίᾳ σοι γράψομεν ἐν ἑτέρῳ γράμματι. πάμπολλα γάρ ἐστιν ἐν αὐτοῖς παρορώμενα τοῖς ἰατροῖς. ἐπεὶ δὲ τὸν περὶ τῶν συμπτωμάτων λόγον πεποιήμεθα μέχρι δεῦρο, πάλιν ἐπάνιμεν πρὸς τὰ ἐξ ἀρχῆς, ἓν κοινὸν ἐπὶ πάντων ἔχοντες σκοπὸν, ἐπισκέπτεσθαι τὴν ἐργαζομένην ἕκαστον αὐτῶν αἰτίαν. αὕτη γὰρ ἐνδείξεταί σοι τὴν προσήκουσαν ἴασιν. οἷον εἴ τις ἀλγεῖ κεφαλὴν, εἰ μὲν ἀσώδης εἴη καὶ καρδιώττοι, κελεύειν ἐμεῖν. ἐμεῖται γὰρ ἢ χολὴν, ἢ φλέγμα, ἢ ἄμφω. μηδενὸς δ' ἐπισήμου κατὰ τὴν γαστέρα παθήματος ὑποφαινομένου σκοπεῖσθαι, πότερον πλῆθός ἐστιν, ἢ ἔμφραξις, ἢ φλεγμονή τινος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ μορίων. εὑρήσεις δὲ πρῶτον μὲν, εἰ δι' ὅλης αὐτῆς ἐκτέταται τὸ ἄλγημα πυνθανόμενος, ἢ κατά τινα τῶν μορίων ἐρείδει σφοδρότερον. ἔπειτα δὲ πότερον μετὰ βάρους, ἢ τάσεως, ἢ δήξεως, ἢ σφυγμοῦ. τὰ γὰρ μετὰ βάρους ἀλγήματα, πλῆθος δηλοῖ.

τὰ δὲ μετὰ δήξεως, ἢ ἀτμῶν, ἢ χυμῶν δριμύτητα. τὰ δὲ μετὰ σφυγμοῦ, φλεγμονήν. τὰ δὲ μετὰ τάσεως,
εἰ μὲν ἄνευ βάρους καὶ σφυγμοῦ καὶ πνεύματος ἀπέπτου καὶ φυσώδους, πλῆθος. εἰ δὲ μετὰ σφυγμοῦ, καὶ φλε-
γμονὴν ὑμενώδους σώματος. εἰ δὲ μετὰ βάρους, πλῆθος ἐντὸς τῶν ὑμένων ἐνισχόμενον. ὅταν οὖν πάντα πᾶσι ταῦ-
τα διορισθείη, τὴν ἐργαζομένην ἕκαστον αὐτῶν αἰτίαν σκοπεῖν χρή. ἐκείνη γὰρ ἐνδείξεταί σοι τὴν θεραπείαν. δὴ
εἰ πλῆθος εἴη περιεχόμενον ἀτμῶν, ἢ χυμῶν, ἐπισκέπτεσθαι πότερον διὰ μέγεθος πυρετῶν οἱ χυμοὶ χυθέν-
τες τε καὶ οἱονεὶ ζέσαντες ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὥρμησαν, ἢ διὰ τὴν τοῦ μορίου ἀρρωστίαν, ἢ διὰ τὴν ἐν παντὶ τῷ σώ-
ματι πλησμονήν. ταύτην μὲν γὰρ οὐκ ἂν χαλεπῶς ἰάσαιο, ταῖς τοῦ ὅλου κενώσεσι. τὴν δ᾽ ἐπ᾽ ἀσθενείᾳ τοῦ μορίου,
τὸ μέν τι, πάντη τοῦ σώματος ἀντισπῶν. τὸ δέ τι, ταῖς τοῦ μορίου ἰάσεσιν. ἀντισπάσεις μὲν οὖν κλύσμασί τε δριμέ-
σι καὶ δεσμοῖς καὶ τρίψεσι τῶν κάτω πολλαῖς. καὶ ἐὰν οὕτω δέῃ καὶ τοῦ αἵματος ἀπάγων τι. τὸ δὲ μόριον ἐξιάσῃ
10 καθ᾽ ὃν μὲν καιρὸν ἀντισπᾷς εἰς τὸ ὅλον σῶμα, ταῖς ἀπωθεῖσθαί τι τῆς κεφαλῆς δυναμέναις ἐπιβροχαῖς. μετὰ
δὲ ταῦτα, ταῖς κενούσαις. εἰς ὕστερον δὲ, ταῖς τονούσαις. ἀπωθεῖται μὲν οὖν ἔλαιον τὸ καλούμενον ὠμοτριβὲς,
ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων παραπλήσιον, οἷον ὀξυρρόδινον τε καὶ ῥόδινον αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ, καὶ ὅσα διὰ τῶν τῆς μήκω-
νος κωδιῶν καὶ θαλλῶν ἐλαίας τῶν ἁπαλῶν. καὶ κυτίνου τῶν κορύμβων. ἢ ἡδυόσμου τε τοῦ χλωροῦ, καὶ σι-
συμβρίου σκευάζεται. χρῆσθαι δ᾽ αὐτοῖς ἐπὶ μὲν ὠμοτέρου τε καὶ ψυχροτέρου πλήθους, χλιαροῖς. ἐπὶ δὲ
θερμοτέρου καὶ χολωδεστέρου, ψυχροῖς. κενοῖ δὲ καὶ διαφορεῖ τὸ θερμὸν ἔλαιον, αὐτό τε καθ᾽ αὑτὸ, καὶ μᾶλλον εἰ
παλαιὸν ἢ σικυώνιον εἴη, ἢ καὶ ἄνηθον ἐναφεψημένον ἔχοι. τὸ γὰρ μὴ πάνυ παχὺ, μήτε γλίσχρων χυμῶν πλῆ-
θος ἱκανῶς διὰ τῶν τοιούτων κενώσεις. ἀλλὰ καὶ ἢν σφονδύλιον ἢ ἑρπύλλιον ἐναφέψοις, ἢ γλήχωνος κόμην, ἢ κα-
λαμίνθης, ἢ ἡδυόσμου τε καὶ σισυμβρίου, κενώσεις οὕτω καὶ τὸ παχύτερον. αὐτὰ δὲ ταῦτα, καὶ τόνον τινὰ
δίδωσι τοῖς μορίοις, καὶ ῥώννυσι τὰ ἠσθενηκότα. χρηστέον οὖν αὐτοῖς ἐφεξῆς, μέχρι παντελοῦς ἰάσεως. καὶ εἰ
20 δεήσειε διά τε ῥινῶν καὶ ὑπερῴας καθαίρειν, καὶ πταρμοὺς κινεῖν. καὶ ἢν ἐπὶ λουτρῶν ἀγάγῃς τὸν ἄνθρωπον,
ἀνατρίβειν τε ξηραῖς σινδόσι τὴν κεφαλήν. καὶ χωρὶς ἐλαίου διαπλάττειν ἅλι τε καὶ νίτρῳ καὶ νάπυϊ. ταῦτα
μὲν δὴ τῆς ἐπ᾽ ἀρρωστίας τοῦ μορίου κεφαλαλγίας ἰάματα. τῆς δ᾽ ἐπὶ μεγέθους πυρετῶν, τῆς μὲν ἰαμάτων
δεομένης, αἱ ψυχραὶ ποιότητες καὶ δυνάμεις δι᾽ ὑδρελαίου τε καὶ ὀξυρροδίνου καὶ μήκωνος κωδιῶν ἐπιβροχαὶ
συγκείμεναι, ἁρμόζουσι. τῆς δὲ κρίσιμον αἱμορραγίαν ἢ ἔμετον δηλούσης, ἰάματα μὲν οὐ χρὴ ζητεῖν. οὐδὲ γὰρ σύμ-
πτωμά τι τήν γε τοιαύτην νομιστέον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγαθὸν σημεῖον, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ πρὸ τῶν κρίσεων. ἃ τοὺς
μὲν πολλοὺς ἐκφοβεῖ, χρηστὸν δέ τι δηλοῖ. καὶ μάλιστα δὲ δύνασθαι γνωρίζειν σῶμα ταραττόμενον ὑπὸ φύσεως
παρασκευαζομένης ἐπί τε τὰς ἄλλας ἐκκρίσεις, καὶ οὐχ ἥκιστα τὰς δι᾽ ἐμέτων τε καὶ αἱμορραγίας, ὧν ἀχώρι-
στον ἐστὶ σημεῖον ἡ κεφαλαλγία. λέγεται δ᾽ ἐπὶ πλέον μὲν ἑτέρωθι πάντα. τὸ δὲ νῦν εἰδέναι καθ᾽ ὅσον ἐγχωρεῖ,
τὴν ἐξ ἀρχῆς φυλάττοντα προαίρεσιν, διὰ συντόμων εἰπεῖν τι περὶ αὐτῶν ἐρήσεται. Σκεπτέον οὖν πρῶ-
30 τον μὲν τὸ τῶν πυρετῶν εἶδος, εἰ θερμοὶ καὶ διακαεῖς. ἐκκρίσει γὰρ οἱ τοιοῦτοι φιλοῦσι κρίνεσθαι, καθάπερ οἱ μα-
λακώτεροί τε καὶ οἷον σμυχόμενοι, χρονίζουσί τε καὶ εἰς ἀποστάσεις ὁρμῶσι τὰ πολλά. δεύτερον δὲ εἰ σωτήριον
ἐστὶ τὸ νόσημα. τίς γὰρ ἀγαθὴ κρίσις ἐν τῷ ὀλεθρίῳ νοσήματι ἐλπισθείη; τρίτον ἐπὶ τοῖσδε, τὸν καιρὸν τῆς ὅλης
νόσου σκοπεῖν. εἰ γὰρ ἀρχῆς ἢ ἐπιδόσεως ἐστὶ σημεῖον, μηδέπω δ᾽ ἀκμῆς, μὴ δὲ πέψεως γνωρίσματα δι᾽ οὔρων, ἢ
πτυσμάτων, ἢ ἀποχωρημάτων, οὐκ ἐνδέχεται κρίσιν ἀγαθὴν γενέσθαι. ταῦτα μὲν ἐστὶν ἐξ ὧν ἄν τις ἐλπίσειε δι᾽ ἐκ-
κρίσεως κριθήσεσθαι τὸ νόσημα. τοῦ δὲ νῦν ἤδη καὶ μηκέτι μέλλοντος σημεῖα τάδε, δυσφορία προηγεῖται κρί-
σεως ἁπάσης. καὶ εἰ μὲν ἐν ἡμέρᾳ μέλλοι κριθήσεσθαι τὸ νόσημα, νύκτωρ. εἰ δ᾽ ἐν νυκτὶ, δι᾽ ἡμέρας. εἰ οὖν τοιοῦ-
τόν τι βλέποις, ἐπισκοπεῖσθαι δεῖ πόστην ἄγει τὴν ἀπὸ τοῦ νοσεῖν ἡμέραν ὁ ἄνθρωπος. εἰσὶ γὰρ καὶ αἳ κρίνειν πεφύκασι κἂν
βραχείας ὁρμῆς τῆς φύσεως λάβωνται. πολλοὶ δ᾽ ἐν μὲν ταῖς σφοδραῖς κινήσεσιν, ὅλως οὐ δύνανται τὸ μέ-
γεθος συνορᾶν τῆς ταραχῆς, εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶ τῆς ἡμέρας. ἡ μὲν γὰρ ἑβδόμη ἡμέρα, καὶ κατὰ τὰς βραχείας
40 παρασκευὰς τῆς φύσεως ἐξορμᾷ πρὸς τὴν διὰ κενώσεως κρίσιν. ἡ δ᾽ ἕκτη, μεγάλης τε δεῖται τῆς παρασκευῆς.
καὶ πολλάκις μὲν οὐδ᾽ ἔκρινεν. εἰ δέ γε κρίνοιεν, οὔτε χωρὶς κινδύνου, οὔτε πιστῶς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡμε-
ρῶν ἑκάστης ἐστί τις ἴδιος φύσις, ἣν ἐν τοῖς περὶ κρισίμων διοριζόμεθα. φέρε δὴ καὶ τὴν ἡμέραν εἶναι κατὰ
τὸ τῆς ταραχῆς μέγεθος. εἶτ᾽ ἐφεξῆς σκοπεῖν, ὁποία τις ἡ κρίσις ἔσται. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων, οὐδὲν δεόμεθα
λέγειν νῦν. εἰ δ᾽ ἔμετος ἢ αἵματος ἔκκρισις διὰ ῥινῶν ἔσεσθαι μέλλοι, ταύταις γὰρ ἐλέγομεν ταῖς κρίσεσιν ἕν τι
τῶν σημείων εἶναι τὴν κεφαλαλγίαν, ἐκ τῶνδε μάλιστα διορίζεσθαι. πρῶτον μὲν, εἰ μὴ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθὺς εἰσέ-
βαλεν, οἷον σύμπτωμά τι τοῦ νοσήματος, ἀλλ᾽ ἐν τῇ πρὸ τῆς κρίσεως ταραχῇ. δεύτερον δ᾽ εἰ καὶ ὁ τράχηλος συναλ-
γοίη, καὶ ὑποχόνδριον ἀνασπώμενον εἴη. καὶ εἰ δύσπνοιά τις αἰφνίδιος, οἱονεὶ στενοχωρουμένου τοῦ θώρακος. εἰ γὰρ
ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἐξαίφνης ὀγκούμενοι οἱ σφυγμοὶ μὴ καταπίπτοιεν εἰς μικρότητα, μὴ δ᾽ ἀμυδροὶ γίγνοιντο,
παραχρῆμα τὴν κρίσιν ἐλπίζειν. εἰ δὲ πρὸς τῷ μὴ καταπίπτειν εἰς ὕψος ἀρθεῖεν, καὶ σφοδρότητα προσλάβοι-
50 εν, ἐπιβλέπειν ἤδη χρὴ τὸ πρόσωπον τοῦ νοσοῦντος. εἰ γοῦν καὶ πάλλοιτό τι τῶν ἐν αὐτῷ μορίων, ἢ σφύζοιεν, αἱ
ἐν τοῖς κροτάφοις φλέβες, ἢ μῆλον, ἢ ῥὶς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἐρυθρότερα γίγνοιντο, τὴν κρίσιν μᾶλλον ἐλπίζειν. εἰ δὲ
καὶ δακρύουσιν ἄκοντες, ἢ μαρμαρυγὰς ὁρᾶν φαντάζοιντο, καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰς ῥῖνας φέροιεν ὡς κνώμε-
νοι, τηνικαῦτα μὲν, οὐκέτι μέλλον, ἀλλ᾽ ἤδη ῥέον ὄψει τὸ αἷμα. κινησαμένων γὰρ αὐτῶν ἅπαξ που καὶ δὶς, εὐθὺς ἐκ-
ῥήγνυται. μὴ καταπλαγῇς δ᾽ ἐν τούτοις, ἢν παραφρονοῦντα τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀναπηδῶντα θεάσαιο. καὶ γὰρ
καὶ ταῦτα τῆς ἄνω φορᾶς τῶν χυμῶν γνωρίσματα. καθάπερ ἥ τε δύσπνοια, καὶ τὸ ὑποχόνδριον ἀνασπώ-
μενον, ὅ, τε τράχηλος ἅμα τῇ κεφαλῇ βαρυνόμενος. ἀλλά σοι ἐπὶ τούτοις ἔν τι σημεῖον ἔστω καὶ ἡ παραφροσύ-
νη. καὶ ταῦτα μὲν οὖν ἱκανὰ γνωρίσματα. προσέρχεται δ᾽ αὐτοῖς πολλάκις, ἥ τε τοῦ νοσοῦντος ἡλικία τε καὶ
φύσις βεβαιοῦσα τὴν ἐλπίδα. καὶ προσέτι τούτοις ὁ καιρὸς, ἥ τε παροῦσα κατάστασις. εἰ γὰρ μειράκιον εἴη τὸ
νοσοῦν,

νοσοῦντι, ἢ ἄλλως φύσει θερμόν, ἢ πολύαιμον, ἔτι μᾶλλον ἐλπίσεις. εἰ δὲ καὶ πρόσθεν αὐτῷ πολλάκις αἷμα ἐκ ῥινῶν ἐπεφάνη νοσοῦντί τε καὶ ὑγιαίνοντι, τοῦτο μὲν καὶ μόνον ἱκανὸν αἱμορραγίας ἐλπίδα παρασχεῖν. εἰ δὲ καὶ ὁ καιρὸς τοῦ ἔτους ὡραίως θέρος, ἢ οὐ θέρος μέν, ἄλλως δὲ θερμὴν τὴν παροῦσαν κατάστασιν, ἆρ' οὐκ αὐτίκα καὶ παρὰ τούτων ἔνδειξιν λάβοις. εἰ δὲ καὶ πολλοὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν αἱμορραγίαις εἶεν κεκριμένοι, καὶ τοῦτ' ἂν αὐξήσειέ σου τὴν ἐλπίδα. καὶ εἰ πληθωρικὸν εἴη τὸ σῶμα, καὶ εἰ συνήθων ἐκκρίσεων ἐπίσχεσις. ἐμοὶ μὲν οὐδ' ὅλως χαλεπὸν εἶναι δοκεῖ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα γνωρίσματα μελλούσης αἱμορραγίας ἔχοντα δύνασθαι προγινώσκειν, ἀλλ' ἄτοπόν τε καὶ δεινῶς ἀμαθές, τὸ μὴ προγνῶναι. τῇ δ' ὀλιγωρίᾳ τῶν νῦν ἰατρῶν, θαυμάζεται τὰ μὴ θαυμαστά. καὶ γὰρ εἴθ' ἐξ ἀριστεροῦ μυκτῆρος, εἴτ' ἐκ δεξιοῦ ῥυήσεται τὸ αἷμα, χαλεπὸν μὲν οὐδὲν ἐκ τῶν εἰρημένων προγινώσκειν. τοῖς πολλοῖς δὲ τῶν ἰατρῶν, οὐ μόνον χαλεπόν, ἀλλ' οὐδὲ δυνατὸν ὅλως εἶναι δοκεῖ. καίτοι καὶ ταύτας, καὶ τὰς ἄλλας ἐκκρίσεις ἁπάσας ἔνεστι προγνῶναι, δύο ταῦτα σκεπτομένῳ. τό, τε ὅθεν ἡ ὁρμὴ τῆς φύσεως, καὶ τὸ ποῦ. καὶ γὰρ συνεργήσομεν ταῖς ἐλλείψεσι, καὶ κωλύσομεν τὰς ἀμέτρους κινουμένας φοράς, εἰ ταῦτα γινώσκοιμεν. αὐτίκα τὰς ἀπὸ σπληνὸς αἱμορραγίας, αἱ κατὰ τὸ ἀριστερὸν ὑποχόνδριον ὑποτιθέμεναι μεγάλαι σικύαι ῥᾳδίως αὐτίκα παύουσι. τὰς δ' ἀπὸ τοῦ ἥπατος, αἱ κατὰ τὸ δεξιόν. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος. ἐξ οὗ γὰρ περὶ πάντων δυνήσῃ συλλογίζεσθαι τό γε καθόλου σκοπούμενος. ὥστε καὶ ἐγὼ τῇδε καταπαύσω τὸν παρόντα λόγον. ἐφεξῆς δέ, περί τε τῶν ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς ἀναπτομένων πυρετῶν διειμί σοι, καὶ τῶν ἄλλων παθῶν, ὅσα καθ' ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μορίων συνίσταται. φλεγμονὰς δ' οἱ μὲν παλαιοί, τὰς δὴ φλογώσεις ὠνόμαζον. οἱ δὲ νεώτεροι, οὐ πάσας, οὔτε γὰρ τὸν ἕρπητα, οὔτε τὸ ἐρυσίπελας, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν τῶν τοιούτων ταῖς φλεγμοναῖς συναριθμοῦσιν, ἀλλ' ἐν μόνῳ τῶν θερμῶν παθημάτων ἐπιφέρουσι τοῦτο τὸ ὄνομα, τῷ μετ' οἰδήματος σκληροῦ καὶ ὀδυνώδους φλεγματώδους. οὐ μὴν τούτῳ γε μόνῳ πυρετοὺς καὶ πόνους ἑπομένους ὁρῶμεν, ἀλλ' ἅπασιν ἁπλῶς τοῖς θερμοῖς, καὶ δὴ ζέουσι πάθεσι. περί τε οὖν τούτων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τοιαῦτα νοσήματα τὸν ἑξῆς ποιησόμεθα λόγον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΓΛΑΥΚΩΝΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος παθῶν ὦ Γλαύκων, ἑξῆς ἐροῦμεν ἀπὸ φλεγμονῆς ἀρξάμενοι. καὶ γὰρ πλειστάκις αὕτη γίνεται, καὶ πλείστας ἔχει διαφοράς. καὶ πάσαις αὐταῖς πυρετοὶ πεφύκασιν ἕπεσθαι. κοινὸν μὲν οὖν ἁπάσαις ἡ ἄμετρός ἐστι θερμασία, καὶ δὴ φλόγωσις, ὅθενπερ καὶ τὸ τῆς φλεγμονῆς ὄνομα, κατ' αὐτῶν ἐπιφέρειν ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς. ἴδιαι δὲ καθ' ἑκάστην ἕτεραι αὐτῶν διαφοραί, ἐξ ὧν τό, τε εἶδος αὐτῆς γνωριεῖς, καὶ τῆς προσηκούσης εὐπορήσεις ἰάσεως. ἑτέρως μὲν γὰρ ἕρπητας, ἑτέρως δ' ἐρυσιπέλατα, ἑτέρως δὲ φύγεθλα, καὶ τἆλλα τῶν φλεγμονῶν εἴδη θεραπεύσεις. ὥστε πάλιν ἡγεῖσθαι κἀνταῦθα διαγινώσκειν ὀρθῶς τὰ πάθη δύνασθαι. καί σοι πειράσομαι τοῦτο πρῶτον γράψαι διελόμενος ἐξ ἀρχῆς περὶ τῶν κατὰ τὰς φλεγμονὰς πάσας διαφορῶν. πρώτη μὲν οὖν διαφορὰ φλεγμονῆς ἐστι, καθ' ἣν τὴν μὲν αὐτῶν, ὑγράν· τὴν δέ, ξηρὰν εἶναι συμβέβηκεν. ὑγρὰ μέν, ἥτις ἂν ἐκ ῥεύματος θερμοῦ τὸ μόριον καταλαμβάνοντος γίνηται. ξηρὰ δ' ὅταν μηδενὸς ἐπιρρυέντος, τὴν σύμφυτον θερμασίαν ἐκπυρωθῆναι συμβῇ. τοῦτο δὲ μέχρι μέν τινος δὴ πυρετός ἐστι τοῦ μορίου. ἐπειδὰν δὲ εἰς ἄμετρον ἤδη θερμότητα καὶ ξηρότητα προήκῃ, φθορὰ καὶ νέκρωσις παντελὴς γίνεται. ὅθεν οὐδ' εἰς πλείω τέμνεσθαι πέφυκεν, ὥσπερ ἡ ἑτέρα διαφορά, καθ' ἣν ἐπιρρεῖν τινὰς χυμοὺς ἐλέγομεν τῷ μορίῳ. πολλὰ γὰρ τὰ ταύτης εἴδη. αἵματος μὲν γὰρ ἐπιρρυέντος, ἕτερον· χολῆς δὲ ξανθῆς, ἕτερον· ἀμφοῖν δ' ἅμα, τρίτον ἄλλο. καὶ μὲν δὴ καὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἢ σηπτὸς ἐστὶν ἤδη τὸ ἐπιρρέον, ἢ ἐν τῷ μορίῳ σφηνούμενον σήπεται. καὶ ἤτοι παχὺ τὴν σύστασιν, ἢ λεπτόν, ἢ χρηστόν, ἢ δριμύ. αἵματος μὲν οὖν χρηστοῦ καὶ συμμέτρου τῷ πάχει ῥυέντος εἴς τι μόριον ἀθρόως, καὶ διὰ τὸ πλῆθος σφηνωθέντος, ὀδύνη σφοδρὰ καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον, ἥν γε μὴ παντελῶς δυσαίσθητον ᾖ τὸ μόριον. καὶ σφυγμὸς ἀνιαρὸς ἐν τῷ βάθει, καὶ τείνεσθαι πάντη νομίζει καὶ θλᾶσθαι τὸ μόριον. καὶ θερμασίας αἰσθάνεσθαι πλείονος, ὡς διακαίεσθαι δοκεῖν, καὶ ἀναψύχεσθαι ποθεῖν. καὶ ἔρευθος ἐπανθεῖ τοιοῦτον, οἷον τοῖς λελουμένοις, ἢ παρὰ τῷ πυρὶ θαλφθεῖσιν, ἢ πως ἄλλως θερμανθεῖσι. τοῦτο τὸ πάθος, τὴν τοῦ γένους ὅλου προσηγορίαν ἀπηνέγκατο, καὶ καλεῖται φλεγμονή· ἄλλοις παραπλησίως πολλοῖς εἴδεσι, λαμβάνει τε τὸ τοῦ γένους ἐπιφερόμενον ὄνομα. καὶ γίνεται συνεχῶς ἐπὶ πάσῃ σχεδὸν προφάσει. καὶ γὰρ καὶ τρώσεσι, καὶ σπάσμασι, καὶ θλάσεσι, καὶ ῥήγμασι, καὶ τοῖς ἐκ τῶν γυμνασίων καμάτοις, ἐξαρθρήμασί τε καὶ κατάγμασι, καὶ τοῖς αὐτομάτοις ἕλκεσιν ἐπιγίνεται. καὶ χωρὶς δὲ τούτων ἁπάντων, ὅταν εἰς ἄμετρον χυμῶν πλησμονὴν αἱ φλέβες ἀφίκωνται, τότε τὸ περιττὸν ἀποχέουσιν εἴς τι χωρίον, ὃ ἂν ἐπιτηδειότατον ᾖ τηνικαῦτα δέξασθαι. πάντως δὲ τοῦτο τῶν ἄλλων, ἢ ἀρρωστότερον ἐστίν, ἢ μανότερον, ἢ ἕλκειν ἑτοιμότερον, ἢ ἀκινητότερον, ἐξ ἧς τινος οὖν αἰτίας εἰς ταύτας ἀχθὲν τὰς διαθέσεις. οὐ γὰρ τοῦτό γε νῦν πρόκειται λέγειν. χολὴ δὲ ξανθή, ἡνίκα μὲν τὴν ἑαυτῆς φύσιν σώζουσα σὺν τῷ αἵματι φέρεται πανταχόσε τοῦ σώματος, ἴκτερος τὸ πάθος καλεῖται. μόνης δ' ἀποκριθείσης, καὶ κατά τι μόριον ἱσταμένης, ἕρπης ὀνομάζεται. εἰ μὲν δὴ παχεῖα τὴν σύστασιν εἴη, πᾶν ἑλκοῖ μέχρι τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς τὸ δέρμα, καὶ καλεῖ τοῦτον Ἱπποκράτης ἕρπητας ἐσθιομένους. εἰ δὲ λεπτοτέρα εἴη, τὸ ἐπιπολῆς μόνον ὥσπερ ἐπικαίει, καὶ τοῦτο τὸ εἶδος ἀπηνέγκατο τὴν τοῦ γένους προσηγορίαν, ἁπλῶς τε καὶ χωρὶς προσθήκης ἕρπης ὀνομασθέν. τῶν γὰρ ἄλλων δυοῖν εἰδῶν, τὸ μὲν ἤδη προειρημένον, ἐσθιόμενος ἕρπης ὀνομάζεται. θάτερον

δὲ τὸ λοιπὸν, κεγχρίας, ὅτι καὶ τούτῳ συμβέβηκε φλυκταίνας μικρὰς καὶ πολλὰς ἐπιπολῆς τοῦ δέρματος ἐπεγείρειν κέγχροις ἐοικυίας. γίνεται δ' ὁ τοιοῦτος ἕρπης, ὑπὸ χολῆς μὲν καὶ αὐτὸς, ἀλλ' ἧττον δριμείας καὶ θερμῆς, ἢ ὁ πρόσθεν. εἰ δ' ἐξ αἵματος καὶ ξανθῆς χολῆς θερμοτέρων τοῦ δέοντος μικτὸν εἴη τὸ ῥεῦμα, ἢ ἐξ αἵματος μὲν, ζέοντος δὲ καὶ λεπτοτάτου τὴν σύστασιν, ἐρυσίπελας τὸ πάθος καλεῖται, θερμότερον πολλῷ τῆς φλεγμονῆς τοῦτο καὶ ξανθότερον ἰδέσθαι. καὶ εἰ ἅψαιο, ῥᾳδίως ὑποφεύγει τὸ αἷμα. καὶ αὖθις ἐπιρρεῖ λεπτὸν ἀκριβῶς, καὶ ἐρυθρὸν φαινόμενον. οὐ μὴν οὐδ' ὀδυνᾶται ὁμοίως τῇ φλεγμονῇ τοῦτο. καὶ κατ' οὐδὲν δὲ τῶν τῆς φλεγμονῆς εἰδῶν, οὔτε σφυγμὸν, οὔτε θλῖψιν, οὔτε τάσιν ὁμοίαν ἐπιφέρει. ἀλλ' ἔσθ' ὅτε καὶ πάνυ μετρίως ἐνοχλεῖ. καὶ μάλισθ' ὅταν κατὰ μόνου τοῦ δέρματος ἐκχυθῇ, μηδὲν ἀδικοῦν τὴν ὑποκειμένην σάρκα, καὶ μὲν δὴ καὶ γίνεται τοιοῦτον ὡς τὰ πολλά. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀκριβὲς ἐρυσίπελας. ὡς τό γε καὶ τῆς ὑποκειμένης ἁπτόμενον σαρκὸς, οὔτ' ἐξ ἀκριβοῦς λεπτοῦ γίνεται τοῦ ῥεύματος, οὔτ' ἐρυσίπελας ἐστὶ μόνον, ἀλλ' ἤδη μικτὴ διάθεσις ἐξ ἐρυσιπέλατός τε καὶ φλεγμονῆς. ἐπικρατεῖ δ' ἐν αὐτῇ ποτὲ μὲν, τὰ τοῦ ἐρυσιπέλατος ἴδια συμπτώματα, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον πάθος ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἐρυσίπελας φλεγμονῶδες. ποτὲ δὲ τὰ τῆς φλεγμονῆς, καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὸ τηνικαῦτα φλεγμονὴν ἐρυσιπελατώδη. εἰ δὲ τὰ μηδέτερα ἐπικρατοίη σαφῶς, ἀλλ' ἴσα φαίνοιτο φλεγμονὴ καὶ ἐρυσίπελας, μεμῖχθαι λέγεται. τὸ μὲν οὖν ἀκριβὲς ἐρυσίπελας, αὐτοῦ τοῦ δέρματος μόνου πάθος ἐστί. οὐ μὴν ἥ γε φλεγμονὴ μόνων τῶν ὑποκειμένων τῷ δέρματι μορίων, ἀλλὰ μάλιστα μὲν τούτων, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ δέρματος. καὶ ἔστιν αὐτὴ τἆλλα μὲν, ὀλιγηρὰ, τῆς ἑτέρας οὐδὲν ἧττον. ἄπεστι δ' αὐτῆς ὁ σφυγμός. ὅταν δὲ τὸ ἐπιρρέον αἷμα θερμὸν ἱκανῶς ᾖ καὶ παχὺ, καθότι ἂν μᾶλλον ἀθρόον ἐπιρρυῇ, τοῦτο καῦσαν ἕλκος ἐσχάραν ἔχον εἰργάσατο. τὸ πέριξ δ' αὐτοῦ πᾶν εἰς φλεγμονὴν ἐξαίρει, ζέουσάν τε καὶ δεινῶς ἐπώδυνον. ὀνομάζεται δὲ τὸ τοιοῦτον πάθος, ἄνθραξ. ὅταν δὲ τὸ ἐπιρρέον αἷμα μέλαν ᾖ, καὶ παχὺ, καὶ ἰλυῶδες, καὶ ζέον, οἷόνπερ τὸ προειρημένον, ἅμα δὲ καὶ ἰχῶρας τινὰς λεπτοὺς μεμιγμένους ἔχῃ, φλυκταίνας ἐπιπολῆς τοῦ δέρματος ἀνίστησιν ὁμοίας ταῖς ἀπὸ πυρὸς. ὧν ἐκρηγνυμένων, τὸ ἐσχαρῶδες ὑπ' αὐταῖς ἕλκος εὑρίσκεται, καὶ ἔστιν ἄνθραξ ἤδη καὶ τοῦτο. τὰ μὲν οὖν τῆς φλεγμονῆς εἴδη τοσαῦτα, κατά γε τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ πάθους διαιρούμενα. πολλὰ δ' ἂν ἴσως δόξειέ τις παραλελεῖφθαι τῷ πλήθει τῶν ὀνομάτων ἐξαπατώμενος, οἷον βουβῶνας τε καὶ φύματα, καὶ φύγεθλα, καὶ ὀφθαλμίας, καὶ περιπνευμονίας, καὶ πλευρίτιδας, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ὁμοίως ὀνομαζομένων. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, φλεγμοναὶ μέν τινες εἰσὶν, ἐν οἷς πρόσθεν εἶπον εἴδεσι περιεχόμεναι. διαφέρουσι δ' αὐτῶν ἕκαστον ἔτυχε προσηγορίας, τῶν πρώτως θεμένων αὐτὰς συνθέτου νοήσει, αὐτοῦ τε τοῦ πάθους, καὶ τοῦ δεδεγμένου ἅμα μορίου αὐτὸ, δι' ἑνὸς ἑρμηνεῦσαι βουληθέντων ὀνόματος. ἔστι γὰρ ὁ μὲν βουβὼν καὶ τὸ φῦμα, καὶ τὸ φύγεθλον, ἀδένων παθήματα. βουβὼν μὲν, ἡ φλεγμονή. φῦμα δὲ, τὸ ταχέως αὐξόμενον, καὶ πρὸς ἐκπύησιν ἐπειγόμενον. φύγεθλον δὲ, τὸ λεγόμενον φλεγμονῶδες ἐρυσίπελας, ἢ ἐρυσιπελατώδης φλεγμονή. οὕτω δὲ καὶ ὀφθαλμία μὲν, ἡ τοῦ περιφυκότος ὑμένος τῷ κερατοειδεῖ φλεγμονή. πλευρῖτις δ' ἡ τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος. συνάγχη δὲ, φάρυγγος. ἡ περιπνευμονία δὲ, τοῦ πνεύμονος. ἑκάστου τε τῶν ἄλλων ἀνάλογον. τὰς μὲν οὖν ἐν τοῖς φαινομένοις μορίοις τοῦ σώματος φλεγμονὰς, ἕτοιμον γνωρίζειν. τὰς δ' ἐν τοῖς ἀφανέσιν, εἰ καὶ τὸν πυρετὸν ἐπιφέρουσι πάντως, οὐκέθ' ὁμοίως. ἀλλ' ἐμοὶ μὲν δοκεῖ γνώμης τε πάνυ λεπτῆς ἡ τοιαύτη δεῖσθαι διάγνωσις, ἐμπειρίας τε τῆς φύσεως τῶν μορίων, ἣν ἐξ ἀνατομῆς τε ἅμα καὶ ἀκριβοῦς ἐπιστήμης ἐνεργειῶν τε καὶ χρειῶν ποριζόμεθα. περὶ μὲν δὴ τούτων, ἐν ἑτέραις εἴρηται πραγματείαις. νῦν δ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ προστιθέναι τὸν περὶ τούτων λόγον, ἐξαίφνης σοι προσπεσούσης ἀναγκαίας ἀποδημίας. ὅπως δ' ἄν τις τὰς ἐν τοῖς φαινομένοις μορίοις συνισταμένας φλεγμονὰς κάλλιστα ἰῷτο, τοῦτό σοι πρῶτον δίειμι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ πολλάκις τε γιγνομένου πάθους, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ὅλου τοῦ γένους τὴν προσηγορίαν ἀπενεγκαμένου ποιησάμενος. ἐφ' οὗ τοῦτο πρῶτον ἁπάντων φημὶ χρῆναι σκοπεῖν, ὅπερ κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασι μεγίστην ἔχει δύναμιν, ἐξευρεῖν τὴν πρόφασιν τοῦ νοσήματος. ἔστι γοῦν μία τις πρόφασις τῶν φαινομένων φλεγμονῶν, οὐ πάνυ τι λανθάνουσα τὸ καλούμενον ῥεῦμα, πλὴν εἴποτε συνδράμοι ταῖς δι' ἄλλην τινὰ πρόδηλον αἰτίαν δοκούσαις γεγονέναι. ἡνίκα μὲν γὰρ οὐδεμιᾶς ἐκείνων προηγησαμένης ἐξαίφνης ἐφλέγμηνε τὸ μόριον, ἡ μὲν ἐργασαμένη τὸ πάθος αἰτία, ῥεῦμα καλεῖται. τὸ πάθος δ' αὐτὸ, ῥευματικὴ διάθεσις. καὶ χρὴ μάλιστ' ἐπὶ τῶν τοιούτων φλεγμονῶν τὰς ἀρχὰς τῶν ἰάσεων χρηστὰς εἶναι. τὰ γὰρ ἐν αὐταῖς ἁμαρτήματα, δυσιάτους ἢ καὶ παντάπασιν ἀνιάτους ἐργάζεται τὰς διαθέσεις. μέγιστα δ' ἁμαρτήματα δύο ταῦτα, τό, τε μηδεμίαν ὅλου τοῦ σώματος πρόνοιαν ποιεῖσθαι, καὶ τὸ θερμαίνειν μὲν καὶ ὑγραίνειν ἔτι τὸ μόριον. ἄμφω δ' οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἁμαρτάνουσι. τινὲς μὲν γὰρ ἐκ τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως ἀναπεπεισμένοι, καὶ τὰς φλεγμονὰς ἁπάσας, στεγνὰ πάθη νομίζοντες, καὶ χαλᾶν αὐτὰς ἡγούμενοι δεῖν. εἰσὶ δ' οἱ καὶ ἀλόγως τε καὶ ἀσκέπτως ἐκείνοις ἕπονται, μίαν ἀπολογίαν τοῦ κακῶς ποιεῖν ἔχοντες, τὸ σὺν πολλοῖς ἁμαρτάνειν. ἀλλ' οὔτε τῶν δογματικῶν ἰατρῶν τις, οὔτε τῶν ἐμπειρικῶν οὕτως ἐγίγνωσκεν. ἀλλ' ὅπερ ὅ, τε λόγος ὑπαγορεύει καὶ ἡ πεῖρα, τὸ μὲν ὅλον σῶμα κενοῦν ταῖς ἐνδεχομέναις κενώσεσι συμβουλεύουσιν. αὐτὸ δὲ τὸ φλεγμαῖνον μόριον, ἐπιβρέχειν τε καὶ καταπλάττειν τοῖς ἀπωθεῖσθαι μὲν τὸ ἐπιρρέον δυναμένοις, κενοῦν δὲ τὸ ἤδη περιεχόμενον ἐν τῷ πεπονθότι τόπῳ. τόνον δὲ καὶ ῥώμην ἐντιθέναι τοῖς ἤδη πεπονηκόσι μορίοις. εἰς ἃ δὲ χρὴ βλέποντας κενοῦν, εἴρηται μὲν ἤδη καὶ πρόσθεν, ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι δι' ὀλίγων ὑπομνήσομεν. ὥστε κἀν τοῖς ἑξῆς ἅπασι μεμνημένον σε, μηκέτι δεῖσθαι καθ' ἕκαστον πάθος ἀκούειν τοὺς ἐνδεικνυμένους σκοποὺς τὰς κενώσεις. ἡλικίαν μὲν οὖν καὶ ὥραν, καὶ χώραν, καὶ τὴν παροῦσαν κατάστασιν, καὶ τὴν ῥώμην τοῦ κάμνοντος, καὶ τὴν ἕξιν, καὶ τὸ ἔθος, καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ νοσήματος ὑπόθεσιν ἐπιβλέπειν ἐφάσκομεν δεῖν. ἐκ τούτων γὰρ, ὅτε χρὴ κενοῦν ἢ μὴ κενοῦν, καὶ ὅθεν, καὶ ὅπως εὑρεθήσεται, οἷον ἐπὶ τῆς προκειμένης διαθέσεως, εἰς γόνυ φερέσθω τὸ ῥεῦμα. καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλεῖστον ἀθρόως ἐξαιρέσθω. φαινέσθω δέ σοι καὶ τὸ σύμπαν σῶμα, μεστὸν αἵματος.

καὶ ἡ

καὶ ἡ δύναμις τοῦ νοσοῦντος, ἰσχυρά· καὶ ὁ καιρὸς τοῦ ἔτους, ἔαρ ἔστω· καὶ τὸ χωρίον, εὔκρατον· καὶ ὁ νοσῶν, μει-
ράκιον, ἢ νεανίσκος. οὗτος αἵματος κενώσεως τῆς ἐκ τῶν ἄνω χωρίων δεῖται. καὶ χρὴ τεμεῖν αὐτοῦ τῶν ἐν ἀγ-
κῶνι φλεβῶν, ἤτοι τὴν ἔσω, ἢ τὴν μέσην. εἰ δὲ τῶν ἄνωθέν τι ἐπεπόνθει, κάτωθεν ἀπάγειν τοῦ αἵματος. ἀεὶ
γὰρ εἰς τοὐναντίον τὴν τοῦ ῥεύματος ὁρμὴν ἀντισπᾶν ξυμφέρει. καταπλάττειν δὲ τῷ διὰ τοῦ ἀειζώου καὶ λεπι-
σμάτων ῥοιᾶς ἑφθέντων ἐν οἴνῳ, καὶ ῥοῦ, καὶ ἀλφίτων συγκειμένῳ. κάλλιστον γὰρ τοῦτο γ' ἔν τε τοῖς τοιούτοις,
καὶ πάνθ' ὅσων δεόμεθα στύφειν δυναμένων. ἀποκρούεται γὰρ τὸ ἐπιρρέον, καὶ ξηραίνει τὸ περιεχόμενον, καὶ
ῥώννυσι τὰ πέριξ μόρια. καὶ ἄλλα δὲ μυρία φάρμακα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔνεστί σοι συντιθέναι. ὧν τὴν
μέθοδον τῆς συνθέσεως ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων μεμάθηκας. ὅθεν κἀγὼ καθ' ἕκαστον ἔνια σοι παραγράφω, καὶ
10 ὑπόμνημά τε ἅμα καὶ παράδειγμα, τῆς τῶν ἄλλων δυνάμεων ἐσόμενον. εἰ μὲν δὴ μὴ σφοδρῶς ὀδυνῷτο,
τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι. σὺν ὀδύνῃ δὲ μείζονι τοῦ ῥεύματος ἐμπεσόντος, οὐ χρὴ μὲν οὐδ' οὕτως, οὔθ' ὕδωρ θερμόν,
οὔθ' ἔλαιον, οὔτε τὰ διὰ τῶν πυρίνων ἀλεύρων προσφέρειν καταπλάσματα. πολέμια γὰρ ἅπαντα τὰ
τοιαῦτα ταῖς ῥευματικαῖς διαθέσεσι, κἂν εἰ παραχρῆμα δόξειε ῥαστώνην τινὰ φέρειν. ἀρκεῖ δὲ τῶν τοιούτων
τινὶ παραμυθήσασθαι τὸ σφοδρὸν τῆς ὀδύνης, ὅσα διὰ γλυκέος τε καὶ ῥοδίνου, καὶ κηροῦ βραχέος ἐν ἀμ-
φοῖν τετηκότος σύγκειται. χρὴ δὲ καὶ ταῦτ' ἀναλαμβάνειν ἐρίοις ῥυπαροῖς, ὕσσωπον ὡς πλεῖστον ἔχουσι. καὶ
θέρους μὲν, ψυχρά· χειμῶνος δὲ, χλιαρὰ προσφέρειν. οὕτω δὲ καὶ τὰ καταπλάσματα, δι' ἀρνογλώσσου,
καὶ φακῆς, καὶ ἄρτου, καὶ ῥοδίνου. μικρὸν δ' ὑπεράνω τῶν πεπονθότων χωρίων ἐπιτιθέναι σπόγγον, οἴνῳ
στρυφνῷ βεβρεγμένον, ἢ ὕδατι ψυχρῷ. κάλλιον δ' εἰ καὶ ὄξους ὀλίγον ἔχοι. καὶ εἰ μὲν ἐπὶ τοιούτοις ἀξιόλο-
γός τις ὠφέλεια γένοιτο, καὶ μηδαμοῦ πῦον ὑποφαίνοιτο, τοῖς πρὸς τὰ ῥεύματα μαλθακοῖς ἐμπλάστροις δεῖ
20 χρῆσθαι. κάλλιστα δ' αὐτῶν, ὅσα ξηραίνει τε ἅμα καὶ ἀπωθεῖσθαι δύναται τὸ ἐπιρρέον αἷμα χωρὶς ὀδύνης.
ὥστε τά γε συντείνοντα σφοδρῶς καὶ διὰ τοῦτο ὀδυνῶντα πλεῖον ἀδικεῖ τοῖς ἀλγήμασιν, ἢ ὠφελεῖ ξηραί-
νοντα. τοιοῦτον οὖν εἶναι χρὴ τὸ φάρμακον, οἷόν ἐστι τὸ συνήθες ἡμῖν, τὸ διὰ τῆς χαλκίτεως ἀνιέμενον ῥο-
δίνῳ. εἰ δὲ καὶ καθαρὸν ἔριον οἴνῳ στρυφνῷ βρέχων ἔξωθεν ἐπιβάλλοις αὐτῷ, πλέον ὀνήσεις. ὑποφαινομένου
δὲ κατὰ τὸ μόριον πύου, καταπλάττειν μὲν ἀναγκαῖον ἅπαξ ἢ δίς που. καὶ ἄμεινον εἰς τὰ παρόντα τὸ ἐκ τῶν κρι-
θῶν ἄλευρον. παραπλέκειν δ' ὁμοίως τι κἂν τούτοις, ἢ ὄξους, ἢ οἴνου. καὶ διελόντα καὶ κενώσαντα τὸ πῦ-
ον, φυλάττεσθαι μὲν τοῦ λοιποῦ προσφέρειν ἔλαιον ἢ ὕδωρ. καὶ εἰ ἀπονίψαι ποτὲ δέοι τὸ τραῦμα, με-
λικράτῳ τε ἢ ὀξυκράτῳ, καὶ οἴνῳ, καὶ οἰνομέλιτι χρῆσθαι. ἐπιτιθέναι δὲ εἰ μὲν ἔτι φλεγμαίνοι, τὸ διὰ
τῆς φακῆς κατάπλασμα. μὴ φλεγμαίνοντος δὲ, τῶν τἄλλων φαρμάκων τι τῶν ἐμπλαστῶν, οἷς ἐπὶ
ταῖς τοιαύταις τομαῖς χρώμεθα, καὶ οὐχ ἥκιστά γε τῷ διὰ τῆς χαλκίτεως. ἐπιτιθέναι δὲ κατ' αὐτῶν
30 ἔξωθεν, σπόγγον, ἢ ἔριον οἴνῳ βρέξαντας στρυφνῷ. μὴ παρόντος δὲ τοῦ στρυφνοῦ, τῷ ὕδατι μίξαντας ὄξους
τοσοῦτον, ὡς πίνειν δύνασθαι, τούτῳ βρέχειν. ἐπιτήδειοι δ' εἰς ταῦτα καὶ ὅσοι θαλάττης ἔχουσιν οἶνοι. καὶ
αὐτὸς δ' ἂν ἐπὶ τοῦ καιροῦ τεχνήσαιο, μιγνύων ἄλλων τῷ παρόντι τῷδε τραύματι μηδὲν τῶν λιπαινόντων
φαρμάκων προσφέρειν, οἷόν τό, τε μακεδονικόν ἐστι, καὶ τὸ τετραφάρμακον καλούμενον. ἀκριβῶς γὰρ δεῖται
ξηραίνεσθαι. οὕτω μὲν ἰᾶσθαι δεῖ τὰς ἐπὶ ῥεύματι φλεγμονάς. τὰς δ' ἐπί τινι τῶν ἄλλων αἰτίων, ὑγραίνειν τε
καὶ θερμαίνειν οὐδὲν κωλύει. καὶ εἰ ἐκπυῆσαι βουληθείης αὐτὰς, καταπλάττειν ἀλεύρῳ πυρίνῳ, δι' ἐλαίου
τε καὶ ὕδατος ἑψημένῳ. καὶ εἴ ποτε καὶ ἀποσχάζειν δεήσειεν, οὐδὲ τοῦτο χρὴ δεδιέναι. τὰς δ' ἐπὶ τοῖς ῥεύμασιν εἰ
ἀποσχάσαις, μέγα τι κακὸν ἐργάσῃ, καὶ μάλιστ' εἰ κατ' ἀρχάς. ὅσαι γὰρ αὐτῶν χρόνου πλείονος οὖσαι, μετά γε τὴν
τοῦ παντὸς σώματος κένωσιν, καὶ τὴν ἄλλην τὴν προσήκουσαν ἴασιν, σκληρότητάς τινας ἢ μελανότητας ἐν
τοῖς μέρεσιν ὑπολειπομένας ἔχουσι. τούτων ἀπάγειν τοῦ αἵματος, οὐδὲν ἄτοπον. οὔτε γὰρ φλεγμονὰς
40 τάς γε τοιαύτας ἔτι νομιστέον. ὥσπερ οὐδὲ ἐρυσίπελας ἔτι τὸ ἤδη πελιδνόν. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦτο κατὰ τὰς
ἀρχὰς μὲν ψύχειν χρή· καὶ μάλισθ' ὅταν ἄνευ φανερᾶς γένηται προφάσεως. ἡνίκα δ' ἤδη τὸ ζέον ἄπεστιν αὐτοῦ,
καὶ χάσαι συμφέρει, καὶ καταπλάσαι θερμῷ τῷ κριθίνῳ, καὶ κηρωτῇ, καὶ ἄλλο τι φάρμακον ἐπιθεῖναι
τῶν διαφορούντων. οὐ μὴν ἀπό γε φλεβὸς αἷμα, τῶν γε τοιούτων κενοῦν ἀναγκαῖον, ἀλλ' αἱ διὰ τῆς κοιλίας
ὑποκαθάρσεις ἀρκοῦσι. διδόναι δὲ φάρμακον, ὃ χολὴν ξανθὴν ἄγει. μικροῦ δ' ὄντος τοῦ παθήματος, οὐδὲ τοῦτ'
ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἀρκεῖ κλύσαι δριμεῖ. τὰ δ' ἐφ' ἕλκεσιν ἐρυσιπέλατα, καὶ ὅσα οὔπω φανερὰς ἔχει τὰς αἰ-
τίας, οὐδ' εἰ παραχρῆμα βούλοιο καταπλάττειν ἀλεύρῳ κριθίνῳ, καὶ μάλιστα καὶ προαποσχάσας, οὐδὲν βλά-
ψεις. τὰς δὲ φλεγμονὰς τὰς ἐρυσιπελατώδεις, καὶ τὰ φλεγμονώδη τῶν ἐρυσιπελάτων ἰᾶσθαι. μικτὴν μὲν
ὡς οἷόν τε ποιούμενον τὴν ἐπιμέλειαν. ἐναντιούμενον δ' ἀεὶ τῷ μᾶλλον κρατοῦντι. καὶ βουβώνων δὲ καὶ φυ-
μάτων καὶ φυγέθλων, παραπλησίαν ταῖς ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι γιγνομέναις ὁμοίαις διαθέσεσι τὴν ἐπιμέλειαν
50 ποιεῖσθαι, πλὴν ὅσα δριμυτέρων φαρμάκων ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς παθήμασιν ἀνέχεσθαι πεφύκασιν, ὡς ἀδένες. τοὺς
δ' ἕρπητας, τὰ μὲν περὶ τὴν τοῦ σώματος ὅλου κένωσιν ὁμοίως τοῖς ἐρυσιπέλασιν, ἰᾶσθαι προσήκει. τὰ δὲ περὶ
τὴν αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος μορίου, οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἅπαντας. οἱ γὰρ ἀναβιβρωσκόμενοι, ψύχεσθαι μὲν ἐθέ-
λουσιν, ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις ἕρπησί τε καὶ ἐρυσιπέλασιν. οὐ μὴν ὅσα γε σὺν τῷ ψύχειν καὶ ὑγραίνειν φάρμακα
πέφυκε, ταῦτά γ' ἔτι φέρουσιν, ἀλλὰ μόνον τῶν ψυχόντων προσίενται, τὰ ξηραίνειν μάλιστα δυνάμενα. μὴ
τοίνυν μήτε θριδακίνην αὐτοῖς, μήτε πολύγονον, μήτε τὸν ἀπὸ τῶν τελμάτων φακὸν, ἢ τὸν ἔλειον λωτὸν, ἢ ἀν-
θύλλιον, ἢ ψύλλιον, ἢ ἀνδράχνην, ἢ σέριν, ἢ ἀείζωον, ἤ τι τῶν οὕτως ὑγραίνειν τε καὶ ψύχειν δυναμένων προ-
σφέρειν, ἃ τοῖς ἐρυσιπέλασιν ἦν οἰκεῖα. ἀλλὰ μήτε σπόγγῳ ποτὲ θαρρήσῃς ὕδατι ψυχρῷ βεβρεγμένῳ, μήτε στρυ-

χρῷ. καί τοι καὶ τοῦτο ξηραίνειν τε καὶ ψύχειν πέφυκεν, ἀλλὰ μετρίως. οἱ δ' ἄρα σφοδροτέρας ἢ κατὰ τὸν
στρύχνον δέονται ξηρότητος, ἐπιπλάττειν οὖν αὐτοῖς χρὴ κατ' ἀρχὰς μὲν, ἕλικας ἀμπέλου, καὶ βάτου, καὶ κυ-
νοσβάτου, καὶ ἀρνογλώσσου. μετὰ δὲ ταῦτα, τήν τε φακὴν μιγνύειν δεῖ, καὶ μέλιτός ποτε καὶ ἀλφίτων,
καὶ τὸ προγεγραμμένον πρὸς τὰς ἐκ ῥεύματος φλεγμονὰς κατάπλασμα, προσεμβαλῶν αὐτῷ τὸ ἀείζωον. αὐ-
τὰ δὲ τὰ ἡλκωμένα, κατάχριε φαρμάκοις τοῖς πρὸς ἕρπητας ἀναγεγραμμένοις ἐν ταῖς φαρμακίτισι βί-
βλοις. πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα παρὰ πᾶσι, καὶ εἰς κυκλίσκους ἀναπλάττεται τὰ πλεῖστα, καὶ δεῖται χρωμένους
ἀνίεσθαι γλυκεῖ. μὴ παρόντος δὲ γλυκέος, οἴνῳ λεπτῷ τε καὶ λευκῷ καὶ ὑποστύφοντι. οἷος ὅ, τε φαλέρνιος,
καὶ ὁ μασσαλιώτης, καὶ ὁ σαβῖνος, καὶ ἀδριανὸς, καὶ ἀρσύϊνος. μηδέπω μηδὲν ἐν τῇ γεύσει δριμὺ διὰ πα-
λαιότητα κεκτημένοι. καὶ ὀξυκράτῳ δ' ὑδαρεῖ ποτε χρησάμενος ἀντὶ τούτων, οὐδὲν ἧττον ἂν ἔχοις. ἤδη δὲ καὶ
10 χρονιζομένων τῶν ἑλκῶν, μήτε γλυκεῖ λύειν τοὺς κυκλίσκους, μήτε ὑδαρὲς ἔτι τὸ ὀξύκρατον ἔστω. καὶ τῶν
οἴνων δ' ὅσοι στύφουσιν, ἱκανῶς ἀγαθοί. μάλιστα μὲν οἱ μέλανες. εἰ δ' ἀποροῦμεν αὐτῶν, λευκοί. φάρμακα δ' ἐν
τῷδε τῷ καιρῷ μάλιστα μὲν ἁρμόσει αὐτοῖς, τό, τε τοῦ Πολυείδου, καὶ Πασίωνος, καὶ τὸ Μούσα, καὶ τὸ Ἀνδρω-
νος. ὅσα τἄλλα τούτοις ἔοικε. τοὺς δὲ τὰ ἐπιπολῆς μόνον ἑλκοῦντας ἕρπητας, εἰ μὴ πάνυ τι κεχρονικότες
εἶεν, οὐδὲν χρὴ καταχρίειν τούτων. καίει γὰρ ἰσχυρῶς, καὶ ξηραίνει σφοδρῶς. ἀλλ' ἀρκεῖ τοῖς τοιούτοις ἕρ-
πησιν, ὅσα κατὰ γλαυκίου δύναμιν ἐστὶ φάρμακα. λύεσθαι δὲ μάλιστα μὲν ὕδατι. μηδὲν δ' ἀνύοντος αὐτοῦ,
καὶ ὄξους παραπλέκειν. εἰ δὲ καὶ στρύχνου δεύσειας χυλῷ, ἢ ἀρνογλώσσου μειζόνως ὠφελήσεις. ἐν δὲ τῷ κα-
θόλου, τοῦτό σε γιγνώσκειν χρὴ ἐπὶ παντὸς ἕλκους. εἴτ' αὐτομάτως, εἴτ' ἀπὸ συμπτώματος, εἴτε καὶ φωθέ-
» σιν εἴη γεγενημένον, ὡς ξηραίνεσθαι μὲν ἀεὶ βούλεται. φαρμάκῳ δ' ὡς Ἱπποκράτης φησὶ μὴ περισκελεῖ τουτέστι μὴ δά-
κνοντι, μηδ' ἐρεθίζοντι σφοδρῶς. πλὴν εἰ κακόηθές τε καὶ μετὰ σήψεως εἴη. τὰ γὰρ τοιαῦτα, δριμυτάτων
20 δεῖται φαρμάκων, καὶ πυρὶ τὴν δύναμιν ἐοικότων, οἷόν ἐστι τό, τε μίσυ, καὶ ἡ χαλκῖτις, καὶ ἀρσενικὸν
καὶ τίτανος, καὶ σανδαράχη. καὶ γὰρ οὖν καὶ καίει παραπλησίως τῷ πυρὶ τὰ τοιαῦτα φάρμακα. πολλά-
κις δὲ καὶ τούτων νικωμένων, αὐτῷ τῷ πυρὶ χρώμεθα. ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς καλουμένοις ἄνθραξι κατ' αὐτῆς τῆς
ἐσχάρας, ἔνθα μάλιστα σήπεται τὸ μόριον, ἡ τῶν τοιούτων φαρμάκων ἰδίᾳ πρόσφορος. οὐ μὴν τῷ πέριξ
* χωρίῳ, λύσεις γὰρ αὐτὸ ἑλκώσας αὐτὰ εἰς μηδὲν δέον, ἀλλὰ τοῖς προειρημένοις κυκλίσκοις χρηστέον, οἷος ὁ ἀν-
δρώνιος. εἰ δέ ποτε ἔρευθος ἐπικρατοίη καὶ πολλὴ φλόγωσις, ἀνιέναι χρὴ γλυκεῖ τὸ φάρμακον, ἀρνογλώσσου
χυλῷ. εἰ δ' ὄγκου μέγεθος ὑπάρχει, οἴνῳ μὲν στρυφνῷ τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ ὄξει. καταπλάττειν δὲ τῷ
τῶν ὀρόβων ἀλεύρῳ δι' ὀξυμέλιτος. καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων εὐθὺς, κατ' ἀρχὰς ἀφαιρεῖν αἵματος ἱκανὸν, ἤν γε
μηδὲν κωλύῃ. τοιαῦται μέν τινες αἱ τῶν τοιούτων παθῶν ἰάσεις κατὰ γένος. ἐξαλλάττονται δὲ παρὰ τὰς τῶν πεπονθότων
ὀργάνων φύσεις. τέτταρες δὲ ἀπὸ τούτων ἐνδείξεις εἰσὶν ἐκ τῆς κράσεως αὐτῶν, ἐκ τῆς διαπλάσεως, ἐκ τῆς θέσεως,
30 ἐκ τῆς δυνάμεως. ἐκ μὲν τῆς κράσεως, εἰ τὰ μὲν αὐτῶν, ξηρότερα φύσει. τὰ δ' ὑγρότερα. τὰ δὲ, ψυχρότερα, τὰ
δὲ, θερμότερα γέγονε. καὶ κατὰ συζυγίαν ἢ ὑγρότερα καὶ θερμότερα, ἢ ὑγρότερα καὶ ψυχρότερα. ἢ ξηρότερα καὶ
θερμότερα, ἢ ξηρότερα καὶ ψυχρότερα, ἢ κατὰ πᾶν εὔκρατα. καὶ χρὴ σκοπὸν εἶναί σοι ἐν ταῖς θεραπείαις, τὴν
φύσιν τοῦ μορίου. τὸ γὰρ μέχρι πόσου ψυκτέον ἢ ξηραντέον, αὕτη διδάσκει. τὰ μὲν γὰρ σαρκώδη φλεγμαίνοντα,
βραχέως δεῖται ξηραίνεσθαι. καὶ μὲν δὴ, καὶ ὅσα φλεβώδη, κἂν ᾖ μᾶλλον τῶν σαρκωδῶν ξηρότερα, ἀλλ' οὐδ' αὐ-
τά γε ἱκανῶς. ὅσα δ' ἀρτηριώδη τὴν φύσιν ἐστὶ μόρια, μᾶλλον ἔτι τῶν φλεβωδῶν. καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον, τὰ
νευρώδη. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον τούτων, ὅσα χονδρώδη καὶ ὀστώδη. πρὶν γὰρ εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανέλθοι φύσιν τὸ μέ-
ρος, οὐδέπω τέλος ἡγητέον ἔχειν τὴν ἴασιν. ἐπανάγει δ' ἐς τὴν ξηροτέραν μὲν κρᾶσιν, ὅσα φύσει ξηρότατα.
εἰς δὲ τὴν ψυχροτέραν, ὅσα φύσει ψυχρότατα. καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ δύο ποιότητας ὁμοίως. εἰς δὲ
τὸ μέτριον, ἐν ἐκείνῃ τὰ μέτρια. οὕτω μὲν αἱ κράσεις τῶν μορίων ποικίλλουσι τὰς τῶν παθῶν θεραπείας. αἱ
40 δὲ διαπλάσεις, ὧδε. τὰ μὲν ἔνδον αὐτῶν, εὐρύτητας ἔχει. τὰ δ' ἔξωθεν. τὰ δ' ἑκατέρωθεν. τὰ δ' οὐδετέρωθεν. οἷον
τῶν μὲν ἁπλῶν, αἱ ἀρτηρίαι, καὶ αἱ φλέβες, καὶ νεῦρα. αἱ μὲν ἐν τοῖς κώλοις, ἔνδον αὐτῶν. αἱ δ' ἐντὸς περι-
τοναίου, καθ' ἑκάτερα. νεῦρα δὲ τὰ μὲν, ἐν τοῖς κώλοις κατ' οὐδέτερον. ὅσα δ' ἐντὸς περιτοναίου κατὰ θά-
τερον. τοῖς δὲ σπλάγχνοις σχεδὸν ἅπασιν ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν εἰσὶν εὐρυχωρίαι μεγάλαι. καὶ προσέτι καὶ
ἡ σὰρξ αὐτῶν. ἡ μὲν τοῦ πνεύμονος, μανή. ἔμπαλιν δ' ἡ τῶν φρενῶν, πυκνοτάτη. καὶ μετὰ ταύτην, ἡ τοῦ
ἥπατος. ἡ δὲ τοῦ σπληνὸς, εἰς ὅσον πυκνοτέρα τῆς τοῦ πνεύμονος, εἰς τοσοῦτον μανοτέρα τῆς τοῦ ἥπατος. ἐν
ἅπασιν οὖν τούτοις, ὅσα μὲν οὐδετέρωθεν ἔχει κοιλότητας ἐκδεχομένας τὸ περιττὸν τοῦ ῥεύματος, ἰσχυ-
ρῶς δεῖται ξηραίνεσθαι, κἂν μὴ πάνυ ξηρὰ τὴν φύσιν ᾖ, καθάπερ τὰ νεῦρα. καὶ μάλιστα τὰ ἐν τοῖς κώ-
λοις. ὅσα δ' ἔξω τε καὶ εἴσω δύναται χαλάσαι τι τῆς φλεγμονῆς, οὐδὲν δεῖται τά γε τοιαῦτα τῶν ἱκα-
νῶς ξηραινόντων. καὶ μάλιστ' εἰ χαύνην ἔχοι τὴν σάρκα, καθάπερ ὁ πνεύμων. ἡ δ' ἀπὸ τῆς θέσεως ἔνδειξις, οὐδ'
50 αὐτὴ παροπτέα. δι' ὧν τε γὰρ χρὴ κενοῦν, καὶ ὅπως αὐτὴ μάλιστα διδάσκει. τῶν μὲν οὖν ἔτι ἐπιρρεόν-
των, ἡ ἀντίσπασις, οὕτω γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζει. τῶν δ' ἤδη κατειληφότων τὸ μόριον ῥευμάτων, ἡ παροχέ-
τευσις ἴαμα. ἄμφω δὲ τὰ εἴδη τῆς κενώσεως, διὰ τῶν κοινῶν ποιεῖσθαι κελεύει φλεβῶν. διὸ τὰς ἐπὶ μητρῶν ἀντι-
σπάσεις, εἰ τὴν ἐν ἀγκῶνι τέμνοις φλέβα. ἢ παρὰ τοὺς τιτθοὺς σικύας προβάλλοις. ἢ εἰ τὰς χεῖρας θερμαίνοις τε
καὶ ἀνατρίβοις καὶ διαδήσοις. παροχετεύσεις δὲ τὰς ἐν ἰγνύαις ἢ σφυροῖς διαιρῶν. καὶ σικύας μηροῖς προ-
σβάλλων, καὶ θερμαίνων, καὶ ἀνατρίβων, καὶ διαδῶν τὰ σκέλη. καὶ εἰ μὲν ἡ δεξιὰ μήτρα πεπόνθοι, ἐκ δεξι-
ᾶς χειρὸς καὶ σκέλους ἀπάγων τὸ αἷμα. τῆς δ' ἀριστερᾶς πεπονθυίας, ἐκ τῶν ἐν ἐκείνῃ κατ' εὐθὺ κώλων. τὸ γὰρ

κατ' ἴξιν

καθ' ἴξιν ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον, αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶ τὸ κατ' ἰσότητα. τέμνειν δὲ τὰς ἔνδον φλέβας, τοῦ Ἱπποκράτους
αὗται τε ἐγγυτέρω τε τῶν πεπονθότων μορίων, καὶ μᾶλλον κατ' εὐθύ. καὶ γὰρ εἰ σπληνὸς φλεγμαίνοντος κενοῦν
αἵματος ἐθέλοις, τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὰς ἔνδον φλέβας τέμνειν. καὶ εἰ ἥπατος, τῆς δεξιᾶς ὡσαύτως. εἰ δέ-
τι τῶν ἄνωθεν εἴη φλεγμαῖνον, ὡς ἐν συνάγχαις τε καὶ ὀφθαλμίαις, καὶ ὅσα περὶ κεφαλήν, τὰς ἔξω-
θέν τε καὶ κατ' εὐθύ. τῶν κάτω δ' αὖ τῶν πεπονθότων, ἀπὸ τῶν ἰγνύων ἢ σφυρῶν, εἴθ' ἀντισπᾶν, εἴτε πα-
ροχετεύειν ἐθέλοις. πλὴν εἰ χρόνιον εἴη τὸ πάθημα. τηνικαῦτα γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος. οὕτως
οὖν κἀπὶ τῶν συναγχικῶν τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβας τέμνομεν, ὅταν ἡμῖν τὸ μὲν ὅλον ἤδη σῶ-
μα κενὸν ᾖ. χρονίζῃ δὲ τὸ πάθος. οὕτω δὲ καὶ σπληνὶ καὶ ἥπατι σικύας προσβάλλομεν. οὕτω δὲ καὶ ἄλ-
λό τι καὶ ἄλλο μόριον πεπονθὸς ἀποσχάζομεν, οὐκ ἐπιρρεόντων ἔτι τῶν χυμῶν. ἐρεθιεῖς γὰρ αὐτοὺς ἐν τῷδε
μᾶλλον, καὶ διπλάσιον ἐργάσῃ τὸ κακόν. ἀλλ' ὅταν ἤδη τὸ μὲν ὅλον ἀπέριττον ᾖ σῶμα, μηδὲν δ' ἐπιρρέῃ νῦν,
ἴσχηται δ' ἔτι τοῦ παλαιοῦ ῥεύματος ἐν τῷ μορίῳ. καὶ μὴν καὶ ὅτι τὰ μὲν ἐν τοῖς κυρτοῖς τοῦ ἥπατος, ἐπ' οὖρα χρὴ
προτρέπειν. τὰ δ' ἐν τοῖς σιμοῖς, ἐπὶ τὴν κάτω διαχώρησιν, ἡ θέσις ἐδίδαξε τοῦ σπλάγχνου. καὶ ὅτι θώρα-
κα μὲν καὶ πνεύμονα διὰ βηχῶν ἐκκαθαίρειν. γαστέρα δὲ καὶ στόμαχον, δι' ἐμέτων. ἔντερα δὲ, ταῖς κάτω δια-
χωρήσεσιν. ὥσπερ οὖν καὶ σπλῆνα καὶ νεφροὺς μὲν, ταῖς δι' οὔρων. μήτραν δὲ, ταῖς διὰ τῶν καταμηνίων. ἐγκέφαλον
δὲ καὶ μήνιγγας, ταῖς δι' ὑπερῴας, καὶ γαργαρεῶνος, καὶ ῥινῶν, καὶ ὤτων. ἀλλὰ καὶ ὅτι τοῖς μὲν ἐπιπολῆς
μορίοις τοιοῦτον εἶδος χρὴ φαρμάκων προσφέρειν, οἵου δεῖται τὸ πάθος. τοῖς δ' ἐν τῷ βάθει καὶ διὰ πολ-
λῶν τῶν μεταξὺ μέλλουσιν ὁμιλήσειν ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν, οὐχ οἷον νῦν ἐστιν, ἀλλ' οἷον ἔσεσθαι μέλλει
παρὰ τῆς θέσεως τῶν μορίων ἐμάθομεν. ὥστ' εἴτε τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων, εἴτε τῶν ἐσθιομένων ἢ πινο-
μένων εἴη τὸ φάρμακον, οὐ τὴν παροῦσαν αὐτοῦ δύναμιν ἐπισκεπτέον, ἀλλ' οἵαν ἕξει πλησιάζον τῷ πεπον-
θότι μορίῳ. ταῦτ' ἄρα ταῖς τοῦ πνεύμονος φλεγμοναῖς ὅσα προσφέρουσιν ἔξωθεν ἐπιπλάσματα, τῷ θώ-
ρακι περιβάλλοντες, ἰσχυρότερα πολὺ καὶ δριμύτερα τὴν φύσιν ἐστὶν, ἢ εἰ αὐτῷ τῷ σπλάγχνῳ προσεφέρε-
το. διὰ πολλῶν γὰρ τῶν μεταξὺ σωμάτων, τὸ ἐντυγχάνειν μέλλον τῷ πεπονθότι μορίῳ παρελθὸν, πάντως
ἂν ἐξελύθη τε, καὶ ἠμαυρώθη τὴν δύναμιν, εἰ ἐξ ἀρχῆς ἦν ἀσθενές. τοσοῦτον οὖν αὐτοῖς ἐπικτήτου ἰσχύ-
ος διδόναι προσήκει, ὁπόσον ἡ ὁδὸς ἀφαιρεῖται. ὥστε ἴσον καθίστασθαι τὸ λειπόμενον, τῷ διὰ τοῦ ψαύειν ὠφε-
λοῦντι. ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτοῦ τοῦ θώρακος, τοῖς μὲν ἐπιπολῆς φλεγμαίνουσιν, ἱκανὰ τὰ χαλᾶν μόνον δυ-
νάμενα. τοῖς δ' ἔνδον ὥσπερ καὶ τῷ ὑμένι τῷ ὑπεζωκότι, δριμυτέρων δεῖ. καὶ περὶ σπληνὸς δὲ καὶ ἥπα-
τος, καὶ πάντων τῶν ἔνδον τοῦ περιτοναίου μορίων, ὁ αὐτὸς λόγος. ἑλκοῦται γὰρ πολλάκις ὑπὸ τῶν ἐπιτι-
θεμένων φαρμάκων τὸ δέρμα, καίτοι πολὺ σκληρότερόν τε καὶ δυσπαθέστερον ὑπάρχον τῶν σπλάγχνων. καὶ
εἰ δυνατὸν ἦν αὐτοῖς τοῖς σπλάγχνοις ἐπιβάλλειν, ὧν ἑκάστοτε δέονται, τοσούτων μαλακωτέρων φαρ-
μάκων ἂν ἐδεήθησαν, ὅσῳ καὶ ἡ φύσις αὐτῶν ἐστιν εὐπαθεστέρα. καὶ μὴν δὴ καὶ ὅσα κελεύουσιν ἐσθίειν καὶ
πίνειν φάρμακα τοῖς τῶν σπλάγχνων παθήμασιν ἀρωγὰ, καὶ ταῦτα πολὺ δριμύτερά τε καὶ ἰσχυρότε-
ρά ἐστι ταῖς δυνάμεσιν, ἢ οἵων δεῖται τὰ πάσχοντα μόρια, πλὴν τῶν γαστρὶ καὶ στομάχῳ συμφερόντων. ταῦ-
τα γὰρ μόνα τοιαῦτα διδόασιν, οἵων χρῄζει τὰ πάθη. τὰ δ' ἄλλα πάντα, δριμύτερα καὶ ἰσχυρότερα
ταῖς δυνάμεσιν ἐστί. καὶ μάλισθ' ὅσα νεφρῶν ἢ πνεύμονος ἕνεκα δίδοται. σκοπεῖν οὖν ὅσον ἀριθμὸν μορί-
ων διεξέρχεται τὸ μέλλον εἰς πνεύμονα φέρεσθαι. πρῶτον μὲν στόμα, καὶ φάρυγγα, καὶ στόμαχον. ἔπειτα
δ' αὐτὴν τὴν γαστέρα, καί τινα τῶν λεπτῶν ἐντέρων. εἶτα τὰς ἐν τῷ μεσεντερίῳ φλέβας. εἶτα τὰς ἐν τοῖς
σιμοῖς τοῦ ἥπατος. ἐξ ὧν εἰς τὰς ἐν τοῖς κυρτοῖς μεταληφθὲν, ἐντεῦθεν εἰς τὴν κοίλην φλέβα ἔρχεται. μεθ' ἣν
εἰς καρδίαν. ἔπειθ' οὕτως εἰς πνεύμονα. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς οὐ καθ' ἕκαστον τούτων τῶν μορίων χυμοῖς τέ τι-
σιν ἀναμίγνυται, καὶ τινα μεταβολὴν καὶ ἀλλοίωσιν οἰκείαν τῇ φύσει τοῦ σπλάγχνου δέχεται. ὥστε τὸ κατα-
λειπόμενον αὐτοῦ τῆς δυνάμεως, παντελῶς ἐστι μικρὸν καὶ ἀμυδρὸν, ἢ ὅσον αὔταρκες εἰς τὴν ὠφέλειαν
τοῦ πεπονθότος. ἡ μὲν οὖν παρὰ τῆς θέσεως τῶν μορίων ἔνδειξις, εἰς τοσοῦτον ἄρα τὴν θεραπείαν ὑπαλλάτ-
τει. ἡ δὲ παρὰ τῆς δυνάμεως, εἰς ὅσον νῦν ἐρῶ. ἐπειδὴ τῶν μορίων τοῦ σώματος τὰ μὲν, ἐπιρρύτοις διοικεῖ-
ται δυνάμεσι. τὰ δὲ, καὶ συμφύτοις. τούτων δ' αὖ τῶν, τὰ μὲν, ἑαυτοῖς μόνοις. τὰ δὲ, καὶ ἄλλοις ἀρχαὶ δυνάμεων
εἰσί. καὶ τῶν μὲν, ἴδιον τοὔργον ἐστί. τῶν δὲ, κοινὸν, ἀναγκαῖον ὑπαλλάττεσθαι τὸ τῆς θεραπείας εἶδος ἐν ἑκάστῃ
τῶν εἰρημένων διαφορῶν. πολλὰ γὰρ τῶν προειρημένων βοηθημάτων, λύει μὲν, τὰ πάθη. βλάπτει δὲ, τὰς συμ-
φύτους τῶν μορίων δυνάμεις. ὧν δὲ ἡ βλάβη παντὶ τῷ σώματι διαφέρει, διττῶς τούτου γινομένου, παρ'
ὅσον ἤτοι δυνάμεως ἐστὶν ἀρχὴ τὸ σπλάγχνον ἅπασι τοῖς μέρεσι κοινὴ, ἢ τοὔργον αὐτοῦ παντὶ τῷ σώματι χρήσιμον.
ἧπαρ μὲν γὰρ, καὶ καρδία, καὶ ἐγκέφαλος, καὶ ὄρχεις, ἀρχαὶ δυνάμεων εἰσὶ κοιναὶ ὅλῳ τῷ σώματι. γαστρὶ δὲ καὶ
μήτρᾳ, ἔμφυτοι μὲν αἱ δυνάμεις, καὶ οὐδενὸς ἄλλου κοιναί. τό γε μὴν ἔργον, τὸ μὲν τῆς γαστρὸς, ἅπαντι τῷ σώμα-
τι χρήσιμον. τὸ δὲ τῶν μητρῶν, οὐκέτι. βλάπτει δὲ πολλάκις ἡ τοῦ πάθους ἴασις τὴν δύναμιν τοῦ μέρους. τά τε
γὰρ ἀμέτρως χαλῶντα, λύει τὸν τόνον, ὥστε καὶ τὴν δύναμιν τοῦ μέρους. τὰ δ' ὑπερβαλλόντως ψύχοντα, σβεν-
νύουσι τὸ ἔμφυτον θερμόν. ὃ τάχα μὲν, ὥς τισιν ἔδοξε τῶν ἀρίστων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ἡ οὐσία τῶν δυ-
νάμεων ἐστίν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ τό γε πρῶτον τε καὶ ἀναγκαιότατον αὐτῶν ὄργανον. ἤδη δὲ καὶ ποιότητες τινὲς ἄρρητοι,
καταλυτικαὶ τῶν δυνάμεων εἰσίν. οὐδὲν οὖν τούτων χρὴ παρέρχεσθαι κατὰ τὰς ἰάσεις, ἵνα μή ποτε λά-
θωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς εἰπόντας, τὸ μὲν πάθος, ἐθεραπεύθη. ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἀπέθανεν. ὅπερ ὁσημέραι γινόμενον
ὁρᾷς ὑπὸ τῶν πλείστων, ὅσοι τήν τε ἄλογον τριβὴν πρεσβεύουσι, καὶ τὴν ἅπασι τοῖς τῆς τέχνης καλοῖς

λυμηναμένην αἵρεσιν μεθοδικὴν, ἤ τινας λόγους μεταδιώκει, δογματικοὺς μὲν, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἁμαρτη-
μάτων ἀνάπλεως ἐν τῇ παρὰ τῆς δυνάμεως ἐνδείξει τῶν μορίων; εἴη δ' ἂν καὶ τὸ δυσαίσθητον, ἢ εὐαίσθητον
ὑπάρχειν αὐτό. τὰ γὰρ εὐαίσθητα, δριμέων οὐκ ἀνέχεται φαρμάκων, ὥσπερ οὐδὲ χυμῶν. ἐν γοῦν τῷ στόμα-
τι τῆς κοιλίας, δριμέος τινὸς χυμοῦ περιεχομένου συγκόπτονται πολλάκις. εἰ δὲ τὰ μετριώτατα πάσχοι-
εν, ἀλύουσί τε ναυτιῶσι. ποτὲ μὲν ἐμοῦντες τὸν λυποῦντα χυμόν. ἔσθ' ὅτε δὲ μάτην ἀπαραττόμενοι. καὶ γίνε-
ται τοῦτο κατ' ἐκείνας μάλιστα τὰς διαθέσεις, ἐν αἷς εἰς τὸ σῶμα τῆς γαστρὸς ὁ μοχθηρὸς ἀναπίνεται χυμός. ὁμοί-
ως δὲ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιῤῥέων ὁ τοιοῦτος χυμὸς, ὀδυνηρότατός ἐστι, καὶ φλυκταίνας ἑλκώδεις τε
καὶ δυσιάτους ἐργάζεται. ὡσαύτως οὖν οὐδὲ τῆς τῶν δριμέων φαρμάκων ὁμιλίας ὀφθαλμὸς ἀνέχεται
διὰ τὴν εὐαισθησίαν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ στόμα τῆς γαστρός. οὐ μὴν οὐδ' ἐπικειμένου τινὸς ἔξωθεν βαρύνοντος ἀνέχε-
10 ται ταῦτα τὰ μόρια. καὶ μᾶλλόν γε τῆς γαστρὸς ὁ ὀφθαλμός. ὅπου γ' ἐνίοτε καὶ πρὸς τῶν ἐπιχριομένων
φαρμάκων βαρύνεται. τὰ δ' ἀναισθητότερα μόρια, καὶ καταπλασμάτων ἀνέχεται βαρέων, καὶ φαρ-
μάκων δακνόντων. εἰ γοῦν πέμπτην τις ἐθέλοι πρὸς ταῖς εἰρημέναις τέτταρσι τὴν ἀπὸ τῆς εὐαισθησίας ἔν-
δειξιν ἀριθμεῖν, εἴτ' οὖν περιλαβεῖν τὴν κατὰ δύναμιν, οὐδὲν ὡς πρὸς τὸ καλῶς ἰᾶσθαι διαφέρει. τούτων
οὖν ἀεὶ χρὴ μεμνῆσθαι τῶν ἐνδείξεων ἐπὶ παντὸς μορίου πάσχοντος ὁτιοῦν πάθος. ἥτε γὰρ κρᾶσις αὐτοῦ, καὶ
ἡ διάπλασις, ἥτε θέσις, καὶ ἡ δύναμις, ὑπαλλάξει τὰς κατὰ μέρος ἡμῶν ἐνεργείας, φυλαττομένου τοῦ κοι-
νοῦ σκοποῦ. τοῦτον γὰρ ἔφαμεν ἐκ τοῦ πάθους ἀεὶ δεῖν λαμβάνεσθαι. τὰ μὲν οὖν κατὰ ψιλὴν καὶ μόνην δυ-
σκρασίαν γιγνόμενα νοσήματα, διὰ τῶν ἐναντίων ποιοτήτων θεραπεύεται. θερμὴ μὲν δυσκρασία, διὰ τῶν ψυ-
χόντων, εἴτ' οὖν πρώτως, εἴτε καὶ κατὰ συμβεβηκὸς εἴη ταῦτα ψύχοντα. ψυχρὰ δὲ, διὰ τῶν θερμαινόν-
των. οὕτω δὲ καὶ ξηρὰ μὲν, διὰ τῶν ὑγραινόντων. ὑγρὰ δὲ, διὰ τῶν ξηραινόντων. περὶ δὲ τοῦ πρώτως θερ-
20 μαίνοντος, ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ἐπὶ πλεῖστον, ὡς οἶσθα, ἐν τῇ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνά-
μεως ἐπισκεψάμεθα πραγματείᾳ, ἐπιδεικνῦντες ἐνίοτε καὶ τὸ πρώτως ψῦχον, θερμαῖνον κατά
τι συμβεβηκός. ὥσπερ καὶ τὴν τοῦ ψυχροῦ κατάχυσιν ὕδατος, ὅταν ἐπανάκλησιν θέρμης ποιῆται. καὶ τὴν
τοῦ θερμοῦ ψύξιν, ὅταν ἀραιώσαν τὸ σῶμα, διαφορήσῃ τὴν ἐν αὐτῷ θερμασίαν. αἱ μὲν οὖν κατὰ μόνας τὰς
δραστικὰς ποιότητας ἀλλοιώσεις τῶν σωμάτων, ὑπὸ μόνης τῆς διὰ τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων,
ὑγραινόντων τε καὶ ξηραινόντων δυνάμεως, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἄγονται, μὴ δεόμεναι κενώσεως αἰσθητῆς. αἱ δὲ
δι' ἐπιῤῥοὴν ὕλης εὐκράτου μὲν οὔσης αὐτῆς, κενώσεως χρῄζουσι μόνης. δυσκράτου δὲ, κενώσεώς τε ἅμα, καὶ
τῆς διὰ τῶν ἐναντίων ποιοτήτων ἀλλοιώσεως. κενώσεως μὲν, ὥσπερ αἱ ῥευματικαὶ καλούμεναι, περὶ ὧν ἐν
ἡμῖν, ὡς οἶσθα, γέγραπται βιβλίον. ἐν ᾧ καὶ τοῦτ' εὐθέως κατ' ἀρχὰς ἐδείχθη, τὸ τῆς θρεπτικῆς δυνά-
μεως ὅλου τοῦ σώματος ἀῤῥωστούσης γίγνεσθαι τὰς διαθέσεις ταύτας, ῥεούσης τῆς ἀθροιζομένης περιου-
30 σίας εἰς τὰ πάντων ἀτονώτατα μόρια. τοῦ μέντοι ῥέοντος αἵματος, εἰς τὰ τοιαῦτα μόρια κατὰ τὰς
ῥευματικὰς διαθέσεις ἔχοντός τινα κακοχυμίαν, ἡ διάθεσις γίνεται μικτή. καὶ γίγνοιτ' ἂν ἴσως τοῦτο
σπανιώτατα. διὰ παντὸς γὰρ ὤφθημοι χωρὶς φλέγματος, ἢ ξανθῆς χολῆς, ἢ μελαίνης, αἵματι τῇ συ-
στάσει λεπτὸν ἐπιῤῥέον. ἐξ ἄλλης δέ τινος αἰτίας εἰς ὄγκον ἀρθέντος τοῦ μορίου, σκοπεῖν εἴτε φλεγμονὴ τὸ
πάθος ἐστὶν, εἴτε σκίῤῥος, εἴτε οἴδημα. φλεγμονὴν ὀνομαζόντων ἡμῶν ἅπασαν τὴν θερμὴν, καὶ οἷον φλεγμο-
νώδη διάθεσιν, ἧς τὰς διαφορὰς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν. ὥρα τοίνυν ἤδη περὶ τῶν οἰδημάτων ὑποθέσθαι σοι
διὰ βραχέων, ἀναμνήσεως ἕνεκεν ὧν κατὰ διέξοδον ἤκουσας ἡμῶν λεγόντων. ὀνομάζομεν οὖν οἴδημα, τὸν ἀνώ-
δυνον μὲν καὶ χαῦνον ὄγκον. ἐπιδέδεικται δ' οὗτος ἐκ φλεγματώδους οὐσίας γιγνόμενος, ἢ πνεύματος ἀτμώ-
δους, ὁποῖόν τι καὶ κατὰ τὰ νεκρὰ γίνεται σώματα, καὶ κατὰ τοὺς πόδας τε καὶ σκέλη πολλάκις, ἐν ὑδε-
ρικαῖς διαθέσεσι, καὶ φθόαις, καὶ καχεξίαις ἑτέραις. ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων μὲν, σύμπτωμά ἐστι τὸ τοιοῦτον οἴδημα δια-
40 θέσεων ἐπισφαλῶν; οὐδὲ μιᾶς ἰδίας ἐξαιρέτου θεραπείας δεόμενον αὐτό. καὶ γὰρ ἀνάψυξις μόνη δι' ὀξυρο-
δίνου, καί ποτε δι' ἁλῶν καὶ ἐλαίου, ἢ καὶ τῶν ἁλῶν ἐμβληθέντων τῷ ὀξυροδίνῳ κατέστησεν αὐτὸ, καὶ ἄλ-
λα πολλὰ τοιαῦτα. διὰ δὲ τὸν φλεγματικὸν χυμὸν ἐπιῤῥυέντα, μορίῳ ἐπιγινομένου τοῦ πάθους, ἐνίοτε
μὲν σπόγγοις ὕδατι βεβρεγμένοις ὀλίγον ὄξους ἔχοντι κατέστησε τὸ πάθος. εἰ δὲ μὴ καταστήσειε, βρα-
χὺ πλεῖον ἐπιβλητέον τοῦ ὄξους. ὥστε τὸ μὲν σύμμετρον τοιοῦτον εἶναι κατὰ τὴν κρᾶσιν, ὡς δύνασθαί τι-
να καὶ πίνειν αὐτοῦ. τούτου δὲ τὸ μὲν ὑδαρέστερον, ἐν ἀρχῇ παραληπτέον ἐπὶ μαλακῶν μάλιστα σωμάτων.
τὸ δ' ἰσχυρότερον, ἐπί τε γενναίων καὶ σκληρὸν ἐχόντων δέρμα, καὶ πρὸς τὰς πρώτας ἐπιθέσεις τοῦ σπόγ-
γου μηδὲν ὠφεληθέντων. εἶναι δὲ χρὴ τὸν σπόγγον καινόν. εἰ δὲ μὴ παρείη τοιοῦτος, ἔστω ἀκριβῶς ἐκπε-
πλυμένος, ἀφρονίτρῳ τε καὶ νίτρῳ, καὶ τῇ καλουμένῃ κονίᾳ στακτῇ. μὴ παυσαμένου δὲ μηδ' ἐπὶ τούτοις τοῦ οἰ-
δήματος, ἐπεμβάλλειν χρὴ βραχὺ στυπτηρίας καὶ τὸν σπόγγον πάντως ἐπιτιθέναι καινόν. εἰ δὲ καὶ κατά τι τῶν
50 κώλων τὸ τοιοῦτον οἴδημα γένοιτο, τῆς ἐπιδέσεως ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀρχομένης ἀνωτελευτᾶν, τὴν ἐπιβολὴν
καὶ τὴν πίεσιν, καὶ τὴν σύμπασαν νομὴν, ὡς ἐπὶ καταγμάτων ποιούμενον. ὁ γάρ τοι σκοπὸς τῆς θεραπείας,
ἐπὶ τῶν τοιούτων παθῶν μικτός ἐστι. τὸ μέν τι διαφορεῖν τῆς οὐσίας αὐτῶν, τὸ δέ τι συνάγειν καὶ σφίγγειν. εἰ τοίνυν
ἐπὶ τοῖς προειρημένοις μὴ καθίσταιτο, τότε τῶν ἰσχυροτέρων φαρμάκων, ἃ μικτὴν ἔχει τὴν κρᾶσιν, ἐκ τῶν εἰρημένων
δυνάμεων ἐπιβάλλειν. ἐπὶ δ' ἐπὶ κεχρονικότος οἰδηματώδους ὄγκου προϋπαλείψας ἐλαίῳ τὸ μόριον, εἶτ' ἐπι-
θεὶς σπόγγον ἐκ κονίας, καὶ σφίγξας βιαιότερον, οἶδα τελέως ἐκθεραπευθὲν τὸ πάθος, οὐκέτι δηλονότι τῆς
τοιαύτης ἀπωγῆς σκοπὸν ἐχούσης, τὸ μικτὸν τῶν δυνάμεων. ἀλλ' ἐπὶ τὸ διαφορητικόν τε καὶ τμητικὸν ἀφικνού-

νάσης,

ἰάσεως, ὥσπερ ἐπὶ τῶν χρονιζόντων σχεδὸν ἁπάντων ἴσμεν εὐδοκιμοῦν. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῶν οἰδημάτων αὐτάρ-
κως εἴρηται πρός γε σὲ, περὶ τῶν σκιρρωδῶν ὄγκων ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον. ὁ μὲν οὖν ἀκριβὴς σκίρρος, ὄγ-
κος ἐστὶ παρὰ φύσιν, ἀναίσθητός τε καὶ σκληρός. ὁ δ' οὐκ ἀκριβὴς, οὐκ ἀναίσθητος μὲν παντάπασι, δυσαίσθη-
τός γε μὴν ἐστὶ πάντως. ὁ μὲν οὖν ἀναίσθητος σκίρρος, ἀνίατος. ὁ δὲ δυσαίσθητος, οὐκ ἀνίατος μὲν, οὐ μὴν εὐία-
τος. γίνεται γὰρ ἐκ γλίσχρου καὶ παχέος χυμοῦ, δυσλύτως ἐμπλαττομένου τοῖς σκιρρουμένοις μορίοις. ἐνίοτε
μὲν οὖν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατὰ βραχὺ συνίσταταί τε καὶ αὐξάνεται. τὰ πολλὰ δ' ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κατασκευά-
ζεται, στυφόντων καὶ ψυχόντων σφοδρῶς, ἐρυσιπέλατά τε καὶ φλεγμονάς. ἐὰν μὲν οὖν τις τὰ ἰσχυρῶς διαφοροῦντα
τοῖς σκιρρουμένοις σώμασι προσφέρῃ φάρμακα, καὶ σαφῆ μείωσιν ἐργασάμενος τοῦ σκίρρου, χρόνῳ βραχεῖ
θαῤῥήσει περὶ τῆς παντελοῦς θεραπείας, οὐκ ἀληθῶς ἀγνοῶν ὅτι τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς θεραπείας, τὸ
10 λείψανον τοῦ πάθους ἀνίατον γίνεται. διαφορηθείσης γὰρ ἐξ αὐτοῦ τῆς λεπτομεροῦς ὑγρότητος, ἡ λοιπὴ ξη-
ρανθεῖσα, λιθώδης ἀποτελεῖται. οὔκουν χρὴ σφοδρῶς ξηραίνοντι τὰ σκιῤῥούμενα μόρια θεραπεύειν φαρμά-
κῳ, ἀλλὰ θερμασίαν μὲν ἔχειν χλιαρὰν, ὑγρότητα δ' οὔτε πολλὴν, οὔτε παντάπασιν ἐλαχίστην. τὸ μὲν γὰρ
ὑπερβαλλόντως ὑγρὸν, οὐδ' ὅλως διαφορεῖ. τὸ δ' ὀλιγίστην ἔχον ἰκμάδα, ξηραίνει σφοδρότερον, ἢ προσήκει.
χρὴ τοίνυν ὑπὸ τοῦ μέλλοντος ὀνήσειν φαρμάκου τὸ σκιῤῥούμενον σῶμα, τοῖς ἐν ἡλίῳ χρωμένοις ὅμοιόν τι
πάσχειν. ὀνομάζεται δὲ τὰ τοιαῦτα φάρμακα, μαλακτικά. καὶ λέλεκται περὶ αὐτῶν ἐπὶ πλέον, ἐν τῷ
πέμπτῳ τῆς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείας. καὶ τὰ παραδείγματα αὐτῶν εἴρηται τά γε
ἁπλᾶ, μυελοί τε σύμπαντες καὶ στέατα. πρωτεύει δὲ τῶν μὲν μυελῶν πάντων ὁ ἐλάφειος. εἶτα ὁ μόσχειος. στεά-
των δ' ἐν μὲν τοῖς πτηνοῖς ζώοις, τὸ χήνειον. ἐν δὲ τοῖς πεζοῖς, τὸ λεόντειον. ἐφεξῆς δὲ χηνείῳ μὲν, τὸ τῆς ἀλε-
κτορίδος. λεοντείῳ δὲ, τὸ τῶν παρδαλέων, καὶ τὸ τῶν ἄρκτων. εἶτα τὸ τῶν ταύρων. τὸ δὲ τῶν αἰγῶν, παχύτερόν
20 τε τούτων ἐστὶ, καὶ ξηρότερον. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτοῦ, τὸ τῶν τράγων. ὅτι δ' οὐ δεῖται τῶν ἰσχυρῶς ξηραινόντων
φαρμάκων τὸ πάθος τοῦτο, προείρηται. περὶ δὲ τῆς κατὰ λεπτομέρειάν τε καὶ παχυμέρειαν αὐτῶν διαφο-
ρᾶς, ἐνδεικτικῶς μὲν εἴρηται, σαφῶς δ' οὐδέπω. διὸ νῦν ἀναμνῆσαι σε προσήκει τῶν ῥηθέντων ἡμῖν πρὸς
ἀλλήλους, ὅτε τὸ τοῦ Κερκυλλίου παιδάριον ἐθεράπευον, ἐξ ἐρυσιπέλατος σφοδρῶς στυφθέντος τε καὶ ψυ-
χθέντος, ὄγκον σκιῤῥώδη ἔχοντος ἐν ὅλῳ τῷ μηρῷ. λεπτομερῆ γὰρ ἡμῖν ἐφαίνετο δεῖν εἶναι τὰ μέλλοντα θε-
ραπεύειν αὐτὸ φάρμακα, διὸ κατήντλουν ἐλαίῳ τὸν μηρὸν, ἐν σκάφῃ καθίζων βαθείᾳ τὸ παιδάριον, ἐχούσῃ
πλῆθος ἐλαίου τοῦ σαβίνου, διότι λεπτομερέστατον ἔλαιον ἴσμεν ἁπάντων αὐτό. λουτροῦ δ' ἀπεῖχον, ὅτι μὴ
διὰ πλειόνων ἡμερῶν ἕνεκα τῆς τοῦ παντὸς εὐθημελείας σώματος. μετὰ δὲ τὴν εἰρημένην κατάντλησιν, τὰ
διὰ τῶν εἰρημένων μυελῶν τε καὶ στεάτων φάρμακα προσέφερον. ἐνίοτε δὲ καὶ βδελλίου τοῦ σκυθικοῦ μιγνὺς, καὶ μα-
στίχης αἰγυπτίας, καὶ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος τοῦ λιπαροῦ τε καὶ μὴ παλαιοῦ. καὶ χαλβάνης ὡσαύτως. καὶ
30 ἐπειδὴ διὰ τούτων προπαρεσκεύασα, λύσας ἀμμωνιακὸν τὸ λιπαρώτατον ὄξει δριμυτάτῳ, κατέχρισα
τὸν μηρὸν ὅλον ἐν κύκλῳ. κἄπειτα δι' ἡμερῶν αὖθις, ὁποπάνακος ἔμιξα τὸ λιπαρώτατον, ὄξει δριμυ-
τάτῳ ἐκλύων, καὶ τούτου δηλονότι τὸν πρόσφατον. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἔτι διαμένοι λιπαρός. ὥσπερ οὐδὲ τὸ
βδέλλιον, οὐδὲ τὸ ἀμμωνιακὸν, οὐδὲ ἡ χαλβάνη. καὶ ἀσκωλιάζειν δὲ κατὰ θατέρου σκέλους ἐποίουν τὸ παιδά-
ριον, ὅπως ἐπ' ἐκεῖνο φέροιτο τὸ πλέον τῆς τροφῆς. ὕστερον δ' ὡς ἤδη προσέσταλτο μὲν ὁ σκιῤῥώδης ὄγκος, ἐδε-
δίειν δὲ μή τι λείψανον αὐτῷ μένοι, τοὐναντίον ἐργαζόμενος, ἐπιχρίων τινὶ τῶν πιττωτῶν φαρμάκων τὸν μηρόν.
ἐφαίνετο δὲ σαφῶς, ἐπὶ μὲν τοῖς δι' ὄξους ἐπιχρίσμασιν, ἀξιολόγως καθαιρούμενος ὁ σκιῤῥώδης ὄγκος. ἐπὶ
δὲ τοῖς χαλαστικοῖς, μαλακυνόμενος μὲν, ἐλάττων δ' οὐ γινόμενος. ἀλλ' ἡ μετὰ μέτρου τοῦ προσήκοντος ἐναλλὰξ
αὐτῶν χρῆσις, ἐθεράπευσε τὸ παιδάριον. ὡς εἴγε διὰ θατέρου γένους μόνου τῶν φαρμάκων ἐποιεῖτό τις τὴν
θεραπείαν αὐτοῦ, οὐκ ἂν ἔλυσε τὸν σκίῤῥον. ἐπὶ δὲ τῶν τενόντων, ὀνομάζω δ' οὕτω δηλονότι τὰς ἀπονευρώ-
40 σεις τῶν μυῶν, ἐπὶ τῇ λεγομένῃ χρήσει τῶν φαρμάκων, ἐναργεστάτην ὠφέλειαν ἐστὶν ἰδεῖν, εἴ τις καλῶς χρή-
σαιτο τῇ διὰ τοῦ πυρίτου λίθου θεραπείᾳ. χρὴ δὲ διάπυρον αὐτὸν ἐργασάμενον, ὄξει δριμυτάτῳ καταῤῥαί-
νειν. εἶτα διακινεῖν τὸ πεπονθὸς μόριον ὑπὲρ τὸν λίθον, ὡς ἂν ὑπὸ τῆς ἀναφερομένης ἀτμίδος ὁ σκίῤῥος
λύοιτο. πολλὰ γὰρ ἤδη τελέως ἠγκυλωμένα τε καὶ κεκυλλωμένα διὰ τούτου τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας, ἐν αὐ-
τῷ τῷ διακινεῖν ἐθεραπεύθη τελέως, ὡς τὸ πρᾶγμα παραπλήσιον εἶναι μαγείᾳ. χρὴ δὲ προπαρασκευάσθαι
μεμαλαγμένον τὸ σκιῤῥῶδες μόριον, ὑφ' ὧν εἴρηκα βοηθημάτων. ἀλλὰ καὶ κατὰ ταύτην τὴν διὰ τοῦ πυρίτου
λίθου, θεραπείαν προκαταντλῆσθαι πολλάκις ἐλαίῳ δαψιλῶς θερμῷ σαβίνῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν λεπτομε-
ρῶν. οὐ χεῖρον δὲ καὶ ἀνήθου τὴν κόμην ἐναφεψῆσαι, καὶ μᾶλλον εἰ χλωρὸν εἴη καὶ πρόσφατον. εἰ δὲ μὴ παρείη
πυρίτης, τῷ μυλίτῃ χρηστέον. ὀνομάζουσι δ' οὕτως ἐκεῖνον τὸν λίθον, ἐξ οὗ τὰς μύλας κατασκευάζουσιν, ἐφ' ὧν ἀλή-
θουσι τὸν σῖτον. σπλῆνα μέντοι σκιῤῥούμενον, οὐ μόνον ἔξωθεν ἰσχυροῖς φαρμάκοις θεραπευτέον προσήκει, ἀλλὰ καὶ διὰ
50 πομάτων ἰσχυροτάτων. ἀνέχεται γὰρ καὶ τούτων ἀλύπως. ἄριστα δ' ἐξ αὐτῶν καππάρεως ῥίζης φλοιὸς, καὶ σκολο-
πενδρίου, καὶ μυρίκης. αἵ τε ῥίζαι, καὶ οἱ ἀκρέμονες. ἕψειν δὲ τὰ τοιαῦτα πάντα προσήκει, ἐν ὄξει τε καὶ ὀξυμέλιτι.
πολλάκις δ' ἁπτομένῳ φαίνεται μὲν ἀντίτυπος ὁ σπλὴν, οὐ μὴν σκιῤῥώδης ἐστὶν ὁ ὄγκος, ἀλλὰ πνευματώ-
δης μᾶλλον. ἐφ' οὗ προαποβρέξαντα δι' ἀψινθίου φάρμακον, ἐμπλαστὸν ἐπιτιθέναι χρὴ μικτῆς δυνάμεως,
ὁποῖόν ἐστι τὸ διὰ θείου τε καὶ στυπτηρίας. ἔστι δ' ἀμέλει τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τοῖς φαρμακίτισι βιβλίοις γεγραμμέ-
νων φαρμάκων τοιαῦτα. πρόσεχε δὲ οὐχ ἁπλῶς τῇ δυνάμει τῶν μεμιγμένων φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ τῷ ποσῷ τῆς
μίξεως. ἐπὶ γὰρ τῶν πνευματώδη τὸν ὄγκον ἐχόντων σπληνῶν, καὶ μᾶλλον ἔτι τῶν οἰδημάτων, κἂν πολὺ τῆς στυπτηρίας
ἐμβάλλῃς, οὐδὲν βλάψεις. ἐπὶ δὲ τῶν σκιῤῥωδῶν, προσήκει ἐπικρατεῖν τὴν διαφορητικὴν δύναμιν, ὀλίγον δ' αὐτῇ

μεμίχθαι τῆς συμφυούσης. ἓν γοῦν τῶν ἁπλῶν τε καὶ αὐτοφυῶν φαρμάκων τοιοῦτον ὑπάρχον, ἁλὸς ἄνθος, ἰᾶ-
ται σκιρρουμένους σπλῆνας, ἐπιτιθὲν ἔξωθεν αὐτοῖς ἐν κύστει. ἥπατος δὲ σκίρρον ἀρχόμενον μὲν, ἰασάμε-
θα πολλάκις. ἐκταθέντα δ' εἰς πλείους ἡμέρας, οὔτ' αὐτὸς ἠδυνήθην ἰάσασθαι, οὔτ' ἄλλον τινὰ εἶδον ἰάσα-
σθαι δυνηθέντα. πᾶσι μὲν οὖν τοῖς οὕτω παθοῦσιν, ἐξ ἀνάγκης ὕδερος ἕπεται. διαφθείρονται δ' οἱ πλεῖ-
στοι ἐν χρόνῳ μακροτέρῳ. τινὰς δ' ἱστόρησα καὶ διὰ ταχέων ἀπολομένους, οἷς ἡ γαστὴρ διεχώρει πολλά. πρόδηλον
οὖν ὅτι τούτοις ἱκανῶς ἐστέγνωτο τὰ στόματα τῶν μεταλαμβανόντων τὴν τροφὴν ἀγγείων, ἐκ τῶν σιμῶν τοῦ
ἥπατος, εἰς τὰ κυρτά. τῶν δ' οὖν θεραπευθέντας ἐξ αὐτῶν, ἡ προειρημένη τῶν ἐν τοῖς μυώδεσι σώμασι σκίρρων ἀγω-
γὴ, διέσωσεν. οὐ γὰρ φέρει τὸ σπλάγχνον οὐδὲ τὰ σφοδρὰ φάρμακα, καθάπερ ὁ σπλήν. ἐπιτείνειν οὖν χρὴ τὰ
διὰ φλεγμονὴν αὐτῷ προσαγόμενα, τῇ μίξει τῶν μαλακτικῶν. ἦν δ' ἐκεῖνα δι' ἀψινθίου κόμης καὶ μυροβαλά-
10 νου πιέσματος. καὶ νάρδων ἀμφοτέρων, ἰνδικῆς τε καὶ κελτικῆς. ἔτι δὲ κρόκου, καὶ οἰνάνθης, καὶ μαστίχης χίας.
καὶ μύρων, τῶν διὰ ναρδοστάχυος σκευαζομένων. ἔτι δὲ μαστιχίνου, καὶ μηλίνου, καὶ οἰνανθίνου. τούτοις οὖν ἀμμωνιακόν
τε θυμίαμα, καὶ βδέλλιον. οἵ τ' εἰρημένοι μυελοὶ, καὶ τὰ στέατα μιγνύμενα, καὶ τὰ τέμνειν δυνάμενα, ὧν γι-
νώμενοι ἐν ἥπατι σκίρρον ἰάσαντο μετὰ τῆς προσηκούσης δηλονότι διαίτης. καὶ τῶν ἅμα αὐτῇ πινομένων
φαρμάκων, σκοπὸν ἐχόντων ἐμφράξαι τε καὶ διαρρύψαι τὸν χυμὸν τὸν ἐν τῷ σπλάγχνῳ. ἔστι δὲ ταῦτα πάντα
καὶ τῶν ἐν νεφροῖς λίθων θρυπτικά. καὶ γέγραπται πολλοῖς ἰατροῖς περὶ τῆς ὕλης αὐτῶν. ἐπιμιγνῦναι δὲ
χρὴ τοῖς τοιούτοις, καὶ τῶν οὐρητικῶν τι. παμπόλλη δ' ἐστὶ καὶ τούτων ἡ ὕλη. γεγραμμένη μὲν ὑπὸ πολλῶν,
εἰρημένη δὲ, καὶ πρὸς ἡμῶν ἐν ταῖς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείαις. διὸ καὶ νῦν ἀρκείτω καὶ πρὸς σὲ τὰ
εἰρημένα. μεταβῆναι γὰρ ἤδη καιρὸς ἐφ' ἕτερον ὄγκου γένος, ᾧ τῆς γενέσεως ἡ ὕλη πνεῦμα φυσῶδές
ἐστι. ὀνομάζεται δ' οὐ μόνον φυσῶδες, ἀλλὰ καὶ φῦσα τὸ τοιοῦτον πνεῦμα παχὺ καὶ ἀτμῶδες ὑπάρχον, οὐχ
20 αἰθερῶδες τὴν οὐσίαν, οὐδὲ λεπτόν. ἐννόησον δ' αὐτοῦ τὴν φύσιν, ἐκ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, ἀναμνησθεὶς, ὁποῖ-
ος μὲν ἐν νοτίοις καταστάσεσιν, ὁποῖος δ' ἐν βορείοις γίνεται. τῷ μὲν γὰρ ἐν νοτίοις καταστάσεσιν, ἔοικε τὸ φυσῶ-
δες. τῷ δ' ἐν βορείοις, τὸ κατὰ φύσιν ἐν ἡμῖν πνεῦμα. συμβάλλεται δ' εἰς τὸ μὴ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον πνεῦ-
μα καὶ ἡ τῶν σωμάτων πύκνωσις. ὥστε καὶ ἡ ἴασις τοῦ πάθους τούτου, τὸν σκοπὸν ἕνα καὶ κοινὸν ἀμφοῖν ἕξει τῆς τῶν πε-
πυκνωμένων σωμάτων ἀραιώσεως, καὶ τῆς τοῦ πεπαχυμένου πνεύματος λεπτύνσεως. θερμαίνων γὰρ ἱκανῶς
ἄμφω δι' οὐσίας λεπτομεροῦς. ἀραιώσεις μὲν, τὸ πεπυκνωμένον. λεπτύνεις δὲ, τὸ πεπαχυσμένον. ἡ δὲ τῶν πασχόντων
μορίων φύσις, συνενδείξεταί σοι τὴν τ' ἐπιτήδειον ὕλην τῶν βοηθημάτων, καὶ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν αὐτῇ. τὸ
γάρ τοι πνεῦμα τοῦτο τὸ παχὺ καὶ ἀτμῶδες, ἔσθ' ὅτε μὲν ὑπὸ τοῖς περιτοναίοις ὑμέσιν ἀθροιζόμενον ἴσχεται. ποτὲ
δ' ὑπὸ τῷ περιτοναίῳ. ποτὲ δ' ἐντὸς τῶν ἐντέρων, ἢ τῆς γαστρός. ἴσχεται δέ ποτε καὶ ὑπὸ τῶν τοὺς μῦς περιεχόντων
ὑμένων ἔνδον. ὥσπερ γε καὶ ὑπὸ τῶν ὑμενωδῶν τενόντων. ἴσχεται δὲ καὶ κατὰ τὰς λόγῳ θεωρητὰς χώρας, ἔν τε
30 τοῖς μυσὶ καὶ τοῖς ἄλλοις σώμασιν. ὧν χωρίων τὴν φύσιν, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἔμαθες ἐγχειρήσεσιν. οὕτω γοῦν
καὶ αὐτὸς ὁ μῦς ἐμφυσᾶται. καὶ κατὰ τὸ τῆς γαστρὸς ἢ τὸ τῶν ἐντέρων σῶμα, κατακλείεται πνεῦμα φυσῶ-
δες. ὅτε δὲ καὶ ψυχρὸν ἱκανῶς ᾖ τοῦτο, μεγίστην ὀδύνην παρέχει. θεραπεία δὲ κοινὴ μὲν ἁπάντων, ὡς εἴρηται, διὰ
λεπτομεροῦς οὐσίας. καὶ ὅταν γε μετ' ὀδύνης ᾖ τὸ πάθημα τοιαύτης τὴν φύσιν, ὡς πραΰνειν τὰ ἀλγήματα
δύνασθαι. κατὰ δὲ τὴν τῶν πασχόντων μορίων διαφορὰν, ἥ θ' ὕλη τῆς θεραπείας ὑπαλλάττεται, καὶ ἡ δύναμις
ἐπιτείνεται καὶ ἀμβλύνεται. διὰ τοιοῦτον οὖν πνεῦμα τῆς ὀδύνης γιγνομένης ἐν τῇ κάτω γαστρὶ, τὸ λεπτο-
μερὲς ἔλαιον ἐνιεὶς ἅμα τοῖς ἐναφεψημένοις αὐτῷ φαρμάκοις, αὐτίκα παύσεις αὐτήν. τὰ δ' ἐναφεψημένα τῷ
ἐλαίῳ φάρμακα θερμαίνοντα μετὰ λεπτομερείας, ἔστω κύμινόν τε τὸ παρ' ἡμῖν, καὶ μᾶλλον αὐτοῦ τὸ κα-
λούμενον αἰθιοπικόν. καὶ σελίνου καὶ πετροσελίνου σπέρμα, καὶ μαράθρου. καὶ σίνωνος. καὶ ἀνήσου τε καὶ λι-
βυστικοῦ, καὶ σεσέλεως, καὶ δαύκου. καὶ σφονδυλίου, καὶ εἰ τεκμαίροιο ψυχρὰν εἶναι τὴν διάθεσιν τῶν ὀδυνωμέ-
40 νων μορίων, καὶ πήγανον, καὶ μάραθρον, καὶ δαφνίδας ἐναφεψήσεις, καὶ μίξεις ἄσφαλτόν τε καὶ αὐτὸ τὸ δά-
φνινον, ὅσα τ' ἄλλα τῶν οὕτω θερμαινόντων ἐστίν. εἰ δὲ καὶ φλεγμονὴν μεμίχθαι ταῖς τοιαύταις ὀδύναις ὑπολάβοις,
ἀφαιρήσεις μὲν τὰ δριμέα πάνυ, καὶ θερμαίνοντα σφοδρῶς. ἐπὶ δὲ τὰ μετρίως τοιαῦτα μεταβήσῃ, χαλα-
στικὴν ἔχοντα δύναμιν. ἐναφεψήσεις οὖν τῷ ἐλαίῳ τὸ ἄνηθον, οὐ τὸ πήγανον. καὶ μίξεις στέαρ χήνειον, ἢ ἀλεκτο-
ρίδος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ μεγάλοις ἀλγήμασι. τὰ δὲ μέτρια, καὶ ἡ ἔξωθεν ὤνησε πυρία. μάλιστα μὲν διὰ κέγ-
χρων. ἡ γὰρ κουφότης αὐτῶν, ἀλυποτάτη τοῖς ὀδυνωμένοις ἐστί. τούτων δὲ μὴ παρόντων, ἢ δι' ἁλῶν θερμανθέντων ἢ δι' ὠ-
μολίνων, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως. καὶ σικύα δὲ μεγάλη μετὰ φλογὸς δαψιλοῦς ἄνευ τοῦ χάσαι τὸ δέρμα, πολλάκις ἀνω-
δύνους διὰ ταχέων εἰργάσατο. χρὴ δὲ περιλαμβάνειν αὐτὴν τὸν ὀμφαλόν. εἰ δ' ἐπὶ τούτοις ἐπιμένοιεν αἱ ὀδύ-
ναι, τολμήσεις χρήσασθαι τοῖς δι' ὀπίου φαρμάκοις. ὁποῖόν ἐστι καὶ τὸ τοῦ Ταρσέως Φίλωνος ἅπασι τοῖς ἰατροῖς γινω-
σκόμενον. εἰδὼς μὲν ἐξ ἀνάγκης τινὰ βλάβην τοῖς πεπονθόσι μορίοις ἐκ τῶν τοιούτων φαρμάκων ἐσομένην,
50 ἀλλὰ πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἱστάμενος, αἱρήσει μετὰ μικρᾶς βλάβης σῶσαι τὸν ἄνθρωπον, ὑπὸ τοῦ τῆς ὀδύνης
μεγέθους συγκοπτόμενον. ἐξέσται γάρ σοι ταῖς ἑξῆς ἡμέραις ἐπανορθώσασθαι τὴν γεγενημένην βλάβην ὑπὸ
τοῦ φαρμάκου. καλεῖται μὲν οὖν ἀνώδυνα φάρμακα τὰ τοιαῦτα, τῷ παύειν τὰς ὀδύνας. ἐργάζεται δὲ τὴν
ἀνάπαυλαν αὐτῶν, οὐ τὰς διαθέσεις θεραπεύοντα τελέως, ἀλλὰ τὴν αἰσθητικὴν δύναμιν ναρκοῦντα. χρῆ-
σθαι δὲ προσήκει τῷ φιλωνείῳ φαρμάκῳ, καὶ πᾶσι τοῖς δι' ὀπίου σκευαζομένοις οὐκ εὐθέως, ἀλλὰ μετὰ χρόνον
τῆς συνθέσεως ἐνιαύσιον. ἢ πάντως γε μηνῶν ἕξ. μάλιστα μὲν οὖν καὶ τάχιστα διὰ τῶν πινομένων φαρμάκων
οἱ κάμνοντες ἀνώδυνοι γίγνονται, πεπονθότων αὐτοῖς τῶν λεπτῶν ἐντέρων. ὥσπερ γε καὶ διὰ τῶν ἐντιθεμέ-
νων τῇ ἕδρᾳ ταχέως ὠφελοῦνται τὰ τῶν παχέων ἐντέρων παθήματα. γίνεται δὲ οὐ σμικρὰ τῆς δυνάμεως

διάθεσις καὶ τῶν πινομένων τοῖς κάτω πεπονθόσι, καὶ τῶν ἐντιθεμένων τῇ ἕδρᾳ χρὴ τὰ ἄνω πάσχουσι. ἥγε μὴν
ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις τοῦ φυσώδους πνεύματος ἄθροισίς ἐστιν, ὅτε παντάπασιν ἀνώδυνος γίνεται, καὶ χρόνῳ πα-
ραμένει πλείονι, καὶ μάλιστα ὅταν ἐγγὺς ᾖ διαρθρώσεως. ἐνταῦθα γάρ τοι καὶ οἱ μύες αὐτοὶ νευρωδέστεροί τ' εἰσὶ, καὶ
πυκνότεροι, καὶ σαρκωδέστεροί τε καὶ ἀραιότεροι κατὰ τὰ μέσα σφῶν αὐτῶν. ἐθεράπευσα δὲ, ὡς οἶσθα, τὰς τοιαύ-
τας διαθέσεις, τοῖς διὰ πίττης, καὶ ῥητίνης, καὶ τερεβινθίνης, καὶ στέατος λεοντείου καὶ ταυρείου φαρμάκοις. ἁρμό-
ζει δ' ἔσω αὐτῶν καὶ τὸ διὰ γλοιοῦ καὶ πιτυΐνου, καὶ τὸ διὰ τοῦ συκομόρου. καὶ συνελόντι φάναι, τὰ λεπτομερῆ γενναί-
ως, ἐπιμιγνυμένων αὐτοῖς τῶν μαλακτικῶν. ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τούτων ἱκανῶς εἴρηται, μεταβαίνειν καιρὸς ἤδη
τὸν περὶ τῶν ἀποστημάτων λόγον. ὀνομάζουσι δ' οὕτω τὰς διαθέσεις ἐκείνας, ἐν αἷς ἀλλήλων ἀφίσταται τὰ πρότε-
ρον ἀλλήλων ψαύοντα σώματα. χώραν οὖν ἀναγκαῖον ἐν τῷ μεταξὺ γενέσθαι κενήν. ἥτις ἤτοι πνευματώδη τι-
10 νὰ οὐσίαν, ἢ ὑγρὰν, ἢ ἐξ ἀμφοῖν σύνθετον περιέξει. μεθίστανται δ' εἰς ταῦτα, καὶ τῶν φλεγμονῶν ἔνιαι. καὶ τῶν
ἐρυσιπελατωδῶν δὲ καὶ τῶν φλεγμονωδῶν οὐκ ὀλίγαι. συνίσταται δὲ καὶ χωρὶς τούτων, ἡ τῶν ἀποστημάτων
διάθεσις ἐκ περιουσίας μέν τινων ὑγρῶν, ἢ πνευμάτων ἀτμωδῶν. ἤτοι δ' ἐν αὐτοῖς τοῖς πάσχουσι σώμασιν
* ἐν μέσῳ γεννωμένων, ἢ ἐξ ἑτέρων ἐπιρρεόντων λόγῳ τῶν καλουμένων ἀποσκημμάτων. ὀνομάζουσι δ' οὕτω τὰς
διαθέσεις ἐκείνας, ὅταν χυμοί τινες ἐνοχλοῦντες πρότερον ἑτέρῳ μορίῳ, καταλιπόντες ἐκεῖνο, εἰς ἕτερον με-
ταστῶσιν. ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ γένηται διάθεσις ἀποστήματος, ἡ μεταξὺ χώρα τῶν ἀφισταμένων σωμάτων πληροῦ-
ται τῶν ἐργαζομένων αὐτὴν ὑγρῶν. ἅπερ ἐνίοτε χρονίζοντα, πολυειδεῖς ἀλλοιώσεις ἴσχει. καὶ γὰρ λίθοις καὶ
ψάμμοις, καὶ ὀστράκοις τε καὶ ξύλοις, ἄνθραξί τε καὶ πηλῷ καὶ γλοιῷ, καὶ ἀμόργῃ, καὶ τρυγὶ, καὶ πολλοῖς
ἄλλοις τοιούτοις εὕρηται πολλάκις ἐν ἀποστήμασιν ὅμοια περιεχόμενα σώματα. τῶν μὲν οὖν ἐπιπολῆς ὑπὸ
τῷ δέρματι συνισταμένων, ἥτε διάγνωσις ῥᾴστη, καὶ ἡ ἴασις οὐ χαλεπή. διαγιγνώσκεται μὲν γὰρ ἑτοίμως, τῇ
20 τῆς ἁφῆς ἰδιότητι. θεραπεύεται δὲ, διὰ τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων, οὐ δεόμενα τῶν πινομένων, ὥσπερ
ὅσα διὰ βάθους, καὶ μάλιστα κατὰ σπλάγχνα συνίσταται. κατὰ μὲν οὖν τὰς διαγνώσεις, εἴκει τοῖς ἐπερει-
δομένοις δακτύλοις τὰ ἐκπυΐσκοντα τὴν ἀντιτυπίαν οὐκ ἔχοντα τῶν φλεγμαινόντων μορίων. τὴν διάγνω-
σιν οὖν παρέχει σαφῆ. ἰδιότης δὲ τῆς ἕξεως ἑτέρα μέν ἐστιν ἐπὶ λεπτοῖς ὑγροῖς. ἑτέρα δ' ἐπὶ παχέσι. καθά-
περ γε καὶ ἐπὶ γλίσχρῳ καὶ μυξώδει χυμῷ. πολλάκις δ' ἡμῖν ὑποπίπτει μετὰ τάσεως πνευματώδους ἀφεστώς
τι μόριον, οὗ διαιρεθέντος, εὑρέθη θρόμβος αἵματος. ὥστε καὶ ὅστις ἐθεάσατο δὶς ἢ τρὶς που τοιαύτην διάθε-
σιν, ἐὰν φιλόπονος ᾖ καὶ μνήμων, ἱκανὸς ἔσται διαγινώσκειν ἐν τοῖς τοιούτοις ὄγκοις περιεχόμενον θρόμβον, ἐκ
τοῦ παραθέσθαι τῇ μνήμῃ τὴν ἰδιότητα τῆς τάσεως καὶ τῆς ἕξεως. ἴσως δ' ἄμεινον ἐστὶν, οὐκ ἰδιότητα λέ-
γειν, ἀλλὰ ποσότητα τάσεώς τε καὶ ἕξεως. ἡ θεραπεία δὲ τῶν ἐπιπολῆς φλεγμονῶν ἀφισταμένων, ἀρχομέ-
νης μὲν ἔτι τῆς ἀποστάσεως, διὰ τῆς ἀνωδύνου τε καὶ χαλαστικῆς ἀγωγῆς. ἤδη δὲ προηκούσης ἐπὶ τὴν πεπτι-
30 κήν τε καὶ διαπυητικὴν ἰδίως ὀνομαζομένην, μεταβαινόντων γίνεται. λέλεκται δὲ περὶ αὐτῆς, ὥσπερ οὖν
καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοιούτων, ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως συντάγματι. ὕδα-
τί τε οὖν ἐπὶ πλεῖον καταντλεῖν προσήκει, καταχέοντας ἔλαιον θερμὸν τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου, καὶ κα-
ταπλάττειν τῷ τῶν πυρῶν ἀλεύρῳ, δι' ὕδατος καὶ ἐλαίου συμμέτρως ἕψοντας. βέλτιον γὰρ ἄγει πρὸς διαπύη-
σιν τοῦτο, τοῦ δι' ἄρτου καταπλάσματος. ἐκεῖνο μὲν γὰρ διαφορητικώτερόν ἐστιν, ὡς ἂν ἁλῶν τε καὶ ζύμης ἔχον
ὠπτημένον τε καλῶς. οὐδὲν δ' ὑπάρχει τούτων τῷ δι' ἀλεύρου πυρίνου. καὶ ὅταν γε τὴν ἀρχομένην ἐκπυΐσκε-
σθαι φλεγμονὴν θεραπεύων ἐλπίσῃς κωλύσαι τὴν ἐκπύησιν, ἐπὶ πλεῖστον ἕψε τὸν ἄρτον ἐλαίῳ δηλονότι καὶ
ὕδατι φυράσας. πολλαπλάσιον δ' ἔστω τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλαίου. μᾶλλον δ' ἔτι τούτου κωλύει τὴν ἐκπύησιν, τὸ τῶν
κριθῶν ἄλευρον ὁμοίως σκευαζόμενον. τὸ δ' ἐν τῇ θεραπείᾳ ταύτῃ καταντλούμενον ὕδωρ, ἑψημένον ἐχέτω
μετ' αὐτοῦ ῥίζας ἀλθαίας. εἰ δὲ τάσις εἴη τοῦ περὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον δέρματος ἰσχυρὰ, σχάζειν αὐτὸ δεῖ
40 πολλάκις ἐπιπολαίοις ἀμυχαῖς. καὶ μετὰ ταῦτα τὸ κρίθινον ἄλευρον ἕψοντας, ὡς εἴρηται, καταπλάττειν. ἐπει-
ράθην δὲ πολλάκις ἐπιπολῆς τε καὶ πάνυ λεπτῶν ἀμυχῶν, ἔμπαλιν δὲ ταύτας διὰ βάθους ἑτέρων μεγάλων,
καὶ τρίτων ἄλλων μεταξὺ τῶν εἰρημένων, ἐν μήκει τε καὶ βάθει. αἱ μὲν οὖν ἐπιπολῆς, ἀσθενῆ τὴν βοήθειαν
ἔσχον. αἱ δὲ βαθεῖαί τε καὶ μακραὶ, πλεῖστον μὲν ἐκένουν τοῦ αἵματος, ὡς εὐθὺς ἀφικνεῖσθαι λειποθυμίας. αὗται
δὲ πάλιν ἰδίας ἐδέοντο θεραπείας, ὥσπερ τραύματα. τὰς διὰ μέσου δ' αὖ τῶν ἀμφοτέρων, ἔξω τῶν εἰρημένων
ἀτόπων καθεστηκυίας εὗρον ἀεί. καὶ διὰ τοῦτο χρῆσθαι μᾶλλον εἱλόμην αὐταῖς πρὸ τῶν ἄλλων. ἐφ' ὧν μέντοι
δυσεκπύητός τε καὶ δυσδιαφόρητος ὁ ὄγκος ἐστὶ, τοὺς ἐσφηνωμένους χυμοὺς ἡγητέον εἶναι παχυτέρους τε καὶ
γλισχροτέρους. ἐν δὲ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι μόναις, ἐπιτήδειόν ἐστιν ἡ διὰ τῶν βαθέων ἀμυχῶν ἴασις. ἐπιτή-
δειον δὲ καὶ τὸ διὰ τῶν ἑψημένων ἰσχάδων κατάπλασμα. χρὴ δ' οὐκ αὐτὰς τὰς ἰσχάδας λαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ
ἐν ᾧ διετάκησαν ἑψημέναι. προσήκει δὲ δηλονότι γλυκείας τε καὶ λιπαρὰς τὰς ἰσχάδας εἶναι, ὡς ἐν αὐταῖς ἔχειν
50 ὑγρότητα παραπλησίαν μέλιτι. καὶ εἰ τοιαύτας λαβὼν ἑψήσειας, ἄχρι πλείστου τὸ ἀφέψημα μέλιτι λεπτῷ
κατὰ τὴν σύστασιν ἔσται παραπλήσιον. τούτῳ τοιγαροῦν τῷ ὕδατι, ποτὲ μὲν κρίθινον ἄλευρον ἀναδεύειν προ-
σήκει, ποτὲ δ' ἄρτον συγκόμιστον. ὀνομάζουσι δ' οὕτω τὸν μέσον τοῦ τε ἀκριβῶς καθαροῦ, καὶ τοῦ πιτυρίου καλου-
μένου. προσαγορεύουσι δ' ἔνιοι τὸν τοιοῦτον ἄρτον, αὐτόπυρον. ἐπειδὴ τοῦ μὲν καθαροῦ τὸ ἄλευρον, οὐχ οἷόνπερ
ἐστὶ τῇ φύσει τοιοῦτον, εἰς τὴν ἀρτοποιΐαν λαμβάνουσιν, ἀλλὰ προδιαττῶντες, ἀποκρίνουσι τὸ πίτυρον. ἔμπαλιν
δὲ τοῦ πιτυρίου, προσαφαιροῦσι τὸ καθαρώτατον. ὁ δ' αὐτόπυρος ἄρτος, οἷον περιέχει τὸ ἄλευρον ὁ πυρὸς αὐ-
τοφυῶς, τοιοῦτον φυλάττει. χρὴ δὲ καὶ τὸν πυρὸν αὐτὸν, ἐξ οὗπερ τὸ ἄλευρον λαμβάνεται τῶν εὐγενῶν ὀνομα-
ζομένων εἶναι. τινὲς μὲν γὰρ πυροὶ πλεῖστον ἐν ἑαυτοῖς ἔχουσι τὸ πίτυρον, οὓς δὴ καὶ ἀγενεῖς ὀνομάζουσιν. ἔνιοι

δὲ τὴν σεμίδαλιν. ἐξ ὧν, ὡς ἔφην, εὐγενὲς προσαγορεύουσιν. οὔκουν χρὴ πιτυρίαν εἶναι τὸν πυρὸν, ἐξ οὗ περ χρή-
σιμον εἰς τὸ κατάπλασμα λαμβάνομεν ἄλευρον. ἀλλ' ὡς εἴρηται τῶν πολλὴν ἐχόντων σεμίδαλιν. εἰ δ' ἐξ
ἀγνοοῦς σίτου λαμβάνοις τὸ ἄλευρον, ἀποκρίνειν αὐτοῦ χρὴ μέρος τι τοῦ πιτύρου, καὶ οὕτω τὸν μέσον ἄρτον
ἐργάζεσθαι. τοῦ τοιούτου τοίνυν ἄρτου τὸ μέσον καὶ ἁπαλὸν, εἰς τὰ καταπλάσματα μιγνύουσι, ὅταν ὡς
ἔφην ἐν τῷ μέσῳ κατὰ δύναμιν ἀλεύρου κριθίνου τε καὶ πυρίνου βουληθῇς ποιῆσαι τὸ κατάπλασμα. τὸ μὲν
γὰρ πύρινον ἄλευρον, ἐκπυητικώτατόν ἐστι καὶ πεπτικώτατον. τὸ δὲ κρίθινον, διαφορητικώτατον. ὁ δ' εἰρη-
μένος ἄρτος, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων. ὥσπερ γε καὶ τὸ ἄλευρον αὐτοῦ, τῶν εἰρημένων ἀλεύρων πυρίνων μετα-
ξύ. πρὸς ταῦτ' οὖν ἀποβλέπων, καὶ τῷ τῶν ἰσχάδων ἀφεψήματι μίγνυε ὅ, τι περ ἂν ἁρμόττειν σοι δοκῇ τῶν
ἀλεύρων ἢ τῶν ἄρτων. εἰ δὲ διαφοροῖτο μὲν ὁ ὄγκος, ἐλλιπέστερον δ' ἢ προσήκε, συνέψειν χρὴ ταῖς ἰσχάσιν, ὕσσω-
10 πον, ἢ ὀρίγανον. εἰ δ' ἰσχυρότερόν ποτε ξηραίνειν βουληθείης τὸν ὄγκον, ἅλας ἤδη βάλλειν τῷ ἀφεψήματι. κἄ-
πειθ' οὕτως ἀναδεύσαντας, τὸ τῶν κριθῶν ἄλευρον. ἀφαιρήσαντας δὲ καὶ τούτων τὸ πιτυρῶδες πᾶν, οὕτω
καταπλάττειν ἤδη πλεῖον ἕψοντας. ἐπί γε μὴν τῶν δυσφορήτων ὄγκων, εὐλαβητέον ἐστὶ τὸ λείψανον αὐ-
τῶν γενέσθαι σκιρρῶδες. ὥστε καὶ προσέχειν χρὴ τὸν νοῦν ἀκριβῶς ἐφ' ἑκάστης λύσεως, ἐφ' ὅτι μεθίσταται τῶν
θεραπευομένων ὄγκων ἕκαστος. ἡ γὰρ διὰ τῶν ξηραινόντων ἰσχυρῶς ἀγωγὴ, σκιρρῶδες αὐτῶν τὸ κατάλοιπον
ἐργάζεται. γνώσῃ δὲ τοῦτο καθ' ἑκάστην λύσιν, ἁπτόμενος τοῦ πεπονθότος μορίου, καὶ παραβάλλων τῷ πρό-
σθεν ὄντι, τὸ νῦν φαινόμενον. ἐὰν οὖν ποτε τοιαύτην ὑποψίαν ἔχῃς ἐναφεψεῖν τῷ ὕδατι σικύου ἀγρίου ῥίζαν,
ἢ βρυωνίας, ἢ ἀσάρου. πολλάκις μὲν καὶ αὐτῶν μόνων. ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν λιπαρῶν ἰσχάδων ἐπεμβάλλοντα·
εἶτα τῷ ὕδατι μιγνύειν τὸ ἄλευρον, ἀναμιγνύντα τι καὶ στέατος αὐτῷ χηνὸς μάλιστα, ἢ ἀλεκτορίδος. εἰ δ' οὐκ
ἔχεις ταῦτα, τοῦ γε τῶν συῶν. καὶ αὗται δ' αἱ ῥίζαι τῶν προειρημένων βοτανῶν, καὶ πρὸς αὐταῖς, τῆς
20 ἀλθαίας, μετὰ τὴν σύμμετρον ἀφέψησιν λειούμεναι σὺν ἄρτῳ τε καὶ στέατι, τοὺς τοιούτους ὄγκους διαφορεῦ-
σιν. ἰσχυροτέρα δὲ τούτων ἐστὶν ἡ τοῦ δρακοντίου. καὶ εἴ ποτε βουληθείης χρῆσθαι αὐτῇ λεπτομερεστέρᾳ τε πολὺ
τῶν εἰρημένων οὔσῃ καὶ διαφορητικωτέρᾳ, μίγνυε πάντως τὸ στέαρ. εἰ μὴ γὰρ ὑγραίνοις τε καὶ μαλάττοις τοὺς
σκιρρουμένους ὄγκους, ἀλλὰ διαφοροίης μόνον, ἰσχυροτέροις φαρμάκοις, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἀξιο-
λόγως αὐτοὺς καθαιρήσεις, ἅμα τῷ σκληρύνειν τὸ καταλειπόμενον. αὐτὸ δὲ τοῦτο σκληρυνθὲν, ἔσται δύσ-
λυτον. ἄμεινον οὖν, ὡς ἔφην, τοῖς διαφοροῦσιν ἰσχυρῶς φαρμάκοις, ἀναμιγνύναι τὰ μαλάττοντα τὴν εἰς
σκίρρον μετάπτωσιν αὐτῶν εὐλαβούμενον. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν σκιρρουμένων, ἤδη τῆς θεραπείας τὸν τρόπον
ἔμπροσθεν ἤκουσας. αὖθις οὖν ἤδη τοὺς ἐκπυϊσκομένους ὄγκους ἰῶμεν. οὓς ὅταν ἀπογνῷς διαφορῆσαι, τοῖς
διὰ τοῦ πυρίνου ἀλεύρου καταπλάσμασι χρῶ. συλλαμβάνουσι γὰρ ἱκανῶς, τῷ τάχει τῆς ἐκπυήσεως. ἔπει-
τα στομώσας, ἐὰν μὲν ἀκριβῶς ᾖ τὰ πέριξ τῆς τομῆς ἀφλέγμαντα, τοῖς ἐμπλάστοις φαρμάκοις θεράπευε.
30 ξηραντικὴ δ' αὐτῶν ἡ δύναμις καὶ ἄδηκτος ἔστω, μὴ διὰ τῶν στυφόντων συγκειμένη φαρμάκων, ἀλλ' ἤτοι
τῶν ἀλύπως διαφορούντων μόνον, ἢ καί τι βραχὺ στύψεως ἐχόντων. ἐχρησάμην δ' ἐγὼ πολλάκις ἤδη τῶν τοιού-
των, τῷ διὰ τῆς ζύμης καὶ τῶν κεκαυμένων ὀστρέων. εἰ δέ τι τῶν πέριξ τῆς τομῆς φλεγμαίνοι, τῷ διὰ τῆς χαλ-
κίτεως, ἐλαίῳ τήξας, ὅταν ἠρέμα ψυχθῇ, καταχεράσας εἰς θυείαν, μαλάττων τε ταῖς χερσὶ, καὶ οἶνον πα-
ραχέων, ὡς οἶσθα, πολυχρηστότατον δ' ἐστὶ τοῦτό μοι τὸ φάρμακον, ὡς ἐν τοῖς περὶ συνθέσεως φαρμάκων ὑπο-
μνήμασι λέλεκται. γενήσεται δ' ἂν θεὸς ἐθέλῃ, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὰ μόρια παθῶν πραγματεία. καθ' ἣν
τάς τε δυνάμεις ἁπάντων τῶν συνήθων μοι φαρμάκων ἀκριβῶς ἐξηγήσασθαι πειράσομαι, καὶ τὴν ἐπιτή-
δειον ὑφηγήσασθαι χρῆσιν. ἀλλὰ σύ γε τούτων ἤδη τῶν φαρμάκων ὧν ἐμνημόνευσα κατὰ τὸ βιβλίον τοῦτο,
τάς συμμετρίας τε καὶ σκευασίας ἔχεις παρ' ἡμῶν λαβών. ὅταν γε μὴν ἤδη πλέον ἐκτακῇ τὸ δέρμα κα-
τὰ τὰς ἐκπυήσεις, ὡς ῥακῶδες γενέσθαι, δυσκόλλητον ἀποτελεῖται τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν, ὥστ' ἀναγ-
40 καῖον εἶναι τῇ καλουμένῃ καταπλάσματος ἀγωγῇ, θεραπεύεσθαι τὸ ἕλκος. Ὅταν δ' ἤδη πλέον ἀκόλ-
λητον ᾖ τὸ δέρμα τοῖς ὑποκειμένοις σώμασι, κόλπον ὀνομάζουσι τὸ τοιοῦτον πάθος. ἐφεξῆς δ' ἀναμνήσω σε καὶ
τῆς τούτου θεραπείας, ἣν ἐθεάσω με πολλάκις ἤδη πολλῶν ποιησάμενον. οὔσης οὖν τοιαύτης διαθέσεως,
βέλτιον μὲν αὐλίσκον εὐθύτρητον, ἢ ἐκ χαλκοῦ πεποιημένον, ἢ ἐκ κέρατος ἑτοιμάσασθαί σοι. μὴ παρόντος δ' ἐκεί-
νου, τῶν καλουμένων πυουλκῶν, ὅστις ἂν εὐρύτατον ἔχῃ τρῆμα. καὶ τό γε διὰ χάρτου κεκαυμένου συντι-
θέμενον ἢ μέτριον φάρμακον, οἶσθά με πολλάκις ὀλίγον πολλῷ ῥοδίνῳ μιγνύντα, καὶ διὰ τοῦ τοιούτου πυουλ-
κοῦ τοῖς κόλποις ἐνιέντα. κἄπειτα μοτῷ τιλτῷ μύοντα τὸ στόμιον. ὅσα δ' ἔμπλαστα φάρμακα τήκοντες ῥο-
δίνῳ τοῖς τοιούτοις ἐνίεμεν, οὐ διεξέρχεται τὸν πυουλκὸν, ἀλλ' ἤδη τούτων κύστιν προσήκει λαβόντα χοιρείαν,
προστιθέναι τὸν εὐθύτρητον αὐλίσκον. εἶναι δὲ χρὴ τὰ τηκόμενα φάρμακα, δριμύτερα τῶν ἐμμότων ὀνομαζο-
μένων. ὁποῖα ταῦτ' ἐστὶ τὰ συνήθη πᾶσι χλωρὰ τῇ χροιᾷ. προσήκει μὲν γὰρ αὐτὰ τοῦ ῥοδίνου κατὰ τὴν τῆ-
50 ξιν, οὐκ ὀλίγον ἔχειν, ὥστ' ἐνίεσθαι τῷ κόλπῳ δύνασθαι. καταλύεται δὲ τῶν ἐμμότων ἡ δύναμις, ἐν ταῖς
τοιαύταις μίξεσιν. ὅσα τοίνυν ἔμπλαστα φάρμακα τελέως ὄντα, καθάπερ τό, τε τοῦ Μαχαιρίωνος, τὸ καὶ τοῦ
Ἐπιγόνου, καὶ τὸ προσαγορευόμενον Ἶσις, εἰς τὴν τῶν ἐμμότων χρῆσιν ἀγόμενα, κηρωτῆς μιγνυμένης δεῖται,
ταῦτα γὰρ ἐπιτήδεια τοῖς κόλποις ἐστί. δι' ὃ γὰρ αὐτοῖς ἡ κηρωτὴ μίγνυται, διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἐστιν ἐπιτή-
δεια. μίγνυται δὲ, διότι δακνώδη ταῖς δυνάμεσιν ἐστὶν, εἰ τακείη μόνα αὐτὰ καθ' αὑτὰ, μὴ μιχθείσης αὐτοῖς
τῆς κηρωτῆς. ἀλλ' ὅταν γε τὸ μὲν ἔλαιον ἢ ῥόδινον πολὺ, τὸ δ' ἐν αὐτῷ τηκόμενον φάρμακον ὀλίγον, οὐκέτι
μένει δριμέα. συμμέτρως δ' ὑποσαρκωθέντος τοῦ κόλπου, τῶν κολλητικῶν τι φαρμάκων ἐπιθήσεις. ὡς εἰ καὶ
πρόσφατον ἔναιμον ἐθεράπευες τραῦμα. πολλὰ δὲ τοιαῦτα ἐστί. τὰ μὲν, δι' ἀσφάλτου σκευαζόμενα. καὶ

καὶ καλοῦσιν οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτὰ βαρβάρους ἐμπλάστρους. ἕτερα δὲ φάρμακα κιρρά, ἢ φαιά, τὰ διὰ λιθαρ-
γύρου τε καὶ ἰοῦ μέχρι πλείονος ἑψηθέντα. γίνεται γὰρ οὕτως ὁ ἰὸς, κιρρός. ὁ δ' ἐπ' ὀλίγον ἑψηθεὶς, τὰς μηλινὰς
ὀνομαζομένας ἐμπλάστρους ἐργάζεται. γιγνώσκειν δ' ὅτι πάντα τὰ μεταλλικὰ φάρμακα, λεπτομερέστερά τε,
καὶ ξηραντικώτερα γίνεται μέχρι πλείονος ἑψόμενα. τοῖς γε μὴν ἐν τῷ παραυτίκα κιρροῖς φαρμάκοις ἀπο-
τεθεῖσιν, ἐπιπαγός τις ἔξωθεν ἐπιπήγνυται φαιός, ὑφ' ᾧ τὸ βάθος τοῦ φαρμάκου κιρρότερον ἢ διὰ ἀρχῆς φαί-
νεται. καὶ διὰ τοῦτο τινὲς μὲν, διχρώμους ὀνομάζουσι τὰς τοιαύτας ἐμπλάστρους. τινὲς δὲ, διπροσώπους. ὅσῳ
δ' ἂν ὦσι λεπτομερέστεραί τε καὶ ξηραντικώτεραι, τοσούτῳ μᾶλλον ἐνεργήσουσιν ἐπὶ τὸν κόλπον. εἰς βάθος γὰρ
αὐτῶν χρὴ διικνεῖσθαι τὴν δύναμιν, εἰ τοῦ προκειμένου σκοποῦ τυγχάνειν μέλλοιεν. αἱ δὲ τὰ πρόσφατα
καὶ ἔναιμα τραύματα κολλῶσαι, κἂν ἧττον τοῦτ' ξηραίνωσι, κολλῶσι τὰ χείλη τοῦ τραύματος. ἐὰν μὴ γὰρ εἴη βρα-
10 χέα τε καὶ ἀβαθῆ, δι' αὐτὸ τοῦτο ῥᾷόν τε καὶ θᾶττον ἀνύουσι τὸ δέον. ἐὰν δὲ εἰς βάθος διήκῃ τὸ τραῦμα τὸ πρόσφατον,
καὶ ῥαφαῖς καὶ ἀγκτῆρσιν εἰώθαμεν αὐτὰ συνάγειν. οἱ μὲν οὖν κόλποι πάντες, οὐχ ἁπλαῖ διαιρέσεις εἰσὶν, ἀλλ'
ἀνακέδαρται σχεδὸν ἐν αὐτοῖς ἄλλο τε κατ' ἄλλο μέρος, ὅπερ οὐδ' αὐτὸ χρὴ λανθάνειν σε. πρὸς μὲν γὰρ τὴν
ἄνω χώραν ἀνατετραμμένου τοῦ κόλπου, ῥᾳδίως ἐκρεῖ διὰ τοῦ στόματος ὁ ἰχώρ. κατάντους δ' ὄντος αὐτοῦ, μένων
ἔνδον, ἀναβιβρώσκει τι τῶν συνεχῶν. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν τοιούτων κόλπων, εἰ μὴ πρότερον εἰς ὑπόρρυσιν τινὰ
ποιήσῃς τομὴν, οὐδὲν ἀνύσεις. οὔτ' ἐν τῷ σαρκοῦν αὐτοὺς, οὔθ' ἐν τῷ κολλᾶν. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, οὐ δεήσει διαι-
ρέσεως. ἐάν γε μόνον φυλάττῃς τὸ προσῆκον σχῆμα τῷ πεπονθότι μορίῳ, διὸ σχῆμα δυνήσῃ ποτὲ καὶ τὸν ἀνάρρο-
πον κόλπον ἐργάσασθαι κατάρροπον, καὶ τὸν κατάρροπον, ἀνάρροπον. εἶδες γοῦν ἐμέ ποτε τὸν ἐν τῷ πήχει κόλπον,
οὗ τὸ στόμιον ἦν ἐγγὺς τοῦ ἀγκῶνος, ἀνάρρόπῳ σχήματι θεραπεύσαντα χωρὶς ἀντιδιαιρέσεως. καὶ κατὰ μηρὸν
δὲ ὁμοίως τοῦ καταρρόπου κόλπου, πρὸς μὲν τῷ γόνατι τὸ πέρας ἔχοντος, ὑψηλὸν δὲ τὸ στόμα τῆς μέσης κατὰ
20 τὸν μηρὸν χώρας ἀνωτέρω, χωρὶς ἀντιδιαιρέσεως ἐθεάσω τὴν θεραπείαν γενομένην, ὑποτιθέντος μου κατὰ
τὴν ἰγνύαν ὑπαυχένιον μαλακὸν, ὡς ταπεινοτέραν ἔχειν τὴν θέσιν τὸν βουβῶνα τοῦ γόνατος. ἤρκεσε δὲ καὶ ἐπὶ
τούτου τοῦ κόλπου καὶ ἑτέρων μειζόνων μελίκρατον μόνον ἐνεθὲν ἐπιτήδειον εἰς κόλλησιν παρασχεῖν ἅπαν τὸ
βάθος αὐτοῦ. τινὲς μὲν δὴ κονίαν στακτὴν προσενιᾶσιν ἐξελέγχοντες ἑαυτοὺς, ἐφ' οἷς ἐνίεσαν ἔμπροσθεν φαρ-
μάκοις, ὑποσαρκοῦντες τὸν κόλπον. οὐ γὰρ οἷόν τε σάρκα νεωτέραν ἐπιτραφῆναι τῇ πρότερον οὔσῃ, ῥύπου
περικειμένου. πῶς οὖν αὐτάρκως σεσαρκωμένου τοῦ κόλπου, τὸ κολλητικὸν ἐπιφέρουσι φάρμακον, εἴπερ
ὡς ἱκανῶς ὄντα ῥυπαρὸν ἐπιχειροῦσι διαρρύπτειν τῇ κονίᾳ τῆς καθαρᾶς σαρκὸς, οὐδὲ τὸ δριμὺ μελίκρατον φε-
ρούσης; ἐπὶ ταύτης μὲν οὖν ἀρκεῖ τὸ τοιοῦτον ἐνιέμενον, ὡς ἂν καὶ πίνοι τις ἡδέως αὐτό. καὶ μετά γε τὸ
μελίκρατον, ἐφεξῆς εἴωθα πρὶν ἐπιθεῖναι τὸ κολλητικὸν φάρμακον ἐκκλύζειν τὸν κόλπον. ποτὲ μὲν, οἴνῳ μόνῳ.
ποτὲ δὲ, οἰνομέλιτι. πρὸς μὲν γὰρ τὸ περιρρύψαι τε καὶ ἀποκαθῆραι τοὺς περὶ αὐτὸν ἰχῶρας, ἄμεινον τὸ μελί-
30 κρατον. εἰς δὲ τὴν μέλλουσαν κόλλησιν, ὁ οἶνος. ἔστω δὲ μέσος γλυκύτητός τε καὶ στύψεως. καὶ μέντοι καὶ μετὰ
τὴν ἐπίθεσιν τοῦ κολλήσοντος φαρμάκου, σπόγγος καινὸς ἐξ οἰνομέλιτος μόνος περιβαλλέσθω μαλακὸς ὡς ἔνι
μάλιστα. καὶ ἡ ἐπίδεσις ἀπὸ μὲν τοῦ πυθμένος, ἀρχέσθω τοῦ κόλπου. τελευτάτω δὲ, ἐπὶ τὸ στόμιον. αἱ δὲ περιβο-
λαὶ τῶν ὀθονίων, σφιγγέτωσαν μὲν ἀνωδύνως τὸν πυθμένα τοῦ κόλπου. κατὰ βραχὺ δ' ἐκλυέσθω ἄχρι τοῦ στομίου.
καὶ διὰ τοῦτο δ' αὐτὸ χαλαρὰν ἐπίδεσιν ἐχέτω τοῦ φαρμάκου τῆς περιβαλλομένης ἔξωθεν ἐμπλάστρου τῷ κόλ-
πῳ διεψαλισμένης κατὰ τὸ τοῦ κόλπου στόμιον, ὡς ἐκρεῖν δύνασθαί τις ἰχώρ. ἐκκρίνοιτο δὲ τοῦ κόλπου μικροῦ
τινος ἄλλου κατ' αὐτοῦ ἐπιτιθεμένου ἐμπλάστρου, μέχρι τῆς ἐπιλύσεως, ἣν διὰ τρίτης ποιησάμενος, ἀφαι-
ρήσεις αὐτὸ διὰ τοῦτο τὸ οἷον ἐπίθεμα περικείμενον, ἐάσας τὸ καθόλου τοῦ κόλπου περιβεβλημένον φάρμακον. ἔστω
δέ σοι διάγνωσις εἰ κεκόλληται τὸ βάθος τοῦ κόλπου καλῶς, ἐκ τοῦ ῥέοντος ἰχῶρος, εἰ πολὺς ἢ ὀλίγος ἐστὶν, ἢ πε-
πεμμένος, ἢ ἄπεπτος. ἔτι δὲ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν κόλπον, εἰ μήτ' ὀδύνη τις αἰσθητικὴ, μήτ' ὄγκος. ἀλλὰ προσέ-
40 σταλται τὸ χωρίον ἅπαν, καὶ ξηρὸν καὶ ἀνώδυνον ἐστίν. ἐὰν δὲ καὶ ῥύσιν εὔπεπτον ἐπὶ τοῦ στόματος ἴδῃς ὀλίγον,
ἔτι μᾶλλον τὰς ἐλπίδας ἀγαθὰς ἕξεις περὶ τοῦ κεκολλῆσθαι τὸν κόλπον. ἐπιθεὶς τε τὸν σπόγγον αὖθις, ἐπιδή-
σας τε πάλιν, ὡς εἴρηται, λῦε κατὰ τὴν ὑστεραίαν, ἢ διὰ τρίτης, ὑπαλλάττων ἀεὶ τὸ κατὰ τοῦ κόλπου στο-
μίου ἐπικείμενον ὀθόνιον, ἐκ τῆς αὐτῆς ἐμπλάστρου κεχρισμένον, ὃ περιλήψεται σύμπαν ἐν κύκλῳ τὸ στόμι-
ον. εἶναι δ' αὐτὸ χρὴ, μὴ πάνυ προσεστετυπωμένον, ἀλλ' ὥστε δύνασθαι τὸν ἰχῶρα τοῦ κόλπου πάντα κενοῦσθαι
δι' αὐτοῦ. κατὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην τε καὶ δευτέραν ἡμέραν, ἐὰν ἐκκρίνηταί τις ἰχὼρ λεπτὸς ἐκ τοῦ κόλπου, μὴ
πάνυ τῆς κολλήσεως ἀπέλπιζε. πολλάκις γὰρ ἡ τοῦ περιβαλλομένου φαρμάκου τῷ πεπονθότι μορίῳ δύναμις,
ἐκθλίβει σφοδρῶς ἔκ τε τοῦ δέρματος αὐτοῦ, καὶ τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς αὐτῷ ὑγρότητα λεπτὴν, ὅταν γε
οὕτως ἔχῃ διαθέσεως τὸ τοῦ θεραπευομένου σῶμα, διὰ φυσικὴν κρᾶσιν, ἢ μοχθηρὰν δίαιταν. ἧς ἐκθλιβείσης, συμ-
μέτρως ξηρὰ γινόμενα τὰ χωρία κολλᾶται. κατὰ δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν ἢ τετάρτην ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἐὰν ἄπε-
50 πτος ἰχὼρ φαίνηται διὰ τοῦ στόματος, γίνωσκε μὴ κεκολλῆσθαι τὸν κόλπον. ἔστω δὲ πρὸ πάντων καὶ τὸ περιβαλλό-
μενον τῷ πεπονθότι μορίῳ φάρμακον, ἰσχυρῶς μὲν ξηραῖνον, οὔτε δὲ δάκνον, οὔτε συντεῖνον. οἷόν ἐστι τὸ ἡμέτερον
κιρρὸν, ὃ χωρὶς κηροῦ σκευάζεται διὰ μεταλλικῶν φαρμάκων ἑψημένων, καὶ ἐλαίου κικίνου, καὶ ὄξους, ἐναί-
μων τε τραυμάτων κολλητικὸν, ἀλύπως καὶ ξηραντικὸν κόλπων. εἶδες δ' αὐτῷ καὶ σύριγγα θεραπευθεῖσαν,
ἐφ' ἧς στενῆς τ' οὔσης ὀπῆς, καὶ μηδέπω μοι φαινομένης ἔχειν ἔνδον ἐν αὐτῇ τύλον, ἀλλὰ μόνον ῥύπον, ἐν ᾗ καὶ πρό-
τερον ἔκλυσα τὴν κονίαν, εἶτ' ἐπισχὼν ἐν τῇ σύριγγι μένειν τοσοῦτον χρόνον, ἐν ὅσῳ τὸν ῥύπον ἤλπισα τελέως ἐκ-
πεσεῖν ἅπαντα. μετὰ ταῦτ' ἐπέθηκα τὸ φάρμακον. οὕτω δὲ καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῷ τῷ δέρματι μόνῳ κόλπους, σαρ-

κώσεως μὲν οὐ δεομένους, ἀμαθῶς δὲ θεραπευομένους ὑπό τινων, ἅμα τῷ παραλαβεῖν ἐκόλλησα τῷ φαρμάκῳ
τῷδε προεκλύσας τῇ κονίᾳ, διὰ τὸ μηδενὶ τῶν καθαιρόντων ἕλκους φαρμάκων χρῆσθαι τοὺς θεραπεύοντας.
ὅταν γε μὴν τῶν εἰς ἀπόστασιν ἀφικνουμένων ὄγκων ἡ τομὴ γένηται βραδέως, ἢ δι᾽ ἀμαθείαν τῶν θεραπευόντων,
ἢ διὰ δειλίαν τῶν θεραπευομένων, οὐκ ἐπιτρεπόντων τεμεῖν, ἀλλὰ περιμενόντων ἐν χρόνῳ πλείονι διαβρω-
θῆναι τὸ δέρμα πρὸς τοῦ πύου, συμβαίνει πολλάκις ἅπαν τὸ ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν ἀπόστασιν ἀθροισθέντι πύῳ δέρμα λε-
πτὸν ἱκανῶς γενέσθαι, καθάπερ τι ῥάκος. ὅθεν ἡγοῦμαι καὶ τοὔνομα αὐτῷ, πρὸς τῶν ἰατρῶν τεθεῖσθαι τὸ
ῥακῶδες. ἔστιν οὖν τὰ τοιαῦτα δέρματα δυσκόλλητα. καὶ μάλισθ᾽ ὅτ᾽ αὖτις αὐτοῖς ἐπιβάλῃ ξηρὸν κατὰ
τὴν σύστασιν φάρμακον. ὑπὸ τούτων γὰρ ἔτι μᾶλλον γίνεται ῥακωδέστερον καὶ ξηρὸν τὸ δέρμα, παραπλήσιον
ταῖς τεβακαῖς διφθέραις. ἔδοξεν οὖν μοι προσηκόντως αὖτις χρήσασθαι πρὸς τὴν κόλλησιν αὐτοῦ, τῇ συ-
10 στάσει μὲν ὑγρῷ φαρμάκῳ, τῇ δυνάμει δὲ ξηρῷ. λέλεκται δ᾽ ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων, ὅτι δυνάμει ξηρὰ
φάρμακα καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς, ὅσα ξηραίνειν πέφυκε. κάλλιστον δὲ πάντων τῶν ὑγρῶν μὲν τῇ συστά-
σει, ξηρῶν δὲ τῇ δυνάμει, τὸ συντεθὲν ὑπ᾽ ἐμοῦ φάρμακόν ἐστι, τὸ διὰ λιθαργύρου, καὶ στέατος χοιρείου παλαιοῦ,
καὶ χαλκίτεως ἐχόντων ἔλαιον παλαιότατον, ἄμεινον δ᾽ ἐνεργοῦντος ἐπειράθην αὐτοῦ κατὰ τὰς τοιαύτας
διαθέσεις, ὅταν μὴ πάνυ τι σκληρὸν ᾖ, μὴ δ᾽ ἄκει βαθέως ἀμόλωτον. ἀλλὰ κἂν τοιοῦτον σκευασθῇ, καὶ τῶν ἐναί-
μων μὲν ἐστὶ τραυμάτων κολλητικὸν, καὶ πάντων δὲ τῶν ἑλκῶν ἐπουλωτικῶν, ἀνιέμενόν τ᾽ ἐλαίῳ, κἄπει-
τα μετ᾽ οἴνου μετρίως παλαιοῦ φυρόμενον, εἶτ᾽ ἐπιτιθέμενον ἐν κύκλῳ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν, ἀλύπως
αὐτὰς ἐκόλλησε πολλάκις. ἁρμόττει δ᾽ ὡς εἴρηται ἐπὶ τῶν ῥακωδῶν δερμάτων, οὐχ ἥκιστα καὶ τὸ μέλι μέχρι
συστάσεως ἐμπλαστρώδους ἑψηθέν. ἔστι δ᾽ ἡ συμμετρία τῆς ἑψήσεως αὐτοῦ δυσκατόρθωτος, τῷ μὴ τεθεαμένῳ,
χρὴ γὰρ αὐτὸ, μήθ᾽ οὕτω γενέσθαι σκληρὸν, ὡς δυσπερίπλαστον εἶναι, μήθ᾽ οὕτως ὑγρὸν, ὡς περιρρεῖν. τὸ μὲν γὰρ
20 σκληρὸν, εἰς τὴν τοιαύτην ἀτοπίαν ἀφικνεῖται ταῖς σκληραῖς ἐμπλάστροις. τὸ δ᾽ ὑγρὸν ὡσανεὶ ἐπικείμενον
θερμῷ σώματι, περιρρεῖ κύκλῳ, καὶ ξηρὰν ἀπολείπει τὴν ὀθόνην. ἥτις οὐ μόνον οὐδὲν ὀνίνησιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς
κακοῦ γίνεται τῷ κολληθησομένῳ δέρματι. συμμέτρως γε μὴν ἑψηθὲν τὸ μέλι, κάλλιστόν ἐστι φάρμακον ἐπὶ
τῶν τοιούτων κόλπων. ἐπεὶ δ᾽ ἡ συμμετρία τῆς ἑψήσεως αὐτοῦ δυσέκμαρτός ἐστιν, ἄμεινον ἔδοξέ μοι κατα-
πλάττειν αὐτῷ χνοώδη σμύρναν, ἢ ἀλόην, ἢ λιβανωτὸν, ἤ τινα τούτων, ἢ πάντα ὁμοῦ. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν
ἐπὶ τῆς ὀθόνης ἐγχρισθὲν, ὑγρότερον φαίνηται. καταπλάττειν δὲ αὐτὰ διὰ κοσκίνου μετεώρου κρατουμένου
κατὰ τοῦ μέλιτος. ἀρκεῖ δ᾽ ἅπαξ ἢ δὶς κροῦσαι αὐτὸ πρὸς τὴν συμμετρίαν τῆς διεκπτώσεως. ἐνίοτε δὲ καὶ
κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἕψησιν ἐμπάττω τι τῷ μέλιτι τῶν εἰρημένων φαρμάκων. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ὁ κόλπος ᾖ μείζων τε
καὶ βαθύτερος. ἐπειράθην δὲ καὶ τοῦ λεπτοῦ κενταυρείου, θαυμαστοῦ φαρμάκου πρὸς τὴν τοιαύτην χρείαν. ἐφε-
ξῆς δ᾽ αὐτῷ σύμφυτον ἐπιτήδειόν ἐστι, καὶ μετ᾽ αὐτὸ τῆς ἰλλυρίδος ἴρεως ἡ ῥίζα, μεθ᾽ ἣν καὶ τὸ τῶν ὀρόβων ἄλευ-
30 ρον. εὔδηλον δ᾽ ὅτι κεκόφθαι τε καὶ διηθῆσθαι λεπτῷ κοσκίνῳ, καὶ μετὰ ταῦτά γε λελειῶσθαι τὰ τοιαῦτα
πάντα προσήκει. μιγνύσθω δὲ τῷ μέλιτι κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἡνίκ᾽ ἂν ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐξαίρεσθαι μέλλῃ. το-
σοῦτον ἡμῶν ἐπιδιατειψάντων, ὡς ἑνωθῆναι καλῶς αὐτὰ τῷ προεψημένῳ μέλιτι. κάλλιον δὲ καὶ καθαι-
ροῦντα τὴν κακκάβην ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἐμπάττειν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, κἄπειτα κινεῖν ἐπιμελῶς ἄχρι
ἂν οὕτω γένηται τὸ μέλι χλιαρὸν, ὡς ἐπιτιθέναι δύνασθαι τῷ θεραπευομένῳ σώματι. Ἐφεξῆς δ᾽ ἂν εἴη τοῖς
εἰρημένοις εἰπεῖν σοί τι, καὶ περὶ τῶν γαγγραινουμένων φλεγμονῶν. ὀνομάζουσι δ᾽ ὡς οἶσθα γαγγραίνας τὰς
διὰ μέγεθος φλεγμονῆς νεκρώσεις οὐκ ἤδη γεγενημένας, ἀλλὰ γινομένας ἔτι. τελέως μὲν γὰρ νεκρωθὲν μόριον ὡς
νυττόμενον, ἢ τεμνόμενον, ἢ καιόμενον ἀναίσθητον ὑπάρχειν, ὧν πάσχει, τάχιστα χρὴ περικόπτειν καθ᾽ ὃ
ψαύει τοῦ πλησιάζοντος ὑγιοῦς. ἀλλὰ τὸ μὲν οὕτω διατεθὲν, μέλαν γίνεται. τὸ δ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ καθεστηκὸς ὡς
ὁδοιπορεῖν ἐπὶ τὴν νέκρωσιν, γάγγραινα ὀνομάζεται. θεραπεία δ᾽ αὐτοῦ γίνεται, κενωθέντων ἡμῶν ὅσον οἷόν τε
40 πλεῖστον τοῦ κατὰ τὸ πάσχον μόριον αἵματος ἐσφηνωμένου, δι᾽ ὃ καὶ ἡ νέκρωσις γίνεται, μὴ δυναμένων τῶν ἀρ-
τηριῶν ὑπὸ στενοχωρίας διαστέλλεσθαι. τῷ δ᾽ ὑπολοίπῳ διαπνοὰς παρασχόντων, ἢ τοίνυν ὅλον τὸ δέρμα πολ-
λαῖς τομαῖς βαθείαις διαιρεῖν χρὴ τέμνοντας ἅμα αὐτῷ τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν, ἢ πολλαῖς ἀμυχαῖς βαθεί-
αις ἀποσχάσειν, ἐάσοντα δ᾽ ἀπορρυῆναι τὸ αἷμα, τῶν φαρμάκων ἐπιτιθέναι τι τῶν πρὸς τὰ σηπόμενα χρησί-
μων. ἔστι δὲ τοιαῦτα δι᾽ ὀξυμέλιτος καὶ ἀλεύρου ὀρόβων, ἢ αἰρῶν. ἢ εἰ μὴ ταῦτα παρείη, τὸ τῶν κυάμων.
αὐτό τε μόνον τὸ ὀξύμελι. προσφορωτέρῳ δὲ αὐτῷ χρῆσθαι βουλόμενος, ἅλας ἐπεμβάλλειν, ἢ τῶν κυκλίσκων
τι ἀλειοῦν ἀκριβῶς, οἷος ὁ Ἀνδρώνιός ἐστι, καὶ ὁ Πολυείδου, καὶ ὁ Πασίωνος. ἀλλὰ καὶ τὸ Μούσα φάρμακον
ἐπιτηδειότατόν ἐστιν εἰς ταῦτα. ὃ κατὰ τὸν Ἡρα γέγραπται τόμον. χρὴ δὲ τούτοις, καὶ οἷς προείρηκα προσέ-
χειν τὸν νοῦν τῷ σώματι τοῦ κάμνοντος. ἀγροίκου μὲν γὰρ ὄντος αὐτοῦ καὶ σκληροῦ φύσει, τῶν ἰσχυροτάτων δεῖ-
50 ται φαρμάκων τὸ σῶμα. γυναικὸς δὲ ἁπαλοσάρκου, τῶν ἀσθενεστέρων. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἀνδρῶν, ὅσοι λευκοί
τε καὶ ἁπαλόσαρκοι, καὶ φιλόλουτροι, καὶ ἀγύμναστοι, μαλακῶν δέονται φαρμάκων. δῆλον δ᾽ ὅτι καὶ τὰ
παιδία. κἂν ἐκτέμοις δέ ποτε τὸ σεσηπὸς καὶ νενεκρωμένον μόριον ἀσφαλείας ἕνεκα, τοῖς εἰρημένοις ἄρτι χρὴ
φαρμάκοις, ἀποβλέπων εἰς τὰς τῶν νοσημάτων φύσεις, ἅμα τῷ καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος μορίου φύσιν
ἐπισκοπεῖν, τινὰ γὰρ τάχιστα σήπεται, καὶ βέλτιον ἀσφαλείας ἕνεκα, ὅταν ἐκτέμῃς ἢ περιτέμῃς τὸ σεση-
πὸς, τὴν οἷον ῥίζαν αὐτοῦ ζωννυμένην τοῖς ἀπαθέσι καίειν, ὡς ἐπὶ τῶν αἰδοίων εἰώθαμεν ἐργάζεσθαι πολλά-
κις. ἐνίοτε μὲν αὐτοῖς τοῖς πεπονθόσι μορίοις τὰ καυτήρια προσφέροντες. ἐνίοτε δὲ καὶ προϋποβάλλοντες
μότον. μετά γε μὴν τὴν καῦσιν, εἰώθαμεν, ὡς οἶσθα, χυλῷ πράσου χρῆσθαι. μὴ παρόντος δὲ τούτου, τοῖς πρὸς

ἐρημένοις ὀλίγον ἔμπροσθεν. ὅταν δὲ φαίνηταί σοι τούτων γινομένων πεπαῦσθαι τὸ σηπόμενον, ὅπως ἀποπέσῃ θᾶττον ἡ ἐσχάρα, τῷ κεφαλικῷ καλουμένῳ φαρμάκῳ μετὰ μέλιτος χρῶ. κάλλιον δὲ καὶ καταπλάττειν ἔξωθεν, ἢ δι' ὑδρελαίου τὸν ἄρτον ἕψοντας, ἢ κρίθινον ἄλευρον οὕτω σκευάζοντας, ἢ μετὰ αὐτοῦ μῖξαι πύρινον. καὶ μὴν καὶ τὸ τετραφάρμακον ὀνομαζόμενον, ἔτι τε τὸ μακεδονικὸν, ἐπιτήδεια πρὸς τὰς διαπυήσεις τε καὶ ἀποπτώσεις τῶν ἐσχαρῶν. ὁμοίως δὲ καὶ πάντα ὅσα διαπυΐσκει. καὶ ἄρτος δὲ μετὰ σελίνου λειωθεὶς, ἢ ὠκίμου, περιρρήσσει, καὶ χωρίζει τὰς ἐσχάρας ἀπὸ τῶν ὑγιεινῶν. τῶν δ' ἁπλῶν φαρμάκων μετὰ μέλιτος ἴρεως, ἢ ῥίζα πάνακος, ἢ ἀριστολοχίας, ἢ ἀκόρου. ἐπὶ δὲ τῶν μαλακῶν σωμάτων, ἀρκεῖ καὶ τὸ τῶν ὀρόβων ἄλευρον μετὰ μέλιτος, ἢ λιβανωτοῦ. ὁμοίως δὲ ἀφαιρεῖ τὰς ἐσχάρας καὶ τὸ τοῦ Μαχαιρίωνος φάρμακον, καὶ ἡ Ἶσις ἔμμοτα. ὅταν δὲ ἐκπέσωσιν αἱ ἐσχάραι, καὶ διὰ τῶν ἐπιτυχόντων φαρμάκων σαρκοῦνται τὰ τοιαῦτα 10 τῶν ἑλκῶν. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων εἴρηται μετρίως, περὶ τῶν καρκινωδῶν ἑξῆς ἂν εἴη ὄγκων εἰπεῖν, γινομένων ἐν ἅπασι τοῖς μορίοις, μάλιστα δὲ τοῖς τιτθοῖς τῶν γυναικῶν, ὅσαι μηκέτι καθαίρονται τὴν κατὰ φύσιν κάθαρσιν. ἥτις, ὅταν ὡς χρὴ γίνηται, τελέως ἄνοσος ἡ γυνὴ διατελεῖ. πάντες οὖν οἱ τοιοῦτοι παρὰ φύσιν ὄγκοι, τὴν γένεσιν ἐκ μελαγχολικοῦ περιττώματος ἴσχουσι, ὑπὲρ οὗ λέλεκται καὶ ἐν τοῖς κατὰ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι. γεννᾶσθαι μὲν ἡμῶν δειξάντων ἐν ἥπατι κατὰ τὴν ἐξαιμάτωσιν, ἀνάλογον τῇ κατὰ τὸν οἶνον τρυγί. καθαίρεσθαι δὲ διὰ τοῦ σπληνός. ἐκ γὰρ τοῦ τοιούτου χυμοῦ, τρέφεσθαι πέφυκεν. ὅταν οὖν ἡ φυσικὴ κρᾶσις τοῦ ζώου τὸν χυμὸν τοῦτον ὀλίγον ἢ γεννῶσα, καὶ ἡ δίαιτα συντελῇ, καὶ ὁ σπλὴν ἀξιολόγως ἕλκῃ τὸ γεννώμενον εἰς ἑαυτὸν, οὐδὲν ἀθροίζεται κατὰ τὰς φλέβας τοιοῦτον περίττωμα. ὅταν δὲ τἀναντία ᾖ, ἀθροίζεται πολὺ κατὰ τὰς φλέβας καὶ ἐργάζεται τὰ λεχθησόμενα νοσήματα. λέγω δ' ἐναντία τοῖς εἰρημένοις, τὸ μὲν ἧπαρ εἰς γένεσιν ἐπιτήδειον τοῦ τοιούτου περιττώματος. τὴν δίαιταν δὲ, διὰ τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων γινο- 20 μένην, ἃ πέφυκε γεννᾶν αἷμα παχὺ καὶ ἰλυῶδες. ἀσθενέστερον δὲ τὸν σπλῆνα φύσει, καὶ ἀδυνατώτερον ἕλκειν ἐφ' ἑαυτὸν ἅπαν τὸ γεννώμενον. ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ σώματι, θολοῦται καὶ παχύνεται τὸ κατὰ τὰς φλέβας αἷμα. καί ποτε μὲν ὑπ' αὐτῶν τῶν φλεβῶν ἐχουσῶν γε καὶ αὐτῶν ἀποκριτικὴν τῶν ἀλλοτρίων δύναμιν, ὥσπερ καὶ τἄλλα πάντα, δι' αἱμορροΐδος ἐκκρίνεται. πολλάκις δὲ, εἰς κιρσοὺς κατασκήπτει, καί ποτε εἰς τὸ δέρμα πᾶν ὠθεῖται. καὶ τοῦτό ἐστι γένεσις τοῦ πάθους, ὃ καλοῦσιν ἐλέφαντα. γίνεται γε μὴν ἐνίοτε καὶ εἰς ἄλλα μόρια τοῦ σώματος, ἅπερ ἂν ᾖ πάντων ἀσθενέστατα, φορὰ τοῦ τοιούτου χυμοῦ. καὶ φαίνονταί γε σαφῶς αἱ κατὰ τὸ μόριον ἐκεῖνο φλέβες, μεσταὶ αἵματος μέλανός τε καὶ παχέος. καὶ ὅσον δ' ἂν ᾖ παχύτερόν τε καὶ μελάντερον, τοσοῦτον χεῖρόν ἐστι τὸ πάθος. ἐπὶ δὲ τῶν τιτθῶν, εἴδομεν πολλάκις ἀκριβῶς ὄγκον ὅμοιον καρκίνῳ ζώῳ. καθάπερ γὰρ ἐπ' ἐκείνου πόδες ἑκατέρωθεν εἰσὶ τοῦ σώματος, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ πάθους αἱ φλέβες ἀποτεταμέναι τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου, τὸ σχῆμα καρκίνῳ παραπλήσιον ἐργάζονται. τοῦτο τὸ πάθος ἀρχόμενον μὲν, ἰασάμεθα 30 πολλάκις. εἰς μέγεθος δὲ ἀξιόλογον ἀρθὲν, ἄνευ χειρουργίας οὐδεὶς ἰάσατο. πάσης μὲν οὖν χειρουργίας ἐκκοπτούσης ὄγκον παρὰ φύσιν, ὁ σκοπός ἐστιν ἐν κύκλῳ πάντα τὸν ὄγκον περικόψαι, καθ' ὃ τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι πλησιάζει. διὰ δὲ τὸ μέγεθος τῶν ἀγγείων, καὶ μάλιστα ὅταν ἀρτηρίαι τύχωσιν οὖσαι, παραχρῆμα τε κίνδυνος αἱμορραγίας γίνεται, βρόχοις τε διαλαμβανόντων αὐτὰς, συμπάθειαι ἕπονται. ἐὰν δὲ καὶ καῦσαι τὰς ῥίζας αὐτοῦ τοῦ πάθους προελώμεθα, καὶ κατὰ τοῦτο κίνδυνος οὐ μικρὸς, ὅταν ἐγγὺς κυρίων μορίων ἡ καῦσις γίνηται. ἀλλ' ἀρχόμενον γεννᾶσθαι, καθάπερ ἔφην, ἰασάμεθα πολλάκις τὸ πάθος τοῦτο, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς φαίνηται, μὴ πάνυ παχὺς ὑπάρχων. ὑπακούει γὰρ οὗτος τοῖς καθαίρουσι φαρμάκοις ἑτοίμως, δι' ὧν ἡ θεραπεία γίνεται. πρόδηλον δ' ὅτι μελάνων εἶναι χρὴ κενωτικὰ τὰ διδόμενα φάρμακα. καὶ τοῦτο συνεχῶς ποιητέον, ἄχρις ἂν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀκριβῶς ἐπανέλθοι τὸ μόριον, οὔσης καὶ τῆς διαίτης εὐχύμου. κατὰ γοῦν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐλεφαντιῶσι πάμπολλοι, διά τε τὴν δίαιταν καὶ τὴν θερμότητα τοῦ χωρίου. 40 κατὰ δὲ τὰς Γερμανίας τε καὶ Μυσίας, σπανιώτατα τοῦτο τὸ πάθος ὦπται γινόμενον. καὶ παρά γε τοῖς γαλακτοπόταις Σκύθαις, σχεδὸν οὐδέποτε φαίνεται γινόμενον. ἀλλ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παμπόλλη ἡ γένεσις αὐτοῦ διὰ τὴν δίαιτάν ἐστιν. ἀθάραν γὰρ ἐσθίουσι, καὶ φακῆν, καὶ κοχλίας, καὶ ταρίχη πολλά. τινὲς δὲ καὶ ὄνεια κρέα. καὶ ἄλλα τοιαῦτα, παχὺν καὶ μελαγχολικὸν γεννῶντα χυμόν. ἅτε δὲ θερμοῦ τοῦ περιέχοντος ὄντος, καὶ ἡ ῥοπὴ τῆς φορᾶς αὐτῶν πρὸς τὸ δέρμα γίνεται. τούτῳ μὲν οὖν τῷ πάθει, συμφέρουσιν αἱ εἰρημέναι καθάρσεις. ἐὰν δὲ τὰ τῆς ἡλικίας καὶ τὰ τῆς δυνάμεως ἐπιτρέπῃ, φλεβοτομεῖν πρότερον. ἐπὶ δὲ τῶν καρκίνων, οὐκ ἀνάρμοστον μὲν οὐδ' ἐπὶ τούτων, ἢν μηδὲν κωλύῃ φλεβοτομεῖν. ἐφεξῆς δὲ καθαίρειν. καὶ εἰ μὲν γυναῖκές εἰσιν, ἔμμηνα κινεῖν αὐταῖς. ἐάν γε δηλονότι μηδέπω πεντηκοστὸν ἔτος ἄγωσι. κατὰ δὲ τοῦ πεπονθότος μορίου, χυλὸς ἐπιτιθείσθω στρύχνου. κάλλιστον γὰρ τοῦτο φάρμακον εἰς τὰ τοιαῦτα. μὴ βουλομένου δὲ τοῦ θεραπευομένου φάρμακον οὕτως ὑγρὸν ἐπιβάλλεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν προέρχεσθαί τι τῆς οἰκίας, καὶ τὰ συνήθη πράττειν ἀναγκά- 50 ζηται, τὸ διὰ πομφόλυγος ἐπιβλητέον. ᾧ καὶ πρὸς τοὺς ἡλκωμένους καρκίνους εἴωθα χρώμενος. καὶ τούτου μὴ παρόντος, τῷ διὰ χαλκίτεως ἡμετέρῳ φαρμάκῳ. κατὰ δὲ τὴν δίαιταν, ἐν χυλῷ πτισάνης πλεονάζειν. καὶ γάλακτος ὀρρῷ. καὶ λαχάνοις μαλάχῃ, καὶ ἀτραφάξει, καὶ βλίτῳ. καὶ κατὰ καιρὸν δ' ὧν εἰσὶν αἱ κολοκύνθαι, καὶ ταύταις χρῆσθαι. ἰχθύων δὲ, τοῖς πετραίοις, καὶ ὄρνισι πᾶσι, πλὴν ἐλείων. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐλεφαντιώντων, ἡ τῶν ἐχιδνῶν ἐδωδὴ θαυμάσιόν ἐστι φάρμακον. χρὴ δὲ ἐσθίειν αὐτὰς οὕτω σκευάζοντας, ὡς τοὺς θηριοτρόφους καὶ ἀσπιδοτρόφους Μάρσους ἐθεασάμην. πρῶτον μὲν, ἀποκοπτομένης τῆς οὐρᾶς καὶ τῆς κεφαλῆς, ἄχρι δακτύλων τεττάρων. εἶτα τῶν ἔνδον ἁπάντων ἀφαιρεθέντων, καὶ τοῦ δέρματος δηλονότι. ἐν ὕδατι τοῦ σώματος αὐτῶν

προσεπιπλυθέντος. ἀλλὰ μέχρι μὲν τοῦδε, κἀπειδὰν τὴν θηριακὴν ἀντίδοτον καλουμένην σκευάζωμεν, οὕτω
πράττομεν. ἐφεξῆς δὲ διαφερόντως ἕψομεν. ἐπὶ μὲν τῆς θηριακῆς ἐν ὕδατι προσεπεμβάλλοντες ἀνήθου
καὶ βραχέων ἁλῶν. ἐπὶ δὲ τῆς ἐλεφαντιάσεως, ἐν λοπάσι παραπλησίως ταῖς ἐγχέλυσι σκευάζοντες, διὰ λευ-
κοῦ ζωμοῦ. γίνεται δὲ οὕτως. ὕδατος μὲν δαψιλοῦς ἐμβληθέντος, καὶ ἐλαίου βραχέος, καὶ σὺν αὐτῷ,
πράσου καὶ ἀνήθου. πρόδηλον δ' ὅτι μέχρι τοσούτου τὰς σάρκας τῶν ἐχιδνῶν ἀφεψεῖν προσήκει, μέχρις ἂν
ἀκριβῶς γενηθῶσι μαλακαί. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ δι' αὐτῶν σκευαζόμενον φάρμακον, ὃ καλοῦσι θηριακὴν ἀν-
τίδοτον, ἐπιτήδειόν ἐστι πίνεσθαι τοῖς οὕτω κάμνουσι. καὶ εἰ βούλοιτό τις αὐτοῦ καὶ τὸ δέρμα χρίεσθαι. ταῦ-
τα γὰρ ἅπαντα ποιούντων, ἔσθ' ὅτε λεπὶς ἀφίσταται τοῦ δέρματος, ὁποῖον ἐπὶ τῶν ὄφεων τὸ καλούμενον
γῆρας. τῶν δ' ἄλλων ὄγκων τῶν παρὰ φύσιν, οὐδενὸς μὲν ἠξίωσάς σοι γραφῆναι χειρουργίαν. ἔλαβες γὰρ
10 δυναμώτατα τῶν παρ' ἡμῖν φαρμάκων. ἐπὶ μὲν χοιράδων, τά τε προστέλλειν καὶ ξηραίνειν δυνάμενα καὶ
διαπυΐσκειν. ἐπὶ δὲ μελικηρίδων, ἔστι καὶ ταύτας διαφορεῖ, καὶ πύου διαφορητικὰ φάρμακα, καὶ ὕδα-
τος ἐν ὄσχῳ τε καὶ κατ' ἐπιγάστριον ἔλαβες, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ὑδερικῶν κεχρῆσθαι. διττὸς γὰρ καὶ τού-
των ὁ σκοπὸς ἰᾶσθαι τε τοῦ σπλάγχνου τὸν σκίρρον, καὶ διαφορῆσαι τὸ συνειλεγμένον ὑγρόν. εἴρη-
ται δ' ἔμπροσθεν ἡ τῶν σκιρρουμένων σπλάγχνων θεραπεία. ὥστε καὶ ἡ τῶν ὑδέρων ἴασις,
εἰς δύο τούτους ἀνάγεται σκοπούς, ἰᾶσθαι τοῦ σκιρρουμένου σπλάγχνου τὸν σκίρρον,
ἐπιθέμασί τε καὶ διαφοροῦσι τὴν ὑγρότητα χρῆσθαι. φαρμακά τε πίνειν διου-
ρητικά. ταῦτα μὲν οὖν εἰς ἀποδημίαν σοι μακρὰν στελλομένῳ, νομίζω συμ-
* μέτρως ἔχειν. ἐὰν δὲ ὡς προῄρημαι καὶ τὴν περὶ τῶν κατὰ γένος καὶ τόπους
πεπονθότας φαρμάκων πραγματείαν ποιήσωμαι, κἀκεί-
20 νην ἕξεις ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἀποδημίας. ἔστι δὲ καὶ
ἄλλη μεγάλη πραγματεία τῶν ἑταίρων ἀξιω-
σάντων ἁπάσης τῆς θεραπευτικῆς με-
θόδου. κατεσχημένῳ δ' ἐπὶ πλέ-
ον, ἕξω σοι πέμπειν, οὐκ
ὀκνήσω τῶν γρα-
φομένων ἡμῖν
ὑπο-
μνη-
μά-
30 των ἕκαστον.

Τ

ῆς περὶ τὸ σῶμα τἀνθρώπου τέχνης μιᾶς οὔσης, ὡς ἐν ἑτέρῳ δέδεικται γράμματι, δύο ἐστὸν τὰ πρῶτά τε καὶ μέγιστα μόρια. καλεῖται δὲ τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν ὑγιεινόν, τὸ δὲ ἕτερον θεραπευτικόν, ἔμπαλιν ἔχοντα πρὸς ἄλληλα ταῖς ἐνεργείαις. εἴ γε τῷ μὲν φυλάξαι, τῷ δὲ ἀλλοιῶσαι πρόκειται τὴν περὶ τὸ σῶμα κατάστασιν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀξιώματι καὶ χρόνῳ πρότερόν ἐστιν ὑγεία νόσου, χρὴ δή που καὶ ἡμᾶς ὅπως ἄν τις ταύτην φυλάξειεν, ἐπισκέψασθαι πρότερον. ἐφεξῆς δὲ καὶ ὡς ἄν τις ἄριστα τὰς νόσους ἐξιῷτο. κοινὴ δ' ἀμφοτέροις ὁδὸς τῆς εὑρέσεως, εἰ γνοίημεν ὁποία τίς ἐστι διάθεσις τοῦ σώματος, ἣν ὑγείαν ὀνομάζομεν. οὐ γάρ τοι οὔτε φυλάττειν αὐτὴν παροῦσαν, οὔτ' ἀνακτᾶσθαι διαφθειρομένην, οἷοί τ' ἂν ὦμεν, ἀγνοοῦντες τὸ παράπαν, ἥ τις ποτ' ἐστί. γέγραπται δὲ ἡμῖν ἑτέρωθι καὶ περὶ τῆσδε, καὶ δέδεικται τῶν μὲν ὁμοιομερῶν ὀνομαζομένων ἡ ὑγεία, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ συμμετρία τις ὑπάρχουσα. τῶν δ' ὀργανικῶν ἐκ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν συνθέσεώς τε καὶ ποσότητος καὶ πηλικότητος, καὶ διαπλάσεως ἀποτελουμένη. ὥστε καὶ ὅς τις ἂν ἱκανὸς ᾖ φυλάττειν ταῦτα, φύλαξ οὗτος ἀγαθὸς ὑγείας ἔσται. φυλάξει δέ, πρότερον ἐξευρὼν ἅπαντας τοὺς τρόπους καθ' οὓς διαφθείρεται. ὥσπερ γὰρ εἰ καὶ παντάπασιν ἀπαθὲς ἦν ἡμῶν τὸ σῶμα, τῆς προκειμένης αὐτοῦ τέχνης, οὐκ ἂν ἐδεήθημεν, οὕτω νῦν ἐπειδὴ πάσχει πολυειδῶς, ἀναγκαῖον ἔσται προσήσασθαι τινὰ τέχνην, τὴν ἁπάσας αὐτοῦ τὰς βλάβας γινώσκουσάν τε καὶ φυλάττεσθαι δυναμένην. εἰσὶ δὲ βλάβαι τε καὶ διαφθοραὶ τοῦ σώματος ἡμῶν διτταὶ κατὰ γένος. αἱ μὲν γάρ τινες αὐτῶν, ἀναγκαῖαί τ' εἰσὶ καὶ σύμφυτοι, τὴν οἷον ῥίζαν ἔχουσαι τὰς ἀρχὰς τῆς γενέσεως. οἷαι δὲ οὐκ ἀναγκαῖαι μέν, οὐδὲ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ὁρμώμεναι, διαφθείρουσι δ' οὐδὲν ἧττον ἐκείνων τὸ σῶμα. διαιρήσομεν ἤδη χωρὶς ἑκατέρας. αἷμα καὶ σπέρμα τῆς γενέσεως ἡμῶν εἰσιν ἀρχαί, τὸ μὲν οἷον ὕλη τις εὔρυθμός τε καὶ εὐπειθὴς εἰς ἅπαν τῷ δημιουργῷ, τὸ δὲ σπέρμα, τὸν τοῦ δημιουργοῦ λόγον ἔχει. κέκραται δὲ ἑκάτερον μέν, ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων κατὰ γένος ὑγροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ. ἢ εἴπερ ἐθέλει τις οὐκ ἀπὸ τῶν ποιοτήτων, ἀλλὰ κατὰ τὰς οὐσίας ὀνομάζειν αὐτά, γῆς καὶ ὕδατος ἀέρος καὶ πυρός. οὕτως γὰρ ἡμῖν ἐν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτη στοιχείων ἀποδέδεικται. διαφέρουσι δὲ τῷ ποσῷ τῆς μίξεως, τῷ μὲν γὰρ σπέρματι, πλέον ὑπάρχει πυρώδους τε καὶ ἀερώδους οὐσίας, τῷ δὲ αἵματι, γεώδους τε καὶ ὑδατώδους. ἐπικρατεῖ μὴν ἔτι κἀν τούτῳ, τὸ μὲν θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, τὸ δὲ ὑγρὸν, τοῦ ξηροῦ. καὶ διὰ τὴν ἐπικράτειαν ταύτην, οὐ ξηρὸν ὥσπερ ὀστοῦν καὶ θρίξ, ἀλλ' ὑγρὸν εἶναι λέγεται. τὸ δὲ σπέρμα ξηρότερον μέν ἐστιν ἢ κατὰ τὸ αἷμα, ῥυτὸν μὴν ἔτι καὶ ὑγρὸν ὑπάρχει καὶ αὐτό, καὶ οὕτως ἑκατέρωθεν ἡμῖν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως, ἐξ ὑγρᾶς οὐσίας ἐστίν, ἣν οὐχ ὑγρὰν δή που φυλάττεσθαι προσήκει μέλλουσάν γε νεῦρα καὶ φλέβας καὶ ἀρτηρίας γε καὶ ὀστᾶ καὶ χόνδρους, καὶ ὑμένας, καὶ ὅσα τἆλλα τοιαῦτα γενήσεται. συγκαταβεβλῆσθαι τοίνυν ἀναγκαῖον ἐστὶν εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως, ἰσχυρότερον ἐν τῇ κράσει τὸ ξηραντικὸν στοιχεῖον. ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον τῇ φύσει, μάλιστα μὲν τὸ πῦρ. ἤδη δὲ καὶ ἡ γῆ. ξηρὸν γάρ τι χρῆμα καὶ ἥδε. ἀλλὰ τῆς μὲν γῆς, οὐχ οἷόν τε ἦν μίγνυσθαι, πλειόνων ὑγρῶν εἶναι δεομένων τῶν ἀρχῶν. τοῦ πυρὸς δ' οὔτε κωλύει πλέον μιχθῆναι, καὶ κέκραται τοσούτῳ πλέον ἐν ἀμφοῖν, ὡς μήτε φρύγειν ἤδη καὶ καίειν, αὐτάρκως τε ξηραίνειν. καὶ γὰρ αὖ καὶ τὴν πρὸς τὰς κινήσεις ἑτοιμότατον τοσοῦτον ὑπάρχον τὸ θερμόν, ἱκανὸν ἂν ἦν παρασχεῖν. ἀπὸ τούτου δή, τὰ μὲν πρῶτα συνίσταταί τε καὶ βραχεῖαν πῆξιν λαμβάνει τὸ κύημα. μετὰ δὲ ταῦτα αὐτὸ μᾶλλον ἤδη ξηραινόμενον, οἷον ὑπογραφάς τινας ἴσχει, καὶ τύπους ἀμυδροὺς ἑκάστου τῶν μορίων. εἶτ' αὐτὸ πλέον ξηρανθέν, οὐχ ὑπογραφὰς μόνον, οὐδ' ἀμυδροὺς τοὺς τύπους, ἀλλ' ἀκριβεῖς ἑκάστου τὸ εἶδος ἴσχει. καὶ δὴ καὶ ἀποκυηθέν, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἑαυτοῦ γίνεται ξηρότερόν τε καὶ ῥωμαλεώτερον, ἄχρι περ ἂν εἰς ἀκμὴν ἀφίκηται. τηνικαῦτα δὲ τά τε τῆς αὐξήσεως ἵσταται, μηκέτι αὐτῶν διδόντων τῶν ὀστῶν διὰ σκληρότητα, καὶ τῶν ἀγγείων δὲ ἕκαστον, εἰς εὖρος διαφυσᾶται, καὶ σύμπανθ' οὕτως τὰ μόρια κρατύνεταί τε καὶ εἰς τὴν ἀκροτάτην αὐτῶν ἰσχὺν ἀφικνεῖται. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ἤδη ξηροτέρων ἁπάντων τῶν ὀργάνων γιγνομένων, αἵ τε ἐνέργειαι χείρους αὐτῶν τελοῦνται, καὶ ἀσαρκότερόν τε καὶ ἰσχνότερον ἑαυτοῦ γίνεται τὸ ζῷον. αὐτῶν πλέον δὲ αὖ ξηραινομένων, οὐκ ἀσαρκότερον τε μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥυσὸν ἀποτελεῖται. καὶ τὸ κῶλον ἀκρατὲς καὶ σφαλερὸν ἐν ταῖς κινήσεσι. καὶ καλεῖται μὲν ἡ τοιαύτη διάθεσις, γῆρας, ἀνάλογον δ' ἐστὶ τῇ τῶν φυτῶν αὐάνσει. καὶ γὰρ αὖ κἀκείνη, γῆράς ἐστι φυτοῦ, δι' ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα γινομένη. μία μὲν οὖν ἥδε σύμφυτος ἀνάγκη φθορᾶς ἅπαντι τῷ γεννητῷ σώματι, δευτέρα δὲ τοῖς ζώοις μάλιστα ὑπάρχουσα, τῆς ὅλης αὐτῶν οὐσίας ἡ ῥύσις, ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἀποτελουμένη. ταύτας μὲν οὖν τὰς βλάβας οὐδενὶ γεννητῷ σώματι φυγεῖν ἐγχωρεῖ, τὰς δ' ἄλλας βλάβας ὅσαι ταύταις ἕπονται, δυνατὸν φυλάξασθαι προμηθούμενον. ἡ γένεσις δὲ κἀκείνων, ἐκ τοῦ τὰς ἀναγκαίας βλάβας ἐπανορθοῦσθαι πειρᾶσθαι. ῥεούσης γοῦν τῆς συστάσεως ἀπὸ πάντων τῶν ζώων, εἰ μή τις ἑτέρας ὁμοίας ἀντεισάγει τῷ ἀπορρέοντι, διαφορηθήσεταί τε καὶ σκεδασθήσεται σύμπαν οὕτως τὸ σῶμα. καὶ διὰ τοῦτ' οἶμαι τὴν φύσιν οὐ μόνον τοῖς ζώοις, ἀλλὰ καὶ φυτοῖς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συμφύτους δοῦναι δυνάμεις ἐφιεμένας τοῦ ἀεὶ ἐλλείποντος. οὔτε γοῦν ἐσθίειν, οὔτε πίνειν οὔτε τὸ ἀναπνεῖν διδασκόμεθα πρός τινος, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἔχοντες ἁπάντων τούτων ἐν ἡμῖν τὰς δυνάμεις ἄνευ διδαχῆς ἐπιτελούσας ἅπαντα. διὰ μὲν οὖν τῆς ἐδωδῆς, ἀναπληροῦμεν ὅσον ἀπορρεῖ τῆς ξηροτέρας οὐσίας, διὰ δὲ τοῦ πόματος, τῆς ὑγροτέρας ἀντεισάγομεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανάγοντες ἄμφω συμμετρίαν. οὕτω δὲ καὶ τῆς ἀερώδους τε καὶ πυρώδους οὐσίας τὴν συμμετρίαν, ἀναπνοαῖς τε καὶ σφυγμοῖς διασώζομεν. ἀποδέδεικται δὲ καὶ περὶ τούτων ἁπάντων ἰδίᾳ καθ' ἕκαστον, ἐν ἑτέροις γράμμασι, καὶ προσήκειν ἡγοῦμαι τῷ λόγῳ τῷ νῦν ὅσα δέδεικται δι' ἐκείνων ὑποθέσεως ποιησαμένης πρὸς τὴν ὑγιεινὴν

πραγματείαν οὕτως ἔχεσθαι τῶν ἑξῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἀποῤῥεῖ μὲν ἁπάντων τῶν ζώων ὁσημέραι πολὺ μέρος τῆς
οὐσίας διὰ τὴν ἔμφυτον θερμότητα, δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ τὴν συμμετρίαν αὐτῆς διαφυλάττεσθαι, σιτίων τε
καὶ πομάτων ἀναπνοῆς τε καὶ σφυγμῶν, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει τοῖς δὲ περιττωμάτων γένεσις. εἰ μὲν γὰρ
οἷόν περ ἦν τὸ κενωθὲν ἕτερον, ἀκριβῶς τοιοῦτον εἴχομεν αὐτῷ προσφέρειν δι' ὅλου, κάλλιστον ἂν ἦν τοῦτο καὶ
ὑγιεινότατον. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ἀποῤῥέον ἑκάστου τῶν μορίων, τοιοῦτον τὴν φύσιν ἐστὶν, οἷόν περ αὐτὸ τὸ μόριον, οὐδὲν
δὲ τῶν ἐσθιομένων, ἢ πινομένων ἀκριβῶς ἐστὶ τοιοῦτον, ἀναγκαῖον ἐγένετο τῇ φύσει, προμεταβάλλειν τε καὶ
πέττειν αὐτά. καὶ ὡς ἔνι μάλιστα προπαρασκευάζειν, ὅμοια τῷ θρεψομένῳ σώματι. κἂν τούτῳ τὸ μὴ κατεργα-
σθὲν ἀκριβῶς μηδ' ἐξομοιωθὲν, οὔτε προσφύεται τῷ σώματι, καὶ ὡς περιττὸν ἀλᾶται κατὰ τὰς ἔνδον εὐρυ-
χωρίας, ὅθεν περ αὐτῷ καὶ τοὔνομα πρὸς τῶν ἔμπροσθεν ὀρθῶς ἐτέθη περίττωμα. ἐπειδὴ οὖν τὸ μὲν ἐσθίειν
10 καὶ πίνειν ἀναγκαῖα τοῖς ζώοις ὑπάρχει, ἠκολούθει δὲ τούτοις ἡ τῶν περιττωμάτων γένεσις, ὄργανά τε πρὸς τὴν ἀπό-
κρισιν αὐτῶν ἡ φύσις παρεσκεύασεν, καὶ δυνάμεις αὐτοῖς ἐνέθηκε, δι' ὧν κενούμενα τὰ μὲν, ἕλκει, τὰ δὲ ἐκ παρα-
πέμπει, τὰ δὲ ἐκκρίνει τὰ περιττώματα. καὶ χρὴ δή που καὶ ταῦτα, μήτ' ἐμφράττεσθαι κατά τι, μήτε ἀῤῥωστεῖν κα-
τὰ τὰς ἐνεργείας, ὑπὲρ τοῦ καθαρὸν ἀεὶ καὶ ἀπέριττον φυλάττεσθαι τὸ σῶμα. καί σοι δύο μὲν ἤδη σκοποὺς τῆς δὲ
κατὰ δίαιταν ὑγιεινῆς ὁ λόγος ὑφηγήσατο. τὸν μὲν ἕτερον ἀναπλήρωσιν τῶν κενουμένων. τὸν δ' ἕτερον, ἀπόκρι-
σιν τῶν περιττωμάτων. ὁ γὰρ δὴ τρίτος ὁ περὶ τοῦ μὴ ταχὺ γηραιὸν γίνεσθαι τὸ ζῶον, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τοῖς εἰ-
ρημένοις. εἰ γὰρ μηδὲν ἁμαρτάνοιτο μήτε ἐν τῷ τὸ κενούμενον ἀναπληροῦσθαι, μήτε ἐν τῷ τὰ περιττώμα-
τα μένειν ἔνδον, ὑγιαίνοι τ' ἂν ἐν τῷδε τὸ ζῶον, ἀκμάζοι τε μέχρι παμπόλλου. περὶ μὲν δὴ τοῦδε καὶ αὖθις εἰρή-
σεται τοῦ λόγου προϊόντος. τὸ δ' ὑπόλοιπον, ὧν ἐξ ἀρχῆς διελέσθαι προυθέμεθα, καταθῶμεν, ὑπὲρ τοῦ
διωρίσθαι σαφῶς, ἤδη τοὺς ὑγιεινοὺς σκοποὺς, ὁποῖοί γε εἰσὶ καὶ ὁπόσοι. ἔφαμεν γὰρ ὡς εἰ μὲν ἀπαθὲς ἦν ἡμῶν
20 τὸ σῶμα καθάπερ ἀδάμας ἤ τι τοιοῦτον, οὐδεμιᾶς ἂν ἐδεήθη τέχνης ἐπιστατούσης αὐτῷ. ἐπεὶ δὲ διττὰς ἔχει
τῆς φθορᾶς αἰτίας. τὰς μὲν, ἔνδοθεν τε καὶ ἐξ αὐτοῦ. τὰς δὲ, ἐκ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ἀναγκαῖον αὐτὸ
δεῖσθαι προνοίας οὐ μικρᾶς. ἐξ ἑαυτοῦ μὲν ἐνδέχεται κατὰ διττὸν τὸν πρῶτον τρόπον φθειρόμενον, ἢ διὰ γῆρας
ἐπὶ θάνατον προϊὸν, ἢ διὰ τοῦ ῥεῖν ἀεὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. καθ' ἕτερον δὲ, τὸν ἑπόμενον οἷς ἐσθίει τε καὶ πίνει τὴν ἐκ
τῆς τῶν περιττωμάτων γενέσεως. ἐξ αὐτοῦ μὲν οὖν ὧδέ πως φθείρεται, τῶν δὲ ἔξωθεν αὐτῷ προσπιπτόντων
ἓν μὲν ἀχώριστόν τε ἐστὶ, καὶ διαπαντὸς ὑπάρχει αὐτῷ, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις σύμφυτον, ὁ περιέχων ἀήρ. τὰ δ' οὔτ'
ἀναγκαῖα καὶ κατὰ χρόνους τινὰς ἀτάκτως ὁμιλοῦντα. ὁ μὲν περιέχων ἀὴρ, ἢ τῷ θερμαίνειν ἀμέτρως, ἢ τῷ
ψύχειν, ἢ τῷ ξηραίνειν, ἢ τῷ ὑγραίνειν βλάπτοντα. τὰ δὲ, τῷ θλᾷν, ἢ διασπᾶν, ἢ τιτρώσκειν, ἢ ἐξαρθρόν τι ποιεῖν.
ἔστι μὲν οὖν τις ἐνταῦθα λογικὴ ζήτησις εἰς ἑκάτερον ἐπιχειρεῖσθαι δυναμένη. τινῶν μὲν, τῆς περὶ τὸ σῶμα
τέχνης, ἁπάντων τούτων τὴν φυλακὴν εἶναι λεγόντων. τινῶν δὲ, τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων, ὑγραι-
30 νόντων καὶ ξηραινόντων μόνον. εἰ γάρ τι θλῶν, ἢ τιτρώσκον, ἤ τι τοιοῦτο ἕτερον ἐργαζόμενον ἐξίστησι τοῦ κατὰ
φύσιν ἡμᾶς, οὐδεμιᾶς εἶναι τέχνης, οὔτε ἰᾶσθαι, οὔτε φυλάττειν τὰ τοιαῦτα. ἐμοὶ δὲ περὶ μὲν τοιούτων προ-
βλημάτων οὐ πρόκειται νῦν διαιρεῖν. ὅπερ δ' ὁμολογούμενον ἐστὶ παρ' ἀμφοῖν ἐξ ἑτοίμου λαβὼν, ἐπὶ τὸ
προκείμενον ἀπιέναι. ὃ μὲν γὰρ ἅπαντα τοῖς ἀνθρώποις τιτρώσκεσθαι, τὰ τῷ τιτρώσκειν, ἢ θλᾷν, ἤ τι τοιοῦτον
ἕτερον ἐργάζεσθαι, βλάπτοντά τε καὶ διαφθείροντα τὴν ὑγείαν, οὐχ ἅπασι δὲ ὅσα τῷ θερμαίνειν ἢ ψύχειν
ἢ ξηραίνειν ἢ ὑγραίνειν, ὡμολόγηται παρ' ἀμφοῖν. οὐκοῦν οὐδ' ἡμεῖς αὐτοῖς παρὰ μέρος τι πράττειν δόξομεν,
εἰ τὰ γινωσκόμενα ἅπασιν ὑπερβάντες, ἐπὶ τὰ μὴ γινωσκόμενα τὸν λόγον ἄγοιμεν. οὐ γάρ μοι πρόκειται τό
γε νῦν εἶναι σοφιστικὰ ζητήματα διελθεῖν. ἀλλ' ὡς ἄν τις ἥκιστα νοσήσειεν ὑφηγεῖσθαι. πάλιν οὖν ἐπὶ τὴν οἰ-
κείαν ἀρχὴν ἐπαναγάγωμεν τὸν λόγον, ἀναμνήσαντες ἀκριβέστερον ἔτι τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν. τό τε γὰρ εἶναι
τὴν ὑγείαν οὐχ ἁπλῶς εὐκρασίαν ἢ συμμετρίαν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἐγενόμεθα, καθάπερ οἱ πρὸ ἡμῶν ὀλίγου
40 δεῖν ἅπαντες ἐνόμιζον, ἀλλὰ μόνην τὴν τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων, ἀποδεδειγμένον ἡμῖν ἐν ἑτέροις, ὑπόθε-
σις ἔστω πρὸς τὰ παρόντα. τό τε τῶν ὀργανικῶν σωμάτων τὴν ὑγείαν ἐν διαπλάσει, καὶ ἀριθμῷ, καὶ πηλικό-
τητι, καὶ συνθέσει τῶν ὁμοιομερῶν συνίστασθαι, καὶ τοῦθ' ὡσαύτως ὑποκείσθω προαποδεδειγμένον ἑτέρωθι.
καὶ μὴν καὶ ὅτι ταῖς κατὰ φύσιν ἐνεργείαις, ἡ ὑγιεινὴ κατασκευὴ κρίνεται, καὶ ὅτι τῆς ὑγείας, ἡ μὲν, ἀρίστη
τίς ἐστι. καὶ ὡς ἂν οὕτως τις εἴποι, τελεία τε καὶ ἄκρα. ἡ δ' οἷον ἐλλιπής τε καὶ οὐκ ἀκριβὴς, οὐ δὲ τελεία, ἥν περ
δὴ καὶ πλάτος ἔχειν πάμπολυ φαμὲν, ὑποκείσθω καὶ ταῦθ' ἡμῖν, ἐν τῷδε, δι' ἑτέρων τε ἤδη προαποδεδει-
γμένα. καὶ νῦν οὐχ ἥκιστα δειχθησόμεθα. μάλιστα δ' ἀνεγνωκέναι βούλομαι τὸν ὁμιλήσαντα τοῖσδε τοῖς
γράμμασι, τὸ βιβλίον ἐν ᾧ σκέπτομαι. τίνος ἐστὶ τέχνης μέρος τὸ ὑγιεινὸν, ἐπιγράφεται δὲ θρασύβουλος, ἔτι
δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος ἡμῶν. ἔτι δὲ τὸ περὶ τῆς εὐεξίας, ἔστι δ' ἄμφω μικρὰ βι-
βλίδια, ἃ εἰ προαναγνοίη τις ἐπὶ τόνδε τὸν λόγον, ἀφίκοιτο ῥᾷστ' ἂν ἀκολουθήσειε τοῖς νῦν λεγομένοις. ὅτι δὲ
50 καὶ τῶν περὶ τοῦ καθ' ἱπποκράτους στοιχείων ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰς τὰ παρόντα, πρότερον εἴρηται. καὶ γὰρ δὴ
καὶ ἕπεται ἐκείνῳ τὸ περὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς καὶ τὸ περὶ τῆς εὐεξίας. ἐπὶ τούτοις ὑποκειμένοις
ἐνθένδε ποθὲν ἀρκτέον ἂν εἴη τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας. ἐπειδὴ συμμετρία τίς ἐστιν ἡ ὑγεία, συμμε-
τρία δὲ πᾶσα κατὰ διττὸν τρόπον ἀποτελεῖταί τε καὶ λέγεται, ποτὲ μὲν εἰς ἄκρον ἥκουσα καὶ ὄντως οὖ-
σα συμμετρία, ποτὲ δὲ ἀπολειπομένη βραχύ τι τῆς ἀκριβείας, εἴη ἂν καὶ ὑγιεινὴ συμμετρία διττή τις. ἡ
μὲν γὰρ ἀκριβής τε καὶ ἀρίστη καὶ τελεία καὶ ἄκρα. ἡ δὲ, ἀπολειπομένη μὲν ταύτης, οὐ μὴν ἤδη γέ πω τοσοῦ-
το, ὡς λυπεῖσθαι τὸ ζῶον. ἔστι δὲ κἀνταῦθα λογική τις μᾶλλον, ἢ κατὰ τὴν χρείαν τῆς τέχνης, ζήτησις. οὐ
συγχωρούντων ἐνίων ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον ὑγιαίνειν, οὐδ' εἶναι πλάτος ἱκανὸν ἐν τῇ διαθέσει τοῦ σώμα-
τος, ἣν ὑγίειαν ὀνομάζομεν ἀλλ' ἄν τι καὶ ἀπηκριβωμένην οὖσαν αὐτὴν ἄτμητον εἰς τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον
ὑπάρχειν.

ὑπάρχειν. ἐμοὶ δὲ ὥσπερ τὸ λευκὸν σῶμα, τὸ μὲν, ἧττον λευκὸν εἶναι φαίνεται, τὸ δὲ, μᾶλλον, οὕτως καὶ τὸ ὑγιαῖνον ἧττόν τε καὶ μᾶλλον εἶναι δοκεῖ τοιοῦτον. διττὴ δὲ ἀπόδειξις τοῦ λόγου. μία μὲν, ἐκ τῆς κατὰ τὰς ἡλικίας μεταπτώσεως, ἀφ' οὗ γὰρ ἂν ἀρχὴ κυηθῆ τὸ ζῶον, ἀεὶ μεταβάλλειν ἀναγκαῖον αὐτοῦ τὴν κρᾶσιν ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν. ὥστ' εἴπερ ἐν μὲν τῷ ποιῷ τῆς κράσεως ἡ ὑγεία, τὸ ποιὸν δ' οὐ μένει ταὐτὸν, οὐδὲ τὴν ὑγίειαν ἐγχωρεῖ τὴν αὐτὴν φυλάττεσθαι. δευτέρα δ' ἀπόδειξις ἐκ τῆς κατὰ τὰς ἐνεργείας διαφορᾶς. οὔτε γὰρ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὡσαύτως ἅπαντες οἱ ὑγιαίνοντες ὁρῶσιν, ἀλλ' οἱ μὲν, μᾶλλον. οἱ δ' ἧττον, οὔτε τοῖς ὠσὶν ὁμοίως ἀκούουσιν, ἀλλὰ κἀνταῦθα πάμπολυ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς σκέλεσιν ὡσαύτως θέουσιν, οὐδὲ ἀντιλαμβάνονται ταῖς χερσίν. οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὀργάνοις ὡσαύτως ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' ὁ μέν τις βέλτιον, ὁ δὲ, χεῖρον. εἴπερ οὖν αἱ διαφοραὶ τῶν ἐνεργειῶν ταῖς τῶν κράσεων διαφοραῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀνάγκη τοσαύτας εἶναι τὰς τῶν κράσεων διαφοράς, ὅσαιπερ καὶ αἱ τῶν ἐνεργειῶν. εἰ δὲ μὴ κράσεων ἐθέλει τις λέγειν ἀλλὰ κατασκευῶν, ἵν' ἐπὶ πάσαις ταῖς αἱρέσεσιν ὁ λόγος ἐκτείνοιτο, περαίνοιτ' ἂν ὡσαύτως. συμμετρία γάρ δή τις ἡ ὑγίεια κατὰ πάσας ἐστὶ τὰς αἱρέσεις, ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς μὲν ὑγροῦ καὶ ξηροῦ, καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. κατ' ἄλλους δὲ ὄγκων καὶ πόρων. κατ' ἄλλους δὲ ἀτόμων, ἢ ἀνάρμων, ἢ ἀμερῶν, ἢ ὁμοιομερῶν, ἢ ὅτου δὴ τῶν πρώτων στοιχείων. ἀλλὰ κατὰ πάντας γε διὰ τὴν συμμετρίαν αὐτῶν ἐνεργοῦμεν τοῖς μορίοις. εἴπερ οὖν διαφόρως ἐνεργοῦμεν, διάφορός ἐστι καὶ ἡ καθ' ἕκαστον συμμετρία τῶν στοιχείων, ὅπερ ἦν ἡ ὑγίεια. καὶ μὴν καὶ χωρὶς τοῦ στοιχείου μνημονεύειν, ὧδ' ἂν ὁ λόγος ἐρωτηθείη. εἴπερ ταῖς κατασκευαῖς τῶν μορίων ἀκολουθοῦσιν αἱ ἐνέργειαι, ὅσαι περ ἂν ὦσιν ἐν ταῖς ἐνεργείαις αἱ διαφοραί, τοσαῦται καὶ αἱ κατασκευαὶ ἔσονται. ἀλλὰ μὴν ἀκολουθοῦσιν ταῖς κατασκευαῖς αἱ ἐνέργειαι, ἀναγκαῖον ἄρα τοσαύτας εἶναι τῶν κατασκευῶν διαφοράς, ὅσαιπερ καὶ αἱ τῶν ἐνεργειῶν. εἰσὶ δὲ τῶν ἐνεργειῶν πάμπολλαί τινες, ἄρα καὶ τῶν κατασκευῶν εἰσίν. εἴπερ οὖν ἐν ἅπασι τοῖς ὑγιαίνουσι αἱ κατασκευαὶ τῶν μορίων ὑπάρχουσι σύμμετροι, διάφοροι δὲ εἰσὶν αἱ κατασκευαὶ, διότι καὶ αἱ ἐνέργειαι διάφοροι, πάμπολλαί τινες συμμετρίαι τῶν κατασκευῶν ἔσονται, ὥστε καὶ ὑγίειαι πάμπολλαι. καὶ μὴν εἰ διαφέρουσιν ἀλλήλων αἱ κατὰ μέρος ὑγίειαι, ἤτοι κατὰ τὸ κοινὸν ἁπάσαις εἶδος ἀφ' οὗπερ ὑγίειαι λέγονται διοίσουσιν, ἢ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἀλλήλων διαφέρουσιν. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐν τῇ χιόνι λευκότης τῆς ἐν τῷ γάλακτι λευκότητος, ᾗ μὲν λευκόν ἐστιν, οὐ διαφέρει, τῷ μᾶλλον δὲ διαφέρει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἡ ἐν τῷ Ἀχιλλεῖ φέρε εἰπεῖν ὑγίεια τῆς ἐν τῷ Θερσίτῃ ὑγιείας, καθ' ὅσον μὲν ὑγίεια ταὐτόν ἐστιν, ἑτέρῳ δέ τινι διαφέρει. καὶ ἔστι τὸ ἕτερον οὐδὲν, ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. οὔτε γὰρ ὡς οὐ διαφερόντως ἐνεργοῦμεν ἅπαντες ἔνεστιν εἰπεῖν, οὔθ' ὡς δι' ἄλλο τι τὴν ἀνισότητα ταύτην ἔχομεν, ἢ τὴν κατασκευὴν ἐφ' ἧς ἐνεργοῦμεν. εἴ τις δὲ φύσει μόνους μὲν τοὺς ἅπασι τοῖς μορίοις ἄκρως ἐνεργοῦντας ὑγιαίνειν, ἡμᾶς δὲ τοὺς ἄλλους, ἐς ὅσοι χεῖρον ἐκείνων ἔχομεν οὐχ ὑγιαίνειν, ἴστω συμπάσης οὗτος τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας ἀνατρέπων τὴν ὑπόθεσιν. εἰ γὰρ δὴ τὸ φυλάττειν ἣν παρελάβομεν ὑγίειαν ὁ σκοπὸς αὐτῆς ἐστιν, οὐδεὶς δὲ ἡμῶν ὑγιαίνει, πρόδηλον ὡς ἔστ' οὐδενὸς ἐνεργοῦσαν ἔχομεν, ἣν νῦν συστήσασθαι βουλόμεθα τέχνην ὑγιεινήν. οὐκοῦν οὐδὲ ζητητέον αὐτὴν ἀλλὰ σιωπητέον, καὶ παυστέον ἤδη τὸν λόγον. ἁπάσας οὖν ἐκκόπτει τὰς τοιαύτας ἀπορίας, ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις. οὐ γὰρ ἡ τελεία μόνον ἥτις ἐστὶν ἄτμητος ὑγίεια λέγεταί τε καὶ ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς δὲ μὲν ἀποδέουσα, μηδέπω δὲ τῆς χρείας ἐκπεπτωκυῖα. χρῄζομεν γὰρ ἅπαντες ἄνθρωποι τῆς ὑγιείας, εἴς τε τὰς κατὰ τὸν βίον ἐνεργείας, ἃς ἐμποδίζουσί τε ἢ διακόπτουσι καὶ καταπαύουσιν αἱ νόσοι. καὶ προσέτι τῆς ἀοχλησίας ἕνεκεν. ὀχλούμεθα γὰρ ἐν ταῖς ὀδύναις οὐ σμικρά. τὴν δὲ τοιαύτην κατάστασιν ἐν ᾗ μήτε ὀδυνώμεθα, μήτε ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον ἐνεργείαις ἐμποδιζόμεθα, καλοῦμεν ὑγίειαν, ἣν εἴ τις ἑτέρῳ προσαγορεύειν ὀνόματι βούλεται, πλέον οὐδὲν ἐκ τούτου σχήσει. καθάπερ οὐδ' οἱ τὴν ἀειπάθειαν εἰσάγοντες. εἰ μὲν γὰρ διὰ τοῦτ' εἰσῆγον αὐτὴν, ὅτι πᾶν σῶμα γεννητὸν, ὥσπερ τὰς τῆς γενέσεως αἰτίας, οὕτω καὶ τὰς τῆς φθορᾶς ἔχει συμφύτους ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἡμεῖς ἔμπροσθεν ἐπεδείξαμεν, ἐπῃνοῦμεν ἂν αὐτοὺς ὡς ἀληθῆ τε καὶ ἅμα καὶ παλαιὰ πρεσβεύοντας δόγματα. ἐπειδὴ δὲ ὁμοειδῆ τὴν τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων κατάστασιν εἶναι βούλονται ταῖς τῶν νοσούντων, οὐκέτ' ἐπαινοῦμεν, οὐδὲ ἀποδεχόμεθα τὸ δόγμα. βέλτιον γὰρ ἦν μακρῷ, πλάτος ὑποθέσθαι συνεχὲς ἔχειν τὴν ὑγίειαν, ἤπερ ἅπαντας ἡμᾶς ἀπαύστων νοσημάτων συνέχεσθαι. καὶ γὰρ τὰ σπέρματα πασῶν τῶν νόσων ἐνυπάρχειν ἡμῖν φασίν. ἀλλά τοι συγχωροῦσί τε καὶ αὐτοὶ, διὰ τὴν σμικρότητα, τὴν αἴσθησιν ἡμῶν ἐκφεύγειν αὐτά. ἔστω τοίνυν εἰ βούλονται ὀδυνηρά τις ἐν ἡμῖν διάθεσις, ἀλλ' οὕτω σμικρὰ καὶ ἀναίσθητος, ὡς μὴ λυπεῖν τοὺς ἔχοντας. ἔστωσαν εἰ βούλονται καὶ πυρετοὶ ἀλλ' οὕτω σμικροὶ, ὡς μήτ' αἴσθησιν ἡμῖν ἀπ' αὐτῶν γίνεσθαι μηδὲ μίαν. ἐξεῖναί τε καὶ πολιτεύεσθαι, καὶ λούεσθαι καὶ πίνειν, ἐσθίειν τε καὶ τἄλλα πράττειν ὧν δεόμεθα. τὸ γὰρ τῆς χρείας ἀπαραπόδιστον, ὁρίζει μᾶλλον τὴν ὑγίειαν. οὐδὲ γὰρ ἡ τῶν ἐνεργειῶν ἀσθένεια νόσου γνώρισμά ἐστιν, ἁπλῶς οὕτως εἰποῦσιν, ἀλλ' ἡ παρὰ τὴν ἑκάστου φύσιν. ὡς ἅπαντές τε κακῶς ὁρῶμεν, εἰ τοῖς ἀετοῖς τε καὶ λυγξὶ παραβαλλοίμεθα. καὶ δὴ καὶ ἀκούομεν οὐκ ὀρθῶς, εἰ Μελάμποδι, καὶ τοῖς ποσὶν ἀρρωστοῦμεν, εἴ τις ἡμᾶς Ἰφίκλῳ παραβάλλοι. καὶ ταῖς χερσὶν εἰ Μίλωνι. καὶ καθ' ἕκαστον δὴ μόριον, ἐγγὺς ἂν ἥκειν νομισθείημεν πηρώσεως, εἰ τοῖς προὔχουσι κατὰ τοῦτο παραβαλλοίμεθα. τίς γ' οὖν ἡμῶν φαύλως ἔχειν οἴεται τὸν ὀφθαλμὸν, εἰ μὴ βλέπει τοὺς ἀπὸ δυοῖν σταδίων μύρμηκας, ἢ τίς τῶν ὤτων εἰ μὴ κατακούοι τῶν ἀφ' ἑξήκοντα σταδίων. ἀλλ' εἰ ταῦτα τὰ γράμματα τὰ κατά τουτὶ τὸ βιβλίον ἐγγεγραμμένα μὴ βλέποι τις ὀρθῶς, οὕτως ἤδη μέμψεται τὰς ὄψεις, οὐ μὴν οὐδ' εἰ ταῦτα τέσσαρας πήχεις ἀποστήσας εἰ μὴ βλέποι, δικαίως ἂν μέμφοιτο. πλὴν εἰ τῶν οὕτως τις ὀξυωπεστάτων εἴη τὴν φύσιν, ὡς καὶ ταῦτα βλέπειν. οὕτως γὰρ οἶμαι καὶ μέμψεται, καὶ φήσει δικαίως, ὅνπερ ἅπαντες ἄνθρωποι λέγουσιν. ὡς τὸ δέ τι κατὰ τὸν

ἔμπροσθεν χρόνον ἐνεργῶν, εἶτα νῦν οὐκ ἐνεργεῖ, τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον, ἐν νόσῳ τινὶ φήσομεν ὑπάρχειν, ἀ-
περ μηδὲ διὰ γῆρας τοῦτο πάσχει, καίτοι καὶ τοῦτο νόσον ἤδη λέγουσιν ἔνιοι, τοὺς δ' ἄλλους ἅπαντας ὅσ
φύσει μὴ δ' ὀξὺ βλέπειν, ἢ ἀκούειν ὑπάρχει, μήτε θέειν ὠκέως, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐνεργεῖν ἰσχυρῶς, οὔτε νο-
σεῖν, οὔθ' ὅλως παρὰ φύσιν ἔχειν ὑποληψόμεθα. πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ νόσοι παρὰ φύσιν, οὐκ ἔχουσι δ' οἱ τοιοῦτοι
παρὰ φύσιν, ὥσπερ οὐδ' οἱ γέροντες. οὐκοῦν ἁπλῶς τε τῶν ἐνεργειῶν εὐρρωστία τε καὶ ἀρρωστία, κεῖται ἐπὶ
τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων. ἀλλὰ τὸ κατὰ φύσιν μὲν, τοῖς ὑγιαίνουσι. τὸ παρὰ φύσιν δὲ, τοῖς νοσοῦσι προσ-
θετέον. ὥστε εἶναι τὴν μὲν ὑγίειαν, διάθεσιν κατὰ φύσιν ποιητικὴν ἐνεργείας. τὴν δὲ νόσον, διάθεσιν παρὰ φύ-
σιν ἐνεργείας βλαπτικήν. οὔτε γὰρ εἰ κατὰ φύσιν ἡ διάθεσις, ἤδη καὶ ὑγίεια. διάθεσις γάρ τις ἐστὶ κατὰ φύσιν.
ἥτε τῶν αἰγυπτίων μελανότης. ἥτε τῶν κελτῶν λευκότης. ἥτε τῶν σκυθῶν πυρρότης. ἀλλ' οὐδὲν τῶν τοιούτων
10 ὑγίεια. διότι μὴ δ' ἐν χρώμασιν ὅλως ἡ ὑγίεια. οὔτ' εἰ παρὰ φύσιν ἤδη καὶ νόσος. ὡς εἴη τ' ἂν οὕτω, καὶ νόσος ἥτ' ἐξ
ἡλίου μελανότης, ἥτ' ἐκ μακρᾶς σκιατροφίας λευκότης. ἀλλὰ προσθεῖναι χρὴ τῇ μὲν τῆς ὑγιείας ἐννοίᾳ, τὸ,
λόγον αἰτίας ἔχειν αὐτὴν πρὸς τὴν ἐνέργειαν. τῇ δὲ τῆς νόσου, τὸ καὶ ταύτην ἐνέργειαν βλάπτειν. ἀλλὰ περὶ
μὲν τούτων, ἐν ἑτέροις εἴρηται διὰ πλειόνων. εἰς δὲ τὰ παρόντα τοσοῦτον ἀποχρήσει μόνον ἐξ αὐτῶν εἰ-
λῆφθαι, τὸ πλάτος ἱκανὸν εἶναι τῆς ὑγιείας, καὶ μὴ πᾶσιν ἡμῖν ὑπάρχειν ἴσον ἀκριβῶς. εἰ δὲ τῷ δοκεῖ βίαιον
εἶναι καὶ τὴν μὴ παντάπασιν ἀπηκριβωμένην εὐκρασίαν ὅμως ἔτι καὶ αὐτὴν ὀνομάζεσθαι, οὗτος ἀνα-
μνησθήτω τῶν κατὰ τὸν βίον ἁπάντων ὀνομάτων. εὔκρατον οὖν τι καὶ πόμα φαμὲν εἶναι καὶ βαλανεῖον, οὐ
μόνον ὅτι τὸ μὲν ἄλλῳ, τὸ δὲ, ἄλλῳ τοιοῦτον ἐστίν. ἀλλὰ καὶ ὅτι πρὸς τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἐν πλάτει, τοιοῦτον
ὑπάρχειν. ἀποστραφέντος οὖν τοῦ πίνοντος, ἐμβαλὼν εἰς τὸ ποτήριον ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν βραχὺ, λάθοις ἂν εὔ-
κρατον ποιήσας. καίτοι γ' εἴπερ ἦν οὕτως ἀπηκριβωμένον, τὸ εὔκρατον ὡς ἓν εἶναι καὶ ἄτμητον οὐκ ἂν ἐπι-
20 βάλλοντος θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἔτ' εὔκρατον ἐφαίνετο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' εἰ βραχύ τις εἰς τὴν εὔκρατον
κολυμβήθραν ἐμβάλλει ψυχροῦ, διαφθερεῖ παραχρῆμα τὴν χρείαν αὐτῆς. οὕτω δὲ τὸ περιέχον εὔκρατον εἶναι
φαμὲν, εἰ καὶ βραχείας ἐφ' ἑκάτερα ῥοπὰς λαμβάνει. καὶ τί θαυμαστὸν εἰ τὴν εὐκρασίαν εἰς ἱκανὸν ἐκτείνουσι
πλάτος ἅπαντες, ὅπου γε καὶ ἐν αὐταῖς λύραις εὐαρμοστίαν. τὴν μὲν ἀκριβεστάτην δήπου μίαν καὶ ἄτμητον
ὑπάρχειν εἰκός. ἡ μέντοι γ' εἰς χρείαν ἰοῦσα, πλάτος ἔχει. πολλάκις γ' οὖν ἡρμόσθαι δοκούσας ἄριστα λύρας,
ἕτερος μουσικὸς ἀκριβῶς ἐφηρμόσατο. πανταχοῦ γὰρ ἡ αἴσθησις ἡμῖν ἐστὶ κριτήριον. ὡς πρὸς τὰς ἐν τῷ
βίῳ χρείας ὥστε καὶ τὴν εὐκρασίαν καὶ τὴν δυσκρασίαν, αἰσθήσει κρινοῦμεν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν τῆς ἐνεργείας
βλάβην ἑκάστου τῶν βεβλαμμένων παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, ὅταν εἰς αἰσθητὸν ἥκῃ μέγεθος, ἤδη νόσον ἡμῖν εἶναι
νομιστέον. οὐδὲν ὡς πρὸς τὰ παρόντα διαφέροντος, οὐδ' ἐνταῦθα, πότερον αὐτὰς τὰς βεβλαμμένας ἐνερ-
γείας τὸ νόσημα εἶναι λέγει τις, ἢ τὰς διαθέσεις, ὑφ' ὧν βλάπτονται. ὥσπερ οὐδ' εἰ διαθέσεις τις ἢ κατα-
30 σκευὰς ὀνομάζειν ἐθέλει. διῄρηται ἡμῖν ἑτέρωθι καὶ περὶ τῶνδε, καὶ δέδεικται κατὰ τὰς διαθέσεις τε
καὶ κατασκευὰς τοῦ σώματος ἥ θ' ὑγεία καὶ νόσος, οὐ κατὰ τὰς ἐνεργείας τε καὶ τὰς βλάβας αὐτῶν συνιστά-
μεναι, ἀλλὰ πρός γε τὸ φυλάττειν ὑγείαν, ἢ ἰᾶσθαι τὰς νόσους, οὐδὲν ἐκ τῆς τούτων ἀκριβείας ὀνινάμεθα. μό-
νον γὰρ ἀρκεῖ διαγινώσκειν, ὡς ἡ μὲν κατασκευὴ τοῦ σώματος, αἰτίας ἔχουσα λόγον ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν,
ὁ σκοπὸς τῆς ὑγιεινῆς τε καὶ θεραπευτικῆς τέχνης ἐστὶ, ταύτην γὰρ ἡμῖν φυλάττειν μὲν ὑπάρχουσαν πρόκειται,
δημιουργεῖν δ' ἀπολλυμένην. αἱ δὲ ἐνέργειαι κατ' ἀνάγκην ἕπονται, ταῖς μὲν χρησταῖς κατασκευαῖς, ἄμεμπτοι,
ταῖς δ' οὐ τοιαύταις, μοχθηραί. ὥστ' ἐπειδήπερ ὃ φυλάττομεν καὶ δημιουργοῦμεν αὐτοὶ, διάθεσίς τίς ἐστι, καὶ
κατασκευὴ τοῦ σώματος, ἕπεται δ' ἐξ ἀνάγκης αὐτῇ ἡ τῶν ἐνεργειῶν, οὐδὲν ἔτι χρὴ πρὸς τὰ παρόντα, πότερον
ἐν τῷ τῶν ἐνεργειῶν, ἢ τῷ τῶν κατασκευῶν γένει θετέα ἐστὶν ὑγίειάν τε καὶ νόσον ἐπισκέπτεσθαι. λαβόντας
δ' ἐξ ὑποθέσεως δέον εἶναι φυλάττειν τῆς κατὰ φύσιν τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευῆς ἐκεῖνα δι' ὧν ἐνεργοῦ-
40 μεν, ἀναμνήσαντας τε πάλιν ὡς ἡ τῶν ὁμοιομερῶν εὐκρασία τε καὶ διάπλασις καὶ θέσις ἀριθμός τε καὶ πη-
λικότης, τὰ τῶν ἐνεργειῶν ἐστὶν αἴτια, καὶ ὡς ἐν πλάτει ταῦτα πάντα ἐστὶ, καὶ ὡς καθ' ἕκαστον ἄνθρωπον ἴδια, τῶν
ἐφεξῆς ἔχεσθαι. μεγάλην δ' εἰς αὐτὰ χρείαν ἡ γνῶσις τοῦ πλάτους αὐτῶν παρέχεται. τῆς γὰρ εὐκρασίας
διττῆς οὔσης, τῆς μὲν, ὡς πρὸς ἐπίνοιαν μᾶλλον, ἢ μόνιμον ὕπαρξιν ἔν γ' ἐν ζώου σώματι, τῆς δὲ ὑπαρχούσης τε
καὶ φαινομένης, ἐν ἅπασι τοῖς ὑγιαίνουσιν. αὐτὴν πάλιν ἡμᾶς χρὴ τέμνειν τὴν φαινομένην. εὑρεθήσεται γὰρ οὐ
μικρὰ τῶν ἐν αὐτῇ διαφορά. Μάθοις δ' ἂν ὡς ἐστὶν ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, ἐκ τῶν ἡλικιῶν μάλιστα. τῆς γὰρ
τῶν μειρακίων ἡλικίας ἀρίστης οὔσης ὡς πρὸς τὰς καθ' ὁρμὴν ἐνεργείας, ἡ δὲ τῶν βρεφῶν δι' ὑγρότητα χεί-
ρων ἐστὶν, ἡ δὲ τῶν γερόντων, διὰ ξηρότητά τε καὶ ψύξιν, ἐν μέντοι ταῖς ἄλλαις ἐνεργείαις ταῖς φυσικαῖς ὀνο-
μαζομέναις ἤδη αὐξήσεσί τε καὶ πέψεσι καὶ ἀναδόσεσι καὶ θρέψεσι, τὰ βρέφη τῶν κατὰ τὰς ἄλλας ἡλικίας
ἁπάσας ἀμείνω. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν κωλύονται πάντες οἱ κατὰ πάσας τὰς ἡλικίας, ὑγιαίνειν, ὡς οὖν ἐπὶ τῶν
50 ἡλικιῶν ἔχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὑρήσεις, καὶ ἐπὶ τῶν φύσεων αὐτῶν, ἀμήχανον ὅσην τὴν διαφορὰν ἐν
ταῖς κράσεσιν. ὥστε εἰ οὕτως ἔτυχε δυοῖν παίδοιν τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἀγόντων, τὸν μὲν ὑγρότερον εἶναι θατέ-
ρου πολλῷ, τὸν δὲ, ξηρότερον, ὡσαύτως δὲ τὸν μὲν θερμότερον, τὸν δὲ ψυχρότερον. ἐν ὅσοις δὴ τοῖς σώμασιν ὑπάρ-
χει τὸ πολλῷ τοῦ προσήκοντος, ἤτοι θερμοτέροις ἢ ψυχροτέροις ἢ ὑγροτέροις ἢ ξηροτέροις εἶναι, ἐν τούτοις οὐκ
ἔστιν ἄμεμπτος ἡ κρᾶσις. ἐν ὅσοις δὲ ὑπάρχει τις διαφορὰ παρὰ τὸ κάλλιστον κεκραμένον, οὐ μὴν αἰσθητὴ διὰ σμι-
κρότητα, τοῦθ' ὡς πρὸς τὴν χρείαν, ἐν ἴσῃ χώρᾳ τιθέμεθα τοῖς ἀρίστοις ὥστ' εἶναι τῆς κατὰ πλάτος ὑγιείας, τὴν
μὲν εὔκρατόν τε καὶ ἄμεμπτον, ὡς πρὸς αἴσθησιν, τὴν δ' ἤδη δύσκρατόν τε καὶ μεμπτήν. ἐναργέστατα δὲ τοῦ λεγομένου
γνωρίσματα παρέχουσιν, αἱ κατ' ἰσχνότητα καὶ πολυσαρκίαν διαφοραὶ τῶν σωμάτων. ἀναγκαῖον γάρ που τὰς ἐναν-
τίας ἕξεις, ἐναντίαις ἕπεσθαι κράσεσιν. ὥσπερ οὖν οὐκ ἐπαινοῦμεν οὔτε τὸ ἄγαν ἰσχνὸν, οὔτε τὸ πάνυ παχὺ σῶμα κατὰ

τὸν αὐτὸν

τὸν αὐτὸν τρόπον, οὔτε τὰς κράσεις αὐτῶν ἐπαινέσομεν. εἰ καὶ ὅτι μάλιστα βλέπομεν ἀμφοτέρους ὑγιαίνοντας.
αἱ δ' ἐν τῷ μέσῳ τούτων ἕξεις τῶν εὐσάρκων ὀνομαζομένων, ὥσπερ αὗται σύμμετροί τε καὶ ἄμεμπτοι τὴν ἰδέαν
εἰσὶν, ἕπονται συμμέτροις τε καὶ ἀμέμπτοις κράσεσι. τὰς τοίνυν τοιαύτας φύσεις ὡς μὲν πρὸς τὴν ἀκριβε-
στάτην ἀλήθειαν, οὐδ' αὐτὰς εὐκράτους ἄν τις εἴποι. κατά γε τὴν ἁπλῆν καὶ τελείαν εὐκρασίαν, ὡς μέντοι
πρὸς τὴν αἴσθησίν τε καὶ πρὸς τὴν χρείαν, ἀμέμπτους τε καὶ ἀρίστους χρὴ τίθεσθαι. τεκμήριον δὲ ἐναργέστα-
τον, ὅτι μὴ δ' αὐταὶ τὴν ἀκριβεστάτην ἔχουσιν εὐκρασίαν, ἐκ τοῦ μηδέποτε μένειν αὐτὰς ὡσαύτως ἐχούσας.
ἀλλὰ πρῶτον μὲν δέχεσθαι τὴν καθ' ἡλικίαν μεταβολὴν, οὐδέποτε ἐν αὐτῷ μενούσης οὐδὲ μιᾶς ἡλι-
κίας, ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τὸ γηραίτερον ἰούσης. δευτέραν δὲ τὴν καθ' ὕπνον τε καὶ ἐγρήγορσιν, ἡσυχίαν τε καὶ κίνησιν,
αὐτῶν τε τῶν κινήσεων τὰς διαφοράς. ἔτι τε πρὸς ταύταις, τὴν τοῦ πεινῆν, ἢ διψῆν, ἢ ἐσθίειν, ἢ πίνειν, ἢ ἐμπε-
10 πλῆσθαι σιτίων, ἢ πόματος προσδεῖσθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καὶ λουτρὰ καὶ θυμοὶ καὶ φροντίδες καὶ λῦπαι καὶ
πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, μονονουχὶ καθ' ἑκάστην ῥοπὴν ὑπαλλάττονται τὴν κρᾶσιν. οὔκουν χρὴ ζητεῖν ἐν τοσαύτῃ
μεταβολῇ, τὴν ἀκριβῶς ἀρίστην κρᾶσιν. εἰ γὰρ καὶ συνέπεσέ ποτε καθ' ἥντιναοῦν ἀρίστην φύσιν, ἀλλ' οὐκ ἔμει-
νέ γε οὐδ' ἀκαρῆ. ὥστε γέ μοι καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεται τὴν δόξαν τῶν ἀνδρῶν, ὅσοι τὴν ὑγίειαν τε καὶ εὐκρα-
σίαν ἀπλατῆ τε καὶ μίαν εἶναι νομίζουσιν. εἰ δέ τι παρὰ ταύτην ἐστὶν, οὐδ' ὑγίειαν εἶναι φασίν, τήν τε ἀει-
πάθειαν εἰσφέροντες, οὐκ αἰσθάνονται, περὶ πράγματος ἢ μηδέποτε γεγονότος ἐν ζώου σώματι ποιούμενοι
τὸν λόγον, ἢ μὴ δ' ἐλάχιστον ἐπιμένοντος, εἰ καί ποτε γένοιτο. τούτοις μὲν οὖν ἣν ὀνειρώττουσιν ὑγίειαν, ἀπο-
λείπομεν φυλάττειν, ἡμεῖς δ' ἐπὶ τὰς φαινομένας ἀφικόμεθα. καὶ διττὴν θέμενοι τὴν οὐσίαν, ἣν δὴ νῦν πέ-
παυμαι λέγων, ἴδιον ἑκατέρας σκοπὸν ἀφορῶμεν. ἐπὶ μὲν τῆς ἀμέμπτου, τὴν ἀκριβῆ φυλακὴν ὡς πρὸς
αἴσθησιν. ἐπὶ δὲ τῆς μεμπτῆς, τὴν οὐκ ἀκριβῆ. πειρᾶσθαι γὰρ χρὴ τὰς ὑπεναντίας δυσκρασίας, ἐπανορθοῦσθαι.
20 τὰς μὲν ξηροτέρας τοῦ δέοντος φύσεις, ὑγροτέρας ἐργαζομένους. ὅσαι δὲ ὑγρότεραι ξηραίνοντας, οὕτω δὲ
καὶ τῶν μὲν θερμοτέρων, καθαιροῦντας τὴν ὑπερβολὴν, τῶν δὲ ψυχροτέρων καὶ τούτων κολάζοντας τὴν ἀμε-
τρίαν. ὁποίοις δ' ἄν τις ὑπεναντίοις διαιτήμασιν ἐργάζοιτο ταῦτα, προϊὼν ὁ λόγος δείξει. πρότερον γάρ με χρὴ
διελθεῖν ὅπως ἄν τις τῆς ἀρίστης φύσεως διαφυλάττῃ τὴν ὑγίειαν, ἔτι δὲ τούτου πρότερον, ἥτις ποτέ ἐστιν
ἡ ἀρίστη κατασκευὴ τοῦ σώματος, ἀναμνήσωμεν. ἔστι δὲ δήπου κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν αὐτὴν τοῦ πράγματος ἐξη-
γουμένοις, ἡ εὐκρατοτάτη τε ἅμα καὶ τὴν διάπλασιν τῶν μορίων ἀκριβῶς ἁρμόττουσαν ταῖς ἐνεργείαις
αὐτῶν ἔχουσα. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸν ἀριθμὸν ἅπαντα καὶ τὰ μεγέθη καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνταξιν ἁπάν-
των αὐτῶν χρηστὴν, ταῖς ἐνεργείαις παρεχομένη. κατὰ δὲ τὰ γνωρίσματα τὸ ἀκριβῶς εὔσαρκον σῶμα,
τοιοῦτόν ἐστιν, ὃ μέσον ἔφην ὑπάρχειν, ἰσχνοῦ τε καὶ πολυσάρκου, πολύσαρκον, ἢ παχὺ λέγειν οὐ διοίσει. οὕτω δὲ καὶ
τῶν ἄλλων ὑπερβολῶν, ἀκριβῶς μέσον ἐστὶ τὸ τοιοῦτον. ὥστε μήτε λάσιον αὐτὸ δύνασθαι εἰπεῖν τινὰ, μήτε ψι-
30 λὸν τριχῶν, ἀλλὰ μηδὲ μαλακὸν μήτε σκληρὸν ἢ λευκὸν, ἢ μέλαν, ἢ ἄφλεβον, ἢ θυμικὸν, ἢ ἄθυμον ἢ ὑπνῶδες, ἢ
ἀγρυπνητικὸν, ἢ ἀμβλυνοῦν τὴν διάνοιαν, ἢ πανοῦργον, ἢ ἀφροδισιαστικὸν, ἢ τοὐναντίον. εἰ δὲ καὶ πᾶσιν, ἢ τοῖς μέρεσιν
ἀκριβῶς μέσον τῶν ὑπερβολῶν ἁπασῶν, ἔστι μὲν δήπου καὶ κάλλιστον ὀφθῆναι τὸ τοιοῦτον, ὡς ἂν σύμμε-
τρον ὑπάρχον εἰς ἅπαντάς τε τοὺς πόνους ἐπιτήδειον. ἕξει δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα γνωρίσματα, τῆς καθ' ἕκα-
στον μόριον εὐκρασίας, ἅπερ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ κράσεων εἴρηται γράμματι. πολλὰ γὰρ τῶν σωμάτων εὔ-
κρατα μὲν εἰ τύχῃ ταῖς κεφαλαῖς ἐστι, δύσκρατα δὲ θώραξι ἢ τοῖς κατὰ γαστέρα τε καὶ τὰ γεννητικὰ μόρια.
τινῶν δὲ ἐν τοῖς κώλοις ἐστὶν ἡ δυσκρασία, καὶ πολλοῖς καθ' ἕν τι τῶν σπλάγχνων, ἢ τι μόριον ἕτερον ἕν, ἢ πλείω,
καθάπερ οὖν καὶ περί τινα πλείω τῶν σπλάγχνων, ἐνίοις ἐστὶν ἡ δυσκρασία, πολλοῖς δὲ ἐφώρασα καὶ κατά τι
τῶν ὀργανικῶν μορίων δύο κράσεις ὑπαρχούσας. ὥστε εἰ τύχῃ τὸ μὲν ἄλλο κύτος τῆς γαστρὸς ἅπαν, ἑτέρας
εἶναι κράσεως ἤτοι χρηστῆς ἢ μοχθηρᾶς. ἑτέρας δὲ μόνον αὐτῆς τὸ στόμα. περὶ μὲν δὴ τούτων, ἐν ταῖς μοχθη-
40 ραῖς τῶν σωμάτων κατασκευαῖς εἰρήσεται, περὶ δὲ τῆς ἀρίστης ἤδη λέγωμεν, ἧς ἕκαστον μόριον ἄμεμπτον ἔχει
τὴν σύμπασαν οὐσίαν. ὁ δὴ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ὑπὸ τὴν ὑγιεινὴν ἀγόμενος τέχνην, εὐτυχὴς μὲν ἂν εἴη τις, εἰ μετὰ
τὴν πρώτην ἀποκύησιν ἐπιστατοῖτο πρὸς αὐτῆς. οὕτω γὰρ ἄν τι καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ὀνίναι τι τῆς χρηστῆς διαίτης
ἤθη χρηστὰ παρασκευαζούσης. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ κατά τινα τῶν ἑξῆς ἡλικιῶν, εἰς χρείαν τῆς τέχνης ἀφίκοιτο,
καὶ οὕτως ὀνήσεται τὰ μέγιστα. εἰρήσεται δὲ πρῶτον μὲν, ὡς ἄν τις ἐξ ἀρχῆς παραλαβὼν ἄνθρωπον τοιοῦτον,
ὑγιαίνοντα διὰ παντὸς ἀποδείξειε τοῦ βίου. πλὴν εἰ μή τι τῶν ἔξωθεν αὐτῷ συμπίπτει βίαιον. οὐδὲν γὰρ τοῦτό γε
πρὸς τὸν τῆς ὑγιεινῆς τέχνης ἐπιστήμονα. δεύτερον δὲ ὅπως ἄν τις εἰ καὶ μὴ νεογνὲς εἴη τὸ παιδίον, ἀλλ' ἤδη
παιδεύεσθαι δυνάμενον, ἐπιστατήσειεν αὐτοῦ. καὶ οὕτως καθ' ἑκάστην τῶν ἄλλων ἡλικιῶν. τὸ τοίνυν νεογνὲς
παιδίον τοῦτο δὴ τὸ ἄμεμπτον ἁπάσῃ τῇ παρασκευῇ πρῶτον μὲν σπαργανούσθω συμμέτροις ἁλσὶ περιπατ-
τόμενον ὅπως αὐτὸ πυκνότερον καὶ στερρότερον εἴη τὸ δέρμα τῶν ἔνδον μορίων. ἐν γὰρ τῷ κυΐσκεσθαι, πάνθ'
50 ὁμοίως ἦν μαλακὰ, μήτε ψαύοντος αὐτοῦ τινὸς ἔξωθεν σκληροτέρου σώματος, μήτ' ἀέρος ψυχροῦ προσπε-
σόντος, ὑφ' ὧν συναγόμενόν τε καὶ πιλούμενον, γένοιτ' ἂν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων μορίων σκληρότερον τε καὶ
πυκνότερον. ἐπειδὰν δ' ἀποκυηθῇ ἐξ ἀνάγκης ὁμιλεῖν μέλλει, καὶ κρύει καὶ θάλπει, καὶ πολλοῖς σκληροτέ-
ροις ἑαυτοῦ σώμασι, προσήκει διὰ ταῦτα, τὸ σύμφυτον ἑαυτῷ σκέπασμα παρασκευασθῆναι πῶς ὑφ' ἡμῶν
ἄριστον εἰς δυσπάθειαν. ἱκανὴ δὲ ἡ διὰ μόνων τῶν ἁλῶν παρασκευὴ, τοῖς γε κατὰ φύσιν ἔχουσι βρέφεσι. ὅσα γὰρ
ἤτοι μυρσίνης φύλλων ξηρῶν περιπαττομένων, ἢ τινὸς ἑτέρου τοιούτου δεῖται, μοχθηρῶς δήπου διάκει-
ται. πρόκειται δ' ἡμῖν τό γε νῦν εἶναι, περὶ τῶν ἄριστα κατεσκευασμένων τὸν λόγον ποιεῖσθαι. ταῦτ' οὖν
ὡς εἴρηται σπαργανωθέντα, γάλακτί τε χρήσθω τροφῇ, καὶ λουτροῖς ὑδάτων χρηστῶν. ὑγρᾶς γὰρ χρήζει
τῆς συμπάσης διαίτης, ἅτε καὶ τὴν κρᾶσιν ὑγροτέραν ἔχοντα, τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις ἡλικίαις. ἔοικε δὲ τοῦτο

πρῶτον εὐθὺς ἧκεν σκέμμα τῶν ἀναγκαίων, εἰς δίαιταν ὑγιεινήν. εἰσὶ γὰρ οἳ νομίζουσιν ἀεὶ δεῖσθαι ξηραίνε-
σθαι τὰς ὑγροτέρας φύσεις. ὥσπερ γε καὶ θερμαίνεσθαι μὲν, τὰς ψυχροτέρας· ὑγραίνεσθαι δὲ τὰς ξη-
ροτέρας· ψύχεσθαι δὲ τὰς θερμοτέρας. ὑπὸ γὰρ τῶν ὁμοίων ἑκάστην τῶν ἀμετρειῶν αὐξάνεσθαι, κολά-
ζεσθαι δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι πρὸς τῶν ἐναντίων. ἐν δὲ λόγῳ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν ἰάματα. ἐχρῆν
δὲ αὐτοὺς μὴ τοῦτο μόνον ἱπποκράτους ἀνεγνωκέναι τε καὶ μνημονεύειν, ὡς τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰά-
ματα, ἀλλὰ κἀκεῖνα δι᾽ ὧν φησιν αἱ ὑγραὶ πᾶσαι δίαιται τοῖς πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ παιδίοισι
καὶ τοῖσιν οὕτως ἐθισμένοισι διαιτᾶσθαι. φαίνεται γὰρ ἐνταῦθα παράλληλα θεὶς ἐφεξῆς τρία, νόσημά τε,
καὶ ἡλικίαν, καὶ ἔθος. ἀπὸ μὲν οὖν τοῦ νοσήματος ἔνδειξιν λαμβάνει τῶν ἐναντίων. ἀπὸ δὲ τῆς ἡλικίας τε καὶ
τοῦ ἔθους, τῶν ὁμοίων. τῷ μὲν γὰρ πυρετῷ, νόσημα δὲ ἐστὶ τοῦτο θερμὸν καὶ αὐχμῶδες, αἱ ὑγραὶ δίαιται χρη-
10 σταί· τοῖς δὲ παιδίοις, οὐ γὰρ νόσημα τούτοις γε ἀλλὰ κατὰ φύσιν ἡ ἡλικία, τὸ ὁμοιότατον ὠφελιμώτατον.

Οὕτω δὲ, καὶ τοῖς ἔθεσιν, ὡς ἂν καὶ αὐτοῖς ἐπικτήτους τινὰς ἐν τοῖς σώμασι φύσεις ἐργαζομένοις, ἡ τῶν
ἐναντίων προσφορὰ βλαβερωτάτη. καὶ δικαίως τοῖς μὲν κατὰ φύσιν ἔχουσι σώμασι φυλάττεσθαι χρὴ τὴν
οἰκείαν ἕξιν. τοῖς δὲ νοσοῦσιν, ἀλλοιοῦσθαι τε καὶ πρὸς τοὐναντίον ἐπάγεσθαι. φυλάττεται μὲν οὖν ἕκαστον,
ὑπὸ τῶν ὁμοίων. ἀλλοιοῦται δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων. οὔκουν ξηραίνειν χρὴ τοὺς παῖδας, ὅτι μὴ παρὰ φύσιν αὐτοῖς
ἡ ὑγρότης, ὥσπερ ἐν βράγχεσί τε καὶ κορύζαις καὶ καταῤῥόοις. ἀλλ᾽ ἐν τοῖς φύσει διαιτᾶν ὑγραίνουσι τά τε λου-
τροῖς ποτίμων ὑδάτων. ὅσα γὰρ ἐμφαίνει τινὰ φαρμακώδη ποιότητα ξηραίνει πάντα, καθάπερ τὰ θειώδη
καὶ ἀσφαλτώδη, καὶ στυπτηριώδη, καὶ τροφὴν καὶ ποτὰ παρέχοντα, ὅτι μάλιστα τὰ κράσεως ὑγροτάτης.
οὕτω καὶ ἡ φύσις αὐτὴ προὐνοήσατο τῶν παίδων τροφὴν ὑγρὰν αὐτῶν παρασκευάσασα τὸ γάλα τῆς μητρός.
ἄριστον μὲν οὖν ἴσως καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι βρέφεσι τὸ τῆς μητρός ἐστι γάλα, πλὴν εἰ μὴ τύχῃ νενοσηκός. οὐχ
20 ἥκιστα δὲ καὶ τῷ τῆς ἀρίστης κράσεως, ὑπὲρ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστί. εἰκὸς γάρ που τῆς τοιούτου μητρὸς, ἄμεμπτον εἶναι
τό, τε σύμπαν σῶμα καὶ τὸ γάλα. ἐξ αἵματος μὲν οὖν, ἔτι κυουμένοις ἡμῖν ἡ τροφή. ἐξ αἵματος δὲ, καὶ ἡ τοῦ
γάλακτος γένεσις, ὀλιγίστην μεταβολὴν ἐν μαστοῖς προσλαβόντος· ὥσθ᾽ ὅσα παιδία τῷ τῆς μητρὸς γάλακτι τρέ-
φεται, συνηθεστάτῃ τε ἅμα καὶ οἰκειοτάτῃ χρῆται τροφῇ. φαίνεται δὲ οὐ μόνον παρασκευάσασα τὴν τοι-
αύτην τροφὴν ἡ φύσις τοῖς βρέφεσιν, ἀλλὰ καὶ δυνάμεις αὐτοῖς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συμφύτους παρασχοῦσα τῆς
χρήσεως αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ γεννηθεῖσιν εἴ τις ἐνθείη παραχρῆμα τῷ στόματι τὴν θηλὴν τοῦ μαστοῦ, βδάλλει τε
τὸ γάλα καὶ καταπίνει προθυμότατα. καὶ ἢν ἀνιώμενά τε καὶ κλαυθμυριζόμενα τύχῃ τῆς λύπης αὐτῷ,
οὐκ ἐλάχιστον ἴαμα, ὁ τιτθὸς τῆς τρεφούσης ἐστὶν ἐντιθέμενος τῷ στόματι. Τρία γὰρ οὖν δὴ ταῦτα ταῖς
τροφοῖς ἐξεύρηται, τοῖς παιδίοις τῆς λύπης ἰάματα τῇ πείρᾳ διδαχθείσαις. ἓν μὲν, τὸ νῦν δὴ λεγόμενον.
ἕτερα δὲ δύο, κίνησίς τε μετρία, καὶ φωνῆς ἐμμελείας τις οἷς χρώμεναι διαπαντὸς, οὐ κατεπραΰνουσι
30 μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὕπνον αὐτὰ ἀπάγουσι. δηλούσης αὖ κἀν τῷδε τῆς φύσεως, ὅτι πρὸς μουσικὴν καὶ γυμνα-
στικὴν, οἰκείως διάκειται. καὶ ὅς τις ἱκανός ἐστι καλῶς χρῆσθαι ταῖς τέχναις ταύταις, οὗτος καὶ σῶμα καὶ ψυ-
χὴν παιδεύσει κάλλιστα. ταῖς γοῦν τροφοῖς αἱ τῶν παιδίων κινήσεις, ἔν τε λίκνοις, καὶ σκίμποσι, καὶ ταῖς
σφῶν αὐτῶν ἀγκάλαις ἐξεύρηνται. καὶ πως τοῦθ᾽ ἕτερον ἡμῖν ἥκει σκέμμα, πρὸς ὑγιείας τήρησιν ἀναγκαιό-
τατον. ἀσκληπιάδου μὲν ἄντικρυς κἀκ τοῦ φανερωτάτου καταγνωκότος γυμνασίων. ἐρασιστράτου δὲ ἀτολ-
μότερον μὲν ἀποφηναμένου, τὴν δ᾽ αὐτὴν ἀσκληπιάδῃ γνώμην ἐνδεικνυμένου. τῶν δ᾽ ἄλλων σχεδὸν ἁπάν-
των ἰατρῶν ἐπαινούντων οὐ πρὸς εὐεξίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑγίειαν αὐτά. τριττὰ δ᾽ ἐστὶ γένη τά γε πρῶ-
τα τῶν γυμνασίων, ὅσαι περ καὶ αἱ τῶν κινήσεων διαφοραί. ἢ γὰρ ἐξ ἑαυτῶν, ἢ ὑφ᾽ ἑτέρων, ἢ διὰ φαρμάκων
κινούμεθα. τὸ μὲν δὴ τρίτον εἶδος τῆς κινήσεως οὐδαμῶς ὑγιαίνουσι πρέπει. ἡ δ᾽ ὑφ᾽ ἑτέρου κίνησις, ἐν τῷ πλεῖν
καὶ ἱππεύειν καὶ ὀχεῖσθαι. καὶ ὡς ἀρτίως λέλεκται διά τε λίκνων καὶ σκιμποδίων καὶ ἀγκαλῶν γίνεται.
40 τοῖς μὲν νεογενέσι παιδίοις οὕτω δὴ κινήσεως τηλικαύτης, ἡλίκη διά τε τῶν ὀχημάτων καὶ τῶν πλοίων, καὶ
τοῖς ἱππαζομένοις γίνεται. τοῖς δ᾽ ἤδη τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον ἔτος ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως ἄγουσιν,
ἐγχωρεῖ καὶ δι᾽ ὀχημάτων καὶ πλοίων κινεῖσθαι τὰ μέτρια. ἑπταετῆ δὲ γινόμενα τὰ παιδία, καὶ τῶν
ἰσχυροτέρων ἀνέχεται κινήσεων, ὥστε καὶ ἱππεύειν ἐθίζεσθαι. δι᾽ ἑαυτῶν δὲ κινεῖσθαι τὰ παιδία τηνικαῦ-
τα δύναται πρῶτον, ὅταν ἕρπειν ἀπάρξεται, καὶ μᾶλλον ἐπειδὰν βαδίζειν, μὴ βιάζεσθαι δὲ αὐτὰ πρὸ
τοῦ δέοντος, ὅπως μὴ διαστραφείη τὰ κῶλα. δηλοῖ μὲν κἀν τῷδε τῆς ἡλικίας, εἰς ὅσον ἡ φύσις ἡμῶν οἰκειοῦ-
ται γυμνασίοις. οὐ γὰρ ἂν οὐδ᾽ εἰ κατακλείσαις παιδία, οἷός τε εἴης κωλύειν διαθεῖν τε καὶ σκιρτᾶν, ὡσαύ-
τως γε τοῖς πώλοις τε καὶ τοῖς μόσχοις. ἱκανὴ γὰρ ἡ φύσις ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις, ὁρμὰς οἰκείας ἐνθεῖναι, πρὸς
ὑγίειαν τε καὶ σωτηρίαν. ἀλλ᾽ οἱ περὶ τὸν ἀσκληπιάδην οὐδὲν τούτων ἐννοήσαντες, ἐπὶ πολλῆς σχολῆς, σοφίσματα
πλέκουσιν. ἐπιδεικνύναι πειρώμενοι, τὰ γυμνάσια μηδὲν εἰς ὑγίειαν συντελοῦντα. πρὸς ἐκείνους μὲν δὴ καὶ
50 αὖθις εἰρήσεται τὰ εἰκότα. ὡς τῆς ἀδολεσχίας ἐπὶ τέλους εἰρησομένης. πρόκειται γάρ μοι νῦν οὐ σοφι-
στῶν ἀδολεσχίας ἐλέγχειν, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ χρήσιμον εἰς ὑγίειαν ἐκδιδάσκειν. ἐπεὶ δὲ τοὺς παῖδας ὑπεθέμην τοὺς ἄρι-
στα κατεσκευασμένους τὰ σώματα. τούτους δὲ εἰκὸς εἶναί που καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος ἀμέμπτους. ὡς ὅσοι γε
θυμικώτεροι τοῦ δέοντός εἰσιν, ἢ ἀθυμότεροι, ἢ εὐαισθητότεροι, ἢ ἀναισθητότεροί τινες, ἢ λιχνότεροι τοῦ προσήκον-
τος, ἀνάγκη τούτους οὐκ ὀρθῶς κεκρᾶσθαι τοῖς μορίοις ἐκείνοις τοῦ σώματος, οἷς ἐνεργοῦμεν ἕκαστα τῶν εἰρη-
μένων. γέγραπται δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ τῶν ἱπποκράτους καὶ πλάτωνος δογμάτων
ὑπομνήμασιν. ἀλλ᾽ ἄγε νῦν ἡμῖν προκείμενος ἐν τῷ λόγῳ παῖς, ἄριστός ἐστι τὰ πάντα. τούτου τοίνυν ἐπανορ-
θοῦσθαι μὲν οὐδὲν χρὴ τῶν ἠθῶν τῆς ψυχῆς. φυλάττειν δ᾽ ὅπως μὴ διαφθαρῇ. φυλάττεται δὲ ἅπαν ὑπὸ τῶν
αὐτῶν κατὰ γένος, ὑφ᾽ ὧν περ καὶ διαφθείρεται. διαφθείρεται δὲ, τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος ὑπὸ μοχθηρῶν
ἐθισμῶν.

ἐθισμῶν, ἐν ἐδέσμασί τε καὶ πόμασι, καὶ γυμνασίοις, καὶ θεάμασι, καὶ ἀκούσμασι, καὶ τῇ συμπάσῃ μουσικῇ.
τούτων τοίνυν ἁπάντων ἔμπειρον εἶναι χρὴ τὸν τὴν ὑγιεινὴν μετιόντα, καὶ μὴ νομίζειν, ὡς φιλοσόφῳ μόνῳ προσήκει
πλάττειν ἦθος ψυχῆς. ἐκείνῳ μὲν γὰρ δι' ἕτερόν τι μεῖζον τὴν αὐτῆς τῆς ψυχῆς ὑγίειαν. ἰατρῷ δὲ ὑπὲρ τοῦ
μὴ ῥᾳδίως εἰς νόσους ὑποφέρεσθαι τὸ σῶμα. καὶ γὰρ θυμὸς καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀργὴ καὶ λύπη, καὶ πλεῖον τοῦ
δέοντος φροντὶς, ἀγρυπνία τε πολλὴ ἐπ' αὐτοῖς γινομένη, πυρετοὺς ἀνάπτουσι, καὶ νοσημάτων μεγάλων ἀρχαὶ
καθίστανται. ὥσπερ καὶ τοὐναντίον ἀργία διανοίας καὶ ἄνοια, καὶ ψυχὴ παντάπασιν ἄθυμος, ἀχροίας τε καὶ
ἀτροφίας ἐργάζεται πολλὰς, ἀρρωστία τῆς ἐμφύτου θερμότητος. χρὴ μὲν γὰρ φυλάττειν παντὸς μᾶλλον ἐν
ὅροις ὑγιεινοῖς τὴν σύμφυτον ἡμῖν θερμότητα. φυλάττεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν συμμέτρων γυμνασιῶν, οὐ κατὰ τὸ
σῶμα μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν γινομένων. αἱ δ' ἄμετροι κινήσεις ἐν ἐπιθυμίαις τε καὶ διαλογισμοῖς,
10 καὶ θυμοῖς. αἱ μὲν ὑπερβάλλουσαι, χολωδέστερον ἀποφαίνουσι τὸ ζῶον. αἱ δ' ἐλλείπουσαι, φλεγματικώτερον
καὶ ψυχρότερον. καὶ δὴ καὶ ταῖς μὲν προτέραις ἕξεσιν, οἵ τε πυρετοὶ καὶ ὅσα θερμότερα παθήματα. ταῖς
δ' ἑτέραις, ἐμφράξεις καθ' ἧπάρ τε καὶ σπλάγχνα, ἐπιληψίαι τε καὶ ἀποπληξίαι, καὶ συνελόντι φάναι, τὰ
καταῤῥοϊκά τε καὶ ῥευματικὰ νοσήματα, συμπίπτει πάντα. οὐκ ὀλίγους ἡμεῖς ἀνθρώπους νοσοῦντας ὅσα ἔτη,
διὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, ὑγιεινοὺς ἀπεδείξαμεν, ἐπανορθωσάμενοι τὴν ἀμετρίαν τῶν κινήσεων. οὐ σμικρὸς δὲ
τοῦ λόγου μάρτυς, καὶ ὁ πάτριος θεὸς ἡμῶν ἀσκληπιός. οὐκ ὀλίγας μὲν ᾠδάς τε γράφεσθαι, καὶ μίμους γε-
λοίων, καὶ μέλη τινὰ ποιεῖν ἐπιτάξας, οἷς αἱ τοῦ θυμοειδοῦς κινήσεις σφοδρότεραι γινόμεναι, θερμοτέραν τοῦ
δέοντος ἀπειργάζοντο τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος. ἑτέροις δέ τισιν οὐκ ὀλίγοις, οὐδὲ τούτοις κυνηγετεῖν καὶ ἱππά-
ζεσθαι καὶ ὁπλομαχεῖν, εὐθὺς δὲ τούτοις διωρίσατο, τό τε τῶν κινήσεων εἶδος, οἷς ταῦτα προσέταξε. καὶ τὸ
τῆς ὁπλίσεως, οἷς δι' ὅπλων ἐκέλευσε τὰ γυμνάσια ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ μόνον ἐπεγείρειν αὐτῶν τὸ θυμοειδὲς ἐβου-
20 λήθη ἀῤῥωστότερον ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ μέτρον ὡρίσατο τῇ τῶν γυμνασίων ἰδέᾳ. οὐ γὰρ ὡσαύτως θήγεται τὸ
θυμοειδὲς εἰς ἀγρίους σῦς, ἢ ἄρκτους, ἢ ταύρους, ἤ τι τῶν οὕτως ἀλκίμων θηρίων, ἢ ἐπὶ λαγωοὺς, ἢ δορκάδας, ἢ
τι τῶν οὕτως δειλῶν. οὐ δ' ὡσαύτως ἐπί τε τῆς κούφης ὁπλίσεως καὶ τῆς βαρείας. ὥσπερ οὐδὲ ἐν τῷ θεῖν
ὠκέως, ἢ μετρίως κινεῖσθαι. καὶ μετὰ τοῦ φιλονεικεῖν ἑτέροις, ἢ καθ' ἑαυτὸν, οὕτως καὶ τὸ μὲν κεκραγότων τῶν
ἐγκελευομένων τε καὶ παροξυνόντων ἐπὶ τοὺς πόνους, ἢ σιωπώντων, οὐκ ὀλίγον διαφέρειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τού-
των, ἐν τοῖς ἔπειτα λόγοις ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. τὰ δὲ σμικρὰ παιδία τὰ τὴν ἀρίστην ἔχοντα κρᾶσιν, ὑπὲρ
τούτων γὰρ ὁ λόγος ἦν, οὐκ ὀλίγης ἐπιμελείας δεῖται πρὸς τῷ μηδὲ μίαν ἐν αὐτοῖς τῆς ψυχῆς ἄμετρον γί-
νεσθαι κίνησιν. ἅτε γὰρ οὐδέπω λόγῳ χρώμενα, τῷ κλαίειν τε καὶ κεκραγέναι, καὶ θυμοῦσθαι καὶ κινεῖν
ἀτάκτως ἑαυτὰ, διασημαίνει τὴν αἰτίαν. ἡμᾶς οὖν στοχαζομένους ὅτου δεῖται, παρέχειν ἑκάστοτε ταῦτα, πρὶν
αὐξηθῆναι αὐτῶν τὴν λύπην εἰς σφοδροτέραν τε καὶ ἄτακτον κίνησιν, ὅλην ἐμβαλεῖν τὴν ψυχὴν ἅμα τῷ σώ-
30 ματι. ἤτοι γὰρ ὀδαξούμενα, ἢ πρός τινος ἔξωθεν ἀνιώμενα, ἢ ἀποπατεῖν, ἢ οὐρεῖν, ἢ ἐσθίειν, ἢ πίνειν ἐθέλοντα,
καὶ εἴ τι καὶ κινεῖται πλημμελῶς, ὥσπερ σφαδάζοντα. γένοιτο δ' ἂν ποτὲ καὶ θάλπους ἐπιθυμεῖν αὐτὰ κρύει
ταλαιπωρούμενα. καὶ ἀναψύξεώς τινος, ὑπὸ θάλπους ἀμέτρου ἐνοχλούμενα. καί ποτε μὴ φέροντα τὸ πλῆθος
τῶν ἐπιβεβλημένων ἱματίων. αἰτίαι γὰρ δὴ καὶ ταῦτα πολλὰ, οὐ σμικρά. καὶ μάλιστα, κατὰ τὰς ἐπιστροφὰς ὅλου
τοῦ σώματος. ἢ τὰς τῶν κώλων κινήσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἡσυχάζειν ἐπὶ πλέον, οὐ σμικρῶς λυπηρόν. οὐδενὸς γὰρ ἀμε-
τρίᾳ χαίρει ζῶον οὐδέν. ἀλλ' ἀεὶ τοῦ συμμέτρου χρῄζει. σύμμετρον δὲ οὐχ ἓν, ἅπασι. ἀλλ' ἐν τῷ πρός τι πᾶσα συμ-
μετρία. διὸ χρὴ τὸν ἐπιμελούμενον ἀναστροφῆς παιδίων στοχαστικὸν ἀκριβῶς ὑπάρχοντα, τοῦ συμμέτρου τε καὶ οἰκείου,
παρέχειν ἑκάστοτε ταῦτα, πρὶν αὐξηθεῖσαν αὐτῷ τὴν λύπην, εἰς ἀμετρίαν κινήσεως ἐμβαλεῖν τε τὸ σῶμα κατὰ
τὴν ψυχήν. εἰ δ' ἄρα ποτὲ καὶ λάθοι τὸ λυποῦν αὐξηθὲν, ἐπανορθοῦσθαι πειρᾶσθαι τὴν λύπην. αὐτῷ τε τῷ παρέ-
χειν αὐτίκα τὸ ἐπιθυμηθὲν, ἢ ἐκκόπτειν τὸ ἀνιοῦν. ἔτι τε τῇ κινήσει τῇ διὰ τῶν ἀγκαλῶν καὶ τοῖς μέλεσι τῆς φωνῆς,
40 οἷς εἰώθασιν αἱ σοφώτεραι τῶν τροφῶν χρῆσθαι. ἐγὼ γοῦν ποτε δι' ὅλης ἡμέρας παιδίου κλαίοντός τε καὶ
θυμουμένου, καὶ σφοδρῶς καὶ ἀτάκτως ἑαυτὸ μεταβάλλοντος, ἐξεῦρον τὸ λυποῦν ἀγνοουμένης τῆς τροφοῦ.
ὡς γὰρ οὔτε πρὸς τὸν τιτθὸν ἐντιθέμενον, οὔτε περιαγομένης αὐτὸ τῆς τρεφούσης, ἢ ἀποπατεῖν, ἢ οὐρεῖν ἐθέ-
λειν καθίστατο, παρηγορεῖτο δ' οὐδέν. οὐδ' ὁπόταν ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἐντεθεμένη κατακλίνειν ἐπιχειρήσειεν,
ἐθεασάμην δὲ τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ καὶ τὰ περιβλήματά τε καὶ ἀμφιέσματα ῥυπαρώτερα. καὶ αὐτὸ τὸ
παιδίον ἤδη ῥυπῶν τε καὶ ἄλουτον, ἐκέλευσα λοῦσαί τε καὶ ἀποῤῥύψαι, καὶ τὴν στρωμνὴν ὑπαλλάξαι, καὶ πᾶσαν
τὴν ἐσθῆτα τὴν καθαρωτέραν ἐργάσασθαι. καὶ τούτων γινομένων, αὐτίκα μὲν ἐπαύσατο τῶν ἀμέτρων κι-
νήσεων, αὐτίκα δὲ καθύπνωσεν ἥδιστόν τε καὶ μακρότατον ὕπνον. εἰς δὲ τὸ καλῶς ἐστοχάσθαι πάντων τῶν
ἀνιώντων τὸ παιδίον, οὐκ ἀγχινοίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ τὸ τρεφόμενον αὐτῷ συνεχοῦς ἐμπειρίας ἐστὶ χρεία.

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα περὶ τὸ παιδίον εἰς τρίτον ἔτος ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως ἀξιῶ πραγματεύεσθαι. καὶ πρὸ
50 τούτων ἔτι, τῆς τρεφούσης αὐτὸ, οὐ σμικρὰν ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἐδεσμάτων τε πέρι καὶ πομάτων, ὕπνων τε καὶ ἀφρο-
δισίων καὶ γυμνασιῶν, ὡς ἄριστον εἴη τὴν κρᾶσιν. τὸ γάλα γένοιτο δὲ τοιοῦτον, εἰ τὸ αἷμα χρηστότατον εἴη. ἔστι δὲ
χρηστότατον, τὸ μήτε πικρόχολον, μήτε μελαγχολικὸν, μήτε φλεγματῶδες, μήθ' ὀῤῥώδει τινὶ μήθ' ὑδατώδει
συμμιγὲς ὑγρότητι. γεννᾶται δὲ τοιοῦτον, ἐπί τε τοῖς συμμέτροις γυμνασίοις καὶ τροφαῖς εὐχύμοις δὲ ἅμα καὶ κατὰ
καιρὸν τὸν προσήκοντα. καὶ κατὰ μέτρα τὰ δέοντα λαμβανομέναις. ὥσπερ οὖν καὶ ἐν πόμασιν εὐκαίροις τε καὶ
μετρίοις. ὑπὲρ ὧν ἁπάντων ἐν τοῖς ἔπειτα λόγοις ἀκριβῶς διορισθήσεται. ἀφροδισίων τε παντάπασιν ἀπέχε-
σθαι κελεύω τὰς θηλαζούσας παιδία γυναῖκας. αἵ τε γὰρ ἐπιμήνιοι καθάρσεις, ἐρεθίζονται μιγνυμέναις
ἀνδράσι καὶ οὐκ εὐῶδες ἔτι μένει τὸ γάλα. καί τινες αὐτῶν ἐν γαστρὶ λαμβάνουσιν, οὗ βλαβερώτατον οὐδὲν ἂν εἴη
παιδίῳ γάλακτι τρεφομένῳ. δαπανᾶται γὰρ ἐν τῷδε, τὸ χρηστότατον τοῦ αἵματος εἰς τὸ κυούμενον. ἅτε γὰρ ἀρχὴν

ζωῆς ἐν ἑαυτῷ ἰδίας περιέχειν, ἀπὸ ταύτης τε διοικεῖται καὶ διὰ παντὸς ἐπισπᾶται τὴν οἰκείαν τροφὴν, ὥσπερ εἰ
ἐρριζωμένον τε τῇ μήτρᾳ καὶ ἀχώριστον ὑπάρχειν ἀεί. νύκτωρ τε ἅμα καὶ μεθ' ἡμέραν. ἔλαττόν τε εἰκότως ἐν
τῷ δὲ καὶ φαυλότερον ἀποτελεῖται τὸ τῆς κυούσης αἷμα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ γάλα μοχθηρότερόν τε καὶ
ὀλίγον ἐν τοῖς τιτθοῖς ἀθροίζεται. ὥστε ἔγωγε συμβουλεύσαιμι ἂν εἰ κυήσειεν ἡ θηλάζουσα τὸ παιδίον,
ἑτέραν ἐξευρίσκειν τροφὸν, ἐπισκεπτομένους τε καὶ δοκιμάζοντας αὐτῆς ἀκριβῶς τὸ γάλα, γεύσει καὶ ὄψει
καὶ ὀσφρήσει. καὶ γὰρ γευομένοις καὶ ὀσμωμένοις ἡδύ. λευκόν τε καὶ ὁμαλὸν, καὶ μέσως ἔχον ὑγρότητός τε καὶ πάχους,
ὀφθήσεται τὸ ἄριστον γάλα. τὸ δὲ μοχθηρὸν ἤτοι παχὺ καὶ τυρωδέστατον, ἢ ὑγρὸν, καὶ ὀρρῶδες καὶ πελιδνὸν, καὶ
ἀνώμαλον ἐν συστάσει καὶ χροιᾷ καὶ γευομένοις πικρότατον, καὶ ἅλμης ἤ τινος ἑτέρας ἀλλοκότου ποιότητος ἔμφασιν
ἕξει. τὸ δὲ τοιοῦτον, οὐδὲ πρὸς τὴν ὀσμὴν ἡδύ. ταῦτα μὲν ἔστω σοὶ γνωρίσματα, μοχθηροῦ τε καὶ χρηστοῦ γάλα-
κτος, οἷς τεκμαιρόμενος ὅταν ἤτοι κύησις ἢ καὶ νόσημά τι ἐστὶ περὶ τὴν μητέρα γινόμενον, ἐφ' ἑτέραν τρο-
10 φὸν ἰέναι τὴν κρίσιν τε καὶ τὴν αἵρεσιν ποιεῖσθαι. τρέφειν τε τὸ παιδίον γάλακτι μόνῳ. ἐπειδὰν δὲ φύσῃ τοὺς ἔμ-
προσθεν ὀδόντας, ἐθίζειν ἤδη πως αὐτὸ καὶ τῆς παχυτέρας ἀντέχεσθαι τροφῆς. ὥσπερ οὖν καὶ τοῦτο αὐτὸ τῇ
πείρᾳ διδαχθεῖσαι ποιοῦσιν αἱ γυναῖκες. ἄρτου μέντοι πρῶτον. ἐφεξῆς δ' ὀσπρίων τε καὶ κρεῶν ὅσα τ' ἄλλα τοι-
αῦτα προμασσώμεναι καὶ ἐντιθεῖσαι τοῖς στόμασι τῶν παιδίων. ἀνατρίβειν δὲ χρὴ τὸ σῶμα τῶν βρεφῶν,
ἐλαίῳ γλυκεῖ. καθάπερ τοῦτο αὐτὸ ποιοῦσιν ἐπιτηδείως αἱ πλεῖσται τῶν τροφῶν, εὐθὺς ῥυθμίζουσί τε καὶ δια-
πλάττουσι τὰ μόρια. ἀλλ' ἐπεί γε τοῦ νῦν κατὰ τὸν λόγον ὑποκειμένου παιδίου τὴν κατασκευὴν τοῦ σώμα-
τος ἀμέμπτως ἔχειν ..., οὐδὲν χρὴ περιεργάζεσθαι τὴν τροφὸν, εἴς γε τὴν τῶν μελῶν εὐρυθμίαν. ἀλλ' ἀνατρί-
βειν τε τὰ μέτρια καὶ λούειν ὁσημέραι καθόσον οἷόν τε. μὴ περιεχομένου γάλακτος ἀπέπτου κατὰ τὴν γαστέρα.
κίνδυνος γὰρ ἀναληφθῆναι τοῦτο, πρὶν πεφθῆναι καλῶς εἰς ὅλον τὸ σῶμα τοῦ παιδίου. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον εἰ καὶ
τὴν γαστέρα τις αὐτὴν ἀνατρίβει γάλακτος μεστὴν, ἐμπλήσειεν τε τὸ σῶμα τροφῆς ἀπέπτου, πληρώσει τε τὴν
20 κεφαλήν. διὸ χρὴ πολλὴν πρόνοιαν πεποιῆσθαι, τοῦ μὴ λαμβάνειν τὴν τροφὴν τὸ παιδίον, μήτε πρὸ λουτρῶν
μήτε πρὸ ἀνατρίψεων. γίγνοιτο δ' ἂν τοῦτο παραφυλαττούσης τῆς τροφοῦ, τὸν ἐπὶ τοῖς μακροτέροις ὕπνοις
καιρόν. ἐν τούτῳ γὰρ μάλιστα τὴν κοιλίαν ἤτοι παντάπασιν κενὴν ἢ πεπεμμένην ἤδη τὴν τροφὴν περιέχουσαν,
εὑρεῖν ἐστιν. εἰ δ' ὥσπερ νῦν ποιοῦσι βλάπτουσι. ἔνιαι μὲν τῶν τροφῶν, εἴς τινα χρόνον ἀφορίσασαι τῆς ἡμέρας,
ἔνιαι δ' ὅταν σχολάσωσι τοῦ τηνικαῦτα προνοούμεναι, διότι πολλάκις καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι βλάπτεσθαι τὰ
παιδία ἤπερ ὠφελεῖσθαι. ὁ γὰρ ὑφ' ἡμῶν ἀφοριζόμενος καιρὸς, ἄλλοτε εἰς ἄλλον ἐμπίπτει χρόνον. ἤτοι τῆς
ἡμέρας, ἢ τῆς νυκτός. ἐπὶ μέντοι τῶν μειζόνων παιδίων, ὅσα καὶ πληγαῖς καὶ ἀπειλαῖς ἐπιπλήξεσί τε καὶ
νουθετήσεσι πείθεται, καιρὸς ἂν εἴη διττὸς, εἰς ἀνάτριψίν τε καὶ λουτρόν. ὁ μὲν πρότερος τε καὶ ἄριστος ἐπει-
δὰν ἐξαναστάντα τῶν ἑωθινῶν ὕπνων, εἶτα παίξαντα, τροφὴν αἰτεῖ. τότε γὰρ ἐπιτηδειότατα μάλιστα αὐτοῖς χρὴ
τὸ μὲν σῶμα, πρὸς ὑγείαν τε ἅμα καὶ εὐεξίαν ἀσκοῦντα. τὴν δὲ ψυχὴν εἰς εὐπείθειάν τε καὶ σωφροσύνην, οὐκ
30 ἄλλως παρέξειν αὐτοῖς τὴν τροφὴν φάσκοντας, εἰ μὴ προθύμως ἐπακούσαιεν εἰς ὅσον ἂν ἐθέλωμεν ἡμεῖς
ἀνατρίψει τε καὶ λουτροῖς. οὗτος μὲν οὖν ἄριστος καιρός. εἰ δέ τις ἀσχολία τὸν τρέφοντα τὸ παιδίον ἀπάγοι, μέ-
τριον ἄρτου δόντα, παίζειν ἐπιτρέπειν, εἰς ὅσον ἂν βούληται. κἄπειτ' αὖθις αἰτῆσαν αὐτὸ, τηνικαῦτα τρί-
βειν τε αὐτὸ, καὶ λούειν. οὐ μὴν πίνειν γε ἐπιτρεπτέον ποτε αὐτοῖς, πρὸ τῶν λουτρῶν ἐπὶ τῆς σιτίας ἀθροωτέρα
γὰρ ἂν οὕτως ἡ ἀνάδοσις, εἰς τὸ σῶμα τῶν ἐν τῇ γαστρὶ περιεχομένων γίγνοιτο. χρὴ δὲ ἐπὶ τῶν ἀμέμπτως ὑγιαι-
νόντων σωμάτων, φυλάττεσθαι τοῦτο. μεμπταὶ γὰρ αἱ τοιαῦται διαθέσεις τε καὶ κατασκευαὶ τῶν σωμάτων
εἰσὶν ἐφ' ὧν ἄμεινον ἐστὶ, πρὸ τῶν λουτρῶν διδόναι σιτία. καὶ διορισθήσεται περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς ἔπειτα λόγοις.
ἀλλὰ νῦν γε τῆς ὑποθέσεως μνημονευτέον ἐστὶν, ὡς τὸν ἄριστα σώματος ἔχοντα παῖδα, διαιτῶμεν ὅπως ἡμῖν
φυλάττοιτο τοιοῦτος. ἐφ' οὗ βέλτιον ἐστὶν ἡγεῖσθαι τὰ λουτρὰ τῶν σιτίων. καὶ διορισθήσεται περὶ αὐτῶν ἐν
40 τοῖς ἔπειτα λόγοις. εἰ δ' ἐν τοιούτῳ χωρίῳ τρέφοιτο ὁ παῖς, ἐν ᾧ βαλανεῖον οὐκ ἔνεστιν, ἴσως μὲν οὖν, οὐδ' ὁμιλή-
σουσι τοῖσδε τοῖς γράμμασιν οἱ τοιοίδε. λούουσι μὲν ἐν σκάφαις αἱ τροφοὶ κἀνταῦθα τοὺς παῖδας. ἕως ἂν ἐς τὸ
δεύτερον ἢ καὶ εἰς τὸ τρίτον ἔτος ἀπὸ γενετῆς ἵκωνται. μείζονας δὲ γενομένους εἰ καὶ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν,
ἀλλὰ καὶ διὰ τριῶν γέ που καὶ τεττάρων ἀλείφουσί τε καὶ ἀνατρίβουσιν, εἰ δὲ μὴ κωλύει τὰ τῆς ὥρας, αἱ
λίμναι τε καὶ οἱ ποταμοὶ λουτρὰ αὐτοῖς εἰσὶν, οἷάπερ ἡμῖν τὸ βαλανεῖον. παρὰ μέν γε τοῖς γερμανοῖς οὐδαμῶς
τρέφεται τὰ παιδία. ἀλλ' ἡμεῖς νῦν γε οὔτε γερμανοῖς οὔτε ἄλλοις τισὶν ἀγρίοις ἢ βαρβάροις ἀνθρώποις, ταῦ-
τα γράφομεν. οὐ μᾶλλον ἢ ἄρκτοις ἢ κάπροις, ἢ λέουσιν ἤ τινι τῶν ἄλλων θηρίων, ἀλλ' ἕλλησι. καὶ ὅσοι τῷ γέ-
νει μὲν ἔφυσαν βάρβαροι, ζηλοῦσι δὲ τὰ τῶν ἑλλήνων ἐπιτηδεύματα. τίς γὰρ ἂν ἡμῶν ὑπομείνειε τῶν παρ'
ἡμῖν ἀνθρώπων, εὐθὺς ἅμα τῷ γεννηθῆναι, ἔτι θερμὸν τὸ βρέφος, ἐπὶ τὰ τῶν ποταμῶν φέρειν ῥεύματα. κἀν-
ταῦθα καθάπερ φασὶ, τοὺς γερμανοὺς ἅμα πεῖραν αὐτοῦ τῆς φύσεως ἅμα τε καὶ κρατύνειν τὰ σώματα, βά-
50 πτοντας εἰς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, ὥσπερ τὸν διάπυρον σίδηρον. ὅτι μὲν γὰρ ἐὰν ὑπομείνῃ τε καὶ μὴ βλαβῇ, καὶ τὴν
ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως ἐπεδείξατο ῥώμην, καὶ τὴν ἐκ τῆς πρὸς τὸ ψυχρὸν ὁμιλίας ἐπεκτήσατο, πρόδηλον
παντὶ, ὅτι δ' εἰ νικηθείη πρὸς τῆς ἔξωθεν ψύξεως, ἡ ἔμφυτος αὐτοῦ θερμότης, ἀναγκαῖον αὐτίκα τεθνάναι. καὶ
τοῦτ' οὐδεὶς ἀγνοεῖ. τίς οὖν ἂν ἕλοιτο νοῦν ἔχων καὶ μὴ παντάπασιν ἄγριος ὢν καὶ σκύθης, εἰς τὴν τοιαύτην
πεῖραν ἀγαγεῖν αὐτοῦ τὸ παιδίον, ἐν ᾗ θάνατος ἐστὶν ἡ ἀποτυχία. καὶ ταῦτα μηδὲν μέγα τι μέλλων ἐκ τῆς πείρας
κερδαίνειν. ὄνῳ μὲν γὰρ ἴσως, ἤ τινι τῶν ἀλόγων ζώων, ἀγαθὸν ἂν εἴη μέγιστον οὕτω πυκνὸν καὶ σκληρὸν δέρμα
ἔχειν, ὡς ἀλύπως φέρειν τὸ κρύος, ἀνθρώπῳ δὲ λογικῷ ζώῳ τί ἂν εἴη μέγα τὸ τοιοῦτον. οὐδὲ γὰρ εἰς ὑγείαν ἁπλῶς
οὑτωσὶ λέγων ἄν τις, ἐπιτήδειον ὑπάρχειν τὸ πυκνότατον καὶ σκληρότατον δέρμα, δεόντως ἂν εἴποι. διττῆς γὰρ
οὔσης βλάβης τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ἑτέρας μὲν, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων, ἑτέρας δὲ ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν, εὐαλω-

τόν ἐστι τοῖς μὲν ἔξωθεν ἅπασιν, ὧν μὲν μαλακόν ἐστι καὶ ἀραιὸν τὸ δέρμα· τοῖς δὲ ἔνδοθεν, ὧν πυκνόν τε καὶ
σκληρόν. καὶ διὰ τοῦθ' Ἱπποκράτης περὶ τῆς ἐκ τροφῆς ἐν ἡμῖν ἐπ' ὠφελείᾳ τε καὶ βλάβῃ γινομένων διδά-
σκων, ἐπ' ἄλλοις πολλοῖς καὶ τοῦτ' ἔγραψεν· ἀραιότης σώματος εἰς διαπνοὴν, οἷς πλεῖον ἀφαιρέεται, ὑγιεινό-
τερον, οἷς δ' ἔλασσον, νοσερώτερον. βέλτιον οὖν ἑκατέρας πεφυλάχθαι τὰς ὑπερβολάς. καὶ μήτ' εἰς τοσοῦτον
πυκνὸν τὸ δέρμα παρασκευάζειν, ὡς κωλύειν διαπνεῖσθαι καλῶς· μήτ' οὕτως ἀραιὸν, ὡς ὑπὸ παντὸς τοῦ αἰτίου
τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσπιπτόντων, βλάπτεσθαι ἑτοίμως. τοιοῦτον δὲ καὶ φύσει ἐστὶ τὸ σῶμα, τοῦ νῦν ἡμῖν προ-
κειμένου τῷ λόγῳ παιδίου. μέσον ἁπασῶν τῶν ὑπερβολῶν. οὕτως οὖν αὐτὸ διαιτητέον, ὡς φυλάττειν ἀεὶ τῆς
κατασκευῆς τὴν ἀρετήν. φυλαχθήσεται δὲ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἡλικίαν ἐν γάλακτι τρεφομένῳ, καὶ λου-
τροῖς γλυκέων ὑδάτων θερμῶν λουομένῳ, ὅπως ὅτι μάλιστα μέχρι πλείστου μαλακὸν αὐτῷ διαμένον τὸ σῶ-
10 μα, πολλὴν ἐπίδοσιν εἰς τὴν αὔξησιν ποιεῖτο. μετὰ δὲ ταῦτα καθ' ὃν ἂν ἤδη χρόνον εἰς διδασκάλους δύναιτο
φοιτᾶν, οὐκ ἀναγκαῖον ἔτι λουτροῖς χρῆσθαι συνεχέσι, ἀλλ' ἀρκεῖ διαπαλαίειν μανθάνοντα σύμμετρά τε ποιεῖν
ἐνταῦθα πρὸ τῶν σιτίων, ἀλουτεῖν τε ἤδη τὰ πλείω. τὸ δ' ὑπερποιεῖν ὥσπερ ἔνιοι τῶν παιδοτριβῶν ἀναγκά-
ζουσι τοὺς παῖδας, οὐδαμῶς ἀγαθὸν, ἀναυξῆ γὰρ ὑπὸ τῆς παρὰ καιρὸν σκληρότητος, ἀποτελεῖται τὰ σώ-
ματα, κἂν πλείστην ὁρμὴν ἐκ φύσεως εἰς τὴν αὔξησιν ἔχῃ. Οἴνου δὲ τὸν οὕτω πεφυκότα παῖδα, μέχρι πλεί-
στου μηδ' ὅλως γεύειν, ὑγραίνει τε γὰρ ἱκανῶς καὶ θερμαίνει τὸ σῶμα πινόμενος οἶνος. ἐμπίπλησι τε τὴν κε-
φαλὴν ἀτμῶν, ἐν ταῖς ὑγραῖς καὶ θερμαῖς κράσεσι, οἵαπερ ἐστὶ καὶ ἡ τῶν τοιούτων παιδίων. ἀλλ' οὔτε ἐμπι-
πλᾶσθαι καλὸν αὐτοῖς τὴν κεφαλὴν, οὔτε ὑγραίνεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι περαιτέρω τοῦ προσήκοντος. εἰς
τοσοῦτον γὰρ ἥκουσιν ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος, ὡς εἰ καὶ βραχὺ παραυξήσειέ τις ὁποτέραν αὐτῶν, ἐν
ἀμετρίᾳ καθίσταται. οὐσῶν δὲ πασῶν τῶν ἀμετριῶν φευκτῶν, ἡ τοιαύτη μάλιστ' ἂν εἴη φευκτὴ, καθ' ἣν οὐκ εἰς
20 τὸ σῶμα μόνον ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ βλάβη διικνεῖται. διόπερ οὐδὲ τοῖς ἤδη τελείοις αὐτὸς τοῦ προσήκον-
τος μέτρου πινόμενος οἶνος, ἀγαθός. εἰς θυμούς τε γὰρ ἐκκαλεῖται προπετεῖς, καὶ ὕβρεις ἀσελγεῖς, καὶ τὸ λογι-
ζόμενον τῆς ψυχῆς ἀμβλύ τε καὶ τεθολωμένον ἐργάζεται. ἀλλὰ τούτοις μὲν, ἑτοίμως εἰς τὴν τῶν χολω-
δῶν περιττωμάτων, ἐπίκρασίν τε ἅμα καὶ κένωσιν ἐπιτήδειος. Οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ εἰς τὴν ἐν αὐτοῖς τοῖς
στερεοῖς ὀργάνοις τοῦ ζώου γινομένην ξηρότητα διά τε πόνους ὑπερβάλλοντας. ἔστιν ὅτε καὶ διὰ τὴν οἰκείαν τῆς
ἡλικίας κρᾶσιν ἐπιτήδειος οἶνος. ὑγραίνων μὲν καὶ ἀνατρέφων, ὅσα ἀμέτρως ἐξήρανται, πραΰνων δὲ τὸ δριμὺ τοῦ
πικροῦ χυμοῦ, καὶ δι' ἱδρώτων τε καὶ οὔρων ἐκκενῶν. οἱ δὲ παῖδες ἅτε μήτε τὸν τοιοῦτον ἀθροίζοντες χυμὸν,
οἰκείαν τε παμπόλλην ἔχοντες ὑγρότητα, τῶν μὲν ἐξ οἴνου γινομένων ἀγαθῶν, οὐδενὸς προσδέονται. μόνης δὲ
ἀπολαύουσιν αὐτῷ τῆς βλάβης. οὐκοῦν νοῦν ἔχων οὐδεὶς, ἐπιτρέψει τοιούτῳ χρῆσθαι πόματι τοὺς παῖδας. ὃ
πρὸς τῷ μηδὲν ἀγαθὸν ἐργάζεσθαι, βλάβην ἐξαίσιον ἐφεδρεύουσαν ἔχει. οὐ μὴν οὐδὲ ψυχροῦ πόματος εἰς τὸ παν-
30 τελὲς εἴργειν κελεύω τοὺς τοιούτους παῖδας, ὥσπερ ἔνιοι ποιοῦσιν. ἀλλ' ἐπί γε σιτίοις τὰ πολλά. καὶ κατὰ τὰς
θερμοτάτας ὥρας, ὅτε ἔξουσιν αὐτοὶ πρὸς τὸ ψυχρὸν ἐπιτρέπω χρῆσθαι. μάλιστα μὲν εἰ οἷόν τε, πηγαίῳ προσ-
φάτῳ, μηδὲ μίαν ἐπίκτητον ἔχοντι μοχθηρὰν ποιότητα. μὴ παρόντος δὲ τοῦ τοιούτου, τοῖς ἄλλοις. φυλάττεσθαι
δὲ τὰ λιμναῖα καὶ θολερὰ καὶ δυσώδη καὶ ἁλικὰ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὅσα τινὰ ποιότητα κατὰ τὴν γεῦσιν ἐν-
δείκνυται. χρὴ γὰρ αὐτοῖς ἀποιότατον φαίνεσθαι τὸ κάλλιστον ὕδωρ, οὐ πρὸς τὴν γεῦσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς
τὴν ὀσμήν. εἴη δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ἥδιστόν τε ἅμα πίνοντι καὶ ἀκριβῶς καθαρόν. εἰ δὲ καὶ ταχέως ὑποχωρεῖ τῶν
ὑποχονδρίων, μηδὲν ζητεῖν ἕτερον τι βέλτιον. ὡς ὅσα γε καθαρὰ μέν ἐστι καὶ λαμπρὰ καὶ οὐκ ἀηδῆ πινό-
μενα, παραμένει δὲ ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις, ἤ που μοχθηρὰ νομιστέον. ἀπέχεσθαι δὲ τούτων κελεύω τῶν
πάμπαν ψυχρῶν. οὐ μὴν θερμοῖς γε χρῆσθαι κωλύω. ἀσφαλέστατον μὲν οὖν κεκρῖσθαι τῇ πείρᾳ τὸ τοιοῦτον
ὕδωρ. εἰ δὲ καὶ διὰ γνωρισμάτων τις ἐθέλοι προγνῶναι αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ὅσον αἱ πηγαὶ πρὸς ἄρκτον ἐῤῥυή-
40 κασιν ἐκ πετρῶν θλιβόμεναι, τὸν ἥλιον ἀπεστραμμένον ἔχουσαι, ἀτέραμνά τε καὶ βραδύπορα τὰ τοιαῦτα χρὴ
νομίζειν ἅπαντα. εὐθὺς δ' αὐτοῖς ὑπάρχει καὶ τὸ θερμαίνεσθαί τε καὶ ψύχεσθαι βραδέως. ὡς ὅσων γε πρός τε
τὰς ἀνατολὰς ἐῤῥώγασιν αἱ πηγαὶ, καὶ διὰ πόρου τινὸς ἢ γῆς διηθεῖται καθαρᾶς, θερμαίνεταί τε καὶ ψύχε-
ται τάχιστα, ταῦτα ἐλπίζειν εἶναι κάλλιστα πάσαις ταῖς ἡλικίαις. οὐ γὰρ δὴ καθάπερ οἴνων τε καὶ σιτίων
καὶ γυμνασίων ἐγρηγόρσεώς τε καὶ ὕπνων, καὶ ἀφροδισίων ἄλλος ἄλλων ἀπολαύειν προσήκει κατὰ τὰς διαφε-
ρούσας ἡλικίας, οὕτω καὶ ὕδατος. ἀλλ' ὅπερ ἄριστον εἴρηται νῦν, τούτῳ χρῆσθαι καὶ παῖδα καὶ νεανίσκον καὶ
πρεσβύτην. ὥσπερ γε ἀέρα τὸν ἄριστον, εἰσπνεῖν ἐν ἅπασιν ὁμοίως χρηστόν. ἄριστον δὲ ἀέρα λέγω, τὸν ἀκριβῶς κα-
θαρόν. εἴη δ' ἂν τοιοῦτος ὁ μήτε λίμνην, μήτε ἑλῶν ἀναθυμιάσεως ἐπιθολούμενος, μήτε ἐκ βαράθρου δη-
λητήριον αὔραν ἀποπνέοντος. ὁποῖα περί τε σάρδεις ἐστὶ, καὶ ἱερὰν πόλιν, ἑτέρωθι τε πολλαχόθι τῆς γῆς.
οὕτως δὲ καὶ ὅστις ἔκ τινος ὀχετοῦ, τῶν καθαιρόντων, ἢ μεγάλην τινὰ πόλιν, ἢ πολυάνθρωπον στρατόπεδον ἐπι-
50 θολοῦται, μοχθηρὸς ἱκανῶς ἐστι. μοχθηρὸς δὲ καὶ ὃς ἂν ἔκ τινος σηπεδόνος, ἢ ζώων, ἢ λαχάνων, ἢ ὀσπρίων, ἢ κό-
πρου μιαίνηται. καὶ μὴν καὶ ὅστις ὁμιχλώδης ἐστὶ διὰ ποταμὸν ἢ λίμνην γειτνιῶσαν οὐκ ἀγαθός. ὥσπερ γε
καὶ ὅστις ἂν ἐν κοίλῳ χωρίῳ πανταχόθι ὑψηλοῖς ὄρεσι περιεχόμενος, μηδὲ μίαν πνοὴν δέχεται, πνιγώδης
γὰρ ὅδε, καὶ σηπεδονώδης ἐστί. ἀνάλογον τοῖς ἀποκεκλεισμένοις ἐν οἴκοις τισίν. ἐν οἷς εὐρὼς ὑπό σηπεδόνος τε καὶ
ἀπνοίας ἀθροίζεται. οἱ μὲν δὴ τοιοῦτοι, ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις, λυμαίνονται. ὥσπερ γε καὶ ὁ καθαρὸς ἀκρι-
βῶς, ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις, ἀγαθός. ἡ δὲ κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα, καὶ προσέτι ξηρότητα καὶ ὑ-
γρότητα διαφορὰ τῶν ἀέρων, οὐχ ὁμοίως ἔχει πρὸς ἅπαντας. ἀλλὰ τοῖς μὲν εὐκράτοις σώμασιν, ὁ εὔκρατος
ἄριστος. ὅσα δ' ἂν ὑπό τινος ἐξεχούσης ποιότητος δυσκρατεύηται, τούτοις ἄριστος ὁ ἐναντιώτατος τῇ κρατούσῃ.
ψυχρὸς μὲν τῇ θερμῇ. θερμὸς δὲ τῇ ψυχρᾷ. καὶ δὴ καὶ τῇ μὲν ὑγροτέρᾳ, ξηρός, τῇ δὲ αὐχμηροτέρᾳ τοῦ προσήκοντος,

εἰς τοσοῦτον ὑγρότερος, εἰς ὅσον κἀκείνη τοῦ συμμέτρου ξηροτέρα. ταυτὶ μὲν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ γινώσκειν
ἱκανά. ὥσπερ δ' ἄν τις ἐπανορθοίη τὰς ἐκ τῶν μοχθηρῶν ὑδάτων τε καὶ ἀέρων βλάβας, ἐν ἑτέρῳ βι-
βλίῳ ῥηθήσεται. νυνὶ γὰρ οὖν σκοπόν τινα καὶ κανόνα, τὴν ἀρίστην κατασκευὴν τοῦ σώματος, ἐπὶ τοῖς ἀρίστοις
διαιτήμασι διελθεῖν ἔγνωκα. τὰς δὲ τῶν ἡμαρτημένων κατά τι σωμάτων ἅμα καὶ διαιτημάτων ὑπαλλάξεις
ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα γράμμασιν ἁπάσας διαιρήσομεν. πάλιν οὖν ὁ λόγος ἐπὶ τὸν ἄριστα κατεσκευασμένον
παῖδα ἐπανελθὼν, τὴν ἀπὸ τῆς πρώτης ἑβδομάδος ἡλικίαν αὐτοῦ, μέχρι τῆς δευτέρας ἐκδιηγείσθω. κατά
τε τὴν κρᾶσιν, ὁποία τίς ἐστι καὶ ὧν τινων χρήζει διαιτημάτων. ἡ μὲν δὴ κρᾶσις, ὡς κἀν τοῖς περὶ κράσεων ὑπο-
μνήμασι δέδεικται, θερμὴ μέν ἐστιν ὁμοίως. ὑγρὰ δὲ οὐχ ὁμοίως. ἀεὶ γὰρ ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως ἅπαν ζῶον,
ὁσημέραι γίνεται ξηρότερον. οὐ μὴν θερμότερόν γε ἢ ψυχρότερον, ὡσαύτως ἐπὶ πάσας ἡλικίας ἀλλ' ὅσα
10 μὲν ἄριστα κατεσκευάσθαι σώματα, παραπλησία πως ἡ θερμότης ἐπὶ τούτων, ἄχρι τῆς ἀκμῆς παραμένει. ὅσα
δὲ ὑγρότερα καὶ ψυχρότερα τῶν ἀρίστων ἐστὶν, αὐξάνεται τούτων ἡ θερμότης. ἀλλ' ὅγε νῦν λόγος ὑπὲρ ἐκεί-
νων ἐστίν. ὁ δὲ ἄριστα κατεσκευασμένος παῖς, ἄχρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτιδος ἡλικίας, ἐν τῇ προειρημένῃ διαί-
τῃ φυλαττέσθω. γυμναζόμενός γε μήτε πάνυ πολλὰ, μήτε βίαια, μή πως αὐτοῦ τὴν αὔξησιν ἐπισχῶμεν. καὶ λουό-
μενος ἐν θερμοῖς μᾶλλον ἢ ψυχροῖς λουτροῖς, οὔπω γὰρ οὐδὲ τούτων ἀλύπως ἀνέχεσθαι δυνήσεται. πλαττέσθω
δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἐν τῷδε τῆς ἡλικίας καὶ μάλιστα δι' ἐθισμῶν, καὶ σεμνῶν. καὶ μαθημάτων, ὅσα μάλιστα
ψυχὴν ἐργάσασθαι κοσμίαν ἱκανά, πρὸς γὰρ τὰ μέλλοντα, κατὰ τὴν ἑξῆς ἡλικίαν, αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα πρα-
χθήσεται, μέγιστον ἐφόδιόν ἐστιν, ἡ εὐκοσμία τε καὶ εὐπείθεια. μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα μέχρι τῆς τρί-
της, εἰ μὲν εἰς τὴν ἄκραν εὐεξίαν ἄγειν αὐτὸν ἐθέλοις, ἤτοι στρατιώτην τινὰ γενναῖον, ἢ παλαιστικὸν, ἢ ὁπωσοῦν ἰσχυ-
ρὸν ἀπεργάσασθαι βουλόμενος, ἧττον τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν. ὅσα γε εἰς ἐπιστήμην τινὰ καὶ σοφίαν ἄγει, προ-
20 νοήσῃ. τὰ μὲν γὰρ εἰς ἦθος, ἐν τῷδε μάλιστα τῆς ἡλικίας ἀκριβωθῆναι προσήκει, εἰ δὲ τὰ μὲν κατὰ τὸ σῶμα
μέχρι τοῦ κρατηθῆναι τὰ μόρια, καὶ περιποιῆσαί τινα ἕξιν ὑγιεινὴν καὶ αὐξῆσαι προαιροῖο, τὸ δὲ λοιπὸν τῆς
ψυχῆς τοῦ μειρακίου κοσμῆσαι σπουδάσεις, οὐ τῆς αὐτῆς ἐπ' ἀμφοῖν διαίτης δεήσῃ. καίτοι καὶ τρίτον καὶ τέ-
ταρτον εἶδος βίου εὑρεθείη ποτέ. τὸν μὲν, ἐπί τινα βάναυσον ἀφιγμένων τέχνην, καὶ ταύτην ἤτοι γυμνάζου-
σαν ἢ ἀγύμναστον φυλάττουσαν τὸ σῶμα. τὸν δὲ, ἐπὶ γεωργίαις ἢ ἐμπορείαις, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον. ὥστε καὶ χα-
λεπὸν εἶναι δοκεῖ, ἀριθμῷ τινὶ περιλαβεῖν πάσας τῶν βίων τὰς ἰδέας. τῆς μὲν γὰρ ὑγιεινῆς τέχνης ἐπάγγελμά ἐστιν
ἅπασιν αὐτοῖς, ὑποθήκας διδόναι πρὸς ὑγείαν, ἤτοι καθ' ἕκαστον ἰδίας, ἢ κοινῇ σύμπασιν ἁρμοττούσας, ἢ τὰς
μέν τινας ἰδίας αὐτῶν, τὰς δὲ κοινάς. οὐ μὴν ἐγχωρεῖ περὶ πάντων ἅμα διελθεῖν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ὥς ἄν τις
ἐπὶ μήκιστον ἐκτείνων τὴν ζωὴν, ὑγιαίνῃ τὰ πάντα. χρὴ δ' οἶμαι τὸν τοιοῦτον βίον, ἁπάσης ἀναγκαίας πρά-
ξεως ἀποκεχωρηκέναι, μόνῳ σχολάζοντα τῷ σώματι, δεύτερον δὲ, μεθ' ὑποθέσεως, ἢ τέχνης, ἢ πράξεως, ἢ ἐπι-
30 τηδεύματος, ἢ ὑπηρεσίας τινὸς ἤτοι πολιτικῆς, ἢ ἰδιωτικῆς, ἢ ὅλως ἀναγκαίας ἀσχολίας. οὐ δὴ γὰρ ἄλλως ἢ
σαφὴς ὁ λόγος, οὔτ' εὐμνημόνευτος, οὔτε μεθόδῳ περαινόμενος ἡμῖν γένοιτο, χωρὶς τῆς εἰρημένης ἄρτι τάξεως.
ἐπὶ δὲ τὴν πρώτην ἀνέλθωμεν ὑπόθεσιν. ἐπιδείξωμέν τε ὅπως ἄν τις ἀρίστης τυχὼν κατασκευῆς
σώματος ἀποχωρήσας ἁπάντων τῶν κατὰ τὸν βίον εἰς τὸ κοινὸν συντελούντων, ἑαυτῷ μόνῳ ζητήσεις, μήτε
νοσήσας μηδέποτε καθόσον οἷόν τε, μήτε ἀποθανὼν ἔμπροσθεν τοῦ μηκίστου χρόνου τῆς ζωῆς. ἄφθαρτον μὲν γὰρ
ποιῆσαι, τὸ γεννητὸν, οὐχ οἷόν τε. κἂν ὅτι μάλιστα τῶν καθ' ἡμᾶς νῦν τις ἀνὴρ φιλόσοφος, ἐπειρᾶτο δεικνύναι τοῦ-
το διὰ τοῦ θαυμασίου τούτου συγγράμματος ἐν ᾧ διδάσκει τὴν ὁδὸν τῆς ἀθανασίας, ἐπὶ πλεῖστον δὲ χρόνον προ-
σήκον ἐγχωρεῖ ποιῆσαι τὸ σῶμα, καὶ μάλιστα τοῦ κάλλιστα πεφυκότος. ἔνια γὰρ οὕτως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατεσκευά-
σθαι κακῶς, ὡς μηδ' εἰς ἑξηκοστὸν ἔτος ἀφικέσθαι δύνασθαι κἂν αὐτὸν αὐτοῖς ἐπιστήσῃς τὸν ἀσκληπιὸν, ἀλλ' οὐ
νῦν περὶ ἐκείνων ὁ λόγος. ἐπὶ δὲ τὸν κατεσκευασμένον ἄριστα, πάλιν ἐπανελθεῖν ἀναμνήσωμεν ὧν ἐν ἀρχαῖς
40 ἀπεδείξαμεν ὡς ἐσθίειν μὲν καὶ πίνειν ἀναγκαῖον ἡμῖν, ἐπειδὴ διαπαντὸς ἀπορρεῖ τι τοῦ σώματος. ἐπεὶ δὲ ἐσθίο-
μέν τε καὶ πίνομεν, ἀναγκαῖον αὖθις ἐστὶ, τῆς τῶν περιττωμάτων προνοεῖσθαι κενώσεως. ἐπεὶ δὲ τούτων ἐστὶν
εἴδη πολλὰ, τὰ μὲν, τῆς ἐν τῇ γαστρὶ πεττομένης τροφῆς. τὰ δὲ, τῆς ἐν ἥπατι καὶ ἀρτηρίαις καὶ φλεψί. τὰ
δὲ, τῆς καθ' ἕκαστον μόριον ἐστὶ περιττώματα, χρὴ δή που καὶ τὴν κένωσιν αὐτῶν, ἰδίαν εἶναι, καθ' ἕκαστον. ὥσπερ
γε καὶ ἡ φύσις αὐτὴ, φαίνεται τοῦτ' ἐξ ἀρχῆς ἐργαζομένη. παρεσκεύασε γὰρ τοῖς ζώοις ὄργανα πολλά. τὰ μὲν,
ἐκκαθαίροντά τε καὶ διακρίνοντα ταυτὶ τὰ περιττώματα, τὰ δὲ, παράγοντα, τὰ δὲ ἀθροίζοντα, τὰ δὲ ἐκ-
κρίνοντα. καὶ λέλεκται μὲν, ὑπὲρ ἁπάντων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι. κἀν
τοῖς περὶ χρείας μορίων. ἐνδὲ τῷ παρόντι ἔσται καὶ ταῦθ' ἡμῖν, ὑπόθεσις τῶν λόγων. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον περίτ-
τωμα, διακρίνεται ἅμα καὶ προπέμπεται κατὰ βραχὺ διὰ πάντων τῶν ἐντέρων ἄχρι τῆς κατὰ τὸ καλούμενον
ἀπευθυσμένον ἀξιολόγου κοιλότητος, ἧς κατὰ τὸ πέρας ἐπίκεινται μύες εἴργοντές τε καὶ κατέχοντες ἔνδον αὐ-
50 τὸ, καὶ κωλύοντες ἀκαίρως ἐκρεῖν. ἐπειδὰν δ' ἱκανῶς ἀθροισθὲν ἀνιαρὸν ᾖ τῷ ζώῳ, τηνικαῦτα παρέασιν ἔξω φέ-
ρεσθαι συντελούντων, πρὸς τὸ τάχος τῆς ἀφόδου, τῶν καθ' ἐπὶ γαστρὶ μυῶν ἅμα τῷ διαφράγματι. τὸ δ' ἐν ἥπα-
τι περίττωμα, τὸ μὲν, οἷόν περ τὸ καλούμενον ἄνθος ἐν τοῖς οἴνοις ἐστὶ, τὸ δ' οἷόν περ ἡ τρύξ. ἕλκεται δὲ τὸ μὲν ἕτερον
ὑπὸ τῆς ὑποκειμένης τῷ σπλάγχνῳ κύστεως, τὸ δ' ἕτερον ὑπὸ τοῦ σπληνός. ἀθροισθέντα δὲ ἐν τούτοις, ἐκκρί-
νεται. τὸ μὲν, εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν λεπτῶν ἐντέρων. τὸ δ' εἰς αὐτὴν τὴν γαστέρα. καὶ ἀπὸ τούτων ἤδη διὰ πάντων τῶν
ἐντέρων, ἅμα τῷ ξηροτέρῳ περιττώματι τῆς τροφῆς διεξέρχεται. τὸ δὲ ἐν φλεψὶ καὶ ἀρτηρίαις περίττωμα,
τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον ὀρρὸς ἐν τῷ πηγνυμένῳ γάλακτι, καθήραντες δὲ καὶ τοῦτο οἱ νεφροὶ, τῇ κύστει παραπέμπουσιν.
ἡ δ' ἀθροίζει, τρόπον ὁμοιότατον τῷ πρόσθεν εἰρημένῳ παρὰ τοῦ ξηροῦ περιττώματος. ἐπίκειται γάρ τις καὶ
τῇδε κατὰ τὸν ἔκρουν, ἐπικάρσιος μῦς. κλείων οὕτως ἀκριβῶς τὸ στόμιον, ὡς μηδὲν ἔξω παραρρεῖν. ἐπειδὰν δὲ

καὶ τοῦθ' ἱκανῶς ἤδη γινόμενον ἀνὰ τὸ ζῶον, ἀφίσταται μὲν ὅμως τῆς φρουρᾶς, ἀνεὶς τε καὶ χαλῶν ἔχει τὸν.
ἐκκρίνει δὲ τὸ περιττὸν ἅπαν ἡ κύστις ἐπιβοηθούντων αὖ καὶ τῇδε πρὸς τὸ τάχος τῆς τῶν ξηρῶν περιττωμά-
των ἐξόδου, μυῶν τῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον. τὸ δ' ὑπόλοιπον γένος τῶν περιττωμάτων, γίνεται μὲν ἐν ἑκάστῳ
μορίῳ τοῦ τρέφοντος αὐτὰ χυμοῦ. τὸ μὲν, οἷον ἢ μικρόν τι λείψανον ἀδυνατῆσαν ἐξομοιωθῆναι τῷ τρεφομένῳ.
τὸ δ' ὅπερ ἦν ἔμπροσθεν ἀναδόσεως ὄχημα, πληρῶσαν τὴν χρείαν, ὑγρὸν καὶ λεπτὸν ὄν, οἷόνπερ τὸ προειρη-
μένον ὀρρῶδες ἐκ τῶν ἀγγείων εἰς τὴν κύστιν περιρρεῖ. τούτῳ τῷ περιττώματι πόρος μὲν οὐδεὶς ἐστὶν ἀποτεταγ-
μένος ὑπὸ τῆς φύσεως. ἐκκρίνεται δὲ διά τε τῶν μαλακῶν σωμάτων φερόμενον, εἰκόντων αὐτοῦ τῇ ῥύμῃ, καὶ
μάλισθ' ὅταν ὑπὸ πνεύματος ἀθροωτέρου ὁρμήσαντος ὠθεῖται. καὶ μέντοι, καὶ διὰ τῶν σμικρῶν ἁπάντων πό-
ρων, ὧν ἐστι πλήρες ὅλον τε τὸ σῶμα καὶ σύμπαν τὸ δέρμα. λέγεται δ' ὑπὲρ τῆς γενέσεως αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ
10 κράσεων. τὸ μὲν δὴ λεπτότατον περίττωμα ῥᾳδίως ἐκκρίνεται, πρός τε τῆς ἐμφύτου θερμότητος εἰς ἰδέαν ἀτ-
μοῦ λυόμενον, ὑπό τε βιαίας κινήσεως ἀθρόως ἐκρηγνύμενον. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν οὕτως ἐκκριθὲν, ἱδρώς. τὸ
δ' ἕτερον, οὐδὲν ἔχον ὄνομα, ὅτι οὐδὲ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἅτε τὴν ὄψιν ἐκφεῦγον ὑπὸ λεπτότητος, ἄδη-
λος αἰσθήσει διαπνοὴ κέκληται πρὸς αὐτῶν τῶν φρασάντων αὐτὴν τῷ λογισμῷ κατὰ τήνδε τὴν ἄδηλον αἰσθή-
σει διαπνοήν, ἐκκρίνεταί τι καὶ τοῦ παχυτέρου περιττώματος. ἰσχυροτέραν δὲ δεῖ τῷδε καὶ τῆς ἀγούσης θερ-
μότητος καὶ τῆς ὠθούσης ῥύμης, ἢ κίνδυνος αὐτῷ στῆναι κατά γε τὸ δέρμα πρὶν ἐξικέσθαι πρὸς τὸ πέρας. ἐκ
τούτου τοῦ περιττώματος, ἥ τε τῶν τριχῶν ἐδείκνυτο γένεσις, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ὁ περὶ τοῖς δέρμασιν ἀθροιζό-
μενος ἅπασι ῥύπος. εἴρηταί μοι σχεδὸν τὰ ἀναγκαῖα ἅπαντα τοῦ λόγου κεφάλαια τῆς τῶν περιττωμάτων
γενέσεώς τε ἅμα καὶ κενώσεως. ἀποδεδειγμένα μὲν ἐν ἑτέραις πραγματείαις, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμνημόνευ-
σα. μελλήσοντα δ' ὑπόθεσις ἀναγκαία γενήσεσθαι, τοῖς νῦν ἐνεστηκόσι λόγοις. ἐπειδὴ γὰρ ἐκκενοῦσθαι χρὴ ταῦ-
20 τα μοχθηρὰ ταῖς ποιότησιν ὑπάρχοντα, καὶ ἀσκληπιάδης μὴ βούληται, χρὴ πρῶτον μὲν ἐπίστασθαι τὰς
αἰτίας αὐτῶν τῆς ἐπισχέσεως. ἐφεξῆς δὲ πειρᾶσθαι μήτε περιπίπτειν αὐταῖς. εἰ δὲ καὶ περιπέσοι μέν ποτε,
διὰ ταχέων ἐπανορθοῦσθαι τὸ σφάλμα πειρᾶσθαι. τὸ μὲν δὴ μὴ περιπίπτειν ἐκ τοῦ γινώσκειν πότερον αὐτάρκως
ἀποκρίνεται ἢ μή, περιγίνεται. τὸ δ' ἐπανορθοῦσθαι μεθόδου τινὸς ἑτέρας προσδεῖται. λεγέσθω δὴ πρῶτον
μὲν, ὑφ' ὧν ἴσχεται τῶν εἰρημένων ἐκκρίσεων ἑκάστη. δεύτερον δὲ ὅπως ἄν τις ἐπεχομένην αὐτήν, προτρέψειεν. ἡ
μὲν δὴ τῶν περὶ τὴν γαστέρα περιττωμάτων ἐπίσχεσις, ἤτοι διὰ τὰ λαμβανόμενα σιτία τε καὶ ποτὰ γίγνοιτ'
ἄν, ἢ διὰ τὴν γαστέρα μετὰ τῶν ἐντέρων. διὰ τὰ μὲν σιτία καὶ ποτά, παρά τε τὴν ποιότητα καὶ ποσότητα τῶν
ληφθέντων, ἔτι τε πρὸς τούτοις τάξιν τε καὶ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως. παρὰ μὲν τὴν ποιότητα, στρυφνῶν ἢ αὐ-
στηρῶν ἢ ξηρῶν ταῖς συστάσεσιν ὑπαρχόντων, παρὰ δὲ τὴν ποσότητα τοῦ προσήκοντος πλειόνων ἢ ἐλαττόνων. παρὰ
δὲ τὴν τάξιν, εἰ τὰ μὲν ξηρὰ καὶ στύφοντα πρότερον, τὰ δὲ ὑγρὰ καὶ λιπαρὰ καὶ γλυκέα, δεύτερα προσενέγκαιτο.
30 παρὰ δὲ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως, εἰ δέον δὶς σιτεῖσθαι, πᾶσαν εἰσάπαξ προσενέγκαιτο τὴν τροφήν. ἡ δὲ περὶ τὴν
γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα τῆς ἐπισχέσεως τῶν περιττωμάτων αἰτία, διά τε τὴν φύσιν αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν ἐπίκτη-
τον γίνεται διάθεσιν. αἱ μὲν δὴ περὶ τὴν φύσιν αὐτῶν αἰτίαι, μοχθηρῶν εἰσι τοῦ σώματος κατασκευῶν, ὡς ἐν τῷ
περὶ ἐκείνων εἰρήσεται λόγῳ. περὶ δὲ τῶν ἐπικτήτων ἐν τῷδε ῥητέον. ὀκτὼ διαφοραὶ τῆς γαστρὸς τῶν προσφά-
των εἰσὶ διαθέσεων, ἅπασαι δυσκρασίαι κατὰ γένος ὑπάρχουσαι, τέσσαρες μὲν ἁπλαῖ θερμότης, ψυχρότης,
ξηρότης, καὶ ὑγρότης. τέσσαρες δὲ ἄλλαι σύνθετοι. θερμότης τε ἅμα καὶ ξηρότης. καὶ θερμότης ἅμα ὑγρότη-
τι. καὶ ψυχρότης ἅμα καὶ ξηρότης, καὶ ψυχρότης ἅμα ὑγρότητι. χρὴ δὲ εἰς τοσοῦτον ἥκειν μεγέθους ἑκάστην τῶν
δυσκρασιῶν, ὡς ἀσθενῆ φανερῶς ἐργάσασθαι τὴν προωστικὴν δύναμιν, ἤτοι τῆς γαστρὸς μόνης, ἢ τῶν λεπτῶν
ἐντέρων, ἢ τῶν παχέων, ἢ καὶ συμπάντων ἅμα τῶν εἰρημένων, ἢ τινῶν ἐν αὐτοῖς. συνίστανται δ' αἱ τοιαῦται
δυσκρασίαι, ποτὲ μὲν ἀπὸ τῶν εἴσω τοῦ σώματος λαμβανομένων. ἔστι δ' ὅταν καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόν-
40 των. ἀπὸ μὲν τῶν εἴσω τοῦ σώματος, ὁπόταν ἐν ταῖς τροφαῖς, ἢ τοῖς σώμασι φαρμακωδεστέρα τις ἡ δύναμις, ἢ θερ-
μαινόντων, ἢ ψυχόντων, ἢ ξηραινόντων, ἢ ὑγραινόντων, ἢ θερμαινόντων τε ἅμα καὶ ξηραινόντων, ἢ καὶ κατ' ἄλ-
λην τινὰ συζυγίαν ἐνεργούντων. ἀπὸ δὲ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ἤτοι τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ἀμέτρως θερμαί-
νοντος ἢ ψύχοντος ἢ ξηραίνοντος ἢ ὑγραίνοντος, ἢ κατὰ συζυγίαν τινὰ τούτων ἐνεργοῦντος, ἢ ἀπό τινος ὕδατος
ἐν ᾧ τις ἔτυχε λουσάμενος, ἢ ἀλείμματός τινος, ἢ ἁπλῶς ὁτουδήτινος ἑτέρου προσπεσόντος ἔξωθεν τῇ γα-
στρὶ θερμαίνειν ἢ ψύχειν ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν ἀμέτρως δυναμένου. διὰ ταύτας μὲν δὴ τὰς αἰτίας, ἐπέχεται
γαστήρ. τὸ δὲ πικρόχολον περίττωμα διά τε τὴν ἀρρωστίαν τῆς ἑλκούσης, ἢ ἐκκρινούσης αὐτὸ δυνάμεως, καὶ διὰ
στενοχωρίαν τῶν παραγόντων τε καὶ ἐκκρινόντων ὀργάνων. ἀλλ' ἡ μὲν ἀρρωστία τῆς τε κύστεως ὅλης τῆς ἐπὶ τῷ ἥπα-
τι, καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸ σπλάγχνον ἀγόντων στομάτων, καὶ τῶν εἰς τὸ ἔντερον ἐξερευγομένων πόρων, ἐπὶ προ-
σφάτῳ δυσκρασίᾳ γίγνεται ἄν, ἐφ' ἧσπερ καὶ ἡ προωστικὴ δύναμις ἐλέγετο βλάπτεσθαι, τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς
50 γαστρός. ἡ δὲ στενοχωρία, ἢ διὰ φλεγμονήν, ἢ σκίρρον, ἢ ἔμφραξιν, ἢ τὴν ἐκ τῶν περιεχόντων αὐτὰ θλῖψιν, ἢ μύσιν
τῶν στομάτων. αὗται δ' αἱ θλίψεις πάλιν, ἐκ τῶν περιεχόντων, ἢ διὰ πλῆθος ἄμετρον τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχο-
μένων, ἢ διὰ φλεγμονήν, ἢ σκίρρον, ὥσπερ γε καὶ ἡ μύσις, διά τι τούτων ἢ ξηρότητα, τῆς ξηρότητος δ' αὐτῆς
αἰτίαι, τά τε στύφοντα σφοδρῶς ἐστὶ καὶ τὰ θερμαίνοντα μετὰ τοῦ ξηραίνειν, τὰ μὲν γὰρ ἐκθλίβοντά τε τὴν
ὑγρότητα, καὶ αὐτὰ τὰ πεφυκότα συνάγοντά τε καὶ σφίγγοντα. καὶ πιλοῦντα. τὰ δέ, διαφοροῦντα τὰς τὴν ξη-
ρότητα ἐργάζηται. φλεγμονὴ γὰρ καὶ σκίρρος, ἤδη γε νοσήματα φανερῶς ἐστίν. ὥστ' ἐκπέπτωκεν τῆς ὑγιεινῆς
πραγματείας. αὖθις τε περὶ αὐτῶν εὐκαιρότερον εἰρήσεται, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδὲ τὸ μελαγχολι-
κὸν ἐκκαθαρθήσεταί ποτε περίττωμα, τοῦ μὲν σπληνὸς ἀνάλογον ἔχοντος τῇ χολοδόχῳ κύστει. τῆς δ' εἰς αὐτὸν
τεταγμένης φλεβὸς, ἀπὸ πυλῶν τοῦ ἥπατος, τοῖς ἕλκουσιν ἀγγείοις τὸ χολῶδες περίττωμα. τῆς δ' ἐκ τοῦ σπλη-

νὸς εἰς τὴν γαστέρα φερομένης φλεβός, τῷ τὴν χολὴν ἐξερευγομένῳ πόρῳ, τὸ δὲ καθ' ἕκαστον τῶν τρεφομένων τοῦ
ζώου μορίων περίττωμα, διά τε πλῆθος καὶ πάχος αὐτοῦ καὶ πρὸς ἔτι γλισχρότητα, ἢ δι' ἀρρωστίαν τῆς λυούσης
αὐτὸ θερμότητος, καὶ διὰ στενοχωρίαν τῆς διεξόδου κωλυθήσεται. πλῆθος μὲν δὴ καὶ πάχος καὶ γλισχρότης,
ἤτοι γ' ἐκ τῆς τῶν πομάτων τε καὶ ἐδεσμάτων γίνεται φύσεως, ἢ ἐκ προσφάτου τινὸς ἀρρωστίας τῆς ἀλλοιωτι-
κῆς ἐν τῷ τρεφομένῳ δυνάμεως. ἡ δ' ἀσθένεια τῆς λυούσης αὐτὸ θερμότητος, ἀγυμνασίας ἔγγονος ὑπάρχει.
καὶ ἡ στενοχωρία δὲ τῆς διεξόδου διὰ σκίρρον καὶ φλεγμονὴν ἔμφραξίν τε καὶ θλίψιν καὶ μύσιν γίνεται. τούτων
δὲ ἑκάστου τὴν γένεσιν, ὀλίγῳ πρόσθεν εἰρήκαμεν. ἔνια δὲ μόρια πρὸς τοῖς ἀδήλοις τούτοις πόροις, ἑτέ-
ρους τινὰς ἔχει σαφεῖς καὶ αἰσθητούς, ὥσπερ ἐγκέφαλός τε καὶ ὀφθαλμός. καὶ τοῦτο γίνεται πρὸς τῆς φύσεως,
ἢ διὰ τὸ κύριον τοῦ μέρους, ἢ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐνεργείας, ἢ διὰ πυκνότητα τῶν περιεχόντων σωμά-
10 των. ὁ μὲν γὰρ ἐγκέφαλος, οἶκός τίς ἐστιν τῆς λογικῆς ψυχῆς, καὶ στεγανῷ περιλαμβανόμενος ὀστῷ, διὰ μεγίστων τε
καὶ πλείστων ὀχετῶν ἐκκαθαίρεται. πρῶτον μέν, τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας τε καὶ τὴν ὑπερῴαν. δεύτερον δὲ
τῶν καθ' ἑκάτερον οὖς. καὶ τρίτον, τῶν κατὰ τὰς τοῦ κρανίου ῥαφάς. οὐκ ἀπεικὸς δὲ καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τι
συρρεῖν ἐξ αὐτοῦ. ὁ δὲ ὀφθαλμὸς οὐχ ὡς κύριος ἔτι οὗτός γε ἀλλ' ὡς ἀκριβῶς καθαρὸς εἶναι δεόμενος, εἰς τὴν
τῆς ἐνεργείας ἀκρίβειαν, αἰσθητοῖς τε ἐκκενοῦται πόροις, ἅπαν ὅσον ἐν αὐτῷ περίττωμα γεννᾶται, κατά τε
τὴν ῥῖνα καὶ κατὰ βλέφαρα. τὰ μὲν οὖν τῶν περιττωμάτων αἴτιά τε καὶ ὄργανα λέλεκται. ὅπως δ' ἄν τις
ταῦτα κατεσχημένα κενώσῃ, ἐφεξῆς λεκτέον. ἀρξαμένους αὖθις ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα. κοινὸν μὲν οὖν
ἐπὶ πάντων παράγγελμα, τὴν ἐναντίαν αἰτίαν τῇ τὴν βλάβην ἐργασαμένῃ προσάγειν. ἴδιον δὲ καθ' ἑκάστην,
εἰ μὲν ὀλιγότερα καὶ ξηρότερα προσαράμενος ἐπισχεθῇ τὴν γαστέρα, πλείω τε ἅμα προσφέρειν καὶ ὑγρότε-
ρα. εἰ δὲ ξηρότερα, πλείω μὲν μὴ προσφέρειν ὑγρότερα δέ. εἰ δ' αὐστηρὰ καὶ στρυφνά, γλυκέσι τε καὶ λιπαροῖς ἐδω-
20 χεῖν. εἰ δὲ τῇ τάξει πλημμελῶς, εἰς τὸ δέον ἐπανάγειν. εἰ δὲ ἅπαξ ἀντὶ τοῦ δίς, οὐ μόνον δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις
προσφέρειν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς προσφάτους δυσκρασίας ἐξιᾶσθαι τοῖς ἐναντίοις. ὑγραίνοιτο μὲν, εἰ ξη-
ρανθείη. θερμαίνοιτο δὲ εἰ ψυχθείη κἀπὶ τῶν ἄλλων ποιοτήτων ἀνάλογως. αἱ δ' ὗλαι τούτων ἐν ταῖς περὶ τῶν
φαρμάκων ἡμῖν γεγραμμέναις πραγματείαις εἴρηται. ἐπισχεθείσης δὲ τῆς ξανθῆς χολῆς, ἐπὶ μὲν ἐμ-
φράξει, τῇ λεπτυνούσῃ διαίτῃ χρηστέον, εἴρηται δ' ἡ ὕλη τῆς τοιαύτης διαίτης, ἑτέρωθι δι' ἑνὸς γράμματος. ἐπὶ
δὲ θλίψεσι, ταῖς μὲν διὰ τὴν τῶν ὁμιλούντων τοῖς χοληδόχοις πόροις σωμάτων, ἄμετρον πλήρωσιν, εἰ μὲν διὰ
πάχος χυμῶν, τῇ λεπτυνούσῃ διαίτῃ χρηστέον. εἰ δὲ διὰ πλῆθος, τῇ κενώσει. εἰ δὲ διὰ φλεγμονὴν ἢ σκίρρον,
ἐκπέπτωκεν ἤδη τὰ τοιαῦτα τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας. εἰ δὲ διὰ δυσκρασίαν ὑπόγυιον ἀντεισάγοντα τὴν
ἐστερημένην ποιότητα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἰᾶσθαι χρὴ τὴν μύσιν τῶν στομίων ἐπὶ μὲν τοῖς αὐστηροῖς πεπονημένην,
τὰ λιπαρὰ καὶ γλυκέα κελεύοντα λαμβάνειν, ἐπὶ δὲ τοῖς θερμαίνουσι καὶ ξηραίνουσιν, ὅσα ψύχει καὶ ὑγραί-
30 νει. λεχθήσεται δ' ἡ τῶν τοιούτων ὕλη, ἐν τοῖς ἑξῆς ὑπομνήμασιν. ὁ αὐτὸς δὲ τρόπος ἐστὶ τῆς καθάρσεως, ἐπι-
σχεθῆναι τῷ τρίτῳ γένει τῶν περιττωμάτων, ὃ καθ' ἕκαστον τοῦ ζώου μόριον ἔφαμεν συνίστασθαι. εἰ μὲν γὰρ μύ-
σει ἔτι τὰ στόματα τῶν πόρων, ἐπανορθοῦσθαι χρὴ διὰ τῶν ἐναντίων τοῖς βλάψασι. τὰς μὲν ἐπὶ τοῖς ψύχου-
σιν αἰτίοις στεγνώσεις, ἐκθερμαίνοντα, καθάπερ ὅσαι πυκνωθέντων ἡμῶν ὑπὸ κρύους γίνονται. τὰς δὲ ἐπὶ
θερμότητι καὶ ξηρότητι ἐμψύχοντά τε καὶ ἀνυγραίνοντα, καθάπερ ὅσαι δι' ἐκκαύσεις, οὕτω δὲ καὶ ὅσαι διά
τι τῶν στυφόντων προσέπεσον, ὥσπερ ὅσα τῶν ὑδάτων ἐστὶ στυπτηριώδη, λιπαραῖς τε καὶ μαλακαῖς τρίψεσιν
ἅμα τοῖς τῶν γλυκέων ὑδάτων λουτροῖς. εἰ δὲ ἐμφραχθεῖεν οἱ πόροι διὰ πάχος ἢ πλῆθος ἢ γλισχρότητα περιτ-
τωμάτων, ἡ λεπτύνουσα δίαιτα τούτοις ἁρμόσει, καὶ ὅσα τέμνει καὶ θερμαίνει φάρμακα, τὰ μὲν, εἴσω τοῦ
σώματος λαμβανόμενα, τὰ δὲ, ἔξωθεν ἐπιτιθέμενα, καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων, γυμνάσια, καὶ ἃ καὶ ταῦ-
τα λύειν τε δύναται τὰ περιττώματα, καὶ διὰ τῶν πόρων ἐκκενοῦν. καὶ τοσούτῳ πλεονεκτεῖ τῶν λεπτυνόν-
40 των ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων, ὅσῳ βέλτιον ἐστὶ μηδὲν βλαπτομένους εἰς τὴν τῶν σωμάτων ἕξιν ἐκκενοῦσθαι
τὰ περιττὰ τοῦ σώματος. τοῦ σὺν τῷ, τάς τε σάρκας συντήκεσθαι καὶ ἰσχνοῦσθαι τὰ στερεά. αὗται μὲν γὰρ αἱ
βλάβαι τοῖς θερμοῖς τε καὶ λεπτύνουσιν ἐφεδρεύουσι φαρμάκοις. ἐπὶ δὲ τοῖς γυμνασίοις οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτον,
ἀλλὰ καὶ ῥώμη τοῖς ὀργάνοις, ἐγγίνεται, τῆς θερμότητος ἀναζωπυρουμένης αὐτῆς, κἀκ τῆς πρὸς ἄλληλα
τῶν σωμάτων παρατρίψεως, σκληρότητός τε τινὸς καὶ δυσπαθείας ἐγγιγνομένης. ὡς δ' ἄν τις ἐν καιρῷ γυμνά-
ζοιτο, καὶ μέτρῳ τῷ προσήκοντι χρῷτο, καὶ τάξει καὶ ποιότητι τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν τῇ δεούσῃ, νῦν μὲν
οὐ πρόκειται λέγειν. ὥσπερ οὐδὲ περὶ τροφῆς καὶ καιροῦ καὶ μέτρου καὶ τάξεως καὶ ποιότητος. οὐδὲ περὶ τῶν
λεπτυνόντων ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων. οὐδὲ περὶ τῶν ἀλλοιούντων κατὰ ποιότητα φαρμάκων. οὐδενὸς
γὰρ αὐτῶν οὐδέπω, τὴν κατὰ μέρος εἴπομεν χρῆσιν. ἀλλ' ἠρκέσθημεν ἐπὶ κεφαλαίων μόνον διελθεῖν.
ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς ὑπομνήμασιν, ὑπὲρ ἁπάντων ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. νυνὶ μὲν γὰρ εἰς σύνοψιν ἀγαγεῖν ἠβου-
50 λήθην ἅπασαν τὴν πραγματείαν. ὧν μηδὲ μίαν ὕλην λαθεῖν, ἧς ἔμπειρον εἶναι χρὴ τὸν ὑγιεινόν. οὐδὲν γὰρ χεῖ-
ρον, ὑγιεινὸν ὀνομάσαι τὸν ἐπιστήμονα τῆς ὑγιεινῆς ἁπάσης τέχνης, ὥσπερ τὸν μόνης τῆς περὶ τὰ γυμνάσια γυ-
μναστήν. αὐτὰρ οὖν καὶ ὠνόμασεν ἐρασίστρατος οὕτως αὐτόν. ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς ὑπομνήμασιν, ἑκάστης τῶν εἰρη-
μένων ὑλῶν ἐπισκεψόμεθα, τόν τε καιρὸν καὶ τὴν ποιότητα καὶ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως. ὡς μηκέθ' ὕλην μό-
νον, ἀλλ' ὑγιεινὸν αἴτιον γίνεσθαι. ἐν τρισὶ γὰρ τούτοις γένεσι πρώτοις, ἔστιν ἡ ὑγιεινὴ πραγματεία, καθάπερ
καὶ ἡ θεραπευτική, σώμασί τε καὶ αἰτίοις καὶ σημείοις· σώμασι μὲν, αὐτοῖς τοῖς ὑγιαίνουσι, ἃ χρὴ φυλάττεσθαι
τοιαῦτα. σημείοις δὲ, τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτοῖς, ἐξ ὧν διαγινώσκεται. αἰτίοις δὲ, ὑφ' ὧν ἡ φυλακὴ τῆς ὑγείας
γίνεται. τέτταρες δὲ τῆς τούτων ὕλης τὰς διαφοράς, οἱ δοκιμώτατοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἔθεντο προσ-
φερόμενα, ποιούμενα, κενούμενα, καὶ ἔξωθεν προσπίπτοντα. προσφερόμενα μὲν ἐδέσματά τε καὶ πό-

ματα καὶ εἴδη τινὰ τῶν φαρμάκων ἔσω τοῦ σώματος λαμβανόμενα, καὶ τὸν εἰσπνεόμενον ἀέρα. ποιού-
μενα δὲ, τρίψεις δὲ καὶ περιπάτους, καὶ ὀχήσεις, καὶ ἱππασίαν, καὶ κίνησιν σύμπασαν. εἰ δ' οὐ πᾶσα κί-
νησις ἐστὶ γυμνάσιον, ἀλλ' ἡ σφοδροτέρα μόνη, προσκείσθω ὧδε τῇ κινήσει, τὸ γυμνάσιον, ὡς εἶναι τὰ ποιού-
μενα, κινήσεις τε καὶ γυμνάσια. συγκαταριθμοῦνται δὲ τῷ γένει τῶν αἰτίων τῶνδε καὶ ἐγρηγόρσεις, καὶ
ὕπνοι, καὶ ἀφροδίσια. τὰ δὲ ἔξωθεν προσπίπτοντα, πρῶτος μὲν ὁ περιέχων ἀὴρ, ἔπειθ' ὅσα λουομένοις, ἢ
ἀλειφομένοις προσπίπτει τῷ δέρματι, καὶ εἴ τι φαρμακόν ἐστιν, οὐκ ἐκβαῖνον ὅρους ὑγιεινοὺς, ὥσπερ ἅλες,
ἢ μύρτα, ἢ νίτρον, ἢ ἀφρόνιτρον, ἤ τι τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων θερμῶν. ἡ δὲ τῶν κενουμένων ὕλη, προεί-
ρηται μὲν ὀλίγον ἔμπροσθεν. εἰ δ' ὀρθῶς ἀντιδιῄρηται τοῖς προειρημένοις τρισὶ γένεσι τῶν αἰτίων, οὐ ῥᾴδιον
ἀποφήνασθαι. τάχα γὰρ ἦν βέλτιον, ἀπὸ μὲν τῶν προσφερομένων καὶ ποιουμένων, καὶ προσπιπτόν-
10 των ἔξωθεν, ἀλλοιοῦσθαί τε καὶ μετακοσμεῖσθαι φάναι, τὰ κατὰ τὸ σῶμα. τὴν μεταβολὴν δὲ αὐτῶν
γίνεσθαι κατά τε τὸ ποιὸν καὶ κατὰ τὸ ποσὸν, καὶ κατὰ μὲν τὸ ποιὸν, ἐν τῷ θερμαίνεσθαι καὶ ψύχεσθαι,
καὶ ξηραίνεσθαι, καὶ ὑγραίνεσθαι, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν, ἐν τῷ τρέφεσθαι, καὶ κενοῦσθαι. καὶ αὐτήν γε τὴν κέ-
νωσιν εἶναι διττὴν, ἑτέραν μὲν, τῶν περιττωμάτων, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἑτέραν δὲ, τὴν
αὐτῆς οἰκείας οὐσίας ἡμῶν φύσεως ἀπορρεούσης, ἥτις ἀντίκειται τῇ θρέψει. ἐπισημαίνεσθαι δὲ κἀνταῦθα
» χρὴ, τὴν ὁμωνυμίαν ἣν Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ τροφῆς συγγράμματι διείλετο φάμενος ὧδε. τροφὴ δὲ καὶ τὸ
» τρέφον, τροφὴ δὲ καὶ τὸ οἷον, τροφὴ καὶ τὸ μέλλον. τὸ μὲν γὰρ κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον, τροφῇ τε καὶ
πέψει, τὴν ἀπορροὴν τῆς οὐσίας ἀντιδιαιρεῖσθαι χρὴ, τῷ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον, αἱμοῤῥαγίαν τε καὶ
ἁπλῶς εἰπεῖν αἵματος ἅπασαν κένωσιν, τῷ δὲ κατὰ τὸ τρίτον, ἔμετόν τε καὶ λειεν-
τερίαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων διαιρέσεων, ὅπως ἄν τις ἐθέλοι, τιθέσθω. τὸ
20 δ' ὕλων ἁπασῶν τῶν ὑγιεινῶν ἐπίστασθαι ἀναγκαῖον τὰς δυνάμεις, τὸν τὴν
ὑγιεινὴν τέχνην μετιόντα. καὶ γὰρ ἡ ἐπιδέξιος αὐτῶν χρῆσις ἐντεῦθεν ὁρ-
μηται. γίνεται δ' ἡ ἐπιδέξιος αὐτῶν χρῆσις, ἐὰν τόν τε καιρὸν
ἑκάστου καὶ τὸ μέτρον εὕρομεν, ὥστε ἤδη ταύτην χρὴ
προϊέναι μᾶλλον, οὐ τὰς μοχθηρὰς αἱρέσεις ἐξε-
λέγχειν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ μέγεθος ἱκανὸν,
ὁ πρῶτος ἤδη μοι λόγος ἔχει, τοῦτον
μὲν ἐνταῦθα καταπαύσω,
τὰ δ' ὑπόλοιπα τῆς πρα-
γματείας, ἐν τοῖς
30 ἑξῆς δίειμι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΥΓΙΕΙΝΩΝ
ΛΟΓΟΣ β'.

Τὰ μὲν δὴ κεφάλαια καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς ὑγιεινῆς τέχνης, ὁ πρόσθεν λόγος εἴρηκεν, τὰ δὲ κατὰ μέρος ἅπαντα, πειρᾶσθαι χρὴ διελθεῖν. ἀρξαμένους αὖθις ἐπ' ἐκεῖνον, εἰς ὅνπερ ἐτελεύτησε τὸ πρῶτον γράμμα. Ὑποκείσθω δή τις ἡμῖν τῷ λόγῳ παῖς ὑγιεινότατος φύσει, τῆς τρίτης ἑβδομάδος ἐτῶν ἀρχόμενος, ἐφ' οὗ τὸ ἀσκεῖν τε καὶ κοσμεῖν τὸ σῶμα προκείσθω. καθ' ὅσον οἷόν τε κάλλιστα, καὶ πρῶτον τοῦτ' αὐτὸ διοριστέον, τί ποτε βούλεται τῷ λόγῳ, τὸ κάλλιστα προσκείμενον. βούλεται δὲ τόδε, ὥσπερ αὐτῶν τῶν σωμάτων ἐδείχθη παμπόλλη τις οὖσα διαφορά, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν βίων οὓς βιοῦμεν, εἴδη πάμπολλά ἐστιν. οὔκουν ἐγχωρεῖ τὴν ἀρίστην τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἐν ἅπαντι τῷ προχειρισθέντι βίῳ συστήσασθαι, ἀλλὰ τὴν μὲν ἑκάστῳ βελτίστην, οἷόν τε. τὴν δ' ἁπλῶς ἀρίστην οὐκ ἐγχωρεῖ κατὰ πάντας τοὺς βίους ποιήσασθαι, πολλοῖς γὰρ τῶν ἀνθρώπων μετὰ περιστάσεως πραγμάτων, ὁ βίος ἐστί. καὶ βλάπτεσθαι μὲν ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτοῖς, ὑπ' ὧν πράττουσιν. ἀποστῆναι δ' ἀδύνατον, ἔνιοι μὲν γὰρ, ὑπὸ πτωχείας εἰς τοὺς τοιούτους ἐμπίπτουσι βίους, ἔνιοι δ' ὑπὸ δουλείας, ἤτοι πρόσθεν εἰς αὐτοὺς καθηκούσης, ἢ αἰχμαλώτοις ληφθεῖσιν, ἢ ἁρπαχθεῖσιν, ἅσπερ καὶ μόνας δουλείας ὀνομάζουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων. ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι, καὶ ὅσοι διὰ φιλοτιμίαν, ἢ δι' ἐπιθυμίαν ἡντιναοῦν, εἵλοντο βίον ἐν περιστάσει πραγμάτων, ὡς ὀλίγιστα δύνασθαι σχολάζειν, τῇ τοῦ σώματος ἐπιμελείᾳ, καὶ οὗτοι δουλεύειν ἑκόντες, οὐκ ἀγαθαῖς δεσποίναις. ὥστε τούτοις μὲν, οὐκ ἐγχωρεῖ γράψαι τὴν ἁπλῶς ἀρίστην ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος. ὅστις δὲ ἀκριβῶς ἐλεύθερος ὑπάρχει καὶ τύχῃ καὶ προαιρέσει, δυνατὸν ὑποθέσθαι τῷδε, ὡς ἂν ὑγιαίνῃ μάλιστα καὶ ἥκιστα νοσήσειε καὶ γηράσειεν ἄριστα. καὶ μὲν γε καὶ ἡ μέθοδος ὑγιεινὴ, καθάπερ οὖν καὶ ἄλλη πᾶσα μέθοδος, ἀρχὴν διδασκαλίας τοιαύτην ἐπιζητεῖ. τὸ γὰρ ἁπλοῦν καὶ ἄμεμπτον ἐν ἑκάστῳ γένει, καθάπερ τις κανὼν, ἁπάντων ἐθέλοι προτετάχθαι τῶν οὐχ ἁπλῶν, οὐδ' ἀμέμπτων. ἁπλοῦν δὲ καὶ ἄμεμπτον ἐν μὲν τοῖς σώμασι, τὸ κατεσκευασμένον ἄριστά ἐστιν. ἐν δὲ τοῖς βίοις τὸ ἀκριβῶς ἐλεύθερον. ταῦτ' οὖν ἄμφω, πρῶτα συζευγνύσθαι, κατὰ τόνδε τὸν λόγον εἶτ' ἐφεξῆς ἑκάστῃ κατασκευῇ σώματος μοχθηρᾷ, βίος ἐλεύθερος μιγνύσθω. κἄπειθ' ἑξῆς ἀρίστῃ κατασκευῇ σώματος, ἕκαστος τῶν ἐν δουλείᾳ τινὶ βίων. ἐπὶ δὲ τοῖσδε, τὰς μοχθηρὰς τῶν σωμάτων κατασκευὰς, ἐπαλλάξωμεν τοῖς μοχθηροῖς βίοις, εἰ μέλλει τέλειος ἡμῖν ὁ λόγος ἔσεσθαι τίνα ποτ' οὖν ἀρχὴν τίθεσθαι προσήκει τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, τῷ κάλλιστά τε κατεσκευασμένῳ τὸ σῶμα, καὶ τρίτης ἑβδομάδος ἐτῶν ἀρχομένῳ καὶ μόνῃ σχολάζοντι τῇ τοῦ σώματος ἐπιμελείᾳ, τὰ δ' ἄλλα πάντα πάρεργα τεθειμένῳ; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τὴν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένην, ἔν τε τοῖς ἀφορισμοῖς ἔνθα γράφει. » πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν. ἔν τε τῷ τῶν ἐπιδημιῶν ἕκτῳ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. » πόνοι, σιτία, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια πάντα μέτρια, καὶ γὰρ καὶ τὸ ποσὸν ἀφώρισεν ἅπασι, προσθεὶς τὸ κατὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως ὄνομα, τὸ, μέτρια. καὶ τὸν καιρὸν ἐδίδαξε, τῇ τάξει τοῦ λόγου. εἰς γὰρ τὴν τῆς ὑγείας φυλακὴν, ἄρχειν μὲν χρὴ, τοὺς πόνους. ἕπεσθαι δὲ σιτία καὶ ποτά. εἶθ' ἑξῆς ὕπνους. εἶτα ἀφροδίσια τοῖς γε μέλλουσιν ἀφροδισίοις χρῆσθαι, τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα, κοινὰ πάσης ἡλικίας ἐστί, τὰ δ' ἀφροδίσια, μόνης τῆς τῶν ἀκμαζόντων, ἡνίκα περ αὐτῶν ἡ χρεία, ὡς ταῖς γε πρόσθεν τε καὶ ὄπισθεν ἡλικίαις, ἢ δ' ὅλως σπερμαίνειν, ἢ οὐ γόνιμον σπερμαίνειν, ἢ μοχθηρὸν γόνιμον ὑπάρχειν. ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν περὶ ἀφροδισίων λόγος, εἰς τὴν οἰκείαν ἀναβεβλήσθω τάξιν. Ἀπὸ δὲ τῶν πόνων ἀρκτέον, αὐτὸ τοῦτο πρῶτον ἐν αὐτοῖς διελομένοις, εἴτε ταυτόν ἐστι πόνος τε καὶ κίνησις καὶ γυμνάσιον, εἴτε πόνος μὲν καὶ κίνησις ταυτὸν, ἕτερον δ' ἔτι τὸ γυμνάσιον, εἴτε κίνησις μὲν ἕτερον. οὐδὲν δ' ὁ πόνος τοῦ γυμνασίου διαφέρει. ἐμοὶ μὲν δὴ δοκεῖ, μὴ πᾶσα κίνησις εἶναι γυμνάσιον, ἀλλ' ἡ σφοδροτέρα μόνη. ἐπεὶ δ' ἐν τῷ πρός τι τὸ σφοδρὸν, εἴη ἂν ἡ αὐτὴ κίνησις. ἑτέρῳ μὲν γυμνάσιον. ἑτέρῳ δ' οὐ γυμνάσιον. ὅρος δὲ τῆς σφοδρότητος ἡ τῆς ἀναπνοῆς ἀλλοίωσις ὡς ὅσαι γε κινήσεις οὐκ ἀλλοιοῦσι τὴν ἀναπνοὴν, οὔπω ταύτας ὀνομάζουσι γυμνάσια. εἰ δ' ἤτοι μεῖζον, ἢ ἔλαττον, ἢ θᾶττον, ἢ πυκνότερον ἀναγκασθείη τις ἀναπνεῖν ἐπὶ κινήσει τινὶ, γυμνάσιον, ἡ τηλικαύτη κίνησις ἐκείνῳ γενήσεται. ἔστι μὲν δὴ κοινὸν, γυμνάσιον ὀνομάζεται. ἰδίᾳ δὲ, ἀφ' οὗπερ καὶ τὰ γυμνάσια προσαγορεύουσιν ἅπαντες. ἔν τινι κοινῷ τῆς πόλεως οἰκοδομησάμενοι χωρίῳ. εἰς ὅπερ καὶ ἀλειψόμενοί τε καὶ διατριψόμενοι καὶ διαπαλαίσαντες, ἢ δισκεύσοντες, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο πράξοντες, ἥκουσι. ἡ δὲ τοῦ πόνου προσηγορία, ταυτόν μοι δοκεῖ σημαίνειν ἑκατέρῳ τῶν ἀπὸ τοῦ γυμνασίου ὀνόματος εἰρημένων δηλοῦσθαι τῷ κοινῷ. καὶ γὰρ οἱ σκάπτοντες καὶ οἱ θερίζοντες καὶ ἱππαζόμενοι, πονοῦσί τε καὶ γυμνάζονται κατὰ τὸ κοινὸν τοῦ γυμνασίου σημαινόμενον. ἐμοὶ μὲν οὕτω διῃρείσθω περὶ τῶν ὀνομάτων. καὶ κατὰ ταῦτα τὰ σημαινόμενα, πᾶς ὁ ἐφεξῆς λόγος ἀκουέσθω. εἰ δέ τις ἑτέρως βούλοιτο χρῆσθαι, συγχωρῶ. οὐδὲ γὰρ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, ἥκω σκεψόμενος, ἀλλ' ὡς ἄν τις ὑγιαίνῃ μάλιστα, καὶ πρὸς τοῦτ' αὐτὸ χρήσιμον ὑπάρχόν μοι περί τε τῶν γυμνασίων καὶ πόνων, καὶ ξυλλήβδην εἰπεῖν ἁπάσης κινήσεως διελέσθαι, τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων, ἠναγκάσθην ἀφορίσασθαι. αἱ μὲν δὴ τῶν γυμνασίων χρεῖαι, καὶ διὰ τοῦ πρώτου μὲν εἴρηνται λόγου. βέλτιον δ' ἂν εἴη καὶ νῦν ἐπανελθεῖν αὐτὰς διὰ βραχέων. ἐπειδὴ σκοπός τε ἅμα καὶ κριτήριον αὐτῶν τυγχάνουσιν οὖσαι, πάντων τῶν κατὰ μέρος ἐν τῇ περὶ τὰ γυμνάσια τέχνῃ πραττομένων. εἰσὶ δὲ ὡς οἶμαι διτταὶ κατὰ γένος. αἱ μέν τινες, εἰς τὴν τῶν περιττωμάτων κένωσιν. αἱ δὲ, εἰς αὐτὴν τῶν στερεῶν σωμάτων τὴν εὐεξίαν διαφέρουσαι. ἐπειδὴ γὰρ ἐστι κίνησις σφοδρὰ τὸ γυμνάσιον, ἀνάγκη τρία μόνον ταῦτα γενέσθαι πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸ γυμναζόμενον σῶμα. τήν τε σκληρότητα τῶν ὀργάνων ἀλλήλοις παρατριβομένων, τήν τε τῆς ἐμφύτου θερμότητος αὔξησιν, τήν τε τοῦ πνεύματος κίνησιν βιαιοτέραν. ἕπεται δὲ τούτοις ἄλλα σύμπαντα κατὰ μέρος ἀγαθὰ τοῖς σώμασιν, ἐκ γυμνασίων γινόμενα. διὰ

μὲν τὴν σκληρότητα τῶν ὀργάνων τήν τε δυσπάθειαν αὐτῶν, καὶ τὴν πρὸς τὰς ἐνεργείας εὐτονίαν. διὰ
δὲ τὴν θερμότητα τήν τε τῶν ἀναδιδομένων ὁλκὴν ἰσχυρὰν, καὶ τὴν ἀλλοίωσιν ἑτοιμοτέραν, καὶ τὴν θρέψιν
βελτίονα, καὶ χύσιν ἁπάντων τῶν σωμάτων, ἐφ᾽ ᾗ χύσει, τὰ μὲν στερεὰ μαλάττεσθαι, τὰ δὲ ὑγρὰ λεπτύνεσθαι.
τοὺς πόρους δ᾽ εὐρεῖς γίνεσθαι συμβαίνει. διὰ δὲ τὴν τοῦ πνεύματος ἰσχυρὰν κίνησιν, ἐκκαθαίρεσθαι τοὺς πόρους ἀναγ-
καῖόν ἐστι, καὶ κενοῦσθαι τὰ περιττώματα. ἀλλ᾽ εἴπερ ταῦτα ποιεῖ τὸ γυμνάσιον, οὐ χαλεπὸν ἔτι τὸν καιρὸν τῆς
χρήσεως ἐξευρεῖν. διότι μὲν γὰρ, ἀναδόσει συνεργεῖ, οὐ χρὴ πλῆθος ὠμῶν καὶ ἀπέπτων, οὔτε σιτίων, οὔτε
χυμῶν, ἢ κατὰ τὴν κοιλίαν, ἢ ἐν τοῖς ἀγγείοις περιέχεσθαι. κίνδυνος γὰρ αὐτοῖς ἑλκυσθῆναι πρὸς ἅπαν-
τα τοῦ ζώου τὰ μόρια, πρὶν χρηστοῖς γενέσθαι πεφθεῖσι χολῇ. διότι δὲ ἐκκαθαίρει τοὺς πόρους καὶ κενοῖ τὰ περιτ-
τώματα, κάλλιον αὐτὸ πρὸ τῶν σιτίων παραλαμβάνεσθαι. τὰ μὲν γὰρ μὴ καθαρὰ σώματα, ὅσῳ ἂν θρέψῃς,
10 μᾶλλον βλάψεις. ὥστε ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον, ὡς οὗτος ἄριστός ἐστι γυμνασίων καιρὸς, ἡνίκα ἡ μὲν χθιζινὴ τρο-
φὴ τελέως ἤδη κατειργασμένη τε καὶ πεπεμμένη τὰς δύο πέψεις, τήν τε ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἀγ-
γείοις. ἑτέρας δ᾽ ἐφεστήκει τροφῆς καιρός. εἰ δ᾽ ἢ τοῦ πρόσθεν ἢ ὄπισθεν γυμνάζοις, ἢ χυμῶν ἀπέπτων ἐμπλή-
σαις τὸ ζῶον, ἢ τὴν ὠχρὰν χολὴν ἐπιτρέψεις γεννηθῆναι πλείονα. Γνωρίσματα δὲ τοῦ τοιούτου καιροῦ, τῶν οὔρων
ἡ χροιά. τὸ μὲν οὖν ὑδατῶδες, ἄπεπτον ἔτι σημαίνει τὸν ἐκ τῆς γαστρὸς ἀναδιδόμενον χυμὸν ἐν τοῖς ἀγγείοις πε-
ριέχεσθαι. τὸ δὲ πυῤῥὸν καὶ χολῶδες, ἐκ πολλοῦ κατειργάσθαι. τὸ δὲ μετρίως ὠχρὸν ἄρτι τῆς δευτέρας πέψεως
γεγενημένης ἐστὶ σημεῖον. ὅταν γὰρ μηδέπω χρώζηται τῇ χολῇ τὸ οὖρον, ὑδατῶδές τε καὶ λευκὸν φαίνεται. ὅταν
δὲ πλέον ἀναδέξηται τοῦ προσήκοντος, πυῤῥόν. ἐπειδὰν γὰρ συμμέτρως ᾖ πυῤῥὸν, ἢ μετρίως ὠχρὸν, τηνικαῦτα
ἄγειν ἤδη τὰ γυμνάσια, προαποθέμενον ὅσον ἂν ἐν τῇ κύστει καὶ τοῖς ἐντέροις τοῖς κάτω, περιεχόμενον ᾖ πε-
ρίττωμα, κίνδυνος γὰρ καὶ τῶν τοιούτων εἰς τὴν ἕξιν τοῦ σώματος ἐνεχθῆναί τι, τῇ ῥώμῃ τῆς ἐν τοῖς γυμνασίοις
20 θερμότητος ἀναρπασθέν. εἰ μὲν οὖν εὐθέως ἀποδυσάμενός τις, ἐπὶ τὰς ἰσχυροτέρας ἔρχοιτο κινήσεις, πρὶν
μαλάξαι σύμπαν τὸ σῶμα καὶ λεπτῦναι τὰ περιττώματα, καὶ τοὺς πόρους εὐρῦναι, κίνδυνος μὲν καὶ ῥῆξαι
τι καὶ σπάσαι τῶν στερεῶν σωμάτων. κίνδυνος δὲ καὶ τὰ περιττώματα τῇ τοῦ πνεύματος ῥύμῃ κινήσαντας, τοὺς
πόρους ἐμφράξαι. εἰ δὲ κατὰ μικρὸν προθερμήνας, προμαλάξειε μὲν τὰ στερεὰ, προλεπτύνειε δὲ τὰ ὑγρὰ, καὶ
τοὺς πόρους εὐρύνειε, κίνδυνος οὐδεὶς. οὔτε τοῦ ῥῆξαί τι μόριον, οὔτε τοῦ τοὺς πόρους ἐμφράξαι, καταλάβοι τὸν
γυμναζόμενον. ὅπως οὖν ταῦτα γένοιτο, χρὴ προθερμῆναί τε μετρίως ἀνατρίψαντά τε σινδόνι τὸ σύμπαν
σῶμα, κἄπειτα δι᾽ ἐλαίου τρίβειν. οὐ γὰρ δὴ εὐθέως τὸ χρῖσθαι τῷ λίπει συμβουλεύω, πρὶν θερμανθῆναί τε τὸ
δέρμα, καὶ τοὺς πόρους εὐρυνθῆναι, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν εὐτρεπισθῆναι τὸ σῶμα τὸ πρὸς τὸ καταδέξασθαι
τὸ ἔλαιον, ἱκαναὶ δ᾽ εἰς τοῦτο παντάπασιν ὀλίγαι περιαγωγαὶ τῶν χειρῶν, ἀλιπεῖς τε καὶ μετρίως ταχεῖαι, σκο-
πὸν ἔχουσαι θερμῆναι τὸ σῶμα, χωρὶς τοῦ θλίψαι, καὶ γὰρ ἂν καὶ φανεῖταί σοι τούτων γιγνομένων, ἔρευθος
30 εὐανθὲς ἐπιτρέχον ἅπαντι τῷ δέρματι. τότ᾽ οὖν ἤδη τὸ λίπος ἐπάγειν αὐτῷ. καὶ τρίβειν γυμναῖς ταῖς χερσὶ
συμμέτρως ἐχούσαις σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος, ὅπως μήτε συνάγηται καὶ σφίγγηται τὸ σῶμα, μή-
τε ἐκλύηται καὶ χαλᾶται, περαιτέρω τοῦ δέοντος, ἀλλ᾽ ἐν τῇ φύσει φυλάττηται. τρίβειν δὲ κατὰ μὲν τὰς πρώ-
τας ἐπιβολὰς ἀτρέμα. τοὐντεῦθεν δ᾽ ἤδη κατὰ βραχὺ παραύξοντα, καὶ μέχρι γε τοσούτου τὴν τρίψιν ἤδη
τὸ ῥωμαλεώτερον ἄγειν, ὡς θλίβεσθαι μὲν ἤδη σαφῶς τὴν σάρκα, μὴ θλᾶσθαι δέ. μὴ πολλῷ δὲ χρόνῳ τὴν οὕτως
ἰσχυρὰν τρίψιν ἐπάγειν, ἀλλ᾽ ἅπαξ ἢ δὶς ἐφ᾽ ἑκάστου μορίου. οὐ γὰρ ὥστε σκληρῦναι τὸ σῶμα τοῦ παιδὸς οὕτω τρί-
βομεν, ὅταν ἤδη τοῖς πόνοις προσάγωμεν, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ προτρέψαι τε εἰς τὰς ἐνεργείας καὶ συντρέψαι τὸν
τόνον. καὶ τὴν ἐκ μαλακῆς τρίψεως ἀραιότητα σφίγξαι. σύμμετρον γὰρ αὐτοῦ τὸ σῶμα φυλάττεσθαι χρὴ, καὶ οὐδα-
μῶς οὔτε σκληρὸν οὔτε ξηρὸν ἀποτελεῖσθαι. μή πως ἐπισχῶμέν τι τῆς κατὰ φύσιν αὐξήσεως. τοῦ δὲ χρόνου
προϊόντος ὅταν ἤδη μειράκιον ἡμῖν γίγνηται, τότε καὶ τῇ σκληροτέρᾳ τρίψει χρησόμεθα, καὶ ταῖς μετὰ τὰ γυ-
40 μνάσια ψυχρολουσίαις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις εἰρήσεται. τῇ δὲ παρασκευαζούσῃ πρὸς τὰ γυμνάσια τρί-
ψει, σκοπὸν ἐχούσῃ μαλάξαι τὰ σώματα, τὴν μέσην σκληρᾶς καὶ μαλακῆς ἐπικρατεῖν χρὴ ποιότητα, καὶ κατ᾽
ἐκείνην τυποῦσθαι τὸ σύμπαν. πολυειδεῖς δὲ ταῖς ἐπιβολαῖς τε καὶ περιαγωγαῖς τῶν χειρῶν αἱ ἀνατρίψεις γενέσθω-
σαν, οὐκ ἄνωθεν κάτω μόνον, ἢ κάτωθεν ἄνω φερομένων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πλαγίων καὶ λοξῶν, ἐγκαρσίων τε καὶ
σιμῶν. καλῶ δὲ ἐγκάρσιον μὲν, τὸ ἐναντίον τῷ εὐθεῖ, σιμὸν δὲ, τὸ βραχὺ τούτου παρεγκλῖνον ἐφ᾽ ἑκάτερα. κα-
θάπερ γε καὶ τὸ τῆς εὐθύτητος ἑκατέρωσε πρὸς ὀλίγον ἐκτρεπόμενον, ὀνομάζω πλάγιον. ὅσον δ᾽ ἀκριβῶς μέ-
σον ἐστὶν εὐθείας τε καὶ ἐγκαρσίας φορᾶς, λοξὸν τοῦτο προσαγορεύω. καὶ μὲν δὴ καὶ τρίψιν τε καὶ ἀνάτριψιν,
οὐ διοίσει λέγειν, εἰδότας ὅτι τὸ τῆς ἀνατρίψεως ὄνομα, συνηθέστερον τοῖς παλαιοῖς ἐστι. τὸ δὲ τῆς τρίψεως, τοῖς
νέοις. πολυειδεῖς δὲ κελεύω γίνεσθαι τὰς ἐπιβολάς τε καὶ περιαγωγὰς τῶν χειρῶν, ἕνεκα τοῦ συμπάσας ὡς οἷόν
τε τῶν μυῶν τὰς ἶνας, ἐκ παντὸς μέρους ἀνατρίβεσθαι. τὸ γὰρ οἴεσθαι τὴν μὲν ἐγκάρσιον ἀνάτριψιν, ἣν δὴ καὶ
50 στρογγύλην ὀνομάζουσιν ἔνιοι, σκληρύνειν καὶ πυκνοῦν καὶ σφίγγειν καὶ συνδεῖν τὰ σώματα, τὴν δὲ εὐθεῖαν
ἀραιοῦν τε καὶ χαλᾶν, καὶ μαλάττειν καὶ λύειν, ἐκ τῆς αὐτῆς ἐστιν ἀγνοίας ἐξ ἧσπερ καὶ τὰ ἄλλα ἃ περὶ τῆς
τρίψεως εἴρηται τοῖς πλείστοις τῶν γυμναστῶν. πλεῖον γὰρ οὐδὲν οὐδεὶς ἔχει περὶ δυνάμεων τρίψεως εἰπεῖν, ὧν
Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν τῷ κατ᾽ ἰητρεῖον, ὑπὸ μὲν τῆς σκληρᾶς, δεῖσθαι τὸ σῶμα λέγων, ὑπὸ δὲ τῆς μαλακῆς,
» λύεσθαι, καὶ ὑπὸ μὲν τῆς πολλῆς, ἰσχναίνεσθαι. σαρκοῦσθαι δὲ ὑπὸ τῆς μετρίας. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. ἀνάτριψις
» δύναται λῦσαι, δῆσαι, σαρκῶσαι, μινυθῆσαι, ἡ σκληρὰ, δῆσαι. ἡ μαλακὴ, λῦσαι, ἡ πολλὴ μινυθῆσαι, ἡ με-
» τρίη σαρκῶσαι. τέτταρες γ᾽ αὗται διαφοραὶ κατὰ γένος, ἤδη τέτταρσι δυνάμεσι τε καὶ χρείαις ἁπασῶν τρί-
ψεων εἰσίν. εἰ δὲ καὶ τὰς μέσας αὐτῶν προσλογιζοίμεθα συνεμφαινομένας ταῖς εἰρημέναις, ἓξ αἱ ἅπασαι δια-
φοραὶ γίνονται. πόθεν οὖν ἐπῆλθε τοῖς πλείστοις τῶν νεωτέρων γυμναστῶν οὕτω πολλὰς διαφορὰς γράψαι

τρίψεων, ὡς μὴ δὲ ἀριθμῆσαι ῥᾳδίως αὐτὰς δύνασθαι, πόθεν ἄλλοθεν, ἢ ὅτι λογικῆς θεωρίας παντάπασιν
ἀγύμναστοι ὄντες, οὐ συνεῖδον, ἅμα ταῖς οἰκείαις τῆς τρίψεως διαφοραῖς. ἐνίοτε μὲν, καὶ τῶν ἔξωθεν τινὸς μνη-
μονεύοντες. ἐνίοτε δὲ καὶ τὰς ἀπεργαζομένας ἑκάστην τρίψιν αἰτίας ἀναγράφοντες. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ πρὸς ἄλ-
ληλα ἐπιπλέκοντες αὐτάς τε τὰς γνησίας διαφορὰς καὶ ὅσας οὐκ ὀρθῶς αὐταῖς προσέθεσαν. ὅταν μὲν
γὰρ λέγωσι τὰς τρίψεις ἀλλήλων διαφέρειν, τῷ τὰς μὲν, ἐν ὑπαιθρίῳ γίγνεσθαι, τὰς δὲ ἐν καταστέγῳ, τὰς
δὲ ἐν ὑποσημμιγεῖ σκιᾷ, καὶ τὰς μὲν ἐν ἀνεμώδει χωρίῳ, τὰς δὲ ἐν γαληνῷ, καὶ τὰς μὲν ἐν θερμῷ, τὰς δὲ
ἐν ψυχρῷ, τὰς μὲν ἐν ἡλίῳ, τὰς δὲ ἐν βαλανείῳ, τὰς δὲ πρὸ βαλανείου, τὰς δ' ἐν παλαίστρᾳ, καὶ τοιοῦτόν τινα
ποιοῦντες κατάλογον, οὐκ οἰκείας διαφορὰς τρίψεων λέγουσιν, ἀλλ' ὧν οὐκ ἄνευ τινὸς, ὁ τριβόμενος ἐστιν. ἀνάγ-
κη γὰρ πάντως αὐτὸν ἔν τινι χωρίῳ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπάρχειν, καὶ πρός γε τῷ χωρίῳ, χειμῶνος, ἢ
10 θέρους, ἢ κατά τινα τῶν ἄλλων ὡρῶν. ἐπειδὰν δὲ τὰς μὲν, τῷ μετὰ πλείονος ἐλαίου, τὰς δὲ, τῷ μετὰ ἐλάττονος
ἢ παντάπασιν ἐλαίου χωρὶς, ἤτοι διὰ τῶν χειρῶν μόνων, ἢ μετὰ κόνεως, ἢ διὰ σινδόνων, καὶ τούτων ἤτοι σκλη-
ρῶν, ἢ μαλακῶν γίγνεσθαι, διαφέρειν ἀλλήλων λέγουσι τὰς τρίψεις, αἰτίων καταρίθμησιν ποιοῦνται τῶν ἤτοι
σκληρὰν ἢ μαλακὴν ἀπεργαζομένων τὴν τρίψιν. ἐξ οὗ γένους τῶν αἰτίων ἐστὶν, καὶ τὸ τὰς χεῖρας τῶν τριβόν-
των ἤτοι σκληρὰς ἢ μαλακὰς εἶναι, καὶ ἤτοι πιέζειν σφοδρῶς ἢ πρᾴως ἐφάπτεσθαι. τὸ δὲ τρίτον εἶδος ἐστὶ, τῶν
πολλὰς τῆς τρίψεως οἰομένων εἶναι διαφορὰς, ἐκ τοῦ κατὰ συζυγίας τινὰς ἐπιπλέκειν ἀλλήλοις ἅπαντα τὰ
νῦν εἰρημένα. ὅσοι μὲν οὖν αὐτῶν, ἢ τὰς ἔξω περιστάσεις τῶν πραγμάτων ἢ τὰς αἰτίας τῶν οἰκείων διαφορῶν ἀλ-
λήλαις ἐπιπλέκουσιν, δυσφωρατώτεροι γίνονται, μὴ γινώσκοντες ὀρθῶς. ὅσοι δὲ κατὰ τὰς οἰκείας διαφορὰς
ποιοῦνται τὰς συζυγίας, ἧττον οὗτοι γνωρίζονται σφαλλόμενοι. εἰσὶ δὲ καὶ οἷον σοφίας δόξαν ἀπηνέγκαντο,
καὶ δοκοῦσιν πλέον εὑρηκέναι τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένων. ὧνπερ οὖν καὶ Θέων ὁ γυμναστής ἐστιν, ὅς γε ἔδο-
20 ξε βέλτιον Ἱπποκράτους ἐγνωκέναι περὶ τρίψεως. ἀφορισαμένου γὰρ ἐκείνου κατὰ τὴν προγεγραμμένην
ῥῆσιν, ἐν μὲν τῇ κατὰ ποιότητα διαφορᾷ, τήν τε μαλακὴν καὶ σκληρὰν, ἐν δὲ τῇ κατὰ ποσότητα τήν τε πολ-
λὴν καὶ τὴν μετρίαν, ὁ Θέων οὐκ ἀξιοῖ μνημονεύειν οὔτε ποιότητος οὔτε ποσότητος ἰδίᾳ, γράφων ἐν ἄλλοις τέ τισι
» καὶ τῷ τρίτῳ τῶν γυμναστικῶν ὧδε. Ἀρέσκει περὶ τρίψεως παραγγέλλοντας, δεῖν ἀεὶ συναρμόττειν ταῖς
» ποιότησι τὰς ποσότητας. καθ' ἑαυτὰς μὲν γὰρ ἀτελεῖς εἶναι πρὸς τὴν ἐν τοῖς ἔργοις κατόρθωσιν. τὴν γοῦν μα-
» λακὴν τρίψιν, παρὰ τὴν ποσότητα, τριῶν ἀποτελεσμάτων ποιητικὴν ἡγεῖσθαι. τὴν μὲν γὰρ ὀλίγην, ἀνιέναι
» πῶς τὴν σάρκα, καὶ εὐαφῆ ποιεῖν. τὴν δὲ πολλὴν διαφορεῖν καὶ τήκειν. τὴν δ' αὐτάρκη, σαρκοῦν τὸ σῶμα
» πλαδαρᾷ καὶ κεχυμένῃ σαρκί. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν σκληρὰν τρίψιν παρὰ τὴν ποσότητα τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἀπο-
» τελεσμάτων ποιεῖν. πολλὴν γὰρ προσαχθεῖσαν, σφίγγειν τὰ σώματα, καὶ συνδεῖν καὶ φλεγμονῇ τι παρα-
πλήσιον ἀπεργάζεσθαι. τὴν δὲ αὐτάρκη σαρκοῦν μεμειωμένῃ καὶ εὐπεριγράπτῳ σαρκί. τὴν μέντοι γε ὀλί-
30 γην ἐνερευθῆ πρὸς ὀλίγον χρόνον τὴν ἐπιφάνειαν ποιεῖν. οὐκ ἀξιοῖ δὲ περὶ τῆς σκληρᾶς τρίψεως ἰδίᾳ καθ' ἑαυ-
τὴν οὐδὲν παραγγέλλειν τὸν γυμναστὴν ἀλλὰ συναρμόζειν αὐτῇ τὸ ποσὸν, εἴπερ τι μέλλοι τότε κατόρθωμα πλέ-
ον ἐν τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης ἔσεσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ περὶ τῆς μαλακῆς ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὴν οὐδὲν
ἡγεῖται νῦν ἀποτίθεσθαι. μὴ γὰρ δύνασθαί ποτε γενέσθαι μαλακὴν τρίψιν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν μόνην, ἄνευ τοῦ
πολλὴν ἢ ὀλίγην ἢ σύμμετρον ὑπάρχειν. εἶθ' ἑξῆς διηγεῖται κατὰ συζυγίαν ὅσα περὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐρ-
γάζεσθαι πεφύκασι. τὴν μὲν ὀλίγην τε ἅμα, καὶ μαλακὴν ἀνιέναι πῶς τὴν σάρκα καὶ εὐαφῆ ποιεῖν. ἀπο-
φαινόμενος οὐδὲν, ἢ τὸ λῦσαι, πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον ἑτέροις ὀνόμασιν ἑρμηνεύων. τὸ γὰρ ἀνιέναι τὴν σάρ-
κα καὶ εὐαφῆ ποιεῖν, τί ἄλλο ἢ λύειν ἐστὶ τὰ συνδεδεμένα καὶ συνηγμένα. προσέθηκε δὲ τῷ λόγῳ τὸ πῶς, οὐ
τὸ γένος τῆς ἐνεργείας ὑπαλλάττων, ἀλλὰ τὸ ποσὸν ἐν αὐτῷ διορίζων. μαλάττει γὰρ ἐπ' ὀλίγον ἡ τοιαύτη τρίψις,
ὡς εἴγ' αὐτὴ πλεῖον γένοιτο, μαλάξει μὲν ἔτι καὶ νῦν, ἀλλὰ μειζόνως, ἢ πρόσθεν. ὅτι τοίνυν οὐ μεγάλως οὐδ' ἱκα-
40 νῶς ἀλλὰ καὶ βραχέως ἡ ὀλίγη καὶ μαλακὴ τρίψις ἀνίησί τε καὶ μαλάττει τὰ σώματα, διὰ τῆς τοῦ πῶς προσθή-
κης ἐδήλωσεν. οὐδὲν οὐδέ πω κατά γε τοῦτο τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένων, διδάσκων περιττότερον. ὥσπερ
οὐδ' ἐν τῷ φάναι τὴν αὐτάρκη καὶ μαλακὴν σαρκοῦν τὸ σῶμα πλαδαρᾷ καὶ κεχυμένῃ σαρκί. διότι μὲν γὰρ αὐ-
τάρκης, σαρκώσει, διότι δὲ μαλακὴ, λύσει, τοῦτ' ἔστι μαλάξει, ὅπερ ἴσον ἐστὶ, τῷ πλαδαρὰν καὶ κεχυμένην ἐρ-
γάσασθαι τὴν σάρκα. ἐχρῆν δ' αὐτὸν ὥσπερ ὑπὲρ τούτων εἶπεν ὀρθῶς, οὕτως καὶ ὁπότε περὶ τῆς πολλῆς
τε ἅμα καὶ μαλακῆς διαλέγεται, μὴ τοῦτο μόνον εἰπεῖν ὅτι διαφορεῖν καὶ τήκειν πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ ὁποῖάν τι-
να τὴν ὑπόλοιπον ἐργάζεται σάρκα. οὐ γὰρ δεῖ πᾶσαν τὴν οὐσίαν διαφορεῖ καὶ τήκει καθάπερ τὸ πῦρ, ἀλλά τι
καὶ καταλείπει. πάντως τοῦτ' οὖν τὸ καταλειπόμενον ὁποῖόν τι, τὴν ἰδέαν ἐστὶν, ἐχρῆν οἶμαι προσκεῖσθαι τῷ
λόγῳ, καὶ μὴ μόνον τὸ τῆς πολλῆς τρίψεως ἴδιον ἔργον εἰπόντα, τὸ τῆς μαλακῆς παραλιπεῖν. ὅτι μὲν ἡ πολλὴ
διαφορεῖ, καὶ πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται πρόσθεν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ὑπὲρ τῆς πολλῆς ἐνεστήσατο τὸν λόγον
50 ὁ Θέων, ἀλλὰ κατὰ συζυγίαν ἠξίωσε διδάσκειν ἀπὸ τῆς πρώτης μὲν ἀρξάμενος τῆς τε ὀλίγης τε ἅμα καὶ μα-
λακῆς. ἐπὶ δευτέραν δὲ μεταβὰς τὴν μαλακήν τε ἅμα καὶ πολλήν. εἶθ' ἑξῆς τρίτης μνημονεύσας τῆς μαλα-
κῆς τε ἅμα καὶ συμμέτρου. ὥσπερ οὖν ἐπί τε τῆς πρώτης καὶ τρίτης συζυγίας οὐκ ἐσιώπησε τὸ τῆς ποιότη-
τος ἔργον, οὕτως ἐχρῆν αὐτὸν, οὐδὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας παραλιπεῖν, ἀλλὰ κἀνταῦθα φάναι τὴν πολλήν τε
ἅμα καὶ μαλακὴν τρίψιν, διαφορεῖν τε ἅμα καὶ μαλακὴν ἀπεργάζεσθαι τὴν σάρκα. πλὴν εἰ τὸ τήκειν ἀντὶ
τοῦ μαλάττειν χρὴ δέξασθαι, καὶ οὕτως ἀληθὲς μένει τὸ εἰρημένον. οὐχ ὅπως δὲ διαβάλλει τὴν Ἱπποκράτους διδα-
σκαλίαν, ἀλλὰ καὶ παντὸς μᾶλλον ὁμολογεῖ αὐτήν. εἴπερ γὰρ ἡ μαλακὴ τρίψις ἀεὶ μὲν ἁπαλὸν ἐργάζεται τὸ
σῶμα, κἂν ὀλίγη κἂν πολλὴ κἂν σύμμετρος ὑπάρχῃ, προσέρχεται δ' αὐτῇ τι παρὰ τῆς ποσότητος ἕτερον,
ἀχώριστον ἔσται τῆς μαλακῆς τρίψεως τὸ μαλάττειν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τῆς σκληρᾶς τὸ σκληρύνειν, ἢ συνάγειν ἢ

σφίγγειν, ἢ δεῖν, ἢ πυκνοῦν, ἢ δυσαφῆ τὴν σάρκα ποιεῖν, ἢ ὡς ἄν τις ἑτέρως ἑρμηνεύειν ἐθέλοι τοῦτο τὸ
πρᾶγμα. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ κύριον ὄνομα, τῆς οὕτω διατιθεμένης σαρκός ἐστι, τὸ σκληρόν, ὥσπερ καὶ τῆς
ἐναντίας αὐτῆς τὸ μαλακόν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ὡς εἶπον, ἐγχωρεῖ λέγειν. καὶ διὰ τίνα μὲν τὴν
αἰτίαν οὕτω πολλοῖς ὀνόμασιν οἷόν τε χρῆσθαι καθ' ἑνὸς πράγματος, ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. νῦν δὲ ὁμολόγη-
ται γὰρ τοῦτο, τὴν μὲν αἰτίαν αὐτοῦ λέγειν, ἔν γε τῷ παρόντι παραλείπω μέν. ὅτι δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ μα-
λακῇ τρίψει, τὸ μαλακὰ ποιεῖν τὰ σώματα, πρόδηλον ἐκ τῶν εἰρημένων. εἰ γὰρ μὴ πολλήν, μήτ' ὀλίγην, μήτε
σύμμετρον τὴν τοιαύτην τρῖψιν παραλαβών, σκληρὸν ἐργάσασθαι ποτὲ δυνήσῃ τὸ σῶμα, δῆλον ὡς ἀχώριστον
αὐτῆς ἐστι τὸ μαλάττειν, ὥσπερ γε καὶ τῆς σκληρᾶς τὸ συνδεῖν τε καὶ σκληρύνειν. καὶ γὰρ καὶ ταύτην ἄν τ' ὀλί-
γην, ἄν τε πολλήν, ἄν τε σύμμετρον παραλάβῃς, οὐδέποτε μαλάξεις τὸ σῶμα κατ' οὐδὲ μίαν ποσότητα. διὰ
10 παντὸς δὲ σκληρὸν ἀπεργάσῃ μᾶλλον ἢ ἧττον. ἐπὶ πλέον μὲν τρίβων, μᾶλλον, ἐπ' ἔλαττον δέ, ἧττον. εἰ δὲ καὶ
παντελῶς ὀλίγας τὰς σκληρὰς ἐπιβολὰς ποιησάμενος ἀρκεσθείης, ἀνάλογον τῇ τούτων βραχύτητι, καὶ
σκληρότης ἀπαντήσεται. καθάπερ καὶ ὁ πυρὶ πλησιάζων, ἀεὶ μὲν θερμαίνεται, κἂν ἐπὶ πολὺν χρόνον
αὐτῷ τύχῃ πλησιάζων, κἂν ἐπ' ὀλίγον, ἀλλὰ μᾶλλον μέν, ὁ πολυχρονίως ὁμιλῶν, ἧττον δέ, ὁ μέχρι βρα-
χέος, ἐπ' ἐλάχιστον δέ, ὁ ψαύσας μόνον, οὕτω καὶ ταῖς τρίψεσιν ὁμοιοῦνται διαπαντὸς τὸ σῶμα. πρὸς μὲν τῆς
μαλακῆς μαλαττόμενον. ὑπὸ δὲ τῆς σκληρᾶς, σκληρυνόμενον. οὐ μὴν ἴσῳ γε τῷ μέτρῳ διαπαντός, ἀλλ' ὑπὸ
μὲν τῆς πλείονος, μᾶλλον. ὑπὸ δὲ τῆς ἐλάττονος ἧττον. ὥσπερ γε καὶ ὑπὸ μὲν τῆς πλείστης, μάλιστα. ὑπὸ
δὲ τῆς ἐλαχίστης, ἥκιστα. τοίνυν ὁ Θέων ὁπότε περὶ τῆς μαλακῆς τε καὶ πολλῆς τρίψεως διαλεγόμενος, δια-
φορεῖν καὶ τήκειν εἶπεν αὐτήν, εἰ μὲν τὸ κενοῦν διὰ τὸ τήκειν δηλοῖ, πλέον οὐδὲν σημαίνει τοῦ διαφορεῖν. ὥστε δὶς
μὲν ἂν εἴη ταὐτὸν εἰρηκώς, παραλελοιπὼς δὲ προσθήκην ἀναγκαῖον, τῆς γινομένης περὶ τὸ σῶμα διαθέσεως
20 ἐκ τῆς μαλακῆς τρίψεως. εἰ δὲ τὸ μαλάττειν ἢ λύειν, ἢ χαλᾶν, ἢ ὅπως ἂν ἑτέρως ὀνομάζειν ἐθέλῃ, παραλείψεται
μὲν οὕτως οὐδὲν αὐτῷ. τὰ δ' Ἱπποκράτους λέγων, φωραθήσεται διὰ μοχθηροτέρου τρόπου διδασκαλίας. ὅτι
μὲν ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς διδασκαλίας μοχθηρότερός ἐστιν ἧς Ἱπποκράτης ἔγραψεν, ὀλίγον ὕστερον ἐπιδεί-
ξομεν. ὅτι δὲ εἴπερ τὸ τήκειν ἀντὶ τοῦ μαλάττειν εἴρηκεν, οὐδὲν τῶν Ἱπποκράτους λέγει περιττότερον, αὐτόθεν
δῆλον. εἰπόντος γὰρ ἐκείνου τὴν μὲν μαλακὴν λύειν, τὴν δὲ πολλὴν ἰσχναίνειν, εὔδηλον ἂν εἴη παντί γε τῷ νοῦν
ἔχοντι συλλογίσασθαι, τὴν ἐκ τῆς μαλακῆς τε ἅμα καὶ πολλῆς σύνθετον, ἰσχναίνειν τε ἅμα καὶ μαλάττειν. ἀλλ'
οὐχ ὁ Θέων ἔοικεν οὕτω γινώσκειν. ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν γυμναστικῶν ἰσχναίνειν εἶπε δι' ἑνὸς ῥήματος,
» τοῦτ' ἐν τῷ τρίτῳ διὰ δυοῖν, τοῦ τε διαφορεῖν καὶ τήκειν. ἔχει γὰρ οὖν δὴ καὶ ἡ ἐν τῷ πρώτῳ ῥῆσις ὧδε. ἐκ δὲ τῶν
» ἐναντίων τὴν μαλακὴν τρῖψιν, πολλὴν μὲν γινομένην, ἰσχναίνειν τὰ σώματα. αὐτάρκη δέ, σαρκοῦν τρυφερᾷ καὶ
» κεχυμένῃ σαρκί. φανερῶς γὰρ ἐνταῦθα τὴν μαλακήν τε ἅμα καὶ πολλὴν τρῖψιν, ἰσχναίνειν ἔφησε τὰ σώματα. ὅτι
30 δ' ἀναγκαῖον ἦν οὐ μόνον τὸ τῆς πολλῆς ἴδιον, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μαλακῆς εἰπεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ Θέων ἐνεδείξατο διὰ τῆς
ἑξῆς ῥήσεως. ἐν ᾗ περὶ τῆς σκληρᾶς τρίψεως διδάσκων, τὴν πολλὴν σφίγγειν τὰ σώματα καὶ συνδεῖν καὶ φλε-
γμονῇ τι παραπλήσιον ἐργάζεσθαι φησίν. ὃ γὰρ εἶχε συμμέτρως ὑπάρχουσα τῇ ποσότητι, τοῦτο πλεονα-
σθεῖσα, μᾶλλον ἐπεκτήσατο. πάντες οὖν ὁμολογοῦσι τὴν σύμμετρον σκληράν, σαρκοῦν τὸ σῶμα σκληρᾷ σαρκί,
καθάπερ γε καὶ τὴν σύμμετρον μαλακήν, σαρκοῦν μὲν καὶ αὐτήν, ἀλλὰ μαλακῇ τῇ σαρκί. κινδυνεύει δὲ ὁ Θέων
ἡνίκα περὶ τῆς μαλακῆς τε ἅμα καὶ πολλῆς τρίψεως ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, μηδὲν τῆς μαλακῆς ἔργον εἰρηκέναι. ὁ-
πότε δὲ περὶ τῆς σκληρᾶς τε ἅμα καὶ πολλῆς, μηδὲν τῆς πολλῆς. εἰ γὰρ τὸ τήκειν ταὐτὸν τῷ κενοῦν καὶ διαφο-
ρεῖν ὑπολάβοιμεν, ὑπὸ μὲν τῆς πολλῆς, ἔσται τι λεγόμενον αὐτῷ, περὶ δὲ τῆς μαλακῆς οὐδέν. ὥσπερ γε κἀν
τῷ περὶ τῆς σκληρᾶς τε καὶ πολλῆς, ὑπὸ μὲν τῆς σκληρᾶς, εἴρηται τὸ σφίγγειν καὶ δεῖν καὶ φλεγμονῇ τι
παραπλήσιον ἀπεργάζεσθαι. περὶ δὲ τοῦ πλήθους οὐδέν, καίτοι δίκαιον ἦν τι καὶ περὶ τῆς ποσότητος εἰπεῖν.
40 ἀπεφήνατο γοῦν ὡς εἰ σύμμετρος εἴη τῇ ποσότητι παχύνειν. τί ποτ' οὖν ἡ πολλὴ ποιήσει μετὰ τὴν σύμμετρον
ὑπάρχουσα; πάντως γὰρ ἤτοι φυλάξει τὸ ταύτης ἔργον, ἢ ἀλλοιώσει. ἀλλ' εἰ μὲν φυλάξει, τὸ πλῆθος τῶν
μετὰ τῆς συμμετρίας τῶν τρίψεων, οὐδὲν ἐργάζεται περιττότερον. εἰ δέ τι δράσει πλέον, ἤτοι καθαιρήσει τῆς
σαρκώσεως, ἢ προσθήσει. καθαιροῦσα μὲν οὖν λεπτυνεῖ, προστεθεῖσα δὲ σαρκώσει. ἀλλὰ μὴν οὐ σαρκοῖ, λεπτύνειν
οὖν ἀναγκαῖον αὐτήν. οὐ μὴν εἶπέ γε ὁ Θέων οὐδὲν ὑπὲρ τῆς κατὰ τοῦτο διαφορᾶς, ἀλλ' ὅλως ἐσιώπησε, μήτ' εἰ λε-
πτύνει, μήτ' εἰ παχύνει, μήτ' εἰ φυλάττει τὴν ἐκ τῆς συμμέτρου τρίψεως σάρκωσιν ἡ σκληρὰ πλεονασθεῖσα, μηδὲν ὅλως
ἀποφηνάμενος. ἀλλὰ μόνον ὅτι σφίγγει καὶ συνδεῖ παραπλησίως φλεγμονῇ. ἐχρῆν δ' οὐ ταῦτα μόνον εἰπεῖν,
ἀλλ' ὅτι καὶ λεπτύνει. φαίνεται τοίνυν ἢ μὴ δυνηθεὶς συνιέναι τῆς Ἱπποκράτους ἐν τοῖσδε τέχνης, ἢ μὴ βουληθεὶς
ἐπαινεῖν τὸν ἄνδρα διὰ βραχείας οὕτω ῥήσεως, ἁπάσας τε τὰς διαφορὰς τῶν τρίψεων εἰπόντα, καὶ πρὸς
ταῖς διαφοραῖς, ἑκάστης αὐτῶν ἐνέργειάν τε καὶ δύναμιν. ὡς μὲν γὰρ ἄν τις οἰηθείη κατὰ τὴν πρόχειρον οὑτωσὶ
50 φαντασίαν, ὑπὲρ τεττάρων εἴρηκε μόνων. ἔχει δὲ οὐχ οὕτω τἀληθές, ἀλλ' ἑτέρας ἐνεδείξατο δύο ταῖς εἰρη-
μέναις ἐξ ἀνάγκης συνεπινοουμένας. ἐν μὲν τῇ κατὰ ποιότητα διαφορᾷ, τὴν μέσην τῆς σκληρᾶς τε καὶ
μαλακῆς, ἥπερ δὴ καὶ σύμμετρός ἐστιν. ἐν δὲ τῇ κατὰ ποσότητα, τὴν ὀλίγην. ἀναγκαῖον γὰρ τὴν ὀλί-
γην ἐναντίαν εἶναι τινὰ τῇ πολλῇ. τὸ δὲ τῆς παλαιᾶς ἑρμηνείας εἶδος οὕτως ἐστὶ βραχυλόγον, ὡς πολ-
λὰ πολλάκις ὑπερβαίνειν δοκεῖν, τῇ λέξει τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων τοῖς λεγομένοις. καὶ διὰ τοῦτ' οἶ-
μαι γεγράφθαι μὲν αὐτῶν ὑπομνήματα, ποδηγοῦντα τοὺς δι' ἀγυμνασίαν ἀδυνάτους ἕπεσθαι τάχει λέ-
ξεως παλαιᾶς. καθάπερ κἀν τῷδε τῷ λόγῳ ποιοῦμεν. εἰ γὰρ ἡ μὲν σκληρά, δύναται δεῖν, ἡ δὲ μαλακή, λύειν.
ὅσα μὲν ἐκλύεται παρὰ τοῦ μετρίου σώματος, σκληρῶς ἀνατριπτέον, ὅσα δ' ἔσφιγκται, μαλακῶς. εἰ
δέ τι συμμέτρως ἔχει, τοῦτ' εὔδηλον ὡς οὔτε μαλακῶς, οὔτε σκληρῶς. ἀλλ' ὅσον οἷόν τε μάλιστα κατὰ τὰς

ὑπερβολὰς ἑκατέρας φυλαττόμενον. ὁ δὲ θαυμάσιος Θέων εὐθὺς τὸ πρῶτον ἔσφαλται, μήτε τὴν δύναμιν
εἰπών ποτε τῆς συμμέτρου κατὰ ποιότητα τρίψεως, μήτε χρείαν. ἀλλ' ἀεὶ παρερχόμενος αὐτήν, ὥσπερ
οὐκ οὖσαν. περὶ μὲν δὴ τοῦδε, καὶ μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν, ὥσπερ δ' ἐν ταῖς κατὰ ποιότητα διαφοραῖς οὐ
σκληρὰ καὶ μαλακὴ μόνον ἐστὶν ἀλλὰ καὶ σύμμετρος, οὕτω κἀν ταῖς κατὰ τὸ ποσόν. οὐ πολλὴ καὶ ὀλίγη μόνον,
ἀλλὰ καὶ μετρία. τί ποτ' οὖν ἐν μὲν ταῖς κατὰ ποιότητα τὴν μέσην παρέλιπεν ὁ Ἱπποκράτης, ἐν δὲ ταῖς
κατὰ ποσότητα τὴν ὀλίγην, ἴσως ἄν τινι δόξειεν ἀλόγως τοῦτο πρᾶξαι. χρῆναι γὰρ ἐν ταῖς βραχυλόγοις
διδασκαλίαις ἀφορίζεσθαι μὲν ταῖς ἄκραις ἐναντιότησι τὰ πράγματα, παραλείπεσθαι δὲ τὸ μέσον τε
καὶ σύμμετρον ἐν αὐταῖς, ὡς ἐξ ἀνάγκης τοῖς ἄκροις συνεπινοούμενον. ἐγὼ τοίνυν καὶ τοῦτο πειράσομαι
διελθεῖν, καὶ σαφηνίσαι τὴν τοῦ παλαιοῦ γνώμην. οὐκ ἀναγκαῖον μὲν ἐνταῦθα. τὰ γὰρ τοιαῦτα ζητή-
10 ματα, διὰ τῶν ἐξηγητικῶν ὑπομνημάτων εἰθίσμεθα λύειν· ἀλλ' ἐπεὶ ἅπαξ ἐν τῷδε τῷ λόγῳ κατέστην,
ὡς ἀπολογεῖσθαι τοῖς ἀγυμνάστοις ὑπὲρ Ἱπποκράτους, ἐν οἷς αὐτοὶ σφαλλόμενοι κατηγοροῦσι τοῦ κατορ-
θοῦντος, οὐκ ὀκνήσω προσθεῖναι καὶ τοῦτο. δυοῖν οὖν ὄντων πραγμάτων ὅλῳ τῷ γένει κεχωρισμένων, εἴ γε
δὴ τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου τῷ γένει διενήνοχεν, αἱ μὲν τρίψεις ἐκ τῶν ποιούντων εἰσίν. αἱ δ' ὑπ' αὐτῶν ἀπο-
τελούμεναι κατὰ τὰ σώματα ἡμῶν διαθέσεις, ἐκ τῶν ποιουμένων, ὥστε καὶ τὰς ἐναντιότητας ἀναγκαῖον
ἑτέρας μὲν, ἐν τῷ τῶν τρίψεων, ἑτέρας δ' ἐν τῷ τῶν διαθέσεων γένει ὑπάρχειν. ἐν μὲν τῷ τῶν τρίψεων,
τήν τε μαλακὴν καὶ τὴν σκληράν, καὶ τὴν πολλὴν καὶ τὴν ὀλίγην. ἐν δὲ τῷ τῶν διαθέσεων, τήν τε δέσιν
τε καὶ λύσιν τῶν σωμάτων. καὶ τὴν ἰσχνότητα, καὶ σάρκωσιν. ἡ μὲν οὖν προτέρα τῶν διαθέσεων ἐναντίω-
σις, ὑπὸ τῆς προτέρας κατὰ τὰς τρίψεις ἐναντιώσεως γίνεται. ἡ δὲ δευτέρα οὐκέτι. συμβαίνει γὰρ ἐπ'
αὐτῆς τὴν μὲν ἰσχνότητα, πρὸς τῆς πολλῆς γίνεσθαι τρίψεως. τὴν δ' ἀνάθρεψιν ὑπὸ τῆς μετρίας. ἡ
20 γὰρ ὀλίγη σαρκοῦν οὐδέπω δυνατή, διότι δεῖται μὲν τὸ σαρκωθησόμενον, αἵματος παραθέσεως συμμέ-
τρου καὶ δυνάμεως εὐρώστου. καὶ ταῦτα ἄμφω καλῶς αὐτῷ πρὸς τῆς συμμέτρου γίνεται τρίψεως. οὐδέτερον
δὲ ἱκανῶς. οὐδ' αὐτάρκης ὑπὸ τῆς ὀλίγης. ἐπεὶ τοίνυν οὐ συνέβαινον ἐς ταυτὸν αἱ τῶν τρίψεων ἐναντιώ-
σεις ταῖς τῶν διαθέσεων, ἠνάγκαζε δ' αὐτὸν ἡ τῆς βραχυλόγου διδασκαλίας ἰδέα, δι' ἐναντιώσεων ἀφορί-
σασθαι τὸν λόγον, ἐπὶ τὴν χρησιμωτέραν ἐναντίωσιν ἀφικόμενος ὑπερεῖδε τῆς ἀχρηστοτέρας. χρησιμωτέρα
δὲ ἐστὶν ἡ κατὰ τὰς διαθέσεις, τῆς κατὰ τὰς τρίψεις. ἓν μὲν καὶ πρώτῳ λόγῳ, τῷ κατὰ τὸ τέλος τῆς τέχνης.
ἐστοχασμέναι γάρ εἰσιν αἱ τρίψεις, τῆς τοῦ σώματος διαθέσεως, ὡς τέλους. ἀεὶ γὰρ τὸ τέλος τοῦ πρὸς αὐτὸ κυ-
ριώτερον. ἕνεκα γὰρ τοῦ διαγιγνομένου, τὸ δι' ὃ γίνεται. δευτέρῳ δὲ λόγῳ τῆς ἕνεκεν σαφηνείας. ἐκ μὲν
γὰρ τοῦ μαθεῖν ἡμᾶς τὰ τῆς πολλῆς καὶ τὰ τῆς μετρίας ἀνατρίψεως ἔργα, ῥᾷστόν ἐστιν ἐννοῆσαι τὰ τῆς ὀλί-
γης. οὐ μένθ' ὁμοίως δ' εὐσύνοπτος ἡ τῆς συμμέτρου τρίψεως δύναμις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τρίτον τῷδε τῷ λόγῳ
30 κάλλιστα ἂν ὁ Ἱπποκράτης εὑρίσκοιτο διδάσκων περὶ τρίψεως. ἡγεῖσθαι μὲν γὰρ χρὴ τὴν τῶν ἐναργῶς ἀποτε-
λουμένων διδασκαλίαν, ἕπεσθαι δὲ τὴν τῶν ἀμυδρῶς. εἴτε γράφει τις αὐτῶν ῥητῶς, εἴτε τοῖς ἀναγινώσκουσιν
ἐννοεῖν ἀπολείποι. ἔστι δ' ἐναργὲς μὲν τὸ τῆς μετρίας τρίψεως ἔργον, ἡ σάρκωσις τοῦ σώματος. οὐκ ἐναργὲς δέ,
τὸ τῆς ὀλίγης. οὔτε γὰρ σαρκοῦν οὔτ' ἰσχναίνειν, οὔθ' ὅλως οὐδὲν ἐναργὲς φαίνεται ποιεῖν, ὅτι μὴ θερμαίνειν
μόνον ἐπὶ βραχύ. κοινὸν δ' ἦν ἁπάσης τρίψεως τὸ θερμαίνειν. ὥστ' ἐπεὶ μήτ' ἐναργὲς ἀποτελεῖ μηδέν, καὶ ὅ,τι
φαίνεται ποιεῖν, οὐδὲ τόδε ἴδιον αὐτῆς ἐστιν, ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἁπάσης τρίψεως, εὐλόγως παρελείφθη. τὸ μὲν οὖν
ὅτι κοινὸν ἁπάσης τρίψεως ἔργον ἐστὶ τὸ θερμαίνειν, οὐκ ἄξιον Ἱπποκράτους συγγράμματος. ὁποῖον δέ τι πέ-
φυκεν ἑκάστη τρίψις ἴδιον ἀποτελεῖν, Ἱπποκράτει τε διδάσκειν ἀναγκαῖον ἦν, ἡμῖν τε μανθάνειν χρηστόν. ἀναγα-
γὼν γὰρ ὥσπερ εἰς στοιχεῖά τινα, τὰς ἁπλᾶς διαφοράς, ἅπαντα τὸν περὶ τῆς τρίψεως λόγον ἐδίδαξεν. ὅπως
ἀναθρέψεις ἢ καθαιρήσεις ἢ μαλάξεις ἢ σφίγξεις τὸ σῶμα. τούτοις δ' εὐθέως συνεμφαίνεται, τά τε μέσα τῶν ἔρ-
40 γων, καὶ τὰ κατὰ συζυγίαν ἀποτελούμενα. μέσα μέν, ὅταν ἤτοι μήτε δῆσαι τὸ σῶμα μήτε λῦσαι μήτε σαρκῶ-
σαι μήτε μινυθῆσαι προελώμεθα. κατὰ συζυγίαν δέ, ὅταν εἰ οὕτως ἔτυχε, ἅμα δῆσαι καὶ σαρκῶσαι. τίς γὰρ
οὐκ ἂν ἐννοήσειεν, ὡς ἐπειδὰν σκληρᾷ σαρκὶ σαρκῶσαι σῶμα προαιρώμεθα, τὴν σκληρὰν ἡμῖν τρῖψιν ἅμα
ποσότητι συμμέτρῳ παραληπτέον ἐστίν. ὥσπερ καὶ ἐπειδὰν μαλακῇ, τὴν μαλακήν τε ἅμα καὶ σύμμετρον ἐν τῷ πο-
σῷ. καὶ κατὰ τὰς ἄλλας συζυγίας ἀνάλογον. ἃς ἔνιοι τῶν γυμναστῶν ὡς ἴδια γράφοντες εὑρήματα μετὰ τοῦ
προσεγκαλεῖν Ἱπποκράτει, μεγάλως πλημμελοῦσιν. ὅτι τε τὸν πρῶτον ὑπὲρ αὐτῶν διδάξαντα, δικαίων
ἐπαίνων ἀποστεροῦσι. καὶ τὸ τούτου χεῖρον, ὅτι τὴν ἐκείνου γνώμην ἐς αὐτοὺς καταφέροντες, ἔτι καὶ διαβάλλειν
αὐτὸν ἐπιχειροῦσιν. οὐδ' οὖν οὐδὲ καλῶς ἐπαλλάττοντες ἀλλήλαις τὰς ἁπλᾶς διαφοράς. ἐχρῆν γὰρ οἶμαι
τό γε κατὰ τρόπον ἐπὶ τὰς ἐν μέρει συζυγίας ἔρχεσθαι βουλόμενον, οὔτε τὰς συμπάσας ἓξ ποιεῖν ὥσπερ ὁ Θέων
οὔτε καταλιπεῖν τι κατὰ ταύτας ἔργον, ἢ ποσότητος ἢ ποιότητος ἴδιον. ὥσπερ ἐπὶ μὲν τῆς μαλακῆς τε ἅμα
50 καὶ πολλῆς, τὸ τῆς μαλακῆς. ἐπὶ δὲ τῆς σκληρᾶς τε ἅμα καὶ πολλῆς, τὸ τῆς πολλῆς ἴδιον ἐδείκνυτο παραλε-
λοιπώς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα προστιθέναι καὶ τὰς κατὰ μέρος συζυγίας ἐννέα ποιεῖν. αἱ γὰρ τρεῖς διαφοραὶ τῶν κα-
τὰ τὴν ποιότητα τρίψεως ἐπιπλεκόμεναι ταῖς τρισὶ διαφοραῖς τῆς κατὰ ποσότητα τρίψεων, συζυγίας ἀπο-
τελοῦσιν ἐννέα. ἓξ μὲν τὰς ὑπὸ Θέωνος εἰρημένας, ἐν ᾗ παρεθέμην ὀλίγον ἔμπροσθεν ῥήσει, τρεῖς δ' ἄλλας ἃς ἐκεῖνος
παρέλειπε. τὴν μέσην σκληρᾶς τε καὶ μαλακῆς ὑπερβάς, καίτοι γε οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστιν, ὅτε σκληρὰν ὅτε
μαλακὴν τρῖψιν, ἄνευ τοῦ προσεπινοῆσαι τὴν σύμμετρον. ἢ τὰς τρεῖς διαφορὰς τῆς ποσότητος εἴπερ ἔζευξεν, ἐννέα
τὰς πάσας ἂν οὕτως ἀπειργάσατο συζυγίας τρίψεων οὐχ ἕξ. ἐκθήσομαι δὲ αὐτὰς ἐπὶ διαγράμματος, ἐν ᾧ τὸν
μὲν πρότερον στίχον, ἄνωθεν κάτω, ποιοτήτων χρὴ νοεῖν. τὸ δὲ δεύτερον, ποσοτήτων. ποιότητες ποσότητες. σκληρὰ
ὀλίγη. σκληρὰ πολλή. σκληρὰ σύμμετρος. μαλακὴ ὀλίγη. μαλακὴ πολλή. μαλακὴ σύμμετρος. σύμμετρος ὀλίγη.

σύμμετρος

σύμμετρος πολλή. σύμμετρος σύμμετρος. τῶν ἐν τούτῳ τῷ διαγράμματι γεγραμμένων ἐννέα συζυγιῶν, ἓξ τὰς
πρώτας εἰπὼν ὁ Θέων, οὐκέτ' ἐμνημόνευσε τῶν ὑπολοίπων τριῶν, αὐτὸς ἑαυτῷ περιφανῶς μαχόμενος.
εἴπερ γάρ ἐστι τῆς ὀλίγης τε καὶ πολλῆς μέση τρίψις, ἣν μετρίαν τε καὶ σύμμετρον ὀνομάζομεν, εἴη ἂν δηλονότι καὶ
σκληρᾶς καὶ μαλακῆς ἑτέρα τις μέση, σύμμετρός τε καὶ μετρία προσαγορευομένη. μεμνῆσθαι δὲ ἡμᾶς χρὴ πα-
ρὰ πάντα τὸν λόγον, ὡς πάντα ταῦτα κατὰ τὸ πρός τι λέγεται. καὶ γὰρ ἡ σκληρὰ τῷ δέ τινι, μαλακὴ γέ-
νοιτ' ἂν ἑτέρῳ τινὶ, καὶ ἡ σύμμετρος ἀσύμμετρος, ἥ τ' ὀλίγη, πολλή, καὶ ἡ πολλὴ τῷ δέ τινι, τοῖς ἄλλως πως δια-
κειμένοις, ὀλίγη. τοῦτο μὲν δὴ καὶ ὁ Θέων βούλεται. καὶ οὐκ ἔστιν ὅς τις ὑπερβὰς τὴν σύμμετρον ἐν ποιότητι
τρίψιν, οὐ μικρῶς ἁμαρτάνει. καί μοι δοκεῖ περιπεσεῖν ὁ Θέων αὐτῷ. διότι παραλέλειπται κατὰ τὴν Ἱππο-
κράτους ῥῆσιν. ὥς τε καὶ τούτου καταφορεῖν γίγνεσθαι τὸν ἄνδρα, μηδὲν μὲν ἴδιον ὑπὲρ τρίψεως ἐξευρηκό-
10 τα, τὰ δ' Ἱπποκράτους, οὐκ ὀρθῶς μεταχειριζόμενον. οὐ γὰρ ἀνέγνω τὰ συγγράμματα τοῦ παλαιοῦ, πα-
ρὰ διδασκάλοις εὐθὺς ἐκ παίδων ὁρμώμενος. ὁμολογεῖ γοῦν αὐτὸς ἀθλητὴς γενέσθαι τὰ πρῶτα, καταλύ-
σας δὲ τὴν ἄσκησιν ἐπὶ τὴν γυμναστικὴν ἀφίκετο τέχνην. καὶ ταῦτα μὰ τοὺς θεοὺς, οὐχ ὑπὲρ τοῦ ψέξαι τὸν ἄν-
δρα προτεθέμην εἰπεῖν. ἀποδέχομαι γὰρ αὐτὸν οὐδενὸς ἧττον τῶν ἀρίστων γυμναστῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τοὺς ἀνα-
γνωσομένους τήνδε τὴν πραγματείαν, ἐνδείξασθαι τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι παρακολουθεῖν βιβλίοις παλαιοῖς,
ἄνευ τῶν ἐπιμελῶς ἐξηγουμένων αὐτά, διότι μὲν γὰρ ἔπρεπε βραχυλογίᾳ παλαιᾷ, τὴν μέσην σκληρῆς τε
καὶ μαλακῆς ὑπερβῆναι τρίψιν, ἔν γε τῇ τῆς λέξεως ἑρμηνείᾳ, ἔμπροσθεν εἴρηταί μοι. διότι δ' ἡμᾶς οὐ χρὴ
παρορᾶν τά γε τοιαῦτα, καὶ πρόσθεν μὲν ἐπέδειξα, καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον ἐπιδείξω. εἴπερ γὰρ ἡ μαλακὴ καὶ ἡ
σκληρὰ τρίψις ἐν τῷ πρός τι τήν θ' ὕπαρξιν ἔχουσι καὶ τὴν νόησιν, ἀνάγκη καὶ τὴν σύμμετρον ἐν τῷ πρός τι
συνίστασθαι. τίθεσο δή μοι σῶμα τοιοῦτον οἷον καὶ τὸ τοῦ παιδὸς ὑπεθέμεθα, τοῦ προκειμένου. κατά τι δὲ τὸν
20 λόγον, ἀκριβῶς ὑγιαῖνόν τε καὶ σύμμετρον πάντη, ὡς μήτε μαλακώτερον ἐθέλειν ἡμᾶς αὐτὸ, μήτε σκληρότε-
ρον ἐργάσασθαι, μήτε προσθεῖναί τι τῇ σαρκώσει, μήτ' ἀφελεῖν. ἆρ' οὖν ἐπὶ τοῦ τοιούτου σώματος ἢ τὴν σκλη-
ρὰν τρίψιν, ἢ τὴν μαλακὴν προσάξομεν, ἢ τὴν πολλὴν, ἢ τὴν μετρίαν, ἐγὼ μὲν οὐδαμῶς ἡγοῦμαι συμφέρειν.
ὑπὸ μὲν γὰρ τῆς σκληρᾶς, σκληρότερον. ὑπὸ δὲ τῆς μαλακῆς, μαλακώτερον. ὥσπερ γε καὶ ὑπὸ μὲν τῆς
πολλῆς, ἰσχνότερον, ὑπὸ δὲ τῆς μετρίας, παχύτερον ἀπεργασθήσεται τὸ τοιοῦτον σῶμα. χρὴ δ' οὐδὲν τού-
των, ἀλλὰ τὴν ἀρχαίαν ἀκριβῶς αὐτῷ φυλάττεσθαι συμμετρίαν, ὥστε οὔτε σκληρῶς, οὔτε μαλακῶς αὐτὸ
τρίψομεν, οὔτε πολλαῖς, οὔτε ὀλίγαις, ἀλλὰ μετρίαις ἀνατρίψεσιν αὐτὸ τρίψομεν. οὐδὲν πλέον ἐργαζόμενοι,
τοῦ παρασκευάζειν τε πρὸς τὰ γυμνάσια καὶ αὖθις ἀποθεραπεύειν, ἐπειδὰν ἱκανῶς γυμνάσηται. καλεί-
σθω γὰρ οὖν δὴ καὶ ἡμῖν ὥσπερ καὶ τοῖς νεωτέροις γυμνασταῖς ἀποθεραπεία, τὸ μετὰ τὰ γυμνάσια μέρος τῆς
τρίψεως. ὁ δέ γε Θέων οὐδὲ μίαν ἂν εἴποι κατὰ τὰς τρίψεις συζυγιῶν ἐφαρμόσαι δύνασθαι τῇ τοιαύτῃ φύσει
30 τοῦ σώματος. ἓξ εἰπὼν τὰς πάσας, τρεῖς μὲν τὰς πρώτας τῆς μαλακῆς, ἑτέρας δὲ τρεῖς, τῆς δευτέρας τῆς
σκληρᾶς. οὔτε δὲ τῶν μαλακῶν οὐδὲ μιᾶς τὸ τοιοῦτον σῶμα φαίνεται δεόμενον, οὔτε τῶν σκληρῶν, ἀλλὰ
τῆς τούτων ἀμφοτέρων μέσης, ἣν σύμμετρον ὀνομάζειν χρὴ κατὰ ποιότητα. καὶ δῆλον ἤδη γέγονεν ἡλίκων
ὁ Θέων ἔσφαλται, τὴν μέσην σκληροτέρας καὶ μαλακῆς ὑπερβὰς τρίψιν. ἐπὶ γοῦν τῆς ἀρίστης κατασκευῆς
τοῦ σώματος, οὐδὲ μίαν ἂν εἴποι συζυγιῶν ἐφαρμόσαι δυνατόν, οὔθ' ὑγιαίνοντος ἀκριβῶς, οὔτ' ἐπανορθώσεως
δεομένου τοῦ τοιούτου σώματος. εἰ μὲν γὰρ ἀκριβῶς ὑγιαίνει, μόνης τῆς παρασκευαστικῆς δεῖται τρίψεως,
ἣν ὀλίγην τε ἅμα καὶ μέσην σκληρᾶς καὶ μαλακῆς ἐδείξαμεν ὑπάρχειν. εἰ δ' ἤτοι τοῦ δέοντος ἰσχνότερον, ἢ
παχύτερον γίγνοιτό ποτε, μὴ μέντοι κατὰ ποιότητα τῆς σαρκὸς ὑπαλλαγείη μηδὲν, εἰς τὸ μέσον δ' ἀκριβῶς
φυλάττοιτο μαλακοῦ τε καὶ σκληροῦ, τηνικαῦτα τὴν πολλὴν μὲν ἅμα καὶ σύμμετρον ἐν ποιότητι προσάξο-
μεν, ἰσχναίνειν βουλόμενοι. τὴν σύμμετρον δὲ κατ' ἀμφότερα τό τε ποιὸν λέγω καὶ τὸ ποσὸν, ἀναφέρειν
40 προαιρούμενοι. ταύτας τὰς τρεῖς συζυγίας ὑστάτας ἐπὶ ταῖς ἓξ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐξεθέμην ἐν τῷ δια-
γράμματι, δεικνὺς ὡς ἁπάσας αὐτὰς ὁ Θέων παρέλιπεν. ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνον ὅτι παρέλιπεν, ἀλλὰ καὶ
ὅτι χρησιμωτάτας ὑπαρχούσας ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ἑξῆς ἂν εἴη καιρὸς ἐπὶ τὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀναβληθέν-
τα ἰέναι. καὶ πρῶτόν γε ὡς ἡ κατὰ τὰ στοιχεῖα τῶν πραγμάτων διδασκαλία, χρησιμωτέρα τῶν ἄλλων ἐστίν.
εὐσύνοπτόν τε γὰρ ἐργάζεται τὸ πᾶν πρᾶγμα, καὶ τῇ μνήμῃ παρατιθέμενον, εἰς ἀνάμνησίν τε ῥᾳδίως ἐρχό-
μενον. ἁπάντων τε τῶν κατὰ μέρος ἐπιδέξιον χρῆσιν ἑτοίμως δεχομένων, ὡς ἂν εἰς ὀλίγα καὶ ὡρισμένα στοιχεῖα
τῆς ἀναφορᾶς γιγνομένης αὐτῶν. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐξεύροι ῥᾳδίως πάσας τὰς κατὰ μέρος ἐν ταῖς τρίψεσι δια-
φορᾶς τε καὶ χρείας καὶ δυνάμεις, εἰ μόνον ἅπαξ ἐκμαθὼν τὴν γνώμην τοῦ παλαιοῦ, μετὰ ταῦτα πρόχει-
ρον ἔχει τῇ μνήμῃ, τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ; δι' ἧς ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὡς δῆσαι μὲν ἡ σκληρὰ, λῦσαι δὲ ἡ μαλακὴ, μινυθῆ-
σαι δὲ ἡ πολλὴ, σαρκῶσαι δ' ἡ μετρία δύναται τρίψις. ἐκ γὰρ τοῦ ταῦτα νοῆσαί τε καὶ μνημονεῦσαι, πρώτας
50 μὲν τὰς ἐν τῇ ῥήσει παραλειφθείσας διαφορὰς εὑρήσομεν. εἶθ' ἑξῆς ἐπιπλέκοντες ἀλλήλαις, ἁπάσας, ἐννέα
συζυγίας ἀπεργασόμεθα. τὰς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῦ διαγράμματος ἐγκειμένας, ἃς οὔθ' εὑρεῖν, οὔτε μνη-
μονεῦσαι δυνατὸν, ἄνευ τοῦ προηγήσασθαι τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν, ἣν Ἱπποκράτης ἐποιήσατο. σύμπαντα
τὸν περὶ τῆς τρίψεως λόγον, εἰς τὰς πρώτας ἀρχὰς ἀναγαγὼν, ἐξ ὧν ἀκριβῶς εὑρημένων, οὐ μόνον τὰ νῦν εὑρη-
μένα περιγίγνοιτο ἂν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ κρίνειν ἁπάσας τὰς μοχθηρὰς διδασκαλίας. ἴδιον γὰρ μάλι-
στα μεθόδου τοῦτο, τὸ διὰ βραχείας ἀρχῆς στοιχειώδους, ἐπὶ τὰ πάντα δύνασθαι τὰ κατὰ μέρος ἰέναι, καὶ
κρίνειν ἅπαντα τὰ μοχθηρῶς εἰρημένα, καθάπερ κανόνι τινὶ τοῖς ἐπιστημονικοῖς θεωρήμασι τὰς οὐκ ὀρθὰς δόξας
δοκιμάζοντα. περὶ μὲν δὴ τοῦ μήτ' ἄλλον τινὰ περὶ τρίψεως ὀρθῶς ἐγνωκέναι, μήτε τὸν γυμναστὴν Θέωνα,

καί τοι τῶν ἄλλων κάλλιον περὶ αὐτῆς ἀποφηνάμενον, ἀλλ' Ἱπποκράτην τε καὶ ὅσοι τούτῳ κατηκολούθη-
σαν, ἱκανὰ καὶ ταῦτα. λείποιτο δ' ἂν ἔτι τῶν ἀναβληθέντων περὶ τῶν ὀνομάτων εἰπεῖν, ἵνα μή τις ὑπὸ τοῦ
πλήθους αὐτῶν ἐξαπατώμενος, ἰσαρίθμους οἰηθῇ τὰς διαθέσεις ὑπάρχειν ταῖς προσηγορίαις. τὸ μὲν γὰρ
σκληρὸν ὄνομα κυρίως ἐπιφέρεται, κατά τινος μιᾶς τοῦ σώματος διαθέσεως, ἣν οὐδ' ἐξηγεῖσθαι διὰ πολ-
λῶν ὁποία τίς ἐστι δεόμεθα. πάντων ἀνθρώπων ὑπὸ τῆς φωνῆς ποδηγούμενοι ἐπὶ τὸ πρᾶγμα. κατὰ δὲ τὸν
αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ μαλακόν. τὸ δ' ἀραιὸν καὶ τὸ πυκνόν, οὐκέθ' ὁμοίως ἐναργῶς σημαίνει τὰς διαθέσεις τοῦ
σώματος. ὅτι διττή τις ἡ τῶν ὀνομάτων χρῆσις ἐγένετο, κυρίως μὲν ὀνομαζόντων ἑτέρα, καταχρωμένων δ' ἑτέ-
ρα. τὸ μὲν οὖν κυρίως ἀραιόν ἐστι, τὸ μεγάλοις διαλαμβανόμενον πόροις, ὥσπερ γε καὶ πυκνὸν, τὸ μικροῖς. τὸ
δ' ἐκ μεταφορᾶς, ἢ καταχρήσεως, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλεις ὀνομάζειν, καὶ κατὰ τοῦ κεχυμένου τε καὶ πεπιλημένου
10 λέγεται. κατὰ τοῦτο γοῦν ἐστιν ὅτε τὸν μὲν ἀέρα καὶ τὸ πῦρ ἀραιά, τὸ δ' ὕδωρ καὶ τὴν γῆν, πυκνὰ λέγομεν.
ἐπ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὰς εἰρημένας προσηγορίας ἐπιφέροντες, ἡνωμένα τε καὶ ὁμοιομερῆ τὴν φύσιν
ὑπάρχοντα, καὶ μηδενὶ διαλαμβανόμενα πόρῳ. πολὺ δὲ δὴ τούτων ἔτι μᾶλλον ἀποκεχώρηκε τοῦ κυρίως ὀνο-
μάζεσθαι τό τε ἐσφιγμένον καὶ τὸ δεδεμένον, ἐκ μεταφορᾶς ἄμφω λεγόμενα, τὸ μὲν ἐσφιγμένον, ἐπί τε τοῦ
πυκνοῦ καὶ τοῦ σκληροῦ, ποτὲ μὲν, ἑκατέρου κατὰ μόνας ὑπάρχοντος. ἔστιν ὅτε δ' εἰς ταὐτὸν ἀφιγμένον. τὸ
δ' αὖ δεδεμένον, ἐπὶ τῶν αὐτῶν μὲν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς. ἐπειδὴ γὰρ ἅπαντα τὰ δεδεμένα,
δυσκίνητά εἰσιν, οὕτως ὀνομάζουσι καὶ τὰ διὰ ξηρότητά τινα ἢ ψύξιν ἢ φλεγμονὴν ἢ σκίρρον ἢ τάσιν ἢ πλήρω-
σιν ἢ βάρος ἐν δυσκινησίᾳ καθεστῶτα, διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καὶ τοῖς ἐναντίοις χρῶνται τῶν ὀνομάτων, ἐπὶ
τῶν ἐναντίων διαθέσεων. ἀνεῖσθαι λέγοντες ἢ ἐκλελύσθαι ἢ κεχαλάσθαι. χρὴ δὲ μὴ τῷ πλήθει τῶν ὀνομάτων
προσέχειν, ἀλλ' ἡγεῖσθαι διττὰ γένη διαθέσεων ὑπάρχειν τὰ πάντα. τὸ μὲν, ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμοιομερέσι σώμασιν,
20 ὅπερ ἤτοι σκληρὸν ἢ μαλακόν ἐστι. τὸ δ' ἐν ταῖς τῶν ὀργάνων ποροποιΐαις συνιστάμενον, ὅπερ ἤτοι πυκνὸν ἢ
ἀραιόν. αὗται γὰρ ἴδιαι τῶν σωμάτων αὐτῶν εἰσὶν αἱ διαθέσεις, ἐπίκτητοι δὲ καὶ ὡς ἂν εἴποι τις πρόσκαιροι,
ποτὲ μὲν ἐμπεπλησμένων τῶν πόρων ὑγρότητος περιττῆς. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ καθαρῶν ὑπαρχόντων. καὶ ποτὲ
μὲν, ἀναπεπταμένων, ἔστιν ὅτε δὲ μεμυκότων. ἀλλὰ περὶ τῶν διαθέσεων τούτων, ἐν τοῖς ἑξῆς ὑπομνήμασιν ὁ
λόγος ἔσται. νυνὶ δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανιέναι χρὴ, καὶ πρότερον διορίσασθαι σαφέστερον ἔτι περὶ
τρίψεως. ὡς ἐνίοτε μὲν, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐργάζεταί τι περὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν χρηστόν. ἐνίοτε δὲ τοῖς ἐργα-
» ζομένοις ὑπηρετεῖ. καθάπερ Ἱπποκράτης ἔλεγε, περὶ ἐπιδέσεως. ὡς ἐπίδεσις τὸ μὲν, αὐτὴ ἰῆται. τὸ δὲ, τοῖς
» ἰωμένοις ὑπηρετεῖ. αὐτὴ μὲν οὖν ἡ τρίψις, ἐργάζεταί τ' ἀραιὰ πυκνὰ ποιοῦσα, καὶ τὰ μαλακὰ πυκνοῦσα.
σκληρὰ δὲ ἂν εἴη πάντως, ἡ τοιάδε τρίψις. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ σκληρὰ μαλάττουσα, καὶ τὰ πυκνὰ διευρύνουσα.
μαλακὴ δέ ἐστιν, ἡ τοιαύτη τρίψις. οὕτω δὲ καὶ ἡ τοῦ σαρκῶσαι χάριν ἢ τοῦ λεπτῦναι παραλαμβανόμεναι, καθ'
30 ἑαυτὰς ἐργάζονταί τι χρηστὸν ἐν τοῖς σώμασιν. ἡ μέντοι παρασκευάζουσα πρὸς τὰ γυμνάσια καὶ ἡ μετὰ ταῦτα
παραλαμβανομένη τοῖς γυμνασίοις ὑπηρετοῦσιν, ἡ μὲν ἐκ τοῦ θερμῆναι μετρίως, τοὺς πόρους ἀναστομοῦσα, καὶ
τὰ κατὰ τὴν σάρκα περιττώματα χέουσα, καὶ τὰ στερεὰ μαλάττουσα. καλεῖται δὲ παρασκευαστικὴ τρίψις ἡ
τοιαύτη. ἡ δὲ ἑτέρα, προσαγορεύεται μὲν ἀποθεραπευτική. γινομένη δὲ μετὰ ἐλαίου πλείονος, ἐπιτέγγει τε
ἅμα τῷ λίπει καὶ μαλάττει τὰ στερεὰ, καὶ διαφορεῖ τὰ ἐν τοῖς πόροις περιεχόμενα. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆσδε, καὶ
αὖθις εἴπωμεν ἐφεξῆς τοῖς γυμνασίοις. ἡ μέντοι παρασκευαστικὴ τρίψις ἐπὶ τῆς ἀρίστης φύσεως, ἕνεκα τοῦ δια-
θερμῆναι τὰ σώματα παραλαμβανομένη, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ὀλίγον ἔμπροσθεν γιγνέσθω. μαλακὴ μὲν τὰ
πρῶτα, προσαγόντων δὲ ἤδη τοῖς πόνοις, σκληρά. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τό, τε μαλάττειν ἔχοι καὶ τὸ πρὸς τὰς
ἐνεργείας ἐπεγείρειν, καὶ τὸ διαφυλάττειν ὁποίαν παρέλαβε τὴν φύσιν τοῦ σώματος. εἰ μέντοι διαμαρτάνοιτο
κατά τι, πρὸς τὸ σκληρὸν ἐκτρεπέσθω μᾶλλον. αἱ γὰρ ἐπ' ὀλίγον ὑπερβολαὶ τῆς συμμετρίας, ἐν τῷ δέρματι
40 καταπαύονται τῶν ἔνδον οὐδὲν ἀλλοιοῦσαι. βλάπτοι δ' ἂν ἧττον, τὸ δέρμα, πρὸς τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐκ-
τρεπόμεναι. οὕτως γὰρ ἂν εἴη δυσπαθέστερον. ὡς εἴ γε καὶ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον καλῶς ἠδύνατο, σκληρότα-
τον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπειργαζόμεθα. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ πρὸς ἄμφω χρὴ παρασκευασθῆναι καλῶς αὐτὸ καὶ
πρὸς τὴν τῶν ἔνδοθεν περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὴν τῶν ἔξωθεν ὁμιλούντων μίαν, ἄριστον ἂν εἴη τὸ μέσον
ἑκατέρων τῶν ὑπερβολῶν. εἰ δ' ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον,
τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἐπανορθώσασθαι γυμνασίοις οἷόν τε. τὸ δὲ
τῆς ἑτέρας διαθέσεως εὐεπηρέαστον ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων, οὔτ' ἐπανόρθωσίν τινα ἑτέραν ἑτοίμην ἔχει. καὶ
πρόσεστιν αὐτῷ βλάβη τις οὐ σμικρά, διαφορουμένων πολλάκις οὐ τῶν περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς
τῆς τροφῆς. ἐν μὲν δὴ ταῖς κατὰ ποιότητα διαφοραῖς, ἐπὶ τὸ σκληρότερον ἁμαρτάνειν χρὴ μᾶλλον, ἤπερ ἐπὶ
τὸ μαλακώτερον. ἐν μέντοι ταῖς κατὰ ποσότητα, πρὸς τὸ ἔλαττον ἐπὶ τῆς προκειμένης δηλονότι φύσεώς τε
50 καὶ ἡλικίας. ἀεὶ γὰρ χρὴ τούτου μεμνῆσθαι κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον. αὐξάνεσθαί τε γὰρ ἔτι βουλόμεθα τὸ
τοιοῦτον σῶμα καὶ ἥκιστα ξηραίνεσθαι. τίνας μέντοι χρὴ φύσεις σωμάτων κατά τινας διαθέσεις ἐπὶ πλέον
τρίβειν, αὖθις εἰρήσεται. νυνὶ δὲ ἐπὶ τὴν ἐνεστῶσαν ὑπόθεσιν ἐπανελθόντες, περὶ τοῦ μέτρου τῆς τρίψεως ἐπι-
σκεψόμεθα, τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ἀρτίως ἐπισκεψόμεθα περὶ τῆς ποιότητος. ἔοικε δὲ κἀνταῦθα πρὶν ὁρίζειν τὸ
μέτρον, ἑτέρου τινὸς ἐπιμνησθῆναι σκέμματος, οὗ χωρὶς οὐδὲ τὸ μέτρον ὀρθῶς οὔτε ὁρισθῆναι δυνατὸν, οὔτε γνω-
ρισθῆναι. τὸ δὲ δὴ σκέμμα τοῦ περιέχοντος ἀέρος τὸν τριβόμενον ἡ κρᾶσίς ἐστιν, ἣν δεῖξαι μὲν ἐπὶ ἔργου ἐγχωρεῖ,
διελθεῖν δὲ τῷ λόγῳ σαφῶς οὕτως, ὡς μηδὲν ἀπολείπεσθαι τὴν ἑρμηνείαν ἐναργοῦς ἐνδείξεως ἀμήχανόν ἐστι, καὶ ἀδύνα-
τον παντάπασιν. ἀλλ' εἰ μὴ πολὺ λείποιτο δείξεως ἐναργοῦς ὁ λόγος, ἱκανὸν καὶ τοῦτο. προηγεῖται δὴ καὶ τῶν δι-

πάλιν ἑτέρα τις ὑπόθεσις, ἐν τίνι μὲν ὥρᾳ τοῦ ἔτους, ἐν τίνι δὲ χώρᾳ τῆς οἰκουμένης, ὁ γυμνασόμενος ἔσται. μόνα γὰρ ἔστω αὐτῷ δύο διώρισται, τό τε τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος, καὶ τὸ τῆς ἡλικίας. οὔτε δὲ ἐν ᾧ τινι τέθραπται μέρει τῆς γῆς οὔτε ἐν ᾧ μέλλει γυμνάζεσθαι νῦν, οὔτε καθ' ἥντινα τοῦ ἔτους τὴν ὥραν ἢ καὶ τῆς ἡμέρας προσδιώρισται. καίτοι παρὰ ταῦτα τὸ μέτρον τῆς τρίψεως ὑπαλλάττεται. προσδιοριστέον οὖν αὐτὰ πάλιν, εἰρημένα μὲν ἤδη δυνάμει κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦδε τοῦ γράμματος, οὐ μὴν τῇ ἑρμηνείᾳ σαφῶς δεδηλωμένα. λέγοντες γὰρ δὴ κανόνα τινὰ πρῶτον ἐκτίθεσθαι πάντων τῶν ἐφεξῆς εἰρησομένων τὸν ἀμεμπτότατον τῇ κατασκευῇ τοῦ σώματος ἄνθρωπον, εὐθέως ἐν τούτῳ καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ διωρισάμεθα δυνάμει. οὔτε γὰρ εὐκρατότατον οὔτε ἀμεμπτότατον τῇ κατασκευῇ γίγνεσθαι σῶμα δυνατὸν ἐν τοῖς ἀμέτροις κεκραμένοις χωρίοις, ὥσπερ ὅ τε λόγος ὑπαγορεύει καὶ ἡ πεῖρα δείκνυσι. ξηροὶ μὲν γὰρ καὶ ἰσχνοὶ καὶ δὴ ἐσκελετευμένοι γίνονται, κατὰ τὰς θερμὰς χώρας οἱ ἄνθρωποι. ἀνώμαλοι δὲ ταῖς κράσεσιν, ὡς τὰ μὲν ἔξω, ψυχρά, τὰ δὲ ἔνδον τε καὶ κατὰ τὰ σπλάγχνα θερμότερα τοῦ προσήκοντος ἔχειν, οἱ τῶν ψυχρῶν χωρίων οἰκήτορες. τὸ δ' ἄριστον σῶμα περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, ὥσπερ ὁ Πολυκλείτου κανών ἐστιν. ὃ κατὰ μὲν τὴν ἡμετέραν χώραν ὡς ἂν εὔκρατον ὑπάρχουσαν, ἐπίπαν πολλὰ παραπλήσια σώματα, παρὰ δὲ Κελτοῖς ἢ Σκύθαις ἢ Αἰγυπτίοις ἢ Ἄραψιν, οὐδ' ὄναρ ἰδεῖν ἐστι τοιοῦτον σῶμα. καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἡμετέρας χώρας ἱκανὸν ἐχούσης πλάτος, εὐκρατότατόν ἐστι τὸ μεσαίτατον. οἷόν περ ὑπάρχει κατὰ τὴν Ἱπποκράτους πατρίδα. καὶ γὰρ χειμῶνος αὕτη καὶ θέρους ἐστὶν εὔκρατος. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ἦρός τε καὶ φθινοπώρου. τοιαύτην οὖν τινὰ χώραν ὑποθέμενοι τῷ προκειμένῳ σώματι, τὴν μὲν ὥραν τοῦ ἔτους αὐτῷ προσυποθώμεθα τὸ μεσαίτατον τοῦ ἦρος. ἔστω δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐν ᾗ μέλλει πρὸς ἡμῶν γυμνάζεσθαι τὸ πρῶτον, ὡς οἷόν τε τὸ μεσαίτατον. ἵνα κατὰ μηδένα τῶν περιεχόντων ἐξαλλαχθῇ πως ἡ φυσικὴ δύναμις τῆς κράσεως αὐτοῦ. χρὴ δὲ τὸν αὐτὸν λογισμὸν, οὐδὲ τὸν οἶκον, ἐν ᾧ γυμνάζεσθαι μέλλει, θερμότερον ἢ ψυχρότερον εἶναι προσήκει, κατά γε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως ὅλης ἀέρος. ἐν μέντοι χειμῶνι καὶ θέρει, τοιοῦτον αὐτῷ προσθετέον. ἐν μὲν χειμῶνι θερμότητα, ἐν δὲ τῷ θέρει ψυχρότητα. ὡς εὔκρατον ἀκριβῶς ἀποτελεσθῆναι τὸ σῶμα, κατὰ τὸν τῆς τρίψεως καιρόν. εἰ γὰρ ἤτοι θερμότερος ἢ ψυχρότερος εἴη περαιτέρω τοῦ προσήκοντος, ἐν μὲν τῷ θερμοτέρῳ, φθάσειεν ἂν ἱδρῶσαι, πρὶν αὐτάρκως μαλαχθῆναι. κατὰ δὲ τὸν ψυχρότερον, οὐδ' ἂν ἐκθερμανθείη τὴν ἀρχήν. οὐδὲ μαλαχθείη ποτὲ καλῶς. οὐδ' ἐπανθήσειεν ἔρευθος εὐανθές. οὐδ' εἰς ὄγκον ἀρθείη τὸ σῶμα. ταῦτα γὰρ δὴ τὰ γνωρίσματα συμμέτρου τρίψεώς ἐστιν ἐν ἀεὶ συμμέτρῳ περὶ τὴν εὔκρατον ἕξιν τοῦ σώματος, ἔρευθός τε καὶ ὄγκος. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ καταχεῖν ὕδωρ θερμὸν, εἰς ὄγκον μὲν πρῶτον ἐξαίρεται τὰ σώματα, πλεοναζόντων δὲ καθίσταται, καὶ χρὴ τοῦθ' Ἱπποκράτης ἐπ' αὐτῶν εἶπε. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον αἴρεται, ἔπειτα δ' ἰσχναίνεται οὕτως καὶ ἡ τρῖψις, ἐξαίρει μὲν πρῶτον, αὖθις δὲ συστέλλει τε καὶ καθαιρεῖ τὸ σῶμα. τοὺς μὲν δὴ σαρκώσεως ἕνεκα τριβομένους, τηνικαῦτα παύεσθαι προσήκεν ὅταν τὸ σῶμα πλησίον ἥκῃ τοῦ καθίστασθαι. τοὺς δ' εἰς τὰ γυμνάσια παρασκευαζομένους οὐχὶ τοῦτον ἀναμένειν τὸν καιρὸν, ἀλλὰ πολὺ πρόσθεν παύεσθαι. καὶ μάλισθ' ὅταν ἄριστοι τὴν κρᾶσιν ὦσι καὶ παῖδες ἔτι τὴν ἡλικίαν. ὑγρὰ γὰρ δὴ τούτων τὰ σώματα, καὶ μαλακά, καὶ βραχείαις τρίψεσι μαλαττόμενα. σκοποὶ δέ εἰσι καὶ τέλος τῆς παρασκευαστικῆς τρίψεως, τὸ μαλαχθῆναι μὲν τὰ στερεά, λυθῆναι δὲ τὰ ὑγρά. τοὺς πόρους δ' εὐρυνθῆναι. ὁπόσον δέ τι τὸ πλῆθος ἔσται τῶν ἀνατρίψεων, οὐχ οἷόν τε λόγῳ δηλῶσαι. ἀλλὰ χρὴ τὸν ἐπιστατοῦντα τρίβοντα τὸν τοιόνδε ὑπάρχοντα, κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν, οὐκ ἀκριβεῖ στοχασμῷ χρήσασθαι, κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς, ἐμπειρίαν ἤδη τινὰ τῆς τοῦ σώματος ἐκείνου φύσεως ἔχοντα, τὸν στοχασμὸν ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐξακριβοῦν. καὶ μὲν δὴ καὶ κατὰ τὰ γυμνάσια, τῇ μὲν πρώτῃ τῶν ἡμερῶν, οὐ δυνατὸν ἀκριβῶσαι τὸ μέτρον. ἐν δὲ ταῖς μετὰ τήνδε, καὶ πάνυ δυνατόν. ἔστω δὴ κἀνταῦθα γνωρίσματα κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν, ὅταν ἐγκελευομένῳ καὶ παρορμῶντι γυμνάσασθαι, μηκέθ' ὁμοίως ὑπακούῃ. ἀλλὰ βραδυτέρας τε καὶ ἀραιοτέρας καὶ ἀσχημονεστέρας καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν, ἀτονωτέρας ποιῆται τάς τε λαβὰς τῶν προσπαλαιόντων καὶ τὰς κινήσεις. εἶναι δὲ δηλονότι χρὴ τὸν γυμναζόμενον, οὔτε θυμικὸν ὡς ἔτι προθυμεῖσθαι γυμνάζεσθαι, καμνούσης ἤδη τῆς δυνάμεως, οὔτ' ἄθυμον. ὡς ἀπαγορεύειν ἔτι πονεῖν δυνάμενον. ἔστι δὲ δή που τοιοῦτος οὐ τὸ σῶμα μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν, ὁ νῦν ἡμῖν ὑποκείμενος ἄνθρωπος. ὡς ὅσοι γε ψυχροὺς ἔχουσι χυμοὺς ἐν τῇ γαστρὶ περιεχομένους ἢ κατὰ τὴν ὅλην ἕξιν ἠθροισμένους, ἀργότεροι πρὸς τὰς κινήσεις εἰσίν. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ πληθωρικῶς διακείμενοι. καὶ οἱ προσφάτως κρύει καταπονηθέντες, ἄθυμοί τε εἰσι, καὶ ὀκνηροὶ κινεῖσθαι. καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον, ὅσοι φύσει ψυχρότεροι, καὶ πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, εἰ τῇ ψυχρότητι καὶ ὑγρότης προσείη. οὗτοι μὲν γὰρ νοθεύουσι τὰ τοῦ μέτρου τῶν γυμνασίων γνωρίσματα. καθάπερ γε καὶ οἱ θερμότεροι τὴν κρᾶσιν, ἢ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἢ δι' ἐπίκτητόν τινα διάθεσιν, εὔθυμοί τ' εἰσὶ καὶ φιλόνικοι. καὶ πρὸς τὰς ἐνεργείας ἕτοιμοι περαιτέρω τοῦ δέοντος. ὅσοι δὲ μήτε τὸ σῶμα θερμότερον ἢ ψυχρότερον ἔχουσι, μήτ' ἄθυμοι τὴν ψυχήν εἰσι τὸ παράπαν ἢ φιλόνεικοί τε καὶ φιλότιμοι καὶ θυμικοί, τούτοις ἀκριβῆ διαφυλάττεται τοῦ μέτρου τῶν γυμνασίων τὰ γνωρίσματα. καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν εὐθὺς, ἀτὰρ οὖν ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἐν τῷ προϊόντι τῷ χρόνῳ. εἰ γάρ τι καὶ παρέλαθεν κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἀκριβωθήσεται τοῦτο τῇ πείρᾳ διδαχθέν. οὕτως οὖν εἰς ἀκριβῆ στοχασμὸν ἔρχεται, καὶ τὸ τῶν σιτίων μέτρον. οὐδενὶ τρόπῳ κατ' ἀρχὰς γνωρισθῆναι δυνάμενον. ἀλλ' ἡ καθ' ἑκάστην πεῖρα καὶ μνήμη τοῦ τε ποσοῦ τῶν γυμνασίων καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν σιτίων, οὐδὲν ἀργῶς ὁρῶντος καὶ τοῦ προεστῶτος, ἀλλ' ἀεὶ μεμνημένου πῶς ἔπεψεν ἐπὶ πόσοις δὴ γυμνασίοις τὰ τοσάδε σιτία, πλησίον ἀκριβοῦς ἐπιστήμης ἄγει τὴν διάγνωσιν ἐν τῷ χρόνῳ. ταυτὶ μὲν οὖν ἤδη πρὸς ἅπαντα κοινά, καὶ ταῖς μοχθηροτέραις ὑπάρχει κατασκευαῖς τοῦ σώματος, ὑπὲρ ὧν οὐδέπω πρόκειται λέγειν. ἡ δ' ἀρίστη φύσις ἡ νῦν ἡμῖν προκειμένη, μέτρα πάντων εὔδηλα κέκτηται. μήτε τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσι, μήτε ταῖς τοῦ σώματος δυσκρασίαις ἐπιθολοῦσά τε καὶ νοθεύουσα τῶν εἰρημένων μηδέν. ἀλλὰ

καὶ τρίψεων καὶ γυμνασίων καὶ σιτίων καὶ ὕπνων ἐναργῶς ἐνδεικνυμένη τὰ μέτρα. καὶ τηνικαῦτα πρῶτον
ἀπαγορεύουσα πρὸς ἕκαστον, ὅταν μηκέτι δέηται, ὥστε εἶναι καὶ τοῦτο τῷ προεστῶτι τοῦ τοιούτου σώματος,
οὐ μικρὸν γνώρισμα μετρίου. λέγω δὲ τὴν περὶ ἕκαστον ὧν ἂν πράττῃ προθυμίαν, αὐτῆς τῆς φύσεως ἑαυτῇ
τὸ μέτρον εὑρισκούσης ἐν ταῖς ἀρίσταις κατασκευαῖς. καὶ γὰρ ἀνατριβόμενοι τηνικαῦτα πρῶτον ἐξίασιν
ἤδη τὸ γυμνάσιον οἱ ἄριστα πεφυκότες, ὅταν ἱκανῶς ἔχωσι μαλακότητός τε ἅμα καὶ θερμότητος ἅπαντι τῷ
σώματι. καὶ γυμναζόμενοι τότε πρῶτον ὀκνήσουσιν, ὅταν αὐτάρκως γυμνασθῶσιν. καὶ δὴ καὶ σιτίων καὶ
πομάτων ἀποστήσονται τότε πρῶτον, ὅταν ἱκανῶς ἐμπλησθῶσιν, ὡς οὐδεὶς φόβος οὔτε ὑπερπονῆσαι τὸν
τοιοῦτον ἄνθρωπον, οὔθ' ὑπερεμπλησθῆναι, ταῖς ὁρμαῖς τῆς φύσεως οἰακιζομένους. οὔκουν οὐδὲ τοῦ προεστῶ-
τος εἰς ἄκρον ἥκοντος ἐπιστήμης, ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος δεῖται. καθάπερ οἱ μετὰ ταῦτα λεχθησόμενοι πάντες,
10 οἱ μοχθηρῶς κατεσκευασμένοι. αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ πάντ' ἐξευρίσκει τὸ ὑγιεινὸν σῶμα ταῖς τῆς φύσεως ὁρ-
μαῖς ἐπιτροπευόμενον. καὶ μάλιστα εἰ καλῶς εἴη τὰ τῆς ψυχῆς αὐτῷ πεπαιδευμένα. πολλοὶ γὰρ ἔθεσι μο-
χθηροῖς ἐντραφέντες, ἀκολαστότερον ἢ ἀργότερον διαιτώμενοι, διαφθείρουσι φύσεις χρηστάς. ὥσπερ αὖ πάλιν
ἔνιοι μοχθηρῶς φύντες τὸ σῶμα, βίῳ σώφρονι καὶ γυμνασίοις εὐκαίροις, ἐπανορθώσαντο τὰ πολλὰ τῶν ἐ-
λαττωμάτων. ἀλλὰ τούτων μὲν, καὶ ἔστω ὁ μετὰ ταῦτα λόγος ἅπας σύγκειται. περὶ δὲ τῶν ἄριστα κατε-
σκευασμένων τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦν προσεχόντων ἐπιστάταις ὑγιεινοῖς, ἐν τῷ δὲ τῷ γράμματι πρόκειται διελ-
θεῖν. ὁ μὲν οὖν ἔμπροσθεν λόγος περὶ αὐτῶν, εἰς τὸ μέτρον ἐτελεύτα τῶν γυμνασίων. ἐφεξῆς δ' ἂν εἴη καιρὸς,
περὶ τῶν εἰδῶν διελθεῖν. εἴδη δὲ γυμνασίων, ὀνομάζω πάλην. παγκράτιον. καὶ πυγμὴν. καὶ δρόμον. ὅσα τ' ἄλλα
τοιαῦτα. τινὰ μὲν, αὐτὸ τοῦτο γυμνάσια μόνον ὑπάρχοντα. τινὰ δὲ οὐ γυμνάσια μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργα. γυμνά-
σια μὲν αὐτά γε δὴ ταῦτα τὰ εἰρημένα, καὶ προσέτι τὸ πιτυλίζειν. τὸ ἐκπλεθρίζειν. τὸ σκιαμαχεῖν. τὸ ἀκρο-
20 χειρίζεσθαι. τὸ ἅλλεσθαι. τὸ δισκοβολεῖν. καὶ διὰ κωρύκου. καὶ διὰ σφαίρας ἢ μικρᾶς ἢ μεγάλης. καὶ δι' ἁλτή-
ρων ἐκπονῆσαι τὸ σῶμα. γυμνάσια δ' ἅμα καὶ ἔργα, σκάπτειν, ἐρέττειν, ἀροῦν. κλᾶν ἀμπέλους, ἀχθοφορεῖν, ἀμᾶν,
ἱππεύειν, ὁπλομαχεῖν, ὁδοιπορεῖν, κυνηγετεῖν, ἁλιεύειν, ὅσα τ' ἄλλα κατὰ μέρος πράττουσιν ἄνθρωποι τεχνῖται ἢ
ἄτεχνοι, τῶν κατὰ τὸν βίον ἕνεκα χρειῶν. ἢ οἰκοδομοῦντες ἢ χαλκεύοντες ἢ ναυπηγοῦντες. ἢ ἀροτρεύοντες. ἢ τι τοιοῦ-
τον ἕτερον πολέμιον, ἢ εἰρηνικὸν ἐργαζόμενοι. τοῖς πλείστοις δὲ τῶν τοιούτων ἔνεστι ποτὲ καὶ ὡς γυμνασίοις μόνοις
χρήσασθαι. τριττὴ γάρ τις αὐτῶν ἡ σύμπασα χρεία. ποτὲ μὲν γὰρ, ὡς ἔργον μόνον αὐτὸ δὴ τοῦτο παραλαμβα-
νόμενον. ἐνίοτε δὲ ὡς ἀσκημάτων ἕνεκα τῆς τῶν μελλόντων ἔργων χρείας. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὡς γυμνασίων. κατ' ἀγρὸν
γοῦν ποθ' ἡμεῖς ληφθέντες ἐν χειμῶνι, ξύλα τε σχίζειν ἠναγκάσθημεν ἕνεκα τοῦ γυμνάζεσθαι. καὶ κριθὰς ἐμβάλ-
λοντες ὅλμῳ, κόπτειν τε καὶ ἐκλεπίζειν. ἅπερ ἑκάστης ἡμέρας οἱ κατ' ἀγρὸν ἔπραττον ὡς ἔργα. περὶ μὲν δὴ
τῆς ὡς ἔργων αὐτῶν χρήσεως, ἐν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ διαιρήσομαι. ἐν δὲ τῷ παρόντι, περὶ τῆς ὡς γυμνασίων,
30 ἐροῦμεν. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα γυμνάσια γίγνονται μήτε δι' ὅλης ἡμέρας αὐτὰ πραττόντων, μήτ' ἐν ἄλλῳ
καιρῷ τοῦ πρὸ τῶν σιτίων. φυλάττεσθαι δὲ δή που προσήκει καὶ τὸ μέτρον ἐπ' αὐτοῖς τῶν γυμνασίων, καὶ τὴν κα-
λουμένην ἀποθεραπείαν, εἰ δὲ καὶ προσαναψιψάμενός τι* αὐτάρκως ἐπ' αὐτὰ παραγίγνοιτο, νῦν μὲν ἂν ἀκρι-
βῶς ἅπαντας ἔχει τοὺς ἀριθμοὺς τῶν γυμνασίων. ὑπέρ τε οὖν τούτων ἁπάντων ἃ δὴ καὶ γυμνασίων εἴδη κα-
λοῦμεν ἐπίστασθαι χρὴ τὸν τὴν ὑγιεινὴν τέχνην μετιόντα, καλεῖν δ' ἔξεστιν αὐτὸν ὡς ἔμπροσθεν εἶπον, ἢ ὑγιεινὸν ἢ
γυμναστὴν. ἢ ἰατρόν. κυριωτάτης μὲν ἐσομένης τῆς πρώτης προσηγορίας. ἐκ καταχρήσεως δὲ, τῶν ἄλλων εἴπερ
γ' ἅπαντες οἱ τεχνῖται παρωνύμως ὀνομάζονται τῶν τεχνῶν ἃς μεταχειρίζονται, πρόδηλον ὡς ὁ τὴν ὑγιεινὴν
τέχνην μετερχόμενος, ὑγιεινὸς ἂν εὐλόγως προσαγορεύοιτο. καθάπερ καὶ ὁ περὶ τὰ γυμνάσια μόνον γυμναστής.
καὶ τὸν περὶ τὰς ἰάσεις ἰατρός. εἰ δέ τις ἢ γυμναστὴν ἢ ἰατρὸν ὀνομάζῃ τὸν ὑγιεινὸν δὴ τοῦτο, ἀπὸ μέρους τε προσαγο-
ρεύει τὸ σύμπαν καὶ οὐ κυρίως. ἀλλ' ἐκ καταχρήσεως ἢ ἐπιδιαστάσεως, ἢ ὅπως ἄν τις ἐθέλοι καλεῖν οὕτω ποιή-
40 σεται τὴν προσηγορίαν. αἴτιον δὲ τούτου, τὸ μιᾶς οὔσης τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης, ἐφ' ὅλης αὐτῆς ὄνομα μηδὲν
τετάχθαι κύριον, ὑπὲρ ὧν ἤδη πλεῖον ἐν ἑνὶ βιβλίῳ τὸν λόγον ἐποιησάμην, ὃ θρασύβουλος ἐπιγέγραπται.
εἴδη μὲν γυμνασίων τὰ εἰρημένα. ποιότης δὲ ἡ διαφορά. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταῦτ' ἔξεστιν ἑκατέρως ὀνομάζειν. ὀξύτης
τε κινήσεώς ἐστι καὶ βραδύτης. εὐτονία τε καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἀτονία καὶ πρὸς τούτοις ἔτι σφοδρότης ἔσται καὶ
ἀμυδρότης. τρόποι δὲ τῆς χρήσεως ἁπάντων τῶν εἰρημένων εἰδῶν ἅμα ταῖς οἰκείαις διαφοραῖς, οἱ τοιοίδε εἰσί.
ἤτοι συνεχὴς ἡ κίνησις ἐστὶν ἢ διαλείπουσα. καὶ εἰ μὲν συνεχὴς ἤτοι ὁμαλὴ ἢ ἀνώμαλος. εἰ δὲ διαλείπουσα, ἢ τε-
ταγμένη ἢ ἄτακτος. οὗτοι μὲν οὖν οἱ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τρόποι τῆς χρήσεως. οἱ δ' ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αὐτῷ
προσιόντες τοιοίδε. ἢ ἐν ὑπαίθρῳ χωρίῳ γίγνεται τὸ γυμνάσιον, ἢ ἐν καταστέγῳ. ἢ ἐν ὑποσυμμιγεῖ σκιᾷ. κατὰ
δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ θερμόν ἐστι τὸ χωρίον ἢ ψυχρὸν ἢ εὔκρατον. καὶ ἤτοι ξηρὸν ἀκριβῶς ἢ ὑγρὸν ἢ μέτριον.
οὕτω δὲ καὶ τὸ μετὰ κόνεως ἤτοι πλέονος ἢ ἐλάττονος. ἐλαίου τε καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἢ πλέονος ἢ ἐλάττο-
50 νος. ἢ καὶ χωρὶς ἑκατέρου, τρόπος ἐστὶ χρήσεως γυμνασίου. ἐπεὶ τοίνυν διώρισται πάνθ' ἡμῖν ὧν ἔμπειρον εἶναι
χρὴ τὸν ὑγιεινὸν, ἤδη τὰ τῶν γυμνασίων εἴδη καιρὸς ἰέναι. καὶ πρῶτον μὲν διελέσθαι τί τὸ κοινὸν ἅπασι
ὑπάρχει. καὶ τί καθ' ἕκαστον ἴδιον. ἐφεξῆς δὲ τοὺς καιροὺς τῆς τρίψεως ἀφορίσασθαι. τὸ μὲν δὴ κοινὸν ἁπάν-
των γυμνασίων ἐστὶ, θερμότητος αὔξησιν ἐξ αὐτῶν τοῖς ζώοις ἐργάζεσθαι. θερμαίνεται γὰρ ἡμῶν τὰ σώμα-
τα κατά τε τὰ βαλανεῖα καὶ τὰ τῶν θερμῶν ὑδάτων λουτρά. καὶ τὰς θερμὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἡλιαθε-
ρούντων τε, καὶ παρὰ πυρὶ θαλπομένων. καὶ θερμοῖς φαρμάκοις ἀνατριβομένων. ἀλλ' ἔξωθεν αἱ τοιαῦ-
ται πᾶσαι θερμότητες οὐκ ἔνδοθεν. οὐδ' ἐκ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ἀνάπτονται καὶ αὐξάνονται. κατὰ δὲ τὰ
γυμνάσια τῆς ἐμφύτου θερμότητος τοῖς ζώοις αὔξησίς ἐστιν ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων σωμάτων γιγνομένη. καὶ τοῦτο κοινὸν
μὲν, ἁπάντων τῶν γυμνασίων. οὐ μὴν ἴδιον γέ ἐστιν εἴ γε δὴ καὶ τοῖς θυμωθεῖσι καὶ τοῖς ἀγωνιάσι καὶ τοῖς αἰδεσθεῖσιν,

αὔξησις

αὔξησις τῆς ἐμφύτου γίγνεται θερμότητος. ὁ μέν γε θυμὸς, οὐδαμῶς αὔξησις, ἀλλ' οἷον ζέσις τίς ἐστι τοῦ
κατὰ τὴν καρδίαν θερμοῦ, διὸ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τῶν φιλοσόφων οἱ δοκιμώτατοι, τοιαύτην εἶναι φασί.
συμβεβηκὸς γάρ τι καὶ οὐκ οὐσία τοῦ θυμοῦ ἐστιν, ἡ τῆς ἀντιτιμωρήσεως ὄρεξις. αὐξάνεται δὲ καὶ τοῖς αἰδε-
σθεῖσιν ἡ ἔμφυτος θερμότης, εἴσω μὲν τὰ πρῶτα δραμόντος ἅπαντος τοῦ θερμοῦ, μετὰ ταῦτα δὲ ἀθροισθέντος
ἐν τῷ βάθει, κἄπειτα αὐξηθέντος, καὶ δι' ἄθροισιν μὲν τὴν ἐνταῦθα, καὶ διὰ τὴν κίνησιν δὲ τὴν συνεχῆ. οὐ γὰρ
ἡσυχάζει τὸ πνεῦμα τῶν αἰδουμένων, ἀλλ' ἔνδοθέν τε καὶ περὶ αὐτὸ μετὰ τοῦ σύμπαντος αἵματος κινεῖται
πολυειδῶς, ὥσπερ καὶ τὸ τῶν ἀγωνιώντων. εἰρήσεται δ' αὖθις πλέον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων παθῶν τῆς
ψυχῆς, ἐπὶ προσήκοντι τῷ λόγῳ. νυνὶ μὲν γὰρ διὰ τὸ κοινὸν ἕπεσθαι σύμπτωμα τούτοις τε τοῖς πάθεσι καὶ τοῖς
γυμνασίοις, ἠναγκάσθην αὐτῶν μνημονεῦσαι. δεικνὺς ὡς ἁπάντων κοινὸν γυμνασίων ἐστὶν, ἡ τῆς ἐμφύτου θερμό-
10 τητος αὔξησις, ἔνδοθέν τε καὶ ἐξ αὐτῆς. οὐ μὴν ὅτι γε μόνοις ὑπάρχει τοῖς γυμνασίοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς εἰρημένοις
ἄρτι πάθεσιν. ἤδη δ' αὖθις τὰ καθ' ἕκαστα τῶν γυμνασίων ἴδια τὸν λόγον ἄγειν καιρός. ἐπισημηνάμενοι γε πρό-
τερον, ὡς καὶ κατὰ ταῦτα, πλείους εἰσὶν αἱ διαφοραί. τὰ μὲν γὰρ ἄλλο τι ἄλλό τι μόριον ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον
γυμνάζει. καὶ τὰ μὲν ὑπ' ἐλινυόντων γίγνεται, τὰ δὲ ὀξύτατα κινουμένων, καὶ τὰ μὲν, εὐτόνως, τὰ δὲ ἀτόνως.
καὶ πρὸς τούτοις γ' ἔτι, τὰ μὲν σφοδρῶς, τὰ δὲ ἀμυδρῶς. εὔτονον μὲν γυμνάσιον ὀνομάζω, τὸ βιαίως ἄνευ τά-
χους διαπονοῦν, σφοδρὸν δὲ, τὸ βιαίως τε καὶ σὺν τάχει. βιαίως δὲ ἢ ῥωμαλαίως λέγειν, οὐ διοίσει. τὸ μὲν οὖν
σκάπτειν, εὔτονόν τε καὶ ῥωμαλέον ἐστὶν, οὕτω δὲ καὶ τὸ τέτταρας ἵππους ἅμα κατέχειν ἡνίαις, εὔτονον μὲν ἱκα-
νῶς γυμνάσιον, οὐ μὴν ὠκύ γε. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἴ τις ἀράμενος ὁτιοῦν μέγιστον φορτίον ἢ μένοι κατὰ χώραν
ἢ προβαίνοι σμικρά. καὶ οἱ ἀνάντεις περίπατοι, τούτου τοῦ γένους εἰσίν. ἀναφέρεται γοῦν καὶ ἀναβαστάζεται
κατ' αὐτοὺς ὑπὸ τῶν πρώτων κινουμένων ὀργάνων ἅπαντα τὰ λοιπὰ μόρια τοῦ σώματος, ὥσπερ τι φορτίον.
20 οὕτω δὲ καὶ ὅστις ἀναρριχᾶται διὰ σχοινίου, καθάπερ ἐν παλαίστρᾳ γυμνάζουσι τοὺς παῖδας, εἰς εὐτονίαν πα-
ρασκευάζοντες. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅστις ἢ σχοινίου λαβόμενος ἢ τινὸς ὑψηλοῦ ξύλου μέχρι πλείστου κατέχει κρε-
μάμενος ἐξ αὐτοῦ, ῥωμαλέον μέντοι καὶ ἰσχυρὸν γυμνάζεται γυμνάσιον, οὐ μὴν ὠκύ γε. καὶ ὅστις προτείνας ἢ
ἀνατείνας τὼ χεῖρε πὺξ ἔχων, ἀτρεμίζει μέχρι πλείστου. εἰ δὲ καὶ παραστήσας τινὰ κελεύει καθέλκειν κάτω τὼ
χεῖρε μὴ ἐνδιδοὺς αὐτὸς, ἔτι δὴ μᾶλλον οὗτος, εἰς εὐρωστίαν παρασκευάζει, τούς τε μῦς καὶ τὰ νεῦρα. τούτων γὰρ
ἴδια τὰ τοιαῦτα μάλιστα ἅπαντα γυμνάσια. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον εἴ τι βάρος ταῖς χερσὶν ἄκραις περιλαβὼν
ἑκατέρᾳ κατὰ μόνας, οἷάπερ οἱ κατὰ παλαίστραν εἰσὶν ἁλτῆρες, ἀτρέμας ἔχει προτείνας ἢ ἀνατείνας αὐ-
τάς. εἰ δὲ δὴ καὶ κελεύσειέ τινι καθέλκειν τε καὶ κάμπτειν βιαίως αὐτὸν ἀκίνητόν τε καὶ ἄκαμπτον οὐ ταῖς
χερσὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκέλεσι καὶ τῇ ῥάχει διαφυλάττων, οὐ σμικρὸν γυμνάσεται γυμνάσιον, εἰς εὐτονίαν
ὀργάνων. οὕτω τοι λόγος ἔχει κἀκεῖνον τὸν Μίλωνα γυμνάζειν ἑαυτόν, ἐνίοτε μὲν ἀποσαλεῦσαί τε καὶ μετακι-
30 νῆσαι τῆς ἕδρας ἐπιτρέποντα τῷ βουλομένῳ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν σκελῶν ἂν εἴη μάλιστα γυμνάσιον. ἐνίοτε δὲ, εἰς
τὰς χεῖρας γυμνάζειν βούλοιτο, τὴν πυγμὴν διαλύσειν κελεύοντα. αὖθις δ' αὖ ὥς φασιν ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων,
ἢ ῥοιὰν ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, ἀφαιρεῖσθαι τῷ βουλομένῳ παρέχει. ταυτὶ μὲν οὖν τὰ γυμνάσια μεγίστης ἰσχύος
ἐπίδειξίν τε ἅμα καὶ ἄσκησιν ἔχει. τόνον δὲ μορίων γυμνάζει τε καὶ ῥώννυσι, κἀπειδὰν ἤτοι διαλαβὼν ἕτερόν
τινα μέσον, ἢ διαληφθεὶς αὐτὸς ἐπηλλαγμένων πρὸς ἀλλήλας τῶν χειρῶν τε καὶ τῶν δακτύλων ἤτοι τῷ κρα-
τουμένῳ προστάξειε διαλύειν, ἢ αὐτὸς λύει τοῦ κρατοῦντος. οὕτω δὲ κἀπειδὰν ἑτέρου προσνεύοντος ἐκ πλα-
γίων αὐτῷ προσελθὼν ἐν κύκλῳ ταῖς λαγόσι περιλαβὼν τὰς χεῖρας ὥσπερ τι φορτίον ἀράμενος ἀναφέροι
τε ἅμα καὶ περιφέροι τὸν ἀρθέντα. καὶ μᾶλλον εἰ ἐπινεύοι τε καὶ ἀνανεύοι βαστάζων, ὧδε γὰρ ἂν ἀκριβῶς τις ἅ-
πασαν τὴν ῥάχιν εἰς ῥώμην παρασκευάσειεν. οὕτω δὲ καὶ ὅσοι τὰ στέρνα πρὸς ἀλλήλοις ἀπερεισάμενοι βιαίως
ὠθοῦσιν, εἰς τοὐπίσω. καὶ ὅσοι τῶν αὐχένων ἐκκρεμάμενοι κατασπῶσιν, εἰς εὐτονίαν παρασκευάζουσι. ἀλλὰ τὰ
40 μὲν τοιαῦτα καὶ χωρὶς παλαίστρας ἢ βαθείας κόνεως δύναται γίγνεσθαι, καθ' ὁτιοῦν χωρίον ἐπ' ἄκρων τῶν
ὀρθῶν ἑστώτων. ὅσα δὲ παλαίοντες εἰς ἀλλήλους δρῶσιν ἀσκοῦντες τὸν τόνον ἤτοι κόνεως βαθείας ἢ παλαί-
στρας δεῖται. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα, περιπλέξαντες τοῖς ἑαυτοῦ δυσὶ σκέλεσι τὸ ἕτερον σκέλος τοῦ προσπαλαίον-
τος, ἔπειθ' ἅψαντες πρὸς ἀλλήλας τὼ χεῖρε, τὴν μὲν αὖθις τὸν αὐχένα βιαίως ἐρείδειν, ἤ τις ἂν ἢ κατ' εὐθὺ τοῦ
κατειλημμένου σκέλους, τὴν δ' ἑτέραν αὖθις τὸν βραχίονα. δύναιτο δ' ἂν καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν ἄκραν τὸ ἅμμα
περιθεὶς, ἀνακλᾶν εἰς τοὐπίσω βιαζόμενος. τὰ τοιαῦτα γὰρ παλαίσματα, πρὸς εὐτονίαν ἑκατέρων τῶν
παλαιόντων ἀρκεῖ. καθάπερ γε καὶ ὅσα ζώσαντες τοῖς σκέλεσι θατέρου τὸ ἕτερον, ἢ κατ' ἀμφοῖν ἄμφω καθέν-
τος γίνεται, καὶ γὰρ καὶ ταῦτ' ἀμφότερα εἰς ῥώμην παρασκευάζει. μυρία δὲ τοιαῦτα ἕτερα κατὰ παλαίστραν
ἐστὶν εὔτονα γυμνάσια, περὶ ὧν ἁπάντων, τὴν ἐμπειρίαν τε ἅμα καὶ τριβὴν ὁ παιδοτρίβης ἔχει, ἕτερός δέ τις
ὢν οὗτος τοῦ γυμναστοῦ, καθάπερ ὁ μάγειρος τοῦ ἰατροῦ. καὶ πῶς ἔοικεν αὖ καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἥκειν εἰς σκέμμα, περὶ οὗ
50 λέλεκται μὲν ἤδη καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ὃ Θρασύβουλον ἐπιγράφομεν. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ὅσον αὔ-
ταρκες εἰς τὸν παρόντα. πρότερόν γε διελθόντων ἡμῶν τὰς διαφορὰς τῶν γυμνασίων, ὅσα μὲν οὖν εὔ-
τονα, καὶ δὴ λέλεκται. καταβαίνειν δὲ καιρὸς αὖθις τὰ ταχέα, χωρὶς εὐτονίας καὶ βίας. δρόμοι δ' εἰσὶ
ταῦτα, καὶ σκιαμαχίαι, καὶ ἀκροχειρισμοὶ, καὶ τὸ διὰ τοῦ κωρύκου τε καὶ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνα-
σίων. ὅταν ἐκδιεστώτων τε καὶ διαθεόντων γίγνηται. τοιοῦτον δέ τι καὶ τὸ ἐκπλεθρίζειν, καὶ τὸ πιτυ-
λίζειν. τὸ δὲ ἐκπλεθρίζειν ἐστὶν, ἐπειδάν τις ἐν πλέθρῳ πρόσω τε ἅμα καὶ ὀπίσω διαθέων ἐν μέρει πολ-
λάκις ἐφ' ἑκάτερα χωρὶς καμπῆς, ἀφαιρεῖ τοῦ μήκους ἑκάστοτε βραχὺ καὶ τελευτῶν εἰς ἓν καταστῇ βῆμα.
τὸ δέ τι πιτυλίζειν, ἐπειδὰν ἐπ' ἄκρων τῶν ποδῶν βεβηκὼς, ἀνατείνας τὼ χεῖρε, κινῇ τάχιστα, τὴν
μὲν, ὀπίσω φέρων, τὴν δὲ, πρόσω. μάλιστα δὲ τοίχῳ προσιστάμενοι, γυμνάζονται τοῦτο τὸ γυμνάσιον.

ἵν' εἰ καί ποτε σφάλλοιντο, προσαψάμενοι τοῦ τοίχου ῥᾳδίως ὀρθοῦνται, καὶ οὕτω δὴ γυμνάζει μὲν ἀναλαμ-
βάνειν τε τὰ σφάλματα, καὶ ἀσθενέστερον γίγνεται τὸ γυμνάσιον. ὠκεῖαι δὲ κινήσεις εἰσὶν, οὐ μὴν βίαιοί γε. καὶ
ὅσαι κατὰ παλαίστραν ὧδε τελοῦνται κυλινδουμένων ὀξέως καθ' ἑτέρων τε καὶ κατὰ μόνας. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ
ὀρθοὺς ἐνειλουμένους τε ἅμα καὶ μεταβάλλοντας, ἐν τάχει τὸν πέλας, ὀξὺ γυμνάσασθαι γυμνάσιον. ἐγχω-
ρεῖ δὲ καὶ διὰ τῶν σκελῶν μόνων ὀρθὸν ἐφ' ἑνὸς χωρίου γυμνάσασθαι γυμνάσιον ὀξύ. πολλάκις μὲν εἰς τοὐπίσω
μόνον ἀφαλλόμενον. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ εἰς τοὔμπροσθεν ἀναφέροντα τῶν σκελῶν ἑκάτερον ἐν μέρει. καὶ μὲν δὴ καὶ
διὰ τῶν χειρῶν ἔνεστιν ὀξὺ γυμνάσιον ὁμοιότροπον γυμνάσασθαι, χωρὶς τοῦ κατέχειν ἁλτῆρας. ἐπισπεύδοντα
τὰς κινήσεις αὐτῶν εἰς πυκνότητά τε ἅμα καὶ τάχος. εἴτε πὺξ ἐθέλοι τις, εἴτε χωρὶς πυγμῆς ἀνασείσειεν
ἁπλῶς. τοιοῦτον μὲν δὴ καὶ τὸ ταχὺ γυμνάσιον ἐστὶν, ἐν οἷς εἴπομεν εἴδεσιν ἀφωρισμένον. ὧδε δὲ τὸ σφοδρὸν ἰδίαι
10 καιρός. ἔστι δ' ὡς εἴρηται πρότερον σύνθετον ἐξ εὐτόνου τε καὶ τάχους. ὅσα γὰρ εὔτονα τῶν γυμνασίων εἴρηται,
τούτοις ἅπασιν, ὡς σφοδροῖς ἄν τις χρῷτο, κινήσεις ταχείας προστιθείς. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα γυμνάσια
σφοδρὰ σκάψαι καὶ δισκεῦσαι καὶ κινῆσαι καὶ πηδῆσαι συνεχῶς, ἄνευ τοῦ διαναπαύσασθαι. οὕτω δὲ καὶ τὸ
ἀκοντίζειν ὁτιοῦν τῶν βαρέων βελῶν συνείροντα τὴν ἐνέργειαν, ἢ βαρέσιν ὅπλοις ἐσκεπασμένον, ἐνεργεῖν
ὀξέως. ἀμέλει καὶ εἰ γυμναζόμενοι διά τινος τῶν τοιούτων ἀναπαύονται κατὰ βραχύ. καί σοι ἡ κατὰ τὸ συνε-
χές τε καὶ διαλεῖπον γυμνάσιον ἤδη πως γνωσκέσθω διαφορά. τὰ γὰρ εἰρημένα νῦν δὴ πάντα διαλείποντες
μᾶλλον εἰς χρείαν ἄγουσι, καὶ μάλισθ' ὅσα πόνοι τινές εἰσι καὶ ἔργα. μὴ μόνον γυμνάσια, καθάπερ τὸ ἐρέσσειν τε καὶ
σκάπτειν. ὅσα δ' ἀσθενέστερα τῶν γυμνασίων ἐστὶν ἄνευ τοῦ διαναπαύεσθαι γίνεται μᾶλλον, ὥσπερ δόλιχός τε καὶ
αἱ ὁδοιπορίαι. ταῦτ' οὖν ἅπαντα γυμνασίων ἐστὶν εἴδη, τάς γε νῦν εἰρημένας ἔχοντα διαφοράς. καὶ πρὸς τού-
τοις ἔτι, τὸ τὰ μὲν ὀσφῦν μᾶλλον ἢ χεῖρας ἢ σκέλη διαπονεῖν. τὰ δὲ τὴν ῥάχιν ὅλην, ἢ τὸν θώρακα μόνον, ἢ τὸν
20 πνεύμονα μόνον. βάδισις μέν γε καὶ δρόμος ἴδια σκελῶν γυμνάσια. ἀκροχειρισμοὶ δὲ καὶ σκιαμαχίαι, ἴδια χει-
ρῶν. ὀσφύος δὲ, τὸ ἐπικύπτειν τε καὶ ἀνακύπτειν συνεχῶς, ἢ αἴροντά τι βάρος ἀπὸ τῆς γῆς, ἢ ἐν ταῖν χεροῖν
βαστάζοντά τι διαπαντός. ἔνιοι μὲν καταθέντες ἁλτῆρας ἐν τῷ πρόσθεν διεστῶτας ἀλλήλων ὀργυίαν, εἶτ' ἐν μέ-
σῳ ἱστάντες αὐτῶν, ἀναιροῦνται προκύπτοντες, τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ, τὸν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, τῇ δὲ ἀριστερᾷ, τὸν ἐν
τοῖς δεξιοῖς. καὶ αὖθις ἑκάτερον, εἰς τὴν οἰκείαν κατατίθενται χώραν. καὶ τοῦτο δρῶσιν ἐφεξῆς πολλάκις ἀ-
τρεμίζοντες τῇ βάσει. τὰ δὲ πλάγια μέρη τῆς ῥάχεως, ἡ κίνησις ἥδε διαπονεῖ μᾶλλον, ὥσπερ ἡ προειρημένη τὰ
κατ' εὐθύ. θώρακος δὲ καὶ πνεύμονος αἱ μέγισται τῶν ἀναπνοῶν οἰκεῖα γυμνάσια. καθάπερ καὶ αἱ μέγισται φωναὶ, πρὸς
τοῖς εἰρημένοις, ἁπάντων τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. εἴρηται δ' ὁ κατάλογος αὐτῶν, ἐν τοῖς περὶ φωνῆς ὑπο-
μνήμασιν. ἐπεὶ δ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γεγόναμεν, οὐ χεῖρον ὑπὲρ ἁπάντων διελθεῖν τοῦ ζώου τῶν μορίων, ὅσα
τε κινήσεις τινὰς ἐναργεῖς ἔχει, καὶ ὅσα βραχείας τε καὶ ἀμαυράς. καὶ τίνα μὲν ἐξ ἑαυτῶν κινεῖται, τίνα δὲ
30 ὑφ' ἑτέρων. ἡ γὰρ τοιαύτη διαίρεσις οὐ σμικρὰν εὐπορίαν παρέξει τῷ γυμναστῇ, πρὸς τὸ κινεῖν ἅπαντα τοῦ ζώου
τὰ μόρια. ποτὲ μὲν ἐξ ἑαυτῶν τε καὶ κατὰ τὰς οἰκείας δυνάμεις. ἔστιν ὅτε δ' ὑφ' ἑτέρων τε καὶ δι' ἑτέρων. αἱ
γὰρ κατὰ προαίρεσιν ἐνέργειαι πᾶσαι μυῶν τε καὶ νεύρων, καὶ τενόντων ἴδιαι κινήσεις εἰσίν. εἰ δὲ καὶ σφοδρό-
τεραι γίγνοιντο, τὰ μὲν εἰρημένα μόρια πρῶτά τε καὶ μάλιστα γυμνάζουσι, κατὰ δέ τι συμβεβηκὸς, καὶ τὰς
ἀρτηρίας. ὀστᾶ δὲ καὶ φλέβες καὶ σάρκες καὶ σύνδεσμοι, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τοῦ ζώου μόρια συγκινοῦνται
τοῖς προειρημένοις. αἱ δ' ἄλλαι κινήσεις ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ὅσαι μὴ κατὰ κοινὴν προαίρεσιν, ἀλλ' ἤτοι φυ-
σικαί τινες ἢ κατὰ τῆς ψυχῆς γίγνονται πάθη, διτταὶ μέν εἰσι κατὰ γένος. αἱ μὲν ἕτεραι, καρδίας καὶ ἀρτη-
ριῶν. αἱ δὲ ἕτεραι φλεβῶν τε καὶ ἥπατος ἐνέργειαι. πρῶτον μὲν τούτων καὶ μάλιστα, δεύτερον δὲ τῶν ἄλλων
ἁπάντων μορίων. ἐπειδὴ πάντα τέτταρσι φυσικαῖς διοικεῖται δυνάμεσιν. ἡ μὲν δὴ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ τῆς
καρδίας κίνησις οὐκ ἔστιν ὅτ' ἐκλείπει τὸ πάμπαν, ἐπιτείνεται μέντοι καὶ ἀνίεται κατὰ μέγεθος καὶ σμι-
40 κρότητα, καὶ τάχος καὶ βραδυτῆτα καὶ σφοδρότητα, παρὰ πολλὰς αἰτίας, ἃς συμπάσας μὲν ἐν τῇ περὶ
τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτιῶν πραγματείᾳ διῆλθον. ἀρκεῖ δ' ἐν τῷ παρόντι τὰ κεφάλαια μόνον αὐτῶν εἰ-
πεῖν τὰ πρῶτα. μία μὲν οὖν τῆς μεταβολῆς τῶν σφυγμῶν ἐστὶν, αὔξησίς τε καὶ μείωσις τῆς ἐμφύτου θερ-
μότητος. ἑτέρα δὲ, ἡ κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ἀλλοίωσις. τρίτη δὲ ἡ κατὰ τὴν τῆς δυνά-
μεως εὐρωστίαν τε καὶ ἀρρωστίαν. τετάρτη δὲ, ἡ κατὰ τὰ τῶν ὀργάνων πάθη. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης, οὐ νῦν δι-
δάσκειν καιρὸς, ἤδη γὰρ νοσεῖν ἀνάγκη τὸ ζῶον ἐν τοῖς τοιούτοις πάθεσιν. αἱ δὲ ἄλλαι πᾶσαι τῶν σφυγμῶν
ἀλλοιώσεις καὶ ἐν τοῖς ὑγιαίνουσι γίγνονται. παρὰ μὲν τὴν αὔξησίν τε καὶ μείωσιν τῆς ἐμφύτου θερμότητος,
ἥ τε παρὰ τὰς ὥρας καὶ τροφὰς καὶ πόματα καὶ λουτρὰ καὶ τρίψεις καὶ ὕπνους καὶ ἐγρηγόρσεις, ἔτι τε τὰ
ψυχικὰ πάθη, καὶ τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείας. ἡ δὲ παρὰ τὴν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ἀλλοίωσιν, ἐν ταῖς
τῶν καθ' ὁρμὴν κινήσεων διαφοραῖς. ἡ δὲ παρὰ τὴν τῆς δυνάμεως εὐρωστίαν τε καὶ ἀρρωστίαν, ἐν ταῖς εὐκρα-
50 σίαις τε καὶ δυσκρασίαις αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς τε καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν. αἱ δὲ τῶν φλεβῶν ἐνέργειαι σὺν
καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὀργάνοις ὅσα περὶ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο κατὰ τὰς ἐδωδάς
τε καὶ πόσεις, ἀναδόσεις τε καὶ πέψεις, καὶ θρέψεις ἀλλοιοῦνται, μέρος δέ τι ταύταις ἐστὶ κἀν ταῖς ἀρτηρίαις. ὅσαι
δὲ τῶν κινήσεων οὐκ εἰσὶν ἐνέργειαι, τριττὴ τούτων ἡ διαφορά. τινὲς μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτῶν τοῖς ζώοις ἐγγίγνονται.
τινὲς δὲ ἔξωθεν προσέρχονται. τινὲς δὲ ὑπὸ φαρμάκων καταναγκάζονται, ἐξ ἑαυτῶν μὲν, ἃς ἔμπροσθεν εἶπον. ἔξωθεν
δὲ, κατὰ τοὺς πλοῦς, καὶ τὰς ἱππασίας, καὶ τὰς αἰωρήσεις, ὅσαι τ' ἐκ τῶν ὀχημάτων γίγνονται, καὶ ὅσα διὰ
σκιμπόδων ἐκκρεμαμένων, ἢ λίκνων σειομένων, ἢ ἐν ταῖς τροφῶν ἀγκάλαις τοῖς βρέφεσιν. ἐκ δὲ τῶν ἔξωθεν
κινήσεων, εἴη ἂν καὶ ἡ ἀνάτριψις, εἴτ' οὕτως τις αὐτὴν ὀνομάζειν ὁμοίως τοῖς παλαιοῖς, εἴτε καὶ χωρὶς τῆς ἀνὰ
προθέσεως ὡσαύτως τοῖς νεωτέροις, βούλοιτο. διαφέρει γὰρ οὐδὲν εἰς τὰ παρόντα. ἔνιαι μὲν οὖν κινήσεις εἰσὶ

μικται, καθάπερ καὶ ἱππασίαι. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν τοῖς ὀχήμασι καὶ μάλιστα ἐν οἷς κατακλινάντες ἀρεμίζομεν, οὕτω κἀν τοῖς τῶν ἵππων ὀχήμασι συμπίπτει. σείεσθαι μόνον ὑπὸ τοῦ φέροντος ἐνεργοῦντα μηδὲν. ἀλλὰ τὴν ῥάχιν ὀρθίαν ἀπευθύνειν χρὴ, καὶ τοῖς μηροῖς ἀμφοτέροις ἀκριβῶς ἔχεσθαι τῶν πλευρῶν τοῦ ἵππου, καὶ τετάσθαι τὰ σκέλη καὶ προσορᾶσθαι τὰ πρόσθεν. ἐν τούτῳ γὰρ καὶ ἡ ὄψις γυμνάζεται, καὶ ὁ τράχηλος πονεῖ. μάλιστα δ' ἐν τῷ τοιούτῳ γυμνασίῳ σείεται τὰ σπλάγχνα, σείεταί γε μὴν οὐδὲν ἧττον τὰ σπλάγχνα, καὶ τοῖς ἀλλομένοις. ἐν μέντοι ταῖς τῶν ὀχημάτων αἰωρήσεσιν ἧττον. ὥστε εἴ τις ἐθέλοι τὰ κατὰ φρενῶν σπλάγχνα κινῆσαι βιαιότερον, ἐπί τε τοὺς εἰρημένους ἡκέτω πόνους, καὶ πρὸς τούτοις, ὅσα διὰ τῆς τῶν ἀμμάτων περιθέσεως τρίβουσι, χρὴ δ' ὄπισθεν εἶναι τὸν τρίβοντα, περιφέροντα τὼ χεῖρε, ποτὲ μὲν, ἐπ' ἀριστερὰ, ποτὲ δ' ἐπὶ δεξιὰ, συνεπικλινόμενα πρὸς ταῦτα καὶ τριβόμενα, συγκινοῦσι μέν πως τὰ κάτω τῶν φρενῶν σπλάγχνα, 10 καὶ αἱ μέγισται τῶν ἀναπνοῶν τε καὶ φωνῶν, ὥσπερ γε καὶ αἱ ἐκφυσήσεις αἵ τε κατὰ μόνας γιγνόμεναι καὶ αἱ μετὰ καταλήψεως ἐν αὐλήσεσί τε καὶ φωναῖς, καὶ αὐτὴ δ' ἡ κατάληψις τοῦ πνεύματος, γυμνάσιόν ἐστιν, οὐχ ἧττον τῶν κατ' ἐπιγάστριον ἢ τῶν κατὰ θώρακα μυῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης αὖθις εἰρήσεται. πρὸς γὰρ ταῖς εἰρημέναις ἄρτι, καὶ ἄλλην οὐ σμικρὰν χρείαν ἔχει, ἧς ἕνεκεν νῦν τελευτὴ τῶν γυμνασίων αὐτὴν παραλαμβάνομεν. νυνὶ δὲ τὸ προκείμενον ἐπανιτέον, ὡς πολλαὶ τῶν ἐγγινομένων κινήσεων τοῖς τοῦ ζώου μορίοις, οὔτ' ἐνέργειαι τῶν μορίων αὐτῶν εἰσιν, οὔτ' ἐνεργείαις ἀκολουθοῦσιν ἀλλ' ὑφ' ἑτέρων δὲ καὶ δι' ἑτέρων ἀποτελοῦνται, ὡς νῦν τῶν ὀχουμένων γίγνονται καὶ πλεόντων ἢ τριβομένων καὶ καθαιρομένων ὑπὸ φαρμάκων, ἐμετηρίων τε καὶ ὑπηλάτων. ἀλλ' ἡ τοιαύτη κίνησις, οὐκ ἔστιν τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας. αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι καὶ μάλιστα ἡ διὰ τρίψεως ἀναγκαιοτάτη γνώσκεσθαι τοῖς ὑγιεινοῖς. τῆς γὰρ τούτων τέχνης ἐστὶν ἁπασῶν τῶν κινήσεων ἐπίστασθαι τὰς δυνάμεις, ὥσπερ οἶμαι τῶν τεχνικῶν αὐτῶν ἁπάσας τὰς κατὰ μέρος, ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τῆς κατὰ 20 τὴν ὕλην ποικιλίας, ὁ γυμναστὴς δὲ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἔχει τὴν γνῶσιν. εἰ γοῦν τίς με κελεύσειεν ὁπλομαχικὰς κινήσεις ἢ ἕτερον διδάσκειν, ἢ αὐτὸν εὐρύθμως κινεῖσθαι, οὐκ ἂν δυναίμην καλῶς ἐνεργῆσαι, μίαν δὲ αὐτῶν τὴν ἐπιτυχοῦσαν. εἰ μέντοι παρείην τινὶ τῶν ὁπλομαχικῶν ἐνεργοῦντι, καὶ τίνα δύναμιν ἑκάστη τῶν ἐνεργειῶν ἔχει καὶ τί μάλιστα μόριον ἐκπονεῖ, πάντων ἂν ἐκείνων ἀκριβέστερον εἰδείην. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὁ μὲν ὁπλομαχικὸς, οὐδὲν ἂν εἴποι τῆς δυνάμεως αὐτῶν. ὁ δὲ περὶ τὰ γυμνάσια τέχνην ἐπιστάμενος ἀκριβῶς, ἁπάσας διαγνώσεται, πρὸς ὡρισμένους σκοποὺς ἀναφέρων, ἢ γὰρ βίαιοί τινές εἰσι καὶ βαρεῖαι καὶ εὔτονοι, ἢ κοῦφαι καὶ ταχεῖαι καὶ σύντονοι, ἢ βίαιοι τε ἅμα καὶ ὀξεῖαι. ταῦτα οὖν γνωρίσεις ῥᾳδίως ἐν αὐτῷ τῷ θεάσασθαι γινόμενα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τίνες μὲν ἐνέργειαι, σκέλει μᾶλλον ἢ χεῖρας ἢ θώρακα. τίνες δ' ὀσφὺν ἢ κεφαλὴν ἢ ῥάχιν, ἢ γαστέρα. τίνες δ' ὁτιοῦν ἄλλο μόριον ὑπὲρ τἆλλα διαπονοῦσιν. ὁ μὲν γὰρ ὁπλομαχικὸς εὐρύθμως μὲν, ἐνεργήσει κινήσεις, ταχείας εἰ οὕτως ἔτυχεν εὐτόνους τε ἅμα καὶ βαρείας. οὐ μὴν ὅτι τε πυκνοῦσι καὶ ἰσχναίνουσιν αἱ 30 τοιαῦται κινήσεις, οἶδεν. ὥσπερ οὐδ' ὅτι σαρκοῦσί τε καὶ ἀραιοῦσιν αἱ βραδύτεραι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνεργήσει μέν ποτε κινήσεις εὐτόνους τε ἅμα καὶ βραδείας καὶ βαρείας, οὐ μὴν ὅτι γε ῥώμην αὗται καὶ βάρος σώματος κατασκευάζουσιν οἶδεν. οὕτω καὶ ὁ ἡνιοχικὸς ἐνεργήσει μὲν ἁπάσας τὰς κατὰ μέρους ἐνεργείας, εὐρυθμότατά τε ἅμα καὶ τῇ χρείᾳ συμφορώτατα. ποῖαι δ' αὐτῶν ἤτοι λεπτύνουσιν ἢ σαρκοῦσιν ἢ ῥώμην ἢ συντονίαν ἀποτελοῦσιν ἢ μαλακὸν ἢ σκληρὸν ἢ πυκνὸν ἢ ἀραιὸν ἐργάζονται τὸ σῶμα παντάπασιν ἀγνοεῖ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ σφαιριστικὸς ἁπάσας μὲν ἐπίσταται τὰς τῆς σφαίρας βολάς τε καὶ λήψεις, οὐ μὴν ἥν τινά γε διάθεσιν ἑκάστη τῷ σώματι περιποιεῖ. οὕτω καὶ ὁ παιδοτρίβης ἁπασῶν μὲν τῶν κατὰ παλαίστραν ἐνεργειῶν ἐπιστήμων ἐστὶν, ὅτι δὲ ἑκάστη πέφυκε δρᾶν, ἀγνοεῖ, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ἅπαντες ὅσοι τεχνῖταί τε καὶ ἄτεχνοι, διὰ τῶν σωμάτων ἐνεργοῦντες, ἀγνοοῦσι τῶν ἐνεργειῶν τὰς δυνάμεις, ὀρχισταὶ, ναυτίλοι, τέκτονες, ἁλιεῖς, γεωργοὶ, χαλκεῖς, οἰκοδόμοι, σκυτοτόμοι, πάντες ἁπλῶς οἵ τι πράττοντες. ἀλλ' ὁ γυμναστικὸς ἀφ' ὧν εἶπον ὀλίγον ἔμ- 40 προσθεν ὁρμώμενος, εἰ καὶ νῦν πρῶτος εἴη θεώμενος ἡντιναοῦν ἐνέργειαν, οὐκ ἀγνοήσει τὴν δύναμιν αὐτῆς. οἷον αὐτίκα τῶν ὀρχιστῶν αἱ σύντονοι κινήσεις, ἐν αἷς ἅλλονται μέγιστα, καὶ περιδινοῦνται στρεφόμενοι τάχιστα, καὶ ὀκλάσαντες ἐξανίστανται, καὶ προσασύρουσι καὶ διαχάζουσι νῦν πλεῖστον τὰ σκέλη, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν αἷς ὀξύτατα κινοῦνται, λεπτὸν καὶ μυῶδες καὶ σκληρὸν καὶ πυκνὸν ἔτι τε σύντονον ἀποτελοῦσι τὸ σῶμα. κατὰ δὲ τὰς ἐκλύτους τε καὶ βραδείας καὶ μαλακὰς κινήσεις, οὐ μόνον οὐκ ἂν γένοιτο τὸ σῶμα τοιοῦτον, οἷον εἴρηται νῦν, ἀλλ' εἰ καὶ φύσει μυῶδές τε καὶ σύντονον ὑπάρχει, τὴν ἐναντίαν ἀμείψει διάθεσιν. ὅπερ οὖν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὡς ὁ παιδοτρίβης ὑπηρέτης ἐστὶ τοῦ γυμναστοῦ τοιοῦτος οἷός περ ὁ μάγειρος, ἰατροῦ, τοῦτο καὶ νῦν ἐπιδέδεικται. σκευάζει γὰρ ὁ μάγειρος ἢ τεῦτλον ἢ φακὴν ἢ πτισάνην, ἄλλοτ' ἀλλοίως, οὔτε τὸ σκευαζόμενον ὁποῖόν τι τὴν δύναμιν ἐστὶν ἐπιστάμενος, οὔθ' ἥτις τῶν σκευασιῶν βελτίστη. ὁ δ' ἰατρὸς, οὐδὲν μὲν τούτων ὁμοίως τῷ μαγείρῳ παρασκευάσαι δυνατός ἐστιν, παντὸς δὲ τοῦ παρασκευασθέντος, ἐπίσταται τὴν δύναμιν. ὁ τοίνυν γυμναστὴς τοῦ προ- 50 κειμένου ἐν τῷ λόγῳ μειρακίου, τοῦ τὴν ἀρίστην ἔχοντος κατασκευὴν, ἐπίσταται μὲν ἁπάντων γυμνασίων τὰς δυνάμεις, ἐκλέγεται δὲ καθ' ἕκαστον εἶδος τὰ σύμμετρά τε καὶ μέσα τῶν ἀμετριῶν ἑκατέρων, οὔτε γὰρ ὀξέως, οὔτε βραδέως ἡ ἀρίστη κατασκευὴ τοῦ σώματος, ἀλλὰ τοῦ μέσου τε καὶ συμμέτρου δεῖται γυμνασίου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, οὔτε βιαίου καὶ σφοδροῦ, οὔτ' ἐκλύτου καὶ ἀμυδροῦ, ἀλλὰ κἀνταῦθα, τὸ σύμμετρον ἄριστον. οὐ γὰρ ὑπαλλάττειν προσήκει τὴν ἀρίστην κατασκευὴν τοῦ σώματος, ἀλλὰ φυλάττειν. εἴτ' οὖν ἐν ὅπλοις ἐθέλοι γυμνάζεσθαι τὸ τοιοῦτον μειράκιον, ὁ γυμναστὴς αὐτοῦ τὸν ἐμπειρότατον τῆς ὕλης τῶν ὑπομαχικῶν ἐνεργειῶν παραλαβὼν ἁπάσας αὐτῷ, δειχθῆναι κελεύει. κἄπειτ' ἐν αὐτοῖς ἐκλέξεται καὶ διακρινεῖ καὶ προστάξει, κατὰ ποίας μὲν αὐτῶν νῦν πλεονάκις χρὴ γυμνάζεσθαι, καὶ κατὰ ποίας δ' ὀλιγάκις, ἢ συμμέτρως, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ διαπαντός. οὐ γὰρ δύναται λαθεῖν αὐτὸν οὔθ' ὅτι μόριον ἑκάστη διαπονεῖ μᾶλλον, οὔθ' ἥτις αὐτῶν ἐστιν ἡ ποιότης τε καὶ ἡ δύναμις, εἴτε διὰ σφαίρας

ἐπιθυμήσειε γυμνάζεσθαι. καὶ αὖθις πάλιν ἐξευρήσει τό, τε εἶδος τῶν ἐνεργειῶν καὶ τὴν ποιότητα καὶ τὸ
μέτρον, ὑπηρέτην λαβὼν τὸν σφαιριστικὸν, ὑπὲρ τοῦ τὴν ὕλην ἅπασαν θεάσασθαι τῶν ἐνεργειῶν. αὐτῆς μὲν
γὰρ τῆς κατὰ μέρος ὕλης ἑκάστης τῶν τεχνῶν ἄπειρός ἐστιν ὁ γυμναστὴς, ᾗ γυμναστής ἐστιν. εἰ δὲ ἅπαξ αὐτὴν θεά-
σαιτο τήν τε ποιότητα καὶ τὴν δύναμιν, αὐτίκα γνωρίζει. μυρίους γοῦν ἡμεῖς ἀσθενέστερα τινὰ μόρια τοῦ σώ-
ματος ἔχοντας, ὡς συνεχέστατα τοῖς κατὰ ταῦτα νοσήμασιν ἁλίσκεσθαι, διὰ μόνης γυμναστικῆς ἀνερρώσαμεν,
οὐχ ἅπαντας ἀπὸ τῶν οἰκείων γυμνασίων, ἀλλ' εἴτ' ὀρχιστικὸς ἦν ὁ αὐτὸς εἴθ' ὁπλομαχικὸς, εἴτε παγκρατιαστικὸς,
εἴτε παλαιστρικὸς, εἴθ' ὁτιοῦν ἄλλο, τὰς ἐν ἐκείνῃ τῇ τέχνῃ κινήσεις ἁπάσας αὐτὸν ἐπιτάξαντες ἡμῶν παρόν-
των κινηθῆναι, κἀξ αὐτῶν ἐκλεξάμενοι τὰς ἐπιτηδειοτάτας ἅμα καιρῷ τε καὶ μέτρῳ. περὶ μὲν δὴ τῶν τοιού-
των ἐπανορθώσεων ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ διαλέξομαι, κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς πραγματείας ἐν ᾧ περὶ τῶν
10 μοχθηρῶν κατασκευῶν τοῦ σώματος διέξειμι, νυνὶ δὲ τὸ μὲν ἄριστον σῶμα πρόκειται φυλάττειν ἄριστον. ἐξ ἁπάν-
των δ' ἐκλεκτέον αὐτῷ, τὸ σύμμετρον ἐκ τρίψεων, ἐκ γυμνασίων, ἐκ λουτρῶν, ἐκ τροφῶν, ἐξ ὕπνων. μήτε μαλακω-
τέραν αὐτοῦ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος ἐργαζομένους, μήτε σκληροτέραν. ἡ μὲν γὰρ εὐκίνητος ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτί-
ων, ἡ δὲ τὴν αὔξησιν κωλύει, μήτε πυκνοτέραν ὡς ἴσχεσθαί τι τῶν κατὰ δέρμα περιττωμάτων, μήτε ἀραιοτέραν
ὡς ἀπορρεῖν τι καὶ τοῦ χρηστοῦ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδ' ἰσχνότερον ἑαυτοῦ ποιητέον, οὐδὲ παχύτερον ἤπερ
ἄριστα διέκειτο. γινώσκοντας ὡς τὸ μὲν ἰσχνότερον, εὐεπηρέαστον ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων, τὸ δὲ παχύτερον ὑπὸ
τῶν ἔνδοθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος ὁρμωμένων. τί δεῖ λέγειν, ὡς οὐδὲ θερμότερον αὐτὸ ἢ ψυχρότερον ἢ ξηρότε-
ρον ἢ ὑγρότερον ἀποφαντέον, εἴπερ ἀμέμπτως ἐκέκρατο. εἷς οὖν ἐπὶ τοῦ τοιούτου σώματος ὁ σκοπὸς ἐν ἁπάσαις
ταῖς ὑγιειναῖς ὕλαις τὸ σύμμετρόν τε καὶ μέτριον, ὅπερ ἀκριβῶς ἐστὶ μέσον ἑκατέρων τῶν ἀμετρίων. ὡς δ' ἄν τις
μάλιστα τοῦ σκοποῦ τυγχάνοι, λέλεκται μὲν ἤδη καὶ πρόσθεν, ἀλλ' οὐδὲν χεῖρον ὑπὲρ τῶν ἀναγκαιοτάτων ἀνα-
20 μιμνήσκειν πολλάκις. ἡ μὲν πρώτη τῶν ἡμερῶν, πλατὺν ἔχει τὸν στοχασμὸν, ἡ δὲ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη καὶ ἡ τε-
τάρτη καὶ τῶν λοιπῶν ἑκάστη, κατὰ τὸ ἑξῆς ἀκριβέστερον. ἐν γὰρ τῇ πρώτῃ διὰ τῶν εἰρημένων σκοπῶν ἅπαν-
τά σοι πραττέσθω. ἀπολυέσθω μὲν ἐπὶ πεπεμμένοις ἀκριβῶς τοῖς οὔροις, ὡς ὁ λόγος ἐκέλευσεν. ἐφεξῆς δὲ
τῆς μὲν ἀνατρίψεως ὁ σκοπὸς ὡς μαλαχθῆναι τὰ μόρια, δηλώσει δὲ τότε ἐπιτρέχον ἄνθος αὐτοῖς καὶ τὸ ῥᾳδί-
ως ἐκμαλάττειν τὰ κῶλα, καὶ τὸ πρὸς τὰς κινήσεις ἁπάσας ἑτοίμως ἔχειν. μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γυμναζέσθω
μέχρις ἂν εἰς ὄγκον αἴρηται τὸ σῶμα, καὶ εὐανθὲς ὑπάρχει, καὶ αἱ κινήσεις ἕτοιμοί τε καὶ ὁμαλαὶ καὶ εὔρυθμοι
γίγνονται. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἱδρῶτα θεάσῃ θερμῷ ἀτμῷ συμμιγῆ. παύσασθαι τηνικαῦτα πρῶτον, ἐπειδὰν ἕν
τι τῶν εἰρημένων ἀλλοιωθῇ. καὶ γὰρ εἰ φανείη σοι συστελλόμενος ὁ τοῦ σώματος ὄγκος, αὐτίκα παύειν τὸ μειράκιον,
εἰ γὰρ ἐπὶ πλέον γυμνάζοις ἐκκενώσεις τι καὶ τῶν χρηστῶν. ὥστ' ἰσχνότερον ἀποδείξεις τὸ σῶμα, καὶ ξηρότερον καὶ
ἀναυξέστερον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ τῆς χροιᾶς εὐανθὲς μαραίνοιτο, παύεσθαι, καὶ γὰρ καταψύξεις τὸ σῶμα καὶ
30 διαφορήσεις ἐπὶ πλέον εἰ γυμνάζοις ἔτι, καὶ μὴν δὴ καὶ τὸ κινήσεων ἕτοιμον ἢ εὔρυθμον ἢ ὁμαλὲς, ἐπειδὰν ἐνδιδόναι
προσφαίνηται καὶ ὀκλάζειν κατά τι, παύειν αὐτίκα, καὶ εἰ περὶ τὸν ἱδρῶτα γίγνοιτό τις, ἢ κατὰ τὸ πλῆθος ἢ κατὰ τὴν
ποιότητα μεταβολή. πλείονα γὰρ ἀεὶ καὶ μᾶλλον αὐτὸν γίγνεσθαι χρὴ καὶ θερμότερον, εἰς ὅσον ἂν αἱ κινήσεις ἀνάγον-
ται πρὸς τὸ σφοδρότερον. ὅταν οὖν ἢ ἐλάττων ἢ ψυχρότερος γίγνηται, διαφορεῖται ἤδη τὸ σῶμα καὶ ψύχεται
καὶ ξηραίνεται περαιτέρω τοῦ προσήκοντος. ἀκριβῶς οὖν προσέχειν τὸν νοῦν τῷ γυμναζομένῳ σώματι, καὶ δια-
παύειν εὐθέως, ἐπειδὰν προσφαίνεταί τι τῶν εἰρημένων σημείων. οὐ μὴν αὐτίκα γε ἀπολαύειν λουσόμενον, ἀλ-
λὰ τῆς μὲν ἀκμῆς τῶν γυμνασίων ἐπισχεῖν, καὶ στῆναι κελεύσαι. καὶ εἰ βουληθείης κατοχῇ πνεύματος πληρῶσαι
τὸν λαγόνα, περιχέαντα τοὔλαιον ἀποθεραπεύειν τοὐντεῦθεν. οἷον δέ τι πρᾶγμά ἐστιν ἡ ἀποθεραπεία καὶ τίνες
ἐν αὐτῇ σκοποὶ καὶ τί τὸ μέτρον ἐξ ὧν τὸ συμπληροῦται κινήσεών τε καὶ τρίψεων, ἐν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ δηλω-
θήσεται. νυνὶ μὲν γάρ μοι δοκῶ καταπαύειν ἤδη τὸν ἐνεστῶτα αὐτάρκες ἔχοντα μέτρον. ἐκεῖνο μόνον ἔτι προ-
40 σθεὶς, ὡς καὶ τὸ λουτρὸν τὸ ἀκριβῶς εὔκρατον ἐπὶ τῆς προκειμένης ἡλικίας τε καὶ φύσεως ἐκλέγεσθαι προ-
σήκει. πρόκειται δ' ἔτι μεμνήμεθα τρίτη τις ἑβδομὰς ἐτῶν ἀπὸ τῆς γενετῆς, τουτέστιν ἡ μετὰ τεσσαρεσκαι-
δέκατον ἔτος ἡλικία μέχρι πρώτου καὶ εἰκοστοῦ, καθ' ἣν οὐδέπω κελεύω ψυχρολουτρεῖν τὸ μειράκιον, ἵν' ἐπὶ πλέ-
ον αὔξοιτο. τελειωθέντος δὲ κατὰ μέγεθος, ἐπισκεψώμεθά τι καὶ περὶ τῆς ψυχρολουσίας. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ
τῶν ἐν κόνει γυμνασίων ἀκριβέστερον ἐπισκεψώμεθα, κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον. ἐν δέ γε τῷ παρόντι τοσοῦτον εἰπεῖν ἀρ-
κέσει, τὸ μὴ δεῖν κόνεως χρῄζειν τὸ μειράκιον, εἰ τὸν οἶκον ἐν ᾧ γυμνάζεται, καθ' ὃν ἐν ἀρχῇ τρόπον ἐκέλευσα παρα-
σκευασμένον ἔχοι. εἰ δέ γε θερμότερος εἴη, καὶ κόνει χρηστέον. εἰ μὲν δὴ κονίσεται πάντως λουστέον. εἰ δὲ μὴ κονί-
σαιτο δυνατὸν καὶ μὴ λούσασθαι, καὶ μάλιστα χειμῶνος. ἐφεξῆς δὲ καὶ ὅσα περὶ τροφὴν ἢ ποτὸν ἢ ὕπνον ἢ πε-
ρίπατον ἐστοχάσθαι χρὴ, τὸν ἐπιστάτην τοῦ μειρακίου, καὶ λεχθήσεται μὲν ἐν τοῖς ἑξῆς. ἀδύνατον δ' ἀκριβῶς ἐπιτυ-
χεῖν αὐτῶν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν ἐπὶ πόσοις γυμνασίοις ὅπως διετέθη γινώσκων. εἰ
50 μὲν ἀκριβῶς φαίνοιτο διαφυλάττων τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἐν τοῖς αὐτοῖς μέτροις διαιτήσει τε καὶ διαγυμνάσει.
μὴ φυλάττοντα δὲ, καθότι ἂν ἐξίστηται τῶν ἀρχαίων ἐπανάγειν πειράσεται μεταβάλλων τὰ μέτρα. καὶ τότε
παύσεται ποιῶν ἄχρι περ ἂν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραττομένων ἀκριβὲς ὁρίσῃ τὸ μέτρον. ὁπόσαι δ' εἰσὶ καὶ τίνες αἱ
εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπαὶ, καὶ πῶς ἑκάστην χρὴ διαγινώσκειν τε καὶ θεραπεύειν, ὁ ἐφεξῆς λόγος ἐξηγήσεται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΥΓΙΕΙΝΩΝ
ΛΟΓΟΣ γ'.

τ

ῶν γραψάντων ὑγιεινὰς πραγματείας, ἰατρῶν τε καὶ γυμναστῶν, ἔνιοι μὲν, ἁπά-
σιν αὐτοῖς κοινάς τινας ὑποθήκας ἐποιήσαντο, μηδὲν νοήσαντες ὅλως ὑπὲρ τῆς κατ' εἶδος
ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν διαφορᾶς. ἔνιοι δ' ὅτι μὲν οὐ μικρῷ τινὶ διαφέρομεν ἀλλήλων,
ἐδήλωσαν. ὡς δ' ἀδύνατον ἁπάσας ἐπελθεῖν τὰς διαφορὰς, ἑκόντες παρέλιπον. ὀλί-
γοι δέ τινες εἴδεσί τε καὶ γένεσιν ἐπιχειρήσαντες ἀφορίσασθαι, πλείστα διήμαρτον, ὧν
10 κατώρθωσαν. ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ πρῶτον εὐθέως βιβλίον ἐδηλώσαμεν, ὁπόσα τὰ
πάντα ἐστὶν εἴδη τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων. ἐπηγγειλάμεθά τε καθ' ἕκαστον ἰδίᾳ γράφειν ὑπο-
θήκας ὑγιεινάς. ἠρξάμεθα δ' ἀπὸ τοῦ τὴν κατασκευὴν ἄμεμπτον ἔχοντος. ἐπεὶ δὲ καὶ
ὁ τοιοῦτος αὐτὸς ἐν περιστάσεσι πραγμάτων ἐνίοτε γινόμενος, ἢ ἑκὼν ἢ ἄκων ἐμποδίζεται κατὰ τὰ προστάγμα-
τα τῆς ὑγιεινῆς τέχνης διαιτᾶσθαι, κάλλιον ἔδοξεν ὑποθέσθαι πρῶτον αὐτὸν ἐλεύθερον ἀκριβῶς, αὐτῇ μόνως
τῇ τοῦ σώματος ὑγείᾳ σχολάζοντα. ὅπως μὲν οὖν ἀνατρέφεσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, ὁ πρῶτος λόγος ἐδεί-
ξε, μέχρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκαέτιδος ἡλικίας ἐκτείνας αὐτοῦ τὴν ἐπιμέλειαν. ὅπως δ' ἀνδροῦσθαι δεῖ, τοῦ δευ-
τέρου γράμματος ἐδηλώσαμεν, ἐμηκύνθη δ' ὁ λόγος εἰς κοινὰ κεφάλαια τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας ἀφι-
κόμενος, ὧν χωρὶς οὐχ οἷόν τ' ἦν οὐδὲ περὶ τῆς ὑποκειμένης ἡλικίας τε καὶ φύσεως ἀκριβῶς διελθεῖν. ἁπά-
σας γὰρ ἐξηριθμησάμεθα τάς τε τῶν τρίψεων καὶ τῶν γυμνασίων διαφοράς. οὐ μὰ Δία τὰς κατὰ μέρος. ὅτι μὴ
20 πάρεργον ἕνεκα παραδείγματος εἰς χρείαν ἐλθούσας. ἀλλὰ τὰς ἐν εἴδεσί τε καὶ γένεσιν ἀφωρισμένας. ἐν μὲν ταῖς
τρίψεσι τὴν σκληρὰν καὶ τὴν μαλακὴν, καὶ πρὸς τούτοις γε τὴν σύμμετρον, ἥν τινα δύναμιν ἔχουσιν ἐξηγη-
σάμενοι. προσθέντες δ' αὐταῖς τὰς κατὰ τὸ ποσὸν διαφορὰς, τρεῖς οὔσας καὶ αὐτὰς, εἶτα κατὰ συζυγίαν ἐν-
νέα τὰς πάσας ἐπιδείξαντες, ἑκάστης τε τὴν δύναμιν εἰπόντες. ἐν δὲ τοῖς γυμνασίοις, τίνα μὲν ὀξέα τε καὶ τα-
χέα προσαγορεύομεν, τίνα δ' ἀμβλέα τε καὶ βραδέα, καὶ τίνα τούτων μέσα τε καὶ πρῶτα, κατά γε τὴν φύσιν
ὑπάρχοντα. καὶ περὶ τῶν εὐτόνων καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων δὴ καὶ κούφων ὁμοίως, ὅσα τε τούτων ἐστὶν ἄμεσα
διελθόντες, ἐδείξαμεν ὡς χρὴ τὴν ἀρίστην κατασκευὴν ἐν ἅπασι τοῖς μετρίοις τε καὶ συμμέτροις, ἃ δὴ καὶ μέ-
σα τῶν ἀμέτρων ἐστὶ διαιτᾶσθαι. κατά τε τρίψεις καὶ γυμνάσια καὶ λουτρὰ, καὶ τροφάς. ὅσα τ' ἄλλα συμπληροῖ τὴν
ὑγιεινὴν δίαιταν. ὑπεσχόμεθά τε καθάπερ ἐπὶ τρίψεων τε καὶ γυμνασίων ἐποιήσαμεν, εἰς εἴδη τινὰ κοινὰ τὴν θεω-
ρίαν ἀνάγοντες, ὥστε δυνατόν τε ἅμα καὶ μεθοδικὴν εἶναι τὴν διδασκαλίαν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
30 ἁπάντων ποιῆσαι. καὶ πρῶτόν γε περὶ τῆς καλουμένης ἀποθεραπείας, ἐπειδὴ ἔμπροσθεν ἐφεξῆς ἐτέτα-
κτο, δηλώσαντες γὰρ εἰς ὅσον ἐπιτείνειν τε καὶ παραύξειν χρὴ τὰ γυμνάσια καὶ τὸ τέλος ὡς ἐν ὑγιείας λόγῳ,
ἀκολουθεῖν ἔφαμεν αὐτοῖς τὴν καλουμένην ἀποθεραπείαν, ὑπὲρ ἧς ἤδη λέγωμεν ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ὡς δι-
ττὴ κατὰ γένος ἐστίν. ἡ μέν τις ὡς μέρος. ἡ δ' ὡς εἶδος γυμνασίου. περὶ δὴ τῆς ὡς εἶδος ἑξῆς ἐροῦμεν. περὶ δὲ τῆς ὡς
μέρος, ἤδη λέγωμεν. ἅπαντος γυμνασίου καλῶς ἐπιτελουμένου, τὸ τελευταῖον μέρος ἀποθεραπεία καλεῖται.
δύο δ' αὐτῆς οἱ σκοποί. κενῶσαί τε τὰ περιττώματα, καὶ ἄκοπον φυλάξαι τὸ σῶμα. κοινὸς μὲν ὁ πρότερος λό-
γος τῷ γυμνασίῳ. καὶ γὰρ κἀκείνου δύο τοὺς πάντας ἐλέγομεν εἶναι σκοπούς. ἐπιρρῶσαί τε τὰ στερεὰ μόρια τοῦ
ζώου, καὶ κενῶσαι τὰ περιττώματα. ὁ δ' ἴδιος τῆς ἀποθεραπείας σκοπὸς, ἰᾶσθαί τε καὶ διακωλῦσαι τοὺς εἰω-
θότας ἐπιγίγνεσθαι τοῖς ἀμετροτέροις γυμνασίοις κόπους. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων τῶν ἀεὶ ἤτοι σκαπτόντων ἢ ὁδοι-
πορούντων ἢ ἐρεσσόντων ἤ τι τοιοῦτον διαπραττομένων ὁτιοῦν ἔργον ἀναγκαῖον ἐν τῷ βίῳ, ἑτοιμότεροι οἱ κόποι
40 συνίστανται. πλὴν εἴ τις ἀποθεραπείᾳ χρῷτο. κατὰ τὸ προκείμενον ἐν τῷ νῦν λόγῳ σῶμα τὸ κάλλιστα κατα-
σκευασμένον ἀπηλλαγμένον τε δουλείας ἁπάσης ὡς μόνῃ σχολάζειν ὑγείᾳ, σπάνιος ἡ τοῦ κόπου γένεσις. ὥσπερ γὰρ
οὐδ' οἱ πλεῖστα πονοῦντες ἀθληταὶ κατ' ἄλλο τι γυμνάσιον, ἐφεσκεύονται τόπον ἔχουσι πλὴν τὸ καλούμενον ὑπ'
αὐτῶν τέλειον, οὕτως οὐδ' οἱ βίον ἐλευθέριον ζῶντες ὑγείας μόνης ἕνεκα γυμναζόμενοι κοπιαθήσονταί ποτε
διὰ τὸ μηδ' εἰς ἀνάγκην ἀφικνεῖσθαι τοῦ τοιούτου γυμνασίου. τοῖς μὲν γὰρ ἀθληταῖς ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὡς ἂν πα-
ρασκευάζωσι τὰ σώματα πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ἄθλοις πόνους ἀμέτρους, ἔσθ' ὅτε καὶ δι' ὅλης ἡμέρας γιγνομένους γυ-
μνάζεσθαί ποτε τὸ τελεώτατον ἐκεῖνο γυμνάσιον, ὃ δὴ καὶ κατασκευὴν ὀνομάζουσι. τοῖς δ' ὑγιείας μόνης ἕνεκα
γυμναζομένοις, οὔτ' ἀναγκαῖον οὔτε χρήσιμον ὅλως ἐστὶν, εἰς ὑπερβάλλοντας ἄγεσθαι πόνους. ὥστ' οὐδεὶς φό-
βος ἁλῶναι κόποις. ἀλλ' ὅμως ἀποθεραπεύειν αὐτῶν χρὴ τὰ σώματα κἂν εἰ μὴ διὰ κόπου προσδοκίας, ἀλλὰ
διὰ τοῦ κενῶσαι ἕνεκα τὰ περιττώματα. προσγίνεται δ' ἐξ ἐμμέτρου τῷδε, καὶ ἡ πρὸς τὸν κόπον ἀσφάλεια. εἰ γὰρ
50 καὶ ὅτι μάλιστα τὸ μέτρον αὐτοῖς τῶν γυμνασίων ἄκοπόν ἐστιν, καὶ ὁ τῆς ἐνεργείας τρόπος ἀβίαστος, ἐνδέχεταί
ποτε λαθεῖν τὸν γυμναστὴν ἐν ἑκατέρῳ τι σμικρὸν, ὃ παροφθὲν ἐργάζεταί τινα, καὶ εἰ μὴ μέγαν ἀλλὰ βραχύν γε
τῷ γυμναζομένῳ τὸν κόπον. οὐ μὴν προσήκει τὸν ἑαυτῷ ζῶντα καὶ μόνῃ σχολάζοντα τῇ τοῦ σώματος ὑγείᾳ, βλά-
πτεσθαί ποτε οὐδὲ τὸ σμικρότατον. ἀσφαλέστατον οὖν ἀποθεραπείᾳ χρῆσθαι διαπαντός. ὁποίαν δέ τινα ποιη-
τέον αὐτὴν, ἡ τῶν σκοπῶν φύσις ἐνδείξεται. ἐπειδὴ γὰρ πρόκειται τῶν ἐν τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μέρεσι περιτ-
τωμάτων ὅσα θερμανθέντα καὶ λεπτυνθέντα πρὸς τῶν γυμνασίων ἔτι μένει κατὰ τὸ σῶμα, κένωσιν ἀκριβῆ
ποιήσασθαι, χρὴ δή που τάς τε δι' ἑτέρων ἀνατρίψεις παραλαμβάνεσθαι, μετὰ τοῦ ἐντείνειν τὰ τριβόμενα μό-
ρια καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὴν καλουμένην τοῦ πνεύματος κατάληψιν, ἐπεὶ δ' οὔτε τῶν τρίψεων ἐν ἁπάσαις ἐστὶν
εἶδος οὔτε τῆς τοῦ πνεύματος καταλήψεως, ἄμεινον ἐκλέξασθαι τὸ χρησιμώτατον ἐξ ἑκατέρου. τῶν μὲν δὴ τρι-

ψεων αἱ σκληραὶ συνδεῖν ἐνδείκνυνται, τουτέστι πυκνότερόν τε ἅμα καὶ σκληρότερον ἀποφαίνειν τὸ σῶμα, ὥστ'
οὐκ ἂν ἁρμόττοιεν αἱ τοιαῦται τοῖς παροῦσιν, εἴ γε δὴ τὸ μὲν πυκνούμενον ἐντὸς ἑαυτοῦ στέγει· τὸ δ' ἀραιούμενον
ἐπιτρέπει διαῤῥεῖν τοῖς περιττοῖς. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν σκληροῦσθαι τοῖς συντεταγμένοις, ἐναντιώτατον·
αὐξάνει γὰρ αὐτῶν τὴν διάθεσιν. τὸ δὲ μαλάττεσθαι, χρησιμώτατον. εἴπερ οὖν ἅμα τε διαφορεῖν χρὴ τὰ περιτ-
τώματα καὶ μαλάττειν τὰ συντεταμένα, τὰς σκληρὰς τῶν τρίψεων φευκτέον. οὐδὲν δ' ἧττον οἶμαι φυλακτέον
ἐστὶ, καὶ τὰς βραδείας. ἐπειδὴ γὰρ οὐκέτ' ἐξ αὐτοῦ κινεῖται τὸ σῶμα, κίνδυνος αὐτῷ ψυχθῆναί τε καὶ πυκνω-
θῆναι, μηδὲν ἐπικούρημα θερμαῖνον ἔξωθεν προσλαβόν τι. διὰ τοῦτ' οὖν οὐ μόνον εἰς τάχος χρὴ τρίβειν, ἀλλὰ καὶ
πολλαῖς χερσὶν ὡς οἷόν τ' ἐστὶ μάλιστα, ὡς μηδὲν εἶναι μέρος τοῦ τριβομένου γυμνόν. ἀλλ' εἴπερ μήτε βραδείαν εἶναι
προσήκει τὴν τρῖψιν μήτε σκληρὰν, ἔλαιον δαψιλὲς χρὴ περικεχύσθαι τῷ τριβομένῳ σώματι. καὶ γὰρ εἰς
10 τάχος τοῦτο καὶ εἰς μαλακότητα τῇ τρίψει συντελεῖ, καὶ πρόσεστι αὐτῷ τι καὶ ἄλλο μέγιστον ἀγαθόν. ἐκλύει
τὰς τάσεις καὶ μαλάττει τὰ πεπονηκότα κατὰ τὰς σφοδροτέρας ἐνεργείας. διὰ ταῦτα μὲν δὴ φευκτέον
ἐστὶ τὴν σκληρὰν τρῖψιν. δι' ἕτερα δὲ τὴν μαλακήν. οὔτε γὰρ ἐξικνεῖται πρὸς βάθος ἡ τοιαύτη τρῖψις, ἀλλ' αὐ-
τόθι που κατὰ τὸ δέρμα καὶ τὰς πλησίον αὐτοῦ σάρκας ἐκλύεται· οὔτ' ἐκθλίβει τὰ περιεχόμενα κατὰ τοὺς
στενοὺς τῶν πόρων περιττώματα. διὸ δὴ τήν τε σύντασιν τῶν τριβομένων παραλαμβάνομεν καὶ τὴν τοῦ πνεύ-
ματος κατάληψιν. ἡ μέση τοίνυν μαλακῆς καὶ σκληρᾶς, ἥπερ δὴ καὶ σύμμετρός ἐστιν ἐκπεφευγέναι φαίνεται
τό τε τῆς μαλακῆς ἄπρακτον καὶ τὸ τῆς σκληρᾶς βίαιον καὶ βλαβερόν. ἐνεργηθήσεται δὲ, τῶν μὲν τριβόν-
των χειρῶν ἐῤῥωμένως ἐπιβαλλομένων ὡς ἐγγύς τι τὴν ἀπ' αὐτῶν θλῖψιν εἶναι τῇ σκληρᾷ τρίψει. διὰ δὲ τὸ
πλῆθος τοῦ λίπους, καὶ τὸ τάχος τῆς φορᾶς, ἐκλυομένου τοσοῦτον ὡς ἀκριβῶς γίνεσθαι σύμμετρον. τό, τε γὰρ
λίπος οὐ σμικρὸν ἀλεξητήριον ἐστὶ βιαίας ἐπιβολῆς. τό τε βραχυχρόνιον τῆς ὁμιλίας τοσοῦτον ἀφαιρεῖ τῆς
20 βιαίας, ὅσον καὶ τοῦ χρόνου. τείνειν δ' ἀξιοῦμεν ἐν τούτῳ τὰ τριβόμενα μέρη, χάριν τοῦ πᾶν ὅσον ἐστὶ μεταξὺ τοῦ
δέρματος καὶ τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς περίττωμα, διὰ τοῦ δέρματος ἐκκενοῦσθαι. χαλαρῶν γὰρ ἀμφοτέρων
ὑπαρχόντων, οὐδὲν μᾶλλον εἴσω φέρεσθαι τοῖς περιττώμασιν, ἢ ἔξω συμβήσεται. ταθέντων δὲ τῶν ὑποκει-
μένων τῷ δέρματι, πάντ' ἐκτὸς ἐκκρίνεται καθάπερ ὑπὸ δυεῖν πιεζόμενα χεροῖν. μιᾶς μὲν αὐτῆς, τῆς ἔξωθεν
ἐπιβεβλημένης τοῦ τρίβοντος. ἑτέρας δὲ τῶν τεταμένων ἔνδον μορίων. δι' αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ ἡ τοῦ πνεύμα-
τος κατοχὴ καὶ κατάληψις, οὐ σμικρὸν μέρος ἀποθεραπείας ἐστίν. ὀνομάζεται δὲ οὕτως, ἐπειδὰν ἅπαντας ἐν-
τείναντάς τε καὶ προστείλαντας τοὺς μῦς τοῦ θώρακος οἳ κατὰ τὰς πλευράς εἰσιν, ἐπέχωμεν τὴν ἐκπνοήν. συμ-
βαίνει γὰρ τηνικαῦτα τὸ θλιβόμενον ὑπὸ τῶν πλευρῶν πνεῦμα κεκωλυμένον ἐκπνεῖσθαι διὰ τὸ κεκλεῖ-
σθαι τὸν λάρυγγα, πᾶν ὠθεῖσθαι κάτω τὸ πνεῦμα πρὸς τὸ διάφραγμα. τούτῳ δὲ ὑποκειμένων ἥπατός τε καὶ
σπληνὸς καὶ γαστρὸς καὶ τινῶν ἑτέρων, συνεξαίρεσθαι ταῦτα σύμπαντα τῷ διαφράγματι. χρὴ δ' ἐν τούτῳ
30 συντείνειν ἀτρέμα τοὺς κατ' ἐπιγάστριον μῦς. ἵν' ὑπὸ τούτων τε ἅμα καὶ τοῦ διαφράγματος, ὥσπερ ὑπὸ δυοῖν
θλιβόμενα χεροῖν, ὅσα μεταξὺ κεῖται μόρια, τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτοῖς περίττωμα πρὸς τοὐκτὸς ὠθῇ. τὰ
μὲν οὖν μεταξὺ κείμενα τό, τε ἧπαρ ἐστὶ καὶ ὁ σπλὴν καὶ ἡ γαστὴρ καὶ κῶλόν τε καὶ λεπτῶν ἐντέρων προὔχον-
τα. χῶραι δ' εἰς ὑποδοχὴν ἕτοιμοι τοῖς ἐκθλιβομένοις περιττώμασιν, ἥ τε τῆς γαστρὸς εὐρυχωρία πᾶσα, καὶ
τῶν ἐνταῦθα κειμένων ἐντέρων αἱ κοιλότητες. εἰ δ' ἀργοὺς ἀκριβῶς ἐάσαις τοὺς κατ' ἐπιγάστριον μῦς, οὐδενὸς
μὲν τῶν εἰρημένων ἐκκενώσεις τὰ περιττώματα. τὰ δ' ἐν θώρακί τε καὶ πνεύμονι μεταστήσεις κάτω. προσήκει
δ' ἐνταῦθα μεθίστασθαι μᾶλλον αὐτοῖς, τοῦ μένειν ἐν ἐκείνοις, ὅσῳ καὶ ἡ κένωσις ἑτοιμοτέρα τῶν ἐν τῇ κοιλίᾳ
περιεχομένων, ἤπερ τῶν ἐν πνεύμονί τε καὶ θώρακι. τὰ μὲν γὰρ ἐμεῖταί τε καὶ ἀποπατεῖται ῥᾳδίως. τὰ δὲ
μετὰ συντονίας τε καὶ βίας ὑπὸ βηχὸς ἐκβάλλεται. εἰ μέντοι τις ὁμοίως ταῖς φρεσὶν ἐντείνει τοὺς κατ' ἐπι-
γάστριον μῦς ἐν ταῖς τοῦ πνεύματος καταλήψεσιν, ἀκριβέστερον μὲν ἐκκαθαρθήσεται τὰ κάτω τῶν φρενῶν
40 σπλάγχνα. μεταστήσεται δὲ οὐδὲν ἐκ τῶν τοῦ πνεύματος ὀργάνων εἰς τὰ τῆς τροφῆς. ἀλλ' ἅπαν ἐν θώρακί τε καὶ
πνεύμονι μένει τὸ περίττωμα. διὸ δὴ τὴν τοιαύτην κατάληψιν τοῦ πνεύματος, οὐκ ἐπαινῶ νῦν. ἔτι δὲ μᾶλ-
λον ὅταν ἤτοι μηδ' ὅλως τις ἐντείνας τὰς φρένας ἰσχυρῶς καὶ βιαίως προστείλῃ τοὺς κατ' ἐπιγάστριον μῦς.
ἀνάγκη γὰρ ἐν τῷδε ἐμπίπλασθαι μὲν αἵματός τε καὶ πνεύματος ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν τράχηλον ἀγγεῖα καὶ
μόρια. φέρεσθαι δ' ἄνω τε καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν οὐκ ἐπὶ τὴν γαστέρα καὶ κάτω τὰ περιττώματα. θεάσασθαι
γὰρ ἐστὶ τὸ αὐτὸ κἀπὶ τῶν αὐλούντων ἢ μέγιστον ἢ ὀξύτατα φωνούντων. εὐρύνεται γὰρ αὐτῶν ἅπας ὁ τράχηλος·
οἰδίσκεται δὲ τὸ πρόσωπον. ἥ τε κεφαλὴ πληροῦται σφοδρῶς. ὅτι καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ κατ' ἐπιγάστριον
ἐκτείνονται μύες, εἴκοντος αὐτοῖς τοῦ διαφράγματος. ἔστι γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἅπαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ φω-
νῆς ἀποδέδεικται, μικτὸν καὶ σύνθετον ἔκ τε μεγίστης ἐκπνοῆς, καὶ πνεύματος καταλήψεως. ἐν μὲν ταῖς ἀθρό-
αις ἐκφυσήσεσι, μεγίστης ἐκπνοῆς γινομένης. ἐπὶ σφοδροτάταις ἐντάσεσι τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς μυῶν ἅμα
50 τοῖς κατ' ἐπιγάστριον. ἐν δὲ ταῖς τοῦ πνεύματος καταλήψεσι, τῆς μὲν αὐτῆς ἐντάσεως γινομένης ἑκατέρων τῶν
μυῶν, ἐκπνεομένου δ' οὐδενός. ἐπὶ δὲ τῶν αὐλούντων τε καὶ φωνούντων ὀξὺ, τῶν μὲν μυῶν, ὡσαύτως τει-
νομένων, οὔτε δ' ἐπεχομένης ἀκριβῶς τῆς ἐκπνοῆς, οὔτε ἀθρόως ἐπιτελουμένης, ἀλλὰ μέσην ἐχούσης κατάστα-
σιν. ὥστε ταῖς τρισὶν ἐνεργείαις, κοινὴν μὲν εἶναι τὴν τάσιν τῶν μυῶν, ἰδίαν δὲ κατὰ μὲν τὰς ἀθρόας ἐκφυσήσεις,
τὴν ταχεῖαν ἔξω φορὰν τοῦ πνεύματος. κατὰ δὲ τὰς καταλήψεις, τὴν ἐπίσχεσιν. ἐν δὲ ταῖς αὐλήσεσί τε καὶ φω-
ναῖς, σύμμετρον κένωσιν. αἰτία δὲ τῶν τριῶν ἐνεργειῶν, ἡ φάρυγξ. ἀνοιγομένη μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἐν ταῖς ἀθρόαις
ἐκφυσήσεσιν. ἀκριβῶς δὲ κλειομένη καταλαμβανόντων τὸ πνεῦμα. μέσην δ' ἔχουσα κατάστασιν αὐλούντων τε
καὶ φωνούντων, ὀξύ τε ἅμα καὶ μέγα. περὶ μὲν δὴ τούτων ἀνάγκη ποτὲ καὶ αὖθις εἰπεῖν ἐν τοῖς περὶ ἀναφω-
νήσεως λόγοις. ἡ δ' εἰς τὴν ἀποθεραπείαν ἐπιτήδειος, ἐξαίρει τε τὴν γαστέρα, τεινομένων μὲν ἁπάντων τῶν τε ἐ-

ρικος μυῶν· αἱ ἑπομένων δὲ τῶν κατ' ἐπιγάστριον τε καὶ τὰς φρένας οὕτω τ' ἐκχυθήσεται κάτω τὰ περιττώματα.
δευτέραν δ' ἔχει τάξιν, ἡ μετρίως ἐντείνουσα τοὺς κατ' ἐπιγάστριον μῦς ὑπὲρ τοῦ τὰ κάτω τῶν φρενῶν ἀποθερα-
πεῦσαι σπλάγχνα. τῶν δ' αὐτῶν τούτων ἕνεκα, καὶ αἱ τῶν ἀμμάτων περιφοραὶ γιγνέσθωσαν, ἃς ἐξ ὄπισθεν
τῶν τριβομένων, οἱ τρίβοντες ἱστάμενοι ποιοῦνται περὶ τὴν γαστέρα σύμπασαν. ἄλλας δ' ἐκ τοῦ πρόσθεν ἱστά-
μενοι τῶν μεταφρένων περιβολὰς ἀμμάτων ποιοῦνται, τὼ χεῖρε περιάγοντες. ἄλλας δὲ ταῖς πλευραῖς, καὶ
τῇ ῥάχει καὶ τῷ στέρνῳ συνεπιστρεφομένου πως αὐτοῖς τοῦ τριβομένου. κατὰ τῆς ὀσφύος δὲ γιγνέσθωσαν ἀμ-
μάτων ὅμοιαι περιβολαί τε καὶ περιφοραί, συνεντεινομένου μὲν ἁπάσαις αὐταῖς τοῦ τριβομένου. συνεπι-
στρεφομένου δὲ καὶ οὐχ ἁπάσαις. οὐδὲ γὰρ συνεχεῖς ἐπ' αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἀποθεραπείας χρὴ ποιεῖσθαι τὰς κινή-
σεις, ὥσπερ οὐδὲ σφοδράς. ἀλλὰ ποιεῖσθαι μέν τινας, ἐκ διαλειμμάτων δ' ἐχόντων τρίψεις. αἱ μὲν γὰρ συνεχεῖς
10 τε καὶ σφοδραὶ τρίψεις, ἴδιαι τῶν κατασκευαστικῶν γυμνασίων εἰσίν. αἱ δὲ μήτε συνεχεῖς μήτε σφοδραί, τῆς
ἀποθεραπείας οἰκεῖαι. ὥστε πολλάκις μὲν ἀνειλείσθω. πολλάκις δέ, καὶ ἀπωθείσθω. πολλάκις δὲ καὶ μεταβαλ-
λέτω τὸν προσγυμναζόμενον ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ. πολλάκις δὲ καὶ κατὰ νῶτον γιγνόμενος αὐτὸς ἑκάτερον ἐν
μέρει τῶν σκελῶν περιπλέκων τῷ γυμναστῇ, μετ' ἐντάσεως τινὸς οὐκ ἠπειγμένης ὑφ' ἑτέρων εὐκαίρως ἐπι-
φερομένων τριβέσθω. οὕτω γάρ, καὶ μάλιστα διαφυλάττοι τε τὴν ἐν τοῖς γυμνασίοις ηὐξημένην θερμότητα
καὶ συνεκκρίσει ταῖς ἰδίαις ἐντάσεσί τε καὶ κινήσεσι τὰ περιττώματα. πρὸς ὃ δὲ καὶ ἡ τοῦ πνεύματος κατάλη-
ψις, οὐκ ὀλίγον μοι ἔοικεν ἐπιβοηθεῖν. ὠθούμενον γὰρ ἔσωθεν πανταχόθεν εἰς τοὺς λεπτοὺς πόρους, ἀναγκάζεται
καταδύεσθαι, καὶ ἣν ἤδη πλέον θλίβηταί τε καὶ προσωθῆται πάντας αὐτοὺς διεξέρχεται. συναποφέ-
ρει αὐτῷ τι καὶ τῶν λελεπτυσμένων περιττωμάτων. οὕτω γέ τι καὶ ῥίμματα πολλάκις ὀργάνων λεπτά, τοὺς
δημιουργοὺς ἔστιν ἰδεῖν ἐκκαθαίροντας, ἐμφυσήσει σφοδροτέρου πνεύματος. εἰς ὅσον γὰρ ἔσωθεν φέρεται πρό-
20 σω βιαίως ἐπαναγκαζόμενον, εἰς τοσοῦτον τὰ μέν, ὠθεῖται παρ' αὐτοῦ, τὰ δὲ παρασύρεται, διεξελθεῖν ἐφιέ-
μενα τὴν ὁδὸν ἅπασαν, ὠθεῖται μὲν τὰ πρόσω, παρασύρεται δὲ τὰ πλάγια τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς ἄμφω βια-
ζόμενα. καὶ τοίνυν καὶ τῶν γυμνασίων αὐτῶν μεταξύ, παραλαμβάνουσιν οἱ ἄριστοι γυμνασταὶ κατάληψιν
πνεύματος. ὥσπερ γε καὶ τὴν προειρημένην ἀποθεραπευτικὴν τρῖψιν. ἅμα μὲν ἀναπαύοντες ὅτ' ἂν ἄρχωνται
κάμνειν, ἅμα δὲ διακαθαίροντες κατὰ βραχὺ τοὺς πόρους, ἵν' εὔπνουν τε ἅμα καὶ καθαρὸν ᾖ τὸ σῶμα πρὸς τοὺς ἐξῆς
πόνους, ὡς κίνδυνός γε μηδενὸς τοιούτου προνοηθέντος τὸν γυμναστήν, ἐμφράξαι μᾶλλον ἢ καθᾶραι τοὺς πόρους. αἱ
γάρ τοι σφοδρόταται φοραὶ τῶν ὑλῶν τὰ ἐναντία πεφύκασιν ἐργάζεσθαι κατὰ διαφέροντας καιροὺς καὶ
τρόπους ἐνεργούμενα. ἐμφράξεις μέν, ὅτ' ἂν ἀθρόον τε ἅμα καὶ παχὺ καὶ πολὺ τὸ φερόμενον ᾖ. καθάρσεις δὲ ἐπει-
δὰν ὀλίγον τε καὶ λεπτομερὲς ὑπάρχον μὴ πάνυ κατεπείγηταί τε καὶ καταναγκάζηται, πᾶν ἀθρόως ἐκκενοῦ-
σθαι. φαίνεται γὰρ οὕτω ταῦτα γινόμενα κατά τε τῶν ἐκτὸς ἁπάντων ὀργάνων τε καὶ πλοκάμων. ἀποπλύ-
30 νεται γάρ τι καὶ ἀποῤῥύπτεται τὸ περιττὸν ἅπαν ἐξ αὐτῶν, οὐχ ὅταν ὑπεξιόντων ἔτι τῶν προτέρων ἕτερα
βιαίως ἐπιφέρηται. κίνδυνος γὰρ ἐν τῷδε σφηνωθέντα καὶ διερεισθέντα πρὸς ἄλληλα τὰ διεξερχόμενα,
φράξαι τὴν ὁδόν. ἀλλ' ὅταν τῶν προτέρων ἤδη κενωμένων αὖθις ἕτερα κενωθῇ, καὶ τί δὲ περὶ τῶν μι-
κροτέρων πόρων θαυμάζειν. ὅπου γε καὶ τῶν θεάτρων ἀθρόως ἐξιόντες πολλοὶ κατὰ τὰς διεξόδους ἴσχονται.
διὰ ταῦτα μὲν δὴ καὶ τοὺς ἐν μέσοις τοῖς πόνοις ἀποθεραπείᾳ χρωμένους, ἐπαινῶ, καὶ μάλιστα ἤδη τῶν τοὺς
βαρεῖς καλουμένους ἄθλους ἀσκούντων, ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις. ὁ δὲ νῦν ἡμῖν ὑποκείμενος ἄνθρωπος
οὐκ ἀθλητικὴν εὐεξίαν, ἀλλ' ἁπλῶς ὑγίειαν ἔχει τὸν σκοπόν. οὔτ' οὖν πολλῶν αὐτῷ χρεία γυμνασίων ἐστίν, οὔτε
πρὸς ἀνάγκην ἐδωδῆς, ἀλλ' οὐδὲ πλῆθος κρεῶν χοιρείων, οὐδ' ἄρτων τοιούτων οἵους ἐσθίουσιν οἱ βαρεῖς ἀθληταί.
διὰ ταῦτ' οὖν ἅπαντα, τῷ μὲν οὐδεὶς κίνδυνος ἐμφραχθῆναι τοὺς πόρους, εἰ καλῶς προκατασκευάσαιτο. του-
τέστιν ἤδη τῇ συνηθείᾳ τε τρίψει καὶ πόνοις. ἐξ ὀλίγου τε καὶ κατὰ βραχὺ προϊοῦσι, ἀθλητῇ δὲ βαρεῖ, κίνδυνος ἐστὶ διά
40 τε τὴν ποιότητα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐδεσμάτων, εἰ μὴ πάντα γίγνοιτο καλῶς, ἐμφραχθῆναι μᾶλλον ἐν τοῖς
γυμνασίοις, ἢ καθαρθῆναι τοὺς πόρους. ἅλις μὲν ἤδη μοι τῶν περὶ τῆς ἀποθεραπείας λόγων. ἴωμεν δ' ἑξῆς
ἤδη τὰ λουτρά. τοσοῦτον οὐ μόνον εἰπόντες ὑπὲρ τῶν προκειμένων, ὡς ὅστις ἂν ἐλάττοσιν ἔπεσιν ἑρμηνεύσει
ταῦτα μακρολογίαν ἡμῖν ἐγκαλείτω. εἰ δὲ τῶν ἀναγκαίων τι θεωρημάτων ἢ τῶν ταῦτα πιστουμένων ἀπο-
δείξεων ὑπερβὰς τινάς, βραχὺν ἡγεῖτο πεποιηκέναι τὸν λόγον, οὐκ ἀγάλλεσθαι προσήκει, ἀλλ' αἰσχύνεσθαι
μᾶλλον αὐτῷ ταῖς τοιαύταις βραχυλογίαις. ἐγὼ δὲ καίτοι βιβλίον ὅλον ὑπὲρ τῆς καλουμένης ἀποθεραπεί-
ας γράψαι δυνάμενος, οὐκ ἐδικαίωσα ποιεῖν οὕτως συντέμνειν ὅτι μάλιστα τὸ μῆκος τῆσδε τῆς πραγματεί-
ας προῃρημένος. εἰ γὰρ ἤδη τὸ διελέγχειν ὅσα κακῶς εἴρηται τοῖς πλείστοις ἐτραπόμην, οὐ μικρὰν οὐδὲ φαύ-
λην ὕλην εἰς μῆκος λόγου εἶχον ἄν. ἀλλ' ἐξ ὧν ἀπέδειξα, νομίζω τοῖς ἔχουσι νοῦν ἁπάσας τὰς ἀντιλογίας
τὰς ἀφορμὰς παρεσχῆσθαι. λέγοντος γοῦν Ἀσκληπιάδου τὴν κατάληψιν τοῦ πνεύματος ἐμπιπλάναι τὴν κε-
50 φαλὴν ἐξ ὧν ἐγὼ διωρισάμην ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἐπιδεικνὺς αὐτοῖς τὰς διαφοράς, ἔνεστι τῷ βουλομένῳ τὴν
πρὸς αὐτὸν ἀντιλογίαν ποιεῖσθαι. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὸ δεύτερον βιβλίον ἐξῆν δή που κἀμοὶ τὰ κατὰ μέρος
ἅπαντα γυμνάσια διηγουμένῳ, μηκῦναι τὸν λόγον. ὥσπερ ἄλλοι γέ τινες ἐποίησαν. ὅτι κάλλιστα μεταχειρισά-
μενον ὅλην τὴν πραγματείαν Θέων ὁ Ἀλεξανδρεύς. τέτταρα τ' οὗτος ἔγραψε βιβλία περὶ τῶν κατὰ μέ-
ρος γυμνασίων ἅπαντα, κἀμοὶ λέγειν ἐξῆν. ἄμεινον γὰρ ἑρμηνεύειν ἐκείνου δυναμένῳ, καὶ προσέτι καὶ ἄλλων
πολλῶν μνημονεύειν γυμνασίων ἔργοις κοινῶν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὡς ἂν ἀθλητὰς μάλιστα γυμνάζειν ἔργον πεποιη-
μένος ἐν τοῖς ἐπ' ἐκείνων ἐπλεόνασε γυμνασίοις. ἔξεστι δὲ τῷ βουλομένῳ περὶ πάντων τῶν κατὰ πάσας τὰς τέ-
χνας διεξέρχεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν μοι λελέχθω πρὸς τοὺς ἀγανακτήσαντας τῷ μήκει τῆς πραγματείας.
καιρὸς δ' ἤδη περὶ λουτρῶν διέρχεσθαι. πρῶτον μὲν ὁπόσα γλυκέων ὑδάτων ἐστὶ θερμαινόμενα. ἐπειδὰν τού-

τῶν ἡ χρεία πλείων, ἑξῆς δὲ τῶν ψυχρῶν, εἶθ' οὕτως τῶν αὐτοφυῶν ὀνομαζομένων, καὶ αὐτῶν δήπου τὰ
μὲν, εὔκρατα, τὰ δὲ, ζέοντα, τὰ δὲ, χλιαρὰ, τὰ δὲ, ψυχρὰ παντάπασιν ὑπάρχει. ἔστι δὴ τῶν γλυκέων ὑδάτων
θερμῶν ἡ δύναμις, εὐκράτων μὲν ὄντων, ὑγρὰ καὶ θερμὰ, χλιαρωτέρων δὲ γενομένων ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ, θερ-
μοτέρων δὲ τοῦ δέοντος ἀποτελεσθέντων, θερμὰ μὲν, οὐκέτι δ' ὁμοίως ὑγρά. φρίττειν γὰρ ἀναγκάζει τὰ σώ-
ματα καὶ πυκνοῦσθαι τοὺς πόρους αὐτῶν, ὡς μήτ' ἀπολαύειν ἔτι τῆς ἔξωθεν ὑγρότητος, μήτ' ἐκκενοῦσθαι
τι τῶν ἔνδον περιττωμάτων. ἀλλὰ γὰρ ἀπὸ τῶν εὐκράτων ἀρκτέον, ἃ διὰ παντὸς ὑγραίνει, καὶ θερμαίνει διὰ
παντὸς καθ' ἑαυτά. συμβαίνει δ' αὐτοῖς ἐνίοτε κατά τι συμβεβηκὸς ἤτοι διαφορεῖν τὰς ὑγρότητας, ἢ πλη-
ροῦν ῥεύματος περιττοῦ τὰ μόρια τοῦ σώματος, ἢ μαλάττειν, ἢ πέττειν, ἢ ῥωννύναι τὴν δύναμιν, ἢ καταλύειν. εἰς
ταῦτα μέν γε καὶ ἡ ποσότης αὐτῶν, οὐκ ὀλίγα συντελεῖ. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν τοῖς εἰρημένοις ἑπομένων ἔν-
10 εστι καταλέγειν ἔργα τῶν εὐκράτων ποτίμων λουτρῶν, ὧν τὰ πρέποντα τῇ νῦν ἡμῖν ἐνεστώσῃ πραγματείᾳ,
λεχθήσεται καθ' ὅσον ἐγχωρεῖ διὰ βραχέων. ἀναβεβλημένης ἐν τῷ παρόντι τῆς εἰς τὰ νοσήματα χρείας αὐ-
τῶν. εἰς δὲ τὴν ὑγιεινὴν χρῆσιν ὁ προκείμενος ἐν τῷ λόγῳ νεανίσκος, ἡκέτω γεγυμνασμένος ὡς εἴρηται πρόσθεν.
ἐπὶ τούτου τοίνυν ὀλίγη μὲν ἡ διὰ αὐτοῦ ὠφέλεια. πάντα γὰρ ἔχει φθάνων ἐκεῖνος, ἔκ τε τῶν συμμέτρων γυμ-
νασίων καὶ τῆς εἰρημένης ἀποθεραπείας. ὅμως δ' οὖν εἰ καλῶς παραλαμβάνοιτο τὰ λουτρὰ, μέτριος ἄν γε γέ-
νοιτο καὶ αὐτὸ τῆς ἀποθεραπείας. εἴ γε δὴ μαλάττει μὲν τὰ σκληρὰ καὶ τεταμένα μόρια, διαφορεῖ δ' εἴ τι πε-
ρίττωμα καὶ σύντηγμα πρὸς τοῦ δέρματος ἐντὸς ἴσχοιτο. ἀλλὰ τούτων γε οὐδετέρων χρήζειν ἔοικεν ὁ ὑποκεί-
μενος αὖθις ἐν τῷ λόγῳ. οὔτε σύντηγμα σαρκὸς ἁπαλῆς, ἢ πιμελῆς εἰκὸς αὐτῷ γεγονέναι τι κατὰ τὰ γυ-
μνάσια, ταῖς γὰρ ἀμέτροις τε καὶ σφοδραῖς κινήσεσιν εἵπετο τὰ τοιαῦτα. κεκένωται δὴ πάντ' αὐτῶν τὰ πε-
ριττώματα, καὶ μεμάλακται τὰ στερεὰ μόρια κατὰ τὸν τῆς ἀποθεραπείας καιρόν. ὥστ' ἀποπλύνασθαι τὸν ἱδρῶ-
20 τα καὶ τὴν κόνιν, εἰ καὶ ταύτην, ποτὲ χρήσαιτο δεῖται μᾶλλον ἢ θερμανθῆναι κατὰ τὸ βαλανεῖον. διαβαδί-
σαι τοιγὰρ οὖν χρηζόμενον ἄχρι τῆς δεξαμενῆς, οὐκ ἐνδιατρῖψαι τῷ βαλανείῳ. καθάπερ οὖν χρεὼς τοῦ γυμνά-
σασθαι καθεψῶντες ἑαυτούς. οὐ μὴν οὐδ' ἐγχρονίζειν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ δεῖται. περιπλυνάμενος δ' ὡς εἴρη-
ται, πρὸς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐπειγέσθω. σύμμετρον δ' ἔστω καὶ τοῦτο, τῇ συμμέτρῳ φύσει τοῦ σώματος. ἐφ' ὅσον
γὰρ ἤτοι σφόδρα ψυχροῦ χρεία τοῦ ὕδατος ἢ μαλακοῦ τε καὶ οἷον εἱλιθεροῦς αὖθις εἰρήσεται. τὸ δ' ἄριστα πεφυ-
κὸς σῶμα μέχρι μὲν αὐξάνεται, λέλεκταί που καὶ πρόσθεν, ὡς οὐ χρὴ ψυχρῷ λούειν. ἵνα μή τι τῆς αὐξήσεως
αὐτοῦ κωλύσωμεν. ηὐξημένου δ' ἱκανῶς ἐθίζειν ἤδη καὶ τῷδε. κρατύνει τε σάρκας ἅπαν σῶμα, καὶ τὸ δέρμα πυκ-
νὸν καὶ σκληρὸν ἀποτελεῖ. κράτιστον δὲ τοῦτο πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν βλάβην. ὡς δ' ἄν τις ὑπάρξαιτο λούε-
σθαι ψυχρῷ, μηδενὸς ἀπὸ τῆς ἐξαιφνιδίας μεταβολῆς ἀπολαύσας βλάβους τοῦ παντὸς μᾶλλον ἐπίστασθαι χρή.
πολλοὶ γὰρ κακῶς ἀρξάμενοι διεβλήθησαν οὕτω πρὸς ὅλον τὸ ἐπιτήδευμα τῆς ψυχρολουσίας. ὥστε μηδὲ τοῖς
30 ἀσφαλῶς αὐτὸ μεταχειριζομένοις, ὑπομένειν ἑαυτοὺς ποτὲ παραχεῖν. ἔστω τοιγαροῦν, ὁ μὲν τοῦ ἔτους και-
ρὸς, ἀρχομένου θέρους. ἵνα πρὸ τοῦ χειμῶνος ἐν ἅπαντι τῷ μεταξὺ χρόνῳ γένηταί τις ἐθισμὸς ἀξιόλογος. ἔστω
δὲ δήπου καὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἀρχόμεθα, νήνεμος ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ εἰς ὅσον οἷόν τε κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν θερμο-
τάτη. δῆλον δ' ὡς καὶ τῆς ἡμέρας αὐτῆς ἐκλέγεσθαι χρὴ, τὸ θερμότατον, ὥσπερ γε καὶ τὸ γυμνάσιον εὐκρα-
τότατον. ἡ μὲν ἔξωθεν αὕτη παρασκευή. σῶμα δ' αὐτὸ τὸ μέλλον χρῆσθαι τῷ ψυχρῷ, παρασκευαζέσθω κατὰ τάδε.
τῇ μὲν ἡλικίᾳ, ἔστω κατὰ τὴν τετάρτην ἑβδομάδα μεσοῦσαν μάλιστα, μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς ἠλλοιωμένον αἰτίου
προσφάτου κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἢ τὴν πρὸ αὐτῆς νύκτα. τὴν δ' ὑγιεινὴν κατάστασιν ἣν εἶχεν ἔμπροσθεν ἀκρι-
βῶς διαφυλάττων. ἔστω δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἄθυμός τε καὶ φαιδρὸς ὁ μέλλων χρήσασθαι τῷ ψυχρῷ νεανίσκος,
εἴπερ ποτὲ ἄλλοτε καὶ τότε μάλιστα. πρῶτον μὲν οὖν ἀνατριβέσθω σινδόσιν ἐπὶ πλέον. ἔστωσαν δὴ καὶ σφοδρό-
τεραι νῦν μᾶλλον, ἢ πρόσθεν αἱ τρίψεις, καὶ διὰ σκληροτέρων ὀθονίων. εἰ δὲ καὶ χειρίδας ῥαπτὰς περιθέμενοι
40 ταῖς χερσὶν οἱ προγυμνασταὶ τρίβοιεν, ὡς ὁμαλωτέραν γενέσθαι τὴν ἐνέργειαν, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον. ἐφεξῆς δὲ δι' ἐ-
λαίου τριβέσθω, καθότι σύνηθες ἦν αὐτῷ. κἄπειτα γυμναζέσθω τῷ πλήθει μὲν ἴσα γυμνάσια. θάττονα δὲ νῦν,
ἢ πρόσθεν. ἔπειθ' οὕτως εἰς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ καταβαινέτω μὴ βλακεύων, ἀλλ' ἔτι πως καίων τὴν ἐνέργειαν, ἢ ἀθρόως
ἐναλλέσθω. σκοπὸν ἐν ἀμφοῖν ἔχων, ὡς μάλιστα, καθ' ἕνα χρόνον ἅπασι τοῖς τοῦ σώματος μέλεσι περιχυθῆναι καὶ
τὸ ὕδωρ. τὸ γὰρ κατὰ βραχὺ πλησιάζειν αὐτῷ, φρίκης ἐστὶ ποιητικόν. ἔστω δὲ μήτε χλιαρὸν τὸ ὕδωρ, μήτε ἀτέ-
ραμνόν τε καὶ παγετῶδες. τὸ μὲν γὰρ, ποιεῖται θερμασίας ἐπανάληψιν. τὸ δὲ, πλήττει καὶ καταψύχει
τοὺς ἀήθεις. ὡς ἔν γε τῷ χρόνῳ προϊόντι, καὶ τοιούτῳ ποτὲ χρήσαιτ' ἂν ἡμῖν ὁ νεανίσκος, ἀνάγκης καταλαβού-
σης. ἀλλὰ κατά γε τὴν πρώτην ἡμέραν ἀκριβῶς χρὴ φυλάττεσθαι τὸ λίαν ψυχρόν. ἐξελθόντι δὲ τοῦ ὕδατος,
ὑπὸ πλειόνων ἀνατρίβεσθαι προσήκει δι' ἐλαίου, μέχρις ἂν ἐκθερμανθῇ τὸ δέρμα. καὶ μετὰ ταῦτα σιτία μὲν
πλείω τῶν εἰωθότων, ἔλαττόν τε προσφερέσθω τὸ πόμα. ταῦτα δ' εἰ καὶ σὺ μὴ κελεύσειας, αὐτὸς ἂν οὕτω ποιή-
50 σειεν ὀρθῶς, ἁπάντων γενομένων, καὶ γὰρ ὀρέγονται πλειόνων ἐπὶ τῆς ψυχρολουσίας καὶ πέττουσιν ἄμεινον,
καὶ διψῶσιν ἧττον. ἀθλοῦνταί τε κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἐπὶ τὰ γυμνάσια σαφῶς εὐεκτικώτεροι. τὸν μὲν τοῦ σώ-
ματος ὄγκον, ἴσον ἔχοντες τῷ πρόσθεν ἐσφιγμένον τε καὶ μυωδέστερον, καὶ συντονώτερον, καὶ τὸ δέρμα σκληρό-
τερόν τε καὶ πυκνότερον. ὁμοίως οὖν ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν πρακτέον ἅπαντα, καὶ κατὰ τὴν
τρίτην τε καὶ τετάρτην. εἶθ' οὕτως ἤδη προήκοντι τῷ χρόνῳ, κελεύσομεν αὐτὸν ἐμβαίνειν τὸ δεύτερον τῷ ψυχρῷ.
μετὰ τὴν ἤδη τῷ προτέρῳ τρῖψιν ὡς εἴρηται πρόσθεν. τὸ δὲ καὶ τρίτον ἔτι τοῦτο ποιεῖν, ὡς ἔνιοι τινὲς ἐκέλευσαν
οὐκ ἐπαινῶ. καὶ γὰρ καὶ τὸ δεύτερον αὔταρκες εἶναί μοι δοκεῖ, δυναμένων γε ἡμῶν εἰς ὅσον ἂν ἐθέλωμεν ἐν αὐ-
τῷ κελεῦσαι διατρίβειν. ὁ δὲ σκοπὸς κἀνταῦθα τοῦ χρόνου τῆς διατριβῆς, ἐκ τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν λαμβα-
νέσθω πείρας. εἰ μὴ γὰρ ἀνελθὼν ἐκ τοῦ ὕδατος ἤδη ταῖς ἀνατρίψεσιν εὔχρους ἐν τάχει γίγνοιτο, μετρίως ἐν αὐτῷ

διατρίψας. εἰ δὲ δυσεκθέρμαντός τε καὶ ἄχρους διαμείνῃ μέχρι πλείστου, ἀμετρότερον ἐχρήσατο τῷ ψυχρῷ. τὸ
χρῶτος τοίνυν προσέχων τοῖς γνωρίσμασιν ἐξευρήσεις ῥᾳδίως, εἴτε τὸν ἴσον χρόνον αὖθις ἐν τῷ ψυχρῷ διατρί-
βειν προσήκει, εἴτε καὶ μετακινῆσαί τι πρὸς τὸ ἔλαττον ἢ πλέον, καὶ περὶ μὲν ψυχρολουσίας ὡς πρὸς τὴν
ἀρίστην φύσιν, ἱκανὰ καὶ ταῦτα. τὰς δὲ τῶν παρεμπιπτόντων ἁμαρτημάτων ἐπανορθώσεις, ὅπως ἄν τις κάλ-
λιστα ποιοῖτο, διελθεῖν ἤδη καιρός. εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος ἄμεμπτον ἔχει τις, ἀπηλλαγ-
μένος τε εἴη, τῶν κατὰ τὸν βίον ἁπάντων πραγμάτων καὶ ἑαυτῷ μόνῳ ζῶν ἀλλὰ τό γε μὴ δέ ποτ' ἁμαρτάνειν
μηδὲν, ἢ αὐτὸν ἢ τὸν ἐπιστάτην αὐτοῦ, παντάπασιν ἀδύνατον. εἰκὸς τοίνυν ἐστὶ πρῶτόν τε καὶ μάλιστα καὶ συνε-
χέστατα περιπίπτειν ἁμαρτήμασι νεανίσκον γυμναστικὸν, ὁ κόπος ἐστίν. περὶ οὗ πολλάκις μὲν ἤδη πολλοῖς, οὐκ
ἰατροῖς μόνον ἢ γυμνασταῖς ἀλλὰ καὶ φιλοσόφοις εἴρηται. ὥσπερ καὶ Θεοφράστῳ βιβλίον ὅλον ὑπὲρ αὐτῶν γεγρά-
10 φαντι. ἐγὼ δὲ κἀνταῦθα μήκους φειδόμενος, ἃ μὲν εἴρηται καλῶς ὑπὲρ αὐτοῦ τισὶν, ὑπερβῆναι διέγνωκα. τὰ
δ' ἀναγκαιότατα τοῖς ὑγιεινοῖς, ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσι διελθεῖν, καὶ πρῶτόν γε περὶ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ.
δίκαιον γὰρ ἀπὸ ταύτης ἀρξάμενος, οὕτως ἐπὶ τὴν οὐσίαν μεταβῆναι, ἔννοιαν δ' ἔχουσι κόπου τινὲς μὲν, ἐν
τῷ πεπρῆσθαί τε καὶ τιτρώσκεσθαι δοκεῖν, ἤτοι πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἢ τὰ πονήσαντα μόνον. τινὲς δ' ἐν
τῷ δυσχερῆ τινὰ καὶ ἀνιαρὰν αἴσθησιν ἑαυτῶν κατὰ τὰς κινήσεις λαμβάνειν, ἣν τινὲς μὲν ἄρρητον, ἔφασαν. ἔνιοι
δὲ ἑλκώδη προσηγόρευσαν. ἄλλοι δέ τινες ὅταν ὡς τεθλασμένων τε καὶ φλεγμαινομένων αἰσθανόμεθα τῶν
μελῶν. εἰσὶ μὲν οἳ καὶ μιγνύουσιν ἀλλήλαις τὰς ἁπλᾶς ταύτας διαθέσεις, τήν τε τῆς τάσεως καὶ τὴν ἑλκώ-
δη, καὶ τὴν φλεγμονώδη. τινὲς δὲ δύο μιγνύουσιν ἐξ αὐτῶν ἤτοι τὴν ἑλκώδη, τῇ μετὰ τάσεως, ἢ τὴν φλεγ-
μονώδη, μεθ' ἑκατέρας αὐτῶν ἀνὰ μέρος. ὥσθ' ἑπτὰ τὰς πάσας γίνεσθαι δόξας περὶ τῆς κατὰ τὸν κόπον ἐννοί-
ας. ἐκ μέρους μὲν τινὸς ἁπάσας ἀληθεῖς. τὸ σύμπαν δὲ οὐχ ἁπλῶς. ἐάν τε γὰρ ἑλκώδης αἴσθησις γίγνεται
20 κινουμένοις, ἐάν τε φλεγμονώδης, ἐάν τ' ἐμπιπρᾶσθαι καὶ τείνεσθαι δοκῶσιν, ἐάν τε κατὰ συζυγίαν τινὰ τού-
των, ἅμ' ὁμοῦ συνέλθῃ τὰ πάντα, κόπος ὀνομάζεται τῶν εἰρημένων διαθέσεων ἑκάστη. ὥστ' εἶναι διαφορὰς
ἑπτὰ τὰς συμπάσας τῶν κόπων. ἁπλᾶς μὲν τρεῖς. συνθέτους δὲ, τέτταρας. ἐπανορθώσεις δὲ τῶν οὕτως
ἐχόντων σωμάτων, αἱ μέν τινες ἴδιαι καθ' ἑκάστην εἰσὶ διάθεσιν. αἱ δέ τινες ἁπασῶν κοιναί. λεχθήσεται δ' ἑξῆς
ὑπὲρ αὐτῶν, ἐὰν πρότερον ὑπὲρ τῆς παρακειμένης τοῖς κόποις διαθέσεως εἴπωμεν. ἣν ἐξαπατώμενοί τινες
ὀνομάζουσι κόπον. ὁποία δ' ἐστὶν αὕτη, καὶ τίνα κέκτηται γνωρίσματα, δηλωθήσεται σαφέστερον, ἂν τὴν οὐ-
σίαν ἑκάστης τῶν κοπωδῶν διαθέσεων εὕρωμεν. ἄχρι μὲν γὰρ τοῦδε, τὰ συμπτώματα μόνον εἴρηται, καὶ γὰρ τὸ
πεπρῆσθαί τε καὶ τείνεσθαι δοκεῖν τὰ μόρια, καὶ τῷ κινουμένῳ ἤτοι φλεγμονώδη τινὰ ἢ ἑλκώδη γίγνεσθαι
τὴν αἴσθησιν, οὐδὲ διαθέσεις εἰσὶν, ἀλλὰ συμπτώματα. διαθέσεις δέ γε τῶν σωμάτων αὐτῶν ἐφ' οἷς εἴωθε τὰ τοιαῦ-
τα συμπίπτειν, ἁπλαῖ μὲν τρεῖς, σύνθετοι δὲ τέσσαρες. εἰ μὲν οὖν ἑλκώδης διάθεσις, ἐπὶ πλήθει γίνεται
30 περιττωμάτων λεπτῶν τε ἅμα καὶ δριμέων, ἅπερ ἐν τῷ γυμνάζεσθαι γεννᾶται κατὰ διττὴν αἰτίαν, ἤτοι τῶν
παχυτέρων περιττωμάτων χυθέντων τε καὶ λεπτυνθέντων, οὐχ ἁπάντων δὲ ἐκκενωθέντων, ἢ τακείσης τινὸς
ἤτοι πιμελῆς ἢ σαρκὸς ἁπαλῆς, ἀνάγκη γὰρ ὑπὸ τῶν τοιούτων ὑγρῶν λεπτῶν καὶ δριμέων ὑπαρχόντων κεν-
τεῖσθαί τε καὶ οἷον τιτρώσκεσθαι τό τε δέρμα καὶ τὰς σάρκας, ὥστε καὶ φρίκην ἐνίοτε γίνεσθαι, κἄν τι καὶ ῥί-
γους ὅταν ἰσχυρῶς ᾖ δριμέα τε ἅμα καὶ πολλά. τοιοῦτος μὲν δή τις ὁ ἑλκώδης κόπος. ἐν ᾧ δὲ τείνεσθαι δο-
κεῖ τὰ μόρια μόνον, ἑλκώδης δ' οὐκ ἔστιν αἴσθησις ἐν τῷδε τῷ κόπῳ, περίττωμα μὲν οὐδὲν ὅ, τι καὶ ἄξιον λόγου πε-
ριέχεται τοῖς σώμασι. κατὰ δὲ τοὺς μῦς καὶ τὰ νεῦρα διάθεσίς τις ἐπὶ ταῖς σφοδροτέραις ἐντάσεσιν ἃς ἐποιή-
σαντο κατὰ τὰ γυμνάσια συνίσταται τοῦ ποιήσαντος αἰτίου τὴν δύναμιν ἐνδεικνυμένη. συμβαίνει γὰρ ἐν ταῖς
σφοδροτέραις ἐντάσεσιν, ἁπάσας μὲν τῶν μυῶν τείνεσθαι τὰς ἶνας, οὐχ ὁμοίως δὲ ἁπάσας, κάμνειν. ἀλλ' ὅσαι
μάλιστα κατὰ τὴν εὐθύτητα τῆς τάσεώς εἰσιν. ὡς ὅσαι γε λοξότεραί πως ὑπάρχουσιν, ἧττον εὐθυνόνται τεινό-
40 μεναι. ὥστε ταύταις μὲν οὐδεὶς ἐφεδρεύει κίνδυνος. ἐν δὲ ταῖς ἐπὶ πλεῖον ἐκτεινομέναις, ὡς ἐγγὺς ἥκειν τοῦ δια-
σπασθῆναι, καταλείπεταί τις διάθεσις ὁμοία τῇ κατὰ τὰς ἐνεργείας ἐγγινομένῃ. τείνεσθαι γὰρ ἔτι δοκοῦσι,
καὶ μηκέτι τείνονται. ἡ δὲ δὴ τρίτη τοῦ κόπου διαφορὰ, καθ' ἣν ὥσπερ τεθλασμένων ἢ φλεγμαινόντων αἰσθανό-
μεθα τῶν μορίων, τηνικαῦτα μάλιστα συμπίπτειν εἴωθεν, ὅταν ἐκθερμανθέντες ἱκανῶς οἱ μύες ἐπισπάσων-
ταί τι τῶν περικεχυμένων ἑαυτοῖς περιττωμάτων. εἰ δὲ καὶ περὶ τοὺς τένοντάς τε καὶ τὰ νεῦρα, τὴν αὐτὴν
γενέσθαι διάθεσιν συμβαίνει, ὀστοκόπον ὀνομάζουσι τὸ πάθημα τῷ βυθίῳ τῆς αἰσθήσεως, ἐπὶ τὰ διὰ βάθους
κείμενα μόρια τοὔνομα φέροντες. ἐπιπολῆς μὲν γὰρ τὸ δέρμα, δευτέραν δὲ ἔχουσι θέσεως τάξιν οἱ μύες, ἐν κύκλῳ
τοῖς ὀστοῖς περικείμενοι. συμφυεῖς δὲ καὶ οἱ τένοντες ὑπάρχουσι τοῖς ὀστοῖς, ὥστ' εὐλόγως ὅταν οὗτοι τι τῶν εἰρημέ-
νων πάσχωσιν, ἐν τῷ βάθει τε καὶ περὶ τοῖς ὀστοῖς αὐτοῖς ἡ διάθεσις εἶναι δοκεῖ. αὗται μὲν αἱ μόναι τρεῖς
ἁπλαῖ τῶν κόπων εἰσὶ διαφοραί. σύνθετοι δ' ἐξ αὐτῶν ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται τέτταρες ὑπὲρ ὧν ἑξῆς ἐροῦ-
50 μεν, ἐὰν πρότερον τὸν περὶ τῶν ἁπλῶν διέλθωμεν λόγον. ἔστι γὰρ δή τις, καὶ ἄλλη διάθεσις ἐξαπατῶσα τινὰς
ὡς κόπος, ἧς ἡ μὲν γένεσις ἐν τῷ ξηρανθῆναι τοὺς μῦς περαιτέρω τοῦ προσήκοντος, ὥστε ἅπαν αὐχμηρὸν καὶ πε-
ριεσταλμένον φαίνεσθαι τὸ σῶμα, καὶ πρὸς τὰς κινήσεις ὀκνεῖ ἀτρέμα. ἀλλ' οὐδὲν ὑπάρχει αὐτῷ τῶν ἔμπροσθεν
εἰρημένων, οὔτε τὴν οἷον ἕλκους αἴσθησιν ἢ τάσεως, οὔτε πολὺ μᾶλλον τὴν οἷον φλεγμονῆς. ἐναντιωτάτη γὰρ ἡ
ἕξις τοῦ τε τοιούτου καὶ τῆς νῦν λεγομένης διαθέσεώς ἐστιν. αὕτη μὲν γὰρ αὐχμῶδες, καὶ προσεσταλμένον ἀπεργά-
ζεται τὸ *σῶμα ὁ δὲ φλεγμονώδης κόπος, ἐν ὄγκῳ μείζονι καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ φύσιν. ὥστ' εἶναι τὰς πά-
σας τέτταρας ἁπλᾶς διαθέσεις, ἰδίας ἑκάστην ἐπανορθώσεως δεομένην. ἀρκτέον δ' ἀπὸ τοῦ τὴν ἑλκώδη
φέροντος αἴσθησιν. οὗ καὶ διὰ δριμύτητα περιττωμάτων ἐλέγομεν αἰσθάνεσθαι. οὗτος ὁ κόπος συμπίπτει μά-
λιστα τοῖς κακοχύμοις τε καὶ περιττωματικοῖς σώμασιν. ἐπιγίγνεται δὲ καὶ ταῖς ὑπογύοις ἀπεψίαις, ὅταν

ἤτοι γυμνάσωνταί τι περιττότερον, ἢ ἐν ἡλίῳ διατρίψωσιν. οὐ μὴν ἀδύνατόν γε αὐτὸν συστῆναί ποτε χωρὶς ἀπεψίας
ἐν εὐχύμῳ σώματι, δι᾽ ὑπερβολὴν ἀμέτρων γυμνασίων. εἰώθασι δ᾽ αὐτὸν, ὀξεῖαι καὶ πολλαὶ φέρειν κινήσεις. πυκ-
νὸν δὲ καὶ φρικῶδες φαίνεται τῶν ἐν τούτῳ τῷ κόπῳ, τὸ δέρμα, καὶ ὁμολογοῦσιν ἐν τῷ κινεῖσθαι καθάπερ ἕλ-
κους ἀλγεῖν, οἱ μὲν τὸ δέρμα μόνον, οἱ δὲ, καὶ τὰς ὑπ᾽ αὐτῷ σάρκας. ἡ δ᾽ ἴασις ἐξ ὑπεναντίου τῇ διαθέσει, διαφο-
ρηθῆναι γὰρ χρὴ τὰ περιττώματα, καὶ πέπαυται τὸ πάθημα. διαφορηθήσεται δὲ, τρίψει πολλῇ καὶ μαλα-
κῇ σὺν ἐλαίῳ μηδὲ μίαν ἔχοντι στύψιν, ὁποῖόν μάλιστ᾽ ἐστὶ, τὸ σαβῖνον. ἐναντιώτατον δὲ τῇ διαθέσει τό τ᾽ ἐκ τῆς
ἱσπανίας καὶ τὸ ἐκ τῆς ἰβηρίας, ὅπερ ἱσπανὸν ὀνομάζουσι, τό τε καλούμενον ὀμφάκινον, ἢ ὠμοτριβές. ἐν δὲ
λόγῳ τὸ αὐστηρὸν ἅπαν οὐκ ἐπιτήδειον. ὡς ἐνεστί σοι γευομένῳ διαγινώσκειν τὴν δύναμιν αὐτῶν, κἂν μὴ πρό-
τερον ᾖς πεπειραμένος. οὕτω γοῦν καὶ ἡμεῖς ἐν μακεδονίᾳ ποτὲ γευσάμενοι τοῦ κατὰ τὸν αὐλῶνα τὸν περὶ
10 τῷ στρυμόνι γινομένου ἐλαίου τῆς αὐτῆς εἶναι δυνάμεως ἐγνωρίκαμεν, αὐτὸ, τῷ καλουμένῳ ἱσπανῷ. καὶ μὲν
δὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐλαίων ἁπάντων οὕτω γνωρίσεις τὴν δύναμιν. ὅσα τε καταχρηστικῶς ὀνομάζεται, καὶ ὅσα
σκευάζεται δι᾽ ἀνθῶν, ἢ ῥιζῶν, ἢ βοτανῶν, ἢ βλαστῶν, ἢ φύλλων, ἢ καρπῶν. εἴρηται δ᾽ αὐτάρκως μὲν περὶ
ἁπάντων αὐτῶν, ἐν ταῖς περὶ φαρμάκων πραγματείαις. λεχθήσεται δὲ καὶ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἐν οἰ-
κείῳ καιρῷ. νῦν δὲ τοῦτ᾽ ἀρκεῖ μόνον εἰπεῖν ὡς ὅπερ ἂν ᾖ γλυκύτατον ἔλαιον, ἐπιτηδειότατόν ἐστιν εἰς τὰ πα-
ρόντα. τούτῳ τοίνυν χρῆσθαι δεήσει μετὰ τρίψεως πολλῆς. ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ὑπὲρ τοῦ μηδ᾽ ὅλως
γενέσθαι τὸν ὑποπτευόμενον ἔσεσθαι κόπον. ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ, χάριν τοῦ λῦσαι τὸν ἤδη γεγονότα. λύει δ᾽ αὐ-
τὸν, τὸ καλούμενον ἀποθεραπευτικὸν γυμνάσιον, ἐν ᾧ καὶ κινήσεις ἔνεστι ποιεῖσθαι συμμέτρους μὲν τῇ ποσότητι,
βραδυτέρας δὲ τῇ ποιότητι μετὰ πολλῶν τῶν μεταξὺ διαναπαύσεων ἐν αἷς χρὴ τρίβειν τὸν ἄνδρα, ἐφαπτομέ-
νων ὁμοῦ πλειόνων, ὅπως μήτε καταψύχηταί τι μέρος αὐτοῦ, καὶ τάχιστα διαφορῆται τὰ περιττώματα. πλεο-
20 νάζειν δὲ χρὴ ταῖς μὲν τρίψεσι, κατὰ τὸν ἐν τῷ δέρματί τε καὶ ὑπὸ τῷ δέρματι τὸ πλῆθος τῶν περιττωμά-
των ἔχοντα. ταῖς δ᾽ ἐξ αὐτοῦ κινήσεσι, κατὰ τὸν ἕτερον κόπον ᾧ τὸ πλέον ἐν τοῖς μυσὶν ἤθροισται. τὰ γὰρ ἐν τού-
τοις περιττώματα, τρίψις μόνη διαφορεῖν οὐχ ἱκανή. δεῖται γὰρ οὐκ ἔξωθεν μόνον ἑλκεσθαι πρός τινος, ἀλλὰ καὶ
συναπωθεῖσθαι πρὸς ἑτέρου τινὸς ἔσωθεν. ἐπωθεῖ δ᾽ αὐτὰ, τό τ᾽ ἀναπτόμενον θερμὸν ἐν ταῖς κινήσεσι, καὶ τὸ
συνεκκρινόμενον πνεῦμα, καὶ ἡ αὐτῶν τῶν μυῶν ἔντασις. ἐξ ἐπιμέτρου δὲ, καὶ ἡ καθ᾽ ἕκαστον μόριον ἀποκρι-
τικὴ τῶν ἀλλοτρίων δύναμις. ὁ δὲ ἕτερος κόπος, ἐφ᾽ οὗ συντάσεως αἰσθάνονται, τὸν σκοπὸν τῆς ἰάσεως ἔχει
τὴν πρὸς ἱπποκράτους ὀνομαζομένην χάλασιν, ἐναντίον τι τῇ συντάσει, καθάπερ τῇ σκληρότητι μάλαξις. ἐλέ-
γετο γοῦν ὧδε. δέρματος, σκληροῦ, μάλαξις, συντεταμένου, χάλασις. ὡς ἐναντίον ὑπάρχον, τῷ μὲν σκληρῷ τὸ μα-
λακὸν, τῷ δὲ συντεταμένῳ, τὸ χαλαρόν. χαλᾶται δὲ τὸ συντεταμένον ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις διαθέσεσιν ἃς
ἐν τῷ πέμπτῳ, περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως εἴπομεν ἑτέρως. ἐπὶ δὲ τῇδε τὰ γυμνάσια, τρίψει
30 μὲν ὀλίγῃ τε ἅμα καὶ μαλακῇ, δι᾽ ἐλαίου γλυκέος εἱληθεροῦς. ἀναπαύσει δὲ ὅλως, ἢ καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ λουτροῖς
εὐκράτοις, καὶ διατριβῇ πλέονι κατὰ τὸ θερμὸν ὕδωρ. ὥστε καὶ εἰ δὶς αὐτὸν ἢ τρὶς λούσαις, ὀνήσεις μειζόνως.
οὗτοι δὲ καὶ μετὰ τὰ βαλανεῖα ἀλείφεσθαι δέονται, πρὶν ἀμφιέννυσθαι, καὶ εἰ δι᾽ ἱδρῶτα τινὰ τύχοιεν ἀπο-
μάξασθαι τὸ λίπος, αὖθις ἀλείφεσθαι χρῄζουσι. καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὴν ἑξῆς ἡμέραν ἀναστάντες ἐκ τῆς κοί-
της ἀλειφθῆναι δέονται. μηδὲ ποτ᾽ ἄκρως ψυχρῷ, τῷ ἐλαίῳ. μηδὲ σκληρᾶς ἀνατριβόμενοι. γίνεται δ᾽ ὁ τοιοῦτος κόπος
εὐχύμοις ἀνδράσι πονήσασιν εὔτονα μᾶλλον, ἢ ὀξέα γυμνάσια, καὶ δεινῶς ὀκνηρούς τε καὶ δυσκαμπεῖς ἐργάζεται τοὺς
κοπωθέντας. οὐ μὴν πυκνοί τε καὶ φρικώδεις οἱ τοιοῦτοι φαίνονται, καθάπερ οἱ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένοι. προσε-
σταλμένοι δ᾽ οὐδὲν ἧττον ἐκείνων οὗτοι, καὶ αὐχμώδεις ὁρῶνται. καὶ θερμότεροι τοῖς ἁπτομένοις εἶναι δοκοῦσι.
οὐ μόνον τῶν τὴν ἑλκώδη διάθεσιν ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ σφῶν αὐτῶν ὅθ᾽ ὑγίαινον. ὁ δὲ δὴ τρίτος τῶν κόπων ἐπὶ σφο-
δροτάταις γίνεται κινήσεσι, καὶ μόνος ἐξαίρει τοὺς μῦς ὑπὲρ τὸ κατὰ φύσιν, ὡς ἐοικέναι φλεγμονῇ τὴν διάθεσιν
40 αὐτῶν. ταῦτά τοι καὶ ψαυόντων ὀδυνῶνται, καὶ θερμότεροι φαίνονται. ὀδυνῶνται δὲ καὶ ἢν αὐτοὶ καθ᾽ ἑαυ-
τοὺς ἐπιχειρήσωσι κινεῖσθαι. ἀήθεσι δὲ γυμνασίων αὖθις ὁ τοιοῦτος κόπος ὡς τὰ πολλὰ συμπίπτει, γυμνάζεσθαι
δ᾽ εἰθισμένοις, ὀλιγάκις ἐγένετο κατὰ τὰς σφοδροτάτας τε ἅμα καὶ παμπόλλας κινήσεις. ἡ δὲ ἴασις αὐτοῦ τρεῖς
ἔχει τοὺς σκοπούς. οὕσπερ σχεδόν τι καὶ τὰ φλεγμαίνοντα σύμπαντα, κένωσιν τοῦ περιττοῦ, καὶ ἀνάπαυσιν
τοῦ συντεταμένου, καὶ ἀνάψυξιν τοῦ φλογώδους. ἔλαιόν τε οὖν πολὺ χλιαρὸν, αἵ τε τρίψεις μαλακώταται,
καὶ ἡ ἐν τοῖς εὐκράτοις ὕδασι διατριβὴ πολυχρονιωτάτη, τοὺς τοιούτους ἰᾶται κόπους. εἰ δὲ καὶ βρα-
χύ τι χλιαρώτερον εἴη τὸ ὕδωρ, ὀνήσει μᾶλλον. οὕτω δὲ καὶ ἡσυχία πολλὴ, καὶ ἀλείμματα συνεχῆ, καὶ πάνθ᾽,
ὅσα, τὸ μὲν κεκμηκὸς ἀναπαύει τε ἅμα καὶ παρηγορεῖ, τὸ δὲ περιττὸν διαφορεῖ. τάχα δ᾽ αὖ τις οἰηθείη, τὸν τοιοῦ-
τον κόπον οὐχ ἁπλοῦν οὐδὲ τρίτον ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις δύο, σύνθετον δ᾽ ὑπάρχειν ἐξ αὐτῶν οὐδὲν ἔχον-
τα πλέον τῆς τάσεως τῶν νευρωδῶν σωμάτων, καὶ τῆς ἑλκώδους αἰσθήσεως. τὴν γὰρ θερμότητα τοῖς τοιού-
50 τοις κόποις, ἄλλοις αὖ ὑπάρχειν φύσει, καθάπερ καὶ τῶν προειρημένων ἑκατέρων. οὐ μὴν συμπληρωτικήν
γε τῆς ἐννοίας, ἢ τῆς οὐσίας εἶναι, ἀλλά τοι τόγε τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου τούτῳ τῷ κόπῳ μόνῳ παρὰ τοῖς ἄλλοις
ἐξαίρετον ὑπάρχει, καὶ τὸ τῆς ἀλγεινῆς αἰσθήσεως οὐχ ὅμοιον. ἔν τε τῷ τονώδει κόπῳ, καὶ τῷδε. τείνεσθαι
μὲν γὰρ ἐν ἐκείνῳ, τεθλάσθαι δὲ τὰ νεῦρα σύμπαντα μέχρι καὶ τῶν ὀστῶν, οἱ τούτῳ τῷ κόπῳ κατεχόμενοι νομί-
ζουσιν. ὥστε κατά γε ταῦτα διαφοράν τινα ἐξαίρετον ἔχει παρὰ τοὺς ἄλλους δύο κόπους, οὐχὶ σύνθετος μόνον ἐστί.
αὗται μὲν δὴ τρεῖς, εἴτε καταστάσεις σώματος, εἴτε διαθέσεις, εἴθ᾽ ὅτι βούλεταί τις ὀνομάζειν. ἄλλη δ᾽ ἐπ᾽ αὐ-
ταῖς τετάρτη παραπλησία μὲν ὑπάρχουσα κόπῳ. κόπος δ᾽ οὐκ οὖσα τῷ μήτε τὴν ἑλκώδη, μήτε τὴν τονώδη,
μήτε τὴν φλεγμονώδη διάθεσιν ἔχειν, ἀλλὰ μηδὲ φρίκην τινὰ μηδ᾽ ἄλγημα, μηδὲ τὸν πρὸς τὰς κινήσεις ὄκνον
ὅμοιον τοῖς κόποις ἐπιφέρειν, ἰσχνοτάτην δὲ μόνην, ἅμα ξηροτάτην. γίνεται μὲν οὖν ἐν εὐχύμοις τε ἅμα καὶ γυμνα-

στικοῖς σώμασιν, ὅταν ἄμετρον γυμνασθέντα μὴ καλῶς ἀποθεραπευθῇ, διαφορεῖται γὰρ οὕτω τὰ περιττώματα,
καὶ χαλᾶται τὰ τεταγμένα. καὶ οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται κατὰ τὸ σῶμα, πλὴν ξηρότητος, ἣν ἐκ τῆς ἀμε-
τροτέρας κινήσεως ἔσχον. δεῖται δὲ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν, οὐδενὸς ἐξηλλαγμένου παρὰ τὰ πρόσθεν. ὅτι
μὴ θερμοτέρου τοῦ ὕδατος, ὡς συναγαγεῖν ἅμα καὶ θερμᾶναι καὶ τονῶσαι τὸ δέρμα. κατὰ δὲ τὴν δευτέ-
ραν, ἀποθεραπευτικοῦ γυμνασίου, βραχέος τε ἅμα καὶ μαλακοῦ, καὶ βραδέος ἔν τε κινήσεσι καὶ τρίψεσι, καὶ
τῆς δεξαμενῆς ὁμοίως θερμῆς. ἐκπηδάτωσαν δ' εὐθέως εἰς τὴν ψυχράν, ὑπὲρ τοῦ μένειν αὐτοῖς τὸν ἐν τῷ δέρ-
ματι τόνον ἅμα θερμότητι, καὶ ἥκιστα ἐν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ διαφορεῖσθαι, καὶ ῥᾳδίως εἴς τε τὰς σάρκας καὶ τὸ δέρ-
μα τὴν τροφὴν ἀναλαμβάνουσιν, οὐ μεῖζον ἀγαθὸν οὐδὲν ἐξεύροις ἂν αὐτοῖς οὐδὲ μίαν διάθεσιν ἐξαίρετον ἔχουσι
παρὰ τὴν τῆς σαρκὸς ἰσχνότητα καὶ ξηρότητα. δεῖται γάρ, οἶμαι, τό γε τοιοῦτον ἀναθρεφθῆναί τε ἅμα καὶ
10 ὑγρανθῆναι, καὶ ταῦτ' ἄμφω κάλλιστ' αὐτῷ γίνεσθαι πέφυκεν ἐκ τῆς ὑγραινούσης τροφῆς. ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ
ἐμνημονεύσαμεν τῆς ἤδη τοῖς λουτροῖς διαίτης, οὐ χεῖρον ἂν εἴη, καὶ τὰ περὶ τῶν κοπωδῶν διαθέσεων ἐπεξελθεῖν.
ὁ μὲν οὖν ἑλκώδης κόπος εἰ μὲν ἱκανῶς ἀποθεραπευθείη, τῆς συνήθους δεῖται τροφῆς, ἤ τι βραχὺ μείονος. ἔτι
δ' ὑγροτέρας τε ἅμα καὶ ἐλάττονος. εἰ δὲ κατὰ τὴν ἀποθεραπείαν εἰς τὴν τετάρτην μεταπέσοι διάθεσιν,
εἴωθε γὰρ οὕτω γίγνεσθαι τὰ πολλά, κατ' ἐκείνην καὶ λουέσθω καὶ τρεφέσθω. ὁ δὲ τονώδης, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον
ὀλιγωτέρας δεῖται τῆς τροφῆς. ὁ δὲ φλεγμονώδης, ὑπὲρ ἅπαντας ὑγροτάτης τε καὶ βραχυτάτης, καί τι
καὶ ψύξεως ἐχούσης. εὐχύμου δ' ὁμοίως ἅπαντες οἱ κεκοπωμένοι δέονται τροφῆς. ὁποία δηλονότι καὶ ὑπαλείων
ὁ ὑποκείμενος ἐν τῷ λόγῳ νεανίσκος ἐχρῆτο. φυλάττεσθαι δὲ προσήκει τὸ γλίσχρον ἐν αὐτῇ κατά τε τὸν φλε-
γμονώδη καὶ τὸν ἑλκώδη κόπον, ὡς ἂν κωλῦον διαφορεῖσθαι τὰ περιττώματα. κατὰ μέντοι τὸν τονώδη, καὶ
τὰ τοιαῦτα σιτία διδόντες ἀφαιροῦντα τοῦ πλήθους αὐτῶν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἀντιλογίαν εἶναι παμπόλ-
20 λην οὐκ ἰδιώταις μόνον ἐν ἀλλήλοις, ἀλλὰ καὶ τεχνίταις πρὸς ἑαυτούς τε καὶ τοὺς ἰδιώτας. οὔτε περὶ γυμνα-
σίων, οὔτε περὶ τρίψεων, οὔτε περὶ λουτρῶν, οὔτε περὶ διαιτημάτων ὁμολογοῦσιν ὑπὲρ τῶν κοπωθέντων.
ἀκοῦσαι γοῦν ἐστὶ τῶν μὲν φασκόντων, ὡς κόπῳ χρὴ λύειν τὸν κόπον. ἑτέρων δὲ ὡς ἀνάπαυσις ἴαται τὸν κάμα-
τον, καὶ τῶν μέν, ὡς ἐνδεῶς χρὴ διαιτᾶσθαι τοὺς κοπωθέντας. ἄλλων δέ, ὡς οὐ μόνον ἀφαιρεῖν προσήκει τῶν
εἰθισμένων, ἀλλὰ καὶ τοσούτῳ πλείω προστιθέναι, ὅσῳ περ ἔτυχε πλείω γυμνασάμενοι, ἀνάλογον γὰρ χρῆ-
ναι τοῖς πόνοις προσαιρεῖσθαι τὰς τροφάς. ἄλλων δέ τινων, ὡς οὔτε προστιθέναι χρὴ ταῖς τροφαῖς, οὔτ' ἀφαιρεῖν.
οὕτω δὲ καὶ λούουσιν. οἱ μέν, εὐκράτοις ὕδασιν. οἱ δέ, θερμοτέροις. οἱ δὲ χλιαρωτέροις. ἥ τε γὰρ ἐμπειρία πρὸς ἐκεῖ-
νο μόνον ἕκαστον ἀπάγει, πρὸς ὅπερ ἔτυχε θεασάμενος πολλάκις. ὅ τε λόγος ὡς ἂν καὶ τέλειος ὑπάρχων ἑκά-
στῳ καθάπερ ἐδείκνυτο πρόσθεν, ἀλλὰ μίαν τινὰ διάθεσιν ἐκδιδάσκων κοπώδη, τὰς δ' ἄλλας ὥσπερ οὐκ
οὔσας ὑπερβαίνων. ἐκείνης μόνης ἐκδιδάσκει τὴν ἐπανόρθωσιν, ἧς ἔγνω μόνης. ἀληθὲς γοῦν ἐστὶ καὶ τό, κό-
30 πῳ λύεσθαι τὸν κόπον, ὅταν γε δὴ φαίνηταί ποτε δέον εἶναι τοῖς ἐν τῇ προτεραίᾳ γυμνασίοις, ἴσα κατὰ τὴν
ὑστεραίαν γυμνάζεσθαι. καὶ τὸ τὴν ἴασιν τῶν κόπων, ἡσυχίαν ὑπάρχειν. τούτων γὰρ τὸ μέν, ἐν τοῖς περιττωμα-
τικοῖς κόποις, καὶ μάλισθ' ὅσοι κατὰ τοὺς μῦς ἔχουσι τὰ περιττώματα. τὸ δ' ἐν τοῖς τονώδεσί τε καὶ φλεγμονώδεσι
φαίνεται συμφέρον. ἀληθὲς δὲ καὶ τὸ χρῆναι τοὺς κοπωθέντας, ἐνδεῶς διαιτᾶσθαι. οὕτω γὰρ ὁρᾶται τοὺς φλε-
γμονώδεις ὠφελοῦν. ἀληθὲς δὴ καὶ τὸ τὰ συνήθη διδόναι, οὕτω γὰρ ἤδη τῶν ἑλκωδῶν, ὅταν ἀποθεραπευ-
θῶσιν ὀρθῶς τετήρηται γιγνόμενον. ὥσπερ γε καὶ τὸ πλείω λαμβάνειν, ἤδη τῆς ὁμοιομεροῦς τοῖς κόποις
διαθέσεως, εἰς ἣν καὶ ἡ τῆς ἑλκώδους ἔνιοι μεταπίπτουσιν. οὕτω δὲ καὶ τὸ λούειν εὐκράτοις ὕδασιν, ἀληθὲς ἤδη
τοῖς περιττωματικοῖς κόποις. ἀληθὲς δὲ καὶ τὸ μὴ λούειν τοιούτοις ἤδη τε φλεγμονωδῶν, χλιαρωτέρων
γὰρ οὗτοι δέονται, καὶ ἐπὶ τῆς ὁμοίας κόπῳ διαθέσεως, οὗτοι γὰρ οὐ χρήζουσι θερμοτέρων. οἴονται δ' ἔνιοι καὶ
τὴν τοιαύτην διάθεσιν εἶναι κόπον. ἕτεροι δέ τινες ὁποία μέν τίς ἐστιν ἡ διάθεσις οὐκ εἶπον. ὑφ' ὧν δ' ἂν ὑποψία τις
40 γίνεσθαι μέλλοι κόπου, συμβουλεύουσι θερμοτέρῳ χρῆσθαι τῷ κατὰ τὸ λουτρὸν ὕδατι, καὶ προστιθέασι δὲ τὴν
αἰτίαν, ὡς ἡμεῖς ἔμπροσθεν ἔφαμεν. οἱ μὲν ἀναδόσει φάσκοντες. οἱ δὴ θρέψει συντελεῖν τὸ τοιοῦτον λουτρόν, οὐ
μὴν καθ' ὅν γέ τινα λόγον διά τε κωλύειν ἐστὶ κόπον, ἀναδόσεις τε καὶ θρέψεις ἐκδιδάσκουσιν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν
ὁποία τίς ἐστιν ἡ τοῦ κόπου διάθεσις, οὐδὲ οὕτω γράφουσιν. οἱ γοῦν πλείους αὐτῶν οὐδὲν εἶπον. ἔνιοι δὲ τολμή-
σαντες εἰπεῖν, ἀπεφήναντο ξηρότητα. τὸ μὲν οὖν ὑπὸ τροφῆς θεραπεύεσθαι ξηρότητα καὶ μάλιστα τῆς
ὑγραινούσης, ὅπερ οὐ δι' αὐτὸ προστιθέασιν οἱ πλείους αὐτῶν, ἀληθέστατον. οὐ μὴν οὔτ' ἴαμα κόπων ἐστίν, οὔτε
προφυλακὴ τὸ τοιοῦτον. ἀλλ' ὅταν ὡς εἴρηται ξηρότερα μὲν ἀπεργασθῇ τὰ μόρια, μήτε δὲ τάσις ἢ κατ'
αὐτὰ μηδὲ μία, μήτε περιττώματα λεπτὰ καὶ δριμέα, μήτε φλεγμονώδης διάθεσις, ἀναθρέφειν δήπου
προσήκει τὰ διὰ τὴν κένωσιν ἐξηρασμένα, τροφαῖς ὑγραινούσαις. ὡς εἴ γε μὴ ἀναθρέψειας αὐτάρκως, ἰ-
σχνότερον καὶ ξηρότερον ὄψει κατὰ τὴν ἑξῆς ἡμέραν ἑαυτοῦ τὸ σῶμα, καὶ ταύτην τὴν διάθεσιν ἔνιοι κόπον ὑπο-
50 λαβόντες ὑπάρχειν, οἴονται θερμοτέρῳ λουτρῷ καὶ τροφῇ δαψιλεῖ κεκωλυκέναι τὴν γένεσιν αὐτῶν, ἀλλ' ἐκεῖνο
θαυμάζειν ἐνίων ἄξιον, ὥσπερ καὶ Θέωνος. εἰ τὸν ἤδη γεγενημένον κόπον οὐκ ἀξιοῦσιν ὁμοίως ἰᾶσθαι. εἴτε γὰρ ἣν
νῦν εἴρηκα διάθεσιν ὑπολαμβάνει τις εἶναι κόπον, ἀναθρέψει χρὴ λύειν αὐτὸν καὶ κωλύειν γίνεσθαι. εἴτε τῶν
ἄλλων τινὰ τῶν ὄντως κόπων. ἐνδείκνυσθαι δὲ ἤδη πάντων χρὴ τρέφεσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἔτι τε προσδοκωμένων,
καὶ ἤδη γεγονότων. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἐστιν εἰπεῖν, ὡς ἥ τε τοιαύτη διάθεσις ἡ παρακειμένη τοῖς κόποις, εἰ μὴ κατὰ τὴν
πρώτην ἡμέραν ἐπανορθωθείη δι' εὐτροφίας, εἴς τινα τῶν τεττάρων μεταπίπτειν εἴωθεν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ οὕτω μόνον εἴη
κατ' αὐτὴν ἡ ξηρότης, ἰσχνότητος οὐδὲν ἀκολουθήσει πλέον. εἰ δὲ καὶ θερμότητός τι ξυνείη, πυρέξαι κίνδυνος. οὐ
μὴν ταυτόν γ' ἐστὶ κόπος καὶ πυρετός, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα τῶν κοπωθέντων ἐπύρεξαν ἔνιοι. θαυμάζειν γοῦν ἐπέρχεταί
μοι Θέωνος, ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν κατὰ μέρος γυμνασίων, ἐν οἷς περὶ τοῦ τελείου γυμνασίου διεξέρχεται, τὰ δὲ γρά-

» φέντος. καὶ κόπου τινὸς τοῖς οὕτω γυμνασθεῖσιν, ὡς τὸ πολὺ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ παρακολουθοῦντος, ἡ ζε-
» στολουσία παραιτεῖται τὴν πρὸς τὸν κόπον ἐπιτηδειότητα, πυροῦσα τὴν ἐπιφάνειαν. ἵνα αὕτη σκιᾶς
τρόπον τὴν λαμβανομένην τροφὴν ἐπιπωμένη, τοῖς κεκμηκόσιν ἀντιδιέληται νεύροις. οὕτως μὲν γὰρ πρὸς
τοῖς ἄλλοις ὥσπερ αἰνίγματι τὸ ἀντιδιέληται ῥῆμα παρέλαβεν ἐν τῷ λόγῳ. δύναται μὲν γάρ τις ἀκούειν
ἐπιφάνειαν σκιᾶς τρόπον ἐπιπωμένην τὴν τροφὴν, μέρος ἐξ αὐτῆς τι καὶ τοῖς νεύροις παρέχειν. δύναται
δὲ καὶ τοὐναντίον, ἵνα ἡ ἐπιφάνεια σκιᾶς τρόπον, ἐφ' ἑαυτὴν ἀντισπῶσα τὴν ἐπὶ τὰ νεῦρα φερομένην τροφὴν,
μερίζεται. ὥστε κατὰ μὲν τὸν πρότερον λόγον, εἰς εὐτροφίαν τοῖς νεύροις ἐπιτηδεύεσθαι θερμανθὲν τὸ δέρμα.
τοῦτο γὰρ ἡγοῦμαι λέγειν αὐτὸν ἐπιφάνειαν. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον, εἰς ὀλιγοτροφίαν. ὅσον μὲν οὖν ἐπ' αὐτῇ τῇ
ῥήσει τὴν γνώμην τοῦ Θέωνος, οὐκ ἄν τις ἐξεύροι. ἐξ ὧν δ' ἐν ἄλλοις τε λέγει κἀν τῷ. ιϛ. τῶν γυμναστικῶν ἐ-
10 λάττονα τροφὴν βούλεται δίδοσθαι μετὰ τὸ τέλειον γυμνάσιον. καίτοι γ' οὐδ' αὐτὸ τοῦτο διεσάφησε τινὶ ποτὲ
λογισμῷ συμβουλεύει. δίδοται γοῦν ἐλάττων τροφὴ τῆς συνήθους, ἢ τῷ μὴ δεῖσθαι τῆς ἴσης, ἢ τῷ μὴ δύνασθαι
πέψαι. τὸ μὲν οὖν πρότερον, οὐκ ἀληθὲς ἐπὶ τῶν πολλὰ γυμνασαμένων. τὸ δὲ δεύτερον ἐστὶν ὅτε μὲν ἀληθές ἐστιν
ὅτε δὲ ψευδές, εἰ μὲν γὰρ ἀρρωστοτέραν ἔχει τὴν πεπτικὴν δύναμιν, ἀληθές, εἰ δὲ μὴ ταύτην, ἀλλ' ἑτέραν τινα, ψευ-
δές. ἀκούειν δὲ χρὴ πεπτικὴν δύναμιν οὐ τὴν ἐν γαστρὶ μόνον, ἢ φλεψὶν, ἢ καθ' ἧπαρ, ἀλλὰ καὶ τὴν καθ' ἕκαστον
μόριον, ὥσπερ ἐν τοῖς παροῦσι, τὴν ἐν τοῖς μυσίν. ἐν οἷς δὴ καὶ μάλιστα ἐστὶν ἡ διάθεσις, ὑπὲρ ἧς διαλέγομαι. δια-
φορηθέντες γὰρ ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς γυμνασίοις ἰσχνότεροί τε καὶ ξηρότεροι γίνονται. εἰ μὲν οὖν ἐπ' ὀλίγον
αὐτοῖς ταῦτα συμβαίνει, κατεργάζεσθαι δύνανται τροφὴν ὥσπερ δέονται. εἰ δέ τι πολὺ τοῦ κατὰ φύσιν ἀπο-
χωρήσειεν, ἀδυνατοῦσιν. ὧν οὐδὲν ὁ Θέων ὅλως οὔτ' ἐνενόησεν, οὔτε διωρίσατο. τὴν ἀρχὴν γὰρ, οὐδ' ἐκ λόγου
τινὸς, ἀλλ' ἐξ ἐμπειρίας, ὡς καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ, τὸ θερμότερον ὕδωρ, ἐπὶ τῷ τελείῳ γυμνασίῳ χρήσιμον ὑπάρ-
20 χον ἐτήρησαν. οὕτως οὖν ἐφεξῆς γράφει. τοῦτο δὲ εἰ μὲν καὶ τὸν λόγον ἔχει παρακείμενον, εὐτυχήματος ἔργον.
» εἰ δὲ μή γε, τὸ πρὸς τῶν ἀποτελεσμάτων ἐπιμαρτυρούμενον οὐ παραδεκτέον, εἰ μὴ καὶ τὸν λόγον ἐξ ἄκρου ἔχει
συμπροσπίπτοντα. εἰ μὲν οὖν ἀκριβῶς ἐξευρὼν τὴν διάθεσιν ἐφ' ἧς τὸ θερμὸν ὕδωρ ἐποίει, τὴν αἰτίαν ἀγνοεῖν
ὁμολογεῖ, συγγνωστὸς ἂν ἦν εἰκότως. ἐπεὶ δ' ἁπλῶς εἶπεν ἐπὶ τῶν τελείων γυμνασίων ἁρμόττειν τὰς ζεστολου-
σίας, οὕτω γὰρ αὐτὴν καὶ ὀνομάζει, δύνανται δὲ πολλαὶ διαθέσεις ἀκολουθῆσαι τῷ τοιούτῳ γυμνασίῳ, μέμψαι-
τ' ἄν τις αὐτῷ μὴ διορισαμένῳ περὶ πασῶν ἐφεξῆς. αὐτὸς γὰρ οἶδε καὶ τὸν φλεγμονώδη κόπον ἀκολουθοῦντα
τῷ τοιούτῳ γυμνασίῳ, καθ' ὃν εἰς ὄγκον μείζονα τοῦ κατὰ φύσιν ἐξαίρεται τὰ πεπονηκότα. καὶ τὸν ἕτερον ἐν οἷς
γράφει τῷ κοινῷ συμπτώματι προσέχων τὸν νοῦν, ὅπερ ἀντίκειται τῷ παρὰ φύσιν ὄγκῳ. λεπτότεροι μὲν γὰρ
ἐν τοῖς ἄλλοις δύο κόποις ἀποτελοῦνται, καὶ πρὸς ἔτι γε τῇ δὲ διαθέσει, περὶ ἧς ὁ λόγος συνέστηκεν. ἀλλ' οὐχ
ὥσπερ ἓν κοινὸν συμπτωμάτων τριῶν διαθέσεων ἐστὶν, οὕτω καὶ ἡ διάθεσις μία. κατὰ μὲν οὖν τὴν ἐπὶ τῇ τάσει
30 τῶν νευρωδῶν σωμάτων, οὐ χρὴ λούειν θερμοτέρῳ τοῦ συνήθους. οὕτω δὲ, οὐδὲ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῖς περιττώμασι.
κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν τούτων ἰσχνότητα, συμφέρει λούειν θερμοτέρῳ τοῦ συμμέτρου. γίνεται γὰρ ἡ διάθεσις αὕτη
διαφορηθέντων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς γυμνασίοις τῶν σωμάτων οὕτως, ὡς ἐν ταῖς μακροτέραις ἀσιτίαις εἴωθε συμ-
βαίνειν, ὥστε καὶ ἡ ἐπανόρθωσις αὐτῶν, προσθέσει τε καὶ ἀναπληρώσει τοῦ κενωθέντος ἐστίν. οὐ δύναται δ' αὕτη
γενέσθαι, τοῦ δέρματος ἀραιοῦ μένοντος, συναγαγεῖν οὖν αὐτὸ χρὴ καὶ πυκνῶσαι καὶ σφίγξαι πρότερον. εἰ
μέλλοι τι τῆς δαψιλοῦς τροφῆς ὄφελος ἔσεσθαι. συνάγει δὲ καὶ στέγει, τό, τε ψυχρὸν ὕδωρ καὶ τὸ ζέον. ἀλλ' ὑπὸ
μὲν τοῦ ψυχροῦ, κίνδυνος βλαβῆναι τὸν ἄνθρωπον, ἀραιότερόν τε ἅμα καὶ κενὸν ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν γυμνασίων
γεγενημένον. ὑπὸ δὲ τοῦ ζέοντος βλάβη μὲν οὐδεμία, πυκνότης δ' ἀσφαλὴς ἐγγίνεται τῷ δέρματι, συνεπι-
λαμβάνουσά τι καὶ τῆς ἐγκαταλειπομένης αὐτῷ θερμότητος. ὅθεν οὐδὲ χρονίζειν ἐπὶ πλέον ἐν τῷ ψυχρῷ
προσήκει τὸν οὕτως λουσάμενον. ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς ὁ Θέων τοῦτό γε παρετήρησεν ὀρθῶς, φυλακτέον ἐστὶ τὴν ἐν
40 τῷ ψυχρῷ διατριβὴν, ὡς τὴν ἐκ τῆς ζεστολουσίας ἀναλύουσαν ὠφέλειαν. ἡ δὲ αἰτία τοῦ σφαλῆναι τὸν Θέωνα
τὸ μιᾷ διαθέσει συμφέρον ὡς πάσαις ἁρμόττον γράφοντα, τῶν γυμναζομένων ὑπ' αὐτῶν σωμάτων, ἡ ἕξις
ἐστὶν, ἀθλητὰς γὰρ ἐγύμναζε τοὺς μετὰ τὸ τέλειον γυμνάσιον, εἰς μὲν τὴν τετάρτην διάθεσιν ἑτοίμως ἐμπίπτον-
τας, εἰς δὲ τὴν τρίτην, σπανιάκις. ὥσπερ δὴ ἐθεάσατο πολλάκις, ὡς διηνεκὲς ἔγραψαν. εἰ δὲ καὶ κακοχύμους ἢ
καχέκτους, ἢ ἀήθεις γυμνασίων, ἢ ἀσθενεῖς, ἢ μὴ νεανίσκους ἐγύμναζε, σπανιάκις μηδὲν εἰς τὴν τοιαύτην διάθεσιν
ἐμπίπτοντας ἐθεάσατο, μυριάκις δ' εἰς τὰς ἄλλας, ἢ τοῦτο μὲν καὶ λέγειν ἴσως περιττὸν, αὐτὸς γὰρ ὁμολογεῖ
μετὰ τὰ κατασκευαστικὰ γυμνάσια χρῆσθαι τῇ ζεστολουσίᾳ, τὰ δὲ τοιαῦτα γυμνάσια μόνοις ἀθληταῖς ἐπιτη-
δεύεται. καί τοι φησί τις ὡς ἐκείνοις μὲν ἑκοῦσι καὶ κατὰ περίοδον, ἄλλοις δὲ πολλοῖς, ἢ δι' ἀνάγκην, ἢ φιλο-
νεικίαν, ἔτι τοιοῦτον ἕτερον. ἀλλ' ἐπί γε τῶν τοιούτων, ἐπὶ τοῖς ἀμέτροις γυμνασίοις, ἀνάγκη πρότερον, ἢ καὶ
μίαν, ἢ καὶ πλείους συστῆναι κόπων διαθέσεις. ὥστε μόνοις τοῖς εὐεκτικοῖς σώμασιν ἡ τετάρτη γίγνεται διά-
50 θεσις, οἷά περ ἐστὶ τά τε τῶν καλῶς ἀγομένων ἀθλητῶν καὶ τοῦ νῦν ἡμῖν ἐν τῷ λόγῳ προκειμένου νεανίσκου.
εἴ τις ἁπλῶς ἀποφαίνοιτο μετὰ τὰ σφοδρότατα γυμνάσια τὴν τοῦ θερμοτέρου λουτροῦ χρῆσιν ἐπιτήδειον
ὑπάρχειν, ἐπὶ μιᾶς μὲν ἀληθεύσει καταστάσεως, ἐπὶ τριῶν δὲ ψεύσεται. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα,
καθ' ὅλην τὴν ὑγιεινὴν πραγματείαν ἰατροῖς τε καὶ γυμνασταῖς γέγραπται ψευδῆ. κεφάλαιον δ' αὐτῶν
ἐστὶ, τὸ τῆς τηρήσεως ἀδιόριστον ὅταν ὅπερ ἐπὶ μιᾶς ἕκαστος ἐθεάσατο διαθέσεως, ἐπὶ πολλῶν ἀνέγρα-
ψε. καὶ μὲν δὴ καὶ ἔτι τίς ἐστι διάθεσις ἐγγύς τι ταῖς προειρημέναις, ἣν ὀνομάζω στέγνωσιν, ὑπὲρ ἧς ἐπει-
δὰν συμπεραίνωμαι τὸν ἐπὶ τοῖς κόποις λόγον, ἐφεξῆς ἐρῶ. αἱ μὲν γὰρ ἁπλαῖ διαφοραὶ, τρεῖς αὐ-
τῶν εἰσὶν, ὑπὲρ ὧν ἤδη μοι λέλεκται. κατὰ συζυγίαν δὲ δύο λαμβανομένων, ἄλλαι γίνονται τρεῖς. ζ'. δ' ἐπὶ
πάσαις ἐστὶν, ἡ τῶν τριῶν ἅμα συνερχομένων. ἡ μὲν διάγνωσις αὐτῶν ἐστὶν, ἀπὸ τοῦ συνδυάζεσθαι τὰ
γνωρίσματα.

γνωρίσματα. σκοπὸς δὲ τῆς ἐπανορθώσεως, ὁ μὲν κοινὸς ἁπασῶν, ἀποβλέποντα πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν, μὴ δὲ τοῦ λοιποῦ παντάπασιν ἀμελεῖν. ὁ δ᾽ ἴδιος ἤδη τῷ κοινῷ κατὰ τὰς ἐν μέρει διαθέσεις λαμβάνεται. πάσας μὲν οὖν ἐπεξέρχεσθαι τὰς συζυγίας μακρόν, ἕνεκα δὲ σαφηνείας ἤδη μόνου παραδείγματος ὁ λόγος προσδεήσεται. ἐὰν τοίνυν ὄγκος τε ἅμα περὶ τοὺς μῦς ὑπάρχῃ καὶ τεθλᾶσθαι δοκῶσιν αὐτούς, καὶ ἡ ἑλκώδης αἴσθησις ἢ τονώδης κόπος ἅμα τῷ περιττωματικῷ κατειλήφει τὸν ἄνθρωπον, ἡ μὲν θεραπεία γενήσεται στοχαζομένη μὲν ἀμφοῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ μείζονος. οὐχ ἁπλῆ δ᾽ ἐν ἅπασι τοῖς οὖσιν ἡ τοῦ μείζονος φύσις. ἀλλ᾽ ἡ μέν, κατὰ δύναμίν τε καὶ τὸ οἷον ἀξίωμα τοῦ πράγματος. ἡ δέ, κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν. ἀξιώματι μὲν οὖν καὶ δυνάμει μείζων ἐστὶν, ὁ φλεγμονώδης κόπος τοῦ περιττωματικοῦ. κατὰ δὲ τὴν οἰκείαν οὐσίαν ἑκάτερος αὐτῶν οὕτω δύναται γενέσθαι, μέγας τε καὶ μικρός, ὡς εἰ καὶ κατὰ μόνας ἑκάτερος ἦν. εἰ μὲν οὖν ἴσον ἐξεστήκει τοῦ κατὰ φύσιν ἑκάτερος, ὁ φλεγμονώδης ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐπισπάσεται τὸ κῦρος τῆς θεραπείας, ἐπικρατῶν γε κατὰ δύναμιν. αὖ δ᾽ ὀλίγον μὲν ὁ φλεγμονώδης, πλεῖστον δ᾽ ὁ ἑλκώδης ἀποκεχώρηκε τοῦ κατὰ φύσιν, ἐπισκεπτέον εἴτε τοσοῦτον ὑπερέχει κατὰ τὸ μέγεθος ὁ ἑλκώδης, ὅσον ὁ φλεγμονώδης κατὰ δύναμιν, εἴτ᾽ ἔλαττον, εἴτε μεῖζον. καὶ οὕτως ἐξευρίσκειν τὸν ἐπικρατοῦντα, κἂν ἰσοσθενεῖς δέ ποτε φαίνωνται, πρὸς ἀμφοτέρους ὁμοίως ἀποβλεπτέον. αὕτη μὲν οὖν ἡ μέθοδος ἔστω σοι κοινὴ πασῶν τῶν ἐπιπεπλεγμένων διαθέσεων. ὥσπερ δ᾽ οἱ κόποι τρεῖς ὄντες εἰς ἀλλήλοις ἐπιπλεκόμενοι τέτταρας ποιοῦσι τὰς συζυγίας. οὕτως εἰ καὶ τὴν τετάρτην αὐτοῖς ἐπιπλέξειέ τις διάθεσιν, αἱ συζυγίαι πολλῷ πλείους γενήσονται. μάθοις δ᾽ ἂν ἐναργῶς, ἔλεγον μὲν ἤδη διαγράμματος. ἔστω δ᾽ ἐν αὐτῷ, πρώτη μὲν διάθεσις, ἡ ἑλκώδης. δευτέρα δέ, ἡ τονώδης. τρίτη, ἡ φλεγμονώδης. τετάρτη, ἡ τῆς ἰσχνότητος. ἡ τοίνυν ἡ πρώτη μετὰ τῆς δευτέρας συστήσεται διαθέσεως, ἢ μετὰ τῆς τρίτης, ἢ μετὰ τῆς τετάρτης. ἢ πάλιν ἡ δευτέρα μετὰ τῆς τρίτης, ἢ τῆς τετάρτης. ἢ πάλιν ἡ τρίτη μετὰ τῆς τετάρτης, ὥστ᾽ εἶναι τὰς πάσας ἓξ συζυγίας, ἀνὰ δύο λαμβανομένων τῶν διαθέσεων. ἄλλας δ᾽ αὖ τέτταρας, ὅταν ἅμα τρεῖς ἐπιπλέκωνται διαθέσεις ἀλλήλαις, ἤτοι γὰρ ἡ πρώτη μετὰ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης, ἢ μετὰ τῆς δευτέρας καὶ τετάρτης, ἢ μετὰ τῆς τρίτης τε καὶ τετάρτης πάλιν. ὑστάτη δὲ πασῶν ἐπιπεπλεγμένη διάθεσις ἔσται τῶν τεττάρων ἅμα διαθέσεων ἀλλήλαις μιγνυμένων. ὥστ᾽ εἶναι τὰς πάσας ἕνδεκα τὸν ἀριθμόν, ἔτι δέ γε καὶ αἱ τῶν ἁπλῶν τέτταρες. γενήσονται τοίνυν αἱ σύμπασαι πεντεκαίδεκα, πρώτη ἑλκώδης, δευτέρα τονώδης, τρίτη φλεγμονώδης, τετάρτη ἰσχνότης. αβ. αγ. αδ. βγ. βδ. γδ. αβγ. αβδ. αγδ. βγδ. αβγδ. εἰ δὲ καὶ τὰς τῆς στεγνώσεως διαφορὰς ἐπιπλέκοις ἀλλήλαις τε καὶ ταῖς πεντεκαίδεκα, παμπληθεῖς ἑτέρας ἐργάσῃ συζυγίας. εἰ δὲ καὶ τὰς τῆς ἀπεψίας αὐτοῖς, ἢ τὰς ἤδη τοῖς ἀφροδισίοις, ἢ ταῖς ἐγκαύσεσιν, ἢ ταῖς ἀγρυπνίαις, ἢ ταῖς λύπαις ἐπιπλέξειας καταστάσεις τοῦ σώματος, οὐδ᾽ ἀριθμηθῆναι ῥᾳδίως ἅπασαι δυνήσονται, καὶ οὔπω λέγω τὰς τῆς πληθώρας, ἢ κακοχυμίας, ἢ ἐπισχέσεως γαστρὸς, ἢ διαρροίας, ἢ ἐμέτων, ἢ βάρους κεφαλῆς, ἢ τινὸς ἄλλου μέρους, ἢ ὅλως ὅσαι κατά τι σύμπτωμα συνίσανται. λεχθήσεται γὰρ αὖθις ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ἀλλὰ νῦν γε τούτου χάριν ἐπεμνήσθην αὐτῶν, ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τὸ πλῆθος τῶν ἐπιπλοκῶν ὁπόσον ἐστί, θαυμάσαι γὰρ οὖν τινὰς τοὺς ἤδη τοῖς ἀθροίσμασιν αὐτῶν ἃς ὀνομάζουσι συνδρομὴν, ἤτοι θεραπείαν, ἢ πρόγνωσιν τῶν ἀρρωστησομένων ἐπαγγελλομένους τετηρηκέναι. καθ᾽ ἕνα γὰρ τρόπον οἷόν τ᾽ ἐστὶ καὶ προγνῶναι καὶ θεραπεῦσαι δεόντως ὡς Ἱπποκράτης ἐδίδαξεν ἑκάστου τῶν ἁπλῶν πραγμάτων. ἀξιῶν ἐπίστασθαι τὴν δύναμιν, ὡς ἐγὼ νῦν ἐπέδειξα περὶ τεττάρων διαθέσεων. εἰ μὲν γὰρ ἑκάστη καθ᾽ ἑαυτὴν συσταίη, τὴν ἐπανόρθωσιν ἁπλῆν ἐνδείξεται. μιχθεῖσα δ᾽ ἑτέρᾳ κατὰ τὴν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένην μέθοδον, ὑπὲρ ἁπασῶν τῶν ἐπιπεπλεγμένων διαθέσεων. ὁπότ᾽ οὖν οὕτω φαίνεται τοῦτ᾽ ἐστὶ, ἴωμεν αὖθις ἤδη τὰς ἁπλᾶς διαθέσεις. ὧν ἐφεξῆς ταῖς εἰρημέναις ἦσαν αἱ κατὰ στέγνωσιν. οὕτω δ᾽ ὀνομάζω τὴν βλάβην τῶν πόρων, ἐφ᾽ ᾗ κωλύεται διαφορεῖσθαι τὰ περιττώματα. γίνεται δ᾽ αὕτη δι᾽ ἔμφραξιν ἢ πύκνωσιν, ἣν δὴ καὶ μύσιν ὀνομάζουσι τῶν πόρων. ἔμφραξις μὲν οὖν, ὑπὸ γλίσχρων ἢ παχέων γίνεται περιττωμάτων ἀθροώτερον ὁρμησάντων ἤδη τὸ δέρμα. πύκνωσις δέ, ὑπό τε τῶν στυφόντων καὶ ψυχόντων. ἀλλ᾽ ἐμφράξει μὲν ἁλῶναι τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ σῶμα κατὰ τὴν εἰρημένην ἐπιμέλειαν ἀγόμενον, οὐκ ἐγχωρεῖ. πυκνωθῆναι δὲ δύναται ποτὲ διά τε κρύος καρτερὸν καὶ λουτρὸν στυπτηριῶδες. ἐγχωρεῖ δέ ποτε καὶ μετὰ βαλανεῖον, ἢ ἱδρῶτα, καὶ ἄλλως ἀραιοῦ τοῦ δέρματος ἔκ τινος ἑτέρας αἰτίας γενομένου καταπνεύσασαν αὔραν, ἔμφραξίν τέ τινα καὶ πύκνωσιν ἀποτελέσαι. διαγινώσκεται μὲν οὖν ἡ εἰρημένη διάθεσις, εὐθὺς μὲν ἀποδυόντων ἀχροίᾳ τε λευκῇ, καὶ σκληρότητι, καὶ πυκνώσει τοῦ δέρματος. κατὰ δὲ τὸ γυμνάζεσθαι, τῷ δυσεκθερμαίνεσθαι, οὔτε γὰρ ἱδροῦσιν ὁμοίως ὡς πρόσθεν, οὔτ᾽ εὐχροοῦσιν. ἀλλ᾽ εἰ καὶ βιάσαιτο τῇ εὐτονίᾳ τῶν γυμνασίων ἱδρῶτά τι προσκαλέσασθαι, καὶ μείων οὗτος γίνεται τοῦ συνήθους καὶ ψυχρότερος, καὶ ἧττον ἀτμώδης. ἡ δ᾽ ἴασις τῆς τοιαύτης διαθέσεως, θερμασίς ἐστιν. ἐναντίον γὰρ ἐστὶ τῇ ψύξει. συντονωτέροις τε γυμνασίοις χρηστέον ἐστὶ, καὶ βαλανείοις θερμοτέροις, ἄμεινον δὲ καὶ καλινδεῖσθαι κατὰ τὸν πρῶτον οἶκον ἤδη ἐλαίῳ λιπαρῶς. ἔστω δὲ καὶ τὸ ἔλαιον τῶν χαλαστικῶν, οἷόν περ ἐστὶν ἐν Ἰταλίᾳ τὸ σαβῖνον. ἄμεινον δ᾽ ἤδη τῶν τοιούτων διαθέσεων ἐτῶν εἶναι δύο ἢ τριῶν αὐτό, καὶ γὰρ λεπτομερέστερον ἐστὶ καὶ θερμότερον. ἡ δὲ ἐν τῇ ψυχρᾷ κολυμβήθρα διατριβή, μὴ πολυχρόνιος γενέσθω, μηδ᾽ αὐτὸ τὸ ὕδωρ ἔστω ψυχρόν. ἐνδύεσθαι δὲ μέλλοντες, ἀλειφέσθωσαν τινὶ τῶν μετρίως θαλπόντων. ἐλαίων μὲν ὅσα γε κατ᾽ Αἴγυπτον εἰσί, κικίνῳ τε καὶ ῥαφανίνῳ. κατὰ δὲ τὴν ἄλλην οἰκουμένην τῷ γλυκεῖ καὶ λεπτομερεῖ καὶ μετρίως παλαιῷ. μύροις δὲ σουσίνῳ τε καὶ γλευκίνῳ καὶ ἰρίνῳ, καὶ ἀμαρακίνῳ καὶ κομμακίνῳ. τὸ μὲν δὴ γλεύκινον ἀκριβῶς ἐστὶν ἄκοπον καὶ χαλαστικόν, ὥς τε καὶ τοῖς ἰσχυρῶς κοπωθεῖσιν ἐπιτήδειον ὑπάρχει. βραχὺ δὲ αὐτοῦ τὸ σούσινον θερμότερον ὄν, καὶ χαλαστικώτερον. ἴρινον δὲ καὶ ἀμαράκινον, καὶ κομμακινὸν ἱκανώτερον τούτου θερμαίνει. ὥς τε καὶ ταῖς καλουμέναις ἰδίως ψύξεσι

χρήσιμα τετύχηκεν ὄντα. τὰς μέντοι πυκνώσεις τοῦ δέρματος αὐτάρκως ἰᾶται, καὶ τὸ ἀνήθινον ἔλαιον, καὶ
μάλισθ' εἰ χλωρὸν εἴη τὸ ἄνηθον. ἁρμόττει δὲ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν, ὥσπερ οὖν καὶ τοῖς ἰσχυροῖς κόποις. τὸ
διὰ τοῦ σπέρματος τῆς ἐλάτης ἄκοπον. εἰρήσεται δὲ ἐν τοῖς ἑξῆς ὅπως χρὴ σκευάζειν αὐτό, νυνὶ μὲν γάρ μοι δο-
κῶ καὶ ταῦτα περαιτέρω τῆς ὑποθέσεως εἰρηκέναι. τῷ γὰρ ἄριστα κατεσκευασμένῳ, τὸ σῶμα καὶ βίον
ἐλεύθερον ἐπανῃρημένῳ καὶ μηδὲν αὐτῷ πλημμελοῦντι καὶ τὸν ἐπιστατοῦντα τῆς ὑγιείας ἄριστον ἔχοντι,
τὰς νοσωδεστέρας διαθέσεις οὐ πάνυ τι συμπίπτειν εἰκός. ἐπανέλθωμεν οὖν αὖθις ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθε-
σιν, καὶ παραλείποντες ἐγκαύσεις καὶ ψύξεις καὶ ἀπεψίας καὶ διαρροίας ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. βέλτιον γὰρ
εἰς ἕνα λόγον ἀναβάλλεσθαι σύμπαντα ταῦτα, τὸν περὶ τῶν νοσωδῶν συμπτωμάτων ἐπιγεγραφησόμενον, ἐν τῷ
παρόντι περὶ τῶν ἐπ' ἀφροδισίοις γυμνασίων ἐπισκεψώμεθα. καὶ γὰρ διαπεφώνηταί πως ὑπὲρ αὐτῶν. ἐνίων
10 μὲν οἰομένων οὕτω χρῆναι γυμνάζειν ἐπ' αὐτοῖς ὡς τὸ καλούμενον ἀποθεραπευτικόν, ἐνίων δὲ ὡς κατὰ τὸ πα-
ρασκευαστικόν, ἔστω δὲ δή που τὸ παρασκευαστικὸν γυμνάσιον ἐν δὲ τῇ ποσότητι τῶν κινήσεων, ἔλαττον τοῦ συμμέ-
τρου. κατὰ δὲ τὴν ποιότητα, συντονώτερόν τε καὶ ὀξύτερον. οἱ μὲν οὖν ἀποθεραπεύειν ἀξιοῦντες ὥσπερ τοὺς
ἀπὸ κοπώματος, τήν τε κατάλυσιν τῆς δυνάμεως ὑφορῶνται, καὶ τὴν ξηρότητα τοῦ σώματος. ἄμφω γὰρ ταῦτα
πάσχομεν ἐπ' ἀφροδισίων τε καὶ πλήθει τῶν γυμνασίων. οἱ δὲ τῷ παρασκευαστικῷ χρῆσθαι γυμνασίῳ, τὴν ἀραιό-
τητα καὶ τὸ εὐίδρωτον. ὥσπερ ἐπιτείνεσθαι μὲν ὑπὸ τῶν ἀποθεραπευτικῶν, ἐπανορθοῦσθαι δ' ὑπὸ τῶν
παρασκευαστικῶν. ἐγὼ δ' ἑκατέρους ἐπαινέσας ὡς ἑωρακότας ἐκ μέρους τὸ ἀληθές, εἰς ταὐτὸν συνθήσω τὰς
δόξας αὐτῶν. ὅτι μὲν γὰρ ἀῤῥωστῆσαί τε χρὴ τὴν δύναμιν καὶ σφίγξαι τὴν ἀραιότητα. καὶ μὴ παραυξῆσαι
τὴν ξηρότητα, συγχωροῦσιν ἑκάτεροι. λείπει δ' αὖ εἰς διορισμὸς ἀμφοτέροις, ὥσπερ ἐν ταῖς ἐπιπλεγμέναις
ἁπάσαις διαθέσεσιν ὑφ' ἡμῶν ἔμπροσθεν εἴρηται. ῥηθήσεται δὲ καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον. ἐπειδάν γε εἰς ταὐτὸν
20 συναχθῶσι πλείους διαθέσεις, εἰ μὲν ἕνα τρόπον ἐνδεικνύμεναι θεραπείας, ἐπιτείνεσθαι χρὴ τὸν τρόπον. ὥσπερ
εἰ κατὰ μόνας ἑκάστη τῶν διαθέσεων ἦν. εἰ δ' ἐναντιούμεναι, τὰ κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν διάθεσιν ἐπανορθωτέον
ἐστὶ πρότερον, οὐ δὲ τῶν ἄλλων ἀμελοῦντας τὸ πάμπαν. ὅσοι μὲν οὖν ἤτοι δι' ἡλικίαν, ἢ καὶ ἄλλως ἀσθενεῖς ὑπάρ-
χοντες ἀφροδισίοις ἐχρήσαντο, τούτοις μὲν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐπικρατεῖν τὴν ἀῤῥωστίαν τῆς δυνάμεως. ὅσοι δ' ἰσχυ-
ρότεροί τε καὶ νέοι, καθάπερ ὁ νῦν ἡμῖν ὑποκείμενος ἐν τῷ λόγῳ νεανίσκος, ἐν τούτοις ἡ τοῦ σώματος ἕξις εἰς
ἀραιότητα πλέον ἤπερ ἡ δύναμις εἰς ἀῤῥωστίαν ἀναλλοιοῦται. καὶ τοίνυν ἡ ἐπανόρθωσις οὐ διὰ τῶν ἀραιούν-
των, οἷόν περ ἐστὶ καὶ τὸ ἀποθεραπευτικὸν γυμνάσιον, ἀλλὰ διὰ τῶν συναγόντων τε καὶ σφιγγόντων, ὁποῖόν ἐστι
καὶ τὸ παρασκευαστικόν, ἐν τοῖς τοιούτοις γίνεται σώμασι, καὶ κατὰ τοῦτ' ἂν εἴη τῷ παρασκευαστικῷ γυμνασίῳ
χρηστέον. ἐπεγείρει γὰρ ἐκεῖνο τὴν θερμότητα τῷ τε τῶν κινήσεων ὀξεῖ καὶ τῷ τόνῳ, καὶ τῷ συνάγειν καὶ σφίγ-
γειν τὴν ἕξιν. ὅτι δὲ καὶ τὴν ἀραιότητα μόνον τοῦτο τῶν γυμνασίων ἰᾶται, πρὸς ἁπάντων ὁμολογεῖται τῶν
30 γυμναστῶν ὑπὸ τῆς πείρας δεδιδαγμένων. ὥστ' οὐδὲν ἂν εἴη βέλτιον εἰς τὰ παρόντα, τοῦ τοιούτου γυμνασίου.
τῆς δὲ ὥρας τοῦ ἔτους ἐπιτρεπούσης, οὐδὲ τῆς ψυχρολουσίας ἀφεκτέον ἐστίν. ἐδέσματα δ' ἔστω, πλῆθος μὲν
ἐλάττω, τῇ ποιότητι δὲ ὑγρότερα δοτέον, ἵνα καὶ πέψῃ καλῶς αὐτά, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἀφροδισίων ἐπανορθώ-
σηται ξηρότητα. χρὴ δ' οὐδὲ ψυχρότερα τὴν κρᾶσιν, ἀλλ' ἤτοι τῆς μέσης ἰδέας, ἢ τῶν θερμοτέρων ὑπάρχειν
αὐτά, διότι γὰρ ἐξ ἀφροδισίων ἀραιότερόν τε καὶ ψυχρότερον ἅμα καὶ ἀσθενέστερον καὶ ξηρότερον ἀποτελεῖ-
ται τὸ σῶμα. χρὴ δή που τὰ πυκνοῦντα καὶ θερμαίνοντα, καὶ τὴν δύναμιν ἀναῤῥωννῦντα προσφέρεσθαι,
καὶ τούτους εἶναι τοὺς σκοποὺς ἐπ' αὐτοῖς. ὅτι δὲ αὕτη δύναμις ἐστὶν ἀφροδισίων, οὐ τοῦ νῦν ἐνεστῶτος λόγου.
προὔκειτο γὰρ ἐν αὐτῷ διελθεῖν, ὅπως ἂν κάλλιστα τὸ προκείμενον σῶμα γυμνάζοιτο μετὰ τὴν τῶν ἀφροδισίων
χρῆσιν. ὅπερ οὐκ ἠδύνατο περανθῆναι καλῶς ἄνευ τοῦ προλαβεῖν ἐξ ὑποθέσεως, ὁποία τίς ἐστιν ἡ ἐν τῷ σώ-
ματι γινομένη διάθεσις ἐπὶ τοῖς ἀφροδισίοις. ἀλλὰ νῦν μέν, ἐξ ὑποθέσεως, αὖθις δὲ μετὰ ἀποδείξεως εἰρήσε-
40 ται, τίς τε ἡ δύναμις αὐτῶν ἐστι, καὶ εἰ χρηστέον ὅλως ἢ μή, καὶ τίνες αὐτῶν ὠφέλειαι καὶ βλάβαι, κατά τε τὰς
τοῦ σώματος διαθέσεις εἰσί, καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τὰς χώρας, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα χρὴ προσδιορίζε-
σθαι. μετὰ μὲν δὴ τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν, εἶδος ἔστω γυμνασίου τὸ παρασκευαστικὸν ὀνομαζόμενον. ἀγρυ-
πνίας δὲ προσγενομένης ἢ λύπης ἢ ἀμφοτέρων, τὸ ἀποθεραπευτικόν. ὅταν τε χωρὶς ἀπεψίας γεννηθῶσιν.
ἐπὶ γὰρ ταῖς ἀπεψίαις οὐδόλως γυμναστέον. ὅτι δὲ τὸ ἀποθεραπευτικὸν γυμνάσιον ἐπὶ λύπαις τε καὶ ἀγρυ-
πνίαις ἁρμόττει, δηλοῖ μὲν καὶ ἡ πεῖρα. φαίνονται γὰρ ὑπὸ τῶν ἄλλων γυμνασίων βλαπτόμενοι, πρὸς τῷ μὴ
δ' ἀνέχεσθαι τῶν ἐπιταττόντων εἴ τι χρεῖον ἔτι λυπούμενοι. δηλοῖ δ' οὐχ ἧττον τῆς πείρας καὶ ὁ λόγος. ἐπειδὴ
γὰρ ἐπ' ἀγρυπνίαις τε καὶ λύπαις ὁρῶνται λεπτότεροί τε καὶ αὐχμηρότεροι καὶ δύσχροοι γινόμενοι, ξηρό-
τερον ἡγητέον αὐτοῖς εἶναι τὸ σῶμα. τὰς δὲ τοιαύτας διαθέσεις, αἵ τε μαλακώτεραι τρίψεις ἐξιῶνται σὺν
ἐλαίῳ πλείονι γινόμεναι, καὶ λουτροῖς εὐκράτοις. αἵ τε κινήσεις αἱ βραδύτεραί τε καὶ χωρὶς ἰσχυροτέρας
50 τάσεως, ἀναπαύσεσι πλείοσι διειλημμέναι. τρόπος δ' οὗτος ἦν ἀποθεραπευτικοῦ γυμνασίου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν
τρόπον, καὶ τὰς ἐπὶ θυμοῖς, ἢ δι' ἔνδειαν ποτοῦ ξηρότητας ἐπανορθωτέον ἐστίν. ἐναντίως δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐπα-
νορθοῦσθαι χρὴ τὰς κατὰ ταύτην ὑγρότητας. εἴτε διὰ πόμα πλέον, εἴτε δι' ἄλλην τινὰ πρόφασιν ἐγένοντο. σκο-
πὸς γὰρ νῦν δὴ καὶ τῶν τοιούτων διαθέσεων ἡ ξήρανσις. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁπασῶν κοινόν, ἴδιον δ' ἑκάστης ἐν ταῖς κατὰ
μέρος διαφοραῖς. εἰ μὲν οὖν ἐπ' ἀργίᾳ πλείονι καὶ ταῖς τῶν ὑγραινόντων ἐδεσμάτων ἀμέτροις τε καὶ ἀκαίροις
χρήσεσιν ὑγρότης ἐγένετο, μακροτέρας δεῖται τῆς ἐπανορθώσεως. εἰ δ' ἐπὶ ποτῷ πλείονι κατὰ τὴν προ-
τεραίαν ἡμέραν γεγονότι, χωρὶς τοῦ πεπονθέναι τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ στόμα τῆς κοιλίας, ἐν μιᾷ δυνατὸν ἡμέρᾳ
τελέως ἐξιάσασθαι. πλεονάζοντας μὲν ἐν ταῖς ξηραῖς τρίψεσι, γυμνάσαντας δ' ὀξύτερον, ἔλαττον δὲ ποτῷ
χρησαμένους, ἐδέσμασί τε ξηραντικωτέροις. ὡς ὅσοι γε μετὰ τοῦ τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ στόμαχον ἀπολαῦσαί τι, τῆς

ἐξ οἴνου

ἐξ οἴνου βλάβης ὑγρότητες εἰσὶ περιτταί, τοῦ νῦν ἐνεστῶτος οὐ δέονται λόγου. ῥηθήσεται γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν,
ἐν τοῖς τῶν νοσωδῶν συμπτωμάτων. αἱ δ' ἐξ ἀργίας πάνυ μακρότεραι, τὴν ἀρχὴν μὲν, οὐδ' ἂν γένοιτό ποτε κα-
τὰ τὴν προκειμένην διάθεσιν, ὥσπερ οὐδ' αἱ διὰ πλῆθος ἐδεσμάτων ὑγρῶν τῇ φύσει. οἷαί περ αἱ πλεῖσται τῶν
ὀπωρῶν εἰσὶ, καὶ τῶν λαχάνων ὅσα μὴ δριμέα. γινομένας δ' αὐτὰς, ἀθρόως μὲν οὐχ οἷόν τε θεραπεύειν. εἰ γὰρ
εἰς τοσοῦτον πονήσειεν ὁ ἄνθρωπος, ὡς αὐτάρκως ξηρᾶναι τὴν ἕξιν, ἁλώσεται κόπῳ, καὶ πυρέξει πυρετὸν μὲν
ἐφήμερον πάντως. ἂν δὲ καὶ μοχθηραὶ τύχωσιν ὑγρότητες ὑπάρχουσαι πλειόνων ἡμερῶν. ἐν χρόνῳ δ' ἂν ἐπα-
νορθεῖεν ὡς ὑγρὸν εἰρήσεται κατ' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ἐν ᾧ τὰς μοχθηρὰς κράσεις ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀλλοιοῦμεν.
ὁμοία γὰρ ἡ πρόνοια τῶν ἐπικτήτων διαθέσεων ἐστὶ, καὶ τῶν φυσικῶν δυσκρασιῶν. ὥστ' οὐδὲν χρὴ τὸ νῦν
περὶ αὐτῶν διεξέρχεσθαι. λείπεται οὖν ἔτι περὶ τῶν ἑωθινῶν τε καὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν τρίψεων διελθεῖν.
10 οὐ μὴν δ' οὕτως φασὶν ἀποκρίνασθαι κόϊντον ἐρωμένῳ τινὶ γυμναστῇ τίνα δύναμιν ἔχει τὸ ἀποσυγχρίεσθαι
φάμενον ἀφανίζειν τὰ ἱμάτια. τούτοις γὰρ τοῖς ὀνόμασιν οἷς ἐγὼ νῦν ἐχρησάμην, ἔρεσθαί τε λέγουσι τὸν γυμνα-
στὴν, ἀποκρίνασθαί τε τὸν κόϊντον. ὅμοιόν τι τοῦ κοΐντου περιφέρεται ἀπόφθεγμα, τό τε περὶ τῶν οὔρων. ὡς
γναφέως ἐστὶ καταμανθάνειν αὐτὰ, καὶ τὸ περὶ τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ. δι' ὅτι βαλανείων ἐστὶ
τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων, ἃ ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν δοίημι. μὴ ὅτι κόϊντον, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀπὸ θεσσαλοῦ τινὰ φθέγξα-
σθαι. βωμολοχικὰ γὰρ ἅπαντ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα κομψεύματα, καὶ οὐδαμῶς ἀνδρὶ προσήκοντα σεμνῆς οὕτω
τέχνης ἐπιστήμονι. βέλτιον οὖν ὑπὲρ μὲν τῆς ἑωθινῆς ἀνατρίψεως. ᾧ δ' ἐπισκοπεῖσθαι κατά γε τὸ προκεί-
μενον ἐν τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ σῶμα. τουτὶ γὰρ ἤτοι πανταπᾶσιν ἄμεμπτόν ἐστι μετὰ τοὺς ὕπνους, ἤ τινι τῶν κο-
πωδῶν ἐνέχεται διαθέσεων, ἢ καὶ τῶν ἄλλων τινὶ περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐν ταῖς κοπώδεσιν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἄχρι τοῦ
δεῦρο διῆλθον. εἰ μὲν οὖν ἄμεμπτον ὑπάρχει, περίεργόν ἐστιν ἀνατρίβειν, ἢ ἀλείφειν αὐτὸ, πλὴν εἴ ποτ' ἀναγκαῖον
20 εἴη, συνενεχθῆναι κρύει καρτερῷ. τηνικαῦτα γοῦν ὡς τοὺς μέλλοντας ψυχρολουτεῖν, οὕτω καὶ τούτους τῇ τρίψει
παρασκευάσομεν. εἰ δέ τις αἴσθησις εἴη κόπος, λέλεκται καὶ πρόσθεν ὡς ἀλείφειν τε χρὴ τηνικαῦτα καὶ ἀνατρί-
βειν μαλακῶς. οὕτω δὲ καὶ εἰ ξηρότερον τ' εἴη, πλείω τοῦ δέοντος. ἀλειπτέον μὲν ἐλαίῳ γλυκεῖ, τέγγει γὰρ τοῦτο
τὸν ξηρὸν χρῶτα. τριπτέον δ' ἐλάχιστα μὲν, ἀλλὰ μήτε σκληρᾷ τρίψει, μήτε μαλακῇ. προτρέψαι γὰρ μόνον
δεόμεθα τὴν ἀνάδοσιν, οὔτε δ' ἀλλοιῶσαι τοῦ δέρματος, ἢ τῆς σαρκὸς τὴν ἕξιν, οὔτε διαφορῆσαί τι τῶν περιεχο-
μένων ἐν αὐτοῖς. ἐργάζεται δὲ ἄμφω μὲν ἡ μαλακὴ, θάτερον δὲ ἡ σκληρὰ τρίψις. εἴγε δὴ πυκνοῖ μὲν αὕτη καὶ
σκληρύνει τὸ δέρμα. διαφορεῖ δ' ἡ μαλακὴ, καὶ ἀραιὸν καὶ μαλακὸν ἀπεργάζεται τὸ σῶμα. πύκνωσιν μέντοι τοῦ
δέρματος ἐπανορθώσασθαι βουλόμενοι, τὴν μὲν ἐπὶ ταῖς σκληραῖς ἀνατρίψεσι καὶ βλάβαις καὶ σφοδρῷ
γυμνασίῳ, καὶ κόνει πολλῇ γεγενημένην, ἐλαίῳ δαψιλεῖ καὶ γλυκεῖ χρώμενοι μαλακῶς ἀνατρίψωμεν. τὴν
δ' ἐπὶ τῇ ψύξει, πρώτως μὲν, ταῖς ξηραῖς τε ἅμα καὶ ταχείαις ἀνατρίψεσι. δευτέρως δὲ, ταῖς δι' ἐλαίου θερ-
30 μαίνοντες, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάξωμεν. ἀραιότητα δὲ, τὴν ἐπί τε λουτροῖς πλείοσι, καὶ τρίψεσι μαλα-
καῖς, ἀφροδισίων τε χρήσεσι γεγενημένην, ὀλίγαις μὲν, ταῖς ξηραῖς ἀνατρίψεσιν. ὀλίγαις δ' ἐφεξῆς αὐτῶν
ταῖς σὺν ἐλαίῳ τινὶ τῶν στυφόντων ἰασόμεθα. τὰς δ' ἐπὶ πλέοσι τοῖς ὑγρότητας, αἱ ξηραὶ μόναι θερα-
πεύουσι, διά τε σινδόνων ἢ χειρίδων ἐπιτελούμεναι. καὶ αὐτῶν μόνων ἐνίοτε τῶν χειρῶν, ἢ χωρὶς λίπους παντὸς,
ἢ σὺν ἐλαχίστῳ τινί. ἔστω δὲ τὸ ἔλαιον τοῦτο γλυκὺ, ἵν' ᾖ διαφορητικὸν, ἁπάσης ἀπηλλαγμένον στυφούσης ποιότη-
τος. ὧδε μὲν ἔχει περὶ τῆς ἑωθινῆς ἀνατρίψεως. ἡ δ' εἰς ἑσπέραν ἤτοι κοπώδεσιν ἱκανῶς ὑπάρχουσιν, ἢ κατε-
ξηραμμένοις, ἢ ἀτροφοῦσιν ἐπιτήδειος. ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς ἀτροφίας σύμπτωμα, τό γε νῦν ἐξαιρείσθω τοῦ λόγου,
μετὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων νοσωδῶν συμπτωμάτων ἐφεξῆς προχειρισθήσομεν, ἐπὶ δὲ τῆς ὑποκειμένης φύσεως,
ὅταν, ἤτοι κόπος ἰσχυρὸς, ἢ ξηρότης τις ἄμετρος ὑπάρχει, κατὰ τὸ σῶμα, τὸ μὲν ἄριστον, ἔλαττον γινέσθω. πλείων
δ' ὁ μεταξὺ χρόνος ἄχρι τοῦ δείπνου. τὰ πολλὰ δ' ἐφ' ἡσυχίας, ὀλίγον δέ τι καὶ περιπατησάτωσαν, ὡς ὑποκα-
40 ταβῆναι τὰ σιτία ταῖς ὀρθίαις κινήσεσι κατασεισθέντα. βέλτιον δὲ καὶ εἰ ἀποπατῆσαι δυνηθείη. τούτων
γὰρ ἁπάντων καλῶς γινομένων ἀκίνδυνον ἀνατρίβειν ἐλαίῳ γλυκεῖ, μὴ πάντη τῆς γαστρὸς ἐφαπτομένους. εἰ
δὲ μὴ, κίνδυνος αὐτά τε τὰ σιτία πεφθῆναι χεῖρον. ἀναδοθῆναί τέ τινα χυμὸν ἐξ αὐτῶν ἡμίπεπτον, ἐπιθολω-
θῆναί τε τὰς κεφαλὰς, ἀνατραπῆναί τε τὸν στόμαχον. ἄριστον μὲν οὖν ἐστι, τὸ μὴ δ' ὅλως ἅπτεσθαι τῆς γαστρὸς, ἢν
δέ ποτε τῶν ἀμφ' αὐτὴν μυῶν ἤτοι κοπώδης τις αἴσθησις, ἢ πλείων ἐφαίνοιτο ξηρότης, ἀλείφειν τὰ μέτρια
πρᾴως ἐφαπτομένην. εἰ δὲ καὶ τὰς αἰτίας τις ἀκοῦσαι ποθεῖ τῶν εἰρημένων, τὸν ἑξῆς ἀναμενέτω λόγον, ἐν ᾧ περὶ
τῶν νοσωδῶν συμπτωμάτων διερχόμεθα. νυνὶ μὲν γὰρ ἤδη μοι δοκῶ μέγεθος αὐτάρκες ἔχειν τὸν ἐνεστῶτα.

οὐχ ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἐν τοῖς σοφιστικοῖς ζητήμασι κατατρίψαντες
τὸν χρόνον, ἤτοι διὰ βραχέων ἐπιτρέχουσι τὸν περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων λόγον, ἢ καὶ
παντάπασι παραλείπουσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιήσομεν. ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐνεστησά-
μεθα, τὸ χρήσιμον αὐτὸ διερχόμενοι, τὰ λεπτότερα ἔχοντα τὴν ἐπίσκεψιν, εἰς ἕτερον
ἀναβαλόμεθα καιρόν. αὐτίκα γέ τοι περὶ τῶν νοσωδῶν συμπτωμάτων ὑπὲρ ὧν ἐν τῷ
δε τῷ λόγῳ πρόκειται διελθεῖν, οὐ μικρὰ ζήτησίς ἐστι πότερον ἐκ τῆς ὑγιεινῆς ὑπάρχει
πραγματείας, ἢ ἐκ τῆς θεραπευτικῆς. ἢ τούτων μὲν οὐδετέρας, ἄλλης δέ τινος ἀμφοῖν
10 τρίτης, ἣν οὖν καὶ μέσην ὑγείας τε καὶ νόσου τίθενταί τινες οὐδετέραν ὀνομάζοντες. ἐγὼ δ' ἐπιστάμενος μὲν
ὡς εἴτ' ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς, εἴτ' ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς αὐτῶν μνημονεύσαιμι, ὁμοίως ὑπὸ τῶν σοφιστῶν ἐπηρεασθή-
σεται. γινώσκων δ' οὐδὲν ἧττον ὡς εἰ καὶ τρίτη τις αὐτοῖς ἀνατεθείη, γενέσθαι πραγματείας ὑπὲρ τῶν οὐδετέ-
ρων διαθέσεων ἐπιγεγράψας, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιγελάσονται καὶ τωθάσουσι καὶ ὑβρίσονται περὶ τῶν ἀρρενικῶν
καὶ θηλυκῶν ἐν ποίᾳ πραγματείᾳ διδάσκομεν, εἱλόμην ἐν τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ διελθεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. ἐπεὶ γὰρ
ἀδύνατον μέν ἐστιν ἐκφυγεῖν τῶν σοφιστῶν τὴν γλωσσαλγίαν, ἔλαττον δ' ἐπηρεάσουσιν οὕτω πραξάντων, ἄμει-
νον ἴσως ἐστὶν οὕτω ποιεῖν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἄν τις ἐξ αὐτῆς τῆς θεωρίας ἐπιγνώσῃ τὴν κοινωνίαν τῆς διδασκαλίας,
εἰ προσέχοι τὸν νοῦν ἀκριβῶς τοῖς λεχθησομένοις, ὧν ἀρκτέον ἐνθένδε. τῆς ὑγιεινῆς ἐπιστήμης οὐ φαυλότατόν
ἐστι μόριον ἡ περὶ τὰ γυμνάσια τέχνη. ταύτης δ' αὐτῆς οὐ σμικρὰ μοῖρα τὸ φυλάξασθαι κόπους. ἐδείχθη δ' ἐν
τοῖς ἔμπροσθεν ὡς ὁμοία τίς ἐστιν ἥ τε προφυλακὴ τῶν ἐσομένων κόπων, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις τῶν ἤδη γεγονό-
20 των. οὐκοῦν ἑτέρωθι μὲν ἐχρῆν ἐκδιδάσκειν ὅπως χρὴ φυλάττεσθαι κόπους. ἑτέρωθι δ' ὅπως εἰς τὸ κατὰ φύ-
σιν ἐπανάγειν προσήκει τοὺς ἤδη γεγονότας. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι τρίτῳ τῆς ὅλης
πραγματείας ὄντι, περὶ τῶν ἐπὶ γυμνασίων κόπων ὁ λόγος ἡμῖν ἐγένετο. μετὰ καὶ τοῦ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς
ἐπιμνησθῆναι διαθέσεων, ὧν ἔνιαί τινες ἐπὶ γυμνασίοις ἐγίγνοιτο μάλιστα. νυνὶ δὲ πρῶτον μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἐροῦ-
μεν, ἐπειδὰν ἄνευ γυμνασίων γίγνονται. δεύτερον δὲ, καὶ περὶ τῶν ὁμοειδῶν αὐτοῖς. ὁ μὲν οὖν ἐπὶ γυμνα-
σίοις ἀμέτροις γιγνόμενος κόπος, ὑγιεινόν τε σύμπτωμά ἐστιν. ὁ δὲ τούτων χωρὶς, νοσῶδες. ὥς τε καὶ Ἱπποκράτην
δοκεῖν κάλλιστα εἰρῆσθαι. κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους. ἡ μὲν οὖν ἑλκώδης αἴσθησις, σύμπτωμά ἐστι κοπῶ-
δες. ἡ δ' αἰτία δι' ἣν αὕτη γίγνεται, διάθεσίς ἐστι κοπώδης. ἡ δὲ καὶ ταύτης αὐτῆς αἰτία, διττὴν ἔχει τὴν διαφο-
ράν. ἤτοι κατ' αὐτὸ τοῦ ζώου τὸ σῶμα περιεχόμενον, καὶ ὀνομάζεται τηνικαῦτα προηγούμενον αἴτιον, ἢ
μὴ δ' ὅλως ἐνυπάρχουσα, καὶ καλεῖται προκαταρκτικὸν αἴτιον. ὡς εἶναι μὲν τρία τὰ σύμπαντα γένη περὶ
30 ὧν ἡμῖν ἐνέστηκε λόγος. τό τε σύμπτωμα τὸ κοπῶδες, καὶ τὴν διάθεσιν τὴν κοπώδη, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῆς. ἑκάστου
δ' αὐτῶν εἰδικάς τινας ὑπάρχειν διαφοράς. ἐν μὲν ταῖς αἰτίαις ὡς εἴρηται νῦν δὴ τὴν προηγουμένην καὶ τὴν
προκατάρχουσαν. ἐν δὲ ταῖς διαθέσεσιν ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ δέδεικται, τὴν ἑλκώδη καὶ τὴν τονώδη καὶ
τὴν φλεγμονώδη. καὶ μέντοι κἀν τοῖς συμπτώμασι τρεῖς τὰς αὐτὰς, ὀνομάζειν τὸν ἔξεστιν, εἰ βούλοιτό τις ἑτέ-
ρως. οὔτε δὲ πλείω τῶν εἰρημένων λέγειν τε καὶ ποιεῖν ἔξεστιν, ἀληθεύειν γε βουλομένοις, οὔτε πλείους διαφορὰς τῶν
λελεγμένων. ὁ μὲν οὖν ἑλκώδης κόπος, ἀρκτέον γὰρ ἀπὸ τοῦδε, κινουμένοις αἴσθησιν ἀνιαρὰν, ὡς ἑλκουμένου φέρει
τοῦ σώματος, ἤτοι κατὰ τὸ δέρμα μόνον ὅταν ᾖ μετριώτερος, ἢ κατὰ τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ σάρκας, ὅταν γί-
νηται σφοδρότερον, ἢ κατὰ τὸ συναμφότερον, ἐπειδὰν ἰσχυρότερον ᾖ. καὶ τοῦτο μέν ἐστι τὸ κοπῶδες σύμπτωμα.
διάθεσις δὲ κοπώδης ἐφ' ᾗ γίνεται τὸ σύμπτωμα, δριμύτης ὑγρῶν ἐστι λεπτῶν καὶ θερμῶν, ὡς διαβιβρώσκειν τε
καὶ κεντεῖν καὶ νύττειν τὰ σώματα. γίνεται δ' αὕτη ποτὲ μὲν, ἐπὶ ταῖς ἀμέτροις κινήσεσιν, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου
40 δέδεικται λόγῳ. ποτὲ δ' ἐπὶ κακοχυμίᾳ τινὶ λεληθότως ὑποτραφείσῃ. καὶ τοὺς τοιούτους κόπους αὐτομάτους Ἱππο-
κράτης ὀνομάζει. τὸ δ' ἕτερον γένος τοῦ κόπου τὸ τονῶδες ὅταν αὐτόματον συνίσταται, ταῖς καλουμέναις πλη-
θώραις ἕπεται. διατείνεται γὰρ ἐν ταύταις τὰ στερεὰ τοῦ ζώου μόρια, καὶ μάλιστα ἐν οἷς οἱ χυμοὶ περιέχονται. τὸ δὲ
τρίτον τοῦ κόπου γένος τὸ φλεγμονῶδες ἐπὶ πληθώρᾳ τε ἅμα καὶ τῇ προειρημένῃ γίνεται κακοχυμίᾳ. οὐ γὰρ δὴ
πᾶν εἶδος κακοχυμίας, ἀλλ' ἐκεῖνον μόνον ἐν ᾧ δριμύτης ἐστὶ δακνώδης, ἐργάζεται τὸν ἑλκώδη κόπον. οὐδ' οὖν
οὐδ' αὐτὸ κατὰ τὰς φλέβας ἀναμεμιγμένη τῷ αἵματι. λανθάνει γὰρ αὐτῆς ἡ δύναμις τηνικαῦτα διαῤῥεού-
σης τε ἅμα καὶ νικωμένης ὑπὸ τῆς τοῦ αἵματος χρηστότητος. ἀλλ' ὅταν εἴς τε τὰς σάρκας καὶ τὸ δέρμα μεταληφθεῖ-
σα μόνη στηριχθείη, τὴν ἑλκώδη διάθεσίν τε καὶ αἴσθησιν ἐπιφέρει. ὅσοι δὲ πλήθους ἔκγονον ὑπάρχειν οἴονται τὸν
κόπον τοῦτον, ἁμαρτάνουσιν. οὔτε γὰρ τοῦ τοιούτου πλήθους, ὃ δὴ καὶ πληθώραν ὀνομάζουσι, τὸν τονώδη γὰρ κόπον ἐκεῖ-
νον ἐργάζεται, οὔτε τοῦ τὴν δύναμιν βαρύνοντος. οὐ γὰρ δῆξις οὐδὲ ἑλκώδης αἴσθησις, ἀλλ' ἤτοι βάρος τε καὶ δυ-
50 σκινησία τοῦ τοιούτου πλήθους ἐστὶ συμπτώματα, τὴν ψυχικὴν βαρύνοντος δύναμιν, ὅταν ὡς πρὸς ταύτην
ὑπάρχῃ πλέον. ἢ κακοσφυξίαι τινὲς, ὅταν πρὸς τὴν ζωτικήν. εἴρηται δ' ὑπὲρ αὐτοῦ αὐτάρκως ἐν τῷ περὶ σφυ-
γμῶν, ὥσπερ γε κἀν τῷ περὶ πλήθους βιβλίῳ τὰ γνωρίσματα τῆς φυσικῆς δυνάμεως εἴρηται βαρυνομένης
ἅμα ταῖς τῶν ἄλλων ἀμφοτέρων. οὔκουν τὸ πλῆθος αἴτιόν ἐστι τοῦ τὴν ἑλκώδη φέροντος αἴσθησιν κόπου, ἀλλ' ἡ
τῶν ἐν τῷ δέρματι καὶ τῇ σαρκὶ περιεχομένων ὑγρῶν δριμύτης. αὕτη γὰρ ἐπειδὰν μὲν ἡσυχάζουσα περιέχηται δια-
λανθάνει τὴν αἴσθησιν, εἰς κίνησιν δ' ἀφικομένη, παραχρῆμα γνωρίζεται. κίνησις δ' αὐτῇ πρώτη μὲν καὶ μάλιστα γί-
νεται κατά τινας οἰκείους λόγους οὓς ἐξῆς ἐροῦμεν. ἑτέρα δὲ, κατὰ συμβεβηκός. ἐπειδὰν ἡμεῖς αὐτοὶ προελό-
μενοι κινῆσαι τι μέρος, ἢ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα, σὺν ἐκείνῳ καὶ τὰς περιεχομένας ἐν αὐτῷ κινήσωμεν ὑγρότητας.
ἀλλ' ἡ μὲν τοιαύτη κίνησις ἐλαχίστη ἐστὶ, καὶ τὴν κοπώδη μόνην αἴσθησιν ἐπιφέρει. ἡ δὲ σφοδροτέρα, ῥίγους ἐστὶν αἰτία.
ἡ μέση δ' ἀμφοῖν φρίκης. ὅτι δ' οὐδὲν κωλύει κἂν θερμὸν ὑπάρχῃ τὸ αἴτιον, ῥῖγός τε καὶ φρίκην αὐτὸ ποιεῖν, ἐν

ταῖς τῶν

τὰς τῶν συμπτωμάτων αἰτίας ἀποδέδεικται. νῦν δ' ἀρκεῖ μόνον αὐτὰ τὰ κεφάλαια τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ λόγῳ
δεδειγμένων, ὑπόθεσιν ποιήσασθαι τοῖς παροῦσιν. ὅτι ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς σώμασιν ὑπεγγραφῆ περιττώματα
δάκνοντα, κατὰ διττὸν τρόπον εἰς κίνησιν ἀφικνεῖται. καθ' ἕνα μὲν ὑπ' αὐτῶν τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων ὠθού-
μενα, δύναμιν ἐχόντων ἀποκριτικὴν τῶν ἀλλοτρίων. καθ' ἕτερον δὲ ἀπὸ κινήσεως σφοδροτέρας, ἥν ἔκ τε
τῶν γυμνασίων ἐπικτᾶται. τὰ μὲν οὖν ἀπὸ θερμά τε καὶ σηπεδονώδη περιττώματα κινηθέντα σφοδρό-
τερον, οὐ φρίκην μόνον ἢ ῥῖγος ἐπιφέρει, ἀλλὰ καὶ πυρετὸν ἐξάπτει. τὰ δὲ ψυχρά τε ἅμα καὶ λεπτομερῆ, φρί-
κην μὲν καὶ ῥῖγος ἐπιφέρει, πυρετὸν δὲ οὐκ ἐξάπτει. προσεῖναι δέ τι καὶ πλῆθος ἀξιόλογον ἑκατέροις ἀναγκαῖον,
εἰ μέλλοι ταῦτα κινῆσαι, ὅσα δ' ἤτοι παντάπασιν ὀλίγα περιττώματα δάκνοντα τοῖς αἰσθητικοῖς ἐγγίνεται
σώμασιν, ἢ πλείω μέν ἐστιν, οὔπω δ' ἀκριβῶς δακνώδη, τὸν ἑλκώδη κόπον ἐργάζεται. καὶ δὴ καὶ λεκτέον ἡμῖν
10 ὑπὲρ τούτων ἐστὶν ἐν τῷ παρόντι λόγῳ. τὰ δὲ τοὺς πυρετοὺς ἐπιφέροντα, τῆς θεραπευτικῆς ἐστὶ πραγματείας,
ἡ ἴασις δὲ ἡ μέν τις, εἰς κοινοὺς ἀμφοτέροις ἀνάγεται σκοπούς· ἡ δέ ἐστιν ἑκατέρων ἴδιος, εἰρήσεται δὲ πρότερον
ἡ κοινή. χρὴ τοίνυν εἴτε θερμὸν εἴτε ψυχρὸν εἴη τὸ περίττωμα, κενοῦν ἢ ἀλλοιοῦν αὐτό. δέχεται δ' οὐ πᾶν περίττω-
μα τὴν ἐκ τῆς φύσεως ἀλλοίωσιν, ὥσπερ οὐδὲ πᾶν ἔδεσμα πᾶσι τοῖς ζώοις, τὴν ἐν τῇ γαστρὶ πέψιν, ἀλλ' εἶναι
χρή τινα συγγένειαν τῷ πεττομένῳ πρὸς τὸ πέττον. ὅταν οὖν ἀλλότριον ᾖ παντάπασιν, οὐδεμία μηχανή ἐσ-
τὶν ἐκ τῆς φύσεως ἐπιδέξασθαι κόσμον, ἀλλὰ χρὴ κενοῦν αὐτό. πειρᾶσθαι διὰ ταχέων, ὥσπερ γε καὶ τὰ κατὰ
τὴν γαστέρα διαφθαρέντα τελέως, ἢ ἐμέτοις ἢ διαχωρήσεσιν ἐκκενοῦσθαι κράτιστον. οὐ μὴν ἐνδέχεται τὴν ἐν τῇ
σαρκὶ καὶ τοῖς ἄλλοις σώμασιν ἀναπεπωμένην κακοχυμίαν ἑτοίμως οὕτως ἐκκενοῦν, ὡς τὴν ἐν ταῖς αἰσθηταῖς
εὐρυχωρίαις περιεχομένην. ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ φύσις αὐτὴ τοῦ κάμνοντος οὐ προσίεται βοήθημα ταχέως ἐκκε-
νοῦσθαι δυνάμενον. οὕτω δὲ καὶ ἄλλη τίς ἐστιν ὅτε διάθεσις ἐνίσταται καὶ ἀπαγορεύει τὸν τοιοῦτον τρόπον τῆς
20 κενώσεως, ὑπὲρ ὧν ἐφεξῆς εἰρήσεται. πρότερόν γε τὸ λεῖπον ἐν τῇ πρώτῃ διαιρέσει, προσθέντων ἡμῶν. οἱ μὲν
γὰρ κοινοὶ σκοποὶ τῆς τῶν περιττωμάτων ἰάσεως εἴρηνται, κένωσίς τε καὶ ἀλλοίωσις. ἰδίως δ' ἑκατέρων προ-
σθέντων ἡμῶν, οὐ γὰρ ἐν ἴσῳ τρόπῳ κενωτέον, οὐδὲ ἀλλοιωτέον, ἀλλὰ τὸν οἰκεῖον ἀεὶ τοῦ λοιποῦ ζητητέον. οἰκεῖος δὲ
συλλήβδην εἰπεῖν ὁ διὰ τῶν ἐναντίων ἐστὶν, ἐν μέρει δὲ καθ' ἕκαστον ἐναντίων. τὰ μὲν κεφάλαια τοῦ λόγου ταῦτα·
χρὴ δ' ἐξηγήσασθαι πλατύτερον αὐτὰ καὶ τὴν οἰκείαν ἀπόδειξιν ἑκάστῳ προσθεῖναι. τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ἑλ-
κώδους διαθέσεως ποιησαμένους. ἐπεὶ τοίνυν ἐπὶ κακοχυμίᾳ δριμέων περιττωμάτων ὁ τοιοῦτος ἐγίγνετο
κόπος, ἐπισκεπτέον πρότερον, εἴτ' ἐν τοῖς στερεοῖς μόνοις σώμασιν, εἴτε κἀν ταῖς κοιλίαις τῶν φλεβῶν ἡ κακοχυ-
μία περιέχεται. γνώρισμα δ' οὐδὲν ἔχομεν ἐναργὲς, οὐδὲ σαφὲς ὑπὲρ τῶν ἐν ταῖς φλεψὶ περιττωμάτων,
ὅτι μὴ κατὰ τὰ οὖρα μόνον, ἀλλὰ στοχάζεσθαι χρὴ διὰ τῶνδε. πρῶτον μὲν ἐπισκεπτομένους, εἴ τινι κέχρηται
διαίτῃ τὸ κάμνον σῶμα. δεύτερον δ' εἰ καὶ φύσει κακοχυμίαν ἦν ἔθος ἀθροίζειν αὐτό. καὶ πρὸς τούτοις, εἰ αἱ συνή-
30 θεις ἐκκρίσεις ἐπέχονται αἱ φυσικαί, τέταρτον ἐπὶ τούτοις, εἰ γυμνασίοις, ἢ καθάρσεσιν, ἢ ἐμέτοις, ἢ αἰωρήσεσιν,
ἢ χρήσεσιν αὐτοφυῶν ὑδάτων εἰθισμένον ἐκκενοῦν τὰ περιττὰ, ὠλιγώρησεν. ἐν μὲν οὖν τῇ διαίτῃ σκεπτέον εἰ
ἀπεψίαι προηγήσαντο πολὺ πλείους τε καὶ μείζους τῶν συνήθων, ἢ καὶ κακοχύμων ἐδεσμάτων ἐνεφορήσατο
πλῆθος, ἢ οἶνον ἀντὶ μὲν παλαιοῦ γλυκύν, ἀντὶ δὲ λεπτοῦ, παχὺν, ἢ τεθαλαττωμένον ἔπιεν, ἢ καὶ παντά-
πασιν εἰς ὕδατος πόσιν ἐξ οἴνου μετῆλθεν. οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς ἐφ' ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων πλημμελήσας, ἀλλὰ συνεχῶς
τε ἅμα καὶ χρόνῳ πολλῷ. δεύτερον ἐπισκεπτέον ὡς εἴρηται μή τις τῶν φύσει κακοχυμίαν ἑτοίμως ἀθροιζόντων
ἐστὶν ὁ κάμνων ἄνθρωπος. ἐξευρήσεις δὲ τοῦτο πυνθανόμενος, εἰ ψωρώδης διάθεσίς ποτε, ἢ λεπρώδης, ἢ ἀλφώδης, ἢ
κνησμώδης ἐπὶ πλέον αὐτῷ συνέπεσεν, ἢ ἐρυσίπελας, ἢ ἕρπης, ἢ ἐλέφας, ἢ ὀφίασις, ἢ ἀλωπεκίασις, ἢ φλυκταί-
ναι πλείους, ἢ ἑλκώδης ἐξ ἀνάγκης, ἢ ἐπινυκτίδες, ἢ ὅλως ὁτιοῦν τῶν ἐπὶ κακοχυμίᾳ γεννωμένων τε καὶ αὐξα-
νομένων συμπτωμάτων. ἐπὶ δὲ τούτοις ἐλέγομεν χρῆναι σκοπεῖν, εἰ μὴ συνήθης τις ἔκκρισις ἐπέχηται δι' ἐ-
40 μέτων, ἢ δι' αἱμορροΐδος, ἢ σύριγγος τινὸς, ἢ δυσεντερίας, ἢ γυναικείων καταμηνίων. εἶθ' ἑξῆς δὲ αὐτὸς ἐπιτηδεύων
ἐκκαθαίρειν ἑαυτὸν ἀεὶ, πέπαυται νῦν. ἔνιοι μὲν γὰρ ὑπηλάτοις φαρμάκοις. ἔνιοι δὲ, ἐμετηρίοις, ἢ οὐρητικοῖς, ἢ
ἱδρωτικοῖς, ἢ χρήσεσιν ὑδάτων αὐτοφυῶν, ἤτοι θειωδῶν, ἢ ἀσφαλτωδῶν, ἢ νιτρωδῶν, ἐκκενοῦντες ἑαυτῶν τὰ
περιττώματα, καθ' ἕκαστον ἔαρ, ἢ φθινόπωρον ὀλιγωροῦσιν. ἐνίοτε πολλοὶ δὲ ὡς εἴρηται καὶ γυμνασίων ἔθους
ἀπέστησαν. ἔνιοι δὲ καὶ τρίψεως ἁπάσης, ἢ λουτρῶν, ἢ τοῦ μετὰ τὸ βαλανεῖον ἐμέτου ἐπ' οἴνῳ γλυκεῖ, πρόδηλον δ' ἐστὶ
ὡς ὁ λόγος, οὐ μόνον τῶν τὴν ἀρίστην ἐχόντων κατασκευὴν ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μηδὲν λείπειν τῷ κατὰ λό-
γον τῶν τῆς κακοχυμίας αἰτιῶν, ἐφήψατο καὶ τῶν ἀθροιζόντων φύσει κακοχυμίαν σωμάτων. ὑπὲρ ὧν ἐν ταῖς
μοχθηραῖς κατασκευαῖς τοῦ σώματος ἐν τοῖς ἑξῆς ὑπομνήμασιν ἐπὶ πλέον ἐροῦμεν. ἐκ τούτων μὲν οὖν στοχά-
ζεσθαι χρὴ, τοῦ ποσοῦ τῆς κακοχυμίας. ἴασιν δὲ τῷ μέτρῳ τῆς ποσότητος ἐξευρίσκειν ἀνάλογον. εἰ μὲν ὀλίγη
παντάπασιν ὑπάρχει, καὶ κατ' αὐτὸ μόνον ἠθροισμένη τὸ δέρμα, μετριωτέραν. εἰ δὲ μείζων καὶ διὰ βάθους, ἰσχυρο-
50 τέραν. εἰρήσεται δὲ πρότερον μὲν, ἡ τῆς ἐπιπολῆς τε καὶ παρὰ τῷ δέρματι μόνον. ἑξῆς δὲ καὶ ἡ τῶν σαρκῶν ἐμ-
πεπλησμένων, καὶ τρίτη πρὸς αὐταῖς, ὅταν ὅλον ἀκάθαρτόν τε καὶ περιττωματικὸν ὑπάρχῃ τὸ αἷμα. εἴ τις
ἴδῃ μοι πρῶτον μὲν ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν ἀνελθὼν, εὔχυμόν τινα φύσει νεανίσκον. ἔμπροσθεν μὲν ὑγιεινῶς
διαιτώμενος κατὰ πάντα, νῦν δὲ διά τινα χρείαν ἀναγκαίαν, ἐν ὁδοιπορίᾳ πλείονι χρόνῳ διατετριφότα
μήτε γυμνάσασθαι τὰ συνήθη, μήτε λούσασθαι. κεχρῆσθαι δὲ καὶ βρώμασι καὶ πόμασι μοχθηροῖς. καὶ
μετὰ τὸ ἄριστον, ἢ τὸ δεῖπνον, ἢ καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπ' ὀχήματος ἐνηνέχθαι. μὴ δ' ὕπνου τὰ πολλὰ κα-
λῶς ἀπολαύοντα. προκείσθω δὲ μηδὲν αὐτῷ, πεπλημμελῆσθαι περὶ τὴν ποσότητα τῶν προσενη-
νεγμένων, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δ' ἀπεψίᾳ τινὶ πεπτωκέναι τοιαύτῃ. τὸν γὰρ τοιοῦτον ἄνθρωπον, οὐκ ἐνδέχε-
ται κακοχυμίαν ἠθροικέναι πολλὴν, οὔκουν οὐδὲ τῆς ἐπανορθώσεως δεῖται μακρᾶς, ἀλλὰ χρὴ γυμνά-

ἐστιν ἀκριβῶς θεραπευτικὸν, δι' ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι δηλώσομεν. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῆς ἀκολούθου
διαίτης ἐν αὐτῷ. καὶ νῦν οὐδὲν ἔτι χρὴ μηκύνειν, ἀλλ' ἀναμνῆσαι μόνον, ὡς ὁ σκοπὸς τῶν οὕτω διακειμένων
σωμάτων, κένωσίς ἐστι τῶν κατὰ τὸ δέρμα περιττωμάτων, ὥς ἂν καὶ τῆς διαθέσεως ἐν τούτῳ μόνῳ γεγενημέ-
νης. ὑποκείσθω δὴ πάλιν ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς αὐτοῖς, ἀπεψίαις πλείοσι περιπεπτωκώς.
ὑποκείσθω δὲ καὶ ἡ ἑλκώδης αἴσθησις αὐτῷ μὴ κατὰ τὸ δέρμα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ βάθους, ὡς ὑποπτεύειν ὅλον
ἐμπεπλῆσθαι τὸ σῶμα τῆς κακοχυμίας. οὐκέτι τὸν τοιοῦτον, οὔτ' ἐπὶ γυμνάσιον ἄξομεν, οὔτ' ἐπὶ κίνησιν
ὅλως οὐδὲ μίαν. ἡσυχάσαι δὲ καὶ ὑπνῶσαι κελεύσαντες, ἐν ἀσιτίᾳ φυλάξομεν ὅλην τὴν ἡμέραν. εἶτ' εἰς
ἑσπέραν ἀλείψαντές τε λιπαρῶς καὶ λούσαντες εὐκράτῳ θερμῷ, τροφὴν εὔχυμον καὶ ῥοφηματώδη δώσομεν
ὀλιγίστην. οὐκ ἀφέξομεν δ' αὐτὸν οὐδ' οἴνου, συμπέττει γὰρ καὶ τοὺς ἡμιπέπτους χυμοὺς ὁ οἶνος, εἴπερ τι καὶ ἄλλο,
10 καὶ ἱδρῶτας καὶ οὖρα προτρέπει, καὶ ὕπνῳ συντελεῖ. δεόμεθα δ' ἐπὶ τῶν οὕτως ἐχόντων, ὅσον μὲν ἤδη ἀκρι-
βῶς μοχθηρόν ἐστι τῆς κακοχυμίας πεφθῆναι μηκέτι δυναμένης, ἱδρῶσί τε καὶ οὔροις ἐκκενῶσαι. τὸ δ' ἔτι
ἡμίπεπτον ἔτι συμπέψαι τε καὶ χρηστὸν ἀπεργάσασθαι. τοῦτο δὲ κάλλιστα δι' ἡσυχίας καὶ ὕπνου ἀποτελεῖται.
εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις κατασταίη τὸ σύμπτωμα, πρὸς τὰ συνήθη κατ' ὀλίγον ἐπανάγειν χρὴ τὸν
ἄνθρωπον. εἰ δὲ καὶ κατὰ τὴν ἑξῆς ἡμέραν ἔτι παραμένοι, σκεπτέον ἤδη περὶ βοηθήματος ἰσχυροτέρου. καὶ
μάλιστα εἰ διὰ τῆς νυκτὸς ἤτοι κοπώδης ἐπὶ μᾶλλον, ἢ ἀσώδης, ἢ ἄγρυπνος, ἢ ἐν ὕπνοις καὶ φαντασιώδεσι καὶ
ταραχώδεσι γένοιτο. τοὺς γὰρ τοιούτους, ἐὰν μὲν ἰσχυρᾷ τῇ δυνάμει, δυοῖν θάτερον, ἢ φλεβοτομεῖν, ἢ καθαίρειν
προσήκει, διορισαμένοις, ὁπότερον δεῖ μᾶλλον, ὡς ἐφεξῆς ἐρῶ. ἐὰν ἀσθενεῖ δὲ, φλεβοτομεῖν μὲν οὐδαμῶς, ὑπο-
καθαίρειν δὲ μετρίως. ὁποῖαι δ' εἰσὶν αἱ μέτριαι καθάρσεις, ἐν τοῖς ἑξῆς εἰρήσεται. πρότερον γε διορισαμένων
ἡμῶν τὰ πρότερον. τῆς γὰρ δυνάμεως ἰσχυρᾶς οὔσης καὶ τοῦ κόπου παραμένοντος, ἐπισκεπτέον εἴτε μετὰ
20 πλήθους αἵματος, ἢ ὠμῶν καὶ ἀπέπτων χυμῶν. εἴτε αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μόνη γέγονεν ἡ τὸν κόπον ἐργαζομένη
κακοχυμία. εἰ μὲν γὰρ μετὰ πλήθους αἵματος, ἤτοι φλεβοτομητέον, ἤ τι τῶν ἀναλόγων τῷδε πρακτέον. ἀνά-
λογα δ' ἐστὶ τάδε, τοῖς μὲν αἱμορροΐδας ἐπεχομένοις ἐκείνας ἀναστομῶσαι, ταῖς δὲ γυναιξὶ, τὴν διὰ μήτρας
ἔκκρισιν κινῆσαι. ὥσπερ γε καὶ οἷς τούτων οὐδέν ἐστιν, ἀποσχάσαι τὰ σφυρά. κἄπειθ' οὕτως ὑποκαθαίρειν φαρ-
μάκῳ, ὃ μάλιστα οἰκεῖον τῇ κακοχυμίᾳ. μόνης δὲ συστάσης τῆς κακοχυμίας ἄνευ πλήθους αἵματος, ἐπὶ τὴν οἰκεί-
αν τῷ λυποῦντι περιττώματι κάθαρσιν ἔρχεσθαι χρή. λυπεῖ δὲ ποτὲ μὲν ἤτοι πικρόχολον, ἢ μελαγχολικὸν,
ἔστι δ' ὅτε φλεγματῶδες, ἢ ἁλυκὸν, ἢ ὀξύ. καὶ τούτων ἕκαστον ἢ ὀρρωδέστερον, ἢ παχύτερον, ἢ μέσον πως κατὰ τὴν
σύστασιν. περὶ ὧν τῆς διαγνώσεως ἤδη λέγομεν. εἰ μὲν ἅμα τισὶν ἐξανθήμασιν ὁ κοπώδης γένηται, διὰ θέας ἐξ
ἐκείνων ἕτοιμον εὑρίσκειν, ὁποῖόν τι τὸ εἶδός ἐστι τοῦ περιττώματος. εἰ δὲ τούτων χωρὶς, ἐπὶ μὲν εὐχύμου φύσεως
ἔκ τε τῶν προηγησαμένων ἐδεσμάτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁπόσα συνέπεσεν αὐτῷ. κακοχύμου δ' ὄντος
30 φύσει, κἀντεῦθεν τι ληπτέον. εἰρήσεται δ' ἐπὶ πλέον αὖθις περὶ τῶν τοιούτων κράσεων. νυνὶ δὲ περὶ τῶν
ἄλλων λεκτέον. ἐξ ὧν καὶ αὐτῶν ἔνεστι τεκμήρασθαι τὸ τῆς κακοχυμίας εἶδος. ἀργοτέρον μὲν γὰρ διαιτωμένοις
φλεγματωδέστερος ἀθροίζεται χυμός. ἐν πόνοις δὲ πλείοσιν, ἤτοι πικρόχολος, ἢ μελαγχολικός. ἐν θέρει μὲν, πι-
κρόχολος. ἐν φθινοπώρῳ δὲ, μελαγχολικός. ἀλλὰ καὶ τῶν πόνων τὸ μῆκος ἐπισκεπτέον. ὅσῳ γὰρ ἂν ὦσι πολυ-
χρονιώτεροι, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπὶ τὸ μελαγχολικὸν ἐκτρέπονται. καὶ τοίνυν ὅσοι μὲν ἅμα πολλοῖς ἱδρῶσιν ἐ-
γένοντο, παχύτερον ἐργάζονται τὸ περίττωμα. λεπτότερον δὲ οἱ χωρὶς ἱδρῶτος. ὥσπερ οἱ ἐν χειμῶνι, καὶ
ὅλως ταῖς ψυχραῖς καταστάσεσι. συνεπισκεπτέον δ' ἐν τῷδε, καὶ περὶ τῶν οὔρων τι τοῦ πλήθους, ὥσπερ γε καὶ
περὶ τῆς τῶν ἱδρώτων ποιότητος. οἱ μὲν γὰρ ὀξώδεις, οἱ δὲ, ἁλμυροὶ, οἱ δὲ, δὴ βορβόρου τινὸς ἢ βρόμου σαφῶς
ὄζουσιν. ἔνεστι δὲ τοῦτο καὶ διὰ τῆς στλεγγίδος ὁπότε λούοιντο σκοπεῖσθαι, πολλάκις γοῦν ἐφάνη πικρόχολος ἀ-
κριβῶς, οἷος ἐπὶ τῶν ἰκτεριώντων ἀποκρίνεται. διάγνωσις δ' αὐτὴ ῥᾳδία, καὶ πρὸ τῆς γεύσεως ἐστὶν, ἐκ μόνης
40 τῆς χροιᾶς. ὠχρὰ γὰρ ὁμοίως τῇ τοιαύτῃ χολῇ φαίνεται. πολλάκις γε μὴν ἐπὶ πόνοις ἰσχυροτάτοις καὶ καύμασι
σφοδροτάτοις ἀκριβῶς ξανθὴ ὤφθη. καὶ μὲν δὴ καὶ μέσος ποτὲ καὶ μικτὸς ἐξ ἀμφοῖν, δὴ ὠχρόξανθός τις,
ὥσπερ καὶ ὁ τῆς χολῆς χυμός. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτον ἰδεῖν ἐμέτοις τε καὶ διαχωρήμασιν, ἤτοι γ' ὠχρὸν, ἢ ξανθὸν,
ἢ ἐξ ἀμφοῖν σύνθετον. ὁποῖος δ' ἂν οὗτος ἐν τῷ σώματι περιέχηται, τοιοῦτον ἀναγκαῖον αὐτοῦ φαίνεσθαι καὶ
τὸν ὀρρόν. ὁ μὲν οὖν ἱδρὼς τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα πλεοναζόντων χυμῶν ἐστι γνώρισμα. τὸ δ' οὖρον ἐκείνων μό-
νον, ὅσοι περ ἂν ἐν τοῖς ἀγγείοις περιέχωνται. μηδὲν οὖν παραλειπεῖν ὅλως, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱδρῶτας ἐπισκε-
πτέον ὡς εἴρηται. νῦν δὲ καὶ ποτ' αὐτὸν τὸν κάμνοντα κελεύειν αὐτοῦ ἀπογεύεσθαι πρὸς ἀκριβεστέραν διάγνω-
σιν. ὅπερ εἴωθεν ἔστιν ὅτε καὶ αὐτόματον γίνεσθαι παραρρυέντος εἰς τὸ στόμα τοῦ καταφερομένου πολλάκις, ἔκ τε
τοῦ μετώπου καὶ τῶν τούτου μορίων. ἐπισκεπτέον δὲ καὶ τῶν οὔρων τήν τε σύστασιν ἅμα καὶ τὴν χρόαν. οὐ πα-
ραλειπτέον δὲ, οὐδὲ τὰ ἐναιωρούμενα, οὐδὲ τὰ ὑφιστάμενα ἀνεπίσκεπτα τὰ τοιαῦτα σύμπαντα. δηλοῖ γὰρ
50 ἀκριβῶς ὁποῖόν τι τὸ ἐν ἀγγείοις ἐστὶν αἷμα. χολώδους μὲν οὖν ὄντος, ἀναγκαῖον ἐστι καὶ τὸν ὀρρὸν αὐτοῦ χολώδη
φαίνεσθαι καθ' ἑκατέραν τῆς χολῆς ἰδέαν. ὁμοίως δ' ἔτι καὶ φλεγματώδους ὑπάρχοντος. ὅταν μὲν οὖν ἀκρι-
βῶς ἄπεπτον ὑπάρχῃ, λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες ἐστι τὸ οὖρον, οὔθ' ὑπόστασιν ἴσχον, οὔτε ἐναιώρημά τι. πεττομένου δὲ,
ταῦτα φαίνεται. καί τινες ἄνωθεν ἐφίστανται νεφέλαι λεπταί. καθάπερ καὶ ἡ καλουμένη γραῦς, καὶ ἐπί-
παγος ἐπὶ τῶν ἀποψυχομένων ζωμῶν. εἰ δὲ θολερὸν δὴ καὶ τὸ τῶν ὑποζυγίων φαίνοιτο, δηλώσει μὲν ἐμπε-
πλῆσθαι τῶν καλουμένων ὠμῶν χυμῶν τὰς φλέβας. οὐ μὴν ἡσυχάζειν γε τὴν αὐτοῦ τὴν φύσιν ἀλλὰ πέττειν ἐρρω-
μένως. εἰ δὲ καὶ διακρίνοιτο ταχέως, καὶ τὸ ὑφιστάμενον εἴη, λευκόν τε καὶ λεῖον καὶ ὁμαλὲς, ἔσοι οὔπω φήσει κρατῆσαι
ἁπάντων αὐτῶν τὴν φύσιν. εἰ δ' οὐρήσαι τι μὲν εἴη καθαρὸν, ἀναθολωθείη δ' εὐθέως, ἐπιχειρεῖν τῇ πέψει τῶν
ὠμῶν χυμῶν ἐνδείκνυται τὴν φύσιν. εἰ δὲ μετὰ πλείονα χρόνον, οὐκ εὐθὺς, ἀλλ' ὕστερον ἐπιχειρήσαι. κἂν εἰ δ' ἐπὶ πάν-

των οὔρων θολερῶν ἔστω σοι γνώρισμα, ἡ διάκρισις ἤτοι ταχέως ἢ βραδέως ἢ μηδόλως γιγνομένη. εἰ μὲν οὖν ταχέως γίγνοιτο, καὶ τὸ ὑφιστάμενον εἴη λευκὸν καὶ λεῖον καὶ ὁμαλὲς, ἰσχυροτέραν ἐνδείκνυται μακρῷ τὴν φύσιν ὧν πέττει χυμῶν. εἰ δ' ἀγαθὴ μὲν ἡ ὑπόστασις, ἐν χρόνῳ δὲ γίγνοιτο πλέονι, καὶ τὴν φύσιν ἐν χρόνῳ πλέονι κρατήσειν τῶν χυμῶν ἐπαγγέλλεται. εἰ δ' ἤτοι μὴ διακρίνοιτο παντάπασιν, ἢ σὺν μοχθηραῖς ὑποστάσεσιν, ἀσθενὴς ἡ φύσις ἐστὶ, καὶ δεῖται βοηθείας τινὸς εἰς τὸ πέψαι τοὺς χυμούς. ὥσπερ δὲ τὰ οὖρα τὴν ἐν τοῖς ἀγγείοις χυμῶν ἐνδείκνυται τὴν διάθεσιν, οὕτως οἱ ἱδρῶτες καὶ τὰ ἄλλα τὰ παρὰ τὴν σύμπασαν ἕξιν τοῦ ζώου φαινόμενα, τῶν κατ' ἐκείνην ἐστὶ δηλωτικά. θερμοτάτη μὲν γὰρ αἴσθησις ἀήθης ἐν αὐτῇ γίνεται τῶν θερμῶν ἐπικρατούντων χυμῶν. ψυχροτάτη δὲ, τῶν ψυχρῶν, καὶ λευκότεροι μὲν, ἐπὶ ταῖς τοῦ φλέγματος. ὠχρότεροι δὲ, ἐπὶ ταῖς τῆς χολῆς φαίνονται πλεονεξίαις. εἰ δὲ καὶ ἀκρατεστέρα ποτ' εἴη, ξανθότεροι. τὸ γὰρ χρῶμα τῶν χυμῶν ἐστιν, οὐ
10 τῶν στερεῶν τοῦ ζώου μορίων, ὅταν γε μὴ ἀποχωρήσωσιν εἰς βάθος οἱ χυμοί. συμβαίνει δ' αὐτοῖς τοῦτο, διὰ κρύος ἢ ῥῖγος ἢ πάθος ψυχικὸν, οἷον φόβον ἢ λύπην ἰσχυρὰν, ἢ ἀρχομένην αἰδῶ. μηδενὸς δὲ τούτων παρόντος, οὐκ ἂν ποθ' ἀπονοστήσειεν εἰς τὸ βάθος οἱ χυμοί. ὥσπερ οὐδ' ἐπικαύσειαν ἄν ποτε τὸ δέρμα βιαιότερον ὁρμήσαντες ἐπ' αὐτὸ χωρὶς τοῦ παθεῖν τι τὴν ψυχὴν, ἢ θάλπος ἄμετρον ἔξωθεν περιστῆναι τὸ ζῶον. ὀργισθέντων οὖν ποτ' ἰσχυρῶς ἢ θυμωθέντων ἢ τὴν ἐκ τῆς αἰδοῦς οἷον ἄμπωσιν τὴν τῶν χυμῶν ἀναφερομένων, μὴ προσέχειν τὸν νοῦν τῇ χροιᾷ. χωρὶς δὲ τοῦ βιάζεσθαι τὸ περιιστάμενον ἔξωθεν ἤτοι ψυχρὸν ἢ θερμὸν ἤ τι πάθος, ὧν ἀρτίως εἴρηται γεγενημένον, ἀψευδής ἐστιν ἡ ἐκ τῆς χροιᾶς τοῦ ζώου διάγνωσις τῶν χυμῶν. ὡς οὖν τὸ μὲν λευκότερον ἑαυτοῦ γεγονὸς σῶμα τὸν φλεγματικὸν ἐπικρατεῖν ἐνδείκνυται χυμὸν, τὸ δ' ὠχρότερον ἢ ξανθότερον τὸν χολώδη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἐρυθρότερον ἐκτροπὴ τοῦ κατὰ φύσιν, αἷμα πλεονάζειν. ἡ δὲ ἐπὶ τὸ μελάντερον τὴν μέλαιναν χολὴν δηλοῖ. δόξειε δ' ἄν σοι ποτὲ καὶ οἷον μολίβδῳ τὴν χροιὰν ἔχειν, καὶ αὖθις οἷον τις μίξις ἐοικέναι,
20 λευκοῦ τε ἅμα καὶ πελιδνοῦ, καί ποτε τὸ πελιδνὸν αὐτὸ μόνον ἐπικρατεῖν, ἄνευ τοῦ λευκοῦ. τὰ τοιαῦτα τῶν χρώματα, τὸν ὠμὸν ἐπικρατεῖν ἐνδείκνυται χυμόν. ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχοντα φλέγματος, ἧττον δ' ὑγρὸν ὄντα τοῦ συνήθους ὀνομαζομένου φλέγματος, ὡς τὰ πολλὰ δὲ, οὔτε γλισχρότης αὐτῷ πρόσεστιν, ὡς εἴγε προσήκει, τὸν τοιοῦτον χυμὸν ὁ Πραξαγόρας ὑαλώδη καλεῖ, ψυχρὸν μὲν ἱκανῶς ὑπάρχοντα, παχύτερον δ' ἧττον ὄντα, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ὠμοῦ προσαγορευομένου. κοινοὶ μὲν γὰρ οἱ τοιοῦτοι χυμοὶ λευκοί τε καὶ ὠμοὶ πάντες εἰσὶ, προσαγορεύεται δ' αὐτῶν ἄλλος ἄλλῃ προσηγορίᾳ. καὶ οὐ τοῦ νῦν ἐνεστῶτος καιροῦ διορίσασθαι πάντας αὐτούς. μόνου γὰρ εἰς τὰ παρόντα τοῦ κοινοῦ πᾶσι συμβεβηκότος δεόμεθα. τοῦ μηδέπω κατειργάσθαι τελέως αὐτοὺς ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἔθ' ὑπάρχειν ὠμούς. ἐν μεθορίῳ γάρ ἐστι τὸ αἷμα τῶν γε χολωδῶν χυμῶν, καὶ τούτων, ὧν τὸ γένος ἑνὶ προσρήματι καλεῖν ἔξεστι, ἢ ὠμὸν χυμὸν, ἢ φλέγμα. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὑπερκατεργασθέντος ἀποτελοῦνται τοῦ αἵματος, οὗτοι δ' οὐδέπω γεγονότος. ἔστι δ' ἑκατέρων ἄπειρος μὲν ἡ κατὰ μέρος διαφορὰ, διώρισται δέ πως ἤδη πρὸς
30 τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν, εἴδεσι διαριθμητοῖς, ὧν οὐδ' αὐτῶν ἀναγκαῖόν ἐστι μεμνῆσθαι νῦν ἁπασῶν, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον εἰς ἓν ἀγαγεῖν τὸ κεφάλαιον ὅπερ αὐτὸν σκοπόν τινα ποιήσασθαι προσήκει τῶν πρακτέων. ἐπειδὴ γὰρ οἱ μέν τινες εἰσὶ πρὶν ἀκριβῶς αἱματωθῆναι τὴν τροφὴν οἷον ἡμίπεπτοί τινες, οἱ δ' ἄπεπτοι παντάπασιν, οἱ δ' ὀλίγον ἀποδέοντες αἵματος ἰδέας, ἕτεροι δ' ἔσχατοι τῆς αἱματώσεως, ἀμετρίᾳ θερμότητος ἑπόμενοι, καὶ τούτων αὐτῶν οἱ μὲν, ὀλίγον ἀποκεχωρηκότες αἵματος, οἱ δὲ, πλέον, οἱ δὲ, πλεῖστον. ἐπὶ μὲν τῶν ὀλίγον ἀπεχόντων, ἐφ' ἑκατέρῳ θαρροῦντι χρῆσθαι φλεβοτομίᾳ, ἐπὶ δὲ τῶν πλέον, εὐλαβέστερον, ἐπὶ δὲ τῶν πλεῖστον, οὐδ' ὅλως. συνεπισκοπεῖσθαι δὲ πειρᾶσθαι, καὶ τὸ ποσὸν ἐν αὐτοῖς οἷον εἰ οὕτως ἔτυχεν. ἂν μὲν ὀλίγον ὑπάρχῃ τὸ χρηστὸν αἷμα, πλεῖστος δ' ἄλλος τις χυμὸς ἀφίσταται τῆς φλεβοτομίας. ἂν δ' οὗτος μὲν ὀλίγος ᾖ, δαψιλὲς δ' ὑπάρχει τὸ αἷμα θαρρούντως χρῆσθαι ταῖς φλεβοτομίαις. εἶθ' οὕτως ὡς εἴρηται πρόσθεν ὑπάγειν γαστέρα πρός τε τὸ πλῆθος ἀφορῶντα καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ. εἰ δέ τις ἤτοι δι' ἡλικίαν ἢ διὰ δειλίαν οὐκ ἐθέλοι προσέχειν ἑαυ-
40 τὸν τῷ ἰατρῷ πρὸς οὐδένα τρόπον αἵματος ἀφαιρέσεως, ἐπὶ κάθαρσιν ἰσχυροτέραν ἄγειν αὐτόν. εἰ καὶ ταῦτα ὑποπτεύοι, δι' ἑτέρων ἐκκενοῦν τὸ περιττόν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ὑποκειμένης ἐν τῷ λόγῳ φύσεως οὐδὲν χαλεπὸν ἐξευρεῖν ἑτέρας κενώσεις, ἐπ' ἄλλων δὲ, μετὰ διορισμῶν ἀκριβέστερον ἐξευρίσκειν αὐτὰς προσήκει, οὓς αὖθις ἐροῦμεν, ἐπειδὰν πρότερον ὑπὲρ τῆς εὐχύμου φύσεως εἴπωμεν. ὑποκείσθω γὰρ ὁ τοιοῦτος αὖθις ἐπὶ μοχθηρᾷ διαίτῃ κοπώδης γεγενημένος, εἶτ' ἐξ ὧν εἰρήκαμεν σημείων, ἐν μὲν τῷ φλεβώδει γένει τῶν ἀγγείων ἐμφαινέσθω τὸ πλῆθος αὐτῷ χυμῶν ἡμιπέπτων, ἐν δὲ τῷ παρόλῳ σώματι τούτων δὴ τῶν δακνωδῶν δι' οὓς ὁ κόπος ἔπεσε, συνηυξήσθω δέ πως αὐτῷ, καὶ τὸ αἷμα. μάλιστα μὲν οὖν ὡς εἴρηται ἐχρῆν τοῦ αἵματος ἀφελόντα, καθῆραι τοὐντεῦθεν ἐκεῖνον τὸν χυμὸν, ὃς ἂν ἐπικρατεῖν φαίνεται. μὴ προσιεμένου δὲ τὴν τοῦ αἵματος ἀφαίρεσιν, αὐξῆσαι τὴν κάθαρσιν. εἰ δὲ μηδ' ἕτερον ὑπομένοι σκοπεῖσθαι τὴν ἑτέραν ὁδὸν, ᾗ μάλιστα ἄν τις εἰ καὶ μὴ διὰ ταχέων, ἀλλ' ἐν χρόνῳ γε πλέονι πρὸς τὴν ἀρχαίαν τοῦ σώματος ἕξιν ἐπανάγοι τὸν αὐτόν. ἐπεὶ οὖν οἱ πρῶτοι
50 δύο σκοποὶ τῆς ἐπανορθώσεως ἐν ἁπάσαις ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν εἰσὶ πέψις μὲν τῶν ἀπέπτων, ἢ καὶ ἡμιπέπτων χυμῶν, ὁπόσοι πρὸ τοῦ αἵματος γεννῶνται. κένωσις δὲ, τῶν δριμέων τε καὶ δακνωδῶν. ὁπόσοι δεύτεροι τ' εἰσὶ καὶ ὕστεροι τοῦ αἵματος, ἀπέχειν μὲν αὐτοὺς χρὴ κινήσεως ἁπάσης ἰσχυρᾶς. ἀτρέμας δ' ἀλείφοντας καὶ ἀνατρίβοντας ἐλαίῳ, λούειν ὅτι μάλιστα προσηνεστάτοις λουτροῖς. εἶτ' ἐφ' ἡσυχίας τε καὶ ἀσιτίας διάγειν. εἰ δ' οἷόν τ' εἴη καὶ ὕπνου. εὖ εἰδότας ὡς οὐδὲν οὕτω πέττει μὲν τὰ πεφθῆναι δυνάμενα, διαφορεῖ δὲ τοὺς μοχθηροὺς χυμοὺς, ὡς ὁ μετὰ βαλανεῖον ὕπνος. ὅταν οὖν ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἀποπειραθέντες ἐκκαθίσταται ῥᾳδίως ὁ κόπος ὁμοίως ἐνοχλούμενον ὁρῶμεν τὸν αὐτὸν, ἐπί τε λουτρὸν ἄγειν αὐτόν. καὶ τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν, ἡσυχάζειν τε καὶ ἀσιτεῖν ἀναγκάζειν. ὡς εἰ καὶ τὸ δεύτερον ἔτι τε καὶ τρίτον γνῶντες, λοῦσαι νῆστιν, ἡσυχίᾳ τε καὶ ὕπνῳ τὰ μεταξὺ τῶν βαλανείων διαλαμβάνοντα. συντελεῖ δ' εἰς τὸν ὕπνον οὐχ ἥκιστα

καὶ αὐτὸ τὸ βαλανεῖον αὐτοῖς. ὑπνωδέστεροι μὲν οἱ λουσάμενοι γίνονται πάντες, εἰ μηδὲν ἄλλο διακωλύσει
μεῖζον. ὥστε σοὶ τὸν ὕπνον αἴτιόν τε καὶ σημεῖον ἀγαθὸν γίγνεσθαι, τῆς ἐλπιζομένης ὠφελείας. ὥσπερ γε καὶ
τὸ μὴ δυνηθῆναι καθεύδειν ἐπὶ τοῖς βαλανείοις, οὐκ ἀγαθὸν αἴτιον ἅμα καὶ σημεῖον. ὡς τὰ πολλὰ μέντοι καὶ τῶν
πλεοναζόντων χυμῶν ἐξ ὕπνου τε καὶ ἀγρυπνίας ἔνεστι λαβεῖν διάγνωσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ψυχροῖς τά τε
κώματα καὶ οἱ μακρότεροι τῶν ὕπνων. ἐπὶ δὲ τοῖς θερμοῖς καὶ δακνώδεσιν ἀγρυπνία, καὶ εἰ καθυπνώσειέ γε
ποτὲ, φαντασιώδεις τε καὶ θορυβώδεις ὕπνοι συμπίπτουσιν, ὡς ἐξανίστασθαι ταχέως αὐτούς. ὥσπερ δὲ κα-
τὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, οὕτω καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἐλάχιστά τε καὶ ἁπλᾶ ῥοφήματα προσοίσομεν αὐ-
τοῖς. τὸ μὲν γὰρ πλείω διδόναι τοῖς κενώσεως δεομένοις, ἄντικρυς ἐναντίον. τὸ δ' αὖ μηδ' ὅλως φέρειν, ἀσῶδές
ἐστι καὶ κακωτικὸν τοῦ στομάχου, καὶ τῆς δυνάμεως καταβλητικὸν, καὶ τῆς κακοχυμίας αὐξητικόν. ἐλάχιστον
10 οὖν αὐτοῖς διδόναι, μάλιστα μὲν εἰ οἷόν τε, χυλὸν πτισάνης ἁπλῶς ἠρτυμένον. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ τοῦ χόνδρου τὸν
αὐτὸν τρόπον ἠρτυμένου ὡς πτισάνη, ὀλίγον ὄξους ἔχοντος, καὶ μάλισθ' ὅταν ὠμῶν πλῆθος ὑποπτεύωμεν, ἢ ἐν ταῖς
φλεψὶν, ἢ καθ' ὅλον ὑπάρχειν τὸν ὄγκον. εἰ γὰρ μηδὲν ὅλως ὄξους ὁ χόνδρος προσλάβοι, γλισχρότερος ἐστιν, ἢ πρέπει
τοῖς παροῦσιν. ὥστ' ἐμφράξει μᾶλλον, οὐ διαρρύψει τοὺς πόρους, οὗ μάλιστα χρήζουσιν ἐπὶ τοῖς παχέσι καὶ γλί-
σχροις χυμοῖς, οἷοίπερ εἰσὶ τοὐπίπαν οἱ φλεγματώδεις ἅπαντες. εὔχυμος μὲν οὖν ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο κα-
κοχυμίας ἐπικρατητικός. ἀλλ' εἰ μὴ κολασθείη τὸ γλίσχρον ἐν αὐτῷ, προσλαβὼν ὄξους τε καὶ πρά-
σου τὸ μέτριον, ἐμφράξει τε καὶ θρέψει μειζόνως, ἢ συμφέρει τοῖς ἐνεστῶσι. διὰ τοῦτ' ἄρα καὶ ὁ τῆς πτισά-
νης χυλὸς ἀμείνων ἐστὶν εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ συμμέτρως τρέφων, καὶ μηδαμόσε κατὰ τὰς στενοτέρας ὁδοὺς ἰσχόμενος
ἀλλ' αὐτός τε διερχόμενος προσαπορρύπτων τε καὶ διαρρύπτων τοὺς πόρους ἅμα τῷ τέμνειν τε καὶ διαλύειν ὁπό-
σον ἂν ἐν τοῖς ἡμιπέπτοις τε καὶ ἀπέπτοις χυμοῖς ὑπάρχει παχύ. διὰ ταῦτα δὲ, καὶ τὸ μελίκρατον ἐπιτήδειόν
20 ἐστιν αὐτοῖς, ὀξύμελί τε καὶ ἀπόμελι, καὶ πέπερι, καὶ ζιγγίβερι, καὶ πάνθ' ὅσα τέμνει τε καὶ διαλύει τὰ πα-
χέα, χωρὶς τοῦ κακοχυμίαν ἐργάζεσθαι. λεχθήσεται δὲ περὶ τῆς ὕλης αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς. εἰς δὲ τὸν
ἐνεστῶτα λόγον ὥσπερ τινὰ παραδείγματα τά τε προειρημένα λελέχθω μοι, καὶ τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι.
ὀσπρίων μὲν γὰρ ἐπιτηδειοτάτη, ἡ πτισάνη. λαχάνων δ' ἡ θριδακίνη. τῶν δ' ἰχθύων, οἱ πετραῖοι. καὶ τῶν ἄρτων
οἱ κριβανῖται, καὶ ζυμῖται, καὶ καθαροὶ συμμέτρως. τῶν δ' ὀρνίθων οἱ ὄρειοι. τῶν δὲ ποτῶν, ὀξύμελι,
μελίκρατον, οἶνος λεπτὸς καὶ λευκός. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν ὅσα περ εὔχυμα τ' ἐστὶ, καὶ ῥυπτικὰ, καὶ μὴ γλίσχρα μη-
δὲ παχύχυμα, μήδ' ἱκανῶς πολύτροφα. τὰ δ' οὐρητικὰ προσαγορευόμενα κατὰ τὸν ἐνεστῶτα καιρὸν οὐκ ἐπαι-
νῶ, καὶ μάλιστα ὅσα σφοδρότερα ἐκθερμαίνει τε καὶ κατατήκει τὸ αἷμα. τῷ γὰρ μέλλοντι καλῶς πεφθήσε-
σθαι, τοσαύτης ταραχῆς οὐδέπω χρεία. ταῦτα τε οὖν ἅπαντα πρακτέον οὕτως ἐστὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέ-
ραν, οὐχ ἥκιστα δὲ κατὰ τὴν τρίτην τε καὶ τὴν τετάρτην. ἔτι τε πρὸς τούτοις, εἰ πραΰνοιτο μὲν ἡ κοπώδης
30 αἴσθησις, εὔχρουν δὲ γίγνοιτο τὸ σῶμα, καὶ ὕπνοι χρηστοὶ, καὶ οὖρα πέπονα. τελέως μὲν ἐπὶ πλέον αὐτὸν ἀποτολ-
μήσαντα, γυμνάσαι δ' ὀλίγον. πράξαντος γὰρ οὕτως, εἰ μὲν μηδεμία κοπώδης αἴσθησις ἐπιγίγνοιτο πρὸς τὰ
συνήθη γυμνάσια διὰ ταχέων ἐπανάγειν. εἰ δ' ἐπιφανείη τι τῶν ἔμπροσθεν ἤτοι συμπτωμάτων, ἢ σημείων, αὖ-
θις οὖν καὶ σὺ πρὸς ἐκεῖνο βλέπων, ἐξαλλάττειν πειρῶ τὰ κατὰ μέρος. εἰ μὲν οὖν τῆς κοπώδους αἰσθήσεως
ἀνάμνησις γένοιτο μόνης, ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι σημείοις ἀγαθοῖς διαμένουσιν, ἀποθεραπευτικοῖς ἐπανορθοῦ μὲν τὸν
κόπον. εἰ δὲ ταραχθείη μὲν τὰ σημεῖα καὶ οἷον χυθείη, μὴ παρείη δ' ὁ κόπος, ἐν ἡσυχίᾳ πλέονι διαφυλάττειν τὸν
ἄνθρωπον. εἰ δ' ἄμφω συνέλθοι, διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας ἄγων, ᾗ χρώμενος ἔμπροσθεν εἰς τοσοῦτον προσήγαγες
ὠφελείας αὐτὸν, ὡς τολμῆσαί τι καὶ περὶ γυμνασίων. οὕτω μὲν ἐπανορθοῦσθαι προσήκει τὴν εἰρημένην
διάθεσιν. εἰ δὲ τἄλλα μὲν ταῦτα εἴη, κατὰ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον. ὑπάρχει δ' αὐτῷ κοπώδει σώματι, τὸ μὲν αἷμα τὸ χρη-
στὸν ὀλίγον, οἱ δ' ὠμοὶ χυμοὶ πάμπολλοι, μήτε φλεβοτομεῖν, μήτε καθαίρειν, μήτε γυμνάζειν, ἀλλὰ μηδὲ κινεῖν
40 ὅλως, μηδὲ λούειν. αἱ μὲν γὰρ φλεβοτομίαι, τὸ μὲν χρηστὸν ἐκκενοῦσι, τὸ δὲ μοχθηρὸν ὅπερ ἐν ταῖς πρώταις μά-
λιστα φλεψὶ ταῖς καθ' ἧπάρ τε καὶ μεσάραιον ἀθροίζεται, πρὸς ὅλον ἐπισπῶνται τὸ σῶμα. καθάρσεις δὲ ἐπὶ
τῶν τοιούτων, στρόφους τε καὶ δήξεις ἐργάζεται, καὶ λειποψυχίας σὺν τῷ μὴ κενοῦν ἀξιολόγως. οἱ γὰρ ὠμοὶ χυμοὶ
πάντες ἀργοὶ καὶ δυσκίνητοι διὰ τὸ πάχος τε καὶ τὴν ψυχρότητα. προσεμφράττουσιν οὖν ἁπάσας τὰς στε-
νὰς ὁδοὺς, δι' ὧν χρὴ τὸ κενούμενον ἐν ταῖς καθάρσεσιν ἐπὶ τὴν γαστέρα παραγίνεσθαι, καὶ διὰ ταύτην τὴν
αἰτίαν, οὔτ' αὐτοὶ κενοῦνται, καὶ τοὺς ἄλλους ἐμποδίζουσι. τοῦτο μὲν οὖν ἐφ' Ἱπποκράτους διὰ βραχυτάτου πα-
ρῄνηται ῥήματος εἰπόντος. πέπονα φαρμακεύειν μὴ ὠμά. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐδὲ γυμνάζειν, οὐδὲ κινεῖν ὅλως,
ἀλλ' οὐδὲ λούειν προσήκει, τοὺς ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶ τὸ πλῆθος τῶν ὠμῶν χυμῶν ἔχοντας. ἅπασαι γὰρ αἱ
τοιαῦται κινήσεις, εἰς ὅλον τὸ σῶμα παράγουσι τοὺς χυμούς. φυλακτέον οὖν αὐτοὺς ἐν ἡσυχίᾳ πάσῃ, καὶ διδοτέον
ἐδέσματά τε καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα λεπτύνοντα, καὶ τέμνοντα, καὶ κατεργαζόμενα τὸ πάχος τῶν χυμῶν,
50 ἄνευ τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς. οἱ γὰρ θερμανθέντες ἰσχυρότερον χυμοὶ, πανταχόσε τοῦ σώματος ἴασιν. διαιτᾶν
οὖν αὐτοὺς ἐπ' ὀξυμέλιτι μάλιστα βραχύ τι καὶ πτισάνης ἐνίοτε καὶ μελίκρατος διδόντα, καὶ γὰρ φέρουσι τὴν
λεπτὴν δίαιταν, εἴπερ τινὲς ἄλλοι, καταχρώμενοι τῷ πλήθει τῶν ὠμῶν χυμῶν εἰς τροφὴν τοῦ σώματος ἐν τῷ
κατὰ βραχὺ πέττειν αὐτούς. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ ὑποχόνδριον ἅπασι τοῖς τοιούτοις ἐπήρτηται καὶ διαπεφύσηται
καὶ ῥᾳδίως ὅτι περ ἂν προσάρωνται πνευματοῦται, βέλτιον ἂν εἴη διδόναι σὺν τῇ τροφῇ πεπέρεως μακροῦ,
καὶ γὰρ διαλύει τοῦτο παχύτητα δυσώδους πνεύματος. ἀπωθεῖται δὲ καὶ πρὸς τὴν κατὰ γαστέρα τὰ καθ' ὑπο-
χόνδριον ἀθρόως συνεστῶτα, καὶ τῇ πέψει τῶν ληφθέντων συναίρεται κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἁπάντων πεπέ-
ρεων. εἰ δὲ μὴ παρείη τοῦτο, τῷ λευκῷ χρηστέον, ἔστι γὰρ στομάχου τονικώτερον ἀμφοῖν τοῖν ἄλλοιν πεπερέοιν. εἰ δὲ
μὴ τοῦτο παρείη, χρῆσθαι τῷ καλλίστῳ μέλανι, τοῦτο δὲ, τὸ βαρύσταθμον. ἄμεινον δὲ καὶ τῷ διοσπολιτικῷ

προσαγορευομένῳ χρῆσθαι φαρμάκῳ. συντίθεται δὲ διττῶς, ἐνίοτε μὲν ἐξ ἁπάντων ἴσων κυμίνου τε καὶ
πεπέρεως, καὶ πηγάνου, καὶ νίτρου, καὶ ἔστιν οὕτω μᾶλλον ὑπακτικώτερον γαστρός. ἐνίοτε τῶν μὲν ἄλλων ἴσον
ἐκ τούτου μίγνυται, τοῦ νίτρου δ' ἥμισυ. κάλλιον δὲ, κύμινον μὲν ἐμβάλλεσθαι τὸ καλούμενον αἰθιοπικόν. πε-
πέρεως δὲ, ἤτοι τὸ μακρὸν, ἢ τὸ λευκόν. ἐμβρέχεσθαι δὲ τὸ κύμινον ὄξει δριμυτάτῳ. κἄπειτ' εὐθέως τριβέσθω,
ἢ πρότερον φρυγέσθω μετρίως ἐν ἀπείρῳ κεραμέῳ, τελέως ὀπτημένῳ κατὰ τὴν κάμινον. ὅσα γὰρ ἐνδεῶς ἐξη-
ράνθη, πηλώδη μᾶλλον ἐστὶν ἢ κεράμεια, καὶ τοῖς φαρμάκοις τι προστρίβεται τῆς ἑαυτῶν ποιότητος. ἔστω δὲ
τὰ τοῦ πηγάνου φύλλα προανεξηραμμένα συμμέτρως, εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ πλέον ἀναξηρανθείη, δριμέα τε γίνεται καὶ
πικρὰ, καὶ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος θερμά, μηδόλως δὲ προξηρανθέντα, περιέχει τινὰ πνευματικὴν
ὑγρότητα, μηδέπω κατειργασμένην ἀκριβῶς, δι' ἣν οὐ γίνεται παντάπασιν ἄφυσα τοῦτ' ἐν τοῖς τέσσαρσιν.
10 ἐνίοτε μὲν ἀναμίγνυται μέλι προαπηφρισμένον. ἐνίοτε δ' οὐδὲν, ἀλλὰ μόνα χωρὶς τοῦ μέλιτος ἀποτίθεται καὶ
πτισάνης ἐμβάλλεται χυλῷ, καὶ οὕτω περ ἐν ἄλλῳ τῶν ἐδεσμάτων, μάλιστα πρέπειν δοκεῖ. λαμβάνεται δὲ
καὶ καθ' ἑαυτὸ τὸ φάρμακον τοῦτο, πρὸ τροφῆς τε καὶ μετὰ τροφήν. καὶ ἔστι κάλλιστον ἐν τῇ τοιαύτῃ χρήσει, τὸ
μέλι μεμιγμένον ἀκριβῶς ἀπηφρισμένον, οὕτω γὰρ ἀφυσότατόν ἐστιν. ἔστω δὲ δηλονότι καὶ αὐτὸ τὸ μέλι κάλ-
λιστον, εἴπερ ἀφυσότατόν τε καὶ τμητικώτατον ἔσεσθαι μέλλοι τὸ φάρμακον. ἐπιτήδειον δὲ τοῖς οὕτω διακειμέ-
νοις ἐστὶ, καὶ τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων. ὅταν μὴ πάνυ φαρμακῶδές τε καὶ ποικίλως σκευασθῇ. καθάπερ οἱ
πολλοὶ τῶν ἰατρῶν συντιθέασιν αὐτὸ, δίκην καρυκείας τινὸς, ἢ συὸς ἀγρίου πρὸς δὴ τούτων τῶν θαυμασίων
ὀψοποιῶν ἐσκευασμένον. ὥστ' ἔργον οὐ σμικρὸν ὑπάρχει τοῖς ἰατροῖς ἢ τοῖς προσφερομένοις αὐτὸ τὸ ἐπεμβεβλη-
μένον φάρμακον καταπέψαι τὸ ἄμι, καὶ τὸ σέσελι, καὶ τὸ λιβυστικὸν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. διαγινώσκεται γοῦν
λαμβανόντων ὠμὰ καὶ ἀμετάβλητα μέχρι πλείστου κατὰ τὴν γαστέρα μένοντα. ταῦτά γε οὖν ἀφελεῖν χρὴ τοῦ
20 φαρμάκου, καὶ προσέτι τὸ ἑλένιόν τε, καὶ τὸν τῆς νάρδου στάχυν. ὡς δὲ ἔνιοι συντιθέασι καὶ τὴν κασίαν. ἔχει
δ' ἐσκευασμένον ἤτοι μὲν διττὸν, ὡς ἡμεῖς εἰώθαμεν. ἁπλοῦν μὲν τὸ ἕτερον ὅπερ ἐπί τε τῶν ἀπεπτηκότων χρὴ δι-
δόναι, καὶ τὴν πρόσφατον ψύξιν ἐχόντων κατὰ γαστέρα, καὶ φλεγματώδη χυμόν. ἕτερον δὲ φαρμακῶδες, ᾧ
μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς τὸν θώρακα ῥευμάτων χρώμεθα. ἀλλὰ οὕτω μὲν, ὅπως χρὴ σκευάζειν αὐ-
τὸ, εἰρήσεται. τὸ δ' ἁπλοῦν, ᾧ καὶ πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ὠμῶν τῶν κατὰ τὰς πρώτας φλέβας χρώμεθα, τοιόν-
δ' ἐστὶν· εἰς πεντήκοντα δραχμὰς ἑκάστου τῶν τριῶν πεπέρεων, ἀρκεῖ μιγνύειν ἀνίσου τε καὶ θύμου, καὶ ζιγ-
γιβέρεως ἑκάστου δραχμὰς ὀκτώ. τὸ μὲν ἁπλούστατον οὕτω, καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι τὸ χωρὶς ζιγγιβέρεως. ἕτε-
ρον δὲ τὸ διὰ τῶν αὐτῶν συγκείμενον, ἀλλ' εἰς τὰς πεντήκοντα δραχμὰς ἑκάστου τῶν τριῶν πεπέρεων ἑκκαί-
δεκα δραχμῶν ἐμβαλλομένων, ἑκάστου τριῶν ἀνίσου τε καὶ θύμου, καὶ ζιγγιβέρεως, ᾧ καὶ μάλιστα χρώμεθα
πρὸς τὰ παρόντα. χρὴ δ' εἴπερ οἷόν τ' εἴη, τὸ μὲν ἄνισον εἶναι κρητικόν. ἀττικὰ δὲ τὰ θύμα, ἢ πάντως γε ἐκ
30 χωρίων ὑψηλῶν τε καὶ ξηρῶν. ἐμβάλλειν δ' αὐτῶν τὴν κόμην ἅμα τοῖς ἄνθεσιν ἀποκρίνοντα τὸ ξυλῶδες.
ἔστω δὲ καὶ τὸ πέπερι τὸ μὲν μακρὸν ἄθρυπτόν τε καὶ ὑγιὲς, ὥσπερ οὖν καὶ τὸ ζιγγίβερι. τάχιστα γὰρ ἀμφότε-
ρα τιτρᾶται, καὶ πρὸς τῷ μὴ τετρῆσθαι δηλονότι τὸ ἀληθινὸν αὐτὸ πέπερι τὸ ἀπὸ τῆς βαρβάρου κομιζόμενον
ἔστω. διττὸν γὰρ ἐνταῦθα πανουργεῖται, σκευαζόμενον μὲν τὸ ἕτερον ἐπὶ τῆς ἀλεξανδρείας, μάλιστα βοτά-
νης δέ τινος ἐκβλάστημα θάτερον ὑπάρχει. ὡς δ' ἄν τις μάλιστα γνωρίζοι τὸ πεπανουργημένον, ἐγὼ διηγήσομαι
τοσοῦτον πρότερον εἰπὼν ὑπὲρ τοῦ μὴ θαυμάζειν τινὰ, μηδὲ ζητεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἤτοι συνθέσεις φαρμάκων,
ἢ δοκιμασίας ἐπῆλθέ μοι γράφειν ἐνταῦθα. μὴ πάνυ τι οὕτω πράττειν εἰθισμένῳ κατὰ τὴν θεραπευ-
τικὴν πραγματείαν, ἐν ἐκείνῃ μὲν γὰρ αὐτοῖς μόνοις διαλέγομαι τοῖς ἰατροῖς. ἐνταυθοῖ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπα-
σιν, οὓς ὀνόματι κοινῷ προσαγορεύουσιν ἔνιοι φιλιάτρους, ἐν τοῖς πρώτοις δηλονότι μαθήμασι γεγονότας, ὡς γε-
γυμνάσθαι τὴν διάνοιαν. οὐκοῦν ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς τοιούτοις οὔτ' ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, οὔτ' ἐν τῇ
40 περὶ συνθέσεως αὐτῶν γεγυμνάσθαι πραγματείᾳ. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον οὐδ' ὡς χρὴ δοκιμάζειν ἕκαστον ἐπίστασθαι.
τούτοις οὖν ἄμεινόν ἐστι γράφεσθαι τὰ τοιαῦτα πάντ' ἀκριβῶς, ὥσπερ ἀρτίως τὰ περὶ τοῦ πεπέρεως μακροῦ
ἐπιχειρήσας διηγεῖσθαι. χρὴ γὰρ ἀπογεύεσθαι μὲν αὐτοῦ πρῶτον ἀκριβῶς ἐπισκοπουμένοις, εἰ πεπέρεως ἀποσώ-
ζει ποιότητα, μετὰ δὲ τοῦτ' ἐμβαλεῖν ὕδατι. τὸ γὰρ ἐσκευασμένον ἐν βραχεῖ ἢ δι' ὅλης ἡμέρας αὐτίκα διαλύεται
τηκόμενον. εἴπερ οὖν ἥ τε ποιότης ἀκριβῶς αὐτῷ πεπέρεως ὑπάρχει, καὶ μὴ διαλύεται βρεχόμενον, ἢ δ' ὡς
εἴρηται καὶ ἄθρυπτον, ἐπιτήδειον εἶναι νόμιζε τὸ τοιοῦτον μακρὸν πέπερι. τὸ δέ γε μέλαν, μήτε μικρὸν ἔστω,
μήτε ῥυσσὸν, μήτε παχύφλοιον, ἀλλ' ἐκ τοῦ βαρυστάθμου καλουμένου, τὸ μέγιστόν τε καὶ εὐτραφέστατον ἐκλε-
γέσθω. καὶ τοῦ λευκοῦ δ' ὁμοίως ἐκλεγέσθω, τὸ μέγιστόν τε καὶ εὐτραφέστατον. εἶτα πάντων ἅμα κοπέντων καὶ λε-
πτῷ κοσκίνῳ διαττηθέντων, ἀπηφρισμένον ἐπιμελῶς μιγνύσθω μέλι τὸ κάλλιστον, εὐῶδες δήπου οὕτω καὶ
ξανθὸν ὑπάρχον γλυκύτατόν τε ἅμα καὶ δριμύτατον, καὶ τῇ συστάσει, μήτε παχὺ, μήθ' ὑγρὸν ὡς ἀποσπᾶσθαι
50 τοῦ συνεχοῦς, ἀλλ' ὥστε καταθέντα τὸν δάκτυλον εἰς αὐτὸ, κἄπειτα καταστήσαντα μετέωρον ἀπορρέον ὁρᾶν αὐ-
τοῦ τὸ μέλι μέχρι πλείστου συνεχὲς αὐτὸ ἑαυτῷ. ἄμεινον δ' ἐπ' ἀνθράκων ἕψειν, ἢ ξύλων ἀκριβῶς ξηρῶν, ἃ δὴ καὶ
καλοῦσιν ἄκαπνα. οὕτω τε οὖν διδόναι χρὴ τὸ φάρμακον, οὐχ ἅπαξ μόνον, ἢ καὶ δὶς, ἀλλὰ καὶ πλεονάκις ἑκάστης
ἡμέρας· καὶ γὰρ ἕωθεν καὶ πρὸ τροφῆς καὶ μετὰ τροφὴν, καὶ καθυπνοῦν μελλόντων ἐπιτήδειον ὑπάρχει. τὸ δὲ
πλῆθος ἑκάστης δόσεως ἔστω κοχλιαρίου μέσου. μικροῦ μὲν, ἐπὶ τῶν μικρῶν σωμάτων. μεγίστου δὲ, ἐπὶ τῶν με-
γίστων. ἀνάλογον δ' ἐπὶ τῶν μεταξύ. καὶ μέντοι καὶ τὸ ζιγγίβερι τὸ κομιζόμενον ἐκ τῆς βαρβάρου,
διάβροχον ὄξει, συμφέρει λαμβάνειν. ἔστι δὲ τοῦτο ῥίζα χλωρᾶς τῆς πόας ἐμβαλλομένη τῷ ὄξει, μετὰ τὴν ἀναί-
ρεσιν εὐθέως. κατασβέννυται γὰρ ἡ τῶν τοιούτων φαρμάκων θερμότης αὐτόθι περὶ τὰς πρώτας φλέβας,
οὐκέτ' ἀναφερομένη πρὸς ὅλον τὸ σῶμα. καθάπερ ἑτέρων τινῶν ἐστὶ καὶ τὸ διὰ τῆς καλαμίνθης, ὑπὲρ οὗ μετ' ὀλί-

γον ἤδη πλέον εἰρήσεται. Ταῦτ' ἄρα καὶ ὀξύμελι χρησιμώτατον αὐτοῖς ἐστίν, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται. σκευάζειν δὲ καὶ τοῦτο προσήκει κατὰ τάδε. μέλι τὸ κάλλιστον ἐπ' ἀνθράκων ἀπαφρίσαντες, ἐπιμβάλλειν αὐτῷ τοσοῦτον ὄξει, ὡς γευομένῳ μήτ' ἄγαν ὀξὺ φαίνεσθαι, μήτε γλυκύ. καὶ τότ' αὖθις ἕψειν ἐπ' ἀνθράκων, ὡς ἑνωθῆναί τε τὰς ποιότητας αὐτῶν ἀκριβῶς, καὶ μὴ φαίνεσθαι γευομένοις ὠμὸν τὸ ὄξος. εἶτ' ἀποθεμένου τούτου μιγνύειν ὕδωρ ἤδη τῆς χρήσεως, οὕτως κεραννύντας ὡς οἶνον. εἰ μὲν οὖν ὁ πίνων αὐτὸ μήθ' ὡς ὀξὺ, μήθ' ὡς γλυκὺ μέμφοιτο, χρηστέον ἄχρι παντός. εἰ δὲ μή, τι τὸ λεῖπον ἐπεμβάλλοντας ἀφεψεῖν αὖθις. οὐ γὰρ ἐπαινῶ τοὺς κατὰ μίαν τινὰ συμμετρίαν σκευάζοντας αὐτό. παραπλήσια γάρ μοι δοκοῦσι οἱ τοιοῦτοι ποιεῖν τοῖς ἀξιοῦσι ἅπαντας τοὺς πίνοντας ὡσαύτως κεραννύναι τὸν οἶνον τῷ ὕδατι μὴ, γινώσκοντας ὡς ἔνιοι μὲν ὑδαρέστερον εἰθισμένοι πίνειν, εὐθέως πληροῦνται τὴν κεφαλὴν, εἰ καὶ βραχύ τις αὐτοῖς ἀκρατέστερον κεράσειεν. ἔνιοι δ' ἀκρατεστέρῳ χαίροντες, ἀνατρέπονται τὸ στόμαχον ὑδαρέστερον πίνοντες. ὅπερ τ' οὖν ἤδη οἴνου ταῦτα συμπίπτει συνήθη οὕτω ποτοῦ, πολὺ δή που μᾶλλον ἐπ' ὀξυμέλιτος, ὅσῳ καὶ ἀηδέστερον οἴνου καὶ ἰσχυρότερόν ἐστιν εἰκὸς ἀκολουθήσειν αὐτά. βέλτιον οὖν ἐστι ταῖς τῶν λαμβανόντων αἰσθήσεσι κρίνειν τὸ σύμμετρον αὐταῖς ἡμετέραις. οἰκειότατον μὲν τῇ φύσει τοῦ λαμβάνοντος εἶναι νομίζοντας τὸ ἥδιστον ὀξύμελι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὠφέλιμον. ἐναντιώτατον δὲ, τὸ ἀηδέστερον. αὐτὴν δὲ τὴν πρώτην κρᾶσιν αὐτῶν, ὡς ἂν μάλιστα τοῖς πλείστοις ἁρμόσειε, κατὰ τάδε χρὴ ποιεῖσθαι. ὄξους ἐν μέρει διπλασίῳ μίγνυσθαι τοῦ τὸν ἀφρὸν εἰρημένου μέλιτος. εἶθ' οὕτως ἤδη μαλακοῦ πυρὸς ἑψέσθω, μέχρις ἂν ἑνωθῶσιν αὐτῶν τὰς ποιότητας. οὕτως γ' ἄν, οὔτε τὸ ὄξος ὠμὸν ἔτι φαίνοιτο. δι' ὕδατος δ' εὐθέως ἔστω σκευάζειν ὀξύμελι τῷ μέλιτι μίγνυσθαι τετραπλασίῳ ὕδατος καλλίστου. κἄπειθ' ἑψέσθω μετρίως μέχρις ἂν ὁ ἀφρὸς ἀφίστηται. τὸ μὲν οὖν φαῦλον μέλι πάμπολυ ἐξεργάζεται τὸν ἀφρὸν, ὥστε καὶ ἡ ἕψησις αὐτοῦ πολυχρονιωτέρα γίνεται. τὸ δὲ ἄριστον ἐν ἐλαχίστῳ τε χρόνῳ, καὶ βραχύτατον ἀφίησιν. ὅθεν οὐδὲ ἴσον αὐτῷ δεῖται τῆς ἑψήσεως. ἡ δ' οὖν πλείστη τὸ τέταρτον ἀπολείπει μέρος τοῦ κραθέντος ἐξ ἀρχῆς. μίξαντος δ' ὄξους ἥμισυ πάλιν ἑψητέον, ἄχρι τοῦ τὰς ποιότητας ἑαυτῶν ἀκριβῶς ἑνωθῆναι, καὶ μηκέτ' ὠμὸν φαίνεται τὸ ὄξος. σκευάζονται γὰρ καὶ κατ' ἀρχὴν εὐθέως τῶν τριῶν μιχθέντων. ἔστω δὲ ἓν μὲν ὄξους μέρος. δύο δὲ μέλιτος. ὕδατος δὲ δ. καὶ ταῦθ' ἑψέσθω μέχρι τοῦ τρίτου μέρους, ἤδη τὸν ἀφρὸν ἀφαιρούντων ἡμῶν. εἰ δὲ ἰσχυρότερον αὐτὸ ποιῆσαι βούλοιο, τοσοῦτον ἐμβάλλεις ὄξους ὅσον καὶ μέλιτος. ἀπόμελι δὲ κάλλιστον ἐν ὕδατι σκευάζεται, καὶ πίνουσιν αὐτὸ δι' ὅλου τοῦ θέρους ὡς ἔμψυχον. ἔξεστι δὲ, τῷ βουλομένῳ καὶ πρὸς τὴν ὑποκειμένην ἐν τῷ παρόντι λόγῳ διάθεσιν ὠφελίμως χρῆσθαι, καὶ μάλισθ' ὅταν ὀξύνηται. πάσχει δὲ τοῦτο πλειστάκις, τὸ μὲν μᾶλλον. τὸ δὲ ἧττον, ὡς ἂν δι' ὕδατος σκευαζόμενον, οὐ τοῦ ὀμβρίου καθάπερ τὸ ὑδρόμελι, ἀλλὰ τοῦ ἐπιτυχόντος. ἔξεστι δ' εἰ βούλοιτό τις καὶ δι' ὀμβρίου συντιθέναι, καὶ ἔγωγ' ἂν τοῦτο ποιεῖν συνεβούλευον, εἰ ἐπίνουν τὸ ὄμβριον, ἀλλὰ γὰρ οὔτε τοῦτο ἐπαινῶν καὶ οὐδὲν χεῖρον ὀξυνόμενον ἀποτελεῖται, καὶ μάλιστα εἰς τὰ παρόντα. καὶ γὰρ οὖν καὶ μετρίως ὀξύνεται, τό, τε μὴ παντάπασιν ἀμελῶς ἐσκευασμένον. ἡ δ' ἐπιμέλεια τῆς σκευασίας ἐστὶν ἐν τῷ τὸ κηρίον μὴ ᾖ πάνυ φαῦλον ἑψεῖσθαι τ' ἐπὶ πλέον ἐν ὕδατι πηγαίῳ, καθαρῷ τε καὶ ἡδεῖ. χρὴ γὰρ ἐκπιέσαντα τῶν κηρίων τὸ μέλι, μέχρι τοσούτου καθεψεῖν ἐν ὕδατι, μέχρις ἂν μηκέτι μηδεὶς ἀφρὸς ἐπανίστηται. τούτῳ τε οὖν χρῆσθαι ποτῷ, καὶ τῶν οἴνων, τοῖς ὀξυνομένοις. ἀτρέμα καὶ τῶν ἐδεσμάτων τοῖς λεπτύνουσιν ἄνευ τοῦ θερμαίνειν διάπερ ἐστὶν καὶ ἡ κάππαρις δι' ὀξυμέλιτος, ἢ δι' ὀξελαίου λαμβάνοιτο μέχρι δή που δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν, ὡς εἴρηται διαιτᾶν. εἰ δ' ἐλπίζοις ἱκανῶς ἤδη λεπτύνεσθαι τοὺς ὠμοὺς χυμοὺς, οἶνον προσφέρειν, λεπτὸν μὲν τῇ συστάσει. κιρρὸν δὲ ἢ λευκὸν, τῇ χροιᾷ. ὁ μὲν γὰρ εἰς εὐχυμίαν τε καὶ πέψιν, ὁ δ' εἰς οὔρησιν ἀγαθός. εἰσὶ δ' ἤδη μὲν τῆς Ἰταλίας ὅ, τε Φαλερῖνος καὶ ὅσοι γε ἐντίνες ἐκ τοῦ προτέρου γένους. ὥσπερ οὖν ἐκ τοῦ δευτέρου ὁ Σαβῖνος τε καὶ ὁ Ἀλβανὸς καὶ Ἀδριανός. ἤδη δὲ τῆς Ἀσίας, ἐκ μὲν τοῦ προτέρου, Λέσβιός τε καὶ Ἀρισούσιος, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου Τιτακαζηνός τε καὶ Ἀρσυῖνος. οὗτοι μὲν ὡς παραδείγματα εἴρηται τῷ λόγῳ. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι, κατὰ τὴν Ἰταλίαν εἰσὶ καὶ τὴν Ἀσίαν. οὐχ ἥκιστα δὲ κἀν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν, ὅμοιοι τοῖς εἰρημένοις, οὓς αὐτῶν ἐκλέγεσθαι, χρὴ πρὸς τοὺς εἰρημένους ἀποβλέποντας σκοπούς, τήν τε χρόαν καὶ τὴν σύστασιν. ἀποδοκιμάζειν τε τούς τε παχεῖς καὶ τοὺς μέλανας ὡς κακοχύμους τε καὶ βραδυπόρους. εἰ δ' ἤδη τοῖσδε βέλτιον ὁ αὐτὸς γίγνοιτο, καὶ λούειν ἤδη προσήκει, καὶ ἀλείφειν, καὶ ἀνατρίβειν μαλακῶς. κἄπειδὰν πρῶτον ὑπόστασιν ἴσχῃ τὰ οὖρα, τάς τε τρίψεις αὐξῆσαι καὶ πρὸς τὰ συνήθη γυμνάσια κατ' ὀλίγον ἐπαναγαγεῖν. ἐν τούτῳ δὲ τῷ καιρῷ καὶ τοῖς διαφορητικοῖς ἀλείμμασι χρηστέον, ὧν καὶ πρόσθεν μὲν ἐμνημόνευσα, καὶ αὖθις δ' ὕστερον αὐτῶν ἐρῶ. οὐ μὴν ἐμέτοις χρῆσθαι συμβουλεύω, κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ὥσπερ ἐνίοις ἔδοξεν ἰατροῖς τε καὶ γυμνασταῖς, ἐξαπατηθεῖσιν ὡς οἶμαι πρὸς τῶν ὑπὸ φιλοτίμου τε καὶ Πραξαγόρου γεγραμμένων, ἤδη ταῖς τῶν τοιούτων χυμῶν θεραπείαις. οὐ γὰρ ὅταν κοπώδεις διαθέσεις πλεονάζωσιν, ἀλλ' ἐπειδὰν μόνοι λυπῶσιν ἔμετοι αὐτοὺς ἐκκενοῦσιν. οὐδεὶς γὰρ κίνδυνος ἀντισπασθῆναι τηνικαῦτα βιαιότερον ἔσω, τῶν κατὰ δέρμα περιττωμάτων. ὥσπερ ὅταν ἄμφω πλεονάζῃ τὰ μὲν ὠμὰ κατὰ τὰς πρώτας φλέβας, ἐν δὲ τοῖς στερεοῖς, τὰ δακνώδη. φυλάττεσθαι γὰρ τῶν τοιούτων ἄμεινόν ἐστιν, ἑκατέρας τὰς ἀντισπάσεις, ἔξω μὲν τὴν τῶν ὠμῶν. ἔσωθεν δὲ, τὴν τῶν δακνωδῶν. ὥσπερ οὖν ἐφυλαξάμεθα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἔξω τοὺς ὠμοὺς ἐπισπᾶσθαι χυμούς, οὕτω χρὴ φυλάττεσθαι τοὺς δακνώδεις ἀντισπᾶν ἔσω. κεφάλαια δὲ τῆς μὲν ἔξω φορᾶς αὐτῶν εἰσι, γυμνάσια καὶ τρίψεις καὶ λουτρὰ καὶ θάλπος, ἀλείμματά τε θερμαίνοντα, καὶ τῶν ψυχικῶν παθῶν ἡ ὀξυθυμία, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντα ὅσα τοὺς ἐν τῷ βάθει τοῦ ζώου χυμοὺς, εἰς τὴν πάντῃ χόθεν κίνησιν ἐξορμᾷ. τῆς δ' ἔσω, τὰ ἀποτρέποντα τῆς ἔξωθεν φορᾶς. ἔστι δὲ δή που ταῦτα τῶν ὁμιλούντων τῷ δέρματι, τά τε ψυχρὰ καὶ στύφοντα, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις ἐπισπᾶται τοὺς χυμούς, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν ἐπεγείρει τὴν ἔσω κίνησιν αὐτῶν, ἐξ ὧν ἐστι λύπη καὶ φρίκη, καθ' ἥντινοῦν αἰτίαν γιγνομένη. καὶ γὰρ καὶ ψυχρὸν αἴτιον καὶ θερμὸν ἐλέχθη, φρίκη τε καὶ ῥῖγος π-

γνόμενον, καὶ διὰ τῶν ἐμπληττόντων τε καὶ φοβούντων τὴν ψυχὴν, ἤτοι ἀκουσμάτων ἢ θεαμάτων. ἅπαντ'
οὖν τὰ τοιαῦτα φυλακτέον ἐστὶν, ἐπειδὰν ἅμα τε κοπώδης ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ᾖ, καὶ τὰς φλέβας ἔχῃ μεστὰς ἀπέ-
πτων χυμῶν. οὔτε γὰρ τοὺς ἔξω χυμοὺς ἀντισπᾶν ἔσω καλὸν, οὔτε τοὺς ἔνδον, ἔξω. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἔξω διαφορεῖν
ἠρέμα. τὰ γὰρ ἰσχυρότερα τούτων δρῶντα, καὶ τῶν ἔνδοθεν ἐπισπᾶταί τι. τοὺς δ' ἔνδον λεπτύνειν τε καὶ συμπέτ-
τειν. εἰ δ' ἤτοι δι' ἐμέτων ἢ διὰ γαστρὸς ὑπαγωγῆς ἐπιχειρήσαις αὐτοὺς ἐκκενῶσαι σφοδρότερον, ἐπισπάσῃ τι-
νὰς ἐκ τῶν ἔξωθεν ἔσω. τοὺς δὲ περὶ τὸν φιλότιμον, οὐ χρὴ μέμφεσθαι τῇ τοιαύτῃ κενώσει χρωμένους. ὅταν
ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶ πλῆθος ὠμῶν παράκειται χωρὶς ἑτέρας διαθέσεως. ἀλλὰ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς
ἐθιστέον ἀκριβέστερον ἕπεσθαι παλαιοῖς γράμμασιν. εἰς αὐτὸ μὲν οὖν τὸ μελίκρατον ὕσσωπον ἀφεψῶντας, οὐκ
εὐθέως μὲν οὐδ' ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν, ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις δώσομεν, ἐφ' ὧν ἅμα τε τὸ πλῆθος τῶν ὠμῶν
10 χυμῶν ἔνδον, ἥ τε κοπώδης αἴσθησις ἔξω. τοὺς δ' ἐμέτους παραιτήσομεν δεδιότες ὡς εἴρηται τῶν ἔξωθέν τι πε-
ριττωμάτων εἴσω παλινδρομῆσαι. πραξαγόρας δὲ καὶ φιλότιμος εὐλόγως ἔμετον ἐπὶ τοιούτῳ μελικράτῳ
παραλαμβάνουσιν, ὠμοὺς χυμοὺς θεραπεύοντες ἄνευ κοπώδους διαθέσεως. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ περὶ τούτων, αὐτάρ-
κως εἴρηται, καιρὸς ἂν εἴη τῆς ὑπολοίπου διαθέσεως ὑπάρξασθαι καθ' ἣν ἅμα τῇ ἑλκώδει διαθέσει καὶ τὸ
τῶν ὠμῶν πλῆθος, εἰς τὴν ἕξιν ἀνελήφθη. γίνεται δὲ ταῦτα, κατ' ἐκείνας μάλιστα τὰς περιστάσεις τῶν πρα-
γμάτων, ἐν αἷς ἤτοι θάλπος ἢ γυμνάσιον ἄμετρον, ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς σάρκας ἀναρπάζει τοὺς ὠμοὺς χυμοὺς
οὐδὲ μίαν ἐν τῷ παρόντι πρόσφατον ἀπεψίαν ἠπεπτηκότων, ὡς εἴ γε καὶ τοῦτο συνέλθοι, σύμπαν οὕτως ἐμ-
πλησθήσεται τῶν ὠμῶν χυμῶν τὸ σῶμα, καὶ λεχθήσεται μὲν ὀλίγον ὕστερον, ὡς χρὴ καὶ τὴν τοιαύ-
την ἐπανορθοῦσθαι διάθεσιν. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ σύνθετον ὕστερόν τε ἐστὶ καὶ δεύτερον τῶν ἁπλῶν, ἄμεινον ἂν εἴη πε-
ρὶ τῆς ὑπολοίπου διαθέσεως ἁπλῆς διελθόντας, ἐπὶ τοὺς συνθέτους αὖθις ἰέναι. καίτοι γε οὐδὲ ταύτην
20 ἀκριβῶς ἁπλῆν χρὴ νομίζειν, ἀλλ' ὡς ἐν αὐτομάτοις κόποις ἁπλῆν. ὑποκειμένης γὰρ τῆς τὸν κόπον ἐργα-
ζομένης διαθέσεως ἐπιμίγνυμεν αὐτοῖς τὰς ἄλλας. ἀλλ' ὅτι καὶ κατὰ τὴν μῖξιν ἐνίοτε μὲν ἁπλῆ καὶ
μία μίγνυται διάθεσις. ἐνίοτε δὲ σύνθετος, οὕτως ὀνομάσαμεν ἁπλῆν, ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος ἐνέστηκεν. ἔστω
δὲ τὸ πλῆθος τῶν ὠμῶν χυμῶν ἐν τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μέρεσιν, οὐκ ἐν ταῖς φλεψὶν ἅμα τῷ καὶ τὴν
ἑλκώδη τοῦ κόπου διάθεσιν ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν. ἡ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου τοιαύτη τις ἦν. ὡς οὖν
ἐφ' οἷς κατὰ τὰς φλέβας ἦν καὶ μάλιστα κατὰ τὰς πρώτας τῶν ὠμῶν, ἐφυλαττόμεθα τὰ θερμαί-
νοντα, δεδιότες εἰς τὴν ἕξιν ἀναληφθῆναι τοὺς τοιούτους χυμοὺς, οὕτω νῦν οὐδὲν χρὴ δεδιέναι. δοτέον οὖν
αὐτοῖς ὅσα μέχρι τοῦ δέρματος ἐκτείνει τὴν θερμότητα, καὶ ἀνατριπτέον ἐπὶ πολυελαίῳ χαλαστικῷ, καὶ μά-
λιστα μετὰ τὸν ὕπνον ἕωθεν ἐξαναστάντας. εἰ γὰρ τοιαῦτα τρίψεις, ἅμα τε πέψει τοὺς ὠμοὺς χυμοὺς, καὶ θρέψει
τὸν ὄγκον τοῦ ζώου. χρὴ δ' ἡσυχάσαι μετὰ ταῦτ' ἄχρι πλέονος, εἰ μέλλοι καλῶς γενήσεσθαι ταῦτα. πολὺ δ' ἐν-
30 αργέστερον ἀνύσειεν, οὗ χάριν γίνεται βραχέα τε σιτία προσενηνεγμένα, κατὰ τὴν προτεραίαν τοῦ [illegible] καὶ
μηδὲν ἐπὶ τῷ δείπνῳ πίνειν, πλὴν κιρροῦ καὶ λεπτοῦ οἴνου. γυμνάζεσθαι δὲ συνεχῶς καὶ σφοδρῶς αὐτίκα,
μὴ πληθωμένων ἀπέπτων ἔτι χυμῶν ἀναγκάζοντες φέρεσθαι τὸ σῶμα. βέλτιον οὖν ἕωθεν ἐπὶ πλεῖον ἀνα-
τρῖψαί τε καὶ μετὰ ταῦτα ἡσυχάσαι. περιπατῆσαί τε τὰ μέτρια, καὶ αὖθις χρήσασθαι τρίψει πολλῇ, καὶ
λουτρῷ συμμέτρῳ θερμῷ, καὶ ῥοφαῖς εὐχύμοις τε ἅμα καὶ γλίσχροις. εἴρηται δ' ἔμπροσθεν αὐτῶν ἡ ὕλη.
πτισάνην ἐπαινούντων ἡμῶν εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ τοὺς πετραίους ἰχθύας, καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς ὀρείους. ἐπι-
τήδεια δὲ, καὶ τὰ λεπτύνοντα τῶν ἐδεσμάτων, ὑπὲρ ὧν ἐν ἰδίᾳ γέγραπται βιβλίον. εὐλαβεῖσθαι δὲ χρὴ μη-
δὲν, εἰ καὶ θερμαίνοις σφοδρῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ διὰ τῆς καλαμίνθης φάρμακον ἀδεῶς λαμβάνειν. ἔστι δὲ ἡ σύνθε-
σις αὐτοῦ τοιαύτη, καλαμίνθης, καὶ γλήχωνος, καὶ πετροσελίνου, καὶ σεσέλεως ἑκάστου ἀνὰ Γο. β. σελίνου σπέρ-
μα, κορύμβων θύμου, ἀνὰ Γο. δ, ἑκατέρου, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, λιβυστικοῦ μὲν Γο. ἑκκαίδεκα, πεπέρεως δὲ ὀκ-
40 τὼ καὶ μ. πεπέρεως μὲν οὖν ἔστω τὸ βαρύσταθμον ὀνομαζόμενον. σέσελι δὲ, τὸ μασσαλεωτικόν. πετροσέλινον δὲ
τὸ μακεδονικὸν, καὶ τούτου μάλιστα τὸ ἀστρεωτικόν. ἡ καλαμίνθη δὲ καὶ ἡ γλήχων, μάλιστα μὲν ἐκ κρήτης, εἰ δὲ
μὴ, ἀλλ' ἐκ χωρίων ὑψηλῶν τε καὶ ξηρῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ θύμα τὰ μὲν οὖν ξυλώδη καὶ σκληρὰ τῶν βοτανῶν, ἀπορ-
ρίπτειν, λαμβάνειν δ' εἰς τὸ φάρμακον, τὰ φύλλα, καὶ τούτων μάλιστα, τὰ λεπτότατά τε καὶ εὐθαλέστατα, καὶ ἐπ' ἄ-
κραις ταῖς βοτάναις, καὶ πρὸς αὐτοῖς, ἄνθη τε καὶ τὰ σὺν αὐτοῖς λεπτότατα κάρφη. κόπτειν δ' ἅμα σύμ-
παντα καὶ διαττᾶν χρὴ διὰ λεπτοῦ κοσκίνου. μάλιστα γὰρ εἰς ὅλην τὴν ἕξιν τοῦ ζώου τὰ τοιαῦτα φάρμακα
ἀναδίδοται, καθάπερ γε τὰ παχύτερα κατὰ τὴν γαστέρα μένει. τοῖς στενοῖς στόμασι τῶν φλεβῶν ἐναρμοσθῆναι
μὴ δυναμένου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ διοσπολιτικὸν ὀνομαζόμενον φάρμακον, οὗ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἔμ-
προσθεν ἐμνημόνευσα, παχυμερέστερον εἴωθα σκευάζειν, ἐπειδὰν ὑπαχθῆναι τὴν γαστέρα δι' αὐτοῦ δεήσω, καί
τις οὐκ εἰδὼς τοῦτο, λεπτότατόν τε καὶ χνοωδέστατον ἐργασάμενος αὐτό. τὴν μὲν ὑποχώρησιν οὐδέν τι προὔ-
50 τρεψεν. οὖρα δ' ἐκίνησεν οὐκ ὀλίγα, καὶ ἡμῖν ἐκοινοῦτο θαυμάζων τε ἅμα καὶ ζητῶν τοῦ γεγονότος τὴν ἀληθινὴν
αἰτίαν. αὐτὸς μὲν γὰρ ἔφη νομίζειν δυσκρασίαν τινα τοῦ [illegible], καὶ γὰρ ἐκάλεσεν οὕτως αἰτίαν εἶναι τοῦ συμβε-
βηκότος, ὡς δ' ἔμαθεν ὅτι τὸ τῆς συνθέσεως εἶδος αἴτιον ὑπῆρχεν αὖθις ἑτέρως ἐσκεύασε τυχὼν τοῦ σκο-
ποῦ. τούτου μὲν οὖν τοῦ παραγγέλματος ἐπὶ πάσης συνθέσεως φαρμάκου, ἄμεινον μεμνῆσθαι. τὸ δὲ προκεί-
μενον ἐν τῷ παρόντι λόγῳ φάρμακον, ἀκριβῶς ἅπαντα λεπτὰ λαμβανέτω, χάριν τοῦ ῥᾳδίως ἀναδίδοσθαί
τε καὶ φέρεσθαι πάντα. μιγνύσθω δὲ τοῖς οὕτω παρασκευασμένοις, μέλι τὸ κάλλιστον ἀκριβῶς ἀπηφρισμέ-
νον. ἡ δὲ χρῆσις αὐτοῦ γινέσθω κατὰ τὴν ἑωθινὴν ἀνάτριψιν καὶ πρὸ τῶν γυμνασίων δὲ καὶ λουτρῶν. ἔξεστι δὲ
καὶ χωρὶς τοῦ μίξαι τὸ μέλι ξηρῷ τῷ φαρμάκῳ φυλάξαντα χρῆσθαι παραπλησίως ἁλσὶ τοῖς εἰς ὄψα παρε-
σκευασμένοις. ἔξεστι δὲ καὶ εἰς πτισάνην ἐμβαλεῖν οἷον ὄξος ἤτοι τοιοῦτον ἀντὶ πεπέρεως. οὐ μόνον δὲ τὸ ξηρὸν

ἁλῶν δ' ἥκιστα δεῖ πολὺ χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ ζέον τῷ μέλιτι, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δυνατὸν ἀναμιγνύντα τοῖς ἐδέσμασιν,
ἀποχεῖσθαι μετά τινος ἐξ αὐτῶν, ὡς ἡδὺ τῷ χρωμένῳ φαίνεσθαι. μηδὲν μέντοι τὴν τροφὴν, μηδέποτε λαμ-
βάνειν μήτε τοῦτο, μήτ' ἄλλο τι φάρμακον, ἀνάδοσιν ἰσχυροτέραν ἐργαζόμενον. οὐ γὰρ ἀναδίδοσθαι τηνικαῦτα
βέλτιον, ἀλλὰ πέττεσθαι τοῖς ληφθεῖσιν. ἄμεινον οὖν δεῖ τοῖς ἐπικουρίας τινὸς ἔξωθεν εἰς πέψιν δεομένοις, ἐν
τούτῳ τῷ καιρῷ δίδοσθαι φάρμακον, οὗ τὴν σύνθεσιν ἔμπροσθεν ἐδήλωσα. λέγω δὲ τὸ διὰ τριῶν πεπέρε-
ων ἁπλοῦν, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πέπερι μόνον ἐπιπαττόμενον τῷ ποτῷ, χρηστὸν εἰς τὰ παρόντα, καὶ εἴπερ ἄρα μείζων
τις εἴη χρεία, καὶ τὸ διὰ χυλοῦ τῶν κυδωνίων μήλων, οὗ τὴν σύνθεσιν ἅπασαν ὁρῶ καὶ τὴν δύναμιν ἀκρι-
βῶς ἐξηγησάμενος κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον, εἰς δὲ τὰ παρακείμενα νῦν, ἁπάντων ἄριστον φάρμακον, ὧν ἐγὼ γινώ-
σκω, τὸ διὰ τῆς καλαμίνθης ἐστὶ, καὶ γὰρ λεπτύνει τὰ παχέα καὶ γλίσχρα καὶ διαφορεῖ, καὶ οὔρησιν κινεῖ, καὶ
10 καταμήνια γυναιξίν. ἔστι δὲ καὶ ἥδιστον ἐν τῇ χρήσει, καὶ μάλιστα ὅταν λάβῃ πλείονος τοῦ μέλιτος. ἑψεῖσθαι
δ' ἐπὶ πλέον αὐτὸ χρὴ τηνικαῦτα, τοῖς δ' ἀπεστραμμένοις τὰ γλυκέα, καὶ φεύγουσι τὸ μέλι, καὶ γὰρ τοιαῦ-
ται μέντοι τινες εὑρίσκονται φύσεις, ὀλίγον ἐν τῇ συνθέσει μιγνύσθω τὸ μέλι. βέλτιον δὲ καὶ μᾶλλον ἑψεῖσθαι
τούτοις, καὶ γὰρ ἧττον οὕτως ἐστὶ γλυκὺ καὶ ἧττον ἀνατρέπει τὸν στόμαχον, ἐπὶ τῶν ἀπεστραμμένων φύσει τὸ
μέλι. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα πάντα, καὶ αὐτός τις ἐπινοείτω πρὸς τῆς ἡμετέρας συμβουλῆς. ἐν ἅπα-
σι διαφυλάττων σκοπὸν, ἥδιστον γενέσθαι τὸ φάρμακον εἰς ὅσον ἐγχωρεῖ, φυλαττομένους αὐτῆς τῆς εἰς τὴν ὠφέ-
λειαν δυνάμεως. οὐ γὰρ δὴ ταύτην γ' ἐκλύσαι κελεύω τῆς ἡδονῆς στοχαζόμενος. ὅταν οὖν ἐπὶ δύο που τὰς
πρώτας ἡμέρας ἢ τρεῖς οὕτως ᾖ παρεσκευασμένος ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἤδη καὶ γυμνάσασθαι διὰ τῶν
συνήθων αὐτῷ, ἀποπειρώμενος εὐχροίας τε καὶ τῶν ἄλλων σημείων, ἃ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν εἴρηται λόγον. εἰ
μὲν γὰρ ἅπαντά σοι χρηστὰ φαίνοιτο τελέως γυμνάζειν αὐτόν. εἰ δὲ μὴ προσκαταπαύειν τε τοῦ συμμέτρου, καὶ
20 τοῖς εἰρημένοις πρὶν διαιτήμασί τε καὶ φαρμάκοις φυλάξαντα κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὖθις ἐπιχειρεῖν τῷ
γυμνασίῳ κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς σημείοις τε καὶ σκοποῖς. ἵν' ὅταν ἤδη πάντα ἄμεμπτα φαίνη-
ται, πρὸς τὴν αὐτὴν δίαιταν ἐπαναγάγῃς αὐτὸν, ἣ καὶ πρὶν ἁλῶναι τῷ κοπώδει συμπτώματι συνήθης ἦν.
ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ τῆς ἐλάτης ἀκόπῳ φαρμάκῳ χρῆσθαι συμφέρει, τοῖς κατὰ τὴν σάρκα τε καὶ τὸν ὄγκον ἅπαν-
τα τοῦ ζώου χυμοὺς ἠθροικόσιν, ἤτοι πεφθῆναι δυνάμενον, ἢ διαφορηθῆναι, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον εἰπεῖν τι καὶ πε-
ρὶ τῆς ἐκείνου συνθέσεως. ἔστι μὲν οὖν ὡραιότατον αὐτῆς τὸ ἀφέψημα, περὶ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ ἀρκτούρου. ὅστις
καιρὸς ἐν Ῥώμῃ μὲν ὁ καλούμενος μήν ἐστι σεπτέμβριος. ἐν Περγάμῳ δὲ παρ' ἡμῖν ὑπερβερεταῖος. Ἀθήνησι δὲ
μυστήρια. ἐλαίῳ δ' ἐμβάλλειν αὐτὸ χρὴ καθ' ἣν ἂν θέλῃ ὥραν τοῦ ἔτους, οὐδὲ μία γὰρ ὅσον ἐπὶ τούτῳ διαφορά.
βέλτιον δὲ εἰ καὶ θλάσας ἐμβάλλει αὐτό. θᾶττον γὰρ οὕτω τὸ ἔλαιον ἐμπλήσει τῆς ἰδίας ποιότητός τε καὶ δυ-
νάμεως. εἴη δ' ἂν ὁ χρόνος οὗτος ἐλάχιστος ἡμερῶν μ. πολλάκις δ' ἡμεῖς καὶ τρεῖς καὶ τέτταρας καὶ πολὺ
30 πλείους μῆνας ἐπιτρέψαμεν ἐμβραχῆναι, κἄπειθ' οὕτως ἀπερρίψαμεν, τὸ ἀφέψημα, τὸ δ' ὑγρὸν ὀθονίῳ διη-
θήσαμεν. ἔστω δὲ τὸ μὲν ἔλαιον, ἕν τι τῶν χαλαστικῶν, οἷον περ ἐν Ἰταλίᾳ τὸ σαβῖνον ἐμβαλέσθω δ' εἰς τὰς εἴκο-
σι καὶ πέντε κοτύλας αὐτοῦ, μόδιος ἰταλικὸς τοῦ ἀφεψήματος τῆς ἐλάτης. οὐσῶν δὲ καὶ τῶν κοτυλῶν ἰτα-
λικῶν ἃς δὴ καὶ λίτρας ὀνομάζουσι. βραχέντος δ' ἐν αὐτῷ τοῦ ἀφεψήματος, πολλῷ δῆλον ὅτι μεῖον γίνεται, σύμμετρον
δ' οὖν ἐστι τῷ καταλειφθέντι, κηροῦ μὲν λίτρας ἐμβαλεῖν τέσσαρας. ῥητίνης δὲ ἐλατίνης τὸ τρίτον τῆς λίτρας
μέρος, αἵπερ εἰσὶν ὁλκῆς. ∠. β'. καὶ λ'. τὸ δ' ἴσον ἐμβαλλέσθω μὲν τῆς στροβιλίου ῥητίνης. εἰ δ' αὕτη μὴ πα-
ρείη, ἀντ' αὐτῆς τῇ τερεβινθίνῃ χρῆσθαι. ἑψεῖν δ' ἄμεινον ἐν ἀγγείου διπλοῦ, ἢ πάντως γ' ἐπὶ πυρὸς ἀσθενοῦς,
οἷον ἐστὶ τὸ τῶν ἀνθράκων, ἔστωσαν δ' οὖν μηδ' οὗτοι πολλοί. τοῦτο τὸ φάρμακον ἐπιτηδειότατον ἐστὶν εἰς ἅπαν-
τας κόπους αὐτομάτους τε καὶ οὐκ αὐτομάτους. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ διὰ τῆς αἰγείρου τῶν ἀνθῶν συντιθέμενον. ἔστι
δὲ καὶ τοῦτο τοιόνδε. τῶν ἀνθῶν τῆς αἰγείρου μεμυκότων ἔτι, μόδιος ἰταλικὸς ἐμβάλλεται λίτραις ἐλαίου σα-
40 βίνου πεντεκαίδεκα ἢ εἴκοσι. μὴ παρόντος δὲ τοῦ σαβίνου, τῶν ὁμοίων τι παρασκευαστέον ἐλαίων. εἴρηται δ' ἐν
τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ὅμοια πάντ' ἐστὶ τὰ λεπτομερῆ θ' ἅμα καὶ μὴ στύφοντα. κάλλιον δ' εἰ καὶ μετρίως θλασθὲν,
ἐμβληθείη τῷ ἐλαίῳ τὸ ἄνθος. εἰ δὲ καὶ καθ' ἑκάστην διακινοῖτο, καὶ μάλιστα ὅταν ἥλιος ἢ θερμὸς ἐν οἰκήματι,
τε θερμῷ, τὴν ἀπόθεσιν ἴσχῃ, θᾶττον τε ἂν οὕτω μὲν μᾶλλον ἡ τῆς αἰγείρου ποιότης τε καὶ δύναμις εἰς τοὔλαιον
μεταληφθῇ. ὥστε σε μετὰ δύο που καὶ τρεῖς μῆνας δύνασθαι ἐκθλίψαντα τὸ ἄνθος αὐτὸ μὲν ἀπορρίψαι. τὸ δ' ἔλαιον
ἔχειν ἀδήκτως διαφορητικὸν. οὐδέν τι μεῖον τοῦ ἐλατίνου, καὶ μέντοι καὶ κηρὸν καὶ ῥητίνην ἔξεστιν ἐμβάλλειν
αὐτῷ τοσοῦτον, ὅσον ἀρτίως ἐν τῇ συνθέσει τοῦ διὰ τῆς ἐλάτης εἴρηται φαρμάκου. παχύτι δ' εἴποτε γένοιτο τὸ
ἐκθλιβόμενον ὑγρὸν, ἱκανὸν οὐ μόνον τὸ τέταρτον μέρος, ἀλλὰ καὶ τὸ πέμπτον μίγνυσθαι κηροῦ. ἐγὼ δ' οἶδα
ποτε καὶ τὸ ἕκτον ἐμβαλὼν. παχύ τι τοῦ ἐλαίου γινόμενον, καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῷ χρῆσθαι χαίροντος ὑγροτέ-
ρῳ φαρμάκῳ. τινὲς δ' οὐκ ἀναμένοντες ἐν χρόνῳ πλέονι διαβρέχεσθαι τά τε ἄνθη καὶ τὰ ἀφεψήματα. τοῦτο μὲν,
50 ἑψεῖν αὐτὰ δέονται. τοῦτο δ' ὕδωρ ἐμβάλλειν. ὅσοι γε προμηθέστεροι, χάριν τοῦ μήτε φρυχθῆναι τὰ ἐμβληθέν-
τα, μηδὲ κνισῶδες γενέσθαι τοὔλαιον. ὅσοι δ' ἔτι τούτῳ ἐπιμελέστεροι, τὴν ἕψεσιν ἐν ἀγγείοις διπλοῖς ποιοῦνται.
καλεῖται δ' οὕτως, ἐπειδὰν πρὸς ὑποκειμένου λέβητος ὕδωρ ἔχοντος ζέον, ἔνεστι τέ τι τούτῳ μικρὸν ἀγγεῖον,
εἰς ὃ μέλλει τὸ ἔλαιον ἐγχεῖσθαι. τοῦτο μέν γε καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν, ἀλλ' οὐκ εἰς τὴν τῶν ἀφεψημάτων ἢ ἀνθῶν ἕψη-
σιν. οὐδὲν γὰρ ταύτης δεόμεθα πολυχρονίως αὐτὰ ἀποβρέχοντες. ἀλλ' ὁπότ' ἂν διατήκειν ἐν τῷ λέβητι τὰς ῥη-
τίνας καὶ τὸν κηρὸν ἐπιχειρῶμεν ἐν τῇ τοῦ φαρμάκου σκευασίᾳ. καταναγκαζόμενος δέ τις ἐν τάχει σκευάζειν αὐ-
τὰ, δεήσεταί τε προσαφεψεῖν ὡς εἴρηται, καὶ ὕδατος ἐγχεῖν ἢ οἴνου χάριν τοῦ μὴ φρύγεσθαι. τὸ μὲν οὖν ὕδωρ
εἰς τὰ παρόντα, χρησιμώτερον. ὁ δ' οἶνος, εἴς τε τὰς ποδαγρικὰς διαθέσεις καὶ ὅλως ἀρθρίτιδας. ἀρκεῖ δὲ μι-
γνύναι τοσοῦτον ὕδατος, ὡς ἑψόντων ἐκδαπανηθῆναι πᾶν. εἴη δ' ἂν οὕτως ὀλίγον, ὡς τετραπλάσιον ἢ πεντα-

πλάσιον αὐτῷ τὸ ἔλαιον ὑπάρχειν. ταῦτα τε οὖν τὰ φάρμακα διαφορεῖ τὰ κατὰ τὰς σάρκας τε καὶ τὸ δέρ-
μα, μὴ πάνυ παχεῖς, μηδὲ γλίσχρους χυμούς. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τὸ ἐκ τοῦ χαμαιμήλου ἔλαιον, αὐτό τε καθ'
ἑαυτὸ μόνον, ἐμβληθέντων τε κηροῦ καὶ ῥητίνης αὐτῷ. ἱκανὸν δὲ κἀνταῦθα, τοῦ μὲν κηροῦ τὸ τέταρτον μέρος
τῆς δὲ ῥητίνης τὸ ιβ'. εἰ δὲ μηδενὸς τῶν εἰρημένων ἐλαίων εὐποροίη, ἀνήθινον ἔλαιον ποιήσασθαί σοι ῥᾷστον.
ἔστι δὲ καὶ τοῦτο διαφορητικὸν φάρμακον, εἴτε καταμόνας τις, εἴτε σὺν κηρῷ τε καὶ ῥητίνῃ χρῷτο. πειρᾶσθαι
δ' ἐπ' ἀλείου διπλοῦ τὸ ἀνήθινον ἕψειν. ἄμεινον δὲ καὶ χλωρὸν εἶναι τὸ ἄνηθον. ὅταν δὲ ἡ τοῦτο καθ' ἓν χρήζει και
ρὸν, ὡραῖον ὑπαρχέτω, καὶ τὸ σαμψύχινον δ' ἔλαιον ἐπιτήδειον ἐν ὥρᾳ χειμερινῇ καὶ χωρίῳ ψυχρῷ, καὶ καταστάσει
παραπλησίᾳ. λαμβανέτω δὲ καὶ τοῦτο κηροῦ τε καὶ ῥητίνης, εἰ παρασκευάζειν ἔτι πλέον αὐτό γε βούλει τοῖς
ἀλειφομένοις ὑπ' αὐτοῦ σώμασιν. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν λιβανωτίδα πόαν ἀποζέσας ἐλαίῳ, καὶ εἰ μηδὲ ταύτην
10 ἔχοις, ῥίζαι τεύτλου λευκοῦ, καὶ ἡ τοῦ σικύου ἀγρίου ῥίζα, καὶ ἡ τῆς ἀλθαίας, καὶ ἡ τῆς βρυωνίας ἱκανῶς δια
φοροῦσιν ἐναποτιθέμεναι καὶ αὗται τὴν ἑαυτῶν ποιότητά τε καὶ δύναμιν ἐλαίῳ τινὶ τῶν διαφορητικῶν.
ἐς ὅ, τι δ' ἂν ἐθέλῃς ἔλαιον οὕτω παρασκευασθὲν ἐμβαλεῖν, ἤτοι κηρὸν μόνον, ἢ καὶ ῥητίνην τινὰ σὺν αὐτῷ, κάλ
λιστην γε καὶ παραμόνιμον ἀλειφὴν κατασκευάσεις. ἀρκεῖ δὲ τοὐπίπαν ἐμβάλλειν τοῦ μὲν κηροῦ, τὸ τέταρ-
τον μέρος, τῆς δὲ ῥητίνης τὸ δωδέκατον. εἰ δὲ καὶ δύο ῥητίνας ἐμβάλοις, ἐλατίνην τε ἅμα καὶ στροβιλίνην, ἢ καὶ
τρίτην ἐπ' αὐταῖς τὴν τερμινθίνην, ἢ καὶ μὴ παρουσῶν τούτων τὴν ὑγρὰν πιτυΐνην, ἔσται σοι καὶ οὕτω δια
φορητικὸν τὸ φάρμακον. ἀχρεῖον δὲ τούτων, ἤτοι τὴν ἐκ τῶν κεραμίων μιγνύναι πιτυΐνην, ἢ καὶ τὴν φρυκ-
τὴν ὀνομαζομένην, οὐδὲν μὲν ὡς ἀποδέουσιν αὗται τῶν προειρημένων. οὐ μὴν παντάπασιν εἰσὶν ἀπόβλητοι.
λοιπῆς δ' οὔσης κοπώδους διαθέσεως ἐν ᾗ πρὸς τῇ τῆς αἰσθήσεως ἑλκώδει πλῆθος ὠμῶν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι
περιέχεται, λεκτέον ἂν εἴη καὶ περὶ τῆσδε. χαλεπὸν δ' οὐδὲν ἐξευρεῖν αὐτῆς τὴν ἐπανόρθωσιν ἀπὸ τῶν εἰρημένων
20 ὁρμώμενον. εἰ γὰρ καὶ πότε μὲν ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶ τὸ πλῆθος τῶν ὠμῶν δεῖ τέμνειν αὐτὰ καὶ πέττειν
ἔφαμεν χρῆναι φυλαττομένους τὴν εἰς τὸν ὄγκον ἀνάδοσιν. ὁπότ' ἐν ταῖς ἐσχάταις φλεψὶ καὶ κατὰ τὴν ἕξιν
τοῦ ζώου πέττειν τε ἅμα καὶ διαφορεῖν, ἄμφω μικτέον δεῖν ἐφ' ὧν ἄμφω συμβέβηκεν. εἰ μὲν ἰσοσθενῶς ἐνοχλεῖν
σοι δόξειεν, ὁμοτίμως ἀμφοτέρων στοχαζόμενον. εἰ δὲ εἴη θάτερον ἐπικρατέστερον, εἰς ἐκεῖνο μὲν ἀναφέρων τῆς ὅλης
θεραπείας τὸ κῦρος, ἀμελῶν μὴ δὲ θατέρου τοῦ μικροτέρου. μιχθήσεται μὲν οὖν, ἡ πρὸς ἀμφότερα θεραπεία, κα-
τὰ τόνδε τὸν τρόπον. οὐδὲν γὰρ χεῖρον καὶ ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγον εἰπεῖν τι καὶ περὶ τοῦδε. τῷ διὰ τριῶν πε-
πέρεων ἁπλῷ φαρμάκῳ χρῆσθαι συνεβούλευον, ἐφ' ὧν ὠμῶν χυμῶν πλῆθος ἐν ταῖς φλεψὶν δεῖ καὶ μάλιστα
ταῖς πρώταις, εἰ τοίνυν μὴ μόνον ἐν αὐταῖς ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς φλεψὶν εἴη, καὶ ἤδη καὶ κατὰ τὰς
σάρκας ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς ἐπιμελείας, τῷ διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων φαρμάκῳ χρηστέον. ἔχον τι καὶ πε-
τροσελίνου τοσοῦτον, ὁπόσον ἂν ἔχῃ ἀνίσου τε καὶ θύμου, καὶ ζιγγιβέρεως. μετὰ δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν,
30 καὶ μᾶλλον ἔτι τὴν δευτέραν ἐπιμιγνύναι αὐτῷ τοῦ διὰ τῆς καλαμίνθης. εἶθ' ἑξῆς ἴσα μικτέον. εἶτ' ἤδη
προήκοντι τῷ χρόνῳ, πλέον τοῦ διὰ τῆς καλαμίνθης. εἶτ' ἐπὶ τελευτῇ καὶ μόνον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης διαίτης, ὅταν ἰσοκρατεῖς αἱ διαθέσεις ὑπάρχωσι, μιγνύναι καὶ αὐτῶν τῆς ἐπανορ-
θώσεως τοὺς σκοπούς. ἀλλ' ἐν ἀρχῇ μὲν ἐπικρατείτω τὰ τῶν ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶν ἰάματα. κατὰ δὲ τὴν τε-
λευτὴν, τὰ τῶν ἐν σαρκί. μεσοῦντος δὲ τοῦ χρόνου μιγνύσθω κατ' ἴσον ἀμφότερον. ταῦτα τε οὖν εἴρηταί μοι
καὶ ἤδη δῆλον ὅπως ἐπανορθοῦσθαι χρὴ τὰ κατὰ τοὺς χυμοὺς ἁμαρτήματα, πρὶν νοσῆσαι τὸν ἄνθρωπον. ἐξ ὧν
γὰρ καὶ τῆς κοπώδους διαθέσεως εἴπομεν, ὅταν ἐπιμίγνυται τινὶ κακοχυμίᾳ, πάρεστι συλλογίζεσθαι, καὶ
περὶ τῶν ἄλλων ἑκάστης, ἐπειδὰν μόνη ποτὲ συνίσταται. περὶ μὲν οὖν τοῦ τε πρώτου γένους τῶν κόπων, ἐφ' ὧν ἑλκω-
δης δεῖ κατὰ πάντα τοῦ ζώου αἴσθησις, ὅσαι τ' ἄλλαι μοχθηρῶν χυμῶν ἐν τῷ σώματι γίγνονται πλεονεξίαι,
καθ' ἑαυτάς τε καὶ σὺν κόποις, σχεδὸν ἤδη λέλεκται πάντα. περὶ δὲ τοῦ τονώδους ὑφ' ἡμῶν κληθέντος κόπου,
40 λέγω ἐφεξῆς. ὅτι μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος κόπος ὅταν ἄνευ γυμνασίων συνίσταται πλῆθος ἐνδείκνυται διατείνον
τὰ στερεὰ μόρια τοῦ ζώου, καὶ ἄλλοις μέν τισι τῶν εὐδοκίμων ἰατρῶν ἔδοξεν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἐρασί-
στρατον. ὅτι δ' ὅταν αἵματος ᾖ πλῆθος, ἄριστον ἤτοι φλέβα τέμνειν, ἢ ἀποσχάζειν τὰ σφυρά, λέλεκται μέν που καὶ
πρόσθεν. ἀναληπτέον δ' ἔτι καὶ νῦν τὸν λόγον, Ἐρασιστράτου χάριν. ὃς οὔτ' ἐπ' ἄλλης ὅλως οὐδεμιᾶς, οὐδὲ καὶ
τῆσδε τῆς διαθέσεως ἐχρήσατο φλεβοτομίᾳ. ὅτι μὲν οὖν καὶ τῆς ὑγιεινοτάτης φύσεως ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος ἐνέ-
στηκεν, ἐγχωρεῖ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἐκκενοῦν τὸ τοιοῦτον πλῆθος, ἔμπροσθεν εἴρηται. κατὰ μὲν γὰρ τὰς μο-
χθηράς, ἐφ' ὧν τὸ περιττὸν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἢ τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα φέρεται, πηλίκον δεῖ καὶ ὃν ἑτέρῳ
τρόπῳ κενώσεως χρῆσθαι παραλείποντας φλεβοτομίαν, εἰρήσεται μέν που καὶ διὰ τῶν ἑξῆς ὑπομνημά-
των, ὅταν ὑπὲρ τῶν μοχθηρῶν κατασκευῶν ὁ λόγος περαίνεται, λέλεκται δ' ἤδη κἀν τῷ περὶ φλεβοτομί-
50 ας πρὸς Ἐρασίστρατον. ὅθεν οὐδὲ ἔστι μηκύνειν ἐν τῷδε περὶ αὐτῶν ἀλλ' ἤδη τὸν λοιπὸν καὶ τρίτον τῶν κόπων
ὅταν αὐτομάτως συνίσταται, τὸν λόγον ἄγειν, ὃν ἐν τῷ πρόσθεν ἐκαλέσαμεν φλεγμονώδη. διά τε τὸ τῆς ὀδύ-
νης μέγεθος, καὶ ὅτι μετὰ θερμότητος ἐπιφανοῦς συνίσταται συνεξαίρων εἰς ὄγκον τοὺς μῦς. οὗτος ὁ κόπος, οὐδ'
ὀρθῶς ὀλίγον; μή τοι γε δυοῖν ἢ τριῶν ἔχεται ἡμερῶν ἴσον ὄγκον τῆς Ἐρασιστράτου βραδυτῆτος, ἀλλ' αὐτίκα
πυρετὸν ἐπιφέρει σφοδρότατον, ἢ μή τις φθάσας ἀποχέῃ τοῦ αἵματος. καὶ γὰρ οὖν καὶ θερμότατον δεῖ τὸ τῶν
τοιούτων κόπων αἷμα, καὶ πλείστης αὐτοῦ δέονται τῆς κενώσεως ἅπαντες σχεδὸν οἱ καταληφθέντες τῷ κόπῳ, καὶ
οἱ πολλοὶ δ' αὐτῶν πυρέττουσι κἂν ἀρχαίοις τοῦ αἵματος. ὅθεν οὔτε βλακεύειν, οὔτε ὀλίγον ἀφελεῖν προσήκει, ἀλλὰ
διὰ ταχέων ἐκκενοῦν, καὶ μέχρι λειποθυμίας ἄγειν, εἰ μηδὲν ἕτερον κωλύοι. κάλλιον δὲ εἰ ἐγχωρεῖ δὶς ἀφελεῖν ἐν
ἡμέρᾳ μιᾷ, τὸ μὲν οὖν πρότερον οὕτω κενοῦντας, ὡς μὴ λειποθυμῆσαι τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ δεύτερον οὐδὲ τὴν
λειποψυχίαν φοβεῖσθαι προσήκει. τῇ μὲν γὰρ προτέρᾳ κενώσει καταλυθεὶς, οὐκ ἂν ὑπομείνῃ τὴν δευτέραν.

ἐν ταύτῃ δ' ἔτι πάθοι τοιοῦτον δυσανακόμιστον γίνεται. μὴ φλεβοτομηθέντες δὲ οἱ οὕτως διακείμενοι, τύχης ἀγα-
θῆς εἰς τὸ σωθῆναι δέονται καὶ οὐδὲ σώζονται. εἰ μὴ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον, ἢ αἱμορραγήσαντες ἐκ ῥινῶν, ἢ
λαύρων ἱδρώτων αὐτοῖς ἐκχυθέντων. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ μάλιστα μέλλοντας τέμνειν φλέβα, πότερον κα-
τὰ θώρακα καὶ νῶτα καὶ ὀσφὺν ἐρείδουσιν αἱ τάσεις τε καὶ αἱ σφυγματώδεις ὀδύναι, ἢ κατὰ κεφαλὴν καὶ τράχη-
λον μᾶλλον. οὕτως μὲν γὰρ τὴν ὠμιαίαν διαιρήσεις, καὶ μᾶλλον εἰ πληρώσεως αἰσθάνοιντο καὶ θερμῆς τῆς κεφαλῆς, ἐκείνως
δὲ τὴν ἔνδον. εἰ δ' ὅλως ὁμαλῶς ὑπὸ τοῦ κόπου τὸ σῶμα κατέχοιτο, τὴν μέσην ἀμφοῖν. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τῇ φλεβο-
τομίᾳ πυρέσσειν ἄρξαιντο, τῆς θεραπευτικῆς ἔργον ἤδη μεθόδου προνοήσασθαι τούτων. εἰ δ' ἀπύρετοι διαμέ-
νοιεν, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἐπὶ τῇ φλεβοτομίᾳ πτισάνης χυλὸν ἢ ἐκ χόνδρου ῥοφήματα διδόναι μό-
νον, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ καὶ λούειν αὖ ἤδη δαψιλεῖ σὺν ἐλαίῳ, διαιτᾶν δὲ, κἂν λούσῃς μετριώτατα, θρι-
10 δακίνης εἰ βούλοιτο διδόναι τι ἔτι κολοκύνθης, εἰ παρείη, καὶ πτισάνης. ἀγαθὸς δὲ καὶ ὁ χόνδρος, ἔνθ' ὡς πτισά-
νην τις αὐτὸν ἡδύνας ὄξει σκευάζειν, εἴτε χωρὶς ὄξους. εἰ δὲ μὴ παρείη κολοκύνθη, μαλάχῃ καὶ τεύτλῳ καὶ
λαπάθῳ, καὶ ἀνδράφαξυι χρῆσθαι. εἰ δὲ καὶ σαρκὸς βούλοιτο γεύσασθαι, τὴν τῶν πετραίων ἰχθύων ἢ ὀνίσκων
ἐν λευκῷ ζωμῷ καλῶς ἑψήσαντα διδόναι. προσαγορεύω δὲ λευκὸν ζωμὸν, ὅταν ἄνευ σαρκός τε καὶ πολὺ δὴ
μᾶλλον τῆς ἄλλης καρυκείας σκευασθῇ, ἀνήθου τε καὶ ἁλῶν ἐμβληθέντων εἰς ὕδωρ σὺν ἐλαίῳ καὶ πράσῳ βρα-
χεῖ. κάλλιον δὲ εἰ καὶ τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν οἴνου φείσαιτο. τῇ τρίτῃ δὲ, εἰ μὲν εὐπέπτως φέροι τὴν ὑδροποσί-
αν, εἴργειν οἴνου καὶ τότε. μὴ φέροντος δὲ, μάλιστα μὲν ἀπόμελι διδόναι, καὶ γὰρ ἐμψύχει τε πως ἠρέμα μετὰ τὸ
ποτὸν, οὗ καὶ αὐτοῦ χρῄζουσιν οἱ φλεγμονώδεις κόποι. μὴ παρόντος δὲ τούτου, λεπτὸν καὶ λευκὸν οἶνον διδόναι,
καὶ τἆλλα κατὰ λόγον ἀνακομίζειν, εὐχύμῳ τε καὶ μηδαμῶς θερμαινούσῃ διαίτῃ χρώμενον. εὐλαβεῖσθαι
δὲ μάλιστα πάντων ἀθρόως ἀνατρέφειν, ὅσοι γὰρ ἐπὶ τοιαύταις κενώσεσιν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς δίαιταν εὐθέως ἐπα-
20 νῆλθον, ἐμπίπλαται τούτοις ἕξις ἀπέπτων χυμῶν, οὓς ἀναρπάζει πρὶν πεφθῆναι καλῶς ἔν τε γαστρὶ καὶ κα-
τὰ τὰς φλέβας ὁ τοῦ σώματος ὄγκος. αὕτη μὲν ἡ ἀρίστη πρόνοια τοῦ φλεγμονώδους κόπου. διατί δὲ ἐπαφαι-
ρεῖν τι κελεύομεν αἵματος ἐπ' αὐτῶν καὶ μὴ πληροῦν ἀθρόως, ἀρκεῖ μὲν δή που καὶ τὴν ἐμπειρικὴν αἰτίαν εἰ-
πεῖν, ὅτι καὶ μᾶλλον ὀνίνανται κενωθέντες οὕτω, καὶ ὑγιαίνουσιν εἰς μακρὸν ὡς εἴρηται διατελοῦσι. προσθεῖναι
δ' οὐκ ἂν χεῖρον ἂν εἴη, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἔνδειξιν. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τῷ φλεγμονώδει
κόπῳ πλῆθος αἵματος ἠθροισμένον θερμοῦ κατὰ τὸν ὄγκον ἐστὶν, ἡ φλεβοτομία δὲ τοὺς ἐν τοῖς ἀγγείοις ἐκκενοῖ χυ-
μοὺς, ἄμεινον ἐπὶ τῇ προτέρᾳ κενώσει τοσοῦτον χρόνον διαλιπεῖν, ὡς μεταληφθῆναί τι καὶ ἐς τὰς φλέβας
ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα. τοῦτο δ' οὐκ ἐπιτρεπτέον ἐν αὐταῖς ἀπομένειν, ἢ μὴ μοχθηρὸν ὑπάρχει, ἀλλ' ἐκκενωτέον αὐ-
τοῦ τὸ πλεῖστον. ταῦτά τοι καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐπαφαιροῦμεν αἵματος. ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ τὴν τρίτην,
ἐπειδὰν ἀντισπᾶν τε καὶ μετάγειν ἐξ ἑτέρων εἰς ἕτερα συμφέρειν δόξῃ. λέγεται δὲ καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων διορι-
30 σμῶν ἀκριβέστερον ἐν τοῖς περὶ φλεβοτομίας, ὧν οὐκ ἐγχωρεῖ μεμνῆσθαι τανῦν, διὰ τὸ τῆς θεραπευτικῆς πραγμα-
τείας ἰδιωτέρους ὑπάρχειν αὐτοὺς, καὶ μέλλειν που καὶ αὖθις ἴσως ἡμᾶς ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ περὶ φλεβοτομίας
ἐντελέστερον διέρχεσθαι. λοιπὸν οὖν ὅτι ταχέως οὐ χρὴ πληροῦν ἐπὶ ταῖς φλεβοτομίαις εἰπόντες, ἐνταῦθα καταπαύσο-
μεν τὸν λόγον. ἕξει δὲ καὶ οὗτος εἰς πίστιν ὑπόθεσιν τινὰ τῶν ἤδη προαποδεδειγμένων, ἐν τῇ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων
πραγματείᾳ. δέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ λόγῳ πᾶσι τοῖς ὑπὸ φύσεως διοικουμένοις ὑπάρχουσα δύναμις ἔμφυτος
ἡ ἑλκτικὴ τῶν οἰκείων χυμῶν ὑφ' ὧν τρέφεσθαι μέλλει. δέδεικται δὲ καὶ ὡς ἐπειδὰν ἀπορῇ μὲν οἰκείας τε καὶ ἅμα
καὶ χρηστῆς τροφῆς, ἐπείγεται καὶ τῶν οὐ χρηστῶν τι συναρπάσαι. τοιοῦτον δ' ἐστί που τὸ μήπω πεφθὲν, ἐν
κοιλίᾳ τε καὶ φλεψίν. ἀναγκαῖον οὖν ἐπειδὰν πλείω λαμβάνει τὰ σιτία κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ ἄνθρωπος ἀναρ-
πάζεσθαι πλεῖστον ὠμὸν χυμὸν εἰς τὸν ὄγκον τοῦ ζώου διὰ πολλὰς αἰτίας. ὅτι τε φαυλότερον ἐν τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς
φλεψὶ πέττεται τὸ πλέον, ὅτι τε πλέον εἰς τὸν ὄγκον ἀνέρχεται, διὰ τὸ πλέον ὑπάρχειν. ὅτι τε πρωϊαίτερον ἢ χρὴ,
40 διὰ τὸ συγχωρεῖν μὲν τὴν γαστέρα ταῖς φλεψὶ, τὰς φλέβας δὲ, ἅπασι τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις ἐπισπᾶσθαι τὸ μή-
πω κατειργασμένον. ὅπερ οὐκ ἂν συνεχώρησαν ὁμοίως, εἴπερ ὀλίγον ἦν. ἐπιδέδεικται γὰρ ὡς αὐτὰ πρότερον
ἀπολαύει τὰ μόρια τῆς οἰκείας τροφῆς, εἶθ' οὕτως ἑτέροις ἐπιπέμπει. τὸ δὲ δὴ τελευταῖον καὶ μέγιστον αἴτιον
τῆς βλάβης τοῖς οὕτω διακειμένοις ἐστὶ, τὸ πολλὴν καὶ ἡμίπεπτον ἐπισπασάμενα τροφὴν τὰ καθ' ὅλον τὸν ὄγ-
κον τοῦ ζώου μόρια, πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἐξ αὐτῆς ἀπογεννᾶν περιττωμάτων. οὐδὲ γὰρ πέττειν αὐτὴν ἅπασαν
ὁμοίως τῇ χρηστῇ δυνατὸν αὐτοῖς, οὔτε προσφύειν, οὔθ' ὁμοιοῦν, ἀλλ' ἀτυχεῖν ἐν ἑκάστῳ τῶν οἰκείων ἔργων ἐπὶ τῇ
μοχθηρᾷ τε ἅμα καὶ πολλῇ τροφῇ. ὅμοιον γάρ τι συμβαίνειν αὐτοῖς ἀναγκαῖον, οἷόν τι καὶ αὐτῇ τῇ γαστρὶ προ-
σενεγκαμένῃ σιτία πολλὰ, κακῶς παρεσκευασμένα. λέγω δὲ παρεσκευάσθαι κακῶς, ὅσα δεόμενα τινὸς ἑψήσεως ἢ
ὀπτήσεως οὐκ ἀπέλαυσε τελέως αὐτῆς. ἄρτον οὖν ἐλλιπῶς ὠπτημένον ἢ κρέας ἢ ὄσπριον ἀτελῶς ἑψημένον,
ἀδύνατον ἐστὶ πεφθῆναι χρηστῶς ἐν γαστρί. τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ἔχει τὰ κατὰ τὴν γαστέρα μοχθηρῶς κατεργασθέν-
50 τα πρὸς τὴν δευτέραν τῶν ἐν φλεψὶ πέψιν, ὅνπερ τὰ φαῦλα παρασκευασθέντα σιτία πρὸς τὴν ἐν τῇ γαστρί.
καὶ μέντοι τὰ κατὰ τὰς φλέβας οὐκ ὀρθῶς πεφθέντα, τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον ὡς πρὸς τὴν ἐν σαρκὶ πέψιν,
ὃν ἔχει τὰ μὲν σιτία πρὸς τὴν ἐν τῇ γαστρί. τὰ δ' ἐκ ταύτης ἀναδιδόμενα, πρὸς τὴν ἐν ταῖς φλεψίν, οὔτ' οὖν
ἡ γαστὴρ ἀκριβῶς πέττει τὰ ἔξωθεν, οὔθ' αἱ φλέβες τὰ ἐκ τῆς γαστρὸς, οὔθ' αἱ σάρκες, τὰ ἐκ τῶν φλεβῶν, ὅταν
μὴ καλῶς ᾖ προκατειργασμένον, κἀν τούτῳ πλῆθος ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐν τῷ σώματι γεννᾶσθαι περιττωμάτων. ἐμοὶ
μὲν οὖν εἴρηται τὸ σύμπαν, ὡς ἐν βραχυτάτῳ διελθεῖν, εἰ δέ τις ἑκάστου τῶν εἰρημένων εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἐπι-
στήμην ἀκριβῆ λαβεῖν βούλεται τούτων, τὰ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀναγνωστέον ἐστὶν, ἐν οἷς ἀποδέδεικται
πρῶτον μὲν ὡς ἡ γαστὴρ ἑαυτῆς ἕνεκα λαμβάνει τὴν τροφὴν, ἵνα ἀπολαύσῃ τε καὶ ἀναπληρώσῃ τὸ ἐλλεῖπον
ἑαυτῇ, καὶ διὰ τοῦτο περιπτύσσεται πανταχόθεν αὐτῇ καὶ κατέχει σύμπασαν, ἄχρι περ ἂν ἱκανῶς κορεσθῇ.

ἐντέροις δὲ ὡς ἐπειδὰν μηκέτι δέηται τοῦ φέρεσθαι, τότ᾽ ἀνοίγνυσι μὲν τὸν πυλωρὸν, ἐκθλίβει δὲ καὶ ὠθεῖ κάτω τὰ περιττὰ τῶν σιτίων, ὡς ἄχθος ἀλλότριον. ἔθ᾽ ὡς ἐν τῇ διὰ τῶν ἐντέρων ὁδῷ καὶ μάλιστα τῶν λεπτῶν ἀναρπάζουσιν αἱ καθήκουσαι φλέβες τὴν τροφὴν ἐκ τῆς πρὸς τὴν κοιλίαν ὁμιλίας ἠλλοιωμένην τε καὶ σφαλερωτέραν τῷ ζώῳ γεγενημένην. εἶτα καὶ κατὰ τὰς φλέβας ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην διαδίδοται τὸν ὅμοιον τρόπον, ὃν ἐκ τῆς γαστρὸς εἰς τὰς φλέβας, ἐντεῦθεν δ᾽ ἤδη κατειργασμένην τελέως, εἰς ἕκαστον ἕλκεται τῶν τοῦ ζώου μορίων. ἵνα πέττεται τὴν τρίτην πέψιν ὁμοιοῦταί τε τῷ τρεφομένῳ. ταῦτ᾽ οὖν ὅστις ἐξ ἐκείνων ἀναλέξεται τῶν γραμμάτων, οὐκέτ᾽ ἀγνοήσει τὴν αἰτίαν δι᾽ ἣν πολλοὶ κενωθέντες τὴν ἕξιν, εἰ μὴ μετρίως ἀναφέροιντο αὖ, πολλὰ περιττώματα καθ᾽ ὅλην αὐτὴν ἀθροίζουσι καὶ νοσοῦσιν ἐξ αὐτῶν οὐκ εἰς μικρόν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΥΓΙΕΙΝΩΝ ΛΟΓΟΣ. έ.

Πέμπτον ἐνιστάμενος λόγον περὶ τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, παραμυθήσασθαι βούλομαι πρότερον, εἴ τινες ἄρα δυσχεραίνουσι τῷ μήκει τῆς διδασκαλίας, οὐ γὰρ ἡμέτερον ἔγκλημα τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ προκειμένου πράγματος ἴδιον. εἰ μὲν γὰρ οἷόν τ᾽ ἐστὶν μακρὰν θεωρίαν ἐν βραχέσι διελθόντα μηδὲν τῶν χρησίμων παραλιπεῖν, ἡμεῖς ἁμαρτάνομεν, οὐκ ἀνάγκην μηκύνοντες. εἰ δ᾽ οὐκ ἐγχωρεῖ σαφέστερόν τε ἅμα καὶ ἔλαττον περὶ τῶν αὐτῶν εἰπεῖν, οὐχ ἡμῖν μέμφεσθαι προσήκειν, ἀλλὰ τοῖς παραλιποῦσιν οὐκ ὀλίγα τῶν ἀναγκαίων, ἔστι δ᾽ ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τε ἅμα καὶ οἷον στοιχεῖον ἁπάσης τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, ὡς πάμπολλαι φύσεις τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν, ὅπερ ὁμολόγηται μὲν ἅπασι ἰατροῖς τε καὶ γυμνασταῖς. οὕτω δὲ γράφουσιν οἱ πλείους αὐτῶν περὶ τῆς ὑγιεινῆς ἀγωγῆς, ὡς περὶ ἑνὸς ἀνθρώπου διαλεγόμενοι, καὶ ταῦτα μηδὲν ἐπιδειξάμενοι, κἂν ἕνα τινὰ πρὸς αὐτῶν ὠφεληθέντα, καίτοι γ᾽ οὐδένα δίκαιον ἦν, ἀλλὰ παμπόλλους ἐπιδείξαντας ἔμπροσθεν μὲν νοσοῦντας συνεχῶς, ὕστερον δ᾽ ἀνόσους ἔτεσι παμπόλλοις ὑφ᾽ ἑαυτῶν διαφυλαχθέντας, οὕτως ἐπιχειρεῖν γράφειν. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπεδείξαμεν τοῦτο, καὶ τοὺς ἔμπροσθεν συνεχῶς νοσοῦντων ἀνόσους φυλάξαντες, ἐκ τοῦ πεισθῆναι τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασιν, οὕτως ἐπεχειρήσαμεν περὶ αὐτῶν γράφειν, ἐνίους μὲν γὰρ ὅλως ἐκωλύσαμεν γυμνάζεσθαι, ταῦτα δὴ τὰ κατὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων γυμνάσια μόναις ταῖς κατὰ τὸν βίον ἐνεργείαις ἀρκεῖσθαι βουλεύσαντες. ἐνίους δὲ τοῦ πλήθους ἀφελεῖν τῶν γυμνασίων ἐκελεύσαμεν, ὡς εἰς ἐλάχιστον συστεῖλαι τὸ πᾶν. ἐνίους δὲ τὰς ποιότητας ὑπαλλάξαι μόνας, ἢ τὴν τάξιν, ἢ τὸν καιρόν. ἐνίους δὲ τὴν σύμπασαν αὐτῶν ἰδέαν μεταβαλεῖν, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ λουτρῶν ὑποθήκας δόντες, ὡς ἤτοι μὴ λούεσθαι παντάπασιν, ἢ πλείω τῶν ἔμπροσθεν, ἢ ἐλάττω καὶ πρὸ τροφῆς μόνον, ἢ καὶ μετὰ τροφὴν, ἢ θερμοτέροις τῶν πρόσθεν, ἢ χλιαρωτέροις ὕδασιν, ἢ ψυχροτέροις παντάπασιν ἀνόσους ἐφυλάξαμεν ἔτεσι παμπόλλοις, ἀλλ᾽ οὐκ ἂν τούτων οὐδὲν ἐποιήσαμεν, εἰ μήτε δὲ τὰς φυσικὰς τῶν σωμάτων διαφορὰς ἐπιστάμεθα, μήτε τὴν ἑκάστῳ προσήκουσαν ὑγιεινὴν δίαιταν. ἔνιοι δὲ τῶν ὑγιεινὰ συγγράμματα γραφόντων, ἢ καὶ χωρὶς γραμμάτων ὑποθήκας διδόντων, οὐδὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀνόσους ἠδυνήθησαν φυλάξαι, κἄπειθ᾽ ὅταν ἐπισκώπτωνται πρός τινων ἄλλα τέ τινα λεγόντων πρὸς αὐτοὺς καὶ προσφερομένων ἐκεῖνο τὸ ἔπος, ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. οἱ μὲν, εἰς ἀσχολίας δή τινας ἀναφέρουσι τὴν αἰτίαν, οἱ δὲ, καὶ δι᾽ ἀκολασίαν ὁμολογοῦσι νοσεῖν, ἀλλὰ τούτοις μὲν, ἡ ἀπολογία, πολὺ χείρων ἐστὶ τῆς κατηγορίας, ἐμοὶ γοῦν κριτῇ. τοῖς δ᾽ εἰς τὰ κατὰ τὸν βίον αὐτοῖς συμπίπτοντα τὴν αἰτίαν ἀναφέρουσιν. εἰ μὲν ἐφήμερόν τινα πυρετὸν πυρέξειαν, ἐπ᾽ ἐγκαύσει καὶ ψύξει καὶ κόπῳ. καί τισιν ἑτέροις τοιούτοις αἰτίοις, ἀφίστασθαι χρὴ τῶν ἐγκλημάτων. εἰ δέ τινα τῶν ἄλλων, οὐκ ἀφίστασθαι. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς, τὸ πάμπαν ἀπύρετοι διεμείναμεν, ἀλλὰ διὰ κόπους δέ τινας ἐπυρέξαμεν, ἁπάντων τῶν ἄλλων νοσημάτων ἀπαθεῖς διατελοῦντες, ἐτῶν ἤδη παμπόλλων, καὶ μήν τοι καὶ πληγέντες τινὰ μέρη τοῦ σώματος, ἐφ᾽ οἷς ἕτεροι φλεγμοναῖς τε ἅμα καὶ βουβῶσι ἁλόντες, ἐπύρεξαν οὔτε βουβῶνα ἔσχομεν, οὔτε ἐπυρέξαμεν, οὐκ ἄλλοθέν ποθεν, ἢ ἐκ τῆς ὑγιεινῆς θεωρίας, τῶν τηλικούτων ἐπιτυχόντες. καὶ ταῦτα μήτε κατασκευῆς σώματος ὑγιεινῆς εὐτυχήσαντες ἐξ ἀρχῆς, μήτε βίον ἀκριβῶς ἐλεύθερον ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ ταῖς τῆς τέχνης ὑπηρεσίαις δουλεύοντες, καὶ φίλοις, καὶ συγγενέσι, καὶ πολίταις ὑπουργοῦντες, εἰς πολλὰς, καὶ τῶν νυκτῶν τὸ πλεῖστον ἀγρυπνοῦντες, ἐνίοτε μὲν ἀρρώστων ἕνεκα, διαπαντὸς δὲ τῶν ἐν παιδείᾳ καλῶν, ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ἐνοσήσαμεν οὐδὲν νόσημα τῶν ἐκ τοῦ σώματος, ὁρμωμένων ἐτῶν ἤδη παμπόλλων, ὅτι μὴ καθάπερ ἔφην ἐφήμερόν ποτε πυρετὸν, ἐν τῷ σπανιωτάτῳ διὰ κόπον γινόμενον, καίτοι κατά γε τὴν τῶν παίδων ἡλικίαν, καὶ πρὸς ἔτι τῶν ἐφήβων τε καὶ μειρακίων, οὐκ ὀλίγαις οὐδὲ μικραῖς ἑάλωμεν νόσοις, ἀλλὰ μετά γε τὸ εἰκοστὸν ὄγδοον ἔτος ἀπὸ γενετῆς ἐμαυτὸν πείσας ὡς ἔστι τις ὑγιεινὴ τέχνη τοῖς προστάγμασιν, αὐτῆς ἠκολούθησα παρ᾽ ὅλον τὸν ἑξῆς βίον, ὡς μηκέτι νοσῆσαι νόσημα μηδὲν, ὅτι μὴ σπάνιόν που πυρετὸν ἐφήμερον, ἔστι δὲ δή που καὶ τοῦτον αὐτὸν φυλάξασθαι τελέως, ἐλεύθερον βίον ἑλομένῳ, ὡς ἔν τε τοῖς ἔμπροσθεν ἤδη γέγονε δῆλον, ἔτι τε μᾶλλον ἐστὶ σαφὲς ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰρησομένοις, εἰ θέλει τις προσέχειν τὸν νοῦν, ἐγὼ γάρ φημι, μηδὲ βουβῶνα δύνασθαι γίνεσθαι, τοῖς ἀκριβῶς παρεσκευασμένοις εἰς ὑγίειαν, εἴτ᾽ ἀπέριττον αὐτοῖς ἐστὶ τὸ σῶμα τοῦ γένους τῶν περιττωμάτων ἑκατέρου, τοῦ τε κατὰ τὸ ποσὸν, καὶ τοῦ κατὰ τὸ ποιὸν, πρὸς μὲν δὴ τοὺς νῦν ἐπαγγελλομένους, ἢ λέγειν, ἢ γράφειν ὑγιεινὰ παραγγέλματα, καὶ ταῦθ᾽ ἱκανά, πρὸς δὲ τοὺς ἔμπροσθεν περὶ ὧν οὔτε ἐκ τῆς τῶν ἄλλων ἱστορίας ἠκούσαμεν, ὡς

ἤτοι σφᾶς αὐτοὺς ἀνόσους διεφύλαξαν. ἢ τοὺς πεισθησομένους αὐτοῖς. οὔτ᾽ ἐτόλμησαν ἐν τοῖς συγγράμμα-
σιν ἀλαζονεύεσθαί τι τοιοῦτον, οὐδ᾽ ἀντιλέγειν αἰσχύνη, ἀλλὰ θαυμάζειν μόνον. εἴ τινες αὐτῶν ἐν βιβλίῳ τὴν
ὑγιεινὴν ἅπασαν θεωρίαν ἐπηγγείλαντο περιλαβεῖν, οὐ μὰ Δί᾽ οὕτω γράφοντες περὶ αὐτῆς ὡς Ἱπποκράτης
ἐν τοῖς πρώτοις τε καὶ γενικωτάτοις κεφαλαίοις ἐνδεικνύμενος τὴν μέθοδον, ἀλλ᾽ ἐξεργαζόμενοι πάντ᾽ ἀκριβῶς
ὥσπερ ἡμεῖς. ἡ μὲν δὴ τοῦ μήκους τῶν λόγων αἰτία καὶ δὴ λέλεκται. χρὴ δ᾽ ὅς τις ἐστὶ φιλόκαλός τε ἅμα καὶ φιλόπο-
νος ἐπὶ τοῖς ἀρίστοις, οὐ πρὸς τὸ μῆκος ἀπαγορεύειν τῆς ὑγιεινῆς τέχνης, ἀλλὰ τοῦ μεγέθους ἄγασθαι τῶν ἐπαγγελ-
μάτων αὐτῆς. πῶς γὰρ οὐ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τῆς τέχνης ταῦτ᾽ ἐστὶν ἔργα. γηράσαντα μέχρι πλείστου, ταῖς αἰ-
σθήσεσιν ἀπαθῶς ὑγιαίνοντα διὰ παντὸς φυλάξαι ἄνοσον, ἀνώδυνον, ὁλόκληρον; εἴ γε μὴν μὴ παντάπασιν ἐξ
ἀρχῆς νοσῶδες εἴη τετυχηκὸς σῶμα, ἀλλ᾽ ἔστω καὶ πάνυ μοι δοκῶ τινὰς ὑπόπτους φύσει θεάσασθαι παμπόλλοις νό-
10 σοις ἁλισκομένους, καὶ τελευτῶντας δὲ, κατά γε τὸ γῆρας ἀνιάτοις περιπεσεῖν πάθεσιν, οὓς ἐνῆν ὅσον ἐπὶ τῇ
φυσικῇ τοῦ σώματος ἕξει ταῖς τ᾽ αἰσθήσεσιν ἁπάσαις ἀπηρώτους διατελέσθαι, μέχρι γήρους ἐσχάτου, καὶ τοῖς
ἄλλοις ἅπασι μορίοις τοῦ σώματος ὑγιαίνοντας. πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν ἐστὶν ἀρίστης φύσεως ταῦτα, βαστάζεσθαι μὲν
ὑπ᾽ ἄλλων διὰ ποδάγραν. κατατήκεσθαι δὲ ταῖς ὀδύναις λιθιῶντα, καὶ τὸ κῶλον ἀλγοῦντα, καὶ κατὰ κύστιν
ἕλκος ἐκ κακοχυμίας ἔχοντα; πῶς δ᾽ οὐκ αἰσχρόν ἐστιν διὰ τὴν θαυμαστὴν ἀρθρῖτιν ἀδυνατοῦντα χρῆσθαι ταῖς
ἑαυτοῦ χερσὶν, ἑτέρου δεῖσθαι τοῦ προσφέροντος τὴν τροφὴν τῷ στόματι καὶ τοῦ τὴν μὲν ἕδραν ἀπονίζοντος ἐν τοῖς
ἀποπάτοις; ἄμεινον γὰρ ὅς τις μὴ παντάπασιν εἴη μαλακὸς, ἑλέσθαι δὴ μυριάκις τεθνάναι, πρὶν τοιοῦτον ὑπο-
μεῖναι βίον. εἰ δὲ δὴ καὶ τοῦ κατ᾽ αὐτὸν αἴσχους τις ὑπερορᾷ δι᾽ ἀναισχυντίαν τε καὶ μαλακίαν, ἀλλὰ τῶν γε πόνων οὐκ
ἐχρῆν ὑπερορᾶν, οὓς νύκτωρ τε καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ἔχουσιν. ὥσπερ ὑπὸ δημίων στρεβλούμενοι τῶν παθῶν. καίτοι
τούτων ἁπάντων, ἢ ἀκολασίαν, ἢ ἄγνοιαν, ἢ ἀμφοτέρας ἀναγκαῖον αἰτιᾶσθαι. ἀλλὰ τὴν μὲν ἀκολασίαν, οὐκ ἦν
20 καιρὸς ἐπανορθοῦσθαι. τὴν δ᾽ ἄγνοιαν ὧν χρὴ ποιεῖσθαι, ἐλπίζω διὰ τῆσδε τῆς πραγματείας ἰάσασθαι καθ᾽ ἑκάστην
φύσιν σώματος, ἰδίαν ὑγιεινὴν ἀγωγὴν θέμενος. ἀρξάσθαι δέ μοι που δεικνύειν αὐτὴν, ἀπὸ τῆς ἀρίστης, ἧς ὁ σκοπὸς
ἐστὶν οὐκ ἐπανόρθωσις, ἀλλὰ φυλακὴ τῶν ὑπαρχόντων, ὅπερ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν. εἰπόντες περὶ αὐτῆς ἄχρι δεῦρο
καθ᾽ ἑκάστην τῶν ἡλικιῶν, πλὴν τῆς παρακμαστικῆς καλουμένης, ἧς τὸ τελευταῖον μέρος ἰδίως ὀνομάζεται γῆρας.
ἔχοντός τινα καὶ τούτου τομὴν ἰδίαν, ὡς ὕστερον εἰρήσεται κατ᾽ ἐκεῖνο τοῦ λόγου τὸ μέρος, ἔνθα τὸ καλούμενον τῆς
τέχνης γηροκομικὸν μέρος, εἰς διδασκαλίαν ἄξομεν. ἀλλὰ νῦν γε τὰ κυριώτατα τῶν εἰρημένων ἀναλαβόντες
ἐπὶ τὰς μοχθηρὰς φύσεις τῶν σωμάτων μεταβησόμεθα, δεικνύντες ὅπως ἑκάστην αὐτῶν ἐν ὑγείᾳ μάλιστα φυ-
λακτέον ἐστί. τὸ τοίνυν ἄριστον σῶμα σκοποὺς ἔχει κατὰ μὲν τὰς ποσότητάς τε καὶ ποιότητας καὶ δυνάμεις. ἐν
μὲν τοῖς γυμνασίοις, τὰ μέτριά τε καὶ σύμμετρα προσαγορευόμενα, μετὰ τοῦ πᾶσιν ὁμοτίμως τοῖς μορίοις τοῦ σώ-
ματος προσάγεσθαι, φυλαττομένων ἡμῶν ἅπασαν ὑπερβολήν. εἰ δέ ποθ᾽ ἁμαρτηθείη καθ᾽ ὁτιοῦν τῶν εἰρη-
30 μένων ἐπανορθουμένων τὸ σφάλμα. κατὰ δὲ τὴν τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων φύσιν ἐν ποσότητι καὶ ποιότη-
τι καὶ δυνάμει, σκοπὸς πάλιν ἐστὶ κἀνταῦθα τὸ σύμμετρον, ὡς μήτε πλείω, μήτ᾽ ἐλάττω λαμβάνειν, ἀλλ᾽ ἢ ὅσα
πεφθέντα καὶ ἀναδοθέντα καὶ θρέψαντα τὸ σῶμα καλῶς, εἰ δέοι καὶ τοῖς ἔτ᾽ αὐξομένοις τι προστεθῆναι σύμ-
μετρον, οὐδὲν ἐάσει περιττὸν, οὐδ᾽ ἐνδεές. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους τε καὶ τὰς ἐγρηγόρσεις, καὶ τὰ λουτρὰ, καὶ
τὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα τὴν συμμετρίαν δηλονότι προσήκει φυλάττειν. εἰ δέ ποθ᾽ ἁμάρ-
τοι τις καθ᾽ ὁτιοῦν τῶν εἰρημένων, ἐπανορθοῦσθαι τὸ σφάλμα. κοινὸς δ᾽ ἔστω σοι σκοπὸς ἁπάσης ἐπανορθώσεως,
ἡ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας χρῆσις. εἰ μὲν ἐπὶ πλέον ἐπόνησε τὸ σῶμα τῇ προτεραίᾳ καθαιροῦντι τὸ πλῆθος τῶν
γυμνασίων. εἰ δ᾽ ἐνδεέστερον, αὐξάνοντι. οὕτω δὲ εἰ καὶ ὀξυτέραις ἐχρήσατο ταῖς κινήσεσιν, ἀνιέντι μετρίως. εἰ δ᾽ ἐκ-
λελυμέναις, ἐπιτείνοντι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ μὲν ταῖς εὐτονωτέραις, τὰ μαλακώτερα γυμνάσια πα-
ραλαμβάνων, ἐπὶ δὲ ταῖς ἀτονωτέραις, ἰσχυρότερα, καὶ τὰ σφοδρὰ δὴ τοῖς ἀμυδροῖς ἀντεισάγων, καὶ τοῖς σφο-
40 δροῖς τἀναντία. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ἁπάσας ἀμετρίας ἐπανορθούμενος, διὰ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας, ὑγιαίνοντα
διαφυλάξαι τὸν ἄνθρωπον. εἰς δὲ τὸ μηδένα ταῖς ἐπανορθώσεσι σφάλλεσθαι πρῶτον μὲν χρὴ γιγνώσκειν ἀκριβῶς
τὰς διαθέσεις τοῦ σώματος, εἶτα μεμνῆσθαι τῶν ἐν τῇ προτεραίᾳ προγεγενημένων ἁπάντων. αἱ μὲν γὰρ διαθέσεις,
ἐνδείξονται τὸ πλημμεληθὲν, ἡ μνήμη δὲ τῶν προγεγενημένων εἰς ὅσον χρὴ μετακινῆσαί τι τῶν συνήθων ὑπαγο-
ρεύσει. κατὰ μὲν δὴ τὰς διαθέσεις, αἱ τοιαίδε εἰσὶν ἀμετρίαι, ὡς ἰσχνότερον, ἢ εὐογκότερον, ἢ σκληρότερον, ἢ μα-
λακώτερον, ἢ ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ ἀραιότερον, ἢ πυκνότερον ἑαυτοῦ φαίνεσθαι τὸ σῶμα, πρὸς τῷ μὴ κατὰ
φύσιν ἀκριβῶς ἀποσώζειν εὐχροιαν. ἡ μνήμη δὲ τῶν προγεγονότων, αὐτό τε τὸ ἁμαρτηθὲν ἐνδείξεταί σοι καὶ
διδάξει τὴν ἐπανόρθωσιν ἐκ τοῦ παραβάλλεσθαι τοῖς ἐνεστῶσιν. εἰ μὲν γὰρ ἰσχνότερον τὸ σῶμα φαίνοιτο, σκοπεῖ-
σθαι χρὴ καὶ ἀναμιμνήσκεσθαι, πότερον πλείω τοῦ προσήκοντος ἐπόνησεν, ἢ ὀξυτέραις ἐχρήσατο ταῖς κινήσεσιν,
ἢ περὶ τὴν τρῖψιν ἐπλεόνασεν, ἢ τὰ λουτρά. καὶ μετὰ ταῦθ᾽ ἑξῆς ἐπισκοπεῖσθαι πότερον ἐφρόντισεν, ἢ ἠγρύπνησεν,
50 ἢ ἐξέκρινε κατὰ γαστέρα, πολὺ πλείω τοῦ προσήκοντος. ἐπισκοπεῖσθαι δὲ καὶ εἰ ὁ οἶκος θερμότερος ἐν ᾧ διέτρι-
ψεν, ἢ ἔφαγεν ἔλαττον, ἢ ἔπιεν, ἢ ἀφροδισίοις ἐχρήσατο πλείοσιν. εἰ δ᾽ ἐν ὄγκῳ μείζονι τὸ σῶμα φαίνοιτο, μὴ τρῖ-
ψις μαλακὴ, ἢ γυμνάσιον ἔλαττον, ἢ βραδύτερον, ἢ πλείων ὕπνος, ἢ ἐποχὴ γαστρὸς, ἢ σιτίων πλῆθος ἀμέμπτως πε-
φθέντων. εἰ δὲ σκληρότερον ἑαυτοῦ φανείη τὸ σῶμα, τρίψεων ἀναμνησθῆναι χρὴ πρῶτον, εἶτα γυμνασίων εὐτόνων μετ᾽
ἀνταγωνιστοῦ σκληροῦ πηλοῦντος, καὶ πρὸς τούτοις εἰ ἐν κόνει καὶ ταύτῃ σκληρᾷ καὶ ψυχρᾷ, καὶ εἰ χωρὶς τῆς καλουμέ-
νης ἀποθεραπείας. εἶθ᾽ ἑξῆς λουτρῶν, εἰ ψυχρὰ παντάπασιν, ἢ λίαν θερμὰ, καὶ ὁ οἶκος ἐν ᾧ διέτριψεν ἐγρηγορώς τε
καὶ κοιμώμενος, ψυχρὸς, ἔτι δὲ σιτίων ξηρότητα καὶ πομάτων ἔνδειαν. εἰ δὲ μαλακώτερος ἑαυτοῦ γένοιτο κα-
τὰ τὴν ὑστεραίαν τὸ σῶμα, πρῶτον μὲν ἀναμιμνήσκεσθαι χρὴ τῆς τρίψεως, εἰ μαλακή τε καὶ σὺν λίπει, καὶ
λουτροῖς ἀτρέμα καὶ ἀραιοτέροις ἐγένετο. μετὰ δὲ τὴν τούτων ἐπίσκεψιν εἰ τὰ γυμνάσια βραδέα καὶ ὀλίγα

καὶ μετὰ τοῦ συμπαλαίοντος ἀμετρότερον ἁπαλοῦ, κἄπειτα περὶ πόματος εἰ πλεῖον, εἶθ' ἑξῆς ἐδεσμάτων εἰ
πλειόνων ἢ ὑγροτέρων τὴν φύσιν, εἶθ' ὕπνου, εἰ πλείους. ἐπεὶ δὲ τῆς μαλακῆς τοῦ σώματος ἐστὶ διαθέσεως, ἡ
ὑγρὰ καλουμένη, πλὴν ὅσον ἡ μὲν μαλακὴ, τῶν σωμάτων αὐτῶν ἐστὶν οἰκεία ποιότης, ἡ δ' ὑγρὰ, τῶν ἐν αὐτοῖς
ὑγρῶν, διακρίνεται δ' ἁπτομένων, ἡ μὲν γὰρ ὑγρὰ, σὺν ἰκμάσιν ἐστὶν, ἡ δὲ μαλακὴ, χωρὶς τούτων, ὄντος δὲ δη-
λονότι καὶ τοῦ μαλακοῦ σώματος ὑγροῦ, τοῖς οἰκείοις μορίοις, ἀλλ' ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας, μαλακὸν μὲν
τοῦτο καλείσθω, τὸ δ' ἕτερον ὑγρὸν, ἡ μὲν οὖν ἀμέτρως ξηρὰ διάθεσις, εὐθὺς σκληρύνει τὴν ἕξιν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ
μετὰ μαλακότητος ἐστὶν ἡ ὑγρὰ, δύναται μὲν γὰρ ἐσκληρῶσθαι μὲν ἡ σὰρξ, ἀναφέρεσθαι δ' ἐκ τοῦ σώματος
ἰκμὰς ἢ ἱδρὼς, ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὑγροτέρων, ἤτοι γ' ἀφροδισίων χρῆσιν ἄκαιρον, ἢ ἀπό τινος ἑτέρας αἰτίας
ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως, ὑποπτευτέον, ἢ ἀραιότητα τοῦ σώματος ἐπὶ μαλακαῖς ἀμέτρως τρίψεσιν, ἢ λουτροῖς
10 πλείοσιν, ἢ ἀέρι τῷ κατὰ τὸν οἶκον ἐν ᾧ διέτριψε θερμοτέρῳ παρὰ τὸ δέον. ἐπισκεπτέον δὲ καὶ περὶ πομάτων εἰ
πλέον, ἢ ὕπνοι πολλῷ πλείους τῶν κατὰ φύσιν, ἢ εἰ τὸ περιέχον ἀθρόως μετέβαλεν εἰς ὑγρότητά τε καὶ θερ-
μότητα, καὶ περὶ τροφῶν δ' ὡσαύτως, ἐπὶ δὲ τῆς ἁπαλότητος ἢ μαλακότητος, ἑκάτερον γὰρ ὀνομάζειν ἔθος
ἐστὶν, ὅταν ποτὲ χωρὶς ὑγρότητος ᾖ, πεπέφθαι μὲν τὴν τροφὴν ὀρθῶς καὶ τετράφθαι τὸ σῶμα, γεγυμνάσθαι δὲ ἐν-
δεέστερον. ἔμπαλιν δὲ ἐπὶ τῆς σκληρότητος, ἢ τετρίφθαι σκληρῶς, ἢ γεγυμνάσθαι πλείω μετὰ τοῦ σκληροῦ σώ-
ματος ἐν κόνει. ξηρότης δὲ τῆς ἕξεως, ἔνδειαν πόματος, ἢ τροφῆς, ἢ ἀγρυπνίαν, ἢ μέριμναν βιωτικὴν, ἢ πολλὴν
τρίψιν, ἢ γυμνάσιον ἄμετρον ἐνδείκνυται, ταῦτά τε οὖν βλέπειν σκεπτόμενος, ἐπανορθοῦσθαι δυνηθείης καθ' ἑκάστην
ἡμέραν τὸ σφάλμα, πρὶν αὐξηθὲν δυσίατον γενέσθαι. μέμνησο δ' ἀεὶ τοῦ πᾶσαν ἀμετρίαν εἰς ἐπανόρθωσιν ἄγεσθαι
διὰ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας, ὁ γάρ τοι σκοπὸς οὗτος, ἁπάντων ἐστὶ κοινὸς τῶν παρὰ φύσιν, ὥς τε χρὴ προσθέντα σε
τῷδε τήν τε τῶν σωμάτων αὐτῶν διάγνωσιν ὧν προνοεῖσθαι μέλλεις. ἑκάστου τε τῶν βοηθημάτων τὴν δύναμιν,
20 ἁπάσης ἐπιστήμονα τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης γενέσθαι, καθ' ἣν οὐ μόνον τοὺς ὑγιαίνοντας ἐν ὑγείᾳ διαφυλάξεις, ἀλλὰ
καὶ τοῖς νοσοῦσιν ἀναλήψῃ τὴν ἀρχαίαν ἕξιν. ὁποῖον μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἄριστον σῶμα, πρότερον εἴρηται, τὸ δ' ὑπολει-
πόμενον τούτου, γινώσκειν μέν σε χρὴ διὰ τρεῖς αἰτίας ἀπολειπόμενον, ἢ ὅτι κακῶς ἐξ ἀρχῆς κατεσκευάσθη κυόμενον,
ἢ ὅτι μετὰ ταῦτα πρός τινος αἰτίας εἰς τὴν παρὰ φύσιν ἤχθη διάθεσιν, ἢ τῷ τῆς ἡλικίας λόγῳ. πειρᾶσθαι δ' ἐπα-
νορθοῦσθαι πάντα, διὰ τῆς ἀντικειμένης ἀμετρίας, οἷον αὐτίκα τοῦ γήρως, τὸ γῆρας ἐστὶ μὲν ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ὡς ἐν τοῖς
περὶ κράσεων ἐπιδέδεικται λόγοις. ἐπανόρθωσις δ' αὐτοῦ, διὰ τῶν ὑγραινόντων τε καὶ θερμαινόντων γίνεται. τοιαῦτα
δ' ἐστὶ θερμὰ λουτρὰ γλυκέων ὑδάτων καὶ οἴνου πόσις ὅσαι τε τῶν τροφῶν ὑγραίνειν τε ἅμα καὶ θερμαίνειν πεφύκασι. τῶν
δὲ γυμνασίων ἢ τρίψεων ἁπάσης τε κινήσεως, ἀπὸ τούτων γὰρ ἄρξασθαι βέλτιον, ἐπειδὴ καλῶς εἴρηται τοὺς πόνους
» τῶν σιτίων ἡγεῖσθαι, τὰ δὲ χρὴ γινώσκειν, ὡς ἐκ μέρους μέν τινος ὀρθῶς εἶπεν ὁ ποιητὴς, ἐπὴν λούσαιτο φάγοι τε εὖ-
» δειν μαλακῶς, ἡ γὰρ δίκη ἐστὶ γερόντων. οὐ μὴν τό γε σύμπαν ἐν τούτῳ τέτακται. δέονται γὰρ οἱ γέροντες οὐδὲν ἧττον
30 τῶν νέων εἰς κίνησιν ἄγειν τὸ σῶμα, κινδυνευούσης αὐτοῖς σβεσθῆναι τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἐπί γε τῶν ἀκμαζόν-
των σωμάτων, εὑρίσκονταί τινες φύσεις, ἡσυχίας δεόμεναι, περὶ ὧν εἴρηταί τε καὶ Ἱπποκράτει, γερόντων δ' οὐ-
δεὶς χρῄζει παντελοῦς ἡσυχίας, ὥσπερ οὐδὲ γυμνασίου σφοδροῦ, ῥιπίζεσθαι μὲν γὰρ αὐτῶν δεῖται τὸ θερμὸν,
ἐξελέγχεται δὲ κατὰ τὰς σφοδροτέρας κινήσεις, αἱ μὲν οὖν μεγάλαι φλόγες οὐδὲν ἔτι χρῄζουσι τοῦ ῥιπίζον-
τος, ἀλλ' ἑαυταῖς εἰσὶν ἱκαναὶ, πρὸς τὸ διασώζεσθαί τε καὶ κρατεῖν τῆς ὕλης. οὔκουν οὐδ' ἀνατρίβεσθαι μετὰ τοὺς
ὕπνους ἕωθεν ἅπαντες οἱ κάμνοντες δέονται, καθάπερ οἱ γέροντες, ὁ γάρ τοι σκοπὸς τῆς τοιαύτης ἀνατρίψεως
ἅμα λίπει γινομένης. διττός ἐστιν, ἢ κοπώδη διάθεσιν ἰάσασθαι πρὶν αὐξηθεῖσαν ἀνάψαι πυρετὸν, ἢ ἀρρωστοῦσαν
ἀνάδοσιν ἐπεγεῖραι. πολλοὺς γὰρ ἀτροφοῦντας ἐκ μακροῦ χρόνου, ῥᾳδίως ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐσαρκώσαμεν,
ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἀγαγόντες τρίψιν. ἀλλ' ὅπερ ἄλλοις κατὰ πάθος ἐν χρόνῳ τινὶ γίνεται, τοῦτ' ἀεὶ τοῖς γέρου-
σιν ὑπάρχει, καὶ ψυχρὸν γὰρ ὅλον αὐτῶν ἐστὶ τὸ σῶμα, καὶ ἀδύνατον ἕλκειν τὴν τροφὴν ἐφ' ἑαυτὸ, καὶ κατερ-
40 γάζεσθαι καλῶς καὶ φέρεσθαι πρὸς αὐτῆς, ἀλλ' ἡ τρίψις ἐπεγείρουσα τὸν ζωτικὸν τόνον αὐτῶν καὶ θερμαί-
νουσα τὰ μέτρια, τήν τ' ἀνάδοσιν εὐπετεστέραν ἐργάζεται, καὶ τὴν θρέψιν ἑτοιμοτέραν. οὕτω τοι καὶ διαιτώ-
μενοι, νέοι τε πολλοὶ τῶν ἀτροφούντων ἐσαρκώθησαν, οἵ τε γέροντες ὠνίναντο πάντες. ἓν μὲν δή σοι τοῦτο κα-
θάπερ τι γυμνάσιον ἔστω τοῖς γέρουσιν ἕωθεν γιγνόμενον, ἡ μετ' ἐλαίου τρίψις, ἐφεξῆς δὲ περίπατοί τε καὶ αἰωρή-
σεις ἄκοποι, στοχαζόμενος τῆς τοῦ γέροντος δυνάμεως, διόπερ ἡμῖν εἴρηται πρόσθεν, ἐδεσμάτων τε καὶ πομά-
των, οὐκ ὀλίγα. παραδείγματος δ' ἕνεκεν, καὶ νῦν εἰρήσεται περὶ τῶν γυμνασίων, ὑπὲρ ὧν ἐμάθομεν ἔμπρο-
σθεν, ὡς τὰ μὲν ὀξέα, προσαγορεύουσι δ' οὕτως, ὧν αἱ κινήσεις ταχεῖαι, λεπτύνει τὸ σῶμα, τὰ δ' ἐναντία, πα-
χύνει, καὶ τὰ πολλὰ μὲν ξηραίνει, τὰ δὲ μέτρια σαρκοῖ. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐν αὐτοῖς διαφορῶν
ἁπασῶν, ὥσπερ γε καὶ περὶ τῶν τρίψεων, αἱ δὲ τῶν γυμνασίων ἰδέαι τοῖς γέρουσιν ὅσαι τ' ὠφέλιμοι καὶ ὅσαι
βλαβεραὶ, κριθήσονται τῇ τε τοῦ σώματος ὅλου διαθέσει, καὶ τοῖς ἔθεσι, καὶ τοῖς ἐνοχλοῦσι παθήμασι. τῇ μὲν
50 ὅλου τοῦ σώματος διαθέσει, κατὰ τάδε. τὸ μὲν τὸ ἄριστον τῇ κατασκευῇ σῶμα περὶ οὗ μέχρι δεῦρο πεποίημαι
τὸν λόγον ἐξ ἀρχῆς ὥσπερ ἐν νεότητι πρὸς ἅπαντας τοὺς σφοδροτάτους πόνους ἐπιτηδειότατόν ἐστιν, οὕτως ἐν
γήρᾳ, πρὸς ἅπαντας τοὺς μετρίους, τὸ δ' ἤτοι παχυσκελὲς, ἢ εὐρύστερνον, ἢ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ἰσχνοσκε-
λὲς, ἢ ὅσοις ὁ θώραξ μικρός ἐστιν, ἢ κομιδῇ ἔσται στενὸς, ἢ τὸ βλαισὸν, ἢ τὸ ῥαιβὸν, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀσύμμε-
τρον, εἰς τὰ πολλὰ τῶν γυμνασίων οὐκ ἂν ἐπιτήδειον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς διὰ τῆς φωνῆς γιγνομένοις, ὁ κακῶς πα-
ρεσκευασμένος θώραξ, ἐν δὲ τοῖς διὰ τῶν περιπάτων, τὰ σκέλη βλάπτεται, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπί τε χει-
ρῶν εἰρῆσθαί μοι νόει, καὶ τραχήλου, καὶ νώτου, καὶ ὀσφύος, ἰσχίων τε καὶ τῆς ῥάχεως ὅλης. ὅτι γὰρ ἂν αὐτῶν ᾖ κα-
κῶς ἐξ ἀρχῆς κατεσκευασμένον, ἐξελέγχεται μᾶλλον, ἢ ἐρρωμένον γυμναζόμενον, εἰ μὴ ἄρα τις τὰς ἀμέτρους κι-
νήσεις ὀνομάζειν ἐθέλει γυμνάσια σύμμετρα, τοῖς ἀσθενέσι μορίοις. ἀλλ' οὔτις τοῦ ὀνόματος μᾶλλον, ἢ πράγματος

ἢ ἀμφισβήτησις ἔσται τὰ δ᾽ εἰς ὑγείαν διαφέροντα τῷ γέροντι γυμνάσια, διὰ τῶν ἰσχυροτέρων χρὴ ποιεῖσθαι μο-
ρίων. συγκινεῖται γὰρ ἐκείνοις καὶ γυμνάζεται τὰ λοιπά, καὶ μὴν δὴ καὶ ἔθη μεγίστην ἔχει μοῖραν εἰς αἵρεσιν ἰδέας γυμνα-
σίων. ἄκοποι τε γὰρ αὐτοῖς αἱ εἰθισμέναι γίνονται κινήσεις ἥδονταί τε κατ᾽ αὐτὰς ἐνεργοῦντες, ὥσπερ αὖ πάλιν
ἐν τοῖς ἀήθεσιν ἄχθονταί τε καὶ κοπώδεις γίνονται. τῶν δὲ τεχνικῶν ἐνεργειῶν, οὐδ᾽ ἅψασθαι δυνατόν ἐστιν, ἢ αὐλεῖν
ἢ σαλπίζειν, ἢ κιθαρίζειν, ὥσπερ γε τῶν κατὰ παλαίστραν, ὅσοι παλαισμάτων ἀμαθεῖς, ἕκαστον οὖν τῶν γερόν-
των, ἐν τοῖς συνήθεσι γυμνάζειν, ἀνιέντας αὐτῶν τὴν σφοδρότητα, τρίτος δὲ σκοπὸς ἰδέας γυμνασίων ἀπὸ
τῶν παθημάτων λαμβάνεται, κοινὸς μὲν ἁπάσης ἡλικίας ὑπάρχων, οὐ μὴν ἴσην γε τὴν δύναμιν ἐν ἁπάσαις
ἔχων, ὅτι μηδὲ τὴν βλάβην ἴσην ἐργάζεται παροφθείς. ὅσοι μὲν γὰρ ἑτοίμως ἁλίσκονται σκοτώμασιν, ἢ ἐπι-
ληψίας, ἢ ὀφθαλμίαις σφοδραῖς, ἢ ὠταλγίαις, οὐ χρὴ τούτους ἐπινεύοντας, ἢ κατακύπτοντας, ἢ καλινδου-
10 μένους χαμαὶ γυμνάζεσθαι, περιπάτοις δὲ πολλάκις καὶ δρόμοις μετρίοις, αἰωρήσεσί τε ἐπὶ τῶν ὀχημάτων ἀκό-
πως χρῆσθαι. παραπλησίῳ δὲ τρόπῳ, καὶ ὅσοις παρίσθμια ῥᾳδίως, ἢ ἀντιάδες, ἢ συνάγχαι γίνονται, καὶ ὅσοις γαργα-
ρεὼν ἑτοίμως ῥευματίζεται, καὶ ὅσοις οὖλα, καὶ ὅσοις ὀδόντες, ἢ ὅλως τι τῶν κατὰ τὸν τράχηλόν τε καὶ τὴν ὅλην
κεφαλὴν μορίων, ἡμικρανία γοῦν ἐνοχλοῦνται πολλοί, καὶ τείνοντας ἄλλοι συνεχῶς ἀλγοῦσιν, ἐπὶ μικραῖς προ-
φάσεσιν, ὧν οὐδεὶς ἀνέχεται γυμνασίου πληροῦντος κεφαλήν, ἀλλ᾽ ἐστὶν ἅπασιν αὐτοῖς τὰ διὰ τῶν σκελῶν ὠφέ-
λιμα, καθάπερ γε τοῖς ἀσθενέσι φύσει τὰ σκέλη, βελτίω τὰ διὰ τῶν ἄνω μερῶν γυμνάσια, χειρονομίαι καὶ ἀκρο-
χειρισμοί, καὶ δίσκου βολαί, καὶ ἁλτήρων χρῆσις, ὅσα τε κατὰ τὴν παλαίστραν γυμνάζεται χαμαὶ πάντα. τοῖς
γε μὴν τὰ μέσα μόρια χειρῶν καὶ σκελῶν πάσχουσι ῥᾳδίως, ἅπαν μὲν εἶδος ἐπιτήδειον ἐστὶ γυμνασίων, ἐπεὶ τῶν
ἄλλων τις ἀπείργει σκοπῶν. ἤδη δὲ τὰ μὲν κατὰ θώρακα, τοῖς κάτω μᾶλλον χαίρει. τὰ δὲ κατὰ κύστιν ἢ νεφροὺς
τοῖς ἄνω. πλὴν δὲ καὶ γαστὴρ καὶ ἧπαρ ἔντερά τε καὶ κῶλον ὥσπερ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄνω τε καὶ τῶν κάτω μερῶν ἐστιν,
20 οὕτω καὶ τοῖς γυμνασίοις ὁμοίως χαίρει. τάς γε μὴν τρίψεις ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν μορίων, ἐν οἷς μὲν χρόνοις νοσεῖ, φυ-
λάττεσθαι προσήκει, ἐν οἷς δ᾽ ὑγιαίνει, προσφέρεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς ἄλλοις, καὶ μάλιστα τὰς ξηρὰς ἐπὶ πλεῖστον
ἀνατρίβοντα διά τε τῶν ὀθονίων καὶ μόναις ταῖς χερσί, καὶ μὴν δὴ καὶ ὅσαι κατὰ περίοδον ὀδύναι γίνονται μο-
ρίοις τισί, οὐ σμικρὸν γίνεται κώλυμα τοῦ γίνεσθαι τοιαύτη ἡ τρίψις ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ παραλαμβανομένη, καὶ
μάλιστα πρὸ δυοῖν ἢ τριῶν ὡρῶν τοῦ παροξυσμοῦ. ῥώννυται γὰρ ὑπ᾽ αὐτῆς τὰ μόρια, καὶ ἧττον δέχεται τὰ συνή-
θη κατασκήπτοντα ῥεύματα. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα κοινὰ γερόντων ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλην ἡλικίαν ἐχόντων ὁν-
τινοῦν, τὸ δὲ μὴ γυμνάζεσθαι τοῖς ἀσθενέσι μορίοις, ἐπὶ γέροντας μόνον συμβουλεύω, τῶν δ᾽ ἄλλων ὅσον τις ἂν ᾖ τοῦ
γήρως ἀπωτέρω, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτῷ γυμναστέον ἐστὶ τὸ ἀσθενές, ὅπερ δὲ καὶ διὰ παραδείγματος ὁ λόγος ἔσται σα-
φής, οὐκ ὀκνήσω διελθεῖν, ὑποκείσθω τι σῶμα τῶν ἔτ᾽ αὐξανομένων ἰσχνὸν τοῖς σκέλεσι, τούτῳ συμφέρει, πιττοῦ-
σθαί τε τὰ σκέλη καὶ τρίβεσθαι μετρίως, καὶ δρόμῳ χρῆσθαι μᾶλλον, ἢ ἄλλῳ τινὶ γυμνασίῳ. χρὴ δ᾽ ἐπιστατεῖν αὐτῷ
30 τινά, τὸ σύμμετρον ὁρίζοντα τὴν κίνησιν, ὥστε μήτε τοῦ προσήκοντος ἐνδεέστερον γυμνάζοιτο, μήθ᾽ ὑπερβάλλοι τοσοῦ-
τον, ὡς ἁλῶναι κόπῳ, τοῦτο δὴ καίτοι δύσγνωστον εἶναι δοκοῦν, οὐκ ἐν γυμνασίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν
ἡμεῖς ἐπεδείξαμεν εὔγνωστον, ἔν γε τοῖς κατὰ τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν, οὐ γάρ ἐστιν ἐπ᾽ αὐτοῖς ὀξὺς ὁ καιρὸς ὡς ἐν ταῖς
νόσοις, ἀλλ᾽ ἔξεστιν ἄρξασθαι μὲν ἀπὸ τῶν ἀσφαλεστάτων ἐν ἑκάστῳ μέτρῳ, ἐπισκοπουμένους δὲ τὸ ἀποβαῖνον, ἤτοι
γ᾽ ἀφαιρεῖν, ἢ προστιθέναι τι, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐπανορθούμενος τὸ παρεθέν, οἶδ᾽ εὐθέως τὸν τῶν ἰσχνοσκελῶν ἕτερόν πο-
τε παιδάριον ἐτῶν. ιγ. παραλαβών, εἶτα παντὶ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ τῆς αὐξητικῆς ἡλικίας προσηκόντως
αὐτοῦ κατὰ τοὺς προγεγραμμένους σκοποὺς ἀπέφηνα νεανίσκον εὔρυθμόν τε καὶ σύμμετρον. ἐν μὲν γὰρ τῇ πρώτῃ τῶν
ἡμερῶν αὐτὸν κατέχρισα τῇ πίττῃ, δι᾽ ἐφεξῆς ὡς εἰώθει καὶ δραμεῖν ἐκέλευσα μήτ᾽ ὀξέως, μήτε πολύ. κατὰ δὲ τὴν
δευτέραν τρίψει συμμέτρῳ μὲν κατὰ σκληρότητά τε καὶ μαλακότητα, βραχείᾳ δὲ κατὰ τὸ πλῆθος ἅμα λίπει
προμαλάξας, ἐκέλευσα βραχεῖ πλείω δραμεῖν, οὐ μὴν ὀξύτερά γε τοῦ πρόσθεν. τοῦτο δὲ τῷ δρόμῳ δηλονότι ταῖς
40 ἀποθεραπευτικαῖς ὀνομαζομέναις ἐχρώμην τρίψεσιν. ἐκέλευσεν δὲ περιπατεῖν αὐτῷ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἀπὸ
μετρίων ἀρξαμένῳ εἰς πλείω. κατασκεπτόμενος τά τ᾽ ἄλλα τῶν σκελῶν, καὶ μάλιστα τὰς φλέβας εἰ μὴ περιττό-
τερον εὐρύνοιντο τῆς τῶν σκελῶν εὐτροφίας. χαλεπὸν γὰρ τοῦτο, ῥευματικὸν καὶ κιρσώδη τῷ χρόνῳ παρασκευάζει,
οὐκ ἄτροφα τὰ κῶλα. τούτῳ τε οὖν προσέχειν σε χρὴ τῷ γνωρίσματι, καὶ εἰ θερμότερα παρ᾽ αὐτὸ τοῦ προσήκον-
τος γίγνοιτο τὰ σκέλη, καὶ εἰ κοπώδη τινὰ αἴσθησιν ἔχοντα. μηδενὸς μὲν γὰρ τούτων τῶν σημείων φανέντων, αὐξάνειν
τε χρὴ τὸ πλῆθος τῶν περιπάτων τε καὶ τῶν δρόμων καὶ πιττοῦν διὰ τρίτης. ὀφθέντος δέ τινος αὐτῶν, ἀνάρροπά τε
σχηματίζειν ἐν τῇ κοίτῃ τὰ κῶλα, καὶ τοῦ πλήθους ἁπάντων ὧν διῆλθον ἀφαιρεῖν. ἐλάττω μὲν περιπατεῖν, ἐλάττω
δὲ τρέχειν κελεύοντα, καὶ τῇ τρίψει κάτωθεν ἄνω. ὅταν δέ σοι ταῦτα πράξαντι κατὰ φύσιν ἀκριβῶς ἔχῃ τὰ
σκέλη, πάλιν ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς χρῆσιν τῶν βοηθημάτων ἰέναι βραχυτάταις αὐξήσεσι χρώμενον, ἢ διὰ
παντὸς ἐπὶ τῶν αὐτῶν καταμένοντα. παρεμβάλλειν δὲ χρὴ καὶ τὰς στρογγύλας καλουμένας τρίψεις μέσας σκλη-
50 ρότητός τε καὶ μαλακότητος. ἔσθ᾽ ὅτε μὲν, ἄνωθεν. ἐνίοτε δέ, ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀρχομένους. καί που κεκονιμένοις
τοῖς σκέλεσι παραχέοντας ἔλαιον, οὕτω τρίβειν. ἔστω δὲ κόνις ἡ καλουμένη λιπαρά, προσαγορεύουσι δ᾽ οὕτως, ἐν ᾗ
μήτε τραχύ, μήτε δριμύ, λεπτύνουσι γὰρ μᾶλλον, ἢ σαρκοῦσιν ὅσαι τραχύτητος κισηρώδους, ἢ δριμύτητος νιτρώδους,
ἢ ἁλμώδους μετέχουσιν. ὅτῳ δὲ παχύτερα μὲν τὰ σκέλη, βραχίονες δὲ καὶ πήχεις ἰσχνοί, τούτῳ τὰ μὲν διὰ χειρῶν
γυμνάσια πάνυ ἐπιτηδευτέον ἐστί, φυλακτέον δὲ τὰ διὰ τῶν σκελῶν. αἵ γε μὴν τρίψεις καὶ πιττώσεις ὁμοίως γινέ-
σθωσαν. ὅσα τ᾽ ἄλλα περὶ τῶν κατὰ τὰ σκέλη λέλεκται γυμνασίων. οὐ γὰρ μικρά τίς ἐστιν ἐν αὐτοῖς διαφορά, τινῶν
μὲν ἐσχάτως ἀρρώστων εἰς τὰς κινήσεις ὄντων, εἰ καὶ μηδέπω τύχοιεν ἑβδομηκοντοῦται εἰς τὴν ἡλικίαν ὄντες, ἐνίων δὲ
πολὺ ῥωμαλεωτέρων ἢ κατὰ τούσδε, γεγονότων ἔτη πλείω ἢ. π. τοὺς μὲν ἀσθενεστέρους αἰωρεῖν μᾶλλον, ἢ περι-
πατεῖν κελεύων κινήσεις. τοὺς δ᾽ ἰσχυροτέρους, δι᾽ ἀμφοτέρα γυμνάζοντας, ἄξαντάς τε πρὸς τὴν δευτέραν

τρίψιν

τρίψιν, οὐχ ὁμοίως ἀμφοτέρους, ἀλλ' ἀεὶ τὸν ἀρρωστότερον ἧττον. ἔστω γάρ σοι τοῦτο τῶν κοινοτάτων παραγγελμάτων, ἐπὶ μὲν ἀσθενοῦς δυνάμεως, ἀνατρέφειν τὸ σῶμα πυκναῖς καὶ βραχείαις τροφαῖς. ἐπὶ δὲ ἰσχυρᾶς, ἀραιαῖς καὶ πολλαῖς. εἰπεῖν μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ τἄλλα ῥᾷστον, ἐπιστῆσαι δὲ γέροντι διαφυλάττοντα τὴν ὑγείαν αὐτοῦ τῶν χαλεπωτάτων, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἀνακομιζομένων ἐκ νόσου. καλεῖται δὲ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν τουτὶ μὲν τὸ μέρος τῆς τέχνης ἀναληπτικόν, τὸ δὲ ἐπὶ τῶν γερόντων, γηροκομικόν, καὶ δοκοῦσιν αἱ διαθέσεις ἀμφοῖν οὐ κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην ὑπάρχειν ὑγείαν. ἀλλ' ἤτοι μέσαι τινὲς εἶναι νόσου τε καὶ ὑγείας, ἢ πάντως γε μὴ τῆς καθ' ἕξιν, ἀλλὰ τῆς κατὰ σχέσιν ὀνομαζομένης ὑπ' αὐτῶν ὑγείας. εἴτ' οὖν νόσον, εἴτ' οὖν νοσώδη διάθεσιν, εἴτε μέσην ὑγείας τε καὶ νόσου διάθεσιν, εἴτε κατὰ σχέσιν ὑγείαν ὀνομάζειν χρὴ τὸ γῆρας, οὐ πάνυ τι τῶν τοιούτων ζητήσεων φροντίζοντας βωμολόχων προσερχομένων. ἐπίστασθαι δὲ χρὴ τὴν κατάστασιν τοῦ τῶν γερόντων σώματος, ἔτι ἐπὶ μικροῖς αἰτίοις εἰς νόσον μεθισταμένην, ὁμοίως τοῖς ἀναλαμβάνουσιν ἐκ νόσου τὴν ἀρχαίαν ὑγείαν, διαιτᾶν χρή, διόπερ εἰπεῖν μὲν ῥᾴδιον, ἄμεινον εἶναι χρίεσθαι λίπει μετ' ἀνατρίψεως ἕωθεν τὸν γέροντα. προσηκόντως δὲ ἐργάσασθαι τοὔργον ἁπάντων χαλεπώτατον, ἥτε γὰρ σκληροτέρα βραχὺ τρίψις κοπώδης, ἥτ' ἄγαν μαλακή, πλέον οὐδὲν ἐργάζεται, καθάπερ οὐδ' ἡ βραχεῖα παντάπασιν, ἡ δέ γε πολλή, διαφορεῖ μᾶλλον, ἢ ἀνατρέφει, καὶ μὴν καὶ τὸ χωρίον ἐν ᾧ γυμνοῦται τοῦ γέροντος σῶμα ψυχρότερον μὲν ὄν, οὐ μόνον οὐδὲν ἐργάζεται χρηστόν, ἀλλὰ καὶ πυκνώσει καὶ καταψύξει. θερμότερον δ' εἴπερ εἴη τοῦ δέοντος, ἐν μὲν χειμῶνι πλέον ἢ προσήκει, τὸ σῶμα τοῦ γέροντος ἀραιότερον ἀποτελέσαν, εὔψυκτον ἐργάζεται. θέρους δὲ διαφορήσει τε καὶ καταλύσει τὴν δύναμιν αὐτοῦ. τοῖς μὲν γὰρ καθ' ἕξιν ὑγιαίνουσιν οὐδὲ τῶν ἰσχυρῶν αἰτίων οὐδέν, ἀλλοιοῖ τὸ σῶμα. τοῖς γέρουσι δέ, καὶ τὰ σμικρότατα, μεγίστην ἐργάζεται μεταβολήν. οὕτω τοίνυν ἔχει κἀπὶ τῆς τῶν σιτίων ποσότητός τε καὶ ποιότητος, καὶ γὰρ κἂν τούτοις, ἂν βραχύ τι τοῦ προσήκοντος ὑπερβῶσιν οἱ γέροντες, οὐ σμικρὰ βλάπτονται. τῶν νεανίσκων ἐπὶ μεγίστοις ἁμαρτήμασι βραχέα βλαπτομένων. ἀσφαλέστερον οὖν ἐστὶ τοῖς ἀσθενέσι γέρουσιν, ὀλίγα διδόναι τρὶς τῆς ἡμέρας. ὡς Ἀντίοχος ὁ ἰατρὸς ἑαυτὸν διῄτα, γεγονὼς γὰρ ἔτη πλείω τῶν π. προϊὼν δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ τὸ συνέδριον ἦν αὐτοῖς τῶν πολιτῶν. ἔστι δ' ὅτε μακρὰν ὁδὸν ἀπιὼν ἐπὶ σκέψεως ἀρρώστων ἕνεκα. ἀλλ' εἰς μὲν τὴν ἀγορὰν ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐβάδιζεν ὁδὸν ὡς τριῶν σταδίων, οὕτως δὲ καὶ τοὺς πλησίον ἀρρώστους ἑώρα. πορρωτέρω δ' αὖ ποτ' ἠναγκάσθη πορευθῆναι, τὸ μὲν ἐν δίφρῳ βασταζόμενος ἐκομίζετο. τὸ δ' ἐπ' ὄχημά τι αἰωρούμενος, ἦν δ' αὐτῷ κατὰ τὴν οἰκίαν οἴκημα, ἐκκαιομένου θερμαινόμενον ἔν γε τῷ χειμῶνι. θέρους δὲ εὔκρατον, ἔχον ἀέρα καὶ χωρὶς τοῦ πυρός, ἐν τούτῳ πάντως ἀνετρίβετο, καὶ χειμῶνος καὶ θέρους ἕωθεν, ἀποπατήσας δηλονότι πρότερον. ἐν δὲ τῷ κατὰ τὴν ἀγορὰν χωρίῳ περὶ τρίτην ὥραν, ἢ τὸ μακρότερον περὶ τετάρτην, ἤσθιεν ἄρτον μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ πλειστάκις μὲν ἑφθοῦ, σπανιώτερον δ' ὠμοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα, τὸ μέν τι συγγιγνόμενος ἑτέροις διὰ λόγων, τὸ δέ, καθ' ἑαυτὸν ἀναγινώσκων, ἕκτην ὥραν παρέτεινεν, μεθ' ἣν ἐτρίβετό τε κατὰ τὸ δημόσιον βαλανεῖον. ἐγυμνάζετό τε τὰ πρέποντα, γέρουσι γυμνάσια, περὶ ὧν τῆς ἰδέας ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. κἄπειτα λουσάμενος, ἠρίστα σύμμετρον. πρῶτα μέν, ὅσα λαπάττει τὴν γαστέρα προσφερόμενος. ἐφεξῆς δὲ ἰχθύων τὸ πλεῖστον, ὅσοι πετραῖοί τε καὶ πελάγιοι. κἄπειτ' αὖθις ἐπὶ τοῦ δείπνου, τῆς μὲν τῶν ἰχθύων ἐδωδῆς ἀπείχετο. τῶν δ' εὐχυμοτάτων καὶ δυσφθάρτων ἐλάμβανεν, ἤτοι χόνδρον μετ' οἰνομέλιτος, ἢ ὄρνιν διὰ ἁπλοῦ ζωμοῦ. τούτῳ μὲν οὖν τῷ τρόπῳ γηροκομῶν ἑαυτὸν Ἀντίοχος ἕως ἐσχάτου διετέλεσεν ἀπήρωτος ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τοῖς μέλεσιν ἄρτιος ἅπασι. Τήλεφος δὲ ὁ γραμματικὸς ἐπὶ πλείονας μὲν διήκετο χρόνους Ἀντιόχου, σχεδὸν ἑκατὸν ἔτη βιούς, ἐλούετο δὲ τοῦ μηνὸς δὶς μὲν ἐν τῷ χειμῶνι. τετράκις δὲ ἐν τῷ θέρει. τρὶς δὲ ἐν ταῖς μεταξὺ τούτων ὥραις. ἐν αἷς δ' ἡμέραις οὐκ ἐλούετο, περὶ τρίτην ὥραν ἠλείφετο μετὰ βραχείας ἀνατρίψεως. εἶτα χόνδρον ἡψημένον ἐν ὕδατι, μέλι μιγνὺς ὠμὸν ὅτι κάλλιστον ἤσθιε, καὶ τοῦτ' ἤρκει μόνον αὐτῷ, τήν τε πρώτην, ἠρίστα δὲ καὶ οὕτως. ζ'. ὥρας, ἢ βραχύ τινι θᾶττον. λάχανα μὲν πρῶτον προσφερόμενος. εἶθ' ἑξῆς ἰχθύων, ἢ ὀρνίθων γευόμενος. ἐς ἑσπέραν δὲ μόνον ἄρτον ἤσθιε, διαβρέχων ἐν οἴνῳ κεκραμένῳ. ὥσπερ δὲ τοῖς παισὶν ὁ οἶνος ἐναντιώτατόν ἐστιν, οὕτω τοῖς γέρουσι χρησιμώτατον. ἔστι δὲ τῇ φύσει θερμοτέρων ὁποῖοι τῶν ἑλληνικῶν ἀριούσιός ἐστι καὶ ὁ λέσβιος, καὶ ὁ καλούμενος μύσιος, οὐκ ἐκ τῆς περὶ τὸ ἴστρον μυσίας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑλλησποντίας ὀνομαζομένης, ἥτις ἐστὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀσίαν, ὁμοροῦσα περγάμῳ. τῶν δ' ἐκ τῆς ἰταλίας, ὅ τε φαλερῖνος καὶ ὁ συρεντῖνος. ἐφεξῆς δ' αὐτῶν εἰσί, κατὰ μὲν τὴν ἰταλίαν ὅ τε τιβουρτῖνος καὶ ὁ σιγνῖνος ἀμφότεροι παλαιωθέντες, ὡς νέοι γε ὄντες, οὐδ' εἰς ἀνάδοσιν ὁρμῶσιν, οὔτ' οὖρα κινοῦσιν, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν γαστέρα μένουσι κλύδωνας ἐργαζόμενοι. δεύτεροι δ' ἐπ' αὐτοῖς, ἀδριανός τε καὶ σαβῖνος καὶ ἀλβανὸς καὶ γαβειανὸς καὶ τριφυλῖνος, ὅσοι τ' ἀμιναῖοι κατὰ τὴν ἰταλίαν γεννῶνται, περί τε νεάπολιν καὶ κατὰ τὴν θούσκων γῆν. κατὰ μέν γε τὴν τοῦ συρεντίνου δύναμιν, ὁ μύσιός ἐστι, κατὰ δὲ τὴν τοῦ φαλερίνου, τῶν τμωλιτῶν οἱ κάλλιστοι. σαβίνῳ δὲ καὶ ἀδριανῷ, τιτακαζηνός τε καὶ ἀρσύϊνιος ἐοίκασι. τούτων οὖν μετρίως παλαιωθέντων, πίνειν χρὴ τοὺς πρεσβύτας, ὅσοι μὴ πάνυ γε κεφαλὴν ἰσχυρὰν ἔχουσιν. οἷς δ' ἰσχυρά, τούτοις φαλερῖνός τε καὶ συρεντῖνος ἀριούσιός τε καὶ λέσβιος, καὶ μύσιος καὶ τμωλίτης ἐπιτήδειοι. δῆλον οὖν ὡς καθ' ἕκαστον ἔθνος, ἐκ τῶν εἰρημένων παραδειγμάτων, αἱρεῖσθαι τὸν ἐπιτηδειότατον ἕκαστος δυνήσεται. σκοποὺς ἔχων ἐπὶ τῇ τῶν γερόντων ἡλικίᾳ ἐν τῇ τῶν οἴνων δοκιμασίᾳ κατὰ μὲν τὴν σύστασιν, ἀεὶ τὸν λεπτότατον αἱρεῖσθαι. κατὰ δὲ τὴν χρόαν, ὃν ὁ Ἱπποκράτης εἴωθε κιρρὸν καλεῖν, δύναιτο δ' ἂν καὶ ξανθὸν ὀνομάζειν αὐτόν, ἀγαθὸς δὲ καὶ ὁ ὠχρός, ἐν ᾧ μέσῳ καθεστὼς ξανθοῦ τε καὶ λευκοῦ, καὶ γὰρ εἰ βουληθείης μῖξαι τὸν ξανθὸν οἶνον τῷ λευκῷ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ὠχρὸν ἐργάσῃ, καὶ κραθεὶς μεθ' ὕδατος, ξανθὸς τοιοῦτος γίνεται. παρὰ δὲ τὸ πλέον ἢ ἔλαττον ὕδωρ ἐπεμβάλλειν, ἐνίοτε μὲν ὠχρός, ἐνίοτε δὲ ἢ ὠχρόλευκος, ἢ ὠχρόξανθος φαίνεται. θερμότατος μὲν οὖν ἐπὶ τῇ χρόᾳ τῶν εἰρημένων οἴνων, ὁ ξανθός, ἥκιστα δὲ θερμὸς ὁ λευκός. οἱ δ' ἐν τῷ μεταξὺ καθ' ὅσον ἂν ἑκατέρῳ πλησιάσωσι, τῶν

ἐκείνου μετέχουσι δυνάμεως. ἓν μὲν οὖν τοῦτο μέγιστον ἀγαθὸν ἐξ οἴνου τοῖς γέρουσι περιγίνεται, τὸ θερμαίνεσθαι
πάντ' αὐτῶν τὰ μόρια. δεύτερον δὲ τὸ δι' οὔρων καθαίρεσθαι τὸν ὀῤῥὸν τοῦ αἵματος. διὸ καὶ κάλλιστος ἤδη γε-
ρόντων οἶνος, ὃς ἂν ταῦτ' ἐργάζεται μάλιστα, τοιοῦτος δ' ἐστὶν ὁ τῇ συστάσει μὲν λεπτὸς, οὖρα γὰρ οὗτοι κινοῦσι, τῇ
χρόᾳ δὲ ξανθὸς, ἴδιον γὰρ τούτων τῶν θερμῶν ἱκανῶς οἴνων τὸ χρῶμα. διὸ κἂν πάνυ λευκοὶ τὸ κατ' ἀρχὰς ὦσι,
παλαιούμενοι προσλαμβάνουσι τινὰ ξανθότητα, δι' ἣν ὕπωχροι μὲν τὸ πρῶτον. ὕστερον δὲ τελέως ὠχροὶ γίνον-
ται. κἂν ἤδη πλεῖστον ἥκουσι χρόνου τελευτῶντες, ὠχρόξανθοι φαίνονται. τελέως δ' οὐχ οἷόν τε τοῖς λευκοῖς
οἴνοις γενέσθαι ξανθοῖς. ὅσοι δὲ τῶν ὠχρῶν ἢ ξανθῶν οἴνων παχεῖς εἰσὶν, αἷμα τε γεννῶσιν οὗτοι καὶ τρέφουσι τὸ
σῶμα. διὸ γένοιτ' ἂν ποτε καὶ αὐτοὶ χρήσιμοι τοῖς γέρουσι, καθ' ὃν δηλονότι χρόνον οὔτ' ὀῤῥῶδες ὑγρὸν ἔχουσι ἐν
ταῖς φλεψὶ, καὶ δέονται θρέψεως περιττοτέρας. ὡς ἤδη γε πολὺ δὲ τῶν οὐρητικῶν οἴνων χρῄζουσιν, οἱ τὴν
10 ἡλικίαν ταύτην ἄγοντες, διὰ τὸ πλεονάζειν καὶ αὐτοῖς ὑδατῶδες περίττωμα. τῶν δ' ἤδη πλέον ἐν τῇ γαστρὶ
μενόντων οἴνων, οὐδὲ ποτ' οὐδεὶς οἰκεῖος γέροντι. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν οἱ ἀπὸ τῆς βιθυνίας ἀμιναῖοι καὶ τῶν ἀπὸ
τῆς ἰταλίας, ὁ μῦρσος, καὶ σιγνῖνος, καὶ τιβουρτῖνος, ἐς ἂν ὦσι νέοι. ἀλλ' οὗτοι μὲν πάντες λευκοὶ, μέλανες δὲ
ἄλλοι, καὶ παχεῖς ὅσοι στύφουσιν ἐν τῇ γαστρὶ μένουσι χρόνῳ πολλῷ, καὶ κλύδωνας ἐργάζονται κατ' αὐτήν.
ὥσπερ ὁ ἐν κιλικίᾳ μὲν συβάτης, ἐν ἀσίᾳ δὲ αἰγαυσής τε καὶ περπερίνιος. ὅσοι δὲ χωρὶς τοῦ στύφειν μέλανές τε
εἰσὶ καὶ παχεῖς οἷος καὶ ὁ σκυβελίτης καὶ ὁ θηραῖος, ἧττον μὲν ἐν τῇ γαστρὶ μένουσιν. οὔρησιν δὲ οὐδ' αὐτοὶ κινοῦ-
σιν, ἀλλ' ὑπέρχονται κάτω. διὸ καὶ προσπίνουσιν αὐτοὺς, ἐδωδῆς σιτίων. ἀλλ' οὐδ' οὗτοι χρήσιμοι τοῖς γέρουσιν
οὔτε προσπίνειν, οὔτε πολὺ μᾶλλον ἐν ἑτέρῳ καιρῷ προσφέρεσθαι, καθ' ὅτι μηδ' ἄλλο μηδὲν τῷ γέροντι παχύ-
χυμον. ἐμφράττεται γὰρ ἐξ αὐτῶν ἧπαρ τε καὶ σπλὴν καὶ νεφροί. κἀντεῦθεν οἱ μὲν, ὑδεριῶσιν. οἱ δὲ, λιθιῶσι
τῶν ἤδη πλέον αὐτοῖς χρησαμένων γερόντων. εἴπερ οὖν ἐθέλοι μετὰ τὸ λουτρὸν οἴνῳ χρήσασθαι γλυκεῖ τῶν
20 πρεσβυτέρων τις, ἐδηδοκότι μὲν ἔξωθεν αὐτῷ, καθότι τὸν ἀντίοχον ἔφην πράττειν. ἄριστος ὁ φαυστιανὸς φαλε-
ρῖνος. ἐκείνου δ' ἀποροῦντι, τῶν ὁμοίων τις, ὅμοιοι δ' ἂν εἶεν οἱ γλυκεῖς τε ἅμα καὶ ὠχροὶ κατὰ χρόαν. ἐφεξῆς δὲ
τούτοις ὅ, τε θηρῖνος καὶ ὁ κρητικός. οὐ κωλύω δὲ οὐδὲ τοῖς ἐσκευασμένοις διὰ μέλιτος οἴνοις χρήσασθαι, καὶ
μάλιστα ὅσοις τῶν γερόντων ὑποψία τίς ἐστιν ἐν νεφροῖς λίθων γενέσεως, ἢ καὶ ποδάγρα τις, ἢ ἀρθρῖτις ὡς
ἐνοχλεῖν. τὸν δ' οἶνον ἤδη τῆς τοιαύτης συνθέσεως, ἄριστον εἶναι σαβῖνον ἢ τινὰ τῶν ὁμοίων. ἐπεμβάλλεται δὲ
αὐτῷ πετροσέλινον, καὶ μόνον ἀρκεῖ τούτοις τοῖς ἀρθριτικοῖς. ἤδη δὲ τῶν λιθιώντων, καὶ τῆς βετονίκης τι
πόας μίγνυται, καὶ κέστρου τοῦ παρὰ τοῖς κελτοῖς γινομένου, καλοῦσι δὲ τὴν βοτάνην ταύτην, σαξίφρα-
γον. ἔνιοι δὲ περιεργότερον σκευάζοντες τὸ φάρμακον, ἐπεμβάλλουσι καὶ ναρδοστάχυος. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλα τινὰ,
οὔρησιν κινεῖν δυνάμενα. ἀλλὰ τό γ' ἁπλοῦν πόμα, δι' οἴνου καὶ μέλιτος οἱ πολλοὶ συντιθέασι, πηγάνου τε καὶ
πεπέρεως ἔχον ὀλίγον. εἰ δὲ καὶ προσεδηδοκὼς εἴη, πρὶν λούσασθαι καὶ ἡ γαστὴρ αὐτοῦ μηδὲ μιᾶς βοηθείας χρῄ-
30 ζει, τῶν λευκῶν καὶ ὀλιγοφόρων οἴνων πίνειν καὶ μετὰ τὸ λουτρόν. ὅσοι δὲ παχεῖς καὶ γλυκεῖς καὶ μέλανες, ὡς
ἐμφράττοντας τὰ σπλάγχνα, τοὺς τοιούτους ἅπαντας, φεύγειν προσήκει. ἀλλ' αἱ μὲν ἀπὸ τῶν οἴνων ἐμφράξεις,
μέτριαι, ταῖς δ' ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων ὅσα γλίσχρον ἢ παχὺν ἐργάζεται χυμὸν, οὐ ῥᾴδιον ἰᾶσθαι, διόπερ οὐ χρὴ
πλεονάζειν τοὺς γέροντας οὔτε χόνδρων, ἢ πυρῶν, ἢ ᾠῶν, ἢ κοχλιῶν, ἢ βολβῶν, ἢ φακῆς, ἢ χοιρείων κρεῶν ἐ-
δωδῇ, πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἐν ταῖς τῶν ἐγχελύων, ἢ ὀστρέων, ἢ ὅλως τῶν σκληρὰν καὶ δυσκατέργαστον ἐχόντων τὴν
σάρκα. διὰ τοῦτο οὖν οὐδὲ τῶν ὀστρακοδέρμων οὐδὲν, ἢ σελαχῶν, ἢ θυννῶν, ἢ ὅλως τῶν κητωδῶν, ἢ τῶν κρεῶν
τῶν ἐλαφείων, ἢ αἰγείων, ἢ βοείων, ἢ ταῦτα μὲν οὐδ' ἄλλῳ τινὶ χρήσιμα. προβάτεια δὲ νέοις μὲν ἐστὶν οὐ φαῦλον
ἔδεσμα, γέρουσι δὲ οὐδὲ ταῦτα, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι τὰ τῶν ἀρνῶν, ὑγρὰ γάρ ἐστι καὶ βλεννώδη καὶ γλίσχρα καὶ
φλεγματώδη. τά γε μὴν τῶν ἐρίφων οὐκ ἀνεπιτήδεια γέροντι, καὶ τῶν πτηνῶν ὅσα μὴ καθ' ἕλη καὶ ποταμοὺς
ἢ λίμνας διαιτᾶται. τὰ δὲ ταριχευθέντα πάντα τῶν προσφάτων ἀμείνω, χρὴ τοίνυν ὥσπερ εἴρηται μάλι-
40 στα μὲν ἀπέχεσθαι τῶν ἐμφραττόντων ἐδεσμάτων. εἰ δ' ὑπ' ἀνάγκης ποτὲ χρήσασθαι συμβαίη πλείοσιν αὐτοῖς,
αὐτίκα προσφέρεσθαι τὸ διὰ τῆς καλαμίνθης φάρμακον, ὑπὲρ οὗ τῆς συνθέσεως ἔμπροσθεν εἴρηκα κατὰ τόδε
δὲ τὸ τέταρτον γράμμα. μὴ παρόντος δὲ αὐτοῦ, τὸ διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων χρηστέον. εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο παρείη,
κόπτοντας δὲ καὶ διαττῶντας ἀκριβῶς ὡς χνοῶδες γενέσθαι πέπερι λευκὸν, ἅμα τε τοῖς ὄψοις ἐσθίειν. ἐπι-
πάττειν τε τῷ ποτῷ, καὶ κρόμμυα δὲ ἐσθίειν τηνικαῦτα συμφέρει, κἂν εἰ τούτῳ συνήθης εἴη, καὶ σκόροδον, καὶ τὴν
διὰ τῶν ἐχιδνῶν ὃ καλοῦσι θηριακὴν ἀντίδοτον, ἤδη τῶν γερόντων οὐ κακῶς χρῷτο, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν τοῖς
ἐμφράττουσιν ἐδέσμασι, αὖθις τῶν ἐμφραττόντων φθάσει προσενεχθῆναι. καλλίστη γοῦν ἡ ἀπὸ τοῦ θηριακοῦ φαρ-
μάκου βοήθεια τηνικαῦτα γίνεται, καὶ γαστρὸς ἤδη τοῖς τοιούτοις ὑπαχθείσης, χρησιμώτατον ἂν εἴη διδόναι τῇ
ὑστεραίᾳ τὸ διὰ τῶν ἐχιδνῶν. οὐδὲν δὲ ἧττον αὐτοῦ τὴν ἀμβροσίαν τε καὶ ἀθανασίαν ὀνομαζομένην, ὅσα τ' ἄλλα διὰ
τῶν εἰρημένων ἀρωμάτων, σύγκειται φάρμακα, τῷ γε μὴν ἀκριβῶς ἑαυτῷ προσέχοντι γέροντι, φαρμάκου μὲν
50 οὐκ ἄν ποτε γένηται χρεία τοιούτου. δεηθέντι δὲ ἐνίοτε λεπτυνούσης διαίτης, ἀρκέσει τὰ λελεγμένα δι' ἑτέρου
γράμματος ἰδίᾳ, καθὸ περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης ὁ λόγος ἡμῖν ἐγένετο. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ τῶν ἄρτων,
τοὺς μήτ' ἐνδεῶς ἔχοντας ἁλῶν ἢ ζύμης, ἢ φυράσεως, ἢ ὀπτήσεως ἐσθίειν χρὴ, μήτε τὴν ἐπαινουμένην ὑπὸ πάντων
σεμίδαλιν, ἢ τὰ δι' αὐτῆς πέμματα, καὶ γὰρ δύσπεπτα πάντα, καὶ κακόχυμα, καὶ σπλάγχνων ἐμφρακτικά, καὶ εἴ γε
μὴ διὰ τοῖς διὰ βουτύρου καὶ σεμιδάλεως σκευαζομένοις πλακοῦσιν, ἐμίγνυτο μέλιτος δαψιλὲς, οὐδὲν ἂν ἦν ἔδε-
σμα πολεμιώτατον ἀνθρώποις πᾶσιν, οὐ μόνοις τοῖς πρεσβύταις. ἀλλὰ τί δεῖ τοῖς βλαβεροῖς τὸ χρήσιμον μι-
γνύειν ἐν αὐτῷ μόνῳ χρῆσθαι τῷ μέλιτι. τοῦτο μὲν, ἀφεψῶντα. τοῦτο δὲ σὺν ἄρτῳ λαμβάνοντα πρὶν ἑψηθῆναι, προ-
νοητέον δὲ τῆς κατὰ τὸν ἄρτον ἀρετῆς μᾶλλον, ἢ τῆς κατὰ τὸ μέλι. βέλτιον μὲν γὰρ ἂν τὸ μέλι τοιοῦτον εἴη τὴν ἰδέαν καὶ
τὴν δύναμιν, οἷον τὸ ἀττικὸν, εἰ δὲ μὴ τοιοῦτον ἔχοι μὲν, ἀλλὰ παντὶ μέλιτι χρηστέον ἐστὶ, πλὴν τῶν δυσωδῶν, ἢ ἐν ὅσοις

αἰσθητῶς κηροῦ ποιότης ἐμφαίνεται, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι τινὸς ἑτέρας ἀλλοκότου. τῶν δ᾽ ἄρτων ὁ μὲν τοιοῦ-
τος οἷον ἀρτίως εἶπον, οὐ μόνον οὐδὲν ἀγαθὸν ἐργάζεται κατὰ τὸ σῶμα τοῦ γέροντος, ἀλλὰ καὶ βλαβερώτατός ἐστι·
καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ᾖ καθαρώτερος. ὁρῶ δὲ τοῖς ἀθληταῖς αὐτὸν ἐπιτηδὲς σκευαζόμενον. ἀλλ᾽ ἐκείνοις μὲν εἰς ὅ-
περ ἐπιτηδεύουσιν, ἁρμόττει. γέροντι δὲ εἰ μὴ πολὺ μὲν ἁλῶν ἔχοι, πολὺ δὲ ζύμης, ὀπτημένος δ᾽ ἀκριβῶς, εἴη πα-
χὺ ἐργάζεται καὶ γλίσχρον χυμόν. ὅσον οὐδ᾽ ἄλλῳ μὲν ἀγαθός ἐστιν ἐπὶ πλέον αὐξανομένῳ. ἀτὰρ οὖν οὐ τὰς
καθ᾽ ἧπαρ τε καὶ σπλῆνα καὶ νεφροὺς ἐμφράξεις ἐργάζεται, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν φύσει στενότερα τῶν ἐπὶ τού-
τοις τοῖς σπλάγχνοις ἀγγείων ἐστὶ τὰ πέρατα. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς τούτων φλεβῶν, ἐν αἷς ἐναργῶς ὁρῶ-
μεν οὐ σμικρὰ διαφορὰ φαίνεται κατὰ τὸ εὖρος, ἄλλου τε πρὸς ἄλλον ἀνθρώπου καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἐν τοῖς μορίοις,
οὕτως εἰκὸς ἔχειν κἀπὶ τῶν ἔνδον. ἀλλ᾽ οὐχ οἷόν τε γνῶναι τὴν διαφορὰν, πρὸ τῆς πείρας. λέγω δὲ πεῖραν, ἣν
10 ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν προσφερομένων ἔνεστι ποιεῖσθαι. γέροντα γοῦν τινὰ γεωργικὸν ἔγνωμεν, ἔτη πλείω ρ̄. βιώ-
σαντα κατ᾽ ἀγρὸν, ᾧ τὸ πλεῖστον τῆς τροφῆς αἴγειον ἦν γάλα. ποτὲ μὲν αὐτίκα λαμβανόμενος ἄρτου θρυμμά-
των ἐν αὐτῷ διαβρεχομένων. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ μέλιτος ἐμίγνυε. καί ποτε ἧψε, ἐμβάλλων ἀκρέμονας θύμου
ἅμα τοῖς ἄρτοις. ἀλλὰ τοῦτον γέ τις μιμησάμενος ᾤετο γὰρ αἴτιον αὐτῷ τὸ γάλα τῆς πολυχρονίου ζωῆς γεγο-
νέναι, διὰ παντὸς ἐβλάβη καὶ κατὰ πάντα τρόπον προσφορᾶς. ἐβαρύνετο γὰρ αὐτῷ, τὸ στόμα τῆς γαστρὸς,
καὶ μετὰ ταῦτα, τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον ἐτείνετο. καί τις ἕτερος ὁμοίως ἐπιχειρήσας χρήσασθαι τῷ γάλα-
κτι τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ἐμέμφετο, καὶ γὰρ ἔπεττε καλῶς αὐτὸ, καὶ οὔτε ὀξυρεγμία τις, ἢ ἐρυγὴ κνισώδης, ἢ πνευ-
μάτωσις, ἢ βάρος ἐπεγίνετο καθ᾽ ὑποχόνδριον. τῇ ἡμέρᾳ δ᾽ ἑβδόμῃ μετὰ τὴν ἀρχὴν ἐναργῶς ἔφη τοῦ ἥπατος
αἰσθάνεσθαι βαρυνομένου. δοκεῖν γὰρ ἑαυτῷ κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον ἐγκεῖσθαί τι, καθάπερ λίθον ὡς
κατασπᾶσθαί τε τὰ ὑποκείμενα καὶ μέχρι κλειδὸς ἀνήκειν τὴν τάσιν. εὔδηλον οὖν ὅτι τούτῳ μὲν ἐνεφράττε-
20 το τὸ ἧπαρ. ἐπιθυμα τοῦτο δὲ θατέρῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐπὶ γάλακτος χρήσει πολυχρονίᾳ λίθον γεννήσαντα κα-
τὰ τοὺς νεφροὺς οἶδα. κατά τινα ἕτερον, ἀπολέσαντα καὶ βλαβέντα ἅπαντας ὀδόντας. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἄλ-
λοις ἐγίνετο πολλοῖς τῶν ἐπὶ γάλακτι μακρῶς διαιτηθέντων. ἀλύπως δ᾽ ἕτεροι διαπαντὸς ἐχρήσαντο τῷ γά-
λακτι, καὶ μετ᾽ ὠφελείας μεγίστης. ἄλλοι δὲ παραπλησίως τῷ κατ᾽ ἀγρὸν βιώσαντι πλείω τῶν ἑκατὸν ἐτῶν
ὡς ἔζων. ὅταν γὰρ ἥ τε ποιότης αὐτοῦ τῇ τοῦ χρωμένου φύσει μηδὲν ὑπεναντίον ἔχῃ, τῶν τε σπλάγχνων εὐπε-
τεῖς αἱ διέξοδοι, διὰ τὴν τῶν ἀγγείων εὐρύτητα ὦσι, τῶν μὲν ὠφελίμων ἀπολαύουσιν οὗτοι, μοχθηροῦ δ᾽ οὐδε-
νὸς πειρῶνται. τὰ δ᾽ ἐκ τοῦ γάλακτος ἀγαθὰ, λέλεκται καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἰατροῖς. ὑπαγωγὴ μετρία γαστρὸς
εὐχυμία τε καὶ θρέψις. οὐ βραχέα συντελούσης εἰς ταῦτα καὶ τῆς νομῆς τῶν ζώων, ὧν μέλλεις χρήσασθαι τῷ
γάλακτι, καίτοι γ᾽ ἀμελοῦσιν ἔνιοι παντάπασιν τῆς νομῆς, ὡς ἤτοι μηδὲν, ἢ βραχύτατον εἰς ἀρετὴν γάλακτος συν-
τελούσης. ἀλλ᾽ ἐναργῶς γε θεώμεθα τά γε μηθέντα τῶν ζώων, ὧν μέλλομεν χρήσασθαι τῷ γάλακτι, ἢ σκαμμω-
30 νίαν ἢ τῶν τιθυμάλλων τινὸς καθαρτικὸν ἴσχοντα τὸ γάλα. δῆλον οὖν ὡς καὶ δριμὺ καὶ ὀξὺ καὶ αὐστηρὸν ἐπὶ
ταῖς μοχθηραῖς ἔσται νομαῖς, ἐξομοιούμενον ἀεὶ τῇ φύσει τῆς πόας, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἰατροῖς
ἐκ τῆς πείρας διεχθεῖσιν, εἴρηνταί τινες ἀγάλακτοι νομαί. προσαγορεύουσι γὰρ οὕτως αὐτὰς, ὑπὲρ ὧν καὶ
ἡμεῖς ἑτέρωθι διερχόμεθα. νῦν δ᾽ ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον ἐπίστασθαι περὶ αὐτῶν, ὡς οὔτε δριμείας, οὔτ᾽ ὀξείας,
οὔτ᾽ αὐστηρὰς πάνυ χρὴ τὰς τροφὰς εἶναι τῶν ζώων, ὧν τῷ γάλακτι μέλλομεν ὡς εὐχυμοτάτῳ χρῆσθαι. καὶ μὴν
καὶ ἔτι κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀκμάζον εἶναι χρὴ κατὰ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος ἄμεμπτον τὸ ζῶον, εὔδηλον δή που
κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. κάλλιόν γε τὸ μὲν, αἶγα. τὸ δ᾽ ὄνον εἶναι χρῆσθαι δὲ τῷ γάλακτι παρὰ μέρος ἑκατέρου. λεπτό-
τερον μὲν γάρ ἐστι καὶ ὀρρωδέστερον τὸ τῆς ὄνου. σύμμετρον δὲ τῷ πάχει τὸ τῆς αἰγός. ὥστε τοῦτο μὲν ἀναθρέψειν μᾶλ-
λον εἰ τούτου χρεία. τὸ δ᾽ ὄνειον ἀσφαλέστερον ταύτῃ, καὶ γὰρ εἰ μόνον ποτὲ λαμβάνοιτο ξὺν ἄρτῳ, καὶ ὑπέρχεται
θᾶττον, καὶ ἥκιστά ἐστι φυσῶδες, οὐ τυροῦταί τε κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἁλῶν ἢ μέλιτος προσλάβῃ.
40 χρὴ δὲ καὶ τούτου καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης ὕλης τῶν βοηθημάτων τὰς δυνάμεις ἰδίᾳ προμεμαθηκέναι τὸν μέλλοντα
χρήσασθαι καλῶς. ἵνα μὴ πολλάκις ἀναγκαζώμεθα περὶ αὐτῶν λέγειν τὰ αὐτὰ, καὶ νῦν γέ μοι δοκῶ μακρό-
τερον, ἢ ὡς τοῖς ἐνεστῶσι προσήκει διεληλυθέναι περί τε γάλακτος καὶ οἴνων. ἄμεινον γὰρ ἦν εἰπόντα τὴν ἐξ αὐ-
τῶν ὠφέλειαν τοῖς γέρουσι γινομένην, ἐπὶ τὴν τῆς ὕλης ἐκλογὴν ἀποπέμψαι τὸν ἤδη μεμαθηκότα τάς τε κοι-
νὰς δυνάμεις καθ᾽ ἑκάτερον αὐτῶν, καὶ τὰς ἐν μέρει διαφοράς. ἐπὶ μὲν τῶν οἴνων εἰπόντα τὰς διαφορὰς, τοὺς θερ-
μοτέρους τε καὶ οὐρητικωτέρους ἀμείνους εἶναι τοῖς γέρουσι. ἐπὶ δὲ τοῦ γάλακτος, ὡς οὔτε πᾶσι δοτέον, ἀλλὰ μό-
νοις, ὅσοι γε πέττουσιν αὐτὸ καλῶς καὶ συμπτώματος οὐδενὸς αἰσθάνονται κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον. ἐπεὶ
δ᾽ ἐστὶν ὅτε διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὀλιγωρίαν οὐχ ὑπομενόντων ἀναγινώσκειν τὰ βιβλία, δι᾽ ὧν ἐπὶ πλέον ὑπὲρ
τῆς τῶν βοηθημάτων ὕλης λέλεκται μηκύνειν ἀναγκαζόμεθα πολλάκις, εἰκότως ἂν ἡμῖν καὶ νῦν τις συγγνοίη,
τῷ τρόπῳ τῆς διδασκαλίας οὐ κατὰ τὴν ἀκριβῆ βραχυλογίαν ἐπὶ ταῖς καθόλου μεθόδοις προερχομένην.
50 ἰστέον γε μὴν, ὡς ἀδύνατόν ἐστιν, ἀμέμπτως χρήσασθαι ταῖς γεγραμμέναις ὕλαις ἐκ μόνων τῶν τοιούτων λόγων,
οἵους καὶ νῦν εἶπον ὑπὲρ οἴνου τε καὶ γάλακτος. ἀλλὰ χρὴ τὸν ἄριστα μεταχειριούμενον αὐτὰς, ἰδίᾳ πρότερον
ὑπὲρ ἑκάστης μεμαθηκέναι τὸν οἰκεῖον λόγον, ἐν ᾧ τήν τε κοινὴν τῆς ὕλης δύναμιν ἐπισκεπτόμεθα, καὶ τὰς
κατὰ μέρος ἐν αὐτῇ διαφορὰς ἄχρι τῶν ἐσχάτων εἰδῶν. οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα χρὴ γινώσκεσθαι
τῷ μέλλοντι προνοήσασθαι γέροντος, ἄμεινον ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ διέρχεσθαι μακρῶς. ἀλλ᾽ ἀρκεῖ περὶ μὲν
ἐνίων ὅσα μάλιστά ἐστι χρήσιμα τοῖς πρεσβύταις, οὕτως εἰπεῖν ὡς νῦν εἴρηται περὶ γάλακτος καὶ οἴνου. περὶ δὲ
ἐνίων, ἔτι βραχύτερον ἢ κατὰ ταῦτα διελθεῖν. ὥσπερ γε καὶ περὶ ἄλλων ὅλως μηδὲν εἰπεῖν. καίτοι τῷ γε μη-
κύνειν βουλομένῳ δυνατόν ἐστιν, ἁπάντων μνημονεῦσαι ὅσα πλεονάζει τοῖς γέρουσιν ὧδέ πως λέγοντι. κάλλιον δὲ
καὶ περὶ τῶν ἄλλων διελθεῖν ὅσα τοῖς πλείστοις τῶν γερόντων γίνεται. βράγχοι, καὶ κόρυζαι, καὶ λίθων γενέ-

σεις ἐν νεφροῖς, ἀρθρίτιδές τε καὶ ποδάγραι, καὶ ἄσθματα, καὶ τἄλλα ὅσα τοιαῦτα. πρὸς μὲν οὖν τοὺς βρόγ-
χους τε καὶ τὰς κόρυζας, δίαιτα μὲν ἥδε, φάρμακα δὲ τάδε προσφέρεσθαι χρή. πρὸς δὲ τὰς τῶν λί-
θων γενέσεις ταῦτα. καθ' ἕκαστον, τῶν ἄλλων οὕτως ἐπερχόμενος, ἐπιμελὴς εἶναί τις δόξει, καὶ περιττὸς εἰς
ἐπιστήμην γηροκομικήν. ἀλλ' ὥσπερ οὐδὲν τούτων χρὴ γράφειν ἐν συγγράμματι γηροκομικῷ, μεταφέρειν γε
δυναμένων αὐτὰ τῶν γεγυμνασμένων ἐν ταῖς τῶν νοσημάτων θεραπείαις, οὕτως αὖ πάλιν οὐδ' ἐπὶ μόνοις
τοῖς κοινοῖς παύεσθαι. προειπόντα δ' αὐτὰ, προστιθέναι τινὰ τῶν κατὰ μέρος, ἃ μάλιστ' ἐστὶν οἰκεῖα τῷ προ-
κειμένῳ σκέμματι, καθάπερ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐδείχθη τὸ γῆρας ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνή-
μασιν ὁμολογουμένως εἶναι ψυχρὸν, οὐχ ὁμολογουμένως δὲ ξηρόν. ἐνίων ὑγρὸν ἀποφαινομένων εἶναι, προσήκει δή που
λαβόντας ὑπόθεσιν, εἰς τὸ γηροκομικὸν μέρος τῆς τέχνης, ὃ νῦν ἡμῖν πρόκειται τὰ δειχθέντα περὶ τῆς κρά-
10 σεως αὐτοῦ, τὸν μὲν σκοπὸν αὐτὸν τῶν πραγμάτων, ἀπ' ἐκείνης λαβεῖν. ἐπελθεῖν δ' ἔνια τῶν κατὰ μέρος. τὰ
μὲν, ἕνεκα τοῦ γυμνάσαι τὸν μαθητήν. τὰ δ' ὡς παραδείγματα πρὸς τὴν τῶν οὐκ εἰρημένων εὕρεσιν γενησό-
μενα. διὰ τὸ μὴ πάντως οὕτως εἶναι συνετοὺς, ὡς ἐκ μόνου τοῦ καθόλου γνωσθέντος, εὑρίσκειν τὰ κατὰ μέρος,
ἀλλὰ τοῦ ποδηγήσοντος ἐπ' αὐτὰ προσδεῖσθαι. γεγυμνασμένος γάρ τις τὸν λογισμὸν, ἀκούσας τὸ τοῦ γέροντος
σῶμα κατὰ μὲν αὐτὰ τὰ μόρια ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ἐμπιπλᾶσθαι δὲ ῥᾳδίως ὀρρωδῶν τε καὶ φλεγματωδῶν
περιττωμάτων δι' ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως, ἐξοχετεύειν μὲν ταῦτα πειράσεται. τὰ στερεὰ δ' αὐτὰ τοῦ σώματος
μόρια θερμαίνειν τε καὶ ὑγραίνειν. ὅσοι δ' ἐκ τοῦ τῶν περιττωμάτων πλήθους ἀπατηθέντες ἀδιορίστως ἀπε-
φήναντο τὴν τῶν γερόντων κρᾶσιν ὑπάρχειν ὑγρὰν, οὗτοι παρὰ τὸν πρῶτον εὐθέως ἐσφάλησαν σκοπόν. ἡγού-
μενοι χρῆναι ξηραίνειν τὰ πρεσβυτικὰ σώματα, τῶν τε οὖν ἐδεσμάτων ὅσα ξηραντικὰ διδόασι μᾶλλον. οἷον ἐν
μὲν τοῖς λαχάνοις, τὴν κράμβην, πρὸ τῆς μαλάχης καὶ βλίτου καὶ τοῦ λαπάθου, καὶ τῆς ἀτραφάξυος, καὶ τῆς
20 θριδακίνης. ἐν δὲ τοῖς ὀσπρίοις τὴν φακῆν πρὸ πτισάνης, καὶ τὸν κέγχρον, πρὸ τοῦ κυάμου, καὶ τὴν ἔλυμον πρὸ
τῆς ζειᾶς. ἐν δὲ τοῖς καρποῖς ἀμύγδαλα καὶ τερμίνθου καρπὸν μᾶλλον, ἢ κολοκύνθης τε καὶ σικύου, πέπονα
καὶ κοκκύμηλα, καὶ μόρα. κρεῶν δὲ, τὰ τῶν ἀγρίων ζώων μᾶλλον, ἢ τὰ τῶν ἡμέρων, καὶ τὰ ταριχηρὰ τῶν προ-
σφάτων. ἐν ὅλῃ τε τῇ διαίτῃ φεύγουσι μὲν ὧν ἡ δύναμις ὑγρὰ, προαιροῦνται δὲ διδόναι, τὰ ξηραίνοντα. καί-
τοι γε τοὐναντίον ἅπαν ἐστὶν ἀληθὲς, ὠφελουμένων ἐναργῶς τῶν γερόντων, ἀπὸ τῶν ὑγραινόντων ἐδεσμάτων.
ἐπεὶ δ' ἐξ αὐτῶν ἔνια ψυχρὰ ταῖς κράσεσιν ἐστὶν, καὶ διὰ τοῦτο φλέγμα γεννῶσιν ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ κατὰ τὰς
πρώτας φλέβας, ἐντεῦθεν οὖν ἔδοξαν εἶναι, βλαβερὰ τοῖς μήτε τὴν ὅλην κρᾶσιν ἐπισταμένοις τῶν γερόντων,
μήτε τὸ κεφάλαιον τῆς διαίτης ὁρῶσιν, οὔτε γὰρ ἔλαιον αὐτοὺς, οὔτε λουτρὰ θερμὰ ποτίμων, οὔτ' οἴνου πόσεις
ὠφελεῖ, μὴ δεομένους ὑγραίνεσθαι, καὶ μὴν καὶ τὸ μέτρια κινεῖσθαι καὶ τὸ χρῄζειν ὕπνων, ἱκανὰ μαρτύρια τοῦ
σκοποῦ τῆς διαίτης. ὥστε καὶ εἴποτε φλέγματος γεννηθέντος ἐξ ἀνάγκης ἑλοίμεθά τι τῶν τεμνόντων αὐτὸ, με-
30 τιέναι χρὴ ταχέως ἐπὶ τὴν ὑγραίνουσαν δίαιταν. οὕτως δὲ κἂν δι' ὑποψίαν ἐμφράξεως ἐπὶ τῶν ἐκφραττόν-
των ἐδεσμάτων ἢ φαρμάκων ἀφικώμεθα τοῦτό τε τὰ θρέψαντα τῶν σιτίων ὑγρᾶς εἶναι κράσεως, οὐ χρὴ παντάπα-
σιν οὐδὲ κατ' ἐκείνην αὐτὴν ἀποστῆναι τὴν ἡμέραν. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ὑστεραίας ἔχεσθαι προσήκει τοῦ σκο-
ποῦ τόν τε χόνδρον ἅμα τῷ μέλιτι διδόντας, ἢ ὄξος αὐτῷ μιγνύντας, ὅταν ὡς πτισάνην σκευάζωμεν δι' οἰνομέλι-
τος ἢ οἴνου φαλερίνου, προσφέρεσθαι κελεύοντας, ἢ τῷ γάλακτι χρωμένους ὡς προεῖπον, ἢ πτισάνην καλῶς ἑ-
ψηθεῖσαν πεπέρεως ἀκριβῶς χνοώδους ἐπεμβάλλοντας. οὕτως δὲ καὶ πέπειρα σῦκα πρὸ τῆς ἄλλης ὀπώρας αἱρετέα
ἐστὶν, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα τὰς ἰσχάδας ἄρτον τε παρεσκευασμένον ὡς εἶπον ἢ μετὰ μέλιτος, ἢ μετ' οἰνομέλι-
τος, ἢ μετά τινος οἴνου τῶν ἐπιτηδείων. ὡς παραδείγματα γὰρ ἕνεκα σαφηνείας λέγεται ταῦτα δὲ πρὸς τὸ
καὶ τοὺς ἀναγνόντας αὐτὰ, δύνασθαι κρίνειν τὴν ὕλην ὁμοίως ἀποβλέποντας εἰς τὸν καθόλου σκοπὸν, ὃν ἐν τῷ
θερμαίνειν τε καὶ ὑγραίνειν ἔφην κεῖσθαι. ὅτι δὲ τά τε φλεγματώδη καὶ ὀρρώδη περιττώματα, κατὰ τὸ τῶν
40 πρεσβυτέρων ἀθροίζεσθαι σῶμα, τήν τε οὔρησιν ἐφ' ἡμέρᾳ προτρέπειν χρὴ, μὴ διὰ τῶν φαρμακωδῶν, ἀλλὰ σελίνῳ, καὶ
μέλιτι, καὶ οἴνοις οὐρητικοῖς. ὑπάγειν τε τὴν γαστέρα, δι' ἐλαίου μάλιστα καταρροφοῦντας αὐτὸ πρὸ τῶν σιτίων.
εὔδηλον δὲ καὶ τὰ λαχανώδη πάντα πρὸ τῶν ἄλλων σιτίων ἐσθίειν χρὴ δι' ἐλαίου τε καὶ γάρου, τὸ μὲν οὖν
ἐφ' ἡμέρᾳ διά τε τούτων ἱκανῶς ἐνίοις ἡ γαστὴρ λαπάττεται, καὶ σύκων ὁπότ' εἴη, καὶ κοκκυμήλων, ὅσα τἄλλα
κατὰ θέρος καὶ φθινόπωρον ἀκμάζει. χειμῶνος δὲ, διά τε τῶν ἰσχάδων καὶ τῶν δαμασκηνῶν κοκκυμήλων, ἤτοι
γ' ἑψημένων, ἢ ἁπλῶς διαβεβρεγμένων ἐν μελικράτῳ, τὰ πλέον ἔχοντι μέλιτος. ἔστι δὲ τούτων καλῶς ἐὰν ἀτ-
τικὸν ᾖ τὸ μέλι, πολύ γε τῶν δαμασκηνῶν ὑπακτικώτερα τὰ ἀπὸ τῆς ἰβηρίας ἐστὶ, καὶ τῶν ἐλαιῶν δὲ τῶν
ἐκ τῆς ἅλμης ἐγχωρεῖ ποτὲ προλαμβάνειν. οὐ μὴν ἀλόην γε συμβουλεύω προσφέρεσθαι καθάπερ ὁρῶ πολ-
λοὺς τῶν γερόντων, ὅσοις ἡ γαστὴρ ξηρά. τινὲς μὲν ἀναπλάττοντες εἰς καταπότια, καὶ χυλῷ κράμβης. ἔνιοι δὲ
καὶ μόνης αὐτῆς λείας ἐπιπάττοντες ὑγρῷ τινὶ, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τισὶ μὲν ὕδωρ ἐστὶ, τισὶ δὲ μελίκρατον. ὅσοι
50 δ' ἐξ αὐτῶν πλουσίοι τὴν μετὰ τοῦ κινναμώμου σκευαζομένην ἀλόην λαμβάνουσιν. ὀνομάζουσι δὲ τὸ φάρμακον
ἔνιοι μὲν, ἱερὰν τὴν δι' ἀλόης. ἔνιοι δὲ πικράν. ἔχουσι δέ τινες ξηρὸν ὡς ἐπιπάττειν τῷ ποτῷ. τινὲς δὲ μετὰ μέλιτος
ἀπέφθου μετρίως ἀναλημμένου. ἀλλ' οὐδενὸς τούτων ἐστὶ χρεία τοῖς γέρουσιν, ὅτι μετὰ μεγάλης ἀνάγκης καταλα-
βούσης. ὑπακουούσης μὲν γὰρ τοῖς εἰρημένοις τῆς γαστρὸς, εἰ καὶ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀλλὰ παρὰ μίαν, οὐδὲν ὅλως
χρὴ φαρμακῶδες προσφέρειν. εἰ δὲ μὴ διὰ τρίτης ὑπέλθοι δυοῖν ἡμερῶν ἐπισχεθεῖσα, τηνικαῦτα καὶ λινοζώ-
στης αὐτάρκης ἐστὶ, καὶ ἡ καλουμένη θαλασσοκράμβη καὶ κνῆκος ἐπὶ πτισάνῃ διδόμενος, ὅσα τἄλλα μετρίως
φαρμακώδη, καθάπερ οὖν καὶ ἡ τερμινθίνη ῥητίνη, λαμβανέτωσαν δὲ αὐτῆς ἐνίοτε μὲν, καρύου ποντικοῦ μέγεθος,
ἐνίοτε δὲ καὶ δυοῖν ἢ τριῶν, οὐ μόνον γὰρ ἀλύπως λαπάττειν πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τὰ σπλάγχνα πάντα διαρρύ-
πτειν, ἧπαρ καὶ σπλῆνα καὶ νεφροὺς, καὶ πνεύμονα. ποικίλως δὲ χρῆσθαι δεῖ τοῖς εἰρημένοις, οὐχ ἓν ἐπιλεξά-

μενος ἐκεῖνο μόνον προσφέρεται. συνήθης γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ τοῦ λαμβάνοντος ἡ φύσις αὐτῶν γινομένη, κατα-
φρονεῖ τῆς τοῦ φαρμάκου δυνάμεως. ὑπαλλάττειν οὖν χρὴ τοῖς εἰρημένοις, καὶ πρὸς αὐτοῖς τὸ διὰ τῶν ἰσχάδων
σκευαζόμενον, ἔστωσαν δὲ λιπαραί, καὶ ἀφαιρείσθω τὸ περικείμενον αὐταῖς ἔξω δέρμα. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρό-
πον, καὶ τοὺς κνίκους εἶτ᾽ ἄμφω μιγνύμενα κοπτέσθω. τῷ σταθμῷ δ᾽ ἔστω παραπλησία τοῦ κνίκου ἡ ἰσχάς. ἔξεστι δὲ
δὲ κἀνταῦθα πειρωμένους τοῦ φαρμάκου ὡς ἔχει πρὸς τὴν τοῦ λαμβάνοντος φύσιν. ἐνίοτε μὲν ἐλάττω, ἐνίοτε δὲ
πλείω μιγνύναι, τοῦ κνίκου. λαμβάνειν δὲ τὸ μέγεθος ἰσχάδων δυοῖν ἢ τριῶν. διὰ αὐτῆς δὲ ὡς εἶπον τῆς πείρας
ἑαυτῷ τις εὑρήσει τὸ μέτρον ἐπὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων. ἐνίοις μὲν γὰρ μᾶλλον. ἐνίοις δ᾽ ἧττον ὑπακούσει τοῖς φαρ-
μάκοις, ἡ γαστήρ. ἀλλ᾽ ἱκανῶς γε δαψιλὲς οὐδὲν οὐδέ ποτε χρὴ τῶν εἰρημένων φαρμάκων. ἐν μὲν γὰρ τῷ παραχρῆ-
μα χαίρουσιν ἔνιοι σφοδρῶς κενωθέντες. ὅσα δ᾽ ἂν μᾶλλον κενωθῶσι, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτοῖς ἡ γαστὴρ ἴσχεται,
10 κατὰ τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας. διὰ τοῦτο δ᾽ ἐγὼ καὶ τοὺς ἐν νόσοις χρονίοις τὴν κοιλίαν ἐπεχομένους, ὁποῖαι μάλι-
στα κατὰ χειμῶνα γίνονται πολλοῖς, καὶ μετὰ μακρὰν ἀρρωστίαν ἐν ταῖς ἀναλήψεσιν ὁμοίως ἐνοχλουμένους, οὐ
κλύζω δριμέσι κλύσμασιν, ἀλλ᾽ ἔλαιον ἐνίημι μόνον. ὅπερ οὐδὲν κωλύει καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐγχεῖν ἐνίοτε τῆς γα-
στρὸς ἐπισχεθείσης, καὶ γὰρ διαβρέχεται τὰ σκληρὰ τῶν περιττωμάτων, καί τις ὄλισθος ἐν τῇ διό-
δῳ γίγνεται, καὶ τὸ σῶμα τῶν γερόντων αὐτὸ μαλάττεται, ταῖς σκληραῖς ὁμοίως διφθέραις ἐσκληρυμμένων,
ἀλλ᾽ οὐδὲ ταῦτα τοῦ γέροντος ἢ γήρως ἐστὶν ἴδια, καὶ γὰρ τοῖς ἐκ νοσημάτων μακρῶν ἀνακομιζομένοις συμφέρει.
τί τοίνυν ἴδιον ἐστὶ τοῦ γέροντος ἢ γήρως ἐστίν; τὸ τῇ κράσει συμφέρον. αὕτη γὰρ ἐστὶ δι᾽ ἣν καὶ γηρῶμεν ἄλλος ἐν ἄλ-
λῳ χρόνῳ πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον ὡς ἂν καὶ φύσεως ἔχωμεν ἐξ ἀρχῆς, ἢ ἐπιτηδεύματος, ἢ δίαιταν, ἢ νόσους,
ἢ φροντίδας, ἤ τι τοιοῦτον ξηρανθέντες ἀμετρότερον τύχωμεν. ἔστι μὲν γὰρ ὅ γε κυρίως ἅπαντες ἄνθρωποι γῆρας
ὀνομάζουσιν, ἡ ξηρὰ καὶ ψυχρὰ κρᾶσις τοῦ σώματος ἐκ πολυετείας γινομένη. συμβαίνει δέ ποτε καὶ διὰ πυρετῶδες
20 νόσημα, καὶ καλοῦμεν αὐτὸ ἐκ νόσου γῆρας, ὡς αὐτῷ περὶ μαρασμοῦ λέλεκται γράμματι. μαρασμὸς γάρ
τοι καὶ ἡ τοιαύτη διάθεσίς ἐστιν, οὐκ ἐν ζώοις μόνον, ἀλλὰ καὶ φυτοῖς γιγνομένη. γέγραπται δὲ κατὰ τὸ πρῶ-
τον βιβλίον τῆσδε τῆς πραγματείας, ἡ ἀναγκαία τοῦ γήρως γένεσις ἔκ τε οὖν ἐκείνων καὶ ἐξ ὧν ἐν τοῖς περὶ κρά-
σεων εἴρηται καὶ προσέτι τοῦ περὶ μαρασμοῦ γράμματος, εὐπορώτερος δέ τις εἰς τὸ γηροκομικὸν μέρος τῆς
τέχνης γενηθείη. σύγκειται γὰρ ἅπασα πρόνοια σωματικῆς διαθέσεως, ἔκ τε τοῦ γνώσκειν αὐτῆς τὴν οἰκείαν οὐσί-
αν, καὶ τῆς τῶν βοηθημάτων ὕλης τὰς δυνάμεις. οἷον εὐθέως ἐπὶ τοῦ προκειμένου νῦν ἡμῖν τοῦ γήρως ὁ γνοὺς τὴν διάθεσιν
ἐπιστημονικῶς, ὅτι ξηρότης ἐστὶ μετὰ ψύξεως, ἐὰν ἐκμάθῃ τὰς ὑγραινούσας ὕλας καὶ θερμαινούσας τῶν βοηθημάτων, ἀγα-
θὸς ἂν ἰατρὸς εἴη γερόντων. οὐσῶν δὲ τεττάρων ὑλῶν κατὰ γένος, ἃς ὀνομάζουσι προσφερομένων καὶ ποιουμέ-
νων καὶ κενουμένων καὶ προσπιπτόντων ἔξωθεν, ἐκλέγεσθαι προσήκει καθ᾽ ἑκάστην αὐτῶν, τὰ θερμαίνειν τε
καὶ ὑγραίνειν δυνάμενα. πρὸς δὲ τὴν οἰκείαν ἑκάστου χρῆσιν, ἡ ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων ἄσκησις ὠφελιμωτά-
30 τη. οἶδα δέ ποτε θώρακα παιδὸς ἀπολειπόμενον οὐκ ὀλίγῳ τῆς τῶν ἄλλων συμμετρίας μορίων, αὐξήσας τὸ
μέτριον ἐκ τοιαύτης ἰδέας βοηθημάτων. ἐζώννυον μὲν αὐτῷ τὰ κατὰ τοῦ θώρακος ἅπαντα μέχρι τῶν ἰσχίων,
ζώνῃ συμμέτρως πλατείᾳ. οὕτω παραβάλλων ὡς ἐρηρεῖσθαι μὲν ἀλύπως, μήτε δὲ χαλαρὸν ἀπολιπεῖν τι, μήτε
πεπιέσθαι. γυμνάσια δὲ τά τε δι᾽ ὅλων τῶν χειρῶν ἐπιτηδευόμενα, καὶ τὰς καλουμένας ὑπὸ τῶν φωνασκῶν
ἀναφωνήσεις παρελάμβανον. ἐφ᾽ ἑκατέροις δὲ κατάληψιν πνεύματος ἐκέλευον ποιεῖσθαι, γίγνεται δ᾽ αὕτη σφο-
δρῶς μὲν θλιβόντων ἡμῶν ἐκ παντὸς μέρους τὸν θώρακα, τὴν δ᾽ ἐκπνοὴν κατεχόντων, ὡς ἀπέχεσθαι πᾶν ἔνδον
τὸ πνεῦμα, τὸ διὰ τῆς εἰσπνοῆς φθάσαν εἱλκύσθαι. διὸ καὶ πλεῖον εἰσπνευστέον ἐστὶ τῷ μέλλοντι καλῶς τοῦτο δρά-
σειν. ὅσῳ γὰρ ἂν εἴη πλείων ὁ θλιβόμενος ἀήρ, τοσούτῳ μᾶλλον ὁ θώραξ εὐρύνεται διατεινόμενος. ὅτι δὲ καὶ τὰς
ἀναφωνήσεις ἐν μεγέθει τε καὶ τῇ καθ᾽ ὀξύτητα τάσει τῆς φωνῆς ποιητέον ἐστὶν ἐπὶ τούτων, οὐκ ἄδηλον εἴγε δὴ
πρόκειται γυμνάζειν ἰσχυρῶς πάντα τοῦ θώρακος τὰ μόρια. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τῶν αὐξανομένων σωμάτων
40 εἰς συμμετρίαν ἄξει τὰ φύσει κακῶς διαπεπλασμένα. μέτρια δὲ καὶ τοὺς ἤδη τελείους ὠφελήσει. οὐ μὴν ἐπί
γε τῶν πρεσβυτῶν ἐπιχειρήσεις ἔργῳ τοιούτῳ. βέλτιον γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνων ἡσυχάζειν τοῖς ἀσθενέσι μορίοις εἴρηται,
βέλτιον δὲ καὶ τὸ διὰ τῶν συνήθων ἐπιτηδευμάτων γυμνάζειν. εἰ καὶ βλαβερὰ μετρίως εἴη τοῖς γε μὴν νέοις
ὑπαλλάττειν πειρᾶσθαι τὰ βλάπτοντα, κἂν ἐκ παιδὸς ᾖ συνηθέστατα. δύναται γὰρ ἡ δύναμις αὐτῶν ὑπομεῖ-
ναι τὴν μεταβολὴν ἐν μέρει γινομένην. ἐλπίς τ᾽ ἐστὶ τῷ λοιπῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς ὀνήσασθαί τι πρὸς τῶν ἀμεινόνων
ἐπιτηδευμάτων. ὁ δὲ γέρων εἰ δυνηθείη χρόνῳ συχνῷ κατὰ βραχὺ μεταστῆναι τῶν φαύλων ἐθῶν, οὐδ᾽ ἐν ᾧ χρό-
νῳ χρήσασθαι τοῖς βελτίοσιν ἕξει. συμβήσεται δ᾽ αὐτῷ πονῆσαι μάτην, ὥσπερ εἰ καὶ τέχνην ἄρχοιτο μανθάνειν
ὀγδοηκοντούτης τις ὤν. ὥσπερ δὲ τῶν γερόντων αὐτῶν, οὐ σμικρά τις ἐστὶ διαφορὰ πρὸς ἀλλήλους εἴτε κατὰ τὴν
ἡλικίαν αὐτήν, εἴτε κατὰ τὴν διάθεσιν τοῦ σώματος, οὕτω καὶ τῶν φύσει ξηροτέρων τε ἅμα καὶ ψυχροτέρων
50 ὡς πρὸς τὸ σύμμετρον παραβάλλειν, οὐκ ὀλίγον τὸ μέσον τῆς δυσκρασίας ἐστί, πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς γέρον-
τας. ὑγραίνειν μὲν οὖν αὐτοὺς δηλονότι καὶ θερμαίνειν προσήκει. θαρραλεώτερον δὲ ταῦτα πράττειν διὰ τὴν
ἡλικίαν ἀπεχομένους ἰσχυρῶν γυμνασίων ὡς ἂν ἐρρωμένης ἔτι τῆς δυνάμεως. ὁ γάρ τοι πρῶτος σκοπὸς ἀφ᾽ οὗ τὴν
ἔνδειξιν τῶν ἰαμάτων λαμβάνομεν, ἡ τοιάδε δυσκρασία τοῦ σώματός ἐστιν, οὐ τὸ γῆρας ἢ ὅλως ἡλικία τις. ἀλλ᾽ ἐ-
πειδὴ στοχαστικῶς ἡμῖν τὸ τῶν διαθέσεων μέτρον λαμβάνεται διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἡλικίαν ἐπισκοποῦμεν. ἡ δ᾽
αὐτὴ χρεία καὶ τῆς τῶν ἐθῶν γνώσεώς ἐστι, καὶ τῆς τῶν προκαταρκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων. εἰς γὰρ τὴν
τῆς διαθέσεως ἀκριβεστέραν γνῶσιν, ἐκ τῶν τοιούτων ἁπάντων ὠφελούμεθα. τῶν δ᾽ ἰαμάτων ἡ ἔνδειξις οὐκ ἐκ τού-
των γίνεται. τῷ γε μὴν ἐμπειρικῷ μέρος τῆς ὅλης συνδρομῆς ἐστὶ καὶ τὰ τοιαῦτα τετηρημένοις ἐπ᾽ αὐτοῖς τῆς
θεραπείας, οὐκ ἐνδεικτικῶς εὑρισκομένης. εἰκότως τοιγαροῦν Ἱπποκράτης τὰ πλεῖστα περὶ διαγνώσεων καὶ
προγνώσεων ἔγραψε, γυμνάζων ἡμᾶς ἐν τοῖς κατὰ μέρος. οἵ τ᾽ ἄριστοι μετ᾽ αὐτὸν ἰατροὶ ὡσαύτως ἔπραξαν. εὖ εἰ-

οὕτως ὡς τῷ γνόντι τὴν διάθεσιν ἀκριβῶς τοῦ σώματος ᾧ μεταχειριζόμεθα ὑγιαίνοντι, ἢ νοσοῦντι, οὐ χαλεπῶς
εὑρίσκεται τὰ βοηθήματα. χρὴ γὰρ ὡς εἴρηται πολλάκις, ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ θεραπευτικοῦ παραγγέλματος,
τοῦ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα. τῆς δ᾽ ὕλης τῶν βοηθημάτων ἐπιστήμονα γενόμενον ὡς ἐκμαθεῖν αὐτῆς τὰς
δυνάμεις, ἀεὶ προσφέρειν. ἅπαντι σώματι τῷ μὲν φαύλως διακειμένῳ τἀναντία. τῷ δ᾽ ἄριστα κατεσκευασμέ-
νῳ τὰ παραπλήσια ταῖς δυνάμεσι. καὶ τοίνυν καὶ τὰς δυσκρασίας αὐτὰς ὅσαι κατὰ τὸ τῆς ὑγείας ἔτι πλά-
τος εἰσὶν ἐπανορθοῦσθαι μὲν βουλόμενος, ὑπεναντίως διαιτήσεις. εἴπερ ἐπὶ πολλῆς γίνεται σχολῆς, ἐν ἀσχολίᾳ δὲ
οὖσι, διὰ τῶν ὁμοίων ὑπηρετήσεις, καὶ μάλιστα ὅταν οὕτως ὦσιν εἰθισμένοι. συμβαίνει δὲ ὡς τὰ πολλὰ θάτερον τού-
των μᾶλλον, ὡς ἂν τῶν φύσεων ἀδιδάκτως αἱρουμένων τὰ οἰκεῖα, καὶ μέχρι γε τοσούτου προσφερόμεθα αὐ-
τά, μέχρι περ ἂν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανέλθωσι κατάστασιν. ἡ δέ γ᾽ ἐπανορθουμένη τὴν δυσκρασίαν δίαιτα,
10 περαιτέρω προέρχεται τὰ πολλά. διὸ καὶ τοῖς οἰκείοις νοσήμασιν ἁλισκόμεθα πλείοσι. τοῦ μὲν φύσει θερμοτέρου
ῥᾳδίως τὰ θερμὰ νοσήματα νοσοῦντος. τοῦ δὲ ψυχροτέρου, τὰ ψυχρά, καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως ἐπανέρχεται
τοιγαροῦν θᾶττον εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν ἕκαστον τῶν δυσκράτων σωμάτων ἤπερ ἐπὶ τὴν ἀρίστην κρᾶσιν. ἐν τῷ μεσαι-
τάτῳ γὰρ αὕτη πασῶν οὖσα τῶν δυσκρασιῶν. ἐὰν μὲν οἰκείῳ τις ἁλῷ τῇ φύσει νοσήματι, πλέον ἀφέστηκεν. ἐὰν
δὲ οὐκ οἰκείῳ, βραχύτερον. οὐκοῦν οὐδὲ τὰ ἔθη μεταβλητέον ἐστί, κἂν τῇ μοχθηρᾷ δυσαρεστουμένων ἐπὶ τῶν σω-
μάτων, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἀκριβεστέραις ὑγείαις, οὐκ ἀεὶ τοῦτο πρακτέον, ἀλλ᾽ ὅταν ἀπὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων
ἄγει σχολὴν ὁ μέλλων μεταχειρίσασθαι. ταῦτ᾽ οὖν ὄντα κοινὰ παραγγέλματα πασῶν τῶν κράσεων ὑπαλλάτ-
τεται κατὰ μέρος, εἰς ὅσον ἂν ἑκάστη δυσκρασία τῆς ἀκριβοῦς εὐκρασίας ἀπολείπηται, καὶ θαυμαστὸν οὐδέν ἐστι τὰς δυ-
σκράτους φύσεις ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκυίας ἀκριβῶς ὑγείας ἀληθοῦς τε νοσήματος ἐπαμφοτερίζειν καὶ τῷ
τρόπῳ τῆς διαίτης. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ φαίνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὠφελουμένους τε καὶ βλαπτο-
20 μένους, θαυμαστόν. εἰ μὲν γὰρ ἅπαντες ὁμοίαν ἀλλήλοις εἶχον κατασκευήν, τότ᾽ ἂν ἦν θαυμαστὸν ὑπὸ τῶν ἐναντί-
ων ἐνίους ὠφελεῖσθαι βλαπτομένους ὑπὸ τῶν αὐτῶν. ἐπεὶ δ᾽ ἐναντίαι πολλῶν τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν αἱ κατα-
σκευαὶ τοῦ σώματος, εὔλογόν ἐστι καὶ τὴν ὠφέλειαν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι. διὸ καὶ θαυμάσειεν ἄν
τις ἁπάντων τῶν ἰατρῶν, ὅσοι γράφειν ἐπεχείρησαν ὑγιεινὰ συγγράμματα, μὴ διελομένων τῷ λόγῳ τὰς φύ-
σεις. ὥσπερ γὰρ ἐν καλοποδίῳ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἀδύνατον χρῆσθαι τοῖς σκυτοτόμοις, οὕτω τοῖς ἰατροῖς
ἰδέᾳ βίου συμφερούσῃ μιᾷ. διὰ τοῦτο οὖν ἐνίοις μὲν ὑγιεινότατον εἶναι φασὶ τὸ γυμνάζεσθαι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν
ἱκανῶς ἐνίοις δὲ μηδὲν κωλύειν, εἰ καὶ παντάπασί τις ἐν ἡσυχίᾳ διατρίβει, καὶ λούεσθαι τοῖς μὲν ὑγιεινοτάτους
εἶναι δοκεῖ. τοῖς δ᾽ οὔ, καὶ πίνειν ὕδατος καὶ οἴνου, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. οὐ μόνον ὑγιεινῶν διαιτημάτων,
ἀλλὰ καὶ τῶν τοῖς νοσοῦσι προσφερομένων ἰαμάτων, ἐναντιώτατα γράφουσιν ἀλλήλοις. ὡς σπάνιον εὑρεῖν ὁμο-
λογούμενον ἔτι πᾶσιν αὐτοῖς. ἥ γε μὴν πεῖρα δείκνυσιν ὑπό τε τῶν αὐτῶν ἐνίους βλαπτομένους τε καὶ ὠφελου-
30 μένους, ὑπό τε τῶν ἐναντίων ὡσαύτως. οἶδα γοῦν τινάς, οἳ τρεῖς ἡμέρας ἀγύμναστοι μείναντες, εὐθέως νοσοῦσιν, ἀγυ-
μνάστους δ᾽ ἑτέρους ἀεὶ διατελοῦντας, ὑγιαίνοντας δέ. καὶ τούτων ἐνίους μὲν ἀλούτους, ἐνίους δὲ εἰ μὴ λούσαιν-
το, πυρέττοντας αὐτίκα. καθάπερ ὁ μιτυληναῖος πριμιγένης. ὅτι μὲν οὖν οὕτως φαίνεται ταῦτα γιγνόμε-
να, καὶ οἱ τῇ πείρᾳ μόνῃ τὴν τέχνην ἀθροίζοντες ἴσασιν. οὐ μὴν ἔγραψέ γέ τις αὐτῶν γνωρίσματα καθάπερ ἐπὶ
τῶν νοσημάτων, οἷς προσέχοντες εὑρήσομεν ὁποίας ἕκαστος δεῖται διαίτης. ὑπ᾽ ὀλίγων γὰρ ἐστὶν εὑρεῖν τὰς
καλουμένας ὑπὸ τῶν ἐμπειρικῶν συνδρομὰς ἠκριβωμένας. ὡς ἐν περιπνευμονίᾳ τε καὶ πλευρίτιδι.
τὰ δὲ πλεῖστα νοσήματα, στοχαστικὴν ἔχει διάγνωσιν, ὡς οὐκ ἐξ ἀθροίσματος ἐνίων συμπτωμάτων γινωσκόμε-
να, ἀλλ᾽ ἀνδρὸς δεόμενα ἀκριβῶς ἐπισταμένου τὴν διάθεσιν τοῦ σώματος. εὑρίσκειν δ᾽ ἱκανοῦ τὰ κατὰ μέρος ἁπάν-
των τὰ τῇ τοιαύτῃ συμφωνοῦντα. τὸ γοῦν προκείμενον αὐτῷ τῷ λόγῳ ποδηγηθέντες ἡμεῖς εὕρομεν ἔτι νέαν
τὴν ἡλικίαν ὄντες. ᾧ καὶ δῆλον ὡς ἡ μακρὰ πεῖρα χωρὶς λόγου τὰ τοιαῦτα εὑρίσκειν ἀδύνατος. ἐπεὶ γοῦν τοῦ
40 πριμιγένους ἀκούσας ὅτι πάντως πυρέττοι μὴ λουσάμενος, ἐλπισάμην αὐτῷ καπνώδη περιττώματα γεννᾶ-
σθαι, διαπνεῖσθαι δεόμενα. πυκνοτέρου τοῦ δέρματος ὄντος καὶ ὡς ἐπιτρέπειν αὐτοῖς κενοῦσθαι πᾶσιν ἀθροιζομέ-
νοις ὑπὸ τῷ δέρματι θερμασίαν γεννᾶν. διὸ καὶ τὰ λουτρὰ χρησιμώτατα ταῖς τοιαύταις φύσεσιν, οὐ μόνον
τῷ κενοῦν τὸ καπνῶδες, ἀλλὰ καὶ τῷ τέγγειν, ὑγρότητι γλυκείᾳ. καταμαθεῖν οὖν ἔδοξέ μοι πλατεῖαν ἐπιβα-
λόντι τὴν χεῖρα τῷ θώρακι τοῦ πριμιγένους. ὁποία τίς ἐστιν ἡ τῆς θερμασίας ποιότης, ὡς δὲ δριμεῖα καὶ δα-
κνώδης εὑρέθη, παραπλησίως τοῖς κρόμμυα προσενηνεγμένοις δαψιλῆ, πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι τὴν αἰτίαν τοῦ
γιγνομένου καλῶς εἰρῆσθαι μοι πεισθείς, ἐπυθόμην εἴ τινες ἱδρῶτες αὐτῷ γίγνοιντο χωρὶς τοῦ λουτροῦ, καὶ φάν-
τος μὴ γίγνεσθαι, βεβαιοτέραν γνῶσιν ἐπείσθην ἔχειν τῆς διαθέσεως αὐτοῦ, καὶ μὴν δή, καὶ τοὺς ἄλλους τινὰς εἶ-
δον ὁμοίως μὲν ἐκείνῳ δακνῶδες ἔχοντας τὸ θερμόν, οὐ μὴν ἐπ᾽ ἀλουσίᾳ γε μιᾷ πυρέττοντας. ἐπειδὴ δι᾽ ἱδρώ-
των αὐτοῖς ἐκκενοῦτο τὰ περιττώματα. τῷ πριμιγένει δὲ πρὸς τῇ φυσικῇ κατασκευῇ καὶ ὁ τρόπος τῆς διαί-
50 της αἴτιος ἦν τοῦ πυρέττειν ἐπ᾽ ἀλουσίᾳ μιᾷ διατρίβοντι τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἐν ᾗ γράφων ἢ ἀναγινώ-
σκων διετέλει, διὰ τὸ προσκεῖσθαι θεωρίᾳ περιπατητικῇ. καθ᾽ ἣν οὐδενὸς ἦν δεύτερος τῶν κατ᾽ αὐτόν. ἴσμεν
δ᾽ ὅτι καὶ τοῖς μὴ κατὰ φύσιν τοιοῦτον γεννῶσι περίττωμα. φιλοπονία καὶ φροντὶς αἰτίαι γίνονται τῆς γενέσεως
αὐτοῦ, διόπερ ἕτερον ἄνθρωπον ὁμοίως ἐκείνῳ τὴν θερμασίαν ἔχοντα δακνώδη, συνέβαινε μὴ πυρέττειν μετὰ
μίαν ἡμέραν ἀλουσίας, ἐπειδὴ μήτε φροντιστὴς ἦν, αἵ τε πράξεις αὐτῷ κατὰ τὴν πόλιν ἐγίγνοντο περιπατοῦν-
τι πολλὰ καὶ ὠνουμένῳ, καὶ πιπράσκοντι, καὶ μαχομένῳ πολλάκις ἐν οἷς ἱδροῦν ἠναγκάζετο. διὰ τοῦτο ἕτερόν
τινα τῶν νοσούντων καθ᾽ ἕκαστον θέρος ὀξύ, καὶ χολῶδες νόσημα παμπόλλων ἐτῶν ἤδη τελέως ἄνοσον, ἐφύλαξα
γυμνάζεσθαι κωλύσας θερμὸς γὰρ ὢν καὶ ξηρὸς τὴν κρᾶσιν ὁμοίως τῷ πριμιγένει, γυμνασίοις τε συντόνοις
ἐχρῆτο καὶ ἡλίῳ καὶ κόνει. συνέβαινεν οὖν αὐτῷ τὴν μὲν θερμασίαν ἀμφότερον αὐξάνεσθαι, πυκνοῦσθαι δὲ

τὸ δέρμα, καὶ δυσδιάπνευστον γίνεσθαι. συνελθόντων δὲ εἰς ταὐτὸν ἀμφοτέρων ἕτοιμον ἤδη πυρέξαι τῷ ταῦτα
πάσχοντι σώματι. ὥσπερ οὖν κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην εἴωθα λέγειν ἀεὶ, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ. τάχιστα μὲν ὁ λογι-
σμὸς εὑρίσκει τὰ ζητούμενα. βεβαιοῖ δὲ τὴν πίστιν αὐτῶν ἡ πεῖρα, καὶ τό γε θαυμασιώτερον Ἱπποκράτους
» εἰρηκότος. ὡς ταῖς θερμαῖς φύσεσιν ἄμεινον ἀργεῖν ἐστιν ἢ γυμνάζεσθαι. παμπόλλους τῶν ἰατρῶν ἰδεῖν ἐστι, μὴ δὲ
γινώσκοντας εἴ τινές ποτε εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἑξῆς ἅπασι γυμνάσια προστάττοντας. ὥσπερ αὖ
πάλιν ἄλλους οὐκ ὀλίγους ἰατροὺς οὐδὲν ἐκ γυμνασίων πλέον εἰς ὑγείαν, ἡγουμένους γίνεσθαι. καὶ πρὸς τούτοις
γε τρίτους ἄλλους, τοῖς μὲν εἰθισμένοις γυμνάζεσθαι συγχωροῦντας, εἴργοντας δὲ τοὺς ἀήθεις ἀπὸ τῶν γυμνα-
σίων. ἅπαντες μὲν οὖν ἁμαρτάνουσιν, ἀλλ' οἱ τρίτοι ῥηθέντες, ἧττον. οἱ πλείους γὰρ τῶν ἐθιζόντων ὁτιοῦν ἔθος
οἰκεῖον αἱροῦνται τῇ φύσει, διὰ τὸ βλαπτόμενον πολλάκις ὑπὸ τῶν οὐκ οἰκείων, ἀφίστασθαι. τινὲς δ' ἤτοι νι-
10 κηθέντες ὑφ' ἡδονῆς δι' ὑπερβάλλουσαν ἄγνοιαν οὐκ αἰσθανόμενοι τῆς βλάβης, ἐμμένουσι τοῖς κακοῖς ἔθεσιν, ἀλ-
λ' οὗτοι μὲν ὀλίγοι. πλείους δὲ εἰσὶν οἱ μεθιστάμενοι. διὸ καὶ τοὺς ἰατροὺς ἧττον ἁμαρτάνειν εἰκός ἐστιν, ὅσοι διαφυ-
λάττειν ἀξιοῦσιν ἅπαν ἔθος. ὅσοι μέντοι νομίζουσι μηδὲν διαφέρειν εἰς ὑγείαν ἀγύμναστον προσφέρεσθαι γυμνα-
σθέντα σιτίον, καὶ ὅσοι πάντας ἀξιοῦσι γυμνάζεσθαι, πλείω βλάπτουσι τῶν προειρημένων. αὐτῶν δὲ τούτων
ἀλλήλοις παραβαλλομένων, ἧττον βλάπτουσιν, οἱ πρὸ τῶν σιτίων, ἀεὶ γυμνάζεσθαι ἐθέλοντες. οἴονται δ' ἔνιοι
καὶ Ἱπποκράτην παραινεῖν, πόνους γὰρ σιτίων ἡγεῖσθαι κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς, μὴ γινώσκοντες ὡς περὶ τάξε-
ως νῦν ὁ λόγος αὐτῷ ἐστιν τῶν γυμνασίων τε καὶ σιτίων. οὐ τοῦτο λέγοντι ὡς ἐπὶ πάντων ἀνθρώπων ἄμφω χρήσι-
μά ἐστιν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ὧν συμφέρει γυμνάσια, προηγεῖσθαι χρὴ τῶν σιτίων. ὅτι δ' οὐ πᾶσι συμφέρει, διά τε τῶν ἐπι-
δημιῶν ἐδήλωσε σαφῶς. τὰς θερμὰς φύσεις ἀξιῶν ἐλινύειν. ἐν δὲ τοῖς ἀφορισμοῖς δυνάμει, διὰ τοῦ δηλῶσαι
καθόλου, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν ἰάματα. δύναται δέ ποτε καὶ διαφωνίας φαντασία γενέσθαι
20 κατὰ τὰ τοιαῦτα παραγγέλματα. τινῶν μὲν ἅπασαν κίνησιν σύμμετρον τῷ κινουμένῳ σώματι, γυμνάσιον ὀνο-
μαζόντων. ἐνίων δὲ τὴν σφοδροτέραν μόνην. ὥστε κατὰ μὲν τὸ πρότερον σημαινόμενον, ἅπαντας ἀνθρώπους
δεῖσθαι γυμνασίων, καὶ τοῦτο εὔδηλον πάντη. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον οὐκ ἀληθές. τῶν γε ἐν ταῖς εἱρκταῖς ὑγιαι-
νόντων οὐκ ὀρθῶς μοι δοκοῦσιν ἔνιοι μεμνῆσθαι. διαφθείρονται γὰρ οὗτοι πάντως ἐν τῷ χρόνῳ, κωλυόμενοι παν-
τάπασιν ἀλείφεσθαί τε καὶ λούεσθαι. τὸ δὲ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας ἀντέχειν αὐτοὺς τῇ νοσώδει διαίτῃ, θαυ-
μαστὸν οὐδέν. εἴπερ οὖν ἅπασα κίνησις ὑπὸ τῶν τοῦ γυμνασίου προσηγορίαν ἄγοιτο, καὶ ὁ περιπατήσας
καὶ ὁ τριψάμενος καὶ ὁ λουσάμενος γεγυμνάσθαι λέγοιτο, ἐὰν συμμέτρως κινηθῇ τῇ παρούσῃ τοῦ σώματος
καταστάσει. ἐὰν δὲ καὶ τούτων εἴρξῃς τινὰ, νοσήσει πάντως. ὁρῶμεν γὰρ νῦν εἰργομένους οὐ μόνον νοσοῦντας, ἀλ-
λὰ καὶ ἀποθνήσκοντας, ἐν ταῖς εἱρκταῖς, ἐπειδὰν κατακλεισθῶσι πλείονα χρόνον. εἰ δὲ τὰς σφοδρὰς κινή-
σεις μόνας ὀνομάζοι τις γυμνάσια, γένοιτ' ἂν οὕτως ἀληθὲς, τὸ μὴ δεῖσθαι πάντας ἀνθρώπους γυμνασίων. εὐθέ-
30 ως μέντοι ὁ Πριμιγένης ἐκεῖνος, οὐδὲ μιᾶς ἐδεῖτο βιαίας κινήσεως. οὐκ ὀλίγης δὲ πρὸ τοῦ λουτροῦ περιπάτου
κατὰ τὰς πρὸ τοῦ βαλανείου στοάς. ἀλλὰ καὶ τρίψασθαι μετ' ἐλαίου, καὶ τὸ μετὰ λουτρὸν ἀπομάξασθαι τὸ ὕδωρ
αὐτάρκεις εἰσὶ κινήσεις ἀνδρὶ, τοιαύτης κράσεως. ὁ δὲ, καὶ πρὸ τοῦ δείπνου περιεπάτει τε καὶ διελέγετο τοῖς
ἑταίροις, ὥσπερ οὖν καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν ἕωθεν. οὐκ οὖν ἐστι τις ὑπὸ παντελοῦς ἀργίας ὀνινάμενος, ἀλλ' ὅταν
ἐλινύειν ταῖς θερμαῖς φύσεσιν ὁ Ἱπποκράτης συμβουλεύῃ, τῶν σφοδρῶν κινήσεων, ἀπέχεσθαι κωλύει. καί τοι
πολλοὺς ὤνησα ἔτι νοσοῦντας ἐν ἀρχῇ φθινοπώρου, διὰ τὰς ἐπιτηδευομένας αὐτοῖς ἤδη κινήσεις ἐν ὅλῳ τῷ
θέρει κωλύσας τοῦτο πράττειν, ὑγιαίνοντας ἀπέφηνα. καθάπερ οὖν ἄλλους εἶρξα τοῦ γυμνάζεσθαι σφοδρῶς. ἑτέ-
ρους δ' ἔμπαλιν ἐξ ἀργείας εἰς γυμνάσια μεταστήσας, ἀνόσους διεφύλαξα, νοσοῦντας ἔμπροσθεν οὐκ ὀλιγάκις.
εἰσὶ δ' οὗτοι ψυχρότεροι τῶν εὐκράτων τε καὶ συμμέτρων, ἐναντίως διακείμενοι τοῖς θερμοτέροις τε καὶ ξηρο-
τέροις. εἴρηται δὲ οὐ μόνον ἐν τῇ περὶ κράσεων πραγματείᾳ τὰ γνωρίσματα τῶν κράσεων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τέ-
40 χνῃ τῇ ἰατρικῇ, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐπίγραμμα τῶν ἡμετέρων ἑνὶ βιβλίων. θαυμάσαι δ' ἐστὶ τῶν ἰατρῶν ὅσοι μη-
δὲ τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐναργῶς φαινόμενα, γινώσκουσι. τίς γὰρ οὐχ ὁρᾷ τὴν διαφορὰν τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πλεῖ-
στον ἐκτεταμένην; ὥστ' ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐπιτηδευμάτων τε καὶ σιτίων, ἐνίους μὲν ὠφελεῖσθαι, βλάπτεσθαι,
δ' ἑτέρους, ὥσπερ γε κἀν ταῖς νόσοις, ὡς δ' ὅτι μὲν οὐ χρήζουσι τῶν αὐτῶν, ἅπαντες ἐναργῶς φαινόμενον, ἐχρῆν
αὐτοὺς εἰδέναι. γράφοντας δὲ συγγράμματα, διωρίσασθαί τε καὶ διδάξαι, τίνες ὑπὸ τίνων ὠφελοῦνταί
τε καὶ βλάπτονται. τίς οὖν ἡ αἰτία τοῦ παραλείπεσθαι τοὺς διορισμοὺς αὐτοῖς; καί τι γ' ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρη-
μένους, ἡ ἐπίτριπτος ἐπιθυμία, τοῦ δόξαν ἔχειν ἐν ἀνθρώποις, αἱρεσιάρχας ὀνομασθέντας, διὰ ταῦτα μὲν γοῦν ἐκεῖ-
νοι μὴ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ ταῖς δόξαις αἷς ὑπέθεντο. τῶν δὲ εἰς αὐτοὺς ἐμ-
πεσόντων νεωτέρων ἐπείσθησαν οἱ πλεῖστοι, τῷ μήτ' ἄλλο τι μεμαθηκέναι βέλτιον, ἀμαθεῖς τε εἶναι καὶ ἀγύμνα-
στοι παντάπασιν ἀποδείξεως. εἰ γ' ἕποιτό τις ἀποδείξει ῥᾷστα διακρινεῖ, τῶν τ' ἀληθῶν δογμάτων τὰ ψευδῆ. τῶν τε
50 μετὰ διορισμοῦ γεγραμμένων, τὰ μὴ τοιαῦτα. καταγνώσεταί τε πάντων ἀτεχνίας, ὅσοι χωρὶς διορισμοῦ
ἔγραψαν τι. πρόχειρος ὢν μοι τὸν νοῦν, ἄνωθεν ἐπερχομένῳ διὰ βραχέων, ὁποίους εἶναι χρὴ τοὺς διορισμούς. ὅσοις
μὲν φύσει τὸ θερμὸν δακνῶδές ἐστιν, ὡς καπνώδη γεννᾶν περιττώματα, τούτοις λουτρὰ χρήσιμα, καὶ κινήσεις
βραχεῖαί τε καὶ νωθραί, πολλαὶ δὲ καὶ ὀξεῖαι, βλαβερώτεραι. τούτοις οὖν οὐ μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δὶς λούεσθαι
τῆς ἡμέρας συμφέρει, καὶ μάλιστα θέρους. ἐσθίειν τε τροφὰς εὐχύμους, μηδὲν ἐχούσας δριμύ. πολέμιον δ' αὐτῶν
ἐστι, τὸ ἡλιοῦσθαι καὶ τὸ θυμοῦσθαι, καὶ τὸ φροντίζειν πολλά. τοὺς δ' ἐναντίας ἢ κατὰ τούσδε φύσεις, εἰσὶ δ' οὗτοι
ψυχροὶ καὶ ὑγροὶ τὴν κρᾶσιν, ἰσχυροτέρων τε κινήσεων χρείᾳ ἔχεσθαι, καὶ διαίτης πλέον ἐχούσης τοῦ λεπτοῦ. εἴ-
ρηται δ' ἥτις ἐστὶν ἡ τοιαύτη δι' ἑνὸς ὑπομνήματος. οὐ μὴν οὐδὲν ἡλίῳ γυμναζόμενοι βλάπτονται, καθάπερ οὐδ' ἀ-
λουτοῦντες. μεγίστη μὲν οὖν διαφορὰ ταῖς εἰρημέναις ἐστὶ φύσεσι πρὸς ἀλλήλας. ἐναντιωτάτη γὰρ ἡ ὑγρὰ καὶ

ψυχρὰ κρᾶσις τῇ θερμῇ καὶ ξηρᾷ. μεγίστη δὲ, ἡ ψυχρὰ τῇ θερμῇ, καὶ ὑγρὰ πρὸς καὶ τὴν ξηράν. ἔστι δὲ ἡ μὲν ψυ-
χρὰ καὶ ξηρὰ τῇ τῶν γερόντων ὁμοία. διὸ καὶ ταχέως γηρᾷ τὰ τοιαῦτα σώματα, καὶ λέλεκται περὶ αὐτῆς
αὐτάρκως ἔμπροσθεν. ἡ δ' ὑγρὰ καὶ θερμὰ τοῖς ῥευματικοῖς εὐάλωτος πάθεσι. τό γε μὴν κοινὸν ἐπὶ πασῶν τῶν
δυσκράτων φύσεων ἄμεινον ἐστὶ κατὰ τήνδε πράττειν. ἔστι δὲ τοῦτο κολάζειν μὲν αὐτὰ διὰ τῶν ἐναντίων, ἐπὶ πολ-
λῇ σχολῇ. φυλάττειν δὲ διὰ τῶν ὁμοίων, ἐπειδὰν ὑπὸ πλειόνων ἀσχολιῶν εἴργηταί τις ἑαυτῷ σχολάζειν. περί γε
μὴν τῶν ἐν τοῖς τοιούτοις σώμασι γυμνασίων, ὧδε ἔχει. πλείω μὲν χρὴ πονεῖν, διὰ τὴν ὑγρότητα τοῦ σώματος,
σύντονα δὲ οὐ χρὴ, διὰ τὴν θερμότητα. προσέχειν δ' ἀκριβῶς ὅταν ἐξ ἀργοτέρας διαίτης εἰς τὰ γυμνάσια με-
ταβάλλωσι, παραχρῆμα γὰρ ἁλίσκονται ῥευματικοῖς νοσήμασιν, εἰ μὴ προκενωθέντες ἅπτονται τῶν γυμνα-
σίων. ὅσον γὰρ ἂν ἐν τῷ σώματι συνεστὸς ᾖ, καὶ παχὺ κατὰ τοὺς χυμοὺς, ἢ καὶ μετρίως ψυχρὸν, αὐτίκα τοῦτο
10 ῥευματοῦταί τε καὶ χεῖται. ταῦτ' ἄρα καὶ κατὰ τὸ ἔαρ αἱ τοιαῦται φύσεις μάλιστα τοῖς ὑπὸ πλήθους γιγνομέ-
νοις ἁλίσκονται νοσήμασι, συνάγχαις, κυνάγχαις, καταῤῥόοις, αἱμοῤῥοΐσιν, αἱμοῤῥαγίαις, ἀρθρίτισιν, ὀφθαλμίαις, πε-
ριπνευμονίαις, πλευρίτισι, τοῖς τ' ἄλλοις ἅπασιν, ὧν τὸ γένος ἐστὶ φλεγμονή. διὸ καὶ φθάνειν χρὴ κατὰ τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ ἦρος αἵματος ἀφαιρεῖν αὐτῶν, ἢ φλέβα τέμνοντα, ἢ ἀποσχάζοντα τὰ σφυρά. μὴ βουλομένων δ' οὕτως
κενοῦσθαι, καθαρτέον ἐστὶ φαρμάκῳ ποικίλῳ. δυναμένῳ καὶ ξανθῆς χολῆς ἕλκειν τι, καὶ φλέγματος. καὶ τῶν
ὀῤῥωδῶν περιττωμάτων. ἃ δ' ἐπὶ τῶν γυμνασίων εἴρηται, ταῦτα κατὰ τῶν βαλανείων εἰρῆσθαι χρὴ δοκεῖν. καὶ
γὰρ καὶ ταῦτα σφαλερὰ πρὶν κενωθῆναι, κενωθέντα δὲ, ὠφελήσει, καὶ μάλισθ' ὅσων λουτρῶν οὐκέτι πότι-
μον ὕδωρ, ἀλλ' ἔχει τινὰ διαφορητικὴν δύναμιν. ὅ γε μὴν οἶνος, ὅτι μὲν ὠφελιμώτατος ταῖς ψυχραῖς καὶ ξηραῖς
φύσεσιν, εἴρηται πρόσθεν. εἰ δέ γε ταῖς θερμαῖς ἁπάσαις οὐκ οἰκεῖος, ἀλλ' ἄμεινον ἐπ' αὐτῶν ἐστὶν ὕδωρ πίνειν
ὡς ἐν ταῖς ἐπιδημίαις γέγραπται, σκεπτέον ἐφεξῆς. ἴσως γάρ τινι δόξει παντάπασιν ἄτοπον εἶναι νεανίσκον
20 ἤτοι στρατιωτικὸν, ἢ ἀθλητικὸν, ἤ τινα τῶν σκαπτόντων, ἢ θεριζόντων, ἢ ἀροτριούντων, ἢ ὅλως ὁτιοῦν ἰσχυρὸν ἔρ-
γον ἐργαζόμενον, ἐφ' ὕδατος μόνου διαιτᾶσθαι, καὶ ταῦτα σφάλλεσθαι τὸν Ἱπποκράτην περὶ τῶν θερμῶν
κράσεων ἁπλῶς ἀποφηνάμενον, ὡς ὑδροποσίας δεομένων, ἐμοὶ δ' οὐχ ἁπλῶς Ἱπποκράτης, ἀλλὰ περὶ τῆς ἄκρως
θερμῆς φύσεως εἰρῆσθαι δοκεῖ τοῦτο κατὰ δυσκρασίαν δηλονότι τοιαύτης οὔσης, οὐ τῷ πλεῖστον ἔχειν τὸ ἔμφυτον
θερμὸν, ὅπερ αὐτὸς αὐξάνεσθαι φησὶν ἐν τῷ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτηδεύματι. ὁ δ' ὅ γε δύσκρατος θερμὸς, οὔτ' ἀθλη-
τὴς, οὔτε στρατιώτης, οὔτε τῶν κατὰ γεωργίαν, ἢ πολιτείαν ἔργων ἀγαθὸς ἄν ποτε γένοιτο ἐργάτης, ἰσχυ-
ρῶν γάρ ἐστιν ἀνδρῶν τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα. τοιοῦτοι δ' οὐκ ἂν εἶεν ἄνευ τοῦ συμμέτρως κεκρᾶσθαι. συμ-
μέτρως δ' αὐτῶν κεκραμμένων, πλεῖστον ἂν εἴη τὸ ἔμφυτον θερμὸν, τῇ μὲν οὖν τοιαύτῃ φύσει σύμμετρον δηλο-
νότι δοτέον ἐστὶ τὸν οἶνον. ὥσπερ καὶ αὐτὴ σύμμετρός ἐστι, καὶ μέχρι τοσούτου γε σύμμετρον, ἄχρι περ ἂν ᾖ σύμμε-
τρος. ἀνάγκη γάρ ἐστι καὶ ταύτην οὐκ ἐν τῷ γήρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς παρακμῆς χρόνῳ, τῆς συμμέτρου γενέ-
30 σθαι ψυχροτέραν. εἴ τις δ' ἄρα ὡς ἐν ὑγιεινῇ δυσκρασίᾳ θερμοτάτη κρᾶσις ᾖ, ταύτῃ συμφέρει μὴ δ' ὅλως οἶνον δι-
δόναι. τριῶν δ' οὐσῶν κατὰ γένος διαφορῶν τῆς θερμῆς κράσεως. μιᾶς μὲν, καθ' ἣν ἡ ἑτέρα τῶν ἀντιθέσεων ἡ
κατὰ τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν εὔκρατός ἐστι. δευτέρας δὲ, ᾗ σύνεστιν ἀμετροτέρα τοῦ συμμέτρου ξηρότης. καὶ τρίτης, κα-
θ' ἣν ἅμα τῷ θερμῷ πλεονάζει τὸ ὑγρὸν, ἐν ᾗ μὲν ἡ ἑτέρα τῶν ἀντιθέσεων εὐκρατική ἐστιν, οὐδ' ἂν γένοιτό ποτε ἄ-
κρως ἄμετρον. ἐπειδὴ τῷ τοιούτῳ, ξηρότης ἐπιγίνεται διὰ ταχέων, αὕτη δὲ οὐχ ὑπόκειται, τῇ ξηρᾷ, ἐν ᾗ δέ ἐστι
καὶ ξηρότης ἅμα τῇ θερμότητι, δυνατὸν ἐν αὐτῇ γενέσθαι ποτὲ τὴν παρὰ φύσιν θερμότητα πλείστην, ὡς ἐν ὑπεναν-
τίᾳ δυσκρασίᾳ μέχρι πλείονος χρόνου. πλείστην δὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, καὶ τὴν μεθ' ὑγρότητος ἄκρως ἄμετρον θερμα-
σίαν, ὡς ἐν ὑπεναντίᾳ δυσκρασίᾳ δυνατὸν γενέσθαι. τῇ μὲν οὖν πρώτῃ ῥηθείσῃ, τοσοῦτον ἐπιτρέψομεν ὑδατώδους
οἴνου προσφέρειν, ὅσον ἀρκεῖ χωρὶς τῆς ἄκρας δυσκρασίας. τῶν δ' ἄλλων οὐδ' ἑτέρᾳ συγχωρήσομεν ἄκρα γε
οὔσῃ, καθότι δέδεικται. ταῖς γὰρ μὴ τοιαύταις δυσκρασίαις, οἶνον δώσομεν, ὀλίγον καὶ ὑδατώδη. τοιοῦτος δ' ἐστὶν
40 ὁ λευκὸς μὲν τῇ χροιᾷ, λεπτὸς δὲ τῇ συστάσει. καθάπερ γε καὶ ταῖς ψυχραῖς δυσκρασίαις τοὺς θερμοτέρους τῶν
οἴνων προσοίσομεν. ὁ μὲν οὖν ἄκρως θερμὸς οἶνος, ταῖς ἄκρως ψυχραῖς δυσκρασίαις σύμφορος, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλ-
λων ὁ ἀνάλογος. οὐ γὰρ μόνον ἁπλῶς χρὴ μεμνῆσθαι τοῦ τἀναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ
καθ' ἑκάστην ἐναντίωσιν ποσοῦ. καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν φαρμάκων ἐδείξαμεν, ὡς οὐ μόνον χρὴ σκοπεῖν εἰ θερμὸν
ἢ ψυχρόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τίνος δι' αὐτῶν τάξεως, οὕτω κατὰ τῶν οἴνων ἐστὶ ποιητέον. οὐ τὸν ὑδατώδη μόνον ἢ τὸν θερ-
μὸν αἱρουμένους, ἀλλὰ καὶ τὸν τὴν ἀναλογίαν ἔχοντα τῆς ἑαυτοῦ θερμότητος ἢ ψυχρότητος οἰκείαν, ὡς πρὸς
τὸ τῆς δυσκρασίας εἶδος. ταῦτα δὲ, περὶ τῶν μέσην ἡλικίαν ἐχόντων τοῦ γήρως εἴρηται. γινωσκόντων ἡμῶν τὸ
μὲν πρῶτον αὐτοῦ μέρος, ὃ τῶν ὠμογερόντων ὀνομάζουσι, δυναμένων ἔτι πράττειν τὰ πολιτικά. τὸ δὲ δεύτε-
ρον, ἐφ' οὗ τὸ σύμφορον ὄνομα φέρουσιν αὐτὸ τοῦτο εἶναι, καθ' οὗ λέγουσιν. ἐπεὶ λούσαιτο φάγοι τε εὑδέμεναι
μαλακῶς. οὐ μὴν ἐπί γε τῆς τρίτης, ἐν ᾗ τὸν γραμματικὸν ἔφην Τήλεφον ὄντα, ἐν τῷ μηνὶ δὶς ἢ τρὶς λού-
50 εσθαι, διὰ γὰρ τὴν ἀῤῥωστίαν τῆς δυνάμεως οὐ φέρουσιν οὗτοι τὰ συνεχῆ λουτρά. πρόσεστι δ' αὐτοῖς τὸ μὴ δ' ἀθροίζειν
δακνώδη περιττώματα, διὰ τὴν ψύξιν τῆς ἕξεως. ὀνομάζουσι δὲ τὸν κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην, πέμπελον, ὥς οἱ
ταῖς ἐτυμολογίαις χαίροντες φασὶ, παρὰ τὸ ἐκπέμπεσθαι τὴν εἰς ᾅδου δηλονότι πομπήν.

τέρας ὑποθέσεως ὑγιεινῶν θεωρημάτων, ἀρχὴν ἐν τῷδε ποιούμενον, ἀναμνῆσαι δέον με τὰ κεφάλαια τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ἀναγκαῖα τοῖς λεχθησομένοις ὄντα. πρῶτον μὲν οὖν ἐρρήθη, τί ποτ' ἐστὶν ὑγίεια. δεύτερον δὲ, ὑπ' αὐτῇ, καθόλου τις ὑπογραφή. τρίτον δὲ, πῶς ἂν φυλάττοιτο, καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι μεταβάλλει διαπαντὸς τὰ τῶν ζώων σώματα, καὶ κατὰ τοῦτο ἀναγκαῖον εἴη, καὶ τὴν ὑγίειαν αὐτῶν κινδυνεύουσαν φθαρῆναι, τῆς ἐξ ἡμῶν ἐπικουρίας δεῖσθαι, πρὶν τοῦ μεγάλην γενέσθαι μεταβολὴν, ὡς νοσεῖν ἤδη σαφῶς. ἐπικουρία δ' ἐστὶν ἐξ ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων ἀναπληρούντων τῆς ὅσον ἀπορρεῖ τοῦ σώματος οὐσίας. ἑτέρα δ' ἀβοήθητος ἐδείχθη μεταβολὴ κατὰ τὸν τῶν ἡλικιῶν λόγον γινομένη. ξηραινομένου τοῦ παντὸς ζώου, μετὰ τὴν πρώτην γένεσιν ἄχρι τῆς τελευτῆς, ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ παντί. τοὺς δ' ἀγνοοῦντας τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν, εἰκός ἐστι θᾶττον, ἢ κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον ἀποθνήσκειν. ἐπεὶ δ' ὡς ἔφην ἀναγκαῖον μέν ἐστι τρέφεσθαι ζῶον ἅπαν γεννητὸν, ἡ δ' οὐσία τῶν ἐδεσμάτων οὐκ ἔστιν ἅπασα τρόφιμος, καὶ διὰ τοῦτο τὸ περιττὸν αὐτῶν ὑπολείπεταί τι μοχθηρὸν, ὃ καλοῦσιν ἰδίως περίττωμα, παρεσκευάσθη τῇ φύσει μόρια τοῦ σώματος εἰς τὴν διάκρισίν τε καὶ κένωσιν αὐτοῦ. πολλῆς δὲ οὔσης ἐν τῇ τῶν σωμάτων φύσει διαφορᾶς, εὔλογόν ἐστι καὶ τὴν ἑκάστου πρόνοιαν ὑγιεινὴν ἰδίαν ὑπάρχειν ἑκάστῳ. πρῶτον οὖν ὑποθέμενοι τῷ λόγῳ τὸν ἄριστα κατεσκευασμένον ἄνθρωπον, ὅπως ἄν τις τοῦτον ὑγιαίνοντα διαφυλάττοι, διελθεῖν προὐθέμεθα. πολλῶν δ' αἰτίων κατὰ πολλοὺς τρόπους διακοπτόντων τὴν ὑγιεινὴν ἀγωγὴν, ὑπεθέμεθα τὸν ἄριστα κατεσκευασμένον ἑαυτῷ φυλάττειν, ἐλεύθερον ὄντα πολιτικῆς ἀσχολίας ἁπάσης, καὶ τοῦτον ὅπως ἄν τις ἀπὸ πρώτης ἡλικίας ἄχρι γήρως ἐσχάτου διαφυλάξειεν ὑγιαίνοντα, διελθόντες ἐν τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι πέντε, μεταβησόμεθα νῦν ἐπί τε τοὺς κατὰ περίστασίν τινα πραγμάτων ἀδυνατοῦντας ἐν τοῖς προσήκουσι καιροῖς ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ γυμνάζεσθαι, καὶ τοὺς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νοσώδη κατασκευὴν σώματος ἔχοντας. συντομώτερον δὲ νῦν ἢ πρόσθεν ὁ περὶ τούτων ἐστὶ λόγος, καίτοι γε ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ μακρότερος ὤν, διὰ τὸ προειρῆσθαι τῶν πλείστων ὑλῶν τὰς δυνάμεις, αἷς εἰς τὴν ὑγιεινὴν πρόνοιαν χρώμεθα. διά τε γὰρ τρίψεων καὶ λουτρῶν καὶ γυμνασίων ἐδεσμάτων τε καὶ ποτῶν, θάλψεών τε καὶ ψύξεων, ἀφροδισίων τε χρήσεως καὶ ἀποχῆς, εἴ τι τε τοιοῦτόν ἐστιν ἄλλο, τὰς μεταβολὰς τοῦ σώματος ὁρῶμεν γιγνομένας, ὧν ὡς ἔφην εἴρηνται πρόσθεν αἱ δυνάμεις. αἱ μοχθηραὶ δὲ τῶν σωμάτων κατασκευαὶ, διτταὶ κατὰ γένος εἰσὶν, ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν ὁμαλῶς. ἔνιαι δὲ ἀνωμάλως ἔχουσι κεκραμένα τὰ στοιχειώδη τε καὶ πρῶτα τοῦ σώματος μόρια, καλούμενα δ' ὑπ' Ἀριστοτέλους ὁμοιομερῆ. λέγω δ' ὁμαλῶς μὲν, ὅταν ἐπί τινα δυσκρασίαν ἐκτραπῇ πάντα ὁμοίως τὰ τοῦ σώματος μόρια, ψυχρότερα τοῦ προσήκοντος ἢ θερμότερα γενόμενα ἢ ξηρότερα ἢ ὑγρότερα. καὶ κατὰ συζυγίαν, τινὰ μὲν ἅμα θερμότερά τε καὶ ξηρότερα. τινὰ δὲ, ὑγρότερα καὶ ψυχρότερα γιγνόμενα, καὶ τινὰ μὲν ὑγρότερα καὶ θερμότερα, τινὰ δὲ, ψυχρότερα καὶ ξηρότερα, καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὴν τῶν ὀργανικῶν μορίων σύνθεσιν ἔνια μὲν, ὁμαλῶς. ἔνια δὲ, ἀνωμάλως σύγκειται. πρῶτον μὲν οὖν ἐρῶ καὶ νῦν ὁποῖαι κατασκευαὶ σωμάτων εἰσὶν αἱ νοσωδέσταται, καθάπερ καὶ πρόσθεν ἐδήλωσα τὴν ὑγιεινήν. ἀλλ' αὕτη μὲν μία, τὸ γὰρ ἄριστον ἐν παντὶ γένει πράγματος, ἕν ἐστι. τὰ μοχθηρὰ δὲ δηλονότι, πάμπολλα. διττὴ δ' αὐτῶν ἐστὶν ἡ γενικὴ διαφορὰ, καθάπερ ἀρτίως εἶπον. ἐνίων μὲν, ἐν ὁμοίᾳ δυσκρασίᾳ ἁπάντων ἐχόντων τὰ μόρια. τινῶν δ' ἐν διαφερούσῃ. τῶν μὲν οὖν ὁμοίαν ἐχόντων δυσκρασίαν, εὔδηλον ὡς χείριστά ἐστι, τὰς σφοδρὰς ἔχοντα ταύτας, καὶ μάλιστα τὰς ψυχρὰς ἅμα καὶ ξηράς. τῶν δ' ἀνωμάλους ἐχόντων κατασκευὰς σωμάτων, οὐδ' ἀριθμῆσαι ῥᾴδιόν ἐστι τὰς ὑπαλλάξεις, ἀλλὰ κἀκεῖνα δὲ ὑπαλλάξειεν ἄν τις διττοῖς εἴδεσιν, ἢ γένεσιν, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι. νοσωδέστατα μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν, ὅσα ταῖς ἐναντίαις κράσεσι τὰ κυριώτατα τῶν μορίων ἔχει πλεονεκτούμενα. μετριώτερα δ' ἐν οἷς οὕτω διάκειται τὰ μὴ κύρια. τεθέαμαι γάρ τινας ἤδη ἔχοντας, κοιλίαν μὲν ψυχρὰν, κεφαλὴν δὲ θερμήν. ὥσπερ ἐνίους ἔμπαλιν ἐπὶ κεφαλῇ ψυχρᾷ θερμὴν κοιλίαν. ἐθεασάμην δὲ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, οὐ πρῶτον οὐδὲ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον τῆς κράσεως ἐκχολουμένην γαστέρα συνεχῶς, οὐκ οὖσαν φύσει θερμήν. ὥσπερ γε καὶ ψυχομένην ἑτέραν, καίτοι οὐκ οὖσαν ψυχράν. οὕτως δὲ καὶ κεφαλὴν ἧπάρ τε καὶ σπλῆνα, καὶ ἄλλο μόριον ἀπολαῦον ἐνίοτε τῆς ἑτέρας δυσκρασίας. ἤτοι μηδὲν αὐτὸ φύσει βεβλαμμένον εἰς τὴν προσήκουσαν κρᾶσιν, ἢ διακείμενον ἐναντίως αὐτῷ. περὶ πρώτων οὖν ὁ λόγος ἔσται μοι τῶν ὁμαλὴν τὴν δυσκρασίαν ἐχόντων, ἀπὸ τῶν θερμοτέρων ἀρξαμένῳ. λέλεκται δ' ἐν τοῖς περὶ κράσεων ἀδύνατον εἶναι διαμένειν ἐπὶ πολὺ δυσκρασίαν τινὰ μίαν, αὐτὴ γὰρ ἑαυτῇ προσκτᾶται τινὰ ἐξ ἀνάγκης ἑτέραν. διὸ καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ἰατρῶν τέτταρες ἔδοξαν εἶναι μόναι δυσκρασίαι σύνθετοι, τὰς δὲ ἁπλᾶς οὐκ εἶναι. τήν τε γὰρ θερμὴν ἐξικμάζουσαν ἀεὶ τὰς ὑγρότητας, ἐπικτᾶσθαι ξηρότητα, τήν τε ψυχρὰν ἅτε οὐκ ἐκδαπανῶσαν, ἐπιτρέφειν ὑγρότητα. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὴν ξηρὰν, ἐν μὲν τῷ χρόνῳ τῶν αὐξητικῶν ἡλικιῶν ἑαυτῇ θερμότερον ἀποφαίνειν τὸ ζῶον. ἐν δὲ τῷ τῶν παρακμαστικῶν, ἀποψύχειν. ξηραίνειν μὲν τὰ στερεὰ μόρια τοῦ σώματος. ἀθροίζειν δὲ περιττωμάτων πλῆθος. ὥσπερ γε καὶ τὴν ὑγρὰν ὅταν ἅμα θερμότητι συμμέτρῳ συστῇ, γίνεσθαί ποτε κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀντιθέσεις εὔκρατον. ἀμφοτέρας δ' ἀντιθέσεις δηλονότι λέγω, τὴν κατὰ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὴν κατὰ τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. ἔσται δ' εὔκρατος ἡ τοιαύτη κατὰ τὸν τῆς ἀκμῆς καιρὸν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ τὴν παρακμὴν, ὡς ἐκείνοις πρέπει. τὴν μὲν γὰρ ἀρίστην κρᾶσιν ἴσχει τὸ σῶμα κατὰ τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν. αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι χείρους ταύτης εἰσὶν ὡς ἐδείχθη. καὶ μέντοι καὶ τοῦτ' ἀναμεμνήσθω, εἴ τι οὖν αὐτῶν τῶν εἰρημένων διττῶν γὰρ οὐσῶν ἐνεργειῶν κατὰ τὰ ζῶα, τὰς μὲν σωματικὰς οἱ παῖδες ἀρίστας ἔχουσι. τὰς δὲ ψυχικὰς ἡ μετὰ τοὺς παῖδας ἡλικία μέχρι τοῦ παρακμαστικῆς. οὐκ ἔστι δὲ καὶ ἐν τῷ ἀριθμῷ περιεργάσασθαι ταύτας, καθάπερ ἔνιοι πεποιήκασι, πλὴν, ἢ κατὰ πλάτος. ἡ [illegible] τῶν

ἄρχονταί τινες, ἅμα τῷ πληρῶσαι τὸ. λδ. ἔτος. ἔνιοι δὲ μετ' ἐνιαυτὸν ἢ καὶ πλείονα χρόνον. ἀρχήν τε τῆς πα
ρακμῆς ἴσχουσιν, ἔνιοι μὲν εὐθέως μετὰ τὸ. λ. ἔτος. ἔνιοι δὲ μετὰ τὰ. ε. καὶ. λ. τὴν μὲν οὖν ἰσχὺν ἅπαντες
ἄνθρωποι καθαιροῦνται μετὰ τὴν ἀκμαστικὴν ἡλικίαν, οὐ μὴν τήν γε ὑγείαν ἀπολλύουσιν. ἀλλ' ἧττον μὲν ἐπαινετὴν,
ἔχουσιν ἢ πρόσθεν. ἔχουσι δ' ὅμως οὐ μὴν ἄχρι γήρως ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ γῆρας ὅλον. ὃ δὴ δοκεῖ τισὶν εἶναι
νόσημα φυσικὸν, ὁπόταν μήτ' ὀδυνῶνταί τι, μήτε τινὰ τῶν ἐνεργειῶν, αἷς εἰς τὰς κατὰ τὸν βίον πράξεις χρώ
μεθα, τελέως ἀπολέσωσιν, ἢ μὴ παντάπασιν ἔρρωσον ἔχωσιν, ὑπαίνουσιν ὑγίειαν οὐκ οἰκείαν γήρᾳ. μεμνῆσθαι
γὰρ δή που καὶ τῶν περὶ τῆς ὑγιείας ἀποδεδειγμένων, ὡς πάμπολυ τὸ πλάτος αὐτῆς ἐστὶν, εἰ δὲ καὶ τρίτη τίς ἐστι
διάθεσις σώματος, ἣν οἱ περὶ τὸν Ἡρόφιλον οὐδετέραν ὀνομάζουσι, τὴν τοῖς ἐκ πυρετῶν χαλεπῶν διασωθεῖσι
ὑπάρχουσαν κατὰ τὸν τῆς ἀναλήψεως χρόνον. καὶ τῇ τοῦ γήρως ἡλικίᾳ, τὸ μὲν ἔξω νόσου τοῖς γέρουσιν εἶναι, πάντως
10 ὑπάρξει. τὸ δὲ τὰς ἐνεργείας ἰσχυρὰς ἔχειν ὁμοίως τοῖς ἀκμάζουσιν, οὐχ ὑπάρχει, ἀλλ' ἐὰν εἰς ὅσον γέροντι χρεία
βλέπειν τε καὶ ἀκούειν καὶ βαδίζειν καὶ τἄλλα πράττειν δύνασθαι, μηδὲν ἐλλείπῃ τὸ σῶμα, καὶ τοῦτ' ἄν τις εἰκότως
ὀνομάζοι γέροντος ὑγίειαν ὅλον τοῦτο λέγων ὑγίειαν γέροντος, οὐχ ἁπλῶς ὑγίειαν. ἐκείνη μὲν γὰρ ἄμεμπτός ἐστι τὴν
διὰ τὴν τῶν ἐνεργειῶν ἀρετὴν, μεμπτὴ δ' ἡ τῶν γερόντων. ἔχουσα γὰρ ἁπάσας τὰς ἐνεργείας, οὐδὲ μίαν ἐρρω
μένην ἔχει. καὶ δὴ καὶ τὸ γηροκομικὸν ὀνομαζόμενον μέρος τῆς ἰατρικῆς σκοπὸν ἔχει τὴν ὑγείαν εἰς ὅσον οἷόν τε
διαφυλάττειν. ὅσα δὲ σώματα, ἰσοσώδη κατασκευὴν ἔσχηκεν εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει, ταῦτα τὴν ἀρχὴν μὲν, οὐ
δ' ἀφικνεῖταί ποτε εἰς τὸ γῆρας. εἰ δ' ἀφίκοιτο, πάντα ἐν γέ τι νόσημα χρόνιον ἰσχύει. προυθέμεθα δ' ἐν τῷδε τῷ
λόγῳ περὶ τῶν μοχθηρὰν ἐχόντων κατασκευὴν διελθεῖν. σκοποῦντες, ὅπως ἄν τις αὐτὰ φυλάττοι κατὰ τὸ
πλεῖστον ὑγιαίνοντα. τὴν ἀρχὴν οὖν ἀπὸ τῶν ὁμαλὴν τὴν δυσκρασίαν ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσι τοῦ σώματος ἐχόντων
ποιησάμενοι, λέγωμεν ἤδη περὶ τῆς θερμοτέρας κράσεως. οὐ μὴν ἐν τῇ καθ' ὑγρότητα καὶ ξηρότητα συμμετρίᾳ
20 μεμπτῆς. εὐθὺς μὲν οὖν ἀπ' ἀρχῆς ἡ τοιαύτη φύσις τοῦ σώματος ὑγιεινοτέρα φαίνεται τῆς κατ' ἀμφοτέρας τὰς
ἀντιθέσεις δυσκράτου. λέγω δ' ἀμφοτέρας, τῆς τε κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα, καὶ τῆς καθ' ὑγρότητα
καὶ ξηρότητα. καὶ τούς τε ὀδόντας φύσει θᾶττον, καὶ φθέγγεται διηρθρωμένην φωνὴν, καὶ βαδίζεται θᾶττον, αὐ
ξάνεταί τε κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἑκάστοτε τῶν ἐτῶν. ἐπειδὰν δὲ τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν διεξέλθοι, τὸ μεταξὺ
πᾶν ἄχρι τῆς παρακμῆς, σαφῶς πλέον ἤδη φανεῖται θερμὸν, ὡς τοῖς ἀπὸ ξανθῆς χολῆς νοσήμασί τε καὶ
συμπτώμασιν εὐάλωτον ὑπάρχειν. ἡ γάρ τοι πολλὴ θερμότης ἐκδαπανῶσα τὴν ὑγρότητα ξηροτέραν ἐργάζε
ται τὴν κρᾶσιν. οὔσης δὲ καὶ τῆς τῶν ἀκμαζόντων ἡλικίας θερμῆς, ἡ συζυγία τῆς κράσεως αὐτῶν ἔσται θερμή τε ἅμα
καὶ ξηρά, χολὴ δὲ ἐν ταῖς τοιαύταις κράσεσιν, ἡ ὠχρά τε καὶ ξανθὴ καλουμένη πλεονάζει. τοὺς οὖν οὕτως πεφυκό
τας ἄχρι μὲν τῆς τῶν μειρακίων ἡλικίας ὁμοίως χρὴ τοῖς ἄριστα πεφυκόσι διαιτᾶν, περὶ ὧν εἴρηται κατὰ τὸν ἔμ
προσθεν λόγον, ἐπειδὰν τέλειον αὐτῶν ᾖ τὸ σῶμα, διασκέψασθαι προσήκει πότερον ὑπέρχεται τὸ περιττὸν τῆς χο
30 λῆς αὐτοῖς ἅμα τοῖς διαχωρήμασιν, ἢ πρὸς τὴν ἄνω κοιλίαν ὁρμᾷ, κάτω μὲν ὑπιόντος αὐτοῦ, πρόδηλον ὡς χρὴ
οὐδὲν περιεργάζεσθαι. πρὸς δὲ τὴν ἄνω γαστέρα φερομένου, δι' ἐμέτων ἐκκενοῦν. μακρὰν χαίρειν εἰπόντας ἐκείνοις τῶν
φιλοσόφων, ὅσοι κωλύουσι μετὰ τὰ γυμνάσια πρὸ τῆς τροφῆς, ἀφ' ὕδατος χλιαροῦ ἐμεῖν. οὕτω γὰρ οὐδ' ἐγὼ συμ
βουλεύω τηνικαῦτα χρῆσθαι, πλὴν εἰ δυσχερῶς ἐμοῖεν ἀφ' ὕδατος. εἰσὶ γάρ τινες καὶ τοιαῦται φύσεις σωμάτων, αἷς
συγχωρητέον οἴνου γλυκέος προσφέρεσθαι, προπίνοντας αὐτοῦ τὸ ὕδωρ. ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον, ὅταν ἡ κρᾶσις ἐξ ἀρχῆς
ᾖ θερμοτέρα τε καὶ ξηροτέρα, πρὸς τοὺς ἐμέτους ἔρχεσθαι. καὶ γὰρ καὶ μᾶλλον εἰσὶν οὗτοι χολώδεις, ἐπὶ τῆς ἀκμαστικῆς
ἡλικίας. καὶ δὴ καὶ γυμνάζεσθαι βέλτιον αὐτοὺς, οὐκ ὀξὺ καὶ σύντονον γυμνάσιον, ἀλλὰ σχολαιότερόν τε καὶ μαλακώ
τερον, εἰσὶ γὰρ δὴ καὶ ἰσχνότεροι πάντες οἱ τοιοῦτοι. συμπεφώνηται δὲ τοῖς γυμνασταῖς ἅπασι, λεπτύνειν μὲν τὰ
ὀξέα γυμνάσια, σαρκοῦν δὲ τὰ βραδέα. τινὲς δὲ καὶ τῶν σφόδρα θερμῶν τὴν κρᾶσιν, οὐδ' ὅλως χρήζουσι γυμνασίων.
ἀλλ' ἀρκεῖ περίπατός τε καὶ λουτρὸν αὐτοῖς ἀναφρηψαμένοις ἐλαίῳ μαλακαῖς τρίψεσι. δριμὺ γὰρ καὶ θερμὸν ἐνίων
40 τὸ διαπνεόμενον ἀπ' αὐτῶν ἐστιν, οὐκ ἀτμῶδες οὐδ' ἡδὺ καὶ ἄδηκτον. οὗτοι δὲ καὶ τοῖς μετὰ τροφὴν χαίρουσι λουτροῖς. καί
τινες αὐτῶν ἄπιστον ὅπως ἐπαχύνθησαν ἐν τῇ τοιαύτῃ διαίτῃ. παλαιὸς δὲ οἶνος ἐναντίος αὐτοῖς ἐστι, οἰκεῖος δὲ ὁ λευ
κὸς καὶ λεπτὸς, ἐπιβλέπειν δὲ ἐπὶ πάντων τῶν μετὰ τροφὴν λουομένων, μή πως κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον ἔνθα κεῖται
τὸ ἧπαρ, αἰσθάνονται τινὸς ἀλγήματος, ἢ βάρους, ἢ τάσεως. αἱ γὰρ τοιαῦται κατασκευαὶ τῶν σωμάτων, ἡπατικαῖς
ἁλίσκονται νόσοις, ἐὰν ἐδηδοκότες λούωνται. κἂν αἰσθάνωνται δέ ποτε τοιούτου τινὸς συμπτώματος αὐτίκα διδό
ναι τι τῶν ἐκφραττόντων τὸ ἧπαρ, ἀπέχειν τε καὶ τῶν παχυχύμων ἐδεσμάτων, καὶ μάλιστα ὅσα γλίσχρα. λέγεται δὲ περὶ
αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς τρισὶν ὑπομνήμασιν, ἃ περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων ἔγραψα, καὶ τῷ περὶ τῆς εὐχυ
μίας τε καὶ κακοχυμίας, ἔτι τε κἀν τῷ τῆς λεπτυνούσης διαίτης. καὶ γὰρ οὖν καὶ χρῆσθαι τοῖς ἀλγήμασι τοῖς καθ' ἧπαρ,
ἀναγκαῖον ἐστὶ λεπτυνούσῃ διαίτῃ, μέχρι περ ἂν αὐτοῖς ἀνώδυνόν τε καὶ κοῦφον γένηταί πως, τὸ δεξιὸν ὑποχόν
δριον. ἀγαθὸν δὲ καὶ τῆς κόμης τοῦ ἀψινθίου τὸ ἀπόβρεγμα προσφέρεσθαι, καὶ τὸ διὰ ταύτης τε καὶ ἀνίσου καὶ πικρῶν
50 ἀμυγδάλων συντιθέμενον. ὁ δ' ὀξυμέλιτος ἄμεινον πίνειν, ἐν τῷ μέσῳ χρόνῳ τῆς τε ἐκ τῶν ὕπνων ἀναστάσεως καὶ τοῦ
λουτροῦ. προκατειργασμένων τε γὰρ τῶν ἀναδιδομένων εἰς ἧπαρ ἐκ τῆς γαστρὸς, ἄμεινον προσφέρεσθαι τὰ τοιαῦτα.
τῇ τε ἰδίᾳ αὐτῶν ἐνεργείᾳ, χρόνον τινὰ δίδοσθαι περὶ τῶν σιτίων προσφορᾶς. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ διὰ τῆς καλαμίνθου
φάρμακον, οὗ τὴν σύνθεσιν ἐν τῷ. δ. τῶν ὑπομνημάτων ἔγραψα. ἀλλ' ἐπεί γε τῶν χολωδῶν κράσεων φυλάττεσθαι
προσήκει τὴν συνεχῆ τῶν δε χρῆσιν. καὶ μέντοι καὶ ὁπότε τις αὐτῶν χρῆται αὐτῷ, τῆς καθ' ἧπαρ ἐμφράξεως ἕνεκεν,
ἄμεινον ἐστὶ δι' ὀξυμέλιτος πίνεσθαι. τὸ δὲ τῶν τροφῶν εἶδος, εἰ μὲν ὑπαλλάττειν ἐστὶ τὸ βέλτιον ἐθέλει τὴν κρᾶσιν τῶν οὕτως
ἐχόντων, ἐναντίον ἔστω τῇ δυσκρασίᾳ. κατὰ βραχὺ δὲ γίνεται τοῦτο χωρὶς βλάβης, ἐπιστατοῦντος μὲν ἰατροῦ, σχολὴν
δ' ἄγοντος αὐτῷ τῶν βοηθουμένου τοσαύτην, ὡς ἅπαντα ποιεῖν ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ. πράττοντι δὲ ἀνθρώπῳ τὰ
πολιτικὰ καὶ πολλαῖς ἀσχολίαις δουλεύοντι, κάλλιόν ἐστι, μὴ δ' ἐπιχειρεῖν ὑπαλλάττειν τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ τὰς οἰκείας

τροφὰς

τροφὰς αὐτῶν εὑρετέον· οἰκεῖαι δ' εἰσὶν αἱ μὲν ὑγραὶ, ταῖς ὑγραῖς, αἱ δὲ ξηραὶ, ταῖς ξηραῖς, ἡ γάρ τοι θρέψις ὁμοιουμένου
γίνεται τοῦ θρέψαντος ἐδέσματος, τῷ τρεφομένῳ σώματι. θᾶττον δὲ ὁμοιοῦται τὰ μὲν ξηρὰ, ταῖς ξηραῖς, τὰ δ' ὑγρὰ
ταῖς ὑγραῖς. ἐπὶ δὲ τῶν ὁμαλὴν τὴν κρᾶσιν ἐχόντων, ὅσον περ ἂν ἥδιον ᾖ τὸ βρῶμα, τοσοῦτον τροφιμώτερον
γίνεται, τῶν δ' ἀνώμαλον ἐχόντων τὴν κρᾶσιν σωμάτων, ὡς ἄλλην μὲν εἶναι τὴν τοῦ ἥπατος, ἄλλην δὲ τὴν τῆς γα-
στρὸς, ἢ τινὸς τῶν καθ' ἧπαρ, ἕτερον μέν ἐστι, τὸ κατὰ τὴν προσφορὰν ἴδιον, ἕτερον δὲ τὸ καθ' ἕκαστον μόριον οἰκεῖον·
ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ καθ' ἕκαστον οἰκεῖον ἐδείχθη διττὸν, ἕτερον μὲν τὸ κατὰ τὰς ἁπλᾶς ποιότητας, ἕτερον δὲ τὸ κατὰ τὴν
ὅλην οὐσίαν, ἡ μὲν οὖν κατὰ τὰς ἁπλᾶς ποιότητας οἰκειοτάτη ὁποία τίς ἐστιν, ὀλίγῳ πρόσθεν εἴρηται, μετα-
βάλλειν τε αὐτὴν βουλομένοις, ἐπὶ σχολῆς ὑπηρετεῖν τε ἀναγκαζομένοις, ἐν ἀσχολίᾳ, ἡ δὲ κατὰ τὴν ὅλην οὐσίαν,
τῇ πείρᾳ μόνῃ γνώσκεται, μεγίστην οὖν δύναμιν εἰς τὴν τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων κατεργασίαν, οὐ κατὰ τὴν γα-
στέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σύμπαν τὸ σῶμα, ἡ κατὰ τὴν ὅλην οὐσίαν, οἰκειότητα ἔχει, δι' ἣν αἱ τροφαὶ τοῖς ζώοις
ὑπηλλαγμέναι τε καὶ πολὺ διαφέρουσαι ταῖς ἰδέαις εἰσὶν, οὐδὲν ὅμοιον ἔχουσαι τῆς ἐκ τῶν ἀχύρων τε καὶ πόας, τῇ
διὰ ὀστῶν τε καὶ σαρκῶν, ἢ τῆς διὰ ἄρτων, τῇ ἐκ κωνίου τε καὶ ἐλλεβόρου, καὶ γὰρ ταῦτα, ζώοις τισὶν εἰσὶ τροφαὶ, γίνονται
δὲ καὶ κατὰ τὴν ποιότητα, οἰκειότητα. εἰ μὲν φυλάττειν ἐθέλοις τὰς κράσεις, ταῖς μὲν ὑγραῖς, τῶν ὑγραινόντων
ἐδεσμάτων ἁρμόττουσι, ταῖς δὲ ξηραῖς τῶν ξηραινόντων, εἰ δὲ ὑπαλλάττειν, τῶν ἐναντίων. ἐπεὶ δὲ τῆς κατὰ τὸ θερ-
μὸν καὶ ψυχρὸν εἰς δυσκρασίαν ἐκ ῥοπῆς, ἡ τῶν ἐναντίων προσφορὰ διαπαντὸς ἁρμόττει, δραστικώταται γάρ εἰσι,
καὶ ὡς ἂν εἴποι τις δυναστικώτεραι τῶν καθ' ὑγρότητα καὶ ξηρότητα δυσκρασιῶν αἱ τοιαῦται, ῥᾳδίως γοῦν ὑπὸ τῶν
ὁμοίων τροφῶν εἰς νοσώδη δυσκρασίαν ἀφικνοῦνται, ξηρότερον δ' ἐργασάμενον ὁτιοῦν τῶν μορίων, οὐδέν τι βλά-
ψαις σαφὲς, ὥσπερ οὐδ' εἰ φυλάττοις ὑγρότερον. ἐναργέστερον δέ σοι τεκμήριον, καὶ ἡλικίαι παρέσχηκεν, αἱ μὲν ἀπὸ
τῆς πρώτης γενέσεως ἄχρι τῶν μειρακίων ὑγροτάτην ἔχουσαι τὴν σάρκα, ξηραὶ δὲ ἱκανῶς αἱ πρεσβυτικαί,
μεμνῆσθαι δ' ἐν τοῖς τοιούτοις λόγοις χρὴ τῶν εἰρημένων ἐν τοῖς περὶ κράσεων, ὅπως μή τις ὑπολάβῃ, τοὺς ὑπὸ
περιττῶν ὑγρῶν βαρυνομένους, ὑγροὺς γίνεσθαι τὴν κρᾶσιν, ὃ καὶ τοὺς οἰηθέντας ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν εἶναι τὸ γῆρας,
διεξηπάτησεν, οὐ γὰρ αὐτὰ τὰ μόρια τοῖς γέρουσιν, ὑγρότερα ταῖς κράσεσιν ἐστὶν, ἀλλὰ αἱ μεταξὺ τῶν σωμάτων χώ-
ραι, τῆς περιττῆς ὑγρότητος ἐμπίπλανται γερόντων τε καὶ νοσούντων νόσους ὑγράς, ὁποῖον δέ τι τὸ ξηρὸν νόση-
μά ἐστιν, ἐπιστημονικὴν ἕξει γνῶσιν, ὁ γεγραμμένον μοι τὸ περὶ μαρασμοῦ βιβλίον ἐπιμελῶς ἀναγνοὺς, οὐχ ἅπαξ,
ἢ δὶς, οὐδὲ παρατρέχων, ἀλλ' ἐφιστὰς καὶ προσέχων τὸν νοῦν, ἑκάστῳ τῶν λεγομένων. προγεγυμνάσθαι δὲ χρὴ τὸν
μέλλοντα καλῶς ἀναλέξασθαι ταῦτα, τῷ δευτέρῳ περὶ κράσεων ὑπομνήματι, καθ' ὃ δέδεικται τοῦ γέροντος ἡ
κρᾶσις ξηρὰ, τὸ δὲ προκείμενον ἐν τῷ νῦν λόγῳ σῶμα θερμότερον τοῦ δέοντος, ἐὰν μὲν ἐν τῇ πρώτῃ συστάσει μέσον
ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος ᾖ. πάντως δήπου κατὰ τὴν ἀκμαστικὴν ἡλικίαν γίνεται ξηρὸν, ἔτι δὲ μᾶλλον τε καὶ θᾶττον,
εἰ καὶ φύσει ξηρότερον εἴη, καὶ δὴ καὶ γηράσει δήπου θᾶττον, ὅσῳ καὶ θᾶττον εἰς ἀκμὴν ἀφίκοιτο, πάντων γὰρ ἐν τῇ
παρακμῇ ξηραινομένων, εὔλογόν ἐστι τὸ φύσει ξηρότερον εἰς τὴν τῆς γεροντικῆς ἀμετρίας, ξηρότητα ἀφικνεῖ-
σθαι θᾶττον, δέονται τοίνυν οὗτοι μάλιστα κατὰ τὴν ἀκμαστικὴν ἡλικίαν ὑγρᾶς διαίτης, ἧς τὸν τύπον ἄρτι ὑπέ-
γραψα, διά τε τῶν ὑγραινόντων ἐδεσμάτων καὶ λουτρῶν, ἀρχῆς τε γυμνασίων συντόνων, καὶ πολλῶν γινομένης,
ὥστε θέρους ὥρᾳ καὶ θᾶττον λούεσθαι, καὶ μετὰ τροφὴν αὖθις τὸ δεύτερον, ὀνίνησι τούτους καὶ ἡ τοῦ ψυχροῦ πόσις.
ἐναντιώτατα δὲ ταῖς ξηραῖς κράσεσιν εἰσὶν ἀφροδίσια, φείδεσθαι δὲ χρὴ καὶ μάλιστα αὐτῶν, ἐγκαύσεων καὶ κόπων,
καὶ φροντίδων, καὶ ἀγρυπνιῶν, καὶ κινήσεων ἁπασῶν ὀξειῶν, καὶ οἱ θυμοὶ δὲ μάλιστα τὰς χολώδεις φύσεις ἐκπυροῦν-
τες, ὀξεῖς γεννῶσι πυρετοὺς, ἅπερ οὖν ἐπήνηται διαιτήματα τοῖς θερμοῖς τὴν κρᾶσιν ἐπὶ τῆς ἀκμῆς, καὶ σύμμετρον
διὰ ἀρχῆς ἔχωσιν ὑγρότητα, ταῦτα μᾶλλον ἁρμόττει τοῖς φύσει θερμοῖς καὶ ξηροῖς. εὔδηλον δ' ὅτι τὴν ποσότη-
τα τῆς ὑπεροχῆς τοῦ κρατοῦντος στοιχείου, σκεπτέον ἐστὶν ἐν τοῖς μάλιστα, τοσοῦτόν τε ἐπιτείνειν τε καὶ ἐκλύειν, ἢ αὐ-
ξάνειν χρὴ τὸ τῆς διαίτης εἶδος, ὅσον ὑπὲρ τὸ κατὰ φύσιν ηὔξηταί τε καὶ μεμείωται τὰ τῆς κράσεως στοιχεῖα, διὸ
καὶ τοὺς ὑγροτέρους τε καὶ τοὺς φύσει θερμοτέρους, εἰ μὲν ὑπαλλάττειν αὐτῶν ἐθέλοις τὴν κρᾶσιν ἐπὶ τὸ ξηρότερόν τε
καὶ ψυχρότερον εἶδος, χρὴ διὰ τῆς ἐναντίας διαίτης ἄγειν. εἰ δὲ φυλάττειν, διὰ τῶν ὁμοίων. αἱ δὲ τοιαῦται φύσεις ἐν
τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ, ῥευματικοῖς τε καὶ πληθωρικοῖς ἁλίσκονται νοσήμασι, καὶ πρὸς τούτοις γε, σηπεδονώδεσι.
δέονται τοίνυν γυμνασίων πλειόνων, ἀκριβοῦς τε τῆς ἐν τῇ γαστρὶ πέψεως, ὅσα γοῦν ἐν ταύτῃ διαφθείρεται, νοσημάτων
σηπεδονωδῶν ὑπόθεσις γίνεται παντὶ τῷ σώματι, διὸ καὶ πρὸ τροφῆς δὶς καὶ τρὶς οὗτοι λουόμενοι καὶ τοῖς αὐ-
τοφυέσι θερμοῖς ὕδασιν οὗτοι χρώμενοι μάλιστα ὠφελοῦνται, σκοπὸς δ' ἐπ' αὐτῶν ἐστὶν αὐτὰ μὲν τὰ μόρια τοῦ ζῴου,
φυλάττειν ὑγρὰ, κοινὸν ὂν δήπου πάσης κράσεως, εἴ γε καὶ τοὐναντίον αὐτῆς θᾶττον ἐπὶ τὸ γῆρας ἄγει τὰ σώμα-
τα τῶν ζῴων ἁπάντων, αὐτό τε τὸ θνητὸν εἶναι τὸ γεννητὸν σῶμα, τὴν αἰτίαν ἔχει, ὡς εἴ γε δυνατὸν ἦν ἀεὶ διαφυ-
λάττειν ὑγρὰν τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος, ὁ τοῦ σοφιστοῦ λόγος, ὃν ἐν ἀρχῇ δῆλον ἀθάνατον ἐπαγγελλόμενος ποιή-
σειν τὸν αὐτῷ πειθόμενον, ἀληθὴς ἦν. ἀλλ' ἐπεὶ τὴν φυσικὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὸ ξηραίνεσθαι τὸ σῶμα φυγεῖν οὐκ
ἔστιν ὡς ἐδείχθη, διὰ τοῦτο γηρᾶν ἀναγκαῖον ἡμᾶς ἐστὶ καὶ φθείρεσθαι. πολυχρονιώτατος δ' αὖ ὁ ἥκιστα ξηραινόμενος
γένοιτο, τῆς δ' ὑγρᾶς διαίτης περιττώματά τε καὶ πλῆθος χυμῶν γεννώσης, χαλεπὸν γίνεται κρατῆσαι τῆς συμ-
μετρίας, ὡς μήτε νόσοις ἁλίσκεσθαι μήτε ταχέως γηρᾶν. ὅσοι δ' αὖ ἐπὶ τῇ κράσει, πολυχρονιώτατοι πάντων
εἰσὶν οἱ ὑγρότατοι, καὶ μέντοι καὶ ὑγιαίνουσιν, ἐπειδὰν κρατυνθῇ τὸ σῶμα τῶν ἄλλων μᾶλλον, ὥσπερ καὶ ἰσχυρότεροι μέ-
χρι γήρως ἐσχάτου, τῶν τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἐχόντων εἰσὶ, καὶ κατὰ τοῦτο ἐπήνηται σχεδὸν ὑπὸ πάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσό-
φων, ὅσοι τὰ στοιχεῖα τοῦ σώματος ἀκριβῶς ἔγνωσαν, ἡ κρᾶσις αὕτη, καὶ μέντοι καὶ διὰ τοῦτο μόνη τισὶν ἔδοξε κατὰ
φύσιν εἶναι, κρείττων δ' ἐν τῷ χρόνῳ τῶν ἄλλων γίνεται τό γε κατ' ἀρχὰς, οὖσα χείρων, ὥς τε καὶ τὸν ἐπιστατοῦντα τῷ τοιούτῳ
σώματι, τῶν ἀπορροιῶν τε προνοεῖσθαι χρὴ, διά τε γυμνασίων ὡς ἔφην καὶ λουτρῶν καὶ τροφῶν πλειόνων, ἐκκρίσεώς τε τῶν
δι' οὔρων καὶ γαστρὸς γιγνομένων. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἀποφλεγματισμοῖς ποτὲ χρῆσθαι καὶ καθάρσεσιν. εὐχύμοις τε

πρὸ παντὸς ἐδέσμασιν, οἴνων τε πόσει, τῶν οὔρησιν κινούντων. περὶ μὲν οὖν τῶν θερμῶν κράσεων, αὐτάρκως εἴρηται. περὶ δὲ τῶν
ψυχρῶν, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον. εἰσὶ δὲ καὶ τούτων αἱ μέγισται διαφοραί, τρεῖς. ἤτοι γὰρ εὔκρατοι κατὰ τὴν ἑτέραν
ἀντίθεσιν εἰσίν, ὡς μηδὲν μᾶλλον ὑγροὺς ἢ ξηροὺς ὑπάρχειν, ἢ τὸ ὑγρόν, ἢ τὸ ξηρὸν ἐν αὐτοῖς ἐπικρατεῖν. χειρίστη
δὲ εἰκότως ἐστίν, ἡ ξηρὰ κρᾶσις, ὃ γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ τοῖς γηρῶσι γίνεται, τοῦτ' εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχει τούτοις. ὑ-
γραίνειν τε οὖν αὐτοὺς χρὴ καὶ θερμαίνειν. ἔστι δὲ ταῦτα γυμνασίοις συμμέτροις καὶ τροφαῖς ὑγραῖς τε καὶ θερμαῖς,
οἴνου τε πόσει τῶν θερμοτέρων, ὕπνοις τε πλείοσι. προνοουμένων ἡμῶν, ὅπως τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ σώ-
ματι γεννώμενα περιττώματα τῆς τε τροφῆς καὶ τοῦ πόματος, ἐκκενοῦται πάντα. περὶ δὲ τῶν ἀφροδισίων εἴρηται
μὲν καὶ πρόσθεν, ὡς ἅπαντας μὲν τοὺς ξηροτέρους τῇ κράσει βλάπτει. νυνὶ δ' ὅτι τούτων αὐτῶν μάλιστα τοὺς πρὸς
τῇ ξηρότητι, καὶ ψυχρούς. ἀβλαβῆ γὰρ ἀφροδίσια μόνοις τοῖς ὑγροῖς καὶ θερμοῖς ἐστί, καὶ ὅσοι φύσει πολύσπερ-
10 μοι. περὶ ὧν ἐν ταῖς ἀνωμάλοις κράσεσιν αὐτίκα λεχθήσεται. μοχθηραὶ δὲ καὶ αἱ μεθ' ὑγρότητος ψυχραὶ κράσεις
εἰσί, καὶ μάλιστα αὐτοῖς τοῖς ῥευματικοῖς ἁλίσκονται νοσήμασιν, ὀνίνησι τ' αὐτάς, ἀλουσία τε καὶ γυμνάσια, καὶ δίαιται
λεπτότεραι, καὶ χρίσματα μετρίως θερμαίνοντα, περὶ ὧν τῆς ἰδέας ἔμπροσθεν εἴρηται κατὰ τὸν περὶ τῶν
κόπων λόγον. ὅσοι δὲ ψυχρότεροι μέν εἰσι φύσει, συμμέτρως δ' ἔχουσι τῆς κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν κράσεως,
ἧττον οὗτοι, καὶ τῶν καὶ κατὰ ταῦτα δυσκράτων εἰσὶ μοχθηροί, πρὸς ὑγίειάν τε καὶ ῥώμην σώματος. ἐπεγείρειν οὖν
αὐτῶν χρὴ καὶ ῥωννύναι τὴν θερμασίαν. ἐν δὲ τῇ καθ' ὑγρότητα καὶ ξηρότητα τῆς ὕλης διαίτης ἰδέᾳ τὰ μέσα
ταῦτά μοι σύμπαντα, περὶ τῶν ὁμαλὴν τὴν δυσκρασίαν ἐχόντων εἴρηται, τουτέστιν ὁμοίως ἅπαντα τὰ μέρη
πρὸς τὸ θερμότερον ἢ ψυχρότερον. ἢ ὑγρότερον ἢ ξηρότερον ἐκτετραμμένα. περὶ δὲ τῶν ἀνώμαλον ἐχόντων
τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος, οὐκ ἐγχωρεῖ διὰ βραχέων εἰπεῖν. ἐπειδὴ πολλαὶ τῶν τοιούτων ὑπαλλάξεις εἰσίν,
ἄλλων ἄλλο μόριον ἐχόντων δύσκρατον. ἀλλὰ καὶ κἂν δύο μόνα δύσκρατα ἔχωσί τινες, ὑπαλλάξεις καὶ τούτων
20 γίνονται πολλαί, καὶ διὰ ταῦτα πρότερον εἰπόντες ὅσα τῷ τε τὴν ἄμεμπτον ἔχοντι κατασκευήν, βιοῦντι δὲ βίον
δουλικόν, ἢ περιστατικόν, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι ποιητέον ἐστί. καὶ μετὰ ταῦτα, ὅσα τοῖς ὁμαλὴν τὴν
δυσκρασίαν ἐν ὁμοίῳ βίῳ μεταβησόμεθα, τηνικαῦτα, πρὸς τοὺς ἀνώμαλον ἔχοντας ἐν τοῖς τοῦ σώματος μορίοις
τὴν κατασκευήν. ἄμεμπτον δὲ κατασκευὴν σώματος, ὡς πολλάκις εἴρηται κατὰ πλάτος νοητέον ἐστίν, ὥσπερ καὶ
αὐτὴν τὴν ὑγίειαν. οὔτε γὰρ ὑγιαίνειν τις ἡμῶν δόξειε τὴν γ' ἀκριβῶς ἄμεμπτον ὑγίειαν οὐκ ἔχων, οὔτ' ἀμέμπτως κα-
τασκευάσθαι τὸ σῶμα. λέγουσι δ' ὑγιαίνοντας μέν, ὅσοι μήτ' ὀδυνῶνταί τι μέρος τοῦ σώματος, εἴς τε τὰς κα-
τὰ τὸν βίον ἐνεργείας ἀπαραπόδιστοι τυγχάνουσιν ὄντες. οὕτω δὲ καὶ κατασκευὴν σώματος ἄμεμπτον ἔχειν,
ὅταν μήτ' ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων ἑτοίμως εἰς νόσον ἄγηται, μήθ' ἀπὸ τῶν ἐξ αὐτῶν διωρισμένου δη-
λονότι τοῦ νοσεῖν ἐνίους συνεχῶς. οὐ διὰ τὴν οἰκείαν κατασκευὴν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ διὰ μοχθηρὰν δίαι-
ταν, ἤτοι γ' ἀργὸν βίον βιοῦντας, ἢ ὑπερπονοῦντας, ἢ περὶ τὰς τῶν σιτίων ποιότητας, ἢ ποσότητας, ἢ
30 καιροὺς ἁμαρτάνοντας, ἤ τινα τῶν ἐπιτηδευμάτων βλαβερῶς ἐπιτηδεύοντας, ἢ περὶ τὴν τῶν ὕπνων πο-
σότητα σφαλλομένους, ἢ χρῆσιν ἀφροδισίων ἄμετρον, ἢ καὶ συντήκοντας ἑαυτούς, ἐν λύπαις καὶ φροντί-
σιν οὐκ ἀναγκαίαις. οἶδα γὰρ παμπόλλους διὰ τοιαύτας αἰτίας νοσοῦντας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν, ἀλλ' οὐ φή-
σομεν αὐτοὺς κακῶς κατασκευάσθαι τὸ σῶμα. καθάπερ ἐκείνους, ὅσοι μηδὲ ἁμαρτάνοντες ὧν κατέλεξα, συνεχῶς
νοσοῦντας. ὑποκείσθω τοίνυν ἐν λόγῳ πρῶτος, ὁ τὴν κατὰ πλάτος ἄμεμπτον ἔχων κατασκευὴν σώματος, ἐν
βίῳ δουλικῷ δι' ὅλης ἡμέρας ὑπηρετῶν ἤτοι τῶν μεγίστων δυνάμεων τισίν, ἢ μονάρχῳ. χωριζόμενος δὲ τοῦ δεσπό-
του περὶ τὰ πέρατα τῆς ἡμέρας. δεῖται δὲ πάλιν ἐπὶ τούτου χρὴ τίνα λέγω πέρατα, παρακοὴν γὰρ ὁ λόγος
ἐργάσεται τοῖς ἀναλεγομένοις αὐτόν, εἰ μὴ τύχοι διορισμοῦ προσήκοντος. ἐὰν γοῦν εἴπω χωρίζεσθαι τηνικαῦτα
πρῶτον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος ἡνίκα ὁ ἥλιος δύνει, μὴ προσθεὶς ὁποίας ἡμέρας λέγω, πότερον τῆς περὶ
τὰς θερινὰς τροπὰς ἢ χειμερινὰς ἢ κατά τινα τῶν ἰσημερινῶν, ἢ χρόνον ἑκάτερον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν εἰρημένων
40 καιρῶν, ἀδύνατόν ἐστι συμφρονούσας ὑποθήκας ποιήσασθαι. κατὰ γοῦν τὴν ῥωμαίων πόλιν αἱ μέγισται μὲν
ἡμέραι καὶ νύκτες βραχὺ μείζους ὡρῶν ἰσημερινῶν. ιε. γίγνονται. καθάπερ γε πάλιν αἱ ἐλάχισται, μικρὸν
ἀπολείπουσαι τῶν. θ. κατὰ δὲ τὴν μεγάλην ἀλεξάνδρειαν, ιδ. μὲν ὡρῶν, αἱ μέγισται. ι. δὲ, αἱ σμικρόταται. ὁ
μὲν οὖν ἐν ταῖς σμικροτάταις μὲν ἡμέραις, μεγίσταις δὲ νυξὶν ἀφιστάμενος τῆς ὑπηρεσίας ἡλίου δυομένου, κατα-
τρίψασθαι κατὰ σχολήν, καὶ λούσασθαι δύναται, καὶ κοιμηθῆναι συμμέτρως. οὐδεὶς δ' ἐστὶν ὃς οὐδ' ἐν ταῖς μεγίσταις, ὁ
δ' ἐν τούτοις οἷός τ' ἐστὶ τι πρᾶξαι μετρίως, οὐ μὴν οὐδ' ἔγνων τινὰ τοιαύτην δυστυχίαν βίου χρησάμενον. ὁ γοῦν ὧν
ἴσμεν αὐτοκρατόρων ἑτοιμότατα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἀφικνούμενος ἀντωνῖνος, ἐν μὲν ταῖς μα-
κραῖς ἡμέραις ἡλίου δύνοντος εἰς τὴν παλαίστραν παρεγίγνετο. κατὰ δὲ τὰς μεγίστας ὥραν. θ. ἢ τὸ πλεῖστον.
ι. ὡς ἔξεστι τοῖς παραμένουσιν αὐτῷ κατὰ τὰς ἡμερησίας πράξεις ἀπαλλαγεῖσι, προνοήσασθαι τοῦ σώμα-
τος ἐν τῷ λοιπῷ μέρει τῆς ἡμέρας, ὡς ἅμα τῷ δῦναι τὸν ἥλιον εἰς ὕπνον τρέπεσθαι. τῆς γάρ τοι σμικροτάτης νυ-
50 κτὸς ἴσης οὔσης, θ. ταῖς ἰσημεριναῖς ὥραις, αὔταρκες ὁ τοσοῦτος χρόνος αὐτοῖς ὕπνου τυχεῖν. ἐπισκεπτέον οὖν
εἴτε γυμνάζεσθαι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν βίον ὁ τοιοῦτος ὑπηρέτης ἔθος ἔχει, εἴτ' ἀγύμναστος λούεσθαι. τινὲς γάρ, οὐδὲ
ἄχρι τοῦ τρίψασθαι προνοοῦνται σφῶν αὐτῶν ἄντικρυς εἰς τὸ βαλανεῖον εἰς ἴασιν παραχεόμενοι τὸ ἔλαιον. ἢ καὶ
στλεγγίδα μόνον λαβόντες, ὡς κατ' αὐτὸ τὸ βαλανεῖον ἀποστλεγγίζεσθαι τὸν ἱδρῶτα. καὶ μέν τοι καὶ μετρίως φέρουσι τὸ
τοιοῦτον ἔθος ἔνιοι. ὥστε τινὰς αὐτῶν μήτε νοσεῖν συνεχῶς ὅταν ὦσιν εὐδιάπνευστοι, καὶ καλοῦσι γε αὐτούς, ἀραιοσυγ-
κρίτους ἔνιοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ γυμναστῶν. εἴρηται δὲ καὶ ὑφ' ἱπποκράτους ὑγιεινοτέρους μὲν εἶναι τοὺς τοιούτους.
ἀραιότης γάρ φησι σώματος, ἐς διαπνοὴν οἷς πλεῖον φέρεται ὑγιεινότεροι, ὅσοις δ' ἐλάσσων, νοσερώτεροι. τὴν μὲν
δὴ τοιαύτην φύσιν σώματος, οὐ χρὴ μετάγειν, ἐφ' ἕτερον ἔθος, οὐδ' ὅλως οὐδὲ μίαν, ἀλλ' ὅσοι διὰ τοῦ πολλοῦ χρό-
νου νοσοῦσιν, εἰ δὲ συνεχῶς τις νοσοίη, σκεπτέον ἐπ' αὐτὴν τὴν αἰτίαν, εὑρεθήσεται δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ζητήσεως,

ἡμῶν

ἡμῶν ἀπὸ τοῦ τῶν νόσων εἴδους ποιησαμένων, ὅσα γὰρ ἐκ τῆς ἐναντίας κακίας νοσεῖ τὸ σῶμα, διττὴν ἔχει τὴν
πρόφασιν, ἤτοι πλῆθος, ἢ κακοχυμίαν. εἰ μὲν δὴ πληθωρικὰς νόσους νοσεῖν φαίνοιτο, σκοπὸς ἔστω καθόλου τὴν
ὑπεναντίαν δίαιταν αὐτῷ, ὅπως συμμέτρους ἕξει τοὺς χυμούς. εἰ δὲ διὰ κακοχυμίαν, ὅπως ἀρτίως. ἡ δὲ κατὰ μέρος
πρόνοια τῆς μὲν ἐν ποσότητι συμμετρίας εἰρήσεται πρότερον, τῆς δ' ἐν ποιότητι, δεύτερον, λέγω μὲν οὖν
ἤδη περὶ τῆς προτέρας, ἐπ' ἀρχὴν ἀναγαγόντες τὸν λόγον, ὅταν ἐλάττω τὰ διαπνεόμενα τοῦ σώματος ᾖ τῶν
λαμβανομένων, αἱ πληθωρικαὶ νόσοι γίγνονται. φυλακτέον οὖν ἐστι τὴν συμμετρίαν τῶν ἐσθιομένων τε καὶ
πινομένων πρὸς τὰ κενούμενα, σύμμετρα δὲ ἔσται σκεψαμένων ἡμῶν ἐν ἑκατέροις τὴν ποσότητα, τοὺς μὲν ἄντι-
κρυς εἰς τὸ βαλανεῖον εἰσιόντας, ἔπειτα τρίψει τε κεχρῆσθαι καίτοι καὶ βραχὺ κινεῖσθαι πρότερον, ὅσοι δ' ἔφθανον
ταῦτα ποιεῖν, ἐπ' ὀλίγον μὲν αὐξῆσαι καὶ αὐτὰ ταῦτα συμβουλεύσομεν. ἀφαιρεῖν δὲ χρὴ καὶ τῆς τροφῆς, ἤτοι τῆς
10 ποιότητος ἢ τῆς ποσότητος, ἢ καὶ συναμφοτέρων, τοὺς μὲν γὰρ ταχέως ἀθροίζοντας ἀξιόλογον πλῆθος ἑκατέρων
ὅσοι δ' οὐ ταχέως ἢ οὐκ ἀξιόλογον ἀρκέσει, θάτερον ὃ ἂν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος αἱρῆται. τὸ μὲν οὖν τῆς ποσότητος ἀφελεῖν
γνώριμον, τὸ δὲ τῆς ποιότητος ἐν τῇ τῶν ὀλιγοτρόφων προσφορᾷ ἐδεσμάτων γίγνεται. πολλὰ γὰρ ἐπὶ χοιρείοις κρέασι
διαιτώμενοι, πλῆθος ἀθροίζουσι τάχιστα, δεομένης τῆς τοιαύτης τροφῆς, τρίψεώς τε καὶ γυμνασίων ἰσχυρῶν. ἐπὶ
λάχανα τοίνυν αὐτοὺς ἀκτέον ἐστὶ μετὰ χεδροπὰ τὰ μὴ πολύτροφα, καὶ ἰχθῦς ὁμοίως καὶ ὄρνιθας, ὅσοι μὴ πολύτροφοι,
τῶν δὲ κακοχυμίαν ἀθροιζόντων οὐχ ὡσαύτως τοῖς τὸ πλῆθος ἀθροίζουσιν, οὐχ εἷς ἐστιν ὁ σκοπός, ὅτι μηδὲ τῆς κακοχυ-
μίας ἰδέα μία, τινὲς μὲν γὰρ ψυχροτέραν τε καὶ φλεγματικωτέραν ἀθροίζουσι κακοχυμίαν, τινὲς δὲ θερμοτέραν
τε καὶ χολωδεστέραν, ἔνιοι δὲ ὑδατωδεστέραν, ὥσπερ ἄλλοι μελαγχολικωτέραν ἀφεκτέον οὖν ἐστιν ἑκάστῳ αἰτίων
τε καὶ ποτῶν, ὅσα πέφυκε γεννᾶν ἑτοίμως τὸν ἀθροιζόμενον αὐτοῖς χυμόν. εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἱκανῶς,
ἐν τρισὶ μὲν ὑπομνήμασιν, ἃ περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων ἐπιγέγραπται, καθ' ἕτερον δὲ ἐν ᾧ περὶ εὐχυμίας
20 καὶ κακοχυμίας, ἡ διάθεσις γίγνεται, καὶ τούτων δ' ἔξωθεν ἐστὶ τὸ περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης, ἥ τις ἐπιτή-
δειος τοῖς τὸν καλούμενον ὠμὸν χυμὸν ἀθροίζουσι, γίγνεται, παχὺν μὲν ὑπάρχοντα πάντως, οὐκ ἀεὶ δὲ καὶ
γλίσχρον. ἐπὶ πάντων δὲ τούτων κοινὸν βοήθημα γαστρὸς ὑπαγωγή, καὶ μάλισθ' ὅσοις ἐστὶ φύσει σκληροτέρα, κοι-
νὸν δὲ καὶ τὸ τῶν ἀφροδισίων σύμμετρον, ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀμέμπτων κατασκευῶν τοῦ σώματος, οὐ χρὴ παντάπα-
σιν ἀφροδισίων ἀπέχεσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν ξηρῶν ἔμπροσθεν εἴρηται. σκεπτέον δ' ἐν τοῖς μάλιστα πότερον ἅπαξ
ἢ δὶς ἐσθίειν τοὺς ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ συμφέρει. τῆς σκέψεως δ' ἐστὶ κεφάλαιον ἥ τε τοῦ σώματος αὐτῶν φύσις, ἥ τ'
ἐπὶ ταύτῃ συνήθεια τῆς διαίτης, καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς ἐάν σοι φανῇ, μετακινητέον εἶναι τὸ ἔθος, ὅπως αὐτοῦ
φέρει τὴν ὑπαλλαγὴν ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ μὲν οὖν τῆς φύσεως, ἡ τοῦ συμφέροντος ἔνδειξις γίνεται, τῶν μὲν ἐκχο-
λουμένης τῆς γαστρός. εἴρηται μὲν ἤδη καὶ διὰ τοῦ δὲ γράμματος, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν. ἔστω μὲν ἀεὶ τὰ πρῶτα τῶν
ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων, ὅσα λαπάττει τὴν γαστέρα, τῶν μὲν οἴνων, οἱ γλυκεῖς, ἐδεσμάτων δὲ τὰ λάχανα, δι' ἐλαίου
30 τε καὶ γάρου τῶν ὑπακτικῶν, οὐ γὰρ ἅπαντες εἰσὶ τοιοῦτοι, φυλακτέον τῶν οἴνων τοὺς αὐστηρούς, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἐδε-
σμάτων τὰ στύφοντα, πλὴν εἰ μετὰ τὴν ἐδωδὴν ἅπασαν, ἕνεκα τοῦ ῥῶσαι τὸ στόμα τῆς γαστρός, ἡ προσφορὰ
γίγνοιτο. κριτέον δὲ καὶ τοῦτο τῇ πείρᾳ, τισὶ γὰρ οὐ μόνον ἄλυπός ἐστιν ἡ τοιαύτη χρῆσις τῶν στυφόντων, ἀλλὰ καὶ
συντελεῖ τι πρὸς ὑπαγωγὴν γαστρός, ἐκ τοῦ τονωθῆναι κατὰ τὸ στόμα τὴν κοιλίαν. ἐναργέστατον δὲ ἐπὶ τῶν ἀτο-
νωτέραν ἐχόντων αὐτὴν φαίνεται τοῦτο γιγνόμενον, ὅσοι δὲ τοῖς κατὰ παλαίστραν γυμνασίοις ἐχρῶντο πρὸ τοῦ
λουτροῦ, πρὶν ἐμπεσεῖν ἀσχόλῳ βίῳ, τούτοις ἀποστῆναι μὲν αὐτῶν βλαβερώτατον, ὁμοίως δὲ χρῆσθαι πρὸς τῷ
βλαβερῷ καὶ ἀδύνατον, ὅπερ οὖν ἔφην ὀνομάζεσθαι γυμνασίων εἶδος ἀποθεραπευτικόν, τούτῳ χρηστέον αὐτοῖς
ἅμα καὶ τοῦ πλήθους τῶν χοιρείων κρεῶν ἀφαιρῆς. ἐπεὶ δὲ ὡς ἔφην ἐνίοις ἐσθίειν ἄμεινον τι πρὸ τοῦ λουτροῦ, περί τε
τῆς ὥρας ἐν ᾗ τοῦτο πρακτέον αὐτοῖς ἐστι, καὶ περὶ τῆς ποιότητος τε καὶ ποσότητος ὧν χρὴ προσφέρεσθαι, λε-
κτέον ἐφεξῆς, ὅπερ οὖν εἴωθε ποιεῖν αὐτὸς ἐγὼ καθ' ἣν ἂν ἡμέραν ὀψιαίτερον ἡγῶμαι λούσασθαι διαῤῥώστων
40 ἐπισκέψεις, ἤ τινα πολιτικὴν πρᾶξιν, εἰπεῖν οὐκ ὀκνήσω. ὑποκείσθω μὲν ἡμέρα καθ' ἣν τοῦτο γίγνεται. ιγ. τῶν
ἰσημερινῶν ὡρῶν, ἐλπίζεσθαι δὲ περὶ δεκάτην ὥραν ἡ τοῦ σώματος ἐπιμέλεια γενήσεσθαι, κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθε-
σιν, ἔδοξέ μοι περὶ τετάρτην ὥραν προσφέρεσθαι τροφὴν ἁπλουστάτην, ἥ τις ἐστὶν ἄρτος μόνος, ἐγὼ μὲν οὕτως αὐτὸς
ἔπραξα, τινὲς δὲ οὐχ ὑπομένουσιν ἄρτον ἐσθίειν μόνον ὄψων χωρίς, ἀλλ' ἤτοι μετὰ βαλανῶν φοινίκων, ἢ ἐ-
λαιῶν, ἢ μέλιτος, ἢ ἁλῶν ἐσθίουσιν, εἶτα καὶ πίνουσιν ἔνιοι τινὲς αὐτῶν, ἐγὼ δὲ οὐκ ἔπιον ποτὲ ἐπὶ τοιαύτῃ τροφῇ,
καὶ μόνον ἔφαγον τὸν ἄρτον. ἔστω δ' αὐτῶν πλῆθος ἑκάστου τοσοῦτον, ὅσον ἄχρι τῆς δεκάτης ὥρας ἐν τῇ γαστρὶ
πεφθῆναι δύναται, καὶ γοῦν εἰ γυμνάζεσθαι βούλοιντο, μάλιστ' ἄν, οὕτως ἀβλαβῶς γυμνάσαιντο. βλάβη γὰρ ἐνίοις οὐ
σμικρὰ γίγνεται γυμναζομένοις ἐν τῷ πλήθει σιτίων, ἐνίοις δὲ καὶ ἡ κεφαλὴ πληροῦται, καὶ κατὰ τὸ ἧπαρ αἴσθη-
σις γίγνεται τάσεως, ἢ βάρους, ἢ ἀμφοῖν, ὅταν οὖν τι τοιοῦτον συμβαίνῃ, θεραπευτέον αὐτὸ παραχρῆμα, τὰς μὲν
κατὰ τὸ ἧπαρ ἐμφράξεις, διὰ τῶν ἐκφραττόντων, τὰς δὲ τῆς κεφαλῆς πληρώσεις, διὰ περιπάτων, μάλιστα μὲν
50 πρὸ τροφῆς οὐδὲν μὴν κωλύει, καὶ μετὰ τὴν τροφήν, ἀλλὰ τούτους μὲν ἐσχάτως βραδεῖς ποιεῖν προσήκει, τοὺς δὲ πρὸ
τῆς τροφῆς, συντονωτέρους μὲν τούτων, οὐ μὴν τοιούτους ὁποίους ἐπειγόμενοι πρός τινα πρᾶξιν ἐνεργοῦμεν. ὅσα
δ' ἐκφράττει τὸ ἧπαρ ἁρμόζειν ταῦτα ταῖς βραδυπεψίαις, ἄριστα δ' αὐτῶν ἐστιν, ὀξύμελί τε, καὶ τὸ διὰ τριῶν
πεπέρεων, ἐν ᾧ μηδὲν μέμικται τῶν ἀήθων φαρμάκων, καὶ ἡ λεπτύνουσα δίαιτα, ταῦτα γὰρ βραδυ-
πεψίας ἐπανορθοῦται, καὶ τὰς κατὰ τὸ ἧπαρ ἐμφράξεις ἰᾶται. διαφθορᾶς δὲ τῶν ἐν τῇ γαστρὶ σιτίων γι-
γνομένης, οἷς μὲν ὑπέρχεται τὰ διεφθαρμένα μέγιστον ἐφόδιον εἰς ὑγίειαν ἔχουσιν, οἷς δὲ οὐχ ὑπέρχεται
διὰ τῶν ἀλύπως ὑπαγόντων, ἐρεθιστέον. ἔστι δὲ ταῦτα τό τε διοσπολιτικὸν ὀνομαζόμενον φάρμακον, ὅ-
ταν ἴσον τοῖς ἄλλοις λάβῃ τὸ νίτρον, τό τε διὰ τῶν ἰσχάδων τε καὶ τοῦ κνίκου, ὅσα τ' ἄλλα διὰ κνίκου, ἢ ἐπι-
θύμου συντίθεται, τοῖς δ' οὕτω διακειμένοις ἀνθρώποις, συμφέρουσι καὶ οἱ πρὸ τροφῆς ἔμετοι, ἔμετος

διʼ οἴνου πόσεως γλυκέος γινόμενος. συμβουλεύειν δὲ αὐτοῖς χρὴ μηδὲν κνισῶδες, ἢ βρομῶδες, ἢ ὅλως δύσφθαρ-
τον ἔδεσμα προσφέρεσθαι, τὰ καλούμενα δὲ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εὔχυμα ταῦτα ἐκλέγεσθαι. γέγραπται δὲ
περὶ αὐτῶν ἑτέρωθι, κατὰ τὸ περὶ τῆς εὐχυμίας τε καὶ κακοχυμίας ὑπόμνημα. γέγραπται δὲ ὡς ἔφην
ἤδη κἀν τοῖς τρισὶν ἐν οἷς περὶ τῆς ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεως, ὁ λόγος ἐστί. ἐπιτήδειον δὲ τοῖς οὕτως ἔχουσιν
ἀνθρώποις ἐκ διαλειμμάτων χρόνου συμμέτρου τῆς γαστρὸς ὑπαγωγὴ διὰ τῶν μετρίως καθαιρόντων, ὁποῖόν ἐστι
διʼ ἀλόης πικρὸν, οὕτως γὰρ αὐτὸ καλοῦσι πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ὥσπερ ἔνιοι πικρὰν θηλυκῶς. ἐὰν ἐπιτρέψῃς πολ-
λῷ χρόνῳ τὴν κακοχυμίαν ἀθροίζεσθαι, νόσημά τι χαλεπὸν αὐτοῖς συμβήσεται, καὶ δύνανταί γε τὴν τοιαύτην
ἑαυτῶν πρόνοιαν ποιεῖσθαι κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐν αἷς ἑορτή τίς ἐστι δημοτελὴς ἐλευθεροῦσα τῆς δουλι-
κῆς ὑπηρεσίας αὐτούς. ἀλλὰ διʼ ἀκρασίαν οὐ μόνον οὐδὲν ποιοῦσιν εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν κατὰ τὸ σῶμα μοχθηρῶς
10 ἠθροισμένων, ἀλλὰ καὶ προσεπιπληροῦσιν αὐτὰ, κακῶς διαιτώμενοι κατὰ τὰς ἑορτὰς, ἁλίσκονται τοιγαροῦν
νοσήμασιν, ἔνιοι μὲν αὐτῶν οὕτως χρονίοις, ὡς ἐν ἁπάσῃ τῇ ζωῇ παραμένειν, ὁποῖον ἐστι κακὸν, ἥ τε ποδάγρα καὶ ἡ
ἀρθρῖτις, καὶ ἡ νεφρῖτις, ἔνιοι δὲ ὀξέσι μὲν, ἀλλʼ ἐνοχλοῦσιν αὐτοῖς ἤτοι καθʼ ἕκαστον ἔτος, ἢ πάντως γε διὰ δυοῖν,
τινὲς δὲ καὶ δὶς, οὕτω νοσοῦσι καθʼ ἓν ἔτος. ἡ δʼ ὑγιεινὴ τέχνη τοὺς πειθομένους αὐτῇ διαφυλάττειν ὑγιαίνοντας
ἐπαγγέλλεται, τοῖς δʼ ἀπειθοῦσιν, ἐν ἴσῳ καθέστηκεν, ὡς εἰ καὶ μηδʼ ὅλως ἦν. ἀπειθοῦσι δʼ ἔνιοι μὲν ὑπὸ τῆς ἐν τῷ
παραχρῆμα νικηθέντες ἡδονῆς, οὓς ἀκρατεῖς τε καὶ ἀκολάστους ὀνομάζομεν, ἔνιοι δὲ ὑπὸ φιλοτιμίας ἣν ὀνο-
μάζουσιν οἱ νῦν Ἕλληνες κενοδοξίαν, ὁποῖος ἦν καὶ ὁ πάντα μᾶλλον ὑπομείνας παθεῖν ἢ πιττοῦσθαι συνεχῶς
ὅλον τὸ σῶμα, συμβουλευσάντων αὐτῷ τῶν ἰατρῶν τὸ βοήθημα τοῦτο, διὰ τὴν ἰσχνότητα. γίγνεται δʼ αὕτη ποτὲ
μὲν, ἐπὶ τῇ καθʼ ὅλον τὸ σῶμα δυσκρασίᾳ κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ ξηρόν τε καὶ ψυχρὸν ὑπερβολήν. ἐνίοις δὲ διὰ τὴν
ἀναδοτικὴν δύναμιν ἢ θρεπτικὴν, ἢ ἀμφοτέρας ἀρρωστοτέρας οὔσας φύσει. πάντας δὲ τοὺς οὕτως ἔχοντας ὀνί-
20 νησιν, ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν νῦν Ἑλλήνων, δρῶπαξ, καὶ γὰρ ἀναδόσει συντελεῖ καὶ θρέψει, καὶ πολλούς γε τῶν
ἰσχνῶν ἔμπροσθεν ἐστὶν ἰδεῖν παχυνθέντας ἐπὶ τῷ βοηθήματι, καὶ μάλιστα ὅσοις ἡ μὲν ἀναδοτικὴ δύναμις ἄρρω-
στός ἐστιν, ἡ θρεπτικὴ δὲ οὐκ ἄρρωστος μὲν, ἀλλὰ διʼ ἀπορίαν ὕλης ἐπιτηδείου, τρέφειν αὐτάρκως οὐκέτι δύναιτο, τούτου
συμβαίνοντος αὐτῇ διʼ ἔνδειαν τῆς ἀναδιδομένης τροφῆς. ἀλλʼ ἔνιοι ὡς ἔφην ὑπὸ φιλοτιμίας, ἵνα μὴ δόξωσιν
ὁμοίως τοῖς τρυφῶσιν ἢ καλλωπιζομένοις πιττοῦσθαι, φεύγουσι τὴν διʼ αὐτῶν βοήθειαν ἀλλʼ ὅτι κελεύοντες ἡμᾶς
ἐφευρεῖν αὐτοῖς βοήθημα τῆς ἰσχνότητος, ἔστι δὲ οὐδὲν μὲν τῷδε δύναμιν ἔχον ἴσην, ὠφελεῖν μέντοι δύναται
καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸ τοῦ λουτροῦ χερσὶ, μὴ πάνυ μαλακαῖς, ὥσπερ αὖ μηδὲ τραχείαις ἀνατρίβειν τὸ σῶμα μέχρι-
περ ἂν ἔρευθος σχῇ, κἄπειτα τρίψει σκληρᾷ, μὴ πολλῇ πιλοῦντας τὸ δέρμα, πυκνὸν καὶ σκληρὸν ἐργάζεσθαι,
καὶ μετὰ ταῦτα, γυμνασίοις συμμέτροις χρησάμενον, εἶτα λουσάμενον, ἄνευ τοῦ χρονίσαι κατὰ τὸ βαλανεῖον,
ἐκμάττεσθαι παραπλησίως τῇ προειρημένῃ ξηροτριβίᾳ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπαλείψασθαι ἐλαίῳ βραχεῖ, προ-
30 σφέρεσθαι τὰ σιτία, σκοπὸς γὰρ τῶν τοιούτων ἐστὶν, εἰς τὸ σαρκῶδες γένος ἑλκύσαντας αἷμα χρηστὸν, ἐπιρρῶσαι
τὴν ἐν αὐτοῖς θρεπτικὴν δύναμιν, ὅπως μὴ διαφορηθείη τὸ ἑλχθέν. ῥώννυται μὲν οὖν ἡ θρεπτικὴ δύναμις, ἐκ τοῦ
θερμανθῆναι τὰς σάρκας, οὐ διαφορεῖται δὲ τὸ παραγόμενον εἰς αὐτὰς αἷμα, χρισαμένων ἐλαίῳ, δύναμιν
ἐμπλαστικὴν ἔχοντι φαρμάκῳ. εἰ δὲ τὰ τῆς ἡλικίας ἐπιτρέπῃς καὶ ψυχρολουσίαις ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος χρώμενος
ἅμα τοῖς εἰρημένοις, ὀνήσεται μεγάλως. ἔμπαλιν δʼ ἐπὶ τῶν ἀμέτρως παχυνθέντων, ἐκλύειν μὲν χρὴ τὴν ἀνά-
δοσιν, αὐξάνειν δὲ χρὴ τὰς ἀπορροίας τοῦ σώματος, ἡ μὲν οὖν ἀνάδοσις ἐκλύεται συνεχέσιν ὑπαγωγαῖς γαστρὸς,
ἐθισάντων ἡμῶν τὰ τῆς τροφῆς ὄργανα κάτω ταχέως ὠθεῖν, ὅσα περιέχεται κατὰ ταῦτα, τὰς δὲ ἀπορροίας τοῦ
σώματος αὐξήσομεν, ὀξέσι γυμνασίοις, ὧν ἐστὶ καὶ δρόμος, ἀλείμμασί τε διαφορητικοῖς τρίβοντες, ἐπὶ πλεῖστον,
εἶναι δὲ χρὴ τὴν τρῖψιν δηλονότι μαλακήν τε καὶ ἀραιωτικήν. ἐγὼ γοῦν τινὰ παχὺν ἱκανῶς, ὀλίγῳ χρόνῳ συμ-
μέτρως εὔσαρκον εἰργασάμην, ὀξεῖ δρόμῳ χρῆσθαι καταναγκάζων, εἶτʼ ἀπομάττων μὲν τὸν ἱδρῶτα σινδόσιν ἤτοι
40 λίαν μαλακαῖς ἢ λίαν τραχείαις, ἐφεξῆς δὲ τρίβων ἐπὶ πλεῖστον, ἀλείμμασι διαφορητικοῖς, ἃ καλοῦσιν ἤδη συνή-
θως οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν, ἄκοπα, καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην τρῖψιν ἐπὶ τὸ λουτρὸν ἄγων, ἐφʼ ᾧ λουτρῷ, τροφὴν μὲν
εὐθέως οὐ προσέφερον, ἡσυχάζειν δὲ μεταξὺ κελεύων, ἢ καί τι τῶν συνήθων αὐτῷ πράττειν, αὖθις ἐπὶ τὸ
δεύτερον ἦγον λουτρὸν, εἶτʼ ὄγκους ἐδεσμάτων ὀλιγοτρόφους ἐδίδουν, ὡς ἐμπίπλασθαι μὲν, ὀλίγον δʼ ἐξ αὐτῶν
εἰς ὅλον ἀναδίδοσθαι τὸ σῶμα, καὶ τὰς ἄλλας δὲ δυσκρασίας ἐν ὅλῳ τῷ σώματι γιγνομένας, ὁμοίως ἐπανορ-
θοῦσθαι χρὴ πρῶτον μὲν, ὧν προσήκει πράττειν, εὑρίσκοντα τὸν σκοπὸν, εἶτα τὰς δυναμένας αὐτὰ δρᾶν ὕλας.
διὸ καὶ σύντομος ὁ νῦν λόγος ἅπαξ γίγνεται, πρὸς τοὺς μεμνημένους τῶν τε τρίψεων καὶ τῶν γυμνασίων καὶ
τῶν λουτρῶν τὰς διαγωγὰς, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων. περὶ μὲν οὖν τρίψεων τε καὶ
γυμνασίων, ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ πρόσθεν εἴρηται. περὶ δὲ τῶν τροφῶν, ἑτέρωθι, καθάπερ γε καὶ περὶ τῶν
φαρμάκων. ἡ γάρ τοι κατὰ μέθοδον διδασκαλία, τὰ κοινὰ καὶ καθόλου περιλαμβάνουσα, εἰς πολλὰ τῶν κα-
50 τὰ μέρος, εὐμνημόνευτός τε καὶ σύντομος γίγνεται. ἐγὼ δὲ οὐ μόνα τὰ καθόλου λέγω, ἀλλὰ καὶ τὰ παρα-
δείγματα τῶν κατὰ μέρος αὐτοῖς προστιθεὶς, τελειοτάτην ἡγοῦμαι ποιεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν. καιρὸς οὖν
ἤδη μεταβαίνειν ἐπὶ τὰς ἀνωμάλους κατασκευὰς τοῦ σώματος, αἳ δὴ καὶ νοσώδεις πάντως εἰσίν. ἀνώμαλοι δὲ κατα-
σκευαὶ γίγνονται τριττῶς, διὸ καὶ ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν σύνθεσίς ἐστι τριττή, μία μὲν ἡ ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, ἐξ ὧν γέ-
γονε τὰ καλούμενα παρʼ Ἀριστοτέλους ὁμοιομερῆ. δευτέρα δὲ, ἡ ἐκ τούτων αὐτῶν τῶν ὁμοιομερῶν, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ στοιχεῖα
πάλιν ἐστὶν αἰσθητὰ τῶν ὁμοιομερῶν, ὅθεν ἡ τῶν ὀργανικῶν γίγνεται σύνθεσις. ἐπʼ αὐτοῖς ἡ τρίτη τοῦ παντὸς σώματος,
ἐκ τῶν ὀργανικῶν, εὐκολωτέρα μὲν οὖν ἐστὶν ἡ τρίτη λεγομένη, καὶ διαγνωσθῆναι, καὶ προνοίας τυχεῖν, δυσκολωτέρα δὲ,
ἡ δευτέρα. χαλεπωτέρα δὲ ἡ πρώτη, βέλτιον οὖν ἀπὸ τῆς τρίτης ἄρξασθαι, ῥᾴονα τήν τε διάγνωσιν ἐχούσης καὶ τὴν
πρόνοιαν. εἰ δʼ εὐθέως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, οὐδὲν τι χεῖρον ἐντεῦθεν ἄρξασθαι, δυσκράτου φύσει γινομένης, ὡς πολλὰ

γινῶ

γίνεται περιττώματα, ἐξ ὧν αἱ βλάβαι γίνονται τοῖς ὑποκειμένοις ὀργάνοις, ἐφ' ὅτι ἂν αὐτῶν φέρηται τὸ περιτ-
τόν. ἑτοιμοτάτη μὲν οὖν ἡ εἰς τὸ στόμα καὶ τὰς ῥῖνας φορά, παραγίνεται δὲ καὶ εἰς ὀφθαλμούς, ἐνίοις δὲ καὶ εἰς
ὦτα. τὴν δὲ εἰς τὸ στόμα φορὰν τῶν περιττωμάτων ὑποδέχεται, στόμαχός τε καὶ ἡ τραχεῖα ἀρτηρία. καλοῦσι δὲ αὐ-
τὴν καὶ βρόγχον, ἢ τὸ συνάπτον τῷ στόματι πέρας ὑψηλὸν ὀνομάζεται δὲ λάρυγξ ὄργανον φωνῆς ὑπάρχον,
ὡς ἐν τῷ περὶ φωνῆς ὑπομνήματι δέδεικται. οὕτως τε οὖν αὐτὸς ὁ λάρυγξ ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς κεφα-
λῆς καταῤῥεόντων ὑγραινόμενος, ἐν ἀρχῇ μὲν, βραγχώδη τὴν φωνὴν ἐργάζεται, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, μι-
κράν. ἢν δ' ἐπὶ πλέον ἥκῃ τὸ κακόν, ἀπόλλυται πᾶσα, συνδιαβρέχεται γὰρ τῷ λάρυγγι καὶ ἡ ἀρτηρία. δρι-
μέος δὲ τοῦ ῥεύματος ὄντος, οὐκ εἰς φωνὴν μόνην ἡ βλάβη τοῖς εἰρημένοις μορίοις, ἀλλὰ καὶ χαλεπωτάτη τις ἀνά-
βρωσις προσέρχεται τοιαύτην τὴν φύσιν, οἵας καὶ κατὰ τὸ δέρμα βλέπομεν βλαπτόμενον γινομένας πολ-
10 λάκις, ἄνευ τῆς ἔξωθεν αἰτίας. οὕτως δὲ καὶ πνεύμονα αὐτοῖς ἑλκοῦται, καὶ φθόη καλεῖται τὸ πάθος. ἐὰν δὲ
εἰς στόμαχόν τε καὶ γαστέρα φέρηται τὸ ῥεῦμα, ψυχρὸν μὲν ὑπάρχον, εἰς δυσκρασίαν ψυχρὰν ἄγει τὰ σώματα, θερ-
μὸν δέ, εἰς θερμήν, ἑλκοῖ δὲ τοιοῦτον τῷ χρόνῳ. κατ' ἀρχὰς δὲ τάς τε ὀρέξεις βλάπτει καὶ τὰς πέψεις. ἐὰν μὲν οὖν
ψυχρὸν ᾖ τὸ ῥεῦμα, βραδυπεψίας τε καὶ ἀπεψίας, καὶ ὀξυρεγμίας ἐργάζεται. ἐὰν δὲ καὶ διεφθαρμένον, εἰς
διαφθορὰν ἄγει τὴν τροφήν, ἤτοι κνισώδεις, ἢ ὀξώδεις ἐρυγὰς ἀναπέμπουσα, ἢ τινὸς ἑτέρας ἀῤῥήτου τε καὶ ῥη-
τῆς ποιότητος. ἀποκαταβαίνουσα δὲ ἡ βλάβη καὶ τὴν νῆστιν ἀδικεῖ, καὶ τὸ κῶλον. ἅπτεται δὲ καὶ τῶν κα-
τὰ τὸ μεσεντέριον ἀγγείων, δι' ὧν εἰς ἧπαρ ἡ ἀνάδοσις γίγνεται, καὶ τισὶ μὲν ἀνορεξίαι παρακολουθοῦσιν. ἐνίοις
δέ, ὀρέξεις παρὰ φύσιν, ἃς ὀνομάζουσι κυνώδεις, ἢ καὶ μοχθηρῶν ἐδεσμάτων ἐπιθυμία, καθάπερ ταῖς κιττώ-
σαις. εὔδηλον δέ, ὅτι καὶ σταφυλή, καὶ παρίσθμια, καὶ παρουλίδες, αὐτίκα δὲ καὶ βρώσεις ὀδόντων, ἑλκώ-
σεις τε καὶ σηπεδόνες ἐν τῷ στόματι, τοῖς ἐκ τῆς κεφαλῆς εἰς αὐτὰ καταῤῥέουσιν ἰχῶρσιν ἕπονται. καὶ τό γε
10 πολὺ πλῆθος τῶν ἰατρῶν, ἢ τὸν γαργαρεῶνα τέμνουσιν, ἢ φάρμακα διδόασιν, ὅπως ἀναπτύῃ τὰ διὰ τῆς τρα-
χείας ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμονα κατενεχθέντα. τῆς γαστρὸς δὲ ἄλλοι προνοοῦνται, καθάπερ ἄλλοι, τῶν ὀδόν-
των τε καὶ τοῦ στόματος, ἢ καὶ τῶν ἐν τῇ ῥινὶ συνισταμένων. ἵνα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ τὰ ὦτα παραλίπω, βλαπτο-
μένων οὐκ ὀλίγων εἰς αὐτά. βέλτιον δ' ἦν οἶμαι, τὴν οἷον πηγὴν τῶν κακῶν ἐκκόψαι, ῥώσαντα τὴν κεφαλήν,
ἢ εἴπερ ἀδύνατον εἴη τοῦτο διὰ τὴν σφοδρότητα τῆς φυσικῆς δυσκρασίας, προνοεῖσθαι γοῦν αὐτῆς διὰ παν-
τός, τὴν ἔνδειξιν τῆς προνοίας, ἀπὸ τῆς κατ' αὐτὴν ἰδέας ποιούμενον, οὐχ ὡς ἔνιοι τῶν ἰατρῶν, ἁπάσαις ἀεὶ ταῖς
κεφαλαῖς, τὰ διὰ θαψίας καὶ νάπυος προσφέρουσιν, οὕτως δὲ καὶ αὐτοὶ πράττοντες. εἰ γὰρ ὑπὸ θερμῆς δυ-
σκρασίας ἡ κεφαλὴ κακὸν ἔχει, βλαβερὰ τὰ τοιαῦτα φάρμακα. χρὴ τοίνυν αὐτοὺς λουτροῖς πολλοῖς ποτί-
μων ὑδάτων παρηγορεῖν, διαφοροῦντας τε ἅμα τοὺς ἐν τῇ κεφαλῇ γενομένους ἀτμοὺς θερμούς, καὶ τὴν κρᾶσιν
ὅλην ἐργαζομένους βελτίω. βλαβερὰ δὲ τούτοις, ἡ τῶν αὐτοφυῶν θερμῶν ὑδάτων χρῆσις. ὅσα μὲν γὰρ αὐτῶν
30 θειώδη τέ ἐστι καὶ ἀσφαλτώδη, τῷ θερμαίνειν ἐναντιώτατα ταῖς φύσει θερμαῖς κεφαλαῖς. ὅσα δὲ στυπτηριώ-
δη, τῷ στεγνοῦν. μόνοις δ' ἂν εἴπερ ἄρα τοῖς γλυκέσι τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων, ἀβλαβῶς χρῷντο. τοῦτο γοῦν ἀσφα-
λὲς εἰπεῖν, ὡς τό γέ τι καὶ ὠφελεῖσθαι παρ' αὐτῶν, οὐχ ὁμοίως ἀσφαλές. οὐ γοῦν ἐὰν ἦν ἴσως θερμά, μὴ μετέχον-
τα τινὸς δυνάμεως φαρμακώδους θερμῆς. ἄμεινον δὲ τῇ πείρᾳ κρίνειν τὰ τοιαῦτα τῶν ὑδάτων, καὶ ἔτι καὶ σπανί-
ως εὑρίσκεται, παρ' ἡμῖν ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως οὐ πολὺ πλειόνων ρ. ἐν Προύσῃ δὲ ἐλαττόνων ἢ δέκα. τὸ μὲν
οὖν παρ' ἡμῖν ἐν Ἀλλιανοῖς, οὕτως γοῦν ὀνομάζεται τὸ χωρίον, ἑνὸς εἴδους ἐστὶν ὅλον, ἐκ μιᾶς πηγῆς ἀνίσχον. ἐν δὲ
τῷ τῆς Προύσης ἑτέρου, καὶ ἄλλη πηγὴ φαρμακώδους ὕδατος, ὥσπερ παρ' ἡμῖν ἐν Λυκείοις. ὅσοι δὲ σφόδρα
θερμὴν καὶ διακαῆ ἔχουσι κεφαλήν, ἄμεινον αὐτοῖς ὥρᾳ θέρους, ἀλείφεσθαι ῥοδίνῳ, χωρὶς στυμμάτων ἐκ μόνων
ῥόδων γεγονότι, καὶ τοῦτό γε αὐτοῦ, βέλτιον ἐστὶ τὸ καλούμενον ὀμφάκινόν τε καὶ ὠμοτριβὲς ἔλαιον ἐμβεβλη-
μένων τῶν ῥόδων, καὶ πολύ γε βέλτιον εἰ καὶ χωρὶς ἁλῶν ἐσκευασμένον εἴη. τινὲς δὲ κεφαλαὶ διὰ τὴν τῶν
40 ἀρτηριῶν κρᾶσιν ἐν συμπτώμασι γίγνονται, σκοτωματικοῖς τε καὶ κεφαλαλγικοῖς, ἐφ' ὧν καὶ ταῖς ἀρτηριο-
τομίαις χρώμεθα τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας ἐκπεπτωκυίας. τὰς μὲν συνεχῶς ὀδυνωμένας διὰ τὴν τῶν
νεύρων εὐαισθησίαν ὅσα τῆς κεφαλῆς ἐκφυόμενα, τῷ πλείστῳ μὲν ἑαυτῆς μέρει τὸ τῆς γαστρὸς στόμα διαπλέκει·
φέρεται δέ τις αὐτῶν μοῖρα, καὶ πρὸς τὴν λοιπὴν γαστέρα, τῆς ὑγιεινῆς τέχνης ἔργον ἰάσασθαι. μᾶλλον δ' ὅπως
μηδ' ὅλως γίγνηται ταῦτα παρασκευάζειν ἀρίστη προφυλακὴ προνοουμένων ἡμῶν τὸν χολώδη χυμόν. ἤτοι μηδ'
ὅλως συῤῥεῖν εἰς τὴν κοιλίαν, ἢ ὅτι τάχιστα κενοῦσθαι. τοῦ μὲν οὖν μηδ' ὅλως συῤῥεῖν ἡ πρόνοια γίγνεται, διὰ τοῦ
βέλτιον ἐσθίειν. ὅταν μὲν γάρ, ἡ μὲν ὅλου τοῦ σώματος κρᾶσις ᾖ χολωδεστέρα, τὰ δὲ κατὰ κοιλίαν ἀτονώτερα, στηρί-
ζεσθαι δεῖται διατροφῆς εὐστομάχου. μὴ γενομένου δὲ τούτου, καταῤῥέουσιν ἰχῶρες εἰς αὐτήν, οὓς ἀθροίζει τὸ
σῶμα περιττούς. ἐκ δὲ τῆς τούτων ἀναθυμιάσεως, οὐ μόνον αἱ κεφαλαλγίαι γίνονται τισίν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ὑπο-
χεομένων συμπτώματα, καί τισιν αὐτῶν ἐπιληπτικοὶ σπασμοί. τούτοις οὖν ἅπασιν ἡ μὲν ὅλη δίαιτα πρὸς τὸ
50 ψυχρότερον μᾶλλον καὶ ὑγρότερον ὑπαλλαχθείη. κενούσθω δὲ τὰ συῤῥέοντα δι' ἐμέτων τε καὶ γαστρὸς ὑπαγω-
γῆς. ῥωννύσθω δ' ὁ στόμαχος, ἐδέσμασι μὲν ἑκάστης ἡμέρας πρὶν ἐκχολωθῆναι, φαρμάκοις δ' ἐκ διαλειμμάτων
μακροτέρων, ἀψινθίου τε κόμης, καὶ διὰ τῆς ἀλόης, ἣν καλοῦσι πικράν. ἐκκαθαίρει γὰρ τοῦτο καὶ τὸ διὰ βάθους
χολῶδες ἐν τοῖς χιτῶσι τῆς γαστρός, οὐ πάνυ τι τοῦ ἀψινθίου δυναμένου ποιεῖν τοῦτο, ῥυπτικαί τε γοῦν αὐτῷ καὶ
στυπτικαὶ δυνάμεις εἰσὶ μόναι. ὥστε τὸ μὲν ὡς ἂν εἴποι τις ῥύπον τῶν χιτώνων τῆς γαστρὸς ἀποσμᾶν, οὐ μὴν
ἔτι κατὰ βάθος αὐτὸ ἐστὶν, ἕλκειν ἔξω τοῦτο καὶ κενοῦν ὥσπερ ἡ ἀλόη. τὰ δ' ἔξωθεν τοῦ σώματος χρίσματα
τῆς γαστρός, ἐπὶ ταύτην ἔσω, μετρίως στύφοντα. μήλινον δὲ ἐστί, καὶ μαστίχινον, καὶ νάρδινον, καὶ τὰ τοιαῦτα.
θέρους μὲν τὸ μήλινον μᾶλλον. ἐν χειμῶνι δέ, ἡ νάρδος. ἦρος δέ, τὸ μαστίχινον, ἐν τῷ μέσῳ γὰρ τοῦτο ἐστὶ μηλίνου
τε καὶ ναρδίνου μύρου. θερμαίνοντος μὲν τοῦ ναρδίνου, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀμώμου πλέον ἔχει, ψύχοντος δὲ τοῦ

μηλίνου. ταῖς δὲ πλουσίαις γυναιξὶν ὑπάρχει νάρδου κρεῖττον χρῖσμα, φουλιάτόν τε καὶ τὰ καλούμενα σπί-
κατα θερμαίνοντα καὶ ῥωννύντα τὴν γαστέρα. ἐὰν δὲ μὴ μόνον ἡ κεφαλὴ θερμοὺς ἰχῶρας ἐπιπέμπει τοῖς κα-
τὰ γαστέρα χωρίοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τύχῃ θερμὴν δυσκρασίαν ἔχειν, τοῖς ἐμψύχουσιν ἐδέσμασί τε καὶ πόμασιν
ἀεὶ χρῆσθαι προσήκει τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς ὑπαλλάττοντα κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους οὐ πρὸς τοὐναν-
τίον ἀφικνουμένους ὥσπερ ἐπὶ τῶν εὐκράτων ἐργαζόμεθα. χειμῶνος μὲν θερμαίνοντες. θέρους δὲ, ψύχοντες
ὡσαύτως δὲ εἰ καὶ ἀμφότερα τὰ μόρια τὴν ψυχρὰν ἔχει δυσκρασίαν. ἀεὶ μὲν χρῆσθαι τοῖς θερμοῖς ἐδέσμασί τε καὶ
πόμασι καὶ χρίσμασιν. ὑπαλλάττειν δὲ αὐτὰ κατὰ τὴν ὥραν ἐπιτείνοντας καὶ ἀνιέντας. χαλεπὴ δὲ γίνεται
μίξις, ὅταν ἤτοι γε εἰς θερμὴν γαστέρα καταρρέωσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς οἱ ψυχροὶ καὶ φλεγματώδεις ἰχῶρες, ἢ εἰς
τὴν ψυχρὰν δ' οἱ θερμοί, καὶ τούτων γ' ἀμφοτέρων ἐπειράθην ἀεὶ δυσμεταχειριστοτέρας οὔσης τῆς ἑτέρας, καθ' ἣν
10 εἰς θερμὴν κοιλίαν αἱ φλεγματώδεις τε καὶ ψυχροὶ καταφέρονται χυμοί, χειρίστη δὲ, ὅταν οὕτως ἔχῃ κατα-
σκευῆς τε καὶ φύσεως ὁ ἄνθρωπος, ὡς μήτ' εὔλυτον ἔχειν γαστέρα, μήτ' ἐμεῖν ἑτοίμως. διαφθείρονται γὰρ οἱ φλε-
γματώδεις χυμοὶ κατὰ τὴν γαστέρα χρονίζοντες, ὡς δάκνειν ταύτην ἀναπέμπειν τε πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀτ-
μοὺς ἔστιν ὅτε μοχθηρούς. ὡς ἐάν γε φλεγματώδεις χυμοὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς εἰς ψυχρὰν φύσει γαστέραν καταρρέῃ,
ῥᾴστη τοῖς τοιούτοις βοήθεια γίγνεται λαμβάνουσιν ἕωθεν τοῦ διὰ τριῶν πεπέρεων ἁπλοῦ φαρμάκου, καὶ πιπέρεως
δὲ μόνον ἀκριβῶς λεῖον ὕδατι μίξαντα πίνειν ἐγχωρεῖ. κάλλιον δ' ἐστὶ καὶ εὐστομαχώτερον εἰς αὐτὰ τὸ λευκὸν.
ἀψινθίου δὲ πόσις ἐναντιωτάτη τοῖς οὕτω διακειμένοις. ἐμπλάττει γὰρ αὐτῶν τῇ γαστρὶ τὸν φλεγματώδη χυ-
μὸν, ὡς ἂν οὐκ ἔχον ἀξιόλογον ἐν ἑαυτῷ δύναμιν ῥυπτικὴν. οὐ μὴν οὐδ' ἀλόη τούτους ὀνίνησιν ἑλκτικὴν δύνα-
μιν ἔχουσα χολώδους χυμοῦ. καὶ διὰ τοῦτ' ἐπενοήθη καλῶς ἡ καλουμένη πικρὰ τῇ τῶν μιγνυμένων δριμύτητι
καὶ θερμότητι, τέμνουσα καὶ ῥύπτουσα τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμούς. ὁποῖόν ἐστι τὸ κινάμωμον, ἀλλ' οὐχ
20 οἷόν τε τοιούτῳ φαρμάκῳ χρῆσθαι συνεχῶς, ὥσπερ τῷ διὰ τριῶν πεπέρεων, ἢ τῷ διὰ τῆς καλαμίνθης. ἐγὼ δὲ καὶ
καθ' ἑκάστην ἡμέραν χρώμενος τούτοις, ὁ τὴν ψυχρὰν ἔχων γαστέρα βλάβης οὐδὲ μιᾶς πειραθήσεται, τοὐπίπαν
μὲν οὖν εἰς ρ̄. δραχμὰς τῆς ἀλόης, ἐξ ἑκάστου τῶν ἄλλων μίγνυται, οὕτω καὶ αὐτῶν ἕξ. καὶ αὕτη γ' ἐστὶν ἣν
ἅπαντες ἐν Ῥώμῃ σκευάζουσι πικράν. ἐγὼ δὲ καὶ δύο ἄλλας συντίθημι. κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν αὐτῶν πλείονα
μιγνὺς τὰ θερμαίνοντα, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἐλάττονα. πλείονα μὲν οὖν τἆλλα ἐμβληθήσεται, τῆς ἀλόης μόνης
ἀφελόντων ἡμῶν τοῦ πλήθους, ὡς εἰς π̄. ἀλόης δραχμὰς, ἐμβάλλεσθαι τῶν ἄλλων ἑκάστου τὰς ἕξ. ἐλάττονα
δὲ, τῆς ἀλόης τὸ πλῆθος αὐξηθέντων, κ̄. δραχμὰς, αἱ εἰς ρ̄. καὶ κ̄. τῆς ἀλόης ἑκάστου τῶν ἄλλων ἐμβα-
λεῖν ἕξ. εὔδηλον δὲ ὅτι κινναμώμου τις ἀπορῶν, ἐμβάλλει κασσίας τῆς ἀρίστης τὸ διπλάσιον. ἐνίοι γὰρ εἰς τοσοῦτον
ἥκουσι τῆς κασσίας τῆς ἀρετῆς, ὡς μηδὲν ἀπολείπειν ἀτόνου κινναμώμου. τῆς γὰρ εὐτόνου, καὶ ἡ τοιαύτη κασσία, πολ-
λῷ λείπεται. ἀλλ' ὥσπερ ὅταν ἀπορῶμεν ἄρτου καλοῦ τὸν φαυλότερον ἐσθίομεν, οὕτω καὶ κασσίας. τῇ καλ-
30 λίστῃ χρησόμεθα κατὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ κινναμώμου. ἐφ' ὧν μὲν οὖν σωμάτων ἥ τε γαστήρ ἐστι ψυχρὰ, ἤτοι γ' εὔκρα-
τος μὲν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ῥέπουσα, ἐπιτήδειον ἐστι τὸ διοσπολιτικὸν καλούμενον φάρμακον. ὃ καὶ αὐτὸ
διττῶς εἴωθε συντιθέναι. τοῖς μὲν ἐπεχομένοις τὴν γαστέρα, νίτρου τοῦ βερνικαρίου καλουμένου μιγνὺς ἴσον τῷ τε
κυμίνῳ καὶ τῷ πηγάνῳ, καὶ τῷ πεπέρει. τοῖς δ' εὔλυτον ἔχουσιν, ἥμισυ. συμπεφώνηται γὰρ ὑπὸ τούτου τοῦ φαρμά-
κου, λεπτύνεσθαι μὲν τὸ φλέγμα καὶ φυσώδη πνεύματα κενοῦσθαι. χαλεπὴ δ' ἐστὶ καὶ δυσμεταχείριστος ἡ ἐπι-
πλοκὴ τῆς δυσκράτου κατὰ θερμότητα γαστρὸς τῇ ψυχρᾷ κεφαλῇ. τὸ μὲν γὰρ φλέγμα τὸ καταρρέον εἰς τὴν
γαστέρα, χρῄζει τοῦ διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων τε καὶ καλαμίνθης. ὥσπερ γε καὶ τοῦ προειρημένου διοσπολιτικοῦ. τὸ
δὲ στόμα τῆς γαστρὸς ὑπὸ τῶν ἐκπυρούντων βλάπτεται. τέμνειν οὖν τῶν οὕτω διακειμένων καὶ ἀπορρύπτειν τὸ
φλέγμα, πειρᾶσθαι, χρὴ διὰ τῶν μὴ θερμαινόντων ὁποῖόν ἐστι καὶ ὀξύμελι. χαλεπὴ δὲ καὶ δυσδιάθε-
τος ἐστὶν ἐπιπλοκὴ, καὶ ἡ τῶν τοιούτων κατασκευῶν τοῦ σώματος, ἐν αἷς ἄτονον μὲν ἐστὶ καὶ ναυτιῶδες τὸ στόμα τῆς
40 κοιλίας, ὃ δὴ καὶ στόμαχον ὀνομάζουσιν. ἴσχεται δὲ, ὅσα γὰρ αὐτὴν προσφέρει. πάντα ἀναφέρει τὸν στόμαχον,
ὡς ἐπιπολάζειν τε αὐτοῦ τὰ σιτία, καὶ ναυτίαν ἐργάζεσθαι πολλάκις. οἷς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ μὴ πέττεσθαι κα-
λῶς τὴν τροφήν. ἐὰν δὲ πάλιν εὐστόμαχα διδῷς αὐτοῖς ἐδέσματα καὶ γ̄. καὶ δ̄ ἡμέρας ἡ γαστὴρ ἐπέχεται
τοῖς τοιούτοις οὖν ἐν εἶδος εὗρον διαίτης ἁρμόττειν, ἐν ἀρχῇ προσφερόμενον λάχανά τε δι' ἐλαίου καὶ γάρου, καὶ
τἆλλα ὅσα μαλάττειν εἴωθε τὴν γαστέρα μετὰ δὲ τὴν αὐτάρκη τροφὴν, ἐπιλαμβάνουσι τι τῶν τονούντων τὸν στόμα-
χον, ἔστι δὲ δὴ μῆλον τε καὶ ἄπιον, καὶ ῥοιά. ἔνια γὰρ ἐστὶ τοιαῦτα γένη χωρὶς ὀξύτητος στύφοντα. αὐτὸς δὲ ὁ ἄν-
θρωπος ἁπάντων αὐτῶν ἐν μέρει πειραθεὶς ὧν, ὅπερ ἂν ἀβλαβέστατόν τε καὶ ἥδιστον εὑρίσκει. τούτῳ χρήσθω.
μὴ παχὺ δὲ, μὴ δὲ τούτων ἑκάστου λαμβανέτω. ἀλλ' ὅσον ὡς ἔφην ἰάσασθαι τὴν ἀτονίαν τοῦ στομάχου. τῆς γοῦν τοιαύ-
της αὐτῶν χρήσεως ἐπειράθην εὔλυτον ἐργαζομένης τὴν κοιλίαν, καὶ μᾶλλον γε τοὐπίπαν. οἱ οὕτω διακείμενοι
διαχωροῦσιν ἐπιφαγόντες τι τῶν στυφόντων ἢ εἰ μηδ' ὅλως ἐχρήσαντο. τονωθὲν γὰρ αὐτῶν τὸ στόμα τῆς κοιλίας, ὠθεῖ
50 κάτω τἀπιπολάζοντα, καὶ σὺν αὐτοῖς, τὰ καθ' ὅλην τὴν ἄνω γαστέρα, καὶ τήν γε φορὰν τῶν σιτίων ὑποδε-
χόμενα, τὰ ἔντερα, διαφυλάττει. προσωθοῦνται καὶ αὐτὰ, τὸ περιγινόμενον ἐκ τῶν ὑποκειμένων εἰς αὐτά.
φαίνεται γὰρ ἡ προωστική τε καὶ ἀποκριτικὴ δύναμις, κἂν ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἕδραν χωρίων ὁρμήσῃ τι πρὸς
τὴν ἄνω φορὰν, ἄχρι πλείστου διαφυλάττουσα, καίτοι παρὰ φύσιν οὔσης ἐν ζώῳ τῆς τοιαύτης ὁδοῦ. ὅτι δὲ ἀλη-
θές ἐστιν ὃ λέγω, πάρεστι μαθεῖν ἑκάστῳ τῶν πολλάκις ἡμῖν συμβαινόντων ἀναμνησθέντι. δακνώδης γοῦν ἐνίοτε
χυμὸς εἰς τὰ κατὰ τὴν ἕδραν χωρία παραγενόμενος ἐρεθίζει μὲν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν αὐτῶν, κατασχεῖν δὲ
αὐτῶν ἀναγκασθέντες. ἐπειδὰν ἐν πολιτικαῖς ὦμεν πράξεσιν, ἀπαλλαγέντες αὐτῶν, οὐκέτ' ἀποκείμενον
αἰσθανόμεθά τε πολλάκις ἐκ τούτου τῆς κεφαλῆς ὀδυνηρᾶς γινομένης, ἀναφερομένου. εὔλογον οὖν εἰ καὶ τοῖς ὑπα-
κτικοῖς σιτίοις ἐπιπολαζομένου στομάχου, τὰ στύφοντα ληφθέντα τόνον ἐμποιήσαντα τοῖς ἄνω μέρεσι τῆς γα-

στρὸς, ἀρχὴν τῆς κάτω φορᾶς ἐργάζεται τοῖς ἐν αὐτῷ περιεχομένοις, ἣν διαδεχόμενα τὰ ἔντερα, μέχρι τοῦ κάτω πέρατος εἴωθε φυλάττειν. αὐτάρκως οὖν εἰρημένων τούτων, ὥρα μεταβαίνειν ἐπ᾽ ἄλλην κατασκευὴν ἀνώμαλον, οὐδὲ μιᾶς τῶν πρόσθεν ἀπολειπομένην τῇ κακίᾳ. καθ᾽ ἣν οἱ μὲν νεφροὶ, λίθους, ἢ πώρους, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλει, γεννῶσιν. ἡ δὲ τοῦ σώματος ἅπαντος φύσις ἰσχνὴ τετύχηκεν οὖσα, χρῄζουσι μὲν γὰρ οὗτοι φαρμάκων καὶ διαιτημάτων λεπτυνόντων, ἐναντιώτατα δ᾽ ἐστὶ ταῦτα, τοῖς ἰσχνοῖς σώμασιν. ὥστε τις τῶν χρωμένων αὐτοῖς διὰ τοὺς νεφροὺς, δυσκινήτων τε καὶ δυσαισθήτων, καὶ ὥσπερ ψοφούντων τι καπυρὸν, ὡς αὐτὸς ὠνόμαζεν, αἰσθανόμενος τῶν δακτύλων. ἐκοινώσατο μὲν τὰ πρῶτα τοῖς κατὰ τὴν Καμπανίαν ἰατροῖς ἔνθα διέτριβεν. οἱ δὲ ὡς καταψυχομένου αὐτοῦ τῇ διαθέσει, παράλυσιν ἀπειλούσῃ, τοῖς δι᾽ εὐφορβίου καὶ λιμνήσεως, ἣν ἀδάρκην τε καὶ ἄδαρκον ὀνομάζουσιν, ἐχρῶντο φαρμάκοις. ὡς δὲ πολὺ χείρων ἡ διάθεσις ἐγένετο, καὶ προσανέβαινεν ἀεὶ τὰ συμπτώματα, τοῖς ὑπερκειμένοις μέρεσι μετὰ τοῦ σφόδρα [illegible], κατά τινα τύχην ἐπιδημήσαντί μοι τὴν Καμπανίαν, δηλώσας ὁ κάμνων τὰ συμβάντα, παρεκάλει βοηθεῖν. ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν ἐκ τῶν φαρμάκων ὧν εἶπεν ἀποξηρανθεὶς, εἰς τοιαύτην ἧκε διάθεσιν, συνῆκα. ζητῶν δὲ τίνα αὖθις αὐτῷ δίαιταν εὕροι, καθ᾽ ἣν αὐτοῦ μὴ βλάπτεσθαι τοὺς νεφροὺς, ἰᾶται τῆς ξηρότητος, πτισάνης τε χυλὸν ἐπενόησα, καὶ τῶν ἰχθύων τοὺς πετραίους τε καὶ πελαγίους, ὅσοι δ᾽ ἄλλοι μηδὲν ἔχουσι γλίσχρον. οὕτω δὲ καὶ τῶν πτηνῶν ζώων, ὅσα παραπλήσιον ἔχει τὴν σάρκα. πολλὰ δ᾽ ἐστὶ τῶν ὀρείων ὀνομαζομένων ὀρνίθων τοιαῦτα ταῖς κράσεσιν. ὅσα γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι κατακλείσαντες ὑγραῖς καὶ πολλαῖς τροφαῖς πιαίνουσιν οἱ τὰ τοιαῦτα καπηλεύοντες, ἐναντιώτατα τούτοις ἐστί. ἀρίστη δὲ σὰρξ εἰς τὰς τοιαύτας διαθέσεις ἐστὶν, ὡς τῶν ὀρνίθων περδίκων. ἐπ᾽ αὐτῇ δὲ τῶν ἀτταγήνων, καὶ ψαρῶν, καὶ κοττύφων, καὶ κιχλῶν. ἐὰν δὲ ἀπορῶμεν ὀρείων ὀρνίθων, ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς τρεφομένων, καὶ τῶν κατὰ τοὺς πύργους περιστερῶν νομάδων λαμβάνειν προσήκει. καθάπερ γε καὶ τῶν ἐν τοῖς πύργοις νεοττευόντων στρουθίων, οὓς ὀνομάζουσι πυργίτας. ἔστωσαν δὲ ἐν ὑψηλοῖς χωρίοις οἱ τοιοῦτοι τῶν ὑγρῶν, οὕτω γοῦν καὶ ταῖς ἀλεκτορίσι καὶ τοῖς ἀλεκτρυόσι τοῖς κατὰ τὰς ἐπαύλεις τρεφομένοις ἔνεστι χρῆσθαι. γάλακτος δὲ τοῦ μὲν τῶν ἄλλων ζώων, εἴργειν τοῖς οὕτω διακειμένοις, μόνῳ δ᾽ ἐπιτρέπειν χρῆσθαι τῷ τῶν ὄνων, ἐπειδὴ λεπτομερέστερόν ἐστι πάντων τῶν ἄλλων. καὶ συνελόντι φάναι μεταξὺ, τῆς τε λεπτυνούσης διαίτης, καὶ τῆς παχυνούσης εἶναι χρή. τὴν δὲ τούτοις ἁρμόττουσαν τὴν κατὰ μέρος ὕλην, ἐν τοῖς περὶ τῶν τροφῆς δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἔγραψα, καὶ προσέτι τῷ περὶ τῆς εὐχυμίας τε καὶ κακοχυμίας. διὸ καὶ μηκύνειν ἐν τῷ παρόντι περιττὸν, ἀρκεῖ γὰρ τοῦτο μόνον εἰπεῖν, ὡς κατὰ τῆς τοῦ ὅλου σώματος ἀνατρέψεως ἐπὶ τῶν τοιούτων προνοεῖσθαι χρὴ, δι᾽ ἧς ἔμπροσθεν εἶπον ἀγωγῆς ἡνίκα ἐμνημόνευσα τοῦ πάντα μᾶλλον ὑπομένοντος παθεῖν, ἢ [illegible]ώσασθαι. παχέος δὲ ὄντος τοῦ λιθιῶντος ἀνθρώπου, θαρρῶν ἂν προσφέροιτο τῇ λεπτυνούσῃ διαίτῃ. τὰ δ᾽ αὐτὰ νόμιζε καὶ περὶ τῶν ἀρθριτικῶν προσήκειν. πάσχοντες γὰρ κἀκεῖνοι τὰς ἀρθριτικάς τε καὶ ποδαγρικὰς διαθέσεις. οἱ μὲν εὔσαρκοι καὶ παχεῖς καὶ πιμελώδεις, οὐδὲν βλάπτονται. λεπτοὶ δὲ ὑπάρχοντες, ὅλον τε τὸ σῶμα ξηραίνοντες, καὶ πόδας αὐτοὺς. ἐνίοτε καὶ τὰς χεῖρας, εἰ πρότερον ἐπεπόνθησαν, εἰς χαλεπωτάτην ἄγουσι διάθεσιν. εἰδέναι μέντοι χρὴ τὰς ποδαγρικὰς ταύτας ἀντιδότους πολλῶν τῶν νεφριτικῶν διαλλάττειν. οὐ μόνον τῷ λεπτύνειν τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμοὺς, ἀλλὰ καὶ τῷ θερμαίνειν τε καὶ ξηραίνειν. ἐπὶ γάρ τοι τῶν νεφριτικῶν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὅσα θερμαίνει σφοδρῶς διδόναι χρή. λέλεκται δὲ τελέως δηλονότι περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ἔν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ, καὶ ταῖς περὶ τῶν φαρμάκων, διτταῖς οὔσαις καὶ ταύταις, προτέρας μὲν τῇ τάξει τῆς τῶν ἁπλῶν, δευτέρας δὲ τῆς τῶν συνθέτων, οὔτε μὴ δ᾽ ὅλως, οὔτ᾽ ἐπὶ πλέον μεμνῆσθαι προσήκει. διὰ τὸ καὶ τὰ τοιαῦτα σώματα μεταξὺ τῶν τε ἀκριβῶς ὑγιαινόντων καὶ τῶν ἤδη νοσούντων εἶναι. τὸ γάρ τοι προφυλακτικὸν ὀνομαζόμενον μέρος τῆς ἰατρικῆς τῶν οὕτω διακειμένων προνοεῖται σωμάτων. οὐδεὶς γοῦν τῶν ἄμεμπτον ἐχόντων τὴν τοῦ σώματος ἕξιν, οὔτ᾽ ἀξιοῦμεν φαρμακοποτεῖν, οὔτε λεπτυνούσῃ διαίτῃ χρῆσθαι. τοὺς δὲ διὰ φυσικὴν ἀσθένειαν, ἤ τι τοῦ σώματος ἅπαντος ἢ μορίων τινῶν ἑτοίμως βλαπτομένους, εἰς τὴν προφυλακτικὴν ὀνομαζομένην ἀγωγὴν ἀξιοῦμεν ἕλκεσθαι, τῆς ὑπόπτου διαίτης ἀφισταμένους, ὑφ᾽ ἧς οὐδὲν ὁρῶμεν βλαπτομένους ὅσοι καλῶς κατεσκευασμένοι τὰ σώματα φύσει διαπονεῖν οὐκ ὀκνοῦσι τὰ μέτρια. τοῖς μέντοι ῥᾳδίως πάσχουσιν, ὡς καὶ τοῖς μεγάλοις νοσήμασιν ἐμπίπτειν συνεχῶς, οἷοι τοῖς ἐπιληπτικοῖς δὴ, καὶ σκοτωματικοῖς, καὶ κεφαλαλγικοῖς, ἔτι τε τοῖς ἄλλοις ἐφ᾽ ὧν ἡ κεφαλὴ τοῖς ὑποκειμένοις μορίοις αἰτία γίγνεται τῶν συμπτωμάτων, ἐν οἷς εἰσὶν ὀδόντες, οὖλα τε καὶ κίων, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ στόμα, καὶ τὸν φάρυγγα μόρια, καὶ πρὸς αὐτοῖς ὦτα, καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ στόμαχος, καὶ κοιλία, καὶ τὰ πνευματικὰ μόρια, λάρυγξ, καὶ ἀρτηρία τραχεῖα, καὶ πνεύμων, καὶ θώραξ. ὁ σκοπὸς τῶν διαιτημάτων κοινὸς, αὐτὴν μὲν καὶ πρώτην καὶ μάλιστα τὴν κεφαλὴν ἐργάζεσθαι δυσπαθῆ. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τῶν βλαπτομένων μορίων προνοεῖσθαι, γινώσκοντας ὡς καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ πάλιν ἑτέρου δεῖται διορισμοῦ. λέγω δὲ τῷ μὴ πάντα ῥωννύναι τὰ βλαπτόμενα μόρια. ἄριστος δὲ διορισμὸς ὁ εἰς τὴν χρείαν αὐτῶν ἀναγόμενος. ὀφθαλμῶν μὲν γοῦν καὶ ὤτων, ἡ χρεία μεγάλη, καὶ διὰ τοῦτο προσήκει τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς περιττωμάτων εἰς αὐτὰ φερομένων, τὴν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ὀνομαζομένην παροχέτευσιν ἐργάζεσθαι. μάλιστα μὲν, ἐπὶ ῥῖνα περισπῶντα τὸ φερόμενον ἐπ᾽ αὐτὰ, ταύτης δ᾽ οὐχ ὑπακουούσης, εἰς τὸ στόμα διὰ τῶν ἀποφλεγματιζόντων φαρμάκων, ὥσπερ γε καὶ ἐπὶ τὴν ῥῖνα διὰ τῶν πταρμοὺς κινούντων, ὅσα τε πρὸς τὰς ἐμφράξεις αὐτῶν ἁρμόττει. ὀφθαλμούς τε τονώσεις, τῷ διὰ τοῦ Φρυγίου λίθου χρώμενος ξηρῷ κολλυρίῳ, τοῖς βλεφάροις ἐπάγων τὴν μήλην. χωρὶς τοῦ προσάπτεσθαι τοῦ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἔνδον ὑμένος. οὕτως γοῦν πράττουσιν ὁσημέραι καὶ στιμμιζόμεναι αἱ γυναῖκες. εἰς δὲ τὴν τῶν ὤτων ῥώμην, ἀποχρῆ μὲν καὶ τὸ γλαύκιον μόνον ἀνατριβόμενον ἐπ᾽ ἀκόνης σὺν ὄξει, κἄπειτα διὰ μήλης ἐγχεόμενον ἀτρέμα χλιαρὸν, ἢ διὰ τούτου δὴ τοῦ συνήθους ὀργάνου, καλουμένου δὲ ὑπὸ

πάντων ἐπεγχύτης. κἄπειδὰν ἤδη σοι δοκῇ πεπαῦσθαι καλῶς, ὡς μηδὲν ἐπιρρεῖν αὐτοῖς, συνεχῶς ἐνστάζειν
ναρδίνου μύρου τοῦ ἀρίστου. πρότερον μὲν ἐν Λαοδικείᾳ μόνῃ τῆς Ἀσίας σκευαζομένου καλλίστου, νυνὶ δὲ καὶ κατ' ἄλ-
λας πόλεις. ἔτι δὲ μᾶλλον, τὸ διὰ γλαυκίου καλούμενον κολλύριον ὀνίνησί τε καὶ ῥώσει τὰ ὦτα, καὶ τὸ διὰ ῥό-
δων, καὶ τὸ κρικῶδες, καὶ τὸ νάρδινον, καὶ τὸ λιβινόν, καὶ τῶν μύρων τὰ ἐν Ῥώμῃ σκευαζόμενα ταῖς πλουσίαις
γυναιξὶν, ἃ φουλίατά τε καὶ σπικάτα προσαγορεύουσιν. εἰ δὲ πολὺ συνεχῶς ἐπὶ τὰ ὦτα φέροιτο τὸ ἀπὸ τῆς
κεφαλῆς ῥεῦμα, καὶ πῦον, καὶ ἕλκωσις ἤδη γεγονυῖα τύχοι, τὴν μὲν ἕλκωσιν διά τε τοῦ ἀνδρωνίου φαρμά-
κου καὶ τῶν ὁμοίων ἐνθεραπευτέον. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ταῦτα πράττειν, ἀντισπαστέον ἐπὶ ῥῖνά τε καὶ στόμα, καὶ με-
τὰ ταῦτα τοῖς εἰρημένοις χρηστέον. ὥσπερ δὲ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς καταρρεόντων βλάπτεται πολλάκις
πολλὰ τῶν ὑποκειμένων, οὕτως δὲ δι' ἧπαρ, ἢ νεφρούς, ἢ σπλῆνα νόσοι συμβαίνουσιν ἑτέροις μορίοις ἀσθενεστέ-
10 ροις αὐτῶν. ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ἕκαστον μόριον ἑλκτικὴν τοῦ οἰκείου αὐτοῦ
χυμοῦ ἔχειν δύναμιν, ὅταν ἀλλοιοῦσάν τε καὶ ἐξομοιοῦσαν, εἰς τροφὴν καταχρῆται, καί τινι πάλιν ἑτέρᾳ δυνά-
μει τὸ περιττὸν ἀποκρίνειν ὠθούμενον εἴς τι τῶν πλησίον. ἂν μὲν οὖν αὐτὸ τὸ πεπονθὸς εὔρρωστον ἔχῃ τὴν ἕξιν τοῦ σώμα-
τος, οὐ δέχεται τὸ πεμπόμενον. ὥστ' ἐν τῷ πρώτῳ παθόντι μόνον ἐκείνῳ τῷ μορίῳ συνεχῶς πάσχει τι ὁ ἄνθρωπος,
ἀπέδειξα. ἐὰν δ' ἀσθενέστερον ᾖ κατά τι τοῦ πέμποντος, ἐδέξατο μὲν, αὖθις δὲ ὠθεῖ πρός τι καὶ αὐτὸ τῶν ἀσθενε-
στέρων, κἀκεῖνο πάλιν εἰς ἄλλο, μέχρις ἂν εἴς τι τῶν οὐδὲν ἐχόντων ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ κατασκήψει τὸ περιττόν. κα-
τὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν λόγον ἄλλοτε ἄλλῳ μορίῳ συνεχῶς ἐνοχλεῖται τῶν ἀμελῶς διαιτωμένων. τοῖς δὲ μηδὲν
ἀθροίζουσι περιττὸν, ἀβλαβὲς ἀεὶ μένει τὸ ἀσθενές. ἀπόδειξις δὲ τούτου σαφεστάτη τὸ δι' ἑξαμήνων ἢ πλεόνων, ἐνί-
ους ἐνοχλεῖσθαι τοῖς ἀσθενέσι μορίοις. εἰ γὰρ αὐτὴ μόνη ἦν ἀσθένεια τὴν βλάβην διὰ παντὸς ἂν ἔπασχε τὸ ἄρ-
ρωστον μόριον. ὡς ἄν γε διὰ παντὸς ἔχον ἐν αὐτῷ ἐνυπάρχουσαν τὴν τοῦ πάσχειν αἰτίαν. ἐπεὶ τοίνυν οὐ πάσχει διὰ
20 παντὸς, εὔδηλόν ἐστι, καὶ ἄλλο τι προσέρχεσθαι τὸ συμπληροῦν τοῦ παθήματος αὐτοῦ τὴν γένεσιν. ὅπερ οὐδὲν
ἕτερόν ἐστι τοῦ περιττεύοντος, ἢ κατὰ τὸ πλῆθος, ἢ κατὰ ποιότητα, καὶ τοῦτό γε αὐτὸ τὸ περιττεῦον ἢ καθόλου
ἀθροίζεται τὸ σῶμα, κἂν καλοῦσι πληθώραν τὴν τοιαύτην διάθεσιν, ἢ ἔν τινι τῶν κυρίων μὲν, ἀσθενῶν δὲ φύσει
μορίων. ὅπερ ἤτοι γε ἐν αὐτῷ μένον, ἢ πρός τι τῶν ἀσθενεστέρων φύσει μορίων ἀποχωροῦν, τὴν βλάβην ἐργά-
ζεται. σκεπτέον οὖν ἐστι καὶ διοριστέον αὐτὸ τοῦτο πρῶτον εἴτε δι' ἑαυτοῦ συνεχῶς νοσεῖ τὸ μόριον, εἴτε δι' ἄλλο τι
πρότερον αὐτοῦ πάσχον. ἐνίοτε μὲν οὖν ἔξωθεν, ἡ βλάβη τοῖς ἀσθενέσι γίγνεται μορίοις, ἤτοι ψυχθεῖσιν, ἢ θλα-
σθεῖσιν, ἢ πληγεῖσιν, ἢ κοπωθεῖσιν, ὡς τὰ πολλὰ δὲ ἐπὶ τοῖς διαιτήμασι, πλῆθος ἢ κακοχυμίαν ἀθροίζουσι. προ-
σέχειν οὖν χρὴ τῷ μεγέθει τῆς φυσικῆς ἀσθενείας τοῦ μορίου, διορισμῷ χρώμενον τοιῷδε. λεπτότερον χρὴ διαιτῆ-
σαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ πρόσθεν ἅμα τῷ δηλονότι καὶ τὰ προσήκοντα γυμνάσια γυμνάζεσθαι. φυλάττεσθαι δὲ καὶ τὴν
ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων βλάβην. εἶτ' ἐὰν μὲν ἐπὶ τούτοις, μήτ' ἰσχνὸς γίγνηται, μήτε ἐνοχλεῖται τὸ ἄρρωστον αὐτοῦ
30 μόριον, ἐπιμένειν τοῖς διαιτήμασιν. ἐὰν δ' ἤτοι λεπτύνηται πᾶσι τοῖς μέρεσιν, ἢ καί τι πάσχει τὸ φαύλως κατα-
σκευασμένον ὑπαλλάττειν τὴν τοιαύτην δίαιταν. ἐὰν μὲν πάσχῃ δυοῖν θάτερον ἐργαζομένους, ἢ τὴν δίαιταν τοῦ
τὸ λεπτότερον ἄγοντας, ἢ κενώσεσιν ἀραιαῖς χρωμένους. ἐνίοις μὲν οὖν, ἦρος εἰσβάλλοντος αὐτάρκης κένωσις
μία καθ' ἕκαστον ἔτος γιγνομένη. τισὶ δ' ἐπιτήδειος καὶ δευτέρας φθινοπωρινῆς γίνεται χρεία. πλῆθος μὲν οὖν
ἀθροίζοντος τοῦ σώματος αἵματος, ἀφαιρέσει κενοῦν. κακοχυμίαν δὲ διὰ καθαίροντος φαρμάκου τὸν ἐπικρατοῦν-
τα χυμόν. ἐὰν δὲ ἐπὶ τῇ προσηκούσῃ διαίτῃ μηδὲν πάσχῃ τὸ μόριον ἰσχναίνεται δὲ τὸ σῶμα, τῇ πιτώσει χρηστέον
ὡς ἔμπροσθεν εἴπομεν. εἰς ἀνάρρεψιν ἕξεως λεπτυνούσης. μοχθηροτάτη δὲ σύστασις σώματός ἐστι, καὶ ἡ τοιάδε σπέρμα
πολὺ καὶ θερμὸν ἔνιοι γεννῶσιν ἐπείγει τ' αὐτοὺς εἰς ἀπόκρισιν, οὐ μετὰ τὴν ἔκκρισιν, ἔκλυτοί τε γίγνονται τῷ
στόματι τῆς κοιλίας, ὃ καὶ αὐτὸ καλεῖται στόμαχος. οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων
ὥσπερ ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐκαλεῖτο καρδία, καὶ τῷ σώματι δὲ παντὶ καταλύονταί τε, καὶ ἀσθενεῖς γίγνονται
40 καὶ ξηροὶ καὶ λεπτοὶ καὶ ὠχροὶ, καὶ κοιλόφθαλμοι ὄντες, οἱ οὕτω διακείμενοι εἰ δὲ ἐκ τοῦ ταῦτα πάσχειν ἐπὶ ταῖς συνου-
σίαις, ἀπέχοιντο μίξεως ἀφροδισίων. δύσφοροι μὲν τὴν κεφαλὴν, δύσφοροι δὲ καὶ τῷ στομάχῳ καὶ ἀσώδεις. οὐδὲν ἢ μέγα
διὰ τῆς ἐγκρατείας ὠφελοῦνται. συμβαίνει γὰρ αὐτοῖς ἐξονειρώττουσι παραπλησίας γίνεσθαι βλάβας, ἃς ἔπασχον
ἐπὶ ταῖς συνουσίαις. ὡς δέ τις ἐξ αὐτῶν ἔφη μοι δακνώδους τε καὶ θερμοῦ πάνυ τοῦ σπέρματος αἰσθάνεσθαι κα-
τὰ τὴν ἀπόκρισιν. οὐ μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς γυναῖκας αἷς ἂν ὁμιλήσῃ. τούτῳ τοίνυν ἐγὼ συνεβού-
λευσα, βρωμάτων μὲν ἀπέχεσθαι τῶν γεννητικῶν σπέρματος, προσφέρεσθαι δὲ οὐ βρώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ φάρ-
μακα τὰ τούτου σβεστικά. λέλεκται δὲ αὐτῶν ἡ ὕλη, κατὰ τὰ περὶ τροφῶν καὶ τὰ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ὑπο-
μνήματα. γυμνάζεσθαι δὲ γυμνάσια, τὰ διὰ τῶν ἄνω μορίων μᾶλλον ὁποῖόν ἐστι, τό τε διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας,
καὶ τὸ διὰ τῆς μεγάλης, καὶ τὸ διὰ τῶν ἁλτήρων. μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν, ὅλην τὴν ὀσφὺν ἀλείφεσθαι τῶν ψυχρῶν
τινὶ χρισμάτων. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα, τό, τε καλούμενον ὠμοτριβὲς καὶ ὀμφάκινον ἔλαιον. ῥόδινόν τε καὶ μήλινον ἐκ
50 τοιούτου γεγονὸς ἐλαίου. συνέθηκα δ' αὐτὸς ἐνίοις καὶ παχύτερα τῇ συστάσει χρίσματα, πρὸς τὸ καὶ ῥᾳδίως ἀπορ-
ρεῖν. ἡ δὲ σύνθεσις αὐτῶν ἐστι, διά τε κηροῦ καὶ τινὸς ἄλλου τῶν ψυχόντων γιγνομένη. τὸ πρῶτον δὲ τὸ καλούμενον
ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κηρέλαιον ποιήσας. εἶτ' ἐν θυίᾳ μαλάξας ταῖς χερσὶν ἱκανῶς, ἐπίχει τὸν ψύχοντα χυλὸν ἐπὶ
πλεῖστον ἀναφυρῶν ὡς ἑνωθῆναι. τὴν δ' ὕλην τῶν τοιούτων χυλῶν, ἐν τῇ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ,
γεγραμμένην ἔχεται. προχειρότατοι δὲ αὐτῶν εἰσὶ ῥᾷστοι πορισθῆναι. οἵ τε τῶν ἀειζώων, καὶ τοῦ στρύχνου, κοτυ-
ληδόνος τε καὶ ψυλλίου, καὶ πολυγόνου, καὶ τριβόλου, καὶ ἀνδράχνης. οὐκ ἀνίησι δὲ αὐτὴ χυλὸν ἐὰν μὴ κοπτομένοις
ἐν ὅλμῳ παρεγχέηταί τις ἄλλου ὑγροῦ καὶ λεπτοῦ καὶ ὑδατώδους τῆς συστάσεως, κἂν γλίσχρου καὶ παχέ-
ος. ὥσπερ ὁ τῆς ὄμφακός τε καὶ τῶν ῥόδων, ἀλλ' οὗτοι μὲν, ἐν τῷ θέρει. τῶν δ' ἄλλων πολλοὶ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ὥρας
εἰσὶν ὥσπερ καὶ ὁ τῆς θριδακίνης τῶν ψυχόντων καὶ αὐτὸς ὑπάρχων, ἀλλὰ καὶ τὸ λινόσπερμον ἑψόμενον ἐν ὕδατι

ψύχοντα χυλὸν ἐργάζεται. γυμναστῶν δέ τινα τῶν ἀθληταῖς ἐπιστατούντων ἐληλασμένην μολυβδίνην λεπίδα
ταῖς ψόαις ὑποβάλλοντα τοῦ ἀθλητοῦ πρὸς τὸ μὴ ἐξονειρώττειν αὐτὸν, καί τινι τῶν οὕτω παθόντων ἰδιωτῶν,
ἐδήλωσα, καὶ χάριν ἔγνω τῇ χρήσει τοῦ δηλωθέντος. ἕτερος δέ τις ἀσθενεστέραν ἔχων τὴν φύσιν τῆς σαρκὸς, οὐκ
ἠνέσχετο τῆς τοῦ μολίβδου σκληρότητος, ᾧ συνεβούλευσα τῶν εἰρημένων ἄρτι βοτανῶν ὑποστρωννύειν τινάς.
ἀναμιγνύναι δὲ αὐταῖς, καὶ ἄγνου κλῶνας ἁπαλοὺς, καὶ πηγάνου, ἤσθετό τε παραχρῆμα τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφε-
λείας, ὡς χρῆσθαι τοῦ λοιποῦ διαπαντός. ἀλλὰ καὶ συνεχῶς ἐσθίειν τὸ σπέρμα τοῦ ἄγνου συμβουλεύσαντός μου
καὶ τούτου χάριν εἶδεν ἐμοὶ, καθάπερ καὶ τοῦ πηγάνου. τῶν μὲν οὖν τοιούτων ἡ ὕλη κατά γε τά τε τῶν ἁπλῶν
φαρμάκων ὑπομνήματα, καὶ τὰ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων εἴρηται. νυνὶ δ' ἀναγκαῖον εἶναι μοι δοκεῖ
προσθεῖναι τῷ λόγῳ, φυλάττεσθαι τὰ σφοδρῶς ψύχοντα. καθάπερ ὅσα διὰ μήκωνός τε καὶ μανδραγόρου γίνε-
10 ται χρίσματα. μήτε γὰρ τούτων τι προσφέρειν, μήτε ὅταν ἀκμάζει ὑποστρώννυσθαι τὰ φυτά. καθάπερ γὰρ
τοῖς προειρημένοις, οὕτω καὶ τούτοις ἐστὶν ὑποστρώμασι χρῆσθαι, καὶ ῥόδων ἠξίωσά τινα πειραθῆναι, καὶ ὠνή-
σατο δὲ οὕτως ὑποστρωννὺς αὐτὰ, χωρὶς τοῦ βλαβῆναί τι κατὰ τοὺς νεφρούς. ἐπενόησα δέ τι καὶ ἄλλο τοῖς οὕτω δια-
κειμένοις χρήσιμον ὡς ἐκ τῆς πείρας ἐμαρτυρήθη. ταύτην γὰρ ἀεὶ κριτήριον ἔχειν τῶν ἐπινοηθέντων, καὶ μη-
δὲν γράφειν ὡς χρήσιμον ὅταν τις αὐτὸ οὐκ ἐπειράθη. πλὴν εἰ παραγράφοιτο κατ' αὐτὸ, πεπειρᾶσθαι δὲ μή-
δέπω. τί οὖν ἐστιν ὃ ἔφην ἐπινοήσαντός μου μεγάλης ὠφελείας φράσω, παραφυλάττειν ἔφην χρῆναι τοὺς τοιαύ-
τῃ κατασκευῇ σώματος ἐνοχλουμένους. ἡνίκα μάλιστα φαίνονται πλῆθος ἠθροικέναι σπέρματος, ἀποκρίσεως
δεόμενον, ἐν ἡμέρᾳ τινὶ διαιτηθέντας, εὐχύμως τε καὶ μετρίως. χρῆσθαι μετὰ τὸ δεῖπνον τρεπομένους εἰς ὕπνον
τῇ συνουσίᾳ, κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς ἡμέραν, ὅταν αὐτάρκως ἔχωσιν ὕπνου, διαναστάντας ἀνατρίψασθαι σινδόνι. μέ-
χρις ἂν ἔρευθός τι σχῇ τὸ δέρμα. κἄπειτα τινὶ δι' ἐλαίου τρίψει συμμέτρως χρησαμένους, εἶτα μὴ πολὺ δια-
20 λείποντας, ἄρτον εὔζυμον κλιβανίτην καθαρὸν, ἐξ οἴνου κεκραμένου προσενεγκαμένους, οὕτως ἐπὶ τὰς συνή-
θεις ἔρχεσθαι πράξεις. ἐν τῷ μεταξὺ τῆς τε δι' ἐλαίου τρίψεως, καὶ τῆς δι' ἄρτου προσφορᾶς, εἰ χωρίον ἔχει τι
πλησίον ἐμπεριπατῆσαι κατ' αὐτό, πλὴν εἰ κρύος εἴη χειμέριον. ἄμεινον γὰρ ἔνδον μένειν τηνικαῦτα ταύτην μέντοι
τὴν διὰ τῆς ἐδωδῆς ῥῶσιν τοῦ στομάχου, καὶ γραμματικῷ τινὶ συνεχῶς ἁλισκομένῳ σπασμοῖς ἐπιληπτικοῖς
συνεβούλευσα, καὶ μεγάλως ὤνητο μάλιστα δὲ αὐτὸν ὠφελῆσαι ἤλπισα πυθόμενος παρ' αὐτοῦ τὸ τῶν σπασμῶν
σύμπτωμα, τότε περιπίπτειν, ὅταν ἐπὶ πλεῖον ἄσιτος διαμείνῃ, καὶ μᾶλλον ἐπανιόντων μεταξὺ λύπης ἢ θυ-
μοῦ, καὶ μέντοι καὶ τὴν ἕξιν αὐτοῦ τοῦ σώματος ἑώρων, ἐρωτώμενός τε συνεχῶς, ἐκχολοῦσθαι τὸν στόμαχον ὡμο-
λόγει. κοινὴν δέ τινα συμβουλὴν ἅπασι τοῖς ταῦτα ἀναγνωσομένοις, ἰδιώταις μὲν τῆς ἰατρικῆς, οὐκ ἀγυμνά-
στοις δὲ, τὸν λογισμὸν ὑποτίθεσθαι τοιάνδε. μὴ καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἄλογα ζῶα διαιτῶνται,
καὶ αὐτοὺς οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς πείρας κρίνειν, τινὰ μὲν αὐτοὺς ἐδέσματά τε καὶ πόματα βλάπτει. τί-
30 νες δὲ καὶ πόσαι κινήσεις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ χρήσεως ἀφροδισίων ἐπιτηρεῖν, εἴτε ἀβλαβής ἐστιν αὐτοῖς, εἴτε
βλαβερὰ, καὶ διὰ πόσων ἡμερῶν χρωμένοις, ἀβλαβής τε καὶ βλαβερὰ γίγνεται. καθάπερ γὰρ ἱστόρησα μεγά-
λως βλαπτομένους ἐνίους, οὕτως ἑτέρους ἀβλαβεῖς διαμένοντας, μέχρι γήρως ἐπὶ ταῖς χρήσεσιν αὐτῶν.
οὗτοι μὲν οὖν σπάνιοι καθ' ἕτερον τὸ γένος, οἵ τε μεγάλως βλαπτόμενοι, καὶ οἱ μηδὲν ἀδικούμενοι. τὸ δὲ μεταξὺ
πᾶσιν, ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον εἰς τὸ πολὺ τῶν ἀνθρώπων ἐκτέταται πλῆθος, ὧν τοῖς πεπαιδευμένοις. οὐ γὰρ οἱ
τυχόντες γε ταῦτα γνώσονται, συμβουλεύω παραφυλάττειν ὑπό τινων ὠφελοῦνται, καὶ βλάπτονται. συμβήσεται
γὰρ οὕτως αὐτοῖς εἰς ὀλίγα δεῖσθαι τῶν ἰατρῶν, μέχρις ἂν ὑγιαίνουσιν, τούτων ἤδη γεγραμμένων ἀναγνούς τις
τῶν ἑταίρων ὅλον τὸ βιβλίον, ἐπὶ τῶν πρόσθεν ἀναληφθέντων, ὕστερον δὲ ῥηθησομένων παραλελεῖφθαι μοι τελέως
ἔφη τὸ διὰ χυλοῦ τῶν μήλων φάρμακον, ἐπιτήδειον εἴς τε τὰς ὀρέξεις τοῖς ἀνορέκτοις, καὶ τὰς πέψεις, τοῖς
μὴ καλῶς πέττουσι, καὶ συνελόντι φάναι τὴν γαστέρα ῥωμαλεωτέραν ἐργαζόμενον. ἐπαινέσας οὖν αὐτὸν ἀναμνή-
40 σαντα, προσθήσω τῷ λόγῳ τὴν σκευασίαν αὐτοῦ, τοιαύτην οὖσαν. τῶν κυδωνίων μήλων τὰ μείζω τε καὶ ἡδίω, καὶ
ἧττον στρυφνὰ, ἃ στρουθία καλοῦσιν οἱ κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν Ἕλληνες. ἐκ τούτων τοῦ χυλοῦ λαβόντας ξέστας
ῥωμαϊκοὺς δύο, χρὴ μίξαι, μέλιτος ὅτι καλλίστου τὸ ἴσον μέτρον. ὄξους δὲ ξέστην α. καὶ S. καὶ ταῦτα ἐπ' ἀν-
θράκων διακεκαυμένων προεψήσαντα μετρίως, καὶ προαφελόντα, μίξαι ζιγγιβέρεως. Γο. γ'. πεπέρεως δὲ τοῦ λευ-
κοῦ δύο, καὶ οὕτως πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίως διακεκαυμένων ἀνθράκων, ἑψῆσαι μέχρι μελιτώδους συστάσεως, ἐν
οἷς καὶ τὰ στομαχικὰ τῶν φαρμάκων σκευάζεσθαι, κατὰ τὸ φάρμακον ἐν τοῖς ἄτονον ἔχουσι τὸ ἧπαρ ὠφελιμώ-
τατόν ἐστιν. εὔδηλον δὲ ὅτι μάλιστα μὲν αὐτὸ νήστην ὄντα προσφέρεσθαι χρὴ, πλῆθος ὅσον ἂν ἡ μύστρου συμμέτρου
τῷ μεγέθει. βλάπτει δὲ οὐδὲν, οὐδὲ ἐὰν μετὰ τροφὴν τὶς αὐτὸ λαμβάνοι. καλῶς δ' ἂν προσφέροιτο, καὶ εἰ προηει-
σικῶς τις εἴη. εἶτα δειπνεῖν μέλλων, προσλάβοι. κάλλιστος δὲ καιρὸς, ὁ πρὸ δυοῖν ἢ τριῶν ὡρῶν τῆς τροφῆς. εἰ δὲ στυ-
πτικώτερον αὐτὸ βούλοιο ποιῆσαι, καὶ διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν κυδωνίων μήλων σκεύαζε. τοῖς μέντοι δύσκρατον ἔχουσι
50 κατὰ θερμότητα τὴν γαστέρα, καὶ τοῖς ὁπωσοῦν πληρουμένοις χολῆς, ἀφελὼν τό, τε ζιγγίβερι, καὶ τὸ πέπερι
τὸν χυλὸν τῶν μήλων δίδου, μετ' ὄξους τε καὶ μέλιτος ἑψήσας μόνον ἐν τῇ προγεγραμμένῃ συμμετρίᾳ. ὅσαι δὲ μέ-
σαι περ εἰσὶ κατὰ τὴν κρᾶσιν γαστέρες, ὡς μήτε χολῶδες ἀθροίζειν περίττωμα, μήτε φλεγματῶδες, ἥμισυ τῆς
προειρημένης συμμετρίας. τοῦ τε ζιγγιβέρεως ἐμβαλεῖν, καὶ τοῦ πεπέρεως. ὡς ἤ. πέπερι μὲν. Γο. α'. ζιγγιβέρεως δὲ, μίαν
καὶ ἡμίσειαν. ὅσαι δὲ δυσκρασίαι κατὰ ψυχρότητα, τέτταρας μὲν τοῦ ζιγγιβέρεως οὐγγίας. τοῦ πεπέρεως δὲ, τρεῖς, ἢ
δύο καὶ ἡμίσειαν. ἔξεστι δέ σοι καὶ κατὰ τὴν μέσην συμμετρίαν σκευάζοντι, προσβάλλειν ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ πεπέ-
ρεως. τούτων μὲν οὖν προνοητέον ἐστὶ, τῶν ἐν διαφέρουσι μορίοις τοῦ σώματος, ἐναντίας ἐχόντων κράσεις. ὅσοι δὲ καθ' ἓν ὁτιοῦν
εἶδος γε ὁμοιομερὲς ἢ ὀργανικὸν ἀνώμαλον ἔχουσι κρᾶσιν, ἕτερος ἐπ' αὐτοὺς εἰρήσεται λόγος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΝ ΠΟΤΕΡΟΝ ΙΑΤΡΙΚΗΣ Η ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙ ΤΟ ΥΓΙΕΙΝΟΝ.

Τὰ ἄλλα μὲν ὦ θρασύβουλε παραχρῆμα περὶ τοῦ προβληθέντος ὑπὸ σοῦ ζητήματος εἶπον, ἀλλὰ δὲ συγγράψασθαι τοῖς δὲ τοῖς ὑπομνήμασιν ἔχω. πάντως γάρ που γινώσκεις, ὡς ἀεί τι τὰ αὐτὰ ἢ τὴν αὐτὴν διεξέρχομαι, καὶ εἰς οὐδὲν ἐπιχειρῶ λέγειν, ὧν οὔτε μέθοδον ἔμαθον, οὔτ' ἐγυμνασάμην πω κατ' αὐτήν, ἀρχὴ τοίνυν εὑρέσεως οὐ τούτῳ μόνῳ τῷ νῦν προκειμένῳ σκέμματι, τὸ γνῶναι τί ποτ' ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. αὐτὸ δὲ δὴ τοῦτο τὸ γνῶναι, διττόν ἐστιν. ἢ γὰρ τὴν ἔννοιαν μόνην τοῦ πράγματος, ἢ καὶ τὴν οὐσίαν γνώσομεν. ὅπῃ δ' ἀλλήλων ταῦτα διαφέρει, γέγραπται μὲν ἤδη πλέον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως, ἵνα περ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας μεθόδους ἐκτιθέμεθα. γένοιτο δ' ἂν καὶ νῦν δῆλον ἐξ αὐτῆς τῆς χρήσεως. ὄντος γὰρ τοῦ προβλήματος τοῦδε, πότερον ἰατρικῆς ἢ γυμναστικῆς ἐστι τὸ καλούμενον ὑγιεινόν, καὶ σοῦ δὲ ταῦτα ἀξιώσαντος ἀκοῦσαι τὴν ἐμὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν, ὅτι πολλάκις ἰατροῖς τε καὶ γυμνασταῖς ἔφη σὺ παραγενέσθαι διαμφισβητοῦσιν, ἀποκρίνεσθαί μοι πρότερον ἠξίωσά σε, τίνα ποτὲ τὴν ἔννοιαν ἑκάστου τῶν ὀνομάτων ἔχεις ἰατρικῆς τε καὶ γυμναστικῆς καὶ ὑγιεινοῦ, μή που σὺ μὲν περὶ ἄλλων πραγμάτων ἀκούειν ποθῇς, ἐγὼ δὲ περὶ ἄλλων σοι διαλέγωμαι, κἄπειτα πρὸς τοὔνομα μόνον ὁ λόγος ἡμῖν, οὐ πρὸς αὐτὸ γίνεται τὸ πρᾶγμα. σὺ μὲν οὖν πρὸς τοῦτ' ἀπεσιώπησας, οἰόμενος ἐμὲ χρῆναι λέγειν περὶ ἁπάντων ἅπαντα. τὸ δ' ἀληθὲς οὐχ ὧδ' ἔχει. πολλὰ γὰρ ἂν εἴης οὐχ ἓν προβεβληκώς. πρῶτον μὲν τί ποτ' ἐστὶν ἰατρική, δεύτερον δὲ τί ποτε γυμναστική, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις τί ποτε τὸ ὑγιεινόν, ὃ τοῦτο δὴ τὸ μάλιστα προβεβλημένον, ὁποτέρας ἂν εἴη, καίτοι τοῦτ' αὐτὸ τὸ τέταρτον, οὐχ ἁπλῶς ἔφασκεν δεῖν οὕτως προβάλλειν, ὁποτέρας εἴη αὐτῶν τῶν τεχνῶν τὸ ὑγιεινόν, ἀλλ' εὐθὺς προστιθέντας, εἴτ' ἴδιον, εἴτ' οἰκεῖον, εἴτε μέρος, εἴθ' ὅπως οὖν ἄλλως ἐθέλοι τις, ἔσεσθαι γάρ τινα κἀνταῦθα ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως τῶν ζητουμένων. προβληθέντος γὰρ αὐτοῦ τελέως ὧδέ πως, καὶ νῦν δ' ἐρωτηθέντος, ἆρά γε τῆς ἰατρικῆς ἐστιν ἢ τῆς γυμναστικῆς τὸ ὑγιεινόν, ἐπειδὰν δὲ ἑκάστου τῶν φωνῶν ἐκείνων ὀνομάτων εἴπωμεν τὸ σημαινόμενον, ἰατρικῆς τε καὶ γυμναστικῆς καὶ ὑγιεινοῦ, δεήσει τέταρτον ἐπ' αὐτοῖς ἐξηγήσασθαι τὸ οἰκεῖον ὅ,τι σημαίνει, καὶ τίς ὁ κανὼν αὐτοῦ τῆς διαγνώσεως. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴδιον αὐτοῦ τοῦ προβλήματος ὑπάρχει. τὸ δ' ἰατρικὴν ἐξηγήσασθαι τί ποτ' ἐστὶν καὶ γυμναστικὴν καὶ ὑγιεινόν, οὐκ ἴδιον μὲν τοῦ προβλήματος ὑπάρχει, ὁμολογεῖσθαι δ' ἀναγκαῖον. ὅθεν ἐπειδὴ τοῦθ' ἓν μόνον, ὃ καὶ προὔβαλες σὺ διελθεῖν, ἐβουλήθης τότε, καί σε κινδυνεύειν ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἑώρων ὀκνοῦντα τὴν τινὰ γεγυμνασμένων ἐν λογικῇ θεωρίᾳ φιλοσόφων ἤδη φανεῖται, πῶς τοῖς λόγοις κατὰ τύχην ἠξίου ἀποκρίνεσθαί μοι. προθύμως δ' ἐκείνου τοῦτο πεισάντος, καὶ πάντα ὀρθῶς ἀποκριναμένου, ῥᾳδίως ὡς οἶσθα διεπεράνθη τὸ πρόβλημα, καὶ μὴν καὶ τὰ δῆλα οἶσθα, καὶ τό τε μὲν εὐθύς, ἱκανῶς χαίρων ἤδη τῇ τῶν λόγων μεθόδῳ, καὶ θᾶττον ἢ κατὰ τὴν προσδοκίαν εὑρέθη τὸ ζητούμενον, ἐξ ὑστέρου τε προσκείμενος ἀεὶ λιπαρῶς ἐβιάσω τὰ καὶ κατηνάγκασας οὐ πάνυ μέντοι πρόθυμον ὄντα γράψασθαι τοὺς λόγους. οὔτε γὰρ ἐν τουτὶ τὸ πρόβλημα μόνον ἀκριβῶς ἀρθὲν ᾤμην χρῆναι διασώζειν ἐν γράμμασιν, οὐχ ὁμοίως τῷ δὲ τὰ λοιπὰ πάντα διεξέρχεσθαι ἀργὸν ἦν. ὅθεν ὅπερ αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτοῦ πράξας ἔτυχον, ἱκανὸν ᾤμην ἔσεσθαι καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς φίλους δεῖξαι, τὴν ὁδὸν ᾗ χρώμενος ἄν τις, οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα διαιρεῖται προβλήματα. τὴν γὰρ λογικὴν ὀνομαζομένην παρὰ τοῖς φιλοσόφοις θεωρίαν, ὅστις ἂν ἱκανῶς ἀσκήσῃ, πᾶν οὗτος ὁμοίως δυνήσεται μεταχειρίζεσθαι ζήτημα. τὸ δ' ἄνευ ἐκείνης ἀναγνώσκειν ὑπομνήματα προβλημάτων, οὐδὲν ἄλλο, ἢ χρόνον ἀργὸν ἀναλοῦν ἐστιν, οὔτε κρίνειν εἰδότα, τίνα μὲν ἐν αὐτοῖς ἀληθῶς εἴρηται, τίνα δὲ ψευδῆ, οὔτε πάντων τῶν γεγραμμένων μνημονεύειν δυνάμενον. ἀλλ' ἐπειδὴ κατέστην ἅπαξ εἰς τὸ λέγειν περὶ τοῦ προβλήματος, ὅπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὁ λόγος ἔδειξεν, ἄρχεσθαι δεῖ. εἰ δ' εἴ τις ἐρωτηθείς, ὅ,τι ποτ' ἐστὶν ἰατρική, φαίη τέχνην εἶναι θεραπευτικὴν μὲν νοσούντων, φυλακτικὴν δὲ ὑγιαινόντων, αὐτίκα γε οὗτος ἂν δοκοίη τὸ ζητούμενον ἀληθείας μέρος αὐτῆς, ἀποφαίνων τὸ ὑγιεινόν, ὥσπερ αὖ καὶ ὅστις ἰατρικὴν μὲν ἀρρωστούντων μόνον εἶναι λέγει τὴν ἰατρικήν, ἑτέρῳ τρόπῳ καὶ οὕτως ἐξ ἑτοίμου λαμβάνει τὸ ζητούμενον, ἀφαιρῶν αὐτῆς τὸ ὑγιεινόν, οὕτω δὲ καὶ τὴν γυμναστικήν, εἴ τις ὑγιείας φυλακτικὴν φήσειεν, ἐκ προχείρου τὸ ζητούμενον λήψεται, ὥσπερ γε καὶ ὃς ἂν εὐεξίας αὐτὴν ἀποφαίνηται δημιουργόν, ἑτέρῳ τρόπῳ καὶ ὧδε τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον θήσεται. χρὴ γάρ, εἴθ' ὁρισμὸν τις τῆς τέχνης, εἴθ' ὑπογραφὴν ἐγχειρήσειεν ἀποδιδόναι, μήτε τὸ ζητούμενον ἀναποδείκτως τοῦτο ἀφαιρεῖν, ἢ τίθεσθαι, ἀλλ' ἑτέρωθέν ποθεν ἐξ ὁμολογουμένων ἀρξάμενον, ἀποδεικνύναι πειρᾶσθαι, ἆρ' οὖν ἄμεινον ἰατρικὴν μὲν εἶναι λέγειν, ἧς τέλος ἡ ὑγεία, γυμναστικὴν δέ, ἧς τέλος εὐεξία, καὶ ταύτας τὰς ὑπογραφὰς, ἀρχὰς τίθεσθαι τῆς ζητήσεως. ἀλλά τοι καὶ οὕτως, ἐκ προχείρου μὲν τῆς γυμναστικῆς ἀφαιρησόμεθα τὸ ὑγιεινόν, ἤδη δὲ αὖ τῆς ἰατρικῆς, ἔτ' ἄδηλόν τε καὶ ζητούμενον ἀποληψόμεθα. εἰ γὰρ δὴ τέλος ἡ ὑγεία τῆς τέχνης ἐστὶ ταύτης, τάχ' ἂν ἔχοι λαβὼν ὁ λόγος εἰς διορισμόν, οὐ φυλακὴν τῆς οὔσης, ἀλλὰ ποίησίν τε καὶ γένεσιν τῆς οὐκ οὔσης, τέλος εἶναι τιθέμενος αὐτῆς. εὐπορεία γὰρ εἰς ἑκάτερον ἐντεῦθεν ἤδη χειρεῖν ἐπαγωγαῖς χρώμενον, εἰ μὲν τῆς αὐτῆς τέχνης, τό, τε ποιῆσαί τι πρότερον οὐκ ὄν, καὶ τὸ φυλάξαι

σῶον, ἐπειδὰν γένηται δεικνύναι βουληθείημεν, οἰκοδομικῆς τε καὶ ναυπηγικῆς καὶ τεκτονικῆς τε καὶ
χαλκευτικῆς μνημονεύοντες. εἰ δ' ἄλλης μὲν τὸ δημιουργεῖν, ἄλλης δὲ τὸ διαφυλάττειν σῶον, ὑφαντικῆς τε
καὶ ῥαπτικῆς, καὶ πρὸς ταύταις, σκυτοτομίας τε καὶ νευρορραφίας, οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὴν τὰ πεπονηκότα
τῶν ὑποδημάτων ἐπανορθουμένην. ἄλλου μὲν γὰρ εἶναι δοκεῖ τεχνίτου ποιεῖν ἱμάτιον, ἄλλου δὲ ἠπήσασθαι
ῥαγέν, ὥσπερ αὖ καὶ ὑπόδημα δημιουργῆσαι μὲν τοῦ σκυτοτόμου, πονῆσαν δὲ ἐπανορθώσασθαι τοῦ νευρο-
ῥάφου. δέδεικται δὲ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως, ὡς οὐ χρὴ σὲ ἐπακτικαῖς εἰς ἀποδείξεις ὁδοῖς ἐπιστημονικαῖς, ὥσθ'
ὅστις μὲν ἐκείνοις ἐγυμνάσατο καταφρονήσει μὲν τῆς τοιαύτης ὁδοῦ, ζητήσει δ' ἑτέραν βελτίω. ὁ μὴ γυμνα-
σάμενος δὲ θάτερον τῶν μερῶν ἑλόμενος, ὁπότερον ἂν βουληθῇ, δι' ὅλης ἡμέρας ἐρίζειν ἔχει, καὶ γὰρ αὖ καὶ
ζήτημα ἄλλο πρὸς τοῖς εἰρημένοις οὐ σμικρὸν ἀναφυήσεται, τῆς μὲν ἰατρικῆς ὑγείας ποίησιν οὐ σωτηρίαν τε
10 καὶ φυλακὴν ὑποθεμένοις τὸ τέλος, τῆς γυμναστικῆς δὲ τὴν εὐεξίαν. ἀναγκασθήσεται γάρ τις οἶμαι, καθάπερ
ἐπὶ τῆς ὑγείας, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς εὐεξίας, ἑτέραν μὲν τὴν φυλακτικὴν αὐτῆς τέχνην ἀποφαίνειν, ἑτέραν δὲ
τὴν δημιουργικήν, ἀλλ' εἰ οὕτω, δύο ἄλλας τέχνας ἐξ ἀνάγκης ζητήσομεν, ἑτέραν μὲν τῆς ἰατρικῆς, τὴν τῆς
ὑγείας φυλακτικήν, ἑτέραν δὲ τῆς γυμναστικῆς, τὴν τῆς εὐεξίας διασωστικήν, καὶ μὲν δὴ καὶ διττῆς οὔσης
τῆς εὐεξίας, ὡς ἐν ἄλλοις ἀποδέδεικται, ποτέρας αὐτῶν ἡ γυμναστικὴ δημιουργός ἐστιν, χαλεπὸν ἔσται διελεῖν,
ἆρά γε τῆς κατὰ φύσιν, ἢ τῆς ἀθλητικῆς. ἢ δῆλον, καὶ δύο ἄλλας ἡμῖν τέχνας ἀναγκαῖον ἐστὶ ζητεῖν, καὶ δὴ καὶ
σύμπασαι τὸν ἀριθμὸν ἓξ γενήσονται, τρεῖς μὲν αἱ δημιουργοῦσαι τὰ τέλη, τρεῖς δὲ αἱ φυλάττουσαι. τριῶν γὰρ
ὑποκειμένων τελῶν, ὑγείας, εὐεξίας τῆς κατὰ φύσιν, εὐεξίας τῆς τῶν ἀθλητῶν, εἰς τοσοῦτον ἀνάγκη τὸν
ἀριθμὸν ἐξήκειν τὰς τέχνας. καὶ μὴν εἴπερ τῷ διαφέρειν τὰς εὐεξίας ἀλλήλων τε καὶ τῆς ὑγείας, διαφέρειν
δεήσονται τῶν τεχνῶν, ἀνάγκη πᾶσα, καὶ τῆς ὑγείας οὔσης διττῆς, ἑτέρας μὲν τῆς καθ' ἕξιν, ἑτέρας δὲ τῆς
20 κατὰ σχέσιν ὀνομαζομένης, διττὰς εἶναι καὶ τὰς τέχνας. οὐ γὰρ δὴ πλέονι μὲν ἡ εὐεξία τῆς καθ' ἕξιν ὑγείας,
ἐλάττονι δὲ, τῆς κατὰ σχέσιν ὑπερέχει. γνοίης δ' ἂν ἐναργῶς ἐννοήσας αὐτῶν ἀκριβῶς ἀνασκεψάμενος τὴν
φύσιν. ἀνασκέψῃ δὲ τόνδε τὸν τρόπον. ἡκέτω τις εἰς ἔννοιάν σοι τῶν ἐθεάσω πολλάκις ἀρρώστων, ἰσχυρῶς μὲν
διανοσησάντων, ἀπηλλαγμένων δὲ ἄρτι τοῦ νοσεῖν, οὗτος ἰσχνός τε καὶ ἀδύνατος εἰς τὰς κινήσεις ὡς ἑτέρων
δεῖσθαι τῶν μετακοσμούντων, οὗτος ἰάσεως μὲν οὐκέτι χρῄζει. μηκέτι γε νοσῶν, ἀναθρέψεως δὲ τινὸς καὶ ῥώμης,
ἵν' ἰσχυρός τε ἅμα καὶ πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας γένηται, καὶ φέρειν ἱκανὸς τὰ προσπίπτοντα. δῆλον
γὰρ ὡς οὕτω διακείμενος, ὡς διάκειται νῦν ὁπότε πρότερον ἀπήλλακται τοῦ νοσεῖν, οὔτε θάλπος, οὔτε κρύος,
οὔτε ἀγρυπνίαν, οὔτ' ἀπεψίαν, οὔτε ἄλλο τῶν πάντων οὐδὲν ἐνεγκεῖν ἱκανός ἐστι, ἀλλ' ἐκ τοῦ ῥᾴστου νοσήσει πάλιν,
ὡς ἂν οὐκ ἀσφαλῆ τε καὶ μήπω πεπηγυῖαν κεκτημένος τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν. ἀλλ' εἴπερ δύσλυτος γένοιτο,
καὶ καθ' ἕξιν, οὔπω μέν ἐστιν εὐεξία. τὸ γὰρ εὖ προσλαβοῦσα, τότ' ἂν εὐεξία γένοιτο, τοῦ μέντοι μεμπτή τις εἶναι
30 καὶ ἄχρηστος διάθεσις ἀπήλλακται. τὸ γὰρ μήτε ἐνεργεῖν δύνασθαι κατὰ τὸν βίον ἱκανῶς, ἑτοίμως τε βλά-
πτεσθαι, μεμπτὴ καὶ ἄχρηστος διάθεσις. εἰ δὲ μήτε εἰς τὰς πράξεις ἐμποδίζοιτο, μήθ' ἑτοίμως βλάπτοιτο, τοιαύ-
τη δέ ἐστιν ἡ καθ' ἕξιν ὑγίεια, τῆς μὲν μηκέτ' εἶναι μεμπτὴ καὶ ἄχρηστος, εἰς τὰς κατὰ τὸν βίον ἐνεργείας ἀπήλ-
λακται, τὸ δ' ἐπαινετὸν οὔπω κέκτηται, κτήσαιτο δ' ἂν, εἰ καὶ πρὸς τὸ μηκέτ' ἀσθενῶς ἐνεργεῖν ἔτι, καὶ ῥώμην
τινὰ ἀξιόλογον προσλάβοιτο. μέση γὰρ ἡ καθ' ἕξιν ὑγίεια ταῖς ἐνεργείαις ἐστὶ τῆς τε κατὰ σχέσιν ὑγείας, καὶ
τῆς εὐεξίας. εἰ μὲν γὰρ κατὰ σχέσιν, ἀρρώστους ἔχει τὰς ἐνεργείας. εἰ δὲ εὐεξία, ῥωμαλέας. εἰ δ' αὖ καθ' ἕξιν, οὔπω
μὲν εὐρώστους, ἀρρώστους δ' οὐκέτι. καὶ τῷδε δῆλον, ὡς εἰ καὶ μέση τέτακται, πλέον τῆς κατὰ σχέσιν ὑγείας,
χρήσιμος εἰς τὰς πάσας τοῦ βίου τὰς πράξεις ἐστὶν ἡ καθ' ἕξιν, οὐ μὴν ἤδη τὸ κατ' ἀρετὴν ἔχουσα. μόνῃ γὰρ τοῦθ'
ὑπάρχει τῇ εὐεξίᾳ. καί μοι νόει κατὰ στίχον τινὰ, τὸ μὲν βλάβην ἐνεργείας, ὅπερ ἐν τῷ νοσεῖν γίγνεται, ἕτερον
δὲ ἔξω μὲν τῆς βλάβης, ἄχρηστον δ' ὑπ' ἀσθενείας ὅπερ ἐν τῷ κατὰ σχέσιν ὑγιαίνειν, ἄλλο δὲ τρίτον ἀσθενείας
40 μὲν ἀπηλλαγμένον, εὐρωστίας δὲ οὔπω κεκτημένον, ὅπερ ἐν τῷ καθ' ἕξιν, ἐφ' ᾧ τέταρτον, ἡ ἀρετή τίς ἐστι τῶν
ἐνεργειῶν ἡ εὐεξία. καὶ ἡ ἀκρότης τε καὶ ἡ τελειότης αὐτῶν, ἡ ἐπ' ἄκρον ἐστὶν αὐτῶν εὐεξία. εἰ τοίνυν εἰς ἕξιν
ὑγιεινὴν ἄγουσα τέχνη τὸν ἄνθρωπον, ἑτέρα δηλονότι τῆς ἰωμένης αὐτὸν ὑπάρξει, συγκεχωρημένου γε ἅπαξ
τοῦ τὸ δεῖν ἐπὶ διαφόροις τέλεσι, διαφόρους εἶναι τὰς τέχνας τοῦ τὸ δύο καθ' ἕκαστον. ἑτέραν μὲν τὴν δημιουρ-
γοῦσαν, ἑτέραν δὲ τὴν διαφυλάττουσαν, ὃ καὶ δῆλον ὡς ἡ περὶ τέλους ἔννοια περιείληφεν ἅπασαν τὴν νῦν ἡμῖν
προκειμένην ζήτησιν, καὶ διὰ τοῦθ' ὅσοι τῶν ὁρισμῶν ἀπὸ τοῦ τέλους τὴν σύστασιν ἔχουσιν, οὐ σμικρᾶς [illegible]
ὠφελείας. ἴσως οὖν ἄμεινον, ἐπ' αὐτὴν ἀφικομένους τὴν οὐσίαν τῆς τέχνης, ἀρχὴν τῆς ζητήσεως ἐκείνην ποιήσα-
σθαι. τίς οὖν ἐστὶν ἰατρική; εἴποι τις εἶναι, ἐπιστήμην ὑγιεινῶν τε καὶ νοσερῶν. ἀλλὰ κἂν τούτῳ δόξῃ προχείρως
εἰλῆφθαι τὸ ὑγιεινόν, ὡς μέρος δηλονότι τῆς ἰατρικῆς ὑπάρχον. ὅθεν οἶμαι τῶν τἀναντία τιθεμένων, ἔνιοι
μόνων τῶν νοσερῶν ἐπιστήμην εἶναι συγχωρήσουσι τὴν ἰατρικήν. ἀλλ' οὗτοί γε πρῶτον μὲν ἀγνοοῦσιν, ὡς ἔστι μία
50 τῶν ἐναντίων ἁπάντων ἐπιστήμη, καὶ ὅστις γνώσεται τὰ νοσερὰ, τοῦτον ἀνάγκη πᾶσα μὴ ἀγνοεῖν τὰ ὑγιεινά,
τουτὶ μὲν ὡς μεῖζον ἢ κατ' ἐκείνους παρείσθω. λεγέσθω δ' ἤδη τὸ δεύτερον ὧν ἀγνοοῦσιν, ὡς τάχα ἴσως ἀκολου-
θήσειεν, ἔτι μὴ περιλαμβάνεσθαι κατὰ τὸν ὅρον τῆς ἰατρικῆς ἐξ ἀνάγκης τὸ ζητούμενον. ἔνεστι γάρ τινι διαστειλαμέ-
νῳ τὴν ὁμωνυμίαν, εἶτα δείξαντι σωμάτων μὲν τῶν ἐχόντων ὑγείαν, καὶ σημείων τῶν δηλούντων, καὶ αἰτίων τῶν ποιούντων,
ἐπιστήμην εἶναι τὴν ἰατρικήν, οὐ μὴν τῶν γε φυλαττόντων αὐτὴν ἀντιλαμβάνεσθαι κατὰ τἀναντία τοῦ προβλήματος,
ἐοίκασιν οὖν οἱ τὰ τοιαῦτα σοφιζόμενοι, μήτε τὸ ζητούμενον ἀκριβῶς ἐπίστασθαι, μήθ' ὅτι καὶ σημεῖον ὑγιεινόν τι λέγο-
μεν, ὃ τοῖς νοσοῦσιν ἐπιφαινόμενον, ὑγείας μελλούσης ἐστὶ γνώρισμα, μήτ' αἴτιον, ὃ τοῖς νοσοῦσιν προσαγόμενον ὑγείας
ἐστὶ ποιητικόν, ὥσπερ ἀμέλει τὰ βοηθήματα σύμπαντα, μήθ' ὡς καὶ τὸ δεδεγμένον ὑγίειαν σῶμα καλοῦμεν ὑγιεινόν,
ὧν πάντων ἐπιστήμην ὁ ἰατρὸς ἔχει, μηδὲν κοινωνούντων τῷ προβλήματι, πλὴν ὀνόματι, καὶ γὰρ εἰ τῆς τῶν ὑγιαι-
νόντων

τούτων φυλακῆς, ὁ ἰατρὸς ἐπιστάτης ἐστίν, ἢ γυμναστοῦ τὸ τοιοῦτον ἴδιον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν προὔκειτο ζητεῖν, ὥσπερ
ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔδειξα, τὴν κρίσιν ἐν τῇ τοῦ τέλους ἔχειν ζητήσει. πότερον γὰρ ἁπλῶς ὑγίεια τὸ τέλος ἐστὶ τῆς
ἰατρικῆς, οὐδὲν διαφέρει, εἴτε ποιοῦντός τινος αὐτὴν οὐκ οὖσαν, εἴτε φυλάττοντος οὖσαν. ἢ τὸ ποιῆσαι μὲν μόνον
ἰατρικῆς ἐστι, τὸ φυλάξαι δὲ τῆς γυμναστικῆς αὐτῆς, οὕτω καὶ περὶ γυμναστικῆς, ἆρά γε εὐεξία τὸ τέλος ἐστίν, ἢ
ὑγίεια, ἢ ποίησις ὁποτέρου τούτων, ἢ φυλακή, κινδυνεύσομεν γάρ, ὡς ὁ λόγος ἔδειξεν, ἐὰν ὑπερβῶμεν τὴν
μίαν, ἑπτὰ ποιῆσαι περὶ τὸ σῶμα τὰς τέχνας, τὴν μὲν πρώτην καὶ σαφεστάτην καὶ σχεδὸν μόνην ἀναμφισβήτη-
τον, ἰωμένην τὰ νοσήματα, δύο δ' ἄλλας, τὴν μὲν ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ὑγιείας εἰς τὴν καθ' ἕξιν ἄγουσαν, τὴν δὲ ἐν
ταύτῃ φυλάττουσαν, καὶ δύο ἄλλας ὁμοίως περὶ τὴν εὐεξίαν, δημιουργικὴν μὲν τὴν ἑτέραν, φυλακτικὴν δὲ τὴν
ἑτέραν, ἔτι τε πρὸς ταύτας, ἄλλας δύο περὶ τὴν ἀθλητικὴν εὐεξίαν. ἁπλῶς μὲν γὰρ τὴν ἑτέραν τὴν κατὰ φύσιν
10 ὀνομαζομένην εὐεξίαν, οὐχ ἁπλῶς δὲ τὴν οὐ φύσει τὴν ἀθλητικήν, ἀλλ' ἀεὶ μετὰ προσθήκης, ὥσπερ καὶ
» Ἱπποκράτης, ὅτε μὲν ὡδί πως λέγων, διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. ὅτε δ' αὖ πά-
» λιν. ἐν τοῖς γυμναστικοῖς αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι, σφαλεραί, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀθλητικοῖς τε καὶ γυμναστικοῖς σώ-
μασιν, ἀκούειν γάρ σε χρὴ γυμναστικὰ σώματα λέγεσθαι νῦν, οὐ τὰ τῶν ὁπωσοῦν γυμναζομένων, οἷον ἤτοι
σκαπτόντων, ἢ ἐρεσσόντων, ἢ ἀμώντων, ἤ τι τῶν ἄλλων, ὅσα κατὰ φύσιν ἀνθρώποις ἔργα, πραττόντων,
ἀλλ' οἷς αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν ἀγώνισμα τὸ γυμνάζεσθαι κατ' ἀθλητικὴν τῶν ἀντιπάλων ἰσχὺν ἐπασκοῦσι. διατί μὲν
οὖν ἡ τοιαύτη διάθεσις οὐ φύσει, δι' ἑτέρων ἐξηγούμεθα. τὸ δ' οὖν ἐκ τοῦ λόγου χρηστὸν εἰς τὰ παρόντα τοῦτ' ἐστὶν
αὐτό, τὸ νῦν εἰρημένον, ὡς ἑπτὰ γενήσονται περὶ τὸ σῶμα τέχναι, ἑτέρα μὲν τῆς ἄκρας εὐεξίας δημιουργός,
ἑτέρα δὲ τῆς αὐτῆς ταύτης φυλακτική. ἐνταῦθα μὲν γὰρ τῆς τῶν γυμναστικῶν εὐεξίας, ὅτι χρὴ φεύγειν τε καὶ
διαλύειν τὴν ἀκρότητα πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται σαφέστατα. τῆς δ' ἁπλῶς λεγομένης εὐεξίας τῆς κα-
20 τὰ φύσιν, οὐχ ὅπως φυλάττεσθαι προσήκει τὸ ἄκρον, ἀλλὰ καὶ παντὶ τρόπῳ σπουδάζειν. οὕτως αἱ σύμπασαι
γένοιντ' ἂν ἐννέα περὶ τὸ σῶμα τέχναι, καὶ τούτων ἑπτὰ μέν, ἃς ἂν καὶ ἐπαινέσειέ τις. αἱ δύο δ' αἱ λοιπαί, κα-
κοτεχνίαι δηλονότι, καθάπερ καὶ ἡ κομμωτική. ταύτας μὲν οὖν εἰ βούλει παραλίπωμεν, ἐπέλθωμεν δ' αὖθις
τὰς ἑπτά, τὴν μὲν πρώτην ἁπασῶν ἣν ἰᾶσθαι τὰς νόσους ἐλέγομεν, ἄλλας δ' ἐφεξῆς αὐτῇ, δύο μὲν περὶ
τὴν καθ' ἕξιν ὑγίειαν, δύο δὲ περὶ τὴν εὐεξίαν, καὶ δύο ἄλλας περὶ τὴν ἄκραν εὐεξίαν. ἤδη μὲν οὖν καὶ τοῦτο
εὔδηλον, ὡς εἰ καί τις θείη περὶ τὸ σῶμα τέχνην ἓν ἔχουσαν δηλονότι, τὸ τέλος, ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτὴν μέχρι
τῶν ἑπτὰ προϊέναι, καὶ ὡς οὐδὲν ἄλλο τὸ τέλος τοῦτ' ἐστὶ παρὰ τὴν ὑγίειαν. ἄμεινον δ' ἴσως ἀκριβέστερον ἐπεξελ-
θεῖν τῷ λόγῳ, πρῶτον μὲν αὖθις ἀναμνήσαντας, ὃ μηδεὶς ἀγνοεῖ, τὰς μὲν κακοτεχνίας τὸ φαινόμενον ἀγαθὸν
ἐκπορίζομένας ἑκάστῳ τῶν ὄντων, τὰς τέχνας δὲ τὸ κατ' ἀλήθειαν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχον, ἐφεξῆς δὲ τούτῳ
λέγοντας, ὡς ἥπερ ἡ κομμωτικὴ καλουμένη νόθου κάλλους ἐστὶ δημιουργός, αὕτη μὲν ἂν εἴη κακοτεχνία τε
30 καὶ κολακεία, τέχνη δέ τις ἑτέρα συστήσεται περὶ τὸ γνήσιόν τε καὶ ὄντως ἀληθινὸν κάλλος, ὅπερ ἐστὶν εὔχροιά τε,
καὶ εὐσαρκία, καὶ συμμετρία τῶν μορίων, ἃ τῇ κατὰ φύσιν εὐεξίᾳ συμβέβηκεν. καὶ νὴ Δία ἄλλον μὲν λόγον
τῆς γυμναστικῆς διωρισάμεθα, καὶ νῦν δ' ἂν ἴσως ἐνταῦθα κεφαλαίων, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ὑπὲρ αὐτῶν εἰπεῖν, ἀρ-
χὴν τῷ λόγῳ τὴν δὲ ποιησαμένους. ἤτοι γὰρ τὸ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν ἑκάστῳ τῶν μορίων ὑγιαίνειν ἐστίν, ἢ τοῦτο
μὲν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ κατὰ φύσιν τοῦ σώματος κατασκευῇ, τὸ δ' ὑγιαίνειν αὐτό, τοῦτ' ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν κα-
τασκευάζεσθαι, τούτων ὁποτέραν ἂν ἐθελήσῃς ὑποθέμενος ὑγίειαν, οὐδὲν γὰρ εἰς τὰ παρόντα διαφέρει, τῶν
ἑξῆς λόγων οὕτως ἄκουε προσέχων τὸν νοῦν. πότερα τοῦ κατασκευάσθαι κατὰ φύσιν ἕκαστον τῶν μορίων, ἢ τῆς
ἐνεργείας αὐτοῦ χρῄζομεν, ἐμοὶ μὲν πάντες δοκοῦσιν, οὐδ' ἂν ὅλως θελῆσαι μόριον ἔχειν οὐδὲν ἀργὸν ἔργου
τινός, οὔτ' οὖν ὀφθαλμοὺς μὴ βλέποντας, οὔτε ῥῖνας ὀσμᾶσθαι μὴ δυναμένας, οὔτε σκέλη μὴ βαδίζοντα,
οὔτ' ἄλλο τῶν πάντων οὐδέν, ἢ μὴ δ' ὅλως ἐνεργοῦν, ἢ κακῶς ἐνεργοῦν. οὐδενὸς γὰρ ἁπάντων ὧν χρῄζομεν
40 ἀτελῶς χρῄζομεν, οὔτ' οἰκίας, οὔθ' ὑποδήματος, οὔτε σκίμποδος, οὔθ' ἱματίου, ἀλλ' ἅμα τε χρῄζομεν, καὶ τε-
λείου χρῄζομεν, οὕτως οὖν οὐδὲ τοῦ περιπατεῖν ἀσθενῶς καὶ ἀρρώστως, οὐδὲ τοῦ βλέπειν, ἢ ἀκούειν ἀμβλαίως,
οὔτ' ἄλλου τῶν πάντων οὐδενὸς ἐλλιποῦς ὀρεγόμεθα. τίς γὰρ εὔχροιαν, ἢ εὐσαρκίαν, ἢ κάλλος ἁπλῶς τοῦ σώ-
ματος, ἢ ῥώμην ἐλλιπῆ σχεῖν εὔχεται, καὶ μὴν εἴπερ οὐκ ἐλλιποῦς ἐνεργείας, ἀλλὰ τελέας χρῄζομεν, οὐδὲ
τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος, ἀφ' ἧς ἐνεργοῦμεν, ἐλλιποῦς δεησόμεθα. τούτων δ' ἦν θάτερον ὑγίεια. δῆλον οὖν
ὡς οὐδεὶς ἀτελοῦς ὑγιείας, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα τελειοτάτης ἅπαντες χρῄζομεν. εἰ μὲν οὖν ἄλλο τι τὴν εὐεξίαν
οἴεταί τις εἶναι παρὰ τὴν τελείαν ὑγίειαν, ἄλλην μὲν τέχνην ὑγιείας, ἄλλην δ' εὐεξίας ζητείτω, εἰ δὲ ἓν καὶ
ταυτόν ἐστιν ἄμφω, μίαν ἀνάγκη καὶ τέχνην εἶναι, πῶς οὖν ἓν καὶ ταυτόν ἐστιν εὐεξία τε καὶ ἡ παντελὴς ὑ-
γίεια, εἴπερ τὴν ταύτης αἰτίαν κατασκευήν, τὴν αὐτὴν δή που καὶ τῆς εὐεξίας εἶναι πεπιστεύσαμεν, ἄμφω
τ' αὐτὸν ἔσται. δεύτερον δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας, εὐεξία μὲν γὰρ οὐδὲν ἄλλ' ἐστίν, ἢ εὖ ἔχουσα ἕξις, ἡ δὲ ἕξις, διάθεσις
50 ἐστὶ μόνιμος, ὥστε οὗπερ ἕξις, τούτου καὶ εὐεξία. πρός τι δ' ἄμφω. λέγεται δ' οὖν τις ἕξιν ἔχειν ἐν γραμματικῇ, καὶ
ἄλλος ἐν ἀριθμητικῇ, καὶ ἄλλος ἐν γεωμετρίᾳ, καὶ ἄλλος ἐν ἀστρονομίᾳ. καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ὄντων, ὅταν ἡ διάθεσις
δύσλυτος ᾖ, ἕξις ὀνομάζεται. διαφερέτω δὲ μηδὲν ἔν γε τῷ παρόντι, διάθεσιν ὀνομάζειν ἢ σχέσιν, εἴπερ οὖν οὗπερ
ἕξις, τούτου καὶ εὐεξία, τινὸς δὲ ἡ ἕξις δηλονότι, καὶ ἡ εὐεξία τινός, καὶ τοῦ αὐτοῦ γε οὗ καὶ ἡ ἕξις, ἀλλ' ἡ μὲν νῦν
οὐ περὶ τῆς γεωμετρικῆς ἕξεως, ἢ μουσικῆς, ἢ γραμματικῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς ὑγιεινῆς ὁ λόγος ἐστίν. οὐκ οὖν ὅταν
εἴπωμεν εὐεξίαν, οὐ γραμματικήν, ἢ μουσικήν, ἢ γεωμετρικήν, ἀλλὰ ὑγιεινὴν λέγομεν, εὐθὺς δὲ αὐτὸ τοῦτο
παρορῶσιν οἱ πολλοὶ καὶ νομίζουσιν τὸ τῆς εὐεξίας ὄνομα, τῷ τῆς ὑγιείας ὁμοίως λέγεσθαι, καίτοι τὸ μὲν τῆς ὑγιείας ὄνο-
μα, διαθέσεώς τινός ἐστιν, τὸ δὲ τῆς εὐεξίας, οὐχ ἁπλῶς τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ τὸ κατ' αὐτὴν ἄριστόν τε καὶ μόνιμον ἐν-
δείκνυται, ἀρίστη γάρ ἐστι ἕξις ἐκείνης τῆς διαθέσεως, ἣν ὑγίειαν ὀνομάζομεν, ἡ εὐεξία, οὐκ οὖν αὖθις γάρ που

καὶ αὖθις ἀνάγκη ταυτὸν εἰπεῖν, εἰ μέλλει τις ἐξαιρήσεσθαι τὴν τῶν πολλῶν ἄγνοιαν παλαιάν, οὔτε διαθέσεως, οὔτε κατασκευῆς, οὔτ' ἐνεργείας ἐστὶ τὸ τῆς εὐεξίας ὄνομα δηλωτικόν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὸ τῆς ἕξεως, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτοῦ μόνου τοῦ δυσλύτου τε καὶ μονίμου τῆς διαθέσεως. ἡ δ' εὐεξία πλέον οὐδὲν αὐτῷ προστίθησι, τοῦ εὖ. σύγκειται οὖν ἐκ τοῦ τῆς ἕξεως ὀνόματος, τὸ εὖ προσλαβόντος, ὅπερ εἰώθαμεν ἐπαινοῦντες ἅπασιν ἐπιφέρειν, ὅσα καλῶς καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν διάκειται. τίνος οὖν ὀρεγόμεθα, καὶ τί τῷ σώματι διὰ παντὸς ὑπάρχειν βουλόμεθα, πότερον διάθεσιν ὑγιεινὴν αὐτὸ τὸ μόνον ἴσχειν, ἢ τό γε παραπλήσιον τὸ ζητεῖν· ἆρά γε οἰκίας μοχθηρᾶς, καὶ μελλούσης ὅσον οὔπω καταπεσεῖν χρήζομεν, ἢ καὶ πρὸς τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκα γέγονεν ἄριστα διακειμένης, καὶ ὡς ἔνι μάλιστα πολυχρονιωτάτην. οὐδεὶς γάρ ἐστιν, οὔτ' ἐλλιπῶς, οὔτ' ὀλιγοχρονίως ὑγιαίνειν βουλόμενος. ἀλλ' οὐδέ τις ὅλως τέχνη σκοπὸν ἔχουσα τὸ χεῖρόν τε καὶ ὀλιγοχρονιώτερον, ἀλλ' ὅπερ ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης ἄριστόν τε μέλλει καὶ πολυχρονιώτατον ἔσεσθαι, τοῦτο ταῖς ποιητικαῖς ἁπάσαις τέχναις ὁ σκοπός, οὐ μὴν οὐδὲ τέλος, ἀλλό τι παρὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἐστὶ τοῦ σκοποῦ, καὶ δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς καὶ τέλος ἕν ἐστιν τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης, καὶ σκοπὸς εἷς, εἴτ' οὖν ἀρτιότητα τις ἐθέλει τὸν σκοπὸν τοῦτον ὀνομάζειν, εἴτ' εὐεξίαν, εἴθ' ὑγείαν, εἴτε τὴν κατὰ φύσιν κατασκευὴν τοῦ σώματος, εἴτε τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, εἴτε διάθεσιν, ἢ κατασκευὴν ἀφ' ἧς ἐνεργοῦμεν τελέως. ταύτας τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας οὐδὲν εἴς γε τὰ παρόντα δέομαι διαιρεῖν. ἓν γάρ μοι πρόκειται δεῖξαι τὸ πᾶσαν τέχνην, καὶ σκοποῦ καὶ τέλους ἐφίεσθαι. τέλος δ' ἐν ἑκάστῳ τῶν ὄντων ἕν, ὅπερ οὐδὲν ἄλλ' ἐστιν, ἢ κατ' ἐκείνην τὴν οὐσίαν ἀγαθόν, ἀμπέλου γοῦν οὐκ ἄλλο μὲν τελειότης, ἄλλο δὲ τὸ ἀγαθόν, οὐ μὴν οὐδ' ἄλλο τι παρὰ τοῦτο πρόκειται σκοπεῖσθαι τῇ περὶ τὰς ἀμπέλους τέχνῃ, καθάπερ οὐδὲ τῇ περὶ τὰς ἐλαίας, ἀλλὰ καὶ ἥδε τὴν τελειότητα τῆς ἐλαίας φύσεως ἔχει τὸν σκοπόν, εἰ δή τι τῶν ὄντων ἐστὶ τὸ τ' ἀνθρώπου σῶμα, καὶ τίς ἐστιν, καὶ τοῦδε πάντη τελειότης, ἣν καὶ παροῦσαν φυλάττειν, καὶ ἀποῦσαν ἀνασώζεσθαι πρόκειται τινὶ τέχνῃ. ταύτης δ' εἴπερ τι κατωτέρω ποιήσομαι ἕτερον τέλος, ὁ προϊὼν μὲν ἡμᾶς ἐνδείξεται λόγος. ἔσται γάρ, ἡ μὲν τῆς εὐεξίας, ἡ δὲ ἄκρας εὐεξίας, ἑτέρα δὲ τῆς ὑγιεινῆς ἕξεως, καὶ τετάρτη τις ἄλλη τέχνη, φύσεως ὑγιεινῆς δημιουργός, ἔξωθεν δὲ τούτων ἄλλη πέμπτη, τῆς ἀθλητικῆς εὐεξίας. εἰ δὲ καὶ δημιουργεῖν μὲν ἄλλαις τὰ τέλη, φυλάττειν δ' ἄλλαις ἐπιτρέψομεν, οὐ ταύτας μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺν αὐταῖς ἄλλας τοσαύτας ἐπιζητήσομέν τε καὶ συστησόμεθα περὶ τὸ σῶμα τέχνας, ᾧ καὶ δῆλον, ὡς οὔτε πολλὰ τὰ τοῦ σώματος ἀγαθὰ χρὴ ποιεῖν, οὔτ' ἄλλην μέν τινα αὐτοῦ δημιουργόν, ἄλλην δὲ φύλακα. τῷ μὲν δὴ σκοπεῖσθαι δυναμένῳ διὰ κεφαλαίων τὸ σύμπαν, οὐδὲν ἔτι προσδεῖ, τῷ δὲ περὶ μὴ δυναμένῳ ὁρᾶν, ἢ καὶ πάντ' ἐξαλεῖψαι τῆς διανοίας, ὅσα τοῖς κακῶς ὑπειλημμένοις ἕπεται δεομένῳ, παμπόλλων ἔθ' ἡγοῦμαι δεῖν. ἔτι τε γάρ, οὐχ ἕν ἐστιν τὸ τοῦ σώματος ἀγαθὸν ἀλλὰ καὶ ὑγιεία τε καὶ ῥώμη καὶ κάλλος, ὅ, τι τε δυνατὸν ἑτέραν μὲν εἶναι δημιουργὸν τούτου τέχνην, ἑτέραν δὲ φυλακτικήν, ὅσα τ' ἄλλα τούτοις ἑπόμενα κακῶς ἐγνώκασιν ἔνιοι διελέγχαι χρή, καὶ πρῶτόν γε, ὅτι τοῦ σώματος ἓν ἀγαθόν ἐστιν, δηλοῦν ἄμεινον πρώτως τε καὶ κυρίως λεγόμενον, ἐφ' ὃ πάντα, τὴν ἀναφορὰν ἔχει. τὰ δ' ἄλλα τὰ λεγόμενα σώματος ἀγαθά, τὰ μὲν ὡς μόρια ἐκείνου λέγεται, τὰ δ' ὡς αἴτια, τὰ δ' οἷον καρπός τις, ὥσπερ γὰρ τὸ κάλλος ἥ τ' εὔχροια, καὶ ἡ εὐσαρκία, καὶ ἡ συμμετρία, καθάπερ καὶ ἄλλα τινὰ συμπληροῖ, τί κωλύει καὶ τὸ τοῦ σώματος, ἐξ ὑγείας, καὶ ῥώμης, καὶ κάλλους συμπληροῦσθαι; τί δὲ κωλύει πάλιν αὐτοῦ μὲν τοῦ σώματος ἀγαθὸν εἶναι τὴν ὑγείαν, οἷον καρπόν τινα τὸ κάλλος αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐνέργειαν ὑπάρχειν; τί δὲ κωλύει, τὴν μὲν ἐνέργειαν εἶναι τὸ πρῶτον ἀγαθὸν τοῦ σώματος, αἰτίαν δ' αὐτοῦ τὴν ὑγείαν; οὐδὲ ἐξ ἄλλων μέν τινων ὑγιαῖνον ἀκριβῶς ἔσται σῶμα, δι' ἄλλων δ' ἰσχυρόν, ἢ καλὸν αὐτὸ μέλλει ποιήσειν. εὐθὺς δὲ τοῦτο, καὶ ἀκριβῶς ὑγιεινόν, ὥστε καὶ διὰ τοῦτο μία τέχνη περὶ τὸ σῶμα. τὰ γὰρ αὐτὰ πράττοντες, ἰσχυροί τε ἅμα κατὰ τὰς ἐνεργείας ἐσόμεθα, καὶ καλλίους ὀφθῆναι, καὶ ὑγιεινότεροι, καὶ εὐεκτικώτεροι καθάπερ εἰ καὶ σφαλείημέν τι περὶ τὸ σῶμα καὶ τῶν ἐνεργειῶν τὴν ῥώμην καταλύσομεν, καὶ τῷ κάλλει λυμανούμεθα, καὶ τὴν εὐεξίαν καθαιρήσομεν, καὶ τὴν ὑγείαν μειώσομεν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, συναυξάνεταί τε καὶ συμμειοῦται προσηκόντως. ἡ γάρ τοι κατὰ φύσιν ἐνέργεια δεῖται τῆς κατὰ φύσιν τοῦ σώματος κατασκευῆς, ὑφ' ἧς γίνεται, λόγον αἰτίας ἐχούσης πρὸς αὐτήν. ὥστ' οὐκ ἐνδέχεται πρότερον, τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν εἶναι, τὸ δ' ἕτερον μὴ παρεῖναι, καὶ μὲν δὴ καὶ συναυξάνεται καὶ συμμειοῦται ἀμφότερα. βελτίω μὲν δὴ γινόμενα, τὸ μέν, εὐεξία, τὸ δὲ ῥώμη, κέκληται. τὸν αὐτὸν γὰρ καὶ ἡ ῥώμη πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἔχει λόγον, ὅνπερ ἡ εὐεξία πρὸς τὴν ὑγείαν. ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρῳ γίνεται, καὶ ὥσπερ ἡ εὐεξία τινός ἐστιν, οὕτως καὶ ἡ ῥώμη, τῆς μὲν γὰρ κατὰ φύσιν, εἴτε κατασκευῆς, εἴτε διαθέσεως ὀνομάζειν ἐθέλοις, ἀρετή τις ἡ εὐεξία. τῆς δὲ ἐνεργείας ἡ ῥώμη. ταυτὸν δ' ἀρετή τε καὶ τελειότης ἐστίν, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον τῶν ὄντων ἀγαθόν, ὅπερ αὖ αὐτοῦ πρώτως τε καὶ ἁπλῶς ἀγαθὸν ὀνομάζεται, καὶ μὲν δὴ καὶ χεῖρον γίνεται διὰ τῶν αὐτῶν ἀμφότερα, καὶ ἡ μὲν ὑγιεινὴ διάθεσις, ὥσπερ ἔμπροσθεν εἴπομεν, εὐεξία προσαγορεύεται. εἰ δ' αὖ τις ἐνεργείας ἀσθενής, ῥώμης ἀρρωστία τε καὶ ἀσθένεια, καὶ δὴ καὶ κάλλος μὲν τοῖς προτέροις, αἶσχος δὲ τοῖς δευτέροις, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. πάντ' οὖν ταῦτα, καὶ συναύξεται, καὶ συμμειοῦται, καὶ τελειοῦται, καὶ καθαιρεῖται πάνθ' ἅμα, καὶ τὸ βλάπτον ὁτιοῦν ἓν ἐξ αὐτῶν, εὐθὺς καὶ τἄλλα σύμπαντα βλάπτει, τό τ' ὠφελοῦν ὡσαύτως ἅπαντα ὠφελεῖ, καὶ δῆλον ὡς καὶ διὰ τοῦτο μίαν ἀνάγκη τέχνην εἶναι περὶ σύμπαντα ταῦτα. τί δὴ τούτων ἐστὶ τὸ πρῶτόν τε καὶ ἁπλῶς ἀγαθὸν τοῦ σώματος, οὐδὲν μὲν ἐγείρει, τό γε νῦν εἶναι, λέγειν. ἵνα δὲ μὴ δὲ τοῦτ' ἐνδέῃ σώματος ἀγαθὸν ἁπλῶς καὶ πρῶτον, οὗ μάλιστα δεόμεθα τελειότητος ἐνεργείας ἐστίν, ὅπερ δὴ ῥώμην τε καὶ ἰσχὺν ὀνομάζουσιν, ἐλλειπτικῶς ἑρμηνεύοντες. ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, οὐ ῥώμης ἁπλῶς, ἀλλ' ἐνεργείας ῥώμην, οὐδ' ἰσχὺν ἁπλῶς, ἀλλ' ἐνεργείας ἰσχὺν εἰπεῖν. ἑξῆς δὲ τούτων δεύτερον, οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ καθ' ἑαυτὸ τοῦ σώματος ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι γε τὸ πρῶτόν τε καὶ καθ' ἑαυτό, τοιούτου δεῖται πάντως εἰς γένεσιν.

γένεσιν, ἢ τῆς ὑγιείας ἐστὶν εὐεξία, ἣν καὶ αὐτὴν πάλιν ἐλλιπτικῶς ὀνομάζοντες, ἀφορμὴν σοφισμάτων παρέ-
χουσιν, δέον γὰρ εὐεξίαν ὑγιείας εἰπεῖν, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἁπλῶς εὐεξίαν ὀνομάζουσιν, ἕπεται δ' ἐξ ἀνάγκης τῇ δὲ
τὸ κάλλος, ἄλλο τι γένος ἕπεται ἐκείνοις, τρίτον ἀγαθὸν σώματος, ὥστε οὔτε ὁμογενῆ τὰ τοῦ σώματος ἀγαθά,
καθάπερ οὐδὲ τὰ τῆς ψυχῆς, οὔθ' ὁμοίως λέγεται ἅπαντα. ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς πρῶτόν τε καὶ καθ' ἑαυτό, τὸ δ' ὡς
αἴτιον ἐκείνου, τὸ δ' ὡς ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον. τίνος οὖν τούτων τῶν τριῶν ἡ περὶ τὸ σῶμα τέχνη πρώτως ἐστὶ
δημιουργός; ἆρά γε τῆς ὑγιείας, ἢ τῆς ἐνεργείας, ἢ τοῦ κάλλους, ὅτι μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὠφελήσει τε καὶ ποιήσει
τὰ τρία, κἂν ἓν ἐξ αὐτῶν ὁπουοῦν ὠφελῇ, πρόδηλον ἤδη γέγονεν. εἴ γε γὰρ τὴν ἐνέργειαν ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὴν
ὑγίειαν τε καὶ τὸ κάλλος, ἡ μὲν γὰρ, οὐχ οἷά τε ἐστὶν χωρὶς τῆς ποιούσης αὐτὸ αἰτίας γενέσθαι, τὸ κάλλος δ' ἐξ ἀνάγκης
ἕπεται, εἴ τε τὴν ὑγίειαν, εὐθὺς καὶ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ κάλλος. ἄμφω γὰρ ἦν ταύτης ἔγγονα, καὶ μὴν εἰ τὸ κάλλος ποιῇ,
10 πάντως τοῦ καὶ τὴν ὑγίειαν προπεποίηκεν. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ τί τὸ πρώτως ἐστὶν ἀπὸ τοῦ τεχνί-
του γινόμενον, ὁ λόγος ἐπόθει θηράσαι, καὶ δὴ φαίνεται σαφῶς ἤδη διὰ τῶν εἰρημένων, ἡ μὲν τέχνη τὴν
ὑγίειαν ἐργαζομένη, ταύτῃ δ' ἐξ ἀνάγκης ἐνέργειά τε καὶ τὸ φυσικὸν κάλλος ἀκολουθεῖ. ὅπου γὰρ πρῶτον ἐνεργῶν
ὁ τεχνίτης ἵσταται, τοῦτ' ἐστὶν αὐτοῦ τὸ τέλος, ἵσταται δὲ ἐν τῷ τὴν κατὰ φύσιν ἐργάσασθαι διάθεσιν, ἀφ' ἧς ἐνεργοῦ-
μεν, ὅπερ ἦν ὑγίεια, ταύτην δ' ἐργασάμενος, οὐδὲν ἔτι ποιεῖ περὶ τὴν ἐνέργειαν, ἢ τὸ κάλλος, ἕπεται γὰρ ἐξ
ἀνάγκης ἐκεῖνα, κἂν ὁ τεχνίτης μὴ θέλῃ, καὶ κωλῦσαι γ' αὐτὰ, τῷ τεχνίτῃ παντάπασιν ἀδύνατον, ἅπαξ γε
τὴν ὑγίειαν ἐργασαμένῳ; οὐ τὴν μέντοι τὴν ὑγίειαν, ἐπ' αὐτῷ κωλύειν ἐστίν. εἰ δὲ γέ πη διαφθείρειεν αὐτὴν, οὐκ
ἔστιν ἐπ' αὐτῷ τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, ἢ τὸ κάλλος ἐκπορίσαι τῷ σώματι. τὴν οὖν περὶ τὸ σῶμα τέχνην ἥτις
ἂν ᾖ, περὶ μὲν τὴν ὑγίειαν ἁπάντων πρώτην τε καὶ καθ' ἑαυτὴν πραγματεύεσθαι φατέον, ἐφεξῆς δὲ κατά τι
συμβεβηκὸς τήν τ' ἐνέργειαν καὶ τὸ κάλλος. τὸ μὲν εὐτελὲς γέ τι τούτων οὐδὲν, οὐδ' ἐλλιπὲς, ἀλλὰ τέλεα, καὶ πλή-
20 ρη, καὶ ἄκρα. ὅπως μὲν οὖν ἐστι πολλὰ τοῦ σώματος ἀγαθὰ, καὶ πῶς ἓν, ὅτι τε μὴ πάντων ὡσαύτως ἡ περὶ τὸ σῶμα
τέχνη πεφρόντικεν, ἀλλὰ τοῦ μὲν καθ' αὑτὸ, τοῦ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, αὐτάρκως δέδεικται. Διατί δ' οὐκ ἐνδέ-
χεται κατ' οὐδεμίαν ὕλην, ἄλλην μὲν τέχνην τοῦ τέλους δημιουργὸν, ἑτέραν δ' εἶναι τὴν φυλάττουσαν, ἤδη
καὶ ταῦτα πειράσομαι δεικνύναι, καὶ πρῶτον μὲν, ὡς οὐδὲ τὸ παράδειγμα αὐτοῖς ὁμολογεῖ τὸ σφέτερον,
ἐπιδείξω, μετὰ ταῦτα δὲ, ὡς οὐδὲ ἡ τῶν πραγμάτων αὐτῶν φύσις, εἴπερ γὰρ ἄλλης μέν ἐστι τέχνης ὑπόδημα
ποιήσασθαι, τὸ δ' ἠπήσασθαι τοῦτο παθὸν, ἑτέρας, οὔπω τὴν τρίτην ἐνταῦθα τέχνην ἐπέδειξαν ἡμῖν τὴν φυλα-
κτικὴν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἱματίων, εἴπερ ἑτέρας μέν ἐστι τέχνης ἠπήσασθαι, δημιουργῆσαι δ' ἑτέρας, ἡ
τρίτη κἀνταῦθα τίς ἐστιν ἡ φυλακτικὴ, λέγειν οὐχ ἕξουσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, καὶ ὅλως τῶν
ἀπὸ φύσεως διοικουμένων, ἡ μὲν, οἷον δημιουργικὴ, ἡ φύσις ἐστὶν, ἀνάλογοι ὑφαντικῇ τε καὶ σκυτοτομικῇ, τὸ πο-
νῆσαν δ' ἐπανορθοῦντες, γεωργός τε καὶ ἰατρός. ἀνάλογοι οὖν καὶ οἱ δὲ τῷ ῥάπτοντι τὰ ἱμάτια, καὶ τῷ τὰ παλαιὰ
30 τῶν ὑποδημάτων ἐπανορθουμένῳ, τὸ δὲ φυλάττειν ἱμάτιον, ἢ ὑπόδημα καταθέμενον ἐπὶ τῆς οἰκίας, ὅπως
μὴ κλαπείη πρός τινος, ἢ ὑπὸ μυῶν καταβρωθείη, τάχα μὲν οὐδὲ τέχνης ἐστὶν οὐδεμιᾶς, ἀλλ' ἐπιμελείας μό-
νης. εἰ δ' ἄρα καὶ τέχνην τινὲς εἶναι βούλονται φυλακτικὴν αὐτῶν, αἱ τοιαῦται τέχναι τοῖς ἀνθρώποις, ἡ στρα-
τιωτική τε εἰσὶ καὶ ἡ πολιτικὴ, καὶ πρὸς ταύταις, ἥ τε τῶν θυρωρῶν εἰ βούλει, καὶ τῶν ἄλλων φυλάκων. ἵνα γὰρ μήτε
ὑπὸ τοῖς πολεμικοῖς ὦμεν, ἢ ὅλως τοῖς πονηροῖς ἀνθρώποις, μήτ' ὑπὸ τοῖς θηρίοις, οἰκίας τε καὶ πόλεις οἰκο-
δομησάμεθα, καὶ τείχη περιεβαλλόμεθα, καὶ στρατηγοὺς, καὶ ἄρχοντας ἀπεδείξαμεν, ἀλλ' οὐ τοιαύτην τινὰ ἐζη-
τοῦμεν τέχνην ὑγιείας φυλακτικὴν, ἀλλ' ἥ τις οἶμαι περὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου πραγματευομένη τι, μὴ
κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλὰ καθ' αὑτὸ, σώζειν αὐτὸ καὶ ὑγιαῖνον ἀποδείκνυσιν. ἑκάστη δὲ τῶν νῦν εἰρημένων, οὐκ αὐτὴν
καθ' αὑτὴν, ὑγιείας ἐστὶ φύλαξ, ἀλλ' ἐπειδὴ συμβέβηκεν τῷ μὴ σφαγέντι, μηδ' ὑπὸ θηρίου καταβρωθέντι
φυλάττεσθαι τὴν ὑγίειαν, ὥσπερ οὖν καὶ ὅλην τὴν ζωὴν, διὰ τοῦτο κατά τι συμβεβηκὸς οὐ πρώτως, οὐδὲ κατὰ
40 τὸν ἴδιον λόγον, ἑκάστη τῶν τοιούτων τεχνῶν ὑγιείας γίγνεται φύλαξ. ἡ πρώτη οὖν ὑγίειαν φυλάττουσα
κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, ἐν τίσιν ἔχει τὴν πραγματείαν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, μήτ' ἐν τοῖς ἐξ ἀνάγκης ὁμιλοῦσι τῷ
σώματι, μήτε ἐξ ἀνάγκης ἐν τοῖς οὐδὲν διατιθεῖσιν, ἀλλ' ἐν οἷς τε διατίθεται πάντως τὸ σῶμα, κἂν ἡμεῖς μὴ βου-
λώμεθα, καὶ τούτων τοῖς ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν δυναμένοις, ἐν τούτοις τε καὶ περὶ ταῦτα πραγματεύεσθαι,
ξίφεσι μὲν οὖν καὶ θηρίοις, καὶ κρημνοῖς καὶ βρόχοις οὐκ ἐξ ἀνάγκης περιπίπτει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τῷ περιέχοντι
ἀέρι κατὰ διττὸν τρόπον ἐξ ἀνάγκης ὁμιλεῖ, καὶ πάντῃ περικεχυμένῳ, καὶ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκομένῳ, καὶ
μὲν δὴ καὶ ὕπνος καὶ ἐγρήγορσις, ἡσυχία τε καὶ κίνησις ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶν, ἀνάγκη γὰρ ἢ ὑπνοῦν, ἢ ἐγρηγο-
ρέναι, καὶ ἡσυχάζειν ἢ κινεῖσθαι, ὥσπερ οὖν καὶ λιμώττειν, καὶ ἐσθίειν, καὶ διψᾶν, ἢ πίνειν, ἤ τινα μεταξὺ
τούτων ἔχειν κατάστασιν. αἱ δὲ τῆς κοίτης διαφοραὶ καὶ τῶν ἱματίων, οὐκ ἀναγκαῖαι πᾶσαι, κλίνη γὰρ ἐλε-
φαντόπους, οὐδὲν οὔτ' ὠφελεῖ τὴν ὑγίειαν, οὔτε βλάπτει. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ σκίμπους εὐτελὴς, ἢ ἱματίοις
50 εὐτελέσιν, ἢ πολυτελέσιν, ἢ τοῖς σκεύεσιν ὑαλίνοις, ἢ χρυσοῖς, ἢ ἀργυροῖς, ἢ ξυλίνοις χρῆσθαι, καὶ παῖδας
ἔχειν εὐμόρφους, ἢ αἰσχροὺς τοὺς ὑπηρετουμένους, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν, ἀλλ' ἑαυτῷ διακονεῖσθαι. ταῦτα μὲν γὰρ
οὐδὲν οὔτ' ὠφελεῖν, οὔτε βλάπτειν ἡμᾶς πέφυκεν, οὔτε καθ' ἑαυτὸ καὶ πρώτως, οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς, ἀὴρ
δὲ θερμὸς ἢ ψυχρὸς, ἐδέσματά τε καὶ πόματα, καὶ ἠρεμία καὶ κίνησις, ἐγρήγορσίς τε καὶ ὕπνος, ἐξ ἀνάγ-
κης ὠφελεῖ καὶ βλάπτει κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, ἱμάτιον δὲ τρίχινον ἐν χειμῶνι, καὶ βαρὺ καὶ πι-
λῶδες ἐν τῷ θέρει, βλάπτει μὲν ἐξ ἀνάγκης ἀλλ' οὐ κατὰ συμβεβηκὸς, τῷ τε κρύει καὶ θάλπει τιμωρεῖται.
ταῦτ' οὖν ὅσα καθ' αὑτὰ δύναμιν ἔχει βλάβης τινὸς, ἢ ὠφελείας, ὁ τῆς ὑγιείας προνοούμενος, ἐπισκο-
πεῖται. πῶς καὶ τίνα τρόπον; ἐπειδὰν μὲν ἱκανῶς ἤδη τὸ σῶμα κενώσεως ἔχῃ, καὶ κίνδυνος ἤ τοι βλάβης
αἰσθητῆς, τρέφεσθαι κελεύων. ἐπειδὰν δὲ ξηραίνηται μᾶλλον τοῦ μετρίου, καὶ κίνδυνος ἦν, κἀντεῦθεν ἤδη

βλαβῆναι, πονεῖν ἀξιῶν, οὕτω δὲ καὶ γυμνάζων, ἐπειδὰν ῥῶσαι μὲν βούληται τὴν διοικοῦσαν ἡμᾶς δύ-
ναμιν, ἐκκαθᾶραί τε τὰ κατὰ λεπτοὺς πόρους, ἡσυχάζειν δὲ προστάττων, ἐπειδὰν ἤτοι κάμνειν πρὸς τῶν
γυμνασίων αἴσθηται, ἢ διαφορεῖσθαι τὸ σῶμα πέρα τοῦ προσήκοντος, ἀλλὰ καὶ τὴν γαστέρα λαπάττων μὲν, ἣν
ἴσχηται, κατέχων δὲ, ἣν ἐκταράττηται, καὶ τὰ ἄλλα δὴ πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστα πραγματευό-
μενος, ἐν κεφαλαίῳ τῷδε προσέχων τὸν νοῦν. ἐπειδὰν μὲν ἀκριβῶς ἔχῃ καὶ ὑγιῶς τὸ σῶμα, μηδὲν νεωτερί-
ζειν, ἐπειδὰν δὲ κατά τι τῆς ἀκριβοῦς ἐξίσταται συμμετρίας, εὐθὺς ἀντεισάγειν τὸ λεῖπον, πρὶν μεγάλην
γενέσθαι τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὴν, ὥσπερ ἂν εἰ ταῖς κρόκαις ἐκρεούσαις ἱματίου τινὸς, οὐχ ἅμα πάσαις οὐ-
δ' ἀθρόας, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μίαν, ὁ τοῦτ' ἔργον πεποιημένος ἰῷτο παρεδρεύων, ὡς λανθάνειν τοὺς πολ-
λοὺς τὴν ἐπανόρθωσιν ὑπὸ σμικρότητος. τοιοῦτον γάρ τινα χρὴ καὶ τὸν τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐφεστῶτα τεχνίτην
10 εἶναι, σμικρᾶς διαφορᾶς καὶ βλάβης αἰσθητικόν τε ἅμα καὶ ἐπανορθωτικόν, εἰ δέ γ' ἀπαθὲς ἔμενε πάντη τὸ
σῶμα, καὶ τοιοῦτον, οἷόνπερ ὁ ποιήσας αὐτὸ τεχνίτης ἀπέλειπεν, οὐκ ἂν ἐδεῖτο τοῦ διὰ παντὸς ἐπανορθουμένου.
νυνὶ δ' ἐπειδὴ διαῤῥεῖται καὶ φθείρεται, δεῖται τινὸς ἐπιστάτου παρεδρεύοντος, ὃς καὶ γνωριεῖ τὸ κενούμενον
ὁποῖόν τ' ἐστὶν, καὶ ὁπόσον, ἰάσεταί τε παραχρῆμα, τοιοῦτόν τε καὶ τοσοῦτον ἕτερον ἀντεισάγων, ἀποῤῥεῖ τὸ κα-
τὰ φύσιν ὑγρὸν, ἐπάρδειν χρὴ τὴν ἴσην ὑγρότητα, πόμα παρέχοντα. διαφορεῖται τὸ θερμὸν, ἀντεισάγειν
χρὴ τοσοῦτον ἕτερον. ἐκκενοῦται τὸ ξηρὸν, ἤδη καιρὸς φέρειν. ἓν λέγω τὸ διαφορούμενον καὶ ἀπολλύμενον,
ἐπανορθοῦσθαι κατὰ βραχὺ, πρὸ τοῦ τοῖς πολλοῖς γενέσθαι κατάφωρον. ὥσπερ οὖν οἱ δύο τινὲ πίθω ὄντε τε-
τρημένω πολλαχόθι, μεστὼ μὲν ἄμφω τὰ πρῶτα, κενουμένω δ' ὁμοίως ὑπὸ τῶν ἐκροῶν, εἴη δὲ, τῷ μὲν ἐπι-
στατῶν τις ἀεὶ προσεδρεύων, ἐπαντλῶν ἴσον ἑκάστοτε τῷ κενουμένῳ, θατέρῳ δὲ πρὶν ἱκανῶς ἐκκενωθῆ μηδεὶς
παρείη, τηνικαῦτα δ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τὶς ἀθρόως πληρώσειεν, εὔδηλον ὡς τὸν μὲν ἕτερον τῶν πίθων, οὐ-
20 δέποτε ἐκκενοῦσθαί τε καὶ πληροῦσθαι, τὸν δ' ἕτερον ἄμφω ταῦτα πάσχειν οἱ πολλοὶ τῶν θεωμένων ἐροῦ-
σιν, οὕτως ἔχει κἀπὶ τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων σωμάτων. ἐπανορθοῦνται μὲν, ἄμφω ταῦτα μία τέχνη
καὶ καθ' ἕνα τρόπον, ἀντεισάγουσα τὸ λεῖπον. ἡ διαφορὰ δὲ, ἐν τῷ ποσῷ τῆς ἐπανορθώσεως, οὐκ ἐν τῷ ποιῷ, καὶ
μὴν ἡ κατὰ τὸ ποσὸν ἐν τοῖς γιγνομένοις διαφορὰ, μιᾶς ἐστὶ τέχνης. εἰ δέ γ' ἄλλης ἔσεσθαι μέλλοι πάντως χρὴ πα-
ραλλάξαι τῷ ποιῷ. εἰ δ' ὅτι τοῦ μὲν ἔφθασεν ἐκρεῖναι πολλὰ, πρὶν ἀφικέσθαι τὸν τεχνίτην, ὁ δ' ἕτερος, ἀεὶ
παρεδρεύοντος εὐτυχήσας αὐτῷ, μεστὸς διαφυλάττεται, τούτου χάριν ἡγῇ διττὸν εἶναι τὸν τρόπον τῆς ἐπα-
νορθώσεως, οὐκ ὀρθῶς ἔγνωκας, οὐ γὰρ ἄλλη μὲν τέχνη μίαν ἀντεισάγειν κρόκην ἐκρυεῖσαν, ἄλλη δὲ τρεῖς, ἢ
τέτταρας, ἢ πεντακοσίας, οὐδ' ἄλλη μὲν τέχνη σμικρόν τι τοῦ τοίχου πονῆσαν ἐπανορθοῦται. *κρόκαι στήμοσι δια-
πλακεῖσαι, ποιοῦσιν ἱμάτιον. ἆρ' οὖν ἢ παθεῖν ἔξω τούτων ἱμάτιον, ἢ ἰαθῆναι δυνατὸν, δεῖ δὴ πάντως, εἴ γε πά-
σχει τι πάθος, ἤτοι στήμονα παθεῖν, ἢ κρόκην, ἢ συναμφότερα, ἴασίν τε μίαν εἶναι τὴν κρόκην ἀεὶ διαπλεκο-
30 μένην τῷ στήμονι, μιμήσει τῆς γενέσεως. ἀλλ' αἱ κατὰ μέρος ἐνέργειαι τοὺς πολλοὺς ἐξαπατῶσιν, οὐ δυναμένους
θεάσασθαι τὸ καθόλου. μεθόδου γὰρ ἤδη λογικῆς τὸ τοιοῦτον, ἣν οὔτ' ἔμαθον, οὔτ' ἤσκησαν οἱ τολμῶντες ἑκά-
στης ἡμέρας εἰς τὰ προβλήματα λέγειν. ἄμεινον γὰρ ἦν εἴπερ ᾔδεισαν ἐκείνην, διδάξαι τοὺς μαθητὰς ἅπαξ οὐ
μυρία προβλήματα διέρχεσθαι. ὁ μὲν ἐκείνην μαθὼν, οὐδὲν ἔτι δεῖται τῶν μυρίων, ἑαυτῷ γε πάντα καλῶς
διαιρεῖσθαι δυνάμενος. ὁ δ' ἀγνοῶν ἔτι τὴν μέθοδον πρὸς τῷ μὴ γιγνώσκειν εἰ καλῶς εἴρηται τὰ μυρία, παμ-
πόλλων ἔτι προβλημάτων, ὧν οὐκ ἀκήκοεν ἐπιδεής ἐστιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν ὁδῷ τι πάρεργον ἡμῖν εἰρήσθω, πρὸς
γε τοὺς ἑκάστης ἡμέρας εἰς τὰ προβλήματα λέγοντας τοῖς μαθηταῖς, οὔτε δ' αὐτοὺς εἰδότας ὅτι λέγουσιν,
ἔστ' ἂν ἀμαθεῖς τε ἅμα καὶ ἀγύμναστοι τοῦ κριτηρίου. καὶ γὰρ οὖν κἀνταῦθα πότερον ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις
ἢ ταῖς καθόλου διακριτέον ἐστὶ τὰς τέχνας ἀπ' ἀλλήλων, ἢ ταύταις μὲν οὐχὶ, τοῖς σκοποῖς δὲ καὶ τοῖς τέλεσιν, ἢ
μηδὲ τούτοις, ἀλλὰ ταῖς ὕλαις τε καὶ τοῖς ὀργάνοις, καὶ ταῖς ἀρχαῖς, καὶ τῇ θεωρίᾳ μηδ' ὅλως σκεψάμενοι,
40 ληροῦσιν ὑπὲρ ὧν οὐκ ἴσασιν. ἄμεινον οὖν ἴσως ἐστὶ καὶ ἡμᾶς ἐπειδήπερ ἅπαξ ὑπέστημέν σοι τὸν ἆθλον τοῦτον
ἐκτελέσαι, διελθεῖν τι καὶ περὶ τῶν ῥηθέντων ἁπάντων, ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων, ἀρξαμένους αὖθις ἀπὸ
τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν. ἔστιν οὖν τις ἐνέργεια κατὰ μέρος, ᾗ χρώμενοι, τὰ βλέφαρα τῶν ὀφθαλμῶν
ἀναράπτομεν, ἑτέρα δὲ τῇδε μηδὲν ἐοικυῖα, δι' ἧς ὑποχύματα παράγομεν, ἄλλαι δὲ, τρίτη καὶ τετάρτη,
μήτ' ἀλλήλαις τι, μήτε ταῖσδε προσεοικυῖαι, καθ' ἃς ὀστοῦ κατεαγὸς, ἐκ μὲν τῆς κεφαλῆς ἐκκόπτομεν, ἐν ἄλλῳ
δὲ μέρει τοῦ σώματος, οἷον βραχίονι καὶ πήχει, κατατείναντές τε καὶ διαπλάσαντες ἀπευθύνομεν, ὡς ἁπασῶν
ἐνεργειῶν ἀποκεχώρηκε πάμπολλα, κήλης χειρουργία, καὶ ταύτης ἡ τῶν κιρσῶν, καὶ πασῶν ὁμοῦ τῶν εἰρη-
μένων, ἡ τοῦ κατὰ τὴν κύστιν λίθου, καὶ τούτων μὲν ἔτι τὰ πλεῖστα, μετὰ σμίλης ἐνεργοῦμεν. ὑπαλεῖψαι
δ' ὀφθαλμὸν, ἢ ἄρθρον ἐμβαλεῖν, ἢ καταπλάσαι τι μέρος, ἢ καθετῆρι χρῆσθαι καλῶς, ἢ σικύαν κολλῆσαι,
γίνεται μὲν ἄνευ σμίλης. ἀποκεχώρηκε δὲ καὶ ἀλλήλων πάμπολλα καὶ τῶν προειρημένων. ὥσπερ γε καὶ τὸ
50 φλέβα τεμεῖν, καὶ ἀρτηρίαν διελεῖν, καὶ ἀποξῦσαι τὸ δέρμα, καὶ παρακεντῆσαι τοὺς ὑδεριῶντας, ἀλλήλων
διενήνοχεν, καὶ συμπάντων τῶν προειρημένων. καὶ αὗται μὲν ἔτι, καὶ πρὸς ταύταις ἕτεραι μυρίαι χειρουργίαι,
τινὲς ἐνεργοῦνται δι' αὐτῶν, τῶν δὲ φαρμακευόντων ὅλως ἕτερον τὸ γένος ἀλλήλων τε καὶ πρὸς ἔτι τῶν κατὰ
χειρουργίαν. οὐδὲν γὰρ ἔοικε ἐλεβόρου πόσις καὶ ἐδωδὴ σιτίων, οὐδ' ἀσιτία κλυστῆρι, καὶ τρῖψις λουτρῷ. τούτων
δ' ἐπιπλέον ἀποκεχώρηκεν ἕλκος πλῦναί τε καὶ καθῆραι, καὶ φάρμακον ὑγρὸν ἐπιθεῖναι, καὶ αὖθις ξηρὸν
αἰωρηθῆναί τε καὶ περιπατῆσαι, καὶ παλαῖσαι, καὶ σκαμμωνίαν ἢ μελίκρατον πιεῖν, οἷς ἅπασιν οὐδὲν
ἔοικεν ἡ τῶν σφυγμῶν τε καὶ τῆς θερμασίας διάγνωσις, καίτοι δι' ἄκρων τῶν χειρῶν ἐνεργουμένη. καθάπερ
οἶμαι καὶ ἡ τῶν ἐν τοῖς ἀφισταμένοις μέρεσιν περιεχομένων ὑγρῶν, ἢ τῶν ὄγκων τῶν ὑδερικῶν, ἢ γαγ-
γλίων, ἢ ἀθερωμάτων, ἢ μελικηρίδων, ἢ στεατωμάτων. οὐ γὰρ ταῖς αὐταῖς ἐπιβολαῖς τε καὶ κινήσεσι τῶν

δακτύλων καὶ μετὰ τρίψεως καὶ θλίψεσιν, ἀλλ' ἐνίοτε πάμπολυ διαφερούσαις ἐπὶ τῶν εἰρημένων χρώμεθα, κινδυνεύομεν γοῦν ὅλης τῆς ἡμέρας οὐδὲν ἄλλο λέγειν, ἢ τῶν ἐνεργειῶν τὰς διαφοράς, οὕτω πάμπολυ τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐστιν. ἀλλ' ἤδη καὶ ἐκ τούτων ἱκανῶς ἄν τις γνωρίζοι πηλίκον ἁμαρτάνουσιν, ὅσοι ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις ἡγοῦνται χρῆναι διακρίνειν τὰς τέχνας. οὐδεὶς γοῦν οὕτως ἠλίθιος, οὐδ' ἐμβρόντητός ἐστιν, ὃς ἀφαιρήσεται μὲν τῆς ἰατρικῆς τὰς εἰρημένας ἐνεργείας, ἄλλην δέ τινα καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἐπιστήσει τέχνην, ἤτοι κηλοτομικήν, ὡς νῦν ὀνομάζουσί τινες, ἢ λιθοτομικήν, ἢ παρακεντητικήν, εἰ δ' ὅτι μάλιστα τὸν δεῖνά τινα κηλοτομικὸν εἶναί φασι, παρακεντητικὸν δὲ τὸν δεῖνα, λιθοτόμον δὲ τὸν δεῖνα, πάντας γοῦν ἰατροὺς αὐτοὺς ὀνομάζουσιν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τοὺς ἀπὸ μορίων τινῶν ὠνομασμένους, ὧν ἐξαιρέτως προνοοῦνται, ὡς γὰρ οὖν καὶ τούτους ὀφθαλμικούς τε καὶ ὠτικούς, καὶ ὀδοντικοὺς ἰατροὺς ὀνομάζουσιν, ἑτέρους δ' ἀπὸ τῆς ὕλης προσηγόρευσαν, ἤτοι διαιτητικούς, καὶ φαρμακευτικούς, ἢ καὶ νὴ Δία βοτανικούς, εἰσὶ δ' οἳ καὶ οἰνοδότας, καὶ ἐλεβοροδότας ἰατρούς τινας ἐκάλεσαν, ἐκ τοῦ πολλάκις αὐτοὺς θεάσασθαι τοιαύταις ὕλαις χρωμένους. ἔχουσι γὰρ οἶμαι λογικὰς ἀρχὰς ἅπαντες ἄνθρωποι φύσει, καὶ γιγνώσκουσιν οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ ἧττον, ὡς ἔστιν μέν τι καὶ ταὐτὸν ἐν ταῖς ἐνεργείαις, ἔστι δέ τι καὶ διάφορον, οὗ μὲν οὖν ἕνεκα γίγνονται, ταὐτὸν ὑγεία παρὰ πᾶσιν ὁ σκοπός, ὁ τρόπος δ' οὐχ εἷς ἁπασῶν, ἀλλ' εἰς ἀριθμὸν ἐξήκει πάμπολυ. εἰ μὲν δή τις ὥσπερ καὶ Πλάτων ἑκάστου τὸν τρόπον τε καὶ καθόλου σκοπὸν μίαν ἐπιστήσας τέχνην, εἶτ' εἰς εἴδη τε καὶ διαφορὰς τέμνων αὐτήν, αὖθις ἐκείνων τῶν τμημάτων ἕκαστον ὀνομάζει τέχνην, οὕτως καὶ αὐτὸς ἐθελήσειε διαιτητικήν τινα καὶ φαρμακευτικήν, καὶ χειρουργικὴν ὀνομάζειν τέχνην, οὐκ ἂν ἔχοιμι τούτῳ γε οὐδὲν ἐγκαλεῖν. οὕτω δὲ κἂν τῶν εἰρημένων ἕκαστον τέμνων, οἷον τὴν δίαιταν, εἴς τε τὰ προσφερόμενα καὶ κενούμενα καὶ ποιούμενα, καὶ ἔξωθεν προσπίπτοντα καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἰδίαν τινὰ τέχνην ἐπιστήσειεν, οὐδ' ἂν τούτου τι μεμψαίμην, οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰ πάλιν αὐτὰ ταῦτα τέμνοι πολυειδῶς ἄχρι τῶν κατὰ μέρος, οὐκ ἂν κωλύσαιμι λέγειν αὐτόν, ὡς ἐν τοῖς προσφερομένοις, ἄλλη μέν ἐστι τέχνη φαρμάκων, ἄλλη ἐδεσμάτων, ἄλλη δὲ πομάτων, καὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐδέσματος τοῦδε καὶ τοῦδε, καὶ πόματος τοῦδε καὶ τοῦδε, καὶ φαρμάκου τοῦδε καὶ τοῦδε, συγχωρήσαιμ' ἂν ἰδίαν εἶναι λέγειν τὴν τέχνην, εἰ δ' οἴεται ταύτας ἀλλήλων διαφέρειν τὰς τέχνας, ὡς ἀριθμητικήν, εἰ τύχοι, ῥητορικῆς, ἢ ταύτην οἰκοδομικῆς τε καὶ τεκτονικῆς, οὐκ ἂν ἔτι συγχωρήσαιμι. ταύταις μὲν γὰρ οὐδείς ἐστι σκοπὸς κοινός, ἐκείναις δὲ ταῖς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημέναις, εἷς κοινὸς ἁπάσαις πρόκειται σκοπός, ὑγίεια, ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς μιᾶς οὔσης τέχνης, ἄλλην μέν τινα προοιμίου, διηγήσεως δ' ἄλλην, καὶ πίστεών γε, καὶ τῶν καλουμένων ἐπιλόγων, ἄλλην εἶναι συγχωρήσω τέχνην, εἴ μοι μόνον ἕν γε τοῦτο φυλάττοιτο μιᾶς εἶναι τέχνης αὐτά, εἴτ' εἴδη βούλει καλεῖν, εἴτε μέρη, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἔχει κἀπὶ τῆς ἰατρικῆς, ἄλλην μέν τινα τέχνην ἐρῶ χειρουργικήν, ἄλλην δὲ διαιτητικήν, ἄλλην δὲ φαρμακευτικήν εἰ τοῦθ' ἕν μοι φυλάττοιτο μόνον, ὡς εἰς ταὐτὸν ἁπάσαις σκοπός, δι' ὃν ἀναγκάζονται μιᾶς εἶναι τέχνης μόρια, τὰ γοῦν ἀνομοιότατα συνάγειν οὕτως, φαίνεται καὶ συνδεῖν καὶ ἀναγκάζειν εἰς μίαν ἅπαντα τέχνην συντελεῖν. ἐκκόπτει τις ἢ ἀποκόπτει τὸ σεσηπός, ἄλλος δ' ἀνατρέφει τε καὶ σαρκοῖ τὸ κοῖλον, ἐναντίον μὲν οὕτως καὶ πάντα διαφέροντα δόξει τὰ πράγματα ὑπάρχειν, αἵ τε γὰρ ἐνέργειαι διαφέρουσι πολύ, καὶ τὸ γινόμενον ὑπ' αὐτῶν ἐναντίον. ὁ μὲν γάρ, καὶ τῶν ὄντων ἀφαιρεῖ τι, τῷ δ' ἔργου, γεννῆσαί τινα οὐσίαν οὐκ οὖσαν. ἀλλ' οὐδετέρῳ γε τοῦτ' αὐτὸ πρόκειται καθ' αὑτό, τῷ μὲν ἐκκόψαι τι, τῷ δὲ γεννῆσαι, ὥσπερ οὐδὲ καῦσαί τι καὶ τεμεῖν, οὐδ' ἄλλο τῶν πάντων οὐδὲν αὐτὸ δι' ἑαυτὸ μεταχειρίζεταί τις, ἀλλ' ὡς ἄνευ τούτου τυχεῖν ὑγείας οὐ δυνάμενος, ἐφ' ἣν ἐπείγονται μὲν ἅπαντες, οὐ μὴν ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς χρώμενοι. διὰ μὲν δὴ τὸ κοινὸν τοῦ σκοποῦ πάντες ἰατροὶ καλοῦνται, διὰ δὲ τὸ τῆς ἐνεργείας ἢ τῆς ὕλης ἢ τοῦ μορίου διάφορον, ἤτοι χειρουργός, ἢ φαρμακευτής, ἢ ὀφθαλμικός, χειρουργὸς μέν, ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, φαρμακευτὴς δέ, ἀπὸ τῆς ὕλης, ὀφθαλμικὸς δ' ἀπὸ τοῦ μορίου. τῷ γὰρ καὶ τὰ μόρια θεραπευόμενα διαφέρειν ἀλλήλων, οὐκ ὀλίγον αὐτούς τε καὶ τοὺς θεραπεύοντας ἐνεργείαις τε καὶ ὕλαις χρῆσθαι διαφόροις, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν, οἱ δ' ἀπὸ τῶν μορίων, οἱ δ' ἀπὸ τῶν ὑλῶν ὠνομάσθησαν ὀφθαλμικοί τε καὶ χειρουργικοί, καὶ φαρμακευταί, κοινῇ δ' ἅπαντες ἀπὸ τοῦ τέλους ἰατροί. δέδεικται γὰρ ἔμπροσθεν, ὡς ἅπασα τέχνη περὶ τὸ τῆς ἀποβεβλημένης οὐσίας ἀγαθὸν ἐπτόηκεν, ἓν οὖν τι καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἐστιν τὸ πρῶτον ἀγαθόν, εἰ δ' ὅτι καλῶς ἀναρράπτων δέ τις τὰ βλέφαρα, κακῶς εἰ τύχοι φαρμακεύει, καί τις ἄριστος ὢν ἐν φαρμακείᾳ, διαιτᾶν ὀρθῶς οὐκ ἐπίσταται, καὶ τοῦτ' ἄλλος ἠσκηκώς, οὐκ ἐγυμνάσατο τὰς χεῖρας, ἑτέρας ἀλλήλων πάντῃ τὰς τέχνας ὑποληψόμεθα, πρῶτον μὲν οὐ τρεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τριακοσίας οὕτω γε ποιήσομεν, ὁ μὲν γάρ τις καθετῆρι χρῆται καλῶς, ὁ δὲ κλυστῆρι, φλεβοτομεῖ δ' ἄλλος, ἀρτηριοτομεῖ δ' ἕτερος, εἶθ' ὅταν εὑρεθῇ τις ἅπαντα καλῶς ποιῶν, οὕτως αὖ πάλιν ἅπασαι μία γενήσονται. καὶ μὴν ἑκατέρως μοχθηρόν, ἢ διὰ τὴν εὐφυΐαν τῶν τεχνῶν εἰς πολλὰς κατακερματίζειν τὴν μίαν, ἢ διὰ τὴν εὐφυΐαν, εἰς μίαν ἄγειν τὰς πολλάς, ὁ μὲν γὰρ πρότερος λόγος, οὔτε τὴν ῥητορικὴν ἐάσει μίαν εἶναι τέχνην, οὔτε τὴν ἀριθμητικήν, ἢ γεωμετρίαν, ἢ μουσικήν, οὐδ' ἄλλην τινὰ τῶν ἀξιολόγων, ἃς διὰ τὸ μέγεθος οἱ πολλοὶ τῶν μεταχειριζομένων ἀδυνατοῦσιν ὅλας ἐκμανθάνειν. ὁ δὲ δεύτερος, εἰς μίαν ἄξει τέχνην ἐνίοτε τὰς μηδαμῶς κοινωνούσας, εἰ γὰρ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἀριθμητικός τε ἅμα καὶ γραμματικὸς εἴη καὶ φιλόσοφος, ἐξέσται τινὶ μιᾶς εἶναι νομίζειν ἁπάσας μόρια, μὴ τοίνυν μήτε τῷ πλήθει τῶν ἐργαζομένων τὰς τέχνας, ἀλλὰ τοῖς προκειμένοις σκοποῖς διαιρώμεθα, μήτ' εἰς τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας ἀποβλέπωμεν, ἀλλ' εἰς τὰς καθόλου. κοινὸν γὰρ ἐν ἐπὶ πάσαις ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν, εὑρήσεις τι, διὸ καί τι πάμπολυ δοκοῦσαι διαφέρειν, ὅμως οὐ κεκώλυνται μιᾶς εἶναι τέχνης μόρια. τὸ γοῦν ὑφαίνειν ἱμάτιον, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ κρόκας στήμοσι διαπλέκειν. ἆρ' οὖν ἕτερόν τι τοῦ δεῖνα τοῦ ῥάπτειν ἐστίν; οὐδαμῶς.

ἀλλὰ κἂν τούτῳ διαπλέκωνται κρόκαι στήμοσιν, ὡς εἴ γε καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἐβούλετό τις αὐτὴν τῆς ὑφαν-
τικῆς ἐνεργείας ἑτέρῳ τρόπῳ διαπλέξαι τὰς κρόκας τοῖς στήμοσιν, ἤτοι καθὸ νῦν ἠπιοῦντο τὰ ῥαγέντα τῶν
ἱματίων, ἢ καθὸ τοὺς ταλάρους, ἢ τὰς σπυρίδας, ἢ τὰ δίκτυα πλέκουσιν, ἐποίησεν ἂν οὐδὲν ἧττον ἱμάτιον, ἀλλ' ἐν
χρόνῳ παμπόλλῳ. στοχαζόμενοι τοίνυν οὐχ ἁπλῶς τοῦ τέλους, ἀλλὰ θᾶττον ἐξικέσθαι πρὸς αὐτὸν, τὴν δὲ
τῶν ἱστῶν ἐπενοήσαμεν ὑφαντικὴν, οὐκ ἐν τῷ καθόλου τῶν εἰρημένων διαλλάττουσαν, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ μέρος,
οὕτως δὲ κἀπὶ τῆς ἰατρικῆς. ἀνάριθμα μὲν οὖν ὡς οὕτως φάναι τὰ κατὰ μέρος. ἀλλὰ τό γε καθόλου πᾶσιν
ἔργον κοινόν. ὅ, τι γὰρ ἀφαιρῶν τι τοῦ σώματος ὡς περιττόν. ὅ, τι προσθεὶς, ὡς λεῖπον, ἐν ἄμφω ποιοῦσι καθό-
λου, τὴν κατὰ φύσιν ἐκπορίζοντες τῷ σώματι συμμετρίαν, ἥτις ἦν ὑγίεια. οὕτω δὲ καὶ ὁ θερμαίνων, καὶ ὁ
ψύχων, καὶ ὁ ξηραίνων, καὶ ὁ ὑγραίνων. ὡς γὰρ εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς οἷόν τ' ἦν ἡμῖν γεννῆσαι ζῶον, οὐκ ἄλλῳ
10 μὲν οὖν ἄν τινι λόγῳ τὴν γένεσιν αὐτοῦ τὴν πρώτην, ἄλλῳ δ' ἂν ἐποιούμεθα τὴν ἐπανόρθωσιν. οὕτως ἐπεὶ μη-
δέτερον τούτων αὐτὴν προσποιοῦμεν, ἀλλ' ἡ φύσις ἐστὶν, ἡ καὶ δημιουργοῦσα πρώτη τὸ ζῶον, καὶ νῦν ἰω-
μένη νοσοῦν, οὐκ ἄλλῳ μὲν τρόπῳ τὴν τροφὴν ἐπὶ τῶν κυουμένων, ἄλλῳ δὲ νῦν ἐπισπᾶται, ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ὁ-
μοίως ἐργάζεται, καὶ τρέφει καὶ διακρίνει καὶ ἀποκρίνει καὶ πάνθ' ἁπλῶς εἰπεῖν ὡσαύτως ἐργάζεται, νῦν
τε καὶ τότε. ὅτι δὲ ὁ ἰατρὸς τῆς φύσεως ἐστὶν ὑπηρέτης, οὐ* δὲ πρώτη τέχνη τις ἐκείνης, καὶ ὅτι καλῶς εἴρηται,
φύσις ἐξαρκεῖ παντάπασιν, ἀλλὰ καὶ ὡς τὰς νόσους αὐτῶν κρίνει, καὶ ὡς εἰσὶν αἱ φύσεις τῶν νούσων ἰατροί,
παλαιοῖς ἀνδράσιν αὐτάρκως εἰρημένα, τί ἂν ἔτι δεοίμην ἐγὼ διέρχεσθαι. τὸ γὰρ εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον,
ἀναμιμνήσκω μόνον, ὡς οὐκ ἄλλης μὲν τέχνης τὸ ποιεῖν, ἄλλης δ' ἐπανορθοῦσθαι τὸ πεπονθὸς, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς.
εἰ δὲ καὶ μὴ τῆς αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν ἰατρικὴν ἐδείξαμεν ἔμπροσθεν, οὐχ ὥσπερ τὴν ἱματιουργικὴν εἰς οὐσίαν ἄγου-
σαν, ὃ πρότερον οὐκ ἦν, ἀλλὰ τῇ τὰ πεπονηκότα τῶν ἱματίων ἐπανορθουμένῃ προσεοικυῖαν. ἐδείξαμεν οὖν καὶ
20 ὡς τὸ φυλάττειν ὁτιοῦν διττόν ἐστιν, καὶ ὡς θάτερον αὐτοῦ γένος, ἐξ οὗ ἐστὶ καὶ τὸ προκείμενον ἡμῖν νῦν τὸ ὑγιει-
νὸν, ἐπανορθοῦται κατὰ βραχὺ τὰ πονοῦντα. καὶ ταῦτα λανθάνει τοὺς πολλοὺς, ὡς ἕτερον ἐν τῷ γένει τοῦ θερα-
πευτικοῦ. τὸ δ' οἴεσθαι τέλος εἶναί τινι τοῦτ' αὐτὸ τὸ ποιεῖν οἰκίαν, ἢ ἱμάτιον, ἢ σκεῦος, ἢ ὑγίειαν, ἀνθρώπων ἐστὶ
μὴ δυναμένων ἀπὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ διακρῖναι τὴν πρὸ τοῦ τέλους ἐνέργειαν. οὐ γὰρ οἰκοδομεῖν οἰκίαν, αὐτὸ δὴ
τοῦτο τέλος ἐστὶ τῆς οἰκοδομικῆς, ἀλλ' οἰκία, καθάπερ οὐδ' ὑφαίνειν ἐσθῆτα, καὶ ναῦν συμπηγνύειν, καὶ σκίμποδα
καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ δημιουργηθὲν, ὃ δὴ καὶ παυσαμένων τῆς ἐνεργείας τῶν τεχνιτῶν, ἔτι
διαμένει. καὶ ταύτῃ γε διήνεγκαν αἱ ποιητικαὶ τέχναι τῶν μόνων πρακτικῶν, ὅτι τῶν μὲν πρακτικῶν, ὅταν
ἐνεργοῦσαι, παύσωνται, πέπαυται καὶ τὸ τέλος. οὐδὲν γοῦν ἐστὶ δεῖξαι τῆς ὀρχηστικῆς, παρ' αὐτὴν τὴν ἐνέρ-
γειαν, οἷον τῆς τεκτονικῆς, τὸν σκίμποδα, καὶ τῆς οἰκοδομικῆς τὴν οἰκίαν, καὶ τῆς ἰατρικῆς τὴν ὑγίειαν. οὐκ οἰκο-
δόμησις οὖν ὥσπερ ὄρχησίς ἐστι τὸ τέλος τῆς οἰκοδομικῆς, ἀλλ' οἰκία τῆς ἐνεργείας ἕτερόν τι. κατὰ ταὐτὰ δὲ
30 καὶ τῆς ὑφαντικῆς, οὐδ' ὕφανσις, οὐδ' ὑφαίνειν, οὔτ' ἐσθῆτος ποίησις, ἢ γένεσις, ἀλλ' ἐσθής. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ
ποίησις ἢ γένεσις, ἢ ἐπανόρθωσις ὑγιείας ἐστὶ τὸ τέλος τῆς ἰατρικῆς, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐνέργειά τις ἥ γε καθό-
λου τῆς τέχνης, καθάπερ αἱ κατὰ μέρος ἥ τε ἐν τῷ τέμνειν καὶ καίειν καὶ κατατείνειν ἄρθρα καὶ κῶλα καὶ
διαπλάττειν καὶ ἐπιδεῖν, καὶ τούτων ἔτι ἀνωτέρω, καὶ γενικώτεραι, χειρουργεῖν, καὶ φαρμακεύειν καὶ διαιτᾶν,
ἀλλ' ὑγίεια τέλος ἐστὶν, ὃ καὶ παυσαμένου τῆς ἐνεργείας τοῦ τεχνίτου δεικνύειν ἔχομεν. οὐ δ' οὖν οὐδὲ τὸ φυ-
λάττειν ὑγίειαν, ἢ ἐπανορθοῦσθαι τέλος, οὐδ' ὅλως τὸ ὑγιάζειν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐνέργεια, τέλος δ' ὑγίεια. τὴν δὲ κοι-
νὴν καὶ γενικὴν αὐτῶν πάσαις ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις, ἄλλος μὲν, ἄλλως ὀνομάζει, δηλοῦσι δ' ἅπαντες οἱ καὶ
ταὐτὸν, ὅ, θ' ὑγιάζειν λέγων, ὅ, θ' ὑγίειαν ποιεῖν, ὅ, τε ποίησιν ὑγιείας, ὅ, τε ὑγίανσιν. ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ καὶ οἱ δὲ ταὐτὸν
τούτοις λέγουσιν, ὅ, τε τὴν ἴασιν τῶν νοσημάτων εἰπὼν, ἢ τὴν θεραπείαν, ἢ τὴν θεράπευσιν τῶν νοσούντων, ἢ τὸ
ἰᾶσθαι νόσον, ἢ τὸ τὰς νόσους ἐκκόπτειν, ἢ τὸ τὴν ὑγίειαν ἀντεισάγειν. ὅ, τε πάντα τὰ δέοντα πράττειν, ὅ, τε τὰς
40 νοσοποιοὺς αἰτίας ἐξάγειν. οὐδεὶς γὰρ τούτων τὸ τέλος, ἀλλὰ τὴν πρὸ τοῦ τέλους ἐνέργειαν λέγει. καθάπερ εἰ καὶ
πρακτική τις ἦν ἡ τέχνη περὶ τὸ σῶμα παραπλησίως, ὀρχηστικῆς τε καὶ ὑποκριτικῆς. ἐπεὶ τοίνυν πολυειδῶς
ἀποδέδεικται τὸ μὴ δεῖν κρίνειν τὰς τέχνας, ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις. ἀλλ' εἰς τὰς καθόλου τε καὶ πλησίον
τοῦ τέλους ἀνάγειν, εἶτ' αὖ τῶν ἐκείνων πειρᾶσθαι διορίζειν τὸ τέλος, ἑξῆς ἴδωμεν εἰ καὶ περὶ τὰς ὕλας αὐτῶν
ὁμοίως ἔχει. φαίνεται γοῦν ὕλη τε μία πολλαῖς ὑποβεβλημένη τέχναις, καὶ τέχνη μία, παμπόλλαις ὕλαις
χρωμένη, ξύλον μὲν γὰρ ὕλη, κοινὴ καὶ ναυπηγῷ, καὶ τέκτονι, καὶ μηχανοποιῷ, καὶ οἰκοδόμῳ, καὶ ἄλλοις μυρίοις
καὶ πηλὸς δὲ, πολλῶν τεχνῶν ἐστὶν ὕλη, καὶ λίθοι καὶ τἄλλα σύμπαντα. ἰατρικῆς δ' αὖ τέχνης μιᾶς οὔσης,
ὕλαι μυρίαι, τό, τε σῶμα αὐτὸ τὸ τὴν ὑγίειαν δεχόμενον, ἐδέσματά τε καὶ πόματα, καὶ φάρμακα σύμπαντα καὶ
διαιτήματα. ταυτὶ μὲν οὖν αἰτιῶν ὕλαι. τὸ σῶμα δ' ὡς ἐξ οὗ τὸ τέλος, ἢ ἐν ᾧ. δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐκ τῶν ὑλῶν
χρὴ κρίνειν τὰς τέχνας. οὐ δὲ γὰρ εἴ τις ἑτέρας μὲν τὰς κοινὰς ὕλας, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις κατὰ συμβεβηκὸς,
50 ἑτέρας δὲ τὰς οἰκείας τε καὶ προσεχεῖς ὑποθέμενος ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν, ᾗ μέν ἐστι φυσικὸν σῶμα τὸ ἡμέτερον,
ὕλην αὐτὸ φαίη τις φυσικῆς ἐπιστήμης ὑπάρχειν, ᾗ δὲ ὑγιεινόν ἐστιν, τῆς ἰατρικῆς, ᾗ δ' εὐεκτικὸν, ἢ εὐεξίας
δεκτικὸν, τῆς γυμναστικῆς, οὐδ' οὕτω ἑτέρῳ τινὶ, πλὴν τῷ τέλει διακρίνει τὰς τέχνας. τὸ γὰρ ὑγιεινὸν, τὸ δέ τι λέ-
γειν σῶμα, γιγνώσκοντος ἐστὶν ἤδη τὸ τέλος. οὐ μὴν οὐδ' εἰ τοῖς θεωρήμασι διακρίνει τις τὰς τέχνας, ἑτέ-
ρωθί ποθεν ἄρχεται τῇ δυνάμει τοῦ τέλους. τὰ γὰρ οἰκεῖα τῶν τεχνῶν ἑκάστης θεωρήματα, τὸ τέλος δεί-
κνυσί τε καὶ κρίνει. ταῦτα γοῦν οἰκεῖα τῆς τέχνης ἐστὶν, ἃ γιγνώσκων τις, εἰς τὸ τέλος ὠφελεῖται, καὶ γραμματικῆς τε
καὶ μουσικῆς καὶ τεκτονικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστης, ὅσα μὲν ἂν ἢ αὐτὸ τέλος ἄντικρυς, ἢ αὐτὸ τὸ βέλτιον, ἢ τὸ θᾶττον
ἐν αὐτῷ δύνηται παρέχειν, οἰκεῖα τῆς τέχνης ἐστὶν, ὅσα δ' οὐδὲν ὠφελεῖ πρὸς τὴν τοῦ τέλους ποίησιν, οὐκ οἰκεῖα. πάντα-
χόθεν οὖν ὁ λόγος ἐπὶ τὸ τέλος ἔρχεσθαι κελεύει, καὶ τούτῳ κρίνειν τὰς τέχνας. δεῖ τοῦτο γὰρ ἐν ταῖς ἐνεργείαις ταῖς

καθόλου,

καθόλου, καὶ τοῖς οἰκείοις θεωρήμασι, καὶ ταῖς ἀρχαῖς. ἐξαλλάττονται γοῦν οὖν καὶ αἵδε καὶ τὰ τέλη τῶν τε-
χνῶν. ἡ μὲν γὰρ ὑγεία τὸ τέλος ἐστίν. ἐν θερμοῖς δ' αὐτὴ καὶ ψυχροῖς καὶ ὑγροῖς καὶ ξηροῖς. ἐν τούτοις δηλονότι καὶ ἡ τῆς
ὕλης ἀρχὴ καὶ ἡ τῆς θεωρίας ἀρχὴ περὶ τὴν τούτου γνῶσιν, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως, ἰατρῷ τε καὶ φυσικῷ, καὶ τοῦ-
το δ' αὐτὸ, τὸ οὐχ ὡσαύτως. ἀπὸ τοῦ τέλους τῶν ἐπιστημῶν ἐγνώσθη τε καὶ διεκρίθη, καὶ προσηκόντως ἀεὶ τὸ τέ-
λος ὁ λόγος ἐξευρίσκει, κανόνα τε καὶ κριτήριον ἁπάντων τῶν κατὰ τὰς τέχνας. ἡ γάρ τοι σύστασις ἁπάσης
τέχνης, τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν εἴληφεν. οὔτε γὰρ ἰατρικὴν ἄν τις ἐπενόησε συστήσασθαι μὴ προϋποτεθείσης ὑγείας.
οὔτε οἰκοδομικὴν, εἰ μὴ κἀνταῦθα οἰκίας ὠρέχθη. οὔθ' ὑφαντικὴν, εἰ μὴ πρότερον ἐσθῆτος. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ τὰς
τέχνας ἁπάσας συνιστᾶσα, τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν εἴληφεν. ἐπιδέδεικται δ' ἑτέρωθι, πῶς ἄν τις ὑποκειμένου
τοῦ τέλους, τὴν τέχνην αὐτοῦ κατὰ μέθοδον ἐξευρίσκοι, καὶ χρὴ πρότερον ἐν ἐκείνῳ γυμνάσασθαι τῷ λόγῳ, τὸν
ἀκριβῶς θέλοντα τοῖς ἐνεστῶσιν ἀκολουθεῖν. εἴσεται γὰρ ἐναργῶς ὑπὸ μίαν τε καὶ τὴν αὐτὴν θεωρίαν ἄμ-
10 φω πίπτοντα τὰ μόρια, τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ θεραπευτικόν. ἐγὼ δ' ἂν εἰς τόδε τὸ πρᾶγμα πάντα μεταφέρων τὰ
δ' ἑτέρων ἐπὶ πλεῖστον ἀκριβωμένα, λάθοιμ' ἂν ἐμαυτὸν ὑπὲρ τὰς μυριάδας καὶ μηκοδοῦς βίβλους ἀπο-
τείνας αὐτό. ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ περὶ τὸ τοῦ σώματος ἀγαθὸν τέχνη μία πάντως ἐστὶν ἔκ τε τῶν εἰρημένων ἔμπροσθεν
αὐτάρκως οἶμαι δεδεῖχθαι, κἀκ τῶν ἐξῆς ῥηθησομένων, οὐδὲν ἧττον δειχθήσεται. οὐ μὴν ὅτι γε προσήκει ὀνο-
μάζειν αὐτὴν, ἤδη πω πέφανται. τάχα γὰρ οὔτ' ἰατρικὴν, οὔτε γυμναστικὴν, ἀλλ' ἕτερόν τι. τάχα δ' οὐκ ἔστιν
ὅλως ὄνομα τῆς τέχνης ἐκείνης, ὥσπερ οὐδ' ἄλλων πολλῶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὀλίγον ὕστερον ἐπισκεψώμεθα. τὸ δ' οὖν,
εἰ μὲν ἓν, τὸ τοῦ σώματος ἡμῶν ἀγαθὸν, ὅτιπερ ἂν ᾖ, καθάπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν οὐσιῶν, ἓν δὲ καὶ τέ-
χνην αὐτοῦ μίαν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν πάντων ἀληθὲς εἶναι φημὶ, καὶ τὴν αὐτήν γε μέθοδον ἅμα σὺν ὑπάρ-
χειν. μιᾶς οὖν οὔσης περὶ τὸ τοῦ σώματος ἀγαθὸν τέχνης, ἤδη σκοπούμεθα σύμπαντ' αὐτῆς τὰ μόρια. πάντως
γάρ που καταψόμεθα καὶ τὸ καλούμενον ὑγιεινὸν, ἥν τινα ἔχει τὴν δύναμιν, ἵνα κἀνταῦθα μεθόδῳ τινὶ ποιώ-
20 μεθα τὴν τομὴν, ἐπισκεψόμενοι τὸ γένος τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐν αὐτῷ μόνῳ τῷ θεωρῆσαι
τὸ τέλος αὐτῆς ἐστὶν, ὥσπερ τῆς ἀριθμητικῆς τε καὶ ἀστρονομικῆς, καὶ φυσικῆς. ἀλλά τι καὶ πράττει περὶ τὸ
σῶμα, παντὶ δῆλον. ὅτι δ' οὐδὲν αὐτῷ τῷ πράττειν τελευτᾷ, καθάπερ ἡ ὀρχηστικὴ μηδὲν ὅταν ἐνεργοῦσα παύ-
σηται δεῖξαι δυναμένη, καὶ τοῦτ' εὔδηλον εἶναι νομίζω. δῆλον οὖν, ὡς ἤτοι τῶν ποιητικῶν, ἢ τῶν κτητικῶν ἐστι
τεχνῶν, ἐπειδὴ μήτε τῶν θεωρητικῶν εὑρέθη, μήτε τῶν πρακτικῶν, ἀλλ' οὐκ ἔστι τῶν κτητικῶν, ὥσπερ ἡ ἀσπα-
λιευτική τε καὶ ἡ ἀγκιστρευτικὴ, καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν, ἡ θηρευτική. χειροῦνται γὰρ αὗται τῶν ὄντων τι, καὶ
κτῶνται. ποιοῦσι δ' οὐδὲν αὗται, πρότερον οὐκ ὄν. ἐκ λοιπῶν οὖν τῶν ποιητικῶν, ἐστὶν ἡ περὶ τὸ σῶμα τάνῦν ἐρω-
μένη τέχνη. διττὸν δὲ καὶ τούτων ἐστὶ τὸ ἔργον, ἢ γοῦν ὅλον τι ποιοῦσιν πρότερον οὐκ ὂν, ἢ κατὰ μέρος ἐπανορθοῦν-
ται πεπονηκός. ἀλλ' ἡ ζητουμένη νῦν τέχνη ποιεῖν μὲν ἀδυνάτος ὅλον ἀνθρώπου σῶμα, κατὰ μέρη δ' ἐπανορ-
θοῦσθαι δύναται, παραπλησίως τῇ τῶν ἱματίων ἀκεστικῇ. καὶ οὐδ' ἐνταῦθα πάντα τὸν αὐτὸν ἐκείνῃ τρόπον.
30 ἡ γὰρ φύσις οὕτω γε, καὶ ποιεῖ τὸ σῶμα, καὶ αὖθις ἐπανορθοῦται κάμνον, ὡς ἡ περὶ τὴν ἐσθῆτα τέχνη. ταύ-
της δ' ὑπηρετική τίς ἐστιν ἡ νῦν ζητουμένη. συγχωρείσθω οὖν, ἵν' ὁ λόγος προΐῃ, καλεῖν ἡμᾶς αὐτὴν ἐπανορθω-
τικήν. ἀλλ' ἤτοι κατὰ μεγάλα τὴν ἐπανόρθωσιν ἢ κατὰ σμικρὰ ποιεῖται, τὸ μὲν δὴ κατὰ μεγάλα μόρια αὐτῆς
ἰατρικόν τε καὶ θεραπευτικὸν ὀνομαζέσθω, τὸ δὲ κατὰ σμικρὰ, φυλακτικόν. ἔστι μὲν οὖν καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ με-
γάλα παμπόλλη, τις ἡ διαφορά. πᾶν γὰρ ποσὸν, εἰς ἀνάριθμόν τε πλῆθος ἐγχωρεῖ τέμνειν. ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ πρό-
κειται νῦν ὑπὲρ αὐτῶν λέγειν, ἀφείσθω μὲν τοῦτο, τεμνέσθω δὲ, τὸ κατὰ σμικρόν. δοκεῖ δὲ καὶ τοῦτο τέμνεσθαι
διαφοραῖς ἐπισήμοις τριχῶς. ἡ γὰρ τὸν ἄκρως τε καὶ τελέως ὑγιαίνοντα παραλαβὼν, ἐν τούτῳ φυλάττει, καὶ
ταυτὶ μὲν αὐτὸ τὸ τμῆμα προσαγορεύουσιν, εὐεκτικόν. ἕτερον δ' ἀναθρεπτικὸν τῶν νενοσηκότων, ὃ δὴ καὶ κα-
λοῦσιν ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἀναληπτικόν, ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστι τὸ καλούμενον ὑπ' αὐτῶν ἰδίως ὑγιει-
νόν. κοινῶς γὰρ καὶ τοῦτο φυλακτικὸν ἅμα καὶ ὑγιεινὸν ὀνομάζεται. ταῦτ' οὖν τὰ τρία μόρια τοῦ φυλακτικοῦ τὰ
40 νῦν εἰρημένα, τὸ ἀναληπτικὸν, τὸ ὑγιεινὸν, τὸ εὐεκτικὸν, ἔστι μὲν τοῦ κατὰ σμικρὰ ἐπανορθωτικοῦ μέρους τῆς
τέχνης ἀλλήλων δὲ διαφέρει, τῷ μᾶλλον τε καὶ ἧττον, μᾶλλον μὲν κατὰ σμικρὰ τὸ εὐεκτικὸν, ἧττον δὲ αὐτοῦ τὸ ὑγιει-
νὸν, ἐκείνου δ' ἧττον κατὰ σμικρὰ ἐπανόρθωσιν ποιεῖται τὸ ἀναληπτικόν. ἔνιοι δὲ καὶ τέταρτον ἐν τούτῳ τὸ φυ-
λακτικὸν τμῆμα προστιθέασιν, τὸ καλούμενον ὑπ' αὐτῶν ἰδίως προφυλακτικὸν, ἀντίστροφον ἔχον δύναμιν
τῷ τοὺς ἐκ νοσημάτων ἄρτι πεπαυμένους ἀνακομίζοντι. δῆλον ὡς ἄμφω ταῦτα ἐπαμφοτερίζει πως τοῖς ἐναν-
τίοις μορίοις ὅλης τῆς τέχνης, λέγω δὲ τὸ κατὰ μεγάλα, καὶ τὸ κατὰ μικρὰ, τὸ μὲν θεραπευτικὸν ὅτι κατὰ με-
γάλα πρόδηλον παντὶ, τὸ δ' εὐεκτικόν τε καὶ ὑγιεινὸν, ὅτι κατὰ σμικρὰ, καὶ τοῦτ' εὔδηλον. ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν
ἐστὶ τὸ ἀναληπτικὸν ὀνομαζόμενον, καὶ τὸ προφυλακτικὸν, ὡς μὲν πρὸς τὸ ὑγιεινὸν οὐ κατὰ σμικρὰ τὴν ἐπα-
νόρθωσιν ποιούμενον, ὡς δὲ πρὸς τὸ θεραπευτικὸν, οὐ κατὰ μεγάλα. καί μοι δοκοῦσιν οὐδ' ὅσοι ταῦτ' ἄμφω τὰ
μόρια προσαγορεύουσιν, οὐδ' ἕτερα, κακῶς δοξάζειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕτερος λόγος, ἐν δὲ τῷ νῦν προκει-
50 μένῳ σκέμματι τοῦ φυλακτικοῦ μέρους τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης ὑποκείσθω τρία τὰ τμήματα, τὸ μὲν, ἐπὶ
τῶν κατὰ φύσιν ὑγιαινόντων σωμάτων τεταγμένον. τὸ δ' ἐπὶ τῶν καθ' ἕξιν, τὸ δ' ἐπὶ τῶν εὐεκτούντων, καὶ τὸ μὲν ἀναλη-
πτικὸν ὀνομαζέσθω, μηδὲν ἔτι ὑπὲρ ὀνόματος αὐτοῖς νῦν διαφερόμεθα, τὸ δ' ὑγιεινὸν, τὸ δ' εὐεκτικὸν, ἐπὶ μὲν, τὸ βέλ-
τιον ἄγονται τὰ πρότερα δύο, φυλάττον δ' ἐν αὐτῷ, τὸ εὐεκτικόν. καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων ἀναμνησθῶμεν τοῦ προ-
κειμένου σκέμματος. ἦν δ' ὡς οἶμαι τοιόνδε. πότερον ἰατρικῆς ἐστιν ἢ γυμναστικῆς μόριον τὸ καλούμενον ὑγιεινόν.
εὐλόγως οὖν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἔφαμεν ὡς εἰς ὁρισμὸν ἐμπίπτει τὸ σύμπαν ζήτημα. τί ποτε γάρ ἐστιν ἰατρικὴ, καὶ
τί ποτε γυμναστικὴ γνόντες, οὐκ ἂν ἔτι χαλεπῶς εὕροιμεν ὁποτέρας αὐτῶν ἐστι τὸ ὑγιεινόν. αὐτὸ μὲν γὰρ ὅτι
ποτ' ἐστὶ τὸ ὑγιεινὸν, ἤδη μοι δοκῶ πεφάνθαι σαφῶς, ἢ γὰρ τὸ φυλακτικὸν ἅπαν, ἢ τῶν τούτων τι μορίων τριῶν.

ὑπαρχόντων ἐν τῷ μέσῳ, ὃ περὶ τὴν καθ' ἕξιν ὑγίειαν ἀναστρέφεται, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ λοιπὸν περὶ ὀνόματος ἡ ζή-
τησις εἶναι, τὸ δὲ πρᾶγμ' αὐτὸ μηκέτ' ἀμφισβήτησιν ἔχειν, ἔστ' ἂν ὁμολογῆταί τε καὶ μένῃ τὰ προδιειλεγμέ-
να· καὶ δὴ διελθὼν αὐτὰ διὰ κεφαλαίων, ἐπὶ τὴν τῶν ὀνομάτων ἐξήγησιν, οὕτω τρέψομαι. φημὶ δὴ καθάπερ
ἀποτελεσμάτων ἀγαθῶν, καὶ οἰκίας τε καὶ ὑποδημάτων, οὕτω καὶ τοῦ σώματος εἶναί τινα τέχνην, ἧς μιᾶς οὔσης
δύο ταῦθ' ὑπάρχειν μόρια, δημιουργικὸν μὲν τὸ ἕτερον, ἐπανορθούμενον δὲ θάτερον, καὶ ταῦθ' ὑπάρχειν ἀμέσως
τῇ φύσει πρότερον, συνεργάζεσθαι δ' εἰς τὸ ἕτερον αὐτῶν τὸ ἐπανορθωτικὸν ἀνθρωποτέραν τέχνην, ἧς εἶναι
διττὰ μόρια, θεραπευτικὸν μὲν καὶ ἰατρικὸν τὸ ἕτερον· φυλακτικὸν δὲ θάτερον· ὀνομάζεσθαι δὲ τὸ φυλακτικὸν
τοῦτο, καὶ ὑγιεινόν. εἶναι δ' αὐτοῦ τρία τμήματα, τὸ μὲν ἀναληπτικόν, τὸ δ' εὐεκτικόν, τὸ δὲ ὁμωνύμως τῷ παντὶ προ-
σαγορευόμενον, ὑγιεινὸν εἴτ' οὖν τὸ σύμπαν φυλακτικόν, εἴτε τὸ μόριον αὐτοῦ ζητεῖ τις, ὁποτέρας ἐστὶ τέχνης
10 ἆρα ἰατρικῆς, ἢ γυμναστικῆς, ὅλον αὐτὸ χρὴ τὸ πρᾶγμα διελθόντα, καθάπερ ἐγὼ νῦν ἐποίησα, λέγειν οὕτως
ἐφεξῆς· ὡς μιᾶς οὔσης τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης, ἔξεστιν εἰ βούλει καλεῖν αὐτὴν ἰατρικήν, εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις οὕτω,
γυμναστικήν, εἰ δ' οὐδὲ τοῦτο, τὴν ὅλην ἀνώνυμον εἰπὼν εἶναι, τὸ μὲν ἕτερον αὐτῆς τμῆμα, κάλει ἰατρικήν, τὸ δ'
ἕτερον γυμναστικήν· εἰ δὲ μηθ' οὕτως ἐθέλεις ὑγιεινήν τινα τέχνην τὴν ἀντιδιαιρουμένην τῇ θεραπευτικῇ, καὶ
ταύτης εἰ βούλει μέρη διαιτητικὴν εἰπὲ καὶ γυμναστικήν· εἰ γὰρ καθ' ἕκαστον ἐξηγήσῃ τῶν ὀνομάτων, οὕτως ἀκο-
λουθήσει τὸ σύμπαν, ἥν φασί τινες ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' οὐχ ὡς ἂν ἐγὼ φαίην βουληθῶ διαιρεῖσθαι χρὴ περὶ τῶν
ὀνομάτων, ἀλλ' ὡς ὀρθῶς ἔχει διελθεῖν. αὖθις οὖν ἡμῖν ἐστί, καὶ τούτοις ἀποκριτέον ὧδέ πως. εἰ μέλλεις μνημονεύειν
ὦ οὗτος, ὡς οὐκ ἔτι περὶ πραγμάτων ἡ σκέψις, ἀλλ' ἐξήγησιν ὀνομάτων μοι προὐβέβληκεν, οὐδὲ τοῦτ' ἀναδύο-
μαι, φημὶ δή σοι περὶ τῶν ὀνομάτων, οὐ μόνον τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐδὲν ἔχειν εἰπεῖν σαφές.
ἀλλ' εἴτ' ἐκ τῆς τῶν ἀσσυρίων φωνῆς τοὔνομα, παρὰ τῶν ἀσσυρίων αὐτῶν μανθάνειν χρῆναι τὸ πρᾶγμα καθ' οὗ
20 τὸ ὄνομα λέγουσιν, εἴτ' ἐκ τῆς τῶν περσῶν, ἢ ἰνδῶν, ἢ ἀράβων, ἢ αἰθιόπων, ἢ ὅλως ὧντινοῦν, ἐκείνων πυνθάνεσθαι·
τὸ γὰρ ὄνομα ῥηθὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ μόνον, οὐδὲν ἐνδείκνυται. τὸ μὲν οὖν ἐμὸν ἀκήκοας. εἰσὶ δὲ οἳ λέγουσιν ἐν-
δείκνυσθαι σφίσιν τοὔνομα, καὶ τούτου ἐγὼ πάμπολλα συναθροίσας ὀνόματα κελτῶν, καὶ θρᾳκῶν, καὶ μυσῶν
καὶ φρυγῶν, ἐκέλευον ἐφ' ἑκάστου λέγειν τὸ δηλούμενον πρᾶγμα, τῶν δὲ ἐν τῇ τῶν ἑλλήνων φωνῇ μόνῃ δύνα-
σθαι τοῦτο ποιεῖν εἰπόντων ἐξῆς προὔτεινα λιμένα, τῶν δ' εἰπόντων, ἵνα περ αἱ νῆες ὁρμῶσιν· ἀλλὰ θετταλούς γε
ἔφην τὴν ὑφ' ἡμῶν προσαγορευομένην ἀγορὰν, οὕτως ὀνομάζειν. οἱ δὲ ἠγνόουν τὴν τῶν θετταλῶν ἐπίστασθαι
διάλεκτον, ὥσπερ οὐκ αὐτὸ δὴ τοῦτο ὁμολογοῦντες· ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγετο, μηδὲν τῶν ὀνομάτων ἐφ' οὗ κεῖ-
ται πράγματος ἄλλως δύνασθαι μαθεῖν, ἢ παρ' αὐτῶν τῶν θεμένων διδαχθέντα. πρὸς μὲν δὴ τοὺς οὕτως ἐμπλή-
κτους, ἕτερός μοι γέγραπται λόγος ἰδίᾳ, τῷ δὲ τὰ πράγματα αὐτὰ μαθεῖν θέλοντι μάλιστά τε καὶ πρῶτα καὶ
τοῦθ' ὡς ἔργον χρηστὸν σπουδάζοντι, τῷ δ' ἐπ' αὐτοῖς ὀνόματα τῆς πρὸς ἀλλήλους ἕνεκα διαλέκτου μαθεῖν ἐπι-
30 ποθοῦντι τὴν τῶν ἀλλήλων ἐξηγήσομαι χρῆσιν, οὐ δ' οὖν τούτων ἁπάντων ἐπὶ πᾶσιν ὀνόμασιν, τουτὶ μὲν γὰρ
ἑρμηνευτικῆς τινός ἐστιν ἢ γραμματικῆς ἐμπειρίας, ἀλλὰ τῶν ἀττικῶν μὲν μάλιστα. δεύτερον δ' ἤδη καὶ τῶν
ἰώνων ἔχειν ἐμπειρίαν. ὁμολογήσω τινὰ καὶ τῶν δωρικῶν ὀνομάτων, ὥσπερ γε καὶ τῶν αἰολικῶν, ἀλλ' ἐν ταύ-
ταις μὲν ταῖς διαλέκτοις ἀγνοεῖν μᾶλλον, ἢ γινώσκειν τὰ πλεῖστα. τῆς ἀτθίδος δ' αὖ γινώσκειν τὰ πλείω, ἢ
» ἀγνοεῖν ὁμολογήσαιμ' ἄν, εἰ δὲ βούλει σοι καὶ περὶ τῶν ὀνομάτων εἰπεῖν, Ὅμηρος μὲν φησί. ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολ-
» λῶν ἀντάξιος ἄλλων. ἰούς τ' ἐκτάμνειν, ἐπί τ' ἤπια φάρμακα πάσσειν. πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα. πολλὰ δὲ
» λυγρά. ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων, ὡς τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἰωμένης τὰ κάμνοντα σώματα, διά τε
φαρμάκων καὶ χειρουργίας. εἰ δ' ἔτι καὶ τρίτον ἄλλο μόριον ἰάσεως ὑπῆρχε τὸ διαιτητικὸν, ἐν τοῖς καθ' Ὅμηρον
χρόνοις, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, ὁ δ' ἐμοῦ πρεσβύτερός τε ἅμα καὶ τὰ τῶν ἑλλήνων πράγματα πιθανώτε-
ρος ἐπίστασθαι. πλάτων ὁ φιλόσοφος, οὐ πάνυ τι χρῆσθαι φησὶ τοὺς παλαιοὺς ἀσκληπιάδας τούτῳ τῷ μέρει
40 τῆς τέχνης. ἀλλ' ὅτι γε τῆς ἰατρικῆς ἐστὶ μέρη ταῦτα τὰ τρία, καὶ ὡς ἡ τὰ παρὰ φύσιν ἔχοντα σώματα θε-
ραπεύουσα τέχνη πρὸς ἁπάντων ἑλλήνων ἰατρικὴ καλεῖται, σχεδὸν οὐδεὶς ἀντιλέγει. γυμναστικῆς δὲ τέχνης, οὔπω
μὲν ἦν τοὔνομα, καθ' Ὅμηρον, οὐδὲ καλεῖταί τις ὅλως γυμναστὴς ὥσπερ ἰατρὸς, ὅπου γε καὶ παρὰ Πλάτωνος, τὸ μὲν τῆς
γυμναστικῆς ὄνομα, οὐ πολλάκις εὑρεῖν ἐστὶν, παιδοτρίβην μέντοι καλεῖν μᾶλλον ἢ γυμναστὴν τὸν τεχνίτην αὐτῆς.
ἤρξατο γὰρ ὀλίγον ἔμπροσθεν τῶν Πλάτωνος χρόνων ἡ τέχνη τῶν γυμναστῶν, ὅτε περ καὶ τὸ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα
συνέστη, πάλαι μὲν γὰρ εἷς ἀνὴρ ἐργάτης τῶν κατὰ φύσιν ἔργων, ἀληθῶς εὐεκτικὸς εἰς ἀγῶνα καταβαίνων, οὐ
πάλην μόνον, ἀλλὰ καὶ δρόμον ἠγωνίζετο, καί τις ἐνίκα πολλάκις εἰς ἄμφω τε ταῦτα καὶ ἀκοντίζων καὶ το-
ξεύων καὶ δισκοβολῶν, καὶ ἅρματος ἐπιστατῶν, ὕστερον δὲ διεκρίθη, καὶ οἷον περ ἕνα πεποίηκεν Ὅμηρος ἐπιὼν
εἰς μὲν πάντα τὰ κατὰ φύσιν ἔργα, πάντων ἥσσων. ἀγαθὸν δὲ πυγμήν, ἧς ἐν ἄθλοις μόνοις ἡ χρεία, τοιοῦτοι πάν-
τες ἐγένοντο, μήτ' ἀρόσαι, μήτε σκάψαι, μήθ' ὁδὸν ἀνύσαι, μήτ' ἄλλο μηδὲν εἰρηναῖον ἔργον, ἔτι δὲ μᾶλλον πολέμι-
50 ον ἐργάσασθαι καλῶς δυνάμενοι. τὴν τούτων τῶν ἀνθρώπων εὐεξίαν ἔμπροσθεν ἐμεμψάμεθα, καὶ τὴν ἐπισταθοῦ-
σαν αὐτοῖς ὁμοίως γυμναστικήν, ἄλλην δ' εὐεξίαν ἐπῃνέσαμεν, ἀσφαλῆ τε ἅμα καὶ πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἁπά-
σας ἐνεργείας χρηστήν, ἧς ὗλαι ποιητικαί τε ἅμα καὶ φυλακτικαὶ δύ' εἰσίν, ἥ θ' ὑγιεινὴ προσαγορευομένη δίαιτα, καὶ
γυμνασία. τεττάρων γὰρ οὐσῶν τῶν πασῶν ὑλῶν κατὰ γένος ὑφ' ὧν ἀλλοιοῦται τὸ σῶμα, χειρουργίας, καὶ
φαρμακείας, καὶ διαίτης, καὶ γυμνασίων. ἡ μία μὲν ἄχρηστος τοῖς νοσοῦσιν, αἱ δύο δὲ τοῖς κατὰ φύσιν
ἔχουσιν. ὁ μὲν γὰρ νοσῶν, εἰς πολλὰ καὶ φαρμάκων καὶ χειρουργίας, καὶ διαίτης δεόμενος, εἰς οὐδὲν δεῖται
γυμνασίων. ὁ δ' ὑγιαίνων ἀκριβῶς, γυμνασίων μὲν χρῄζει, καὶ διαίτης τινὸς, οὔτε δὲ φαρμάκων, οὔτε χειρουργίας
προσδεῖται. τῆς οὖν ὑγιεινῆς τέχνης, μέρος ἐστὶν ἡ γυμναστική. καὶ αὐταρκῶς περὶ ἀμφοῖν ἡμᾶς ἐδίδαξεν Ἱππο-
κράτης. ὅσα τε χρὴ γινώσκειν ἄρθρων τε πέρι καὶ χωρίων, καὶ ὑδάτων καὶ ἀνέμων καὶ ὡρῶν, ὡσαύτως ἐδεσμά-

των, τὰ πέρι καὶ πομάτων καὶ ἐπιτηδευμάτων, ἀκριβέστατα γράψας ἅπαντα. συμπληροῦται δ' ἐκ τούτων
ἡ δίαιτα, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὑπέρ τε καιροῦ, καὶ ποσότητος, καὶ ποιότητος, οὐ γυμνασίων μόνον, ἀλλὰ καὶ
τρίψεως αὐτάρκως διεξῆλθεν. ἔοικε δὲ Πλάτων ἀπὸ μορίου ὀνομάζειν τὸ σύμπαν μόριον, οὐχ ὑγιεινὴν τέχνην,
ἀλλὰ γυμναστικὴν προσαγορεύων, ὅτι τε ἐξαίρετον ἴδιον ὑπάρχει τοῖς ὑγιαίνουσιν, ὡς ἂν μηδ' ὅλως αὐτῷ χρω-
μένων τῶν νοσούντων, ὅτι τε τοῦτο μόνον ἐνόμιζεν ἐπιστάτου δεῖσθαι. τὸ μὲν γὰρ ὑγιαῖνον ἀκριβῶς σῶμα ταῖς
κατὰ φύσιν ὀρέξεσιν χρώμενον, οὔτ' ἐν τοῖς ποιότησιν, οὔτ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς χρήσεως ἐξαμάρτοι ἄν τι περὶ τὰ
σιτία. περὶ μὲν δὴ τούτου λόγος ἕτερος. ἀλλ' ὅτι γε καὶ Πλάτων ἑτέραν μὲν οἶδε τὴν ὡς μόριον τῆς περὶ τὸ σῶ-
μα τέχνης γυμναστικὴν, ἑτέραν δὲ τὴν νῦν εὐδοκιμοῦσαν, ἐκ τῶν δ' ἂν μάλιστα μάθοις. ὑπογράψω γάρ σοι
» τὰς ῥήσεις αὐτοῦ. πρώτην μὲν τὴν ἐκ Γοργίου τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσαν. δυοῖν ὄντοιν πραγμάτοιν, δύο
10 λέγω τέχνας, τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ, πολιτικὴν καλῶ, τὴν δὲ ἐπὶ τῷ σώματι, μίαν μὲν οὕτως ὀνομάσαι
» οὐκ ἔχω σοι, μιᾶς δ' οὔσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας. δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικὴν, τὴν δὲ ἰα-
» τρικήν. ἐνταῦθα μὲν οὖν ὅτι τε μία τοῦ σώματος ἐστὶν ἡ θεραπευτικὴ τέχνη, δύο ἔχουσα τὰ πρῶτα μό-
ρια, σαφῶς ἐδήλωσεν ὁ Πλάτων. ὅτι δὲ τῶν μὲν μορίων αὐτῆς ἐστὶν ὀνόματα, τῆς δ' ὅλης οὐκ ἔστιν, ὅτι τε καὶ
πρὸς τὸ βέλτιστον ἀποβλέπει, καὶ ὡς ἡ εὐεξία τοῦτ' ἐστὶν, ἐκ τῶν τοιῶνδε φανερόν, ὧν ἕκαστα τῷ βιβλίῳ
διῆλθεν. σῶμά που καλεῖς τι καὶ ψυχήν, πῶς γὰρ οὔ; οὐκοῦν καὶ τούτων οἴει τινὰ εἶναι ἑκατέρου εὐεξίαν; ἔγωγε. τὴν
δὲ δοκοῦσαν μὲν εὐεξίαν, οὖσαν δ' οὔ. οἷόν τε τοιόνδε λέγω· πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα, οὓς οὐκ ἂν ῥᾳδίως
αἴσθοιτό τις, ὅτι οὐκ εὖ ἔχουσιν. ἀλλ' ὁ ἰατρός τε καὶ τῶν γυμναστικῶν τις. εἶτα τοῖς ἑξῆς. ὅτι τε πρὸς τὸ βέλτιστον μὲν
ἀποβλέπουσιν οἵδε. πρὸς δ' αὖ τὸ ἥδιστον, ὁ ὀψοποιός τε καὶ ὁ κομμωτής, αὐτός γε διεξέρχεται, τὴν μὲν τῶν
τοὺς ἀθλητὰς γυμναζόντων, γυμναστικὴν, ὑποδυομένην μὲν ὀνόματι σεμνῷ, κακοτεχνίαν δὲ οὖσαν, οὔπω μὲν
20 εἰς τοσοῦτον ἀποκεχωρηκυῖαν τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς ὅσον αὐτὴν νῦν προήγαγον. ἤδη δ' ἀρχομένης, οὐ πρὸς τὸ βέλ-
τιον ἀποβλέπειν, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς ἰσχὺν τῶν ἀντιπάλων καταβλητικήν, ἐν τῷ τρίτῳ τῆς πολιτείας ἐμέμ-
» ψατο, λέγων ὧδε, καὶ μὰ Δία ἡ δ' οὖς σχεδόν τι γε πάντων μάλιστα, εἴ γε περαιτέρω γυμναστικῆς ἡ περιττὴ αὕτη
» ἐπιμέλεια τοῦ σώματος, καὶ γὰρ πρὸς οἰκονομίας, καὶ πρὸς στρατείας καὶ προσεδρείας ἀρχὰς ἐν πόλει δύσκο-
» λος. τὸ δὲ μέγιστον ὅτι καὶ πρὸς μαθήσεις ἁστινασοῦν, καὶ ἐννοήσεις τε καὶ μελέτας πρὸς ἑαυτὴν χαλεπὴ κεφα-
» λῆς τινὸς, ἀεὶ διατάσεις καὶ ἰλίγγους. ὑποπτεύουσα καὶ αἰτιωμένη ἐκ φιλοσοφίας ἐγγίνεσθαι. ὥστε ὅ τῇ ταύ-
» τῃ ἀρετῇ ἀσκεῖται καὶ δοκιμάζεται πάντῃ ἐμπόδιον. κάμνειν γὰρ οἴεσθαι ποιεῖ ἀεὶ, καὶ ὠδίνοντα. μή ποτε λέ-
γειν περὶ τοῦ σώματος ἔτι δὲ σαφέστερον ἐν τοῖς ἑξῆς, ὡς οὐκ ἰσχὺν καταβλητικὴν οἴεται τέλος εἶναι τῆς γυμναστι-
κῆς, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας χρείαν ἐνεδείξατο λέγων ὧδε. αὐτὰ μὲν τὰ γυμνάσια καὶ τοὺς πόνους
» πρὸς τὸ θυμοειδὲς τῆς φύσεως βλέπων, κἀκεῖνο ἐπεγείρων πονήσει μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχύν. οὐχ ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἀθληταὶ
30 ῥώμης ἕνεκα σιτία καὶ πόνους μεταχειρίζονται, δῆλος οὖν ἐξ ἁπάντων ὁ Πλάτων ἐστὶν, τὴν Ἱπποκράτους ἀκρι-
βῶς φυλάττων γνώμην ὑπὲρ τῆς γυμναστικῆς τέχνης ταύτης, ἧς τὸ τέλος ἐστὶν, ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία. μέμφε-
ται γὰρ αὐτὴν, ὡς ἄχρηστον εἰς τὰς πολιτικὰς πράξεις ἁπάσας, ὅπερ ἐν λόγῳ περιλαβὼν ἐκεῖνος, ὧδέ πως
ἀπεφήνατο. διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. ὅτι δὲ καὶ σφαλερὰ πρὸς ὑγίειαν ἡ μάλιστα κα-
τορθουμένη διάθεσις αὐτῶν ἐστὶν, ἐφ' ἣν σπεύδουσι, καὶ ὡς καὶ τοῦτ' ἐγίνωσκον Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων, εἴρη-
ται μὲν καὶ δι' ἄλλων, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδήπερ ἅπαξ κατέστην εἰπεῖν τι περὶ τῆς μοχθηρᾶς εὐεξίας τε καὶ γυ-
μναστικῆς, ὑπομνησθήσομαι καὶ τούτων, ὡς ἔνι μάλιστα διὰ βραχυτάτων τῆς ὑγιείας ἐν συμμετρίᾳ τινὶ τετα-
γμένης, ἀμετρίας ἐστὶ δημιουργὸς ἡ τοιαύτη γυμναστικὴ, πολλὴν καὶ πυκνὴν αὔξουσα σάρκα, καὶ πλῆθος αἵμα-
τος ὡς ἔνι μάλιστα γλισχροτάτου παρασκευάζουσα. βούλεται γὰρ οὐ τὴν ἰσχὺν αὐξῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄγ-
κον τε καὶ τὸ βάρος τοῦ σώματος ὥστε καὶ ταύτῃ χειροῦσθαι τὴν ἀνταγωνιστήν. οὔκουν ἔτι χαλεπὸν οὐδὲν ἐξευρεῖν,
40 ὡς διὰ τοῦτο ἄχρηστός τε πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἐστὶν, καὶ ἄλλως σφαλερά. ὅπερ γὰρ ἐν ἁπάσαις ταῖς ὄν-
τως τέχναις, ἀγώνισμα ἐστὶ μέγιστον εἰς ἄκρον ἀφικέσθαι τοῦ σκοποῦ. τοῦτ' ἐν ταύτῃ μοχθηρότατόν ἐστιν, καὶ ὡς φυ-
σικήν τινα διάθεσιν. ἀλλ' ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγεν. οὐ φύσει κατασκευαζούσης. τὰ μὲν γὰρ τῆς φύσεως ἀγαθὰ,
προϊόντα τε καὶ ἐπιδιδόντα, καὶ αὐξανόμενα, γίνεται βελτίω. τὰ δ' οὐ φύσει πάντα, τοσούτῳ χαλεπώτε-
ρα, ὅσῳ καὶ μείζω. ὅθεν ἄφωνοί τινες αὐτῶν ἐξαίφνης, ἕτεροι δ' ἀναίσθητοι, καὶ ἀκίνητοι, καὶ τελέως ἀπόπλη-
κτοι γίνονται, τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου τοῦ δὲ, καὶ τοῦ πλήθους ἀποσβέσαντός τε τὴν ἔμφυτον θερμασίαν, ἐμφρά-
ξαντός τε τὰς διεξόδους τοῦ πνεύματος. ὅσοι δ' ἂν αὐτῶν τὰ πραότατα πάθωσιν, ἀγγεῖον ῥήξαντες ἐμοῦσιν, ἢ
πτύουσιν αἷμα. τοὺς μὲν δὴ τῆς τοιαύτης εὐεξίας δημιουργοὺς, ὧν ἐστὶ τὰ θαυμαστὰ ταυτὶ συγγράμματα, νῦν ὑπὸ
τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων περιφερόμενα, τελέως ἤδη τοῦδε τοῦ γράμματος ἀποδιαπομπησόμεθα. γνώσεις
γὰρ δή που καὶ σὺ, Θρασύβουλε φίλτατε, μηδ' ἀποκρίσεως αὐτοὺς ἀξιουμένους ὑπ' ἐμοῦ. τί γὰρ ἂν καὶ πλέον εἴη
50 τοῖς χθὲς μὲν καὶ πρώην πεπαυμένοις τοῦ παρὰ φύσιν ἐμπίπλασθαί τε καὶ κοιμᾶσθαι, τόλμης δ' εἰς τοσοῦ-
τον ἥκουσιν, ὥστ' ὑπὲρ ὧν οὐδὲ τοὺς ἱκανῶς ἠσκηκότας ἀκολουθίαν τε καὶ μαχομένων διάγνωσιν ἔχειν εὐπετῶς
ἀποφαίνεσθαι, περὶ τούτων ἀναισχύντως διατείνεσθαι. τί μάθοιεν ἂν οὗτοι βαθὺ καὶ σοφὸν καὶ ἀκριβὲς ἀκούσαντες
τι θεώρημα, θαυμαστὸν μὲν γὰρ ἂν ἦν, εἰ τοῖς μὲν ἐκ παίδων ἀσκουμένοις ἐν τοῖς ἀρίστοις μαθήμασιν, οὐχ ἅπασιν
ὑπάρχει κριταῖς ἀγαθοῖς εἶναι τῆς τοιαύτης θεωρίας, ὅσοι δ' ἀσκοῦνται μὲν ὥστ' ἐν ἄθλοις νικᾶν, ἀφυεῖς δὲ ὄν-
τες κἀκεῖ στεφάνων μὲν ἠτύχησαν, ἐξαίφνης δ' ἂν ἐφάνησαν γυμνασταί, τούτοις ἄρα μόνοις ὑπάρξει νοῦς περιτ-
τὸς, καὶ μὴν ἐγρήγορσις μᾶλλον καὶ φροντὶς οὐκ ἀμαθὴς, ἢ ὕπνος, ὀξὺν τὸν νοῦν ἀπεργάζονται, καὶ τοῦτο
» ἁπάντων σχεδὸν αἰῶν ᾄδεται, διότι πάντων ἐστὶν ἀληθέστατος, ὡς γαστὴρ ἡ παχεῖα τὸν νοῦν οὐ τίκτει τὸν λεπτόν.
ἴσως οὖν ἡ κόνις ἔτι μόνη σοφίαν αὐτοῖς ἐδωρήσατο. τὸν μὲν γὰρ πηλὸν, ἐν ᾧ πολλάκις ἐκυλινδοῦντο τις ὑπολαμ-

καίτοι σοφίας εἶναι δημιουργὸν, ὁρῶν γε καὶ τοὺς σὺν ἐν αὐτῷ διατρίβοντας, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἀποπάτοις
εἰκὸς, ἐν οἷς δημερεύουσιν, ἀγχίνοιαν φύεσθαι, καὶ μὴν παρὰ ταῦτ' οὐδὲν ἄλλο πρότερον ἔπραττον. ὅλον γὰρ ἑωρῶ-
μεν αὐτῶν τὸν βίον ἐν ταύτῃ τῇ περιόδῳ συστρεφόμενον, ἢ ἐσθιόντων, ἢ πινόντων, ἢ κοιμωμένων, ἢ ἀποπατούντων, ἢ
κυλινδουμένων ἐν κόνει τε καὶ πηλῷ. τούτους οὖν ἀποπεμψάντες, οὐ γὰρ κακοτεχνίας ἀλλὰ τέχνας ἥκομεν
ἐπισκεψόμενοι, τοὺς τῆς ὄντως γυμναστικῆς ἐπιστήμονας ἤδη καλῶμεν, Ἱπποκράτην τε καὶ Διοκλέα, καὶ
Πραξαγόραν, καὶ Φιλότιμον, Ἐρασίστρατόν τε καὶ Ἡρόφιλον. ὅσοι τ' ἄλλοι τὴν ὅλην περὶ τὸ σῶμα τέχνην ἐξέ-
μαθον. ἤκουσας δή που ἀρτίως Πλάτωνος λέγοντος, ὡς οὐδέν ἐστιν ἴδιον ὄνομα. μὴ τοίνυν ζήτει ἓν ὄνομα κατὰ
πάσης τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης. οὐ γὰρ εὑρήσεις. ἀλλ' εἴπερ ποτὲ καταστείης ὑπὲρ αὐτῆς εἰπεῖν, ἀρκεί-
τω σοι Πλάτωνα μιμησαμένῳ διελθεῖν, ὡς μιᾶς οὔσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας, δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμνα-
10 στικὴν, τὴν δὲ ἰατρικὴν, ὑγιαινόντων μὲν δηλονότι τὴν γυμναστικὴν, νοσούντων δὲ τὴν ἰατρικήν, ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλ-
λον ἐπισκέψεως ἄξιον, ὅτι μὴ τὴν ὑγιεινὴν τέχνην ὁ Πλάτων ἀντιδιεῖλε τῇ ἰατρικῇ, καθάπερ ἐποίησαν οἱ προει-
ρημένοι πάντες ἄνδρες, ὧν εἰ βούλει μνημονεύσωμεν ἑνὸς, ἐπειδὴ καὶ πρόχειρα πᾶσίν ἐστιν αὐτῶν συγγράμ-
» ματα. λέγει τοίνυν Ἐρασίστρατος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὑγιεινῶν. οὔτε γὰρ ἰατρὸν εὑρεῖν ἐστιν ὅστις δέδωκεν αὑτὸν εἰς
» τὴν περὶ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείαν. εἶτ' ἐφεξῆς. αἱ μὲν γὰρ παρά τι πάθος γινόμεναι ἀπεψίαι, καὶ αἱ τού-
» των θεραπεῖαι εἰς ἰατρικῶν καὶ οὐκ εἰς τὴν τῶν ὑγιεινῶν πραγματείαν ἐμπίπτουσιν. εἶτ' αὖθις, ἔτι προελθών. εἰ δέ τις
» εἴη φαυλότης περὶ τὸ σῶμα, δι' ἣν τὰ προσφερόμενα αἰεὶ διαφθείρεσθαι, καὶ οὐκ εἰς τὴν αὐτὴν κακοχυμίαν
» τοῖς προϋπάρχουσιν ἥξει, τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἰατροῦ καὶ οὐχ ὑγιεινοῦ, λύειν. εἶτ' ἐφεξῆς, τὸ λέγειν περὶ τούτων
» ἢ λύειν ταύτας, ἰατροῖς καὶ οὐχ ὑγιεινοῖς ἐπιβάλλει. φαίνεται γὰρ οὗτος οὐ μόνον ὑγιεινὴν τινὰ ὀνομάζων τέχνην
ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἀλλὰ καὶ τὸν τεχνίτην αὐτῆς, ὑγιεινὸν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τὸν τῆς ἰατρικῆς ἰατρὸν, ἵνα
20 τῆς περὶ τὸ σῶμα θεραπευτικῆς τέχνης, ἧς οὐδὲν ἦν ὄνομα τοῖς Ἕλλησιν ἴδιον εἰς δύο τὰ πρῶτα τμηθείσης, ὥσ-
περ αὐτὰς τὰς τέχνας ἰατρικήν τε καὶ ὑγιεινὴν, οὕτως καὶ τοὺς τεχνίτας αὐτῶν ὀνομάζομεν, ὑγιεινόν τε καὶ ἰα-
τρόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἐχρήσαντο τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλ' ὡς ἔοικεν, οὔπω κατὰ Πλάτωνα σύ-
νηθες ἦν τοῖς Ἕλλησιν, οὔτε ὑγιεινὴν τὴν τέχνην, οὔτε τὸν ἐπιστήμονα καλεῖν ὑγιεινόν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ τοῦ Ἱππο-
κράτους ὑγιεινὸν, ὑγιεινὸν, ἀλλὰ περὶ διαίτης ἐπιγέγραπται, τὸ δέ τι περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τόπων. τάχα
δ' ὡς ἔφην, οὐδὲ χρείαν εἶναι διαίτης ὁ Πλάτων ἐνόμιζεν τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἀλλ' ἀρκεῖν μόνην γυμναστικήν. οὐδὲ γὰρ
τὸ ἀναληπτικὸν μόριον, ἢ τὸ προφυλακτικὸν ἴσως ἡγεῖται προσήκειν τῇ γυμναστικῇ. μέσα γὰρ ὡς ἔφην αὐτὰ
τεταγμένα, δυνατόν ἐστιν, ὁποτέρῳ τις βούλεται προσνέμειν. ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα τις ἰατροῖς ἀναφέρειεν, ὀλίγον
ἔστι τὸ ὑγιεινὸν, ἀέρων τε πέρι, καὶ ὑδάτων καὶ χωρίων καὶ γυμνασίων, καὶ σιτίων ἐπισκοπούμενον. καίτοι γε οὐδὲ
περὶ σιτίων ἁπάντων, ἀλλ' ὅσα τοῖς ὑγιαίνουσιν ἁρμόττει μόνον. τάχα δ' ἐπειδὴ καὶ τὰ τῶν ἀέρων τε καὶ χω-
30 ρίων καὶ ὑδάτων ἔφθανεν ἤδη γινώσκεσθαι τοῖς ἰατροῖς, ὡς ἂν καὶ πρώτου τοῦ θεραπευτικοῦ μορίου συστάντος,
οὐδὲν ἔτι προσεπιμαθεῖν αὐτῶν ἀπέλειπεν, εἰς τὸ μὴ μόνον ἰατροῖς, ἀλλὰ καὶ ὑγιεινοῖς γενέσθαι, πλὴν τῆς περὶ τὰ
γυμνάσια τέχνης. οὐκοῦν οὐδὲ ἀπεικὸς, οὐδ' ἀπὸ μόνου τοῦ προσαγορευθέντος ὀνομασθῆναι τὸ σύμπαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
ὑπὲρ ὀνόματος ἐστὶν, οὐ περὶ πράγματος σκοπεῖσθαι. καὶ εἴ τις, ὅπερ καὶ πρόσθεν εἶπον, αὐτὸ δὴ τοῦτο γινώσκων,
ὅτι μὴ καὶ περὶ πράγματος ὁ λόγος, ἀλλ' ὀνόματος ἐστὶν, ἐμὲ κελεύσειεν ἀποφαίνεσθαί τι καὶ περὶ τοῦδε, βέλ-
τιον ὀνομάζειν ἐρῶ τοὺς δύο τὰ πρῶτα μόρια φάσκοντας τῆς ὅλης τέχνης, ὑγιεινόν τε καὶ θεραπευτικόν, ἐπεὶ ἐν
ταῖς μεθόδοις ταῖς διαιρετικαῖς ἐμάθομεν ἀντιδιαιρεῖν ἀλλήλοις ὁμογενῆ πράγματα. τῷ γὰρ, εἰ τύχοι, τῶν
ζώων εἰπόντι, τὰ μὲν ἄνυδρα, τὰ δ' ἔνυδρα, προσθεῖναι τούτων τὰ λοιπὰ, προφανῶς ἄτοπον. ἡ μὲν γὰρ προτέρα
διαίρεσις ἔμπυρά τε καὶ ἔγγεια προσκεῖσθαι ποθεῖ. ταῦτα γὰρ ἀνάλογόν ἐστι τοῖς ἀερίοις τε καὶ ἐνύδροις. ἡ δ' αὖ
δευτέρα, τοῖς λογικοῖς ἀντιδιαιρεῖσθαι βούλεται τὰ ἄλογα. κατὰ ταυτὰ δὲ, καὶ τῷ μὲν θνητῷ τὸ ἀθάνατον, ἀγρίῳ
40 δὲ, τὸ ἥμερον, καὶ πεζῷ, τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ νηκτόν. ἐσχάτη γὰρ ἀτοπία τῶν ζώων, εἰ τύχοι, τὰ μὲν ἀθάνατα λέγειν εἶναι, τὰ
δὲ πεζὰ, τὰ δὲ δίποδα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὧδε τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης, εἴ τις ἐθέλοι τέμνων, ἐξευρίσκων
τὰ μόρια, τὸ μὲν τοὺς νοσοῦντας ἰώμενον, ἰατρικῆς τέχνης λεχθήσεται, τὸ δὲ τῶν ὑγιαινόντων, προνοούμενον
ὑγιεινῆς. καὶ τούτου γ' ἔτι κάλλιον, ὡς ἡμεῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν. τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης ἐπανορθωτικῆς τινος
οὔσης, τὸ μὲν κατὰ μεγάλα τὴν ἐπανόρθωσιν ποιούμενον, ἰατικόν τε καὶ ἰατρικὸν ὀνομασθήσεται, τὸ δὲ κατὰ σμι-
κρὰ, καὶ διὰ τοῦτο λανθάνον, εἰ τὴν ἀρχὴν ἐπανορθοῦται, φυλακτικόν. ἔτι δὲ κάλλιον ὀνομάσεις ἀπὸ τῶν ὑλῶν αὐ-
τὰ, νοσερὸν μὲν τὸ ἕτερον, ὑγιεινὸν δὲ θάτερον. εἰ δ' αὖ πάλιν ἐθέλοις τέμνειν τὸ ὑγιεινὸν, ἢ φυλακτικὸν, εἴρηται
γὰρ ὡς ἑκατέρως ἐγχωρήσει προσαγορεύειν, ἀπὸ μὲν τῆς ὑποκειμένης ὕλης εἰς τρία τεμεῖς, ὡς ἔμπροσθεν εἴρη-
ται, τό τ' ἀναληπτικὸν ὀνομαζόμενον, καὶ τὸ κατ' εἶδος ὑγιεινὸν, καὶ πρὸς τούτοις τὸ ἀνεκτικόν. ὑποβέβληται γὰρ
ἡ ἴδιος ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων ὕλη, τῷ μὲν, τὸ κατὰ φύσιν ὑγιαῖνον σῶμα, τῷ δὲ, τὸ καθ' ἕξιν, τῷ τρίτῳ δὲ, τὸ καλού-
50 μενον ἀνεκτικόν. συμβέβηκε γὰρ ὁμωνύμως λέγεσθαι τοῖς μορίοις τῆς τέχνης αὐτὰ τὰ σώματα. κατὰ δὲ τὰς
ὕλας τῶν βοηθημάτων, εἴπερ ἡ τομή σοι γίνοιτο, τετραχῆ διαιρήσεις τὴν φυλακτικήν τε καὶ ὑγιεινὴν ταύτην τέχνην.
ἔσται γὰρ αὐτῆς, ἡ μὲν, ἐν προσφερομένοις, ἡ δὲ ἐν ποιουμένοις, ἡ δ' ἐν κενουμένοις, ἡ δὲ ἐν τοῖς ἔξωθεν προσπίπτουσιν
ἀναστρεφομένη. διὰ τούτων γὰρ ἡ ὑγίεια φυλάττεται, τὸ μὲν οὖν ἐν τοῖς προσφερομένοις τῆς ὑγιεινῆς τέχνης μέρος, ἐδε-
σμάτων τ' ἐστὶ καὶ πομάτων ἐπιστήμη τῶν εἰς ὑγιείας φυλακὴν ἀνηκόντων, τὸ δ' ἐν τοῖς κενουμένοις, ἱδρώτων τε καὶ δια-
χωρημάτων, οὔρων τε, καὶ ὅλως ἁπάντων τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐκκενοῦσθαι δεομένων. τὸ δὲ τῶν ἔξωθεν
προσπιπτόντων, ἀέρος ὕδατος, ἅλμης, θαλάττης, ἐλαίου, τῶν τε ἄλλων ἁπάντων τῶν τοιούτων. ἔτι δὲ τὸ τέταρ-
τόν τε καὶ λοιπὸν, ὅπερ ἐν τοῖς ποιουμένοις ἐτέτακτο μέρος τῆς τέχνης. ἐν γυμνασίοις τ' ἐστὶ καὶ τοῖς καλουμένοις ἐπι-
τηδεύμασιν. καὶ γὰρ ἐγρήγορσις καὶ ἀγρυπνία καὶ ὕπνος καὶ ἀφροδίσιά τε καὶ θυμὸς. καὶ φροντὶς καὶ λουτρὸν ἐκ τούτου

τοῦ γένους ἐστὶ, καὶ χρὴ διαγινώσκειν τὴν ὑγιεινὴν ἑκάστου τῶν εἰρημένων, ποσότητά τε καὶ ποιότητα καὶ καιρὸν
πολλοστὸν οὖν μέρος γίνεται τῆς ὑγιεινῆς τέχνης, ἡ περὶ τῶν γυμνασίων ἐπιστήμη. δικαιότερον γὰρ οἶμαι καλεῖν ἐστὶ
γυμναστικὴν τέχνην ἥτις ἂν ἐπιστήμη τῆς ἐν ἅπασι τοῖς γυμνασίοις ᾖ δυνάμεως, ὡς τό γε περὶ τὴν κατὰ πα-
λαίστραν ἐπίστασθαι μόνον, ἐσχάτως τε μικρόν ἐστι, καὶ πᾶσιν ἥκιστα χρήσιμον. ἐρέσσειν οὖν ἄμεινόν ἐστι καὶ σκά-
πτειν, καὶ θερίζειν, καὶ ἀκοντίζειν, καὶ τρέχειν, καὶ πηδᾷν, καὶ ἱππάζεσθαι, καὶ κυνηγετεῖν, ὁπλομαχεῖν τε καὶ
σχίζειν ξύλα, καὶ βαστάζειν, καὶ γεωργεῖν, ἅπαντά τε τἆλλα κατὰ φύσιν ἐργάζεσθαι κρεῖττον, ἢ κατὰ παλαί-
στραν γυμνάζεσθαι, καὶ σοὶ πάρεστιν ἤδη σκοπεῖν, οὐ μόνον ὅτι πολλοστόν ἐστι μόνον ὑγιεινῆς τέχνης ἡ γυμναστικὴ, ἐλά-
χιστον δ' αὖ πάλιν ἐστὶ τῆς γυμναστικῆς, τὸ περὶ τὴν κατὰ παλαίστραν μόριον, ὅτι τε τούτῳ παράκειται τὸ τῶν
ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα, καὶ διαθέσεως τινὸς ἀπεργαστικὸν οὐ φύσει, καὶ κακοτεχνίαν ἐπιστατοῦσαν ἔχον ἀποδυο-
10 μένων μὲν τέλει χρηστῶν τῆς εὐεξίας, ἄλλο δ' ἔτι μᾶλλον, ἢ εὐεξίαν ἐργαζόμενον, ἀλλὰ τῆς μὲν τοιαύτης κακοτεχνίας
οἱ δυστυχῶς ἀθλήσαντες ἐξαίφνης ἐπιστήμονες ἀναφαίνονται. τῆς δ' ὄντως γυμναστικῆς, Ἱπποκράτης καὶ ὁ προειρη-
μένος ἅμ' αὐτῷ χορὸς, ἐπιστήμων ἐστί. ὥσπερ δ' ἐν τοῖς κατὰ ἰατρικὴν, οὐχ ἅπασιν ὀρθῶς ἅμα εἴρηται πάντα, κα-
τὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδὲ περὶ γυμνασίων. ἀλλὰ νῦν οὐ πρόκειται διελέγχειν τοὺς κακῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἐγνω-
κότας, ἀλλ' ἐξηγεῖσθαι τοὔνομα τῆς γυμναστικῆς. ὡς ἔστιν ἐπιστήμη τις ἥδε τῶν ἐν γυμνασίοις δυνάμεων, ὥσπερ ἡ
φαρμακευτικὴ, τῶν ἐν φαρμάκοις. ἄμφω γὰρ ταῦτα τὰ μόρια τὴν κλῆσιν ἀπὸ τῶν ὑλῶν ἔσχηκεν, ὁμοίως τοῖς
ἄλλοις, οἷς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. καὶ δῆλον ὡς ὅσοι τὴν γυμναστικὴν ἀντιδιαιροῦσι τῇ ἰατρικῇ, κακῶς γινώσκου-
σιν. ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ὕλης, ἡ δ' ἀπὸ τῆς καθόλου τε καὶ γενικῆς ἐνεργείας ὠνόμασται. πρῶται μὲν γάρ εἰσιν αἱ
κατὰ μέρος ἐνέργειαι, καθῆραι δι' ἐλλεβόρου καὶ σκαμμωνίας, εἰ τύχοι, καὶ τεμεῖν φλέβας, καὶ ὅσον οὖν ἐκ-
κόψαι, καὶ ἀσιτῆσαι προστάξαι, καὶ λοῦσαι ψυχρῷ. ἐπ' αὐταῖς δ' ἕτεραι γενικώτεραί τε, καὶ ἤδη καθόλου,
10 φαρμακεῦσαι, καὶ χειρουργῆσαι, καὶ διαιτῆσαι, καὶ τούτων ἁπασῶν κοινὴ, τὸ ἰᾶσαι, καθάπερ οἶμαι πάλιν,
ἐπὶ ταῖς περὶ τὰ ὑγιαίνοντα γινομέναις ἐνεργείαις ἁπάσαις, κοινὴ ἡ φυλακὴ, καὶ ὅστις ἀντιδιαιρεῖται τῷ ἰα-
τρικῷ τὸ φυλακτικὸν, ὁμογενῶν ποιεῖται τὴν ἀντίθεσιν. ἄμφω γὰρ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὠνόμασται, καθάπερ αὖ
πάλιν ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης ὕλης, τό γε νοσερὸν καὶ ὑγιεινόν. ἀπὸ δὲ τῆς τῶν βοηθημάτων ὕλης, τό τε φαρ-
μακευτικὸν ὠνόμασται καὶ τὸ γυμναστικόν. τὸ μὲν γὰρ τοῦ νοσεροῦ τε καὶ ἰατρικοῦ, μέρος ὑπάρχει, τὸ δὲ τοῦ ὑγιει-
νοῦ τε καὶ φυλακτικοῦ. προσέχειν δ' ἐνταῦθα τὸν νοῦν χρὴ, μὴ πλανηθῶμεν τὸν αὐτὸν ἀποδείξαντες τῷ γυμνα-
στικῷ, τὸν ἐπιστάτην τοῦ παλαίσματος, καὶ μόριόν τι ποιήσαντες ὅλης τῆς γυμναστικῆς, ἣν ὡς ἂν εἴποι τις παλαι-
στρικήν. ὁ γὰρ ἐπιστάμενος τά τε παλαίσματα σύμπαντα, καὶ τῶν τρίψεων ἁπάσας καλῶς ἐργάζεσθαι τὰς
κατὰ μέρος, ἐνεργείας ἀνάλογόν ἐστι σιτοποιῷ καὶ μαγείρῳ καὶ οἰκοδόμῳ, δημιουργεῖν μὲν ἐπισταμένοις, ἄρ-
τους τε, καὶ ὄψα, καὶ οἰκίας, οὐ μὴν ἐπαΐουσί γ' οὐδὲν, οὐδὲ γινώσκουσιν, ὅτι τε χρηστὸν ἐν αὐτοῖς καὶ μὴ χρηστὸν
30 ἢ τινά τε δύναμιν ἔχον ἕκαστον αὐτῶν ἐστὶ πρὸς ὑγίειαν. ἡ μὲν οὖν προνοουμένη τοῦ σώματος ἡ μέση τέχνη μία, κα-
θάπερ εἴρηται πολλάκις. αἱ δ' ἄλλαι τὰς ὕλας ταύτῃ παρασκευάζουσιν. οὔτε γὰρ οἷς ἄμεινόν ἐστιν ὑποδεδέσθαι
μὲν καὶ ἀνυποδέτους εἶναι σκυτοτόμος οἶδεν, οὔθ' οἷς ὑποδεδέσθαι μὲν, ἀλλὰ τοῖον ἢ τοῖον ὑπόδημα. τοῦτο μὲν γὰρ
Ἱπποκράτης γινώσκει. καὶ κελεύει γε τῷ δέ τινι φορεῖν ἀρβύλας τὰς πηλοπατίδας, οὐ μὴν αὐτός γε δη-
μιουργήσει τὰς ἀρβύλας οὐ μᾶλλον ἢ ὁ στρατηγὸς τὸ κράνος καὶ τὸν θώρακα καὶ τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ
τὴν μάχαιραν καὶ τὰς κνημῖδας. οὐδὲ γὰρ ὁ οἰκοδόμος οἶδεν ὑψηλῆς πέρι καὶ ταπεινῆς οἰκήσεως, οὐδὲν ἔτι πρὸς
ἀνατολὴν ἢ δύσιν ἐστραμμένης, οὐδέ γε τῆς πρὸς βορρᾶν τε καὶ ψυχρᾶς ἢ νοτίου καὶ θερμῆς, οὐδὲ σκοτεινῆς ἢ
φωτεινῆς, οὐδὲ καταγαίου τε καὶ ὑπερῴου, καὶ νοτερᾶς, καὶ ξηρᾶς, ἀλλ' ὅλως ἀγνοεῖ, τίνα μὲν ὠφέλειαν ἕκαστον
τούτων ἔχει, τίνα δὲ βλάβην, ὥσπερ γε καὶ ὁ σιτοποιὸς οὐκ οἶδεν, ὅτῳ χρὴ καθαρὸν ἄρτον διδόναι, καὶ ὅτῳ συγ-
κομιστὸν, οὐδὲ ὅτῳ πολὺν, ἢ ὀλίγον, οὐδ' ἐν ὅτῳ καιρῷ. κατασκευάζει μέντοι καλῶς αὐτούς. ὡσαύτως δὲ καὶ
40 ὁ μάγειρος, ἢ φακῆν, ἢ πτισάνην, ἢ χόνδρον, ἢ τεῦτλον, ἤ τι τῶν ἄλλων ἐπίσταται σκευάζειν, οὐκ εἰδὼς οὐδενὸς
αὐτῶν τὴν δύναμιν. αἱ μὲν δὴ τοιαῦται τέχναι τὰς ἁπάσας ὕλας παρασκευάζουσι τῇ θεραπευτικῇ τοῦ σώ-
ματος, ὥσπερ αὐταῖς ταύταις ἕτεραι, τῷ μὲν σιτοποιῷ, τοὺς πυροὺς ὁ γεωργὸς καὶ κλίβανον ὁ ἰπνοπλάστης, καὶ
ὁ ὑλοτόμος τὰ ξύλα, καὶ ὁ τέκτων τὸν ἄβακα, τῷ τέκτονι δ' αὐτῷ πάλιν ἄλλος μὲν ἀξίνην, ἄλλος δὲ σταθμὴν, ἄλλος
δ' αὖ τὰ ξύλα. καὶ σκυτοτόμῳ δὲ κατὰ ταῦτα τὴν μὲν σμίλην, ἡ χαλκευτικὴ, τὰ σκῦτα δὲ βυρσοδεψικὴ, τὸν
καλόποδα ἡ τεκτονική. καὶ οἰκοδόμῳ δὲ λατύποι τε, καὶ λιθοτόμοι, καὶ πλινθουργοί. καὶ τέκτονες, οἱ μὲν λίθους, οἱ
δὲ πλίνθους, οἱ δ' ἐπιτήδεια ξύλα προπαρασκευάζουσιν. αἱ μὲν οὖν τοιαῦται τέχναι σύμπασαι, προσδέον-
ταί τε ἀλλήλων καὶ παρασκευάζουσι τὰς τελεωτέρας τάς θ' ὕλας αὐτὰς ἐξ ὧν ἐργάζονται τὸ τέλος, ὄρ-
γανά τε χρηστὰ, δι' ὧν ἐκείνας κοσμοῦσιν. ἁπάσαις δ' αὐταῖς ἐφέστηκεν, οἷον ἀρχιτεκτονική τις ἡ θεραπευτι-
50 κὴ τοῦ σώματος, καὶ κελεύει τῇ μὲν οἰκοδομικῇ τοιάνδε τινὰ τὴν οἰκίαν, τῇ δὲ σκυτοτομικῇ τὸ ὑπόδημα, καὶ τῇ
μὲν σιτοποιητικῇ τὸν ἄρτον. τῇ δ' αὖ μαγειρικῇ τοὔψον, ἑκάστῃ τε τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστη πέφυκεν, ἀλλὰ ταύ-
της τῆς περὶ τὸ σῶμα θεραπευτικῆς, ἡ ὑγιεινὴ μόριον ἦν, καὶ ταύτης τετραχῆ τεμνομένης. ἑνὸς τῶν μορίων
ἡ γυμναστικὸν μόριον. αὕτη τοίνυν ἔτι ἀρχιτεκτονική τίς ἐστι. τοσῶνδε τεχνῶν, ἱππευτικῆς μὲν ὅταν ἱπ-
πάζεσθαι δέῃ διδάσκουσα μέτρον καὶ καιρὸν καὶ ποιότητα, κυνηγετικῆς δὲ, καὶ συμπάσης θεραπευτικῆς;
ὅταν αὖ τούτων ἡ χρεία καλῇ, κατὰ ταὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ σκαπτόντων, καὶ θεριζόντων, καὶ ὑλοτομούντων, καὶ ἐρεσ-
σόντων, καὶ ὀρχουμένων, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἐνεργούντων ἐπιστατεῖ τι καὶ ἄρχει καὶ προστάττει μία τῶν τοιούτων ἐστὶ τε-
χνῶν καὶ ἡ περὶ τὰ παλαίσματα, καλοῦμεν δ' αὐτὴν εἰ βούλει, παιδοτριβικὴν, αὕτη μὲν οὐδ' ἐπαΐουσα τῶν
πρὸς ὠφέλειάν τε καὶ βλάβην τοῦ σώματος, εὐσχήμονας δὲ καὶ πολυειδεῖς καὶ καταβλητικὰς καὶ ἀπόνους ἐξευρί-
σκουσα λαβάς τε ἅμα καὶ κινήσεις, οὐδὲν ἧττον τῆς ὀρχηστικῆς. ἀλλ' ἐκείνη μὲν οὐκ ἀντιποιεῖται τῆς περὶ τὸ σῶμα

θεραπείας, ἡ παιδοτριβικὴ οὐκ οἶδ' ὅπως ὑπ' ἀμαθείας ἐσχάτης, οἷον εἴπερ ἐκτός τις οἰκέτης ἐπανίσταται
δεσπότῃ χρηστῷ, τῇ γυμναστικῇ, καθάπερ οἰκέτης ὁπλίτης, ἢ ἱππεύς, ἢ τοξότης, ἢ σφενδονίτης, ἢ ἀκοντιστὴς
ἀντιλέγοι τῷ στρατηγῷ, παρατάττοντί τε καὶ ὁπλίζοντι, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξάγοντι, καὶ αὖθις ἡσυχά-
ζειν κελεύοντι, μαίνοιτο γὰρ ἄν που κἀκεῖνος, εἰ τὸν στρατηγὸν εἰς τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας προσκαλούμενος,
εἶτα βελτίων εὑρισκόμενος, ἢ κοινωνεῖν ἀξιοῖ τῆς ἀρχῆς, ἢ μέρος ἀφαιροῖ τὴν αὐτοῦ τέχνην τῆς στρατη-
γικῆς. μαίνοιτο δ' ἂν οὐδὲν ἧττον οἶμαι καὶ ὁ παιδοτρίβης, ἢ κοινωνεῖν γυμναστικῆς, ἢ μέρος ἔχειν αὐτῆς οἰόμενος.
ὑπηρέτης γάρ ἐστι μόνον. ὥσπερ γὰρ ὁ στρατιώτης τῆς στρατηγικῆς, οὕτως καὶ ὁ παιδοτρίβης. αὐτὸς γὰρ ἡ μὲν
γυμνάζει, τῆς γυμναστικῆς, ἣν δ' ἀσκεῖ τέχνην παλαισμάτων, ἑτέρας αὖ τινός ἐστιν ἐπιτηδεύσεως ὑπηρέτης, ἣν
μὲν ἐγὼ ὀνομάζω καταβλητικήν. οὐ μόνον δ' αὐτοὺς οὕτως καλοῦσιν οἱ τοὺς ἀθλητὰς ἀσκοῦντες, ἀλλὰ γυμναστὰς ὀνο-
10 μάζουσι. καίτοι κατά γε τὴν ἀλήθειαν, ἕτερον μέν ἐστι παιδοτριβική, καθάπερ ἡ τοξευτική. καταβλητι-
κὴ δέ, οἷόνπερ ἡ στρατηγική. γυμναστικὴ δὲ οἷον ἡ ἰατρική, καὶ διτταῖς ὑπηρετεῖ τέχναις ἐφεστώσαις ἑκάστῃ τῶν τοιού-
των. οὕτω δὲ καὶ ἡ σκυτοτομική, τὸ μέν, ὡς στρατιώτῃ τινὶ χρηστὸν ὑπόδημα παρὰ τῆς στρατηγικῆς ἐκδιδάσκεται
τὸ δέ, ὡς εἰς ὑγείαν ἐπιτήδειον, ὑπὸ τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης, ἐργάζεσθαι κελεύεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ μα-
γειρική, τὸ μὲν εἰς ὑγείαν ὄψον, ἰατρῷ τε καὶ ὑγιεινῷ παρασκευάζει, τὸ δ' εἰς ἡδονήν, τέχνῃ μὲν οὐκ ἔτι ταύτῃ γε οὐδε-
μιᾷ, κολακείᾳ δέ τινι τὸ τέλος, οὐ τὴν ὑγείαν, ἀλλὰ τὴν ἡδονὴν πεποιημένῃ. καὶ δὴ οὖν καὶ παλαιστική, τὸ μὲν
εἰς ὑγείαν χρηστόν, ὑγιεινοῖς τε καὶ γυμνασταῖς παρασκευάζει, τὸ δὲ εἰς διάθεσιν ἀθλητικήν, ἐκείνῃ τῇ κακοτεχνίᾳ
τῇ πολλάκις εἰρημένῃ, τῇ καλούσῃ μὲν ἑαυτὴν γυμναστικήν. κάλλιον δ' ἂν ὀνομασθείη, καταβλητική, καὶ γὰρ οὖν
καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὴν οἱ λάκωνες καββαλικήν, καὶ καββαλικωτέρους ἑαυτῶν γε φασὶν εἶναι τοὺς ἐν ταύτῃ
τεθραμμένους, οὐκ ἰσχυροτέρους. ὅπου γε καὶ ἡ ὑγιαίνουσα πολιτεία, μισεῖ ταύτης τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ βδελύτ-
20 τεται, πάσης μὲν τῆς εἰς τὸν βίον ἰσχύος, ἀναιρετικὸν ὑπάρχον, οὐκ εἰς ἀγαθὴν δὲ τοῦ σώματος ἄγον διάθεσιν.
ἐγὼ γοῦν ἐπειράθην ἐμαυτοῦ πολλάκις ἰσχυροτέρου τῶν ἀρίστων εἶναι δοκούντων, καὶ πολλοὺς στεφανίτας ἀγῶ-
νας ἀνῃρημένων ἀθλητῶν, εἴτε γὰρ ὁδοιπορείαις ἁπάσαις ἄχρηστοι τελέως ἦσαν, εἴτε ταῖς πολεμικαῖς πρα-
ξεσιν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν πολιτικαῖς τε καὶ γεωργικαῖς, εἰ δέ που καὶ φίλῳ νοσοῦντι παραμεῖναι δέοι, πάντων ἀχρη-
στότατοι, συμβουλεῦσαί τε καὶ συσκέψασθαι, καὶ συμπρᾶξαι. ταῦτα μὲν, ὥσπερ γε καὶ οἱ σύες, ἀλλ' ὅμως οἱ
τούτων ἀτυχέστατοι, καὶ μηδεπώποτε νικήσαντες, ἐξαίφνης ἑαυτοὺς ὀνομάζουσι γυμναστάς, εἶτ' οἶμαι καὶ κε-
κράγασιν, οὐδὲν ἧττον τῶν συῶν ἐκμελεῖ, καὶ βαρβάρῳ φωνῇ. τινὲς δ' αὐτῶν καὶ γράφειν ἐπιχειροῦσιν, ἢ περὶ τρίψεως,
ἢ εὐεξίας, ἢ ὑγιείας, ἢ γυμνασίων, εἶτα προσάπτεσθαι τολμῶσι καὶ ἀντιλέγειν, οἷς οὐδ' ὅλως ἔμαθον, οἷος ὁ πρώ-
ην μὲν Ἱπποκράτει ἐγκαλῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς ἀποφηναμένῳ περὶ τρίψεως; ἐπειδὴ ἡμᾶς ἀφικομένους ἠξίωσάν τινες τῶν
παρόντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ἅπαντα διελθεῖν αὐτοῖς τὸν λόγον, εἶτ' ἐφαίνετο ἁπάντων πρῶτος ὑπὲρ
30 αὐτῆς Ἱπποκράτης, ἀποφηνάμενος ἄριστα, παρελθὼν εἰς τὸ μέσον ἐξαίφνης ὁ αὐτοδίδακτος ἐκεῖνος γυμνα-
στής, ἐκδύσας παιδάριον, ἐκέλευσεν ἡμᾶς τρίβειν τε τοῦτο καὶ γυμνάζειν, ἢ σιωπᾶν περὶ τρίψεως, καὶ γυμνασίων,
εἶτ' ἐφεξῆς ἐβόα, ποῦ γὰρ Ἱπποκράτης εἰσῆλθεν εἰς σκάμμα; ποῦ δ' εἰς παλαίστραν; ἴσως οὐδ' ἀλείφεσθαι κα-
λῶς ἠπίστατο. οὗτος μὲν οὖν ἐκεκράγει τε καὶ ἄλλως οὐδὲ σιωπῶν ἀκούειν ἐδύνατο, καὶ μανθάνειν τὰ λεγόμενα.
ἡμεῖς δὲ κατὰ σχολὴν τοῖς παροῦσι διελέχθημεν, ὡς ὅμοιον ὁ κακοδαίμων ἐκεῖνος ἐργάζοιτο μαγείρῳ τε καὶ
σιτοποιῷ περὶ πτισάνης, ἢ ἄρτου διαλέγεσθαι τολμῶντι, κἄπειτα φάσκοντι. ποῦ γὰρ Ἱπποκράτης ἐν μαγειρείῳ διέ-
τριψεν, ἢ ἐν μύλωνι. σκευασάτω γοῦν μοι πλακοῦντα, καὶ ἄρτον καὶ ζωμόν, καὶ λοπάδα, ἔπειθ' οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν
διαλεγέσθω. τί ποτ' οὖν φήσεις ἰατροὺς ὀνομάζομεν Ἱπποκράτην τε καὶ τὸν ἀπ' αὐτοῦ χορόν, εἴπερ οὐ κατὰ πά-
σης τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης τοὔνομα φέρομεν, ἀλλὰ κατὰ μόνου τοῦ μέρους αὐτῆς, ὃ τοὺς κάμνοντας ἰᾶται.
φαίνεται μὲν γὰρ ὅλην μεταχειρισάμενος τὴν τέχνην, ὡς μηδὲ τὸ περὶ τὰ γυμνάσια μέρος αὐτῆς ἀπολιπεῖν, ὅτι
40 πρώτου συστάντος ὅλης τῆς τέχνης μέρους τοῦ θεραπευτικοῦ, διότι καὶ μάλιστα κατήπειγεν, ὕστερον δὲ κατὰ πολ-
λὴν σχολὴν αὐτῷ προστεθέντος τοῦ φυλακτικοῦ τε καὶ ὑγιεινοῦ προσαγορευομένου, τὴν ὅλην τέχνην ἀπὸ τοῦ
μέρους ὀνομασθῆναι συνέβη, καθάπερ ἐπ' ἄλλων πολλῶν ἐγένετο. καὶ γὰρ γεωμέτρας ὀνομάζομεν, οὐ τοὺς περὶ τῶν ἐπι-
πέδων σχημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ τῶν στερεῶν ἐπισταμένους, οὐδ' ἔστιν οὐδ' εἷς νῦν ὥσπερ γεωμέτρης, οὕτως καὶ
στερεομέτρης ὀνομαζόμενος, ἀλλ' ἐκλέλοιπε τοὔνομα καθάπερ καὶ τὸ τῶν ὑγιεινῶν, οὐ τῶν σωμάτων, οὐδὲ τῶν διαιτη-
μάτων, λέγω τῶν ὑγιεινῶν, ἀλλὰ τῶν ἐπισταμένων ἀνδρῶν ταῦτα, τῶν ὑπὲρ Ἐρασιστράτου τοῖς ἰατροῖς ἀντιδιῃρημ-
μένων. ὡσαύτως δὲ καὶ τριηράρχας μὲν ὠνόμαζον οἱ παλαιοί, τοὺς ἄρχοντας τῶν τριήρων, νῦν δ' ἤδη πάντας οὕτως
καλοῦσι τοὺς ὁπωσοῦν ἡγουμένους στόλου ναυτικοῦ, κἂν μὴ τριήρεις ὦσιν αἱ νῆες. ὅμοιόν τι τούτῳ περὶ τὴν ἰατρι-
κὴν ἐγένετο, καὶ τοὺς ἰατρούς. ἀπὸ γὰρ τοῦ πρώτου συστάντος μέρους, ὅλην τε τὴν περὶ τὸ σῶμα τέχνην ὀνομασθῆναι
συνέβη τοῦ χρόνου προϊόντος ἰατρικήν, αὐτόν τε τὸν ἐπιστήμονα τῆς τέχνης, ἰατρόν. οὐκοῦν οὐδ' ἀπεικός ἐστιν ἐρω-
50 τηθέντα τινὰ νῦν ἧς τινος ἐστὶ τέχνης μέρος τὸ ὑγιεινόν, ἀποκρίνασθαι τῆς ἰατρικῆς. ἐκταθείσης δ' ἤδη ἐπὶ πλέον τῆς
προσηγορίας, καὶ μηκέτι τὸ μέρος ἀλλ' ὅλην τὴν περὶ τὸ σῶμα τέχνην σημαινούσης, Ἱπποκράτης τε δικαίως
καὶ οἱ νῦν ἅπαντες, ἰατρὸν ὀνομάζουσιν, ἴσασί τε μόρια τῆς τέχνης αὐτῆς δύο τὰ μέγιστα, θεραπευτικόν τε καὶ
ὑγιεινόν. αὐτοῦ δ' αὖ πάλιν τοῦ ὑγιεινοῦ μέρους, ἴσασι τὸ γυμναστικόν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐπιδέδεικται, καθάπερ οὖν
Ἱπποκράτης καὶ Διοκλῆς καὶ Πραξαγόρας. καὶ Φιλότιμος καὶ Ἡρόφιλος, ὅλης τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης ἐπι-
στήμονες ἦσαν. ὡς δηλοῖ τὰ γράμματα αὐτῶν, οὕτως οὖν πάλιν οἱ περὶ Θέωνα καὶ Τρύφωνα τὴν περὶ τοὺς
ἀθλητὰς κακοτεχνίαν μεταχειρίσαντες, καθάπερ αὖ καὶ τὰ τούτων δηλοῖ συγγράμματα, παρασκευήν τε
τινα γυμνάσιον ὀνομαζόντων, καὶ αὖθις ἕτερόν τε μερισμόν, ἔπειτα ἄλλο τι τέλειον, ἀποθεραπείαν δ' ἄλλο, καὶ
ζητούντων εἴτε κατὰ τὴν τοιαύτην περίοδον ἀσκητέον ἐστὶ καὶ γυμναστέον τὸν ἀθλητήν, εἴτε ἀμφισβητούντων

ἀκούσω μόριον εἶναι τῆς ἑαυτῶν τέχνης τὸ ὑγιεινόν. ὅπου γὰρ οὐδὲ τῆς ὄντως γυμναστικῆς μόριόν ἐστιν, ἀλλ' ἔμπαλιν ἐκείνη μόριον ὑγιεινοῦ, τί χρὴ περὶ τῆς τούτων κακοτεχνίας ἀμφιβάλλειν, ἣ μήτε μόριον ἐστιν ὅλως τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης, ἐπιτηδεύματός τε προσεστηκὸς, οὐκ ἀπὸ Πλάτωνος μόνον ἢ Ἱπποκράτους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀτιμαζομένου.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ.

Ἡλίκον ἀγαθόν ἐστιν εἰς ὑγείαν ὦ Ἐπίγενες γυμνάσια, καὶ ὡς χρὴ τῶν σιτίων ἡγεῖσθαι αὐτά, παλαιοῖς ἀνδράσιν αὐτάρκως εἴρηται, φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν τοῖς ἀρίστοις. ὅσον δ' ὑπὲρ τὰ ἄλλα, τὰ διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας ἐστί, τοῦτ' οὐδέπω τῶν πρόσθεν ἱκανῶς οὐδεὶς ἐξηγήσατο. δίκαιον οὖν ἡμᾶς, ἃ γινώσκομεν εἰπεῖν. ὑπὸ σοῦ δὲ κριθησόμεθα, τοῦ πάντων ἠσκηκότος ἄριστα τὴν ἐν αὐτοῖς τέχνην. χρήσιμα δ' ἱκανῶς εἰρῆσθαι δόξειε καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς ἂν μεταδῷς τοῦ λόγου γενησόμενα. φημὶ γὰρ ἄριστα μὲν ἁπάντων γυμνάσια εἶναι τὰ μὴ μόνον τὸ σῶμα διαπονεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τέρπειν δυνάμενα, καὶ ὅσοι κυνηγεσίαν, καὶ τὴν ἄλλην θήραν ἐξεῦρον, ἡδονῇ καὶ τέρψει, καὶ φιλοτιμίᾳ τὸν ἐν αὐτοῖς πόνον κερασάμενοι, σοφοί τινες ἄνδρες ἦσαν καὶ φύσιν ἀνθρωπίνην ἀκριβῶς καταμεμαθηκότες. τοσοῦτον γὰρ ἐν αὐτῇ δύναται ψυχῆς κίνησις, ὥστε πολλοὶ μὲν ἀπηλλάγησαν νοσημάτων, ἡσθέντες μόνον, πολλοὶ δ' ἑάλωσαν ἀνιαθέντες. οὐκ ἔστι δ' οὕτως ἰσχυρόν τι τῶν κατὰ τὸ σῶμα παθημάτων, ὡς κρατεῖν τῶν περὶ τὴν ψυχήν. οὔκουν οὐδ' ἀμελεῖν χρὴ τῶν ταύτης κινήσεων, ὁποῖαί τινες ἔσονται, πολὺ δὲ μᾶλλον ἢ τῶν τοῦ σώματος ἐπιμελεῖσθαι, τά τ' ἄλλα, καὶ ὅσῳ κυριώτερον σώματος ἡ ψυχή. τοῦτο μὲν δὴ κοινὸν ἁπάντων γυμνασίων τῶν κατὰ τέρψεως, ἄλλα δ' ἐξαίρετα τῶν διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας, ἃ ἔτι νῦν ἐξηγήσομαι, πρῶτον μὲν ἡ εὐπορία. εἰ γὰρ ἐννοήσαις ὅσης δεῖται παρασκευῆς τε ἅμα καὶ σχολῆς, τά τ' ἄλλα πάντα τὰ περὶ θήραν ἐπιτηδεύματα, καὶ τὰ κυνηγέσια, σαφῶς ἂν μάθοις, ὡς οὔτε τῶν τὰ πολιτικὰ πραττόντων οὐδενί, οὔτε τῶν τὰς τέχνας ἐργαζομένων, δυνατὸν μεταχειρίζεσθαι τὰ τοιαῦτα γυμνάσια. καὶ γὰρ πολλῶν ταῦτα δεῖται καὶ σχολὴν ἀγόντων, οὐκ ὀλίγην αὐτοῦ. τοῦτο δὲ μόνον οὕτω φιλάνθρωπον, ὡς μηδὲ τὸν πενέστατον ἀπορεῖν τῆς ἑαυτοῦ παρασκευῆς. οὐ γὰρ δικτύων, οὐδ' ὅπλων, οὐδ' ἵππων, οὐδὲ κυνῶν θηρευτικῶν, ἀλλὰ σφαίρας μόνης δεῖται, καὶ ταύτης μικρᾶς. οὕτω δ' εὔγνωμον εἰς τὰς ἄλλας πράξεις, ὥστ' οὐδεμιᾶς αὐτῶν ὀλιγωρεῖν ἀναγκάζει δι' αὐτό. καίτοι τί ἂν εὐπορώτερον γένοιτο, τοῦ καὶ τύχην ἀνθρωπίνην ἅπασαν καὶ πρᾶξιν προσιεμένου. τῶν μὲν γὰρ ἀμφὶ τὰς θήρας γυμνασίων τῆς χρήσεως, οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἡ εὐπορία. πολλοῦ τε γὰρ δεῖται τὴν παρασκευὴν τῶν ὀργάνων ἐκποριζόντος, καὶ ἀργίας σχολῆς, τὸν καιρὸν ἐπιτηρούσης. τούτου δὲ τῶν ὀργάνων παρασκευὴ, καὶ τοῖς πενεστάτοις ὡς εἴρηται εὔπορος, ὅ, τε καιρὸς τῆς χρήσεως καὶ τοὺς ἱκανῶς ἀσχόλους ἀναμένει. τὸ μὲν δὴ τῆς εὐπορίας αὐτοῦ, τηλικοῦτον ἀγαθόν. ὅτι δὲ καὶ πολυαρκέστατον τῶν ἄλλων γυμνασίων, ὧδ' ἂν μάλιστα μάθοις, εἰ σκέψαιο καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ὅτι τε δύναται, καὶ οἷόν τι τὴν φύσιν ἐστίν. εὑρήσεις γάρ, ἢ σφοδρόν, ἢ μαλακόν, ἢ τὰ κάτω μᾶλλον, ἢ τὰ ἄνω κινοῦν, ἢ μόριόν τι πρὸ τῶν ἄλλων, οἷον ὀσφύν, ἢ κεφαλήν, ἢ χεῖρας, ἢ θώρακα. πάντα δ' ἐξ ἴσου τὰ μόρια τοῦ σώματος κινοῦν, καὶ δυνάμενον ἐπί τε τὸ σφοδρότατον ἀνάγεσθαι, καὶ αὖθις τὸ μαλακώτατον ὑφίεσθαι, τῶν μὲν ἄλλων οὐδέν, τοῦτο δὲ μόνον τὸ διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνάσιον, ὀξύτατον ἐν μέρει καὶ βραδύτατον γενόμενον, σφοδρότατόν τε καὶ πραότατον, ὡς ἂν αὐτός τε βουληθείης, καὶ τὸ σῶμα φαίνεται ἐμμενόν. οὕτω δὲ καὶ τὰ μόρια κινεῖν μὲν ἔστιν αὐτῶν πάνθ' ὁμοῦ, εἰ τοῦτο συμφέρειν δόξειεν, ἔτι δὲ πρὸ ἄλλων ἄλλα, εἰ καὶ τοῦτό ποτε δόξειεν. ὅταν γὰρ συνιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἀποκωλύοντες, ὑφαρπάσαι τὸν μεταξὺ διαπονῶσι, μέγιστον αὐτὸ καὶ σφοδρότατον καθίσταται, πολλοῖς μὲν τραχηλισμοῖς, πολλαῖς δ' ἀντιλήψεσι παλαιστικαῖς ἀναμεμιγμένον, ὥστε κεφαλὴν μὲν καὶ αὐχένα διαπονεῖσθαι τοῖς τραχηλισμοῖς, πλευρὰς δὲ καὶ θώρακα, καὶ γαστέρα, ταῖς τε τῶν ἁμμάτων μεταρσιώσεσιν, καὶ θέσεσι, καὶ ἀπώσεσι, καὶ ἀποστηρίξεσι, καὶ ταῖς ἄλλαις παλαιστικαῖς λαβαῖς. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὀσφὺς τείνεται σφοδρῶς, καὶ σκέλη ἑδραῖα τῆς βάσεως τῷ τοιούτῳ πόνῳ. τὸ δὲ καὶ προβαίνειν, καὶ εἰς τὰ πλάγια μεταπηδᾶν, οὐ μικρὸν σκελῶν γυμνάσιον. ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, μόνον ἐστὶ δικαιότατον κινοῦν πάντ' αὐτῶν τὰ μόρια. τοῖς μὲν γὰρ προσιοῦσιν, ἕτερα νεῦρα καὶ μύες, τοῖς δ' ὑποβαίνουσιν, ἕτερα διαπονεῖται πλέον, οὕτω δὲ καὶ τοῖς εἰς τὸ πλάγιον μεθισταμένοις ἄλλα. καὶ ὅστις καθ' ἓν εἶδος κινήσεως κινεῖ τὰ σκέλη, καθάπερ οἱ θέοντες ἀνωμάλως, καὶ οὗτος ἀνίσως τὰ μόρια γυμνάζει τοῖς εἰς τὸ πλάγιον μεθισταμένοις. ἀλλὰ καὶ ὡς τοῖς σκέλεσιν, οὕτω καὶ χερσὶ τὸ γυμνάσιον τοῦτο δικαιότατον, ἐν παντὶ σχήματι λαμβάνειν ἐθιζομένων τὴν σφαῖραν. ἀνάγκη γὰρ ἐνταῦθα τὴν ποικιλίαν τῶν σχημάτων, ἄλλοτ' ἄλλους τῶν μυῶν τείνειν σφοδρότερον, ὥστε πάντας ἐν μέρει πονοῦντας ἴσην ἔχειν ἀνάπαυλαν, τοῖς ἡσυχάζουσιν τὸν χρόνον τῶν ἐνεργούντων, καὶ οὕτως ἐν μέρει πάντας ἐνεργοῦντάς τε καὶ ἀναπαυομένους, οὔτ' ἀργοὺς μένειν τὸ πάμπαν, οὔτε κόποις ἁλίσκεσθαι μόνους πονοῦντας. ὄψιν δὲ ὅτι γυμνάζειν δεῖ, μαθεῖν ἔνεστιν ὑπομνησθέντας, ὡς εἰ μή τις ἀκριβῶς τὴν ῥοπὴν τῆς σφαίρας ὅποι φέροιτο προαισθάνοιτο, διαμαρτάνειν τῆς λαβῆς ἀναγκαῖον αὐτῷ. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τὴν γνώμην ἴσην τῇ φροντίδι τοῦ τε μὴ καταβαλεῖν, καὶ τοῦ διακωλῦσαι τὸν μέσον, ἢ αὐτὸν ὑφαρπάσαι ἐν τούτῳ κατασταίη. φροντὶς δὲ μόνη καταλεπτύνει. μιχθεῖσα δέ τινι γυμνασίῳ καὶ φιλοτιμίᾳ, εἰς ἡδονὴν τελευτήσασα, τὰ μέγιστα τὸ σῶμα πρὸς ὑγίειαν, καὶ τὴν ψυχὴν εἰς σύνεσιν ὀνίνησιν. οὐ σμικρὸν δὲ καὶ τοῦτ' ἀγαθόν, ὅταν ἄμφω τὸ γυμνάσιον ὠφελεῖν δύνηται, καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν εἰς τὴν ἰδίαν ἑκατέρου ἀρετήν, ὅτι δ' ἀσκεῖν ἄμφω δύναται τὰς

μεγίστας ἀσκήσεις, ἃς μάλιστα μετιέναι τοῖς στρατηγικοῖς οἱ πόλεως βασιλέως νόμοι κελεύουσιν, οὐ χαλεπὸν κατιδεῖν.
ἐπιθέσθαι γὰρ ἐν καιρῷ, καὶ λαθεῖν ἐπιθέμενον, καὶ ὀξὺ λαβέσθαι τὴν πρᾶξιν, καὶ σφετερίσασθαι τὰ τῶν ἐναν-
τίων, ἢ βιασάμενον ἢ ἐξ ἀδοκήτου ἐπιθέμενον, καὶ φυλάξαι τὰ κτηθέντα, τῶν ἀγαθῶν στρατηγῶν ἔργα. καὶ τὸ
σύμπαν φάναι, φυλακτικόν τε καὶ φωρατικὸν εἶναι χρὴ τὸν στρατηγόν, καὶ ταῦτα τῆς τέχνης αὐτῆς ὅλης τὸ κεφά-
λαιον. ἆρ' οὖν ἄλλο τι γυμνάσιον οὕτω πρὸς ἐθίζειν ἱκανόν; ἢ φυλάττειν τὸ κτηθὲν, ἢ ἀνασώζειν τὸ μεθιστάμενον,
ἢ τῶν ἐναντίων τὴν γνώμην προαισθάνεσθαι θαυμάζοιμ' ἄν. εἴ τις εἰπεῖν ἔχοι. τὰ πολλὰ γὰρ αὐτῶν ἀπεναν-
τίον, ἀργοὺς γὰρ καὶ ὑπνηλοὺς καὶ βραδεῖς τὴν γνώμην ἐργάζεται, καὶ γὰρ καὶ ὅσοι κατὰ παλαίστραν πονοῦσιν, εἰς πο-
λυσαρκίαν μᾶλλον, ἢ ἀρετῆς ἄσκησιν φέρονται. πολλοὶ γοῦν οὕτως ἐπαχύνθησαν, ὡς δυσχερῶς ἀναπνεῖν. ἀγαθοὶ γε
οὐδ' ἂν οἱ τοιοῦτοι πολέμου γενέσθαι στρατηγοί, ἢ βασιλικῶν, ἢ πολιτικῶν πραγμάτων ἐπιτροπεῦσαι. θᾶττον ἂν τοῖς
10 ὕσιν, ἢ τούτοις τις ὁτιοῦν ἐπιτρέψειεν. ἴσως δὲ οἰήσει με δρόμον ἐπαινεῖν, καὶ τἆλλα ὅσα λεπτύνει τὸ σῶμα γυμνά-
σια. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. τὴν γὰρ ἐναντίαν ἐγὼ πάντα χρῆναι καὶ πᾶσαν τέχνην ἀσκεῖν φημὶ χρῆναι τὸ σύμμετρον,
καὶ εἴ τι μέτρου στέρεται, τοῦτ' οὐκ εἶναι καλόν. οὐκοῦν οὐδὲ δρόμους ἐπαινῶ τῷ καταλεπτύνειν τὴν ἕξιν, καὶ τῷ μη-
δεμίαν ἄσκησιν ἀνδρείας ἔχειν. οὐ γὰρ δὴ τῶν ὠκέως φευγόντων τὸ νικᾶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συστάδην κρατεῖν δυνα-
μένων. οὐδὲ διὰ τοῦτο Λακεδαιμόνιοι πλεῖστον ἐδύναντο τῷ τάχιστα θεῖν, ἀλλὰ τῷ μένοντας ἀναιρεῖν. εἰ δὲ πρὸς
ὑγίειαν ἐξετάζοις, ἐφ' ὅσον ἀνίσως γυμνάζει τὰ μόρια τοῦ σώματος, ἐπὶ τοσοῦτον οὐδ' ὑγιεινόν. ἀνάγκη γὰρ οὕτω, τὰ
μὲν ὑπερπονεῖν, τὰ δ' ἀργεῖν παντελῶς. οὐδέτερον δ' αὐτῶν ἀγαθόν. ἀλλ' ἄμφω καὶ νόσων ὑποτρέφει σπέρματα,
καὶ δυνάμιν ἄρρωστον ἐργάζεται. μάλιστα οὖν ἐπαινῶ γυμνάσιον, ὃ καὶ σώματος ὑγίειαν ἐκποριζει, καὶ μορίων εὐαρμο-
στίαν, καὶ ψυχῆς ἀρετὴν παρὰ τούτοις. ταῦτα δὲ τῷ τὸ διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας ὑπάρχει, καὶ γὰρ εἰς πάντα ψυχὴν
δυνατὸν ὠφελεῖν, καὶ τοῦ σώματος τὰ μόρια δι' ἴσου μάλιστα γυμνάζει πάντα, ὃ καὶ μάλιστα εἰς ὑγίειαν συμφέρει, καὶ
20 συμμετρίαν ἕξεως ἐργάζεται, μήτ' ἄμετρον πολυσαρκίαν, μήθ' ὑπερβάλλουσαν ἰσχνότητα φέρον, ἀλλ' εἴς τε τὰς
ἰσχύος δεομένας πράξεις ἱκανόν, καὶ ὅσαι τάχους χρήζουσιν, ἐπιτήδειον. οὕτω μὲν οὖν ὅσον ἐν αὐτῷ σφοδρότατον
οὐδενὶ τῶν πάντων κατ' οὐδὲν ἐλλείπεται. τὸ δὲ πρᾳότατον, ἴδωμεν αὖθις. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ τούτου δεόμεθα, διά τε
ἡλικίαν, ἢ μηδέπω φέρειν ἰσχυροὺς πόνους, ἢ μηκέτι δυναμένην καὶ κάματον ἔτι ὀνίναι βουληθέντες, ἢ ἐκ νόσου ἀνα-
κομιζόμενοι. δοκεῖ δέ μοι καὶ τούτῳ πλέον ἔχειν ἑτέρου παντός. οὐδὲν γὰρ οὕτω πρᾷον, εἰ πρᾴως αὐτὸ μεταχει-
ρίζοιο. δεῖ γὰρ μέσως μένοντα. τηνικαῦτα χρῆσθαι, μηδενὶ συμμέτρου ἀποστάντα, τὰ μὲν ἠρέμα προβαίνοντα. τὰ δὲ καὶ
κατὰ χώραν μένοντα, μὴ πολλὰ διαγυμνασάμενον, ἐπὶ τῷδε, τρίψεσι μαλακαῖς δι' ἐλαίου. καὶ λουτροῖς θερμοῖς
χρῆσθαι. ἔστι μὲν ἁπάντων οὖν πρᾳότατον, ὥστε καὶ ἀναπαύεσθαι δεομένοις συμφορώτατον εἶναι. καὶ ἄρρωστον δύναμιν
ἀνακαλέσασθαι δυνατώτατον, καὶ γέροντι καὶ παιδὶ συμφορώτατον. ὅσα δὲ τούτου μὲν ἰσχυρότερα, τοῦ δ' ἄκρως
σφοδροῦ πρᾳότερα, διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας ἐνεργεῖται, χρὴ καὶ ταῦτα γινώσκειν. ὅστις γε ὀρθῶς βού-
30 λεται διὰ παντὸς αὐτὰ μεταχειρίζεσθαι, καὶ γὰρ εἴποτε δι' ἀναγκαίων ἔργων, οἷα τὰ πολλὰ πολλάκις ἡμᾶς κατα-
λαμβάνει πονήσειας ἀμέτρως, ἢ τοῖς ἄνω μέρεσιν ἢ τοῖς κάτω πᾶσιν, ἢ χερσὶ μόναις ἢ ποσὶν, ἔνεστι σοι διὰ τοῦ δε τοῦ
γυμνασίου, τὰ μὲν ἀναπαῦσαι τὰ πρότερον κεκμηκότα, τὰ δὲ εἰς τὴν ἴσην ἐκείνοις κίνησιν καταστῆναι, τὰ πρότερον
ἀργὰ παντελῶς μεμενηκότα. τὸ μὲν γὰρ ἐκ διαστήματος ἱκανοῦ βάλλειν εὐτόνως, ἢ οὐδὲν τοῖς σκέλεσιν, ἢ παντά-
πασιν ὀλίγῳ χρώμενον, ἀναπαύει μὲν τὰ κάτω, τὰ δ' ἄνω κινεῖ σφοδρότερον. τὸ δ' ἐπὶ πλέον διαθέοντα καὶ ὠκέ-
ως ἐκ πολλοῦ διαστήματος, ὀλιγάκις τῇ προσχρῆσθαι τῇ βολῇ, τὰ κάτω μᾶλλον διαπονεῖ. καὶ τὸ μὲν ἐπειγομένως ἐν
αὐτῷ καὶ ταχὺ, χωρὶς συντονίας ἰσχυρᾶς, τὸ πνεῦμα μᾶλλον γυμνάζει, τὸ δ' ἕτερον, τό ἐν ταῖς ἀντιλήψεσι, καὶ
βολαῖς καὶ λαβαῖς, οὐ μὴν ταχύ γε, τὸ σῶμα μᾶλλον ἐντείνει τε καὶ ῥώννυσιν. εἰ δ' εὔτονόν τε ἅμα καὶ ἐπειγομένον εἴη
διαπονήσει τοῦτο μεγάλως καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ πάντων ἔσται γυμνασίων σφοδρότατον. ἐφ' ὅσον δὲ δεῖ
καθ' ἑκάστην χρείαν ἐπιτείνειν τε καὶ ἀνιέναι, γράψαι μὲν, οὐχ οἷόν τε. τὸ γὰρ ἐν ἑκάστῳ ποσὸν ἄρρητον. ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν
40 ἔργων εὑρεῖν τε καὶ δεῖξαι δυνατὸν, ἐν ᾧ δὴ καὶ μάλιστα τὸ πᾶν κῦρος, οὐδὲ γὰρ ἡ ποιότης οὐδὲ χρήσιμος, εἰ τῷ ποσῷ
διαφθείροιτο, τοῦτο μὲν δὴ τῷ παιδοτρίβῃ μεθίσω, τῷ μέλλοντι τῶν γυμνασίων ὑφηγεῖσθαι. τὸ δ' ὑπόλοιπον τοῦ
λόγου περαινέσθω. βούλομαι γὰρ ἐφ' οἷς εἶπον ἀγαθοῖς προσεῖναι τῷδε τῷ γυμνασίῳ, μηδ' ὡς ἐκτὸς ἐστὶ κινδύνων
παραλιπεῖν, οἷς τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων περιπίπτει. δρόμοι μὲν γὰρ ὠκεῖς πολλοὺς ἤδη διέφθειραν, ἀγγεῖον ἐπί-
καιρον ῥήξαντες. οὕτω δὲ καὶ φωναὶ μεγάλαι τε ἅμα καὶ σφοδραὶ καθ' ἕνα χρόνον ἀθρόως ἐκφωνηθεῖσαι, μεγίστων κα-
κῶν οὐκ ὀλίγοις αἴτια. καὶ ἱππασίαι σύντονοι, τῶν τε κατὰ νεφροὺς ἔρρηξάν τι καὶ κατὰ θώρακα πολλάκις ἔβλαψαν.
ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς σπερματικοὺς πόρους, ἵνα τὰ τῶν ἵππων ἁμαρτήματα παραλείπω, δι' ὧν πολλάκις ἐκπε-
σόντες, τῆς ἕδρας οἱ ἱππεῖς, παραχρῆμα διεφθάρησαν. οὕτω δὲ καὶ τὸ ἅλμα καὶ ὁ δίσκος, καὶ τὰ διὰ τῶν καμπτήρων
γυμνάσια. τοὺς δ' ἐκ τῆς παλαίστρας, τί δεῖ καὶ λέγειν, ὡς ἅπαντα λελώβηνται, τῶν Ὁμηρικῶν οὐδὲν μεῖον, ὥστ' ἐ-
κεῖνος φησὶν ὁ ποιητής. χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ, οὕτω τοὺς ἐκ τῆς παλαίστρας, ἴδοις
50 ἂν ἢ χωλοὺς ἢ διεστραμμένους, ἢ τεθλασμένους, ἢ πάντως γέ τι μέρος πεπηρωμένους. εἰ δὴ πρὸς οἷς εἶπον ἀγαθοῖς
ἔτι καὶ τοῦθ' ὑπάρχει τοῖς διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνασίοις, ὡς μηδὲ κινδύνῳ πελάζειν, ἁπάντων ἂν εἴη
πρὸς ὠφέλειαν ἄριστα παρεσκευασμένα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ. α.

Περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων, οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀρίστων ἰατρῶν ἔγραψαν,
ἐν πολλῇ σπουδῇ θέμενοι τὴν θεωρίαν, ἐπειδὴ χρησιμωτάτην σχεδὸν ἁπασῶν
τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἐστίν. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις βοηθήμασιν, οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ χρώ-
μεθα, τροφῆς δὲ χωρὶς, οὐχ οἷόν τε ζῆν, οὔθ' ὑγιαίνοντας, οὔτε νοσοῦντας. εἰκότως
οὖν ἐσπούδασαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρίστων ἰατρῶν, ἀκριβῶς ἐπεσκέφθαι, τὰς ἐν
αὐτῇ δυνάμεις. οἱ μὲν, ἐκ τῆς πείρας μόνης ἐγνῶσθαι φάσκοντες αὐτάς. οἱ δὲ,
καὶ λογισμοῖς προσχρῆσθαι βουλόμενοι, τινὲς δὲ, καὶ τῷ πλεῖστον αὐτῷ νέμον-
τες. εἰ μὲν οὖν, ὥσπερ ἐν γεωμετρίᾳ καὶ ἀριθμητικῇ, συνεφώνει τὰ πάντα πᾶσι
τοῖς γράψασι περὶ τροφῆς, οὐδὲν ἂν ἔδει νῦν ἡμᾶς ἔχειν πράγματα γράφοντας αὖ-
θις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, ἐπὶ τοσούτοις τε καὶ τοιούτοις ἀνδράσι. ἐπεὶ δ' ὑπόπτους ἀλλήλους εἰργάσαντο διενεχθέν-
τες, οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πάντως ἀληθεύειν, ἀναγκαῖόν ἐστιν βασανίσαι τὰ πρὸς αὐτῶν γεγραμμένα, δικαστὰς ἀ-
δεκάστους γενομένους. ἄδικον γὰρ ἂν εἴη, ἑνὶ πρὸ τῶν ἄλλων πιστεῦσαι, χωρὶς ἀποδείξεως. ἐπεὶ δὲ τῶν ἀποδείξεων,
ἀρχαὶ διτταὶ κατὰ γένος εἰσίν, ἢ γὰρ, ἐξ αἰσθήσεως ἢ ἐκ νοήσεως. ἐναργοῦς ἀπόδειξίς τε καὶ πίστις ἄρχεται
πᾶσα, καὶ ἡμᾶς ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἢ θατέρῳ τούτων, ἢ ἀμφοτέροις χρήσασθαι πρὸς τὴν τοῦ προκειμένου σκέμμα-
τος ἄθροισιν. οὐσῶν δὲ, τῶν διὰ τοῦ λόγου κρίσεων οὐχ ἅπασιν ὁμοίως εὐπετῶν, ἐπειδὴ καὶ συνετὸν εἶναι χρὴ
φύσει, καὶ γεγυμνάσθαι, κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τοῖς θήγουσι μαθήμασι τὸν λογισμόν, ἄμεινον ἀπὸ τῆς
πείρας ἄρξασθαι. καὶ μάλισθ' ὅτι διὰ ταύτης μόνης εὑρεῖσθαι τὰς δυνάμεις τῆς τροφῆς οὐκ ὀλίγοι τῶν ἰατρῶν ἀπε-
φήναντο. τῶν μὲν οὖν ἐμπειρικῶν, ἴσως ἄν τις καταφρονήσειεν, ἔργον καὶ σπούδασμα πεποιημένων φιλοτί-
μως ἀντιλέγειν τοῖς εὑρισκομένοις διὰ τοῦ λόγου. Διοκλῆς δὲ, καί τις δογματικὸς ὢν, οὕτως κατὰ λέξιν
» ἔγραψεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Πλείσταρχον ὑγιεινῶν. Οἱ μὲν οὖν ὑπολαμβάνοντες, τὰ τοὺς ὁ-
» μοίους ἔχοντα χυλοὺς, ἢ ὀσμὰς, ἢ θερμότητας, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, πάντα τὰς αὐτὰς ἔχειν δυνάμεις,
» οὐ καλῶς οἴονται. πολλὰ γὰρ ἀπὸ τῶν τοιούτων ὁμοίων, ἀνόμοια δείξειεν ἄν τις γινόμενα. οὐδὲ δὴ τῶν διαχωρητι-
» κῶν, ἢ οὐρητικῶν, ἢ ἄλλην τινὰ δύναμιν ἐχόντων ὑποληπτέον ἕκαστον εἶναι τοιοῦτον, διότι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν,
» ἢ ἁλμυρόν ἐστιν, ἐπείπερ οὐ πάντα τὰ γλυκέα, καὶ δριμέα, καὶ ἁλμυρὰ, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοιούτων, τὰς
αὐτὰς ἔχοντα δυνάμεις, ἀλλὰ τὴν ὅλην φύσιν αἰτίαν εἶναι νομιστέον. τοῦ δὴ ποτ' οὖν ἀπ' αὐτῶν ἑκάστῳ συμ-
βαίνειν εἴωθεν. οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα διαμαρτάνοι τις τῆς ἀληθείας. αἰτίαν δὲ, οἱ μὲν, οἰόμενοι δεῖν ἐφ' ἑκάστῳ
λέγειν, δι' ἣν τρόφιμον, ἢ διαχωρητικὸν, ἢ διουρητικὸν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἕκαστόν ἐστιν, ἀγνοεῖν ἐοίκασι.
» πρῶτον μὲν, ὅτι πρὸς τὰς χρείας, οὐ πολλάκις τὸ τοιοῦτον, ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἔπειθ' ὅτι πολλὰ τῶν ὄντων τρόπον
» τινὰ, ἀρχαῖς τισὶν ἔοικε κατὰ φύσιν, ὥστε μὴ παραδέχεσθαι τὸν ὑπὲρ αἰτίου λόγον. πρὸς δὲ τούτοις διαμαρ-
» τάνουσιν ἐνίοτε, ὅτ' ἂν ἀγνοούμενα καὶ μὴ ὁμολογούμενα, καὶ ἀπίθανα λαμβάνοντες ἱκανῶς οἴωνται λέγειν τὴν
» αἰτίαν. τοῖς μὲν οὖν οὕτως αἰτιολογοῦσι, καὶ τοῖς πάντων, οἰομένοις δεῖν λέγειν αἰτίαν, οὐ δεῖ προσέχειν. πι-
» στεύειν δὲ μᾶλλον, τοῖς ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου κατανενοημένοις. αἰτίαν δὲ, τῶν ἐνδεχομένων δεῖ ζη-
» τεῖν, ὅτ' ἂν μέλλει περὶ τούτου γνωριμώτερον, ἢ πιστότερον γίνεσθαι τὸ λεγόμενον. αὕτη μὲν, ἡ τοῦ Διοκλέους ῥῆ-
σις ἐστίν. ἐκ πείρας μόνης ἐγνῶσθαι τὰς ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεις ἡγουμένου. καὶ μήτε ἐκ τῆς κατὰ κρᾶσιν ἐν-
δείξεως, μήτε ἐκ τῆς κατὰ χυμούς. οὔσης δὲ καὶ ἄλλης τῆς κατὰ μόρια τῶν φυτῶν, οὐκ ἐμνημόνευσεν αὐ-
τῆς. λέγω δὲ, κατὰ μόρια φυτῶν ἔνδειξιν, ᾗ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐχρήσατο Μνησίθεος. ἐν ταύτῃ γὰρ οὖν, ἑτέρας μὲν
δυνάμεις ἐν ταῖς ῥίζαις εἶναι τῶν φυτῶν ἐπιδεικνύς. ἑτέρας δὲ, ἐν τοῖς καυλοῖς, ὥσπερ γε καὶ τοῖς φύλλοις, καὶ καρ-
ποῖς. καὶ σπέρμασιν ἄλλαις. ὅτι μὲν οὖν ἡ πεῖρα, διδάσκαλός ἐστιν, ὥσπερ ἄλλων πολλῶν, οὕτω καὶ τῶν εὐπέπτων
τε καὶ δυσπέπτων σιτίων. εὐστομάχων τε, καὶ κακοστομάχων, ὑπακτικῶν τε, καὶ λαπακτικῶν, καὶ σταλ-
τικῶν γαστρὸς, ἅπαντες ἴσασι κἂν βραχύ τι, συνέσεως αὐτοῖς μέτεισι. σφάλλονται δὲ ἐν αὐτοῖς τούτοις οὐκ ὀ-
λίγα, χωρὶς διορισμοῦ, ποιούμενοι τὴν πεῖραν. ὡς κἀν τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐδείχθη,
κἀν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεως. καὶ παραπλήσιά γε τὰ σφάλματα ἐστὶν ἑκατέρωθεν. διὸ καὶ γράφειν ἐνταῦθα
τελέως, ὥσπερ ἐν ἐκείνοις τοὺς διορισμοὺς, οἷς προσέχων τις ἀσφαλῶς, εὑρήσει τὰς δυνάμεις, οὐ κατὰ
τὴν ἐμὴν προαίρεσιν, ἅπαξ ὑπὲρ ἑκάστου πράγματος, εἰωθότος γράφειν, οὐκ ἐν πολλαῖς πραγμα-
τείαις διερχομένου, τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν. ὅπερ οὖν εἴωθα ποιεῖν, οὐδὲ νῦν παραλείψω, μόνοις χρη-
σάμενος τοῖς διορισμοῖς τῶν κεφαλαίων, καθ' ὅτι ἂν ἐγχωρεῖ μάλιστα μιχθῆναι σαφηνείας συντομίᾳ. ἄρξομαι
δὲ, ἀφ' οὗ διὰ στόματος ἔχουσιν ἅπαντες οὐκ ὀρθῶς. ὑπὸ Ἐρασιστράτου γεγραμμένου, μήτε τὸ μελίκρατον ὑπάγειν
τὴν γαστέρα πάντων; μήτε τὴν φακὴν ἐπέχειν. ἀλλ' εἶναί τινας, οἳ πρὸς τὸ μηδέτερον πάσχειν, ἔτι καὶ τοῖς ἐναν-
τίοις περιπίπτουσιν ὡς ἵστασθαι μὲν, ἐπὶ τῷ μελικράτῳ τὴν γαστέρα, λαπάττεσθαι δὲ ἐπὶ τῇ φακῇ. καὶ τινὰς
εὑρίσκεσθαι τὰ βόεια κρέα ῥᾷον πέττοντας, ἢ τοὺς πετραίους ἰχθύας. ἐπὶ δ' ἀεὶ, τὸν τοιοῦτον εἰρημένον, ἄρξομαι
γὰρ ἀπὸ τῶν ὑστάτων, ὁποῖον τι σύμπτωμα γινόμενον αὐτοῖς δείκνυται, τὴν ἀπεψίαν τῶν πετραίων ἰχθύων.
ἆρά γε βάρος τι κατὰ τὴν κοιλίαν; ὡς δοκεῖν ἐγκεῖσθαι μόλιβδον, ἢ λίθον, ἢ πηλὸν, οὕτως γὰρ ἐξαγγέλουσιν
ἔνιοι, τὴν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἀπεψίαις αἴσθησιν. ἢ δῆξίς τις ἐν αὐτῇ, φαίνεται γινομένη σαφὴς ἢ πνευμάτωσις.
ἢ μοχθηρᾶς ἐρυγῆς αἴσθησις. εἰ ὁ μὲν, ἐρυγὴν αὐτοῖς ἔφθασαν γίνεσθαι κνισωδεστέραν. οἱ δὲ, δῆξιν. οἱ

δ' ἄμφω. τούτων οὖν ἐπισκεψάμενοι ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸ σῶμα, πολὺ πρότερον ἀθροιζομένην χολὴν ξαν-
θὴν ἐν τῇ κοιλίᾳ κατά τινα δυσκρασίαν, ἢ κατασκευῆς ἰδιότητα. λέγω δὲ κατασκευῆς ἰδιότητα, δι' ὅ-
τι τῶν ἀνθρώπων ἐνίοις ἐξ ἥπατος εἰς ἔντερα καταρρέουσα χολὴ, ἐς τὴν κοιλίαν ἐπαναφέρεται. κράσει
δὲ μοχθηρᾷ, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχει φύσει τὸ θερμὸν δριμὺ καὶ δακνῶδες. καὶ ὡς ἂν εἴποι τις πυρετῶδες.
εἰκότως οὖν τὰ δύσφθαρτα σιτία τῶν εὐφθάρτων μᾶλλον οὗτοι πέττουσιν, ἐπεὶ δὴ τὰ μὲν εὔπεπτα, ῥα-
δίως ἀλλοιοῦνται μὲν καὶ διαφθείρεται, τὰ δὲ δύσπεπτα, δυσαλλοίωτα τέ ἐστι, καὶ δύσφθαρτα.
ταῦτα γοῦν, ὅταν ὁμιλήσει πολλῇ θερμασίᾳ, πέττεται μᾶλλον, ἢ εἰς σύμμετρον ἔχουσι πλησιάζει.
κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν λόγον, ἔνιοι τὰ βόεια κρέα, ῥᾶον πέττουσι, τῶν πετραίων ἰχθύων. ἡ φακὴ δὲ ἐ-
νίοις, ἐκταράττει μᾶλλον, ἢ ἐπέχει τὴν γαστέρα. κατὰ τοιόνδε τινα λόγον, ὡς ἐπιδέδεικταί μοι κατὰ
10 περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπομνήματα, καθάπερ ἐν τοῖς ὑφ' ἡμῶν σκευαζομένοις ἐξ ἐναν-
τίων οὐσιῶν τε καὶ δυνάμεων, ἔνια συντίθεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τῆς φύσεως οὐκ ὀλίγα τῶν ἁπλῶν
εἶναι δοκούντων, σύγκειται. τοιοῦτο τι δὴ καὶ περὶ πολλῶν τῶν τροφῶν ἐστίν. οὐ γὰρ ἡ φακὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ
ἡ κράμβη, καὶ τῶν θαλασσίων, σχεδὸν ἁπάντων τὰ ὀστρακόδερμα καλούμενα, σύνθετον ἔχει τὴν φύσιν, ἐξ ἐ-
ναντίας δυνάμεως. αὐτὸ γὰρ μὲν τὸ στερεὸν ἕκαστον σῶμα, βραδύπορόν τέ ἐστι, καὶ σταλτικὸν τῆς γαστρός. ἡ δὲ ὑγρό-
της, ἐρεθίζει πρὸς ἔκκρισιν. ἀκριβὴς δὲ ἀπόδειξις, ἐκ τῆς ἑψήσεως γίνεται. τοῦ μὲν ὕδατος ἐν ᾧ περ ἂν ἕκαστον
τούτων ἑψηθῇ λαπάττοντος τὴν κοιλίαν, αὐτῶν δὲ τῶν σωμάτων ἐπεχόντων. καὶ κατὰ τοῦτο, τινῶν ἀκούσει λεγόντων.
ἐὰν πρότερον κράμβην φάγῃς τῶν ἄλλων σιτίων μὴ λίαν ἑφθὴν εἰς τι σκεῦος ἔχον ἐλαίου καὶ γάρου μετα-
κομίσας ἀθρόως ἐκ τοῦ λέβητος, ὑπαχθήσεταί σου τὴν κοιλίαν. ἄλλων δέ τινων τὴν καλουμένην δίσεφθον κράμ-
βην, σκευαζόντων εἰς ἐπίσχεσιν τῆς γαστρός. ἡ σκευασία δὲ τῆς τοιαύτης κράμβης ἐστὶ τοιάδε. προεψήσαντες αὐ-
20 τὴν ὕδατι, τοῦτο δὲ ὅλον ἀκριβῶς ἐξαίρουσι τοῦ λέβητος. ἕτερον δὲ ἐπεμβάλλουσι καθαρὸν θερμὸν, ἐν ᾧ πάλιν
ἕψουσι τὸ δεύτερον, ἵνα εἴ τι μετὰ τὴν προτέραν ἕψησιν ἔτι λείψανον ἔχει τῆς οἰκείας ὑγρότητος, ὅλον ἐκκρι-
θείη. πᾶσι γὰρ τοῖς ἑψομένοις ἐν ὑγρῷ συμβαίνει μεταλαμβάνειν τε ἅμα τῆς ἐκείνου δυνάμεως. καὶ μεταδιδόναι
τῆς ἑαυτῶν. καὶ τοῦθ' ὁσημέραι γινόμενον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ζωμοῖς ἑψομένων, ἔνεστι μαθεῖν. εἴτ' οὖν ὄσπριόν
τι τὸ ἑψόμενον, εἴτε ζώου μόριον, εἴτε λάχανον εἴη. τὸ μὲν γὰρ ἑψηθὲν ἐνδείκνυται γευομένοις τε καὶ ὀσμωμένοις τὴν
τοῦ ζωμοῦ ποιότητα καὶ δύναμιν. ὁ ζωμὸς δὲ, τὴν τοῦ κατ' αὐτὸν ἑψηθέντος. ἔξεστι δέ σοι παντὸς τοῦ δὲ τοῦ λό-
γου τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου, τὴν ἀλήθειαν οὕτω βασανίσαι. καθεψήσαντι, ἢ φακὴν, ἢ κράμβην, ἤ τι τῶν θα-
λαττίων ζώων ὧν εἶπον, εἶτα διηθήσαντος τὸ ἀφέψημα, δι' ἐλαίου, καὶ γάρου, καὶ πεπέρεως. ἔπειτα, δόντι πίνειν
ᾧ ἂν βούλῃ. καθάπερ γε, καὶ δὶς ἑψήσαντι τὴν κράμβην, θεάσει γὰρ, ἐπὶ μὲν τῷ πόματι, διαχωροῦσαν τὴν κοιλί-
αν. ἐπὶ δὲ τῷ στερεῷ σώματι, στεγνουμένην. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐνίοτε, στρόφους τε γίνεσθαι, καὶ ἐμπνευματώ-
30 σεις ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασιν, ὅταν ἅμα τοῖς ἑαυτῶν χυμοῖς ὅλα τὰ σώματα ληφθῇ. μάχη γάρ τις γίνεται
πρὸς ἄλληλα. τοῦ μὲν στερεοῦ σώματος, ἰσχομένου τε καὶ βραδύνοντος, ἐπειγομένης δὲ τῆς ὑγρότητος ἐπὶ τὴν
ἔκκρισιν. ὡς ἐάν γε τὸ δάκνον ἐκκριθῇ, παύεται τὸ σύμπτωμα. μένοντος δὲ αὐτοῦ, καὶ στροφοῦσθαι, καὶ πνευ-
ματοῦσθαι τὴν κοιλίαν ἀναγκαῖόν ἐστιν. καὶ πέρας γε τούτων ἐστὶν, ἡ τῶν στασιαζόντων ἔκκρισις. ἐπεὶ τοίνυν, ἐ-
νίοις μὲν αἱ γαστέρες ἕτοιμοι πρὸς ὑποχώρησιν εἰσίν. ἐνίοις δὲ ξηραὶ καὶ δυσέκκριτοι, κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκάτεραι
φύσιν, ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασι τὰ συμπτώματα ἴσχουσιν. ὡς ἂν ἐνίοτε μὲν, τῇ τοῦ χυλοῦ δυνάμει, συνεργού-
σης τῆς γαστρός. ἐνίοτε δὲ, τῇ τοῦ στερεοῦ. δυοῖν γὰρ αἰτίων ἀνθισταμένων, ἐν μὲν τὴν νίκην ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀκολου-
θῆσαι, τὴν δ' ἧτταν τῷ λοιπῷ. συμβαίνει δὲ τοῦτο, καὶ κατὰ διαθέσεις τινὰς τῆς γαστρὸς, οὐ φυσικὰς, ἀλλ' ἐν και-
ρῷ τινὶ γινομένας. ἔσθ' ὅτε μὲν γὰρ, ἀθροίζεται φλεγματώδης τις ἐν αὐτῇ χυμός. ἔσθ' ὅτε δὲ, χολώδης. καὶ
τοῦ φλεγματώδους αὐτοῦ, τὸ μὲν, ὀξύ. τὸ δὲ, ἁλυκόν ἐστιν. τὸ δὲ γλυκύ. τὸ δὲ, οὐδεμίαν ἔχον αἰσθητὴν ποιότητα.
40 καὶ τὸ μὲν, ὑγρόν. τὸ δὲ, παχύ. καὶ τὸ μὲν, γλίσχρον. τὸ δὲ, εὐσκέδαστον. καὶ τῆς χολῆς, ἡ μὲν, ξανθή τις, ἡ δὲ, ὠχρά.
τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον, ἑκάτερα πάμπολλα κεκτημένη, ἵνα τὰς ἄλλας χολὰς παραλείπω μὲν τὰς τοῖς ἤδη νο-
σοῦσι σώμασιν ἐπιφερομένας. ἕκαστος οὖν τῶν εἰρημένων χυμῶν, ἤτοι πρὸς ἔκκρισιν γαστρός, ἢ πρὸς ἐπίσχεσιν
ἑτοίμως διακείμενος, ὅταν ὅλα τὰ σώματα τῶν εἰρημένων ἐδεσμάτων ἅμα τοῖς ἰδίοις χυμοῖς εἰς τὴν κοιλίαν
ἀφίκηται, συμμαχεῖ μὲν, τοῖς τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσιν, ἀντιπράττει δὲ, τοῖς τὴν ἐναντίαν. ἔμπροσθεν μὲν οὖν
αἰτίαι διτταὶ κατὰ γένος εἴρηνται τοῦ διαφόρως ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς σιτίοις τὰ κατὰ τὴν γαστέρα φαίνεσθαι διοι-
κούμενα. νυνὶ δὲ, καὶ τρίτη τις εὕρηται, πρός τε τῇ φυσικῇ διαθέσει, καὶ τοῖς ὑγροῖς τε καὶ στερεοῖς μέρεσι
τῶν ἐσθιομένων, ἐσθιόμενα γὰρ, ἢ ἐδεστὰ καλεῖν ἢ τροφὰς, οὐ διοίσει. καὶ γὰρ οὕτως καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον ὀνομάζου-
σιν αὐτὰ, καὶ σιτία, καὶ βρώματα, καθότι καὶ Ἱπποκράτης ἐν ἐπιδημίαις ἔγραψεν ὧδε. τὰ βρώ-
ματα καὶ πόματα, πείρης δεῖται. εἰ ἐπὶ τὸ ἴσον μένῃ. καὶ πάλιν ἑτέρωθι. πόνοι. σιτία. ποτά. ὕπνοι. ἀ-
50 φροδίσια, πάντα μέτρια. τῶν μὲν οὖν ὀνομάτων, ὡς ἀεὶ λέγω μοι, ἀμελεῖν χρή. μὴ φροντίζοντες ὅπως τις ἂν
αὐτοῖς, χρῆται, συνήθων γε ὄντων ἁπάντων τοῖς Ἕλλησι. τῆς δὲ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμης, ἀντιποιεῖσθαι προ-
σήκει. φαίνεται γὰρ ταῦτα, ταχεῖαν, ἢ βραδεῖαν, ἴσχοντα τὴν διέξοδον. ἤτοι διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἡμῶν φύσιν, ἢ διὰ τὴν
ἐπίκτητον διάθεσιν τῆς γαστρὸς, ἢ διὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν. λέγω δὲ, τῶν ἐσθιομένων, καὶ πινομένων. ἐπειδὴ τινὰ μὲν
αὐτῶν, εἰσὶν ὑγρὰ, τινὰ δὲ ξηρά. καὶ τινὰ μὲν γλίσχρα, τινὰ δὲ, εὔθρυπτά τε, καὶ εὐδιαίρετα. καὶ τινὰ μὲν δρι-
μύτητας ἐν αὐτοῖς ἔχοντα. τινὰ δὲ, ὀξύτητας, ἢ πικρότητας, ἢ γλυκύτητας, ἢ ἁλυκότητας, ἢ αὐστηρότητας
ἢ στρυφνότητας. ἢ τινὰς ἔξωθεν τούτων, φαρμακώδεις δυνάμεις, ὁμογενεῖς, ταῖς τῶν καθαιρόντων. ἀνδρά-
φαξις μὲν γὰρ, καὶ βλίτον, καὶ μαλάχη, καὶ κολόκυνθος. διὰ τὸ γλίσχρα τε εἶναι, καὶ δίυγρα. θᾶττον τῶν μὴ
τοιούτων

τοιούτων ὑπάρχει τε. καὶ μάλιστα τοῖς περιπατοῦσιν ἡσύχως μετὰ τὴν προσφορὰν αὐτῶν ἐπ' ἐδάφους εἴκον
τα μετρίως. ὀλισθαίνει γὰρ ἐν τῷ κατασείεσθαι μᾶλλον, ἢ εἴ τις ἀτρεμίσει κατακείμενος. ἐν τούτῳ δὲ τῷ γένει,
καὶ τὰ μόρα. καὶ τὰ γλυκέα κεράσια θείη τις ἄν, ὥσπερ καὶ τῶν οἴνων, τοὺς γλυκεῖς καὶ παχεῖς. οἱ δὲ πέπονές
τε, καὶ μηλοπέπωνες ὀνομαζόμενοι, δι' ὑγρότητά τε καὶ γλυκύτητα, πρὸς ὑποχώρησιν εἰσὶν ἐπιτήδειοι.
καὶ δύναμίν γε ἔχουσι μετρίως ῥυπτικήν. καὶ μᾶλλόν γε αὐτῶν, οἱ πέπονες, ἣν ἔνεστί σοι μαθεῖν ἀνατρίψαντι
μόριον ῥυπαρὸν, ἀπορρύπτουσι γὰρ αὐτῶν τὸν ῥύπον αὐτίκα. ταῦτα δὴ καὶ τῶν οὔρησιν κινούντων εἰσίν. ἐκ δὲ τῶν
ὑγρῶν καὶ ὑδατωδῶν σωμάτων ἐστὶ, καὶ τὰ βρεκόκκια, καλούμενα. καὶ τὰ περσικά. καὶ ὅλως ὅσα μηδεμίαν
ἰσχυρὰν ἔχειν φαίνεται ποιότητα τοῖς γευομένοις, ἢ ὀσμωμένοις αὐτῶν. ἅπερ, ἂν μὲν ἐπιτηδείως ἡ γαστὴρ ἔχει,
πρὸς τὴν κάτω διαχώρησιν ὑπάρχεται ῥᾳδίως. εἰ δὲ μὴ, μένει καὶ αὐτὰ μετέωρα. μηδὲν εἰς ἔκκρισιν αὐτὴν ὠφε
10 λοῦντα. μέση γάρ πως ἡ τοιαύτη τῶν ἐδεσμάτων ὕλη, τῆς τε τῶν ἐπεχόντων τὴν γαστέρα, καὶ τῆς τῶν προτρε-
πόντων ἐστὶ, βραχύ τι ῥέπει πρὸς τὸ ἕτερον, ὅταν γε μὴ πάνυ τύχει νωθρᾶς γαστρὸς εἰς ἀπόκρισιν, ἢ ἰσχυρᾶς, εἰς
ἀνάδοσιν. ἐνίοτε γοῦν ἐπέχει γαστέρα καὶ ταῦτα, καὶ τὸ μελίκρατον, οἷς ἀναδίδοσθαι φθάνει ταχέως, οὐ προτρέ-
πει τὴν γαστέρα πρὸς ἔκκρισιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μιχθεῖσιν ἑαυτῷ σιτίοις, εἰς ἀνάδοσιν ὑφηγεῖται. εἰ δὲ μὴ φθάσειεν
ἀναδοθῆναι ταχέως, ἐρεθίζει πρὸς ἔκκρισιν. ὥσπερ ἡ ξανθὴ χολὴ, διὰ τὴν δριμύτητα, καὶ δηκτικῶδες ἔχειν
ἐν ἑαυτῇ. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων, δάκνοντα μόνον, ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν ἐπεγείρει τὰ
κατὰ τὴν κοιλίαν μόρια. πρόδηλον δὲ, ὅτι καὶ ἡ τῶν ἐντέρων οὐσία παραλαμβάνεται κατὰ λόγον. οὕτως γέ
τοι καὶ τοὺς προγάστορας, καὶ μεγαλοκοίλους ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι. τινὰ δὲ ὑπάγει τὴν γαστέρα μεμιγμένας
ἐν ἑαυτοῖς, ἔχοντα φαρμακώδεις δυνάμεις, ὁμοίας τὴν κατὰ τὴν σκαμμωνίαν τε, καὶ κολοκυνθίδα, καὶ τὸν
ἐλλέβορον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. μικτὴ γὰρ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ φύσις, ἐξ ἐδέσματός τε καὶ φαρμάκου. καθάπερ εἰ
20 κἂν τις ἐμβάλῃ τῷ χυλῷ τῆς πτισάνης ὀλίγον τι τοῦ τῆς σκαμμωνίας ὀποῦ. λανθάνων γὰρ οὕτω τὴν αἴσθησιν,
οὐ λήσεται κατὰ τὴν ἐνέργειαν, ἀλλ' ὑπάξει σαφῶς τὴν γαστέρα. καὶ τοῦτ' εἶναι δοκεῖ τισί; τὸ ὑφ' Ἱπποκράτους
* εἰρημένον. ἐν τροφῇ, φαρμακείη. τοῖς δ' οὐχ οὕτω μόνον ἔδοξεν ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐκείνων ὁ λόγος εἰρῆσθαι δύνα
ται. τῶν οὔτε θρεπτικὴν τινὰ τοῦ ζώου δύναμιν ἐχόντων ἐδεσμάτων, οὔτε καθαρτικήν. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα
φασὶν, οὐχ ὡς τροφὰς μόνον ἐνεργεῖν πολλάκις, ἀλλὰ καὶ ὡς φάρμακα, θερμαίνοντα, καὶ ὑγραίνοντα. καὶ ψύ-
χοντα. καὶ ξηραίνοντα σαφῶς ἡμᾶς, ὡς ὅταν μηδέν τι τοιοῦτον ἐνεργῇ περὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. τρέφῃ δὲ μόνον αὐ-
τὸ τηνικαῦτα γὰρ τοῦ φαρμάκου λόγον οὐχ ἕξει. ἐλάχιστα μὲν οὖν ἐδέσματα τοιαῦτα ἐστίν. ἅτα δ' ἂν ᾖ ταῦτα, μό-
νον, τὸν τῆς τροφῆς ἔχει λόγον ἀκριβῶς, χωρὶς τοῦ μεταβάλλειν τὸ σῶμα τοῦ προσενηνεγμένου κατὰ ποιότητα.
τὸ μὲν γὰρ θερμανθὲν, ἢ ψυχρανθὲν, ἢ ξηρανθὲν, ἢ ὑγρανθὲν, ὑπήλλακται κατὰ ποιότητα. τὸ δ' ἐκ τῶν σιτίων,
* εἰς ὄγκον οὐσίαν τῷ διαφορηθέντι προσλαβὸν, ὡς ἀπὸ τροφῶν μόνον αὐτῶν ὠφελεῖται. τὰ τοίνυν μέσα
30 ταῖς κράσεσιν, οὐδεμίαν ἐπικρατοῦσαν ἔχοντα ποιότητα, τροφαὶ μόνον εἰσὶν, οὐ φάρμακα. μήθ' ὑπάγοντα γαστέ-
ρα, μήτε ἐπέχοντα, μήτε ῥωννύοντα, μήτ' ἐκλύοντα στόμαχον. ὥσπερ γε μηθ' ἱδρῶτας, ἢ οὖρα κινοῦντα,
ἢ καὶ κωλύοντα, μήτ' ἄλλην τινὰ διάθεσιν ἐν τῷ σώματι ποιοῦντα, κατὰ ψυχρότητα, καὶ θερμότη-
τα. καὶ ξηρότητα καὶ ὑγρότητα, διαφυλάττοντα δὲ πάντη τὸ τοῦ τρεφομένου ζώου σῶμα τοιοῦτον ὁποῖον
παρέλαβεν. ἀλλὰ κἀνταῦθα διορισμὸς ἐστὶν τις χρησιμώτατος, οὐδ' αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Διοκλέους εἰρημένος. ὥς
περ οὐδὲ τῶν ἄλλων τις, ὅσους ἄχρι τοῦδε διῆλθον. εἰ μὲν γὰρ ἀκριβῶς μέσον εἴη τῇ κράσει τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου
φυλάττει τ' ἂν ἀπὸ τῆς μέσης τῇ κράσει τροφῆς ἐν τῇ παρούσει καταστάσει. εἰ δ' ἤτοι ψυχρότερον, ἢ θερμότε-
ρον, ἢ ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον εἴη τοῦτο, τὰ μέσα τῇ κράσει σιτία τε καὶ ποτὰ, αὖτις κακῶς δίδοιη. μεταβάλλεσθαι
γὰρ χρὴ τῶν τοιούτων σωμάτων ἐπὶ τοὐναντίον εἰς ὅσον ὑπεχώρησε τῆς ἀκριβῶς μέσης καταστάσεως. ἔσται δὲ
τοῦτο διὰ τῶν ἐναντίων τῇ παρούσει δυσκρασίᾳ. τὰ δὲ ἐναντία τὴν ἴσην ἀφέστηκεν τοῦ μέσου διάστασιν ἐφ' ἑκάτε
40 ρα, καθ' ἑκατέραν ἀντίθεσιν, ὥστε ἂν μὲν, ἀριθμοῖς. εἰ τύχει τρισὶν ἀπὸ τῆς εὐκράτου μὲν καὶ μέσης καταστάσεως
ἀποχωρήσει τὸ σῶμα πρὸς τὴν θερμοτέραν, τοσούτοις χρῆναι καὶ τὸ σιτίον ἀφεστάναι τοῦ μέσου τῇ κράσει, πρὸς
τὸ ψυχρότερον, ἐὰν δὲ, ἐφ' ὑγρότητα τέτταρσιν ἀριθμοῖς ἀποστῇ, τοῖς ἴσοις δεῖν εἶναι ξηρότερον τοῦ συμμέτρου.
κατὰ τοῦτο γέ τι πάλιν εὑρεῖν ἐστὶ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἐναντιώτατα περὶ τῶν αὐτῶν τροφῶν ἀποφαινομέ
νους. ἔναγχος γοῦν ἐφιλονείκουν ἀλλήλοις δύο τινὲς, ὁ μὲν, ὑγιεινὸν ἀποφαινόμενος, ὁ δὲ, νοσερὸν εἶναι τὸ μέλι, τεκμαι
ρόμενος. ἑκάτερος ἐξ ὧν αὐτὸς ὑπ' αὐτοῦ διετίθετο. μηκέτι ἐννοοῦντες, ὡς οὔτε μίαν ἅπαντες ἄνθρωποι τὴν
ἐξ ἀρχῆς ἔχουσι κρᾶσιν, οὔτ' εἰ καὶ μίαν ἔχοιεν, ἀμετάβλητον αὐτὴν ἐν ταῖς ἡλικίαις φυλάττουσιν. ὥσπερ οὐδ' ἐν
ταῖς κατὰ τὰς ὥρας τε, καὶ χώρας, ὑπαλλαγαῖς. ἵνα παραλείπω γε καὶ τὸ παρὸν, ὡς καὶ τοῖς ἐπιτηδεύ-
μασι, καὶ ταῖς διαίταις ὑπαλλάττουσι, τὰς φυσικὰς τῶν σωμάτων διαθέσεις. εὐθὺς γοῦν αὐτῶν τῶν διαφε-
ρομένων ἀλλήλοις περὶ τοῦ μέλιτος, ὁ μὲν, πρεσβύτης τε κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦν, καὶ φύσει φλεγματωδέστερος,
50 ἀργός τε τῷ βίῳ, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας μὲν, ἁπάσας πράξεις, οὐχ ἥκιστα δὲ, καὶ πρὸς τὰ τοῦ βαλανείου γυμνάσια.
καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸ, τὸ μέλι χρήσιμον ἦν. ὁ δὲ ἕτερος, χολώδης τε φύσει, καὶ τριακονταετὴς, κατὰ τὴν ἡλικίαν
ἐτύγχανεν ὢν, ἐπὶ δὲ ταῖς ὁσημέραι πράξεσι, πολλὰ ταλαιπορούμενος. εἰκότως οὖν αὐτῷ τὸ μέλι ἐξεχολοῦ-
το ταχέως. καὶ ταύτῃ βλαβερώτερον ἦν. οἶδα δὲ καί τινα, τὰ κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας μεμφόμενον,
λοπισάμενον, ἐξ ὧν διηγεῖτο, φλέγμα κατ' αὐτὴν ἠθροῖσθαι. συμβουλεύσας προσενέγκασθαι μετὰ νάπυος
πράσα τε καὶ σεῦτλα, τμηθέντος ὑπ' αὐτῶν τοῦ φλέγματος, ἐκκρίνασέ τε πλείω τὴν γαστέρα, καὶ τῶν συμ-
πτωμάτων πάντων ἐλευθερωθήσατο. αὖθις οὖν ποτ' ἀποπλήσας ἐπὶ δριμέσιν ἐδέσμασιν, καὶ δακνόμενος
τὴν γαστέρα, νάπυ μετὰ σεύτλου προσενεγκάμενος, οὐ μόνον οὐδὲν ὤνατο τὴν λῆξιν, ἀλλὰ καὶ χεῖρον ἀπε-
δείχθη συχνῶς. καὶ δὴ θαυμάζων, ὅπως ἐβλάβη συχνῶς ὑφ' ὧν ἔμπροσθεν, ὠφελεῖτο μέγιστα, πρός

με παρεγένετο, τὴν αἰτίαν πυνθανόμενος. ἰδιώτας μὲν οὖν ἰατρικῆς τέχνης ἀνθρώπους, οὐκ ἀπεικὸς ἐστὶ ταῦτα σφάλλεσθαι. τοῖς δὲ ἰατροῖς, οὐκ ἄν τις συγγνοίη, παραλείπουσιν ἀδιόριστα πολλὰ τῶν χρησιμωτάτων θεωρημάτων. οὐ γὰρ ἁπλῶς προσήκει λέγειν αὐτοὺς, εὐπέπτους μὲν εἶναι τοῖς πλείστοις τοὺς πετραίους ἰχθύας, εὑρίσκεσθαι δέ τινας, οἳ τὰ βόεια κρέα ῥᾷον πέττουσιν, ἀλλ᾽ ἑκατέρους διορίσαι. καθάπερ γε καὶ περὶ μέλιτος, οὐχ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ προσθεῖναι, τίσιν ἡλικίαις τε καὶ φύσεσιν, ὥραις τε καὶ χώραις, καὶ βίοις ὠφέλιμόν ἐστιν, ἢ βλαβερόν. οἷον ὅτι, τοῖς μὲν θερμοῖς καὶ ξηροῖς ἐναντιώτατον. ὠφελιμώτατον δὲ, τοῖς ὑγροῖς τε καὶ ψυχροῖς. εἴτε δι᾽ ἡλικίαν, ἢ διὰ φύσιν, ἢ χώραν, ἢ ὥραν, ἢ ἐπιτήδευμά τι τοιοῦτοι τὴν κρᾶσιν εἶεν. ὥστ᾽ ἀναγκαιότατον εἶναι ἔοικεν τὴν παροῦσαν θεωρίαν ἐπισκέψασθαι, τάς τε τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἐδεσμάτων κράσεις. αἱ μὲν οὖν τῶν ἀνθρώπων, ὁποῖαί τε εἰσὶ, καὶ ὅπως χρὴ διαγινώσκειν αὐτὰς, ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασι λέλεκται. καθάπερ γε καὶ περὶ τῶν φαρμάκων, ἐν τοῖς περὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν. ἐν δὲ τῷ νῦν ἐνεστῶτι καιρὸς ἂν εἴη, τὰς τῶν σιτίων εἰπεῖν κράσεις. ὡς ἐν τῷ περὶ διαίτης γεγράφθη βιβλίῳ. κατά τινας μὲν, Ἱπποκράτους ὄντι συγγράμματι, κατά τινας δὲ, Φιλιστίωνος. ἢ Ἀρίστωνος. ἢ Εὐρυφῶντος. ἢ Φιλίτα, παλαιῶν ἁπάντων ἀνδρῶν. ἀρχὴ δὲ ἐστὶν αὐτοῦ. κατὰ μὲν ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἥδε. σιτίων τε καὶ πομάτων δύναμιν ἑκάστου, καὶ τὴν κατὰ φύσιν, καὶ τὴν διὰ τῆς τέχνης, ὧδε χρὴ, διαγινώσκειν. ἐν ἄλλοις δὲ, ἥδε. χωρίων δὲ θέσιν, καὶ φύσιν ἑκάστων, ὧδε χρὴ διαγινώσκειν. ὅταν μὲν οὖν αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ φέρηται τὸ βιβλίον τοῦτο, περὶ διαίτης ὑπογράφεται μέρος ὂν δεύτερον. εἰς τρία διῃρημένου τοῦ παντός. ὅταν δὲ τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν τριῶν ὅλον ἐν ἀδιαίρετον εὑρεθείη, περὶ φύσεως ἀνθρώπου καὶ διαίτης ὑπογράφεται. τὸ μὲν οὖν δεύτερον. ἐν ᾧ περὶ τῶν σιτίων διέρχεται, τάχ᾽ ἄν τις εὐλόγως Ἱπποκράτους ἄξιον ἡγήσαιτο. τὸ δὲ πρῶτον ἀφέστηκε πάμπολλα τῆς Ἱπποκράτους γνώμης. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, οἷον ὡς δ᾽ ἄν τι πάρεργον εἰρήσθω. ὅπου δ᾽ ἂν ᾖ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, εἴς τινα καθόλου μέθοδον, ἀναφέρειν φαίνεται. ὁ τὴν ἐπὶ τοῖς σιτίοις δίαιταν γράψας, ὅτι κελεύει φύσει ψυχρὰ ἐστὶ καὶ ὑγρὰ ἐκθέσθαι, ἐπισταμένους, καὶ τὰς τῶν σωμάτων γνωρίζειν κράσεις, ὅσαι τε φύσει ὑπάρχουσι, καὶ ὅσαι κατὰ διάθεσιν ἐπίκτητον γίγνονται, χρήσαιτο προσηκόντως κελευσθεὶς εἰς ἐδωδήν. οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν νοσούντων σωμάτων, καὶ κατὰ πλάσματα δ᾽ ἄν τις, δι᾽ ἀλλοτρίου κελευσθεὶς χρήσεται καλῶς, ὁ τὴν κρᾶσιν ἐπιστάμενος αὐτῶν. δεῖ δὲ μὴ μόνον ἐγνῶσθαι τὴν κυριωτάτην τε, καὶ πρώτην ἑκάστου σιτίου κρᾶσιν, ἀλλ᾽ ὡς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ἐλέχθη, καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων γινωσκομένας. ὧν οὐχ ἥκιστα τυγχάνουσι χρήσιμοι οὖσαι. πολλαὶ μὲν τῶν κατὰ τοὺς χυμοὺς, εἰ μὴ ἄρα καὶ πᾶσαι. τινὲς δὲ, καὶ τῶν κατὰ τὰς ὀσμάς. ἐκ γὰρ τοῦ κεκρᾶσθαι πῶς ἕκαστον ἐκ τοσοῦ δὲ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ. καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, γλυκύ. τὸ δὲ, πικρόν. ἢ ἁλμυρὸν, ἢ στρυφνὸν, ἢ αὐστηρὸν, ἢ δριμὺ, φαίνεται. τὸ δὲ ἁλυκὸν, οὐκ ἄλλο τι σημαίνει παρὰ τὸ ἁλμυρὸν, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἀμφοῖν ἕν τι δηλοῦται, στρυφνοῦ τε καὶ αὐστηροῦ τὸ κοινὸν γένος ὀνομάζεται στῦφον. ἐπὶ πλεῖστον δὲ, περὶ τῶν χυμῶν ἁπάντων, ἐν τῷ τετάρτῳ, περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως εἴρηται. καὶ χρὴ πάντως ἐκεῖνο γοῦν ἀνεγνωκέναι τὸν μέλλοντα τοῖς νῦν λεγομένοις ἀκολουθήσειν, ὅπως μὴ πάλιν ἀναγκαζόμεθα λέγειν ἐν τοῖς δὲ περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτά. τῶν γοῦν σιτίων, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην, ἔνια μὲν, οὐδὲ μίαν ἐπίσημον, ἐμφαίνει ποιότητα κατ᾽ ὀσμὴν, ἢ γεῦσιν. ἃ δὴ, καὶ ἄποια, καὶ ὑδατώδη προσαγορεύουσιν. ἔνια δὲ, σαφῶς ἔχει σαφεστάτην ἢ γλυκύτητα σύμφυτον. ἢ δριμύτητα. καθάπερ γε καὶ ἁλμυρότερα τε τινὰ φαίνεται, καὶ πικρότητος ἔνια, σαφῶς μετέχοντα. πρόδηλον οὖν. ὅτι τὰ τοιαῦτα, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν ἐκείνοις τῶν φαρμάκων, οἷς ὁμοιοῦται κατὰ τὸν χυμόν. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ τῶν φαρμάκων ἡ αἰτία, δι᾽ ἣν ἔνια τῶν στυφόντων, οὐ ταὐτὸ τοῖς ἄλλοις στύφουσιν ἐργάζεται. καθάπερ ἀλόη τε, καὶ χαλκὸς κεκαυμένος. καὶ χάλκανθος. καὶ ἄνθος χαλκοῦ. καὶ λεπὶς. καὶ χαλκῖτις. ἐκ τοῦ μεμῖχθαι γὰρ, καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν, τῇ στυφούσῃ δυνάμει τε καὶ οὐσίᾳ τῶν ἄλλων τινὰ, τοῖς κατὰ μέρος ἔργοις ἐξαλλάττεται ταῦτα. καθάπερ εἰ κατὰ τὸ ἀναμίξεις κυδωνίῳ μήλῳ σκαμμωνίαν, ὥσπερ ἀμέλει ποιοῦμεν ἐνίοτε, τοῦ μήλου μὲν, γλύφοντες τὰ περὶ τὸ σπέρμα. τὸ δὲ κοιλανθὲν ἀναπληροῦντες τῇ σκαμμωνίᾳ, κἄπειτα περιπλάττοντές τε καὶ ὀπτῶντες, εἶτα διδόντες φαγεῖν τὸ μῆλον. αὖθις γὰρ, τοῦ τε στόμαχον ἀνατρέπειν ὑπάγει γαστέρα, τὸ οὕτως σκευασθὲν, ἐπικρατούσης μὲν αὐτὸ, τῆς καθαρτικῆς δυνάμεως, ἣν ἐκ τῆς σκαμμωνίας τὸ μῆλον ἐπεκτήσατο, διαμενούσης δὲ, τῆς κατὰ τὸ μῆλον οἰκείας, οὐ γὰρ ἂν ἔτι καὶ στῦφον ἐφαίνετο, καὶ τῷ στομάχῳ πρόσφορον. οὕτως οὖν ἔνια τῶν ἐσθιομένων ἔχει τινὰ μεμιγμένην ἐν ἑαυτοῖς δύναμιν. ἤτοι καθαρτικὴν. ἤ τινα ἑτέραν ἄλλο πεφυκυῖαν. ἐφ᾽ ὧν οὐ χρὴ, ταῖς τῶν χυμῶν δυνάμεσιν ἀπιστεῖν, ὡς κατεργαζομέναις, ἃ φύσιν ἔχουσιν ἐνεργεῖν. ἐν ὅτῳ γὰρ ἂν ἡ στύφουσα ποιότης, ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῇ συνάγει τε καὶ σφίγγει. καὶ ψύχει τὰ πλησιάζοντα σώματα. δύναται δὲ ἐνίοτε ταὐτὸ σῶμα, τινὰ μὲν θερμαίνοντα τῶν ἑαυτοῦ μορίων ἔχειν, τινὰ δὲ, ψύχοντα, καθάπερ ἐδείξαμεν ἐν τοῖς τῶν περὶ ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεων. τῆς φύσεως οὕτως αὐτὰ μιξάσης, ὡς καὶ τῶν ἰατρῶν ἔνιοι μιγνύουσιν ἐνίοτε τῶν ψυχόντων τινὶ πύρεθρον, ἢ πέπερι. ταῦτ᾽ οὖν ὡς ἔφην ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασιν ἐπὶ πλεῖστον ἐξειργασμένα, χρησιμώτατα τοῖς νῦν διδασκομένοις ἐστίν. καὶ γὰρ αἱ κατὰ μέρος ἑκάστου τῶν ἐσθιομένων σκευασίαι, τοῖς ταῦτα προεγνωκόσιν εὑρίσκεται. τευτλοφακῆν οὖν ἡμεῖς τε δίδομεν ἐνίοτε, καὶ πρὸ ἡμῶν ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης ἐδίδου πολλοῖς πολλάκις, οὐ μόνον ὑγιαίνουσιν ἀμέμπτως, ἀλλὰ καὶ πάσχουσί τι. πρῶτον μὲν οὖν ἐμβάλλωμεν αὐτῇ, πολλὰ σεῦτλα. δεύτερον δὲ, κατὰ τὴν ἄρτυσιν, ἢ ἁλῶν βραχὺ πλειόνων. ἢ γάρου γλυκέος, ὑπακτικώτερον γὰρ οὕτως. εἰ δὲ μὴ, πτίσας τὴν φακῆν. ἑψήσας τε δὶς, ὡς ἀποχεῖν τὸ πρότερον ὕδωρ, εἶτ᾽ ὀλίγον μὲν ἁλῶν, ἢ γάρου μίξας, ἐπεμβάλλεις δέ τι βραχὺ τῶν ἐφεκτικῶν γαστρὸς, ἤτοι ὄξος, ἄχρι τοῦ μὴ δὲ λυπῆσαι τὴν γεῦσιν, ἥδυσμά τε. καὶ ὠφελιμώτατον ἐργάσαι φάρμακον ἅμα.

κον τε ἅμα, καὶ σιτίον οὐκ ὀλίγοις, τῶν διαῤῥοίᾳ χρονίᾳ ἐνοχλουμένων. ὡς πολλάκις, δ' εἶπον, ἅπασι φυλαξαμένους εἰ-
πεῖν, ὅτι κἀνταῦθα διορισμῶν ἐστὶ χρεία, καθ' οὓς αἱ διαθέσεις εὑρεθήσονται τῶν δεομένων χρονίως. ὅλως
γὰρ οὐδὲν οἷόν τε ἐστὶ τῇ πείρᾳ βασανίσαι προσηκόντως, ἄνευ τοῦ τῷ λόγῳ πρότερον εὑρεῖν ἀκριβῶς τὴν διά-
* θεσιν, ᾗ προσφέρεται τὸ βασανιζόμενον, ἤτοι σιτίον, ἢ ποτὸν, ἢ φάρμακον. ὕλη γάρ ἐστι βοηθημάτων, ἡ τῶν
τοιούτων γνῶσις, οὐκ αὐτῶν τῶν βοηθημάτων. ἐπεὶ δ' ἀδύνατον ἄνευ τοῦ προγνώσκειν ἀκριβῶς τὰς δυνάμεις
τῶν ὑλῶν, αἷς χρώμεθα, βοηθεῖν τοῖς δεομένοις αὐτῶν, ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὥσπερ ἑτέρωθι περὶ τῶν ἐν τοῖς
φαρμάκοις δυνάμεων, οὕτως ἐνταῦθα περὶ τῶν ἐν τῇ τροφῇ διελθεῖν. ἡ γνῶσις δὲ αὐτῶν ἐν χρόνῳ πολλῷ κα-
τορθοῦται μόγις, ἔκ τε τῆς διωρισμένης πείρας, καὶ τῆς τῶν ἀτμῶν τε, καὶ χυμῶν φύσεως, οὓς ἔχειν
φαίνεται τὰ δοκιμαζόμενα. καὶ πρὸς ἔτι τῆς συστάσεως ἣν κέκτηται, κατά γε γλισχρότητα, καὶ χαυ-
10 νότητα, πυκνότητά τε, καὶ κουφότητα, καὶ βαρύτητα. ταῦτα γὰρ ἅπαντα, συντελεῖ πρὸς τὴν εὕρεσιν
αὐτῶν οὕτως, ὥς τε κἂν εἰς ξένην χώραν ἀφικόμενος, ἴδῃς τι τῶν μὴ πρόσθεν ἑωραμένων σοι βρωμάτων,
ἔχειν ἀφορμὰς οὐκ ὀλίγας εἰς τὴν τῆς δυνάμεως αὐτῶν γνῶσιν. ἃ δὲ Μνησίθεος ἔγραψε, περί τε ῥιζῶν
καὶ καυλῶν, καὶ φύλλων, καὶ καρπῶν, καὶ σπερμάτων, οὐ πάνυ τι βεβαίαν ἔχει τὴν διάγνωσιν, ἐὰν τῇ
διωρισμένῃ πείρᾳ κρίνῃς αὐτά. καθ' ὅτι καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς ἔσται δῆλον, ἔγνωκα γὰρ ὑπὲρ ἑκάστου
τῶν ἐδεσμάτων ἴδια διελθεῖν, εἰ καὶ μακρότερος ὁ λόγος ἐστὶν, ἢ ἔσεσθαι μέλλει. δυνησόμεθα γοῦν αὖ-
θις αὐτὸν ἐν βραχὺ περιλαβεῖν ἑτέρῳ βιβλίῳ τινὶ μικροτέρῳ, χρησίμῳ τοῖς τεχνωθεῖσιν ἐσομένῳ. μό-
νη γὰρ ἡ κατὰ διέξοδόν τε ἄσκησις, καὶ διδασκαλία, τεχνίτας ἀπεργάζεται. καὶ διὰ τοῦτο μοι δο-
κοῦσι καλῶς οἱ πολλοὶ λέγειν, ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν, τὴν παρὰ τῆς ζώσης φωνῆς γιγνομένην. ἐκ βι-
βλίου δὲ, μήτε κυβερνήτην τινὰ γιγνόμενον γίνεσθαι, μήτε ἄλλης τέχνης ἐργάτην. ὑπομνήματα γὰρ ἐστὶ
20 ταῦτα τῶν προμεμαθηκότων, οὐ διδασκαλία τελεία τῶν ἀγνοούντων. εἴ γε μὴ ἐθέλοιεν τινὲς, καὶ τού-
των ὅσοι διδασκάλων ἀποροῦσιν, ἐντυγχάνειν ἐπιμελῶς, τοῖς σαφῶς τε, καὶ κατὰ διέξοδον, ὁποίαν ἡ-
μεῖς ποιούμεθα γεγραμμένοις ὀνήσονται μεγάλως. καὶ μάλιστα, ἐὰν πολλάκις ἀναγινώσκειν αὐτὰ, μὴ ὀκνῶσιν.

Περὶ πυρῶν, ἤτοι, σίτου.

Εἰκότως μὲν δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν, ἀπὸ πυρῶν ἄρξασθαι τῆς προκειμένης διδασκαλίας, ἐπει-
δὴ, πολυχρησιμότατον, καὶ πολυχρηστότατον ἐστὶ τοῦτο τὸ σπέρμα, τοῖς τε Ἕλλησιν ἅπασι. καὶ τῶν βαρ-
βάρων τοῖς πλείστοις. εἰσὶ δὲ αὐτῶν, τροφιμώτατοι μὲν, οἱ πυκνοὶ καὶ πεπιλημένην ἔχοντες ὅλην τὴν
οὐσίαν, ὡς μόγις, ὑπὸ τῶν ὀδόντων διαιρεῖσθαι. πλείστην γὰρ οὗτοι τροφὴν, διδόασι τοῖς σώμασιν. ἐξ
30 ὄγκου βραχέος. οἱ δὲ ἐναντίοι τούτοις, οἱ ῥᾳδίως μὲν ὑπὸ τῶν ὀδόντων θραυόμενοι, μετὰ δὲ τὴν θραῦσιν ἀ-
ραιοὶ καὶ χαῦνοι φαινόμενοι, βραχεῖαν διδόασι τροφὴν ἐξ ὄγκου πολλοῦ. εἰ δὲ καὶ στῆσαι βουληθείης ἑκατέ-
ρων ἴσον ὄγκον, εὑρήσεις βαρυτέρους πολλὰ τοὺς πυκνούς, οὗτοι δ' εἰσὶν, καὶ τῇ χροᾷ τῶν χαύνων ξανθότε-
ροι. βασανίζειν δὲ χρὴ, τὴν φύσιν αὐτῶν, οὐχ ἁπλῶς ἐπισκοποῦντας τὴν ἔξοδον, ἢ μᾶλλον, τὴν ἔξωθεν ἐπι-
φάνειαν, ἀλλὰ καὶ διαιροῦντας, καὶ θραύοντας καθάπερ εἴρηται. πολλοὶ γὰρ ἔξωθεν ὑπόξανθοί τε καὶ πυκ-
νοὶ φαινόμενοι, τὰ ἔνδον ἑαυτῶν ὤφθησαν, ἀραιοί τε καὶ χαῦνοι, καὶ λευκοί. πλεῖστον οὖν οὗτοις πίτυρον
ἔχουσιν. καὶ εἴ τις αὐτῶν ἀλεσθέντων ὑποσείσας τὸ λεπτότατον ἄλευρον, ἄρτους ἐκ τοῦ λοιποῦ ποιήσαιτο, τοὺς
πιτυρίας ὀνομαζομένους, ὀλιγοτρόφων μὲν αὐτὸ πειράσεται περίττωμα διεργαζομένων ἐν τῇ γαστρὶ πο-
λὺ, καὶ διὰ τοῦθ' ὑπερχομένων ῥᾳδίως. ἅμα δὲ, καὶ διὰ τὸ ῥυπτικῆς μετέχειν οὐσίας τὸ πίτυρον, εἰκότως ἡ
διαχώρησις αὐτῶν γίγνεται ταχεῖα πρὸς τὴν ἔκκρισιν, ἐρεθιζομένων τῶν ἐντέρων. οἱ δὲ ἐναντίοι τούτοις εἰσὶ
40 μὲν ἀκριβῶς καθαροὶ, πλεῖστον ἄγοντες σταθμὸν ἐπ' ὄγκῳ βραχεῖ, διαχωροῦσι δὲ πάντων τῶν ἄρτων βραδύτερον.
θλάσῃ γε μὴν, καὶ τὸ σταῖς αὐτῶν γλίσχρον ἱκανῶς, ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἕλκεσθαι μὴ διασπώμενον. ὅπερ ἴδιον
ἐστὶν γλίσχρου σώματος. εἰκότως τοίνυν οὗτοι μὲν, καὶ ζύμης πλείονος χρήζουσιν, καὶ μαλαχθῆναι δέονται
πάντων μᾶλλον. καὶ οὐκ εὐθὺς μετὰ ζύμην καὶ τὴν μάλαξιν ὀπτᾶσθαι. τοῖς πιτυρίαις δὲ ἀρκεῖ, καὶ ζύμη βρα-
χεῖα, καὶ μάλαξις ἀσθενὴς, καὶ χρόνος ὀλίγος. οὕτως δὲ καὶ τῆς ὀπτήσεως, μακροτέρας μὲν οἱ καθαροὶ, βρα-
χυτέρας δὲ οἱ πιτυρίαι δέονται. τὸ μεταξὺ δὲ τῶν καθαρωτάτων τε, καὶ ῥυπαρωτάτων, οὐκ ὀλίγον ἐστὶ
πλάτος, ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἧττον. ἐνίων μὲν καθαρῶν, ἐνίων δὲ, ῥυπαρῶν ὀνομαζομένων, καὶ κατ' ἀλή-
θειαν ὄντων. ἔστι δέ τι, καὶ μέσον ἀκριβῶς αὐτῶν εἶδος ἄρτων, οἱ αὐτόπυροι προσαγορευόμενοι. συγκο-
μιστοὺς δὲ αὐτοὺς ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν. ὅτι μὲν οὖν ἐξ ἀδιακρίτων ἀλεύρων οὗτοι γίνονται,
μὴ διαχωριζομένου τοῦ πιτυρώδους ἀπὸ τοῦ καθαροῦ, πρόδηλον. ἐντεῦθεν γοῦν αὐτοῖς ἔθεντο καὶ τὰς προ-
50 σηγορίας. αὐτοπύρους μὲν, ἐπειδὴ ὅλος αὐτὸς ὁ πυρὸς, ἀδιακρίτως ἀρτοποιεῖται. συγκομιστοὺς δὲ, ὅτι
συγκομίζεται σκευαζομένων αὐτῶν, ἅπαν ἀδιάκριτον τὸ ἄλευρον. ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τούτων ἐν τῷ μέσῳ δο-
κούντων, ἀκριβῶς τετάχθαι, τῶν τ' ἐκ τοῦ πιτύρου, καὶ τῶν ἄκρως καθαρῶν ἄρτων, οὐ σμικρὰ διαφορὰ,
παρὰ τὴν τοῦ πυροῦ φύσιν ἐστίν. Ἐκ μὲν γὰρ τῶν πυκνῶν πυρῶν καὶ βαρέων, ἀμείνους, ἐκ δὲ τῶν χαύνων
τε καὶ κούφων, ἄρτοι φαυλότεροι γίνονται, καὶ παρά γε τοῖς Ῥωμαίοις, ὥσπερ οὖν, καὶ παρὰ τοῖς
ἄλλοις σχεδὸν ἅπασιν ὧν ἄρχουσιν. Ὁ μὲν καθαρώτατος ἄρτος, ὀνομάζεται σιλιγνίτης, ὁ δὲ ἐφεξῆς
αὐτῶν, σεμιδαλίτης. ἀλλ' ἡ μὲν σεμίδαλις, ἑλληνικόν τε καὶ παλαιὸν ὄνομα ἐστίν. σίλιγνις δὲ, οὐχ ἑλ-
ληνικὸν μὲν, ἑτέρως δὲ αὐτὴν ὀνομάζειν οὐκ ἔχω. τροφιμώτατος μὲν οὖν, ὁ σιλιγνίτης αὐτῶν, ἐφεξῆς δὲ,

ὁ σεμιδαλίτης. καὶ τρίτος ὁ μέσος τε καὶ συγκομιστικός, ὁ καὶ αὐτοπυρίτης, ἐφ᾽ ᾧ τέταρτός ἐστι, τὸ τῶν ῥυ-
παρῶν εἶδος, ὧν ἔσχατος ὁ πιτυρίας, ὃς δὴ, καὶ ἀτροφώτατός ἐστι. καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ὑπέρχε-
ται κατὰ γαστέρα. πεφθῆναι δὲ ἄριστοι, τῶν ἄρτων εἰσὶν, οἱ μάλιστα ἐζυμωμένοι, καὶ κάλλιστα τετριμ-
μένοι, ἀπὸ συμμέτρου πυρὸς ἐν κλιβάνῳ τὴν ὄπτησιν ἐσχηκότες. τὸ μὲν γὰρ πλεῖον πῦρ, εὐθὺς ἐν τῇ
πρώτῃ προσβολῇ, τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν περικαίον, ἀποστρακίζει. καὶ συμβαίνει κατ᾽ ἄμφω, μοχθηρόν τε
γίνεσθαι τὸν ἄρτον, ὠμὸν μὲν, καὶ ἀκατέργαστον ἔχοντα τὸ ἔνδον, ὑπερωπτημένον δὲ καὶ ξηρὸν, καὶ
ὀστρακῶδες ἔχοντα τὸ ἔξω. τὸ δὲ ἔλαττον τοῦ συμμέτρου πῦρ, οὐ κατεργάζεται καλῶς τὸν ἄρτον, ἀλ-
λ᾽ ὠμότερον ἀπολείπει. καὶ μάλιστα, τὸ ἔνδον ἅπαν. ὅσοι δ᾽ αὖ ἐν συμμέτρῳ πυρὶ πλείονι χρόνῳ δι᾽ ὅ-
λων ἑαυτῶν ὁμαλῶς ὀπτηθῶσιν, οὗτοι καὶ πέττονται κατὰ τὴν γαστέρα κάλλιστα. καὶ πρὸς τὰς ἐξῆς
ἐνεργείας, ὅσαι μετὰ τὴν πέψιν εἰσὶν, ἐπιτηδειότατοι γίνονται. χείριστοι δὲ τῶν ἄρτων εἰσὶ δηλονότι,
ὅσοις οὐδὲν τῶν προειρημένων ὑπάρχει. τῶν δ᾽ ἄκρων ἐν αὐτοῖς, ἀρετῇ καὶ κακίᾳ διωρισμένων, οὐδέν ἐστι χα-
λεπὸν αὐτῶν τινὶ, καὶ χωρὶς ἡμῶν ἐπινοεῖν. ἐνίους μὲν, τῶν ἄρτων, ἐγγὺς εἶναι τῶν ἀρίστων. ἢ χειρίστων. ἐνίους
δὲ, ἀποκεχωρηκέναι πορρωτέρω. καὶ τινὰς ἄλλους ὡς εἴρηται κατὰ τὸ μέσον ἀμφοῖν τετάχθαι. Κα-
θάπερ οὖν ἐπὶ τοῦ μέλιτος, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηκα μὲν, οὐχ ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι δεῖν ἀγαθὸν ἢ φαῦλον εἶναι
πρὸς ὑγείαν, ἀλλὰ φλεγματικῇ μὲν φύσει, τουτέστιν, ὑγροτέρᾳ τε καὶ ψυχροτέρᾳ τοῦ εὐκράτου, χρήσιμον ὑπάρ-
χειν αὐτό, κἂν εἰ ψυχροτέρα δὲ μόνον εἴη τις, ἄνευ πολλῆς ὑγρότητος, ἢ ὑγροτέρα ἄνευ πολλῆς ψύξεως, οὐ μὴν
γε ταῖς θερμαῖς κράσεσιν. οὐ δὲ τούτων ἔτι μᾶλλον, ταῖς θερμαῖς τε καὶ ξηραῖς ἁρμόττει αὐτό, οὕτω καὶ
τῶν ἄρτων, ἀθλητῇ μὲν, ἐπιτήδειος, ὁ μή τε πάνυ καλῶς ὀπτημένος, μή τε ζύμην ἔχων πολλήν, ἰδιώτῃ δὲ
καὶ πρεσβύτῃ, ὁ κάλλιστα μὲν ὀπτημένος ἐν κλιβάνῳ, ζύμης δὲ, μετέχων πολλῆς. ὅ γε μὴν, τελέως ἄζυμος, οὐδ᾽ ἑνὶ
χρήσιμος. εἰ δὲ καὶ τυροῦ προσλάβοι, καθάπερ ἐν τοῖς ἀγροῖς παρ᾽ ἡμῖν εἰώθασι σκευάζειν ἑορτάζοντες, οὓς
αὐτοὶ προσαγορεύουσιν ἀζύμους, ἔστι μὴ βλάβη πᾶσι, κἂν ἰσχυρότατοί τινες ὦσι τὴν ἕξιν τοῦ σώματος. οἷον εἴ-
περ οἱ γενναιότατοι τῶν θεριστῶν, καὶ τῶν σκαπανέων εἰσίν. οὗτοι γὰρ ὁρῶνται καὶ τῶν βαρέων ἀθλητῶν,
μᾶλλον πέττοντες τοὺς ἀζύμους ἄρτους. ὥσπερ γε, καὶ κρέα βόεια. καὶ τράγεια. τί γὰρ ἔτι δεῖ μεμνῆσθαι προβα-
τείων ἢ αἰγείων ἐπὶ τούτοις. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ, καὶ τὰ τῶν ὄνων κρέα ἐσθίουσι. εἰσὶ δὲ, οἱ καὶ τὰ τῶν καμήλων.
εἰς γὰρ τὴν πέψιν αὐτῶν συντελεῖ μέν τοι καὶ τὸ ἔθος, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἡ βραχύτης τῶν προσφερομένων, καὶ
ἡ τοῦ σώματος ὅλου κένωσις ἐξ ἀνάγκης ἑπομένη τοῖς δι᾽ ὅλης ἡμέρας, ταλαιπωροῦσι κατὰ τὰς οἰκείας ἐνερ-
γείας. ἀναρπάζουσι γὰρ αἱ κεναὶ σάρκες ἐκ τῆς γαστρὸς οὐ μόνον ἡμίπεπτον, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄπε-
πτον ἐνίοτε χυμὸν, ὅταν ἐπὶ σιτίοις πονῶσι. καὶ διὰ τοῦτο, νόσους χαλεπωτάτας ὕστερον οὗτοι νοσοῦσι. καὶ
πρὸ γήρως ἀποθνήσκουσι. καὶ ταῦτα ἀγνοοῦντες οἱ πολλοὶ, μακαρίζουσιν αὐτῶν τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος, ὁρῶν-
τες ἐσθίοντάς τε καὶ πέττοντας, ἃ μηδεὶς ἡμῶν δύναται προσενέγκασθαι καὶ πέψαι. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς πολ-
λοῖς ταλαιπωρηθεῖσιν ὕπνοι βαθύτεροι γίγνονται, καὶ τοῦτ᾽ αὐτοῖς μειζόνως πρὸς τὰς πέψεις συντελεῖ, διὰ
τοῦθ᾽ ἧττον ὑπὸ τῶν μοχθηρῶν ἐδεσμάτων βλάπτονται. εἰ δ᾽ ἀναγκάσειας αὐτοὺς ἀγρυπνῆσαι πλείοσιν ἐφεξῆς
νυξὶν, αὐτίκα νοσοῦσιν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἓν τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἔχουσιν εἰς πέψιν τῶν μοχθηρῶν ἐδεσμάτων. οἱ δὲ
ἀθληταὶ, τροφὰς μὲν, οὐκ εὐχυμοτάτας λαμβάνουσιν, ἀλλὰ παχείας καὶ γλίσχρους οἵ γε βαρεῖς αὐτῶν, ὀνομά-
ζουσι δ᾽ οὕτω μάλιστα μὲν, τοὺς παλαιστὰς ἤδη δὲ, καὶ τοὺς παγκρατιαστάς τε καὶ πύκτας. ἐπεὶ γὰρ, ἡ παρα-
σκευὴ πᾶσα πρὸς τοὺς ἀγῶνας αὐτοῖς ἐστιν, ἐν οἷς ἐνίοτε, δι᾽ ὅλης ἡμέρας παλαίειν ἢ παγκρατιάζειν ἀναγκάζον-
ται, διὰ τοῦτο δέονται, τροφῆς δυσφθάρτου τε, καὶ δυσδιαφορήτου. τοιαύτη δέ ἐστιν, ἡ τῶν παχέων, καὶ γλίσχρων
χυμῶν. ὁποία μάλιστα ἐστιν, ἥ τε ἐκ τῶν χοιρείων κρεῶν, καὶ τῶν, ὡς εἴρηται σκευαστῶν ἄρτων. οὓς περ οἱ νομί-
μως ἀθλοῦντες, ἐσθίουσι μόνοι. καὶ εἴπερ ἰδιώτης ἀγύμναστος ἐν τῇ αὐτῇ τροφῇ διατελέσειεν, νοσήσει τάχιστα
νόσημα πληθωρικόν. ὥσπερ γε κἂν εἰ γυμναζόμενος ἄνθρωπος, ἐπὶ λαχάνοις καὶ χυλοῦ πτισάνης διαιτῷτο,
καταφθείρηται αὖ ἐν τάχει, καὶ συντήξει τὸ πᾶν σῶμα. χυμὸς δὲ πλεονάζει, ἐκ τῶν τοιούτων ἄρτων, οἷς ἔφην
χρῆσθαι τοὺς ἀθλητὰς, εἴ τις ἡμῶν τῶν πολλῶν ἐσθίει γίνεται παχὺς καὶ ψυχρὸς, ὁποῖον ἰδίως ὀνομά-
ζειν εἰθίσμεθα τὸν ὠμὸν χυμόν. ἔστι μὲν οὖν καὶ ὁ τοῦ φλέγματος χυμὸς ὠμός τε καὶ ψυχρὸς, ἀλλ᾽ οὐ πα-
χὺς, ὡς ἂν ὑγρότητά τε πολλὴν ἔχων, καὶ πνεῦμα φυσῶδες. Ὁ δὲ ὠμὸς χυμὸς ἰδίως ὀνομαζόμενος,
τοιοῦτός ἐστιν, ὁποῖον φαίνεται τοῖς οὔροις ὑφιστάμενον ἐνίοτε πύῳ παραπλήσιον, ἀλλὰ δυσῶδες
μὲν ἐστι καὶ γλίσχρον τὸ πύον, ὁ δ᾽ ὠμὸς ἔοικεν αὐτῷ κατά τε τὸ πάχος καὶ τὴν χρόαν μόνον, οὔτε δυσώ-
δης ὢν, οὔτε γλίσχρος. οὐ μὴν τοῖς γε πυρέττουσιν ἐξ ὠμῶν πλήθους μόνοις ὑφίσταται τοῖς οὔροις, ὁ-
ποῖον εἶπον, ἀλλὰ τοῖς ὑγιαίνουσιν, ὅσοι ταλαιπωρούμενοι, σιτία σκληρὰ καὶ δυσκατέργαστα προσφέ-
ρονται. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων, αὖθις εἰρήσεται, περὶ δὲ τῶν ἄρτων, ἐπειδὴ περὶ τούτων πρού-
κειτο πρῶτον ἡμᾶς διελθεῖν, εἴπωμεν ἤδη πρὸς τοῖς παρ᾽ ἡμῶν εἰρημένοις, καὶ ταῦτα. Κάλλι-
στοι μὲν αὐτῶν εἰσὶν οἱ κλιβανῖται, καθ᾽ ὃν εἴρηται τρόπον, ὠπτημένοι τε, καὶ προπαρεσκευασμένοι πρὸς τὴν
ὄπτησιν. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν, οἱ ἰπνῖται, τὴν αὐτὴν ἐσχηκότες, δηλονότι παρασκευήν. ἐπεὶ δ᾽ οὐχ ὁμοίως ὀπτῶν-
ται τὰ διὰ βάθους τοῖς κλιβανίταις, διὰ τοῦτ᾽ αὐτῶν, ἀπολείπονται. οἱ δ᾽ ἐπὶ τῆς ἐσχάρας ὀπτηθέντες, ἢ κατὰ
θερμὴν τέφραν, ἢ τῷ τῆς ἑστίας ὀστράκῳ, καθάπερ κλιβάνῳ κεχρημένοι, μοχθηροὶ πάντως εἰσὶν, ἀνωμάλως δια-
κείμενοι τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς αὐτῶν ὑπερώπτηται. τὰ δὲ, διὰ βάθους ἐστὶν ὠμά. τοῖς δὲ ἐγκρυφίαις ὀνομαζομένοις,
ὡς ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν τέφραν ἐγκρυβέντα, ὀπτᾶσθαι, προσδίδωσί τι καὶ ἡ τέφρα μοχθηρὸν, ὥστε κινδυνεύουσιν
οὗτοι ἁπάντων ἄρτων εἶναι χείριστοι, κατά γε τὴν τῆς ὀπτήσεως ἰδέαν, ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως καὶ
προϋπάρχουσιν.

προϋπάρχουσιν. δεῖ γὰρ ἑκάστοτε περὶ τῶν προκειμένων ἀκούειν οὕτως, ὡς κατ᾽ ἐκεῖνα μόνων ἐξηλλαγμένων, τῶν παραβαλλομένων ἀλλήλοις. ὡς εἴ γε κατὰ πολλοὺς τρόπους διαφέροντα παραβάλλῃ τις, τὰ καθ᾽ ἕκαστον αὖ τὴν ἰδίαν λελεγμένα πάντα ἕξουσιν ἠθροισμένα. περὶ μὲν οὖν τῆς κατὰ τοὺς ἄρτους διαφορᾶς, αὐτάρκως εἴρηται.

Περὶ πεμμάτων, ἤτοι πυρίνου.

Περὶ δὲ τῶν ἄλλων πεμμάτων, ὅσα σκευάζουσιν ἐξ ἀλεύρου πυρίνου, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. οἱ μὲν οὖν τηγανῖται, παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ὀνομαζόμενοι, παρ᾽ ἡμῖν δὲ τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἕλλησι τηγανῖται, σκευάζονται δι᾽ ἐλαίου μόνου. βάλλεται δὲ, τὸ μὲν ἔλαιον μόνον εἰς τήγανον ἐπικείμενον ἀκάπνῳ πυρί, καταχεῖται δὲ αὐτῷ θερμανθέντι, τὸ τῶν πυρῶν ἄλευρον, ὕδατι δεδευμένον πολλῷ. διὰ ταχέων οὖν ἑψόμενον αὐτῷ τῷ ἐλαίῳ συνίσταται. καὶ παχύνεται, παραπλησίως ἁπαλῷ τυρῷ, τῷ κατὰ τοὺς ταλάρους πηγνυμένῳ. τηνικαῦτα δὲ ἤδη καὶ στρέφουσιν αὐτὸ οἱ σκευάζοντες, αὐτοῦ τὴν μὲν ἄνωθεν ἐπιφάνειαν ἐργαζόμενοι κάτωθεν, ὡς ὁμιλεῖν τῷ τηγάνῳ. τὸ δ᾽ αὐτάρκως ἑψημένον, ὃ κάτωθεν ἦν πρότερον, εἰς ὕψος ἀνάγοντες ὡς ἐπάνω πολὺ εἶναι, κἄπειτα δ᾽ αὖ ἤδη καὶ τὸ κάτω παγῇ, στρέφουσιν αὖθις αὐτὸ, δίς που καὶ τρίς, ἄχρι περ ἂν ὅλον ὁμαλῶς αὐτοῖς ἑψῆσθαι δόξῃ. εὔδηλον οὖν ὅτι παχύχυμόν γε τοῦτ᾽ ἐστὶ, καὶ σταλτικὸν γαστρὸς, καὶ χυμῶν ὠμῶν γεννητικόν. διὸ, καί τινες αὐτῷ μιγνύουσι μέλιτος. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ τῶν θαλασσίων ἁλῶν, εἴη δ᾽ ἂν ἤδη τοῦτό γε πλακοῦντός τι γένος, ἢ εἶδος, ἢ ὅπως ἂν ὀνομάζειν ἐθέλεις, ὥσπερ καὶ ἄλλα τινὰ πλακούντων εἴδη συντιθέασιν αὐτοσχεδίως, οἵ τε κατ᾽ ἀγρὸν ἄνθρωποι, καὶ τῶν κατὰ πόλιν οἱ πενέστατοι. τοιγαροῦν καὶ ὅσα διὰ κλιβάνου τῶν ἀζύμων πεμμάτων ὀπτῶσιν, εἶτ᾽ ἀφελόντες ἐμβάλλουσιν εὐθέως εἰς μέλι θερμὸν, ὡς δέξασθαι δι᾽ ὅλων ἑαυτῶν αὐτό. καὶ ταῦτα πλακοῦντός τι γένος ἐστὶν. καὶ τὰ διὰ τῶν ἰτρίων σκευαζόμενα μετὰ μέλιτος πάντα.

Περὶ ἰτρίων διαφόρων, σκευαζομένων.

Ἀπὸ δὲ τῶν ἰτρίων τὸ εἶδος ἄμεινον, μὲν ὃ καλοῦσι ῥυήματα. φαυλότερα δὲ τὰ λάγανα. πάντα οὖν ὅσα διὰ τούτων τε καὶ σεμιδάλεως συντίθεται, παχύχυμά τε ἐστὶ, καὶ βραδύπορα. καὶ τῶν καθ᾽ ἧπαρ διεξόδων τῆς τροφῆς ἐμφρακτικὰ, καὶ σπληνὸς ἀσθενοῦς αὐξητικά. καὶ λίθων ἐν νεφροῖς γεννητικά. τρόφιμα δὲ ἱκανῶς, εἰ πεφθείη τε, καὶ καλῶς αἱματωθείη. τὰ δὲ σὺν μέλιτι σκευαζόμενα, μικτῆς γίνεται δυνάμεως. ὡς ἂν τοῦ μέλιτος αὐτοῦ λεπτὸν ἔχοντα χυμὸν. ὅσοις τ᾽ ἂν ὁμιλήσει, καὶ ταῦτα λεπτύνοντα. εἰκότως οὖν ὅσα μέλιτός τε πλεῖον ἐν τῇ σκευασίᾳ προσείληφε· καὶ τὴν ἕψησιν ἔσχηκε μακροτέραν, ἧττον τ᾽ ἐστὶ, βραδύπορα, καὶ μικτὸν χυμὸν γεννᾷ ἐκ λεπτοῦ τε, καὶ παχέος. ἥπατι δὲ καὶ νεφροῖς, καὶ σπληνὶ, τοῖς μὲν ὑγιεινοῖς, ἀμείνω, τῶν χωρὶς μέλιτος σκευασθέντων. ἐμφράξεως δὲ ἀρχὴν ἔχουσιν, ἢ φλεγμαίνουσιν, ἢ σκιρρουμένοις, οὐδὲν ἧττον ἐκείνων, ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε καὶ μᾶλλον βλαβερὰ καὶ πολλῷ μάλιστα πάντων, ὧν γλίσχρον ἱκανῶς ἐστὶ τὸ ἄλευρον. ὁ γὰρ ἐξ αὐτῶν χυμὸς, οὐ μόνον ἰσχόμενος ἰέναι πρόσω, διὰ πάχος κωλύεται, ἀλλὰ καὶ περιπλαττόμενος ἔνδοθεν τοῖς στενοῖς πέρασι τῶν ἀγγείων, ἐμφράττεται δυσαπολύτως. καὶ βάρους γε τὸ βλαβερὸν, οὕτω σπλάγχνων αἴσθησιν ἐργάζεται τοῖς πάσχουσιν, τῆς ἐκ τῶν λεπτυνόντων ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων ἐπικουρίας δεόμενον. εἴρηται δὲ ἑτέρωθι, καθ᾽ ἓν γράμμα, περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης. θώρακα γε μὴν οὐδὲν, οὐδὲ πνεύμονα βλάπτει τῶν οὕτως σκευασθέντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τὸν παχὺν καὶ γλίσχρον χυμὸν γεννώντων ἐδεσμάτων, εἰρήσεται καὶ αὖθις. ὁ δὲ νῦν ἐνεστηκὼς λόγος ἀξιοῖ σε τἆλλα διὰ μνήμης ἔχειν, ἃ μέχρι δεῦρο διῆλθεν. καὶ μάλιστα πάντων αὐτῶν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄρτων δυνάμεως. ἐπεὶ, διὰ παντὸς αὐτοῖς χρώμεθα. καὶ χεῖρον γε οὐδὲν ἀναλαβεῖν τὰ κεφάλαια τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐκτεθέντων. ἄριστος μὲν οὖν ἐστὶν ἄρτος εἰς ὑγείαν ἀνθρώπου, μή τε νέῳ, μή τε γυμναζομένῳ, ὁ πλεῖστον μὲν ζύμης ἔχων, πλεῖστον δὲ ἁλῶν. ἐπὶ πλεῖστον δὲ, ὑπὸ τοῦ τεχνίτου, πρὶν πλάσασθαι καὶ ὀπτᾶσθαι κατειργασμένος. ὀπτημένος τε ἐν κλιβάνῳ συμμέτρως θερμῷ, καθ᾽ ὅτι πρόσθεν εἴρηται. κρίσις μὲν οὖν τοῦ κατὰ τὴν ζύμην καὶ τοὺς ἅλας ἡ γεῦσις ἔστω σοι. τὸ γὰρ ἤδη λυποῦν ἐν τῇ τούτων πλείονι μίξει, μοχθηρόν. εἰς ὅσον οὖν ἡ γεῦσις οὐδέ πω γνωρίζει τὴν ἐκ τῆς μίξεως ἀηδίαν, εἰς τοσοῦτον βέλτιον ἐστὶν αὐξάνειν αὐτῶν τὸ πλῆθος.

Περὶ πλυτοῦ ἄρτου ἑρμηνεία.

Ὅσοι δὲ, τὸν πλυτὸν ἄρτον ἐπενόησαν σκευάζειν, ἀτροφώτερον μὲν εὗρον ἔδεσμα, πεφευγὸς δ᾽ ὡς οἷόν τε μάλιστα, τὴν ἐκ τῆς ἐμφράξεως βλάβην. ἥκιστα γὰρ ὁ ἄρτος οὗτος ἔχει τὸ παχὺ καὶ γλίσχρον, ὡς ἀεροειδέστερος ἄν τι γεωδεστέρου γεγονώς. ὁρᾶται δ᾽ ἡ κουφότης αὐτοῦ, διά τε τοῦ σταθμοῦ, καὶ ἐκ τοῦ μὴ δύεσθαι καθ᾽ ὕδατος, ἀλλ᾽ ἐποχεῖσθαι τρόπῳ φελλοῦ. ἑψόντων δὲ παρ᾽ ἡμῖν ἐν τοῖς ἀγροῖς πολὺ ἄλευρον πυροῦ μετὰ γάλακτος, ἴσεσθαι καὶ τοῦτο τὸ ἔδεσμα τῶν ἐμπλαττόντων ὑπάρχειν. Ὥσπερ οὖν εὔχυμά τε καὶ τρόφιμα πάντα ἐστὶ, τὰ τοιαῦτα τῶν ἐδεσμάτων, οὕτω βλάπτει τοὺς διηνεκῶς αὐτοῖς χρωμένους, ἐμφράξεις τε ποιούμενα καθ᾽ ἧπαρ καὶ λίθους ἐν νεφροῖς γεννῶντα. τοῦ μὲν γὰρ ὠμοῦ χυμοῦ προσλαβόντος τὸ γλίσχρον, ὅταν αἱ κατὰ τοὺς νεφροὺς διέξοδοι στενότεραι εἰσὶ, τισὶν ὑπάρχουσαι φύσει, χρονίζον αὐτόθι τὸ παχύτατόν τε καὶ
* γλίσχρον ἕτοιμον ἐστὶ γενέσθαι πῶρον. ὁποῖος τοῖς ἀγγείοις, δι᾽ ὧν τὸ ὕδωρ θερμαινόμενον, ἐπιτρέφεται. καὶ τοῖς λίθοις πεπήγνυται κατὰ πολὺ τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων θερμῶν, συντελεῖ δὲ εἰς τοῦ-

το μάλιστα, καὶ ἡ τῶν νεφρῶν αὐτῶν κρᾶσις. ὅταν οὖν πυρώδης τε καὶ δριμὺ, τὸ κατ' αὐτοὺς ᾖ θερμόν. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους εἰσὶ καὶ οἱ τοῖς ἀρθριτικοῖς γινόμενοι πῶροι. ῥεῖ γὰρ ἀεὶ τὸ περιττεῦον ἐν τῷ σώματι πᾶν εἰς τοὺς ἀσθενεστάτους τόπους. ὀπτᾶταί τε ἐν αὐτοῖς πάθος κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν. εἰρήσεται δὲ αὖθις, ἐν τῷ περὶ γάλακτος λόγῳ περὶ πάσης αὐτοῦ τῆς χρήσεως, ὥσπερ γε, καὶ ἐπὶ τῶν παχυνόντων ἐδεσμάτων, ἐπειδὴ καὶ ἄλλα τινὰ τῆς τοιαύτης ἐστὶ δυνάμεως.

Περὶ χόνδρου.

Τοῦ γένους τῶν πυρῶν ἐστὶν ὁ χόνδρος, ἱκανῶς τρόφιμόν τε καὶ γλίσχρον ἔχων χυμὸν, ἐάν τε ἐν ὕδατι μόνον ἑψηθεὶς λαμβάνηται δι' οἰνομέλιτος, ἢ οἴνου γλυκέος, ἢ καὶ στύφοντος. ἴδιος γὰρ ἕκαστος καιρὸς τῆς χρήσεως, ἐάν τε σκευασθεὶς μετ' ἐλαίου καὶ ἁλῶν. ἐμβάλλεται δέ ποτε καὶ ὄξος αὐτῷ. καὶ καλοῦσιν οἱ ἰατροὶ, τὸν κατασκευασθέντα τοῦτον χόνδρον, πτισάνης γεγονέναι τὴν ἄρτυσιν. ἔνιοι δὲ ἐκ χόνδρου πτισάνης τεθράφθαι φασὶν τὸν κάμνοντα. τῶν παλαιῶν δὲ ἔνιοι, καθάπερ Διοκλῆς καὶ Φιλότιμος ὀνομάζουσιν, πτισάνην πυρίνην. τὸν οὕτως ἐσκευασμένον χόνδρον, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ σπάνιόν ἐστι παρὰ τοῖς παλαιοῖς. ὥσπερ, καὶ τὸ τοῦ σιτανίου. τῇ γὰρ κοινῇ προσηγορίᾳ τὸν πυρὸν ὀνομάζουσιν αὐτόν. εἴρηται δὲ ἐν τῷ περὶ διαίτης Ἱπποκράτους, τοὺς ἐκ τοῦ χόνδρου κατασκευαζομένους ἄρτους, τροφιμωτάτους μὲν εἶναι, διαχωρεῖν δὲ ἧττον εἴρηται δὲ, ὅτι σεμίδαλις, καὶ χόνδρος ἑφθὸς, ἰσχυρὰ καὶ τρόφιμα. φυλάττεσθαι δὲ τοίνυν προσήκει καὶ τούτου τὴν πολλὴν χρῆσιν. καὶ τοῦτο, οἷς ἐμφρακτικόν ἐστι τὸ ἧπαρ, ἢ νεφροὶ πρὸς τὸ γεννῆσαι λίθους ἐπιτήδειοι. μάλιστα δὲ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς σκευαζομένοις ῥοφήμασιν ἐκ τοῦ καλουμένου πλυτοῦ χόνδρου. χυλὸς μὲν γάρ ἐστιν οὕτως αὐτοῦ μεμιγμένος ὕδατι. πλείστης δὲ ἑψήσεως δεόμενος. ἐξαπατᾷ μὲν τοὺς σκευάζοντας, ὡς αὐτάρκως ἑψημένος. οὐ μικρῶς δὲ βλάπτει τοὺς νοσοῦντας, οἷς περ δὴ καὶ παρασκευάζουσιν αὐτόν. ἐν τάχει γὰρ συνίσταται καὶ παχύνεται, διὰ τὸ κολλώδης εἶναι, χρὴ τοίνυν ὕδατι πολλῷ μιγνύντας ἐπ' ἀνθράκων ἕψειν, ἐπὶ πλεῖστον κινοῦντας. ἄχρις ἂν ἀκριβῶς ἑψηθῇ. τηνικαῦτα δὲ ἐπεμβάλλειν ἤδη καὶ τῶν ἁλῶν. τὸ δὲ ἔλαιον εἰ καὶ κατ' ἀρχὴν εὐθέως ἐπιμίξειας, οὐδὲν βλάπτει. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν παρέργῳ λελέχθω θεραπευτικῇ προσῆκον. οὐ τῷ νῦν ἐνεστῶτι πράγματι. τοῖς δ' ὑγιαίνουσιν, ὅταν ποτὲ κατὰ δῆξιν σφοδρὰν γαστρὸς ἢ χολωδῶν πολλῶν διέξοδον, ἤ τι τοιοῦτο, δεηθῶσι ῥοφήματος, ἕψοντας ἄχρι πλείστου τὸν χόνδρον, ὡς γενέσθαι τακερὸν, εἶτα ψυχήσαντας. εἶτα, ταράξαντας. ὡς ὁμοιωθῆναι πτισάνης χυλῷ διηθημένῳ, τηνικαῦτα διδόναι ῥοφεῖν. ἡ δὲ ἄρτυσις ἡ αὐτὴ, τῷ πλυτῷ γίνεται χόνδρῳ.

Περὶ πυρῶν ἑψομένων ἐν ὕδατι.

Εἰ μὴ καὶ αὐτὸς ἔφαγόν ποτε πυροὺς ἐν ὕδατι ἑψημένους, οὐκ ἂν ἤλπισα τινὰ χρείαν γενέσθαι τῆς ἐδωδῆς αὐτῶν. οὔτε γὰρ ἐν λιμῷ τις ἐπὶ τοιαύτην ἂν ἀφίκοιτο χρῆσιν, εἴπερ εὐπορεῖ πυρῶν, ἄρτους ἐξ αὐτῶν ποιήσασθαι. παρὰ δεῖπνον δὲ καθάπερ ἐρεβίνθους ἑφθούς τε καὶ φρυκτοὺς ἐσθίουσιν, ἐν χρείᾳ τῶν καλουμένων τραγημάτων. ἀλλά τε τινὰ σπέρματα τὸν αὐτὸν τρόπον σκευάζοντες, οὕτως οὐδεὶς προσφέρεται πυρὸν ἑφθὸν, διὰ ταῦτα μὲν οὖν οὐδ' ἂν ἤλπισα τινὰ πυρὸν ἑφθὸν ἐδηδοκέναι. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτός ποτε πορευθεὶς ποτὲ εἰς ἀγρὸν οὐκ ἐγγὺς τῆς πόλεως ὄντα μετὰ δυοῖν μειρακίοιν τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἀγόντων ἐμοὶ, κατέλαβον ἤδη δεδειπνηκότας τοὺς ἀγροίκους καὶ μελλούσας ἀρτοποιεῖσθαι τὰς γυναῖκας, ἠπόρουν γὰρ ἄρτου, παραχρῆμα τις αὐτῶν ἐμβαλὼν εἰς χύτραν πυροὺς ἥψησεν, εἶθ' ἡδύσμασι ἁλσὶ μετρίοις, ἐσθίειν ἡμᾶς ἠξίωσεν. ἐμέλλομεν δὲ, ὡς τὸ εἰκὸς, αὐτὸ ποιήσειν, ὡδοιπορηκότες τε καὶ πεινῶντες. ἐφάγομεν τοῦν αὐτῶν δαψιλῶς, ᾐσθανόμεθά τε κατὰ τὴν γαστέρα βάρους, ὡς δοκεῖν ἐγκεῖσθαι πηλὸν αὐτῇ, καὶ κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἀπεπτηκότες, ἀνόρεκτοι δι' ὅλης ἡμέρας ἦμεν, ὡς μηδὲν δύνασθαι προσενέγκασθαι, καὶ πνεύματος φυσώδους μεστοὶ, κεφαλαλγεῖς τε καὶ βλέποντες ἀχλυωδῶς. οὐδὲ γὰρ ὑπεχώρει τι κάτω, ὃ μόνον ἐστὶν ἄκος ἐπὶ ταῖς ἀπεψίαις. ἠρώτουν οὖν τοὺς ἀγροίκους εἰ καὶ αὐτοί ποτε πυρὸν ἑφθὸν ἔφαγον, ὅπως τε διετέθησαν. οἱ δὲ καὶ πολλάκις ἐδηδοκέναι κατὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην ἔφασαν, ᾗ καὶ τόθ' ἡμεῖς συνεσχέθημεν, εἶναί τε βαρὺ καὶ δύσπεπτον ἔδεσμα τοὺς οὕτω σκευασθέντας πυρούς, ὃ δὴ γε τοῦτο καὶ μὴ πειραθέντας λογίσασθαι πρόδηλον. ὅπου γὰρ οὐδὲ τὸ ἄλευρον αὐτῶν ἐσθιόμενον, ὡς εἴπομεν ἔμπροσθεν, εὔπεπτόν ἐστιν, εἰ μὴ κατεργασθείη δι' ἁλῶν καὶ ζύμης καὶ φυράσεως καὶ τρίψεως καὶ κλιβάνου, πῶς οὐκ ἄν τις ἐννοήσειεν τοὺς ἀκατεργάστους ἰσχυροτάτους εἶναι. δύναμιν γε μὴν ἔχουσιν μεγάλην, εἰ πεφθεῖεν οἱ οὕτω βρωθέντες πυροὶ, καὶ τρέφοντες ἰσχυρῶς τὸ σῶμα, καὶ ῥώμην ἐπίσημον παρεχόμενοι τοῖς προσενεγκαμένοις αὐτούς.

Περὶ ἀμύλου.

Ἐκ πυρῶν τοῦτο σκευάζεται, δύναμιν ἔχον ὁμαλυντικὴν τῶν τετραχυσμένων. ὑπάρχει δὲ κοινὸν τούτων τοὔργον, ἁπάσαις ταῖς οὐσίαις ὅσαι ξηραὶ κατὰ τὴν σύστασιν οὖσαι, μήτε στύψιν ἔχουσι μήτε δριμύτητα, μήτε ἄλλην τινὰ δύναμιν ἐπιφανῆ. καὶ καλοῦσιν ἀποίους εἰκότως οὔσας τοιαύτας, ὡς πρὸς αἴσθησιν. ἔστι δὲ κἀν ταῖς ὑγραῖς οὐσίαις τὸ ὕδωρ τοιοῦτον. παραπλήσιον δ' ἐστὶ δυνάμει τοῖς πλυτοῖς ἄρτοις τὸ ἄμυλον ἐλάττονα δὲ τροφὴν δίδωσιν τῷ σώματι τῶν ἀπλύτων ἄρτων τούτων, καὶ μὴ θερμαίνουσαν, ὥσπερ οὐδὲ ἐκεῖνοι, τῶν ἄλλων ἄρτων θερμαινόντων. τοῖς μὲν γὰρ ἐξ ὕδατος ἑψημένοις πυροῖς, οὐδὲ παραβάλλειν αὐτὸ χρὴ, σαφῶς θερμαίνουσί τε καὶ τρέφουσιν εἰ πεφθεῖεν ἰσχυρῶς, οὖσί τε δυσπέπτοις ὡς εἴρηται.

Περὶ κριθῶν.

Πολλὴ καὶ τούτου τοῦ σπέρματος ἡ χρεία τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν, οὐ τὴν αὐτὴν ἔχοντος δύναμιν τοῖς πυροῖς. ἐκείνοι

μὲν γὰρ

μὲν γὰρ θερμαίνουσι φανερῶς. τοῦτο δὲ οὐ μόνον ἀποκεχώρηκε τοῦ θερμαίνειν, ὡς περ ἔνια μεταξὺ τοῦ θερμαίνειν καὶ ψύχειν ὄντα, καθάπερ ἀμέλει τε καὶ ὁ πλυτὸς ἄρτος, ἀλλὰ καὶ ψυκτικὸν ἔχειν τι φαίνεται κατὰ πάντας τοὺς τρόπους τῆς χρήσεως, ἐάν τε ἄρτους ἐξ αὐτοῦ τύχῃ τις σκευάσας, ἐάν τε πτισάνην ἑψήσας, ἐάν τε ἄλφιτα ποιησάμενος. ἀποκεχώρηκε δὲ τῆς τῶν πυρῶν φύσεως καὶ κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν χυμῶν, ὃν ἑκάτερον αὐτῶν ἐργάζεσθαι πέφυκεν. οἱ μὲν γὰρ πυροὶ παχὺν μὲν καὶ γλίσχρον, αἱ δὲ κριθαὶ λεπτὸν καὶ ῥυπτικὸν ἔχοντά τι γεννῶσι χυμόν. οὐδέποτε μὲν οὖν θερμαίνουσι τὸ σῶμα κατ' οὐδένα τρόπον σκευασίας. ὑγραίνουσι δὲ καὶ ξηραίνουσι διαφόρως σκευασθεῖσαι. τὸ μὲν γὰρ ἄλφιτον ἐκ τῆς φρυγείσης κριθῆς γινόμενον, ἐναργῶς φαίνεται ξηραῖνον. ἡ πτισάνη δὲ ὑγραίνει, ὅταν γ' ὡς προσήκει σκευασθῇ, τουτέστιν ὅταν ἐπὶ πλεῖστον αὐξηθεῖσα τύχῃ κατὰ τὴν ἕψησιν, εἶτα μετὰ ταῦτα διὰ μαλακοῦ πυρὸς ἄχρι πολλοῦ χυλωθεῖσα. μίγνυται δὲ αὐτῇ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὄξος, ὅταν αὐξηθῇ τελέως. εὐθὺς δὲ ἀκριβῶς γενομένης ἐπεμβάλλειν χρὴ τοὺς ἅλας λεπτούς, οὐ πολὺ πρὸ τῆς ἐδωδῆς. ἔλαιον δὲ εἰ καὶ κατ' ἀρχὴν εὐθέως ἐμβάλλεις, οὐ βλάψεις τὴν ἕψησιν. οὐ μὴν ἄλλο τί γε χρὴ μιγνύειν, ὅτι μὴ πράσου βραχὺ καὶ ἀνήθου, καὶ ταῦτα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ. κάκιστα δ' ὁρῶ σκευαζομένην τὴν πτισάνην ὑπὸ τῶν μαγείρων πάντων. ἐν τῇ θυίᾳ γὰρ τρίβοντες αὐτὴν ὠμήν, οὐκ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἕψοντες διαλύουσι. ἐπεμβάλλουσι δέ τινες καὶ ἀμύλου, χάριν τοῦ δόξαι διὰ τῆς ἑψήσεως ἱκανῶς εὐχυλῶσθαι. φυσώδης αὕτη οὖν εἰκότως ἡ τοιαύτη γίνεται, καὶ δύσπεπτος ἱκανῶς. ὅθ' οὖκ εἶπον ἐν τῇ καλῶς γινομένῃ σκευασίᾳ, προσθεῖναι προσήκει, προδιαβρέξαντας ὕδατι τὴν ὠμὴν πτισάνην ἐπ' ὀλίγον, εἶτ' ἐμβαλόντας θυίᾳ, τρίβειν χρὴ διὰ τῶν χειρῶν ἐχουσῶν ἐν αὐταῖς τι τραχὺ καθάπερ ὁ σπάρτος ὀνομαζόμενος ἐστίν, ἐξ οὗ πλέκουσιν ὑποδήματα τοῖς ὑποζυγίοις. ὅρος δ' ἔστω τῆς τρίψεως ἀπορρίψαι τὸ προκείμενον λέμμα. πτισσομένης γὰρ τῆς κριθῆς, ὁ περικείμενος αὐτῆς χιτὼν λεπτὸς οὐκ ἀπορρίπτεται πᾶς. διὰ τοῦτο οὖν προβρέχεται καὶ τρίβεται κατὰ τὴν θυίαν. ἐὰν δὲ μὴ πᾶν ἀποπέσῃ τὸ ἀχυρῶδες, ἡ ἑψηθεῖσα πτισάνη ῥυπτικωτέρα μὲν γίνεται, βλάβην δὲ οὐδὲ μίαν ἑτέραν λαμβάνει. χειρίστη δὲ σκευασία πτισάνης ἐστίν, ὅταν οἱ μάγειροι τρίψαντες αὐτὴν ὠμὴν ἐν θυίᾳ μεθ' ὕδατος, εἶτ' ἑψήσαντες ἐπ' ὀλίγον, ἐμβάλλουσι τὸ καλούμενον ἕψημά τε καὶ σίραιον, ἔνιοι δὲ καὶ μέλι καὶ κύμινον ἅμα τούτοις ἐπεμβάλλουσιν, κυκεῶνά τινα μᾶλλον, ἢ πτισάνην παρασκευάζοντες. ἀλλ' ἥ γε καλῶς σκευασθεῖσα τὰς ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένας παρέχεται χρείας ὑγιαίνουσί τε καὶ νοσοῦσιν ἀνθρώποις. τὸ γὰρ γλίσχρασμα φησὶν αὐτῆς, λεῖον καὶ συνεχὲς καὶ προσηνές ἐστι, καὶ ὀλισθηρὸν καὶ πλαδαρὸν μετρίως καὶ ἄδιψον καὶ εὐέκκριτον, εἴ τι καὶ τούτου προσδέοι, καὶ οὔτε στύψιν ἔχοι, οὔτε ἄραδον κακόν, καὶ οὔτε ἀνοιδίσκεται ἐν τῇ κοιλίᾳ, ἀνῴδηκε γὰρ ἐν τῇ ἑψήσει ὁπόσον πλεῖστον ἐπεφύκει διογκοῦσθαι. ταῦτα τοίνυν ἀρκεῖ περὶ τῆς πτισάνης δυνάμεως εἰρῆσθαι κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν, οὐ θεραπευτικὴν οὖσαν, ἀλλὰ τὰς δυνάμεις μόνας τῶν τροφῶν ἐξηγουμένην. ἐν παραδρομῇ δὲ τοῦ λόγου καὶ χρεῖαι τινὲς αὐτῶν διδάσκονται.

Περὶ κριθίνων ἄρτων.

Καιρὸς οὖν μεταβαίνειν ἐπὶ τὸν περὶ τῶν κριθίνων ἄρτων λόγον, οὓς σκευάζουσιν οἱ ἄνθρωποι παραπλησίως τοῖς πυρίνοις. εἰσὶ δὲ οὐ μόνον τῶν πυρίνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀλυρίνων, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τῶν τιφίνων ψαθυρώτεροι, μηδὲν ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ὥσπερ ἐκεῖνοι γλίσχρον, εὔδηλον οὖν ὅτι τροφὴν ὀλίγην παρέχουσι τῷ σώματι καὶ μάλιστα ὅταν ἐκ φαυλοτέρων γένωνται κριθῶν, ἐξ ὧν ὁ Ἱπποκράτης οὐδὲ τὴν πτισάνην ἐκέλευσε σκευάζειν. οὐδὲ γὰρ ἀνίουσιν ἐξ αὐτῶν πολὺν χυλὸν ἑψόμεναι. κάλλισται δὲ εἰσὶν αἱ λευκαὶ μετὰ τὸ πτισθῆναι φαινόμεναι, καί τι πυκνότητος ἔχουσαι καὶ βάρους, ὅσον οἷόν τε κριθὴν ἔχειν. ἀμείνους δὲ δηλονότι καὶ τῶν ἰσχνῶν τε καὶ ῥυσσῶν αἱ πλήρεις ὅλην καὶ τεταμένην ἔξωθεν ἔχουσαι τὴν περιγραφήν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁπάντων σπερμάτων κοινὸν ἔστω σοι γνώρισμα, πλὴν εἰ μή τι πάνυ σφόδρα πλείονα ποτὲ τοῦ κατὰ φύσιν ὄγκον ἔχοιεν, ἅμα τῷ μαλακώτερον καὶ χαυνότερον γενέσθαι. περιττωματικὴν γὰρ ὑγρότητα ταῦτα ἔχειν ἴσθι καὶ χείρω τῶν προειρημένων εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν συγκομιδὴν οὐ προσήκειν αὐτοῖς χρῆσθαι, κατατεθειμένων δὲ ἐν τόποις ξηροῖς ἐᾶσαι ἐν χρόνῳ πλείονι, τὸ μέντοι διαπνεῦσαι τῆς περιττῆς ὑγρότητος, ὃ δ' ἔτι πεφθῆναι, μέχρις ἂν ξηραινόμενα προστελῇ μετρίως. ἀπορρεῖ γὰρ ἁπάντων φυτῶν τε καὶ σπερμάτων καὶ καρπῶν, ἐπειδὰν συγκομισθέντα κέηται, πρῶτον μὲν ὅσον ἐν αὐτοῖς ὑδατῶδές τε καὶ λεπτὸν περίττωμα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ αὐτῆς τι τῆς κατὰ φύσιν ὑγρότητος. ἡνίκα γὰρ ξηροτέραν μὲν ἢ προσήκει τὴν οὐσίαν ἴσχῃ, καὶ χείρω γίνεται τῶν εἰς ἄκρον εὐεξίας ἡκόντων, οὐ μὴν ἤδη γ' ἐστὶ μοχθηρὰ παντάπασιν, ἀλλὰ καὶ χρησιμώτερα πρὸς ἐνίας διαθέσεις, ὅσαι ξηραίνεσθαι δέονται. τὰ δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἀποκείμενα χείρω γίνονται ταῖς δυνάμεσιν. ὅρος δὲ καὶ τούτων ὅταν διαιρούμενα, καθάπερ τινὰ κόνιν λεπτὴν ἐκπίπτουσαν ἔχῃ. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πάντων ἔστω σοι διὰ μνήμης, ἅπαξ εἰρημένα νῦν. ἐμοὶ γὰρ οὐχ ἡδὺ πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λέγειν τὰ αὐτά, πλὴν εἴ ποτε ἀναγκαῖον ἀναμνῆσαι φαίνοιτο τοῦ κεφαλαίου μόνου ψιλοῦ. περὶ δὲ τῶν ἐκ κριθῆς ἄρτων ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἦν, αὖθις ἀναλαβόντες εἴπωμεν, ὡς κἀν τούτοις εἰσὶ διαφοραί τινες ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τῶν πυρίνων ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένοις. ἅπαντες μὲν γὰρ ἀτροφώτεροι τῶν πυρίνων εἰσὶ πολλῷ, ἀλλ' οἱ μὲν ἐκ τῶν ἀρίστων κριθῶν ἧττον τοῦτο πεπόνθασιν. οἱ δὲ ἐκ τῶν χαύνων τε καὶ κούφων ἀνάλογοι εἰσὶ τοῖς πιτυρίοις ἄρτοις, ὑπέρχονται δὲ κάτω κατὰ γαστέρα μάλιστα μὲν οἱ ἐκ τῶν τοιούτων κριθῶν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι παραβαλλόμενοι τοῖς πυρίνοις. ὅσαι δὲ ἄλλαι μεταξὺ τούτων γίνονται σκευασίαι τῶν κριθίνων ἄρτων, αἱ αὐταὶ ταῖς ἐπὶ τῶν πυρίνων εἰρημέναις εἰσίν.

Περὶ ἀλφίτων.

Ἐκ τῶν νέων κριθῶν φρυγεισῶν συμμέτρως τὸ κάλλιστον ἄλφιτον γίνεται. τούτων δ' ἀποροῦντες ἐνίοτε κἀκ τῶν ἄλ-

λων αὐτὰ σκευαζομένων. εὐωδῶν δὲ ὄντων ἁπάντων ὅσα καλῶς ἐσκευάσθη, μάλιστα ἐστὶν εὐώδη τὰ ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ νέων κριθῶν γινόμενα, μὴ πάνυ ξηρὸν ἐχουσῶν τὸν στάχυν. ἐν ἔθει δέ ἐστι πολλοῖς τῶν ὑπαιθρίων ἐπιπάττουσιν αὐτὴν σιραίῳ, καὶ οἴνῳ γλυκεῖ καὶ οἰνομέλιτι κεκραμένοις, καὶ ποτὲ καὶ ὕδατι μόνῳ, πίνειν ἐν τῷ θέρει, πρὸ δύο ἢ τριῶν ὡρῶν τοῦ λουτροῦ, καί φασιν αἰσθάνεσθαι τοῦ πόματος ἀδίψου, δι᾽ οἴνου γε μὴν αὐστηροῦ ποθέντα, ξηραίνει γαστέρα. χρῶνται δὲ ἀλφίτοις ἔνιοι τῶν ἐθνῶν ἐν ἄρτου χρείᾳ, καθάπερ ἤδη τῶν ἀγρῶν εἶδον ἐν Κύπρῳ, καίτοι πλεῖστον γεωργοῦσι σιτίον. οἱ παλαιοὶ δὲ καὶ τοῖς στρατευομένοις ἄλφιτα παρεσκεύαζον. ἀλλ᾽ οὗτοι γε νῦν τὸ Ῥωμαίων στρατιωτικὸν ἀλφίτοις χρῆται καταγνωκὸς αὐτῶν ἀσθένειαν. ὀλίγην γὰρ τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι, τοῖς μὲν ἰδιωτικῶς διακειμένοις καὶ ἀγυμνάστοις αὐτάρκη. τοῖς δ᾽ ὁπωσοῦν γυμναζομένοις ἐνδεῆ. γίνονται δὲ ἐξ αὐτῶν ὑγρῶν φυραθέντων αἱ μᾶζαι. περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐροῦμεν. ἐπειδὴ καὶ Φιλότιμος ἤδη
10 πλέον ὑπὲρ αὐτῶν διελθὼν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τροφῶν, ὅμορος ἀδιόριστον εἴασεν τὸ χρησιμώτατον ἐν αὐτοῖς.

Περὶ μάζης.

Τὴν δύναμιν ἑκάστου τῶν ἐδεσμάτων ἔνεστί σοι καὶ πρὸ τῆς διωρισμένης πείρας ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν τεκμαίρεσθαι. τίνι γὰρ ἀνδρὶ συνετῷ, τὸ μὲν ἀκριβῶς λεπτὸν, καὶ λευκὸν, καὶ καθαρὸν ἁπάσης πιτυρώδους οὐσίας ἄλευρον, ἐνδείξαιτο καὶ κατὰ τὴν γαστέρα θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον ἀλλοιοῦσθαι, καὶ διὰ τοῦτο πέττεσθαί τε κάλλιον, ἀναδίδοσθαί τε ῥᾷον ἑτοιμότερόν τε τρέφειν, ὡς ἂν ὅλον ἐξομοιούμενόν τε καὶ προστιθέμενον τοῖς τρεφομένοις σώμασιν. ὅσον δ᾽ ἐν αὐτοῖς πιτυρῶδές ἐστι καὶ σκληρὸν, ὥσπερ ἐκτὸς φαίνεται μὴ διαλυόμενον ἐν ὕδατι, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδ᾽ ἐν τῇ γαστρὶ διαλύεσθαι βρεχόμενον, ἀλλὰ διαμένειν ὅλον ἀδιαίρετόν τε καὶ ἀμετάβλητον ὁποῖον ἐλήφθη. τοῦτ᾽ οὖν οὔτε πέττεσθαι καλῶς δύναται, οὔτε ἀναδίδοσθαι διὰ τὸ μηδὲν ἁρμόττειν ὅλως τοῖς στόμασι τῶν εἰς τὴν γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα καθηκουσῶν φλεβῶν, οἷς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται πλέον μὲν
20 ἀπ᾽ αὐτοῦ γίνεσθαι τὸ κοπρῶδες, ὑπιέναι δὲ θᾶττον αὐτῷ τε τῷ διὰ πλῆθος βάρει, καὶ προσέτι τῷ ῥυπτικὴν ἔχειν ποιότητα τὸ πιτυρῶδες ἅπαν. εὔδηλον οὖν ἐστι τῷ ταῦτ᾽ ἐννοήσαντι, τοσοῦτον ἀπολείπεσθαι μᾶζαν εἰς τροφὴν σώματος ἄρτων κριθίνων, ὅσον οὗτοι πυρίνων. ἐχούσης γὰρ ἤδη τῆς κριθῆς φύσει τὸ πιτυρῶδες οὐκ ὀλίγον, ἡ φρυγεῖσα ξηρότερον μὲν καὶ αὐτὸ τοῦτο, καὶ δυσθραυστότερον ἴσχει. ξηρότερον δὲ καὶ τὸ τούτου κρεῖττον, ἐξ οὗ τὴν τροφὴν ἐλάμβανε σῶμα. κατὰ τοῦτ᾽ οὖν ἧττον πέττεται τῶν κριθίνων ἄρτων ἡ μᾶζα καὶ φύσῃ μᾶλλον ἐμπίμπλησι τὴν γαστέρα, κἂν εἰ ἤδη πλέον ἐν αὐτῇ μένῃ ταραχὴν ἐργάζεται. μᾶλλον δὲ διαχωρεῖ κάτω φυραθεῖσα καὶ τριφθεῖσα μέχρι πλείονος. εἰ δὲ καὶ μέλι προσλάβῃ, θᾶττον ἔτι καὶ διὰ τοῦτο παρορμήσει τὴν γαστέρα πρὸς ἔκκρισιν. Φιλότιμος μὲν οὖν οἴεται παχὺν καὶ κολλώδη καὶ ψυχρὸν ἐξ ἁπάσης μάζης γεννᾶσθαι χυμὸν, ὃν αὐτός τε καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Πραξαγόρας ὑαλώδη καλοῦσι. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, μή τι τὸ γλίσχροι ἐχόντων τῶν ἀλφίτων, ὅπερ ἐν χόνδρῳ μάλιστα ἐστί, μή τι τὸ τρόφιμον. ἐξαπατᾷ δὲ αὐτὸν ἡ ἤδη πλέον ἐν οἴνῳ γλυκεῖ καὶ
30 σιραίῳ φυραθεῖσα χρόνῳ πολλῷ μᾶζα. τρίπτην δ᾽ αὐτὴν ὀνομάζει καθάπερ Ἀθηναῖοι. τὸ γὰρ ἐκ ταύτης ἀνάλογον τῷ πυρίνῳ στέατι γινόμενον, ὁλκιμόν ἐστιν καὶ κολλῶδες, ἔκ τε τοῦ μεμαλάχθαι χρόνῳ πλείονι, καὶ τοῦ μιχθέντος τοῖς ἀλφίτοις ὑγροῦ παχέος ὄντος. ὥσπερ δὲ τρῖψις πολλὴ μεθ᾽ ὑγροῦ παχέος γινομένη, γλίσχρον τῇ φαντασίᾳ τὸ τριφθὲν ἄλευρον ἐργάζεται, κἂν ἐκ κέγχρων ᾖ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ χυλὸς τῆς πτισάνης φαίνεται γλίσχρον οὐδὲν ἔχων ἐν αὐτῷ κολλῶδες, οὐδ᾽ ἐμπλαστικὸν, ἀλλὰ ῥυπτικόν τε καὶ τμητικὸν, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ δέρματος ἡμῶν φαίνεται τὸν ῥύπον καθαίρων. εἰ δὲ καὶ ῥοφῆσαι τινι δοὺς αὐτὸν, ὀλίγον ὕστερον ἐμέσαι ποιήσειας, ἀπορρύψει τε τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ γαστρὶ φλέγμα καὶ συνεκβαλεῖ πᾶν ὃ ἅμα αὐτῷ κατὰ τὸν ἔμετον.

Περὶ τυφῶν καὶ ὀλύρων καὶ ζειῶν.

40

Μνησίθεος μὲν ἐν τῇ τρίτῃ τάξει τίθεται τὰς τύφας μετὰ πυρούς τε καὶ κριθάς. Διοκλῆς δὲ ἀμελέστερον ὑπὲρ αὐτῶν διῆλθεν τὸ σύντομον ἐν τῇ γραφῇ προτιμήσας τῆς κατὰ διέξοδον ἀκριβοῦς. οὕτω γοῦν καὶ περὶ πυρῶν καὶ κριθῶν, ἄλλων τε πολλῶν ἔγραψεν συντεμὼν τὸν λόγον. ὀλίγῳ δὲ μακρότερος τοῦ Διοκλέους ὑπὲρ αὐτῶν ὅ τε Πραξαγόρας καὶ ὁ Μνησίθεος ἔγραψαν, ἐλλιπῶς μέντοι καὶ αὐτός. Φιλότιμος δὲ περὶ τινῶν μακρῶς πάνυ, περὶ τινῶν ἐλλιπῶς, ἐνίων δὲ οὐδ᾽ ὅλως ἐμνημόνευσεν, ὥσπερ οὐ δὲ περὶ τῆς ζειᾶς. εὔδηλον δ᾽ ὅτι μηδὲν ὁ Πραξαγόρας ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. παρέλιπε μὲν γὰρ οὐδὲν ὧν ἐκεῖνος εἶπεν ὁ Φιλότιμος, ἐξεργάζεται δὲ καὶ προστίθησι πολλά. θαυμάσαι δ᾽ ἐστὶν ὅτι μηδὲ ὁ τὸ περὶ διαίτης ἐπιγεγραμμένον Ἱπποκράτει συνθεὶς, ὅστις ποτ᾽ ἦν ἀνὴρ παλαιὸς, ἐμνημόνευσε τοῦ τῶν ζειῶν ὀνόματος. καὶ γὰρ εἰ τὰς τύφας ἡγεῖτο καλεῖσθαι ζειὰς ὑπό τινων, ἐχρῆν αὐτὸ τοῦτο δηλῶσαι. βέλτιον δ᾽ ἴσως ἐστὶν καὶ τὰς ῥήσεις αὐτῶν παραγράψαι. Διοκλῆς μὲν οὖν οὕτως ἔγραψεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Πλείσταρχον ὑγιεινῶν, ἐν ᾧ διέρχεται τὰς τῶν σιτίων δυνάμεις.
50 μετὰ δὲ τὰς κριθὰς καὶ τοὺς πυροὺς ἑπόμενα ταῖς ἀρεταῖς ἐστι, μάλιστα τῶν ἄλλων ὀλῦραι, τῖφαι, ζειαὶ, μέλινος κέγχρος. ἐν τισὶ δὲ τῶν ἀντιγράφων οὐδόλως αἱ ζειαὶ φέρονται, καὶ μέντοι καὶ τὸ ταῖς ἀρεταῖς ἔν τισιν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ χρείαις γέγραπται κατὰ τὸν τοιοῦτον τρόπον. μετὰ δὲ τὰς κριθὰς καὶ τοὺς πυροὺς ἑπόμενα ταῖς χρείαις ἐστὶ μάλιστα τῶν ἄλλων, ὀλῦραι, τύφαι, μέλινος κέγχρος. ὡς ἄλλου μέν τινος σπέρματος τῆς ὀλύρας οὔσης ἄλλου δὲ τῆς τύφης. ὁ δὲ Μνησίθεος ὑφ᾽ ἑνὶ σπέρματι δύο φησὶν ὀνόματα κεῖσθαι γράφων οὕτως. τῶν δὲ σπερμάτων εὐφυέστατα μέν ἐστιν εἰς τροφὴν, πυροὶ καὶ κριθαί. πρὸς δὲ τούτοις ἐχομένως λέγεται μὲν διττῶς, ἔστι δὲ ταυτόν. οἱ μὲν γὰρ τίφας. οἱ δὲ ὀλύρας καλοῦσιν. τούτοις δ᾽ ἐφεξῆς τὸ δὲ γράφει. μετὰ δὲ ταῦτα ζειαὶ καὶ κέγχροι καὶ μέλιναι. Διοκλεῖ μὲν οὖν ἤρκεσεν ἐκεῖνα μόνα περί τε τιφῶν καὶ ὀλύρων εἰπεῖν ὅσα παρεθέμην ἀρτίως.

Μνησίθεος δὲ καὶ τὸν κατὰ μέρος ὑπὲρ αὐτῶν λόγον ἐφεξῆς διῆλθεν. πρῶτον μὲν γράψας τὰ περὶ πυρῶν τε καὶ
» κριθῶν, ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν τυφῶν ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασι. τῶν δ᾽ ἄλλων σπερμάτων βέλτιστον μὲν ἡ τίφη, καὶ
» γὰρ ἱκανῶς τρέφει, καὶ οὐ μετὰ πολλοῦ πέττεται πόνου, τὸν δὲ τῶν ζειῶν ἄρτον, ἄδην μὴ ἐσθίειν, οὐδεὶς ἂν ὑπομεί-
» νει, τῶν δ᾽ ἀσυνήθων τῆς ἐδωδῆς ταύτης, οὐδ᾽ εἰ παντάπασιν ὀλίγον, ἔστι γὰρ βαρὺ καὶ δύσπεπτον. οἱ δὲ δυσχει-
» μέρον ἔχοντες χώραν ἀναγκάζονται τρέφεσθαι τούτῳ, καὶ σπείρειν αὐτὸ, διὰ τὸ μάλιστα ἀντέχειν τοῖς ψύχεσιν.
» αὐτοὶ δὲ πρῶτον μὲν ὀλίγον ἐθίζονται προσφέρεσθαι, καὶ διὰ τὸ μὴ εὐῶδες εἶναι τὸ βρῶμα, καὶ διὰ τὴν
» σπάνιν τῆς εὐεργασίας ἐν ταῖς τοιαύταις χώραις. εἶτα καὶ διὰ τὸ συνῆθες εἶναι τὸ βρῶμα, ποιεῖ ῥᾷστα τοῖς σώ-
» μασι τὴν κατεργασίαν. καθόλου δὲ βαρὺ μὲν καὶ δύσπεπτον, ἰσχυρὸν δὲ καὶ ὑμενῶδες, τὴν ζέαν εἶναι λεκτέον. ἐν
τούτοις ὁ Μνησίθεος σαφέστατα δεδήλωκεν ὁποῖόν τι σπέρμα βούλεται καλεῖσθαι ζέαν ἐν ψυχραῖς χώραις
10 γεωργουμένην. ἐγὼ τε οὔτε αὐτὸς εἶδον πάσας μὲν δυσχειμέρους χώρας, οὔτε παρ᾽ ἄλλου τινὸς ἤκουσα τῶν ἑω-
ρακότων αὐτὰς, ὀνομαζόμενον τινὰ σιτηρὸν καρπὸν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ζέαν, ἢ ζείαν. ἑκατέρως γὰρ εὑρίσκε-
ται γεγραμμένον ἔν τισι μὲν εἰς ε. καὶ ι. τῆς προτέρας συλλαβῆς τελευτώσης, ἔν τισι δὲ μόνον εἰς ε. ἐν-
νοήσαι δὲ τοὺς μὲν Ἕλληνας δυνατὸν εἶναι οὕτως ὀνομάζειν τὸ σπέρμα τοῦτο, τοὺς δὲ βαρβάρους ἰδίαν ἐπ᾽ αὐτῷ
τίθεσθαι προσηγορίαν. ἰδὼν ἐν θρᾴκῃ καὶ μακεδονίᾳ πολλὰς ἀρούρας ὁμοιότατον ἐχούσας οὐ μόνον τὸν στάχυν
* ἀλλὰ καὶ τὸ φυτὸν ὅλον τῇ παρ᾽ ἡμῖν ἐν ἀσίᾳ τίφῃ, τὴν προσηγορίαν, ἐρόμην ἥν τινα ἔχει παρ᾽ ἐκείνοις τοῖς ἀν-
θρώποις, καί μοι πάντες ἔφασαν, αὐτό τε τὸ φυτὸν ὅλον, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ καλεῖσθαι βρίζαν, τῆς μὲν προ-
τέρας συλλαβῆς διὰ τεσσάρων γραμμάτων γραφομένης τοῦ β. καὶ ρ. καὶ ι. τῆς δ᾽ ἐφεξῆς αὐτῇ διὰ τοῦ ζ.
καὶ α. κατά γε τὴν ὀρθὴν πτῶσιν, ἐνθάδε τῆς αἰτιατικῆς μετὰ τοῦ. ν. δηλονότι. γίνεται δὲ ἄρτος ἐκ τοῦ
σπέρματος τούτου δυσώδης τε καὶ μέλας, ὑμενωδεστέραν ἔχοντος ὡς Μνησίθεος ἔγραψεν τὴν οὐσίαν. εἰ δὲ καὶ
20 μέλανα γίγνεσθαι τὸν ἄρτον ἐξ αὐτοῦ προσεγεγράφει, μᾶλλον ἂν ἐπίστευον αὐτῷ τοῦτ᾽ εἶναι τὸ καλούμενον ὑπ᾽
αὐτοῦ ζέαν. ἐν γε μὴν τοῖς χειμεριωτάτοις τῆς βιθυνίας χωρίοις ὀνομάζεταί τι σπέρμα ζεόπυρον οὐκ ἔχούσης
τῆς πρώτης συλλαβῆς τὸ ι. καθάπερ ἔχει παρ᾽ Ὁμήρῳ, πυροί τε ζειαί τε, ἰδ᾽ εὐρυφυὲς κρῖ λευκὸν. ἐξ αὐτοῦ
δ᾽ ἄρτος γίνεται πολὺ βελτίων τοῦ κατὰ τὴν μακεδονίαν τε καὶ θρᾴκην, καὶ σχεδὸν ὥσπερ τοὔνομα τὸ ζεόπυ-
ρον ἐξ ἀμφοτέρων σύγκειται τῶν ὀνομάτων, τουτέστι τῆς ζέας καὶ τοῦ πυροῦ, καὶ ἡ οὐσία μέση τις ἐστὶν ἀμφοῖν,
ὥσπερ ἐξ αὐτῶν κεκραμένη. τοσοῦτον γοῦν ἐστι τοῦ πυροῦ χεῖρον, ὅσον τῆς θρᾳκίας βρίζης ἄμεινον. ὀνόματα δὲ
* ταῖς πόλεσιν ἐν αἷς γίγνεται τὸ σπέρμα τοῦτο, Νίκαια καὶ προῦσα καὶ κρατεια καὶ κλαυδίου πόλις τε καὶ ἡλιούπολις,
ἀλλὰ καὶ δορύλαιον, ἣ ἐστι μὲν ἐσχάτη τῆς ἀσιανῆς φρυγίας πόλις, ἔχει δὲ καὶ αὐτὴ φρυγία τοιοῦτον σπέρμα γεννώ-
μενον ἐν τῇ χώρᾳ, καθάπερ καὶ ἄλλαι τινὲς ὅμοροι πόλεις αὐτῇ. θεάσασθαι δ᾽ ἐστὶ τὸν γιγνόμενον ἄρτον ἐκ τοῦ
σπέρματος τούτου, τοσοῦτον βελτίονα τοῦ κατὰ θρᾴκην τε καὶ μακεδονίαν ἐκ τῆς βρίζης, ὅσον τοῦ πυρίνου χεί-
30 ρονα. μέμνηται δὲ καὶ ζέας καὶ ὁ Θεόφραστος ἐν ἑβδόμῳ περὶ φυτῶν ὧδέ πως λέγων. τῶν δὲ ὁμοίων κριθῶν
» καὶ ὁμοίων πυρῶν οἷον ζειᾶς, τίφης, ὀλύρας, βρόμου, αἰγίλωπος, ἰσχυρότατον καὶ μάλιστα καρπιζόμενον ἡ
» ζειὰ καὶ βαθύριζον, καὶ πολύρριζον, καὶ πολυκάλαμον, καὶ παχυκάλαμον. ὁ δὲ καρπὸς κουφότατος καὶ προ-
» σφιλὴς πᾶσι τοῖς ζώοις, καὶ πάλιν ἐφεξῆς. ἡ δὲ τίφη πάντων κουφοτάτη, καὶ γὰρ μονοκάλαμον καὶ λεπτοκά-
» λαμον, διὸ καὶ χώραν ζητεῖ λεπτὴν, οὐχ ὥσπερ ἡ ζειὰ λιπαρὰν καὶ ἀγαθήν. εἶτα τούτοις ἐφεξῆς συνάπτων, τα
» δὲ γράφει. ἔστι δὲ ταῦτα δύο καὶ ὁμοιότατα τοῖς πυροῖς, ἥ τε ζειὰ καὶ ἡ τίφη. Θεόφραστος μὲν οὖν ταῦτα περὶ
» ζειᾶς ἔγραψεν. Ἡρόδοτος δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ἀπὸ πυρῶν καὶ κριθῶν πολλοὶ ζῶσιν, αἰγυ-
, πτίων δὲ τῷ ποιουμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζωὴν, ὄνειδος μέγιστόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ὀλύρων ποιοῦνται τὰ σιτία, ἃς ζέας
» μετεξέτεροι καλοῦσιν. Διοσκουρίδης δὲ ἐν δευτέρῳ τῆς ὕλης ταῦτα γράφει. ζειὰ διττὴ, ἡ μὲν γὰρ ἁπλῆ, ἡ δὲ δί-
» κοκκος καλεῖται, ἐν δυσὶν ἐλύτροις συνεζευγμένον ἔχουσα τὸ σπέρμα. ἔστι δὲ τροφιμωτέρα μὲν κριθῆς, καὶ εὐ-
40 στόμαχος, ἀτροφωτέρα δὲ πυρῶν ἀρτοποιουμένη. κρίμνον δὲ ἁδρότερον ἐστὶ τῇ κατεργασίᾳ τοῦ ἀλεύρου, γιγνό-
μενον ἐκ τῆς ζειᾶς καὶ πυροῦ, ἐξ οὗ καὶ ὁ πόλτος γίνεται. ἔστι δὲ ἱκανῶς τρόφιμον καὶ εὐκατέργαστον, σταλτικώ-
τερον δὲ κοιλίας τὸ ἀπὸ τῆς ζειᾶς, μάλιστα μὲν προφρυχθείσης. καὶ ὄλυρα δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστὶ τῆς ζειᾶς,
ἀτροφωτέρα δὲ κατὰ τὸ ποσὸν ἐκείνης. ἀρτοποιεῖται δὲ καὶ αὕτη, καὶ κρίμνον ἐξ αὐτῆς ὡσαύτως γίνεται. ἀθή-
ρα δὲ ἐκ τῆς ἀληλεσμένης εἰς λεπτὰ ζέας, σκευάζεται. ἔστι δὲ ῥόφημα ὥσπερ πολτάριον ὑγρὸν, παιδίοις ἁρμό-
ζον, ποιεῖ δὲ καὶ εἰς καταπλάσματα. ὁ δὲ τράγος τὸ σπέρμα μὲν παραπλήσιον χόνδρῳ, ἀτροφώτερος δὲ πολὺ ζέ-
ας, διὰ τὸ πολὺ ἔχειν τὸ ἀχυρῶδες. διὸ καὶ δυσκατέργαστος ἐστὶ καὶ κοιλίας μαλακτικώτερος. περὶ μὲν οὖν
τῶν ζειῶν ἱκανὰ καὶ ταῦτα. θαυμάσαι δ᾽ ἐστὶ τοῦ Μνησιθέου μὴ γνώσκοντος ὅπῃ διαφέρουσιν αἱ ὄλυραι τιφῶν. ἔστι
γὰρ ἑκάτερον ἐν ἀσίᾳ πολὺ, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ὑπερκειμένην περγάμου χώραν, ὡς τοὺς ἀγροίκους ἀεὶ χρῆ-
σθαι τοῖς ἐξ αὐτῶν ἄρτοις διὰ τὸ τοὺς πυροὺς εἰς τὰς πόλεις κατακομίζεσθαι. οἱ μὲν οὖν ὀλύρινοι κάλλιστοι,
50 μετὰ γὰρ τοὺς πυρίνους εἰσὶν, ὅταν γε εὐγενεῖς ὦσιν αἱ ὄλυραι. δεύτεροι δὲ αὐτῶν οἱ τίφινοι. μοχθηρῶν δὲ οὐσῶν τῶν
ὀλυρῶν, οὐδὲν ἐκείνων ἀπολείπονται, βελτίστων δὲ τῶν τυφῶν οὐσῶν, οἱ θερμοὶ τίφινοι πολὺ κρείττους εἰσὶ τῶν
ὀλυρίνων. ἐψυχρανθέντες δὲ χείρους αὐτῶν γίνονται. ὁλκιμώτερον γοῦν ἔχοντες τὸ σταῖς πυκνοῦνται πάνυ σφό-
δρα, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἀμελῶς σκευασθῶσιν, ὥς τε καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν, ἢ δύο, καὶ πολὺ μᾶλλον ἐν ταῖς ἐφε-
ξῆς, ὁ φαγὼν τὸν ἄρτον τοῦτον οἴεται πηλὸν ἐγκεῖσθαι τῇ κοιλίᾳ. θερμὸς δὲ ὢν ἔτι, καὶ τοῖς ἐκ τῶν πόλεων σπου-
δάζεται μετὰ τυροῦ τινος προσφερόμενος, ἐπιχωρίως δὲ ὀνομάζουσιν αὐτὸν ὀξυγαλάκτινον. εἶναι δὲ χρὴ καὶ τοῦ-
τον ἁπαλὸν, καὶ τὸν ἄρτον ἔτι διαφυλάττοντα τὴν ἐκ τοῦ κλιβάνου θερμασίαν. ὁ μὲν οὖν οὕτως ἐπιτήδειος
οὐ μόνον τοῖς κατ᾽ ἀγρὸν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι περισπούδαστος ἐστίν. ὁ δὲ τριῶν, ἢ τεττάρων ἡμερῶν, καὶ
τοῖς ἀγροίκοις αὐτοῖς ἀηδέστερος μὲν ἤδη βρωθῆναι, δυσχερέστερος δὲ πεφθῆναι, βραδυπορώτερος δὲ κατὰ γα-

στέρα, τοῦ θερμοῦ μὴ δὲ τοῦτ' ἔχοντος τὸ σύμπτωμα. πολὺ μὲν γὰρ ἀπολείπεται, διαχωρήσεως ἕνεκα, τοῦ κεγχρίνου.
μέμπτος δ' οὐκ ἔστιν ὁμοίως τῷ κεγχρίνῳ, καὶ μέν τοι καὶ τρέφει τὸ σῶμα θερμὸς ὢν ἱκανῶς, ὡς μὴ ἀπολείπε-
σθαι πολὺ τοῦ πυρίνου συγκομιστοῦ. τὸ δὲ σπέρμα τὸ τῆς τίφης ἔχει μὲν ἔξωθεν λέμμα, καθάπερ καὶ ὀλύ-
ρα καὶ κριθή. πτισθὲν δὲ ἀρτοποιεῖται καὶ ὅλως εἰς χρῆσιν ἄγεται. καὶ δι' ὕδατος ἑψηθὲν ἐσθίεται κατὰ τὸν
ὑπὸ τῶν ἀγροίκων ὀνομαζομένων ἀπόθερμον, ἐμβαλλομένου τοῦ, πρὸς ἡμῶν μὲν ἑψήματος, ὑπ' ἐνίων δὲ σι-
ραίου καλουμένου, καί ποτε καὶ μεθ' ἁλῶν ἐσθίεται, καθάπερ ἔφην ἐδηδωκέναι τοὺς πυροὺς αὐτὸς ἐγώ. τὴν
δὲ εὐγενεστάτην ὀλύραν, ὅταν ὡς χρὴ πτίσωσιν, τὸ ὀνομαζόμενον τράγον ποιοῦσιν, ᾧ πολλοὶ χρῶνται δι' ὕ-
δατος ἑψοῦντες. εἶτα τὸ μὲν ὕδωρ ἀποχέοντες, ἐπιχέοντες δὲ σίραιον, ἢ οἶνον γλυκύν, ἢ οἰνόμελι. παρεμβάλ-
10 λουσι δὲ καὶ κώνους ἐν ὕδατι διαβεβρεγμένους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξῳδηκέναι. τινὲς δὲ ὁμογενὲς μὲν, οὐχ ὁ-
μοειδὲς δὲ τὸ σπέρμα τοῦτο ταῖς ὀλύραις εἶναι φασί. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σπέρματα παραπλήσια μὲν, οὐκ ἀ-
κριβῶς δὲ ταὐτὸν εἶδος ἔχοντα τοῖς εἰρημένοις ἐστί, τὰ μὲν ἐν τῷ μεταξὺ κριθῆς τε καὶ τίφης, τὰ δὲ ὀλύρας
τε καὶ τίφης, ἢ μεταξὺ πυροῦ τε καὶ τῆς ὀλύρας. ἔνια δ' ἐγγυτάτω τῆς φύσεώς ἐστι, τὰ μὲν ὀλύρας, τὰ
δὲ κριθῆς ἢ τίφης ἢ πυροῦ. καθάπερ ἄλλα, τὰ μὲν ἐλύμου, τὰ δὲ κέγχρου προσηκείας ἔχοντα, τινὰ μὲν
ἁπλῶς ὥσπερ ἐν Ἰταλίᾳ ἐξ οὗ τὸν χόνδρον ποιοῦσιν, ἔνια δὲ συνθέτοις ὡς ἐν Καππαδοκίᾳ μὲν τὸ καλούμενον
Γυμνόκριθον, κατὰ δὲ τὴν Βιθυνίαν τὸ ζεόπυρον. ἄμεινον δ' ἐστὶν ἀποστάντα τῆς τοιαύτης ἱστορίας οὐ μόνον τῶν
ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν σπερμάτων, ἔνια τινὰ κοινὸν ὑπὲρ ἁπάντων λόγον διελθεῖν. ὅσα μὲν γ' ὄγκῳ βραχεῖ
πλεῖστον οὐσίαν ἔχει, καὶ ταύτην παχεῖαν καὶ γλίσχραν, εὐχυμότατά τε καὶ τροφιμότατα ταῦτ' ἐστὶν, οὐ μὴν
ὑποχωρεῖ γε ῥᾳδίως. ὅσα δ' ἔμπαλιν τούτοις, χαύνην μὲν ἔχει καὶ μαλακὴν οὐσίαν, τὰ μόρια δὲ αὐτῶν πι-
20 τυρώδη, διαχωρεῖται μὲν ἄμεινον, ἧττον δὲ τρέφει. τούτων δ' αὐτῶν ὅσα ῥυπώδη τέ ἐστι καὶ ἀηδίαν τινὰ ἔχον-
τα κατὰ τὴν γεῦσιν, εὔδηλον ὡς κακόχυμά τε καὶ δύσπεπτα πάντ' ἐστί. τοῦ δὲ ἐν ὄγκῳ μικρῷ πλεῖστον οὐσίαν
εἶναι, τό, τε βάρος ἱσταμένων αὐτῶν ἐπὶ ζυγοῦ σημεῖον ἔστω σοι, καὶ τὸ τῶν ἀλεύρων πλῆθος. ἐξ ὀλίγου γὰρ
ὄγκου πολὺ γίνεται τοῖς πεπιλημένην ἔχουσιν τὴν οὐσίαν σπέρμασιν. ἡ δὲ κατὰ θερμότητά τε καὶ ψυχρότη-
τα διαφορὰ, πρὸ μὲν τοῦ προσενέγκασθαι τε καὶ λαβεῖν ἔσω τοῦ σώματος, ἔκ τε τῆς χροιᾶς ἐπισκοπείσθω σοι
καὶ τῆς γεύσεως, καὶ τῆς ἔξωθεν ἐπιτιθεμένης αὐτῶν χρήσεως. ἐπὶ δὲ τῷ προσενέγκασθαι καὶ λαβεῖν ἔσω τοῦ
σώματος, διάγνωσις ἀκριβὴς καὶ συναίσθησις αὐτοῖς τοῖς φαγοῦσι γίνεται κατὰ τὴν γαστέρα τοῦ θερμαίνειν τὸ
ληφθὲν ἢ ψύχειν, ἢ μηδέτερον ἐπιφανῶς ἐργάζεσθαι. χροιὰ δὲ κατὰ φύσιν ἐν μὲν κριθαῖς καὶ ὀλύραις ἡ λευ-
κή, τῶν πυρῶν δὲ ὑπόξανθος. αἱ τίφαι δὲ καὶ τῶν πυρῶν εἰσὶ ξανθότεραι. καὶ μέν τοι καὶ πεπίληται τὸ σῶ-
μα αὐτῶν εἰς πυκνότητα καὶ ἴσως καὶ τοῦτο συντελεῖ πρὸς τὴν σμικρότητα τοῦ σπέρματος. ἀπολείπονται
30 γὰρ οὐκ ὀλίγῳ κατὰ τὸ μέγεθος τῶν πυρῶν. ἔνιοι δὲ ἐν τῷ τῶν πυρῶν γένει καὶ τοῦτο τίθενται τὸ σπέρμα. καὶ τό γε
» παρ' Ὁμήρῳ λεγόμενον ἐπὶ τῶν ἵππων ἔνθα φησὶν ὁ Ἕκτωρ πρὸς αὐτοὺς Ὑμῖν μὲν προτέροισι μελίφρονα
πυρὸν ἔθηκεν, ἐπὶ τοῦ τῆς τίφης σπέρματος εἰρῆσθαι λέγουσι. μικρὸν γὰρ εἶναι πυρὸν αὐτοῖς, καὶ τοὺς
ἵππους ταύτας μὲν ἀβλαβῶς ἐσθίειν, τοὺς δὲ ὄντως πυροὺς οὐκ ἀβλαβῶς. οὐκ ἀπιθάνως δ' ἄν τις ὀνομάζοι
πυρὸν μικρὸν τὴν τίφην καὶ τῇ χροιᾷ καὶ τῇ πυκνότητι καὶ θερμότητι τῆς δυνάμεως ἐοικυῖαν αὐτοῖς.

Περὶ βρόμου.

Τοῦτο τὸ σπέρμα πλεῖστόν ἐστιν ἐν Ἀσίᾳ καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ὑπερκειμένην Περγάμου Μυσίαν, ἔνθα καὶ τίφαι καὶ ὀλυ-
ραι πάμπολλαι γίγνονται. τροφὴ δ' ἐστὶν ὑποζυγίων, οὐκ ἀνθρώπων, εἰ μή ποτε ἄρα λιμώττοντες ἐσχάτως ἀναγκα-
σθεῖεν ἐκ τούτου τοῦ σπέρματος ἀρτοποιεῖσθαι. χωρὶς δὲ λιμοῦ δι' ὕδατος ἑψηθὲν, ἐσθίεται μεθ' οἴνου γλυκέος, ἢ ἑψή-
ματος, ἢ οἰνομέλιτος ὁμοίως τῇ τίφῃ. θερμότητος δὲ ἱκανῶς μετέχει. παραπλησίως ἐκείνῃ. καί τοι οὐχ ὁμοίως
40 αὐτῇ σκληρὸν ὑπάρχον. διὸ καὶ τροφὴν ἐλάττονα παρέχει τῷ σώματι. καὶ ἄλλως δὲ ἐστὶν ἀηδὴς ὁ ἐξ αὐτοῦ γε-
νόμενος ἄρτος, οὐ μὴν ἐπισχετικὸς γαστρὸς ἢ προτρεπτικὸς, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ κατά γε τοῦτο τεταγμένος.

Περὶ κέγχρου καὶ ἐλύμου ὃν καὶ μελίνην ὀνομάζουσι.

Γίνεται μὲν ἄρτος ποτὲ κἀκ τούτων, ὅταν ἀπορία καταλάβῃ τῶν προειρημένων σιτηρῶν ἐδεσμάτων. ὀλι-
γότροφος δ' ἐστὶ καὶ ψυχρὸς, καὶ δῆλον ὅτι κραῦρος ἐστὶ καὶ ψαθυρὸς, ὡς ἂν μηδὲν ἔχων ἐν αὐτῷ μήτε λιπαρὸν μήτε
γλίσχρον. εἰκότως οὖν ὑγραινομένην γαστέρα ξηραίνει. τὸ δὲ ἄλευρον ἑψῶντες αὐτῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς, εἶτα πιμελὴν
χοιρείαν ἢ ἔλαιον ἀναμιγνύοντες ἐσθίουσι. κρείττων δ' ἐστὶν ἐλύμου κέγχρος εἰς πάντα, καὶ ἥδιον ἐς ἐδωδὴν, καὶ εὐ-
πεπτόν ἐστι, καὶ ἧττον ἐπέχει γαστέρα, καὶ μᾶλλον τρέφει, καὶ μετὰ γάλακτος δ' ἐνίοτε τὸ ἄλευρον αὐτῶν ἑψήσαντες
ἐσθίουσιν, ὥσπερ τὸ τῶν πυρῶν οἱ ἄγροικοι, καὶ δῆλον ὅτι τὸ ἔδεσμα τοῦτο τοσοῦτον κρεῖττόν ἐστι κατὰ μόνας αὐ-
τὸ ἐσθιομένου, ὅσῳ καὶ τὸ γάλα τῆς ἀμφοτέρων φύσεως εἰς εὐχυμίαν τε καὶ τἆλλα πάντα διενήνοχε. λέγω
50 δὲ τἆλλα πάντα, πέψιν τε καὶ ὑπαγωγὴν γαστρὸς, ἀνάδοσίν τε καὶ τὴν ἐν τῷ προσφέρεσθαι γλυκύτητα καὶ
ἡδονήν. οὐδὲν γὰρ ἡδὺ τοῖς σπέρμασι τούτοις ὑπάρχει, καὶ μάλιστα τῷ ἐλύμῳ κατά γε τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν. ἐν
ἄλλοις γὰρ ἔθνεσιν ὥσπερ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ πολὺ βελτίων τυγχάνει.

Περὶ ὀσπρίων.

Ὄσπρια καλοῦσιν ἐκεῖνα τῶν Δημητρίων σπερμάτων ἐξ ὧν ἄρτος οὐ γίνεται, κυάμους, πισοὺς, ἐρεβίνθους, φα-
κοὺς, θέρμους, ὄρυζαν, ὀρόβους, λαθύρους, ἀράκους, ὤχρους, φασίλους, τίλην, φακῆν, εἴ τι τοιοῦτον, περὶ
πάντων οὖν ἐξῆς ἐρῶ τῆς δυνάμεως, ὡς ἂν γινώσκων τις ἀβλαβέστερον αὐτοῖς χρῷτο.

Περὶ ὀρύζης.

Τῷ σπέρματι πάντες εἰς ἐπίσχεσιν γαστρὸς χρῶνται, τὴν ἕψησιν αὐτοῦ παραπλησίαν ποιοῦντες χόνδρῳ, δυσπε-
πτότερον δὲ ἐστὶ χόνδρου. καὶ τρέφει ἧττον, ὥσπερ γε καὶ εἰς ἐδωδὴν ἡδονῆς ἀπολειπόμενον αὐτοῦ πάμπολυ.

Περὶ φακῶν.

Οὐδ᾽ ἐκ τούτων ἀρτοποιεῖταί τις, ἀλιπεῖς γάρ εἰσι καὶ ψαθυροὶ, στυπτικὸν ἔχοντες τὸ λέμμα, τὴν δὲ οἷον σάρκα
παχύχυμόν τε καὶ γεώδη, καὶ βραχεῖαν ἔχουσαν αὐστηρᾶς ποιότητος, ἧς τὸ λέμμα πολλῆς μετέχει. χυμὸς δὲ ἐν
αὐτοῖς ἐστὶν ὡς καὶ πρόσθεν εἶπον ἐναντίος τῷ στυπτικῷ. διὸ κἂν ἑψήσας τις αὐτοὺς ἐν ὕδατι προσενέγκηται τὸ
ὕδωρ, ἡδυνάσας ἁλσὶν ἢ γάρῳ, καὶ μετ᾽ αὐτῶν ἐλαίῳ, διαχωρητικὸν γίνεται πόμα. δὶς δ᾽ ἑψηθέντων, ὥσπερ εἴρηται
τῶν φακῶν, ἡ ἐξ αὐτῶν σκευαζομένη φακὴ, καὶ τὴν ἐναντίαν ἔχει δύναμιν τῷ χυλῷ, ξηραίνουσα τὰ κατὰ γα-
στέρα ῥεύματα, καὶ τόνον ἐντιθεῖσα τῷ στομάχῳ, καὶ τοῖς ἐντέροις, καὶ συμπάσῃ τῇ γαστρὶ, διὰ τοῦτο οὖν οἰκεῖον
ἐστὶν ἔδεσμα κοιλιακῶν τε καὶ δυσεντερικῶν. ἡ δὲ ἀφῃρημένη τὸ λέμμα φακὴ, τὸ μὲν ἰσχυρὸν τῆς στύψεως
ἀπόλλυσι, καὶ τὰ αὐτῇ συνεπόμενα δηλονότι. θρεπτικωτέρα δὲ γίνεται τῆς ἀπτίστου, παχύχυμός τε οὖσα καὶ
10 κακόχυμος καὶ βραδύπορος, οὐ μὴν ξηραντική γε τῶν κατ᾽ αὐτὴν ῥευμάτων, ὥσπερ ἡ ἄπτιστος. εἰκότως οὖν οἱ
πλεονάζοντες ἐν τούτῳ τῷ ἐδέσματι, τούς τε καλουμένους ἐλέφαντας ἴσχουσι καὶ τοὺς καρκίνους. ἐπιτήδειον γὰρ
ἐστὶ τὸ παχὺ καὶ ξηρὸν ἔδεσμα, μελαγχολικὸς γίνεσθαι χυμὸς, οἷς οὖν ἐστὶν ὑδατώδης ἐν ταῖς σαρξὶ καχε-
ξία, τούτοις μόνον ὠφέλιμον ἔδεσμα φακὴ, καθάπερ τοῖς ξηροῖς καὶ αὐχμώδεσι βλαβερώτατον. ὡσαύτως δὲ
καὶ τὴν ὄψιν ἀμβλυώσει μὲν, τὴν ὑπενδεῶς διακειμένην ὑπερξηραίνουσα, τὴν δὲ ἐναντίως ἔχουσαν, ὀνήσει.
οὐκ ἐπιτήδειος ἐστὶν οὐδ᾽ εἰς τὰς ἐμμήνους καθάρσεις, παχὺ καὶ δύσρουν ἐργαζομένη τὸ αἷμα. τῷ δὲ καλουμένῳ
ῥῷ γυναικείῳ χρησιμωτάτη. τὴν δ᾽ ἐναντίαν αὐτῇ κατά γε τοῦτο δύναμιν ἐχούσης τῆς πτισάνης, ἐξ ἀμφο-
τέρων μιχθέντων, ἔδεσμα γίγνεσθαι κάλλιστον ὃ καλοῦσιν οἱ παρ᾽ ἡμῖν ἄνθρωποι φακοπτισάνην, οὐκ ἴσον τῷ
μέτρῳ μιγνύντες, ἀλλ᾽ ἔλαττον ἐμβαλόντες τῆς πτισάνης, ὡς ἂν χυλουμένης τε καὶ εἰς ὄγκον αἰρομένης με-
γάλον. οἱ φακοὶ δ᾽ ἑψημένοι βραχύ τι προσαναοιδίσκουσιν. ἥ γε μὴν ἄρτυσις ἡ αὐτὴ καὶ τούτῳ τῷ ἐδέσματι τῷ
20 κατὰ τὴν πτισάνην ἐστὶ, πλὴν ὅτι θύμβρας, ἢ γλήχωνος ἐπεμβαλλομένης, ἡδεῖά τε ἅμα καὶ εὐπεπτοτέρα γί-
νεται, τῆς πτισάνης οὐ χαιρούσης τούτοις, ἀλλ᾽ ἀρκουμένης ἀνήθῳ καὶ πράσῳ μόνῳ. μοχθηροτάτη δ᾽ ἐστὶ σκευα-
σία φακῆς ἡ διὰ τοῦ σιραίου τοῖς πλουσίοις παρασκευαζομένη ὑπὸ τῶν μαγείρων. δεῖται γὰρ οὐ παχυνόντων μί-
ξεως, ἀλλ᾽ ὑγρῶν καὶ τεμνόντων τὸ πάχος αὐτῆς μᾶλλον. ἡ δὲ τῷ σιραίῳ μιχθεῖσα τὰς καθ᾽ ἧπαρ ἐμφράξεις ἐργά-
ζεσθαι πέφυκεν. αὐξάνει δὲ καὶ τὰς φλεγμονὰς ἔν τε τούτῳ τῷ σπλάγχνῳ καὶ σπληνὶ, εἰ μὴ μέλιτός τι προσλά-
βοι βελτίων γιγνομένη. πρόδηλον δὲ ὅτι καὶ τὰς σκληρώδεις διαθέσεις, ἀμφοτέρων τῶν σπλάγχνων παρο-
ξυνεῖ. κρέας δὲ χοίρειον εἰ βούλει συνεψεῖν, τῇ μὲν πτισάνῃ τὸ πρόσφατον, τῇ δὲ φακῇ τὸ ταριχηρὸν ἁρμόττον
εὑρήσεις. ὥσπερ γε τὸ μεταξὺ τούτων, ὃ νεαλὲς ὀνομάζουσι, τῇ φακοπτισάνῃ χρήσιμον, εἴς ἡδονήν τε καὶ πέψιν
ἐστὶν, ἥ γε μὴν εἰς τοὺς παχεῖς χυμοὺς ἐπίδοσις, τῇ φακῇ μετὰ τῶν ταριχηρῶν κρεῶν ἐσθιομένῃ μᾶλλον γίνεται.
καὶ γὰρ καὶ ταῦτα παχύτερόν τε καὶ μελαγχολικώτερον αἷμα γεννᾷ. διόπερ οὐ χρὴ πλεονάζειν οὐδ᾽ ἐν
30 τούτοις, καὶ μάλιστα ὅταν ἤτοι μελαγχολικὸν, ἢ λίαν παχύχυμον, ἢ ὅλως κακόχυμον ᾖ τινι τὸ σῶμα. τὰ δ᾽ αὐ-
τὰ καὶ περὶ τῶν χωρῶν ὡρῶν τε καὶ καταστάσεων ἐπινοεῖν σε χρὴ καθ᾽ ἕκαστον ἔδεσμα, φειδόμενον μὲν ἐν φθι-
νοπώρῳ τῶν μελαγχολικῶν καὶ ξηραινόντων ἐδεσμάτων. ἐν χειμῶνι δὲ χρώμενον, ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὸ θέ-
ρος τοῖς ὑγραίνουσι καὶ ψύχουσιν. ἐν ἦρι δὲ μέσης ὄντι κράσεως, τὰ μέσα ταῖς δυνάμεσι σιτία προσενεγκτέον.
ἔστι δέ τι τῶν μέσων οὐχ ἓν εἶδος. ἔνια μὲν γὰρ τῷ μηδόλως μετέχειν τῶν ἄκρων ἐστὶ τοιαῦτα. τινὰ δὲ ἐκ τῆς ἀμ-
φοῖν ἰσοκρατουσῶν μίξεως ἐπικτᾶται τὴν μεσότητα, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅταν τῇ πτισάνῃ
μίξῃ τις τὴν φακὴν, οὕτω δὲ καὶ τὴν τευτλοφακῆν ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης οὐ μόνον ὑγιαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ νο-
σοῦσιν ἐδίδετο. μέσον γὰρ καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν ἐξ ἐναντίων συγκείμενον ἔδεσμα. διότι τεῦτλον μὲν ἧττον ὑπέρχεται,
φακὴ δὲ διαχωρεῖται μᾶλλον. εὔδηλον δὲ ὅτι καὶ ὁ ἀναδιδόμενος ἐξ αὐτῆς χυμὸς εἰς τὸ σῶμα μικτὸς ἐκ τῆς
ἀμφοτέρων ἐστὶ δυνάμεως τῆς τε φακῆς καὶ τοῦ τεύτλου.

40

Περὶ κυάμων.

Πολλὴ καὶ τούτων ἐστὶν ἡ χρῆσις, ἔτνους ἐξ αὐτῶν σκευαζομένου, τοῦ τε ἐν ταῖς χύτραις ὑγροῦ, καὶ τοῦ παχέος ἐν
ταῖς λοπάσι. καὶ τρίτη δ᾽ ἐστί τις ἐξ αὐτοῦ σκευασία μετὰ πτισάνης γιγνομένη. καὶ πλείστῳ γε τούτῳ τῷ ἐδέ-
σματι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν οἱ παρ᾽ ἡμῖν μονομάχοι χρῶνται, σαρκοῦντες τὴν τοῦ σώματος ἕξιν οὐκ ἐσφιγμένῃ
τε καὶ πυκνῇ σαρκὶ, καθάπερ τὸ χοίρειον κρέας, ἀλλὰ χαυνοτέρᾳ πως μᾶλλον. φυσῶδες δ᾽ ἐστὶ ἔδεσμα κἂν ἐπὶ
πλεῖστον ἑψηθῇ, καὶ ὁπωσοῦν σκευασθῇ, τῆς πτισάνης ἀποτιθεμένης πᾶν τὸ φυσῶδες ἐν τῷ τῆς ἑψήσεως
χρόνῳ. τοῖς δὲ προσέχουσι τὸν νοῦν καὶ παρακολουθοῦσι ταῖς ἑπομέναις ἑκάστῳ τῶν ἐδεσμάτων διαθέσεσιν, αἴ-
σθησις γίνεται καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα τάσεως τινὸς, ὡς ὑπὸ πνεύματος φυσώδους, καὶ μάλιστα ὅταν ἀήθης τίς ἐστι
τοῦ δὲ τοῦ βρώματος, ἢ μὴ καλῶς ἑψόμενον προσενέγκηται. τὴν δ᾽ οὐσίαν οὐ πυκνὴν καὶ βαρεῖαν, ἀλλὰ χαύνην
τε καὶ κούφην ἔχουσιν οἱ κύαμοι, καί τι ῥυπτικὸν ἔχουσιν ὁμοίως τῇ πτισάνῃ. φαίνεται γὰρ ἐναργῶς τὸ ἐξ
50 αὐτῶν ἄλευρον τὸν ῥύπον ἀποσμῶν τοῦ δέρματος, ὃ κατανοήσαντες οἵ τ᾽ ἀνδραποδοκάπηλοι καὶ γυναῖκες ὁσημέ-
ραι χρῶνται τῷ τῶν κυάμων ἀλεύρῳ λουόμεναι, καθάπερ ἄλλοι νίτρῳ τε καὶ ἀφρονίτρῳ καὶ ὅλως τοῖς ῥυ-
πτικοῖς. ἐπιχρίουσι δὲ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν παραπλησίως τῇ πτισάνῃ. καὶ γὰρ τοὺς ἐπιπολῆς φακοὺς αἴρει,
καὶ τὴν ὀνομαζομένην ἔφηλιν. διὰ ταύτην οὖν τὴν δύναμιν οὐδὲ τῇ κατὰ γαστέρα διεξόδῳ βραδύνει, κα-
θάπερ ὅσα παχύχυμα καὶ γλίσχρα καὶ μηδεμίαν ἔχοντα δύναμιν ῥυπτικὴν, οἷα ἔφαμεν εἶναι χόνδρον,
καὶ τράγον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ ἄμυλον. ὄντος δὲ τοῦ τῶν κυάμων ἔτνους φυσώδους, ἔτι καὶ μᾶλλον ὅταν ὁλο-
κλήρους τις αὐτοὺς ἑψήσας χρῶται, φυσώδεις γίνονται. φρυγέντες μέντοι, καὶ γὰρ καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐσθίου-
σιν ἐν χώρᾳ τραγημάτων ἔνιοι, τὸ μὲν φυσῶδες ἀποτίθενται, δυσπεπτότατοι δὲ καὶ βραδύποροι γίγνονται, καὶ
παχὺν χυμὸν εἰς θρέψιν ἀναδιδόασι τῷ σώματι. χλωροὶ δὲ ἐσθιόμενοι πρὶν πεπανθῆναί τε καὶ ξηρανθῆναι,

τὸν κοινὸν ἁπάντων ἔχουσι τῶν καρπῶν, ὅσους πρὸ τοῦ τελειωθῆναι προσφερόμεθα, τροφὴν ὑγροτέραν διδόντες τῷ σώματι. καὶ διὰ τοῦτο περιττωματικωτέραν οὐ κατ' ἔντερον μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἕξιν. εἰκότως οὖν οἱ τοιοῦτοι τρέφουσι μὲν ἧττον, ὑποχωροῦσι δὲ μᾶλλον, οὐ μόνον δὲ ὠμοὺς ἐσθίουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς χλωροὺς κυάμους, ἀλλὰ καὶ μετὰ κρεῶν χοιρείων ἑψόντες, ὥσπερ τὰ λάχανα. κατὰ δὲ τοὺς ἀγροὺς καὶ μετ' αἰγείων τε καὶ προβατείων. ἐνθυμούμενοι δ' αὐτῶν τὸ φυσῶδες, οἱ ἄλλοι μιγνύουσι κρομμύων, ὅταν ἐν λοπάδι κατασκευάζωσιν αὐτῶν ἔτνος. ἔνιοι δὲ καὶ χωρὶς τοῦ σκευάσματος ὠμὰ τὰ κρόμμυα προσφέρονται μετ' αὐτοῦ. τὸ γάρ τοι φυσῶδες ἐν ἅπασι τοῖς ἐδέσμασιν ὑπὸ τῶν θερμαινόντων τε καὶ λεπτυνόντων ἐπανορθοῦται.

Περὶ κυάμου αἰγυπτίου.

Α ἰγύπτιος κύαμος ὥσπερ τῷ μεγέθει διενήνοχε πολὺ τοῦ παρ' ἡμῖν, οὕτω καὶ τὴν φύσιν ὑγροτέραν τε καὶ περιττωματικωτέραν ἔχει. ὥσπερ οὖν μέμνησαι τὰ περὶ τῶν ὁμεγλυῶν μὲν, ὑγροτέρων δὲ τῇ κράσει καὶ διὰ τοῦτο περιττωματικωτέρων τῶν εἰρημένων κατά τε τὴν πέψιν καὶ διαχώρησιν καὶ ἀνάδοσιν, καὶ θρέψιν, οὐκ ἔτι δέῃ περὶ τούτου τοῦ κυάμου νῦν ἀκούειν, ἐξ ὧν ἐπὶ τοῦ παρ' ἡμῖν ἀκήκοας ἐπ' ἐκεῖνον μεταβαίνειν δυνάμενος.

Περὶ πισῶν.

Γ λήσιόν τι κατὰ τὴν ὅλην οὐσίαν ἔχουσι κυάμοις ἐσθιόμενοί τε κατὰ τοὺς αὐτοὺς τρόπους αὐτοῖς. ἐν δυοῖν δὲ παραλλάττουσιν, ὅτι τε φυσώδεις ὁμοίως οὐκ εἰσὶ τοῖς κυάμοις, ὅτι τε τὴν ῥυπτικὴν δύναμιν οὐκ ἔχουσι. καὶ διὰ τοῦτο βραδυπορώτεροι τῶν κυάμων κατὰ γαστέρα εἰσίν.

Περὶ ἐρεβίνθων.

Ε τνος μὲν οὐ πάνυ τι δι' ἔθους ἐστὶ τοῖς κατὰ τὰς πόλεις ἀνθρώποις ἐξ ἐρεβίνθων ποιεῖσθαι. κατὰ τοὺς ἀγρούς δὲ, καὶ τοῦτ' εἶδον ἐνίοτε γινόμενον, ὥσπερ καὶ μετὰ γάλακτος ἑψόμενον αὐτῶν τὸ ἄλευρον. οὐ δὲ γὰρ ἐπιδέχονται τὴν αὐτὴν τοῖς κυάμοις τε καὶ πισοῖς θραῦσιν, ὡς τὸν καλούμενον ἐρυγμὸν ἐξ αὐτῶν γενέσθαι. εἰθισμένοι δὲ εἰσὶν ἐν πολλοῖς ἔθνεσιν ἑψηθέντας ἐν ὕδασι τοὺς ἐρεβίνθους ἐσθίειν, ἔνιοι μὲν αὐτοὺς μόνους ψιλούς, ἔνιοι δὲ ἁλσὶ μετρίως ἡδύνοντες. οἱ παρ' ἡμῖν δὲ παραπλήσιον ἀλεύρῳ τι ποιοῦντες ἐκ τῶν ξηρῶν τυρῶν, ἐκείνῳ περιπάττουσιν αὐτούς, ἔστι δ' οὐχ ἧττον κυάμων ἔδεσμα φυσῶδες ἐρέβινθος, ἰσχυρότερον δὲ ἐκείνου τρέφων. ἐπεγείρει δὲ καὶ τὰς πρὸς συνουσίαν ὁρμάς, πεπιστευμένος ἅμα τῷ καὶ σπέρματος εἶναι γεννητικός. ὥς τε καὶ τοῖς ὀχευταῖς ἵπποις ἐσθίειν αὐτούς, ἕνεκα τούτου, διδόασιν. ὑπάρχει δὲ καὶ ῥυπτικὴ δύναμις αὐτοῖς ἐπιπλέον ἢ τοῖς κυάμοις. ὥς τε τινὲς ἐξ αὐτῶν καὶ τοὺς ἐν νεφροῖς συνισταμένους λίθους ἐναργῶς θρύπτουσιν. μέλανες δ' εἰσὶν οὗτοι καὶ μικροὶ κατὰ Βιθυνίαν μάλιστα γινόμενοι καὶ καλούμενοι κριοί, βέλτιον δὲ τὸν χυλὸν αὐτῶν μόνον πίνειν ἑψήσαντας ἐν ὕδατι. χρῶνται δὲ καὶ ἐρεβίνθοις οἱ ἄνθρωποι καὶ πρὸ τοῦ πεπανθῆναι χλωροῖς ἔτι καθάπερ καὶ τοῖς κυάμοις. εἴρηται δ' ἀρτίως ὁ κοινὸς λόγος πάντων τῶν ἀτελῶν καρπῶν, ἔνθα περὶ τῶν κυάμων ὁ λόγος ἦν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν φρυγομένων ἐρεβίνθων ἀκηκοέναι νόμιζε, ἣν τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τῶν κυάμων. ἅπαντα γὰρ τὰ φρυγόμενα, τὸ μὲν φυσῶδες ἀποτίθενται, δυσπεπτότερα δὲ καὶ σταλτικώτερα γίνεται, καὶ τροφὴν παχυτέραν δίδωσι τῷ σώματι.

Περὶ θέρμων.

Ι σμεν δήπου καὶ τοῦτο τὸ σπέρμα πολύχρηστον ὂν κατὰ θάτερον σημαινόμενον τῆς πολυχρήστου φωνῆς. ὀνομάζεται γὰρ οὕτως τό, τε πολλαῖς τοῦ σώματος ἁρμόττον διαθέσεσιν, τό, τε πᾶσιν ἀνθρώποις ἢ τοῖς πλείστοις χρήσιμον, εἰ καὶ πρὸς μίαν ἰδέαν χρείας ἅπαντες αὐτοῦ δέοιντο. κατὰ τοῦτο γοῦν αὐτὸ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, ὁ θέρμος ἐστὶ πολύχρηστον ὄσπριον. ἑψόμενος γάρ, εἶτα βρεχόμενος ἐν ὕδατι γλυκεῖ μέχρις ἂν ἀποθῆται πᾶσαν εἰς αὐτὸ τὴν σύμφυτον ἀηδίαν, οὕτως ἐσθίεται, διὰ γάρου τε καὶ ὀξυγάρου, καὶ χωρὶς τούτων, ἁλσὶ μετρίοις ἡδυνόμενος, οὐχ ὥσπερ ἥ τε κριθίς, καὶ ἄλλα τὰ πολυειδῶς σκευαζόμενα. ἔστι δὲ σκληρὸς καὶ γεώδης τὴν οὐσίαν. ὥστ' ἀνάγκη δύσπεπτον αὐτὸν εἶναι, καὶ παχὺν γεννᾶν χυμόν, ἐξ οὗ μὴ καλῶς ἐν ταῖς φλεψὶ κατεργασθέντος, ὁ καλούμενος ἰδίως ὠμὸς ἀθροίζεται χυμός. ἐπὶ δὲ τὴν σκευασίαν ἀποτιθέμενος ἅπαν ὅσον εἶχε πικρόν, ὅμοιος γίγνεται τοῖς ἀποίοις ὡς πρὸς αἴσθησιν. εὔλογον οὖν ἐστὶν μήτ' εἰς διαχώρησιν ἐπιτήδειον ὑπάρχειν αὐτόν, μήτ' εἰς ἐπίσχεσιν ῥεούσης γαστρός, ὡς τὰ στύφοντα, βραδύπορον δέ, καὶ δυσαποβίβαστον, καὶ δυσδιέξοδον εἰκότως γίγνεσθαι. καλοῦσι γὰρ οὕτως οἱ ἰατροὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐδεσμάτων ὅσα μηδεμίαν ἐξέχουσαν ἔχει ποιότητα τῶν παροξύνειν εἰς ἔκκρισιν τὴν κοιλίαν, ἢ κωλύειν ἐκκρίνειν δυναμένων. ἐκεῖναι μὲν οὖν οὐχ ὡς τροφαὶ αὐτοῖς ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ὡς φάρμακα. ὅσα δὲ καὶ οὐδὲ μίαν ἔχει σαφῆ τοιαύτην ποιότητα, καλεῖται μὲν εὐλόγως ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἄποια. κατὰ δὲ τὴν ἐν ὑγρότητι καὶ γλισχρότητι διαφοράν, ἢ ταχυπόροις αὐτοῖς ἢ βραδυπόροις, ἢ μέσοις τούτων εἶναι συμβέβηκε, τοῖς μὲν ὑγροῖς καὶ ὀλισθηροῖς, ταχυπόροις, τοῖς σκληροῖς δὲ καὶ ξηροῖς, ὥσπερ ὁ θέρμος, ἔμπαλιν. ὅσα δὲ μεταξὺ τούτων ἐστὶ κατὰ τὰς εἰρημένας διαφοράς, οὔτε τάχος ἐπίσημον, οὔτε βραδυτῆτα διαχωρήσεως ἐργάζεται. καθάπερ οὖν ταῦτα περὶ πάντων ἐπίστασθαι προσήκει κοινῇ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τάδε, τὰ μὲν ὑγρότερα ταῖς συστάσεσιν ἅπαντα βραχεῖαν τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι, καὶ ταχέως ἐξατμιζομένην τε καὶ διαφορουμένην, ὡς ἑτέρας αὖθις οὐ διὰ μακροῦ δεῖσθαι. τὰ δὲ σκληρὰ καὶ γεώδη, μονίμην τε καὶ πολλὴν καὶ δυσδιαφόρητον. εἰ δὲ καὶ κολλῶδες ἔχει τι, πολὺ δὴ μᾶλλον ἅπαντα ταῦτα ἐναργῶς ἀποτελεῖ. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ πεφθῆναι τοῖς τοιούτοις οὐκ εὐπετές, ὥσπερ γ' οὐδ' εἰς αἷμα μεταβαλεῖν, οὐδ' ἐξομοιωθῆναι τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις. εἰ δὲ τοῦτο, μηδὲ τρέφειν ταχέως, ἀλλ' ὅταν γε κρατηθῇ, τροφὴν πολλὴν δίδωσι τῷ σώματι.

Περὶ τήλεως.

Ο ὐ μόνον τῆλιν, ἀλλὰ καὶ βούκερας, ἔνιοι δὲ αἰγόκερας ὀνομάζουσι τὸ σπέρμα τοῦτο. τῶν θερμαινόντων δ' ἐστὶ

φανερῶς, τὴν αὐτὴν χρείαν παρέχειν εἰς ἐδωδὴν τοῖς ἀνθρώποις, ἥνπερ οἱ θέρμοι. προσλαμβάνουσι γὰρ αὐτὸ διὰ γάρου, γαστρὸς ὑπαγωγῆς ἕνεκα, καὶ πολύ γε θέρμων εἰς τοῦτ᾽ ἐστὶν ἐπιτηδειότερον, οὐδὲν διὰ οἰκείας οὐσίας ἔχειν δυσδιέξοδον. ἐσθίεται δὲ καὶ δι᾽ ὄξους, καὶ γάρου, καθάπερ οἱ θέρμοι, καὶ δι᾽ οἴνου δὲ, καὶ γάρου, καὶ ἐλαίου. πολλοὶ καὶ τῆλιν ἐσθίουσι καὶ θέρμους, ἔνιοι δὲ καὶ σὺν ἄρτῳ, καὶ γίγνεται τοῦτ᾽ αὐτοῖς ὄψον αὐταρκές, ἧττον μὲν ὑπάγον τὴν γαστέρα, μήτε δὲ κεφαλῆς ἁπτόμενον, ὥσπερ γε ἡ διὰ τοῦ γάρου τῆλις ἐνίων ἅπτεται, μήτε τὸν στόμαχον ἀνατρέπον. ἐργάζεται γὰρ ἐπί τινων ἡ τῆλις τοῦτο. τῷ δ᾽ αὐτῷ τρόπῳ πρὸς ἐδωδὴν ἔνιοι χρῶνται φασήλοις τε καὶ ὤχροις, ἐφ᾽ ὧν αὐτίκα τὸν κοινὸν ἁπάντων τῶν τοιούτων παραγράψω λόγον. ἐσθίεται δὲ τῆλις ὑπό τινων καὶ πρὶν ἐκκαρπῆσαι τὸ φυτὸν αὐτῆς, ἀποβαπτομένων αὐτὴν εἰς ὄξος καὶ γάρον. ἔνιοι δὲ καὶ τοὔλαιον ἐπιχέοντες ὄψῳ χρῶνται σὺν ἄρτῳ προσφερόμενοι. τινὲς δὲ καὶ μετ᾽ ὄξους καὶ γάρου. κεφαλῆς δὲ
10 ἅπτεται, καὶ ἥδε, πλεῖον ληφθεῖσα, καὶ μᾶλλον εἰ καὶ χωρὶς ἄρτου προσενέγκοιτό τις αὐτήν. ἐνίοις δὲ καὶ τὸν στόμαχον ἀνατρέπει. χυλὸς δὲ ἑψηθείσης τῆς τήλεως μετὰ μέλιτος λαμβανόμενος ἐπιτήδειός ἐστιν ὑπάγειν ἅπαντας τοὺς ἐν τοῖς ἐντέροις μοχθηροὺς χυμοὺς, τῇ μὲν γλισχρότητι τὸ προσηνὲς ἔχων, τῇ δὲ θερμότητι τὸ παρορμητικόν. ὅτι δὲ καὶ ῥυπτικῆς μετέχει δυνάμεως, ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν παρορμᾷ τὸ ἔντερον. ὀλίγον δ᾽ εἶναι χρὴ τὸ μιγνύμενον αὐτῷ μέλι, μὴ περιγένηται δακνῶδες. ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ τὸν θώρακα χρονιζόντων ἀλγημάτων ἄνευ πυρετοῦ, συνεψεῖν μὲν αὐτῇ χρὴ λιπαροὺς φοίνικας, ἐκθλίψαντας δὲ τὸν χυλὸν, εἶτα μέλιτι μίξαντας δαψιλῶς, κἄπειτα ἑψήσαντας αὖθις ἐπ᾽ ἀνθράκων ἄχρι πάχους συμμέτρου χρῆσθαι πρὸ πολλοῦ τῶν σιτίων.

περὶ φασήλων καὶ ὤχρων.

Καὶ ταῦτα τὰ σπέρματα καθάπερ καὶ τὴν τῆλιν ὕδατι προδιαβρέχοντες οἱ ἄνθρωποι μέχρι τοῦ φῦσαι ῥίζας ἐσθίουσι πρὸ τῆς ἄλλης τροφῆς, ὑπαγωγῆς ἕνεκα γαστρὸς, ἐναποβάπτοντες γάρῳ. τρόφιμον δ᾽ ἔχει τὸν χυμὸν,
20 ὅταν ἀναδοθῇ, πεφθέντα μᾶλλον τελέως. καί τινα νεανίσκον οἶδα κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἰατρικὴν τέχνην διασκοῦντα, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ὄψῳ χρώμενον ἐτῶν τεττάρων, μόνοις τούτοις, τήλει λέγω καὶ φασήλοις, καὶ ὤχροις, καὶ θέρμοις. ἥψετο δέ ποτε καὶ τῶν ἐκ τῆς Μέμφιδος ἐλαιῶν καὶ λαχάνων, καὶ καρπῶν ὀλίγων ὅσοι χωρὶς ἑψήσεως ἐσθίονται. προὔκειτο γὰρ αὐτῷ μηδὲ πῦρ ἀνάπτειν. ὑγίαινεν οὖν ἐν ἅπασιν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν κατ᾽ οὐδέν τι χείρονα τῆς ἐξ ἀρχῆς ἔσχεν. ἤσθιεν δ᾽ αὐτοὺς μετὰ γάρου δηλονότι, τῷ γάρῳ ποτὲ μὲν ἔλαιον ἐπεμβάλλων μόνον, ποτὲ δὲ καὶ οἶνον, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ὄξος, ἐνίοτε δὲ καὶ μεθ᾽ ἁλῶν μόνον, ὥσπερ καὶ τοὺς θέρμους. περὶ μὲν οὖν διαίτης ὑγιεινῆς εἴρηται μέν τοι κἀν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ κατὰ διέξοδον, εἰρήσεται δὲ καὶ κατὰ τόνδε τὸν λόγον αὖθις ἐν βραχέσι κεφαλαίοις. νυνὶ δὲ περὶ τῶν ὤχρων τε καὶ φασήλων οἷς εἶπον ἔτι καὶ τοῦτο προσκείσθω. μέσα πως ἐστὶν ἐδέσματα ταῦτα, εὐχύμων τε καὶ κακοχύμων, εὐπέπτων τε καὶ δυσπέπτων, βραδυπόρων τε καὶ ταχυπόρων, φυσωδῶν τε καὶ ἀφύσων, ὀλιγοτρόφων τε, καὶ πολυτρόφων. οὐδὲ τί οὐδὲ
30 ποιότητα δραστήριον ἔχει, καθάπερ ἔνια τῶν δριμεῖς, ἢ στρυφνοὺς, ἢ ἁλικοὺς, ἢ πικροὺς, ἢ γλυκεῖς ἐχόντων χυμούς.

περὶ λαθύρων.

Παραπλήσιοι μέν εἰσι τὴν οὐσίαν οἱ λάθυροι τοῖς ὤχροις τε καὶ φασήλοις. χρῶνται δ᾽ αὖ καὶ τούτοις πλεῖστοι, οἱ κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν ἀγροῖκοι, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν Μυσίαν τε καὶ Φρυγίαν, οὐ μόνον ὥσπερ ὤχροις τε καὶ φασήλοις οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν τε καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις, ἀλλὰ καὶ σκευάζοντες ὁμοίως τῇ φακοπτισάνῃ. χυλὸν δὲ ἔχουσι τῇ μὲν δυνάμει παραπλήσιον τοῖς ὤχροις τε καὶ φασήλοις, παχύτερον δὲ συστάσει. καὶ διὰ τοῦτό γ᾽ αὐτὸ τροφιμώτεροί πως ἐκείνων εἰσίν.

περὶ ἀράκων.

Τὴν ὑστάτην συλλαβὴν τοῦ τῶν ἀράκων ὀνόματος διὰ τοῦ κ. γεγραμμένην εὑρίσκομεν ἐν ταῖς Ἀριστοφάνους
40 Ὁλκάσιν, ἔνθα φησί. ἀράκους, πυρούς, πτισάνην, χόνδρον, ζειάς, αἴρας, σεμίδαλιν. παραπλήσιον δ᾽ ἐστὶ τὸ σπέρμα τῷ τῶν λαθύρων, καί τινες γ᾽ οὐχ ἕτερον εἶναι γένος ἐκείνων νομίζουσιν αὐτό. καὶ γὰρ καὶ ἡ χρῆσις ἅπασα καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ, παραπλησία τῇ τῶν λαθύρων ἐστὶν, πλὴν ὅσον σκληρότεροί τε καὶ δυσεψητότεροι καὶ διὰ τοῦτο καὶ δυσπεπτότεροι τῶν λαθύρων εἰσὶν οἱ ἄρακοι. παρ᾽ ἡμῖν δὲ ἄγριόν τι καὶ στρογγύλον καὶ σκληρὸν, ὀρόβου μικρότερον ἐν τοῖς δημητρείοις καρποῖς εὑρισκόμενον, ὃν ὀνομάζουσιν ἄραχον, οὐ διὰ τοῦ. κ. τὴν ἐσχάτην συλλαβὴν, ἀλλὰ διὰ τοῦ. χ. φθεγγόμενοι, καὶ ῥίπτουσιν αὐτὸν ἐκλέγοντες, ὥσπερ καὶ τὸν πελεκῖνον.

περὶ δολιχῶν.

Τὸ τῶν δολιχῶν ὄνομα γέγραπται μὲν καὶ παρὰ τῷ Διοκλεῖ μετὰ τῶν ἄλλων, ὅσα τῶν τρεφόντων ἡμᾶς σπερμάτων εἰσὶν ὀνόματα. γέγραπται δὲ κἀν τῷ περὶ διαίτης Ἱπποκράτους, ὑπὲρ οὗ καὶ πρόσθεν ἤδη διῆλθον. ἡγοῦ-
50 μαι δ᾽ αὐτοὺς οὕτως ὀνομάζειν τὸ σπέρμα τοῦ κηπευομένου φυτοῦ, καλουμένου δὲ νῦν ὑπὸ τῶν πολλῶν κατὰ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν διττῶς. ἔνιοι μὲν γὰρ λοβοὺς, ἔνιοι δὲ φασιόλους ὀνομάζουσιν αὐτοὺς διὰ τεττάρων συλλαβῶν τὴν φωνὴν προφερόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο ποιοῦντες ἕτερον ὄνομα τοῦ διὰ τριῶν συλλαβῶν λεγομένου φασήλου. τινὲς δὲ τὸν αὐτὸν εἶναι λέγουσι τὸν φάσηλον τῷ λαθύρῳ, τινὲς δὲ εἶδος αὐτοῦ, τούς γε μὴν δολίχους τεκμαίρεται αὖ τις ὀνομάζεσθαι τὰ κηπευόμενα ταῦτα φυτὰ κἀξ ὧν Θεόφραστος περὶ αὐτῶν εἶπεν ἐν
» τῷ ὀγδόῳ περὶ φυτῶν ἱστορίας. ἔχει δὲ ἡ λέξις ὧδε. Καὶ τὰ μὲν ἐστὶν ὀρθόκαυλα καθάπερ πυρὸς καὶ κριθὴ,
» καὶ ὅλως τὰ σιτώδη καὶ τὰ θερινά. τὰ δὲ πλαγιόκαυλα, οἷον ἐρέβινθος, ὄροβος, φακός. τὰ δὲ ἐπιπόκαυλα, καθά-
» περ ὦχρος, πίσος, λάθυρος. ὁ δὲ δόλιχος ἐὰν παραπηγνύῃ τις ξύλα μακρὰ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται κάρπι-
» μος, εἰ δὲ μὴ, φαῦλος καὶ ἐρυσιμώδης. ἐκ δὲ τοῦ παραπηγνῦναι κελεύειν ξύλα μακρὰ, καὶ μὴ γινομένου τούτου

φάσκειν, ἐρημώδεις αὐτοὺς ἀποτελέσαι, τεκμήραιτ' ἄν τις ἐξ ὧν λέγει αὐτὸς περὶ τῶν νῦν καλουμένων φασιόλων τε καὶ λοβῶν. αὐτὸς δὲ λοβοὺς ὀνομάζει, τὰ περιέχοντα τὸ σπέρμα τῶν τοιούτων ὀσπρίων ὁποῖον ἐστι, φακὸς καὶ ὄροβος, πισὸς καὶ κύαμος, καὶ θέρμος. ὥσπερ γὰρ τὰ σιτηρὰ σπέρματα περιέχουσιν οἱ ἀστάχυες, οὕτω τὰ νῦν εἰρημένα οἱ λοβοί, καὶ τούς γε δολιχοὺς καὶ αὐτοὺς οἱ λοβοὶ περιέχουσι, καὶ κατὰ τοῦτο, οἶμαι, τὸν ὅλον καρπὸν ὑπὸ τῶν νῦν ἀνθρώπων ὀνομάζεσθαι λοβούς, ὥσπερ ἀστάχυας ὅλους σιτηροὺς καρπούς. ἴσμεν δὲ καὶ ἄλλα πλεῖστα τῶν ἐν πολλῇ χρήσει παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ὄντων, ὅλου τοῦ γένους τοὔνομα σφετερισάμενα, καθάπερ τὸν κάλαμον ᾧ γράφομεν καὶ τὸ μέλαν. ἐν δὲ τῷ περὶ διαίτης Ἱπποκράτει οὕτως γέγραπται. Οἱ δὲ πισοὶ φυσῶσι μὲν ἧττον, διαχωροῦσι δὲ μᾶλλον, ὦχροι δὲ καὶ δολιχοὶ διαχωρητικώτεροι τούτων, ἧσσον δὲ φυσώδεις, τροφιμώτεροι δέ. παραβάλλων γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει τοὺς πισοὺς τοῖς κυάμοις, ὑπὲρ ὧν ὡς φυσώδους ἐδέσματος προειρήκει, τοὺς δ' ὤχρους καὶ δολιχοὺς, ἐφεξῆς γράφων, ἐνδείκνυται τῶν ὁμογενῶν τι τοῖς προειρημένοις σπερμάτων εἶναι τὸν δολιχὸν καὶ μάλιστα τοῖς ὤχροις, ἀλλ' ἐκ τοῦ μηδόλως αὐτὸν μνημονεῦσαι λαθύρων καὶ φασήλων ὑποψία τίς ἐστιν, ὡς ἐκείνων τῶν σπερμάτων τι ἐνδεχόμενον εἴη κεκλῆσθαι δολιχόν. εἰ δὲ καὶ τοὺς φασήλους τις ἐν τῷ γένει τῶν λαθύρων περιλαμβάνει, τῷ γε τοὺς λαθύρους μὴ δύνασθαι λεχθῆναι δολιχοὺς ἐν τῇ προειρημένῃ ῥήσει, διαφυγεῖν οὐχ οἷόν τε. καὶ Διοκλῆς δ' ἐν τῷ ὀσπρείων κατὰ λόγῳ κυάμους πρῶτον εἰπών, εἶτα πισούς, ἐφεξῆς γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. Δολιχοὶ δὲ τρέφουσι μὲν οὐχ ἧττον τῶν πισῶν, ἄφυσοι δ' εἰσὶ παραπλησίως. πρὸς ἡδονὴν δὲ καὶ διαχώρησιν χείρους. ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐφεξῆς ὤχρων μὲν καὶ φακῶν, ἐρεβίνθων τε καὶ ὀρόβων μνημονεύσας, παραλιπὼν δὲ τὸ τῶν λαθύρων ὄνομα τὴν αὐτὴν ἀμφιβολίαν παρέχει. καὶ τίς δύναται λέγειν, ἓν εἶναι γένος ταῦτα πάντα λαθύρους, ὤχρους, φασήλους ὀνόμασι πλείοσι κεχρημένα; τάχα μὲν ὡς κίων καὶ στῦλος, ἴσως δὲ καὶ κατά τινας ἐμφαινομένας αὐτοῖς διαφοράς. ἀλλὰ τό γε τοὺς δολιχοὺς οὐχ ἧττόν τε τῶν πισῶν τρέφειν ἀφύσους τε εἶναι παραπλησίως ἐκείνοις, ἐνδεικτικόν ἐστι τοῦ κεκληκέναι τὸν Διοκλέα τοὺς νῦν ὀνομαζομένους φασήλους. οὔτε γάρ τοι λάθυρος οὐκ ἔστιν ἀφυσότερος πισοῦ, καθάπερ οὐδὲ ὦχρος, οὐδὲ φάσηλος, εἴθ' ἓν γένος ἐστὶν ὡς ἔφην, εἴτε καὶ διαφοραί τινες ἑνὸς γένους ταῦτα. Φιλότιμος δὲ καὶ Πραξαγόρας, οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων ἐμνημόνευσαν, ὅτι μὴ κυάμων τε καὶ πισῶν μόνων, ὥστε παρά γε τούτων οὐδὲν ἔχομεν εὐπορῆσαι, περὶ τοῦ τῶν δολιχῶν ὀνόματος ἐφ' ὅτῳ πράγματι τέτακται. καὶ τοίνυν καλείτω μὲν ἕκαστος ὡς ἂν ἐθέλῃ τοὺς νῦν ὑπὸ τῶν πολλῶν ὀνομαζομένους φασιόλους τε καὶ λοβούς, ἴστω δὲ τὴν δύναμιν αὐτῶν οἵαν, ὁ Διοκλῆς εἶπε περὶ τῶν δολιχῶν. ἐγγὺς δὲ τῆς γνώμης αὐτοῦ καὶ ὁ ἐν τῷ περὶ διαίτης Ἱπποκράτης γράψας, ἢ καὶ τοὺς ὤχρους καὶ τοὺς δολιχοὺς διαχωρητικωτέρους μὲν εἶναι τῶν πισῶν λέγων, ἧττον δὲ φυσώδεις, καὶ τροφίμους εἶναι αὐτοὺς μαρτυρεῖ. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει, πλὴν ὅτι σὺν τοῖς λοβοῖς, ὅλους ἐσθίουσιν ἔτι χλωροὺς ὄντας αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι δι' ἐλαίου καὶ γάρου τοὐπίπαν. ἔνιοι δὲ καὶ οἶνον ἐπιβάλλουσιν. εἰς ἀπόθεσιν δὲ οὐ χρῶνται καθάπερ τοῖς πισοῖς. ὑγρότεροι γὰρ ὄντες τὴν φύσιν εἰώθασι διαφθείρεσθαι. τῷ βουλομένῳ δ' ἀσφαλῶς ἀποθέσθαι καὶ τούτους, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐποίει, ξηραντέον ἐστὶν ἀκριβῶς αὐτούς. οὕτως γὰρ ἄσηπτοί τε καὶ ἀδιάφθοροι μένουσιν ὅλῳ χειμῶνι, τὴν αὐτὴν χρείαν τῷ πισῷ παρεχόμενοι. τῶν φίλων δέ τις ἐν Ῥώμῃ διατρίβων ἔλεγεν ἐν Καρίᾳ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καλουμένην Κέραμον σπείρεσθαι τοῖς ἄλλοις ὀσπρίοις. ὡσαύτως τοὺς δολιχοὺς ἐν ταῖς ἀρούραις ἔχοντας τὸ σχῆμα προμηκέστερον λαθύρων.

περὶ ὀρόβων.

Οἱ βόες ἐσθίουσι τοὺς ὀρόβους παρ' ἡμᾶς τε καὶ τἄλλα πολλὰ τῶν ἐθνῶν ὕδατι προγλυκανθέντας. οἱ δὲ ἄνθρωποι τελέως ἀπέχονται τοῦ σπέρματος τούτου, καὶ γὰρ ἀηδέστατόν ἐστι καὶ κακόχυμον. ἐν λιμῷ δέ ποτε μεγάλῳ καθάπερ καὶ Ἱπποκράτης ἔγραψεν, ἐξ ἀνάγκης βιαίας ἐπ' αὐτὸ παραγίνονται. προπαρασκευάζοντες δ' ἡμεῖς ὥσπερ τοὺς θέρμους, χρώμεθα μετὰ μέλιτος τοῖς ὀρόβοις, ὡς φαρμάκοις τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα παχέων ὑγρῶν ἐκκαθαρτικοῖς. ἧττον δ' εἰσὶ φαρμακώδεις ἐν αὐτοῖς οἱ λευκοὶ τῶν πρὸς τὸ ξανθὸν, ἢ ὠχρὸν ἀφισταμένων. οἱ δ' ἀφεψηθέντες δίς, ἀπογλυκανθέντες τε δι' ὕδατος πολλάκις ἀποτίθενται μὲν τὴν ἀηδίαν, ἀφαιροῦνται δὲ σὺν αὐτῇ καὶ τὴν ῥυπτικήν τε καὶ τμητικὴν δύναμιν, ὥστε ἀπολείπεσθαι τὸ γεῶδες αὐτῶν τῆς οὐσίας, ὃ χωρὶς πικρότητος ἐπιφανοῦς ἔδεσμα ξηραντικὸν γίγνεται.

περὶ Σησάμου καὶ Ερυσίμου.

Λιπαρόν ἐστι τὸ τῶν σησάμων σπέρμα, διὸ καὶ τάχιστα κείμενον ἐλαιηρὸν γίνεται, διὰ τοῦτο οὖν ἐμπίπλησί τε τοὺς ἐσθίοντας αὐτὸ ταχέως, ἀνατρέπει τε τὸν στόμαχον καὶ βραδέως πέττεται καὶ τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι λιπαράν. εὔδηλον οὖν ὅτι τόνον καὶ ῥώμην ἐντιθέναι τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα μορίοις οὐ δύναται, καθάπερ οὐδὲ ἄλλο τι τῶν λιπαρῶν. ἔστι δὲ παχύχυμον, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ διεξέρχεται ταχέως. ἐσθίουσι δὲ αὐτὸ μόνον μὲν οὐ πάνυ τι, σὺν μέλιτι δὲ ἀπέφθῳ, τὰς καλουμένας ὑπὸ τῶν πολλῶν σησαμίδας ἀναπλάττοντες. ἐπιπάττουσι δὲ καὶ τοῖς ἄρτοις αὐτό. ὥσπερ δὲ ἐν κέγχροις, καὶ ἔλυμος, ὃν καὶ μελίνην ἔφαμεν ὀνομάζεσθαι, παραπλήσιον μέν πως ἐστίν, χεῖρον δὲ πάντῃ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐρύσιμον σησάμῳ κατὰ τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν ὁμογενές πως ὄν, ἀηδέστερον δ' ἐστὶ βρωθῆναι, καὶ τροφὴν ἥττονα δίδωσι τῷ σώματι, καὶ πάντῃ χεῖρον ὑπάρχει. θερμὰ δ' ἐστὶ ταῖς κράσεσιν ἄμφω, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διψώδη.

περὶ μήκωνος σπέρματος.

Τὸ τῆς ἡμέρου μήκωνος σπέρμα χρήσιμον ἐστὶν ἐπιπαττόμενον ἄρτοις, ὡς ἥδυσμα, καθάπερ καὶ τὸ σήσαμα. βέλτιον δ' ἐστὶ τὸ λευκότερον σπέρμα τοῦ μελαντέρου, δύναμιν δ' ἔχει ψυκτικήν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπνωτικόν ἐστιν. εἰ δὲ

καὶ πλέον ληφθὲν, καὶ καταφορικὸν καὶ δύσπεπτον, ἔτι τε τῶν ἐκ θώρακος καὶ πνεύμονος ἀναβηττομένων ἐπισχετικόν. ὠφελεῖ μέντοι τοὺς ἐκ κεφαλῆς καταρροιζομένους λεπτῷ ῥεύματι. τροφὴν δὲ οὐκ ἀξιόλογον παρέχει τῷ σώματι.

Περὶ λίνου σπέρματος, ὃ καὶ συνθέτως ὀνομάζουσι λινόσπερμον.

Χρῶνται μὲν αὐτῷ καὶ φρύγοντες ἔνιοι, καθάπερ τοῖς σκευαστοῖς ἅλσιν ὡς ὄψῳ μετὰ γάρου. χρῶνται δὲ καὶ μέλιτι φυρῶντες. ἐπιπάττουσι δὲ ἔνιοι καὶ τοῖς ἄρτοις αὐτό, κακοστόμαχον δὲ καὶ δύσπεπτον ὑπάρχον, καὶ τροφὴν ὀλίγην τῷ σώματι παρέχον. εἰς δὲ διαχώρησιν γαστρὸς, οὔτ' ἂν ἐπαινέσαις, οὔτ' ἂν ψέξαις αὐτό, μετέχει γε μὴν βραχύ τι καὶ τῆς οὐρητικῆς δυνάμεως, ὃ μᾶλλον γίνεται φανερὸν, ἐπειδὰν φρυγὲν ἐσθίηται. τηνικαῦτα δ' ἵστησι πως μᾶλλον τὴν γαστέρα. χρῶνται δ' οἱ κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἄνθρωποι πολλάκις αὐτῷ, μετὰ τὸ φρύξαι καὶ λειῶσαι, μέλι μιγνύντες.

Περὶ ὁρμίνου.

Καὶ τούτῳ χρῶνται φρύγοντες, εἶτα λειοῦντες ὡς ἄλευρον γενέσθαι, μιγνύουσι δ' αὐτῷ καὶ μέλιτος. ὀλίγον δ' ἔχει τὸ τρόφιμον ἐν ἑαυτῷ, μεταξὺ τὴν φύσιν ὑπάρχον ἐρυσίμου τε καὶ κυμίνου.

Περὶ καννάβεως σπέρματος.

Οὐχ ὥσπερ αὐτὸ τὸ φυτὸν τῆς καννάβεως ἔοικε πως τῷ ἄγνῳ, καὶ τὸ σπέρμα τῷ σπέρματι, παραπλήσιον πως ἔχει τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἀποκεχώρηκε πάμπολυ, δύσπεπτόν τε καὶ κακοστόμαχον ὂν καὶ κεφαλγὲς καὶ κακόχυμον. ὅμως δ' οὖν καὶ τοῦτό τινες ἐσθίουσι φρύττοντες ἅμα τοῖς ἄλλοις τραγήμασιν. ὀνομάζω δηλονότι τραγήματα τὰ περὶ τὸ δεῖπνον ἐσθιόμενα, τῆς ἐπὶ τὸ πίνειν ἡδονῆς ἕνεκα. θερμαίνει δ' ἱκανῶς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ κεφαλῆς ἅπτεται βραχὺ πλεῖον ληφθὲν, ἀτμὸν ἀναπέμπον ἐπ' αὐτὴν θερμόν τε ἅμα καὶ φαρμακώδη.

Περὶ ἄγνου σπέρματος.

Καὶ καθ' αὑτὸ τοῦτο φρυγόμενον ἐσθίεται, πεπιστευμένον ἐπέχειν τὰς ἐπ' ἀφροδισίοις ὁρμὰς γινομένας. τροφὴν δ' ὀλίγην δίδωσι τῷ σώματι, καὶ ταύτην ξηραίνουσαν μὲν καὶ ψύχουσαν, ἄφυσον δ' ἱκανῶς, καὶ κατὰ πάντ' οὖν ταῦτα τοῖς ἁγνεύειν ἀφροδισίων βουλομένοις ἐπιτήδειον ἐστὶ, διὸ καὶ τοὔνομα τῷ φυτῷ τεθεῖσθαι τοῦτό φασι, κεφαλῆς δ' οὐχ ἅπτεται, καθάπερ ἡ κάνναβις.

Περὶ ἀφάκης καὶ βικίου.

Τὸ σχῆμα τῶν σπερμάτων τούτων οὐ στρογγύλον ἐστὶν, ὥσπερ τὸ τῶν κυάμων, ἀλλ' ἐπίπλατυ μᾶλλον ὁμοίως τοῖς φακοῖς. ἀποτίθενται δὲ οἱ γεωργοὶ καὶ ταῦτα σὺν αὐτοῖς τοῖς λοβοῖς, ἅμα τοῖς φυτοῖς ὅλοις, ἕνεκα τῆς τῶν ἀλόγων θρεμμάτων τροφῆς. ἐν λιμῷ γε μὴν οἶδα καὶ τούτων ἐνίους φαγόντας, καὶ μάλιστα τοῦ ἦρος, ἔτι χλωρῶν ὄντων, ὥσπερ ἐρέβινθόν τε καὶ κυάμους ἐσθίουσι συνήθως. ἔστι δ' οὐκ ἀηδῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ δύσπεπτα, καὶ σταλτικὰ γαστρὸς, εὔδηλον οὖν ὅτι τοιαῦτα τὴν φύσιν ὄντα, τὴν ἀναδιδομένην τροφὴν ἐξ ἑαυτῶν οὔτ' εὔχυμον ἔχει, καὶ παχεῖαν εἰς αἵματος μελαγχολικοῦ γένεσιν ἐπιτήδειον, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται περὶ τῆς φακῆς. ἀλλ' ἐκείνῃ μὲν πολλὰ ἀγαθὰ πάρεστι. τούτοις δὲ οὐδὲν τῶν ἐκείνοις ἀγαθῶν ὑπάρχει. τό γε μὴν ὄνομα τοῦ βικίου παρ' ἡμῖν μὲν συνήθες ἐστὶ καὶ μόνως γε οὕτως ὀνομάζεται. παρὰ δὲ τοῖς Ἀττικοῖς, ἄρακος ἢ κύαμος ἐκαλεῖτο.

Περὶ τῶν ἐν ἑκάστῳ γένει σπερμάτων ἐμφερομένων ἑτερογενῶν τε καὶ μικτῶν.

Ἐν μὲν τοῖς πυροῖς αἶραι πολλάκις εὑρίσκονται πολλαὶ, κατὰ δὲ τὰς κριθὰς γίγνονται μὲν ἀλλ' ὀλίγαι, πολὺ δὲ ὁ καλούμενος αἰγίλωψ ἐν αὐταῖς, ὅταν δυστυχήσωσι κατὰ τὴν πρώτην αὔξησιν ἢ γένεσιν. ὁ δ' ἐμὸς πατὴρ ἐν παρακμῇ τῆς ἡλικίας φιλογεωργὸς γενόμενος, ἔσπειρέ ποτε καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς, ἀκριβῶς ἐκλέξας αὐτῶν ἅπαν ὅσον ἑτερογενὲς ἐμέμικτο σπέρμα, χάριν τοῦ γνῶναι σαφῶς εἰ κατὰ μεταβολὴν αὐτῶν ἡ γένεσις ταῖς αἴραις τε καὶ ταῖς αἰγίλωψι, ἢ φύσιν ἰδίαν ἔχει καὶ ταῦτα τὰ σπέρματα. γεννηθέντων δ' ἅμα τοῖς καθαροῖς σπέρμασιν, αἰρῶν μὲν πολλῶν κατὰ τύχην ἐν τοῖς πυροῖς, ὀλίγων δ' ἐν ταῖς κριθαῖς, ἀλλ' αἰγίλωπος δαψιλοῦς, ἐπεχείρει καὶ τῇ τῶν ἄλλων σπερμάτων βασάνῳ τὸν αὐτὸν τρόπον. εὗρεν οὖν καὶ τοῖς φακοῖς ἐκ μεταβολῆς αὐτῶν γινομένους ἀράκους τε τοὺς σκληρούς τε καὶ στρογγύλους καὶ πελεκίνους, ἄβρωτα σπέρματα, τὴν δὲ ἀπαρίνην οὐ μόνον ἄβρωτον, ἀλλὰ καὶ τῷ φύεσθαι περιπλεκομένην τοῖς φυτοῖς τῶν φακῶν ἄγχουσάν τε καὶ πνίγουσαν αὐτὰ, καὶ κατασπῶσαν, ὥσπερ ἡ ὀροβάγχη τοὺς ὀρόβους. ταῦτα μὲν οὖν μοχθηρὰ πάνυ σπέρματα. τὸ μελάμπυρον δὲ καλούμενον ἐκ μεταβολῆς μὲν καὶ αὐτὸ γεννᾶται τῶν πυρῶν, ἀλλ' ἀπολείπεται πάμπολυ τῆς ἐν ταῖς αἴραις κακίας. εὗρε δὲ καὶ κατὰ ἄλλα σπέρματα τοιαύτας τινὰς μεταβολὰς γινομένας, ὅθεν ἐκέλευσε τοὺς χρωμένους αὐτοῖς ἐκλέγειν ἅπαν τὸ μοχθηρὸν, ὅταν εἰς χρῆσιν ὑπ' ἐκείνην ἄγηται τὰ σπέρματα, καὶ μὴ καταφρονεῖν ὥσπερ οἱ τοῖς δήμοις ὑπηρετούμενοι σιτοποιοί. μοχθηρᾶς μέντοι ποτὲ γενομένης ἀγωγῆς ἔτους, αἶραι πάμπολλαι κατὰ τοὺς πυροὺς ἐγεννήθησαν, ἃς οὐκ ἀκριβῶς οὔτε τῶν γεωργῶν ἐκκαθαράντων τοῖς εἰς ταῦτα ἐπιτηδείοις κοσκίνοις, ὀλίγος γὰρ ὁ σύμπας ἐγεωργεῖτο πυρὸς, οὔτε τῶν σιτοποιῶν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα κεφαλγεῖς ἐγένοντο πολλοί, τοῦ θέρους δ' ἐκβάλλοντες ἕλκη κατὰ τὸ δέρμα τῶν φαγόντων οὐκ ὀλίγοις, ἤ τι σύμπτωμα ἕτερον ἐγεγόνει κακοχυμίας ἐνδεικτικὸν, οὐκ οὖν ἀμελεῖν προσήκει τοῦ καθαρὰ ποιεῖν τὰ πρὸς ἐδωδὴν παρασκευαζόμενα σπέρματα, γινώσκοντας εἰ καὶ τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν βλάβης οὐκ αἰσθανόμεθα διὰ βραχύτητα, τό γ' οὖν ἀθροιζόμενον ἐξ αὐτῆς χρόνῳ πλείονι φανερὸν γενήσεταί ποτε.

ε πειδὴ τρεφόμεθα μὲν ἀπό τε φυτῶν καὶ ζῴων, ἤρξαντο δὲ ἀπὸ τῶν δημητρείων ὀνομα-
ζομένων σπερμάτων, οἱ πρὸ ἐμοῦ πάντες ἐν τῷ περὶ τῶν ἐδεσμάτων διότι χρησιμώ-
τατον ἐν αὐτοῖς ἦν τὸ τῶν ἄρτων ἔδεσμα, διὰ τοῦτο κἀγὼ περί τε πυρῶν καὶ κριθῶν καὶ
τιφῶν ὀλυρῶν τε, καὶ πρὸς τούτοις τῶν ὀνομαζομένων ὀσπρίων καὶ χεδρόπων ἐν τῷ
πρώτῳ λόγῳ διελθὼν ἐσκοπούμην. εἶτ' ἐπὶ τὰς ἄλλας ἐν τῷδε τῷ λόγῳ μεταβῆναι
προσήκει τροφὰς, ὅσας ἀπὸ φυτῶν ἔχομεν. εἶτα πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν ζῴων, ὅσαι χρησιμώ-
10 τεραι τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶν, καὶ γὰρ καὶ τοῦτον λόγον ἔχειν ἐδόκει. καίτοι τινὲς οὐδὲ πάν-
των τῶν ὁμογενῶν διεξελθόντες, οὐδὲ τὰς ἀπὸ τῶν φυτῶν ἁπάσας, ἐφεξῆς τοῖς δημητρείοις σπέρμασι δι-
δάξαντες, ὑπὲρ ἐκείνων ἀεὶ πρότερον ἐποιήσαντο τὸν λόγον, ὅσα χρησιμώτερα τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ, φαίνεται
γοῦν τά τε χοίρεια κρέα, καὶ τὰ τῶν ἐρίφων τε καὶ αἰγῶν καὶ μόσχων καὶ βοῶν καὶ προβάτων, οὐδὲν δ' ἧττον
αὐτῶν ὅσα θηρεύουσιν ἐν τοῖς ὄρεσιν οἱ κυνηγέται, πολλὴν χρείαν τοῖς ἀνθρώποις παρεχόμενα, καθάπερ γε
καὶ τῶν πτηνῶν πολλὰ, καὶ τῶν ἐνύδρων. εἶτ' ἐνιόσας ἕκαστον γένος ἐν βιβλίῳ περιληφθῆναι ἀδύνατον ἦν,
οὐ μέγα τὸ διάφορον ὑπέλαβον, τῶν ὑπολειπομένων ἐδεσμάτων ἐπὶ τοῖς προειρημένοις, ἐν μὲν δευτέρῳ γράμμα-
τι τὰς ἀπὸ τῶν φυτῶν τροφὰς διελθεῖν, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τὰς ἀπὸ τῶν ζῴων. ἐξέσται γὰρ τῷ βουλομένῳ, προ-
χειριζόμενον τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ γέγραπται τῶν τροφῶν αἱ δυνάμεις, ἃς μάλιστα χρῄζεσθαι βούλεται, ποτὲ μὲν ἐπὶ
τὸ πρῶτον ἔρχεσθαι, ποτὲ δὲ ἐπὶ τὸ δεύτερον ἢ τρίτον. ὅπως οὖν ὁ περὶ τῶν φυτῶν λόγος ἅπας ἐν τοῖς δυσὶ
20 πρώτοις ᾖ τετελεσμένος, ἐπὶ τὰ κατάλοιπα τῶν προειρημένων ἀφίξομαι τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου τήνδε θέμενος.
τὰ μὲν ἐν τῷ α. λόγῳ σιτία σπέρματα φυτῶν ἦν ἅπαντα. νυνὶ δὲ ἀπὸ τῶν καρπῶν ἄρξομαι, διορίσας πρό-
τερον αὐτῶν τὰ σπέρματα, καὶ μάλιστα ὅτι πολλοῖς ἔδοξε διαφέρειν οὐδὲν, ἢ καρπὸν εἰπεῖν, ἢ σπέρμα. τὰ μὲν οὖν
ἤδη λελεγμένα σπέρματα βραχύ τι καρπῶν διαφέρει. τῶν δὲ νῦν εἰρησομένων οὐκ ὀλίγον ἀφέστηκε. καρπὸς μὲν γὰρ
ἐστὶ σύκης τὰ σῦκα, ἡ δ' ἐν αὐτῷ κεγχραμὶς σπέρμα σύκης. ὥσπερ καὶ τῆς ῥαγὸς ὅλης οὔσης ἀμπέλου καρπὸς, μό-
νον ἐστὶ τὸ γίγαρτον, ἀμπέλου σπέρμα. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ ἀπίου καὶ μηλέας ὁ μὲν καρπὸς ἄπιόν τε καὶ μῆλόν ἐστι, τὸ
δὲ σπέρμα, τρεῖς ἢ τέτταρες ἐν μέσοις αὐτῶν κόκκοι. τί δεῖ λέγειν ἔτι κολοκυνθῶν τε καὶ σικύων, ὅσοι γε πέπονες
αὐτῶν εἰσὶ, καὶ ὅσοι μὴ, καὶ ὅσοι μηλοπέπονες, τῶν τ' ἄλλων ἁπάντων ὅσα τοιαῦτα. πάμπολυ γὰρ ὁ σύμπας καρπὸς
τοῦ σπέρματος διαφέρει. κυάμου δὲ καὶ θέρμου καὶ δολιχοῦ καὶ φακῆς, ὅσα τ' ἄλλα τῶν σπερμάτων ἀμφίεσμα λοβὸν
ἔχει, τὸ μὲν ἐξ ἀμφοῖν συγκείμενον καρπός ἐστιν, ἡ πλείστη δὲ μοῖρα τῆς οὐσίας ἐν τοῖς σπέρμασιν. ἐσθίεται δὲ τῶν μὲν
30 ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων ὅσα διῆλθον ἐν τῷ α. λόγῳ, μόνον τὸ σπέρμα. δολίχων δὲ μόνον ὁ καρπὸς ὅλος, ἕως ἂν ὦσιν
οἱ καρποὶ χλωροὶ ἔτι. ξηρανθέντων γὰρ ἄχρηστοι τοῖς ἀνθρώποις, οἱ περιέχοντες τὰ σπέρματα γίγνονται λοβοί,
κυάμων δ' οὐκ ἐστὶν χλωρῶν ὁ λοβὸς ἐδώδιμος, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐρεβίνθων, οὐδὲ τῶν ἄλλων, ὅσα καλεῖν εἴωθεν
ἔλλοβα ὁ Θεόφραστος. εἰκότως οὖν ἔφην ὀνομάζεσθαι ὑπὸ πολλῶν λοβοὺς, οὓς ἔνιοι φασήλους καλοῦσιν, ἐπει-
δὴ μόνων αὐτῶν ὁ λοβὸς ἐδώδιμός ἐστι. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτων δυνάμεως εἴρηται πρόσθεν. ὥσπερ γε καὶ ὅτι τὸ
τῶν δολίχων ὄνομα κατὰ τούτων ἡγοῦμαι φέρειν ἐνίους τῶν παλαιῶν. οἱ δὲ καρποὶ τῶν φυτῶν ἀπό τε τῶν
δένδρων εἰσὶ καὶ τῶν κηπευομένων λαχάνων, ἐν οἷς καταλέγουσιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν τούς τε πέπονας, καὶ τοὺς μη-
λοπέπονας, καὶ τὰς κολοκύνθας, ἀφ' ὧν καὶ πρῶτον ἄρξομαι τῆς ἐν τῷδε τῷ γράμματι διδασκαλίας.

Περὶ τῶν ὡραίων ὀνομαζομένων καρπῶν.

Ω ραν ἔτους ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ μεσοῦντι τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν γίγνεσθαι συμβαίνει.
40 χρόνος δ' ἐστὶν οὗτος ἡμερῶν τεσσαράκοντα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν χρόνον ἅπαντες εἰσὶν οἱ ὡραῖοι καλούμενοι καρ-
ποὶ, τινὲς μὲν ἤδη παρακμάζοντες, ἔνιοι δὲ ἀρχόμενοι, τινὲς δὲ ἀκμάζοντες, ἢ μετὰ τὴν ἀκμὴν, ἢ πρὸ αὐτῆς. ὡραίους
δὲ αὐτοὺς ὀνομάζουσιν οὐχ ὅτι μόνον κατὰ τὸν εἰρημένον γίγνονται χρόνον, ἀλλ' ὡς οἶμαι διορίζειν βουλόμενοι τῶν εἰς
ἀπόθεσιν ἐπιτηδείων. ἐπεί τοι καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ τὸ πρῶτον γράμμα διῆλθον, ἐπείπερ
τε καὶ θερινὴν ἔχει τὴν γένεσιν, ἀλλ' οὐ διαφθείρεται ταχέως, ὥσπερ αἱ κολοκύνθαι, καὶ τὰ συκάμινα, πέ-
πονές τε καὶ μηλοπέπονες, καὶ περσικὰ, καὶ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα. καὶ γὰρ εἰ σκελλοῦντες αὐτὰ τινὲς ἀποτίθεν-
ται, φυλάττοντες εἰς τὸν χειμῶνα, μεταβάλλει καὶ οὕτως τὴν ἀρχαίαν φύσιν ἅπαν πρὸς τὸ ἐναντίον. ἔνιοι
γοῦν τῶν κολοκυνθῶν κενοῦντες τὸ σπέρμα, κἄπειτα τὴν ὅλην σάρκα ξηραίνοντες ἀποτίθενται μὲν εἰς τὸν χει-
μῶνα, χρῶνται δὲ ἐν αὐτῷ πάντες μᾶλλον, ἤ τινι τῶν ἐδωδίμων. οὐ μὴν ἐπί τε πυρῶν καὶ κριθῶν, ὅσα
τ' ἄλλα δημήτρεια σπέρματα, πρὸς τοὐναντίον ἡ φύσις ἐν ταῖς ἀποθέσεσιν ἐξίσταται. μένει γὰρ ἅπαντα τοι-
50 αῦτα ταῖς οὐσίαις, ὁποῖα κατὰ τὸ θέρος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἦν τελειωθέντα. πρόδηλον δὲ ὅτι τὰ μὲν ξηρὰ ἔχον-
τα τὴν πῆξιν τοῦ σώματος, ὥσπερ μόνιμον ἔχει τὴν ἕξιν, οὕτω καὶ στερεὰ, καὶ γεώδη, καὶ διὰ τοῦτο τρόφιμα.
ὅσα δ' ὑγρὰ ταῖς συστάσεσιν ἐστὶ, διαφθείρεταί τε καὶ τροφὴν ὀλίγην τε καὶ ῥᾳδίως ἐκκενουμένην ἐκ τοῦ σώμα-
τος ἔχει. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ κατὰ τὴν γαστέρα διαχωρεῖται τὰ τοιαῦτα μᾶλλον τῶν στερεῶν,
καὶ μάλισθ' ὅταν ἔχῃ λιπῶδές τι καὶ ῥυπτικὸν, ὥσπερ ἐπιδείξομεν ἐνίων ὡραίων, ἀξιόλογον ἐχόντων τὴν
τοιαύτην δύναμιν, ἃ καὶ κακοχυμότερα λέγομεν εἶναι τῶν οὐδεμίαν ἐχόντων αἰσθητὴν ποιότητα χυ-
μοῦ καθάπερ οὐδὲ τὸ κάλλιστον ὕδωρ ἔχει. πάντ' οὖν τὰ τοιαῦτα καὶ πολὺ μᾶλλον ὅσα πρὶν ἀκριβῶς πε-
πανθῆναι προσφερόμεθα, φυσώδη μέν ἐστιν, ὑποχωρεῖ δὲ θᾶττον, ὥσπερ καὶ ἀναδίδοται θᾶττον ὅσα χυμὸν
ἔχει λεπτὸν, ἐστὶ δὲ καὶ κακόχυμα ταῦτα πάντα, καὶ μόνως ἄν τις αὐτὰ εἰς ὠφέλειαν χρήσαιτο τεταλαιπω-

ἐρημένος ὁδοιπορείᾳ μακροτέρᾳ καὶ πνίγει σφοδρῷ. τηνικαῦτα γὰρ ὀνίνησι τήκοντα μὲν τὸν αὐχμὸν τοῦ σώματος, ψύχοντα δὲ μετρίως, ἤν γέ τις αὐτὰ ψυχρὰ λαμβάνῃ. τὸ μὲν γὰρ ὑγραίνειν διὰ παντὸς ἔχει, τὸ δ᾽ ἐμψύχειν οὐχ ἕξει προσενεχθέντα θερμὰ τοῖς ὥσπερ εἴρηται διακειμένοις. οὐ γὰρ εἰς τοσοῦτον ψυχρὰ ταῖς οἰκείαις κράσεσιν ἐστὶν, ὥστε κἂν θερμὰ προσενεχθῇ, ψύχειν τὴν γαστέρα. δεῖται τοίνυν ἐπικτήτου ψύξεως ἐναντιουμένης τῇ θερμότητι τῶν κατὰ γαστέρα τε καὶ τὸ ἧπαρ μορίων, οἷς πρώτοις ὁμιλεῖ. τούτων οὖν προεγνωσμένων κοινῇ, περὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων, ἐπὶ τὰς ἰδίας ἑκάστου δυνάμεις ἤδη μεταβήσομεν.

Περὶ κολοκύνθης.

Ὠμὴ μὲν ἀηδής ἐστι καὶ κακοστόμαχος καὶ ἄπεπτος ἐσχάτως. ὥστε κἂν εἰ βιάσαιτό τις αὐτὴν ἀπορίᾳ ἑτέρου σιτίου προσενέγκασθαι κολοκύνθην, ὥσπερ ἤδη τις ἐτόλμησεν, βάρους ἐγκειμένου ψυχροῦ κατὰ τὴν κοιλίαν αἰσθήσεται. τόν τε στόμαχον ἀνατραπήσεται, καὶ πρὸς ἔμετον ὁρμήσει, τὸν μόνον αὐτὸν ἐλευθερῶσαι δυνάμενον τῶν κατεχόντων συμπτωμάτων. καὶ ταύτην γοῦν καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ὡραίων ἅπαντες ἄνθρωποι μετὰ τὴν ἕψησιν ἤτοι γ᾽ ἁπλῶς, ἢ τηγανίζοντες, ἢ ὀπτίζοντες, εἰώθασι προσφέρεσθαι. καὶ σοὶ οὕτως ἐν τῇ μνήμῃ φυλαττέσθω ὁ λόγος κοινὸς, ἐπὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις ἀλλοιώσεως τυχεῖν διὰ πυρός. ἡ δὲ κολοκύνθη περὶ ἧς ὁ λόγος, ἑψηθεῖσα σαφῆ ποιότητα χυμῶν οὐδεμίαν ἔχει. πλὴν εἴ τις λέγει τινὰ καὶ τοῦτον εἶναι χυμὸν, ὃς οὔτε δριμὺς οὔτε ἁλικός ἐστι χυμὸς, οὔτε στρυφνὸς οὔτε πικρὸς, οὔτ᾽ ἄλλο τοιοῦτον σαφῶς ἐμφαίνων οὐδὲν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὕδωρ. ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα καλεῖν εἰσὶν εἰθισμένοι κοινῇ πάντες ἄποια, καὶ ἡμῖν οὕτως καλείσθω σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας. τοιαύτη γοῦν οὖσα καὶ ἡ κολοκύνθη, πολλοὺς εἰκότως ἐπιδέχεται τρόπους σκευασίας, ὡς ἂν ἐν τῷ μέσῳ καθεστῶσα πασῶν τῶν ὑπερβολῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὁμότιμός τε καὶ ἐξ ἴσου πρὸς αὐτὰς ἄγεσθαι δυναμένη. τῶν γὰρ ἐχόντων ἤδη τινὰ ὑπερβολὴν σύμφυτον, οὐδὲν εἰς τὴν ἐναντίαν αὐτῇ ῥᾳδίως ἄγεται κατασκευασίαν. αὕτη μὲν οὖν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῇ τροφὴν τῷ σώματι δίδωσιν ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ βραχεῖαν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται περὶ πάντων, ὅσα τοὺς χυμοὺς ὑδατώδεις τε καὶ λεπτοὺς ἔχει. ῥᾳδίως δὲ ὑπέρχεται κατὰ τὴν γαστέρα, τῷ τ᾽ ὀλισθηρῷ τῆς οὐσίας, καὶ τῷ κοινῷ λόγῳ πάντων τῶν ὑγρῶν σιτίων, ὅσα δηλονότι χωρὶς στύψεως ἐστὶ τοιαῦτα. πέττεται δὲ οὐ κακῶς, ὅταν γε μὴ φθάσῃ διαφθαρῆναι. πάσχει δὲ τοῦτο διά τε μοχθηρὰν σκευασίαν, κἀπειδὰν ἐν τῇ γαστρὶ μοχθηρὸς ᾖ ἠθροισμένος ὁ χυμὸς, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ διὰ τὸ βραδῦναι κατ᾽ αὐτὴν, ὥσπερ κἀν τοῖς ἄλλοις ὡραίοις ἐδέσμασιν ἅπασιν, ὅσα ταῖς κράσεσιν ὑγρὰ συμβαίνειν φιλεῖ. διαφθείρεται γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ μὴ φθάσαντα ταχέως ὑπελθεῖν. ὥσπερ οὖν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῇ τὸν εἰς τροφὴν ἀναδιδόμενον ὅλῳ τῷ σώματι χυμὸν, ἄποιον ἔχει πρὸς αἴσθησιν ἡ κολοκύνθη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπειδὰν μιχθείη τινὶ τῶν ἰσχυρὰν ἐχόντων δύναμιν, ὁμοιοῦται ῥᾳδίως αὐτῷ. μετὰ νάπυος μὲν εἰ ληφθείη, δριμέα ἐργαζομένη τὸν ἐξ ἀμφοῖν ἀναδιδόμενον χυμὸν ἅμα σαφεῖ θερμότητι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον εἰ καὶ μετά τινος ἁλικοῦ προσενεχθείη, καθάπερ ἐν λοπάδι μετὰ ταρίχους αὐτὴν ἔνιοι σκευάζουσιν, ἁλυκὸν ἐν τῷ σώματι γεννήσει χυμόν. ἥδιστον δ᾽ ἐστὶν ἔδεσμα τὸ οὕτως σκευασθὲν, εἰ τὸ τάριχον εἴη τῶν πιοτικῶν ἐκείνων, ἃ καλοῦσι μῆλα. ἅμα δὲ μήλοις κυδωνίοις ἑψηθεῖσα, καὶ προσηκόντως ἀρτυθεῖσα τὸν αὐστηρὸν ἕξει χυμὸν ἐπικρατοῦντα κατὰ τὴν ἀνάδοσιν. ἡ δ᾽ ὀπτηθεῖσα καὶ τηγανισθεῖσα, τῆς μὲν οἰκείας ὑγρότητος ἀποτίθεται πάμπολυ, τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον αὐτῆς οὐδὲ μίαν ἰσχυρὰν ἐπικτᾶται δύναμιν, ὥσπερ οὐδ᾽ ὅταν ἐν ἁπλῷ ζωμῷ σκευασθῇ, χαίρει δ᾽ εἰκότως ὀριγάνῳ διὰ τὴν ὑδατώδη ποιότητα σύμφυτον ὑπάρχουσαν αὐτῇ. πάντα γὰρ ὅσα τοιαῦτα, δριμέσιν ἢ ὀξέσιν ἢ αὐστηροῖς ἢ ἁλυκοῖς ἀναμίγνυσθαι δεῖται χυμοῖς, εἰ μέλλει μήτ᾽ ἀηδῶς ληφθήσεσθαι, μήτε ναυτιώδεις ἐργάζεσθαι τοὺς λαμβάνοντας.

Περὶ πεπόνων.

Ἡ μὲν ὅλη φύσις αὐτῶν ἐστὶ ψυχροτέρα σὺν ὑγρότητι δαψιλεῖ. ῥυπτικὸν δὲ ἔχουσί τι, διὸ καὶ κινοῦσιν οὖρα, καὶ διεξέρχονται κάτω τῶν τε κολοκυνθῶν καὶ μηλοπεπόνων μᾶλλον. ὅτι δὲ ῥύπτουσι πάρεστι σοὶ μαθεῖν ἀνατρίψαντι ῥυπαρὸν χρῶτα. διὸ κἂν ἔφηλιν τις ἔχῃ, κἂν φακοὺς ἐν τῷ προσώπῳ, κἂν ἀλφοὺς ἐπιπολῆς, ἀπορρύπτουσι καὶ τούτους. τῆς δ᾽ οὖν σαρκὸς αὐτῶν τὸ σπέρμα ῥύπτει μᾶλλον, ὥστε καὶ πρὸς τοὺς λιθιῶντας ὠφελεῖν νεφρούς. μοχθηρὸν δ᾽ ἐργάζεται χυμὸν ἐν τῷ σώματι, καὶ μᾶλλον ὅταν μὴ καλῶς πεφθῇ. τηνικαῦτα δὲ καὶ χολερικοὺς ἀποτελεῖν εἴωθεν. καὶ γὰρ καὶ πρὶν διαφθαρῆναι, πρὸς ἔμετον ἐπιτήδειος ἐστὶ, καὶ πλέον γε βρωθεὶς, ἐὰν μή τις αὐτῷ τι τῶν εὐχύμων ἐπιφάγῃ ἐδεσμάτων, κινήσει πάντως ἔμετον. πρόδηλον δ᾽ ὅτι καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ καρποῦ τὴν προσηγορίαν οἱ ἄνθρωποι πεποίηνται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ γεωργικοῦ μέλανος. ἡ γάρ τοι πέπων φωνὴ, τὸ δὴ πέπανον ἐνδείκνυται, τουτέστι τὸ πεπεμμένον, ὅπερ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα πεπαίνεται. καὶ γὰρ ὁ βότρυς δύναται λέγεσθαι πέπων ὅταν ἀκριβῶς λέγηται πέπειρος. ὥσπερ γε καὶ ὁ μηδέπω τοιοῦτος οὐ πέπων ἂν ὀνομάζεται, ὠμός τε καὶ ἄωρος ὤν, αἵ τε ὀπῶραι πᾶσαι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, αἵ τε ἄπιοι καὶ κολοκύνθαι καλοῦνται συνήθως πέπειροι. καθάπερ ὁ μηλοπέπων, ἐν ἑαυτῷ περιλαβὼν τὸν πέπονα ἔχει. ὅθεν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν οὐδὲ ἁπλῶς ἠξίωσαν ὀνομάζειν τοὺς πέπονας, ἀλλ᾽ ὅλον τοῦτο φασὶ χρῆναι λέγεσθαι σικυοπέπων. ἡμεῖς δ᾽ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ τῶν τοιούτων οὐ φροντίζομεν, ὡς ἂν οὐδὲν εἰς ἰατρικὴν συντελούντων. ἄμεινον γὰρ μακρῷ τὸ σαφῶς ἑρμηνεύειν ἐστὶ, τοῦ μετὰ περιεργίας τοιαύτης ἀσαφῆ τὴν διδασκαλίαν ἐργάζεσθαι. σαφηνείας δὲ μάλιστα τυχεῖν ἐστὶ, τὰ συνηθέστατα τοῖς πολλοῖς ὀνόματα ἐκλέγοντα, μετὰ τοῦ φυλάττειν αὐτοῖς τὰ σημαινόμενα.

Περὶ μηλοπεπόνων.

Οἱ μηλοπέπονες ἧττον τε τῶν πεπόνων εἰσὶν ὑγροὶ, καὶ ἧττον κακόχυμοι καὶ ἧττον οὐρητικοὶ καὶ ἧττον ὑπέρχονται κάτω. τὸ δ᾽ εἰς ἔμετον ἐξορμᾶν ὁμοίως τοῖς πέποσιν οὐκ ἔχουσιν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ διαφθείρεσθαι ταχέως ἐν τῇ κοιλίᾳ παραπλησίως τοῖς πέποσιν, ὅταν ἐν αὐτῇ ἤ τις χυμὸς ἠθροισμένος μοχθηρὸς, ἢ καί τις ἄλλη διαφθορᾶς αἰτία καταλάβῃ. πολὺ δὲ ἀπολειπόμενοι τῶν εὐστομάχων ὀπωρῶν, οὐκ ἔχουσι τὸ τῶν πεπόνων κακοστόμαχον. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ εἰς ἔμετον ὁρμῶσιν ὡσαύτως ἐκείνοις. τῶν δὲ πεπόνων οὐκ ἐσθίοντες οἱ ἄνθρωποι τὸ τῆς σαρκὸς ἔνδον

ἐν ᾧ τὸ σπέρμα τῶν μηλοπεπόνων ἐσθίουσι. καὶ τοῦτ' αὐτοῖς συντελεῖ πρὸς διαχώρησιν. οἱ δὲ τὴν σάρκα μόνην ἐσθίοντες αὐτῶν, ἧττον τῶν πεπόνων διαχωροῦσιν αὐτήν.

Περὶ σικύων.

Οὐρητικὸν μὲν ἔχουσί τι καὶ αὐτοὶ καθάπερ οἱ πέπονες, ἀλλ' ἧττον ἐκείνων, τῷ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν ἧττον ὑγρὰν εἶναι. διὰ τοῦτο οὐδὲ διαφθείρονται ῥᾳδίως ἐν τῇ γαστρὶ παραπλησίως τοῖς πέποσι. πέττουσι δ' αὐτοὺς ἔνιοι, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν πολλοῖς ἀπέπτων μενόντων, οἰκειότητι τῆς πρὸς αὐτὰ φύσεως, ἣν ἔν τε τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασι, καὶ μάλιστ' ἔτι κατὰ τὴν περὶ τῶν φαρμάκων, δεικνῦντες ὅλαις ταῖς οὐσίαις ταῖς ἰδιότησιν οἰκείας εἶναι τροφὰς ἑκάστῳ γένει τῶν ζώων, οἷς μὲν καὶ ἵπποις ἄχυρον καὶ χόρτον καὶ κριθάς, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, λέουσι δὲ σάρκας ζώων ὠμάς, ἀνθρώπῳ δ' ἑφθάς τε ταύτας πάσας καὶ ἄρτον ἐκ τῶν σιτηρῶν σπερμάτων κατειργασμένους ὥσπερ εἴρηται. καὶ μὴν καὶ τὸν ἐλλέβορον οἱ ὄρτυγες, ὥσπερ καὶ οἱ ψᾶρες τὸ κώνειον ἐσθίοντες, οὐδὲν βλάπτονται, καθάπερ οὐδὲ τοὺς ὀρόβους οἱ βόες. τὰς μὲν οὖν εὐπέπτους καὶ δυσπέπτους ἑκάστῳ τροφάς, ἤτοι κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς οὐσίας ἢ κατά τι σύμπτωμα τῇ πείρᾳ κριτέον. ὁποῖον δέ τι λέγω τὸ κατά τι σύμπτωμα, διὰ τοῦ πρώτου βιβλίου δεδήλωται. τοῖς γὰρ ἤτοι χολώδη χυμὸν ἔχουσιν ἢ ὅλως περίττωμα μοχθηρὸν ὁπουοῦν ἀθροίζουσι πολλάκις ἐν τῇ γαστρί, διαφθείρεται ταχέως, ὅσα τὴν φύσιν εὔπεπτον ἔχει, καθάπερ ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι τὸ σύμφυτον θερμὸν οὐθ' ὑγρόν, οὔτ' εὔκρατον, ἀλλ' αὐχμῶδές τε καὶ πυρῶδες ἔχουσι. καὶ γὰρ καὶ τούτοις διαφθείρεται ῥᾳδίως ἀλλοιούμενα τὰ μάλιστα εὔπεπτα τῶν ἄλλων. καὶ γίνεται τούτοις ἡ ἐρυγὴ κνισώδης τοὔμπαν. ἀλλ' ἐκείνου μέμνησο διὰ παντός, ὡς κἂν πέττῃ τις ὁπουοῦν τῶν δυσπέπτων τοῖς πολλοῖς, ὁ γ' ἐξ αὐτοῦ χυμὸς ἀναδιδόμενος εἰς τὸ σῶμα τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν ἐκ τοῦ πέπονος χυμόν, παχὺν καὶ γεώδη γενέσθαι, κἂν κάλλιστα πεφθῇ, καθάπερ οὐδὲ τὸν ἐκ τῆς φακῆς, ἢ τῶν βοείων κρεῶν, ὑδατώδη τε καὶ ὑγρόν, ὥσπερ καὶ λεπτὸν τῇ συστάσει καλοῦσιν. ἐν τούτῳ δ' ἐστὶ μάλιστα τὸ χρήσιμον εἰς ὑγείας τε φυλακὴν καὶ νόσων θεραπείαν, ὡς ἔμπροσθέν τε δέδεικται καὶ νῦν εἰρήσεται καὶ πάλιν ἐν κεφαλαίοις βραχέσι, προϊόντος τοῦ λόγου. τοῖς οὖν τοὺς σικύους καλῶς πέττουσιν, ὅταν αὐτῷ τούτῳ θαρσήσαντες ἄδην αὐτῶν ἐμφορήσωνται, χρόνῳ πολλῷ ψυχρὸν καὶ μετρίως παχὺν ἀθροίζεσθαι συμβαίνει κατὰ τὰς φλέβας χυμόν, οὐκ εὐπετῶς ἐπιδέξασθαι δυνάμενον τὴν εἰς αἷμα χρηστὸν ἀλλοίωσιν ἐν τῇ κατὰ τὰς φλέβας πέψει. πάντων δὴ διὰ τοῦτο ἀπέχεσθαι συμβουλεύω τῶν κακοχύμων ἐδεσμάτων, κἂν εὔπεπτα τισὶν ᾖ. λανθάνει γὰρ ἐν χρόνῳ πλείονι μοχθηρὸς ἐν ταῖς φλεψὶ χυμὸς ἐξ αὐτῶν ἀθροιζόμενος, ὃς ἐπειδὰν ἀφορμῆς ὀλίγης εἰς σῆψιν ἐπιλάβηται, πυρετοὺς κακοήθεις ἐργάζεται.

Περὶ τῶν ἀπὸ δένδρων καρπῶν.

Ἄπιοι δηλονότι καὶ μῆλα καὶ σῦκα καὶ περσικά τε καὶ ῥοαὶ καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα καρποὶ δένδρων ὄντα, χρήσιμα τοῖς ἀνθρώποις εἰς ἐδωδήν ἐστιν, ὄντων καὶ ἄλλων καρπῶν, οὓς οὐκ ἐσθίουσιν ἄνθρωποι, περὶ ὧν οὐ πρόκειται λέγειν ἐν τῷ παρόντι. καθόλου δὴ σὺ περὶ τῶν ἐσθιομένων ἀνθρώποις καρπῶν ἐπίστασθαι χρὴ λόγῳ κοινῷ, τοὺς μὲν ὑγρούς, καὶ λεπτὴν καὶ ὑγρὰν ἐργάζεσθαι τὴν ἐξ αὐτῶν διδομένην τῷ σώματι τροφήν, ᾧ πάντως ἕπεται πόριμόν τε καὶ διεξερχομένην ἅπαν τὸ σῶμα ταχέως ἐκκενουμένην τε καὶ δι' οὔρων καὶ κατὰ τὸ δέρμα τὴν τοιαύτην εἶναι. κατὰ τοῦτ' οὖν ὀλιγότροφα πάντα τὰ τοιαῦτα ἐδέσματα λέγεται προσηκόντως ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. ἔμπαλιν δὲ τῶν στερεῶν ταῖς συστάσεσι καρπῶν, ἥ τ' εἰς τὸ σῶμα πρόσθεσις ἐν τροφῆς χρείᾳ πλείων ἐστίν, αἵ τε διέξοδοι βραδύτεραι, καὶ μάλισθ' ὅταν ἔχωσι χυμὸν ἐν ἑαυτοῖς ἢ παχὺν ἢ γλίσχρον, ἢ στυπτικόν.

Περὶ σύκων.

Τὸ μὲν κοινὸν οὐ μόνον ὀπώραις ἁπάσαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὡραίοις ὀνομαζομένοις καρποῖς, ἔχει καὶ τὰ σῦκα, φυγεῖν οὐ δυνηθέντα τὴν κακοχυμίαν οὐδ' αὐτά, καίτοι τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡραίων ἧττον αὐτῆς μετέχοντα. πρόσεστι δ' αὐτοῖς ἀγαθά, τό, τε κατὰ γαστέρα πορίμοις εἶναι, καὶ τὸ διεξέρχεσθαι ῥᾳδίως ὅλον τὸ σῶμα. καὶ γάρ τοι καὶ ῥυπτικὸν ἀξιόλογον ἔχει, καθ' ὃ καὶ ψαμμώδη πολλὰ τοῖς νεφριτικοῖς ἐπὶ ταῖς ἐδωδαῖς αὐτῶν ἐκκρίνεται. τροφὴν δὲ τῶν ἁπασῶν τῶν ὀπωρῶν ὀλίγην τῷ σώματι διδουσῶν, ἧττον ἁπασῶν τοῦτο τὰ σῦκα πέπονθεν, οὐ μὴν ἐσφιγμένην τε καὶ ἰσχυρὰν ἐργάζεται τὴν σάρκα, καθάπερ ἄρτος τε καὶ κρέας χοίρειον, ἀλλ' ὑπόσομφον, ὥσπερ κύαμος. ἐμπίπλησι γε μὴν φύσης καὶ ταῦτα τὴν γαστέρα, καὶ ἦν ἂν ἱκανῶς ταύτῃ λυπηρά, μὴ προσλαβόντα τὸ διαχωρεῖσθαι ταχέως, ἐπικτησάμενα δὲ τοῦτο, τῷ τάχει τῆς διεξόδου, τὴν φῦσαν ὀλιγοχρόνιον ἐργάζονται, καὶ κατὰ τοῦτο τῆς ἄλλης ὀπώρας ἧττον εἴωθε βλάπτειν. οὐ σμικρὰ δὲ ὑπεροχὴ τῶν πεπείρων ἐστὶ πρὸς τὰ μὴ τοιαῦτα καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους μὲν ἅπαντας ἐμφαινομένη καρπούς, οὐ μὴν τοσοῦτόν γε διαφέρουσι. τὸ γάρ τοι πέπειρον ἀκριβῶς σῦκον ἐγγὺς τοῦ μηδόλως βλάπτειν ἥκει, παραπλήσιον ἤδη ταῖς ἰσχάσιν, πολλὰ μὲν ἐχούσαις τὰ χρήσιμα, μοχθηρὸν δ' ἐστὶ τοῖς πλεονάζουσιν ἐν αὐτοῖς. οὐ πάνυ γὰρ αἷμα γεννῶσι χρηστόν, ὅθεν αὐταῖς καὶ τὸ τῶν φθειρῶν πλῆθος ἕπεται. δύναμιν δ' ἔχει λεπτυντικήν τε καὶ τμητικήν, δι' ἣν καὶ τὴν γαστέρα πρὸς ἔκκρισιν ἐξορμῶσι καὶ νεφροὺς ἐκκαθαίρουσιν. ἥπατι δὲ καὶ σπληνὶ φλεγμαίνουσι μὲν εἰσὶ βλαβεραί, καθάπερ καὶ τὰ σῦκα, τῷ κοινῷ λόγῳ τῶν γλυκέων ἁπάντων ἐδεσμάτων καὶ πομάτων, οὐ κατ' ἰδίαν τινὰ δύναμιν ἐξαίρετον. ἐμπεφραγμένοις δὲ καὶ σκιρρουμένοις αὗται μὲν καθ' ἑαυτὰς οὐδὲν οὔτ' εἰς ὠφέλος οὔτ' εἰς βλάβην ἐργάζονται, μεμιγμέναι δὲ τοῖς τέμνουσι καὶ λεπτύνουσι καὶ ῥύπτουσι φαρμάκοις, οὐ σμικρὸν ὠφέλος ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο ταύτας διδόασι μετὰ θύμου, ἢ πεπέρεως, ἢ ζιγγιβέρεως, ἢ γλήχωνος, ἢ θύμβρας, ἢ καλαμίνθης, ἢ ὀριγάνου, ἢ ὑσσώπου, πρὸ πολλοῦ γε τῆς τροφῆς, ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἐν ἥπατι καὶ σπληνὶ διαθέσεων. ὡσαύτως δὲ κἂν μετά τινος τῶν ἄλλων, ὅσα δριμεῖαν, ἢ ὅλως λεπτυντικήν τε καὶ τμητικὴν ἔχει δύναμιν, ἡ προσφορὰ γίνηται τῶν ἰσχάδων, ὠφέλιμός ἐστιν, οὐ μόνον τοῖς οὕτω πάσχουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν. ἀνεῳγμένας γὰρ εἶναι τὰς καθ' ἧπαρ διεξόδους τῆς τροφῆς, οὐ τοῖς κάμνουσι μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀσφαλέστατον. οὕτως

οὖν καὶ

οὖν καὶ τὰ σῦκα μετὰ τῶν λεπτυνόντων ἁλῶν σκευάζοντες καὶ ὄξους καὶ γάρου, προσφέρονται πολλοὶ, τῇ πείρᾳ τὸ χρήσιμον εὑρηκότες. εἰκὸς δὲ καὶ τῶν ἰατρῶν τινὸς ὑποτιθεμένου προσάγειν οὕτως, ἐνίους αὐτῶν, εἰς πολλοὺς ἐκταθῆναι τὴν γνῶσιν. ὅσοι δὲ μετά τινος τῶν παχυνόντων ἐδεσμάτων ἐσθίουσι τὰ σῦκα καὶ τὰς ἰσχάδας οὐ σμικρὰ βλάπτονται.

Περὶ σταφυλῶν.

Σῦκα καὶ σταφυλαὶ τῆς ὀπώρας ὥσπερ κεφάλαιόν εἰσι, καὶ τρέφουσι μᾶλλον ἁπάντων τῶν ὡραίων ταῦτα, καὶ ἥκιστα κακόχυμα, καὶ μάλιστα ὅταν ἀκριβῶς ᾖ πέπειρα. τοῦ μὲν οὖν τρέφειν αὐτὰ, μέγιστον σημεῖον, οἱ φυλάττοντες τὸν καρπὸν τῶν ἀμπέλων, ἐσθίοντες μὲν ἐν δυοῖν μησὶν εἰς φυλάττουσι μόνα διαπαντὸς τὰ σῦκα μετὰ τῶν σταφυλῶν, ἤ πού καὶ βραχύ τι παρεντιθέντες ἄρτου, πιαινόμενοι δὲ ἱκανῶς. οὐ μὴν ἰσχυρά γε καὶ πυκνὴ ἡ σὰρξ ἐστὶν, ἡ ἐξ αὐτῶν γινομένη, καθάπερ ἡ ἐκ τῶν κρεῶν, ἀλλὰ καὶ χαύνη καὶ πλαδαρὰ, διὸ καὶ ταχέως προστέλλεται, παυσαμένης τῆς ἐδωδῆς. ἧττον δὲ τῶν σύκων αἱ σταφυλαὶ τρέφουσι, καὶ μέγιστον ἀγαθὸν αὐταῖς ὑπάρχει τὸ ταχέως ὑπέρχεσθαι. διὸ κἂν ἐμφορηθῶσί ποτε βλάπτουσιν ἱκανῶς, οὐκ ἐχόντων τοῦτο τῶν πεπείρων σύκων. εἰ γὰρ καὶ μὴ διαχωροῦσιν ἀξιολόγως, πεφθεῖσι δ' ἐν τῇ γαστρὶ καλῶς, ἀβλαβῆ δίδωσι τροφὴν τῷ σώματι. ταῖς σταφυλαῖς δὲ οὐδέτερον ὑπάρχει τούτων, οὔτε γὰρ πέττονται καλῶς ὅταν ἐμφορηθῶσι, καὶ κατὰ τὴν εἰς ἧπαρ τε καὶ φλέβας ἀνάδοσιν, ὠμὸν γεννῶσι χυμὸν, οὐ ῥᾳδίως εἰς αἷμα μεταβαλλόμενον. ἡ γάρ τοι τῶν ῥαγῶν οὐσία σύνθετός ἐστιν ἔκ τε τῆς οἷον σαρκὸς αὐτῶν καὶ τῆς παρεσπαρμένης κατ' αὐτὴν ὑγρότητος, ἐξ ἧς ὁ οἶνος γίγνεται, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι γιγάρτων τε καὶ τοῦ τ' αὐτοῦ πάντα περιέχοντος ἔξωθεν ὑμενώδους σκεπάσματος. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν γιγάρτων οὐσία ξηρὰ καὶ στύφουσά πώς ἐστι, διεξέρχεταί τε τὰ ἔντερα πάντα κατὰ μηδὲν ἑαυτῆς αἰσθητῶς ἀλλοιουμένη, παραπλησίως ταῖς ἐν τοῖς σύκοις κεγχραμίσιν. ἀνάλογον γὰρ ἑκάτερον ἑκατέρῳ τῶν καρπῶν ἐστὶ, σπέρμα μὲν ὑπάρχον ὅλου τοῦ φυτοῦ, διεξιὸν δὲ ἀναλλοίωτόν τε καὶ ἀχύλωτον καὶ ἀμετάβλητον. ἀναλογία δ' ἐστὶ καὶ τοῖς περιέχουσιν ἑκάτερον τὸν καρπὸν σκεπάσματι, τοιαύτην χρείαν παρεχομένοις αὐτοῖς, οἵαν τοῖς ζώοις τὸ δέρμα. βραχεῖα δὲ καὶ ἡ τοῦ δε μεταβολὴ γίνεται κατὰ τὴν γαστέρα, καί τινες ὡς ἄχρηστον ἀποπτύουσι μυζήσαντες αὐτὸ καὶ ἅπαν τὸ ἔνδον ἅμα τοῖς γιγάρτοις. ἔνιοι δὲ καὶ ταῦτ' ἐκπτύειν πειρῶνται, καὶ μάλιστα ὅταν αἱ ῥᾶγες ὦσι μεγάλαι, δύσκολον γὰρ ἐν ταῖς μικραῖς αὐτὸ πράττειν. εὔδηλον δὲ ὅτι μᾶλλον ἡ γαστὴρ ὑπέρχεται, μόνης τῆς σαρκὸς τῶν ῥαγῶν ἅμα τῷ χυλῷ καταποθείσης, ἄνευ τῶν γιγάρτων, καὶ τοῦ περικειμένου χιτῶνος ἔξωθεν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὅταν αὐτὸς μόνος ὁ χυλὸς ἐκθλιβεὶς καταποθῇ, καλοῦσι δ' αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι γλεῦκος, ἐμπιπλῶν τι φύσης τὴν κοιλίαν, εἰ μὴ διεξέλθοι ταχέως. γίγνεται μὲν οὖν τις κἀκ τούτου τροφὴ, τῷ σώματι. πλείων δὲ ἐκ τῆς σαρκώδους οὐσίας, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς μὲν σταφυλῶν τρέφουσι μᾶλλον, ἢ διαχωροῦνται, τινὲς δὲ διαχωροῦνται μᾶλλον ἢ τρέφουσιν. ὧν μὲν οὖν ὁ χυλὸς ὀλίγος ᾖ, τρέφουσι μᾶλλον, ὧν δὲ πλείων, ἧττον μὲν τρέφουσιν, ὑπέρχονται δὲ μᾶλλον. ὀνομάζουσι δὲ εὐγενεῖς τὰς τοιαύτας σταφυλὰς, ἐν αἷς αἱ ῥᾶγες ὀλίγην μὲν ἔχουσι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν, οὐκ ὀλίγην δὲ τὴν στερεωτέραν, ἣν ὥσπερ σάρκα τῆς ῥαγὸς ἔφην εἶναι. καὶ χρῶνταί γε κατὰ τὸν τῆς ὀπώρας καιρὸν ἀποτιθέμενοι πολυειδῶς. καὶ γὰρ εἰς γλεῦκος ἐμβάλλουσιν αὐτὰς, καὶ χύτρας καινὰς πληροῦντες ἐναποτίθενται τοῖς στεμφύλοις. καλῶ δὲ στέμφυλα, τὰ στερεὰ λείψανα τῆς σταφυλῆς, ἐπειδὰν ἐν τοῖς ληνοῖς ἐκθλιβῇ πᾶς ὁ χυλὸς αὐτῶν. ἃ καὶ αὐτὰ συντιθέασιν ἐν πίθοις οἱ ἄνθρωποι, στιβοῦντές τε καὶ πιλοῦντες ἰσχυρῶς, ὀνομάζοντες τε στέμφυλα αὐτὰ διὰ τοῦτο, ὅπερ ἐγὼ στέμφυλα ἐκάλεσα. τὴν δὲ τῶν στεμφύλων προσηγορίαν ἐπιφέρουσιν αὐτῷ τῶν κλημάτων ἐκπεφυκότι ῥιζώματι τῶν ῥαγῶν, ὅπερ ἡμεῖς βόστρυχον καλοῦμεν, ὅθεν ἐξήρτηνται αἱ ῥαγάδες. εἰς ταύτην οὖν τὴν στέμφυλα τὰς καινὰς χύτρας πλήρεις τῶν σταφυλῶν ἐντιθέασι, πώμασι στεγνοῦντες ἀκριβῶς, ὡς μηδαμόθι παρεμπνεῖσθαι, καὶ καθὸ συμβάλλει γε τὸ πῶμα τῇ χύτρᾳ, πίτταν ἐπαλείφουσιν, ἁπάσας τὰς διαπνοὰς ἐμφράττοντες. εἶναι δὲ χρὴ καὶ τὴν χύτραν αὐτὴν ἐξ εὐώδους τε πηλοῦ καὶ τελέως ὠπτημένου. τονωτικὴ μὲν οὖν ἐκλύτου γαστρὸς ἡ τοιαύτη σταφυλὴ, καὶ τοὺς ἀνορέκτους ἐπεγείρει πρὸς ἐδωδὴν σιτίων, οὐ μὴν ὑπέρχεταί γε κατὰ γαστέρα, καὶ εἰ πλείων βρωθείη, κεφαλῆς ἅπτεται. ταύτης δ' ἔτι μᾶλλον ἐστὶ κεφαλγὴς ἡ ἀποτίθεται κατὰ τοῦ γλεύκους. ἡ μέντοι κρεμασθεῖσα κεφαλὴν οὐδόλως βλάπτει, γαστέρα δὲ οὔτ' ἐπέχειν, οὔτ' ἐπιτρέπειν εἰς διαχώρησιν πέφυκεν. ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ πρὸς τὴν ὄρεξιν, οὔτ' ἐπεγείρουσα τὴν ἄρρωστον, οὔτ' ἐκλύουσα τὴν εὔρωστον. εὐπεπτοτέρα δ' ἐστὶ τῶν ἄλλων σταφυλῶν, ἣν αὖ ἐν γλεύκει καὶ στεμφύλοις ἔφην ἀποτίθεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅλον τὸν ἑξῆς ἐνιαυτὸν, ἄχρι τοῦ δευτέρου φυτευθέντος. αἱ κρεμασθεῖσαι δ' αὐτῶν ὅταν ξηρανθῶσιν ἄχρηστοι γίνονται, τινὲς μὲν κατὰ τὸ ἔαρ εὐθέως, ἐν δὲ τῷ θέρει πάντως. οὐ σμικρὰ δὲ διαφορὰ τῶν σταφυλῶν ἐστὶ καὶ κατὰ τὸ γλυκείας, ἢ ὀξείας, ἢ αὐστηρὰς εἶναι, ἢ μηδεμίαν ἐχούσας σφοδρὰν ποιότητα, καλοῦσι δ' αὐτὰς οἰνώδεις. αἱ μὲν οὖν γλυκεῖαι, θερμότερον ἔχουσι τὸν χυλὸν, διὸ καὶ διψώδεις εἰσὶν, αἱ δ' αὐστηραὶ καὶ ὀξεῖαι ψυχρότερον. αἱ δ' οἰνώδεις ἐν τῷ μέσῳ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. γαστέρα δ' ὑπάγουσιν αἱ γλυκεῖαι καὶ μάλιστα ὅταν εἰσὶ ὑγραί· μοχθηραὶ δ' οὐκ εἰς ταῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐν γαστρὶ πέψιν ἀνάδοσίν τε καὶ θρέψιν, αἵ τ' ὀξεῖαι καὶ αὐστηραὶ σταφυλαὶ, αἱ μὲν οὖν ὀξεῖαι κἂν ἀκριβῶς ἤδη τῆς ἀμπέλου πεπανθεῖσαι κρεμασθῶσιν, οὐδ' οὕτως γίγνονται γλυκεῖαι. τῶν δ' αὐστηρῶν ἔνιαι μεταβάλλουσιν εἰς τὸ γλυκύτερον, ἤδη πλέον κρεμασθεῖσαι. ταῖς στρυφναῖς δὲ καθάπερ καὶ ταῖς ὀξείαις οὐδ' ἂν ἤδη πλεῖον κρεμασθῶσιν, τὴν εἰς γλυκύτητα μεταβολὴν οἷόν τε ἔχειν. διὸ καὶ φυλάττεσθαι τὴν ἐδωδὴν αὐτῶν ἀεὶ προσήκει. πασῶν μὲν οὖν ἀσφαλεστάτη χρῆσις ἐστὶν ὅταν σαρκώδεις ὦσιν αἱ σταφυλαὶ φύσει, πέπειραί τε τῶν δ' αὐτῶν τις ἐσθίει συμμέτρως, εἴτ' οὖν ἤδη τῶν ἀμπέλων ἤδη πλεῖστον πεπανθεισῶν, εἴτε καὶ τὸ λεῖπον ἐκ τοῦ κρεμᾶσθαι προσλαβουσῶν. ἐφεξῆς δὲ τῶν κρεμασθεισῶν τὰς ἄνευ ποιότητος αὐστηρᾶς ἢ ὀξείας, ἕνεκεν ὑπαγωγῆς γαστρὸς, ἐγχωρεῖ διψιλῶς ἐσθίειν. ἔνιοι δὲ καὶ γλεῦκος πίνουσι τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκα, καὶ μάλιστα τὸ γλυκύτατον. ὑπακτι-

κώτατον γάρ ἐστι· τὸ δ' ἐξ αὐστηρῶν ἢ ὀξέων σταφυλῶν, φαυλότατον εἰς πάντα. ἐγὼ μὲν οὖν τοῖς ὀνόμασιν
οὕτως ἐχρησάμην, ὡς οἱ νῦν ἄνθρωποι χρῶνται, βέλτιον ἡγούμενος εἶναι διδάξαι σαφῶς τὰ πράγματα
ἢ παλαιῶς ἀττικίζειν. οἷς δὲ ἤδη τιμιώτερόν ἐστι τῆς σαφοῦς διδασκαλίας, βρύτια μὲν ὀνομάζουσι τὰ τῶν
στερεῶν σταφυλῶν στερεὰ μόρια, τοῦ γλεύκους ἐκθλιβέντος. στέμφυλα δὲ τὰ τῶν ἐλαιῶν, ὅταν ἐκθλιβῇ
τοὔλαιον. τό γε μὴν ὑφιστάμενον τοῖς οἴνοις παχὺ, οἱ πολλοὶ τῶν ἀττικιζόντων ὀνομάζουσι τρύγα. ὥσπερ δ' ὁμωνυ-
μία τίς ἐστιν παρ' αὐτοῖς, ὥσπερ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὅσοι καὶ τὰ βρύτια τρύγα καλοῦσι. καὶ μὴν καὶ
τρίτον τι σημαινόμενον ἐστὶ τοῦ τῆς τρυγὸς ὀνόματος ἐν ἔθει τοῖς νῦν Ἕλλησι. τὸ γάρ τοι τῶν βρυτίων ἀπόβρεγμα
τρύγα καλοῦσιν, ὅπερ αὖ πάλιν οἱ ἀττικίζοντες ὀνομάζουσι δευτερίαν. στεμφυλίτης οὗτος παρ' ἡμῖν καλεῖται.
ἐμβάλλοντες γὰρ εἰς πιθάκνας μικρὰς τὰ βρύτια, προεπιχέουσιν ὕδωρ, ὡς διαβρόχους ἁπάσας γίνεσθαι.
10 κἄπειτ' ἐπειδὰν ἱκανῶς ἤδη πεπλῆχθαι δοκεῖ, τὸ παρὰ τὸν πυθμένα τρῆμα τῆς πιθάκνης ἀνοιγνύουσιν, ὡς ἐκκριθῆναι
τὸ ἀπόβρεγμα, καὶ πίνουσιν ἀντὶ οἴνου ἤδη. πρόδηλον δὲ ὅτι κατὰ τὴν τῶν βοτρύων ποσότητα, καὶ τὸ ὕδωρ
ἐπιχέουσιν ἐξ ἐμπειρίας, ὡς μήθ' ὑδαρῆ πάνυ, μήτε ἄκρατον γίνεσθαι τὴν δευτερίαν. εἶτα πάλιν ἕτερον
ὕδωρ ἐπιχέουσι τοῖς βρυτίοις, ἔλαττον τοῦ προτέρου, ὥς τε καὶ ἤδη γίνεσθαι σύμμετρον εἰς πόσιν, ὅπερ ἀξιοῦσιν
ἔνιοι τῶν ἀττικιζόντων ὀνομάζεσθαι δευτερίαν ἰδίως, οὐχ ὡς τὸ πρότερον. ἔστι δὲ κεφαλῆς μὲν ἑκάτερον εἰ μή τις
ὑδατωδέστερον αὐτὸ πίνοι. μᾶλλον δὲ τὸ πρότερον ἅπτεται τῆς κεφαλῆς. ἀγαθὸν δ' ἓν παρέχει τῷ τοιούτῳ πόματι τὸ
ταχέως οὐρεῖσθαι, διαφορᾶς οὐκ ὀλίγης ἐν αὐτῷ γινομένης, παρὰ τὸ τῶν σταφυλῶν εἶδος, ἐξ ὧν ἐστι τὰ βρύτια.
γλυκειῶν μὲν γὰρ οὐσῶν αὐτῶν, ἥδιόν τε πολλῷ γίνεται τὸ πόμα, καὶ θᾶττον οὐρεῖται. στρυφνῶν δὲ καὶ ὀξειῶν
ἀηδέστερόν τε μακρῷ καὶ ἧττον οὐρητικὸν, ἰσχυρότερον δὲ τὸ ἀπόβρεγμα ἤδη γίνεται, καὶ μᾶλλον οἰνῶδες, ὅταν
εἰς τὸ ἔαρ, ἢ καὶ τὸ θέρος ἤδη φυλαχθῇ. κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα χρωμένων ὥσπερ ἧττον ἅπτεται κεφαλῆς,
20 ὡσαύτως καὶ ἧττον οὐρεῖται.

Περὶ σταφίδων.

Τὸν αὐτὸν λόγον ἔχουσιν αἱ σταφίδες πρὸς τὰς σταφυλὰς, ὅνπερ αἱ ἰσχάδες πρὸς τὰ σῦκα. γίνονται μὲν γὰρ γλυ-
κεῖαι πολλαὶ, στρυφναὶ δὲ παντάπασιν ὀλίγαι. μικταὶ δὲ ἔκ τε αὐστηρᾶς καὶ γλυκείας ποιότητος αἱ πλεῖσται.
μέτεστι γε μὴν καὶ ταῖς γλυκείαις ἀμυδρᾶς ποιότητος αὐστηρᾶς, καὶ ταῖς αὐστηραῖς τῆς γλυκείας. αἱ μὲν οὖν
αὐστηραὶ ψυχρότεραι τὴν κρᾶσιν εἰσὶν, ὥσπερ αἱ γλυκεῖαι θερμότεραι. καὶ τὸν μὲν στόμαχον ῥωννύουσι καὶ τὴν
γαστέρα στεγνοῦσιν αἱ αὐστηραὶ, καὶ δηλονότι μᾶλλον αὐτῶν αἱ στρυφναὶ, μέσην δέ πως κατάστασιν ἐν αὐταῖς αἱ
γλυκεῖαι ποιοῦσιν, μήτ' ἐκλύουσαι σαφῶς τὸν στόμαχον, μήθ' ὑπάγουσαι τὴν γαστέρα. τό γε μὴν ἐπικρατητικὸν
ὑπάρχει ταῖς γλυκείαις ἀεὶ, καθάπερ καὶ τὸ μετρίως ῥυπτικὸν, ὥστε ἀμφοτέρων τῶν δυνάμεων τὰς μικρὰς
κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας, ὅνπερ καὶ στόμαχον ὀνομάζομεν, ἀμβλύνουσι δήξεις. ὡς αἵ γε μείζους τῶν δήξεων,
30 εὔδηλον ὅτι γενναιοτέρων χρῄζουσι βοηθημάτων. ἀμείνους δ' ἐν ταῖς σταφίσιν αἱ λιπαραί τε καὶ τὸν φλοιὸν
ἔχουσαι λεπτὸν, ἔνιοι δὲ καλῶς ποιοῦντες ἐκ τῶν γλυκειῶν τῶν μεγάλων, ὁποῖαί περ εἰσὶν αἱ σκυβελίτιδες, καὶ πρὶν
ἐσθίειν, ἐξαιροῦσι τὰ γίγαρτα. χρονισθεῖσαι γοῦν καὶ αὗται σκληρὸν ἔχουσι καὶ παχὺ τὸ δέρμα καὶ χρὴ προ-
διαβρέχειν αὐτὰς ἐν ὕδατι. καὶ γάρ τοι καὶ τὸ γίγαρτον ἑτοιμότερον οὕτως ἐξαιρεῖται. ἔμπαλιν δὲ ταύταις
ἕτεραι τινές εἰσι στερεαὶ καὶ παχεῖαι, γίγαρτον ὅλως οὐδὲν ἔχουσαι. γίνονται δ' αὗται μὲν ἐν Κιλικίᾳ, τὴν
χροιὰν ὑπόξανθοι. κατὰ δὲ τὴν Παμφυλίαν, αἵ τε σκυβελίτιδες καὶ μέλαιναι τὸ χρῶμα. μέγισται μὲν οὖν ὡς
ἔφην αὗται, μικρόταται δὲ αἱ κιρραὶ ἐν Κιλικίᾳ, γινομένων γε καὶ ἄλλων ἐν Κιλικίᾳ μελαινῶν σταφίδων
μέσων τὸ μέγεθος, ὥσπερ κατ' ἄλλα πολλὰ τῶν ἐθνῶν, καὶ μάλιστα ἐν τῇ Λιβύῃ. κατὰ δὲ τὴν Ἀσίαν ποικίλον εἶδος
ἀσταφίδων μέσων τὸ μέγεθος γίνεται. καὶ γὰρ ὑπόξανθοι καὶ μέλαιναι καὶ γλυκεῖαι καὶ ὑπαύστηροι φαίνον-
ται. κατὰ μέντοι τὰς ψυχρὰς χώρας οὐδὲ σταφυλαὶ τελέως πεπαίνονται, μήτι γε τῶν ἀσταφίδων τινὲς, ὅθεν
40 ἐπεμβάλλουσι τοῖς οἴνοις ῥητίνην, ὅπως μὴ ταχέως ὀξυνθῶσιν. ἡ μὲν οὖν κατὰ χροιὰν διαφορὰ τῶν σταφίδων ὡς
πρὸς τὴν δύναμιν αὐτῶν οὐδὲν συντελεῖ, καθάπερ οὐδὲ ἡ κατὰ μέγεθος. ἡ δὲ κατὰ τὴν γευστὴν ποιότητα τὸ
σύμπαν δύναται, καὶ ταύτῃ μόνῃ προσέχων τὸν νοῦν, ἐφ' ὧν τινῶν τε χρῆσθαι καὶ καθ' ὅντινα καιρὸν, εὑρήσεις,
ὡς προείρηται. τροφὴ δ' ἐκ τῶν ἀσταφίδων ἀναδίδοται τῷ σώματι παραπλησία κατὰ τὴν ποιότητα ταῖς ἀστα-
φίσιν αὐταῖς. γλυκεῖα μὲν οὖν ἐκ τῶν γλυκειῶν, αὐστηρὰ δ' ἐκ τῶν αὐστηρῶν, μικτὴ δ' ἐκ τῶν ἀμφοτέρας
ἐχουσῶν τὰς ποιότητας, τῇ δὲ ποσότητι, πλείων μὲν ἐκ τῶν λιπαρῶν τε καὶ γλυκειῶν, ἐλάττων δ' ἐκ τῶν αὐστη-
ρῶν τε καὶ ἀλίπων. εἰ δὲ τὸν ἴσον ὄγκον ἀσταφίδος λιπαρᾶς γλυκείας ἐκγεγιγαρτισμένης παραβάλλοις ὄγκῳ ἰσχ-
άδων ἴσῳ, μᾶλλον τροφιμωτέρας εὑρήσεις τὰς σταφίδας. ἧττον μὲν τῶν ἰσχάδων αἱ τοιαῦται τὸ ὑπακτικὸν ἔχου-
σι καὶ τὸ ῥυπτικὸν, εὐστομαχώτεραι δ' εἰσὶ τῶν ἰσχάδων.

Περὶ συκαμίνων ἃ καὶ μόρα καλοῦσι.

Οὐ τοῖς ἀττικίζειν ἐν τῇ φωνῇ προῃρημένοις γράφεται ταῦτα. τάχα γὰρ οὐδὲ ἀναγνῶναι τις αὐτὰ βουλή-
50 σεται καταφρονῶν ὑγείας σώματος, ὥσπερ καὶ ψυχῆς.

οὗτοι γὰρ δῆλ' ὅτι τὴν μὲν Ἀθηναίων φωνὴν οὐδὲν ἡγοῦνται τιμιωτέραν τῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. ὑγείαν δὲ
σώματος ἀξιολογώτερόν τι εἶναι νομίζουσι πρᾶγμα τῷ κατὰ φύσιν βιοῦν ἐσπουδακότι. τούτοις οὖν εἰδὼς ὠφε-
λιμώτερον ἔσεσθαι τὸν λόγον τὸν ἀσφαλέστερον, ἃ γινώσκουσιν ὀνόματα γράψω, κἂν μὴ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλη-
σιν ᾖ συνήθη. τὸ μὲν οὖν τῶν μόρων ὄνομα γνώριμόν πως ἐστὶ τοῖς πολλοῖς, εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, ἀλλὰ τοῦ διὰ τὸ

στοματικὸν

στομαχικὸν φάρμακον, ὃ διὰ μόρων ὀνομάζεται, χυλὸν ἔχον αὐτῶν. ἐνίους δὲ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων ὀπώρων ἀγνοοῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅπως ὠνόμαζον οἱ πρὸ ἑξακοσίων ἐτῶν ἀθηναῖοι. τοὺς μὲν γὰρ νῦν ὁρῶσιν οὐδέν τι διαφερώτερον τῶν ἄλλων ἑλλήνων ἕκαστον τῶν καρπῶν ὀνομάζοντας, ἀλλὰ καὶ τὰ μόρα συκάμινα καλοῦντας οὐδὲν ἧττον ἢ τὰ μόρα, καὶ τὰ περσικὰ καὶ τὰ κάρυα καὶ τὰ πρεκόκκια καὶ τὰ ἄλλα ἁπλῶς, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν. οὐδὲ γὰρ βλαβήσονταί τι τὰς παλαιότητας προσηγορίας ἀγνοοῦντες, ἀλλ' ἢν γνώσκουσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν. ἄμεινον γάρ ἐστιν ἐπίστασθαι τῶν ὠκὺ τὴν διαχώρησιν ὁρμώντων τῶν ἐδεσμάτων, ὕστερα μὲν χρῆναι τὰ βραδύπορα λαμβάνειν, ἁπάντων δὲ πρῶτα τὰ διεξερχόμενα μὲν ταχέως, διαφθειρόμενα δὲ εἰ χρονίσειεν ἐν τῇ γαστρὶ, τοῦ τὰς προσηγορίας αὐτῶν ἐγνωκέναι. οὐ μὴν οὐδ' ἀγνοεῖν μοι δοκοῦσι παντάπασιν οἱ ἄνθρωποι τὴν τάξιν τῶν ἐσθιομένων αὐτοῖς. θεώμεθα γὰρ αὐτοὺς ὠκὺ τῶν πλείστων ἐδεσμάτων φυλάττοντας αὐτὴν, προλαμβάνουσι μέντοι γε ῥαφανίδας ἐλαίου τε καὶ τῆλιν ἐκ γάρου, καὶ μετὰ ταῦτα, μαλάχας τε καὶ τεῦτλα καὶ ἄλλα τοιαῦτα λάχανα μετ' ἐλαίου τε καὶ γάρου. τῶν μὲν γοῦν ὁσημέραι παρασκευαζομένων αὐτοῖς εἰς ἐδωδὴν, ἡ μακρὰ πεῖρα διδάσκαλος γίγνεται τῆς δυνάμεως, εἰ καὶ μικρὸν ἔχοιεν φρενῶν. ὅσα δὲ διὰ χρόνου πολλοῦ εἰς πεῖραν ἔρχεται, μόνοις τοῖς ἐπιμελέσιν παραφυλάττεται καὶ μνημονεύεται. τὰ τοίνυν συκάμινα καθαρὰ μὲν ἐμπεσόντα τῇ γαστρὶ, καὶ πρῶτα ληφθέντα, διεξέρχεται τάχιστα, καὶ τοῖς ἄλλοις σιτίοις ὑφηγεῖται. δεύτερα δὲ ἐφ' ἑτέροις, ἢ καὶ χυμὸν εὑρόντα μοχθηρὸν ἐν αὐτῇ συνδιαφθείρεται τάχιστα καὶ τοῖς ἄλλοις σιτίοις, διαφθορὰν ἀλλόκοτόν τινα καὶ οὐ ῥητὴν ἔχοντα ταῖς κολοκύνθαις ὁμοίως. ἀβλαβέστερα γὰρ πάντα ταῦτα τῶν ὡραίων ἐδεσμάτων, ὅταν μὴ διαφθαρέντα ταχέως ὑποχωρήσῃ, μοχθηρὰν ἴσχει διαφθορὰν ὁμοίως τοῖς πέποσι. καίτοι κἀκεῖνοι ταχέως ὑπελθόντες οὐδὲν μέγα βλάπτουσιν. καιρὸς δὲ τῆς χρήσεως ἴσως ὥσπερ τοῖς πέποσιν, οὕτω καὶ τοῖς μόροις, ὅταν αὐχμηρὸν καὶ θερμὸν γένηται τὸ τῆς γαστρὸς σῶμα. τοιοῦτον γάρ πως ἀναγκαῖόν ἐστι τηνικαῦτα καὶ τὸ ἧπαρ εἶναι. τῷ μὲν οὖν κολοκύνθῃ καὶ τῷ σικύῳ τῷ ἤδη πέπονι καὶ πρὶν πεπανθῆναι, ζω αὐτοῖς δὲ καὶ μηλοπέπονι στυφούσης οὐ μέτεστι ποιότητος. ἐν δὲ τοῖς συκαμίνοις, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ μὴ πάνυ πέπειρα, σαφής ἐστιν ἡ τοιαύτη ποιότης, ἀωροτέροις δὲ οὖσιν καὶ ἡ ὀξεῖα. καί τινες αὐτὰ καθαιροῦντες ἀπὸ τοῦ λεμμάτου καὶ ξηραίνοντες, ἀποτίθενται φάρμακον ἐσόμενον αὐτοῖς ἀγαθὸν εἰς δυσεντερίας τε καὶ διαρροίας χρονίας ἴασιν. ἀλλ' οὐ πρόκειται νῦν ἡμῖν περὶ δυνάμεως φαρμάκων διεξέρχεσθαι. πάλιν οὖν ὅσα τοῖς συκαμίνοις, ὡς τροφῇ, δρᾶν ὑπάρχει λέγω μὲν, ὅτι μὲν ὑπέρχεται ῥᾳδίως, εἴρηται, τάχα μὲν τῷ τε οὐσίαν ὑγρῷ τε καὶ ὀλισθηρῷ μόνῳ, τάχα δὲ καί τινος ἐπιμιξίᾳ ποιότητος δριμυτέρας ἐρεθίζειν εἰς ἔκκρισιν ἱκανῆς. ὡς ἥ γε στύφουσα ποιότης οὐ μόνον οὐδὲν ὀνίνησιν εἰς ὑποχώρησιν, ἀλλὰ καὶ στεγνοῦν πέφυκεν. ὅτι δὲ ἐναντίων δυνάμεων οὐκ ὀλίγα μετέσχηκεν σώματα μεμάθηκας ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπομνήμασι. τεκμαίρομαι τοίνυν τὰ μόρα δύναμιν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τοιαύτην βραχεῖαν, ὁποία τοῖς καθαρτικοῖς μεγάλη ὑπάρχει, δι' ἣν οὐ μόνον ὑποχωρεῖ ῥᾳδίως, ἀλλὰ καὶ διαφθείρεται χρονίσαντα κατὰ τὴν γαστέρα. καὶ μὴ διαφθαρέντα ὡς ἔφην ὑγραίνει μὲν πάντως, ψύχει δὲ οὐ πάντως, εἰ μὴ ψυχρὰ ληφθείη. τροφὴν δ' ἐλαχίστην δίδωσι τῷ σώματι παραπλησίως τοῖς πέποσιν, οὐ μὴν ἐμετικόν γέ τι πρόσεστιν αὐτοῖς οὐδὲ κακοστόμαχον ὡς ἐκείνοις.

Περὶ κερασίων.

Τὰ τῶν κερασίων ἔνια μὲν ἔοικε τοῖς μόροις, ἐλαχίστην ἔχοντα στύψιν, ἔνια τοῖς βατίνοις σαφέστερον στύφοντα, τινὰ δὲ καὶ τούτων ἐστὶ στυπτικώτερα. ὥστε καὶ περὶ τῆς δυνάμεως ἑκάστου τῶν εἰρημένων εἰδῶν ἐκ τῶν λεγομένων ὠκὺ συκαμίνοις τε καὶ βατίνοις ἔνεστί σοι τεκμήρασθαι.

Περὶ τῶν τοῦ βάτου καρπῶν.

Τὸν τῶν βάτων καρπὸν ὀνομάζουσιν οἱ παρ' ἡμῖν ἄνθρωποι βάτινον καθάπερ μόρα τε καὶ συκάμινα· καλοῦσι γὰρ ἑκατέρως αὐτά, ἔστι δὲ στυπτικώτερα τὰ βάτινα τῶν μόρων, κἂν πολλά τις αὐτὰ προσενέγκηται κεφαλγίᾳ σει. τινὲς δὲ καὶ στόμαχον ἀνιῶνται. διὸ χρὴ καλῶς ἐκπλύνειν πρὶν ἐπιχειρεῖν προσφέρεσθαι τὸν καρπὸν τοῦτον, ὅπερ οὐχ ἥκιστα κἀπὶ τῶν συκαμίνων ἐστὶ ποιητέον. οὐ μὴν ὑπάγει γε τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπέχει, κἂν ἀωρότερα τις αὐτὰ ξηράνας ἀποθῆται, πολὺ μᾶλλον ἐφεκτικὰ γίνονται. πάντα γε μὴν ὅσα διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν μόρων σκευάζεται φάρμακα καὶ διὰ τούτων γινόμενα, δραστικωτέραν ἔχει τὴν δύναμιν.

Περὶ τῶν τοῦ κυνοσβάτου καρπῶν.

Ὁ τῶν κυνοσβάτων καρπὸς μακρῷ στυπτικώτερον ἐστὶ τοῦ τῶν βάτων. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς γαστρός ἐστιν ἐφεκτικώτερος. ἐσθίουσι δ' οὖν αὐτὸν οἱ ἄγροικοι πολλάκις ὀλίγην τροφὴν διδόντα τῷ σώματι καὶ καλοῦσι κυνόσβατον.

Περὶ τῶν τοῦ ἀρκεύθου καρπῶν.

Τὸν τῆς ἀρκεύθου καρπὸν ἀρκευθίδας ὀνομάζουσι, δριμέα ἱκανῶς ὄντα μετὰ βραχείας γλυκύτητος, ἔτι τε βραχυτέρας στύψεως. ἔχει δέ τι καὶ ἀρωματίζον. εὔδηλον οὖν ὅτι θερμαίνει μὲν καὶ διὰ τὴν δριμύτητα. πᾶν γὰρ ἐλέγχθη τὸ δριμὺ θερμαῖνον, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τὴν ὀσμὴν καὶ γεῦσιν ἀρωματιζούσας. πᾶν γὰρ ἄρωμα θερμὸν, ἐκκαθαίρει δὲ καὶ τὰ καθ' ἧπάρ τε καὶ νεφρούς, καὶ δηλονότι λεπτύνει τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμούς. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὑγιεινοῖς φαρμάκοις μίγνυται. τροφὴ δὲ ἐξ αὐτοῦ βραχεῖα τῷ τῶν ἀνθρώπων σώματι προστίθεται. πολλὰς δὲ εἴ τις αὐτὰς προσενέγκοιτο δάκνουσί τε τὸν στόμαχον καὶ τὴν κεφαλὴν θερμαίνουσι, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ πληροῦσιν ἐνίοτε, καὶ ὀδυνώδη ποιοῦσι. διαχώρησιν δὲ κατὰ τὴν κοιλίαν, οὔτ' ἐπέχουσιν, οὔτε προτρέπουσιν, οὖρα μέντοι κενοῦσι μετρίως.

Περὶ τῶν τοῦ κέδρου καρπῶν.

Κεδρίδας ὀνομάζουσι τὸν τοῦ κέδρου καρπὸν, ὁμοίας μὲν οὔσας ταῖς ἀρκευθίσιν, κατά τε χρόαν καὶ σχῆμα, καὶ

γὰρ ὑπόξανθοι καὶ στρογγύλαι, διαφέρουσι δὲ τῇ δριμύτητι. κινδυνεύει γὰρ ἤδη τοῦ γένους τῶν φαρμάκων ὁ καρπὸς οὗτος ὑπάρχειν, οὐδὲ μίαν τροφὴν τῷ σώματι διδοὺς, πλὴν εἴ τις αὐτὰς ἀποβρέξει ἐν ὕδατι. κοινὸν γὰρ τοῦτο πάντων τῶν δριμέων, ὥστε βραχεῖαν τροφὴν διδόναι τῷ σώματι, τῆς δριμύτητος αὐτῶν ἐκλυθείσης. καὶ μείζων καὶ σκληρότερός τε καὶ ξηρότερός ἐστιν ὁ τῶν κέδρων καρπὸς τοῦ τῶν ἀρκεύθων. ὥσπερ ἀμέλει καὶ μικρότερος οὐδὲν τὸ ἀρωματίζον ὁμοίως ἔχων. εὔδηλον οὖν ὅτι δακνώδης τέ ἐστιν ἱκανῶς τοῦ στομάχου καὶ κεφαλγὴς, εἰ μὴ πάνυ τις ὀλίγον αὐτὸν προσενέγκοιτο.

Περὶ τοῦ τῶν κώνων καρποῦ.

Εὔχυμος καὶ παχύχυμος καὶ τρόφιμός ἐστιν ὁ τοῦ κώνου καρπὸς, οὐ μὴν εὔπεπτος. καλοῦσι δὲ οἱ νῦν Ἕλληνες, οὐ κώνους, ἀλλὰ στροβίλους αὐτούς.

Περὶ τοῦ τῶν μυρσίνων καρποῦ.

Μύρτα καλοῦσι τὸν καρπὸν τοῦτον οἱ Ἕλληνες, ὁμοίως τε ἄτροφον ὄντα τῷ τῶν ἀρκεύθων, ἐναντίαν δὲ δύναμιν ἔχοντα. στύφει γὰρ ἱκανῶς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν κοιλίαν ἐπέχει, οὐ μὴν ἀνάλογόν τε τῇ στύψει, ψυχρός ἐστι τὴν δύναμιν, ὅτι μηδὲ μόνην ἔχει τὴν στύψιν, ἀλλά τι καὶ δριμύτητος αὐτῇ μέμικται. κοινὸν δ' ἐστὶ πᾶσιν ἐδέσμασιν ὅσα φαρμακώδη ἔχει τινὰ ποιότητα σφοδρὰν, ὅταν ἀποθῆται ταύτην ἑψήσεσιν ἢ ὀπτήσεσιν ἢ τέγξεσιν, ὀλίγην τροφὴν διδόναι τῷ σώματι, πρότερον οὐδ' ὅλως διδόντα. ταυτὸ γὰρ τοῦτο καὶ κρομμύοις καὶ πράσσοις συμβέβηκεν.

Περὶ περσικῶν.

Εἴτε μῆλα καλεῖν ἐθέλοις περσικὰ, τὸν καρπὸν τοῦτον, εἴθ' ἁπλῶς περσικὰ, τοῖς νῦν Ἕλλησιν ὡσαύτως, εἴτ' ἄλλο τι βούλει παλαιὸν ὄνομα ζητεῖν ἐπ' αὐτοῖς, ἔξεστί σοι τοῦτο πράττειν μετὰ πολλῆς σχολῆς, ἤδη δὲ ἴσθι τὸ τῶν ὀνομάτων χρησιμώτερον, ὡς καὶ τούτων ὁ χυλός τε καὶ ἡ σὰρξ εὔφθαρτός τέ ἐστι καὶ πάντη μοχθηρός. ὥστε οὐ χρὴ καθάπερ ἔνιοι τελευταῖα τῆς ἄλλης τροφῆς αὐτὰ προσφέρεσθαι. διαφθείρεται γὰρ ἐπιπολάζοντα. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ τοῦδε, κοινοῦ πάντων ὄντος. ὅσα κακόχυμα μὲν, ὑγρὰ δὲ καὶ ὀλισθηρὰ καὶ ῥαδίως ὑπιέναι δυνάμενα, διὰ τοῦτο ἐσθίειν αὐτὰ πρότερον τῶν ἄλλων. οὕτω γὰρ αὐτά τε ταχέως ὑπέρχεται, κἀκείνοις ποδηγεῖ. τὰ δ' ὕστατα ληφθέντα, συνδιαφθείρει καὶ τὰ ἄλλα.

Περὶ ἀρμενιακῶν καὶ πρεκοκκίων.

Ἐν τῷ περσικῶν γένει καὶ ταῦτ' ἐστὶ διαφορά τινα αὐτῶν ἔχοντα πρὸς τὸ βέλτιον. οὔτε γὰρ ὁμοίως διαφθείρεται κατὰ τὴν κοιλίαν, οὔτ' ὀξύνεται. φαίνεται δὲ τοῖς πολλοῖς ἡδίω, καὶ διὰ τοῦτο καὶ εὐστομαχώτερα. τοῖς γὰρ τἆλλα ὁμοίως ἡδέσι δὲ τοῦθ' ὑπάρχει πᾶσιν, ὥσπερ τοῖς ἀηδέσιν ὑπτιάζειν τε καὶ ἀνατρέπειν τὴν γαστέρα καὶ πρὸς ἔμετον ἐρεθίζειν, ὀρεγομένην ὅτι τάχιστα τὸ λυποῦν ἀπορρίψαι. καὶ τοίνυν καὶ ποιεῖ τοῦτο κατὰ τὴν ῥοπὴν τῶν λυπούντων. ὅσα μὲν γὰρ κάτω ῥέπει, ταύτῃ διωθεῖται. τὰ δ' ἐπιπολάζοντα, δι' ἐμέτων ἐκβάλλει, ταυτὸ τοῦτο κἀπὶ τῶν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος εἰς αὐτὴν καταρρεόντων μοχθηρῶν χυμῶν ἐργαζομένη. καὶ γὰρ καὶ τούτων ὅσοι μὲν εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν συρρέουσιν, ἐκκενοῦται δι' ἐμέτων. ὅσοι δ' εἰς τὴν κάτω, διάρροιαν ἐργάζονται. τροφὴ δὲ ὅτι βραχεῖα ταῖς ὀπώραις ἁπάσαις ὑπάρχει, λέλεκται πρόσθεν. ἔστι μὲν οὖν ἀμείνω τὰ πρεκόκκια καλούμενα τῶν ἀρμενιακῶν. ὅσοι δὲ φεύγουσι τὴν τῶν πρεκοκκίων προσηγορίαν, ἀρμενιακὰ μῆλα καλοῦσιν ἀμφότερα. τινὲς δὲ ἀρμενία διὰ τεττάρων συλλαβῶν, οὐ διὰ πέντε.

Περὶ μήλων.

Ἔστι μὲν οὐχ ἓν αὐτῶν γένος, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἀπίων τε καὶ ῥοιῶν. ἔνια μὲν γὰρ αὐστηρὸν ἔχει χυμὸν, ἔνια δὲ ὀξὺν ἢ γλυκὺν, ἔστι δ' ἃ καὶ μικτὸν ἐκ τούτων, ὡς ἅμα τε γλυκέα φαίνεται καὶ στύφοντα, καί τινα ἔτι γε μετὰ γλυκύτητος ὀξέα σαφῶς γίνεται, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλα στρυφνὰ μετ' ὀξύτητος. εὕροις δ' αὖ ποτε καὶ τῶν τριῶν χυμῶν ἔνια μετέχοντα σαφῶς, ὡς ὀξέα τε φαίνεσθαι, καὶ γλυκέα, καί τι καὶ στρυφνότητος ἔχειν. ὅτι δὲ μίαν ἑρμηνεύει ποιότητα τὰ τρία ταῦτα ὀνόματα χυμοῦ, τὸ στῦφον καὶ αὐστηρὸν καὶ στρυφνὸν πρόδηλον, ὅτι δὲ τὰ μὲν στρυφνὰ τῷ μᾶλλον στύφειν διαφέρει τῶν αὐστηρῶν, κοινὸν δ' αὐτῶν γένος ἐστὶ τὸ στῦφον, ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἔμαθεν, ἐν ᾧ περὶ τῆς τῶν χυμῶν οὐσίας τε καὶ δυνάμεως ὁ λόγος ἐστίν. ἀναμνησθεὶς οὖν ἐκείνων, ὅσα μὲν στύφει μῆλα, ψυχρὸν ἴσθι ἔχειν καὶ γεώδη χυμόν. ὅσα δ' ὀξέα φαίνεται, ψυχρὸν μὲν, ἀλλὰ λεπτομερῆ. μέσης δ' εἶναι κράσεως, τὰ γλυκέα πρὸς τὸ θερμότερον ῥέποντα, καθάπερ τὰ τελέως ἄποια, καὶ οἷον ὑδατώδη πρὸς τὸ ψυχρότερον ἐγκεκλιμένα. χρήσῃ τοιγαροῦν κατὰ τὰς τῶν ἐπικρατούντων δυνάμεις χυμῶν, τοῖς μὲν αὐστηροῖς μήλοις, ὅταν ἤτοι διὰ δυσκρασίαν θερμὴν ἢ ὑγρότητα πλείω ἄτονος ἡ γαστὴρ ὑπάρχῃ. τοῖς στρυφνοῖς δὲ ὅταν ἱκανῶς αὐξηθῇ ταῦτα. τοῖς δ' ὀξέσιν ὅταν ὑπολάβοις ἐν αὐτῇ παχὺν ἠθροῖσθαι χυμὸν, οὐ πάνυ τι ψυχρόν. ὡς ὅ γε ψυχρὸς οὐ τῶν ὀξέων, ἀλλὰ τῶν δριμέων δεῖται. τέμνει μὲν γὰρ ἄμφω πάχος χυμῶν τά τ' ὀξέα καὶ τὰ δριμέα, διαφέρει δὲ τῷ τὰ μὲν μετὰ ψύξεως, τὰ δὲ μετὰ θερμασίας τοῦτο δρᾶν. εὔδηλον δὲ ἐκ τῶν ἤδη πολλάκις εἰρημένων, ὡς τὰ μὲν στύφοντα τὰς κάτω διαχωρήσεις ἐπέχει διὰ παντὸς ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς. τὰ δ' ὀξέα χυμὸν μὲν εὑρόντα παχὺν ἐν τῇ γαστρὶ τέμνει τε τοῦτον, ὑπάγει τε κάτω, καὶ διὰ τοῦτο ὑγραίνει τὰ διαχωρήματα. καθαρὰν δ' εὑρόντα τὴν κοιλίαν, ἐπέχει μᾶλλον αὐτήν. ὁ δὲ γλυκὺς ἄνευ λειμότητός τε καὶ πάχους, τουτέστιν ἐὰν ἀκριβῶς ᾖ μόνος, ἀναδίδοται μᾶλλον ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ. λειμότητα δ' ἔχων ἢ πάχος ὑπέρχεται μᾶλλον. ἔστι δέ τι καὶ ἄλλο χυμοῦ γένος οὐκ ἐν μήλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὃ καλοῦσιν ὑδατῶδές τε καὶ ἄποιον, ὡς καὶ πρόσθεν εἶπον, ἥκιστα μὲν εὐστόμαχον, ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὂν ὧν διῆλθον δυνάμεων, ὥσπερ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτό. κακία δ' ἐστὶν ἐν μήλῳ τὸ τοιοῦτον, τὸ, ἐπεὶ τὴν ἐδωδὴν αὐτοῦ παραιτουμένων, ἢ δι' ἡδονὴν τούτων πραττόντων, ἢ δι' ὠφέλειαν. ὅταν οὖν μήθ' ἡδέα φαγεῖν ᾖ τοιαῦτα, μήτε ῥώμην

ἐντίθησι

ἐντίθησι γαστρὶ, καθάπερ τὰ στύφοντα, μήτ' ἰσχυρᾶς ἐρρωμένῃ εἰκότως ἀτιμάζεται, καθάπερ καὶ παρ' ἡμῖν γε τῆς
Ἀσίας πολλαχόθι τοῖς ὑσὶν αὐτὰ ῥίπτομεν πλατανίστινα καλοῦντες, ἐπειδὴ παραπλήσιά πως ἐστὶ γευόμενα
τοῖς ἁπαλοῖς φύλλοις τῶν πλατάνων. φυλάττεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὰ κάλλιστα τῷ γένει μῆλα, πρὶν ἐπὶ τῶν δέν-
δρων πεπανθῆναι. δύσπεπτα γάρ ἐστι καὶ ψυχρὰ καὶ βραδύπορα καὶ κακόχυμα, μετὰ τοῦ καὶ ψυχρὸν καὶ πα-
χὺν ἀτρέμα τὸν χυμὸν ἔχειν. ὅσα δὲ καλῶς πεπανθέντα φυλάττουσιν εἰς τε τὸν χειμῶνα καὶ τὸ μετ' αὐτὸν ἔαρ,
ὠφελιμώτατα γίνονται πολλάκις ἐν νόσοις, ἤτοι περιπλασθέντα σταιτί, ἢ καὶ κατὰ θερμὴν σποδιὰν ὀπτηθέν-
τα συμμέτρως ἢ ἐφ' ὕδατος ζέοντος ἀτμῷ καλῶς ἑψηθέντα. διδόναι δ' αὐτὰ χρὴ μετὰ τὴν τροφὴν εὐθέως,
ἐνίοτε δὲ καὶ μετ' ἄρτου, ῥώμης τε γαστρὸς ἕνεκα καὶ στομάχου τοῖς ἀνορέκτοις τε καὶ βραδυπεπτοῦσιν, ἐμετικοῖς
τε καὶ διαρροιζομένοις, καὶ δυσεντερικοῖς. ἐπιτήδεια δὲ εἰς τοιάσδε χρείας ἐστὶ τὰ στρυφνά. συμμετρίαν γὰρ ἴσχει
10 τῆς στύψεως, ὡς εἶπον ἄρτι παρασκευασθέντα, τῶν μετρίως αὐστηρῶν ἅπαξ ἀποτιθεμένων τὴν στύψιν
ἐν τῇ τοιαύτῃ παρασκευῇ, καὶ διὰ τοῦτο παραπλησίων γιγνομένων τοῖς ἐξ ἀρχῆς ὑδατώδεσιν.

Κατὰ δή τινα λόγον ἐνίοις ἡ τῶν στυφόντων μήλων, ἢ ἀπίων ἐδωδὴ λαπάττει τὴν γαστέρα.

Ἐπειδὴ δέ τινων ἤκουσα λεγόντων ὑπέρχεσθαι τὴν κοιλίαν αὐτοῖς ἐπὶ τῇ τῶν στυφόντων ἐδωδῇ, βέλτιον ἐνόμι-
σα καὶ περὶ τούτου διελθεῖν ἐπὶ πλέον ἅπαξ ἐν τῷδε, τά τε διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς πείρας ἡμῖν ἐγνωσμένα.
πολλάκις. ἐπειδὴ τινὸς πρώτα, ῥήτορος ἡμετέρου πολίτου λέγοντος ἐπὶ τῇ τῶν αὐστηρῶν ἀπίων τε καὶ μήλων
ἐδωδῇ λαπάττεσθαι τὴν κοιλίαν, ἐνόησα τὸ γενόμενον, ἔπαινόν τε τὴν ἐκ τῆς πείρας βάσανον αὐτῷ, μετὰ ταῦτ'
ἤδη θαρραλεώτερον ἐπ' ἄλλων ἐπὶ τὴν αὐτὴν πεῖραν ἧκον. ἠξίωσα γὰρ ὁμοδίαιτόν μοι γενέσθαι τὸν ἄνδρα κἂν
μιᾶς ἡμέρας, ὅπως εἰδείην πηνίκα τε καὶ πόσα προσφέρεται τὰ στύφοντα, καὶ κατά γε τὴν πρώτην εὐθέως,
ὡς εἴθιστο, διαιτηθῆναι παρεκάλουν αὐτὸν, ὑπαλλάξαντα μηδὲν ὅλως τῶν κατὰ τὴν δίαιταν. ὁ δὲ μετὰ τὸ λου-
20 τρὸν, ὕδατος οὐ πολὺ προπιὼν, εἶτα τεῦτλόν τε καὶ ῥαφανίδα καὶ ὅσα τοιαῦτα τοῖς πλείστοις ἔθιστο προσφέρε-
σθαι πρὸ ἄλλου τινὸς γεύσασθαι, καὶ αὐτὸς ὁμοίως προσενεγκάμενος, ἐπιπιὼν δὲ σύμμετρον οἴνου γλυκέος, ἐφε-
ξῆς ἔφαγεν δι' ἐλαίου καὶ γάρου μαλάχας, μικρὸν ἐχούσας οἴνου, καὶ μετὰ ταῦτα ἰχθύος τι καὶ χοιρείου κρέατος καὶ
ὄρνιθος. εἶτα πιών που καὶ δεύτερον, ὀλίγον δὲ διαλιπὼν ἐπέφαγεν ἀπίους τε αὐστηρούς. κἄπειτα προελθόν-
των ἡμῶν ἐπὶ περιπατεῖν, ὀλίγα τε περιπατησάντων ὑπῆλθεν ἀξιολόγως ἡ γαστὴρ αὐτῷ. θεασάμενος οὖν ταῦ-
τα ἐγὼ, συνεθέμην τῷ φίλῳ, κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἐμοὶ πάλιν ἐπιτρέψαι τὰ κατὰ τὴν δίαιταν. ἑτοίμως δὲ πει-
σθέντι, πρώτους ἁπάντων ἔδωκα μετὰ βαλανεῖον ἀπίους φαγεῖν. εἶτα τἄλλα ἐφεξῆς ὡς εἰώθει, καὶ τούτων οὕτω
γεγενημένων, οὐχ ὅπως ἀξιολόγως, ἀλλ' οὐδὲ μετρίως ἀπέκρινεν ἡ γαστήρ. ἐθαύμαζεν οὖν εἰκότως τὸ γιγνόμενον·
ἤρετό τ' ἐμὲ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ, κἀγὼ διῆλθεν αὐτῷ ταῦτα τὰ νῦν εἰρησόμενα. τοῦ γὰρ γὰρ ἔφην σὺν τοῖς ἅμ' αὐ-
τῷ ληφθεῖσιν ὑπάγειν πεφυκότος τὴν γαστέρα, καὶ τοῦτ' ἤδη προειργασμένου, τὰ στύφοντα τελευταῖα ληφθέν-
30 τα καὶ μάλιστα τοῖς ἀτόνοις τὸν στόμαχον, αἴτια γίγνονται τῆς ὑπαγωγῆς, ῥωννύντα τε τὴν γαστέρα καὶ προτρέπον-
τα διωθεῖσθαι κάτω τὰ περιεχόμενα κατ' αὐτήν. μᾶλλον δ' ἂν ἔφην πεισθείης τούτῳ, λαβὼν ἐπὶ τῆς ὑστεραίας
ἁπάντων μὲν πρῶτα τὰ στύφοντα. δεύτερα δ' ἐπ' αὐτοῖς τὰ κρεώδη, καὶ πάντων τελευταῖα, τὰ δι' ἐλαίου τε καὶ
γάρου προσφερόμενα. μηδαμῶς εἶπεν· ἐμέσαιμι γὰρ ἂν αὐτίκα μαλάχας ὑστάτας ἐπιφαγὼν μετ' ἐλαίου καὶ γά-
ρου. κάλλιστα ἔφην εἶπες, ἀνατρέπει γὰρ ταῦτα τὴν γαστέρα καὶ μάλιστα αὐτῆς τὸ στόμα, τὸ πρὸς ἁπάντων ἤδη συ-
νήθως στόμαχος ὀνομαζόμενον. ἐπιρρωννύουσι δὲ καὶ τονοῖ τὰ στύφοντα, διὸ κἂν ἄλλος τις χυμὸς αὐτὴν ἀνατρέψῃ, κα-
θάπερ ἐνίοτε ἐνίοις ὠχρὰ χολὴ, πλείων ἀθροισθεῖσα τοῦτο ποιεῖν, γευσάμενος τινὸς τῶν στυφόντων ὁ οὕτως δια-
κείμενος εὐθέως ἐκκρίνει κάτω τὸν ἀνιῶντα χυμόν. εἶτα ἔδειξα τινὰ τῶν νεανίσκων αὐτῷ πρὸ ἡμερῶν ὀλίγων
εἰληφότα μὲν ἕνεκα τοῦ καθαρθῆναι σκαμμωνίας ὀπὸν, ἤδη δὲ ὡρῶν γεγονυιῶν ἐπὶ τῇ προσφορᾷ πέντε, καὶ
μηδεμιᾶς ἐκκρίσεως ἀκολουθηκυίας, θλίβεσθαι μὲν λέγοντα τὸν στόμαχον, ἐπαίρεσθαι δὲ καὶ βαρύνεσθαι τὴν
40 γαστέρα, καὶ διὰ τοῦτο ὀχλεῖσθαί τε καὶ ἀπορεῖσθαι, καί μοι κοινώσασθαι τὰ κατέχοντα συμπτώματα αὐτὸν, ὅπως
οὖν ἰασαίμην τὸν ἄνθρωπον, ἄκουσον ἔφην αὐτὸν τὸν νεανίσκον. καὶ δὴ, καὶ παρέχον αὐτῷ παρόντα τε καὶ διηγού-
μενον. ὡς ἐγὼ μὲν ἐκέλευσα μήλου στύφοντος ἢ ῥοᾶς ἢ ἀπίου βραχύ τι φαγεῖν. ὁ δ' ἅμα τῷ καταπιεῖν, εὐθέως
ἀπηλλάγη τῶν ὀχληρῶν, ἐκκενώσης ἀθρόως αὐτοῦ πάμπολλα τῆς γαστρὸς, ἴσθι τοίνυν ἔφην τῷ ῥήτορι, καὶ σοὶ
τοῦτο συμβαῖνον ὅταν ἐπιφάγῃς τὰ στύφοντα διὰ τὴν ἀτονίαν τῆς γαστρὸς ὅλης, καὶ τοῦ στομάχου. ὁ δὲ καὶ μᾶλλον
εἶπε τοῦτο ἀληθὲς εἶπες. ἔστι τε γάρ μοι φύσει τοιοῦτος ὁ στόμαχος, ἀνατρέπεταί τε ῥᾳδίως ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν,
ἐγώ τε τότε μᾶλλον, προσφέρομαι τῶν αὐστηρῶν τι μετὰ τὴν τροφὴν, ὅταν αἴσθωμαι ποθ' ὕπτιον ἱκανῶς αὐ-
τὸν γεγονότα, ἤδη πλησίον ἐρχόμενα ναυτίας, αὕτη σοι ἡ κατὰ τὸν ῥήτορα διήγησις αὐτάρκης εἰς γνῶσιν ἔστω,
τοῦ λαπάττεσθαι τὴν γαστέρα, τοῖς ἄτονον ἔχουσι τὸν στόμαχον, ὅταν ἐπιφάγωσί τι τῶν στυφόντων.

50 Περὶ κυδωνίων καὶ στρουθομήλων.

Ἐξαίρετόν τι παρὰ τὰ ἄλλα μῆλα τούτοις ὑπάρχει, στύψιν τε πλείστην κεκτημένοις, καὶ τὸν χυλὸν ἔχουσι μόνι-
μον, εἴ τις ἑψήσας αὐτὸν σὺν μέλιτι φυλάττειν ἐθέλοι, τῶν δ' ἄλλων μήλων ὁ χυλὸς, ὀξωδέστερος κείμενος, ὑγρό-
τητα πολλὴν ἔχων ψυχρὰν, ἡμεῖς δὲ καὶ τὸ διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν στρουθομήλων φάρμακον ἐπιτηδειότατον
τοῖς ἀνορέκτοις, οὐκ ἐν φανερῷ κατὰ τύχην κείμενον, ὕστερον ποτ' εὕρομεν ἐτῶν ἑπτὰ μεταξὺ γεγονότων,
οὐδὲ μίαν ἐσχηκότος μεταλλαγὴν τῆς ποιότητος. ἐπεποιήκει δὲ κατὰ τὸ στόμα τοῦ ἀγγείου πυκνὸν ἐπίπαγον,
οἷα καὶ μέλιτι πολλάκις ἐπιπήγνυται καὶ ἄλλοις τισὶ, καὶ χρὴ φυλάττειν αὐτὸν ἐπικείμενον, ὅταν ἐθέλῃς ἀμετά-
βλητον ἐπὶ πλεῖστον διαμένειν τὸ φάρμακον, ἢ τὸ μέλι. τοῦτο μὲν οὖν εἰρήσθω μοι κατὰ τὸ πάρεργον. οὗ δ' ἕνε-
κα ἐμνημόνευσα τοῦ μὴ διαφθαρέντος ἐν χρόνῳ πλείονι φαρμάκου, πάλιν ἀναλήψομαι. μόνιμος ὁ τῶν στρου-
θίων μήλων χυλὸς ἐστὶν, ὅταν καλῶς σκευασθῇ, καθάπερ καὶ ὁ τῶν κυδωνίων, ἀλλ' ἧττον οὗτος ἡδὺς ὑπάρχει,

καὶ μάλιστα στύφων· ὥστε εἴη ἄν ποτε καὶ τούτου χρεία πρὸς ῥῶσιν ἱκανῶς ἐκλύτου γαστρός. ἐν ἰβηρίᾳ δὲ τὸ καλούμενον μηλοπλακοῦντα συντίθησιν ἔδεσμα μόνιμον οὕτως ὡς εἰς ῥώμην κομίζεσθαι μεστὰς αὐτοῦ λοπάδας καινάς. σύγκειται δὲ ἐκ μέλιτός τε καὶ σαρκὸς λελειωμένης ἑφθῆς ἅμα τῷ μέλιτι. τὸ δ' ἡμέτερον φάρμακον τὸ τοῖς ἀποσιτοῦσι σκευαζόμενον, οὐκ ἐκ μόνου μέλιτος καὶ χυλοῦ μήλων ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ πεπέρεως ἔχει τι λευκοῦ, καὶ ζιγγιβέρεως, καὶ ὄξους. οὐ μὴν νῦν γε καιρὸς αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ἐστὶν, ἑτέρωθι τελέως εἰρημένης.

περὶ ἀπίων καὶ ῥοιῶν.

Ἃ περὶ μήλων εἶπον, ἅπαντα μεταφέρων ἐπὶ τὰς ἀπίους τε καὶ ῥοιὰς, οὐδενὸς ἔτι νεωτέρου περὶ αὐτῶν ἑτέρου δεήσει λόγου. καὶ γὰρ ἐν ταύταις ἔνιαι μὲν αὐστηραὶ μόνον, ἢ στρυφναὶ φαίνονται, καθάπερ γε τινὲς μὲν ὀξεῖαι, τινὲς δὲ γλυκεῖαι, τινὲς δ' ἐκ τῆς τούτων μίξεως συγκείμεναι, καί τινες ὅλως οὐδεμίαν ἔχουσαι τοιαύτην ἐπικρατοῦσαν ποιότητα, καὶ διὰ τοῦτο ὑδατώδεις τε καὶ ἀμβλεῖαι οὖσαι, ῥωστικὸν οὐδὲν ἔχουσι. τῶν μὲν οὖν ἀπίων ἡ χρῆσις ὁμοία κατὰ πᾶν ἐστὶ τῇ τῶν μήλων. αἱ ῥοιαὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίως, οὐδέποτε δὲ οὐδ' ὀπτῶνται μετὰ σταιτὸς, οὐδ' ἕψονται δι' ὕδατος, ἢ ἐν ἀτμῷ. χυλὸν δὲ ἔχουσι πλείονα μήλων τε καὶ ἀπίων, ἔτι δὲ πρὸς τούτῳ, τὴν γεῦσιν ἥδιον τὰ μᾶλλον τοῦ κατ' ἐκεῖνα χυλοῦ. γίνονται δέ ποτε χρησιμώτεραι τῶν καρπῶν ἐκείνων εἴς ἄλλα τέ τινα, καὶ τὸ πρὸς ἱπποκράτους εἰρημένον ἐν ἐπιδημιῶν δευτέρῳ, κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. γυνὴ ἐκαρδάλγει, καὶ οὐδὲν κατθίσῃ, πρὶν ἐς ῥοιᾶς χυλὸν ἄλφιτον ἐπιπάσσουσα, καὶ μονοσιτίη ἤρκεσε, καὶ οὐκ ἀνήμεσε οἷα τὰ χαρίτωνος. εὔδηλον οὖν ὅτι μοχθηρῶν χυμῶν τὰ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ὃ δὴ καὶ καρδίαν ὀνομάζουσι, διαβρεξάντων, ἡ γυνὴ ναυτιώδης τε, καὶ καρδιαλγὴς ἦν, οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἄλλο τι τὸ καρδιώσσειν ὄνομα, σημαίνει τοῦ γινομένου συμπτώματος ἐπὶ τῷ στομάχῳ δακνομένῳ. τοῦτον οὖν τὸν χυμὸν ἐξήρανε μὲν τὸ ἄλφιτον, ὁ δὲ τῆς ῥοιᾶς χυλὸς ἅμ' αὐτῷ λαμβανόμενος ἐρρώννυε τὴν κοιλίαν ὡς ἀποτρίψασθαι δύνασθαι τὸν ἐν τοῖς χιτῶσιν αὐτοῖς περιεχόμενον χυμόν. τροφὴν δὲ τῷ σώματι παρέχουσιν αἱ μὲν ῥοιαὶ παντάπασιν ἐλαχίστην. ὡς οὐδέποτ' αὐτῶν ὡς τροφῆς χρήζομεν. ἀλλ' ἐν φαρμάκου μοίρᾳ μόνον. αἱ δ' ἄπιοι καὶ μάλισθ' αἱ μεγάλαι, καλοῦσι δ' αὐτὰς μνάτας οἱ παρ' ἡμῖν, ἔχουσί τι καὶ τρόφιμον. ὥστε καὶ τέμνοντές τε αὐτὰς εἰς κυκλίσκους λεπτοὺς, καὶ ξηραίνοντες ἀποτίθενται. προσφέρονται δὲ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ ἕψοντες, ὅταν ἢ λιμὸς ἢ χρεία σιτίων ὀλιγοτρόφων. οἱ δ' ἀττικοὶ μὲν, ἄνευ τοῦ ἰῶτα, τὴν πρώτην τῶν ῥοιῶν ἔχουσι συλλαβὴν μᾶλλον. οἱ ἴωνες δὲ μετὰ τοῦ ἰῶτα. χρήσιμον δὲ οὐδὲν ἔχει τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν οὔων, ἃ νῦν μὲν οὕτως ὀνομάζουσι πάντες ἕλληνες, οὐ συγχωροῦσι δὲ οἱ ἀττικίζοντες, μετὰ τοῦ ·υ· λέγειν αὐτά. καταλιπὼν οὖν ἐκείνους ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων σκοπεῖσθαι, περὶ τῆς δυνάμεως καρποῦ διαλέξομαι.

περὶ μεσπίλων καὶ οὔων.

Καὶ περὶ τούτων ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶ τῷ προειρημένῳ. στύφει μὲν γὰρ ἄμφω. πολὺ δὲ μᾶλλον οὔων τὰ μέσπιλα. διὸ καὶ συμφορώτατον ἔδεσμα ἐστὶ ῥεούσῃ γαστρί. ἡδεία δὲ αὐτῶν πρὸς ἐδωδὴν τὰ οὖα. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδέν τι στρυφνὸν ἔχει τοῖς μεσπίλοις ὁμοίως, ἀλλ' ἔστιν ὁ κατ' αὐτὰς χυμὸς αὐστηρὸς ἄνευ τοῦ στρυφνὸς εἶναι. πρόδηλον δ' ἔτι τῶν τοιούτων ἁπάντων ὀλίγον ἐσθίειν προσήκει, οὐχ ὡς σύκων ἢ σταφυλῶν δαψιλῶς. οὐδὲν γὰρ ὡς τροφῆς αὐτῶν, ἀλλ' ὡς φαρμάκων μᾶλλον δεόμεθα. ταῦτά σοι χρησιμώτερα τοῦ γνῶναι, τὴν προτέραν συλλαβὴν τοῦ τῶν οὔων ὀνόματος, ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἀθηναίων, διὰ μόνου τοῦ ō. γράμματος γράφεσθαί τε καὶ λέγεσθαι.

περὶ τοῦ τῶν φοινίκων καρποῦ.

Εἴτε βαλάνους φοινίκων ἐθέλεις ὀνομάζειν τὸν καρπὸν αὐτῶν, εἴτ' ὁμωνύμως ὅλῳ τῷ δένδρῳ φοίνικας, ὥσπερ ἔθος ἐστὶν ἤδη πᾶσι τοῖς ἕλλησιν, οὐδὲν οὔτε βλαβήσῃ κατ' οὐδέτερον, οὔτ' ὠφεληθήσῃ, πρὸς τὴν τῆς δυνάμεως γνῶσιν. ἔστι δ' ἐν αὐτοῖς οὐ μικρὰ διαφορά. τινὲς μὲν γὰρ ξηροί τε εἰσὶ καὶ στύφοντες, ὥσπερ οἱ αἰγύπτιοι, τινὲς δὲ μαλακοὶ καὶ ὑγροὶ καὶ γλυκεῖς, ὥσπερ οἱ καρυωτοὶ καλούμενοι, κάλλιστοι δ' οὗτοι γεννῶνται κατὰ τὴν παλαιστίνην συρίαν ἐν ἱεριχοῦντι. μεταξὺ δὲ ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων γενῶν, οἱ ἄλλοι πάντες εἰσὶ φοίνικες. δύσπεπτοι δέ εἰσι καὶ κεφαλαλγεῖς, οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ ἧττον ὄντες ὑγροί τε καὶ γλυκεῖς καὶ ξηροὶ καὶ στύφοντες, ἀλλὰ τῶν ἄκρων ἀφορισθέντων, εὐφορώτατον ἤδη σοι τὸ μέσον ἔσται πᾶν. οὐδεὶς γοῦν αὐτῶν ἐστὶν ὃς οὐ γλυκύτητά τινα καὶ στύψιν ἔχει, καὶ γὰρ τῷ καρυωτῷ μέτεστι βραχείας στύψεως, καὶ τῷ θηβαϊκῷ γλυκύτητος ἀμυδρᾶς. ἀλλ' ὁ μὲν γλυκὺς χυμὸς ἐδείχθη τρόφιμος, ὁ δ' αὐστηρὸς εὐστόμαχός τε καὶ γαστρὸς ἐφεκτικός. ἅπαντες δὲ οἱ φοίνικες, δύσπεπτοί τε εἰσὶ καὶ κεφαλαλγεῖς, πλείονες βρωθέντες. ἔνιοι δὲ καὶ δήξεώς τινος αἴσθησιν ἐμποιοῦσι τῷ στόματι τῆς κοιλίας, ὃ στόμαχον ὀνομάζουσιν οἱ ἰατροί. ὁ δ' ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸ σῶμα ἀναδιδόμενος χυμὸς, παχὺς μὲν πάντως ἐστὶν, ἔχει δὲ ἔτι καὶ γλίσχρον ὅταν ᾖ ὁ φοῖνιξ λιπαρὸς, ὥσπερ ὁ καρυωτός. ὅταν δὲ τῷ τοιούτῳ χυμῷ γλυκύτης μιχθῇ, τάχιστα μὲν ὑπ' αὐτοῦ τὸ ἧπαρ ἐμφράττεται. βλάπτεται δὲ καὶ φλεγμαῖνον καὶ σκιρρούμενον ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἐδωδῆς αὐτῶν. ἐφεξῆς δὲ τῷ ἥπατι, καὶ ὁ σπλὴν ἐμφράττεται καὶ βλάπτεται. πολὺ δὲ δὴ μάλιστα βλάπτουσιν οἱ χλωροὶ φοίνικες εἰς ἅπαντα, βραχὺ πλείονες ἐδεσθέντες. εὔδηλον δ' ὅτι θερμότερον μὲν ἔχουσι τὸν χυμὸν οἱ γλυκεῖς, ψυχρότερον δὲ οἱ στύφοντες, ἀλλὰ καὶ φύσης ἐμπιπλᾶσιν οἱ χλωροὶ φοίνικες, ὥσπερ καὶ τὰ σῦκα. τὴν αὐτὴν γὰρ ἀναλογίαν ἔχει τὰ σῦκα πρὸς τὰς ἰσχάδας, ἣν οἱ χλωροὶ φοίνικες πρὸς τοὺς ἄλλους. ἐν δὲ μὴ τοῖς πάνυ θερμοῖς χωρίοις, οὐ πεπαίνονται τελέως οἱ φοίνικες, ὡς εἰς ἀπόθεσιν γίνεσθαι χρήσιμοι, καὶ διὰ τοῦτο χλωροὺς ἀναγκαζόμενοι δαπανᾶν αὐτοὺς, ὠμῶν τε χυμῶν ἐμπίμπλανται, καὶ ῥίγεσι δυσεκθερμάντοις ἁλίσκονται, καὶ καθ' ἧπαρ ἐμφράξεις ἔχουσι.

περὶ ἐλαιῶν.

Ὀλίγην μὲν πάνυ καὶ αὗται τροφὴν διδόασι τῷ σώματι καὶ μάλιστα αἱ δρυπεπεῖς. ἐσθίουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι. ταύ-

τας μὲν σὺν ἄρτῳ μᾶλλον, αὖθις δὲ ἄρτου τὰς ἁλμάδας τε καὶ κολυμβάδας ὀνομαζομένας, ἕνεκα γαστρὸς ὑπαγωγῆς, μετὰ γάρου πρὸ τῶν σιτίων, ὥσπερ δὲ αἱ δρυπετεῖς πλεῖστον λιπαρὸν, οὕτως αὗται τὸν στύφοντα χυμὸν ἔχουσι. διὸ καὶ ῥωννύουσί τε τὸν στόμαχον, ἐπεγείρουσί τε τὴν ὄρεξιν. ἐπιτήδειοι δὲ εἰσιν εἰς ταῦτα αἱ μετ' ὄξους ἀποτιθέμεναι. πολυειδῶς δ' αὐτὰς σκευάζουσιν, οἱ τὴν ὀψαρτυτικὴν ἐμπειρίαν ἀσκήσαντες, ἧς οὐδ' αὐτῆς παντάπασιν ἀμαθῶς ἔχειν ἀξιῶ τὸν ἰατρόν. ἄμεινον γὰρ εἰς τὴν τέχνην ἐστὶ τῶν οὐκ ἴσως ὑπειπεῖν τὸ ἴδιον, ἀλλ' οὐ νῦν καιρὸς οὔτε τῆς ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν ὀψαρτυτικὴν θεωρίαν οὔτε τῆς τέχνης ἐστίν. ἴδιος γὰρ λόγος ἀνάκειται αὐταῖς.

περὶ καρύων.

Βασιλικὰ τινὲς ὀνομάζουσι κάρυα, ταῦτα τὰ νῦν ὑπὸ πάντων ὀνομαζόμενα κάρυα. καλεῖται δὲ καὶ ἄλλα τινὰ λεπτοκάρυα, πολλῷ μικρότερα τούτων, ἃ προσαγορεύουσιν ἔνιοι ποντικά. πολλὴ δὲ ἀμφοτέρων ἡ χρῆσίς ἐστιν οὐ πολλὴν τροφὴν διδόντων τῷ σώματι. πλείων δ' ὅμως ἐστὶν ἐν τῷ ποντικῷ λεγομένῳ, τῆς ἐν τῷ βασιλικῷ καρύῳ, καὶ γὰρ καὶ πεπίληται μᾶλλον ἡ οὐσία αὐτοῦ, καὶ ἧττον ἐλαιώδης ἐστίν. ἡ δὲ τοῦ καρύου χαυνοτέρα ἐστὶ, καὶ πλέον ἔχουσα τὸ λιπαρὸν ἐν ἑαυτῇ. μετέχει δὲ καὶ τῆς στυφούσης ποιότητος οὐκ ὀλίγον, ἥτις ἐν τῷ χρόνῳ προϊόντι μαραίνεται, μεταπιπτούσης ὅλης αὐτοῦ τῆς οὐσίας, εἰς τὸν λιπαρὸν χυμὸν, ὥστε καὶ τελείως ἄβρωτον γίνεσθαι, διὰ τὸ παραπλήσιον ἐλαίῳ παλαιῷ τῇ κατ' αὐτὸ λιπαρότητι φαίνεσθαι. τὸ δὲ χλωρὸν ἔτι καὶ ὑγρὸν, οὔτε τῆς στυφούσης σαφῶς μετέχει ποιότητος, οὔτε τῆς ἐλαιώδους. ἀλλ' ἔστιν ἄποιόν πως μᾶλλον, ὅπερ ὑδατῶδες καλεῖν, ὡς ἔφην, εἰθίσμεθα. πέττεται γε μὴν μᾶλλον τὸ κάρυον, τοῦ λεπτοκαρύου, καὶ μᾶλλον εὐστομαχώτερόν ἐστι, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅταν σὺν ἰσχάσιν ἐσθίεται. γέγραπται δὲ ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν ὡς ἐὰν ἄμφω ταῦτα πρὸ τῶν ἄλλων σιτίων λαμβάνηται μετὰ πηγάνου, μηδὲν ὑπὸ τῶν θανασίμων φαρμάκων μεγάλα βλαβήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ τὸ μὲν ὑγρὸν, πρὸς διαχώρησιν ἔτι ἐπιτηδειότερόν ἐστι, τὸ δὲ ξηρὸν ἧττον ἐπιτήδειον. οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ μετὰ γάρου προσλαμβάνουσιν αὐτὸ, γαστρὸς ὑπαγωγῆς ἕνεκεν. εἰς ταῦτα δ' ἐπιτήδειόν ἐστι τὸ χλωρὸν, ὡς ἧττον τῆς στυφούσης μετέχον ποιότητος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἤδη ξηρῶν προαποβρεχομένων ἐν ὕδατι, καθάπερ ἔνιοι ποιοῦσιν, ἡ δύναμις παραπλησία τοῖς χλωροῖς ἐστι.

περὶ ἀμυγδάλων.

Οὐδ' ὅλως μετέχει ταῦτα τῆς στυφούσης ποιότητος, ἐπικρατεῖ γὰρ ἐν αὐτοῖς ἡ λεπτυντική τε καὶ ῥυπτικὴ μόνη, δι' ἣν ἐκκαθαίρει τὰ σπλάγχνα, καὶ τὰς ἐκ πνεύμονός τε καὶ θώρακος ἀναπτύσεις τῶν ὑγρῶν ἐργάζεται. τινὰ δ' αὐτῶν οὕτως ἐπικρατοῦσαν ἔχει τὴν τμητικὴν τῶν παχέων τε καὶ γλίσχρων ὑγρῶν δύναμιν, ὡς μηδὲν βρωθῆναι δύνασθαι, διὰ πικρότητα, τῆς γε μὴν ἐλαιώδους τε καὶ λιπαρᾶς μετέχει ποιότητος, ὥσπερ καὶ τὰ κάρυα. διὸ καὶ αὐτὰ τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐλαιηρὰ γίνεται, καθάπερ ἐκεῖνα, βραχυτέρα δ' αὐτοῖς ἐστιν ἡ ποιότης ἥδε τῆς ἐν τοῖς καρύοις. διὸ καὶ μετὰ χρόνον πλείονα τῶν καρύων ἐλαιηρὰ φαίνεται γινόμενα. δῆλον οὖν ἐκ τούτων ἐστὶν, ὡς ἔτι πρὸς ὑπαγωγὴν γαστρὸς ὑπάρχει χρήσιμα, τροφήν τε τῷ σώματι δίδωσιν ὀλίγην. ὅσα δ' ἐπικρατοῦσαν ἱκανὴν ἔχει τὴν πικρὰν ποιότητα, τὰς ἐκ θώρακος τε καὶ πνεύμονος ἀναπτύσεις πύου τε καὶ τῶν παχέων καὶ γλίσχρων χυμῶν ἐστι χρησιμώτατα. τῶν δὲ μηδὲ μίαν μετὰ τέχνην ἠσκηκότων τῷ βίῳ χρήσιμον, ἀττικίζοντας δὲ καλούντων ἑαυτοὺς, ἔνιοι μὲν ἀμυγδάλας θηλυκῶς ἀξιοῦσι λέγεσθαι τὸν καρπὸν τοῦτον, ἔνιοι δὲ οὐδετέρως ἀμύγδαλα, μηδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκοντες, ὃ σπουδάζουσιν, ὡς ἄμφω τὰ ὀνόματα παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ἀνδράσι γέγραπται.

περὶ πιστακίων.

Γίνεται μὲν κατὰ τὴν μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν ταῦτα. πολὺ πλείω δ' ἐν Βεροίᾳ τῆς Συρίας· τροφὴν μὲν ὀλίγην ἔχοντα, χρήσιμα δὲ εἰς ἥπατος εὐρωστίαν ἅμα, καὶ κάθαρσιν τῶν ἐμπεφραγμένων κατὰ τὰς διεξόδους αὐτοῦ χυμῶν. μετέχει γὰρ ὑποπίκρου, καὶ ὑποστυφούσης ποιότητος ἀρωματιζούσης. ἴσμεν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων, ἥπατι χρησιμώτατα. καθάπερ ἐν τῇ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἐδείχθη πραγματείᾳ. στομάχῳ δὲ, οὔτε ὠφέλειαν, οὔτε βλάβην ἀξιόλογον οὐδ' αὐτῶν ἔχω μαρτυρεῖν, ὥσπερ οὐδὲ ὑπαγωγὴν γαστρὸς, ἢ στάσιν.

περὶ κοκκυμήλων.

Σπανίως ἂν εὕροις αὐστηρὸν, ἢ ὀξὺ, ἢ ὅλως τινὰ ἀηδίαν ἔχοντα, τὸν καρπὸν τοῦτον, ὅταν ἀκριβῶς πεπανθῇ. πρὶν γὰρ εἰς τοῦτ' ἀφικέσθαι σχεδὸν ἅπαντες οἱ μὲν, ὀξύτητος, οἱ δὲ στρυφνότητος, ἔνιοι δὲ καὶ πικρότητος ἐμφαίνουσι. τροφὴν μὲν οὖν ἐλαχίστην ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου τὸ σῶμα λαμβάνει, χρήσιμος δέ ἐστι τοῖς ὑγρᾶναί τε καὶ ψῦξαι τὰ μέτρια τὴν γαστέρα προαιρουμένοις. ὑπάγει δ' αὐτὴν καὶ ταῦτα, διά τε τὴν ὑγρότητα καὶ γλισχρότητα, καθάπερ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν προειρημένων. ὑπάρχει δ' αὐτοῖς καὶ ξηρανθεῖσιν, εἶναι χρησίμοις, ὥσπερ καὶ τοῖς σύκοις. καὶ δόξαν ἔχει πολλὴν, ἄριστα τῶν ἄλλων εἶναι τὰ κατὰ Συρίαν ἐν Δαμασκῷ γινόμενα, δεύτερα δ' ἐπὶ τούτοις τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν τε καὶ Σπανίαν ὀνομαζομένην. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἐμφαίνει τινὸς στύψεως, τὰ δαμασκηνὰ δὲ καὶ πάνυ πολλῆς ἔνια. κάλλιστα δ' αὐτῶν εἰσιν ὅσα μετρίως στύφοντα μεγάλα τέ εἰσι καὶ χαῦνα. τὰ δὲ σμικρὰ, καὶ σκληρὰ καὶ στρυφνὰ μοχθηρὰ πρός τε τὴν ἐδωδήν ἐστι, καὶ πρὸς τὴν τῆς γαστρὸς ὑπαγωγὴν, ἥτις ἀκολουθεῖ μάλιστα τοῖς ἀπὸ τῆς Ἰβηρίας. ἑψόμενα δ' ἐν μελικράτῳ πλέον ἔχοντι μέλιτος, ἱκανῶς λαπάττει τὴν γαστέρα, κἂν μόνα τις αὐτὰ φάγῃ καὶ πολὺ μᾶλλον, ἐὰν ἐπιρροφήσῃ τοῦ μελικράτου. πρόδηλον δὲ, ὅτι συντελεῖ γαστρὸς ὑπαγωγῇ, μετὰ τὴν προσφορὰν αὐτῶν ἐπιπίνοντι γλυκέος οἴνου, καὶ διαλείπειν τινὰ χρόνον, οὐκ εὐθέως ἀριστᾶν ἐν αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ τοῦτο κοινὸν ἁπάντων, ὅσα λαπάττει γαστέρα μνημονευέσθω σοι, καθάπερ τἆλλα ὅσα κοινὰ πλειόνων εἰδῶν ἐστι, μὴ δεομένῳ πολλάκις ἀκούειν περὶ αὐτῶν.

περὶ τῶν καλουμένων σηρικῶν.

Οὐ δὲ τούτοις ἔχω τι μαρτυρῆσαι, πρὸς ὑγείας φυλακὴν, ἢ νόσων ἴασιν, ἔδεσμα γάρ ἐστι γυναικῶν τε καὶ παιδίων ἀθυρόντων, ὀλιγότροφόν τε καὶ δύσπεπτον ὑπάρχον, ἅμα τῷ μηδ' εὐστόμαχον εἶναι. τροφὴν δηλονότι καὶ αὐτὰ δίδωσιν ὀλίγην τῷ σώματι.

περὶ κερατίων.

Τὰ κεράτια διὰ τοῦ. τ. γράμματος λεγομένης τε καὶ γραφομένης τῆς τρίτης συλλαβῆς, οὐδὲν ἔοικε τοῖς διὰ τοῦ σίγμα κερασίοις. ἔστι δὲ ἔδεσμα κακόχυμόν τε καὶ ξυλῶδες, ἐξ ἀνάγκης δὲ καὶ δύσπεπτον. οὐδὲν γὰρ ξυλῶδες, εὔπεπτον. ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ διαχωρεῖσθαι ταχέως, οὐ σμικρὸν αὐτοῖς ὑπάρχει κακόν. ὥστ' ἄμεινον ἦν αὐτὰ μηδὲ κομίζεσθαι πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἀνατολικῶν χωρίων ἐν οἷς γεννᾶται.

περὶ καππάρεως.

Θαμνῶδές ἐστι φυτὸν ἡ κάππαρις ἐν κύπρῳ πλείστη φυομένη. δύναμις δ' αὐτῆς ἐστι λεπτομερὴς ἱκανῶς, καὶ διὰ τοῦτο τροφὴν ἐλαχίστην ἀναδίδωσιν, ἐς τὸ τῶν ἐσθιόντων αὐτὴν σῶμα, καθάπερ καὶ τἆλλα πάντα ὅσα λεπτομερῆ. χρώμεθα δὲ ὡς φαρμάκῳ μᾶλλον, ἢ ὡς τροφῇ τῷ τοῦ φυτοῦ καρπῷ κομίζεται καὶ πρὸς ἡμᾶς ἁλσὶ διαπαθεῖσα, διὰ τὸ σήπεσθαι μόνη ἀποτιθεμένη. εὔδηλον οὖν ὅτι χλωρὰ μὲν ἔτι πρὶν ταριχευθῆναι, πλείω ἔχει τροφήν. ἐκ δὲ τῆς ταριχείας, ἀπόλλυσι πάμπολυ, καὶ γίνεται χωρὶς μὲν τοῦ τοὺς ἅλας ἀποπλυθῆναι, παντάπασιν ἄτροφος, ὑπακτικὴ δὲ τῆς γαστρός. ἀποπλυθεῖσα δὲ καὶ διαβραχεῖσα μέχρι τοῦ τελέως ἀποθέσθαι τὴν ἐκ τῶν ἁλῶν δύναμιν, ὡς ἔδεσμα μὲν ὀλιγοτροφώτατον ἐστὶν, ὡς ὄψον δὲ καὶ φάρμακον, ἐπιτήδειον ἐπεγεῖραι καταπεπτωκυῖαν ὄρεξιν, ἀποῤῥύψαι τε καὶ ὑπαγαγεῖν τὸ κατὰ τὴν γαστέρα φλέγμα, καὶ τὰς κατὰ σπλῆνα καὶ ἧπαρ ἐμφράξεις, ἐκκαθᾶραι. χρῆσθαι δὲ πρὸς ταῦτα προσήκει, δι' ὀξυμέλιτος, ἢ ὀξελαίου πρὸ τῶν ἄλλων σιτίων ἁπάντων. τοὺς δ' ἁπαλοὺς ἀκρέμονας καὶ τούτου τοῦ φυτοῦ παραπλησίως ἐσθίουσι τοῖς τῆς τερμίνθου, καὶ χλωροὺς ἔτι συντιθέντες, ὡς ἐκείνους ἐν ὀξάλμῃ τε καὶ ὄξει.

περὶ συκομόρων.

Ἐν ἀλεξανδρείᾳ τὸ τοῦ συκομόρου φυτὸν εἶδον ἅμα τῷ καρπῷ, παραπλησίως σύκῳ μικρῷ λευκῷ. δριμύτητα δὲ οὐδὲ μίαν ὁ καρπὸς οὗτος ἔχει, βραχείας μετέχων γλυκύτητος, ὑγρότερός πως καὶ ψυκτικώτερος ὢν κατὰ τὴν δύναμιν, ὥσπερ τὰ μόρα. μᾶλλον δὲ ἐν τῷ μεταξὺ μόρων τε καὶ σύκων, αὐτὸν εἰκότως ἄν τις θείη. καί μοι δοκεῖ τοὔνομα ἐντεῦθεν αὐτῷ κεῖσθαι. γελοῖοι γάρ εἰσι διὰ τοῦτο φάσκοντες ὀνομάσθαι τὸν καρπὸν τοῦτον συκόμορα, διότι σύκοις ἐοίκασι μωροῖς. ἡ γένεσις δ' αὐτοῦ διαφορωτέρα πώς ἐστι παρὰ τοὺς ἄλλους καρποὺς τῶν δένδρων. οὐδὲ γὰρ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων καὶ βλαστημάτων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν κλάδων καὶ τῶν ἀκρεμόνων ἐκφύεται.

περὶ περσίου.

Εἶδον καὶ τοῦτο τὸ φυτὸν ἐν ἀλεξανδρείᾳ, τῶν μεγάλων ἓν καὶ αὐτὸ δένδρων. ἱστοροῦσι δὲ τὸν καρπὸν αὐτοῦ μοχθηρὸν οὕτως ὑπάρχειν ἐν πέρσαις, ὡς ἀναιρεῖν τοὺς φαγόντας, εἰς αἴγυπτον δὲ κομισθέντα, ἐδώδιμόν τε γενέσθαι παραπλησίως ἐσθιόμενον ἀπίοις τε καὶ μήλοις, ὧν καὶ κατὰ τὸ μέγεθός ἐστι.

περὶ κιτρίου.

Καὶ τοῦτο τὸ μηδικὸν ὀνομάζουσι μῆλον, οἱ μηδὲ ἓν φθέγγεσθαι προῃρημένοι, καίτοι τήν γε σαφήνειαν ἐν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ λόγου τιθέμενοι, βέλτιον δ' ἦν τοῦ τὰ τοιαῦτα περιεργάζεσθαι, τίνα δύναμιν ἔχει τὰ μόρια τοῦ κιτρίου, καὶ τί χρήσιμον ἐξ αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν ἐζητηκέναι, τοῦτ' οὖν ἐγὼ πράξω, τρία μὲν εἶναι εἰπὼν τοῦ καρποῦ τούτου τὰ μόρια, τό, τε ὀξὺ κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ, καὶ τὸ περὶξ τούτου τὴν οἷον σάρκα αὐτοῦ τοῦ καρποῦ, καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς τὸ περικείμενον σκέπασμα ἔξωθεν. τοῦτο μὲν εὐῶδές τέ ἐστι καὶ ἀρωματίζον, οὐ κατὰ τὴν ὀσμὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν. εἰκότως οὖν δύσπεπτόν ἐστιν, ὡς ἂν σκληρόν τι καὶ τετολαμμένον. εἰ δ' ὡς φαρμάκῳ τις αὐτῷ χρῷτο, συντελεῖ τι πρὸς πέψιν, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τὴν δριμεῖαν ἔχοντα τὴν ποιότητα. τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ, καὶ στόμαχον ῥώννυσιν ὀλίγον ληφθὲν, ὥστε καὶ κόπτοντες αὐτὸ, καὶ τὸν χυλὸν ἐκθλίβοντες, εἰώθασι μιγνύναι τοῖς καταποτίοις φαρμάκοις, ὅσα λαπακτικὰ γαστρός ἐστιν, ἢ καθαρτικὰ τοῦ σώματος ὅλου. τῷ δ' ὀξεῖ καὶ ἀβρώτῳ μέρει τοῦ καρποῦ, καθ' ὃ καὶ τὸ σπέρμα περιέχεται, πρὸς ἄλλα τινὰ χρῶνται, καὶ πολλάκις εἰς ὄξος ἐμβάλλουσιν ἀμβλὺ, χάριν τοῦ δριμύτερον ἐργάσασθαι. τὸ μέσον δ' ἀμφοῖν, ὃ δὴ καὶ τροφὴν τῷ σώματι δίδωσιν, οὔτ' ὀξεῖαν οὔτε δριμεῖαν ἔχον ποιότητα, δύσπεπτόν ἐστι διὰ σκληρότητα. διὸ καὶ μετ' ὄξους καὶ γάρου προσφέρονται πάντες αὐτὸ τὴν ἀμβλύτητα τῆς γεύσεως ἐπεγεῖραι βουλόμενοι. τάχα δ' ὅτι καὶ πέττεται μᾶλλον οὕτω βρωθὲν, ἐπίστανται, τῇ πείρᾳ διδαχθέντες, ἢ παρὰ ἰατρῶν ἀκούσαντες.

περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀγρίοις φυτοῖς καρπῶν, ἐν οἷς εἰσὶ καὶ αἱ τῶν δρυῶν βάλανοι.

Ἄγρια καλεῖν εἰώθασιν πάντες ἄνθρωποι φυτὰ τὰ κατὰ τὴν χώραν φυόμενα χωρὶς ἐπιμελείας γεωργικῆς ἀμέλει καὶ ἀμπέλους ἀγρίας ὀνομάζουσιν, ὧν οὐδεὶς ἀμπελουργὸς προνοεῖται, περισκάπτων, ἢ περισκάλλων ἢ βλαστολογῶν, ἤ τι τοιοῦτον διαπραττόμενος. ἐκ τούτων τῶν φυτῶν ἐστὶ καὶ φηγὸς, καὶ δρῦς καὶ πρῖνος καὶ κρανία καὶ κόμαρος, ἕτερά τε δένδρα τοιαῦτα, καθάπερ γε καὶ θάμνοι τινὲς, οἷ' ὅ, τε τῆς βάτου καὶ τῆς κυνοσβάτου, καὶ ὁ τῆς ἀχέρδου τε καὶ ἀχράδος, ὅ, τε τῶν ἀγριοκοκκυμήλων, ἃ προῦμνα παρ' ἡμῖν καλοῦσι, καὶ ὁ τοῦ τὰς ἐπιμηλίδας φέροντος. καλεῖται δὲ κατὰ τὴν ἰταλίαν οὐνέδων ὁ καρπὸς τοῦ θάμνου τούτου κακοστόμαχός τε καὶ κεφαλῆς

ὑπάρχων, καὶ στρυφνὸς ἱκανῶς μετά τινος βραχείας γλυκύτητος. τὰ μὲν οὖν κράνια, καὶ τὰ βάτινα, καὶ τοὺς βαλάνους, καὶ τὰ μεμαίκυλα, καλεῖται δὲ οὕτως ὁ τῆς κομάρου καρπὸς, ἐσθίουσι συνήθως οἱ κατὰ τοὺς ἀγρούς. τοὺς δὲ τῶν ἄλλων δένδρων τε καὶ θάμνων οὐ πάνυ τι. λιμοῦ τε μὴν καταλαβόντος ποτὲ τὴν ἡμετέραν χώραν, ἐμφορείας δὲ γενομένης τῶν τε βαλάνων καὶ τῶν μεσπίλων ἐν ἀγροῖς, αὐτὰ οἱ ἄγροικοι θησαυρίζοντες ἀντὶ τῶν σιτηρῶν ἐδεσμάτων, ἤσθιον ἔν τε τῷ χειμῶνι παντὶ, καὶ τοῖς πρώτοις τοῦ ἦρος. ἔμπροσθεν δὲ βορὰ συῶν ἦσαν αἱ τοιαῦται βάλανοι, ἀλλὰ τότε ἀποστερούμενοι τοῦ διαθρέψαι τούτους ἐν τῷ χειμῶνι, καθάπερ ἔμπροσθεν εἰώθασιν, ἐν ἀρχῇ μὲν τούτους σφάξαντες, ἐχρήσαντο τούτοις εἰς ἐδωδὴν, ὕστερον δὲ τοὺς σιροὺς ἀνοίξαντες ἤσθιον τὰς βαλάνους, παρασκευάζοντες ἐπιτηδείους εἰς βρῶσιν ἄλλοτε ἄλλως. ἐν ὕδατι γὰρ ἕψοντες ἐνίοτε καὶ κατὰ τὴν θερμὴν σποδιὰν ἐγκρύβοντες ὤπτουν συμμέτρως. αὖθις δ' αὖ ποτε καταβλάζοντες, ἔτνος ἐξ αὐ-
10 τῶν ἐποίουν, ἐνίοτε μὲν ὕδατι μόνῳ δεύοντες, ἐπεμβάλλοντες δέ τι τῶν ἡδυσμάτων, ἐνίοτε δὲ καὶ μέλιτος ἐπιχέοντες, ἢ μετὰ γάλακτος ἕψοντες, ἡ δ' ἀπ' αὐτῶν τροφὴ, δαψιλής ἐστιν οὐδὲν ὁμοίως τοῖς εἰρημένοις ἄχρι δεῦρο τοῦ λόγου κατὰ τόδε τὸ γράμμα. πολλοῖς γ' τῶν σιτηρῶν ἐδεσμάτων ὁμοίως τρέφουσιν αἱ βάλανοι, καὶ τό γε παλαιὸν, ὡς φασὶν, ἀπὸ τούτων μόνων διέζων οἱ ἄνθρωποι, ἀρκάδες δὲ καὶ μέχρι πολλοῦ χρόνου, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἑλλήνων τοῖς δημητρείοις καρποῖς χρωμένων. ἔστι δὲ βραδύπορος ἡ ἀπ' αὐτῶν τροφὴ καὶ παχύχυμος, οἷς ἀκόλουθόν ἐστι καὶ δύσπεπτον ὑπάρχειν αὐτήν. εἰς ἅπαντα δὲ χείρων ἐστὶν ἡ μεμαίκυλος τῆς ἀπὸ τῶν δρυῶν βαλάνου, καθάπερ αὕτη τῆς τῶν κασταναῶν ὀνομαζομένων. ἄρισται γὰρ ἐκεῖναι τῶν βαλάνων εἰσίν. ἔνιοι δὲ λοπίμους αὐτὰς ὀνομάζουσιν. οὗτοι καὶ μόνοι τῶν ἀγρίων καρπῶν ἀξιόλογον τροφὴν διδόασι τῷ σώματι. κράνια γὰρ καὶ πρίνα, καὶ βάτινα, καὶ κυνόσβατα καὶ βράβυλα, καὶ μεμαίκυλα, καὶ ζίζυφα, καὶ διόσπυρα, καὶ ἁλικάκαβα, καὶ ὁ τῆς τερμίνθου, καὶ ὁ τῆς ἀχέρδου καρπὸς, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα βραχὺ μέν τι τρόφιμον ἔχει, κακόχυμα δὲ πάντ' ἐστί. καί τινα γ' αὐτῶν καὶ κακοστόμαχα, καὶ ἀηδῆ, συῶν ὄντα βρώματα, καὶ τούτων οὐχ ἡμέρων, ἀλλὰ
20 τοῖς ὄρεσι διαιτωμένων, ἀπ' αὐτῶν οὖν ἐκεῖνοι τὴν πλείστην ἔχουσι τροφήν.

Περὶ τῆς δι' αὐτῶν τῶν φυτῶν τροφῆς.

Οὐ μόνον σπέρματα καὶ καρποὺς τῶν φυτῶν ἐσθίομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πολλάκις μεθ' ὅλα, πολλάκις δὲ ῥίζας μόνον, ἢ ἀκρεμόνας, ἢ τὰ νέα βλαστήματα κατὰ τὴν ἐπείγουσαν, ἑκάστοτε χρείαν. ἀπεῖπεν γοῦν εἰωθότες οἱ παρ' ἡμῖν ἄνθρωποι τόν τε καυλὸν καὶ τὰ φύλλα τῶν γογγυλίδων, ἃς καὶ βουνιάδας ὀνομάζουσιν, ἐσθίουσιν ἐνίοτε καὶ ταῦτ' ἐν ἀπορίᾳ καταστάντες ἀμεινόνων ἐδεσμάτων. οὕτω τε καὶ τὰ τῶν ῥαφανίδων καὶ τὰ τῶν καλουμένων ἐπιχωρίῳ φωνῇ παρ' ἡμῖν ῥαπιῶν. ἔστι δὲ ὡς ἄν τις εἴποι, ῥαφανὶς ἀγρία, τὸ φυτὸν τοῦτο, καὶ πύρεθρον δὲ καὶ σία καὶ ἱπποσέλινα καὶ μάραθρα, σκάνδικα καὶ κιχώρια καὶ χονδρίλλας, καὶ γιγγίδια, καὶ δαύκους, καὶ πλείστων ἄλλων δένδρων τε καὶ θάμνων τὰς ἁπαλὰς βλαστὰς ἕψοντες ἐσθίουσιν οἱ ἄνθρωποι, πολλάκις ὑπὸ λιμοῦ βιαζόμενοι. τινὰ δὲ καὶ χωρὶς λιμοῦ, καθάπερ ἔνιοι τὴν κορυφὴν τοῦ φοίνικος, ἣν ὀνομάζουσιν ἐγκέφαλον αὐτοῦ. τί
30 δεῖ λέγειν ἔτι περὶ τῶν ἁπαλῶν ἀκανθῶν. εἰσὶ γὰρ αὗταί γε καὶ χωρὶς λιμοῦ δι' ὄξους ἐσθιόμεναι, καὶ γάρου μέτειαν ἔδεσμα. προσεπιβάλλουσι δὲ ἔνιοι, καὶ τοὔλαιον αὐταῖς, μάλιστα ὅταν ἐν ὕδατι, προαποζεσθῶσι, διττῶς γὰρ αὐταῖς χρῶνται, πολλάκις μὲν ὠμαῖς, ἐνίοτε δὲ ἑψημέναις. ἀκανθώδη δὲ λέγω φυτὰ, σκολύμους, ἀτρακτυλίδας, ἠρύγγιόν τε καὶ κνῆκον καὶ ἀραχίδα, καὶ τὴν καλουμένην λευκάκανθαν, ἔτι τε τὸ ἕτερον εἶδος τοῦ χαμαιλέοντος, ὧν ἔνια, τινὲς τῶν κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἐμβάλλοντες εἰς ὄξος, ἢ ἅλμην ἀποτίθενται, καθάπερ καὶ τὰς γογγυλίδας καὶ τὰ κρόμμυα καὶ τὰ ἀμπελόπρασα καλούμενα, καὶ πύρεθρα, ἕτερά τε τοιαῦτα. τούτου δέ πως τοῦ γένους ἐστὶ καὶ κιβώρια, καὶ κολοκάσια, καὶ τὸ καλούμενον ἄβαπτον. πρόδηλον δ' ὅτι πρὸς τῷ βραχεῖαν τροφὴν διδόναι τῷ σώματι, κακόχυμα πάντ' ἐστὶ ταῦτα. καί τινα γ' αὐτῶν ἐστὶ κακοστόμαχα, πλὴν, ὡς ἔφην, τῶν ἀκανθῶν ἄρτι τῆς γῆς ἀνισχόντων. ὅσα δ' αὐτῶν ἐμβάλλοντες εἰς ἅλμην ἢ ὄξος, ἀποτίθενται καὶ φυλάττουσιν εἰς ὅλον
40 τὸν ἑξῆς ἐνιαυτὸν, ἐπικτᾶταί τι παρὰ τῆς σκευασίας προκλητικὸν εἰς ἐδωδὴν, εἰ μετρίως αὐτῶν τις γεύοιτο καθάπερ οἵ τε τῆς ἄγνου βλαστοὶ, καὶ οἱ τῆς τερμίνθου. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀγρίοις φυτοῖς ἀριθμοῦσι, καὶ κοινὴ περὶ αὐτῶν αὐτάρκης ἐγνωκέναι, κακόχυμα πάντ' εἶναι. περὶ τῶν ἡμέρων, οὐ κατὰ κοινὸν λόγον, ἀλλ' ἰδίᾳ τὴν ἑκάστου δύναμιν ἐπίστασθαι πολὺ κάλλιόν ἐστι, καὶ μάλιστα, τῶν συνεχῆ τὴν χρῆσιν ἐσχηκότων, ἃ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο σπουδάζεται τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ μακρᾶς πείρας βασανισθέντα τῶν ἄλλων εἶναι βελτίω, καὶ τοίνυν ἤδη περὶ αὐτῶν ἐφεξῆς ἐρῶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν λαχάνων ποιησάμενος.

Περὶ θριδακίνης.

Προὔκριναν πολλοὶ τῶν ἰατρῶν τὸ λάχανον τοῦτο τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὥσπερ τὰ σῦκα τῆς ὀπώρας. εὐχυμότερον γάρ ἐστιν αὐτῶν. ὃ δὲ μέμφονταί τινες αὐτοῦ, μέγιστον ἔπαινον ἔχει. καὶ εἴπερ αὐτ' ὡς ἀληθὲς ἦν, οὐ μόνον λαχάνων ἀλλὰ καὶ τῶν εὐχυμωτάτων τε καὶ τροφιμωτάτων ἐδεσμάτων οὐδὲν ἂν ἦν δεύτερον, αἷμα γοῦν αὐτὴν φασὶ γεννᾶν.
50 ἔνιοι δὲ οὐχ ἁπλῶς αἷμα λέγουσιν, ἀλλὰ πολὺ προστιθέασι, πολὺ γεννᾶν αἷμα λέγοντες τὴν θριδακίνην, ἀλλ' οὗτοι καὶ εἰ φρονιμώτερον ἐγκαλοῦσι, μείζονά γε ψεύδονται τῶν ἑτέρων, καίτοι καὶ αὐτὸ, τὸ πολὺ γεννᾶν αἷμα λεγόμενον; οὐκ ἄν τις εὐλόγως μέμψαι. δῆλον γὰρ ὅτι τὸ τοιοῦτον πάντων ἂν εἴη τῶν ἐδεσμάτων, εὐχυμότατον, εἴγε πλεῖστον μὲν αἷμα, τῶν δ' ἄλλων χυμῶν, οὐδένα γεννᾶν πέφυκεν. εἰ δὲ πλεῖστον ἀθροίζεσθαι φήσουσιν ἐκ τῆς θριδακίνης, καὶ διὰ τοῦτο μέμφοιτο, ῥᾷστον ἐπανορθώσασθαι τὸ ἔγκλημα, δυναμένων γε τῶν ἐσθιόντων αὐτὰς, διαπονεῖσθαι μὲν πλείω, προσφέρεσθαι δὲ ὀλίγας. ταῦτα μὲν οὖν ἀπόχρη λέγεσθαι πρὸς τοὺς ψέγοντας οὐκ ὀρθῶς τὸ λάχανον τοῦτο. γινώσκειν δὲ χρὴ πάντων τῶν λαχάνων ὀλίγιστόν τε καὶ κακόχυμον αἷμα γεννώντων ἐκ τῆς θριδακίνης οὐ πολὺ μὲν οὐδὲ κακόχυμον, οὐ μὴν εὔχυμόν γε τελέως, αἷμα γίνεσθαι. ἐσθίουσι δὲ αὐτὴν ὡς τὰ πολλὰ μὲν ὠμήν. ὅταν δὲ εἰς σπέρματος γένεσιν ὁρμᾷν ὑπάρχηται θέρους ὥρᾳ προαφέψοντες ἐν ὕδατι γλυκεῖ,

προσφέρονται δι' ἐλαίου καὶ γάρου, καὶ ὄξους, ἢ διά τινος τῶν ἐμβαμμάτων, καὶ μάλιστα ὅσα διὰ τυροῦ σκευάζονται. χρῶνται δ' αὐτῇ καὶ πρὶν εἰς καυλὸν ὁρμῆσαι πολλοὶ δι' ὕδατος ἑψόντες, ὥσπερ κἀγὼ νῦν ἠρξάμην ἀφ' οὗ τῶν ὀδόντων φαύλως ἔχω. εἰδὼν γάρ τις τῶν ἑταίρων ἐν ἔθει μὲν ὄν μοι ἐκ πολλοῦ τὸ λάχανον, ἐπίπονον δὲ νῦν ἴσχοντα τὴν μάσησιν, εἰσηγήσατο τὴν ἕψησιν. ἐχρώμην δὲ θριδακίναις ἐν νεότητι μὲν, ἐνοχλουμένης μοι συνεχῶς τῆς ἄνω γαστρὸς, ἐμψύξεως ἕνεκεν, ὁπότε δὲ εἰς τὴν καθεστηκυῖαν ἡλικίαν ἧκον, ἄκος ἦν μοι τὸ λάχανον τοῦτο τῆς ἀγρυπνίας, ἔμπαλιν ἢ ὡς ὅτε μειράκιον ἦν, ἐσπουδακότι περὶ τὸν ὕπνον. εἰθισμένως τε γὰρ ἑκουσίως ἀγρυπνεῖν ἐκ τῆς νεότητος, ἅμα τε καὶ τῆς τῶν παρακμαζόντων ἡλικίας ἀγρυπνητικῆς οὔσης, ἀκουσίως ἀγρυπνῶν ἐδυσφόρουν, καί μοι μόνον ἀλεξιφάρμακον ἀγρυπνίας ἦν, ἑσπέρας ἐσθιομένη θριδακίνη. λέγω δὲ οὐκ ἄλλο τι θριδακίνην, ἢ ὃ πάντες οἱ νῦν ἄνθρωποι καλοῦσι θρίδακα, ἐπεί τι παρ' ἡμῖν, ἕτερον τι λάχανον ἄγριον ὀνομάζεται θριδακίνη, παρά τε τὰς ὁδοὺς φυόμενον, ἐπί τε τοῖς ὑψηλοῖς τῶν τάφρων, ἔτι τε κατὰ τὰς καλουμένας λιβάδας, καὶ πολλὰς τῶν ἀσπόρων χώρων. ἔστι δὲ μικρὸν ἐκεῖνο τὸ λάχανον, ὅσον περ ἡ ἄρτι φυομένη θρίδαξ ἡ κηπευομένη. καί τοι καὶ βραχύ τι πικρότητος ἐμφαίνει, καὶ μᾶλλον ἔτι κατὰ τὴν αὔξησιν, ἐκκαυλίζον δὲ καὶ πάνυ σαφῶς τὸν πικρὸν ἔχει χυμόν. ὅμοιον δέ τι λάχανον τῇ θριδακίνῃ τῇδε, καὶ ὃ ὀνομάζουσι χονδρίλην, ἐστὶ, καὶ θᾶττον εἰς καυλὸν ἐξορμᾷ, πικρότητα σαφεστέραν ἔχον, καί τινα γλίσχρον τε καὶ λευκὸν ὀπὸν ὥσπερ ὁ τῶν τιθυμάλλων ἐστὶν, ἀλλ' οὐ δριμὺν ὡς ἐκεῖνος, ᾧ πρὸς ἀνακόλλησιν ἐνίοτε χρώμεθα τῶν ἐν τοῖς βλεφάροις τριχῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἄγρια καλεῖται λάχανα, πρὸς διορισμὸν τῶν κηπαίων. εἴρηται δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν περὶ αὐτῶν κοινῇ. περὶ δὲ τῆς κηπευομένης θριδακίνης τῆς ἅπασι συνήθως ἐσθιομένης τε καὶ καλουμένης θρίδακος, ἐν κεφαλαίῳ πάλιν ἀναλαβὼν, ἐρῶ μνήμης ἕνεκεν. ὡς ὑγρὸν μὲν ἔχει τὸν χυμὸν καὶ ψυχρὸν, οὐ μήν γε καὶ κακόχυμος ἐστί. διαχωρεῖται οὖν οὐδ' ἀπεπτεῖται, τοῖς ἄλλοις λαχάνοις ὁμοίως, οὐδ' ἐπέχει τὴν γαστέρα. ὥσπερ οὐδὲ προτρέπει, καὶ ταῦτ' εἰκότως αὐτῇ συμβέβηκε, μήτ' αὐστηρόν τι ἐχούσῃ μήτε στρυφνὸν, ἐφ' ὧν ἴσχεται τοὐπίπαν ἡ γαστὴρ, ὥσπερ ὑπὸ τῶν ἁλικῶν τε καὶ δριμέων καὶ ὅλως ῥυπτικὸν ἐχόντων τι προτρέπεται πρὸς ἔκκρισιν, ὧν οὐδ' αὐτῶν ὑπάρχει τι τῇ θριδακίνῃ.

περὶ σέρεως.

Εἴτε τὰς παρὰ ῥωμαίοις ἰντίβους προσαγορευομένας μόνους ὠνόμαζον οἱ πρόσθεν ἀθηναῖοι, ἤ τινα καὶ ἄλλα τῶν ἀγρίων λαχάνων φυτῶν, οὐκ ἀκριβῶς ἔχω φάναι. οἱ δ' ἴντιβοι, ταῖς θρίδαξι παραπλησίαν ἔχει τὴν δύναμιν, ἀπολειπόμενοι καθ' ἡδονὴν αὐτῶν, καὶ τἄλλα τὰ πρόσθεν εἰρημένα, περὶ θριδακίνης.

περὶ μαλάχης.

Ἔστι καὶ ταύτης ἑτέρα τῆς κηπευομένης ἡ ἀγρία μαλάχη, καθάπερ τῆς θρίδακος ἡ θριδακίνη. διαφέρει δὲ τῶν ὁμοειδῶν φυτῶν, ξηρότητι μὲν τὸ ἄγριον, ὑγρότητι δὲ τὸ κηπευόμενον. ἔχει δέ τι καὶ γλίσχρον κατὰ τὸν χυλὸν ἡ μαλάχη, τῆς θρίδακος οὐκ ἐχούσης. ἀποκεχώρηκέ τε σαφῶς, τοῦ ψύχειν, ὡς καὶ περὶ τῆς ἐδωδῆς ἔνεστι γνῶναι καταπλάσαντά τι τῶν θερμῶν παθῶν, οἷόν περ ἐστὶ τὸ ἐρυσίπελας, ἀμφοτέροις ἐν μέρει τοῖς λαχάνοις ὥσπερ καὶ ποιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, τρίβοντες ἐπιμελῶς τὰ μαλακὰ τῶν φύλλων, ἄχρι τοῦ λειότατα γενέσθαι. γνώσεται γὰρ ἐν τῷδε, τὴν μὲν θρίδακα, ψύχουσαν φανερῶς, μετρίαν δέ τινα καὶ οἷον χλιαρὰν θερμασίαν ἐργαζομένην τὴν μαλάχην. ὑπέρχεται δὲ τὸ λάχανον ῥαδίως τοῦτο, οὐ διὰ τὴν ὑγρότητα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γλισχρότητα, καὶ μάλιστα ὅταν ἐλαίου τε καὶ γάρου δαψιλῶς τις οὕτως ζωμικὰ [illegible]. μετρίως δὲ ἔχει καὶ κατὰ τὴν θρέψιν αὐτή. τῶν τριῶν δὲ λαχάνων τούτων εἰ παραβάλλοις τὸν χυλὸν ὁ μὲν τοῦ τεύτλου λεπτομερής τε καὶ ῥυπτικός ἐστιν, ὁ δὲ τῆς μαλάχης, παχύτερός τε καὶ γλισχρότερος, ὁ δὲ τῆς θριδακίνης, μέσος ἀμφοῖν.

περὶ τεύτλου.

Μαλάχην μὲν ἔφην, οὐ μόνον ἥμερον, ἀλλὰ καὶ ἀγρίαν εἶναι τινὰ, καθάπερ γε καὶ θριδακίνην. ἄγριον δὲ τεῦτλον οὐκ ἔστιν, εἰ μή τις ἄρα τὸ λάπαθον, οὕτως ὀνομάζειν βούλοιτο. χυλὸς δ' ἐν τοῖς τεύτλοις εἶναι φαίνεται ῥυπτικός. ὡς καὶ τὴν γαστέρα πρὸς ἔκκρισιν ἐπεγείρει, καὶ τὸν στόμαχον ἐνίοτε δάκνει, καὶ μάλιστ' ἐκείνων ὅσοι περ εὐαίσθητον αὐτὸν ἔχουσι φύσει, καὶ διὰ τοῦτο κακοστόμαχον ἐστὶν ἔδεσμα πλείω βρωθέν. ἡ τροφὴ δὲ ἡ ἀπ' αὐτοῦ βραχεῖα, καθάπερ ἡ καὶ τῶν ἄλλων λαχάνων. ἐπιτηδειότερον δ' ἐστὶ μαλάχης εἰς τὰς κατὰ τὸ ἧπαρ ἐμφράξεις. ἔτι δὲ μᾶλλον ὅταν μετὰ νάπυος, ἢ πάντως γε μετ' ὄξους ἐσθίεται, καὶ τοῖς σπληνικοῖς δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσθιόμενον, ἀγαθὸν γίνεται φάρμακον. εἰκότως γὰρ ἄν τις αὐτὸ φάρμακον εἴποι μᾶλλον, ἢ τροφὴν, ὅταν οὕτως ἐσθίηται, καὶ τοῖς ἀνθρώποις δὲ ὁρῶ σχεδὸν, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα δίκην ὄψων, οὐ τροφῶν ἐσθιόμενα, καθάπερ ἐνίοτε καὶ πράσον, καὶ γλήχωνα, καὶ θύμα, καὶ ὀρίγανον, ἔτι τε καὶ κρόμμυον, καὶ σκόροδον, καὶ κάρδαμον, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα.

περὶ κράμβης.

Καὶ ταύτην οἱ πολλοὶ μὲν ὡς ὄψον ἐσθίουσιν, ἰατροὶ δὲ, ὡς φαρμάκῳ ξηραίνοντι χρῶνται. λέλεκται δὲ περὶ αὐτῆς ἤδη μέν τινα κἀν ταῖς τῶν φαρμάκων δυνάμεσι, κἀν τῷ περὶ τοῦδε συγγράμματι, καὶ νῦν δὲ καὶ τὰ κεφαλαιώδη εἰρήσεται. τὸν μὲν χυλὸν αὐτῆς, ἔχειν τι καθαρτικόν. αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα, κατὰ τὸν τοῦ ξηραίνοντος λόγον, ἐπέχειν μᾶλλον, ἢ προτρέπειν ὡς ὑποχώρησιν. ὅταν μὲν οὖν ἐκκρίνεσθαι βουλώμεθα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, πλησίον κειμένης τῆς κακκάβης ἐν ᾗ περ ἂν ἑψημένη τύχῃ μεθ' ὕδατος, ἀνασπῶντας αὐτὴν εὐθέως, ἐμβάλλειν χρὴ τοῖς ἀγγείοις ἐν οἷς περ ἐσκεύασται τοὔλαιον ἅμα τῷ γάρῳ. διαφέρει δ' οὐδὲν εἰ ἁλῶν ἀντὶ γάρου λαμβάνοιτο. ξηρᾶναι δὲ ὑγρὰν γαστέρα βουληθέντες, ὅταν ἤδη μετρίως ἑψεῖσθαι δοκῇ, τὸ πρότερον ὕδωρ ἀποχέοντες, ἐμβάλλομεν εὐθέως ἑτέρῳ θερμῷ, κἄπειτα πάλιν ἐκείνῳ καθεψήσομεν, ὡς τακερὰν γενέσθαι, μὴ καθεψῶντες ὅταν ὑπαγωγῆς ἕνεκα λαμβάνηται. βουλόμεθα γὰρ οὐκ ἀποθέσθαι πάντα τὸν ἴδιον αὐτῆς χυλόν

ἤδη τῆς τοιαύτης χρείας, ἀλλὰ φυλάττειν ὅσον οἷόν τε μάλιστα· τελέως μὲν οὖν φυλάττειν τὸν ἴδιον
χυλὸν οὐδὲν τῶν ἑψομένων δύναται, μᾶλλον δὲ ἀποβάλλει τὰ μέχρι πλείονος ἑψηθέντα. καὶ μέντοι
καὶ φακὴν ἔφαμεν ὁμοίως κράμβης χρῆναι σκευάζειν, ἀμφότερα καὶ αὐτὴν ἐργάζεσθαι δυναμένην ὑπα-
γωγήν τε καὶ στάσιν γαστρός. ὀνομάζεται δὲ ἡ οὕτως σκευασθεῖσα, δίσεφθος καὶ κράμβη καὶ φακὴ, καὶ
κρόμμυον δὲ καὶ πράσον, καὶ πολὺ μᾶλλον, ἀμπελόπρασον τε καὶ σκόροδον, ὅτι τ' ἂν ἄλλο βουληθεὶς ἤδη
τοὐναντίον ἐργάσασθαι τῆς ἀρχαίας φύσεως, οὕτως σκεύαζε, μεμνημένος ἐκείνου πρὸ πάντων, ὡς, οὐ χρὴ ψαύειν
οὔτ' ἀέρος, οὔθ' ὕδατος ψυχροῦ τὸ δὲ ἑψόμενον, οὐκέτι γὰρ ἀκριβῶς γίνεται τακερὸν, οὐδ' ἂν ἤδη πλεῖστον ἑψηθῇ,
ἀλλὰ χρὴ, καθάπερ εἶπον ἀρτίως, ἑτοίμους ἔχοντας ὕδωρ θερμὸν, ἀνελκύσαντας ἐκ τοῦ προτέρου μεταβάλ-
λειν εὐθέως εἰς ἐκεῖνο. ξηραίνει μὲν οὖν ἀλλήλοις παραπλησίως, φακή τε καὶ κράμβη, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ὄψιν
10 ἀμβλύνει, πλὴν εἰ τύχοι ποθ' ὑγρότερος ὢν παρὰ φύσιν σύμπας ὁ ὀφθαλμός. ἀλλ' ἡ μὲν φακὴ, τροφὴν οὐκ
ὀλίγην δίδωσι τῷ σώματι, καὶ ταύτην παχεῖάν τε καὶ μελαγχολικὴν, ἡ δὲ κράμβη βραχεῖαν τὴν τροφὴν ἔχει,
καὶ ταύτην ὑγροτέραν τῆς φακῆς, ὡς ἂν εἰ στερεὸν οὐκ οὖσα σιτίον, ἀλλὰ χαῦνον, οὐ μὴν εὔχυμόν ἐστιν ἔδεσμα κράμ-
βη, καθάπερ ἡ θριδακίνη, ἀλλὰ καὶ μοχθηρὸν ἔχει καὶ δυσώδη τὸν χυλόν. ἐπιφανὲς δ' εἰς οὔρησιν, οὔτ' ἀγαθὸν,
οὔτε κακὸν διὰ αὐτῆς ἀποβαῖνον εἰπεῖν ἔχω. τοῦτο τὸ λάχανον οἱ τὴν ἐπίτριπτον ψευδοπαιδίαν ἀσκοῦντες ὀνομά-
ζειν ἀξιοῦσι ῥάφανον, ὥσπερ τοῖς πρὸ ἑξακοσίων ἐτῶν ἀθηναίοις διαλεγόμενοι ἡμῶν, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς νῦν ἕλ-
λησιν, οἷς ἅπασιν ἔθος ἐστὶν ἐπ' ἄλλου φυτοῦ τὸ τῆς κράμβης ὄνομα φέρειν.

περὶ ἀτραφάξιος καὶ βλίτου.

Υ δατωδέστερα λαχάνων ἐστὶ ταῦτα, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, ἄποια τῆς κολοκυνθώδης ἤτοι μᾶλλον, ἢ πάντες οὐχ ἧττον,
ὅταν ἑψηθέντα τύχῃ δηλονότι. μόνη γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ θρίδαξ ἑκατέρως ἐσθίεται. καταγνούσας δὲ τὶς
20 ἀτραφάξιος τε καὶ βλίτου τὴν διὰ τῆς γεύσεως ποιότητα, κἄπειτα ἀναμνησθεὶς κράμβης, ἐν τῷ μέσῳ συγ-
χωρήσει τὴν θρίδακα τῶν λαχάνων τούτων εἶναι καὶ τῆς κράμβης, ἐπειδὴ ξηραίνει μὲν ἱκανῶς ἐκείνη, ταῦτα
δὲ ὑδατώδη τελέως ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο ἐμβάλλοντες ὄξος, οὐκ ἐκ μόνων ἐλαίου τε καὶ γάρου προσφέρονται μᾶλ-
λον αὐτὰ, κακοστόμαχα γὰρ ἄλλως λαμβανόμενα. λέλεκται δὲ ὡς τὰ τοιαῦτα λάχανα, ῥέπει μὲν πως ἤδη τὸ
ῥᾳδίως ὑπιέναι, καὶ μάλιστ' ἂν ἔχει μετὰ τῆς ὑγρότητος ὀλισθηρὸν, οὐ μὴν ἰσχυρὰν γε κάτω ῥοπὴν, ἀλλὰ βρα-
χεῖαν ἔχει, διὰ τὸ μηδεμίαν ὑπάρχειν αὐτοῖς, ἢ δριμεῖαν, ἢ λιτρώδη ποιότητα, πρὸς ἔκκρισιν ἐπεγείρου-
σαν τὴν γαστέρα. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ τὴν ἀφ' ἑαυτῶν τροφὴν ἐλαχίστην δίδωσι τῷ σώματι.

περὶ ἀνδράχνης.

Ω ς ἐδέσματι μὲν χρῶνταί τινες, ὀλίγην δὲ τροφὴν ἔχει, καὶ ταύτην ὑγρὰν, καὶ ψυχρὰν, καὶ γλίσχραν, ὡς
φάρμακον δ' αἱμωδίαν ἰᾶται, διὰ τὴν ἄδηκτον γλισχρότητα, περὶ ἧς ἤδη πλέον ἐν τῇ τῶν εὐπορίστων φαρ-
30 μάκων πραγματείᾳ λέγεται.

περὶ λαπάθου.

Δ ύναταί τις, ὡς πρόσθεν ἔφην, ἄγριον εἶναι φάναι τεῦτλον αὐτὸ, παραπλήσιον ὑπάρχον οὐ τῇ γεύσει μόνον, ἀλ-
λὰ καὶ τῇ δυνάμει τῷ κηπευομένῳ τεύτλῳ. ἐπεὶ δὲ τὸ τεῦτλον ἥδιόν ἐστι τοῦ λαπάθου, διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐσθίουσιν
αὐτὸ πάντες οἱ ἄνθρωποι. διὰ τοῦτο οὖν οὐδὲ ἐγὼ δεήσομαι λόγου τινὸς, περὶ λαπάθου, περὶ τοῦ τεύτλου πάνθ'
ὅσα προσήκει εἰρηκώς.

Κ περὶ ὀξυλαπάθου.

αὶ τοὔνομα ἐμφαίνει τοῦ φυτοῦ τοῦδε τὴν ποιότητα καὶ τὴν δύναμιν, ἔστι γὰρ λάπαθον ὀξύ. τὸ μὲν οὖν λάπαθον
οὐκ ἄν τις ὠμὸν φάγοι, καθάπερ οὐδὲ τὸ τεῦτλον. ὀξυλάπαθον δὲ ἐσθίουσιν ὠμὸν, ἤδη τῆς ἀγροικίας αἱ κυ-
οῦσαι γυναῖκες, ἐνίοτε καί τινα τῶν περιέργων παιδίων. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ τοῦτο τῶν ἀτρόφων λαχάνων ἐστὶ
40 πολὺ μᾶλλον, ἢ τὸ λάπαθον.

περὶ στρύχνου.

Τ ῶν ἐσθιομένων λαχάνων οὐδὲν οἶδα τοσαύτην ἔχοντα στύψιν, ὅσην ὁ στρύχνος. εἰκότως οὖν ὡς τροφῇ μὲν αὐτῷ
σπανιάκις, ὡς φαρμάκῳ δὲ συνεχῶς χρώμεθα. δραστήριον μὲν γάρ ἐστιν, εἰς ὅσα ψύξεως στυφούσης ἐστὶ χρεία, τρο-
φὴν δ' ἐλαχίστην ἔχει.

περὶ ἀκανθωδῶν φυτῶν.

Α νίσχοντα τῆς γῆς ἄρτι τὰ τοιαῦτα φυτὰ πρὶν εἰς ἀκάνθας αὐτῶν τελευτῆσαι τὰ φύλλα, πολλοὶ τῶν ἀγροί-
κων ἐσθίουσιν, οὐκ ὠμὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὕδατος ἑψῶντες. ἐναποβάπτοντες δὲ τὰ μὲν ὠμὰ, γάρῳ καὶ ὄξει, τὰ δὲ
ὀπτὰ τούτοις αὐτοῖς ἐπιχέοντες ἔλαιον. ὅτι δὲ ἐλαχίστην τροφὴν ἔχει πάντα τὰ λάχανα καὶ ταύτην ὑδατώδη
καὶ λεπτὴν, ἔμπροσθεν εἴρηται. τὰ δ' οὖν ἀκανθώδη μετρίως ἐστὶν εὐστόμαχα τούτων τῶν φυτῶν καὶ σκόλυ-
μός ἐστι, καὶ ἀτρακτυλὶς, ἡ καὶ ἡ καλουμένη λευκάκανθα, δίψακός τε καὶ κνῆκος, καὶ τραγάκανθα, καὶ ἄτραγις,
50 ἥτε τετιμημένη μειζόνως ἢ προσήκει, κινάρα.

περὶ κινάρας.

Κ αλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ πάντες φυλάττοντες τὸ συνῆθες, οὐ διὰ τοῦ κ. καὶ τοῦ ι. τὴν πρώτην συλλαβὴν ὀνομάζοντες.
ἀλλὰ διὰ τοῦ κ. καὶ υ. κακόχυμον δ' ἐστὶν ἔδεσμα, καὶ μάλισθ' ὅταν ἤδη σκληροτέρα γένηται, καὶ γὰρ τὸν χολώ-
δη χυμὸν ἐν ἑαυτῇ πλείονα τηνικαῦτα ἴσχει, καὶ τὴν ὅλην οὐσίαν σκληρωδεστέραν. ὥστ' ἐκ μὲν ταύτης μελαγχο-
λικὸν γεννᾶσθαι χυμὸν, ἐκ δὲ τοῦ χυλοῦ τοῦ κατ' αὐτὴν, λεπτὸν καὶ πικρόχολον. ἄμεινον οὖν ἀφεψοῦντας αὐ-
τὴν οὕτως ἐσθίειν, εἰ μὲν δι' ἐλαίου καὶ γάρου καὶ οἴνου προσφέροιτό τις, ἐπεμβάλλοιτα κορίανον, εἰ δὲ ἐν λο-
πάδι σκευάζων, ἢ ταγηνίζων, αὖθι τούτων πολλοὶ γὰρ οὕτως ἐσθίουσι τὰς οἷον κεφαλὰς αὐτῶν, ἃς ὀνομάζουσι
σπονδύλους.

περὶ σελίνων καὶ ἱπποσελίνων καὶ σίων καὶ σμυρνίου.

Πάντα ταῦτα ἐστὶν οὐρητικά. συνηθέστατα δ' αὐτῶν ἐστι καὶ ἡδίως εὐστομαχώτερα τὰ σέλινα, τὸ δ' ἱπποσέλινον καὶ σίον ἀηδέστερα. τὸ μὲν οὖν σμύρνιον, οὐκ ἀηθές. ἐν γοῦν τῇ Ῥώμῃ, πάμπολυ πιπράσκεται. δριμύτερον δ' ἐστὶ καὶ θερμότερον πολλῷ τοῦ σελίνου, καί τι καὶ ἀρωματῶδες ἔχει. μᾶλλον τε οὖν οὐρητικόν ἐστι σελίνου, καὶ ἱπποσελίνου καὶ σίου, καὶ γυναιξὶ κινεῖ τὰ καταμήνια. ποιεῖ δὲ καὶ καυλὸν ἦρος ὥρᾳ, δυνάμενον ὠμὸν ἐσθίεσθαι παραπλησίως τοῖς φύλλοις, ἃ διὰ τοῦ χειμῶνος ἦν μόνα τῷ φυτῷ, μὴ δέπω καυλὸν ἔχοντι. καθάπερ οὐδὲ τὸ σέλινον, ὕστερον δὲ προσγενομένου τοῦ καυλοῦ, τὸ σύμπαν ἴδιον γίνεται, κἂν ὠμὸν ἐσθίῃ τις αὐτό, κἂν ἑφθόν, εἴτε δι' ἐλαίου καὶ γάρου τύχοι βουληθείς, εἴτ' οἴνου προσεπεμβάλλων, εἴτε ὄξους. ἔνιοι δὲ καὶ δι' ὄξους καὶ γάρου μόνου ἐσθίουσι, καθάπερ τὰ σέλινα. τινὲς δὲ τούτοις ἐπεμβάλλουσιν ἐλαίου βραχύ. τὸ δὲ ἱπποσέλινόν τε καὶ σίον, ἑψήσαντες ἐσθίουσιν· ὠμὸν γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν ἀηδὲς φαίνεται. τά γε μὴν σέλινα, καὶ τὰ σμύρνια, καὶ τῆς θρίδακος φύλλοις μιγνύντες προσφέρονται τινές, ἄποιον γὰρ οὖσα λάχανον ἡ θρίδαξ, ἔτι τε ψυχρὸν ἔχουσα χυμόν, ἡδίων τε ἅμα καὶ ὠφελιμωτέρα γίνεται, τῶν δριμέων τι προσλαμβάνουσα. κατὰ ταῦτα γοῦν ἔνιοι, καὶ τὰ τῶν εὐζώμων καὶ τὰ τῶν πηγάνων φύλλα μιγνύουσιν αὐταῖς, εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τῶν ὠκίμων. ὀνομάζουσι δ' ἐν Ῥώμῃ συνήθως ἤδη πάντες οὐ σμύρνιον, ἀλλ' ὀλούσατρον τὸ λάχανον τοῦτο. καί τις ἴσως αὐτὸ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἀριθμεῖν ἐν ταῖς τροφαῖς ἀξιώσει, καθάπερ οὐδὲ τὸ σίον, οὐδὲ τὸ ἱπποσέλινον. εἶναι γὰρ ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τῶν σιτίων ὄψα, καθάπερ καὶ τὰ κρόμμυα καὶ τὰ σκόροδα, πράσα τε καὶ ἀμπελόπρασα, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ δριμέα. τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ καὶ πήγανον, καὶ ὕσσωπον, ὀρίγανόν τε καὶ μάραθρον, καὶ κορίαννον, περὶ ὧν ἐν τοῖς ὀψαρτυτικοῖς συγγράμμασι λέγεται, κοινοῖς μὲν πῶς οὖσιν ἰατροῖς τε καὶ μαγείροις, ἔχουσι δὲ τέλος καὶ σκοπὸν ἴδιον. ὠφελείας γὰρ ἡμεῖς στοχαζόμεθα τῆς τῶν ἐδεσμάτων, οὐχ ἡδονῆς. ἐνίων δ' ἐνίοτε, ἡ κατὰ τὴν ἡδονὴν ἀηδία μέγα μέρος εἰς ἀπεψίαν συμβάλλεται. κατὰ τοῦτ' ἂν μετρίως ἡδύνειν αὐτὰ βέλτιον ἐστιν. ἡ δὲ τῶν μαγείρων ἡδονὴ μοχθηροῖς οὕτως ἀρτύμασιν ὡς τὸ πολὺ χρῆται συνήθως, ὡς ἀπεψίαν μᾶλλον, ἢ εὐπεψίαν αὐτοῖς ἕπεσθαι.

περὶ εὐζώμων.

Θερμαίνει σαφῶς πάνυ τοῦτο τὸ λάχανον, ὥστε οὐδὲ μόνον ἐσθίειν αὐτὸ ῥᾴδιον, ἄνευ τοῦ μίξαι τοῖς φύλλοις τῆς θριδακίνης, ἀλλὰ καὶ σπέρμα γεννᾶν πεπίστευται, καὶ τὰς πρὸς τὴν συνουσίαν ὁρμὰς ἐπεγείρει, κεφαλαλγὲς δ' ἐστὶ καὶ μᾶλλον ἐάν τις αὐτὸ μόνον ἐσθίῃ.

περὶ ἀκαλύφης, ἣν καὶ κνίδην ὀνομάζουσι.

Τῶν ἀγρίων βοτανῶν ἕν τι καὶ τοῦτο ἐστί, λεπτομερῆ δύναμιν ἔχον. εἰκότως οὖν, ὡς τροφῇ μὲν οὐδεὶς αὐτῷ χρῆται χωρὶς τοῦ μεγίστῳ πιεσθῆναι λιμῷ. χρήσιμον δ' ἐστίν, ὡς ὄψον τε καὶ φάρμακον ὑπακτικὸν γαστρός.

περὶ γιγγιδίου καὶ σκάνδικος.

Πλεῖστον ἐν Συρίᾳ τὸ γιγγίδιον φύεται, καὶ βιβρώσκεται παραπλήσιον τῷ παρ' ἡμῖν σκάνδικι. πάνυ δ' ἐστὶν εὐστόμαχον, ἐάν τε ὠμόν, ἐάν τε καὶ ζέσας αὐτὸ βούλῃ προσφέρεσθαι. μακροτέρας δ' ἑψήσεως οὐκ ἀνέχονται. προσφέρονται δ' αὐτὸ τινὲς δι' ἐλαίου καὶ γάρου, τινὲς δὲ καὶ οἶνον ἢ ὄξος ἐπεμβάλλοντες, καὶ πολύ γε μᾶλλον εὐστόμαχόν ἐστι, καὶ τοὺς ἀποσίτους προτρέπει μετ' ὄξους ἐσθιόμενον. εὔδηλον δ' ὅτι, καὶ τοῦτο τὸ βότανον, φάρμακον ἐστὶ μᾶλλον, ἢ τροφή, καὶ γάρ τοι καὶ στύψεως, καὶ πικρότητος σαφοῦς οὐκ ὀλίγης μετέχει.

περὶ ὠκίμου.

Ὄψῳ μὲν καὶ τούτῳ χρῶνται πολλοί, δι' ἐλαίου καὶ γάρου προσφερόμενοι. κακοχυμότερον δ' ἐστί, καὶ διὰ τοῦτο προσεπιψεύδονταί τινες αὐτοῦ, φάσκοντες εἰ τριφθὲν ἐμβληθείη χύτρᾳ κενῇ, τάχιστα γεννᾶν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις σκορπίους, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν ἡλίῳ τις ἐκθέσης ἡμέρας θερμαίνει τὴν χύτραν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ψεῦδός ἐστι. κακόχυμον δὲ καὶ κακοστόμαχον, καὶ δύσπεπτον εἶναι λάχανον, ἀληθῶς ἂν εἴποις αὐτό.

περὶ μαράθρου.

Καὶ αὐτόματον μὲν ἐνίοτε φύεται τοῦτο, καθάπερ καὶ τὸ ἄνηθον. ἀλλὰ καὶ σπείρουσιν αὐτὸ κατὰ τοὺς κήπους, καὶ χρῶνται, συνεχέστατα μὲν εἰς τὰς ἀρτύσεις ἀνήθῳ. μαράθρῳ δὲ καὶ ὡς ὄψῳ. καὶ γὰρ ἀποτίθενται παρ' ἡμῖν αὐτὸ παραπλησίως πυρέθρῳ καὶ τερμίνθῳ ζωτιθέντες, ὡς εἰς ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν χρήσιμον, ὥσπερ καὶ τὰ κρόμμυα καὶ τὰς γογγυλίδας, καὶ ἕτερά τε τοιαῦτα, τὰ μὲν δι' ὄξους μόνου, τὰ δὲ δι' ἅλμης συντιθέμενοι.

περὶ ἀσπαράγων.

Εἴτε διὰ τοῦ φ. λέγειν ἐθέλοις, εἴτε διὰ τοῦ π. τὴν δευτέραν συλλαβὴν τῶν ἀσπαράγων, καθάπερ ἅπαντες, οὐ νῦν πρόκειται σκοπεῖν. οὐδὲ γάρ τοις ἀττικίζειν τῇ φωνῇ σπουδάζουσιν, ἀλλὰ τοῖς ὑγιαίνειν ἐθέλουσι γράφεται ταῦτα. κἂν τούτῳ δὴ τοῦ Πλάτωνος μήτε γράμματα, μήτε νοῦν ἐπίσωνται. καλούντων οὖν τῶν Ἑλλήνων σχεδὸν ἁπάντων, τοὺς ἁπαλοὺς καυλούς, ὅταν αὐξάνονται πρὸς τὴν τοῦ καρποῦ τε καὶ σπέρματος ἐκβολὴν ἀσπαράγους διὰ τοῦ π. τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐροῦμεν, ἐπιτρέψοντες ὅπως ἂν ὀνομάζειν ἐθέλουσιν οἱ χρώμενοι. πολλὰ μὲν οὖν τῶν λαχάνων τε καὶ ὅλως τῶν φυτῶν, γεννᾶν πέφυκεν ἐκβλαστήματα τοιαῦτα, πάντα δὲ οὐκ ἐσθίουσιν αὐτά. καὶ διὰ τοῦτο περὶ τῶν συνηθεστέρων ὁ λόγος ἡμῖν ἔσται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐποιήσαμεν. ὁ μὲν οὖν τῆς κράμβης ὃ καὶ κύμα καλοῦσιν ἔνιοι, κατὰ συναίρεσιν ἐμοὶ δοκεῖν, τοῦ διὰ τριῶν συλλαβῶν ὀνόματος, λεγομένου τοῦ κυήματος, τῆς κράμβης αὐτῆς ἧττον ξηραίνει. καίτοι τῶν ἄλλων λαχάνων ξηροτέρας τὴν κρᾶσιν ὁ καυλός, τῶν φύλλων ἐστὶν ἀσπαράγων, ὡς ἐπί τε πολὺ καὶ μάλιστα, ὅταν ἐγγὺς ἤδη τοῦ τὸν καρπὸν ἀποκυεῖν. λέγω δὲ ἄλλα λάχανα τοιαῦτα εἶναι, θριδακίνην, ἀτράφαξιν, βλῆτον, τεῦτλον, μαλάχην ἔμπαλίν τε ῥαφανῖδός τε καὶ γογγυλίδος καὶ νάπυος καὶ καρδάμου καὶ πυρέθρου, καὶ πάντων σχεδὸν ὅσα δριμέα καὶ θερμά, τὸν ἀσπάραγον ὑγρότερον εἶναι συμβέβηκε. ποιεῖ δὲ καὶ βολβὸς καὶ σέλινον, καὶ σίον εὔζωμόν τε καὶ ὤκιμον, ὀξυλάπαθόν τε καὶ λάπαθον, ἅπασαί τε λαχανώδεις πόαι τοιοῦτόν τινα πρὶν ἐκκαρπεῖν καυλόν.

ἐκκαρπησάντων δὲ, ξηραίνεταί τε καὶ ἄχρηστον εἰς ἐδωδὴν ἀνθρώπων γίνεται. πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα, δι' ὕδατος ἑψηθέντα μετ' ἐλαίου καὶ γάρου προσφέρονται, βραχέος ὄξους ἐπεμβάλλοντες. ἡδύτερα γὰρ οὕτως καὶ εὐστομαχώτερα γίνονται. τροφὴν μέντοι τῷ σώματι δίδωσιν ὀλίγην τε καὶ οὐκ εὔχυμον.

Περὶ ἑτέρου γένους ἀσπαράγων.

Ἕτερον δὲ γένος ἀσπαράγων ἐπὶ τοῖς θαμνώδεσι φυτοῖς γινόμενον, ὀξυμυρσίνη τε καὶ χαμαιδάφνη, καὶ ὀξυάκανθα καὶ τούτων ἕτεροι τινὲς, ὁ μὲν βασιλικὸς, ὁ δὲ ἕλιος ὀνομαζόμενος, ὥσπερ γε καὶ ὁ τῆς βρυωνίας, ἕτερος τῶν δε. πάντες δέ εἰσιν εὐστόμαχοί τε καὶ διουρητικοὶ, καὶ βραχὺ τρόφιμον ἔχοντες. εἰ μέντοι πεφθεῖεν καλῶς οἱ τοιοῦτοι, τροφιμώτεροι τῶν ἐπὶ τοῖς λαχανείοις ἀσπαράγων εἰσὶν, ὅσῳ καὶ ξηρότεροι. ὁμοιότης δέ τίς ἐστι τοῖς τε τῶν θάμνων καὶ τοῖς τῶν δένδρων βλαστήμασιν, οὐκ ἀκριβὴς ταυτότης. καὶ γὰρ ξυλωδέστερα τὰ τῶν δένδρων, διὸ καὶ ῥητέον ἐφεξῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἰδίᾳ.

Περὶ βλαστῶν.

Οἱ βλαστοὶ τῶν δένδρων τε καὶ θάμνων, ἀναλογίαν ἔχουσι τοῖς ἐπὶ τῶν λαχανείων ἀσπαράγοις. ἐκ βλαστήματα γάρ εἰσι κἀκεῖνοι πρὸς καρποῦ γένεσιν ἐξορμῶντος τοῦ φυτοῦ. διαφέρουσι δὲ τῷ τῶν δένδρων μὲν τὸ στέλεχος ἀεὶ διαμένειν, ἀνάλογον ὑπάρχον τῷ κατὰ τὰ λαχανώδη τε καὶ ποώδη καυλῷ, τὸν δ' ἐπὶ τούτων καυλὸν, ἐπέτειον εἶναι. πάντες οὖν οἱ βλαστοὶ τῶν δένδρων τε καὶ θάμνων, ἑψηθέντες ἐν ὕδατι βιβρώσκεσθαι δύνανται, πλὴν εἴ τινες ἤτοι ἀηδεῖς, ἢ φαρμακώδεις εἰσὶ, οὐ μὴν ἐσθίουσιν αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι, διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἐδεσμάτων, ὅσα βελτίω τούτων, ἀφθονίαν. ἐν λιμῷ δὲ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἐπὶ τὴν ἐδωδὴν αὐτῶν ἔρχονται. τρέφουσι γάρ πως, ἐὰν καὶ αὐτοὶ καλῶς πεφθῶσι. καλλίους δ' αὐτῶν εἰσὶν, οἵ τε τερμίνθου τε καὶ ἄγνου, καὶ ἀμπέλου, καὶ σχοίνου καὶ βάτου, καὶ κυνοσβάτου. παρ' ἡμῖν δὲ καὶ συντιθέντες εἰς ὄξος, ἢ ἅλμην τοὺς τῆς τερμίνθου βλαστοὺς ἀποτίθενται.

Περὶ τῆς ἐν τοῖς μορίοις τῶν ἐσθιομένων φυτῶν διαφορᾶς.

Ἐβουλόμην ἂν ἀληθῆ τὸν Μνησιθέου λόγον ὑπάρχειν, ὃν ἐν τῷ περὶ τῶν ἐδεσμάτων ἔγραψεν. οἱ γὰρ καθόλου λόγοι, διὰ βραχείας λέξεως πολλὰ διδάσκουσιν, ὅταν τε ἀληθεῖς ὦσιν, ὥσπερ γε μεγάλα βλάπτουσιν, οὐκ ἀληθεύοντες. ἔστι δὲ ἃ λέγει καθόλου περὶ τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς μορίων, ὁ Μνησίθεος ταῦτα. » Πρῶτον μὲν οὖν αἱ ῥίζαι πᾶσαι, δύσπεπτοί τε εἰσὶ καὶ ταρακτικαί, λέγω δὲ οἷον ῥαφανίδες, σκόροδα, κρόμμυα, γογγυλίδες, καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον γένος, ὅσον γὰρ ἡ ῥίζα καὶ τὸ κατὰ τῆς γῆς πεφυκὸς, ἐδώδιμον ἐστὶ, πάντα τὰ τοιαῦτα εἰς τὴν δύσπεπτον ἰδέαν καταχωρίζεται. συμβαίνει γὰρ τὰς τροφὰς ἐκ τῶν ῥιζῶν ἅπασι τοῖς μέρεσι τῶν φυομένων ἀναπέμπεσθαι, συνάγουσιν οὖν εἰς αὐτὰς ὑγρότητα πολλὴν αἱ ῥίζαι, καὶ ταύτην δύσπεπτον ἔχουσι τὴν πλείστην. οὐ δὲ γὰρ ἐνδέχεται πεπεμμένην αὐτὴν εἶναι πᾶσαν. τὸ γὰρ πεπεμμένον δοκεῖ τελειοῦσθαι, τὸ δ' ἐν ταῖς ῥίζαις ὑγρὸν, ἐντεῦθεν δεῖ λαβεῖν τὸ τέλος τῆς πέψεως, διαδοθὲν ἐπὶ τὰ μόρια τοῦ φυομένου. πάντα γὰρ ἀπὸ τῆς ῥίζης τρέφεται, διόπερ ἀναγκαῖον, ἀπέπτους αὐτόθι τὰς ὑγρότητας εἶναι. συνειλεγμένας δ' ἐνταῦθα, προσμένουσι τὸ τέλος τῆς ἄνω πέψεως. ὡς ἐν ταῖς ῥίζαις εὔλογον ἀκατεργάστους εἶναι τὰς πλείστας ὑγρότητας. εἰκότως οὖν καὶ τοῖς ἡμετέροις σώμασιν, ἀπὸ τούτων τὴν τροφὴν ὑγρὰν καταλείπεσθαι καὶ ταραχώδη. « αὕτη σοι καὶ ἡ τοῦ Μνησιθέου ῥῆσις, ἄχρι μὲν τοῦ λόγου πιθανὴ, τῇ πείρᾳ δὲ κρινομένη ψευδής. αἱ γοῦν ῥαφανίδες τὴν ῥίζαν ἔχουσι πολὺ δριμυτέραν τοῦ τε καυλοῦ, καὶ τῶν φύλλων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ κρόμμυον, ἀμπελόπρασόν τε καὶ πράσον, καὶ σκόροδον. εἰ δὲ καὶ τεύτλου καὶ μαλάχης καὶ γογγυλίδος ἐθέλοις παραβάλλειν τὴν ῥίζαν τοῖς φύλλοις, ἰσχυροτέραν εὑρήσεις τὴν δύναμιν. ὥσπερ γε καὶ τῆς ἀλθαίας, ἥπερ ἀγρία τις εἶναι δοκεῖ μαλάχη. δηλοῖ γοῦν καὶ αὐτῆς ἡ ῥίζα τὴν δύναμιν, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ τεύτλου, διαφοροῦσα πολλοὺς τῶν φλεγμαινόντων ὄγκων. οὐ μήν τι τὰ φύλλα αὐτῶν ἱκανὰ δρᾶσαι ἐστί. καὶ μέντοι καὶ τῶν φαρμακωδῶν φυτῶν, ὅσα τὰς ῥίζας ὁμοίας τοῖς εἰρημένοις ἔχει, καὶ τούτων ἀσθενέστερα τὰ φύλλα, κυκλαμίνου, καὶ σκίλλης, καὶ ἄρου, καὶ δρακοντίου, καὶ ἄλλων πάνυ πολλῶν. ὥσπερ γὰρ ἐπ' ἄλλων φυτῶν τὸ πλεῖστον τῆς οὐσίας ἔν τε τοῖς καυλοῖς καὶ τοῖς στελέχεσιν, οὕτως ἐστὶ τούτων ἐν τῇ ῥίζῃ, καὶ ταύτην ἡ φύσις αὐτῶν μάλιστα αὐξάνει τε καὶ τρέφει, καὶ τὸ μὴ καλῶς ἐν αὐταῖς κατεργασθὲν, εἴς τε τὰ φύλλα καὶ τοὺς καυλοὺς ἀποκρίνει. τὴν μὲν οὖν ῥίζαν ἔχει ταῦτα, καὶ διὰ τοῦ χειμῶνος μεγάλην, τὸν καυλὸν δὲ φύει κατὰ τὸ ἔαρ, ἡνίκα πρὸς τὸν καρπὸν ἐξορμᾷ. φαίνεται δὲ κἀπὶ τῶν ζώων, ἡ φύσις ἐνίοτε τὸ περίττωμα τῆς ὅλης οὐσίας τοῦ ζώου, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἔλεγεν, εἴς τινων μορίων οὐκ ἀναγκαίων καταχρῆσθαι γέ ἐστιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐλάφων μὲν, εἰς τὰ κέρατα. κατ' ἄλλα δὲ τῶν ζώων, εἰς πλῆθος καὶ μέγεθος ἀκανθῶν, ἢ τριχῶν. ἐπισκοπεῖσθαι τοίνυν ἀσφαλέστερον ἐστὶν, ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς μορίων, αὐτὸ καθ' αὑτὸ γευόμενον μὲν καὶ ὀσμώμενον πρότερον, εἶτα καὶ διὰ τῆς ἐδωδῆς πειρώμενον, ἡ μὲν γὰρ ὄσφρησίς τε καὶ ἡ γεῦσις, ὁποῖόν τινα τὸν χυμόν τε καὶ τὸν ἀτμὸν ἔχει τὸ μόριον τοῦ φυτοῦ διδάσκουσαι, συνενδείκνυνται τούτοις εὐθέως καὶ τὴν ὅλην κρᾶσιν αὐτοῦ. διὰ δὲ τῆς πείρας ἐάν γέ τις αὐτὴν ποιῆται μετὰ τῶν οἰκείων διορισμῶν, ἀκριβῶς ἡ δύναμις εὑρίσκεται. συνενδεικνυμένης αὐτοῖς ἐνίοτε καὶ τῆς συστάσεως τοῦ φυτοῦ, μετὰ καὶ τοῦ κατ' αὐτὸ χυλοῦ. τινὰ μὲν γὰρ ὑγρὸν καὶ ὑδατώδη, τινὰ δὲ παχὺν ἢ γλίσχρον ἔχει τὸν χυμὸν, ὧν καὶ αὐτῶν ἴδια πάλιν γενέσθαι προσήκει. ἔνιοι μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσι δριμεῖς, ἢ ὀξεῖς, ἢ πικροί, ἔνιοι δὲ ἁλυκοί τε καὶ ἁλμυροί, καθάπερ γε τινὲς μὲν αὐτῶν αὐστηροί, τινὲς στρυφνοί, τινὲς δὲ ὑδατώδεις, ἢ γλυκεῖς, οὐκ οὖν χρὴ πεισθέντας τῷ Μνησιθέῳ πιστεύειν, ὡς ὑγιεῖ καθόλου λόγῳ, πειρᾶσθαι δὲ μᾶλλον ἑκάστου τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς μορίων αὐτὸ καθ' ἑαυτό.

Περὶ γογγυλίδων.

Εἴτε γογγυλίδα καλεῖν, εἴτε βουνιάδα βούλοιο τὸ φυτὸν ἐστι, λαχανῶδες μὲν αὐτοῦ, τὸ τῆς γῆς ἐξέχον, ἡ δ' ἐν αὐτῇ περιεχομένη ῥίζα πρὶν μὲν ἑψηθῆναι, σκληρὰ καὶ ἄβρωτος ὑπάρχει, δι' ὕδατος δ' ἑψηθεῖσα θαυμάσαι μὰν εἴ τινος τῶν ὁμογενῶν φυτῶν, ἔλαττον τρέφει. πολυειδῶς δὲ καὶ ταύτην σκευάζουσιν ἄνθρωποι, ἄχρι τοῦ συντιθέναι δι' ἅλμης ἢ ὄξους, ὡς ἔχειν εἰς ὅλον ἐνιαυτὸν χρῆσθαι. χυμὸν δ' ἀναδίδωσιν εἰς τὸ σῶμα παχύτερον τοῦ συμμέτρου, διὸ κἂν καὶ πλεονάσει τις ἐπὶ τῆς ἐδωδῆς αὐτοῦ, καὶ μάλιστα, ἐάν τις ἐνδεῶς ἐν τῇ γαστρὶ πέττῃ

αὐτὴν, ἀθροίσει τὸν καλούμενον ὠμὸν χυμόν, εἰς δ᾽ ὑποχώρησιν δὲ γαστρὸς, οὔτ᾽ ἐναντιοῦσθαι αὐτὴν τις, οὔτε συντελεῖν φαίη, καὶ μάλιστα ὅταν ἑψηθῇ καλῶς. χρήζει γὰρ αὐτὴ πλείονος ἑψήσεως, καὶ γίνεται καλλίστη δὶς ἑψηθεῖσα, καθότι λέλεκται πρόσθεν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης σκευασίας. εἰ δ᾽ ὠμοτέρα ληφθείη, δυσπεπτοτέρα τέ ἐστι, καὶ φυσώδης, καὶ κακοστόμαχος. ἐνίοτε δὲ καὶ δῆξιν ἐργάζεται κατὰ τὴν γαστέρα.

Περὶ ἄρου.

Ἐσθίεται μὲν ἡ ῥίζα καὶ τούτου τοῦ φυτοῦ, παραπλησίως ἐσθιομένη τῇ τῆς γογγυλίδος. ἐν χώραις δέ τισι φύεται δριμυτέρα πως ὡς ἐγγὺς εἶναι τῇ τοῦ δρακοντίου. καὶ χρὴ τὸ πρότερον αὐτῆς ὕδωρ ἀποχέοντα κατὰ τὴν ἕψησιν, εἰς ἕτερον ἐπεμβάλλειν θερμὸν, ὡς ἐπὶ κράμβης τε καὶ φακῆς εἴρηται. κατὰ δὲ Κυρήνην, ἔμπαλιν ἔχει τὸ φυτὸν πρὸς τὴν παρ᾽ ἡμῖν χώραν. ἥκιστα γὰρ ἔχει φαρμακῶδές τε καὶ δριμὺ τὸ ἄρον ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, ὡς καὶ τῶν γογγυλίδων εἶναι χρησιμώτερον. καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἰς Ἰταλίαν κομίζουσι τὴν ῥίζαν, ὡς ἂν καὶ διαμένειν δυναμένην χρόνῳ πλείονι χωρὶς τοῦ σαπῆναί τε καὶ βλαστῆσαι. πρόδηλον δ᾽ ὅτι πρὸς μὲν τροφὴν, ἡ τοιαύτη κρείττων ἐστὶν, εἰ δέ τις ἀναβήττειν ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος βούλοιτό τι τῶν ἀθροιζομένων ἐν αὐτοῖς παχέων, ἢ γλίσχρων ὑγρῶν, ἡ δριμυτέρα καὶ φαρμακωδεστέρα βελτίων. ἐσθίεται δὲ δι᾽ ὕδατος ἑψηθεῖσα, μετὰ νάπυος, ἢ μετ᾽ ὄξους, ἢ σὺν ἐλαίῳ καὶ γάρῳ, καὶ μέντοι καὶ μεθ᾽ ὑποτριμμάτων, ἄλλων τε, καὶ τῶν διὰ τοῦ τυροῦ σκευαζομένων. οὐκ ἄδηλον δ᾽ ὅτι καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς ἀναδιδόμενος εἰς ἧπάρ τε καὶ ὅλον τὸ σῶμα χυμὸς, ἐξ οὗ τρέφεται τὰ ζῶα, παχύτερός πώς ἐστιν, ὡς ἐπὶ τῶν γογγυλίδων εἴρηται, καὶ μάλιστα ὅταν ὦσιν αἱ ῥίζαι, καθάπερ αἱ ἀπὸ τῆς Κυρήνης ἀφάρμακοι. παρ᾽ ἡμῖν γὰρ ἐν Ἀσίᾳ, πολλὰ τῶν ἀρῶν δριμυτέρα ἐστὶ, καὶ ἤδη φαρμακώδη τὴν δύναμιν ἔχει.

Περὶ δρακοντίου.

Καὶ τούτου τὴν ῥίζαν ἑψοῦντες δίς που καὶ τρὶς, ὡς ἀποθέσθαι τὸ φαρμακῶδες, ἐσθίειν ἐνίοτε δίδομεν, ὥσπερ καὶ τὰς τῶν ἀρῶν, ὅταν ἰσχυροτέρας δέηται δυνάμεως τὰ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα περιεχόμενα γλίσχρα καὶ παχέα. κοινὸν δὲ ἐπὶ πάντων ἐδεσμάτων μεμνῆσθαί σε χρὴ, τὰ μὲν δριμέα καὶ πικρὰ, κατὰ τὴν ἐδωδὴν ἐλάττονα τροφὴν διδόναι τῷ σώματι, τὰ δ᾽ ἄποια, καὶ μᾶλλον αὐτῶν τὰ γλυκέα, πολλὴν, ἔτι δὲ μᾶλλον, ἐὰν ἐσφιγμένην ἔχωσι τὴν οὐσίαν, ὡς μήτε ὑγρὰ, μήτε παχέα, μήτε χαῦνα ταῖς συστάσεσιν εἶναι. τούτων οὖν ἀεὶ μεμνημένος, ἔτι δὲ καὶ προσέχων εἰ κατὰ τὰς ἑψήσεις ἢ ὀπτήσεις, ἢ τὰς διὰ τηγάνου σκευασίας ἀποτίθεται τὰς ἰσχυρὰς ποιότητας, ἕκαστα τῶν εἰς πεῖραν ἀγομένων, οὐ δεήσει παρ᾽ ἐμοῦ περὶ πάντων ἀκοῦσαι κατ᾽ εἶδος. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐποίησα, τὰ συνεχῶς ἐσθιόμενα μάλιστα ἐξηγήσομαι.

Περὶ ἀσφοδέλου.

Τῇ τῆς σκίλλης ῥίζῃ, παραπλησία πώς ἐστιν ἡ τοῦ ἀσφοδέλου μέγεθος καὶ σχῆμα καὶ πικρότητα. σκευαζομένη μέντοι καθάπερ οἱ θέρμοι, τὸ πλεῖστον τῆς πικρότητος ἀποτίθεται. καὶ ταύτῃ σκίλλης διαφέρει. δυσέκνιπτος γάρ ἐστιν ἱκανῶς ἡ ἐκείνης ποιότης. Ἡσίοδος μὲν οὖν ἔοικεν, ἐπαινεῖν τὸν ἀσφόδελον ἐν οἷς φησὶν, οὐδ᾽ ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ. ἐγὼ δ᾽ οἶδα διὰ λιμὸν ἀγροίκους τινὰς ἑψήσεσί τε πλείοσι καὶ ἀποβρέξεσιν ἐν ὕδατι γλυκεῖ, μόλις αὐτὴν ἐδώδιμον ἐργασαμένους. ἥ γε μὴν δύναμις καὶ ταύτης τῆς ῥίζης ἐστὶν ἐκφρακτική τε καὶ λεπτυντικὴ, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ δρακοντίου. διὸ καὶ τὸν ἀσπάραγον αὐτοῦ τοῖς ἰκτεριώδεσι δίδοασί τινες ὡς μέγιστον ἴαμα.

Περὶ βολβῶν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τοῦ γένους εἰσὶ καὶ οἱ βολβοὶ, τοῖς προειρημένοις. ἐσθίεται γὰρ αὐτῶν ἡ ῥίζα χωρὶς τῶν φύλλων. ἐν ἔνει δέ ποτε καὶ ὁ ἀσπάραγος. ἔχει δ᾽ ἐν αὐτῷ, πικράν τε καὶ αὐστηρὰν δύναμιν ἐπιφανῆ. διὸ καὶ τὸν στόμαχον ἐκλελυμένον, ἐπεγείρει πως εἰς ὄρεξιν. οὐκ ἐναντιοῦται δὲ, οὐδὲ τοῖς ἀναπτύειν τι δεομένοις ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος, καίτοι τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος παχυτέραν τε καὶ γλισχροτέραν ἔχοιεν. ἀλλ᾽ ἡ πικρότης, ἀντιπράττει τῷ πάχει, τέμνειν τὰ γλίσχρα καὶ παχέα πεφυκυῖα, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ τῶν φαρμάκων εἴρηται. διὸ κἂν δισσῶς ἑψηθῶσι, τροφιμώτεροι μέν εἰσιν. ἐναντιοῦνται δὲ ἤδη τοῖς ἀναπτύεσθαι δεομένοις, ὡς ἂν ἀποτιθέμενοι τὸ πικρὸν ἅπαν. ἐσθίειν δ᾽ αὐτοὺς ἄμεινον τηνικαῦτα δι᾽ ὄξους ἅμα ἐλαίῳ καὶ γάρῳ, καὶ ἡδίους οὕτω γε, καὶ τροφιμώτεροι, καὶ ἀφυσότεροι, καὶ πεφθῆναι ῥᾴους γίγνονται. πλεονάζοντες δὲ κατὰ τὴν ἐδωδὴν αὐτῶν ἔνιοι, προδήλως ᾔσθοντο καὶ σπέρμα πλεῖον ἴσχοντες, καὶ προθυμότεροι γινόμενοι πρὸς ἀφροδίσια. σκευάζουσι δὲ καὶ τούτους οἱ ἄνθρωποι πολυειδῶς. οὐ γὰρ μόνον ἑφθοὺς, ὡς ἔφην, δι᾽ ὕδατος, ἀλλὰ καὶ λοπάδας ἐξ αὐτῶν ποικίλως ἠρτυμένας συντιθέασιν, ἐκ ταγήνου τε τινὲς ἄλλοι προσφέρονται, πολλοὶ δ᾽ ὀπτῶντες ἐπ᾽ ἐσχάρας. ἀλλ᾽ οὗτοι γε τὴν πολλὴν ἕψησιν οὐκ ἀναμένουσιν, ἀρκοῦνται δὲ πάνυ βραχείᾳ. τινὲς δὲ οὐδ᾽ ὅλως προσεψοῦσι, χαίροντες αὐτῶν τῷ πικρῷ τε καὶ αὐστηρῷ δριμυττομένῳ. προσφέρειν γὰρ αὐτοὺς μᾶλλον ἐπὶ τὴν ἐδωδὴν, ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὡς προσφέροντι χρήσαιντο, μέχρι δυοῖν, ἢ καὶ τριῶν προσελθόντες, εἴη ἄν τι πλέον αὐτοῖς. εἰ δὲ πλεονάσαιεν ἐπὶ τῶν οὕτω σκευασθέντων, καὶ μάλιστα ὅταν, ὡς εἰώθασιν, ὠμοτέρους αὐτοὺς λαβόντες, αὐτοὶ πάλιν ἀπεπτήσουσι. καί τινές γε καὶ φῦσαι καὶ στρόφον, ἐπιφέρουσι μὴ πεφθέντες καλῶς. ἐκ μὲν δὴ τῶν οὕτως ἐσθιομένων, οὐκ εὔχυμος ἡ τροφὴ γίνεται. τῶν δ᾽ ἐπὶ πλεῖστον ἑψηθέντων, ἢ καὶ δὶς, ὡς εἴρηται, παχύτερος μὲν ὁ χυμὸς, ἀμείνων δὲ τἆλλα, καὶ τροφιμώτερος γίνεται.

Περὶ σταφυλίνου καὶ δαύκου καὶ καρέους.

Αἱ ῥίζαι καὶ τούτων ἐσθίονται. τροφὴν δ᾽ ἥττονα γογγυλίδων ἔχουσι, καθάπερ γε καὶ τῶν Κυρηναίων ἀρῶν. θερμαίνουσι δὲ σαφῶς, καί τι καὶ ἀρωματίζον ἐμφαίνουσι. τὸ μὲν οὖν δύσπεπτον αὐταῖς ὁμοίως ὑπάρχει, ταῖς ἄλλαις ῥίζαις. οὐρητικαὶ δ᾽ εἰσὶ, καὶ εἰ πλεονάζοι τις αὐτῶν ἐν τῇ χρήσει, κακόχυμαι μετρίως. εὐχυμώτερός γε μήν ἐστιν, ὁ κάρεος τοῦ σταφυλίνου. τινὲς δὲ τὸν ἄγριον σταφυλῖνον, ὀνομάζουσι δαῦκον, οὐρητικώτερον μὲν ὄντα, φαρμακωδέστερον δ᾽ ἤδη, καὶ πολλῆς ἑψήσεως δεόμενον, εἰ μέλλοι τις ἐσθίειν αὐτόν.

Περὶ ὕδνων.

Ἐν ῥίζαις ἢ βολβοῖς ἀριθμεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ταῦτα, μηδεμίαν ἔχοντα σαφῆ ποιότητα. χρῶνται τοιγαροῦν

αὐτοῖς

αὐτοῖς οἱ χρώμενοι, πρὸς ὑποδοχὴν ἀρτυμάτων, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα καλοῦσιν ἄποια καὶ ἀβλαβῆ καὶ ὑδατώδη κατὰ τὴν γεῦσιν. ἔστι δ᾽ ἁπάντων αὐτῶν κοινὸν, ὡς μηδὲ τὴν ἀναδιδομένην εἰς τὸ σῶμα τροφὴν, ἐξαίρετόν τινα δύναμιν ἔχειν, ἀλλ᾽ ὑπόψυχρον μὲν εἶναι, τῷ πάχει δ᾽ ὁποῖον ἄν τι καὶ αὐτὸ τὸ ἐδεσμάτιον ᾖ, παχύτερον μὲν τὸ ἐξ ὕδνων, ὑγρότερον δὲ καὶ λεπτότερον ἐκ κολοκύνθης, ἐπί τε τῶν ἄλλων ἀνάλογον.

Περὶ μυκήτων.

Κ αἱ μυκήτων οἱ βωλῖται καλῶς ἑψηθέντες ἐν ὕδατι πλησίον ἥκουσι τῶν ἀποίων ἐδεσμάτων. οὐ μὴν οὕτω γε μόνοις αὐτοῖς ἄνθρωποι χρῶνται. σκευάζουσι δὲ καὶ ἀρτύουσι πολυειδῶς, ὥσπερ καὶ τἄλλα ὅσα μηδεμίαν ἐξαίρετον ἔχει ποιότητα. φλεγματώδης δ᾽ ἐστὶν ἡ ἐξ αὐτῶν τροφὴ, καὶ δῆλον ὅτι καὶ ψυχρὰ, κἂν πλεονάζῃ τις ἐν αὐτοῖς, κακόχυμος. ἀβλαβέστατοι μὲν οὖν τῶν ἄλλων μυκήτων εἰσὶν οὗτοι. δεύτεροι δὲ μετ᾽ αὐτῶν οἱ ἀμανῖται. τῶν δ᾽ ἄλλων, ἀσφαλέστερον ἐστὶ μηδ᾽ ὅλως ἅπτεσθαι. πολλοὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον. ἐγὼ δ᾽ οἶδά τινα καὶ τῶν βωλιτῶν αὐτῶν, ἅπερ ἀβλαβέστατοι δοκοῦσιν εἶναι, πλείστους οὐ καλῶς ἑφθοὺς φαγόντα, θλιβέντα τὸ στόμα τῆς κοιλίας, καὶ βαρυνθέντα, καὶ στενοχωρηθέντα, καὶ δυσπνοήσαντα, καὶ λειποψυχήσαντα, καὶ ψυχρὸν ἱδρώσαντα, καὶ μόλις σωθέντα διὰ τῆς τῶν τεμνόντων τοὺς παχεῖς χυμοὺς προσφορᾶς, ὁποῖόν ἐστιν ὀξύμελι καθ᾽ ἑαυτό τε καὶ μετὰ ὑσσώπου καὶ ὀριγάνου μετρίως ἑψηθέντων ἐν αὐτῷ. καὶ γὰρ ἔκ τινος ἐκεῖνος ἔλαβε καὶ τοῦτο, καὶ νίτρου τὸν ἀφρὸν ἐπιπασθέντα αὐτοῖς, ἐφ᾽ οἷς ἤμεσε τοὺς ἐδηδεσμένους μυκήτας, ἤδη πως εἰς φλεγματώδη χυμὸν ἱκανῶς ψυχρὸν καὶ παχὺν ὑπηλλαγμένους.

Περὶ ῥαφανίδος.

Ω μὴν μὲν ἐσθίουσιν αὐτὴν μόνην τοὐπίπαν οἱ κατὰ τὰς πόλεις ἄνθρωποι, πρῶτον οὖν ἁπάντων μετὰ γάρου, γαστρὸς ὑπαγωγῆς ἕνεκα, ὀλίγοι δὲ καὶ ὄξους ἐπιχέουσιν. οἱ δ᾽ ἄγροικοι καὶ μετ᾽ ἄρτου πολλάκις προσφέρονται παραπλησίως τοῖς ἄλλοις αὐτοφυέσιν ὄψοις, ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ ὀρίγανος ἡ χλωρὰ, καὶ κάρδαμον, καὶ θύμα καὶ θύμβρα, καὶ γλήχων, καὶ ἕρπυλος, ἡδύοσμός τε καὶ καλαμίνθη, καὶ πύρεθρον, καὶ σύζωμον. ἅπαντα γὰρ ταῦτα τῶν ἐδωδίμων ἐστὶν ὄψα χλωρὰ, μετὰ τῶν τροφῶν ἐσθιόμενα, τῶν ποωδῶν φυτῶν ὄντα. τῆς ῥαφανίδος καὶ τὸν καυλὸν ἐσθίουσι, καὶ τὰ φύλλα κατ᾽ ἀνάγκην μᾶλλον, ἢ ἑκόντες. ἡ μέντοι ῥίζα τῶν συνεχῶς ἐσθιομένων ἐστὶν, ὡς ὄψον μᾶλλον ἢ τροφὴ, τῆς λεπτυντικῆς δυνάμεως οὖσα καὶ αὐτὴ δηλονότι, μετὰ τοῦ θερμαίνειν σαφῶς. ἐπικρατεῖ γὰρ ἡ δριμεῖα ποιότης ἐν αὐτῇ. κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἔσωθεν καυλόν τιν᾽ ἀνίησιν, εἰς ὕψος ἀνερχόμενον, ὥσπερ τἄλλα τὰ μέλλοντα καυλοφορήσειν, ὅν τινα καυλὸν ἕψοντες, ἐσθίουσι δι᾽ ἐλαίου τε καὶ γάρου, καὶ ὄξους, ὥσπερ καὶ τὸν τῆς γογγυλίδος, καὶ τὸν τοῦ νάπυος, καὶ τὸν τῆς θριδακίνης, καὶ τρέφει μὲν δηλονότι μᾶλλον ὁ καυλὸς οὗτος τῆς ὠμῆς ῥαφανίδος, ὡς ἂν ἀποτιθέμενος ἐν τῷ ὕδατι τὴν δριμύτητα, βραχυτάτην δ᾽ ὅμως καὶ αὐτὸς ἔχει τροφήν. ἔνιοι δὲ οὐ μόνον τὸν καυλὸν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἕψοντες ἐσθίουσι τὰς ῥαφανίδας, ὁμοίως ταῖς γογγυλίσι. θαυμάσαι δ᾽ ἐστὶ καὶ τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐκείνους, ὅσοι μετὰ δεῖπνον ὠμὰς ἐσθίουσιν αὐτὰς εὐπεψίας ἕνεκεν. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἱκανὴν ἐσχηκέναι φασὶ τούτου πεῖραν, οἱ μιμησάμενοι δὲ αὐτοὺς, πάντες ἐβλάβησαν,

Περὶ κρομμύων καὶ σκορόδων καὶ πράσων καὶ ἀμπελοπράσων.

Κ αἱ τούτων φυτῶν τὰς μὲν ῥίζας ἐσθίουσιν οἱ ἄνθρωποι πλειστάκις, ὀλιγάκις δὲ τὸν καυλὸν, καὶ τὰ φύλλα δριμεῖαν ἱκανῶς ἔχοντα δύναμιν ἀνάλογον αὐταῖς, θερμαίνει τε τὸ σῶμα καὶ λεπτύνει τοὺς ἐν αὐτῷ παχεῖς χυμοὺς, καὶ τέμνει τοὺς γλίσχρους. ἑψηθέντα μέντοι δὶς, ἢ καὶ τρὶς, ἀποτίθεται μὲν τὴν δριμύτητα, λεπτύνει δ᾽ ὅμως ἔτι, καὶ τροφὴν βραχυτάτην δίδωσι τῷ σώματι. τέως δὲ οὐδ᾽ ὅλως ἐδίδου, πρὶν ἑψηθῆναι. τό γε μὴν σκόροδον οὐ μόνον ὡς ὄψον, ἀλλὰ καὶ ὡς φάρμακον ὑγιεινὸν ἐσθίουσιν, ἐκφρακτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς ὑπάρχον δυνάμεως. ἑψηθὲν δ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον, ὡς ἀποθέσθαι τὴν δριμύτητα, τῇ μὲν δυνάμει καταδεέστερον, τὴν κακοχυμίαν δὲ οὐκ ἔτι διασώζει, καθάπερ οὐδ᾽ ὅταν ἑψήσῃ δὶς τὰ πράσα καὶ τὰ κρόμμυα. τὰ δ᾽ ἀμπελόπρασα διαφέρει τῶν πράσων τοσοῦτον, ὅσον καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς ὁμογενέσι τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων. ἀποτίθενται δ᾽ εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος ὅλον ἔνιοι, καθάπερ καὶ τὰ κρόμμυα μετ᾽ ὄξους συντιθέντες, οὕτως καὶ τὰ ἀμπελόπρασα, καὶ γίνεται πρός τε τὴν ἐδωδὴν ἀμείνω, καὶ ἧττον κακόχυμα. φείδεσθαι δὲ τῆς συνεχοῦς ἐδωδῆς ἁπάντων τῶν δριμέων, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ὁ προσφερόμενος αὐτῶν χολωδέστερος ᾖ φύσει. μόνοις γὰρ τοῖς ἤτοι τὸν φλεγματώδη χυμὸν, ἢ τὸν ὠμὸν, καὶ παχὺν καὶ γλίσχρον ἠθροικόσιν, ἐπιτήδεια τὰ τοιαῦτα τῶν ἐδεσμάτων ἐστίν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΝ. γ΄.

Υ πόλοιπον δ᾽ ἂν εἴη περὶ τῆς τῶν ἀπὸ τῶν ζώων τροφῆς διελθεῖν, οὐκ ὀλίγας ἐχούσης διαφορὰς δυνάμεων κατά τε τὰ μόρια, καὶ κατά τινα τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων, ἢ γεννωμένων, ὧν ἐστὶ καὶ τὰ ᾠὰ, καὶ τὸ γάλα, τυρός τε καὶ τὸ βούτυρον, καὶ τὸ αἷμα.

Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν πεζῶν ζώων τροφῆς.

Ο ὐ τὴν αὐτὴν ἅπαντα δύναμιν ἔχει τὰ μόρια τῶν ζώων, ἀλλ᾽ αἱ μὲν σάρκες, ὅταν καλῶς πεφθῶσιν, αἵματος εἰσὶν ἀρίστου γεννητικαὶ, καὶ μάλιστα αἱ τῶν εὐχύμων ζώων, ὁποῖόν ἐστι τὸ γένος τῶν ὑῶν. φλεγματικώτερα γὰρ τὰ νευρώδη μόρια, πάντων μὲν οὖν ἐδεσμάτων, ἡ σὰρξ τῶν ὑῶν ἐστι τροφιμωτάτη, καὶ τούτου πεῖραν ἐναργεστάτην οἱ ἀθλοῦντες ἔχουσιν. ἐπὶ γὰρ τοῖς ἴσοις γυμνασίοις, ἑτέρας τροφῆς ἴσον ὄγκον ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ προσενεγκάμενοι, κατὰ τὴν ὑστεραίαν εὐθέως ἀσθενέστεροι γίνονται. πλείοσι δ᾽ ἐφεξῆς ἡμέραις τοῦτο πράξαντες, οὐκ ἀσθενέ-

στεροι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀτροφώτεροι σαφῶς φαίνονται. τὴν δ' αὐτὴν τοῦ λόγου βάσανον ἔνεστι καὶ ἐπὶ τῶν ἐν
παλαίστρᾳ διαπονουμένων παίδων ποιήσασθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἥντινοῦν ἐνέργειαν ἰσχυρὰν σφοδρὰν ἐνερ-
γούντων, ὁποία καὶ ἡ τῶν σκαπτόντων ἐστί. τὰ δὲ βόεια κρέα τροφὴν μὲν καὶ αὐτὰ δίδωσιν οὐκ ὀλίγην, οὔτ' εὐδια-
φόρητον, αἷμα μέντοι παχύτερον, ἢ προσήκει γεννᾷ. εἰ δὲ καὶ φύσει τις εἴη μελαγχολικώτερος τὴν κρᾶσιν,
ἁλώσεται τινὶ παθήματι τῶν μελαγχολικῶν, ἐν τῇ τούτων ἐδωδῇ πλεονάσας. τοιαῦτα δ' ἐστὶ πάθη, καρκῖνες,
ἐλέφας, ψώρα, λέπρα, πυρετὸς τεταρταῖος. ἥ τ' ἰδίως ὀνομαζομένη μελαγχολία, καὶ σπλὴν δὲ ἐνίοις εἰς ὄγκον
ἤρθη διὰ τοιοῦτον χυμὸν, ᾧ καχεξία τε καὶ ὕδεροι πολλάκις ἠκολούθησαν. ὅσον δ' ἐν τῷ πάχει τῆς ὅλης οὐσίας
ἑαυτῶν, τὰ βόεια κρέα τῶν ὑῶν πλεονεκτεῖ, τοσούτῳ τῇ γλισχρότητι, τὰ ὕεια τῶν βοείων. εἰς πέψιν δὲ πολὺ
βελτίω τὰ τῶν ὑῶν ἐστι, τοῖς μὲν ἀκμάζουσι καὶ ἰσχυροῖς, καὶ διαπονουμένοις τὰ τῶν ἀκμαζόντων, τοῖς δ' ἄλλοις
10 τὰ τῶν ἔτ' αὐξανομένων. ὥσπερ δὲ ἐν τοῖς ὑσὶν, οἱ κατὰ τὴν ἀκμαστικὴν ἡλικίαν ἐπιτήδειοι τοῖς εὐεκτικοῖς
νεανίσκοις εἰσὶν, οὕτω τῶν βοείων οἱ πρὸ τῆς ἀκμῆς. ξηρότερον γὰρ πολλῷ τὴν κρᾶσιν βοῦς, ὑὸς, ὥσπερ γε καὶ ἀκμά-
ζων ἀνὴρ, παιδὸς, εἰκότως οὖν ὅσα μὲν φύσει ζῶα ξηροτέραν ἔχει τὴν κρᾶσιν, ὑπὸ τῆς νεότητος, εἰς συμμε-
τρίαν αὐτὴν ὠφελεῖται. τῶν δ' ὑγροτέρων ἡ φύσις ὑπὸ τῆς ἀκμαστικῆς ἡλικίας προσλαμβάνει τὸ λεῖπον εἰς
τὴν προσήκουσαν εὐκρασίαν. οὐ μόνον οὖν οἱ μόσχοι τῶν τελείων βοῶν, ἀμείνους εἰς πέψιν ἔχουσι τὰς σάρκας, ἀλλὰ
καὶ ἔριφοι τῶν αἰγῶν. ἧττον μὲν γὰρ βοὸς ἡ αἲξ ξηρὰ τὴν κρᾶσιν ἐστὶν, ἀλλ' ἀνθρώπῳ καὶ ὑὶ παραβαλλομένη,
πολὺ διαφέρει τῆς ὑὸς σαρκὸς, πρὸς τὴν ἀνθρώπου ὁμοιότητα. καταμαθεῖν δ' ἔνεστι κἀκ τοῦ τινὰς ἐδηδοκότας
ἀνθρώπων κρεῶν ὡς χοιρείων, οὐδὲ μίαν ὑπόνοιαν ἐσχηκέναι. κατά δε τὴν γεῦσιν αὐτῶν, καὶ τὴν ὀσμὴν, ἐφωράθη
γὰρ ἤδη τοῦτο γεγονὸς, ὑπὸ πονηρῶν πανδοχέων καὶ ἄλλων τινῶν. εἰκότως οὖν οἱ χοῖροι περιττωματικωτέραν
ἡμῖν εἰς τοσοῦτον παρέχουσι τὴν τροφὴν, εἰς ὅσον τῶν μεγάλων ὑῶν εἰσιν ὑγρότεροι. εἰκότως δὲ καὶ ἧττον τρέφουσιν.
20 ἡ γὰρ ὑγροτέρα τροφὴ, καὶ ἀναδίδοται καὶ διαφορεῖται θᾶττον. ὑγροτάτην δὲ ἔχουσι καὶ φλεγματώδη σάρκα
καὶ οἱ ἄρνες. ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν προβάτων σὰρξ, καὶ περιττωματικωτέρα τέ ἐστι καὶ κακοχυμοτέρα. κακόχυμος δὲ
καὶ ἡ τῶν αἰγῶν μετὰ δριμύτητος. ἡ δὲ τῶν τράγων χειρίστη καὶ πρὸς εὐχυμίαν καὶ πρὸς πέψιν, ἐφεξῆς δὲ τῶν κριῶν,
εἶθ' ἡ τῶν ταύρων. ἐν ἅπασι δὲ τούτοις, τὰ τῶν εὐνουχισθέντων ἀμείνω. τὰ δὲ πρεσβυτικὰ χείριστα πρὸς πέψιν, καὶ
πρὸς εὐχυμίαν καὶ πρὸς θρέψιν. ὥσπερ καὶ τῶν ὑῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ὑγρῶν ὄντων τὴν κρᾶσιν οἱ γηράσαντες, ἔνια δὲ
καὶ ξηρὰν καὶ δύσπεπτον ἔχουσι τὴν σάρκα. καὶ ἡ τῶν λαγωῶν δὲ σὰρξ αἵματος μέν ἐστι παχυτέρου γεννητικὴ,
βέλτιον δὲ εἰς εὐχυμίαν ἢ κατὰ βοῦς καὶ πρόβατα. κακόχυμος δὲ τούτων οὐχ ἧττον ἐστὶ, καὶ ἡ τῶν ἐλάφων,
καὶ δύσπεπτος. ἡ δὲ τῶν ἀγρίων ὄνων, ὅσοι γ' εὐεκτοι καὶ νέοι. πλησίον ἥκει τοῖς δε. καίτοι καὶ τῶν ἡμέρων ὄνων
γηρασάντων, ἔνιοι τὰ κρέα προσφέρονται, κακοχυμώτατα, καὶ δυσπεπτότατα, καὶ κακοστόμαχα, καὶ προσέτι
καὶ ἀηδῆ κατ' ἐδωδὴν ὄντα, καθάπερ καὶ τὰ τῶν ἵππων τε καὶ καμήλων, ὧν καὶ αὐτῶν ἐσθίουσιν οἱ ὀνώδεις τε
30 καὶ καμηλώδεις ἄνθρωποι τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. καὶ τῶν ἄρκτων δ' ἔνιοι προσφέρονται, καὶ τὰ τούτων ἔτι
χείρω, λεόντων τε καὶ παρδάλεων, ἤτοι γ' ἅπαξ ἑψῶντες, ἢ δὶς, εἴρηται δὲ ἔμπροσθεν ὁποῖόν τι τὸ δὶς ἑψεῖν ἐστί,
περὶ δὲ τῶν κυνῶν τί δεῖ καὶ λέγειν, ὡς τοὺς νέους τε καὶ λιπαροὺς αὐτῶν, καὶ μάλισθ' ὅταν εὐνουχισθῶσι, κατ'
ἔνια τῶν ἐθνῶν ἐσθίουσι πάμπολλα. καὶ πρὸς τούτοις, τά τε τῶν πανθήρων οὐκ ὀλίγοι, καθάπερ γε καὶ τὰ τῶν
ὄνων, ὅταν εὐεκτοῦντες τύχωσιν, ὥσπερ οἱ ἄγριοι. ταῦτα μὲν οὐ μόνον ἐσθίουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινοῦσιν ἔνιοι τῶν
ἰατρῶν. τὰ δὲ τῶν ἀλωπέκων ἐν φθινοπώρῳ, καὶ οἱ παρ' ἡμῖν κυνηγέται προσφέρονται, πιαίνονται γὰρ ὑπὸ
τῶν σταφυλῶν. καὶ τῶν ἄλλων δὲ ζώων, ὅσα τὰς οἰκείας ἀφθόνως τροφὰς ἔχουσι, ταῦτα πολὺ βελτίω σφῶν αὐ-
τῶν εἰς ἐδωδὴν γίνονται, καθάπερ γε καὶ χείρω, τἀναντία. καὶ ὅσα γε τὰς ἐκ τῆς γῆς ἀνιούσας πόας, ἢ τῶν δέν-
δρων ἀκρέμονας, ἢ βλαστὰς ἐσθίει, καθ' ὃν ἂν καιρὸν εὐπορεῖ δαψιλῶς, τούτων εὐεκτικώτερα γίνεται καὶ πιαίνε-
ται. καὶ πρὸς τροφὴν ἡμῖν, ἐπιτηδειότερα πάντα καθίσταται. καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν τὴν βαθεῖαν πόαν νέμεσθαι
40 δεόμενα, λεπτὰ καὶ κακόχυμα γίνεται, κατά τε τὸν χειμῶνα, καὶ τὰ πρῶτα καὶ μέσα τοῦ ἦρος, ὥσπερ οἱ βόες,
εὐχυμότεροι τε καὶ παχύτεροι σαφῶς γινόμενοι τοῦ χρόνου προϊόντος, ὅταν αὐξάνηται καὶ παχύνηται, καὶ εἰς
εὐάρτησιν ἡ πόα προέρχηται. τὰ δ' ὑπὸ τῆς μικρᾶς τρέφεσθαι δυνάμενα, βελτίω κατά τε τὰ πρῶτα καὶ
τὰ μέσα τοῦ ἦρος ἐστὶν, ὥσπερ τὰ πρόβατα. κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους, αἱ αἶγες, ἡνίκα βλα-
σταὶ πλεῖσται θάμνων εἰσὶν, ἃς ἔθος αὐταῖς ἐσθίειν. ὅταν οὖν ἀκούσῃς μου παραβάλλοντος ἀλλήλοις εἴδη ζώων,
ἐξέταζε καὶ κρῖνε καὶ βασάνιζε, καὶ τῇ πείρᾳ τὸν λόγον, οὐ τὸ καλῶς τεθραμμένον τε καὶ πῖον ἰσχνῷ καὶ ἀτρόφῳ
παραβάλλων, οὐδὲ τὸ νέον τῷ γεγηρακότι, μοχθηρὰ γὰρ ἥδε καὶ ἄδικος ἡ κρίσις, ἀλλὰ τὸ καθ' ἕκαστον εἶδος καὶ γέ-
νος, ἢ ὅπως ἂν θέλοις ὀνομάζειν, ἄριστα διακείμενον, ἑτέρῳ τοιούτῳ. οὔκουν ἔτι δεήσομαι λόγων μακρῶν, εἰς τὸ
τὰ καθ' ἕκαστον ἔθνος ἐπιχώρια τῶν ζώων ἅπαντα διέρχεσθαι, καθάπερ ἐν Ἰβηρίᾳ τὸ τοῖς λαγωοῖς ὅμοιον ζῶ-
διον, ὃ καλοῦσι κουνικλοὺς. ἐν Λευκανίᾳ δὲ τῆς Ἰταλίας, τὸ μεταξύ πως ἄρκτου τε καὶ συὸς, ὥσπερ γε
50 καὶ τὸ τῶν ἀρουραίων μυῶν καὶ μυοξῶν, καὶ τῶν καλουμένων ἐλειῶν ἐν μέσῳ, κατά τε τὴν αὐτὴν χώραν τῆς Ἰτα-
λίας, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς τόποις ἐσθιόμενον. ὅσα γὰρ εὔτροφα τῶν τοιούτων ζώων ἐστὶ καὶ σαφῶς πίονα, ταῦτα
τῇ πείρᾳ βασάνιζε, τοὺς τρόπους τῆς σκευασίας αὐτῶν, οὓς ἐξ ἐμπειρίας ἔμαθεν ἕκαστος τῶν ἐπιχωρίων, ἀκούων
τε καὶ μανθάνων παρ' ἐκείνων. ὁποία δ' ἐστὶν ἡ δύναμις αὐτῶν ἑκάστου, ἤδη σοι πάρεστι καὶ παρ' ἐμοῦ μανθάνειν,
ὅσα μὲν γὰρ ὀπτῶντες, ἢ τηγανίζοντες ἐσθίουσι, ξηροτέραν τροφὴν διδόασι τῷ σώματι, ὅσα δὲ ἐν ὕδατι
προαφεψοῦσιν, ὑγροτέραν. ὅσα δ' ἐν ταῖς λοπάσιν ἀρτύοντες, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ἐστὶ, καὶ τούτων δ' αὐ-
τῶν, οὐ σμικρὰ διαφορὰ γίνεται παρὰ τὸν τρόπον τῆς ἀρτύσεως. ὅσα μὲν γὰρ δαψιλῶς οἴνου ἔχει καὶ γάρου,
ξηρότερα τῶν μὴ ἐχόντων ἐστὶ, τὰ δὲ τούτων μὲν ἐνδεέστερα, ἤτοι δὲ σίραιον ἔχοντα πλέον, ὅ τινες ἕψημα κα-
λοῦσιν, ἢ κατὰ τὸ ὀνομαζόμενον ἁπλοῦν, καὶ λιτὸν, καὶ λεύκιζον ὠμὸν ἥψηται, πολλῷ τῶν προει-
ρημένων ἐστὶν

ἑψημένων ἐστὶν ὑγρότερα· τὰ δὲ ἐξ ὕδατος μόνου, καὶ τούτων ἐστὶν ἔθ' ὑγρότερα. μεγίστη δὲ ἐν τῇ σκευασίᾳ διαφορὰ γίνεται, καὶ κατὰ τὴν τῶν ἐπεμβαλλομένων αὐτοῖς δύναμιν, ἁπάντων μὲν ξηραινόντων, ἀλλ' ἤτοι μᾶλλον ἢ ἧττον. ἔστι δὲ ταῦτα, σπέρματα μὲν ἀνήθου, καὶ σελίνου, καὶ κάρου, καὶ λυβυστικοῦ, καὶ κυμίνου, καί τινα τοιαῦθ' ἕτερα, τῶν φυτῶν δ' αὐτῶν, πράσα, καὶ κρόμμυα, καὶ ἄνηθα, καὶ θύμα, καὶ θύμβρα, καὶ γλήχων, καὶ ἡ εὐώδης μίνθη, καὶ ὀρίγανος, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, τῆς ὀψαρτυτικῆς ὄντα πραγματείας, ἣν νῦν οὐ πρόκειται διέρχεσθαι. τὴν παραβολὴν δὲ τῆς διαφορᾶς τῶν ζώων, ὥσπερ ἔμπροσθεν ἔφαμεν χρῆναι ποιεῖσθαι, τῶν ἄριστα ταῖς ἕξεσιν ἐχόντων, οὕτω καὶ νῦν τῶν ἐσκευασμένων κάλλιστα γινέσθω. ταῦτα μὲν οὖν αὐτάρκη σοι περὶ τῆς τῶν πεζῶν ζώων σαρκὸς ἀκηκοέναι. περὶ δὲ τῶν ἄλλων μορίων ὡς ἔχει τῆς δυνάμεως, ἐφεξῆς ἀκούσῃ μετὰ τὸν περὶ τῶν κοχλιῶν λόγον.

Περὶ κοχλιῶν.

Ὅτι μὲν οὖν οὔτε ἐν τοῖς πτηνοῖς, οὔτε ἐν τοῖς ἐνύδροις, ἀριθμεῖσθαι δεῖ τοῦτο τὸ ζῶον, ἄντικρυς δῆλον. εἰ δὲ μηδ' ἐν τοῖς πεζοῖς αὐτοῦ μνημονεύσομεν, οὐδ' ὅλως ἐροῦμέν τι περὶ τῆς ἐκ κοχλιῶν τροφῆς, οὐ μὴν οὐδὲ παραλιπεῖν εὔλογον, ὥσπερ τοὺς ἐκ τῶν ξύλων σκώληκας, ἐχίδνας τε καὶ τοὺς ἄλλους ὄφεις, ὅσα τε κατ' Αἴγυπτον, καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ἐθνῶν ἐσθίουσιν. οὔτε γὰρ ἐκείνων τις ἀναγνώσεται ταῦτα, καὶ ἡμεῖς οὐκ ἄν ποτε φάγοιμεν τῶν ἐκείνοις ἐδωδίμων. κοχλίας δὲ ὁσημέραι πάντες Ἕλληνες ἐσθίουσιν, ἔχοντας μὲν σκληρὰν τὴν σάρκα, καὶ διὰ τοῦτο δύσπεπτον, εἰ δὲ πεφθείη, τροφιμωτάτην. ὑπάρχει δ' αὐτοῖς, ὥσπερ τοῖς ὀστρακοδέρμοις, χυλὸς ὑπακτικὸς γαστρὸς, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς ἀρτύοντες αὐτοὺς δι' ἐλαίου, καὶ γάρου, καὶ οἴνου, τῷ γινομένῳ ζωμῷ χρῶνται πρὸς διαχώρησιν τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν. εἰ δὲ θελήσεις ὡς τροφίμῳ μόνῳ ἐδέσματι χρήσασθαι τῇ σαρκὶ τῶν ζώων τούτων, προαφεψήσας ἐν ὕδατι, μεταθήσεις εἰς ἕτερον ὕδωρ, εἶτα ἐν ἐκείνῳ πάλιν ἑψήσας, οὕτως ἀρτύσεις τε καὶ τὸ τρίτον ἑψήσεις, ἄχρι τοῦ κατάκερων ἀκριβῶς γενέσθαι τὴν σάρκα. σκευασθεῖσα γὰρ οὕτως, ἐφέξει μὲν τὴν γαστέρα, τροφὴν δὲ ἱκανὴν, παρέξει τῷ σώματι.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς πεζοῖς ζώοις ἀκρέων μορίων.

Ἀκρέα μόρια τῶν πεζῶν ζώων, ἐσθίουσιν οἱ ἄνθρωποι, πόδας, καὶ ῥύγχη, καὶ ὦτα. καὶ τοὐπίπαν δὲ δι' ὕδατος ἑψήσαντες αὐτὰ, προσφέρονται μετ' ὄξους καὶ γάρου, ποτὲ δὲ καὶ νάπυος, ἔνιοι δὲ καὶ δι' ἐλαίου καὶ γάρου, προεπιχέοντες οἶνον, εἰσὶ δὲ οἳ καὶ μετὰ λαχάνων, ἤτοι γε ἐξ ὕδατος ἑψημένων, ἢ κατὰ τὰς λοπάδας ἠρτυμένων. οἱ δὲ πόδες ἐπιτηδειότατοι τῶν χοίρων εἰσὶν, ἐπεμβληθέντες ἑψημένῃ πτισάνῃ, κἀκείνην ἐργάσασθαι κρείττονα, καὶ αὐτοὶ μαλακώτεροι γενέσθαι, καὶ διὰ τοῦτο βελτίους εἴς τε τὴν ἐν τῷ σώματι, καὶ τῇ γαστρὶ κατεργασίαν. διαφορὰ μὲν οὖν ἐστιν οὐκ ὀλίγη, καὶ παρὰ τὸν τρόπον τῆς σκευασίας, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀκρέοις μέρεσι τῶν ζώων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἣν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ὀψαρτυτικοῖς εὕροιμεν. ὅσον δ' ἐπ' αὐτοῖς τοῖς μορίοις αἱ καθ' ὅλου διαφοραὶ κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν δηλοῦνται μόναι, παραβαλλομένων αὐτῶν ἀλλήλοις, ὡς εἰ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσκεύαστο, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. δικαία γὰρ ἡ τοιαύτη παραβολή. τὰ τοίνυν ἀκρέα μόρια τοῦ σώματος, ἥκιστα μὲν ἔχει πιμελὴν, ἥκιστα δὲ καὶ τὴν σαρκώδη φύσιν. ἐπικρατεῖ δ' ἐν αὐτοῖς, τό, τε νευρῶδες, καὶ τὸ δερματῶδες, οὐ τοῦ τοιούτου νεύρου καὶ δέρματος, ὁποῖον τὸ καθ' ὅλον σῶμα. γεγύμνασται γὰρ ἐν τοῖς ἀκρέοις μᾶλλον· ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦτο καὶ γλισχρότερα. καὶ γὰρ καὶ νεῦρον καὶ δέρμα πᾶν ἑψόμενον, εἰς τοιαύτην ἀφικνεῖται φύσιν. εἰκότως οὖν ἐλάττονα μὲν τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι, ῥᾷον δὲ ὑπέρχεται κατὰ τὴν γαστέρα, διὰ τὴν γλισχρότητα. βελτίους δὲ οἱ πόδες τῶν ὑῶν εἰσὶ τοῦ ῥύγχους, ὥσπερ καὶ τοῦτο τῶν ὤτων. ἐκεῖνα γὰρ ἐκ μόνου σύγκειται χόνδρου καὶ δέρματος. ἔστι δὲ ὁ χόνδρος ἐν μὲν τοῖς τελείοις ζώοις, ἄπεπτος παντάπασιν. ἐν δ' ἔτι αὐξανομένοις, ὅταν καλῶς ἐν τῷ στόματι λεανθεὶς πεπτόμενός τε, καὶ τροφὴν ὀλίγην δίδωσι τῷ σώματι. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων ἄκουε τοῦ νῦν εἰρημένου ἡμῖν λόγου. καθ' ὅσον γὰρ αὐτῶν αἱ σάρκες εἰς ἀρετὴν ἀπολείπονται τροφῆς τῶν ὑῶν, κατὰ τοσοῦτον καὶ τῶν ἀκρέων ἐν αὐτοῖς μορίων ἐστὶ χείρω τὰ κατ' ἐκεῖνα τὰ ζῶα. εὔδηλον δ' ὅτι νευρώδη μόρια τὰ κατὰ τοὺς πόδας ὀνομάζω, καθ' ὁμοιότητα τὴν πρὸς τὸ κυρίως καλούμενον νεῦρον, ὃ τὴν γένεσιν ἐξ ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου λαμβάνει. τὰ δ' ἐν τοῖς ἀκρέοις νευρώδη σώματα, καθ' ὁμοιότητα μὲν οὕτως ὀνομάζεται, σύνδεσμοι δ' εἰσὶ τῶν ὀστῶν ἀναίσθητοι καί τινες ἐπ' αὐτοῖς τένοντες.

Περὶ τῆς ἐν τοῖς πεζοῖς ζώοις γλώττης.

Ἰδιότης τῆς οὐσίας ἐστὶν ἐν τῷδε τῷ μορίῳ, χαυνοτέρας τε καὶ ἐναιμοτέρας σαρκός· αἱ γὰρ ἀκριβεῖς σάρκες, οἱ μύες εἰσὶ, καὶ τούτων αὐτῶν τὰ μέσα μάλιστα. πολλοὶ γὰρ ἐν τοῖς πέρασιν ἑαυτῶν εἰς τένοντας ἀξιολόγους τελευτῶσιν, οὓς ἀπονευρώσεις μυῶν, οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ὀνομάζουσιν. εὐμεγέθεις δὲ τούτους γεννῶσιν εἰς τὰ τῶν κώλων πέρατα καθήκοντες μύες, ἀλλὰ καὶ τὰς κεφαλὰς ἔχουσιν ἔνιοι τῶν μυῶν νευρώδεις. καὶ τῆς γλώττης δ' αὐτῆς, ἣν ἐξαιροῦντες τῶν ὑῶν ἕψουσιν οἱ μάγειροι, τὸ μὲν ἴδιον σῶμα, χαύνη τίς ἐστιν ὡς εἴρηται σὰρξ, οὐ μὴν μόνην ταύτην ἐξαιροῦσιν, οὐδ' ἕψουσι μόνην, ἀλλὰ μετά τε τῶν ἐμφυομένων μυῶν. ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ σὺν ἐπιγλωττίδι, καὶ λάρυγγι, καὶ τῶν ἐνταῦθα ἀδένων, τῶν τε τῆς γλώττης ἰδίων, οἳ τὸ σίαλον γεννῶσι, καὶ τῶν κατὰ τὰ παρίσθμια καὶ τὸν λάρυγγα. τὸ μὲν γὰρ τῶν ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων κοινὸν τῆς γλώττης, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας σάρκας ἐστὶ, καὶ γὰρ ἐκεῖνα σὺν τούτοις ἐσθίεται, πλὴν ὅτι μείζω τε καὶ πλείω τοῦ κατὰ τὴν ἀναλογίαν μεγέθους ὑπάρχειν τῷ μορίῳ τῷδε τὰ τρία γένη τῶν ἀγγείων. ἥτις δὲ δύναμίς ἐστι τῆς ἐκ τῶν ἀδενωδῶν σωμάτων τροφῆς, ἑξῆς ἄκουε.

Περὶ ἀδένων

Τοσοῦτον ἀποκεχώρηκεν, ἡ τῶν ἀδένων οὐσία τῆς κατὰ τὴν γλῶτταν, ὅσον ἐκείνη τῶν σαρκῶν, οὐ μὴν ἴσοι γε πάντες ἀκριβῶς διεστήκασιν, ἀλλ' οἱ μὲν παρακείμενοι, καὶ ψαύοντες αὐτῆς, ὅμοιοί πως εἰσὶ τοῖς κατὰ τοὺς τιτθοὺς, ὅταν γε μή πω μεστοὶ γάλακτος ὦσιν. οὐ γὰρ διὰ παντὸς ἐργάζονται τὸ σφέτερον ἔργον οἱ κατὰ τοὺς τιτθοὺς ἀδένες, ὥσπερ οἱ τ' ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες, οἵ τε τῆς γλώττης. οἱ μὲν γὰρ ταύτης εἰς σιάλου γένεσιν ὑπὸ τῆς φύσεως πα-

ρεσκευάσθησαν, οἱ δὲ ἐν τοῖς τιτθοῖς ἀραιοὶ μὲν γίνονται, καὶ χαῦνοι, καὶ γάλακτος πλήρεις ἐπὶ ταῖς κυούσαις, ἐν ᾧδε οὐκ ἔχουσι χρόνῳ τὸ γάλα, συστέλλονταί τε καὶ πυκνοῦνται, διαφέροντες ἀλλήλων τοιαύτην διαφοράν, οἵαι οἱ διαβρεχόμενοι σπόγγοι τῶν σκελετευομένων, οὕτω γὰρ ὀνομάζουσιν, ὧν ἂν ἐκθλίψαντες ἅπασαν τὴν ὑγρότητα σφίγξωσί τε καὶ συνάγωσιν ὅλον τὸ σῶμα, δεσμοὺς περιβάλλοντες. εἰσὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ λάρυγγα, τοιοῦτοί τινες ἀδένες, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ μεσεντερίῳ, ἀλλ' οὗτοι μὲν σμικροί, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς πολλοὺς λανθάνουσιν, οἱ δὲ κατὰ τὰ παρίσθμια καὶ τὸν λάρυγγα, σαφεῖς τε εἰσὶ καὶ μεγάλοι. καὶ ἄλλοι δὲ κατὰ πολλὰ μέρη τοῦ σώματος, ἀδένες εἰσὶ σμικροί, σχίσεις ἀγγείων στηρίζοντες. οὐ σμικρὸς δ' ἀδήν ἐστιν, οὐ δ' ὁ καλούμενος θύμος, ἀλλὰ καὶ πάνυ μέγιστος ἐπὶ τῶν νεογενῶν ζώων, αὐξανομένων δὲ μικρότερος γίνεται. πάντων δ' οὖν αὐτῶν κοινόν, ἡδεῖς τε καὶ ψαθυρούς φαίνεσθαι κατὰ τὴν ἐδωδήν, οἱ δ' ἐν τοῖς τιτθοῖς, ὅταν ἔχωσι γάλα, καὶ τὴν ἐκείνου τι γλυκύτητος
10 ἐμφαίνουσι. καὶ διὰ τοῦτο περισπούδαστον ἐστὶ τοῖς λίχνοις ἔδεσμα πλήρεις γάλακτος οἱ ἀδένες οὗτοι γενόμενοι, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ὑῶν. ἡ δὲ ἐξ αὐτῶν τροφή, καλῶς μὲν πεφθέντων ἐν γαστρί, ἐγγὺς μὲν τῇ κατὰ τὰς σάρκας ἐστίν, ἐλλιπέστερον δὲ κατεργασθέντας, τὸν ὠμόν, ἢ τὸν φλεγματώδη χυμὸν γεννᾷ, τῶν μὲν ὑγροτέρων ἀδένων, τὸν φλεγματώδη, τῶν δὲ σκληροτέρων, τὸν ὠμόν, ὑπὲρ οὗ ἔμπροσθεν εἴρηται. ὄντες δ' ἐκ τοῦ γένους τῶν ἀδένων οἱ ὄρχεις, οὐχ ὁμοίως εἰσὶν εὔχυμοι, τοῖς κατὰ τοὺς τιτθούς, ἀλλά τι καὶ βρωμῶδες ἔχουσιν, ἐνδεικνύμενοι τοῦ σπέρματος, ὃ γεννῶσι φύσιν, ὥσπερ οἱ νεφροὶ τὴν τοῦ οὔρου. καὶ μέντοι καὶ πεφθῆναι, πολὺ χείρους εἰσίν, οἵ γε τῶν πεζῶν ζώων, οἱ γὰρ τῶν σιτευθέντων ἀλεκτρυόνων, ἥδιστοί τε ὑπάρχουσι καὶ τὴν τροφὴν χρηστὴν τῷ σώματι διδόασι. καὶ οἱ παρακείμενοι δὲ τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως ἀδένες, ἐγγύς τι τῶν ὄρχεων εἰσὶ τὴν φύσιν. ἔνιοι δὲ ἐν τοῖς ἀδέσι, καὶ τοὺς νεφροὺς ἀριθμοῦσιν. ἔχειν γὰρ ἀδενῶδές τι καὶ οὗτοι δοκοῦσιν αὐτοῖς. κακόχυμοι δὲ εἰσὶν ἱκανῶς, καὶ δύσπεπτοι, καθάπερ οἱ τῶν ἐπὶ πλεῖον ηὐξημένων ζώων ὄρχεις, ὅταν ἐκτέμνοντες αὐτοὺς ἐσθίουσιν. ἀμεί-
20 νους γοῦν οἱ τῶν νεωτέρων εἰσίν, οἱ δὲ τῶν ταύρων καὶ τράγων καὶ κριῶν, ἀηδεῖς καὶ δύσπεπτοι καὶ κακόχυμοι.

Περὶ ὄρχεων.

Τοὺς ὄρχεις τῶν νέων ὑῶν καὶ βοῶν, ἐκτέμνουσι παρ' ἡμῖν, οὐ τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας, ἀλλὰ τῶν μὲν ὑῶν, τῆς ἐδωδῆς, καὶ γὰρ ἡδίων καὶ τροφιμωτέρα γίνεται, καὶ πεφθῆναι βελτίων ἡ σὰρξ τῶν ἐκτμηθέντων ὑῶν, τῶν δὲ βοῶν, ἕνεκα τῆς εἰς τὴν γεωργίαν χρείας. δυσπειθεῖς γὰρ αὐτοῖς εἰσὶν οἱ ταῦροι, τῶν δ' αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων κατ' ἀμφοτέρας τὰς χρείας ἐκτέμνουσι τοὺς ὄρχεις. εἰσὶ δ' ἅπαντες οἱ τῶν εἰρημένων ζώων ὄρχεις δύσπεπτοι, καὶ κακόχυμοι, πεφθέντες δὲ καλῶς τρόφιμοι. τὸ δ' ἧττον καὶ μᾶλλον ἐν αὐτοῖς, ἀνάλογόν ἐστι τῷ κατὰ τὰς σάρκας εἰρημένῳ. εἰς ὅσον γὰρ τῶν ὑῶν σὰρξ τῆς τῶν ἄλλων ἐστὶ βελτίων, εἰς τοσοῦτον καὶ ὄρχεις τῶν ὄρχεων. μόνοι δ' οἱ τῶν ἀλεκτρυόνων ἄριστοι κατὰ πάντα, καὶ μάλιστα τῶν σιτευθέντων.

Περὶ ἐγκεφάλου.

Φλεγματικώτερον ἐστὶ, καὶ παχύχυμον ἔδεσμα, καὶ βραδύπορον, καὶ δύσπεπτον, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ κακοστόμα-
30 χον ἅπας ἐγκέφαλος. ἐξαπατώμενοι δὲ ὑπὸ τῆς μαλακότητος αὐτοῦ, διδόασιν ἔνιοι τοῖς κάμνουσιν, ὄντα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ναυτιώδη. μᾶλλον οὖν ὅταν ἐμέσαι τινὰ βουληθῇς ἀπὸ τροφῆς, καὶ τούτου τὸ μέρος αὐτῷ δίδου λιπαρῶς ἠρτυμένον, ἐν τοῖς τελευταίοις προσενέγκασθαι, φυλάττου δὲ ἀπὸ τῶν ἀνορέκτων, οὓς ἀποσίτους ἐκάλουν οἱ παλαιοί, εἰκότως οὖν οὐδ' ἐσθίει τις ὕστερον αὐτὸ τῶν ἄλλων ἐδεσμάτων, τῇ πείρᾳ δεδιδαγμένων ἁπάντων, ὅπως ἐστὶ ναυτιώδης. ἀλύπως δὲ καὶ σὺν ὀριγάνῳ πολλοὶ προσφέρονται, καθάπερ ἔνιοι μετὰ τῶν ποικίλως ἠρτυμένων ἁλῶν. ἅτε γὰρ παχύχυμος ὢν καὶ περιττωματικός, ἀμείνων ἐμεῖν γίνεται τὰ πάντα μετὰ τῶν τεμνόντων καὶ θερμαινόντων σκευασθείς, εἰ μέντοι καλῶς πεφθῇ, τροφὴν ἀξιόλογον δίδωσι τῷ σώματι.

Περὶ τοῦ ἐν τοῖς ὀστοῖς μυελοῦ.

Γλυκύτερος καὶ ἡδίων ἐστὶ, καὶ λιπαρότερος ὁ ἐν τοῖς ὀστοῖς εὑρισκόμενος μυελὸς τοῦ ἐγκεφάλου, ὡς εἴ τις ἐκ
40 παραβολῆς αὐτῶν γεύοιτο, δόξει τι καὶ αὐστηρὸν ἔχειν τὸν ἐγκέφαλον. ἔστι δὲ καὶ ναυτιῶδες ἔδεσμα, πλείων προσενεχθεὶς ὁ μυελός, ὥσπερ καὶ ὁ ἐγκέφαλος, εἴ γε μὴν καλῶς πεφθείη, τρόφιμός ἐστι καὶ αὐτός.

Περὶ νωτιαίου μυελοῦ.

Ὁ νωτιαῖος μυελός, ὁμογενής μέν ἐστιν ἐγκεφάλῳ. κακῶς δὲ ὀνομάζεται μυελός, ἐστὶ γὰρ μυελὸς ὑγρότερός τε καὶ μαλακώτερος, καὶ λιπαρότερος, οὐ μόνον τοῦ νωτιαίου, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου. ἐπεὶ δ' ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν ὀστῶν περιέχεται, παραπλήσιος ὢν κατὰ τὴν χρόαν μυελῷ, διὰ τοῦτο μυελὸν ὀνομάζουσιν αὐτόν, ὥσπερ γε καὶ αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον, ἔνιοι προσηγόρευσαν ὡσαύτως. ἔστι δ' ὁ νωτιαῖος μυελός, συνεχὴς μὲν τῷ ἐγκεφάλῳ, καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως αὐτῷ, σκληρότερος δ' οὐκ ὀλίγῳ, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κάτω τῆς ῥάχεως πέρασιν. εἰς ὅσον γὰρ ἀφίσταται τοῦ ἐγκεφάλου, τοσοῦτον μᾶλλον σκληρύνεται. λιπαρότητός τε οὖν ἥκιστα μετέχει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ναυτιῶδες ἐκπέφυγε, κἂν πεφθῇ καλῶς τροφὴν οὐκ ὀλίγην δίδωσι τῷ σώματι.

50

Περὶ πιμελῆς καὶ στέατος.

Ἐλαιώδη μὲν ἄμφω ταῦτα, διαφέρει δὲ ἀλλήλων ὑγρότητι καὶ ξηρότητι. πιμελὴ μὲν γὰρ ὑγρόν τι χρῆμα ἐστί, παραπλήσιον ἐλαίῳ, διὰ μακρᾷ παλαιότητι πεπαχυμένῳ. τὸ στέαρ δὲ ξηρότερόν ἐστι πιμελῆς πολλῷ, καὶ διὰ τοῦτο κἂν θερμήνας αὐτοῦ καταχέῃς, συνίσταται καὶ πήγνυται ῥᾳδίως. ὀλιγότροφα δὲ ἄμφω, καὶ μᾶλλον ἡδύσματα ἐστὶ τῶν τρεφουσῶν ἡμᾶς σαρκῶν, ἢ αὐταὶ τροφαί.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς πεζοῖς ζώοις σπλάγχνων.

Τὸ μὲν ἧπαρ ἁπάντων τῶν ζώων, παχύχυμόν τε ἐστι καὶ δύσπεπτον καὶ βραδύπορον ὑπάρχον. ἄμεινον ἐν αὐτοῖς, οὐκ εἰς ἡδονὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τἄλλα, τὸ συκωτὸν ὀνομαζόμενον ἐστί, τῆς προσηγορίας ταύτης τυχόν, ἐπειδὴ πολλῶν σύκων ξηρῶν ἐδωδῇ, τοῦ μέλλοντος σφάττεσθαι ζώου, τοιοῦτον παρασκευάζουσιν αὐτό, ὃ πράττουσιν

οὕτως ἐπὶ τῶν ὑῶν μάλιστα, διὰ τὸ φύσει τὰ τούτου τοῦ ζώου σπλάγχνα, πολὺ τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχειν ἡδίω. γίνεται δὲ κἀκεῖνα σφῶν αὐτῶν ἀμείνω φαγόντος τοῦ ζώου πολλὰς ἰσχάδας, ἀλλ' οὐκ εὔλογον εἶναι δοκεῖ τοῖς ἀνθρώποις ὑπερβάσει τῇ φύσει κάλλιον, ἐπὶ τὰ χείρω παραγίνεσθαι. τῶν δ' ἄλλων σπλάγχνων ὁ μὲν σπλὴν, οὐδὲ πρὸς τὴν γεῦσιν ἀκριβῶς ἡδύς ἐστιν, ἔχει γάρ τι στρυφνὸν ἐμφαινόμενον. εἰκότως δὲ καὶ κακόχυμος εἶναι πεπίστευται, μελαγχολικοῦ γεννητικὸς αἵματος ὑπάρχων. ἀμφοῖν δ' εὐπεπτότερος ὅσῳ καὶ ἀραιότερος, ὁ πνεύμων ἐστὶ, παμπόλλῳ γε μὴν ἥπατος εἰς θρέψιν ἥττων. ἣν δὲ δίδωσι τροφὴν τῷ σώματι, φλεγματικωτέρα μᾶλλον ἐστὶν, ἡ δὲ καρδία, κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν, ἰνώδης σάρξ ἐστι καὶ σκληρὰ, καὶ διὰ τοῦτο δύσπεπτός ἐστι καὶ βραδύπορος. εἰ δὲ πεφθείη καλῶς, τροφὴν οὐκ ὀλίγην, οὐδὲ κακόχυμον δίδωσι τῷ σώματι. περὶ δὲ νεφρῶν, καὶ γὰρ καὶ τούτους τινὲς ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἀριθμοῦσιν, ἔμπροσθεν εἴρηται.

Περὶ κοιλίας καὶ μήτρας καὶ ἐντέρων τῶν ἐν τοῖς τετράποσι ζώοις.

Σκληρότερα τε μόρια ταῦτα ἐστὶ τῶν σαρκῶν, διὸ κἂν καλῶς πεφθῇ, τὸν χυμὸν, οὐκ ἀκριβῶς αἱματικόν τε καὶ ἄμεμπτον, ἀλλὰ ψυχρότερόν τε καὶ ὠμότερον ἐργάζεται. προτέρου οὖν χρόνου πλείονος δεῖται πρὸς τὸ καλῶς κατεργασθῆναι, καὶ αἷμα χρηστὸν γενέσθαι.

Περὶ τῆς τῶν ἡμέρων καὶ ἀγρίων ζώων διαφορᾶς.

Τῶν ἡμέρων ζώων ἡ κρᾶσις, ὑγροτέρα τῆς τῶν ἀγρίων ἐστὶ, διά τε τὴν ὑγρότητα τοῦ ἀέρος, ἐν ᾧ διαιτῶνται καὶ τὸ ῥᾴθυμον τοῦ βίου. τὰ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι ταλαιπωρεῖταί τε καὶ κάμνει πολλὰ, καὶ κατὰ ξηρότερον ἀέρα διατρίβει. διὰ τοῦτο οὖν ἥ τε σὰρξ αὐτῶν ἐστὶ σκληροτέρα, καὶ πιμελῆς ἢ οὐδόλως, ἢ ὀλιγοστόν τι μετέχει. ταύτῃ τοι καὶ ἀσηπτότερα πλείοσιν ἡμέραις διαμένει τῶν ἡμέρων τε καὶ ἀργῶς διαιτωμένων ζώων. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ ἀπέριττος ἐστὶν ἡ ἐξ αὐτῶν τροφὴ μᾶλλον, ὥσπερ ἡ ἐπὶ τῶν ἡμέρων τε καὶ ἀργῶν περιττωματικὴ, τρέφειν τε οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶ τὴν τοιαύτην τροφὴν μᾶλλον, εὐχυμοτέραν τε πολλῷ τῆς ἑτέρας ὑπάρχειν.

Περὶ γάλακτος.

Καὶ τοῦτο τῆς ἀπὸ τῶν ζώων ἐστὶ τροφῆς ἕν τι, διάφορον μὲν καὶ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους οὐ σμικρὰς διαφορὰς, ἔτι δὲ μείζονας, τὴν κατ' αὐτὰ τὰ ζῶα. τὸ μὲν γὰρ τῶν βοῶν παχύτατον ἐστὶ καὶ λιπαρώτατον, ὑγρότατον δὲ καὶ ἥκιστα λιπαρώτατον, τὸ τῆς καμήλου. καὶ μετὰ ταῦθ' ἵππου. μετὰ δὲ ταῦτ' ὄνου. σύμμετρον δὲ τῇ συστάσει, τὸ τῆς αἰγός ἐστι γάλα. τὸ δὲ τοῦ προβάτου, παχύτερον τούτου. κατὰ δὲ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, ὑγρότατον μέν ἐστι τὸ μετὰ τὴν ἀποκύησιν, ἀεὶ δὲ μᾶλλον ἐν τῷ προϊέναι, παχύνεται. καὶ κατὰ μέσον τὸ θέρος ἐν τῷ μέσῳ καὶ αὐτὸ τῆς αὐτοῦ φύσεως καθίσταται. μετὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον, ἤδη παχύνεται κατὰ βραχὺ, μέχρις ἂν παύσηται τελέως. ἔστι δ' ὥσπερ ὑγρότατον ἦρος, οὕτω καὶ πλεῖστον. ὅτι δ' ὡς προείρηται καὶ κατὰ τῶν ζώων εἴδη τὸ γάλα διαφέρει, καὶ θεασαμένῳ μὲν αὐτίκα φαίνεται, σαφέστερον δὲ γίνεται κἀκ τοῦ σκευαζομένου καθ' ἕκαστον αὐτοῦ τυροῦ. πλεῖστον μὲν γὰρ ὀῤῥὸν ἴσχει τὸ ὑγρότατον γάλα, πλεῖστον δὲ τυρὸν τὸ παχύτατον. ὑπάγει τοίνυν εἰκότως τὴν γαστέρα, τὸ μὲν ὑγρότερον μᾶλλον, ἧττον δὲ τὸ παχύτερον. ἔμπαλιν δὲ τὸ παχύτερον μὲν τρέφει μᾶλλον, τὸ λεπτότερον δὲ ἧττον. εἰ δὲ προαφεψήσας τις τὸ γάλα, τὸν ὀῤῥὸν ἐκδαπανήσειεν, οὐδ' ὅλως ὑπάγει. κοχλάκων δὲ διαπύρων ἐμβληθέντων τοσοῦτον ὡς ἐκδαπανῆσαι τὸν ὀῤῥὸν ἅπαντα, πρὸς τῷ μηκέθ' ὑπάγειν τὴν γαστέρα τὸ οὕτως σκευασθὲν, ἔτι καὶ τοὐναντίον ἐργάζεται, καὶ δίδομεν αὐτὸ τοῖς διὰ τὴν δριμέων περιττωμάτων δακνομένων κατὰ τὴν γαστέρα. τῶν κοχλάκων δὲ οὐκ ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐμβαλλόμενοι κυκλίσκοι σιδήρου διάπυροι, ταυτὸν ἐργάζονται. τυροῦται γε μὴν ἐν τῇ γαστρὶ ῥᾳδίως τὸ οὕτως σκευασθὲν γάλα. διὸ καὶ μιγνύμεν αὐτῷ μέλιτός τε καὶ ἁλῶν. ἀσφαλέστερον δὲ καὶ ὕδατος ἐπιχεῖν, ὥσπερ καὶ ποιοῦσι τῶν ἰατρῶν οὐκ ὀλίγοι. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ τὸν ὀῤῥὸν ἐκδαπανήσαντες, αὖθις ὕδατος ἐπιχέουσιν. οὐ γὰρ τὴν ὑγρότητα τοῦ ὀῤῥοῦ φεύγουσιν, ἀλλὰ τὴν δριμύτητα καθ' ἣν ὑπάγει τὴν γαστέρα τὸ σύμπαν γάλα, μικτὸν ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν ὑπάρχον, ὀῤῥοῦ τε καὶ τυροῦ. μετέχει δὲ πρὸς τοῖσδε, καὶ τρίτου τοῦ λιπαροῦ χυμοῦ, πλείστου μὲν, ὡς εἴρηται, τὸ τῶν βοῶν γάλα, διὸ καὶ σκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ τὸ καλούμενον βούτυρον, ὃ καὶ γευσάμενος καὶ θεασάμενος μόνον, ἐναργῶς γνώσῃ πόσον αὐτῷ λιπαρότητος μέτεστιν. εἰ δὲ καὶ χρίσας τι μέρος τοῦ σώματος, ἀνατρίψαις αὐτὸ, λιπαινόμενον, ὡς ἐξ ἐλαίου θεάσῃ τὸ δέρμα. κἂν εἰ νεκροῦ δὲ ζώου δέρμα ξηρὸν ἀλείψαις αὐτῷ, τὴν αὐτὴν, ἐνέργειαν ὄψει. καὶ μέντοι καὶ ἄνθρωποι κατὰ πολλὰ τῶν ψυχρῶν χωρίων, ἐν οἷς ἀποροῦσιν ἐλαίου, χρῶνται λουόμενοι τῷ βουτύρῳ. φαίνεται δὲ κἂν ἐπ' ἀνθράκων διαπύρων ἐκχέῃς αὐτὸ, φλόγα ποιοῦν, ὥσπερ ἡ πιμελὴ, καὶ μέντοι καὶ χρώμεθα αὐτῷ πολλάκις εἰς ὅσα καὶ τῷ στέατι, καταπλάσμασί τε καὶ ἄλλοις φαρμάκοις μιγνύντες. τὸ μὲν οὖν βόειον, ὡς ἔφην, γάλα λιπαρώτατόν ἐστι, τὸ δὲ τῶν προβάτων τε καὶ τῶν αἰγῶν, ἔχει μέντοι καὶ αὐτὸ λίπους, ἀλλ' ἧττον πολὺ, τὸ δὲ τῶν ὄνων, ἥκιστα μετέχει τοιούτου χυμοῦ. διὸ καὶ σπανίως ἐτυρώθη τινὶ κατὰ τὴν γαστέρα, πινόμενον αὐτίκα θερμὸν ἅμα τῷ τῶν τιτθῶν ἐκπεσεῖν. εἰ δ' ἁλῶν λάβοι καὶ μέλιτος, ἀδύνατον παγῆναί τε αὐτὸ καὶ τυρωθῆναι κατὰ τὴν γαστέρα. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἡ κάτω διαχώρησις αὐτῷ γίνεται πλείων, ὡς ἂν καὶ τὸν ὀῤῥὸν ἔχοντος πλέω, ὑφ' οὗ τὸ σύμπαν γάλα τὴν ὑπακτικὴν λαμβάνει δύναμιν, ὅσον ἐπὶ τῷ τυρώδει τὴν σταλτικὴν ἔχον. ὁπόσον δ' ἀπολείπεται τῆς ἄλλης τοῦ γάλακτος φύσεως εἰς εὐχυμίαν ὁ ὀῤῥὸς, τοσοῦτον πλεονεκτεῖ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα λαπάττει τὴν γαστέρα. διό μοι δοκοῦσι καὶ οἱ παλαιοὶ πλείστῳ χρῆσθαι τούτῳ τῷ πόματι, πρὸς ὑπαγωγὴν γαστρὸς, ἐμβαλεῖν δ' αὐτῷ χρὴ μέλιτος ἀρίστου τοσοῦτον ὅσον ἡδῦναι, χωρὶς ἀνατροπῆς στομάχου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τῶν ἁλῶν, ἄχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι τὴν γεῦσιν. εἴ γε μὴν ὑπάγειν αὐτὸ μᾶλλον ἐθέλοις, ὡς πλεῖστον ἔμβαλε τῶν ἁλῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλέον, ἢ κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν εἴρηται πραγματείαν. ὅσα γὰρ ὡς τροφὴ τῷ γάλακτι συμβέβηκεν ἔχειν ἀγαθὰ, ταῦτα προὔκειτο διέρχεσθαι, μεμιγμένου δ' αὐτοῖς τοῦ κατὰ τὴν ὑπαγωγὴν τῆς γαστρὸς,

ἐκ τῆς κοινωνίας τῆς δὲ, τὴν ἐκ τροπῆς ὁ λόγος ἔχει. πάλιν οὖν αὐτὸ ἐπαναγάγωμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον,
εἴπωμέν τε τὰ μήπω λελεγμένα περὶ τῆς ἐν τῷ γάλακτι δυνάμεως. ὧν ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τοῦτ' ἐστὶν, εὐχυ-
μώτατον εἶναι τὸ ἄριστον γάλα σχεδὸν ἁπάντων, ὅσα προσφερόμεθα. μὴ παρακούσῃς δὲ τοῦ προκειμένου κατὰ
τὸν λόγον. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπον εὐχυμώτατον εἶναι γάλα πᾶν, ἀλλὰ προσέτι τὸ ἄριστον. ὡς τό γε κακόχυμον γά-
λα, τοσοῦτον οὐ συντελεῖ εἰς εὐχυμίαν, ὥστε καὶ τοὺς ἐκείνους χρωμένους αὐτῷ, κακοχύμους ἐργάζεται. καὶ φα-
νερὸν ὥς γε παιδίον ἀποθανούσης τῆς προτέρας τιτθῆς, ἑτέρας κακοχύμου παρασχούσης αὐτῷ γάλα, πολλῶν
ἑλκῶν ἐνεπλήσθη τὸ σύμπαν σῶμα. διῃτεῖτο δ' ἐπὶ λαχάνοις ἀγρίοις ἡ δευτέρα τιτθὴ κατ' ἀγρὸν ἦρος ὥρᾳ,
λιμοῦ κατασχόντος. αὐτή τε οὖν ἐπληρώθη τοιούτων ἑλκῶν, ἕτεροί τέ τινες τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν χώραν,
ὁμοίως διαιτηθέντες. εἶδον μὲν δὲ τοῦτο κἀπὶ πολλῶν ἄλλων γυναικῶν παιδία τρεφουσῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν ἐκεῖ-
10 νον χρόνον. ἀλλὰ κἂν αἰγὸς, ἤ τινος ἄλλου ζώου νεμηθέντος σκαμμωνίαν, ἢ τιθύμαλλον, ἐν τροφῆς μέρει προσε-
νέγκηταί τις γάλα, ῥυήσεται πάντως ἡ γαστὴρ αὐτῷ. καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὕτω κἀπὶ τοῦ
γάλακτος ἀκούειν σε χρὴ τῶν δυνάμεων οὐχ ἁπλῶς λεγομένων ἐπὶ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ καλλίστου μό-
νον. τὸ δὲ ἀπολειπόμενον ἐν ἑκάστῳ γένει τοῦ πρωτεύοντος, ἀπολείπεσθαι τοσοῦτον καὶ τῆς εἰς ἡμᾶς ὠφελείας. τὸ
μὲν οὖν ὀῤῥοῦ πλεῖστον ἔχον, ἀκινδυνώτατόν ἐστιν, εἰ καὶ διαπαντὸς αὐτῷ τις χρῷτο, τὸ δ' ὀλίγον μὲν ἔχον ὑ-
γρότητος τοιαύτης, οὐκ ὀλίγον δὲ παχύτητος τυρώδους, οὐκ ἀσφαλές ἐστιν ἅπασι τοῖς ἐν αὐτῷ πλεονάζουσι.
βλάπτει μὲν γὰρ καὶ νεφροὺς, ὅσοι γ' ἐπιτηδείως ἔχουσιν εἰς λίθων γένεσιν, ἐμφράξεις δὲ καὶ καθ' ἧπαρ ἐργάζεται
τοῖς ἑτοίμως παθεῖν δυναμένοις τοῦτο. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν, οἷς στενὰ τὰ πέρατα τῶν μεταλαμβανομένων ἀγγείων
τὴν ἐκ τῶν σιμῶν τοῦ σπλάγχνου τροφὴν εἰς τὰ κυρτὰ, τοῖς δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα χρείοις ἀγαθὸν
ἅπαν ἐστὶ γάλα. κεφαλῇ δ' οὐκ ἐπιτήδειον, εἰ μή τις ἰσχυρὰν ἔχει πάνυ, καθάπερ οὐδ' ὑποχονδρίοις, ὅσα ῥαδίως
20 ἐμφυσᾶται. πνευματοῦται γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ παμπόλλοις, ὡς ὀλιγοστοὺς εἶναι, τοὺς μὴ πάσχοντας τοῦτο. μετὰ
δέ τινος τῶν παχὺν ἐχόντων χυμὸν ἐδεσμάτων ἐπιπλέον ἑψηθὲν, ἀποτίθεται μὲν τὸ φυσῶδες, ἐμφρακτικώ-
τερον δὲ ἥπατος γίνεται καὶ τῶν ἐν νεφροῖς λίθων γεννητικώτερον. ἐδέσματα δ' ἐστὶ τοιαῦτα, κατὰ τὸν πρῶ-
τον εἴρηται λόγον, ἄμυλός τε καὶ σεμίδαλις, καὶ χόνδρος, καὶ τράγος, καὶ ὄρυζα, λάγανά τε καὶ ῥυήματα, καὶ
ἄρτοι μήτε καλῶς ὠπτημένοι, μήτε προπαρασκευασμένοι διὰ τρίψεως πολλῆς, ἅμα δαψιλέσιν ἁλσί, μήτε
ζύμης ἔχοντες σύμμετρον. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τούτων, οὕτως κἀπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μιγνῦντες γάλακτι προσφέρον-
ται τινὲς, ἢ τῶν μιγνυμένων δυνάμεις ἤτοι γ' αὐξήσει τινὰ τῶν τοῦ γάλακτος δυνάμεων, ἢ μειώσει. νῦν δὲ ἡμεῖς
αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἀφορίζόμενοι λέγομεν, εὔχυμόν τε καὶ τρόφιμον εἶναι, συγκείμενον ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν
τε καὶ δυνάμεων, ὑπακτικῆς τε καὶ σταλτικῆς, ἐμφρακτικῆς τε καὶ λεπτυντικῆς. τὸ μὲν γὰρ ὀῤῥῶδες αὐτοῦ
λεπτύνει τὸ πάχος τῶν χυμῶν, ὑπάγει τε γαστέρα, τὸ δὲ τυρῶδες ἐπέχει τὴν γαστέρα, καὶ παχεῖς ἐργάζεται τοὺς
30 χυμοὺς, δι' οὓς, ὡς ἔφην, ἐμφράξεις τε καθ' ἧπαρ, ἐν νεφροῖς τε λίθοι γεννῶνται. βλάπτει δ' ἡ συνεχὴς χρῆσις
αὐτοῦ καὶ τοὺς ὀδόντας, ἅμα ταῖς περικειμέναις σαρξὶν, ἃς ὀνομάζουσιν οὖλα, ταύτας μὲν γὰρ πλαδαρὰς,
τοὺς δὲ ὀδόντας εὐσήπτους τε καὶ ῥαδίως διαβιβρωσκομένους ἐργάζεται. χρὴ τοίνυν ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τοῦ
γάλακτος, οἴνῳ κεκραμμένῳ διακλύζεσθαι. βέλτιον δὲ εἰ καὶ μέλιτος ἐπεμβάλλεις αὐτῷ. πᾶν γὰρ οὕτως ἀποῤῥύ-
πτεται τὸ περιπλασμένον τοῖς ὀδοῦσι, καὶ τοῖς οὔλοις, ἐκ τοῦ γάλακτος τυρῶδες, εἰ δὲ καὶ χωρὶς τοῦ προσεμ-
βάλλειν ὕδατος τῷ οἴνῳ, μὴ βλάπτοιτό τις τὴν κεφαλὴν. διακλυζομένῳ αὐτῷ, βελτίων ἡ τοιαύτη χρῆσις,
ὡς πρὸς τοὺς ὀδόντας τε καὶ τὰ οὖλα. τό γε μὴν μέλι καὶ τοῦτο μιγνύμενον, ἄμεινον ἐργάζεται τὸ μικτὸν ἐξ
ἀμφοῖν. ἀρίστη δὲ χρῆσις εἰς ἀσφάλειαν ὀδόντων, ὡς μηδὲν ὑπὸ γάλακτος βλάπτεσθαι μετὰ τὸ προσενέγκασθαι
μελικράτῳ μὲν πρότερον διακλύζεσθαι, δεύτερον δ' οἴνῳ στύφοντι.

Περὶ ὀξυγάλακτος.

Τὸ δὲ ὀξύγαλα καλούμενον οὐ βλάπτει μὲν τοὺς ὀδόντας, ὅσοι γε κατὰ φύσιν ἔχουσιν, ὅσοι γ' ἔτι διὰ φυσικὴν δυ-
40 σκρασίαν, ἤ τινα ἐπίκτητον διάθεσιν εἰσὶ ψυχρότεροι τοῦ δέοντος, οὗτοι μόνοι βλάπτονται, καθάπερ ὑπὸ τῶν
ἄλλων ψυχρῶν, οὕτω καὶ ὑπὸ τοῦ δὲ, καὶ τὸ σύμπτωμα τούτοις ἐνίοτε γίνεται τὸ καλούμενον αἱμωδία, τοιοῦ-
τον, οἷον ἐπὶ τοῖς ἀώροις συκαμίνοις, ὅσα τ' ἄλλα στρυφνὰ καὶ ὀξέα συμβαίνειν εἴωθε. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ ἡ γαστὴρ,
ἡ μὲν ψυχροτέρα καθ' ἥντινοῦν αἰτίαν, οὐ πέττει καλῶς ὀξύγαλα. τῇ συμμέτρως δὲ ἐχούσῃ, δύσπεπτον μὲν, οὐ
μὴν ἄπεπτόν γε παντάπασιν. ὅσαι δὲ θερμότεραι εἰσὶ τοῦ προσήκοντος γαστέρες, εἴτε ἐξ ἀρχῆς, εἴτε ἔκ τινος
ὕστερον αἰτίας εἰς τοιαύτην κρᾶσιν ἀχθεῖσαι, πρὸς τῷ μηδὲν βλάπτεσθαι, καὶ χρηστοῦ τινος ἀπολαύουσιν ἐκ τῶν
τοιούτων ἐδεσμάτων. αὗται καὶ προψυχθὲν αὐτὸ διὰ χιόνος περιπλάσεως, ἀλύπως φέρουσιν, ὥσπερ καὶ
ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων, καὶ δηλονότι καὶ τὸ ὕδωρ αὐτὸ παρασκευασθὲν ὁμοίως, ἐφ' ᾧ καὶ
θαυμάζειν ἐπῆλθέ μοι πολλοὺς τῶν ἰατρῶν ἀποφηναμένους, ὑπὲρ ἑκάστης τροφῆς, τῆς μὲν ὡς ὠφελούσης
50 ἡμᾶς, τῆς δὲ ὡς βλαπτούσης, εὐπέπτου τε καὶ δυσπέπτου, κακοχύμου τε καὶ εὐχύμου, τροφίμου τε καὶ ἀ-
τρόφου, κακοστομάχου τε καὶ εὐστομάχου, καὶ κοιλίαν ὑπαγούσης, ἢ ἰσώσης, ἤ τινα ἄλλην ἀρετὴν, ἢ κακίαν
ἐχούσης. ἐπὶ τινῶν μὲν γὰρ ἐγχωρεῖ φάναι, πᾶσιν ἀνθρώποις εἶναι κακόχυμον, ἢ δύσπεπτον, ἢ κακοστόμα-
χον ἔδεσμα τόδε τι, περὶ δὲ τῶν πλείστων, οὐχ οἷόν τε χωρὶς διορισμοῦ διὰ προφάσεως μιᾶς ἀληθεύσαι. μα-
κροῦ δ' ἐξ ἀνάγκης ἐσομένου τοῦ παντὸς λόγου, γραφόντων ἡμῶν, ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐδεσμάτων, τοὺς ἀπὸ τῶν φυ-
σικῶν κράσεων διορισμοὺς, ἐπικτήτων τε διαθέσεων, ἄμεινον εἶναι δόξειεν, καθόλου μὲν ἐξ ἀρχῆς τῆς διδα-
σκαλίας ἐπιδεῖξαι τὴν μέθοδον, ὡς ἐποιήσαμεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν δὲ τῶν ὑπομνημάτων, ἀναμιμνήσκειν δ' ἐπὶ
τῶν κατὰ μέρος ἐνίοτε, καὶ μάλιστα ἐφ' ὧν ἡ φύσις οὐχ ἁπλῆ, καθάπερ ἀμέλει κἀπὶ τοῦ γάλακτος ἐστὶ, συγκειμένου
μὲν ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν τε καὶ δυνάμεων, ὁμοιομεροῦς δὲ φαινομένου, πρός γε τὴν αἴσθησιν. οὕτω γὰρ αὐτῷ
συμβαίνει,

συμβαίνει, κἂν κάλλιστον ᾖ, παρὰ τὴν τῶν κοιλιῶν διαφοράν, ἐνίοτε μὲν ὀξύνεσθαι, κνισῶδη δ᾽ αὖθις ἐφ᾽ ἑτέ-
ρου τὴν ἐρυγὴν ἀναπέμπει. καίτοι γ᾽ ἐναντίων διαθέσεων οὐσῶν, καθ᾽ ἃς ὀξῶδες, ἢ κνισῶδες γίνεται, τὸ κατὰ τὴν
κοιλίαν ἀπεπτηθέν. ἡ μὲν γὰρ ἔνδεια τῆς θερμασίας ὀξύνειν αὐτὸ πέφυκεν, ἡ δ᾽ ὑπερβολὴ κνισοῦν. γίγνεται
δὲ ἄμφω ταῦτα τῷ γάλακτι, διὰ τὸ μὴ μόνον ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὴν ὀῤῥώδη φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν λιπαρὰν, καὶ τὴν τυ-
ρώδη. τὸ δ᾽ ὀξύγαλα διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην, οὐδέποτε κνισῶδες ἀπεπτηθὲν γίνεται, καὶ μάλιστα εἰς χολωδεστά-
την, ἢ πυρωδεστάτην ἐμπέσῃ κοιλίαν. οὔτε γὰρ ἔτι τὴν θερμὴν καὶ δριμεῖαν ἔχει ποιότητα καὶ δύναμιν, ἧς μετέχει
τὸ γάλα διὰ τὸν ὀῤῥὸν, οὔτε τὴν λιπαράν τε καὶ μετρίως θερμὴν ἐκέκτητο διὰ τὸ λιπαρὸν τὸ ἐν ἑαυτῷ, μόνον γὰρ
ὑπολείπεται κατὰ τὴν τοιαύτην σκευασίαν τὸ τυρῶδες, οὐδὲ τοῦτο τοιοῦτον φύσει, ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν,
ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ἐκτετραμμένον. ἀρκεῖ τοιγαροῦν ἐπ᾽ ὀξυγάλακτος εἰπεῖν, ὅτι ψυχρόν ἐστι καὶ παχύχυμον.
10 ἕπεται γὰρ τούτοις, τὸ μή τε ῥαδίως πέττεσθαι πρὸς τῆς συμμέτρως ἐχούσης κράσεως σώματος, ἐπ᾽ ἐκείνην γὰρ
ἀναφέρεσθαι τὸν λόγον ἠξίωσα πολλάκις ἤδη κατὰ πάσας τὰς ἐμὰς πραγματείας, ὅταν ἁπλῶς ἀποφαί-
νομαί τι, καὶ μέντοι καὶ τὸν ὠμὸν ὀνομαζόμενον χυμὸν, οὗ τὴν φύσιν ἔμπροσθεν τε δῆλον, ἑτέρωθέν τε κατὰ
προηγούμενον λόγον ἐξηγησάμην, εὔλογόν ἐστιν ἐκ τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων πλεῖστον γεννᾶσθαι. χρήσιμον δὲ τὸ
τοιοῦτον ἔδεσμα ταῖς πυρωδεστέραις κοιλίαις, οὐδὲν ἄλογον, ὥσπερ ταῖς ψυχροτέραις ἐναντιώτατον. οὐ μὴν οὐδὲ
τοῦτο δεῖ καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἐδεσμάτων γράφειν, ἀλλὰ μιμνήσκειν ἐπί τινων μόνον, ὡς ὁποῖός δὲ χυμὸς ὁποῖος ἐξ ὀξυ-
γάλακτός τε καὶ τυροῦ, καὶ τῶν παχυχύμων ἁπάντων γίγνεται, λίθους ἐν νεφροῖς πέφυκε γεννᾶν, ὅταν ὦσι
θερμότεροι τοῦ δέοντος, ἤτοι κατὰ φυσικὴν δυσκρασίαν, ἢ κατά τινα ἄλλην ὕστερον ἐγγινομένην αὐτοῖς διάθεσιν
οὐ μὴν ἀνάλογόν τε τῆς θερμασίας, τὰς διεξόδους εὐρείας ἔχουσιν. αἱ γὰρ δὴ νοσωδέσταται κατασκευαὶ τῶν σω-
μάτων ἐξ ἐναντίων τῇ κράσει σύγκειται μορίων, ὡς τὴν γαστέρα μὲν, εἰ τύχοι θερμὴν ἱκανῶς, ἐγκέφαλον δὲ ψυχρὸν
20 οὕτως δὲ καὶ πνεύμων ἐνίοτε καὶ θώραξ ὅλος ψυχρός ἐστιν ἐπὶ γαστρὶ θερμῇ. πολλάκις δὲ καὶ τοὐναντίον, ἕκα-
στον μὲν τῶν ἄλλων θερμότερον ὑπάρχει τοῦ δέοντος, ἡ γαστὴρ δὲ μόνη ψυχροτέρα, θερμότερον δὲ τὸ ἧπαρ ἐπί τε
τῶν ἄλλων μορίων ὡσαύτως. διὸ καὶ κατ᾽ ἀρχὰς ἐδείκνυον ὠφελιμωτάτην εἶναι τὴν περὶ τῶν ἐν τροφαῖς δυ-
νάμεων διδασκαλίαν, ὅταν ἐξητῶνται τὴν καθ᾽ ὑγρότητα καὶ ξηρότητα, καὶ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα διαφο-
ρὰν, ἔτι τε τὸ γλίσχρον ἢ παχὺ τῆς οὐσίας αὐτῶν, καὶ πρὸς τούτοις ὡς ὁμοιομερές ἐστιν, εἴτ᾽ ἐξ ἐναντίων ταῖς
κράσεσι σύγκειται, καθάπερ τὸ γάλα. πρὸς δὲ τὴν τούτων διάγνωσιν, ἐκ τῆς ὀσμῆς καὶ τῆς γεύσεως, ἔτι τε τῶν
ἄλλων συμπτωμάτων ἔφην ἡμᾶς ποδηγεῖσθαι, περὶ ὧν ἐν ἀρχῇ τῆσδε τῆς πραγματείας, διῆλθον, ὥσπερ καὶ
νῦν ἐπὶ τοῦ γάλακτος ἐπιδεικνὺς αὐτοῦ τὴν φύσιν, ἐξ ὧν ἴσχει συμπτωμάτων, ἤτοι θερμαινόμενον, ἢ διὰ πιτύας
πηγνύμενον, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως διακρινομένων τῶν μορίων αὐτοῦ, καὶ γὰρ ἡ σχίσις καλουμένη τοῦτο ἐργάζεται χωρὶς τῆς
πιτύας, ὅταν ἱκανῶς θερμήναντες τὸ γάλα καταῤῥαίνομεν ὀξυμέλιτι ψυχρῷ. ταυτὸ δ᾽ ἐργαζόμεθα καὶ δι᾽ οἰνο-
30 μέλιτος. ἐνίοτε δὲ καὶ χωρὶς τοῦ καταῤῥᾶναι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καθιέντες ἀγγεῖον ὕδωρ ἔχον ψυχρότατον, ἐργαζό-
μεθα τὴν σχίσιν. αὖθις δὲ πιτύας, καὶ τὸ μετὰ τὴν ἀποκύησιν ἀμελχθὲν αὐτίκα πήγνυται, πυρωθὲν ἐπὶ θερ-
μῆς σποδιᾶς ὀλίγῳ χρόνῳ. καλεῖν δὲ εἰώθασιν οἱ παλαιοὶ κωμικῶς τὸ οὕτως παγὲν γάλα πυριάτην, οἱ δὲ παρ᾽ ἡμῖν
ἐν Ἀσίᾳ, πυριεφθὸν ὀνομάζουσιν αὐτό. τοῦτο μὲν ἀκριβῶς ἐστι γάλα, χωρὶς οὐσίας ἑτέρας. ὅταν δὲ μέλι μίξαν-
τες αὐτῷ διὰ πιτύας πήξωσι, χωρίζεται μὲν ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ, τὸ λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες αὐτοῦ. προσφέρονται
δ᾽ ἔνιοι τὸ πεπηγὸς αὐτοῦ μόνον, σύνθετον ὑπάρχον ἔκ τε τοῦ τυρώδους ἐν τῷ γάλακτι, καὶ τοῦ θερμοῦ, καὶ τοῦ τυρώ-
δους ἐν τῇ τῆς πιτύας δυνάμει, καὶ τοῦ μιχθέντος αὐτοῖς μέλιτος. ἔνιοι δὲ καὶ τῷ παγέντι, τὸν ὀῤῥὸν συγκατα-
πίνουσιν, ἤτοι γε ὡσαύτως, πάντα μὴ παντὸς, ἢ θάτερον αὐτῶν πλεῖον θατέρου. συμβήσεται δὲ δηλονότι, τοῖς μὲν
μᾶλλον ὑπαχθῆναι τὴν γαστέρα, τοῖς δὲ ἧττον ἀνάλογον τῇ ποσότητι τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος. εὔδηλον δὲ ὅτι, καὶ
τρέφεσθαι τὸ σύμπαν σῶμα μᾶλλον μὲν ὑπάρξει τοῖς τὸ πεπηγὸς μόνον ἐδηδοκόσιν, ἧττον δὲ τοῖς συγκαταπίουσιν
40 αὐτῷ τι καὶ τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος. ἔτι δὲ ἧττον, ὅσοι τὸ μὲν πεπηγὸς ὀλίγον προσηνέγκατο, τὸ δ᾽ ὀῤῥῶδες πλεῖστον. οὕτως
δὲ κἀπὶ τοῦ μετὰ τὴν ἀποκύησιν παγέντος, ἤτοι χωρὶς μέλιτος, ἢ σὺν αὐτῷ, διαφορά τις οὐ σμικρὰ γενήσεται.
δυσπεπτότερον γὰρ ἔσται καὶ παχυχυμότερον, ἔτι τε βραδύτερον εἰς τὴν κάτω διέξοδον, ὅταν μὴ προσλάβῃ μέ-
λιτος. ἥ γε μὴν ὅλου τοῦ σώματος ἡ θρέψις ἐξ ἀμφοτέρων γίνεται δαψιλής. ταῦτ᾽ ἀρκεῖ περὶ δυνάμεως γάλακτος
ἐπίστασθαι, κατὰ τὴν νῦν ἐνεστῶσαν πραγματείαν, ὅσα γὰρ εἰς νόσους χρήσιμα, ἢ τοῖς φθίνουσιν ὁπωσοῦν, ἢ τοῖς
ἕλκος ἔχουσιν ἐν πνεύμονι, ταῦτ᾽ ἴδια τῆς θεραπευτικῆς ἐστι μεθόδου.

Περὶ τυροῦ.

ἐλέχθη μὲν ἤδη τι περὶ τῆς τοῦ τυροῦ δυνάμεως ἐν τῷ περὶ γάλακτος λόγῳ, βέλτιον δὲ καὶ νῦν αὖθις ἀπονεῖμαι ἴδιον
λόγον αὐτῷ. προσλαμβάνει γὰρ ἐν τῇ σκευασίᾳ, παρὰ τῆς ἐμβαλλομένης πιτύας δριμύτητα, τὴν δ᾽ ὑγρότητα
πᾶσαν ἀποτίθεται, καὶ μάλιστα χρονίσας, ἡνίκα δριμύτερος γίνεται καὶ σαφῶς ἑαυτοῦ θερμότερός τε καὶ καυ-
σωδέστερος. καὶ διὰ τοῦτο καὶ δυσπεπτότερος καὶ κακοχυμότερος ἀποτελεῖται, διὰ ταῦτα τοίνυν οὐδ᾽ ὅπερ ἀγαθὸν
50 ἐπικτᾶται τὰ παχύτερα τῶν ἐδεσμάτων δριμέσι καὶ λεπτυντικαῖς μιγνύμενα δυνάμεσιν, οὐδὲ τοῦτ᾽ ἔχει βλά-
βης χωρίς. μείζων γὰρ ἡ ἐκ τῆς κακοχυμίας αὐτῷ καὶ τῆς καυσώδους θερμότητος ἐγγίνεται βλάβη, τῆς ἐκ
τοῦ λεπτυνθῆναι τὸ πάχος ὠφελείας, ὅπου πρὸς τὴν τῶν ἐν νεφροῖς λίθων γένεσιν, ἧττον ἐστὶ βλαβερὸς ὁ τοιοῦ-
τος χυμός. ἐδείχθησαν γὰρ οὗτοι γενόμενοι κατ᾽ ἐκεῖνα τῶν σωμάτων, ἐν οἷς ἂν συνέλθῃ πάχος χυμῶν, πυρώδει
θερμότητι. φευκτέον οὖν μάλιστα τὸν τοιοῦτον τυρὸν, ὡς μηδὲν ἀγαθὸν ἔχοντα, μήτ᾽ εἰς πέψιν, μήτ᾽ εἰς ἀνάδοσιν,
μήτ᾽ εἰς οὔρησιν, μήτ᾽ εἰς ὑπαγωγὴν γαστρὸς, ὥσπερ γε μηδ᾽ εἰς εὐχυμίαν. ἐφεξῆς δὲ μοχθηροὶ μὲν, ἧττον δὲ τούτου νο-
μίζειν χρὴ, τὸν μήτε παλαιὸν, μήτε δριμύν. τῶν δὲ νέων ἁπάντων τυρῶν τὸ κάλλιστον ὁποῖος ὁ παρ᾽ ἡμῖν ἐν Περγά-
μῳ καὶ κατὰ τὴν ὑπερκειμένην αὐτῆς Μυσίαν γίνεται, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ὀξυγαλάκτινος, ἥδι-
στος μὲν εἰς ἐδωδὴν, ἀβλαβέστατος δὲ στομάχῳ, καὶ πάντων τῶν ἄλλων τυρῶν ἧττον δύσπεπτος, καὶ δυσδιέξοδος, οὐ μὴν

οὐδὲ κακόχυμός ἐστιν, οὐδὲ πάνυ σφόδρα παχύχυμος, ὅπερ ἁπάντων τυρῶν ἐστι κοινὸν ἔγκλημα. μάλιστα δ' ἐστὶ καὶ
ὁ παρὰ τοῖς πλουσίοις εὐδοκιμῶν ἐν Ῥώμῃ, βαθὺς τοὔνομα, καί τινες ἄλλοι κατ' ἄλλα χωρία, παμπόλλης δ' οὔσης
κατὰ μέρος ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς κατά τε τὰς φύσεις τῶν ζώων, καὶ τοὺς τρόπους τῆς σκευασίας, καὶ πρὸς ἔτι
τὰς ἡλικίας αὐτῶν τῶν τυρῶν, ἐγὼ πειράσομαι κἀνταῦθα ὑφηγήσασθαι τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ὀλίγοις σκοποῖς,
οἷς προσέχων τις ἐκ τοῦ ῥᾴστου διαγνώσεται τόν τε ἀμείνονα τόν τε καὶ χείρω. κατὰ γένος μὲν δὴ οἱ σκοποὶ διττοὶ τυγχάνου-
σιν ὄντες, ὁ μὲν ἕτερος ἐν τῇ ποιᾷ συστάσει τῆς οὐσίας τοῦ τυροῦ, καθ' ἣν μαλακώτερος, ἢ σκληρότερος γίνεται, καὶ
πυκνότερος, ἢ χαυνότερος, καὶ κολλωδέστερος, ἢ ψαθυρότερος, ὁ δ' ἐν τῇ γευστῇ ποιότητι, καθ' ἣν ἐνίοις μὲν αὐτῶν
ὀξύτης ἐπικρατεῖ, κατ' ἄλλους δὲ δριμύτης, ἢ λιπαρότης, ἢ γλυκύτης, ἤ τι τοιοῦτον, ἢ ἡ ἰσομοιρία πάντων. κα-
τὰ δὲ τὰς ἐν εἴδει διαφορὰς τῶν εἰρημένων γενῶν, ὁ μὲν μαλακώτερος, τοῦ σκληροτέρου βελτίων, ὁ δ' ἀραιὸς καὶ
10 χαῦνος, τοῦ πάνυ πυκνοῦ καὶ πεπιλημένου. μοχθηρῶν δ' ὄντων τοῦ τε κολλώδους ἰσχυρῶς καὶ ψαθυροῦ μέχρι τραχύ-
τητος, ὁ μέσος ἐστὶν αὐτῶν βελτίων. κατὰ δὲ τὴν ἐν τῇ γεύσει διάγνωσιν, ἁπάντων μὲν ἄριστος, ὁ μηδεμίαν ἰσχυρὰν
ἔχων ποιότητα, βραχὺ δέ τι τῶν ἄλλων ὑπερέχουσαν τὴν γλυκύτητα. βελτίων δὲ καὶ ἡδίων τοῦ ἀνάλου, ὁ
σύμμετρον ἁλῶν ἔχων τοῦ παμπόλλου, καὶ μηδόλως ἔχοντος. μετά γε μὴν τὸ προσενέγκασθαι, τὸν οὕτως κριθέν-
τα, καὶ διὰ τῆς ἐρυγῆς ἔνεστι γνωρίζειν, ὁποῖος αὐτοῖς ἐστιν ἀμείνων τε καὶ χείρων. ὁ μὲν γὰρ κατὰ βραχὺ μαραινο-
μένην ἴσχων τὴν ποιότητα βελτίων, ὁ δὲ παραμένουσαν, οὐκ ἀγαθός. εὔδηλος γὰρ οὗτός ἐστι, δυσμετάβλητός τε
καὶ δυσαλλοίωτος, ὥστε καὶ δύσπεπτος. ἀλλοίωσις γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται πεπτομέναις ταῖς τροφαῖς ἁπάσαις,
ὧν ἔμπροσθεν εἶπον ποιοτήτων.

περὶ τοῦ τῶν πεζῶν ζώων αἵματος.

Α ἷμα δύσπεπτόν ἐστι, μάλιστα δὲ τὸ παχὺ, καὶ μελαγχολικὸν, οἷόνπερ ὑπάρχει τὸ τῶν βοῶν. τὸ δὲ τῶν λαγωῶν, ὡς
ἥδιστον τετίμηται, καὶ πολλοῖς δ' ἔθος ἐστὶν ἕψειν αὐτὸ σὺν τῷ ἥπατι, τισὶ δὲ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων σπλάγχνων. ἔνιοι
20 δὲ καὶ τὸ τῶν νέων ὑῶν ἐσθίουσιν, ὥσπερ ἄλλοι καὶ τὸ τῶν μειζόνων, ὅταν εὐνουχισθῶσι. τὸ μὲν γὰρ τῶν κάπρων, οὐδ' ἐπι-
χειροῦσιν, ὡς ἀηδές τε ἅμα καὶ δύσπεπτον. τὸ δὲ τῶν αἰγῶν αἷμα, καὶ Ὅμηρος οἶδεν ἐσθιόμενον ὡς ἡδύ.

περὶ τῆς ἀπὸ τῶν πτηνῶν ζώων τροφῆς.

Ο ρνιθας ὀνομαζόντων τῶν παλαιῶν ἁπάντων τὰ πτηνὰ ζῶα, καὶ δὴ πολὺ τοῖς νῦν Ἕλλησιν ἔθος ἤδη γέγονε τὰς
ὑπ' ἐκείνων ἀλεκτορίδας καλουμένας μόνας οὕτως προσαγορεύειν, ὥσπερ γε καὶ τοὺς ἄρρενας, ἀλεκτρυόνας.
ἔστι δὲ τὸ γένος ἁπάντων τῶν πτηνῶν ὀρνίθων ὀλιγοτροφώτατον, εἰ παραβάλλοιτο τῷ γένει τῶν πεζῶν, καὶ μάλιστα
τῷ τῶν ὑῶν, ὧν τῆς σαρκὸς, οὐδὲν ἄλλο τροφιμώτερον ἔχοις εὑρεῖν. εὐπεπτοτέρα γε μὴν ἡ σὰρξ ἐστὶ τῶν πτηνῶν,
καὶ μάλιστα πέρδικος, ἀτταγηνός τε καὶ περιστερᾶς, ἀλεκτορίδος τε καὶ ἀλεκτρυόνος. ἡ δὲ τῶν κιχλῶν, καὶ κοτ-
τύφων, καὶ τῶν μικρῶν στρουθῶν, ἐν οἷς εἰσι καὶ οἱ πυργῖται καλούμενοι, σκληροτέρα τούτων ἐστὶ, καὶ μάλιστα δ' ἔτι
καὶ τούτων αὐτῶν ἥ τε τῆς τρυγόνος καὶ ἡ τῆς φάττης, καὶ ἡ τῆς νήττης. ὁμοία δὲ τῶν ἀλεκτορίδων ἐστὶν ἡ τῶν φα-
30 σιανῶν εἰς πέψιν, καὶ τροφὴν ὑπερέχουσα τῇ κατὰ τὴν ἡδονὴν ἐδωδῇ, σκληροτέρα δὲ καὶ δυσπεπτοτέρα, καὶ ἰνω-
δεστέρα, τούτων ἡ τοῦ ταῶνος. κοινὸν δὲ ἐπὶ πᾶσι τοῖς πτηνοῖς ζώοις, ὥσπερ καὶ τοῖς τετράποσι γινώσκειν χρὴ, τὴν τῶν
αὐξανομένων σάρκα πολὺ βελτίονα τῆς τῶν παρακμαζόντων εἶναι, μέσην δὲ ἀμφοῖν τὴν τῶν ἀκμαζόντων, μο-
χθηρὰν δὲ καὶ τὴν τῶν πάνυ νηπίων, ἀλλ' ὑπεναντίως τῇ τῶν γεγηρακότων. ἡ μὲν γὰρ τούτων, σκληρὰ καὶ ξηρὰ καὶ
νευρώδης ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πεφθῆναι μοχθηρὰ καὶ τροφὴν ὀλίγην δίδωσι τῷ σώματι. τὰ δὲ παντάπασι
νέων ζώων τὰ σώματα, βλεννώδη τ' ἐστὶ καὶ ὑγρὰ, καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο περιττωματικὰ, ῥᾷον δ' ὑπέρχεται κατὰ γα-
στέρα. ταῦτα μοι μέμνησο τὸ πάντων ζώων κοινόν. καὶ γὰρ ὑπάρχει πᾶσιν αὐτοῖς ὁμοίως, ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἡλι-
κίαν διαφοραῖς. κοινὸς δὲ ὁ τῆς σκευασίας τρόπος, ὡς πρὸς ὑγείαν, ὃν ἔμπροσθέν τε διῆλθον, ἤδη καὶ αὖθις ὡς ἐπὶ
κεφαλαίων ἐρῶ, νυνὶ δὲ τὰς δυνάμεις μόνον ἀναμνήσω. ξηρότερα μὲν εἶναι, τά τ' ὀπτηθέντα καὶ τὰ ταγηνισθέντα, τὰ
δὲ δι' ὕδατος ἑψηθέντα γλυκέος, ὑγροτέραν δίδοσθαι τροφὴν τῷ σώματι. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν λευκῷ ζω-
40 μῷ, καὶ ποικίλαις ἀρτύσεσι λοπάδων ἔμπροσθεν αὐτάρκως, ὥσπερ γε καὶ περὶ τῶν ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων.
οὐ σμικρὰ δὲ διαφορὰ καὶ τῶν ἐν λίμναις, ἢ ἕλεσιν, ἢ τελματώδεσι χωρίοις διαιτηθέντων ἐστὶ πρὸς τὰ ἐν τοῖς ὄρεσιν,
ἢ ξηροῖς χωρίοις. ἀνάλογον γὰρ τοῖς χωρίοις, αἱ σάρκες τῶν ζώων, ἤτοι ξηραὶ καὶ ἀπέριττοι καὶ πεφθῆναι ῥᾴους,
ἢ ὑγραὶ καὶ περιττωματικαὶ καὶ δυσπεπτότεραι γίνονται.

περὶ χηνῶν καὶ στρουθοκαμήλων.

Τ ὸ μὲν τῶν χηνῶν ὄνομα, συνήθες ἐστὶ καὶ τοῖς παλαιοῖς. τὸ δὲ τῶν στρουθοκαμήλων, ἀήθες. ὀνομάζουσι γὰρ αὐτὰς
μεγάλας στρουθούς. ἤκουσα δέ ποτε σοφιστοῦ τοῦ εἰς τὰ τοιαῦτα προβλήματα λέγοντος, ἔτι μειράκιον, ἐπιχει-
ροῦντος, εἰς ἑκάτερα καὶ δεικνύντος, ἐνίοτε μὲν ὄρνιθας, ἐνίοτε δὲ οὐκ ὄρνιθας εἶναι τὰ τοιαῦτα ζῶα. βέλτιον
δὲ μὴ τοῦτο ζητεῖν, ἀλλ' ὁποίαν ἔχει δύναμιν ἡ ἐξ αὐτῶν τροφή. τοῦτ' οὖν ἀκούσας παρ' ἐμοῦ, παρ' ἄλλου μαθήσῃ
κατὰ σχολὴν, εἴτ' ὄρνιθας ὀνομάζειν χρὴ τὰ τοιαῦτα τῶν ζώων, εἴτε μή. περιττωματικὴ τοίνυν ἡ σὰρξ αὐτῶν ἐστὶ καὶ
50 πολὺ δυσπεπτοτέρα, τῶν προειρημένων πτηνῶν ζώων, οὐ μὴν τά γε πτερὰ χείρω τῶν ἄλλων ἔχει. πολλοῖς γὰρ τῶν
πτηνῶν ζώων, καὶ μάλισθ' ὅσα μικρὰ καὶ σκληρόσαρκα, καὶ ἡ τῶν πτερῶν φύσις ἐστὶν ἰνώδης τε καὶ σκληρὰ, πο-
νῶν δὲ καὶ ἡ σὰρξ ὅλη τοιαύτη, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν γεράνων, ἃς καὶ αὐτὰς ἐσθίουσιν ἑωλίσαντες πρότερον
ἡμέρας πλείους. μεταξὺ δὲ πως τῆς τῶν γεράνων τε καὶ τῶν χηνῶν ἡ τῶν καλουμένων οὐτίδων, ἢ ὠτίδων ἐστίν. ἑκα-
τέρως γὰρ ὀνομάζουσί τε καὶ γράφουσι τὴν πρώτην συλλαβὴν, διά τε τοῦ ου. στοιχείου καὶ τοῦ. ω.

περὶ τῆς κατὰ τὰ μόρια τῶν πτηνῶν ζώων διαφορᾶς.

Τ ὰ μὲν σπλάγχνα, τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχει πρὸς τὰς ἐν πτηνοῖς ζώοις σάρκας, ἣν καὶ τοῖς πεζοῖς ζώοις ἔχειν εἴρη-
ται. τὰ δ' ἔντερα παντάπασιν ἄβρωτα πάντων ἐστὶν αὐτῶν, οὐ μὴν ἀνάλογόν γε τούτων αἱ γαστέρες ἐδώδιμοι τε
γάρ εἰσι καὶ τρόφιμοι. τινὲς δ' αὐτῶν καὶ ἥδισται πάνυ, καθάπερ καὶ ἡ τῶν χηνῶν, ἐφεξῆς δὲ ἡ τῶν σιτευτῶν ἀλε-

κτορείδων. ὥσπερ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὑῶν τὸ συκωτὸν ἧπαρ ἐν τοῖς ζῶσι ζώοις τεχνῶς παρασκευάζουσιν ἡδύ, διὰ τῆς τῶν ἰσχάδων ἐδωδῆς, οὕτως ἐπὶ τῶν χηνῶν ὀρῷ γάλακτος ἀναδεύοντες τὰς τροφάς, ὡς γίνεσθαι μὴ μόνον ἥδιστον, ἀλλὰ καὶ τροφιμώτατον εὐχυμώτατόν τε καὶ διαχωροῦν οὐ χαλεπῶς, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ γαστρὶ πέψιν. καὶ τὰ πτερὰ δὲ τῶν χηνῶν ἐπιτήδεια πεφθῆναί τε καὶ θρέψαι. μᾶλλον δ' αὐτῶν τὰ τῶν ἀλεκτορείδων. οὔσης δὲ οὐκ ὀλίγης ἐν ταῖς σαρξὶ διαφορᾶς τοῖς γεγηρακόσι ζώοις πρὸς τὰ νέα, σαφεστέρα πολλῷ καὶ ἡ τῶν πτερῶν φύσις ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς ἰσχνοῖς πρὸς τὰ πίονα, κάλλιστα μὲν τὰ τῶν εὐτρόφων τε καὶ νέων, χείριστα δὲ τὰ τῶν ἰσχνῶν καὶ γεγηρακότων. οἱ πόδες δ' ἁπάντων, ὀλίγου δεῖν, ἄβρωτοι, λόφους δὲ καὶ καλλαία τῶν ἀλεκτρυόνων, οὔτ' ἐπαινέσειεν ἄν τις, οὔτε ψέξειεν. οἱ δ' ὄρχεις ἄριστοι καὶ μάλιστα τῶν σιτευτῶν ἀλεκτρυόνων. ἔτι δὲ μᾶλλον ὅσοι διὰ γάλακτος ὀρρώδους τὰς τροφὰς προσενήνεγκνται. καὶ γὰρ εὔχυμοι καὶ τρόφιμοι καὶ πεφθῆναι ῥᾷστοι. διαχώρησιν δὲ οὔτε προτρέπουσιν, οὔτ' ἐπέχουσιν. ἐγκεφάλους δὲ μικροὺς μὲν ἔχει τὰ πτηνὰ ζῶα, βελτίους μέντοι πολὺ τῶν ἐν τοῖς πεζοῖς ζώοις, ὅσῳ καὶ σκληροτέρους. αὐτῶν δὲ τῶν πτηνῶν τὰ ὄρεια τῶν ἑλείων ἀμείνους ἔχει τοὺς ἐγκεφάλους, ἀνάλογον τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις. ἐπαινοῦσι δὲ ἔνιοι ψευδῶς τὴν τῆς στρουθοκαμήλου κοιλίαν, ὥστε φάρμακον πεπτικόν. ἔνιοι δὲ πολὺ μᾶλλον τῆσδε τὴν τῆς αἰθυίας, ἀλλ' οὔτ' αὐτὰ πέττονται ῥᾳδίως, οὔτε τῶν ἄλλων ἐστὶ πεπτικὸν φάρμακον, ὥσπερ ζιγγίβερι καὶ πέπερι, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, οἶνός τε καὶ ὄξος. εἰ δὲ περὶ γλώττης ἢ ῥάμφους τῶν πτηνῶν ζώων ἐπιχειρήσαιμι λέγειν, ἃ μηδεὶς ἀγνοεῖ, φλυαρεῖν εἰκότως ὑποληφθήσομαι.

περὶ ᾠῶν.

Τῆς ἀπὸ τῶν πτηνῶν ζώων τροφῆς ἐστὶ καὶ ταῦτα, διαφέροντα τρισὶ διαφοραῖς ἀλλήλων, μία μὲν τῇ κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν. ἀμείνω γὰρ τά τε ἀλεκτορείδων ἐστὶ καὶ τὰ τῶν φασιανῶν, φαυλότερα δὲ τὰ τῶν χηνῶν τε καὶ στρουθοκαμήλων. ἑτέρα δὲ καθ' ἣν τὰ μὲν ἤδη χρόνου πλείονός ἐστι, τὰ δὲ, οὐ πρὸ πολλοῦ γεγένηται. καὶ τρίτη καθ' ἣν τὰ μὲν ἐπὶ πλέον ἕψεται, τὰ δὲ ἄχρι τοῦ μετρίως συστῆναι, τὰ δὲ μόνον τεθέρμανται. καθ' ἃς διαφορὰς, τὰ μὲν ἑφθὰ καλεῖται, τὰ δὲ τρομητά. τὰ δὲ ῥοφητά. κάλλιστα μὲν οὖν ἐστιν εἰς τροφὴν τὰ τρομητά. τὰ δὲ ῥοφητὰ, ἧττον μὲν τρέφει, ῥᾷον δ' ὑποχωρεῖ, καὶ τὰς ἐν τῇ φάρυγγι τραχύτητας λεαίνει. τὰ δ' ἑφθὰ καὶ δύσπεπτα, καὶ βραδύπορα, καὶ τροφὴν παχεῖαν ἀναδίδωσι τῷ σώματι. τούτου δ' ἔτι μᾶλλόν ἐστι βραδυπορώτερά τε καὶ κακοχυμότερα, τὰ κατὰ θερμὴν σποδιὰν ὀπτηθέντα. τὰ δ' ἐπὶ τῶν ταγήνων παχυνθέντα, καὶ καλούμενα δι' αὐτὸ τοῦτο ταγηνιστὰ, χειρίστην ἔχει τροφὴν εἰς ἅπαντα. καὶ γὰρ ἐν τῷ πέττεσθαι κνισσοῦται, καὶ πρὸς τῷ παχὺν γεννᾶν χυμὸν, ἔτι καὶ μοχθηρὸν ἔχει καὶ περιττωματικὸν αὐτόν. ἀμείνω δὲ τῶν ἑφθῶν τε καὶ ὀπτῶν ἐστι τὰ καλούμενα πνικτά. σκευάζεται δὲ τὸν τρόπον τοῦτον. ἀναδεύσαντες αὐτὰ μετ' ἐλαίου, καὶ γάρου, καὶ οἴνου βραχέος, ἐντιθέασι τὸ ἀγγεῖον ὕδωρ ἐχούσῃ κακκάβῃ θερμὸν, εἶτα πωμάσαντες ἄνωθεν ὅλην αὐτὴν, ὑποκαίουσι μέχρις ἂν συστάσεως μετρίας. τὰ γὰρ ἐπὶ πλέον παχυνθέντα, παραπλήσια τοῖς ἑψηθεῖσί τε καὶ ὀπτηθεῖσι γίγνεται, τὰ δ' ἐν τῷ συμμέτρῳ τῆς παχύνσεως ἀρθέντα καὶ πεφθῆναι τῶν σκληρῶν ἐστιν ἀμείνω, καὶ τροφὴν τῷ σώματι βελτίονα δίδωσι. τῆς αὐτῆς οὖν συμμετρίας κατὰ τὴν σύστασιν χρὴ στοχάζεσθαι, κἀπὶ τῶν ἐπιχεομένων ἄνωθεν ταῖς λοπάσιν ᾠῶν, οὐκ ἐπιτρέποντας, οὐδὲ ταῦτα παχυνθῆναι τελέως, ἀλλ' ἔτ' ἐγχύλων ὄντων ἀπὸ τοῦ πυρὸς αἴροντας τὸ ἀγγεῖον. οὐ σμικρὰ δ' ἐν αὐτοῖς ἐστιν ὑπεροχὴ καὶ τῶν νέων πρὸς τὰ παλαιά. κάλλιστα μὲν γὰρ τὰ νεώτατα, χείριστα δὲ τὰ παλαιότατα, τὰ δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ἀνάλογον τῇ ἀποστάσει ἣ ἀφέστηκε τῶν ἄκρων, ἀρετῇ τε καὶ κακίᾳ διενήνοχεν ἀλλήλων.

περὶ τοῦ τῶν πτηνῶν ζώων αἵματος.

Ἀλεκτορείδων καὶ περιστερείδων ἐσθίουσιν ἔνιοι τὸ αἷμα, καὶ μάλιστα τῶν σιτευθέντων, οὐ χεῖρον ὂν τοῦ τῶν ὑῶν, οὔτ' εἰς ἡδονὴν, οὔτ' εἰς τὸ πεφθῆναι, τοῦ μέντοι τῶν λαγωῶν ἀπολειπόμενον πάμπολυ. δύσπεπτον δ' ἐστὶ καὶ περιττωματικὸν ἅπαν αἷμα, καθ' ὃν ἂν αὐτὸ τρόπον σκευάσῃ τις.

περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων ζώων τροφῆς.

Τῶν ἐν ὕδατι διαιτωμένων ζώων, καὶ γένη πάμπολλα, καὶ διαφοραὶ τούτων εἰσὶ, καὶ εἴδη. λεχθήσονται δὲ νῦν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν, αἱ πρὸς τὴν ἰατρικὴν χρείαν ὁμοιότητες ἐν αὐτοῖς. ἰατρικὴν δὲ λέγειν ἢ ὑγιεινὴν, οὐ διοίσει πρός γε τὰ παρόντα. περὶ πάντων οὖν εἰρήσεται καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅσα συνεχῶς ἐσθίουσιν οἱ ἄνθρωποι.

περὶ κεφάλου.

Τοῦ γένους τῶν λεπιδωτῶν ἰχθύων, ἐστὶν ὁ κέφαλος οὐκ ἐν θαλάττῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ λίμναις καὶ ἐν ποταμοῖς γεννώμενος. διὸ καὶ μεγάλην ἔχουσιν οἱ κατὰ μέρος κέφαλοι πρὸς ἀλλήλους διαφοράν, ὡς δοκεῖν ἕτερον εἶναι γένος τοῦ πελαγίου κεφάλου, πρὸς τὸν ἐν λίμναις, ἢ ποταμοῖς, ἢ τέλμασιν, ἢ ὀχετοῖς, τοῖς ἐκκαθαίρουσι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι κοπρῶνας. περιττωματικὴ μὲν γὰρ ἡ σὰρξ ἐστὶ καὶ βλεννώδης ἱκανῶς τῶν ἐν ἰλυώδει καὶ ῥυπαρῷ διαιτωμένων ὕδατι, καλλίστη δὲ τῶν ἐν καθαρᾷ θαλάττῃ, καὶ μᾶλλον ὅταν ὑπ' ἀνέμων κατακλύζηται, κατὰ δὲ τὴν σκεπεινὴν καὶ ἀκύμονα, χείρων ἡ σὰρξ γίνεται τῶν ἰχθύων, ὅσῳ καὶ ἀγυμναστοτέρα, ἐν δὲ ταῖς καλουμέναις λιμνοθαλάσσαις, ἔτι χείρων τῆσδε, καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον, ἡ κατὰ τὰς λίμνας. εἰ δὲ καὶ σμικραί τινες αὗται τύχοιεν οὖσαι, καὶ μήτε ποταμοὺς μεγάλους δεχόμεναι, μήτε πηγὰς ἔχουσαι, μήτ' ἀπόρρευσιν δαψιλῆ, πολὺ δή τι χείρους. εἰ δὲ καὶ μηδὲν ὅλως ἀπορρέοιτό τι τοῦ ὕδατος, ἀλλ' εἴη στάσιμον ἱκανῶς μοχθηραί. περὶ δὲ τῶν ἐν ἕλεσι, καὶ τέλμασι, καὶ ὅσα τοιαῦτα χωρία λέλεκται κατ' ἀρχάς. ἐσχάτως γὰρ οἱ κατὰ τοιούτους τόπους διαιτώμενοι μοχθηρὰν ἔχουσι τὴν σάρκα. τῶν δ' ἐν τοῖς ποταμοῖς γεννωμένων, ἀμείνους, ὅσοι κατὰ τοὺς τοιούτους, ἐν οἷς ὀξὺ καὶ πολὺ τὸ ῥεῦμα, κατὰ δὲ τοὺς λιμνάζοντας οὐκ ἀγαθοί, καὶ παρὰ τὰς τροφὰς δὲ βελτίους, γίνονται καὶ χείρους. ἔνιοι μὲν γὰρ εὐποροῦσι καὶ πόας, καὶ ῥιζῶν χρηστῶν, καὶ διὰ τοῦτο κρείττους εἰσίν. ἔνιοι δὲ ἰλυώδη τε πόαν ἐσθίουσι καὶ ῥίζας κακοχύμους, καί τινες αὐτῶν ὅσοι κατὰ ποταμοὺς διαιτῶνται, μεγάλην διαρρέοντας πόλιν, ἀποπατήματ' ἀνθρώπων, καὶ μοχθηρὰς τροφὰς τοιαύτας προσφερόμενοι, χείριστοι πάντων, ὡς ἔφην, εἰσὶν, ὥστε κἂν βραχὺ πλείονι χρόνῳ διαμένωσι νεκροί, σήπονταί τε παραχρῆμα, καὶ μοχθηρότατον ὄζουσιν. ἀηδεῖς δὲ καὶ βρωθῆναι

πάντως οὗτοι, καὶ πεφθῆναι, καὶ τὴν μὲν χρηστὴν τροφὴν ὀλίγην ἔχουσιν. περίττωμα δ' οὐκ ὀλίγον. οὐκ οὖν θαυμαστόν ἐστιν οὐδ' εἰ κακοχυμίαν ἀθροίζουσιν ἐν τοῖς σώμασι τῶν ὁσημέραι προσφερομένων αὐτούς. ὄντων δὲ χειρίστων τούτων, ἐξ ὑπεναντίου κάλλιστοι πάντων εἰσὶν, ὡς ἔφην, οἱ ἐν τῇ καθαρωτάτῃ θαλάττῃ, καὶ μάλιστα ὅπου μήτε γεώδεις αἰγιαλοὶ μήτε λεῖοι περιλαμβάνουσι τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἤτοι ψαμμώδεις, ἢ τραχεῖς. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὰ βόρρεια τῶν πνευμάτων ἐστραμμένοι, πολὺ βελτίους. οὐ σμικρὸν γὰρ εἰς εὐχυμίαν συντελοῦντος ἅπασι ζώοις τῶν οἰκείων γυμνασίων, ἔτι καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ καταμιγνυμένου τῷ ὕδατι πνεύματος, αὐξάνει τὴν ἀρετὴν τῆς οὐσίας αὐτῶν. πρόδηλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀμείνω καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι θάλατταν θαλάττης, καθ' ὅσον ἤτοι καθαρὰ τελέως ἐστὶν, ἢ δέχεται ποταμοὺς μεγάλους καὶ πολλούς, ὥσπερ ὁ πόντος. οἱ γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ, καθ' ὅσον πλεονεκτοῦσι τῶν λιμναίων, κατὰ τοσοῦτον ἀπολείπονται τῶν ἐν καθαρᾷ θαλάττῃ διαιτωμένων. εἰσὶ δὲ καὶ λίμναι τινὲς τοιαῦται, καὶ καλοῦσιν ἐνίας αὐτῶν λιμνοθαλάττας, ἔνθα ποταμὸς μέγας ἐργάζεται λίμνην συνάπτουσαν θαλάττῃ. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ λιμνάζειν τὸν ποταμὸν, ὅπου περ ἂν τῇ θαλάττῃ μίγνυται, πρῶτον ἐπίμικτόν τε τὸ ὕδωρ ἐστὶν ἐξ ἁλμυροῦ τε καὶ γλυκέος, ἥ τε σὰρξ τῶν ἐν αὐτῷ διαιτωμένων ἰχθύων ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τε ποταμίων, καὶ τῶν θαλαττίων ἰχθύων γίνεται. κοινὸς δ' ὁ λόγος οὗτος ἔστω σοι καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι γε κατὰ ποταμοὺς καὶ λίμνας καὶ θάλατταν ἰχθύες γίνονται. τὸ γὰρ πολὺ πλῆθος αὐτῶν, οὐκ ἐπαμφοτερίζει, τῶν μὲν θαλαττίων φευγόντων τὸ ποτάμιον ὕδωρ, τῶν δὲ ποταμίων, ἢ λιμναίων τὸ θαλάττιον. ἀλλ' ὅ γε κέφαλος ἁπάντων μάλιστα τοῖς ὕδασιν ἀμφοτέροις χρῆται, καὶ φύσει ἔχει πρὸς ἀνάντες τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ χωρεῖν, ἔνθα πλεῖστον ἀφιστάμενος τῆς θαλάττης. οὗτος μὲν ὁ κέφαλος τὰς πολλὰς καὶ μικρὰς ἀκάνθας οὐκ ἔχει, καθάπερ οὐδ' ἄλλος τις τῶν θαλαττίων. ὁ δ' ἐκ ποταμῶν, ἢ λιμνῶν ἐπεμβαίνων θαλάττῃ, παραπλησίως τοῖς ὁμογενέσι, μεστὸς τῶν τοιούτων ἀκανθῶν ἐστι. σχεδὸν γὰρ ἅπασι τοῖς ἐν λίμναις καὶ ποταμοῖς γενναμένοις ἰχθύσιν ἡ σὰρξ λεπτῶν μεστὴ ἀκανθῶν εὑρίσκεται, τῶν θαλαττίων οὐκ ἐχόντων αὐτάς. καθ' ὃν γὰρ ἂν τόπον, ἢ μεγάλου ποταμοῦ στόμα συνάπτον θαλάττῃ, τινὲς μὲν ποταμίων ἰχθύων ἐν τῇ θαλάττῃ, τινὲς δὲ τῶν θαλαττίων ἐν τῷ ποταμῷ θηρεύονται, γνωριζόμενοι τῷ τὰς εἰρημένας ἀκάνθας, ἤτοι πολλὰς ἔχειν, ἢ οὐδ' ὅλως. ὀλίγοι μὲν οὖν τῶν ποταμίων ἐπεμβαίνουσι τῇ θαλάττῃ, πάντες δὲ οἱ θαλάττιοι χαίρουσι τοῖς ποταμοῖς. εὐθὺς δὲ καὶ ἡ γεῦσις ἐθισθεῖσί γε γνωρίσει τὸν ἀμείνω κέφαλον. δριμυτέρα γάρ ἐστιν αὐτοῦ καὶ ἡδίων καὶ ἀλιπὴς ἡ σάρξ. οἱ δὲ λιπαροὶ καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ἔκλυτοι, χείρους μὲν εἰσὶ, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐδωδὴν, χείρους δὲ καὶ πεφθῆναι, καὶ κακοστόμαχοι, καὶ κακόχυμοι. διὸ καὶ σὺν ὀριγάνῳ σκευάζουσιν αὐτούς. ἔνιοι δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀνθρώπων τοὺς ἐν τοῖς ποταμοῖς γεννωμένους ἰχθύας, λευκίσκους καλοῦσιν, ἕτερον εἶναι νομίζοντες αὐτοὺς εἶδος τῶν κεφάλων. ἔστι δὲ τἄλλα μὲν ὅμοιον πάντη τὸ ζῶον τῷ ζώῳ, λευκότερον δὲ βραχεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἔχον μικροτέραν, καὶ τὴν γεῦσιν ὀξυτέραν. ἡ δὲ δύναμις τῆς ἀπ' αὐτοῦ τροφῆς, οἵαν ἔμπροσθεν εἶπον εἶναι τῶν ποταμίων κεφάλων, ὥσθ' ὑπὲρ ὀνόματος, οὐ πράγματος ἡ ἀμφισβήτησις. ὃ δὲ τούτου χρησιμώτερόν ἐστιν ἐπίστασθαι, καὶ δὴ φράσω. τῶν ταριχευομένων ἐστὶν οὗτος ἰχθὺς, καὶ γίνεται πολὺ κρείττων ἑαυτοῦ σκευασθεὶς οὕτως ὁ λιμναῖος. ἀποτίθεται γὰρ ἅπαν τὸ βλενῶδές τε καὶ βρωμῶδες ἐν τῇ γεύσει. κάλλιων δὲ πλείονι τῷ χρόνῳ ταριχευθέντος ὁ νεαλής. ἀλλὰ περί γε τῶν ταριχευομένων ἰχθύων ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται κοινῇ, καθάπερ γε καὶ περὶ τῶν ἁλιζομένων ἐν χειμῶνι.

περὶ λαύρακος.

Τοῦτον ἰχθὺν, οὔτε θέαμαι γεννώμενον ἐν γλυκέσιν ὕδασιν. ἐκ μέντοι τῆς θαλάσσης ἐπαναβαίνοντα ποταμοῖς ἢ λίμναις ἑώρακα. διὸ καὶ μικρὸς ὀλιγάκις εὑρίσκεται, καθάπερ ὁ κέφαλος πολλάκις. οὐ φεύγει δὲ οὐδὲ τὰς λιμνοθαλάσσας, καὶ τὰ στόματα τῶν ποταμῶν, καίτοι πελάγιος ὤν. τουτὶ γὰρ τοὔνομα τίθενται, τοῖς εἰς τὸ βάθος ἀποχωροῦσιν. ἥ γε μὴν τροφὴ ἐκ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἰχθύων αἵματός ἐστι γεννητικὴ, λεπτοτέρου τῇ συστάσει τοῦ ἐκ τῶν πεζῶν ζώων, ὡς μήτε τρέφειν δαψιλῶς, καὶ διαφορεῖσθαι θᾶττον. ἔνθα δὲ τὸ λεπτότερον ὄνομα, ποτὲ μὲν ἔνθα δυσὶ πράγμασι παραβαλλομένοις λέγομεν, ἐνίοτε δ' ἄνευ παραβολῆς, ἰστέον ὅτι πρὸς τὸ μέσον αἷμα τῶν ἄκρων παραβολὴ γίνεται, τοῖς ἁπλῶς λεγομένοις. ἄκρα δὲ τῇ κακίᾳ κατὰ τὴν σύστασιν ἐστὶ, τό, τε παχὺ, καθάπερ ὑγρὰ πίττα, τό, τε ὀῤῥῶδες οὕτως, ὡς ἐκχυθὲν τῆς φλεβὸς, ἐν τῷ πήγνυσθαι πλεῖστον ἔχειν ὑγρὸν ἐποχούμενον ὑδατῶδες. ἄριστον δὲ τὸ τούτων ἀκριβῶς μεταξὺ γενόμενον, ἐξ ἄρτου τε τοῦ καλλίστου κατασκευασμένου, περὶ οὗ κατὰ τὸ πρῶτον εἴρηται γράμμα, καὶ τῶν πτηνῶν, ὧν εἴρηται ζώων, ἔκ περδικός τε καὶ τῶν ἄλλων παραπλησίων. ἐγγὺς δὲ τούτων εἰσὶ καὶ τῶν θαλαττίων οἱ πελάγιοι τῶν ἰχθύων.

περὶ τρίγλης.

Ἔστι μὲν καὶ ἥ γε τῶν πελαγίων ἰχθύων. τετίμηται δ' ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὡς τῶν ἄλλων ὑπερέχουσα τῇ κατὰ τὴν ἡδονὴν ἐδωδῇ. σκληροτέραν δὲ σχεδὸν ἁπάντων αὐτῶν ἔχει τὴν σάρκα, καὶ ψαθυρὰν ἱκανῶς, ὅπερ σημαίνει ταὐτὸν τῷ, μήτε γλίσχρον εἶναι τι, μήτε λιπαρὸν ἐν αὐτῇ. τρέφει τοιγαροῦν, ὅταν πεφθῇ καλῶς, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἰχθύων μᾶλλον. ἐῤῥέθη δὲ καὶ πρόσθεν, ὡς τὸ σκληρότερον ἔδεσμα, παχυμερέστερόν τε καὶ ὡς ἂν εἴποι τις μᾶλλον γεῶδες ὑπάρχον ἀξιολογώτερον τρέφει ὑγροτέρων τε καὶ μαλακωτέρων, ὅταν γε πρὸς τούτῳ δηλονότι καὶ τὴν οὐσίαν οἰκείαν ἔχει τῷ τρεφομένῳ σώματι. κρίνεται δ' αὐτὴ διὰ τῆς ἡδονῆς. ὅσαι γὰρ ἀλλότριαι τροφαὶ ταῖς ὅλαις φύσεσιν εἰσὶ τῶν τρεφομένων ζώων, ταύτας ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ ἀηδῶς ἐσθίει. τῶν γε μὴν οἰκείων ὥσπερ τὸ ὑγρότερον ἧττον τρέφει, οὕτω πέττεται καὶ ἀναδίδοται ῥᾷον. ἡ τοίνυν τῆς τρίγλης σὰρξ, ἡδεῖα μὲν ἐστὶ, ὡς ἂν οἰκεία τροφὴ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, σκληροτέρα δὲ οὖσα τῶν ἄλλων ἰχθύων, ὅμως ἑκάστης ἡμέρας ἐσθίεσθαι δύναται, διότι ψαθυρὰ, καὶ ἀλιπής ἐστι καί τι δριμύτητος ἔχει. τὰ γὰρ λιπαρὰ καὶ γλίσχρα καὶ κατὰ τὴν πρώτην μὲν εὐθέως ἐδωδὴν, ἐμπίπλησί τε ταχέως, ἀνατρέπει τε τὴν ὄρεξιν, ἔτι δὲ μᾶλλον οὐχ ὑπομένομεν αὐτῶν τὴν ἐδωδὴν, ἐφεξῆς ἡμέραις πλείοσι. τό γε μὴν ἧπαρ τῆς τρίγλης οἱ λίχνοι τεθαυμάκασι ἡδο-

τῆς ἕνεκεν. ἔνιοι δ᾽ οὐδὲ καθ᾽ ἑαυτὸ δικαιοῦσιν ἐσθίειν αὐτό. παρασκευάζοντες δ᾽ ἐν ἀγγείῳ τὸ καλούμενον γαρέλαιον, ἔχον οἴνου βραχύ τι, καταθρύπτουσιν ἐν αὐτῷ τὸ σπλάγχνον, ὡς γενέσθαι τὸ σύμπαν ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τῶν προπαρεσκευασμένων ὑγρῶν ἕνα χυμὸν ὁμοιομερῆ πρός γε τὴν αἴσθησιν, ἐν ᾧ τὰς τῆς τρίγλης σάρκας ἀποβάπτοντες, ἐσθίουσιν. ἐμοὶ δὲ μὴν οὐδ᾽ ἡδονὴν ἔδοξεν ἔχειν ἀξίαν τῆς τοιαύτης τιμῆς, οὔτ᾽ ὠφέλειαν τῷ σώματι, καθάπερ οὐδὲ ἡ κεφαλή, καίτοι καὶ ταύτην ἐπαινοῦσιν οἱ λίχνοι, καὶ φασὶ τὰ δεύτερα φέρεσθαι μετὰ τὸ ἧπαρ. οὐ μὴν οὐδὲ διὰ τί τὰς μεγίστας τρίγλας ὠνοῦνται πάμπολλοι, δύναμαι γνῶναι, μήθ᾽ ἡδεῖαν ὁμοίως ταῖς μικροτέραις ἐχούσας τὴν σάρκα, μήτ᾽ εὔπεπτον, ὡς ἂν ἱκανῶς σκληράν. ὥστε διὰ τοῦτο τινὰ τῶν ἀργυρίου παμπόλλου τὰς μεγάλας τρίγλας ὠνημένων, ἠρώμην τίς ποτε ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς ἀφ᾽ ἑαυτῶν σπουδῆς. ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο μοι, μάλιστα μὲν διὰ τὸ ἧπαρ ὠνεῖσθαι τὰς τηλικαύτας. ἤδη δὲ καὶ διὰ τὴν κεφαλήν. ἀλλὰ γὰρ ἀρκεῖ μέχρι τοσούτου,
10 περὶ τῶν τριγλῶν εἰρῆσθαι, τῇ πρὸς τὸ χρήσιμον οἰκειότητι τοῦ λόγου. γίγνονται δ᾽ ἄρισται τρίγλαι κατὰ τὴν καθαρὰν θάλατταν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἰχθύες, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τὰς τροφάς. αἱ γοῦν τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι, καὶ δυσώδεις εἰσί, καὶ ἀηδεῖς καὶ δύσπεπτοι, καὶ κακόχυμοι. διάγνωσις δ᾽ αὐτῶν, πρὶν μὲν ἐσθίειν ἀναπτύξαντι τὴν κοιλίαν. ἐσθίοντι δὲ κατὰ τὴν πρώτην εὐθέως ὀσμήν τε καὶ γεῦσιν.

περὶ τῶν πετραίων ἰχθύων.

Σκάρους, κοττύφους, κίχλας, ἰουλίδας, φυκίδας, πέρκας, πετραίους ὀνομάζουσιν ἰχθύας, ἀπὸ τῶν χωρίων, ἐν οἷς εὑρίσκονται διατρίβοντες, οὐ γὰρ ἐν τοῖς λείοις, ἢ ψαμμώδεσιν, ἢ γεώδεσιν αἰγιαλοῖς, ἀλλ᾽ ἔνθα πέτραι τινές εἰσι, καὶ ἀκταί, φωλεύουσί τε καὶ τίκτουσιν. ἄριστος δ᾽ ἐν αὐτοῖς ἡδονῆς ἕνεκεν ὁ σκάρος εἶναι πεπίστευται, μετ᾽ αὐτὸν δὲ κόττυφοί τε καὶ κίχλαι, καὶ μετὰ τούτους ἰουλίδες τε καὶ φυκίδες καὶ πέρκαι. τροφὴ δ᾽ ἐξ αὐτῶν οὐ μόνον εὔπεπτος, ἀλλὰ καὶ ὑγιεινοτάτη τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασιν ἐστίν, αἷμα γεννώντων μέσον τῇ συστάσει. καλῶ δὲ
20 μέσον, ὃ μήτε πάνυ λεπτὸν ἐστὶ καὶ ὑδατῶδες, ἀλλὰ μηθ᾽ ἱκανῶς παχύ. πλάτος δ᾽ ἀξιόλογον ἔχοντος τοῦ μέσου, περὶ τῶν ἐν αὐτῷ διαφορῶν, ἐν τῷ προήκοντι τῷ λόγῳ λεχθήσεται.

περὶ κωβίου.

Αἰγιάλιος δὲ ἰχθύς ἐστιν οὗτος τῶν σμικρῶν ἀεὶ διαμενόντων εἷς τις ὢν καὶ οὗτος, ἄριστος δ᾽ εἰς ἡδονήν καὶ πέψιν ἅμα, ἀνάδοσίν τε καὶ εὐχυμίαν ἐστὶν ὁ κατὰ τοὺς ψαμμώδεις αἰγιαλούς, ἢ τὰς πετρώδεις ἀκτάς, ὁ δ᾽ ἐν τοῖς στόμασιν τῶν ποταμῶν, ἢ λίμναις, ἢ λιμνοθαλάσσαις, οὔθ᾽ ἡδὺς ὁμοίως, οὔτ᾽ εὔχυμος, οὔτ᾽ εὔπεπτος. εἰ δὲ καὶ ἰλυῶδες ὑπάρχει τὸ ὕδωρ, ἢ πόλιν ἐκκαθαίρων ὁ ποταμός, οὕτω μὲν ἂν εἴη χείριστος ὁ κατ᾽ αὐτὸν κωβιός, ὥσπερ οἱ ἄλλοι πάντες ἰχθύες, οἱ ἐν τοῖς ὕδασι διατρίβοντες. εἰκότως οὖν ἐν μὲν τοῖς πετραίοις ἰχθύσιν, οὐδὲ μία σαφής ἐστι διαφορὰ τῶν ὁμοειδῶν πρὸς ἀλλήλους, ὡς ἂν ἐν καθαρωτάτῃ θαλάττῃ διαιτωμένοις ἀεί, φεύγουσί τε τὸ γλυκύτατον ὕδωρ, τό τε συμμιγὲς ἐκ τοῦ τοιούτου τε καὶ θαλαττίου. δευτέροις δὲ μετὰ τούς δε τοῖς πελαγίοις ὑπάρχει ταυτόν. οὐδὲ γὰρ οὐ
30 δ᾽ οὗτοι διαφορὰν ἀλλήλοις ἔχουσι μεγάλην, ὁποίαν οἱ διατρίβοντες ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ὕδασι. τούτων γὰρ οἱ μὲν ἐν τῇ καθαρωτάτῃ θαλάττῃ, κάλλιστοι τῶν ὁμοειδῶν εἰσιν, οἱ δ᾽ ἐν τοῖς ἐκκαθαίρουσι τὰς πόλεις ποταμοῖς ἁπάντων χείριστοι. μέσοι δ᾽ αὐτῶν, οἱ μεταξύ. λέλεκται δὲ ταῦτα καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ἡνίκα περὶ κεφάλου τὸν λόγον ἐποιούμην. ἥ γε μὴν σὰρξ τῶν κωβίων, ὥσπερ σκληροτέρα τῆς τῶν πετραίων ἐστίν, οὕτω μαλακωτέρα τῆς τῶν τριγλῶν. ἀνάλογον οὖν αὐτῇ καὶ τὸ τῶν ἐσθιόντων σῶμα τρέφεται.

περὶ τῶν μαλακοσάρκων ἰχθύων.

Φιλότιμος ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τροφῆς, περὶ τῶν μαλακοσάρκων ἰχθύων οὕτως ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασι. κωβιοὶ
» δὲ καὶ φύκες, καὶ ἰουλίδες, καὶ πέρκαι, καὶ σμύραιναι, καὶ κίχλαι, καὶ κόσσυφοι, καὶ σαῦροι, καὶ πάλιν ὄνοι καὶ
» πρὸς τούτοις ἀμίαι, καὶ ψῆτται, καὶ ἧπατοι, καὶ κίθαροι, καὶ σκινίδες, καὶ πᾶν τὸ τῶν ἁπαλοσάρκων γένος, εὐκατεργαστότερόν ἐστι τῶν ἄλλων ἰχθύων. ἄξιον οὖν ἐστὶ θαυμάσαι πῶς τοὺς σκάρους παρέλιπε πρωτεύοντας ἐν τῷ γένει τῶν
40 πετραίων ἰχθύων, οἷς πᾶσιν ὑπάρχει ψαθυρωτάτην τε καὶ μαλακωτάτην ἔχειν τὴν σάρκα τῶν ἄλλων ἰχθύων. ἔνιοι μὲν γὰρ αὐτῶν, ἁπαλόσαρκοι μέν εἰσιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἔχουσι τὸ ψαθυρόν, ἐμφερομένου τινὸς αὐτοῖς γλίσχρου τε καὶ λιπαροῦ χυμοῦ, ὅμοιοί τε κατὰ τοῦτο τοῖς πετραίοις ὄντες, ἐν τῇ σκληρότητι τῆς σαρκὸς αὐτῶν διαλλάττουσι. τοιοῦτοι μὲν οὖν οἱ πελάγιοι σχεδὸν ἅπαντες εἰσί, πλὴν εἴτινες αὐτῶν ἀπὸ μοχθηρᾶς τροφῆς διαφθείρουσι τὴν σάρκα, καθάπερ αἱ τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι τρίγλαι. ζωΰφια δ᾽ ἐστὶ ταῦτα, πάνυ σμικροῖς καρκίνοις ἐοικότα, ξανθὰ τὴν χρόαν. οἱ πετραῖοι δ᾽ ἰχθύες, οὔτε ποικίλαις τροφαῖς χρῶνται, οὔτε χωρίοις διαφέρουσιν, οὔθ᾽ ὕδασι γλυκέσι, καὶ διὰ ταῦτ᾽ ἄμεμπτοι πάντες εἰσὶ διαπαντός. οὓς δ᾽ ὄνους μὲν ἐκάλεσεν ὁ Φιλότιμος, ὀνίσκους δ᾽ ὀνομάζουσιν ἄλλοι, τροφῇ μὲν ἀγαθῇ χρώμενοι, καὶ θαλάττῃ καθαρᾷ ταῖς πετραίοις γ᾽ ἐνάμιλλον ἔχουσι τὴν σάρκα. μοχθηρᾷ δὲ τροφῇ χρησάμενοι, καὶ κατά τι τῶν ἐπιμίκτων ὑδάτων, καὶ μάλισθ᾽ ὅσα μοχθηρὰ διατρίψαντες οὐκ ἀποβάλλουσι μὲν τὴν μαλακότητα τῆς σαρκός, ἐπικτῶνται δὲ λιπαρότητα καὶ γλισχρότητα,
50 καθ᾽ ἣν οὔτε ἡδεῖς ὁμοίως ἔτι διαμένουσι, περιττωματικὴν δὲ τὴν ἐξ αὐτῶν ἀναδιδόασι τροφήν. ἐπὶ πάντων δὲ ἰχθύων, ὡς ἔφην, κοινὸν τοῦτο μεμνῆσθαι προσήκει, ὡς χείριστοι γεννῶνται, κατὰ τὰς ἐμβολὰς τῶν ποταμῶν, ὅσοι κοπρῶνας καθαίρουσιν, ἢ μαγειρεῖα καὶ βαλανεῖα, ἢ τῶν ἐσθῆτός τε καὶ τῶν ὀθονίων ῥύπον, ὅσα τἆλλα τῆς πόλεως εἰσίν, ἃ διαρρέουσιν, καθάρσεως δεόμενα, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἡ πολυάνθρωπος ἡ πόλις. μοχθηροτάτη δ᾽ εὑρίσκεται καὶ τῆς μυραίνης ἡ σὰρξ ἐν ὕδατι τοιούτῳ διατριβούσης. καίτοι γ᾽ οὔτε ποταμοῖς ἐπεμβαίνουσαν ἔστιν εὑρεῖν αὐτήν, οὔτ᾽ ἐν λίμνῃ γεννωμένην, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ αὐτὴ χειρίστη γίνεται, κατὰ τὰς ἐμβολὰς τῶν τοιούτων ποταμῶν, ὁποῖος ἐστὶν ὁ διὰ Ῥώμης ῥέων, καὶ διὰ τοῦτο εὐωνοτάτη πιπράσκεται κατὰ τὴν πόλιν, τὴν δὲ σχεδὸν ἁπάντων μόνη τῶν ἐκ θαλάττης. ὥσπερ γε καὶ οἱ κατὰ τὸν ποταμὸν αὐτὸν ἰχθύες γεννώμενοι. καλοῦσι δ᾽ αὐτοὺς ἔνιοι τιβερίνους, ὡς ἰδίαν ἔχοντας ἰδέαν, οὐδενὶ τῶν θαλαττίων ὁμοίαν. ὅτι δὲ ἡ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπιρρεόντων ἐπιμι-

ξία μοχθηροτάτους αὐτοὺς ἐργάζεται, μαθεῖν ἐστιν ἐκ τοῦ βελτίους εἶναι τοὺς ἐν αὐτῷ τῷ ποταμῷ γεννωμένους,
πρὶν εἰς τὴν πόλιν ἀφικέσθαι, καὶ μέντοι καὶ ἄλλος τις ποταμὸς ὀνομαζόμενος Ναρ παρεμβάλλων εἰς
τὸν τίβεριν, ὡς ἀπὸ πεντήκοντα καὶ τριακοσίων σταδίων, ἰχθῦς ἔχει πολὺ βελτίω αὐτοῦ κατὰ τὸν τίβεριν
ἐπειδὴ καὶ μέγας ἐστὶν εὐθὺς ἀπὸ τῶν πηγῶν καὶ καθαρὸς διαμένει ταχύ τε τὸ ῥεῦμα ἔχων, καὶ ὀξὺ μέχρι τοῦ
τιβέρεως, ὡς μηδαμόθεν μηδ᾽ ἐπὶ βραχὺ λιμνάζειν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκ συνηθείας ἐμπειρίαν ἔχουσι τῶν ἐπιχωρίων
ἰχθύων, οὐ δέονται τῶν εἰρημένων ἄρτι γνωρισμάτων, εἰς τὴν διάγνωσιν αὐτῶν. ὅσοι δ᾽ ἀήθεις εἰσίν, εἴτ᾽ οὖν ἐξ
ἄλλης πόλεως ἥκοντες, εἴτ᾽ ἐπιχώριοι, τὰ τοιαῦτα προσεξεταζέτωσαν, εὐθέως ἀπ᾽ ἀρχῆς πρὶν διὰ τῆς οἰκείας
πείρας, εἰς γνῶσιν ἀφικέσθαι τῆς φύσεως ἑκάστου τῶν ἰχθύων. ἐχρῆν δ᾽ οὖν οὐχ ἁπλῶς μεμνημονευκέναι τῶν ἁπα-
λοσάρκων ἰχθύων ἁπάντων ἅμα τὸν Φιλότιμον, οὐδ᾽ ἀναμίξαι τοῖς ἄλλοις τοὺς πετραίους ἀδιορίστως. οὔτε μὲν γὰρ
10 ἄριστοι διαπαντὸς ὑπάρχουσιν, οὔτε δ᾽ ὀνίσκος, οὔτε σμύραινα, καθάπερ οὐδ᾽ οἱ κωβιοί, καὶ γὰρ τούτων ἔνιοι μὲν
ἐν ποταμοῖς, καὶ λίμναις, ἔνιοι δὲ ἐν θαλάττῃ γίγνονται, τινὲς δ᾽ ἐν λίμναις θαλάσσαις καλουμέναις, ἢ ὅλως ἐν ἐπιμί-
κτοις ὕδασιν, ἔνθα ποταμοῦ μεγάλου στόμα συνάπτεται θαλάττῃ. πάμπολυ τοίνυν ἀλλήλων διαφέρουσιν,
οἱ κατὰ μέρος, ὥσπερ γε καὶ οἱ κέφαλοι, καὶ αἱ σμύραιναι, καὶ οἱ ὀνίσκοι δέ, τούτων μὲν ἧττον, οὐ σμικρῷ δ᾽ ἀλ-
λήλων οὐδ᾽ οὗτοι παραλλάττουσιν. οὐ μὴν ὁμοίως δὲ μαλακὴν ἔχουσι σάρκα τούτοις καὶ τοῖς πετραίοις ἰχθύσιν οἱ
κωβιοί. καθάπερ οὐδὲ σκινίδες, ἢ σκιαίναι, διττῶς γὰρ ὀνομάζονται. περὶ δὲ τῶν κιθάρων, καὶ πάνυ θαυμάζω τοῦ
Φιλοτίμου. παραπλήσιος γὰρ ὢν ὁ ῥόμβος, αὐτῶν μαλακωτέραν ἔχει τὴν σάρκα, τῶν ὀνίσκων ἀπολιπόμενος οὐκ
ὀλίγῳ, καὶ τούτους οὖν καὶ τοὺς ἡπάτους καλουμένους, καὶ τοὺς ἄλλους ὅσους ἔμιξε τοῖς πετραίοις τε καὶ τοῖς ὀνί-
σκοις ὁ Φιλότιμος ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκέναι γίνωσκε τῶν θ᾽ ἁπαλοσάρκων καὶ τῶν σκληροσάρκων. οὔπω μὲν γὰρ
εἰσὶ σκληρόσαρκοι, τῶν ἀκριβῶς δὲ ἁπαλοσάρκων ἀπολείπονται. παρέλιπε δ᾽ ἐν τούτοις ὁ Φιλότιμος καὶ τὸ βού-
20 γλωττον, ὥσπερ ἐν τοῖς πετραίοις τὸν σκάρον, εἰ μή τι ἄρα τῷ τῆς ψήττης ὀνόματι καὶ κατὰ τῶν βουγλώττων
ἐχρήσατο, παραπλήσια μὲν γάρ πως ἐστίν, οὐ μὴν ἀκριβῶς ὁμοειδῆ βούγλωττόν τε καὶ ψῆττα. μαλακώτερον
γάρ ἐστι καὶ ἥδιον εἰς ἐδωδήν, καὶ πάντη βέλτιον, τὸ βούγλωττον τῆς ψήττης. ἀλλὰ καὶ οἱ σαυροὶ μέσοι πως εἰσὶ τῶν
ἁπαλοσάρκων τε καὶ σκληροσάρκων, οὐ μὴν δεῖταί γέ τις τῶν εἰρημένων ἰχθύων, οὔτ᾽ ὄξους, οὔτε νάπυος, οὔτ᾽
ὀριγάνου, καθάπερ οἱ λιπαροὶ καὶ γλίσχροι, καὶ σκληροί, καὶ μέντοι καὶ χρῶνται τινὲς μὲν ταγηνίζοντες αὐ-
τούς, τινὲς δὲ ὀπτῶντες, ἢ ἐν ταῖς λοπάσι σκευάζοντες ὥσπερ τοὺς ῥόμβους τε καὶ κιθάρους. ἀλλ᾽ αἱ μὲν τῶν μα-
γειρικῶν λοπάδων σκευασίαι τοὐπίπαν ἀπεψίας εἰσὶν αἴτιαι, κάλλισται δ᾽ εἰσὶν εἰς πέψιν, αἱ διὰ τοῦ λευκοῦ ζω-
μοῦ. γίγνεται δὲ οὕτως, ὅταν ὕδατος δαψιλοῦς ἐμβληθέντος ἐλαίου τις αὐτάρκες ἐπιχέας ἀνήθου τε καὶ πρά-
σου μικρόν, εἶθ᾽ ἡμιέφθους ποιήσας ἐπιβάλοις τοσοῦτον ἁλῶν, ὡς μηδέπω φαίνεσθαι τὸν ὅλον ζωμὸν ἁλμυρόν.
αὕτη καὶ τοῖς νοσηλευομένοις ἐπιτήδειος ἡ σκευασία. τοῖς δ᾽ ἀπταίστως ὑγιαίνουσι καὶ ἡ διὰ τοῦ ταγήνου, καὶ μετ᾽
αὐτήν, ἡ τῶν ἐπὶ τῆς ἐσχάρας ὀπτηθέντων. ἀλλ᾽ αὕτη μὲν ἐλαίου καὶ γάρου δεῖται, μετὰ βραχέος οἴνου. τοῖς δὲ τα-
30 γηνισθεῖσιν ἁρμόττει πλέον ἔχειν, ἢ κατὰ τούτους οἴνου τε καὶ γάρου, βραχέος ἐπιχυθέντος ἐλαίου. τοῖς δ᾽ ἀνα-
φερομένοις ἐπὶ τῷδε τὸν στόμαχον, ἕτοιμον ἔστω παρακείμενον ὄξος ὀλίγον ἔχον ἐν ἑαυτῷ γάρου τε καὶ πεπέρεως.
μεταβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τὴν διὰ τούτων ἐδωδὴν ἄμεινόν τε πέττουσι, καὶ πρὸς τὴν διαχώρησιν οὐδὲν βλάπτον-
ται, δι᾽ ἣν μάλιστα τινὲς ἐξ οἴνου καὶ γάρου, ταγηνισθέντα προσφέρονται, πεπέρεως μέν, ἐπεμβάλλοντες οἱ
πλείους, ὀλίγον δ᾽ ἐλαίου. τινὲς δ᾽ ἐκ τῶν εἰρημένων ἰχθύων, ἐπειδὰν ταγηνισθῶσιν ὀλίγοις ἁλσὶ περιπαθέν-
τες ἥδιστοί τε ἅμα βρωθῆναι, καὶ πεφθῆναι γίνονται βελτίους, εὐστομαχώτεροί τε πάσης ἄλλης σκευασίας. ἁπάν-
των δὲ τῶν εἰρημένων ἰχθύων ἡ τροφὴ καλλίστη, τοῖς τε μὴ γυμνασαμένοις ἐστί, καὶ γέρουσι, καὶ ἀσθενέσι, καὶ τοῖς νο-
σηλευομένοις. οἱ γυμναζόμενοι δέ, τροφιμωτέρων ἐδεσμάτων δέονται, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται. λέλεκται δ᾽ ἤδη
πολλάκις ἡ μαλακὴ καὶ ψαθυρὰ τροφὴ πρὸς ὑγείαν ὑπάρχειν ἀρίστη, διότι καὶ εὐχυμοτάτη πασῶν ἐστιν. οὐδὲν
40 δ᾽ εὐχυμίας εἰς ὑγείαν ἀσφαλῆ μεῖζον ἐφόδιον.

Περὶ τῶν σκληροσάρκων ἰχθύων.

Καὶ περὶ τούτων ἔγραψεν ὁ Φιλότιμος κατὰ λέξιν οὕτως ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τροφῆς. δράκοντές τε καὶ κόκκυ-
» γες, καὶ γαλεώνυμοι, καὶ σκορπιοί, καὶ φάγροι, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καὶ τραχοῦροι καὶ φίγλαι, καὶ πάλιν ὀρ-
» φοί τε καὶ γλαῦκοι, καὶ σκάροι, καὶ κύνες, καὶ γόγγροι, καὶ ἀμύαι, καὶ ζύγαιναι, καὶ πάντες οἱ σκληρόσαρκοι, δυσκατέρ-
» γαστοί τ᾽ εἰσὶ καὶ παχεῖς καὶ ἁλυκοὺς ἀναδιδόασι χυμούς. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Φιλοτίμου ῥῆσις. ἐπισκεψώμεθα δ᾽ ἕκαστον τῶν
κατ᾽ αὐτὴν εἰρημένων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. οἱ μὲν οὖν δράκοντες καὶ οἱ κόκκυγες ἐναργῶς ἅπασι φαίνονται τοῖς προ-
σενεγκαμένοις αὐτούς, σκληρὰν ἔχοντες τὴν σάρκα. τῶν γαλεῶν δ᾽ οὐχ ἓν εἶδος ἐστί· ὁ γάρ τοι παρὰ ῥωμαίοις ἐν-
τιμότατος ἰχθύς, ὃν ὀνομάζουσι γαλεξίαν. ἐκ τοῦ τῶν γαλεῶν ἐστι γένους, ὃς οὐδὲ γεννᾶσθαι δοκεῖ κατὰ τὴν ἑλλη-
νικὴν θάλασσαν, καὶ κατὰ τοῦτό γε καὶ ὁ Φιλότιμος αὐτὸν ἠγνοηκέναι φαίνεται. γέγραπται μέντοι διττῶς ἐν
τοῖς ἀντιγράφοις τοὔνομα, γαλεοὶ μὲν ἐν τρισὶ συλλαβαῖς κατ᾽ ἔνια, γαλεώνυμοι δὲ ἐν πέντε κατ᾽ ἄλλα, καὶ δηλο-
50 νότι τῶν ἁπαλοσάρκων ἐστίν, ὁ παρὰ τοῖς ῥωμαίοις ἔνδοξος γαλεξίας. οἱ δ᾽ ἄλλοι γαλεοί, σκληρόσαρκοι μᾶλ-
λον εἰσί. σκορπιοὺς δ᾽ ἐφεξῆς, καὶ τραχούρους, καὶ φίγλας, ὀρφούς τε καὶ γλαύκους, ὁ Φιλότιμος ἐν τοῖς σκληροσάρ-
κοις ὀρθῶς καταλέγει. σκάρους δ᾽ αὐτοῖς συγκαταριθμῶν ἁμαρτάνει, τῶν πετραίων ἰχθύων ὄντας. ἑξῆς δὲ κύνας
ἔγραψεν, οὓς ἐν τοῖς κητώδεσιν ἐχρῆν κατειλέχθαι, σκληρὰν καὶ περιττωματικὴν ἔχοντας τὴν σάρκα, καὶ διὰ
τοῦτο τεμαχιζομένους τε καὶ ταριχευομένους, ἐδωδήν τε ὄντας ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων, καὶ γὰρ ἀηδεῖς
εἰσὶ καὶ βλεννώδεις, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διὰ νάπυός τε καὶ ὀξελαίου, καὶ τῶν οὕτω δριμέων ἀρτυμάτων αὐτοὺς ἐσθίου-
σιν. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους εἰσὶ καὶ φάλαιναι καὶ δελφῖνες, καὶ φῶκαι. πλησίον δ᾽ αὐτῶν ἥκουσι καὶ οἱ μεγάλοι θύννοι,
καίτοι τῇ γ᾽ ἡδονῇ τῆς ἐδωδῆς οὐχ ὅμοιοι τοῖς προειρημένοις ὄντες. ἀηδεῖς γὰρ ἐκεῖνοι καὶ μάλιστα πρόσφατοι.

ταριχευθέντες δ᾽ ἀμείνους γίνονται τῶν ἐλαττόνων θυννῶν, κατά τε τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ μέγεθος, οὔθ᾽ ἡ σὰρξ ὁμοίως σκληρὰ, καὶ πεφθῆναι δηλονότι βελτίους εἰσὶ, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον αἱ πηλαμύδες, αἳ καὶ ταριχευθεῖσαι τοῖς ἀρίστοις ταρίχοις ἐνάμιλλοι γίγνονται. πλεῖσται δ᾽ ἐκ τοῦ πόντου κομίζονται τῶν ἐκ τῆς σαρδοῦς τῶν ἐκ τῆς ἰβηρείας μόνον ἀπολειπόμεναι. ἐντιμώτατον γὰρ δὴ τοῦτο τὸ τάριχον εἰκότως ἐστὶν, ἡδονῆς τε καὶ μαλακότητος ἕνεκα τῆς σαρκὸς, ὀνομάζεται δὲ συνήθως, ἀπὸ τῶν πάντων ἤδη τὰ τοιαῦτα ταρίχη σαρδῶν. μετὰ δὲ σάρδας τε καὶ πηλαμύδας οἱ ἐκ τοῦ πόντου κομιζόμενοι μῦλοι μᾶλλον τετίμηνται, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς οἱ κορακῖνοι. ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐν παρέργῳ περὶ τῶν ταριχευθέντων ἰχθύων εἰρήσθω. ζυγαινῶν δὲ καλῶς, ἐμνημόνευσεν ὁ Φιλότιμος ἐν τοῖς σκληροσάρκοις. ἐχρῆν δὲ καὶ τῆς ἀνθείας αὐτῶν μεμνῆσθαι, καθάπερ γε καὶ τῶν ἄλλων, οὓς ὅλως παρέλιπε. γόγγρους δὲ καὶ φάγρους καὶ ἀμίας, καὶ ἀετοὺς ὀρθῶς εἶπε σκληροσάρκους εἶναι καὶ ἄλλοι δέ τινες, ὡς αὐτὸς ἔφη, τῶν σκληροσάρκων, ἰχθύων εἰσὶν, ὧν οὐκ εἶπε τὰς προσηγορίας, ὅτι μηδ᾽ ἐν πολλῇ χρήσει τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν. ὅθεν ἄμεινον ἐστὶν ἐπισκέψασθαι περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ἐάσαντες τὰς προσηγορίας. ὅτι μὲν οὖν οἱ σκληρόσαρκοι δυσκατεργαστότεροι τῶν μαλακοσάρκων εἰσὶν, ὀρθῶς εἶπεν ὁ Φιλότιμος. εἴτε γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ πέψις, εἴτε καθ᾽ ἕκαστον τῶν τρεφομένων μορίων ἐξομοίωσις, ἐπὶ μὲν τοῖς μαλακοτέροις, ῥᾴων ἐστίν. ἐπὶ δὲ τοῖς σκληροτέροις χαλεπωτέρα. γίγνεται γὰρ ἀλλοιουμένων αὐτῶν ταῦτα, ῥᾷον δ᾽ ἀλλοιοῦνται τὰ μαλακώτερα, διότι καὶ πάσχειν ἑτοιμότερα. πάθος δ᾽ ἐστὶ τῶν ἀλλοιουμένων ἡ ἀλλοίωσις. ὀρθῶς οὖν εἶπεν αὐτοὺς δυσκατεργάστους εἶναι, ὀρθῶς δὲ καὶ παχέος χυμοῦ γεννητικούς. ἡ μὲν γὰρ σκληροτέρα τροφὴ παχυτέραν ἔχει τὴν οὐσίαν. ἡ δὲ μαλακωτέρα, λεπτοτέραν. εἰ δὲ καὶ ἁλυκοὺς ἡ σκληρὰ τροφὴ τοὺς χυμοὺς ἐργάζεται, σκεπτέον ἐφεξῆς. ὁ μὲν γὰρ Φιλότιμος, ὥσπερ γε καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Πραξαγόρας τὸν ἁλυκὸν χυμὸν, ἐκ τῶν ἐπὶ πλέον θερμαινομένων γίγνεσθαι φησίν. ἐμοὶ δ᾽ οὐχ ἁπλῶς δοκεῖν δεῖν, ἀλλὰ μετὰ διορισμοῦ ποιεῖσθαι τὴν ἀπόφασιν, ἐπεὶ δὲ κοινὸς ὁ λόγος ἐστὶν ἁπάντων τῶν σκληρῶν ἐδεσμάτων, ἴδιον αὐτῶν κεφάλαιον ἀποδόντες, ἐφεξῆς σκεψόμεθα.

περὶ τοῦ εἰ κατὰ τὰ σκληρὰ πάντα κατὰ τὴν ἕψησιν, ἁλυκοὺς γεννᾶ χυμούς.

Ο ὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἰχθύων τῶν σκληροσάρκων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐδεσμάτων ὅσα σκληρὰ, Πραξαγόρας καὶ Φιλότιμος οἴονται τὸν ἁλυκὸν γεννᾶσθαι χυμὸν ἐν ταῖς ἐπὶ πλέον ἑψήσεσιν. ὀνομάζουσι δ᾽ αὐτὸν οὐχ ἁλυκὸν μόνον, ἢ ἁλμυρὸν, ἀλλὰ καὶ νιτρώδη. ἐγὼ δ᾽ ὁρῶ τὸ μὲν ἀφέψημα τῶν πλείστων, εἰ δὲ βούλει καὶ πάντων ἐφ᾽ ὅσον ἂν ἕψηται χρόνον ἁλυκώτερον ἀεὶ γιγνόμενον, ὕστερον δέ ποτε καὶ πικρὸν ὡς αὐτοὶ βούλονται, τὸ μέντοι στερεὸν σῶμα, τὸ κατὰ τὸ ὕδωρ ἑψηθὲν ἀποτιθέμενον ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχούσας αὐτῷ ποιότητας, ὡς ἐν τῷ χρόνῳ τὸ καλούμενον, ἄποιόν τε καὶ ὑδατῶδες γίνεσθαι, μήθ᾽ ἁλυκότητος ἔχοντι, μήτε πικρότητος, ἢ δριμύτητος, ἢ στύψεως. ἐναργέστερον δ᾽ εἴσῃ τοῦ λεγομένου, τὴν ἀλήθειαν, ἐάν ποτε εἰς ἄλλο μεταβάλλῃς ὕδωρ, ἕψης ὅπερ ἂν θέλῃς. εὑρήσεις μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ ἑψόμενον ἀποβαλὸν τὴν οἰκείαν, ποιότητα, τὸ δὲ ὕδωρ ἐπιδεχόμενον αὐτήν. θέρμοι μὲν οὖν τῶν δημητρείων ἐδεσμάτων ὄντες πικρὸν ἐργάζονται τὸ ὕδωρ, ὅτι καὶ αὐτοὶ τὴν πικρὰν ποιότητα σύμφυτον ἔχουσιν. οὕτω δὲ καὶ ὄροβοι καὶ ἀψίνθιον καὶ ἀβρότονόν τε καὶ πόλιον, ὅσα τ᾽ ἄλλα πικρά. τὸ σῶμα δ᾽ αὐτὸ τὸ ἀφεψηθὲν ἧττον φαίνεται πικρόν. εἰ δὲ καὶ μεταβάλλων εἰς ἕτερον ὕδωρ, αὐτὰ πάλιν ἑψήσεις, ὡς ἀρτίως εἶπον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἢ πρόσθεν, εὑρήσεις ἀποβεβληκότα τὴν πικρότητα, κἂν εἰ τρίτον, ἢ τέταρτον εἰς ὕδωρ ἕτερον μεταβάλλοις, ἔτι μᾶλλον ἢ πρόσθεν, ὡς ἐν τῷ χρόνῳ πᾶσαν ἀποθέσθαι τὴν πικρότητα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅσα δριμέα, καθάπερ σκόροδα, καὶ κρόμμυα, καὶ πράσα, τὸ μὲν ὕδωρ ἐφ᾽ ᾧπερ ἑψηθέντα τύχῃ, σαφῶς δριμὺ ἐργάζεται. τὴν δὲ αὐτῶν οὐσίαν, ἧττον ἴσχει δριμεῖαν. εἰ δ᾽ ἄλλοτε εἰς ἄλλο μεταβάλλοις ὕδωρ αὐτὰ παντάπασιν ἀποτίθεται τὴν δριμύτητα. καὶ μὴν καὶ τὰ μῆλα τὰ στρυφνὰ μέσπιλά τε καὶ ἀχράδες, εἰς ὅσον ἂν ἕψονται, γλυκύτερα μὲν αὐτὰ γίνονται. τὸ δὲ ἀφέψημα στρυφνὸν ἀπεργάζεται. τοὺς χυλοὺς δ᾽ αὐτοὺς μόνους ἂν ἑψήσεις, ἁλυκώτεροι μὲν τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ καὶ πικροὶ γίνονται. διὸ περὶ μὲν τῶν χυλῶν, συγχωρητέον ἐστὶ τῷ τε Πραξαγόρᾳ καὶ τῷ Φιλοτίμῳ γινώσκουσιν, ὡς εἴρηται. περὶ δὲ τῶν στερεῶν σωμάτων ἔμπαλιν ἔχειν ἡγητέον. εἰ γὰρ, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἐκ τοῦ πρώτου μεταβάλλοι τὶς εἰς δεύτερον ὕδωρ αὐτὰ, καὶ μετ᾽ ἐκεῖνο πάλιν εἰς τρίτον, ἢ καὶ τέταρτον, ἀποβάλλοντα τελέως εὑρήσεις τὸν ἐξ ἀρχῆς χυμὸν, ὡς γενομένοις ὑδατώδη τε καὶ ἄποια φαίνεσθαι. μὴ μεταβληθέντων δ᾽ εἰς ἕτερον, ἀναγκαῖον ἐστὶν ἁλυκώτερον μὲν πρῶτον, ὕστερον δὲ, καὶ πικρὸν γενέσθαι τὸ ἀφέψημα. μάλιστα δὲ ὁ ζωμὸς ἐξηπατηκέναι μοι τοὺς περὶ τὸν Πραξαγόραν φαίνεται, ἁλυκώτερος ἐν τῷ τῆς ἑψήσεως χρόνῳ γινόμενος, οὐκ ἐννοοῦντας, ὡς ἁλῶν, ἢ γάρου κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἄρτυσιν ἐμβεβλημένων εἰς τὸ ὕδωρ, ἀναγκαῖον ἐστὶ προερχομένης τῆς ἑψήσεως, ἁλυκώτερον ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸν χυμὸν, ὥσπερ εἰ καὶ χωρὶς τοῦ ἑτέρου ἐμβαλεῖν τι σῶμα βραχύτατον ἁλῶν ἀναμίξαις ὕδατι καθαρῷ τε καὶ γλυκυτάτῳ, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο θερμαινόμενον, ἁλυκώτερον γίνεται, καί τι θαυμαστὸν; αὐτὸ γὰρ ἐπὶ πλέον ἑψόμενον ὕδωρ τὸ κάλλιστον, ἁλυκὴν ἐν τῷ χρόνῳ ποιότητα προσλαμβάνει.

περὶ τῶν ὀστρακοδέρμων ζώων.

Ε πειδὴ τὸ περιέχον ὅλον τὸ σῶμα, καθάπερ ἀμφίεσμά τι σύμφυτον ἑκάστῳ καλεῖται δέρμα, κατ᾽ ἀναλογίαν δ᾽ αὐτῷ τὸ κατὰ τοὺς κήρυκας ἐστὶ καὶ τὰς πορφύρας, ὄστρεά τε καὶ χήμας, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα, διὰ τοῦτο καλοῦσιν ὀστρακόδερμα ταῦτα τὰ ζῶα. σαφῶς οὖν ὀστράκῳ παραπλήσιον, ἢ λίθῳ τὸ ἔξωθεν αὐτοῖς περικείμενον σκέπασμα ἐστί. κοινὸν μὲν οὖν ἁπάντων τῶν τοιούτων, ἁλυκὸν χυμὸν ἔχειν ἐν τῇ σαρκὶ, λαπακτικὸν τῆς γαστρός. ἴδιον δ᾽ ἑκάστῳ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν τούτῳ κατά γε ποιότητα καὶ ποσότητα. τὰ μὲν γὰρ ὄστρεα, μαλακωτάτην ἔχει τῶν ἄλλων ὀστρακοδέρμων, τὴν σάρκα. τὰ δὲ σμικρὰ χήμια, καὶ οἱ σφόνδυλοι, καὶ οἱ σωλῆνες, καὶ αἱ πορφύραι, καὶ οἱ κήρυκες, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτ᾽ ἐστὶ, σκληράν. εἰκότως οὖν ὑπάγει μὲν ἐκεῖναι τὴν γαστέρα μᾶλλον, ἧττον ἀνατρέ-

φὴν διδόντα τῷ σώματι. τὰ δὲ σκληρότερα, δυσπεπτότερα μὲν ἐστι, τρέφει δὲ μᾶλλον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἕψεται πάντα, τὰ δὲ ὄστρεα χωρὶς ἑψήσεως ἐσθίουσιν, ἔνιοι δὲ καὶ ταγηνίζουσιν. ὥσπερ δὲ δύσπεπτον ἔχει τὴν σάρκα τῶν ὀστρακοδέρμων ζώων, οὕτως καὶ δυσδιάφθαρτον αἱρούμεθά τε καὶ διὰ τοῦτο διδόναι. πολλάκις αὐτὰ τοῖς διαφθείρουσιν ἐν τῇ κοιλίᾳ τὴν τροφὴν ὑπὸ κακοχυμίας, ἤτοι γ' ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὴν καταρρεούσης, ἢ περιεχομένης ἐν τοῖς χιτῶσιν αὐτῆς. ἔχει γὰρ πάντα μετ', ὡς εἶπον, ἁλυκὸν χυμὸν ὑπακτικὸν τῆς γαστρός. ἥκιστα μέντοι τῶν ὀστρέων τὰ σκληρόσαρκα, διὸ καὶ δίδομεν αὐτὰ τοῖς διαφθείρουσι τὴν τροφὴν, ἑψόντες δὶς καὶ τρὶς ἐν ὕδατι καλλίστῳ, μεταθέντες εἰς τὸ καθαρὸν, ὅταν ἤδη τὸ πρότερον ἁλμυρὸν φαίνεται. γίνεται δ' ἐξ αὐτῶν ὁ καλούμενος ὠμὸς χυμὸς πάμπολυς, ἐκ δὲ τῶν μαλακοσάρκων τὸ φλέγμα. καθάπερ οὖν ἀποθεμένων αὐτῶν τὸν ἁλυκὸν χυμὸν, ὥσπερ ἡ σὰρξ δύσφθαρτος, οὕτω καὶ σταλτικὴ γίνεται τῆς γαστρὸς, ὡσαύτως εἰ ἐναρτύσας δι' ἁλῶν, ἢ γάρου, καθάπερ εἰώθασι ταῖς χήμαις, ἐκπίει τις τὸν γενόμενον χυλὸν, ὑπαχθήσεται μὲν ἡ γαστὴρ ἱκανῶς, οὐδεμίαν δὲ τροφὴν ἐξ αὐτοῦ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου λήψεται.

περὶ τῶν μαλακοσάρκων.

A στακοὶ, καὶ πάγουροι, καὶ καρκίνοι τε καὶ κάραβοι, καὶ καρίδες, καὶ καμμαρίδες, ὅσα τ' ἄλλα, λεπτὸν ἔχει τὸ περιέχον ὄστρακον. ὅμοια δὲ τῇ σκληρότητι τοῖς ὀστρακοδέρμοις, ἧττον μετ' ἐκείνων ἔχει τὸν ἁλυκὸν χυμὸν, ἔχει δ' οὖν ὅμως οὐκ ὀλίγον. ἔστι δὲ σκληρόσαρκα κατὰ πάντα, καὶ διὰ τοῦτο δύσπεπτά τε καὶ τρόφιμα, προεψηθέντα δηλονότι κατὰ τὸ πότιμον ὕδωρ. ἔστι δὲ καὶ τούτων ἡ σὰρξ, ὥσπερ καὶ τῶν ὀστρέων, ἐπισχετικὴ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, ὅταν ἐναποθῆται τῷ ὕδατι τὸν ἁλυκὸν χυμὸν, ὡς εἴρηται, προεψηθέντα, καὶ τοίνυν καὶ ταῦτα δύσφθαρτα, τοῖς σκληροῖς τῶν ὀστρακοδέρμων ὡσαύτως ἐστί.

περὶ μαλακίων.

M αλάκια καλεῖται, τὰ μήτε λεπίδας ἔχοντα, μήτε τραχὺ, μήτε ὀστρακῶδες τὸ δέρμα, μαλακὸν δ' οὕτως ὡς ἀνθρώποις. ἔστι δὲ ταῦτα, πολύποδές τε καὶ σηπίαι, καὶ τευθίδες, ὅσα τ' ἄλλα τούτοις ἔοικεν. ἀπὸ μὲν οὖν μαλακὸν φαίνεται, διὰ τὸ μήτε λεπιδωτὸν ἔχειν, μήτε τραχὺ, μήτε ὀστρακῶδες τὸ σκέπασμα. σκληρόσαρκα δ' ἐστὶ καὶ δύσπεπτα, καὶ βραχὺν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα τὸν ἁλυκὸν χυμόν. εἰ μέντοι πεφθείη, τροφὴν οὐκ ὀλίγην δίδωσι τῷ σώματι, πλεῖστον δ' οὖν καὶ ταῦτα τὸν ὠμὸν ἐργάζεται χυμόν.

περὶ σελαχίων.

T ραχὺ καὶ λαμπρὸν ἐν τῇ νυκτὶ τὸ δέρμα τῶν τοιούτων ἐστὶ ζώων. διὸ καί τινες ἀπὸ τοῦ σέλας ἔχειν, ὠνομάσθαι φασὶν αὐτὰ σελάχια. μαλακὴν δ' ἐν αὐτοῖς ἔχει τὴν σάρκα νάρκη τε καὶ ῥινόβατος. ὥσπερ οὖν καὶ ἡδεῖαν, ὑπιοῦσάν τε κατὰ γαστέρα μετρίως καὶ πεττομένην οὐ χαλεπῶς, ἀλλὰ καὶ τρέφει μετρίως, ὥσπερ γε καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ μαλακόσαρκα. κοινὸν δ' ἐν αὐτοῖς ἅπασιν ἐστὶ, πολυσαρκότερα τῶν μέσων μορίων κατὰ τὰς οὐρὰς εἶναι. μάλιστα δὲ τοῦθ' ὑπάρχει ταῖς νάρκαις, ἔοικε γάρ τοι τὰ μέσα τῶν ζώων τούτων οἷόν περ χόνδρον, τὰ κρέα ἐν αὐτοῖς ἔχειν. βάτοι δὲ καὶ λειόβατοι, καὶ ῥῖναι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα σκληρότερα καὶ δυσπεπτότερα, καὶ τροφὴν πλείονα τῷ σώματι, παρέχοντα νάρκης τε καὶ ῥινόβατος ἐστί.

περὶ τῶν κητωδῶν ζώων.

E ἴρηται μὲν ἤδη καὶ πρόσθεν ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ κητωδῶν ζώων, ἐξ ὧν ἐστιν αἵ τε φῶκαι, καὶ φάλαιναι, δελφῖνές τε καὶ ζύγαιναι, καὶ τῶν θύννων οἱ μεγάλοι, καὶ πρὸς αὐτοῖς οἱ κύνες, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα καὶ νῦν δὲ αὐτὸ ἐν κεφαλαίῳ λεκτέον, ὡς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα καὶ σκληρὰν καὶ κακόχυμον ἔχει καὶ περιττωματικὴν τὴν σάρκα. καὶ διὰ τοῦτο προταριχεύοντες αὐτὰ τοὐπίπαν εἰς χρῆσιν ἄγουσι, λεπτομερεστέραν ἐργαζόμενοι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀναδιδομένην τροφὴν εἰς τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο πεφθῆναί τε δυναμένην θᾶττον, αἱματωθῆναί τε μᾶλλον. ἡ γάρ τοι πρόσφατος, ὅταν μὴ πάνυ καλῶς πεφθῇ, πλεῖστον ἐν ταῖς φλεψὶν ἀθροίζει τὸν ὠμὸν χυμόν.

περὶ θαλαττίων ἐχίνων.

K αὶ διοινομέλιτος αὐτοὺς ἐσθίουσι καὶ διὰ γάρου, γαστρὸς ὑπαγωγῆς ἕνεκεν, καὶ λοπάδας ἐξ αὐτῶν σκευάζουσιν, ἐπεμβάλλοντες ὠῶν τε καὶ πεπέρεως καὶ μέλιτος. ἔστι δὲ τῶν ὀλιγοτρόφων ἐδεσμάτων, καὶ μέσων τῆς κατὰ τὸ λεπτῦνειν καὶ παχύνειν χυμοὺς δυνάμεως.

περὶ μέλιτος.

H τῶν τροφῶν ὕλη πᾶσα, μέχρι δεῦρο διττοῖς γένεσι περιλειφθεῖσα, τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν ἐκ φυτῶν εἶχε, τὸ δὲ ἕτερον ἐκ ζώων. ἑκατέρας δ' αὐτῶν ἀφώρισται τὸ μέλι. γίνεται μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φύλλοις τῶν φυτῶν, ἔστι δὲ οὔτε χυλὸς αὐτῶν, οὔτε καρπὸς, οὔτε μόριον, ἀλλ' ὁμογενὲς μὲν τοῖς δρόσοις, οὐ μὴν οὔτε συνεχῶς, οὔθ' ὁμοίως ἐκείναις γίνεται δαψιλές. οἶδα δέ ποτε θέρους ὥρᾳ πλεῖστον ὅσον ἐπὶ τοῖς τῶν δένδρων, καὶ θάμνων, καί τινων βοτανῶν φύλλοις εὑρεθὲν, ὡς ὑπὸ τῶν γεωργῶν λέγεσθαι παιζόντων, ὁ Ζεὺς ἔβρεξε μέλι. προηγεῖτο δὲ νὺξ μετ' εὐψυχὴς, ὡς ἐν θέρει. θέρους γὰρ ἦν ὥρα τηνικαῦτα, θερμὴ δὲ καὶ ξηρὰ κρᾶσις ἀέρος ἐπὶ τῆς προτεραίας. ἐδόκει τοίνυν τοῖς δεινοῖς περὶ φύσιν, ἐκ τῆς γῆς τε καὶ τῶν ὑδάτων ἀτμὸν ἀκριβῶς λεπτυνθέντα καὶ πεφθέντα πρὸς τῆς ἡλιακῆς θερμότητος, ὑπὸ τῆς ἐπιγινομένης ἐπὶ τῆς νυκτὸς ψύξεως ἀθροισθῆναι πιληθέντα. παρ' ἡμῖν μὲν οὖν σπανίως φαίνεται τοῦτο γινόμενον, ἐν δὲ τῷ ὄρει τῷ λιβάνῳ καθ' ἕκαστον ἔτος οὐκ ὀλίγον. ὥστε ἐκπετανύντες ἐπὶ γῆς διφθέρας, καὶ σείοντες τὰ δένδρα, δέχονται τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτῶν, καὶ χύτρας καὶ κεράμια πληροῦσι τοῦ μέλιτος. ὀνομάζουσι δ' αὐτὸ δροσόμελί τε καὶ ἀερόμελι. πρόδηλος μὲν οὖν, ἡ ὕλη τῇ γενέσει τοῦ μέλιτος ὁμογενὴς τις οὖσα τοῖς δρόσοις, εἰς ἀρετὴν δὲ καὶ κακίαν, αὐτῷ φαίνεταί τι προσέρχεσθαι παρὰ τῶν φυτῶν ἐφ' ὧν τοῖς φύλλοις ἀθροίζεται, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται κάλλιστον, ἔνθα πλεῖστοι θύμοι, καί τινες ἄλλαι θερμαὶ καὶ ξηραὶ τῇ κράσει βοτάναι τε καὶ θάμνοι. λεπτομερέστερον τοιγαροῦν ἐστι μέλι τὸ γινόμενον ἐν τοῖς τοιούτοις φυτοῖς, καὶ διὰ τοῦτο ῥᾳδίως ἐκχολοῦται,

ἐκχολοῦται, κατὰ τὰ θερμὰ σώματα. τοῖς ψυχροῖς δ᾽ ἐπιτηδειότατόν ἐστιν εἴτε δι᾽ ἡλικίαν, εἴτε διὰ νόσον, εἴτε φύσει τοιαῦθ᾽ ὑπάρχει. ταῦτα τοίνυν ὑπ᾽ αὐτοῦ τρέφεσθαι πέφυκεν αἱματωθέντος, ὡς εὐθὺς τοῖς θερμοῖς ἐκχολοῦσθαι φθάνει, πρὶν αἱματωθῆναι. λεπτομερὲς δ᾽ ὑπάρχον, ἐξ ἀνάγκης ἔχει τι καὶ δριμύ· διὸ πρὸς ἔκκρισιν ἐπεγείρει τὴν γαστέρα. τοῦτ᾽ οὖν ἀφαιροῦντες αὐτῷ, πρὸς ἀνάδοσίν τε καὶ πέψιν, ἐπιτηδειότερον ἐργαζόμεθα. καλλίστη δ᾽ ἀφαίρεσις γίγνεται, μιχθέντος πρῶτον ὕδατι πολλῷ, μετὰ ταῦτα δ᾽ ἑψηθέντος ἄχρι περ ἂν ἀφρίζον παύσηται. προσήκει δ᾽ αἴρειν ἀπ᾽ αὐτοῦ συνεχῶς δηλονότι τὸν ἀφρὸν εὐθὺς ἅμα τῷ γενέσθαι. διὰ γάρ τοι τῆς τοιαύτης παρασκευῆς, ἀποθέμενον τὴν δριμύτητα, καὶ μηκέτ᾽ ἐρεθίζον εἰς ἔκκρισιν τὴν κοιλίαν, ἀναδίδοται οὐ βραδέως. τὸ δ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον, ἢ οὐδ᾽ ὅλως ἑψηθὲν μελίκρατον ὑπέρχεσθαι φθάνει πρὸ τοῦ πεφθῆναι, ἀναδοθῆναί τε καὶ θρέψαι τὸ σῶμα. διαφορὰ δ᾽ αὐτοῖς ἐστι κἂν τῷ φύσαν μέν τινα γεννᾷν ἐν τῇ κοιλίᾳ, καὶ τοῖς ἐντέροις, τὸ μὴ τελέως ἑψηθέν, ἄφυσον δὲ καὶ διουρητικὸν γίγνεσθαι τὸ κατὰ τὴν ἕψησιν ἀποθέμενον ἅπαντα τὸν ἀφρόν. εἰ δὲ χωρὶς ὕδατος μίξεως ἐκλείχοι τις τὸ μέλι μόνον, ἧττον μὲν τρέφει, μᾶλλον δ᾽ ὑπάγει τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. πλεῖον δ᾽ εἴ τις αὐτοῦ προσενέγκοιτο, τὴν ἄνω κοιλίαν ἔσωθεν εἰς ἔμετον ἐξορμᾷ. ἑψηθὲν δὲ χωρὶς ὕδατος, οὔτ᾽ ἐμετικόν ἐστιν ὁμοίως, οὔθ᾽ ὑπακτικὸν τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, ἀλλ᾽ ἀναδίδοταί τε καὶ τρέφει μᾶλλον. οὐρεῖ δ᾽ ἧττον κινεῖ τοῦ μεθ᾽ ὕδατος ἑψηθέντος. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὁπότε τρέφει, τροφὴν ἀξιόλογον δίδωσι τῷ σώματι, ὥς τισιν ἔδοξεν, οὐδὲ τρέφειν ὅλως. ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους αὐτάρκως εἴρηται διὰ τοῦ τρίτου τῶν εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων νοσημάτων, Ἱπποκράτους ὑπομνήματος, ὃ τινὲς μὲν ἐπιγράφουσι πρὸς τὰς κνιδίας γνώμας, ἔνιοι δὲ περὶ πτισάνης, ἁμαρτάνοντες ἀμφότεροι, καθότι δέδεικται διὰ τῶν εἰς αὐτὰ γεγονότων ἡμῖν ὑπομνημάτων. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ, τοσαῦτ᾽ εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ βέλτιον ἦν, ὅσα λέλεκται. κεφάλαιον δ᾽ αὐτῶν ἐστι, γέρουσι μὲν, καὶ ὅλως ταῖς ψυχραῖς τοῦ σώματος κράσεσιν, ἐπιτήδειον εἶναι, τοῖς δ᾽ ἀκμάζουσι καὶ θερμοῖς ἐκχολοῦσθαι. τροφὴν δ᾽ ὀλίγην ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι μὴ φθάσαντος εἰς χολὴν μεταβαλεῖν. ὡς εἴγ᾽ αὐτῷ τοῦτο συμβαίη, τρέφειν οὐδ᾽ ὅλως τηνικαῦτα δύνασθαι. πρόδηλον δὲ ὅτι τὴν ὠχρὰν καὶ ξανθὴν χολὴν, ὑπ᾽ αὐτοῦ γεννᾶσθαι λέγομεν, οὐ τὴν μέλαιναν. εἴρηται γὰρ ἤδη πολλάκις ἐν πολλοῖς ἔθος εἶναι τοῖς ἰατροῖς τὴν τοιαύτην χολὴν ἁπλῶς ὀνομάζειν ἄνευ τῆς κατὰ τὴν χρόαν προσθήκης. τὰς δ᾽ ἄλλας ἁπάσας, σὺν τῷ τῆς χρόας ἑρμηνεύειν ὀνόματι. φαίνονται δὲ κενούμεναι πλὴν τῆς πρασιζούσης αἱ ἄλλαι πᾶσαι χαλεπῶς νοσοῦντος τοῦ σώματος. ἡ ξανθὴ δὲ καὶ ὠχρὰ, καὶ πρασοειδὴς, καὶ χωρὶς νοσημάτων ἐμεῖταί τε καὶ διαχωρεῖται πολλάκις.

Περὶ οἴνου.

Ὅτι μὲν ἐκ τῶν τρεφόντων ἐστὶν ὁ οἶνος ἅπαντες ὁμολογοῦσι. καὶ εἴ γε τὸ τρέφον ἅπαν τροφή ἐστι, ῥητέον εἴη ἂν ἐκ τοῦ γένους τῶν τροφῶν καὶ ὁ οἶνος, ἀλλ᾽ ἔνιοί γε τῶν ἰατρῶν, οὔ φασι δεῖν ὀνομάζειν τροφὴν αὐτὸν, ἀντιδιαιρεῖσθαι γοῦν κατὰ τοὺς λόγους τῇ τροφῇ τὸ ποτὸν, ὅπερ καὶ πόμα προσαγορεύεται, καθάπερ γε καὶ ἡ τροφὴ σιτίον τε καὶ ἐδεστὸν ἔδεσμα. τροφὴν μὲν οὖν διὰ ταῦτα καλεῖν, οὐκ ἀξιοῦσι τὸν οἶνον, ὁμολογοῦσι μὴν τρέφειν αὐτὸν, οὗ καὶ εἰς τὰ παρόντα δεόμεθα. καὶ εἴπερ καὶ ἄλλας τινὰς ὕλας τρέφειν μὲν συνεχώρουν, ἐκώλυον δὲ τροφὰς ὀνομάζειν, καί τοι τρέφοντα, συγχωρήσουσιν ἡμῖν τῷ περὶ τῶν τροφῶν λόγῳ, βραχέα ὄντα τὰ περὶ τῶν οἴνων προσθεῖναι. ἐπεὶ γὰρ Ἱπποκράτης δυνάμεις εἶπεν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, οὐχ ὡς τροφῆς εἰσιν, ἀλλ᾽ ὡς φαρμάκου μᾶλλον. ἐκείνας μὲν οὖν ἐν τῷ τετάρτῳ εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ὑπομνημάτων ἐξηγήμεθα, κἀν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ, καὶ τῇ τῶν ὑγιεινῶν. ἐν δὲ τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ, τὰς ἐν τῷ τρέφειν αὐτοῦ διαφορὰς ἐροῦμεν, ἐντεῦθεν ἀρξάμενοι. Ἁπάντων οὖν τῶν οἴνων οἱ ἐρυθροί τε ἅμα καὶ παχεῖς εἰς αἵματος γένεσιν ἐπιτηδειότατοι, βραχυτάτης δεόμενοι τῆς εἰς αὐτὸ μεταβολῆς. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν, οἱ μέλανές τε καὶ γλυκεῖς καὶ παχεῖς, εἶτ᾽ οἱ κατὰ τὴν χρόαν ἐρυθροὶ καὶ μέλανες, ἐν δὲ τῇ συστάσει παχεῖς, ἔχοντες ἅμα τούτοις, καὶ τῆς στρυφνῆς ποιότητος. τούτων δὲ ἧττον οἱ λευκοί τε ἅμα καὶ παχεῖς καὶ στρυφνοὶ τρέφειν πεφύκασιν. ἁπάντων δ᾽ ἥκιστα τρέφουσιν οἱ λευκοὶ μὲν τῇ χρόᾳ, λεπτοὶ δὲ τῇ συστάσει, παραπλήσιοί πως ὄντες ὕδασι, τοῖς εἰς τὸ καλούμενον ὑδρόμελι ἐπιτηδείοις. ὅτι μὲν οὖν οἱ παχεῖς οἶνοι, τροφιμώτεροι τῶν λεπτῶν εἰσιν, ἥ τε φύσις αὐτῶν ἐνδείκνυται, καὶ ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ. πέττονται δὲ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ ἀναδίδονται μᾶλλον οἱ γλυκεῖς τῶν αὐστηρῶν, ὡς ἂν καὶ θερμότεροι ὄντες τὴν δύναμιν. οἱ δὲ παχεῖς πάνυ, πέττονται μὲν, βραδύτεροι, ὥσπερ γε καὶ ἀναδίδονται, γαστρὸς δ᾽ ἰσχυροτέρας ἐπιτυχόντες, ὡς πεφθῆναι καλῶς, πλείονα τροφὴν διδόασι τῷ σώματι, πρόδηλον δ᾽ ὅτι καθάπερ εἰς τὸ τρέφειν εἰσὶ βελτίους τῶν λεπτοτέρων, οὕτως εἰς οὔρησιν χείρους.

Περὶ τῶν ταριχευομένων ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ ἀναβληθέντων.

Ἀναβαλλόμενον ἐρεῖν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου περὶ τῶν ταριχευομένων καὶ τῶν μέσων ἐδεσμάτων. ὅπως οὖν μηδὲ ταῦτα λείποι, καιρὸς ἤδη διελθεῖν ἑκατέρων τὰς δυνάμεις. ἐπιτήδεια πρὸς ταριχείαν ἐστὶ σώματα ζώων, ὅσα σκληράς τε ἅμα καὶ περιττωματικὰς ἔχει τὰς σάρκας. ὀνομάζω δὲ περιττωματικὰς, ὡς κἀν τῷ πρόσθεν λόγῳ τὰς ἐχούσας ἐν ἑαυταῖς ὑγρότητα παρεσπαρμένην φλεγματικωτέραν. καὶ ὅσῳ κἂν ἡ δὲ πλείων ἢ καὶ παχυτέρα, τόσῳ δὲ μᾶλλον ἀμείνων ἡ σὰρξ γίνεται ταριχευομένη. τὰ δ᾽ ἤτοι πάνυ μαλακὴν, ἢ πάνυ ξηρὰν, καὶ ἀπέριττον ἔχοντα τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, οὐκ ἐπιτήδεια ταριχεύεσθαι. δύναμις γάρ ἐστι τῶν ἁλῶν ὡς ἐν τῇ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ δέδεικται σύνθετος, ἔκ τε τοῦ διαφορεῖν τὰς περιττὰς ὑγρότητας, οἷς ἂν ὁμιλεῖ σώμασι, καὶ λεπτύνειν αὐτὰ, καὶ συνάγειν εἰς ἑαυτὰ, τοῦ τῶν λίθων ἀφροῦ, καὶ τοῦ τῶν χαύνων ἀφαιρῶν,

τὸ μὲν λεπτύνειν καὶ διαφορεῖν ἐχόντων, τὸ δὲ συνάγειν, ἢ σφίγγειν οὐκ ἐχόντων. ὅσα τοίνυν ἐστὶ φύσει ξηρὰ σώματα διαπαττόμενα τοῖς ἁλσὶν, ἄβρωτα γίνεται σκελετευόμενα. καί τις ἐπιχειρήσας ταριχεῦσαι λαγωὸν, ὅμοιον εἰργάσατο, ταῖς σκελετευθείσαις γαλαῖς. αἱ δὲ τῶν ἀκμαζόντων τε καὶ ποιόνων ὑῶν σάρκες, ἐπιτήδειοι ταριχεύεσθαι, τὴν ἀμετρίαν ἑκατέραν ἐκπεφυγυῖαι, ξηρότητα μὲν τῶν γεγηρακότων, ὑγρότητα δὲ ὁμοίως τῶν νέων χοίρων. ὥσπερ οὖν τὰ ξηρὰ σώματα βύρσαις ὅμοια γίνεται ταριχευθέντα, κατὰ τὸν ἐναντίον τρόπον ὅσα λίαν ὑγρὰ διαρρεῖ, καὶ ταχέως τήκεται τοῖς ἁλσὶν ὁμιλοῦντα. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδὲ τῶν ἰχθύων ὅσοι μαλακόσαρκοι εἰσὶ, καὶ ἀπέριττοι, καθάπερ οἱ πετραῖοι καλούμενοι, καὶ τῶν ἐνίων οἱ ἐκ καθαρᾶς θαλάττης, εἰς ταριχείαν εἰσὶν ἐπιτήδειοι. κορακῖνοι δὲ, καὶ μύλοι, καὶ πηλαμίδες, ἔτι τε σέρδαι καὶ σαρδῆναι, καὶ τὰ σαξάτινα καλούμενα, καὶ τάριχη, πρὸς ταριχείαν εἰσὶν ἐπιτήδεια. καὶ τὰ κητώδη δὲ τῶν θαλαττίων ζώων ταριχευόμενα βελτίω γίνεται περιττωματικὴν ἔχοντα καὶ ταῦτα τὴν σάρκα. μοχθηραὶ δὲ τρίγλαι πρὸς ταριχείαν εἰσὶ, διὰ τὸ ξηρὰν καὶ ἀπέριττον ἔχειν τὴν σάρκα. πρόδηλον δ' ἐκ τούτων ὅσα μὲν σκληρὰ καὶ νευρώδη, καὶ οἱονεὶ δερματώδη τε καὶ βυρσώδη γίνεται, ταριχευθέντα, δύσπεπτα πάνυ ἐστίν. τὰ δ' ἐναντίως διατιθέμενα, λεπτομερῆ μὲν αὐτὰ γίνεται, λεπτύνει δ' ἐσθιόμενα, τοὺς παχεῖς καὶ κολλώδεις χυμούς, ἄριστα δ' ἐστὶ τῶν εἰς ἐμὴν πεῖραν ἐλθόντων, τά τε σαρδικὰ πρὸς τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν ὀνομαζόμενα τάριχη, σάρδας δ' αὐτὰς καλοῦσιν, οἵ τε νῦν ἐκ τοῦ πόντου κομιζόμενοι μύλοι. δευτέραν δ' ἐπ' αὐτοῖς ἔχουσι τάξιν. οἵ τε κορακῖνοι. καὶ αἱ πηλαμίδες καὶ τὰ σαξάτινα καλούμενα.

Περὶ τῶν μέσων ἐδεσμάτων.

Καθ' ἑκάστην διαφορὰν, ὧν εἶπον ὑπάρχειν, ἐν ταῖς τροφαῖς ἐστί τινα μέσα. καὶ γὰρ τῶν σκληροσάρκων, καὶ μαλακοσάρκων εὕροις ἄν τι μέσον, ὡς μήτ' ἁπαλόσαρκον ἔτι, μήτε σκληρόσαρκον εἶναι, καὶ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ παχυνόντων, ἢ θερμαινόντων, ἢ ψυχόντων, ἢ ξηραινόντων, ἢ ὑγραινόντων. ἐπιτήδεια δ' ἐσθίεσθαι, τοῖς μὲν ἀμέμπτως φυλάττουσι τὴν φυσικὴν κρᾶσιν ζώοις, ὅσα ταῖς φύσεσιν αὐτῶν ἐστιν ὅμοια, τοῖς δὲ μοχθηρὰν ἢ ἐξ ἀρχῆς ἔχουσιν, ἢ ὕστερον ἐπικτησαμένοις, οὐχ ἡ τῶν ὁμοίων ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἡ τῶν ἐναντίων ἐδωδὴ χρήσιμος. ὑπὸ μὲν γὰρ τῶν ὁμοίων φυλάττεσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἀμέμπτως ἔχον, ὑπὸ δὲ τῶν ἐναντίων, εἰς τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ἄγεται, τὸ διὰ μοχθηρὰν δυσκρασίαν κεκραμμένον. τοιγαροῦν ἰδίῳ ἑκάστῃ φύσει ζώου γίνεται τὸ μέσον, ἀνθρώπῳ μὲν τοιόνδε, κυνὶ δὲ τοιόνδε, καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἑκάστῳ. καὶ κατὰ μέρος ἀνθρώπῳ τόδε, κατὰ τήνδε τὴν ἡλικίαν καὶ τήνδε. καὶ προσέτι κατὰ τὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων διαφορὰς, ἐθῶν τε καὶ χωρίων ἐν οἷς ἐκ πολλοῦ διατρίβουσι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΕΥΧΥΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΚΟΧΥΜΙΑΣ.

Οἱ συνεχῶς ἐτῶν οὐκ ὀλίγων ἐφεξῆς γενόμενοι λιμοὶ, κατὰ πολλὰ τῶν ῥωμαίοις ὑπακουόντων ἐθνῶν, ἐναργῶς ἐπεδείξαντο, τοῖς γε μὴ παντάπασιν ἀνοήτοις, ἡλίκην ἔχει κακοχυμία δύναμιν εἰς νόσων γένεσιν. οἱ μὲν γὰρ τὰς πόλεις οἰκοῦντες, ὥσπερ ἦν ἔθος αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι κατὰ τὸ θέρος εὐθέως, σῖτον αὐτάρκη πρὸς ὅλον τὸν ἐφεξῆς ἐνιαυτὸν, ἐκ τῶν ἀγρῶν πάντα τὸν πυρὸν αἴροντες ἅμα ταῖς κριθαῖς τε καὶ τοῖς κυάμοις καὶ φακοῖς, ἀπέλιπον τοῖς ἀγροίκοις τοὺς ἄλλους δημητρίους καρποὺς, οὓς ὀνομάζουσιν ὄσπρια τε καὶ χέδροπα, μετὰ τοῦ καὶ τούτων αὐτῶν οὐκ ὀλίγα κομίζειν εἰς ἄστυ. τὰ γοῦν ἀπολειφθέντα διὰ τοῦ χειμῶνος ἐκδαπανῶντες οἱ κατὰ τὴν χώραν ἄνθρωποι, τροφαῖς κακοχύμοις ἠναγκάζοντο χρῆσθαι δι' ὅλου τοῦ ἦρος, ἐσθίοντες ἀκρέμονάς τε καὶ βλαστοὺς δένδρων καὶ θάμνων, καὶ βολβοὺς, καὶ ῥίζας κακοχύμων φυτῶν. ἐμφορούμενοι δὲ καὶ τῶν ἀγρίων ὀνομαζομένων λαχάνων, ὅτου τοῖς ἔτυχεν εὐπορήσας ἀφειδῶς ἄχρι κόρου, καθάπερ καὶ πόας χλωρὰς ὅλας ἕψοντες ἤσθιον, ὧν πρότερον οὐδ' ἄχρι πείρας ἐγεύσαντο πώποτε. παρῆν οὖν ὁρᾶν ἐνίους μὲν αὐτῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τοῦ ἦρος, ἅπαντας δ' ὀλίγου δεῖν ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρους ἁλισκομένους ἕλκεσι παμπόλλοις κατὰ τὸ δέρμα συνισταμένοις, οὐ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἅπασιν ἴσχουσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἦν ἐρυσιπελατώδη. τὰ δὲ φλεγμονώδη. τὰ δ', ἑρπηστικά. τὰ δὲ, λειχηνώδη, καὶ ψωρώδη, καὶ λεπρώδη, ταῦτα μὲν ὅσα πραότατα διὰ τοῦ δέρματος ἐξανθήσαντα, τὴν κακοχυμίαν ἐκ τῶν σπλάγχνων τε καὶ τοῦ βάθους ἐκένωσεν. ἐνίοις δέ τισιν ἀνθρακώδη τε καὶ φαγεδαινικὰ γενόμενα μετὰ τῶν πυρετῶν, ἀπέκτεινε πολλοὺς ἐν χρόνῳ μακρῷ, μόγις ὀλιγίστων σωθέντων. ἄνευ δὲ τῶν κατὰ τὸ δέρμα παθημάτων, πυρετοὶ πάμπολλοι ἐγένοντο, διαχωρήσεις γαστρὸς ἐπιφέροντες δυσώδεις καὶ δακνώδεις, εἰς τεινεσμοὺς καὶ δυσεντερίας τελευτώσας, οὖρά τε δριμέα, καὶ αὐτὰ δυσώδη, τὴν κύστιν ἐνίων ἑλκώσαντα. τινὲς δ' αὐτῶν ἐκρίθησαν ἱδρῶσι, καὶ τούτοις δυσώδεσιν, ἢ ἀποστήμασι σηπεδονώδεσιν. οἷς δ' οὐδὲν τούτων ἐγένετο, πάντες ἀπέθανον, ἢ μετὰ φανερᾶς φλεγμονῆς ἑνός γέ τινος τῶν σπλάγχνων, ἢ διὰ τὸ μέγεθός τε καὶ τὴν κακοήθειαν τῶν πυρετῶν. ὀλιγίστων δὲ φλέβα τεμεῖν ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου τολμησάντων ἐνίων ἰατρῶν, ἐδεδίεσαν γὰρ εἰκότως χρῆσθαι τῷ βοηθήματι, διὰ τὸ προκαταλελύσθαι τὴν δύναμιν, οὐδενὸς εἶδον αἷμα χρηστὸν ἐκκριθὲν ὁποῖον ἐκ τῶν ὑγιεινῶν σωμάτων ὁρᾶται κενούμενον, ἀλλ' ἤτοι πυρρότερον, ἢ μελάντερον, ἢ ὀῤῥωδέστερον, ἢ δριμὺ καὶ δάκνον αὐτὴν τὴν διαιρεθεῖσαν φλέβα κατὰ τὴν ἐκροὴν, ὡς δυσεπούλωτον γενέσθαι τὸ ἕλκος. ἐνίοις δὲ καὶ συμπτώματα μετὰ τῶν πυρετῶν, καὶ μάλιστα τοῖς ἀποθανοῦσιν, ἐγένοντο βλάβην τῆς διανοίας ἐπιφέροντα σὺν ἀγρυπνίαις, καὶ καταφοραῖς, οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν ἐναντίοις ἁλῶναι νοσήμασί τε καὶ συμπτώμασι τούς τε νοσήσαντας, αὐτούς τε διαφέροντας ἀλλήλοις, οὐ ταῖς φύσεσι μόνον, ἢ ταῖς ἡλικίαις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἔμπροσθεν διαίταις, ἐναντίαν τε δύναμιν ἐχούσας ἐδηδοκότας ἐν τῷ λιμῷ τροφάς. ἤσθιον μὲν γὰρ ἅπαντες, ὧν ἂν ηὐπόρουν. ὁμοίου δὲ τῆς εὐπορίας οὔσης, ἔνιοι μὲν, ὀξεῖς, ἢ δριμεῖς, ἢ ἁλυκούς, ἢ πικροὺς ἔχοντα

χυμοὺς, ἐδέσματα προσηνέγκαντο. τινὲς δ᾽ αὐστηροὺς, ἢ στρυφνοὺς, ἢ ψύχοντας σαφῶς, ἢ ὑγροὺς ἱκανῶς, ἢ γλίσχρους,
ἢ φαρμακώδεις. οἶδα γοῦν ἐνίους μὲν αὐτίκα διὰ μυκήτων ἐδωδὴν ἀποθανόντας. ἐνίους δὲ, διὰ κωνείων, ἢ ναρθή-
κων, οὐκ ὀλίγους δ᾽ ἐξ αὐτῶν μόλις διασωθέντας. Ἅπασι μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐναργῶς ἐφαίνετο τῷ
λογισμῷ σκοπουμένοις ὥσπερ ἐκτὸς πολυειδεῖς μὲν ἑλκώσεις ἐγένοντο, ποικίλα δὲ ὄγκων εἴδη φλεγμονωδῶν
τε, καὶ οἰδηματωδῶν, ἐρυσιπελατωδῶν τε, καὶ σκιῤῥωδῶν, οὕτω καὶ κατά τινα τῶν ἐν βάθει μορίων, ὅσα κυριώτερα,
τοιαύτας διαθέσεις ἐγχωρεῖν γεγονέναι. μόνοι δὲ διὰ τὰ ἀποστάσει τῆς κατὰ τοὺς χυμοὺς Ἱπποκράτους διδασκα-
λίας ὁ λογισμὸς ἐπήρωτο, πάντα μᾶλλον, ἢ τοὺς χυμοὺς αἰτιᾶσθαι τολμῶσιν. ἔνιοι δ᾽ αὐτῶν ὡμολόγησάν μοι
λαθραίως, ὁρᾶν μὲν ἐναργῶς τὴν πρὸς Ἱπποκράτην φιλονεικίαν, τῶν οὐδὲν, οὔτ᾽ εἰς ὑγείαν, οὔτ᾽ εἰς νόσον ἡγουμένων
ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἐκ χυμῶν γίνεσθαι, μετατίθεσθαι δ᾽ αἰδεῖσθαι πρὸς Ἱπποκράτην μετὰ πεντήκοντα τῆς ἡλικίας
ἔτη. δόξει μὲν γὰρ, οὕτως, ἔφασαν, οὐ τοὺς μαθητὰς μόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς χρωμένους ἡμῖν ἐν ἅπαντι τῷ πρόσθεν
χρόνῳ βεβλαφέναι. καὶ μέντοι καὶ τιμᾶσθαι μὲν ἔλεγον ἤδη πρὸς πολλῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐπ᾽ ἀληθέσιν οἷς ἐπρέ-
σβευον δόγμασιν. ἐὰν δὲ καὶ ταῦθ᾽ ὁμολογήσωσιν εἶναι μοχθηρὰ, καὶ τῶν ἄλλων ἀμαθέστεροι φανεῖσθαι καὶ μηδένα τῶν
ἔμπροσθεν αὐτοῖς χρωμένων αὖθις ἔτι χρήσασθαι. τούτοις μὲν οὖν πολλὴν συγγνώμην νέμειν ἔλεγον ἡμᾶς, οὐ
τὴν προαίρεσιν μεμφομένους, ἀλλὰ τῇ δυστυχίᾳ συναλγοῦντας αὐτοῖς, οἳ πρὸ τοῦ κρίναι δύνασθαι τὰ διδα-
σκόμενα, περιέπεσον οὐκ ἀγαθοῖς διδασκάλοις. ἄξιοι δὲ μίσους εἰσὶν οἱ πρῶτοι διὰ φιλοτιμίαν αἱρέσεις δογμά-
των συστησάμενοι. φαίνονται γὰρ ἑκόντες ἐξαπατᾶν ἐπιχειρῆσαι τοὺς πέλας, οὐκ ἄκοντες σφαλῆναι, μηδενὸς
ἀνθρώπου εἰς τοσαύτην ἄνοιαν ἥκοντες, ὡς ἀγνοῆσαι πηλίκον ἐστὶ κακὸν ἐκτραπῆναι τοὺς ἐν τῷ σώματι χυμοὺς εἰς
φαρμακώδεις ποιότητας. αὐτοὶ γοῦν οὗτοι πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐστὶ, δύσκολον, ἢ καὶ τελέως ἀδύνατον εἶναι φασὶ,
διακρῖναι τοὺς ἐκ φαρμάκων ὀλεθρίων προσφορᾶς ἀπολλυμένους, τῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς νοσώδους δια-
θέσεως. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὅτι τοὺς τῶν ἰοβόλων ὀνομαζομένων θηρίων χυμοὺς οὓς ἐνιᾶσι διὰ τοῦ δήγματος. ἐνίους μὲν
νεκροῦντας ἐν τάχει τὸ δηχθὲν μόριον, ἐνίους δὲ καὶ σήποντας, ἢ φλεγμονὰς, ἢ ὀδύνας μεγίστας ἐπιφέροντας
ἐναργῶς ὁρῶμεν, ἔνεστιν ἀρνήσασθαι οὐδενὶ, καθάπερ οὐδ᾽ ὅτι σκορπίῳ τις ἐπιπτύσας δὶς ἢ τρὶς νήστης, εὐθέως
ἀναιρεῖ τὸ ζῶον. ὥσπερ γὰρ οἰκεῖαι φύσεις φύσεσιν εἰσὶν, οὕτως ἕτεραι πολέμιαί τε ἑτέραις καὶ φθαρτικαὶ, τρέ-
φεσθαι μὲν οὖν ἡμῖν ὑπὸ τῶν οἰκείων, ἀπόλλυσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων συμβαίνει. καὶ λέλεκται περὶ τούτων
ἐπὶ πλεῖστον ἔν τε τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι, καὶ τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων. εἰς δὲ τὸν
ἐνεστῶτα λόγον, ἱκανὴ καὶ τῶν ἐν τοῖς λιμοῖς ὀφθέντων ἡ διήγησις. εἰ δέ μοι πιστεύειν ἐθέλοις, οὐδεμίαν μὲν αἰτίαν
ἔχοντι ψεύδεσθαι, δυσχεραίνοντι δὲ ἐπὶ τῷ πολλοὺς ἐν βιβλίοις ἄνδρας ἐψεῦσθαι μεγάλως, διηγήσομαί σοι τὰ
διὰ μακρᾶς πείρας ἐν ὅλῳ μου τῷ βίῳ γνωσθέντα, μετὰ τοῦ καὶ τοὺς θεοὺς ἐπικαλέσασθαι μάρτυρας. Ἐμοὶ γὰρ
πατὴρ ἐγένετο γεωμετρίας μὲν καὶ ἀρχιτεκτονίας καὶ λογιστικῆς, ἀριθμητικῆς τε καὶ ἀστρονομίας εἰς ἄκρον
ἥκων, ὑπὸ πάντων δὲ τῶν γνόντων αὐτὸν, ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ χρηστότητι καὶ σωφροσύνῃ θαυμασθεὶς, ὡς οὐδεὶς τῶν
φιλοσόφων, οὗτος οὖν παῖδα μὲν ὄντα με διαιτῶν αὐτὸς ἄνοσον ἐφύλαξεν. ἐπεὶ δὲ μειράκιον ἐγενόμην, ὅ, τε
πατὴρ ὑπεχώρησεν εἰς ἀγρὸν ὢν φιλογέωργος, εἰχόμην μὲν ὧν ἐμάνθανον ὑπὲρ ἅπαντας τοὺς συμφοιτῶντας,
οὐ δι᾽ ἡμέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ νύκτωρ. ἐμπλησθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἡλικιωτῶν ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῆς ὀπώρας ἁ-
πάντων τῶν ὡραίων, ἐνόσησα τοῦ φθινοπώρου νόσον ὀξεῖαν, ὡς φλεβοτομίας δεηθῆναι, παραγενόμενος οὖν εἰς
τὴν πόλιν ὁ πατὴρ, ἐπετίμησέ τ᾽ ἐμοὶ, καὶ τῆς ἔμπροσθεν διαίτης ἀνέμνησεν, ἣν ὑπ᾽ αὐτῷ διῃτώμην. ἐκέλευσέ τε τὸ
λοιπὸν φυλάττειν αὐτὴν, ἀποστάντα τῆς τῶν ἡλικιωτῶν ἀκρασίας καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς ἐνιαυτὸν ἔργον
ἐποιήσατο παραφυλάξαι μου τὴν δίαιταν, ὡς μετρίων ἅψασθαι τῶν ὡραίων, ἦγον δὲ τηνικαῦτα τῆς ἡλικίας
ἔτη ιθ. ἄνοσος οὖν ἐν αὐτῷ μείνας, εἶτ᾽ ἐν τῷ μετ᾽ αὐτὸν ἐνιαυτῷ τοῦ πατρὸς ἀποθανόντος, ἅμα τοῖς ἡλικιώταις
διαιτηθεὶς ἐπὶ δαψιλέσι τοῖς κατὰ τὴν ὀπώραν, ἐνόσησα νόσον παραπλησίαν τῇ πρόσθεν, ὡς καὶ τότε φλεβο-
τομίας δεηθῆναι. τοὐντεῦθεν ποτὲ μὲν ἐφεξῆς καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν, ἐνίοτε δὲ διαλιπὼν ἓν ἔτος ἐνόσουν, μέχρι
τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἐτῶν. ἐν τούτῳ δὲ κινδυνεύσας ἀπόστημα σχεῖν καθ᾽ ὃ μέρος συνάπτει τὸ ἧπαρ τῷ διαφράγμα-
τι, τῶν ὡραίων ἁπάντων ἀπέχεσθαι ἐμαυτὸν ὤμοσα, πλὴν τῶν πεπείρων ἀκριβῶς σύκων τε καὶ σταφυλῶν, οὐδὲ
τούτων ἀμέτρως, ὡς ἔμπροσθεν, ἀλλὰ συμμέτρως προσφερόμενος. ἔχων δὲ καὶ ἄλλον τινὰ τῶν ἐμαυτοῦ πρεσβυτέ-
ρον ἔτεσι δυοῖν, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντα ἐμοί. φροντίζοντας οὖν τῶν γυμνασίων, καὶ τοῦ μηδέποτ᾽ ἀπεπτῆσαι,
ἄνοσοι διεμείναμεν ἄχρι δεῦρο πολλῶν ἐτῶν. καὶ τῶν ἄλλων δὲ φίλων, ὅσοις ἔπεισα γυμνάζεσθαί τε, καὶ τεταγμέ-
νως διαιτᾶσθαι πως, πάντας ὁρῶ διαπαντὸς ὑγιαίνοντας, ἐνίους μὲν ἐξ ἐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι, τοὺς δ᾽ ἐξ ἐ-
λαττόνων μὲν, ἤδη δ᾽ ἱκανῶν, ὡς ἕκαστοι πεισθέντες ἔτυχον ἀπέχεσθαί τε τῶν ὡραίων καὶ τῶν ἄλλων κακοχύμων ἐδε-
σμάτων, ἃ πρόκειται διελθεῖν ἐν τῷδε τῷ γράμματι. τοῖς μὲν οὖν δυναμένοις γυμνάζεσθαι πρὸ τῶν σιτίων, οὐδὲ τῆς
ἀκριβοῦς πάνυ διαίτης ἐδέησε, τοῖς δὲ διὰ περιστάσεις πραγμάτων κωλυομένοις οὐ μόνον ἀβλαβεστέρας
διαίτης, ἀλλὰ καὶ φαρμάκων ὑπηκτικῶν ἐστι χρεία. πολλοὶ μέντοι τῶν ἀνθρώπων ἐν τοιαύτῃ καταστάσει δια-
τρίβουσιν, ὥστε μὴ δυνατὸν αὐτοῖς εἶναι, μήτε γυμνάζεσθαι καλῶς πρὸ τῶν σιτίων, μήτ᾽ ἐσθίειν ἱκανῶς
ἐν καιρῷ, μήτε πέττειν καλῶς τὰς τροφάς. τοὺς μὲν δὴ τοιούτους ἀδύνατον ἀνόσους διαμένειν, ἄνευ τοῦ προ-
νοεῖσθαι τῆς γαστρὸς ὑπαγωγῆς ἐκ διαλειμμάτων. ἐνίοτε δὲ καὶ καθάρσεως ἰσχυροτέρας, ὡραίας τε κενώσεως
αἵματος. ὑπηκτικῶν τέ τινων φαρμάκων ἐν τοῖς προσήκουσι καιροῖς πινομένων. ὅσοι δὲ βίον ἡσύχιον εἵλοντο, μήτε
πρὸ ἡμέρας ἀνάγκην ἔχοντες ἐπὶ τὰς τῶν πολὺ δυναμένων ἰέναι θύρας, μήτε πολλάκις ἱδροῦντες
ἐν ἀναγκαίαις πράξεσι καταψύχεσθαι, μήτε λουομένοις τισὶ παρεστάναι, μήτ᾽ εἰς οἶκον ἐπανερχομένους αὐ-
τοὺς, παραπέμπειν εἶτα μετὰ πολλῆς σπουδῆς αὐτοὶ λουσάμενοι πρὸς τὸ δεῖπνον ἐπείγεσθαι, τούτοις πρώ-
τοις ὑποθήσομεν δίαιταν, ἐξ ἧς ἂν μάλιστα χρηστότατον ἔχουσιν αἷμα, μετὰ δὲ τούτους πειράσομαι τινὰς

ὑποθήκας δοῦναι, καὶ τοῖς ἐν ἀσχολίᾳ ζῶσι. δεήσεται δ' ὁ λόγος ἀναμνῆσαι τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς τρισὶν
ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς ὁ λόγος μοι γέγονε περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. εὔχυμα τοίνυν ἐδέσματα τῶν
μὲν σιτηρῶν, ἄρτοι τ' εἰσὶν οἱ καθαροὶ, κατειργασμένοι καλῶς, ὀπτήσει τε τῇ διὰ κριβάνου, καὶ τῇ πρὸ αὐτῆς φυ-
ράσει, καὶ ζύμῃ συμμέτρῳ, καὶ ἁλῶν μίξει. πρὸς τούτοις δὲ δεύτεροι κατ' ἀρετὴν, οἵ τ' ἰπνῖται. καὶ χόνδρος δὲ
τῶν εὐχυμοτάτων ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τὸ χοίρειον κρέας, ἐὰν ἀκριβῶς ἥ τε γαστὴρ αὐτὰ πέψῃ, καὶ τὸ ἧπαρ αἱμα-
τώσῃ. γλίσχρον δ' ἔχει τι, καὶ διὰ τοῦτ' ἐμφρακτικὸν ἥπατός τε καὶ νεφρῶν, οἷς στενόπορα φύσει ταῦτα. πλεο-
ναζόντων γοῦν ἐν ταῖς ἐδωδαῖς αὐτῶν, βάρους τέ τις αἴσθησις ἐν τοῖς εἰρημένοις μορίοις γίνεται, καί ποτε καὶ
πόνος. ἕπεται δὲ ταῖς καθ' ἧπαρ ἐμφράξεσι, κωλύεσθαι μὲν τὴν ἀνάδοσιν, ἀθροίζεσθαι δὲ πλῆθος ἐν ταῖς κατὰ
τὸ μεσάραιόν τε καὶ τὰ σιμὰ τοῦ σπλάγχνου φλεψὶν, ᾧ πάλιν φλεγμονὰς ἀκολουθῆσαι τῶν μορίων, ἐν οἷς
10 ἤθροισται, κίνδυνος, ἢ αὐτῶν τῶν πλεοναζόντων χυμῶν σηπεδόνα, δυοῖν γάρ τοι θάτερον ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς
ὠμοῖς καὶ παχέσι χυμοῖς ἀκολουθεῖν, ἢ μεταβάλλεσθαι εἰς αἷμα πεττομένοις, ἢ σήπεσθαι. καθάπερ καὶ τἄλλα
πάντα τὰ ἐν τοῖς θερμοῖς χωρίοις χρόνῳ πλείονι μένοντα. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἰατροῖς εὑρέθη τὰ κληθέντα πρὸς
αὐτῶν ὑπεινὰ φάρμακα, τῆς λεπτυνούσης ἅπαντα δυνάμεως ὄντα. τούτοις γὰρ ἔργον ἐστὶν, ἐκφράττειν μὲν
τὰς στενὰς διεξόδους, ἀποῤῥύπτειν δὲ τὸ προσπλαττόμενον γλίσχρον ἐκ τῶν χυμῶν τοῖς ἀγγείοις, τέμνειν δὲ καὶ
λεπτύνειν τὰ παχέα τῶν ὑγρῶν. ἀλλ' ἐὰν πλεονάσῃ τι ἐν αὐτοῖς, ὀῤῥῶδες, ἢ πικρόχολον ἐν τῷ χρόνῳ, ἢ μελαγ-
χολικὸν ἐργάζεται τὸ αἷμα. πέφυκε γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα φάρμακα σὺν τῷ λεπτύνειν τε καὶ
τέμνειν, ἔτι καὶ θερμαίνειν ἀμετρότερον, ὑπὸ δὲ τῶν οὕτως θερμαινόντων, ξηραίνεται μὲν τὰ στερεὰ, πα-
χύνονται δὲ οἱ χυμοὶ, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τοὺς νεφροὺς οἱ πυρώδεις λίθοι συνίστανται. καλλίστης οὖν κατασκευῆς
σώματος ὑπαρχούσης, ἥτις ἂν εὐκρατοτάτη μὲν ᾖ, τὰς δὲ τῶν χυμῶν διεξόδους εὐρείας ἔχῃ, δυνατόν ἐστιν
20 ὑγιαίνειν ἀεὶ τὸν οὕτω πεφυκότα, γυμναζόμενον αὐτάρκη πρὸ τῶν σιτίων. ἐὰν δὲ πλεονάζῃ ποτὲ κατὰ τὰ πα-
χύχυμα τῶν ἐδεσμάτων, ὁποῖόν ἐστιν, ὡς ἔφην, ὅ, τε χόνδρος καὶ τὸ χοίρειον κρέας, οἵ τ' ἰπνῖται τῶν ἄρτων, ἢ
κριβανῖται, οὐ πάνυ δ' ἀκριβῶς οὔτε προπαρεσκευασμένοι τῇ λελεγμένῃ μικρὸν ἔμπροσθεν κατα-
σκευῇ, κατά τε τὸν κρίβανον εὐθέως ὀπτημένοι. τὴν δ' αὐτὴν ἔχει τῷ χόνδρῳ φύσιν, ὁ καλούμενος τράγος, ἐκ
τῶν σιτηρῶν τροφῶν καὶ αὐτὸς ὑπάρχων, δυσκατεργαστότερός γε μὴν ἐν τῇ κατὰ τὴν γαστέρα πέψει ἐστὶ τοῦ χόν-
δρου. παραπλησίαν δὲ τούτοις δύναμιν ἔχει, καὶ ἡ τῶν ᾠῶν φύσις, ἀλλὰ διορισμῶν πολλῶν δεομένη, καθάπερ
καὶ τὸ γάλα, προϊόντος δὲ τοῦ λόγου, διδαχθήσεται μετ' ὀλίγον ἀκριβῶς πᾶσα, πρότερον γὰρ, ὥσπερ τούτων
ἐμνημόνευσα, τὸν δὴ τύπον ὑπογράφων τῶν εὐχύμων τε καὶ κακοχύμων ἅμα γλισχρότητι τροφῶν, οὕτως καὶ
τῶν συμμέτρως ἐχουσῶν, βούλομαι μνημονεῦσαι, μέσων οὐσῶν τῇ φύσει τῶν παχυνόντων ἐδεσμάτων καὶ τῶν
λεπτυνόντων, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν διῆλθον ἐν ἑνὶ γράμματι, τῷ περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης. ἀλλὰ τῶν μὲν
τοιούτων τὰ πλεῖστα, φάρμακα μᾶλλον ἄν τις, ἢ τροφὴν εἴποι. τὰ δὲ τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους γεννῶντα χυμοὺς
30 ἐδέσματα τροφιμώτατά τε πάντ' ἐστὶ, κἂν πεφθῇ καλῶς ἔν τε τῇ γαστρὶ, καὶ τῷ ἥπατι, χρηστὸν αἷμα γεννᾶν
πέφυκεν, ἀμεμπτότατα δὲ τῶν ἐδεσμάτων ὑπάρχει, τὰ μεταξὺ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ παχυνόντων,
ὡς ἂν ἐν συμμετρίᾳ, καὶ μεσότητι τῶν ὑπερβολῶν καθεστῶτα. τοιαῦτα δ' ἐστὶν οἵ τε κάλλιστοι τῶν ἄρτων
ὑπὲρ ὧν τῆς κατασκευῆς ἐπὶ πλέον ἐν πρώτῳ περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων εἴρηται. καὶ πρὸς τούτοις
αἱ σάρκες ἀλεκτορίδων τε καὶ ἀλεκτρυόνων, ὀρνίθων τε φασιανῶν, καὶ περδίκων, καὶ περιστερῶν, ἀτταγή-
νων τε, καὶ τρυγόνων, καὶ κιχλῶν, καὶ κοσσύφων, καὶ τῶν μικρῶν στρουθῶν ἁπάντων, ἔτι τε πετραίων ἰχθύων,
αἰγιαλίων τε καὶ πελαγίων, κωβιῶν τε καὶ σμυραίνων καὶ βουγλώσσων, ὀνίσκων τε καὶ πάντων ἁπλῶς ἰχθύων,
ὅσοι μήτε γλισχρότητά τινα, μήτε δυσωδίαν, ἢ ἀηδίαν ἔχουσι κατὰ τὴν ἐδωδήν. οὐκ ὀλίγων δὲ χρεία διορισμῶν
ἐστὶ, καὶ περὶ τῆς τούτων ἁπάντων φύσεως, ἣν ἐφεξῆς ἐρῶ ἐν τῷ περὶ τῶν κακοχύμων ἐδεσμάτων λόγῳ, προ-
40 θεὶς δὲ τὰ λείποντα πρότερον, ὅσοις μὲν γὰρ ἀνθρώποις δυνατόν ἐστι γυμνασίοις τε πλείοσι χρῆσθαι καὶ κοιμᾶσθαι
μέχρις περ ἂν ἐθέλωσι, καὶ βίον ἔξω τῶν πολιτικῶν ἀσχολιῶν ἡρῆσθαι, τούτοις ἐγχωρεῖ, καὶ τὰ παχύχυμα καὶ γλί-
σχρα τῶν ἐδεσμάτων ἐσθίειν. καὶ μάλισθ' ὅταν ἐπὶ τῷ πλήθει τῆς ἐδωδῆς αὐτῶν, μηδέποτε μηδεμίαν αἴσθησιν ἐν
ὑποχονδρίῳ δεξιῷ ἴσχουσιν, ἢ βάρους, ἢ τάσεως. ὅσοι δ' ἤτοι διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ διά τινα συνήθειαν οὐχ οἷοί τε γυ-
μνάζεσθαι πρὸ τῶν σιτίων, οὗτοι πάντων ἀπεχέσθωσαν ἐδεσμάτων, ὅσα τοιαῦτα. τελέως δ' ἀργοὶ, μηδ' αὐτοὶ
περιγενέσθωσαν ἐπὶ τὰς τοιαύτας τροφὰς, ἀλλ' αἰωρήσεσιν, ἢ περιπάτοις, ἀντὶ τῶν ἰσχυροτέρων γυμνασίων
χρήσθωσαν. μέγιστον γὰρ κακὸν εἰς ὑγείας φυλακήν ἐστιν, ἡσυχία παντελὴς τοῦ σώματος, ὥσπερ καὶ μέγιστον ἀγαθὸν,
ἡ σύμμετρος κίνησις. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ νοσήσει τις ὅλως, ἢν ἐπιτηδὲς προνοῆται τοῦ μηδέποτ' ἀπεπτῆσαι, μετὰ τοῦ μη-
δὲ κινεῖσθαι τινὰ ἰσχυρὰν ἐπὶ σιτίοις κίνησιν, ὥσπερ γὰρ ἀγαθὸν μέγιστόν ἐστιν εἰς ὑγείαν τὸ πρὸ τῶν σιτίων προ-
γυμνάσιον, οὕτω βλαβερώτατον ἅπασα κίνησις ἐπὶ σιτίοις. ἀναδίδοται γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας ἡ τροφὴ, πρὶν
50 πεφθῆναι. κἀκ τοῦ δὲ πλῆθος ὠμῶν χυμῶν ἀθροίζεται κατὰ τὰς φλέβας, ἐξ ὧν εἴωθε νοσήματα παντοῖα γί-
γνεσθαι, μὴ φθασάντων αὐτῶν ἤτοι διαφορηθῆναι πόνοις πλείοσιν, ἢ πεφθῆναι καὶ μεταβαλεῖν εἰς αἷμα ὑπὸ τῆς
καθ' ἧπάρ τε καὶ φλέβας δυνάμεως. ἀσφαλέστατον οὖν φείδεσθαι τῶν κακοχύμων τε καὶ γλίσχρων ἐδεσμάτων. ὅσοις γε
μόνοις ὑγείας ἐστὶν ἡ φροντὶς, οὐκ εὐεξίας σώματος, ὁποίαν οἱ γυμναστικοὶ σπουδάζουσιν, ἐφεξῆς οὖν ἐγὼ καταλέξω,
καὶ τὰ μὴ λελεγμένα κατὰ τὸν ἄχρι δεῦρο λόγον ἐδέσματα παχύχυμα πάλιν ἀπὸ τῶν ἄρτων ἀρξάμενος. ὅσοι
τοίνυν τούτων, οὔτε ζύμης, οὔθ' ἁλῶν ἱκανῶς ἔχουσιν, οὔτε πλεῖστον ἐφυράθησαν, οὔτ' ἐν κριβάνῳ καλῶς ὠπτήθησαν, ἔτι
παχύχυμοι πάντως εἰσὶ, μετὰ τοῦ καὶ γλισχρότητος ὀλίγον μετέχειν, ὅν τινα χυμὸν οἱ περὶ Πραξαγόραν τε καὶ Φιλότιμον
ὀνομάζειν εἰώθασι κολλώδη. παχύχυμοι δὲ, οἱ τυροὶ πάντες, ἀλλ' οἱ μὲν νέοι χωρὶς κακοχυμίας, οἱ παλαιοὶ δὲ καὶ σὺν
ταύτῃ. γλισχρότης δὲ πρὸς πάχει, τισὶν αὐτῶν, οὐχ ἅπασιν ὑπάρχει, διὰ τὴν τοῦ γάλακτος φύσιν, ἐξ οὗ γεγένα-

σιν, οὐ

σιν, οὐ σμικρὰς ἔχοντες διαφορὰς ἔν τε τοῖς γένεσι τῶν ζώων, καὶ ταῖς τροφαῖς, ἃς ἐσθίουσιν ἄλλας ἐν ἄλλοις τό-
ποις. αἰγείῳ μὲν οὖν γάλακτι πλείστῳ χρῶνται παρ' ἡμῖν, ὥσπερ ἐν ἄλλοις ἔθνεσι βοείῳ. χρῶνται δὲ καὶ τῷ
προβατείῳ πολλάκις. ἀλλὰ τοῦτο μέν ἐστι παχὺ, τὸ τῶν ὄνων ὑπεναντίως ἔχον ἐστί. λιπαρὸν δὲ τὸ τῶν βοῶν.
ἁπάντων δ' ἔχει συμμέτρως τὸ τῶν αἰγῶν. οὔτε γὰρ ἱκανῶς ἐστὶν οὔτε λιπαρὸν, οὔτε παχὺ, καὶ διὰ τοῦτο μέσον τι
τῶν ἄλλων ὑπάρχει κατὰ τὰς ἐνεργείας, ἃς ἐνεργεῖ κατὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων σῶμα. τοῦ μὲν ὀῤῥώδους καὶ λε-
πτοῦ γάλακτος, ὑπάγοντος μὲν τὴν γαστέρα μᾶλλον, ἧττον δὲ τρέφοντος τὸ σῶμα. τοῦ δὲ παχέος ἔμπαλιν ἧττον μὲν
ὑπάγοντος, τρέφοντος δὲ μᾶλλον. σύγκειται γὰρ ἐκ τριῶν οὐσιῶν ἀνομοιομερῶν ἅπαν γάλα, μιᾶς μὲν τῆς ὀῤῥώ-
δους τε καὶ λεπτῆς. ἑτέρας δὲ τῆς παχείας τε καὶ τυρώδους καὶ τρίτης. τῆς ἐλαιώδους τε καὶ λιπαρᾶς. οὐ μὴν ἐν
ἅπασί γε τοῖς ζώοις τὸ μέτρον αὐτῶν, ἴσον. ἀλλ' ἐν μὲν τῷ τῶν καμήλων τε καὶ ὄνων γάλακτι, ἡ ὀῤῥώδης ὑγρότης
10 πλείστη. τὸ τυρῶδες δ' ἐν τοῖς προβάτοις. ὥσπερ τὸ λιπαρὸν ἐν τῷ τῶν βοῶν γάλακτι. μεσότητα δ' ἔχει τῶν
ὑπερβολῶν ἡ αἲξ πρός τἄλλα γένη τῶν ζώων, ἔπειτοι πάλιν αὗται πρὸς ἀλλήλας παραβαλλόμεναι ταῖς
εἰρημέναις ὑποπεπτώκασι διαφοραῖς, οὔσης οὐ σμικρᾶς οὐδὲ τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὥσπερ γε καὶ τῆς κατὰ τὰς
νομὰς, καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, ἔτι τε τὸν χρόνον ὃν ἀφεστήκασι τῆς ἀποκυήσεως, περὶ ὧν καὶ αὐτῶν αὖθις πλέον
ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων εἴρηται. νυνὶ δ' ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἀσφαλὲς
ἄνευ μέλιτος προσφέρεσθαι τὸ τῶν αἰγῶν γάλα. πολλοῖς γὰρ τῶν μόνον αὐτὸ ποιούντων, ἐτυρώθη κατὰ τὴν γα-
στέρα, καὶ θαυμαστὸν ὅπως βαρύνει τε καὶ πνίγει τὸν ἄνθρωπον, ἐπειδὰν τοῦτο συμβῇ, θαυμαστότερον δ' ἔτι τὸ τοῦ
θρομβωθέντος ἐστὶν αἵματος, ἐάν τ' εἰς τραῦμά τι, ἐάν τ' εἰς κοιλίαν, ἤ τι τῶν ἐντέρων συῤῥυῇ. καὶ γὰρ ἐκλύονται,
καὶ καταψύχονται, καὶ μικρόσφυκτοι, καὶ κακόσφυκτοι γίνονται. καὶ μέντοι καὶ σηπεδόνος ἐπιγενομένης ἐν
τάχει τὰ πλησιάζοντα τῶν ὑπεινῶν μορίων, αἴτιον γίνεται τὸ θρομβωθὲν ἐν τραύμασιν αἷμα. διά τινα μὲν οὖν
20 αἰτίαν ὁ πάντων ἡμῶν τῶν χυμῶν οἰκειότατος, ὅταν ψυχθῇ τηλικούτων ἡμῖν παθημάτων αἴτιον γίνεται;
ζητήσεως οὐ σμικρᾶς ἄξιον, ἐναργῶς γε μὴν ἐστὶ καὶ ἐκ τούτου γνῶναι πηλίκην ἔχωσι δύναμιν αἱ τῶν μοχθηρῶν
χυμῶν ποιότητες, ὧν ὥσπερ τινὸς μικροῦ καταφρονοῦσιν ἔνιοι τῶν νῦν ἰατρῶν, ἑπόμενοι τοῖς πρώτοις πλασα-
μένοις οὕτω γινώσκειν, τὸ γοῦν γάλα πίνουσί τινες ἐπεμβάλλοντες ἕνεκα τοῦ μὴ τυρωθῆναι κατὰ τὴν γαστέρα μέ-
λιτός τε, καὶ ὕδατος, καὶ τρίτου, τῶν ἁλῶν. ἄριστον δ' εἰς εὐχυμίαν γάλα, τὸ τῶν εὐεκτικῶν ζώων ἐστὶν, ὅταν ἀ-
μελχθῇ πινόμενον εὐθέως. τὸ δὲ ἑψηθὲν αὖθις πλέον, παχύχυμον ἱκανῶς γίνεται. καὶ μᾶλλον ὅταν ἄλευρον
πύρινον, ἢ κέγχρον, ἢ ἄμυλον ἑψήσῃς μετ' αὐτοῦ. τυροὶ δὲ παχύχυμοι ἅπαντες εἰσὶν, οἱ παλαιοὶ δὲ, καὶ κακόχυ-
μοι. τοὺς νεοπαγεῖς δ' ἐγχωρεῖ μετὰ μέλιτος ἐσθίειν πρὸ τῶν σιτίων ὑπαγωγῆς ἕνεκα γαστρὸς, ἧττόν τε γάρ εἰσι
παχύχυμοι τῶν παλαιῶν, οὐδ' ὅλως δὲ κακόχυμοι. ὁ δ' ἐξ αὐτῶν πηγνυμένων ἀποῤῥέων ὀῤῥὸς, ἱκανῶς ὑπάγει
γαστέρα. παχύχυμον δ' ἐστὶν ἔδεσμα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς καθ' ἧπαρ παρεμφράττει διεξόδους. ὁ διὰ γάλακτος
30 ἢ τυροῦ σκευαζόμενος πλακοῦς, ὁμοίως δ' αὐτῷ, καὶ ὁ διὰ σεμιδάλεως καὶ γάλακτος, ἢ καὶ λαγάνων τι καὶ ῥυμ-
μάτων προσλαμβανόμενον, οὐδὲν δ' ἧττον ὅσα σκευάζουσι διὰ γλυκοῦς καὶ σεμιδάλεως, ἢ ὅλως ἀλεύρου πυρίνου,
κακόχυμα πάντ' ἐστὶ, καὶ αὐτὰ δὲ καθ' αὐτὰ, λάγανά τε, καὶ ῥύμματα καὶ πᾶν ἄζυμον ἐκ πυροῦ πέμμα καὶ μᾶλλον
ὅταν καὶ τοῦ τυροῦ τι προσλάβῃ, παχύχυμον ἱκανῶς ἐστιν. ὀνομάζειν δέ μοι δοκοῦσι ταυτὶ τὰ νῦν ὑφ' ἡμῶν κα-
λούμενα λάγανά τε καὶ ῥύμματα, κοινῇ προσηγορίᾳ τῇ τῶν ἰτρίων οἱ παλαιοί. παχύχυμοι δ' εἰσὶ καὶ οἱ κοχλίαι
καὶ τῶν ᾠῶν ὅσα μέχρι τελείας πήξεως ἕψουσί τε καὶ ὀπτῶσι. τὰ μὲν γὰρ ταγηνιζόμενα, καὶ κακόχυμα γί-
νεται, καὶ τὴν ἐν τῇ γαστρὶ πέψιν ἔχει κνισώδη, συνδιαφθείρονται ἑαυτῇ καὶ τἄλλα σιτία. καὶ διὰ τοῦτο τῶν
ἀπεπτουμένων ἐν τοῖς χείριστα πέφυκεν εἶναι. τὰ δὲ μετρίως ἑψημένα καὶ διὰ τοῦτο καλούμενα τρομητὰ, βελ-
τίω καὶ πρὸς πέψιν εἰσὶ, καὶ πρὸς ἀνάδοσιν, καὶ πρὸς θρέψιν, καὶ πρὸς εὐχυμίαν. ὥσπερ γε καὶ τὰ ῥοφητὰ
καλούμενα μετρίως ἑψημένα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς τῆς φάρυγγος ἐκλεαίνοντα τραχύτητας, ὅτι μή πω πέ-
40 πηγνυνταί τε καὶ συνέστηκε τὸ ἐν αὐτοῖς ὑγρόν. ἀλλὰ καὶ τῶν ἐνύδρων ζώων τά τε μαλάκια καλούμενα, τευθίδες,
καὶ σηπίαι, καὶ πολύποδες, ὅσα τἄλλα τὰ τοιαῦτα, παχὺν καὶ γλίσχρον ἔχουσι τὸν χυμὸν, ὥσπερ καὶ οἱ κητώ-
δεις τῶν ἰχθύων, ἐξ ὧν εἰσὶ καὶ οἱ θύννοι. μετριώτεραι δ' αὐτῶν αἱ πηλαμύδες. ἱκανῶς δὲ παχύχυμα, τὰ ὄστρεα,
καὶ οἱ κήρυκες, αἵ τε πορφύραι, καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ καλούμενα πρὸς Ἀριστοτέλους ὀστρακόδερμα, χῆμαι,
λεπάδες, κτένες, πῖναι, καὶ τὰ παραπλήσια. πορφύραι μὲν οὖν καὶ κήρυκες, σκληροτέραν ἔχουσι τῶν ἄλλων τὴν
σάρκα, καὶ παχυχυμοτέραν. ὑγροτέραν δὲ καὶ γλισχροτέραν τἄλλα, καὶ μάλιστα πάντων τὰ ὄστρεα. χρὴ δὲ γινώ-
σκειν ἁπάντων αὐτῶν τὸν μὲν χυλὸν ὑπακτικὸν τῆς γαστρὸς, ὥσπερ ἐν τῷ γάλακτι τὸν ὀῤῥὸν, αὐτὸ δὲ τὸ στερεὸν
σῶμα βραδυπεπτότερόν τε καὶ παχύχυμον, ὠμοῦ χυμοῦ καὶ παχέος, καὶ ψυχροῦ γεννητικόν. ὑπάρχει δὲ τοῦτο
καὶ τῇ κράμβῃ, καὶ τοῖς φακοῖς ἐναργῶς, ὥσπερ ἑτέροις πολλοῖς ἀμυδρῶς, περὶ ὧν αὖθις πλέον ἐν τοῖς τρισὶν
ὑπομνήμασι διῆλθον, ἃ περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων ἐπιγέγραπται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν εἰρημένων πα-
50 χυχύμων πάντων, ἐστὶ κολλώδη τε καὶ γλίσχρα, πλὴν ὧν εἶπον ὀστρακοδέρμων. ἡ κράμβη δὲ καὶ ἡ φακὴ τῆς αὐτῆς τοῦ
χυλοῦ φύσεως οὐ μετειλήφασιν, ἀλλὰ τὸν νιτρώδη τε καὶ ὑπακτικὸν ἔχουσι, καθάπερ τὸ δρακόντιον μὲν τὸν δρι-
μύν τε καὶ πικρὸν ἰσχυρῶς, ἄρον δ' ἀμφότερον μὲν, ἀλλ' ἀμυδρῶς. οἱ βολβοὶ δὲ τὸν αὐστηρόν τε καὶ πικρὸν, οὓς ἐὰν
ἐκνίψῃς ἑψήσεσι πλείοσι, τὸ στερεὸν αὐτῶν ἀπολειφθήσεται παχύχυμον ὑπάρχον. ἁπάντων δὲ τῶν τοιούτων ἐδε-
σμάτων οἱ μύκητες ἔχουσι ψυχρότατόν τε καὶ γλισχρότατον ἅμα καὶ παχὺν χυμὸν, ἐν οἷς ἀπὸ τῶν βολητῶν μό-
νων, οὐδεὶς ἱστόρηται τεθνεὼς, χολέραν μέντοι καὶ οὗτοι τισὶν ἤνεγκαν ἀπεπτηθέντες. ὑπὸ δὲ τῆς τῶν ἄλλων μυκήτων
ἐδωδῆς, ἔνιοι μὲν ἀπέθανον. ἔνιοι δὲ, ἐγγὺς ἧκον θανάτου, διαῤῥοίαις, ἢ χολέραις ἁλόντες, ἢ πνιγῆναι κινδυνεύσαντες.
ἠρέμα δὲ παχύχυμον ἐστὶ τὸ καλούμενον ὄλυρον, οὐ μὴν κακόχυμόν γε. τῆς δ' αὐτῆς ἰδέας ἐστὶ, καὶ τὸ ἄμυλον. τοῦ πλέον
δ' αὐτῶν ἐστὶ παχύχυμον, οὐκ ἂν οὐδ' αὐτὸ κακόχυμον, ὁ κῶνος καλούμενος. ὀνομάζουσι δ' οἱ παλαιοὶ καὶ στροβί-

λους αὐτό. ἐκ δὲ τῶν παχυχύμων ἐστὶ, καὶ ἧπαρ, καὶ νεφροὶ, καὶ ὄρχεις, ἀλλὰ τὸ μὲν ἧπαρ οὐκ ἔστι κακόχυμον.
οἱ νεφροὶ δὲ καὶ ὄρχεις οὐκ εὔχυμοι. πλὴν τῶν ἐν τοῖς ἀλεκτρυόσι, καὶ μᾶλλον ὅταν σιτισθῶσιν, ὥσπερ γε καὶ τὸ
ἧπαρ τῶν ὑῶν, ὅταν ἰσχάδας ἐσθίωσιν, ὃ καλοῦσι συκωτὸν, ὁ δὲ σπλὴν ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ζώων ἱκανῶς κακό-
χυμός τε καὶ μελαγχολικὸς, ἐπὶ δὲ τῶν ὑῶν ἧττον ἐστὶ τοιοῦτος. ἥ γε μὴν καρδία σκληροτέραν τε καὶ ἰνωδεστέραν
ἔχει τὴν οὐσίαν τῶν ἄλλων σπλάγχνων. φαίνεται γὰρ ἐπ' ἐκείνων μὲν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἀγγείων οὐσία τις αἵματος
πεπηγότος. ἐπὶ δὲ τῆς καρδίας, ἶνες φαίνονται, στερεαὶ, πολλαὶ, μακραὶ, καθάπερ ἐν τοῖς μυσὶν, αἷς περιπέπηγεν
ἡ σαρκώδης οὐσία, διὸ τινὲς αὐτὴν ἐν τῷ γένει τῶν μυῶν τάττουσιν, ὧν ἡ οὐσία τὸν ὄγκον ἐργάζεται τοῦ σώματος
ἡμῶν ἅπαντα, καὶ τὴν ὀνομαζομένην κυρίως σάρκα, τὴν ἐπὶ τῶν ἱερείων ἐσθιομένην. ἀλλ' αἱ μὲν ἀρχαὶ τῶν μυῶν,
ἃς δὴ καὶ κεφαλὰς αὐτῶν ὀνομάζουσι, νευρωδέστεραί πως εἰσὶν, ἐκ τῶν ὀστῶν, ὅθεν ἄρχονται, συνδέσμους ἐκπε-
10 φυκότας ἐν διασπειρομένους αὐταῖς ἔχουσαι. κατὰ δὲ τὰς τελευτὰς, οἱ καλούμενοι τένοντες ἀποφύονται. καὶ
κατὰ τοῦτο νευρωδέστερα τὰ πέρατα τῶν μυῶν εἰσὶν ἑκάτερα, καθάπερ τὸ μέσον ἅπαν σαρκῶδες, ὃ δὴ καὶ προσφυ-
μώτατόν ἐστι, καὶ καλεῖται σὰρξ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων οὐχ ὁρώντων αὐτῶν τὰς ἶνας ὑπὸ λεπτότητος, αἳ ἐκ τῶν
συνδέσμων καὶ τῶν νεύρων εἰς αὐτὴν διασπειρομένων ἐγένοντο. κἀπειδὴ τοῦτο σάρκα καλεῖν ἔφθασαν, εἰκότως
ὀνομάζουσι μῦν, τήν τ' ἀρχὴν καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ μόνας. ἔχει δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὅλος μὲν ὁ μῦς κατὰ μίαν
ἰδίαν περιγραφὴν ὁρᾶται χωριζόμενος ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐνεργεῖ δέ τινα μίαν ἐνέργειαν ἐκ τῶν προαιρετικῶν κι-
νήσεων, οὕτως γὰρ ὀνομάζουσιν αὐτὰς ἀπὸ τῶν ἀπροαιρέτων τε καὶ φυσικῶν διοριζόμενοι. τὰ μέρη δ' αὐτοῦ τὰς
εἰρημένας ἔχει διαφορὰς, ἐν δὲ τοῖς ἄκροις τῶν ζώων ὀλιγίστη μέν ἐστι σὰρξ, τὸ πλεῖστον δ' ὀστῶδές τε καὶ νευρῶδες,
οὐχ ἕνεκα τοῦ προαιρετικοῦ καλουμένου νεύρου, μικρὸν γὰρ τοῦτ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ συνδετικοῦ καὶ μετ' αὐτὸ τοῦ τέ-
νοντος μὲν ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἑλλήνων, ἀπονευρώσεως δὲ, ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ὀνομαζομένου. γλίσχρα δὲ
20 ἱκανῶς ἐστὶ καὶ κολλώδη, ταῦτ' ἑψηθέντα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν τροφή. τῆς δὲ αὐτῆς φύσεως καὶ τὰ περὶ
τὰ χείλη μόρια τῶν πεζῶν ζώων, γλίσχρον μὲν γὰρ, οὐ μὴν παχύν γε τὸν χυμὸν ἐργάζεται, δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ἕψησις,
ἐπὶ πλεῖστον ἐξοιδίσκουσά τε, καὶ διαλύουσα τὰ τοιαῦτα σώματα. πεφθῆναι γε μὴν ἐπιτήδεια, καὶ ταῦτα. καὶ
τὰ πτερὰ τῶν πτηνῶν ζώων τῷ κοινῷ λόγῳ τῶν γυμναζομένων σωμάτων. ἀπέχεται γὰρ πάντα ταῦτα, καθάπερ
τῶν ἀργῶν αὐτῶν περιττωματικά. τό γε μὴν δέρμα τῶν λιπαρῶν ὑῶν, ὅταν ἑψηθῇ καλῶς, κολλώδη μὲν ἔχει καὶ
λιπαρὸν χυμὸν, οὐ μὴν ἱκανῶς γε παχὺν, οὐδὲ πεττόμενον ὡσαύτως τοῖς ἄκροις, ὥσπερ οὐδ' εὔχυμον ὁμοίως ἐκεί-
νοις, ἀλλὰ περιττωματικώτερον. παχύχυμον δὲ μόριον ἐστὶ τοῦ ζώου, καὶ ὁ ἐγκέφαλός τε καὶ ὁ νωτιαῖος μυελός. οἱ
δ' ἀδένες μετρίως τοιοῦτοι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ τῶν νέων ἱερείων ὄρχεις. κοινὸν γὰρ δὴ καὶ τοῦτο περὶ πάντων τῶν ἐν
τοῖς ζώοις μορίων μεμνῆσθαί σε χρὴ, σκληρὰ μὲν καὶ ξηρὰ καὶ δύσπεπτα γίνεσθαι τὰ τῶν πρεσβυτέρων, ὑγρὰ δὲ καὶ
μαλακὰ, καὶ διὰ τοῦτ' εὐπεπτότερα, τὰ τῶν νεωτέρων. πλὴν εἰ μὴ μετὰ τὴν ἀποκύησιν εὐθὺς ἐσθίοιτο βλεννώδη
γὰρ ἅπαντα ταῦτα, καὶ μάλιστα τῶν ὑγροτέραν ἐχόντων φύσει τὴν σάρκα καθάπερ ἀρνῶν τε, καὶ χοίρων. τὰ δὲ
30 τῶν ἐλάφων τε καὶ μόσχων, ἐπειδὴ ξηρότερα φύσει τὰ ζῶα, πολὺ βελτίω καὶ πρὸς πέψιν ἐστὶ, καὶ πρὸς τροφήν. οὕτως
οὖν ἔχει καὶ κατὰ τοὺς ὄρχεις τε καὶ τοὺς ἀδένας, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὴν γλῶτταν. ἔστι γάρ πως καὶ ἡ ταύτης φύσις
ἀδενώδης. οἱ δ' ἐν τοῖς τιτθοῖς ἀδένες, ὅταν ἐν αὐτοῖς ἔχωσι τὸ γάλα, καλοῦνται μὲν οὔθατα, παχύχυμον δ' εἰσὶν
ἔδεσμα. καὶ εἰ τὸ ζῶον εὐεκτοῦν εἴη, καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν τροφὴ, πολλή τε ἅμα καὶ εὔχυμος γίνεται. καὶ γάρ τοι καὶ τοῦτο
τῶν κοινῶν ὂν, ἄμεινον ἅπαξ ἀκούσαντα σὲ πρόχειρον ἔχειν τῇ μνήμῃ. γέγραπται γοῦν ὑπὸ πάντων ἰατρῶν
περὶ γάλακτος, ὡς εὐχυμότατον εἴη, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς ἠξιοῦσι καὶ τοὺς ἐν πνεύμονι ἔχοντας ἕλκος ὑπὸ μόνου
τούτου θεραπεύεσθαι, πρὸ τοῦ μέγα δηλονότι καὶ τυλῶδες αὐτὸ γενέσθαι. τὸ δὲ τῆς γυναικὸς ὡς αὖ οἰκεῖόν τε καὶ ἐκ
τῆς αὐτῆς φύσεως ἡμῖν ὑπάρχον, ἐπαινοῦσι πρὸ τῶν ἄλλων εἰς τὰ φθινώδη πάθη, καὶ ἄλλοι μέν τινες ἰατροὶ, καὶ
μάλιστα δ' Εὐρυφῶν τε καὶ Ἡρόδοτος. ἀξιοῦσί τε θηλάζειν, ὥσπερ τὰ παιδία τὴν γυναῖκα, τοὺς οὕτως ἔχοντας, ἐκ
40 πεσὸν γὰρ τῶν τιτθῶν, εὐθέως ἀποβάλλει τι τῆς οἰκείας ἀρετῆς, εὔδηλον οὖν, ὅτι πάντων ἐδεσμάτων, ὡς εὐχυ-
μότατον πρόκειται μάλιστα μὲν ὑπὸ τούτων, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἰατρῶν. ὃ δὲ κοινὸν ἔφην, οὐκ ἐπὶ τοῦ-
δε μόνου, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐδέσμασι γινώσκειν χρῆναι, τοῦτο δὴ καὶ λέξω. τῶν μὲν εὐεκτικῶν ζώων, εὔχυ-
μον ἐστὶ τὸ γάλα. τὸ δὲ τῶν καχεκτικῶν, ὡσαύτως τῷ κατὰ τὸ ζῶον αἵματι, κακόχυμον. οὐ γὰρ ἐνδέχεται κακοχύμου
τοῦ παντὸς σώματος ὄντος, εὔχυμον εἶναι τὸ γάλα. διὰ τοῦτ' ἔφην ἐπὶ τῶν εὐεκτούντων ζώων ἄριστον μὲν εἶναι τὸ
γάλα πρὸς εὐχυμίαν. οὕτως δὲ καὶ τοὺς ἀδένας, αὐτούς τε τούτους ἐν οἷς τὸ γάλα περιέχεται, καὶ τοὺς ἄλλους ἐν
τοῖς ὑγιεινοῖς ζώοις εὐχύμους εἶναι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ἧπάρ τε καὶ ὄρχεις. οὐ δὲ γὰρ ταῦτα τοῖς κακοχύμοις
ἐστὶ ζώοις εὔχυμα. διὰ τοῦτο δ' οὐδὲ τοῖς γεγηρακόσιν, οὐδὲν τι τούτων εὔχυμον. ὅσα δ' ἔτι θηλάζει ζῶα, τῆς μητρὸς
αὐτῶν ἐχούσης εὔχυμον γάλα ταῦτα καὶ τοῖς ἄλλοις μετὰ ἅπασι μορίοις ἄριστα διάκειται σφῶν αὐτῶν, εὔχυμον δ' ἔχει
καὶ τὸ ἧπαρ. ὁποῖον δέ τινα χυμὸν γεννᾷ τἄλλα μόρια τῶν ζώων, ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. νυνὶ γὰρ ἐπειδὴ περὶ τῶν πα-
50 χυχύμων ἠρξάμην διέρχεσθαι πρότερον εὔλογόν ἐστιν ἐπὶ τὴν τελευτὴν αὐτῶν ἀγαγόντα τὸν λόγον, οὕτως ἐπὶ
τἄλλα μεταβαίνειν. ὀλίγων οὖν ἔτ' ὄντων τοιούτων, ἐπ' αὐτὰ βαδιοῦμαι δείξων ἐν αὐτοῖς τὰ κακόχυμα τῶν
εὐχύμων, αὕτη γὰρ ἡ χρεία τοῦ νῦν ἡμῖν ἀνυομένου λόγου σκοπὸν ἔχοντος, εὐχυμίαν μὲν ἐργάζεσθαι, φεύγειν δὲ κακο-
χυμίαν. ἐπεὶ δὲ ὡς κατ' ἀρχὰς εἶπον ἡ τῶν παχυχύμων ἐδεσμάτων οὐσία, δυσδιάπνευστόν τε τὸ σῶμα κατασκευάζει, καὶ
τινὰς ἐμφράξεις ἐργάζεται, καὶ μάλιστα καθ' ἧπάρ τε καὶ νεφροὺς, διὰ τοῦτο συνεβούλευον ἀφίστασθαι τῆς διηνεκοῦς
χρήσεως αὐτῶν, εἰ καὶ τῶν εὐχύμων εἴη, τὰ μὲν γὰρ κακόχυμα, παντὶ τρόπῳ φευκτέον, ἐάν τε παχεῖς, ἐάν τε λεπτοὺς
ἐργάζηται τοὺς ἐν ἡμῖν χυμοὺς. εἴρηται δὲ καὶ ὅτι μόνοις τοῖς σφοδρῶς γυμναζομένοις, ἐὰν καὶ τὰ σπλάγχνα μὴ κα-
κῶς ᾖ φύσει κατεσκευασμένα, δυνατόν ἐστιν ἐν τοῖς παχυχύμοις τε καὶ γλίσχροις ἐδέσμασι διατρίβουσι, μὴ βλάπτε-
σθαι, τῶν δ' ἄλλων οὐδενὶ, τῶν τοίνυν παχυχύμων ἐδεσμάτων ἐστὶ, καὶ τὸ τῶν βαλάνων γένος ἑκατέρων, ὅσαι τ' ἐπὶ τοῖς δρυ-
σὶ γίνονται

σὶ γίνονται, καὶ ὅσοι τῶν φοινίκων εἰσὶν ὁ καρπός. ὀνομάζουσι δ' οἱ ἄνθρωποι, τὰς μὲν τῶν φοινίκων, ὁμωνύμως αὐτῷ τῷ
φυτῷ, φοίνικας. ὅσαι δ' ἐν ταῖς δρυσί, τὰς μὲν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἡδέως ἐσθιομένας, καστανέας, ἔνιοι δὲ καστάνια
κατὰ τὸ καλούμενον οὐδέτερον γένος, οἵ γε μὴν πολῖται, καθάπερ οὖν καὶ ἄλλοι τῶν ἐν Ἀσίᾳ. σαρδιανάς τε καὶ λευκηνὰς
ὀνομάζουσιν αὐτὰς ἀπὸ τῶν χωρίων, ἐν οἷς πλεῖσται γίνονται. τὸ μὲν οὖν ἕτερον τῶν ὀνομάτων τούτων εὔδηλον ἐστὶν ἀπό-
τινος γέγονε. λευκηναὶ δὲ ἀπὸ χωρίου τινὸς ἐν τῷ ὄρει τῇ Ἴδῃ τὴν προσωνυμίαν ἐσχήκασιν, ὃ πληθυντικῶς
ὀνομάζουσι παραπλησίως ταῖς Θήβαις. ταύτας μὲν οὖν τὰς βαλάνους, ὡς ἔφην, ἐσθίουσιν οἱ ἄνθρωποι ποτὲ ὠμάς,
ἐνίοτε δὲ ὀπτῶντες, ἢ ἕψοντες. αἱ δ' ἄλλαι προμήκεις μέν εἰσι κατὰ τὸ σχῆμα παραπλησίως ταῖς τῶν φοινίκων,
ἔδεσμα ὑῶν μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις οἰκεῖον, ἄχρις ἂν μή τις ἀνάγκη μεγάλη καταλάβῃ τῆς ἐδωδῆς αὐτῶν. ἐν γὰρ
τοῖς μεγάλοις λιμοῖς, καὶ τοῦτο συμβαίνει. τὰς δὲ τῶν πρίνων βαλάνους, ἃς ἀκοίλους ὀνομάζουσιν Ἕλληνες, εἰσὶ
10 δὲ στρυφναὶ καὶ σκληραί, καὶ διὰ τοῦτ' ἀηδεῖς, κἂν ἑφθάς τις προσφέρηται, δυσπέπτους καὶ παχυχύμους οὔσας
φυλάττεσθαι χρή. πρόδηλον δ' ὅτι τοῦ στύφοντος χυμοῦ διαφοραί τινες εἰσὶ κατὰ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον, ὁ αὐστηρός
τε καὶ στρυφνός, ἐκλελυμένης μὲν ἐν τοῖς αὐστηροῖς, ἐπιτεταμένης δ' ἐν τοῖς στρυφνοῖς τῆς στυφούσης ποιότητος.
ἀλλ' ὅσον γε τῶν βαλάνων αἱ ἄκοιλοι στρυφνότεραι, τοσοῦτον τῶν καστανεῶν αἱ βάλανοι. πάνυ γ' ἀσθενῆ ταῦτα τὴν
στύφουσαν ἔχει ποιότητα, τῶν παχυχύμων ἐδεσμάτων ὄντα ταῖς ἄλλαις βαλάνοις ὡσαύτως. ἀλλ' ἧττον τε στε-
γνοῖ τὴν γαστέρα, καὶ μᾶλλον ἐκείνων πέπτεται, καὶ οὐδ' ὅλως ἐστὶ κακόχυμα. φυλάττεσθαι δὲ δηλονότι χρὴ καὶ
τούτων τὸ πλῆθος, οὐ μόνον ὅτι παχύχυμόν ἐστι πολλοῖς τῶν εἰρημένων ὡσαύτως, ἀλλ' ὅτι καὶ στεγνωτικὰ τῆς κοι-
λίας καὶ δύσπεπτα καὶ φυσώδη. τῶν δὲ φοινίκων ὁ καρπός, οὓς ἔφην ἅπαντας Ἕλληνας ὀνομάζειν φοίνικας
ὁμωνύμως τῷ δένδρῳ στύφοντός τε ἅμα καὶ γλυκέος χυμοῦ μετέχει. τινὲς δὲ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἐν συνθέτῳ προση-
γορίᾳ φοινικοβαλάνους ὀνομάζουσιν αὐτούς, οὐ μὴν παρά γε τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν εὗρον τοὔνομα. φοινίκων γὰρ
20 ἐκεῖνοι βαλάνους τὸν καρπὸν τοῦτον, οὐ φοίνικας, οὐδὲ φοινικοβαλάνους ὀνομάζουσιν. ἀλλ' οὐ πρόκειται νῦν ἡμῖν
ὀνόματα διαστέλλεσθαι, σχολὴν ἀγόντων ἀνθρώπων σπούδασμα, καὶ τούτων οὐ πάντων, ἀλλ' ὅσοι τῇ παλαιᾷ τῶν
Ἀττικῶν ἐγνώκασι χρῆσθαι φωνῇ. τοῦ δ' ὑγιαίνειν ἅπαντες μὲν ἄνθρωποι δέονται, δύνανται δ' οὐ πάντες, ὡς χρή,
διαιτᾶσθαι, δι' ἀκρασίαν, ἢ ἀσχολίαν, ἢ ἄγνοιαν ὧν χρὴ ποιεῖν. ἀλλ' ὅσοι καὶ γνῶναι δύνανται δίαιταν ὑγιεινὴν καὶ
ζῆν κατ' αὐτὴν προῄρηνται, τούτοις τὸ δὲ τὸ γράμμα σύγκειται. κατὰ μὲν τὰς ἀκοίλους τε, καὶ τὰς τῶν δρυ-
ῶν βαλάνους, καὶ τὰ καστάνια τοῖς κατὰ μέρος δένδροις, οὐ μεγάλη τις διαφορὰ τοῦ καρποῦ. κατὰ δὲ τοὺς φοί-
νικας, ἀξιόλογος. εἰ γοῦν παραβάλλοις τὸν αἰγύπτιον φοίνικα σκληρὸν καὶ αὐστηρὸν καὶ ξηρὸν ὄντα, τῷ καλου-
μένῳ πατητῷ, γλυκεῖ μὲν ἱκανῶς ὄντι, βραχείας δὲ μετέχοντι στύψεως, ἐναντίαν ἔχειν σοι δόξουσι τὴν φύσιν. οἱ
δ' ἄλλοι μεταξὺ τούτων εἰσίν, οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δ' ἧττον αὐστηρότητός τε καὶ γλυκύτητος μετέχοντες. ὁ δ' ἐξ αὐτῶν
χυμός, παχύς τε ἐστί, καὶ ῥᾳδίως ἐμφραττόμενος ἥπατι. καὶ γάρ τι καὶ τοῦτο, περὶ τῶν παχυχύμων τε καὶ γλυ-
30 κέων ἐδεσμάτων ἐπίστασθαί τε καὶ μεμνῆσθαι καλόν, ὡς ἥπατί τε καὶ σπληνὸς ἐμφρακτικὸς ὁ ἐξ αὐτῶν ἐστὶ χυ-
μός. εἰ δὲ καὶ βραχεῖα τις ἀρχὴ φλεγμονῆς εἴη κατὰ τὰ σπλάγχνα, ταύτην αὐξάνουσιν ἱκανῶς, ὥσπερ γε καὶ
τὰς πνευματώσεις καὶ τὰς σκιρρώδεις διαθέσεις παροξύνουσι, καὶ δηλονότι καὶ τὰς τῶν ἀποστημάτων γενέσεις.
ἀλλ' ἴσως ταῦτα πορρώτερον καὶ τῆς ὑγιεινῆς διαίτης ἐστίν, ἧς μάλιστα ὁ προκείμενος ἐκδιδάσκει λόγος. ἐπ' αὐτὰ οὖν
αὖθις ἴωμεν, ὅσα τῶν παχυχύμων ἐστί, καὶ γλυκέων ἐδεσμάτων προστιθέντες. ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν παχύχυμα
μόνον ἐστίν, ὥσπερ ἡ φακῆ. γλίσχρα δ' ἄλλα, καθάπερ ἡ μαλάχη. τινὰ δ' ἄμφω πέπονθεν, ὥσπερ τὰ ὑπ' Ἀριστοτέ-
λους ὀστρακόδερμα καλούμενα, καὶ τὰ μαλάκια. καλλίστη δὲ τροφὴ τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἀπὸ τῶν μήτε παχυχύ-
μων, μήτε γλίσχρων, ἐξ ὧν αἷμα σύμμετρον τῇ συστάσει γεννᾶται. μοχθηρὸν γὰρ οὖν ἐστί, καὶ τὸ λίαν λεπτόν. βρα-
χείας γὰρ οὔσης τῆς ἐξ αὐτοῦ τροφῆς, ἀσθενῆ καὶ ἰσχνὰ γίνεται τὰ οὕτω διαιτώμενα σώματα. κάλλιστα τοίνυν
εἰς ὑγείαν ἐστὶν ἐδέσματα, τὰ μέσην ἔχοντα τῶν εἰρημένων τὴν φύσιν, ὡς μηδὲν ἐπικρατεῖν ἐν αὐτοῖς ἰσχυρῶς γλί-
40 σχρον, μήτ' αὖ τὸ κολλῶδες, ἀλλὰ καὶ τὸ τελέως ψαθυρόν, ὡς μηδὲ τοὐλάχιστον ἔχειν χυμοῦ κολλώδους, μοχθηρόν. οἱ
γοῦν ἐξ ἐλύμου τε καὶ κέγχρου σκευαζόμενοι τῶν ἄρτων, ἐγγὺς ἥκουσι τοῦ δόξαι τινὰ ψάμμον, ἢ τέφραν ἐσθίειν,
διὸ καὶ δεῖται τὸ γινόμενον ἐξ αὐτῶν ἔτνος, ὥσπερ γε καὶ ἡ λέκυθος ἅπασι τοῖς λιπαροῖς τε καὶ γλίσχροις με-
μίχθαι, λίπος τε οὖν συῶν, καὶ στέαρ αἰγῶν, ἔλαιον, καὶ γάλα προβάτων, ἢ βοῶν, ἐπιβάλλοντες αὐτοῖς οἱ κα-
τὰ τοὺς ἀγρούς, ἐσθίουσιν. ἔτνος οὖν ὀνομάζω, τὸ ἐκ τῶν βρεχθέντων ὀσπρίων τε καὶ χεδρόπων σκευαζόμενον.
λέκυθον δὲ τὸ ἐκ τῶν ἀλεσθέντων ἄλευρον ἑψόμενον ἐν ὕδατι, προσεμβαλλομένου τινὸς λίπους. ἔνια δὲ τῶν ἐδε-
σμάτων, αὐτὰ μὲν ἐφ' ἑαυτῶν ὁρῶμεν, πρὸ τοῦ τῆς οἰκείας τυχεῖν παρασκευῆς, εἴτ' οὖν δι' ἑψήσεως, εἴτε καὶ
δι' ὀπτήσεως, ἢ τηγανίσεως, ἢ καὶ διὰ μόνης βρέξεως, σκληρὰ καὶ γεώδη φαίνεται. βρεχόμενα δέ, ἢ ἑψόμενα,
μαλακά, καθάπερ, ἐν μὲν τοῖς σιτηροῖς σπέρμασι, κριθαὶ καὶ πυροί, τῶν δ' ἐν δένδροις γινομένων καρπῶν
οἱ κῶνοι, προσέχειν οὖν σε χρὴ καὶ τούτῳ τὸν νοῦν, οὐ μόνον ὅταν εἰς ξένην ἀφικόμενος χώραν ἐσθίειν τι μέλλεις
50 ἀηθές, ἀλλὰ καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς, προπειρώμενον ἑκάστου τῆς φύσεως ἐν τῷ διαβρέχειν ὕδατι μόνῳ χωρὶς ἑψή-
σεως, ἢ σὺν ἑψήσει τε καὶ ὀπτήσει. τὰ μὲν γοῦν εἰς ὄγκον ἐξαιρόμενα τῶν σπερμάτων, ἢ ὅλως τῶν καρπῶν, ἀπο-
βάλλοντα ταχέως τὴν ἀρχαίαν σκληρότητα καὶ ξηρότητα, μεθιστάμενά τε πρὸς τὸ μαλακώτερον καὶ ὑγρό-
τερον, ἀμείνω πάντ' ἐστί. τὰ δὲ φυλάττοντα τὸν ἔμπροσθεν ὄγκον ἅμα τῇ σκληρότητι, χείρω. καὶ γὰρ δύσπεπτα
τὰ τοιαῦτα, καὶ γεώδη ταῖς οὐσίαις ἐστίν, ὡς μόγις αἱματοῦσθαι, δεόμενα ῥωμαλέας δυνάμεως εἰς τὴν ἐν τῷ
σώματι κατεργασίαν, ἐν τῷ πέττεσθαι κατὰ γαστέρα, καὶ καθ' ἧπαρ τε καὶ φλέβας αἱματοῦσθαι, ἀποτυγχάνον-
ται μὲν οὖν ἑκατέρων τῶν ἐνεργειῶν ἐν τοῖς ἀσθενέσι σώμασι, καὶ γὰρ χυμὸς ἐκ τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων ὁ καλού-
μενος ὠμός, ἐφ' ὧν νόσοι παντοῖαι συνίστανται. ἐπεὶ δὲ καθ' ἕκαστον εἶδος καρποῦ, πολλή τις ἐστὶν ἡ διαφορά, προ-
βρέχειν ἀξιῶ σε, καὶ προεψεῖν ἐνίοτε τῶν μελλόντων ἐσθίεσθαι τινά, πεῖραν ἀσφαλῆ λαμβάνοντα τῆς φύσεως αὐτῶν

ὁ γοῦν ἐμὸς πατὴρ ἐπιμελὴς ὢν περὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἀμύγδαλα οὕτως ἐδοκίμασε, καὶ κάρυα τὰ μεγάλα, καὶ τὰ σμικρὰ ποντικά τε καὶ λεπτοκάρυα. τὴν αὐτὴν δὲ βάσανον ἐποιεῖτο, καὶ τῶν λαχάνων, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν κυάμων, καὶ πισῶν, καὶ λαθύρων, καὶ θέρμων, ὤχρων τε, καὶ δολίχων, ἁπάντων τε τῶν τοιούτων, ἢ βρέχων, ἢ προεψῶν, εἶθ' ὁρῶν εἰς ὅσον ἐξοιδίσκεται. περὶ δὲ τῆς πτισάνης τί δεῖ καὶ λέγειν; ἤδη γὰρ τοῦτο καὶ οἱ παῖδες ἴσασιν, ὡς ἡ μὲν ὀγκουμένη ταχέως ἀρίστη, μοχθηρὰ δ' ἡ χρόνῳ πολλῷ βραχὺν ὄγκον ἴσχουσα. τήκεται γὰρ ἡ προτέρα ἑψηθεῖσα καὶ γίνεται χυλὸς, ἡ δ' ἑτέρα δύστηκτός τ' ἐστὶ καὶ σκληρὰ διαμένει βραχύ τι ἐν αὑτῇ ἀνιεῖσα χυλόν. ἔνια δὲ τῶν δημητρίων σπερμάτων, οὐδ' ὅλως ὀγκοῦσθαι πέφυκεν ἑψόμενα, κεκλήκασι δ' ἀτέραμνα τὰ τοιαῦτα τῶν παλαιῶν ἑλλήνων ἔνιοι. οὕτως οὖν καὶ τοὺς πυροὺς ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐδοκίμαζε, καὶ προσέτι τῷ πλήθει τῶν ἀλεύρων. οἱ μὲν γὰρ ἀγαθοὶ πλεῖστον ἄλευρον ἐργάζονται, οἱ μοχθηροὶ δ' ἐλάχιστον. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ κατὰ τὸ πάρεργον ἀκούσῃς ὧν λέ-
10 γω. κοινὸς γάρ ὁ λόγος ἐστὶν, ἁπάντων μὲν σπερμάτων, ἁπάντων δὲ καρπῶν, ὅσους ἀποθέσθαι δυνατόν ἐστιν ἐξητασμένος τε καὶ κεκριμένος ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ τοῦ πατρὸς ἐν χρόνῳ πολλῷ, καὶ πείρᾳ μακρᾷ. δῆλον δ' ὅτι καὶ τοὺς καρποὺς εἰς ἀπόθεσιν ἐπιτηδείους λέγω, τοὺς πρὶν σαπῆναι ξηραινομένους. ἔνιοι μὲν γὰρ οὐχ ὑπομένουσι τοῦτο, καθάπερ τὰ μῶρα, καὶ οἱ καλούμενοι πέπονές τε, καὶ οἱ μηλοπέπονες. ἔτι τε περσικὰ, καὶ ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια, φθάνει γὰρ σήπεσθαι πρὶν ξηρανθῆναι. κολοκύνθας μὴν εἰς λεπτὰ μόρια τέμνοντες, ξηραίνουσιν ἔνιοι, καθάπερ
* γε καὶ τὰς κοιλίας ἄλλοι. καὶ γνώρισμα δὲ τοῦ μοχθηρὸν εἶναι τὸν μύκητα μέγιστον νομίζουσι, τὸ ξηρανθῆναι μὴ δύνασθαι. περὶ δὲ τῶν κοκκομήλων, τί δεῖ καὶ λέγειν; οὐδεὶς γὰρ ἀγνοεῖ τὴν ἀπόθεσιν αὐτῶν, οὐκ ἐν δαμασκῷ μόνον, ἢ κατὰ τὴν ἰβηρίαν, ἀλλὰ καὶ παρ' ἡμῖν γιγνομένην. ὥστ' ὀλίγιστοι τῶν καρπῶν εἰσὶν, οἱ μὴ δυνάμενοι ξηρανθῆναι, πλὴν πέπονες, ὡς ἔφην, καὶ μηλοπέπονες, τά τ' ἀρμενιακὰ, καὶ τὰ περσικὰ καὶ πρεκόκια παρὰ ῥωμαίοις ὀνομαζόμενα. καὶ γὰρ τὰ σῦκα ξηρανθέντα διαμένει, καὶ οἱ σικυοὶ ταῖς κολοκύνθαις ὡσαύτως, ἀλ-
20 λὰ καὶ ταῦτα τοῦ χειμῶνος εἰς χρείαν ἀγόμενα τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν δέχεται. τὰ μὲν γὰρ τελέως ἐν ὕδατι τεγγόμενα, καὶ χωρὶς ἑψήσεως, καὶ σὺν ἐκείνῃ, κάλλιστα τῶν ὁμοειδῶν ἐστὶ, τὰ δ' ἐν πολλῷ χρόνῳ τοῦτο πάσχοντα, καὶ μικρὸν ἐπιδιδόντα τοῖς ὄγκοις, μοχθηρὰ γίγνωσκε. τοίνυν οὐ μόνον εἰς πέψιν ἀμείνω ταχέως οἰδισκόμενα τῶν ἐδεσμάτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐχυμίαν, ἧς ἕνεκα τὰ κατὰ τουτὶ τὸ γράμμα λέγεται πάντα, καὶ γὰρ βελτίω φύσει τὰ ταχέως ἐξογκούμενα, διότι πέττεσθαι μᾶλλον καὶ ἀμείνους γεννᾷ χυμούς. οὐδὲν γὰρ οὕτως εἰς εὐχυμίαν συντελεῖ πᾶσιν ἐδέσμασιν ὡς τὸ πεφθῆναι καλῶς ἐν τῇ γαστρί. καὶ γὰρ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην πέψιν ἐπιδέχεται μᾶλλον ταῦτα. ἔμαθες δὲ, ὅτι δευτέρα μὲν πέψις ἐν ἥπατί τε καὶ φλεψὶ γίνεται, τρίτη δὲ καθ' ἕκαστον τῶν τρεφομένων μορίων, ἧς ἕνεκα τῶν προτέρων δυοῖν δεόμεθα. πέψεται μὲν γὰρ ὅσα τρέφεται, τῶν τρεφόντων αὐτὰ μεταβαλλομένων κατὰ ποιότητα, καὶ ἐξομοιουμένων τοῖς τρεφομένοις. μεταβάλλεται δὲ τὰ προπαρασκευασθέντα καὶ προπεφθέντα, τῶν ἀπέπτων μᾶλλον. ἀλλήλας γὰρ αἱ πέψεις διαδέχονται τὴν μὲν τῆς γαστρὸς τὸ ἧπαρ. τὴν
30 δὲ τούτου, τὰ τρεφόμενα μόρια. καὶ τοίνυν καὶ προπαρασκευάζει τοῖς μὲν ἐν τῷ σώματι μορίοις ἅπασι τὴν τροφὴν τὸ ἧπαρ, ἐκείνῳ δ' ἡ γαστὴρ, ἐκείνῃ δὲ τὸ στόμα. καὶ τούτῳ τινὰ μὲν ὄπτησις, τινὰ δὲ ἕψησις, ἢ ταγήνισις, ἤ τις ἁπλῆ βρέξις. ἅπασι δὲ τούτοις, ἡ διοικοῦσα φύσις τὰ τοὺς καρποὺς φέροντα φυτὰ παρασκευάζει, καί τινά γε τῶν ἐξ αὐτῆς γεγονότων, οὔθ' ἑψήσεως, οὔτ' ὀπτήσεως, οὔτε βρέξεως, οὔτ' ἄλλης δεῖται παρασκευῆς, ταῦτα μὲν ἐν τῷ καθόλου χρὴ μεμνῆσθαι. κοινὴ γὰρ ἁπάντων ἐστὶ τῶν ἐσθιομένων. ἤδη δὲ τὰ κατὰ μέρος εἴπωμεν ὅσα λέγοντες ἀπελίπομεν. ἐν μὲν τοῖς τῶν ζώων μορίοις, ἔντερά τε καὶ γαστέρα, καὶ μήτραν, καὶ ὦτα, καὶ ὀφθαλμοὺς, καὶ οὐρὰς ἐν δὲ τοῖς δημητρίοις σπέρμασι τὰ πλεῖστα καθάπερ γε καὶ λαχάνων καὶ φυτῶν τῶν καλουμένων ὡραίων, ἔντερα μὲν οὖν καὶ γαστὴρ καὶ μήτρα σκληροτέραν τῶν σαρκῶν ἔχει τὴν οὐσίαν. ἀπεπτοτέραν τε τοσοῦτον, ὅσον καὶ σκληροτέρα ἧττόν τε τῶν σαρκῶν τρέφει, καὶ ἧττον εὔχυμα εἰσίν. αἱ δ' οὐραὶ, καὶ τούτων ἔτι σκληρότεραι. καὶ τἆλλα ἀνάλογον τῇ σκληρότητι κατ' αὐτάς ἐστι περί τε πέψιν καὶ θρέψιν, πλὴν οὐ περιττωματικαὶ διὰ τὴν κίνησιν.
40 ὅμοιοι δ' αὐταῖς εἰσὶν ἤδη τῶν πτηνῶν ζώων, οἱ τράχηλοι. κοιλίαι δ' οὐδὲν ὅμοιαι, τοῖς πτηνοῖς τε καὶ πεζοῖς ζώοις εἰσί. καὶ γὰρ παχεῖαι καὶ σκληραὶ, καὶ διὰ τοῦτο δύσπεπτοι, καὶ πολύτροφοι πεφθεῖσαι τοῖς πτηνοῖς εἰσὶν αἱ κοιλίαι. κάλλισται δ' ἀλεκτορίδων, καὶ χηνῶν, καίτοι τἆλλα τοῦ χηνὸς μόρια, σκληρά τ' ἐστὶ καὶ δύσπεπτα καὶ περιττωματικὰ, πλὴν τῶν πτερύγων. ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις στρουθοῖς, ἃς νῦν ὀνομάζουσι στρουθοκαμήλους, ἅπαντα τὰ μέρη, σκληρὰ, καὶ δύσπεπτα, καὶ περιττωματικά. τῶν δ' ὤτων ὁ μὲν χόνδρος, ἄτροφόν τ' ἐστὶ καὶ ξηρὸν σῶμα. τὸ δὲ ἔξωθεν δέρμα, λεπτὸν καὶ ξηρὸν, ὀλιγότροφόν τε καὶ δύσπεπτον. ὀφθαλμοὺς δ' ὀλίγοι μὲν ἐσθίουσι, σύγκειται δ' ἐξ ἀνομοίων οὐσιῶν. ἑτέρας μὲν γὰρ φύσεως οἱ χιτῶνες αὐτῶν, ἑτέρας δὲ, οἱ μύες. ἄλλης δὲ τὸ κρυσταλλοειδὲς καὶ τὸ ὑαλοειδὲς, ἐξ αὐτῶν δὲ οἱ μύες εὐπεπτότατοι μόνοι. τῶν δ' ἐπιτήδειον εἰς εὐχυμίαν τὴν φύσιν ἐχόντων ζώων, ὥσπερ οἱ σύμμετροι κατὰ τὴν ἡλικίαν ὕες. εἶεν δ' ἂν οὗτοι τοῖς μὲν ἀκμάζουσιν ἀνθρώποις καὶ γυμναζομένοις οἱ τέλειοι, τοῖς δὲ παρακμάζουσιν, οἱ ἔτ' αὐξανόμενοι, τῶν δὲ πάνυ σμικρῶν χοίρων ἡ σὰρξ περιττω-
50 ματική. ἀρίστης δὲ τῆς τῶν ὑῶν οὔσης ἐδωδῆς ἐν τοῖς πεζοῖς ζώοις, ἐφεξῆς ἐστὶν ἡ τῶν ἐρίφων, καὶ μετὰ ταύτην ἡ τῶν μόσχων. ἡ δὲ τῶν ἀρνῶν σὰρξ ὑγρὰ καὶ γλίσχρα καὶ βλεννώδης ἐστὶ, τῶν δ' ἄλλων πεζῶν ζώων τῆς ἐδωδῆς ἀπέχεσθαι κελεύω, τὸν εὐχυμίας προνοούμενον. ἡ δὲ κατ' εἶδος ἐν αὐτοῖς διαφορὰ, κατὰ τὸ τρίτον εἴρηται περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. ἐν δὲ τοῖς δημητρίοις σπέρμασιν, ἄριστον εἰς εὐχυμίαν ἔδεσμα, καλῶς ἑψημένη πτισάνη, συνενδείκνυται δ' ὁ λόγος οὗτος, ἀρίστην εἶναι χρὴ καὶ τὴν κριθήν. οὐ γὰρ ἕψεται καλῶς ἡ πτισάνη, μὴ τοιαύτης οὔσης αὐτῆς. διὰ τὸ μηδὲ πλεῖον ἐξοιδίσκεσθαι διαβρεχομένην, μήτε χυλοῦσθαι τηκομένην. ἀλλὰ περὶ πτισάνης, ἔν τε τῷ περὶ τῶν ἐν τροφαῖς δυνάμεων, καὶ τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ τοῖς εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων ἱπποκράτους ὑπομνήμασιν, ἤδη πλέον εἴρηται. νυνὶ δ' ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι τὸ κεφάλαιον, οὗ χρήζομεν εἰς τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ὡς ἀμεμπτότατον εἴη ἂν πάντων ἐδεσμάτων εἰς

εὐχυμίαν τε καὶ φυλακὴν ὑγείας ἐπιτηδείη καλῶς ἐσκευασμένη. θρέψει γε μὴν ἄρτου ἧττον καλλίστη. περὶ οὗ καὶ αὐτοῦ λέλεκται κατὰ τὸ β΄ γράμμα τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. τῆλις μὲν οὐκ εὔχυμος, ἂν πλεονάζῃ τις αὐτῇ, πτισάνην δὲ κἂν καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς κόρον ἐσθίῃς, οὐδὲ εἰς εὐχυμίαν βλαβήσῃ. περὶ κυάμου δ' ἂν ἔλεγον ταυτὸν, εἰ μὴ φυσώδης ἦν, οὔτε γὰρ κακόχυμος, οὔτ' ἐμφρακτικὸς, ἅπερ ἐστὶ κεφάλαια τῶν ὑγιεινῶν ἐδεσμάτων ὑπάρχει δ' αὐτῷ ταῦτα διὰ τὸ ῥυπτικὸν ἔχειν ποιότητα καὶ δύναμιν ἐν αὐτῷ, καθάπερ ἡ κριθή. τῷ πισῷ δὲ, τὸ μὲν ἄφυσον ὑπάρχει, τὸ ῥυπτικὸν δ' οὐκ ἴσον τῷ κυάμῳ. περὶ δὲ τῆς φακῆς ὅτι κακόχυμός ἐστι καὶ μελαγχολικὸς, σχεδὸν οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὡς φαρμάκῳ δ' αὐτῇ χρώμεθα πολλάκις ἐπὶ πολλῶν παθημάτων, ἀλλ' οὐ νῦν ἐκείνων ὁ καιρός. ὦχροι δὲ, καὶ δόλιχοι τῶν μὲν εἰρημένων, χείρους, ἀμείνους δὲ λαθύρων. ὄλυραν δὲ μετὰ τὴν κριθὴν τίθει, καὶ μετ' ἐκείνην τίφην. ἔλυμος δέ σοι φευκτέος ἀεί. καλοῦσι δ' αὐτὸν ἔνιοι μελίνην τῶν παλαιῶν. ἡ δὲ κέγχρος, ὁμογενὴς μέν ἐστι τῷ σπέρματι τούτῳ, μοχθηρὰ δ' ἧττον. ὅ γε μὴν ἐρέβινθος, εἰ καὶ τρόφιμος, ἀλλ' οὐκ εὔχυμος. φυσώδης δὲ, οὐδὲν ἧττον ἐστὶ κυάμου, παροξύνει δὲ καὶ πρὸς συνουσίαν, ἅμα τῷ πολὺ σπέρμα γεννᾶν. ὁ δὲ θέρμος, ἱκανῶς παχύχυμος, εὔδηλον δ' ὅτι καὶ τρόφιμος, εἴπερ παχύχυμος, οὐ μὴν κακόχυμος. τῶν δ' ἄλλων ὀσπρείων, οὐδὲ μεμνῆσθαι καλὸν εἰς εὐχυμίας λόγον. ὧν γε μηδ' ἐσθίουσιν ἄνθρωποι, πρὶν ὑπὸ λιμοῦ βιασθῆναι. περὶ μὲν οὖν ὀσπρείων, αὐτάρκως εἴρηται. περὶ δὲ καρπῶν ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον. εἰσὶ δ' οἱ μὲν ἀπὸ δένδρων ὀλίγου δεῖν ἅπαντες κακόχυμοι πλὴν τῶν καστανιῶν ὀνομαζομένων βαλάνων. αὗται δὲ πεφθεῖσαι καλῶς ἐν τῇ γαστρὶ τρόφιμοι μέν εἰσι καὶ παχύχυμοι, κακόχυμοι δ' οὐδαμῶς. τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ὡραῖοι καλούμενοι καρποὶ, κακόχυμοι πάντες. ἐὰν δὲ διαφθαρῶσιν ἐν τῇ γαστρὶ φαρμάκου δηλητηρίου πλησίον ἥκουσιν, ὥσπερ καὶ τὰ μόρα καίτοι μετριώτερα τῶν περσικῶν ὀνομαζομένων ὄντα, καὶ τῶν κοκκυμήλων, ὅμως τὴν διαφθορὰν οὐδὲν ἧττον ἐκείνων ἔχει μοχθηράν. ἣν δ' ὀνομάζουσιν ἰδίως οἱ Ἕλληνες ὀπώραν ἐν σύκοις καὶ σταφυλαῖς οὖσαν, ἀμείνων μὲν ἐστὶ τῶν εἰρημένων, οὐ σμικρὰν δ' ἔχει τὴν διαφορὰν, ἢ πέπειρον ἀκριβῶς εἶναι τὸν καρπὸν, ἢ μηδέπω τοιοῦτον. ἐγγὺς γὰρ τῶν ἀβλαβῶν τὰ πέπειρα σῦκα. καὶ μετὰ ταῦτα ἡ πέπειρος σταφυλή. κρεμασθεῖσα δὲ καὶ ἤδη τὸ φυσῶδες ἀποτίθεται, καὶ γίνεται τελέως ἄμεμπτον. περὶ ἰσχάδων δὲ δόξειεν ἄν τις ἐναντία λέγων ἀληθεύειν, εἰ κακοχύμους γε ἅμα καὶ εὐχύμους αὐτὰς εἴποι. νοσώδες τε καὶ ὑγιεινὸν ἔχουσιν. ἐὰν γὰρ αὗται διεξέρχονται κατὰ τὴν γαστέρα καὶ ἡ ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθεῖσα τροφὴ διά τε τοῦ δέρματος καὶ τῶν νεφρῶν, ὑπακταί τε εἰσὶ καὶ εὔχυμοι. βραδυνούσαι δὲ, κακοχυμότεραι πως γίνονται καὶ φθειρῶν πολλῶν γεννητικαί, μετὰ δὲ καρύων ἐσθιόμεναι, κάλλιστον εἰσὶν ἔδεσμα, καθάπερ γε καὶ ἀμυγδάλων. ἀλλὰ μετὰ τούτων μὲν ὡς ἐκφρακτικῶν καὶ ῥυπτικῶν, οὐ μὴν εὐχύμων γε, τοῖς καρύοις ὡσαύτως, οὐδὲ τροφίμων. ἅμα δὲ τοῖς καρύοις βελτίους εἰς ἅπαντα. καί τινες τῶν γεγραφότων συνθέσεις φαρμάκων θανασίμων, ἀλεξιτήριον αὐτῶν ἁπάντων εἶναι φασὶ, προλαμβανομένας ἰσχάδας ἅμα καρύοις τε καὶ πηγάνῳ. τὰ δ' ἄλλα τῶν ἀκροδρύων εἴδη κακόχυμά ἐστι, καὶ μάλισθ' ὅσα τῶν ἀγρίων αὐτῶν καὶ θάμνων εἰσὶ καρποὶ, περὶ ὧν ἐπὶ πλέον εἴρηται κατὰ τὸ β΄ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. μήλων δὲ καὶ ῥοῶν, ἀπίων τε καὶ μεσπίλων, οὐχ ὡς τροφῆς, ἀλλ' ὡς φαρμάκων χρῄζομεν εἰς τόνον στομάχου τε καὶ γαστρός. καρποὶ δ' εἰσὶ καὶ σικυοὶ καὶ πέπονες καὶ μηλοπέπονες, ἀλλ' οὐδὲν οὐδὲ τούτων εὔχυμον. εἰ δὲ μὴ ταχέως ἐπέλθῃ, διαφθείρεται κατὰ τὴν γαστέρα καὶ τὸν ἐκ τῆς διαφθορᾶς γινόμενον χυμὸν ἐγγὺς τοῖς θανασίμοις γινόμενον φαρμάκοις ἐργάζεται. κολόκυνθα δ' ἄμεμπτος μόνη τῶν τοιούτων καρπῶν, ἀλλὰ καὶ αὕτη διαφθαρεῖσα κατὰ τὴν γαστέρα κακόχυμος ἱκανῶς γίνεται. καθάπερ καὶ τὰ συκάμινα, καὶ γὰρ καὶ ταῦτα πρὶν διαφθαρῆναι, φθάσαντα ταχέως ὑπελθεῖν, οὐδὲν ἐργάζεται φαῦλον, εἴ γε μή τις ἐν αὐτοῖς πλεονάζοι. κοινὸν γὰρ τοῦτο περὶ ἁπάντων ὡραίων ἐπίστασθαι γε χρὴ καὶ μεμνῆσθαι. τῶν δὲ λαχάνων, οὐδὲν μὲν εὔχυμον, ἐν μέσῳ δ' εὐχύμου τε καὶ κακοχύμου θριδαξ ἐστὶν, εἶτα μαλάχη, καὶ μετ' αὐτὴν ἀτράφαξύς τε, καὶ ἀνδράχνη καὶ βλῖτον, καὶ λάπαθον. ἐσχάτως δὲ κακόχυμα πάντ' ἐστὶν, ἃ καλοῦσιν ἄγρια λάχανα, θριδακίνη, χονδρίλη, σκάνδιξ, γιγγίδιον, σέρις, κιχόριον. αἱ δὲ ῥίζαι τῶν λαχανωδῶν φυτῶν κακόχυμαι μὲν, ὅσαι δριμεῖαι, καθάπερ αἱ τῶν κρομμύων, καὶ πράσων, καὶ σκορόδων, καὶ ῥαφανίδων, καὶ δαύκου. μέσαι δ' εὐχύμων τε καὶ κακοχύμων, αἵ τε τῶν ἀρῶν εἰσὶ, καὶ τῶν γογγυλίδων, ἃς καὶ βουνιάδας ὀνομάζουσι, καὶ τῆς καλουμένης καροῦς. ὄρνιθες δὲ καὶ ἰχθύες, ὀλίγου δεῖν ἅπαντες εὔχυμοι πλὴν τῶν ἐν ἕλεσι καὶ λίμναις, καὶ ποταμοῖς ἰλυώδεσι, καὶ θολεροῖς διαιτωμένων. ἀέρι γὰρ χείρονι χρῶνται, καὶ κινήσεσιν ἐλάττοσι, καὶ τροφαῖς μοχθηροτέραις, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐκ πόλεως μεγάλης ῥέῃ τὸ ὕδωρ, ἐκκαθαῖρον ἀποπάτους τε καὶ βαλανεῖα, καὶ μαγειρεῖα, καὶ τὰ τῶν πλυνόντων τὴν ἐσθῆτα, καὶ τὴν ὀθόνην ῥύμματα, χειρίστη γὰρ ἡ σὰρξ γίνεται τῶν ἐν ὕδατι τοιούτῳ διαιτωμένων ζώων, μάλιστα μὲν, ὅταν ἐν αὐτῷ μόνῳ διατρίβωσι, κἂν ἐπιμίγνυνται δὲ βελτίονι, μοχθηρότεραι πολλῷ καὶ οὗτοι τῶν ἐν καθαρᾷ θαλάττῃ διαιτωμένων εἰσίν. ἄμεμπτοι γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ὑπάρχουσιν, ὅσοι καὶ κατὰ τὴν ἄμικτον ὕδατι γλυκεῖ διατρίβουσιν, ὥσπερ οἵ τε πελάγιοι καλούμενοι, καὶ οἱ πετραῖοι. καί γε εἰς εὐχυμίαν, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τῇ κατὰ τὴν ἐδωδὴν ἡδονῇ προύχουσι πολὺ τῶν ἄλλων. ἀσφαλέστατον μὲν οὖν ἀεὶ προσφέρεσθαι τῶν τοιούτων. εἰ δέ τι ζῶον εἴη τῶν ἑκατέροις τοῖς ὕδασι διαιτωμένων, ὥσπερ ὁ κέφαλος, καὶ ὁ λάβραξ, ὅτε κωβιὸς, καὶ ἡ σμύραινα, καρκῖνοί τε, καὶ ἐγχέλυες. ἀναπυνθάνεσθαι μὲν πρότερον, ὅθεν, εἴη τεθηρευμένοι. μετὰ δὲ ταῦτα, τῇ ὀσμῇ, καὶ τῇ γεύσει τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ποιεῖσθαι, καὶ γὰρ δυσώδεις καὶ ἀηδεῖς, καὶ βλεννώδεις, ὅσοι τὴν δίαιταν ἔχουσιν ἐν ὕδατι μοχθηρῷ. καὶ μέντοι καὶ λίπος αὐτοῖς ὑπάρχει πολὺ πλέον, ἤπερ τοῖς ἄλλοις, καὶ σήπονται ταχέως. οἱ δ' ἐν θαλάττῃ καθαρᾷ διαιτώμενοι, τήν τε ὀσμὴν ἄμεμπτον ἔχουσι, καὶ τὴν γεῦσιν ἡδεῖαν, τό, τε λίπος ὀλίγιστον, ἢ οὐδ' ὅλως, ἐξαρκοῦσί τε πλείονι χρόνῳ σηπόμενοι. καὶ μάλισθ' ὅταν αὐτοῖς τις περιβάλλῃ χιόνος. κατὰ ταῦτα μὲν οὖν καὶ κρείττους οἱ σκληρότεροι γίνονται ψαθυροτέραν ἴσχοντες τὴν σάρκα, τοῖς πετραίοις τε, καὶ τοῖς ὀνίσκοις ὁμοίως. ὃ γὰρ τούτοις ὑπάρχει φύσει, τοῦτο τοῖς σκληροσάρκοις ἐκ τῆς χιόνος προσγίνεται. διὰ τοῦτ' οὖν

ἐναντιωτάτην ἔχουσιν οὐσίαν τὴν σαρκὸς, οἵ τ' ἐκ θαλάττης καθαρᾶς κέφαλοι, καὶ οἱ κατὰ τὸ μοχθηρὸν ὕδωρ
διαιτώμενοι. παραπλησίως δ' αὐτοῖς καὶ οἱ κωβιοὶ, καὶ οἱ λάβρακες. ἔτι τε τούτων μᾶλλον οἱ ἄλλοι. καὶ σμύ-
ραιναι δὲ φαυλόταται γίνονται κατὰ τὰ τοιαῦτα τῶν ὑδάτων. ἡ δ' ἔγχελυς, οὐδ' ὅλως εὔχυμον ἔδεσμα, κἂν ἐξ
ὕδατος ᾖ καθαροῦ. μή τοι γε δὴ τοῦ πόλιν ἐκκαθαίροντος, ὡς εἴρηται. καὶ περὶ τὰς ἐπιχωρίους δὲ τροφὰς, ἀμεί-
νους τε καὶ χείρους ἑαυτῶν ἰχθύες γίνονται, διαγινωσκόμεναι ῥᾳδίως ὀσμῇ τε καὶ γεύσει, καθάπερ αἱ τρίγλαι
μοχθηρότεραι γὰρ αὐτῶν, αἱ τὴν καρκινάδα σιτούμεναι. τῶν δ' ἄλλων ἡ σὰρξ, σκληροτέρας ἐστὶν ὕλης. οὐ μόνον τῶν
τῶν πετραίων τε, καὶ ὀνίσκων, ἀλλὰ καὶ κεφάλων, καὶ λαυράκων καὶ τῶν ἄλλων πελαγίων, καὶ κατὰ τοῦτο δυ-
σπεπτοτέρα τε, καὶ τροφιμωτέρα, κακόχυμον οὐδὲν ἔχουσα. λέλεκται δὲ καὶ τελεώτερον περὶ ἁπάσης τρο-
φῆς ἐν τρισὶν ὑπομνήμασιν, ἃ περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων ἐπιγέγραπται, καὶ χρὴ τὸν ὑγιεινῆς τρο-
10 φῆς φροντίζοντα, μήτε τῆς ἐκείνων ἀναμνήσεως ἀμελῆσαι, μήθ' ὅλως τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, ἧς μέρος ἐστὶ
καὶ τὸ περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης, ἐναντίας οὔσης τῇ πα-
χυνούσῃ διαίτῃ, γέγραπται βιβλίον ἕτερον ἱκανῶς χρήσιμον, οἷς ὑγεία σπουδάζεται. μεμνῆσθαι δέ σε πρὸ
πάντων βούλομαι κατὰ τὰς τοιαύτας πραγματείας, ὡς οὔτε βοηθημάτων, οὔθ' ὑγιεινῶν διαιτημάτων ἐπι-
στήμων ἐστὶ τελέως, ὁ τὰς τῶν ὑλῶν δυνάμεις ἀκριβῶς ἐκμαθὼν, ἐὰν μὴ γνώσκῃ τὰς τῶν σωμάτων φύ-
σεις, οἷς ταῦτα προσάγεται. τινὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶ πυκνὰ, καὶ δυσδιάπνευστα. τινὰ δ' ἀραιὰ, καὶ ῥᾳδίως ἐκκενού-
μενα. καὶ δέεται δηλονότι τροφῆς ὑγροτέρας τὰ πρότερα. ξηροτέρας δὲ τὰ δεύτερα. καὶ τὰ μὲν κολλωδεστέ-
ρας. τὰ δὲ λεπτοτέρας. καὶ τὰ μὲν, ἐλάττονος, τὰ δὲ πλείονος. οὕτως δὲ καὶ ὅσοι μελαγχολικώτερον ἔχουσι τὸ
αἷμα, τῶν ὑγρῶν καὶ θερμῶν τῇ κράσει δέονται τροφῶν, ὥσπερ γε καὶ ὅσοι χολωδέστερον ὑγρῶν καὶ ψυχρῶν. ὡσαύτως
δ' οἱ φλεγματώδεις, θερμαινουσῶν τε καὶ ξηραινουσῶν. ὅσοι δ' αἷμα χρηστὸν ἀθροίζουσι πλέον, ὀλιγοτέρων μὲν ἐδε-
20 σμάτων χρῄζουσιν ἐπιφανῆ δ' οὐδεμίαν ἐχόντων δύναμιν, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκότων, ὡς μήτε θερμαίνειν ἀξιο-
λόγως, μήτε ψύχειν, ὥσπερ γε μηδ' ὑγραίνειν, ἢ ξηραίνειν. οὕτω δὲ καὶ πάχους καὶ λεπτότητος ἐν τῷ μέσῳ κα-
θεστηκότων, ὡσαύτως δὲ γλισχρότητός τε καὶ τῶν ἐναντίων αὐτῇ, καυρότητα δὲ λέγω καὶ ψαθυρότητα. ὑπάρ-
χει δὲ καυρότης μὲν, τοῖς σκληροῖς τε καὶ ξηροῖς ἱκανῶς. ψαθυρότης δὲ, τοῖς μαλακοῖς τε καὶ μέσοις, κατ' ὑγρότη-
τά τε καὶ ξηρότητα. κοινὸν δ' ἀμφοῖν, τὸ μηδὲν ἔχειν γλίσχρον. διαγνωστικὸν οὖν εἶναι προσήκει, τὸν ὀρθῶς
χρησόμενον ταῖς τροφαῖς, πρῶτον μὲν τῆς κατ' ἀραιότητά τε καὶ πυκνότητα τοῦ δέρματος ἐν τοῖς ἀνθρώποις
διαφορᾶς, ἐφεξῆς δ' αὐτῇ, τῆς ὅλης τοῦ σώματος κράσεως. εἶθ' ἑξῆς εἰ σώζει πάντα τὰ μόρια τοῦ σώματος τὴν
οἰκείαν κρᾶσιν. ἐνίοτε μὲν γὰρ, ἡ κεφαλή ἐστι θερμοτέρα τοῦ προσήκοντος, ἡ γαστὴρ δὲ ψυχροτέρα. πολλάκις δὲ τοὐ-
ναντίον. ἡ γαστὴρ μὲν, θερμοτέρα, ψυχροτέρα δ' ἡ κεφαλή. καὶ τἄλλα μόρια πάνθ' ὡσαύτως. ἡ μὲν οὖν ἄλλη πᾶσα
θεραπευτική τε καὶ ὑγιεινὴ μέθοδος, ἁπάντων ὁμοτίμως ἐστοχάσται, τὰ δὲ κατὰ τὰς τροφὰς, ἐξαίρετον μὲν ἔχει, καὶ
30 πρῶτον σκοπὸν, ὅπως ἄριστα πεφθήσεται, δεύτερον δὲ εὐθὺς τῷδε τὸν ἀναδοθησόμενον ἐκ τῆς πεφθείσης τροφῆς
χυμὸν, ἐπιτήδειον εἶναι τῇ κράσει τῶν ἄλλων μορίων. ἀναγκαία τοιγαροῦν ἐκ τῶνδε φαίνεται τοῖς ὀρθῶς μέλ-
λουσι χρῆσθαι τροφαῖς, ἡ περὶ κράσεως πραγματεία καὶ τοίνυν ὡς γυμνασμένῳ σοι κατ' αὐτὴν ὅσον ἔθ' ὑπόλοι-
πόν ἐστιν εἰς εὐχυμίαν τε καὶ κακοχυμίαν ἀναγκαῖον ἐγνῶσθαι, προσθήσω, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν οἴνων ποιησάμενος. ὅσοι
μὲν οὖν αὐτῶν ὑδατώδεις εἰσὶ καὶ λεπτοὶ κατὰ σύστασιν, οὔρησίν τε κινοῦντες, ὀλιγίστην παρέχουσι τῷ σώματι τρο-
φήν. ὅσοι δὲ παχεῖς, ὥσπερ ὁ θηραῖος τε καὶ ὁ σκυβελίτης, ἀξιολόγως τρέφουσι. διαφέρουσι δ' ἀλλήλων τῷ μᾶλ-
λον τε καὶ ἧττον, ἀνάλογον τῷ πάχει. τοιοῦτος δέ ἐστιν οἶνος παρ' ἡμῖν ἐν Αἰγαῖς καὶ Περπερίνῃ. τῇ μὲν ὁμόρῳ, Μυσί-
ᾳ, τῇ δὲ Περγάμῳ. τελέως μὲν οὖν εἰσὶ γλυκεῖς, ὅ τε σκυβελίτης, καὶ ὁ θηραῖος αὐστηρὸς δὲ ἅμα καὶ γλυκὺς ὁ Κι-
λίκιος ὁ ἀβάτης ἀπὸ χωρίου τὴν προσηγορίαν ἔχων. ὁ δ' ἐν Αἰγαῖς καὶ Περπερίνῃ, μέσοι τούτων εἰσίν. οὔτε γλυκεῖς
ἀκριβῶς ὄντες, οὔτε στύψιν ἔχοντες ἀξιόλογον, ὁμοίως τῷ Κιλικίῳ. μέλανες δὲ πάντες οὗτοι τυγχάνουσιν ὄντες.
40 οὐδὲ γὰρ ἂν εὕροις οὐδένα παχὺν ἅμα καὶ γλυκὺν οἶνον ὃς οὐκ ἔστι μέλας. ἐὰν οὖν τὸν λευκότατον οἴνων ἑψήσεις τὸ
γλεῦκος, ὡς τὸ καλούμενον ἐργάσασθαι σίραιον, ὅπερ ἕψημα παρ' ἡμῖν ὀνομάζεται μέλαν ἴσχει τὸ χρῶμα πα-
ραπλησίως τῷ θηραίῳ. μέλαν δὲ, καὶ τὸ τοῦ καρυίνου χρῶμά ἐστι γλυκέως ὄντος αὐτοῦ. τὸ δὲ τοῦ θηραίου μέλαν μὲν,
ἀλλ' οὐκ ἴσον τῷ καρυίνῳ. ἀπολείπεται γάρ τι καὶ τῇ γλυκύτητι τοῦ καρυίνου. λευκὸς δὲ οἶνος οὐδεὶς, γλυκύς ἐστιν
ἀλλὰ τινὲς μὲν, αὐστηροί τε καὶ παχεῖς. τινὲς δ' ὑδατώδεις τε καὶ λεπτοί. ξανθοὶ δὲ καὶ κιῤῥοὶ, τινὲς μὲν γλυκεῖς
εἰσὶ μετρίως, ὥσπερ ἱπποδαμάντιός τε καὶ Φαυστινιανὸς Φαλερῖνος, ἔνιοι δ' οὐδ' ὅλως γλυκεῖς. οἱ δ' ἐρυθροὶ,
παχύτεροι τούτων, ὥσπερ γε τούτων ἕτεροι πλησιάζοντες ἤδη κατὰ τὸ, χρῶμα τοῖς μέλασιν. ἡ τροφὴ δ' ἐξ ἁπάν-
των ἐστὶν αὐτῶν, ἀνάλογος τῷ πάχει καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν ἀνατρέψεως δεομένοις, ἐπιτρεπτέον χρὴ πίνειν τοὺς γλυκεῖς
καὶ μάλισθ' ὅταν ἀμέμπτως ἔχωσι τὰ καθ' ἧπαρ τε καὶ σπλῆνα καὶ νεφρούς. τοῖς δ' ἤδη παχὺν ἠθροικόσι χυμὸν ἐν
ταῖς φλεψὶν, οἱ λεπτοὶ κατὰ τὴν σύστασιν χρήσιμοι. ψυχρῶν μὲν ἠθροισμένων ἐν ταῖς φλεψὶ χυμῶν, οἱ δριμεῖς
50 καὶ παλαιοὶ, μὴ ψυχρῶν δὲ, ὅσοις τούτων οὐδέτερον ὑπάρχει. βελτίους μὲν οὖν εἰς εὐχυμίαν, οἱ εὐώδεις. ἀλλὰ καὶ
κεφαλὴν πλήττουσι. κρείττους δ' εἰς οὔρησιν οἱ λεπτοὶ, κεφαλῆς δ' οὐδ' ὅλως ἅπτονται. φεύγειν δὲ τοὺς παχεῖς
ἅμα καὶ δυσώδεις καὶ ἀηδεῖς καὶ αὐστηρούς. οἷος ἐστὶν ὁ φαῦλος βιθυνὸς ἐν τοῖς μεγάλοις κεραμίοις. ὁ δ' ἐν τοῖς μι-
κροῖς, οὔτ' ἀηδὴς, οὔτε δυσώδης, οὔτε παχὺς ἄγαν ἐστίν. ἀλλ' οὐδὲ τὴν στύψιν ἔχει στρυφνήν. εὔχυμος δ' οὐδ' οὗτος, ὥσ-
περ οὐδὲ κακόχυμος, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τῶν εὐχύμων τε καὶ κακοχύμων ἐστί. τῶν γε μὴν εὐχυμοτάτων οἴνων, καὶ ὁ
Φαλέρνιος ἐστὶ καὶ μᾶλλον ὁ γλυκύτερος. ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ γένους τῷδε, καὶ ὁ κιῤῥὸς Τμωλίτης ὁ γλυκύς. ἔστι γὰρ καὶ
τούτου τὸ ἕτερον εἶδος, αὐστηρὸς οὐχ ὁμοίως εὔχυμος. ὥσπερ οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς αὐστηρὸς ἱκανῶς, εἰ καὶ ῥώμην ἐντί-
θησιν ἐκλύτῳ στομάχῳ. καὶ γαστρὶ καὶ μάλιστα κατὰ δυσκρασίαν θερμὴν πεπονθόσιν. ἕνεκα γοῦν τούτου καὶ τοῦ συστῆ-
σαι ῥέουσαν τὴν γαστέρα, χρώμεθα τοῖς αὐστηροῖς οἴνοις, ἄλλως οὐκ ἂν χρησάμενοι, διὰ τὸ μήτ' ἀναδόσει τροφῆς,

μήθ' αἱματώσει, μήτ' εὐχυμίᾳ, μήτ' οὔρων εὐροίᾳ, μήθ' ἱδρώτων ἐκκρίσει, μήτε γαστρὸς ὑπαγωγῇ συντελεῖν αὐτῶν·
ἀλλ' οὐ πρόκειται νῦν τὰς ἀρετὰς, οὔτε κακίας οἴνων πάσας διέρχεσθαι, καὶ μάλισθ' ὅσοι διαφθείρουσι νόσοις. ὅπερ οὖν
πρόκειται, πάλιν ἀναληφθὲν ἐν κεφαλαίοις βραχέσιν εἰρήσεται, τοῖς χολωδεστέροις σώμασιν, εἴτε διὰ φυσικὴν δυ-
σκρασίαν, εἴτε δι' ἐπίκτητον ὁπωσοῦν γειτονίαν, οὔτε φαλερῖνος, οὔτε τμωλίτης κιῤῥὸς γλυκὺς, οὔτ' ἀριούσιος,
οὔθ' ὁ λέσβιος ὁ εὐώδης τε καὶ κιῤῥὸς, ὅμοιος τοῖς προειρημένοις ὢν, ἐπιτήδειος πίνεσθαι· θερμοὶ γὰρ ἅπαντες οἱ τοιοῦτοι.
μήτ' οὖν χολώδεσι, μήτε τοῖς διὰ ἐγκαύσεως, ἢ καυμάτων πολλῶν, ἢ ἐνδείας, ἢ λύπης, ἢ ὥρας, ἢ χώρας, καὶ καταστά-
σει θερμῇ διδόναι τοιοῦτον οἶνον. διὰ ὑπεναντίου μὲν οὖν ἀγαθὸς ἅπασι τοῖς θερμαίνεσθαι δεομένοις, φλεγματώ-
δεσι καὶ ψυχραῖς κράσεσι, καὶ χυμῶν πλῆθος ὠμῶν ἠθροικόσιν, ἀργῶς βιοῦσιν ἐν χωρίῳ ψυχρῷ, καὶ χειμῶνι, καὶ κα-
ταστάσει ψυχρᾷ, καὶ ὑγρᾷ. τούτοις μὲν ἅπασιν ἀγαθὸς ὁ κιῤῥὸς οἶνος καὶ γλυκὺς, ἐναντίος δὲ τοῖς ἐναντίως ἔχουσιν,
10 οὐχ ὡς κακοχυμίαν ἐργαζόμενος, ἀλλ' ὡς θερμαίνων τοὺς ψύχεσθαι δεομένους. ἕτοιμον γὰρ αὐτοῖς ἐστὶ τοῖς πίνουσιν,
καὶ κεφαλὴν ἀλγῆσαι, καὶ πυρέξαι, καί τι τοῖς νεύροις παθεῖν. οἱ δὲ τῶν κιῤῥῶν, τε καὶ μετρίως γλυκέων, οὐδεὶς γὰρ κιῤ-
ῥὸς ἄκρως ἐστὶ γλυκὺς. ὥσπερ τὸ μελάντερον δὲ καὶ γλυκύτερον ῥέποντες, οὐχ ὁμοίως θερμοὶ τοῖς κιῤῥοῖς εἰσὶν, εἰκό-
τερον οὖν οὔτε κεφαλὴν, οὔτε νεῦρα βλάπτουσιν, οὔτε πυρετοὺς ἐξάπτουσιν ὡσαύτως ἐκείνοις. ὅτι δὲ γαστρὸς οἱ γλυ-
κεῖς οἶνοι καὶ παχεῖς εἰσὶν ὑπακτικοὶ, σχεδὸν οὐδεὶς ἀγνοεῖ. καθάπερ γε καὶ τῶν γλευκῶν ὅπως ἐστὶ φυσῶδες τὸ δύσπε-
πτον καὶ παχύχυμον, καὶ μόνον ἀγαθὸν ἔχον, ὑπάγειν γαστέρα, κᾂν ἀτυχήσῃ ποτὲ τούτου, βλαβερώτερος γίνεται. πάν-
των δ' οἴνων κοινόν ἐστιν, ὅσοι γε μὴ πάνυ παχεῖς εἰσι καὶ λίαν γλυκεῖς, ὥσπερ ὁ θηραῖος τε καὶ ὁ σκυβελίτης, ἐπει-
δὰν εἰς χρόνου μῆκος ἐκταθῶσι, ξανθὴν τὴν χρόαν γίνεσθαι, καί τι καὶ στίλβον ἔχειν, ὁμοίως πυῤῥοὶ, καὶ γὰρ οἱ μέλανες,
οἷός περ ἐστὶν ὁ παρ' ἡμῖν ἐν περπερίνῃ γινόμενος, ἐὰν χρονίσωσιν, εἰς ἐρυθρὰν μὲν ἢ κιῤῥὰν πρότερον ἀφικνοῦνται
ποιότητα, μετὰ ταῦτα δ' εἰς ξανθότητα. καὶ ὁ λευκὸς, ὁποῖος ὁ βιθυνὸς ἀμιναῖος. ὀνομάζουσι δὲ ῥωμαῖοι τὸν οὕ-
20 τως παλαιωθέντα κέκουβον, ὃν οὐκ ἂν ἔτι γνωρίσαις ἐξ ὁποίου γένους ἦν. ἤδη δ' ὁ τοιοῦτός ἐστι καὶ πικρὸς, καὶ διὰ
τοῦτ' ἂν μὴ ἐπιτήδειος εἰς πόσιν. ἀλλ' οἵ γε καπηλεύοντες τοὺς οἴνους μιγνύντες τοῖς νέοις τοὺς τοιούτους, ὡς πα-
λαιοὺς πιπράσκουσιν, ἐξαπατῶντες τῇ πικρότητι τοὺς ἀγνοοῦντας ἀκριβῶς οἴνων γεύεσθαι. φεύγειν οὖν χρὴ
τὴν οὕτω παλαιῶν τὴν πόσιν, ὥσπερ καὶ τὴν πάνυ νέων. οἱ μὲν γὰρ, ὑπερθερμαίνουσιν, οἱ δ' οὐδ' ὅλως θερ-
μαίνουσιν, ἔστ' ἂν ὦσι νέοι. τοσοῦτον γὰρ δέουσι συντελεῖν τι ταῖς τῶν σιτίων πέψεσιν, ὥστ' αὐτοὶ μόλις πέττον-
ται. πρὸς τούτοις δ' οὐδ' ὑπέρχονται κατὰ τὴν κοιλίαν, οὔτ' ἀναδίδονται ῥᾳδίως, οὔτ' οὖρα προτρέπουσιν, οὔθ' αἱμα-
τώσει συντελοῦσιν, οὐδὲ θρέψει. διαμένουσι δ' ὥσπερ πλεῖστον ἐν τῇ γαστρὶ μετέωροι, παραπλησίως ὕδατι. κᾂν βρα-
χύ τις αὐτῶν πίῃ, ῥᾳδίως ὀξύνονται. μόνους δ' ἄν τις τοὺς νέους ἀγαθῶς πίνοι, τοὺς λεπτοὺς τῇ συστάσει. καθάπερ ἐν ἰτα-
λίᾳ ὅ, τε γαυρίας ὀνομαζόμενος ἐστὶ, καὶ ὁ ἀλβανὸς, ἐνίοι τε τῶν ἐν τοῖς σαβίνοις τε καὶ τούσκοις γεννωμένων. οὐ γὰρ
δὴ πάντες εἰσὶ τοιοῦτοι. καὶ περὶ   δὲ πόλιν ὁ κατὰ τὸν ὑποκείμενον αὐτῇ λόφον ἀμιναῖος, ἐν τάχει πότι-
30 μος γίνεται. κατὰ δὲ τὴν ἀσίαν παρ' ἡμῖν, ὅ, τε τιβηνός ἐστι τοιοῦτος, καὶ ὁ ἀρσύϊνος, καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ, τιτακαζηνὸς,
ἀλλὰ τούτους μὲν ὡς παραδείγματος προυχειρισάμην. ἐθεασάμην δὲ τοιούτους οἴνους ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἔθνε-
σιν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν αὐτοὺς οἱ ξένοι, καὶ κατὰ διττὴν αἰτίαν, ὅτι τε παντάπασιν ὀλίγοι γίνονται, καὶ διότι μακρὸν
πλοῦν οὐ φέρουσιν, ὡς ὑπὸ τῶν ἐμπόρων μὴ δύνασθαι εἰς ἄλλην χώραν μετακομίζεσθαι. διορίσαις δὲ ῥᾳδίως τοὺς
τοιούτους οἴνους, πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τῇ λεπτότητι πλησίον ἥκοντας ὕδατος. εἶτα καὶ λευκότητι, καὶ γευσαμένῳ
δ' ἄν σοι φανεῖεν ὑδατώδεις, οὐδεμίαν ἔχοντες ἰσχυρὰν στύψιν. ἔν τε τῷ κεράννυσθαι μὴ φέροντες ὕδατος μῖξιν
πολλὴν, διὸ καὶ πρὸς τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, ὀλιγοφόροι κέκληνται, καὶ μέντοι καὶ καθάπερ οἱ κιῤῥοὶ θερμοὶ τὴν δύ-
ναμιν ὄντες, αὐτίκα πληροῦσι τὴν κεφαλήν. οὕτως οἱ τοιοῦτοι πρὸς τῷ μηδέποτε βλάπτειν αὐτὴν, ὠφελοῦ-
σιν, ἐνίοτε παύοντες ὀδύνας μικράς τινας, ὅσαι διὰ τοὺς ἐν τῇ κοιλίᾳ χυμοὺς εἰώθασι γίγνεσθαι. τῆς γάρ τοι κε-
φαλῆς, οὐ μόνον ὅταν αὐτὴ πάσχῃ τι πάθος ἴδιον ὀδυνωμένης, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κοιλίαν ἀναπέμπουσαν ἀτμοὺς
40 χυμῶν μοχθηρῶν, ἡ τοιαύτη κεφαλαλγία, δι' οἴνου πόσεως ὀλιγοφόρου, ἰᾶται βραχεῖαν ἔχοντος στύψιν. ὅσοι γὰρ
ἔκλυτοι παντάπασιν εἰσὶν, ὥσπερ ὁ παρ' ἡμῖν τιβηνός, ἐν ἰταλίᾳ δὲ τῶν τιβήνων ἔνιοι τοσούτῳ χείρους ὑπάρχου-
σι τῶν ἠρέμα στυφόντων, ὅσῳ βελτίους εἰσὶν ὕδατος. εὕροις γὰρ ἄν ποτε καὶ δι' ὕδατος πόσιν, ἀλγοῦντας ἐνίους τὴν
κεφαλὴν, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ μοχθηρὸν, ὡς αὐτοῦ τε διαφθειρομένου, καὶ τὸν φυσικὸν τόνον ἐκλύοντος, τῆς γαστρὸς
ἀτονησάσης, ἰχῶρες χολώδεις εἰώθασι συῤῥεῖν ἐκ τοῦ σώματος εἰς τὸ κύτος αὐτῆς, ὥσπερ τοῖς νηστεύσασιν, ὧν τῆς κακίας
τε καὶ βλάβης, ὁ προειρημένος οἶνος ἐλευθεροῖ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ μὲν τοῦ παραχρῆμα διὰ τὸν τῆς ἐπικράσεως λόγον, μετὰ
βραχὺ δὲ, καὶ τῷ ῥωσθεῖσαν τὴν κοιλίαν, ὠθεῖν ἀφ' ἑαυτῆς κάτω τὰ λυποῦντα. ταῖς μέντοι θερμαῖς πάνυ
κράσεσι τῶν ἀνθρώπων, ἢ διὰ φύσιν, ἢ διὰ ἡλικίαν, ὠφελιμώτατον οἴνου, ποτὸν ὕδωρ ἐστὶν, εἰ δέ ποτε καὶ δεήσειεν
οἴνου, τόν τε λεπτὸν, καὶ μετρίως αὐστηρὸν αὐτοῖς διδόναι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ πάντων ἐδεσμάτων τε
καὶ πομάτων οὐκ ἁπλῶς ἑκάστῳ χρῆσθαι βέλτιον, ἀλλὰ κατὰ τὸ διορίσασθαι τὰς φύσεις τῶν χρωμένων. ἔστι δὲ με-
50 γίστη μὲν ἐν τοῖς οἴνοις διαφορὰ, κατ' εἴδη σκοπουμένων ἡμῶν ὡς εἴρηται. βραχεῖα δ' ἐν τοῖς ἄλλοις. οὐ γὰρ ἂν εὕροις
ποτὲ φακὴν ἢ κράμβην ὑγραίνουσαν, ἀλλ' ἧττον μὲν ἑτέραν ξηραίνουσαν, ὑγραίνουσαν δ' οὐδεμίαν. ἔτι δὲ μᾶλλον
οὐκ ἂν εὕροις τι γένος κρομμύων, ἢ πράσων, ἢ σκορόδων ψυχρὸν, ἀλλ' ἧττόν τε καὶ μᾶλλον θερμαῖνον. οὐκ οὖν οὐδὲ θρι-
δακίνην θερμαίνουσαν, οὐδ' ἀτράφαξυν, ἢ βλίτον, ἢ ἀνδράχνην, οὐ μὴν οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς μεγάλην
ἔχει διαφοράν. ὥσπερ δὲ τῶν οἴνων, ὁ παλαιότατος, ὃν ἔφην ὑπὸ ῥωμαίων ὀνομάζεσθαι κέκουβον, εἰς τοσοῦτον τοῦ
λευκοῦ τε ἅμα καὶ αὐστηροῦ καὶ νέου διενήνοχε καὶ παχέος οἴνου, ὡς τὸν μὲν, ἱκανώτατα θερμαίνειν, τὸν δὲ ψύχειν αἰσθη-
τῶς. οὐκ ὀλίγη δ' ἐστὶ καὶ κατὰ τὸ μέλι διαφορά, τό γε μὴν μοχθηρὸν ὡς ἤτοι δυσῶδες ὑπάρχειν, ἢ γευόμενον ἄλ-
λην τινὰ ἐμφαίνειν ποιότητα μεμιγμένων, οὐ μέλι τὸ τοιοῦτο. τοῦ δ' ἀκεραίου μέλιτος αἱ διαφοραὶ κατὰ τὸ μᾶλ-
λον τε καὶ ἧττον, ἐν γλυκύτητι καὶ δριμύτητι τυγχάνουσιν οὖσαι, τοῦ γλυκυτάτου μὲν δριμυτάτου, εἰς ἄκρον ἥκοντος
ἀρετῆς. ἀλλὰ τό γε θερμὸν, ἐν τῇ δυνάμει πᾶν, εἰς χολὴν μεταβάλλειν ἑτοίμως ἐν τοῖς θερμοῖς σώμασι κοινὸν

αὐτῷ ἐστι. καὶ διὰ τοῦτο χρήσιμον ἔδεσμα φύσεσι μὲν φλεγματικωτέραις, ἡλικίαις δὲ πρεσβυτικαῖς, ὥσπερ γε καὶ
νοσήμασι ψυχροῖς. ὀξύμελι γε μὴν, χρησιμώτατον ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις τε καὶ φύσεσιν εἰς ὑγιεινὴν ἀσφάλειαν
ἐκφράττον ἁπάσας τὰς στενὰς διεξόδους, ὡς μηδαμόθεν παχὺν, ἢ κολλώδη χυμὸν ἴσχεσθαι. διὰ τοῦτο γ' ἔτι καὶ τὰ κα-
λούμενα πρὸς τῶν ἰατρῶν ὑγιεινὰ φάρμακα, τῆς λεπτυνούσης ἅπαντα ἐστὶ δυνάμεως, ἀσφαλέστερα μὲν εἰς ὑγείας φυ-
λακὴν ἡ τοιαύτη τῆς παχυνούσης, εὐεξίαν δὲ καὶ ῥώμην ἀδυνάτως ἐργάζεται. βούλονται δ' ἔνιοι σφαλερῶς
ὑγιαίνειν, μᾶλλον εὐεκτοῦντες, ἢ βεβαίαν ὑγείαν κεκτῆσθαι, διαπαντὸς ἰσχνοὶ καὶ ἀσθενεῖς ὄντες. ἀλλὰ περὶ τούτων δ' αὖ
τῶν ὅσοι σὺν εὐεξίᾳ καὶ ῥώμῃ τὴν ὑγείαν ἔχειν ἐθέλουσιν, ἔνιοι μὲν ἑαυτοῖς σχολάζουσιν, ἔνιοι δὲ, στρατιωτικὸν ἐπα-
νῄρηνται βίον, ἀναγκαζόμενοι καὶ νυκτὸς ἀναστῆναι, καὶ δι' ὅλης ἡμέρας ἀναγκαίαις πράξεσι κάμνειν δουλεύοντες,
ὧν τὸ πρὸ τοῦ βαλανείου γυμνάσιον, οἷς γε δὴ δυνατὸν ἴσχειν, κἂν τούτῳ τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν γυμναστικῶν ἀπο-
10 θεραπευτικόν. οἱ πολλοὶ δὲ δι' ἀσχολίαν, οὐδὲ τούτῳ χρῆσθαι δύνανται. τούτοις οὖν ὑγιαίνειν ἀδύνατον δια-
παντὸς κἂν σωφρόνως διαιτοῖντο. οἱ δὲ ἐφ' ὅσον ἐγχωρεῖ τὰ δέοντα πράττοντες, ὀλιγάκις νοσήσουσιν. ἀπέχεσθαι μὲν οὖν
αὐτοῖς ἀναγκαῖον ἐστὶ τῶν πολυτρόφων ἐδεσμάτων, ἃ παχεῖς γεννᾷ χυμούς. ἀλλὰ μετρίως γε τούτων ληπτέον, ἐν ἐκεί-
νοις τε καὶ τοῖς καιροῖς, ὁπότε σαφῶς ἐνδείας αἰσθάνονται. τὸν δὲ ἄλλον χρόνον ἅπαντα, τοῖς μέσοις ἐδέσμασι, τῶν
ὀλιγοτρόφων καὶ πολυτρόφων χρηστέον. ἀφεκτέον μὲν ἀεὶ τῶν κακοχύμων, πλὴν εἴποτε δέοι κάμνοντας ὥρᾳ θέρους
θεραπεύεσθαι τήν γε ξηρότητα καὶ τὴν θερμασίαν ὅλου τοῦ σώματος, ἐπιτήδεια γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, καὶ μῆλα, καὶ κοκ-
κύμηλα, καὶ μόρα, καὶ κεράσια προσληφθέντα. καὶ σικύου δὲ καὶ πέπονος, οὐ πολὺ προσενέγκασθαι τηνικαῦτα, καὶ
μηλοπέπονος. ἔτι τε τῶν πραικοκκίων ὀνομαζομένων, ἢ περσικῶν ἐγχωρεῖ, καθάπερ γε καὶ τῆς καλουμένης παρὰ
ῥωμαίοις μέλκης ἐψυχρισμένης, ἀφρογάλακτός τε, καὶ τῶν διὰ γάλακτος ἐδεσμάτων. ὁποῖόν ἐστι καὶ τὸ καλούμενον
ἀργυροτρόφημα, καὶ σῦκα δὲ ὁμοίως ψυχρά, καὶ κολόκυνθαι τοῖς οὕτω διακειμένοις ἐπιτήδειοι. σωφρονῶν
20 δ' ἀσκῶν ἄνθρωπος ἐν τῷδε τῷ τρόπῳ, τὸν ἐκ τῶν εἰρημένων καμάτων αὐχμὸν τοῦ σώματος, ὑγραίνειν τε καὶ ψύχειν δύ-
ναται. παραγενόμενος γὰρ ἀπὸ τοῦ βαλανείου, καὶ προπιὼν ὕδατος μὲν πρῶτον, εἶτ' οἴνου μετρίως ὑδαροῦς. ἐμέ-
σας τὸ πᾶν ὃ ἔπιε, θριδακίνης μὲν πρῶτον ἀβλαβοῦς τε ἅμα καὶ ψύχοντος λαχάνου προσενέγκασθαι δύναται. μετὰ
ταῦτα δὲ δι' ὄξους τε καὶ γάρου, ποδὸς ὑείου καλῶς ἑψημένου, καὶ πτερύγων ἀλεκτορίδος, ἢ χηνός, ἢ καὶ τῆς γαστρὸς
αὐτοῦ, καί τινος ἰχθύος τηγανιστοῦ τῶν ἁπαλοσάρκων. εἰ δὲ βούλοιτο καὶ λαχανώδους τινὸς ἅψασθαι, τῶν μὴ κακοχύ-
μων, ὁποῖόν ἐστι μαλάχη τε καὶ κολόκυνθα, μετὰ ταῦτα δὲ πιεῖν οἶνον, ὕδατι ψυχρῷ πάνυ κεκραμμένον. ἀπέχεσθαι
δὲ καὶ ταρίχου πρὸ τοῦ δὲ καὶ τῶν ὀνομαζομένων ῥοφητῶν ὠῶν, ἰχθύων δὲ δι' ἐλαίου καὶ γάρου λαμβανομένων ἐγχωρεῖ.
βέλτιστον γὰρ ὡς ἔφην ὕδατι ψυχρῷ τὴν ξηρὰν θερμότητα τοῦ σώματος ἰᾶσθαι. φεύγοντας ἀεὶ τὰ κακόχυμα
τῶν ἐδεσμάτων. καὶ χόνδρος δὲ ψυχρὸς ἐξ οἰνομέλιτος καὶ οἴνου ψυχροῦ, τὴν αὐτὴν τοῦ σώματος ἰᾶται διάθεσιν, ἄνευ
κακοχυμίας. ἐμοὶ δ' ἤρεσε πολλάκις ἐν τοιαύτῃ διαθέσει γενομένῳ, πτισάνης χυλοῦ χρήσασθαι καλῶς
30 ἐψυχρισμένῳ, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ μικρὸν ἔμπροσθεν ἔφην, ἐπιτηδείως ἄν τινα πιεῖν ψυχρὸν, ἄλλο δ' ἄλ-
λῳ τὸ μέτρον ἔστω τοῦ ψύχοντος ἐδέσματός τε καὶ πόματος. οἷς μὲν χρῆσθαι χιόνι σύνηθες, ἐκείνῃ προσψύχουσιν.
οἷς δ' ἀπὸ πηγῆς, ὕδατι προσφάτῳ, μηδὲν χιόνος δεομένοις. ἔστω δὲ καὶ ὁ κεραννύμενος οἶνος, ὡσαύτως προεψυχρι-
σμένος. οὕτως γὰρ ὀνομάζειν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς, τοὺς ἐν ὕδατι ψυχροτάτῳ προεψυγμένους, ἀγγείου δηλονότι
τὸν οἶνον ἔχοντος ἐνισταμένου τῷ ὕδατι. ταῦτα μὲν οὖν ὑποτίθεμαι τοῖς εἰρημένοις βίον ἐν ἀσχολίᾳ, καθάπερ οἱ
διοικοῦντες ἔθνη καὶ πόλεις. ἔτι τε μᾶλλον οἱ τούτων ὑπηρέται, καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον, ὅσοι κατὰ πόλεμον, ἢ ἐν
ὁδοιπορίαις μακραῖς διατρίβουσιν. ὅσοι δὲ ἐλεύθεροι τῆς τοιαύτης ἀσχολίας, εἰ μὲν ἔθος ἔχοιεν γυμνάζεσθαι, σπα-
νιώτατα δεήσονται πόσεως ψυχροῦ. μὴ γυμναζόμενοι δὲ θέρους ὥρᾳ ἀκμαίου θερμότητος αἰσθανόμενοι πολλῆς,
ἀβλαβῶς ἂν ἀπὸ πηγῆς πίνοιεν, ἀπεχόμενοι χιόνος. εἰ γὰρ καὶ παραχρῆμα τὰ νέα τῶν σωμάτων, οὐδὲν αἰσθητὸν ἡ χιὼν
φαίνοιτο βλάπτουσα. λελυθότως γοῦν κατὰ βραχὺ τῆς βλάβης αὐξανομένης, ἐπειδὴ προήκοντι τῷ χρόνῳ παρακ-
40 μαζούσης γε τῆς ἡλικίας, ἀνίατα τε καὶ δυσίατα αὖθις νοσήματα γίνεται, κατ' ἄρθρα, καὶ νεῦρα, καὶ σπλάγχνα πά-
σχειν δὲ εἰκὸς ἑκάστῳ τῶν βλαπτόντων ἐκεῖνο τὸ μόριον τοῦ σώματος, ὅπερ ἀσθενέστατον ἦν φύσει. μέγιστον δ' εἴς τε κακοχυ-
μίαν καὶ νόσον ἐστὶν ἀπεψία συνεχής. ἐάν τ' ἐπ' εὐχύμοις, ἐάν τ' ἐπὶ κακοχύμοις ἐδέσμασι γίνηται. πρόδηλον δ' ὅτι πολὺ
χεῖρον, ἢ ἐπειδὴ τοῖς κακοχύμοις, διττῶν δ' ὄντων αὐτῶν, ἐπειδὴ μὲν τοῖς τὸν λεπτὸν γεννῶσι χυμὸν, ὀξέα νοσήματα γίνεται μετὰ
κακοήθων πυρετῶν. εἰ δ' εἰς ἓν μόριον ἀποσκήψειεν ἡ κακοχυμία, τά τ' ἐρυσιπέλατα, καὶ οἱ ἕρπητες, εἴτε τι
θερμὸν οὕτω πάθος ἄλλο. τοῖς δὲ τὸν παχὺν, ἀρθρίτιδες, καὶ ποδάγραι, καὶ νεφρίτιδες, ἄσθματά
τε καὶ σπληνὸς, καὶ ἥπατος σκιρρώδεις διαθέσεις. οἷς δ' ἡ κακοχυμία μελαγχολική, καρκίνοι,
καὶ λέπραι, καὶ ψῶραι, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ μελαγχολίαι, κακόχροιαί τε μέ-
λαιναι, μετὰ σπληνὸς ὄγκου παραπλησίου συμπίπτουσι, καὶ κιρσοὶ,
καὶ μέλανες αἱμορροΐδες τε πολλοῖς ἐγένοντο, διὰ τοιοῦτον χυμόν.
50 αἱ δ' ἐπίμικτοι διὰ πλειόνων χυμῶν διαθέσεις, ἕρπητάς
τέ καὶ τὰ καλούμενα φαγεδαινικὰ τῶν ἑλ-
κῶν, ἔτι τε τὰ κακοήθη πάντα καὶ πυρε-
τοὺς ὀξεῖς ὑποστροφὰς ἐπιφέ-
ροντας, ὡς εἰς χρόνον αὖ-
θις ἐμπίπτειν, ἀ-
περγάζονται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ Η ΙΑΤΡΟΣ.

Πῶς εὕρηται ἡ ἰατρική.

Ἕλληνες τῶν τεχνῶν τὰς εὑρέσεις ἢ θεῶν παισὶν ἀνατιθέασιν, ἢ τισὶν ἐγγὺς αὐτῶν, οἷς πρῶτοι οἱ θεοὶ πάσης τέχνης ἐκοινώνησαν. οὕτως οὖν καὶ τὴν ἰατρικὴν πρῶτον μὲν Ἀσκληπιὸν παρ' Ἀπόλλωνος τοῦ πατρὸς φασὶν ἐκμαθεῖν, καὶ ἀνθρώποις μεταδοῦναι. διὸ καὶ δοκεῖ εὑρετὴς γεγονέναι αὐτῆς. πρὸ δὲ Ἀσκληπιοῦ τέχνη μὲν ἡ ἰατρικὴ οὔπω ἦν ἐν ἀνθρώποις, ἐμπειρίαν δέ τινα οἱ παλαιοὶ εἶχον φαρμάκων, καὶ βοτανῶν, οἷα παρ' Ἕλλησι Χείρων ὁ Κένταυρος ἠπίστατο, καὶ οἱ ὑπὸ τούτου παιδευθέντες ἥρωες, ὅσα τε εἰς Ἀρισταῖον, καὶ Μελάμποδα, καὶ Πολύειδον ἀναφέρεται. παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις ἦν μὲν καὶ ἡ τῶν βοτανῶν χρῆσις, καὶ ἡ ἄλλη φαρμακεία, ὡς καὶ Ὅμηρος μαρτυρεῖ λέγων. Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. ἐκ δὲ τῆς ἐν ταῖς ταριχείαις ἀνατομῆς τῶν νεκρῶν, πολλὰ καὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ παρὰ τοῖς πρώτοις ἰατροῖς εὑρῆσθαι δοκεῖ. τινὰ δὲ ἐκ περιπτώσεως φασὶ γεγενῆσθαι, ὡς τὸ παρακεντεῖν τοὺς ὑποκεχυμένους ἐκ τοῦ περιπεσεῖν αἶγα, ἥτις περιχυθεῖσα ἀνέβλεψεν, ὀξυσχοίνου ἐμπαγείσης εἰς τὸν ὀφθαλμόν. καὶ τὸ κλύζειν δὲ ἀπὸ τῆς ἴβεως φασὶν εὑρεθῆναι, πληρούσης τὸ περὶ τὸν τράχηλον δέρμα ὡς κλυστῆρος ἀσκώματα θαλασσίου ὕδατος καὶ νειλαίου, καὶ διὰ τοῦ ῥάμφους ἐνιείσης ἑαυτῇ ὄπισθεν. φησὶ δὲ καὶ Ἡρόδοτος ὁ ἱστοριογράφος τὸ παλαιὸν ἐν ταῖς περιόδοις προτίθεσθαι τοὺς νοσοῦντας, τοὺς δὲ περιπεσόντας τοῖς αὐτοῖς νοσήμασιν ὑφηγεῖσθαι, οἷς χρησάμενος ἕκαστος ἐθεραπεύθη, καὶ οὕτως ἐκ τῆς τῶν πολλῶν πείρας συνεράνιζεσθαι τὰ τῆς ἰατρικῆς. ἀλλ' αὕτη μὲν ἄλογος ἡ πεῖρα, καὶ οὔπω λογική. τελείαν δὲ ἰατρικὴν καὶ τοῖς ἑαυτῆς μέρεσι συμπεπληρωμένην, τὴν μὲν ὡς ἀληθῶς θείαν, Ἀσκληπιὸν μόνον εὑρεῖν, τὴν δ' ἐν ἀνθρώποις τοὺς Ἀσκληπιάδας παρὰ τούτου διαδεξαμένους τοῖς ἔπειτα παραδοῦναι. μάλιστα δὲ Ἱπποκράτης ὃς πάντων ὑπερήνεγκε καὶ πρῶτος εἰς φῶς ἐξήνεγκε τὴν τελείαν παρὰ Ἕλλησιν ἰατρικήν.

Τίνες ἀρχαὶ ἰατρικῆς.

Ἀρχαὶ οὖν τῆς ἰατρικῆς, τρεῖς. ἡ μὲν εὑρέσεως, ἡ δὲ ἐκ τοῦ συστήσασθαι τὴν τέχνην. ἡ δὲ ὑφηγήσεως. εὑρέσεως μὲν οὖν ἁπλῶς τῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ, ἡ παλαιοτάτη, καὶ ἄνευ λόγου ἀρχή, καὶ πεῖρα, ὡς παρὰ Αἰγυπτίοις, καὶ πᾶσι βαρβάροις. τοῦ δὲ εἰς σύστημα τέχνης ἀναγεῖν, ὡς τὴν τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἰατρικήν. ταύτης δὲ ἀρχὴ λόγος, καὶ πεῖρα. ὑφηγήσεως δὲ ὥς φησὶν Ἀθήναιος, ἢ παραδόσεως καθὼς τινὲς λέγουσι, ἀρχὴ ἡ φυσικὴ θεωρία. ἁπλῶς δὲ καὶ Ἱπποκράτης ἔφη ἀρχὴ τοῦ ἐν ἰατρικῇ λόγου ἡ φύσις πρώτη. ἀπὸ γὰρ τοῦ φυσιολογεῖν ἄρχονται οἱ δογματικοί, ἐπειδὴ ἐκ τῶν κατὰ φύσιν, καὶ τὰ παρὰ φύσιν δύνανται εἰδέναι, ἄνευ δὲ τοῦ γνῶναι τὸ κατὰ φύσιν, τὸ παρὰ φύσιν ἔχον, οὐχ οἷόν τε ἐπίστασθαι. καὶ ἐν τῷ θεραπεύειν ὁμοίως δέονται τῆς φυσιολογίας, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς φυσικῆς δυνάμεως τῶν προσφερομένων βοηθημάτων, τὸ κατάλληλον αὐτῶν πρὸς τὰ πάθη λαμβάνουσιν. οἱ δὲ κατὰ τὰς ἄλλας αἱρέσεις παραιτησάμενοι τὸ φυσιολογεῖν, ἄρχονται ἑκάτεροι ἀφ' ὧν τὴν ἕξιν τοῦ προσφέρειν τὰ βοηθήματα περιεποιήσαντο, οἱ μὲν μεθοδικοὶ ἐκ τῆς τῶν κοινοτήτων ἐνδείξεως, οἱ δ' ἐμπειρικοὶ ἐκ τῆς κατὰ τὴν πεῖραν τηρήσεως. ὥσπερ γὰρ τοῖς δογματικοῖς ἀρχὴ τοῦ ἐν ἰατρικῇ λόγου ἡ φύσις, οὕτω τοῖς ἐμπειρικοῖς ἀρχὴ ἡ πεῖρα, ἡ πλειστάκις, καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτά, καὶ ὡσαύτως ἔχουσα. ἀπὸ ταύτης γὰρ καὶ ἡ ἱστορία ἄρχεται, καὶ κατὰ ταῦτα ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις. τοῖς δὲ μεθοδικοῖς ἀρχή, ἡ κατὰ τὰ φαινόμενα τοῦ ὁμοίου θεωρία, ἢ γνῶσις φαινομένων κοινοτήτων.

Πόσαι αἱ αἱρέσεις ἐν ἰατρικῇ, καὶ τίνα χαρακτηρίζομενα αὐτάς.

Αἱρέσεις δὲ ἐν ἰατρικῇ τρεῖς, λογική, ἐμπειρική, μεθοδική. λογικὴ μὲν, ἡ φυσιολογίαν παρέχουσα, καὶ τὰς αἰτίας τῶν νόσων ἐξετάζουσα, καὶ σημειώσει πρὸς εὕρεσιν τῶν αἰτίων χρωμένη. τήν τε θεραπείαν ἐξ ὧν ὑπαγορεύουσιν αἱ αἰτίαι παραλαμβάνουσα καθ' ὑπεναντίωσιν. τὰ γὰρ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. τέσσαρα οὖν ἐστὶ τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν λογικὴν αἵρεσιν. φυσιολογία, αἰτιολογία, σημείωσις, καὶ τέταρτον, τὸ ὑπαγορεύειν αὐτῶν τὰ αἴτια τῆς θεραπείας. Ἐμπειρικὴ δὲ ἐστὶν ἡ εἰς τὰς συνδρομὰς τῶν συμπτωμάτων τῶν συνεδρευόντων ἐπὶ τῶν νοσούντων ἀφορῶσα, καὶ τὴν κατάλληλον πρὸς τὰ συμπτώματα θεραπείαν τετηρηκυῖα, οὔτε δὲ πάθος εἰδυῖα, οὔτε αἰτίας ἐξετάζουσα, ἀρκουμένη δὲ τῇ ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων κατὰ πεῖραν τῶν προσφερομένων τηρήσει, χρωμένη δὲ καὶ ἱστορίᾳ τῇ τῶν προαπειρωμένων, καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει ἀπὸ τοῦ πεπειραμένου ἐπὶ τὸ ἀπείραστον, ὅμοιον δὲ κατὰ τὸ φαινόμενον εἶδος. ὅσων τε γὰρ αὐτοὶ διὰ τῆς τῶν αὐτῶν πείρας τῆς ἐπὶ πολλῶν καὶ πλειστάκις ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτά, καὶ ὡσαύτως ἐχούσης ἐπειράθησαν, ἢ περιπεσόντες κατὰ τύχην παρεφύλαξαν, καὶ ταῦτα ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα, θαρροῦντες τούτοις χρῶνται, οὐ πολυπραγμονοῦντες τὰς ἐκ τῶν ποιοτήτων δυνάμεις αὐτῶν, πεπιστεύκασι δὲ καὶ τοῖς παλαιοτάτοις ἀναγεγραμμένοις τὰ διὰ πείρας αὐτοῖς τετηρημένα, ἣν καλοῦσιν ἱστορίαν. χρῶνται δὲ καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, μεταβαίνοντες ἐπὶ τὰ μήπω εἰς πεῖραν αὐτοῖς ἐλθόντα, ὁπόταν ὅμοια φαίνηται τῇ κατὰ τὸ πρόχειρον ἰδέᾳ. ὡς μαλάχη, καὶ βλίτον, καὶ τεῦτλον, καὶ λάπαθον. ἐπί τε τῶν ἐναντίων, ὡς χόνδρος, καὶ ὄρυζα, καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἀκροδρύοις ὡς ἄπιος, καὶ μῆλον κυδώνιον. χαρακτηρίζει οὖν καὶ τὴν ἐμπειρικὴν αἵρεσιν ταῦτα, τὸ εἰς τὰς συνδρομὰς ἀφορᾶν τῶν συμπτωμάτων, μήτε εἰς πάθος, μήτε εἰς αἴτια. δεύτερον ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις τῶν διὰ πείρας ἁρμοζόντων. τρίτον, ἱστορία τῶν προπειραμένων. τέταρτον, ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις. Μεθοδικὴ δὲ ἐστὶν ἡ κοινότησι προσέχουσα,

καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου θεωρίᾳ πάντα τε τὰ κατὰ μέρους πάθη, εἰς δύο καθολικὰ ἀνάγουσιν, εἴς τε τὸ στεγνὸν, καὶ τὸ ῥοῶδες, ἃ καλοῦσι κοινότητας. γνωρίζουσι δὲ αὐτὰς ἀπὸ τῶν περὶ τὸ σῶμα γινομένων διαθέσεων καθ᾽ ἑκάτερον φαινομένων, καὶ οὐκ ἀδήλων. διὸ οὐ δέονται σημειώσεως. ἐπεὶ τὸ μὲν στεγνὸν ἐκ τοῦ πυκνοῦσθαι τὸ σῶμα, καὶ ἐπισχέσθαι αὐτοῦ τὴν διάῤῥοιαν, καὶ πᾶσαν φαινομένην ἔκκρισιν παραποδίζεσθαι. τὸ δὲ ῥοῶδες ἐκ τοῦ τήν τε ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος ἀραιοῦσθαι, καὶ τὰς αἰσθητὰς ἐκκρίσεις ἐπιτείνεσθαι, καθ᾽ ὁποῖον μέρος τοῦ σώματος. διττὸν οὖν θεραπείας εἶδος ἐνδείκνυται αὐτοῖς τὰ γενικὰ δύο πάθη, χαλᾶν μὲν τὰ στεγνὰ, στέλλειν δὲ τὰ ῥοώδη. ὅταν δὲ ἐπιπεπλεγμένα ᾖ, πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἵστασθαι. κοινότητας δὲ πάσας μὲν φαινομένας λέγουσι. τούτων δὲ τὰς μὲν παθητικὰς, ὡς τὸ στεγνὸν, καὶ ῥοῶδες. τὰς δὲ θεραπευτικὰς ὡς τὸ χαλᾶν, καὶ στέλλειν. τὰς δὲ καιρικὰς, ἀρχὴν, ἐπίδοσιν, ἀκμὴν, παρακμήν. αἱ δὲ ἐν χειρουργίαις κοινότητες, κατὰ τὴν τοῦ ἀλλοτρίου ὑπεξαίρεσιν. διττὸν γὰρ τὸ ἀλλότριον, ἤτοι ἔξωθέν ἐστιν ἢ τῶν ἐν σώματι. τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπλοῦν· τρία δὲ εἴδη τῶν ἐν σώματι. ἀλλὰ τὸ μὲν ἔξωθεν ὡς σκόλοψ, καὶ βέλος, καὶ πᾶν ὅπερ ἀλλότριον, ἐνδείκνυται τὴν τελείαν ἐξαίρεσιν. τῶν δὲ ἐν τῷ σώματι, τὸ μὲν τῷ τόπῳ ἀλλότριον ὡς ὑπόχυμα, καὶ ἐξάρθρημα, καὶ κάταγμα, ἅπερ ἐνδείκνυται τὴν μετάθεσιν, ἢ ἀποκατάστασιν εἰς τὸν ἴδιον τόπον. τὸ δὲ, τῷ μεγέθει ἀλλότριον, ὡς τὰ ἀποστήματα πάντα, καὶ οἱ ὄγκοι οἱ περὶ ὄσχεον, ἀκροχορδόνες τε καὶ φύματα, καὶ κονδυλώματα, ἅπερ ἐνδείκνυται, τὰ μὲν διαιρέσει μόνῃ χρῆσθαι. τὰ δὲ περιαιρέσει τελείᾳ τῶν περιττῶν. τὸ δὲ τῇ ἐλλείψει ἀλλότριον, οὐχ ὡς περιττὸν, ἀλλ᾽ ὡς ἐνδέον, ἐπεὶ τὰ κολοβώματα πάντα, ὡς ἐπὶ τῶν χειλῶν, καὶ ὀφθαλμῶν, διὸ καλοῦνταί τινες λαγόφθαλμοι, καὶ λαγόχειλοι. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ σύριγγες, καὶ ὅσα ὑπόφορα, καὶ κόλποι, καὶ ἕλκη, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὅσα κατ᾽ ἔνδειαν, τὸ ἀναπληροῦσθαι ἐπιζητεῖ, καὶ ἐνδείκνυται. ἔστι δὲ παρὰ τὰς ἐν χειρουργίαις τέσσαρας κοινότητας, καὶ τὸ λεγόμενον προφυλακτικὸν εἶδος, ὃ καὶ αὐτὸ εἰς κοινότητα τάττεται ἐπὶ τῶν δηλητηρίων, καὶ τοξικῶν, καὶ ἰοβόλων πάντων, καὶ δακέτων πλειόνων τε, καὶ χερσαίων, καὶ ἐνύδρων. κοινὸν γὰρ πάντων γένος, τὸ εἶναι τὰ φθοροποιὰ, οὐχ ὑπαγόμενα τῷ στεγνῷ, ἢ ῥοώδει, ἀλλ᾽ ἕτερον παρὰ ταῦτα τὸ γένος. διὸ καὶ ἡ θεραπευτικὴ αὐτῶν κοινότης ἑτέρα παρ᾽ ἐκείνην ἡ προφυλακτικὴ λεγομένη. χαρακτηρίζει οὖν καὶ τὴν μεθοδικὴν αἵρεσιν πρῶτον μὲν ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία ἐπὶ τῶν φαινομένων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ τῶν ἀδήλων, ὡς ἐν τῇ λογικῇ αἱρέσει. ταύτῃ γὰρ καὶ διορίζεται, ἐπεὶ καὶ ἐν ἐκείνῃ ἐστὶν ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν ἀδήλων. δεύτερον ὅτι ἐκ τοῦ ἐν τοῖς φαινομένοις ὁμοίου ἀνάγει εἰς τὰ καθόλου πάντα τὰ ἐπὶ μέρους, τά τε πάθη καὶ τὰ βοηθήματα, καὶ τοὺς καιρούς. ἀλλ᾽ οὐκ ὡς ἐμπειρικοὶ τοῖς φαινομένοις μένον προσέχουσιν. ἵστανται δὲ ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους, καὶ οὐδὲν καθολικὸν ἴσασιν. τρίτον τὸ ἐκ τῆς τῶν κοινοτήτων ἐνδείξεως τὴν θεραπείαν λαμβάνειν καὶ μήτε τὰ αἴτια αὐτοὺς ὑπαγορεύειν ὡς τοὺς λογικοὺς, μήτε τῇ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τηρήσει διὰ πείρας ἁρμοζόντων ἀφηγεῖσθαι, ὡς τοὺς ἐμπειρικούς.

Τίνες προέστησαν τῶν τριῶν αἱρέσεων.

Προέστησαν δὲ τῆς μὲν λογικῆς αἱρέσεως, Ἱπποκράτης κῶος, ὃς καὶ αἱρεσιάρχης ἐγένετο, καὶ πρῶτος συνέστησε τὴν λογικὴν αἵρεσιν. μετὰ δὲ τοῦτον Διοκλῆς ὁ καρύστιος, Πραξαγόρας κῶος, Ἡρόφιλος χαλκηδόνιος, Ἐρασίστρατος χῖος, Μνησίθεος ἀθηναῖος, Ἀσκληπιάδης βιθυνὸς, κιανὸς, ὃς καὶ προυσίας ἐκαλεῖτο. τῆς δὲ ἐμπειρικῆς προέστηκε Φιλῖνος κῶος, ὁ πρῶτος αὐτὴν ἀποτεμνόμενος ἀπὸ τῆς λογικῆς αἱρέσεως, τὰς ἀφορμὰς λαβὼν παρὰ Ἡροφίλου, οὗ καὶ ἀκουστὴς ἐγένετο. θέλοντες δὲ ἀρχαΐζειν ἑαυτῶν τὴν αἵρεσιν, ἵνα ᾖ πρεσβυτέρα τῆς λογικῆς, Ἄκρωνα τὸν ἀκραγαντῖνον φασὶν ἄρξασθαι αὐτῆς. μετὰ Φιλῖνον ἐγένετο Σεραπίων ἀλεξανδρεὺς, εἶτα Ἀπολλώνιοι δύο πατήρ τε καὶ υἱὸς ἀντιοχεῖς. μεθ᾽ οὓς Μηνόδοτος καὶ Σέξτος, οἳ καὶ ἀκριβῶς ἐκράτυναν αὐτήν. Μεθοδικῆς δὲ ἦρξε μὲν Θεμίσων ὁ λαοδικεὺς τῆς συρίας, παρ᾽ Ἀσκληπιάδου τοῦ λογικοῦ ἐφοδιασθεὶς εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως. ἐτελείωσε δὲ αὐτὴν, Θεσσαλὸς ὁ Τραλλιανός. οἱ δὲ μετὰ τούτους, Μνασέας, Διονύσιος, Πρόκλος, Ἀντίπατρος, διεστασίασαν δὲ περί τινων ἐν αὐτῇ, Ὀλυμπιακὸς ὁ Μιλήσιος, καὶ Μηνέμαχος ὁ ἀφροδισιεὺς, καὶ Σωρανὸς ὁ ἐφέσιος. ἐγένοντο δέ τινες καὶ ἐπισυνθετικοὶ ὡς Λεωνίδης ὁ Ἀλεξανδρεύς. καὶ ἐκλεκτικοὶ ὡς Ἀρχιγένης ὁ ἀπαμεὺς τῆς συρίας.

Εἰ ἐπιστήμη ἡ ἰατρικὴ, ἢ τέχνη.

Τινὲς τῶν λογικῶν, ὧν ἐστὶ καὶ Ἐρασίστρατος, ὑπέλαβον τὸ μέν τι ἐπιστημονικὸν ἔχειν τὴν ἰατρικὴν, ἐπεὶ τὸ αἰτιολογικὸν, καὶ φυσιολογικὸν, τὸ δὲ στοχαστικὸν, ἐπεὶ τὸ θεραπευτικὸν, καὶ τὸ σημειωτικόν. οἱ δὲ μεθοδικοὶ, καὶ δι᾽ ὅλου ἐπιστήμην αὐτὴν ἀποκαλοῦσι. διήμαρτον δὲ ἄμφω τοῦ ἀληθοῦς, καὶ μάλιστα οἱ μεθοδικοί. ἐπιστήμη γάρ ἐστι γνῶσις ἀραρυῖα, καὶ βεβαία, καὶ ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου. αὕτη δὲ οὐδὲ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἐστὶ, μάλιστα ἐν τῷ φυσιολογεῖν. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον οὐκ ἂν εἴη ἐν ἰατρικῇ, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅλως εἰς ἀνθρώπους ἔρχεται. διὸ τέχνη εἰκότως ἂν λέγοιτο ἡ ἰατρική. τέχνη γάρ ἐστι σύστημα ἐκ καταλήψεων, καὶ διανοιῶν, ποιόν τε καὶ ποσὸν συγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος νευουσῶν χρήσιμον τῷ βίῳ. καταλήψεις οὖν καὶ αὕτη ἔχουσα ἀνθρωπίνας, καὶ ταύτας ἱκανὰς τῷ πλήθει, ὡς σύστημα αὐτῶν εἶναι, ἄλλως τε καὶ συγγεγυμνασμένας, τοῦτ᾽ ἐστὶ προσεχεῖς ἀλλήλαις, καὶ συνᾳδούσας, οὐχὶ ἀσυναρτήτους. ἰδιώτατον ἂν τέχνην ὀνομάζοιτο, ἐφαρμόζοντος αὐτῇ τοῦ ὅρου τῆς τέχνης, καὶ εἰς τὸ χρήσιμον τῷ βίῳ νευούσης αἱ ἐν αὐτῇ καταλήψεις. ἐπὶ γὰρ τὸ σώζειν, καὶ ὑγιαίνειν τοὺς ἀνθρώπους παρῆλθεν εἰς τὸν βίον. διττῆς δὲ οὔσης τεχνῶν διαφορᾶς, αἱ μὲν γὰρ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὰς τέλους ἀεὶ τυγχάνουσιν, ὡς τεκτονικὴ, καὶ ναυπηγικὴ, καὶ οἰκοδομική. αἱ δὲ ἐφίενται μὲν τοῦ ἑαυτῶν τέλους, ὡς σκοποῦ, οὐκ ἀεὶ δὲ αὐτοῦ τυγχάνουσιν. ὁ μὲν

ἐπὶ τὸ

ἐπὶ τὸ πολύ, διὸ καὶ στοχαστικαὶ λέγονται. τούτων ἂν εἴη καὶ ἰατρική, ὡς ῥητορική, καὶ κυβερνητική, καὶ τοξική. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα διαφορὰ τῶν τεχνῶν, διττὴ καὶ αὐτή. αἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσιν. μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τῆς ἐνεργείας οὐδὲν αὐτῶν ἀποτέλεσμα λείπεται, ὡς ὀρχηστική, καὶ κιθαριστική, καὶ παλαιστρική, καὶ πᾶσα μουσικὴ τέχνη. αἱ δὲ ἐν τῷ ἐνεργεῖν οὐδὲν ἔχουσιν ὅλως φαινόμενον ἔργον, ἀλλ' ὡς ἄν τινος μέλλοντος ἔσεσθαι παρασκευαστικαί, μετὰ δὲ τὸ ἀποστῆναι τῆς ἐνεργείας, τότε αὐτῶν τὸ ἀποτέλεσμα φαίνεται, ὡς ἀγαλματοποιητική, καὶ ζωγραφία, καὶ τεκτονική, καὶ τῶν ἄλλων ὧν ὕστερον ἐπιμένει τὰ ἔργα. τούτων δ' ἂν εἴη καὶ ἡ ἰατρική. ἐν γὰρ τῷ θεραπεύειν, οὐδέπω αὐτῆς διαλείπεται τὸ τέλος, ἐνισταμένης ἀεὶ πρὸς τὰς νόσους. ὅταν δὲ συντελέσει τὰ τῆς θεραπείας, τότε ὑγιῆ τὸν ἄνθρωπον ἀπέφηνεν.

Τί ἐστιν ἰατρική.

Ὅροις μὲν ἐχρήσαντο οἱ λογικοί. ὑπογραφαῖς δὲ οἱ ἐμπειρικοί. τὸ δὲ περὶ τούτων ζητεῖν φιλοσόφοις μόνοις ἁρμόζει. ἁπλῶς δὲ καὶ οὕτως ὡρίσαντο οἱ παλαιοὶ ἰατροὶ τὴν ἰατρικήν, ἢ ὑπέγραψαν. ἰατρική ἐστι κατὰ μὲν Ἱπποκράτην, πρόσθεσις, καὶ ἀφαίρεσις. πρόσθεσις μὲν τῶν ἐλλειπόντων, ἀφαίρεσις δὲ τῶν πλεοναζόντων, ἐπὶ ἀνθρωπίνων σωμάτων. εἰ γάρ τινος ὅρον ἰατρικὸν ᾠήθησαν, οὐκ ἔστιν ὅρος. τότε μὴ παράπαν ἀπαλλάσσειν τῶν νόσων τοὺς κάμνοντας, καὶ τὸ τὰς σφοδρότητας ἀμβλύνειν, καὶ τὸ τοῖς κεκρατημένοις μὴ ἐγχειρεῖν. οὐ γὰρ ἐξ ὧν μὴ δύνανται αἱ τέχναι, ἀλλ' ἐξ ὧν δύνανται οἱ ὅροι αὐτῶν εἰσιν. ὑπάρχει γὰρ αὐτῶν ὅσα μὴ δύνανται, οὐ τὰ μὴ ὑπάρχοντα αὐτῶν ὁρίζει. οἱ δὲ νεώτεροι οὕτως ὡρίσαντο. ἰατρική ἐστιν ἐπιστήμη ὑγιείας μὲν τηρητική, νόσων δὲ ἀπαλλακτική, οὐκ ὀρθῶς. οὐ γὰρ αὐτὴ ταῦτα ἐνεργεῖ, ἀλλ' ὧν ἐνεργεῖ, ταῦτα ἀποτελεῖται, καὶ οὐκ ἀεί. διὸ οὐκ ἐκ τούτων συνέστηκεν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑφ' αὐτῆς ἀεὶ παραλαμβανομένων. ταῦτα δέ ἐστι πρόσθεσις, καὶ ἀφαίρεσις. ὥσθ' ἅπερ λαμβάνει ἡ ἰατρική, ταῦτα εἶπεν αὐτὴν εἶναι ὁ Ἱπποκράτης, δι' ἃς ἐπί τε τῶν ὑγιαινόντων χρῆται, ὅταν τὴν ὑγείαν αὐτῶν συντηρεῖ, καὶ ἐπὶ τῶν νοσούντων, ἵνα τῶν νόσων ἀπαλλάττωνται. ἃ τοίνυν ἀεὶ ἐνεργεῖ, ταῦτα ἐστὶ τὰ συνιστάντα αὐτήν, οὐ τὰ ἀπὸ τούτων ἀποτελούμενα. ἕτερον γάρ τι ἐστὶν ἡ τέχνη, καὶ ἕτερον τὸ τέλος αὐτῆς. οὐ γὰρ ἐφίεται τούτου, ἀλλ' ὅτι ἐστὶ περὶ ταύτην, ἀμέλει καὶ οὐκ ἀεί, τοῦτο σὺν αὐτῇ ἔχει. διὸ μέχρι μὴ τυγχάνει αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ τέλος αὐτῆς λέγεται, ἀλλὰ σκοπός, ὅταν δὲ τύχῃ, τέλος. οὕτως οὖν καὶ κυβερνητική, καὶ τοξικὴ οὐκ ἀπὸ τῶν τελῶν ὁρίζονται. οὐ γὰρ ἀεὶ τούτου τυγχάνουσιν ἀλλ' ἐξ ὧν συνεστήκασιν, καὶ δι' ὧν ἐνεργοῦσιν ἵνα τῶν τελῶν περιγίνονται. δοκεῖ δὲ τοῖς μεθ' Ἱπποκράτην σχεδὸν ἅπασιν, οὗτος ὁ ὅρος ὀρθῶς ἔχειν. Ἡροφίλῳ, ὅτι ἰατρική ἐστιν ἐπιστήμη ὑγιεινῶν καὶ νοσωδῶν, καὶ οὐδετέρων. τριῶν γὰρ τούτων γνῶσιν ἔχειν, ὑγιεινῶν μὲν ὅσα τῶν κατασκευαζόντων τὰ ἐν ἀνθρώπῳ οὕτως ἔχει, ἐξ ὧν εὖ ἡρμοσμένων πρὸς ἄλληλα τὸ ὑγιαίνειν συνίσταται. νοσωδῶν δὲ τῶν τὴν ὑγιεινὴν ἁρμονίαν διαλυόντων. οὐδετέρων δέ ἐστιν ἅπαντα τὰ προσφερόμενα ἐν ταῖς νόσοις βοηθήματα, καὶ ἡ ὕλη αὐτῶν. ταῦτα γὰρ πρὶν ἢ παραληφθῆναι ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ οὐδέτερά εἰσιν, οὐδὲ ὑγιεινά, οὐδὲ νοσώδη.

Πόσα μέρη ἰατρικῆς.

Μέρη ἰατρικῆς τὰ μὲν πρῶτα ἐστί, τότε φυσιολογικόν, καὶ τὸ αἰτιολογικόν, ἢ παθολογικόν, καὶ τὸ ὑγιεινόν, καὶ τὸ σημειωτικόν, καὶ τὸ θεραπευτικόν. Ἀθήναιος δὲ ἀντὶ τοῦ σημειωτικοῦ τὸ ὑλικὸν τάττει, ὅ ἐστιν ἐν τῷ θεραπευτικῷ. ἄνευ γὰρ τοῦ ὑλικοῦ τὸ θεραπευτικὸν οὐκ ἂν εἴη. σημείωσις δὲ καὶ εἰς θεραπείαν μὲν ἀναγκαία, ἀλλ' οὐκ ἐστιν αὐτὴ ἡ θεραπεία. διὰ γὰρ τῆς ὕλης, ἡ θεραπεία συντελεῖται, καὶ τὸ μὲν ὑλικὸν ἄνευ θεραπείας οὐδὲν ἕτερον συμβάλλεται. τὸ δὲ σημειωτικόν, καὶ ἄνευ θεραπείας ἀναγκαῖον, πρὸς τὸ εἰδέναι τίνα θεραπευτικά, καὶ τινὰ ἀθεράπευτα, καὶ περιΐστασθαι αὐτά, ὅπως μὴ ἐπιβαλλόμενοι ἀδυνάτοις σφαλλώμεθα. ἔστι δὲ καὶ τῶν πέντε μερῶν τῆς ἰατρικῆς ὑποδιαίρεσις ἑκάστου. φυσιολογικὸν μὲν οὖν ἐστιν αὐτῆς μέρος, ἐν ᾧ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου διαλαμβάνομεν. διαιρεῖται δὲ εἰς τὸν περὶ τῶν στοιχείων λόγον, ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰς τὸν περὶ γενέσεως, καὶ διαπλάσεως ἐμβρύου, καὶ τρίτον εἰς τὴν τῶν ἐντὸς θεωρίαν, καὶ εἰς τὴν τῶν ἐκτὸς μερῶν τοῦ σώματος ἐπίσκεψιν, ὅτε ἀνατέμνομεν, ἢ ὀστεολογοῦμεν. Αἰτιολογικὸν δὲ ἐστιν ὃ καὶ παθολογικόν, ἐν ᾧ τὰ παρὰ φύσιν ἐξετάζομεν, καὶ τὰς αἰτίας τῶν νόσων ἐρευνῶμεν, καὶ τὰς συνδρομὰς τῶν συμπτωμάτων, καὶ τὰς καταστάσεις τῶν παθῶν πολυπραγμονοῦμεν. ἄνευ γὰρ τούτων, οὐκ ἐστιν ὀρθῶς ἐνίστασθαι πρὸς αὐτὰ τὴν θεραπείαν. διαιρεῖται δὲ καὶ τὸ ὑγιεινὸν μέρος τῆς ἰατρικῆς εἴς τε τὸ συντηρητικὸν ὑγείας, καὶ εἰς τὸ προφυλακτικὸν τῶν νόσων, καὶ εἰς τὸ ἀναληπτικὸν ἀπὸ τῶν νόσων. διαιρεῖται δὲ καὶ τὸ σημειωτικὸν εἰς τρία, εἴς τε ἐπίγνωσιν τῶν παρεληλυθότων, καὶ εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῶν συνεδρευόντων, καὶ εἰς πρόγνωσιν τῶν μελλόντων. τὸ δὲ θεραπευτικὸν ὁμοίως, καὶ αὐτὸ εἰς τρία διαιρεῖται, εἴς τε δίαιταν, καὶ χειρουργίαν, καὶ φαρμακείαν.

Εἰ ἀναγκαία ἡ εἰς τὰ ε. μέρη τῆς ἰατρικῆς διαίρεσις.

Τὸ μὲν οὖν φυσιολογεῖν ἀναγκαῖον ἐστίν, ὅτι οὐχ οἷόν τε τὰ παρὰ φύσιν εἰδέναι μὴ πρότερον ἐπισταμένους τὰ κατὰ φύσιν. παρὰ γὰρ τὴν τούτων φύσιν συνίσταται τὰ νοσήματα. τὸ δὲ αἰτιολογεῖν, καὶ παθολογεῖν, καὶ αὐτὰ ἀναγκαῖα, τὸ μὲν ἵνα τὰς αἰτίας τῶν παθῶν ἴδωμεν, πρὸς ἃς δεῖ ἐνίστασθαι. τὸ δὲ ἵνα καὶ αὐτὰ τὰ πάθη γνωρίζομεν τὰ κατωνομασμένα τοῖς παλαιοῖς, καὶ τὰς καταστάσεις αὐτῶν. εὔχρηστος δὲ καὶ ἡ τῶν συμπτωμάτων συνεδρευόντων τοῖς πάθεσιν ἐπίγνωσις. ἀπὸ γὰρ τῆς τούτων συνελεύσεως, ἣν συνδρομὴν καλοῦσιν οἱ ἐμπειρικοί, τὰ πάθη εἰδοποιεῖται, ἀλλ' οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς ἐτήρησαν τὰ πρὸς ἕκαστον συμπτώματα ἁρμόζοντα. τοῖς δὲ μεθοδικοῖς,

τὰ πάθη ἐνδείκνυται τὴν θεραπείαν, ὡς τοῖς λογικοῖς τὰ αἴτια. ἐξετάζουσι δὲ οὐδὲν ἧττον οἱ λογικοὶ, καὶ
τὰ πάθη, καὶ τὰς συνδρομάς. τὸ δὲ πᾶν, τοῖς αἰτίοις παρέχουσιν. αἰτίων δὲ τὰ μὲν προκαταρκτικὰ, τὰ δὲ συ
νεκτικὰ, τὰ δὲ συνέργα, τὰ δὲ συναίτια, τὰ δὲ προηγούμενα. προκαταρκτικὰ μὲν οὖν ἐστὶν, ὅσα προκατάρ-
χει, καὶ ποιήσαντα ἀπαλλάσσεται, ὡς ψύξις, κόπος, ἔγκαυσις, ἀπεψία. συνεκτικὸν δὲ αἴτιον ἐστὶν, οὗ παρόν-
τος, πάρεστι καὶ τὸ νόσημα, καὶ ἐξαιρουμένου, λύεται, ὡς σκόλοψ, καὶ βέλος. συναίτιον δὲ τὸ καθ' αὑτὸ μὲν δυ
νάμενον ποιεῖν τὸ πάθος, ποιοῦν δὲ καὶ σὺν ἑτέρῳ, ὡς λίθος ἐν κύστει, καὶ φλεγμονή. ἀμφότερα γὰρ ἰσχυ
ρὰ αἴτια. δύναται δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἑκάτερον τὴν ἐποχὴν τῶν οὔρων ἐπιφέρειν. συνεργὸν δέ ἐστι μέρος
αἰτίου, καθ' ἑαυτὸ μὲν οὐ δυνάμενον ἐπιτελέσαι τὸ πάθος, συνεργαζόμενον δὲ ἑτέρῳ, ὡς συνεργεῖ λαγνεία
πρὸς ἀρθρῖτιν, καὶ εἰρεσία πρὸς αἵματος ἀναγωγήν. προηγούμενον δέ ἐστιν αἴτιον, τὸ ἀπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ
10 ἢ κατασκευαζόμενον, ἢ συνεργούμενον, οἷον πλεονασμὸς αἵματος γίνεται μὲν ὑπὸ πλήθους τροφῆς, προάγεται
δὲ τὸ κατ' Ἐρασίστρατον παρεμπτώσεως, ἥτις ἐστὶ συνεκτικὴ αἰτία τῶν νοσημάτων πάντων. ἄνευ δὲ τοῦ προηγουμέ-
νου οὐ γίνεται. τὸ δ' ὑγιεινὸν οὐ μόνον ὡς μέρος ἰατρικῆς, ἀλλὰ ὡς κάλλιον τοῦ θεραπευτικοῦ προτάττεται αὐ-
τοῦ. πολὺ γὰρ ἄμεινον τοῦ ἀπαλλάξαι τῆς νόσου, τὸ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐᾶσαι νοσῆσαι. ὥσπερ καὶ κυβερνήτῃ αἱρε
τώτερον τὸ πρὶν ἐς χειμῶνα ἐμπεσεῖν, διαπεραιώσασθαι, ἢ χειμασθέντα, καὶ κινδυνεύσαντα ἐκφυγεῖν. διαφέ
ρει δὲ ἐν τῷ ὑγιεινῷ πάλιν τὸ ἐν ὑγείᾳ διατηρῆσαι, τοῦ προφυλάξαι νόσους ἐπιούσας. τὸ μὲν γὰρ διὰ τῆς συ-
νήθους διαίτης περιγίνεται. τὸ δὲ ἤδη δεῖται θεραπευτικῶν βοηθημάτων εἰς τὸ ἀποκαταλαμβάνεσθαι καὶ
προδιαλῦσαι μέλλουσαν συνίστασθαι νόσον. ὅσα γὰρ ἤδη γινόμενα πάθη ἴσταται, ταῦτα καὶ πρὶν ἢ γενέσθαι
κωλύει συστῆναι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀναληπτικὸν τούτων διαφέρει. ὁ γὰρ ἀναλαμβανόμενος οὐκέτι μὲν παρὰ φύσιν ἔχει,
οὔπω δὲ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὁδεύει, ἄρτι ἀπαλλαγεὶς τοῦ παρὰ φύσιν, εἰς τὸ κατὰ φύσιν, διόπερ ἑτέρας ἀγωγῆς δεῖ
20 ται, οὔτε θεραπευτικῆς, οὐ γὰρ νοσεῖ, οὔτε τῆς ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, οὔπω γὰρ τελείως ὑγιαίνει. διὸ οὐ δύναν-
ται ἐπ' αὐτῶν παραλαμβάνεσθαι, ὅσα καὶ ὅσα ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων. τὸ δὲ σημειωτικὸν μέρος τῆς ἰατρικῆς, ἀναγκαιό
τατόν ἐστιν εἰς θεραπείαν τὴν κατὰ δίαιταν. τά τε γὰρ προγεγονότα συμπτώματα, καὶ τὰ παρόντα πολυ-
πραγμονοῦμεν εἰς τὸ εὑρεῖν τὴν αἰτίαν τῆς νόσου. ἀναγκαιότατον δὲ καὶ εἰς τὸ προγνῶναι εἴτε ὀλέθριοι, εἴτε
περιεστηκὸς εἴη τὸ νόσημα. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ χειρουργίαν, καὶ τὰ διὰ φαρμάκων θεραπευόμενα οὔτε ἄνευ ση
μειώσεως συντελεῖται, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν ὁμοίως δεῖται τῆς προγνωστικῆς σημειώσεως, πρὸς τὸ εἰδέναι τίνα
αὐτῶν ἀθεράπευτα ἐστὶ, καὶ τίνα θεραπευτὰ μὲν, βλάπτονται δὲ μεγάλως, ἢ ἀναιροῦνται ἐὰν θεραπευθῇ. τοῦ θε-
ραπευτικοῦ δὲ διαιρουμένου εἴς τε δίαιταν, καὶ φαρμακείαν, καὶ χειρουργίαν. δίαιτα μέν ἐστιν ἀγωγὴ διαφορητι
κῶν, καὶ προσθετικῶν, καὶ συμπεπτικῶν βοηθημάτων, παραλαμβανομένη μὲν ἐπὶ τῶν νοσούντων πάντων,
τὸ δὲ κῦρος ἔχουσα ἐπὶ τῶν πυρεττόντων. χειρουργία δὲ ἐστὶ μόριον τοῦ θεραπευτικοῦ διὰ τομῶν, καὶ καύσεων,
30 καὶ τῆς περὶ τὰ ὀστᾶ διορθώσεως ὑγιάζουσα τὸν ἄνθρωπον. φαρμακεία δὲ ἐστὶν εἶδος θεραπείας διὰ ψιλῶν φαρ
μάκων τά τε ἐντὸς πάθη, καὶ τὰ ἐκτὸς ἰωμένη. δεῖ μὲν γὰρ καταλλήλου διαίτης, ποτὲ δὲ καὶ χειρουργίας
προσδεομένη, ὥσπερ γε ἡ χειρουργία, καὶ δίαιτα προσχρῶνται φαρμακείᾳ. ἄνωθεν οὖν ἀπὸ φυσιολογίας ἀρ
κτέον, ἐπειδήπερ οὔτε ἐν ὑγείᾳ συντηρεῖν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν νοσούντων, αἰτιολογεῖν, οὐδὲ σημειοῦσθαι, οὐδὲ θεραπεύειν
ὀρθῶς δύναιτ' ἄν τις, μηδὲ ἐπεσκεμμένος ἐκ τίνων στοιχείων ὁ ἄνθρωπος συνέστηκεν, καὶ πῶς τρεπομένων τούτων
παρὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν αἱ νόσοι γίνονται.

Περὶ στοιχείων ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος συνέστηκεν.

Συνέστηκε τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἀκολούθως τοῖς φυσικοῖς καθ' Ἱπποκράτην ἐκ τῶν κοσμικῶν τῶν πρώτων στοιχείων, ἐκ
πυρὸς, καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς. οὐχ ὡς ἐκ τούτων αὐτῶν, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἀναλόγων αὐτοῖς συνεστῶτος τοῦ ἀν-
40 θρώπου. ἐν δὲ τῷ διαλύεσθαι, εἰς ταῦτα τὰ πρῶτα ἀναλύεται, καθὼς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἔφη. καὶ πάλιν ἀνάγ
» κη ἀποχωρέειν εἰς τὴν ἑωυτοῦ φύσιν ἕκαστον τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, τότε ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ψυ-
» χρὸν πρὸς τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμόν. τοιαύτη δὲ καὶ τῶν ζώων ἐστὶ
» ἡ φύσις καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. γίνεταί τε ὁμοίως πάντα καὶ τελευτᾷ ὁμοίως. συνίσταται γὰρ αὐτῶν ἡ φύ
σις ἀπὸ τούτων τῶν εἰρημένων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὰ εἰρημένα, εἰς τὸ αὐτὸ, ὅθενπερ συνέστηκεν ἕκαστον, ἐνταῦ-
» θα καὶ ἀπεχώρησεν. ἀλλὰ καὶ Ὅμηρος ἔφη. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ, καὶ γαῖα γένοισθε. δηλῶν τὴν εἰς ταῦ-
τα διάλυσιν. ὡς δὲ ἐκ τῶν δευτέρων καὶ ἐγγὺς ὄντων τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἐκ τῶν τεσσάρων χυμῶν, αἵματος καὶ
φλέγματος, καὶ χολῆς ξανθῆς τε καὶ μελαίνης συνεστάναι φασὶ τὸν ἄνθρωπον. διότι ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει
τοῦ ἐμβρύου, ἔκ τε τοῦ γόνου, καὶ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς ἐπιρρέοντος αἵματος διὰ τοῦ οὐραχοῦ, ἡ σύστασις γίνεται τοῦ
τικτομένου. ἐν δὲ τούτοις ἦσαν οἱ τέσσαρες χυμοί. ὡς δὲ ἐκ τῶν τελείων καὶ συνθέτων, τὸν ἤδη γενόμενον ἄνθρωπον,
50 ἐκ τῶνδε φασὶ συγκεῖσθαι, ἔκ τε τῶν ὑγρῶν καὶ ξηρῶν, καὶ πνευμάτων. καλεῖ δὲ αὐτὰ Ἱπποκράτης ἴσχοντα, ἰσχόμε
να, καὶ ἐνορμῶντα. ἴσχοντα μὲν οὖν ἐστὶ ὅσα στερεὰ, ὀστᾶ καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι, ἐξ ὧν οἵ τε μύες,
καὶ αἱ σάρκες, καὶ πᾶς ὁ τοῦ σώματος ὄγκος περιπλέκεται, τῶν τε ἐντὸς, καὶ τῶν ἐκτὸς τὰ συγκείματα. ἰσχόμενα
δὲ ἐστὶ τὰ ὑγρὰ τὰ ἐν τοῖς ἀγγείοις ἐμφερόμενα, καὶ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα διεσπαρμένα, ἅπερ καλεῖ Ἱπποκρά-
της χυμοὺς τέσσαρας τοὺς προειρημένους. ἐνορμῶντα δὲ ἐστὶ τὰ πνεύματα. πνεύματα δὲ κατὰ τοὺς παλαιοὺς δύο
ἐστὶ, τό τε ψυχικὸν, καὶ τὸ φυσικόν. οἱ δὲ στωϊκοὶ, καὶ τρίτον εἰσάγουσιν τὸ ἑκτικόν, ὃ καλοῦσιν ἕξιν. καὶ Ἐρασίστρα
τος δὲ ὡς ἀρχὰς, καὶ στοιχεῖα ὅλου σώματος ὑποτιθέμενος τὴν τριπλοκίαν τῶν ἀγγείων, νεῦρα, καὶ φλέβας, καὶ ἀρ
τηρίας, παραλείπει τά τε ὑγρὰ, καὶ τὰ πνεύματα. δυσὶ γὰρ ὕλαις ταῦτα διοικεῖσθαι λέγει τὸ ζῶον, τῷ μὲν αἷμα

Ἀνατομὴ τῶν ἐντός.

Ἀνατομὴ καταχρηστικῶς μὲν λέγεται καὶ ἡ τῶν ἐκτὸς μερῶν τε καὶ μορίων τοῦ σώματος διέξοδος, ἥτις ἐστὶ μετὰ
λόγου διήγησις ἑκάστου, μετὰ τῆς κατὰ φύσιν θέσεως αὐτῶν, καὶ τάξεως, καὶ χρείας, ἣν παρέχεται τῷ
ζώῳ, καὶ τῆς οἰκείας ἑκάστου ὀνομασίας, περὶ ὧν ἤδη διεξήλθομεν, κυρίως δὲ λέγεται ἡ ἀνατομὴ ἡ τῶν
ἐντὸς μετὰ λόγου ἀνάπτυξις. οὐ γὰρ τὸ τῇ ὄψει αὐτὰ δειχθῆναι ἀνατομή ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μετὰ λόγου ἑκάστου αὐ-
τῶν γνῶσιν λαβεῖν, τάς τε κατὰ φύσιν ἐνεργείας ὅπως δι' αὐτῶν ἀποτελοῦνται ἐκμαθεῖν, καὶ τὰς κοινω-
νίας ἃς ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ σπλάγχνα, καὶ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος διὰ φλεβῶν. ὁ μὲν οὖν ἐγκέφα-
λος ἐξ οὐδενὸς τῶν προειρημένων κατ' Ἐρασίστρατον ἀρχικῶν ἀγγείων φαίνεται πεπλέχθαι, διὸ καὶ πα-
ρέγχυμα τροφῆς δοκεῖ αὐτῷ εἶναι. ἔστι δ' ἁπλοῦν σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο ἀρχικόν, καὶ κυριώτατον τῶν ἐν ἡμῖν.
10 διὸ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς αὐτῷ πιστεύουσιν, ὡς Πλάτων καὶ Ἱπποκράτης. περιέχεται δὲ ὑπὸ μηνίγ-
γων δύο, τῆς μὲν προσεχοῦς, καὶ προσυπούσης αὐτῷ, ἣ καλεῖται χοροειδής, καὶ ἐστὶ φλεβωδεστέρα. ἡ δὲ ἑτέρα ἐ-
πὶ ταύτης οὖσα προσήρτηται μᾶλλον τῷ κρανίῳ κατά τινα μέρη, καὶ ἐστὶ νευρωδεστέρα. ἐκ μὲν οὖν τῶν αἱ
φλέβες ἀπὸ καρδίας εἰς αὐτὸν ὀχετεύουσιν τὴν τροφήν, κατὰ τὸ λεγόμενον ληνεῖον, ἐκ τῶν πρὸς τῇ
βάσει ἀρτηριῶν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ νεῦρα ἄρχεται ἐκφύεσθαι αὐτοῦ, ὅθεν καὶ εἰς πᾶν τὸ σῶμα ἀναδιδόασι
τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας. νεύρων δὲ εἴδη δύο, τὸ μὲν τῶν συνδετικῶν τῶν συνεχόντων τὰ ὀστᾶ πρὸς ἄλληλα. τὸ
δὲ τῶν αἰσθητικῶν, καὶ κινητικῶν, ἃ τὴν αἴσθησιν ἐμποιεῖ τῷ σώματι, καὶ τὴν προαιρετικὴν κίνησιν εἰς πᾶν
διαπέμπει, ἐξ ὧν καὶ τῶν μυῶν ἡ γένεσις. τῶν δὲ ὀφθαλμῶν οἱ πόροι ἐκπεφύκασι, καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς βά-
σεως τοῦ ἐγκεφάλου, δι' ὧν τὸ ὁρατικὸν πνεῦμα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς διαδίδοται. ἐντεῦθεν δὲ καὶ εἰς τοὺς μυκτῆ-
ρας ἀποφύσεις ἤρτηνται, δι' ὧν τε ὀσφραινόμεθα, καὶ δι' ὧν ἐκκαθαίρεται ὁ ἐγκέφαλος. εἰς δὲ τὰ ὦτα ἀπο-
20 φύσεις μὲν οὐκ εἰσί. τέτρηται δὲ αὕτη ἡ μήνιγξ ἐκ τῶν ὄπισθεν, καὶ σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν ποιεῖται, δι' ἧς
καὶ αὐτὰ ἀποκαθαίρεται, καὶ ἐν ἀρχῇ ταύτης, τὸ λεγόμενον κωνοειδές. ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ ῥαχίτης μυελὸς
ἄρχεται. κοιλίας δὲ ἔχει ὁ ἐγκέφαλος δύο. κατ' ἐνίους δὲ μίαν, ἔνθα τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἵδρυται. πε-
ριέχεται δὲ καὶ τὰ τοῦ κρανίου ὀστᾶ, ἄνωθεν ὑπὸ τῷ δέρματι τῷ περικρανίῳ λεγομένῳ ὑμένι, ἐκπεφυκότι
μὲν διὰ τῶν ῥαφῶν ἐκ τῶν μηνίγγων. ἀρχὴ δὲ οὗτος γίνεται τοῦ τε ὑπεζωκότος τὰς πλευρὰς ὑμένος, καὶ τοῦ
διαφράγματος, καὶ τοῦ περιτοναίου, καὶ παντὸς ὑμένος νευρώδους. ὁ δὲ ὀφθαλμὸς συνέστηκε μὲν καθ' Ἱπ-
ποκράτην ἐκ χιτώνων δύο, οὓς μήνιγγας ὁ Ἱπποκράτης καλεῖ, ἐπειδὴ ἐκ τῶν μηνίγγων ἐκπεφύκασι. κατὰ δὲ
τοὺς νεωτέρους ἐκ τριῶν, κατ' ἐνίους δὲ ἐκ τεσσάρων. πρῶτος μὲν οὖν ἔξωθεν ἐστὶν, ὁ κερατοειδὴς λευκὸς μὲν
κατὰ τὰ ἄλλα, κατὰ δὲ τὴν ἶριν λεπτυνόμενος διαφαίνει τὸ ὑποκείμενον χρῶμα, καθ' ὃ μέλας, ἢ γλαυκό-
τερος, ἢ χαροπὸς φαίνεται. δεύτερος δὲ ἐστὶν ὁ ῥαγοειδὴς ῥαγὶ σταφυλῆς ἐοικὼς τὰ ἔνδοθεν, τετρημένος κατὰ
30 τὴν κόρην. τρίτος δὲ ὁ ἀμφιβληστροειδὴς ἐγκολπούμενος, ὥσπερ καὶ δεχόμενος ἐπ' ἄκρῳ τὸν ὑπό τινων εἰσα-
γόμενον τέταρτον χιτῶνα, ὃν καὶ ἄδηλον προσαγορεύουσιν. ἐστὶ μὲν γὰρ ὑμὴν σμικρότατός τε καὶ ἰσχνότα-
τος. ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος στερεοὶ ὑμένες, καὶ χιτῶνες παχεῖς εἰσίν. ὁ δὲ τρίτος, καὶ τέταρτος ἰσχνό-
τατοι. διὸ καὶ Ἱπποκράτης τοὺς πρώτους μόνους οἶδε λέγων. ὁ δὲ ὀφθαλμὸς μήνιγγας ἔχει δύο. ὑγρὰ δὲ περιέ-
χουσιν οἱ ὑμένες οὗτοι τρία, τό τε ὑδατοειδές, καὶ τὸ ὑαλοειδές, καὶ τὸ κρυσταλλοειδές. βλεφάρων δὲ τὰ μὲν ἔσωθεν
σαρκώδη, τὰ δὲ μεταξὺ χονδρώδη. ἔξωθεν δὲ δέρματι σκέπεται. διὰ δὲ τὸ σκληρὸν τοῦ μεταξὺ χόνδρου πι-
μελὴ ὑπέστρωται αὐτῷ οἷον μάλαγμα, ἥτις ἐπὶ τὸ πολὺ πλεονάζουσα τὰς ὑδατίδας ποιεῖ. ἡ δὲ γλῶσσα σαρ-
κώδης μὲν τὰ πλεῖστα. διττὸν δὲ νεύρων εἶδος ἐμπέφυκεν εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου βάσεως, τὸ μὲν τῶν κα-
λουμένων μαλακῶν νεύρων, δι' ὧν τὴν αἴσθησιν τὴν γευστικὴν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀναδίδωσι. τὸ δὲ τῶν σκληρῶν, δι'
ὧν καὶ ἡ κίνησις, ἡ προαιρετικὴ ἐπ' αὐτὴν ἀναφέρεται. πρὸς δὲ τῇ ῥίζῃ αὐτῆς ἐμπέφυκεν ἡ ἐπιγλωττίς, ἥτις
40 ἐν τῷ καταπίνειν ἀνατρέχουσα ἐπιπωματίζει τὸν βρόγχον, ἵνα μή τι τῶν στερεῶν ὑγρῶν ἐμπέσῃ εἰς αὐτόν.
τῆς δὲ αὐτῆς αἰτίας ἕνεκα, καὶ αἱ ἀντιάδες γεγόνασι, τέσσαρες οὖσαι τὸν ἀριθμόν, δύο μὲν προφανεῖς πρὸς τῇ ῥί-
ζῃ τῆς γλώττης ἑκατέρωθεν, δύο δὲ ἐχόμεναι τούτων ἐνδοτέραι. λέγονται δὲ αὗται, καὶ παρίσθμια, διὰ τὸ ἐοικέ-
ναι τῷ χώρῳ ἰσθμῷ εἰς ὃ παράκεινται, μάλιστα δὲ ὅταν φλεγμαίνωσιν. διότι στενοῦσι ἄγαν τὴν δίοδον ταύτην. ἐπεὶ δὲ
δυοῖν ὕλαις διοικεῖται τὸ ζῶον, τροφῇ καὶ πνεύματι, πνεύματος μὲν ὁδοί τε καὶ καταδοχαί, τὰ δὲ, ῥῖνες, στόμα, βρόγχος, τρα-
χεῖα ἀρτηρία, πνεύμων. ῥὶς μὲν καὶ στόμα πρὸς τὸ ἀναπνεῖν, ὁ δὲ γαργαρεὼν, ἵνα μὴ ἀθρόως εἰς τὸν βρόγχον προσεμπί-
πτῃ ψυχρὸς ἀήρ. ἀρτηρία δὲ τραχεῖα πάροδος ἐστὶν αὐτῷ εἰς τὸν πνεύμονα ἐν τῷ στήθει κείμενον, δι' οὗ καὶ ἡ πᾶσα ἀνα-
πνοὴ γίνεται, διαστελλομένου μὲν, ἵνα δέξηται, συστελλομένου δὲ ἵνα ἐκπέμψῃ. διὸ καὶ ἔοικε τῇ μὲν ἐνεργείᾳ
ταῖς χαλκευτικαῖς φύσαις, τῷ δὲ σχήματι βοὸς ὁπλῇ. ἐν πνεύμονι δὲ κατεργασθέντος τοῦ πνεύματος, τὸ μὲν
ἀναγκαιότατον, εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας φέρεται. τὸ δὲ ἄχρηστον ἐκπνεῖται δι' ὧν περ εἰσεπνεύ-
50 σθη. τροφῆς δὲ ἀγγεῖα τὰ πρὸς ὑποδοχήν, καὶ ὄργανα πρὸς κατεργασίαν, τὰ δὲ, στόμα μὲν καὶ ὀδόντες, στόμα-
χος κοιλία νῆστις καὶ λεπτὰ ἔντερα. στόμα μὲν καὶ ὀδόντες πρὸς λέανσιν. στόμαχος δὲ πρὸς ὄρεξιν, καὶ κα-
τάποσιν. παρατέταται δὲ τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ, καὶ διατείνει μέχρι διαφράγματος. κοινὴ δὲ πρὸς πέψιν ἡ
γαστήρ. ἄρχεται δὲ ὡς ἀπὸ μέσου τοῦ χόνδρου, ἔνθα στόμα κοιλίας λέγεται. ὑπιοῦσα δὲ τὸ ἧπαρ, τῷ κύτει
σιγματοειδὴς οὖσα, ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ νεύει τῷ ἑτέρῳ ἄκρῳ, ἔνθα καὶ ὁ πυλωρὸς ἐστὶν ἵνα μὴ ἀθρόως διεκπίπτῃ
αὐτῆς ἡ τροφή. νῆστις δὲ καὶ λεπτὸν ἔντερον πρὸς ἀνάδοσιν, πολλοὺς δὲ ἑλιγμοὺς ἡ νῆστις ἔχει, καὶ συνέχεται
τῷ μεσαραίῳ, ἢ μεσεντερίῳ, ὃ ἐξυφαίνουσιν αἱ εἰς αὐτὸν καθήκουσαι φλέβες. συνάπτεται δὲ αὐτῇ τὸ λεπτὸν
ἔντερον, ὡς μέρος αὐτῆς δοκεῖν εἶναι. ἔοικε γὰρ νήστει ἡπλωμένῃ. οὐκ ἐπὶ πολὺ δὲ, δι' ὧν ἡ πλείστη ἀνάδοσις
γίνεται ἐπὶ πύλας ἥπατος. ἑξῆς δὲ τὸ τυφλὸν ἔντερον πρὸς ὑποδοχὴν τῆς τροφῆς. ἐπὶ δὲ τούτῳ τὸ

κῶλον, πρὸς ὑποδοχὴν τῶν διακεκριμένων περιττωμάτων ἐκ τῆς ἀναδόσεως, διαβαῖνον δὲ ἐπὶ τὰ δεξιὰ ὑπὲρ ὀμφαλὸν ἐγγὺς τοῦ ἥπατος, καὶ τοῦ σπληνὸς εἰς τὰ κάτω πάλιν φέρεται διαζῶσαν τὸ ἐπιγάστριον ὅλον, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον. δύο τοίνυν πόροι ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς τοῦ στόματος εὐρυχωρίας, ὁ μὲν κατὰ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ τραχήλου τέτακται, καὶ καλεῖται βρόγχος, ἢ τραχεῖα ἀρτηρία. ὅθεν δὲ ἄρχεται, καὶ καθὰ ἀνεστόμωται, φάρυγξ λέγεται, ἢ λάρυγξ. συνέστηκε δὲ ὁ πᾶς πόρος, ἐκ χονδρώδων κρικοειδῶν, ἢ κυκλοτερῶν, ἵνα ἀσύμπτωτος μένῃ πρὸς τὸ ἀδιαλείπτως εἰσπνεῖν τὸ ζῶον, διὸ καὶ ἀεὶ ἀναπέπταται αὐτοῦ τὸ στόμα. τροφῆς μὲν γὰρ ἀπέχεσθαι ἐπὶ πλεῖστον δεῖ ὑπομένειν, μὴ εἰσπνεῖσθαι δὲ οὐδὲ τὸ ἀκαριαῖον, διὰ τοῦτο δὲ καὶ καθαρὰν τῷ πνεύματι τὴν δίοδον ταύτην παρέχει, ὅπως μηδέποτε ἐμποδίζῃ τὴν ὁδὸν τῷ πνεύματι. ἀμέλει εἴπου ἐν τῷ τρέφεσθαι λαθὸν παρεμπέσοι τι εἰς αὐτὸν, εὐθὺς βὴξ καὶ πνιγμὸς ἐπακολουθεῖ, ἄχρις οὗ ἐξωθούμενον ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀνενεχθῇ. διαπέμπει δὲ τὸ πνεῦμα ἡ τραχεῖα ἀρτηρία εἰς τὸν πνεύμονα, καὶ περαιοῦται εἰς τὰς ἐν αὐτῷ τραχείας ἀρτηρίας, αἳ καὶ αὐταὶ, καὶ βρόγχια καλοῦνται. ὁ δὲ στόμαχος ἐνδοτέρω τοῦ βρόγχου ὤν, πρὸς τοῖς σπονδύλοις τοῦ τραχήλου, συμπαρεκτείνεται μὲν τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ ἐπὶ πολὺ, ἀλλ᾽ ὁ μὲν βρόγχος προσκείμενος, ἐν τῷ καταπίνεσθαι τὴν τροφὴν προσαναφέρων, ἐπιπωματίζεται ἀκριβῶς τῇ ἐπιγλωττίδι, ἥτις πέφυκεν ἐκ τῆς ῥίζης τῆς γλώττης. ἡ δὲ ἐπιγλωττὶς οὐ μόνον τὸ στόμα ἐπιπωματίζει, ἀλλὰ καὶ τὴν τροφὴν τὴν ὑπὸ τῆς γλώττης διὰ ὑπτίου ἀναλειγμωμένην διαπορθμεύει, ὥσπερ γέφυρα, ἐπὶ τὸν στόμαχον ὑπὲρ τὸ στόμα τοῦ βρόγχου ὑποτεθεῖσα αὐτήν. ὁ δὲ στόμαχος φυσικὴν ἐνέργειαν ἔχων τὴν ὀρεκτικὴν δύναμιν, διαστέλλεται μὲν ὑπὸ τῆς ὀρέξεως, καὶ καταπίνει τὰ εἰσφερόμενα. ἡ δὲ τῷ ὑποκειμένῳ στελλομένη δὴ ἐκθλίβει, καὶ ἀπωθεῖται αὐτὰ ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, μέχρι ἐκβαλὼν διὰ τοῦ διαφράγματος συμφυεῖ τῷ στόματι τῆς κοιλίας, δι᾽ οὗ στενοῦ πόρου ὄντος εἰς τὴν γαστέρα τροφὴ παραδέχεται. γαστρὸς δὲ, ἡ μὲν φυσικὴ ἐνέργεια πέπτει τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῇ τροφήν. πεφθεῖσα δὲ αὐτὴ πρῶτον μὲν ἔοικεν χυλῷ πτισάνης. διὰ δὲ τοῦ λεγομένου πυλωροῦ ὄντος ἔτι στενοτέρου, διηθεῖται εἰς τὴν νῆστιν ἡ τροφὴ, ἥτις λεπτὸν ἔντερον ἐστὶ, διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς ἕλικας πλείστας συνετέθη, ὅπως μὴ ῥᾳδίως διακόπτηται, ἢ διασπᾶται. συνέχονται δὲ αἱ ἕλικες αὐτῆς καὶ ὑποβαστάζονται τῷ λεγομένῳ μεσαραίῳ, ἢ μεσεντερίῳ. οὐ μόνον δὲ τὴν χρείαν ταύτην παρέχει τὸ μεσάραιον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ ἥπατος ἐκπεφυκυίας δύο φλέβας, ἔπειτα εἰς πολλὰς ἀποσχίδας διαιρουμένας, αἳ ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ μεσάραιον, ὅπως καὶ αὗται μὴ διαρρήγνυνται, ἰσχναὶ οὖσαι. ἀλλ᾽ ἀνέχονται ὑπὸ τοῦ ἐνυφασμένου αὐτῷ ὑπερείσματι συγχρώμεναι τούτῳ καὶ δὴ διὰ βαθέα κουφιζόμεναι περαιοῦνται, καὶ οὕτως ἐπὶ πάσας τὰς ἕλικας τῆς νήστεως ἐοικυίας ἀλλήλαις, ἀναστομούμεναι εἰς τὴν νῆστιν, πᾶσαν δέχονται τὴν ἐν αὐτῷ κεχυλωμένην τροφήν. ἅμα δὲ τῷ δέξασθαι, εὐθὺς ἐξαιματοῦσιν αὐτὴν χυλὸν ὄντα τὸ πρόσθεν, μέχρις ὅτε ἐν τῇ νήστει ἦν. οὐδὲ γὰρ ἑτέρωθεν αἵματος ἀγγεῖον, οὔτε φλέγματος, ἢ ἄλλου τινὸς εἶναι περιεκτικὸν, ἢ αἵματος, ὡς ὁ τῆς φύσεως νόμος διαγορεύει. πάλιν οὖν διὰ τοῦ μεσαραίου αἱ φλέβες αὗται ἐδέξαντο, δύο γινόμεναι ἐκ πολλῶν, ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ ἧπαρ κατὰ τὰς λεγομένας αὐτοῦ πύλας. ἐν δὲ τῷ ἥπατι ἐξαιματουμένης τῆς τροφῆς ὁμοῦ διακρίνεται ἕκαστον τῶν περιττωμάτων. καὶ ἡ μὲν ξανθὴ χολὴ ἐπὶ κύστιν τὴν ἐν τῷ ἥπατι φέρεται. ἡ δὲ μέλαινα ἐπὶ σπλῆνα. ἀπὸ δὲ ἥπατος ἐξαιματωθεῖσα ἡ τροφὴ, εἰς τὴν δεξιὰν ἀναδίδοται τῆς καρδίας κοιλίαν. ἀπὸ δὲ τῆς καρδίας, διὰ μὲν τῶν σφαγιτίδων ἐπὶ τὰ ἄνω τὸ αἷμα ἀναδίδοται. διὰ δὲ τῆς κοίλης φλεβὸς ἐπὶ πάντα τοῦ σώματος τὰ μέρη. ἀπὸ γοῦν τῆς κοίλης φλεβὸς διακρινομένου τοῦ ὀρρώδους ἀπὸ τοῦ αἵματος, ἀποσχίδες ἐπὶ νεφροὺς φέρουσιν, οἳ κεῖνται κατὰ τὴν ὀσφὺν ὑπὸ τὰς ψόας δι᾽ ὧν διηθεῖται τὸ οὖρον. ἐπὶ τὴν κύστιν δὲ παραγίνεται διὰ τῶν λεγομένων οὐρητήρων. ἡ δὲ κύστις δέχεται μὲν κατὰ τοῦ σώματος αὐτῆς τὸ οὖρον. ἐκκρίνει δὲ διὰ τοῦ καυλοῦ εἰς τὰ ἐκτός. δίδυμοι δὲ τὴν μὲν σύστασιν ἀδενώδεις, δοχεῖα δὲ εἰσὶ, καὶ ἐργαστήρια τοῦ γόνου, ὃς φέρεται ἐπ᾽ αὐτοὺς διὰ τῶν κρεμαστήρων. καθήκουσι δὲ εἰς αὐτοὺς, καὶ ἕτερα ἀγγεῖα τὰ φέροντα αὐτούς. περιέχεται δὲ ὑπὸ δύο χιτώνων, τοῦ τε ἐρυθροειδοῦς, καὶ τοῦ δαρτοῦ λεγομένου. ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ ὀσχή. ταῖς δὲ γυναιξὶν ἡ ὑστέρα ἔοικεν ὀσχῇ ἀνεστραμμένῃ. ἀναστομοῦνται εἰς τὸ ἔνδον αὐτῆς φλέβες ὡς ὅτι πλεῖσται, δι᾽ ὧν τὸ αἷμα ἀποκαθαίρεται, ὃ ἐν ταῖς συλλήψεσιν ἐπέχεται, καὶ χωρεῖ εἰς τροφὴν, καὶ διάπλασιν τοῦ ἐμβρύου. ἀπὸ γὰρ τῶν φλεβῶν τῶν πλεκουσῶν τὸ χορίον γινόμεναι δύο φλέβες, καὶ ἀπὸ τῶν καθ᾽ αὐτὸ ἀρτηριῶν δύο ἀρτηρίαι, καὶ ἀπὸ τῶν νεύρων, νεῦρον ἕν, συνελθόντα ἀποτελεῖ τὸν οὐραχὸν, ὃς ἐμβάλλει εἰς τὸν τοῦ ἐμβρύου τὸν ὀμφαλὸν, ἐξ οὗ καὶ ἐκφύεται καὶ ἀποκρεμᾶται. ἀπὸ δὲ ὀμφαλοῦ, αἱ μὲν φλέβες ἐπὶ ἥπατος πύλας τὸ αἷμα διδόασιν ἐπὶ τῶν ἐμβρύων. αἱ δὲ ἀρτηρίαι κατὰ τὴν κύστιν εἰς τὴν παχεῖαν ἀρτηρίαν ἐμβάλλουσι. τὸ δὲ νεῦρον τοῦτο, εἰς τὴν ῥάχιν.

Ὀστεολογία.

Τῶν δὲ ὀστῶν διττὴ ἡ σύνθεσις, ἡ μὲν πρὸς τὸ κινεῖσθαι καὶ καλεῖται ἄρθρον, ἡ δὲ πρὸς τὸ ἀκίνητον, καὶ καλεῖται συνάρθρωσις. εἴδη δὲ ταύτης τρία, ῥαφὴ, σύμφυσις, γόμφωσις. κατὰ ῥαφὴν μὲν οὖν σύγκειται τὰ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ. ῥαφαὶ δὲ εὑρίσκονται ἐπὶ τῶν πλείστων, πέντε, στεφανιαία, ἡ διὰ τοῦ βρέγματος. ὀβελιαία, ἡ διὰ τῆς κορυφῆς. λαβδοειδὴς, ἡ διὰ ἰνίου. κροταφιαῖαι δύο, καθ᾽ ἑκάτερον κρόταφον, μία. ὀστᾶ δὲ κρανίου ἑπτά. ἰνίου ἕν. κορυφῆς δύο, κροτάφων δύο. μετώπου ἕν. πολύμορφον ἕν. ἐκφύσεις δὲ ἔχει ὁ ἐγκέφαλος δύο, ἑκατέρωθεν τῆς παρεγκεφαλίδος αἳ καλοῦνται κορῶναι. ἐναρμόζονται δὲ εἰς τὰς τοῦ πρώτου σπονδύλου κοιλότητας, ἐν ὧν καθάπερ ἐπὶ κνώδακος τῆς τοῦ δευτέρου σπονδύλου ἀποφύσεως ἡ κεφαλὴ εἴς τε τὰ πλάγια ἐπιστρέφεται, ἀνανεύει τε καὶ ἐπινεύει. μετὰ δὲ ταῦτα αἱ ὀστεώδεις ἀποφύσεις καλούμεναι δύο μικρὸν διεστῶσαι, δι᾽ ὧν τένοντες καὶ νεῦρα καταφέρονται. εἶτα ἄλλα δύο ἐπάνω τῶν ἀ-

τι ὡς τροφῇ, τῷ δὲ πνεύματι ὡς συνεργῷ εἰς τὰς φυσικὰς ἐνεργείας. οὐ παραλαμβάνει δὲ αὐτὰς ὡς ἀρχάς. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν σωμάτων εἴδη εὑρίσκεται οὐκ ἐκ τῆς τετραπλασίας συγκείμενα, οἷον εὐθὺς ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὁ μυελός, καὶ πάντα τὰ ὀστᾶ. τὸν μὲν οὖν ἐγκέφαλον, ἢ τὸν μυελὸν παρέγχυμα τροφῆς τολμᾷ λέγειν, ὡς τὴν πιμελήν, καὶ τοῦ ἥπατος, καὶ σπληνός, καὶ πνεύμονος τὴν σύστασιν. τὰ δὲ ὀστέα οὐδὲ παρεγχύματα τῆς τροφῆς δύναιτ' ἂν λέγειν, οὐδὲ ἐκ τῶν προειρημένων τετραγενῶν ἀγγείων πεπλέχθαι. κατὰ δὲ Ἀσκληπιάδην στοιχεῖα ἀνθρώπου ὄγκοι, θραυστοί, καὶ πόροι. κατὰ δὲ τὸν Ἀθήναιον στοιχεῖα ἀνθρώπου οὐ τὰ τέσσαρα πρῶτα σώματα πῦρ, καὶ ἀήρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆ, ἀλλ' αἱ ποιότητες αὐτῶν, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ τὸ ξηρόν, καὶ τὸ ὑγρόν, ὧν δύο μὲν τὰ ποιητικὰ αἴτια ὑποτίθεται, τὸ θερμόν, καὶ τὸ ψυχρόν, δύο δὲ τὰ ὑλικὰ τὸ ξηρόν, καὶ τὸ ὑγρόν, καὶ πέμπτον παρεισάγει κατὰ τοὺς Στωϊκούς, τὸ διῆκον διὰ πάντων πνεῦμα, ὑφ' οὗ τὰ πάντα συνέχεσθαι, καὶ διοικεῖσθαι. Ἱπποκράτης μὲν οὖν διὰ τεττάρων κεχώρηκεν, εἰπὼν στοιχεῖα ἀνθρώπου ἴσχοντα, ἰσχόμενα, ἐνορμῶντα, δι' ὧν τὰ πάντα τῶν μετ' αὐτὸν περιέληφε στοιχείων, καὶ τὴν κατὰ στοιχείων φυσιολογίαν τε καὶ αἰτιολογίαν τῶν παρὰ φύσιν. οἱ δὲ μετ' αὐτῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως μίαν οὖσαν τὴν θείαν ταύτην καὶ ἀληθῶς Ἀσκληπίου ἰατρικήν, τριχῆ διανειμάμενοι, καὶ διασπάσαντες τὰ ἐν αὐτῇ συμφυῆ μέρη, οἱ μὲν μόνοις τοῖς χυμοῖς τῶν τε κατὰ φύσιν τὴν σύστασιν, καὶ τῶν παρὰ φύσιν τὴν αἰτίαν ἀνέθεσαν, ὡς Πραξαγόρας, καὶ Ἡρόφιλος. οἱ δὲ τὰ στερεὰ σώματα, τὰ ἀρχικά, καὶ στοιχειώδη ὑποθέμενοι, τά τε φύσει συνεστῶτα, ἐκ τούτων καὶ τῶν νόσων τὰς αἰτίας ἐντεῦθεν λαμβάνουσιν, ὡς Ἐρασίστρατος, καὶ Ἀσκληπιάδης. οἱ δὲ περὶ Ἀθήναιον, καὶ Ἀρχιγένην μόνῳ τῷ διήκοντι δι' αὐτῶν πνεύματι, καὶ τὰ φυσικὰ συνιστάναι τε καὶ διοικεῖσθαι, καὶ τὰ νοσήματα πάντα, τούτου πρωτοπαθοῦντος γίνεσθαι ἀπεφήναντο, ὅθεν καὶ πνευματικοὶ χρηματίζουσι.

Ὀνομασίαι τῶν ἐκτὸς μερῶν τοῦ σώματος.

Περὶ δὲ τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἢ μορίων, καὶ τίνες αἱ ὀνομασίαι αὐτῶν πρῶτος μὲν ὁ Ἀριστοτέλης ὑπελάβετο διδάξαι τε καὶ συγγράψαι. ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοῖς μεταγενεστέροις ἰατροῖς ἔδοξε, καὶ αὐτοῖς τὰ αὐτὰ πραγματεύεσθαι, ὅπως μὴ τὴν χεῖρα ἐπιφέροντες δεικνύουσιν ἕκαστον τῶν μερῶν ἢ τῶν μορίων, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀνομασίας αὐτάρκη ἔχωσι τὴν δήλωσιν αὐτῶν. μάλιστα δὲ τούτων, οἱ περὶ Ἐρασίστρατον ἐζήλωσαν, ὡς Ἀπολλώνιος ὁ Μεμφίτης, καὶ Ξενοφῶν ὁ πρὸ αὐτοῦ. διαιροῦσι τοίνυν τὸ ὅλον σῶμα, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἰατροὶ εἰς τέσσαρα, κεφαλήν, χεῖρας, θώρακα, καὶ σκέλη. οἱ δὲ ἄλλοι εἰς πλείονα καταδιαιροῦντες τὰ προειρημένα τέσσαρα, εἰς ἕτερα μέρη τοῦ ὅλου οὐχ ὡς ἐκείνων μόρια. κεφαλῆς γοῦν τὸ μὲν πᾶν κύτος, μέρος ἂν λέγοιτο τοῦ ὅλου σώματος. ταύτης δὲ μόρια, τὸ μὲν ἔμπροσθεν ὑπὲρ τὰς ὀφρῦς ψιλὸν τριχῶν ἀπὸ ὠτὸς ἐπὶ οὖς μέτωπον καλεῖται. τὸ δὲ ἐπάνω τούτου τετριχωμένον, βρέγμα. τὰ δὲ παρ' ἑκάτερα τούτου ἐπάνω τῶν ὤτων κρόταφοι. τὸ δὲ ὑπὲρ τὸ βρέγμα κατὰ μέσον τῆς κεφαλῆς κορυφή, ἀφ' ἧς καὶ δοκεῖ ἄρχεσθαι, ἡ ἔκφυσις τῶν τριχῶν, ὡς ἀπὸ κέντρου κύκλος. τὸ δὲ μετὰ τὴν κορυφὴν ἐκ τῶν ὄπισθεν ὡς ἐπὶ τοὺς τένοντας καταβαῖνον, ἰνίον. ἐκ δὲ τῶν ἔμπροσθεν, πρόσωπον μὲν, τὸ ὑπὸ μέτωπον πᾶν λέγεται, περιοριζόμενον ὠσὶ καὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ ῥινί, καὶ στόματι μέχρι γενείου. ἄρχεται δὲ ἀπ' ὀφρύων, καθ' ἃ γὰρ λήγει τὸ μέτωπον ἀπὸ τῶν ἀντικατιὸν αἱ ὀφρύες διαδέχονται, αἳ πέρατα αὐτοῦ ὑπερέχοντα, καὶ τετριχωμένα. καθ' ἃ δὲ παρατείνει τὸ μέτωπον ἐπὶ τοὺς κροτάφους, ἐπὶ τοῖς πέρασιν αὐτοῦ τὰ ὦτα τέτακται. τούτων δὲ τὰ μὲν ἀναπεπταμένα, πτερυγώματα. τὰ δὲ ἀνακεκλασμένα εἰς τοὔπισω ἐκ τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῖς τοῖς ἄκροις ἐπικαμπτόμενα, κυβοειδῆ, ὑφ' ἃ τὸ μὲν ἡμικύκλιον ἐμπεριφερὲς εἰς ὀξὺ ἐπανεστηκός, ξυστὴρ ὀνομάζεται. τὸ δὲ ὑπὸ τὴν τούτων ὀξύτητα κοῖλον, κογχίον. τὸ δὲ κατὰ μέσον, στρογγύλον τρύπημα, ἀκουστικὸς πόρος, ὑφ' οὗ λοβίον μέν ἐστιν τὸ ἀπηρτημένον τοῦ ὠτὸς πιμελῶδες. τὸ δὲ ὑπερκείμενον ἀντιλόβιον. ὑπὸ δὲ τὰς ὀφρῦς οἱ ὀφθαλμοί εἰσιν, ἃ καὶ ὄμματα καλεῖται, τὸ πᾶν σχῆμα μετὰ τῶν μορίων αὐτῶν. τούτων δὲ τὰ μὲν σκέποντα τὴν ἔνδον τῶν χιτώνων σύστασιν, βλέφαρα καλεῖται, τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω, συμβάλλοντα ἀλλήλοις πυκνῶς, καὶ ἀκροκνεφῶς εἰς ἀνάληψιν τῆς ὄψεως, καὶ εἰς τὸ ἀποβρύκειν τὰ πληκτικῶς προσπίπτοντα τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπ' ἀκριβὲς δέ, ὥσπερ ἐν τοῖς ὕπνοις, εἰς ἀποστροφὴν τῆς ὁρατικῆς δυνάμεως, πρὸς τὸ καθησυχάσαι τὸν ἄνθρωπον. βλεφάρων δὲ τὰ μὲν πρὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς ὅλοις καθ' ἃ ἡ συμβολὴ αὐτῶν πρὸς ἄλληλα γίνεται, ταρσοὶ ὀνομάζονται, ἐξ ὧν ἐκπεφύκασι τρίχες, αἳ βλεφαρίδες λέγονται, ἀφ' ὧν πεφύκασι τὰ ὀνόματα ἀπενεγκάμεναι. γεγόνασι δὲ πρὸς τὸ ἀπευθύνειν τὸ ὁρατικὸν πνεῦμα ἤ, ὥς τινες λέγουσιν, τὰς ἔνδοθεν ἐκχεομένας ἀκτῖνας εἰς τὸ διορᾶν. ἀμέλει τούτων ἐκπεσουσῶν, κατακλωμένων, οὐκέτι ὁμοίως ἐπ' εὐθύ, οὐδὲ ἐπὶ μακρὸν δύναται βλέπειν τὸ ζῶον. τὰ δὲ ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ πέρατα, καθ' ἃ αἱ συμφύσεις τῶν βλεφάρων, κανθοὶ καλοῦνται, ὁ μὲν πρὸς τὴν ῥῖνα, ὁ μέγας. μικρὸς δέ, ὁ πρὸς τὸ οὖς. τὸ δὲ μεταξὺ αὐτῶν, τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, οὗ ἐν μέσῳ ἡ ἶρις κύκλος ποικίλος τοῖς χρώμασιν, διὸ καὶ ἶρις ἐκλήθη, ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν οὐράνιον ἶριν ἐμφερείας. ταύτης δὲ πάλιν τὸ μεσαίτατον, κόρη, δι' ἧς τὸ ὁρᾶν συντελεῖται. ἡ δὲ ῥὶς μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν τέτακται, ταύτης δὲ τὰ μὲν ἑκατέρωθεν μυκτῆρες, ἢ μυξωτῆρες καλοῦνται, δι' ὧν ἀναπνεῖ τε καὶ ὀσφραίνεται τὰ ζῶα. μυκτήρων δὲ τὰ μὲν ἔξωθεν πτερύγια. τὸ δὲ διορίζον αὐτά, κίων. ἑκατέρωθεν δὲ τῆς ῥινός, τὰ μὲν κοῖλα ἰδίως, τὰ ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς, κοῖλα καλεῖται, ἐξ ὧν λέγονται τινὲς κοιλοί. διὰ νόσους δὲ ταῦτα ἐπαίρεται ἐξ ἀπεψίας ἢ δυσαρεστήματος. τὰ δὲ τούτοις ἐπανεστῶτα μεταξὺ ῥινὸς καὶ ὤτων, μῆλα ὀνομάζεται, ἃ τοῖς εὐχρουστέροις καὶ ἐλευθεριωτέροις ἐν τῷ αἰδεῖσθαι ἐρυθριᾷ. σιαγόνες δέ, τὰ ὑπὸ τούτων κατιόντα ὡς ἐπὶ τὸ γένειον, καὶ ταύτῃ εἰς τὸ ὀξὺ

αὐτοῦ ἀπολήγονται. γένειον δέ, πᾶν τὸ ὑποκάτω τοῦ χείλους ἐν περιφερεῖ παραμήκει σχήματι. μύσταξ δὲ τὸ ὑπεράνω τοῦ χείλους, ὑπὸ τοὺς μυξωτῆρας, ὅπερ Ὅμηρος ὑπήνην ἐκάλεσε. στόμα δὲ τὸ ἀνὰ μέσον τῶν χειλέων, ὑπ' αὐτῶν συνιστάμενον, καὶ συνεχόμενον. ἔοικε γὰρ ταῦτα εἶναι συμπεφυκότα, εἶτα ἀποσχισθέντα τὸ στόμα ποιεῖν, διὸ καὶ φαίνεται ὡσεὶ ἄρτι διῃρημένα. τὸ δὲ ἐκδεχόμενον τὴν κεφαλὴν μέχρι τῶν ὤμων, τὸ μὲν πᾶν τράχηλος λέγεται. τούτου δὲ τὰ μὲν ὄπισθεν ἰδίως τένοντες ὀνομάζονται. ὑπὸ δὲ τὸν τράχηλον ἑκατέρωθεν, οἱ ὦμοι εἰσὶν ἐπανεστῶτες, ὧν τὸ μὲν ἀνώτατον, ἀκρώμιον καλεῖται. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου εἰς τὸ ἔμπροσθεν, κατακλεῖδες. μεταξὺ τούτων αἱ σφαγαί. ἀπὸ δὲ τῶν ὤμων αἱ χεῖρες ἄρχονται παρηρτημέναι, ἑκατέρα τῇ καθ' αὑτὴν πλευρᾷ. τούτων δὲ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι ἀγκῶνος, βραχίων καλεῖται. ἀγκὼν δὲ καθὰ συγκάμπτεται ἡ χεὶρ ὅλη, οὗ τὸ ἔξω μέρος κορωνόν, καὶ ὠλέκρανον ὀνομάζεται. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο πῆχυς, ᾧ καὶ μετροῦσιν οἱ ἄνθρωποι. καθ' ὃ δὲ τελευτᾷ ὁ πῆχυς, καὶ ἄρθρον ποιεῖ πρὸς ἄκραν χεῖρα, καρπὸς καλεῖται. καὶ τὸ μετὰ τοῦτο μετακάρπιον. εἶτα κόνδυλοι, ὅθεν ἄρχονται οἱ δάκτυλοι. δακτύλων δὲ ὁ μὲν μέγιστος ἀντίχειρ καλεῖται, διὰ τὸ ὅλῃ τῇ χειρὶ ἄκρα συνεργοῦντα, ἴσον αὐτῷ δύνασθαι. ὁ δὲ μετὰ τοῦτον λιχανός, ὡς ἔοικεν ἀπὸ τῆς χρείας τοὔνομα ἔχων. ἐφεξῆς ὁ μέσος. καὶ μετὰ τοῦτον, ὁ παράμεσος, ὁ τοῖς ἰατρικοῖς ἀνακείμενος, καὶ ἀπ' αὐτῶν τοὔνομα κεκληρωμένος. ὁ δὲ ἐπὶ πᾶσι, μικρός, καθ' ὃ πάντων ἠλάττωται. τὸ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ καρποῦ, ἄκρα χεὶρ λέγεται. ὑπτιαζούσης δέ, τὸ μὲν κατὰ τὸν ἀντίχειρα ἐπανεστηκός, θέναρ καλεῖται. τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτοῦ, ὑποθέναρ. τὸ δὲ ὑπὸ τὰς ἐκφύσεις τῶν δακτύλων, στῆθος χειρός. τὸ δὲ μεταξὺ τούτων ἁπάντων κοῖλον χειρός. ἄνωθεν δὲ τὸ ὑπὸ τὸν τράχηλον πᾶν, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μέχρι λαγόνων, θώραξ καλεῖται. τούτου δὲ τὸ μὲν ὑπὸ τὰς κλεῖδας ἀμφοτέρωθεν, καὶ τὰς χεῖρας, αἱ πλευραί, δι' ὧν καὶ πλευρὸν ἑκάτερον λέγεται. τὸ δὲ μεταξὺ τούτων, στῆθος. καὶ τὸ μεσαίτατον αὐτοῦ, στέρνον, μέχρι τοῦ χόνδρου, ὑφ' ὃν τὸ στόμα τῆς κοιλίας. ὁ δὲ τόπος οὗτος καὶ ἔξωθεν λέγεται. ἐντεῦθεν δὲ τὸ ἐπιγάστριον ἄρχεται. τὰ δὲ ὑπὸ στόμα τῆς κοιλίας κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, εἰκότως ὑποχόνδρια καλεῖται, ἐπεὶ κατὰ τὴν εὐθύτητα ὑπὸ τὸν χόνδρον ἐστί, ὡσανεὶ μετὰ τοῦτον. εἰσὶ δὲ μύες ἡπλωμένοι, καὶ ὑπεστρωμένοι τῷ περιτοναίῳ, ἔξωθεν δὲ σκεπόμενοι τῷ δέρματι. ὁμωνύμως δὲ τούτοις, καὶ τὰ ἔνδοθεν σπλάγχνα ὑποχόνδρια καλεῖται, ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ ὑπὸ τοὺς χόνδρους ἐστί, τῶν νόθων πλευρῶν οἷ ἐντὸς αὐτῶν. τὰ δὲ ἐκτὸς μέσα, τὰ κυρίως λεγόμενα ὑποχόνδρια, τὸ μὲν ἔμπροσθεν τῶν λαγόνων περιέχον τὸ ὑποχόνδριον, ἐπιγάστριον. τὰ δὲ ἑκατέρωθεν, κενεῶν. τὸ δὲ μεσαίτατον τῆς λαγόνος, ὀμφαλός. τὸ δὲ ὑπὸ τοῦτον ἦτρον. εἶτα τὸ ἐφήβαιον, ὃ καὶ ἐπίσιον καλεῖται, εἰς ὃ τελευτᾷ ὁ θώραξ, ἔνθα καὶ τὰ αἰδοῖα τῶν ἀρρένων τέτακται, καὶ τῶν θηλειῶν, κατὰ τὴν διάφυσιν τῶν μηρῶν, ὅπως κρύπτηται ὑπὸ τούτων. τοῦ μὲν οὖν ἀρσενικοῦ τὸ προῦχον, καυλός. τὸ δὲ ἄκρον αὐτοῦ βάλανος. καθ' ὃ δὲ τέτρηται πρὸς ἔκκρισιν, ἀπὸ τῆς χρείας οὐρήθρα ὀνομάζεται. τὸ δὲ σκέπον τὸ ἄκρον, πόσθη. τὸ δὲ κάτω μέρος τοῦ καυλοῦ κατὰ μῆκος αὐτοῦ, ῥαφή. τὸ δὲ διατεῖνον μέχρι τῆς ἕδρας ταῦρος καλεῖται. δίδυμοι δὲ καὶ ὄρχεις ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν ὀνομάζονται. καὶ ὄσχεον τὸ περὶ τοὺς διδύμους. τοῦ δὲ γυναικείου αἰδοίου, οὕτω γὰρ αὐτὸ ὠνόμαζον αὐτὸς μὲν ὁ κόλπος κτεὶς καλεῖται. τὰ δὲ περιέχοντα τὸν κόλπον πτερυγώματα. τὸ δὲ μέσον τούτων κατὰ τὴν διαχίδα ἐκπεφυκὸς σαρκίδιον, νύμφη, ὃ καὶ διὰ τὸ προκύπτειν ἐπὶ πολύ, ἐκτομῆς ἀξιοῦται παρ' Αἰγυπτίοις ἐπὶ τῶν παρθένων. κοινῶς δὲ διὰ τῆς ἕδρας, πρὸς τὸ ἐπέχειν ὁπότε βουλόμεθα τὰς ἐκκρίσεις, εὐχρηστεῖ. δακτύλιος δέ, ἀπὸ τοῦ σχήματος, καὶ σφιγκτήρ, ἀπὸ τῆς ἐνεργείας κέκληται. τὸ δὲ ὑπὸ τὸν τράχηλον ἐκ τῶν ὄπισθεν οὕτως ἔχει διαθέσεώς τε καὶ ὀνομασίας. τὸ μὲν πᾶν νῶτα καλεῖται. ἐντεῦθεν δὲ τὰ μὲν ἑκατέρωθεν, ὠμοπλάται. τὸ δὲ μεταξὺ αὐτῶν μετάφρενον, ᾧ καὶ στόμαχος ἔνδοθεν ὑπόκειται. τὸ δὲ μεσαίτατον τοῦ νώτου παντὸς ἄνωθεν μέχρι γλουτῶν, ῥάχις. ταύτης δὲ τὸ μὲν εὐθὺ ὑπὸ τὸ μετάφρενον ἄκνηστιν εἶπεν Ὅμηρος, ὃ διὰ σαφῶν προσέθηκεν, κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα. ἐπεὶ καὶ κατὰ εὐθεῖαν τοῦ μήκους μέσα εἰσὶν τὰ νῶτα, καὶ τὸ μέσον ἐστὶ τοῦ μεταφρένου, καὶ ὀσφύος. διαδέχεται οὖν ἡ ὀσφὺς ἥτις ἰξὺς ὠνόμασται, καθ' ὃ ζωννύμεθα. λήγει δὲ αὕτη εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. παρ' ἑκάτερα δὲ τούτου, τὰ ἰσχία ἐστί, ἐφ' οἷς οἱ γλουτοί. διὰ τὸ ὀστᾶ εἶναι τὰ ὑποκείμενα μέγιστα, ὅθεν ὑπεστρώθη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη, ὧν τὰ κυρτώματα ἐκ τοῦ περιφερῆ εἶναι, σφαιρώματα προσαγορεύεται. ἐντεῦθεν δὲ ἡνωμένως τὸ σῶμα διχοφυὲς γίνεται. διαμερίζεται γὰρ εἰς δύο, ἃ καλεῖται σκέλη, ὧν τὴν διαχίδα, διχάλαν οἱ παλαιοὶ λέγουσιν. ταῦτα δὲ ὅλα μὲν μέχρι περάτων σκέλη λέγεται. τούτων δὲ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν ἰσχίων εὐθὺς ἀρχόμενα, μηροί. καθὸ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάλλει τὰ κῶλα τοῖς ὑποκάτω, καὶ ἄρθρον ποιεῖ, γόνυ καλεῖται, οὗ τὰ κατόπιν, ἰγνύα ἢ ἀγκύλη. τὰ δὲ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ κάτω μέγιστα κῶλα, κνῆμαι. ὧν τὸ μὲν ἔμπροσθεν, ἀντικνήμιον, τὸ δὲ ὄπισθεν γαστροκνήμη. τὰ δὲ πέρατα τῶν τῆς κνήμης ὀστῶν εἴς τε τὸ ἔνδον μέρος, καὶ εἰς τὸ ἔξω ἐξέχοντα, σφυρὰ προσαγορεύεται. τὰ δὲ ἀπὸ τῶν σφυρῶν κυρίως πόδες λέγονται. ἀφ' ὧν καὶ ἕτερον μέτρον ἑαυτοῖς οἱ ἄνθρωποι εὕραντο, τὸν πόδα ἀράντες. τῶν δὲ ποδῶν, τὸ μὲν ὄπισθεν, πτέρνα ὀνομάζεται. τὸ δὲ ἔμπροσθεν ἀπὸ τῶν σφυρῶν μέχρι δακτύλων, ταρσὸς καλεῖται. τούτου δὲ τὸ μὲν ἔνδοθεν πρὸς ἀλλήλους ἀφορῶν τῶν ποδῶν, ὡς ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ σφυροῦ, πέδιον. τὸ δὲ ὑπὸ τούτου εὐθὺς ἐν μέσῳ κατωτάτω τοῦ ποδὸς κοῖλον. τὸ δὲ κατώτατον, ἐφ' ᾧ πατοῦμεν καὶ ᾧ ἐπιβαίνομεν πέλμα. οὗ τὸ μὲν πρὸς τοὺς δακτύλους μετὰ τὸ κοῖλον ἐπανεστηκός, στῆθος ποδός. εἶτα οἱ δάκτυλοι, ἰσάριθμοι μὲν τοῖς τῶν χειρῶν, οὐ τυχόντες δὲ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων, διὰ τὸ μηδὲ τὰς αὐτὰς χρείας ἐπιτελεῖν, πλὴν ὅσα ἐκ τῆς κατὰ τὸ μέγεθος διαφορᾶς, ἢ ἐκ τῆς κατὰ τὴν θέσιν τάξεως.

κίας. ἀφαίρεσις δὲ καὶ κλυσμὸς καὶ ἀποσιτία ἁρμόδιος. ἐνστάντος δὲ τοῦ πάθους ἐπιβροχαὶ καρωτικαί τε καὶ
ὑπνωτικαὶ ἐπιχρίσματα καὶ τροφαὶ ὑγραίνουσαι. ὁ δὲ καῦσος εἶδος μέν ἐστι πυρετοῦ. τέτακται δὲ ὑπὸ μὲν Ἱππο-
κράτους ἐν τοῖς ὀξέσιν, ὡς τεταρταῖος ἐν τοῖς χρονίοις. ὑπὸ δὲ τῶν νεωτέρων οὐκ ἔτι. συνίσταται δὲ ἐκ χο-
λῆς, οὐκ ἄγαν ξηρᾶς περὶ τὰ φλεβία τὰ κατὰ τὸ ἧπαρ. θεραπεύεται δὲ φλεβοτομίᾳ ἐν ἀρχῇ καὶ ψυχροῦ δόσει
ἐν ἀκμῇ, ἢ πόμασιν ἐμψύχουσιν, ἢ ἐπιθέσεσιν, οἷόν ἐστι τὸ δι' ὑδρελαίου ζεστοῦ. κυνάγχη δὲ καὶ συνάγχη, φλεγμο-
ναί εἰσι περὶ τὸν τράχηλον, ἡ μὲν περὶ τὸ ἐντὸς αὐτοῦ ὀξέως πνίγουσα, ἡ κυνάγχη. ἡ δὲ συνάγχη, εἰς τὰ ἐκτὸς
μᾶλλον νεύουσα, καὶ διὰ τοῦτο ἧττον πνίγουσα, καὶ ἧττον κινδυνώδης ἐστί. γίνεται δὲ ἑκάτερον πάθος, ἢ ὑπὸ
χολῆς, ἢ ὑπὸ φλέγματος ἁλμυροῦ. συνίσταται δὲ ὅτε μὲν σὺν πυρετῷ ὀξεῖ, ὅτε δὲ χωρὶς πυρετοῦ. θεραπεία
δὲ ἡ μὲν γνησιωτάτη καὶ ὀξυτάτη εὐθὺς ἐν ἀρχῇ διὰ φλεβοτομίας, μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τῶν ἀποφλεγματι-
10 ζόντων φαρμάκων, καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων κηρωτῶν. Ἀσκληπιάδης δὲ ἐπὶ τῶν ἄκρως πνιγομένων, καὶ
λαρυγγοτομῇ. πλευρῖτις δέ ἐστι φλεγμονὴ περὶ τὸ πλευρὸν ἐκ τῶν ἔνδον μετὰ πυρετοῦ ὀξέος, καὶ ἀλγημάτων
σφοδρῶν, καὶ βηχός. γίνεται δὲ ὑπὸ χολῆς μάλιστα. θεραπεία δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν φλεβοτομία, εἶτα ἡ διὰ τῶν κατα-
πλασμάτων καὶ ξηρῶν πυριῶν, οἷον κέγχρων καὶ ἁλῶν. τρίτη ἡ διὰ τῶν ἀνακαθαιρόντων ἔνδοθεν φαρμά-
κων πλευριτικῶν ἐπιγεγραμμένων. φυλακτέαι δὲ ἐπὶ τούτων τὰς τῆς κοιλίας ῥύσεις. ἡ δὲ περιπνευμονία τοῖς
μὲν δοκεῖ φλεγμονὴ βαρεῖα εἶναι περὶ πνεύμονα, καὶ τῷ βάρει τοῦτο διαδείκνυται. τοῖς δὲ οὐ δοκεῖ ὁ πνεύ-
μων δύνασθαι φλεγμαίνειν. τὰ πλησίον δὲ αὐτοῦ φασι ἐν τοιαύτῃ διαθέσει γινόμενα, οὕτως ὀνομάζεσθαι αὐ-
τὴν ποιεῖ. συνίσταται δὲ τὸ πάθος τοῦτο μετὰ πυρετοῦ ὀξέος, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰτίων, ὧν ἡ πλευρῖτις. κα-
τὰ δέ τινας ὑπὸ φλέγματος. θεραπεία δὲ τὰ πολλὰ ὁμοία τῇ πλευρίτιδι. ἡ δὲ καρδιακὴ διάθεσις οὐκ ἀπὸ
τοῦ περὶ καρδίαν εἶναι τὸ πάθος οὕτως ὠνομάσθη, ἀλλ' ἐπεὶ καρδίαν οἱ παλαιοὶ τὸν στόμαχον ἐκάλουν. τούτου δὲ
20 ἐκλυομένου ἐν πυρετῷ ὀξεῖ, συμβαίνει τοὺς κάμνοντας διαφορεῖσθαι. γίνεται δὲ πάθος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὲν,
ἐκ τῶν ἀμέτρων ἀποσιτιῶν, ἢ ἐκ φλεβοτομίας ἀκαίρου, ἢ τινος ἀφαιρέσεως ἀλόγου παραληφθείσης. διὸ τρο-
φῆς δέονται τῆς εὐαναδότου καὶ ἀναθερμαινούσης, ὥσπερ δι' οἴνου καὶ χιόνος, καὶ τῶν στερεῶν ὅσα τροφιμώ-
τερα, καὶ τὸν στόμαχον τονοῦν δυνάμενα. ἔστι δὲ ὅτε καὶ φλεγμαινόντων τῶν ἔνδον, μάλιστα δὲ τοῦ ἥπατος, τοῦτο
γίνεται. ὅτε τοὐναντίον ἀφαιρέσεως δεῖται καὶ καταπλάσεως τῆς ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων. ἴκτερος δέ ἐστιν
ἀνάχυσις χολῆς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὅτε μὲν σὺν πυρετῷ ὀξεῖ, ὅτε δὲ καὶ ἄνευ πυρετοῦ, μετὰ ἐκκαύσεως τῶν
ἔνδον, καὶ κακοστομαχίας. δεῖται δὲ εἰ μὲν τὰ μέσα φλεγμαίνει καταπλασμάτων, πρῶτον καὶ εἰ πλῆθος ὑποκέοιτο
φλεβοτομίας, εἰ δὲ μή, τῶν τὴν χολὴν κενούντων, ἢ διὰ κοιλίας, καὶ ἐντέρων, ἢ δι' οὔρων, ἢ διὰ ῥινῶν, ἢ δι' ἱ-
δρώτων. ἡ δὲ χολέρα διττή ἐστι καθ' Ἱπποκράτην, ἡ μὲν ὑγρά, ἣν καὶ πολλοὶ ἴσασι μετ' ἐκκρίσεως σφοδρᾶς καὶ χο-
λώδους, καὶ κάτωθεν τε καὶ ἄνωθεν, καὶ στρόφων χαλεπῶν μετὰ τῶν ἐπιγινομένων σπασμῶν καὶ συνολκῶν
30 κατὰ τὰς γαστροκνημίας μάλιστα, ἐπιμέλεια δέ, ἐπιβροχῶν μὲν θερμῶν κατὰ τῶν συνελκομένων, καὶ λου-
τροῦ μετὰ τὴν ἀποκάθαρσιν, καὶ τροφῆς εὐδιοικήτου τε καὶ εὐαναδότου καὶ εὐστομάχου. τὸ δὲ ἕτερον εἶδος ξηρὰν χο-
λέραν καλεῖ ὁ Ἱπποκράτης, ὑπὸ μὲν τοῦ αὐτοῦ αἰτίου γινομένην, καὶ περὶ τὰ αὐτὰ συνισταμένην, ἄνευ μέντοι
ῥύσεως κοιλίας καὶ ἐμέτων. διὸ καὶ δεῖται προανέσεως τε καὶ διὰ καταπλασμάτων καὶ τῆς προσφορᾶς, ἀλλὰ
τοὐναντίον, ἐνδείας. εἰλεὸς δὲ καὶ κωλικὴ διάθεσις, φλεγμοναί εἰσιν ἐντέρων. ἡ μὲν τοῦ λεπτοῦ, ἡ δὲ τοῦ κώλου.
διὸ καὶ ἀποκλείεται τά τε διαχωρήματα, καὶ αἱ φῦσαι ἐνειλούμεναι τοῖς ἐντέροις, τῷ μὴ ἔχειν τὴν ἔξοδον, ἀλγήμα-
τα σφοδρὰ παρέχουσι καὶ στρόφους. ὀξύτερον δὲ καὶ τῇ διαθέσει καὶ τοῖς συμπτώμασιν ὁ εἰλεὸς καὶ κινδυνω-
δέστερος, ἔμετοι τε γίνονται τῶν εἰλεωδῶν τοῖς ἐσχάτως ἔχουσιν ἑκάτερον τὸ πάθος. ἐν ἀρχῇ μὲν φλεβοτομία ὁ
εἰλεὸς μάλιστα, τὰ πολλὰ δὲ ἀποσιτίαις καὶ καταπλάσμασι τοῖς ἀνιεῖσι καὶ λύουσι τὰς φλεγμονάς. ἐνεργέ-
στερον δὲ βοηθεῖ τὰ ἔνδοθεν ἐνιέμενα κωλικὰ φάρμακα. τῶν τε γὰρ ἀλγημάτων ῥύεται, καὶ ὕπνον ἐπάγει, καὶ
40 τὴν διαχώρησιν κινεῖ. ἀποπληξία δὲ γίνεται μὲν διὰ πλῆθος ὑγρῶν παχέων ἐμφραττόντων τὰ ἀπὸ τῆς κεφα-
λῆς ἀγγεῖα, τὰ διαδόντα εἰς πᾶν τὸ σῶμα τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν κίνησιν, διὸ καὶ ἀναίσθητοι καὶ ἄφωνοι καὶ ἀκίνη-
» τοι γίνονται ἀπόπληκτοι. λέγει δὲ Ἱπποκράτης περὶ τοῦ δὲ τοῦ πάθους, ἀποπληξίην ἰσχυρὴν μὲν λύειν ἀδύ-
» νατον, ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον. φλεβοτομεῖν δὲ εὐθὺς τοὺς κεκρατημένους, ἐὰν καὶ τὰ τῆς ἡλικίας συνᾴδῃ καὶ ἡ δύνα-
μις ὑπακούῃ. τέτανος δὲ καὶ ὀπισθότονος καὶ ἐμπροσθότονος περὶ τὰ νεῦρα πάθη. εἶδος δέ ἐστιν ἑκάτερον
σπασμοῦ, τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς νεύρων, δι' ὧν τὴν κίνησιν διαδίδωσιν εἰς τὸ σῶμα. γίνεται δὲ δι' ἔμφραξιν ὑγρῶν
παχέων τῶν νεύρων. ὅτε μὲν εἰς τοὔπισθεν, ὥστε μὴ συννεύειν, καὶ καλεῖται ὀπισθότονος. ὅτε δὲ τῶν εἰς τὸ ἔμπρο-
σθεν, ὥστε μὴ ἀνανεύειν, καὶ καλεῖται ἐμπροσθότονος. ὅτε δὲ ἐπ' εὐθείας, ὥστε μὴ συγκάμπτεσθαι, καὶ τέτανος
προσονομάζεται. θεραπεύεται δὲ ὑπὸ φλεβοτομίας εἰ πλῆθος ὑπόκειται, ὡς ὁ περὶ Ἱπποκράτην κατὰ πεσὼν
καὶ τὴν κεφαλὴν τραυματισθείς. ἰᾶται δὲ αὐτοὺς καὶ ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις θέρους ὥρᾳ, μάλιστα εἰ μὴ ἰσχνὸς
50 ἀλλ' εὔσαρκος εἴη ὁ πάσχων. θέρμης γὰρ ἐπανάκλησιν ποιεῖται. ὡς δὲ οἱ πολλοὶ χρῶνται κηρώμασι τοῖς ἠρέμα
θερμαίνουσι καὶ χαλῶσι καὶ ἀλείμμασι τοῖς ὁμοίοις καὶ ἐρίων ἠλαιωμένων ἐπιθέσει καὶ πυρίαις καὶ καταπλάσμασι
θερμοῖς. χρόνια δὲ πάθη περὶ τὰ ἔνδον συνίσταται τάδε. κεφαλαία, ἐπιληψία, ἴλιγγοι, σκοτώματα, μανία, με-
λαγχολία, λήθαργος, κόρυζα, βράγχος, κατάρρους, αἵματος ἀναγωγή, ἐμπύημα ἐν θώρακι, φθίσις, ἀπόστημα ἐν με-
σοπλευρίῳ, ἀπόστημα ἐν κατακλεῖσι, ἡπατικὴ διάθεσις, τεινεσμός, δυσεντερία, ἕλμινθες αἱ πλατεῖαι, ἕλμινθες
αἱ στρογγύλαι, ἀσκαριδες. ἰσχιάς, ἀρθρῖτις, ποδάγρα, ἐλεφαντίασις δοκεῖ τῶν ἐκτὸς εἶναι. τῶν οὖν χρονίων κεφαλαία
ἐστὶ κεφαλῆς ἄλγημα ἐνδιάθετον περιοδικῶς ἐνίοτε τὰ πολλὰ κινούμενον, ὑπὸ φλέγματος γινόμενον, ὅτε δὲ εἰς ἓν
μέρος τῆς κεφαλῆς τὸ ἄλγημά ἐστι, καὶ καλεῖται ἑτεροκρανία, ἴασις δὲ ἀμφοτέρων δι' ἀφαιρέσεως αἵματος, ἢ
διὰ σικύας ἐπὶ τὸ ἰνίον, καὶ ἀποφλεγματισμοῦ, καὶ διὰ κοιλίας κάθαρσιν, καὶ ἐπιθεμάτων, ὅσα ἀνα[illegible]-

φέρεται ἐν καταπλάσματος τρόπῳ, ἢ ἐν μαλάγμασιν, ἢ ἐπιχρίσμασιν. τὸ δὲ τελευταῖον, σικυασμῷ ἀναξη-
ραίνεται τὸ αἴτιον. ἐπιληψία δὲ, ἣν καὶ ἱερὰν νόσον καλοῦσι, συνίσταται μὲν περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀπὸ κεφα-
λῆς νεύρων, δι' ὧν ἡ αἴσθησις καὶ ἡ κίνησις εἰς πᾶν τὸ σῶμα διαδίδοται. αἰτία δὲ τοῦ πάθους ὡς ὁ Πλάτων καὶ Ἱπ-
ποκράτης φασὶ φλέγμα καὶ χολὴ μέλαινα, διὸ καταπίπτουσιν οἱ τῷ πάθει ἐχόμενοι, ἐμφραττομένων αὐτοῖς
τῶν ὁδῶν τῆς τε αἰσθήσεως καὶ τῆς κινήσεως. ἀφρίζουσι δὲ διὰ τὸν κλόνον τῶν ὑγρῶν, ὃς γίνεται ὑπὸ τοῦ σπα-
σμοῦ τῶν νεύρων, διὸ ἔστιν ὅτε καὶ οὖρον ἐκκρίνουσιν ἀπροαιρέτως. ἵαται δὲ τὸ πάθος ἐπὶ μὲν τῶν πρὸ ἥβης
παίδων ἡ φύσις ἐκλάμψασα περὶ τὴν ἥβην, καὶ κρίσιν τοῦ νοσήματος ἐργασαμένη τῷ ἐμφύτῳ θερμῷ ἀναξηράνασα
τὰ αἴτια. τοῖς δὲ μετὰ τὴν ἥβην, δυσίατον, ἢ καὶ ἀνίατον τὸ πάθημα. τὰ δὲ σκοτώματα καὶ αἱ ἴλιγγοι συγ-
γενῆ ἐστι τῆς ἐπιληψίας καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν αἰτίων γινόμενα, καὶ περὶ τὰ αὐτὰ χωρία συνιστάμενα. ἐπι-
πολαιοτέρα μέντοι ἡ κατασκευὴ αὐτῶν καὶ οὐκ ἐνδιάθετος, διὸ καὶ εὐιατώτερα καθάρσεσι ταῖς ἀπὸ κοιλίας, μάλιστα τῇ
ἱερᾷ, ἔπειτα ἀποφλεγματισμοῖς καὶ ἐμέτοις ἐν κύκλῳ παραλαμβανομένοις, τοῖς μὲν ἀπὸ δείπνου, τοῖς δὲ
νήστεσιν. ἐπὶ πᾶσι δὲ κατορθοῦται ἐλλεβόρῳ. τῆς δὲ περὶ τὴν διάνοιαν ἐκστάσεως, δύο μὲν τὰ ἐξέχοντα εἴδη,
μανία τε καὶ μελαγχολία. πολλαὶ δὲ καὶ ἐν τούτοις αἱ διαφοραὶ, ἀκατονόμασται οὖσαι. συνίσταται μὲν οὖν περὶ
κεφαλὴν πᾶσα ἔκστασις διανοίας. αἰτία δὲ τῆς μὲν μανίας ξανθὴ χολή. διὸ ταραχώδεις καὶ ἔκφο-
ροι καὶ πρόχειροι ὑβρισταί τε οἱ τούτῳ ἐχόμενοι τῷ πάθει. τῆς δὲ μελαγχολίας αἰτία μέλαινα χολὴ, ψυχρότερος
χυμὸς καὶ ζοφώδης. διὸ ζοφώδεις τε εἰσὶ καὶ δύσθυμοι οἱ τοιοῦτοι. ὕποπτοι δὲ εἰς πάντα καὶ μισάνθρωποί τε
καὶ ἐρημίαις χαίροντες. οἷος ὁ Βελλεροφόντης ἱστορεῖται. ἤτοι ὁ κὰπ πεδίον τὸ Ἀλήιον οἶος ἀλᾶτο ὃν θυμὸν κατέδων πά-
τον ἀνθρώπων ἀλεείνων. ἴασις δὲ διὰ καθάρσεως τῆς ἀπὸ κοιλίας, καὶ μάλιστα ἡ δι' ἐμέτων. ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐλλέβο-
ρος ἑκατέρας λύσις. ὁ δὲ λήθαργος ἐναντίον πάθος ἐστὶ τῇ φρενίτιδι. καταφορὰ γάρ ἐστι βαθεῖα καὶ δυσανάκλη-
τος. οἱ κάμνοντες ἐπιλανθανόμενοι πάντων ὅσα λέγουσι. ταῦτα δὲ ἐν πυρετῷ αὐτοῖς συνεδρεύει. τόπος μὲν οὖν
τοῦ πάθους ἡ κεφαλή. περὶ γὰρ μήνιγγας αὐτοῖς συνίσταται. αἴτιον δὲ τούτου φλέγμα, χυμὸς ψυχρὸς καὶ
τῇ ψύξει καὶ τῇ ὑγρότητι εἰς ὕπνους αὐτοὺς κατάγον. θεραπεία δὲ ἁρμόδιος, ἡ ὑπεναντία τῇ φρενίτιδι, ἀνατρί-
ψις τῶν ἄκρων διά τινων δριμέων καὶ κνιζόντων, ὀσφραντῶν τε προσαγωγαὶ ἀνεγειρόντων. τροφαί τε ὁμοίως
διαχέουσαι καὶ τέμνουσαι τὸ φλέγμα, ἐπιβροχαί τε τῆς κεφαλῆς τῶν ἀναξηραινόντων, καὶ καταπλάσμα-
τα. ἔστιν ὅπου κατὰ τῶν μέσων. πολλάκις γὰρ ταῦτα φλεγμαίνοντα πιέζει καὶ τὴν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀρχὴν τῶν
νεύρων. κόρυζα δὲ καὶ βράγχος καὶ κατάρρους ἀπὸ κεφαλῆς μὲν ἄρχεται τὰ πάθη πληρουμένης, εἶτα κατα-
σταζούσης, ὅτε μὲν ῥῖνας, εἰς καὶ καλεῖται κόρυζα. ὅτε δὲ εἰς βρόγχον, καὶ βράγχος ὀνομάζεται τὸ πάθος. ὅτε δὲ
εἰς θώρακα καὶ κατάρρους λέγεται. εὐίατον μὲν οὖν καὶ πρόσκαιρον ἡ κόρυζα. δεύτερον ὁ βράγχος. ὀλιγοσιτίαι
μὲν καὶ θερμαὶ τροφαὶ καὶ σιτώδεις, ἐρύσαντο πολλάκις τῶν παθῶν. δυσίατον δὲ ὁ κατάρρους, καὶ πολλάκις ἀ-
νίατος. ἐκ γὰρ καταῤῥόου δριμέος καὶ ἁλμυροῦ διεσθιομένων τῶν σωμάτων αἵματος ἀναγωγὴ γίνεται. αἰτίαι δὲ αἵ-
ματος ἀναγωγῆς τρεῖς, ἢ γὰρ κατ' ἀνάβρωσιν τῶν ἀγγείων παρεκρέοντος τοῦ αἵματος εἰς τὴν ἀρτηρίαν, ἀνάγεται
διὰ τοῦ στόματος, ἢ διὰ δύναμιν ῥήξεως γινομένης, ἢ δι' ἀσθένειαν καὶ ἀτονίαν τῶν ἀγγείων οὐ στεγόντων, ἀλλὰ ἀνα-
στομουμένων διαπηδῶντος τοῦ αἵματος. διαφέρει δὲ αἵματος ἔκκρισις καὶ αἵματος ἀναγωγή. ἡ μὲν γὰρ ἡ ἀπὸ
πνεύμονος, ἢ ἀπὸ τῆς τραχείας ἀρτηρίας γίνεται. ἡ δὲ ἀπὸ στομάχου, καὶ τὸ αἷμα μελάντερον φαίνεται. τὸ δὲ ἀπὸ
θώρακος ξανθότερον καὶ ἀφρίζον. ἔπειτα τὸ μὲν μετὰ βηχὸς ἀνάγεσθαι. τὸ δὲ ἄνευ βηχός. πολλάκις δὲ
καὶ ἀπὸ κεφαλῆς διὰ τῶν τῆς ὑπερῴας τρημάτων εἰς τὸ στόμα καταφερόμενον τὸ αἷμα, ἀναγωγῆς φαντασίαν
παρέχει οὐκ οὖσαν. τόποι δὲ ἐξ ὧν κυρίως τὸ αἷμα ἀνάγεται, τρεῖς. πρῶτος μὲν τὸ φαρύγεθρον, καὶ ἀκινδυνό-
τερα καὶ εὐιατώτερα ἐντεῦθεν ἡ τοῦ αἵματος ἀναγωγή. δεύτερος ἀπὸ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, καὶ δυσίατος αὕ-
τη ἡ διαφορὰ, καὶ κινδυνώδης. τρίτος ὁ ἀπὸ πνεύμονος, πασῶν δυσιατωτέρα καὶ κινδυνωδεστέρα, ἐφ' ἧς μάλιστα
καὶ τὸ ἐμπύημα καὶ ἡ φθίσις, ὥς φησιν Ἱπποκράτης. ἐφ' αἵματος πτύσει πύου πτύσις. ἐπὶ πύου πτύσει, φθίσις.
ἐπὶ φθίσει, θάνατος. δοκεῖ δέ τισι καὶ ἀπὸ πλευροῦ αἷμα ἀνάγεσθαι. ἀμφίβολος δὲ οὗτος ὁ τρόπος. ἴασις δὲ αἵμα-
τος ἀναγωγῆς, ἐπισχεθῆναι τὸ αἷμα, ἢ διὰ φλεβοτομίας μετοχετεύσαντα, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν νέων, ἢ δι' ὀξυκρά-
του στήσαντα, ἢ ἀποσιτίᾳ μειώσαντα τὸ πλῆθος, ἢ διά τινος τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, οἷον ἀκακίας, ὑποκυστί-
δος, βαλαυστίου, ἀρνογλώσσου χυλοῦ, καὶ τῶν ὁμοίων. ἐμπυήματος δὲ ἴασις ἡ μὲν παλαιὰ διὰ καυστηρίων, ἀνα-
ξηραινόντων τὸν θώρακα, καὶ εἰς τὰ ἐκτὸς μεταρρευματίζουσα. ἡ δὲ νεωτέρα, συμπεπαίνειν τοῖς καταπλάσμασι καὶ
τοῖς ἐκλεικτοῖς, ἔπειτα ἀνακαθᾶραι ταχέως τοῖς διὰ στόματος διδομένοις φαρμάκοις, πρὶν ἢ καταφθαρῆναι
τὸ σῶμα. ἐπιγράφεται δὲ τὰ φάρμακα ἰδίως πρὸς ἐμπυϊκούς. τὰ ἐν μεσοπλευρίῳ συνιστάμενα ἐμπυήμα-
τα τεμνόμενα ἰδίως πρὸς μόνον ἔχει τὴν ἔκκρισιν τοῦ ὑγροῦ. ἡ γὰρ ἀθρόα, ἀναιρεῖ. γίνεται δὲ ἐμπυήματα καὶ
ὑπὸ τὸ διάφραγμα, ἃ λέγουσιν ἐν κατακαλύψει ἀποστήματα, οὐχ ὁμοίως κινδυνώδη, οὐδὲ δυσίατα, τὰ πολλὰ
ἐντὸς ῥηγνύμενα ταύτῃ ἐκκρίνεται. ἢ διαιρουμένων τῶν ἐκτὸς σωμάτων. ἱστορεῖ δὲ Διοκλῆς καὶ τὰ ἐν θώρακι
ἐμπυήματα, ἔστιν ὅτε συῤῥηγνύμενα εἰς τὴν ἐπὶ νεφροὺς καὶ κύστιν φέρουσαν ἀρτηρίαν, ταύτῃ ἀποκρίνεσθαι
σὺν τοῖς οὔροις. φθίσις μὲν κυρίως λέγεται ἡ ἐν πνεύμονι, ἢ εἰς τὸν θώρακα τῶν ἐμπυημάτων σύντηξις τοῦ σώμα-
τος. δυσίατον δὲ τὸ πάθος, ἢ καὶ ἀνίατον. γαλακτοποσία τε ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ καὶ τόποι ξηρότεροι καὶ τῆς Αἰγύπτου
τὰ ἄνω καὶ ἡ Λιβύη ἰῶνται μάλιστα τὸ πάθος. λέγεται δὲ καὶ ἰσχιαδική τις φθίσις ὑπὸ Ἱπποκράτει, ἡ ἐπὶ
τοῖς παρὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἐμπυήμασι σύντηξις τοῦ σώματος. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ νεφριτική. αἱ δὲ περὶ ἧπαρ καὶ
σπλῆνα, φλεγμοναὶ, εἰ μὲν εἰς ἐμπύημα μεταβάλλοιεν, συντήκουσι καὶ αὗται μετρίως τὸ σῶμα. εὐιατώτερα δὲ
ταῦτα τὰ ἐμπυήματα τῶν ἐν πνεύμονι καὶ ἀκινδυνώτερα. εἰ δὲ μὴ μεταβάλλοιεν, ἀλλ' ἄπεπτοι μένοιεν αἱ φλε-
γμοναὶ καὶ σκιῤῥώδεις, καχεξίας ἐπιφέρουσι τῷ σώματι, καὶ τελευτῶσαι ὑδέρους ἐπιφέρουσι. μέχρι δὲ

κουστικῶν πόρων, τὰ ζυγοειδῆ καλούμενα ὀστᾶ. ὑπὸ δὲ ταῦτα λιθοειδῆ ὀστᾶ, δύο καὶ ταῦτα. ἔμπροσθεν δὲ
αἱ βελονοειδεῖς ἐκφύσεις. ἐγένοντο δὲ εἰς διάστασιν τοῦ φαρυγέθρου. καὶ λέγεται ὑοειδὲς ὀστοῦν καθ' ὃ χόνδρῳ συν-
δεῖται αὐτῶν τὰ ἄκρα. ἐπάνω δὲ τούτων τὰ ἀνώνυμα, ὧν κατὰ τὸ ἔμπροσθεν μέρος κεῖται, τὸ πολύμορφον. κα-
τὰ δὲ σύμφυσιν τὰ τῆς ἄνω γνάθου ὀστᾶ σύγκειται. συμφύσεις δὲ ἔχει τὸ πρόσωπον ἐννέα, μίαν μὲν κατ' εὐ-
θείαν ἑκατέρων τῶν ὀφθαλμῶν τεταγμένην. δύο δὲ ἐκ πλαγίων τῆς ῥινός. καὶ ἄλλην μέσην τὴν ῥῖνα
ἐπ' εὐθείας τέμνουσαν. δύο δὲ κατὰ μῆλα. καὶ δύο κατὰ τὰς ὑπερῴας πλαγίας. μίαν δὲ ἐπ' εὐθείας διαιροῦ-
σαν καὶ τέμνουσαν τὴν ὑπερῴαν. κοιναὶ δὲ προσώπου καὶ κεφαλῆς αἱ ἐπὶ τῶν ζυγωμάτων. ὀστᾶ δὲ προσώπου
δώδεκα. ῥινὸς δύο. ὀφθαλμῶν δύο. μήλων δύο, ὑπερῴας τέσσαρα. τὰ τῶν φατνίων δύο, τὰ τοῖς πτερυγίοις ὅ-
μοια. ἡ δὲ κάτω γνάθος κατ' ἐνίους μὲν, δύο ἐστὶν ὀστᾶ συμπεφυκότα κατὰ τὸ γένειον. κατ' ἐνίους δὲ, ἕν. κατὰ γόμ-
10 φωσιν δὲ σύγκεινται οἱ ὀδόντες, ἐγγόμφωνται γὰρ τοῖς φατνίοις. εἰσὶ δὲ τὸν ἀριθμὸν λβ. ἔν τε τῇ ἄνω καὶ κάτω
γνάθῳ. τομεῖς ὀκτώ. κυνόδοντες τέσσαρες. μυλῖται εἴκοσι. τῶν δὲ ἄλλων ὀστῶν αἱ μὲν κλεῖδες, πρὸς μὲν τὸ ἀκρώ-
μιον συμφυεῖς δέδενται, πρὸς δὲ τὸ στέρνον, μίγμα ἄρθρου καὶ συμφύσεως δοκοῦσι ποιεῖσθαι. ἐοίκασι δὲ τῷ σχήμα-
τι τῷ ῥωμαϊκῷ σίγμα. S. καὶ αὐτῷ ἡπλωμένῳ. ἑξῆς δὲ πλευραί. δώδεκα γὰρ αἱ πᾶσαι καθ' ἑκάτερον πλευ-
ρόν. ἑπτὰ δὲ αὐτῶν πρός τε τοὺς τῆς ῥάχεως σπονδύλους καὶ πρὸς τὸ στέρνον συνάπτουσιν ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ λοι-
παὶ πέντε, τῇ μὲν ῥάχει συμβάλλουσιν ἐκ τῶν ὄπισθεν, κατὰ δὲ τὰ ἔμπροσθεν εἰς ἀλλήλας ἀναδύουσαι χόνδρῳ
συνδέονται. οἱ δὲ σπόνδυλοι εἰκοσιτέσσαρες μέν εἰσι πάντες. διαιροῦνται δὲ, τραχήλου μὲν ἑπτά. νωτιαίου δώδεκα.
ὀσφύος δὲ πέντε. ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, δοκοῦν ἐκ σπονδύλων συγκεῖσθαι συμπεφυκότων ἀλλήλοις. τὸ
δὲ στέρνον ὁμοίως καὶ αὐτὸ δοκεῖ, ἐκ τῶν ἑπτὰ ὀστῶν συγκεῖσθαι συμπεφυκότων ἀλλήλοις ἐν τῷ ξιφοειδεῖ σχήμα-
τι. βραχίων δὲ ἑκάτερος κατὰ ἄρθρον διήρμοσται τῷ τοῦ ὤμου. ἐμβάλλει δὲ τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ πλαγίως εἰς τὴν
20 κοιλότητα τῆς ὠμοπλάτης. ἐπίκεινται δὲ αἱ ὠμοπλάται μυσὶ τοῖς ὑπεστρωμένοις ταῖς πλευραῖς ἐκ τῶν ὄ-
πισθεν. πῆχυς δὲ καὶ κερκὶς παράκεινται μὲν ἀλλήλοις κατὰ σύμφυσιν, συμβάλλουσι δὲ καὶ τοῦ βραχίονος τῇ
ἑτέρᾳ κεφαλῇ κατ' ἄρθρον. τρισὶ μὲν γὰρ ἑαυτοῦ κονδύλοις εἰς τὴν σιγματοειδῆ τοῦ πήχεος ἀναγλυφὴν ἐναρμό-
ζεται ὁ βραχίων. τῷ δὲ τετάρτῳ κονδύλῳ ὡς περὶ κνώδακα ἡ κερκὶς περιστρέφεται. καρποῦ δὲ τὰ ὀστᾶ,
τρία μὲν ὄντα πρὸς μὲν ἄλληλα συμφύσει δέδενται. πρὸς δὲ πῆχυν καὶ κερκίδα κατ' ἄρθρον διήρμοσται. τὰ
δὲ τοῦ μετακαρπίου πέντε ἐστὶ, ἄρθρον δὲ καὶ αὐτὰ ποιεῖ πρὸς τὰ τοῦ καρποῦ, πρὸς ταῦτα γὰρ συμπέφυκε. τὰ
δὲ τοῦ ταρσοῦ, πρὸς μὲν αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ τοῦ μετακαρπίου συμφύσει συνέχεται, πρὸς δὲ τὰς πρώτας τῶν
δακτύλων σκυταλίδας κατ' ἄρθρον συμβάλλονται. δακτύλων δὲ σκυταλίδες μὲν καθ' ἕκαστον τρεῖς, κατ' ἄρ-
θρον δὲ ἡ σύνθεσις αὐτῶν. μηροῦ δὲ ἓν μὲν ὀστοῦν. συμβάλλει δὲ ἐπικεκαμμένῃ μετρίως τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ εἰς βα-
θεῖαν κοτύλην τοῦ ἰσχίου, καὶ νεύρῳ ἀπήρτηται ἐκφυομένῳ ἐκ μέσης τῆς κοτύλης, καὶ ἐμφυομένῳ εἰς μέσην τὴν
30 κεφαλὴν τοῦ μηροῦ. τὰ δὲ ἰσχία, δύο ὄντα ὀστᾶ, ἐκ μὲν τῶν ὄπισθεν κατὰ σύμφυσιν παράκειται τῷ ἱερῷ ὀστῷ. ἐκ
δὲ τῶν ἔμπροσθεν ἀλλήλοις, ἔνθα καὶ ἥβης ὀστοῦν καλεῖται. κνήμης δὲ ἑκατέρας. δύο μὲν τὰ ὀστᾶ, τό, τε τῆς κνήμης
καὶ τὸ τῆς περόνης. οὐκ ἐξικνεῖται δὲ ἡ περόνη πρὸς τὸ κατὰ γόνυ ἄρθρον, ἀλλὰ μόνον τὸ τῆς κνήμης ἄκρον, τέσ-
σαρας ἔχον ἐν αὐτῷ ἐπιπολαίους τύπους, εἰς οὓς ὑποδέχεται τοὺς τοῦ μηροῦ κονδύλους δύο ὄντας. ἐπίκειται δὲ
αὐτοῖς ἡ ἐπιγονατὶς, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὀστάριον στρογγύλον, ὑποπλατὺ οἷον ἀσπιδίσκιον συνέχον αὐτῶν τὴν
συμβολὴν διὰ τὸ ἐπιπολαίως συνηρθρῶσθαι. τῆς δὲ περόνης, τὸ μὲν ἄνω ἄκρον συμπέφυκε κατὰ τοῦ ἀντι-
κνημίου ὑπὸ τὴν ἐπίφυσιν. κατὰ δὲ τὰ σφυρὰ ἐπὶ πέρατα τοῦ ἀντικνημίου καὶ τῆς περόνης, πρὸς μὲν ἀλ-
λήλα συνδεῖται νευροχονδρώδει δεσμῷ. ἐπιβέβηκε δὲ τῷ ἀστραγάλῳ, ὥς τε αὐτοῦ συνέχειν τὰ ὀστᾶ. ὁ δὲ ἀστρά-
γαλος κατὰ μῆκος τοῦ ποδὸς κείμενος τῇ μὲν περόνῃ ἐπιβέβηκε καὶ συνήρμοσται ἀκινήτως. τοῖς δὲ τῆς κνήμης
ὀστοῖς καὶ τῷ σκαφοειδεῖ κατὰ τὰ ἐμπρόσθια αὐτοῦ μέρη συμβάλλει κατὰ ἄρθρον. τὸ δὲ σκαφοειδὲς καθὸ μὲν συμ-
40 βάλλει τῷ ἀστραγάλῳ κεκοίλωται, ὡς σκαφοειδὲς δοκεῖν εἶναι. ἐκ δὲ τοῦ ἀντικειμένου κυρτὸν ὂν, ἔχει τρίβους
τρεῖς, αἳ δέχονται τὰ χαλκοειδῆ ὀστᾶ τρία ὄντα. τὸ κυβοειδὲς ἔξωθεν μὲν τὴν θέσιν ἔχει. συνήρθρωται δὲ πρὸς
τὸ σαρκοειδὲς καὶ τὴν πτέρναν. ἔχει δὲ καὶ ἔκφυσιν ἐκ τῶν κάτω εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὑφ' ἣν ὑπελήλυθε τοῦ ταρσοῦ
τὸ ὀστοῦν πρὸς τὸ ἀνέχειν αὐτό. εἶτα καλούμενον πεδίον ἐκ πέντε καὶ αὐτὸ συγκείμενον ὀστῶν, εἶτα ἐφεξῆς εἰσὶν
οἱ πέντε δάκτυλοι τοῦ ποδὸς, ἐκ τριῶν ἅπαντες φαλάγγων ὁμοίως τοῖς κατὰ τὰς χεῖρας συγκείμενοι, πλὴν
τοῦ μεγάλου, μόνος γὰρ αὐτὸς ἐκ δύο ἐγένετο. συνάγουσι δὲ τὰς μὲν τούτων διαρθρώσεις ὑμενώδεις τινὲς σύν-
δεσμοι. τοὺς δὲ κατὰ τὸν ἀστράγαλόν τε καὶ τὴν πτέρναν ἰσχυροί τε πάνυ. καὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν στρογγύλοι τε ἅμα
καὶ νευροχονδρώδεις.

Περὶ χυμῶν.

Οἱ δὲ ἐν τῷ σώματι χυμοὶ ἐκ πρώτης γενέσεως τέσσαρες ὄντες, συμμιγεῖς μὲν εἰσὶν ἀλλήλοις καὶ ἀνακεκραμμέ-
50 νοι τῷ σώματι. πλεονάζει δὲ ἄλλος ἐν ἄλλῳ μᾶλλον τόπῳ, τὸ μὲν αἷμα ἐν καρδίᾳ. τὸ δὲ φλέγμα ἐν τῇ κεφαλῇ. ἡ
ξανθὴ δὲ χολὴ ἐν ἥπατι. καὶ ἡ μέλαινα ἐν σπληνί. τοῦ δὲ ἐμφύτου πνεύματος διττὸν εἶδος. τὸ μὲν φυσικὸν, τὸ δὲ ψυ-
χικόν. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τρίτον εἰσάγουσι τὸ ἑκτικόν. ἑκτικὸν μὲν οὖν ἐστὶ πνεῦμα, τὸ συνέχον τοὺς λίθους. φυσικὸν δὲ τὸ
τρέφον τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. ψυχικὸν δὲ τὸ ἐπὶ τῶν ἐμψύχων αἰσθητικά τε ποιοῦν τὰ ζῶα καὶ κινούμενα πᾶ-
σαν κίνησιν. ἵδρυται δὲ, ἐν τοῖς ζώοις. ἐκ γὰρ τῶν τριῶν συνέστηκε τὰ ζῶα. τὸ μὲν οὖν ψυχικὸν, ἐν τῇ κεφα-
λῇ κατῴκισται. τὸ δὲ φυσικὸν ἐν καρδίᾳ. τὸ δὲ ἑκτικὸν ἐν παντὶ τῷ σώματι. φυσικαὶ μὲν οὖν εἰσὶν ἐνέργειαι
ἀπὸ πρώτης γενέσεως κύησις, καὶ διάπλασις. ἐπὶ δὲ τῶν ἀποτεχθέντων ὄρεξις, καὶ κατάποσις, ἡ ἐν τῷ στο-
μάχῳ πέψις, ἀνάδοσις, ἐξαιμάτωσις, διάκρισις, θρέψις, αὔξησις. διακρίνεται δὲ ἐν τῷ σώματι σκύβαλον, φλέγμα.
χολαὶ, οὖρον, ἱδρῶτες, μύξαι, σίαλον, γάλα. ψυχικαὶ δὲ δυνάμεις, αἴσθησίς τε καὶ προαίρεσις. αἰσθήσεις μὲν οὖν εἰσὶ

πέντε, ἃς τὰ ζῷα παρέχει διὰ τῶν τοῦ σώματος ὀργάνων, ὅρασις, ἀκοή, γεῦσις, ὄσφρησις, καὶ ἁφή. προαιρεῖται
δὲ ἡ ψυχὴ τὰ μὲν αὐτοῦ τοῦ σώματος λογιζομένη, ἢ ἐνθυμουμένη. μετὰ δὲ τοῦ σώματος προαιρεῖται κινοῦσα αὐτὸ πρὸς
ὑποδοχὴν τινῶν, ἢ ἔκκρισιν, ἢ τὴν κατὰ τόπους κίνησιν, ἡ δὲ ἀναπνοὴ σύνθετός τις ἐνέργεια δοκεῖ εἶναι, πῆ μὲν κα-
τὰ προαίρεσιν, πῆ δὲ ἀπροαιρέτως, καὶ φυσικῶς γινομένη ὡς ἐν τοῖς ὕπνοις. ὑγιαίνει τοίνυν ὁ ἄνθρωπος τῶν μὲν
πρώτων ἐξ ὧν συνέστηκεν τῶν στοιχείων, καὶ τῶν δευτέρων ἐξ ὧν διεπλάσθη τῶν τεσσάρων χυμῶν, ποσότητος
τε συμμέτρως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα καὶ ταῖς ποιότησιν εὐαρμόστως. τῶν δὲ στερεῶν σωμάτων ἐξ ὧν σύγκειται,
μή τε διαιρουμένων μή τε καταπυκνουμένων, μή τε ἐξισταμένων ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας. τῶν δὲ πνευμάτων μή τε
ἐπιτεινομένων ἄγαν, ὡς ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν, μή τε ἐκλυομένων ὡς ἐπὶ τῶν ληθαργικῶν, ἢ ἐπὶ τῶν ἐν καρ-
διακῇ διαθέσει ὄντων, τούτοις γὰρ τὸ ἑκτικὸν πνεῦμα ἔοικεν ἐκλύεσθαι. ἐν ὑγείᾳ δὲ συντηρητέον τὸν ἄνθρωπον τοῖς
10 τε συνήθεσι γυμνασίοις χρώμενον, καὶ τροφαῖς ταῖς κατὰ χώραν ἐν ἑκάστῃ ὥρᾳ τετηρημέναις, τὸ πλῆθος αὐτῶν
μόνον φυλαττόμενον, ἐξ οὗ ἀπεψίαι γίνονται, ἀφ᾽ ὧν αἱ νόσοι συνίστανται. προφυλακτέον δὲ τὰς νόσους μελλούσας γί-
νεσθαι, ἢ ἔσεσθαι. εἰ μὲν ἐκ πλήθους, ἀποσιτίαν παραλαμβάνοντα, ἢ κάθαρσιν, ἢ φλεβοτομίαν, εἰ δὲ ἀπὸ καμάτου
καὶ ἐνδείας, ἀναπαῦσαι καὶ ὑποθρέψαι σύμφορον. αἱ δὲ νόσοι γίνονται πᾶσαι καθ᾽ Ἱπποκράτην, αἱ μὲν ἔξω-
θεν, ἐκ τοῦ περιέχοντος, αἱ δὲ ἔσωθεν ἐκ τῶν διαιτημάτων ἃ προσφερόμεθα ὑφ᾽ ὧν, ἢ πλεονάζει τις τῶν τεσ-
σάρων χυμῶν, ἢ ἐλλείπει, ἢ κατὰ ποιότητα μεταβάλλει. ἔσω δὲ τούτων καὶ τὰ ἔμφυτα πνεύματα, ἃ μὲν
ἐπιτείνεται ἄγαν, ἃ δὲ χαλᾶται εἰς ὑπερβολήν. τὰ δὲ στερεὰ σώματα καὶ ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν πολλὰς αἰτίας
ἔχει τοῦ ὑπομένειν πλείονα πάθη. κατὰ δὲ Ἐρασίστρατον καὶ Ἀσκληπιάδην ὡς ἐπίπαν μίαν αἰτίαν ἐπὶ πάσης
νόσου, καθ᾽ ὃν μὲν ἡ παρέμπτωσις εἰς τὰς ἀρτηρίας τοῦ αἵματος. καθ᾽ ὃν δὲ ἡ ἔνστασις τῶν ὄγκων ἐν τοῖς ἀραιώμα-
σιν. σημεῖα δὲ πλήθους νοσοποιοῦντος κυρτώσις ἀγγείων καὶ ἔρευθος ἐπὶ τὸ πρόσωπον καὶ ὄγκος ὅλου τοῦ σώματος
20 καὶ τῶν σφυγμῶν τὸ μέγεθος μετὰ εὐτονίας. ἐνδείας δὲ οὔσης, σύμπτωσις τοῦ ὄγκου καὶ ἰσχνότης περὶ τὸ πρό-
σωπον καὶ μικροσφυξία μετ᾽ ἀτονίας. τὸν μὲν οὖν πυρετὸν οἱ παλαιοὶ πάθος αὐτὸν καθ᾽ αὑτὸν ἡγοῦνται. Ἐρασί-
στρατος δὲ καὶ τῶν νεωτέρων τινὲς, ἐπιγέννημα. πυρετὸς δὲ ἐστὶ τροπὴ ἐμφύτου θερμοῦ ἐπὶ τὸ καυσωδέστερον διὰ
τὸ ἔνδον ἀποστρέφεσθαι καὶ ἐμποδίζεσθαι διαπνεῖν. σημειούμεθα δὲ τοὺς πυρέττοντας ἐκ τῆς θέρμης τῆς ἐπιτε-
ταμένης καὶ ἀπροΐτου οὔσης καὶ τῶν σφυγμῶν ἐν ἀρχῇ μὲν εἰσβολῆς ἀμυδρᾶς καὶ ἀνωμάλου κινήσεως μετὰ πυ-
κνότητος, ἐν ἀκμῇ δὲ σφοδροτάτης μετ᾽ ἐπάρσεως καὶ τάχους ὑπερβάλλοντος. κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους ἡ ἐκ βά-
θους ἀναφερομένη θερμασία πλείων τῆς κατὰ φύσιν, δυσανώδης καὶ δριμεῖα καὶ ἐπίμονος, μετὰ τῆς τῶν σφυ-
γμῶν πυκνότητός τε καὶ σκληρότητος οὖσα, τὸν πυρετὸν ἀφορίζει. εἴδη δὲ πυρετῶν κατὰ πάντας δύο, ὅ, τε
συνεχὴς καὶ διαλείπων. συνεχὴς μὲν οὖν ἐστὶ ὁ εἰς ἀπυρεξίαν πρὶν τελέως λυθῆναι τὸ νόσημα μὴ παυόμενος.
πάλιν δὲ τοῦ διαλείποντος εἴδη εἰσὶν ἓξ κατὰ τοὺς ἀρχαίους, ἀμφημερινὸς, τριταῖος, τεταρταῖος, πεμπταῖος. ἑβ-
30 δομαῖος, ἐναταῖος. ἀμφημερινὸς μὲν οὖν ἐστὶ ὁ καθ᾽ ἑκάστην ἢ νύκτα ἢ ἡμέραν ἐπισημαίνων ἢ ἀνιέμενος. τριταῖος
δὲ ὁ παρὰ μίαν. τεταρταῖος δὲ ὁ παρὰ δύο. πεμπταῖος δὲ ὁ παρὰ τρεῖς. ἑβδομαῖος ὁ παρὰ πέντε. ἐναταῖος ὁ πα-
ρὰ ἑπτά. ὁ ἡμιτριταῖος γὰρ, ὅτε μὲν ἐν συνεχείᾳ ἐπιφαίνεται, ὅτε δὲ ἐν τοῖς διαλείπουσι τάττεται. τῶν δὲ ἄλ-
λων νοσημάτων εἴδη δύο. εἴτε σὺν πυρετοῖς εἴη, εἴτε ἄνευ πυρετοῦ. τὰ μὲν γάρ ἐστι ὀξέα, τὰ δὲ χρόνια. ὀξέα μὲν οὖν
ἐστὶ τάδε. φρενῖτις, καῦσος, συνάγχη, πλευρῖτις, περιπνευμονία, καρδιακὴ διάθεσις, ἴκτερος, χολέρα, εἰλεὸς,
κωλικὴ διάθεσις, ἀποπληξία, τέτανος, ὀπισθότονος, ἐμπροσθότονος. τὰ μὲν οὖν ὀξέα ὡς ἐπίπαν, ὑπό τε αἵμα-
τος καὶ χολῆς ξανθῆς συνίσταται, πλεοναζόντων ἔν τισι μέρεσι τοῦ σώματος, ἐν οἷς νοσοποιοῦσιν ἐκθερμαινομένων ἐπὶ
τὸ κάκιον. τὰ δὲ χρόνια ὑπὸ φλέγματος καὶ μελαίνης χολῆς ὁμοίως, ἢ πληθυνόντων πολὺ παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, ἢ
μεταβαλλόντων ἐπὶ τὸ δριμύτατον. θεραπευτέον δὲ τοὺς ἐκ πλήθους νοσοῦντας, κατὰ μὲν δίαιταν ἀφαιροῦντα τὸ μὲν
ἐκ πλήθους νοσοῦντα ἢ δι᾽ ἀσιτίας, ἢ διὰ καθάρσεως, ἢ διὰ φλεβοτομίας. προστιθέντα δὲ καὶ προσφέροντα τοῖς
40 ἐξ ἐνδείας εἰς τὴν νόσον ἐμπεσοῦσιν. οἷς δὲ ἀπεψία καὶ δριμύτης ὑγρῶν, αἰτία ἐστί, συμπέττειν δεῖ ταῖς ἐπιβροχαῖς καὶ
τοῖς καταπλάσμασι. κατακεραννύναι δὲ τὰ δριμέα καὶ εὐχύλοις καὶ ὑγραινούσαις τροφαῖς χρῆσθαι. οἱ δὲ καιροὶ
τῶν βοηθημάτων ἔν τε ὅλῳ τῷ νοσήματι καὶ ταῖς μερικαῖς ἐπισημασίαις, εἰσὶ τέσσαρες. ἀρχὴ ἀνάβασις, ἀκμὴ,
παρακμή. ἐν ἀρχῇ μὲν ὅλου τοῦ νοσήματος, ἀποσιτία ἁρμόζει μέχρι τῆς διὰ τρίτης. ἐφ᾽ ὧν δὲ καὶ ἀποχὴ παντὸς,
μέχρι τῆς διὰ τρίτης. φλεβοτομίαν δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν κρίνουσιν οἱ νεώτεροι μέχρι τῆς διὰ τρίτης, οἱ δὲ παλαιοὶ
καὶ μετὰ τὴν τρίτην παραλαμβάνουσιν, ἐὰν τὰ τῆς δυνάμεως ὑφεστήκει καὶ τὸ νόσημα ἀπαιτεῖ. τροφῆς δὲ
καιρὸς μετὰ τὴν διάτριτον κατὰ τοὺς νεωτέρους, κατὰ δὲ τοὺς παλαιοὺς οὐκ ἐπὶ πάντων, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν ἐκ πλή-
θους νοσούντων καὶ ἐπὶ νέων καὶ ἐπὶ πρεσβυτέρων. ἐπὶ δὲ παιδίων ἀπ᾽ ἀρχῆς τρέφουσιν, καὶ ἐφ᾽ ὧν ἔθος τοιοῦ-
τον ἢ διὰ χώραν ἢ διὰ τὸ περιέχον. πρὸ δὲ τῆς τροφῆς τῶν μετὰ τὴν πρώτην διάτριτον ἐπιβροχαῖς χρηστέον τῆς
κεφαλῆς καὶ τῶν μέσων. τοῖς δὲ ἑξῆς καταπλάσμασι καὶ κλύσμασι. τὰς δὲ οὖν ἐμβροχὰς ἀεὶ καὶ τὰς ἐπὶ τῶν μέσων
50 θερμὰς παραληπτέον καὶ ἁπλᾶς ἐναφεψοῦντας κύμινον ἢ ξυλαάνηθον, τὰς δὲ ἐπὶ κεφαλὴν θερμὰς μετὰ τοῦ ληθάργου καὶ
πάσης καταφορᾶς, ἐμψυχούσας δὲ ἐπὶ φρενιτίδων καὶ ἐπὶ παντὸς πυρετοῦ ὀξέος, τῶν δὲ καταπλασμάτων τὰ
μὲν διὰ μόνου μέλιτος καὶ ἐλαίου κατασκευάζεται, καὶ καλεῖται μαλακτικά. τὰ δὲ δι᾽ ὑδρελαίου, ἃ πρὸς ὀ-
νομάζουσιν ὠμὴν λύσιν. τὰ δὲ ἐμπλασσόμενα τούτοις οἷά ἐστι γύρεις καὶ λινόσπερμον καὶ τῆλις. οἱ δὲ κλυσμοὶ δι᾽
ὑδρελαίου καὶ μέλιτος καὶ ἁλῶν καὶ νίτρου βραχέως. καιρὸς δὲ τούτων, ὁ πρὸ τῆς τροφῆς ἐν ἀνέσει τῶν ἐπιση-
μασιῶν καὶ παρακμῇ. ἐπὶ δὲ τῶν συνεχῶν ὁ ὄρθρος. φρενῖτις μὲν οὖν ἐστὶ ἔκστασις διανοίας μετὰ παρακοπῆς σφο-
δρᾶς καὶ χειρῶν ἀλόγως περιφορᾶς, καὶ κροκυδισμοῦ, καὶ καρφολογίας, καὶ πυρετοῦ ὀξέος γίνεται δὲ δι᾽
αἰτίας, ὡς ἐπὶ πολὺ, χολῆς. συνίσταται δὲ περὶ ἐγκέφαλον, ἢ μήνιγγας, ἢ ὥς τινες λέγουσι περὶ φρένας,
ὃ διάφραγμα καλεῖται. θεραπεία δὲ ἁρμόδιος ἥδε. εἰ μὲν προγνοίη τις ἐν ἀρχῇ διὰ φλεβοτομίας καὶ συ-

ἁπλαῖ φλεγμοναί εἰσιν, ἡ μὲν περὶ ἧπαρ, πυρετοὺς ἐπιφέρει συνεχεῖς· ἡ δὲ περὶ σπλῆνα, τεταρταίους, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· αἰτία γὰρ τοῦ τύπου τούτου, μέλαινα χολὴ ἧς ἀγγεῖον ὁ σπλὴν, ὅθεν ἴαμα τεταρταίου, πρὸ μὲν τοῦ ῥίγους, ἀνειλοῦνται τὰ ἄκρα διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ χυμοῦ. ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασιν ἡ δι᾽ ἐμέτου ἀγωγή. Ὑδρώπων δὲ τρίτον εἶδος κατὰ τοὺς νεωτέρους, ὁ μὲν ἀσκίτης, ὁ δὲ τυμπανίτης, ὁ δὲ, ὑποσαρκίδιος. κατὰ δὲ Ἱπποκράτην δύο φύσεις. ὁ γὰρ ἀσκίτης καὶ ὁ τυμπανίτης τῆς αὐτῆς ἰδέας ἐστίν. ἐφ᾽ ἑκατέρᾳ γὰρ παρέγχυσις ἐστὶ τῆς ἐξυδαρουμένης τροφῆς εἰς τὸν μεταξὺ τόπον, τῶν τε ἐντέρων καὶ τοῦ περιτοναίου, ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τοῦ ἀσκίτου, πλεῖον τὸ ὕδωρ. ἔλαττον τὸ πνεῦμα. ἐπὶ δὲ τοῦ τυμπανίτου, πλεῖον τὸ πνεῦμα. ἔλαττον τὸ ὑγρόν. ὁ δὲ ὑποσαρκίδιος κατὰ πᾶν ἐστὶ τὸ σῶμα ἀνάλυσις τῶν στερεῶν σωμάτων εἰς ὕδατος φύσιν. τοῦτον καὶ Ἱπποκράτης ἀνίατον φησί. καλεῖται δὲ καὶ λευκοφλεγματίας. αἰτία δὲ παντὸς ὑδέρου, ὡς μὲν Ἐρασίστρατος φησὶν, φλεγμονὴ ἥπατος, ἢ σπληνὸς χρονισθεῖσα καὶ σκιῤῥωθεῖσα. ἐμποδίζουσα γὰρ τῆς τροφῆς τὴν ἐν τοῖς σπλάγχνοις τούτοις κατεργασίαν τε καὶ ἀνάδοσιν εἰς πᾶν τὸ σῶμα, ἐξυδαροῖ αὐτὴν, καταψυχθεῖσα δὲ παρεγχεῖται μεταξὺ ἐντέρων καὶ περιτοναίου. κατὰ δὲ Ἱπποκράτην καὶ αὐτὴ μὲν ἀνίατος. εἰ δὲ καὶ ἄνευ φλεγμονῆς γινόμενον ὕδερον καὶ μάλιστα τὸν ὑποσαρκίδιον τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ καταψυχομένου, καὶ οὐκ ἔτι κρατοῦντος τὴν ἐν τοῖς ἀγγείοις τροφήν. διὸ καταψυχόμενον τὸ αἷμα ἐξυδαροῦται καὶ παρεκρέει διὰ τῶν φλεβῶν, ὡς ἐκ τῶν ἀσκῶν τὸ ἔλαιον, διαπηδήσει. μέχρι μὲν γὰρ ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμα ἐστὶν ἀκριβῶς, ὑπὸ τοῦ σώματος τῶν φλεβῶν συνέχεται. ὅταν δὲ ἡ ἐν αὐτῷ λιπαρότης πλεονάσῃ, ὡς ἐπὶ τῶν πιμελῶν, παρεγχεόμενον τὴν πιμελὴν ποιεῖ. ἢ ἐξυδαρούμενον τὸ αἷμα, ἢ μὴ στεγνόμενον διαῤῥεῖ, ἢ εἰς τὸν μεταξὺ τόπον τῶν ἐντέρων καὶ τοῦ περιτοναίου, ἢ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα. ἴασις δὲ τῶν δύο ἑτέρων ὑδρώπων, ἢ διὰ μαλαγμάτων ἀναξηραινόντων, ἢ διὰ φαρμάκων διουρητικῶν, ἢ διὰ καθαρτικῶν ὑπηλάτων. Νεφροὶ δὲ πεπονθότες ἀλγήματα μὲν σφοδρὰ ἐπιφέρουσιν, δυσδιάκριτος δὲ ἐπ᾽ αὐτῶν ὁ πεπονθὼς τόπος, διὰ τὸ συμπεφυκέναι αὐτὸν τοῖς ἔξωθεν σώμασι, καὶ ἐπικεῖσθαι τὸ κῶλον αὐτοῖς. διὸ ἐν πάθει γινόμενοι, φαντασίαν παρέχει φλεγμονῆς ἤτοι περὶ τὰ ἐκτὸς, ἢ κωλικῆς διαθέσεως. πολλάκις δὲ καὶ κώλῳ συμπάσχουσιν οἱ νεφροί. πάθη δὲ συνίστανται περὶ νεφροὺς ταῦτα, φλεγμονὴ, ἕλκωσις, λιθίασις, πάρεσις. φλεγμονῆς μὲν οὔσης, οὐδὲν διασημαίνει δι᾽ οὔρων. ἀλλὰ μᾶλλον ἀλγήματα ἐπιφέρει, οὐκ ἀκριβῶς ἐπιφαίνοντα τὸν πρωτοπαθοῦντα τόπον δι᾽ ἃ ἔφαμεν, δυσπαραμύθητοι δὲ αἱ ὀδύναι, οὔτε καταπλάσμασιν εἴκουσαι, οὔτε τῇ διὰ σικύας ἀφαιρέσει ἐνδιδοῦσαι, μόνοις δὲ εἴπερ τοῖς ἔνδοθεν διδομένοις, νεφριτικοῖς φαρμάκοις. εἰ δὲ ἕλκωσις εἴη, ὅτε μὲν πυώδη διὰ τῶν οὔρων ἀποκρίνεται, ὅτε δὲ αἱματώδη. λιθιάσεως δὲ οὔσης ὅτε μὲν αἱματώδη ἀποκρίνεται, τραχυνομένων τῶν σωμάτων ὑπὸ τοῦ λίθου. ὅτε δὲ ψαμμία ὑφίστανται τῷ οὔρῳ, εἰ εὔθρυπτος εἴη ὁ λίθος, ἢ καὶ γενέσεως ἀρχὴν ἔχει. ἐπὶ δὲ παρέσεως αἱματῶδες τὸ οὖρον ἀποδίδοται, ὥσπερ οὐ διακρινόμενον. περὶ δὲ τὴν κύστιν ταῦτα συνίσταται τὰ πάθη. παρέσις, ψωρίασις, λιθίασις, ἕλκωσις, περὶ τὸν τράχηλον μάλιστα. ἐπισυμβαίνει δὲ τούτοις, ἰσχουρία, στραγγουρία, δυσουρία, ἀπό τε τούτων καὶ ἐξ ἄλλων αἰτίων. φλεγμονὴν μὲν οὖν δηλοῖ τὰ περὶ τὸν ἐφήβαιον ἀλγήματα καὶ δυσχέρεια περὶ τὴν τοῦ οὔρου ἔκκρισιν. λύει δὲ φλεγμονὴν κύστεως κατάπλασμα καὶ ἐπιβροχαὶ καὶ ἔνδεια τροφῆς. εἰ δὲ ὑπερβάλλει, καὶ ἀφαίρεσις αἵματος διὰ φλεβοτομίας. ἕλκωσιν δὲ σημαίνει, ποτὲ μὲν αἱματώδη ἐκκρινόμενα, ποτὲ δὲ πυώδη, ἔστι δὲ ὅτε μυξώδη, καὶ τὰ περὶ τὸ ἐφήβαιον ἀλγήματα. ἴασις δὲ διὰ τῶν ἐπιθεμάτων, καὶ μάλιστα γλυκυχυμία καὶ εὔχυμος τροφὴ προσφερομένη καὶ τὰ ἔνδοθεν διδόμενα πρὸς ἕλκωσιν κύστεως, καὶ τὸ βιασίνου φάρμακον. πάρεσιν δὲ κύστεως δηλοῖ μὲν καὶ ἡ τῶν οὔρων ἀπροαίρετος ἔκκρισις. δυσίατον δὲ, ἢ καὶ ἀνίατον τὸ πάθος. λίθον δὲ ἐν κύστει ὄντα σημειοῦνται μὲν ἀκριβέστατα οἱ δάκτυλοι καθιέμενοι εἰς τὸ ἀπευθυσμένον ἐπὶ τῆς ἕδρας, ὥς τε ἐπικάμπτεσθαι τὸν λιχανὸν δάκτυλον ἐπὶ τὸν μέσον τοῖς ἄκροις, καὶ ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν ἐπὶ τὴν κύστιν ἔνθα καὶ ἐντυγχάνουσι τῷ λίθῳ ἐμπλέοντι, καὶ ἀναφέρουσιν αὐτὸν εἰς τὸν τράχηλον τῆς κύστεως. λίθων δὲ διαφοραὶ πλείονες. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν προσφυεῖς, οἱ δὲ ἀπόλυτοι. καὶ οἱ μὲν εὔθραυστοι. οἱ δὲ δύσθραυστοι. δυσίατοι μὲν οὖν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ προσφυεῖς. τῶν δὲ ἄλλων τοὺς μὲν εὐθραύστους τὰ φάρμακα δύναται διαλύοντα ἐκκρίνειν. τοὺς δὲ στερεοὺς καὶ δυσλύτους οἱ χειρουργοὶ κομίζονται, διαιροῦντες τῆς κύστεως τὸ σαρκοειδὲς τοῦ τραχήλου. ἰσχουρία μὲν οὖν ἐστιν ἡ τελεία ἐποχὴ τῶν οὔρων. στραγγουρία δὲ ἡ κατὰ στάγα οὔρησις. καὶ δυσουρία τὸ αὐτὸ τοῦτο μόνον ποιοῦσα, δυσχέρειαν τοῦ ἀπουρεῖν. γίνεται δὲ ταῦτα διὰ πολλὰς αἰτίας, ὅτε μὲν διὰ τῶν λίθων ἐσφηνωμένων τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως καὶ τελέως ἐμφράττοντα τὸν πόρον, ἢ ἔνδοθέν τι καταλείποντα, ἢ ἐνεχόμενον τῇ κύστει. γίνεται δὲ ἰσχουρία διὰ φλεγμονὴν κύστεως ὑπερβάλλουσαν, καὶ διὰ πλήρωσιν ἄμετρον, οὐ δυναμένης περιστεῖλαι τῆς κύστεως, καὶ διὰ δριμύτητα τῶν οὔρων τοῦ τραχήλου ἀκριβῶς συνεσταλμένου τῇ δήξει, καὶ διὰ θρόμβον αἵματος ἀποκλείοντα τὴν δίοδον, καὶ διὰ παχύτητα οὔρων προσισταμένων   αὐτὴν παχύτητα   [illegible] θρόμβον, διαλύειν τοῖς δυναμένοις πίνειν. τὴν δὲ πλήρωσιν κενοῦν τῷ ἐρασιστρατείῳ καθετῆρι. ἔστι δὲ οὗτος προσεοικὼς τῷ ῥωμαϊκῷ σίγμα. Εἰ δὲ περὶ κοιλίαν καὶ ἔντερα ἀρχὴ ὁ στόμαχος ἐστὶ καὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων καὶ παρὰ φύσιν διατιθεμένων. στομάχου τοίνυν παθήματα, φλεγμονὴ, ἕλκωσις, αἵματος ἀναγωγὴ, ἐμπνευμάτωσις, πλάδος, ἀνορεξία, ἀκράτεια τῶν προσφερομένων. φλεγμονὴν μὲν οὖν σημαίνει, τὸ ἄλγημα ἐγκείμενον. ἐπιμέλεια δὲ ἐπιβροχῶν καὶ καταπλασμάτων, καὶ τροφῶν σιτωδῶν καὶ εὐδιοικήτων. ἕλκωσιν δὲ ἐν στομάχῳ δηλοῖ ἰδίως σῆψις καὶ δῆξις καὶ δυσκαταποσία. ἴασις δὲ διά τε τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων, καὶ διὰ τροφῶν εὐχύλων. αἷμα δὲ ἀπὸ στομάχου ἀναγόμενον ἐπέχει διδόμενα, τὰ πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν τὴν ἀπὸ θώρακος, τὰ προγεγραμμένα. ἐμπνευμάτωσιν δὲ διαλύουσι στομάχου αἱ ἐξόποροι καὶ ὅσα ἐρυγὴν κινεῖ. πλάδον δὲ ἀναξηραίνει, ξηροφαγία τε καὶ ἀψινθίου πόσις. ἀνορεξία δὲ ἡ μὲν τις γίνεται διὰ φλέγμα παρακείμενον, καὶ δεῖ ἀναξηραίνειν τὸ αἴτιον, ἢ διὰ χολὴν ἐπιπολάζουσαν καὶ δεῖ ἀνακαθαίρειν τὸν στόμαχον, ἢ ἀλυ-

νατοῦντα τὴν φύσιν, ἐν ἀργείαν ἀποδιδόναι τὴν ὀρεκτικήν, ὡς καὶ ὀφθαλμοὺς ἀμβλυωπεῖν δι᾽ ἀτονίαν τοῦ ὁρατι-
κοῦ πνεύματος. πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην ἀνορεξίαν χρὴ τὰ προκλητικὰ καὶ ὑπομνηστικὰ τῆς ὀρέξεως προσφέ-
ρειν. ἀκρατὴς δὲ γίνεται ὁ στόμαχος τῶν προσφερομένων καὶ διὰ πλάδον, μάλιστα δὲ δι᾽ ἀτονίαν καὶ ἀσθένειαν, ὡς
καὶ χεὶρ παρειμένη οὐκ ἴσχει, ὧν ἂν ἐφάπτηται. χρὴ οὖν τονοῦν αὐτὸν καὶ ἰσχυροποιεῖν, τό τε ὅλον τὸ σῶμα ἀναφέ-
ρειν. περὶ δὲ κοιλίαν γίνεται μὲν πολλὰ τῶν περὶ τὸν στόμαχον, πλὴν τῆς ἀνορεξίας. τὸ δὲ μὴ πέπτειν τὰ σιτία ἴ-
διον αὐτῆς, καὶ τὰ πλεῖστα περὶ αὐτὴν γίνεται, ὧν πάθος ἕπεται ἡ διάρροια. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὁμοίως ἰατέον τοῖς περὶ
τὸν στόμαχον. τὴν δὲ διάρροιαν ἀκριβῶς ἐξεταστέον δι᾽ ἣν αἰτίαν ἀπεφθείσης τῆς τροφῆς γίνεται. καὶ εἰ μὲν διὰ φλε-
γμονὴν καταπλάττειν καὶ ἐπιβρέχειν. εἰ δὲ διὰ φλέγμα παρακείμενον ποιοῦν τὸν πλάδον, ἀναξηραίνειν τῇ διαί-
τῃ τὴν ὑγρότητα. εἰ δὲ παρὰ χολῆς πλῆθος, τὴν χολὴν καθαίρειν. εἰ δὲ δι᾽ ἀτονίαν ὡς τοῖς ἀτονοῦσι, τόνον ἐμ-
10 ποιεῖν τῷ σώματι. εἰ δὲ παρ᾽ αὐτὴν τὴν ποιότητα τῶν προσενεχθέντων δυσπέπτων ὄντων, ἢ ἀφθάρτων ἤτοι ἐχόντων ἀλλό-
τριον, ἀποθεραπεύσαντα παραιτεῖσθαι τὰ τοιαῦτα. δυσεντερία δὲ ἐστὶ πάθος περὶ τὰ ἔντερα. γίνεται δὲ ἐπὶ δι-
αρροίαις χρονιζόντων τῶν διεφθαρμένων, καὶ διεσθιόντων, καὶ ἑλκούντων τὰ ἔντερα. γίνεται δὲ καὶ ἄνευ διαῤ-
ῥοίας ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ χυμοῦ τινος δριμέος διαφαγόντος τὸ ἔντερον. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἐπὶ λύσει νοσήματος γίνεται ἡ δυσεν-
τερία ἣν ἀπαγορεύει ὁ Ἱπποκράτης ἰᾶσθαι μὴ ἐκ τῆς ἐποχῆς ἕτερόν τι μεῖζον ἐπιγίνεται νόσημα. τὴν μὲν οὖν ἐκ
διαρροίας γινομένην ἰᾶται τοῖς στέλλουσι καὶ ἱστᾶσι τὸ ῥεῦμα. τὴν δὲ ἐκ τινος δήξεως χυμοῦ δριμέος ἰᾶται τοῖς
καταγλυκαίνουσι καὶ κατακεραννῦσι δυνάμεσιν, ἐκκλύζοντα τὰ αὐτὰ τὰ ἡλκωμένα τοῖς ὁμοίοις. χρονίζον-
τος μέντοι τοῦ πάθους νομώδη καὶ σεσηπότα ἔσωθεν διαχωρεῖν, ὅτε ἁρμόζουσιν, οἱ ἐνιέμενοι τροχίσκοι οἱ διὰ
σανδαράχης, καὶ τιτάνου, καὶ ἀρσενικοῦ καὶ τῶν τοιούτων συντιθέμενοι. μὴ ὄντων δὲ νομωδῶν τῶν διαχω-
ρουμένων, μὴ χρῆσθαι τούτοις, ἐπεὶ σπασμὸν ἐπιφέρουσιν. εἰ δὲ καὶ ἀνωτέρω ἡ τοιαύτη ἕλκωσις τῶν ἐντέρων
20 εἴη, οὐ δὲ οὕτως χρηστέον τοῖς τροχίσκοις. οὐ γὰρ φθάνουσιν ἐπὶ τὰ πεπονθότα ἐξικνεῖσθαι. τῶν γὰρ ὑπεναντίων καθα-
πτόμενοι, ὄλεθρον ἐργάζονται, ἀνωτερικοῖς δὲ φαρμάκοις χρῆσθαι, τοῖς πρὸς δυσεντερίαν ἀναγεγραμμένοις.
λειεντερία δὲ γίνεται μὲν ἀπὸ τῆς δυσεντερίας, ὅταν πολλῆς ἑλκώσεως οὔσης ἐπὶ τὰ ἔντερα οὐλαὶ πολλαὶ
ἐπιγίνονται, δι᾽ ἃς οὐ κρατεῖ τὰ ἔντερα τῆς τροφῆς. ὅθεν λειεντερία εἴρηται ἐκ τῆς παρὰ τὰ ἔντερα λειότη-
τος. διὸ καὶ ἀνίατος ἡ τοιαύτη λειεντερία. οὐλὰς γὰρ οὐκ ἔστιν ἰᾶν. χαλεπὴ δὲ καὶ δυσίατος ἡ δι᾽ ἀτονίαν ἐντέρων γινο-
μένη. ἐγχειρεῖν δὲ τῇ θεραπείᾳ, τόνον ἐντιθέντα τῷ τε ὅλῳ τῷ σώματι καὶ τοῖς ἐντέροις. γίνεται δὲ καὶ λειεντερία καὶ
διὰ φλέγμα ἐπικλύσαν τὰ ἔντερα, καὶ ὄλισθον ἐμποιοῦν αὐτοῖς. καὶ δεῖ ἀναξηραίνειν ἀποσιτίᾳ τε καὶ τροφῇ τῇ
πρὸς φλέγμα ἀντιτασσομένῃ. τεινεσμὸς δὲ ἰδίως περὶ τὸ ἀπευθυσμένον γίνεται. φλεγμαῖνον γὰρ τοῦτο συνεχεῖς ἐν-
τάσεις καὶ προθυμίας πρὸς διαχώρησιν ἐμποιεῖ, καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ τεινεσμός. ἴασις δὲ διὰ πυριαμάτων κάτωθεν τῶν
στυφόντων καὶ τροφὴ σιτώδης καὶ σταλτική. εἰ δὲ ἐπιμένει καὶ ἐνέματα διὰ πτισάνης χυλοῦ καὶ στέατος τραγεί-
30 ου χρηστέον. ἕλμινθες δὲ πάθος ἐντέρων. τρισσὸν δὲ εἶδος ἑλμίνθων. αἱ μὲν γὰρ στρογγύλαι, σπιθαμιαῖαι τὸ μῆ-
κος, ἢ καὶ μείζους αἳ καὶ μέχρι στομάχου νέμονται. αἱ δὲ βραχεῖαι, καὶ ἐμφερεῖς σκώληξι μακροτέροις. κα-
λοῦνται δὲ ἀσκαρίδες. συνίστανται δὲ περὶ τὸ ἀπευθυσμένον. αἱ δὲ πλατεῖαι καὶ ἐπιμήκεις, ὡς τε ὅλῳ τῷ ἐντέ-
ρῳ παρατείνονται. λέγονται δὲ καὶ κειρίαι ἐκ τοῦ ἐμφερεῖς εἶναι κειρίαις. ὁμοίως δὲ καὶ ταινίαι. εὐίατοι μὲν οὖν
στρογγύλαι. πληθύνουσι γὰρ ἐπὶ παιδίων. αἱ δὲ ἀσκαρίδες πλεονάζουσιν ἐπὶ τῶν πρεσβυτῶν. δυσίατοι δὲ καὶ
δυσέκκριτοι, μόνον ὑπὸ τῶν δριμυφάγων καὶ φαρμάκων τῶν διὰ πικρᾶς συντιθεμένων καὶ ἐλαίου ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐμβαλλομένων. ἰσχιὰς δὲ καὶ ἀρθρῖτις καὶ ποδάγρα, μεγέθει μόνον ἀλλήλων διαφέρουσι,
ταῖς δὲ αἰτίαις καὶ τοῖς τόποις τοῖς πρώτως παθοῦσι τὰ αὐτά ἐστιν. ὑπό τε γὰρ φλέγματος, ὡς ἐπὶ πολὺ γίνονται,
καὶ περὶ τὰ νεῦρα συνίστανται, τὰ συνέχοντα τὰ ἄρθρα, καὶ τὴν κίνησιν αὐτοῖς παρέχοντα. ἀλλ᾽ ἡ μὲν ἰσχιὰς πε-
ρὶ τὸ ἄρθρον τὸ κατὰ ἰσχίον, γίνεται. διατείνεται δὲ πολλάκις μέχρι σφυρῶν. ἴασις δὲ διὰ φλεβοτομίας ἀπὸ
40 σφυροῦ. καὶ διὰ σικύας ἀπὸ τοῦ ἰσχίου, καὶ διὰ κλυσμῶν δριμέων, καὶ δι᾽ ἃ δυσεντερίας τρόπον τινὰ ποιοῦσι, καὶ
τὰ ἔξωθεν καταπλάσματα ἄκοπα καὶ μαλάγματα. ποδάγρα δὲ περὶ μόνους τοὺς πόδας συνίσταται, καὶ
ἐπισημαίνει μὲν ἐν ἀκμῇ μετὰ πυρετῶδες ἄλγημα, διὸ τῶν ἐμψυχόντων δεῖται, παρακμῇ δὲ ναρκῶδες, καὶ μετὰ ψύ-
ξεως, ὅθεν τῶν θερμαινόντων δεῖται. ἀρθρῖτις δὲ ταὐτὸν πάθος τοῖς προειρημένοις περὶ πάντα τὰ ἄρθρα
συνιστάμενον. φαρμάκων δὲ δεῖται θεραπευτικῶν τῶν ἀλεαινόντων καὶ τῆς καταλλήλου διαίτης. ἡ δὲ ἐλεφαν-
τίασις, τὸ πάθος, ἔχει τὸ ὄνομα ἀπὸ ὁμοιότητος τῆς πρὸς τὸν ἐλέφαντα. τὸ γὰρ δέρμα τῶν ἐν τῷ πάθει τούτῳ κα-
τεχομένων παχύτερόν τε καὶ σκληρότερόν ἐστιν, ἐμφέρειαν ἔχον πρὸς τὸ τοῦ ἐλέφαντος δέρμα. αἴτιον δὲ τοῦ πάθους,
φλέγμα παχὺ καὶ χολὴ μέλαινα, ἢ βλεννώδης μάλιστα ἐνσπειρομένη. οἱ γὰρ χυμοὶ οὗτοι θηριώδεις αὐτὸ ἀποφαί-
νουσι. διὸ καὶ μόνη θεραπεία ἀνύσιμος ἐπὶ τῶν ἐλεφαντιώντων, ἡ δι᾽ ἐλλεβόρου λευκοῦ καὶ μέλανος. ὁ δὲ λει-
χὴν, πάθος μὲν καὶ αὐτὸς δέρματος. διττὸν δὲ εἶδος λειχῆνος, ὁ μὲν ἥμερος καὶ πραότερος, ὁ δὲ ἄγριος καὶ χαλε-
50 πώτερος. ἀφίστανται γὰρ ἐπὶ τούτων καὶ λεπίδες τοῦ δέρματος καὶ ὁ ὑπὸ τὰς λεπίδας τόπος ἐνερευθέστερος καὶ
ἐγγὺς ἡλκωμένου φαίνεται. γίνεται δὲ τὸ πάθος ὑπὸ φλέγματος ἁλμυροῦ καὶ χολῆς τῆς ξανθῆς, ὅθεν ὡς
ἐπὶ τῶν ἁλμῶν τῶν κεραμίων ἀφίστανται τοῦ δέρματος αἱ λεπίδες. ἴασις δὲ ἥ τε διὰ φαρμάκων φλεγματα-
γωγῶν, καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπιχρίστων. λέπρα δὲ πάθος μὲν καὶ αὐτὴ δέρματος ἐπὶ τὸ λευκότερον καὶ τραχύτερον τρεπό-
μενον. ἡ δὲ τραχύτης οἷον ψιδρακίων ἐπανεστώτων. ἡ δὲ ψώρα ἐστὶν ἑλκωδεστέρα. γίνεται δὲ ἑκάτερον ἰδίως ὑπὸ
φλέγματος ἁλμυροῦ. ἴασις δὲ ἥδε διὰ φλεγματαγωγῶν φαρμάκων, καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπιχρισμάτων, ὅσα πρὸς
λέπραν καὶ ψώραν ἀναγέγραπται. ὁ δὲ ἀλφὸς διττὸν ἐστὶ πάθος, ὁ μὲν λευκὸς ὁ δὲ μέλας. γίνεται γὰρ ὁ μὲν μέλας
ὑπὸ μελαίνης χολῆς. διὸ καὶ μελαγχολικοὶ τὰ πολλὰ ῥύεται. ὁ λευκὸς δὲ ὑπὸ φλέγματος γίνεται οὐχ ἁ-
λικοῦ. ἡ δὲ λεύκη ὅμοιον μὲν τὸ πάθος ἀλφῷ λευκῷ, μᾶλλον δὲ ἐπισημαίνει τὴν λευκότητα. λέπρας δὲ δια-

φέρῃ τῷ λεῖον εἶναι, καὶ μὴ τραχύνεσθαι τὸ δέρμα ὡς ἐπὶ λέπρας. ῥύεται δὲ τούτων ἁπάντων τὰ φλεγμαγωγὰ φάρμακα, καὶ τὰ ἔξωθεν σμήγματα.

Περὶ διαιρέσεως τῆς διὰ φαρμάκων θεραπείας.

Η δὲ φαρμακεία διττή ἐστιν, ἡ μὲν πρὸς τὰ ἐντὸς πάθη ᾗ μάλιστα χρῆται ὁ διαιτητικός. ἡ δὲ πρὸς τὰ ἐκτός, ἧς οὐκ ἄνευ συντελεῖται τὰ κατὰ χειρουργίαν. τῆς μὲν οὖν πρὸς τὰ ἐντὸς φαρμακείας εἴδη ἐστὶ δεκαδύο. τὸ μὲν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ παθῶν. τὸ δὲ τῶν στοματικῶν. τὸ δὲ τῶν πεπτικῶν. τὸ δὲ τῶν βηχικῶν. τὸ δὲ τῶν ἀνωδύνων. τὸ δὲ τῶν ἀλεξιφαρμάκων. τὸ δὲ τῶν καθαιρόντων. τὰ μὲν ἡπατικὰ ἰδίως. τὰ δὲ σπληνικά. τὰ δὲ νεφριτικά. τὰ δὲ πρὸς τοὺς ἐν τῇ κύστει λίθους καὶ ἕλκη. τὰ δὲ πρὸς ὑδερίαν. τὰ μὲν δὴ στοματικά ἐστι τὰ δὲ πρὸς οὖλα αἱμασσόμενα, σηπόμενα, βεβρωκότα, καὶ ὀδόντας, καὶ ὅσα πρὸς ἄφθας καὶ ἐσχάρας, ὅσα τε πρὸς σταφυλὴν κεχαλασμένην.
10 τῶν δὲ πεπτικῶν τὰ μέν ἐστι πρὸς ἀτονίαν στομάχου ἢ κοιλίας. τὰ δὲ πρὸς ἐμπνευματώσεις τούτων. τὰ δὲ πρὸς πλευριτικούς, ἢ περιπνευμονικούς. τὰ δὲ πρὸς φθισικούς. τὰ δὲ πρὸς ἀσθματικούς, ἢ ὀρθοπνοϊκούς. τὰ δὲ πρὸς τραχύτητα ἀρτηρίας, καὶ φωνῆς ἐκκοπήν. τῶν δὲ ἀνωδύνων τὰ μὲν πρὸς νεφριτικούς, τὰ δὲ πρὸς κοιλίας ῥύσεις καὶ δυσεντερίας, καὶ πρὸς κωλικούς, καὶ εἰλεώδεις. κοινῶς δὲ πάντα πρὸς πᾶσαν ὀδύνην. τὰ μὲν ἀλεξιφάρμακα, τὰ μὲν ἁπλᾶ, ἄλλο πρὸς ἄλλο δηλητήριον. ἡ δὲ θηριακὴ πρὸς πάντα καὶ προλαμβανομένη καὶ ἐπιδιδομένη. τῶν δὲ καθαιρόντων τὰ μὲν ἄνωθεν καθαίρει, ὡς τὰ δι' ἐλλεβόρου, καὶ τὰ ἐμετικὰ πάντα. τὰ δὲ κάτωθεν παραλαμβάνεται, ὡς τὰ διὰ σκαμμωνίας καὶ ἀλόης καὶ ἐλατηρίου καὶ κολοκυνθίδος καὶ εὐφορβίου καὶ κόκκου κνιδίου καὶ τῶν τοιούτων. τέτακται δὲ τούτοις τετάρτῳ καὶ τὰ πρὸς ἕλμινθας πλατείας, οἷά ἐστι τὸ διὰ κέρατος ἐλαφείου, καὶ ἡδυόσμου, καὶ πεπέρεως. ἔστι δὲ καὶ τέταρτον εἶδος τῶν κεφαλὴν μόνην καθαιρόντων διὰ στόματος καὶ ῥινῶν ἃ παραλαμβάνεται ἰδίως ἐπί τε τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς παθῶν, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἰκτέρων. ἁρμόζει δὲ αἱ μὲν διὰ τῶν ἄνω καθάρσεις πρὸς
20 ἀνάκτησιν τῶν χρονίων. καιρὸς δὲ αὐτῶν τὰ διαλείμματα. αἱ δὲ κάτωθεν πρὸς τὰ ὀξέα νοσήματα κατάλληλοι, πλευρίτιδας καὶ περιπνευμονίας. καιρὸς δὲ αὐτῶν πάντων ἡ ἄνεσις τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν. τῆς δὲ πρὸς τὰ ἐκτὸς φαρμακείας, εἴδη ἐστὶν ἕνδεκα. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν διαφορητικά, τὰ δὲ συμπεπτικά, τὰ δὲ ἔναιμα, τὰ δὲ πυοποιά, τὰ δὲ ἀνακαθαρτικά, τὰ δὲ ἀναπληρωτικά, τὰ δὲ κατασταλτικά, τὰ δὲ ἐπουλωτικά, τὰ δὲ ὀφθαλμικά, τὰ δὲ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, τὰ δὲ καυστικά, ἐπὶ ἐρυσιπέλατα, καὶ ἕρπητας καὶ ἄνθρακας, τὰ δέ εἰσιν ἀλείμματα ἄκοπά τε καὶ θερμαντικά, πρὸς παραλύσεις ποιοῦντα, καὶ ἀρθριτικοὺς καὶ ποδαγρικοὺς καὶ πᾶσαν νεύρων πῆξιν, καὶ τετανικοὺς καὶ ὀπισθοτονικούς. τὰ δὲ σμηκτικὰ τῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐξανθούντων, λευκῆς, ἀλφοῦ, λειχῆνος, καὶ λέπρας. τὰ οὖν διαφορητικὰ καὶ συμπεπτικὰ ἐπὶ φυμάτων καὶ παντὸς ἀποστήματος τοιούτου ἁρμόζει. διαφορητικὰ δέ εἰσιν αἱ διὰ ἁλῶν πᾶσαι, καὶ ὅσαι διὰ νίτρου, ὡς τὸ Κτησιφῶντος. συμπεπτικὰ δὲ τὰ διὰ ῥητίνης καὶ χαλβάνης καὶ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος. τῶν δὲ ἐναίμων φαρμάκων, αἱ μὲν
30 φαιαὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τοῦ σώματος προσφάτων τραυμάτων ἁρμόζουσιν. αἱ δὲ ἰδίως χλωραὶ καὶ μέλαιναι, ὡς ἡ βάρβαρος πρός τε τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ πρὸς τὰ κυνόδηκτα. ἐπὶ δὲ ἑλκῶν, τοῖς μὲν πυοποιοῖς ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων χρηστέον, ὡς τῇ τετραφαρμάκῳ. τοῖς δὲ ἀνακαθαίρουσιν, ἐπὶ τῶν ῥυπαρῶν, ὡς τῇ χλωρᾷ ἀνειμένῃ. τοῖς δὲ ἀναπληροῦσιν, ἐπὶ τῶν κοίλων. τοῖς δὲ καταστέλλουσιν ὡς ἐπὶ τῶν ὑπερσαρκούντων, ὡς τοῖς διὰ μίσυος καὶ λεπίδος, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν δυσεπουλώτων αἱμορροΐδων ἁρμόζει. τοῖς δὲ καυστικοῖς ὅτε μὲν πρὸς τὸ διελεῖν καὶ ἀναπτύξαι σώματα χρώμεθα, ὡς ἐπὶ τῶν ἀποστημάτων τὴν περιοχήν, ὅτε δὲ ἐπὶ τῶν κεχαλασμένων βλεφάρων ἀντὶ ἀναρραφῆς, ἀφαιροῦντες τὸ σύμμετρον τῆς ὅλης ἀνασπῶμεν τὸ κεχαλασμένον. ὅτε δὲ ἐπὶ κεφαλαίας δυσίατον παραλαμβάνομεν διὰ βαθείας ἐσχάρας μεταβάλλοντες εἰς τὰ ἐκτὸς ῥεύματα. ὕλη δὲ τῶν καυστικῶν κονία, ἄσβεστος ζῶσα, καὶ ἀρσενικόν, καὶ σανδαράχη, καὶ φέκλα, καὶ τὰ τοιαῦτα. τῶν δὲ κεφαλικῶν τὸ μὲν πρὸς ἀχῶρας καὶ πίτυρα καὶ ἐκβράσματα ἁρμόζει. τὰ δὲ πρὸς κεφαλαλγίαν καὶ ἑτεροκρανίαν. τῶν δὲ ὠτικῶν τὰ μὲν πρὸς φλε-
40 γμονὴν ὤτων. τὰ δὲ πρὸς ἑλκώσεις. τὰ δὲ πρὸς ἐπιρροοῦντα. τὰ δὲ πρὸς δυσηκοΐαν. τὰ δὲ πρὸς ὦτα τεθλασμένα. τῶν δὲ ὀφθαλμικῶν φαρμάκων εἴδη εἰσὶν ἑπτά. τὰ μὲν γὰρ πρὸς ἀρχομένας ὀφθαλμίας ἁρμόζει, ὡς τὰ διὰ γλαυκίου καὶ τὰ διὰ κρόκου, καὶ τὰ κυκνάρια. τὰ δὲ πρὸς τὰς διαθέσεις ὡς τὰ νάρδινα καὶ τὰ θεοδότια καλούμενα. τὰ δὲ πρὸς ῥεύματα, ὡς τὰ διὰ λιβάνου καὶ ἀκακίας καὶ ἐρείκης καρποῦ. τὰ δὲ πρὸς τραχώματα ὡς τὰ διὰ τῶν μεταλλικῶν, οἷον κεκαυμένου χαλκοῦ καὶ χαλκίτεως καὶ λεπίδος χαλκοῦ. πέμπτον δέ ἐστι τὸ πρὸς ξηροφθαλμίας καὶ ψωροφθαλμίας, εἶδος τῶν κολλυρίων καὶ ξηρῶν ὀξυδερκικῶν, ἃ τῆς αὐτῆς ὕλης ἐστὶ τοῖς προγεγραμμένοις. ἕκτον δὲ τῶν ὑγρῶν εἶδος τῶν πρὸς ὑποχύσεις ἀναγεγραμμένων, ἃ διὰ χολῶν σκευάζονται, καὶ μάλιστα δι' ὑαίνης. ἕβδομον δὲ τὸ τῶν καταπλασμάτων εἶδος, ἃ παραλαμβάνεται ἐπὶ τῶν ἄκρως φλεγμαινόντων ὀφθαλμῶν καὶ περιωδυνώντων. ἔστι δὲ τὰ διὰ μελιλώτων καὶ γλυκέος καὶ τήλεως καὶ τὰ τοιαύτης ὕλης. περιχρίομεν δὲ τὰ βλέφαρα ἐν ἀρχῇ μὲν τοῖς ἀποκρουστικοῖς οἷά ἐστι τὰ διὰ
50 γλαυκίου, καὶ τῆς διὰ κρόκου. καὶ αὐτῷ μόνῳ γλαυκίῳ. ἐπὶ δὲ τῶν ἐνδιαθέτων τοῖς ἀναξηραίνουσι καὶ παραμυθουμένοις οἷον ναρδίνοις καὶ θεοδοτίοις. ὅσα δὲ πρὸς εὐμορφίαν ἐπιχρίεται, ὡς τὰ διὰ σάνδυκος καὶ ἡδυχρόου, οὐκ ἰατρικῆς ἀλλὰ καλλωπιστικῆς ἐστιν ἴδια.

Περὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς συνισταμένων παθῶν.

Πάθη περὶ μὲν τὸν ὅλον ὀφθαλμὸν συνίσταται τάδε. ταράξις, ὀφθαλμία, ἐπιφορά, φλεγμονή, οἴδημα, ἐμφύσημα, σκίρρωσις, χύμωσις, ἄνθραξ, στραβισμός, σπασμός, παλμός, μυωπίασις, γάγγραινα, σηπεδών, ἕλκος, σῦριγξ, ξηροφθαλμία, ψωροφθαλμία, σκληροφθαλμία, πρόπτωσις, ἀτροφία. περὶ δὲ τοὺς ὑμένας τάδε. ῥῆξις, διάβρωσις, διάτασις, ἀναστόμωσις, παχύτης, πυκνότης, ῥύσσωσις, ἔκτασις, ἀραιότης. περὶ δὲ τὰ ἐντὸς τῶν βλεφάρων, τραχύτης, παχύτης, σύκωσις, τύλωσις, σκληρία, χαλάζωσι, πλα-

δαρότης, μύδησις, σάρκωσις, πωρίασις. περὶ δὲ τὰ ἐκτὸς τῶν βλεφάρων ὑδατίδες, λιθίασις, φθειρίασις, με-
λικηρίς, γάγγραινα, φύματα, κολοβώματα. περὶ δὲ τὴν στεφάνην, κριθὴ καὶ ποσθία. τριχίασις, διστιχία, τριστι-
χία, φαλάγγωσις, πύρωσις, πτίλωσις, ψωρίασις, μαδαρότης, παράλυσις. κοινῶς δὲ πρὸς ὅλα τὰ βλέφαρα,
παράλυσις, πρόπτωσις, ἐκτροπή. περὶ δὲ τοὺς κανθοὺς, ἐγκανθὶς, ἀγκύλη, πτερύγιον. ῥοιὰς, πρόσφυσις. ἔξω-
θεν δὲ αἰγίλωψ, ἀγχίλωψ. περὶ δὲ τὸ λευκὸν. ψυδράκιον, ἕλκος, ὑπόσφαγμα, ἀπόστασις. χήμωσις. κοίλωμα.
πτερύγιον. φάκωσις. ἴκτερος. πῶρος. περὶ δὲ τὴν ἶριν, ἄργεμον, νεφέλιον, ἀχλὺς, ἐπίκαυμα, ἕλκος, βόθριον.
φλυκτὶς, μυοκέφαλον. σταφύλωμα. ὑπόπυον. ῥῆξις. οὐλή. λεύκωμα. κοίλωμα. πρόπτωμα. ὄνυξ. πύωσις. ἕλκωσις.
περὶ δὲ τὴν κόρην ὑπόχυσις, γλαύκωσις. μυδρίασις. φθίσις. σύγχυσις. πλατυκορίασις. ἀμαύρωσις. ῥυτίδω-
σις. νυκτάλωψ. ἡμεράλωψ. μυωπίασις. διαπύησις. περὶ δὲ τοὺς πόρους, ἀπόρρηξις. παρέμπτωσις. σύμπτωσις. αἰ-
10 θράκωσις. τάραξις μὲν οὖν ἐστὶν ὅταν συστραφεὶς ὁ ὀφθαλμὸς ἐπιπολαίως καὶ μετρίως ἐπὶ τὸ ἐρυθρότερον κατα-
στῇ τελέως. Ὀφθαλμία δὲ ἐστὶν, ὅταν τὸ λευκὸν ἐνερευθὲς ᾖ καὶ τὰ βλέφαρα ἐπηρμένα μετὰ τοῦ τήν τε μύσιν
τῶν βλεφάρων ἀπαλγῆ εἶναι καὶ τὴν τῶν χειρῶν ἐπαφὴν ἐπώδυνον. φλεγμονὴ δὲ ἐστὶν ἐπίτασις τοῦ
τε ἐρυθήματος καὶ τῆς ἐπάρσεως τῶν βλεφάρων, ὡς ἐπιπόνως ἀναβλέπειν. ἐπιφορὰ δὲ κοινὸν ὄνομα ἐπὶ
παντὸς τοῦ σώματος καὶ φλεγμονῆς σφοδρᾶς ἐπιφερομένης, καὶ ῥευμάτων λάβρων ἐπιρρεόντων. ἰδίως δὲ ἐπὶ
ὀφθαλμῶν λέγεται ἐπειδὰν μετὰ φλεγμονῆς μεγίστης καὶ ῥεύματος πλῆθος ἐπιρρύῃ. Οἴδημα δὲ ἐστὶν ὅταν
ἐπηρμένος καὶ ἀχρούστερος, ἢ καὶ δυσκίνητος ἐπιφαίνηται. ἐνίοτε δὲ καὶ λευκὸν ὑπὲρ τὸ μέλαν ἐπαίρεται. ἐμφύση-
μα δὲ ἐστὶν ὅταν ἄφνω οἰδήσας ὁ ὀφθαλμὸς ἀχρούστερος καὶ φλεγματωδέστερος γένηται. γίνεται δὲ ὡς ἐπίπαν πρεσ-
βύταις μάλιστα θέρους. Σκίρρωσις δὲ γίνεται κατ' ἐπίτασιν φλεγμονῆς χρονίου, τῆς σαρκὸς αὐξανομένης καὶ
ὑποπελιαζούσης. Ῥευματίζεται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς ὅταν μὴ μόνον ἐρυθρὸς ᾖ, ἀλλὰ καὶ ὅταν πολὺ δάκρυον ἐκ-
20 κρίνει. ξηροφθαλμία δὲ ἐστὶν, ὅταν οἱ κανθοὶ ἑλκώδεις καὶ τραχύτεροι καὶ κνησμώδεις εἰσὶ καὶ τὰ βλέφαρα ἐ-
ρυθρὰ, καὶ δάκρυον ἁλμυρὸν καὶ νιτρῶδες διαστάζει. Σκληροφθαλμία δὲ ἐστὶν ὅταν τὰ βλέφαρα σκληρό-
τερα ᾖ, καὶ αὐτὸς ὁ ὀφθαλμὸς δυσκίνητος καὶ ἐνερευθής. πρόπτωσις δὲ ἐστὶν ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς κινητὸς μετὰ φλε-
γμονῆς περιπέσῃ. Ἀτροφίαν δὲ λέγουσιν ὀφθαλμοῦ, ὅταν ἐξ ἀρρωστίας μακρᾶς, ἢ ἔκ τινος ἀδήλου αἰτίας, ὡς
παρ' ὀλίγον ἐξωθούμενος, εἶτα κοιλαινόμενος κατὰ τὰς ῥίζας αὐτῶν μικρότερος γίνεται καὶ ἀμυδρῶς ἢ μηδό-
λως βλέπῃ. Τραχέα δὲ τὰ βλέφαρα λέγεται ὅταν ἐκστραφέντα ἐναιμότερα φαίνηται καὶ τραχύτερα καὶ σαρκω-
δέστερα καὶ κεγχραμίσιν ὅμοια. παχέα δὲ βλέφαρα, τὰ ἐκστραφέντα τῶν κατὰ φύσιν καὶ σκληρότερα καὶ σαρκωδέ-
στερα τῶν τραχέων φαινόμενα. Σύκωσις δὲ ἐστὶν ὅταν τὸ ἐντὸς τῶν βλεφάρων σαρκωθὲν σαρκὶ παραπλήσιον
μετὰ ὑπεροχῆς, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἅπας δυσκίνητος ᾖ. Τύλωσις δὲ ἐστὶν ὅταν τὰ ἐν τοῖς βλεφάροις τραχώ-
ματα διὰ παλαιότητα παχύτερα καὶ λευκότερα καὶ δυσαίσθητα ᾖ. καὶ διὰ τοῦτο δυσαπότριπτα γίνηται.
30 Σκληρίασις δὲ ἐστὶ ἔπαρμα μετ' ἐρυθήματος ἐπὶ τὸ βλέφαρον, καὶ ὀδύνης, δυσαπότριπτον καὶ χρονιώτερον
φλεγμονῆς. χαλάζωσις δὲ ἐστὶ περιφερῆ τινα ἔνδοθεν τοῦ βλεφάρου ἐπάρματα περιγεγραμμένα ἐοικότα
τῇ χαλάζῃ. πλαδαρότης δὲ ἐστὶν μαλακὰ οἷον σώματα παλαιά γε καὶ ἀκροσοῦστα κατὰ τὰ ἐντὸς τῶν βλεφάρων
οὔπω τὸ τραχὺ ἔχοντα, διὸ πλαδαρότης καλεῖται. Μύδησις δὲ κοινὸν ὄνομα ἐστὶ σωμάτων ἐκ σήψεως ἀπολ-
λυμένων. γίνεται δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ περὶ τὰ βλέφαρα καὶ ὀγκωδέστερα φαίνεται καὶ συνεχῶς ῥευματίζεται,
πλείονος πιμελῆς ὑπ' αὐτὰ γινομένης. Κριθὴ δὲ ἡ καὶ ποσθία, λέγεται ὅταν τὸ ἐντὸς τῶν βλεφάρων πρὸς ταῖς
στεφάναις ὑπόπυον παράμηκες ὅμοιον κριθῇ κατὰ τὸ σχῆμα γένηται. γίνεται καὶ ἄλλα μείζονα κατὰ μέσα
βλέφαρα κριθὴ λεγόμενα. Λιθίασις δὲ ἐστὶν ὅταν ἐκστραφέντων τῶν βλεφάρων ὅμοια πώροις περὶ τὰ
βλέφαρα ὑπάρχει λευκὰ καὶ παχέα καὶ οἷον λίθοις ἐμφερῆ νύσσοντα τὸν ὀφθαλμόν. Φθειριᾶν δὲ φασὶ
τὰ βλέφαρα ὅταν περὶ τὰ τετριχωμένα πλατεῖς πολλαὶ φθεῖρες σμικραὶ γίνωνται. διτριχιᾶν δὲ λέγε-
40 ται ὁ ὀφθαλμὸς ὅταν ὑπὸ τὰς κατὰ φύσιν τρίχας ἄλλαι ὑποφυεῖσαι νύσσωσι τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ῥευματίζωσι.
Πτίλωσις δὲ ἐστὶν, ὅταν ἄλλαι μὲν ὑποφύουσιν, αὗται δὲ αἱ κατὰ φύσιν συμπεσοῦσαι καὶ κατακλασθεῖσαι
νυγμοὺς παρέχουσι. Φαλάγγωσις δὲ ἐστὶ, ὅταν διστιχία, ἢ τριστιχία τῶν ὑποφυομένων τριχῶν, ἢ ἐν τῷ ἄνω, ἢ ἐν
τῷ κάτω βλεφάρῳ. Παραλελύσθαι δὲ λέγεται ὁ ὀφθαλμὸς, ὅταν αὐτοῦ ἐπιλείπωσιν αἱ φυσικαὶ κινή-
σεις, καὶ μὴ δύνηται ἀναβλέπειν ἢ καταβλέπειν. ἀναίσθητος δὲ ᾖ. πολλάκις δὲ καὶ περὶ μέρη τινὰ τοῦ ὀφθαλ-
μοῦ τοῦτο συμβαίνει. Ἐκτετράφθαι δὲ λέγουσι τὰ βλέφαρα, ὅταν ἐπὶ πλέον ἐκτραπῇ ἑλκωθέντων τῶν ὀ-
φθαλμῶν. ἐγκανθίδα δὲ λέγουσιν ὅταν ἐξ ἑλκώσεως ὑπερσαρκώσῃ ὁ κανθὸς πρὸς τὴν ῥῖνα. πάσχουσι δὲ
τοῦτο μάλιστα οἱ θαλασσουργοί. Πτερύγιον δὲ λέγουσιν ὅταν ἐπὶ πλέον ἑλκωθέντος καὶ ὑπερσαρκώσαντος τοῦ
λευκοῦ ὑμὴν λεπτὸς καὶ νευρώδης ἐπιδράμῃ τὸν ὀφθαλμὸν, ἀρξάμενος ἀπό τινος τῶν κανθῶν ἕως τοῦ μέλα-
νος καὶ τῆς κορυφῆς ἐφάψηται. Ῥοιὰς δὲ ἐστὶν ἐπὶ ὀφθαλμῷ, ὅταν ἔκ τινος αἰτίας ἀδήλου ὁ κανθὸς παρέλ-
50 θῃ, ἢ ἐκ χειρουργίας ἀρθῇ καὶ μηκέτι στέγειν τὸ δάκρυον οἷός τε ᾖ, ἀλλὰ ῥευματίζεται. Προσφύεται δὲ τὰ
βλέφαρα ἢ τῷ λευκῷ ἢ τῷ μέλανι ἐξ ἑλκώσεως. καὶ ἐὰν μὲν τῷ μέλανι προσφυῇ τελέως κωλύει τὴν ὅρα-
σιν, ἐὰν δὲ τῷ λευκῷ, ἧττον. καλεῖται δὲ ἀγκύλωσις. Αἰγίλωπα δὲ λέγουσι ἢ ἀγχίλωπα, ὅταν ἀπόστημά τι
γένηται πρὸς τῷ κανθῷ τῷ παρὰ τῇ ῥινὶ πύον περιέχον, ἢ λίπαινον τὸ ὀστέον συρρηγνύμενον, ἢ εἰς κανθὸν, ἢ
εἰς ῥῖνα περιέχει τὸ ὑγρόν. ψυδράκιον ἐστὶ κοινῶς λεγόμενον περὶ πᾶν τὸ σῶμα, καὶ περὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλ-
μοῦ γίνεται, οἷον ἐξάνθημα ἐξ ἄκρου ἐρευθές. ἕλκος δὲ γίνεται περὶ τὸ μέλαν ἢ τὸ λευκὸν, ὅταν ἐπιδερμὶς
διαιρεθῇ μακροειδὲς, ἢ στρογγύλη τὸ σχῆμα, κοιλότερον, ὁμόχρουν ἢ ὑπόλευκον. Ὑπόσφαγμα δὲ λέγουσιν ὅταν
ἀπὸ πληγῆς ῥαγέντων τῶν ἐν τῷ πρώτῳ χιτῶνι ἀγγείων, μεταξὺ τῆς κτηδόνος τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐντὸς χιτῶ-
νος αἷμα ὑπελθῇ. καὶ παραχρῆμα μὲν ἔναιμον ᾖ τὸ χρῶμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὕστερον δὲ πελιδνόν. Χήμωσις δὲ

ἐστὶν ὅταν

ἐστὶν ὅταν ἐκ φλεγμονῆς σφοδροτέρας ἀμφότερα τὰ βλέφαρα ἐκστραφῇ, καὶ μὴ ὅλον σκέπει τὸν ὀφθαλμόν. κυρίως δὲ χήμωσις λέγεται, ὅταν τὸ λευκὸν ἑκατέρωθεν τῆς ἴριδος φλεγμαίνῃ, κατὰ δὲ τὴν ἶριν κοιλαινόμενον ὅμοιον τοῖς σχήμασι τῇ καλουμένῃ χήμῃ. Κοιλώματα δὲ λέγεται ἐπὶ ὀφθαλμοῦ ὅσα στρογγύλα καὶ κοῖλα ἕλκη πλατύτερα τῶν βοθρίων γίνεται ἐν αὐτῷ περὶ τὴν ἶριν. Ἄργεμον δέ ἐστιν ὅταν κατὰ τὸν τῆς ἴριδος κύκλον καὶ τὸ λευκόν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ μέλαν ἕλκος γίνεται στρογγύλον καὶ ὑπόλευκον. Νεφέλιον δέ ἐστι ἕλκος ἐπιπόλαιον καὶ μικρῷ μεῖζον ἀργέμου καὶ λευκόν. Ἀχλὺς δέ ἐστι περὶ ὅλον τὸ μέλαν ἀπὸ ἑλκώσεως ἐπιπολαίου οὐλὴ λεπτοτάτη ἀέρι ἀχλυώδει παραπλησία. Ἐπίκαυμα δέ ἐστιν ὅταν διὰ ἐπιπολῆς ἡ ἐπιδερμὶς ἐπικαυθεῖσα ἑλκωθῇ, ἢ καὶ βραχὺ βαθυτέρα γίνηται ἐπιφορᾶς μεγάλης ἐγγινομένης. Βόθριον δέ ἐστι ἕλκος κοῖλον, καθαρόν, στενόν, κεντήμασι στρογγύλοις ὅμοιον, βαθύτερον ἑλκυδρίου. Φλύκταιναν δὲ λέγουσιν, ὅταν διὰ ἑλκώσεως ἢ καὶ ἄνευ ἑλκώσεως, διὰ ἐπιπολῆς τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος ὑμὴν λεπτότατός τε καὶ μετέωρος ἀρθεὶς παραδέξηται μεταξὺ αὐτοῦ ὑγρασίαν, ἢ καὶ ὑπὸ τὴν κτηδόνα τοῦ χιτῶνος παχυτέρα ὑποδραμοῦσα ὑγρασία καὶ τὴν φλύκταιναν ἀποτελέσασα. Μυοκέφαλον δέ ἐστι ὅταν διὰ ἑλκώσεως διαβρωθέντος τοῦ πρώτου χιτῶνος κατὰ τὴν ἶριν, προκύψῃ ὁ δεύτερος χιτὼν ὡς οἷον μυὸς κεφαλῇ ἐοικέναι. Σταφύλωμα δὲ λέγεται, ὅταν ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ μετεωρισθῇ μετὰ φλεγμονῆς καὶ πόνου, καὶ γίνηται ὅμοιον ῥαγὶ σταφυλῆς, λευκὸν τῇ χροιᾷ. Ὑπόπυον δέ ἐστιν ὅταν πῦον ὅλην τὴν ἶριν περιλάβῃ, ἢ τὸ ἥμισυ. Ῥῆξις δέ ἐστιν ἕλκωσις ὑπὸ πληγῆς ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας κατὰ βάθος, ἐπιφέρουσα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὴν διαίρεσιν τῶν ὑμένων ὅλων, ὥστε ἐγχεῖν καὶ τὰ ὑγρὰ οἷς βλέπομεν. Οὐλὴ δέ ἐστιν ὅταν ἐπὶ τῷ μέλανι τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ ἕλκους βαθέος ὄντος παχύτης ὑμένος ἐπιγένηται καὶ ἡ χροιὰ λευκοτέρα φαίνεται. συνίσταται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ὑμένος καλουμένου ἀλλ' οὐ διαδείκνυται. Λεύκωμα δὲ ταυτὸν μὲν καλουμένῃ τῇ οὐλῇ ἐστί. διαφέρει δὲ τῷ διὰ ἑλκώσεως μεγάλην οὐλὴν μείζονα καὶ παχυτέραν ἐπιγίνεσθαι ἐπὶ τῆς ἴρεως, ἣν καλοῦσιν λεύκωμα. Ἧλος δέ ἐστιν ἡ μετὰ λείας καὶ λευκῆς, οἷον οὐλὴ σαρκώδης, ὑπεροχὴ τοῦ μέλανος στερεά. πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τῷ λευκῷ τῷ μέλανι συνάπτοντι ἐπανισταμένη. Ὑποκεχύσθαι δὲ λέγουσί τινες ὅταν συμβῇ παρέγχυσιν ὑγροῦ τινος γενέσθαι κατὰ τὴν κόρην καὶ πῆξιν πολλάκις, ὥστε κωλύσαι τὸ ὁρᾶν, ἢ καὶ ἀμαυροῦσθαι ἐν τῷ φαίνειν. Γλαύκωσις δέ ἐστι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ εἰς λευκὸν καὶ ὑδατώδη χροιὰν μεταβολή, δι' ἣν τὸ βλέπειν κωλύεται. Μυδρίασις δὲ λέγεται ὅταν ἡ κόρη τῷ μὲν χρώματι μηδὲν παραλλάττῃ, πλατυτέρα δὲ ᾖ πολλῷ τοῦ κατὰ φύσιν ὥστε ἐγγίζειν τῷ κύκλῳ τῆς ἴρεως καὶ ἐμποδίζειν τὸ βλέπειν. Φθίσις δὲ λέγεται στενουμένης τῆς κόρης, ὡς κεντήματι ἐοικέναι καὶ ἀμαυροτέρας καὶ ῥυσοτέρας γινομένης, ἢ διὰ ἀσθενειῶν ἐπικινδύνων ἢ κεφαλαιῶν ἐπιτεταμένων. Σύγχυσις δέ ἐστι ὅταν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ὑγρὰ μὴ κατὰ χώραν μένῃ, τὴν ἰδίαν τάξιν σώζοντα, ἀλλὰ τεταραγμένα ᾖ. Ἀμαύρωσις δέ ἐστιν ὅταν παντελὴς παρεμποδισμὸς ᾖ τοῦ ὁρᾶν χωρὶς φανερᾶς αἰτίας. Νυκτάλωπας δὲ λέγουσιν ὅταν ἡμέρας μὲν βλέπωσιν ἀμαυρότερον, δυομένου δὲ ἡλίου λαμπρότερον. νυκτὸς δὲ ἔτι μᾶλλον, ἢ ὑπεναντίως, ἡμέρας μὲν ὀλίγα, ἑσπέρας δὲ ἢ νυκτὸς οὐδόλως. Μύωπας δὲ λέγουσιν τοὺς τὰ μὲν σύνεγγυς βλέποντας, τὰ δὲ πόρρωθεν μὴ ὁρῶντας. Διαπύησις δέ ἐστι βραχυτέρου ὑγροῦ σύστασις περὶ αὐτὴν τὴν κόρην δυσεξάτμιστος καὶ δυσδιαφόρητος, ὑποχύματος ξηροτέρα. Ἀπόρρηξις δὲ γίνεται τοῦ πόρου περὶ ὀφθαλμόν, ὅταν ὁ διατείνων ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ μήνιγγος πόρος ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἀπορραγῇ, ὡς ἀβλεψίαν τελείαν γίνεσθαι, προηγησαμένης πληγῆς περὶ τὴν κεφαλήν, ἢ ἀφ' ὕψους πτώματος, ἀφ' οὗ γίνεται ἡ τοῦ πόρου ἀπόρρηξις. Παρέμπτωσις δέ ἐστιν, ὅταν εἰς τὸν πόρον κατ' ἀναστόμωσιν, ἢ ῥῆξιν ἀγγείου, τὸ ὑγρὸν παρεμπέσῃ καὶ ἐμφράξῃ τὸν πόρον ἀπ' αὐτῆς τῆς βάσεως τοῦ ἐγκεφάλου, ὅθεν καὶ τῷ ὀφθαλμῷ ἡ τοῦ ὁρᾶν δύναμις, ὥστε μετ' ἀλγημάτων καὶ τὸ ὁρᾶν ἐμποδίζεσθαι. Σύμπτωσις δὲ γίνεται μὲν ὑπὸ τοῦ πόρου στενουμένου καὶ συμπίπτοντος δι' ἀτροφίαν καὶ πάρεσιν. σπάνιον δὲ ἐστὶ τὸ πάθος καὶ δυσίατον. Ἀνθράκωσις δέ ἐστιν ἕλκος ἐσχαρῶδες μετὰ νομῆς καὶ ῥεύματος καὶ βουβῶνος, ἐνίοτε καὶ πυρετῶν γινομένων περὶ τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα, ἔστι δὲ ὅτε καὶ περὶ ὀφθαλμούς.

Περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς παθῶν.

Περὶ δὲ τὰ ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς συνίσταται τάδε ἃ οὐκ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς χρονίοις, ἐπὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καταγμάτων τοῦ κρανίου. διαφοραὶ δὲ αὐτῶν εἰσὶ πέντε, ῥωγμή, ἐγγείσωμα, ἐκπίεσμα, ἀπήχημα, καμάρωσις, διάστασις ῥαφῶν, ὑδροκέφαλον, ἀχῶρες, πιτυρίασις, μελικηρὶς, ἀθέρωμα, κηρίον. περὶ δὲ τὸ τετριχωμένον τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ γενείου, ἀλωπεκία, ὀφίασις, μαδαρότης, φαλάκρωσις. τρίχες δὲ πᾶσαι ῥέουσι, λεπτύνονται, θραύονται, σχίζονται, αὐχμῶσι, χνοΐζονται, ὑποξανθαὶ γίνονται, πολιοῦνται. τὰ δὲ περὶ ὀφθαλμοὺς κατὰ ἰδίαν ἀναγέγραπται. τὰ δὲ περὶ τὰ ὦτα, περίθλασις, πτερυγώματα, κάταγμα, χόνδρου, κυψελίδος πλεονασμὸς ἢ ἔκλειψις, βαρυκοΐα, κώφωσις, πύου ῥύσις, ῥεῦμα δυσῶδες. περὶ δὲ ῥῖνα τὰ δὲ συνίσταται, ὄζαινα, πολύπους, ἕλκος, κάταγμα, διαστροφή, ἔνθλασις, σίμωσις. περὶ δὲ στόμα, σῆψις οὔλων, βρῶσις ὀδόντων, ὀδονταλγία, φατνιωμάτων ἔκπτωσις, ἀπόστημα, ἐπὶ γλώττης, ἐπουλὶς, παρουλὶς, ἄφθαι, ἐσχάρωσις, παρίσθμια, σταφυλή, σύκωμα. περὶ δὲ τὸ πρόσωπον, ἐφηλὶς, ἴονθοι. φακὸς. κάταγμα ὀστέων. διάστασις τῶν συμφύσεων. ἐξαρθρήματα τῆς κάτω γένυος ἀπὸ τῆς αἰῶ. περὶ δὲ τράχηλον, συνάγχη, κυνάγχη, ἀγχόνη, ἔξωσις σπονδύλων, χοιράδες, στεατώματα. περὶ δὲ ὤμους, τοῦ ἀκρωμίου κάταγμα, διάστασις. περὶ δὲ ἀγκῶνα μελικηρὶς, ἀθέρωμα, στεάτωμα, ὑγρὸν ὑδατῶδες. περὶ δὲ καρποὺς γάγγλια. περὶ δὲ δακτύλους χειρὸς καὶ ποδὸς, χίμεθλα, παρωνυχία. τοπικὰ δὲ ὅπου ἂν τύχῃ τοῦ σώματος, φλεγμονή, οἴδημα, ἐμφύσημα, σκλήρωμα, ἀπόστημα, ἕλκος καθαρόν, ἕλκος ῥυπαρόν, κοῖλον ἕλκος, ὑπερσαρκοῦν, ἐσχαρῶδες, ἕλκος ξηρὸν ῥευματιζόμενον, ὑπόνομον, τετυλω-

μένον, σε συρεπτωμένον, μύδησις, φῦμα, δοθιὴν, θέρμινθες, φύγεθλον, χάλαζα, φαγέδαινα, φλυκτίδες, ἄν-
θρακες, ἐπινυκτίδες, ἐρυσίπελας, ἕρπητες. περὶ δὲ τοὺς μαζοὺς ἰδίως καὶ περὶ τὰ αἰδοῖα γυναικὸς καὶ ἀν-
δρὸς καρκινώματα. συνίστανται δὲ καὶ ὅπου ἂν τύχῃ τοῦ σώματος, καρκίνωμα κρυπτὸν, καρκίνωμα ἡλκωμένον,
θηρίωμα. περὶ δὲ βουβῶνας, βουβῶνες ἁπλοῖ, φύματα ἐκπυΐσκοντα. περὶ δὲ γόνατα, γονυαλγίαι, ῥευμα-
τισμοὶ, πῶροι. περὶ δὲ ἰγνύαν, στεατώματα, ἀγκύλη. περὶ δὲ κνήμην κιρσοί. ἐν γαστροκνημίᾳ, σκίρρωμα, χειρώ-
νεια ἕλκη. περὶ δὲ ἄκρα ποδὸς μελανίαι, νεκρώσεις, ποδάγρα, σύριγγες. περὶ δὲ πτέρναν λεπίδες. περὶ δὲ τὸ
πεδίον   περὶ δὲ τὸ δέρμα καὶ τόπους καθόλου τοῦ σώματος, λέπρα, ψώρα, ἀλ-
φὸς λευκὸς, ἀλφὸς μέλας, λεύκη, λειχὴν ἁπλοῦς, λειχὴν ἄγριος, δρακοντίασις, ἀκροχορδόνες, θύμοι, μυρ-
μηκίαι, ἧλοι, πῶροι. οἱ μὲν ἐκ ποδάγρας καὶ ἀρθρίτιδος οἱ δὲ καὶ καθ' ἑαυτούς. περὶ δὲ ἕδραν αἱμορροΐ-
10 δες τυφλαὶ, ῥαγάδες, πρόπτωσις, κονδυλώματα, πολίδες. γίνεται δὲ καὶ μήτρας ὅλης πρόπτωσις εἰς τὰ ἐκτός.
περὶ δὲ ὄσχεον, ἐντεροκήλη, κιρσοκήλη, ἐπιπλοκήλη, σαρκοκήλη, πωροκήλη, στεατοκήλη. περὶ δὲ τὰ ἐν ὅλῳ τῷ σώμα-
τι ὀστᾶ, τερηδὼν, σφάκελος, κάταγμα ἄνευ τραύματος, ἢ σὺν τραύματι. ἐκβύρσωσις. διαφοραὶ δὲ καταγμάτων
πέντε, σχιδακηδὸν, καυληδὸν, ῥαφανηδὸν, καρυηδὸν, ἀλφιτηδόν. μελαίνεται δὲ ὀστᾶ ποτὲ μὲν ἐν κατάγμασι, ποτὲ
δὲ ἄνευ τούτων. περὶ δὲ τὰ ἄρθρα πάντα παραγωγαί, παρακινήματα, ἐξαρθρήματα, παραρθρήματα, σύν-
δεσις, πώρωσις, ῥευματισμοὶ, διάστασις συμφύσεων.

Περὶ χειρουργίας.

Χειρουργία ἐστὶν ἄρσις ἐμμέθοδος τοῦ ἰδίως λεγομένου ἀλλοτρίου, διὰ τομῶν καὶ καυτηρισμῶν μετὰ τῆς τῶν
* τραυμάτων καὶ ἑλκῶν θεραπείας, ἐπ' ἀνθρώπου σώματι παραλαμβανομένη. χειρουργίας δὲ καθολικὴ μὲν ἐνέρ-
γειαι δύο, σύνθεσις καὶ διαίρεσις. ἔστι δὲ τούτων εἴδη πολλὰ, καὶ συνθέσεως μὲν εἴδη συνθετισμὸς τῶν κατεαγό-
των ὀστέων καὶ ἐπίδεσις, καὶ ἀρθρέμβολον τῶν ἐξηρθρηκότων, καὶ τάξις τῶν προπεπτωκότων ἐντέρων καὶ μήτρας καὶ
20 ἀπευθυσμένου, καὶ γαστρορραφία καὶ ἐπαγωγὴ τῶν κολοβωμάτων, ὡς ἐπὶ ῥινῶν καὶ χειλῶν καὶ ὤτων. διαιρέσεως δὲ
εἴδη ἁπλοτομία, καὶ περιαίρεσις, ὑποσπαθισμὸς, περισκυθισμὸς, ἀρτηριολογία, ἐκκοπὴ, καῦσις, ξύσις, ῥίνησις, ἔκ-
πρισις. ἁπλοτομίᾳ οὖν χρώμεθα ἐπὶ τῶν ἀποστημάτων πάντων. χρὴ δὲ διαιρεῖν ἐπ' εὐθείας τοῦ κώλου καὶ μὴ ἐγ-
καρσίως. περιαιρέσεως δὲ ἐπὶ τῶν ἐν μασχάλαις καὶ βουβῶσι καὶ γλουτοῖς καὶ ἕδρᾳ μυρσινοειδῶς περιαι-
ροῦντες. ὑποσπαθισμῷ δὲ κατὰ τὸ μέτωπον, ἐπὶ τῶν ῥευματιζομένων ὀφθαλμῶν. καὶ περισκυθισμῷ τῷ τε
κατὰ τοῦ βρέγματος, καὶ ἐπὶ ποδὸς μελανθείσης. ἐκκοπῇ δὲ ἐπὶ τῶν κώλων μελαινομένων, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν
τῇ κεφαλῇ καταγμάτων. ἐπὶ δὲ πάντων περὶ τὰ ὀστᾶ, ἥ τε καῦσις καὶ ξύσις καὶ ἡ ῥίνησις καὶ ἡ πρίσις εὔ-
χρηστοι καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν. καύσει δὲ τῇ διὰ καυτήρων χρώμεθα, ἰδίως μὲν ἐπὶ τῶν νεμομένων ἤδη πάντων καὶ
ἐπὶ τῶν ῥευματιζομένων ὀφθαλμῶν, ἰξίων, ἢ καὶ τῶν ἥπατος. καὶ γὰρ ἐπὶ φθισικῶν παραλαμβάνονται καυ-
τῆρες καὶ ἐπὶ σπληνικῶν καὶ ἐπὶ τῶν εἰς μασχάλην μελετησάντων ἐκπίπτειν βραχιόνων, καὶ ἐπὶ αἰγίλω-
30 πος, καὶ ἐπὶ τῶν μελαινομένων, ἢ πριζομένων διὰ τὰ ἀναστομούμενα ἀγγεῖα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλως αἱμορραγούντων. πε-
ρὶ μὲν οὖν κεφαλὴν ταῦτα συνίσταται τῶν ὑπαγομένων χειρουργίαις. Καταγμάτων δὲ περὶ κεφαλὴν
εἴδη πέντε, ῥωγμὴ, ἐγγείσωμα, ἐκπίεσμα, ἀπόχημα, καμάρωσις. κατὰ δὲ τινας, ἕξ, καὶ τριχίασις, ἡ ἐπιπόλαιος τῶν
ὀστῶν ἐγχάραξις. Ὑδροκεφάλων δὲ εἴδη τέσσαρα. τὸ μὲν μεταξὺ ἐγκεφάλου καὶ μήνιγγος. τὸ δὲ μεταξὺ μήνιγ-
* γος καὶ ὀστοῦ. τὸ δὲ μεταξὺ ὀστοῦ καὶ περικρανίου. τὸ δὲ μεταξὺ ὀστοῦ καὶ δέρματος. Συνίσταται δὲ περὶ τὸ δέρ-
μα μελικηρὶς, ἀθέρωμα, καὶ ἔξωθεν ἀλωπεκίασις. τὰς μὲν οὖν ἀλωπεκίας ἀμύσσομεν. τὰς δὲ μελικηρίδας καὶ τὰ ἀ-
θερώματα, μυρσινοειδῶς, ἢ καὶ ἁπλῶς διαιροῦντες τὴν ἐπιφάνειαν, εἶτα ἀποδέροντες τοῖς δακτύλοις τὸν χι-
τῶνας σὺν τοῖς ἐνοῦσιν ὑγροῖς κομιζόμεθα. Τὰ δὲ ὑδροκέφαλα τὰ μὲν ὑπὸ τὸ δέρμα καὶ τὸ περικράνιον, δυό-
που ἢ τρισὶν εὐθείαις διαιρέσεσι κενοῦμεν. τὰ δὲ ὑπὸ τὰ ὀστᾶ ἐκκόπτοντες. τὰ δὲ μεταξὺ μήνιγγος καὶ ἐγκεφάλου
ἀθεράπευτα. Πᾶν δὲ εἶδος τῶν ἐν κεφαλῇ καταγμάτων τῇ ἐκκοπῇ ὑπάγεται διὰ ἐκκοπέων περιαιρου-
μένων τὸ κατεαγὸς τῶν ὀστῶν. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ χοινικίσι πρίοντες ταῦτα διὰ τῆς περιστρεφομένης ἐξέκο-
40 πτον αὐτά. οἱ δὲ μετὰ ταῦτα κεφαλοτρυπάνοις, ἕδρας παρέχοντες τοῖς ἐκκοπεῦσι. οἱ δὲ νῦν μόνοις τοῖς ἐκκο-
πεῦσιν ἀρκοῦνται. Τῶν δὲ περὶ ὀφθαλμοὺς παθῶν, ταῦτα χειρουργίας ὑπάγεται, τριχίασις, ὑδατίδες, ἐγ-
κανθίδες, πτερύγια, σταφυλώματα, ὑποχύματα, ῥεύματα χρόνια καὶ ὑποβάλλοντα, λιθίασις περὶ τὰ βλέ-
* φαρα, σύμφυσις, εἰς αὐτὸ τῶν περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αἰγίλωψ. τὰ μὲν οὖν κεχαλασμένα βλέφαρα ἀναράπτομεν,
καὶ ἀφαιροῦντες αὐτῶν τενίδιον τὸ σύμμετρον καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν βλεφάρων. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ κεχαλασμέ-
νων ἀναβροχίζοντες τὰς τρίχας διὰ βελόνης. τὰς δὲ ὑδατίδας κομιζόμεθα κατ' ἰδίαν βάλλοντες. τὰς δὲ
ἐγκανθίδας καὶ τὰ πτερύγια καὶ τὰ σταφυλώματα περιαιροῦμεν. τὰ μὲν σταφυλώματα λίνον διείραντες
καὶ ἀποβροχίζοντες. τὰ δὲ πτερύγια καὶ τὰς ἐγκανθίδας ἢ λίνῳ ἀνατείναντες, ἢ ἀγκίστρῳ. τὰ δὲ ὑποχύ-
* ματα κατάγομεν παρακεντοῦντες περὶ τὴν ἶριν, ἐκ τοῦ πρὸς τῷ μικρῷ κανθῷ μέρους μέχρι κενεμβα-
τήσει καὶ παρακεντητηρίου. εἶτα πλαγιάζοντες ἐπὶ τὴν ἶριν τῷ ἄκρῳ αὐτοῦ τὸ συνεστὸς κατὰ τὴν κόρην ὑγρὸν
50 κατάγμασι ξύοντες καὶ σφίγγοντες ὥστε μὴ ἀναβλέψαι. τὸ δὲ ῥεῦμα ἵστησιν ὑποσπαθισμός τε καὶ πε-
ρισκυθισμὸς καὶ ἀρτηριολογία. ὁ μὲν οὖν ὑποσπαθισμὸς γίνεται τριῶν διαιρέσεων ὑπὲρ μετώπου διδο-
μένων. εἶτα τῆς σπαθομήλης διεκβαλλομένης διὰ τῶν μεταξὺ σωμάτων. ὁ δὲ περισκυθισμὸς τοιοῦτος ἐστὶ,
διαιρεῖται ἐπὶ ἐγκαρσίαις διαιρέσεσι τὸ μέτωπον, οἷον στεφανιαία. καθ' ἑκάτερον δὲ μέρος αὐτῆς μικρὸν ἀ-
νωτέρω τῶν κροτάφων ἀφαιρεῖται τινα τρίγωνα, ἐοικότα τὸ σχῆμα τῷ δέλτα στοιχείῳ. ἡ δὲ ἀρτηριολογία
ἐπιτελεῖται τῶν κεκρυμμένων ἀγγείων ἀπὸ κροτάφου ἐπὶ κρόταφον διαιρουμένων εἰς βάθος. τὴν δὲ
τῶν βλεφάρων λιθίασιν, ἰώμεθα διαιροῦντες τὸ βλέφαρον ἐπὶ πολὺ, καὶ κομιζόμενοι τὸν λίθον
ἀσκύλτως. τὰ δὲ συμπεφυκότα βλέφαρα ἀναπτύξαντες σμίλῃ, διαστέλλομεν τοῖς ξηροῖς. τοὺς δὲ αἰ-

γίλωπας

γίλωπας περιαιροῦντες μέχρι ὀστοῦ καυτῆρσι διακαίομεν. εἰσὶ δὲ οἳ ἀντὶ καὶ καυστηρίου κεφαλῇ πάλιν τιτρῶσι τὸ ὀ-
στοῦν ὡς ἰδεῖν τὴν ῥῖνα. τὰ δὲ ἐν ῥινὶ συνιστάμενα πολύποδας μὲν περιαιροῦμεν στενῷ σμιλαρίῳ, καὶ ξυστῆρι ὕστερον ἀπο-
ξύομεν τὰς ῥίζας. αἱ δὲ ὄζαιναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀθεράπευται. ἡ δὲ αὐτὴ ἐγχείρησις καὶ ἐπὶ τούτων. τῶν δὲ ἐν τῷ στόματι,
ἐπουλίδας μὲν καὶ παρουλίδας διαιροῦμεν ὅταν πυοποιήσωσιν. τὰς δὲ κεχαλασμένας σταφυλὰς ἀμέτρως ἐκτέμνο-
μεν μυδίῳ λαβόμενοι, τοὺς δὲ ὀδόντας ἐξαιροῦμεν περιχαράξαντες. τοὺς δὲ ἐν παρισθμίοις ὑπεραίροντας τὸ κα-
τὰ φύσιν ἀδένας, περιαιροῦμεν τοῖς ἀντιστομοῖς. τὰ δὲ ἐν τῷ τραχήλῳ στεατώματα καὶ χοιράδας διαιροῦντες τὴν ἐπι-
φάνειαν καὶ ἀποδέροντες τοῖς δακτύλοις, λύοντες τὴν πλοκὴν τῶν ἀγγείων κομιζόμεθα. τὰ δὲ γάγγλια ἐν τοῖς με-
τακαρπίοις μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται, καὶ γυναιξὶν ἐριουργοῖς τὰ πλεῖστα ἐκθλῶμεν, ἤδη καὶ κηρώμασιν ἐκμαλασσό-
μενα καθίσταται. τὰ δὲ ἐν μασχάλαις φύματα καὶ χοιράδας μετὰ περιαιρέσεως τέμνομεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς
10 ἐν βουβῶσι. τὰ δὲ ἐν μεσοπλευρίῳ ἀποστήματα διαιροῦντες οὐκ ἀθρόως ποιούμεθα τοῦ πύου τὴν ἔκκρισιν, ἀλ-
λὰ πρὸς μέρος. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ διακαίουσιν αὐτά. καρκινώματα γίνεται μὲν ἐν πολλοῖς μέρεσι τοῦ σώματος, μά-
λιστα δὲ περὶ τοὺς μαστούς. περιαιρεῖται δὲ ἔνθ' ἂν ᾖ καὶ καυστηρίοις διακαίεται. σφόδρα πεπυρωμένοις. εἰσὶ δὲ οἳ ξυ-
ραφίοις πεπυρωμένοις ὁμοῦ τέμνουσι καὶ διακαίουσιν. ἐξόμφαλοι δὲ πάντες μὲν οἱ ἔχοντες ἐν ὑπεροχῇ τὸν ὀμφαλὸν
λέγονται. διαφορὰς δὲ ἔχουσι τρεῖς. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν πνευματόμφαλοι, οἱ δὲ ἐντερόμφαλοι, οἱ δὲ ὑδρόμφαλοι.
πᾶσαι δὲ αἱ διαφοραὶ ὑπάγονται χειρουργίαις, λίνου διπλοῦ διὰ βελόνης διεμβαλλομένου καὶ περισφιγγομέ-
νου τοῦ ὀμφαλοῦ. τοὺς δὲ ὑδεριῶντας παρακεντοῦμεν μικρὸν ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν ἐκ τῶν εὐωνύμων σιδηρῷ μυρ-
σίνῃ μέχρι κενεμβατήσῃ. τῶν δὲ λειποδέρμων διττὴ ἡ χειρουργία, τῶν μὲν ἔνδοθεν ὑποδαιρομένων, τῶν δὲ
ἔξωθεν ἐπιπολῆς διαιρουμένων ἐν κύκλῳ, ἵνα ἔνδον ἡ πόσθη ἐπισπασθῇ. οἱ δὲ περιτετμημένοι τὴν ἀκροποσθίαν
χειρίζονται, ἐπανατεινομένης τῆς ἀκροποσθίας ἐφ' ὅσον δύναται. εἶτα τῶν προφαινομένων τύλων, ἀπολυομέ-
20 νων φλεβοτόμῳ ἐξ ἐπιπολῆς. ὑποσπάδιαι δὲ εἰσὶν οἱ ἐκ γενετῆς ἔχοντες τὴν οὐρήθραν κάτωθεν ὑπὸ τὸν
λεγόμενον κύνα. θεραπευτέον δὲ τετρημμένης τῆς βαλάνου ἄκρας, καὶ σωληνιδίου ἐντιθεμένου. οἱ δὲ λεγό-
μενοι ἄτρητοι, εἴτε ὑμένα ἔχοιεν λεπτὸν εἴτε μηδόλως, συγχειρίζονται τὸ ὀξὺ τοῦ φλεβοτόμου καθιέντος προ-
σαναπτύσσομεν εἶτα τὸν δάκτυλον ὑποβάλλοντες πανταχόθεν ἀπολύομεν. τοὺς δὲ λίθον ἔχοντας ἐν κύστει τέ-
μνομεν σφηνώσαντες μὲν τὸν λίθον ἐν τῷ τῆς κύστεως τραχήλῳ, ἐπικοπίῳ δὲ τῷ λίθῳ χρώμενοι διαιροῦμεν, ἀ-
θρόως τὰ ἐπικείμενα σώματα καὶ λιθολάβῳ τὸν λίθον κομιζόμεθα. τοὺς δὲ ῥυαδικοὺς τοὺς ὁπωσοῦν γεγο-
νότας ἐὰν μέγας λίαν ὁ τύλος ᾖ περιαιροῦντες ἀνασκευάζομεν. ἐπὶ δὲ ἀποχῇ οὔρου διὰ τὸ πλῆθος ἐνοχλεῖ πε-
ριτεινομένης τῆς κύστεως καὶ συστέλλεσθαι μὴ δυναμένης διὰ καθετῆρος κομιζόμεθα τὸ οὖρον. ἔοικε δὲ ὁ καθετὴρ
τῷ ῥωμαϊκῷ σίγματι. καθίεται δὲ εἰς τὸν κύκλον διὰ τῆς οὐρήθρας μέχρι τῆς κύστεως, ἔχοντες ἐν αὐτῷ ῥάμμα
ἐπ' ἄκρου ἔχον ἔριον βραχὺ προκύπτον, προβεβρεγμένον τῷ ὀρῷ, ἔπειτα ἑλκόμενον εἰς τὰ ἐκτός. συνέπεται δὲ αὐ-
30 τῷ τὸ οὖρον εἰς ἔκκρισιν οἷον ὁδηγοῦν αὐτῷ. τῶν δὲ περὶ ὄσχεον συνισταμένων ὄγκων, εἴδη εἰσὶν ἑπτά, ὑδροκήλη, πω-
ροκήλη, στεατοκήλη, σαρκοκήλη, ἐπιπλοκήλη, κιρσοκήλη, ἐντεροκήλη. εἰσὶ δὲ ἐφ' ὧν ἐπιπλέκεται ταῦτα οἷον ὑδρο-
εντεροκήλη, σαρκοεπιπλοκήλη. τοὺς μὲν οὖν τῶν ὑδροκηλικῶν διελόντα δεῖ τὸ ὄσχεον καὶ κατὰ τὸ φλεβοδέστατον ἐν-
τυχόντα τῷ χιτῶνι τῷ τὸ ὑγρὸν περιέχοντι κενῶσαι, καὶ τὰ περισσὰ τοῦ χιτῶνος ἐπαφαιρεῖν. ἐφ' ὧν δὲ ἄνευ τοῦ
χιτῶνος ἐστί, ἐκκρίναντες τὸ ὑγρὸν, ἀρκούμεθα. τὰς δὲ στεατοκήλας καὶ πωροκήλας τέμνειν χρὴ ὁμοίως ὑπερβάλλον-
τας τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ ὄσχεον ἔπειτα διαιρεῖν ἐξ ἐπιπολῆς ἕως ἐντύχωμεν τῷ στέατι ἢ πώρῳ ἢ ὅτι ἂν ᾖ, καὶ
τοῦτο κομιζόμεθα. καὶ οἱ σαρκοκηλικοὶ δὲ ὁμοίως χειρίζονται. δεῖ δὲ μόνην τὴν προσπίπτουσαν σάρ-
κα λευκὴν θίζουσαν περιαιρεῖν. τὴν δὲ ἐρυθρὰν ἀποδέρονται καὶ ἀπαλλοτριοῦνται τό τε ἀφαιρεῖν τὰ ἔγκατα λείμ-
ματα. ἰδεῖν δὲ τῶν κιρσοκήλων ἀνατείνας ἀγκίστρῳ ἐξ ἐπιπολῆς διαιρῶν καὶ ἀναλαβὼν τὸν κιρσὸν καὶ ἀποδεί-
ρας ἀπολιπὼν ὡσεὶ μικροῦ δακτύλου τὸ πλάτος, τὸ δὲ λοιπὸν ἀνατείνων ἀπόκοπτε. φυλακτέον δὲ ἀκριβῶς τοὺς
40 τῶν συμπεπλεγμένων κρεμαστήρων ἢ διδύμων. τοὺς δὲ ἐντεροκηλικοὺς καὶ ἐπιπλοκηλικοὺς οὔπω τέμνομεν, ἀνα-
πείσαντες τὸ ἔντερον ἢ τὸ ἐπίπλοον ἀκριβῶς, εἶτα τὸν σπερματικὸν πόρον ἀφαιροῦμεν ἔσω δυνάμεθα. εἰ δὲ μὴ
τὸ περιτόναιον ἐπισπασάμενοι καὶ ἐπιβροχίσαντες περιαιροῦμεν. τὰς δὲ αἱμορροΐδας λίνον διπλοῦν διὰ τῶν βά-
σεων αὐτῶν διείροντες ἀποσφίγγοντες μετὰ δύο ὥρας ἀποτέμνομεν. τῶν μὲν συριγγῶν αἱ μέν εἰσιν ἀπόρρητοι, μόνον
τὸ στόμα ἔχουσαι. αἱ δὲ συντετρημέναι, ἢ ἔνδον εἰς τὸν δακτύλιον ἢ ἔξωθεν. ἰδεῖν μὲν οὖν τῶν συντετρημένων εἰς τὸν δακ-
τύλιον διαβάλλων τὴν μηλωτίδα, εἶτα τὸν δάκτυλον καθεὶς εἰς τὴν ἕδραν ἐπισπάσαι τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς μηλω-
τίδος καὶ περιαιρεῖ κάτωθεν ἀρχόμενος. ὁμοίως δὲ καὶ ἰδεῖν τῶν ἐκτὸς τῆς ἕδρας. τοὺς δὲ τῶν συντετρημένων τῷ ὀξεῖ
τῆς μηλωτίδος διαπερᾷ ἅπαντα τὰ ὑγιῆ σώματα. εἰσὶ δὲ οἱ ἀντὶ τοῦ ἀναγείρειν ἢ περιαιρεῖν τὰ μεταξὺ τῶν
συντρήσεων λίνον βίασινον συνεστραμμένον ἐν ἄκρῳ τῆς μηλωτίδος ἔχοντα τὰ διῃρημένα τούτῳ ἀποσφίγγοντες τὰ
μεταξὺ σώματα ἑκάστης ἡμέρας περιτείναντες τὰ ῥάμματα διακόπτουσι τὰ μεταξύ. καὶ ἐκτυλώσαντες τῇ αἰ-
50 γυπτίᾳ ἐπουλοῦσιν. ἀναγέγραπται δὲ καὶ παρ' Ἱπποκράτους πρώτου ὁ τρόπος οὗτος. τοὺς δὲ ἐν τοῖς σκέλεσι κιρ-
σοὺς πρῶτον ἔξωθεν ἐπισημαινάμενοι δι' ὅλου ἐγχαράξεσιν, εἶτα κλίναντες ἐξ ἐπιπολῆς λαβόμενοι τοῦ δέρματος
αὐτοῦ πρῶτον διαιροῦμεν, εἶτα ἀγκίστρῳ ἐπισπώμενοι τὸν κιρσὸν διαδέομεν καὶ μετὰ πάσας τὰς διαιρέσεις
τοῦτο ποιήσαντες, ἢ κιρσουλκῷ ἐξαιροῦμεν διακόπτοντες τὰ ἄκρα ἢ διπυρήνῳ διαλαβόντες λίνῳ διὰ τῆς κοι-
λίας τοῦ κιρσοῦ κατ' ἀναστροφὴν ἐξέλκωμεν. τά τε λεγόμενα σκανόντια ὅμοια ὄντα τοῖς κιρσοῖς. μεγάλην δὲ
ἀλγηδόνα ἐπιφέρει κινούμενα μικρὸν προκύπτοντα. δεῖ οὖν διελόντα ὡς ἰδεῖν τῶν κιρσῶν ἀποδέρειν καὶ
οὕτως ἐξαιρεῖν. τοὺς δὲ ἥλους καὶ τύλους καὶ ἀκροχορδόνας καὶ θύμους καὶ μυρμηκίας ἐκτέμνοντες
ἐνδιακαίομεν ἢ τῷ φοινικῷ ἐνδιπλάσσομεν. τὰ δὲ κολοβώματα τὰ περὶ μυκτῆρας ἢ ὦτα ἢ τὰ χείλη οὕ-
τως εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀποκαθίσταται, τὰ μὲν χείλη σμιλαρίῳ πανταχόθεν ἀναδέροντες αἱμάσσο-

μένῃ, εἶτα προσεπιλαμβάνειν ῥάπτομεν πυκνότερον. πρὸς δὲ ταῖς σιαγόσιν ἐξ ἑκατέρου πέρατος τῶν χειλῶν
καθ᾽ ἃ συμπέφυκεν ἀλλήλοις ἔνδοθεν τε καὶ ἔξωθεν διαιροῦμεν, καὶ τίλμασι διαστέλλομεν, πρὸς τὸ μὴ τὴν σαρ-
κοφυεῖσαν χάλασμα παρέχειν. τὰ δὲ ἐν τοῖς ὠσὶν ἢ μυκτῆρσι κολοβώματα, ὅταν ὁ χόνδρος ᾖ διῃρημένος,
ἐγχονδρίζειν δεῖ καὶ οὕτως διαρράπτειν ἐρεῷ ῥάμματι.

Περὶ καταγνυμένων κώλων.

Τὰ δὲ καταγνύμενα κῶλα ἐκ διατάσεως μὲν εὐθετίζεται, ἐξ ἐπιδέσεως δὲ πωροῦται. τὰ μὲν οὖν περὶ κεφαλὴν
κατάγματα, ποσαχῶς τε γίνεται καὶ ὅπως θεραπεύεται, εἴρηται. κἂν ἐν προσώπῳ κάταγμα γένηται, ὡς τὰ
ἐν τῇ κεφαλῇ θεραπεύειν ἐκκόπτοντα τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν. εἰδέναι δὲ χρὴ καὶ ὅσα τῶν καταγνυμένων ὀστῶν ἀθερά-
πευτα. ἐὰν μὲν οὖν ῥὶς καταγῇ, οὐκ ὀρθοῦται. καὶ οὖς δὲ καταγνυσθαι φησὶν Ἱπποκράτης, ὅτι καὶ ὁ χόνδρος
10 ὀστοῦ μιμεῖται, καὶ δυσαποκατάστατος ἐστὶ δοκεῖ εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα. ἀλλὰ κἂν ἐξ ὑπερώας μεσίζῃ ἡ ῥὶς, ὡς φησι,
σιμοῦται, ἀθεράπευτος. ἐὰν δὲ κλεὶς καταγῇ ἢ κατακλεὶς ἢ τὶς πλευρὰ, καὶ ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυσαποκα-
τάστατα. ἐπιτιθέναι δὲ χρὴ ἐπὶ τῶν κατακλείδων μάλιστα καὶ ἐπιδεῖν ἀπὸ μασχάλης ἐπὶ μασχάλην. ἐὰν δέ τι τῶν
μειζόνων κώλων καταγῇ, ἢ τῶν μικροτέρων μορίων, οἷον δακτύλων σκυταλίδες ἢ καρποῦ ὀστᾶ ἢ μετακαρπίου
ἢ ταρσοῦ. πάντα μεγαλομερῶς μὲν κατάγνυται καυληδὸν ἢ ῥαφανηδὸν ἢ σχιδακηδόν. ἐπὶ λεπτὸν δὲ καρυηδὸν ἢ ἀλ-
φιτηδόν. πρότερον μὲν οὖν χρὴ ἐπιδέοντας πάντα καταγνύμενα καὶ διατείναντας πάνυ ἰσχυρῶς καὶ βεβαίως
διαστῆσαι καὶ πολὺ ἀποστῆσαι ἀλλήλων, ἵνα εὐθετισθῇ καὶ ἀποκατασταθῇ εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα. εὐθετίζειν δὲ χρὴ
τὰ ὀστᾶ οὐκ ἐπὶ τὸ εὐθὺ πάντα, ἀλλὰ πρὸς σχῆμα τοῦ ὁμοζύγου κώλου. ἐὰν δὲ εὐθὺ ᾖ, ἐπ᾽ εὐθείας. ἐὰν δὲ καμπύλον ἢ ἄλλως
πως σκαμβὸν ὁμοίως. τρόπος δὲ παρασκευῆς τῆς ἐπιδέσεως εἰς πάντα ἐπίδεσμον ποιεῖν ἐξ ὀθονίων παλαιῶν,
πρός τε τὸ πλάτος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κώλου. πλάτος μὲν ἐπὶ τῶν μεγίστων, δακτύλων τεσσάρων ἢ πέντε. ἐπὶ δὲ τῶν
20 ἰσχνοτέρων, μὴ ἔλασσον δακτύλων τριῶν. ἐπιδέσεως δὲ νόμος τοιοῦτος. ἡ πρώτη ἐπίδεσις ἀπὸ τοῦ κατάγματος ἐπὶ
τρεῖς ἐπιδέσεις ἄνω νέμεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἄρχεται, ἀλλασσομένων τῶν ἐπιδέσεων, καὶ κά-
τω μὲν νέμεται, ἐπὶ τὰ ἄνω δὲ ἀνάγεται. ὥστε ἐστὶ διπλῆ τῆς πρώτης. διάβροχον δὲ ἐστὶ ὑδρελαίῳ ἢ οἰνελαίῳ ἢ γλυκε-
λαίῳ μέχρι πρώτης διατρίτης, ἔπειτα κηρωτῇ λελυμένῃ καὶ ὑγρᾷ ὡς παχὺ ἔλαιον ἐστί. πιέζειν δὲ μηδὲ πάνυ ἄγαν
ἵνα μὴ νεκρωθῇ, ἀλλ᾽ ὥστε προκεῖσθαι καὶ προσερηρεῖσθαι, μήτε κεχαλασμένως ἵνα συνέχηται καὶ ἀποκρούηται τὰ ἐπιῤ-
ῥέοντα, πρὸς τὸ μὴ φλεγμαίνειν. ἔπειτα σπλῆνας τριπτύχους ἢ τετραπτύχους ποιοῦντας ἐπιτιθέναι πληροῦν-
τας τοῦ κώλου τὸ πάχος, ὥστε μήτε ἐπιπίπτειν ἀλλήλοις, μήτε ἀφεστῶτας διαλείμματα ποιεῖν. ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπι-
δεσμίδα τρίτην ἐπιβάλλοντι ἀπὸ τοῦ κατάγματος κάτω νέμεσθαι ἐπὶ τὰ ἄνω χωρεῖν, καὶ ἐκεῖ τερματίζεσθαι. αἱ δὲ ἐπι-
λύσεις. αἱ μὲν πρῶται διὰ τρίτης. αἱ δὲ μετὰ τὴν ἑβδόμην διὰ πλειόνων πρὸς τὰς ἐπειγούσας χρείας. ναρθηκίζουσι
δὲ ἀπὸ νάρθηκος ἀληθινοῦ ἐπὶ τῆς ἐσχάτης ἐπιδεσμίδος ἐρίου, προστιθεμένου ἐκ διαστημάτων τασσομένων τῶν
30 ναρθήκων. ὅταν ἀκριβῶς ἀφλέγμαντον ᾖ. τῶν μὲν κυρτῶν αὐτοῦ ἔξωθεν αἱρουμένων. τοῦ δὲ λείου ἐπιβάλλον-
τος ἔνδοθεν ἱματίῳ, ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀμματιζομένων ἢ ταινιδίων ἢ ναυτικοῦ ῥάμματος. ἐπὶ δὲ τῶν μετὰ τραύματος κατα-
γμάτων, ἀντὶ τούτων πάντων σπλῆνας διπτύχους ἢ τετραπτύχους ποιοῦντας ἕκαστον πληροῦντα τὸ πάχος ἐν
κύκλῳ τοῦ κώλου, ὡς χωρίζεσθαι τὰ πέρατα αὐτοῦ ἐπιπίπτοντα ἀλλήλοις, ἅπαν τε κῶλον τούτοις ἐπιδεῖν συ-
* γκείμενα ἔχοντες, πρώτως μὲν τοῖς σοῖς ἐπιβάλλουσι τῷ σώματι διαβρόχους ἐστὶ τῶν προειρημένων. ἐπὶ δὲ τού-
τοις προϋποκείμενα ἔχουσιν ἔρια καὶ ἀποδεσμίδας ἁπλῶς ἐπὶ τοῖς ἐρίοις κατὰ τῆς ὑποτιθεμένης ἕδρας
τοῦ ἀδίκτου σωλῆνος. μάλιστα δὲ οὗτος ὁ τρόπος τῆς ἐπιδέσεως ἁρμόδιος ἐπὶ τῶν ἀλφιτηδὸν καταγνυμένων,
μετὰ τραυμάτων καὶ πολλῆς θλάσεως τῶν μυῶν, ἐφ᾽ ὧν καὶ μόνα χρὴ προϋποτιθέναι διάβροχα τοῖς ἁρ-
μόζουσι. Μότων δὲ εἴδη πέντε. στρεπτὸς, ξυστὸς, πιλτὸς, ἐλλυχνιωτὸς, πιεσκωτὸς. ἐπὶ δὲ τῶν ἐξαρθρησάντων
40 δεῖ μὲν καὶ τῆς διατάσεως προηγουμένης. ἡ δὲ ἐμβολὴ καθ᾽ ἕκαστον οἰκεία μετὰ τὴν διάτασιν παραλαμβάνε-
ται. πάντα δὲ ἐπὶ τοῦ Ἱπποκρατείου βάθρου καταρτίζεται, ὁμοῦ τε διατεινόμενα καὶ συμβαλλόμενα. ἐξαρ-
θρεῖ δὲ κεφαλὴ μὲν, ἐνήρθρωται δ᾽ ἐν τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ τοῦ τραχήλου πρὸς τὸν δεύτερον. ἡ δὲ κάτω γνάθος ἐξίσταται
μὲν τοῦ κατ᾽ ἄλληλα ζυγώματος, ἐμβάλλεται δὲ μόναις ταῖς χερσὶν παραγομένη ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐπὶ τὰ συνερει-
δόμενα πρὸς τὴν ἄνω. τοῦ δὲ ὤμου εἰς μασχάλην μόνην ὀλισθαίνοντος, ἡ δι᾽ ἄμβης ἐμβολὴ μετὰ διατάσεως. εἰσὶ
δὲ καὶ ἄλλαι παλαιστρικαὶ λεγόμεναι. ἀγκῶνος δὲ ἐξαρθρημάτων διαφοραὶ τέσσαρες. ἡ μὲν ἔσω. ἡ δὲ ἔξω. ἡ δὲ
εἰς τὰ ἔμπροσθεν. ἡ δὲ εἰς τὰ ὄπισθεν. τὰς μὲν εἰς τὰ ἐκτὸς ἢ εἰς τὰ ἐντὸς μετὰ διατάσεως ἀντιπαράγοντες, τὰ
ἐξεστῶτα ὀστέα, οὕτως καθιστῶμεν. τὰς δὲ εἰς τοὐπίσω, ἢ εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ἄνευ διατάσεως. ἡ μὲν γὰρ ἐκ συγκάμ-
ψεως ἀθρόας ἐντιθεμένου τινὸς τῇ συγκάμψει τοῦ ἀγκῶνος καθίσταται. ἡ δὲ ἐκ τάσεως σφοδροτέρας. καρποῦ δὲ
καὶ μετακαρπίου καὶ δακτύλων ἐξαρθρήματα, ἐκ βραχείας διατάσεως τῶν χειρῶν εὐθετίζεται. ῥάχεως δὲ πᾶ-
50 σα διαστροφὴ, ἥτε ὕβωσις καὶ εἴκωσις καὶ σκωλίωσις, ἀδιόρθωτα. μηροῦ δὲ ἡ πρὸς τὰ ἰσχία κεφαλὴ, ἢ
ἔσω τε εἰς περιτόναιον ἐμπίπτει ἢ ἔξωθεν εἰς τὸ ἀντικείμενον. ὀπίσω τε εἰς γλουτὸν, καὶ ἔμπροσθεν εἰς
βουβῶνα. αὗται δὲ αἱ τέσσαρες διαφοραί. κατὰ δὲ τὸ γόνυ συνεχὴς μὲν εἰς τὸ ἔξω ἐξάρθρησις καὶ
ῥᾳδία ἡ ἀποκατάστασις διὰ συγκάμψεως. ἐλάττων δὲ εἰς τὰ ἐντὸς καὶ γίνεται καὶ ἀποκαθίσταται. ἔτι
δὲ σπανιώτερον, ἡ εἰς τοὐπίσω. ἡ δὲ εἰς τοὔμπροσθεν οὐδὲ ὅλως γίνεται. οὐδέποτε γὰρ ἐξίσταται τὰ ὀστᾶ
διὰ τὴν συνέχουσαν ἐπιγονατίδα, πλὴν εἰ μὴ καὶ αὕτη καταγῇ. κατὰ δὲ τὰ σφυρὰ βραχεῖα μὲν παραλ-
λαγὴ γινομένη, δυσαποκατάστατος. πολλὴ δὲ καὶ βίαιος οὐδὲ ἀνέχεται τὴν διόρθωσιν. ἐπικινδύνως γὰρ
σφοδρὰ, καὶ εἰ μετὰ τραύματος γίνηται. δάκτυλοι δὲ ποδὸς ἐξαρθρήσαντες, ὡς τῶν χειρῶν ἀπευθύνονται.
αἱ δὲ τῶν συμφύσεων αὐτῶν πᾶσαι διαστάσεις, ὡς ἐπὶ προσώπου, καὶ πήχεως, καὶ κερκίδος, κνήμης, τε καὶ
περόνης, μετακαρπίου τε καὶ ταρσοῦ καὶ ἔτι εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαθίστανται. τὰ δὲ μελαινόμενα καὶ νεμόμενα,

εἴτε ἐκ καταγμάτων εἴτε βιαίου σφίγξεως, ἐκπρίζομεν ὅλα τὰ κῶλα πολλάκις. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὑπὸ
τῶν ἰοβόλων ἤδη προκατειλημμένα. ἔπειτα καυτῆρσιν ἄγαν πεπυρωμένοις ἰσῶμεν τὴν νομήν. μετὰ δὲ τὸν
καυτῆρα πράσῳ τῷ χλωρῷ καταπλάσσομεν μετ' ἁλῶν, εἶτα ὅταν καθαρθῶσιν αἱ ἐσχάραι, ὡς ἕλκη θερα-
πεύομεν. τὰ δὲ τῶν ἰοβόλων δήγματα οὐ δὲ ταχὺ ἐπουλοῦσθαι βουλόμεθα, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ῥευ-
ματίζεσθαι τὰ ἕλκη σπουδάζομεν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΡΟΙ ΙΑΤΡΙΚΟΙ

Ἡν τῶν ὅρων πραγματείαν πολυωφελεστάτην ὑπάρχουσαν πᾶσι τοῖς ἰατροῖς, μά-
λιστα δὲ τοῖς εἰσαγομένοις τῶν νέων ἐκείνα καθὼς ἠξίωσας καὶ συναγαγεῖν καὶ ἀνα-
γράψαι ἰατρῶν ἄριστε Τεῦθρα. τῆς γὰρ ἰατρικῆς τέχνης βιωφελοῦς οὔσης, καὶ ἐπὶ
σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων εὑρημένης ἐχούσης πολλὰ καλὰ θεωρήματα καὶ δυσπερίληπτα δο-
κούσης τυγχάνειν, χρησιμώτατοι γενήσονται οἱ ὅροι δι' ὀλίγων τὰ πολλὰ διδάσκειν
δυνάμενοι. ἐν πάσαις γὰρ ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ἀρίστη διδασκαλία
οὐχὶ διὰ πολλῶν καὶ ἀπείρων, ἀλλὰ δι' ὀλίγων καλῶς διαγινωσκομένη. οἱ μὲν οὖν ἀρ-
χαῖοι καὶ οἱ πρὸ Ἱπποκράτους γενόμενοι, ὧν ἡμεῖς τοῖς βιβλίοις ἐντύχομεν, οὔτε
ὡρίσαντο τινὰ τῶν κατὰ τὴν τέχνην, οὔτε πολλὰ συγγράμματα ἀπέλιπον, ἀλλὰ
πάνυ ὀλίγα. τούτους μὲν οὖν ἐπαινεῖν ἄξιον ὅτι πρῶτοι ταῖς ἐπιβολαῖς ἐχρήσαντο, καὶ ἐσπούδασαν εὑρεῖν τι χρή-
σιμον τῷ βίῳ, ἐπιγενόμενος δὲ τούτοις Ἱπποκράτης τὴν τε ἰατρικὴν συνέγραψεν, καὶ ὡρίσατο αὐτὴν ἐν τῷ πε-
ρὶ τέχνης, ἀρχηγὸς ἀεὶ τῶν καλῶν γενόμενος, περὶ οὗ πάντες οἱ ἕλληνες μεμνήσονται εἰς αἰῶνα, ἐπειδήπερ κοι-
νὸς εὐεργέτης ἁπάντων ἐγένετο. μετὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους οἱ γενόμενοι συνέγραψαν ὅρους. καὶ οὗτοι δὲ οὐ πάν-
τες. δοκοῦσι δὲ ἐπιμελεῖς γεγονέναι ἐν τῇ τοιαύτῃ θεωρίᾳ οἵ τε ἀπ' Ἡροφίλου αἱρέσεως καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μεμφίτης
ἔτι δὲ καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεύς, ἀλλὰ καὶ οὗτοι οὔτε τῇ τάξει τῇ δεούσῃ ἐχρήσαντο, οὔτε συνήγαγον τὴν πραγμα-
τείαν, ἀλλὰ διεσπασμένως ἐν τοῖς βιβλίοις συνέγραψαν. ἔτι δὲ ἐνδεῶς ἀνέγραψαν. οὐ γὰρ πάντα ὡρίσαντο
τὰ κατὰ τὴν ἰατρικήν. ὅτι δὲ ἀληθῶς λέγομεν δυνατὸν μανθάνειν ἐντυγχάνουσι τοῖς τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν
συγγράμμασιν. ἡμεῖς δὲ πολλὴν λόγον εἰσενηνεγμένοι καὶ τοὺς εἰρημένους μὲν ὑπὸ τῶν προγενεστέρων ὅρους αὐταῖς
λέξεσιν ἀναγραψάμενοι, τὴν τάξιν τε δέουσαν αὐτοῖς ἐπιθήσομεν, καὶ εἴ τινες δὲ μὴ εἰσὶν εἰρημένοι ὑπὸ τῶν πα-
λαιοτέρων, αὐτοὶ ποιήσαντες καὶ συντάξαντες καὶ ὡς ἠξίωσας καὶ σὺ, τὴν συναγωγὴν ποιησόμεθα τελείαν.
ταύτης ἐγὼ πείθομαι ἀγαθὲ Τεῦθρα μὴ γεγονέναι μήτε ἔσεσθαι χρησιμωτέραν τοῖς εἰσαγομένοις τῶν νέων.
ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον. Ἀναγκαῖον δὲ πρῶτον εἰπεῖν τὶ χρησιμώτατον καὶ τῇ τάξει τῆς διδασκαλίας
ἁρμοδιώτατον, καὶ διασαφῆσαι τί ἐστιν αὐτὸς ὁ ὅρος, εἶτα ἑξῆς τοὺς ὅρους ὑποδεῖξαι. Ὅρος τοίνυν κατ' ἐνίους ἐστὶ λό-
γος δηλῶν ποῖον ἐστὶν ἐκεῖνος καθ' οὗ ἐστὶν ὁ λόγος. δυνατὸν δὲ καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. Ὅρος ἐστὶν λόγος ἐννοίας. τινὲς
καὶ οὕτως ὡρίσαντο. Ὅρος ἐστὶ λόγος κατ' ἀνάλυσιν ἀπαρτίζων. Ὅρος ἐστὶ διὰ βραχείας ὑπομνήσεως εἰς
ἔννοιαν ἡμᾶς ἄγων τῶν ὑποτεταγμένων ταῖς φωναῖς πραγμάτων. ἢ. Ὅρος ἐστὶ λόγος τὸ εἶναι δηλῶν. ἢ λόγος
τὴν ἔννοιαν ἡμῖν τοῦ πράγματος δεικνύς τε καὶ σαφηνίζων. διορισμὸς δὲ ἐστὶ πράγματος ὡς καθόλου λεγομένου,
μὴ ὄντος δὲ καθόλου κατὰ πρόσθεσιν εἰς τὸ καθόλου περιαγωγή. ὑπογραφὴ ἐστὶ λόγος τυπωδῶς εἰσάγων εἰς τὴν
τοῦ δηλουμένου πράγματος γνῶσιν. οἱ δὲ οὕτως. ὑπογραφή ἐστι λόγος τυπωδῶς ἐμφανίζων τὰ πράγματα.
Ἐπιστήμη δὲ ἐστὶ κατάληψις ἀσφαλὴς καὶ ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου. δύναται δὲ καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις
ἐκ φαντασιῶν δόξαν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου παρεχομένη. Τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐγκαταλήψεων συγγεγυμνασ-
μένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. ἢ οὕτως. τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων συγγεγυμνασμένων ἐφ' ἓν τέ-
λος τὴν ἀναφορὰν ἐχόντων. Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ τέχνης ὡρίσατο τὴν ἰατρικὴν οὕτως καὶ πρῶτον μὲν αὐτὴν ὀνομά-
ζων ἰατρικήν. τὸ δὲ πάμπαν ἀπαλλάσσειν τῶν νοσημάτων τοὺς κάμνοντας, καὶ τὸ τὰς σφοδρότητας τῶν νοσημάτων ἀμ-
βλύνειν, καὶ τὸ μὴ ἐγχειρεῖν τοῖσι κεκρατημένοισι ὑπὸ τῶν νοσημάτων, εἰδότας ὅτι πάντα ταῦτα δύναται ἡ ἰατρική. οἱ
δὲ πλείους οὕτως ὡρίσαντο. ἰατρική ἐστι τέχνη ἡ διαιτητικὴ ὑγιαινόντων καὶ θεραπευτικὴ νοσούντων. Αἵρεσίς ἐστι πλή-
θους δογμάτων πρόσκλισις τεχνικῶς συντεταγμένων, καὶ ἐφ' ἓν τέλος ἐχόντων τὴν ἀναφοράν. ἢ οὕτως. Αἵρεσις
ἐστὶ σύστημα δογμάτων ἀκολουθούντων ἀλλήλοις τε καὶ τῶν φαινομένων ἢ νομιζομένων ἀκολουθεῖν. δύναιτο δὲ ἄν
τις καὶ οὕτως εἰπεῖν. Αἵρεσις ἐστὶ συγκατάθεσις πλήθους δογμάτων ἀλλήλοις καὶ τοῖς φαινομένοις ἀκολου-
θούντων ἢ νομιζομένων ἀκολουθεῖν. εὑρίσκεται δὲ τοιοῦτος τὶς ὅρος. Αἵρεσις ἐστὶ πρόσκλισις πλήθους δογμά-
των ἀκολουθείαν ἐχόντων ἑαυτοῖς καὶ τοῖς φαινομένοις. ἢ οὕτως. Αἵρεσις ἐστὶ πρόσκλισις ἐπὶ πλήθει δογμά-
των ἀκολουθείαν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα ἐφ' ἓν τέλος. δόγμα ἐστὶ τὸ μὲν ἰδίως, τὸ δὲ κοινῶς λεγόμενον. κοι-
νῶς μὲν ἡ ἐνάργεια πράγματος συγκατάθεσις. ἰδίως δὲ μᾶλλον ἡ λογικὴ αἵρεσις δογματικὴ κέκληται. ἰα-
τρικῆς αἱρέσεις αἱ πρῶται, δύο. Ἐμπειρικὴ καὶ λογικὴ, καὶ τρίτη μεθοδική. δοκεῖ δὲ τετάρτην αἵρε-
σιν ἐξευρεῖν Ἀγάθινος ὁ Λακεδαιμόνιος, ἣν ὠνόμασεν ἐπισυνθετικήν. ἔνιοι δὲ ἐκτικήν. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐμ-
πειρικὴ αἵρεσις τῶν πλειστάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως πως ἑωραμένων. ἡ δὲ λογικὴ αἵρεσις, ἐστὶν
ἐπιστήμη περὶ ἀλλήλων καὶ ἔργα τὰ ἐν τῷ ἰατρεύειν ταύτῃ ἑπόμενα. Μεθοδική ἐστι λόγος ἀπὸ φαινομένου ὁρ-
μώμενος καὶ ἀδήλου κατάληψιν ποιούμενος. οἷον εἰ ἱδρῶτες εἰσὶν, πόροι εἰσί. οἱ μὲν γὰρ ἱδρῶτες πρᾶ-
γμα φαινόμενον ἐστί. τὸ δὲ πόρους εἶναι ἄδηλον ἐστί. Συλλογισμὸς ἐστὶ λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν

ἑτέρου τινὸς τῶν τεθέντων κατ᾽ ἀνάγκην συνάγεται, πρότερον ἀγνοούμενον. Ἐπιλογισμὸς δέ ἐστι λόγος, ὁ παρεκ-
φερόμενος τῆς διανοίας εἰς ἐπίστασιν ἄλλων. Θεώρημα δέ ἐστι πρᾶγμα καθολικὸν ἀκολούθως τιθέμενον
τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. ἢ ἀξίωμα καθολικὸν συμπληρωτικὸν τῆς ἰατρικῆς. ἢ θεώρημα δέ ἐστιν οὗ τὸ ἐναν-
τίον σπανίως ἐκβαίνει. Ἀμφίδοξον δέ ἐστιν οὗ τὸ ἐναντίον ἐπίσης ἐκβαίνει. Τέλος δέ ἐστιν οὗ ἕνεκα τὸ κατ᾽ ἰατρι-
κὴν πράσσεται. ἢ οὕτως. τέλος δέ ἐστιν ἐφ᾽ ὃ πάντα ἀναφέρεται τὰ κατ᾽ ἰατρικήν. δύναται καὶ οὕτως ἀφο-
ρίσασθαι. τέλος δέ ἐστι κατ᾽ ἰατρικὴν, οὗ τυχόντες οὐδενὸς ἐπιδεόμεθα. Τέλειος δέ ἐστιν ἰατρὸς ὁ ἐν θεωρίᾳ καὶ πράξει
ἀπηρτισμένος. Ἄριστος δέ ἐστιν ὁ πάντα πράττων ἐν ἰατρικῇ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. Ἄνθρωπος δέ ἐστι ζῶον λο-
γικὸν θνητὸν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. Ζῶον δέ ἐστιν οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητικὴ, καθ᾽ ὁρμὴν καὶ προαίρεσιν κι-
νουμένη. Ψυχὴ δέ ἐστιν οὐσία ἀσώματος, αὐτοκίνητος κατὰ πλάτωνα. κατὰ δὲ στωϊκοὺς σῶμα λεπτομερὲς ἐξ ἑαυτοῦ κι-
10 νούμενον κατὰ σπερματικοὺς λόγους. κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλη, ἐντελέχεια σώματος ὀργανικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔ-
χοντος. Σῶμα ἐστὶ μέγεθος τριχῆ διάστατον, ἔχον ἐν ἑαυτῷ μῆκος, βάθος, πλάτος. ἢ μέγεθος ἐκ τριῶν διαστημάτων
συνεστηκός. Στοιχεῖον δέ ἐστιν ἐξ οὗ πρώτου καὶ ἁπλουστάτου τὰ πάντα γέγονε, καὶ εἰς ὃ ἁπλούστατον τὰ πάντα ἀνα-
λυθήσεται. Ἀθηναῖος δὲ ὁ ἀτταλεὺς ἐν τῷ γ. βιβλίῳ φησὶν οὕτως. στοιχεῖα τῆς ἰατρικῆς καθάπερ τινὲς τῶν ἀρ-
χαίων ὑπέλαβον, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ξηρὸν, ἐξ ὧν πρώτων φαινομένων καὶ ἁπλουστά-
των καὶ ἐλαχίστων ὁ ἄνθρωπος συνέστηκε, καὶ εἰς ἔσχατα φαινόμενα καὶ ἁπλούστατα καὶ ἐλάχιστα τὴν ἀνάλυσιν
λαμβάνει. Στοιχείωσις δέ ἐστιν ἡ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως διδασκαλία. οἱ δὲ οὕτως. στοιχείωσις δέ ἐστιν
ἀπὸ στοιχείων ἧς τὸ τέλος εἶδος. συνέστηκεν ἡμῶν τὰ σώματα ἐκ στερεῶν καὶ ὑγρῶν καὶ πνευμάτων. στερεὰ μὲν
οὖν ἐστιν ὀστᾶ, χόνδροι, νεῦρα, μύες, φλέβες, ἀρτηρίαι, καὶ τὰ ἐν καταπαλύψει σπλάγχνα. ὑγρὰ δὲ οἱ χυμοὶ καὶ τὰ
περιττώματα. τὸ δὲ πνεῦμα, τὸ ἔμφυτον δέ ἐστι θερμὸν τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ. Ἀνατομὴ δέ ἐστι θεωρία τῶν ἐν καταπαλύ-
ψει. τῆς ἀνατομῆς εἴδη δύο. τὸ μὲν κατ᾽ αὐτοψίαν, τὸ δὲ κατὰ περίπτωσιν. κατ᾽ αὐτοψίαν μὲν οὖν ἐστιν, ἡ ἀπὸ
20 τῶν δογματικῶν παραλαμβανομένη, ἕνεκα τῶν ἐν καταπαλύψει, ἤτοι τῶν ζώντων ἢ τῶν τετελευτηκότων καὶ ἤτοι ὅλων
ἢ μερῶν, κατὰ δὲ περίπτωσιν ἐκ συντυχίας ἢ ὑπὸ μεγάλης τρώσεως γινομένη. προσχρῶνται δὲ αὐτῇ μόνοι οἱ ἐμπει-
ρικοί. Χειρουργία δέ ἐστι χειρῶν ἀτρόμων ὀξεῖα κίνησις μετ᾽ ἐμπειρίας. ἢ ἔντεχνος πρᾶξις ἐν ἰατρικῇ διὰ χειρῶν
περαινομένη τοῦ προσήκοντος τέλους. Περικράνιος ὑμὴν δέ ἐστι νευρώδης, περιειληφὼς πᾶν τὸ κρανίον. Μήνιγ-
γες εἰσὶν αἱ περιέχουσαι τὸν ἐγκέφαλον, σώματα νευρώδη καὶ ἀρτηριώδη. Ἐγκέφαλος δέ ἐστι λευκὸς, μαλακὸς, ὥς-
περ ἐξ ἀφροῦ τινος πεπηγὼς, ὑγρὸς καὶ θερμός. Παρεγκεφαλὶς δέ ἐστιν ὄπισθεν τοῦ ἐγκεφάλου τεταγμένη, ὁμοιοφυὴς
ἐγκεφάλῳ, καὶ ὁμόχροος. Νωτιαῖος μυελὸς δέ ἐστιν ὁμοφυὴς ἐγκεφάλῳ, λιπαρώτερος δὲ καὶ λευκότερος. Ὀφθαλμοὶ
εἰσὶν οἱ συνεστῶτες ἐκ τεσσάρων χιτώνων, νευρώδεις, αἰσθητικοὶ τῶν ὑποκειμένων χρωμάτων καὶ μεγεθῶν καὶ σχημάτων.
Ὦτα δὲ νευρώδη καὶ χονδρώδη, αἰσθητικὰ φωνῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς διαφορῶν. Ῥῖνες εἰσὶ νευρώδεις καὶ χονδρώδεις αἰ-
σθητικαὶ ὀσμῶν. Γλῶσσα δέ ἐστι φλεβώδης καὶ σαρκώδης ὑποπίμελος, αἰσθητικὴ χυμῶν, συνεργοῦσα τῇ κατα-
30 πόσει τῆς τροφῆς. Λάρυγξ δέ ἐστι χονδρώδης δι᾽ οὗ τὸ πνεῦμα εἰσπνέομεν, συνεργῶν καὶ πρὸς τὴν φωνήν. Πνεύμων
δέ ἐστιν ἀρτηριώδης ἐκ τῶν λείων καὶ τραχειῶν ἀρτηριῶν συμφότερος, ὄργανον ἀναπνευστικόν. Θώραξ δέ ἐστιν ἐκ
φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν καὶ νεύρων κατεσκευασμένος ὑπὸ τῆς φύσεως πρὸς τὸ τῆς ἀναπνοῆς ὅρμημα. Καρ-
δία δέ ἐστι νευρώδης καὶ μυώδης καὶ φλεβώδης, ἔχουσα καὶ ἀρτηρίας κωνοειδὴς τῷ σχήματι, ὑποπίμελος, ἐκ ἧς
ἐκπεφύκασιν ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, δι᾽ ὧν ἀναπέμπεται αἷμα καὶ πνεῦμα. Διάφραγμα δέ ἐστι νευρῶδες, διεῖργον καὶ
χωρίζον τά τε ἐν τῷ θώρακι, καὶ τὰ ὑπὸ τὸν θώρακα σπλάγχνα. Ἧπαρ δέ ἐστι φλεβῶδες καὶ θερμὸν καὶ πο-
λύαιμον, καὶ τὴν πρώτην ἐξαιμάτωσιν πλείστην ποιούμενον, συνεργοῦν καὶ τῇ κοιλίᾳ πρὸς τὴν πέψιν τῇ παρα-
θέσει συνθάλπον αὐτήν. Σπλὴν δέ ἐστι φλεβώδης, καὶ ἀρτηριώδης, λεπτὰ ἀγγεῖα ἔχων, καὶ πολλὰς μεταξὺ κοι-
λότητας τῶν ἀγγείων, διὸ ἐστιν ἀραιὸς καὶ σομφός. Στόμαχος δέ ἐστι νευρώδης καὶ, ἀρτηριώδης, ὀργάλειον
ὀρέξεως καὶ καταπόσεως. ἢ καὶ πόρος ὑγρᾶς καὶ ξηρᾶς τροφῆς. Κοιλία δέ ἐστι νευρώδης ὑποδοχεῖον τροφῆς ὑ-
40 γρᾶς καὶ ξηρᾶς πρὸς τὸ πέττεσθαι τὴν τροφὴν κατεσκευασμένη. Ἔντερα δέ ἐστι νευρώδη, τὰ μὲν πρὸς ὑποδο-
χὴν, τὰ δὲ πρὸς ἀπόκρισιν τοῦ περιττώματος γεγονότα. Νεφροὶ εἰσὶν σαρκώδεις ἐκ ψαφαρωτέρας σαρκὸς
συγκείμενοι, ἰσθμοὶ τοῦ ὑγροῦ περιττώματος, καὶ ὥσπερ προσλάκια ὑπὸ τῆς φύσεως γεγενημένοι. Κύστις
δέ ἐστι νευρώδης, ὑποδοχεῖον καὶ ὀργάλειον ἐκκριτικὸν ὑγροῦ περιττώματος. Δίδυμοι εἰσὶ σαρκοειδεῖς καὶ ἐρυθρο-
τεροι, ὑγροὶ καὶ θερμοὶ, συνεργοὶ, τῇ πέψει τοῦ ἐν τοῖς παραστάταις σπέρματος. Παραστάται εἰσὶν οἱ συγκείμε-
νοι ἐκ φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας εἰς ἓν αὐτὸ συμπεφυκυιῶν, περιεκτικοὶ σπέρματος. Μήτρα δέ ἐστιν ἔξωθεν μὲν νευρώ-
δης, ἐν δὲ τῷ ἔνδοθεν σαρκωδεστέρα, ἀγγεῖον κυητήριον. Ἔκκρισις δέ ἐστι φορὰ τῶν παρακειμένων τοῖς σώμασι πε-
ριττωμάτων. Κόπρος δέ ἐστιν ἀποκάθαρμα τροφῆς κατὰ συντυχίαν πέψεως καὶ ἀναδόσεως διακεκριμένον.
Οὖρον δέ ἐστι περίηθημα τοῦ αἵματος ἐν τῇ μεγάλῃ φλεβὶ, καταφερόμενον διὰ νεφρῶν καὶ οὐρητήρων ἐν τῇ κύστει.
Τέσσαρες εἰσὶ χυμοὶ, ἐξ ὧν τὸ ζῶον συνέστηκεν, αἷμα, φλέγμα, χολαὶ δύο, ξανθή τε καὶ μέλαινα. ταῦτα γὰρ στοι-
50 χεῖα τοῦ σώματος παῖδες ἰατρῶν καλοῦσιν. ἐπεὶ τὸ μὲν αἷμα θερμόν ἐστι καὶ ὑγρὸν καὶ γλυκύ. τὸ δὲ φλέγμα ψυ-
χρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ἁλυκὸν καὶ γλισχρόν ἡ δὲ ξανθὴ χολὴ θερμὴ καὶ ξηρὰ, καὶ δριμεῖα καὶ δακνώδης. ἡ δὲ
μέλαινα ξηρὰ καὶ ψυχρὰ καὶ ὀξεῖα καὶ βαρυτάτη. Αἷμα δέ ἐστι

Φλέγμα δέ ἐστι ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν πρὸς τὴν κατάποσιν τῶν σιτίων καὶ πρὸς τὰς κινήσεις τῶν ἄρθρων ὑπὸ τῆς
φύσεως ὑποβεβλημένον. Χολὴ ξανθὴ δέ ἐστι θερμὴ καὶ ξηρὰ καὶ ἐπιτόνιον μὲν τοῦ στομάχου, καὶ πρὸς τὰς ἐκ-
κρίσεις τῆς κοιλίας γεγενημένη. χολὴ μέλαινα δέ ἐστι ψυχροτέρα τῆς ξανθῆς, παρακειμένη μὲν τῷ αἵματι ὡς
τὸ σχίζεσθαι καὶ μὴ παχὺ καὶ ἀραιὸν καὶ δυσανάδοτον ἀποτελεῖσθαι. Μύξα δέ ἐστιν ἀποκάθαρμα τοῦ ἐγκεφά-
λου, ὥστε κουφίζεσθαι τὸ ἡγούμενον τῆς ψυχῆς μέρος. Ἱδρὼς δέ ἐστι περίηθημα τῆς ἐν τῷ αἵματι λεπτῆς καὶ

ὀρρώδους

ἐῤῥῶσθαι ὑγρασίας. Φλέψ ἐστιν ἀγγεῖον αἵματος καὶ τοῦ συγκεκραμένου τῷ αἵματι φυσικοῦ πνεύματος, νευρώδης,
ὑγρὰ καὶ θερμὴν αἴσθησιν ἔχουσα. Ἀρτηρία ἐστὶν ἀγγεῖον αἵματος ἐλάττονος καὶ καθαρωτέρου καὶ τοῦ συγκεκραμμένου
φυσικοῦ πνεύματος πλείονος καὶ λεπτομερεστέρου, θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα καὶ αἰσθητικωτέρα τῆς φλεβὸς, σφυγμα
τωδῶς κινουμένη. νεύρων τρεῖς εἰσὶν αἱ διαφοραί, τὰ μὲν ἐξ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου πεφυκότα νεῦρα ταῦτα κυρίως
προσαγορεύεται. τὰ δὲ ἐκ μυῶν, τένοντες. τὰ δὲ ἐξ ὀστῶν, σύνδεσμοι. Νεῦρα τὰ ἀπ' ἐγκεφάλου καὶ μηνίγγων
πεφυκότα, κοινά, ξηρότερα καὶ ἧττον θερμότερα φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν αἰσθητικώτερα τὰς προαιρετικὰς κινή
σεις ἐκτελοῦντα. Νεῦρα τὰ ἐξ ὀστῶν ἐκφυόμενα συνδετικὰ καὶ συνεκτικὰ τῶν ἄρθρων καὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος
Μύες εἰσὶ σώματα νευρώδη ἀναμεμιγμένης αὐτοῖς καὶ σαρκὸς, πρὸς κίνησιν τοῦ σώματος μόρια γεγονότες.
περιόστεοι ὑμένες εἰσὶν ἐλύμματα λεπτὰ ἰνώδη, ὥσπερ ἐνδύματα τῶν ὀστῶν ὑπὸ τῆς φύσεως γινόμενοι. Πιμελή
10 ἐστιν παρέγχυμα τροφῆς περὶ τοὺς ὑμένας μάλιστα πηγνυμένη ἀναίσθητος. Σάρξ ἐστιν ἐξ αἵματος πεπηγυῖα ὑγρὰ καὶ
θερμὴ καὶ τὴν μαλακότητα παρεχομένη τῷ σώματι. Ἐν τοῖς ὀστέοις μυελός ἐστι περιεχόμενος ταῖς κοιλότησι
τῶν ὀστῶν λιπαρὸς καὶ ἀναίσθητος. χόνδροι εἰσὶ σώματα γεωδέστερα καὶ ἀναίσθητα. Ὀστᾶ εἰσὶ σώματα ξηρὰ, καὶ γεώ
δη καὶ ψυχρὰ καὶ ἀναίσθητα. Ὀδόντες εἰσὶν οἱ διαιροῦντες τὴν τροφὴν καὶ κατεργαζόμενοι, καὶ συνεργοῦντές τι καὶ
πρὸς τὴν τῆς φωνῆς διάρθρωσιν. Ὄνυχές εἰσιν ἀποτελεύτησις νεύρων εὐπρεπείας χάριν γεγονότες καὶ ὡς ἐπιλαμ
βάνειν τι τοῖς δακτύλοις εὐκολώτερον. οἱ δὲ οὕτως. ὄνυχές εἰσι δέρματος ἔφαψις ξηρὰ καὶ ψυχρὰ καὶ ἀναίσθητος.
θρὶξ σῶμά ἐστι ξηρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ἀναίσθητον πρὸς σκέπην καὶ κόσμον γεγενημένη. Δέρμα ἐστὶ σῶμα νευρῶδες σκε
πάζον ὅλην τὴν περιοχὴν τοῦ σώματος εὐπρεπείας χάριν καὶ ὥστε ἀπορρύκειν τὰ αἴτια γεγενημένον. Σπέρ-
μα ἐστὶ συνεσπαρμένη δύναμις ἐν ὑγρῷ περιέχουσα τούτου τὸν λόγον, ἥτις δύναμις τυγχάνουσα τῶν προση-
κόντων λόγων καὶ ὑλῶν ἐξαπλοῦται εἰς γένεσιν ἀνθρώπου. ἢ οὕτως ἑτέρως. Σπέρμα ἐστὶν ὑγρὸν ἐν παραστάταις
20 περιεχόμενον ἐκ θερμοῦ πνεύματος, ἐξ οὗ οἷόν τε φῦσαι ἄνθρωπον. ἢ σπέρμα ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον ἐν ὑγρῷ,
ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον καὶ δυνάμενον τοιοῦτο γεννᾶν, οἷον ἀφ' οὗ καὶ ἀπεκρίθη. ὁ δὲ κιτιεὺς Ζήνων οὕτως ὡρίσατο.
σπέρμα ἐστὶν ἀνθρώπου ὃ μεθίησιν ἄνθρωπος μεθ' ὑγροῦ ψυχῆς μέρους ἅρπαγμα, καὶ σύμμιγμα τοῦ τῶν προγό
νων γένους, οἷόν τε αὐτὴν καὶ αὐτὸ συμμιχθὲν ἀπεκρίθη. Φύσις ἐστὶ πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν.
ἑτέρως κατὰ Πλάτωνα. φύσις ἐστὶν ἡ τεχνικὴ δύναμις. ἑτέρως. φύσις ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον ἐξ ἑαυτοῦ κινούμε
νον καὶ κατὰ τὰς σπερματικὰς δυνάμεις γεννῶν τε καὶ τελειοῦν καὶ διατηροῦν τὸν ἄνθρωπον. ἢ οὕτως. φύσις ἐστὶ
δύναμις ἐξ ἑαυτῆς κινουμένη αἰτία γενέσεώς τε καὶ διαπλάσεως, γεννῆσαί τε καὶ διαφυλάττειν τὸν ἄνθρωπον. δύ
ναται δὲ καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. φύσις ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον κατὰ σπερματικοὺς λόγους,
γεννῶν τε καὶ τελειοῦν καὶ διατηροῦν τὸν ἄνθρωπον ἐν χρόνοις καὶ μεγέθεσιν ὡρισμένοις. Ἕξις ἐστὶ πνεῦμα συ
νέχον καὶ συγκρατοῦν τὰ μέρη. Ὄρεξίς ἐστι πόθος καὶ ἐπιζήτησις. Κατάποσίς ἐστι ὁλκὴ στερεοῦ καὶ ὑγροῦ ἀπὸ
30 στομάχου εἰς κοιλίαν γινομένη, ἢ οὕτως. κατάποσις ἐστὶν εἰσφορὰ τροφῆς τῆς ὑγρᾶς καὶ στερεᾶς ἐκ στόματος διὰ στομά-
χου εἰς κοιλίαν γινομένη. Πέψις ἐστὶ μίξις καὶ χύλωσις ὥσπερ ἕψησις τροφῆς ἐν κοιλίᾳ καὶ ἐν ἐντέροις κα-
τὰ μεταβολὴν εἰς ἀνάδοσιν τελεσμένη. ἑτέρως. πέψις ἐστὶ κατεργασία τροφῆς κατὰ μεταβολὴν ἐν κοιλίᾳ
καὶ ἐν ἐντέροις. ἢ οὕτως. ἀλλοίωσις ἑτοίμη πρὸς ἐξαιμάτωσιν ἥτις γίνεται ὑπὸ τῆς φυσικῆς διὰ θερμασίας ἑψ
ήσει παραπλησίως. τὰς πέψεις τῆς τροφῆς Ἱπποκράτης μὲν ὑπὸ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ φησὶν γίνεσθαι. Ἐρα-
σίστρατος δὲ τρίψει καὶ λειώσει καὶ περιστολῇ τῆς γαστρὸς καὶ ἐπικτήτου πνεύματος ἰδιότητι. Ἐμπεδοκλῆς δὲ σήψει.
οἱ δὲ ἐξ ὠμῶν ἔφασαν τὰς ἀναδόσεις γίνεσθαι. ὥσπερ καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ βιθυνός. ὁ αὐτὸς καὶ τὴν γυμνάσαι τῶν
πέντε αἰσθήσεων ἀπεφήνατο ἢ τὴν ψυχήν. Ἐξαιμάτωσις ἐστὶν ἡ εἰς αἷμα τῆς τροφῆς μεταβολή. Ἀνάδοσις ἐστὶν
ὁλκὴ τῆς πεφθείσης καὶ οἰκονομηθείσης καὶ ἐξαιματωθείσης τροφῆς εἰς πάντα τὰ τοῦ σώματος μόρια καὶ τὰ μέρη ὑπὸ
τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ. οἱ δὲ οὕτως. Ἀνάδοσις ἐστὶν ὁλκὴ τῆς πεφθείσης τροφῆς ὑπὸ τοῦ κατὰ φύσιν θερμοῦ εἰς ὅ-
40 λον τὸ σῶμα μετὰ τῆς οἰκείας μεταβολῆς καὶ κατεργασίας. Αὔξησίς ἐστιν ἡ εἰς μῆκος καὶ ὕψος καὶ βάθος
πρόβασις τῶν σωμάτων. Θρέψις ἐστὶν ἡ εἰς τὴν περιοχὴν καὶ τὸ πλάτος γινομένη πρόσθεσις τοῖς σώμασιν. Τέσ-
σαρές εἰσιν ἡλικίαι, α. μὲν ἡ τῶν νέων. β. δὲ ἡ τῶν ἀκμαζόντων καὶ. γ. ἡ τῶν μέσων καὶ. δ. ἡ τῶν γερόντων.
Οἱ νέοι εἰσὶ θερμοὶ τὴν κρᾶσιν καὶ ὑγροὶ καὶ τῷ ἔαρι παραπλήσιοι. Οἱ δὲ ἀκμάζοντες θερμοὶ καὶ ξηροὶ
καὶ τὴν αὐτὴν κρᾶσιν τῷ θέρει κεκτημένοι. Οἱ μέσοι ψυχροὶ καὶ ξηροὶ ὅμοιοι τῷ φθινοπώρῳ. Οἱ γέρον
τες ψυχροὶ καὶ ὑγροὶ καὶ τῷ χειμῶνι παραπλήσιοι. πλεονάζει δὲ τοῖς μὲν νέοις τὸ αἷμα. τοῖς δὲ ἀκμάζουσι
ξανθὴ χολή. τοῖς δὲ μέσοις ἡ μέλαινα, τοῖς δὲ γέρουσι τὸ φλέγμα, ὅτι τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολὺ μὲν τοῖς νέοις,
ἀκμάζον δὲ ἐν τοῖς ἀκμάζουσι. μέσον δὲ ἐν τοῖς μέσοις. ὀλίγιστον δὲ ἐν τοῖς γέρουσιν. Νεότης ἐστὶ καθ' ἣν αὔξε-
ται τὸ ζῶον, ἐπίδοσιν λαμβάνοντος ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἴσων ὄντων τῶν ἀπερχομένων τοῖς
προσφερομένοις ἢ πλείονος ὄντος τοῦ προσγινομένου ἢ τοῦ ἀπογινομένου. Ἀκμή ἐστὶ ἡλικία καθ' ἣν ηὔξηται καὶ τε
50 τελείωται τὸ ζῶον, τελείων ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἴσων ὄντων τῶν ἀπερχομένων τοῖς προσφε-
ρομένοις. Γῆρας δέ ἐστιν ἡλικία καθ' ἣν ὑπομειοῦται καὶ ὑπολείπει τὸ ζῶον, ἐλαττόνων ἐν αὐτῷ γινομένων τοῦ θερ
μοῦ καὶ τοῦ ὑγροῦ, πλειόνων ἐν αὐτῷ γινομένων τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ. Ἀναπνοή ἐστι κίνησις θώρακος καὶ πνεύμονος.
μέρη δὲ αὐτῆς εἰσπνοὴ καὶ ἐκπνοή. ἢ οὕτως. Ἀναπνοή ἐστι ὁλκὴ ἀέρος διὰ στόματος καὶ μυξωτήρων ἐξ ἐγκεφάλου διὰ φά
ρυγγος καὶ πνεύμονος εἰς καρδίαν. παρέρχεται δέ τοι καὶ εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ ἐκ τοῦ ληφθέντος πάλιν ὀλίγη τις αὐτὰ ἀπόδοσις
εἰς τὸ περιέχον γίνεται. Διαπνοή ἐστι ὁλκὴ ἀέρος ἀπροαίρετος ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ διὰ τῆς ἐπιφανείας
ἅμα τοῖς συναπερχομένοις γινομένη. ἑτέρως. διαπνοή ἐστιν ἐκ τοῦ σώματος ὁλκὴ ἀέρος μετ' ὀρέξεως φυσικῆς δι' ὅλου τοῦ
σώματος καὶ πάλιν ἐξόδων ἀπόκρισις. Σφυγμός ἐστι διαστολὴ καὶ συστολὴ καρδίας καὶ ἀρτηριῶν φυσική. μέρη δὲ
τοῦ σφυγμοῦ διαστολὴ καὶ συστολή. ἢ οὕτως. σφυγμός ἐστι κίνησις κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν καρδίας καὶ ἀρτηριῶν καὶ
ἐγκεφάλου καὶ μηνίγγων φυσικὴ καὶ ἀπροαίρετος. δυνατὸν καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. Σφυγμός ἐστι κίνησις φυσικὴ καὶ ἀπροαί

ρετος τοῦ ἐν καρδίᾳ καὶ ἀρτηρίαις θερμοῦ. Ἡγεμονικόν ἐστι ψυχῆς, τὸ ἄρχον τῶν μερῶν ψυχῆς, τὸ βασιλεῦον
καὶ ἐπιτάσσον, καθιδρυμένον ἐν τῇ βάσει τοῦ ἐγκεφάλου. οἱ δὲ οὕτως. ὑπηρετικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ ὑποτεταγμέ-
νον καὶ ὑπηρετοῦν τῷ ἡγεμονικῷ, τεταγμένον δὲ ἐν τῷ ἄλλῳ σώματι. Αἴσθησίς ἐστι πάθησις ψυχῆς διὰ σώματος ἀγ-
γελτικὸν τοῦ κινητικοῦ. αἴσθησις μέντοι ἐστὶν ἡ ἐνεργοῦσα δύναμις. Αἰσθητήριον δὲ τὸ αἴσθησίν τινα ἐμπεπιστευμένον ὄρ-
γανον. Αἰσθητὸν δὲ τὸ τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτον. Αἰσθητικὸν δὲ αὐτὸ τὸ αἰσθανόμενον. οἷον αἴσθησις μὲν ὅρασις, γεῦ-
σις, ὄσφρησις καὶ αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις. Αἰσθητήρια δὲ ἤτοι ὀφθαλμὸς ἢ ῥὶς ἢ γλῶττα, ἃ καὶ ὄργανα αἰσθητικὰ προ-
σαγορεύεται. Αἰσθητὸν δὲ τὸ ξύλον ἢ λίθος ἢ τοῖχος ἢ κύων καὶ πάντα τὰ ὑποπίπτοντα ταῖς αἰσθήσεσιν. Αἰ-
σθητικὸν δὲ ὁ Θέων καὶ ὁ Δίων, καὶ τἄλλα, ὅσα αἰσθάνεται ζῶα. Αἰσθήσεις εἰσὶ πέντε, ὅρασις, ἀκοή, γεῦσις, ὄσφρη-
σις, ἁφή. διακονοῦνται δὲ αὗται καὶ ὑπηρετοῦνται τῇ ψυχῇ ὥσπερ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνὸς φησὶ. τὴν γὰρ γυμνα-
10 σίαν τῶν πέντε αἰσθήσεων τὴν ψυχὴν εἶναι. Ὅρασίς ἐστιν ἡ γινομένη διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῷ συγκεκραμμένῳ ἐν
αὐτοῖς πνεύματι λεπτῷ μάλιστα κατὰ τὸν τῆς κόρης τόπον τυγχάνοντι, δι᾽ οὗ αἱ ὁρατικαὶ ἀντιλήψεις γίνονται.
Ἀκοή ἐστιν ἡ γινομένη διὰ τοῦ ἐγκεκραμμένου τοῖς ὠσὶ πνεύματος ξηροτέρου μᾶλλον ὄντος, ἤπερ λεπτομερεστέρου,
δι᾽ οὗ αἱ ἀκουστικαὶ ἀντιλήψεις γίνονται. Ὄσφρησίς ἐστιν ἡ ἀποτελουμένη διὰ τοῦ ἐν ταῖς ῥισὶ πνεύματος ὄντος
ἐνίκμου καὶ αὐχμωδεστέρου, δι᾽ οὗ αἱ τῶν ὀσφραντῶν ἀντιλήψεις γίνονται. Γεῦσίς ἐστιν ἡ γινομένη τῷ ἐν τῇ γλώσ-
σῃ πνεύματι ὄντι ὑγροτέρῳ μᾶλλον. Ἁφή ἐστιν ἡ ἀποτελουμένη διὰ τοῦ ἐληλυθότος διὰ τοῦ σώματος, δι᾽ οὗ αἱ πνευ-
ματικαὶ ἀντιλήψεις γίνονται. Μεταβατικὴ κίνησίς ἐστι τῶν ὅλων καθ᾽ ὁρμὴν γινομένη. κατάρχοντος μὲν τοῦ ἡγεμο-
νικοῦ, ὑπηρετοῦντος δὲ τοῦ ἐν τοῖς νεύροις πνεύματος συνεκτεινομένου καὶ παραφέροντος τὰ μέλη. Φωνή ἐστιν
ἡ γινομένη καθ᾽ ὁρμὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐκτεινομένου καὶ συνεκτείνοντος τὸ πνεῦμα, τὸ διὰ φάρυγγος μέχρι τοῦ πνεύ-
μονος καὶ τῆς γλώσσης, τούτων διατυπούντων τὸν πλησιάζοντα ἀέρα. Μνήμη ἐστὶ κατοχὴ καὶ συντήρησις
20 τῶν προκειμένων ἐν τῇ ψυχῇ. οἱ δὲ οὕτως. μνήμη ἐστὶ κατάληψις παρεληλυθότος, οὗ τὸ παρὸν ἐξ αἰσθή-
σεως κατελαμβάνετο. Ἀνάμνησίς ἐστι πλείονος ἐντεινομένου μεταξὺ χρόνου πρὸς ὅλοις γινομένης τῆς διανοίας
πάλιν, ὥστε ἀναμιμνήσκεσθαι τὰ προκεκινηκότα τὴν ψυχήν. Ἐπίνοιά ἐστιν ἄνεσις ψυχῆς κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν
πρακτῶν ἐπὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ὕπνος ἐστὶ ψυχῆς καταφορὰ κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν πρακτῶν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ἐ-
γρήγορσίς ἐστιν ἔντασις ψυχῆς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς πάντα τὰ μέρη καὶ τὰ μόρια τοῦ σώματος. Ὑγεία ἐστὶ τῶν πρώ-
των κατὰ φύσιν ἡ εὐκρασία τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν, ἢ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀπαραπόδιστος ἐνέργεια. ἢ ὑγεία ἐστὶν
εὐκρασία τῶν τεσσάρων στοιχείων. τὸ γὰρ ζῶον συνέστηκεν ἐκ θερμοῦ, ψυχροῦ, ὑγροῦ, ξηροῦ, οἱ δὲ οὕτως. ἁρμο-
νία τῶν συνεστώτων τὸν ἄνθρωπον θερμῶν τε καὶ ψυχρῶν, ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν. παρέπεται δὲ τῇ ὑγείᾳ κάλ-
λος, εὐεξία, ἀρτιότης. κάλλος μὲν οὐχ ὁποῖον κομμωτικῆς δι᾽ ἐπιχρισμάτων προσώπου καὶ βαφῆς τριχῶν καὶ
τῶν τούτοις ἐοικότων περιγινόμενον. εὐεξία δὲ ἡ οὐχὶ ἀπὸ γυμναστικῆς, ἀλλ᾽ ἡ κατ᾽ ἐπακολούθησιν τῆς ὑγείας
30 συνισταμένη. Ἀρτιότης δὲ ἡ τῶν μερῶν ἀπηρτισμένων ῥῶσίς τε καὶ συμμετρία. Εὐχροια καὶ μελῶν ἀναλογία τε καὶ
εὐρυθμία, οἷς ἕπεται τὸ κάλλος. ἔστι γὰρ κάλλος ἀναλογία μελῶν μετ᾽ εὐχροίας. ὑγεία εὐεξίας τούτῳ διαφέρει.
ὑγεία μὲν γάρ ἐστιν εὐεξία σύμμετρος. ἡ δὲ εὐεξία ὑγεία ἐπιτεταμένη. ἡ δὲ ἐπὶ τῶν γυμναστικῶν εὐεξία, οὐδὲ ὑ-
γεία ἄν τις εἴη. Ἀρεταὶ σώματος μὲν ὑγεία, ῥώμη, κάλλος, ἀρτιότης. ψυχῆς δὲ ἀρεταὶ, φρόνησις, σωφροσύ-
νη, ἀνδρεία, δικαιοσύνη. ἀναλογεῖ δὲ ὑγεία μὲν πρὸς σωφροσύνην. ἡ μὲν γὰρ ὑγεία εὐκρασία τῶν πρώτων καὶ σύστασίς ἐστιν. ἡ
δὲ σωφροσύνη τὸ καθαρεύειν παντὸς πάθους τὴν ψυχὴν, ἡδονῆς, φόβου, λύπης, ἐπιθυμίας, δι᾽ ἣν αἰτίαν τὰς ὁρ-
μὰς τῆς ψυχῆς ἀταράχους παρέχεται. καὶ σύστασις αὕτη ψυχῆς ἐστὶ καὶ ὑγεία. πάλιν ἀναλογεῖ ῥώμη σώματος πρὸς ἀν-
δρείαν ψυχῆς. ἡ μὲν γὰρ ῥώμη εὐτονία ἐστὶ σώματος, καὶ ἰσχὺς ἀκαταγώνιστος τῶν νομιζόντων τὸ σῶμα φθείρειν. ἡ δὲ ἀνδρεία
ῥώμη ψυχῆς καὶ ἰσχὺς πρὸς τὰς ὑπομονὰς τῶν ἰσχυρῶν φαντασιῶν θανάτου, πόνου, ταλαιπωρίας, καὶ καθόλου παν-
τὸς τοῦ δοκοῦντος εἶναι δεινοῦ τε καὶ φοβεροῦ. προσέοικε δὲ τῷ κάλλει πάλιν ἡ δικαιοσύνη. τὸ μὲν γὰρ κάλλος ἐν συμμετρίᾳ
40 μελῶν μετ᾽ εὐχροίας νοεῖται. ἡ δὲ δικαιοσύνη ἐν συμμετρίᾳ τοῦ ὑπερβάλλοντος ἑκάστου. ἀπονεμητικὴ γάρ ἐστιν ἑκάστῳ τοῦ
πρὸς ἀξίαν, οἷον θεοῖς, γονεῦσι, συγγενέσι, φίλοις, οἰκείοις, πολίταις. τῇ δὲ φρονήσει ἡ ἀρτιότης. ἡ μὲν γὰρ ἀρτιότης συμ-
* πλήρωσίς ἐστι τῶν τῆς ψυχῆς ὀρθῶν καταλήψεων, ὥσπερ καὶ τῶν μελῶν. οὕτω δὲ καὶ ἡ φρόνησις. κατὰ φύσιν μὲν οὖν
ἐστὶν ἡ ὑγεία. παρὰ φύσιν δὲ ἡ νόσος. φύσει δὲ ὁ παχὺς. ὁ πιμελώδης. ὁ γρυπὸς, οὗτοι γὰρ κατὰ φύσιν μὲν οὐ διάκεινται, πα-
ραβεβήκασι γὰρ τὴν συμμετρίαν, ἀλλ᾽ οὐδὲ παρὰ φύσιν πάλιν, οὐ γὰρ ἐμποδίζονται εἰς τὰς ἐνεργείας. τὸ δὲ οὐ φύσει τοιοῦ-
τον ἐστὶν ὃ μήτε κατὰ φύσιν, μήτε παρὰ φύσιν μήτε φύσει ἐστὶν ὥσπερ οἱ τὰς λευκὰς ἔχοντες καὶ τοὺς ἀκροχορδόνας καὶ
μυρμηκίας καὶ τὰ ὅμοια. ταῦτα, γὰρ οὔτε κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἔξω γὰρ ἐστὶ τοῦ κατὰ φύσιν. οὔτε μὴν παρὰ φύσιν, οὐ γὰρ ἐνεργεί-
ας ἐστὶν βλαπτικά. ἀλλὰ οὐ δὲ φύσει, οὐ γὰρ ἐξ ἀρχῆς γέγονεν, οὐδὲ ἐκ τῆς γενέσεως. λείπεται ἄρα οὐ φύσει εἶναι. ἐγγίζει δὲ
τῷ λόγῳ τῷ κατὰ φύσιν, τὸ φύσει. καὶ παρὰ φύσιν, τὸ οὐ φύσει. τὰ μὲν οὖν πρὸς τὸ ζῆν γεγονότα κύρια τυγχάνει. οἷον
ἐγκέφαλος καὶ καρδία καὶ πνεύμων καὶ ἧπαρ καὶ γαστὴρ ὧν παθόντων τι ἐξ ἀνάγκης ἤτοι παραυτίκα ἢ ὕστερον τὸ ζῶον
50 τελευτᾷ. τὰ δὲ πρὸς τὸ εὖ ζῆν ὀφθαλμοί. πόδες, χεῖρες καὶ τὰ ἄλλα μόρια. Νόσος ἐστὶ δυσκρασία τῶν πρώτων κατὰ
φύσιν. ἢ δυσκρασία τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν, ἢ τῶν φυσικῶν δυνάμεων παραποδισμὸς, ἢ ῥοπὴ σώματος ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν
εἰς τὸ παρὰ φύσιν. ἢ νόσος ἐστὶ δυσκρασία τῶν πρώτων καθ᾽ ἣν ἐπικρατεῖ τὸ ξηρὸν ἢ τὸ ψυχρὸν ἢ τὸ θερμὸν ἢ τὸ ὑγρόν.
Αἱ νοσωδέσταται κατασκευαὶ τῶν σωμάτων ἐξ ἐναντίων τῇ κράσει σύγκειται μορίων, ὥσπερ αἱ ἄρισται κατα-
σκευαὶ τῶν σωμάτων συνεστήκασιν, ἐκ συμμετρίας μὲν τῶν ὀργανικῶν, ἐξ εὐκρασίας δὲ τῶν ὁμοιομερῶν. Πά-
θος ἐστὶ παραποδισμὸς κατὰ φύσιν ἐνεργείας τινὸς ἢ τινῶν. οἱ δὲ Ἡροφίλειοι οὕτως. Πάθος ἐστὶ τὸ μὴ διὰ παν-
τὸς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ λυόμενον καὶ ἐν ἐλάττονι δέ ποτε, καὶ ἐν πλείονι. Νόσημά ἐστιν ἕξις νοσώδης ὅλου τοῦ σώ-
ματος ἢ μέρους. Τῶν νοσημάτων. τὰ μέν ἐστι συνεχῆ. τὰ δὲ διαλείποντα. τὰ δὲ ὀξέα. τὰ δὲ χρόνια. τὰ δὲ κατοξέα.
Διαλείποντα μέν ἐστι ταῦτα, τριταῖος. ἀμφημερινός. τεταρταῖος. πεμπταῖος. καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Συνε-
χῆ δὲ ὁ ἡμιτριταῖος καὶ ὁ τυφώδης οὕτω καλούμενος πυρετὸς, καὶ ὁ καῦσος. Ὀξέα δὲ φρενῖτις. λήθαργος.
πλευρῖτις.

πλευρῖτις, περιπνευμονία. χρόνια δὲ ἐπίληψις, ἀρθρῖτις, νεφρῖτις. κατοξέα δὲ συνάγχη, κυνάγχη, ἀπο-
πληξία, χολέρα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἔτι τῶν νοσημάτων τὰ μέν ἐστιν ὀξέα, καὶ συνεχῆ ὡς οἱ καῦσοι, καὶ φρε-
νίτιδες, πλευρίτιδες, καὶ γὰρ ὀξέα ταῦτα, καὶ συνεχῆ τυγχάνει. τὰ δὲ οὔτε ὀξέα οὔτε συνεχῆ ὡς τὰ χρόνια νο-
σήματα. Τῶν πυρετῶν τέσσαρές εἰσιν καιροὶ, οὓς καὶ χρόνους προσαγορεύομεν. εἰσβολὴ, αὔξησις, ἀκμὴ, πα-
ρακμή. Τῶν νοσημάτων διαφορὰς Ἱπποκράτης οἶδεν ἐννέα, ὀξὺ, κατοξὺ, κακόηθες, χρόνιον, μέσον, ὀλέθριον, πε-
ριεστηκὸς, κινδυνῶδες, ἀκίνδυνον. Κάτοξυ πάθος ἐστὶ τὸ δυνάμει καὶ φαντασίᾳ μεῖζον, καὶ χαλεπώτερον
τοῦ ὀξέος τοὐπίπαν κρινόμενον ἐν ἡμέραις ἑπτά. τοῦτο καὶ ὀξύτατον προσαγορεύειν εἰώθειν. Κακόηθες νό-
σημά ἐστι τὸ δυνάμει μὲν μέγα καὶ χαλεπὸν, φαντασίᾳ δὲ ἀσθενὲς οὐκ ἔχον κρίσεως χρόνους ὡρισμένους. Χρό-
νιον νόσημά ἐστι τὸ μεταβάλλον ἐπὶ τὸ χεῖρον, καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον κρινόμενον ἐν μησὶ, καὶ ἐνιαυτοῖς, ἢ καὶ συ-
10 ναποθνῆσκον τῷ ἀνθρώπῳ. Μέσον νόσημά ἐστι τὸ μεταξὺ χρονίου, καὶ ὀξέος μεταβάλλον, καὶ αὐτὸ ἐπὶ τὸ
κρεῖττον, καὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον, κρινόμενον τοὐπίπαν ἐν ἡμέραις ἑξήκοντα, ἢ ὀγδοήκοντα. Ὀλέθριον νόσημά ἐστι
τὸ πάντη πάντως ὄλεθρον ἐπιφέρον ἤτοι ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἢ ἐν πλείστῳ. Περιεστηκὸς νόσημά ἐστιν ὅπερ οὐδέπο-
τε ἀναιρετικὸν γίνεται. Κινδυνῶδες νόσημά ἐστι τὸ ῥοπὴν ἴσην ἔχον καὶ πρὸς ὄλεθρον, καὶ πρὸς σωτηρίαν. λέ-
γοιτο δ' ἂν τοῦτο, καὶ ἀμφίβολον. Ἀκίνδυνον νόσημά ἐστι τὸ ἀεὶ ῥέπον εἰς σωτηρίαν, ὅσον ἐφ' αὑτῷ, τῇ δυνάμει
ταὐτὸν ὑπάρχον τῷ περιεστηκότι. Μέγα κατὰ φαντασίαν νόσημά ἐστιν ὡς τὸ ἐν σαρκώδεσι τόποις φαῦ-
μα πολλὴν ἔχον τόπον. τὸ δὲ κατ' ἀποτέλεσμα μέγα νόσημα, ὡς τὸ κατὰ νεῦρον, ἢ μυὸς νύγμα, πρὸς τὴν ὄψιν
μικρὸν φαινόμενον, δυνάμει δὲ μέγα. Ἀρρώστημά ἐστι νόσημα ἐγκεχρονισμένον μετ' ἀσθενείας πλείονος. Νό-
σημά ἐστιν ἔμμονος κατασκευὴ περὶ τὰ μετέχοντα τοῦ ζῆν σώματα. οἱ Ἡροφίλειοι πάθος λέγουσιν εἶναι τὸ
δύσλυτον, καὶ δυσκίνητον, οὗ τὴν αἰτίαν ἐν ὑγροῖς εἶναι. Ἀρρώστημά ἐστι νόσημα ἀσθενὲς ἐλαττοῦν τὴν δύναμιν.
20 Ὀξὺ πάθος ἐστὶ τὸ δύσπεπτον τὴν λύσιν ἢ ἀναίρεσιν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, ἔχον. Σποραδικὰ νοσήματά ἐστι τὰ ἐν παν-
τὶ χρόνῳ, καὶ τόπῳ γινόμενα. Ἔνδημά ἐστι τὰ ἔν τισι πλεονάζοντα τόποις. Ἐπίδημά ἐστι τὰ κατά τινας χρό-
νους περὶ πλείστους ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ γινόμενα. Λοιμός ἐστι νόσημα ἐπὶ πάντας ἢ τοὺς πλείους παραπ-
νόμενον ἀπὸ διαφθορᾶς ἀέρος, ὥστε τοὺς πλείστους ἀπόλλυσθαι. φέρεται δὲ καὶ τοιοῦτός τις ὅρος. Λοιμός
ἐστι κοινὸν πάθος πλείστων ἀπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη, ὀξεῖς κινδύνους, καὶ θανάτους ἐπι-
φέρον. δυνατὸν καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. Λοιμός ἐστι φθορὰ ἀέρος, ὥστε μὴ τετηρηκέναι τὰς ὥρας τὴν ἰδίαν τά-
ξιν μετὰ τοῦ καὶ πολλοὺς ἀποθνήσκειν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ νοσήματος. Αἴτιόν ἐστιν ὃ ποιεῖ τι ἐν τῷ σώματι καὶ αὐ-
τὸ ἀσώματόν ἐστιν. ἔστι δὲ τὸ μὲν προκαταρκτικὸν, τὸ δὲ συνεκτικὸν, τὸ δὲ προηγούμενον. Προκαταρκτικὸν μὲν
οὖν ἐστιν, ὃ ποιῆσαν τὸ ἀποτέλεσμα κεχώρισται, ὡς ὁ δακὼν κύων, καὶ ὁ πλήξας σκορπίος, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἡλίου
ἔγκαυσις, ἢ τὸν πυρετὸν ἐργαζομένη. Συνεκτικὸν δὲ, ὃ παρὸν μὲν παροῦσαν φυλάττει τὴν νόσον. αἰρού-
30 μενον δὲ συναναιρεῖ, ὡς ὁ ἐν κύστει λίθος. ὡς ὑδατίς. ὡς πτερύγιον. ὡς ἐγκανθίς. ὡς ἄλλα τοιαῦτα τῶν ἰατρῶν οὐκ
ἐν αἰτίων μόνον λόγῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παθημάτων τιθέντων ταῦτα. Ἀθήναιος δὲ ὁ Ἀτταλεὺς οὕτω φησί. αἴτιον
ἐστι τὸ ποιοῦν. τούτου δέ ἐστι τὸ προκαταρκτικόν. ἄλλως. τὰ προκαταρκτικὰ αἴτιά ἐστιν ὅσα προκατάρχει τῆς ὅλης
συντελείας τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ ὧν οὐδὲν προηγεῖται. Προηγούμενον αἴτιόν ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ προκαταρκτι-
κοῦ κατασκευαζομένου ἤτοι συνεκτικοῦ. οἱ δὲ οὕτως. προηγούμενον αἴτιόν ἐστιν οὗ παρόντος πάρεστι τὸ ἀπο-
τέλεσμα καὶ αὐξομένου αὔξεται, καὶ μειουμένου μειοῦται, καὶ αἰρομένου αἴρεται. Αὐτοτελὲς αἴτιόν ἐστι τὸ
αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ ποιοῦν τέλος. Συναίτιόν ἐστιν ὃ σὺν ἑτέρῳ δύναμιν ἴσην ἔχον ποιοῦν τὸ ἀποτέλεσμα, αὐτὸ δὲ κατ'
ἰδίαν μόνον οὐ δυνάμενον ποιῆσαι. Σύνεργόν ἐστιν αἴτιον ὃ ποιεῖ ἀποτέλεσμα. δυσχερῶς δὲ συλλαμβάνον πρὸς
τὸ ῥᾷον αὐτὸ γενέσθαι κατ' ἰδίαν ποιεῖν οὐ δυνάμενον. Πρόδηλά ἐστιν αἴτια ὅσα ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβά-
νεται δι' αἰσθήσεως ποιοῦντά τε καὶ ἐνεργοῦντα. οἱ δὲ οὕτως. πρόδηλά ἐστιν αἴτια ἃ καὶ αὐτὰ φαίνεται, καὶ
40 ἀποφαίνει τὸ ἀποτέλεσμα συμφώνως αὐτῷ γινόμενον. Οὐ πρόδηλα αἴτιά ἐστιν ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν. διὰ δὲ
σημείων καταλαμβάνεται, καθάπερ ἄδηλα, ὅσα οὐδὲ ἐξ ἑαυτῶν οὐδὲ ἐξ ἄλλων καταλαμβάνεται. Πρὸς και-
ρὸν ἄδηλα, ἐστὶν ὅσα ἀποκαλυφθέντα μέντοι ἐξ αὐτῶν φαίνεται, καὶ παρακείμενα δὲ τοῖς σώμασι διὰ ση-
μείων γνωρίζεται, ἢ οὕτως. πρὸς καιρὸν ἄδηλά ἐστι τὰ μέχρι μέν τινος ἀπόντα. αὖθις δὲ ὑπὸ τὴν αἴσθη-
σιν ἐλθεῖν δυνάμενα. Σημείωσίς ἐστιν ἡ διὰ σημείου ἢ διὰ σημείων κατάληψις. Σημεῖόν ἐστι τοῦ μέλλοντος συμ-
βήσεσθαι διάγνωσις. τινὲς δὲ οὕτως. Σημεῖόν ἐστιν οὗ γνωσθέντος ἕτερον ἀγνοούμενον ἡμῖν γινώσκεται καταλαμ-
βανόμενον. Παθογνωμονικόν ἐστι τῶν τε ἐντὸς καὶ τῶν ἐκτὸς σημείωσις. Προγνωστικὸν δὲ ἐπιστήμη τῶν ἀποβήσε-
σθαι μελλόντων. Σημείωσις σημεῖόν ἐστι τὸ τινὸς ἀδήλου δηλωτικόν. Πρόγνωσίς ἐστι τὸ προεπίστασθαι τὰ
μέλλοντα συμβήσεσθαι τῷ σώματι. Προγνωστικὸν σημεῖόν ἐστιν ἐξ οὗ γινώσκεται τὸ μέλλον. Πρόρρησίς ἐστι πρό-
γνωσις καὶ προαγόρευσις τοῦ μέλλοντος. Καταγνωμικόν ἐστι σημεῖον ἐξ οὗ γινώσκεται τὸ πάθος. Σύνδρο-
50 μή ἐστι σύνοδος τῶν συμπτωμάτων. Σύμπτωμά ἐστι πάθους ἐπιγέννημα. Βοηθηματικὰ σημεῖά ἐστιν ἐξ ὧν ὑπο-
μιμνησκόμεθα τῆς ἐπ' αὐτῆς τετηρημένης θεραπείας. Βοήθημά ἐστι τὸ ἐπ' ὠφελείᾳ προσαγόμενον ἀν-
θρώποις, σύνθετον ἐκ ποιότητος, ποσότητος, τάξεως, καιροῦ. Θεραπεία ἐστὶ τάξις βοηθημάτων ἀκολου-
θίαν ἐχόντων, ἢ καιρὸς καὶ χρόνος κατορθώματος, ἢ ἐπιτηδειότης χρόνου ἐν ᾧ βοηθούμενα κάμνουσιν. Ἐνδεικ-
τικὸν σημεῖόν ἐστι τὸ ἀρχικὸν ἐν καταλήψει ἀδήλου τινὸς ἀκολουθοῦντος τὸ αὐτὸ ἀγαθόν. Ὑπομνηστικὸν ση-
μεῖόν ἐστιν ὡς οἱ ἐμπειρικοὶ λέγουσι πρᾶγμα φαινόμενον, καὶ γινωσκόμενον ἐκ προπαρατηρήσεως χρήσιμον
εἰς ὑπόμνησιν γινωσκομένου πράγματος. παρόντων παρόντα σημεῖά ἐστι πάντα τὰ παθογνωμονικά. τούτων
γὰρ γινομένων, καὶ παρόντων μὲν, τὰ πάθη. παυομένων δὲ λύεται, καὶ τὰ νοσήματα. Παρόντα προ-
γεγονότων σημεῖα ὡς ἡ οὐλὴ τοῦ προγεγενημένου ἕλκους. παρόντα δὲ μελλόντων ὡς τὸ νεκρῶδες πρόσω-

ποι τοῦ θανάτου. προγεγονότα δὲ τῶν προγεγονότων σημεῖα· ὡς ἡ μετὰ τὴν παρακμὴν ἄνεσις, τοῦ παρηκμα-
κέναι. προγεγονότα παρόντων ὡς τὸ δεδῆχθαι ὑπὸ ἀσπίδος, τοῦ ἐν ὀλεθρίοις εἶναι τοῦτον. οἱ δὲ οὕτως. προγεγο-
νότα παρόντων ὡς τὸ τιτρώσκεσθαι τὸ λεπτὸν ἔντερον, τοῦ ἐν ὀλεθρίοις εἶναι τοῦτον. προγεγονότων ἐσόμενα ὡς
τοῦ συντριβέντος ὀστοῦ πώρωσιν ἐπιδεχομένου. πωρωθῆναι γὰρ δεῖ τοῦτον κατὰ τὴν ἀρχαιοκατάστασιν. οἱ δὲ οὕ-
τως. προγεγονότα δὲ ἐσομένων, ὡς τοῦ ἀναιρεθέντος ἐκ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ, τὴν οὐλὴν ἔσεσθαι. Ἐπιγεγο-
νότα δὲ παρόντων ὡς ἐπὶ τραύματι κινδυνεῦσαι τρωθέντα ἐπὶ γερόντων. προγεγονότα τῶν ἐπιγεγονότων ὡς
ἐπὶ τραύματι σπασμός. οὐκέτι γὰρ ζῇ ὁ σπασθείς. Πυρετός ἐστι πλεονασμὸς θερμασίας νοσώδους ἀναφερο-
μένης μετὰ παραλλαγῆς σφυγμῶν ἐπὶ τὸ πυκνότερον καὶ σφοδρότερον. οἱ δὲ οὕτως πυρετός ἐστι δυσκρασία
τοῦ φυσικοῦ πνεύματος ἐπὶ τὸ θερμότερον καὶ ξηρότερον. πυρετὸς συνεχής ἐστιν ὁ μὴ διαλείπων μήτε νυκτὸς
10 μήτε ἡμέρας, ἀνέσεις δὲ καὶ ἐνδόματα, καὶ παροξυσμοὺς ἐπιφέρων. Καῦσος ἐστὶν ὁ μετὰ πυρώσεως πολ-
λῆς γινόμενος ἀνάχολον μηδεμίαν τῷ σώματι παρέχων. γλῶσσαν ἐπιξηραίνων, μελαίνων, ἐπιθυμίαν ψυ-
χροῦ παρέχων. Ἐμφλυσώδης ἐστὶ πυρετὸς ὁ διὰ τὴν ἐπίτασιν τῆς θερμασίας φλυκτίδας ἀνὰ τὸ σῶμα παρα-
σκευάζων. Λιπυρίας δὲ πυρετὸς ἐφ᾽ οὗ τὰ ἄκρα καὶ ἡ ἐπιφάνεια ψύχεται. καίεται δὲ τὸ βάθος, ἐπέχον-
ται δὲ αἱ ἀποκρίσεις διψῶσι, γλῶττα τραχεῖα, σφυγμὸς μικρὸς, καὶ ἀμυδρός. ἅτε ἔσω νενευκότος τοῦ θερμοῦ.
Ῥοώδης πυρετὸς ὁ μετὰ ῥύσεως κοιλίας πολλάκις δὲ καὶ ἐμέτων, περιψύξεις ἐπιφέρων καὶ ταχεῖαν καθαίρε-
σιν τῆς δυνάμεως μετὰ δίψους, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ μικρότητος σφυγμῶν. Στεγνὸς πυρετός ἐστιν ὁ ἐναντίος τῷ
ῥοώδει οὐκ ἐπιφέρων ἐκκρίσεις, τοὺς σφυγμοὺς μεγάλους διαφυλάττων. ἰσχναίνων βραδύτερον κατὰ τὸν χρό-
νον τὸ νόσημα. Ἰκτεριώδης ἐστὶ πυρετὸς ὁ τὴν χρόαν ὁμοίαν ἰκτέρῳ παρασκευάζων, ἧπαρ μετεωρίζων,
γλῶσσαν ἐπιξηραίνων, τὴν ἐπιφάνειαν λείαν παρασκευάζων. Λοιμώδης ἐστὶν ὁ μετὰ πολλῆς θερμασίας
δίψος ἀθεράπευτον ἐπιφέρων, δυσώδεις κοιλίας ἐκκρίσεις βρομωδῶν φέρων. ὥστε ἐμφερῆ εἶναι ἀπο-
20 κρινόμενα τῷ ἀπὸ τῶν ἑλῶν βρόμῳ, οὖρα πολλὰ καὶ δυσώδη. σφυγμοὺς μικροὺς, καὶ ἀμυδροὺς ἐπιφέρων.
Νώθης ἐστὶ ὁ μετὰ καρηβαρείας γινόμενος ἢ διὰ μυξωτέρων αἱμορραγίας ἐπάγων, ἢ ἀποχὴν ἀποκρί-
σεως, ἢ πρὸς ἀνάγκας δυσυμπτωσίαν τοῦ σώματος. Φρικώδης ἐστὶν ὁ ἀναμεμιγμένην ἔχων τῷ ῥίγει τὴν
θερμασίαν, σφυγμοὺς ἄγαν ἀσθενεῖς ἔχων ὥστε μήτε τῆς ἁφῆς ἀφικνεῖσθαι, ἀλλ᾽ ὡς ἀπονενευκότας, γαστὴρ ὡς κω-
μένη βορβορύζουσα. γλῶσσα ὑγρὰ πάνυ, ὀξίζοντι ὅμοιον καὶ ὥσπερ σιέλῳ περικλυζομένη. Τύπος ἐστὶν ἐπι-
τάσεων, καὶ ἀνέσεων τεταγμένη ἀνταπόδοσις. ἢ οὕτως. τύπος ἐστὶ χρόνος πάθους, ᾧ καὶ παροξυσμὸς, καὶ
διάλειμμα τεταγμένον συμβαίνει. Περίοδος ἐστὶν ὁ ἐξ ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως ἐν νοσήμασι χρόνος. Ἀμφημε-
ρινός ἐστιν, ὁ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς αὐτῆς ὥρας ἐπισημαίνων. Τριταῖος ἐστὶν
ὁμοίαν εἴτε ἡμέραν εἴτε νύκτα ἐπισημαίνων. τῇ δὲ ἑξῆς διαλείπων καὶ διὰ τρίτης πάλιν γινόμενος. Τε-
30 ταρταῖος ἐστὶν ὁ μίαν μὲν ἡμέραν ἤτοι νύκτα ἐπισημαίνων, τῇ δὲ ἑξῆς διαλείπων ἡμέρας ἢ νύκτας δύο.
τῇ δὲ τετάρτῃ πάλιν γινόμενος. ἡμιτριταῖος ἐστὶν ὃν ἡμεῖς λέγομεν κατὰ τὸν παλαιὸν τὸν εἰρημένον
ἐν τῷ α. τῶν ἐπιδημιῶν πυρετὸν ὀξὺν, τὸ μὲν ὅλον οὐ διαλείποντα. μίαν δὲ κουφοτέραν, μίαν δὲ βαρυτέ-
ραν ἐπιφέροντα. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς μεθόδου, ἡμιτριταῖον μικρὸν τῶν δύο διαλειμμάτων ἔφησαν. Πλανῆται
πυρετοὶ καλοῦνται οἱ μὴ ὡρισμένως μηδὲ εὐτάκτως, ἀλλ᾽ ἀκαταστάτως γινόμενοι. Διαστολή ἐστιν ἄρσις καὶ
οἷον ἐπανάστασις καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ ἐγκεφάλου, καὶ μηνίγγων κατὰ μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βά-
θος. αἰσθητὴ πρὸς τὴν ἔπαρσιν τῆς ἁφῆς. Συστολή ἐστιν συναγωγὴ καὶ σύμπτωσις τὴν μὲν αἴσθησιν οὐ κι-
νοῦσα, τῷ δὲ εὐλόγῳ, καὶ ἀκολούθῳ καταλαμβανομένη. οἱ δὲ οὕτως. Συστολή ἐστι διαίρεσις οἷον ἐπανάστασις καρ-
δίας, καὶ ἀρτηριῶν κατὰ μῆκος, καὶ κατὰ πλάτος αἰσθητὴ πρὸς τὴν ἄρσιν τῆς ἁφῆς. Συστολή ἐστι συνα-
γωγὴ, καὶ σύμπτωσις τούτων, τὴν μὲν αἴσθησιν οὐ κινοῦσα, τῷ δὲ εὐλόγῳ, καὶ ἀκολούθῳ καταλαμβανομένη.
40 Παλμός ἐστιν ἔπαρσις καὶ ὕφεσις σώματος εἴκοντος καὶ μὴ ἀντιτυποῦντος ὑπὸ πνεύματος γινόμενος, οὐκ
ἀεὶ παρακολουθῶν ἀλλὰ κατὰ χρόνους τινὰς γινόμενος. οἱ δὲ οὕτως. παλμός ἐστιν ἔπαρσις, καὶ ὕφεσις σω-
μάτων μυωδῶν ὑπὸ πνεύματος ἀποτελούμενος, οὐκ ἀεὶ γινόμενος, ἀλλὰ κατά τινας χρόνους. Μέγας ἐστὶ
σφυγμὸς ὁ κατὰ μῆκος καὶ βάθος, καὶ πλάτος τῆς ἀρτηρίας ἐπὶ πολὺ διισταμένης γινόμενος. Μικρὸς σφυγμός
ἐστι ὁ τοὐναντίον ἐπ᾽ ἐλάχιστον κατὰ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος ἐπαιρομένης τῆς ἀρτηρίας ἐπιτελούμενος. Μέ-
σος ἐστὶν ὁ μεταξὺ τούτων ἀμφοτέρων κατὰ τὸ μῆκος καὶ κατὰ τὸν κύκλον ἀναλογοῦντι, καὶ τῆς περιφερείας ὑπο-
πιπτούσης. Πλήρης ἐστὶ σφυγμὸς ὁ διάμεσος πρὸς τὴν ἁφὴν ὑποπίπτων. ὥστε αὐτὸν μετὰ τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτη-
ρίας ἐπισωματότερον δοκεῖν γεγονέναι. μάλιστα δὲ τὸ ἐντὸς αὐτῆς ἅπαν ὑγρότερόν τε καὶ σωματωδέστερον κατα-
λαμβάνεσθαι. Κενός ἐστι σφυγμὸς καθ᾽ ὃν αὐτῆς τε τῆς ἀρτηρίας ἡ περιοχὴ παντάπασιν ἰσχνὴ, καὶ πομφολυγώ-
δης ἐστὶ, καὶ τὸ ἔγχυμα ἀμαυρὸν, καὶ ἐξίτηλον οἷον καὶ ἐάν τις πιέσῃ τοὺς δακτύλους κενεμβατήσεως ἀντίληψιν ὑπο-
50 πίπτειν. Σκληρός ἐστι σφυγμὸς ἐφ᾽ οὗ νευρώδης ὡς ἂν ἔμποιτις καὶ ἀπόκειτος ἡ ἀρτηρία φαίνηται. τότε καὶ
τὸ ἐνὸν πνεῦμα τεταμένον. ὥστε καὶ τὴν πληγὴν ἔχειν τι ἀποπληκτικόν. Ἁπαλὸς δὲ ὁ ὑπεναντίος τῷ
σκληρῷ, ἀνειμένην καὶ ἁπαλὴν ἔχων τὴν ἀρτηρίαν, καὶ οὗ ἐνὸν τὸ πνεῦμα ἐκλελυμένον, καὶ τὴν πληγὴν
προσυνεστέραν. Ὑγρός ἐστι ὁ ἁπαλὸς ὅσης τε καὶ τῆς ἐν αὐτῷ οὐσίας προσωσῆς, ὑγρασία ἢ καὶ τινὶ προσβάλλων.
Αὐχμηρός ἐστι σφυγμὸς, ὥστε ἐκδεδαπανῆσθαι μὲν τὴν ὑγρότητα, ξηρᾷ δὲ καὶ ἀερώδει ἀναθυμιάσει ἀνα-
μεμῖχθαι. Σφοδρός ἐστι ὁ τὴν κίνησιν εὔτονον καὶ βιαίαν ποιούμενος τὴν πληγήν. Ἀμυδρός ἐστιν, ὁ ἔκλυ-
τον ἔχων τὸν τόνον. καὶ τὴν πληγὴν ποιούμενος ἀσθενῆ. Μέσος ἐστὶ σφυγμὸς ὁ ἀναλογίαν τινὰ σώζων πρὸς
ἑκάτερον τούτων. Ταχὺς ὁ σύντομον ἔχων τὴν διαστολὴν, καὶ συστολήν. Τάξις σφυγμοῦ ἐστὶ κρίσις κατὰ
μέγεθος ἢ σφοδρότητα, ἢ ῥυθμὸν, ἢ ἄλλην τινὰ διαφοράν. Ἀταξία ἐστὶ ἀκαταστασία κατὰ τοὺς σφυγμοὺς

διάφορος. οἱ δὲ οὕτως. ἄτακτος σφυγμός ἐστιν ὁ ποτὲ μὲν πυκνότερος γινόμενος κατά τινας πληγάς, ποτὲ
δὲ ἀραιότερος. Ὁμαλότης ἐστὶν ἰσότης κατά τινας τῶν σφυγμῶν διαφοράς. Ἀνωμαλία ἐστὶν ἀνισότης σφυ-
γμῶν κατά τινας τῶν παρεπομένων αὐτοῖς διαφορῶν. οἱ δὲ οὕτως. Ἀνώμαλος σφυγμός ἐστιν ἐφ' οὗ ποτὲ μὲν
σφοδρότεραι αἱ πληγαὶ γίνονται, ποτὲ δὲ ἀμυδρότεραι. Βάκχιος Ἡρόφιλος εἶπε. Ῥυθμός ἐστι κίνησις ἐν
χρόνοις τάξιν ἔχουσα ὡρισμένην. Ζήνων δὲ Ἡροφίλιος εἶπε. ῥυθμός ἐστι τάξις τῶν ἐν οἷς διΐστανται αἱ ἀρτηρίαι
πρὸς τοὺς ἐν οἷς συστέλλονται. βέλτιον οὕτως ὡρίσασθαι. ῥυθμός ἐστιν ἀναλογία χρονικὴ τῶν πρὸς τοὺς σφυγμοὺς
μερῶν ποίαν σχέσιν ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους. ἑτέρως δὲ ὡρίσατο οὕτως. ῥυθμός ἐστι σχέσις τῶν ἐν οἷς διΐστανται
αἱ ἀρτηρίαι πρὸς τοὺς ἐν οἷς συστέλλονται. Ἑτερόρυθμον λέγομεν τὸν ἑτέρας ἡλικίας ῥυθμὸν ἔχοντα. παρά-
ρυθμον φαμὲν τὸν ποσῶς προσεγγίζοντα τῇ ἡλικίᾳ ἐφ' ἧς θεωρεῖται ῥυθμὸν μὲν ἔχοντα, μὴ πάντα πάσι δὲ ὄν-
10 τα κατ' ἐκεῖνον. Τρομώδης ἐστὶ σφυγμὸς ὁ μὴ ὁμαλὴν μηδὲ ἄσαλον τὴν πληγὴν ἀναφέρων, ἀλλ' οἷον κινού-
μενός τις. Ἐσκολιωμένος ἐστὶν ὁ μὴ ἐπ' εὐθείας τεταγμένης τῆς ἀρτηρίας ἐπιτελούμενος παρὰ τὴν
θέσιν. Ἀνώμαλος σφυγμός ἐστιν ὁ κατὰ μέν τι μέρος ὑψηλότερος ὑποπίπτων, καὶ ἐπὶ πλεῖον διαφυσω-
μένης τῆς ἀρτηρίας, καὶ ἀνευρισμένης, κατὰ δέ τι ἐπὶ ποσὸν, καὶ ὥσπερ ἀποστενοχωρουμένης κατὰ σφο-
δρότητα ἀνώμαλος, ὥσπερ κατὰ μέν τι μέρος τῆς ἀρτηρίας βιαιοτέραν τὴν ἐξαίρεσιν ποιούμενος. κατὰ δέ
τι ὑποσυμβεβηκυῖαν, καὶ ἀσθενεστέραν. Μύουρος ἐστὶν ὁ παρὰ τὴν θέσιν, ὅταν τὰ μὲν ἐπάνω μέρη τῆς ἀρτη-
ρίας συνάγηται, καὶ κάτω τοὐναντίον, ἐνταῦθα μὲν ἐπὶ πλεῖον ἀνευρύνηται. ἐν δὲ τοῖς ἐπάνω μέρεσι συ-
ναιρῆται. οἱ δὲ πλείους μυουρίζοντα καλοῦσιν, ὅταν ἀπὸ μείζονος τῆς προσαγούσης πληγῆς, αἱ ἑξῆς καθ' ὑφαίρε-
σιν ἀεὶ καὶ μᾶλλον μικρότεραι συντελοῦνται. ὀνομάζονται δὲ μύουροι, καὶ οὕτως. ὅταν ἀπὸ τοῦ πυκνοῦ σφυγμοῦ ἀραιότε-
ροι σφυγμοὶ ἀποτελοῦνται. καλεῖται δὲ μύουρος καὶ ὅταν ἀπὸ τοῦ ταχέος βραδύτερος ὁ σφυγμὸς μεταπί-
20 νεται. Δίκροτος ἐστὶν ὅταν ἡ δοκοῦσα ἀποχώρησις τῆς ἀρτηρίας μὴ τελεία γίνηται, ἀλλὰ μελισμὸς καὶ ἐπί-
ποσὸν ὑπαγωγῆς, ἢ τοῦ ἀνακοπέντος πνεύματος, εἶτα ἀπόθεσις τελεία τῆς ὀφειλομένης συστολῆς. Ἀραχνοει-
δής ἐστιν ὁ μικρὸς ὑπὸ βραχείας αὔρας σαλευομένης κινούμενος. Διαλείπων ἐστὶν, ὅταν τῶν συστολῶν
καὶ τῶν διαστολῶν ἐπιτελουμένων, ἑνὸς σφυγμοῦ χρόνον ἡ ἀρτηρία διαλείπει. οἱ δὲ οὕτως. Διαλείπων ἐστὶ
σφυγμὸς ἐφ' οὗ οὐκ ἐπὶ δύο μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τρεῖς, ἢ καὶ ἐπὶ πλείους πληγὰς ἐκλείπει διαστολὴν μίαν, ἢ καὶ
δύο ἢ καὶ πλείους. Παρεμπίπτων ἐστὶν ὅταν μετὰ δυοῖν πληγῶν κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν κινουμένων ἐκ τούτου τις
μέση παρεμπίπτῃ πληγή. Ἐκλείπων λέγεται σφυγμὸς, ἐφ' οὗ οὐκ ἐπὶ δύο μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τρεῖς καὶ ἐπὶ πλεί-
ους πληγὰς ἀκίνητος ἡ ἀρτηρία διαμένει. οἱ δὲ οὕτως. ἐκλείπων ἐστὶν ὁ ἀπὸ μεγέθους ἀρχόμενος καὶ σφοδρό-
τητος ἀεὶ μᾶλλον ὑφιών· καὶ μέχρι μὲν ἔχει τι μέγεθος, καλεῖται μυουρίζων ὁ τοιοῦτος, ὅταν δὲ ὑφιῇ καὶ μι-
κρότερος ὡς ἐπὶ τὸ μικρότερον ῥέπῃ, ἐκλείπων καλεῖται. Δορκαδίζων ἐστὶ σφυγμὸς, ὅταν ἡ ἀρτηρία δό-
30 ξασα διεστάλθαι μὴ παντελῶς διεσταλμένη ἐφ' ἑτέραν ἐπιπήδησιν ἀθροωτέραν, πρὶν ἔμφασιν συστολῆς πα-
ρέχειν. βιαιοτέρα δὲ ἡ δευτέρα γίνηται πληγή. Παλινδρομῶν ἐστὶν ὁ ἐπὶ ποσὸν ἐκβαίνων τὸ μέγεθος ἢ τὴν
σφοδρότητα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔπειτα εἰς τοσοῦτο πάλιν ἀποκαθιστάμενος. Μυρμηκίζων ἐστὶ μικρὸς,
κενὸς, πυκνὸς, ἀμυδρὸς, πάντων ἐπὶ τὸ ἔσχατον κατηγμένος, ἢ οὕτως. μυρμηκίζων ἐστὶν ἐφ' οὗ γίνεται φαντα-
σία περὶ τοὺς ἐπερειδομένους τῇ ἀρτηρίᾳ δακτύλους, οἱονεὶ μύρμηκος περιπατοῦντος, ὥστε καὶ μικρὸν εἶναι
αὐτὸν, καὶ ἀμυδρόν. Φρενῖτις ἐστὶ παρακοπὴ διανοίας μετὰ ὀξέος πυρετοῦ, καὶ κροκυδισμοῦ, καὶ διανοίας
ἔκστασις, καὶ τῶν κατὰ σφυγμὸν ταύτης ἐμποδισμὸς, καὶ λήθη τοῦ φρονεῖν, ἢ παρακοπὴ φρενῶν σύντομος
μετὰ τρόμου, καὶ φωνῆς ἀσαφείας, καὶ ψηλαφήσεως γινομένης τοὐπίπαν ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ. Λή-
θαργος ἐστὶ καταφορὰ δυσδιέγερτος μετὰ ἀχρείας, καὶ οἰδήματος φυσώδους σὺν ἀτονίᾳ τῶν στερεῶν αὐτῶν
καὶ τοῦ σφυγμικοῦ πνεύματος γινομένη, τοὐπίπαν ἐπὶ βληχροῦ, καὶ κακοήθους πυρετοῦ. Γίνονται δὲ οἱ
40 λήθαργοι οἱ μὲν παθούσης τῆς ἀρχῆς· οἱ δὲ ἐπὶ ἀποστάσει. Συνάγχη ἐστὶ πάθος περὶ τράχηλον ὀξὺ, χαλε-
πὸν, πνιγμῷ τὸν παθόντα ἐξάγον, ἢ οὕτως. συνάγχη ἐστὶ φλεγμονὴ τοῖς μὲν ἔξωθεν τοῦ τραχήλου, ὥστε ἐξοιδοῦ-
σθαι τὰ μέρη. τοῖς δὲ ἔνδοθεν τῶν παρισθμίων, ὥστε συμπάσχειν καὶ τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα, καὶ δυσπνεῖν.
Σπασμός ἐστι περὶ νεύροις καὶ μυσὶ γινόμενον πάθος, μετὰ τοῦ ἄνευ προαιρέσεως ἕλκεσθαι, ποτὲ μὲν ὅλον
τὸ σῶμα, ποτὲ δὲ μέρος. Τέτανος ἐστὶν ἀπότασις, καὶ πῆξις ἡ ἐν τῷ σώματι πάντων νεύρων τε καὶ μυῶν, ἢ οὕ-
τως. τέτανος ἐστὶ σπασμὸς ἐπ' εὐθείας μετὰ τοῦ τὸν τράχηλον ἕλκεσθαι, καὶ τὰς σιαγόνας συνερείδειν τε τοὺς
ὀδόντας, καὶ μήτε ἐπινεύειν τὸν τράχηλον δύνασθαι, μήτε ἀνανεύειν. Ἐμπροσθότονος ἐστὶν ὅταν ἕλκηται ὁ τρά-
χηλος, καὶ εἰς τοὐπίσω ἀνακλᾶσθαι μὴ δύνηται. Ὀπισθότονος ἐστὶν ὅταν ὄπισθεν ἕλκηται, καὶ εἰς τοὔμπροσθεν
ἀνακλᾶσθαι μὴ δύνηται. Ἐπιληψία ἐστὶν ἐπίληψις διανοίας, καὶ τῶν αἰσθητηρίων, μετὰ τοῦ πίπτειν ἐξαί-
φνης. ἐπισυμβαίνει δὲ αὐτοῖς, καὶ ἀφρὸν φέρεσθαι διὰ τοῦ στόματος. Κάτοχος ἐστὶν ἀναισθησία ψυχῆς μετὰ πή-
50 ξεως τοῦ παντὸς σώματος. εἴδη κατόχου τρία. ὁ μὲν γὰρ ὑπνώδης ὃς παράκειται ληθάργῳ. ὁ δὲ ἕτερος ἐγρη-
γορὼς ᾧ παράκειται τέτανος, καὶ ἡ ἐφ' ὑστέρᾳ καλουμένη πνίξ. τρίτον εἶδος κατόχου, ὃν οὐκ ἄν τις ἀσυνέτως κάτο-
χον ὀνομάζοι φρενιτικόν. γίνεται γὰρ ἐκ μίγματος ἀρρωστημάτων κατόχου τε καὶ φρενίτιδος, ὥσπερ καὶ ἡ τυφωνία
ὅπερ ἐστὶ λήθαργος, παρακοπτικὸς ἢ παρακοπὴ ληθαργική. Ἀποπληξία ἐστὶ κατοχὴ διανοίας μετὰ ἀναισθησίας,
καὶ παρέσεως τοῦ σώματος. Διαφέρει δὲ ἀποπληξία παραπληξίας, ὡς μέρος ὅλου. οἱ μὲν γὰρ ἀποπλη-
κτικοὶ πάντως, καὶ ἡμιπληκτικοί. οἱ δὲ ἡμιπληκτικοὶ οὐ πάντως, καὶ ἀποπληκτικοί. καὶ ὅτι οἱ μὲν ὑγιαί-
νοντες τὴν διάνοιαν παρειμένοι εἰσὶ τοῦ σώματος μέρος, ἢ μέρη. οἱ δὲ ἀποπληκτικοὶ, καὶ ταύτην καὶ τὴν διά-
νοιαν, καὶ τὸ ὅλον. Παραπληκτικοὶ λέγονται, οἷς μόνα τὰ δεξιά, ἢ τὰ ἀριστερὰ αἱ παρέσεις γίνονται. Περι-
πνευμονία ἐστὶ φλεγμονὴ πνεύμονος μετὰ πυρετοῦ ὀξέος, καὶ δυσπνοίας. γίνεται δὲ ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐνερευθῆ

τὰ μῆλα. Πλευρῖτίς ἐστιν ὀδύνη πλευροῦ, καὶ ὑπεζωκότος διατείνουσα μέχρι κλειδὸς, καὶ ἀκρωμίου, καὶ ὠμο-
πλάτης σὺν ὀξεῖ, καὶ ἀδιαλείπτῳ πυρετῷ μετ᾽ ὀδύνης νυγματώδους ὁμοῦ, καὶ βηχὸς, καὶ δυσπνοίας, καὶ
βηχός. Καρδιακὴ διάθεσίς ἐστι τῆξις τοῦ ἐμφύτου τόνου, καὶ πάρεσις. γίνεται δὲ τοῦτο πάντη ἐπὶ σώματι
γαστρὸς κακοπραγοῦντι καὶ στομάχῳ μεθ᾽ ἱδρώτων ἀκαταχέτων. τινὲς δὲ ᾠήθησαν ἐπὶ καρδίᾳ φλεγμαι-
νούσῃ γίνεσθαι τὸ πάθημα, καὶ διὰ ταύτην τοῦ τόνου τὴν ἔκλυσιν, καρδιακὴν, ἤτοι διάθεσιν, ἢ συγκοπὴν ἐκάλε-
σαν τὸ συμβαῖνον. Ἐμπνευμάτωσίς ἐστιν ὅταν πλεῖον πνεῦμα γινόμενον κατέχηται ἐν στομάχῳ, καὶ διατείνῃ
αὐτὸν καὶ τὴν κοιλίαν μετ᾽ αὐτοῦ ὥστε καὶ ἐμποδίζεσθαι τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν. Χολέρα ἐστὶ πάθος, καὶ
κατοξὺ, καὶ χαλεπὸν, ἢ παραυτίκα τὸν ἄνθρωπον εἰς καταῤῥοῦν ἀπήνεγκεν δι᾽ ἐμέτων, ἢ καὶ ἐκ διαῤῥοίας, καὶ
πολλῆς ἐκκρίσεως εἰς στρόφον, καὶ μικρὸν ὕστερον εἰς πυρετοὺς ἄπιστη δύσει τριταίους, ἢ οὕτως. χολέρα ἐστὶ πά-
10 θος ὀξὺ μετ᾽ ἐμέτων πολλῶν χολωδῶν, καὶ ὑποχωρήσεων τῆς κοιλίας μετὰ τὸ συνέλκεσθαι τὰς γαστρο-
κνημίας, καὶ καταψύχεσθαι τὰ ἄκρα. Γίνονται δὲ ἐπὶ αὐτῶν οἱ σφυγμοὶ μικρότεροι καὶ ἀμυδρότεροι.
Εἰλεός ἐστι φλεγμονὴ ἐντέρων, ὥστε μήτε φύσας μήτε διαχωρήματα διεξιέναι, στρόφους δὲ ἰσχυροὺς παρακολου-
θεῖν, καὶ ἀλγήματα ὑπερβεβηκότα. Ἴκτερος ἐστὶν ἀνάχυσις χολῆς εἰς τὸ δέρμα ὥστε βάπτεσθαι τὴν ἐπι-
φάνειαν, καὶ χλωρὰν ἀποτελεῖσθαι, καὶ κακοῦσθαι τὸ δέρμα, καὶ λευκαὶ, καὶ αὐτοῖς αἱ κατὰ κοιλίαν δια-
χωρήσεις γίγνονται. Μανία ἐστὶν ἔκστασις τῆς διανοίας, καὶ παραλλαγὴ τῶν νομίμων, καὶ τῶν ἐν τῷ ὑγιαίνειν
ἐθῶν ἄνευ πυρετοῦ. Μελαγχολία ἐστὶ πάθος βλάπτον τὴν γνώμην μετὰ δυσθυμίας ἰσχυρᾶς, καὶ ἀποστρο-
φῆς τῶν φιλτάτων, γιγνόμενον ἄνευ τοῦ πυρετοῦ. τισὶ δὲ αὐτῶν καὶ χολὴ προσγινομένη πολλὴ μέλαινα βλά-
πτει στόμαχον, ὥστε καὶ ἀπεμεῖσθαι, καὶ οὕτως τὴν γνώμην συγκακοῦσθαι. Κεφαλαία ἐστὶ πάθος πόνον κεφα-
λῆς ἐπιφέρον ἀνυπόστατον κατὰ περιόδους τινάς, ὥστε καὶ ἦχον εἶναι ἐν τοῖς ὠσὶ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν-
20 ερευθεῖς, καὶ προπετεῖς ὑπάρχειν. συνδιατείνονται δὲ αὐτοῖς, καὶ αἱ ἐν τῷ μετώπῳ φλέβες, καὶ ἔρευθος ἀμ-
φὶ τὸ πρόσωπον ἴσχουσι. Ἑτεροκρανία ἐστὶν ὁπόταν περὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος, ἢ τὸ δεξιὸν τῆς κεφαλῆς πόνος
παρέπεται, καὶ ποτὲ μὲν ἐπιτάσεις, ποτὲ δὲ ἀνέσεις ἐπιφέρει. Σκοτωματικοὶ καλοῦνται οἷς παρακο-
λουθοῦσι σκοτώσεις, καὶ δοκοῦσι περιφέρεσθαι αὐτοῖς τὴν κεφαλὴν μετὰ τοῦ καὶ μαρμαρυγὰς αὐτοῖς παρέπε-
σθαι. Καταῤῥοῦς ἐστιν ὑγρῶν πολλῶν καταφορὰ διὰ τῶν ῥινῶν τῆς ὑπερῴας πολλὴ διὰ τῶν μυξη-
τήρων. ὥστε σὺν τῇ ἀποκρίσει τῶν ὑγρῶν, καὶ πνεῦμα συνεκκρινόμενον ἦχόν τινα ἐκτελεῖν. Ὑδροφοβία
ἐστὶ πάθος ἐπὶ δήγματι κυνὸς μαινομένου γιγνόμενον μετὰ τοῦ ἀποστρέφεσθαι τὸ ποτὸν, καὶ σπᾶσθαι, καὶ
συντείνεσθαι. γίγνεται δὲ αὐτοῖς, καὶ παρακοπή. Βούλιμος ἐστὶ διάθεσις καθ᾽ ἣν ἐπιζήτησις ἐκ μικρῶν
διαλειμμάτων γίνεται τροφῆς. ἐκλύονται δὲ καὶ καταπίπτουσι, καὶ ἀχροοῦσι, καὶ καταψύχονται τὰ ἄκρα
θλίβονταί τε τὸν στόμαχον, καὶ σφυγμὸς ἐπ᾽ αὐτῶν ἀμυδρὸς γίνεται. Φαγέδαινα ἐστὶ κατασκευὴ καθ᾽ ἣν ὀρε-
30 γόμενοι πολλῆς τροφῆς, καὶ λαμβάνοντες ἄμετρον οὐ κρατοῦσιν αὐτῆς, ἀλλ᾽ ἐξεμέσαντες πάλιν ὀρέγονται. Φθί-
σις ἐστὶν ἕλκωσις τοῦ πνεύμονος, ἢ θώρακος, ἢ φάρυγγος ὥστε βῆχα παρακολουθεῖν, καὶ πυρετοὺς βληχροὺς, καὶ
συντήκεσθαι τὸ σῶμα. Φθίσις μὲν γάρ ἐστιν ἡ λεγομένη κοινῶς πᾶσα σώματος μείωσίς τε καὶ σύντηξις. Φθόη
δὲ ἡ ἰδίως ἐφ᾽ ἕλκει σύντηξίς τε καὶ μείωσις τοῦ σώματος. εἴρηται δὲ φθίσις ἀπὸ τοῦ φθίνειν ὅπερ ἐστὶ μειοῦσθαι.
Δυσπνοικοὶ εἰσὶν ἐφ᾽ ὧν οἱονεὶ στενοχωρούμενον ἐκπνεῖται τὸ πνεῦμα. Ἆσθμα ἐστὶ πάθος ἔπειξιν ἰσχυρὰν ἔχον τὴν
ἀναπνοὴν, καὶ δύσπνοιαν ἐπιφέρον, μετὰ τοῦ καὶ ἐνίους ἀνακαθίζειν, καὶ ἐξανίστασθαι. Ἡπατικοί εἰσιν
οἷς ἥπατος πόνος παρακολουθεῖ χρόνιος μετ᾽ ἐπάρματος, καὶ σκληρίας, καὶ ἀχροίας τοῦ σώματος. ἐπιπυρέτ-
τουσι δὲ περιοδικῶς πυρετὸν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῖς ἐπιξηραίνεται. Σκιῤῥούμενον ἧπαρ ἐστὶν ὅταν ὄγκος ᾖ περὶ
αὐτὸ σκληρὸς, καὶ ἀντίτυπος πρὸς τὴν ἁφὴν, καὶ ἀνώδυνος. Σπληνικοί εἰσιν οἷς φλεγμήναντες οἱ σπλῆνες εἰς τὸ
κατὰ φύσιν οὐκ ἀποκαθίστανται, οὐδὲ ἀποφλεγμαίνουσιν, ἀλλ᾽ αὐτοῖς παραμένει ἡ σκληρία ὥσπερ καὶ κα-
40 τὰ τὰς νόσους ῥευματίζεται. ἀλλάσσεται δὲ καὶ αὐτοῖς, καὶ ἡ κατὰ φύσιν χρόα τοῦ σώματος. Σκίῤῥος ἐστὶ
τοῦ σπληνὸς ὅταν μείζων ὁ σπλὴν ὑπάρχῃ, καὶ λίαν σκληρὸς, καὶ διωγκωμένος. Διάῤῥοια ἐστὶ ῥευ-
ματισμὸς, πλείων κοιλίας ἄνευ φλεγμονῆς, καὶ ἑλκώσεως πολυχρόνιος. Κοιλιακὴ διάθεσις ἐστὶ ῥευματι-
σμὸς κοιλίας οὐ πρόσφατος ἀλλὰ χρόνιος μετὰ στρόφων, καὶ πολλῶν ἀποχωρήσεων μετὰ τοῦ ἰσχναίνεσθαι
τὸ σῶμα. Δυσεντερία ἐστὶν ἕλκωσις ἐντέρων μετὰ φλεγμονῆς καὶ ἀποκρίσεως αἱματωδῶν, ἢ ῥυπωδῶν. ἢ
δὲ καὶ ἀπολυμμάτων μετὰ τοῦ δάκνεσθαι, καὶ ἀλγεῖν τὴν κοιλίαν, καὶ τὰ ἔντερα. Τεινεσμὸς ἐστὶ διάθε-
σις περὶ τοῖς κάτω μέρεσι, καὶ αὐτῷ τῷ ἀπευθυσμένῳ ὥστε πολλὰς μὲν τὰς ἐξαναστάσεις, καὶ προθυμίας
γίνεσθαι, ὀλίγας δὲ τὰς ἀποκρίσεις. Λειεντερία ἐστὶ πάθος ἐπὶ δυσεντερίᾳ τὰ πολλὰ γινόμενον ὥστε διὰ
τὰς οὐλὰς τὰς ἐπὶ ταῖς ἑλκώσεσι γεγενημένας πυκνοτέρων, καὶ λειοτέρων, καὶ ἀπονωτέρων γενομέ-
νων, ἀνάγκη πρὸ τοῦ πεφθῆναι διαφέρειν τὰ λαμβανόμενα σιτία ὀξέως ὥστε τὰς ἐκκρίσεις ἀμιγῆ, ἄπεπτα οἷα κα-
50 τεπόθη. Κωλικὴ διάθεσις ἐστὶ κατασκευὴ χρόνιος περὶ τὸ κῶλον μετὰ τοῦ εἰς διάλειμμα ἀλγήματα ἐπιγίνε-
σθαι ἀνυπόστατα, καὶ δυσπνοεῖν, καὶ ἐφιδροῦν, καὶ περιψύχεσθαι. Ὕδρωψ ἐστὶν ὁ ἀνασάρκα, ἐφ᾽ οὗ τὸ σῶμα ὅλον ἐξοι-
δηκε, καὶ περικλύζεται τῷ ὑγρῷ. διαστρέφεται δὲ αὐτῶν καὶ τὰ αἰδοῖα, καὶ ἀνορεκτοῦσι. παρέπεται δὲ αὐτοῖς
καὶ πυρετός. ὕδρωψ ἀσκίτης ἐστὶν ἐφ᾽ οὗ κοιλία, καὶ ὄσχεον, καὶ σκέλη ἐξοιδίσκεται. τὰ δὲ ἄνω ἰσχνὰ γίνεται
ἀπολεπτυνόμενα. ὕδρωψ τυμπανίας ἐστὶν ἐφ᾽ οὗ πλέον μὲν τὸ πνεῦμα, ὀλιγώτερον δὲ τὸ ὑγρὸν εὑρίσκεται,
καὶ εἴ τις ἅψεται, ἦχος ἀποτελεῖται. Νεφρῖτις ἐστὶ φλεγμονὴ νεφρῶν μετ᾽ ἀλγήματος σφοδροῦ, ποτὲ δὲ
καὶ δυσουρίας, καὶ ἰνωδῶν ἀποκρίσεων, ἢ ψαμμωδῶν μετὰ αἵματος ὀλίγου. Λιθίασις ἐστὶ γένεσις ἐν κύστει
λίθου, δι᾽ οὗ κωλύεται ἡ τοῦ οὔρου ἔκκρισις. ἑτέρως. Λιθίασις ἐστὶ πάθος, διατάσεις τῆς κύστεως ἐπιφέρον.
συνδιαπείρεται δὲ αὐτοῖς καὶ ἧτρον, καὶ τῆς ποσθῆς ἅπτονται θαμινά. ἐπιγίνονται δὲ αὐτοῖς, καὶ ἰσχουρίαι.

ὅταν περιωσθεὶς ὁ λίθος ἀποφράξῃ τὰς ὁδοὺς τοῦ περιττώματος. Σφαγγουρία ἐστὶν ἡ κατὰ στράγγα τοῦ οὔρου ἔκκρι-
σις. Ἰσχουρία ἐστὶ παντελὴς τοῦ οὔρου ἐπίσχεσις, κινδύνους ἐπιφέρουσα. ἐπέχεται δὲ τὸ οὖρον κατὰ τρόπους
ὀκτώ, διὰ φλεγμονήν, διὰ σκίῤῥον, δι' αἵματος θρόμβωσιν, διὰ παράλυσιν, διὰ πρόπτωσιν τοῦ λίθου, διὰ νευρι-
κὴν συμπάθειαν, δι' ἕλκωσιν, διὰ λιθίασιν. ἐνέφραξις γίνονται λίθοι ἔνθα κατ' ἐκείνων τῶν σωμάτων πλῆθος συ-
νέλθῃ χυμῶν παχέων ἅμα πυρετώδει θερμότητι. Γονόῤῥοια ἐστὶν ἀπόκρισις ἐπιφέρουσα σπέρματος νόση-
μα, μετὰ τοῦ τήκεσθαι τὸ σῶμα, καὶ ἀχρούστερον ἀποτελεῖσθαι. γίνεται δὲ ἀτονησάντων τῶν σπερματικῶν ἀγγεί-
ων, ὥστε δρόμῳ τινὶ παρειμένων αὐτῶν μὴ κρατεῖσθαι τὸ σπέρμα. Σατυρίασις ἐστὶ πάθος μετὰ ἐντάσεως αἰ-
δοίου γινόμενον μετὰ τοῦ τείνεσθαι αὐτοῖς τὰ μόρια. ἐστὶ δὲ οἷς καὶ σπέρματος ἐξακοντισμὸς μεθ' ἡδονῆς γίνεται. παρα-
φέρονται δὲ τὴν γνώμην, καὶ νεύρων τάσις, καὶ σπέρματος γίνεται. Ἰσχιὰς ἐστὶ πολυχρόνιον καὶ δυσλυτον
10 τοῦ ἰσχίου ἄλγημα. ἢ οὕτως ἰσχιὰς ἐστὶ νόσος πόνον ἰσχυρὸν ἐπιφέρουσα ἰσχίου, κατὰ περίοδον, ὥστε αὐτοῖς τὸν τό-
πον, καὶ μέχρι ἰγνύας καὶ γαστροκνημίας παρακολουθεῖν. Ἀρθρῖτις ἐστὶ φλεγμονὴ συνισταμένη περὶ τοῖς
ἄρθροις ἔμμονος, πόνον ἰσχυρὸν ἐπιφέρουσα παθόντων νεύρων. Ποδάγρα ἐστὶ πάθος περὶ τοῖς ποσὶ γινό-
μενον, πόνον ἐπιφέρον παθόντων τῶν νεύρων, οἷς μὲν μετὰ πυρώσεως, οἷς δὲ μετὰ ψύξεως. Παράλυσις ἐστὶ πά-
θος βλάπτον τὴν προαιρετικὴν κίνησιν, περὶ μέρεσιν, ἢ μέρει τινὶ γινόμενον. ἀποτελεῖται δὲ παθόντων τῶν
νεύρων, καὶ τῶν μυῶν. Σκελοτύρβη ἐστὶν εἶδος παραλύσεως, ὥστε περιπατεῖν ἐπ' εὐθείας μὴ δύνασθαι,
καὶ ποτὲ μὲν κατ' εὐθύ, ποτὲ δὲ ἐναντίον μὲν εἰς τὰ δεξιὰ περιφέρειν, ἢ τὸ δεξιὸν, εἰς τὰ ἀριστερὰ, καὶ ποτὲ μὲν ἐ-
πισύρειν τὸ σκέλος, ὥσπερ οἱ ἀναβαίνοντες τι μέγα. Πήρωσις ἐστὶ στέρησις, ἢ ἐμποδισμὸς ἐνεργείας φυσικῆς,
ἢ ἀφαίρεσις τινὸς μορίου. Λέπρα ἐστὶ μεταβολὴ τοῦ χρωτὸς ἐπὶ τὸ παρὰ φύσιν μετὰ τραχύτητος καὶ κνισμῶν,
καὶ πόνων, καὶ λεπίδας ἀποπίπτειν. ἔστι ὅτε μὲν οὖν, ἔστι ὅτε δὲ καὶ ἐπινέμεται πλείονα μέρη τοῦ σώματος. Ἐλέ-
20 φας ἐστὶ πάθος παχὺ τὸ δέρμα, καὶ ἀνώμαλον παρασκευάζον, καὶ πελιδνὸν τὸ χρῶμα, καὶ τὰ λευκὰ τῶν
ὀφθαλμῶν. ἀναβιβρώσκεται δὲ χειρῶν, καὶ ποδῶν τὰ ἄκρα, καὶ ἰχῶρας ἀφίησι πελιδνοὺς, καὶ δυσώδη. Λει-
χὴν ἐστὶ τραχύτης ἐπιφανείας μετὰ πολλοῦ κνησμοῦ. τὰ ἀνωτάτω μέρη τῆς ἰατρικῆς ἐστὶ δύο, θεωρία καὶ πρᾶ-
ξις. προηγεῖται δὲ τῆς πράξεως, ἡ θεωρία. θεωρῆσαι γάρ τι πρότερον χρὴ, ἔπειτα οὕτως πρᾶξαι. ἀρχὴ γὰρ
τῆς ἐπὶ τῶν ἔργων τριβῆς ἡ διὰ τοῦ λόγου διδασκαλία. μέρη τῆς ἰατρικῆς, ἃ καὶ εἴδη τινὲς ἐκάλεσαν ἐστὶ πέν-
τε, φυσιολογικὸν, παθογνωμονικὸν, διαιτητικὸν, ὑλικὸν, θεραπευτικόν. Φυσιολογικὸν μὲν οὖν ἐστὶ, τὸ περὶ τὴν
θεωρίαν τῆς διοικούσης ἡμᾶς, καὶ οἰκονομούσης φύσεως γινόμενον. παθογνωμονικὸν δὲ τὸ περὶ τὴν διά-
γνωσιν τοῦ παρὰ φύσιν, ὄν. Διαιτητικὸν δὲ τὸ περὶ τὴν δίαιταν τῶν τε ὑγιαινόντων, καὶ τῶν νοσούντων.
Ὑλικὸν δὲ τὸ περὶ τὴν ἰωμένην τὸ σῶμα ἡμῶν ὕλην ἔχον. Θεραπευτικὸν δὲ τὸ περὶ τὴν ἴασιν καὶ ἀπο-
κατάστασιν αὐτῆς πραγματευόμενον. Φλεγμονή ἐστιν ἐν μήτρα, ἡ μετὰ πόνου γινομένη ἐπὶ γαστρίου, καὶ
30 βουβώνων, καὶ πυρετῶν, ἐφ' ἧς καὶ βρέγματος πόνος, καὶ τενόντων συνολκὴ, καὶ ὀφθαλμῶν ὀδύνη. Ἀπό-
στημα ἐν μήτρα ἐστὶν ὅταν ὁ πόνος ἐπιτεταμένος, καὶ σφύζει, καὶ διατείνει τὸ ἄλγημα ἕως ἥτρου, καὶ βουβώνων,
καὶ ὀσφύος, καὶ πυρετοὶ προσγίνονται. Ὑστερικὴ πνὶξ ἐστὶ πάθος δι' ἀνασπωμένην ὑστέρας γινόμενον κατάπτω-
σιν, καὶ ἀφωνίαν ἐπιφέρειν, ὥστε καὶ τὴν ἀναπνοὴν αὐτοῖς οὐκέτι δήλην γίνεσθαι, μετεωρίζεσθαί τε τὰ
ὑποχόνδρια, καὶ τὸν σφυγμὸν ἔχειν ἀμυδρὸν, καὶ βραδύν. Γυναικεῖος ῥοῦς ἐστὶ φορὰ ὑγρῶν διὰ μήτρας
ἐπὶ πλείονα χρόνον ἀπὸ ἀποκρίσεως αὐτῇ γινόμενος. Ῥοῦς λευκός ἐστιν ὅταν λευκὰ ᾖ τὰ ἀποκρινόμενα, καὶ
ἐν τῷ προσώπῳ οἰδήματα, καὶ τὰ ὑποφθάλμια ἐποιδίσκεται. ἐνίοις δὲ καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ τὰ σκέλη. Ῥοῦς
πυῤῥός ἐστιν, ὅταν ὑπόπυῤῥος ᾖ ἀπόκρισις, καὶ ὀδύναι ἐν τῷ ὀσφύϊ καὶ ἐν τοῖς βουβῶσι γίνονται. Ῥοῦς
ἐρυθρός ἐστιν, ὁπόταν τὸ ἀποκρινόμενον μέρος τοιοῦτον, οἷον ἀπὸ νεοσφαγοῦς ἱερίου αἷμα καὶ θρόμβοι ἐμπίπτου-
σιν. καὶ ὀδύνη ἔχει, καὶ πῦρ, καὶ βρυγμὸς, καὶ πόνος εἰς αὐτὰ τὰ αἰδοῖα, καὶ τὸ ὑπογάστριον. Ῥοῦς μέλας
40 ἐστὶν, ὅταν μέλαιναι αἱ ἀποκρίσεις, καὶ δυσπνοία τοῦ σώματος, καὶ ὀδύνη ἡ εἰς τὰ αἰδοῖα, καὶ ἰσχναίνονται.
Ἐρυσίπελας ἐν μήτρα ἐστὶν ἐπειδὰν ὀδυνωμένη ἡ ὑστέρα ὁμοία ᾖ τοῖς ἀπὸ πυρὸς καιομένοις δυσυποίστοις,
καὶ ἡ πύρωσις ἐπ' ἐνίων μεταβαίνουσα ἄλλοτε ἐπὶ ἄλλους τόπους τῆς ὑστέρας. Σκλήρωμα ἐστὶν ὄγκος ὑπό-
σκληρος περὶ τι μέρος τῆς μήτρας γινόμενος, τὰ πολλὰ ἐπὶ φλεγμοναῖς μεινάσαις ἐπιτελούμενος. Σκίῤ-
ῥος ἐν μήτρᾳ ἐστὶ διάθεσις περὶ τι μέρος αὐτῆς, ὥστε εἶναι σκληρίαν ἀντίτυπον, ὀχθώδη, ἀνώμαλον, ἄπονον τὰ
πολλά. Καρκίνωμα ἐν μήτρᾳ ἐστὶν ἄνευ ἑλκώσεως ὄγκος ἀνώμαλος, ὀχθώδης. Πάθη τριχῶν ἐστὶν ἐννέα. ῥο-
πάλωσις, διχοφυΐα, θραῦσις, ἀῤῥοΐα, ξηρασία, πολίωσις, ῥύσις, ἀλωπεκία, ὀφίασις. Ῥοπάλωσις ἐστὶ κατὰ
τὸ ἄκρον τῶν τριχῶν ἀμερὴς χύσις, μετὰ τοῦ μηκέτι συναύξεσθαι. Θραῦσις δὲ ἀνώμαλος τριχῶν ἀπόπτωσις
παραπλησία τοῖς ἀπὸ καλίδος κεκαρμένοις. Ἀῤῥοΐα δὲ τριχῶν ἐστὶ ὑπερβάλλουσα ἰσχνότης μετὰ τοῦ
μηκέτι συναύξεσθαι. Ξηρασία δὲ ἐστὶν χνοώδης τριχῶν ἐπιφάνεια, παραπλησία τοῖς ὑπὸ κονιορτοῦ μολυ-
50 νομένοις. Πολίωσις δὲ ἐστὶ μεταβολὴ τριχῶν ἐπὶ τὸ λευκὸν πρὸ τῆς καθηκούσης ἡλικίας. Ῥύσις τριχῶν
ἐστὶν ἀπόπτωσις ἀκολουθοῦσα ὡς ἐπίπαν μὲν τοῖς φθίνουσι, καὶ τοῖς ἀνακομιζομένοις δὲ ἐκ νόσου μακρᾶς.
Ἀλωπεκία δὲ ἐστὶ μεταβολὴ τοῦ χρώματος ἐπὶ τὸ λευκότερον δι' ἣν χρονίζουσαι αἱ θρίξες ῥιζόθεν ἀποπίπτου-
σιν. Ὀφίασις δὲ ἐστὶ μεταβολὴ τοῦ χρώματος ὁμοία τοῖς προειρημένοις ἐπὶ τὸ μᾶλλον πυκνότερον, μετὰ τοῦ
σκολιοῦσθαι τὴν ψίλωσιν. Διαφοραὶ τῶν ἐν κεφαλῇ καταγμάτων ὀκτὼ, ῥωγμὴ, ἐκκοπὴ, ἐγγίσωμα, ἐκπίε-
σμα, καμάρωσις, ἀποσκεπαρνισμὸς, ἄπαγμα, θλάσμα, ἀπήχημα. ἔνιοι δὲ τὸ μὲν θλάσμα εἶναι οὐ θέλουσι. τὸ
δὲ ἀπήχημα τῇ ῥωγμῇ ὑπάγουσι. ῥωγμὴ ἐστὶν ὀστοῦ διακοπὴ ἐπιπολαίως εὐθεῖα, καὶ ἤτοι στενὴ, ἢ πλατεῖα.
Ἐκκοπὴ ἐστὶν ὀστοῦ διακοπὴ μετὰ τοῦ ἄκλατον εἶναι τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν. Ἐγγίσωμα ἐστὶν ὀστοῦ διακοπὴ μετὰ
τοῦ τὸ διακείμενον εἰς τὸ βάθος ὑποκεχωρηκέναι, καὶ ἐπιληλυθέναι τῷ ἀπαθεῖ ὀστῷ. Ἐκπίεσμα ἐστὶν ὀστοῦ πο-

λυμβρῆς διακοπὴ μετὰ τοῦ τὰ σὺν ὀφρᾶ τῶν ὀστῶν εἰς τὸ βάθος ἀποκεχωρηκέναι, καὶ θλίβειν τὴν μήνιγγα.
Ἀποσκεπαρνισμὸς ἐστὶν ὀστοῦ ἀποκοπὴ μετὰ τοῦ διακεκομμένου ὀστοῦ τεθραῦσθαι. Καμαρώσις ἐστὶν ὀστοῦ διακοπὴ μετὰ τοῦ τὸ ὀστοῦν ἅμα κεκλᾶσθαι ἐξ ἀμφοτέρων, καὶ παραπλησίως καμάραις ἐσχηματίσθαι. Ἄπαγμα ἐστὶν ὀστοῦ διακοπὴ ἐπιπόλαιος, ἢ καὶ βαθεῖα κατ' ἀντικείμενα μέρη τοῦ θραύματος. Θλάσμα ἐστὶν ὑποχώρησις τοῦ κρανίου εἰς τὸ βάθος δίχα κατάγματος. γίνεται δὲ ἐπὶ τῆς παιδικῆς μάλιστα ἡλικίας. ποιήσεις δὲ σαφέστερον τὸ εἰρημένον ἐπὶ τῶν καττιτερίνων σκευῶν τοῦτο συμβαῖνον θεασάμενος.

Περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς γίνεται πάθη, φλεγμοναί, ῥεύματα, ἑλκώσεις. ἑλκώσεων τῶν περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς διαφοραί, ἄργεμον, νεφέλιον, ἐπίκαυμα, βόθριον, φλυκτίς, λεύκωμα, ἄνθραξ, μυοκέφαλον, πύωσις ὄνυξ, σταφύλωμα. ταῦτα μὲν πληγῆς. τὰ δὲ ἄνευ πληγῆς, ἑλκώσεως πάθη, μυδρίασις, φθίσις, ἀτροφία, νυκτάλωψ, ὑπόχυσις, γλαύκωμα, παράλυσις, μυωπίασις, στραβισμός, πτερύγιον, ἐγκανθίς, πρόπτωσις, χήμωσις, σύγχυσις. Φλεγμονὴ μὲν οὖν ἐστὶν οἴδημα περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μετ' ἐρυθήματος καὶ πολλῆς θερμασίας, καὶ δυσκινησίας, καὶ ἀλγημάτων γινόμενον. Ῥεῦμα ἐστὶν ὑγρῶν λεπτῶν φορὰ ἀκατάσχετος, καὶ ἀπροαίρετος. Ἕλκωσις ἐστὶ ῥῆξις περὶ τὸν κερατοειδῆ, ἤτοι ἐκ πληγῆς, ἢ γενναίας φλεγμονῆς γινομένη. Ἄργεμον ἐστὶν ἕλκωσις κατὰ μὲν τὸ μέλαν λευκὴ φαινομένη, κατὰ δὲ τὸ λευκὸν ὑπέρυθρος. Νεφέλιον ἐστὶν ἀχλύς, ἢ ἕλκωσις ἐπιπόλαιος ἐπὶ τοῦ μέλανος. Ἐπίκαυμα ἐστὶν ἕλκωσις ἐσχαρώδης κατὰ τὸ μέλαν ἐπιγενομένη, καὶ μὴ μένουσα. Βόθριον δὲ κοῖλον ἕλκος, ἢ καθαρὸν ἐπὶ τοῦ μέλανος. Φλυκτὶς ἐστὶν ἀπόστασις κατὰ τὸ μέλαν περιέχουσα ὑγρασίαν μετὰ φλεγμονῆς, καὶ ῥεύματος. Λεύκωμα ἐστὶν ἀφ' ἑλκώσεως οὐλὴ παχεῖα, καὶ βαθεῖα.
Μυοκέφαλον ἐστὶν ἀφ' ἑλκώσεως μικροτάτη ἐπέκτασις τοῦ ῥαγοειδοῦς κατὰ τὸ μέλαν παραπλησία μυὸς κεφαλῇ. Ἄνθραξ ἐστὶν ἐσχαρώδης ἕλκωσις μετὰ νομῆς, καὶ ῥεύματος, ἐνίοτε, καὶ βουβώνων, καὶ πυρετοῦ.
Πύωσις ἢ ὄνυξ ἐστὶ συλλογὴ πύου κατὰ τὸ μέλαν μετὰ φλεγμονῆς πρὸς τῇ ἴριδι παραπλησία ὄνυχι. Σύγχυσις ἐστὶ ποτὲ μὲν ἐκ πληγῆς, ποτὲ δὲ ἐξ αὐτομάτου ῥῆξις τῶν ἐν βάθει χιτώνων μετὰ προχύσεως τῶν ὑγρῶν, καὶ ἀλλοιώσεως τῆς κόρης. Μυδρίασις ἐστὶν ἀμαύρωσις τοῦ ὁρατικοῦ παραχεθέντων τῶν ὑγρῶν. Φθίσις ἐστὶ μείωσις τῆς κόρης μετὰ ἀμυδρώσεως. Ἀτροφία ἐστὶ μικρότης ὅλου τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ τῆς κόρης μετ' ἀμαυρώσεως. Νυκτάλωψ ἐστὶ πάθος, καὶ διάθεσις ὀφθαλμῶν δίχα φανερᾶς αἰτίας. συμβαίνει δὲ τοῖς οὕτω διακειμένοις ἡμέρας μὲν μὴ ὁρᾶν, νυκτὸς δὲ βλέπειν. Γλαύκωμα ἐστὶ τῶν κατὰ φύσιν ὑγρῶν εἰς τὸ γλαυκὸν χρῶμα μεταβολή. Σταφύλωμα ἐστὶ ἔπαρμα κατὰ τὸν τῆς κόρης τόπον ἐμφερὲς ῥαγὶ σταφυλῆς. Πρόπτωσις ἐστὶν ὅταν ὑπό τινος βιαίας πληγῆς ἀγχονισμοῦ μετὰ συνεχοῦς πυρετοῦ, ἢ κεφαλαλγίας ὀφθαλμὸς προπέσῃ. Μυωπίασις ἐστὶ διάθεσις ἐκ γενετῆς δι' ἣν τὰ μὲν πλησίον ὁρῶμεν, τὰ δὲ πόρρωθεν, ἢ ἐπὶ βραχύ, ἢ οὐδὲ ὅλως. Στραβισμὸς ἐστὶν παράλυσις τῶν περὶ τὸν ὀφθαλμὸν μυῶν, οὐχ ὅλων ἀλλ' ἐνίων δι' ἣν αἰτίαν, ἢ ἄνω, ἢ κάτω, ἢ εἰς τὰ πλάγια νεύουσιν οἱ ὀφθαλμοί. Ἵππος ἐστὶ διάθεσιν ἐκ γενετῆς καθ' ἣν ἀστατοῦσι, καὶ ἀεὶ κινοῦσιν οἱ ὀφθαλμοί, κίνησιν ἀπομένοντες ἐν κλόνῳ, ἢ τρόμῳ ἀδιαλείπτῳ καθεστηκυῖαν. ταύτην τὴν διάθεσιν Ἱπποκράτης ἐκάλεσεν ἵππον. τὸ δὲ πάθος τοῦ στηρίζοντος ἐστὶ τὸν ὀφθαλμὸν μυός, ὃς περιείληφε τὴν βάσιν τοῦ βλεπτικοῦ ὀργάνου. Χήμωσις ἐστὶν ἔπαρμα τοῦ περιοφθαλμίου ὑμένος ὃ καὶ λευκὸν προσαγορεύουσι, πάθος ὅμοιον λευκῇ σαρκί. Περὶ τὰ βλέφαρα καὶ τοὺς κανθοὺς συνίσταται πάθη ταῦτα. ψώρα, φθειρίασις, κριθή, χάλαζα, λιθίασις, τριχίασις, τράχωμα, λαγόφθαλμον, ἐκτρόπιον, ῥοιάς, αἰγίλωψ, σταφύλωμα. Ψώρα ἐστὶ δριμυτάτου ῥεύματος γινομένη ἀνάβρωσις ταρσῶν, ἢ κανθῶν μετὰ κνησμοῦ. Φθειρίασις ἐστὶ περὶ τὰς ῥίζας τῶν βλεφαρίδων ψώρα λεπίδας πιτυρώδεις ἀποβάλλουσα. Χάλαζα ἐστὶ κεγχρώδης συστροφὴ κατὰ τοῦ βλεφάρου, καὶ λιθίασις ἐστὶ τὸ αὐτό. Κριθὴ ἐστὶν ὑγροῦ συλλογὴ περὶ τὸ βλέφαρον ἐπιμήκης κριθῇ ὅμοια. Τράχωμα ἐστὶ σκληρία καὶ τραχύτης ἀνώμαλος κατὰ τὰ ἔνδον τῶν βλεφάρων γινομένη. Ῥοιάς ἐστὶ τῆς ἐγκανθίου σαρκὸς δαπάνησις ἐξ ἧς τὸ δάκρυον ἀπορρεῖ. Τριχίασις ἐστὶ βλεφάρων πτῶσις, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς τριχῶν γένεσις παρὰ φύσιν. διαφοραὶ τριχιάσεως τρεῖς, φαλάγγωσις, πτῶσις, ὑπόφυσις, τινὲς δὲ καὶ τὴν διστιχίαν ἐπεισάγουσι. Διστιχία ἐστὶν ἑτέρου στίχου παρὰ φύσιν κατὰ τοῦ ταρσοῦ ἔκφυσις. Ἐγκανθὶς ἐστὶν ὑπεροχὴ σαρκὸς ἐν τῷ μεγάλῳ κανθῷ. Αἰγίλωψ ἐστὶν ἐπανάστασις τῷ μεγάλῳ κανθῷ ὑγροῦ συλλογὴν ἔχουσα σύρρητος, ἢ συντετρημένη. εἴρηται δὲ αἰγίλωψ ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς εἶναι τοῦ ὀφθαλμοῦ. λὼψ μὲν γὰρ ἐστὶν ὀφθαλμός, τὸ δὲ ἀγχὶ ἐγγύς. Ὑπόχυμα ἐστὶν ὑγροῦ πῆξις τοῦ ὑδατώδους μᾶλλον ἧττον ἐμποδίζουσα τὸ ὁρᾶν. διαφέρει δὲ ὑπόχυμα γλαυκώματος ὅτι τὸ μὲν ὑπόχυμα πῆξις ἐστὶ τοῦ ὑδατώδους ὑγροῦ, τὸ δὲ γλαύκωμα μεταβολὴ τῶν κατὰ φύσιν ὑγρῶν ἐπὶ τὸ γλαυκόν, καὶ ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ γλαυκώματος οὐδὲ ὅλως ὁρῶσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ ὑποχύματος κατ' ὀλίγον. Ὑδατὶς ἐστὶ τῆς ὑπεστρωμένης τῷ ἄνω βλεφάρῳ πιμελῆς αὔξησις δι' ἣν ῥευματίζονται παρὰ φύσιν οἱ ὀφθαλμοί. Λαγόφθαλμον ἐστὶν ἀνάσπασις τοῦ ἄνω βλεφάρου ὥστε μὴ καλύπτειν ἐν τῷ καμμύειν ὅλον τὸν ὀφθαλμόν. Πτερύγιον ἐστὶν ἔκφυσις σώματος ἐπιφυομένη τῷ κερατοειδεῖ. Ἐκτρόπιον ἐστὶν ὑπόφυσις σαρκὸς ἐν τῷ βλεφάρῳ ἥτις βαροῦσα ἐκτρέπει τὸ βλέφαρον. αἰτία δὲ ἐκτροπῆς βλεφάρου, ἢ σαρκὸς ἐπίφυσις, ἢ παράλυσις, ἢ οὐλῆς σύστασις. Πτίλωσις ἐστὶν ἀπὸ δριμυτάτου ῥεύματος ἀπόπτωσις τῶν βλεφάρων. Σταφύλωμα ἐστὶν ἔκτασις τοῦ μέλανος χιτῶνος μετὰ πυρώσεως. ὅμοια ῥαγὶ σταφυλῆς.
Σάρκωμα ἐστὶ σαρκὸς ἐν τοῖς μυκτῆρσι παρὰ φύσιν αὔξησις. ἔστι δὲ σαρκώματι, καὶ ὁ πολύπους. εἴρηται δὲ πολύπους ἀπὸ τῶν πολυπόδων. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι πολλὰς ἔχουσιν ἀποχίδας πλαδαροί τε εἰσί, καὶ αὐξανόμενοι, οὕτω καὶ τοῦτο τὸ πάθος. διαφέρει σάρκωμα πολύπου μεγέθει, καὶ κατασκευῇ. Ὄζαινα ἐστὶν ἕλκωσις ἐν μυκτῆρσι διὰ βάθους δυσώδης, τὴν ἀποφορὰν ἔχουσα. Παρωτίδες εἰσὶ παρὰ τοῖς ὠσὶν ἀποστήματα. ταῦτα ἔνιοι Διοσκούρους ἐκάλεσαν, ἐπὶ πυρετοῖς γινόμεναι τὰ πολλὰ τῶν πυρετῶν ἀπολαύουσαι. Λευκὴ ἐστὶν

ἢ ὑπὸ λευκὸν χρῶμα τοῦ σώματος παρὰ φύσιν μεταβολή. Ἕρπης ἐστὶν ἕλκος ὑπὸ πλεονεξίας χολῆς γινόμενον, καὶ ὑπὸ νέμησιν ποιούμενον. Ἀθέρωμά ἐστι χιτὼν νευρώδης ἀθερῶδες ὑγρὸν περιέχων. Στεάτωμά ἐστι παρὰ φύσιν πιμελῆς συναύξησις. Προσάρτησίς ἐστιν ὑμένων μακροτέρων ἀποχὴ πρὸς τὰ παρακείμενα σώματα. Ἀνεύρυσμά ἐστι φλεβώδους ἀγγείου ἀνευρυσμὸς, ἢ πνευματικῆς ὕλης παραφορὰ ἀπὸ τῆς σαρκὸς κατὰ διαπήδησιν ἀναδιδομένης. Ὑπόσφυγμά ἐστιν ἔξωθεν τῆς ἐπιφανείας ὥσπερ τι παραπλήσιον.

Γαγγλίον ἐστὶ νεύρου παρὰ φύσιν συστροφὴ σωματοπεποιημένη. Ἄφθαι ἐστὶν ἕλκωσις ἐπιπόλαιος ἐν στόματι γινομένη. ἐπιπολάζει δὲ αὕτη ἡ ἕλκωσις μάλιστα παιδίοις. Φλεγμονή ἐστιν ὄγκος μετὰ ἐρυθήματος, καὶ σκληρείας πόνος ὑποφόρων σφυγματώδης. εἴρηται δὲ φλεγμονὴ ἀπὸ τοῦ οἷον φλέγεσθαι τὸν τόπον. ἢ ὄγκος ὀδυνηρὸς καὶ ἀντίτυπος μετ' ἐρυθήματος χωρὶς πυρετοῦ. Ἐρυσίπελάς ἐστιν ἔρευθος μετὰ διαπύρου φλογώσεως, ἔσθ' ὅτε πυρετὸν, καὶ φρίκας ὑποφέρων. Κενοῦμεν δὲ ἢ διὰ φλεβοτομίας, ἢ σικύας, ἢ βδέλλης, καὶ τῶν τοιούτων. ἀφαιροῦμεν δὲ αἷμα διὰ πλῆθος πολὺ, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ αἷμα αἴτιον τοῦ πάθους ὑπονοῶμεν. προκειτέον ἑκάστης ἀφαιρέσεως τὴν ἀμείνονα, τὴν δὲ λοιπὴν ἐκκλίναντας δόσει φαρμάκου. Τὴν σικύαν διὰ περίθλασιν τοπικήν. τὴν δὲ βδέλλαν ἐφ' ὧν λεπτῶς ἀνασομῶσαι τὸν πεπονθότα δεόμεθα τόπον. Σκίρρος ἐστὶν ὄγκος σώματος μετὰ σκληρείας, καὶ βάρους, καὶ δυσκινησίας τε καὶ δυσαισθησίας. Ἀπόστημά ἐστι μεταβολὴ σώματος ἐκ φλεγμονῆς εἰς πῦον. Κολόβωμά ἐστιν ἔκλειψις μορίου κατά τι μέρος τοῦ σώματος. Πῶρος ἐστὶν οὐσία λιθώδης, καὶ ἀπόκροτος. Ὑδροκέφαλόν ἐστιν ὑδατώδους ὑγροῦ, ἢ αἵματος τοῦ τρυγώδους συλλογὴ κατά τι μέρος τῶν τὴν κεφαλὴν πλεκόντων σωμάτων. Σύριγξ ἐστὶν ὑποφορὰ τυλώδης στενή τε καὶ ὑπομήκης, ἔσθ' ὅτε καὶ σκολιωμένη ἀνεπούλωτον ἔχουσα τὸ στόμιον, δι' οὗ ὑγρὸν κατὰ τινὰς καιροὺς ἐκκρίνεται λεπτόν. Κηρίον ἐστὶν ἕλκος συνεχεῖς ἔχον κατατρήσεις ἐξ ὧν μελιτῶδες ὑγρὸν ἐκκρίνεται. Φαγέδαινα ἐστὶν ἕλκος ἀναβιβρῶσκον τὰ ὑποκείμενα καὶ παρακείμενα. Καρκίνωμά ἐστιν ὄγκος κακοήθης, καὶ περίσκληρος, ἀνέλκωτος, ἢ ἡλκωμένος. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ ζώου καρκίνου. Διονυσίσκοι εἰσὶν ὀστώδεις ἀποχαὶ ἐγγὺς κροτάφων γινόμεναι. λέγονται δὲ κέρατα ἀπὸ τῶν κερασφορούντων ζώων κεκλημένα. Τερηδών ἐστιν ὀστοῦ κατάτρησις ἀπὸ φθορᾶς. τὸ δὲ ὄνομα τῷ πάθει ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τρημάτων, οἱονεὶ τερηδόνων οὖσα. Ἀδήν ἐστι συστροφή τις ξηρὰ, καὶ σαρκώδης. ἢ συστροφὴ σαρκώδης. Χοιράς ἐστι σὰρξ ξηρὰ καὶ δύσλυτος. Βρογχοκήλη ἐστὶν ὄγκος παρὰ τῷ βρόγχῳ, διαφορὰν ἔχων παρὰ τὴν ἐν τῷ ὄσχεῳ κατασκευήν. Ἀγκύλη ἐστὶ τάσις περὶ τὸν τράχηλον, ἢ τὰ ἄρθρα τενόντων, δι' ἣν ἐμποδίζεται ἡ ἐνέργεια. Ἐξόμφαλός ἐστιν ἀποχὴ ὀμφαλοῦ ἀπὸ διαφόρου αἰτίας γινομένη. Γυναικόμαστον ἐστὶ παρὰ φύσιν αὔξησις τῆς ὑποκειμένης τοῖς μαστοῖς πιμελῆς. Ἐγκατάλειψίς ἐστιν ἀπόστημα τῶν ἐν βάθει σωμάτων, ἢ σπλάγχνων εἰς πῦον τῆς μεταβολῆς γινομένης. Ἀκροχορδών ἐστιν ἔκφυσις περιφερὴς, καὶ διάστενον ἔχουσα βάσιν. Φύγεθλόν ἐστι κατὰ βουβῶνα γινόμενον ἀπόστημα. Ἐντερόμφαλόν ἐστιν ὑπόσπρομὴ ἐπιπλόου κατὰ τὸν ὀμφαλόν. Ὑδρόμφαλόν ἐστιν ἀργοῦ ὑγροῦ σύστασις κατὰ τὸν ὀμφαλὸν, ποτὲ δὲ καὶ ἀπὸ χιτῶνος συνεχόμενον. Πωρόμφαλόν ἐστι πώρου σύστασις κατὰ τὸν ὀμφαλόν. Σαρκόμφαλον δέ ἐστι σαρκὸς παρὰ φύσιν αὔξησις κατ' ὀμφαλὸν ἤτοι ἡμέρου ἤτοι κακοήθους. Πνευματόμφαλον δέ ἐστι τὸ ἀνεύρυσμα τοῦ ὀμφαλοῦ. Ὑπασπαδιαῖός ἐστι πάθος ἐφ' οὗ ἡ βάλανος ἐφέλκυσται. Θύμος ἐστὶν ἔκφυσις σαρκὸς τραχείας, ὁμοία τῷ αἰδοίῳ, καὶ ἕδραν γινομένη. Λιπόδερμος ἐστὶν ἔλλειψις τοῦ σκέποντος τὴν βάλανον δέρματος, ὡς μηκέτι ἀποσύρειν δύνασθαι. Διαφοραὶ δὲ τοῦ θύμου, δύο. ἡ μὲν ἐκφύσεως, ἡ δὲ ἐπιγεννήματος ἑλκώσεως προηγησαμένης γίνεται. Ῥαγάς ἐστι διαίρεσις τετυλωμένα ἔχουσα τὰ χείλη. Περιτετμημένοι? Περιφίμωσις ἐστὶν ἀποσυρέντος τοῦ τῆς βαλάνου νεύρου, ὡς μηκέτι ἐπισύρειν τὴν πόσθην δύνασθαι. Περιτομὴ ἢ περιαίρεσίς ἐστιν ἀφαίρεσις τοῦ σκέποντος τὴν βάλανον δέρματος. Αἱμορροΐς ἐστιν ἀνεύρυσμα τῶν κατὰ πλεκόντων τὴν ἕδραν ἀγγείων. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ αἵματος δι' αὐτῆς. Διαφοραὶ δὲ αἱμορροΐδων πέντε περὶ τὸ μέγεθος. περὶ τὸ πλῆθος. περὶ τὸ σχῆμα. περὶ τὸν τόπον. περὶ τὴν κατασκευήν. περὶ μὲν τὸ μέγεθος ὅτι αἱ μὲν αὐτῶν εἰσὶ μικραὶ, αἱ δὲ μεγάλαι, αἱ δὲ μέσαι. περὶ δὲ τὸ πλῆθος, ὅτι ἐφ' ὧν μὲν πλείονες συνίστανται, ἐφ' ὧν δὲ ἐλάττονες. παρὰ δὲ τὸ σχῆμα, ὅτι αἱ μὲν στενὴν τὴν βάσιν ἔχουσιν, αἱ δὲ πλατεῖαν. περὶ δὲ τὸν τόπον, ὅτι αἱ μὲν ἐν δακτυλίῳ γίγνονται, αἱ δὲ ἐν σφιγκτῆρι, αἱ δὲ ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ. περὶ δὲ τὴν κατασκευὴν, ὅτι αἱ μὲν εἰσὶν ἥμεροι, αἱ δὲ κακοήθεις. Κονδύλωμά ἐστι δακτυλίου στολίδος ἐπανάστασις μετὰ φλεγμονῆς.

* Σύριγξ ἐστὶν ὑποφορὰ τυλώδης στενὴ, καὶ ἐπιμήκης ἀνεπούλωτον ἔχουσα τὸ στόμιον, δι' οὗ ὑγρὸν κατά τινας τόπους ἐκκρίνεται. τῶν συρίγγων διαφοραὶ δύο. αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσὶ τυφλαὶ, αἱ δὲ κρυπταί. τυφλαὶ μὲν αἱ τὸ στόμιον ἐν τῷ βάθει ἔχουσαι, τὸν μέντοι κόλπον πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν. κρυπταὶ δὲ ὅσαι καὶ τὸ στόμιον, καὶ τὸν κόλπον ἐν τῷ βάθει ἔχουσιν. Περὶ τὸν ὄσχεον γίνεται πάθη τρία. κίρσος, ψώρα, ἕλκωσις. Ὄγκοι ἐν ὄσχεῳ συνίστανται, ὑδροκήλη, ἐντεροκήλη, ὑδρεντεροκήλη, κιρσοκήλη, ψωροκήλη, ἐπιπλοκήλη, ἐντεροεπιπλοκήλη. Ὑδροκήλη ἐστὶν ἀργοῦ ὑγροῦ σύστασις κατὰ μέρος τοῦ ὀσχέου. Ἐντεροκήλη ἐστὶν ἐντέρου καταολισθήσαντος εἰς ἕτερον τόπον κατὰ βραχὺ, ἢ ἀθρόως. αἰτία δὲ ἐντεροκήλης ἡ προκαταρκτικὴ ἔντασις, ἢ πληγή. συνεκτικὴ δὲ ἐπέκτασις ἢ ῥῆξις τούτου. Ὑδρεντεροκήλη ἐστὶν ἐντέρου καταολίσθησις καὶ ἀργοῦ ὑγροῦ συλλογὴ κατὰ τὸν ὄσχεον. Κιρσοκήλη ἐστὶν ἀνευρυσμὸς, καὶ μεγεθοποίησις τινῶν ἢ πάντων τῶν τρεφόντων τὸν δίδυμον ἀγγείων. Ὑγροκιρσοκήλη ἐστὶν ἀνευρυσμὸς τῶν τρεφόντων τὸν δίδυμον ἀγγείων καὶ ἀργοῦ ὑγροῦ συλλογὴ κατά τι μέρος τοῦ ὀσχέου. Ἐπιπλοκήλη ἐστὶν ὀλίσθησις ἐπιπλόου κατὰ τὸ μέρος τοῦ ὀσχέου. Ἐντεροεπιπλοκήλη ἐστὶν ὀλίσθησις ἐντέρου τε καὶ ἐπιπλόου κατὰ τὸ μέρος τοῦ ὀσχέου. Κρυψορχίς ἐστιν ἀναχώρησις διδύμου, ἢ διδύμων. Ῥάκωσις ἐστὶν ἐπέκτασις πολλὴ τοῦ ὀσχέου. Ψωρίασις ἐστὶ σκληρότης τοῦ ὀσχέου μετὰ ἐπιτεταγμένου κνησμοῦ, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἑλκώσεως. Κήλη ἐστὶν ὄγκος περιεκτικὸς τινὸς τῶν προειρημένων. πᾶς γὰρ ὄγκος ἐν ὄσχεῳ κήλη λέγεται. Γάγγραινα ἐστὶ μεταβολὴ τῆς χρόας τῆς κατὰ φύσιν ἑκάστου μέρους εἰς τὸ ἀλλόφυλον. καὶ νέκρωσις μετὰ ἑλκώσεως, καὶ δίχα ἑλκώσεως. γίνεται δὲ γάγγραινα, ἤτοι πληθώρας προηγησαμένης, ἢ νεκρώσεως γινομένης, ἢ φλεγμονῆς ἐκ χειρουργείας. Ὀστοῦ ἐστὶ κατὰ μὲν Πλάτωνα μυελὸς ὑπὸ θερμοῦ πηγνύμενος

κατὰ δὲ ἐνίους τῶν ἰατρῶν σύγκρισις γεώδης, καὶ στερεά, καὶ ἀναίσθητος, καὶ ἄναιμος. κοινὰ δὲ ἡ ἀναισθησία, καὶ ἡ
ἀνωμαλία χόνδρου, καὶ ὄνυχος. ἀλλ' ὁ μὲν χόνδρος εἰκὼν ἐστὶν ὀστοῦ. παράκειται γὰρ ἐν τοῖς ἄρθροις πλεονά-
κις. ὄνυξ δὲ ὀστοῦ ἐστιν ἐπιφάνεια, ἢ δέρματος ἄφαυλος σκληρά, καὶ ξηρά. Ἑρμαφρόδιτος ἐστὶ συμπλοκὴ τοῦ τε
ἀρσενικοῦ, καὶ τοῦ θηλυκοῦ χαρακτῆρος, μετὰ τοῦ καὶ ἐν ἀμφοτέροις γεγεννῆσθαι αἰδοῖον ἔχειν. Δρακόν-
τιον ἐστὶν ἕλκος φορᾶ ἐπ' αὐτὸ ἔχον νεῦρον ἀπὸ τοῦ πλήσιον μέρους. εἴρηται δὲ δρακόντιον ἐπεὶ ἐν ταῖς κινή-
σεσιν ἀναχωρεῖ τὸ νεῦρον εἰς τὸ ἕλκος, καὶ κρύπτεται ἐν αὐτῷ. Ἧλος ἐστὶν ἕλκος ἐν δέλματι περιφερές,
καὶ τετυλωμένον. Ἐκκρίνεται τὸ σπέρμα, ὥσπερ Πλάτων, φησὶ καὶ Διοκλῆς, ἀπὸ ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου.
Πραξαγόρας δὲ καὶ Δημόκριτος ἔτι τε Ἱπποκράτης ἐξ ὅλου τοῦ σώματος. ὁ μὲν Δημόκριτος λέγων « Ἄνθρω-
» ποι εἷς ἔσται καὶ ἄνθρωπος πάντες. ὁ δὲ Ἱπποκράτης φησί. ἡ γὰρ ἡδονὴ πανταχόθεν ἔρχεται τοῦ σώματος
10 ἀπὸ μὲν τῶν ὑγιέων, ὑγιής, ἀπὸ δὲ τῶν νοσερῶν νοσερόν. Σπέρμα ἐστὶ κατὰ μὲν τοὺς Στωϊκούς, ὃ μεθίησι τὸ ζῶ-
ον ὑγρὸν μετὰ πνεύματος καὶ ψυχῆς ὡς δ' ἰδίου μέρος κατὰ δὲ Ἀσκληπιάδην, τὸ ἐν ταῖς ἀφροδισίοις συνουσίαις ἐκκρι-
νόμενον γεννητικὸν ὑγρόν. Ἐζήτηται εἰ σπερμαίνει τὸ θῆλυ, ὥσπερ τὸ ἄρρεν σπερμαίνει, καὶ γὰρ τὸ θῆλυ
τὴν αὐτὴν ὄρεξιν ἔχει καὶ κοινωνεῖ τῶν αὐτῶν νοσημάτων, καὶ φανερῶς διὰ τῆς ἀνατομῆς δείκνυται τοὺς
σπερματικοὺς ἔχον πόρους, καὶ τὸ μέγιστον τοῦ σπερμαίνειν μαρτύριον αἱ ὁμοιότητες τῶν γινομένων πρὸς
» τὰς τεκούσας. ὅτι δὲ συμβάλλεται μαρτυρεῖ Ἱπποκράτης λέγων ἐν τῷ περὶ παιδίου φύσεως. ἢν γονὴ μέ-
» νει ἀπ' ἀμφοῖν ἐν τῇσι μήτρῃσι τῆς γυναικός. πρότερον μὲν μίσγεται ὁμοῦ, ἅτε τῆς γυναικὸς οὐκ ἀτρεμεούσης,
ἀθροίζεταί τε καὶ παχύνεται θερμαινόμενον. ἔπειτα πνεῦμα ἴσχει. διαφέρει σπέρμα γόνου, ὅτι σπέρμα
μὲν ἐστὶ τὸ ἐν σπερματικοῖς πόροις ὄν. τινὲς δὲ τὸ ἤδη ἐκκριθέν, καὶ ὡς Ἀσκληπιάδης λέγει, ὅτι τὸ σπέρμα μὲν καὶ
τοῖς μηδέπω γυναιξὶ δυναμένοις [illegible]. γόνον δὲ τὸ μηδέπω πεπεμμένον σπέρμα. Αἰτίαι ἀγονίας διτταί,
20 ἢ περὶ τὸν ἄνδρα, ἢ παρὰ τὸ θῆλυ, καὶ ἑκάτεραι πλεοναχῶς. περὶ μὲν οὖν τὸ θῆλυ ἤτοι κατάψυχρον ἐχούσης, ἢ κατα-
πίμελον τῆς γυναικὸς τὴν μήτραν. περὶ δὲ τὸ ἄρρεν, ἤτοι ὅταν ὑποσπαδίασῃ ἐστερημένος διδύμων, ἢ ἄλλον τινὰ τρό-
πον ἔχων νοσήματος. οὐκ ἐστὶ μέρος τῆς κυούσης τὸ κυούμενον, ἢ πάντως φθειρομένου μετ' αὐτῆς ἀποθνήσκειν ἐχρῆν ἐξ
ἀνάγκης τὴν κυοῦσαν, ἢ ἀποκυισκομένου βλάπτεσθαι πρὸς τὰς ὁλοκλήρους ἐνεργείας ὡς λείποντος μέρους, καὶ ἀπο
στερουμένου τοῦ σώματος αὐτῆς. φέρεται δὲ τὸ ἔμβρυον διὰ τοῦ χορίου λαμβάνον, καὶ ἐπισπώμενον. φέρεται δὲ οὐ διὰ
στόματος, ἀλλὰ δι' ὀμφαλοῦ. τινὲς μὲν εἶπον ζῷον, τινὲς δὲ οὔ. ὅσοι μὲν οὖν εἶπον ζῷον ὑπάρχειν αὐτό, τῇ κινήσει
ἐτεκμήραντο ζῷον ὑπάρχειν αὐτό. ἐπειδὴ γὰρ κινεῖται, καὶ τὸ ἔμβρυον, καὶ ὅτι ἥδεται μὲν ἡδομένης τῆς μη-
τρός, καὶ ἐμφαίνεται, ἀνιωμένης δὲ συστέλλεται, καὶ συνάγεται αἰσθανόμενον ὡς ζῷον. ἡ γὰρ αἴσθησις οὐκ ἄλλῳ
τινὶ ἢ ζῴῳ προσφυής. οἱ δὲ μὴ εἶναι ζῷον λέγοντες, φέρεσθαι μὲν αὐτὸ καὶ αὔξεσθαι, ὥσπερ καὶ τὰ δένδρα,
ὁρμὴν δὲ καὶ ἀφορμὴν οὐκ ἔχειν, ὥσπερ τὰ ζῷα. οὐ γὰρ αὐτὸ προαιρέτως οὐ μόνον κινεῖται, ἀλλ' οὔτε μετὰ προ-
30 αιρέσεως, ἀλλ' ὡς τὰ δένδρα καὶ φυτά. τοῖς μὲν γὰρ αἴτιος κινήσεως ἄνεμος. ἐμβρύοις δὲ ἡ περὶ αὐτὰ ὑγρότης, καὶ
ὄλισθος, καὶ τὸ σχῆμα τῆς μήτρας. πληρουμένη γὰρ σφαιροποιεῖται. σχῆμα δὲ ἡ σφαῖρα εἰς πᾶσαν κίνη-
σιν εὐφυής, ἅτε βάσεως ἁπάσης ἄμοιρος. Ἀσκληπιάδης δὲ οὔτε ζῷον οὔτε μὴ ζῷον εἶπεν τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' ὅ-
μοιον ἔφησεν αὐτὸ τοῖς κοιμωμένοις. ὃν τρόπον γὰρ ἐκεῖνοι μὲν ἔχουσι τὰς αἰσθήσεις, οὐ χρῶνται δὲ αὐ-
ταῖς, οὑτωσὶ καὶ τὸ κατὰ γαστρός. γίνεται δὲ τὸ ἄρρεν κατὰ μὲν τινὰς ἐπειδὰν τὸ ἐκ τῶν δεξιῶν ἀποσπα-
σθὲν σπέρμα καταβληθῇ εἰς τὴν μήτραν. θῆλυ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ἄλλοι δὲ ἔφασαν κατὰ τὴν τοῦ σπέρμα-
τος ἰδιοσυγκρισίαν ἤτοι παρὰ τὴν θερμότητα, ἢ τὴν ψυχρότητα γίνεσθαι. τὸ μὲν γὰρ θερμότερον σπέρμα ποιεῖ
τὸ ἄρρεν, τὸ δὲ ψυχρότερον τὸ θῆλυ. τὰ δὲ δίδυμα καὶ τρίδυμα γίνεται κατὰ μὲν τινὰς διὰ τὸ εἰς θερμὴν τὴν
μήτραν καθελκόμενον σπέρμα θραύεσθαι, καὶ ποιεῖν οὕτως τὰ δίδυμα, καὶ τρίδυμα. ἄλλοι δὲ τὰς ἐπισυλλή-
ψεις αἰτιῶνται. ἡμεῖς δέ φαμεν ὅτι ἐὰν εὑρεθῇ τὸ σπέρμα εἰς ἄμφω ταῦτα, γίνεσθαι τὰ δίδυμα. Τέρατα γίνε-
40 ται, ὡς μὲν τινὲς λέγουσι, κατὰ παρέγκλισιν τῆς μήτρας. τὸ γὰρ σπέρμα παρεγχεόμενον ἀνωμάλως ποιεῖ τὰ τέ-
ρατα, ὃν τρόπον καὶ τὸν μόλιβδον θερμὸν ὄντα ἐπειδὰν καταχυθῇ ἀνωμάλως ἀνώμαλον ποιεῖ τὸ δημιούργη-
μα. τὰ δὲ τέρατα ἤτοι κατ' ἔλλειψιν, ἢ κατὰ πλεονασμὸν γίνεται. καὶ τὰ μὲν κατὰ μέγεθος ὡς τὰ μεγαλοκέφαλα.
τὰ δὲ κατὰ σμικρότητα ὡς τὰ στρουθοκέφαλα. τὰ δὲ κατὰ πλεονασμὸν ὥσπερ τὰ ἑξαδάκτυλα ἔσθ' ὅτε ἢ καὶ
πλεονοδάκτυλα. Διὰ ποίαν αἰτίαν, τῶν ἑπταμηνιαίων γονίμων ὄντων τὰ ὀκτάμηνα ἄγονα ἐστίν; λέγεται οὕτως, ὅτι ὁ
ὀκτὼ ἀριθμὸς ἄρτιος ἐστί, καὶ συνεζευγμένος, μὴ κρίσιμος ὤν. ὁ δὲ ἑπτὰ ἀριθμὸς περιττός, καὶ οὐ συνεζευγμένος,
καὶ διὰ τοῦτο κρίσιμος. Αἰτία συλλήψεως, ἡ τῆς μήτρας σύμμετρος θερμασία, καὶ ἡ πρόσφατος τῶν ἐμμηνίων κάθαρ-
σις, καὶ ὄρεξις, ταῦτα γὰρ ὁμοῦ συνελθόντα κατέχει τὸ σπέρμα. πρῶτον συνίσταται τοῦ ἐμβρύου τὸ χόριον. εἶτα τὰ
λοιπά. τὸ χόριον μὲν συνέστηκεν ἐκ δύο φλεβῶν, καὶ δύο ἀρτηριῶν, καὶ πέμπτου τοῦ καλουμένου οὐράχου, ἤτοι ἐπειδὴ
χώρημα ἐστὶ τοῦ ἐμβρύου οἱονεὶ χώριον, ἢ ἐπειδὴ χορηγεῖ τὴν τροφὴν αὐτῷ. Ὠδῖνές εἰσι πνεύματος ἀθρόου καταφο-
50 ρὰ πρὸς τὴν ἐκδρομὴν τοῦ ἐμβρύου. τὰ καταμήνια παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὑγίαν ἐκκενούμενα. ἐπισχεθέντα
δὲ διὰ τὴν σύλληψιν τῷ ἐμβρύῳ τὴν τροφὴν παρέχει. γέγονε γὰρ καὶ πρὸς σύλληψιν καὶ πρὸς τὴν τοῦ γάλακτος γένεσιν.
ταῖς κυούσαις ἡ κίττησις αἰτία γίνεται μετὰ δύο που, ἢ τρεῖς τῆς συλλήψεως μῆνας στομάχου παθόντος. τὸ γὰρ ἔμβρυον
οὐδέπω δύναται καταναλίσκειν τὴν τροφήν. κίττης αἰτία γίνεται τὸ πλεονάζειν τὴν ὕλην, καὶ ταραχὴν ἐγγίνεσθαι
τῷ στομάχῳ, ἀμέλει ἐπειδὰν αὔξησιν λάβῃ τὸ ἔμβρυον κάτω φερομένου τοῦ αἵματος ἐπ' αὐτὸ ὁ στόμαχος ἀπο-
καθίσταται. Σχήματα ἐμβρύων τέσσαρα. ἓν μὲν τὸ κατὰ φύσιν ὃ ἐστὶν ἐπὶ κεφαλήν. τὰ δὲ λοιπὰ τρία,
ἅτινα παρὰ φύσιν ἐστί. τὸ ἐπὶ πόδας. τὸ πλάγιον. καὶ τὸ διπλοῦν. Αἱ δυστοκίαι κατὰ τρεῖς γίνονται τρό-
πους, κατὰ τὴν κύουσαν. κατὰ τὸ κυόμενον. κατὰ τὰ ἔξωθεν. κατὰ τὴν κύουσαν διχῶς. ψυχικῶς μὲν ζηλο-
τυπίαις ἐχομένην, ἢ λύπαις, ἢ ἄλλῳ τινὶ πάθει. σωματικῶς δὲ ἢ στενόπορον οὖσαν, ἢ κατάπιμελον, ἢ πρώτως

κύουσαν ἢ ἄφορον ἔχουσαν τὴν μήτραν. παρὰ δὲ τὸ κυούμενον ἤτοι ὅταν ἐναποθάνῃ, ἢ δίδυμον, ἢ τερατῶδες. πα
ρὰ δὲ τὸ ἔξωθεν χειμῶνος ἐπιτεταμένου, ἢ καύματος σφοδροῦ. Αἰτίαι τῶν ἐν μήτρᾳ ἑλκῶν, ὅτε μὲν ἀπόστημα.
ὅτε δὲ πεσσὸς φθόριος. ὅτε δὲ ἐν μήτρᾳ σκίῤῥος. ἔστι δὲ χρόνιος οὗτος μετ᾽ ἄλλων. ἡ ἐν μήτρᾳ σάρκωσις ἐστὶ σαρκὸς ἠ
θροισμένης ἔκφυσις, ἣν χρὴ διὰ μέρος ἀποσφάξαντα, εἰ μεγάλη εἴη, προσκατακνίζειν, ἵνα τάχιον νεκρωθῇ. εἰ δὲ
εἴη βραχεία, παραχρῆμα βαστάζειν. Αἱμοῤῥαγία ἐστὶν αἵματος λάβρου ἔκχυσις, κατὰ περίῤῥυσιν μὲν μεγάλης οὔσης
διακρίσεως. κατ᾽ ἀλογιστισμὸν δὲ εἰς στενότητα τυγχάνουσα. ὡς ἐπὶ τῶν φλεβοτομιῶν. διαφέρει αἱμοῤῥαγία αἱ-
μοῤῥοΐδος ὅτι ἡ μὲν αἱμοῤῥαγία, ὡς ἔφην, λάβρος ἐστὶν αἵματος ἔκχυσις. ἡ δὲ αἱμοῤῥοῒς κατὰ περιπήδησιν καὶ κατ᾽
ὀλίγον αἵματος φορά. τρόποι αἱμοῤῥαγίας δύο, ἢ κατὰ διαπήδησιν ἢ κατὰ ῥῆξιν. ἔστι δὲ ἡ κατὰ διαπήδησιν καὶ ἡ
κατὰ διάβρωσιν ἐν ἡμῖν ἀγγείων, δυσβοήθητος. ἀρτηρίαι μᾶλλον ἢ φλέβες, καὶ τὰ ἐν βάθει τῶν περὶ τὴν ἐπιφά-
10 νειαν, καὶ τὰ γειτνιῶντα τοῖς τόποις. Εὐαιμοῤῥάγητοι τόποι καὶ δυσεπίσχετοι. κρέμασται τε μύες, μήνιγγες,
ὑπερῷα, κιονὶς, τράχηλος, μασχάλαι, βουβῶνες, καὶ τὰ τοιουτότροπα. τῶν δὲ ἀνθρώπων παρ᾽ ἡλικίαν μὲν οἱ νέοι.
παρ᾽ ἕξιν δὲ οἱ κακόχυμοι. παρὰ δὲ τὴν ὥραν ἐν τῷ θέρει. Χυμὸς παρὰ μὲν Ἱπποκράτει διὰ παντὸς ἐπὶ τῶν κατὰ
τὸ σῶμα τέτακται χυμῶν, ἐξ ὧν ἐστιν ἡ μὲν σύστασις αἵματος, φλέγματος, χολῶν δύο, ξανθῆς τε καὶ μελαίνης.
παρὰ δὲ Πλάτωνι καὶ Ἀριστοτέλει ἡ γευστὴ ποιότης καὶ ἑκάστη τῶν ὄντων ἐν ἡμῖν, χυμὸς ὀνομάζεται. εἰσὶ δὲ ποιότη-
τες, ὀξύτης, αὐστηρότης, στρυφνότης, δριμύτης, ἁλυκότης, γλυκύτης, οὕτω καὶ Μνησίθεος βούλεται. ἐν τῷ παθο-
λογικῷ τῆς ἰατρικῆς μέρει περιέχεται τί τε καὶ ὁποῖον ἐστὶ καθόλου, καὶ τὶ τὸ κατὰ μέρος πάθος καὶ νόσημα, καὶ τί τε
αἴτιον, καί τι σημεῖον, καὶ τίνες αἱ τούτου διαφοραὶ, πολυειδεῖς δὲ αὗται, οὐ τὸ πάθος τῶν νοσοποιῶν αἰτιῶν καὶ οἱ
τόποι περὶ οὓς ἐστὶν αὐτὰ τὰ πάθη. ζητοῦμεν δὲ τί τὸ πάθος φρενίτις, ἐπιληψία, λήθαργος, περιπνευμονία, περι-
πνευμονία, παράλυσις καὶ τὰ ἑξῆς. ἐστὶ δὲ τούτων τὰ αἴτια πρόδηλα καὶ οὐ πρόδηλα. καὶ προκαταρκτικὰ καὶ προη
20 γούμενα καὶ συνεκτικὰ, καὶ καθόλου τίς ἡ κατασκευὴ τοῦ πάθους, καὶ περὶ τίνα τοῦ σώματος ταῦτα εἴρηται. Κρίσις
ἐστὶν ἡ ἀξία καὶ ὀξύῤῥοπος ἐν χρόνῳ διάλυσις. Περίοδος ἐστὶ τεταγμένου χρόνου ἀνταπόδοσις, ἅτε ὁ ἐγκέφαλος τὴν
ψυχικὴν ἔχει δύναμιν καὶ ταύτης τὸ ἡγεμονικὸν ὅπερ ἐστὶ λογιστικὸν καὶ ὁ νοῦς. ἡ δὲ καρδία τὸ θυμικόν. διοικεῖται
δὲ τὸ μὲν σῶμα ὑπὸ τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥπατος ὁμοίως. δύναμις δὲ φυσικὴ, ἥτε αὐξητική τε καὶ θρεπτική. λαμ
βάνει ἡ καρδία εἰς τὸ τρέφειν καὶ αὔξειν τὸ σῶμα, αἷμα μὲν, παρὰ τοῦ ἥπατος, πνεῦμα δὲ παρὰ τοῦ πνεύμονος, ἅς τινας ὕλας δε
ξαμένη παρὰ τῶν εἰρημένων μορίων ἡ καρδία, οἰκονομήσασα δὲ καὶ ἐργασαμένη οὕτως εἰς ἅπαν διαπέμπει τὸ σῶμα. Ορ
γανικὴ ἐστὶ μέρος χειρουργίας περιποιοῦν διὰ καταρτισμοῦ, καὶ τῆς ἀκολούθου θεραπείας τοῖς παρὰ φύσιν διατεθεῖσιν
ἀνθρωπίνοις ὀστοῖς τὸ ὑγιαίνειν. κατὰ δύο τρόπους σύγκειται ἐν ἡμῖν ὀστᾶ κατὰ ἄρθρον καὶ κατὰ ἁρμογήν. Ἄρθρον
ἐστὶν ὀστῶν κατὰ φύσιν κινουμένων συμβολή. Ἁρμογὴ ἐστὶν ὀστῶν ἀκινητούντων κατὰ φύσιν συμβολή. Ολίσθη-
μα ἐστὶ τῶν κατ᾽ ἄρθρον ἢ κατὰ ἁρμογὴν κινουμένων ὀστῶν φορὰ εἰς τὸ παρὰ φύσιν. Εξάρθρημα ἐστὶν ὀστοῦ κινου-
30 μένου κατὰ φύσιν ἐκ κοιλότητος βαθείας ἔκβασις εἰς τὸν τόπον, τὸν παρὰ φύσιν. Παραρθρημα ἐστὶ παραλλαγὴ ἢ
φορὰ ὀστοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸν παρὰ φύσιν τόπον. Κίνημα ἐστὶ τὸ κατὰ γόμφωσιν ἢ κατ᾽ ἁρμονίαν συγκειμένῳ ὀστῷ
ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, εἰς τὸν παρὰ φύσιν τόπον ἔκστασις. ὥσπερ ἐκ ταρσοῦ ὀστείων ῥαγέντων ἢ σπονδύλων εἴωθε γί-
γνεσθαι. Διάστασις ἐστὶ τῶν κατὰ ῥαφὴν ἢ κατὰ σύμφυσιν συγκειμένων ὀστῶν χωρισμὸς ἢ διάστασις ἀπ᾽ ἀλλήλων.
Καταρτισμὸς ἐστὶ μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου, εἰς τὸν κατὰ φύσιν. Τάσις ἐστὶν ὁλκὴ σωμάτων.
Μοχλεία ἐστὶ μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου, εἰς τὸν κατὰ φύσιν. Κατάστασις ἐστὶν ὁλκὴ σωμάτων
εἰς τοὺς κάτω τόπους. ταύτης δὲ ἡ μέν τις ἐστὶν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς κάτω τόπους τῶν ἀρχῶν κατ᾽ εὐθὺ ἀποδιδο-
μένων τῶν τῆς τάσεως αἰτίων. ἡ δὲ κατ᾽ ἀντιμετάληψιν ἐστὶν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς κάτω τόπους μεταλαμ-
βανομένων τῶν ἀρχῶν διὰ τροχιλίων, ἄνω προσδεδημένων τῶν τῆς τάσεως αἰτίων. ἡ δὲ κατὰ μετάληψιν ἀνάστασις
νοεῖσθαι δύναται ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῆς κατατάσεως εἰρημένων. Διάτασις ἐστὶν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς ἄνω καὶ κάτω
40 τόπους. Εξελκυσμὸς ἐστὶ μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τῆς ἐπιφανείας εἰς τὸ βάθος. Ῥῆγμα ἐστὶ μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ
ὀστῶν ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Μεταγωγὴ ἐστὶ διεστραμμένου ὀστοῦ ἀνάκλασις εἰς τὸν τόπον τὸν κατὰ φύ-
σιν. Ἔκστασις ἐστὶν ὀλιγοχρόνιος μανία. Ἔκπληξις ἐστὶ διανοίας ἔκστασις διά τινα ταραχὴν αἰφνίδιον ἔξωθεν.
Ἐνθουσιασμὸς ἐστὶ καθάπερ ἐξίστανται τινὲς ἐπὶ τῶν ὑποθυμιωμένων ἐν τοῖς ἱεροῖς ὁρῶντες ἢ τυμπάνων ἢ
αὐλῶν ἢ συμβάλων ἀκούσαντες.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΕΣ ΑΣΩΜΑΤΟΙ.

Υδὲν τῶν ἐμῶν ἀγνοεῖν βουλόμενος, οὐδ᾽ ἂν πάνυ τι σμικρὸν εἶναι δοκῇ. αὐτὸ γὰρ
50 τὸ λανθάνειν τι τὸν φίλον, οὐ σμικρὸν ἐστίν. ὁμιλίαν μοι γενομένην πρός τινα δηλῶσαι
σοι βούλομαι μετὰ τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας ἐργασάμενος. ὁ γὰρ ἐξ ὑπογείου λό-
γος περαινόμενος, τῆς ἀκριβείας λείπεται, ἄλλως τε, καὶ εἰ τύχοιεν κοινωνοῦντες τῷ
λόγῳ ἀντιφιλοτιμούμενοι τε φιλόνεικοι. ἦν δὲ ὁ περὶ τῶν ποιοτήτων λόγος, καὶ τῶν
συμβεβηκότων ἁπάντων ἃ φασὶν οἱ στωϊκῶν παῖδες σώματα. πρὸς οὓς χρὴ τάδε λέ-
γειν. ἆρ᾽ οὐχὶ σῶμα τινὸς φήσαντος, εὐθὺς νοεῖν ἡμῖν συμβέβηκε τριχῇ τινὰ διαστὰν
τὴν οὐσίαν ἀντίτυπον. αὐτὸ δὲ μόνον εἰ φαίη τὴν τριχῇ διαστατὸν, οὐ μᾶλλον σῶμα
νοῆσαι τὸ λεγόμενον, ἢ καὶ τὸ κενὸν καὶ τὸν τόπον. χρὴ δὲ τοὺς ὅρους καὶ τὰς ὑπογραφὰς, καὶ τὰς λοιπὰς δηλώ-
σεις, τινῶν αὐτῶν εἶναι, καὶ μόνων ἐκείνων δηλωτικὰς, ἃ δηλοῦν βουλόμεθα, καὶ μὴ κοινὰς πρὸς ἕτερα. ὅτε

γε μὴν τὸν περὶ τῶν κοινῶν λόγον ἀπαιτούμεθα. ὅτι δὲ κοινὸν ἐστὶ, τοῦτο δῆλον. λέγω δὲ τὸ τριχῆ διαστατὸν, σώ-
ματός τε καὶ κενοῦ καὶ τόπου, στωϊκοὺς μὲν ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον, ἅτε κενὸν ἀπολειπόντας ἐν τῇ τῶν ὄντων
πραγματείᾳ φύσει, κἂν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦθ' ὑπάρχειν μὴ λέγωσι τοὺς ἄλλους φιλοσόφους, νοεῖν γε πάντως ἀ-
ναγκαῖον, πῶς γὰρ ἀπέφασκον τοῦ κενοῦ τὴν φύσιν, εἰ μηδὲ ἐννοοῦσι τὸ σύνολον; εἰ δὲ νοοῦσιν, οὐκ ἄλλο τι νοεῖν
φήσουσιν, τἀληθὲς ὁμολογεῖν βουλόμενοι πάντες σῶμα. καθάπερ οὐ δίχα χρόνου. δῆλον ὡς οὐδὲ δίχα τόπου,
καὶ τούτου, καὶ οἱ τοῦ τριχῆ διαστατοῦ, ἵνα δέξηται τὸ τριχῆ διαστατὸν εἰς ἑαυτὸ μαρτύριον, τούτων τῶν αἰσθη-
τῶν σωμάτων ἕκαστον. πηχυαῖον γάρ τι φέρε τῷ μήκει, σπιθαμιαῖον δὲ τῷ πλάτει, καὶ βάθει τετραδάκτυλον
σῶμα, ἀνάλογον δεῖται τόπου· τοῦ χωρήσαντος αὐτό. τοῦθ' ἡμῖν ἔσω διάταγμα καὶ περὶ τοῦ λόγου θεωρητὸν
παντὸς σώματος. τοιαύτης δὲ οὔσης τῆς τοῦ σώματος νοήσεως, καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ὁριστικοῦ λόγου, πᾶς ὁμολογή-
σει δῆλον, ὡς οὐκ ἂν δυσέρεις μὴ τὸν αὐτὸν ἐπιδέχεσθαι λόγον, καὶ νοεῖται, ὡς οὐχὶ τούτων ἑκάστη, λέγω δὲ τῶν
10 τριῶν διαστάσεων, τὴν ἴσην ἔχει φύσιν, οὐ δὲ τὸν αὐτὸν ἐπιδέχεται λόγον, οὐδ' ὅλον ἐστὶ λέγειν σῶμα τοῦ σώμα-
τος τὸ μῆκος, πλὴν εἰ μὴ ἄρα κατὰ συμπλοκὴν, συμβεβηκὸς δὲ τῷ σώματι. οὐδ' ὁμοίως οὐδὲ τοῦ πλάτους καὶ
βάθους καὶ βάρους, καὶ τοῦ σχήματος λόγος, καὶ τῶν λοιπῶν ἅπαξ ἁπλῶς ποιοτήτων τε καὶ συμβεβηκότων·
ἀλλὰ κατά τινας τὸ μὴ δίχα σώματος ταῦτ' εἶναι μηδὲ νοεῖσθαι, ὅπερ εἰ σκοπείημεν ὥραν μίαν πάντα ποιεῖν, μηκύ-
νειν καὶ μηδὲν ἕτερον εἶναι λέγειν, ἀλλ' ἓν μόνον τὸ σῶμα. εἰ δὲ τοῦτ' ἄτοπον· ἀναρίθμητοι γάρ εἰσιν οὐσιῶν τε κατ' ἰδιό-
τητα φύσεις, καὶ ποιοτήτων, καὶ συμβεβηκότων, διαφόρων τε καὶ ποικίλων, καὶ ἐναντίων. μὴ δὴ οὖν ἕτερον
ἑτέρῳ τούτων, ταυτὸν λέγων μὲν, ἔνθα τίς ἐστιν ἡμῖν λόγος περὶ διαφορᾶς, ἔτι καὶ τὸ συμβεβηκὸς τῷ σώματι
σχῆμα φήσωμεν, σῶμα σώματι συμβεβηκέναι, δῆλον ὡς ἐροῦμεν, ὅπερ ἄτοπον. τί γὰρ μᾶλλον αὐτῶν οὐσίαν; τί
δὲ συμβεβηκὸς φήσομεν; εἴτε μίαν ἔχομεν νόησιν σώματος ὡς σώματος, ὁ τὸ σχῆμα σῶμα λέγων, ἢ κενὸν νοήμα-
τος ὄνομα προσφέρεται τοῦ συμβεβηκότος, ἢ συνωνύμως ὀνομάζει τῷ σώματι. εἰ δὲ ἔστιν ἄτοπον ἑκάτερον, καὶ
20 γοῦν καὶ σημαίνει τι, καὶ εἰ τοῦτ' ἐστὶν ὄνομα, καὶ δηλοῖ τι νόημα τοῦ σώματος ἕτερον, εἰ καὶ μὴ χωριστικῶς, οὐκ ἔστι
σχῆμα τὸ σῶμα. ὁ δ' ὅμοιος οὐδὲ τῶν λοιπῶν συμβεβηκότων λόγος, χρωμάτων τε καὶ χυμῶν καὶ τῶν πρὸς ὄσφρη-
σιν, καὶ τῶν πρὸς ἀκοὴν φωνῶν, λέγω, συριγμῶν, νυγμῶν, ποππυσμῶν, στεναγμῶν, ῥυγμῶν, ῥοχασμῶν,
βόμβων, ἤχων, ψόφων. εἰ δὲ λέγοι τις ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὑπάρχειν ἀέρα πεπληγμένον πως,
καλὸν ἐπειπεῖν αὐτῷ τὸ Μενάνδρειον, ταῦτά τε ἀπολώλεκεν ὦ πονηρέ. τὸ μὴ δίχα σώματος νοεῖσθαί τι τοιοῦ-
τον, ὅπερ ὁμολογῶ καὶ αὐτὸς, οὔ φημι δὲ δεῖν ἓν, καὶ ταυτὸν εἶναι νομίζειν, τὸ ἔχειν τῷ ἐχομένῳ. οὔτε γὰρ Κλεάνθης,
ᾧ φῦμα ἐπισυμβεβήκει τοῦτ' αὐτῷ, κατ' αὐτὸ νόσημα, οὔτε Χρύσιππος, ἔτι δ' Ἐπίκουρος στραγγουρία, ἐπειδὴ ἐκ
τούτου τοῦ πάθους αὐτοῖς συνέβη καταστρέψαι τὸν βίον. οὕτω οὖν δὲ πληγὴ τοῦ ἀέρος ἀήρ ἐστιν, ἀλλὰ διαφέρει καὶ
τῇ φύσει καὶ τῇ νοήσει καὶ τῷ δηλοῦντι λόγῳ, τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο ἑκάτερον. ὅτι δέ ἐστιν ἀλλήλων τε καὶ τοῦ σώματος ἕτερα
τὰ σχήματα, αἰτήσω γοῦν τοῦ τούτου νῦν τὸν λόγον μάρτυρας. γεωμέτραι ἕτερον κύκλου τε καὶ τῶν ἄλλων σχημά-
30 των ὅρον ἀποδιδόντες, καὶ ἕτερον τοῦ σώματος, ὧν οἱ λόγοι τε τυγχάνουσιν ἕτεροι ὄντες, καὶ τὰ σημαινόμενα, καὶ
πολὺ πρότερον αἱ νοήσεις· ταῦτα πάντα, πῶς ἂν ἓν εἶναι λέγοι τις σωφρονῶν, εἴτε καὶ τὰ συμβεβηκότα
φήσομεν τῷ σώματι σώματα, ὧν ἐροῦμεν τίνι συμβεβηκέναι. πότερα ταῦτα τῶν συνήθως ὑφ' ἁπάν-
των καλουμένων, σώματ' εἴη, τούτοις ἅπασι κοινωνήσει, καὶ κατ' ἰδίαν ἑκάστῳ τῷ σώματι. ἑκάτερον γὰρ
ἄτοπον, εἴτε γὰρ ταῦτα σωματικὴν οὐσίαν ἔχει, ἢ λεγόμενα, συμβέβηκε τῷ σώματι. εἰ μὲν οὖν σώμα-
τά ἐστι συμβεβηκότα, καλοῦμεν πάντα γε ταῦτα σώματα, καὶ οὐχὶ τὰ μὲν συμβεβηκότα, τὰ δὲ σώμα-
τα. εἰ δ' οὐχὶ σῶμα, ἀλλὰ ἄλλῳ τινι. οὐκ ἄρα τὸ συμβεβηκὸς σῶμά ἐστιν, εἴτε τούτοις ἅπασι σώμασιν οὖσι σῶμα
ὄντως συνήθως ὑφ' ἁπάντων καλούμενον συμβέβηκεν, τὸ δὲ παραπλήσιον ἔστι λέγειν, κἀκεῖνο πεπονθέναι, εἰ μὲν ἓν
ἀδιαίρετον πᾶσιν αὐτοῖς συμβεβηκέναι λέγοιτο μὴ μεριζόμενον ἰσαρίθμοις αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ οὐδέ τι τοῦ
χρόνου μεμένηκεν ἀναμφισβήτητον, οὐχ ἔτι σμικρότατον. ἀλλὰ πάλιν φασί τινες τοῖς οὖσι συμβεβηκέναι πρά-
40 γμασιν, εἰ δέ τις τουτὶ φαίη τῶν, ὡς ἄτοπον, ἰσαρίθμως ἐρεῖ τοῖς καλουμένοις συμβεβηκόσιν, ἃ καὶ αὐτὰ καλεῖ
σώματα συμβεβηκέναι τὴν οὐσίαν πολλά τε ὧν ἀγνοεῖ, ἐπεὶ μεταπλάττει τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν καὶ τὴν
νόησιν, οὐ τὸ σῶμα. εἰ τὰ συμβεβηκότα λέγων συμβεβηκέναι. τὸ δὲ σῶμα τοῖς συμβεβηκόσι, καὶ εἰ σῶμα σώμασι
ποιεῖ συμβεβηκὸς, ὥστε καὶ ἀπορεῖν εἰκότως τί τινι φημὶ χρῆναι λέγειν συμβέβηκεν. εἴτε ἰσαρίθμως τοῖς συμ-
βεβηκόσι μερισθὲν τὸ συνήθως λεγόμενον σῶμα ἑκάστῳ τούτων ἴδιόν τι συμβέβηκεν ἄλλο μέρος τοῦ σώματος,
ἄλλῳ μέρει τοῦ συμβεβηκότος, συμβήσεται. εἴτε καὶ συμβεβηκότα σώματά ἐστι. πᾶν δὲ σῶμα, ἐπ' ἄπειρον τέμνεται,
ἕκαστον τῶν ἀπείρων τούτων σωμάτων πᾶσι τοῖς ἄλλοις συμβεβηκόσι σωματικοῖς οὖσι καὶ αὐτοῖς συμβέβηκεν. σκό-
πει τὸ πλῆθος τῶν ἀτόπων. τὸ δὲ σῶμα σώματι συμβέβηκεν αὖ, καὶ οὐκ ἐν τῷ νομιζόμενον τοῖς ἀπείροις, καὶ τὸ ἅμα
τε ὅλον καὶ μὴ ὅλον. ὅλον μὲν, εἰ παμφερὲς τὸ σχῆμα, καὶ τὸ ποσὸν τῆς τοῦ μήλου στρογγυλότητος, πᾶσι τοῖς ἄλλοις
συμβεβηκόσι τῷ μήλῳ συμβέβηκεν. οὐχ ὅλον δὲ, ἢ ἕκαστον τῶν ἀπείρων τμημάτων οὐκ ἔστι ταυτὸν τῷ ἀφ' οὗ τέτμηται,
50 εἴτε καὶ τὸ σῶμα τοῦ μήλου σῶμά ἐστι, καὶ τὸ σχῆμα καὶ ἡ χρόα καὶ ἡ ὀσμὴ, καὶ ὁ πρὸς γεῦσιν χυμὸς, καὶ ἕκαστον τούτων
ἐπ' ἄπειρον τέμνεται μόνον, οὐκ ἐξ ἀπείρων μήλων ἔσται συνεστηκός, ὧν ἕκαστον καὶ στρογγύλον ἔσται παραπλη-
σίως ὅλῳ τῷ μήλῳ. εἴ γε ταυτοῦ κεκοινώνηκε σχήματος, καὶ ὠχρὸν καὶ γλυκὺ φέρε, ἢ αὐστηρὸν, καὶ τοιοῦτον τὸ
πρὸς ὄσφρησιν, καὶ πάλιν ἕκαστον τῶν ἀπείρων τμημάτων μῆλον ἔσται, εἰ πάντα ταῦτα ἔχει. ἐξ ἀπείρων οὖν
σωμάτων. μᾶλλον δὲ μήλων, τὸ ὀφθαλμοφανὲς μῆλον ἔσται συνεστηκὸς, ὅπερ γελοῖον γε πολλαχῶς. ἀτὰρ δὴ καὶ
τὸ τῶν τμημάτων ἕκαστον οὐκ ἔχον τὴν στρογγυλότητα, μηκέτι εἶναι μῆλον. μήλου δὲ μέρος. μετὰ γὰρ στρογγύ-
λου, φέρε, σχήματος ἦν τὸ μῆλον. εἰ δὲ ἓν μῆλον μόνον. ἔσται μὲν ἐκ μιᾶς οὐσίας σωματικῆς. πολλῶν δὲ καὶ δια-
φόρων συμβεβηκότων συνεστηκὸς, οὐκ ἔστι τοῦτο δῆλον, ὡς οὐδὲν σῶμα. πότερόν τε τούτων ἕκαστον ἴδιον ἐπέχει τό-
πον, ἢ

που, ἢ πάντα τὸ αὐτό. εἰ μὲν γὰρ ἴδιον, οὔτε συμμεταλαμβάνειν δῆλον, ὡς τῆς ἀλλήλων ἰδιότητος καὶ ποιότη-
τος, οὐδὲ μῆλον ἔσται ἐσχηματισμένον στρογγύλον, καὶ κεχρωσμένον ὠχρότητι, καὶ πεποιημένον κατὰ γεῦσιν ὡδέ πως,
καὶ κατ᾽ ὄσφρησιν οὕτως. εἰ δ᾽ ἅμα πάντ᾽ ἐστὶ, καὶ ἕνα κατέχειν τόπον, σύγχυσίς ἐστι τῶν ἰδιωμάτων, καθάπερ ἐπὶ τῶν
συνθέτων καὶ ἐκ πλειόνων καὶ διαφόρων εἰδῶν μεμιγμένων φαρμάκων, ἐφ᾽ ὧν ἡ ἑκάστου τῶν μεμιγμένων ὑλῶν
ἰδιότης καὶ ποιότης εἰλικρινὴς οὐ σώζεται. ἓν δέ τι γίνεται παρ᾽ ἑκάτερον. οὐκοῦν εἰλικρινὴς ἐστὶ γνῶσις ἑκάστου,
ὡς εἰπεῖν, ἄδηλος. τουτὶ τὸ στρογγύλον σχῆμα τοῦ μήλου, καὶ τουτὶ τὸ χρῶμα, καὶ τῶν ἄλλων συμβεβηκότων ἕκαστον. ἔτι δὲ
μᾶλλον, εἰ μὴ παραθετικῶς ἀλλήλων ἅπτεται ταῦτα τὰ μόρια, ἀλλ᾽ ὅλα δι᾽ ὅλων μέμικται, ἡ ἑκάστου ἰδία ποιότης
ἀπόλλυται. ἀλλ᾽ οὐδὲ μίξιν ἔστιν εἰπεῖν ταύτην κυρίως. πῶς γὰρ αἱ καθ᾽ ἑαυτὰς τινὲς ἰδιότητες οὐκ εἰσὶν ἡνωμέναι καὶ
κατειλημμέναι; ταῦτ᾽ ἔστι φάναι μεμῖχθαι. ἐπιτείνεται δὲ τὸ ἄπειρον τοῦ λόγου, εἰ καὶ τὸ μῆκος τοῦ σώματος σῶμα
10 ἐστὶ, καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ βάθος. ἅμα γὰρ ἄπειροι φημὶ σωμάτων ἀπειρίαι γενήσονται ἐν βραχεῖ κατὰ περιγραφὴν
πρὸς αἴσθησιν τόπου. τό τε τῶν πολλῶν τούτων μᾶλλον δὲ ἀπείρων σωμάτων πλῆθος. ἆρά γε ἐστὶν ἀΐδιον, καὶ πῶς ἔτι φή-
σουσιν ἄποιον τὴν πρώτην οὐσίαν; ἐξ ἧς φασὶ τόν τε κόσμον καὶ τῶν ἐν μέρους εἰδῶν ἕκαστον γεγονέναι, ἢ γέγονεν ἔκ τινος
χρόνου, καὶ συνῆλθεν εἰς ταυτὸν ἅπαντα, ἵνα ἐκ συνεργείας γένηται τὰ συγκείμενα, ἀλλὰ καὶ τοῦτ᾽ ἄτοπον ταῦτα ὄν-
τα. λέγομεν, καὶ κατὰ πλείους τρόπους. πρῶτον μὲν, ὅτι μὴ μιᾶς ἦν ὕλης φύσεως ἔοικεν ἀποσωματικῆ. πολλαὶ
γὰρ καὶ ἄπειροι καὶ διάφοροι ἡ μὲν σχήματος τῆς κοινῆς οὐσίας. ἡ μὲν τῶν ὑπὸ εἴδους μυρίων σχημάτων. ἡ δὲ χροιᾶς, καὶ ταύτης
ἀριθμοῦ κατ᾽ εἶδος. ἡ δὲ χυμοῦ, τοῦ πρὸς γεῦσιν, οὐ πάλιν ἀτέρματός τις ἐστὶν διαφορά. ἡ δὲ τοῦ πρὸς ὄσφρησιν, καὶ
τούτου πολύχρουν ἔχοντος ἐξαλλαγήν. ἄπειροι τοιγαροῦν ἔσονται κατ᾽ αὐτοὺς ἀρχαὶ καὶ διαφοραὶ ποιοτήτων
σωματικῶν. μία γὰρ ἦν ἡ πεποιημένη. ἐπιμεριθῆναι χρὴ τοῖς ἀδήλοις δηλαδὴ, καίτοι τινά ποτέ τι χρείαν ταύτην
ἔχουσιν, ἵνα σωματικαὶ γένωνται, φθάνουσί γε καὶ σῶμα εἶναι, καὶ πεποιημέναι τινὲς οὐσίαι. ἕκαστόν τε τῶν ἀπείρων τού-
20 των σωμάτων εἰ ἐπ᾽ ἄπειρον τέμνεται, ἄπειροι ἀρχαὶ πῶς συνέλθουσι, καὶ πότε; τὸ γὰρ ἄπειρον ἀδιεξίτητον.
καὶ τὸ φῶς ἐστὶ σῶμα, καὶ ἡ λευκότης, καὶ ἡ θερμότης. πᾶν δὲ σῶμα ποσόν ἐστι καὶ πηλίκον, καὶ συναυξητικὴν φύσιν
ἔχειν κατ᾽ αὐτὸ θεώμεθα, καὶ θερμανθὲν ὕδωρ ὑπὸ ἡλίῳ πλεῖόν τε καὶ μεῖζον γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο μείζονος
δέεται τόπου. πῶς δὲ καὶ εἰς βραχὺν τόπον καὶ κεχώρηκεν αὖ, οὕτω τύχοι, ζωίασιν ἥ τε σχηματότης, καὶ τῶν λοιπῶν
συμβεβηκότων ἕκαστον, ἅμα τε πνεῖ, καὶ ἐξ ἀϊδίου. οὔτε μεταβάλλειν ὤφειλε τὸ σύνολον, οὔτε φθείρεσθαι. τὸ γὰρ
ἀΐδιον, ἀμετάβλητον, καθάπερ τῶν θεῶν αἱ φύσεις. εἰ δὲ τοῦτ᾽ ἐστὶν ἀληθὲς, πῶς τινὰ μετασχηματίσομεν, φέρε
εἰπεῖν, τὸν κηρὸν, καὶ τί ποτε γίνεται; ἐὰν τετράγωνον ὄντα τε, ἐὰν ποιήσωμεν στρογγύλον. ἆρά τε ἦν τετράγωνον
τῇ οὐσίᾳ; εἰ γὰρ ἦν τῇ τοῦ κηροῦ, τέως νῦν ἐστὶν ἡ στρογγυλότης πόθεν ἐλήλυθεν, καὶ μετὰ ποίας αἰτίας τό τε ἄγε-
σιν, καὶ εἴτε διὰ σώματος ἄτοπον. σῶμα γὰρ διὰ σώματος χωρεῖν, ἀδιανόητον. εἰ ἐνθυσιήσειέ τις τὴν ἀντιτυπίαν, ἔστιν
ἴδιον σώματος, ὡς ὁ περὶ αὐτοῦ διδάσκει λόγος προηγουμένως. εἴτε διὰ κενοῦ, ὅτι τε μηδὲν εἶναί φασιν ἐν τῷ κό-
30 σμῳ κενὸν οἱ στωϊκοὶ, καὶ διότι δὲ σῶμα οὖσαν τὴν στρογγυλότητα, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ἔχειν συμβεβηκότα, καὶ σχῆμα. δ᾽
καὶ αὖ πάλιν ἐξ ἑτέρου δῆλον. ὡς εἰς σωματικοῦ συνεστὸς ἔσται σχήματος. κἀκεῖνο ἐξ ἄλλου, καὶ τοῦτ᾽ εἰς ἄπειρον, καὶ
εἴτε ἐκ στρογγύλων τῶν ἐπ᾽ ἄπειρον τεμνομένων σχημάτων τὸ ἀθρόον ἐκεῖνο κατὰ ὄψιν τὴν ἡμετέραν ἀποτετελεσμένον
στρογγύλον συνέστηκεν. σκόπει τὸν μῦθον, καὶ πόσα τῷ δὲ τῷ πλάσματι παρακολουθεῖ τὰ ἄτοπα. εἴτε μὴ ἐκ στρογγύλων,
πῶς ἐξ αὐτῶν γέγονέ τι στρογγύλον; γελοῖον γὰρ καὶ τὸ λέγειν, εἰς στρογγύλα σχήματα, τὸ στρογγύλον σχῆμα τέμνεσθαι,
ἀντιμαρτυρούσης τέμνεται οὔτε τὸ τετράγωνον εἰς τετράγωνα. τί δ᾽ ἐπὶ τῶν παραγγελέσαι μετασχηματισμοῦ κηροῦ φή-
σουσιν; πότερον ἀντιπαραχωροῦσιν ἀλλήλοις, ἅμα νοήματι, αἱ τῶν διαφόρων σωμάτων σχηματότητες; καὶ πῶς οὐ γε-
λοῖον, καθάπερ ἐμψύχους καὶ λογικὰς οὐσίας ἐξισάσθαι, καὶ παραχωρεῖν ἀλλήλαις, ὡς ἐκ συνθήματος; καὶ μᾶλλον ἄπει-
ρον ἐπιγίνεται τὸ λεγόμενον. εἰ ἐκτείνοιμεν μετὰ ἅμα νοήματος τοὺς δακτύλους, καὶ συστέλλοιμεν. εἰ γὰρ μὴ συμβεβηκός ἐστιν
ἡ πυγμὴ, μηδὲ ἡ ἔκτασις, ἀλλὰ ἀσώματα. ἀπείρους ἅμα σχηματικὰς σχηματότητας χρὴ λέγειν ἀφίστασθαι καὶ πα-
40 ραγίγνεσθαι. κἂν δύο δὲ μόνας εἶναι φήσῃς, καὶ μὴ ἰσαρίθμους ταῖς ἐκτάσεσιν, καὶ συστολαῖς, ἔτι ποικίλως ἐστὶν ἄπο-
ρον τὸ λεγόμενον. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀπορώτερον, εἰ μὴ δὲ παραγίνονται αἱ τῆς συστολῆς καὶ ἐκτάσεως σχηματότη-
τες, ἀλλ᾽ ἑτέρα ἐφ᾽ ἑτέρας τῆς χειρὸς ἀπορρέουσιν. ἐχρῆν γοῦν ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ τὸν ὀρχηστὴν διαπεφορεῖσθαι, ἀλλήλων
ἐπ᾽ ἄλλοις ἀδήκτως ἀπὸ αὐτοῦ σωμάτων ἀποχωρούντων. τί δὲ τούτου φήσουσιν, εἴτε μὲν αἴτια τῆς κοινότητος ἀπο-
τελεσματικὰ σώματα, ὅπως ὄξος γίνεται. πῶς δὲ ἀπέπτη; πῶς δὲ οἴχεται; καὶ πόθεν ἥκει τὰ τῆς τοῦ ὄξους ποιό-
τητος, ἀποτελεσματικὰ σώματα; εἰ δὲ ἐνυπῆρχε τῷ οἴνῳ, καὶ τέως πῶς ἦν οἶνος, ἀλλ᾽ οὐκ ὄξος. σημεῖον τῆς ἐξ ἀμ-
φοῖν τρίτη ποιότης, οὔτε οἶνος οὖσα, οὔτε ὄξος. εἴ γε κατὰ τὰ μίξιν ἐστὶν ἡ κρᾶσις, εἴτε κατὰ παράθεσιν. πρὸς οἷς ἔφην
ἀτόποις, οὐδὲν ὧν μένειν ἔτι χρὴ λέγειν ὑπάρχειν τὴν οὐσίαν, ἐκ πολλῶν τε καὶ ποικίλων καὶ διαφόρων, καὶ ἐναντίων καὶ
ἀπείρων ἢ μόνων οὐκ ἀπείρων κατ᾽ ἀριθμὸν συγκειμένων συνεστηκυῖαν, καὶ εἰς ἀπείρους πάλιν συγκείσεις τεμνομένην,
τὴν μίαν τὴν δὲ τινὰ τὴν ὁρωμένην, φέρε τὴν μήλου φύσιν, ἥν τε λέγουσιν οἱ στωϊκοὶ πρώτην ὕλην καὶ πρώτην οὐσίαν.
50 ἐξ ἧς φασὶ τόν τε κόσμον, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων ἕκαστον πεποιημένον. ἀεὶ καθάπερ αἱ ποιότητες σώματα ἦν,
πῶς οὐκ ἦν καὶ αὕτη ποιότης, εἰ εἶχε γε ποιότητα. εἴτε τὰς ἄλλας ποιότητας οὐκ εἶχε δηλαδὴ, πάντως ὑπῆρχε
βάρος, ἅπερ φασὶν εἶναι σώματος. πῶς ἁπλῆν ἔτι φασὶ τὴν πρώτην οὐσίαν, ἀλλ᾽ οὐχὶ σύγκειμα. εἰ δὲ περιγραφομένην
εἶναι φασὶ καὶ πέρασι κεχρημένην. καὶ σχῆμα δῆλον ὡς εἶχε κέκτηται. ἄτοπον γάρ ἐστιν ἰδίοις περικλειόμενον σῶμα πέρασι
μὴ κατὰ σχῆμα πάντως ὑπάρχειν, εἰ καὶ μὴ συνορῷτο τοῦθ᾽ αὐτὸ καθ᾽ ὑπόθεσιν. ὡς εἴπερ ἐστιν ἐνταῦθα ἅπαντα,
ταῦτα δ᾽ ἐστὶ καθάπερ αὐτοί φασι σώματα, οὔτε ἄποιος ἦν δηλαδὴ, οὔτε ἁπλῆ. πολλῶν δὲ καὶ διαφόρων σύνοδος
ἦν σωμάτων καὶ σύγκειμα. ταύτῃ δὲ οὐδὲν ἀμιγὲς ἦν κατ᾽ αὐτούς. εἰ δὲ μηδὲν εἶχεν τούτων. πρῶτον μὲν ἀδιανόητον
καὶ πλὴν ὀνόματος οὐδὲν, εἴτε γὰρ μὴ δεῖ τοῖον εἶναι, ὅτι οὐδέν ἐστιν. εἴτε ποιὸν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς τρεῖς διαστάσεις
ἔχειν, καὶ σχήματα, πάντως αὐτῷ συμβεβηκὸς ἴδιον ἀδιανοητόν τε καὶ τὸ μήτε βαρὺ τοῦθ᾽ ὑπάρχειν, μήτε

κοῦφον. οὐκ ἧττον ἄτοπον εἰ λέγοι τις ἅμα τοῦτ' ἔχειν ἀμφότερα, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ μὴ πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο κειμέ-
* μενον. ἔπειτα μὴ δ' ἐκείνης ἐχούσης οὐσίαν τῆς ὕλης αὐτῆς, ὥς φασι, γεγονότων. πρῶτον τεττάρων ἕκαστον ἔχει ποιότη-
τα. εὐλογώτερον γάρ ἐστιν εἴπερ ἦν ἄποιος, καὶ τὰ δι' αὐτῆς ἔχειν πηγνύμενα καὶ πλαττόμενα. εἰ δὲ μὴ δι' αὐτῆς
εἶχε τούτων μηδὲ ἓν καθ' ὑπόθεσιν. τὸ αἰθέριον δ' ἦν ἐκεῖνο πῦρ, ὑφ' οὗ πᾶσι τά τε στοιχεῖα καὶ τὸν κόσμον γεγο-
νέναι. πῶς ταῦτ' ἔχει τὰ γεννήματα καὶ ποιήματα καὶ πλάσματα, οὐ μᾶλλον χρυσοῦ περιθήσει, πόθεν ὁ κεραμεὺς
ποιότητα τοῖς ἐκ πηλοῦ πλαττομένοις ὑπ' αὐτοῦ. ὁ μὲν οὖν ἰατρὸς αἴτιος εἷς ἐκ πολλῶν φαρμάκων, ἕτερον φάρ-
μακον, ἴσην ποιότητα πάντων ἐχόντων, ποῖον ἕτερον ἐκ τῆς μίξεως ποιεῖ. τὸν Δία δ' οὔ φασι μίξαι τῇ πρώτῃ
οὐσίᾳ καὶ σχηματότητα, οὐδὲ μηκότητα, οὐδὲ τῶν ἄλλων τι συμβεβηκότων. εἰ δὲ μιγνύειν ὄντα καὶ αὐτὰ, δῆ-
λον ὡς ἴδια τοῦτ' ἐστιν. πῶς ἔτι λέγουσι μόνην τὴν πρώτην ὕλην ἀΐδιον, τὴν ἄποιον; οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἄλλας
10 ποιότητας, καὶ πάντα τὰ συμβαίνοντα. οὔτε γὰρ ποιητὴν εἶναι φασὶ, καθάπερ τινὰ χειροτέχνην, τὸν Δία.
ἀλλ' ὅλον δι' ὅλης τῆς ὕλης διεληλυθότα πάντων δημιουργὸν γεγονέναι. τήν τε πηλικότητα τοῦ θείου πυρὸς,
καὶ τὰ ἤδη μέρους τῇ πηλικότητι συμβεβηκότα, τό τε μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βάθος, καὶ πρὸς τούτοις τὸ
λογικὸν αὐτοῦ καὶ τὴν μακαριότητα, εἰ μὲν οὐσίας εἶναι φήσουσι, καὶ σωματικὰς αὐτὰς ἐροῦσιν, ἐκ σωμά-
των, ὡς δῆλον ἦν ὁ Ζεὺς συνεστηκὼς, καὶ οὐχ ἁπλοῦν ἦν, ἀλλὰ καὶ σύγκειμα. εἰ δὲ ἀνουσίως αὐτὰς τοῖς συμβεβη-
κόσι φύσεις ἐροῦσι, τὸ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν κρατύνεται, τὸ μὴ σωματικὴν ἔχειν φύσιν τὰ συμβεβηκότα, μηδὲ
τὰς ποιότητας. εἰ δὲ μεταποιήσας αὐτὸν ὁ Ζεὺς ἰσαρίθμοις οἷς ἔφην συμβεβηκόσι, τροπὰς ἔχει πλειόνων μυρι-
άδων, χείρων ἐστὶ τοῦ μυθολογουμένου Πρωτέως. ὁ μὲν γὰρ εἰς ὀλίγας φύσεις ἑαυτὸν μετεποίει, καὶ μετεμόρφου,
καὶ ταύτας οὐκ ἀπρεπεῖς. Ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειος, Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων καὶ πάρδαλις. ἠδὲ
μέγας σῦς. Γίγνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ. καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον. ὁ δὲ οὐκ ἔστιν, ὅτι μὴ διὰ τῶν αἰσχρῶν γίγνεται. διὰ
20 μὲν ἀνδρὸς ἄφρονος, ἄφρων ἐστὶ δηλαδή. διὰ δὲ αἰσχροῦ γνώμης, αἰσχροποιός. διὰ δὲ ζώων ἀλόγων, ἐκθηριούμενος.
διὰ δὲ λίθων καὶ ξύλων, ἄψυχος γινόμενος. διὰ δὲ κοπρίου, βδελυρὰ φύσις. ἔτι δ' ἀχρεῖον. εἰ δ' αὐτὸν μὲν ἐῶν
ἅτε τὴν ὕλην μεταπλάττειν καὶ σχηματίζειν καὶ ποιεῖν ζητῶν πῶς ἐστιν οἷός τε ταῦτα ποιεῖν, οὐ μᾶλλον ἢ πλάσης
ποτ' ἀνδριάντα ποιεῖν χρυσοῦν ἐκ μολύβδου. κἀκεῖνα φιλεῖ τοῖς φιλονείκοις ἀνδράσιν, οὐκ ἄτοπον. καὶ γάρ τοι κι-
νήσεις εἰ προσγίγνεται τοῖς σώμασι, καὶ πάλιν ἀπογίγνεται, σώματ' εἶναι φασί. ὥρα λέγειν προϊόντων ἡμῖν σωμάτων
κινεῖσθαι, καὶ πάλιν ἀπ' αὐτῶν ἠρεμεῖν, εἶτα πάθη προσγίγνεται, καὶ πάλιν ἀπογίγνεται, καὶ φασὶ ταῦθ' ὑπάρχειν
σώματα. πῶς οὐ γελοῖον τὸ κίνημα λέγειν σῶμα, καὶ μὴ μόνον τὸ κινῆσαν, ἀλλὰ καὶ τὸ κινούμενον; ἀλλ' ἐπεὶ δίχα
σώματος, τοῦ τε δρῶντος καὶ τοῦ πάσχοντος οὐδὲν πάθος προσγίνεται, τοῦτ' αὐτοὺς ἠπάτησε, πρὸς τὸ καὶ τὰ πάθη
καλεῖν σώματα. ἀλλ' εἰ μὲν τῷ κατὰ ἀναφορὰν τρόπῳ τῆς κλήσεως οὕτως ἐκάλουν, οὐδ' ἂν οὐδ' αὐτὸς ἐχαλέπαι-
νον αὐτοῖς, οἶδα γὰρ οὕτω καὶ ἄμπελον λεγομένην λευκὴν κατὰ τὴν τῶν τοὺς γιγνομένους ἀπ' αὐτῆς λευκοὺς βότρυς
30 ἀναφορὰν, καὶ χρόνον κακὸν, διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γιγνομένας συμφορὰς, καὶ νύκτα ἀβοήθητον, ἐν ᾗ τῆς ἐπικουρίας οὐκ
ἔτυχον. εἰ δὲ καὶ πρώτως καὶ κυρίως ἁμαρτάνουσιν. ἐσχηματισμένον γοῦν σῶμα λέγομεν καὶ πεπονθὸς καὶ κινούμενον, οὐ
τὸ σχῆμα σῶμα, καὶ τὸ πάθος, καὶ τὴν κίνησιν. οὐ δὲ τὴν πυγμὴν σῶμα, ἀλλὰ χεῖρας πῶς ἐσχηματισμένας. ἔτι δὲ ποιή-
σουσι πρὸς τὸ μηδὲ ποιεῖν φάσκοντας τὰ σώματα, μόνα δὲ τὰ ἀσώματα. τί δεῖ πρὸς Ἀριστοτέλην, ὡς καὶ αὐτὸς γε-
νικὴν τῶν ὄντων διαίρεσιν ποιούμενος. τὰ μὲν εἶναι φησὶν οὐσίας. τὰ δὲ συμβεβηκότα. τί δὲ καὶ αὐτοὶ βουλόμενοι
λέγουσιν οὐσίας τε καὶ συμβεβηκότα, εἰ καὶ αὐτὰ φησὶ σώματα, καὶ ταῦτα μήθ' ὡς τὰ μέρη τοῦ σώματος ὀνομά-
ζονται σώματα, καθάπερ χεῖρα καὶ δάκτυλον, μήθ' ὡς ἡ μνᾶ ἐν τῷ ταλάντῳ. εἴ γε τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου σῶμα φα-
σὶν, ὥρα καὶ τὴν ζωότητα σῶμα λέγειν, καὶ τὸ γεννητὸν εἶναι καὶ φθαρτὸν, καὶ τὴν λογικότητα καὶ φρονιμότητα, καὶ τὴν
ἀθηναιότητα, καὶ τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ σωφρονίσκου παῖδας εἶναι, καὶ τὸ σιμὸν, καὶ τὸ φαλακρὸν, καὶ προγάστορα, καὶ τοῖς
ἄλλοις συμβεβηκόσιν ἰσαρίθμους λέγειν σωματότητας, ὥσπερ τὸν Βριάρεά τε καὶ Τυφῶνα λέγειν αὐτὸν, πολυ-
40 πλοκώτερον, καὶ πολυσωματώτερον εἶναι ζῷον. εἴ τε ζωότης, σῶμα ἐστὶ, πῶς πᾶσι τοῖς ζῴοις συμβέβηκεν; πῶς
δὲ οὐκ εἶναι; πῶς δὲ τὸ ἐν τόπῳ εἶναι; καὶ εἰ καθάπερ ἴδιον ἐπέχει τόπον πᾶς ὀφθαλμὸς διαφανὲς σῶμα, οὕτω καὶ τῶν συμβε-
βηκότων ἕκαστον ἄτοπον. οὕτω γὰρ ἥ τε τούτων ἐπιμιξία, οὐδεμία τις αὐτῶν ἀποτελεσθήσεται φύσις. ἄπορον δὲ καθά-
περ ἔφην, καὶ τὸ ἕνα τόπον ἐπέχειν ἅπαντα φάναι. συγχυθέντα γὰρ εἰς μιγαδίαν, τὴν ἑτερότητα οὐ φυλάξει.
οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἕκαστον. καθάπερ ἤδη τῶν μιγνυμένων φαρμάκων ἔφην μίγνυσθαι. πότερον ὅλον
φημὶ τὸ σῶμα τῆς ζωότητος ἑκάστῳ τῶν τοσούτων συμβεβηκότων συμβέβηκεν, ἢ κατὰ διαιρούμενον ἰσαρίθμως;
ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον ὁ προειρημένος λόγος ἔδειξε. τί δὲ δεῖται φημὶ σωματότητος ἕκαστον αὐτῶν εἰ φαίη καὶ
αὐτὸ σῶμα ὄν; ὅτι δὲ οὐκ ἔστι τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον σῶμα, κἂν τούτου τις ἂν μάθοι. μόνον τε γὰρ, σῶμα μὲν τῇ
θίξει χρόνῳ καταλαμβανόμεν. χρόαν δὲ ἢ χυμὸν, οὐ συγκαταλαμβανόμεν, οὐδὲ σχῆμα κατὰ τὴν θίξιν τοῦ σώ-
ματος. ἐχρῆν δὲ καὶ τούτων ἕκαστον ἀπὸ τῆς ὕλης, καὶ μὴ κατὰ περίληψιν θίξεως καταλαμβάνεσθαι. οὐδὲ γάρ ἐστι
50 λόγῳ θεωρητή. φέρ' ἔστι τοῦ μήλου στρογγυλότης. ὁ δ' ὁμοίως περὶ τοῦ χυμοῦ λόγος. εἴ τε καὶ τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον
σῶμα ἐστί. τί βουλόμενοι; τὸ σῶμα μόνον φασὶν ἐπ' ἄπειρον τέμνεσθαι, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ σχῆμα. φέρε καὶ τὴν γλυκύτητα,
καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. οὕτω κατὰ συμπλοκὴν τρόπῳ φημὶ, οὐδὲ κατὰ ἀναφορὰν, ἤδη τὸ συνήθως καλούμενον
σῶμα, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας. διὰ τί δὲ μόνου, καθάπερ ἔφην, τοῦ σώματος, τοῦτον ὅρον φασὶν εἶναι. τὸ τριχῇ διαστατὸν
μετὰ ἀντιτυπίας, οὐχὶ δὲ καὶ χρόαν, καὶ χυλὸν, καὶ χυμὸν, καὶ τῶν λοιπῶν συμβεβηκότων ἕκαστον, οὕτως ὁρίζονται.
εἰ δὲ σῶμα, πάντα ταῦτ' εἶναι φασὶ, κἂν γὰρ ἐπ' εἴδους διαφορὴ κοινῶς γε καὶ πάντα σώματα εἶναι φασίν. ὥσπερ
οὖν κἂν ἄνθρωπον ὁρίζομαι. κἂν ἵππον. κἂν βοῦν. ζῷον γεννητὸν καὶ θνητὸν ἐρῶ. ἅπερ ἐστὶ κοινά. προσαποδώσω δὲ τὴν ἑ-
κάστου ἰδιότητα. οὕτω καὶ τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον ὁριζόμενοι, λεγέτωσαν οὐσίαν διαστατὴν σωματικὴν τρι-
χῇ μετὰ ἀντιτυπίας. ταῦτα τοὺς στωϊκοὺς φίλε Πίνδαρε λύειν ἀξιοῦ, μὴ συγκαταπείθειν ἑαυτοῖς ἄλλους, ὡς

τοῖς αὐτοῖς

τοῖς αὐτοῖς ἐνεχομένους πταίσμασιν. ἀλλ' ἀποσκευαζομένους τὰ ἐγκλήματα. οὐ γάρ ἐστιν ἡ ἀπολογία τῶν ψευδοδόξων ἡ κοινωνία πρὸς ἑταίρους ἀλλήλοις.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙ ΖΩΟΝ ΤΟ ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΟΣ.

περ φυσικοῖς καὶ πᾶσι φιλοσόφοις παρέχει μέχρι τῆς τήμερον περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ζήτησιν, τοῦτο τοῖς ἀσκληπιάδαις, καὶ τοῖς τούτων ἑπομένοις ἡ τοῦ γινομένου καὶ συνισταμένου βρέφους ἐν μήτρᾳ ἀμφίβολος ἔννοια. ὡς γὰρ οἱ τοῦ ὅλου ἔρευναν ποιούμενοι, οὐδὲν σαφῶς ὡρίσαντο πότερον ζῶον ἢ μή, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ τῆς
10 τέχνης τῆς ἰατρικῆς προϊστάμενοι, ἀόριστον τὸν περὶ τοῦ φυομένου παιδίου παρέδοσαν λόγον. ὡς οὖν δυσκόλου καὶ δυσκαταλήπτου καὶ μή πω στάσιν εἰληφότος πράγματος, τῶν εἰς αὐτὸ ῥηθέντων ποιήσασθαι χρὴ κοινὴν ἀκρόασιν. ὅ, τι γὰρ λέγω νῦν ἐγώ, ὑμεῖς τε οἱ κεῖται, φύσεως ἀνθρωπίνης κατὰ τὸν σωκράτην λελόγχαμεν, διόπερ μᾶλλον ἀγαπᾶν χρὴ τὰ λεγόμενα, ἢ πέρα τοῦ προσήκοντος ἐπιζητεῖν. τὰ γὰρ ὑπὲρ αὐτῶ τοῦ προκειμένου, καὶ πρῶτος θεὸς οἶδε, καὶ ὁ τούτου συνοπαδός, καὶ ἀνδρῶν, ὅς ἂν ἐκείνῳ φίλος ᾖ κατὰ Πλάτωνα. ἔστω δὴ φιλία τε ἅμα καὶ μὴ φθόνος ἢ ὕβρις ὑπὸ τῶν τὰ τοιαῦτα πειρωμένων. οὕτω γὰρ ἂν ἡμεῖς τε φιλικώτερον προΐοιμεν εἰς τὰ τοιαῦτα χωρία, ὑμεῖς δ' ἕξετε τὴν ἐκ παντὸς εἰς πάντα αἰώνιον εὔνοιαν, καὶ τὴν πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀνεπίφθονον ἀρετήν. ἀλλὰ γὰρ ὥσπερ περὶ σμικροῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου μέλλοντες λέγειν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ μεγάλου ποιησόμεθα, οὗπερ οἷον ἀπείκασμα καὶ μόρια ὑπάρχομεν. προκατασκευα-
20 σθείσης δὲ παρ' ἡμῖν τῆς περὶ τούτου φύσεως, εὐδηλοτέρα ἡ ἀνθρωπεία γενήσεται σύστασις. περὶ αὐτοῦ δὴ πρότερον τοῦ, ὅτι ποτ' ἐστὶν ὁ κόσμος, ὁρισόμεθα. συστήσεται γὰρ ἅπασα ἡ οὐσία τοῦ ὅλου ὅρου τὸ πᾶν σημαίνοντος. πρὸ δὲ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ τί ἐστι ζῶον εἴπωμεν, ἵνα τοῦ ὅρου τοῦ προκειμένου ἐπαγγελλομένου, φανῇ τὰ τῆς φύσεως τοῦ παντὸς σπέρματος. ζῶον τοίνυν ἐστὶν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ τῷ γένει πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατηγορουμένων. μέχρι μὲν οὖν ἁπλῶς τοιοῦτον λέγηται ἄν, πάντα περιλαβὼν ἐν ἑαυτῷ ἔχει. ἐπειδὰν δὲ τὸ εἰδοποιοῦν ἑκάστῳ προστεθῇ, τὸ διαφορὰν ἐλέγχει γένος, εἰς εἴδη μεριζόμενον. εἴδωμεν οὖν εἰ ζῶόν ἐστιν ὁ
* κόσμος, καὶ εἴ γε τὴν ἀρχὴν ἐγένετο. εἶτ' αὖ πάλιν τὴν ὁλόκληρον ἐπέχει φύσιν. κόσμος τοίνυν ἐστὶ, σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν μεταξὺ φύσεως καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος, καὶ τὸ διῆκον ἔχον διὰ πάντων αὐτῶν ἀρχηγὸν καὶ πρωτόγονον πνεῦμα, ὅπερ καλοῦσι παῖδες φιλοσόφων, ἢ ψυχήν, ἢ μονάδα, ἢ ἄτομον, ἢ πῦρ, ἢ ὁμωνύμως τῷ γένει πνεῦμα τὸ πρῶτον. ταῦτα δὲ ἦν μὲν καὶ πρὸ τούτων ταύτην ἔχειν τὴν ἐπω-
30 νυμίαν, ἀλλά τό τε μὲν ἄκριτα ἦν καὶ ἀδιάλλακτα, καὶ ὥς φασί τινες ὕλην εἶχε τοὔνομα, κόσμον δὲ νῦν, διὰ τὸ ποιεῖν εὐμελῶς καὶ εὐτάκτως, καὶ ὡς ἂν ἐν ῥυθμῷ καὶ κόσμῳ ποιεῖσθαι τὴν κίνησιν. ἀκινήτοις γὰρ ἡγοῦμαι εἶναι καὶ λίθοις παραπλησίους, τοὺς ἀκίνητον εἶναι λέγοντας τὸ πᾶν. ἐξ ὅλων μὲν οὖν ὁ κόσμος ὅλος ἥρμοσται. καὶ ἐκ τελείων, τέλειος. καὶ ἐξ αὐτοτελῶν, ἀνενδεής. καὶ ἦν καὶ ἔσται κινούμενον ζῶον. ἀλλά τό τε μὲν ἐσπαρμένην καὶ τὴν τοῦ παντὸς ἔχουσαν λόγου δύναμιν ἐκέκτητο. διακριθεὶς δέ, καὶ τοῦ σκότους προελθών, τὴν οἰκείαν τῶν σπερμάτων ἀρετὴν ἔδειξεν. ἔνθα μὲν, γῆ φαινόμενος. ἔνθα δ' ὕδωρ. ὅπου δὲ πῦρ ζῶν ἀεὶ ἐκτεινόμενος, πανταχοῦ τῷ τῆς αὐξήσεως τρόπῳ, τῇ τῶν στοιχείων φύσει φωτίζων τὸ ὅλον, διὸ ὀφθαλμοῖς, ἡλίῳ καὶ σελήνῃ, καὶ τῇ τούτων διαυγείᾳ, καὶ λαμπρᾷ στιλπνότητι, κινήσει πάσῃ ὁδηγὸς γενόμενος. συνεκέκρατο γὰρ αὐτῷ, καὶ οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἀνθηγιομένῳ, καὶ τὴν πρώτην συνισταμένῳ φύσιν. ζῶον τε γὰρ πρῶτον καὶ ἔμπνουν τε καὶ ἔννουν ἔδει ὁ κόσμος, καὶ τότε ἦν καὶ νῦν φαίνεται. ὥσπερ οὖν οὐκ ἄν τις τολμήσας εἴποι μὴ ζῶον αὐτὸν, ἡνίκα ἐκυΐ-
40 σκετο. ἀπεδείξαμεν γὰρ ὡς ἐξ ὅλων, ὅλος. καὶ ὡς ἐκ τελείων, τέλειος. πῶς γὰρ ἂν ὁλοτελῆ παρείχετο, μὴ ὢν ὅλος, οὕτω καὶ τὸ κατὰ γαστρὸς μὴ ζῶον εἴποι τις ἄν, ὃν τρόπον ὁ χαλκουργὸς, ἢ ὁ σιδηρεὺς, ἢ ὁ ἀνδριαντουργὸς, ἢ ὁ ναυπηγὸς, ἤ τις τῶν ὁμοίων οὐκ ἂν λέγοιτο τέλειόν τι τῶν ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὁλόκληρον παρεσχηκέναι, ἐλλείποντος τινὸς, ἢ τῷ ἀνδριάντι χειρὸς, ἢ ποδὸς, ἢ τῇ μαχαίρᾳ τῆς ἀκμῆς, ἢ τῷ σκάφει τοῦ πηδαλίου. τὸ δ' ἀνελλιπὲς καὶ τοῖς ἅπασιν ἀπηρτισμένον, ἡνίκα λείπει μηδὲν, τέλειόν ἐστι. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ κόσμος καὶ τὸ κατὰ γαστρὸς, οὐκ ἄν ποτε τὸν τέλειον ἔπαχε λόγον, εἰ μὴ τότε, ὅτε πρῶτον τοῦ εἶναι μεταλαμβάνων τὴν τοῦ παντὸς ἀνεδέξατο οὐσίαν. ἀλλὰ καὶ ὅτι ἦν ὁ κόσμος ζῶον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἐστιν εἰρηκότες, ἐπὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ μετ' αὐτὸν κόσμου δευτέρου, μετέλθωμεν λόγον. προδιωρισμένον μὲν ἐστι ζῶον, καὶ ἐξ ὧν μὲν, ὅτι τὴν τοῦ ζώου παρείχετο χρείαν, ὅτε ἦν καὶ ἐν τῇ μήτρᾳ τὸ παιδίον. εἰρηκότος γε δὴ καὶ προθεσπίζοντος καὶ προκηρύξαντος, οἷον ἐκ δελφικοῦ τρίποδος τοῦ τῶν ἀσκληπιαδῶν ἱπποκράτους. τὴν γὰρ πρώτην καταβολὴν αὐτοῦ, καὶ
50 οἱονεὶ ζωότητα συνίστησιν ἀπὸ τῶν ὅλων. εἰδὼς μὴ ἄλλως δυνήσεσθαι τὸ αὐτοτελὲς παρασχεῖν, εἰ μὴ τὴν ἀπὸ τῶν τελείων ζωογονίαν λάβοι. ἔρχεται μὲν ὁ γόνος φησὶν ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος, καὶ ἀπὸ μὲν τῶν ὑγιεινῶν, ὑγιεινός. ἀπὸ δὲ τῶν νοσερῶν, νοσερός. ἀπὸ παντὸς ἐπὶ μέρος, καὶ ὅλον ἐξ ὅλου. καὶ τοσοῦτον ἐνεδέησε τοῦ μὴ ζῶον εἰπεῖν, ὥστε καὶ ἀπελύσατο τὰ ἐγκλήματα τοῦ φήσαντος ἂν πρὸς αὐτὸν τὰ ἀνάπηρα μὴ εἶναι τέλεια. βουλόμενος γὰρ μὴ ἀμφιβάλλειν, ζῶον ἔφη. τοὺς μὲν ὑγιεινοὺς ἔχοντας τὸ πᾶν ἀνενδεὲς, εἰς ἀρτιότητα τὸ σπέρ-
* μα καταβάλλεται. τοὺς κεκωλυμένους δὲ ἐλλιπὲς εἶναι. οὐ τὴν ἀπορίαν οὐκ ἔσχε. πῶς γὰρ αὐτὸ μὴ ὂν, ἐν γενέσει ὑπεὶς ἂν γένοιτο. μόνου γὰρ τοῦ ὄντος μὲν, οὐδέπω δὲ γινομένου. ὑγιοῦς δὲ δυνάμει ὄντος, καὶ διὰ τοῦτο γένεσιν ἐπιδεχομένου. τὸ γὰρ οὐκ ὄντων ἐμφανῶς. τὰ μὲν οὕτω γίνονται. τὰ δὲ δύναται. ὥσπερ καὶ τὸ οὐδέτερον σπέρμα. τὸ μὲν δύνασθαι ζῶον γενέσθαι, ἔχει. ἔστι δὲ τότε καὶ ἐνέργεια, ἡνίκα ἀντ' ἀνθρώπου παρέχηται. τὰ δὲ οὔτ' ἐστὶ, οὔτε δύναται γενέσθαι, οὔτε λόγον ἔχει. ὥσπερ αὐτὸ φύσει μὴ ὄν. εἶναι γὰρ οὔτε τὸν τοῦ μὴ ὄντος, οὔτε τὸν τοῦ γεννησομένου δέχεται

λόγον. ὀρθῶς ἂν τοίνυν κατὰ τὸν Ἱπποκράτην ζῶον αὐτὸ κατὰ γαστρὸς λέγοιτο, καὶ τοῦ σπείραντος αὐτὸ ἐξ
ὅλων, καὶ τὴν ὅλου παρέχοντος δύναμιν. οὐ μόνον δὲ ὅτι ἀπὸ παντὸς, καὶ ὅτι ζῶον ἐδήλωσεν, ἀλλ' ἔδειξεν ἐπὶ
» ποσότητος, ὅτι τὰς τοῦ παντὸς ἀρχὰς ἔχει, καὶ δύναται τὰ ὅμοια τῶν ἀφ' ὧν τὴν ῥίζαν ἔχων. λέγων δίδυμα γίνεται
» μὲν ὑφ' ἑνὸς λαγνεύματος. ἔχουσι δὲ κόλπους καὶ γόμφους αἱ μῆτραι. ἐνταῦθα δὲ σαφῶς νοεῖν ἔνεστι δύναται ἐκ τούτου
τὸ καταβληθὲν εἰς τὴν μήτραν σπέρμα, ὅπερ ἦν ζώου φύσις. ὀλίγον δὲ ὂν τῷ πλήθει πολὺ τῇ δυνάμει γίνεται. καὶ
δείκνυσι τὴν ἀρχηγὸν αἰτίαν. καὶ τὴν τῆς ζωότητος οὐσίαν. καὶ ὥσπερ τὸ ἐν τοῖς πυρείοις πῦρ. καὶ τὸ ἐν πιταίῳ
συνεσπαρμένον, οὐκ ἄν τις φύσει μὴ εἶναι πῦρ, ὅτι μὴ καίει. γίνεται γὰρ ἐνέργεια τότε καὶ τὸ πῦρ, ἡνίκα ἂν ὕλης
λάβηται, καὶ τῆς ἔξωθεν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἐπιπνοῆς. οὕτω καὶ τὸ καταβληθὲν εἰς τὰς γυναῖκας σπέρμα, ἀλη-
θεύσει τις ζῶον εἶναι λέγων. καὶ γὰρ τοῦτο δυνάμει μὲν ἐστὶ ζῶον ἤδη. γίνεται δὴ καὶ ἐνέργεια, ἡνίκα προελθὸν ἔξω
10 τῆς μήτρας ἑαυτῷ συνάψει τῷ τὴν ἀρχὴν παρεσχηκότι. μόριον δὲ καὶ ἀπόσπασμα ὂν τοῦ μεγάλου ζώου τοῦ κό-
σμου. μένον μὲν ἐν μυχοῖς καὶ φωλεῦον, συγκείσεως ἐπέχει λόγον. διακριθὲν δὲ καὶ γενόμενον ἔξω τούτου τοῦ βαθυσκίου
χάους ἀσπάζεται τὴν ὁμόφυλον καὶ ὁμοίαν φύσιν ταῖς τῆς ἐνεργείας πράξεσι. κινεῖσθαι δὲ ταῖς ἐξ αὐτοῦ κινή-
σεσιν ἄρχεται. καὶ τὰ φωσφόρα ὄμματα τείνει διὰ παντὸς τοῦ ἡλίου καὶ σελήνης, μιμούμενον φύσιν καὶ τὸν νοῦν ἴσησι
τῇ πρὸς τὸ ὅμοιον ἀπεικαζόμενον φορᾷ. ὡς μὲν οὖν ἀπεικότας τινὲς εἴποι οὐ ζῶον, τὸ κατὰ γαστρὸς, ἐκ τῶν εἰρημέ-
νων τεκμαίρεσθαι. ὅσα δὲ καὶ ποῖα ζῶον ποιεῖ, νῦν φράσω. τοῦ γὰρ ζώου διοικουμένου ὑπὸ ψυχῆς καὶ φύσεως καὶ
τροφῆς καὶ πνεύματος. τρέφεται μὲν γὰρ ψυχὴ πνεύμασι. τροφαῖς δὲ ὑγραῖς καὶ ξηραῖς ἡ φύσις. εὑρεθήσεται δὲ καὶ τὸ
ἐν τῇ μήτρᾳ πάσαις ταῖς οἰκονομίαις χρώμενον. καὶ ταῖς πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς κινήσεσι. καὶ ταῖς πρὸς τὴν τῆς
φύσεως αὔξησιν. καταπίνει τε γὰρ, καὶ ὡς Ἱπποκράτει δοκεῖ, τῷ τε γὰρ σώματι καὶ τῇ ῥινὶ τὴν πνοὴν ἄνωθεν ποιεῖ-
σθαι φησί. τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσκληπιαδῶν, καὶ θηλάζειν αὐτὸ τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ κοτυληδόνας λέγουσί τε καὶ πέπεισ-
20 ἕπεσθαι γὰρ ἀνάγκη τοῖς καταποθεῖσι καὶ πέψιν, κἂν ὅτι μάλιστα κατειργασμένην ἤδη παρὰ τῆς μητρὸς λαμ-
βάνει τὴν τροφήν. προστεθὲν δὲ χωρὶς τῆς δεξαμένης αὐτὸ φύσεως, οὐκ ἂν δύναιτο οὐδὲ ὁμοιωθῆναι πρότερον. εἰ
μὴ ἐξ ἀνάγκης τῷ τρεφομένῳ, τὸ τρέφον τῆς τοῦ παιδὸς φύσεως τὴν ὁμοίωσιν ἐργαζομένου. καὶ τό τε τὰ ἔργα τῆς
φύσεως παρασχεῖν, καὶ ἀναλαμβάνειν. καὶ ἕτοιμον πρὸς διάκρισιν, καὶ διακρίνειν τὸ ἀλλότριον. τότε γὰρ καὶ χολαὶ καὶ
οἱ σύμπαντες χυμοὶ διακριθείσης τῆς τροφῆς γίνονται. μὴ γὰρ δὴ μόνον τὴν διὰ πυλῶν εἰς ἧπαρ δι' ὀμφαλοῦ φερο-
μένην ἐκ τῶν ἐμβρύων ὕλην τρέφειν νομίζεται. τρέφεται μὲν γὰρ καὶ διὰ τούτων τῶν ὁδῶν. μάλιστα δὲ καὶ διὰ τῶν πλειό-
» νων, καὶ δι' ὃ ἂν κατενεχθείη, ἀπολαύει τροφῆς. μὴ γὰρ δὴ δόξῃς τοῦ Ἱπποκράτους εἰπόντος, ἡ δὲ ἀρχαιοτέρη τρο-
» φὴ δι' ἐπιγαστρίου ὀμφαλοῦ, ἀγνοεῖν αὐτὸν μὴ καὶ διὰ σώματος τρέφεσθαι. ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς ὁδοῦ ὡς ἐπάνω
προείρηται. μαρτύριον δὲ, τοῦ καὶ ἐν μήτρᾳ διὰ σώματος τὴν τροφὴν λαμβάνειν τὸ ἅμα τῷ τεχθῆναι τὴν ὁρμὴν πρὸς
τὸν μαστὸν ἔχειν. εἰ δὲ μὴ προειθισθὲν, χρῆσθαι τῇ ὁδῷ ταχεῖαν οὕτω τὴν πρὸς αὐτὸ ὁρμᾶν οὐδέν. ἀτμίζει δὲ καὶ πνευμα-
30 τοῖ τὴν διακριθεῖσαν τροφήν. καὶ προστίθησιν ἑκάστῳ μορίῳ ῥᾳδίως. μεταβάλλει δὲ καὶ τὴν ἐκ σπέρματος εἰς χυμούς.
καὶ τὴν ἐκ χυμῶν εἰς σάρκας. καὶ φλέβας. καὶ νεῦρα. καὶ ἀρτηρίας. καὶ ὀστέα. καὶ σπλάγχνα. καὶ πιμελήν. καὶ τὴν ἐξ
ὀλίγου εἰς πολύ. καὶ τὸ ἐκ μικροῦ γίνεται μέγα, τῆς αὐξητικῆς δυνάμεως μέχρι τῶν οἰκείων ὅρων τῆς αὐξήσεως ἐκτεί-
νούσης αὐτὸ καὶ περατούσης. ἃ μὲν οὖν τῆς φύσεως ἔργα ἱκανῶς ἡμῖν ἐδείχθη λογοποιοῦντα τὰ κατὰ γαστρός. ὡς
δὲ καὶ ψυχῆς μετέχει καὶ λογισμοῦ, διὰ τῶν ἐξῆς πειράσομαι δεῖξαι. τῶν γὰρ αἰσθητηρίων ὑπὸ τῆς φύ-
σεως μηχανωμένων, εἰς τὸ διαπορθμεύειν τὰς ψυχικὰς δυνάμεις. δι' ὀφθαλμῶν μὲν τὴν ὁρατικήν. δι' ὤτων δὲ,
τὴν ἀκουστικήν. γευστικὴν δὲ καὶ ὀσφρητικὴν διὰ γλώττης καὶ ῥινός. καὶ τὴν ἁφὴν δὲ διὰ τῶν χειρῶν, καὶ τῆς λοιπῆς
τοῦ σώματος ἐπαφῆς, φανερὸν ὅτι κενὸς οὐ λείπεται τόπος, ἀλλ' ἕξει τὰ προειρημένα χωρία, καὶ κατὰ γαστρὸς
ὄντος τοῦ βρέφους, τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν. καὶ τὸν ἐγκέφαλον δὲ ὄντα ταύτης οἰκητήριον, ἐξ ἀρχῆς ἔτι συνιστά-
μενον ἐν αὐτῷ τῷ κύτει τῆς κεφαλῆς ἐδινόμενον ἔχει. δῆλον οὖν κἀν τούτῳ ὡς ἅμα τῇ τοῦ σπέρματος εἰς τὴν μή-
40 τραν ἐξακοντίσει, συγκατέσπειρεν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς καὶ τὴν ψυχὴν, ἵνα τῷ σώματι καὶ τὴν διοικοῦσαν αὐτῷ
δύναμιν ἔχῃ. ἢ γὰρ οὐκ ἴσμεν τοὺς ἔξωθεν δημιουργοῦντας τινῶν ὀργάνων κατασκευὴν. ποιουμένους, πρός τι-
νων ἐνεργειῶν πράξεις. τρόπιν μὲν τὸν ναυπηγὸν ὑπὸ βάραθρον τῆς νεὼς ἕνεκα γινόμενον. χαράκωμα δὲ τῶν
κυμάτων. καὶ τεῖχος ἀσφαλές. καὶ ἕρκος τῶν ὑφάλων πετρῶν. κοιλαίνοντα δὲ μακραῖς σύριγξι τὸν αὐλοποιόν.
τὴν ὕλην τοῦ χαλκοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐμπνεομένων πνευμάτων. τὸν δὲ μουσικὸν ἐκτείνοντα τὰς χορδὰς,
πρὸς φθόγγων μελῳδίαν. καὶ τὸν ἰατρὸν ἑτοιμάζοντα ἤγουν παιωνικὰ φάρμακα, πρὸς ἄμυναν τῶν παθῶν. καὶ
τὸν στρατηγὸν πρὸ τῆς παρατάξεως τακτικὰ προδιδάσκοντα πρὸς ὑπομονὴν τῶν πολεμίων. ὥσπερ
οὖν οἱ τὰ τοιαῦτα μηχανώμενοι, τινὸς ἕνεκα τὴν παρασκευὴν ἐργάζονται. οὕτω καὶ ἡ φύσις διαπλάττει τῶν
ἐν ἡμῖν ἕκαστον, ὡς ἐσόμενον τινὸς ὄργανον. οὕτως τε καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις οὖσα ψυχῆς οἰκητήριον ἐξ ἀρχῆς
ἅμα τῷ πνεύματι συμβλαστάνουσα, δηλοῖ τὴν ψυχὴν ἅμα τῷ σώματι συνισταμένῳ συνίστασθαι. καὶ γὰρ εἰ μή πω
50 ὀφθαλμὸς ὁρᾷ. γλῶττα δὲ γεύεται. οὖς δὲ φωνῶν ἀντιλαμβάνεται. καὶ θερμῶν. ἢ ψυχρῶν. ἢ ὑγρῶν. ἢ ξηρῶν,
ἀναίσθητος ἡ ἁφὴ γίνεται καὶ κατ' ἐνέργειαν. ἀλλ' οὖν γε ὑπόκειται φωλεύειν, καὶ δύναται ταῦτα μετ' ὀλίγον
τεχθέντος τοῦ βρέφους ἐργάζεσθαι. τολμήσας δ' ἂν εἴποιμι τὴν ἡσυχίαν ἐνέργειαν. τὸ γὰρ ἔτι ἐν μήτρᾳ ὄντος τοῦ
παιδίου, μύειν τοῖς βλεφάροις, καὶ τῇ ῥινὶ συνεστάλθαι, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀνηκουστεῖν, ἔργον ἐστὶ προεστώσης ψυχῆς.
τὴν γλῶτταν δὲ, οὐκ ἄν τις φήσῃ μὴ γεύεσθαι εὐθὺ τῶν κυουμένων, ἔτι καὶ τῆς ποιότητος ἀντιλαμβάνεσθαι, φανεροῦ τοῦ
πράγματος γινομένου διά τι πάθος. πολλάκις δὲ ἴσμεν ἐναποθνήσκοντα ἐν ταῖς μήτραις παιδία, φαυλότητι τῶν
προσφερομένων διὰ σώματος, τὴν τροφὴν ἀποστραφέντα καὶ ἀπαγορεύσαντα. ἐπειπούσης διὰ τῆς ἐν τῇ γλώττῃ
γευστικῆς δυνάμεως, τῆς φύσεως πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς διαμονήν. καὶ τὸ ἀναπνεῖν ἢ ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς παρεχόμενα
τὰ ἔμβρυα. ἀναπνεῖ δὲ διὰ σώματος, ὡς καὶ μικρὸν πρόσθεν εἴπομεν. δῆλον ἐκ τοῦ συμπαρεῖναι καὶ τῷ σπέρματι καὶ τὴν
ψυχὴν

ψυχὴν ἅμα τῇ φύσει. ψυχικὸν δὲ ἐνέργημα, καὶ οὐ φυτικόν, ἰατρῶν παῖδες οἱ πλεῖστοι τὴν ἀναπνοὴν ὡρίσαντο. παιδαριῶδες δέ οἶμαι παραγραφὴν εἶναι, τοῦ μὴ ψυχῆς ἔργον ὑπάρχειν αὐτήν, τὸ φάναι τὸν καθεύδοντα ἀναπνεῖν ἀπροαιρέτως, οὔσης τῆς ἀναπνευστικῆς καὶ προαιρετικῆς. ὥσπερ γὰρ ἐγρηγορότος τοῦ ζώου τὰς πάσας ὑπάρχειν τὰς ἐνεργείας ἡ ψυχή, ὁρᾷ τε γὰρ καὶ ἀκούει. καὶ διὰ τῶν λοιπῶν αἰσθητηρίων ἐπιτελεῖ. κινεῖται δὲ καὶ τούτων δι' αἰσθήσεως ἀντιλαμβάνεται, καὶ πᾶσαν ὑφίσταται πραγματείαν, τείνασα ἑαυτὴν ἀκτινοειδῶς καὶ παρασπείρασα τοῖς ὀργάνοις, δι' ὧν τὰ χρειώδη συντελεῖ. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νύκτωρ συσταλεῖσα καὶ συρρυεῖσα, μή τε ὑπὸ τῶν ὁρατῶν ἐνοχλουμένη. μή τε ὑπὸ τῶν ἀκουστῶν θορυβουμένη. μή τε ὑπὸ τῶν γευστῶν διακρινομένη. μήθ' ὑπὸ τῶν ὀσφραντῶν ἀνατρεπομένη. μήτε ὑπὸ τῶν ἀφῇ προσπιπτόντων ἀλλοιουμένη. μή τε δρόμοις, ἢ περιπάτοις, ἢ ἄλλοις γυμνασίοις διαπονουμένη, μηδὲ ἐν αὐτοῖς γινομένη, τὴν κατὰ ἀναπνοὴν ἐνέργειαν ἀπεργάζεται. ἢ τὴν μὲν φύσιν ἑκοῦσαν, καὶ οὐ παθοῦσαν τὰ δέοντα ποιεῖν πεπιστεύκαμεν. ψυχὴν δὲ τῆς θειοτέρας μοίρας λαχοῦσαν, οὐ παρακολουθεῖ τοῖς ἰδίοις ἐνεργήμασιν, θνητὸν καὶ γεῶδες ἡ φύσις, καὶ διανοίας ἐκτός ἐστιν. ἣ οὔτε λογισμὸν ἔχει, τήν τε θνητὴν μόνην οἶδε περίοδον, τήν τε φθαρτὴν πρᾶξιν εἴληφεν. ἡ ψυχὴ δὲ ἀπόρροια μὲν τῆς πάσης ψυχῆς, καὶ τῆς οὐρανίου χορείας, ἐπιστήμης ἀντιλαμβάνεται. ἀεὶ δὲ ἐπὶ τὴν πρὸς τὸ ὅμοιον ἐπειγομένη ὁδὸν ὑπερβαίνει μὲν γῆν. τὴν ἐν ὕδατι πλάνην ἀποστρέφεται. καὶ ὑπεραναβαίνει τὸν ἀέρα. καὶ πυρὸς ἀνωτέρα γίνεται. καὶ τῆς οὐρανίου θεότητος τυγχάνει. καὶ τὸν ὑπερουράνιον πολλάκις βλέπει τόπον. συμπαραστατεῖ τῷ τῶν ὅλων δεσπότῃ. περίοδος τῶν ἄνω γίνεται. πολλάκις τοῖς αὐτοῖς ὁμοιοειδέσι τυγχάνει. οἶδε κἂν ἐν σώματι γίνηται, πόθεν ἐστί, καὶ ὅθεν. καὶ ὅτι σύνεστι τοῖς ὅλοις ὁ τῶν πάντων πατήρ, τούτοις τοῖς ὄμμασιν, ἐν οἷς ἂν καθιδρύσηται αὐτήν, χρωμένη. μὴ τοίνυν ἀγνοούσης φασκέτωσαν τῆς ψυχῆς γίγνεσθαι τὴν ἀναπνοήν. ὕπνῳ σχολάζοντος τοῦ σώματος. ἱκανωτέρα γὰρ πρὸς πάντα φύσεως ἡ ψυχή. καὶ δυνατωτέρα ἐστί. τὴν μὲν φύσιν ὁμοίως καὶ ἐγρηγορότων καὶ καθευδόντων, ἐνεργεῖν δύνασθαι. πέπτει γὰρ καὶ ἀναδίδωσι. καὶ διακρίνει. καὶ προστίθησι καὶ αὐξάνει, ἐν ἑκατέρῳ χρόνῳ. ψυχὴν δὲ μόνην ἐγρηγορότων πράττειν, ἃ προσήκει τῷ σώματι. κοιμωμένων δὲ τὰ ὅμοια μὴ δύνασθαι ἦ. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἱκανῶς δεδειγμένου τοῦ ζώου εἶναι τὸ κατὰ γαστρός, μὴ καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν πιστώσασθαι τὰ προειρημένα. εἰ μυίας τε καὶ σκώληκας ἐν μήτρᾳ τῇ ὕλῃ ὁρῶντες γινόμενα ὀνομάζομεν ζῶα, καὶ βλέποντες ἰλυσπώμενα. κἀκεῖνα δὲ οἶμαι τῆς προνοούσης αὐτῶν δυνάμεως ἐπιστατούσης. ἀμφισβητοῦμεν δὲ αὐτήν, περὶ τῶν ἐν μήτρᾳ ζωουμένων, εἰ δεῖ σαφῶς ζῶον καλεῖν. καὶ ταῦτα κηρύττοντος Ἱπποκράτους. ζωοῦται τὰ μὴ ζῶα ἐκ τῶν ζώων, φύσιες πάντων ἀδίδακτοι. δέον γὰρ εἰπεῖν μὴ ζῶα. ἢ εἰπεῖν. γίνεται τὰ μέρεα. τοῦτο μὲν γὰρ παρέλειπε. τὸ δὲ τοῦ τελείου ὀνόματος κατεχρήσατο, ἵνα ἅμα συνοίσασθαι, καὶ ζῶα εἶναι νοῶμεν. φιλοτιμότερον δὲ καὶ ἀμαχώτατον καὶ τό. φύσιες δὲ πάντων ἀδίδακτοι προστέθεισιν. ἵν' εἴ τις τρόπῳ ἢ λόγῳ ἀπαιτοίη τῆς ζωώσεως ἐπὶ τὴν πάντα γεννῶσαν αὐτήν, ἀδιδάκτως ἀναφέρεται φύσιν. καὶ τὸ φύσιες δὲ ἐξαρκεῖ πανταπᾶσι παραγράφεσθαι τῶν ἀπίστων τὰς γνώμας, καὶ τῶν μὴ ζῶον φασκόντων. εἰ γὰρ ἑκάστῳ τῶν ὄντων τὰ τέλη πρὸς τὸ εἶναι παρεχομένην δίδωσι καὶ τῷ κυοφορουμένῳ τὴν τοῦ ζώου εἶναι τελείωσιν. πῶς δ' οὐκ εὐήθες, ψυχὴν μὲν καὶ σῶμα, ζῶον εἶναι φάσκειν, ἀφαιρεῖν δὲ τοῦ ὄντος τοὔνομα. ὅμοιον γὰρ εἰ καὶ τοῦ τὸ πῦρ εἰδοποιοῦντος, ὅπερ ἐστὶ τὸ καίον ἔργον τοῦ πυρός. τὸ μὲν ἔργον τις ὁμολογοίη. τὸ δ' ὄνομα μὴ λέγοι. ἢ πάλιν τοῦ ἡλίου φωτίζοντος τὸ σκότος. τὸ μὲν γινόμενον τις ὁμολογοίη. τὸ δ' ἡμέραν εἶναι τοῦτο, ἀρνοῖτο τοὔνομα. ἢ εἴ τις τῆς ἐξ ὑγρῶν καὶ στερεῶν εἰς τοῦτο συνόδου τρέφειν λέγει. τὸ δὲ τροφὴν λέγεσθαι μὴ συντίθοιτο. ἢ τὸ μὲν τέμνον τὸν χαλκὸν ἢ σίδηρον. φεύγειν δὲ τὸ ὄνομα τῆς μαχαίρας. ἢ τὸ τμῆμα τοῦ τέμνοντος. ἀλλ' οὐδὲ τοῦ ζοφώδους ἀέρος ὑπὸ ἡλίου φωτιζομένου τὸ ἔργον βλέπον εἴποι τις ἂν τὸ τοιοῦτον, μὴ εἶναι ἡμέραν. οὔτε τοῦ πυρὸς τὴν χρείαν, τὸ πῦρ μὴ λέγεσθαι. οὔτε τοῦ τέμνοντος τὴν ἐνέργειαν, τὸ μὴ μάχαιραν εἶναι τούτου τὸ ὄνομα. οὔτε τὸ σπέρμα ζωούμενον, καὶ καταλαμβάνον τῆς ζωώσεως ἀφαιρήσεταί τις τὴν προσηγορίαν. ὡς μὲν οὖν καὶ φύσεως καὶ ψυχῆς μετέχει τὸ ἔμβρυον, καὶ τῶν ἐφ' ἑκατέρας ἐνεργειῶν, καὶ πῶς ἐστὶ ζῶον, ἀποχρώντως ἐδείξαμεν. λοιπὸν δὲ δείξομεν ζῶον εἶναι τὸ τοῖς μυχοῖς τῆς μήτρας ἔτι ἐγκείμενον. εἰ δέ τις ἡμᾶς ἀπαιτοίη φύσεως λογισμούς, ἴσω πάντα πράττουσαν αὐτήν, αὐτοδιδάκτως τε καὶ αὐτομαθῶς. οὐδὲ γὰρ ὅπως ἐν φυτοῖς σκώληκες γίνονται, ἢ ἀφ' ἵππων καὶ βοῶν οἱ σφῆκες, καὶ μέλιτται, ῥᾴδιον ἡμῖν λέγειν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως ἁπλῶς γίνεται. οὐδὲ γοῦν τοὺς ὄρνεις πέτεσθαι διδάσκει τις. οὐδὲ τὸ νοεῖν ἡμᾶς ἢ ἀκούειν ἢ βλέπειν. ἀλλ' ὅμως καὶ τοὺς ὄρνιθας ὁρῶμεν πετομένους, καὶ ἡμᾶς αὐτούς, χωρὶς μαθήσεως νοεῖν τε καὶ βλέπειν. ἀπόρρητος γάρ τις καὶ κεκρυμμένη καὶ πολὺ τῆς ἡμετέρας διανοίας βυθιωτέρα, ἡ περὶ τὴν φύσιν αὐτουργία. μὴ τοίνυν μηδὲ περὶ τὴν τὰ ἔμβρυα ζωογονίαν ἀπιστῶμεν εἶναι ζώωσιν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνα μανθάνει πρός τινος μετὰ τὸ τεχθῆναι τι τῶν οἰκείων ἔργων, ἀλλ' ἐνόντα ταῖς μήτραις καταπίνει καὶ πέττει καὶ διακρίνει τὴν ἀναχθεῖσαν, καὶ προστίθησι τὴν καθαρθεῖσαν, καὶ τὴν περιττὴν ἀποτίθεται. ἵν' ἐπειδὰν πρὸς φῶς προσέλθῃ, τὴν περιττεύουσαν ἐκκρίνῃ. τό τε γὰρ μηκώνιον καλούμενον περίττωμα ὄν, ἐξ ὅλης τῆς τοῦ ἐμβρύου τροφῆς ἐστιν. καὶ τὸ ἐν τῷ οὐραχῷ ὑγρόν. ἥ τε γὰρ κοιλίη, φυσᾶται, φησὶν ὁ παλαιός, ἀπὸ τῆς διὰ στόματος εἰσπνοῆς, καὶ τὰ ἔντερα, καὶ εἰς τὸν κύσταρον ὁδός τις ἐπιπίνεται. κατὰ μικρὸν γάρ, ἐμπίπτον τὸ περιττὸν εἰς τὸν ἀρχὸν παραγίνεται. κύσταρον γὰρ τὸν ἀρχὸν εἴρηκε. καὶ μηδεὶς ἡμᾶς παραγέτω διὰ τὴν τοῦ ἀμνείου ὑμένος παράθεσιν, μὴ δύνασθαι διὰ στόματος τρέφεσθαι τὰ ἔμβρυα. ἱκανὴ γὰρ ἡ φύσις διὰ τῶν πόρων εὐπορίαν παρασχεῖν, καὶ ὁδοὺς εὐπρέπειαν οὖσαν αὐτάρκη. φησὶ γὰρ Δημόκριτος ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπου ἐξεσεῖσθαι. καὶ κύνα ἐκ κυνός. καὶ βοῦν ἐκ βοός. ἀνὴρ εἰδὼς μὲν καὶ τὴν οὐράνιον θεωρίαν. θεωρίας δὲ καὶ τὴν ἐν ἡμῖν φύσιν, οὐχ οἷόν τε ἀγνωμονεῖν χρήζει λέγειν, μὴ ζῶον τὸ κατὰ γαστρός, ὅλον ἐξ ὅλου συνισταμένου αὐτὸ δράσαντος· νή   καὶ γὰρ οὐδ' ἂν ἔχοι ἀνθρώπου λόγον τὸ γινόμενον. εἰ μὴ πάντας μὲν ἐν ἑαυτῷ περιεῖχε, τοὺς τελείους λόγους. ἔμελλε δὲ ποιήσειν, οἷα ταῦτα ἀφ' ὧν τὸ σπέρμα κατεσπάρη. ὥσπερ γὰρ ἡ τὰ τῷ ποσῷ. ἢ

τὰ τῇ ποιότητι καταβληθέντα σπέρματα ἀναδέχεται τόπους. ἢ περί τε τὰ ὁλομελοῦντα, ἢ μὴ τοῖς πᾶσιν
ἀπηρτισμένα, ἢ μορφὰς ἄλλων ζώων ἔχοντα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὅσα ἐκκαθῆ καὶ διακεκενωμένα σπέρματα
τυγχάνει, οὐκ ἐν τέλει τῶν ζώων ἐπέχει λόγον. τὸ γὰρ λεῖπον παραποδισμὸν τῆς ὅλης φύσεως εἴληφε, καὶ ἐ-
κλείποντα τὰ ἔμβρυα, καὶ διὰ τὸ αὐτὸ τοῦτο μὴ παραποδισθὲν ζῶα ποιεῖται ἐκ σπέρματος. μήτ' οὖν
φιλόσοφός τις ὡς ἀμύητος τοῖς ἄνω, μήτ' ἰατρὸς τῶν ἀπὸ ἀσκληπιάδου, ὡς ἀθεώρητος, τοῦ ἀνθρώπου τῆς
φύσεως ἀποκηρυττέτω, καὶ ἀποξενούτω τὰ ἔμβρυα, ἀλλ' αὐτὸς πολὺ πρότερον ἀναθεωρησάτω ἐπ' ἑαυτόν. καὶ
ἢ παρὰ πρεσβυτέρων μαθέτω. ἢ ὑπὸ τῶν γεννησάντων ἀναμνησθήτω, ὡς ἦν ποτε καὶ αὐτὸς ἔμβρυον. καὶ
* τοίνυν αὐτοῦ ἢ τό τε ὡς ὑπὸ μήτρας πρότερον τελείως ἐν μήτρᾳ ἐσχηματουργῆται, καὶ ὡς ἐκ σπέρματος τοῦ εἶν
γέγονεν ἢ εἶζα αὐτῷ. καὶ ὡς οὐκ ὀφείλει παρανοίᾳ ἄγειν τὴν φύσιν. ῥᾳδιουργῆσαι γὰρ οὐ δεῖ τὰ ἐκείνης θέσμια, καὶ
* τοὺς τῆς γῆς δημιουργουμένους ὑπ' αὐτῆς φάναι ζῶον μὲν ὑπάρχειν τὴν αὐτὴν τῆς γεννήσεως, καὶ πάντα ἐσχη-
* κότα, τοῖς αὐτοῖς μυχοῖς ἐντεθραμμένον. φάσκειν δὲ μὴ ζῶα τοὺς ἐν μήτρᾳ τεθραμμένους. ἢ ἐκ μὲν πυρῶν. οἱ πυροὶ
γεννῶνται. καὶ ἐκ τῶν ἄλλων σπερμάτων τὰ ὅμοια. καὶ ἐκ φυτοῦ, φυτὰ, τὴν αὐτὴν τοῖς γιγνομένοις φύσιν εἰληφότα. αὐτὸς
δὲ τὸ θειότερον τῶν ἄλλων, καὶ τῶν ὅλων κρεῖττον, τὸ ὅμοιον κατὰ δύναμιν θεῷ, μὴ τὴν αὐτὴν τοῖς σπείρασιν
ἀναδέξασθαι θειότητα. ἀλλὰ γὰρ ἤδη καὶ νόμῳ καὶ τοῖς συμβεβηκόσι δείξομεν ζῶα τὰ ἔμβρυα. ἢ τοῦ μὲν ζῆν
τῇ φύσει τὴν αἰτίαν προσθέντες. τοῦ δ' εὖ ζῆν μετὰ τῆς ψυχῆς αὐτοὶ τὴν πρόσβασιν ἀναδεξάμενοι νομοθετοῦσι.
τούτου εἰσὶν οἱ νόμοι, κωλύειν μὲν τὰ κακὰ πράττεσθαι· φυλάττειν δὲ τὰ ἤδη ὄντα καλά. ἢ τὰ μέλλοντα ἢ τὰ παρόν-
τα προποιεῖν, τιθέμενοι τοὺς νόμους δύο τοῖς μεγίστοις ἀπελείξαμεν εἶναι τὰ ἐν τῇ γαστρὶ ζῶα. ἐν μὲν γὰρ προθεῖναι
τιμωρίαν τῷ αἰτίῳ τῆς ἐξαμβλώσεως γενομένῳ. ἑτέρῳ δὲ καὶ δευτέρῳ. τῷ δύνασθαι καὶ κλήρου μεταλαμ-
βάνειν, καὶ τοὺς μήπω γεγεννημένους. εἰδότες γὰρ ἀκριβέστερον τῶν πλειόνων, ὡς ἂν καὶ θεῶν ἔργα μιμούμενοι.
20 θεῶν γοῦν τὸ νομοθετεῖν πρῶτον, εἴπερ ὁ μὲν τῶν ὅλων πατὴρ ἐν θεοῖς πάντα διέταξε νόμῳ, κινεῖται γὰρ
καὶ ὁ κόσμος, ταῖς ἐκείνου προστάξεσι. καὶ οἱ πλανῆται δὲ, τὴν οἰκείαν ἕκαστος σφαῖραν ἐννενομοθετημένῳ χρό-
νῳ. καὶ ἥλιος καὶ σελήνη, τοὺς ὡρισμένους δρόμους. ἐρρίζωται δὲ ἡ γῆ, τοῖς τοῦ δημιουργοῦ κελεύσμασι. κέχυ-
ται ὕδωρ. καὶ ἀὴρ ἥπλωται. καὶ πῦρ ἵεται καὶ τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν. ἕκαστον τηρεῖ, φοβούμενοι ὑπερβῆ-
ναι τὸν ἴδιον νόμον. ἐνομοθέτησε μὲν καὶ κρησὶν ὁ Ζεὺς. καὶ λακεδαιμονίοις ὁ Πύθιος. καὶ ἀθηναίοις ἡ Παλλὰς.
οἱ οὖν τούτων μαθηταὶ νομοθέται Λυκοῦργος καὶ Σόλων, βεβαίως ἡμῖν δι' ὧν προεῖπον κεφαλαίων δύο,
τὴν ὑπὲρ τῶν ἐμβρύων ἀναμφισβήτητον παρέχουν ὑπόθεσιν. εἰ γὰρ ὅπερ μὴ ζῶα ἦν, οὐκ ἂν ἐκόλασαν τοῖς
νόμοις φανερῶς τιμωρησάμενοι τοὺς αἰτίους τῆς ἐξαμβλώσεως. ἐπειδὴ δὲ ἔφησαν ζῶα εἶναι τὴν τιμω-
ρίαν ἐπήγαγον. τίς γὰρ τὸν ἤδη τέλειον καὶ ὡμολογημένον ἄνθρωπον εἰσπράττεται δίκην, ὑπὲρ τοῦ μήτε κα-
τὰ τὴν μήτραν ὄντος ἀνθρώπου, μήτε τὴν ἀρχὴν ἐξζωουμένου ποτὲ κλῆρον ἀφίησιν, οὐ γινώσκων, εἰ ζῶον τὸ ἔμ-
30 βρυον; πῶς οὖν ἐνδοιάζεις τὸ κατὰ γαστρὸς, μὴ ζῶον εἶναι λέγων; τίς χρῆται διαδόχῳ τῷ μήπω εἶναι πε-
πιστευμένῳ; τίς ὁρᾷ τὸν αὐτὸν κύριον τὸν ἀμφισβητούμενον, οὔπω; Ἡρακλῆς ἐγένετο ὀλύμπιος, καὶ πᾶσιν ἤδη φο-
βερὸς τοῖς ἕλλησι διὰ τὸ ἐνύπνιον. ἦν οὔπω Πεισίστρατος, καὶ τύραννος ἦν. οὔπω ὀλυμπιὰς Ἀλέξανδρον ἐκύει, καὶ
πάντες ἄμμωνος ἔλεγον ἤδη παῖδα, καὶ βασιλείας ἦρχε. καὶ Κύψελος ἔτι ζωογονούμενος, καὶ ἐν τοῖς βακ-
χιάδαις οὐκ ἐδεδοίκει, φοβοῦντος αὐτοὺς ἰνδάλματος. λέγεται δὲ ὡς καὶ Ἐπάβη τὸν Ἀλέξανδρον ἐδεδοίκει πρὶν τε-
κεῖν, ἐκπλήξαντα αὐτὴν γεννaιοτέρου θεάματος, ἀλλὰ καὶ πάντες Φρύγες ἐκ τοῦ μήπω γεγεννημένου πο-
ρὸς δεχόμενοι τὰς συμφοράς. καὶ Ἀλκμήνη δὲ γεννήσασα τὸν ἡρακλέα, φοβερὰ τοῖς ἀντιστρατιώ-
ταις ἐγίνετο, καὶ τοὺς ἐχθροὺς μὴ θαῤῥεῖν ἐποίει, τὸν παῖδα κατὰ γαστρὸς ἔχουσα. τοσοῦτον οὖν ἀπεῖ-
χε τοῦ μὴ ζῶα λέγειν τὰ ἔμβρυα, παρόσον καὶ τοῦ μὴ μόνον ὡς ζῶα, ἀλλὰ καὶ τῆς
ἀνθρώπου φύσεως ἀληκμάτορα, κἂν ἔτι ταῖς μήτραις ἢ προσεῤῥιζωμένα. ἀλ-
40 λὰ γὰρ ἤδη καὶ πρὸς αὐτά μοι τὰ ἔμβρυα πεπέσθω ὁ λόγος, ὡς ἤδη τὴν
ἀνθρώπῳ ἐντελῆ ζωότητα μεμορφωμένα. πρόσιτέ μοι τῶν μυ-
χῶν μηδὲν πεφοβημένα μήτε γένους παίρεσιν. μήτε φιλτά-
των ἀπαλλοτρίωσιν. μήτε κτημάτων ἀφαίρεσιν. οὐ-
δὲν ὑμᾶς ἡ τῶν πολλῶν συκοφαντία, καὶ τῶν
αὐτὰ ἀδικούντων τὴν φύσιν πανουργία
παραγράφεται, ὅθεν αὐτῇ ἡμεῖς
τιμωροὶ κατάστησθε, ὡς
Ἡρακλῆς. ὡς Πεισί-
στρατος. ὡς πα-
50 ις. ὡς ὁ
μακε-
δὼν Ἀλέξανδρος. καὶ ὡς Ἡρακλῆς.

σῶν οὔρων αἱ διαφοραὶ, πολλαὶ μὲν κατὰ μέρος. αἱ δὲ πρῶται δύο, χύμα τε καὶ παρυφιστάμενον. καλῶ δὲ χύμα, αὐτὸ τὸ οὖρον παρὰ τὸ κεχύσθαι. παρυφιστάμενον δὲ τὸ ἐν αὐτῷ ἑτεροίως ἐμφαινόμενον. ἀλλὰ τοῦ χύματος πάλιν ἰσάριθμοι τυγχάνουσιν αἱ διαφοραί. δύο γάρ εἰσι τούτου. τὸ μὲν, σύστασις. τὸ δὲ, χροιά. ἑκάτερον δὲ τούτων, εἰς ἕτερα διαιρεῖται. ἡ μὲν οὖν σύστασις, εἰς λεπτότητα, παχύτητα καὶ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων σύμμετρον. ἀλλὰ τὸ μὲν σύμμετρον ἐπειδὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἀδιαίρετον ὑπάρχει. τὸ δὲ λεπτὸν καὶ τέμνεται διχῆ. τὸ μὲν λεπτὸν ἢ οὐρεῖται λεπτὸν καὶ μένει λεπτὸν, ἢ ἀναθολοῦται καὶ
10 παχὺ γίνεται παχύ.

Τί δηλοῖ τὸ οὐρούμενον λεπτὸν καὶ μένον καὶ τὸ ἀναθολούμενον.

Τούτων τὸ μὲν πρότερον, ἐσχάτην ἀπεψίαν δηλοῖ. οὐ γὰρ ἐνεχείρησεν ὅλως ἡ φύσις ἐπὶ τούτου πρὸς τὴν πέψιν. τὸ δὲ δεύτερον ὃ ἐστὶ λεπτὸν, ἀναθολούμενον δὲ, δηλοῖ τὴν φύσιν ἄρχεσθαι πέττειν. τὸ μὲν λεπτὸν οὕτως διαιρεῖται καὶ ταῦτα σημαίνει.

Τί σημαίνει τὸ οὐρούμενον παχὺ καὶ μένον παχὺ καὶ τὸ καθιστάμενον.

Τὸ δὲ παχὺ καὶ αὐτὸ παραπλησίως τῷ λεπτῷ, ἢ οὐρεῖται παχὺ καὶ μένει παχύ. καθίσταται δὲ καὶ γίνεται λεπτόν. καὶ δηλοῖ τὸ μὲν πρότερον, ἀκμάζειν. τὸ δὲ δεύτερον, τὴν τῶν παχέων χυμῶν ζύμωσιν: ἄρχεσθαι δὲ τὴν διάκρισιν. καὶ αὗται μὲν αἱ τοῦ χύματος ἐν συστάσει διαφοραί. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τούτου ποιούμενοι τὴν διαίρεσιν ἐλέγομεν οὖν καὶ ἐν χρώματι διαφορὰς αὐτῶν. φέρε δὴ καὶ ταύτας ἐφεξῆς ἐκθώμεθα. ἔστιν οὖν πρῶτον τὸ λευκόν. εἶτα τὸ ὠχρόν. ἐφεξῆς δὲ τούτων, τὸ πυρρόν. τέταρτον δὲ τὸ ξανθόν. μετὰ δὲ τούτων ἐστὶ τὸ ἐρυθρόν. ὕστα-
20 τον δὲ τὸ μέλαν. καὶ ἔστιν ἄκρα μὲν δύο, τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. τὰ δὲ λοιπὰ τούτων μεταξὺ τέτακται. ἔστιν μὲν οὖν τὸ ὠχρὸν, ἐγγὺς τοῦ λευκοῦ. τὸ δὲ πυρρὸν τοῦ μὲν λευκοῦ, πόρρωθεν, τοῦ δὲ ὠχροῦ, συνεγγύς. πάλιν δὲ τὸ ἐρυθρὸν, συνεγγὺς μὲν τοῦ μέλανος, τοῦ δὲ πυρροῦ καὶ ὠχροῦ πορρωτάτω. τὸ δὲ ξανθὸν, ἴδιον ἔχει ἐξαίρετον τὸ μίγμα, ὡς εἶναι δύο χρωμάτων τοῦ τε πυρροῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ, ὅθεν καὶ στίλβον αὐτὸ κέκληκεν ὁ Γαληνὸς, ἐν τῷ περὶ κρίσεων, εἰκότως γὰρ καὶ στίλβει. καταλάμπεται γὰρ ἀπὸ τοῦ πυρροῦ. φαιδρύνεται δὲ ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ. ἐφεξῆς οὖν ἐστιν ἀλλήλων ἐν χρώματι, οὕτω ταῦτα. λευκόν. ὠχρόν. πυρρόν. ξανθόν. ἐρυθρόν. μέλαν. γίνεται μὲν τὸ ὠχρὸν, ὅταν ὀλίγη χολὴ τὸ ὑδατῶδες ἐπιχρώσῃ. τὸ δὲ πυρρὸν, ὅταν πλείων. τὸ δὲ ἐρυθρὸν ἀπὸ αἵματος. τὸ δὲ μέλαν, ἀπὸ ἀποπληξίας καὶ ἑτέρων τινῶν, καθὰ μετ᾽ ὀλίγον εἰρήσεται. τὸ δὲ λευκὸν, ἐσχάτην ἀπεψίαν δηλοῖ. αὗται μὲν οὖν εἰσιν αἱ ἁπλαῖ τοῦ ὑποχύματος διαφοραὶ, ἔν τε συστάσει καὶ χροιᾷ. λοιπὸν δ᾽ ἂν εἴη καὶ τὰς τούτων συμπλοκὰς εἰπεῖν καὶ θεάσασθαι, ποῖαι μὲν δύνανται συναφθῆναι, τίνες δὲ οὔ. καὶ συμπλεκόμεναι, τί σημαίνουσιν.
30

Περὶ λεπτοῦ καὶ λευκοῦ οὔρου.

Ἔστω οὖν πρότερον ἐν τῇ συστάσει ἄπεπτον, καὶ ἐνεχέσθω λεπτὸν καὶ τούτου μένοντος λεπτοῦ, ἀμειφθείτω τὸ χρῶμα καὶ ἔστω τελέως λευκὸν, ὡς εἶναι αὐτὸ. λεπτὸν καὶ λευκόν. τὸ τοιοῦτον οὖρον, πολλὰ σημαίνει, ἢ γὰρ ἀσθένειαν δυνάμεως, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν γερόντων ἐπιφαινόμενον δηλοῖ. καὶ ἐπὶ τῶν χρονίων δὲ νοσημάτων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, φαίνεται λεπτὸν, καὶ λευκὸν διὰ τὴν ἀσθένειαν, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τούτων τῆς φύσεως. σημαίνει δὲ καὶ ἔμφραξιν ὡς ἐπὶ τοῖς φρενιτικοῖς ἐπιφαινόμενον ἐνδείκνυται. καὶ ἐπὶ τῶν τεταρταίων πάλιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τοιοῦτον οὐρούμενον, ἔμφραξιν σημαίνει. τὸ γὰρ τῶν μελαγχολικῶν τῇ παχύτητι τὰς ὁδοὺς σφηνοῦν ὥσπερ διηθισμένον τὸ οὖρον, φαίνεται λεπτὸν καὶ λευκόν. ἕτερον δὲ μέγιστον σημαίνει κακὸν καὶ τὸ τοιοῦτον οὖρον. κἂν γὰρ ἐπὶ διακαεῖ καὶ καυσώδει πυρετῷ ἐπιφανῇ λευκὸν καὶ λεπτὸν, σημαίνει φρενῖτιν. εἰ γὰρ ὁ πυρετὸς πλῆθος δηλοῖ χολῆς, οὐκ ἐπιχρώννυται δὲ τὸ οὖρον, εὔδηλον ὡς ὅτι οὐ μένει ἐν τοῖς ἀγγείοις χολὴ,
40 ἀλλ᾽ ὅτι οἰκείᾳ κουφότητι περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀνέδραμεν. εἰ μὲν οὖν μὴ πάρεστιν ἡ φρενῖτις τοῦ οὔρου τυγχάνοντος λεπτοῦ καὶ λευκοῦ, ἀλλ᾽ εἴη πυρετὸς καυσώδης, μαντευόμεθα φρενῖτιν. εἰ δὲ τοιοῦτον μὲν εἴη τὸ οὖρον πάρεστι δὲ ἡ φρενῖτις προσαγγέλλει θάνατον ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. οὐ γὰρ ὑπομένει ἡ δύναμις ἡ ἐγκεφάλου σώζεσθαι κατὰ τῆς χολῆς ἀνιώσης καὶ δακνούσης τῇ δριμύτητι. τοσαῦτα μὲν δηλοῖ τὸ λεπτὸν καὶ λευκὸν οὖρον.

Τί δηλοῖ τὸ λεπτὸν καὶ ὠχρόν.

Ἔστω πάλιν τῇ συστάσει ἄπεπτον, τουτέστι τὸ λεπτὸν, ἐν δὲ τῷ χρώματι μετρίως πεπεμμένον ὡς εἶναι αὐτὸ ὠχρόν. * τὸ τοιοῦτον ἀσθένειαν δηλοῖ. τῷ μὲν γὰρ χρώματι τῶν οὔρων ἔπεψεν ὡς ἂν ῥᾴδιον ὑπάρχον, οὐκέτι δὲ καὶ τῇ συστάσει διὰ τὸ δυσκολώτερον.

Τί δηλοῖ λεπτὸν καὶ πυρρόν.

Πάλιν δὲ λεπτὸν ἔστω. ἀλλ᾽ ἀμειβέσθω τῷ χρώματι καὶ ὑπαρχέτω πυρρὸν βέλτιον μὲν τοῦ προτέρου τὸ τοιοῦτον τυγχάνει, ἔστι δὲ ἄπεπτον διὰ τὴν σύστασιν.
50

Τί δηλοῖ τὸ λεπτὸν καὶ ξανθὸν οὖρον.

Ἀλλ᾽ ἔστω λεπτὸν ὡς ὑπόκειται, ἀλλὰ ξανθόν. τοῦτο σημαίνει οὐ μόνον ἀπεψίαν, ἀλλὰ καὶ ὕλης ἔνδειαν δηλοῖ, ὡς νεώτερος ἀσιτήσας. ἐκδιδάσκει δὲ καὶ θερμότητα πολλὴν ἐν τῷ βάθει τίκτειν χολὴν, ὡς ὁ τριταῖος. δηλοῖ καὶ ἀγρυπνίαν καὶ φροντίδα. ἅπαντα ταῦτα ξανθὰ τὰ οὖρα ποιεῖ.

Τί δηλοῖ λεπτὸν καὶ ἐρυθρόν.

Ἔστω δὲ πάλιν ἄπεπτον τῇ συστάσει λεπτὸν, ἀλλ᾽ ἐρυθρόν. τὸ τοιοῦτον, οὐ συνίσταται. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐρυθρὸν ἀφ᾽ αἵματος γίνεται, τὸ δ᾽ αἷμα πάλιν ἀπὸ πέψεως γίνεται. ἡ δὲ πέψις παχύνει τὴν σύστασιν, εὔδηλον, ὅτι τὸ ἐρυθρὸν οὐ συνίσταται μετὰ τοῦ λεπτοῦ. εἰ γὰρ καί ποτε μιγῇ μετὰ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος τὸ λεπτὸν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπ᾽ ἀκριβῶς ἐρυθροῦ, ἀλλὰ καὶ ἰχωροειδοῦς.

περὶ

Λεπτὸν μέλαν.

Η δὲ τελευταία ἐστὶ συμπλοκὴ, ἡ τοῦ λεπτοῦ καὶ μέλανος, οὐδ᾽ αὕτη δυναμένη συστῆναι. ἔστι γὰρ τὸ μέλαν χρῶμα ἢ διὰ τὸ ἐκκαθαίρεσθαι τὸν μελαγχολικὸν χυμόν. ἢ διὰ ψύξιν. ἢ δι᾽ ὑπερόπτησιν τοῦ αἵματος. ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα παχέα.

Πῶς τὸ λεπτὸν μετὰ τούτου συνίσταται.

Ὅτι δὲ τοῦ μέλανος αἱ τρεῖς εἰρημέναι διαφοραὶ, παχυτάτης κέκτηνται συστάσεως, ἐντεῦθεν κατάδηλον. ἐν τῇ παρακμῇ γὰρ τοῦ τεταρταίου καὶ τῇ λύσει τῆς μελαγχολίας οὖρα φαίνεται μέλανα πνόμενα γίνονται δὲ μέλανα διὰ τὸ ἐκκαθαίρεσθαι τὸν μελαγχολικὸν χυμόν. οὗτος δὲ γεώδης τῇ οὐσίᾳ καὶ παχὺς κατὰ σύστασιν. οὐκοῦν καὶ τὰ οὖρα ποιεῖ παχέα. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐξ ὑπεροπτήσεως αἵματος μέλανα γινόμενα οὖρα παχέα τυγχάνει. εἰ γὰρ ὄπτησις ἀνικμᾶται τὴν ὑγρότητα τοῦ αἵματος, εὔδηλον ὡς παχύνει τὴν σύστασιν. καὶ φανερὸν ὅτι καὶ τὰ οὖρα παχέα γίνεται. ἡ γὰρ τοῦ χρώματος μεταλαμβάνει καὶ γίνεται μέλανα, καὶ τῇ συστάσει ὡς ἀποκαύσει τοῦ αἵματος. καὶ ἡ ψύξις δὲ φανερῶς τῇ πήξει παχύνει τὴν ὕλην, καὶ τὴν σύστασιν τοῦ οὔρου, ὁμοίαν ἀπεργάζεται τῇ τοῦ χύματος συστάσει, καὶ πάλιν τὰ οὖρα γίνονται παχέα ὡς προεδίδαξα.

Παχὺ λευκόν.

Καὶ περὶ μὲν τὸν πλοκὸν τοῦ λεπτοῦ πρὸς τὰ χρώματα τοῦ οὔρου τὰ προειρημένα ἀρκείτω, νῦν δὲ λοιπὸν τὴν σύστασιν ἀμείψωμεν, καὶ ἔστω τὸ οὖρον παχὺ, καὶ τούτου μένοντος παχέος, ἀναλλαττέσθω τὸ χρῶμα, καὶ ἔστω λευκόν. τὸ τοιοῦτο δηλοῖ τὸν ὠμὸν χυμὸν πολὺν συνάγεσθαι κατὰ τὸ σῶμα.

Παχὺ πυῤῥόν. παχὺ ξανθόν. παχὺ ὠχρόν.

Ἀλλὰ δὴ ἔστω παχὺ καὶ ὠχρὸν, αὕτη οὐ δύναται συνελθεῖν εἰς συμπλοκήν. οὔτε γὰρ παχὺ καὶ πυῤῥὸν, οὔτε παχὺ καὶ ξανθὸν συνελθεῖν δύνανται. τὰ τοιαῦτα γὰρ χρώματα, δι᾽ ἔνδειαν ὕλης γίνεται, καὶ δυνάμεως ἀσθένειαν. τὸ δὲ παχὺ, διὰ τὰ ἐναντία. φανερὸν ὅτι καὶ πυῤῥὸν, ἢ ὠχρὸν καὶ ξανθὸν οὐ δύνανται ἅμα συστῆναι.

Παχὺ ἐρυθρόν.

Ἀλλὰ δὴ ἔστω παχὺ καὶ ἐρυθρόν. τὸ τοιοῦτον οὖρον συνίσταται. καὶ σημαίνει πλῆθος αἵματος, ὡς ἐν συνόχοις πυρετοῖς.

Παχὺ μέλαν.

Ἔστω δὴ παχὺ καὶ μέλαν λοιπόν. καὶ αὕτη δὲ συνίσταται καὶ σημαίνει τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν ἐκκενοῦσθαι, πολλῷ ὡς ἤδη τῇ παρακμῇ τοῦ τεταρταίου καὶ ἤδη τῇ λύσει τῆς μελαγχολίας. περὶ δὲ τῶν διὰ ψύξιν καὶ πῆξιν γινομένων μελάνων ὕστερον ἐροῦμεν, καὶ αὗται μὲν τοῦ παχέος μετὰ τῶν ἐνδεχομένων χρωμάτων αἱ συμπλοκαί.

Ἀρξόμεθα δὴ τῶν ἐμπλοκῶν ὧδέ πως, λευκὸν ἀποστάσει λεῖον ἀνώμαλον.

Ἔστω δὴ πρότερον λευκὸν, καὶ τὴν ἄνω χώραν ἔχον, καὶ λεῖον, μὴ κέτι δὲ ὁμαλὸν ἀλλὰ σήμερον μὲν πεπεμμένον, αὔριον δὲ οὔ. τὸ τοιοῦτον ἀσθένειαν δηλοῖ, καὶ μὴ δύνασθαι διὰ παντὸς ὁμοτίμως πέττειν τὴν ὕλην.

Λευκὸν ἀποστάσει οὐ λεῖον ἀνώμαλον.

Ἀλλὰ δὴ ἔστω λευκὸν μὲν καὶ τὸν κάτω κεκτημένον τόπον, μηκέτι δὲ λεῖον, ἀλλὰ διεσπασμένον. τοῦτο χεῖρον τοῦ προτέρου ὑπάρχει. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐδείκνυε τὴν φύσιν διὰ πολλῶν, τὴν ἀνωμαλίαν ὑπομένειν, τοῦτο δὲ ἐν μιᾷ πέψει, ὅπερ ἐστὶ μοχθηρότατον, ὥσπερ καὶ τὸ φθινόπωρον κακὸν, ὅτι ἀνώμαλον. ἀλλ᾽ ἐὰν μὲν διὰ τεττάρων ἢ πέντε ἡμερῶν γίνοιτο, ἔλαττον τὸ κακόν. ἐὰν δὲ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, χεῖρον ὑπάρχει. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ διεσπασμένα τῶν πρώτων, χείρονα, εἴ γ᾽ ἐν μιᾷ πέψει διακοπὴν φύσεως δηλοῖ. διακόπτει δὲ τὴν φύσιν, πνεῦμα παρεμπεσὸν, καὶ διασπᾷ τὴν συνέχειαν τοῦ πεττομένου χυμοῦ. ἐπεὶ οὖν ὑποθέμεθα κατὰ φύσιν τὸ παρυφιστάμενον ἔν τε χροιᾷ καὶ ἐν τόπῳ, παρὰ φύσιν δὲ ἐν τῇ συστάσει, δῆλον ὅτι τοῦ ταῦτ᾽ ἔχοντος, οὕτως, ἐν τῇ συστάσει ἡ ὁμαλότης ἐστὶν ἡ ἀνωμαλία.

Οὐ λεῖον ὁμαλόν.

Τὸ οὖν πρότερον ὁμαλὸν διεσπασμένον, κακόν. πλῆθος γὰρ ἐνδείκνυται πνεύματος παχέος ἐν τῷ βάθει μὴ δυναμένου λεπτυνθῆναι ὑπὸ φύσεως.

Οὐ λεῖον ἀνώμαλον.

Ἀλλὰ δὴ ἔστω διεσπασμένον ἀνώμαλον. τουτέστι ποτὲ μὲν φαινόμενον τοιοῦτον, ποτὲ δὲ τοιοῦτον τοῦ προτέρου τυγχάνειν ἄμεινον. ὀλίγον γὰρ δηλοῖ πνεῦμα. καὶ τοῦτο λεπτὸν ἔσεσθαι ταχέως. καὶ θαυμαστὸν ὑπὸ τῆς φύσεως ἀκολουθεῖ, τὸ τὴν μὲν ὁμαλότητα εἶναι κακὸν, τὴν ἀνωμαλίαν δὲ ἀγαθόν. καὶ μάλιστα δὲ εἰκότως τὸ τοιοῦτον, συμβαίνει. τὰ γὰρ κακὰ τὴν αὐτὴν ἔχοντα δύναμιν, μοχθηρὰ τυγχάνει. οὕτως οὖν καὶ ὁ διαλείπων σφυγμὸς, ἀεὶ μὲν ὁ αὐτὸς φαινόμενος, μοχθηρότατός ἐστι. ποτὲ δὲ φαινόμενος τοιοῦτος, ἄλλοτε δὲ, οὔ, ἔλαττον κακὸν τοῦ προτέρου δηλοῖ. οὕτως οὖν καὶ τὸ διεσπασμένον ἀνώμαλον τοῦ διεσπασμένου μὲν, ὁμαλῶς δὲ φαινομένου, μετριώτερόν ἐστι κακόν. καὶ περὶ μὲν ταύτης τῆς συμπλοκῆς, ἱκανὰ τὰ προειρημένα.

Ἐναιώρημα λευκόν, ὁμαλόν, λεῖον.

Ἔστω δὲ ἑτέρα ἤδη. τὸ παρυφιστάμενον, πεπεμμένον ἔστω τῷ χρώματι, καὶ ὑπαρχέτω λευκόν, μὴ κέτι δὲ τὴν κάτω χώραν ἐχέτω. ἀλλὰ τὴν μέσην. καὶ τὸ ἔχον τὴν μέσην χώραν, ἔστω πρότερον καὶ λεῖον ἐν συστάσει, καὶ ὁμαλὸν ἐν χρόνῳ, τὸ τοιοῦτον πέψιν σημαίνει. ἀλλ᾽ οὐ τελείαν. οὐ γὰρ ὑπόστασίς ἐστι, ἀλλὰ μέση πέψις. ἤτοι σαφῆ δηλοῦσα, τὸ γὰρ ἐν μέσῳ ἐποχούμενον, ὑπόστασίς ἐστι τῇ φύσει. τῷ τόπῳ δὲ διαφέρουσα. τὸν δὲ τόπον ἀμείβουσα διὰ πνεύματος περιουσίαν. ἐὰν γοῦν μή τε τελείως ἐν τῇ πέψει λεπτυνθῇ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ τοῦ παρεισαμένου ὄντος ἀποκλυσθῇ διὰ παχύτητα, ὠθεῖ τοῦτο καὶ φέρει μετέωρον πρὸς ἄκραν ἐπιφάνειαν, καὶ καλεῖται νεφέλη. ἢ πρὸς μέσην χώραν, καὶ καλεῖται ἐναιώρημα. ἢ οὐδ᾽ ὅλως ἐστὶ πνεῦμα, καὶ τῷ βάθει φαίνεται κάτω, καὶ ὀνομάζεται ὑπόστασις. περὶ μὲν ἐναιωρήματος εἴρηται τοσαῦτα.

Περὶ τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς νεφέλης εἰρῆσθαι νομίζον.

Ταῦτα τοιαῦτα εἰρημένα τῇ θέσει μὴ διαλλάττουσι, τὴν δὲ χροιὰν ἀμείβει ἡ τοῦ πνεύματος παρέμπτωσις. ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῆς πέψεως γίνεται, καὶ ἡ μὲν τελεία πέψις εἴη, καὶ ἡ φύσις τὸ πνεῦμα λεπτύνει. διὸ καὶ ὑπόστασις τελεία δηλοῖ τὴν πέψιν. εἰ δὲ μὴ δυνηθείη τὸ πνεῦμα λεπτυνθῆναι, ἀλλὰ τῇ παχύτητι καὶ μὴ διαφορούμενον ἐκ τοῦ χυμοῦ. διὸ καὶ ἀκατάστατον ἔχει τὸν χυμὸν ὅθεν καὶ οὐ τελείαν πέψιν δηλοῖ. ἀλλὰ σαφῆ καὶ μέσην, διὸ καὶ τὴν μέσην καταλαμβάνει χώραν, οὐ γάρ ἐστι πολύ. εἰ δὲ τὴν ἄνω πέψιν κατεῖχε καὶ ἐγίνετο νεφέλη, πέψιν μὲν σημαίνει, ὅτι ἐγεννήθη. ἀμυδρὰν δὲ, ὅτι πολὺ καὶ παχύ ἐστι τὸ τοιοῦτον. καὶ δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ τόπου οὐδὲν πλέον μανθάνομεν, ἢ μέχρι τῶν δηλουμένων. εἰ μὲν δὲ μέλαν εἴη τὸ παρυφιστάμενον, κακόν. ἀλλ' ἐὰν μέν τοι εἴη νεφέλη, ἀμυδρὸν τὸ κακόν. ἐὰν δὲ ὑπόστασις εἴη, τέλειον. περὶ μὲν τῆς θέσεως, ἱκανὰ τὰ εἰρημένα. δεδήλωται γὰρ ὅτε ἀγαθὸν ὅτε κακὸν ἀλλὰ μεταξὺ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ τέσσαρα ζητοῦμεν ἐν τῷ παρυφισταμένῳ χρῶμά τε καὶ τόπον, σύστασίν τε καὶ χρόνον, εἴρηται δὲ περὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς συστάσεως, τὸ λοιπὸν προσθήσωμεν, ὅ ἐστι περὶ τοῦ χρώματος ἀλλ' ἐπειδὴ λευκὸν ἦν τὸ κατὰ φύσιν, ὑπὲρ μὴ ἔστω λευκὸν, μέλαν δὲ, ἢ πελιδνὸν, ἢ ὠχρὸν, ἢ ἐρυθρόν.

Τί δηλοῖ τὸ ἐρυθρόν.

Τὸ μὲν οὖν ἐρυθρὸν, ἀπὸ ἰχωροειδοῦς αἵματος γίνεται καὶ ἀπεψίαν σημαίνει, ἀλλ' οὐ θάνατον, ὅτι μὲν οὖν κίνδυνον οὐκ ἐπάγει τὸ χρηστὸν καὶ οἰκεῖον τῆς ὕλης ἐνδείκνυται. εἰ δὲ ἀπεψίαν σημαίνει καὶ διὰ τοῦτο καὶ χρόνιον. ἐκ τοῦ δὲ φανερὸν τῶν χυμῶν οἱ μὲν ἐκ τοῦ φλέγματος γίνονται, ὡς τὸ φλέγμα καὶ ἰχώρ. οἱ δὲ μετὰ τοῦ αἵματος ὡς ἡ ξανθὴ χολὴ καὶ ὁ μέλας χυμός. ὅταν οὖν τὸ οὖρον ἐρυθρὸν φανῇ, σημαίνει ἀπὸ ἰχῶρος ἔχειν τὸ χρῶμα, ὁ δὲ ἰχώρ ἐστι πρὸ τοῦ αἵματος. οὐ γὰρ ἡ φύσις τελείαν ἐπέθηκε τῷ αἵματι τὴν βαφήν. εὔδηλον ὡς οὐδέπω ἐπέφθη. εἰς δὲ ὑπὲρ τοῦ χρόνου χρῄζει ἡ φύσις, πρὸς τὴν πέψιν τοῦ αἵματος. τί μὲν οὖν σημαίνει τὸ ἐρυθρὸν οὖρον, εἰρήκαμεν.

Τί δηλοῖ τὸ μέλαν.

Τὸ δὲ μέλαν, ποτὲ μὲν ἐνδείκνυται ψύξιν, ποτὲ δὲ θερμότητα. διωρίσθη δ' ἂν οὕτως. εἰ μὲν οὖν προηγήσατο πελιδνὸν, εἶθ' οὕτως ἐγένετο μέλαν, ψύξιν ἔχει τὴν πρόφασιν. εἰ δὲ τὸ χλωρὸν προεγένετο, ἠκολούθησε δὲ τὸ μέλαν, φανερὸν ὅτι ἀπὸ θερμότητος ἐγένετο. καὶ τέσσαρα μὲν ἐπὶ τοῦ παρυφισταμένου ἐζητοῦμεν χρώματι καὶ τόπον καὶ σύστασιν καὶ χρόνον. ἁπάντων δὲ τούτων πεποιήμεθα τὴν σύγκρισιν.

Τί δηλοῖ τὸ πελιδνόν.

Τὸ δὲ πελιδνὸν, ψύξιν καὶ νέκρωσιν ἐμφαίνει τῆς δυνάμεως.

Διαφοραὶ τῶν ἐλαιωδῶν οὔρων.

Τῶν ἐλαιωδῶν οὔρων, τὰ μέν ἐστιν ἐλαιόχροα. τὰ δὲ ἐλαιοφανῆ. τὰ δὲ ἐλαιώδη. ταῦτα δὲ σημαίνει ἀρχὴν τῆς συντήξεως. τὰ δὲ ἐλαιοφανῆ, ἀκριβεστέραν μὲν ἔχει τὴν μίξιν τοῦ ἐλαίου πρὸς τοῦ οὔρου, σημαίνει δὲ τοῦ πάθους ἐπίδοσιν. τὰ δὲ ἐλαιώδη ὅλα δι' ὅλων τὰ οὖρα καὶ ἐν χρώματι καὶ ἐν συστάσει οἷον ἔλαιόν ἐστι, καὶ σημαίνει ταῦτα ἀκμὴν τῆς ἐπιδόσεως. ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ τῶν νεφρῶν πιμελῆς ἀναλυομένης γίνεται, τὰ δὲ ἐλαιώδη διορίσωμεν, διά τινων γνωρισμάτων. μέμνηται δὲ καὶ Ἱπποκράτης ἐν ἀφορισμῷ περὶ τῆς τῶν νεφρῶν πιμελῆς ἀναλυομένης ἐν τῷ φάναι· ὁκόσοισι λιπαρὴ ἡ ὑπόστασις καὶ ἀθρόη, τουτέοισι νεφριτικὰ σημαίνει. αὐτὸς δὲ καὶ τὸν διορισμὸν ἐχαρίσατο προσθεὶς τὸ ἀθρόη. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν νεφρῶν, ταχέως ἐκκρίνεται. ἐπὶ δὲ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι πιμελῆς, οὐκέτι ταχέως, ἀλλὰ καὶ βραδέως. τὸ γὰρ διαδίδοσθαι αὐτὴν ἀπὸ τῶν δὲ τῶν φλεβῶν ἀπὸ τὰ συνεγγὺς κἀκεῖθεν, ἀπὸ τὰ πλησίον, καὶ μετὰ χρόνον ἀπὸ τοὺς νεφροὺς καὶ τὴν κύστιν, εὔδηλον ὅτι μετὰ πολλοῦ ἐκκρίνεται χρόνου. ἐπὶ δὲ τῶν νεφρῶν διὰ τὸ συνεγγὺς τοῖς διεξόδοις, ταχέως ἐκκρίνεται. τὸ γὰρ ἀθρόη παρὰ τῷ Ἱπποκράτει, νῦν ἐπὶ τοῦ ταχέως εἴρηται. καὶ περὶ μὲν ἐλαιωδῶν οὔρων ἱκανῶς διώρισται.

Τί σημαίνουσιν αἱ ὀροβοειδεῖς ὑποστάσεις.

Ὅταν δ' ἡ σὰρξ τήκηται ὀροβοειδεῖς ὑποστάσεις γίνονται. ὁρίζονται δὲ ταῦτα πέψει τε καὶ ἀπεψίᾳ, καὶ τὸ παρεῖναι ὀξὺν πυρετόν. εἰ μὲν γάρ ἐστι πυρετὸς, ὅλου τοῦ σώματός ἐστι τὸ πάθος. εἰ δὲ μὴ, τῶν νεφρῶν. καὶ πάλιν εἰ μέν ἐστιν ἀπεψία τῶν οὔρων, τοῦ ὅλου σώματος κακόν. εἰ δὲ πέψις μὲν ᾖ, ὀροβοειδεῖς δὲ ὑποστάσεις, τῶν νεφρῶν δηλοῖ πάθος. εἰκότως δὲ ἀπεψία κρατεῖ, ὅταν ὅλου τοῦ σώματος πάθος ἐστί. τὰ γὰρ ποιοῦντα τὴν πέψιν ἀγγεῖα νενόσηκεν. ἐπὶ δὲ τῶν νεφρῶν οὐκ ἔστιν ἀπεψία. οὐ γὰρ ὁ νεφρὸς πέττει τὸ οὖρον. καὶ περὶ μὲν τῆς πιμελῆς καὶ τῆς σαρκὸς ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

Τί δηλοῖ τὰ πεταλώδη.

Ὅταν δ' αὖ πάθωσι τὰ στερεὰ, πρῶτον μὲν ἐπὶ πολὺ διαζέονται καὶ γίνονται πεταλώδη τὰ οὖρα. ἀλλὰ καὶ τῆς κύστεως τοιαῦτα δηλωτικά. τοῖς δὲ προειρημένοις ἐπὶ τῶν νεφρῶν, διορίζεται. εἰ μὲν εἴη πυρετὸς, ὅλον κεκάκωται. εἰ δὲ μὴ ᾖ πυρετὸς, τῆς κύστεως τὸ πάθος. καὶ ἡ μὲν ἀπεψία τοῦ ὅλου. ἡ δὲ πέψις, τῆς κύστεως.

Τί δηλοῖ τὰ πιτυρώδη.

Ὅταν δὲ ὁ πυρετὸς ἐν τῷ βάθει τῶν ἀγγείων καταδῇ, γίνονται πιτυρώδεις αἱ ὑποστάσεις, στενότεραι μὲν τῶν πεταλωδῶν, ἀλλὰ παχύτεραι. καὶ τὰ τοιαῦτα δὲ πάλιν τῆς κύστεως σημαντικά. ἀλλὰ καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸ πάθος διακρίνεται. εἰ μὲν γοῦν παρῇ πυρετὸς, τοῦ ὅλου τὸ πάθος. εἰ γε μὴν, τῆς κύστεως.

Πόσα σημαίνει τὰ κειμνώδη.

Ἐπειδὰν δὲ ὁ πυρετὸς μετὰ τοῦ καταληφθῆναι τὸ πάθος, μεῖζον ἐπιλάβῃ μῆκος καὶ πλάτος, ἀδρομερέστερα δὲ γίνονται τὰ τοιαῦτα τῶν πιτύρων, καὶ καλεῖται κειμνώδη. ἀλλὰ καὶ τὰ κριμνώδη, δύο σημαίνει. εἰ μὲν ὄπτησιν αἵματος ἢ σύντηξιν ἰσχυρὰν, τῶν στερεῶν ὑπάρχει τὸ πάθος. εἰ δ' ἐρυθρὰ, τοῦ αἵματος.

Περὶ δυσώδους.

Τὸ δυσῶδες οὖρον τὴν σῆψιν δηλοῖ καὶ τῆς φύσεως νέκρωσιν. λείπει δὲ τῷ λόγῳ λοιπὸν θεωρῆσαι, τὰς τοῦ χύματος καὶ τοῦ παρυφισταμένου συμπλοκὰς. καί τι συμβαίνουσιν. αἱ γὰρ ἔμπροσθεν συζυγίαι, αἱ μὲν πρότεραι, τοῦ χύματος εἰσὶ μόνου. αἱ δὲ ἕτεραι, παρυφισταμένου. νυνὶ δὲ τὰς τοῦ χύματος, καὶ τὰς τοῦ παρυφισταμένου συμπλέξωμεν. καί τι σημαίνει τούτων ἑκάστη διαφορὰ παραθώμεθα.

Περὶ λεπτοῦ καὶ λευκοῦ.

Ἔστω οὖν πρῶτον ἐν τῇ συστάσει τοῦ χύματος, ἄπεπτον τουτέστι λεπτὸν. καὶ ἐν τῇ χροιᾷ, λευκὸν. ἐπὶ τῷ τοιούτῳ οὔρῳ, οὐ δύναται ἐνστῆναι παρυφιστάμενον. ἡ γὰρ λεπτότης, ἔνδειαν ὕλης σημαίνει πῶς, ἀπὸ τούτων ἔχομεν ὑποθέσθαι γινόμενον ὑπόστασιν, ἀλλ' οὐδ' ἂν ὠχρὸν γένηται ἢ πυῤῥὸν ἢ ξανθὸν. μένον δὲ λεπτὸν, ὑφίσταταί τι. ἐπὶ

10 τούτων γὰρ ἡ φύσις ἀποροῦσα ὕλης, εἰς χρῶμα μεταβάλλει τὸ οὖρον, ὥστε θέλοντας ἐργάσασθαι συμπλοκὰς ὁμοῦ τε τοῦ χύματος καὶ τοῦ παρυφισταμένου, τὸ λεπτὸν ἐκβάλλωμεν καὶ ὑποθώμεθα, τὸ παχύ.

Περὶ παχέος καὶ λευκοῦ. παχὺ λευκὸν οὐ λεῖον.

Ἔστω δὲ τῇ χροιᾷ λευκὸν. ἐπὶ τούτου ὑφίσταται, καὶ τὸ ὑφιστάμενον ἔστω λευκὸν, ἀλλ' οὐ λεῖον. ὁ γὰρ ὠμὸς χυμὸς ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀθροίζεται πολὺς, ὡς τῇ μὲν χροιᾷ, πέπτεται. τῇ δὲ συστάσει, ἄπεπτον ὑπάρχει.

Παχὺ ἐρυθρὸν οὐ λεῖον.

Ἀλλ' ἔστω πάλιν παχὺ, καὶ συναπτέσθω τῷ ἐρυθρῷ τῷ ὠχρῷ καὶ πυῤῥῷ καὶ ξανθῷ τὸ παχὺ οὐ μίγνυται διὰ τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας αἰτίας. ἐὰν τοίνυν τῷ ἐρυθρῷ μιγῇ τὸ παχὺ καθάπερ ἐπὶ τῶν συνόχων, ἔσται σημεῖον ἀπεψίας καὶ ἐν τῷ χύματι καὶ ἐν τῷ παρυφισταμένῳ καὶ κατὰ τὴν σύστασιν καὶ τὴν χροιὰν ἀμφοτέρων τοῦ τε χύματος καὶ τοῦ παρυφισταμένου. Παχὺ μέλαν οὐ λεῖον.

Ἀλλὰ δὴ ἔστω παχὺ μὲν ἀλλὰ μέλαν. ἐνταῦθα δὲ καὶ αὐτὸ περαιτέρω ἀπεψίαν καὶ ἐν τῷ χρώματι καὶ ἐν τῇ συ-

20 στάσει τοῦ τε χύματος καὶ τοῦ παρυφισταμένου. καὶ αὗται μὲν αἱ συμπλοκαὶ τοῦ οὔρου μένοντος παχέος. ἔστω δὲ σύμμετρον ἐν συστάσει, ἀμειβέσθω δὲ τοῖς χρώμασιν. ἀλλ' λευκὸν τὸ τοιοῦτον οὐ δύναται εἶναι. εἰ γὰρ λευκὸν ἐστὶν, ἄπεπτον ὑπάρχει. εἰ δὲ τοῦτο φαίνεται, καὶ τὸ χρῶμα πέψαι φύσις οὐδὲ δυνήσῃ, πῶς τὴν σύστασιν ἐπάχυνε, μείζονος καμάτου δεομένου; οὐκοῦν τὸ σύμμετρον μετὰ λευκοῦ συστῆναι, οὐ δύναται. σπανίως δὲ μετὰ ὠχροῦ, εἰ μὴ πλείων ἢ δεδωκὼς καὶ τῇ περιουσίᾳ τῆς ὑγρότητος ἡ χολή. τὸ μὲν χρῶμα μὴ λάβοι πυῤῥὸν ἢ ξανθὸν. τὴν δὲ σύστασιν ποιεῖ σύμμετρον. ἀλλ' ὅμως κἂν συστοιχῇ, οὐδ' ἐπὶ τούτων ὑφίσταται, ὥστε καὶ ταύτην ἐκβάλλομεν τὴν συμπλοκὴν μιγνυμένην μετὰ ὑποστάσεως.

Τί δηλοῖ τὸ λεπτὸν καὶ ὠχρόν.

Τὸ δὲ λεπτὸν καὶ ὠχρὸν οὖρον, ἄπεπτον μέν ἐστι τῇ συστάσει. πεπεμμένον δὲ μετρίως τῇ χροιᾷ. ἀσθένειαν δὲ καὶ τοῦτο δηλοῖ τῆς φύσεως, τῷ μὲν χρώματι γὰρ ἔπεψεν ὡσὰν ῥᾴδιον ὑπάρχον, οὐκέτι δὲ καὶ τῇ συστάσει διὰ τὸ δυσκο-

30 λώτερον. Τί σημαίνει τὸ λεπτόν.

Τὸ δὲ λεπτὸν τῇ συστάσει καὶ πυῤῥὸν τῷ χρώματι βέλτιον τοῦ ὠχροῦ, ὅμως ἄπεπτον διὰ τὴν σύστασιν.

Τί δηλοῖ τὸ ἐρυθρόν.

Ἀπεψίαν σημαίνει, οὐ θάνατον, ἀλλὰ χρόνου δεῖται εἰς πέψιν. ἔστι δὲ ἐξ αἵματος ἰχωροειδοῦς μήποτε λείαν πέψιν λαβόντος, μηδὲ τὴν ἰδίαν χροιὰν, καὶ διὰ τοῦτο χρονιώτερον σημαίνει τὸ νόσημα. ἐπὶ δὲ τῶν συνεχῶν πυρετῶν ἐπὶ πλήθει αἵματος ζεουσιταμένων ἐκκρίνεται οὖρον καὶ παχύ. δηλονότι τοιοῦτόν ἐστι καὶ τῷ χρώματι καὶ τῇ συστάσει τοῦ χρώματος καὶ τὸ παρυφιστάμενον ἄπεπτον.

Τί δηλοῖ τὸ λεπτὸν οὐρούμενον, καὶ ἔξω ἀναθολούμενον.

Τὸ δὲ λεπτὸν οὐρούμενον, καὶ μετὰ ταῦτα ἔξω ἀναθολούμενον ἄπεπτόν ἐστι διὰ περιουσίαν αἵματος παχέος. δηλοῖ δὲ τὴν φύσιν ἄρχεσθαι πέπτειν. Τί δηλοῖ τὸ παχὺ οὐρούμενον, καὶ μένον παχύ.

40 Τὸ δὲ παχὺ οὐρούμενον καὶ μὴ καθιστάμενον, διὰ ἀκμάζειν δηλοῖ τὴν τῶν παχέων πνευμάτων τε καὶ χυμῶν ζύμωσιν. ἐπὶ τούτων, κεφαλαλγίαι πάρεισιν, ἢ παρέσονται, διὰ τὴν ἐν τοῖς χυμοῖς ταραχὴν καὶ τὰς ἀναθυμιάσεις. Τί δηλοῖ τὸ οὐρούμενον παχὺ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποκαθιστάνεσθαι.

Παύεσθαι μὲν τὴν ἐν τοῖς χυμοῖς ζύμωσιν, καὶ δηλοῖ πως ἄρχεσθαι τὴν διάκρισιν.

Τί δηλοῖ τὸ λεπτὸν καὶ λευκόν.

Ἐσχάτην ἀπεψίαν. οὐ γὰρ ἐνεχείρησεν ἡ φύσις τούτων οὐχ ὡς πρὸς τὴν πέψιν. γίνεται δὲ τοῦτο ἢ δι' ἀσθένειαν τῆς δυνάμεως, ἢ δι' ἔμφραξιν, ἢ διὰ τὸ χρόνιον εἶναι τὸ νόσημα. ἐπὶ γὰρ τῶν τεταρταίων χρονιωτάτων ὄντων ἐν ἀρχαῖς διὰ τὸ πλῆθος καὶ δυσπαθὲς τῆς ὕλης διορθούμενον τὸ οὖρον, γίνεται λεπτὸν, καὶ δι' ἔμφραξιν ἥπατος ἢ νεφρῶν, ἀλλὰ διαγινώσκεται ἐκ τῆς τοπικῆς ὀδύνης. οὐρεῖται δ' ἐνίοτε λεπτὸν καὶ λευκὸν καὶ ἐπὶ τῶν διακαῶν πυρετῶν καὶ σημαίνει φρενῖτιν. καὶ γὰρ ὁ καυσώδης πυρετὸς, πλῆθος δηλοῖ χολῆς. οὐ χρώννυται δὲ τὸ οὖρον, εὔδηλον ὅτι οὐ

50 μένει ἐν τοῖς ἀγγείοις ἡ χολὴ, ἀλλὰ τῇ κουφότητι, εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀνέδραμεν, εἰ μὲν οὐ πάρεστι φρενῖτις, ἐπὶ τούτων γίνωσκε αὐτὴν ἤδη ἔσεσθαι. εἰ δὲ καὶ παρούσης φρενίτιδος οὐρεῖται λεπτὸν καὶ λευκὸν ἐπὶ διακαεστάτου πυρετοῦ, προσαγγέλλει θάνατον ὡς ἐπὶ πολύ. οὐ γὰρ ὑπομένει ἡ ἐγκεφάλου δύναμις ἤδη προκαταβεβλημένη τῷ διακαεῖ πυρετῷ ἐνεγκεῖν δριμύτητα καὶ δῆξιν χολῆς ἤδη ἐνσκήψασαν.

Οὖρα δὲ πονηρά εἰσι ταῦτα.

Χλωρὰ ἢ πελιδνὰ μέλανα αἱματώδη καὶ λίαν παχέα τὰ πυῤῥὰ λίαν ἄκρατα τὰ πυῤῥὰ καὶ λεπτὰ καὶ μηδεμίαν ὑπόστασιν ἔχοντα. μοχθηρὰ δὲ τὰ δυσώδη. κακὰ δὲ τὰ λιπαρὰ καὶ ἐλαιώδη καὶ ὑπερβάλλοντα τὸ πλῆθος τοῦ πινομένου.

Νεφέλαι δὲ καὶ ὑποστάσεις πονηραί.

Πελιδναὶ καὶ μελαναὶ καὶ ζοφώδεις. ποικίλαι. διεσπασμέναι. κριμνώδεις. δίαιμοι. πυρετώδεις καὶ χολεραὶ φλεγματώδεις καὶ δυσώδεις. τὰ δὲ ἀνυπόστατα οὖρα, πονηρὰ πάντως. καὶ ταῦτα μὲν τὰ εἴδη τῶν οὔρων σημαίνουσι πλῆθος αἰτιῶν διαφόρων νοσημάτων. καὶ αὔξησιν τούτων καὶ μείωσιν. διάκρισίν τε καὶ σύγκρισιν. πέψιν τε καὶ ἀπεψίαν. καὶ τρόπους κινδύνων γινομένων. σκοπεῖν δὲ δεῖ τὸν ἰατρὸν ἐπὶ τούτων ἁπάντων τὸ πλῆθος καὶ τὴν δύναμιν τῶν αἰτίων καὶ τὴν ὑπεροχὴν ὑπὲρ τὸ ἀδιαμάρτητον φυλαχθῆναι.

Τί δηλοῦσιν αἱ πεταλώδεις ὑποστάσεις.

Ὅταν αὐτὰ πάθωσι τὰ στερεὰ, πρῶτον μὲν ἐπὶ πολὺ διαξέονται καὶ γίνονται πεταλώδη τὰ ἐν τοῖς οὔροις, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς κύστεως μόνης, τοιαῦτα ἐκκρίνεται. εἰ μὲν οὖν ὁ πυρετὸς, τὸ ὅλον σῶμα κεκάκωται. εἰ δὲ μὴ, τῆς κύστεως τὸ πάθος. καὶ εἰ μὲν ἄπεπτα τὰ οὖρα, τοῦ ὅλου σώματος τὸ πάθος. εἰ δὲ μὴ, τῆς κύστεως μόνης.

Τί δηλοῖ αἱ κριμνώδεις.

Ἐπειδὰν δὲ ὁ πυρετὸς μετὰ τὸ καταληφθὲν τὸ πλῆθος καὶ μεῖζον πάθος ἐπιλάβοι καὶ μῆκος, ἀδρότερα γίνονται τὰ τοιαῦτα. τῶν πιτύρων, καὶ καλεῖται κριμνώδη, ἀλλὰ καὶ τὰ κριμνώδη, δύο σημαίνουσιν, ἢ γὰρ ὄπτησιν τοῦ αἵματος, ἢ σύντηξιν ἰσχυρὰν τῶν στερεῶν. εἰ μὲν οὖν λευκὰ ᾖ, τῶν στερεῶν σωμάτων ἐστὶ τὸ πάθος. εἰ δ' ἐρυθρὰ τοῦ αἵματος.

Τί δηλοῖ τὰ δυσώδη.

Σῆψιν, καὶ τῷ σώματι νέκρωσιν μέλλουσαν.

Τί δηλοῖ τὰ ἰχωρώδη καὶ σανδαραχίζοντα.

Ἧπαρ ἡλκωμένον, καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἀναλύεσθαι. καὶ τὸ μὲν λεπτομερὲς αὐτῶν, τὴν ἰχωρώδη χροιάν. τὸ δὲ παχυμερὲς, τὴν σανδαραχίζουσαν. καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, θάνατον μηνύουσαν. εἰ δὲ περιπαίζοιντο, ὕδρωπα.

Ἕτερον περὶ διαφορᾶς οὔρων.

Ἐπὶ τῶν πυρεκτικῶν μάλιστα νοσημάτων ἡ ἐκ τῶν οὔρων σημείωσις, χρησιμωτάτη καθέστηκεν. ἐπειδὴ δὲ πᾶν τὸ παρὰ φύσιν ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν εὑρίσκεται, ἀπὸ τῶν κατὰ φύσιν ἀρξώμεθα. οὖρον οὖν ἄριστον ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἐν ὑγείᾳ καὶ εὐεξίᾳ τελούντων ἀνθρώπων ὑποπυρρόν τε καὶ ξανθὸν ἢ ὑπόξανθον καὶ τῷ πάχει σύμμετρον καὶ μένον τοιοῦτον τῇ χροιᾷ, διὰ ἀπουρηθῆ. λείαν δὲ καὶ ὁμαλὴν καὶ λευκὴν ἔχον ὑπόστασιν παρὰ πάντα τὸν χρόνον. πλῆθος δὲ πρὸς λόγον τοῦ πινομένου. ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν τὸ κατὰ φύσιν οὖρον τῇ χροιᾷ λευκότερον τοῦ ἀνδρείου εἶναι χρὴ, καὶ ὑπόστασιν ἔχειν πλείονα. ἐπὶ δὲ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἱκανῶς παχεῖαν ἔχειν αὐτὰ ὑπόστασιν χρὴ, διὰ τὰς τῶν παίδων ἀδηφαγίας καὶ ἀτάκτους καὶ ἀκαίρους κινήσεις. λείαν δὲ ὑπόστασιν Ἱπποκράτης καλεῖ, τὸ συνεχὲς καὶ ἀδιάσπαστον δηλῶσαι βουλόμενος. ὁμαλὸν δέ φησιν εἶναι, ὃ δι' ὅλου ἀεὶ ὅμοιον οὐρεῖται, καὶ μὴ σήμερον πεπεμμένον τῇ δ' ἑξῆς ἄπεπτον. καὶ ὃ μὴ τὴν ὑπόστασιν ἢ τὸ χύμα ἔχει ὅλον ἀνώμαλον. ζητοῦμεν οὖν ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν οὔρου, χρῶμα, καὶ σύστασιν τοῦ σώματος, καὶ τὰ παρεμφαινόμενα τῷ χύματι, διὰ νεφέλην, ἐναιώρημα, καὶ τὴν ἐν τῷ πυθμένι ὑπόστασιν. εὔδηλον οὖν ὅτι κατά τι τούτων τρεπόμενον τὸ οὖρον, ἀπεψίαν τὴν ἐν ταῖς φλεψὶν ἐνδείκνυται.

Ὁποῖον οὖρον ἄριστόν ἐστιν ἐπὶ τῶν νοσούντων.

Ἄριστον μὲν οὖν οὖρον ἐστὶν ἐπὶ τῶν νοσούντων, τὸ τοῖς ὑγιαίνουσιν ὁμοιότατον ὕπωχρον, ἢ ὑπόξανθον. λευκὴν καὶ λείαν καὶ ὁμαλὴν ἔχον ὑπόστασιν. ὑποδεέστερον δὲ, τὸ ἔχον ἐναιώρημα, λευκὸν καὶ λεῖον καὶ ὁμαλόν. ἕτερον δὲ τούτου ἀπεπτότερον, τὸ νεφέλην τοιαύτην ἔχον. ἐφ' ὧν γὰρ τὸ πνεῦμα ἐστὶν ἐν τῷ βάθει παχὺ καὶ ἄπεπτον, εἰ μὲν ὀλίγον εἴη, συγχωρεῖ μὲν τὴν ὕλην ἐπὶ τὸν πυθμένα τοῦ ἀγγείου καταφέρεσθαι. εἰ δέ τι πλεονάσειεν, τὸ ἄπεπτον ἐν τῷ βάθει πνεῦμα πρὸς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ χύματος φέρει τὴν ὑπόστασιν, καὶ ποιεῖ τὴν καλουμένην νεφέλην. ἐφ' ὅσον οὖν ἰσχύει τὸ πνεῦμα μετεωρίζει καὶ μετεωρίζει τὴν ὑπόστασιν, ἐπὶ τοσοῦτον ἀπεπτότερον γίνεται τὸ οὖρον. ἐπὶ δὲ τῶν ἀκριβῶν τριταίων καὶ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν, ἡ νεφέλη μόνη ἢ ἐναιώρημα πολλάκις ἤρκεσε πρὸς λύσιν τοῦ νοσήματος. διότι καὶ τὸ εὔχρουν γίνεσθαι τὸ οὖρον μόνον.

Ὅτι οὐ πᾶσα ὑπόστασις λευκὴ, ἀγαθόν τι σημαίνει.

Πολλάκις δὲ καὶ τὸ λευκὸν χρῶμα τοῦ παρεμφαινομένου ἐν τῷ χύματι, ἀπατᾷ τοὺς ἰδιώτας, ὡς ὑπόστασιν χρηστὴν νομίζεσθαι, οὐκ οὖσαν χρηστήν. συμβαίνει γὰρ ὠμὸν καὶ λευκὸν χυμὸν συνεκκρινόμενον, τὸ οὖρον ὑφίστασθαι καὶ φαντασίαν ὑποστάσεως χρηστὴν παρέχειν. διότι δὲ καὶ ἥπατος ἢ νεφρῶν πεπονθότων, πύον ἐκκρίνεται σὺν τῷ οὔρῳ ὑφιστάμενον, καὶ ἀπατᾷ τὸν τεχνίτην. ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρῶτον διορίζεται περὶ τὸ πεπονημένου. τὸν ἄνθρωπον τοὺς νεφροὺς. ἢ τὸ ἧπαρ. ἤ τι ἕτερον μόριον τῶν εἰωθότων ἐκκαθαίρεσθαι διὰ τῶν οὔρων. ἔπειτα δὲ καὶ δυσῶδες εὑρίσκεται τὸ μετέχον πύου. ὁ δὲ ὠμὸς χυμὸς διορίζεται τῆς χρηστῆς ὑποστάσεως, τῇ ἀνωμάλῳ συστάσει τοῦ παρυφισταμένου. οὐ γὰρ συνεχὴς ἑαυτῷ μένει, ἀλλὰ διορίζεται εἰς μικρὰ οἷον ψαμμία, καὶ οὐ δι' ὅλως λεῖον ἐστὶ καθὼς ἡ ἀληθὴς ὑπόστασις. ἐπὶ μὲν τῶν χρηστῶν οὔρων, πρῶτα μὲν ἐπιφαίνεται νεφέλη. ἔπειτα ὑποκαταβαίνουσα, ποιεῖ τὸ ἐναιώρημα. ἐπὶ τέλει δὲ ὑφιζάνουσα ἐν τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, ποιεῖ τὴν ὑπόστασιν, δηλονότι ὅταν τελείως πεφθῆ. ἐπὶ δὲ τῶν ὠμῶν χυμῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἀγγείου ὑποχωρεῖ πλῆθος πολὺ, μετὰ τοῦ εἶναι κάκωχρον καὶ τὸ χύμα ὅλον. ἔπειτα κατὰ βραχὺ πεττόμενοι καὶ λεπτυνόμενοι, αἰωρεῖται κατὰ τὸ μέσον τοῦ χύματος καὶ ποιεῖ τὸ ἐναιώρημα. ὅταν δ' ἐπὶ πλεῖστον λεπτυνθῇ καὶ πεφθῇ, ἐφίσταται ἐπὶ πολὺ τοῦ χύματος καὶ ποιεῖ τὴν νεφέλην, καὶ πλανᾷ τοὺς ἰδιώτας, ὡς ὑπολαμβάνειν ἐπὶ τὸ χεῖρον προβαίνειν τὴν νόσον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΔΙΑΓΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΝΕΦΡΟΙΣ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

Περὶ οὐσίας νεφρῶν.

Οὐσία τῶν νεφρῶν ἰδία, καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ μορίῳ κοινή, ἐξ ἰνῶν καὶ σαρκῶν συνεστηκυῖα, σαρκῶν δὲ πυκνῶν. γέγονε δὲ τοιαύτη, ἵνα μὴ ῥαδίως τὸ αἷμα φερόμενον, ἀπορρέῃ καὶ ἐκχῆται, καὶ φέρηται μετὰ τοῦ οὔρου. ἡ σαρκοειδὴς αὕτη οὐσία, πολλὰς ἔχει ἐν αὐτῇ περιγραφάς, καὶ ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην περιγραφὴν τῆς οὐσίας λίθοι γίνονται, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διὰ τοῦτο καὶ χαλεπαὶ γίνονται ὀδύναι ἐν αὐτοῖς καὶ ταῦτα μὲν περὶ οὐσίας.

Περὶ σχήματος νεφρῶν.

Σχῆμα δὲ ἔχουσι σιγμοειδές, ἐν μέσῳ δὲ κοιλότης ἐστίν, ἥτις ὑποδέχεται διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν τὸ ὀρρῶδες περίττωμα. ἔρχονται δὲ εἰς τοὺς νεφροὺς οὐ μόναι αἱ μείζους φλέβες, ὧν αἱ μέν, εἰς τὴν κοιλότητα βάλλουσιν. ἕτεραι δέ, εἰς τὸν περιαλείφοντα αὐτοὺς ὑμένα, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἀγγεῖα τριχοειδῆ.

Διά τι ὁ μὲν δεξιὸς νεφρὸς ὑψηλότερος. ὁ δ' ἀριστερὸς ταπεινότερος.

Ἵνα μὴ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ, ὁ μέν, ἕλκῃ. ὁ δέ, ἀνθέλκῃ.

Ἐν ποίῳ κεῖνται τῶν μερῶν τοῦ σώματος.

Κεῖνται οἱ νεφροὶ κατὰ τῆς ῥάχεως ἀνωτέρω βραχὺ τῶν λαγόνων. ἀπ' αὐτῶν δ' ἐκφύονται οἱ οὐρητῆρες διάγοντες τὸ οὖρον ἐπὶ κύστιν. ἡ οὐσία τῶν οὐρητήρων, ἰδία καὶ οὐδενὶ ἑτέρῳ μορίῳ κοινή.

Διά τι δύο νεφροὶ γεγόνασιν ὑπὸ τῆς φύσεως ἀνθρώπου.

Ἐπειδὴ ὑπεραίρει τὸ ὀρρῶδες περίττωμα τῶν ἄλλων περιττωμάτων. χρεία δ' αὐτοῖς τὸ ἕλκειν τὸ ὀρρῶδες περίττωμα. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἀπὸ τῆς κοίλης φέρεται φλὲψ ἐπὶ τὰ κάτω. διχῆ δ' αὕτη τεμνομένη. τὸ μέν, ἄνω φέρεται. τὸ δ' ἕτερον, κάτω. ὅπερ πάλιν διχῆ τεμνόμενον δηλονότι τὸ κάτω, τὸ μέν, εἰς τοὺς μηρούς. τὸ δ' εἰς τοὺς ὄρχεις. ἄλλο δ' εἰς τοὺς νεφροὺς φέρεται. φέρονται δὲ καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας ἀρτηρίαι ἐμβάλλουσαι καὶ αὗται ὀρρῶδες περίττωμα καὶ θερμότητα, ἵνα θερμαίνωνται ὑπ' αὐτῶν. ἐπειδὴ οἱ νεφροὶ εἰσὶν ἐκ τοῦ ὀρρώδους περιττώματος, ὥσπερ καὶ ὁ σπλὴν ἐκ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ, διὰ τοῦτ' οὖν παρὰ τῶν εἰρημένων ἀρτηριῶν χορηγοῦνται θερμότητος, ἵνα ὑπερνικήσωσι τὴν ψύξιν αὐτῶν. μετὰ δὲ τὸ ἕλξαι τὸ ὀρρῶδες περίττωμα, τὸ χρηστὸν τοῦ αἵματος κατέχουσι καὶ τρέφονται ἐξ αὐτοῦ. τὸ δὲ ὀρρῶδες περίττωμα ἀποτρίβεται διὰ τῆς ἀποκριτικῆς, ὡς ἄχρηστον. ἐν ὅσῳ δέ ἐστιν ἐν ταῖς φλεψὶ καὶ ταῖς ἀρτηρίαις σὺν τῷ αἵματι, ὀρρῶδες περίττωμα λέγεται. ὅταν δ' ἀποδιωχθῇ, λέγεται οὖρον. ὥστε οὖν τὸ χρηστὸν τοῦ αἵματος κατέχουσιν ἤγουν καὶ τρέφονται ἐξ αὐτοῦ. τὸ δ' ἄχρηστον ἀποτρίβονται. καὶ ὥσπερ ἡ χοληδόχος κύστις χαίρει τῇ χολῇ, καὶ ὁ σπλὴν τῷ μελαγχολικῷ χυμῷ, οὕτω καὶ οὗτοι τῷ ὀρρώδει περιττώματι.

Περὶ ἐνεργείας νεφρῶν.

Ἐνέργεια δ' αὐτοῖς, τὸ διακρίνειν καὶ διηθεῖν τὸ ὀρρῶδες ὑγρὸν ἀπὸ τοῦ αἵματος. ἐνταῦθα δέ τις ἡ χρεία τῆς ἐνεργείας αὐτῶν. ζητεῖται δέ, οὐ μόνον νεφροῦ, ἀλλ' ἑκάστου μορίου ἐνέργεια, ὁπηνίκα γὰρ αὕτη βλάπτεται, ἀποφαίνει ὁποῖον ἐστὶ τὸ πάσχον μόριον. Πᾶν πάθος περὶ αὐτοῦ λέγεται νεφρῖτις. εἴτε ὁμοιομερές ἐστιν, εἴτε ὀργανικόν, ἢ ἐπίκοινον. κυρίως δὲ νεφρῖτις ἡ λιθίασις λέγεται.

Αἰτίαι τοῦ λίθου.

Αἱ δὲ τοῦ λίθου αἰτίαι, τέσσαρες. ποιητικόν. ὑλικόν. ὀργανικόν. καὶ τελικόν. τοῦτο ἐκ τῶν ἔξωθεν μανθάνεις ὅτι ποιεῖ ἔξωθεν λίθου σύστασιν, ἢ ψύξις, ἢ θερμότης. ὥσπερ ἐν ὑπονόμοις καὶ σωλῆσι τῆς θερμότητος ἐγγινομένης ἀπὸ ὕλης ἀδιαπνευστούσης. διὸ ὕδατος ὄντος ἐν τῷ σωλῆνι γίνεται θερμότης παρὰ φύσιν. ταύτης δὲ διαφορούσης τὸ λεπτομερὲς ἐκείνου τοῦ ἰλυώδους ὕδατος, τὸ παχυμερὲς ἀποτιμοῦται, καὶ μένον ἐν τῷ σωλῆνι προστίθεται τῇ οὐσίᾳ τοῦ λίθου, καὶ οὕτως γίνεται λίθος. καὶ ἄλλο σαφὲς παράδειγμα. πολλάκις ἐν λέβητι ὁρῶμεν λίθους γινομένους, τοῦ ὕδατος τὸ λεπτομερὲς διαφθειρομένου, καὶ μένοντος τοῦ γεώδους καὶ παχυμεροῦς, καὶ οὕτως προστίθεται τῇ οὐσίᾳ τοῦ λέβητος ἢ ἄλλου χαλκοῦ, καὶ γίνεται λίθος. ἐν ἡμῖν δέ, ψύξις λίθον οὐ ποιεῖ, οὐ δὲ γὰρ ἐν ζῶντι σώματι δυνατὸν ὑποδέχεσθαι τοσαύτην ψύξιν, ὡς δυνηθῆναι τὴν ψύξιν ποιῆσαι λίθον ἐν ἡμῖν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐκτὸς ὁρῶμεν γινόμενον. ἀλλὰ ἀπὸ θερμότητος ἐν ἡμῖν γίνεται λίθος, ἢ σφοδρᾶς, ἢ χλιαρᾶς. ἀλλ' εἰ μὲν παχεῖα ἐστὶν ἡ ὕλη, τότε ἀρκοῦσα ἐστὶ καὶ ἡ χλιαρὰ καὶ μετρία καὶ κατὰ φύσιν θερμότης, πρὸς τὸ ἰσχῦσαι καὶ ἀποτιμῶσαι τὴν παχεῖαν ὕλην, ἑτοίμη γὰρ ὡς παχεῖα πρὸς τὴν γένεσιν τοῦ λίθου. εἰ δὲ λεπτοτέρα ἐστί, τότε πάνυ σφοδροτέρας δεῖται τῆς κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν θερμότητος, ἵνα ἀποτιμώσῃ αὐτήν, θέλει γὰρ διαφορῆσαι τὸ λεπτομερὲς αὐτῆς, καὶ οὕτως ἵνα ἰσχύσῃ ποιῆσαι λίθον. ἁπλῶς γοῦν ἀπὸ θερμότητος γίνεται ἐν ἡμῖν λίθος. ὑλικὸν δὲ αἴτιον, ἢ παχύς, ἢ γλίσχρος χυμός, ἢ ἀμφότεροι. ὀργανικὸν δὲ αἴτιον, νεφρός, ἢ κύστις, ἢ ἕτερον ἐπιτήδειον μόριον. τελικὸν δέ, οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα εἰπεῖν, εἰ μὴ αὐτὸν τὸν λίθον.

Τὸ φερόμενον αἷμα ἐν αὐτοῖς, ἢ παχύτερόν ἐστιν ἑαυτοῦ, ἢ φλεγματικώτερον, ἢ μελαγχολικώτερον, ἢ ξανθοχολικώτερον. φέρεται δὲ ἐν αὐτοῖς διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, ἢ ἐν τῇ κοιλότητι, ἢ ἐν τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἐκεῖ φερόμενον ὑπερβάλλον τῇ ποσότητι, ἢ τῇ ποιότητι, ἢ τῇ συστάσει σφηνοῦται, καὶ ἵσταται καὶ ἴσχει θερμότητα παρὰ φύσιν. αὕτη δὲ ἡ παρὰ φύσιν θερμότης πλεῖον παχύνει, καὶ καταγλισχραίνει, καὶ ὀξυτροπεῖ, καὶ ἀποτιμοῖ τὸν χυμὸν ἐκεῖνον, καὶ ποιεῖ τὸν λίθον. ὅσοι μὲν ἥττονται κατὰ τὴν κοιλίαν τῶν νεφρῶν συνίστασθαι τοὺς λίθους, ἐν τῇ διεξόδῳ μόνῃ τῇ κατὰ τοὺς οὐρητῆρας ὀδυνᾶσθαι φασὶ τοὺς πάσχοντας. ὅσοι δὲ ἐν αὐτῇ τῶν τῇ σαρκὶ

ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τῶν ἀρθριτικῶν πώροις, οὐκ ἐν μόναις ταῖς διεξόδοις, ἀλλὰ καὶ καθ' ὃν γίνονται χρόνον ἐνταῦθα καὶ καθ' ὃν εἰς τὴν κοιλίαν διεξέρχονται τῶν νεφρῶν. οὐκ ἀδύνατον δὲ ἑκατέρως γίνεσθαι, γλίσχρου χυμοῦ, καὶ παχέος ἐν τῷ χρόνῳ κατοπτωμένου τε καὶ ξηραινομένου κατ' αὐτούς. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἕλκων ἐφ' ἑαυτὸν ὁ νεφρός, ὅσον περ ἐν ταῖς φλεψὶν ὀρρῶδές τε καὶ λεπτὸν ἀναμέμικται τῷ αἵματι. τῶν οὖν εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ διηθουμένων τοιούτων πόρων, ἐπὶ πλέον ἀνασομωθέντων συνδιηθεῖταί τι καὶ παχύτερον, ὅπερ θερμαινόμενον καὶ ξηραινόμενον ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ νεφροῦ, πωροειδῆ λαμβάνει σύστασιν. ἐὰν μὲν οὖν ἡ τοῦ νεφροῦ δύναμις ἀποκριτικὴ διώσηται πᾶν αὐτὸ ἐν τοῖς οὔροις, ἡ ψαμμώδης ὑπόστασις ἐν αὐτοῖς γίνεται. ἐὰν δὲ ἐμπεπλασμένον τι καὶ δυσαπόλυτον ᾖ τῆς κοιλίας τοῦ νεφροῦ τὸ δεχόμενον, ἐν αὐτῷ ἔτι παραπλήσιον ἕτερον ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς ἐπὶ πλέον αὐξάνεται. περιπλάττεται γὰρ ἀεὶ τὸ ἐπιρρέον, τῷ ὑπάρχοντι, καὶ οὕτως ὁ πῶρος ἀξιόλογος τῷ μεγέθει συνίσταται. συντελεῖ δὲ εἰς τοῦτο μάλιστα, καὶ ἡ τῶν νεφρῶν αὐτῶν κρᾶσις, ὅταν οἷον πυρῶδές τι καὶ δριμὺ τὸ κατὰ φύσιν ᾖ θερμόν. ἐὰν δὲ ἀραιωθῇ μὲν ἡ εἰς τὸν νεφρὸν ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς εἴσοδος. ὑγρὸν δὲ ᾖ τὸ αἷμα καὶ μή τι παχὺ, μή τε γλίσχρον, αἱματῶδες οὕτως γίνεται τὸ οὖρον. ἐὰν μὲν οὖν ἐκ φλέγματος μόνου γλίσχρου καὶ παχέος σύστασις γίνηται, τῶν ἐν τοῖς νεφροῖς πωροειδῶν τε καὶ λιθωδῶν σωμάτων ἡ καλουμένη τεφρώδης ἔσται χροιά. παραπλησίως τοῖς αὐτοφυέσιν ὕδασι, κἂν χλιαρώτερον τῶν συμμέτρων ᾖ, φαίνονται συνιστάμενοι οἱ πῶροι. τὰ μὲν οὖν παιδία τοὺς ἐν κύστει γεννῶντα λίθους φαίνεται. τοὺς δ' ἐν τοῖς νεφροῖς οἱ ἀκμάζοντες. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν παιδίων ἰσχυρῶν ἁπασῶν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν οὐσῶν, κέχυται καὶ διαλέλυται τὸ πάχος τῶν χυμῶν. ἐπὶ δὲ τῶν προηκόντων κατὰ τὴν ἡλικίαν, τοὐναντίον, ἀσθενῶν οὐσῶν, συνῆκται. φαίνεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς ὅσα παχέα φύσει διά τινων λεπτῶν ἠθεῖν βουλόμεθα. τὰ μὲν ὑπὸ θερμασίας χυθέντα, διερχόμενα ῥᾳδίως ταχύ. τὰ δὲ ἄτηκτα, μὴ διϊόντα. παραδείγματα δέ τε τῶν τοιούτων ὑλῶν, πίσσα, ῥητίνη, στέαρ, κηρός τε, καὶ μέλι. καὶ τῶν παιδίων οὖν ἐχόντων πολὺ τὸ ἔμφυτον θερμὸν καὶ τὰς ἐνεργείας ἰσχυρὰς τὸ πάχος τῆς ὕλης κεχυμένον εἰς τοὺς νεφροὺς ἀφικνεῖται, καὶ διὰ τοῦτο διηθεῖται ῥᾳδίως εἰς τὴν κύστιν, οὐ σμικρὸν οὐδὲ τῆς τῶν ἐνεργειῶν ῥώμης εἰς τὸ τάχος τῆς διεξόδου συντελούσης. ἅτε δὴ τῆς κύστεως οὔσης ψυχρᾶς, ὅτι τε ὑμενώδης ἐστὶ, καὶ ὀλίγαιμος, ὅτι τε πλείστην εὐρυχωρίαν ἐντὸς ἑαυτῆς ἔχει, συνίσταται πάλιν ἐνταῦθα καὶ πήγνυται τὸ διεξελθὸν εἰς ταύτην πάχος, ὡς ἔμπροσθεν εἶπον, ἀρχὴν λαμβάνον τῆς τοιαύτης συστάσεως, ὅταν ἐπὶ πλέον ἐν τῇ κύστει χρονίσῃ. καὶ μὴν καὶ γλίσχρον αὐτὸ εἰκὸς μᾶλλον ἐν τοῖς παιδίοις κατεργάζεσθαι ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, καὶ διὰ τοῦτο δὴ μᾶλλον ἐνοῦται καὶ συνίσταται, καὶ πήγνυται, καὶ πρόσθεν μὲν ἔτι τὴν περὶ τοῦ πάχους τῶν οὔρων ἐν τοῖς παιδίοις, αἰτίαν, ἔστι δὲ, τό τε ἀδδηφάγον αὐτῶν, καὶ τὸ μετὰ τὴν τροφὴν ἀτάκτως κινεῖσθαι, παίζοντα καὶ σκιρτῶντα. τοῖς δ' ἔτι θηλάζουσι, καὶ ἡ ὕλη συντελεῖ. καὶ τῶν τελείων τοῖς πλεονάζουσιν ἐν τυρῶν ἐδωδῇ καὶ ὁμοίων, λίθους ἐν κύστει καὶ νεφροῖς γινομένους ἔγνωμεν. ἔστιν οὖν πάθημα τῆς κύστεως ἡ λίθωσις, παιδικόν. οὐ γὰρ δύναται στενὸς οὕτως ὁ τράχηλος τῆς κύστεως ἐπὶ τῶν μειζόνων σωμάτων γενέσθαι, ὡς κατέχειν τὸ παχύτερον ὑγρόν. οὐ μὴν τοῦτό γε μόνον ἱκανὸν εἶναι νομίζειν πρὸς τὴν τῶν λίθων γένεσιν, ἀλλὰ καὶ δυσκρασίαν θερμὴν, ὡς πυρῶδες ἔχειν τὸ θερμὸν, οὐκ εὔκρατον, οὐδὲ μέτριον. ἐπὶ δὲ τῶν θηλέων παιδίων, ὁ τῆς κύστεως αὐχὴν, εἰς τὸ αἰδοῖον συντέτρηται αὐτῶν, βραχὺς ὢν ἅμα καὶ εὐρὺς, ὥστε ῥᾳδίως αὐτοῦ διεξουρεῖσθαι τὰ παχέα τῶν οὔρων, ἃ τοῖς ἄρρεσι παιδίοις ἰσχόμενα, διά τε τὸ μῆκος καὶ τὴν στενότητα τοῦ τῆς κύστεως αὐχένος, ὕλην παρέχει τῇ πυρώδει κύστει πρὸς τὴν τῶν λίθων γένεσιν.

Τῶν σημείων τὰ μὲν, εἰσὶν ἐπιστημονικά. τὰ δὲ, τεχνικά. τὰ δὲ ἴδια. σημεῖον ἴδιον ἀπαράβατον δηλοῦν ἀμέσως τὸ πάθος ἤγουν λίθον τὸν ἐν τοῖς νεφροῖς ἐὰν κατενεχθῶσιν ἐν τῷ ποτηρίῳ ψάμμια, τότε ἀκριβῶς διαγινώσκεται, ὅτι λίθος ἐστὶν ἐν τοῖς νεφροῖς. καὶ ἰδοὺ τὸ ἴδιον καὶ βεβαιότατον σημεῖον. ἐπεὶ δὲ ἐπιπλέκονται αἱ διαθέσεις, εἴπωμεν καὶ τὰ κοινὰ σημεῖα. τὰ δὲ κοινὰ σημεῖα, ταῦτά ἐστιν. ἐὰν αἱματώδη εἰσὶ τὰ οὖρα τὰ φερόμενα, τοῦτο κοινὸν δύναται εἶναι σημεῖον, ἢ ὅτι ἀναστόμωσις γέγονεν ἀγγείων, ἢ ῥῆξις, ἢ ἀνάβρωσις, ἢ ἀτονία, ἢ εὐρύτης, ἢ ἕτερόν τι. ὅτι ἡ μὲν ῥῆξις, ἀκριβῶς καὶ ἀθρόου αἵματος ἐργάζεται κένωσιν. ἡ δὲ ἀναστόμωσις, καὶ κατ' ὀλίγον φέρεται, καὶ τὸ λεπτότατον διηθοῦσα, τὸ οὖρον ὕφαιμον ἀπεργάζεται. εἰ δὲ καθ' ἑκάστην ὥραν καὶ ῥοπὴν φέρεται, ἀτονία ἐστίν. εἰ δὲ σὺν τῷ αἵματι καὶ ἕτεραι παχύτητες ἐκκρίνονται, εὐρύτης ἐστίν. εἰ δὲ ὑδατῶδές ἐστι τὸ αἷμα, εὔδηλον καὶ πιστὸν, λίθον συστῆναι. εἰ δὲ παχὺ τὸ αἷμα ᾖ τὸ φερόμενον, εὔδηλον ὅτι ἡ παχύτης τοῦ αἵματος εἰς λίθον τῇ βιαίᾳ σφηνώσει μεταληφθήσεται. ἐπὶ γὰρ τῇ τοῦ αἵματος κενώσει δίδομεν ψυχρὰ, ἵνα στεγνωθῇ ἡ φλὲψ, καὶ ἡ ἀρτηρία, καὶ μηκέτι ἄλλο ἐνέγκῃ αἷμα εἰς τοὺς νεφροὺς, ἵνα ἐπισφηνωθῇ. ἀμέλει καὶ ἐπὶ τούτων ἀπάτη γίνεται εἰς θεραπείαν. στεγνοῖ γὰρ τὴν φλέβα, καὶ οὐκ ἐᾷ ἄλλο ἐγχυθῆναι. αἴτιον δὲ τοῦ αἵματος μένοντος ἐν τοῖς νεφροῖς γίνεται ὥστε εἰ δώσεις ψυχρὸν, τὴν φλέβα στεγνοῖς καὶ οὐκέτι φέρεται. τὸ δὲ ἐγχυθὲν ἐν αὐτοῖς αἷμα, ταχέως ἀπολιθοῖς.

Ἐκ τῆς νάρκης τοῦ κατ' ἴξιν μηροῦ δυνήσῃ μαθεῖν εἰ πάσχει ὁ νεφρός. ἐὰν γὰρ γίνεται τοῦ δεξιοῦ μηροῦ νάρκη, ὁ δεξιὸς πάσχει νεφρός. εἰ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ, ὁ ἀριστερός. Νάρκη δ' ἐστὶ δυσαισθησία καὶ δυσκινησία τοῦ μορίου. γίνεται δὲ, ὅτι ἡ φλὲψ ἡ φερομένη ἐπὶ τὰ κάτω, τριχῇ τέμνεται. καὶ τὸ μὲν, μετὰ ἀρτηριῶν ἔρχεται ἐπὶ τοὺς ὄρχεις, καὶ εἰς τὰ σπερματικὰ ἀγγεῖα. τὸ δ' ἄλλο, ἐμβάλλει εἰς τοὺς νεφρούς. τὸ δὲ, ἐπὶ τοὺς μηρούς. ὅταν οὖν γίνηται λίθος ἐν τοῖς νεφροῖς, ταύτῃ συνδιατίθεται καὶ ἡ φερομένη εἰς τοὺς μηρούς. ἀπ' αὐτῆς γάρ εἰσι τῆς μιᾶς ἀποχίδος ἀμφότεραι. οὐκοῦν πληροῦται φερομένη εἰς μηροὺς, αὕτη δὲ οὖσα πεπληρωμένη, ἔστιν ὅτε θλίβει νεῦρον, ἢ μῦν. τὸ δὲ νεῦρον θλιβόμενον, οὐ πέμπει ψυχικὸν πνεῦμα ἐπὶ τοὺς μηροὺς, καὶ ἀναισθητεῖ, καὶ γίνεται νάρκη. Ἐκ τοῦ ἀνασπᾶσθαι τὴν κατ' ἴξιν ὄρχιν δυνήσῃ μαθεῖν, ὅτι νεφρὸς πάσχει. εἰ μὲν γὰρ δεξιὸς ὄρχις ἀνασπᾶται, ὁ δεξιὸς πάσχει νεφρός. εἰ δὲ ἀριστερὸς, ὁ ἀριστερός.

Διάγνωσις τῶν ἐν νεφροῖς παθῶν

Ὅτι ἀπὸ τοῦ ἥπατος καὶ τῆς καρδίας φέρεται φλὲψ καὶ ἀρτηρία ἐπὶ τοὺς νεφρούς, καὶ ἐμβάλλουσιν εἰς αὐτὴν τὴν κοιλότητα αὐτῶν.

Τὰ δὲ σπερματικὰ ἀγγεῖα φέρονται ἐπὶ τοὺς ὄρχεις. ὅταν οὖν γένηται λίθος ἐν τοῖς νεφροῖς, ἀποτείνεται ἡ φλὲψ ἐκείνη καὶ ἡ ἀρτηρία, καὶ τὰ σπερματικὰ ἀγγεῖα φερόμενα ἐπὶ τοὺς ὄρχεις. καὶ οὕτως κατὰ συμπάθειαν ἀνασπῶνται, οἱ ὄρχεις. Τινὲς μὲν λέγουσιν ὅτι τῷ λόγῳ τῆς ὀδύνης βιαία ἐστίν, ὡς ἀγρυπνίαν ἐργάζεσθαι. οὐκοῦν ὀφείλουσι καὶ οἱ ποδαγριῶντες καὶ ὀφθαλμιῶντες, καὶ πάντες οἱ σφοδρῶς ὀδυνώμενοι καὶ ἀγρυπνοῦντες ἐμεῖν, ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτα ἐμοῦσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν αὐτῶν. οἱ γὰρ νεφροὶ κεῖνται κατὰ τὴν ῥάχιν ὀπίσω τῶν ἐντέρων καὶ τῆς γαστρός. ἐὰν οὖν γένηται βιαία τάσις αὐτῶν, διὰ μέσων τῶν συνδέσμων διέρχεται ἡ διάθεσις ἐπὶ ἔντερα καὶ γαστέρα, καὶ ἐντεῦθεν ποιότητος ἀνιούσης ἀκολουθεῖ ἀναφορή.

Ὅτι ἐκ τῆς παρατείνεως τοῦ λίθου πνεύματα δριμέα ἐπιτρέχουσι καὶ ἐρεθίζουσι καὶ ποιοῦσι κνησμόν, ὥσπερ τῆς φύσεως ἐπιδεικνυούσης τὸν πεπονθότα τόπον.

Ἐπειδὴ τοῦ λίθου ἐγκειμένου οἷον γαργαλισμός τις γίνεται, καὶ ἐπεγειρομένης τῆς φύσεως πρὸς τὸ κενῶσαι τὸ λυποῦν, πνεύματα ἐπιτρέχουσιν, ἅτινα εἰς τὸ συραγγῶδες τοῦ αἰδοίου ἐμπίπτοντα παραλόγως αὐτὸ ἐντείνουσιν. ἐπὶ πάσῃ γὰρ κινήσει φυσικῇ, συντρέχει τὸ αἷμα καὶ τὸ πνεῦμα, τὰ ὀχήματα αὐτῆς.

Οἱ μὲν ἰδιῶται ὀδύνην βαρεῖαν λέγουσι, τὴν συναίσθησιν τὴν ἀνιαράν.
οἱ δὲ ἰατροί, τὴν σφοδροτάτην.

Δέδεικται μὲν ὅτι καρδία καὶ ἧπαρ καὶ νεφροί, οὐκ αἰσθάνονται κατὰ τὴν κοιλότητα. κατὰ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν ἕκαστος αἰσθάνεται. ἐπειδὴ ἐκεῖ νεῦρα αἰσθητικὰ φέρονται. ἐν δὲ ταῖς κοιλότησιν, οὐ φέρονται, πῶς οὖν ταῦτα, ὑπομένουσιν ὀδύνην; τῷ βαρεῖσθαι τὴν κοιλότητα, γίνεται ὀδύνη. περιτείνεται γὰρ ὁ ὑμὴν ὁ ἔξω ἐκ τοῦ πληροῦσθαι τὴν κοιλότητα, καὶ περιτεινόμενος ὁ ὑμήν, ποιεῖ τὴν ὀδύνην. ἐπὶ δὲ τῆς οὐσίας τῶν νεφρῶν πάλιν ὡσαύτως γίνεται ὀδύνη τῷ βαρεῖσθαι τὴν κοιλότητα ἐκ τοῦ λίθου, καὶ περιτείνεσθαι, καὶ γίνεσθαι τὴν συναίσθησιν τῆς ὀδύνης, ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς ἐχούσαν νεῦρα αἰσθητικὰ καὶ ὑμένα. ἐπὶ δὲ τῆς οὐρήθρας, ὡς νευρώδους οὔσης καὶ αἰσθητικῆς, διὰ τοῦτο γίνεται ὀδύνη σφοδροτάτη. πρὸς τούτοις δὲ γίνεται ὀδύνη σφοδροτάτη ἐν τοῖς νεφροῖς, διότι οὐκ εἰσὶν αἱ κοιλίαι τῶν νεφρῶν εὐρεῖαι, ἀλλὰ στεναί. καὶ οἱ νεφροὶ ὑπὸ στερρότητος οὐκ ἂν διαστέοιντο, ὥσπερ ἡ κύστις. Διότι οἱ ἐν τοῖς νεφροῖς λίθοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ μικρότεροι, καὶ ἴσοι, καὶ μαλθακώτεροι, ἅτε οὐ πολυχρόνιοι ὄντες. Εἰσὶ δὲ τὰ οὖρα τοῖς λιθιῶσι κατ' ἀρχὰς μὲν ὑδατώδη. ἐμφράξεως γὰρ οὔσης, κατὰ διήθησιν φέρονται. μετὰ δὲ ταῦτα ψαμμώδη. ἐς ὕστερον δέ, καὶ λίθοι κενοῦνται, ὅταν ἡ ὀδύνη παύηται.

Ἐκ τοῦ ἀθρόως φέρεσθαι λίθον περὶ τὴν ὀσφὺν γίνεσθαι βάρους συναίσθησιν.

Ὥσπερ ἐπὶ τῶν τικτουσῶν γυναικῶν εὐρύνονται τὰ μόρια πρὸς διέξοδον τοῦ ἐμβρύου, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τῇ βίᾳ εὐρύνεται ἡ οὐσία τῶν νεφρῶν καὶ ἐξέρχεται ὁ λίθος καὶ ἐρχόμενος εἰς τὴν κοιλότητα αὐτῶν, περὶ τὸν ἐκεῖσε ὑμένα δυσαίσθητον ὄντα, ὀδύνην ἐργάζεται σφοδράν, καὶ πολλῷ μᾶλλον εἰς τοὺς οὐρητῆρας ἐρχόμενος ὀδυνᾷ, διὰ τὴν στενότητα καὶ δυσαισθησίαν τούτων. ἕως μὲν γὰρ ἐν τῇ οὐσίᾳ τῶν νεφρῶν ἐστίν, οὐ ποιεῖ πολλὴν ὀδύνην, ἐπειδὴ ἡ οὐσία αὐτῶν, ὡς εἴρηται, δυσαίσθητός ἐστι. πολλάκις γὰρ εἰς τὸν τράχηλον ὑπὸ μεγέθους ἐνισχόμενοι, εἰς ἔσχατον κίνδυνον ἄγουσι τῇ τῶν πόνων ὀξύτητι, καὶ οὐκ ἐῶσι τὸ οὖρον, διαχωρεῖν. οἶδα δέ τινα, τὰ μὲν ἄλλα διεξελθόντα τὸν λίθον, κατὰ δὲ τὸ ἄκρον τοῦ αἰδοίου ἐμφραγέντα, ὀλίγα ἐδέησεν ἀπολέσθαι τὸν ἄνθρωπον ταῖς δυσουρίαις, καὶ τῷ ὀξυτάτῳ πόνῳ. ἀλλὰ τῇ στενῇ λαβίδι οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξελκύσαι αὐτόν, τομὴν παραμήκη ἄνωθεν διελόντες ὀλίγον. τὸν γὰρ οὐρητῆρα, εἰ μὴ μεγάλη ἀνάγκη, οὐ χρὴ τέμνειν. συνελθοῦνται γὰρ τοὐπίπαν, καὶ τὸ οὖρον ταύτῃ ὑποπτύουσιν. οἱ δέ, οὔτε τινὰ ὀδύνην ἔσχον, οὔτε αἷμα οὔρησαν. Οἷς πῶροι μέν, οὐ συνίστανται. ψαμμία δὲ λεπτά, οὐδὲν μέγα πρᾶγμα οὐρηθῆναι. οὗτοι δὲ νοσεῖν οἴονται, ἅτε οὐκ ὀδυνώμενοι. χρὴ δὲ μηδενὸς ἀμελεῖν, ἐν γὰρ τῷ χρόνῳ ἀποδείκνυται πάντα δεινότερα. Ὁ δὲ λίθος καὶ τὰ ψαμμία διάφορον ἔχουσι χροιὰν περὶ τὴν θερμασίαν καὶ τὴν ὕλην. τὸ γὰρ μᾶλλον τοῦ χρόνου κατέχεσθαι πυῤῥόν, ἢ ξανθόν, ἢ ἐρυθρόν, ἢ μέλανα αὐτὸν ποιεῖ, καὶ ἡ πολλὴ θερμασία. ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τῶν χυμῶν γίνονται οἱ λίθοι, καὶ ψαμμία, ἢ σανδαρακώδη, ἢ μέλαινα, ἢ ὠχρόλευκα, ἢ ἑτέραν χρόαν ἔχοντα ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν χυμῶν. Συνίστανται δὲ ἐν τοῖς νεφροῖς οἱ λίθοι κατὰ τὴν κοιλίαν αὐτῶν καὶ κατὰ τὰς οὐσίας. καὶ ὅπου ἐπιτηδειότητα ἔχουσι γίνεσθαι ἢ μικροὶ ἢ μείζονες. καὶ ποτὲ μὲν ἐλάττονες, ποτὲ δέ, πλείονες. διαφέροντες τῷ μεγέθει, τῷ σχήματι, τῇ χροιᾷ, τῇ τραχύτητι, καὶ τῷ πλήθει. καὶ γὰρ μέλανες εὑρίσκονται καὶ ὑπόλευκοι. καὶ ὠχροί. καὶ οἱ μὲν περιφερεῖς καὶ λεῖοι καὶ μικροί, εὐέκκριτοι. οἱ δέ, μείζονες ἢ ἄλλως πως ἐσχηματισμένοι, καὶ μάλιστα οἱ ἐπιμήκεις καὶ τραχεῖς, δυσέκκριτοι. Φέρονται δὲ ψαμμία καὶ ἐξουροῦνται ἐν τῇ γενέσει τούτων. μετὰ δὲ τὸ γενέσθαι λίθον, ἀδύνατον ἐξενεχθῆναι αὐτόν, διὰ τὸ πωρωθῆναι, εἰ μὴ ἡ φύσις αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, θρύψει αὐτὸν καὶ ἐκκρίνει. ἢ ἡ τέχνη διὰ φαρμάκου θρυπτικοῦ συνεργοῦσα τῇ φύσει θρύψει καὶ κενώσει ταῦτα. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἅμα εἰσβάλλουσιν ἥ τε κωλικὴ ὀδύνη καὶ ἡ νεφριτική. καταλαμβάνονται δέ, διὰ τῶν ἰδίων σημείων. ἡ γὰρ τῆς γαστρὸς κένωσις, θεραπεύει μὲν τοὺς κωλικούς. παραμυθεῖται δὲ ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ τοὺς νεφριτικούς. καὶ ἤδη τινὲς ἔδωκαν ὑπαγωγὸν γαστρὸς καὶ ἀνωδυνίαν ἐποίησαν, τῇ α. καὶ β. καὶ γ. ἡμέρᾳ, καὶ τῇ δ. ἐξηνέχθη ὁ λίθος. ὁπόταν δὲ ἅμα εἰσβάλλωσιν αἱ νεφριτικαὶ καὶ κωλικαὶ διαθέσεις, τότε μεταδιδόασιν ἀλλήλων τὰ μόρια τάσεως καὶ ἀνέσεως. τείνονται γὰρ κατὰ τὸ συνεχὲς δίκην χορδίου. καὶ οὔτε ἐρυγὴ ἄνω, οὔτε φῦσα κάτω.

Θεραπεία τοῦ λίθου.

Εἰ μὲν ἐξαίφνης εἰσβάλλῃ ἡ νεφριτικὴ διάθεσις, καὶ ὁ κάμνων νεωστὶ βεβρωκὼς εἴη, καὶ τὰ σιτία παντελῶς ἄπεπτα,

πεπτα, καθὼς προειλήφθησαν, ἢ ἡμίπεπτα, ἢ πλῆθος χυμῶν προϋπάρχει, δεῖ πρὸ τῆς ἄλλης θεραπείας, ἢ μᾶλλον ἐπεῖν παρηγορείας, εἰ μηδέν ἐστιν ἐμποδὼν ἔμετον εὐθὺς ἐπιτηδεύσασθαι. εἰ δὲ περιττώματα εἰσὶν ἐν τοῖς ἐντέροις, δεῖ ταῦτα δι' ἐπιτηδείων κενῶσαι κλυστήρων, εἰ μηδέν ἐστι τὸ ἐναντιούμενον. εἶτα εἰ μὲν πεπλήρωται τὸ πᾶν σῶμα, σκοπεῖν τί ἐστι τὸ πληρῶσαν αὐτό. καὶ εἰ μὲν αἷμα, ποιεῖν ἀποκένωσιν μηδενὸς ἀντιπράττοντος. κένωσιν δὲ, ἐλάττονα πολλῷ, ἤπερ ἣν ἀπαιτεῖ τὸ πλῆθος. διατί; ἐπεὶ οὐ πάντως ἐκ τοῦ παραχρῆμα προσῆκόν ἐστιν ἐκπεσεῖν τὸν λίθον, καὶ μάλιστα εἰ μέγας ᾖ, διὰ τοῦτο τηρεῖν χρὴ τοῦ αἵματος τὴν πλείονα κένωσιν εἰς τὴν μέλλουσαν γίνεσθαι ἐν τῷ σώματι τῷ χρόνῳ δαπάνην. εἰ δὲ οἱ τέσσαρες χυμοὶ πλεονάζουσι, πρότερον φλέβα τέμνειν πρὸ τῆς καθάρσεως. ἢ καθαίρειν πρὸ τῆς φλεβοτομίας.

Διατὶ φλεβοτομοῦμεν πρὸ τῆς καθάρσεως.

10 Ἐπειδὴ εἰ προκενώσομεν διὰ φλεβοτομίας τὸ σῶμα, τὸ καθάρσιον διδόμενον, εὑρίσκει τὰς φλέβας καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς κενὰς χώρας μὴ πεπληρωμένας, καὶ διέρχεται ἀκωλύτως ἐπὶ ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ἕλκει τοὺς χυμοὺς καὶ ῥάστη γίνεται ἡ κένωσις αὐτῶν διὰ τὴν εὐρύτητα τῶν ἀγγείων καὶ τὴν χύσιν καὶ λεπτότητα τῶν χυμῶν. εἰ δὲ πεπλήρωται ἀπὸ τοῦ αἵματος τὰ ἀγγεῖα καὶ δώσεις καθάρσιον, οὐ δύναται διελθεῖν διὰ τὴν πλήρωσιν, ἀλλ' ἵσταται, καὶ οὐδὲν ποιεῖ, ἢ κακῶς ποιεῖ, ὃ ποιεῖ. ἰδοὺ τοῦ ἰατροῦ, τὸ καθάρσιον. τῆς δὲ φύσεως, τὸ πᾶν. αὕτη γὰρ κεντρωθεῖσα παρὰ τοῦ καθαρσίου, χρῆται τῇ διακριτικῇ δυνάμει καὶ διακρίνει ἀπὸ τῶν ἀχρήστων τὰ χρηστά. καὶ τὰ μὲν χρηστὰ, κατέχει ἡ καθεκτικὴ δύναμις. τὰ δ' ἄχρηστα, ἀποτρίβεται ἡ ἀποκριτική. οὐ δεῖ δὲ ἅμα φλεβοτομεῖν καὶ καθαίρειν, ἀλλὰ πρῶτον φλεβοτομεῖν. εἶτ' ἀνακτᾶσθαι τὴν δύναμιν καλῶς. ἐπεὶ αὕτη διοικεῖ ἡμᾶς καὶ ἐπικουρεῖ τοῖς φαρμάκοις. οὐ γὰρ ἐνεργοῦσι καθ' ἑαυτὰ τὰ φάρμακα, καὶ διὰ ταῦτα δεῖ ῥωννύειν ταύτην, ἵνα προσφερομένων τῶν καθαρσίων δυνηθῇ χρῆσθαι αὐτοῖς, ὡς ὀργάνῳ, ἡ φύσις, καὶ
20 ἐργάσηται τὸ δέον. ἐννοῶν ὅτι ἅμα τῷ αἵματι πολὺ συνεκκενοῦται καὶ ζωτικὸν πνεῦμα, τούτου δὲ ἐκκενουμένου τό τε ὅλον σῶμα καταψύχεται, καὶ πάντα τὰ φυσικὰ ἔργα χείρω γίνεται, διὰ τοῦτο δεῖ πρότερον ἀνακτᾶσθαι τὴν δύναμιν, καὶ οὕτω διδόναι τὸ καθάρσιον.

Ἀπ' ἀγκῶνος μὲν, ἐὰν ἔτι ἐπιρρευματίζηται ὁ νεφρὸς χρὴ ἀφαιρεῖν τὸ αἷμα. ἀπὸ τῆς ἰγνύος δὲ, ἐὰν
στῇ τὸ ἐπιρρέον. Τήν τε φλέβα τὴν ὑποκάτω τοῦ γόνατος, αὕτη γὰρ ἰσοδυναμεῖ
τῇ καθόλου φλεβὶ, εἰ δ' ἀπορήσαις αὐτῆς, ἀποσχίδας αὐτῆς χρὴ τέμνειν.

Ἐπειδὴ νεφριτικὴ ἐστὶν ἡ διάθεσις καὶ παχεῖα ἡ ὕλη ἡ ποιοῦσα τὸν λίθον, οὐ δυνατὸν ἀντισπᾷν τὴν παχεῖαν ὕλην ἐπὶ τὰ ἄνω, ἀλλὰ πρὸς τὴν φορὰν αὐτῆς σκοπεῖν, καὶ κάτω κενοῦν. ἀλλ' εἰ μὲν ἰσχυρὰ ἐστὶν ἡ δύναμις, τέμνειν τὴν ἐν ἰγνύϊ, ἢ τὴν ἐν σφυρῷ. εἰ δ' ἀσθενὴς, τὴν ἐν ἀγκῶνι. ἐὰν γὰρ κενώσωμεν ἐπὶ τῆς ἀσθενοῦς δυνάμεως κάτω, διὰ τὴν ἀσθένειαν οὐ κατέχει ἡ καθεκτικὴ, ἀλλ' ὅλη φέρεται ἐπὶ τὰ κάτω, καὶ ῥευματίζεται συνεχῶς
30 τὸ μέρος ἐπιρρέοντος τοῦ χυμοῦ ἐπὶ τὸ ἀσθενές. ὥστε εἰ μὲν ἰσχύει ἡ δύναμις, δεῖ τὴν ἐν ἰγνύϊ. εἰ δ' ἀσθενεῖ, ἀντισπᾷν ἐπὶ τὰ ἄνω. Διατί; ἵνα μὴ χορηγῆται πλείων ὕλη ἐπ' αὐτούς, εἰ γὰρ κενώσεις σιτία, καὶ φλέγμα, καὶ χυμὸν δι' ἐμέτων, ῥαστώνη γίνεται. κενοῦται γὰρ τὸ σιτίον καὶ τὸ φλέγμα τὸ βαρῦνον τὴν γαστέρα, καὶ διὰ τὴν γαστέρα θλίβονται οἵ τε νεφροὶ καὶ οἱ οὐρητῆρες καὶ πλεῖον ὀδυνῶνται. καὶ τὰ πρῶτα ἀναλυόμενα, ἃ δεχόμενος ὁ στόμαχος ὡς ἀσθενέστερος διετείνετο, καὶ ἐθλίβετο, τούτων κενουμένων, ῥαστώνη γίνεται, ἀλλ' οὐ τελεία ἀπαλλαγή. κενοῦμεν καὶ τὴν κόπρον διὰ κλυστῆρος, ἵνα μὴ τοῦ κώλου καὶ τῶν λοιπῶν ἐντέρων θλιβομένων καὶ βαρυνομένων θλίβηται, καὶ πιλοῦται ὁ νεφρὸς, καὶ πλεῖον ὀδυνᾶται. δῆλον δὲ ὅτι ἔσω ἐμφράξει κόπρου πολλάκις παροξύνεται ὁ νεφρὸς, ἐδήλωσεν ἔνεμα ὀδύνην παραμυθεῖσαν νεφριτικήν. ἢ ὅτι ἐπὶ τῇ κενώσει, οὐκέτι ἐθλίβη νεφρὸς, ἢ ὅτι οὐ γεννᾶται πνεύματα ἐκ τῆς κόπρου, ἃ ὀφείλοντα φέρειν ἐπὶ τὸν νεφρὸν, ὡς ἀσθενῆ θλίβουσι καὶ διατείνουσιν αὐτόν. ἀλλὰ μηδὲ αἷμα, ἢ ἕτερον χυμὸν πλεῖον τοῦ δέοντος ἐᾶν ἐν τῷ σώματι εἶναι, ἵνα μὴ
40 τὰ πολλὰ ἀγγεῖα τοῦ νεφροῦ τεινόμενα, ὀδυνήσωσι πλεῖον. τὸ γὰρ ὀδυνώμενον καὶ θερμαινόμενον καὶ τεινόμενον προσκαλεῖται τὰς ὕλας, διὰ τὰς σφοδρὰς καὶ ὀξείας ὀδύνας. ἀλγηδόνων μὲν ἐξαίφνης εἰς νεφρὸν, ἢ κατ' ὀλίγον, εἰσβαλλουσῶν διὰ τὰς εἰρημένας πρώην αἰτίας, εἰ μηδὲν ἐστὶ τὸ κωλῦον, κλύζειν αὐτίκα τὴν κοιλίαν, δι' ἀφεψήματος ἰσχάδος, τήλεως, ἀριστολοχίας, καὶ τῶν ὁμοίων. καὶ εἰ μὲν κενωθείη δεόντως ἔσω οὗτος. εἰ δὲ μὴ, δὶς καὶ τρὶς καὶ πολλάκις χρὴ κενοῦν ἐνέματι, καὶ διὰ τῶν προσφόρων καὶ οἰκείων τῇ τοῦ κάμνοντος φύσει, ἵνα μὴ πιέζωνται οἱ νεφροὶ, καὶ οἱ οὐρητῆρες. μετὰ δὲ τὸ ἱκανὸν ἐκκενῶσαι τὴν κοιλίαν, ἐνιέναι χρή τι τῶν πλατύνειν καὶ εὐρύνειν τοὺς οὐρητῆρας, καὶ τοὺς νεφρούς, καὶ χαλᾶν τὸν λίθον, καὶ τὰς ὀδύνας δυναμένων. ἡ δὲ πρόσφορος ὕλη, αὕτη,
* ἀνηθέλαιον ἐντακὲν αὐτῷ, στέαρ ὄρνιθος, ὡς πρόσφατον, καὶ μάλιστα φασιανοῦ. ἢ βουτύρου νέου, καὶ τῶν ὁμοίων, μὴ παρόντος τούτου, τῆλιν καὶ τῆς ἀλθαίας καὶ ῥίζαν, ἢ τὸ σπέρμα, καὶ τῶν ὁμοίων ἑψήσαντες, τῷ ἐλαίῳ ἐνιέναι. ταῦτα γὰρ πάντα εὐρύνει τοὺς πόρους, καὶ τοὺς λίθους χαλᾷ, καὶ παραμυθεῖται τὰς σφοδρὰς ὀδύ-
50 νας. τὴν δὲ χρῆσιν τούτων, μὴ πυκνότερον ἐπιτελεῖ, ἄμεινον ἐστοχασμένος, καὶ τῆς τῶν φυσικῶν δυνάμεων εὐτονίας. ἡ γὰρ ἄμετρος θάλψις καὶ χάλασις, ἐκλυτικὴ τῆς ἰσχύος γίνεται, δι' ἧς παραμυθεῖται πᾶσα ὀδύνη, ἢ καὶ θεραπεύεται τελέως. μετὰ δὲ τοὺς ἐμέτους καὶ τὰ ἐνέματα, πυριᾶν τὸ πάσχον μόριον διὰ τῶν ὑγραινόντων, καὶ χαλώντων. ἕως ἂν ὁ λίθος ἐν τῷ νεφρῷ πάρεστι. μὴ δὲ τούτοις κατακεχρῆσθαι, ὡς εἴρηται. καὶ σικύαι δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων χρήσιμοι· μετακινοῦσι πολλάκις οὕτως ἀθρόως τὸν λίθον, ὡς ἀποκοπὴν αἰφνίδιον φέρειν τοῦ λίθου εἰς εὐρύτερον μετενεχθέντος χωρίον. διὸ καὶ τὴν ἀρχὴν ἄνωθεν ἀπὸ νεφρῶν ποιητέον ἐπί τε βουβῶνα προχωρητέον ἐν λοξῇ τῇ τοῦ κενεῶνος θέσει, καθ' ὃν ὑφηγοῦνται τόπον αἱ ἀλγηδόνες ἑκάστοτε. βέλτιον δὲ, προθερμαίνειν τὰ μέρη τοῖς εἰρημένοις. εἶθ' οὕτως ποιεῖσθαι τὴν τῶν σικύων θέσιν. ἐπεὶ ἐνίοτε μέγας εὑρεθεὶς ὁ λίθος σφηνοῦται σφοδρῶς. ἑλκόμενος δὲ βίᾳ καὶ κίνδυνοι ἔσθ' ὅτε ἐξ ἀλγη-

ξύνων προσφέρειν. εἰ δ' οὕτως πυρίαι ἐν τοῖς ὀνομαζομένοις ἐγκαθίσμασιν, εἰ μέχρι τῶν αἰδοίων ἡ συμπάθεια
προέρχεται, διὰ τήλεως, ἀλθαίας, λινοσπέρμου, ἀνήθου, κόμεως, καὶ τῶν ὁμοίων, ὕδατι καλῶς ἑψημένων,
καὶ ἐλαίῳ τῷ γλυκεῖ ἐπιχεομένων. καταπλάττειν δὲ δι' ἀλεύρου πυρίνου, ἢ κριθίνου μετὰ λινοσπέρμου, καὶ
* τήλεως, καὶ μέλιτος, καὶ ἐλαίου ἀνηθίνου, ἢ γλευκίνου. ἑψεῖν δὲ ταῦτα μετὰ ἑψήματος, ἐπιπάσσοντες ἐν τῇ ἑψή-
σει τοῦ καταπλάσματος, καὶ ἀλθαίας ῥίζαν, καλῶς κεκομμένην, καὶ σεσησμένην καλῶς. ἐπὶ τέλει δὲ τῆς
ἑψήσεως καὶ τερέβινθον ἐκβαλεῖν, καί τινα τῶν ἀφύσων σπερμάτων, ἐὰν ἐμπνευματώσεις ἐστίν. οἷον ἀνήθου, καὶ σελί-
νου σπέρματα. μάραθρον, λυβιστικὸν, καί τινα τούτοις ὅμοια πρὸς τὴν κρᾶσιν τοῦ νοσοῦντος. κάλλιστον δὲ γίνεται
κατάπλασμα καὶ ἐξ ἀλεύρων θερμίνων ἑψημένων μετὰ γλυκέος. μετὰ δὲ τὴν ἕψησιν μιγνύειν πευκεδάνου
ῥίζαν λειοτάτην, καὶ χαμαίμηλον. ἀγαθὸν δὲ καὶ ἄρτον ἑψεῖν μετὰ γλυκέος, καὶ καταπλάττειν ὀσφὺν καὶ
10 κενεῶνας. οὐ μὴν οὐδὲ κύστιν καὶ ἦτρον καταπλάσσειν ἄθετον. πυκνὰ δὲ ἄλλα καὶ ἄλλα ἐπιφέρειν πρὶν ψυ-
χρὸν γενέσθαι τὸ πρῶτον. εἰ δὲ μὴ, θερμάσματι ἔξωθεν ἑτέρῳ σκέπειν, ὡς μὴ καταψύχεσθαι. τοῦτο δὲ γινέσ-
θω ἐπιτιθεμένων ἐν τῷ καταπλάσματι πυριῶν, ἢ θερμοῦ ὕδατος ἐν ὀστρακίνῳ ἀγγείῳ, ἢ χαλκῷ. μετὰ δὲ
τὴν κένωσιν τῆς γαστρὸς τὴν ἄνω καὶ κάτω, ὡς εἴρηται, τὴν φλεβοτομίαν, τὴν κάθαρσιν, τὰς πυρίας, τὰ ἐγκα-
θίσματα. εἰ δὲ ἐπιμένουσιν αἱ ὀδύναι, χρῆσθαι λουτροῖς τῶν γλυκέων ὑδάτων. τινὲς γὰρ καὶ πρὸ τῆς φλεβοτο-
μίας, καὶ τῆς λοιπῆς ἐπιμελείας παραλαμβάνουσι τὰ βαλανεῖα, διὰ τὴν τῆς ὀδύνης σφοδρότητα. ἑτοίμῃ,
* ἐὰν οὐδὲν ἐστὶ τὸ κατεπεῖγον μετὰ τὴν φλεβοτομίαν, καὶ τὴν λοιπὴν ἐπιμέλειαν. βαλανεῖα μὲν ὑγραίνει καὶ θερ-
μαίνει αὐτίκα, τὸ γὰρ θερμὸν ὕδωρ ῥαστώνην φέρει ζωὴν τῇ θερμασίᾳ. εἰ δέ τις ἐπιπλέον εἰς αὐτὰ παραβάλλοι
δελεαζόμενος τῆς ἐν αὐτοῖς ἀνωδυνίας ἐκλύει τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος, αἷς διωθοῦνται πάντα τὰ λυπη-
ρὰ αἴτια. καθ' ὃν οὖν χρόνον ἀνωδία γίνηται. ἀφαιρεῖν μὲν τῶν βαλανείων. πυρίαι δὲ, τὰ μόρια, τοῖς προσφό-
20 ροις τῇ τοῦ κάμνοντος φύσει φαρμάκοις. εἰ δὲ δι' ὑπερβολὴν πόνων κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος, ἄμεινον τοῖς ναρκω-
τικοῖς χρῆσθαι. ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν χρήσαιο αὐτοῖς. ταῦτα γὰρ οὐ λυτικὰ τῶν ὀδυνῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκείαν
κρᾶσιν, ἀναισθησίαν καὶ ἀπάτην ἐμποιοῦσιν, ἥτις μετὰ ταῦτα, πολλῆς ἐπιμελείας δεῖται. εἰ δὲ καὶ πνεῦμά τι
παχὺ ὑπονοήσομεν ἐνοχλοῦν ἅμα τῷ λίθῳ, περιπλέκειν ταῖς προειρημέναις πυρίαις καὶ καταπλάσμασιν,
ὅσα τε ἀφύσου δυνάμεώς ἐστιν. οἷον τὸ πήγανον, ἄνηθον, μελάνθιον, καὶ τὰ ὅμοια, λελειωμένα μετὰ τὴν τελεί-
αν ἕψησιν, καὶ δίχα λειώσεως ἐναφεψεῖν τῷ ὕδατι ἔν τε ταῖς πυρίαις καὶ τοῖς ἐνέμασιν. εἰ δὲ ἐστηριγμένοι εἶεν ἔτι
καὶ μετὰ ταῦτα πάντως οἱ λίθοι, φυλάττειν δεῖ τὰ πλείονα, καὶ ἀνεπιτήδεια τῇ τοῦ κάμνοντος φύσει βρώματά τε
καὶ πόματα. ἵνα μὴ ἡ γαστὴρ διὰ τούτων πληρωθῇ καὶ βαρυνθῇ καὶ ἐμπνευματωθῇ, ὑπὸ τροφῶν, ἢ χυμῶν, ἢ πνευμάτων
καὶ τῇ πληρώσει θλίψῃ τοὺς τόπους, καὶ σφοδρότητα ἐργάσηται. ἔστωσαν δ' ἅπαντα μέτρια καὶ κατάλληλα κατά
τε ποιότητα, καὶ ποσότητα τῇ τοῦ κάμνοντος φύσει. θερμοτέρας δὲ οὔσης τῆς τοῦ κάμνοντος φύσεως, καὶ δίψους
30 σφοδροῦ, προκεκενωμένου τοῦ παντὸς σώματος, καὶ ἀπειράτου γινομένου, εἴ γε ἔθος ἔχει ψυχροποτεῖν, σπλάγχνων
μηδενὸς φλεγμαίνοντος, ἢ ἀσθενῶν ὄντων, δεδώκαμεν πολλάκις ὕδωρ ψυχρὸν ἀθρόως τῷ κάμνοντι, μηδενὸς κω-
λύοντος, καὶ παραχρῆμα ἐξωθέντων τῶν νεφρῶν, ἐξώθησαν τὸν ἐσφηνωμένον λίθον. ἐπὶ δὲ τῶν πληθωρικῶν καὶ
περιττωματικῶν σωμάτων, καὶ ἐφ' ἧς σπλάγχνων ἀσθενὲς ὑπόκειται, καὶ τὰ λοιπὰ σύστοιχα, κωλύουσι παρα-
φυλάττεσθαι τὴν τοῦ ψυχροῦ πόσιν. εἰ δὲ μετὰ ταῦτα πάντα τὰ προειρημένα ἔτι ἐστηριγμένος ὁ λίθος ἐστὶ, τοῖς
θρυπτικοῖς χρῆσθαι, καὶ τοῖς χλιαρὰν ἔχουσι τὴν ἰσχύν. τὰ γὰρ θερμὰ καὶ διουρητικὰ ἀποπωροῦσι τὸν λί-
θον. τὰ δὲ χλιαρᾶς ὄντα δυνάμεως κατὰ μέρος θρύπτουσι, καὶ οὐκ ἀποπωροῦσιν. εἰσὶ δὲ ταῦτα δαμασώνιον
πετροσέλινον, πολύτριχον, καὶ τὰ ὅμοια κατὰ δύναμιν τούτοις. καὶ ἴσως τις ἀπορήσειεν πῶς, εἰ
χλιαρᾶς εἰσὶ δυνάμεως, ἰσχύουσι θρύψαι τὸν λίθον. πρὸς ὃν εἴπωμεν. ἐπειδὴ ὁ λίθος ἀπὸ δυσκρασίας καὶ
ἄγαν θερμότητος ἀποπωρωθῇ, εἰκότως παρέχομεν τὰ χλιαρᾶς ὄντα δυνάμεως, ὡς ἐναντία τῇ δυσκρασίᾳ
40 τῇ ποιούσῃ τὸν λίθον, ἵνα τῷ πολλῷ χρόνῳ λεπτύνωμεν, καὶ θρύψωμεν, καὶ περιγινώμεθα αὐτοῦ. τὰ
γὰρ χλιαρὰ, ὡς ἧττον θερμὰ, ἐναντία ἐστὶ τοῖς ἄγαν θερμοῖς. τοῖς γὰρ διουρητικοῖς καὶ ἄγαν θερμοῖς, οὐ δυνή-
σῃ χρήσασθαι, ἐπιπλέον γὰρ ἀποπωρώσῃς τὴν παχεῖαν ὕλην, καὶ ταχέως ποιήσῃς αὐτόν. εἰ δὲ μήπω συνέ-
στη ὁ λίθος, καὶ μέγας ἐγένετο, ἀλλὰ μόνον ἔμφραξις παρὰ τῶν ψαμμίων καὶ παχέων καὶ γλίσχρων χυ-
* μῶν, τότε δώσεις τὰ θερμὰ καὶ ἐκφρακτικὰ, οὔτε δεδίειν χρὴ ἵνα μὴ ἀποπωρώσῃς αὐτόν. ψαμμία γάρ
εἰσὶ καὶ ἔμφραξιν ἐποίησαν; καὶ ἐὰν δώσεις ἐκφρακτικὰ καὶ θερμὰ, οἷον τὰ δι' ἀνίσου, διὰ πεπέρεως, σε-
λίνου, φοῦ, καὶ τῶν παραπλησίων, καθαίρεις καὶ ἐκφράττεις αὐτά.   Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἤδη καὶ περὶ προ-
φυλακῆς βραχέα διαλαβεῖν, ἵνα μὴ πρὸς τοὺς δυνατῶς ἔχοντας θεραπευθῆναι πάλιν γένεσις τῶν λίθων γίνη-
ται. ἐπεὶ δὲ τῶν λιθιώντων οἱ μὲν, ἐθεραπεύοντο, οἱ δὲ, οὔ. μέγιστόν ἐστιν ἐν τῇ προφυλακῇ, μετριότης
σιτίων καὶ πέψεις χρησταί. αἱ γὰρ πλησμοναὶ καὶ ἀπεψίαι, οὐ μόνον παροξύνουσι τὴν νόσον, ἀλλὰ καὶ τὴν
50 μὴ οὖσαν γεννῶσι. διὸ μὴ δὲ πυρώδη προσφερέσθωσαν, ὃ μέλλει τοὺς νεφροὺς ἢ τὴν κύστιν θερμαίνειν.
φυλάττεσθαι δὲ προσήκει, τά τε σκληρὰ ταῖς οὐσίαις καὶ δυσδιαίρετα τῶν βρωμάτων, τά τε πολυού-
σια, καὶ πολύτροφα, καὶ τὰ ἀθρόως ἀναδιδόμενα, πρὸ τῆς τελείας πέψεως. τά τε ἐπιπολάζοντα. καὶ δυ-
σκόλως ὑποχωροῦντα καὶ ἐμπνευματοῦντα καὶ παρεμπλαστικὰ ἢ ἄλλως ἐγκαθίζοντα τοῖς σώμασιν ἐπιμό-
νως. πονέουσα γὰρ ἡ γαστὴρ ἐπὶ τῶν τοιούτων σιτίων, μεταδίδωσιν αὐτὰ ἄπεπτα ἥπατι καὶ νεφροῖς. καὶ
τὸ ἀθρόως δὲ ἄπεπτον ἀπενεχθὲν, ἀφνιδίως ἐξυλίζεται, καὶ σὺν θορύβῳ διεξελθὸν ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τοὺς νεφροὺς
λίθους ὑφίσταται, διὰ τὴν τοῦ νεφροῦ χρονίαν μάλιστα ἕξιν. οἶνος δὲ ἔστω πάνυ λεπτὸς, καὶ λευκὸς, καὶ μὴ πάνυ πα-
λαιός. οἱ δὲ γλυκεῖς τῶν οἴνων καὶ οἱ μέλανες, ἄθετοι τοῖς λιθιῶσι, χρὴ δὲ καὶ τὸ ὕδωρ παρὰ πᾶσαν τὴν
δίαιταν καθαρώτατον εἶναι καὶ διυλισμένον. τὰ γὰρ ποτάμια, καὶ λιμναῖα, καὶ πάντα τὰ στάσιμα, καὶ

βραδύπορα, ἃ κενοῦντα, τοὺς λίθους ποιήσειαν ἄν. συντόμως δὲ εἰπεῖν πᾶσα ἡ δίαιτα, ἐπὶ μὲν τῶν ψυχροτέ-
ρων τὴν κρᾶσιν καὶ πολυσάρκων, ἀκριβῶς λεπτύνουσα ἔστω. ἐπὶ δὲ τῶν θερμοτέρων, καὶ κατισχνῶν ἡ μέση
τῶν λεπτυνόντων καὶ παχυνόντων. τὸ δὲ κατακορὲς τῶν ἄλλων ἁπάντων φυλάττεσθαι χρὴ, καὶ μάλιστα τῶν
γλυκέων, καὶ τυρωδῶν τροφῶν, καὶ παχέων, καὶ γλίσχρων, καὶ πιμελωδῶν. ὅθεν καὶ ἀπεψίαν πολεμιωτά-
* την νομιστέον εἶναι, καὶ εἴποτε περιπέσῃ ἐν τῷ ὕπνῳ μενέτωσαν, ἢ ἡσυχίᾳ παντελῶς, καὶ θαλπέτω τῶν ὑπο-
χονδρίων διὰ τῶν οἰκείων χειρῶν, ἕως οὗ πάντα καλῶς πεφθῶσι, καὶ κάτω ὑπελεύσωσιν. ἐν εὐκράτοις δὲ τόποις
καὶ ἀέρι καθαρῷ αἱ διατριβαὶ ἔστωσαν. ἐν οἷς αἱ ὧραι ἄθραυστοι. παραλαμβανέσθωσαν δὲ καὶ σχολαί. περίπατοι
καὶ γυμνάσια πρὸς τὴν τοῦ κάμνοντος φύσιν ἔστωσαν σύμμετρα. ἡ γὰρ ἀργία βλαβερά. τὴν δὲ γαστέρα εὔλυτον
ἔχειν ἀεὶ, εἰ μὴ ἕτερόν τι προσιστάμενον ᾖ. ταύτης γὰρ καλῶς ὑπιούσης, ἀκωλύτως οὐρήσεις γίνονται. ἀλείμ-
10 μασι δὲ χρῆσθαι ἐὰν δέῃ, καὶ ὅτε δεῖ, τοῖς δυσπάθειαν τοῖς τόποις περιποιεῖν δυναμένοις, ὡς εἰσὶ τὰ φοινίσσον-
τα καὶ δρώπακες. καὶ σιναπισμοί. καὶ ἡ τῶν αὐτοφυῶν δὲ ὑδάτων χρῆσις, ὠφέλιμος. ἐὰν μηδὲν ᾖ τὸ κωλύον.
πεφροντισμένως δὲ ἔχειν τοῦ κατὰ καιρὸν ἐπιτηδείως φλεβοτομεῖν, εἰ δοκεῖ πλεονάζειν αἷμα. πλεονάσαν γὰρ,
εἰ μὴ κενώσειας, πάντως συρρεύσει εἰς τὸ ἀσθενέστερον. ἐπιτήδειον δὲ καθαρσίας τοῖς κακοχύμοις χρῆσθαι. ἐπεὶ
δὲ τῶν ποσῶς ἀτακτούντων, καὶ χυμὸν ἄπεπτον οὐ τῇ ἄνω γαστρὶ ἀθροιζόντων πολὺν, συνεχῶς ἀπὸ δείπνου
ἐμέτωσαν, εἰ μηδέν ἐστιν αὐτοῖς τι προσιστάμενον. μετὰ δὲ τὴν τοῦ ὅλου σώματος πρόνοιαν, δεῖ τοπικῶς καθαί-
ροντα φάρμακα προσφέρειν. οἷον τὰ ἐκφρακτικὰ, καὶ οὖρα παχύτατα, καὶ γλίσχρα, καὶ ἰλυώδη, καὶ πολλὰ,
ἀπό τε φλεβῶν, νεφρῶν, οὐρητήρων, καὶ κύστεως ἄγοντα, ὡς σκολύμου ῥίζης ἀφέψημα, καὶ τὰ προειρημέ-
να. πολλάκις δὲ καὶ διουρητικὰ χρήσιμα. ταῦτα μὲν οὖν κοινῶς εἰς ὑπόμνησιν, πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ οὐκ εἰς
τελείαν διδασκαλίαν ἐκτέθειται. σοὶ δὲ καὶ τούτου ἕνεκα χάρις, ἐπεὶ καὶ τὸ πᾶν διὰ σέ. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀρ-
20 κούμεθα ἐκ μόνης τῆς διαθέσεως τελείαν ἀπαλλαγὴν καὶ ἀκριβῆ καταλαβέσθαι, ἀλλὰ καὶ τῶν συστοίχων ἔτι δεόμε-
θα, χρὴ καὶ τούτων ἔτι μνημονεῦσαι. ἐξαλλάττεται γὰρ ἡ θεραπεία κατὰ τὰς διαφόρους αἰτίας, ἡλικίας, χώ-
ρας, ὥρας, ἕξεις τε καὶ διαθέσεις, ἤθη, ἔθη, κράσεις, εὐαισθησίας, δυσαισθησίας, μορίων ἐναλλαγὰς, θέσεις, καὶ
ἕτερά τινα. ὥστε χρὴ τῷ ἀρίστῳ ἰατρῷ ἀκριβῶς εἰδέναι τὸ κατὰ φύσιν. ὁ γὰρ ἀκριβῶς οἶδε τὸ κατὰ φύσιν, τα-
χέως εἴσεται καὶ τὸ παρὰ φύσιν. ἐπεὶ οὐ μόνον τὰ προειρημένα αἴτια ἐξαλλάττουσι τὴν θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ
αἱ ἰδιότροποι φύσεις, ἐφ' ὧν οὐχ ἁρμόζει τὰ ἐπὶ πλεῖστον δοκιμασθέντα φάρμακα, πολλάκις γὰρ ἀποτυγχάνου-
σι. τούτου ἕνεκα παρατηρεῖν χρὴ, κἂν μὴ ὑπακούοι τῆς θεραπείας, διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς φύσεως, ἢ τὴν τοῦ
πάθους κατασκευὴν, ἢ τι ἄλλο, τούτων ἀφεμένους, μεταβαίνειν ἀναγκαῖον ἐπὶ τὰ πάντως ὠφέλημα. τοῦτο δὲ
μὴ δὲ μόνον ἐπὶ φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων βοηθημάτων τε καὶ διαιτημάτων ποιητέον.
* τῶν δὲ προρρηθέντων ἰδιοτήτων τε καὶ ἑτέρων τινῶν ἀρρήτων οὐ πάντες οἱ τὴν τέχνην μετερχόμενοι, εἰ καὶ
30 ἴσως ἐλλογιμώτεροι τῶν ἄλλων, ἀλλ' οἱ ἀεὶ προσκαθήμενοι καὶ τὰ κινήματα τῆς φύσεως ἀνιχνεύοντες. εἰ δὲ
καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ τεχνικοῦ στοχασμοῦ ἀποτυγχάνουσι φάρμακα δι' ἄρρητόν τι καὶ ἴδιον, δεῖ διὰ τὴν τοῦ κατεπεί-
γοντος σφοδρότητα ἐπὶ τὰ τῶν παλαιῶν ἄρρητα, καὶ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν ἐνεργοῦντα χωρεῖν, ἃ ἐκ πεί-
ρας καὶ ἀλόγου τριβῆς εὑρημένα εἰσίν. ὡς τρωγλοδύτου καὶ λαγωοῦ δέρμα κεκαυμένον, καὶ αἷμα τράγειον, ἢ ἕτε-
ρα ἄπειρα ἁπλᾶ τε καὶ σύνθετα. ὧν καὶ τὰ πλείω βδελυρά. ἃ ἡ ἄλογος τριβὴ ἐφεῦρεν, ἢ ἐκ φύσεως, ἢ ἐκ-
τύχης. ἢ αὐτοσχεδίου. ἢ ἐκ τοῦ μιμητικοῦ. ἢ διὰ ὀνειράτων, ὡς ὁ τρωγλοδύτης. ἢ ἐκ χρησμῶν. ἢ ἐκ μαθήσεως. ἢ διὰ
ἑτέρων τινῶν, ἐξ ὧν συνέστηκεν ἡ ἐμπειρική. ἐπεὶ δὲ ἄρρητα ταῦτα πάντα καθ' ἡμᾶς, οὐ δεῖ ἐπὶ τούτοις μέγα
θαρρεῖν, διὰ τὸ ἀγνοεῖν τὸν τρόπον τῆς αὐτῶν ὠφελείας. εἰ δέ ποτε προσφέρομεν διά τινα βίαν, οὐ δεῖ κατα-
χρῆσθαι τούτοις, ἵνα μὴ ὡς ἀρρήτως ἡμᾶς ὠφελοῦντα, καὶ ἀρρήτως βλάψωσι. δεῖ δὲ τὸν μέλλοντα κατὰ λόγον
πράττειν ἰατρὸν κατὰ τὰς δραστικὰς ποιότητας δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας γυμνάζεσθαι καὶ θαρρεῖν, ὡς εἰδό-
40 τα διὰ τῆς μεθόδου τὴν δύναμιν θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ, ξηροῦ τε καὶ ὑγροῦ. τῶν τε στρυφνῶν, αὐστηρῶν, ὀξέων,
γλυκέων, ἁλυκῶν, πικρῶν, δριμέων, ἀποίων, παχυμερῶν τε καὶ λεπτομερῶν, τήν τε ἐνέργειαν τῶν ἐκφρακ-
τικῶν, ἐπισπαστικῶν, ἐμπλαστικῶν, καὶ τῶν λοιπῶν κατὰ μέρος. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ῥητὴ ἡ τῶν θρυπτόν-
των τοὺς λίθους ὕλη, μᾶλλον τούτοις δεῖσθαί γε δέον, ἢ τοῖς ἀρρήτοις. οἷον δαμασωνίῳ, πετροσελίνῳ, πολυτρίχῳ,
καὶ τοῖς ὁμοίοις κατὰ δύναμιν τούτοις. ἀλλὰ καὶ τὰ χλιαρὰ ἔχοντα δύναμιν, οὐκ [illegible] εἶδος. καὶ ταῦτα
δὲ διὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποτυγχάνειν, δεῖ καὶ ἡμᾶς τοὺς χριστιανοὺς ἐπὶ τὰ καθ' ἡμᾶς μέγιστα καὶ κυρίως μυστη-
ριώδη χωρεῖν. τούτοις γὰρ ἐγὼ πιστεύω καὶ ὁμολογῶ μὴ μόνον τὰ σωματικὰ πάθη καὶ ἀπηγορευμένα παρὰ πάν-
των τῶν ἰατρῶν φυγαδεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ψυχικὰ τελείως ἀφανίζεσθαι. λοιπὸν οὖν λέγειν ὡς τὴν ὑπόθεσιν, ἰδι-
κῶς πρὸς σὲ φερόμενον. πολλῶν ὄντων τῶν τῆς ὑγείας περιποιητικῶν, ἀπὸ τροφῆς ἀναγκαίας ἀρκτέον, τοῖς μὲν γὰρ
ἄλλοις βοηθήμασιν, οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ χρώμεθα, τροφῆς δὲ χωρὶς, οὐχ οἷόν τε ζῆν, οὔτε ὑγιαίνοντας, οὔτε νοσοῦν-
50 τας. ἐπεὶ δὲ μία ἐστὶν ἀσφαλεστέρα ἡ ἐπιτομωτάτη ὁδὸς, εἰς ἀπαλλαγὴν τοῦ πάθους ἡ δίαιτα. ἡ δὲ τῶν ἄλλων φαρ-
μάκων κατάχρησις καὶ ἐπαλληλία πολλοῖς πολλάκις οἶδεν ἐπιτρίβεσθαι νόσοις. τοίνυν ἐπειδὴ θερμοτέρας καὶ
ὑγροτέρας κράσεως μετείληφας, ὥς γε τῆς ἐμῆς ψυχῆς, καὶ ἡλικίας παιδικῆς, καὶ δυνάμεως ἀσθενοῦς, καὶ ἕξεως
ἰσχνῆς, καὶ χώσεως ἀραιᾶς, καὶ πρὸς τούτοις εὐαισθησίας, δεῖ σε διὰ μὲν τὴν κρᾶσιν καὶ τὴν ἡλικίαν τὴν ἕξιν τε καὶ
χῶσιν, λαμβάνειν τὰ ὅμοια κατὰ ποιότητα ἐν τροφαῖς καὶ πόμασι καὶ ὅσα πέψαι δυνῇ. διὰ δὲ τὴν ἀσθένειαν τῆς
δυνάμεως, ὀλίγα καὶ πολλάκις. ὀλίγα μὲν, διὰ τὴν ἀσθένειαν. πρὸς γὰρ τὸν ἐργάτην δεῖ εἶναι καὶ τὸ φορτίον. πολλά-
κις δὲ διὰ τὴν κατεπείγουσαν χρείαν. τοὺς γὰρ γυμναστὰς καὶ ὁδοιπόρους πολεμιστάς τε καὶ πάντας τοὺς τὰ σφοδρὰ
γυμνάσια μετιόντας καὶ ἀμέμπτως ὑγιαίνοντας οὐκ ἐγχωρεῖ διακρίνειν, ἃ δεῖ προσφέρεσθαί τε καὶ σιτία καὶ ποτὰ,
χρῆσθαι γὰρ ἀναγκαῖον αὐτοῖς οἷς ἂν εὐπορήσωσιν. οὐ μόνον δὲ τούτοις δεῖ οὕτως διαιτᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἀσχολίαις πο-

λιτικοὺς ὄντας, ἢ τῷ καλουμένῳ περιστατικῷ βίῳ. ἐπεὶ δὲ σήμερον ἰδιοπραγεῖ, τὸ μὲν χειμῶνος ἐσθίειν ὡς πλεῖστα,
πλεῖστα δὲ λέγω, οὐ πρὸς τὴν δύναμίν σου, ἀλλὰ πρὸς τὰς λοιπὰς ὥρας. τοῦτο καὶ Ἱπποκράτης ὁ τῆς ἡμετέρας τέ-
χνης καθηγητὴς φησί. θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία, δυσφορώτατα φέρουσι. χειμῶνος ῥήϊστα. ἦρος δεύτερον. ὁ αὐ-
τὸς πάλιν ἐν ἑτέρῳ λέγει. αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμότεραι φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύταις
οὖν ταῖς ὥραις καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολύ, τροφῆς οὖν πλείονος δέον-
ται. σημεῖον αἱ ἡλικίαι καὶ οἱ ἀθληταί. πίνειν δὲ καὶ ἐλάχιστα πρὸς τὰς λοιπὰς ὥρας. εἶναι δὲ τὸ πόμα, οἶνον
λευκὸν καὶ λεπτόν, καὶ μὴ ἄγαν παλαιόν. τὰ δὲ ὄψα ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀπτά. τῶν δὲ λαχάνων
καὶ τῶν ὀπωρῶν ὀλίγον χρῆσθαι. ταῦτα δὲ τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θερμὰ καὶ ξηρά, οὐ διὰ τὴν κρᾶσιν καὶ τὴν
ἡλικίαν δεῖ σε λαμβάνειν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμετρίαν τῆς κατὰ τὴν ὥραν κράσεως. ὅταν δὲ τὸ ἔαρ ἐπιλαμβάνῃ,
χρὴ τὸ πόμα πλέον καὶ ὑδαρέστερον κατ᾽ ὀλίγον προσίεσθαι, καὶ τὰ σιτία μαλακώτερα καὶ ὀλιγώτερα εἶναι.
καὶ τὰ ὄψα ἐκ τῶν ὀπτῶν ἑφθὰ ποιεῖσθαι. καὶ λάχανα καὶ τὰ ἄλλα. ἐπεὶ δὲ τὴν τούτων μετάληψιν, οὐκ ἀθρόως,
ἀλλὰ κατὰ μέρος δεῖ σε προσίεσθαι, ἵνα μὴ ἐκ τῆς ἀθρόας μεταβολῆς βλαβήσῃ, ὡς Ἱπποκράτης φησί. τὸ
κατὰ πολλὰ καὶ ἐξ ἀτόπου κενοῦν, ἢ πληροῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν,
σφαλερόν. καὶ πᾶν τὸ πολὺ πολέμιον τῇ φύσει. τὸ δὲ κατ᾽ ὀλίγον, ἀσφαλές. καὶ ἄλλως τὸ ἐξ ἑτέρου με-
ταβαίνειν ἐφ᾽ ἕτερον. πλεῖον λέγω καὶ ὑδαρέστερον τὸ πόμα εἶναι, οὐ πλεῖστον δέ, οὐδὲ ὑδαρέστατον. τὸ γὰρ πλεῖ-
στον καὶ ὑδαρέστατον, ἐν τῷ θέρει κελεύω πίνειν γε, ὡς ἐναντίον τούτου. τὸ γὰρ ἔαρ ὥσπερ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἄ-
κρων ἔχει, οὕτως καὶ διαίτης μέσης δεῖται. αὕτη γὰρ ἡ δίαιτα πρόσφορός σοι, μὴ μόνον τῇ ὥρᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ κρά-
σει, καὶ τῇ ἡλικίᾳ πρόσεστι, καὶ ἐν τῷ ἔαρι ταύτης ἔχεσθαι δεῖ σε. ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς καιροῖς ὀλίγον τῶν ἐναντίων
οὐ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ κρᾶσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ὡρῶν δυσκρασίαν. ὥσπερ αἱ διαφοραὶ τῶν ὡρῶν διάφορον ἐν-
δείκνυνται δίαιταν, οὕτως καὶ αἱ τοῦ σώματος ἕξεις. τοὺς μὲν πολυσάρκους καὶ μαλακούς, καὶ ψυχροὺς καὶ ὑ-
γρούς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ξηροτέρας δεῖσθαι τροφῆς. τοὺς δ᾽ ἐναντίον ἔχοντας, τῆς ἐναντίας. ἐπεὶ δὲ σὺ ὡς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον μέσου καὶ εὔκρατον, εὔκρατον δεῖ σε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διαιτᾶσθαι δίαιταν. τὰ γὰρ κατὰ φύσιν,
ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τῶν ὁμοίων δεῖται. τὰ δὲ παρὰ φύσιν, τῶν ἐναντίων. ἡ γὰρ τῶν παίδων κρᾶσις θερμὴ ἐστὶ
καὶ ὑγρά. καὶ δυναμένης τῆς αὐξήσεως καὶ διαπλάσεως ἐν ἑτέρᾳ κράσει γίνεσθαι, ἢ ἐν τῇ παιδικῇ, διὰ τοῦτ᾽
οὖν χρὴ λαμβάνειν σε ὁμοίας τροφὰς καὶ πολλάς, ἵν᾽ ἐθίσῃς πολλὰ καὶ παντοδαπὰ πέττειν. οὕτω γὰρ εὐρυχω-
ρεῖ τὴν γαστέρα καὶ τὸ ἧπαρ ἀπεργάσεται ἡ φύσις, καὶ πάντα τὰ μόρια. εἰ καὶ πλεῖον πρὸς ὑγείαν ἕξεις πο-
τὲ τὸ ὑγρόν, ὅμως οὐ χρή σε ξηραίνεσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἡ δὲ ξηρότης, ἐναντιοῦται τῇ αὐξήσει, τού-
του χάριν τὰ ξηραίνοντα καὶ θερμαίνοντα καὶ λεπτύνοντα φευκτέον ἐπὶ σοί. ὥστε ἀβλαβῶς τρέφῃ ἡ κα-
τὰ σὲ φύσις ταῦτα. οἱ δὲ γέροντες διὰ μὲν τὰ στερεὰ μόρια εἰσὶ ψυχροὶ καὶ ξηροί. διὰ δὲ τὰ περιττώματα, ψυχροὶ
καὶ ὑγροί. καὶ χρὴ διὰ μὲν ψυχρότητα τῶν στερεῶν, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἔχεσθαι, ἔν τε σιτίοις, καὶ πόμασι, καὶ τοῖς
λοιποῖς. κένωσιν δὲ τῶν κατ᾽ ἀλλήλων διὰ τὰ αὐτὰ περιττώματα. ἡ δὲ τροφὴ ἐπ᾽ αὐτῶν ὀλίγη ἔστω διὰ τὴν ἀ-
σθένειαν τῆς δυνάμεως, ὡς Ἱπποκράτης εἶπε. τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. πλείστης οὖν δεῖ-
ται τροφῆς. ἢν δὲ μή, τὸ σῶμα ἀναλίσκηται, γέρουσι δὲ ὀλίγον θερμόν, διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέον-
ται. ὁ αὐτὸς πάλιν. γέροντες εὐφορώτατα νηστείαν φέρουσι. Διαφέρουσιν οἱ ἄρτοι, τῇ ὕλῃ, τῇ ζυμώσει, καὶ
τῇ ὀπτήσει. καὶ ὁ μὲν πρῶτος αὐτῶν, ὀνομάζεται, σιλιγνίτης. ὁ δὲ ἐφεξῆς αὐτῷ σεμιδαλίτης. τρίτος δὲ ὁ αὐ-
τόπυρος, ὃς καὶ συγκομιστός. καὶ τέταρτος, ὁ πιτυρίας. ἐπὶ δὲ καὶ τὰς τούτων βλάβας καὶ ἐνεργείας λέξω.
τροφιμώτατος μὲν αὐτῶν ἐστὶ πάντων, ὁ σιλιγνίτης καὶ ἐπιμονώτατος, καὶ δυναμώτατος. δεύτερος δὲ κατὰ
πάντα, ὁ σεμιδαλίτης. ἧττον δὲ τούτων ὁ μέσος καὶ συγκομιστός. πάντων δ᾽ ἀσθενέστερος, ὁ πιτυρίας. σὺ δέ, ὥσ-
τε μία μοι κεφαλή, ὑγιαίνων μέν, χρῶ τῷ σιλιγνίτῃ. εἰ δὲ καὶ νεφρῖτις γένηταί σοι, ὅπερ ἀπεύχομαι ἐν νόσῳ,
ὑπὸ ταύτης κατέχῃ. ἐὰν ὄρεξις ὑπῇ σε, ἀβλαβῶς χρῶ τοῖς πιτυρίαις καὶ τοῖς μέσοις αὐτῶν. εἰ μηδέν τι
προσιστάμενον εἴη, πρόσφορος οὗτος σοι πλέον. ὀλιγότροφος ὢν καὶ περίττωμα ἐν τῇ γαστρὶ ποιεῖν εἰωθώς, διὰ τοῦ-
το καὶ ῥᾳδίως ὑπερχόμενος. τῆς γὰρ στυπτικῆς δυνάμεως τὸ πίτυρον μετέχει. καὶ τοῦτο ταχέως διαχωρεῖ, πρὸς
τὴν ἔκκρισιν ἐρεθιζομένων τῶν ἐντέρων. τὴν γαστέρα γὰρ εὔλυτον ἔχειν ἀεὶ καλόν. ταύτης γὰρ καλῶς ὑπιούσης,
καθαρώτεραι αἱ οὐρήσεις γένοιντο ἄν. οἱ δὲ ἕτεροι ὅ τε σιλιγνίτης καὶ ὁ σεμιδαλίτης, τοὐναντίον ἐφεκτικοί,
δυσέκκριτοι, καὶ ἐμφρακτικοί, ἥπατός τε καὶ νεφρῶν, εἰ καὶ πολύτροφοι καὶ δυναμικώτεροι. ἀπὸ δὲ τῶν
πτηνῶν, τὰ μέσα τῶν λεπτυνόντων καὶ παχυνόντων. εἰσὶ δὲ ταῦτα, πέρδικες, ἀτταγῆνες, ἀλεκτρυόνες, ἀλεκ-
τορίδες, περιστεραί, καὶ τῶν φασιανῶν ζώων πλῆθος, καὶ τῶν στρουθῶν, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων, οἱ πυργῖται κα-
λούμενοι. φυσικὴν γὰρ ἐνέργειαν κέκτηνται. ἀπὸ δὲ τῶν πεζῶν, τὸ χοίρειον κρέας εὐχυμώτατον, καὶ πάντων
μάλιστα ἀνθρώποις οἰκειότατον, καὶ τροφιμώτατον, διὰ τοῦτο καὶ δυναμικώτατον. γλίσχρον δέ τι καὶ παχὺ
ἔχει. πλεονάζοντος γοῦν ἐν ταῖς ἐδωδαῖς αὐτοῦ, ἐμφρακτικὸν ἥπατός τε καὶ νεφρῶν. καὶ χρὴ ἐκ μακρῶν δια-
λειμμάτων τούτου ἀπέχεσθαι. τῶν δὲ μικρῶν χοιρείων κρεῶν ἐὰν ὀλίγῳ καὶ συχνῶς, οὐδὲν βλαβήσῃ. φευκτέον
δὲ καὶ τὸ τῆς ἐλάφου, ὡς σκληρὸν καὶ δύσπεπτον καὶ μελαγχολικόν. καὶ τὸ τῶν προβάτων, ἐκ διαλειμμάτων,
ὡς περιττωματικώτερον καὶ κακόχυμον. τὸ δ᾽ ἀρνῶν καὶ ἐρίφων, ὁσάκις ἂν βουληθείης. ἀπὸ δὲ τῶν ἐνύδρων
ζώων, οἱ πετραῖοι καλούμενοι ἰχθύες λυσιτελεῖς σοι γενήσονται προσφερόμενοι αὐτοί. εἰσὶ δὲ ταῦτα κωβιοί, φύ-
κλαι, σελάχια, καὶ τὰ λοιπὰ εὔχυμα καί τινα τῶν πελαγίων. καὶ τὰ μαλακόστρακα ἀστακοί, πάγουροι,
καρκῖνοι, κάραβοι, καραβίδες. καί τινα τῶν ὀστρακοδέρμων. περὶ δὲ τῶν ὀπωρῶν, τί χρὴ καὶ λέγειν; οὐδὲ γὰρ
ὡς τροφὴ τὰ πλεῖστα μυστὰ ἡμῖν αὐτῶν ἐστὶν, ἀλλ᾽ ὡς φάρμακα ῥωστικὰ στομάχου τε καὶ γαστρὸς παραλαμ-
βάνεται. καὶ περὶ μὲν βρώσεως, τοσοῦτον. περὶ δὲ πομάτων, νῦν ἤδη λεκτέον. καὶ πρῶτον γε περὶ οἴνου.

τὰ μὲν

τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ὑγρὰ, ἢ οὐδὲν πρὸς ἀνάθρεψιν συντελοῦσιν, ἢ καὶ ἐναντιοῦνται τὰ πλείω· μόνος δὲ ὁ οἶνος
δύναται φέρειν. ἐπειδὴ πάντων ὑγρῶν πλείστην οἰκειότητα ἔχει πρὸς τὰ ἡμέτερα σώματα. ἔχει γάρ τινα
καὶ τὸ ἔλαιον καὶ μέλι, ἀλλ' οὐ τοσαύτην, ὅσην ὁ οἶνος. διαφοραῖς δὲ κρίνεται. καὶ πρώτη μὲν αὐτοῦ διαφορὰ, ἡ
κατὰ χρόαν. δευτέρα δὲ, ἡ κατὰ τὴν γευστικὴν ποιότητα. τρίτη, ἡ κατὰ τὴν σύστασιν. τετάρτη, ἡ κατὰ
τὴν ὀσμήν. πέμπτη, ἡ κατὰ τὴν δύναμιν. ἀλλὰ περὶ τούτων κατὰ μέρος διεξιέναι, περιττόν. ῥητέον τε
ἰδικώτερον, ποῖος τῶν οἴνων σοι πρόσφορος. ἄλλος γὰρ ἄλλοις λυσιτελεῖ, καὶ ἑτέρῳ πάλιν οὐχ ὁ αὐτός.
σοὶ δέ φημι συμφέρει τὸ λεπτὸν καὶ λευκὸν καὶ ὀλιγοφόρον. ὁ γὰρ τοιοῦτος τῶν οἴνων, εὐανάδοτός τε ἐστὶ καὶ
λεπτύνει τοὺς ἐν ἡμῖν χυμοὺς, καὶ δι' οὔρων ἐκκρίνει, καὶ τὴν δύναμιν ῥώννυσιν. ἀσύμφοροι δὲ οἱ λοιποὶ,
ὥσπερ ἐπὶ ἄλλων ὠφέλιμοι. χρὴ δὲ καὶ περὶ ὕδατος βραχέα προσδιατείνασθαι τοῖς λόγοις. κοινὸν γὰρ τοῦ-
το καὶ ὑγιαίνουσι καὶ νοσοῦσι παραμύθιον, καὶ ἀναγκαῖον ἐστὶ μάλιστα. ἐπειδὴ τῶν κοσμικῶν τε καὶ μονα-
χῶν στοιχείων ἐξ ὧν ἁπάντων σῶμα τὴν σύστασιν ἔλαχεν ὂν καὶ αὐτό. διὰ τοῦτο οὖν οὐ παρέργως ἐκτεθήσεται
ἡμῖν. τρισὶν αἰσθήσεσι κρίνεται τὸ καθαρώτατον ὕδωρ, γεύσει, ὄψει, καὶ ὀσφρήσει. γεύσει, εἰ μηδε-
μίαν προσλάβοι ποιότητα, ἀλλ' ἀκριβῶς ἄποιον φαίνοιτο. ὄψει, εἰ καθαρὸν καὶ εἰλικρινὲς ἢ διαυγὲς ἀ-
κριβῶς. ὀσφρήσει, εἰ μηδὲν αὐτῷ ἔνεστι ὅσα τοῖς μοχθηροῖς ἐνυπάρχει. ταῦτα γὰρ ὀξύτητος, ἢ σηπεδό-
νος, ἢ δριμύτητος, ἢ ἅλμης, ἢ τινος ἄλλης κακίας μετέχει ἀρρήτου. χρὴ δέ σοι τὸ ὕδωρ παρὰ πᾶσαν τὴν
δίαιταν, καθαρώτατον εἶναι, καὶ διυλιστὸν, καὶ κοῦφον, καὶ πηγαῖον. ἔστω δὲ καὶ ψυχρὸν ἐστὶ κατὰ τὴν
αὐτοῦ φύσιν. εἰ δὲ δὴ καὶ ταχέως ὑποχωροίη τῶν ὑποχονδρίων, μηδὲν ζήτει ἕτερον βέλτιον. καὶ οὐχὶ καθά-
περ οἴνων τε καὶ σιτίων καὶ γυμνασίων, καὶ ἐγρηγόρσεως, καὶ ὕπνου, ἄλλων ἄλλους ἀπολαύειν προσήκει
κατὰ τὰς διαφερούσας ἡλικίας τε καὶ κράσεις, οὕτω καὶ ὕδατος. ἀλλ' ὅπερ ἄριστον εἴρηται νῦν, τοῦτο πει-
ρᾶσθαι χρῆσθαι καὶ παῖδα καὶ νεανίσκον καὶ πρεσβύτην, κἂν ὁποιασοῦν φύσεως ἔτυχεν. ἐπεὶ δὲ ψυχρὸν
ἕτερον μᾶλλον ἑτέρου εὑρίσκεται, διὰ τοῦτο οὐ πᾶσιν ἀδιαφόρως χρῆσθαι τοῖς ψυχροπόταις λυσιτελές. ἀλ-
λὰ τοῖς μὲν, ἀμέτρως θερμοῖς, καὶ πιμελώδεσι, καὶ πολυσάρκοις, ἢ διὰ τὴν φυσικὴν κρᾶσιν, ἢ δι' ἐπίκτη-
τον, καὶ σφοδρῶς γυμναζομένοις, καὶ ἔθος ἔχουσιν, ἀβλαβὲς, εἰ τοῦ ψυχροῦ πίνοιεν. εἰ δ' ἄλλως ἔχωνται,
ἧττον ἐμφορεῖν τοῦ ψυχροῦ. οἱ δέ γε νέοι τὴν ἡλικίαν καὶ πράγμασιν ἀσχολούμενοι πολιτικοῖς, ὡς μὴ τεταγμέ-
νως γυμνάζεσθαι τε καὶ διαιτᾶσθαι, εἰ τοῦ πηγαίου λαμβάνοιεν ἀπεχόμενοι χιόνος. αὕτη γὰρ κἂν μηδὲν ἐκ
τοῦ παραυτίκα τὰ νέα τῶν σωμάτων φαίνοιτο βλάπτουσα, λεληθότως γοῦν κατὰ βραχὺ τῆς βλάβης αὐ-
ξανομένης, ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ παρακμαζούσης τε τῆς ἡλικίας δυσίατα ἢ καὶ παντελῶς ἀνίατα νο-
σήματα ἐμποιεῖν πέφυκε, κατά τε νεῦρα καὶ ἄρθρα καὶ σπλάγχνα, καὶ πάσχει βλαπτόμενον ἐκεῖνο τὸ
μέρος τοῦ σώματος, ὅπερ ἀσθενέστατόν ἐστι φύσει, ὥστε διὰ ταῦτα δεῖ χρῆσθαι σε τοῖς πηγαίοις, καὶ τούτοις διυ-
λισμένοις, καὶ πλείω τούτων μεταλαμβάνειν ἢ οἴνου. καὶ περὶ μὲν ὕδατος διὰ βραχέων εἰς τοσοῦτον. καιρὸς δή
μοι λοιπὸν καὶ περὶ γυμνασίων εἰπεῖν. χρὴ τοίνυν μὴ ὑπὸ ἀγνωσίας γυμνάζειν τὸ σῶμα, ἕως ἂν δηλαδὴ ἡ δύ-
ναμις καταβληθῇ. μὴ μὴν πάλιν ἀτελὲς περιλαμβάνειν γυμνάσιον, ὅπερ οὐχ ἱκανὸν διαφορῆσαι τὰ μόρια,
ἀλλὰ τὸ ἀνάλογον τῇ ἑκάστου δυνάμει. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ πρός τι τὸ σφοδρὸν, ὡς εἴη ἂν ἡ αὐτὴ κίνησις ἑ-
τέρῳ μὲν γυμνάσιον, ἑτέρῳ δὲ, οὐ γυμνάσιον. συμφέρον δὲ ἑκάστῳ τὸ εἰθισμένον αἱρεῖσθαι, καὶ μὴ τὸ
πυκτικὸν ἢ δρομικὸν, ἢ τὸ διὰ πάλης ὑπέρχεσθαι. χρήσιμα δὲ περὶ τοῦ γυμνασίου, τρία τὰ πρῶτα, ἐρ-
γάζεται μὲν γὰρ σκληρότητα τῶν ὀργάνων, ἀλλήλοις παρατριβομένων, αὔξησίν τε τῆς ἐμφύτου θερμότη-
τος, καὶ βιαιοτέραν τὴν τοῦ πνεύματος κίνησιν. τούτοις δ' ἕπεται τἄλλα σύμπαντα κατὰ μέρος ἀγαθὰ, τοῖς
σώμασι δι' αὐτῶν ἐγγιγνόμενα. τῇ μὲν γὰρ σκληρότητι τῶν ὀργάνων, ἥ τε δυσπάθεια αὐτῶν, καὶ ἡ πρὸς
τὰς ἐνεργείας εὐτονία. τῇ δὲ αὐξήσει τῆς θερμότητος, ἡ τῶν ἀναδιδομένων ὁλκὴ ἰσχυρὰ, καὶ ἡ ἑτοιμοτέρα
ἀλλοίωσις, καὶ ἡ βελτίων θρέψις, καὶ ἡ τῶν περιττωμάτων χύσις, ἐφ' ἣ χύσει τὰ μὲν στερεὰ τῶν σωμάτων
μαλάττεσθαι συμβαίνει. τὰ δὲ ὑγρὰ, λεπτύνεσθαι καὶ διαφορεῖσθαι, καὶ τοὺς πόρους εὐρεῖς γίνεσθαι. τῇ
δὲ τοῦ πνεύματος ἰσχυρᾷ κινήσει ἐκκαθαίρεσθαί τε τοὺς πόρους ἀναγκαῖον ἐστὶ, καὶ κενοῦσθαι τὰ περιττώ-
ματα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιεῖ τὰ γυμνάσια, οὐ χαλεπὸν ἐστὶ τὸν καιρὸν τῆς χρήσεως ἐξευρεῖν. διότι μὲν γὰρ ἀνα-
δόσεσι συνεργεῖ, οὐ χρὴ πλῆθος ὠμῶν καὶ ἀπέπτων οὔτε σιτίων, οὔτε χυμῶν, ἢ κατὰ τὴν κοιλίαν, ἢ τὰς
μεσαραϊκὰς φλέβας, ἢ καθ' ἧπαρ, ἢ τὰ λοιπὰ ἀγγεῖα περιέχεσθαι, ἐπεὶ κίνδυνος αὐτὰ ἐκχυθῆναι πρὸς
ἅπαντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, πρὶν χρηστὰ γενέσθαι πεφθέντα. διότι δὲ ἐκκαθαίρει τοὺς πόρους καὶ κενοῖ τὰ
περιττώματα, κάλλιον αὐτὰ πρὸ τῶν σιτίων παραλαμβάνειν. τὰ γὰρ μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων, ὁπόσων ἂν
θρέψῃς, Ἱπποκράτης ἔφη, μᾶλλον βλάψεις. ὥστε ἐκ τῶν εἰρημένων εὔδηλον ὡς οὗτος ἄριστός ἐστι γυμνασίων και-
ρός. χρὴ δὲ μάλιστα φροντίδα τίθεσθαι ἐπὶ παντὸς γυμνασίου ἐν ὑγιεινῷ χωρίῳ ἐπιτελεῖσθαι, καὶ ἀέρι καθα-
ρῷ. ἀρκείτω οὖν καὶ περὶ γυμνασίων ταῦτα. λουτροῖς δὲ χρῆσθαι συχνοῖς, εὐκράτοις, καὶ ἐπιτόμοις, οὐ διὰ
τὸ νόσημα, ἀλλὰ διὰ τὸ συνεισβάλλεσθαι ταῦτα τῇ αὐξήσει σου, καὶ θρέψει, καὶ διαπλάσει. ἄριστος δὲ καιρὸς
βαλανείων, ἡνίκα ἡ μὲν χθεσινὴ τροφὴ τελέως ἢ κατειργασμένη, ὑποβεβηκυῖα. ἑτέρας δ' ἐφεστήκει τροφῆς
καιρός. καὶ ἐν ἥπατι καὶ φλεψὶν ὡσαύτως. ταῦτα δ' εἴσεται ὁ προσκαθήμενος, καὶ ὁ ἀεί σου φροντίζων ἰα-
τρός. τὴν μὲν τῆς γαστρὸς τὴν τελείαν πέψιν, ἐκ τῶν διαχωρημάτων. τὴν δὲ τοῦ ἥπατος καὶ τῶν φλεβῶν, ἐκ τῶν
κατὰ φύσιν οὔρων. οὐ δεῖ οὖν οὐδὲ μετὰ τὴν τροφὴν λούεσθαι σε, ἵνα μὴ ἐμφράξεις κατὰ νεφροὺς καὶ ἧπαρ
γένωνται. φευκτέον δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βαλανείου εὐθέως τοῦ οἴνου μετάληψιν, κεφαλῆς γὰρ ἅπτεται οἶνος, ὕδα-
τος εὐκράτου πρότερον μεταλαμβάνων. οὐκοῦν οὐδὲ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος, ἢ οἴνου, ἢ ζύθου, ἢ ἑτέρου σικεροῦ
πόσις ἀβλαβής ἐστι. βλάπτουσι γὰρ καὶ αὐτὰ σαφῶς, τήν τε γαστέρα καὶ τὸ ἧπαρ καὶ τὰ νεῦρα. ἣν οὐ τῇ κράσει,

ἀλλὰ τῇ θέξει. συμφέρον δέ σοι καὶ τὸ μὴ εὐθέως τῇ ἐκ τῶν ὕπνων ἐξαναστάσει λούεσθαι. χρῆσθαι δὲ πρότερον
κινήσει, ἔστιν ὅτε καὶ γυμνασίῳ συμμέτρῳ. τὰ γὰρ σύμμετρα γυμνάσια καὶ κατάλληλα καὶ πρόσφορα τῇ φύ-
σει σου, καὶ τὴν πέψιν, καὶ αἱμάτωσιν, καὶ θρέψιν ἐργάζεται βέλτιστα, διὰ τοῦτο οὖν καὶ συνεργὰ εἰς τὴν εὐ-
φορίαν καὶ δύναμιν καὶ εἰς τελείαν ἐνέργειαν τῆς τρίτης πέψεως. ἀρκείτω οὖν καὶ περὶ τούτων ταῦτα.
εἰ δ' αἰφνιδίως ἀλγυνῆται σοι ἡ νεφρῖτις, εἰ μὲν νεωστὶ βεβρωκὼς εἴης, καὶ ναυτίας ὑφιστάμενος, ἐξέμει πάν-
τα, ἢ φυσικῶς, ἢ τεχνικῶς, ὡς τῷ ἰατρῷ σου δοκεῖ, καὶ εἰς ὕπνον ἑαυτὸν ἐπίτρεπε. εἰ δὲ σκύβαλα παλαιὰ ὑπο-
πτεύεις εἶναι εἰς τὴν κάτω γαστέρα, κενώσει ταῦτα διὰ κλυστῆρος, εἰ μή τι κωλύει. εἰ δ' ἀκαρτερήτως ὀδυνῇς, εἰς
θερμὸν σαυτὸν ἐμβίβαζε ὕδωρ. πλὴν μὴ καταχρῶ τούτῳ, ὡς ἀνώτερον εἴρηταί μοι. ἡ γὰρ τοῦ θερμοῦ κατάχυ-
σις παρηγορεῖ μὲν πρὸς τὰς ὀδύνας. ἐκλύει δὲ τὰς ἐν ἡμῖν δυνάμεις, δι' ὧν ἀποτρίβεται πᾶν νοσοποιὸν καὶ
10 ἄχρηστον. μετὰ δὲ τοῦ ἐμέτου καὶ τὰ ἐνέματα, δεῖ πυριᾶν καὶ καταπλάττειν τὰ πάσχοντα μόρια, τοῖς προσ-
φόροις τῇ φύσει φαρμάκοις. εἰ δέ τι ἐστήρικται ἐν τῷ νεφρῷ ὁ λίθος, λαμβανέτω ὄξος, σάκχαρ, καὶ ὄξος σκιλλιτι-
κόν, καὶ τὰ ἁπλῶς θρυπτικὰ τῶν λίθων. οἷον ἀγρώστεως ῥίζης ἀφεψήματα, δαμασωνίου, ἀδιάντου, τριχομα-
νοῦς, καὶ τῶν ὁμοίων. εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἀπρακτήσουσι, χρῶ τοῖς διαιρετικοῖς τῶν λίθων ὡς τῶν ἀσπαράγων
τῶν βασιλικῶν αἱ ῥίζαι, βδέλλιον τὸ ἀπὸ τῆς ἀραβίας, ἀλθαίας σπέρμα, λιθόσπερμον, βετονίκη, σαξίφρα-
γος, γλήχων καππάρεως ῥίζα τοῦ αἰγυπτίου. καὶ τῶν σικύων τῶν ἡμέρων τὰ σπέρματα. καὶ τὰ τούτοις πα-
ραπλήσια. εἰ δὲ διά τι καὶ ταῦτα ἀποτύχωσι, χρῶ τοῖς κατὰ κράτος διαιροῦσι. κατὰ κράτος δὲ διαιρεῖ, λίθος
ἰουδαϊκός. καὶ εἰ μὲν ἐν τῷ νεφρῷ ἐστήρικται, χρῶ τῷ ἀρρενικῷ. εἰ δὲ ἐν τῇ κύστει, καὶ διὰ μέγεθος οὐκ ἐκκρίνε-
ται, χρῶ τῷ θηλυκῷ. ὁ γὰρ ἄρρην, τοὺς ἐν νεφροῖς θρύπτει. ὁ δὲ θῆλυς, τοὺς ἐν κύστει. καὶ ὕελος κεκαυμένη. καὶ ὁ
καππαδοκικὸς λίθος. καὶ τὸ τῶν παλιούρων σπέρμα, καὶ ταῦτα κατὰ κράτος διαιροῦσιν. εἰ δὲ χυμὸς παχὺς
20 ἐν τῷ σώματι ἔνεστι καὶ χρεία ἐστὶ κενώσεως οὔρων παχέων, οὖρα παχέα ἄγουσι σκολύμου ῥίζαι, ἐρυθρόδανον,
καὶ τὰ παραπλήσια. εἰ δὲ καὶ συχνῶν οὔρων χρεία. συχνὰ μὲν οὖν κενοῦσιν οὖρα, ἄκορον, σταφυλῖνος, ἄσαρ,
ἄμμι, καὶ ὅμοια. εἰ γὰρ ἡ φύσις κατά τι ὀκλάσει εἰς τὴν τῶν οὔρων ἀπόθεσιν, διεγερτικὰ τῆς φύσεώς ἐστι, σκόρδιον, χα-
* μαιδάφνη, ἀσπάραγοι τῆς βρυωνίας. καὶ τὰ τούτοις ἰσοδύναμα. τὰ δὲ διουρητικά, ὡς ἄπαντα ἄθετον τοῖς λιθιῶσιν ἔ-
χουσιν. ἐπεὶ εἰ μὲν κρᾶσις τῶν διουρητικῶν δριμεῖα, καὶ διὰ τοῦτο, θερμὴ καὶ ξηρά. καὶ προσέτι συνακτικὴ τοῦ
καὶ διακριτικὴ συναγομένου τοῦ ὀρρώδους. ὅσα δὲ τὰς ἐν αὐτοῖς πυρώδεις συστάσεις οὐκ ἔχει ἐπιτήδεια, τμητι-
κὰ μὲν γὰρ ἱκανῶς ὑπάρχει. θερμότητος δὲ ἥκιστα μετέχει. συνίστησι τὸ ἀποξηραίνουσα τὸν πόρον ἡ θερμότης, οὐ
τέμνει καὶ διαιρεῖ. τὰ δὲ ἧττον θερμὰ μετὰ τοῦ τέμνειν δύνασθαι, βελτίω, καθάπερ τὰ προρρηθέντα. τὰ δὲ διου-
ρητικά ἐστι θερμὰ καὶ ξηρὰ καὶ δριμέα, καὶ διὰ τοῦτο διακριτικὰ μέν, τοῦ ὀρρώδους αἵματος συνακτικὰ δέ, τοῦ
πάχεος. καὶ διὰ τοῦτο ἄθετα τοῖς λιθιῶσιν. εἰ δὲ ὡς προσήκει καὶ ὀχηματικοῖς χρήσαιτο ἄν ποτε, ὀνήσει. με-
30 τὰ δὲ τὴν τοῦ λίθου ἔκκρισιν, χρῶ τοῖς καταλλήλοις κατακεραστικοῖς διὰ τὴν ἐκ τῆς παρόδου τοῦ λίθου
δῆξιν καὶ τραχύτητα καὶ ζέσιν, καὶ μᾶλλον εἰ μέγας εἴη καὶ γωνιώδης. μετὰ δὲ τὸ ἀκρατώτατον εἶναι τὸ σώμα-
τός σου, διὰ τῶν προειρημένων κατακεραστικῶν, χρῶ τοῖς προφυλακτικοῖς ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν. ταῦτα δὲ μὴ
μόνον τὸ τέλεον ἀξιῶσιν. ἐν ὅσῳ δὲ προφυλάττῃ, χρῶ τοῖς καταλλήλοις καὶ προσφόροις ἐν τροφαῖς καὶ πόμα-
σι, καὶ ὅσα πέψαι δυνῇ. ἐκ γὰρ τῶν καταλλήλων τῇ φύσει σου τροφῶν καὶ πόσεων καὶ βαλανείων καὶ γυμνα-
σίων, καὶ τῶν ὁμοίων, ῥωννύονται αἱ δυνάμεις. ὥσπερ ἐκ τῶν ἐναντίων, καταβάλλονται. διὰ δὲ τὸ ἀξίωμα
τῶν δυνάμεων χρεία τῶν ὁμοίων. τούτων γὰρ ἐρρωμένων οὐσῶν, ἀποτρίβεται πᾶν νοσοποιὸν καὶ ἄχρηστον.
ταῦτα δὲ τὰ βραχέα, οὐκ εἰς διδασκαλίαν, ἀλλ' εἰς μικρὰν ὑπόμνησιν ὁ δοῦλός σου προσφέρω, τὴν γὰρ τε-
λείαν πάντων κατάληψιν, οἱ παλαιότατοι τῶν σοφῶν, ἤσκησάν τε καὶ ἐξέθεντο. ὁ δὲ προκαθήμενος καὶ ἀεὶ
σου φροντίζων ἰατρὸς καὶ σύνδουλός μου, καὶ ταῦτα καὶ τὰ τῶν παλαιῶν καὶ τὰ τῆς φύσεώς σου πλέον
40 ἐμοῦ τε καὶ ἄλλων, ὅσον εἰς ἀνθρωπίνην δύναμιν, οἶδεν, ἐξ ὧν ἐδιδάχθη, καὶ ἐξευρεῖν δυνηθείη, διὰ τὴν
ἀκριβῆ τῆς φύσεώς σου κατάληψιν. ὥστε μόνῳ τούτῳ καὶ σεαυτὸν ἀνάθου. φροντιεῖ γάρ σου ἐπὶ
θεῷ μάρτυρι, εἴπερ τις ἄλλος. ὁ γὰρ εἰδὼς τὸ κυρίως κατὰ φύσιν, ταχύτερον τῶν ἄλλων
εἴσεται καὶ τὸ παρὰ φύσιν. ἐβουλόμην λοιπὸν περὶ ὀλίγων γράφειν, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ-
τα μυθήσεται. οὐ γὰρ τοῦ νῦν καιροῦ ταῦτα, οἷον τινὸς τῶν λιθιώντων
θεραπεύονται, καὶ τίνος οὔ. καὶ ἄρα αἴτιος ὁ λίθος, ἢ νόσος. ἢ σύμπτω-
μα. καὶ εἰ αἴτιον ἢ προκαταρκτικόν, ἢ προηγούμενον, ἢ συνεκτι-
κόν. καὶ ὁμοιομερῶν, ἢ ὀργανικῶν, ἢ κοινοῦ. εἰ νόσημα ὁμοιο-
μερές, ἢ ὀργανικόν, ἢ κοινόν. εἰ δὲ σύμπτωμα βλάβη
ἐστὶν ἐνεργείας ἢ ἐκκρινόμενον, ἢ ἐπεχόμενον. ἢ
50 διάθεσίς τις. ἢ ἄμφω αὐτῷ συμβέβη-
κεν, ὡς καὶ αἴτιον καὶ νό-
σον καὶ σύμπτωμα
εἶναι.

τῶν ἐξ ἀρχῆς φιλοσοφησάντων, φυσιολογεῖν μόνον προελομένων, καὶ τοῦτο τέλος τῆς κατ' αὐτοὺς φιλοσοφίας πεποιημένων, ἤδη γεγονὼς πολλοῖς ὕστερον χρόνοις Σωκράτης οὗτος τὸ μὲν, ἀνέφικτόν φησιν ἀνθρώποις ὑπάρχειν, τῶν γὰρ ἀδήλων κατάληψιν βεβαίαν, εἶναι λαβεῖν, τῶν χαλεπωτάτων νόμισε. τὸ δὲ ζητεῖν ὅπως ἄμεινον διάγοι τις, καὶ τῶν μὲν κακῶν, ἀποτραπῇ, τῶν δὲ καλῶν ὡς πλείστων μετάσχῃ, τοῦτο μᾶλλον συνοίσει. καὶ τοῦτο νομίσας χρησιμώτερον, τῆς μὲν φυσιολογίας ἠμέληκεν. οὐ πάνυ τι πρὸς τὸν χρήσιμον βίον συμβαλλομένης. ἠθικὴν δέ τινα διάθεσιν ἤδη ἐννοηκὼς ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, αἰσχρῶν τε καὶ καλῶν, τιμίων τε καὶ τῶν ἐναντίων, τοῖς προνοουμένοις ταῦτα πάντων ἀπηλλάχθαι τῶν ἀλυσιτελῶν ἡγεῖτο ῥᾳδίως διὸ προσεπάγεται τῇ φιλοσοφίᾳ τὸ ἠθικὸν, κατ' ὃ συνέστησε τὴν προαίρεσιν τῶν κάλλιστα ζῆν πειρασθησομένων. κατιδὼν δὲ ὅτι δεήσει τῶν τούτων προστησομένων εὐπαθείας μετέχειν, τοῦτο δ' ἂν ὑπάρξειεν, εἰ λόγοις διαλεκτικοῖς φαίνοιτο πρὸς τοὺς προσιόντας καλῶς κεχρημένος. καὶ τὴν διαλεκτικὴν δύναμιν, δι' ἧς πείθονται τελέως ἤδη ἐννοηκώς, ἀπαλλαξόμεθα τῶν βλαβερῶν. ἐπελευσόμεθα δὲ ἤδη τὰ πάντως ὠφελεῖν πεφυκότα, ὥστε διὰ τὸν Σωκράτην γενέσθαι τριμερῆ τὴν φιλοσοφίαν. πρότερον ἤδη τοῖς φυσικοῖς μόνοις ὁρίζεσθαι δοκοῦσαν. ταῦτα μὲν οὖν ἐχρῆν προειπεῖν. ἵνα ἔκ τινος ἀρχῆς ποιησώμεθα τὸν περὶ φιλοσοφίας λόγον προυθέμεθα δὲ διαλεχθῆναι περὶ τούτου. οὐδὲν μὲν ἴδιον εὑρηκότες. τὰ δὲ περὶ τῆς προτέρας εἰρημένα συνάγοντες σαφῶς τε καὶ συντόμως σπουδάσαντες περὶ τούτου διαλεχθῆναι, ἵνα οἱ φιλομαθεῖς τούτοις προσεντυγχάνοντες, μὴ δέωνται τῶν ἐξηγουμένων. ἀλλὰ δι' ἑαυτῶν γινώσκοιεν τὰ καθ' ἕκαστα τῶν εἰρημένων σαφέστερον. ἀσφαλέστερον δὲ πειρώμεθα περὶ τούτου εἰπεῖν, τὰ σοφιστικὰ καὶ πάνυ κεκοσμημένα τῶν διαλεκτικῶν παρεληλυθότες. οὐ γὰρ ἐπιδείξεως ἕνεκα προυστησάμεθα τὴν περὶ τούτου σπουδὴν, ἀλλὰ χρηστοήθη ποιῆσαι βουληθέντες, τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λαβεῖν τι χρήσιμον προεγνωκόσιν. οἱ νομίσαντες φιλοσοφεῖν, οὐ μόνον τοὺς τὰ τριβώνια περιημμένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρόοδον μὲν τοῖς πολλοῖς ὁμοίαν ἐστησαμένους. τὴν δὲ διάνοιαν φιλοσοφωτάτην ἔχειν σπουδάσαντας. ἀπλουστέρως δὲ ὅσα παρὰ τῶν πεπαιδευκότων ἡμᾶς ἀκηκόαμεν καὶ δι' ἀναγνωσμάτων ἐμάθομεν, νῦν συνάγειν ἐπεχειρήσαμεν, ἵνα ἐξ ἁπάντων ἔχῃ τις γνῶναι πόθεν τε φιλοσοφία πρῶτον μὲν εἰς τοὺς Ἕλληνας παρεληλυθέναι. καὶ τίνες οἱ ταύτην εἰσαγαγόντες. καὶ τοὺς δοκοῦντας κατὰ τὴν παιδείαν διενηνοχέναι τῶν ἤδη ταῦτα πεπραγμένων. Ἔστι τοίνυν ὁ πρῶτος ἀπὸ τῶν πλείστων ὑπειλημμένος τὸν φιλόσοφον τρόπον εἰς τοὺς Ἴωνας εἰσηγμένος, Θαλῆς, ὁ Μιλήσιος. δι' ὃν καὶ τὴν κατ' ἐκεῖνον σοφίαν Ἰωνικὴν ἅπαντες ὀνομάζουσι. τούτου δὲ γνώριμος Ἀναξίμανδρος γεγονὼς ὁμοίως φιλοσοφῶν γέγονε. καὶ τὸν Ἀναξιμένην μετὰ ταῦτα ζηλωτὴν εἶναι τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως πεποιηκὼς Ἀναξαγόρου καθηγητὴν γενέσθαι παρεσκεύασεν. οὗτος δὲ τὴν Μίλητον ἀπολελοιπὼς, ἧκεν εἰς τὰς Ἀθήνας. καὶ τὸν Ἀρχέλαον Ἀθηναῖον πρῶτον εἰς φιλοσοφίαν παρώρμησεν. οὗπερ Σωκράτης ἀκροατὴς, κατὰ τὰ πολλὰ, καὶ τῶν ὕστερον γεγονότων, καὶ τῶν κατ' αὐτὸν αἴτιος τοῦ φιλοσοφεῖν εἰλικρινῶς γέγονε. καὶ τοὺς ἐπιγινομένους σχεδὸν ἅπαντας, ὡς εἰπεῖν, φιλοσοφίας ἐπιθυμητὰς ἀπέφηνε. τῶν δὲ Σωκρατικῶν πολλῶν γεγονότων, ἀναγκαῖον ὄντι νῦν μόνον ποιήσασθαι μνήμην τῶν κατὰ διαδοχὴν λελοιπότων. Πλάτων τοίνυν μάλιστα διενήνοχε τῶν ἄλλων ἐπὶ φιλοσοφίαν ἐλθὼν, ὡς ἂν φαίη τις ἀνεπίφθονον Σωκρατικὴν μαρτυρίαν παρεσχηκὼς τῆς ἀρχαίας λεγομένης Ἀκαδημίας κατῆρξε διαβεβοημένος. Σπεύσιππος μὲν οὖν χρόνον τινὰ βραχὺν ἤδη τῆς αὐτῆς αἱρέσεως διαμεμενηκώς. ἀρθριτικοῖς δὲ νοσήμασι περιπεσὼν, Ξενοκράτην ἀντ' αὐτοῦ κατέστησε τῶν Πλατωνικῶν δογμάτων ἐξηγητήν. μετὰ δὲ τοῦτον Πολέμων. ἐπεὶ καὶ ἦν αὐτὸς ἤδη τοὺς λόγους τοῦ Πλάτωνος. καὶ Κράτης γέγονε καθηγητικός. εἰς ὃν κατέληξεν ἡ ἀρχαία Ἀκαδημία. τοῦ δὲ Κράτητος ἀκουστὴς ἦν Ἀρκεσίλαος καὶ τὴν μέσην Ἀκαδημίαν ἐπινενόηκεν, ὅστις μέχρι σιγῆς ἐπινενόηκε. τούτου δὲ Καρνεάδης κατέστη διάδοχος. τῆς νέας Ἀκαδημίας τὰς ἀρχὰς συνεώρακεν. οὗ Κλειτόμαχος μετέσχεν. εἰσὶ δὲ πρὸς ταύτας πάσας Ἀκαδημίαι δύο νεώταται. ὧν τῆς μὲν προτέρας προέστη Φίλων. Ἀντίοχος δέ τις ἐφεξῆς. ἡγοῦμαι δὲ τῶν Σωκρατικῶν πάνυ πολλῶν γενομένων οὐδενὸς ἴσος ἦν. κατὰ δεύτερος δέ. ὃς τὴν νίκην εἰς τὸν βίον παρήγαγε. οὗ Διογένης γέγονε ζηλωτὴς καὶ προσωμοιώθη κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα. τούτου δὲ Ζήνων ὁ Κιτιεὺς ἀκήκοεν. ὅς τινα Στωϊκὴν φιλοσοφίαν ἐξεῦρε. οὗ μετειλήφει τῶν λόγων Κλεάνθης. καὶ τούτου Χρύσιππος ἀκροώμενος, τὴν ὁμοίαν ἀγωγὴν μετελήλυθε. τοῦ δὲ Διογένους ὁ Βαβυλώνιος ἀκροατὴς γεγονὼς, Ἀντιπάτρου καθηγητικὸς γέγονε. τούτου δὲ Ποσειδώνιος ἠκροᾶτο. Ἀρίστιππος δὲ Κυρηναῖος ὢν, τῆς Σωκρατικῆς ἀκροάσεως μετέσχεν. ἀφ' οὗ τὴν Κυρηναϊκὴν φιλοσοφίαν ἔγνωμεν. ἀλλ' οὐδὲ τῶν Μεγαρικῶν διαλεκτικὴν δίκαιον παριδεῖν. ὡς τῶν Σωκρατικῶν οὐδενὸς δεύτερος τὴν διάνοιαν γεγονώς. ἧς Στίλπων Μεγαρικὸς τῶν αὐτῶν δογμάτων εὑρετὴς ἦν. τούτου δὲ Παρμενίδης ὁ Ἐρετριεὺς διεδέξατο. ἀφ' οὗ Ἐρετρικὴ φιλοσοφία ἐπικέκληται. Φαίδωνα τὸν Ἠλεῖον οὐδεὶς ἠγνόησε. τῶν Σωκρατικῶν εἰς πρώτους ἧκεν ὑπειλημμένων. οὗπερ Ἀναξαρχος ὁ Ἀβδηρίτης τῶν λόγων εἰς μίμησιν ἀφικόμενος τῷ Πύρρωνι καθηγήσατο. σκεπτικῆς ὢν φιλοσοφίας. Ἀριστοτέλης δὲ Πλάτωνος πάνυ πολλὴν χρόνον συνδιαγεγονὼς δόγμασιν, ἑτέροις ἑαυτὸν προσενενέμηκεν. ὅνπερ Θεόφραστος προεστήσατο τῆς κατ' αὐτὸν αἱρέσεως, καὶ τὸν Στράτωνα προσήγαγεν εἰς ἴδιόν τινα χαρακτῆρα φυσιολόγως. Ἐπίκουρος δὲ κατολιγωρήσας ὥς τινες ὑπειλήφασι, τῆς κατὰ φιλοσοφίαν σεμνότητος, ἐπί τινα τρόπον μετελήλυθεν οὐ πάνυ παρὰ τοῖς ἀκριβέσι τῶν φιλοσόφων εὐδοκιμώτατοι. τούτου δὲ Μητρόδωρος ἠκροᾶτο. εἰσὶ δὲ τῶν γενικωτέρων φιλοσόφων

ἤδη δύο. τινὲς μὲν, ἰταλιῶται, ὧν Πυθαγόρας εὑρετὴς γεγένηται. καὶ ὁ κατὰ τὴν ἐλαίαν ἀκμάσας. ταύτης δὲ λέγεται κατάρξαι Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἀπορητικῆς μᾶλλον ἢ δογματικῆς τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκῶν. μετὰ δὲ τοῦτον τοῖς αὐτοῦ βουλήμασιν εὐαρεστηθεὶς καὶ Παρμενίδης οὐ τῶν ἀφανεστέρων ἀποβεβηκέναι δοκεῖ. Ζήνων δὲ ὁ ἐλεάτης τῆς ἐριστικῆς φιλοσοφίας ἀρχηγὸς μνημονεύεται γεγονώς. τούτου δὲ Λεύκιππος αὐδηρίτης ἀκουστής, τὴν τῶν ἀτόμων εὕρεσιν ἐνενόηκε πρῶτος. Δημόκριτος δὲ παρ' αὐτοῦ τὸ δόγμα παρειληφὼς μᾶλλον ἐκράτυνεν, οὗ Πρωταγόρας ὁ αὐδηρίτης ζηλωτής. ὃς καὶ συστάτης τῆς κατὰ φιλοσοφίαν τέχνης. εἴληφε δὲ τῶν φιλοσοφιῶν, ἡ μὲν, ἐξ ἀνδρὸς ὥσπερ ἡ κατ' Ἐπίκουρον συμβέβηκεν ἐκ τέλους καὶ δόγματος, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονική. ὁ γὰρ Ἀνάξαρχος, τέλος τῆς κατ' αὐτὸν εὐσταθῶς τὴν εὐδαιμονίαν ἔλεγεν. ἡ δὲ ἐξ ἐνεργείας, ὡς ἡ περιπατητική. τὸν γὰρ Ἀριστοτέλη κατὰ τοὺς περιπάτους συνουσίας πρὸς ὁμιλητὰς ποιούμενος
* τῆς ἐπωνυμίας ταύτης κατηξίωκε τὴν κατ' αὐτὸν φιλοσοφίαν. ἡ δὲ δι' ἔνστασιν, ὡς κυνική. διαλεκτική. ἡ δ' ἀπὸ
10 τόπου, ὡς στωϊκὴ καὶ ἀκαδημαϊκή. ἡ δὲ ἀπὸ διαθέσεως, ὡς σκεπτική. ἡ δὲ ἐξ ἀνδρὸς καὶ δόγματος, ὡς ἡ κατὰ Ἀρίστιππον μὲν ἀπὸ τοῦ εὑρηκότος, κυρηναϊκὴ δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως ἧς ἐκεῖνος μετεῖχεν. ἡδονικὴ δὲ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς κατ' αὐτὸν φιλοσοφίας. τὸν γὰρ Ἀρίστιππον τὴν ἡδονὴν προσκεκλῆσθαι μᾶλλον τινὲς ὑπενόησαν.

Περὶ τοῦ λογικοῦ μέρους τῆς φιλοσοφίας.

Τὸ λογικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας, τῶν ὕστερον γεγονότων προτετάχθαι, ἡγούμενοι δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀκριβῶς φιλοσοφεῖν, μὴ πρότερον τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἐπιχειρεῖν, πρὶν ὅ, τι τούτων ἕκαστόν ἐστι γιγνώσκειν. οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν τὴν φιλοσοφίαν εἶναι δύναμιν γνωστικὴν καὶ περιποιητικὴν ἀρίστου βίου. ἄριστον βίον εἰπόντες, τὸ ζῆν ἕκαστον κατ' ἀρετήν. οἱ δὲ, ἄσκησιν ἀνθρώποις ἀρίστης ζωῆς ἐπιτηδείας τέχνης ὡρίσαντο, ἄσκησιν μὲν, τὴν φιλοσοφίαν πάντες. ἐπιτήδειον τέχνην, τὴν σοφίαν νομίσαντες, ἥτις ἐστὶ κατάληψις θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. εἰς δὲ θεωρητικὴν ἕξιν αἱρετὴν καὶ φευκτὴν ὑπέλαβον χρῆναι μᾶλλον. ὠνόμασαν δὲ αὐτὴν αἱρετὰ
20 μὲν, καὶ τὰ ἀγαθὰ φήσαντες εἶναι. φευκτὰ δὲ, τὰ κακά. τὸ ἀγαθὸν τὸ δι' ἑαυτοῦ αἱρετὸν, ὠφελείας τῷ μετιόντι γιγνόμενον αἴτιον. κακὸν δὲ τὸ δι' ἑαυτοῦ ἐκκλινόμενον, βλάβης καθισάμενον αἴτιον. μέρη δὲ τῆς φιλοσοφίας κατὰ τοὺς πλείστους ἀκριβέστατα εἶναι δοκοῦντα τρία παρειλήφαμεν. τό, τε λογικὸν, δι' οὗ καταμανθάνομεν τὸ τῶν ὄντων ἕκαστον κατ' οὐσίαν, κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ τὰς διαφορὰς τούτων πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰ τοιαῦτα γινώσκομεν. τὸ φυσικὸν δι' οὗ ὥσπερ ἐστι καθορᾶν, τίς ἡ τοιαύτη αἰτία τοῦ τάξει προΐεσθαι τῶν οὐρανίων τὴν κίνησιν, ὅσα φαίνεσθαι δοκεῖ. καὶ τίνες αὐτῶν ταχυτῆτες ἢ βραδυτῆτες πρὸς ἄλληλα. καὶ ὅσα τούτων ἐστὶν ὅμοια. καὶ τρίτον τὸ πάντων ἀναγκαιότατον καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι χρησιμώτατον, τὸ ἐθικὸν, δι' οὗ μανθάνομεν ἀλλήλοις ὁμιλεῖν. καὶ συμβάλλειν προσηνῶς. καὶ τοὺς μὲν θρασυτάτους ὑποφέρειν. οὐ μισοῦντες, ἀλλὰ γελῶντες καὶ ἐλεοῦντες. τοὺς δὲ σπουδαιοτάτους καὶ ἐπιεικεστάτους στέργοντες. τούτων μὲν τὸν βίον ῥᾷον ἀσκεῖν, βέλτιον τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐντεύξεις ἀγαθὰς ποιουμένων. ἐκείνων δὲ τὸ ἦθος δυσπρόσοδον καὶ παντά-
30 πασιν ἀνομίλητον τὸν βίον ἀπεργαζομένων.

Περὶ αἱρέσεως.

Τὴν αἵρεσιν ὑπολαμβάνουσί τινες εἰρῆσθαι τριχῶς, κοινῶς, καὶ ἰδίως, καὶ ἰδιαίτατα. κοινῶς μὲν τὴν ἔν τινι πράγματι τῶν κατὰ τὸν βίον σύνθεσιν. ἰδίως δὲ τὴν ἐν τέχνῃ. ἰδιαίτατα δὲ τὴν φιλοσοφίαν. κατ' ἔννοιαν δὲ τὴν αἵρεσιν εἶναι πρόβλησιν δογμάτων πολλῶν πρὸς ἄλληλα συμφώνων καὶ ἓν πρὸς ἓν τέλος ἀναφερομένων. τέσσαρας δέ εἰσιν ἃς γενικωτάτας νομίζουσιν οἱ περὶ τούτων διειληφότες. μίαν μὲν τὴν δογματικὴν τοῖς πολλοῖς κατατιθεμένην, καὶ βεβαιοτέραν τὴν σκεπτικὴν, τὴν περὶ πάντων ζητητικήν. πρὸς δὲ τούτοις εἶναι τρίτην τὴν ἐριστικὴν, τὴν διὰ σοφισμάτων νικᾶν ἐν ταῖς νικήσεσιν ἐσπουδακυῖαν. σοφίσματα δὲ τοιαῦτα νομίζουσιν, οἷον. ὅπερ εἰμὶ ἐγὼ, οὐκ εἶ σὺ, ἄνθρωπος δὲ εἰμί. σὺ ἄρα οὐκ ἄνθρωπος. καὶ τοὺς τοιούτους μειρακιώδεις λόγους καὶ ἐριστικούς. μικτὴν δ' αἵρεσιν προσειρήκασι, τὴν τισὶ μὲν δόγμασι κατατιθεμένην. περὶ πολλῶν δ' ἠπορη-
40 κυῖαν, καὶ μὴ πάντα δεξιοῦσαν συγκαταθετικῶς. εἶναι δὲ δογματικοὺς καὶ τοῖς ἐπικούρῳ προσεισμένοις. σκεπτικοὺς δὲ Ζήνωνα τὸν ἐλεάτην, καὶ Ἀνάξαρχον τὸν αὐδηρίτην, καὶ τὸν ἄγαν ἠκριβωκέναι τὴν ἀπορητικὴν ἀποληφθέντα Πύρρωνα. ἐριστικοὺς δὲ, κεκλήκασιν, Εὐκλείδην καὶ Μενέδημον. καὶ Κλυτόμαχον. τοὺς δὲ κατὰ μικτὴν αἵρεσιν μετεληλυθότας ὑπάρχειν, Ξενοφάνην μὲν περὶ πάντων ἠπορηκότα. δογματίσαντα δὲ μόνον τὸ εἶναι πάντα ἕν. καὶ τοῦτον ὑπάρχειν θεὸν πεπειρασμένον, λογικὸν ἀμετάβλητον. τὸν δὲ Δημόκριτον ὁμοίως, περὶ μὲν τῶν ἄλλων μηδενὸς ἀποφηνάμενον. ἔλλειγμα δὲ καταλέλοιπε τὸ περὶ τῶν ἀτόμων καὶ τοῦ κενοῦ καὶ τοῦ ἀπείρου.

Τίς ἀρχὴ φιλοσοφίας.

Ἀρχὴ δὲ λέγεται τριχῶς. ἡ μὲν ὡς αἰτιώδης. ἡ δὲ ὡς ἐν τρόπῳ συστάσεως. ἡ δὲ ἀποδείξεως. αἰτιώδης μὲν οὖν ἐστιν ἀρχὴ, ὅταν ζητήσωμεν τί ποτ' ἐστὶ τὸ πεποιηκὸς εἰς ἐπίνοιαν τοὺς πρώτους ἐλθεῖν φιλοσοφίας. ἐν τρόπῳ δὲ συστάσεως, ὅταν ζητήσωμεν ποῖον μέρος ἐστὶ πρῶτον, ὃ ἐκ τῆς τέχνης συνέστηκεν. ἀποδείξεως δὲ, ὅταν τὰ ὑφ' ἡμῶν
50 κατασκευαζόμενα ἀποδείκνυμεν. αἰτία δὲ φιλοσοφίας εὑρέσεώς ἐστι κατὰ μὲν Ἰσοκράτη, τὸ ταραχῶδες ἐν τῷ βίῳ καταπαύσαις τῶν πραγμάτων.

Περὶ σημείου.

Σημεῖον τοίνυν, οἱ μὲν διαλεκτικοί φασιν ἀξίωμα ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ. καὶ ἡγούμενον ἐκκαλυπτικὸν τοῦ λήγοντος. τῶν δὲ σημείων τὰ μὲν, ἐστιν ἐνδεικτικὰ, τὰ δὲ, ὑπομνηστικά. ὑπομνηστικὸν μὲν οὖν ἐστιν, ὅπερ παρατέθεικε τὸ σημεῖον τῷ ἅμα φανῆναι τὸ σημεῖον. καὶ τοῦ σημείου τοῦ εἰς γνῶσιν ἡμᾶς ἀγαγεῖν ὁποῖόν ἐστιν ἐπὶ τοῦ καπνοῦ. τοῦτον γὰρ ἰδόντες, εὐθὺς γινώσκομεν ὅτι ἐκ πυρὸς γεγονώς ἐστι. ἐνδεικτικὸν δέ ἐστι σημεῖον, ὃ μὴ πρότερον παρατηρηθὲν τοῦ σημείου τοῦ διαφανέντος εἰς γνῶσιν οὐκ ἀφικόμεθα τοῦ σημείου. ὥσπερ ἐπὶ τῆς γάλα ἐχούσης, εὐθὺς γινώσκομεν, ὅτι τετοκυῖά ἐστι.

Περὶ συλλογισμοῦ.

Συλλογισμὸς δέ ἐστι λόγος διδομένων ἀποκειμένων περὶ τῶν διαλεγομένων συνάγων, συμπέρασμα ἀπροσδόκητον, ὡς ἐν τῇ πολιτείᾳ παρὰ Πλάτωνι. τοῦ γὰρ Θρασυμάχου εἰρηκότος ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστι τοῦ κρείττονος συμφέρον αὐτοῦ προστάττουσι ποιεῖν.

Περὶ ὅρου.

Ὅρος δέ ἐστι λόγος σύντομος εἰς γνῶσιν ἡμᾶς ἄγων ἑκάστου πράγματος. ἢ λόγος διὰ βραχείας ὑπομνήσεως ἐμφανὲς ἡμῖν ἀπεργαζόμενος τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα. τῶν δὲ ὅρων, οἱ μὲν, εἰσὶν οὐσιώδεις. οἱ δὲ, ἐννοηματικοί.

Περὶ κριτηρίου.

Κριτήριόν ἐστι πράγματος διαγνωστικὴ κατανόησις. κριτήριον δέ ἐστι διττόν. τό, ᾧ χρώμενοι βιοῦμεν. καὶ τὸ περὶ ὑπάρξεως καὶ ἀνυπαρξίας. λέγεται δὲ τὸ κριτήριον τριχῶς. κοινῶς. ἰδίως. ἰδιαιτάτως.

Περὶ ἀληθοῦς,

Ἀληθές ἐστι, τὸ ἀντικείμενόν τινι. διηλλαγμένον δὲ τὸ ἀληθὲς τῆς ἀληθείας τριχῶς. οὐσίᾳ. συστάσει. δυνάμει. οὐσίᾳ μὲν, ἐπειδὴ τὸ ἀληθὲς ἀσώματόν ἐστιν. ἀξίωμα γάρ ἐστι καὶ λεκτόν. ἡ δὲ ἀλήθεια σῶμά ἐστιν. ἐπιστήμη γὰρ πάντων ἐστί. ἀληθῶν δ' ἐπιστήμη.

Πῶς ἡγεμονικόν ἐστι.

Τὸ δὲ ἡγεμονικὸν, πνεῦμα εἶναι δοκεῖ. ὅπερ σωματοφυὲς μάλιστα ἂν εἰκότως δοκῇ, ἡ σύστασις δὲ διήλλακται ταύτῃ. τῷ, τὸ μὲν ἀληθὲς δῆλον εἶναι. οἷον ἐγὼ διαλέγομαι τὴν ἀλήθειαν ἡμῖν εὑρῆσθαι, περιληπτικὴν οὖσαν πάντων ἀγαθῶν. δυνάμει δὲ ἐξήλλακται τῷ τὸ μὲν ἀληθὲς καὶ φαύλῳ τινὶ ἐπιγίνεσθαι. λέγει γάρ ποτε ἀληθῶς, καὶ ὁ μὴ πάνυ ἐσπουδασμένος. τὴν δὲ ἀλήθειαν μόνην ἔμφροφον εἶναι τοῖς τρόπον εἶναι σπουδαίοις.

Περὶ διαιρέσεως.

Τὴν διαίρεσιν ὑπολαμβάνουσι, χωρισμὸν εἶναι τῶν συνεληλυθότων εἰς ἕν. διαιρεῖσθαι δὲ νομίζουσιν ὀνόματα εἰς σημαινόμενα. καὶ ὅλον εἰς μερικὰ μέρη. καὶ τὰ γένη εἰς εἴδη. διαφορὰς εἰς τὸ καθ' ἕκαστον καὶ εἰς συμβεβηκότα.

Περὶ φύσεως.

Φύσιν τινὲς εἶναι λέγουσι, πνεῦμα ἔντεχνον, ὁδοποιητικόν. ἄλλοι δὲ τὴν τῶν σωμάτων σύγκρισιν εἶναι καὶ διάκρισιν τὴν φύσιν ὑπολαμβάνουσιν. Ἀριστοτέλης δὲ ἀρχήν τε κινήσεως εἴρηκεν, ὡς πρῶτόν ἐστι καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς γενέσθαι νομίζων. φυσικὰ δὲ εἶναι λέγει τὰ περὶ τὸν ἀέρα, φυτὰ, ζῶα, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Περὶ διαφορᾶς στοιχείων καὶ ἀρχῆς.

Τῶν ἀπὸ Ἰωνίας φιλοσόφων οὐδὲν διαλλάττειν αὐτὰ νομιζόντων. Πλάτων πλεῖστον διενήνοχεν. ἀλλὰ ταῦτα κέκρικε τῆς μὲν ἀρχῆς. καὶ γὰρ οὐδὲν εἶναι πρότερον ἀφ' ἧς γίνεσθαι ταῦτα. συμβέβηκε δὲ στοιχείων πρότερα εἶναι τὴν ἀειδῆ καὶ ἄμορφον οὐσίαν. ἣν οἱ μὲν ἄποιον ὕλην εἶναι. οἱ δὲ ἐντελέχειαν καὶ στέρησιν ὀνομάζουσιν. ἔτι δὲ τὰ μὲν στοιχεῖα. εἰ μὲν σύνθετα ᾖ ἀποτελέσματα. τὴν δ' ἀρχὴν οὐδετέραν τούτων ὑπάρχειν. ὥστ' εἰκότως ὁ Πλάτων τὴν ἐν τούτοις παραλλαγὴν κατειληφὼς ἀποφαίνεται.

Περὶ κινήσεως.

Τὴν κίνησιν, σχεδὸν τῶν φιλοσόφων πάντες οἱ ἀκριβέστατοι γίνεσθαι νομίζουσι. τὴν μὲν γὰρ τοπικὴν μετάβασιν, ὅταν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἕτερον φαίνεται μεταβαῖνον. τὴν δὲ φυσικὴν, ὅταν εἰς ἕτερον ἐξ ἑτέρου γινόμενον ἀποφαίνωνταί τινος. τρίτον δὲ τὴν γένεσιν ὅταν ἐξ οὐκ ὄντων γένηταί τις. τὴν διαφθορὰν, ὅταν ἐξ ὄντος πρὸς τὸ μὴ εἶναι καθίσταται. καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀπογινομένων ζώων. τὴν δ' αὐξητικὴν ἀπὸ βραχέος πρὸς τὸ μεῖζον προΐεσθαι. τὴν δὲ μειωτικὴν ὅταν ἐκ μείζονος βραχύνηταί τι καὶ πρὸς τὸ ἔλαττον μεθαρμόζεται.

Περὶ σωμάτων.

Σῶμα τινῶν ὑπολαβόντων τὸ εἴτε ποιεῖν εἴτε πάσχειν. ἕτεροι τὸ τριχῆ διαστατὸν μετὰ ἀντιτυπίας τὸ σῶμα καθεστάναι φασίν. εἶναι μὲν γὰρ σημεῖον οὐ μέρος οὐδέν. ἐπιφάνειαν δὲ, τὸ μήκους καὶ πλάτους μετέχον. τοῦτο δὲ ὁπόταν μεγέθους προσλάβῃ σῶμα νομίζουσιν εἶναι. τινὲς δὲ τὰ πέρατα σώματα εἶναι ὑπειλήφασιν.

Περὶ ψυχῆς.

Πολλὴν μέν ἐστιν εὑρεῖν παρὰ τοῖς προτέροις ἀντείρησιν περὶ τῆς ψυχῆς γενομένην. ἀλλ' ὅμως μὴ τὸν τῆς εἰσαγωγῆς τρόπον ὑπερβαίνειν, δοκεῖ μὲν τὰ πᾶσιν εἰρημένα περὶ ταύτης διεξιόντες ὅσα τοῖς ὀνομαστοτάτοις εἰρῆσθαι περὶ ταύτης νομίζομεν, ὡς ἐν βραχέσι πειρώμεθα λέγειν. ψυχὴν τοίνυν οἱ μὲν, πνεῦμα παντὶ τῷ σώματι παρακείμενον. ὅπου μὲν μᾶλλον, ὅπου δὲ ἧττον νομίζουσιν εἶναι. οὗτοι δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην εἰσίν. ἄλλοι δὲ δύναμιν δι' ἣν ζῶμεν. οἱ δὲ κινήσεως ἀρχὴν πάντων γινομένων τε καὶ ὄντων. Ἐπίκουρος δὲ τὸν ἐφελκόμενον ἔξωθεν ἀέρα διὰ τῆς ἀναπνοῆς τὴν ψυχὴν ὑπέλαβεν. τὴν δὲ οὐσίαν ταύτην, οἱ μὲν ἀσώματον ἔφασαν ὡς Πλάτων. οἱ δὲ σώματα κινεῖν, ὡς Ζήνων καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ. πνεῦμα γὰρ εἶναι ταύτην ὑπενόησαν. καὶ οὗτοι θνητὴν μὲν ψυχὴν ὡς Ἐπίκουρος καὶ Δικαίαρχος ᾠήθησαν. ἀθάνατον δὲ Πλάτων καὶ οἱ στωϊκοί. ἀλλ' ὁ Πλάτων ἀεικίνητον καὶ οὐδέ ποτε διαφθαρησομένην. οἱ στωϊκοὶ δὲ καθ' ἑκάστην τοῦ κόσμου μεταβολὴν διαμένειν ἀθάνατον, ἕως ἂν ἡ τοῦ κόσμου μεταβολὴ συστᾶσα, καὶ ταύτην τυχεῖν διαφθαρῆναι. τοῖς δὲ σώμασι ζωοῦσθαι νομίζουσιν οἱ μὲν αὐτοφυεῖς ἥκουσιν ἐγκρατεῖς οὔσας, ὥστε ταῦτα παρούσας τῷ ἐπιθυμεῖν ἡδονῶν τῶν διὰ τῶν σωμάτων αὐταῖς προσγινομένων. οἱ δὲ κατὰ θεὸν ἐγγίνεσθαι τοῖς σώμασι βουλόμενοι. μηδ' ἓν τῶν στοιχείων ἀργὸν μὴ δὲ ἔξω ὂν ἄμοιρον εἶναι διὰ τέλους, ἐξαμαρτάνειν δὲ τὰς ψυχάς. οἱ μὲν αὐτεξουσίας οὔσας καὶ διὰ τὰς σφετέρας ἐπιθυμίας ἐπὶ τὸ πλημμελὲς φερομένας. τῶν ἰδεῶν γὰρ οὔσας ὀρεκτικὰς διὰ τὴν τούτων μέθεξιν μηδὲν διαθέσθαι τὰς φαυλοτάτας τῶν ἀτοπωτάτων εἶναι νομιζομένων. οἱ δὲ καθ' εἱμαρμένην πάντα συμβαίνειν νομί-

σαντες, καὶ τὴν ψυχὴν ἀπροαιρέτως τοῖς πλημμελήμασι περιπίπτειν ὑπολαμβάνουσι. διδόναι δὲ δίκην τὰς πονηροτάτας τῶν σωμάτων ἀπαλλαττομένας, ὁ Πλάτων οἴεται, καὶ τὰς ἄμεινον βεβιωκυίας εἰς θεὸν ἀναπέμπεσθαι, καὶ τοῖς ἄστροις ἐγκαταλέγεσθαι. στωϊκοὶ δὲ τούτων οὐδὲν προΐενται. ἀλλ' ἐπειδὰν ἀποχωρισθῶσι τῶν σωμάτων φασὶ τὰς ἀκρατεστέρας, καὶ τῶν ἡδέων ἐπιθυμητικὰς αὖθις ἠμφιεσμένας τῶν διὰ σωμάτων ἡδονῶν προσεπιγνομένων, ἐγκαταδύεσθαι πάλιν τοῖς σώμασιν ἐξ ἀρχῆς. καὶ μηδέποτε παύεσθαι τούτου περιπιπτούσας, ἕως ἂν παιδεύσεως τῆς προσηκούσης τύχωσι. καὶ τῶν καλῶν εἰς γνῶσιν ἀφικόμεναι, χρηστὸν ἕλωνται βίον. καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος καθ' αὑτὰς διαφανεῖς σπουδαίων δεομένας ἰδέας μετελθούσας τὰς ἀγαθὰς, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ παντὸς οὔσας, τὰς πάλιν οὕτω διακειμένας. εἶναι δὲ τὰ μόρια τῆς ψυχῆς, Πλάτων μὲν τρία νενόμικε. λογικὸν. θυμικὸν. ἐπιθυμητικὸν. Ἀριστοτέλης δὲ προσάγει καὶ
10 τὸ φυσικόν τε καὶ τὸ ζωτικὸν. στωϊκοὶ δὲ τέσσαρα μόρια τῆς ψυχῆς εἶναί φασι, λογικὸν. αἰσθητικόν. φωνητικόν. σπερματικόν. τινὲς δὲ τὴν ψυχὴν ἁπλῆν καὶ ἀμερῆ τυγχάνειν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο τὴν ψυχὴν ὑπολαμβάνουσιν, ἢ φρόνησιν ὑπάρχειν. ἣν καὶ νοῦν καὶ νόησιν προειρήκασι. Μενέπαχος δὲ τῶν στωϊκῶν ὑπόληψιν ἐπικείνων, τὸ φωνητικὸν καὶ σπερματικὸν περιεῖλεν. οἰηθεὶς τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως ταῦτα μετέχειν. μόρια δὲ τῆς ψυχῆς ἀπέθηκεν, τὸ λογικὸν καὶ τὸ αἰσθητικόν. ὧν καὶ μᾶλλον ἄν τις συγχωρήσειεν εὐλόγως.

Περὶ ἰδέας.

Ἰδέα ἐστὶν οὐσία ἀσώματος αὐτὴ μὲν ὑφεστῶσα καθ' αὑτήν. εἰκονίζουσα δὲ τὰς ἀμόρφους ὕλας καὶ αἰτία γινομένη. Πλάτων δὲ συγχωρεῖ ὅσον δυνατὸν τοῖς νοήμασι καὶ ταῖς φαντασίαις ζητεῖν περὶ τοῦ θεοῦ. Ἀριστοτέλης δὲ εἴδη μὲν καὶ ἰδέας ἀπέλειπεν, οὐ μὴν κεχωρισμένας τῆς ὕλης. οἱ δὲ στωϊκοὶ ἐννοήματα ἡμέτερα τὰς ἰδέας εἶναι νομίζουσι.

20

Περὶ ἐλαχίστων.

Τῶν τεσσάρων στοιχείων πράγματα βραχύτατα οἷον στοιχεῖα ἀπὸ στοιχείων ἢ ψήγματα νομίζουσιν εἶναί τινες τὸ λεγόμενον ἐλάχιστα. Ἡράκλειτος εἰσάγει ταῦτα νοήσει μόνον ληπτά.

Περὶ χρωμάτων.

Χρῶμά ἐστιν ποιότης σώματος ὁρατοῦ. οἱ Πυθαγόρειοι δὲ χροιὰν καὶ χρῶμα ἐκάλουν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος. Ἐμπεδοκλῆς δὲ τὸ τῆς ὄψεως ἀπ' αὐτοῦ. σύμμετρα μόρια ἔχουσα πρὸς τὴν ὄψιν. Ζήνων δὲ ὁ στωϊκὸς τὰ χρώματα ἐπιχρωσιν τῆς ὕλης ὑπολαβών. οἱ δὲ ἀπὸ Πυθαγόρου τὰ γένη τῶν χρωμάτων λευκόν τε καὶ μέλαν καὶ ἐρυθρὸν νομίζουσι. τὰς δ' ἄλλας διαφορὰς περὶ τὰς ποιὰς μίξεις τῶν στοιχείων. τὰς δὲ τῶν ζώων περὶ τὰς τῶν τόπων καὶ τῶν ἀέρων.

30

Περὶ σχήματος.

Σχῆμά ἐστιν ἐπιφάνεια καὶ περιγραφὴ καὶ πέρας σώματος.

Περὶ μίξεως.

Οἱ μὲν παλαιότεροι τὰς τῶν στοιχείων κατ' ἀλλοίωσιν ἤτοι κρᾶσιν ᾠήθησαν γίνεσθαι. οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον κατὰ παράθεσιν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἐκ μικροτάτων οἴεται τὰ στοιχεῖα συγκεῖσθαι. Πλάτων δὲ τὰ ποιὰ μὲν εἶναι εἰς ἄλληλα λέγει. τὴν δὲ γῆν ἀμετάβλητον μόνην.

Περὶ κενοῦ.

Οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου καὶ οἱ φυσικοὶ πάντες μέχρι Πλάτωνος ἐν τῷ κόσμῳ κενὸν εἶναι λέγουσι. Λεύκιππος δὲ καὶ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος τὰ μὲν ἄτομα ἀπέραντα πλήθει. τὸ δὲ κενὸν, ἄπειρον τῷ μεγέθει. οἱ στωϊκοὶ δὲ ἐντὸς μὲν τοῦ κόσμου κενὸν οὐδὲν εἶναι νομίζουσιν. ἔξωθεν δ' αὐτοῦ ἄπειρον. Ἀριστοτέλης δὲ τοσοῦτον εἶναι κενὸν ἔξω τοῦ οὐρα-
40 νοῦ, ὥστ' ἀναπνεῖν εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν. ἔνδοθεν γὰρ εἶναι τὸν πύρινον.

Περὶ χώρας.

Οἱ στωϊκοὶ καὶ Ἐπικούρειοι διαλλάττειν τὸν τόπον τῆς χώρας ἐνόμισαν. τὸν μὲν τόπον ὑπὸ σώματος κατὰ μέν τι κατέχεσθαι. κατὰ δέ τι οὐδαμῶς εἶναι τὸ πᾶν.

Περὶ κόσμου.

Οἱ μὲν ἀπὸ τῆς στοᾶς ἕνα κόσμον εἰρήκασι καὶ τοῦτον σωματικόν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ κόσμον ἕνα. οὐ μέντοι τὸ πᾶν εἶναι τὸν κόσμον ἕνα φησί. καὶ ἐν τῷ παντὶ εἶναί γεννητὸν ἐὰν μὴ πάντα περιέχῃ, τοῦ μὴ ἔσεσθαι ὁμοῦ ὄντων παραδείγματα. τουτέστι τῷ θνητῷ κόσμῳ. ἐὰν μὴ μόνῳ γεννήσῃ τοῦ μὴ ἔσεσθαι ἄνω ἢ τὸ ἐλλιπές τι ἔχειν.

Πῶς συνέστηκεν ὁ κόσμος.

Συνέστηκε τοίνυν ὁ κόσμος περικεκλεισμένος ἐσχηματισμένος τὸν τρόπον τοῦτον. τῶν βαρυτάτων σωμάτων φερο-
* μένων εἰς τὸ κάτω. τῶν δὲ κούφων εἰς τὸ ἄνω φερομένων δὲ πέριξ ἐκ τούτων συνηρμοσμένων.

50

Πόθεν ἔσχομεν ἔννοιαν θεῶν.

Ὁρίζονται τὸν θεὸν οἱ στωϊκοὶ, πνεῦμα νοητὸν οὐκ ἔχον μορφήν. μεταβαλλόμενον δὲ εἰς ὃ βούλεται. ἔσχομεν δὲ ἔννοιαν τούτου ἐκ τοῦ κάλλους καὶ μεγέθους τῶν ὁρωμένων αὐτοῦ δημιουργημάτων. οὐδὲν γὰρ τῶν καλῶν εἰκῆ γεγένηται, ἀλλ' ὑπὸ δημιουργοῦ σοφοῦ. ὅθεν Εὐριπίδης εἶπεν. ἀστέρες δ' ἐν οὐρανῷ ποίκιλμα τέκτονος σοφοῦ. ἐλάβομεν δὲ ἔννοιαν ἐκ τοῦ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τοῖς λοιποῖς τῶν ἀστέρων τὴν ὑποφορὰν ἐνεχθέντες ὁμοίως ἀνατέλλειν τοῖς σώμασι καὶ τοῖς σχήμασιν. εἰσὶ δὲ καὶ τοῖς μεγέθεσι καὶ κατὰ τόπους τοὺς αὐτοὺς καὶ χρόνους.

Περὶ θεοῦ.

Ὅσα κατ' ἀρχὰς περὶ θεοῦ λέγοντες παρελίπομεν, ταῦτα νῦν ἐροῦμεν. τοὺς μὲν τῶν προτέρων φιλοσοφησάντων εὕρημα θεοὺς ἠγνοηκότας ὡς Πρωταγόραν τὸν Ἠλεῖον. καὶ Θεόδωρον τὸν Κυρηναῖον. καὶ Εὐήμερον τὸν Τε-

γάτην. οὐ γὰρ εἶναι θεοὺς εἰπεῖν τετολμήκασι. ἔοικε δὲ ταύτης τῆς ὑπολήψεως Εὐριπίδης. ἤδη θεοῖς δ' ἴδε
τῶν ἀρεστῶν τῶν ἐκκαλούμενος τὴν διέξιν ὑφίστασθαι. ἀγορὰ δὲ τῶν θεῶν ἤδη τὸ διατεταχέναι τὸν κόσμον
* παρειληφότα ἐστί

κατὰ τὰ σώματα κατ' ἀρχὰς διακεκοσμηκέναι φασίν. οὐ δ' ἐστὶν τὸν πεποιηκότα ταῦτα ὑπέλαβε. Πλά-
των δὲ οὐ κεκληκότα ταῦτα ὑπέθετο. ἀτάκτως κινούμενα ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τάξιν ἦχθαι. καὶ τοῦ προσήκον-
τος μετειληφέναι. Θαλῆς δὲ νοῦν τοῦ κόσμου τὸν θεὸν ἡγήσατο. Ἀναξίμανδρος δὲ τοὺς ἀπείρους νοῦς, θεοὺς εἶναι
νομίζει. Δημόκριτος δὲ νοῦν ἐν πυρὶ σφαιροειδεῖ τὴν τοῦ κόσμου ψυχὴν ὑπολαμβάνει. Πυθαγόρας δὲ τῶν
ἀρχόντων μονάδα θεὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν ᾤηθη. εἴ τις ἐστὶν ἑτινός ἐστιν ἡ τοῦ ἑνὸς φύσις αὐτὸς ὁ νοῦς. τὴν δὲ ἀόριστον δυ-
άδα μόνην τὸ κακὸν περὶ ἣν ἐστιν ὁ ὁρατὸς κόσμος. καὶ Πλάτωνι δὲ δοκεῖ τὸν θεὸν ἀμιγῆ πάσης ὕλης καὶ μη-
10 δενὶ πάθει συμπεπλεγμένον. Ἀριστοτέλης δὲ τὸν ἀνωτάτω θεόν, εἶδος χωριστὸν ἤδη βεβηκὸς τῇ σφαίρᾳ τοῦ παν-
τός. ὅθεν ἐστὶν αἰθέριον σῶμα τὸ πέμπτον ὑπ' αὐτοῦ νομιζόμενον. διῃρημένον κατὰ τὰς σφετέρας διαιρέσεις. τῇ
μὲν φύσει ἡμῶν συναφθέν. τῷ δὲ λόγῳ κεχωρισμένον. ὥστ' ἐστὶν ζῷον σύνθετον ἐκ σώματος καὶ θεότητος *
καὶ τὸ μὲν αἰθέριον κινούμενον κυκλοφορητικόν. τὴν δὲ ψυχήν, λόγον ἀκίνητον. αἴτιον τῆς κινήσεως κατ' ἐνέρ-
γειαν. στωϊκοὶ τὸν θεὸν πῦρ τεχνικὸν ἢ πνεῦμα νομίζουσιν. ὁδῷ βαδίζον ἐπὶ κόσμου γένεσιν, ἐμπεριειληφὸς πάν-
τας τοὺς σωματικοὺς λόγους καθ' οὓς ἕκαστα καθ' εἱμαρμένην γίνεσθαι. καὶ διήκειν δι' ὅλου τοῦ κόσμου τὰς προσηγορίας
μεταλαμβάνον τε κατὰ τὰς τῆς ὕλης δι' ἧς κεχώρηκε παραλλάξεις. θεοὺς δὲ καὶ τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀστέρας
καὶ τὴν γῆν ἔτι νομίζουσι. τὸ δὲ ἀνώτατον πάντων τὸν νοῦν εἶναι τὸν θεόν. Ἐπίκουρος δὲ ἀνθρωποειδεῖ. εἶναι τοὺς
θεοὺς λέγει δὴ πάνυ θεωρητοὺς διὰ τὴν λεπτομέρειαν τῆς τῶν εἰδώλων φύσεως. ὁ δὲ οὕτω τέτταρας φύσεις κα-
τὰ γένος ἀφθάρτους ὁμοιοτάτας αὐτῷ λέγοντα καὶ ὁμοιομερεῖς καὶ στοιχείων καὶ τῷ αὐτῷ.

20

Περὶ τοῦ φυσικοῦ.

Ὅσα μὲν εἰκὸς ἦν περὶ τῶν συντελούντων εἰς τὸ λογικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας εἰπεῖν, ἐν ἑτέρῳ δεδήλωται διὰ
* πλειόνων. ἡμεῖς δὲ συντομώτατα περὶ τούτων διαλεχθέντες συμμετρίᾳ μὲν ἤδη τὰ φυσικώτερα καὶ τὰ
τούτων εἰ λέγοι τοῖς πᾶσι ῥᾳδίως ἤδη τιμῶντες μὴ πάνυ τι χωρεῖν. καὶ περὶ τούτου δυνατὸν ἐστι νομίζομεν
ἐμφανῆ καθεστάναι. καὶ τοῖς πρῶτα μαθοῦσιν οὕτως ἂν ὑπολάβωμεν διὰ ῥᾳστώνην ὑπάρχειν ἀπὸ τούτων τὰ
προτέλεια τῶν κατὰ φιλοσοφίαν. λαμβανόντων τοίνυν πρότερον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τε καὶ τῶν δραστικῶν
καὶ τῶν ὑλικῶν ἡγεμόνων τῆς φυσικῆς πραγματείας. τούτοις ἡμῖν εἰκότως διανοηθέντες ἁρμόττειν νο-
μίζομεν αἱ πρὸ τούτου ἀρχαὶ ποιεῖσθαι τὸν λόγον. εἰρηκότων τοίνυν ἐκείνων πρὸς τὸ πάντα δραστικώ-
τατον αἴτιον τῶν ὄντων καὶ γινομένων ἐστὶ θεός, καὶ νῦν μοι ὡς ἡμῖν ποιητής. Πλάτων μὲν οὖν, καὶ
Ζήνων ὁ στωϊκὸς περὶ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ διεληλυθότες οὐ κόσμον παρὰ ταῦτα διενοήθησαν. ἀλλ' ὁ μὲν
30 Πλάτων, θεὸν ἀσώματον. Ζήνων δὲ σῶμα. περὶ δὲ μορφῆς, μηδὲν εἰρηκότες. Ἐπίκουρος δὲ ἀνθρωπόμορ-
φον τοῦτον ὑπέλαβεν. οἱ στωϊκοὶ δὲ ἰδέαν μὲν ἰδίαν οὐκ ἔχειν διηνεκῶς. πνεῦμα δὲ πυρῶδες ὁμοιούμενον πᾶσι
ῥᾳδίως, οἷς ἂν προσερρύη. τόπον δὲ κρατεῖν ὡρισμένον. καὶ κινεῖσθαι μεταβατικῶς μὲν Ἐπίκουρος αὐτὸν εἰπεῖν
ἐπεχείρησεν. οἱ δὲ στωϊκοὶ ἔμφυτον μὲν ἤδη πάντων διήκειν. ὁμοιούμενον δὲ ἑκάστῳ. κινούμενον καὶ μεταλλάττειν
προνοεῖν τε τῶν ἀρχομένων κατ' ἀρετήν. οἱ στωϊκοὶ τὸν θεὸν διηγητικὸν εἰρήκασι. μηδενὸς δὲ τῶν ἁπάντων ἐπιμέ-
λειαν ἔχειν. Ἐπίκουρος δὲ ἰσχυρίζεται λέγων τὸ μακάριον καὶ ἀδιάφθαρτον οὐ ταύτης πραγματείας ἔχεσθαι.
οὐδ' ἑτέρῳ παρέχειν. ἀγαθὸν δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις τὸν θεὸν διατελεῖν. Πλάτων δ' ὑπείληφε καὶ πάντων συλλή-
βδην τῶν κατὰ τὸν βίον καθηγητικόν. οὐκ ἄλλον νενόμικε. τὸν κόσμον. οἱ μὲν, γεννητὸν εἶναι νομίσαντες, τὸν θεὸν
ἔφασαν γεγονέναι τούτου δημιουργόν. ἄλλοι δὲ γεννητὸν εἶναι συγκεχωρηκότες οὐχ ὁμοίως περὶ τοῦ τέλους κε-
κρίκασιν. ἀλλὰ Πλάτων μὲν ἀνώλεθρον εἶναι νομίζει καὶ ἀθάνατον διὰ τὴν εὐτεχνίαν τοῦ πεποιηκότος. στωϊκοὶ δὲ
40 φθορᾶς ἐπιδεκτικὸν εἶναι. καὶ διὰ πυρὸς γίνεσθαι τούτου τὴν μεταβολὴν εἰς τὸ ἄπειρον χεομένου. καί τινα χρόνον τῆς
ὕλης ἀναπαυομένης. καὶ τῆς ἤδη λῆξιν λαμβανούσης. αὖθις δὲ τῶν ὄντων ἀναλυομένων ἐκ πυρὸς καὶ μετα-
βαλλόντων κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν τῶν ἄλλων στοιχείων φύσιν καὶ πάλιν συγκρινομένων καὶ σωματοποιουμένων ὑπὸ τοῦ
θεοῦ καὶ τὰ πάντα ἐκ νέας κοσμοποιουμένων. οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὑπολαμβάνοντες εἶναι τὸν θεὸν ἁπάντων δημι-
ουργόν, αὐτῷ μόνῳ τὴν αἰτίαν τῶν γινομένων προσάπτειν ἐπιχειρήκασι. Πλάτων δὲ καὶ τὰς ἰδέας εἰσήγαγεν.
* εἰς ὅσα μὲν ἀπεργάσασθαι δύναται. εἰσάγουσι δὲ καὶ τὴν ἄποιον ὕλην ὡς οὐκ αἰτίαν τὰ καθ' ἕκαστα συντελεῖ-
σθαι, διδόασιν. ἀλλὰ ταύτης τε ὑπ' αὐτῆς τὰ ἀποτελέσματα γίγνεσθαι. καὶ περὶ μὲν τῆς δραστικῆς διεξελθεῖν
ἂν εἴη καιρός. οἱ Κυνικοὶ δὲ περὶ ταύτης εἰπόντες εἶναι μὲν ἀρχὴν ἡλικίαν ἅπαντες ὁμοίως δεδώκασιν. οὐ μὴν ἅπαν-
τες εἶναι τὴν αὐτήν. ἀλλὰ Φερεκύδης μὲν ὁ Σύριος γῆν εἶναι ταύτα νόμισε. Θαλῆς δὲ ὕδωρ. Ἀναξίμανδρος δὲ
αἰθέρα. Ἀναξιμένης δὲ καὶ Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ἀέρα. πῦρ δὲ Ἵππασος ὁ Μεταποντῖνος. Ξενοφάνης δ' ὁ Κολοφώ-
50 νιος, γῆν καὶ ὕδωρ. Ἵππων δὲ ὁ Ῥηγῖνος πῦρ καὶ ὕδωρ. Οἰνοπίδης δὲ ὁ Χῖος, πῦρ καὶ ἀέρα. Δημόκριτος δὲ ἐν τοῖς σο-
φιστικοῖς, γῆν καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ. οἱ στωϊκοὶ δὲ τέσσαρα στοιχεῖα. γῆν καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα. Ἀριστοτέλης δὲ τούτοις προ-
σέθηκε καὶ τὸ κυκλοφορικὸν σῶμα. Ἐμπεδοκλῆς δὲ τέτρασι στοιχείοις προσῆγε. τῶν μὲν τεσσάρων στοιχείων ὑλικῶν
ὄντων τῆς φιλίας ταῦτα συγκρινούσης, τοῦ δὲ νείκους διαλύοντος καὶ διακρίνοντος. Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκου-
ρος τὰς ἀτόμους ἀρχὰς πάντα νομίζουσιν. Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ποντικὸς καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνὸς ἀνάρμους ὄγ-
κους τὰς ἀρχὰς ὑποτιθέντες τῶν ὅλων. Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος τὰς ὁμοιομερείας. Διόδωρος δὲ ὁ Κρόνος
ἐπικεκλημένος ἀμερῆ καὶ ἐλάχιστα σώματα. Πυθαγόρας δὲ τὸν ἀριθμόν. μαθηματικοὶ δὲ τὰ πέρατα τῶν σωμά-
των. Στράτων δὲ ὁ φυσικὸς προωνομασμένας τὰς ποιότητας. Ἀρχὴν δὲ καὶ αἰτίαν, τινὲς μὲν ᾠήθησαν μη-
δὲν ἀλλήλων διαφέρειν. τινὲς δὲ τὴν ἀρχὴν καθηγητικὴν πάντων εἶναι νομίζουσιν, οὐκ αἰτίαν οὖσαν τοῦ παντὸς

χεῖ καὶ κρυσταλλοειδῆ. ἔνιοι πέταλον πύρινον νομίζουσιν εἶναι ὅπερ ζωγραφήματα τοὺς ἀστέρας.

Περὶ τάξεως.

Ξενοφάνης κατ' ἐπιφάνειαν οἴεται κινεῖσθαι τοὺς ἀστέρας. Δημόκριτος τὰ μὲν ἀπλανῆ πρῶτα, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς πλανήτας, ἐφ' οἷς ἥλιος καὶ σελήνη. Πλάτων τοὺς ἀφανεῖς λέγων φαίνεσθαι τοῦ κρόνου. δεύτερον φαέθοντα τοῦ διός. τρίτον πυρόεντα τὸν τοῦ ἄρεος. τέταρτον φωσφόρον τὸν τῆς ἀφροδίτης. πέμπτον στίλβοντα τὸν τοῦ ἑρμοῦ. ἕκτον ἡλίου. ἕβδομον σελήνης. τῶν μαθηματικῶν τινὲς μὲν ὡς πλάτων. τινὲς δὲ μέσον πάντων τὸν ἥλιον. μετὰ δ' αὐτὸν τὴν σελήνην.

Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων κινήσεως.

Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος καὶ Κλεάνθης ἀπ' ἀνατολῆς εἰς δυσμὰς φέρεσθαι τοὺς ἀστέρας νομίζουσιν. Ἀλκμαίων καὶ οἱ μαθηματικοὶ τοὺς ἀστέρας τοὺς πλανήτας ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὴν ἀνταναφέρεσθαι τὸν ἥλιον πρῶτον. καὶ οἱ μαθηματικοὶ ἰσόδρομον εἶναι τὸν ἥλιον τὸν φωσφόρον τὸν στίλβοντα.

Πόθεν φωτίζονται οἱ ἀστέρες.

Μητρόδωρος ἅπαντας τοὺς ἀστέρας τοὺς ἀφανεῖς ὑπὸ τοῦ ἡλίου προσλαμβάνεσθαι.

Περὶ Διοσκόρων.

Ξενοφάνης τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων φαινομένους οἷον ἀστέρας, νεφέλια εἶναι κατὰ τὴν ποιὰν κίνησιν παραλάμπουσαν. Μητρόδωρος τῶν ὁρώντων ὀφθαλμῶν μετὰ δέους στιλβίδην εἶναι.

Περὶ ἐπισημασίας.

Πλάτων τὰς ἐπισημασίας τὰς χειμερινὰς καὶ τὰς θερινὰς κατὰ τὰς τῶν ἀστέρων ἐπιτολὰς γίνεσθαι.

Περὶ ἡλίου.

Ἀναξίμανδρος τὸν κύκλον αὐτοῦ εἶναι ὀκτὼ καὶ εἰκοσαπλάσιον τῆς γῆς ἁρματείῳ τροχῷ τὴν ἀψῖδα παραπλησίως ἔχοντα κοίλην καὶ πλήρη πυρὸς κατὰ μέρος δὲ ἐκ στενοῦ τὸ πῦρ ὡς δι' αὐλοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐκπέμπεσθαι. οἱ στωϊκοὶ ἄναμμα νοερὸν ἐκ θαλάσσης. Πλάτων ἐκ πλείστου πυρός. Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος καὶ Μητρόδωρος μέτρον ἀμυδρὸν διάπυρον. Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος ὑαλοειδῆ δεχόμενον τοῦ ἐν κόσμου πυρὸς τὴν ἀνταύγειαν. διηθοῦντα δὲ πρὸς ἡμᾶς τὸ φῶς. ὥστε τρεῖς εἶναι ἐν τῷ ἡλίῳ διαφοράς. τὸ ἐν τῷ οὐρανῷ πυρῶδες. τὸ ἀπὸ τοῦ πυροειδοῦς. τρίτον ἀπὸ τούτου ἀνάκλασιν διασπειρομένην πρὸς ἡμᾶς. Ἐμπεδοκλῆς δύο ἡλίους, τὸν μὲν ἄριστον ἡμισφαίριον. τὸν δὲ φαινόμενον ἐν ταὐτῷ ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρίῳ. Ἐπίκουρος γῆς ἴδιον. κύκλῳ μὲν κισηροειδῆ καὶ σπογγοειδῆ ταῖς κατατρήσεσιν ἐνημμένον. Ἡράκλειτος ἄναμμα ἐν μὲν ταῖς ἀνατολαῖς τὴν ἔξαψιν ἔχοντα. τὴν δὲ σβέσιν ἐν ταῖς δυσμαῖς.

Περὶ μεγέθους ἡλίου.

Ἀναξίμανδρος τὸν μὲν ἥλιον ἴσον εἶναι τῇ γῇ. τὸν δὲ πόλον ἀφ' οὗ τὴν ἐκπνοὴν ἔχει ἑπτάκις καὶ εἰκοσαπλασίως τῆς γῆς. Ἀναξαγόρας πολυπλάσιον τῆς γῆς. Ἐπίκουρος τοιοῦτος οἷος φαίνεται, ἢ μικρῷ μείζων, ἢ ἐλάττων.

Περὶ σχήματος ἡλίου.

Ἀναξιμένης πλατὺν εἶναι τὸν ἥλιον οἴεται ὥσπερ οἷον πέταλος, καὶ τὰ ἄστρα. Ἐπίκουρος δέχεσθαι τὰ προειρημένα πάντα.

Περὶ τροπῶν ἡλίου.

Ἀναξιμένης ὑπὸ πεπυκνωμένου ἀέρος καὶ ἀντιτύπου ἐξωθεῖσθαι τὰ ἄστρα. Ἀναξαγόρας ἀπὸ τοῦ πρὸς ταῖς ἄρκτοις ἀέρος τῆς πυκνώσεως ἰσχυρότερον ποιεῖ. Ἐμπεδοκλῆς ὑπὸ τῆς περιεχούσης αὐτὰ σφαίρας κωλυόμενον μέχρι πάντα εὐθυπορεῖν. καὶ ὑπὸ τὸν τροπικὸν κύκλον εἰργόμενον. Διογένης ὑπὸ τοῦ ἀντιπίπτοντος τῇ θερμότητι ψύχοντος σβέννυσθαι. οἱ στωϊκοὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὑποκειμένης τροφῆς διιέναι τὸν ἥλιον. ὠκεανὸν δὲ καὶ τὴν θάλασσαν παρέχειν τῷ ἡλίῳ τροφὴν τὴν αὐτοῦ ὑγρότητα ἔχουσαν ἐν αὐτῷ καὶ τὴν γεώδη ἀναθυμίασιν.

Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου.

Θαλῆς πρῶτον εἶπεν ἐκλείπειν τὸν ἥλιον τῆς σελήνης αὐτὸν ὑπερχομένης κατὰ κάθετον οὔσης φύσει γεώδους. Ἀναξίμανδρος τοῦ σώματος τῆς τοῦ πυρὸς διήκειν εἰς ἀποκλινομένου. Ξενοφάνης κατὰ σβέσιν τὴν ἔκλειψιν γίνεσθαι. ἕτερον δὲ πάλιν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς ἐξάπτεσθαι. παρεισήγαγε δὲ καὶ ἔκλειψιν ἐντελῆ, ὥστε τὴν ἡμέραν ἀφανῆ εἶναι. Ἀρίσταρχος κατὰ τῆς γῆς σκιάζεσθαι τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου.

Περὶ σελήνης.

Ἀναξίμανδρος, κύκλον εἶναι ἐκκαιδεκαπλασίονα τῆς γῆς. Ξενοφάνης δὲ εἶναι νέφος πεπυρωμένον. οἱ στωϊκοὶ μικτὴν εἶναι τὴν σελήνην ἐκ πυρὸς καὶ γεώδους ᾠήθησαν. Πλάτων ἐκ πλείονος πυρός. Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος στερέωμα διάπυρον, ἔχον ἐν ἑαυτῷ πεδία, καὶ ὄρη καὶ φάραγγας. οἱ στωϊκοὶ μείζονα τῆς γῆς νομίζουσι τὴν σελήνην, ὡς καὶ τὸν ἥλιον. Παρμενίδης ἴσην τῷ ἡλίῳ καὶ ἐξ αὐτοῦ φωτίζεσθαι.

Περὶ σχήματος.

Οἱ στωϊκοὶ τὴν σελήνην σφαιροειδῆ ὡς καὶ τὸν ἥλιον νομίζουσιν. Ἡράκλειτος δὲ σφαιροειδῆ. Ἐμπεδοκλῆς δὲ δισκοειδῆ. ἄλλοι δὲ κυλινδροειδῆ. σχηματίζεται δὲ ἡ σελήνη ἑπταχῶς. ὅτε γὰρ τίκτεται, δοκεῖ φαίνεσθαι μηνοειδὴς διχότομος. εἶτ' ἀμφίκυρτος. εἶτα πανσέληνος. εἶτα πάλιν ἐπαναχωροῦσα αὖθις γίνεται ἀμφίκυρτος. εἶτα διχότομος. καὶ τὸ ὕστερον μηνοειδής. εἶτ' ἀφανὴς κατὰ τὴν καινήν. πλεῖστος γίνεται περὶ αὐτῆς λόγος. λέγεται τοῦτον σχηματίζεσθαι τὸν τρόπον σκιαζούσης ἑκάστοτε τῆς γῆς, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ μέρος ἑαυτοῦ. ποτὲ δὲ κατὰ τὸ παντελὲς ὑπορρεούσης τῆς σελήνης εἰς τὸ κοῖλον τῆς γῆς.

Περὶ φωτισμοῦ σελήνης.

Ἀναξίμανδρος ἴδιον ἔχειν αὐτὴν φῶς εἴρηκεν. ἀραιότερον δέ πως. Θαλῆς δὲ ἀπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι τὴν σελήνην.

Περὶ ἐκλείψεως.

Ἀναξίμανδρος μὲν ὑπέλαβε τοῦ στομίου περὶ τὴν φορὰν ἐμφραττομένου, καὶ τὴν σελήνην ἐκλείπειν. τῶν Πυθαγορείων δέ τινες κατὰ ἀνταύγειαν καὶ ἀντίφραξιν τῆς τε γῆς καὶ ἀντίχθονος. Πλάτων δὲ καὶ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ στωϊκοί, ἔτι δὲ καὶ οἱ μαθηματικοὶ τὰς μὲν μηνιαίας ἐμφανίζουσαν τῷ ἡλίῳ καὶ περιλαμβανομένην ποιεῖσθαι. τὰς δὲ ἐκλείψεις σκιαζομένην ὑπὸ τὴν γῆν.

Διὰ τί γεώδης φαίνεται ἡ σελήνη.

Οἱ Πυθαγόρειοι γεώδη φαίνεσθαι τὴν σελήνην οἴονται, διὰ τὸ περιοικεῖσθαι ταύτην ὑπὸ μειζόνων ζώων καὶ φυτῶν καὶ καλλιόνων. εἶναι γὰρ πεντεκαιδεκαπλάσια τὰ ἐπ' αὐτῶν ζῷα τῇ δυνάμει μηδὲν περιττώματος κοινὸν ἀποκρίνοντα. καὶ τὴν ἡμέραν τοσαύτην εἶναι τῷ μήκει. Ἀναξαγόρας ἀνωμαλότητα τοῦ συγκρίματος, διὰ τὸ ψυχρομιγὲς ἅμα καὶ γεῶδες. παραμεμίχθαι δὲ τῷ πυρώδει τὸ ζοφῶδες.

Περὶ τῶν διαστημάτων τῆς σελήνης.

Ἐμπεδοκλῆς διπλάσιον ἀπέχειν τὴν σελήνην ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἤπερ ἀπὸ τῆς γῆς. οἱ μαθηματικοὶ ὀκτωκαιδεκαπλάσιον. Ἐρατοσθένης τὸν ἥλιον ἀπέχειν τῆς γῆς σταδίων μυριάδας τρεῖς καὶ ὀκτάκις μυριάδας. τὴν δὲ σελήνην τῆς γῆς ἀπέχειν σταδίων μυριάδων ἑβδομηκονταοκτώ.

Περὶ ἐνιαυτοῦ.

Ἐνιαυτός, μέν ἐστιν ἐτῶν τριάκοντα. διὸς δώδεκα. ἄρεως δεκαπέντε μηνῶν. σελήνης ἡμέρας λ', τοσοῦτος γὰρ τέλειος. τὸν δὲ μέγαν ἐνιαυτὸν. οἱ μὲν ὀκταετηρίδα τίθενται. οἱ δὲ ἐννεακαιδεκαετηρίδα. ἕτεροι δὲ, ἐν τοῖς ἑξήκοντα. καὶ τῶν κλιμάτων καὶ τῆς σφαίρας τὴν γῆν νομίζουσι.

Περὶ γαλαξίου.

Ὁ γαλάξιος κύκλος ἐστὶ νεφελοειδής, ἐν μὲν τῷ ἀέρι διὰ παντὸς φαινόμενος, διὰ τὴν λευκόχροιαν ὀνομαζόμενος γαλαξίας. καὶ τῶν Πυθαγορείων τινὲς ἀστέρων εἶναι διάκαυσιν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς ἰδίας ἕδρας δι' οὗ περιέδραμε χωρίου γλαφυρώτερον αὐτῶν περικαύσαντα ἐπὶ τοῦ κατὰ Φαέθοντα ἐμπρησμοῦ διὰ τῆς ἐκείνου παρόδου. οἱ δὲ ἡλιακὴν ταύτα φασὶ κατ' ἀρχὰς γεγονέναι δίοδον. τινὲς δὲ κατοπτρικὴν εἶναι φαντασίαν τοῦ περιέχοντος οὐρανίου πυρὸς πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς αὐγὰς ἀνακλῶντα, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἴριδος νεφῶν συμβαίνειν εἴωθεν. Μητρόδωρος διὰ τὴν πάροδον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τῆς ὁδοῦ μίγμα γαλακτῶδες ἀποτελεῖ χρῶμα. Ἀναξαγόρας τὴν σκιὰν τῆς γῆς. κατὰ δὲ τὸ μέρος ἵστασθαι τοῦ οὐρανοῦ, ὅταν τὰ ὑπὸ τὴν γῆν ὁ ἥλιος μὴ πάντη περιφωτίζῃ. Δημόκριτος περὶ πολλῶν μικρῶν καὶ συνεχῶν ἀστέρων συμφωτιζομένων εἶναι. Ἀριστοτέλης ὥσπερ κόμην πυρὸς ὑπὸ τὸν ἀέρα καὶ τρόπον πλανήτων φαίνεσθαι. οἱ στωϊκοὶ τοῦ αἰθερίου πυρὸς ἀραιότητα ἀνώτερον τῶν πλανήτων. Ποσειδώνιος πυρὸς τάσιν.

Περὶ κομήτου ἀπολίτου ἀστέρων.

Τῶν Πυθαγορείων τινὲς μὲν ἀστέρα φασὶν εἶναι τῶν κομήτων τῶν οὐκ ἀεὶ μενόντων. διά τινος δὲ ὡρισμένου χρόνου περιοδικῶς ἀνατέλλειν. ἄλλοι δὲ ἀνάκλασιν τῆς ἡμετέρας ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιον παραπλησίαν ταῖς κατοπτρικαῖς ἐμφάσεσιν. Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος σύνοδον ἀστέρων δυοῖν ἢ καὶ πλειόνων κατὰ συναυγασμόν. Ἀριστοτέλης δὲ τῆς ξηρᾶς ἐκ τῆς γῆς ἀναθυμιάσεως διὰ τὴν ἔμπυρον ἐπίτασιν. Στράτων ἄστρου φῶς περιληφθὲν νέφει πυκνῷ, καθάπερ ἐπὶ τῶν λαμπτήρων γίνεται. Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς νέφος μετάρσιον ὑπὸ μετεώρου φωτὸς καταλαμπόμενον. ὁμοίως δὲ αἰτιολογεῖ πωγωνίαν, ἅλω, δοκίδα, κίονα καὶ τὰ ἄλλα παραπλήσια τούτων καθάπερ ἀμέλει πάντες οἱ περιπατητικοὶ, παρὰ τοὺς τοῦ νέφους σχηματισμοὺς ταῦτα γίνεσθαι τοιαῦτα. Ἐπιγένης πνεύματος ἀνάστημα γεωμιγοῦς καὶ πυρώδους. ἀναθυμίασιν εἰς μετέωρον. Βοηθὸς φαντασίαν ἀέρος ἀνημμένου. Διογένης ἀστέρας εἶναι τοὺς κομήτας. Ἀναξαγόρας τοὺς καλουμένους ἄττοντας ἀπὸ τοῦ αἰθερίου πυρὸς σπινθῆρος δίκην καταφέρεσθαι καὶ παραυτίκα σβέννυσθαι. Μητρόδωρος τὴν εἰς τὰ νέφη τοῦ ἡλίου ἔμπτωσιν ὡς βέλος πολλάκις σπινθηρίζειν. Ξενοφάνης τὰ τοιαῦτα νεφῶν πεπυρωμένων σύστημα ἢ κίνημα εἶναι.

Περὶ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν.

Ἀναξίμανδρος ἐκ τοῦ πνεύματος ὑπιόντος ὅταν περιληφθὲν νέφει παχεῖ βιαζόμενον ἐκπέσῃ τῇ λεπτομερείᾳ καὶ κουφότητι, τότε ἡ μὲν ῥῆξις τὸν ψόφον ἀποτελεῖ. ἡ δὲ διαστολὴ, μελανίαν τοῦ νέφους. Μητρόδωρος ὅταν εἰς νέφος πεπηγὸς ὑπὸ πυκνότητος ἐμπέσῃ πνεῦμα. τῇ μὲν θραύσει, τὸν κτύπον ποιεῖ. τῇ δὲ πληγῇ καὶ τῷ σχισμῷ διαυγάζει. τῇ δὲ ὀξύτητι τῆς φορᾶς προσλαμβάνων τὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου θερμότητα κεραυνοβολεῖ. τοῦ δὲ κεραυνοῦ τὴν ἀσθένειαν ἐμπρηστὰ περὶ γῆς. Ἀναξαγόρας δὲ ὅταν τὸ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἐμπέσῃ, τοῦτο δέ ἐστιν αἰθέριον μέρος ἀερῶδες τῷ μὲν ζόφῳ, μελανίαν ἀποτελεῖ. τῷ δὲ χρώματι τοῦ νεφώδους, τὴν ἀστραπήν. τῷ δὲ πλήθει τοῦ φωτὸς, τὸν κεραυνόν. τῷ δὲ πολυσωματωτέρῳ πυρὶ τὸν τυφῶνα. τῷ δὲ νεφώδει, τὸν πρηστῆρα. βροντὴ μετὰ κρουσμὸν νεφῶν. τὴν δὲ ἀστραπὴν ἔξαψιν. πρηστῆρα συνωχλεστερον. Ἀριστοτέλης δὲ ἐξ ἀναθυμιάσεως πάντα τὰ τοιαῦτα φησὶ συμβαίνειν. ὅταν οὖν ἐντύχῃ τῇ ὑγρᾷ παραβιάζεται τὴν ἔξοδον, καὶ τῇ μὲν παρατρίψει καὶ τῇ ῥήξει, τὸν ψόφον τῆς βροντῆς γίνεσθαι. τῇ δὲ ἐξάψει τῆς ξηρότητος, τὴν ἀστραπήν. πρηστῆρα δὲ καὶ τυφῶνα πλεονασμὸν τῆς ὕλης ἣν ἑκάτερος αὐτῶν ἐφέλκεται. θερμότερος μὲν ὁ πρηστήρ. παχύτερος δὲ ὁ τυφών.

Περὶ νεφελῶν καὶ χιόνος.

Ἀναξιμένης ἔφη συμβαίνειν παχυνθέντος ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ἀέρος, μᾶλλον δὲ ἐπισυναχθέντος ἐκθλίβεσθαι καὶ τοὺς ὄμβρους γίγνεσθαι. χιόνα δ' ἐπειδὰν τὸ καταφερόμενον ὕδωρ παγῇ ὑπὸ ψύξεως. πάλιν δὲ ὅταν παρασυλληφθέντα τῷ ὑγρῷ πνεύματι. καὶ Μητρόδωρος ἀπὸ τῆς ὑδατώδους ἀναφορᾶς συνίστασθαι τὰ νέφη. Ἐπίκουρος ἀπὸ τῶν ἀτόμων στρογγύλεσθαι τὴν χάλαζαν, καὶ τὸν ὑετὸν γίγνεσθαι ἀπὸ τῆς μακροτέρας φορᾶς διὰ τοῦ ἀέρος συμβαινούσης ἀποπληττομένην.

Περὶ ἴριδος.

Τῶν μεταρσίων παθῶν τὰ μὲν καθ' ὑπόστασιν γίγνεται, οἷον ὄμβρος, χάλαζα. τὰ δὲ κατ' ἔμφασιν, οὐκ ἔχοντα σύ-

στασιν ἰδίαν. ὥσπερ ὅταν καμπύλας γραμμὰς ὁρῶμεν. τὰ δὲ κατὰ τὴν λίθον τὴν δι' αὐγῆς καὶ κεράτων λεπτομερῆ γὰρ ταῦτα πάντα, καὶ καμπύλας δὲ τὰς γραμμὰς ὥσπερ τὰ καθ' ὕδατος ὁρᾶται. κάμπτεται γὰρ πρὸς τὴν πυκνοτέραν τοῦ ὕδατος ὕλην ἡ ὄψις. διὸ τὴν κώπην ἐν τῇ θαλάττῃ ὁρῶμεν κεκλασμένην. τρίτος δὲ τρόπος τοῦ βλέπειν τὰ ἀνακλώμενα, ὥσπερ τὰ κάτοπτρά ἐστι τῆς ἴριδος εἶδος. τοιοῦτον γὰρ εἰπεῖν ὅσοι τὴν ἀναθυμίασιν τὴν ὑγρὰν εἰς νέφος μεταβάλλουσι τὰ ἐκ τούτου. κατὰ βραχὺ εἰς μικρὰς ῥανίδας δροσιζούσας μετιοῦσαν ὅταν ἥλιος γένηται ἐν δυσμῇ. ἀνάγκη γάρ. πῶς αὖ ἶριν ἄντικρυς τοῦ ἡλίου γίγνεσθαι τότε ἡ ὄψις προσπεσοῦσα ταῖς ῥανίσιν ἀνακλᾶται, ὥστε συμβαίνειν τὴν ἶριν. εἰσὶ δὲ αἱ ῥανίδες οὐ σχήματος μορφαί, ἀλλὰ χρώματα φαίνεται. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἔχει φοινικοῦν. τὸ δὲ δεύτερον ἁλουργὲς καὶ πορφυρίζον. τὸ δὲ τρίτον κυανοῦν, καὶ πράσινον. μή ποτε τὸ μὲν φοινικοῦν, ὅταν ἡ λαμπρότης τοῦ πυρὸς προσπεσοῦσα, ἀνακλᾷ τὸ χρῶμα. τὸ δὲ δεύτερον μέρος ἐπιθολούμενον καὶ ἐκλυόμενον μᾶλλον τῆς λαμπηδόνος διὰ τὰς ῥανίδας ἁλουργὲς δοκεῖ. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιθολούμενον τὸ δροσίζον μεταβάλλεται. ἔστι γὰρ τοῦτο δοκιμάσαι δι' ἔργων. εἰ γάρ τις εἰς τὸ ἄντικρυς τοῦ ἡλίου λάβῃ ὕδωρ καὶ πτύσαι. αἱ δὲ ῥανίδες ἀνάκλασιν λάβοιεν πρὸς τὸν ἥλιον, εὑρήσει γιγνομένην ἶριν. καὶ οἱ ὀφθαλμιῶντες δὲ τοῦτο πάσχουσιν, ὡς ὅταν εἰς τὸν λύχνον ἀποβλέψωσιν. Ἀναξιμένης δὲ ἶριν γίνεσθαι νομίζει κατὰ αὐγασμὸν ἡλίου πρὸς νέφη πυκνῷ καὶ παχεῖ καὶ μέλανι παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὰς ἀκτῖνας εἰς τὸ πέρας διακόπτειν ἐπισυνισταμένας ἐκεῖ. Μητρόδωρος δὲ ὅταν διὰ νεφῶν ὁ ἥλιος διαλάμψῃ, τὸ μὲν νέφος κυανίζει, τὴν δὲ αὐγὴν ἐρυθραίνεσθαί φησι.

Περὶ ἀνέμων.

Ἀναξίμανδρος οἴεται ἀνέμους εἶναι λύσιν ἀέρος τῶν λεπτοτάτων ἐν αὐτῷ καὶ ὑγροτάτων, ὑπὸ τοῦ ἡλίου τηκτομένου ἢ κινουμένου. Στωϊκοὶ δὲ πνεῦμα ἀέρος εἶναι λέγουσιν. ἡγοῦνταί τε τὸν τρόπον παραλλαγὰς τὰς ἐπωνυμίας παραλλάττειν. οἷον ἀπὸ ζόφου καὶ τῆς δύσεως, ζέφυρον ὀνομάζει. τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς καὶ τοῦ ἡλίου, ἀπηλιώτην. τὸν ἀπὸ ἄρκτων βορέαν. τὸν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, νότον. Μητρόδωρος δὲ ὑδάτων ἀναθυμίασιν διὰ τὴν ἡλιακὴν ἔκλυσιν γίγνεσθαι ὁρμὴν πνευμάτων. τοὺς δὲ ἐτησίας πνεῖν τοὺς πρὸς ταῖς ἄρκτοις παχυνθέντος τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν θερινὴν τροπήν.

Περὶ χειμῶνος καὶ θέρους.

Ἐμπεδοκλῆς καὶ οἱ Στωϊκοὶ χειμῶνα μὲν γίνεσθαι τοῦ ἀέρος ἐπικρατοῦντος τῇ πυκνώσει, καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον βιαζομένου. θέρους δὲ τοῦ πυρὸς ὅταν εἰς τὸ κάτω βιάζεται.

Περὶ γῆς.

Θαλῆς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν μίαν εἶναι τὴν γῆν ὑπολαμβάνουσιν. τῶν δὲ Πυθαγορείων τινὲς καὶ ταύτην εἶναι καὶ τὴν ἀντίχθονά φασιν. οἱ Στωϊκοὶ δὲ γῆν εἶναι μίαν πεπερασμένην. Μητρόδωρος δὲ τὴν γῆν ὑπόστασιν εἶναι καὶ οἱονεὶ τρύγα τοῦ ἀέρος νομίζει, ὡς τὸν ἥλιον τοῦ πυρός.

Περὶ σχημάτων γῆς.

Θαλῆς καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, σφαιροειδῆ τὴν γῆν νομίζουσιν. Ἀναξίμανδρος δὲ λίθῳ κίονι τῇ περιφερείᾳ ἐκ τῶν ἐπιπέδων. Ἀναξιμένης τραπεζοειδῆ. Λεύκιππος τυμπανοειδῆ τῷ πλάτει. κοίλην δὲ τῷ μεγέθει.

Περὶ θέσεως.

Οἱ ἀπὸ Θαλοῦς μέσην τὴν γῆν οἴονται εἶναι. Ξενοφάνης πρῶτος τὴν γῆν εἰς ἄπειρον ἐρριζῶσθαι. Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος, τὸ μὲν πῦρ μέσον. τοῦτο γὰρ εἶναι τοῦ παντὸς αἴτιον. ἑτέραν δὲ τὴν ἀντίχθονα. τρίτην δὲ τὴν οἰκουμένην, ἐξ ἐναντίας κειμένην καὶ περιφερομένην τῇ ἀντίχθονι. Παρμενίδης ὁ πρῶτος ὁρίσας τοὺς οἰκουμένους τόπους ὑπὸ ταῖς δυσὶ ζώναις τροπικαῖς εἶναι τὴν γῆν.

Περὶ κινήσεως γῆς.

Οἱ μὲν ἄλλοι μένειν τὴν γῆν ὑπολαμβάνουσι. Φιλόλαος δὲ ὁ Πυθαγόρειος κύκλῳ περιφέρεσθαι. Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ποντικὸς κινεῖ τὴν γῆν ὡρισμένην ἀπὸ δυσμὰς ἐπ' ἀνατολὴν περὶ τὸ ἴδιον αὐτῆς κίνημα.

Περὶ διαιρέσεως γῆς.

Τῶν Πυθαγορείων τινὲς τὴν γῆν ἀναλόγως διῃρῆσθαι τῆς τοῦ παντὸς σφαίρας εἰς πέντε ζώνας. ἀρκτικήν. ἀνταρκτικήν. θερινήν, ὧν ἡ μέση τὸ μέσον τῆς γῆς ὁρίζεται διακεκαυμένης. ἡ δὲ οἰκητή ἐστι μέση, τῆς θερινῆς καὶ τῆς χειμερινῆς εὔκρατος οὖσα.

Περὶ σεισμῶν γῆς.

Θαλῆς καὶ Δημόκριτος ὕδατι τὴν αἰτίαν τῶν σεισμῶν προσάπτουσιν. οἱ Στωϊκοί, σεισμὸν εἶναι λέγουσι τὸ ἐκ τῆς γῆς ὑγρὸν εἰς ἀέρα διακρινόμενον καὶ ἐκπίπτον. Ἀριστοτέλης δὲ διὰ τὴν τοῦ ψυχροῦ πανταχόθεν ἀντιπερίστασιν κάτωθεν καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ περιστάντος. τὸ γὰρ θερμὸν ἀνώτερον γίνεσθαι βούλεται. ἅτε δὲ κοῦφον καὶ διὰ τοῦτο ἀπολειφθὲν γενόμενον τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως τῇ ἀντιπαράσει καὶ τοῖς ἀντιλοισμοῖς, τὸν σεισμὸν ποιεῖ. Πλάτων ἀκίνητον μὲν εἶναι τὴν γῆν ὑποτίθεται. κατὰ δέ τινας τόπους αὐτῆς τοὺς σεισμοὺς συμβαίνειν τοῦ πνεύματος ἐναποκλεισθέντος.

Περὶ θαλάττης διὰ τί ἁλμυρά ἐστιν.

Ἀναξίμανδρος εἶναί φησι τὴν θάλασσαν τῆς πρώτης ὑγρασίας τὸ λείψανον. ἧς τὸ μὲν πλεῖστον ἀνεξηραμμένον γλυκύ. τὸ δὲ ὑπολειφθὲν διὰ τὴν ἔκκαυσιν μετέβαλλε. Ἐμπεδοκλῆς ἱδρῶτα γῆς καιομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου. οἱ ἀπὸ Πλάτωνος τοῦ στοιχειώδους ὕδατος, οὗ μὲν ἐξ ἀέρος κατὰ περίψυξιν ὑποσυνισταμένην γλυκὺ γίγνεσθαι. τὸ δὲ κατὰ περίθραυσιν καὶ ἔμπυρον ἀναθυμίασιν, ἁλμυρὸν εἶναι.

Πῶς ἀμπώτιδες γίνονται καὶ πλημμυρίαι.

Ἀριστοτέλης ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὰ πλεῖστα τῶν πνευμάτων κινεῖσθαι καὶ περιφέρεσθαι ὧν ἐμβαλόντων ἐνωθεῖν τὴν

ἀτλαντικὴν

ἀτλαντικὴν θάλασσαν καὶ κατασκεδάζειν τὰς πλημμυρίας. ληγόντων δὲ ἀντιπεριισταμένην ὑποβαίνειν, ὅπερ εἶναι τὴν ἄμπωτιν. Εὐθυμένης ὁ μασσαλεώτης, τῇ πληρώσει τῆς σελήνης τὰς πλημμυρίας, τῇ δὲ ἐκλείψει τὰς ἀμπώτιδας. Τιμόθεος τοὺς ἐμβάλλοντας ποταμοὺς εἰς τὴν ἀτλαντικὴν διὰ τῆς κελτικῆς ὀρεινῆς αἰτιᾶται. προωθοῦντας μὲν τὰς ἐφόδους καὶ πλημμυρίαν ποιοῦντας. ληγόντων δὲ τὰς ἀμπώτιδας γίνεσθαι.

Περὶ ἀναβάσεως τοῦ νείλου.

Θαλῆς τοὺς ἐτησίους ἀνέμους αἰτιᾶται πνέοντας ἐν τῇ αἰγύπτῳ. καὶ τῇ παροιδήσει τοῦ ἀντιπαρήκοντος πελάγους ἀντικόπτεσθαι καὶ πληροῦσθαι τὸν νεῖλον. Εὐθυμένης ὁ μασσαλεώτης ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς ἔξωθεν θαλάττης πλημμυρεῖν τὸν ποταμὸν οἴεται. Ἀναξαγόρας ἐκ τῆς χιόνος τῆς ἐν τῇ αἰθιοπίᾳ τηκομένης μὲν τῷ θέρει. ψυχομένης δὲ τῷ χειμῶνι. Δημόκριτος χιόνος τῆς πρὸς τοῖς ἄρκτοις μέρεσιν ὑπὸ θερινὰς τροπὰς ἀναλυομένης, νέφη ἐκ τῶν ἀτμῶν πληροῦσθαι. καὶ συνελαυνόμενα πρὸς τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν αἴγυπτον ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἀνέμων ἀποτελεῖν ῥαγδαίους ὄμβρους. ὑφ᾽ ὧν ἐγείρεσθαι τὸν ὄμβρον. Ἡρόδοτος ἴσον μὲν φέρεσθαι καὶ χειμῶνος ἐκ τῶν πηγῶν. φαίνεσθαι δὲ ἐλάττονα τοῦ χειμῶνος. διὰ τὸ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ πλησίον ὄντα τὸν ἥλιον τῆς αἰγύπτου ἐξατμίζειν τὰ νάματα.

Περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητοῦ.

Κατὰ τοὺς στωϊκοὺς, αἴσθησίς ἐστιν ἀντίληψις αἰσθητοῦ. ἀντίληψις δὲ πολλαχῶς λέγεται. ἥ, τε γὰρ ἕξις καὶ ἡ δύναμις. καὶ ἡ ἐνέργεια. καὶ ἡ φαντασία καταληπτικὴ καὶ αἰσθητή. καὶ αὐτὸ τὸ ἡγεμονικὸν ἀφ᾽ οὗ πάλιν αἰσθητήρια γίγνεται τὰ πνεύματα νοερὰ ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ἀνατεταμένα. Πλάτων τὴν αἴσθησιν ἀναφαίνεται τῆς ψυχῆς καὶ σώματος κοινωνίαν πρὸς τὰ ἐκτός. ἡ μὲν γὰρ δύναμις, ψυχῆς, τὰ δὲ ὄργανα, σώματος. ἄμφω δὲ συνελθόντα ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἔξωθεν. Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος τὴν αἴσθησιν εἰδώλων, προσέθηκε προσιόντων.

Εἰ ἀληθὴς ἡ αἴσθησις καὶ ἡ φαντασία.

Οἱ στωϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις μὲν ἀληθεῖς. τῶν δὲ φαντασιῶν, τὰς μὲν, ἀληθεῖς. τὰς δὲ, ψευδεῖς. καὶ αἱ μὲν αἰσθήσεις μοναχῶς ψευδοποιοῦνται. καὶ τὰ νοήματα διττῶς, καὶ παρ᾽ αἰσθητῶν ἐστὶ φαντασίας καὶ νοητῶν.

Πῶς γίνεται ἡ αἴσθησις καὶ ἡ νόησις καὶ ὁ κατὰ διάθεσιν λογισμός.

Οἱ στωϊκοί φασιν ὅταν ἄνθρωπος γέννηται, ἔχει τὸ ἡγεμονικὸν μέρος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὥσπερ χάρτην. εἰς ἀπογραφὴν ἐκ τῆς τὸν νοῦν μίαν ἑκάστην τῶν διανοιῶν αἰσθήσεως. ἐναπογραφὴν τῆς αὐτοῦ φαντασίας. ὅταν δὲ ὁμοειδεῖς πολλὰς, μνήμη φαντασιῶν γίγνεται ὅταν φαμὲν ἔχειν. ἐμπειρία γάρ ἐστιν, ὁμοειδῶν φαντασιῶν πλῆθος. τῶν δὲ ἐννοιῶν φυσικῶς μὲν γίγνονται κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους, καὶ οὐ τεχνικῶς. οὐδὲν δὲ δι᾽ ἡμετέρας ἐπιμελείας. καὶ αἱ διδασκαλίαι αὗται δὲ καὶ ἐν οἷαι καλοῦνται μόναι καὶ προλήψεις. ὁ δὲ λόγος καθ᾽ ὃν προσαγορευόμεθα λογικοὶ ἐκ τῶν πληρώσεων. συμπληροῦσθαι μὲν λέγεται κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα. ἔστιν γάρ ἐστι νόημα φαντασίας διανοίᾳ λογικοῦ ζώου. τὸ γὰρ φάντασμα, ἐπειδὰν λογικῇ προσπίπτῃ ψυχῇ, ἐννοήματος δεῖται εἰληφότος τοὔνομα παρὰ τοῦ νοῦ. διόπερ ὅσα τοῖς ἀλόγοις ζώοις προσπίπτει, φαντάσματα μόνα ἐστίν. ὅσα δὲ ἡμῖν καὶ τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς κατὰ γένος καὶ κατ᾽ εἶδος, νοήματα.

Περὶ φαντασιῶν.

Χρύσιππος φησὶ διαφέρειν ἀλλήλων τέτταρα ταῦτα. φαντασίαν, φανταστὸν. φανταστικὸν. φάντασμα. φαντασία μὲν οὖν ἐστὶ, πάθος ἐν ψυχῇ γινόμενον καὶ ἐνδεικνύμενον αὐτό τε καὶ τὸ πεποιηκός. οἷον ἐπειδὰν ἴδωμεν τὸ λευκόν. ὅ ἐστι πάθος, ἐγένετο τῇ ψυχῇ ἐναλλακτικὸν τοῦ πεπονθότος. εἴρηται δὲ φαντασία ἐκ τοῦ φαίνεσθαι αὐτήν τε καὶ τὸ πεποιηκός. ὅπερ ἐστὶ φανταστὸν. οἷον τὸ λευκὸν καὶ ἔτ᾽ ἄλλο διὰ τῶν αἰσθήσεων δύναται κινεῖν τὴν ψυχὴν φανταστόν ἐστι. φανταστικὸν διάκενος ἑλκυσμὸς πάθος ἐν ψυχῇ ἀπ᾽ οὐδενὸς φανταστοῦ σκιαμαχοῦντος. φάντασμα δέ ἐστιν, ἐφ᾽ ὃ ἑλκόμεθα κατὰ τὸν φανταστικὸν διελκυσμόν. ταῦτα δὲ γίνεται ἐπὶ τῶν μελαγχολικῶν. ὥσπερ ἐπὶ Ὀρέστου καὶ τοῦ παρ᾽ ὁμήρῳ Θεοκλύμου.

Περὶ τοῦ πῶς ὁρῶμεν.

Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος κατ᾽ εἰδώλων εἴσκρισιν οἴονται τὸ ὁρᾶν συμβαίνειν. ἕτεροι κατ᾽ ἀκτίνων ἔκχυσιν μετὰ τὸ προκείμενον. ἐνστάσιν πάλιν ὑποστραφείσης τῆς ὄψεως. Ἐμπεδοκλῆς τοῖς εἰδώλοις τὰς ἀκτῖνας φησὶν ἐφ᾽ ἑκατέρου τῶν ὀφθαλμῶν ἀποτεινομένου τοῖς πέρασιν αὐτῶν. οἷον χειρῶν ἐπαφαῖς περικαθαπτούσαις τοῖς ἐκτὸς σώμασι τὴν αἴσθησιν πρὸς τὸ ὁρᾶν προσάγει. Πλάτων κατὰ συναυγασμὸν τοῦ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν φωτὸς ἐπὶ πόσον ἀπορρέοντος εἰς τὸν ὅμοιον ἀέρα.

Περὶ κατόπτρου.

Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος τὰς κατοπτρικὰς ἐμφάσεις γίνεσθαι κατ᾽ εἰδώλων ἐπιστάσεις. ἅτινα φέρεσθαι μὲν

ὑφ᾽ ἡμῶν. συνίστασθαι δὲ ἐπὶ τοῦ κατόπτρου κατὰ ἀντιστροφήν. οἷον ἐπὶ ἡμᾶς. Πυθαγόρειοι κατὰ τὰς ἀνακλάσεις τῆς ὄψεως. φέρεσθαι μὲν γὰρ τὴν ὄψιν τεταμένην ὡς ἐπὶ τὸν χαλκόν. ἐντυχοῦσαν δὲ πυκνῷ καὶ πάλιν πληγεῖσαν ὑποστρέφειν.

Εἰ ὁρατὸν τὸ σκότος.

Οἱ στωικοὶ ὁρατὸν εἶναι τὸ σκότος ὑπολαμβάνουσιν. ἐκ γὰρ τῆς ὄψεως ἐκκινεῖσθαι εἰς αὐγήν. καὶ οὐ ψεύδεται ἡ ὅρασις. βλέπεσθαι γὰρ ὑπ᾽ αὐτῆς τὸ σκότος. προέρχονται ἢ ἐκ τῆς ὄψεως ἀκτῖνες ὁμιχλώδεις. τὸ μὲν σκότος, συνάγει καὶ συγκινεῖ τὴν ὅρασιν, καὶ ἀμβλυώει. τὸ δὲ φῶς διακρίνει καὶ ποδηγεῖ τὴν ὅρασιν ἡμῶν ἐπὶ τὰ ὁρατὰ διὰ τοῦ μεταξὺ ἀέρος. διὰ τὸ μὴ ὁρᾶν ἡμᾶς ἐν τῷ σκότῳ, ἀλλ᾽ αὐτὸ μόνον τὸ σκότος.

10

Περὶ ἀκοῆς.

Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀκοὴν γίγνεσθαι κατὰ ἔμπτωσιν τῶν πνευμάτων τῷ χόνδρῳ. ὅνπερ φησὶν ἐξηρτῆσθαι ἐκ τοῦ ὠτὸς, ὡς τρόπον αἰωρούμενον καὶ τυπτόμενον. Ἀλκμαίων ἀκούειν ἡμᾶς φησὶ τὸ κενὸν τοῦ ὠτός. τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ διηχοῦν κατὰ τὴν τοῦ πνεύματος εἰσβολήν. πάντα γὰρ τὰ κενὰ ἠχεῖν. Διογένης τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ ἀέρος ὑπὸ φωνῆς τυπτομένου. Πλάτων πλήττεσθαι τὸν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀέρα. τοῦτον δ᾽ ἀνακλᾶσθαι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν καὶ γίνεσθαι τῆς ἀκοῆς τὴν αἴσθησιν.

Περὶ ὀσφρήσεως.

Ἀλκμαίων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ φησὶν εἶναι τὸ ἡγεμονικόν. τούτου οὖν ὀσφραίνεσθαι ἕλκοντος διὰ τῶν ἀναπνοῶν τὰς ὀσμάς. Ἐμπεδοκλῆς ταῖς ἀναπνοαῖς ταῖς ἀπὸ τοῦ πνεύμονος συνεκκρίνεσθαι, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ῥευματιζομένων.

20

Περὶ γεύσεως.

Ἀλκμαίων οἴεται τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν τῇ γλώττῃ κρίνεσθαι τοὺς χυμούς. Διογένης, τῇ ἀραιότητι, καὶ διὰ τὸ συνάπτειν τὰς διὰ τοῦ σώματος εἰς αὐτὴν φλέβας, καὶ διαχεῖσθαι τοὺς χυμοὺς ἑλκομένους εἰς τὴν αἴσθησιν καὶ τὸ ἡγεμονικὸν καθάπερ ἀπὸ σπογγίας.

Περὶ φωνῆς.

Πλάτων φωνὴν ὁρίζεται, πνεῦμα διὰ στόματος ἀπὸ διανοίας ἠγμένον καὶ πληγὴν ὑπ᾽ ἀέρος διὰ τῶν τῷ ἐγκεφάλῳ καὶ σώματι μέχρι ψυχῆς διαδιδομένων. οἱ δὲ στωικοί φασι τὸν ἀέρα μὴ συγκεῖσθαι ἀπὸ θραύματος ἀλλὰ συνεχῶς δι᾽ ὅλου. μὴ δὲ κοινὸν ἐπειδὰν πλήξει τοῦ πνεύματος κυματοῦται κατὰ κύκλους εἰς ἄπειρον, ἕως πληρώσει τὸν περικείμενον ἀέρα, ὡς τῆς κολυμβήθρας τῆς πλήξεως λίθου. καὶ κινουμένης κυκλοειδῶς ἢ σφαιροειδῶς. Ἀναξίμανδρος τὴν φωνὴν γίνεσθαι πνεύματος ἐμπεσόντος στερεμνίῳ ἀέρι, τῇ δὲ ὑποστροφῇ τῆς πλήξεως μέχρι τῶν ἀκοῶν προσενεχθέντων, κατὰ τὴν λεγομένην ἠχὼ γίνεσθαι.

30

Εἰ ἀσώματος ἡ φωνή, καὶ πῶς ἦχος γίνεται.

Πυθαγόρας καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἀσώματον εἶναι τὴν φωνὴν ὑπολαμβάνουσιν. οὐ γὰρ τὸν ἀέρα τοῦ δὲ παρὰ τῷ ἀέρι καὶ τὴν ἐπιφάνειαν κατὰ ποιὰν πληγὴν γίνεσθαι φωνήν. οἱ δὲ στωικοὶ σῶμα εἶναι τὴν φωνήν. πᾶν γὰρ τὸ ποιοῦν καὶ δρῶν, σῶμα εἶναι. καὶ γὰρ ἡ φωνὴ καὶ δρᾷ καὶ ποιεῖ. ἀκούομεν γὰρ αὐτῆς καὶ αἰσθανόμεθα προσπιπτούσης. πᾶν τὸ κινοῦν καὶ ἐνοχλοῦν σῶμά ἐστι. καὶ λίδης ἡμᾶς   μινούσης φωνῆ.

Πόθεν αἰσθητικὴ γίνεται ἡ φωνή.

Οἱ στωικοί φασιν εἶναι τῆς ψυχῆς μέρος τὸ ἀνώτατον τὸ ἡγεμονικόν. ἀπὸ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐστὶ τινὰ τείνοντα ἐπὶ τὰ ἄλλα μέρη τῆς ψυχῆς, ἃ ποιεῖ τὴν αἴσθησιν ἐνεργεῖν. διόπερ ὅρασιν λέγουσι πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν. τῶν δὲ λοιπῶν, τὸ μὲν σπερματικὸν ὅπερ καὶ αὐτὸ πνεῦμά ἐστι φωνητικὸν διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι φάρυγγος καὶ γλώττης. αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι ἐν τῇ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ.

40

Περὶ ἀναπνοῆς.

Ἀσκληπιάδης αἰτίαν τῆς ἀναπνοῆς εἶναί φησι, τὴν ἐν τῷ θώρακι λεπτομέρειαν, πρὸς ἣν τὸν ἔξωθεν ἀέρα ῥεῖν τε καὶ καθαίρεσθαι παχυμερῆ ὄντα. πάλιν δὲ ἀπωθεῖσθαι μηκέτι τοῦ θώρακος τοιοῦτόν τι ὑποστέγοντος. ὑπολειπομένου δέ τινος ἐν τῷ σώματι ἀπὸ λεπτομεροῦς ἀεὶ βραχέος. οὐ γὰρ ἅπαν ἐκκρίνεσθαι. καὶ πρὸς τοῦτο πάλιν τὸ ὑποκείμενον ἡ βαρύτης τοῦ ἐκτὸς ἀντεπιφέρεται. ταῦτα δὲ   ταῖς ἀπεικάζει. τὴν δὲ κατὰ προαίρεσιν ἀπηνῆ γίνεσθαι συναγομένων τῶν ἐν τῷ πνεύμονι πόρων. ταῦτα γὰρ τῇ ἡμετέρᾳ προαιρέσει ὑπακούειν. Ἡρόφιλος δὲ, δύναμιν ἀπολείπει περὶ τὰ σώματα κινητικὴν ἐν νεύροις καὶ ἀρτηρίαις καὶ μυσί. τὸν οὖν πνεύμονα νομίζει προσορέγεσθαι διὰ πολλῶν τε καὶ συστολῆς φυσικὴν ἐνέργειαν μὲν ζωεῖναι τῷ πνεύμονι τὴν ἔξωθεν τοῦ πνεύματος ὁλκήν. ὑπὸ δὲ τῆς πληρώσεως τῆς ἔξωθεν γιγνόμενον ἐφέλκεσθαι μὴ δυνάμενον εἰς τὸν θώρακα τὸ περιττὸν ἀντεμπέμπειν· τὸν δὲ εἰς τὸν ἔξωθεν ἀέρα ἀπωθεῖν.

50 *

Περὶ παθῶν.

Ἐπίκουρος τὰ μὲν πάθη καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τοῖς πεπονθόσι τόποις. τὸ δὲ ἡγεμονικὸν ἀπαθὲς νομίζει. Στράτων δὲ καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τῷ ἡγεμονικῷ, οὐκ ἐν τοῖς πεπονθόσι τόποις συνίστασθαι, τῶν δεινῶν καὶ τῶν ἀλγεινῶν τὴν ἐνέργειαν.

Περὶ μαντικῆς.

Περὶ μαντικῆς.

Πλάτων καὶ οἱ στωϊκοὶ καὶ τὴν μαντικὴν εἰσάγουσι. καὶ γὰρ θεόπεμπτον εἶναι ὥσπερ ἐστὶν ἐνθεαστικὸν καὶ κατὰ τὸ θειότατον τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶν ἐνθουσιαστικὸν καὶ τὸ ὀνειροπολικόν. καὶ τὸ ἀστρονομικόν. καὶ τὸ ὀρνεοσκοπικόν. Ξενοφάνης καὶ Ἐπίκουρος ἀναιροῦσι τὴν μαντικήν. Πυθαγόρας μόνον τὸ θυτικὸν οὐκ ἀνήρει. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Δίαρχος τοὺς ὀνείρους εἰσάγουσιν. ἀθάνατον μὲν τὴν ψυχὴν οὐ νομίζοντες. θείου δέ τινος μετέχειν.

Πῶς οἱ ὄνειροι γίνονται.

Δημόκριτος ὀνείρους γίνεσθαι κατὰ τὰς τῶν εἰδώλων παρατηρήσεις. Στράτων ἄλλη τις φύσις τῆς διανοίας ἐν τοῖς ὕπνοις αἰσθητικωτέρας μὲν τῆς ψυχῆς γιγνομένης. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο γνωστικῆς κινουμένης. Ἡρόφιλος τῶν ὀνείρων τοὺς μὲν θεοπέμπτους κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι. τοὺς δὲ φυσικούς, εἰδωλοποιουμένους τῆς ψυχῆς τὸ συμφέρον αὐτῇ, ὃ κατ' εἰδώλωσιν πρὸς πτῶσιν ὅταν ἀπολλύμεθα βλέπωμεν φιλούντων γίγνεται τὰς ἐρωμένας ἐρώντων εἰς ὕπνους.

Περὶ οὐσίας σπέρματος.

Ἀριστοτέλης σπέρμα εἶναί φησι. κινεῖν δι' αὐτὸ πρὸς τὸ ἀπολέσαι τὸ τοιοῦτον, οἷόν ἐστιν, ἐξ οὗ συνεκρίθη. Πυθαγόρας ἀφρὸν τοῦ χρηστοτάτου αἵματος ἢ περίττωμα τῆς τροφῆς. Ἀλκμαίων ἐγκεφάλου μέρος. Πλάτων τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἀπόρροιαν. Ἐπίκουρος ψυχῆς καὶ σώματος ἀπόσπασμα. Δημόκριτος ἀφ' ὅλων τῶν σωμάτων καὶ τῶν κυριωτάτων μερῶν οἷον τῶν σαρκίνων ὀστῶν καὶ ἰνῶν.

Εἰ σῶμα τὸ σπέρμα.

Λεύκιππος καὶ Ζήνων σῶμα εἶναι. ψυχῆς γὰρ εἶναι ἀπόσπασμα. Πυθαγόρας καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, ἀσώματον μὲν εἶναι τὴν δύναμιν τοῦ σπέρματος σωματικήν.

Εἰ καὶ αἱ θήλειαι προΐενται σπέρμα.

Πυθαγόρας καὶ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος, καὶ τὸ θῆλυ προΐεσθαι σπέρμα. ἔχει γὰρ παραστάτας ἀπεστραμμένους, διὰ τοῦτο ὀρεκτικῶς ἔχει περὶ τὰς χρήσεις. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Ζήνων καὶ ὕλην μὲν ὑγρὰν προΐεσθαι, καὶ ἀπὸ τῆς γυμνασίας ἱδρῶτα, οὐ μὴν σπέρμα πεπτικόν.

Πῶς αἱ συλλήψεις γίνονται.

Ἀριστοτέλης ὑπολαμβάνει τὰς συλλήψεις γίνεσθαι τὰς κυήσεις περὶ καθαρσίαν μήτρας ἢ ἐμπνευμάτωσιν ἢ φόβον ἢ λύπην ἢ ἀσθένειαν τῶν γυναικῶν ἢ δι' ἀγονίαν τῶν ἀνδρῶν.

Πῶς ἄρρενα καὶ θήλεα γίνονται.

Ἐμπεδοκλῆς οἴεται καὶ Ἀσκληπιάδης ἄρρεν καὶ θῆλυ γίνεσθαι, παρὰ θερμότητος καὶ ψυχρότητος. ὅθεν ἱστορεῖται τοὺς μὲν πρώτους ἄρρενας ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ μεσημβρίας γίγνεσθαι ἐκ τῆς γῆς. τὰς δὲ θηλείας, πρὸς τοῖς ἄρκτοις. Παρμενίδης δ' ἀντιστρέφει. πρὸς ταῖς ἄρκτοις ἄρρενα γίγνεσθαι. τοῦ πλείστου μετέχειν πλείονος. τὰς δὲ πρὸς τὴν μεσημβρίαν δι' ἀραιότητα. Ἱππῶναξ δὲ, εἰ μὲν ἡ γονὴ κρατήσειεν, ἄρρεν. εἰ δὲ ἡ ὕλη, θῆλυ.

Πῶς τέρατα γίνονται.

Ἐμπεδοκλῆς νομίζει σπέρματος ἔλλειμμα περὶ τὴν τῆς κινήσεως ταραχήν. ἢ περὶ τὴν εἰς πλείω διαίρεσιν. ἢ περὶ ἀπόπνευσιν τέρατα γίγνεσθαι. Στράτων, πρόσθεσιν ἢ ἐμπνευμάτωσιν. τῶν ἰατρῶν τινὲς δὲ παρὰ τὸ διεστράφθαι τὴν μήτραν ἐμπνευματωμένην.

Διατί πολλάκις γυνὴ συνουσιάζουσα οὐ συλλαμβάνει.

Διοκλῆς ὁ ἰατρὸς περὶ θερμασίαν ἢ περὶ ψύξιν ἢ ὑγρασίαν ἢ ξηρότητα ἢ πλεονασμὸν ἢ ἔνδειαν ἢ παράλυσιν τῶν μορίων. οἱ στωϊκοὶ περὶ λοξότητα τοῦ μορίου μὴ δυναμένου εὐθὺ βάλλειν τὸν γόνον. ἢ διὰ τὸ ἀσύμμετρον τῶν μορίων. Ἐρασίστρατος περὶ τὴν μήτραν. ὅταν τύχῃ ἔχουσα σάρκας. ἢ εὐρυτέρα ἢ μικροτέρα τυγχάνει οὖσα.

Πῶς δίδυμα γίνονται.

Ἐμπεδοκλῆς οἴεται δίδυμα καὶ τρίδυμα γίνεσθαι κατὰ πλεονασμὸν καὶ περὶ σχισμὸν τοῦ σπέρματος. Ἀσκληπιάδης περὶ τὴν τῶν σπερμάτων διαφοράν. ὥσπερ τὰς κριθὰς τὰς διστίχους, καὶ τριστίχους. Ἐρασίστρατος διὰ τὰς ἐπισυλλήψεις γίνεσθαι. οἱ στωϊκοὶ περὶ τοὺς ἐν τῇ μήτρᾳ τόπους. ὅταν γὰρ πρῶτον καὶ δεύτερον ἐμπέσῃ τὸ σπέρμα, τότε γίνεσθαι τὰς ἐπισυλλήψεις καὶ διδύμους καὶ τριδύμους.

Πόθεν γίνεται τῶν γονέων ὁμοίωσις καὶ τῶν προγόνων.

Ἐμπεδοκλῆς ὁμοιότητα οἴεται γίγνεσθαι κατ' ἐπικράτειαν τῶν σπερμάτων. ἀνομοιότητα δὲ ὅτε μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν μερῶν τῆς μήτρας τὸ σπέρμα προστιθῇ τοῖς πατράσιν. ὅτε δὲ ἀπὸ ἀριστερῶν ταῖς μητράσιν. οἱ στωϊκοὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ὅλου καὶ τῆς ψυχῆς φέρεσθαι τὸ σπέρμα, καὶ τὰς ὁμοιομερείας ἀναπλάττεσθαι ἐξ αὐτοῦ τοὺς τύπους καὶ χαρακτηρίζειν. ὡς ζωγραφίαν ἀπὸ τῶν ὁμοίων χρωμάτων ὁμοιότητα τοῦ τικτομένου. προΐεσθαι δὲ καὶ τὴν γυναῖκα σπέρμα, κἂν ἐπικρατῇ τῆς γυναικός, ὅμοιον εἶναι τῇ μητρί.

Πῶς ἄλλοις ὅμοια γίνεται τὰ γεννώμενα.

Οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τυχικῶς καὶ ἐκ τοῦ αὐτομάτου ὅταν διαψυγῇ τὸ σπέρμα καὶ τὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ τῆς γυναικὸς ἀνόμοια γίνεσθαι. Ἐμπεδοκλῆς τὴν κατὰ σύλληψιν ὄψει τε καὶ φαντασίᾳ τῆς γυναικὸς μορφοῦσθαι τὰ βρέφη. πολλάκις οὖν ἀνδριάντων καὶ εἰκόνων ἠράσθησαν καὶ ὅμοια τούτοις τετόκασι. οἱ στωϊκοὶ κατὰ συμπάθειαν τῆς διανοίας καὶ ῥεύματος καὶ ἀκτίνων εἰς κρίσιν γίγνεσθαι τὰς ὁμοιότητας.

Πῶς στεῖραι γίνονται γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἄγονοι.

Οἱ ἰατροὶ στείρας φασὶ γίγνεσθαι παρὰ τὸ τὴν μήτραν στενωτέραν εἶναι ἢ ἀραιοτέραν ἢ διάστροφον ἔχουσαν τὸν σχηματισμόν. ἢ παρὰ τὸ παρέπεσθαι δυσκρασίαν μοχθηράν. Διοκλῆς δι' ἀτονίαν τῶν ἀνδρῶν. ἢ διὰ τὸ μὴ δ' ὅλως προΐεσθαι γονήν. ἢ παρὰ τὸ ἔλαττον εἶναι τοῦ δέοντος. ἢ παρὰ τὸ ἄγονον εἶναι καὶ καθάπερ ἔκλυσιν τῶν μορίων. οἱ στωϊκοὶ αἰτιῶνται τὰς συμφύτους εἰς ἑκάτερα τῶν πλησιαζόντων δυνάμεις τε καὶ ποιότητας.

Διατί ἡμίονοι στεῖραι.

Ἀλκμαίων τῶν ἡμιόνων τοὺς ἄρρενας ἀγόνους παρὰ τὴν λεπτότητα τῆς σαρκὸς καὶ ψυχρότητα. τὰς δὲ θηλείας, παρὰ τὸ ἄνω μὴ ἀνακύπτειν τὰς μήτρας ἀπεστραμμένη προσπεφυκυῖα τῇ σαρκί. Διοκλῆς δὲ μαρτυρεῖ λέγων πολλάκις ἑωρακέναι τοιαύτην μήτραν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς τῶν ἡμιόνων. καὶ ἐνδέχεσθαι διὰ τὰς αἰτίας ταύτας καὶ τὰς γυναῖκας στείρας εἶναι.

Εἰ τὸ ἔμβρυον ζῶον.

Πλάτων ζῶον εἶναι τὸ ἔμβρυον ὑπείληφε. καὶ γὰρ καὶ κινεῖσθαι ἐν τῇ γαστρὶ καὶ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι. οἱ στωϊκοὶ μέρος εἶναι τὰς πρὸς τὸ ἔμβρυον καὶ ἀνάπνουν εἶναι ἐν τῇ γαστρί. πρῶτον δὲ ἀναπνοὴν τοῦ ζώου γίγνεσθαι κατὰ τὴν ἀποκύησιν, τῆς μὲν περὶ τοῖς βρέφεσιν ὑγρασίας ἀποχωρούσης, τῇ δ᾽ ἐπεισόδῳ τοῦ ἐκτὸς ἀέρος γινομένου εἰς τὰ παραχθέντα τῶν αἰτίων. διὸ τίκτεσθαι μὲν τὰ βρέφη ἐκθερμανθέντος τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, εὐθὺ περιχυθέντος τοῦ βρέφους τὸ ψυχρὸν εἰς τὸν πνεύμονα ἐφέλκεσθαι. Ηρόφιλος κίνησιν ἀπολείπεται φυσικὴν ἐν τοῖς ἐμβρύοις τοῦ πνευματικοῦ. τῆς δὲ κινήσεως αἰτιᾶται τὰ νεῦρα τοῦ ζώου γίγνεσθαι ὅταν περιχυθέντος προσβῇ τοῦ ἀέρος.

Πῶς τρέφεται τὰ ἔμβρυα.

Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος διὰ τοῦ στόματος τρέφεσθαι. εὐθὺς γοῦν ἤδη τὸν μαζὸν φέρεσθαι τῷ στόματι. εἶναι γὰρ καὶ ἐν τῷ σώματι θηλὰς ἐπινενοημένας καὶ στόμα δι᾽ ὧν τρέφεσθαι. οἱ στωϊκοὶ διὰ τοῦ χορίου καὶ ὀμφαλοῦ, ὅθεν τοῦτον εὐθὺς ἀπολύειν ἵνα διὰ τοῦ στόματος αἰσθητῶς τρέφεσθαι.

Τί πρῶτον τελειοῦται τοῦ βρέφους.

Οἱ στωϊκοὶ ἅμα ὅλον γίνεσθαι νομίζουσιν. Ἀριστοτέλης πρῶτον τὴν ὀσφύν, ὡς τὴν τρόπιν νεώς. Ἀλκμαίων τὴν κεφαλὴν ἐν ᾗ ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. οἱ ἰατροὶ τὴν καρδίαν ἐν ᾗ καὶ φλέβες καὶ ἀρτηρίαι. οἱ δὲ τὸν μέσον δάκτυλον τοῦ ποδός. οἱ δὲ τὸν ὀμφαλόν.

Διατί τὰ ἑπτάμηνα γόνιμα.

Ἀριστοτέλης καὶ Ἱπποκράτης οἴεται ἐὰν πληρωθῇ ἡ μήτρα ἐν τοῖς ἑπτὰ μησὶ τότε προκύπτει. καὶ τὸ γόνιμον γίνεται. ἐὰν δὲ προκύψῃ μὲν μήτρα φαίνεται ἀσθενήσαντα τοῦ ὀμφαλοῦ διὰ τὸ ἐπίπονον αὐτὰ γίγνεσθαι. ἐὰν δὲ μένῃ, ποιεῖ ἐννέα μῆνας ἐν τῇ μήτρᾳ προκύψαντα. τό τε ὁλόκληρόν ἐστι, ὁ Λύκος ἐν. ρπ. ἡμέρας γίγνεσθαι γόνιμα τὰ ἔμβρυα. τὰ δὲ ὀκτάμηνα μὴ ζῆν οἷον προκύψαν μὲν τὸ βρέφος τῆς μήτρας ἤδη πλέον τε ὁ ὀμφαλὸς ἐβασανίσθη διατεινόμενος. ἄτροφον γὰρ γίνεται τὸ ἔμβρυον. τοῦ τρέφοντος αἴτιος ὁ ὀμφαλός. οἱ δὲ μαθηματικοὶ τοὺς. η. μῆνας φασὶν ἐστερῆσθαι πάσης γενέσεως. τοὺς δὲ ἑπτὰ ζωοθετικούς. τὰ δὲ ἀσύνδετα ζῷα ἔχειν τοὺς οἰκοδεσποτοῦντας φαύλους τῶν ἀστέρων. ἂν γάρ τις τούτων τὴν ζωὴν καὶ τὸν βίον πληρώσῃ δυστυχῆ ἔσεσθαι σημαίνει. ἀσύνδετα δέ ἐστι ζώδια ἑκτὰ ἀριθμούμενα. κριός, παρθένος. ἀσύνδετοι δὲ δίδυμοι πρὸς σκορπίον καὶ καρκῖνος πρὸς ὑδροχόον. ζυγὸς πρὸς ἰχθύν. Διοκλῆς καὶ Ἐπίκουρος καὶ τὸν ὄγδοον μῆνα εἶναι γόνιμον, ἀτονώτερον δέ. Τίμαιος καὶ δωδεκάμηνον φησί τινα κύεσθαι, περί τε ἐπίσχωσιν τῶν καταμηνίων τὰ πρὸ τῆς συλλήψεως, οὕτω καὶ ἑπτάμηνα νομίζεσθαι, οὐκ ὄντα προγεγεννημένης τῆς συλλήψεως. δυναμένη δὲ τῆς μήτρας εἰς καταμήνια καὶ μετὰ σύλληψιν.

Πῶς ἐγένετο τὰ ζῶα, καὶ ἡ φθορά.

Ἐπίκουρος, εἰ ἐγένετο ὁ κόσμος καὶ τὰ ζῶα γεννητὰ καὶ ἡ φθορά, γεννητὸς ἐκ μεταβολῆς τῆς ἀλλήλων γίγνεσθαι. μέρη γὰρ εἶναι τοῦ κόσμου ταῦτα, ὡς Ἀναξαγόρας καὶ Εὐριπίδης. ἴλις δὲ οὐδὲν τῶν γιγνομένων. διακρινόμενα δὲ ἄλλο πρὸς ἄλλον μορφὰς ἑτέρας ἐπέδειξε. Δημόκριτος γεγεννημένα εἶναι τὰ ζῶα συστάσει. εἰ δὲ ἐν ἄστρον πρῶτον τοῦ ὑγροῦ ζωογονοῦντα.

Πόσα γένη ζώων.

Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης. δ᾽. εἶναι ζώων γένη λέγουσι καὶ αὐτὸς κόσμος ζῶον. χερσαῖα. ἔνυδρα. πτηνὰ οὐράνια. καὶ γὰρ τὰ ἄστρα ζῶα εἶναι, καὶ αὐτὸς ὁ κόσμος ζῶον λογικὸν ἀθάνατον. Πυθαγόρας καὶ Πλάτων λογικὰς μὲν εἶναι καὶ τὰς τῶν ἄλλων ζώων ἀλόγων τὰς λεγομένας ψυχάς, οὐ μὴν λέγω ἐνεργοῦσας διὰ τὴν δυσκρασίαν τῶν σωμάτων. καὶ διὰ τὸ μὴ μετέχειν τοῦ φραστικοῦ λόγου ὡς περ ἐπὶ τῶν πιθήκων καὶ κυνῶν· νοοῦσι μὲν οὐ δύνανται δὲ φράζειν ἃ νοοῦσι.

Ἐν πόσῳ χρόνῳ μορφοῦνται τὰ βρέφη.

Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἄρχεσθαι τῆς διαρθρώσεως ἀπὸ τοῦ ἐκ τῆς τριακοστῆς ἡμέρας. τελειοῦσθαι δὲ τοῖς μορίοις ἀπὸ πεντηκονταμήνας. Ἀσκληπιάδης δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀρρένων, διὰ τὸ θερμοτέραν εἶναι τὴν κρᾶσιν τὴν διάρθρωσιν γίγνεσθαι ἀπὸ ἕκτης καὶ εἰκοστῆς. πληροῦσθαι δὲ ἀπὸ τῆς πεντηκοστῆς. τῶν δὲ θηλειῶν ἐν. δ. μησὶ γίνεσθαι τὴν διάρθρωσιν διὰ τὸ ἐνδεὲς τοῦ θερμοῦ.

Ἐκ ποίων στοιχείων συνίσταται ἕκαστον τῶν ἐν ἡμῖν μερῶν.

Ἐμπεδοκλῆς τὰς μὲν σάρκας γίγνεσθαι τῆς ἰσοκρατείας τῶν δ. στοιχείων. τὰ δὲ νεῦρα ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ γῆς. ὕδατος διπλασίου μιχθέντος. τοὺς δ᾽ ὄνυχας, γίγνεσθαι τοῖς ζώοις ἐκ τῶν νεύρων καθὰ τοῖς ζώοις συνέτυχε τῷ μέρει ψυχθέντων τῶν λοιπῶν στοιχείων. ἱδρῶτα καὶ δάκρυον γίνεσθαι τηκομένου τοῦ αἵματος, καὶ περὶ τὸ λεπτύνεσθαι διαχεομένου.

Πότε ἄρχεται τῆς τελειότητος ὁ ἄνθρωπος.

Ἡράκλειτος καὶ οἱ στωϊκοὶ ἄρχεσθαι ἡμᾶς τῆς τελειότητος περὶ τὴν. β. ἑβδομάδα περὶ ἣν ὁ σπερματικὸς κινεῖται πόρος. καὶ γὰρ τὰ δένδρα τελειοῦται ὅταν ἄρχηται καρπὸν φέρειν. Ἀριστοτέλης κατὰ τὴν. α. ἑβδομάδα καθ᾽ ἣν ἔννοια γίγνεται καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν διδασκαλίας ἀρχή. ἕτεροι δὲ νομίζουσι τελειοῦσθαι ἡμᾶς τῇ τρίτῃ ἑβδομάδι. ὅταν καὶ γένεια ἔχωμεν καὶ τῇ ἰσχύϊ χρώμεθα.

Πῶς ὕπνος γίγνεται καὶ θάνατος.

Ἀλκμαίων ἀναχωρήσει τοῦ αἵματος, εἰς τὰς αἱμοῤῥούσας φλέβας, ὕπνον γίγνεσθαί φησι· τὴν δὲ παντελῶς ἀναχώρησιν διὰ τῆς ψύξεως θάνατον φέρειν. Ἐμπεδοκλῆς τὸν μὲν ὕπνον καταψύξιν τοῦ ἐν τῷ αἵματι θερμοῦ συμμέτρον· ἀσύμμετρον δὲ τὴν ἐπαγγελίαν θανάτου. Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοὶ τὸν μὲν ὕπνον γίγνεσθαι ἀνέσει τοῦ αἰσθητικοῦ πνεύματος· ὅταν δὲ παντελῶς γίγνηται ἀναισθησία τοῦ αἰσθητικοῦ πνεύματος θάνατον συμβαίνειν.

Πότερον τοῦ σώματος ὁ ὕπνος ἢ τῆς ψυχῆς.

Ἀριστοτέλης τὸν ὕπνον σώματος εἶναι καὶ ψυχῆς· αἴτιον δὲ αὐτοῦ τὸ ἀναθυμιαθὲν ἀπὸ τοῦ θώρακος ὑγρὸν εἰς τοὺς περὶ κεφαλὴν τόπους ἐκ τῆς ὑποκειμένης τροφῆς· θάνατον δὲ γίνεσθαι, διὰ τῆς παντελοῦς καταψύξεως. Ἀναξαγόρας κατὰ κόπον τῆς σωματικῆς ἐνεργείας γίνεσθαι τὸν ὕπνον· σωματικὸν γὰρ εἶναι τὸ πάθος, εἶναι δὲ καὶ τῆς ψυχῆς θάνατον, κατὰ χωρισμόν.

Πῶς αὐξάνεται τὰ φυτὰ καὶ εἰ ζῶα.

Θαλῆς καὶ Πλάτων τὰ φυτὰ ἔμψυχα ζῶα· φανερὸν δὲ ἐκ τοῦ σαλεύεσθαι, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἥκειν μετὰ βίας, καὶ πάλιν σφοδρῶς ἀναχαλᾶσθαι, ὥστε καὶ συνέλκειν βάρη. Ἀριστοτέλης ἔμψυχα μὲν ζῶα ὁρμητικὰ εἶναι καὶ αἰσθητικά· ἔνια δὲ ἔμψυχα· πᾶσαν γὰρ ψυχὴν ὁρμητικὴν εἶναι αὐτόματον γεγενῆσθαι δίχα ψυχῆς. Ἐμπεδοκλῆς τὰ δένδρα πρῶτα τῶν ζώων ἐκ τῆς γῆς ἀναφῦναι, ὀλίγον περὶ πολύ· διὰ δὲ ἀμετρίαν τῆς κράσεως τὸν τοῦ ἄῤῥενος καὶ θήλεος περιέχειν λόγον· ἅψασθαι δὲ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ γῇ θέρμης διαιρούμενα, ὥστε γῆς εἶναι μέρη· καὶ γὰρ τὰ ἔμβρυα τὰ ἐν τῇ γαστρὶ τῆς μήτρας εἶναι μέρη· τοὺς δὲ καρποὺς περιττώματα εἶναι τοῦ ἐν τοῖς φυτοῖς ὕδατος καὶ πυρός· καὶ τὰ μὲν ἐλλιπὲς ἔχοντα τὸ ὑγρὸν ἐξικμαζομένου τούτου τῷ θέρει φυλλοῤῥοεῖ· τὰ δὲ τέλεια παραμένει ἀεὶ φύλλοις τεθηλότα· ὥσπερ ἐπὶ τῆς δάφνης καὶ τῆς ἐλαίας, τὰς διαφορὰς τῶν χυμῶν παραλλαγὰς γίνεσθαι τῆς πολυμερείας· καὶ τῶν φυτῶν διαφόρων ἑλκόντων τὰς ἀπὸ τῶν τρεφόντων ὁμοιομερείας, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων· οὐ γὰρ αἱ διαφοραὶ τούτων ποιοῦσι τὸν οἶνον διαλλάττοντα, ἀλλὰ τοῦ τρέφοντος ἐδάφους.

Πῶς γίνεται πυρετὸς καὶ ἐπιγίνεται.

Ἐρασίστρατος ὁρίζεται τὸν πυρετὸν κίνημα αἵματος παρεμπεπτωκότος εἰς τὰ τοῦ πνεύματος ἀγγεῖα ἀπροαιρέτως γινόμενον, καθάπερ ἐπὶ τῆς θαλάττης ὅταν μηδὲν κινῇ αὐτὴν πνεῦμα ἠρεμοῦν. Διοκλῆς ἐπιγέννημα εἶναι τὸν πυρετόν· ἐπιγίνεται δὲ τραύματι, καὶ βουβῶνι. Ἡρόδοτός φησι μηδεμιᾶς αἰτίας προηγησαμένης ἐνίοτε πυρέττειν τινάς.

Περὶ νόσου.

Διοκλῆς αἰτίας πλείστας τῶν νόσων δι᾽ ἀνωμαλίαν γίνεσθαι τῶν ἐν τοῖς σώμασι στοιχείων, καὶ τοῦ καταστήματος ἀέρος. Στράτων διὰ πλῆθος τροφῆς γίνεσθαι τὰς νόσους.

Περὶ γήρως.

Οἱ Στωϊκοὶ καὶ οἱ ἰατροὶ παρὰ τὴν τοῦ θερμοῦ ὑπονόστησιν. Ἀσκληπιάδης δέ φησι τοὺς Αἰθίοπας λέγειν γηρᾶν καὶ διὰ τὸ ψύχεσθαι τὰ σώματα ὑπὸ τοῦ ἡλίου διαφλεγομένους· τοὺς δὲ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ, ρ. κ. ἐτῶν γηρᾶν· διὰ τὸ στέλλειν ἐν αὐτοῖς τὸ πυρῶδες· τὰ μὲν γὰρ τῶν Αἰθιόπων σώματα ἀραιότερα, διὰ τὸ κεχαλᾶσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου· τὰ δὲ ὑπὸ τὴν ἄρκτον πεπυκνῶσθαι καὶ διὰ τοῦτο πολυχρόνια.

ΓΑΛΗΝΟΣ ΣΩΛΟΝΙ ΑΡΧΙΑΤΡΩ ΠΕΡΙ ΕΥΠΟΡΙΣΤΩΝ.

Λείπει.

ἄλλο. πυρέθρου τουτέστιν ἀφοδεύματα αἰγὸς λειοτριβήσας κατάχριε τὸ μέτωπον καὶ κατάδησον φασκίᾳ. ποίει δὲ πρωὶ καὶ δείλης. καὶ ἰάσῃ τὴν κεφαλαλγίαν αὐτίκα. ἄλλο. εὐφόρβιον καὶ μέλαν γραφικὸν λειώσας μετ᾽ ὄξους κατάχριε τὸ μέτωπον. ἄλλο. παῖς ἄφθορος οὐρησάτω ἐπὶ τὴν οὐδὸν τῆς θύρας τοῦ πάσχοντος. σὺ δ᾽ ἐπιβάλλων ὄξος τρῖβε ἀμφότερα εἰς ἓν ἐπὶ τὴν οὐδὸν, ὡς γλοιοῦ γίνεσθαι πάχος. καὶ κατάχριε τὸ μέτωπον αὐθωρόν. ἄλλο. ἐάν τις τίκτουσα κεφαλὴν πονῇ, σποδὸν ὄξει φυράσας κατάχριε. ἄλλο. δάκρυον κισσοῦ μετὰ ὄξους καὶ ῥοδίνου λειώσας κατάχριε τὸ μέτωπον. ἐπίθεμα πρὸς ταῦτα. κάρδαμον φυράσας ὄξει καὶ ῥοδίνῳ καὶ ποιήσας κηρωτῆς τὸ πάχος ἐπιτίθει ἀπὸ κροτάφου ἐπὶ κρόταφον, παραχρῆμα τῆς ὀδύνης παύει.

Πρὸς ἑτεροκρανίαν.

Ἀκακίαν λαβὼν κηρωτῇ ῥοδίνῃ χρῶ. ἄλλο. κιχώριον ἐπιτιθέμενον καὶ πόνους κεφαλῆς καὶ τὰς ἐγκαύσεις τὰς γινομένας ἀφ᾽ ἡλίου παύει.

Πρὸς ἐπιληπτικοὺς πότιμα.

Ἰκτῖνον καύσας ζῶντα ἐν χύτρᾳ δίδου πίνειν τὴν τέφραν καὶ ὑγιάσεις. ἄλλο. ἧπαρ αὐτοῦ καύσας καὶ τρίψας δίδου δι᾽ ὕδατος. ἄλλο. κόπρον ὀνίαν φρύξον, καὶ λάμβανε ἀπ᾽ αὐτῆς ὅσον κοχλιάρια β. καὶ πότιζε καθ᾽ ἡμέραν καὶ ἀπαλλαγήσεται τοῦ πάθους. ἔστι τὸ λίαν πεπειραμένον. ἄλλο. οὖρον κάπρου ἐν καπνῷ ξηρὸν ποιεῖ ποτιζόμενον δι᾽ ὀξυμέλιτος. ἔστω δὲ τοῦ οὔρου τὸ μέγεθος κυάμου αἰγυπτίου, μάλιστα δὲ συάγρου. ἄλλο. κόπρος φάσσης ποιεῖ διδομένη, ἕως πεντεκαίδεκα πυράθων. ἄλλο. μαλάχης ἀγρίας χυλὸν δίδου ἐπὶ ἡμέρας λ. πίνειν νηστικῷ, καὶ ἰάσῃ. ἄλλο. γαλῆς αἷμα περίχριε, καὶ τὴν γαλῆν δίδου φαγεῖν, ἀποκόψας αὐτῆς τοὺς πόδας, καὶ τὴν κεφαλήν. ποιεῖ ὁμοίως καὶ πρὸς χοιράδας διδομένη γαλῆ. ἄλλο. μυὸς ἀνατεμὼν ἐν ληγοσεληνίῳ, δέξαι αὐτοῦ τὸ ἧπαρ, καὶ ὀπτήσας, δὸς φαγεῖν τῷ πάσχοντι.
ἄλλο ὀσφραντικὸν πρὸς ἐπιληπτικούς. τιθύμαλλον τρίψας μετὰ ὄξους καὶ ἀλφίτων μαζία ποιήσας δίδου ὀσφραίνεσθαι τῷ ἐπιληπτικῷ καὶ οὐ πεσεῖται. ἐπιθυμίαμα ἐπὶ τῷ γνῶναι εἰ ἔστιν ἐπιληπτικός. λίθον ἐπιθυμίασον τὸν ἀγάτην, αὐτῷ συμπεριβαλὼν, ὡς μὴ διασκίδνασθαι τὴν ὀσμήν, καὶ καταπεσεῖται εἴπερ ἑάλω τῷ πάθει. πότιμα πρὸς τὸ γνῶναι εἰ ἀθεράπευτοί εἰσιν οἱ ἐπιληπτικοί. ἀκακίας δραχμὴν ὕδατι διεὶς πότιζε. ἐὰν ἐμέσῃ, ἀνίατον ἐστιν. ἐὰν δὲ πυρέξῃ, πότερον συμφέρει αὐτῷ. ἀποπλήκτων θεραπεία. ὄνου οὖρον κατάχεε αὐτοῖς, καὶ θεραπεύονται. ἐὰν πεπτωκότα ἐπιληπτικὸν θέλῃς ἐγεῖραι παραχρῆμα. θύμον ἢ γλήχωνα τρίψας προσένεγκε αὐτοῖς τοῖς μυκτῆρσι.

Καθαρτικὸν διὰ μυκτήρων.

Ἀναγαλλίδος τῆς τὸ κυανοῦν ἄνθος ἐχούσης τὸν χυλὸν εἰς τοὺς μυκτῆρας ἐνθεὶς, κέλευε ὕπτιον ἀνακλίναντα. τοῦτο δὲ βοηθεῖ πᾶσι τοῖς περὶ κεφαλὴν ὀχλουμένοις. ἄλλο. μελάνθιον χυλίσας μετὰ ὑδρομέλιτος καὶ ἴριν, οὕτως χρῶ, ἔλαιον παλαιὸν μίξας. ἄλλο. σεύτλου ῥίζαν χυλίσας ἔγχει εἰς τοὺς μυκτῆρας καὶ καθαίρει.

Περὶ ὤτων. καὶ πρῶτον πρὸς τὰς διαθέσεις τὰς ἐν τοῖς ἀκουστικοῖς πόροις.

Ἐγκλύζας οἴνῳ κεκραμένῳ ἢ ὑδρομέλιτι τὸ οὖς ἔνσταζε λύκιον λεάνας ἐν λεπτυνείαις. πρὸς φλεγμονὰς καὶ πόνους. σκορόδου τὸ ἔνδον ἀμυγδαλοειδὲς θλάσας μετὰ ἐλαίου εἰς ξύστραν θερμάνας ἔγχει τὸ ἔλαιον εἰς οὖς καὶ ἄπονος ἔσται. Πρὸς περιωδυνίαν. ἢ παρχήνειον τεταριχευμένον τήξας μετὰ ναρδίνου καὶ ἀπομάξας εἰς τὸ οὖς ἐντίθει. Πρὸς ὦτα πυορροοῦντα. στυπτηρίαν ὑγρὰν ἀνεὶς ὕδατι ἔμβαλον εἰς ὑέλινον ἀγγεῖον, καὶ λεάνας ἔνσταζε. Πρὸς τὰ πυορροοῦντα καὶ περιωδυνοῦντα. πράσου χυλὸν μέλιτι διεὶς χρῶ. ἄλλο. ὄπιον ἀνιεὶς γλυκεῖ εἰς τὸ οὖς ἔνσταζε χλιαίνων. ἄλλο. κεδρίαν ἐν ὀλίγῳ ναρδίνῳ ἔνσταζε. ἄλλο. μέλι καὶ ἔλαιον ἐν κενώμασι προχλιάνας ἔνσταζε. Πρὸς τερηδόνας καὶ πυορροοῦντας. στυπτηρίαν σχιστὴν μετ᾽ ὄξους καὶ γλυκέος ἑψήσας ἔνσταζε ποιῶν μέλιτος πάχος. ἔστι ἐνεργὲς ἐπὶ προσφάτου, καὶ ἐπὶ χρονίου. Πρὸς ἦχον καὶ περιωδυνίας. κεδρίαν μέλιτι μίξας ἔνσταζε. ἄλλο. ἀλόην ἡπατικὴν μετὰ οἰνομέλιτος ποιῶν γλοιοῦ πάχος ἔνσταζε. ἄλλο. ἀλώπεκος στέαρ ἀνειμένον ἔνσταζε. ἄλλο. νάρδον χλιαρὰν ἔνσταζε. ἄλλο κασίαν μετὰ ῥοδίνου ἔνσταζε. ἄλλο. σίλφας τὰς κατοικιδίους μετὰ ῥοδίνου θερμαίνων ἔνσταζε. πρὸς τὰς κατὰ μικρὸν περιωδυνίας. ἔρια οἰσυπηρὰ περιζέσας ὄξει ἐγχυμάτιζε, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐρίου ἐντίθει

εἰς τὸ οὖς

εἰς τὸ οὖς. ἄλλο. ῥοᾶς ἀώρου τῷ χυλῷ μετὰ μέλιτος χρῶ. ἢ σχίνου τῷ χυλῷ. ἢ περδικίου βοτάνης ἢ κύπρου ἢ βάτου. τουτέστι τὸν χυλὸν κατ' ἰδίαν ἑκάστου, ἢ καὶ μετὰ μέλιτος σμύρνων, καὶ ἑψῶν χρῶ. ἢ ἀριστολοχίας, ἢ θριδακίνης, ἢ πολυγόνου χυλοῦ ὁμοίως χρῶ. πρὸς πόνους χρονίους ἑλκώσεως. θεῖον ἄπυρον ἐμφύσα διὰ συριγγίου. ἄλλο. ὄπιον ἀνιεὶς γυναικείῳ γάλακτι ἔνσταζε. πρὸς δυσηκοοῦντας. ἀψίνθιον ἀφεψῶν διὰ ὕδατος, κλύζε τὸ οὖς τῷ ἀφεψήματι. πρὸς τοὺς ἐκ γενετῆς κωφούς. αἰγὸς νεωστὶ ἐσφαγμένης τὸ κέρας πλῆσον οὔρου αἰγός, καὶ κρέμασον εἰς καπνὸν ἐπὶ ἡμέρας β. καὶ χρῶ. πρὸς τοὺς ἐκ βάθους ἤχους. ὄξος καὶ ῥόδινον. πήγανον. κύμινον λεάνας μετὰ μέλιτος χρῶ. πρὸς βόμβους καὶ ἤχους ἐξαπίνης γινομένους. ὄξος δριμὺ χλιαίνων ἔνσταζε. ἄλλο. βετονίας μέλιτος, καὶ ἐλλεβόρου λευκοῦ, καὶ ῥοδίνου λεάνας ἔνσταζε. πρὸς ἀλγοῦντα καὶ πυορροοῦντα. ὄξος καὶ μέλι καὶ ῥόδινον μίξας, καὶ χλιάνας χρῶ. πρὸς βαρυηκοΐας. εὐθὺ πασσον ἐλαίου στέαρ ἔνσταζε, καὶ σπόγγῳ τὸν πόρον ἐπέχε. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ νευρώδη μιγόμενον καὶ μετὰ ἀλωπεκίου στέατος. καὶ ἰοῦ ἴσα ἴσοις. πρὸς ἀλγηδόνας καὶ φλεγμονάς. ἀσφοδέλου ῥίζαν καθαρὰς βάλλε εἰς ἔλαιον ἐν ἀγγείῳ ὑελίνῳ καὶ ἡλίαζε τοῖς ὑπὸ κυνὸς καύμασιν ἡμέρας μ. καὶ χρῶ. πρὸς τὰ ἡλκωμένα καὶ πυορροοῦντα. σαύρας τὰς μικρὰς λαβὼν τῆξον ἐλαίῳ καθαρῷ, καὶ οὕτως ἐγχυμάτιζε, καὶ ἐὰν σκώληκας ἔχῃ ἰᾶται. πρὸς τὰ ἐν ὠσὶ σκωλήκια, καὶ τὰ παρεισδυόμενα εἰς τὰς ἀκοάς. κρόμμυα καὶ ὕσσωπον τρίψας οὔρῳ παλαιῷ ἐγχυμάτιζε. κολοκύνθης τοῦ σπέρματος τῆς ἐντεριώνης, συμπηνείας αἰγυπτίας ἴσα μετὰ κεδρίνου ἐλαίου λειώσας ἐγχυμάτιζε. πρὸς τὸν ῥύπον ἐξελεῖν. κροκίδα βρέξας μυροβαλανίνῳ ἔνθες, καὶ εὑρήσεις τὴν κροκίδα πλήρη τοῦ ῥύπου. ἄλλο. νίτρον λεπτὸν ἔμβαλλε εἰς τὸ οὖς, καὶ ἐπίσταξον ὄξος καὶ πρόσθες ἔριον ἔασον ἐννυκτιδρεῦσαι. τῇ δὲ ἐπιούσῃ κλύσον ὑδρελαίῳ θερμῷ. πρὸς ὠταλγίαν. ἁλὸς ἄνθος μετὰ ῥοδίνου καὶ ὄξους ἔνσταζε. πρὸς τὰ πυορροοῦντα καὶ βαρυηκοοῦντα. νίτρον μετὰ ῥοδίνου διεὶς ἐγχυμάτιζε τὸ οὖς. ἄλλο. ἐλλέβορον λευκὸν μετὰ οἴνου, ἢ ὄξους ἔνσταζε ἢ συμπηνείας. καὶ χυλὸν καλαμίνθης ῥίζας συλλειοτριβήσας μετ' ὄξους ἐγχυμάτιζε. ἄλλο πρὸς τὰ χρόνια. λύκιον καὶ μέλι ἴσα μίξας χρῶ. πρὸς φλεγμαίνοντα. κωδίων κελύφη κόψας εἰς ὠμὴν λύσιν, ἕως τρίτου μέρους. καὶ ἑψήσας ἐν γλυκεῖ κεκραμένῳ, κατάπλασσε.

Πρὸς μυκτῆρας ἡλκωμένας καὶ πολύποδας καὶ ὀζαίνας.

Α ἰφύῳ γλυκυμήλῳ παράπτου διαστέλλων τοὺς μυκτῆρας, καὶ πρὸς δυσωδίαν λευκοΐου ἄνθους μήπως ἐκπεπτωκότος τοῦ βλαστοῦ ἐπιθυμύων τρίβων τε μεθ' ὕδατος, πάχος ποιῶν μέλιτος, ἐφάπτου τῶν ἡλκωμένων. ἄλλο. ἴον ἑφθὸν μετὰ μέλιτος παράπτου. πρὸς τὰς ἐνδοτέρω φλεγμονάς. στέαρ χήνειον χυλῷ πράσου καὶ στρύχνου διεὶς ἴσον διάχριε τῆς ἡμέρας. πρὸς τὰ ἐν μυκτῆρσι ἕλκη σκληρώδη. μόλιβδον λεάνας ἐπίχεε οἶνον ἀπαράχυτον καὶ μυρσινελαίου τὸ ἀρκοῦν, ἵνα ἔχῃ μέλιτος πάχος. ἄλλο. λεπίδα ἑψήσας μετὰ μέλιτος χρῶ.

Αἷμα ἀπὸ μυκτήρων ἀποσπάσαι.

Η δύοσμον ἀναλαβὼν μέλιτι καὶ κολλύρια ποιήσας, θὲς εἰς τοὺς μυκτῆρας. πρὸς τοὺς ἀπὸ μυκτήρων αἱμορραγοῦντας. πήγανον τρίψας ἀναλάμβανε ἐλαίῳ καὶ εἰς τοὺς μυκτῆρας ἐπιτίθει. ἄλλο. κόμμι καὶ λιβανωτὸν λεάνας καὶ δεύσας ἐν ὄξει τίθει. ἄλλο. σποδὸν κυπρίας μετὰ πράσου χυλοῦ δεύσας χρῶ. ἄλλο. σπόγγον κεκαυμένον μετὰ πίσσης, ξηρῷ χρῶ ἐν μότῳ. ὀξυακάνθου ἄνθος ἐντίθει τοῖς μυκτῆρσιν. πρὸς τὰς ἀκαταχύτους αἱμορραγίας, καὶ μάλιστα ὅταν χρονίως πυρέξαντες αἱμορραγῶσιν. πύρεθρον ἐντίθει. ὅτε μὲν ξηρόν. ὅτε δὲ κολλύριον. ποιῶν ἰσομεγέθες τοῖς μυκτῆρσι. καὶ οὕτως ἐπιτίθει. κατάπλασσε τούτοις καὶ τοὺς μυκτῆρας καὶ τὰς παρειὰς καὶ τὸ μέτωπον. ἄλλο. δίφρυγες καύσας, καὶ λειοτριβήσας μετὰ ὄξους κατάπλασσε. ἄλλο. ἔριον βρέξας εἰς τὸ λευκὸν τοῦ ᾠοῦ ἐντίθει. ἄλλο. πολυγόνου χυλῷ βρέχων ἔριον ἐπιτίθει. ἢ στρύχνου χυλῷ. ἄλλο. πήγανον τρίψας λεῖον μετ' ὄξους κατάπλασσε, καὶ ἐπιθυμία. δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς δυναμένοις ἐπιστύφειν, καὶ ἐπουλοῦν τὴν φορὰν τοῦ αἵματος, τοιούτοις οὖσιν, οἷον κώνειον ὑποθυμία τοῖς μυκτῆρσι, καὶ τὴν ἀποφορὰν ἕλκε. τὸ προσπιέζειν δὲ καὶ τοῖς δακτύλοις τοὺς μυκτῆρας. μύε δὲ τὰς ἀκοὰς κηρωτῇ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ἐπιμελῶς. ἢ καὶ τὴν ἀκροποσθίαν ἐπιδεσμεῖν παπύρῳ, ἐπὶ δὲ γυναικῶν θηλὴν τοῦ μαζοῦ ὁμοίως. χρῆσθαι δὲ καὶ τοῖς ψύχειν δυναμένοις κατὰ τοῦ μετώπου καὶ τῆς κεφαλῆς. εὔθετον δὲ σικύαν τῇ κεφαλῇ προσάγειν. ἢ καὶ τὴν ἐν μετώπῳ φλέβα λύειν. ποιοῦσι δὲ καὶ οἱ πταρμοὶ πολλάκις στῆναι. ἢ βούγλωσσον τὴν βοτάνην ὁμοίως, ἢ ὀνίδα δεύσας ἐν ὄξει προστίθει τοῖς μυκτῆρσιν.

Πρὸς τοὺς ῥέγχοντας.

Α [illegible]νηθον ὑποτίθει ὑπὸ τὴν κεφαλὴν μὴ γινώσκοντος. ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς ἐκ συμποσίων ἐξαλλομένους.

Πρὸς στίγμα, καὶ αἴρειν χροιὰς οὐλῆς καὶ ἕλκους.

Α ποσμήξας τὸν τόπον νίτρῳ, ῥητίνῃ τερεβινθίνῃ κατάπλασσε. καὶ ἔασον ἡμέρας ε. καὶ οὕτως λύσας κατα-

κέντησον τὰ στίγματα γραφείῳ. ἔπειτα λιβανίῳ χρῶ μετὰ νίτρου καὶ μετὰ μέλιτος ἴσον ἑκάστου καταπλάσσε, ὡς πάχος κηρωτῆς ὑγρᾶς, λύε δὲ καὶ καταντλεῖ. ἄλλο. ἐλλέβορον λεῖον μετ᾽ ἄρτου καταπλάσσε. ἢ ὀξύγαλα καθ᾽ ἑαυτὸ καταπλάσσε. ἄλλο. συκῆς φλοιὸν λεῖον καταπλάσσε. ἄλλο. σταφίδα ἀγρίαν καταπλάσσε.

Πρὸς ἀλφοὺς καὶ ἔφηλιν καὶ φακοὺς καὶ τὰ τοιαῦτα.

Σικύου ἀγρίου ῥίζης χυλοῦ κεκομμένου, καὶ σεσησμένου σμῆχε τὸ πρόσωπον. ἄλλο. ἀλκυόνιον μετὰ οἴνου τρίψας καταπλάσσε. ἄλλο. ἀγρίαν ἄμπελον κόψας μετὰ οἴνου αἰγυπτίου κατάχριε λειοτριβήσας. ἄλλο. βολβοῦ ζώμου ἀγρίου ῥίζαν τρίψας καὶ ἀναλαβὼν χολῇ προβατείᾳ, κατάχριε τὸ πρόσωπον νίτρῳ.

10 ἄλλο. ἐλατήριον λειοτριβήσας μετὰ ὄξους, καὶ ποιήσας μέλιτος πάχος κατάχριε μετὰ κηρωτῆς μίξας. ἄλλο. κινάβαρει μετὰ μέλιτος χρίε τὸ πρόσωπον. ἄλλο. κέγχρυος σπέρμα λειώσας, αὐτοὺς τοὺς φακοὺς κατάχριε. καὶ ὅταν ξηρανθῇ ἔκλυζε. ἄλλο. Σικύου ἀγρίου τὴν ῥίζαν καὶ συκῆς τοῦ ἀκρέμονας ἕψει ἐν ὄξει, καὶ λείοις καταπλάσσε. ἄλλο. κοτυληδόνος ῥίζας λειώσας μετὰ μέλιτος κατάχριε τὸ πρόσωπον. ἄλλο. ἐρυθρόδανον ποιεῖ πρὸς ἔφηλιν καὶ ἀλφούς, ἢ γῆρυν κόψας μετὰ ἐλαίου κατάχριε, ζόχον πικρὸν λειώσας μετὰ μέλιτος κατάχριε. ἄλλο. ἀνήθου σπέρμα τρίψας μετὰ οἴνου παλαιοῦ καὶ ποιῶν μέλιτος πάχος ἐπίχριε τὸ πρόσωπον, καὶ ἐννυκτορεύε. πρωῒ δι᾽ ἐτρόων, μεμασησμένου δὲ αὐτοῦ. πρὸς ἔφηλιν καὶ φακούς. τῷ λευκῷ ἴῳ μετὰ ὕδατος κατάχριε. ἄλλο. ἀφόνιτρον λειώσας μετὰ κηρωτῆς ἐσκευασμένης διὰ κηροῦ τυῤῥηνικοῦ κατάχριε τὸ πρόσωπον. πρὸς ἀλφοὺς καὶ χρῶμα λευκόν. ἀλκυόνιον καύσας μίξον μέλιτι καὶ κατάχριε, καὶ ἀλεύρῳ μίξας ὀροβίνῳ καὶ σιτίνῳ σμηχέσθω θερμῷ ὡς τὰ μάλιστα. ἄλλο. ἀ-

20 μύγδαλα πικρὰ λελεπισμένα ὄξει δριμεῖ ἀναλαβὼν καταπλάσσε. ἄλλο. ὠκίμου σπέρμα τρίψας μετ᾽ ὀρνιθείου στέατος, ἢ χηνείου, κατάχριε. ἄλλο. τῆλιν μετ᾽ ὄξους λίαν κατάχριε ἀφίστησι λεπίδας. πρὸς ἔφηλιν καὶ φακούς. σμύρναν καὶ κρόκον μεθ᾽ ὕδατος λειώσας κατάχριε. ἄλλο. πορφύρας, ἢ κήρυκας λαβὼν εἰς πολταρίδιον δὸς εἰς κάμινον ὀπτηθῆναι, καὶ λειώσας μετὰ μέλιτος χρῶ.

Ποιοῦν λευκὸν καὶ τεταμένον τὸ πρόσωπον.

Σικύου ἀγρίου τὰς ῥίζας τέμνων ψύξον, καὶ ἑψήσας δι᾽ ὕδατος τρίψον λεῖον καταπλάσσε. στίλβον ποιοῦν τὸ πρόσωπον. ὀρόβους οἴνῳ εὐώδει λειώσας καταπλάσσε. ἄλλο. σεμιδάλεως χυλὸν καταστήσας ἀ-

30 πόχεε τὸ ὑγρόν, καὶ τῇ ὑποστάθμῃ πρόσμιξον ᾠοῦ τὸ λευκὸν ποιῶν μέλιτος πάχος, καὶ τούτῳ χρίων τὸ πρόσωπον ἐλαίῳ διατρίβε, ἀπὸ δὲ τοῦ ἡλίου γινόμενος ψυχρῷ πρόσκλυζε πολλῷ, ὥστε εὔχρουν ποιεῖν εἰς μίαν ἡμέραν νυκτὸς ἑψήσας ἔμβαλλε στυπτηρίαν ὀλίγην. εἶτα κονίαν προσμίξας τρίψας χρῶ πολλῷ χριόμενος ἐλαίῳ. ὥστε εὔχρουν τὸ πρόσωπον καὶ τὸ χρῶμα ποιῆσαι ἡλιοῦζειν. πελεκήματι κυπαρίσσου καὶ πρίνου ἐν τῷ αὐτῷ ζέσας, ἄλειφε ὅλον τὸ σῶμα. ἄλλο. λιβανωτὸν καὶ παιδέρωτα ἴσα μίξας μετὰ μέλιτος τρίψας χρίε τὸ πρόσωπον, καὶ ἔχε δι᾽ ὅλης ἡμέρας. εἶτα ἀπόκλυζε. ἄλλο. λίνου μίξας φύγα σύγχριε εἰς τὸν ἥλιον μέλλων πορεύεσθαι προεκνιτρώσας τὸ σῶμα.

Πρὸς τὸ μὴ ὑπὸ ἡλίου ὑποκαίεσθαι ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκκαυθεῖσαν ὄψιν ἰάσασθαι.

40

Βολβὸν λευκὸν λεῖον μετὰ μέλιτος κατάχριε. ἐὰν οἰδῇ τὸ πρόσωπον χωρὶς φλεγμονῆς γῆν μέλαιναν τρίψας δι᾽ ὕδατος κατάχριε. ἄλλο. ἀλκυόνιον μετὰ νάρδου κελτικῆς λείοις ἅμα.

Πρὸς χείλη κατεῤῥωγότα.

Κνίδης ὀμφακίνην λείαν ἀναλάμβανε, καὶ ῥητίνην τερεβινθίνην σὺν ὑσσώπῳ καὶ μέλιτι, καὶ ἐπίχριε. πρὸς τὰς βαθυτέρας ῥήξεις ἐνάλειφε αἰγείῳ θεραπευομένῳ λίπει.

Πρὸς τὸ εὐωδεῖν τὸ στόμα.

50

Ἶριν ἀποβρέξας οἴνῳ παλαιῷ εὐώδει τούτῳ διακλύου συνεχῶς κατέχων ὀλίγον ἐν τῷ στόματι χρόνον. ἄλλο. ἕρπυλλον ἀποβρέχων οἴνῳ διακλύζου ἐπ᾽ ὀλίγον. Πρὸς δυσφόρους ὀσμὰς χωρὶς ἑλκῶν γινομένας. τινὲς ἀκράτῳ διακλύζονται μετὰ σμύρνης. καὶ τοῦ σχοίνου δὲ ἄνθος λειάναντες παρατρίβουσι τὰ οὖλα, καὶ κιμωλίαν ποιήσαντες μεθ᾽ ἁλὸς παρατρίβουσιν, ὁμοίως καὶ μαρμάρῳ ὀπτῷ μετ᾽ ἀνίσου. ὁμοίως δὲ καὶ κεράς μετὰ ἁλὸς καὶ μέλιτος. τινὲς δὲ καὶ ὀθόνιον καίουσι καὶ ἐμβάλλουσι. καὶ οὕτω λείῳ χρῶνται. καὶ κύπειρι καὶ νάρδῳ. καὶ σμύρνῃ μετὰ μέλιτος. καὶ σεμίδαλιν καὶ ἶριν μέλιτι μίξαντες καίουσι καὶ τούτῳ χρῶνται. καὶ τὴν ὀστρέων τῇ πορφύρᾳ καὶ κνῆκι καὶ σμύρνῃ, καὶ ὅταν πρὸς κοίτην ἀπέρχονται ὄξει δριμεῖ διακλύζονται. διαμασῶνται δέ τινες καὶ τὰ τῆς σχίνου φύλλα, ὅταν ἐκπορεύωνται, καὶ ὕδατι διακλύζονται. τινὲς δὲ καὶ ἄνισον διαμασῶνται. ἢ γλυκύῤῥιζον. ἢ ἶριν. ἤτοι τοιοῦτον ἐκπορευόμενοι.

Πρὸς τὸ

Πρὸς τὸ λευκαίνειν ὀδόντας, καὶ τὰ πάθη αὐτῶν.

Χρῶνται δὲ καὶ ὀδοντοτρίμμασι τοιούτοις τισὶ ποιοῦσιν, ἅμα πρὸς τὰ οὖλα, καὶ ὀδόντας λευκαίνουσι καὶ στερεοῦσι, γῆν ἐρέτρειδα καύσαντες καὶ λειώσαντες χρῶνται, λευκαίνει γὰρ τοὺς ὀδόντας σφόδρα καλῶς ἐρεβίνθῳ βρέχων ἐν οὔρῳ λεῖον κατάχριε. ἄλλο. δασύποδος κεφαλὴν καύσας μίξον τῷ μαράθρῳ ὡς λευκοτάτῳ καὶ σηπίας ὀστράκοις λείοις χρῶ. ἄλλο. ἐλάφειον ὀστοῦν καύσας καὶ λειώσας χρῶ· γὰρ καὶ τοὺς πόνους τῶν ὀδόντων ἰᾶται καὶ μετὰ ῥοδίνου χριόμενον κεφαλαλγίας παύει. ἄλλο. γλήχωνα καὶ ἅλας πεφρυγμένα μίξας εἰς τὰ αὐτὰ λείοις χρῶ. ἄλλο. ἀστράγαλον προβάτειον καύσας ὁμοίως χρῶ. ἄλλο. κριθὰς ὀπτήσας μετὰ ἁλὸς λείοις χρῶ. διάκλυσμα πρὸς ἕλκη καὶ ὀδόντας σειομένους ἐξ ἀστείων τας. ἁλικακάβου ῥίζαν καθεψήσας μετὰ σιδίων λιπαρῶν κατάχριε. ἄλλο. λευκῆς ῥίζαν καὶ περιστερεῶνος βοτάνης τὴν ῥίζαν, ἢ ἠρυγγίου ῥίζαν. ἢ αὐτὸ τὸ ἠρύγγιον, ἢ πολιοῦ ῥίζαν λειώσας κατάχριε. πρὸς κινουμένους ὀδόντας. ὄνου χηλὴν καύσας τρίψον ὄξει ἀναλάμβανε. καὶ ποιῶν κυκλίσκια ἀπόθου καὶ χρῶ ἀνιῶν ὄξει, εἶτα κυκλίσκον δίδου διακλύζεσθαι, παύει παραχρῆμα τοὺς πόνους καὶ ἵστησιν. ἄλλο. χαμαιλέων μέλας διακλυζόμενος παύει ὀδονταλγίας. γὰρ καὶ μῦς κτείνει. ἄλλο. σεύτλου διακλυζόμενος χυλὸς ὀδονταλγίας παύει παραχρῆμα. ἄλλο. ὑοσκυάμου ῥίζαν διάκλυζε θερμοτέρως, καὶ ἄπονος ἔσται. ἄλλο πήγανον καὶ ὕσσωπον καὶ σμύρναν μετ᾽ οἴνου λεάνας διακρατείτω. ἄλλο. φλόμου ῥίζαν ἑψήσας μετὰ ὄξους. ἢ οἴνου ὀξυκράτου δίδου διακλύζεσθαι. ἄλλο. νίτρον σὺν ἐλαίῳ δίδου διακλύζεσθαι καὶ ἄπονον ποιεῖ. ἄλλο. σφαιρία κυπαρίσσου ἑψηθέντα δι᾽ οἴνου καὶ ῥόδου διακλυζέσθω. ἐὰν δὲ ὅλοι πονῶσιν οἱ ὀδόντες, κεδρίαν διακλύζοντες ἄπονον ποιεῖ παραχρῆμα. ἄλλο. μύλη ἐὰν ἀλγοῦσα εἴη, μονοκλώνου μολόχης ῥίζαν ἐφάπτου καὶ ἄπονος ἔσται. δίδου διαμασήσασθαι τοῖς ἀλγοῦσι τοὺς ὀδόντας πυρδικίου τῆς βοτάνης ῥίζαν εἰσερχομένοις εἰς τὸ βαλανεῖον καὶ διακρατείτω τὴν μύλην μέχρις ἂν ἐξέλθῃ καὶ ἄπονος ἔσται. ἄλλο. πυρέθρου ῥίζα διαμασηθεῖσα αὐθημερὸν τὸν πόνον παύει. ἄλλο. βοτάνης ποντίπιδος ῥίζα διαμασηθεῖσα παύει τὸν πόνον. ὑποθυμίαμα τοῖς ἀλγοῦσιν ὀδοῦσιν. ἀλκυόνιον ὑποθυμία καὶ εὐθέως ἄπονος ἔσται. ἄλλο. ὑοσκυάμου σπέρμα ὑποθυμιαθὲν ἄπονον ποιεῖ. πρὸς αἱμωδίαν ὀδόντων. κιμωλίαν μεθ᾽ ἁλὸς διάτριβε χρίσας τοὺς ὀδόντας. ἄλλο. ὀδόντα κυνὸς λαβὼν ἐπὶ πῦρ ἐπίθες καὶ ὑποθυμία, ἅμα γὰρ τῷ καίεσθαι στερεοῦται. πρὸς βεβρωμένους ὀδόντας. πρὸς τοὺς δὲ βεβρωμένους ὀδόντας ἔμβαλε πέπερι λευκὸν, λείῳ ἀνιεμένον χαλκάνθῳ. ἢ κηκίδα. ἢ μετὰ μέλιτος χρῖσον ἐντίθει εἰς τὸ βρῶμα, καὶ ἄπονον ποιήσει. ἄλλο. τὸν τοῦ λιβάνου λίθον θραύσας εἰς σησαμοειδῆ μεγέθη, καὶ ἐπίθες εἰς τὸ βρῶμα τοῦ ὀδόντος καὶ παραχρῆμα ἄπονον ποιεῖ. ἐπιπωμάτιζε δὲ κηρῷ. ἄλλο. ἧπαρ ταύρου, ἢ συὸς, πεφρυγμένον καὶ ἐντιθέμενον εἰς τὸν ὀδόντα, ἅμα τῇ θίξει ἄπονον ποιεῖ. ἄλλο. ὄνυξ χελώνης ἐντιθέμενος τῇ βεβρωμένῃ μύλῃ ποιεῖ καλῶς. ἄλλο. χολὴ ἄρκου ἐντεθεῖσα αὐτίκα ἀπόνους ποιεῖ, θεραπεύει δὲ καὶ πάντα φθίνοντα ἐπιχριομένη. πρὸς κινουμένους ὀδόντας. τὸ τῆς χελώνης αἷμα διακρατούμενον ἐν τῷ στόματι στερεοῖ. ἄλλο. ἀλκυόνιον ἰνδικὸν ἐν οἴνῳ τριπτὸν διακλυζέσθω καὶ ἵστησι τὴν κίνησιν. πρὸς τοὺς ἐκ πληγῆς κινουμένους ὀδόντας. κοράλλιον ἐπιτίθει καὶ κράτει ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον. χωρὶς σιδήρου ἀπόνως ἆραι ὀδόντας. περιπλάσας ζύμην ἔασον αὐτὸν ὀλίγον. εἶτα περίχυσον αὐτὸν σαύρας αἵματι, καὶ ἐκπεσεῖται. ὥστε αὐτόματον ἐκπεσεῖν. πύρεθρον ἐν ὄξει φυράσας καὶ ταριχεύσας ἡμέρας λ. ἐν τούτῳ περίπλασσε τὸν ὀδόντα καθαρῶς. ἄλλο. ἀρτεμισίαν τὴν βοτάνην ἐν ὄξει τρίψας περίπλασσε. ἄλλο. περιχαράξας τὸν ὀδόντα καὶ μπαις ταῖς εὑρισκομέναις ἐπὶ ταῖς ἀκρέμοσι τῶν βοτανῶν καὶ κράμβων κατάχριε φυλασσόμενος τοὺς ἄλλους ὀδόντας. εἰ δὲ τοὺς κάτω ἆραι θέλεις ταῖς εὑρισκομέναις ὑποκάτω χρῶ. ἄλλο. σανδαράχης ἐν ὄξει τρίψας χρήσιμος ἔασον ξηρανθῆναι καὶ χρῶ ξηρῷ ἀναμάξας τὴν μύλην, ἐάσας γὰρ βραχὺ ἑλκύσεις τοῖς δακτύλοις αὐτὴν, ἢ κολοκυνθίδος ἀγρίας ἐντίθει ῥίζαν τῷ ὀδόντι. ἄλλο. μορίδου ὀμφακίνου ῥίζαν ξηράνας ἐν σκιᾷ καὶ κόψας καὶ σήσας, περίπασσε τὰς ῥίζας καὶ μετ᾽ ὀλίγον ἐπιλαμβάνου τοῖς δακτύλοις καὶ ἀκολουθεῖ, ἢ τῷ τῆς αἰθιοπικῆς ἐλαίας δακρύῳ παράπτου τοῦ πεπονθότος ὀδόντος. ἄλλο. σαύραν ἀγρίαν ξηράνας, καὶ ἀναχίσας καὶ κόψας ἀπόθου ὅταν περικαθαρῇς τὸν ὀδόντα ἐντίθει. καὶ μετ᾽ ὀλίγον ἕλκε καὶ ἀκολουθήσει. ἄλλο. κόκκους κνίδης μίξας μετὰ χαλβάνης περίπλασσε τῷ πάσχοντι καὶ παραχρῆμα πεσεῖται. ἀπόνως ἆραι ὀδόντας. ἡ τῆς ξανθοῦ βοτάνης ῥίζα θερμαινομένη καὶ πρὸς τῷ ὀδόντι εὐθέως. αἴρει τοῖς δακτύλοις. ὥστε τοῖς δακτύλοις αἴρειν. κολοκυνθίδος ἀγρίας κόψον. καὶ ὄξει ἀπόβρεξον, ὥστε πάχος σχεῖν μέλιτος. καὶ ἀπόβαπτε εἰς τὸ φάρμακον τὸ περιχαρακτήριον περιχάρασσε. καὶ κέλευε συμμύσαι τὸ στόμα ἐπ᾽ ὀλίγον. εἶτα ἐπιλαμβανόμενος τοῖς δακτύλοις ἕλκε τὸν ὀδόντα, ἀπόνως ἀκολουθεῖ.

Πρὸς τὰ ἐν τῷ στόματι ἕλκη καὶ σηπεδόνας.

Μελαντηρία κεκομμένη. ποιεῖ δὲ πρὸς ταῦτα καὶ τὸ ὀμφάκινον κατ᾽ ἰδίαν καὶ μετὰ μέλιτος πινόμενον. ποιεῖ δὲ καὶ ἡ γλαύκιον εἰς θλασθεῖσα μετὰ μέλιτος καὶ ὕδατος ἴσου διδομένου τοῦ χυλοῦ ἀναγαργαρίζεσθαι.

Πρὸς κνησμοὺς.

Κνίδην λείαν καθ᾽ αὑτὴν προσάπτου βρέχων τὸν δάκτυλον εἰς ἔλαιον, ἢ εἰς κοχλιάριον βαλὼν παράπτου. ἄλλο.

ἀκάνθης αἰγυπτίας τὸ σπέρμα λειώσας ξηρῷ παράπτου. Γαργαλίας ἵστησι μετὰ φύλλων ἐλαίας ὠμῶν διδὸς φαγεῖν. ὀπὸν κυρηναϊκὸν μετὰ ἁλὸς λειώσας ξηρῷ προσάπτου πρότερον ἀναγαργαρίσας ὕδατι θερμῷ. ἢ χύτην καύσας ἐπιμελῶς παράπτου, ἢ ἀσκαλαβώτην ἐπ' ἀμπελίνοις ξύλοις παράπτου, ποιεῖ καλῶς.
ἄλλο. βάτου τοὺς καυλοὺς μετὰ μέλιτος καὶ πίσσης ὑγρᾶς λειώσας κατάπλασσε. ἄλλο. λίθου ἀγηράτου ἄνθος μίξας, δίδου ἀναγαργαρίζειν, ἢ κράμβης χυλῷ μίξας στυπτηρίαν σχιστὴν ἀναγαργαριζέτω, ὠφελεῖ καλῶς.
καυστικὸν κιονίδος. μίσυ καὶ ἄσβεστον ἀναλαβὼν ἴσα ῥητίνῃ τερεβινθίνῃ ὑποτίθει καὶ ἔα ὑποκρατεῖν. αἴρει
* ἐντὸς ὡρῶν τεσσάρων. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς σταφυλὰς καλῶς τὸ ἀπόρρευμα τῆς πίσσης τὸ φερόμενον ἀπὸ κιλικίας λαμβανόμενον εἰς κοχλιάριον καὶ ὑποτιθέμενον. καὶ ὀμφάκιον μετὰ μέλιτος ἢ γλυκέος λίαν, λέγεται δὲ ἀπαθῆ φυλάσσειν τὴν κιονίδα, ἐάν τις ῥᾶγας σταφυλῆς καταπίνῃ νήστης ἑκάστου ἔτους, καὶ οὐδέ ποτε ἕξει τὸ πάθος.
10 καὶ τοῖς ἤδη τῶν παρισθμίων τεχνησομένοις ἀναγαργαρίσμασι χρηστέον ἐπὶ σταφυλῆς παχούσης. πρῶτον καὶ ἐν ἀρχῇ κέλευε ὕδωρ θερμὸν διακρατεῖν, καὶ ἀναγαργαρίζεσθαι ψυχρῷ, ἢ ὀξυκράτῳ, ἢ ῥοιᾶς γλυκείας χυλῷ καθεψημένῳ,
* μέχρις ἂν σχῇ πάχος μέλιτος, ἀνεθέντι μετ' ὀξυμέλιτος, ἢ ὀξυκράτου, ἢ ἀκοντίου χυλῷ καὶ ποιοῦντι καλῶς.

Πρὸς φλεγμονὰς καὶ συνάγχας.

Ποιεῖ δὲ τοῦτο καλῶς ἤδη παρισθμίων. οἱ τὰ μύρτα κατασκευάζοντες εἰώθασιν ἐν μέλιτι χρίειν, καὶ ἀψινθίῳ. τοῦτο οὖν διαχριόμενον, ἢ μετά τινος ἀναγαργαριζόμενον θαυμαστῶς ποιεῖ. ἐὰν δὲ ἐπιμείνῃ τι τῆς φλεγμονῆς μετὰ τὸ τετραχῶσθαι τὰ παρίσθμια χρηστέον γάλακτι πάντῃ θερμῷ καθ' ἑαυτὸ καὶ μετά τινος τῶν εἰρημένων. ἢ πιτύροις ἀφεψημένοις δι' ὕδατος, ἢ ὑδρομέλιτος, ἢ πιτύρων ἀποβρέγματι, ἢ φαγορίζης βρέξας
20 ἐν ὕδατι θερμῷ ἄλευρον δίς, ἢ τρὶς χρῶ τῷ χυλῷ. ἢ ζωμῷ ὀρνιθείῳ, ἢ ἐριφείῳ. ἢ πτισάνῃ ἕψει μετὰ σταφίδος καὶ τῷ χυλῷ. ἢ μολόχης ἀφεψήματι καθ' αὑτό. ἢ καὶ μετὰ μέλιτος ἕψει τὴν μολόχην. ἢ καὶ μετὰ θερμῶν καὶ μετὰ γλυκέος χρῶ. πρὸς παρίσθμια καὶ συναγχικούς. γλυκυρρίζης χυλὸν ἀεὶ χρῶ, ἐὰν δὲ ἐσχάραι γένωνται πρὸς τὸ ταύτας χαλάσαι, ὑδρομέλιτι ἀναγαργαρίζεσθαι δεῖ. ἢ φακῆς ἀφεψήματι καθ' αὑτὸ καὶ μετὰ ὑσσώπου. ἢ ἴρεως, ἢ κολυμβάδων ἐλαιῶν ὕδατι ἀναγαργαριζέσθω. ἢ κρόκου βραχὺ καὶ σμύρνης μετὰ βραχέος γλυκέος ἀναζεσθέντα. ἢ σῦκα παρεψήσας παρέμπλασσον αὐτοῖς ὠμηλύσι, καὶ χυλώσας διήθησον, καὶ τῷ χυλῷ χρῶ. ἢ τῷ τῶν σύκων ἀφεψήματι μίξας νάπυ ὀλίγον δίδου ἀναγαργαρίζεσθαι, φλέγμα γὰρ ἄγει, καὶ λύει τὴν φλεγμονήν. πρὸς δὲ τὰς ἀποστάσεις τὰς ἐν παρισθμίοις συμφέρει τι τῶν εἰρημένων. ἀφρονίτρῳ λείῳ παράπτου ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνθος νίτρου μίσγε. ἀποχύει γὰρ τὰς ἐσχάρας καὶ τήκει τὰς ἀποστάσεις ἐν διακλύσματι διδόμενον. καὶ στακτῇ κονίᾳ πρασίου τε χυλὸς διηθείς, ἢ αὐτὸ τὸ πράσιον τὴν βοτάνην ἐν ὑδρομέλιτι ἑψηθεῖσαν
30 ἢ πηγάνου ἀφεψήματος μετὰ πρασίου, ἢ καθ' ἑαυτό, ἢ ἐν ὑδρομέλιτι καθεψηθὲν ποιεῖ. καὶ ὁ χυλὸς ἀναγαργαριζόμενος. καὶ ὀρόβων ἀφεψήματι ἀναγαργάριζε, ἢ μίσυ σμήγων μετὰ κηκίδος ὀμφακίνης, καὶ μυρσίνης δὲ ἴσου λειοτριβήσας μετὰ στυπτηρίας ὑγρᾶς, καὶ μέλιτος ἴσον σμήχων διάχριε. τοῦτο οὐ μόνον ἐσχάρας ἐκβάλλει ἀλλὰ καὶ τὰς ἀντιάδας τήκει θαυμαστῶς. ἢ ἐλάφου αἵματι χρίσας τὰς χεῖρας καθάψου τοῦ τραχήλου τρίς.
ἄλλο. κοχλίους γυμνοὺς βάλε εἰς πολτάριον καὶ καῦσον, καὶ λειώσας τὴν τέφραν ἀναλάμβανε μέλιτι λείῳ διάχριε ἀπαράβατόν ἐστιν.

Πρὸς παρεκκοπὰς καὶ ἐλαττώσεις τῆς φωνῆς.

Βολβοὺς δύο μετὰ μέλιτος δίδου φαγεῖν ὠμούς. ὠφελεῖ δὲ καὶ τὸ σῦκον ἑψόμενον καὶ ἀναγαργαριζόμενον μετὰ λιβάνου καὶ σμύρνης. ποιεῖ δὲ καὶ τὸ θεῖον ἄπειρον μετὰ ᾠῶν λαμβανόμενον κοχλιάρια. β. ἢ. γ.
40.

Πρὸς τοὺς ἤδη πνιγομένους.

Ἀνθρωπείαν κόπρον εἰς ῥάκος ἐνδήσας καὶ καύσας δίδου πιεῖν. τοῦτο τοῖς ἤδη πνιγομένοις βοηθεῖ. ἄλλο. ποιεῖ δὲ καὶ κόπρος αἰγεία σὺν μέλιτι καὶ πίσσῃ ὑγρᾷ διαχριομένη ἤδη τῆς συναγχικῆς ἄκρως, ἢ πηγάνου χυλῷ καὶ γάλακτι κλύζε διὰ κλυστῆρος τὸν φάρυγγα τοῦ συναγχικοῦ, κατασπᾷ γὰρ δάκρυον πολὺ καὶ κουφίζει.
ἄλλο. οὖρον συνεχῶς ἀναγαργαριζόμενον ὑγιάζει. δεῖ δὲ συναναγαργαρίζεσθαι καὶ χυλὸν κράμβης. ἄλλο. πρὸς δὲ τὰς τῶν παίδων ἐσχάρας, τὰς ἐν τῷ φάρυγγι γινομένας διάχριε. εἶτα δίδου ἀριστολοχίαν ἐν οἴνῳ ἑψήσας ἀναγαργαρίζεσθαι. τάχιστα θεραπεύει.

Πρὸς ὅσα ἄνω καὶ πάντα ἐκ τοῦ βρόγχου ἐκβαλεῖν.

50 Ὕδατος καὶ ἐλαίου τὸ ἴσον εἰς τὸ στόμα ἐγχέας κατεχέτω ἕως ἐκβάλῃ τὸ καταποθέν. ἐάν τις ἐσθίων καὶ καταπίνει καὶ πνίγεται. ἐκ τοῦ αὐτοῦ οὗ τρώγει εἰς ἑκάτερον ὠτίον ἐπάνω ἐπιτιθέτω καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καὶ ὑποβιβάζεται γὰρ τὸ καταποθὲν καὶ πνίγον. βδέλλας ἐκ βρόγχου ἐκβαλεῖν. ἀναγαργαριζέσθω θαλασσίαν ἅλμην. ἄλλο. ἐλαίου, ἢ ὀποῦ κυρηναϊκοῦ τὸ μέγεθος ὀρόβου τρίψας μετὰ ἀκράτου δίδου πιεῖν θερμόν. ἢ χυλὸν ἀναγαλλίδος πότιζε, ἢ ὄξος μετὰ θύμου δριμύ. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναγαργαριζέσθω θερμῷ ὕδατι.

Πρὸς κατάρρους.

Τυρὸς παλαιὸς λαμβανόμενος ὠφελεῖ, ἀναξηραίνει γὰρ αὐτούς. ἐν ἐλαίῳ παλαιῷ διάχριε τοὺς μυκτῆρας συνεχῶς, ἢ θείῳ καὶ σμύρνῃ τε τετριμμένῃ μετ' οἴνου καὶ μέλιτος καὶ ἐλαίου.

Πρὸς βῆχας.

Σῦκα βαπτόμενα εἰς ἄκρατον, καὶ λαμβανόμενα ὠφελεῖ. ἄλλο. ῥητίνην τερεβινθίνην σὺν μέλιτι ἑψῶν δίδου ἐκλείχειν. καὶ οἶνον κεκραμένον γλυκεῖ δίδου ἐπιρροφεῖν. ἄλλο παιδίοις μᾶλλον ἁρμόζει. πιτύας καθαρὰς ἀναλάμβανε μέλιτι ἑψηθέντι καὶ δίδου. ἄλλο. λυκούργιον τὸν λεγόμενον καινὸν ψυλλὸν δίδου φαγεῖν. ἄλλο. σκόροδα ἑφθὰ μετὰ μέλιτος ὠφελεῖ. ἄλλο. σκίλλαν λαβὼν περιόρυζον αὐτῆς τὴν κεφαλὴν, καὶ βαλὼν ἐκεῖ ᾠὸν, περιπήλωσον τὸν τόπον καὶ ὀπτήσας δὸς φαγεῖν. πρὸς τοὺς διηνεκῶς πυρέσσοντας. ὑσσώπου δεσμίδιον μετὰ ὕδατος εἰς τρίτον ἑψήσας δὸς πιεῖν νήστει ἐπὶ ἡμέρας λ. εἰς θερμὸν, παιδίοις δὲ μετὰ ἰσχάδων. ἄλλο. πτερίδιον κόψας καὶ σήσας ἐπιπάσσων ὡς ἄλφιτα εἰς τὸν τόπον. ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς αἱμοπτοϊκοὺς καλῶς. ἄλλο. σίνηπι κόψας καὶ λειοτριβήσας δίδου κοχλιάριον α. μετὰ οἴνου κυάθων β. πίνειν ἑξῆς ἐπὶ ἡμέρας ϛ. πρὸς τοὺς νυκτερινοὺς βῆχας. ἡδύοσμον τρίψας βάλε εἰς ὄξος καὶ δίδου ῥοφεῖν.

Πρὸς ἀσθματικούς.

Σκύλλαν ἑψήσας ἐν οἴνῳ ἢ μελικράτῳ πίνειν δίδου. ποιεῖ καὶ πνεύμων ἀλώπεκος ξηρὸς καταξυόμενος εἰς οἶνον μέλανα. καὶ πινόμενος. ἄλλο. καρδάμωμον λευκὸν κόψας καὶ μίξας μέλιτι δὸς ἐκλείχειν.

Πρὸς δυσπνοοῦντας.

Λαβὼν προβάτων τὰς κατὰ τοῦ δακτύλιον κοτύλας λεγομένας, καὶ καύσας καὶ τρίψας ἐν γλυκεῖ δὸς πιεῖν. ἄλλο. θεῖον ἄπυρον δὸς πιεῖν μετὰ οἴνου Κο δ.

Πρὸς ὀρθοπνοϊκούς.

Σφονδύλιον ἐν ὕδατι θερμῷ δὸς πιεῖν. ἄλλο. ἀείζωον μετὰ μέλιτος δίδου λεῖον ἐκλείχειν, ἢ βολβὸν, ἢ ἀβρότονον, ὡς χόνδρον δίδου μεθ᾽ ὑδρομέλιτος, ἢ ὑσσώπου ἑφθὸν δίδου σὺν ὑδρομέλιτι, ἢ συχνάδα τὴν βοτάνην, ἢ κασόριον μετὰ γλυκέος πινόμενον, ἢ σκύλλης τὸ ὀπὸς μετὰ ὀξυμέλιτος.

Πρὸς αἱμοπτοϊκούς.

Συμφύτου ῥίζαν δὸς φαγεῖν ὅσον δύναται, καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὄξος μὴ ἀπτέσθω. ἄλλο. σαμίας γῆς ἀστέρα δίδου, ὅτε μὲν μετὰ πολυγόνου χυλοῦ. ὅτε δὲ καθ᾽ ἑαυτό. ἔλεγε δὲ ἱππιὼν ὁ κενταύρειος πρὸς αἱμοπτοϊκοὺς καλῶς ποιεῖ, κνίδης χυλὸς διδόμενος σὺν οἴνῳ κυάθων γ. ποιεῖ δ᾽ ἐπὶ τούτῳ καὶ ὄξος ῥοφώμενον, καὶ μάλιστα ὁ σκιλλίτης. ἔτι δὲ χυλὸς ἡδυόσμου καὶ ἀραχαντίνης ὑπὸ τὴν γλῶσσαν κατεχόμενος.

Πρὸς τοὺς ἔκ τινος βίας εἰς τὰ ἔνδον αἱμορραγοῦντας.

Λαβὼν ἀμπελίνην σποδὸν ὄξει κατάσβεσον καὶ ἐπιχέας πλεῖον ὄξος διάσεισον καὶ διήθησον διὰ ῥάκους, καὶ μίξας ὕδατι ὀλίγον, δὸς πιεῖν ὅσον κοχλιάρια ϛ. στύφει καὶ συνάγει τὸν αἱμορραγήσαντα τόπον, καὶ τὸ πηχθὲν αἷμα καὶ βρωθὲν ἐκκενοῖ, καὶ ἵστησι τὴν αἱμορραγίαν. ἴσχαιμον γάρ ἐστι τῶν ἔσω αἱμορραγιῶν. πρὸς πάσας αἱμορραγίας. συμφύτῳ μετ᾽ ὄξους κατάπλασσε τὸ πρόσωπον, ἐὰν ἢ ἀπὸ μυκτῆρος ᾖ. ἐὰν δὲ ἀπὸ θώρακος τὸ στέρνον ἐὰν δὲ ἀπὸ κύστεως, ἢ μήτρας, ἢ νεφρῶν καὶ τὰ ἰσχία κατάπλασσε.

Πρὸς ἀναφορικοὺς καὶ φθισικούς.

Κομμίδος τὸ μέλαν καθεψήσας διὰ γλυκέος δίδου ὑπὸ γλῶσσαν κατέχειν καὶ καταπίνειν, ποιεῖ γὰρ πρὸς ἀναφορικοὺς τὸ κομμίδος τὸ μέλαν. καὶ πρὸς βῆχα καλῶς. φθίσιν μὴ τελείαν παύσει. πυτίαν ἐλάφου καλάμῳ ὀξελὼν καὶ ξηράνας, λειοτρίβησον καὶ δίδου κοχλιάρια γ. μετὰ μέλιτος κυάθων γ. εἶτα διαστήσας ὀλίγας ἡμέρας δὸς πάλιν πιεῖν. ἐπὶ τῶν φθισικῶν καὶ τῶν ἀγόντων αἱμόπτυα. χρώμεθα τῷ ταρίχῳ μετ᾽ ἄρτου διδόντες ἐσθίειν οὕτως βρέξαντες αὐτὸ εἰς ὕδωρ τρὶς ἢ τετράκις, ἕως οὗ πλυνόμενον τὸ ὕδωρ μὴ ἐνδιδοῖ ἅλμην εἰς αὐτὸ, ἐνδεσμεύοντες αὐτὸ εἰς χάρτην, ὀπτοῦμεν καὶ διδοῦμεν χωρὶς ἐλαίου, οἰνομέλιτος ὀλίγον ἐπιχέοντες. ἡρόφιλος δὲ ἐπ᾽ αὐτῷ χωρὶς τινὸς δίδωσι ταρίχους σὺν ἄρτῳ καὶ ἐπιπίνειν ὕδωρ κελεύει λέγων ὅτι ἐπεί περ ἄλλος ἐπὶ ταρίχῳ συστρέφουσι τὴν κοιλίαν. οἶνος δὲ οὐδεὶς λύει. χρώμεθα δὲ καὶ σκίλλῃ ὀπτῇ. καὶ μετὰ ταρίχου ἐν αὐτῇ καὶ ἀνακαθαίρει ἰσχυρῶς. καὶ πράσοις δὲ μετὰ ἄρτου, εἶτα ὅταν δόξωσιν ἀνακεκαθάρθαι ἐπιμελῶς, καὶ ἐπάνθεν ἐστερεῶσιν, ἀναφέρομεν αὐτοὺς κρέασι καὶ τοῖς ὁμοίοις. τῇ αὐτῇ διαίτῃ γὰρ χρώμεθα. καὶ ἐπὶ τῶν συρραγέντων ἀποστημάτων ἐν τοῖς πρὸς κάθαρσιν. καὶ ἰχθῦς δὲ ἢ βοτάνη μετὰ ἀξουγγίου ἀνα-

λου διδομένη φάγειν τοὺς ἀναφορικοὺς καὶ βήσσοντας ποιεῖ καλῶς.

Πρὸς πλευριτικούς.

Φ λοιοῦ ῥίζης δίδου πίνειν. κυμίνου ἐπὶ τὰ ὄψα ἐπίπασσον ὕδατι καὶ δὸς πιεῖν. ἄλλο. πηγάνου κλωνία ε. δίδου λειχάνας καθημέραν. ἢ συχάδος βοτάνης τρισὶ δακτύλοις, δίδου. τριφύλλου σπέρμα πότιζε. πάνακος ῥίζαν πότιζε. χαμαιπίτυν ὁμοίως.

Πρὸς τοὺς μαστοὺς κεκλιμένους ὀρθῶσαι.

10

Λ αβὼν γῆν κεφαλικὴν μετὰ μέλιτος ἑψήσας, εἰς ῥάκος ἐπιτίθει ἀπὸ ὄρθρου ἕως ἑσπέρας. εἶτα σπόγγον ἐκ χύτρας ἐπιτίθει, ἕως ἀποπέσῃ τὸ κατάπλασμα. ποιεῖ δὲ τοῦτο, καὶ ὀρθούς, καὶ τεταμένους. κατάπλασσε δ᾽ ἐπὶ πάχος ἐὰν θέλῃς ἰσχνότερον αὐτὸ ποιῆσαι κηκῖδος ὀμφακίτιδος γο. ι. Μαστοὺς μένειν ἁπαλοὺς ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Κονείῳ κατάπλασσε καρυΐσιῳ. Μαστοὺς μείζονας μὴ γίνεσθαι. χοῖρον ἐκτεμὼν τῷ αἵματι κατάχριε τοὺς μαστούς, καὶ οὐκ αὔξονται. Πρὸς δυσωδεῖς ἱδρῶτας καὶ μασχάλας. Ἀσφέρῳ χρίε τὰς μασχάλας ἀπὸ βαλανείου καὶ πρωΐ καθημέραν. ἢ στυπτηρίαν ὑγρὰν κατάχριε καθημέραν. ἢ ὠκίμου σπέρμα δι᾽ οἴνου καὶ μέλιτος κατάχριε, τοῦτο αἴρει τὰς δυσωδίας τῶν μασχαλῶν, ἢ κονίαν πρόσπλασσε λεπτήν.

Γάλα ἱστῆσιν.

20

Κ ρυτάριον λειωθὲν ὄξει καὶ καταχρισθὲν καὶ ἐπιτιθέμενον.

Πρὸς στομαχικούς.

Κ εδραίας κοχλιάρια δύο, ἐλαίου ὠμοτριβοῦς κύαθον ἴσα μίξας δὸς ῥοφῆσαι. τοῦτο πάντα πόνον παντελῶς ἀποθεραπεύει. ἔστι δὲ τοῦ σεράπι ἀπαράβατον. ἄλλο. ἄνισον εἰς ὀθόνιον ἐνδήσας καὶ θυγρον καὶ ἀποβρέξας εἰς ὕδωρ θερμὸν δίδου καταῤῥοφεῖν. Πρὸς ἀτόνους καὶ ναυτιῶντας. ἡδυόσμου κλῶνας δύο ἢ γ. ῥοᾶς γλυκείας χυλῷ καὶ ὄξει ἀναζέσας δὸς καταῤῥοφεῖν. ἄλλο. ἀκτέας τὰ ἁπαλὰ φύλλα καθαρίως ἐξ ὕδατος δίδου πιεῖν, ἀπαράβατόν ἐστι. Πρὸς δηγμοὺς ἀντὶ τοῦ αἰσθέσθαι τι χολῶδες. φασιολίγανον λειάνας ἐν ὕδα-

30 τι ἴσα δίδου καταῤῥοφεῖν, γαλακτῶδες ποιῶν τὸ κρᾶμα. Πρὸς τὰς τοῦ στομάχου ἀτονίας. σίνηπι πεφρυγμένον λεῖον μετὰ ὕδατος δίδου πίνειν. Ἐπίθεμα πρὸς στομαχικοὺς καὶ ὑποχονδριακούς. φύλλα ξηρὰ ἀνκλάμβανε κηρωτῇ ἢ μυρσίνῃ, ἢ ῥοδίνῃ καὶ χρῶ. Πρὸς λυγμὸν ἐὰν ἅπαξ ἐπιάσθῃ τοῦ λυγμοῦ. τὸν δάκτυλον σοῦ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸν ἀπαστικὸν τρὶς κράτησον, ἢ ὄξος ἐπιῤῥοφησάτω, ὥστε καὶ κιμωλίου χόνδρον. ἢ ἐμεσάτω καὶ παύσεται. ἢ πταρμοὺς κατοχὴν ποιείτω. ἢ πταρμοῖς χρήσθω, ἢ πήγανον μετὰ οἴνου πινέτω ἢ ψωμὸν ἐν ὄξει λύσας καταπινέτω ἢ ὀστάριον χοίρειον τῇ χειρὶ ἀνατριβέτω. παύει δὲ τοὺς λυγμούς, καὶ ἐκπλήξεις.

Πρὸς χολέρας.

40 Ὀλβῖνος οἶνος ἐπὶ τῶν χολερικῶν εὔθετος ἐστὶ, καὶ γὰρ εὐστόμαχος καὶ πρὸς κοιλίαν ποιῶν. Ἔμετον παῦσαι. Πολυγόνου χυλῷ χρίε τὰ ἐσθιόμενα. ἄλλο. ἀψίνθιον ἑψήσας ἐν ὕδατι ἐπὶ τρίτον μέρος, δὸς πιεῖν πρὸς τὴν ἕξιν ἀποβλέπων. κενταύριον, ἢ θύμον, ἢ μυρτίδας μελαίνας. ὥστε ἐμέσαι ἀλύπως. Σαμψύχου φύλλα δὸς φαγεῖν. Ἔμετον παῦσαι. Πολυγόνου χυλὸν χρίε τὰ ἐσθιόμενα. ἄλλο. ἀψίνθιον ἑψήσας ἐν ὕδατι εἰς τρίτον μέρος καθεψηθέντος πιεῖν πρὸς τὴν ἕξιν βλέπων. ἢ κενταύριον, ἢ θύμον, ἢ μυρτίδας μελαίνας. ἐμέσαι ἀλύπως. σαμψύχου φύλλα δὸς φαγεῖν. ἄλλο. Στάκτην κονίαν χρίε τὸ ἔσχατον ποτήριον.

Πρὸς ἔλεον θαυμαστὸν καὶ κόπρον ἐμοῦσι, ποίησον οὕτω.

50 Ἑψήσας ἔλαιον ἐξ ἀνήθου δὸς πιεῖν. ἕως δὲ τοῦτο ἑψηθῇ, αὐτὸν εἰς θερμὸν καχλάζον ἔμβαλε καὶ μετὰ τὸ πιεῖν τὸ ἔλαιον θερμοὺς τοὺς ψωμοὺς δὸς φαγεῖν. σωθήσεται καὶ ἐὰν ἤδη πνίγεται, τούτῳ ἔσωσα ἡγεμόνα κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀσίαν. Πρὸς τοὺς πυκνὰ ἐμοῦντας. Ῥοῦν καὶ κύμινον τρίψας ἐν τῷ αὐτῷ δὸς πίνειν ὀξυμέλιτι κυάθων ς. οὐγγίαν α. Πρὸς χολερικοὺς λίαν καλόν. ἡδύοσμον ἐν οἴνῳ δὸς πιεῖν, ἐὰν ἀπύρετος ᾖ. καὶ βοτάνην πενταδάκτυλον ξηράνας δὸς πιεῖν. λειάνας ἐν οἴνῳ ἐξ κυάθων ζ. ἢ ἐξ ὕδατος θερμοῦ κυάθων β. εὐθέως ἄπονος ἔσται. ἄλλο. κοχλίον τρίψας σὺν τῷ κελύφῳ δίδου πιεῖν. Πρὸς τὴν τῶν ἐμέτων ἐποχήν. ἀμπέλων φύλλα καὶ ἕλικας χυλίσας μετὰ ἀλφίτων δίδου πιεῖν νήστει ἐν ὕδατι κοχλιάριον ἕν. ἄλλο. πάνακος ὄβολον ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ θερμῷ πότιζε.

Πρὸς ἡπατικούς.

Π ετροσελίνου σπέρματος κοχλιάριον α΄. ἡδύοσμον πασσόμενον καὶ πινόμενον ὠφελεῖ. ἄλλο. ἡ καλουμένη
ἄκαπνος βοτάνη λυθεῖσα, καὶ εἰς τροχίσκους ἀναπλασθεῖσα καὶ ξηρανθεῖσα ἀπονίαν παρέχει. τρίτον δὲ πο-
θεῖσα μεθ᾽ ὕδατος ἀπαλλάσσει. ἄλλο. λύκου ἧπαρ διδόμενον ὠφελεῖ ὁλκῆς δηναρίου ἐν γλυκέος ξέστου·
καὶ πεπέρεως λευκοῦ κόκκους θ΄. καὶ σμύρνης μέγεθος καρύου ποντικοῦ, τρίψας πάντα ὁμοῦ, αἰθρίου ὄν-
τος παρὰ μίαν ποιήσῃς ἡμέραν, ἢ τρεῖς. ἄλλο. ἧπαρ ἵππου ἀγρίου ἐν κεδρίνῳ γλωσσοκόμῳ. καὶ ἀπὸ τού-
του δίδου μετὰ οἴνου χίου καὶ ὕδατος. οἷς τὸ ἧπαρ ἥλκωται, καὶ νομὴν ἴσχει. ἄλλο. μολόχης χύλισμα πινό-
μενον μετὰ μέλιτος, ἡπατικοὺς ἰᾶται. ἄλλο. ἀσφοδέλου ῥίζα πινομένη ἰᾶται πόνους ἥπατος. ἄλλο.
λευκόϊον πινόμενον ἐπὶ ἡπατικῶν ἔξεστιν εὐθὺς ἀπόνους ποιεῖν. ἐπίθεμα πρὸς ἡπατικούς. σίλφιον κό-
10 ψας ἀναλάμβανε ὀξυγγίῳ παλαιῷ. καὶ ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει. ἄλλο. σῦκα ἐν μελικράτῳ ἑψή-
σας καὶ λειώσας σμῆγε. ἀψίνθιον λεῖον ὡς πλεῖστον καὶ χρῶ. ἄλλο. Κράμβη ὠμὴ καταπλασσομένη ὠφελεῖ
ἡπατικοὺς ἐν τάχει.

Πρὸς ἰκτερικοὺς καὶ νεφριτικοὺς καὶ λιθαρίδια μικρὰ ἐξουροῦντας.

Α κάνθης ῥίζας ὃ καλεῖται ῥωμαϊστὶ τεινκαρδουμοίας χλωρὰς ϛ΄. ἐὰν δὲ μὴ, ξηρὰς δ΄. μεθ᾽ ὕδατος ἕψε ἕως
ἥμισυ λειφθῇ. καὶ τὴν ῥίζαν ἐκθλίψας δίδου τὸ ὕδωρ πιεῖν. πρὸς ἴκτερον καλὸν λίαν καὶ ἐπὶ πολλῶν
πεπειραμένον. ῥαφανίδος χλωρᾶς, σὺν τοῖς φύλλοις λειώσας τοῦ χυλοῦ μετὰ οἴνου κυάθου α΄. δίδου α΄. ἢ δύο
πότιζε δὲ πρὸ τοῦ βαλανείου, ἐὰν νήστης ᾖ. καὶ εἰς τὸ θερμὸν ἐμβαίνειν ποίει. ὄψει γὰρ τὸν ἴκτερον εἰς τὸ ὕδωρ ἐπι-
πλέοντα. ἐὰν δὲ πλείονα πόνον, τοῦ χυλοῦ δίδου πιεῖν ἢ ἀγχούσης τῆς ῥίζης ξηρᾶς κολλύρια β΄. λαβὼν μεθ᾽
20 ὕδατος κυάθων γ΄. δίδου πίνειν, ἢ θείου ἀπύρου κοχλιάρια δ΄. δίδου ἐν οἴνῳ. ἢ βράθυος Γο. α΄. μετὰ οἰνομέ-
λιτος δίδου πίνειν. ἐγὼ μέντοι καὶ τοιούτῳ χρῶμαι ἐναργῶς ποιοῦντι. ἀφρονίτρου Γο. β΄. βρέχων ἐν οἴνῳ ἀμ-
μιναίῳ κυάθων β΄. καὶ ἐξαιθριάσας τὴν νύκτα ὅλην, δίδωμι νήστει πιεῖν. ποιῶ δὲ τοῦτο τρεῖς ἡμέρας ἢ δ΄.
ἐφεξῆς, καὶ ἰῶμαι. ἄλλο. βοτάνην ὑπερικὸν, καὶ ἀδίαντον ἑψήσας δὸς πιεῖν. ἄλλο. μυρσίνην μετ᾽
ὄξους τρίψας, δὸς πιεῖν, ἰᾶται ἰκτερικούς. ἀπάγων εἰς βαλανεῖον τὸν ἰκτερικὸν, καὶ ἐμβιβάσας εἰς τὴν ἐμβάτην
δίδου κρίνου ἄνθος Γο. ιβ. μετ᾽ οἰνομέλιτος κυάθων γ΄. πιεῖν, βάψει τὴν μακρὰν, καὶ ἀπαλλαγήσεται.
ἄλλο. Βοτάνῃ ὀροβείᾳ χρώμενος τῇ καθημερινῇ διαίτῃ χωρὶς χοιρείου κρέως, κόψας ταύτην καὶ σήσας δίδου
ἐπὶ ἡμέρας ϛ΄. τῇ α΄. κοχλιάριον μετὰ κοχλιαρίων δ΄. οἴνου. εἶτα προσαφαιρῶν τοῦ οἴνου δὸς κοχλιάρια θ΄. εἶτα
ζ΄. εἶτα ε΄. εἶτα δ΄. εἶτα γ΄. ἐὰν δὲ τῇ λ΄. ᾖ κατάλειμμα δίδου τὰ αὐτὰ ὁμοίως ποιῶν. ἄλλο. Γαρθέμις
σὺν ὕδατι πινομένη ἴκτερον ἀποκαταστήσει, καὶ ἡπατικοὺς ἄκρως ποιεῖ. ἄλλο. στρουθίον μετὰ μέλιτος καὶ
γάλακτος ἰᾶται πινόμενον. ἄλλο. Ὀνίσκοι οἱ ὑπὸ τῆς ὑδρείας γενόμενοι λεῖοι δι᾽ οἰνομέλιτος πινόμενοι ἰῶνται
30 ἴκτερον. ἄλλο. ἕρπυλλον ἑφθὸν σὺν ὕδατι πινόμενον, ἀποκαταστήσει ἰκτερικούς. ἄλλο. θεῖον ἄπυρον δι᾽ οἴνου
πινόμενον θεραπεύει ἴκτερον ὅσον κοχλιάριον α΄. καὶ β΄. λαμβανόμενον. τοῦ σιδήρου ἰὸς καταστήσει ἐν τάχει.
ἄλλο. αἰγὸς βοσκάδος ἄφοδον ξηράνας, κόψας σῆσον. δὸς νήστει λυσαμένῳ οἴνῳ εὐώδει κυάθους δ΄. κοχλιάριον.
μὴ δειπνήσαντος. πυρέσσουσι δὲ δι᾽ ὕδατος τὸ αὐτὸ πλῆθος. ἄλλο. χολῆς ἀρνείας ὅσον κύαμον ἑλληνικὸν δί-
δου. εἶτα ὕδωρ ἐπιπινέτω. ἄλλο. Βράθυος κύαθον α΄. μετ᾽ οἰνομέλιτος πινόμενον ἰᾶται ἴκτερον. ἄλλο. λί-
βανον ἀφεψῶν τῷ ὕδατι πότιζε. ἄλλο. γῆς ἔντερον λειοτριβήσας δίδου πιεῖν. ἄλλο. Ἀριστολοχίας δι᾽ ὑ-
δρομέλιτος πότιζε. ἄλλο. κιχωρίου χυλοῦ κυάθους δ΄. δὸς πιεῖν. καὶ ἰαθήσεται. ἄλλο. εἰς τὸν μέσον οἶκον
τοῦ βαλανείου ἱδρώσειν ἐμβίβασον, καὶ ἐξελθὼν ἀποθήσει. ἄλλο. κώνεας λευκῆς τῆς καλουμένης γενοβέ-
ως κοχλιάριον α΄. μετ᾽ οἴνου καλοῦ κυάθων γ΄. δίδου πιεῖν ἐπὶ ἡμέρας ι΄. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς κωλικοὺς καὶ
πνευματώσεις ὁμοίως. Ἔρρινον πρὸς ἰκτερικούς. Ἐλατήριον, ὅσον κύαμον ἑλληνικὸν διεὶς γάλακτι γυναικείῳ
40 εἰς τοὺς μυκτῆρας ἔγχει. ἄλλο. μελάνθιον ἑψήσας ἐγχυμάτιζε τοὺς μυκτῆρας ἐν βαλανείῳ ἐκχεῖ τὸν ἴκτε-
ρον.

Πρὸς σπληνικούς.

Λ απάθου ἀγρίου ῥίζαν κόψας ἐν ὄλμῳ καὶ τρίψας τὸν χυλὸν δίδου πιεῖν ἐπὶ ἡμέρας γ΄. ἀνὰ κύαθον α΄. ἄλλο.
Πάνακος ῥίζαν κόψας δὸς νήστει ἐν ὕδατι θερμῷ κυάθων γ΄. κοχλιάριον α΄. Πρὸς σπληνικοὺς κἂν ὦσιν ἐσκιρρω-
μένοι. Καππάρεως ῥίζης τοῦ φλοιοῦ Γο. β΄. ὄξους ξε. ϛ΄ ἥμισυ. ὕδατος ξε. α΄. ἕψε ἕως εἰς τρίτον κατέλ-
θῃ μέρος, καὶ δίδου εὐτέπτῳ ὄντι κύαθον α΄. ἢ β΄. καὶ τοῦτο ποίει ἐκ διαστημάτων. ἄλλο. Κισσοῦ φύλλα ἑψήσας
ἐν ὄξει, καὶ κόψας, ἔκθλιψον τὸ ὑγρὸν, κἂν ἰσχυρὸς ᾖ, ἄκρατον αὐτῷ δίδου πιεῖν. τοῖς δὲ τῶν τρυφερωτέρων,
ὕδωρ ἐπιμίσγων τῷ χυλῷ δεῖ μὲν πρῶτον πίνειν αὐτοὺς ἀναγκάζειν συχνῶς περιπατεῖν. ἄλλο. [illegible]
λεπτοῦ γεγηρακότος κοπτομένου ἐν ὄλμῳ δίδου κοχλιαρίου τὸ πλῆθος ἀπυρέτοις. ἄλλο. λαγωοῦ σπλὴν
πρόσφατος καταπινόμενος ὥς τε τοῖς ὀδοῦσι μὴ ἅπτεσθαι ὑπάγει τοὺς σπληνικούς. ἀγνοείτω δὲ ὁ πάσχων ὅτι
50 κατέπιεν οὐδὲ δὲ μύσας τοὺς ὀφθαλμούς. ποιεῖ δὲ καὶ ὁ τῶν μήπω βλεπόντων κυνιδίων σπλήν. ὡσαύτως κατα-
πινόμενος. ἄλλο. Κυνηγετικοῦ κυνὸς σκυλάκιον λεῖον ξηρὸν δίδου νήστει προσβαλὼν νάρδου ὀλίγης. ἔλεγε δὲ
Μάρκελλος ποιεῖν καλῶς πρὸς σπληνικοὺς καρδαμώμου κοχλιάριον α΄. ἢ β΄. μετὰ ὄξους σκιλλητικοῦ κυάθου
α΄. ἢ β΄. διδόμενος πιεῖν ἐπὶ ἡμέρας β΄. νήστει δίδου. ἄλλο. κισσοῦ ῥίζας ἁπαλὰς ἑψήσας δι᾽ οἴνου πότιζε.
ἢ ὠμὰς κόψας πότιζε δι᾽ οἴνου. ἄλλο. ὀνίδας ξηρὰς διάλυσον ὄξει καὶ διηθήσας δι᾽ ὀθόνης δίδου πιεῖν. ἄλλο.
ῥαφανίου χυλὸν λειοτριβήσας δι᾽ ὀξυμέλιτος δὸς ἐπὶ ἡμέρας γ΄. τῆς ἡμέρας ἀνὰ κυάθους β΄. πιεῖν, τήκει τὸν
σπλῆνα. ἄλλο. Σκωρίαν σιδήρου δίδου πιεῖν, ὅσον κοχλιάριον μετὰ ὀξυκράτου. ἄλλο. ἶειν μακρὰν ἑψήσας
ἐν ὄξους δίδου πιεῖν τὸ ὄξους ἀπόζεμα. ἄλλο. Ἑλκορροδάνου καρδίαν δίδου πιεῖν καὶ ἐσθίειν. ἄλλο. μοῦξι

καθεψήσας δι᾽ ὕδατος ἐλαίῳ ἢ ξηρὸς δὸς πιεῖν σὺν χυλόν. μοῦξιν δὲ λέγετ᾽ καππαδοϛικοί. ἄλλο. Στιχάδος κοχλιάριον μετὰ οἴνου κρινίνου κυαθὸν ά. λειοτριβήσας δὸς πιεῖν. ἄλλο. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λειοτριβήσας μετ᾽ ὄξους δίδου πιεῖν κύαθον νήστει. ἄλλο. Μυὸς σπλῆνα καὶ πεπέρεως κόκκους ζ. εἰς σύκον ἐμπλήσας, δὸς λεληθότως φαγεῖν. Ἐπίθεμα πρὸς σπληνικούς. Λίθον ἄσσιον ἐμβαλὼν εἰς κύστιν βοείαν. καὶ ὄξος δριμὺ ἀποδήσας ἐπιτίθει κατὰ τοῦ σπληνὸς, καὶ καταδιέλης. ἄλλο. Μυροβάλανον μετ᾽ ὄξους λειοτριβήσας καὶ ποιήσας κηρωτῆς πάχος ἐπιτίθει. ἄλλο. ἀλώπεκος σπλὴν ἐπιδεσμούμενος ἰᾶται σπληνικούς. δρίφου σπλὴν ἐπιτιθέμενος τήκει σπλῆνα. ἄλλο. ἀγρία κράμβη καταπλασσομένη ἰᾶται σπληνικούς. ἄλλο. Γορσικῆς φύλλα καταπλασσόμενα ποιεῖ καλῶς. ἄλλο Μυρίκης καρπὸν ἐν ὄξει καθεψήσας λεῖον ἑλκύσας ἐπιτίθει. ἄλλο. Αμμωνιακὸν θυμίαμα λειοτριβήσας μετ᾽ ὄξους ἕλκε, καὶ ἐπιτίθει.

10 ἄλλο. Κροκόμαγμα ἐν ὄξει λειοτριβήσας. καὶ ποιήσας κηρωτῆς πάχος ἐπίθες, οὐκ ἀφίσταται μέχρις οὗ ἂν θεραπεύσεται. ἄλλο. Καππάρεως ῥίζαν, κόψας ἐπιμελῶς εἰς ὀθόνην ἐπιτίθει. αὐθημερὸν ἐπιτιθέμενον ὠφελήσει. Γρὸς σπληνικούς. Καππαρέως ῥίζης φλοιοῦ μεθ᾽ ὕδατος λι. ά. καὶ ὄξους λι. ϛ. ἕψει ἕως ἂν ἀποριτωθῇ καὶ δίδου Γο. ά. ϛ. ἄλλο. Φύλλα κισσοῦ ἑψήσας σὺν ὄξει. καὶ κοπανίσας ἐκπίασον τὸ ὑγρὸν καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροτέροις δίδου ὀξ αὐτοῦ. τοῖς δὲ ψυχροῖς, ὕδωρ μιγνύων, περιπατείτω δὲ καὶ οὕτως πότιζε. ἄλλο. Καππάρεως ῥίζαν κοπανίσας καὶ ζέσας μετ᾽ ὄξους καὶ μέλιτος δίδου πιεῖν νήστει. Γρὸς σπλῆνα. Λαβὼν κυπαρίσσου κόνεως κόψον εὐτόνως, καὶ ἄλευρον ὀρόβινον λεπτότατον βάλε εἰς ὄξους, καὶ ἕψε ἕως γένηται ὡς ἔμπλαστρον. ἐπιτί-

* θει εἰς τὸν σπλῆνα ἕως ἡμερῶν γ. καὶ μετὰ γ. ἡμέρας λύσον, καὶ εὑρήσεις τὸ ἔμπλαστρον πεπληρωμένον. ἄλλο. Αμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀποβρέξας ὄξει σκιλλητικῷ ἐπὶ ἡμέρας γ. καὶ λειώσας εἰς ῥάκος

20 ἐπίθες, καὶ μὴ λύσῃς, ἕως τὸ ἔμπλαστρον ἀποπέσῃ. ἄλλο. Φύλλα συκαμίνου χλωρὰ ψύξας ἐν σκιᾷ καὶ τρί-

* ψας ποίησον ξηρίον, γραμμάρια δ. καὶ μετὰ ὀλίγου πεπέρεως καὶ καρυοφύλλων μετὰ οἴνου ἀκράτου θερμοῦ εἰς ἔμβασιν δίδου πιεῖν.

Γόμα πρὸς ὑδρωπικοὺς ὥστε ἐξουρεῖν τὸ παρακείμενον ὑγρόν.

χαλκοῦ κεκαυμένου ὅσον κυάμου αἰγυπτίου, κόπρου περιστερᾶς Γο. ά. οἴνου κυάθους γ. δίδου. ἔστω δὲ μία πόσις. Ἄλλο πεπειραμένον ἡμῖν ἐπὶ πολλῶν. Τιθυμάλλου χαρακτικοῦ τὴν ῥίζαν δίδου ἐσθίειν πρὸς δύναμιν καὶ παραχρῆμα κενοῖ. ἄλλο. Κόκκον κνίδιον κεκομμένον καὶ σεσησμένον ἀναλάμβανε μέλιτι ποιῶν πάχος γλοιοῦ, καὶ δίδου κοχλιάριον ά. πλῆρες δὲ οἰνομέλιτος κυάθων γ. καὶ ὀλίγου θερμοῦ

* ὕδατος. ὡς εἶναι γαλακτῶδες, ἢ δι᾽ ὠοῦ ῥοφητοῦ. ὑδραγωγὸν κάλλιστον πάνυ. Χαμαιάκτης τὸν χυλὸν

30 τὸν ἐκ τῆς ῥίζης κυάθων β. καὶ οἴνου κυάθους β. ἀπαλλάσσει δίχα τοῦ τὸν στόμαχον ἀνατρέπειν. ἄλλο. Ἀγρώστεως ἀφέψημα πινόμενον ἐστὶ διουρητικόν. ἄλλο στρύχνου χυλοῦ κυάθους δ. μέλιτος κυάθους ιϛ. δὸς πιεῖν. ἄλλο. ὕσσωπον, καὶ γλυκεῖ ῥάγου οὖρον ποτιζόμενον, διουρητικόν ἐστιν. ὁμοίως ἐὰν αἴγειον ἔχῃς. Ἐπίθεμα πρὸς ὑδρωπικούς. Ἡ τὸρῆν κεκαυμένην ἐπιμελῶς κατάπλασσε. ἄλλο. ῥαφανίους καθεψήσας δι᾽ ὕδατος ἕως ταχυραὶ γένωνται κομισάμενος κρίθινον ἄλευρον μίξας ἕψει καὶ κατάπλασσε.

Γρὸς στρόφον καὶ ὀδύνην γαστρός.

Αριστολοχίας ῥίζαν ἐν οἴνῳ δὸς πιεῖν. Γρὸς στρόφον καὶ λυγμὸν καὶ κεφαλαλγίαν καὶ δυσουρίας. Αρμόζει πταρμὸς πρὸς στρόφον καὶ πάντα τὰ ἐντὸς πάθη. ἄλλο. Τῆς λυχνίτιδος ἡ ῥίζα πλυθεῖσα, καὶ ἑψη-

40 θεῖσα μετὰ γλυκέος εἶτα δυλισθεῖσα καὶ ποθεῖσα ποιεῖ καλῶς. εἰ δὲ μὴ, βρώματι σεαυτοῦ πρόσβαλλε ὀλίγην κασίαν καὶ ἐλυεῖδα μὴ κόψας. Γρὸς στρόφον ἐντέρων καὶ κοιλίας. Κυμίνου πεφρυγμένου, καὶ κεκομμένου κοχλιάριον ά. ἢ β. μεθ᾽ ὕδατος κυάθων τριῶν δίδου πιεῖν. καὶ πρὸς ἐμπνευματώσεις ὄξος ζέσας καὶ ψύξας. ἔπειτα σελίνου σπέρματος τρίβε παραζέων τὸ ὄξος. καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ δίδου πιεῖν. ἄλλο. Ἐρέπιμον βοτάνην μετὰ ὕδατος τρίψας δίδου πίνειν. ἄλλο. ἐκ τοῦ λαμπροῦ τὸ ἀφρκοῦ τρίψας μετ᾽ ὄξους δίδου πίνειν νήστει. ἄλλο. δάφνην μασησάμενος νήστης τὸν χυλὸν καταπινέτω. καὶ τὸ μάσημα ἐπιτιθέτω ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν, καὶ παραχρῆμα παύσεται. Γρὸς κάθετον δακτύλιον καθαρτικὸν κοιλίας. εἰς χολὴν ταύρου κροκίδα βρέξας ἐντίθει εἰς τὸν δακτύλιον. ἄλλο. σάπωνα γαλλικὸν εἰς ὕδωρ ἐκλύσας ὑπόθου, ἢ μάλιστα συ πτηρίαν ὑγρὰν.

50

Γρὸς δυσεντερικούς.

Φακὸν ἑψήσας σὺν βάτου ῥίζῃ ψυχρὸν κεκομμένον ἐπίβαλε καὶ δὸς φαγεῖν. ἄλλο. Κυτίνους καθεψήσας εἰς ὀξύγαλα λειοτριβήσας ἔμβαλλε ἔλαιον σὺν αὐτὸν τρόπον καὶ δίδου φαγεῖν. ἄλλο. Κέγχρον κεκομμένον ἑψήσας βάλε στέαρ μόσχιον. καὶ ποιήσας λιπαρώτατον δὸς ῥοφῆσαι θερμότατον. εἶτα ψυχρότατον τὸ ὕδωρ ἐπιρροφῆται. καὶ παραχρῆμα ὑγιὴς ἔσται. ἄλλο. Κνηκίδος τὸ ἐντὸς λαβὼν τρῖψον λεῖον. καὶ μίξας ἄλευρον, καὶ ὠοῦ τὸ λευκὸν φυράσας ποίησον ἀρτίσκιον καὶ ὀπτήσας κατάκλα. καὶ ἔγχει εἰς οἶνον ἀπαράχυτον καὶ δὸς φαγεῖν. Ἔλειγμα πρὸς δυσεντερικοὺς καὶ κοιλιακοὺς καὶ λειεντερίαν. Σιλφίου ξύσματα μέλιτι

παραμίξας δὸς ἐκλείχειν. ᾠὸν μέλι οἶνον ἔλαια ἴσα διαβάλλων τηγάνιζε. καὶ πεπέρεως μικρὸν ἐπιπάσας δίδου πιεῖν, ἄκρως. Ἄλλο. ᾠὰ τρία βαλὼν εἰς ὄξος ἔα ἐμβρέχεσθαι ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς, καὶ λαβὼν σεμιδάλιον φύρασον τοῖς ᾠοῖς τοῖς τρισὶ, καὶ ὀπτήσας, καὶ ἐμβάψας εἰς ἄκρατον δός. Πόμα πρὸς δυσεντερικοὺς καὶ κοιλιακοὺς καὶ λειεντερίαν. Ῥοῦν καθεψήσας δι' οἴνου στύφοντος γ'. δίδου πιεῖν. οἷς ἡ κοιλία οὐ καλὰ φέρει. ἄλλο. κνίδας δι' οἴνου αὐστηροῦ καθεψήσας πότιζε τοὺς ῥευματιζομένους τὴν κοιλίαν πρὸς δύναμιν.

Πρὸς διάῤῥοιαν γαστρός.

Καλλίτριχον ἑψήσας ἐν ὕδατι δίδου πιεῖν. ἄλλο. στιβὴν τὴν εἰς τὰ κεράμια τὴν ἀκανθώδη κόψον εἰς ὅλμον καὶ ἕψει δι' ὕδατος καὶ δίδου πιεῖν τὸ ὕδωρ κοιλιαλγοῦντι ἀπυρέτῳ δὲ οἴνου πυρέττοντι χωρὶς οἴνου ἄλλο. Καρύων φλοιὸν τὸν περικείμενον περὶ τὰ τρωγόμενα λεῖον δι' ὕδατος δίδου πιεῖν κοχλιάρια γ'. ἄλλο. κέρας ἐλάφειον ξυφθὸν καύσας δίδου μετὰ κηκίδος ἴσης πιεῖν. ἄλλο. Λαπάθου σπέρμα λειώσας καὶ ἐπιπάσας εἰς τὸν ποτὸν δίδου, ἢ εἰς τὸ βρωτόν. ἄλλο. καρύων τὸ ἐντὸς τὸ ὡσανεὶ ξύλινον, καὶ μήκωνος κωδύων τὸ ἐπικείμενον ὡς πῶμα ἴσον δίδου δι' οἴνου. ἄλλο. Δρυὸς βαλάνους κόψας καὶ σήσας, πλεῖον ἐπιπάσας εἰς οἶνον αὐστηρὸν ὡς ἄλφιτα καὶ δίδου πιεῖν. ἄλλο. καράβου τὰ ὄστρακα φύξας λεῖα διὰ ὕδατος. ἄλλο. στρουθοκαμήλου κοιλία πινομένη. καὶ ὀρνίθων ὁμοίως ὅσον κοχλιάρια β'. ἀπυρέτοις δι' οἴνου. πυρέσσουσι δι' ὕδατος. ἄλλο. λιβάνου χονδρὸν κυαμιαῖον δι' εἰς οἴνῳ μέλανι κύαθον α'. καὶ στρύχνου χυλοῦ κυάθους β'. δίδου πιεῖν. ἄλλο. Κόμμι τὸ λευκὸν κόψας μετ' οἴνου μέλανος κυάθων ς'. δίδου [illegible] α'. πίνειν, πιεῖ. ὑπόθετον τοῖς αὐτοῖς. κοχλιάριον ἀφεψηθὲν λαβὼν βάλε εἰς αὐτὸ πίσσαν ὑγρὰν, καὶ θερμάνας, ἔξελε τὸ κρέας, καὶ ὑπόθες εἰς τὸν δακτύλιον δὶς, ἢ τρίς. ἄλλο. ὄφεως γῆρας ἐν χαλκώματι μετὰ ἐλαίου φρύξας ἕως ἀνθρακωθῇ συλλειώσας τῷ ἐλαίῳ διάχριε τὸν δακτύλιον τῷ δακτύλῳ. ἄλλο. σταίνη ὑπὸ κάτου ὕδατος μὴ ἁπτόμενος. ἄλλο. σεύτλιον κεκομμένον μετ' ὄξους καταπλαττόμενον ἀπ' ἄνωθεν μέχρι κάτω καλῶς ποιεῖται δυσεντερικοῖς. κεράτιον ὅσα κόψας καταπλασσε τὴν κοιλίαν. πρὸς ἀλγήματα δυσεντερικῶν. Μῆλον κυδώνιον ὀπτὸν μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης ἑκάστου τὸ ἴσον μίξας κατάπλασσε, παραχρῆμα ἄπονον ποιεῖ.

Πρὸς κωλικούς.

Ὀστρέων ὄστρακα καύσας καὶ λειώσας δίδου πιεῖν κοχλιάρια β'. δι' ὕδατος θερμοῦ κυάθων γ'. ἄλλο. θύμον κρητικὸν καθεψήσας διὰ ὕδατος, ἕως εἰς τρίτον καταστῇ μέρος, μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ δὸς πιεῖν. ἄλλο. ἴδραν ῥίζαν λεπτὴν κόψας βάλε εἰς ὕδωρ, καὶ ἕψει εἰς ἥμισυ, καὶ δίδου πιεῖν τὸ ἀφέψημα ἐπὶ ἡμέρας ε'. καὶ ἰᾶται. ἐπὶ πολλῶν δεδοκίμασται. ἄλλο. ἡδύοσμον χλωρὸν καθεψήσας δὸς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. καὶ οὐδέποτε πονήσει. καὶ τῆς δάφνης οἱ ἀκρέμονες ξυφθοὶ ξύλοι τρωγόμενοι ἐπὶ ἡμέρας ἰῶνται. τὸ δὲ πολυτελείδιον ἐν ᾧ ἕψεις τὸ ἡδύοσμον βλέπε μὴ γῆς ἅψηται ἐπὶ τὰς τρεῖς ἡμέρας. Πρὸς διάφραγμα. Φραξίνου ξύλου κύαθον δὸς ἐπὶ ἡμέρας γ'. πιεῖν ξύσματα καὶ ὑγιὴς ἔσται. ἄλλο πολύχρηστον. κολοκυνθίδα ἀλεξανδρεινὴν φρύσας μὴ σιδήρῳ. καὶ ἐκκενώσας βάλε εἰς οἶνον κώου ξ. α'. καὶ ἀναζέσας. καὶ εὔκρατον ποιήσας δὸς πιεῖν. καὶ περιπατείτω. καὶ ἀνάλγητος ἔσται. κατάγει ἀπολύμ * κατέχειν δὲ ἅλας ἐν τῷ στόματι ἵνα μὴ ναυτιάσῃ. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς ἰσχιάδας. Πρόσθετον κωλικοῖς. Ὄπιον [illegible] ἀναλάμβανε [illegible] καὶ πεσὸν ποιῶν ἐντίθει τῷ δακτυλίῳ. ἄλλο. Σκορόδου σκελίδιον. α'. κονία θερμάνας θὲς εἰς τὸ δακτύλιον καὶ σκύβαλα καταπλάσας ὑγίασται. ἄλλο. ἐὰν κῶλον πονῶν κύνα κοιμώμενον ἐγείρει, κατὰ δὲ αὐτὸν τόπον, οὗ ἐκοιμᾶτο ὁ κύων οὐρήσει εὐθέως ἄπονος ἔσται. ὁ δὲ κύων ἀποθανεῖται. Ἐπίθεμα κωλικοῖς καὶ ἐμπνευματουμένοις. Κηρωτῇ κυπρίνῃ σίλφιον ἀναλάμβανε πολὺ καὶ ἐπιτίθει ἐγὼ δὲ σμύρνῃ καὶ καστόρειον ὀλίγον καὶ γίνεται ἐνεργέστερον. Πρὸς στρόφον. κύμινον ἑλληνικὸν μασσάσθω καὶ καταπινέτω. ἄλλο. κνίκον κόψας καὶ τῆλιν ἑψήσας πότιζε τῷ χυλῷ. Ἄλλο. Κτένα εἰς θερμὸν ὕδωρ ἐμβρέξας καὶ ἀποκλύσας πότιζε. ἄλλο. Δαφνίδων ξηρῶν λεπισμάτων ὅσον κοχλιάρια θ'. δίδου πιεῖν. ἄλλο. ἕρπυλλον λειώσας μετὰ ἀκράτου δίδου πιεῖν. Πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς ἀλγήματα. Ἔντερα ἀλγοῦντι, ἐάν τις τοὺς πόδας νίψῃ δὸς πιεῖν τὸ ἀπόνιμμα ἄπονος ἔσται παραχρῆμα.

Πρὸς διακοπὴν ἐντέρων.

Λαβὼν ἀκάνθης αἰγυπτίας ῥίζαν, καὶ κρέα ἐλάφεια σὺν ταῖς θριξὶ καὶ τῷ δέρματι, ἢ αἴγεια λείωσον, καὶ ἐκ σεμιδάλεως γενομένων κρομμύων. καὶ ἐν οἴνῳ συγκεράσας δίδου πίνειν. αὐτὴ ἡ ῥίζα ἐπειράχθη καὶ ἐπὶ πνευμονιακοῖς πινομένη. ἡ δὲ αὐτὴ καὶ περιαπτομένη ποιεῖ πρὸς τριταῖον καὶ ἀμφημερινὸν καὶ μετὰ ἐλαίου πινομένη ἐστὶ τραυματική.

Ἰσχιάδας καθαρτικόν.

Τιθυμάλλου τοῦ ὀποῦ ἐνστάξας σταλαγμοὺς ε'. εἰς τὸ σῦκον δίδου φαγεῖν καθαίρει.

Ἐπίθεμα κοιλίας λυτικόν.

Κόκκον κνίδιον λεπίσας ἀναλάμβανε κηρωτῇ καὶ ἐπιτίθει ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῖς παιδίοις ἐπὶ τὸν ὀμφαλόν. Ἄλλο. χολῇ ταύρου διάχριε τὸν ὀμφαλόν. ἄλλο. ἀστράγαλον χοίρειον καύσας καὶ λειοτριβήσας δὸς πιεῖν μετὰ ὕδατος. ἄλλο. τὴν ἄνθεμιν βοτάνην τρίψας μετὰ ἐλαίου ἄλειψον καὶ παύσεται. ἄλλο. Κροκοφάντιον λαβὼν, οἷον θέλεις, ἀπὸ κεφαλῆς γυναικὸς, ἐπίθες ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ πάσχοντος, καὶ ἰάσῃ. κάλλιον δὲ ἐὰν θερμαίνας αὐτὸ, οὕτως ἐπιθῇς. ἄλλο. Κορίαν καύσας, καὶ διεὶς ἐλαίῳ, ἐπίθες ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ ἐπάνω ὄξια.

10 ## Πρὸς δυσουριῶντας καὶ λιθιῶντας.

Σκορπίοι ὀπτημένοι καὶ φωγόμενοι. πρὸς δὲ τοὺς ἀπροθύμως ἔχοντας σέκτιε ἐμφυράσας καὶ ὀπτήσας δίδου φαγεῖν, ἀνυπόπτως, παραδόξως ποιεῖ. καὶ οὐρηθεὶς δὲ λίθος τριβεὶς ὁμοίως ἐλαίῳ τριβομένους ἂν ἔχῃ ἔμπυρον λευκὸν, οὗτος ποτιζόμενος τοὺς ἐν κύστει λίθους τήκει. καὶ αἰλούρου δὲ ἧπαρ καυθὲν καὶ ξηρανθὲν ὥστε ποιηθῆναι, τοὺς λιθιῶντας ἰᾶται. καὶ ὁ ἴασπις λίθος πινόμενος θρύπτει τοὺς ἐν κύστει λίθους. ἄλλο. Κοτυληδόνος ῥίζα ποθεῖσα, καὶ λεῖα χριομένη καθ' ἡμέραν ὁλκὴ μία κατὰ κράματος, ποιεῖ πρὸς τοὺς ἐν νεφροῖς λίθους λίαν καλῶς. ὀμφακίου καὶ κισσοῦ πυροῦ τῶν κορύμβων μετ' οἴνου λευκοῦ τετριμμένου τὸν ὄμφακα περίχριε τοὺς δυσουροῦντας. πεσσὸς πρὸς λιθιῶντας. ὅταν οὐρήσῃ βούτυρον παλαιὸν μαλάξας περίχριε τὸ αἰδοῖον· εἰς δὲ τὴν κοίτην ὀρίῳ προστεθείσθω ἡμέρας. γ'. ἐπίθεμα διουρητικὸν, ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς νεφριτικούς. καλαμίνθην μετ' ὄξους καὶ πεπέρεως κηρωτῇ ἀναλάμβανε. καὶ τῷ ὀμφαλῷ ἐπιτίθει. ἄλλο. εἰς ἕψημα σαμψύχου ἐγκάθιζε. ἄλλο. βοτάνην περδίκιον καθεψήσας δι' ἐλαίου κατάπλασσε τὰ περὶ τὴν κύστιν καὶ παραχρῆμα οὐρήσῃ. πρὸς λιθιῶντας. χαμαίδρυν ὀρεινὴν καθεψήσας δι' ὑδρομέλιτος δίδου πιεῖν. τούτῳ ἐχρήσατο Σάμιος Πείσκος. ἄλλο. Κισσοῦ λευκοῦ κορύμβους πότιζε ἐν οἴνῳ, τήκει λίθους. ἄλλο. Φύλλα ἰτέας λειοτριβήσας ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ πότιζε, ἕως ὑγιάσῃς.

Πρὸς σύλληψιν.

I ράδας νήστει μετὰ φύλλων ἐλαΐνων δὸς φαγεῖν. ἄλλο. Προβάτου μαρυκωμένου ἄρας τῷ δακτύλῳ τὸν ἀφρὸν δὸς πιεῖν μετὰ οἴνου. ἄλλο. Κάρδαμον λεῖον μετ' ὄξους δίδου φαγεῖν ἐπὶ ἡμέρας δ'. μετὰ τὴν κάθαρσιν. ἄλλο. ἀλώπεκος ἀφόδευμα ἐν πεσσῷ παρατιθέμενον καὶ ὑποχριόμενον συγγινέσθω. ἄλλο. Ἀρτεμισίαν λείαν πρόσθες, καὶ συλλήψεται. χριέσθω δὲ τὴν φύσιν κόμμι, ὅταν ἡ ἀπὸ τῶν ἐμμηνίων τρίτη, καὶ συλλήψεται. ἐὰν γυνὴ ἄρρενα γεννῆσαι θέλει. φασκίᾳ λευκῇ παιδικῇ δῆσον τὸν δεξιὸν πόδα, καὶ συγγίνου, ἐὰν δὲ θῆλυ φασκίᾳ μελαίνῃ τὸν ἀριστερόν. Πρὸς γνῶναι εἰ ἄρρεν ἢ θῆλυ τὸ ἐν γαστρί. σέλινον μὴ γινωσκούσης ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐπίθες καὶ ὃ ἂν φωνήσῃ πρῶτον, εἴτε ἄρρεν, εἴτε θῆλυ ἐκεῖνο τέξεται. ἀπαράβατόν ἐστιν. ἄλλο. λαβὼν τῆς ἐν γαστρὶ ἐχούσης οὖρον, ὄρυξον βοθρίσκους δύο καὶ εἰς τὸν ἕνα βάλε κριθὰς, καὶ εἰς τὸν ἕτερον πυροὺς, καὶ ἐπίχεε γῆν μετὰ τὸ ἐμβάλλειν τὸ οὖρον αὐτῆς, καὶ ἐὰν πρῶτον ἐκβλαστήσουσιν οἱ πυροὶ ἄρρεν τέξεται. ἐὰν δὲ αἱ κριθαὶ θῆλυ. πρὸς σύλληψιν ἀρρενοτόκιον. χηνὸς στέαρ καὶ ῥητίνην τερεβινθίνην διαχριέσθω ἐπὶ ἡμέρας β'. τῇ δὲ γ'. συγγινέσθω, καὶ συλλήψεται. ἄλλο. ἀνὴρ τὸν δεξιὸν ὄρχιν ἀποδήσας συγγινέσθω, ἐὰν δὲ θῆλυ τὸν ἀριστερόν. κατόχιον ἐμβρύων. ἀετίτην λίθον περιαπτέον. κατέχει δὲ ἔμβρυον λίθος ὁ βλαστήσας εἰς ἀγκάλας, καὶ περιμείνας εἶτα περιαπτόμενος. καὶ μολόχης δὲ ἀγρίας ῥίζαν ἁπτόμενος, καὶ ἐπιβοσκὸν λέγουσι, κατέχει καὶ σαρτὰ ἔμβρυα μέχρι τέλους. χρὴ δὲ τῇ κοιλίᾳ περιάπτειν. ἔστι δὲ καὶ ἡ σιδηρῖτις βοτάνη τῶν ἐμβρύων τηρητικὴ περιαπτομένη. ὠκυτόκιον. βολβοὺς πικροὺς τρίψας μετὰ γλυκέος δὸς πιεῖν, καὶ παραχρῆμα τέξεται. ἄλλο. Δίκταμον μετὰ οἴνου, ἢ ὕδατος πότιζε. ἄλλο. ὕειον γάλα ἐν μέλιτι πιέτω. ἄλλο. χαλβάνην τρίψας ἐν ὕδατι δὸς πιεῖν, καὶ τέξεται παραχρῆμα. ὑποθυμίαμα δυστοκούσαις. χαμαιπίτυν ἐπὶ τῶν ἀνθράκων θεὶς, ἢ ἄσφαλτον ᾗ οἱ χαλκεῖς χρῶνται, β'. προστιθέσθω, καὶ εὐθέως ποιεῖ. ἄλλο. γλήχωνος δεσμίδιον εἰς ὕδωρ θερμὸν βαλὼν, ποιεῖ περικαθῆσαι τὴν γυναῖκα, καὶ λέγε εἰς τὸ οὖς αὐτῆς, χου. κα. μι. δους. ἄλλο. λαβὼν ἔλαιον εἰς τὰς χεῖρας ἀνάτριψον αὐτῆς τὰ ἰσχία ἐπιλέγων. χρειὸν στῆθι σῶμα ὅτι ἐπιτάσσει σοι μεγάλη ἡ θεοτόκος γάλακτα πάσσου. Ῥαφανίδας μετὰ πύρων ἀναζέσας ἐν οἴνῳ καὶ διηθήσας δὸς πιεῖν. ἄλλο. πίτυρα μετὰ μαράθρων ῥιζῶν ἑψήσας τὸ ὕδωρ δὸς πιεῖν. ἄλλο. μελάνθιον διεὶς ἐν μελικράτῳ ὀβολοῦ ὁλκὴν δίδου πιεῖν. ἄλλο. κισσοῦ φύλλα διεὶς ἐν μελικράτῳ δὸς πιεῖν. γάλα σβέσαι. Καταίντλει θαλάσσῃ καὶ κατάπλασσε τοῖς στύφειν δυναμένοις, καὶ ἀναξηραίνειν. ἄλλο. ἅλμην ποιήσας θερμὴν, καὶ σπόγγοις ἐκθλίβων καὶ μάννα ἐπιπάσσων ἐπίδει καὶ χάρτας ὁμοίως. ἐὰν δὲ σκληροὶ ὦσι, καὶ φλεγμαίνωσι, κατάπλασσε λινοσπέρμῳ δι' ὀξυμέλιτος ἑφθῷ, ἢ τήλει ὁμοίως ἑψηθείσῃ, ἢ σησάμῳ, ἢ ἀπλύτῳ ψυχθέντι καὶ λειωθέντι μίξας μέλιτι, ἢ σύκοις κατάπλασσε. ἄλλο. Κύμινον τρίψας μετ' οἰνομέλιτος καὶ κηρωτῆς πάχος ποιήσας ἔμπλασσε εἰς ὀθόνιον ἐπιτιθείς. πότιμα ἐκβόλιον ἐπὶ τεθνηκότος, ἢ μὴ φερομένου κατὰ φύσιν. Χολῆς ταύρου τὸ μέγεθος ἀμυγδάλου διεὶς οἴνῳ παλαιῷ κεκραμένῳ κοχλιάρια β'. δὸς πιεῖν, ἐκβάλλει παραχρῆμα. ἄλλο. ὠὸν ὠμὸν κεδρίᾳ

χρίσον, καὶ θέρμανον καὶ δὸς ῥοφῆσαι νήστει. ἄλλο. Ἀρτεμισίαν ἑψήσας μετὰ μελικράτου δὸς πιεῖν. ἄλλο.
Ὁ φοινικίτης λίθος ἐγχριόμενος ἐκβόλιον ἐστίν. ἀτελὲς δὲ ἔμβρυον ἐκβάλλει λίθος κινούμενος αὐτῇ, καὶ ὑ-
περβῇ αὐτὸν ἡ κύουσα. ὡς ταχέως ἐκβάλλει τὸ κατὰ γαστρός. Γυναῖκα γνῶναι εἰ ἐκτρώσει τὸ ἐν γαστρί. Ἐὰν οἱ μαστοὶ
ἰσχναίνωσι, τοῦτο σημαίνει ἔκτρωσιν. Κατάπλασμα φθόριον. Ἐρέγμα καθαρὸν κυάθους δύο. ἕψει ἐν πολταρίῳ μετ' ὄ-
ξους. μετὰ δὲ τὸ ἡμίεφθον γενέσθαι ἀλόης Γο. α. καὶ μαλακτώδες ποιήσας ἐπιτίθει κατὰ τοῦ ὀμφαλοῦ μέχρι
κτενός, καὶ ἐπίδει. Κατάπλασμα ὥστε φθεῖραι ἄνευ πάσης βλάβης καὶ βασάνου. Κυπαρίσσου φύλλων ἑψή-
σας μοίρας ὕδατι λείανον ἐπιμελῶς, ὡς μαλαγματώδες γενέσθαι καὶ ἐπίθες ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἐπιγά-
στριον καὶ κατάδει φασκίᾳ. κέλευσον ἐπικαθίσαι ὑπτίαν. ἢ ἐπικουρικοῦ βάθρου καθίσαι καὶ κοιμωμένη ἀπόνως
ἐκβάλλει. Ἐκβόλιον ἀκίνδυνον ὥστε μηνῶν τεσσάρων ἢ δ'. ἐκβαλεῖν. Ὀποπάνακος ὀβολοῦ κολλύριον ποιήσας
10 ὑπόθες, ἀκίνδυνον ἐστὶ καὶ πεπείραται ἐπὶ πολλῶν. ἄλλο. Σφονδύλιον λεῖον μετὰ μέλιτος ἀναλαβὼν ἀνάπλασ-
σε πεσσοὺς μικροὺς καὶ προστίθει. ἄγει καὶ τὰ δεύτερα καὶ καταμήνια. ἄλλο. Ἀρτεμισίας τῶν φύλλων λειο-
τριβήσας μετὰ ῥοδίνου καὶ ποιήσας γλοιοῦ πάχος προστίθει. Καταμηνίων ἀγωγόν. Ἰσάτιδος β Ϛ. νίτρου ὀβο-
λὸν πεσσὸν ποιήσας ἐπιτίθει. ἄλλο. Ἀρτεμισίαν τρίψας ἐπιτίθει. ἄλλο. Πηγάνου ἀγρίου σπέρμα προστίθει.
ἄλλο. Γαλάτης λίθος προσθυμιώμενος τὰς μὴ καθαιρομένας καθαίρει. Ἐὰν τικούσῃ αἷμα μὴ ἐκκρι-
θῇ. Ἄρου σπέρμα τρίψας ἐν οἴνῳ λευκῷ νηστικῇ δίδου πιεῖν. Πρὸς τὰς ἐκ τοκετοῦ χλωράς. Πάνακος ῥίζας
τρίψας ἐν οἴνῳ γλυκεῖ δίδου πιεῖν νηστικῇ. ἄλλο. Κυτίνων ἄνθος ῥοδῶν μετὰ μύρων ἑψημένων δὸς πιεῖν.
Πρὸς κοιλίαν κατερρωγυῖαν καὶ μαστοὺς καὶ μηροὺς καὶ ἰσχία. Κοχλίου θαλασσίου τὸ ὑπόμακρον καύσας καὶ λειο-
τριβήσας πρόσβαλε, ὠοῦ τὸ λευκόν, ἢ ὄνειον γάλα καὶ κατάχριε. ἄλλο. Διοφανὲς κόψας καὶ τρίψας ὅταν
εἰς βαλανεῖον εἰσέρχηται καὶ κατάχριε πρὶν ἀλείψασθαι ἐπὶ ἡμέρας κ'. ἀφανίζονται. Πρὸς τὸ κοιλίαν ἢ ὑπο-
20 χόνδριον ἢ μηροὺς ἰσχνοῦσθαι ἐκ τοκετοῦ. Κιμωλίας καὶ μαγνήτιδος ἑκάστου ἴσον ἀναλάμβανε ὠοῦ λευκόν, καὶ
κατάχριε μετὰ κηρωτῆς κυπρίνης. Πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἰσχίοις ἐμφυσήματα. Ἄρτου τὸ ἐντὸς καὶ μελανθίου συμ-
φυράσας, ἐπιτίθει μετὰ τὴν κατάστασιν. Πρὸς ἐξομφάλους. Κηκῖδας καύσας τρίψας μετὰ ὕδατος κατάπλασ-
* σε. Ὀμφαλὸν ἐκ τοκετοῦ μέγαν καὶ καλὸν ποιῆσαι. Λαβὼν βύσμα ἀπὸ ληκύθου βίβλινον περιείλησον ὀθονίῳ
* ἔπειτα μαλάξας ὠοῦ τῷ λευκῷ ἀναλαβὼν κατάχρισον. καὶ ἔνθες εἰς τὸν ὀμφαλὸν καὶ ἐπίδει πρὸς τύπους.

Πρὸς ὑστερικὰς πνίξεις.

Χελώνης χερσαίας ἧπαρ λεῖον ἐν πεσσῷ ὑποτίθει, ἀπαράβατόν ἐστι μηδενὶ μεταδίδου. Πόμα πρὸς πόνον ὑστέρας.
Λαγωοῦ καρδίαν ξηράνας ἐπιξύων δίδου πιεῖν. Πρὸς τοὺς γινομένους στρόφους ἀπὸ τοκετοῦ καὶ φθορᾶς καὶ
* πνιγμούς. Λεπτοσφαίρους ὀβολοὺς Ϛ. ὀρεοσίνημα καλοῦσι τοῖς τρισὶ δακτύλοις μετὰ γλυκέος πινέτω.
Πρὸς ὑστέρας πόνους. Γλυκείας ῥοιᾶς ῥίζαν ἐν οἴνῳ πινέτω. Πρὸς τὰς ἐκ μήτρας σκληρίας. Κύμινον λεῖον καὶ
30 πηγάνου φύλλα ἀναλάμβανε πίσσῃ ὑγρᾷ καὶ βουτύρῳ καὶ πεσσὸν ποιήσας δι' ἐρίου ἐντίθει. Πόμα πρὸς ὑστερικὰς
γυναῖκας. Καστόριον μετὰ ἀνίσου πότιζε. ἄλλο. Κύμινον τρίψας καὶ μελανθίου μοίρας Ϛ. μετὰ ὀξυμέλιτος
πότιζε.

Πόμα πρὸς ῥοῦν γυναικεῖον.

Πευκεδάνου ῥίζαν, καὶ κυπαρίσσου σφαιρίων ἴσα ἑκάστου ἐν οἴνῳ λευκῷ δίδου πιεῖν. ἄλλο. Γίγαρτα σταφυλῆς
μελαίνης ξηρὰ λειώσας ἐν οἴνῳ μελαυστηρῷ δίδου πίνειν. ἄλλο. Πιτύαν ἐρίφου λαβὼν λείανον ζωὸν ὄξει δριμυ-
τάτῳ καὶ δίδου νήστει πιεῖν. ἄλλο. Κουράλιον δίδου ἐν οἴνῳ μέλανι. καὶ παραχρῆμα στήσεται. ἄλλο. Νάρθη-
κος σποδόν, καὶ μήκωνος κονίαν ἐν ὕδατι δίδου πίνειν πρὸς ὀλίγον. εἰ δὲ εἴη πλείων φερόμενος σπόγγον καύσας
δίδου ὅσον ς. γ'. ἄλλο. Κέρας ἐλάφειον καύσας δὸς πιεῖν. Πρόσθετα. Ῥοιᾶς ζωμὸν ἐρίῳ καταπλάσας προσ-
τίθει. ἢ σίδια ἑψήσας καὶ τρίψας ἐν ἐρίῳ, δεῖ προστίθεσθαι ἐν πεσσῷ. ἄλλο. Κηκῖδος τὸ ἐντὸς καὶ λιβάνου ἀνα-
λαβὼν ἐν πεσσῷ προστίθει διὰ ὕδατος. ἄλλο. Γλήχωνα λεῖον ἀναλαβὼν ἐρίῳ καθαρῷ προστίθει, βοηθεῖ δέ, ὄ-
40 ξει ξεστῷ σπόγγος βαπτόμενος καὶ ἐκθλιβόμενος συμμέτρως, καὶ μηρῶν δὲ συναγωγὴ καὶ δέσις ἄκρων, καὶ κα-
τάκλισις ἐπὶ κεφαλήν.

Πρὸς τὸ μὴ καθυγραίνεσθαι τὸ αἰδοῖον ἐν ταῖς συνουσίαις τῶν γυναικῶν.

Κηκῖδος ὀμφακίτης κόκκους δ'. σποδίου, ᾧ χρῶνται εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ μύστρα δύο. τρίψον καὶ μίξον εἰς τὸ αὐτό,
καὶ ἀπόθου εἰς ἀγγεῖον καθαρόν, καὶ τούτου λαμβάνουσα μύστρον οἴνῳ παλαιῷ δεύσας, καὶ τούτῳ ὑπονοτιζέσθω ταῖς
πρώταις ἡμέραις ἡ γαμηθεῖσα καθόλου τοῦ βίου διαμενεῖ τοὺς τόπους μὴ καθυγρουμένη. ἄλλο. Κηκῖδας ἐμβρέ-
χων εἰς ὕδωρ ἡμέρας η'. εἶτα βρέχε ἔριον τεθυωμένον ψυχρὸν τῷ ἀποβρέγματι καὶ μὴ ἐκπιέζειν ἔα ξηρανθῆ-
ναι. καὶ πεσσὸν ποιῶν τοῦ ἐρίου δίδου ὑποτίθεσθαι. καὶ ἔσται ὡς παρθένος ἐν τῇ συνουσίᾳ. αἰρέτω δὲ ἔριον καὶ ξηραινέτω,
καὶ πάλιν χρήσθω εἰ θέλει. ἄλλο. Ὀξυακάνθου σπέρμα τρίψας δίδου ὑποτίθεσθαι καὶ ἔσται ὡς παρθένος. ἄλλο.
Κηκῖδας κόψας εἰς ὕδωρ ἔμβαλε, καὶ δίδου προσκλύζεσθαι καὶ θερμοτέρας ποιεῖν τὰς γυναῖκας. ἄλλο. Ὀθόνια
ἰσχνὰ ἀποβρέχειν εἰς στυπτηρίαν μετὰ ὕδατος ἀνειμένην, καὶ ξηραίνειν. εἶτα κυπέρου καὶ κασσίας καὶ κηκῖδος ἴσον ἑκά-
50 στου τρίβε ἐν οἴνῳ παλαιῷ πάχος ποιῶν μέλιτος. τούτῳ τὰ ὀθόνια βρέχων ἀναξήρανον. καὶ δίδου προστίθεσθαι. καὶ
κέλευε συνέχειν ὥραις δυσὶ τὰ μιγνυμένη πρὸς τὴν χρείαν. ὅταν δὲ ὁμιλεῖν μέλλῃ τότε ἀφαιρείτω ἐκεῖνα. λαβοῦσα
* δὲ μέλι καὶ νίτρον καταχριέτω τὸ μόριον μέχρι τοῦ ἐφηβαίου. οὕτως συνίτω.

Πρὸς τὰ ἀνέντατόν τινα γενέσθαι.

Κυλίκην καύσας σβέσον οὔρῳ βοὸς τομίου. καὶ λάμβανε ἀπὸ τούτου. ἢ ἐν ποτῷ ἢ ἐν βρωτῷ. τὸ δὲ ἄλλο εἰς ἀγγεῖον
* ἀπόθου. ἄλλο. Λύσις ἀνάψον τὸ ξυλήρειον καὶ παύεται. ἄλλο. Ὀξύσχοινος ἐντεθεῖσα καὶ γινομένη κυλίκου
σχῆμα τοῦ ὀξέος ἐκκειθέντος εἰς τὴν κοίτην ἐπιτίθει ὑπὸ τὰ στρώματα καὶ κατέχει τὰς ἐπὶ τὰ ἀφροδίσια ὁρμάς,
* ἄλλο. Κόρεις ἢ γλήχων ἐσθιόμενος πολλάκις ἀνέντατον ποιεῖ. ἄλλο. Χελιδόνος καρδίας ἐάν τις τὸ μόριον ἀνέντα-
τον ἔσται. ἄλλο. Ἀπὸ λύχνου αὐτομάτως σβεσθέντος λαβὼν πομφόλυγα τὴν ἐπιξύσαι βάλλε εἰς τὸ πόμα καὶ
δὸς πιεῖν, γίνεται γὰρ ἀνέντατος ὅλην τὴν νύκτα ὁ πιών.

Πρὸς ἐνουροῦντας.

Ἀλέκτορος λαρύγγια καύσας δίδου πιεῖν νήστῃ ἐν ὕδατι κοχλιάριον α'. ἄλλο. Λαγωοῦ λαιμὸν ἀνθέμου τῷ ζ'. πότιζε ἐν ὕδατι τρίψας. ἄλλο. Λαγωοῦ ὄρχιν ξηρὸν ξύων εἰς οἶνον εὐώδη δίδου πιεῖν. ἄλλο. Κόρεις γ'. θλάσας μετὰ οἴνου αὐστηροῦ δὸς πιεῖν ἐπὶ ἡμέρας θ'. ἄλλο. Καλαμίνθην καὶ σμύρναν ἐν ὕδατι δὸς πιεῖν πρὸ τοῦ δειπνῆσαι. ἄλλο. Χηνείας γλώσσας ἑφθὰς δὸς φαγεῖν ἐπὶ ἡμέρας γ'. ἀκμαίαν. ἄλλο. Πηγάνου ἀγρίου σπέρμα δὸς φαγεῖν ἐπὶ ἡμέρας γ'. ἄλλο. Καταχριέσθω αὐτοῦ τὸ αἰδοῖον κιμωλίαν μετὰ πορδικίου χυλοῦ.

Πρὸς ὕπνον.

Εἰς φύλλον δάφνης ἐπίγραφε καὶ ὑποτίθει ὑπὸ τὴν κεφαλὴν λεληθότως, ὀνομάζων κότκοφον βραχυρέον.

Πρὸς τοὺς μὴ δυναμένους συνουσιάζειν.

Σαμμωνίαν μεθ' ὕδατος χρίου.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΕΥΠΟΡΙΣΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ γ'.

Περὶ σταφυλῆς.

Θεραπεύσης σταφυλὴν οὕτως, ἐν ἀρχῇ μὲν αὐτῆς τῆς φλεγμονῆς δίαιτα λεπτὴ καὶ εὔχυμος ἔστω, καὶ ῥοφήματα καὶ ἀναγαργαρίσματα δι' οἰνομέλιτος, ἢ μελικράτου, ἢ ἑψήματος χλιαροῦ, ἢ ὀξυμέλιτος ἀναγαργαριζομένου καὶ ἀποχεομένου, καὶ μὴ καταπινομένου καὶ μασήματος διὰ πυρέθρου ἢ πεπέρεως, ἢ σταφίδας ἀγρίας λειώσας μετὰ νίτρου καὶ ἁλὸς παράπτει βε τὸν οὐρανίσκον καὶ τὴν σταφυλὴν καὶ παύει τὴν φλεγμονὴν, ἔξωθεν δὲ ἐπίθετα τὰ αὐτὰ καὶ τὰ ὁμοίως θερμαίνοντα, καὶ τὴν φλεγμονὴν παρηγοροῦντα καὶ τὴν ὀδύνην παύοντα, ἐπιθέματα δὲ καὶ καταπλάσματα ἐπιτήδεια.

Περὶ τῆς ἀνακρεμασθείσης σταφυλῆς.

Ὑσσώπου ῥίζαν, καὶ ἰσχάδων χυλὸν μίξας ἀναγαργάριζε, ὁμοίως καὶ εἰς παρίσθμια καὶ σταφυλὴν, ὁμοῦ ζέσας ἀναγαργάριζε φοίνικας δηλονότι καὶ φακὴν.

Εἰς τὸ τηρεῖν ἀδίψους ἀείποτε.

Γλυκυρρίζης χυλὸν πότιζε, ἢ ἀνδράχνης, ὅσον κύαθον καταπίειν. ἄλλο. Ἀνίσου 𐅻. α'. γλυκυρρίζης χυλοῦ 𐅻. β'. σαγαπηνοῦ βεβρεγμένης 𐅻. β'. ἀνάπλασσον τροχίσκους, καὶ ξήρανον ἐν σκιᾷ, καὶ ἐκ τούτων δίδου κατέχειν ὑπὸ τὴν γλῶτταν ἀνὰ α'. τροχίσκον, καὶ τὸν χυλὸν καταπίνειν καὶ οὐ διψήσει.

Πρὸς δυσηκοΐας καὶ κωφώσεις.

Χολὴν αἰγείαν πρόσφατον ἴσα μίξας μέλιτι ἀκάπνῳ, χλιαρὸν ἔνσταζον εἰς τὸ οὖς. ἄλλο. Λαγωοῦ χολὴν νεαρὰν μέλιτι μίξας ἐπίσης καὶ χλιάνας ἐν φλοιῷ κρομμύου, ἐπίσταξον εἰς τὸ οὖς, καὶ γὰρ καὶ τοὺς μηδόλως ἀκούοντας ποιεῖ ἀκούειν. ἄλλο. Συὸς ἠμέρου χολὴν ἴσα μέλιτι ἀκάπνῳ ἑνώσας χλιαρὸν ἐγχυμάτισον, ἢ σκίλλης χυλὸν καὶ ῥόδινον μίξας χρῶ. ἄλλο. Ὀρόβου χυλὸν ἔνσταξον καὶ ἐπίθες σπόγγια μετὰ ῥοδίνου.

Πρὸς κοιλιακοὺς ὠφέλειον.

Μύρτων χλωρῶν, ῥόδων ξηρῶν σιδίων ῥοιᾶς, βαλαύστια, κηκῖδας ε'. οἰνομέλιτι φυράσας διὰ γαστρὸς παράπεμψον, ἢ κυάμου λέπυρα σὺν οἴνῳ ἀποζέσας ἔνιε διὰ κλυστῆρος, ἢ φακὴν ἀποζέσας τὸν χυλὸν χλιαρὸν ὁμοίως ποίει, ἢ ῥίζης μὴ κεκαθαρισμένης τὸν χυλὸν ὁμοίως, ἢ σιδηρίτιδος βοτάνης τὸν χυλὸν χλιαρὸν ὁμοίως, ἢ ἀκακίας χυλὸν ἔνιε ἢ ψιμμύθιον καὶ λιθάργυρον λειώσας μετὰ μέλιτος καὶ οἴνου παράπεμψον.

Εἰς στρόφον κοιλίας.

Κύμινον μετὰ μέλιτος δίδου φαγεῖν, καὶ θαυμάσῃς ἢ καλάμου ῥίζαν καύσας πότιζε μετὰ οἴνου καπνίου ἐνδός.

Εἰς τὸ στῆσαι κοιλίαν.

Ὀρίγανον μετὰ ὕδατος ἑψήσας δίδου πιεῖν. ἄλλο. Σηπίας ὄστρακον καύσας καὶ τρίψας μετὰ οἴνου παλαιοῦ δὸς πιεῖν, ἢ βάτου καρπὸν σὺν τοῖς φύλλοις ἀποτεφρώσας δὸς πιεῖν. ἄλλο. Κύμινον ἑλλαδικὸν, καὶ κηκῖδα ἄπυρον καῦσον καὶ μετὰ οἴνου παλαιοῦ δὸς πιεῖν, μετὰ τὸ ἀποτεφρωθῆναι ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς.

Πρὸς ἐσχάρας ῥαγάδας, καὶ συνεχόμενα.

Ἀρσενικοῦ σχιστοῦ 𐅻. γ'. στυπτηρίας σχιστῆς 𐅻. δ'. λειώσας πάντα ὁμοῦ ἔχε ξηρίον, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας ἀπονίψας οὔρῳ παιδὸς ἀφθόρου τοὺς τόπους ἐπίπασσον.

Πρὸς ἐσχάρας καὶ ῥαγάδας.

Ῥίζαν σιλφίου κόψας καὶ λειώσας κατάπλασσον. Ξηρίον πρὸς βεβρωμένας οὔλας, καὶ ὀδόντας σειομένους. Μαστίχης 𐅻. α'. λιβάνου 𐅻. β'. σμύρνης ῥόδων ξηρῶν ἀνὰ 𐅻. γ'. σαρκοκόλλης κηκῖδος ἀνὰ 𐅻. δ'. ὁμοῦ λειώσας ἐπίπασσον τὰ οὖλα, προδιακλύσας ἀειζώου, ἢ μύρτων, ἢ σχοίνου, ἢ ἄγνου, ἢ ἐλαίας τῶν φύλλων τῶν χλιαρῶν.

Πρὸς ὀδονταλγίας.

Ὕσσωπον ὀρίγανον μετὰ ὄξους ἑψήσας δὸς διακλύζεσθαι, ἢ πυρέθρον καὶ πέπερι, καὶ ζέμμα καὶ μαστίχην, ἐξ ἴσου δίδου διαμασᾶσθαι. ἄλλο. Σταφίδας ἀγρίας κόκκους δ'. μαστίχης κόκκους η'. δίδου διαμασᾶσθαι.

Εἰς πεσόντας ὀδόντας ἀπὸ πληγῆς.

Σταφίδας ἐν ἐλαίῳ ζέσας πυρίαζε τὸν τόπον, καὶ γὰρ ἐξῆς τῷ ὄξει τῆς ὀδύνης δηλονότι ὀρεθιζούσης, ἐπὶ ἡμέρας δὲ τρεῖς ποίει οὕτως καὶ πάλιν ἀναφύουσιν οἱ ὀδόντες.

Πρὸς οὖλα βιβρωσκόμενα.

Ἀριστολοχίας τρίψας μετὰ μέλιτος ἐπίπασσον τὰ οὖλα, ἢ κέρας ἐλάφειον κεκαυμένον ἕως ἂν γένηται λευκὸν, καὶ ψιμμύθιον, καὶ λιθάργυρον καὶ νάρδον καὶ κιστύειν κηρωτῇ ἀναλάβου, καὶ κατάχριε, ἢ χελώνης ὄστρακον καύσας καὶ τρίψας μίξας τε μετ' ἐλαίου ἔνσταξον εἰς τὸ οὖς. ἄλλο. Εὐζώμου σπέρμα σὺν τῷ χυλῷ, καὶ χολὴ αἰγὸς καὶ μέλιτι κατάχριε ἢ μελάνθιον μέλιτι κατάχριε.

Πρὸς ὀφθαλμοπονίαν.

Μυελὸν αἴγειον περίχριε καὶ ἴαται, ἢ στέαρ αἴγειον ἢ προβάτειον ἀπὸ βρέχων εἰς ὕδωρ θερμὸν ἐπιτίθει, ἢ λινοσπέρμου χυλὸν ἢ γάλα γυναικεῖον ἐπίχριε.

Πρὸς λεύκωμα

Πρὸς λεύκωμα καὶ οὐλὰς παλαιὰς ἐν ἐλαχίσταις ἡμέραις, ἔστι δὲ καὶ ὀξυδερκικὸν θαυμαστόν.

Τ οὐ ξυστοῦ 𐅻. δ. ἀμμωνιάκου 𐅻. δ. ψιμμιθίου 𐅻. β. κόμεως 𐅻. α. τὸ δὲ ὑγρὸν ἔστω συκέου ἀγρίου χυλὸς ὁ τῆς ῥίζης. ἄλλο. Δαφνοκόκκων κεκαθαρισμένων, καὶ λελειωμένων, κόμεως τὸ ἀρκοῦν, πρόσπλεξον καὶ ποίει κολλύρια, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας λειώσας οὔρῳ παιδὸς ἀφθόρου ἀναλάμβανε, καὶ οὕτως χρῖε. πεπείραται γάρ.

Πρὸς αἰγίλωπας.

Κ όπρον περιστερᾶς ξηρὸν 𐅻. δ. σὺν λιβανίῳ ἄρρενι λειώσας ἐπίπασσε ἕως οὗ παύσῃ. ἐδοκιμάσθη γάρ.

Πρὸς λευκώματα δόκιμον. καὶ γὰρ πολλοὺς ὤνησεν.

Γ ρδίκος ἄρρενος χολὴν μετὰ μέλιτος χρῖε. ἄλλο. Λασδάνου 𐅻. β. λειώσας μετὰ καλλίστου οἴνου καὶ ἐλαίου ἀφ' ἱκανοῦ χρῖε τοὺς ὀφθαλμούς. Πρὸς ὑπόχυσιν ἀπορρευόντων παραχρῆμα δὲ βλέπειν ποιοῦν.

10 Αἷμα μυὸς καὶ χολὴν ἀλέκτορος καὶ γάλα γυναικεῖον ἴσα μίξας καὶ λειώσας χρῶ, ἐδοκιμάσθη γὰρ καὶ ἄκρως ὠφέλησεν.

Ἄλλο πρὸς ὑποχύσεις παλαιάς τε καὶ νέας καὶ ἀμβλυωπίας καὶ πᾶν ἐπισκοτοῦν τὴν ὅρασιν.

Δ αφνίδας ἐκ λελεπισμένας ἀριθμὸν κοκίων ι. κόμεως 𐅻. β. ὕδατι ὀμβρείῳ ποιήσας κολλούρια, καὶ χρῖε τοῖς μὲν ὑποχυμένοις μετὰ οὔρου παιδίου ἀφθόρου, τοῖς δὲ ἀμβλυωποῦσι μετὰ ὕδατος ὀμβρείου.

Πρὸς πόνον ὀφθαλμῶν καὶ ἀγρυπνίας.

Μ ελίκρατον ἐγχυματίσας, καὶ προβρέξας ᾠὸν, καὶ περικαθάρας, καὶ τεμὼν εἰς β. δῆσον ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ὑπνώσει. Πρὸς ἄνθρακας ὀφθαλμῶν καὶ παντὸς τοῦ σώματος.

Γ ρδικιάδα βοτάνην μετὰ ψυχίων λειώσας προβρέξας τὰς ψυχίας ὀξυκράτῳ χρῶ.

Ὀξυδερκικόν.

20 Μαράθρου ξύλον τρίψας καλῶς μετὰ μέλιτος παλαιοῦ ἀκάπνῳ χρῶ ἐπιχρίων.

Περὶ τῶν ἐν βλεφάροις κριθῶν.

Α κακίαν σὺν οἴνῳ χρῖε, ἐπὶ δὲ τῶν ῥευματιζομένων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν ἀρχῇ μὲν ἁρμόζει ὀλιγοσιτία, καὶ ὑδροποσία καὶ ἀποχὴ συνουσίας, καὶ ἡ κοιλία ὑποσυρέσθω, καὶ πολλῷ ψυχρῷ προσχεῖν, καὶ ὀλίγου μιγνυμένου ὄξους, συνεχῶς τὸ πρόσωπον νιπτέσθω, καὶ ἐν τῇ κλίνῃ ὀσφραινέσθω, κονιορτοῦ τε καὶ καπνοῦ, καὶ τὴν ἀφ' ἡλίου καὶ λύχνου αὐγὴν ἀποφευγέτω, ἔπειτα ῥόδα χλωρὰ ἢ ξηρὰ βρέξας ἐν γλυκεῖ λέανε καὶ μίξας ᾠοῦ λεκύθῳ καταπλάττε, ἢ κριθίνου ἀλεύρου σὺν γλυκεῖ ἑψηθέντος, ἐὰν δὲ ἡ ὀδύνη μεγίστη ᾖ προσμίξον καὶ ὑοσκύαμον. Κατάπλασμα εἰς ῥευματιζομένην κεφαλὴν, τοῦτο τὸ μῖγμα οὐκ ἐᾷ κεφαλὴν ῥευματισθῆναι, οὔτε ὀφθαλμὸν ἀδικηθῆναι ποτέ.

Κ υμβολίας νίτρου, βρυωνίας ῥίζης ξηρᾶς, συκίου ἀγρίου ῥίζης κυάμου ἀλεύρου ἀνὰ 𐅻. β. λειοτριβήσας ὁμοῦ,
30 καὶ ἑνώσας εἰς γλοιοῦ πάχος χρῶ ἐν βαλανείῳ, ὡς κάλλιστον.

Ἀποφλεγματισμὸς κατασπῶν ἐκ τοῦ κρανίου φλέγμα.

Α γριοσταφίδας μετὰ μαστίχης δίδου μασᾶσθαι ἢ μαστίχην, καὶ ζιγγίβερ, εἰ δὲ ἡ μαστίχη σκληρὰ εἴη, πρόσπλεξον καὶ ὀλίγον κηρόν.

Πρὸς κεφαλαλγίαν.

Γ ήγανον κόψον ἐπιμελῶς καὶ σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ κατάχριε τὸ μέτωπον.

Πρὸς ἡμικρανίαν.

Γ ράσου κεφαλὴν, καὶ κόμην ἑψήσας, ἐλαίῳ βρέχε τὴν κεφαλὴν, καὶ παύεται εὐθὺς ἡ ὀδύνη. ἄλλο. Κισσοῦ ἀκρέμονας ἐλαίῳ ἑψήσας βρέξον τὴν κεφαλὴν καὶ θαυμάσεις. ἄλλο. Ἀμύγδαλα πικρὰ λειοτριβήσας κατάχριε τὸ μέτωπον. Πρὸς ἥλους δόκιμον κἂν ἐν κεφαλῇ ὦσιν.

Σ ανδαράχης σχιστῆς, ἀλκυονίου, μίσυος καὶ ἀσβέστου ζῶντος, καὶ σάπωνος, ὅλα μίξας ἐξ ἴσου τὸ ἄσβεστον διπλοῦν
40 λειώσας μετὰ πρωτείου ζωμοῦ τοῦ σάπωνος χρῶ. θαυμάσιον γάρ ἐστι.

Πρὸς ἡμικρανίαν.

Ε ὐζώμου σπέρμα 𐅻. γ. πηγάνου χλωροῦ 𐅻. ζ. πεπέρεως κόκκους λα. ᾠῶν τριῶν τὸ λευκὸν, ὄξους τὸ ἀρκοῦν, χρῖε τὸν τόπον. Τροχίσκος ὁ ἔνδοξος Σωκράτους πρὸς κεφαλαλγίαν, καὶ ἡμικρανίαν καὶ πρὸς πάντα τὰ ῥευματικὰ πάθη θαυμάσιος.

Ε ὐφορβίου 𐅻. δ. θαψίας χυλοῦ 𐅻. ς. ζιγγιβέρεως 𐅻. α. ὀπίου 𐅻. γ. ὀποπάνακος 𐅻. β. λύσον τὰ πάντα ὁμοῦ μετὰ ὄξους, καὶ ποίει τροχίσκους, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ἀναλαβὼν ὄξει χρῖε τὸ μέτωπον. ἔστι δὲ καὶ καπνιστικὸν καὶ τοῖς μάλιστα ῥευματιζομένοις ποιεῖ θαυμαστῶς.

Περὶ ἥλων.

Α ρίθμησον τοὺς ἥλους, καὶ λαβὼν τοσούτους μύρμηκας, δῆσον ἐν λινῷ πανίῳ, καὶ κοχλίαν ἅμα μετ' αὐτῶν καὶ καύ-
50 σας αὐτοὺς λείωσον σὺν ὄξει καὶ ἐπίχριε, ἢ κόπρον βόειον μετὰ ὄξους λειώσας ἐπίχριε ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς καταπλασσον καὶ πεσοῦνται οἱ ἧλοι. Πρὸς ἥλους καὶ μυρμηκιασμούς.

Ο στέα φοινίκων καύσας καὶ τρίψας μετὰ ἅλατος καὶ θυμιάματος καὶ μίξας ἐν ἡλίῳ ἐπίθες καὶ θεραπεύσεις.

Πρὸς ἡμίκρανον δόκιμον.

Λ αβὼν γῆς ἔντερα ιε. κόκκους πεπέρεως ιε. ὄξους δὲ ἀρκοῦν. λειώσας ὁμοῦ χρῖε.

Πρὸς θηριοδήκτους πληγάς.

Ο ἰκοδήκτους, καὶ λυσσοδήκτους ἰᾶται καρκίνου τὰ ἔνδον ἡ τέφρα σὺν ὕδατι πινομένη ἅπαξ καὶ δὶς ἀνὰ κοχλιάριον μίαν.

Πρὸς τὰς ἐξ οἴνου κεφαλαλγίας.

Γ λυκόνου κλῶνας β. πλέξας στεφάνωσον.

Πρὸς πόνον ἡμικρανίου.

Καρδάμου σπόρον τρίψας, μίξον μετ᾽ ᾠοῦ λευκοῦ, καὶ κατάχριε τὸ μέτωπον, καὶ ἐπάνω θὲς συπτίαν, ἢ τοῦ ἀετοῦ τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστοῦν τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ περίαπτε, ὁμοίως καὶ τοῦ γυπός. ἄλλο. Οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ λαύρακος εὑρισκόμενοι λίθοι, κεφαλαλγίαν ἰῶνται, καὶ εἰς ἡμικρανίαν περιαπτόμενοι δεξιὸς δεξιᾷ καὶ ἀριστερὸς ἀριστερᾷ.

Πρὸς τρίχας ῥεούσας ἀπὸ κεφαλῆς, καὶ πώγωνα.

Σέσελου μετὰ μυρσινελαίου καὶ πολυτρίχου τρίχας κατάχριε, ἢ ἀδίαντον καὶ λάδανον ἴσα λειώσας μετ᾽ ἐλαίου ὀμφακίνου ἢ μυρσινίνου ἢ σχινίνου ἐπίχριε. ἄλλο. Λάδανον ἀποβρέξας σὺν οἴνῳ ἀμιναίῳ, καὶ μυρσινελαίῳ λειώσας ἄμφω πάχος μέλιτος, καὶ χρίε τὴν κεφαλὴν ἐν βαλανείῳ, βέλτιον δέ ἐστι καὶ τὸ ἀδίαντον, ὅ τινες καλοῦσι πολύτριχον, τὸ ζ. μέρος λαδάνῳ πρόσβαλλε καὶ χρίε.

Πρὸς τρίχας ῥεούσας, ἵνα δὲ καὶ πλέον γίνονται.

Μυοχόδων ϛʹ. γ. καλάμων κονατήλων κεκαυμένων ϛʹ. δ. ἀμύγδαλα πικρὰ οβʹ. ὀπὸν βαλσάμου λάδανον ἀνὰ ϛʹ. δ. πολυτρίχου ϛʹ. ζ. νάρδου κεροῦ ϛʹ. α. ἐν ὑγροπίσσῃ βρέξας τὸ λάδανον, καὶ οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ λειώσας, τὰ δὲ ξηρὰ κόψας εἰς χνοῦν μετὰ τῶν ὑγρῶν μίξας χρῶ, ἀλειφόμενοι καθημέραν, ἐμοὶ δοκεῖ καὶ φαλακροὺς τριχῶσαι.

Βηχὸς θεραπεῖαι διάφοροι.

Ἀρκευθίδος ὁ καρπὸς ἐσθιόμενος καὶ πινόμενος, ἢ βδέλλιον πινόμενον, ἢ δαῦκος κρητικὸς σὺν οἴνῳ πινόμενος, ἢ δρακοντίας ῥίζα ὁμοίως ἑψηθεῖσα, καὶ λειωθεῖσα μέλιτι, ἢ ἐλενίου βοτάνης καὶ περδικιάδος χλιαρῶς, νηστικῶς καταῤῥοφούμενος ὁ χυλὸς σὺν ὕδατι πινόμενος ἢ πολυγόνου χυλὸς σὺν ὕδατι πινόμενος, ἢ ἀρκίου βοτάνης ἡ ῥίζα, ἢ στροβιλίου σὺν ὕδατι πινόμενον, ἢ πρόπολις θυμιωμένη, καὶ ῥητίνη πινομένη, καὶ τερεβινθίνη θυμιωμένη, ἢ ἀρσενικὸν σχιστὸν μετὰ χαλβάνης θυμιωμένη, καὶ ὁ καπνὸς καταπινόμενος, ἢ ἄσφαλτον καὶ λίβανον καὶ στύραξ, καὶ κύμινον θυμιαζόμενα, ἢ κινάμωμον σὺν μέλιτι χλιαρῷ πινόμενον, ἢ κυπαρίσσου σφαιρία τριβέντα μετὰ γλυκέως καὶ σμύρνης νηστικῶς λαμβανόμενον, ἢ μαράθρου ῥίζα καὶ σπέρμα σὺν οἴνῳ ἑψηθέντα καὶ πινόμενα, ἢ νάρθηξ χλωρὸς, σὺν οἴνῳ ἑψηθεὶς καὶ ποθεὶς, ἢ ὀρίγανον σὺν μέλιτι ἑψηθὲν καὶ ποθὲν, ἢ μυρίκης ἄνθος, καὶ ὁ καρπὸς καὶ τὰ φύλλα σὺν οἴνῳ ἑψηθέντα καὶ πινόμενα, ἢ πευκίου ὁ φλοιὸς σὺν ὕδατι πινόμενος, ἢ λεύκης φύλλα καὶ τὰ κλωνία σὺν ὕδατι, ἢ οἴνῳ πινόμενα, ἢ φλώμου ῥίζα σὺν οἴνῳ πινομένη ἐν βαλανείῳ, ἢ σκόροδον ὠμὸν καὶ ἑψημένον ἐσθιόμενον, ἢ στρουθίου βοτάνης ἡ ῥίζα, σὺν μέλιτι ἀναλαμβανομένη τοὺς πάνυ ἐσχάτως ἔχοντας ἐν τῷ πάθει, λαγωοῦ κόπρος λεία σὺν οἴνῳ θερμῷ ποθεῖσα ὠφελεῖ ἀρτηριακοὺς καὶ κιονικοὺς καὶ δυσπνοϊκοὺς μεγάλως θεραπεύει ἀετοῦ γλῶσσα περιαπτομένη, ἢ στροβίλιον ἀκέραιον καύσας καὶ τρίψας μετὰ πεπέρεως ὀλίγου, καὶ ἀναλαβὼν μέλιτι δίδου τῷ πάσχοντι κοχλιάριον ἕν, πρὸς δὲ χρόνιον βῆχα, θεῖον ἄπυρον τρίψας καλῶς ἐμβαλὼν ᾠὸν ῥόφησον ἐν βαλανείῳ, ἢ σίναπι τρίψας καὶ μίξας μέλιτι δίδου δακτύλους τρεῖς, ἢ καρδαμόσπορον λεῖον σὺν ὕδατι πινόμενον εἰς κοίτην, ἢ λίβανον τριβόμενον μετὰ μέλιτος, καὶ ἐκλειχόμενον πρωῒ καὶ εἰς κοίτην, ἢ ῥαφανίου χυλὸς μετὰ μέλιτος καταῤῥοφούμενος τῷ πρωΐ. ἄλλο. Ἀρκευθίδες ε. ἢ ζ. μετὰ μέλιτος πινόμεναι. ἄλλο. Πεπέρεως ϛʹ. δ. καρύων ϛʹ. β. στροβίλου ὑσσώπου ἀνὰ ∠. α. γλήχωνος ϛʹ. δ. ἴρεως ϛʹ. δ. κνίδης σπέρμα ϛʹ. δ. μέλιτος, ἡ δόσις κοχλιάριον α. ἄλλο. Σινάπι καὶ κύμινον, μελάνθιον, κάρδαμον, ἴσα ὁμοῦ κόψας ἀνάλαμβανε οἴνῳ καὶ δίδου. ἄλλο. Γλήχωνα δίδου μασᾶσθαι συνεχῶς, καὶ συντρίψας μετὰ οἴνου καὶ λειώσας δίδου πιεῖν. ἄλλο. Κυμίνου πεφρυγμένου ϛʹ. α. μελανθίου πεφρυγμένου ϛʹ. α. πεπέρεως κοκκία μ. συντρίψας καὶ ζυμώσας μέλιτι δίδου νήσει, καὶ εἰς κοίτην.

Κάπνισμα.

Ἀρσενικὸν σχιστὸν, πέπερι, πράσιον, κεδρίδες ἄλευρον, χαμαιδρύος ἀμπέλου ῥίζης δέρμα χαμαιλεύκης, μαστίχης κόστου κρόκου ἀνὰ πάντα ἑνώσας πλάττε κολλούρια, καὶ κάπνιζε νήσει, καὶ εἰς κοίτην. ἄλλο. Πέπερι κάρυα ἀρσενικὸν σχιστὸν συντρίψας καὶ μίξας μέλιτι πότιζε. ἄλλο. Βουτύρου στέαρ χηνὸς ῥητίνην μέλιτι συντρίψας δίδου νήσει καὶ εἰς κοίτην. ἄλλο. Ῥόδον, μαράθρου σπέρμα πεπέρεως συντρίψας, καὶ μετὰ μέλιτος ζυμώσας δίδου. ἄλλο. Φυσαλίδας ἑψήσας σὺν ταῖς ῥίζαις δὸς πιεῖν.

Βηχικὸν καὶ εἰς ἀναγωγὴν αἵματος.

Κόστον, κινάμωμον, ῥέον βάρβαρον ἀνὰ ϛʹ. α. συντρίψας, καὶ ἑνώσας μετ᾽ οἴνου χλιαροῦ πότισον.

Ἄλλο ποιοῦν καὶ ἐκτικοῖς μάλιστα.

Λιβάνου πεπέρεως, ἀρσενικοῦ σχιστοῦ, καρποφύλλου πάντα ὁμοῦ συντρίψας μετὰ μέλιτος καὶ ζυμώσας, δίδου πρωῒ καὶ εἰς κοίτην ἢ ἀρσενικὸν σχιστὸν ἀντὶ ἅλατος εἰς ᾠὸν ἐμβαλὼν καὶ ῥόφησον νήσεις, ἢ ἀρσενικὸν συντρίψας μετ᾽ οἴνου χλιαροῦ πότισον ἐν λουτρῷ, ἢ ἀρσενικὸν σχιστὸν καὶ κρόκον ᾠοῦ μίξας ἐπάλειφε εἰς βάμβακα, καὶ κάπνιζε διὰ κιχώνης, ὅταν δὲ ὀλιγωθῇ ὁ καπνιζόμενος δίδου αὐτὸν καὶ καταπιεῖν βούτυρον ὅσον λεπτοκαρύου μέγεθος, καὶ πάλιν καπνιζέσθω, ποίει δὲ ἑπτάκις. ἄλλο. Στύρακος καλοῦ καὶ κράμβης χυλὸν συντρίψας καὶ ζυμώσας δίδου νήσει, καὶ εἰς κοίτην, ἢ δαφνελαίου καὶ οἴνου καλοῦ ἀνὰ ϛʹ. γ. μίξας χλιαρὸν πότισον ἐν λουτρῷ καὶ οἰνέλαιον θερμὸν κεραμὸν πυρίαζε τὸν στόμαχον, τὸ οἰνέλαιον μὴ δίδου φθισικῷ πίνειν, ἀλλὰ τὴν σκευασίαν τοῦ οἰνελαίου ἀκριβῶς σκευάσας καὶ χλιάνας πυρίασον μετὰ σπόγγων τὸν στόμαχον. ἄλλο. Θέρμων ἀφέψημα θερμὸν σάκτην βρέξας πυρίαζε τοὺς πόδας βήσσοντος, καὶ ἀποσπογγίσας αὐτοὺς ἐπάλειφε βουτύρῳ καὶ πυρίαζε τρισσάκις ἰαθήσεται. ἄλλο. Κισσοῦ κόκκους, ἢ ξύλα, ἢ φύλλα κάπνισον τὸν βήχοντα, ἢ ῥητίνην σὺν οἴνῳ παλαιῷ συντρίψας πότισον νήσει, ἢ ἀγριοκανάβης σπέρμα τρίψας πότισον μετὰ ὕδατος, ἢ κεδρίαν πότισον νηστικῷ, ἢ ὕσσωπον, καὶ γλήχωνα μετὰ ὀξυκράτου δὸς πιεῖν προεψήσας, ἢ βρονίκην φυράσας μετὰ μέλιτος δίδου φαγεῖν, ἢ ῥάφανοι ὀπτοὶ ἐσθιόμενοι πρωῒ καὶ ὀψὲ, ἢ χαμαιλεύκη θυμιωμένη. ἄλλο: Δαφνίδας μετὰ πεπέρεως, καὶ στροβίλους μετὰ μέλιτος δίδου πρωῒ καὶ εἰς κοίτην.

Εἰς βήσσοντας

Εἰς βήσσοντας καὶ τετραχυσμένοις τὴν ἀρτηρίαν ἀποκεκομμένοις τὴν φωνὴν καὶ ἀναφορικοῖς.

Τραγακάνθης κόμεως ἀνὰ 𐅻. α̅. σμύρνης καλῆς 𐅻. α̅. γλυκυρρίζης χυλοῦ, καὶ γλυκέως τὸ ἀρκοῦν, κόψας πάντα καὶ ἑνώσας, ἐπειδὰν λειωθῶσι, τὰ ξηρὰ μίξον μετὰ τῶν λοιπῶν.

Ἄλλο πρὸς βηχίον καὶ ἡλκωμένην ἀρτηρίαν.

Τερεβινθίνης κόμεως καλοῦ μέλιτος ἀνὰ 𐅻. α̅. τὸ μέλι καὶ τὴν τερεβινθίνην προεψήσας βάλλε τὸ κόμμιδιον, καὶ δίδου ὅσον ἐλαίας μέγεθος διακρατεῖν ἐν τῷ στόματι. ἄλλο. κόμεως λυκίου ἀνὰ Γο. δ̅. βάλλε εἰς ὕδωρ καὶ ἔασον τακῆναι, εἶτα βάλλε κοτύλην κρητικοῦ γλυκέως μίαν καὶ ἕψε ἕως οὗ γένηται γλοιῶδες, καὶ χρῶ ἐν ἐλικτῷ.

Ἄλλο εἰς βηχίους καὶ βρόμους, καὶ αἵματος ἀναγωγάς.

Τραγακάνθης 𐅻. β̅. λινοσπέρμου πεφρυγμένου 𐅻. δ̅. ἀμύγδαλα λελεπισμένα ι̅. στροβίλου ὀπτημένης ἑξάστη, τὴν τραγάκανθον ἐν ὕδατι βρέχε χλίον, καὶ τὰ λοιπὰ μίξον γλυκεῖ, καὶ παραχέας λειοτρίβει. πρὸς δὲ τὰς ἀνακοπὰς τῆς φωνῆς. καὶ ἐὰν ἀνάγει αἷμα, χρῶ μέλιτι ἀντὶ τοῦ γλυκέως. ἄλλο. ῥάφανον κατακόψας, καὶ στρογγύλα ποιήσας, ὄπτησον ἐπ' ἀνθράκων, καὶ μετὰ μέλιτος φάγε νῆστις.

Πρὸς βῆχα χρόνιον.

Πεπέρεως 𐅻. α̅. θερμίνου ἀλεύρου ∠∠. γ̅. καὶ μέλιτος κοχλιαρίον α̅. δὸς ῥοφεῖν. ἄλλο. τῆς ἀκοῆς τοῦ χοίρου τὸ τετρημένον ὀστοῦν περιαφθὲν τραχήλῳ προφυλακτικόν ἐστι βηχός.

Βηχικὸν καὶ κιονικὸν καὶ ἐν φλεγμονῇ παρισθμίων.

Οἱ ἐν ταῖς κοιλίαις τῶν νεοττῶν τῶν χελιδόνων εὑρισκόμενοι λίθοι περιαπτόμενοι προφυλακτικόν ἐστι βηχός.

Βηχικοῖς καὶ ἐν ῥίζῃ σταφυλῆς καὶ εἰς καταῤῥοῦν.

Ζιγγιβέρεως 𐅻. α̅. χαλβάνης ὀπίου ἀνὰ 𐅻. α̅. στύρακος 𐅻. α̅. γλυκεῖ ἀναλαβὼν ποίει ὀρόβια, καὶ αὐτίκα τὰ ποτίου, παρέχε ἐν κοίτῃ δύο, καὶ ἐπιρρόφα καὶ τὸ γλυκὺ κεκραμμένον. ἄλλο ζιγγιβέρεως 𐅻. δ̅. στύρακος 𐅻. δ̅. γλυκεῖ ἀναλάμβανε, καὶ ποίει ὀρόβια, καὶ αὐτίκα τὰ ποτίου δίδου εἰς κοίτην γ̅. ἐπιρροφῶντι γλυκὺ κεκραμμένον.

Εἰς καταῤῥοῦν καὶ βῆχα δόκιμον.

Ὀπίου 𐅻. β̅. καστορίου 𐅻. α̅. ποίει ὀροβιαῖα καὶ δίδου εἰς κοίτην πρὸς δύναμιν.

Ἄλλο ᾧ περ ἐχρήσατο ὁ σοφώτατος ἀλέξανδρος.

Πυρέθρου 𐅻. β̅. κόστου 𐅻. α̅. κόψας καὶ σήσας. ἐν δὲ τῇ χρήσει κέλευε ἅπτεσθαι τῶν μυκτήρων, καὶ στέλλε εὐθύς.

Πρὸς τοὺς ἐκ καταῤῥόου τὴν ἀρτηρίαν ῥευματισθέντας, καὶ βήσσοντας.

Στύρακος 𐅻. η̅. καστορίου 𐅻. δ̅. ζιγγιβέρεως 𐅻. δ̅. χαλβάνης 𐅻. δ̅. ἑνώσας ποίει ὀροβιαῖα καὶ παρέχε εἰς νύκτα β̅. ἢ γ̅. καὶ μὴ ἐπιπινέτω οἴνων παραχρῆμα καὶ ὠφεληθήσεται.

Πάσμα κρανίου παῦον ῥεῦμα αὐτοῦ.

Ὑπερικοῦ. σχίνου ἄνθους ἀνὰ Γο. α̅. ἴρεως Γο. α̅. ξυλοβαλσάμου Γο. α̅. κόψας καὶ σήσας χρῶ ἐπιπάσσων τῷ κρανίῳ.

Πάσμα κρανίου ἀναξηραντικόν.

Κόστου φύλλα μαράθρου κνίδων ναρδοστάχυος ἴρεως νάρδου κελτικῆς ῥόδων ξηρῶν ἀνὰ Γο. α̅. κόψας καὶ σήσας ἐπίπασσον. ἄλλο πάσμα. ἐρείκης καρποῦ. κνίδων. σχίνου ἄνθους ἀνὰ Γο. α̅. σαμψύχου. κόστου. ἴρεως. ξυλοβαλσάμου ἀνὰ Γο. α̅. κόψας, καὶ σήσας ἐπίπασσον τὴν κεφαλήν.

Ἀποφλεγματισμὸς χειμερινός.

Ὑσσώπου 𐅻. δ̅. ὀριγάνου 𐅻. δ̅. γλήχωνος 𐅻. β̅. καλαμίνθης 𐅻. α̅. σταφίδος ἀγρίας 𐅻. α̅. πυρέθρου 𐅻. β. πρασίου 𐅻. α̅. σινήπεως 𐅻. α̅. ἑψήματος ξέστην α̅. ὄξους ξέστην α̅. ἑνώσας ἕψει ἕως οὗ ἀποτριτωθῇ καὶ ἀποφλεγμάτιζε.

Ἀποφλεγματισμὸς ἐαρινός.

Ὑσσώπου Γο. δ̅. ὀριγάνου Γο. γ̅. γλήχωνος Γο. β̅. καλαμίνθης Γο. α̅. ἑψήματος ξέστην α̅. ὄξους ξέστας τρεῖς.

Ἀποφλεγματισμὸς θερινὸς καὶ φθινοπωρινός.

Ὑσσώπου Γο. δ̅. ὀριγάνου Γο. γ̅. γλήχωνος Γο. β̅. καλαμίνθης Γο. α̅. ναρδοστάχυος Γο. α̅. καρυοφύλλου Γο. α̅. κινναμώμου Γο. γ̅. πρασίου Γο. δ̅. ἴρεως Γο. γ̅. κυπέρου Γο. β̅. πυρέθρου Γο. α̅. ἑψήματος ξέστην μίαν. ὄξους ξέστην α̅. ἕψει ἕως ἀποτριτωθῇ καὶ ἀποφλεγμάτιζε.

Εἰς καταῤῥοῦν.

Ὀριγάνου δεσμίδια β̅. γλήχωνος δεσμίδιον α̅. μετὰ ὄξους βαλὼν εἰς χύτραν καθαρὰν καὶ ἰσχάδας ϛ̅. καὶ σταφίδας ὡσεὶ ιβ̅. ἕως ἀποτριτωθῇ, καὶ σακέλισον, καὶ βάλλε εἰς ποτήριον καὶ λαβὼν ἀναγαργάριζε.

Πρὸς τοὺς ἐν τῷ θώρακι χυμούς.

Κνίδης τὰ φύλλα σὺν ἑψηθέντα πτισάνῃ δίδου. λύει δὲ καὶ ἐμπυηματώσεις καὶ ἀνάγει τὰ ἐν τῷ θώρακι.

Πρὸς βῆχα καὶ δύσπνοιαν ἐν στομάχῳ καὶ ἀναγωγὰς αἵματος.

Λαβὼν σπόγγον λευκὸν καὶ καινόν, καὶ καύσας καὶ λειοτριβήσας μίξον τὴν σποδιὰν σὺν μέλιτι καὶ πεπέρει τῷ ἀρκοῦντι, καὶ ποιήσας ὡς ἔλιγμα λάμβανε ὀψὲ μετὰ τὸ δεῖπνον ὅσον αἴρεις τοῖς τρισὶ δακτύλοις.

Πρὸς συνάγχην.

Χολὴν βοὸς ἄῤῥενος χρίε τὸν τράχηλον.

Πρὸς βῆχα ξηραντικόν.

Τῆλιν ἑψήσας ἕως οὗ τὸ ὕδωρ ἀποτριτωθῇ, καὶ τὸ ζέμμάτιον λαβέτω πρωῒ μετὰ μέλιτος.

Τροχίσκος βηχικὸς τοῖς τὸν θώρακα ῥευματιζομένοις.

Γλήχωνος. ὑσσώπου. πεπέρεως. καρδαμώμου ἀνὰ Γο. α̅. μέλιτι ἀναλαβὼν ποίει τροχίσκους ἀνὰ Γο. α̅. καὶ χρῶ.

Περὶ παρισθμίων.

Ἰτέας φύλλα καὶ καρπὸν ἑψήσας ὕδατι ἐπὶ πολὺ δίδου ἀναγαργαρίζεσθαι. τοῦτο ἀποσπᾷ τὰ παχέα τῶν δερμάτων μάλιστα, καὶ εἰς συναγχικοὺς ποιεῖ. ἄλλο. μυρσίνην καὶ φακὴν ἑψήσας δίδου ἀναγαργαρίζεσθαι.

Πρὸς συνάγχην.

Αἰγεία κόπρος σὺν μέλιτι ἀναγαργαριζέσθω, ἢ πηγάνου χυλὸν ἀνοίξας τὸ στόμα ἐπίκλυζε τὸν φάρυγγα.

Πρὸς κατάῤῥοιαν.

Ὕσσωπον ἑψήσας μετὰ σύκων, καὶ μέλιτος καὶ πηγάνου μετὰ ὕδατος δὸς ἀναγαργαρίζεσθαι.

Εἰς καλλιφωνίαν.

Τραγάκανθος ἀποβραχεῖσα ἐν οἴνῳ καὶ ποθεῖσα φωνὴν λαμπρύνει.

Πρὸς ἀποκοπὰς φωνῆς.

Στύρακα λειώσας μετὰ ὕδατος ποίει καταπότια ἴσα ὀρέβινθου καὶ δίδου τρία, καὶ εὐθέως λαλήσει.

Πρὸς φλεγμονὴν ἐρυσιπέλατος.

Ἀγχοῦσα σὺν ἀλφίτοις καταπλασσόμενα, ἢ ἀνδράχνης φύλλα σὺν ἀλφίτοις καταπλασσόμενα, ἢ κράμβης φύλλα καταπλασσόμενα, ἢ καλάμου φύλλα χλωρά, λεάνας καὶ κατάπλασον, ἢ βάτου φύλλα καταπλασσόμενα ἢ ῥάμνου καὶ ῥόδων φύλλα καταπλασσόμενα.

Πρὸς ἕλμινθας.

Πολυποδίου ῥίζα μιγνυμένη μετὰ ἑψήματος, καὶ ἐσθιομένη, ἢ ῥαφανίου σπέρμα σὺν ὕδατι πινόμενον, ἢ σκόροδον τρωγόμενον, ἢ πτελέας ῥίζα σὺν μελικράτῳ πινομένη, ἢ συκαμίνου ῥίζης ὁ φλοιὸς σὺν ὕδατι ἑψηθεὶς καὶ ποθείς, ἢ μελάνθιον πινόμενον καὶ καταπλασσόμενον, ἢ κράμβης σπέρμα σὺν ὕδατι πινόμενον, ἢ ἡδυόσμου χυλὸς πινόμενος, ἢ κάρδαμος μετὰ ἡδυόσμου πινόμενος. ἰδέα πεῖραι κανάβεως σπέρμα ξηρὸν κόψας, καὶ σείσας ὕδατι μίξας καὶ χυλῶδες ποιήσας, καὶ ῥάκει καθαρῷ ἀποπιάσας δὸς πιεῖν, ἢ βόλβιτον ξηρὸν καύσας καὶ ποιήσας ξηρίον ἐξ αὐτοῦ δὸς πιεῖν ϛ. α. μετ' οἴνου.

Ἄλλο πρὸς ἕλμινθας πλατείας καὶ ἀσκαρίδας.

Νίτρου καρδάμου πεπέρεως ἀνὰ Γο. α. ποιήσας ξηρίον δίδου κοχλιάριον α. μετὰ οἴνου.

Εἰς τὸ κινεῖν ἱδρῶτας, καὶ ἀποπαύειν πυρετούς.

Κέγχρου σπέρμα, μετ' ἐλαίου συγχριόμενον, ἢ πύρεθρον μετὰ ἐλαίου θερμανθὲν καὶ ἐπιχρισθὲν πρὸ μιᾶς ὥρας τῆς ἐπισημασίας.

Ἄλλο πρὸς πυρετὸν δόκιμον.

Ἔλαιον κυνομόλαιον χαμαιμήλινον. ὄξος. νίτρον ἅμα φύλλοις δάφνης καλῶς συνεψήσας χρίε τὸν κάμνοντα, καὶ σκεπάσας ἐπιεικῶς αὐτίκα ἱδρώσει.

Σύγχρισμα πυρέσσουσιν.

Βουτύρου μέτρα δύο, μέλιτος μέτρον α. μίξας καὶ χλιάνας χρῶ. ἄλλο. Θριδακος φύλλων χυλὸν μέτρον α. ἔλαιον κοινὸν μέτρα β. μίξας καὶ ἀνασκεύσας ἐπιμελῶς, σύγχρισον ὅλον τὸ σῶμα. δόκιμον γάρ ἐστιν. ἄλλο. Ἀρτεμισίας χυλοῦ μέτρον α. ῥοδίνου μέτρα β. μίξας χρῶ.

Πρὸς πόνον ἡμικρανίου.

Στρύχνου χυλὸς μετ' ἐλαίου συγχριόμενος πάνυ ὠφελεῖ. ἄλλο. σινήπεως σπέρμα μετὰ μέλιτος κατάπλασον. ἄλλο. Πηγάνου ἡμέρου σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ ἑψηθέντος καταχριομένου.

Πρὸς κυνοδήκτους.

Κνήδης σπέρμα καταπλασσόμενον, ἢ πρασίας μελαίνης τὰ φύλλα καταπλασσόμενα, ἢ μελισσόφυλλον σὺν οἴνῳ πινόμενον καὶ τοῖς δήγμασιν ἐπιτιθέμενον, ἢ σκόροδα καταπλασσόμενα, καὶ ὀπτὰ ἐσθιόμενα, καὶ πινόμενα.

Πρὸς τὸν φόβον μελλούσης τῆς κυνὸς λύσσης.

Ῥοδοδάφνης ῥίζαν περίαψον τὸν τράχηλον καὶ ἀπαλλαγήσεται. ἐὰν δὲ θέλῃς πειρᾶσαι ὅταν κύων μανῇ ἐπίθες περὶ αὐτὸν καὶ εὐθέως ἀφίσταται τῆς μανίας.

Πρὸς λυσσοδήκτους.

Λυσσοδήκτων τοῖς τραύμασι κράμβης φύλλα λεῖα μετὰ σιλφίου καὶ ὄξους ἐπιτιθέσθω. καθ' ἑαυτὴν γὰρ λυττῶντος κυνὸς δῆγμα ὠφελεῖ, καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῆς πινόμενον, ἑφθὴ δὲ κράμβη προτρωγομένη φθισικοὺς θεραπεύει, καὶ τὰς περὶ τὴν ἀρτηρίαν διαθέσεις ἰᾶται. λειοτριβηθεῖσα δὲ καὶ καταπλασθεῖσα ἐπὶ σπληνὸς ἐστὶν ὑπηκτική.

Πρὸς συνάγχην καὶ πόνον τραχήλου.

Ἀλκυόνιον ξηρὰ μέλιτι λειωθεῖσα καὶ ἐπιχρισθεῖσα τῷ τραχήλῳ, ἢ καρδάμου σπόρον καὶ κόπρον περιστερᾶς σὺν μέλιτι ἐμπλασσόμενα, σὺν μέλιτι χλιαρῷ ἀναγαργάριζε, ἢ κυνείαν λευκὴν λειάνας μετὰ ὄξους ἐπίχριε εἰς τὸν τράχηλον.

Πρὸς δυσωδίας μυκτήρων.

Κισσοῦ τῶν φύλλων ὁ χυλὸς χλιαρὸς ἐγχυματιζόμενος τοῖς ῥώθωσιν, ἢ καλαμινθῆς χυλὸς ὁμοίως χλιαρὸς ἐγχυνόμενος, ἢ σμύρνα λειωθεῖσα σὺν γάλακτι γυναικείῳ καὶ ἐγχυομένη.

Πρὸς αἱμοῤῥοίαν μυκτήρων.

Ἀκακίαν σὺν ὄξει λειώσας ἔγχεε τοῖς ῥώθωσιν. ἄλλο. Λαβὼν ὄξος σὺν ἅλατι βάλλε ἐν χύτρᾳ ἢ ἐν τρυβλίῳ, καὶ βαλὼν ῥάκια ἔμβρεχε ἐν αὐτῇ, καὶ χλιάνας αὐτὰ ὅσον ἔχει δέχεσθαι ἐπίθες εἰς τὴν κεφαλήν, καὶ συντόμως κέλευε σκεπάζεσθαι πλείστοις σκεπάσμασι.

Καθάρσιον ῥινῶν.

Θύμον καὶ ὀρίγανον ἀναλαβὼν μέλιτι ποίει τροχίσκους καὶ δίδου διαμασᾶσθαι.

Πρὸς πλευριτικούς.

Βδέλλιον σὺν οἴνῳ πινόμενον ὁμοίως καὶ ὕδατι ἢ καρπὸς βαλσάμου σὺν ὕδατι πινόμενος, ἢ σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενος, ἢ ἀριστολοχίας ῥίζα σὺν ὕδατι πινομένη, ἢ πήγανον σὺν μελικράτῳ πινόμενον.

Πρὸς ὀξὺν πυρετόν.

Γεπώνης ἡμέρου ὁ χυλὸς συγχριόμενος, ἢ κολοκυνθῆς ξυσμάτων ὁ χυλὸς συγχριόμενος, καὶ ῥόδα μετ' ἐλαίου, ἢ ἀρνόγλωσσον καταπλασσόμενον.

Πρόγνωσις ἐπὶ πυρεσσόντων.

Ῥόδινον ἀλείψας κατάπλασον σελινόκοκκον ψιλὸν, καὶ ἐπίθες εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ συμπεσὸν, ὡς τροχὸν καὶ ἐπίχεε τὸν κροκκὸν τοῦ ὠοῦ, καὶ σκέπασον αὐτὸν νεφέλια, καὶ ἐὰν γένηται σκορπισμὸς τοῦ ὠοῦ γίνωσκε θάνατον. τοῦτο λέγεται αὐτὴ ἡ ψυχὴ ποιεῖν.

Πρὸς ῥεῦμα παρακολλᾶν.

Ἀγρώστεως ῥίζα λεία καταπλασσομένη ὡς ξηρίον, ἢ σιδηρίτιδος βοτάνης τὰ φύλλα ἐπιπλασσόμενα.

Θεραπεία ὠταλγίας.

Ἀμυγδαλέλαιον ἐνσταζόμενον εἰς τὸ οὖς, ἢ καρύελαιον ἐνσταζόμενον, ἢ δαφνέλαιον, ἢ βαλσαμέλαιον, ἢ δρακοντίου βοτάνης τοῦ καρποῦ ὁ χυλὸς μετ᾽ ἐλαίου ἐγχεόμενος, ἢ περδικιάδος ὁ χυλὸς μετ᾽ ἐλαίου ῥοδίνου χλιαρὸς ἐνσταζόμενος, ἢ πήγανον χλωρὸν σὺν ἐλαίῳ ἑψηθὲν καὶ χλιαρὸν ἐνσταζόμενον, ἢ σμύρνα καὶ μέλι χλιαρῶς ἐνσταζόμενα, ἢ πήγανον μετὰ γυναικείου γάλακτος ἀρρενοτόκου περιχλιάνας ἔνσταξον, ἢ σκόροδον χυλώσας ἔνσταξον εἰς τὸ οὖς, ἢ πράσου χυλώσας χλιαρὸν ἢ ἕψημα χλιαρὸν, ἢ πράσου χυλὸν σὺν μέλιτι μίξας ἔνσταξον, ἢ βαλὼν ἔλαιον εἰς τὸ στόμα εἰς τὸ ὠτίον ἔμπτυε, ἢ κολοκύνθης χυλὸν μετὰ ῥοδίνου ἔνσταξον.

10 Πρὸς ψώρας καὶ κνησμούς.

Πτελαίας φύλλα ξηρὰ λειωθέντα καὶ ἐπιπασσόμενα ἐν βαλανείῳ, ἢ θεῖον ἄπυρον καὶ σταφὶς ἀγρία, καὶ ἀρσενίκιον καὶ σανδαράχη σὺν ἐλαίῳ καὶ ὄξει ἐπιχριόμενα ἐν βαλανείῳ. ἄλλο. Σμύρναν μετὰ γάλακτος γυναικείου ἐπίχριε, ἢ γλυκυρρίζης χυλὸν μετὰ γλυκέως δὸς πιεῖν, ἢ ὠὰ ὄρνιθος ὁλόκληρα βάλλε εἰς ὄξος δριμύτατον ἡμερονύκτιον, καὶ ἐμβαλὼν αὐτὰ, τελείων δηλονότι ὄντων τῶν ὠῶν τρίβε αὐτὰ μετὰ τῶν ὀστράκων ἐν τῷ αὐτῷ ὄξει, καὶ θεῖον ἄπυρον Γο. α. καὶ ἀρσενίκιον σχιστὸν Γο. α. σταφίδα ἀγρίαν Γο. α. ψιμμύθιον Γο. α. λιθάργυρον Γο. α. ῥοδοδάφνης χυλὸν Γο. α. ἔλαιον παλαιὸν τὸ ἀρκοῦν λειοτριβήσας χρίε ἐν βαλανείῳ.

Κατάπλασμα στομαχικοῖς.

Καλαμινθης φύλλα χλωρὰ σὺν κριθίνῳ ἀλεύρῳ κατάπλασσον.

Πρὸς ἀπεψίαν καὶ ἐμπνευματώσεις στομάχου, ὅς τις γὰρ λάβοι ταύτην παρ᾽ αὐτὰ πειράσει.

20 Πεπέρεως λευκοῦ ϛΓ. ϛ̄. ἀνίσου ϛΓ. ιβ̄. λιβυστικοῦ ϛΓ. ϛ̄. ἄμεως, πετροσελίνου, μαράθρου ἀνὰ ϛΓ. ϛ̄. ταῦτα κόψας καὶ σείσας ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ καὶ δίδου ϛΓ. ᾱ.

Πρὸς καυσούμενον στόμαχον καὶ μὴ κατέχοντα τὴν τροφήν.

Θρίδακος χυλὸν μετὰ γλυκέως δὸς πιεῖν, καὶ οὐκ ἔτι ἐμέσει.

Πρὸς πόνον στομάχου.

Ἀνθρακιὰς δρυὸς εἰς γάλα σβέσας πότισον τῷ πάσχοντι.

Πρὸς ὀξυσμὸν στομάχου.

Χαμαίδρυον μετὰ οἴνου πινόμενον παύει ὀξυσμόν.

Πρὸς ἐμπνευμάτωσιν στομάχου.

Πεπέρεως, δαφνίδων, κυμίνου, ἀνίσου ἴσα κόψας καὶ σείσας, δίδου νήστει μετὰ εὐκράτου κοχλιάριον ᾱ. ὡδὶ ἡμέρας τρεῖς, ἢ ἄνισον νηστικὸς μασσοῦ.

Πρὸς ὀφθαλμοὺς ῥευματιζομένους.

Μαράθρου χυλὸς ὡδὶ ἡμέρας τρεῖς ἐπιτιθέμενος, ἢ λίβανον σὺν μέλιτι καὶ γάλακτι ἐπιχριόμενον, ἢ κενταυρείου χυλὸς σὺν μέλιτι ἐπιχριόμενος, ἢ πενταδακτύλου φύλλα σὺν μέλιτι ἐπιτιθέμενα.

30 Πρὸς ἀχλὺν ὀφθαλμῶν.

Κολοκύνθης ξυσμάτων ὁ χυλὸς ἐπιπλασσόμενος.

Πρὸς λεύκωμα.

Ὑοσκυάμου φύλλα μετὰ ἀλφίτου καταπλασσόμενα, ἢ ξυλοβάλσαμον σὺν γυναικείῳ γάλακτι ἐπιχριόμενα, ἢ πήγανον χλωρὸν καταπλασσόμενον ἢ ψύλλιον σὺν γάλακτι γυναικείῳ ἐπιχριόμενον, ἢ καλάμων χλωρῶν τῶν φύλλων ὁ χυλὸς ἐπιχριόμενος.

Πρὸς ὀφθαλμῶν ἀπόκρουσμα περιδίνωμα.

Λαβὼν φύλλα ἐλαίας κόψον καὶ ἐκπιάσας τὸν χυλὸν ἐπίχριε, καὶ θαυμάσῃς.

Πρὸς ῥεῦμα κατάπλασμα.

Ἀνδράχνην λείωσον μετὰ κρόκου, καὶ στέατος χηνείου, ἢ σελίνου φύλλα μετὰ ἀλφίτων, ὡδὶ δὲ τῶν μεγάλων ῥευμάτων ῥόδα καὶ μελίλωτα ἑφθὰ μετὰ ἀμύλου τοὺς ὀφθαλμοὺς κατάπλασσον.

Πρὸς ὀδονταλγίας.

Μελάνθιον σὺν ὄξει διακλυζόμενον, ἢ κηκίδες σὺν ὀμφακίνῳ διακλυζόμεναι ἢ πλατάνου σφαιρία σὺν ὄξει ἑψη-
40 θέντα καὶ διακλυζόμενα ἢ πενταφύλλου ῥίζα σὺν ὄξει διακλυζομένη, ἢ πευκεδάνου ῥίζα λεία καυθεῖσα ἐπιπλασσομένη, ἢ σίδια ῥοῶν ἑψήσας τὸ ἀφέψημα διακλυζόμενον.

Πρὸς ὀδόντων ῥεῦμα.

Νίτρου Γο. ᾱ. σηπίας ὄστρακον σμύρνα ἀνὰ Γο. ᾱ. λειώσας χρῶ.

Ξηρίον πρὸς ὀδόντας πλαδαρὸν στόμα καὶ αἱμώδεις σμήξαι καὶ οὖλα σαρκῶσαι, καὶ ὀδόντας λευκᾶναι.

Νίτρου κεκαυμένου Γο. ᾱ. σμύρνης φολλιτίδος Γο. ᾱ. σηπίας ὄστρακον Γο. ᾱ. ῥόδων ξηρῶν Γο. δ̄. κόψας καὶ σείσας χρῶ. πρόσβαλλε δὲ καὶ ἴρεως Γο. ᾱ. τούτῳ χρώμενος θαυμάσεις.

Πρὸς πόνον πλευροῦ.

Κράμβης χλωρᾶς καυλοὺς σὺν ταῖς ῥίζαις κατακαύσας ἀνάλαμβανε στέατι χοιρείῳ καὶ χρῶ. θαυμάσιον τὸ βοήθημα, ἢ σελίνου σπέρμα ἀποτρίψας πότισον. πάνυ γὰρ ὠφελεῖ.

50 Πρὸς ἐσωχάδας.

Ἀμαράντου ἀποβρέξας ὀψὲ καὶ πρωῒ πότισον.

Εἰς σπλῆνα κατάπλασμα πάνυ καλόν.

Σελίνου σινήπεως δαφνίδων κατὰ λόγον κοπανίσας εἶτα ἐξελὼν φλοῦν καρύας νέας κόψον μικρὸν, καὶ βαλὼν ἐν ὅλμῳ κόψον ἰσχυρῶς, καὶ ἐκβαλὼν ἀπόβρεξον ἐν ὄξει δριμεῖ ἡμέρας γ̄. καὶ ἑνώσας ἀμφότερα μετὰ χυλοῦ περδικιάδος ἕψει ἕως γένηται κατάπλασμα, καὶ τίθει ἐπάνω τοῦ σπληνὸς, ἀπὸ πρωῒ ἕως ὥρας η̄. περίρρηξον τὴν γαστέρα καὶ θαυμάσει.

Ἄλλο σπληνικὸν διὰ πείρας.

Φλοῦν συκέας ἐκδείρας χλωρᾶς νέου δένδρου τάραξον σὺν σποδιᾷ θερμῶν.

Πρὸς τεταῖον. Μέλι μετὰ σκαμμωνίας πινόμενον ἅπαξ ἰᾶται. Περὶ τεταρταίου. Πέπερι, πεπερι μισόν. δαφνόκοκκα, καὶ κύμινον καὶ μαστίχην, καὶ σμύρναν, καὶ λίβανον καθαρὸν κουπανίσας καθ᾽ ἐν ἕκαστον, καὶ ἑνώσον αὐτὰ καὶ βάλλε μέλι καλὸν τὸ ἀρκοῦν καὶ ἐπίθες ἕως ἡμέρας τέσσαρας.

Πρὸς αἱμαρρέειν ἐκ μυκτήρων.

Ωοῦ φλοῦν ἀκαίρεον καύσας, καὶ ποιήσας στακτὴν μίξον σὺν χλωρῷ ἀρσενικίῳ, καὶ βάλλε εἰς τὰς ῥῖνας τοῦ πάσχοντος, εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀρσενίκιον ἔσω ἡ στακτὴ μόνη τοῦ ὠοῦ. Ἄλλο. Τρίχας αἰγὸς θηλείας καύσας καὶ τρίψαι, ὁμοίως καὶ σμύρναν τρίψας, καὶ μίξας τὰ ἀμφότερα ἐμφύσησον εἰς τὰς ῥῖνας εἰ μὲν ἀνδρὸς εἴη μετὰ χάρτου εἰ δὲ γυναικὸς εἴη μετὰ ἄλλου τινὸς διὰ δ᾽ ἡμέρας, ἐκβάλει τὸ αἷμα τὸ βυζῖν δηπν.

Πρὸς βιασμοὺς καὶ αἱμορρόιας.

10 Κνικίδας ἀλέσας, καὶ ῥοιᾶς φλοιὸν, τοὺς δὲ κόκκους κουπανίσας, καὶ μίξας ἐλαίῳ χλωρῷ καὶ μέλιτι καὶ φυράσας δὸς πρωῒ καὶ ὀψὲ, ὡς κνικίδος μέλιτος. Πρὸς κοιλίας στρόφους καὶ ἐμπνευματώσης.

Πηγάνου πεπέρεως ζιγγιβέρεως, ἴσα λειώσας μεθ᾽ ὕδατος θερμοῦ δίδου, ἢ ἀρτεμισίαν κόψας σείσας δίδου, ἢ νίτρου καύσας καὶ λειώσας ἐγχυμάτισον. Εἰς τὸ μὴ νοσεῖν βόας.

Ελάφου κέρας θὲς ἐπάνω παγνίου, καὶ ἐπάνω ἅψον κανδήλαν, καὶ μὴ ἐπιλάθου τὴν ἡμέραν, καὶ κατὰ χρόνον ἐπιτελοῦ ἕνι ἅπον δημούσαειν, καὶ ἀρσὸν φυλάξονται τὰ κτήνη καὶ τὸν βίον σου.

Εἰς τὸ μὴ νοσεῖν χοίρους.

Ροδοδάφνου ῥίζαν κουπανίσας βάλλε εἰς τὸ πλύμμα αὐτῶν. Εἰς τὸ ποιῆσαι σαρκόκολλαν.

Τρίψας σκώληκας ἐκ γῆς μετὰ τὸ φρύξαι ἐπίπασον. Θεραπεία πληγῶν.

Σμύρναν καὶ ἀλόην τρίψας ἐπίπασον, ἢ ῥητίνην πεύκης, ἢ καὶ μαστίχην, καὶ κισσοῦ δάκρυον ποιήσας ἔμπλα-
20 στρον ἐπίθες, ἢ φάγειον ἀξούγγιον ἄλειφε τὴν πληγὴν, καὶ κέρας αἰγὸς μελαίνης ἐπίπασον. Ἄλλο. Κόστον στάχυς, κινάμωμον ζιγγίβερ. κύμινον ἐξ ἴσου τρίψας καὶ πίσσῃ φυράσας ἐπίθες, ἢ ὄψιν ἄρτου ξηρὰν, τρίψας καὶ σὺν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ φυράσας ἐπίθες ἐπὶ ἡμέρας καθ᾽ ἑκάστην ἀλλάσσων. Εἰς ψώραν ἵππου.

Σχίσας ὄφιν καὶ λαβὼν τὸ στέαρ αὐτοῦ, ἄλειψον μετὰ ξύλου τὸ στεφάνιον τῶν ὀνύχων αὐτοῦ.

Εἰς τὸ κοιμηθῆναι τὸν ἀγρυπνοῦντα.

Γράψον εἰς φύλλα δάφνης τὰ στοιχεῖα ταῦτα καὶ θὲς ὑποκάτω τῶν σπαδῶν αὐτοῦ, μὴ νοοῦντος τοῦ ἀνακειμένου. ξς χςς φθ. Εἰς τὸ μὴ φαντάζεσθαι ἄνθρωπον τὴν νύκτα.

Πηγάνου σπέρμα κρέμασον εἰς τὸ προσκέφαλον αὐτοῦ μὴ νοοῦντος καὶ οὐ φαντάζεται. Πρὸς θύρακα.

Ωδ ἀρσενίκιον μίξας χλωρὸν καὶ πέπερι, κεθάλυρον καὶ δαφνόκοκκα καὶ κωνάρια, καὶ δίδου. ἄλλο. Σκόροδα κοκκία. ζ. ἀρσενίκιον χλωρὸν καὶ πέπερι ἀνὰ κόκκων. ιγ. κάμβηκα κωνάριον, κηρὸν ὀλίγον μίξας
30 μετὰ κρόκον ὠοῦ λάβε στεγνόν. Πρὸς ὀδόντας βεβρωμένους.

Αρσενίκιον πέπερι τυρὸν, ἄσβεστον ζῶσαν, ζυμώσας μετ᾽ ὄξους πρόπλασον. Εργαλεῖον νεφριτικόν.

Γλίχωνος, ὀριγάνου. σαμψύχου ὀρτῆς καμαιμήλου, ἀψινθίου. κενταυρίου. δάφνης φύλλα, συκῆς ἀγρίας, πέπωνος ὁμοῦ ἑψήσας σὺν ὕδατι προανακόψας μέλιτι σὺν ἐλαίῳ καὶ ἅλατι ἐπίβαλλε ἐκ τοῦ ἀποζέμματος τὸ ἀρκοῦν. Εργαλεῖον ἰσχιατικόν.

Σικύας ἀγρίου ῥίζας δάφνης φύλλα. πηγάνου φύλλα, ἀψινθίου, πενταφύλλου. χαμαιδρύου. πρασίου. καλαμίνθης γλήχωνος. ὀριγάνου. θύμου. θρύσκος. εὐφορβίου. ἀνήθου. πυρέθρου. σταφίδος ἀγρίας. ταῦτα πάντα ἑψήσας ἐν ὕδατι, καὶ μίξας μετὰ μέλιτος. ἐλαίου, καὶ ἅλατος. δίδου εἰς ὀργαλεῖον.

Εἰς τὸ λευκᾶναι ὀδόντας σαθροὺς, καὶ μελανούς.

Αλατος λείου μέρος. α. ῥόπου μέρος. α. σηπίας ὀστράκου μέρος. α. λειώσας ὁμοῦ ἀνάτριβε προδιακλύ-
40 σας ὄξει καθαρῷ. Κατάπλασμα εἰς ῥευματιζομένην κεφαλὴν τοῦτο τὸ σμῆγμα οὐκ ἐᾷ κεφαλὴν ῥευματισθῆναι οὔτε ὀφθαλμὸν ἀδικηθῆναι ποτέ.

Μαστίχης γο. α. σμύρνης γο. α. σαρκοκόλλης γο. α. λιβανωτοῦ γο. α. λαδάνου γο. α. νίτρου γο. α. ψιμμυθίου γο. α. κιμωλίας γο. α. στύρακος γο. α. ῥόδων ξηρῶν γο. α. σάπωνος σάγκου λι. α. μέλιτος λι. α. θερμύων πικρῶν ἀπόζεμα τὸ ἀρκοῦν ἑνώσας αὐτὶ σάπωνος ἐν λουτρῷ. Τροχίσκος ὁ διὰ σπερμάτων εἰς βηχικούς.

Ανίσου πικροῦ γο. α. μαράθρου σπέρμα ὑοσκυάμου σπέρμα ἄμεως ἀνὰ ς. α. σελίνου σπέρμα ς. γ. ὀπίου ς. α. λειωτριβήσω ἕκαστον καὶ παράχεε ὕδωρ χλιαρὸν μέχρις ἂν γένηται γλοιῶδες, καὶ ποίει τροχίσκους, κυάμου τὸ μέγεθος ἡ δόσις α. ὠφελεῖ γὰρ τοῖς βήσσουσιν. Ηπατικὴ ἐκλελεσμένη διὰ πείρας.

Κνικίδας ἑψήσας κατὰ λόγον τὸν ζωμὸν δὸς πιεῖν μετὰ κωδίας, ἐν βαλανείῳ σκεπαζόμενος, καὶ ὄπισθεν ἐπιθὲ τὸ πάσχον μέρος, ἢ κισσοῦ ῥίζαν ἑψήσας μετὰ οἴνου δὸς πιεῖν. ἄλλο. Δάφνης κόκκους ζ. πεπέρεως κόκκους κ.
50 λειώσας μετὰ οἴνου δίδου πιεῖν. ἄλλο. Αλόης ς. δ. ἀσάρου. κόστου. εὐπατωρίου ἢ δυσάρου. μελιλώτου. μαστίχης. κρόκου ὠκίμου σπέρμα. ἀνὰ ς. β. κόψας καὶ σείσας δίδου μετὰ εὐκράτου.

Ἄλλο εἰς ἧπαρ ἀργὲς καὶ στόμαχον.

Δαφνίδων κινναμώμου καλοῦ. καρεοφύλλου. ἀλόης ἢ δυσάρου κόστου ἀνὰ ς. α. κόψας καὶ μέλιτι ἑνώσας μετὰ οἴνου παλαιοῦ πότισον. ἄλλο. Ακόρου ς. α. λινοσπέρμου ς. α. ζιγγιβέρεως ς. α. ἀνίσου ς. δ. πηγάνου φύλλων τῶν ἁπαλῶν ς. α. σὺν μελικράτῳ δίδου. ἄλλο. Αρτόμελι καταπλαττε θερμὸν ὡς ἔμπλαστρον, ἢ ἀψινθίου κοχλιάριον α. μίξας σὺν εὐκράτῳ μέλιτι δὸς πιεῖν, καὶ ἀναπαυθήτω ἐπάνω τοῦ ἥπατος. Πρὸς γλῶσσαν ῥευματιζομένην.

Φύλλα κωναρίων τρίψας μετὰ μέλιτος ἄλειφε τὴν γλῶσσαν, ἢ φλεβοτόμησον τὴν φλέβα τοῦ μέρους, οὗ ῥέει, καὶ ὠφεληθήσεται.

ὠφεληθήσεται. Πρὸς ξηρότητα στόματος.

Σ ῦκα ἑψήσας ἐν ἑψήματι φοινίκων πότερον διάχριε καὶ διακρατείτω. Πρὸς χείλη ἐῤῥηγμένα.

Α νισόσπερμα κοπανίσας μετὰ μέλιτος ἐπίθες.

Πρὸς τοὺς λεπτότερα χρῶντας τὸ γένειον οὓς καλοῦσι σπανοπώγωνας.

Π επέρεως. εὐφορβίου. πυρέθρου ἀνὰ Γο. α. καλάμων φύλλων ἁπαλῶν χυλὸν, μυοχόδου, ἐλαίου δὲ ἀποκαύματος, λειώσας πρόστριβε καὶ συνεχῶς ἀνάξυρα. Ἐμετικὸν ὃ παρείληφα ὡς μύστρον.

Α φρόνιτρον λευκὸν βάλλε εἰς χλιαρὸν ὕδωρ. ἕως οὗ λυθῇ, καὶ βραχύ τι ἐλαίου ἐπίβαλλε, καὶ παράσχου πιεῖν.

Σταλτικὰ ἐμέτων.

Η δύοσμον κόψας καὶ σήσας, καὶ μίξας ἐλαίῳ ῥοδίνῳ χρῖε τὰς ῥῖνας καὶ τὸ στῆθος. ἄλλο. Φοίνικας θηβαϊκοὺς,
10 καὶ ἡδυόσμου κλῶνους ἑψήσας μεθ' ὕδατος ὡσεὶ ποτηρίων β. μέχρι γλοιώδους συστάσεως τὸ ἥμισυ πότισον. ἄλλο. Φοινίκων βαλάνων λείων τὸ αὔταρκες κατ' ὀλίγον παράταξον, οἴνου μυρτίνου, καὶ ἀναλαβὼν δίδου μετ' οἰνομέλιτος καὶ ὕδατος κοτύλης μιᾶς. Πρὸς τοὺς ἐμοῦντας αἷμα.

Σ χίνου ἄνθος ἑψήσας μεθ' ὕδατος πότισον. Ἐμετικὰ χολῆς.

Η δύοσμον χλωρὸν, ἢ ξηρὸν μετὰ εὐκράτου πινέτω, πρὸς δὲ τὸ ἀλύπως. σαμψύχου φύλλα δὸς πιεῖν, καὶ ῥαφανίου σπέρμα δὸς φαγεῖν. ἐμέσει δὲ πλῆθος φλέγματος. Σύνθεσις κοκκίων καθαρτικῶν κενούντων φλέγμα.

Α λόης Γο. ς. μαστίχης Γο. β. ἀψινθίου χυλὸν Γο. β. κολοκυνθίδος Γο. δ. ἡ δόσις κόκκια κβ.

Πρὸς καρδιακούς.

Φ ακῆν σὺν παντοίῳ, φοινικοῖς καὶ οἴνῳ μενδησίῳ πότισον ἑψητόν, πρὸς δὲ τοὺς ὀδυνωμένους τὴν καρδίαν πολύγονον λειώσας εὖ μάλα, ἢ μῆλα ἢ κυδώνια σὺν ὄξει ἑψηθέντα καὶ λειωθέντα μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης ἀναλα-
20 βὼν κατάπλασσε, ἢ ἀνδράχνην μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης ἀναλαβὼν ἢ μυρσινίνης ἐπίθες. Εὗρον θαυμάσιον διὰ πείρας. Λινοσπέρμου κοτύλας δ. ὕδατος κοτύλας ξ. ἑψήσας χρῶ, τοῦτο δὲ τὸ φάρμακον ποιεῖ ὑγείαν, οὐδὲν γὰρ ὁ ἀσθενὴς οὐδὲ τὸ χεῖρον ἀπέλαβε, ἀλλὰ οὐδὲ τὸ κρεῖττον.

Τροχίσκος δυσπνοϊκοῖς καὶ τοῖς βήσσουσι πολλοῦ χρόνου εἰς κάπνισμα.

Κ αρδαμώμου Γο. α. σινήπεως Γο. α. ἀβροτόνου Γο. α. πηγάνου ἀγρίου Γο. α. σανδαράχης Γο. α. λειώσας ὕδατι ποίει τροχίσκους, καὶ χρῶ σπουδαίως. Πρὸς δύσπνοιαν καὶ αἵματος ἀναγωγάς.

Θ ύμβρον μετὰ πεπέρεως κόψας καὶ λειώσας μέλιτι, ποίει ἔκλειγμα καὶ χρῶ σπουδαίως, πάνυ γὰρ καλόν ἐστι. ἄλλο. Πράσων κεφαλὰς μέλιτι συνεψήσας δίδου νήστει ἐσθίειν, ἢ πηγάνου ξηροῦ Γο. δ. ἡδυόσμου ξηροῦ Γο. δ. λύσον μετὰ μέλιτος, καὶ λάμβανε κεράτια β. εἰς κοίτην μετὰ εὐκράτου, ὠφελεῖ δὲ δυσπνοϊκοὺς καὶ πτισάνια ἐσθιόμενα. Πρὸς αἱμοπτοϊκούς.

30 Συμφύτου ς. δ. μαστίχης κιῤῥᾶς ς. δ. λημνίας σφραγῖδος ς. β. βαλαυστίων ς. β. κόψας καὶ σήσας δίδου κοχλιάριον ἐν σὺν ὀξυμέλιτι πίνειν. ἄλλο διὰ πείρας. Λημνίας σφραγῖδος Γο. α. γῆς ἀστέρος Γο. β. κοραλλίου Γο. β. δίδου μετὰ ὀξυμέλιτος ἀκράτου κοτύλην α. πρωῒ καὶ ἑσπέρας τοῦτο χρῶ. ἄλλο. Ἀκακίας κιῤῥᾶς, ἀμύλου ἰατρικοῦ ἴσα λειώσας δίδου πιεῖν μετὰ εὐκράτου κοχλιάρια ε.

Ἀλεξιπύρετον τοῖς ἐκ πυρετοῦ καυσουμένοις.

Λ αβὼν ἀειζώου καὶ ἀνίσου φύλλα ε. ἢ ζ. ἀπόζεσον ἐλαίῳ ῥοδίνῳ, καὶ χρῖε ἀπὸ κεφαλῆς ἕως πέλματος, καὶ θαυμάσεις. ἢ πυρέθρου ῥίζαν λειώσας σὺν ἐλαίῳ σύγχρισον. τοῦτο γὰρ ἱδρῶτας κινεῖ, καὶ τὰ χρόνια ῥίγη παύει, καὶ τὰ κατεψυγμένα μόρια τοῦ σώματος, ἢ παρειμένα ἰᾶται. ἄλλο. Δαφνίδας καὶ θύμον ἐν οἴνῳ τὰ ἀμφότερα λειώσας ἐπίχρισον καὶ περίβαλλε ἱματίοις καὶ ἱδρώσει. Πρὸς ἰσχὺν αἰδοίων καὶ χρονίας διαθέσεις.

Λ αβὼν καλαμίνθην καὶ κόψας, καὶ σήσας ἐπίβαλλε ἐν τρυβλίῳ, καὶ ἀναλαβὼν μέλιτι ἕψει ὡς δίκην κατα-
40 πλάσματος, καὶ ἐπιπλάσας λεπτῇ ὀθόνῃ ἐπίθες φασκιῶν, πεπείραται γὰρ παρὰ πολλοῖς.

Ἄλλο πρὸς ἰσχὺν αἰδοίων καὶ νεφρῶν, μὴ τοσοῦ τινα θεραπεύσεις πρὸ τοῦ τὸν μισθὸν ἆραι πεπείραται γὰρ παρὰ πολλοῖς.

Ζ ιγγιβέρεως ς. δ. βράθυος ς. α. πεπέρεως λευκοῦ ς. α. δίδου μετ' οἰνομέλιτος. ἄλλο. Πίσσης ξηρᾶς. ταφρίου. κολοφωνίας μαστίχης ὑέλου λευκοῦ ἴσα λείου, καὶ ποίει ξήριον, καὶ προλούσας ἔτι θερμῶς ἔχοντος τοῦ χρωμένου ἐπιχρίσας ὑγρᾷ πίσσῃ ἐπίπασον τὸ ξήριον καὶ ἄνωθεν ἐπίθες, καὶ δέσμει καλῶς.

Εἰς τὸ σκορπίσαι τὰ ἐν τοῖς γόνασι ῥεύματα.

Α γριοσυκῆν κοπανίσας ἐκ τοῦ χυλοῦ τρίβεσθω, ἢ τῆς ῥίζης τὸν χυλὸν ἀνατρίβεσθω ἐν βαλανείῳ, καὶ ἅλας καὶ περιστερᾶς κόπρον λειώσας μετ' ἐλαίου ἐπίχριε. Κατάπλασμα πρὸς πόνον ποδῶν ἀπὸ προσκρούσματος, ἢ ἀπὸ καταπτώσεως, ἢ ἄλλης τινὸς σφοδρᾶς ὀδύνης.

50 Ἀλάτος ὀπτοῦ ὀριγάνου, σποδοῦ κληματίδων ἴσα λεκύθους ὠῶν β. ἢ γ. σὺν οἴνῳ μίξας κατάπλασσον.

Πρὸς λεπρῶντας ὄνυχας θειότατον βοήθημα.

Ο νυξιν ἀποσπασθεῖσιν ἀπὸ προπτώματος καὶ εἰς παρωνυχίαν ὄχρα λειώσας καὶ ξήριον ποιήσας ἐπίπασσον, ὄνυχας δὲ λεπρώδεις καθαρίσεις, ἢ θεῖον ἄπυρον καὶ κρόκον ὠοῦ ἴσα μίξας μετ' ὄξους καὶ ἐπιθήσει.

Πρὸς πυρίκαυστα.

Λ ιθαργύρου Γο. β. κρόκου Γο. β. ὠῶν ὀπτῶν λεκύθους Γο. δ. ῥοδίνου τὸ ἀρκοῦν. ἄλλο. Ὀθόνιον καύσας τὴν σποδιὰν ῥοδίνῳ μίξας, καὶ κηρῷ καὶ ἀγχούσῃ ἑνώσας χρῶ. Πρὸς αἱμοῤῥοΐδας ἐκ παντὸς φθορομείας.

Σ ώρεως χαλκανθοῦ. στυπτηρίας. χαλκίτεως. μίσυος. γύψου. κόμεως ἀνὰ ς. η. λειώσας χρῶ πάνυ γὰρ καλόν ἐστι καὶ πεπείραται. ἄλλο. Χαλκίτεως ς. ς. ῥητίνης φρυκτῆς. ς. δ. μάννης ς. β. ξηρῷ χρῶ.

Πρὸς λειχῆνας δόκιμον.

Λιβανίου ἄῤῥενος. ζιγγιβέρεως. ἀλόης. θείου ἀπύρου. ἀνὰ 𐅻. β. ὄξει ἀναλαβὼν χρῖε πυριῶν, προτρίψας ῥάκει ἐξ ἐρίου. ἄλλο. Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος. ἀλκυονίου. θείου ἀφροῦ ἴσα λειώσας χρῶ.

Εἰς τὸ λευκᾶναι πρόσωπον.

Ἀλκυονίου κεκαυμένου, καὶ λειωθέντος σὺν μέλιτι καὶ ἀλεύρῳ μίξας σμῆχου. ἄλλο. Λυσσομένου μουδὸν λειώσας μετ᾽ ὄξους χρῖε ἐν ἡλίῳ, ἢ ἄνθος κεράμων λεπτοτριβήσας μετ᾽ ὄξους. εἶτα τρίψας τὸν τόπον ῥάκει, ἕως ἐρυθρὸν γένηται χρῖε ἐν ἡλίῳ.

Εἰς τὸ καθᾶραι πρόσωπον.

Βούτυρον σαπωνίῳ μίξας κατάχριε.

Πρὸς πόνον μήτρας τῶν ἀγίων ἀναργύρων.

Λαβὼν ἄσαρ μετὰ γλίχωνος δὸς πιεῖν.

Γαργαρισμὸς καθαρτικός.

Σκαμμωνίας 𐅻. β. ἢ τρία μαστίχης 𐅻. γ. σελίνου σπέρμα 𐅻. β. πολυποδίου 𐅻. δ. κινναμώμου

10 𐅻. α. ζύμης καθαρᾶς λίτραν μίαν τὰ ξηρὰ ἐπίβαλλε, καὶ μάλαξε ἐπιμελῶς.

Εἰς τὸ ἀποκτεῖναι κώνωπας.

Μελάνθιον καὶ χαλκάνθον θυμίασον.

Εἰς τὸ διῶξαι ὄφεις.

Χαλβάνην καὶ κέρας ἐλάφου, καὶ ὄνυχας αἰγὸς, καὶ ῥίζαν κρίνου θυμίασον, ἐπὶ δὲ τοῦ δήγματος τοῦ ὄφεως, ἅλες καὶ πράσον καταπλάσσον.

Εἰς τὸ διῶξαι ψύλλας.

Συκέου ἀγρίου φύλλα ζέσας ῥαῖνε εἰς τὴν οἰκίαν.

Πρὸς δυσουρίαν κτηνῶν.

Οστέα κολυμβάδων ἐλαιῶν θλάσας περιϊστάμενος κάπνιζε ἐπὶ ἡμέρας ε.

Πρὸς πληγὴν καλάμου.

Καλάμου ῥίζαν καύσας τὴν τέφραν ἐπίθες.

Πρὸς ἐπιληπτικοὺς πάνυ καλόν.

Ορτύγων ἐγκέφαλον μετὰ μυρσίνου μύρου λειώσας ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ κασσιτερινῷ, καὶ ὅταν ἴδῃς πεσόντα ὑπὸ τῆς

20 ἐπιληψίας περίχριε τὸ πρόσωπον, καὶ θαυμάσεις τὴν ἐνέργειαν τοῦ φυσικοῦ τούτου βοηθήματος, καὶ γὰρ ἀνάστήσεται ὁ νοσῶν παραυτίκα.

Πρὸς ἀνορεκτοῦντας.

Σμύρναν. λίβανον. ἀμμωνιακόν. μαστίχης. μετὰ λευκοῦ ᾠοῦ λειώσας ἐπὶ πλείστην ὥραν περίχριε τὸ στῆθος καὶ τὰ σπλάγχνα καὶ ἐπίθες συχνά.

Περὶ βδελλῶν.

Τοὺς βδέλλας καταπιόντας χρὴ στῆσαι πρὸς τὸν ἥλιον. καὶ κατανοῆσαι ἐν ποίῳ τόπῳ κρέμμανται, καὶ ἐπιστάξαι αὐταῖς γάρος, καὶ εὐθέως ἀφίστανται τοῦ τόπου, καὶ ἀποπτύονται, ἢ ὄξος καὶ βούτυρον μίξας, καὶ πυρώσας σίδηρον καὶ σβέσας ἐν αὐτοῖς δὸς πιεῖν, καὶ βάλλει τὰς βδέλλας, ἢ βάλλε τὸν καταπιόντα τὴν βδέλλαν εἰς θερμὸν ὕδωρ, ἕως τοῦ πώγωνος, καὶ γεμώσας φιάλην ὕδατος ψυχροῦ πόσαι γε ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, μὴ δὸς δὲ πιεῖν καὶ εὐθέως ἡ βδέλλα ἐξελεύσεται. ἄλλο. Βδέλλας καταποθείσας ἀνάγει ὄξος θερμὸν καταῤῥοφούμενον, ἢ ὀπὸς συριακὸς καταῤῥοφούμενος, ἢ κόρεις ὑποθυμιώμεναι.

Περὶ μελισσῶν δήγματος.

30 Χυλὸς μαλάχης τοὺς ὑπὸ μελισσῶν πληγέντας ἀπόνους ποιεῖ.

Πρὸς ὀρίτην.

Κόπρον αἴγιον καύσας καὶ μετὰ ὄξους λειώσας καταπλάσσον, ἢ καπνέαν φόρνου μετὰ μέλιτος κατάχριε, ἢ καλάμου ῥίζας καὶ ἐρέβινθον, καὶ σφαιρία κυπαρίσσου, καὶ κέρας ἐλάφου κεκαυμένα τὰ πάντα λειώσας, καὶ ἑνώσας πότισον σὺν ὄξει καὶ πράσῳ.

Πρὸς τὰς ἀπὸ φλεβοτόμου γινομένας φλεγμονὰς καὶ σκληρίας τῶν βραχιόνων, καὶ πυρακτώσεις καὶ θρομβώσεις.

Ζύμην σιτίνην μετὰ ἀξουγγίου μαλάξας ἐπιμελῶς χρῶ. δόκιμον γάρ ἐστι.

Πρὸς ὑδρωπικούς.

Λαβὼν βόλβιτον, ἐὰν ἀνὴρ πάσχῃ, ἄῤῥενος. εἰ δὲ θήλεια, θηλείας, καὶ βαλὼν εἰς κέραμον καινὴν, καὶ πωμάσας περίπλασσον πηλὸν τῷ πώματι. ὥστε μὴ διαπνεῖν, εἶτα λαβὼν τὴν κύθραν θὲς ἐπὶ τέφραν ἀσβέστου ἐπὶ ἡμέρας ζ. μετὰ δὲ τὴν ὀγδόην ἀνοίξας ἔξελε τὸν βόλβιτον, καὶ ποιήσας ξηρίον ἀπόθου ἐν ὑελίνῳ ἀγγείῳ, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας δίδου κοχλιάρια γ. μετ᾽ οἴνου ἐπὶ ἡμέρας ζ. δέον δὲ τὸν οἶνον εἶναι ἀπεζεσμένον ἐν πηγάνῳ. τοῦτο τὸ

40 πόμα ποιεῖ καὶ ἐκκρῶσιν οἴκοι καὶ οἰδήματα. ξηραίνει καὶ κενοῖ διὰ τῶν οὔρων. ὁ δὲ πάσχων μὴ πινέτω δι᾽ ὅλης τῆς ἡμέρας. εἰ μὴ τρία μόνον. δόκιμον γάρ ἐστι.

Πρὸς τὸ μισῆσαι τὸν οἶνον καὶ τοῦ μὴ μεθύσαι.

Εγχέλεις ἰχθὺς πνιγεὶς ἐν οἴνῳ, καὶ δοθεὶς ὁ οἶνος εἰς πόμα. μισοοίνους ποιεῖ. ὁμοίως καὶ σταφυλὴ ἀποζεσμένη, ἀμέθυσος διατηρηθῆναι εἰ θέλεις, καὶ ἄνισος. φύλλα πηγάνου ἐσθίε. παύει δὲ καὶ κεφαλαλγίαν τὴν ἐξ οἴνου. ὁμοίως καὶ ἡ ἄκορος ἐσθιομένη, καὶ ἡ θηβαία, ἀμέθυσος διατηρεῖται ὁ προφαγὼν ἀμύγδαλα πικρὰ τὸν ἀριθμὸν ζ. ἢ θ. ἢ ια. ἀμέθυσος διατηρεῖται ὁ πνεύμονα προβάτου νῆστις ἐσθίων ἑφθόν. ὅσα γὰρ πίει οὐ μεθύσει.

Εἰς τὸ μεθύειν ἐξ ἑνὸς ποτηρίου.

Κληματίδων ἀμπέλων χλωρῶν, ἢ ξηρῶν μικρὸν καύσας ἀπόσβεσον ἐν τῇ φιάλῃ ἔνθα ἐστὶν ὁ οἶνος καὶ εὐθέως μεθύσει.

Πρὸς φακοὺς ἐν προσώπῳ.

Δαφνίδων τὸ ἐντὸς λειώσας μετὰ μέλιτος ἐπίχριε ἢ στρόβιλον μέλιτι συνεψήσας ἐπίχριε τοὺς ὀφθαλμούς.

50 Πρὸς τὰς ἐκπιπτούσας ἕδρας τῶν βρεφῶν.

Τὸ τῶν χαλκέων ὕδωρ, εἰς ὃ τὸν σίδηρον ἀποβαπτύουσι θερμαίνας πρόκλυζε. εἶτα οὕτως κοχλίον καύσας καὶ ποιήσας ξηρίον ἐπίπασσον.

Πρὸς οὖλα παιδὸς καὶ ὀδόντας φυομένους.

Ῥόδων ἄνθη λειώσας μετὰ μέλιτος ἔγχριε, ἢ ἐγκέφαλον προβάτου μετὰ μέλιτος ἔγχριε, ἢ βούτυρ μετὰ μέλιτος.

Εἰς τὸ πλεονάσαι γάλα.

Σήσαμος λειωθεὶς, μετὰ γλυκέος καὶ πινόμενος, ἢ πιτύρα ἑφθὴ σὺν μαράθρῳ ῥοφουμένη, ἢ κάρδαμον μετὰ κράμβης πινόμενον.

Πρὸς τὰ ἀπὸ χειμῶνος ἀποκαύματα.

Αμύλην καταντλα, καὶ φακὴν ἑφθὴν καὶ ψυχίας καὶ ῥόδινον λειώσας καταπλάττε.

Πρὸς ὑδροκήλην.

Μολίβδην ἑψήσας μετὰ θείου, καὶ ὄξους ὀλίγου, καὶ ἐλαίου περίχριε τὸν τόπον. ἄλλο. Κάρυα παλαιὰ σεση-

ταῦτα λειώσας ἔμβαλλε εἰς τεῦβλιον καὶ χρίε. ἄλλο. ὄξος πότιζε καὶ ἐλάφου κέρας καύσας καταπλάσσον, ἢ λιθάργυρον, καὶ ὄξος καὶ ἔλαιον μίξας χρίε, εἰς ἥλιον.

Πρὸς φαῦμα ἀνιάτως ἔχον ἐν οἵῳ δήποτε μέρει τοῦ σώματος.

Βούγλωσσον βοτάνην, ἀνάσπασον καὶ κόψας τὰς ῥίζας πλυνὼν καλῶς, καὶ ὁλμοκοπήσας προσπλέξον χοίρειον ἀξούγγιον καὶ μαλάξας καλῶς ἐπίθες τῷ φαύματι. Πρὸς ἔμετον.

Σελίνων ῥίζας ε. μαλάθρων ῥίζας ψυφρὰς δ. ἀνίσου ∠. α. ὄξος καὶ μέλι, καὶ κρόκκος ἀληθινὸς, ἑψηθῶσαν πάντα χωρὶς τοῦ κρόκκου, καὶ μετὰ τὴν ἕψησιν ἐμβληθήτω ὁ κρόκκος, καὶ δοθήτω ἥμισυ φιάλης.

Πρὸς αὔθας.

Ἐλαῖαι μαῦραι διαμασσόμεναι, ἢ ἀγριοσταφίδες ἐν ὄξει ἑψηθεῖσαι, καὶ διακλυζόμεναι.

Πρὸς ἀσφαλακέας.

Πλῦνον αὐτὰς πρῶτον μετ' οἰνομέλιτος, εἶθ' οὕτως ἔμβαλλε χολὴν βοίαν, καὶ λαπάθου ἀφέψημα, ἢ τὸ διὰ σάπωνος, ἢ πηγάνου χυλὸν ἔνσταξον, εἰς τὰς ὀπὰς ἢ ἀριστολοχίαν τρίψας γέμισον ἐν αὐταῖς τὰς τρύπας μετ' ὄξους.

Περὶ πηγάνου.

Τὸ πήγανον πρῶτον μὲν ἐσθιόμενον καὶ πινόμενον ὀξυδορκίαν ποιεῖ. καὶ συνουσίας ἀποστρέφει, πόνον δὲ κεφαλῆς ἰᾶται, εἴ τις τοῖς ἁπαλοῖς τῆς καρδίας τὰ ὦτα ἐμφράσει, ἑνωθεὶς δὲ ὁ χυλὸς τοῦ πηγάνου, μετὰ χυλοῦ μαράθρου καὶ μέλιτος, καὶ καταχριόμενος ἀμβλυωπίας ἰᾶται, τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ ὁ χυλὸς τοῦ καρποῦ τῆς ῥάμνου μετ' οἰνομέλιτος χριόμενος, καὶ ἡδύοσμος μετ' ἀλφίτου καταπλασθὲν ἰᾶται ἀποστήματα.

Πρὸς τὸ στῆσαι αἷμα.

Βρωνίκην μέλιτος ἀκάπνου πληρώσας δὸς φαγεῖν καὶ κράμβης σπέρμα, καὶ βασιλικοῦ σπέρμα τρίψας ἀνὰ κόκκων ϛ. μετὰ οἴνου δὸς πιεῖν γυναικὶ ἀπὸ πολλοῦ αἵματος πασχούσης. Προγνωστικὸν ἀρρώστου.

Ἰτέας ἁπαλὰ φύλλα κόψας ἐπίχριε, καὶ ἐὰν ῥοδινὸν γένηται ζῇ. εἰ δὲ χλωρὸν τελευτᾷ.

Πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι συνουσιάζειν.

Τὸ εὔζωμον οἱ ἱερεῖς ἐσθίουσι, καὶ τὸ πήγανον καὶ τὸ ἄγνον, τὸ δὲ σπέρμα τοῦ εὐζώμου σὺν μέλιτι νήστης, καὶ σὺν πέλει χριόμενον οὐκ ἐᾷ ὀρθοῦσθαι. Πρὸς πόνον ὀφθαλμῶν.

Κρόκον συντρίψας καὶ ἀναζυμώσας μετὰ ῥοδοστάγματος ἐπάλειφε. Περὶ πόνον κεφαλῆς ἀνθρώπου.

Ἐὰν γένηται τὰ σημεῖα ταῦτα, σκοτισμὸς ὀφθαλμῶν, καὶ πόνος αὐτῆς τῆς κεφαλῆς, ὤτων ἦχος, καὶ ῥινῶν ἔμφραξις καὶ ὀφθαλμοὶ δακρύουσι τῷ πρωΐ, τινὲς δὲ καὶ ἀμβλυωποῦσιν ὅτε ταῦτα γίνονται τὴν κεφαλὴν καθάρισον τρόπῳ τοιῷδε, λαβὼν ὀρίγανον καὶ ὕσσωπον, καὶ ἅλας τὰς ῥῖνας αὐτοῦ τρίψον, καὶ οὐκέτι ἀλγήσει ἡ κεφαλή. εἰ δ' ἀμελὴς γένηται, παρέπονται αἱ νόσοι αὗται, ἀμβλυωπία, ὤτων ἦχος, τριχῶν ἔκρυσις, καὶ πόνος ὀδόντων. Περὶ στήθους ἀνθρώπου.

Ἡνίκα ἐὰν τὸ στῆθος μέλλει πάθος γενέσθαι, τὸ πρῶτον φαίνεται ἐν αὐτῷ ὑγρότητα ἔχειν καὶ ἐν ταῖς πλευραῖς ὠμοὺς χυμοὺς ἔκαυσιν, καὶ δίψαν ἔχων, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ τραχέως ἀφρὸν ἔχουσα καθ' ἑκάστην ὥραν πτύων, ἔξεστι δ' αὐτὸν μετὰ τὸ δειπνῆσαι ἐμέσαι, εἴτε τῷ πρωῒ ξυράσαι προλαμβάνων λεπορίζια ῥαφανίου, εἴτε σίνηπι χλωρὸν, ἢ εὔζωμον, ἢ κάρδαμον μετὰ χλιαροῦ ὕδατος, καὶ ἐμέσας εὐθέως σωθήσεται. εἰ δ' ἀμελήσῃ γίνεται αὐτῷ δύσπνοια, καὶ πλευροῦ πόνοι καὶ πυρετοὶ ὀξεῖς καὶ πάντοτε ἄυπνος γίνεται. Περὶ κοιλίας.

Ὁπόταν δὲ περὶ τὴν κοιλίαν μέλλει πάθος τι συνίστασθαι τῷ πρῶτον γίνονται αὐτῷ στρόφοι καὶ πόνοι περὶ αὐτὴν τὴν κοιλίαν, καὶ στένωσις γαστρὸς, καὶ ἀηδία, καὶ ταράσσονται ἐν αὐτῷ τὰ σιτία καὶ τὰ πότα πικρὰ φαίνονται, καὶ βάρος ἐπὶ τῶν γονάτων, καὶ ἐπὶ τὰς ψοιὰς καὶ τοὺς νεφροὺς πόνοι καὶ πυρέσσει πάντοτε, τούτου οὖν οὕτως γινομένου δεῖ τοῖς ἁπλοῖς φαρμάκοις καθαίρειν, λαβὼν κνῆκον κόψας καὶ διαλύσας ὕδατι θερμῷ δίδου πίνειν, ἢ κράμβης, ἢ σεύτλου χυλὸν μετὰ μέλιτος γλυκάνας πρόσβαλλε, καὶ ἅλας ὀλίγον, καὶ δὸς πιεῖν καὶ θαυμάσεις, εἰ δ' ἀμελὴς γένηται ἐπέρχεται αὐτῷ δυσεντερία, καὶ τεινεσμοὶ, καὶ αἱμοπτοΐαι.

Πρὸς βαρυκοΐαν καὶ ἦχον ὤτων.

Σινήπεως εἰς ὄξος ἐμβαλὼν ἐπίσταξον ῥοδέλαιον καὶ οἶνον, καὶ ἄλειφε τὰ ὀπίσθια τῆς κεφαλῆς. ἄλλο. Ἑλλεβόρου μέλανος ῥίζαν ἐμβαλὼν εἰς τὸ οὖς καὶ ὑγιαίνει. δόκιμον γάρ ἐστι.

Πρὸς τὸ φυλαχθῆναι ἄμπελον.

Κυνταμείου τὸ ἀπόζεμα ῥαινόμενον τοῖς κλήμασι. πτώσεις καὶ κύνας, καὶ ἀλώπεκας καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἀποδιώκει. Περὶ περιστερῶν.

Ὀστοῦν ἐλάφου ὃ ἔχει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ λαβὼν τρίψον καὶ πότισον, τὴν γυναῖκα καὶ ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Πρὸς ἕλμινθας θαυμαστόν.

Μελάνθιον τρίψας μετὰ γάρους δὸς πιεῖν. Εἰς τὸ γνῶναι ἐκ τοῦ ἀνδρογύνου ὁποῖος ἐστὶν ἄπαις.

Φακὴν ἀπόβρεξον τῶν ἀμφοτέρων τὸ οὖρον χωρὶς, καὶ ὁ ποῖον φυράσει, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ποιῶν παῖδα καὶ ὁ μὴ φύων ἄπαις.

Πρὸς ῥῖγος.

Γράψον εἰς μῆλα τρία, ἢ πεπόνια οὕτως, φησόν. σαός. σράος. σαίνονος. σχνάβιος καὶ δίδου φαγεῖν.

Κατασκευὴ γάρους Ἰσαάκου τοῦ μαρτυροπολίτου.

Ψωμίον ἄζυμον ἀνακόπτον, σαπημένον λι. α. μελάνθιον τζιαρίκιν α. ἡμικλίου πάντοτον ἡδύοσμον, καλαμίνθην βουνίσιον. ἄνυδρον. ἀνὰ ἡμίλιτρον. πήγανον δράμια μ. ἀγριοθρύμπον δράμια μ. μάλαθρον δράμια μ. ἄνισον δράμια λ. ναναχουὰν δράμια μ. σταφίδας μαύρας λιπαρὰς ἡμίλιτρον. φοίνικας καθαρὰ τζιακίκιν α. μέλι ἀληθινὸν, ἱλαροῦ μελισσίου ἡμίλιτρον σάκχαρ κάντιον τζιακίκιν α. ῥόδα ξηρὰ, ἢ ῥοδόσταγμα

γμα γράμμα ρ. ταῦτα δεῖ τίθεσθαι ἐν πίθῳ μετὰ ὕδατος, καὶ τίθεσθαι ἐν ἡλίῳ ἡμέρας μ. ἐπὶ αὐτοῖς δὲ δεῖ βάλλειν ἐν ὀθονίῳ καθαρῷ ξυλαλόης γράμμα ε. στάχυς γράμμα ζ. καρυόφυλλα γράμμα β. κρόκκου γράμμα γ. μαστίχην γράμμα ι. λίβανον γράμμα ι. φουντζίου φλοιὸν γράμμα ιε. μόσχου τάγκια α. ἄμπαρ τάγκια β. βάλλε ὁμοῦ ὅλα ἐν τῇ ὀθόνῃ καὶ θὲς μέσον τοῦ χυλοῦ ἐν τῷ πίθῳ, καὶ τὰς μ. ἡμέρας καθ᾽ ἑκάστην τρίβειν, καὶ ἀποπιαίειν κρεμμάμενον δηλονότι ἐν τῷ πίθῳ μέσον τοῦ χυλοῦ καὶ μετὰ μ. συνάγειν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπάνω τοῦ χυλοῦ, καὶ τιθεῖν εἰς ἕτερον ἀγγεῖον, τῷ δὲ χυλῷ τίθειν ἕτερον ὕδωρ. ἡλιαζόμενα ἀμφότερα. μετὰ δὲ τὸ συναχθῆναι τὸν ζωμὸν ὅλον εἰς ἕτερον ἀγγεῖον βαλὼν ἐν κακαβίῳ γανωτῷ, ἢ ἐν χύτρᾳ καὶ ἀποτειπώσας ἐπὶ κυδώνια ἕψημα πλήσεις, τὴν δὲ ὀθόνην μηδέποτε ἄρῃς ἐκ μέσου τοῦ γάρρους, καὶ λάβῃς γάρος ἄριστον καὶ
10 ὠφέλιμον ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις. Περὶ κεφαλαλγίας βαρλαμὰ μοναχοῦ.

A λθυρον κυάμινον λεῖον πλήσεις, καὶ μαστίχης ὁμοίως ὀλίγον ἐπὶ κιμένω ὀλιγοστῷ. δεῖ ἐνῶσαι μετὰ τοῦ ζωμοῦ τῶν ὀξυνῶν μήλων καὶ ποιῆσαι ἔμπλαστρον, καὶ ἐπιθεῖναι τῷ μετώπῳ ἀπὸ μιῶνγος.

Περὶ δυσουρίας.

M ύρον χριστὸν βάλλε εἰς τὸν οὐρητῆρα καὶ εὐθέως οὐρήσει, ἢ μέλι καὶ ἀγριοκανάβην ἐνώσας ποίησον ὑπόθεμα καὶ θὲς ὑπὸ τὸν ἀφεδρῶνα, ἢ μόσχον θὲς ἐν τῷ οὐρητῆρι. Πρὸς αἷμα ἐκ ῥινῶν.

K ανάβου φύλλα ξηράνας καὶ τρίψας ἐμφύσα εἰς τὸ ῥουθώνιον, ἢ πανίον λινὸν καύσας μετ᾽ ὄξους δριμέως ἐμφύσα εἰς τὰς ῥῖνας. Περὶ ὑστέρας γυναικός.

O ψιν ψωμίου, καὶ ἀμανιτάριον ἀληθινὸν, καὶ καρδίαν. καύσας μετὰ οἴνου παλαιοῦ δὸς πιεῖν.

Περὶ τοῦ μὴ ἀπόλλειν τὸ δένδρον τὸν καρπόν.

K ρίνου ῥίζαν κρέμμασον εἰς τὸ δένδρον, καὶ στήκει ὁ καρπὸς αὐτοῦ καὶ μὴ πίπτει. Πρὸς σῶμα γλυκαίνειν.
20 Kαρδίαν μετὰ τοῦ φλοιοῦ, καὶ κέρας ἐλάφου καύσας μετὰ ἐλαίου ἄλειφε. Πρὸς στόμαχον.
Γ ήγανον καὶ θρύμβον μετὰ ὠοῦ καὶ κύμινον καὶ ἡδυόσμου τὰς ῥίζας δὸς πιεῖν. Περὶ λιχῆνας.
Γ έπερι τρίψας μετὰ γυναικείου γάλακτος ἐπάλειφε καὶ ἰᾶται. Πρὸς πόνον ὀδόντων.
A ἐπηγὰ ὠῶν καὶ σηπίας καὶ ἔλαιον μίξας ἀποτείπωσον καὶ χλιάνας βάλλε εἰς τὸν πόνον.

Πρὸς ἑλμινθας.

K έρας ἐλάφου ῥινίσας μετὰ οἴνου παλαιοῦ δὸς πιεῖν ἀπὸ λουτροῦ. Πρὸς δυσουρίαν.
K όριανδρον καὶ ἡδύοσμον καὶ ὕδωρ μετὰ μέλιτος ἀποτειπώσας δός. Πρὸς σῶμα γλυκύ.
A φόδευμα χοίρου μετ᾽ ἐλαίου καὶ ὄξους δριμέου μίξας, καὶ τὸν τόπον ἐκδείρας μετὰ τρίχινον πανίον ἐπάλειφε.

Πρὸς πόνον πλευροῦ.

Γ αλιουρέας ῥίζαν μετὰ οἴνου ἀποτείπωσον καὶ δὸς πιεῖν ἀπὸ λουτροῦ. Πρὸς ἧπαρ καὶ στόμαχον.
30 Aλόην καὶ στάχυς, ἀνὰ μιλιαρισίου ἐνὸς μίξας μετὰ οἴνου ἀπὸ λουτροῦ πότισον καὶ ἰᾶται. Πρὸς ὕπνον.
A ἰγὸς κοπρίαν μετὰ χαμαιδρύου πηλὸν ποιήσας ἄλειφε τὸ πρόσωπον. Πρὸς βῆχα.
P αφανίου σπόρον καὶ μάλαθρον μετὰ μέλιτος δὸς πιεῖν. Πρὸς καρδιόπονον.
Γ ήγανον, καὶ λινόσπερμα καὶ μάραθρον κατὰ τὴν καρδίαν. Πρὸς ἕλμινθας.
Λ υπινάρια καὶ δαφνόκοκκα καὶ χολὴν ταύρου μίξας ἐπίθες εἰς τὸν ὀμφαλόν. Περὶ αἱμορρδούσης.
X ελώνης καύκαλον ὑποκάπνισον. Πρὸς καῦσιν.
Ω ὰ ὀπτὰ, τῶν κρόκκους καύσας εἰς τηγάνην, καὶ ἀποπλάσας ἄλειφε. Περὶ κνησμονῆς.
Γ αρὸς καὶ θεῖον ἄπυρον καὶ ἔλαιον ἄλειφε καὶ θαυμάσῃς. Πρὸς ἴκτερον.
X ρυσολαχάνου σπόρον καὶ μέλι καὶ κρόκκον ταράξας εἰς τὸ κραβάτιον χρίε, καὶ ὠφελεῖ.

Περὶ σκωλήκων.

40 Xαμαιλέοντος τὴν ῥίζαν βάλλε καὶ κνίδης τὰς κορυφὰς λειώσας ἐπίβαλλε. Περὶ βηχός.
M αράθρων τὰς ῥίζας τρίψας δὸς πιεῖν νήστει ἐπὶ ἡμέρας θ. καὶ θαυμάσῃς.

Περὶ κεφαλίου πλευρίμους.

M ολόχην, καὶ ἐλελίφασκον τὴν ῥίζαν λειώσας κατὰ λόγον καὶ βάλλε εἰς ἀγγεῖον μετὰ οἴνου καλλοῦ καὶ ἀπὸ λουτροῦ χρίε τοὺς πλευρίμους. Πρὸς ὤτων πόνους.
T οῦ βάτου ὁ χυλὸς ἐκπιεζόμενος καὶ χλιαινόμενος καὶ ἐνσταζόμενος εἰς τὸ οὖς παύει τὸν πόνον.

Περὶ ἰκτέρου.

X ρυσολάχανον κουπανήσας κοχλιάριον καὶ μέλι κοχλιάριον ἐν, καὶ οἶνον θερμὸν δὸς νήστει. ἄλλο πάνυ καλόν. εἰς τὸ δεξιὸν ὠτίον τὸ ἐπικείμενον λεπτὴν φλέβα κόψον, καὶ ἐξερχομένου τοῦ αἵματος θαυμάσεις, ἐὰν δὲ πονήσῃ σπλῆνα ποίησον ὁμοίως εἰς τὸ ἀριστερόν. Πρὸς ἡπατικοὺς σπληνικοὺς καὶ στομαχικοὺς ἀπαράβατον.
50 Aγνοκούκκια δίδου ἐσθίειν καὶ πίνειν, καὶ οἴνου πρωῒ καὶ ὀψέ, ἄλλο σελίνου σπόρον καὶ μακεδονησίου, καὶ ὀρεβινθου καὶ ἀγνόκοκκα πάντα συντρίψας μετὰ οἴνου θερμοῦ δὸς πιεῖν βοήθημα. Πρὸς νεφριτικούς.
E ὐζώμου σπέρμα. καρδάμου σπέρμα, ῥαφανίου σπέρμα λειώσας ἕνωσον μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ, καὶ δίδου 5ι. α. μετὰ οἴνου παλαιοῦ. Βασιλείου ἰκτοῦ τοῦ μελιτινιώτου δίαιτα πρὸς βασιλέα νοταίριον τὸν γραμματικὸν σκευασία οἴνου εἰς τὸ ποιῆσαι εὐγνωστὸν καὶ κόκκινον.
O ἶνον ὡσεὶ μέτρα εἴκοσι, πλήσεις γέμισον πίθον, καὶ ἆρον ἐξ αὐτοῦ οὐ. μέτρα β. καὶ βάλλε ἐν χύτρᾳ λιθωτῇ ἐπίβαλλε μελάθρου μιλιαρίσια ρ. σελινόσπορον μιλιαρίσια ρ. ἄνισον μιλιαρίσια ν. μετὰ τούτων δεῖ βράσαι καλῶς καὶ σασελίζειν, καὶ ξέσου ὄντος ἐκστρέφειν ἐν τῷ πίθῳ, εἶτα ἔπαρον φιλφίδιον μιλιαρίσια ρ. καρυόφυλλον μιλιαρίσιον ε. κρόκκον μιλιαρίσιον α. μαστίχης μιλιαρίσια γ. κύπερι μιλιαρίσια ε. ξυλαλόης μιλια-

εια ε. τρίψας ὅλα ὁμοῦ καὶ σήσας ἔμβαλλε ἐν ὀθονίῳ λινῷ, καὶ θὲς μέσον τοῦ πίθου καὶ χρῶ.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ ἐνδυναμουμένου στομάχου διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὰ φλέγματα ἐν αὐτῷ, καὶ αἰνεῖσθαι κεφαλαλγίαν.

Δεῖ σε λαβεῖν ῥοδόμελι καθ' ἑκάστην ἡμέραν μιλιαρίσια κ. σελινόσπερμον μιλιαρίσιον ἕν, ἄνισον μιλιαρίσιον τὸ ς' καὶ ἐπιτηδεύειν τὸ μεσημβρινὸν καὶ τότε γεύεσθαι, καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ὡρίσαμεν ποιεῖν σε οὕτως διὰ τὸ εἶναι τὸ ῥόδον ἐνδυναμοῦν τὸ στόμαχον, τὸ δὲ μαστίχην θερμαῖνον τὸ μάραθρον καὶ τὸ σέλινον διὰ τὸ ἐὰν εὕρωσιν ἐν τῷ ἥπατι καὶ τῷ σπληνὶ πλῆθος χυμῶν μελανικῶν, αἴρωσι καὶ κατάγωσι διὰ τῶν οὔρων ἀνωδύνως, τὸ ἄνισον διὰ τὸ διώκειν τὰ πνεύματα ἀπὸ τῆς γαστρὸς καὶ ῥωννύειν τὸν στόμαχον, καὶ διὰ τοῦτο ὡρίσαμεν νηστεύειν ε. τὸ μεσημβρινόν, ἵνα μὴ φανῇ ἕτερον νόσημα, καὶ ἀπομείνῃ ἡ δύναμις τῶν βοτανῶν μετὰ δὲ τὸ διαβιβάσαι τὰς ι. ἡμέρας τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν ἀείποτε ποίει μετὰ ῥοδοσακχάρεως διὰ τὸ ῥωννύειν τὸν στόμαχον καὶ ζῆν ἀνωδύνως, ὡρίσαμεν δὲ καὶ περὶ τροφῆς ἀνάλογον τρόπῳ τοιῷδε.

Διαγωγὴ ἐν κρέοις καὶ νηστείαις.

Τὴν πρώτην ἡμέραν δεῖ σε φαγεῖν ἀμύγδαλα πικρὰ τὸν ἀριθμὸν ι. σὺν ἄρτῳ καὶ οἴνῳ τὸ ἀρκοῦν, τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ φάγε μέλι μετὰ ἄρτου καὶ οἴνου τὸ ἀρκοῦν, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κρέας ἀμνοῦ ἐνιαυσιαίου ὁμοπλάτην κοπανίσας καὶ ἑψήσας ὀπτὰ πυρί, καὶ τρέφου σὺν οἴνῳ τῷ ἀρκοῦντι καὶ ἄρτῳ καὶ παξαμαδίου, τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ, ὄρυζαν μόνον ἕψει ἐν ὕδατι καὶ τίθου μέλι, καὶ τρέφου μετὰ ἄρτου καὶ οἴνου τὸ ἀρκοῦν, τῇ ε. ἡμέρᾳ ῥόδια, καὶ ἀμύγδαλα καὶ σκόροδον, δαύκου καὶ σύκων ἰσχάδων σταφίδων, καὶ μέλιτος ἕψει, καὶ τρέφου μετὰ ἄρτου καὶ οἴνου τοῦ ἀρκοῦντος, τῇ ς. ἡμέρᾳ κρέας ὄρνιθος ἐνιαυσιαῖον τίθει ἐν τηγάνῳ μετὰ σινάπεως καὶ ἕψει καὶ τρέφου μετὰ ἄρτου καὶ οἴνου τὸ ἀρκοῦν, διὰ τὸ τὴν δύναμιν τῶν ῥοιῶν σβέσαι· ψυχραὶ γὰρ ὄντως εἰσίν, καὶ διὰ τοῦτο ὡρίσθησαν αἱ ῥοιαὶ πρὸς ψυχρασίαν δηλονότι τῶν προσαχθέντων ἔμπροσθεν εἰς τὰς ε. ἡμέρας· θερμὰ γὰρ ὄντως, τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ κρέας κουπανήστον μετὰ ἐρεβινθίων, καὶ ἀρτυμάτων ἕψει, τρέφου τὸ ἀρκοῦν, τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ κρέας σὺν μέλιτι καὶ ὄξει συνθέσει ἀμυγδάλων καρύων συκῶν, κρόκου, δαύκου σταφίδων σὺν ἑτέροις κρέασι κουπανιστοῖς ἕψει μετὰ μέλιτος ἱκανοῦ, καὶ τρέφου σὺν οἴνῳ τὸ ἀρκοῦν, τῇ ι. ἡμέρᾳ ἐν κρέοις καὶ ἐν νηστείαις, ῥόδα κόψον ὁμοίως τοῖς προειρημένοις ἕψει καὶ τρέφου σὺν οἴνῳ τὸ ἀρκοῦν, αὕτη ἐστὶν ἡ δίαιτα τῶν τροφῶν, ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου ἀεὶ χρῶ ἡδυοσμόμελι, διὰ ὃ τὰς τροφὰς χωνεύειν, καὶ οὐκ ἐᾷ πληθυνθῆναι φλέγμα ἐν τῷ στομάχῳ καὶ ὅσα ὑγιὴς μένῃς μηκέτι φλεβοτόμει ἄνευ πάθους. ὅταν δέ σοι συμβῇ νόσημα περὶ τὴν κεφαλήν, φλεβοτόμησον τὴν κρανιακὴν φλέβα, καὶ ἔμβαλε ἔσω μιλιαρίσια ι. συνουσίαζε δὲ τὸν χρόνον δίς, τὸν ἀπρίλλιον μῆνα καὶ τὸν σεπτέμβριον ποιῶν ἀποχὴν ἡμέρας γ. ἔμπροσθεν, καὶ ὄπισθεν, πίνειν καὶ βοήθημα τὸν χρόνον δὶς τοῖς προειρημένοις μησί, καὶ κωδείαν χρῶ διὰ τὸν ὕπνον δεῖ σε ἀπέχεσθαι τῆς συνουσίας, εἰ δὲ βούλει ἅπαξ τὴν ἑβδομάδα μετὰ τὸ διαβῆναι τὸ μεσονύκτιον, τὸν δὲ ἰούλιον μῆνα, καὶ τὸν αὔγουστον δεῖ σε ἐμεῖν ἡμέρας β. ἄμφω διὰ τὸ εἰς μίαν ἡμέραν ὁ στόμαχος κάθαρσιν οὐ λαμβάνει, ὅταν δὲ ἐμεῖς, βλέπε μήποτε πίῃς ὕδωρ, ἢ ἔμπροσθεν, ἢ ὄπισθεν, ὅταν δὲ ἐμεῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς σκέπασον καὶ δῆσον, καὶ ἱστάμενος ἔμει, ἐν ὑψηλῷ τόπῳ, ἢ ἐν ποταμῷ, μετὰ τὸ ἐμέσαι ἐὰν διψῇς πίε ζουλάβιν, καὶ ἐπινήστευσον, δεῖ σε λούεσθαι τὸν ἀπρίλλιον μῆνα μέχρι καὶ ὅλου τοῦ σεπτεμβρίου μηνός, καὶ τοὺς ἀπηγορευμένους μῆνας ἀπέχου τὸ λούεσθαι, ὅταν δὲ λούεσθαι τὴν ἑβδομάδα ἅπαξ ἀεὶ δίποτε νῆστις λούθου, καὶ ἐὰν διψῇς πίε εὔκρατον ὕδωρ, καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἄλειφε τὴν κεφαλὴν ἔλαιον, ἢ γάλα γυναικεῖον θηλυτρόφου, τοὺς δὲ πόδας κατὰ νύκτα ἄντλει θερμῷ ὕδατι σὺν πιτύροις.

Περὶ κεφαλαλγίας.

Ἀμύγδαλα λι. γ. σπόρον κολοκύνθης λι. α. ἔκβαλον τὸ ἔλαιον τὸν ἀμφοτέρων, καὶ ἄλειφε τὴν κορυφήν, καὶ τοὺς μυκτῆρας, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

Πρὸς βοήθειαν οἴνου.

Ἔπαρον κυδώνια ὥριμα καὶ γλυκέα, καὶ καθαρά, καὶ ἆρον τὸν ζωμὸν καὶ ἔνιε τῷ οἴνῳ.

Ἄλειμμα δόκιμον πρὸς ἀρμοπενίαν καὶ τρίσμα χειρῶν καὶ ποδῶν καὶ ἀποφθορὰς καὶ ἀπόκαυσι χειμῶνος καὶ ἀνέμου καὶ πουλίων χειρῶν τε καὶ ποδῶν λεγόμενον σαρακηνιστὶ τλε''. ἡ συνθεσία αὕτη.

Ἔπαρον ἀξούγγιον χηνὸς μοίρας β. μυελὸν ἐλάφων ἐκ τῶν ἀστραγάλων, καὶ μαρτασάγκην τα παρεῖν καὶ μέλι ἄκαπνον ὑλιστόν· καὶ τίθου ἐν πεφίνῳ τηγάνῳ καὶ βράσον, ὥστε λυθῆναι τὰ ῥηθέντα ἀλείμματα, καὶ θερμοῦ ὄντος ἔμβαλλε τὸ μαρτασάγκην, καὶ ὅταν ψυχρανθῇ τελείως βάλε τὸ μέλι καὶ μάλαξον καλῶς δίκην μαλάγματος καὶ ἄλειφε ἐν πυρί, ἢ ἐν κλιβανίῳ, καὶ τύλιξον καλῶς, ἄλειφε δὲ ἕως ὅτι ἀπέλθῃ ὁ πόνος.

Περὶ αἰγίλωπος.

Χολὴν βοὸς, καὶ ὑγρόπισσον, καὶ ὄξος ἑνώσας ποίει ἔμπλαστρον καὶ ἐπίθες, ἢ πηγάνου φύλλα μετὰ χωρυγίου ἐπίθες εἰς τὰς ὀπάς.

Πρὸς τραύματα ἀνίατα.

Λ ειορεπανίου ῥίζαν βάλλε μετ' οἴνου γλυκέος καὶ δὸς πιεῖν τῷ κάμνοντι.

Περὶ πνευμονίας.

Τ εἶψον πέπερ κόκκους ιε. καὶ ἅλας ὁμοίως βάλλε ἄπλυτον, καὶ τάφλω, καὶ ἑνώσας, μετ' ἀφοδεύματος ὀρνιθίου ξανθοῦ σὺν ἐλαίῳ ἄλειφε, ἢ δαύκου σπέρμα, καὶ μελάνθιον καὶ πήγανον λειώσας πότισον.

Πρὸς ἀσφαλκίας.

Λαβὼν χαμαίδρυον, καὶ κειβάλευρον, καὶ ζυμώσας ταῦτα μέλιτι ἐπίχριε καὶ καταπλάττε.

Πρὸς πόνον κοιλίας καὶ στομάχου.

Βάλε διοσβολίβανον εἰς τζουκάλιον μετὰ οἴνου παλαιοῦ καὶ ἀποτελέσας ἐν λουτρῷ πότισον, ἢ ἔλαιον καὶ οἶνον

ὁμοίως ποίησον καὶ πότισον ἐν λουτρῷ χλιαρόν. Πρὸς στομαχίας.

Κ ύμινον καὶ κινάμωμον κοπανήσας ἀμφότερα, καὶ βαλὼν σμύρναν, καὶ μαστίχην, καὶ βλυσκούνιν ὀλίγον, καὶ ἑψήσας καὶ προσμίξας δὸς πιεῖν, ἢ ἡδυόσμου κλόνους γ. καὶ ῥοΐδιν καὶ φοινίκια πότισον.

Πρὸς ἀδυναμίαν γονάτων.

⁂ ρὲ ὕδωρ καὶ βράσον λινόσπερμα μετὰ μέλιτος καὶ κατάπλασον εἰς τὴν καρδίαν.

Πρὸς πόνον πλευροῦ.

Κ ύμινον καὶ σίτινον ἄλευρον, καὶ οἶνον παλαιὸν ποίησον κατάπλασμα καὶ τίθει ἐπάνω τῆς καρδίας.

Πρὸς σπληνικούς.

Κ ρόμβης φύλλα, καὶ ἀμμωνιακὸν καὶ ὄξος δριμὺ τρίψον καὶ μίξας ἐπίχριε τὸν τόπον ἡμέρας γ. ἢ πλα-
10 τάνου φύλλα ἕψησον μεθ' ὕδατος, ἕως οὗ ἀποτριπτωθῇ, καὶ πότισον, ἢ κραμβίου φύλλα, φλόγισον ἐν πυρὶ καὶ λειώσας μετὰ οἴνου πότισον. Πρὸς αἱμόρροιαν γυναικός.

Τ αύρου κέρατα ξυόμενα καὶ μετὰ ὕδατος πινόμενα, αἱμορροΐας ἰᾶται, ἢ λουλάκιν, καὶ κραμβόσπορα καὶ σκαμμωνίας λειώσας τὰ τρία δὸς πιεῖν. Πρὸς βιβιασμούς.

Κ νίδας τετριμμένας καὶ ῥοὸς ἄνθη, ἢ τὰ σῦκα μετ' οἴνου ἀποτριπτώσας δὸς πιεῖν. ἢ τῆλιν ἑψήσας μετὰ μέλιτος δὸς πιεῖν τὸν ζωμόν. Πρὸς κοιλιακούς.

Β άλλε καρδάμόσπορον εἰς καινὸν τζουκάλιον ἕως ἑψηθῇ, καὶ λαβὼν ὠὸν ἔκζεσον χωρίς, καὶ ἐκλέπισον καὶ ἔπαρον τὸ ἄσπρον αὐτοῦ χωρίς, καὶ κόψον αὐτὸ λεπτῶς, καὶ ἔμβαλον τῷ ἑψηθέντι καρδαμοσπόρῳ, καὶ βρασάτω σταν μίαν, καὶ εἰ θέλει ὁ νοσῶν, ἀσφάγει αὐτό, εἰ δὲ οὐχὶ ἂς γένηται ὕδωρ καὶ ἀπίει αὐτό, ἢ ταύρου νεφρὰ φρύξας πότισον, ἢ τυρὸν παλαιὸν ὀξίσας μετ' ὄξους δριμέου δὸς φαγεῖν νῆστει.

20 Πρὸς δυσουρίαν.

⁂ ργυρίων ποτάμιον κουπανήσας, καὶ εἰς πανίον ἀποπιάσας δὸς πιεῖν, ἢ μαλάθρων ῥίζας ἀποτριπτώσας δὸς πιεῖν τῷ πάσχοντι. Πρὸς ὀξωχάδας.

Α σβεστον, καὶ ἀρσενίκιν νέον λειώσας ἐπίθες. Πρὸς ἁρμοπονίας.

Γ εντιάνθυρον, καὶ σκορπίδιον καὶ ὄξος βραχὺ ἄλειφε τὸν τόπον, ἢ βάλλε στυπτηρίαν, καὶ ἰσχάδας καὶ κουπάνησον καὶ ἐπίπλασον ἐν λουτρῷ. Πρὸς πόνον γονάτων.

Μ αλάχην καὶ κενθάλευρον, καὶ λινόσπορον κουπανήσας καὶ τηγανήσας μετ' ἐλαίου ἐπίθες τῷ τόπῳ.

Πρὸς κλάσμα ὀστέων.

Α βὼν πίσσαν, καὶ κόνιν τοῦ λιβανίου, καὶ φοινίκια, καὶ ἄνθος μαλάχης καὶ τοῦ ὠοῦ τὸ λευκὸν ἐπίθες καὶ ἐπάνω στυπία, καὶ καλάμωσον καὶ φασκίωσον καὶ ἰᾶται. Ἄλλο περὶ τεταρταίου.

30 Χαμαίδρυον ἑψήσας μετ' οἴνου παλαιοῦ δὸς πιεῖν τρίτον. Πρὸς δῆγμα σκορπίου.

Ὀστακὸν πυρωθὲν ἐπίθες, ἢ πίβρυγιον μετὰ μέλιτος δὸς πιεῖν, ἢ κύψας ἐπὶ λίθον πάσης ἐπίθες.

Πρὸς φαρμακείας.

Κ αρίδιον καὶ πλατυκύμινον, καὶ ζωχίου ῥίζαν ἀποτριπτώσας δὸς πιεῖν μετ' οἴνου παλαιοῦ καὶ φορείτω καὶ γλαρέων ὀστᾶ, καὶ γὰρ καπνιζόμενα δαίμονας διώκει. Εἰς σύλληψιν γυναικός.

Λ αγωοῦ μήτραν φρύξας καὶ λειώσας πότισον συνεχῶς ἐχέτω δὲ καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ, ἢ ἀλώπεκος κόπρον μίξας μετὰ βοείου ἀλείμματος ἄλειφε τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικὸς ὁμοίως καὶ τοῦ ἀνδρός.

Περὶ τεθνηκότος ἐμβρύου ἐν τῇ μήτρᾳ.

Γ άλα γυναικεῖον μετὰ μέλιτος καὶ ῥίζας ἀμαράντου δὸς πιεῖν καὶ ἐξορχεῖται.

Εἰς τὸ πλεονάσαι γάλα.

40 Μάραθρον, καὶ ἄνηθον μετὰ μέλιτος ἑψήσας καὶ οἴνου χρίε καθημέραν τοὺς μαστούς, καὶ ποιεῖ γάλα ἡ γυνή.

Πρὸς ὑστέρας.

Ο ρνίθιον σφάξας, καὶ καρφίον τηλίξας πανίον λινοῦν, καὶ βάλλε ἔσωθεν τῆς ὄρνιθος καὶ ἂς ἑψηθῇ καὶ δὸς πιεῖν τὸν ζωμόν, ῥάψον δὲ τὴν ὄρνιν, ἢ ὄψιν ψωμίου καὶ μαντηλίου ἀληθινόν, καὶ καρείδιον καύσας δὸς πιεῖν.

Περὶ ἐνουρούντων.

Κ όψον γούλαν ἀλέκτορος καθὼς ἐστι μετὰ τοῦ λάρυγγος καὶ καύσας καὶ τρίψας καλῶς μετ' οἴνου παλαιοῦ δὸς πιεῖν. Περὶ ἐνδυναμώσεως αἰδοίου.

Ρ επανόσπορον τρίψας ἔνιε μετὰ μέλιτος, καὶ τίθου εἰς ῥάκος καὶ τύλιξον τὸ αἰδοῖον.

Πρὸς λεπριώντας ὄνυχας.

Σ ινάπιν καὶ ἡδύοσμον ἕψει μετ' ὄξους καὶ τίθει. Εἰς πρίσματα.

50 Ὕδωρ θαλάσσιον, βρύον θαλάσσης ἐκζέσας καὶ ἀποπιάσας ἐπίθες.

Περὶ ποδαλγίας.

Σ μύρναν λεγόμενον μούρ. καὶ ψίλιον, ἤτοι πυζουρκατοῦ μεστὴν μετ' ὄξους, ἄλειφε τοὺς πόδας.

Περὶ ἐνδυναμώσεως στομάχου.

Ξ υλαλόην, καὶ ἄκορον κύπερον καὶ μαστίχην, λιβανόν μελάνθιον μάλαθρον καὶ σπάνως, ψίψον λίαν καὶ ἐνώσον μεθ' ὕδατος ῥοιᾶς καὶ μέλιτος ἀκάπνου δίδου νῆστει. Περὶ πτύσεως.

Α ροσάτον τὸ ζουφά, ἤτοι τοῦ ὑσσώπου, ὅπερ ὠφελεῖ εἰς τὸν βῆχα, καὶ τὴν στένωσιν, καὶ εἰς τὸν πόνον τοῦ στήθους ἡ σκευασία. Μανουσάκων ςΓ. β. οὐνάπια, ἤτοι ξουτζιφα κ. ζεπιστάνια, ἤτοι μυξία κ. συκάδια ασπρα γλυκέα ιε. ἤτοι γλυκορίζην μεσότριπτον ςΓ. α. χαχάσιν κοπανησμένον, ἤτοι κωδ.αν ςΓ. ε. παρη-

* σαυρᾶ, ἤτοι πολυτρίχου ϛΓ. β. αἰγισούριν, ἤτοι γλυκυσίδης ϛΓ. β. τόλμης κέρατος ἤτοι σελινόσπερμον
* ϛΓ. β. σταφίδας κόκκινα καὶ ἄλλα λογαρικῆς Ϛ. ζεφαί, ἤτοι ὑάσωπον ϛΓ. γ. ῥαζανὸν, ἤτοι μαλαβάθρου
* ϛΓ. β. σταφίδας κόκκινα, τὰ ἀμφότερα ἀναμίξας πλῦνον, καὶ ἀπομαγάσσω μεθ' ὕδατος κρύου ἡμέραν α.
* καὶ τῷ πρωΐ. εἶτ' ἕψησον μετὰ τοῦ ῥηθέντος δηλονότι λογαρικοῦ Γο. δ. καὶ ἕψηθι ἕως γένηται τὸ ὕδωρ
* λογαρικὸν ας. καὶ τὸ πινάκιον καλειωθῆ, καὶ ἵνα καταστάθῃ μὴ ἔχειν ὕλην, καὶ ἔπειτα βάλλε σάκχαρ λογαρι-
* κὸν α. ἵνα γένηται ζουλάπιν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν α. πίνε δὲ αὐτοῦ ἕως ἡμέρας η. ἐπίπαξον ἀμυγδαλέ-
* λαιον.

Περὶ χολεμεσίας.

Τοῖς χολὴν ἐμοῦσιν καταπλασμα προσοιστέον διὰ φοινίκων, συκιδίων. κηκίδων ἑψημένων ἐν οἴνῳ, ἢ ὀξυκράτῳ
συνελεομένων ἄρτῳ. καὶ ἀκακίας δὲ, καὶ ὑποκυστίδος, καὶ βαλαυστίων καὶ ῥοῦς συμπλεκέσθω τῷ κατα-
10 πλάσματι, καὶ συκία δὲ προσβαλλομένη μεγάλη ὠφελεῖ μετὰ φλογὸς πολλῆς. τὴν δὲ σφοδρὰν πολλάκις κατὰ
βραχὺ δώσομεν. ἐπὶ δὲ τῶν χολὴν μέλαιναν ἐμούντων καὶ φυσωμένων τὸν στόμαχον σπόγγους ὄξει δριμυ-
τάτῳ θερμῷ βεβρεγμένους ἐπιτίθει. ἢ κισσοῦ φύλλοις ἑφθοῖς ἐν οἴνῳ καταπλασσε.

Περὶ λυγμοῦ.

Λυγμὸς γίνεται ἤτοι διὰ πλήρωσιν, ἢ διὰ κένωσιν, ἢ δριμέων χυμῶν δακνόντων τὸν στόμαχον, ὧν ἐμεθέντων παύε-
ται. πολλοὶ δὲ καὶ τὸ διὰ τεττάρων πεπέρεων λαβόντες εὐθέως ἀνεπιπίνωσιν οἶνον λύζουσιν. ὅτι δὲ καὶ διαφθεί-
* ροντες τινὲς λύζουσιν ἔμετον μὲν, ἔμετον ἂν εὑρήσομεν αὐταρκὲς ἴαμα τὴν διὰ πλῆθος. ἢ δῆξιν λυζόντων. θερ-
μασίαν δὲ τὴν διὰ ψύξιν. ὅταν δὲ ὑπὸ πληρώσεως ὑγρῶν γένηται λυγμὸς, βιαίας δεῖται κενώσεως. τοῦτο
δὲ ὁ πταρμὸς ἐργάζεται. τοὺς δ' ἐπὶ κενώσει λυγμοὺς οὐκ ἰᾶται πταρμὸς, δίδου δὲ τοῖς λύζουσιν πήγανον μετ'
οἴνου. ἢ νίτρον ἐν μελικράτῳ. ἢ σέσελι ἢ δαῦκον ἢ κύμινον. ἢ ζιγγίβερ. ἢ καλαμίνθην. ἢ νάρδον κελτικήν. ταῦ-
20 τα τὴν ἐπὶ διαφθορᾷ σιτίων, ἢ ἐπὶ ψύξεσιν, ἢ ἐπὶ πληρώσει βοηθήματα. τοῖς δὲ ὑπὸ πλήθους λύζουσιν
ἐπὶ ψυχροῖς ἢ γλίσχροις χυμοῖς. καὶ κόνειον δίδου πίνειν δι' ὀξυκράτου. καὶ κατὰ τοῦ δέρματος δὲ ἐπιτιθέμενον
ὠφελεῖ. ἅμα συκιονίῳ παλαιῷ ἐλαίῳ. ἁρμόζει καὶ τὸ σκιλλιτικὸν ὄξος. ἢ ὀξύμελι πινόμενον. καὶ κατοχὴ πνεύ-
ματος μεγάλως ὀνίνησι.

Πρὸς πρίσματα ποδῶν καὶ ῥαγάδας καὶ πτέρνας.

Μελιταίαν ἤτοι σωσοπίδα. καὶ κυμβολίαν τὸ ἴσον μετὰ χυλοῦ ἀγριοσύκης χρίε. ἄλλο. Κισσὸν καὶ καλαμίν-
* θην καὶ ἅλας διαζέσας ἑψήσας ὕδατι καλῶς νίπτε τοὺς πόδας ἅπαξ καὶ δὶς καὶ ἀποπρίσκονται. ἄλλο.
Ποιήσας ἅλμην δασεῖαν μετὰ θερμοῦ ἄντλει τοὺς πόδας καὶ τὰς πτέρνας, καὶ τρῖψον, ἅλας καὶ κύμινον καὶ
ἐμβαλὼν ἔλαιον ἀνάλαβε. καὶ προαλείψας τοὺς πόδας κατάχριε καλῶς. καὶ διὰ τῶν ἀδήλων πόρων ἐξέρ-
χεται ἡ ὕλη.

Πρὸς ποδαλγίαν.

Αειζώου τὸν χυλὸν ἕψει καλῶς καὶ χρῶ. ἄλλο. Οἴνου χυλὸν μίξας ὀνείῳ γάλακτι καὶ γλυκεῖ οἴνῳ κατάχριε.
30 ἄλλο. Φωκῆς δέρμα, ἢ λέοντος ἢ λύκου ἢ ἀλώπεκος, ἐάν τις ἐργάζηται καὶ φορεῖ ὑποδήματα, οὐκ ἀλγήσει
τοὺς πόδας. ἄλλο. Νυκτερίδας πέντε ἕψει ἐν ὕδατι ὄμβριμῳ ὡσεὶ γ'. εἶτ' οὕτως ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι βάλ-
λε λινόσπερμον τριπτὸν Γο. δ'. εἶθ' ὠὰ ὠμὰ γ'. καὶ ἐλαίου κύαθον, βοίαν κόπρον Γο. δ'. κηροῦ Γο. δ'.
ἑνώσας ἀμφότερα καὶ μαλάξας χρῶ εἰς κοίτην ἅπαξ καὶ δίς.

Γαληνοῦ σκευασία σκιλλητικοῦ ὄξους.

Υ πεινὸν κάλλιστον τὸ περὶ σκίλλης Πυθαγόρᾳ γραφὲν, ᾧ πᾶς μὲν αὐτοκράτωρ κέχρηται. λέγεται δὲ παρὰ τοῦ
* δεδωκότος ὅτι μακροβίους ποιεῖ, τοὺς τοῦτο λαμβάνοντας καὶ τὰ ἄκρα ἄρτια ὑπάρχειν ἕως τέλους. καὶ αὐτὸς
μὲν ὁ σπέμιος γέρων, οὐκ ἀγνοεῖς γὰρ ὅσον χρόνον προέκοψεν, μέμνηται ἐν τῷ συντάγματι, ὡς τῷ κατ' αὐτὸν
γένει μεταδεδωκὼς τὴν δύναμιν. ὅταν δὲ ἤρξατο τούτῳ χρῆσθαι, πεντηκονταετὴς ὑπῆρχεν. καὶ ἐβίωσεν εἰς
ἑπτὰ καὶ δέκατον, καὶ ἑκατοστὸν ἔτος, ἄρτιος, καὶ ἄνοσος διατελέσας, καὶ ταῦτα μὲν ὁ πατὴρ τοῦ φαρμάκου.
40 καὶ τάχ' ἀνὴρ φιλόσοφος, καὶ ψεύσασθαι μὴ δυνάμενος. ἡμεῖς δὲ τῆς τοῦ ἀνδρὸς πίστεως πεῖραν ἐπιθέντες βε-
βαίαν καὶ ἀδιάπτωτον τὴν δύναμιν ἐπιφαινόμενον. χρὴ τοίνυν λαβόντα σκίλλαν ὀρεινὴν λι. α. περιελεῖν
τὰ σκληρὰ καὶ κατατεμεῖν τὰ ἁπαλὰ, καὶ βαλεῖν ὄξους δριμυτάτου. ξέστας η. εἰς ἄγγος ὑέλινον. εἶθ' οὕτως κα-
ταδήσας ἔασον ἀποβρέχεσθαι ἐν τοῖς τοῦ ἀπὸ κυνὸς καύμασιν ἡμέρας. λ'. εἶτα ἐξελὼν τὴν σκίλλαν. καὶ
ἀποπιέσας, ἐκ τούτου δεῖ τῷ πρωΐ μικρὸν καταρροφεῖν. συμβήσεται δέ σοι τὰ περὶ τὸν φάρυγγα ἢ τὸ στόμα μη-
δέποτε μαλακισθῆναι. καὶ τὰ περὶ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ὑγιαίνειν. ἔμπνους τε ὑπάρξεις. καὶ τὰ περὶ τὴν φωνὴν εὐεκτεῖν.
περὶ δ' αἰῶνα καὶ τὰ περὶ ὄμματα ὀξυδερκέστατον, καὶ περὶ τὴν ἀκοὴν ὀξυηκοεῖν. οὐδὲν δὲ πνεῦμα ἐν κοιλίᾳ ποτὲ συστήσεται
σοι. οὔτε σπλάγχνον μετέωρον ἕξεις. εὔπνους τε καὶ εὔχρως διαμένεις. καὶ πρὸς τὰ ἀφροδίσια πάντοτε εὖ διακείμενος. οὐκ
* ὀξυρεγμίσεις οὐ λύξεις ἀλλ ἱκανῶς. ἐὰν πᾶς τίς τι δῷς ἐξ αὐτοῦ. καὶ κέλευον μετὰ τὸ ῥοφῆσαι τοῦτον νηστικὸν ὄντα κι-
νεῖσθαι σταδίους ζ'. καὶ διαλυθήσεται. ὁ δὲ τούτῳ χρώμενος περὶ τὴν δίαιταν παρρησίαν ἀγέτω ἣν τινα βού-
50 λεται. πάντα γὰρ κατεργάζεται ταῦτα. ὡς ἀπὸ μηδενὸς βλαβῆναι ποτὲ, μήτε εἰς πλησμονὴν ἐλθόντα. μήτ'
ἐφ' ᾧ δοκοῦμεν συμφέρειν. περιττὸν δὲ οὐδὲν καταλειφθείσεται ἐν τῷ σώματι οὐ πνεῦμα. οὐ χολή. οὐ σκύβαλον.
οὐκ οὖρον. ἀλλὰ πάντα εὐέκει τα καὶ εὐανάπνοα ποιεῖ. κοιλία διὰ παντὸς εὔλυτος ἐστί. καθαρτικὸν δὲ τοῦ σώ-
ματος τὸ βοήθημα. κἂν ἐν τοῖς ὀστέοις ᾖ ῥυπαρία. φθισικούς τε τοὺς ἐκ πάντων ἀπηγορευμένους ἀπὸ τοῦ φαρμά-
κου τούτου θεραπευθέντας εἶδον μὲν. ἐπιληψίας τὰς μακρὰς ὤνησεν ἱκανῶς. ὥστε ἀπὸ διαλειμμάτων χρόνου
πολλοῦ γίνεσθαι. τὰς δὲ ἀρχομένας καὶ νέας εἰς τέλος ἰᾶται. καὶ τὸ πάθος γίνεσθαι οὐκ ἐᾷ. ποδάγρας τε
καὶ ἀρθρίτιδας. καὶ σκληρίας ἥπατος. καὶ σπληνὸς ἐθεράπευσε. καὶ αἱ μὲν κατὰ μέρος ἐνέργειαι αὗται.
αἱ δὲ κοιναὶ καὶ πλεῖσται. καὶ ὑφ' ὧν κινηθέντες ἐκδεδώκαμέν σοι τὸ ὑγιεινὸν φάρμακον τοῦτο ὑγείας καὶ ἀρ-
τιότητος ἕνεκα ἀπολείπεται.

Γαληνοῦ σκευασία οἴνου τοῦ σκιλλητικοῦ.

Οὗτος ὁ οἶνος πινόμενος, πάσης ὑγείας ἐστὶ παρεκτικώς. λεπτύνει γὰρ τοὺς χυμούς, καὶ ἐξαιρέτως τὸ φλέγμα, καὶ οὐκ ἐᾷ συστῆναι ἐν τῷ στομάχῳ ἢ ἐν τῇ κοιλίᾳ. ἢ ἐν κεφαλῇ ἢ ἥπατι. ἢ σπληνί. ἢ νεφροῖς. ἢ ὀστέοις. ἢ τὶ τοιοῦτον γλίσχρον χυμὸν καὶ ποιοῦντα τὰς ἐμφράξεις. ἀλλὰ πάντα λύει καὶ γαστέρα μαλάσσει. καὶ οὕτως ὑπάγει καὶ οὖρα κινεῖ. καὶ δι' αὐτὴν τὰς αἰτίας λεπτομερεῖ, καὶ ἐκκρίνει. οὕτως δὲ καθαίρει κεφαλήν, ὡς μηδὲ τὴν μυξοτέρας ὑγρότητα ἔχειν. πεποίηται δὲ ποδαγρικοῖς ἀρθριτικοῖς ἐπιληπτικοῖς. οὗτος γὰρ πάσης ὑγείας ἐστὶ περιποιητικός. ἔχει δὲ οὕτως. λαβὼν σκίλλαν ἐξ ὀρέων λευκὴν περὶ τὴν καυσὸς ἐπιτολὴν λι. α. διάψυξον ἐν σκιᾷ ἡμέρας ι. καὶ δὴ ἐμβάλλεις εἰς ὕελον τὰ φύλλα τὰ διαψυχθέντα τῆς σκίλλης. βάλλε οἴνου λευκοῦ παλαιοῦ ξέστας. ιβ. καὶ κρεμάσας ἡμέρας μ. ἔπαγον τὴν σκίλλην ἐκ τοῦ οἴνου. καὶ ῥῖψον. καὶ τὸν οἶνον χρῶ πρὸς τὰ ἐπαγγελθέντα. καὶ εὑρήσεις αὐτοῦ τὴν δύναμιν χρώμενος ἑκάστοτε πρὸ σιτίων ἐκ τοῦ οἴνου ℥. β. εἰ δὲ ἀπὸ κοίτης. ℥. ϛ. εἰ δὲ βούλει πρὸς πόμα αὐτὸ ποιῆσαι διὰ τὴν ἡδύτητα πρὸς μίξιν καὶ μέλιτος ξέστας δύο. ἢ. γ.

Ἀποφλεγματισμός. ἀναπτύων ἐκ τοῦ στομάχου φλέγμα ἐσθιόμενος· ἀπὸ δὲ τῆς κεφαλῆς ἀναγαργαριζόμενος.

Ὀριγάνου. κόμεως. ὑσσώπου. σαμψύχου. γλήχωνος. θύμου. ταῦτα ἕψει μετὰ γλυκέως. ϛ. γ. ἕως οὗ γένηται α. καὶ δίδου ἀναγαργαρίζεσθαι. ἐκπτύσσει γὰρ καὶ τὰ ἐν τῷ πνεύμονι ἐσθιόμενος. ποίει δὲ τοῦτο ἐπὶ ἡμέρας. πεπείραται γάρ.

Πρὸς δυσουροῦντας. καὶ μὴ δυναμένους οὐρῆσαι.

Κόρεις ἀπὸ κλίνης. λειώσας κατάχριε τὸν οὐρητῆρα καὶ εὐθέως οὐρήσει. τοῦτο δὲ καὶ παιδίοις μὴ δυναμένοις οὐρῆσαι ποιεῖ. Πρὸς λιθιῶντας καὶ διουρητικὸν δόκιμον.

Δαφνίδων. καὶ πεπέρεως ἴσα κόψας. καὶ σήσας μετὰ ὑδρομέλιτος μέτρον α. δίδου. ἔστω δὲ τὸ ὑδρόμελι θερμόν. Ἄλλο θρυπτικὸν λίθους καὶ παρασκευάζον οὐρεῖν ἄνδρας καὶ γυναῖκας.

Δάφνης φλοιὸν ἀναζέσας ὕδατι συμμέτρῳ. καὶ δίδου ἐκ πυκνοῦ ῥοφᾶν. ἐνεργεῖ γὰρ λίαν.

Πρὸς αἷμα οὐροῦντας.

Ζυζιφέως ϛ. β. κραμβίου σπέρμα ϛ. δ. μήκωνος ϛ. α. χλίον ἀναλαβὼν ποίει καταπότια καὶ δίδου τῷ πάσχοντι. Οὐρητικὸν στραγγουριῶσιν.

Θύμου μαράθρου ἐξ ἴσου κόψας ἐν εὐκράτῳ θερμῷ δὸς πιεῖν.

Πρὸς πόνον οὐρητῆρος. καὶ δυσουρίαν καὶ δυσπνοίαν. καὶ οὐροῦντας αἷμα καὶ λιθιῶντας·

Ἀστέρου. μύσιος. ναρδου κελτικῆς ἴσα ἀναλάμβανε μέλιτι ἀττικῷ ἀπαφρισμένῳ, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος. εὐρωστεῖν γὰρ ποιεῖ καὶ πρεσβύτας. τοὺς ξηρὰν ἔχοντας ῥύσιν. καὶ εὐτονωτέρους ποιεῖ.

Πρὸς ἐνουροῦντας.

Ῥίζαν κρίνου δὸς πιεῖν προαναζέσας. ἢ ὑοσκυάμου χυλόν. ἢ καρπὸν μετὰ οἰνογάλακτος φυράσας ἔμβαλλε εἰς δέρμα ἐλάφου. καὶ περίαπτε τὸν δεξιὸν μηρὸν καὶ θαυμάσης. Ἄλλο. συάγρου ὄνυχας ὀπτήσας μετ' οἴνου πότισον. ἢ ἀλέκτορος ὄρχιν ὀπτήσας δὸς φαγεῖν. Πρὸς ἐνουροῦντας.

Κοχλίον καύσας μετὰ τοῦ ὀστράκου καὶ λειώσας δίδου πιεῖν μετὰ οἴνου εἰς κοίτην.

Εἰς δυσουρίαν καὶ λιθίασιν.

Λινοσπέρμου. πεπέρεως. πετροσελίνου κόψας καὶ σήσας μετὰ κονδίτου λάμβανε κοχλιάριον α.

Λίθων θρυπτικὸν δόκιμον.

Σκορπίδια θαλάσσια τρία μικρὰ καύσας ὁλόκληρα τὴν τέφραν πότιζε μετὰ κονδίτου.

Εἰς τὸ στῆσαι κοιλίαν.

Ῥοῦν μετὰ οἴνου καὶ ὀρύζης ἑψήσας καὶ ἀποτειπώσας δίδου. ἢ φακοῦ ἢ παρ ἑψήσας μετὰ οἴνου αὐστηροῦ δὸς πιεῖν. ἢ κηκίδια καύσας λείωσον καλῶς καὶ μίξας στέαρ χοίρειον καὶ τηγανίσας μετὰ ὄξους δὸς φαγεῖν τῷ πάσχοντι. πεπέρεως. ϛ. α. θερμαίνου ἀλεύρου. ἤτοι λουπουναρίου. 𐅵. γ. καὶ μέλιτος κοχλιάριον. α. τὸ κινεῖν ἱδρῶτας καὶ ἀποπαύειν πυρετοὺς κέγχρος σπέρμα μετ' ἐλαίου συγχριόμενος· ἢ πύρεθρον μετ' ἐλαίου θερμανθὲν καὶ ἐπιχρισθὲν μετὰ μιᾶς ὥρας τῆς ἐπὶ σημασίας.

Πρὸς κυνοδήκτους.

Κνίδης σπέρμα καταπλασσόμενον. ἢ πρασίας μελαίνης τὰ φύλλα καταπλασσόμενα. ἢ μελισσόφυλλον σὺν οἴνῳ πινόμενον. ὁ τοῖς δήγμασι ἐπιτιθέμενον. ἢ σκόροδα καταπλαττόμενα καὶ ὀπτὰ ἐσθιόμενα. καὶ πινόμενα.

Πρὸς λυσσοδήκτους.

Λυσσοδήκτοις τοῖς τραύμασι κράμβης φύλλα λεῖα μετὰ σιλφίου καὶ ὄξους ἐπιτιθέσθω, καθ' ἑαυτὴν γὰρ λυττῶντος κυνὸς δῆγμα ὠφελεῖ. καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῆς πινόμενον· ἑφθὴ δὲ κράμβη προσφερομένη. φθισικοὺς θεραπεύει. καὶ τὰς περὶ ἀρτηρίαν διαθέσεις ἰᾶται. λειοτριβηθεῖσα δὲ καὶ καταπλασθεῖσα ἐπὶ σπληνὸς τοῦτο ὑπεκτήκει. Πρὸς συνάγχην καὶ πόνον τραχήλου.

Ἀνήθου ξηρὰ μέλιτι λειωθεῖσα καὶ ἐπιχρισθεῖσα τῷ τραχήλῳ. ἢ καρδαμόμου πόρον καὶ κόπρον περιστερᾶς σὺν μέλιτι ἐμπλασσόμενον. Πρὸς ἰσχιάδας.

Ἀμάραντον ἀποβρέξας μεθ' ὕδατος ὀψὲ καὶ πρωῒ πότισον. Εἰς σπλῆνα κατάπλασμα πάνυ καλόν.

Ἐλενίου. σινήπεως. δαφνίδων κατὰ λόγον κοπανίσας. εἶτα ἐξελὼν φλοῦν καρέας νέας κόψον μικρά. εἶτα βάλλε ἐν ὅλμῳ. καὶ κόψον αὐτὸν ἰσχυρῶς. καὶ ἐκβαλὼν ἀπόβρεξον ἐν ὄξει δριμεῖ ἡμέρας τρεῖς. καὶ ἑνώσας

ἀμφότερα

ἀμφότερα μετὰ χυλοῦ τιβεριάδος ἕψει ἕως γένηται κατάπλασμα καὶ τίθει ἐπάνω τῆς σπληνὸς ἀπὸ πρωὶ ἕως ἡμέρας π. προκαιώσας τὴν γαστέρα καὶ θαυμάσῃς. Ἄλλο πρὸς τῆξιν σπληνός.

Κ αππάρεως ῥίζης 𐅻. γ΄. ἀσβέστου 𐅻. δ΄. κόψας καὶ σήσας. καὶ ὄξει μίξας ἐπίθες μὴ πλέον ὥρας μιᾶς. καὶ ὅλον τήκεται. Ἄλλο. Κραμβίου ζωμὸν ἕψει μόνον μετὰ δὲ ὀξυμέλιτος πότισαν νηστικῷ ἢ βάτου ῥίζαν μετ' ὄξους ἀποτειπώσας δίδου πιεῖν ἡμέρας τρεῖς. Ἄλλο. Φλοῦν καρέας μετ' ὄξους καὶ μέλιτος ἑψήσας πότισον νηστικῷ. ἢ σίδηρον πυρώσας ἐν οἰνομέλιτι σβέσας, ἐν ποτηρίῳ δὸς πιεῖν καὶ θαυμάσῃς.

Πρὸς ὀδόντας μέλανας.

Φ οινίκων ὀστᾶ καὶ μαστίχην καὶ μέλι τρίβε τοὺς ὀδόντας ἐπὶ ἡμέρας ζ. καὶ λευκαίνονται.

Πρὸς ἕλμινθας.

10 Θ ρόμμα καὶ δάφνης φύλλα καὶ χολὴν ταύρου μίξας ἐπίθες ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν τῆς κοιλίας, καὶ ὠφελεῖ.

Πρὸς ἐσωχάδας καὶ ἐξωχάδας.

Α μυλεὶ καὶ πίσαι καὶ ὕδωρ ζύμης δὸς πιεῖν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ μετὰ τὸ ἀποτειπωθῆναι τὸ εἰς τὸ ἕψημα.

Πρὸς πόνον ὀδόντων.

Α μπελοβέθρακα κρατήσας τηγάνισον μετ' ἐλαίου καὶ ἔμβαλλε τῷ ὠτίῳ καὶ ὑγιαίνει.

Πρὸς βδέλλας.

Τ ρίψας ἀριστολοχίαν ἀλάπιζε. Πρὸς λιθιῶντας διουρητικά.

Δ αφνίδων πεπέρεως ἴσα δίδου μύστρος α. μετὰ ὑδρομέλιτος. Ἄλλο θραῦον λίθους.

Δ άφνης φλοιὸν ἀνάζεσον ὕδατι, ἕως ἀποτειπώσεως. καὶ δίδου ῥοφεῖν. Ἄλλο ὅμοιον τρυγόνος ὀρνέου κόπρον καύσας παρέχε μετὰ μελικράτου, ποιεῖ γὰρ ἐξουρεῖσθαι τοὺς λίθους.

20 Πεπειραμένον εἰς λιθιῶντας.

Σ φονδυλίου ῥίζου ποντικοῦ καππάρεως ἀνὰ ∠. α΄. δίδου σὺν οἴνῳ λευκῷ καθ' ἡμέραν ∠. α΄. καὶ οὐρήσῃς ὑπόστασιν ἐν τῷ οὔρῳ λιθώδη. Ἄλλο. Ορίγανον ἀποζέσας ἕως ἀποτριτώσεως μεθ' ὕδατος παρέχε κυάθους ἐκ τοῦ ἀποζέματος πιεῖν. Εἰς στραγγουρίαν.

Μ αράθρου σπέρμα δαφνίδων θηβαικῶν ἐξ ἴσου κόψας σὺν εὐκράτῳ δίδου θερμόν.

Πρὸς δυσουρίαν καὶ στραγγουρίαν.

Κ όστου μέλιτος. ὕδατος κυάθους θ΄. δίδου πιεῖν κρατῆρα τὸν μισθὸν προσαπαιτῶν. Ἄλλο. Κυπρίου ἀσιατικοῦ κοχλιάριον α. μετὰ ἀκράτου δίδου λεῖον ἢ μετὰ μέλιτος. ἔστι γὰρ δύναμις.

Πρὸς δυσουρίαν.

Π ετροσελίνου μακεδονικοῦ κόψας δίδου κοχλιάριον α΄.

30 Πρὸς στραγγουρίαν.

Κ ολοκυνθίου κουπάνησον ξηρὰν ὡς ἄλευρον. καὶ κοχλιάριον μικρὸν μεθ' ὕδατος δὸς πιεῖν.

Πρὸς τοὺς ἐνουροῦντας εἰς τὰ στρώματα.

Λ αγωοῦ ἐγκέφαλον σὺν οἴνῳ πότισον. Ἄλλο. Φῦσαν ὀπτήσας δὸς φαγεῖν ἐπὶ ἡμέρας γ΄. ἢ κύπερον λειώσας πότισον. ἢ λαγωοῦ ὄρχιν ἐν οἴνῳ βάλλει χλιαρῷ δὸς πιεῖν.

Πρὸς στραγγουρίαν.

Δ ενδρολίβανον λαβὼν βράσον μετ' οἴνου πλεῖστον ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς παρέχε πίνειν λαβὼν ῥαφίδα τὸ θαλάσσιον ὀψάριον καύσας καὶ τὴν σποδιὰν δὸς πιεῖν.

Περὶ λειχήνων.

Κ έρας ἐλάφου ῥινήσας μετ' ὄξους δριμυτάτου ἀποτειπώσας ἐπάλειφε. Πρὸς ἀγρίας λειχῆνας.

40 Κ ειβάλλευρον μετ' ὄξους δριμέος ἐμμίξας ἄλειφε ἢ ἀσφοδίλου ῥίζαν σὺν ὄξει λειώσας χρίε συχνῶς ἢ καῦσον λινοῦ πανίον ἐπάνω σιδήρου. καὶ ἄλειφε. ἢ φύλλα καρέας χλωρὰ ἀποζέσας μετάπλαττε ὕδωρ καὶ ἐπὶ ψώρας.

Πρὸς αἰδοίου πόνον καὶ φλεγμονήν.

Κ ύμινον ἑψήσας πολλὰ. καὶ λέπυρα ᾠῶν ἐπάντλει καὶ θαυμάσῃς.

Πρὸς λειχῆνας.

Σ κόροδον καὶ θεῖον ἄπυρον ὕδωρ καὶ ἔλαιον συμμίξας ἄμφω ἄλειφε.

Κατάπλασμα πρὸς τραύματα πρόσφατα ἀπὸ ξίφους ἢ ξύλου.

Ι τέας φύλλα τρίψας ἐπίθε. καὶ τὸ αἷμα στήσεις. καὶ τὰ τραύματα παρακολλᾷ. καὶ ὑπαίρει, ἢ βολβοὺς προβάτων ἅμα ἐλαίῳ λειώσας κατάπλασον.

50 Πρὸς δηλητήρια φάρμακα.

Γ ήγανον καὶ σῦκον, καὶ κάρυον τρίψας πότισον μετ' οἴνου. ἢ τῆς νυάσης τὸ αἷμα ὑγρὸν σὺν ἐλαίῳ πινόμενον σώζει τοὺς πίνοντας δηλητήριον φάρμακον. καὶ τοὺς ὑπὸ ἐχίδνης δηχθέντας.

Πρὸς ῥεῦμα ἐν τῷ λαιμῷ.

Χ ελιδόνος νοσσίαν λειώσας μετ' ὄξους κατάχριε. Πρὸς μαστῶν γυναικῶν ὄγκους.

Α ἰγὸς ἀφόδευμα ξηρὸν μετὰ οἴνου ἀκράτου ἐπίθες, καὶ λύει τὴν φλεγμονήν. Εἰς λυκοκεφαλίαν.

Χ οίρου ἀφόδευμα καύσας, καὶ λαβὼν σποδὸν μίξας μετὰ μέλιτος ξυρίσας τὴν κεφαλὴν ἄλειφε καὶ ἐπίθες ἐ-

πάνυ ὡς κράμβης φύλλα. Βηχικοῖς καὶ ἐκτικοῖς.

Σ τύρακος καὶ κράμβης χυλοῦ συντρίψας καὶ ζυμώσας δίδου νήστει καὶ εἰς κοίτην. ἢ διὰ φοινελαίου καὶ οἴνου καλοῦ αὐχ. στ. γ'. σμίξας καὶ χλιάνας ἐν λουτρῷ ἔξωθεν. καὶ οἰνελαίου θερμοῦ κέρα καὶ συμπυριάσας τῷ στομάχῳ. Ἄλλο. Θερμῶν πυρίαν στακτὴν βρέξας πυρία πόδας τοῦ βήσσοντος, καὶ ἀποσφογγίσας αὐτοὺς ἐπάλειφε καὶ πυρίαζε. οὕτω δὲ βῆχας ἰαθήσεται. Εἰς βῆχας.

Ρ ητίνην συντρίψας μετὰ οἴνου παλαιοῦ πότισον νήστει, καὶ γλήχωνα μετὰ ὀξυκράτου προεψήσας δὸς πιεῖν. ἢ βρονίκην ζυμώσας μετὰ μέλιτος δίδου φαγεῖν. ἢ ῥάφανος ὀπτὴ ἐσθιομένη δίδου πρωῒ καὶ ὀψέ. βούτυρον ἄναλον καταπιέτω βασιλικοῦ καρύου μέγεθος.

10 Πρὸς τοὺς ἐν τῷ θώρακι χυμούς.

Κ νίδης τὰ φύλλα συνεψηθέντα πτισάνῃ δίδου πίνειν. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς πνευματώσεις καὶ ἀνάγει τὰ ἐν τῷ θώρακι.

Πρὸς βῆχας.

Τ ἢλιν ἑψήσας ἕως ὅτου ἀρτειτωθῇ τὸ ζεμάτιον λάβε τῷ πρωῒ μετὰ μέλιτος.

Εἰς καλλιφωνίαν.

Τ ραγάκανθος ἀποβραχεῖσα ἐν οἴνῳ καὶ ποθεῖσα φωνὴν λαμπρύνει.

Πρὸς ἀποκοπὰς φωνῆς.

Σ τύρακα λειώσας μετὰ ὕδατος ποίει καταπότια ἴσα ὀρόβοις. καὶ δίδου πίνειν καὶ εὐθέως λαλήσει.

Αὐξητικὰ πλοκάμων καὶ πώγωνος ἐκρρεόντων.

Τ ἄλλον μετὰ μυρσινελαίου καὶ πολυτρίχου μίξας κατάχριε τὰς τρίχας ἢ ἀδίαντον, καὶ λάδανον ἴσα λειώσας μετ' ἐλαίου ὀμφακίνου, ἢ μυρσίνου ἢ σχινίνου ἐπίχριε. Ἄλλο. Λάδανον ἀποβρέξας σὺν οἴνῳ ἀμιναίῳ 20 καὶ μυρσινελαίῳ λειώσας ἄμφω ποίει πάχος μέλιτος, καὶ ἐπίχριε τὴν κεφαλὴν ἐν βαλανείῳ. βέλτιον δὲ καὶ τὸ ἀδίαντον, ὅπερ καλοῦσι πολύτριχον τὸ ἕβδομον μέρος λαδάνῳ ἐπίβαλλε καὶ χρίε.

Πρὸς ὀδύνας νεφρῶν.

Γ λήχωνι συνεψείσθωσαν πίτυρα ἐξ ἀλεύρων, καὶ σακελίσας τὸν ζωμὸν καὶ σπόγγῳ τούτῳ βρέξας πυριαζέσθω οὕτως.

ΓΑΛΗΝΟΥ περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν, διδασκαλία τοῦ σοφωτάτου.

σταθμὸν βάρει μετρούμενος, κρίνεται. τὸ δὲ μέτρον, ἀγγείου κοιλότητι ἢ ξηροῦ ποσοῦ μέτρον ἐστὶν, ἢ ὑγροῦ ὡς εἶναι τρεῖς τοῦ μετρουμένου ποσοῦ διαφοράς. μία μὲν, τοῦ σταθμοῦ. ἑτέραν δὲ, τοῦ τῆς ξηρᾶς οὐσίας, οἷον χύματος. καὶ τρίτην τοῦ τῆς ὑγρᾶς. πολλῶν 30 δὲ καὶ σχεδὸν ἀπείρων ὑπαρχόντων τῶν τε σταθμῶν, καὶ τῶν μέτρων παρά τε τὰς χώρας καὶ τὰ ἔθη τῶν χρωμένων, περὶ τῶν μάλιστα συνήθων ἅπασιν ὁ λόγος ἡμῖν ἔσται. Περὶ τῶν δηλούντων τοὺς σταθμοὺς καὶ τὰ μέτρα χαρακτήρων.

Ἀλλ' ἐπειδή τινες, οὐχ ὁλογράμματως, ἀλλὰ διὰ χαρακτήρων ταῦτα σημαίνουσιν, βέλτιον ἂν εἴη, παλαιοῖς κατακολουθοῦντα. πρῶτον τοὺς χαρακτῆρας αὐτῶν διασαφηνίσαι. πρῶτον μὲν οὖν, τὸ χ̄. στοιχεῖον. ἔχον ἐπικείμενον αὐτῷ τὸ ἄλφα, χαλκοῦν σημαίνει καθὼς ἔρχεται χ̄. εἰ δὲ ο ἔχει τὸ χ̄, χοῦν χ̄. εἰ δὲ, ῡ, χοίνικα χ̄. εἰ δὲ η̄, χήμας χ̄. εἰ δὲ κ'. εἰ μὲν ἔχει ε. ἐπικείμενον αὐτῷ καὶ λοξὴν εὐθεῖαν γραμμὴν τέμνουσαν τὴν κάτω κεραίαν αὐτοῦ, κεράτιον δηλοῖ. Κξ. εἰ δὲ τὸ ῡ. ἔχει τὸ κ̄ κύαθον σημαίνει. Κυ. εἰ δὲ τὸ ο̄, κοτύλην Κο. ἡ δὲ ἀπερίστικτος εὐθεῖα γραμμὴ πλαγία τεθεῖσα κατὰ πᾶν, ὀβολὸν δηλοῖ. —. εἰ δὲ δύο ἀπερίστικτοι, δύο ὀβολούς. =. εἰ ποιοῦσι τὸ γράμμα δηλούμενοι ὑπό 40 τινος εὐθείας γράφεται. αἱ δὲ δύο γραμμαὶ συνάπτουσαι κατὰ θάτερον πέρας. ὥστε γωνίαν ποιεῖν, ἐμφερῶς ταῖς τοῦ κ'. δύο κεραίαις ταῖς πρὸς τὴν ὀρθὴν δραχμὴν σημαίνουσι. Ϛ'. τὴν συνώνυμον, ἣν καὶ ταύτην ὁλκὴν καλοῦμεν. ἰδίως δὲ παρὰ παλαιῶν, τὴν ὁλκὴν, τὸ λ̄ δηλοῖ, ἔχον μέσον τὸ ο̄. ƛ. ἡμεῖς δὲ καὶ ταύτην, ὁλκὴν καλοῦμεν. εἰ δὲ τὸ ι. ἔχει τὸ λ'. λι. σημαίνει. τινὲς δὲ τὴν ἑτέραν τοῦ λ. γραμμὴν λοξῶς τέμνοντες, δηλοῦσι τὴν λίτραν. λι. τὸ δὲ γ'. ἔχον ἐν ταῖς ἑαυτοῦ γωνίαις τὸ ο̄, Γο. δηλοῖ. Γο. τὸ μ'. δὲ κατὰ μέσον ἔχον αὐτοῦ τὸ ν̄, μνᾶν σημαίνει μν. εἰ δὲ τὸ υ. ἔχει τὸ μ̄, μύστρον σημαίνει μυ. εἰ δὲ τὸ ε. μέδιμνον με. εἰ δὲ τὸ ο̄, μόδιον σημαίνει. μο. τὸ δὲ τὸ τ. ἔχον σὺν αὐτῷ ρ'. καὶ ῡ, τρυβλίον δηλοῖ ἐπικείμενον. τρυ. τὸ δὲ ξ'. εἰ μὲν ἔχει ἐπικείμενον τὸ ε̄, ξέστην σημαίνει. ξε. εἰ δὲ ο. ἔχει, ὀξύβαφον. ξο. τινὲς δὲ τὸν ξέστην διὰ τοῦ ξ. τέμνουσιν αὐτὸ εὐθείας γραμμῆς. δηλοῦσιν ξ. τὸ δὲ η̄. ἔχον ἐπικείμενον τὸ μ̄, ἡμίναν δηλοῖ. ημ. εἰ δὲ κ'. καὶ ρ'. ἐπικείμενον ἔχοι τὸ μ'. κεράμιον δηλοῖ κρ'.

50 Περὶ σταθμῶν.

Η μνᾶ ἡ ἀττικὴ καὶ ἡ αἰγυπτία, ἔχει Γο. ιϛ'. ἡ μνᾶ ἡ ῥωμαϊκὴ, ἔχει Γο. κ'. ἡ λι. ἔχει Γο. ιβ'. ἡ δὲ Γο. ζ'. κ'. αἵτινες καὶ ὁλκαὶ λέγονται. ἡ δὲ ὁλκὴ, κεράτια, ιη'. ἡ δὲ δραχμὴ, κεράτια ιη'. ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ἔχει γράμματα γ'. τὸ γράμμα, ὀβολοὺς β'. ὁ δὲ ὀβολὸς, κεράτια γ'. τοῦτο γὰρ ὀβολὸν δηλοῖ. τὸ δὲ κεράτιον, ἔχει σιτάρια δ'. ἄλλοι δὲ χαλκοῦς δύο δίμοιρον. ὁ γὰρ ἔχει χαλκοῦς. κ'.

Περὶ μέτρων ὑγρῶν.

Τ ὸ ἰταλικὸν κεράμιον, ἔχει χόας η̄. ὁ χοῦς, ξε ϛ'. ὁ ξέστης κοχλιάρια β'. αἵτινες καὶ τρυβλία λέγονται. ἄλλοι δὲ λέγουσιν,

λέγουσιν, ἔχει ὁ ξ. σταθμὸν λι. ᾱ. S'. τὸ δὲ φυβλίον, Γο. θ'. τὸν αὐτὸν δὲ σταθμὸν ἔχει τὸ κοχλιάριον. ἡ κοτύλη, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, ὡς τὸ φυβλίον. τὸ φυβλίον δὲ τὸ μικρὸν ἔχει μύστρα μεγάλα γ'. ὀξύβαφα δὲ δ'. τὸ γὰρ
* μέγα μύστρον, ἔχει ὀξύβαφα γ'. τὸ δὲ ὀξύβαφον ἔχει κύαθον α'. ἥμισυ. ὁ δὲ κύαθος ἔχει χήμας μικράς.
μύστρα μικρὰ β'. εἰ δὲ βούλοιο καὶ τὸν σταθμὸν τῶν ὑγρῶν εἰδέναι μέτρων. πάμπολλαι μὲν, αἱ τῶν ὑγρῶν οὐσιῶν εἰσὶ κατὰ τὴν ῥοπὴν διαφοραί. ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ἐλαίου τε καὶ οἴνου, καὶ μέλιτος, λέξομεν. τὸ μὲν οὖν μέλι, τοῦ οἴνου βαρύτερον ἐστὶ τέταρτον μέρος. καὶ προσέτι δικαίω. ὅπερ ἐστὶ τὸ ὅλον, σχεδὸν ἔγγυς. τρίτω, ἔχει, γὰρ τῷ αὐτῷ τῷ οἴνῳ. τοῦ μέλιτος, ποσὸν ὅλον τὸν τοῦ οἴνου σταθμόν. καὶ προσέτι τὸν ἥμισυ αὐτοῦ. ὁ δὲ οἶνος τοῦ ἐλαίου. ἔνατον μέρος ὑπερέχει. ὅλον γὰρ αὐτὸν ἔχει καὶ τὸ ἔνατον αὐτοῦ πρὸς σαφήνειαν πλείονα. καὶ ὡς ἐν διαγράμματος τῶν κατὰ μέρος μέτρων σταθμῶν ὑπετάξαμεν. δῆλον καθεστῶτος. ὡς κατὰ κοινοῦ πάν-
10 των τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς κατὰ τῶν στοίχων. τό τε ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ μέλι καταγεγραμμένα κεῖται τὸ ἰταλικὸν ἐλαίου, οἴνου μέλιτος ὁ κεραμὸς, ἔχει λι. ςβ'. λι. π'. λίτραν. ρύ. ὁ χοῦς λίτραν θ'. λι. θ'.
λι. γ'. ὁ ξ. οὐγγίας ιη. οὐγγίας. κ'. Γο. κζ'. ἡ κοτύλη Γο. θ'. οὐγγίας. ι'. Γο. ιγS'. τὸ μέγα μύστρον οὐγγίας γ'. [illegible]. η'. Γο. δS'. τὸ ὀξύβαφον, ὁλκὰς ιη'. Γο. β'. γράμματα ιδ'. Γο. κΓ'. ὁ κύαθος ὁλκὰς ιβ'. Γο. αS'. γράμματα δ'. οὐγγίας β'. ὁλκὰς β'. τὸ μικρὸν μύστρον, ὁλκὰς S'. γράμματα. κ'. ὁλκὰς θ'. ὁ δὲ ὀειβάσιος φησὶ, κατὰ ἀδαμάντιον τὸν ξ. τὸν ἰταλικὸν τοῦ οἴνου, μέτρω μὲν ἔχειν Γο. κδ'. σταθμῷ δὲ λι. α'. Γο. η'. τὸν δὲ ξ. τοῦ μέτρου τοῦ μέλιτος ἄγειν σταθμῷ λι. β'. S'.

Περὶ μέτρων ξηρῶν διδασκαλεία σαφής.

20

Αἰγυπτία ἀρτάβη, ἔχει μόδια ε̄. ὁ δὲ μόδιος ὁ αἰγύπτιος καὶ ὁ ἰταλικὸς ἔχει χοίνικας η̄. ὁ δὲ χοῖνιξ, ξ. β̄. ὁ δὲ ξ. ἡμίξεστα β̄. ἃ δὴ, καὶ ἡμίνας προσαγορεύουσι. ἡ δὲ μίνα ἔχει κυάθους η̄. ὁ ἀττικὸς μέδιμνος, ἔχει ἡμίεκτα ιβ̄. τὸ δὲ ἡμίεκτον, ἔχει χοίνικας δ̄. ὥστε τὸν μέδιμνον, ἔχειν μιᾶς μη̄. ξ. ϛε̄. τὸν δὲ τὸν σταθμὸν, εἰπεῖν οὐκ εὔκολον. ὅτι τῶν οὐσιῶν, ἄπειρος ἐστὶν, ἡ κατὰ τὴν ῥοπὴν διαφορὰ, κατὰ τὴν τῆς ἰατρικῆς τέχνης διδασκαλίαν. καθὼς οἱ πρὸ ἡμῶν σοφοὶ, ἰατροί τε καὶ διδάσκαλοι ταῦτα ἡμῖν διεσάφησαν θαυμαστῶς.

Περὶ σημείων καὶ χαρακτήρων τῶν ἐν ταῖς συσταθμίαις καὶ περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων.

Τὴν τῶν σημείων καὶ χαρακτήρων διδασκαλίαν ἀναγκαιοτάτην οὖσαν οὐ πάρεργον ἀναγράψασθαι. ὅπως ταῖς τῶν φαρμάκων σκευασίαις συμβολικῶς εὑρόντες κείμενα, αὐτίκα γνωρίσωμεν τὴν ἐξ αὐτῶν σημαι-
30 νομένην συσταθμίαν. τὴν οὖν μνᾶν σημαίνει τὸ μ'. στοιχεῖον. ἐπικείμενον ἔχον τὸ ν̄, μ̄. τὴν δὲ λι. τὸ λ̄. ἔχον ὑποκείμενον τὸ ῑ. λι. τὴν δὲ οὐγγίαν, τὸ γάμμα ἔχον ὑποκείμενον τὸ ō. Γο. παρ' ἐνίοις δὲ εὗρον τὸ ν̄. ἐπικείμενον ἔχον τὸ ō. νο. μ̄ δὲ καὶ ε̄. ἐπικείμενον, μέρος δηλοῖ. μ̄. πλάγιον δὲ λ'. εἰς μὲν τὰ δεξιὰ τὰς κεραίας ἔχον δραχμὴν δηλοῖ. <. εἰς δὲ τὰ εὐώνυμα ἡμίσειαν. >. τὸ δὲ ῥωμαϊκὸν σίγμα, παρ' ἐνίοις μὲν τριώβολον. παρ' ἡμῖν δὲ παντὸς σταθμοῦ τὸ ἥμισυ. S. πλάγιον δὲ ἓν μὲν ὀβολόν. ∽. δύο δὲ διώβολον ≈. ἔσω δὲ ἐστραμμένον τὸ ἑλληνικὸν σίγμα, ἡμιώβολον Ͻ. ξ̄. δὲ ε̄. ἐπικείμενον ἔχον ξέστην δηλοῖ. ξ. τὸ δὲ κ̄. ἐπικείμενον ἔχον τὸ ῡ. κύαθον Kῡ. προσκείμενον δὲ τοῦ ō. τὸ λ̄. ὁλκὴν ὁλ. συνωνύμως τὴν καὶ δραχμὴν καλουμένην.

Περὶ μέτρων.

Η μνᾶ πρὸς τὸ ἰταλικὸν ἔχει δραχμὰς ρμδ'. πρὸς δὲ τὸ ἀττικὸν, δραχμὰς ρκβ'. ὥστε τὴν ἰταλικὴν μνᾶν εἶναι λι. μίαν ἡμίσειαν. πρὸς δὲ τὴν ἀττικὴν λι. α'. Γο. Γ'. δραχμὰς. δ'. ἡ οὐγγία ἄγει παρὰ μὲν τοῖς ἀττικοῖς δραχμὰς
40 ζ'. παρὰ δὲ τοῖς ἰταλικοῖς δραχμὰς η̄. ἡ δὲ δραχμὴ γράμματα ἔχει γ'. ἡ δὲ Γο. κδ'. ἡ λίτρα ἔχει Γο. δώδεκα. ὁλκὰς β'. τὴν δὲ ὁλκὴν συνωνύμως καὶ δραχμὴν λέγουσι. τὸ δὲ γράμμα ἔχει ὀβολὸν α'. χαλκοῦς δ'. ὁ δὲ ὀβολὸς χαλκοῦς S. ὁ δὲ χαλκοῦς καὶ τὸ κεράτιον παντὸς γράμματος ἐστὶ σμικρότατον πρὸς ἐκπλήρωμα τιθέμενον. ὁ μέδιμνος ἔχει ἡμίεκτα ιβ'. τὸ δὲ ἡμίεκτον χόας μὲν β'. χοίνικας δὲ δ̄. ὁ δὲ χοῦς χοίνικας β̄. ξ. η̄. ὡς ἔχειν τὸν μέδιμνον χοίνικας μβ'. ξ. ρϛβ'. ὁ δὲ χοῖνιξ κοτύλας η̄. ξ. ῡ. ὁ δὲ ξέστης κοτύλας β'. κυάθους ιβ'. καὶ διὰ τοῦτο οἱ πλεῖστοι τῶν ἑλλήνων μετροῦσι. παρὰ δὲ τοῖς ἰταλοῖς εὑρίσκεται ὁ χοῦς μέτρῳ μὲν ἔχων ξ. ιϛ̄. κοτύλας ιβ̄. σταθμὸν δὲ ὕδατος ὀμβρείου, ὅπερ ἐστὶν ἀψευδέστατον δραχμὰς ψκ'. ὁ δὲ χοῖνιξ ἔχει ξ. γ'. κοτύλας ϛ'. καὶ οὗτος δὲ παρὰ τοῖς ἀττικοῖς φυβλίον ὀνομάζεται. τὸ δὲ ὀξύβαφον τέταρτον ἐστὶ τῆς κοτύλης. ἔχει δὲ ὁ ξέστης σταθμῷ δραχμὰς ρκ'. ἰδίως δὲ ἡ ἑλληνικὴ κοτύλη ἡ ἐλαίου, ὁλκὴ λι. α'. ὁ δὲ ξ. λι. β'. ὁ δὲ ἰταλικὸς λι. ᾱ. Γο. η'. τῶν δὲ οἴνου Γο. θ'. εἰδέναι δὲ δεῖ ὡς τὰ μέτρα κατὰ τὸν σταθμὸν οὐ μετρίως ἐξαλλάσσεται κατὰ τὴν τῆς ὕλης διαφοράν.

50

Ἐκ τῶν κλεοπάτρας κοσμητικῶν περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων.

Ἡ μνᾶ ὄνομα ἔχει σταθμοῦ. ἔχει οὐγγίας ιϛ̄. ∠. ρκη̄. γράμματα τπδ̄. ὀβολοὺς ψξη̄. θέρμους ,αυβ'. κεράτια ,βτδ̄. χαλκοῦς ,ϛρμδ̄. Η ἀττικὴ μνᾶ ἔχει οὐγγίας ιβϛ̄. ∠. ρ'. γράμματα τ'. ὀβολοὺς χ'. θέρμους ϡ. κεράτια ,αω̄. χαλκοῦς ,υω̄. Η πτολεμαϊκὴ μνᾶ ἔχει Γο. ιη̄. ∠. ρμδ̄. γράμματα υλβ̄. ὀβολοὺς ωξδ̄. θέρμους ,αϛϛ'. κεράτια ,βφῑβ. χαλκοῦς ,ϛϡῑβ. Η λίτρα ἔχει Γο. ῑβ. ∠. ϛϛ̄. γράμματα σπη̄. ὀβολοὺς φοϛ'. θέρμους ω̄ξδ. κεράτια ,αψκη̄. χαλκοῦς ,υχη̄. Ἡ οὐγγία ἔχει ∠. η'. γράμματα κδ'. ὀβολοὺς μη̄. θέρμους ο̄β. κεράτια ρμδ̄. χαλκοῦς τπδ̄. καλεῖται δὲ

ἢ Γο. τετράσσαρον ἰταλικόν. Ἡ δραχμὴ ἔχει γράμματα γ'. ὀβολοὺς ϛ'. θέρμους θ'. κεράτια ιη'. χαλκοῦς μη'. Τὸ ἰταλικὸν δηνάριον ἔχει δραχμὴν α'. δραχμὴ δὲ καὶ ἄλλη ὁμώνυμος καλεῖται αἰγυπτιακή, ἥτις ἕκτον μέρος ἐστὶ τῆς ἀττικῆς δραχμῆς, ἄγουσα ὀβολὸν α'. Τὸ γράμμα ἔχει ὀβολοὺς β'. θέρμους γ'. κεράτια ϛ'. χαλκοῦς ιϛ'. ὀβολὸς ἔχει θέρμον αS'. κεράτια γ'. χαλκοῦς η̄. Τὸ ἡμιώβολον ἔχει κεράτια αS'. χαλκοῦς δ̄. θέρμος ἔχει κεράτια β̄. χαλκοῦς γ̄. ἀττικὸν δὲ ἡμιώβολον. καὶ ἡμιωβόλου δ̄. πέμπτα. Τὸ κεράτιον ἔχει ἀττικοὺς χαλκοῦς β̄. καὶ χαλκοῦ ϛ̄. πέμπτα χαλκοῦς ἔχει ἡμιωβόλου τὸ δ̄. ὥστε τοὺς τέσσαρας χαλκοῦς ἄγειν ἡμιώβολον. Ὁ στατὴρ ἄγει ∠. δ̄. καλοῦσι δὲ αὐτὸν τετράδραχμον. καὶ τὸ διπρόσωπον δὲ ὁμοίως ἄγει ∠. δ̄. καὶ τὸ βασιλικὸν κάρυον ὁμοίως ἄγει ∠. δ̄. Χήμη ἡ μεγάλη ἔχει ∠. γ'. καὶ ἡ μικρὰ ∠. β'. Ἀσσάριον ἔχει ∠. β'. κοχλιάριον ἔχει ∠. α'. ὁ κύαθος ἔχει ∠. ῑ. Γο. δ̄. ⊬.
10 λ̄. ὀβολοὺς β'. θέρμους ϛ'. κεράτια ρη̄. χαλκοῦς υπ̄. ἔστι δὲ ὁ κύαθος κοτύλης τὸ ϛ'. Ἡ κοτύλη μέτρῳ μὲν ἔχει κυάθους ϛ'. σταθμῷ δὲ ∠. ξ'. Γο. ζ'. ⊬. ρ̄π. ὀβολοὺς τξ. θέρμους φμ̄. κεράτια ͵αϡ. χαλκοῦς ͵βϡ. Τὸ τρίβλιον, τὸ αὐτὸ μέτρον χωρεῖ τῇ κοτύλῃ. ἔχει γὰρ μέτρῳ μὲν κυάθους ϛ̄. σταθμῷ δὲ ∠. ξ'. Ὁ ξέστης μέτρῳ μὲν ἔχει κοτύλας β'. σταθμῷ δὲ ∠. ρ̄κ. καλεῖται δὲ παρὰ αἰγυπτίοις ὁ ξέστης ἴνιον. Τὸ ὀξύβαφον ἔχει κοτύλας δ'. κύαθον αS'. σταθμῷ δὲ ∠. ιε̄. Ἡ κόγχη ἡ μεγάλη τὸ αὐτὸ μέτρον σώζει τῷ ὀξυβάφῳ. ἔχει γὰρ μέτρον μὲν κύαθον αS'. σταθμῷ δὲ ∠. ιε̄. ἡ δὲ ἐλάττων κόγχη, ἔχει μέτρῳ μὲν ἡμικύαθον. σταθμῷ δὲ ∠. ε'. Μύστρον τὸ μέγα ἔχει κοτύλης τὸ ἑκκαιδέκατον ὃ γίνεται ∠. γS'. τέταρτον. τὸ δὲ μικρότερον, κοτύλης τὸ λβ̄. ὃ γίνεται δραχμαὶ δύο. κερατίου τὸ ἑνδέκατον. Ὁ χοῦς ἔχει μέτρῳ μὲν κοτύλας ἀττικὰς δώδεκα. ξέστας δὲ ἥμισυ. χοίνικας δὲ δ̄. σταθμῷ δὲ ἔχει ὁ χοῦς ∠. ψκ. Ὁ χοῖνιξ ἔχει μέτρῳ μὲν κοτύλας τρεῖς. σταθμῷ δὲ ∠. ρ̄π. ἐν δὲ τοῖς γεωργικοῖς εὗρον τὴν κοτύλην τρίτον ἢ τέταρτον ξέστου. ὁ δὲ χοῦς ξεστῶν
20 θ̄. κοτυλῶν δὲ ιβ. καὶ ὁ ἀμφορεὺς ξεστῶν λϛ'. κοτυλῶν μη̄. ὁ δὲ μετρητὴς ξεστῶν ο̄β. κοτυλῶν ϛϛ'. ὁ δὲ μέδιμνος ξ. ρ̄β. κοτυλῶν ρ̄λϛ'. ὁ δὲ κατὰ σύρους μετρητὴς ξ. ϛ̄. ἰταλικῶν ρ̄κ. τὸ τρίβλιον καὶ τὸ ὀξύβαφον ὁμοίως ἔχουσι κοτύλης τὸ δ̄. ὁ δὲ κύαθος κοτύλης τὸ ϛ̄.

Ἄλλως περὶ τῶν αὐτῶν.

Ἡ μνᾶ ἡ ἀττικὴ ἔχει Γο. ιβ'. ἡ δὲ ἑτέρα Γο. ιϛ'. ἡ δὲ πτολεμαϊκὴ ἔχει Γο. ιη̄. ἡ λίτρα ἔχει Γο. ῑβ. ἡ Γο. ἔχει ∠. η̄. ἡ δραχμὴ ἔχει ⊬ γ̄. τὸ γράμμα ἔχει ὀβολοὺς β̄. ὁ ὀβολὸς ἔχει θέρμον αS'. ὁ θέρμος ἔχει κεράτια β̄. χαλκοῦς δὲ γ̄. ἢ ε̄. ἀττικὸν δὲ ἡμιώβολον. καὶ ἡμιωβόλου τέσσαρα πέμπτα τὸ κεράτιον ἔχει ἀττικοὺς χαλκοῦς β̄. καὶ χαλκῶν ϛ̄. πέμπτα. ὁ χαλκοῦς ἔχει ἡμιωβόλου τὸ τέταρτον. ὥστε τοὺς τέσσαρας χαλκοῦς ἄγειν ἡμιώβολον. ὁ στατὴρ ἄγει ∠. δ̄. καλοῦσι δὲ αὐτὸν τετράγραμμον. καὶ τὸ διπρόσωπον δὲ ∠. δ̄. καὶ τὸ βασιλικὸν δὲ κάρυον ὁμοίως ἄγει ∠. δ̄. ἡ χήμη ἡ μεγάλη ἔχει ∠. δ̄. ἡ μικρὰ ∠. β̄. τὸ ἀσσάριον ἔχει ∠. β̄. τὸ κοχλιάριον ∠. ᾱ.

Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν ἱπποκρατικῶν.

20 Γο. ἔχει ∠. η̄. ἡ δραχμὴ ἔχει ⊬ γ̄. ὀβολοὺς ϛ̄. ἡ κοτύλη ἔχει Γο. ιβ̄. ὀξύβαφα δύο. τὸ δὲ ὀξύβαφον κυάθους γ̄. κύαθος ἔχει μύστρα δ̄. κοχλιάριον δέ ἐστι μύστρου τὸ ἥμισυ. τὸ δὲ ὀξύβαφον ποιεῖ Γο. ϛ̄. ὁ κύαθος ποιεῖ Γο. β̄. τὸ μύστρον ποιεῖ Γο. τὸ ἥμισυ. τὸ κοχλιάριον ποιεῖ ⊬ ϛ'. ἡ δραχμὴ ποιεῖ ⊬ γ̄. ὁ ὀβολὸς ποιεῖ γράμμα. τὸ σίκλιον ἔχει Γο. τὸ S̄. ὁ κύαθος μύστρα δ̄. ὥστε εἶναι τὸ μύστρον Γο. τὸ S̄. τὸ δὲ μύστρον κοχλιάρια β̄. ὥστε εἶναι τὸ κοχλιάριον Γο. δ̄. ἡ μνᾶ ἔχει Γο. ιε̄. ὁλκὰς ρ̄ιβS'. ἡ λίτρα ἔχει ὁλκὰς ϛ̄. τὸ δὲ δηνάριον ἔχει γράμματα δ̄.

Περὶ μέτρων ὑγρῶν.

Τὸ ἰταλικὸν κεράμιον ἔχει χοὰς η̄. ὁ χοῦς ἔχει ξέστας ϛ̄. ὁ ξέστης κοτύλας β̄. αἳ καὶ τρίβανα λέγονται. ἡ κοτύλη τὸ αὐτὸ ἔχει. τὸ τρίβανον ἔχει μύστρα μεγάλα γ̄. ὀξύβαφον δὲ δ̄. τὸ μέγα μύστρον ἔχει ὀξύβαφον ᾱ. τὸ ὀξύβαφον ἔχει κυάθους αS'. ὁ δὲ κύαθος ἔχει μνᾶς μικρὰς ἤτοι μύστρα μικρὰ β̄.

ἰταλικὸν	ἐλαίου	οἴνου	μέλιτος
40 τὸ κεράμιον ἔχει	λι. ο̄β.	λι. π̄.	λι. ρκ̄.
ὁ χοῦς	λι. θ̄.	λι. ῑ.	λι. ιγS̄.
ὁ ξέστης	Γο. ιη̄.	Γο. κ̄.	Γο. κζ̄.
ἡ κοτύλη	Γο. θ̄.	Γο. ῑ.	Γο. ιγS̄.
τὸ μέγα μύστρον	Γο. γ̄.	Γο. γ̄. ⊬ η̄.	Γο. δS̄.
τὸ ὀξύβαφον	∠. ιη̄.	Γο. β̄. ⊬ *	Γο. γS̄.
τὸ μικρὸν μύστρον	∠. ιϛ'.	⊬. κ̄.	∠. θ̄.
ὁ κύαθος	Γο. αS'.	∠. ῑβ. ο̄. ι. ιι. θ.	∠. ιγ. ο̄. ι. ιι. ῑ.

Διοσκορίδου περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν.

Ἐστὼ φίλτατε, περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων οὕτως ἠκρίβωσα ἀπὸ τῶν ἐλαχίστων ἀρξάμενος, ἐπὶ τὴν μνᾶν πολυπλα-
50 σιάζων ἀνῆλθον. τὸ κεράτιον τὸν αὐτὸν σταθμὸν ἔχει τῷ χαλκῷ. ὁ δὲ ὀβολὸς, χαλκοῦς ἔχει τρεῖς. ὅθεν τὸ ἡμιωβόλιον ἔχει σταθμῷ κεράτιον ἓν ἥμισυ. γράμμα ἄγει ὀβολοὺς δύο. τουτέστι χαλκοῦς ἕξ. ἡ δὲ δραχμὴ ἢ καὶ ὁλκὴ ἄγει γράμματα τρία. τουτέστιν ὀβολοὺς θ̄. ἡ δὲ Γο. ἔχει ∠. η̄. ⊬. κδ̄. ἡ λίτρα δὲ ἔχει Γο. ῑβ. ∠. δὲ ϛϛ'. ἡ μνᾶ, κατὰ μὲν τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν, ἄγει Γο. ῑϛ. τουτέστιν ὁλκὰς ρκη̄. κατὰ δὲ τὴν ἰταλικὴν μνᾶν, Γο. ιη̄. τουτέστι λίτραν μίαν ἡμίσειαν ∠. δὲ ρ̄μδ. ἡ δὲ ἀλεξανδρίνη μνᾶ ἄγει Γο. κ̄. τουτέστιν ὁλκὰς ρ̄ξ.

Περὶ μέτρων ὑγρῶν οἴνου.

Τὸ κεράτιον ἄγει λι. π̄. ἡ δὲ οὖρνα λι. μ̄. ὁ χοῦς τουτέστι τὸ κόγγιον, ἔχει λι. ῑ. τὸ ἡμικόγγιον ἔχει λι. ε̄. ὁ ξέστης ἔχει λίτραν μίαν, Γο. η̄. ἡμιξ. ἡμικοτύλη, Γο. ῑ. τὸ ὀξύβαφον ὅπερ ἐστὶ τέταρτον κοτύλης ἄγει Γο. β̄. S̄. ὁ δὲ κύαθος ὅπερ ἐστὶν ἕκτον κοτύλης, ἄγει Γο. ᾱ. ἡμίσειαν γράμματα δ̄. ἡ δὲ χήμη ἐστὶ κυάθου τέταρτον

θου τέταρτον. ἄγει δὲ ∠ : γ', γράμματα ι', ὁ αὐτὸς δὲ σταθμός ἐστι καὶ ὕδατος καὶ ὄξους. φασὶ δὲ τούτου ὀμβρίου ὕδατος πληρωθῆναι ἀψευδέστατον εἶναι τὸν σταθμὸν, ἄγει δὲ ὁλκὰς ψκ̄. τὸν χοῦν. τὸ κεράμιον ἔχει λι. ο̄β. ἡ οὖρνα ἔχει λι. λς'. τὸ κόγχιον ἔχει λίτρας θ'. τὸ ἡμικόγχιον ἔχει λι. δ'. S̄. ὁ ξέστης ἔχει λι. α'. S̄. ἡ μῖνα τουτέστιν ἡμικοτύλη Γο. θ'. τὸ τέταρτον ἔχει Γο. δ'. S̄. τὸ ὀξύβαφον, ὅπερ ἐστὶ κοτύλης τέταρτον, ἄγει Γο. β'. S̄. ὁ δὲ κύαθος ὅπερ ἐστὶν ἕκτον κοτύλης, ἄγει Γο. α'. S̄. ἡ χήμη κυάθου τέταρτον, ἄγει δραχμὰς γ'.

Περὶ μέλιτος.

Τὸ μέλιτος τὸ κεράτιον ἔχει λι. ρ̄κ. ἡ οὖρνα ἔχει λίτρας ξ'. τὸ κόγχιον ἔχει λίτρας ι̅ε. τὸ ἡμικόγχιον ἔχει λίτρας ζ'. S̄. ὁ ξέστης ἔχει λι. β'. S̄. ἡ μῖνα ἔχει λίτραν α'. Γο. γ'. τὸ τέταρτον ἔχει Γο. ζ'. S̄. τὸ ὀξύβαφον ἔχει Γο. γ'. S̄. ∠. β'. ὁ κύαθος δὲ ἔχει Γο. β'. S̄. ἡ δὲ χήμη ὅπερ ἐστὶ κυάθου τέταρ-
10 τον, ἄγει ∠. ε'.

Περὶ μέτρων.

Μέδιμνος ἔχει ἡμίεκτον. τὸ δὲ ἡμίεκτον, χοῦς δύο. ὁ δὲ χοῦς, χοίνικας τέσσαρας, ὁ δὲ χοῖνιξ κοτύλας ἀττικὰς ἄγει τρεῖς. σταθμῷ δὲ ἔχει ὁλκὰς ρ̄. π̄. ὁ δὲ χοῦς, ἔστι μὲν μέτρῳ κοτυλῶν ἀττικῶν ιβ'. σταθμῷ δὲ ἄγει ∠. ψκ̄. ὁ δὲ ξέστης μέτρῳ μὲν κοτυλῶν β'. σταθμῷ δὲ ∠. ρ̄ κ̄. ἡ δὲ κοτύλη ἔχει κυάθους ἓξ σταθμῷ δὲ ∠. ξ̄. τὴν δὲ κοτύλην οἱ ἀττικοὶ, καὶ τρυβλίον ὀνομάζουσι. τὸ ὀξύβαφον, μέτρῳ μὲν κοτύλης τέταρτον ὅπερ ἐστὶ κύαθος εἷς ἥμισυ. σταθμῷ δὲ δραχμὰς ιε'. ὁ κύαθος ἐστὶ ∠. ι̅. ἡ δὲ χημὴ, ἐστὶ κυάθου τέταρτον ∠. β' S̄. τὸ μέγα μύστρον, κοτύλης ἐστὶν, ὀκτὼ καὶ δέκατον. ἄγει δραχμὰς γ'. γράμμα α'. τὸ δὲ μικρὸν, κοτύλης, εἰκοστὼ τέταρτον ἄγει ∠. β' S̄. τὸ δὲ δικαιότατον μύστρον, γράμματα ἔχει ὀκτώ. τὸ δὲ κοχλιάριον γράμματα ἔχει τρία. τοῦ βασιλικοῦ καρύου τὸ μέγεθος, ∠. ἄγει ἑπτὰ, τοῦ δὲ ποντικοῦ, ∠. α'. τὸ δὲ τῆς βαλάνου δραχμῆς ἥμισυ. τὸ δὲ τοῦ αἰγυπτιακοῦ κυάμου, ἔχει ὀβολὸν καὶ ἥμισυ. τοῦ ὀρόβου, χαλ-
20 κοῦς β'.

Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν.

Τῶν σταθμῶν καὶ μέτρων διδασκαλίαν, καὶ τὴν τῶν σημείων τῶν ἐν αὐτοῖς ἔκθεσιν ἀναγκαίαν οὖσαν, ἀναγεγραμμένην ἔχεις ἀπταιστον, τὴν ἐν τοῖς βιβλίοις [?] εὕρεσιν. τὴν οὖν μνᾶν δηλοῖ αὐτὴ τούτων. στοιχεῖον τὸ ν'. μ' τὴν δὲ λίτραν, τὸ λι. ἔχον ὑποκείμενον τὸ ι̅. λι. τὴν δὲ Γο. τὸ γ'. ἔχον ὑποκείμενον. ἢ ὑπερκείμενον τὸ ο'. Γο. παρ' ἐνίοις δὲ εὗρον Γο. τὸ ν'. ὑποκείμενον τὸ Γο. τὸ δὲ μ'. ἐπικείμενον ε'. μέρος δηλοῖ μ. τὸ λάπτον δὲ λ'. τὰς κεραίας ἔχον, δραχμὴν δηλοῖ ∠. εἰς δὲ τὰ εὐώνυμα, ἡμισίαν. τὸ δὲ ῥωμαϊκὸν, S̄. παρ' ἐνίοις μὲν τριόβολον. παρ' ἡμῖν δὲ παντὸς σταθμοῦ τὸ ἥμισυ. πλάγιον δὲ ι̅. ὀβολῶν.

ΠΕΡΙ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑΣ ΕΚ ΤΩΝ ΓΑΛΗΝΟΥ ΚΑΙ ΡΟΥ-
30
ΦΟΥ, ΚΑΙ ΑΠΟ ΣΙΚΑΜΙΟΥ ΤΟΥ ΑΕΤΙΟΥ.

ὥσπερ ἐν τοῖς φαινομένοις μέλεσι τοῦ σώματος, ἐνίοτε μὲν ἅπασιν ἡ αὐτὴ φαίνεται κρᾶσις. ὡς ἐν καχεκταῖς τε καὶ τὸν καλούμενον ἐλέφαντα καὶ τοὺς ὑδέρους. ἐνίοτε δὲ ἔν τι μόριον ἤτοι πικρόχολον. ἢ μελαγχολικὸν, ἢ φλεγματικὸν, ὑποδεχόμενον χυμὸν, αὐτὸ μόνον ἐξαλλάττεται τὴν κρᾶσιν. οὕτως ἐγχωρεῖ καὶ τὸν ἐγκέφαλον. ἐνίοτε μὲν παντὸς τοῦ κατὰ τὰς φλέβας αἵματος μελαγχολικοῦ γενομένου τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς βλάβης καὶ τὸν ἐγκέφαλον βλαβῆναι. καθ' ἕτερον δὲ καιρὸν ἀπαθοῦς διαμένοντος τοῦ καθ' ὅλον τὸν ἄνθρωπον αἵματος ἀλλοιωθῆναι τὸ κατὰ μόνον τὸν ἐγκέφαλον καὶ συμβαί-
40 νει τοῦτο διττῶς, ἢ ῥυέντος εἰς αὐτὸν ἑτέρωθεν. ἢ γεννηθέντος ἐν τῷ τόπῳ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. γεννᾶται δὲ ὑπὸ θερμασίας πολλῆς ἐγχωρίου κατόπτωσις. ἤτοι τὴν ξανθὴν χολὴν, ἢ τὸ παχύτερον τε καὶ μελάντερον αἷμα. ὡς ἐπίπαν τε τὰ κατὰ ὑποχόνδρια μέρη πρωτοπαθοῦντα εἰς συμπάθειαν ἄγει τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν παραφροσύνην ἐργάζεται, ἤτοι αὐτῆς τῆς χολῆς καταλαβούσης τὸν ἐγκέφαλον, ἢ τινὸς ἀναθυμιάσεως ἀτμοῦ μελαγχολικοῦ καθάπερ ἐν τῷ νοσήματι τῷ φυσώδει καὶ ὑποχονδριακῷ προσαγορευομένῳ. οὐδὲν γὰρ παρεμποδὼν γίνεται τῷ λόγῳ ἑτέρωθεν, καὶ ἐξ ἄλλου μορίου εἶναι τὴν ἀρχὴν καὶ γένεσιν τοῦ πάθους. ῥᾳδίως γὰρ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὁτιοῦν πάσχον, εἰς συμπάθειαν ἄγει τὸν ἐγκέφαλον τῇ συγγενείᾳ διὰ τῶν καθηκόντων, εἰς αὐτὸν ἄνωθεν μεγίστων δύο νεύρων. εἰς συμπάθειαν δὲ ἄγει καὶ τὴν καρδίαν τῇ γειτνιάσει. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ διάφραγμα ᾧ καὶ συμπέφυκε. κοινωνία δὲ ἔστι τῷ στομάχῳ καὶ πρὸς τὴν νωτιαῖον καθ' ὃ μέρος καὶ ἔγκειται καὶ συνδέδεται τοῖς τοῦ τραχήλου σπονδύλοις. ἀρχὴ τοίνυν τῆς τοιαύτης μελαγχολίας. ὡς ἐπίπαν ἐξ
50 ἀπεψίας γίνεται. φῦσαι γὰρ αὐτοῖς ἐπιγίνονται πολλαὶ καὶ αὐτὴ τῷ τυχόντι σιτίῳ μετέωραι καὶ περὶ τὰ ὑποχόνδρια αὐτῇ πολὺ διατρίβουσαι ἐρυγαὶ ὀξώδεις καὶ βρομώδεις καὶ ὀδ. ν ἰχθυώδεις αὐτοῖς ἐπιγίνονται, μηδὲ ὀς τοιούτου ἐδηδεσμένου. ξηραὶ ὡς ἐπίπαν αὐτοῖς αἱ κοιλίαι ὕπνοι μικροὶ διεσπαρμένοι ἐνύπνια ταραχώδη καὶ ἀλλοκώτατα παλμοὶ ἄλλο τε ἄλλῃ τοῦ σώματος. ἴλιγγοι τῆς κεφαλῆς καὶ τι βομβάτων ἦχοι κατὰ τὰ ὦτα. δοκεῖ δὲ, τοῖς μὲν αὐτῶν μεστὴ καὶ βαρεῖα εἶναι ἡ κεφαλή. τοῖς δὲ κενὴ ἡ κούφη τοῖς ξηραῖς. εἰ δέ τις. οὐδὲ τὴν κεφαλὴν ἔχειν τὸ παράπαν ᾤετο πρὸς ὃν ἐξεῦρεν ὁ φιλότιμος. λέγεται πρὸς τῇ ἄλλῃ θεραπείᾳ τὸν πιλὸν τὸν μολίβδινον ἀφ' οὗ βαρυνόμενος συνίει τῆς κεφαλῆς. γίνονται δὲ οἱ πολλοὶ τῶν μελαγχολικῶν, καὶ ἀκόλαστοι πρὸς ἀφροδίσια τὴν γνώμην. ἐπίλυποι καὶ δειλοὶ καὶ ἐλεήμονες καὶ δακρυτικοὶ, καὶ διώκουσι τὰ εὑρήματα. τινὲς καὶ δαίμονες ἀπὸ γοητείων τῶν ἐχθρῶν ἐπέχεσθαι αὐτοῖς ὑπολαμβάνουσιν. ἕτεροι δὲ δηλητήριον φάρμακον

εἰλῆφθαι οὔ τις δύναται καὶ βεβαίαν αὐτῶν τὴν ὑποψίαν ἐργάζονται. αἱ συνεδρεύουσαι αὐτοῖς βρωμώδεις,
καὶ ἀλλόκοτοι ἐρυγαί, δοκεῖ δὲ ἄλλοις ἄλλα, καὶ ἔστιν ἡ νόσος παντοδαπή, καὶ οὐκ εὐαρίθμητος. οἷον αὐτίκα περὶ
τοὺς φόβους, ὁ μὲν, δέδοικε τοὺς φιλτάτους. ὁ δὲ ὅλους ἀνθρώπους. καὶ ὁ μὲν δέδοικεν εἰς φῶς εἶναι, τὰ δὲ σκο-
τεινὰ διώκει. ὁ δὲ φεύγει τὰ ζοφώδη. οἱ πλείους μέντοι ἐν σκοτεινοῖς τόποις χαίρουσι διατρίβειν καὶ ἐν μνήμασι
καὶ ἐν ἐρήμοις. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ ὕδωρ δεδοίκασι καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, καὶ πᾶν ὑγρὸν ὁποιονοῦν. ὥσπερ οἱ δηχθέντες ὑπὸ
λυσσῶντος κυνὸς καὶ συντόμως εἰπεῖν, αἱ μελαγχολικαὶ παράνοιαι, πολυειδεῖς μὲν εἰσί, ταῖς κατὰ μέρος ὑποδό-
λοις φαντασίαις. ἐν δὲ αὐταῖς ὑπάρχει κοινὸν ὁ φόβος καὶ ἡ δυσθυμία. δυσθυμοῦσι μὲν γὰρ πάντες ἀλόγως οὐδ' ἂν
ἐρωτήσεις ἔχοντες εἰπεῖν ἐφ' ὅτι λυποῦνται. δεδίασί τε ἐξ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι θάνατον καὶ ἕτερα τινὰ μηδενὸς
ἄξια δείματος. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ σφοδρῶς ἐπιθυμοῦσι θανάτου. τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τῇ μελαίνῃ χολῇ καταλαβούσῃ
10 τὰς ἀρχὰς τῆς λογικῆς ψυχῆς φόβους τε γίγνεσθαι, καὶ δυσθυμίας καὶ θανάτου προσδοκίας οὐδὲν θαυ-
μαστόν. ὁρῶμεν γὰρ καὶ τῶν ἔξωθεν τοῦ σώματος, οὐδὲν οὕτως ἡμῖν φοβερὸν, ὡς τὸ σκότος. ὅταν οὖν ζόφος
τις περιχυθῇ τῷ λογικῷ μορίῳ τῆς ψυχῆς ἀναγκαῖον ἀεὶ φοβεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἂν τὴν αἰτίαν τοῦ
φόβου συμπεριφέροντα τῷ σώματι. ὡς γὰρ ἐν σκότῳ βαθεῖ τὰ παιδία φοβεῖται, καὶ τῶν τελείων οἱ ἀπαί-
δευτοι, οὕτω καὶ τῆς μελαίνης χολῆς τὸ χρῶμα παραπλησίως σκότῳ τὸν φρονοῦντα τόπον ἐπισκιάζων
ἐργάζεται τοὺς φόβους. πάντων μὲν οὖν τῶν παρεπομένων ἑκάστῳ συμπτωμάτων, τὰς αἰτίας εἰπεῖν ἀδύνα-
τον. ἀπειρίαν γὰρ πολλὴν ἔχει τὰ πλεῖστα, οἷον διὰ τί τὰ μὲν φεύγουσιν ὡς δεινὰ μὴ ὄντα δεινά. τὰ δὲ διώκου-
σιν ὡς χρηστὰ, μὴ ὄντα χρηστὰ, καὶ διὰ τί ὁ μὲν τοὺς οἰκείους φοβεῖται. ὁ δὲ, ὅλους ἀνθρώπους καὶ τὰ τοιαῦτα. τῶν
πλείστων δὲ συμπτωμάτων εἰπεῖν τὰς αἰτίας τὸν ἰατρὸν οὐ χαλεπὸν, οἷον δοκῶν ἑαυτὸν κέραμον εἶναι, διὰ τὴν ξηρό-
τητα τοῦτο πάσχει. ψυχρὸν γὰρ καὶ ξηρὸν, ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς, ὁμοίως καὶ ὁ τὸ ἑαυτοῦ δέρμα δοκῶν εἶναι,
20 ταῖς ξηραῖς διφθέραις ὅμοιον. ὁ δὲ οἰόμενος μὴ ἔχειν κεφαλὴν, ἴσως διὰ κουφότητα τῆς κεφαλῆς τοῦτο ᾤετο.
τὴν δὲ κουφότητα τὸ ἀναφερόμενον πνεῦμα παρέχειν αὐτῇ. διὰ τί δὲ οἱ μελαγχολικοὶ, πλειόνων σιτίων. ἢ ὅτι
ψύχεται αὐτοῖς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, διατί δὲ ἔνιοι αὐτῶν οἰνοπόται. ἢ ὅτι τὸ ψυχρὸν θερμανθῆναι χρῄζει.
διατί δὲ ἀποκτιννύουσι σφᾶς αὐτοὺς, ἢ ὅτι μειζόνων κακῶν ὑπολαμβάνουσιν ἀπαλλάττεσθαι εἰ μὴ ἄρα δόξα τοιαύτη
ὑπογίγνεται αὐτοῖς ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν ἐστὶ καλὸν, ὥσπερ τῶν βαρβάρων ἐνίοις. διατί δὲ ἀπεψίαι συνεχεῖς
αὐτοῖς γίγνονται, ἢ ὅτι θολερὸν καὶ περιττωμάτων μεστόν ἐστιν αὐτῶν τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δύσκρατος ἡ
γαστὴρ ψυχομένη διαπαντὸς ἐκ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. διὰ τί δὲ αἱ κοιλίαι αὐτοῖς ὡς ἐπίπαν ξηραίνονται ἢ ὅτι
τὸ πνεῦμα τοῖς ἄνω περὶ τὰ ὑποχόνδρια προΐσταται, καὶ οὐ πάνυ κάτω διαχωρεῖ. ἀνάγκη τοίνυν διὰ τοῦτο
καὶ τὰς γαστέρας εἶναι ξηράς, ἐκ δὲ τῆς πολλῆς ἐπισχέσεως ἀθρόα ποτὲ καὶ περιτετηκότα διαχωροῦσι. σκαρ-
δαμύτται δὲ καὶ ἐξόφθαλμοι καὶ παχύχειλοι, ὡς ἐπίπαν γίγνονται διὰ τὸ παχὺ πνεῦμα. μελαγχροοῦσι δὲ
30 διά τε φύσιν τοῦ χυμοῦ. δασεῖς δὲ οἱ πλείους αὐτῶν διὰ τὸ πλῆθος τῶν παχέων περιττωμάτων. ταχύγλωσσοι
δὲ ὡς ἐπίπαν εἰσὶ τραυλοὶ καὶ ἰσχνόφωνοι, τῷ ἀκρατεῖ τῆς γλώσσης. αἱ γὰρ συντονίαι τῆς κινήσεως κατὰ τὸ
πνεῦμα γίγνονται. καὶ πᾶν δὲ τὸ συντόνως κινηθὲν, ἀπορρεῖ ταχέως. εὐπετὲς μὲν τῷ βουλομένῳ καὶ τῶν λοι-
πῶν συμπτωμάτων ἀποδοῦναι αἰτίας ἐκ τούτων ὁρμώμενος. μελαίνεται δὲ ὁ χυμὸς οὗτος, ποτὲ μὲν ὑπὸ
θερμαινόμενος, ποτὲ δὲ ὑπὸ ψυχόμενος. οἷον γάρ τι πάσχουσιν οἱ καλούμενοι ἄνθρακες, διαυγέστατοι μένον-
τες τῇ φλογὶ, σβεννυμένης δὲ τῆς φλογὸς, μελαίνονται, τοιοῦτόν τι καὶ ἡ ψύξις περὶ τὸ φαιδρὸν χρῶμα τοῦ
αἵματος ἐργάζεται. ὁρῶμεν γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς πελιδνὰ γινόμενα τινὰ τῶν σωμάτων, καὶ μελαινόμενα ὑπὸ
ψύξεως. ἡ δὲ ὑπερβολὴ τοῦ θέρμου πάλιν ξηράνασα καὶ δαπανήσασα τὰς ὑγρότητας, ὑφ' ὧν φέρεται τὸ
θερμὸν, μελαίνει τοὺς χυμοὺς, ὥσπερ καὶ ὁ ἥλιος τοὺς καρποὺς, καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα. τὰ μὲν οὖν πρὸ
* τῆς θεραπείας εἰς τοσοῦτον διεγνωκέναι τὸν ἰατρὸν, ἃ δ' ἄν τις ἔχει βοηθεῖν τοῖς οὔπω νοσοῦσιν, ἤδη καιρὸς τίθε-
40 σθαι. διαφέρει δὲ εἰς τὴν θεραπείαν, ὡς μηκέτι εἰδέναι. ὅθεν τὴν ἀρχὴν ἔχει τὸ νόσημα. ὅταν μὲν γὰρ ὅλον τὸ σῶ-
μα μελαγχολικὸν ἔχει ὅλον τὸ αἷμα τὴν ἀρχὴν τῆς θεραπείας ἀπὸ φλεβοτομίας ποιεῖσθαι προσήκει. ὅταν δὲ
τὰ κατὰ μόνον τὸν ἐγκέφαλον οὐ χρῄζει φλεβοτομίας ὁ κάμνων. μή τι γε πολύαιμος εἴη. καὶ χάριν προφυ-
λακῆς τὴν ἄφεσιν ποιούμεθα. ἔτι δὲ οὖν διάγνωσις ἀπὸ τῶν τότε σοι γινέσθω πότερον ὅλον τὸ σῶμα μελαγχολι-
κὸν ἔχει τὸ αἷμα, ἢ καὶ τὸν ἐγκέφαλον μόνον ἠθροῖσθαί τι τοιοῦτον οἱ μὲν μελάντεροι. καὶ δασεῖς καὶ φλέβας
εὐρείας ἔχοντες, ἐπιτηδειότατοι πρὸς τὴν τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ γένεσιν. εἶθ' ὅτε τε καὶ οἱ ἐξέρυθροι τὴν
χρόαν ἄνθρωποι καταπίπτουσιν ἀθρόως εἰς τὴν μελαγχολικὴν κρᾶσιν. ἐφεξῆς αὐτῶν οἱ ξανθοί, καὶ μάλισθ' ὅταν
ἀγρυπνίαις καὶ πόνοις πλείοσι, καὶ φροντίσι καὶ λεπτῇ διαίτῃ, ἢ μελαγχολικοῖς ἐδέσμασι διητημένοι τύχωσιν
ὄντες. πρὸς τούτοις εἰ ἐπέχωνται τισὶ αἱμορροΐς ἐν ἕδρᾳ, ἢ ἄλλη τις συνήθης κένωσις αἵματος ἢ καταμηνίας ταῖς
γυναιξὶν, οὐ μικρὰ δὲ συντελεῖ καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ἀέρος καὶ τὸ χωρίον ἤτε τοῦ κάμνοντος
50 ἡλικία καὶ τὸ ἐπιτήδευμα. ταῦτα δὲ πάντα προδιασκεψάμενος, ὅταν ἐλπίσῃς ἐν ταῖς καθ' ὅλον τὸ σῶμα
φλεψὶ μελαγχολικὸν αἷμα περιέχεσθαι τὴν βεβαιοτάτην ἐπαγάγῃ διάγνωσιν, ἐκ τοῦ τέμνειν τὴν κατ' ἀγκῶ-
να φλέβα. βέλτιον δὲ τὴν μέσην τέμνειν. εἶτα εἰ μὴ φαίνοιτο μελαγχολικὸν εἶναι τὸ ῥέον αἷμα, ἐπίσχειν εὐθέως. εἰ δὲ
τοιοῦτον φαίνοιτο κένωσον ὅσον ἂν ὑποβάλῃς αὔταρκες ἔσεσθαι τῇ τοῦ κάμνοντος σώματος ἕξει.

Τρίτη διαφορά.

Η δὲ τρίτη διαφορὰ τῆς μελαγχολίας ἧς τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κοιλίας ἴσχειν λέγομεν, ὑποχονδριακὸν πάθος ὀνομα-
ζομένη, διαγινώσκεται ἐκ τῶν προειρημένων πολλάκις. πρῶτον γὰρ ἄρχεται κατὰ τὴν γαστέρα συμπτώματα.
οἱ ἐμπνευματώσεις, βορβορυσμοί, ἐρυγαὶ ὀξώδεις καὶ βρωμώδεις καὶ τὸ ἐπιξηραίνεσθαι τὴν γαστέρα καὶ τὸ ἐπὶ
ταῖς διαχωρήσεσι καὶ τοῖς ἐμέτοις καὶ ταῖς ἐρυγαῖς ἐπικουφίζεσθαι. καὶ τὸ τοῦ κάμνοντος αὐτοῦ συναισθά-

νεσθαι

γεσθαι τῶν σκληρῶν πάντων, περὶ τὰ ὑποχόνδρια συνεδρευόντων. ὥσπερ οὖν τισι πολλάκις ἀναφερομένης ἐκ τῆς γαστρὸς αἰθαλώδους τινὸς, ἢ καπνώδους ἀναθυμιάσεως, ἢ ὅλως ἀτμῶν τινῶν παχέων. ὅμοια τοῖς τῶν ὑποχεομένων δοκεῖ φαίνεσθαι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ νῦν, ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀναφερομένης τῆς μελαγχολικῆς ἀναθυμιάσεως. οἷον αἰθάλη ἢ καπνὸς, τὰ μελαγχολικὰ γίνεται περὶ τὴν διάνοιαν συμπτώματα. ὅταν μὲν οὖν τὰ τῆς μελαγχολικῆς παρανοίας ἴδια σημεῖα φαίνηται μεγάλα. κατὰ δὲ τὴν κοι-

* λίαν ἤτοι μηδὲν ἐνοχλεῖν ἢ εἰς μικρότατον, τοῦτον εἶναι ἢ τὸν ἐγκέφαλον ἡγητέον. ἐπὶ τούτων πρώτω παθεῖν,

* καθὼς προείρηται.

* Θεραπεία Γαληνοῦ εἰς μελαγχολικὸν βοήθημα τὸ δι' ἀμαράκου εἰς ὑποχονδριακὴν καὶ ἕτερα μετ' αὐτῶν.

T ἣν μὲν οὖν ὁ ἐγκέφαλος πρωτοπαθήσαντος συνισταμένην μελαγχολίαν, διά τε λουτρῶν συνεχῶν καὶ διαίτης εὐχύμου τε

10 καὶ ὑγρᾶς, καὶ ἀφύσου ἐκθεραπεύειν, χωρὶς ἑτέρου δραστικοῦ βοηθήματος, ὅταν γε μή πως διὰ χρόνου μῆκος δυσκίνητος ᾖ ὁ λυπῶν χυμὸς, ἡνίκα ποικιλοτέρας καὶ ἰσχυροτέρας προσάγειν δεῖ τὰς ἰάσεις. ἀρχόμενον δὲ τὸ πάθος, θεραπεύειν προσήκει. χρονίσαν γὰρ καὶ αὐξηθὲν, δυσμεταχείριστον γίγνεται. κοινὰ δ' ἐστὶ κἂν ὁ ἐγκέφαλος πρωτοπαθεῖ κἂν τὰ καθ' ὑποχόνδρια, τὰ ὑπακτικὰ τῆς γαστρὸς βοηθήματα. πρῶτον μὲν οὖν εὐπεψίας φροντίδα τίθεσθαι χρή. ἔπειτα δὲ καθαίρειν. πρῶτον μὲν ἐπὶ θύμου καὶ ἀλόης. τοῦτο γὰρ εἰ καὶ ὀλίγον ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας λαμβάνει. ὠφελεῖται τὰ μέτρια καὶ ἡσυχῇ ὑπάγειν ἐφ' ὧν τὸ αἷμα πλεονάζειν φαίνοιτο ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς, φλέβα τέμνειν προσήκει τὴν ἐν ἀγκῶνι καὶ μάλιστα ἐφ' ὧν συνήθεις ἐκκρίσεις εἰσὶ τοῦ αἵματος ἐπισχημέναι. ἐπὶ δὲ γυναικῶν, αἷς ἐκλείπει τὸ καταμήνιον τὴν ἐν τῷ σφυρῷ φλέβα τέμνειν χρὴ, κενοῦν δὲ ἕκαστον πρὸς δύναμιν. ἐφ' ὧν δὲ ἡ κακοχυμία μᾶλλον πλεονεκτεῖ, προδιαιτήσας τὸν πάσχοντα, καθαῖρε τῇ ἱερᾷ ῥούφου ἢ

20 ἀρχιγένους ἢ ἰούστου. εἰ δὲ ἄμφω πλεονάζει, προφλεβοτομήσας καθαῖρε. μετὰ δὲ ταῦτα διαλειπὼν ἡμέρας τινὰς, κλυστῆρσι τὴν κοιλίαν κένου πρῶτον μὲν διὰ χυλοῦ πτισάνης, καὶ ἀψινθίου καὶ μέλιτος. μετέπειτα δὲ καὶ πολυποδίου ῥίζας τεθλασμένας συνεψεῖν τοῖς πτισάνοις ἢ ἐπιθύμου. μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας τοῦ κλυστῆρος, δοτέον αὐτοῖς τὴν διὰ ἀλόης πικρὰν προσειληφυῖαν πρὸς τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ ἐπιθύμου. σκευάζειν δὲ αὐτὴν ὡς θέμις ὧν βούλεται. Ἀλόης μὲν βαλὼν ∠ ρ. μαστίχης δὲ καὶ κρόκου. καὶ νάρδου στάχυος κινναμώμου τε ἢ κασσίας τε διπλοῦν ἀσάρου καὶ καρποβαλσάμου. ἑκάστου ἀνὰ οὐγγία μία. προστιθέναι δὲ τούτοις καὶ ἐπιθύμου οὐγγίας β'. καὶ σχοίνου ἄνθος οὐγγίαν α'. καὶ διδόναι καὶ κοχλιαρίου μεγάλου τὸ πλῆθος μετὰ μελικράτου. δοτέον δὲ αὐτοῖς ἐκ διαστημάτων ὀλίγων, διὰ δευτέρου ἢ τρίτου. εἶτα πάλιν διαιτήσας καὶ ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις δίδου πάλιν τὴν ἱερὰν ῥούφου, ἢ ἀρχιγένους ἢ ἰούστου. πλῆθος δὲ ἔστω τὸ διδόμενον, ∠ δ'. μετὰ μελικράτου καὶ ἄλλων ὅσον κοχλιάριον μικρὸν, βέλτιον δὲ καὶ τοῖς ἐφ' ἡμέρας κενοῦσι πράως ὑπάγειν τὴν γαστέρα.

30 μελαίνων δὲ ἄγων ἐστὶν ἀμάρακον καὶ ἰκονία λεγομένη. ὅσον ∠. β'. ἐπιπασσόμενα μελικράτῳ καὶ πινόμενα. συμφέρει δὲ καὶ τῷ ὀρρῷ τοῦ γάλακτος ὑπάγειν τὴν κοιλίαν. ἀλλὰ μὴν ἀπὸ τῶν τριῶν δοτέον τὸν ὀρρόν. ἄμεινον γάρ ἐστιν ἐκ τοῦ ἑψομένου γάλακτος ἀποχωριζόμενον. μᾶλλον δὲ ἵστασιν ἔσω τὸ γάλα ἐν κενῇ χύτρᾳ κινοῦντα κλάδῳ συκῆς. ὅταν δὲ ἀναζέσῃ τρεῖς ἢ τετράκις καταρραίνων ὀξυμέλιτι. εἶτα διηθήσας δίδου πίνειν. τὰ μὲν πρῶτα, μέλι προσμιγνὺς. ὅταν δὲ ἄρξηται ὑποχεῖσθαι ἡ γαστὴρ, μηκέτι λαβεῖν τὸ μέλι. λαμβανέτω δὲ κατὰ κοτύλην μὴ ἔλαττον τῶν πέντε κοτυλῶν. χρῆσθαι δὲ ἐπὶ πᾶσι κενώσει μαλάχης σπέρματι λειοτάτης διδόμενα ὅσον ∠. β'. μεθ' ὕδατος κυάθων γ'. ἀκριβῶς γὰρ ποιεῖ. ὅθεν πολλάκις αὐτῷ χρηστέον δὲ καὶ γλήχωνος καὶ τὸ τῶν καθαρτικῶν καὶ μετὰ τὰ καθαρτικὰ καὶ τοῦ μικροῦ κενταυρείου ὁμοίως. τοῦ δὲ ἀψινθίου τὸ ἀφέψημα καὶ συνεχῶς καὶ ἐφεξῆς δίδου. στομάχῳ γὰρ καὶ γαστρὶ κατάλληλον. ἐπεὶ τοίνυν καὶ φύσαν οὐ συγχωρεῖ ἐν γίγνεσθαι τῇ γαστρὶ πολλὴν, οὔτε εἰς τέλος ἀποξηραίνεσθαι τὴν διαχώρησιν καὶ οὔρησιν κενὴν καὶ πέψιν ἀκριβε-

40 στέραν παρασκευάζειν ὥστε ἐν μόνῳ τούτῳ τινὰς οἶδα ἀπηλλαγμένους τῆς νόσου. διδόναι δὲ καὶ τῶν διουρητικῶν. ἀνίσου δαύκου πετροσελίνου ἀσάρου καὶ νάρδου καὶ μάλιστα τούτων τὸ τοῦ ἱππομαράθρου σπέρμα καὶ ῥίζαν. τὴν δὲ χαμαιπίτυν καὶ τὴν χαμαίδρυν προθυμότερον λαμβάνειν ἕκαστον τοῦτον ἑψῶντα σὺν ὕδατι καὶ ξηρὸν λεῖον ἐπιπάσσοντα τῷ πότῳ. Ἀγαθαὶ δὲ καὶ αἱ διὰ τῶν ἱδρώτων καθάρσεις διά τε πόνων καὶ λουτρῶν γιγνόμεναι καὶ χρίσμασιν ἐν ἡλίῳ. οἷον τότε διὰ τοῦ χαμαιμήλου ἔλαιον καὶ νίτρον σὺν ἐλαίῳ καὶ ὅταν ἐπιδιδῷ, ἢ ἕξις πάλιν καθαίρειν τῇ ἱερᾷ. προσήκει δὲ μὴ τῶν ὑποχονδρίων ἀμελεῖν ἀρχομένων τῆς θεραπείας καὶ μάλιστα προεληλυθότα. πυριάων μὲν οὖν, ἁρμόδιον ἐλαίου ἐναφεψημένου ἐν αὐτῷ πηγάνου ἀνήθου. ὀρπήλου· ἀψινθίου. ἀρτεμισίας γλήχωνος ἄγνου σπέρματος δάφνης τοῦ καρποῦ ἢ τῶν φύλλων ἁπαλῶν. ταῦτα καὶ τοὺς πόνους παρηγορεῖ καὶ τὰς φύσας μειοῖ. ἐπὶ δὲ τῶν μετὰ δήξεων τοῦ στομάχου ἐμπνευματώσεων ὄξει ἀφεψήσαντες. κύμινον καὶ γλήχωνα σπόγγοις πυριαῖν τὸν στόμαχον. ἐνίοτε δὲ καὶ συπτηρίδιον ἐπιπασσομένου, τῷ ὄξει.

50

K ολλύριον ὀφθαλμικὸν παρὰ στεφάνου ἰατροῦ τοῦ μαγίστρου εὐεργὲς καὶ ἄγαν ὠφέλιμον πρός τε τὰς ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν φλεγμονὰς, καὶ ἑλκώσεις τοῦ κερατοειδοῦς, καὶ προπτώσεις τοῦ ῥαγοειδοῦς διὰ ῥεύματος λεπτοῦ, καὶ ἄγαν δριμέος γιγνομένας, ἐφ' ὧν οὐδὲν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων καθ' αὐτὸ ἁρμόττειν δύναται, τῶν μὲν ἁπλῶς στυφόντων κατεχόντων τοὺς ἐκρέοντας ἰχῶρας, καὶ κατὰ τοῦτο τὴν ἐκ τῆς δήξεως αὐτῶν ὀδύνην ἐπιτεινόντων, τῶν δὲ δριμέων καὶ θερμῶν, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελούντων, ἀλλὰ καὶ συναυξανόντων τὴν ποιότητα τῶν δακνωδῶν χυμῶν, ἡ δὲ τῶν χαλαστικῶν τε καὶ διαφορητικῶν φαρμάκων δύναμις ἐκκενοῦν μὲν δύναται τὸ γινόμενον, οὔτε δὲ τὸ ἑλκωμένον φέρειν, ἢ ἐπουλοῦν, οὔτε τὸ προπεπτωκὸς προστέλλειν, καὶ κατακλείειν, οὔτε τὸ ἐπιρρέον ἀποκρούεσθαι, οὔτε τὴν δριμύτητα ὑπαμβλύνειν ὁμοίως ταύτῃ. καθ' αὑτὴν ἔχει καὶ ἡ τῶν συμπεπτόντων, εἰ

καὶ τὸ πέπτειν τὰς διαθέσεις οὐ σμικρὸν ἀγαθὸν ἔχει. τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν ὀξείας, ἢ πικρᾶς, ἢ νιτρώδεις, ἢ
ἁλμυρᾶς, ἢ αὐστηρᾶς ἐχόντων δυνάμεις φαρμάκων. Υπόλοιπον οὖν ἐστὶ γένος φαρμάκων θεραπεύειν δυνά-
μενον ἕλκη τὰ μετὰ ῥεύματος δριμέος, ὅσα γεώδη ταῖς οὐσίαις ὄντα, μέσα κατά τε θερμότητα καὶ ψύξιν ἐ-
στίν. ἢ μᾶλλον τινὰ μὲν βραχείας ψύξεως ἢ θερμασίας μετέχει, τινὰ δὲ οὐδὲ ὅλως ἐμφαίνει δύναμιν. ὅλον δ' οὖν
τὸ γένος αὐτῶν καλεῖται ἐμφρακτικὸν, ἐμπλαστικὸν, καὶ ἄποιον. διὸ καὶ χρόνῳ πλέονι τὴν ἀφ' ἑαυτῶν ὠφέ-
λειαν αἰσθητὴν ἐργάζεται, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας οὐδὲν ὠφελεῖν δοκοῦντα, προσφερόμενα δὲ ὅμως ὡς
ἀδηκτότατα κατὰ τὰς δυσιατοτάτας διαθέσεις, ἐν αἷς ἕλκος ἐστὶν εἴτοι μόνον, εἴτε μετὰ διαβρώσεως τοῦ κε-
ρατοειδοῦς, ἐκ ῥεόντων ἰχώρων δριμέων ἄγαν, καὶ δακνωδεστάτων, μεγάλως ἀρήγουσι, πλὴν εὐκαίρως προσφε-
ρόμενα, ἀκαίρως γὰρ οὐδὲν ὀνίνησιν, ἀλλὰ καὶ ὀδύνην μεγάλην ἐργάζεται, τῷ διατείνειν τὸν χιτῶνα. χρεία οὖν ἐν
10 ἀπόροις εὑρεῖν καὶ διὰ τοῦτο, πρῶτον μὲν τοῦ ὅλου σώματος πρόνοιαν ποιήσασθαι χρὴ, ἤτοι διὰ φλεβοτομίας,
ἢ καθάρσεως ἢ δι' ἀμφοτέρων, εἰ δέοι. εἶτα τῆς κεφαλῆς. μετὰ δὲ ταύτης πρόνοιαν, καὶ τὴν πρόσφορον δίαι-
ταν, χρήσασθαι τῷ τοιούτῳ φαρμάκῳ. ἔστι δὲ ἡ σύνθεσις αὐτοῦ τοιάδε. Πομφόλυγος πεπλυμένης ∠. β'.
ἀμύλου καλῶς πεπλυμένου προσφάτου καὶ ἀπόιου ∠. ε'. καδμίας κεκαυμένης καὶ πεπλυμένης
∠. δ'. μολίβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠. γ'. ψιμμυθίου πεπλυμένου ∠. α'.
λίθου αἱματίτου ∠. ζ'. ὀπίου ∠. α'. S. ῥόδων χυλοῦ ∠. γ'. λιβάνου ∠. α'. S. κρό-
κου ∠. τὸ S. ἀλόης ἰνδικῆς ὡσαύτως, σμύρνης ∠. α'. S. σαρκοκόλλης πεπλυμένης ∠. η'. τρα-
γακάνθης πεφωγμένης ∠. γ'. φαρμακάνθης ∠. ιβ'. ἀποβραχείσης ἐν χυλῷ τήλεως. Ἔστι δὲ, ὁ μὲν πεπλυμέ-
νος πομφόλυξ ξηραίνων ἀδήκτως, εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο χρώμεθα αὐτῷ πρὸς τὰ λεπτὰ καὶ δρι-
μέα ῥεύματα, ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἕλκη. πρὸς τούτοις ὁ πομφόλυξ ἔχει βραχύ τι καὶ στυπτικὸν, ἡ δὲ ἀρίστη καδμία
20 καυθεῖσα καὶ πλυθεῖσα ἀδηκτότατον γίνεται φάρμακον. ἔχει δέ τι βραχὺ καὶ ῥυπτικὸν, ἐάν τε μετὰ τὴν καῦ-
σιν, ἐάν τε καὶ χωρὶς ταύτης, πλυθῇ. τὸ δὲ πρόσφατον ἄμυλον πρὸς τῷ ἀδηκτότατον εἶναι, ἔτι καὶ τῆς οὐσίας
εὐκράτου μετείληφε κατά τε θερμότητα καὶ ψυχρότητα. ὁ δὲ αἱματίτης λίθος ξηραντικὴν ὑγρῶν ἔχει
δύναμιν τὸ ψύχειν καὶ στύφειν, ἐξ ὑγρᾶς οὐσίας παγείσης τὴν γένεσιν ἐσχηκώς. ἔστι δὲ καὶ ἄδηκτος. ὁ δὲ κεκαυ-
μένος καὶ πεπλυμένος μόλιβδος ἄδηκτός ἐστι, καὶ ψύχει καὶ στύφει μετρίως, μετέχει δὲ καὶ στύψεως. ὁ δὲ τῆς
μήκωνος ὀπὸς οὐ μόνον ἄδηκτος, ἀλλὰ καὶ ὑπνοποιός ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο τὰς σφοδρότητας τῶν ὀδυνῶν παύ-
ει. ὁ δὲ χυλὸς τῶν ῥόδων τῷ στύφειν μετρίως ἀναστέλλει τὰ ῥεύματα. ὁ δὲ λιβανωτὸς πέττει καὶ διαφορεῖ. ἔστι δὲ
καὶ ἀνώδυνος. ἡ δὲ σμύρνα πεπτικὸν οὖσα φάρμακον, οὐ μόνον ἕλκει γενναίως τὰς τῶν ὑγρῶν μοχθηρίας ἐκ
βάθους, ἀλλὰ καὶ διαφορεῖ τὸ ἑλχθέν. ὁ δὲ κρόκος πέττει, καὶ στύφει μετρίως. ἡ δὲ σαρκοκόλλα πέττει, καὶ δια-
φορεῖ. ἡ δὲ τραγάκανθα ἐμπλαστικὴν ἔχει δύναμιν. ὁ μέντοι τῆς τήλεως χυλὸς, ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ γλισχρότητι
30 παραπλησίως ἐστὶ τῇ λευκῇ τῶν ὠῶν ὑγρότητι, διαφορεῖ δὲ καὶ θερμαίνει μετρίως, καὶ διὰ τοῦτο τὰς πολλὰς
τῶν ὀδυνῶν πραΰνει. τὸ δὲ λεπτὸν ὑγρὸν τὸ ἐν τοῖς ὠοῖς ἐκ παντὸς οὐκ ἔχον τὸ ἀποπλύνειν ὑγρότητας, ὑπα-
λείφειν τὰ τραχυνθέντα. τῷ ἐμπλάττεσθαι τοῖς κατὰ λεπτὸν πόροις, οὐκ ἔχει, καθάπερ οὐδὲ τὸ ξηραίνειν. τὸ
δὲ γάλα τῆς νέας εὐχύμου γυναικὸς, ἄδηκτόν τ' ἐστὶ, καὶ ῥυπτικὸν, καὶ διὰ τὴν ὀρρώδη ὑγρότητα. ἡ δὲ ἀλόη μι-
κτῆς πώς ἐστι δυνάμεως, διὰ μὲν γὰρ τὸ πικρὸν αὐτῆς, ῥύπτει. διὰ δὲ τὴν στύψιν, συνάγει καὶ συνουλοῖ τὰ ἑλκη, ὡς
εἶναι βραχεῖ λόγῳ τὴν ὅλην δύναμιν τοῦ φαρμάκου ψύχουσαν, ξηραίνουσαν ἀδήκτως πέττουσαν, παρηγο-
ροῦσαν, σαρκοῦσαν, ἐπουλοῦσαν, διαφοροῦσαν, ἕλκουσαν ἐκ τοῦ βάθους καὶ εἰ δεῖ συνελόντα φάναι, πάντ' ἔχου-
σαν, ὅσων τά τε φλεγμαίνοντα, καὶ ἡλκωμένα, καὶ ἀσθενῆ, καὶ ῥευματιζόμενα μόρια δέονται. χρησιμώτατη δὲ γε-
νήσεται πάσῃ τε ἡλικίᾳ, καὶ ὥρᾳ, καὶ κράσει, καὶ εὐαισθησίᾳ, καὶ δυσαισθησίᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς συστοίχοις, ὑγροῦ τινὸς ἀνιε-
μένου κατὰ μήλου μετ' ἐπιτηδείου τρόπου χρήσεως, καὶ τῆς ἐνδεχομένης συστάσεως. οὐ χρὴ δὲ τὸ τοιοῦτον κολλύριον
40 προσφέρειν, ἐάν τε ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μόνοις ἡ κακοχυμία ᾖ, ὡς διαφθείρειν τὸ ἐπιῤῥέον, κἂν χρηστὸν ᾖ ἐάν τε καὶ αὐτὸ
τὸ ἐπιῤῥέον μοχθηρόν ἐστιν, ἢ διὰ τὴν κεφαλὴν μόνην, ἢ καὶ ὅλον τὸ σῶμα τοιοῦτον ὑπάρχει ὅθεν καὶ προπαρασκευά-
ζειν δέον εἰς τὴν ἴασιν ἐπιτηδείως τὸ πεπονθὸς μόριον, τοῦ μὲν ὅλου σώματος πρόνοιαν ποιουμένους καθάρσεσι καὶ φλε-
βοτομίαις ὡς λέλεκται. τῆς δὲ κεφαλῆς πρῶτον μὲν ἀποφλεγματισμοῖς, ἔπειτα δὲ καὶ ταῖς ἐπὶ τὸ ἰνίον
σικύαις, εἶτα εἰ δέοι καὶ τῇ ἀρτηριοτομίᾳ καὶ μετὰ ταῦτα τῷ τοιούτῳ κολλυρίῳ χρῆσθαι. ἐπὶ δὲ τῆς τούτου
χρήσεως, εἰ μὲν ἔτι φέρεται τὸ δριμὺ ῥεῦμα, ἢ ἑλκῶδές ἐστι τοῦ κερατοειδοῦς, ἢ λῆμαι, ἢ ῥύπος, ὀφείλει ἐνστάζεσθαι
γάλα ἐκ τιτθῶν γυναικὸς εὐχύμου καὶ νέας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἕως ἀπορυφθῶσι πάντα, καὶ καθαρὸς γίνη-
ται ὁ ὀφθαλμὸς, εἶτ' ἀπομάττεσθαι μετά τινος τῶν μαλακωτάτων σπογγιῶν, καὶ οὕτως ἐγχεῖσθαι τῷ ὀφθαλ-
μῷ τὸ κολλύριον μετὰ τοῦ δέοντος ὑγροῦ, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑδαροῦς, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου παχυτέρου, καὶ εἰ δέοι
προπυριᾶν καὶ καταπλάττειν καταλλήλαις πυρίαις, καὶ καταπλάσμασι. μετὰ δὲ τὸ στῆναι τὸ ἐπιῤῥέον, ἢ καὶ
50 ὀλίγον ἔτι ἐπιῤῥέειν, ἐγχεῖσθαι τὸ τοιοῦτον κολλύριον, ὡς προείρηται μετὰ τοῦ κατὰ μήλου τῇ διαθέσει ὑγροῦ
χλιαροῦ γινομένου. τοιοῦτον δὲ γενήσεται ἐὰν ἡ ἀκόνη ἐφ' ἧς τρίβεται τὸ κολλύριον προθερμανθῇ ἐν ὕδατι
ζέοντι γλυκεῖ, ὑγρὰ δὲ ἔστω τάδε. ὠοῦ αὐθημερινοῦ τὸ λευκὸν, καὶ λεπτὸν ὑγρὸν, γάλα νέας καὶ εὐχύμου γυναι-
κὸς, τήλεως χυλὸς κάλλιστος, χυλὸς πτισάνης, χυλὸς λινοσπέρματος, χυλὸς τοῦ τῶν κυδωνίων σπέρματος, χυ-
λὸς πολυγόνου, σακχαρόθερμον, ὄμφακος χυλὸς ῥοδόσταγμα καὶ οἶνος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ.

Ν Ἀλεξανδρείᾳ φησὶν ἐπί τινος γυναικὸς κινδυνευούσης ζητήσας λυχνίδα καὶ μὴ εὑρηκώς. εἰ μὴ εὐθέως ἀντὶ τῆς λυχνίδος εὑρὼν ἐχρησάμην τῷ ἀκανθίου τῷ σπέρματι, ἀπώλωλεν ἂν τὸ γύναιον, ὅθεν αἰτηθεὶς ὑπὸ τῶν μετέπειτα ἰατρῶν, ἦλθον ἐπὶ τήνδε τὴν τῶν ἀντιβαλλομένων ἔκθεσιν κατὰ στοιχεῖον, ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρώτου τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος. Α. Ἀντὶ ἀκανθίου σπέρματος, λυχνίδος. Ἀγαλόχου. κενταύρειον. Ἀρμενίου μέλαν ἰνδικόν. Ἀκτέας, ἢ γλαύκιον, ἢ κόπρον οἰός. Ἀλικακάβου, δορυκνίου σπέρμα. Ἀσφάλτου, πίσσα ὑγρά. Ἀκονίτου, εἶδος ἀγρίας ῥίζαν. Ἀψινθίου, ἀβρότονον. Ἀβροτόνου, ὀρίγανον. Ἀσβέστου, ἀδάρκην. Ἀγχούσης, ὑάκινθος. Ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ, ἅλας καππαδοκικόν. Ἀρσενικοῦ, σανδαράχην. Ἀγαρικοῦ, εὐφόρβιον. Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀθηναίαν. Ἄρακος, σήσαμον. Ἀσπαλάθου, τρίχης σπέρμα, ἢ ἄγνου. Ἀσφοδέλου, τεύτλου φύλλων χυλόν. Ἀργεμώνης, σελίνου. Ἀειζώου, θρίδακος. Ἀδιάντου, ἀφροσέλινον. Ἀσίου λίθου, γαγάτην, ἢ σανδαράχην, ἢ ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ. Ἀμύλου, ξηρὰν γῦριν. Αἰγείρου ἀκρεμόνων, σάμψυχον. Ἀνακαρδίων ψύχα βοτάνης. Β. Βουπρήστεως, σίλφιον, ἢ βδέλλα. βουτύρου, γάλα ἐπὶ πᾶσιν βόειον. βαλσάμου ὀποῦ, στακτὴν σμύρνης. βδελλίου, σφάγνος ἀρωματικός. Γ. Γαγάτου, ῥίζα σελίνου ἀρωματικοῦ. ὑπάρχει δὲ τὸ πετροσέλινον, ἢ ῥάδιον, ἔστι δὲ τὸ ἐλατήριον. Γῆς σαμίας, λευκογραφὶς αἰγυπτία. Γῆς ἐρετριάδος, τίτανος θηβαϊκή. Γογγυλίδος, ἡλιοτρόπιον. Γλυκυρρίζης χυλοῦ, χυλὸς συκαμίνων. Γυπὸς κόπρον, περιστερᾶς. γῆς ἀπαλῆς, μολιβδαίνη. Δ. Δορυκνίου, σπέρμα κυάμου, θυρὸς ἀπαρχαδία. Δικτάμνου, ἐλελίσφακον. Δαφνίδων, ἕρπυλον ξηρόν. Δαύκου σπέρματος. σίου. Διφρυγοῦς, λίθος φρύγιος. Δρακοντίας, ἀβρώσιμον. Δαμασωνίου, ἠρύγγιον. Ε. Ερπύλου, ποταμογείτων. Ἐλαίας αἰθιοπικῆς δακρύου, ὑποκυστίδος, ἢ ἀκακίας. Εὐζώμου σπέρμα, ἐρυσίμου. Ἐλατηρίου, χυλὸς τῆς αὐτῆς πόας. Ἐρυσίμου, στρούθιον. Ἐρείκης καρπὸν, κικίδος ὀμφακίτιδος. Ἐβένου, λώτινον ξύλον. Ἐρινοῦ φύλλων, κόπρον ἴβεως. Ἐλεβόρου μέλανος, ῥίζαν πανώρου. Ἐννεάφυλλον, ποταμογείτονος. Ἐλαίου παλαιοῦ, ἔλαιον διπλῷ ἕψαι μετὰ στέατος ὑείου. Ἐβίσκου ῥίζης, φύλλα μορέας. Ἐλαδίου στέατος, ὑείου. Ζ. Ζιγγιβέρεως, ναυπλίου εὐβοέως. Θ. Θαψίας χυλοῦ, χυλὸς χαμαιλέοντος μέλανος, ἢ ἐλύδριον. Θερμουντιάδος, γλυκόφυλλον. θείου ἀπύρου, σανδαράχην. Ι. Ἰοῦ σιδήρου, σκωρία σιδήρου. Ἰξοῦ δρυΐνου, χαμαιλέοντος μέλανος. Ἴρεως ἰλλυρικῆς. ἔλαιον ἀρωματικόν. Κ. Κασίας, κινάμωμον. κινναμώμου, κασίαν διπλῆν. κυπέρεως, ἀψινθίδων μήλων, ἢ καρδάμωμον. καρδαμώμου, κυπέρεως. κόστου, ἀμμωνιακόν. κεδρέας, κεδρίδας. καλάμου ἀρωματικοῦ, σχοίνου, ἢ φαγοπώτωνος. κρόκου, κροκομάγματος. καστορείου, ἀγάλοχον, ἢ σίλφιον. κροκομάγματος, ἀγαλόχου ἰνδικῆς. κιμωλίας, λευκογραφὶς αἰγυπτία. κροκοδείλου στέαρ, κυνὸς θαλασσίου στέαρ. κωνίου σπέρμα, κοριάνου. κανθαρίδων, φαλάγγια. κνίκου, ἄγνου σπέρμα. κισσοῦ ὀποῦ, περσίας. κικέως, γλοιὸς ἀπὸ παλαίστρας. καππάρεως ῥίζης, ἐρείκης ῥίζαν ἢ μυρίκης. καλλικρέας, ἢ τῆλις. κόπρου τρυγόνος, περιστερᾶς. κεφαλίου, μῶλυ. κόπρου αἰλούρου. κόπρον ἰχνεύμονος. κινναβάρεως, ῥοδοειδές. κυμίνου, κράμβης σπέρμα. κλινοποδίου, ἡλιοτρόπιον. καλαμίνθης, ἄγριον ἡδύοσμον. κολοκυνθίδος, κρότωνας. κοτυληδόνος, ἀγχάρδιον. κολοφωνίας, ἀπόχυμα. κωνοσβάτου, ἁλικακάβου σπέρμα. κενταυρίου, ἀφροδίσιον. κυνοσβάτου, ἁλικακάβου σπέρμα. κιχορίου. γῆ κρητική. κύφεος, κεκαυμένην ἰχάδα. κυρήνων, ὄστρεα. κηροῦ, ἔρεγμον μετὰ ἀθηναίας ἕψεται καὶ τρίβεται. κυμίνου αἰθιοπικοῦ, μελάνθιον. Λ. Λιβανοῦ, γῆ ἀμπελῖτις. λαθυρίδων, κόκκος κνίδιος. λεπίδος, ὀριθρόδανον. λίθου ἀσίου, γαγάτης. λυχνίδος, ἀκανθίου σπέρματος. λίθου φρυγίου, λίθος πυρίτης ἢ ἀργυρίτης. ἐλελισφάκου καλαμίνθης, λυβιστικοῦ, σταφυλίνου. λευκίνου, ἄνθος στρουθίου. λωτοῦ σπέρματος, τεύτλου καρπός. λεπιδίου ῥίζης, φύλλα καππάρεως. λαπάθου θαλασσίου, ποταμίου λινόσπερμον, κυάμων χυλὸς. λαπάθου ῥίζης, ναυπλίου εὐβοέως. λίθου πυρίτου, λίθος πυρόβολος. Μ. Μαλαβάθρου, κασσίας σφαιρίτιδος ἢ ναρδοστάχυος. μανδραγόρου, ἐλαίας δάκρυον. μυρσινίτης, οἶνος ῥοδακίνου ἢ μορέας. μαστίχης, χίου καλαμον. μυροβαλάνου, γλαύκιον. Μαλάχης, τήλεως. Μαγνήτου, λίθου φρυγίου. μέλιτος ἑψήματος, μαίνης λιβανωτοῦ φλοιόν. μυοχόδων, μῦας ἴσα. μαγνησίας ἢ σελήνης, πύελον ἰταλικόν. μυελοῦ ἐλαφείου, ἢ μόσχου στέατος ἢ ἐλαφείου. μήλων κυδωνίων, μελίλωτον. μίσυος, κυπρία ὤχρα. μόρων χυλὸς, βάτου φύλλα. μίσυος ὀπτοῦ, διφρυγοῦς. μανδραγόρου χυλοῦ, δορύκνιον. μήκωνος, μανδραγόρου χυλὸς μέγας, μυροβαλάνου. Ν. Νάρδου συριακοῦ, σχίνου ἄνθος. Νάπυος, γογγυλίδος σπέρμα. Ξ. Ξυλοβαλσάμου, ῥίζας λευκοΐων. Ο. Ὀποῦ μήκωνος, μανδραγόρου χυλὸς. ὀποπάνακος, γάλα συκαμίνου. Ὀποῦ κυρηναϊκοῦ, ὀπὸν συριακὸν ἢ μόσχου μυελόν. Ὀποῦ βαλσάμου, ὀπὸν καρπασσου. Ὀποῦ συκῆς, ὀπὸν μορέας. Ὀποῦ ἰτέας, ὀπὸν κισσοῦ μέλανος. Ὀποῦ ῥοδοδάφνης, ἰξὸν δρύϊνον. Οἰνάνθης χυλοῦ, ἀμπελίνου δένδρου χυλόν. Οἴνου ῥοδίτου, οἶνον αὐστηρόν. Ὀποῦ πευκεδάνου, γλυκυρρίζης χυλόν. Ὀποῦ καρπάσου ὀπὸν μυρσίνης. Ὀρίζης, κεγχρίδα. Ὀρνιθογάλων, αἰθάλες. Ὁρμίνου, λινόσπερμα. Οἴνου ἰταλικοῦ, οἶνον μενδήσιον. Ὄμφακος, κικὶς ὀμφακῖτις. Π. Πεντοπόλεως, φαγοπύτων. πισσελαίου, σφίκους εἰς κεδρίαν. πεπέρεως, ζιγγίβερ ἢ χαμαιλέοντα. πολυτρίχου, χαμαιλέαν, ἢ χαμαιλεύκην. πολυτρίχου, ἀψίνθιον. πυρέθρου, ζιγγιβέρεως. Ρ. Ῥητίνης, τερεβινθίνης. ῥόδων, περσέας φύλλα. ῥαφανίδου, ἔλαιον κικίνου. ῥοδοειδοῦς, σίνηπι. ῥίζης λαπάθου, κινάρας. Σ. Σχίνου ἀρωματικοῦ, καρδαμώμου. Σπονδυλίου, κυπρέας σπέρμα, ἢ φύλλων ἐλαίας. Σμύρνης στακτῆς, καλάμου ἀρωματικοῦ. Στέατος ἐλαφείου, χηνός. Στέατος ὑαίνης, ἀλώπεκος. Στέατος ἀλώπεκος, ἄρκτου. Στρουθίου ῥίζης, ἐλεβόρου μέλανος. Σατυρίου, εὔζωμον. Σαλαμάνδρας, σαύ-

ρας χλωρᾶς. Σφάγνου ἀρωματικοῦ, χίνου ἐργασμένου. Σώρεως, λιθαργύρου. Σαμψύχου, ῥοῦν μαγειρικόν. Σινήπεως, καρδάμωμον. Σαγαπηνοῦ, πίτυος. Σκαμμωνίας, κρότωνας ἢ ἐντεριώνας. Σαφίνου, ἐλαίου κικίνου. Σφοβίλλων, συκίων σπέρμα. Στυπτηρίας, ἅλας ὀρυκτόν. Σκίγγου, σατύριον. Στίμεως κοπτικοῦ, λεπίδα χαλκοῦ. Σχίνου, πολυγόνου ῥίζα. Σκωρίας κυπρίας, μελαντηρίαν αἰγυπτιακήν. Σισυμβρίου, ὤκιμον. Σηπίας ὄστρακον, κισσήρεως. Σαρχπάδος, παιώνιον. Σκίλλης, βολβόν. Σησαμοειδὲς, πίεσμα ἀμαράντινον. Σησάνου, λινόσπερον. Σφέκλης, σανδαράχην. Τ. Τρώξιμον, μαρούλιον γὰρ καὶ μαρούλιον. Υ. Υοσκυάμου σπέρμα, κυνὸς βάθου καρπόν. Υποκυστίδος, ἀκακίας. Υγροπίσσης, ὀποπάνακα. Υσσώπου, μυελὸν μόσχου, ἢ στιχάδα. Υακίνθου, ἄνθος ἰσάτεως. Υπερικοῦ, ἀνήθου σπέρμα. Υαίνης χολή, πέρδικος. Χ. Χαλβάνης, σαγαπηνόν. χαμαίμηλον, ἀνθεμίς. χαμαιδρύου, λαπάθου ῥίζαν, χολὴ ἔχεως. χολὴ ἰχνεύμονος. χολὴ καμήλου, χολὴ ἀσκαλαβώτου. χολὴ γαλῆς, χολὴν καμήλου. Ψ. Ψιμμυθίου, σκωρίαν μολίβδου. Ψυλλίου φακὴ ἐπὶ τῶν τελμάτων. Ω. Ωκίμου, σισύμβριον. Ωκιμοειδὲς, ἡδύοσμον ἄγριον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΚΛΙΣΕΩΣ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΑ, ΕΚ ΤΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

Εἰ μὲν τοῦ ὑπαρκτικὴν εἶναι τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην, ἤρκει καὶ ἡ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων ἀνδρῶν καὶ λόγους διεκπεπονημένων, καὶ τὸν βίον ὁποῖος ἐστι παραστησάντων δόξα. Οὐδὲν δὲ ἧττον ἐπεὶ καὶ ὁ παρὼν λόγος ἐστὶ, περὶ ὧν καὶ ἡ ἰατρικὴ τέχνη ἐπαγγέλλεται, ἀναγκαῖον ἐστὶ τῶν δοκιμωτάτων ἐν αὐτῇ τὰς ἱστορίας ἐκθέσθαι, ἵνα γνώριμος πᾶσι γένηται. ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἰατροὶ διὰ τὸ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι τὸ προγνωστικὸν μέρος τῆς αὐτῶν τέχνης, τῇδε τῇ μαθηματικῇ ἐπιστήμῃ ἀπένειμαν. καὶ εἰ μὴ πάντες κατά γε τὸ πλεῖστον. Ἱπποκράτης γοῦν ὁ πολὺς ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ θαυμαστὸς τὴν ἐπιστήμην, φησίν. Ὁπόσοι τὴν ἰατρικὴν ἀσκέοντες φυσιογνωμονίης ἀμοιρέουσι, τουτέων ἡ γνώμη ἐν σκότει κυλινδουμένη, νωθρὰ γηράσκει. Οὐ μόνον εἶπεν οὐ κατορθώσουσιν, ἀλλ' ὅτι καὶ διασφαλήσονται. ἐν σκότει γὰρ ἔφη τὴν γνώμην πλανᾶσθαι τῶν τῇ φυσιογνωμονίᾳ μὴ χρησαμένων. τὸ δὲ φυσιογνωμονικὸν μέρος τῆς ἀστρολογίας ἐστὶ μέγιστον μόριον. ὁ οὖν τι μόριον ἐπαινέσας, πολλῷ μᾶλλον ἂν τὸ ὅλον ἐγκωμιάζει. Διοκλῆς δὲ ὁ καρύστιος καὶ ῥήτωρ οὐ μόνον αὐτὸς φησὶν ὡς καὶ σὺ γινώσκεις ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρχαίους ἱστορεῖ ἀπὸ φωτισμοῦ καὶ τοῦ δρομήματος τῆς ☾ τὰς προγνώσεις τῶν νόσων ποιουμένους. ὁπότε οὖν οἱ τηλικοῦτοι ἄνδρες κατά γε ἀξίωμα καὶ τὴν ἐπιστήμην οὐ διάδοχοι τῆς ἐν ἰατρικῇ προγνώσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ κτίσται ἰδίων δογμάτων ταύτην διαδεξάμενοι καὶ ἀλλοτρίους κόπους καρπούμενοι περὶ τούτων τι διατάσσουσι. ὅθεν καὶ σὺ φίλτατε Ἀφροδίσιε διεκπονήσας τὸν τῆς κατακλίσεως τρόπον καὶ στοιχήσας τοῖς προειρημένοις ἀνδράσι, καρπώσῃ τὸ κάλλιστον μέρος τῆς ἑαυτοῦ τέχνης προγινώσκων καὶ προλέγων τὰ μέλλοντα τοῖς κάμνουσι συμβήσεσθαι. ἀρξώμεθα δὲ τῶν πραγμάτων ἐντεῦθεν. Πρὸ παντὸς δέον σκοπεῖν τὴν ☾ κινουμένην, κατὰ πρόσθεσιν, ἢ ἀφαίρεσιν, τοῖς ἀριθμοῖς, οὐ τοῖς φωσὶν, ὥς τινες πεπλάνηνται. ἂν οὖν γινομένης κατακλίσεως, ἔν τινι τῶν δωδεκατημορίων ζῳδίων, ἡ ☾ ἄρξηται τοῖς ἰδίοις ἀριθμοῖς κι. ἕως, κατὰ τὸ ἰσόμοιρον ἐλθοῦσα. ἰσόμοιρον δέ ἐστι ὃ διάμετρον ἐπισημασίαν τὴν μεγίστην ποιήσει. μάλιστα δὲ, ἐὰν καὶ συνδεσμικὴ ἐστιν, ὅταν ἀπὸ συνόδου εἰς π ☾ σύνδεσμον λύει καὶ πορεύηται ἐπὶ τὸ μεῖζον μέγεθος τοῦ δρομήματος, περὶ τὰς ρπ μοίρας ἀναιρεῖ. ἐὰν δὲ γινομένης κατακλίσεως, ἡ ☾ κατ' ἀφαίρεσιν κινῆται, ἡ νόσος μέχρι τῆς ἰσομοίρου, ἐπισημασίαν ποιησαμένη ἐπὶ τὸ ἰσόμοιρον τὴν νόσον ἐπὶ ὑπέστροφον τρέπει. προσέχειν δὲ καὶ τὰς κινήσεις ἤτοι μαρτυρίας τῶν ἀστέρων. ἐὰν γὰρ ἡ ☾ κατακλίσεως γινομένης κινεῖται ἐπὶ τὸ μεῖζον, σχηματιζομένη τὴν νόσον αὔξει καὶ ἐπικίνδυνον ποιήσει. αὐξανομένη δὲ τοῖς τε φωσὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς περὶ τὴν ♂ ἀπαραβάτως κίνδυνον ἐποίησε. Ἐὰν δὲ Φαέθοντι ζεὺς τύχῃ συσχηματιζομένη καθ' οἷον δή ποτ' οὖν τρόπον, τὰς νόσους ἀκινδύνους ποιήσει. ἢ ἐπὶ τετραγώνου ἐπισημασίας γενομένης, ἀποκαταστήσει σώους ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν ♂. ἐὰν δὲ Φλεγέθοντι Κρόνῳ σχηματίζηται ἀφαιροῦσα τοῖς ἀριθμοῖς, ἐπισφαλεῖς καὶ ἐπικινδύνους περὶ τὰς ς' μοίρας ἀπεργάζεται. ἐὰν δὲ καὶ σύνδεσμον λύσασα ἐπὶ τὰ ἥττονα φέρηται περὶ τὰς ρπ μοίρας, τὴν ἀναίρεσιν ἀνυπερβάτως ποιήσει. Ἐὰν δὲ ἥλιος ἢ ♂ συσχηματισθῇ κατὰ τὴν κατάκλισιν ἀφαιροῦσα τοῖς ἀριθμοῖς, ἢ καὶ τῷ φωτὶ λήγουσα, μειωθήσεται ἡ νόσος περὶ τὰς ς' μοίρας καὶ ἐπισημασίας γενομένης τραπήσεται ἐπὶ τὸ ὑγιαίνειν. ἐὰν δὲ καὶ σύνδεσμον λύσῃ ἔτι μειουμένη ἐπὶ καθαίρεσιν ὑγιάσονται διὰ ρπ μοίρας. δεήσει δὲ προλαμβάνειν καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀστέρων καθ' ἕκαστον ζῴδιον πῶς διάκειται. τῆς δὲ ☾ ἐπιπορευομένης τὰ ιβ' ζῴδια τὰ αἴτια τῶν νόσων ἐντεῦθεν γνωρίζονται. χρὴ δὲ πρὸ πάντων εἰδέναι ὡς εἴ τις ἀμελῶς περὶ τὰς ψήφους διατεθείη, οὐδὲν αὐτὸ κατὰ τὸ ἀληθὲς ἀποβήσεται. μὴ ἀποβαίνοντος δὲ, δικαίως ἂν αὐτὸς, οὐχὶ τὸ πρᾶγμα αἰτίας ἔχῃ. οἱ δὲ ἀριθμοὶ ὡς ἐπὶ γενέσεως ἐξεταζέσθωσαν. ἐκ γὰρ τούτων τὸ ἀκριβὲς γνωσθήσεται. Ἐὰν γένηται κατάκλισις. ☾ οὔσης ἐν ♈ πρὸς ♂ ἢ ☉ σχηματιζομένης. ἔσται ἡ νόσος ἀπὸ κεφαλῆς ἐξ ἐγκαύσεως. ☉ καὶ τὴν μήνιγγα ἀλγήσει. καὶ ἔσονται πυρετοὶ συνεχεῖς. καὶ ἀγρυπνίαι. καὶ καύσωμα. καὶ δίψα. καὶ τραχώδης ἡ γλῶσσα. καὶ τοῦ θώρακος ἐκπύρωσις. ἢ ἥπατος πόνος. καὶ σφυγμοὶ ἐπηρ-

μένοι καὶ ἄτακτοι, τούτοις ὠφέλιμος ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις, καὶ προσαγωγὴ πάντων τῶν δυναμένων ψύ-
χειν καὶ παρηγορεῖν. ἔσται γὰρ παρακοπὴ καὶ φρενῖτις. Ἀγαθοποιοῦ δὲ μηδενὸς παρεμπλεκομένου τῇ ☾
καὶ ♄ τὸ αὐτὸ σχῆμα ἔχοντος, μέχρι τῆς ζ'. ἡμέρας τελευτήσειεν τῷ α'. τετράγωνοι καὶ μάλιστα ἐὰν τοῖς ἀρι-
θμοῖς ἀναυξάνῃ ἢ τῷ φωτὶ ἡ ☾. Ἐὰν γένηται κατάκλισις ☾ οὔσης ἐν ♈ σχηματίζεται δέ τις αὐτῇ τῶν
κακοποιῶν διάμετρος ἢ □ ἢ συνὼν αὐτῇ. φάσιν ποιούμενος, δεήσει τὸν ἀστέρα αὐτὸν ἐφορᾷν ποῖος τίς ἐστιν. κἂν
μὲν ᾖ ♄, τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτίκα γίνεται. λήθαργος. ἀναίσθητοι. καταφορικοὶ καταψυγμέ-
νοι, ἔτι δὲ ἀνώμαλοι τῆς νόσου ποτὲ μὲν ἀνιεμένης, ποτὲ δὲ ἐπιτεινομένης. Ἐὰν δὲ καὶ τοῖς φωσὶν ἀφαι-
ρῇ ἢ τοῖς ἀριθμοῖς ἢ τὸ συναμφότερον ὡς προεῖπόν σοι εἰς τὴν εἰρημένην ς'. μοῖραν ἐπισημασίαν μεγίστην
ἕξει. προσλάμβανε δὲ καὶ τὰς λοιπάς. Ἐὰν γὰρ ♃. ἢ ἥλιος προσνεύσῃ κατά τι σχῆμα, μέχρι τοῦ ἄκρου κιν-
10 δύνου ἐλεύσεται. καὶ παραλλάξας τὴν διάμετρον σωθήσεται. Ἐὰν δὲ ἑρμῆς μόνος σχηματισθῇ τῷ προκει-
μένῳ ὅρῳ, ἀπαραλλάκτως τελευτήσει. εἰ δὲ καὶ πυρρόεις ἄρης πρὸς τὸ προκείμενον σχηματισθεὶς ᾖ σχῆμα, αἱ ἀπλη-
στορές σοι μᾶλλον νομιζέσθωσαν. διὸ δεήσει σε πᾶσαν σπουδὴν προσάγειν εἰδότα ὅτι τοῦ ἀστέρος ψυκτικώτερα τὰ
πάθη καὶ ῥευματώδους ἐστί. Ἐὰν δὲ ἄρης συσχηματίζεται ἢ τῷ ☍ προστιθεῖσα τοῖς ἀριθμοῖς ἢ καὶ τῷ φω-
τὶ ποιήσει τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν πάθη. παρακοπάς. φρενίτιδας. περιωδυνίας. φλεγμονάς. πυρώσεις. αἱμα-
γμούς. δεήσει οὖν ἐν πᾶσι χρῆσθαι τοῖς δυναμένοις ψύχειν καὶ διαφορεῖν. καὶ τούτοις μάλιστα περὶ τὴν □ ἐπει-
δὴ ἀπὸ τῆς δευτέρας τρίτου ἄρχεται τῆς αὔξειν τὸ μέγεθος τῆς νόσου, ἐπισφαλῆ δὲ καὶ ὀξύτατα τὰ πάθη, μέχρι
τῆς διαμέτρου γενήσεται. Ἐὰν δὲ ἑρμῆς συσχηματισθῇ τῷ προκειμένῳ ὅρῳ, σωθήσεται κινδυνεύσας
μετὰ γὰρ ♀. συμφωνεῖ μετὰ δὲ ♄. τοὐναντίον. Ἐὰν δὲ γενομένης κατακλίσεως σχηματισθῇ ἡ ☾ τῷ
διῒ ἢ τῷ ἑρμῇ, καὶ τῷ ☿. κἂν ὁποτέρῳ αὐτῷ μόνῳ ἀνωμάλους μὲν τὰς νόσους ποιεῖ, καὶ εἰς ἕτερα πάθη με-
20 ταχυλίονται. σώζονται δὲ ἀπαραβάτως. Χρὴ οὖν σε προσέχειν τοῖς διαίταις. ὥραις τε καὶ περιπάτοις.
καὶ βαλανείοις. καὶ οἴνου δόσει. Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ♄ κατακληθέντες, ἐπιθυμήσουσι καὶ βαλανείων. καὶ
ἠρεμίας ἐπὶ κλίνης. πολυτροφίας τε καὶ θερμοποσίας. Οἱ δὲ πρὸς ἄρης ψυχροποσίας. κινήσεως. οἴνου.
ἀνέμων. Χρὴ οὖν σε καθ' ἕκαστον ἀστέρα, ἰδιοτρόπως τῆς ἐπιθυμίας μὴ ἀποτρέπειν. ἕκαστος γὰρ τῶν ἀστέρων
οἷς ἥδεται καὶ ἐπιθυμεῖ, τούτοις καὶ ὠφελεῖται. ὡς γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ κράτιστε Ἀφροδίσιε, μὴ νομίσεις ταύτας τὰς
θεραπείας ἐναντιώματα εἶναι κατὰ τὸν ἰατρικὸν λόγον. ἐπὶ γὰρ γνοὺς τὰς φύσεις τῶν ἀστέρων προσφω-
* νήσασι σοι ὧτινι ἕκαστος ἥδεται ἵνα ᾖν ἐν πᾶσιν ἀδιάπτωτος. Περὶ τοῦ κατὰ τὸν σχηματισμοῦ. Ἐὰν δὲ τῆς ☾.
οὔσης ἐν ♋. κατακλιθῇ τις, κρόνου ὄντος ἐν τῷ □. ἢ διαμέτρῳ ἢ συνόντος τῇ ☾. μάλιστα ἀφαι-
ρούσης καὶ τῷ φωτὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς, ἔσται ἡ νόσος καὶ ἐν τῇ καταρχῇ. ἀπὸ κραιπάλης καὶ περιφορῶν καὶ
πλήθους. καὶ ἔσονται στεγνοὶ πυρετοὶ καὶ τῶν ὑποχονδρίων ἄλγησις καὶ τῶν ἄρθρων πόνος καὶ σφυγμοὶ ἐπηρ-
30 μένοι καὶ ἄτακτοι. καὶ ὅλου τοῦ σώματος φλεγμονή. καὶ περὶ τὸν πνεύμονα βάρους αἴσθησις. καὶ εὐωνύμου
πλευροῦ. τούτοις βοηθεῖ ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις, καὶ πάντων τῶν δυναμένων καθελεῖν τὴν ἕξιν. Ἀγαθοποι-
ῶν οὖν μὴ παρεμπλεκομένων μέχρι τῆς διαμέτρου, ἀπαραβάτως τελευτήσει. Ἐὰν δὲ καὶ τοῦ πυρόεντος τὸ
αὐτὸ σχῆμα ἐπισχεῖ, ἢ ☍ ἐν τῷ πρώτῳ □ τελευτήσει. Ἀγαθοποιῶν δὲ παρόντων, καὶ τὴν πανσέληνον
ἐπιθεωρούντων, κινδυνεύσας σωθήσεται. Ἐὰν δὲ τῆς πανσελήνου οὔσης ἐν τῷ ταύρου κατακληθῇ τις
μάλιστα ἡμέρας οὔσης συνόντος αὐτῇ ἢ διάμετρος ἢ □ ἔσται ἡ νόσος ἐκ πλήθους αἵματος, καὶ στέγνωσις. καὶ ἐκ
πυρώσεις. καὶ τοῦ τραχήλου καὶ ὀστέων ἄλγησις. καὶ ἀγρυπνία ὑπερβάλλουσα. καὶ ἐπιθυμία πολλὴ οἴνου, καὶ
ψυχροῦ. τούτοις οὖν ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις ὠφέλιμος, καὶ πάντα τὰ ἀναχαλῶντα. ♄ δὲ τὸ αὐτὸ σχῆμα ἐπέ-
χοντος τῇ πανσελήνῳ, μηδενὸς ἀγαθοποιοῦ παρεμπλεκομένου, τὴν θ'. ἡμέραν οὐχ ὑπερβήσονται. Ἀγα-
θοποιῶν δὲ παρόντων ἢ συσχηματιζομένων, κινδυνεύσας μέχρι τῆς κ'. ἡμέρας σωθήσονται. Ἐὰν δὲ τῆς σελή-
40 νης οὔσης ἐν ♉. κατακλιθῇ τις κατὰ τὸν προκείμενον ὅρον μειουμένης αὐτῆς, καὶ τοῖς φωσὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς,
αὐτῇ δὲ σχηματισθῇ ♄ καθ' ὁντινοῦν δήποτ' οὖν τρόπον, μάλιστα ἐὰν ὁ ♀ συμπεριειλημμένος ᾖ, τὰ πάθη κατ' ἰδιο-
τροπίαν μετὰ τοῦ ζῳδίου, κατὰ τὰς ἀρχὰς ἔσται βραδυκίνητα, δυσνόητα ὡς μὴ ὑπαρχούσης νόσου. νωχελεῖς τε
τοῖς σώμασι καὶ τὰς μαλιὰς τεθρασμένοι. ἀνόρεκτοι δὲ τῷ στομάχῳ. καὶ τὰς ἐν βάθει θερμασίας ὑποφαίνοντες. τοῖς
τε ἄρθροις ἐναλγεῖς. καὶ τὸ ὅλον σῶμα παρειμένοι. Ταῦτα δέ σοι τὰ σημεῖα προστίθημι τοῦ παντὸς ζῳδίου. καὶ
ἐάν τι τῶν εἰρημένων σημείων φαίνηται, δυσνόητος ἡ περὶ τοὺς κάμνοντας ἀπόφασις ἂν εἴη. φύσει γὰρ τὸ ζῴδιον τοῦ-
το ἔχον ἐπὶ σημασίας τῶν ὑδάτων ἄγει χειμῶνας, καὶ κατὰ γῆν τε καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ πνευμάτων παν-
τοίων ἐπισημασίας κινεῖ, διὸ δεῖ σε τῆς κεφαλῆς ἐπιμέλειαν ποιεῖν. ὑποφανεῖ γάρ σοι ἀπαθὲς τὸ αἴ-
τιον τῆς καταρχῆς τῆς νόσου διὸ καὶ τὸ νευρῶδες ὅλον συμπαθήσει. καὶ τὰ τοῦ στομάχου παρακολουθήσει αἴτια.
οἵ τε γὰρ σφυγμοὶ ἐνδεδωκότες, καὶ μερμηρίζοντες μάλιστα περὶ τὴν ἡμέραν, διὸ χρὴ φέρειν μετὰ μὴ εὐλαβεῖσθαι
50 δὲ ὡς ὑπερβάλλουσαν ἀσθένειαν ὅσον ἐστὶ τὴν μικροψυχίαν τάς τε τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεις καὶ τῆς κοιλίας
τὴν ὑπαγωγὴν ποιεῖσθαι πάντα ἀφαιροῦντα. ἀπὸ δὲ τῆς □ ἐπὶ τὴν ☍ παρατηρεῖσθαι. ἐὰν γὰρ σύνδεσμον
λύσασα τῆς σημασίας ἐπὶ τὸ βέλτιον κινήσῃ, ἔσται ἐπὶ τῆς ☍ ἡ κατάλυσις τῆς νόσου. ἐὰν δὲ λύσασα τὸν
σύνδεσμον ἐπισημασίας ἐπὶ τὸ χεῖρον ποιήσει, μάλιστα μηδενὸς ἀγαθοποιοῦ ἐπὶ τῆς κατακλίσεως παρεμ-
πλακέντος τὴν ☍ οὐχ ὑπερβήσεται. Ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♉ κατακλιθῇ τις καὶ σχηματισθῇ τῷ ♂ ἢ τῷ ☉
μάλιστα ἐπίπαν ☾ ἢ ἀμφίκυρτα αὔξουσα τοῖς ἀριθμοῖς, ἔσται τὰ αἴτια περὶ τὸν τράχηλον, καὶ τὰ ὑποχόνδρια ἐκ
πλησμονῆς. οἵ τε πυρετοὶ καυσώδεις, καὶ ἐστεγνωμένοι. καὶ περὶ τὴν γλῶσσαν τραχύτης. καὶ πικρία στόματος.
αὐτοί τε τοὺς ὀφθαλμοὺς ταυρειδῶν σχηματίζοντες, πᾶσά τε ἀπειλὴ περὶ τὸ πρόσωπον. τὰς τε λαλίας θρασεί-
ας, καὶ πυκνότερον ἀναπηδῶσι πικραινόμενοι πρὸς τοὺς οἰκείους. διψαλέοι τε. χρὴ οὖν τῆς κοιλίας ποιεῖ-

θαι ἐπιμέλειαν πρὸς τὸ στεγνῶσαι, τάς τε τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεις μάλιστα προσάγειν. καὶ μὴ πολὺ ἀποσπᾶν τῆς
ἐπιθυμίας τοῦ ψυχροποτεῖν. αἱ γὰρ νόσοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὀξύτεραι μέχρι τῆς διὰ πέμπτου ἕως τῆς ζ΄. προσε-
δρεύειν δὲ χρὴ ἐὰν γὰρ ἴδῃς τὸν ♌. κατὰ τὸν λ΄. ἔσται καρδιακὴ διάθεσις διὸ χρὴ τῇ ἑβδομαίᾳ προσεδρεύειν
πᾶσαν τὴν ὥραν. καὶ παρασκευάσασθαι πρός τε τοῦ οἴνου καὶ ψυχροῦ δόσιν. ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδομαίας ἐὰν ἐπὶ τὸ
χεῖρον ῥέπῃ, χρὴ ἀπογινώσκειν, ἀπαραιτήτως γὰρ τελευτήσει. συνορᾶν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὥρας ἐπὶ ταύτης τῆς
ἐπισημασίας πῶς δυνηθεὶς ἂν πρὸς τοὺς ἀγαθοποιοὺς σχηματίζειν τὴν ὥραν, καὶ βοηθεῖν πρὸς τὸ ὑποστρέφειν,
ἢ λούειν, ἢ οἰνοδοτεῖν ἐὰν γὰρ κατὰ ταύτην τὴν ἐπισημασίαν δοθῇ φαρ. ὅπερ ἐστὶ κατὰ τὸν ἰατρικὸν λόγον ἐναν-
τίωμα. πρὸς δὲ ἀγαθοποιὸν ὥραν φερομένη, μεγάλως βοηθήσει. Ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης κατὰ τὸν προει-
ρημένον τρόπον, σχηματισθῇ ὁ ♃ ἢ ὁ ☿ ἢ ἡ ♀. ἐάν τε προστιθῇ τοῖς ἀριθμοῖς ἐάν τε ἀφαιρεῖν
10 ἡ ☽ μέχρι τῆς ☍ τῆς σωτηρίας πρόδηλος ὁ τρόπος. χρὴ οὖν ἄτερ πάσης προσαγωγῆς διὰ τῶν ἀφαιρούντων
διαιτᾶν. Περὶ τῶν κατὰ ♊ σχηματισμῶν τῆς ☽. Ἐὰν δὲ τῆς ☽ ἐν ♊ οὔσης κατακλιθῇ τις τοῦ συνόν-
τος ♄ ἢ ☍ ἢ □ ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου ἀπὸ κόπου καὶ ἀγρυπνίας, ἢ ὁδοιπορείας μάλιστα, ἐὰν ἡ ☽ ἀφαι-
ρῇ τῷ φωτὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς. ἕξει γὰρ ἐναργῆ τὰ ἄρθρα καὶ κατὰ μικρὸν ἡ νόσος ἐκφαίνει. καὶ ἀπὸ τῆς δια-
τρίτου, ἄρχεται αὔξειν μέχρι τῆς κ΄. ἔσονται γὰρ λεπτοὶ οἱ πυρετοί. καὶ καθαιρέσεις παντὸς τοῦ σώματος
νυκτερινῶν ἐπιτάσεσι πυκνότεραι, καὶ ἀτονικὴ αἴσθησις. ἀγαθοποιοῦ δὲ μηδενὸς παρεμπλεκομένου πυρρόεν-
τος τοῦ ♂ τὸ αὐτὸ σχῆμα ἐπέχοντος μετὰ τὴν λ΄. ἡμέραν τελευτήσει. ἀγαθοποιῶν δὲ παρόντων καὶ τὴν ☽ ἐπι-
θεωρούντων, εἰς χρόνων πάθη, καὶ περισσῶς ἐμπεσὼν σωθήσεται. Ἐὰν δὲ ☽ οὔσης ἐν ♊. κατακλιθῇ τις
πυρρόεντος ἢ συνόντος. ἢ □ ἢ ☍ αὐξούσης τοῖς ἀριθμοῖς καὶ τῷ φωτὶ ἔσται ἡ νόσος ἐπισφαλὴς καὶ ἐπικίν-
δυνος. ἔσονται γὰρ πυρετοὶ συνεχεῖς καὶ στεγνοὶ καὶ καυσώδεις. καὶ σφυγμοὶ ἐπηρμένοι καὶ ἄτακτοι.
τούτοις οὖν ὠφέλιμος ἔσται, ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιὸς μηδεὶς τὴν ☽. θεωρεῖ, τοῦ ♄. τὸ
20 αὐτὸ σχῆμα ἔχοντος. μέχρι τῆς ☍. τελευτήσει. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιὸς ἐπιθεωρεῖ τὴν ☽. κινδυνεύσας σωθήσεται.
Ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης ἐν ♊ κατακλιθῇ τις, ἔσται ἀπὸ κόπου καὶ βαλανείων τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον πᾶσά τε
ὑγρότης καταδέξει τὸ πάθος. Ἐὰν δὲ συσχηματισθῇ φαίνων ♄ συμπαραλαβὼν στίλβοντα ♀ τῆς ☽. μάλιστα
τῆς ☽ ἐκ τῆς ☉ ἀφαιρούσης τοῖς ἀριθμοῖς, ἔσται ἐναλγὴς τὰς ὠμοπλάτας καὶ περὶ τὰς ψόας.
ὅλον τε τὸ σῶμα διάπυρον. καὶ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν ὡς ἐκ κατακαύσεως ἀλγῶν. ἔσονται δὲ ἀνωφελεῖς αἱ
τοῦ σώματος ἀφαιρέσεις, ὅπερ αὐτοὶ ἐπιθυμοῦσιν. ἐναντιοῦται δὲ καὶ ψυχροῦ πόσις μέχρι τῆς ζ΄. συνδέσμου
δὲ λυούσης καὶ κινουμένης αὐτῆς ἐπὶ τὰ ἥττονα ἀπαραβάτως ἀναιρεθήσεται. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ προκειμένῳ ὅρῳ
σχηματισθῇ τις τῶν ἀγαθοποιῶν κατὰ τὴν κατάκλισιν, εἰς ἕτερα ἀφ᾽ ἑτέρων πάθη περιπίπτουσιν. οἷον, ἰσχιάδας
καὶ ἄλλα τινὰ ἀλγήματα περὶ αὐτὰ τὰ ἄρθρα. ἡ δὲ ποσότης σοι τοῦ χρόνου δηλωθήσεται ἐξ αὐτῆς τῆς συνα-
φῆς τῆς ☽. τουτέστι τῆς προβάσεως τοῦ ἀγαθοποιοῦ ἀστέρος. σώζονται γὰρ ἀπαραβάτως. ὁ δ᾽ αὐτὸς ὅρος καὶ
30 ἐπὶ παντὸς ζωδίου. Ἐὰν δὲ ἀσχημάτιστος ἅπασι τοῖς ἄστρασιν ἡ κατάκλισις γένηται, ἀνώμαλοι εἰσὶν αἱ νόσοι. ἐπὶ
δὲ τῆς ☍. ἀπαλλάσσονται. κείσθω δέ σοι ἡ ἀνωμαλία οὕτως. ἐφ᾽ ᾧ ἂν ζωδίῳ γένηται ἡ ☽ τὴν οἰκοδεσπο-
τείαν λάμβανε. σημαίνει γάρ σοι αὐτὸς ὁ ἀστὴρ τὴν διήμερον, πότερον ἐπιταθήσεται, ἢ ἀνεθήσεται.
Ἐὰν δὲ ἐν τῷ προκειμένῳ ὅρῳ τῆς κατακλίσεως τῆς ☽ οὔσης ἐν ♊ συσχηματισθῇ ♂ ἢ ☉ καθ᾽ ὃν δή-
ποτ᾽ οὖν τρόπον. ἢ καὶ ἀμφότεροι, καὶ μάλιστα ἐὰν π. ☽ ἢ ἀμφίκυρτος τύχοι. φέρεται δὲ ἐπὶ τὰ μεγάλα
κινουμένη, ἔσται μὲν ἐκ παντὸς τρόπου, πρόληψις τοῦ κάμνοντος ἐπὶ τῷ ἀπελπίζειν τοῦ ἑαυτοῦ. καὶ δακρύου-
σιν οἱ τῷ οὕτως διατεθέντες· ἔκπαλτοι δὲ καὶ θρασεῖς ταῖς λαλιαῖς γίνονται. εἰδώλων φαντασίαις ἐναλλόμενοι.
κατὰ αὔξησιν τῶν ὅλων, τὸ πάθος κινούμενον. ἐπὶ δὲ τῆς ἡμέρας καὶ στομάχου ἀσθενείας καὶ περὶ τὴν μήνιγ-
γα διάθεσις, ὥστε καὶ ἐκλύτους καὶ ἀσφύκτους γίνεσθαι. χρὴ οὖν τῶν ἄκρων ἐπιμελεῖσθαι, διαδεσμεύοντας καὶ
πυριῶντας, τάς τε τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεις, εὐθέτους ἡγεῖσθαι. κατὰ δὲ τὸ ζώδιον, μᾶλλον δὲ ὀρεγομένων αὐτῶν
40 πρὸς τὰς τροφὰς ἐπιδιδόναι. ἀπὸ γὰρ τοῦ συνδέσμου γνώσῃ τὸ σημεῖον. καὶ ὑπακούσει λύειν τὴν νόσον. ἢ καὶ πα-
ρὰ τῷ στομάχῳ εὐζωότερόν σοι φανήσεται. ἢ τὸ τῆς μήνιγγος ἀποθέμενοι σώζοντες, οὗτοι ἀνυπερβάτως. Ἐὰν δὲ
ἀπὸ τῆς ♂ ἐπὶ τὸ μεῖζον ῥέπῃ ἡ νόσος, καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν λεπτὰ ἀναχέωσι, ἀπαραβάτως ἀναιροῦνται. βοη-
θεῖ δὲ μεγάλα ἡ προσαγωγὴ τῶν εἰωθότων. Ἐὰν δὲ τῷ προκειμένῳ ὅρῳ. οἱ ἀγαθοποιοὶ συσχηματισθῶσι κατὰ
τόδε τὸ ζώδιον, καὶ ἡ ☽ ἐάν τε ἀφαιρῇ ἐάν τε προστιθῇ, πᾶσαν μὲν φαρμακείαν παραιτεῖσθαι δεῖ, διαιτᾶν δὲ
ἁπλοῖς καὶ εὐχρόοις βαλανείοις καὶ αἰώραις καὶ γυμνασίοις ταῖς διὰ τῶν χειρῶν. ἀνυπερβάτως γὰρ σώζονται
τινὲς δὲ ἐπὶ αὐτῷ τῆς □ ἀπαλλάττονται τῆς νόσου. Περὶ τοῦ κατὰ κ΄. ♋ σχηματισμοῦ. Ἐὰν δὲ τῆς
☽ οὔσης ἐν ♋ κατακλιθῇ τις, ♄ συνόντος τε ἢ ☍. ἢ □ ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου, ἀπὸ βαλανείων. καὶ
περιψύξεως καὶ περὶ τὸν θώρακα ῥευματισμὸς καὶ βῆχες καὶ στέγνωσις τοῦ σώματος καὶ πυρέτια λεπτὰ καὶ
κακοήθη καὶ σφυγμοὶ λεπτοὶ καὶ ἀσθενεῖς. καὶ πλευροῦ αἴσθησις. τούτοις οὖν πάντα τὰ θερμαίνοντα ἁρ-
50 μόσει. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιὸς μὴ ἐπιθεωρήσῃ τὴν ☽. παρελκύσας τὴν νόσον οὗτος τελευτήσει μέχρις μ΄. ἡμε-
ρῶν. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιὸς τὴν ☽ ἐπιθεωρήσῃ, πολλὰ κακοπαθήσας σωθήσεται. Ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης ἐν ♋
ἢ ♂ συνόντος αὐτῇ ἢ □ ἢ ☍ κατακλιθῇ τις ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου ἀπὸ ἐμέτων καὶ χολέρας, καὶ
τῆς τοῦ στομάχου ἀναστροφῆς. τούτοις οὖν ἁρμόσει, πάντα ψύχοντα καὶ στεγνοῦντα. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ μὴ ἐπι-
θεωρήσωσι τὴν ☽ ἐν τῇ α΄. □. τελευτήσει. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιὸς ☽ ἐπιθεωρήσῃ τὴν [☽] ἐν τῇ α΄. □.
σωθήσεται. Ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης ἐν ♋ κατακλιθῇ τις, ἔσται ἡ νόσος, ἐκ πληθώρας οἴνου, καὶ ἐμφορή-
σεως. ἄρξεται δὲ ἀπὸ διαστάσεως καὶ ὑπελώσεως τῶν μελῶν συγκαμνόντων. καὶ διαλογιστικοὶ ἀποφαίνουσι
τὸ νόσημα. ἔσται δὲ ἀπὸ ἐμέτων πικροτέρων καὶ χολῆς πλεονασμοῦ. δυσπνοοῦσιν οὖν καὶ τὰ πλευρὰ ἐπαισθά-
νονται ῥυπιζόμενοι πάνυ, καὶ ἐν ἀέρι ψυχρῷ βουλόμενοι εἶναι ἀεί. ὥστε καὶ τὰ περιβόλαια ἀπορρίπτειν

καὶ περὶ

καὶ περὶ τὰ κῶλα ἐπαλγεῖς μεταπιπτόμενοι πυκνότερον, μάλιστα ἀπὸ τῆς ☍. διὸ δεῖ μὴ μόνον ἀφεστάναι τῆς τοῦ ψυχροῦ δόσεως, ἀλλὰ καὶ προσάγειν τὰ δυνάμενα ψύχειν, καὶ διαφορεῖν, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ἀρχάς. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ ☾ τῷ ♂ ἢ ☉ ἢ καὶ ἑκατέροις σχηματισθῇ καθ' ὁποτέραν φάσεως τρόπον οἱ πυρετοὶ κατ' ἐπίθεσιν καὶ αὔξησιν. οἵ τε σφυγμοὶ ἀνώμαλοι. ποτὲ μὲν αὐξάνοντες. ποτὲ δὲ διαλεπτυνόμενοι. διὸ συμφέρει ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις. ἀπὸ γὰρ τῆς διὰ πέμπτου μέχρι τῆς ς'. μοίρας, τουτέστι τῆς τοῦ □ πλευρᾶς ἐπακολουθήσει ἐπάλληλα καὶ κακοήθη πάθη. μηδενὸς δὲ παρεμπλακέντος ἀγαθοποιοῦ μέχρις οὗ τὸν σύνδεσμον λύσῃ περὶ τὸ νευρῶδες πάσχουσι καὶ παρακόπτουσιν ἐπιβοῶντες καὶ κραυγάζοντες. φυσικῶς δὲ καὶ κατὰ τόδε τὸ ζῴδιον, ἐν ταῖς νυξὶ τὰ πάθη ἐπιγίνεται. ἐὰν δὲ τὸν σύνδεσμον λύσῃ καὶ ἐπὶ τὰ ἧττον κινεῖται. συνάψῃ δὲ ἀγαθοποιῷ, εἰς περιοδικὸν πάθος, ὅ ἐστι τεταρταῖον, ἐμπεσὼν σωθήσεται. Ἐὰν δὲ κακοποιῷ συνάπτῃ ἐλάσσονι τῷ περιοδικῷ τρόπῳ, ἀναιρεθήσεται. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ προειρημένῳ τρόπῳ μηδεὶς τύχῃ μέσος μέχρι τῆς ☍ τῆς ☾ σύνδεσμον λυούσης καὶ κινουμένης ἐπὶ τὰ ἥσσονα, σωθήσεται. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τὰ μείζονα ἀπὸ συνδέσμου κινῆται, μέσος δὲ τύχῃ κακοποιός, λέγω δὴ ♄ μέχρι τῆς ☍ κινδυνεύσας σωθήσεται. φύσει δὲ οἱ κατακλιθέντες ἐν τῷδε τῷ ζῳδίῳ, δυσεκλείπτους τὰς νόσους ἔχουσι, καὶ κακοήθεις. καὶ τὰ δοκοῦντα αὐτοῖς βοηθεῖν θεραπεύματα ἐναντιοῦνται. ἁρμόζει δὲ καὶ οἴνου δόσις. καὶ βαλανεῖα καὶ τροφαὶ δυνάμεναι ταχέως ἀναδίδοσθαι. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ προκειμένῳ ὅρῳ ♄ ἢ ♀ σχηματισθῶσιν, ἀνεθήσονται μὲν αἱ νόσοι καλῶς σὺν ὑπολείπονται. περὶ στόμαχον δὲ καὶ περὶ τὰ ἄρθρα ἕξουσι πόνους, καὶ περὶ τὰ ὦτα. τινὲς δὲ περὶ τὸν πνεύμονα, ἢ περὶ τὸ ἧπαρ τὰ πάθη ἴσχουσι. οὕτως δὲ καὶ πολυχρόνιοι αἱ νόσοι. ἐὰν οὖν τούτῳ τῷ σχήματι κινῆται ἡ ☾ ἀφαιροῦσα τοῖς ἀριθμοῖς, χρονίζουσι τὰ πάθη. καὶ οὐδὲν ἧσσον ἐν τῷ πάθει τελευτήσουσι. Ἐὰν δὲ κατὰ αὔξησιν τοῖς ἀριθμοῖς προστιθῇ καὶ τῷ φωτὶ ἡ ☾ καὶ ὁ ♃ καθ' ὃν δήποτ' οὖν τρόπον προσκληθῇ. κατακλειθήσονται μέχρις οὗ ἡ ☾ παραγένηται ἐπὶ τὸ Γ. ζῴδιον τῆς κατακλίσεως. Ἐὰν δὲ ἀνεπιθεώρητος εἴη ἀπό τε κακοποιῶν καὶ ἀγαθοποιῶν, ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδίῳ τῆς νόσου λυθήσονται. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ μόνοι καὶ ☿ καθ' ὃν δήποτ' οὖν τρόπον σχηματισθῶσι μέχρι τῆς □ τὰ πάθη λύουσι. χρὴ οὖν τῶν πυκνοτέρων βαλανείων ἀπέχεσθαι. ἐπὶ τὰ γυμνάσια δὲ καὶ τὰς αἰώρας τρέπεσθαι. οὕτω γὰρ παραμυθήσονται αἱ νόσοι.

Περὶ τοῦ κατὰ ♌ σχηματισμοῦ. Ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♌ κατακλιθῇ τις. ☍ ἢ □ ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου ἐκ πλήθους, καὶ ὠμότητος. ἔσται γὰρ περὶ τὸν θώρακα αἴσθησις καὶ τὰ ὑποχόνδρια. καὶ πυρετοὶ ἐπιτεταμένοι γενήσονται. καὶ ἡ ἐν βάθει θερμασία μᾶλλον ἢ τῇ ἐπιφανείᾳ, καὶ κοιλία στεγνή. τούτοις οὖν ἁρμόσει πάντα τὰ ἀναθερμαίνοντα, καὶ ἀναχαλῶντα. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ μὴ ἐπιθεωρήσωσι τὴν ☾ μέχρι τῆς ☍ τελευτήσει. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ τὴν ☾ ἐπιθεωρήσωσι, πολλὰ κακοπαθήσας σωθήσεται. Ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♌ κατακλιθῇ τις ♂ συνόντος, ἢ ☍ ἢ □ ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου, ἀπὸ πλήθους αἵματος, καὶ ἔσονται, πυρετοὶ ῥοώδεις. καὶ σφυγμοὶ ἄτονοι καὶ ἐκλελυκότες. καὶ λυποθυμίαι, καὶ ἀνορεξίαι καὶ βάρος. καὶ καταφορά. καὶ πάρεσις παντὸς τοῦ σώματος. καὶ καρδιακὴ διάθεσις. τούτοις οὖν ἁρμόσει πάντα τὰ στεγνοῦντα καὶ ψύχοντα. Ἐὰν οὖν μηδεὶς ἀγαθοποιὸς ἐπιθεωρῇ τὴν ☾ μέχρι τῆς ☍. τελευτήσει. ἀγαθοποιῶν δὲ ἐπιθεωρούντων τὴν ☾ ἀπὸ τῆς ☍ κινδυνεύσας σωθήσεται. Ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♌ κατακλιθῇ τις ἐφ' ἧς ποτ' οὖν μοίρας. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζῳδίων νοείσθω ὡς θέμις συγκλίνοντος μου ἢ ὡροσκοποῦντος ♌ ἔσται ἡ νόσος ἀπὸ ψυχικῶν τρόπων λυπηρῶν ἢ πραγμάτων καὶ δι' ἄλλων μεριμνῶν πυρουμένου μὲν τοῦ θώρακος, τῶν δὲ ἄκρων ψυχομένων καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν τῶν αἰτίων πιεσμένων. καὶ τῶν ὀφθαλμῶν κοιλουμένων, περιτεινομένης τε τῆς ῥινός, καὶ ἀσφύκτων φαινομένων τῶν καμνόντων, καὶ [illegible] νόντων πολυχρόνιον νόσον. αὐτοὶ εἰσὶ δὲ ὅσον κατὰ τὸ πλῆθος. χρὴ οὖν αἵματος εὐθέως ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι, εἰ μὲν δυνατόν, ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδίῳ κινουμένης τῆς σελήνης, μάλιστα μέντοι ἐὰν ἄρχηται τὰ μεγάλα κινεῖσθαι· εἰ δὲ μή, ἕως τῆς διατρίτου. ἀνατρίβειν τε τὰ ἄκρα καὶ διαφορεῖν πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ θώρακος. Ἐὰν δὲ ♂ τε καὶ ☉ ἀμφότεροι κατὰ πρόσθεσιν ὦσι τοῖς ἀριθμοῖς, καὶ τῷ φωτὶ σχηματισθεῖεν, καρδιακὴ πείσεται. ἀπαραβάτως ἔσται μέχρι τῆς διαπέμπτου. ἐπὶ δὲ τὴν □ πλευρὰν ἐὰν λήγῃ τοῖς ἀριθμοῖς, ἢ καὶ ἐπαυξῇ, σχηματισθῇ δὲ τῷ ♄. σωθήσεται. Ἐὰν δὲ ♃. ἢ ♀ σχηματίζων τοῦ τῆς κατακλίσεως ἐλθούσης αὐτῆς τῆς ☾ εἰς τὸ □. σωθήσονται. Ἐὰν δὲ καὶ αὐτὴ μόνη κατὰ ἀφαίρεσιν τοῖς ἀριθμοῖς, κινῆται, σωθήσεται. εὔχρηστοι δὲ αἱ τοῦ οἴνου δόσεις, καὶ τὰ βαλανεῖα. καὶ μετὰ τὴν διὰ τρίτου. ἢ διὰ πέμπτου αἰῶραι. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ προκειμένῳ σχήματι τῆς ☾ οὔσης τοῦ τῆς κατακλίσεως ἐν ♌ κινουμένης τε αὐτῆς ἐπὶ τὰ μεγάλα, ἢ καὶ τῷ φωτὶ προστιθείσης σχηματισθῇ αὐτῇ ♄. καὶ μεσουρανίσει. ἢ καὶ εἷς τῶν ἀγαθοποιῶν, καὶ μέχρι μὲν τῆς □ τὰ προκείμενα γενήσεται, οὐδὲν δὲ ἧττον περὶ τὴν κύστιν ἀλγήματα ἔσται, καὶ ἐμπνευματώσεις στομάχου πλὴν σώζονται. Ἐὰν δὲ τὰ μείζονα ἀπὸ τοῦ συνδέσμου τρέχῃ ἀπαραβάτως σωθήσονται. Ἐὰν δὲ τῷ προκειμένῳ σχήματι ♄ καὶ ♂ καὶ ἕτερός τις σχηματισθῇ ἐπὶ τὸ βόρειον αὐτῆς φερομένης, ἀπαραβάτως ἐπὶ τὴν τῆς ☍ ἐλθούσης λύσις ἔσται τῆς νόσου. χρὴ δὲ μὴ θάλπειν, μὴ δὲ ἐν σκοτεινοῖς κατακλίνειν. ἀεὶ δὲ τῆς ἐπιθυμίας μακρὰν ἀποσπᾶν. εὔχρηστος δὲ καὶ ἡ τοῦ ψυχροῦ δόσις. τροφαὶ δὲ αἱ δυνάμεναι ὀγκοῦν καὶ μὴ ἀφαιρεῖν. Ἐὰν δὲ αὐτὴ ἡ ☾ ἀνεπιθεώρητος πάντα ᾖ, κινῆται δὲ ἐπὶ τὰ μεγάλα ἐπὶ τὴν ☍ ἐλθοῦσα ἐπὶ τὴν κρίσεως σημασίαν ποιησαμένη λύει τὴν νόσον. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τὰ ἥσσονα κινῆται μέχρις παρέλθῃ τὴν ☍ οὐ ἀνωμάλως νοσήσας καὶ πυκνότερον ἀναρριπτάζων, σωθήσεται.

Περὶ τοῦ κατὰ ♍ σχηματισμοῦ. Ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♍ κατακλιθῇ τις ♄. συνόντος αὐτῇ ἢ ☍ ἢ □. ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου ἐκ βραδύτητος καὶ ὠμότητος περὶ τὴν κοιλίαν καὶ τῶν ἐντέρων πόνος. καὶ τῶν ὑποχονδρίων φλεγμονή, καὶ πυρετοὶ στεγνοὶ. καὶ ἀνώμαλοι ἐν ἀνέσει καὶ ἐπιτάσει. καὶ σφυγμοὶ ἐκλελυκότες

πυκνοὶ καὶ ἄτακτοι. τούτοις οὖν ἁρμόσει πάντα τὰ θερμαίνοντα καὶ ἀναχαλῶντα. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ τὴν ☾ μὴ θεωρήσωσι, κινδυνεύει περὶ τὴν μ̄. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ ἐπιθεωρήσωσι τὴν ☾ πολυχρόνιον πάθος ἔχων σωθήσεται. ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♏ κατακλιθῇ τις ὄντος ♂ σὺν αὐτῇ, ἢ □ ἢ ☍ ἔσται ἡ νόσος ἀπὸ κοιλίας ῥύσεως, καὶ περιστήσεται εἰς δυσεντερικὸν πάθος, καὶ ἔσται αἵματος ῥύσις καὶ ἕλκωσις περὶ τὰ ἔντερα. πυρετοὶ λεπτοὶ ῥυώδεις. καὶ σφυγμοὶ ἄτονοι, καὶ πυκνοί. καὶ ἀνορεξίαι. καὶ στομάχου ἀνατροπή. τούτοις ἁρμόσει, πάντα τὰ στεγνοῦντα. εἰ δὲ ἀγαθοποιοὶ μὴ ἐπιθεωρήσωσι τὴν ☾ τῇ λ̄. ἡμέρᾳ τελευτήσει. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ ἐπιθεωρήσωσι τὴν ☾ σωθήσεται. ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♏ κατακλιθῇ τις, ἔσται ἡ νόσος ἐπὶ κοιλιακῆς διαθέσεως. πόνων τε τῆς κοιλίας καὶ ἐκπνευματώσεως. καὶ ἄρξεται ὡς ἂν ἐξ ἀπεψίας. τὰ μὲν κατὰ τὴν κοιλίαν ῥεῖν δριμέα. τὰ δὲ ἐπὶ τὰ οὖρα φέρεσθαι χλωρὰ καὶ δυσώδη. μάλιστα δὲ νυγμῶν γινομένων
10 ὡς ἐπὶ τὸ διάφραγμα, καὶ τοῦ στομάχου ἀναλυομένου. συγκάμνοντος δὲ τοῦ νευρώδους ὅλου. κατ' ἀρχὴν γὰρ εὐθὺς ἀγρυπνοῦσι ταῖς ὀψίαις διηνεκῶς. ἐὰν δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου δριμύμματος ὁρμηθεῖσα ἐπὶ τὰ μείζονα κινεῖται σχηματισθῇ δὲ αὐτῇ ♂ ἢ ☿ ἢ καὶ ☉ καὶ παρακόψωσι ταῖς λαλιαῖς ἐμποδιζόμενοι. χρὴ οὖν τοῖς δυναμένοις πυκνοῦν τε καὶ συστέλλειν τὰ ὑγρὰ χρῆσθαι. ἄχρηστος δὲ ἡ τοῦ ὑγροῦ προσαγωγὴ καὶ πᾶς χυλὸς κατάψυχρος. ἐὰν δὲ ἀπὸ τῆς ☾ ἐπὶ τὰ μείζονα φέρηται περισσοτέρως παντὸς τοῦ ψύχοντος ἀπεχέσθωσαν. μέχρι γὰρ τῆς ☍ κινδυνεύσαντες, εἰς διάθεσιν κοιλιακὴν ἢ δυσεντερείαν περικυλίονται, καὶ οὕτως δὲ χρονίσαντες ἐλαττοῦσι. ἐὰν δὲ τούτῳ τῷ ὅρῳ ὁ ♄ σχηματισθῇ μετὰ ☿ ἢ ♀ ἢ τοῦ ♃ μόνου, οὐδὲν ἧσσον πολυχρόνιος ἡ νόσος, καὶ σπληνικὰ πάθη, καὶ νεφριτικά. καὶ οὕτως δὲ χρονίσαντες καὶ μοχθήσαντες ἐν τῷ πάθει διασώζονται. ἐὰν δὲ τῆς ☾ μόνης κινουμένης καὶ ἀνεπιθεωρήτου οὔσης ἢ κατὰ πρόσθεσιν, ἢ ἀφαίρεσιν, ἢ κατὰ οἷον δήποτ' οὖν τρόπον σχήματος κατακλιθῇ τις, αἱμορροΐσει. τούτοις δὲ ἡ ☾ περιελθοῦσα τοῦ πάθους λύει. ὠχροὶ
20 δὲ καὶ μελάγχροοι ἐπὶ πολὺν χρόνον νοσήσαντες γίνονται. οὐδὲν δὲ ἧττον διασώζονται. ἐὰν δὲ ♃ ἢ ♀ ἢ ☿ καὶ ὁπότερος αὐτῶν. ἢ καὶ οἱ πάντες κατὰ τὴν κατάκλησιν προσνεύσωσι, οὐδὲν ἧττον τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν ῥευματίζονται. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ζῳδίῳ μέχρι τῆς διαπέμπτου λύουσι τὰς νόσους. χρὴ δὲ τὰς μὲν τοῦ οἴνου δόσεις προσάγειν. τὰς δὲ τῶν βαλανείων παραιτεῖσθαι. ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♎ κατακλιθῇ τις ♄ συνόντος ἢ ☍ ἢ □ ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου, ἐξ οἰνοποσίας καὶ κραιπάλης μάλιστα. ἐὰν ἡ ☾ ἀφαιρῇ τῷ φωτὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς, καὶ ἐν νυκτὶ γένηται ἡ κατάκλισις, ἔσται δὲ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν θώρακα πάθη, ῥευματισμοί. καὶ βῆχες κατ' ἀρχήν. καὶ καρὸς περὶ τὴν κεφαλήν, καὶ ἀνορεξίαι, καὶ διτταὶ ἐπιτάσεις. καὶ συνεχεῖς πυρετοὶ καὶ πυκνοὶ καὶ ἄτονοι. τούτοις οὖν ἁρμόσει πάντα τὰ θερμαίνοντα. ἐὰν δὲ καὶ μετὰ ♂ τὸ αὐτὸ σχῆμα ἐπέχῃ, ἀπαραβάτως ἐν τῇ ☍ τελευτήσει. ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♎ κατακλιθῇ τις ὄντος ♂ σὺν αὐτῇ ἢ ☍ ἢ □ ἔσται ἡ νόσος ἐκ πλήθους αἵματος καὶ ἔσονται πυρετοὶ ἐπιτεταμένοι. καὶ σφυ-
30 γμοὶ ἐπηρμένοι. καὶ παρακοπή, καὶ φρενῖτις, καὶ ἀγρυπνία ὑπερβάλλουσα, καὶ περὶ ὅλον τὸ σῶμα, φλεγμονή. τούτοις ἁρμόσει ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις, καὶ πάντα τὰ δυνάμενα καθαίρειν τὴν ἕξιν. ἀγαθοποιοῦ δὲ μὴ ἐπιθεωροῦντος τὴν ☾ ἐν ταῖς ῑ. ἡμέραις τελευτήσει. ἀγαθοποιῶν δὲ ἐπιθεωρούντων, μέχρι τῆς ☍ κινδυνεύσας σωθήσεται. ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♎ κατακλιθῇ τις ἔσται τὸ αἴτιον εἰς τὰ ἄκρα· ἐπαλγῆ γὰρ ἔσται αὐτὰ καὶ πυρώδη. καὶ τὴν ἐν βάθει μᾶλλον θερμασίαν ὑπεμφαίνονται. εὐθὺς δὲ καροῦνται καὶ μᾶλλον τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς εἰς ὕπνον φέρουσι. καὶ ἀποκρίνονται ἀνόρεκτον. οὕτω μὲν οὖν φυσικῶς, ἐπὶ τούτου τοῦ ζῳδίου αἱ νόσοι γίνονται, ὅπερ καταψεύδονται τινὲς αἰτιώμενοι τὸ ἀεὶ φέρειν. ἐὰν δὲ καὶ αὐτῆς κινουμένης ἐπὶ τὰ ἥττονα ♄ ἢ ♀ ἢ ☿ ἢ καὶ ὁπότερος αὐτῶν προσγένηται, μέχρι τῆς ☍ φροντίζουσιν ἀπαραβάτως. διὸ δεῖ θάλπειν καὶ τοῖς δυναμένοις διαφορεῖν κεχρῆσθαι καὶ ἀποκρούεσθαι καὶ ἐν ἠρεμίᾳ καὶ δεσμοῖς φυλάττειν, μήποτε κλέψαντες ὑδροποτήσωσιν. οὕτω γάρ τε τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν ἐκκριθέντα, μέχρι τῆς ☍ διαφό-
40 ρησιν ποιήσονται τῆς νόσου. οὐδὲν δὲ ἧσσον εἰς χρονιώτερα καὶ ἀνώμαλα πάθη περικυλισθέντες δι' περιοδικῶν οὕτως διασωθήσονται. ἐὰν μόνος δὲ ♄ ἦ, ἀπόλλυνται. ἐὰν δὲ τὰ μεγάλα τρεχάζῃ τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τῆς ☍ πολλὰ παθόντες κατὰ ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν τῶν πυρετῶν διασώζονται. ἐὰν δὲ ☾ οὔσης ἐν ♎ καὶ ὁ ♂ ☉ διαμετρήσωσι, ἔσται τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν αἴτια. κεφαλαλγία καὶ ῥευματισμὸς καὶ ἡμικρανία. ἐὰν δὲ ☿ παραγένηται. τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αἴτια. ὑποχύσεις. γλαυκώσεις. μυδριάσεις. χρὴ οὖν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν τοῦ αἵματος ἀφαίρεσιν προσάγειν. εὔχρηστοι δέ, καὶ αἱ κατὰ τὴν κοιλίαν ἐκκρίσεις. οὕτω δὲ πολυχρονήσαντες, οὐδὲν ἧττον κινδυνεύσωσι, ἐπὶ τῆς αὐτῆς διαθέσεως μένοντες. ἐὰν δὲ ♃ ἢ ♀ παρεμπλακῶσι καθ' οἷον δήποτ' οὖν τρόπον σχηματισμοῦ διασωθήσονται. μένοντες ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν. ἀνεπιθεωρήτου δὲ αὐτῆς οὔσης, εἴτε μειουμένης κακοήθεις μὲν αἱ νόσοι. καὶ ἡ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀταξία, δυσκατάληπτος. οὐδὲν δὲ ἧττον ἐπὶ τὸ διάμετρον ἐλθοῦσα ἡ ☾ λύει τὴν νόσον. ἐπὶ πάντων δὲ τῶν τροπικῶν καὶ ἰσημερινῶν τῶν ζῳδίων νοείσθω οὐ
5 κακοήθεις εἶναι τὰς νόσους.

Περὶ τοῦ κατὰ ♏ σχηματισμοῦ.

Ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♏ κατακλιθῇ τις ♄ συνόντος αὐτῇ. ἢ ☍ ἢ □ ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου. ἀπὸ ἑλκώσεως ἢ βουβώνων. ἢ τόπων κρυπτῶν περὶ τὸν δακτύλιον ἢ αἰδοῖον. καὶ ἐὰν προστιθῇ ἡ ☾ τοῖς ἀριθμοῖς, ἢ τῷ φωτὶ σωθήσεται ὁ νοσῶν, καὶ μάλιστα ἀγαθοποιῶν ἐπιθεωρούντων. ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♏ κατακλιθῇ τις ♂ συνόντος αὐτῇ ἢ ☍ ἢ □, τῷ δὲ φωτὶ λειπομένου καὶ τοῖς ἀριθμοῖς ἀφαιρούσα, μάλιστα ἀγαθοποιῶν ἐπιθεωρούντων, σωθήσεται ἐν τῷ ά. □ ἢ μέχρι τῆς ☍ καὶ γὰρ αἱ νόσοι ἔσονται ἐπιεικεῖς, καὶ εὐμετάγωγοι. ὁ δὲ αὐτὸς τρόπος νοείσθω σοι καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ζῳδίων, ὅταν τοιαῦτα σχήματα ἐμπέσωσι. ἐὰν οὖν τῆς ☾ οὔσης ἐν ♏ κατακλιθῇ τις, ἔσται ἡ νόσος, ἀπὸ φρικίων ἢ λαχίτων. οὗτοι τε καταφρονοῦντες αὔξουσι τὰ πάθη. τὸ δὲ προ-

κατ αρκτικὸν αἴτιον ἔσται περὶ τὴν κύστιν, καὶ τὰ μεσομήρια ἢ καὶ περὶ τὴν ἕδραν ἕλκωσις. μέχρι δὲ τῆς διατρίτου ὀρθοπυρεταίνων αὐξήσει τὴν νόσον. ἐὰν δὲ προστίθησι τοῖς ἀριθμοῖς, καὶ μάλιστα ἀπὸ ☍. συμπαρῇ δὲ αὐτῇ ♂ κατὰ τὸν ♏ καὶ σιδήρου πεῖραν ἕξουσι κατὰ τοὺς κρυπτοὺς τόπους. ἐὰν δὲ καὶ ☉ συμπαρῇ καὶ σχηματισθῇ, ἀποστήματα περὶ τὰ πλευρὰ πεῖραν ἕξουσι. ἐὰν δὲ ἐπὶ τὰ μείζονα τρέπονται, τούτων δὲ ὄντων ἐπὶ τὰς ιε. κατὰ μῆκος, πεῖραν δέξονται περὶ τὰ πλευρά. καὶ δι' αἱμάτων ἐλεύσονται. ἢ αἷμα ἐκκενώσουσιν. χρὴ οὖν τῆς τοῦ ψυχροῦ προσαγωγῆς ἀπέχεσθαι διαπαντὸς, ἐν ἠρεμίᾳ δὲ φυλάττειν. ἄχρηστοι δὲ οἱ κλυσμοὶ καὶ τὰ δυνάμενα ψύχειν καταπλάσματα, καὶ ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις διὰ συκιῶν. ἄχρηστα δὲ καὶ τὰ βαλανεῖα. μέχρι δὲ τῆς ☽ ια. γινομένης, οὕτως τε ὑπερβαίνοντες, χρόνια τὰ πάθη ποιοῦσι, καὶ ὁμοίως κινδυνεύουσι. Ἐὰν δὲ ♃ καὶ ♀ συμπαρῇ τῇ ☽ ἢ σχηματίζωνται τὰ μὲν προκείμενα πάθη ἔσται. σωθήσονται δὲ ἐγχρονίσαντες. ἡ δὲ ποσότης τῶν χρόνων ἤτοι ἡμερῶν ἀπὸ τῆς τῶν ἀστέρων παρεμπλοκῆς, γνωσθήσεταί σοι. μέχρι γὰρ τῆς ἐπομμάσεως αὐτῶν παραμένει τὰ πάθη. ἡ γὰρ ὁρισμένη ἡμέρα κατακλίσεως μέχρι τῆς ☍. ὑπερτιθέμενοι δὲ τὴν διάμετρον χρονίους τὰς νόσους ποιοῦσιν ἀστέρες. Ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης ἐν ♏ κατακλιθῇ τις, καὶ ♄ συμπαρῇ αὐτῇ ἢ σχηματισθῇ καὶ κατὰ ἥσσονα φέρεται, ἢ καὶ ἐπὶ σύνδεσμον φέρηται, παραλυθήσονται ἀπαραβάτως καὶ εἰς χρόνια πάθη ἐπικυλίονται, οἱονεὶ ῥευματιζόμενοι τὸ αἰδοῖον, ἢ τὰ περὶ τὴν ἕδραν. Ἐὰν δὲ μηδεὶς ἀγαθοποιὸς παρεμπλακῇ, ἢ σχηματισθῇ, ἐν τοῖς πάθεσι τελευτήσει. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τὰ μείζονα ἐγείρηται ☽ καὶ σχηματίζεται αὐτῇ ♄ ἢ συμπαρῇ τὰ μὲν προκείμενα πάθη ἐπιγένονται. ἐγχρονίσαντες δὲ διασωθήσονται. φύσει δὲ κατὰ τόδε τὸ ζώδιον, ἄχρηστα τὰ βαλανεῖα, καὶ πάντα τὰ δυνάμενα ῥευματίζειν.

Περὶ τοῦ κατὰ τὸν ♐ σχηματισμοῦ. Ἐὰν δὲ τῆς οὔσης ἐν ♐ κατακλιθῇ τις ὄντος ♄ σὺν αὐτῇ ἢ ☍ ἢ □ ἔσται ἡ κατ' ἀρχὴν τῆς νόσου ἐκ ῥύσεως ὑγρῶν, καὶ λεπτῶν ῥευμάτων, καὶ δριμέων. ἔσονται δὲ ἐπαλγεῖς τοῖς ἄρθροις, καὶ ῥιγοπύρετοι συσχεθήσονται, καὶ ἐπισημασίαι μετὰ ῥίγους. καὶ τῶν ἄκρων ψύξεις. ὅταν οὖν μάλιστα ἡ ☽ τῷ φωτὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς ἀφαιρῇ, ἔσονται διπλαῖ σημασίαι. καὶ οἱ πυρετοὶ στεγνοί. καὶ οἱ σφυγμοὶ, ἐκλελυκότες, τούτοις ἁρμόσει τὰ ἀναχαλῶντα καὶ θερμαίνοντα. εἰ δὲ ἀγαθοποιὸς μὴ ἐπιθεωρήσει τὴν ☽, κινδυνεύσας σωθήσεται παραλλάξας τὴν ☍. ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης ἐν τῷ ♐ κατακλιθῇ τις ♂ αὐτῇ συνόντος ἢ ☍ ἢ □ ἢ τῷ φωτὶ αὐξούσης τῆς ☽ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς. ἔσται ἡ νόσος ἐπισφαλὴς καὶ ἐπικίνδυνος ἀπὸ πλήθους καὶ κραιπάλης. ἔσονται γὰρ πυρετοὶ συνεχεῖς καὶ ἐπιτεταμένοι καὶ ῥώδεις καὶ χολερικὰ πάθη καὶ κοιλίας ῥύσεις καὶ σφυγμοὶ ἄτονοι. ἁρμόσει οὖν τούτοις πάντα τὰ ψύχοντα, καὶ στεγνοῦντα ἐὰν δὲ καὶ κακοποιοὶ τὴν ☽ ἐπιθεωρήσωσι τῇ ζ. ἡμέρᾳ ἀναιρεθήσεται. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ τὴν ☽ ἐπιθεωρήσωσι, μετὰ τὴν ☍ κινδυνεύσας σωθήσεται. Ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης ἐν ♐ κατακλιθῇ τις ἔσται ἡ νόσος ἀπὸ βαλανείου καὶ ἀέρος ψυχροῦ. ὅλον δὲ ῥευματισθήσεται τὸ σῶμα, καὶ περὶ τὸ πρόσωπον σφυγμοὶ, καὶ τῶν οὔλων ἄλγησις, καὶ τῶν ὀδόντων. τὸ δὲ προκαταρκτικὸν αἴτιον ἔσται περὶ τὸν θώρακα. ἐὰν δὲ ἥττονα φοχάζῃ, μάλιστα δὲ ἐπὶ ☉ ☽ φερομένη, συμπαρῇ δὲ ♄ ἢ ☿ συσχηματισθῇ, περὶ τὸν πνεύμονα ἑλκώσεις, καὶ φλεγμοναὶ περὶ τὸ διάφραγμα ἔσονται, ὅλον τε τὸ σῶμα ἔσται φλεγμαῖνον. χρὴ δὲ προσάγειν τὰ δυνάμενα ξηραίνειν. εὔχρηστοι δὲ καὶ αἵματος ἀφαιρέσεις, μέχρι τῆς διὰ πέμπτου. ἐὰν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ιγ΄. ἐπὶ ιδ΄. φοχάζῃ, πειραθέντες μέχρι τοῦ διὰ πέμπτου τελευτήσουσι. Ἐὰν δὲ ♃ ἢ ♀ συμπαρῶσι τῷ προκειμένῳ ὅρῳ, τὰ μὲν προκείμενα πάθη ἔσται. σωθήσονται δέ. ἐπὶ δὲ τὰ μείζονα ἡ ☽ φοχάζῃ καὶ μόνη ἢ σώζονται. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τὰ μείζονα φοχαζούσης τῆς ☽ ♂ καὶ ☉ αὐτῇ σχηματίζονται μάλιστα μὲν ψυγμῷ, ἢ βηχίοις συσχεθήσονται. φύσει δὲ κατὰ τόδε τὸ ζώδιον ἀγρυπνίαι καὶ ἐπιτάσεις νυκτεριναὶ γίνονται. ἀσφυκτοῦσι δὲ εἰς ὑπερβολήν. χρὴ δὲ καὶ θάλπειν, καὶ ἐν σκοτεινῷ κατακλίνειν. τά τε βαλανεῖα ἄχρηστα, καὶ πάντα τὰ εὔλυτα. τῶν μὲν οὖν ἀγαθοποιῶν ἐπιθεωρούντων κινδυνεύσας σωθήσεται. Ἐὰν δὲ ἡ ☽ ἐπιθεωρῆται ὑπὸ τῶν ἀγαθοποιῶν, ἢ ὑφ' ἑνὸς αὐτῶν, λυθήσονται αἱ νόσοι οὐκ ἄγαν σφοδρανθεῖσαι περὶ τὴν ☍.

Περὶ τοῦ κατὰ ♑ σχηματισμοῦ. Ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης ♑ κατακλιθῇ τις ἀφαιρούσης τῆς ☽ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς καὶ τῷ φωτὶ ♄ συνόντος αὐτῇ, ἢ ☍ ἢ □ ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου, ἀπὸ βαλανείων περιψύξεως, καὶ ῥευμάτων λεπτῶν. καὶ περὶ τὸν θώρακα βάρος, καὶ περὶ τὸν πνεύμονα. καὶ βῆχες κατ' ἀρχήν. καὶ μετὰ ῥίγους ἐπισημασίαι. καὶ ἐπιτάσεις νυκτεριναί. καὶ πυρετοὶ ἐπιτεταμένοι. τούτοις οὖν ἁρμόζει πάντα τὰ θερμαίνοντα. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ μὴ ἐπιθεωρήσωσι τὴν ☽ τελευτᾷ τῇ κα΄. ἡμέρᾳ. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ ἐπιθεωρήσωσιν αὐτὴν, ζήσεται πολυχρόνιον πάθος ἔχων περὶ τὸν πνεύμονα. Ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης ἐν ♑ κατακλιθῇ τις συνόντος αὐτῇ ♂ ἢ ☍ ἢ □. ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου ἀπὸ ἐμέτου καὶ χολέρας ἢ φθορᾶς, ἢ βραδυπεψιῶν. ἡ οὖν νόσος ἔσται ἐπικινδύνως, καὶ ὀξεῖα. καὶ νεύρων συντάσεις. καὶ κοιλίας ῥύσεις. καὶ περὶ τὸν δακτύλιον δριμύτης, καὶ ἕλκωσις. τούτοις ἁρμόσει πάντα τὰ ψύχοντα καὶ στεγνοῦντα. ἐὰν οὖν ἀγαθοποιὸς μὴ ἐπιθεωρῇ τὴν ☽ ἐν τῇ διαπέμπτῳ τελευτήσει ἤγουν ἐν τῇ ζ΄. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιὸς ἐπιθεωρήσῃ τὴν ☽ μετὰ τὴν ζ΄. κινδυνεύσας σωθήσεται. Ἐὰν δὲ τῆς ☽ οὔσης ἐν ♑ κατακλιθῇ τις ἔσται τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον, ἀπὸ κόπου, ἢ ἐνδείας. ἔσονται δὲ περὶ τὸ νῶτον ἐπαλγεῖς, καὶ φρικίων ἐπιβολαί. καὶ πυκνότεραι ἐπισημασίαι τῶν ἐπιβολῶν, ὡς καὶ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην γενέσθαι καὶ ὅλου τοῦ σώματος ὀρθοφριξίαι. καὶ πυρετοὶ στεγνοί. καὶ ἀταξίαι. πυκνότερον σοι ταῦτα ἐκτίθεμαι, ἵνα ἀπὸ τῶν τοιούτων σημείων παρακολουθῇς, καὶ τεκμαίρῃ τὴν νόσον. Ἐὰν δὲ τοῖς ἀριθμοῖς ἀφαιρῇ ἐκλύτους καὶ νωθεστέρους ποιεῖ. καὶ ταῖς λαλιαῖς πεφαυλωμένους. καὶ βραδέως ἄνω βλέποντας. ἐὰν δὲ καὶ ♄ συσχηματισθῇ, ἢ συμπαρῇ. μέχρι μὲν τῆς ☍ κινδυνεύουσι διὰ τὰς ἐπιτάσεις τῶν πυρετῶν. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιὸς παρεμπλακῇ σώζονται καὶ χρονίζουσι τοῖς πάθεσι. Ἐὰν δὲ ♂ ἢ ☉ ἐν τῷ προκειμένῳ ὅρῳ συσχηματισθῶσι τοῦ μὲν πα-

θους ἀπαλλαγήσονται. εἰς περιοδικὰ δὲ πάθη περιπίπτουσι, καὶ οὕτω σώζονται. Ἐὰν δὲ κατὰ πρόσθεσιν αὔξῃ τοῖς ἀριθμοῖς, ἡ ☾ συμπαρῇ δὲ αὐτῇ ἢ συσχηματισθῇ ἢ ♄ ἢ ☉ μέχρι τῆς ☍ αὔξει τὰ πάθη, καὶ ἐπικινδύνως νοσοῦσι. ἐὰν δὲ ἐπὶ τοῖς αὔξῃ, ἀπαραβάτως τὴν ☍ οὐχ ὑπερβήσουσιν. Ἐὰν δὲ ἡ ☾ γένηται σὺν ♃ ἢ ♀ ἢ ☿ ἢ καὶ ἀμφοτέρων, τὰ μὲν προκείμενα αἴτια γενήσονται, σωθήσονται δέ. πρόσεχε οὖν. φύσει γὰρ ἐπὶ τούτου τοῦ ζωδίου ἐπικίνδυνοι νόσοι γίνονται. διὸ χρὴ τῶν βαλανείων ἀπέχεσθαι καὶ τῆς τοῦ ψυχροῦ προσαγωγῆς. ἐπὶ δὲ τοὺς μετεωρισμοὺς καὶ ἀλείμματα, καὶ γυμνάσια τρέπεσθαι. Περὶ τοῦ ♒ σχηματισμοῦ. Ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♒ κατακλιθῇ τις προστιθείσης αὐτῆς τοῖς ἀριθμοῖς καὶ τῷ φωτὶ ♄ συνόντος αὐτῇ ἢ □ ἢ ☍ ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου ἀπὸ κόπων, ἢ ἀγρυπνίας, ἢ ὁδοιπορείας. ἔσται δὲ ἀνώμαλος ἡ νόσος ἐν ἐπιτάσει, καὶ μέχρι τῆς ☍ σωθήσεται, μάλιστα ἐὰν ἀγαθοποιὸς τὴν ☾ ἐπιθεωρήσῃ. Ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♒ κατακλιθῇ τις, ἀφαιρούσης αὐτῆς καὶ τῷ φωτὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς, συνῇ δὲ ὁ ♂ ἢ ☍ ἢ □ ἔσται ἡ νόσος ἐκ προϋποκειμένου τινὸς αἰτίου βουβωνιάσεως. ἢ ἀντικνημίου. ἢ ἐξ αἰδοίων πόνου. οὗτοί τε πυρετοὶ καυσώδεις, καὶ ἐπιτεταμένοι. καὶ μάλιστα τῶν ἄκρων ἡ πύρωσις ἔσται. διψαλέοι τε καὶ ψυχροῦ ἐπιθυμηταί. καὶ πυκνότερον διανιστάμενοι. Ἐὰν δὲ κατὰ μεγάλα τροχάζῃ καὶ συσχηματισθῇ. ἢ ♂ προσγένηται μέχρι τῆς □ παραλλάξει τῇ διανοίᾳ. εὔχρηστοι δὲ ἔσονται αἱ τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεις. καὶ τὸ μὴ ἀποπαῦσαι τῆς τοῦ ψυχροῦ ἐπιθυμίας, καὶ ἐν φωτὶ κατακλίνειν. Ἐὰν δὲ καὶ ἐπὶ τὰ μείζονα τροχάζῃ γενομένης αὐτῆς ἐπὶ τῆς □ καὶ κατὰ μηδὲν ἐλαττωθείσης τῆς νόσου, ἀναιρεθήσεται μέχρι τῆς ☍. ἐὰν δὲ τῷ προκειμένῳ ὅρῳ ♃ ἢ ♀ ἢ καὶ ἀμφότεροι μαρτυρῶσι καὶ αὐτὴ ἡ ☾ ἐπὶ τὰ ἥττονα ἐτρόχασεν, ὅτε κατεκλίθη, μέχρι τῆς ☍. κινδυνεύσας σωθήσεται. ἐὰν δὲ ἀφαιρῇ τῷ φωτὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς, συσχηματισθῇ δὲ ♄ ἢ καὶ ☿ προσγένηται, τὰ μὲν πάθη τὰ αὐτὰ γενήσεται. ὁμοίως δὲ ῥευματισθήσονται περὶ τὰ σκέλη. καὶ χρονιώτερα τὰ πάθη γεννήσας, ὑποφαίνει που ὕδρωπα. ἐὰν δὲ καὶ ἀπὸ μέσου ὅρου ἐπὶ τὰ ἥττονα κινῆται, ἐν αὐτῷ τῷ πάθει τελευτήσει. ἐὰν δὲ τὰ μέσα τρέχῃ ἡ ☾ ἀπὸ τὴν κατάκλισιν, τὸ μὲν προκείμενον αἴτιον γενήσεται. χρονίσαντες δὲ ἐν τῇ νόσῳ, σώζονται. Περὶ τοῦ τῶν ♓ σχηματισμοῦ. Ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♓ κατακλιθῇ τις, ἀφαιρούσης τῷ φωτὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς ♄ συνόντος αὐτῇ ἢ ☍ ἢ □ ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου ἀπὸ βαλανείων καὶ περιψύξεως, ἢ ἐξ ῥευμάτων λεπτῶν. ἔσονται γὰρ τῶν ἄκρων ψύξεις πυκναί. καὶ ῥιγοπύρετοι. καὶ ἐπισημασίαι διπλαῖ. καὶ στέγνωσις τῆς κεφαλῆς. καὶ κνυγμοὶ κατὰ τῶν μασθῶν. καὶ ὑποχονδρίων αἴσθησις. καὶ σφυγμοὶ ἐκλελυκότες, καὶ λεπτοί, καὶ τῶν ἄρθρων αἴσθησις. τούτοις ἁρμόσει πάντα τὰ θερμαίνοντα καὶ ἀναχαλῶντα. Ἐὰν δὲ ἀγαθοποιὸς ἐπίδῃ τὴν ☾ κατὰ ☍ διαλλάξας σωθήσεται. ἕξει δὲ πολυχρόνιον αἴσθησιν περὶ τὰ ἄρθρα. ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♓ τοῖς ἀριθμοῖς καὶ τῷ φωτί, αὐξούσης ♂ συνόντος ἢ □ ἢ ☍. ἔσται ἡ καταρχὴ τῆς νόσου ἀπὸ πλήθους οἰνοποσίας καὶ ὠμότητος. ἄρχεται γὰρ ἀπὸ τῆς διατρίτου ἡ νόσος αὔξειν. ἐπιτάσεις δὲ νυκτὸς ἔσονται. καὶ πυρώσεις τοῦ θώρακος. καὶ παρακοπὴ τῶν λογισμῶν καὶ φρενίτης. καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν σφίγωσις. καὶ πυρετοὶ καυσώδεις. καὶ δίψα. καὶ ἐπιθυμία οἴνου. καὶ σφυγμοὶ ἐπηρμένοι, τούτοις ἁρμόσει ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις καὶ πάντα τὰ δυνάμενα καθελεῖν τὴν ἕξιν. ἐὰν οὖν ἀγαθοποιοὶ μὴ ἐπιθεωρήσωσι τὴν ☾ ἐν τῷ πρώτῳ □ τελευτήσει. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιοὶ ἐπιθεωρήσωσι τὴν ☾ παραλλάξας τὴν ☍ κινδυνεύσας σωθήσεται. ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης μετὰ τοῦ ♃ ἢ ♀ ἢ □ ἢ ☍ κατακλιθῇ τις κἂν ἐν οἵῳ δήποτε ζῳδίῳ κατακλιθῇ τις μέχρι τῆς α. □, ἢ τῆς ☍ σωθήσεται. πολὺ δέ τι καὶ ἡ ὥρα συμβάλλεται ἐν τῇ κατακλίσει. ἐὰν γὰρ ὡροσκοποῦσιν ἢ μεσουρανῶσιν οἱ ἀγαθοποιοὶ τῆς ☾ μετὰ κακοποιῶν οὔσης ἢ □ ἢ ☍ ἀντιλήψονται τῆς ζωῆς. ἐὰν δὲ κακοποιοὶ ὡροσκοποῦσι τῆς ☾ τῆς οὔσης μετὰ ἀγαθοποιῶν, βλάπτουσι τὸν κατακλιθέντα. δεῖ δὲ τὸν ἄριστον ἰατρὸν μεμνῆσθαι μὲν τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, ἐξετάζειν δὲ ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν ὥραν τῆς κατακλίσεως. καὶ συνορᾶν τὸν κόσμον, πῶς διάκειται. ἄτερ γὰρ τῆς κοσμικῆς συμπαθείας οὐδὲν γίνεται. ἐὰν δὲ τῆς ☾ οὔσης ἐν ♓ κατακλιθῇ τις ἔσται τὰ προκαταρκτικὰ τῆς νόσου αἴτια ἀπὸ βαλανείων, ἢ ψυχροποσίας. εὐθέως γὰρ τὸ νευρῶδες πάσχει. καὶ περὶ τὸν στόμαχον ἀλγήσεις. γυμνοὶ δὲ διατροχάζουσιν. ὀδύναι περὶ τὰ πλευρά. καὶ δυσπνοοῦσι. καὶ πυρετοὶ ἐστεγνωμένοι, καὶ ἐν βάθει. καὶ σφυγμοὶ λεπτοὶ καὶ δυσκατάληπτοι κατὰ τὰς ἐπισημασίας. ἐναλλάσσουσι δὲ τοὺς σφυγμοὺς περὶ ὥρας β΄. ἀνεκπτύουσι δὲ διηνεκῶς καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν λεπτά. ἔπειτα τὰ οὖρα λυσώδη. εὔχρηστοι δὲ πάντες χυλοὶ καταψύχοντες. ἀπὸ δὲ τῆς □ ἐὰν ἡ ☾ τὰ μείζονα τροχάζῃ σχηματισθεῖσα τῷ ♄ μέχρι τῆς ☍ κινδυνεύσαντες σώζονται. ἐὰν δὲ τοῦ προκειμένου ὅρου ὄντος τρέχῃ καὶ σχηματίζηται ♃ ἢ ☿ ἢ καὶ ἄμφω, τὰ μὲν προκείμενα αἴτια ἔσται, πρὸς τούτοις δὲ κατὰ τὴν κοιλίαν ταράσσουσι καὶ ἐκλύονται πυκνότερον ὥστε ἀσφυκτεῖν. ἐὰν δὲ ἐπὶ τὰ ἥττονα ἀπὸ τοῦ μέσου ὅρου φέρηται σχηματιζομένη ♄ οὐδὲ τὴν □ παραλλάξει. ἐὰν δὲ ♀ παρεμπλακῇ καθ' οἱονδήποτ' οὖν τρόπον, οἱ παρατεθέντες τὴν ☍. εἰς τὴν δυσεντερίαν περιπίπτουσι. ὠχροὶ δέ, καὶ τοὺς πόδας φλεγμαίνοντες, καὶ ταῖς σαρξὶ συμπεπτωκότες. οὕτως δὲ καὶ ἐγχρονίσαντες, οὐδὲν ἧσσον ἀναιροῦνται. ἐὰν δὲ ἐπὶ τὰ μεγάλα τρέχῃ. σχηματίζεται δὲ ὁμοίως ♂ ἢ ☉ ἢ ἀμφότερος, τὰ προκαταρκτικὰ αἴτια γενήσεται ἅπαντα. πρὸς δὲ τούτοις καὶ πυρετοὶ ἐπιτεταμένοι. καὶ περὶ τὸ ἧπαρ φλεγμονή. ἐναλγεῖς τε ὅλῳ τῷ σώματι. τὰ δὲ ἄκρα πυρούμενα διὰ τὰς ἐπαλλήλους σημασίας. προσήκειν οὖν διαίταις δυναμικαῖς φέρειν καὶ χρὴ ὥραν. φύσει γὰρ ἐπὶ τούτου τοῦ ζωδίου οὔτε αἱ τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεις συνίσουσιν αἱ διὰ φλεβοτομίας. Ἐὰν δὲ μηδεὶς τῶν ἀγαθοποιῶν παρεμπλακῇ μέχρι τῆς ☍ κινδυνεύσεις. ἐὰν δὲ ♃ ἢ ♀. ἐπιθεωρήσωσιν ἢ αὐτὴ ἡ ☾ ἐπὶ τὰ ἥττονα φέρηται μέχρι τῆς ☍ πολλὰ σκυλέντες διασώζονται, χρῆσθαι οὖν ταῖς ὁμαλαῖς καὶ εὐαγώγοις θεραπείαις. Ἐὰν δὲ ♃ ἢ ♀ συσχηματισθῶσι τῇ ☾ συσχηματιζομένης αὐτῇ ♂ ἢ ☉ καὶ προστιθείσης τοῖς ἀριθμοῖς καὶ τῷ φωτὶ οὐδὲν ὠφελήσωσιν οἱ ἀγαθοποιοί, ἀναιρεθήσονται.

ῥεθήσονται. οὐδὲν ἧττον καὶ τοῦτο γινώσκειν σε θέλω ὅτι τὰ περὶ τὸν τοκετὸν, καὶ τὰς πτώσεις καὶ τοὺς θαυ-
ματισμοὺς τῶν ἐξαίφνης καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια δεῖ ὁρᾶν, ὡς ἤδη τῶν κατακλίσεων δεδήλωται, τὰς δὲ ἐκ
προαιρέσεως χειρουργίας, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια δεῖ ὁρᾶν ἤγουν τὰς περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς χειργίας, οἷον εἰ μυδριάσεως
ἢ ὑποχύσεως, γλαυκώσεώς τε. καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια τῆς ☾ ἰούσης πρὸς αὔξησιν τῷ φωτὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς, ποιεῖ-
σθαι, καὶ σχηματιζόντων τῶν ἀγαθοποιῶν κατάρχεσθαι. χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι αὐξούσης τῆς ☾. καὶ προστιθείσης τοῖς
ἀριθμοῖς ♂ ἢ ☉ συνόντος, ἢ σχηματιζομένων ἐκπυρούμενοι τὰ σώματα ἀναλίσκονται. μειουμένης δὲ τῆς
☾ καὶ τῆς ἀριθμοῖς ἀφαιρούσης ♄ ἢ ☿ συνόντων ἢ συσχηματιζομένων τῇ ☾ ψυχόμενοι τὰ σώματα
ἀναλίσκονται. ἐκεῖνο δέ σοι προστίθημι. ὁπότε δύο τῇ αὐτῇ ὥρᾳ καὶ τῇ ἡμέρᾳ κατακλιθῶσι σκέψαι οὕτως,
τὰς ἡλικίας αὐτῶν συγκρίνων, καὶ ἐὰν ἡ ☾ ἀφαιρῇ τοῖς ἀριθμοῖς, καὶ κατακλιθῶσί τινες. συσχη-
ματίζεται δὲ ♄ ἢ ♀ ὁ νεώτερος πρῶτα συνθήσεται καθὰ προεῖπον καὶ ἐν τοῖς ἔμπρο-
σθεν συντάγμασι, καὶ παρὰ τὸ ὁμοιότροπον τοῦ ζωδίου ἤδη τῆς ♉ ἀπαλλαγήσεται.
ὁ δὲ πρεσβύτερος κινδυνεύσει, ἢ εἰς ἕτερα πάθη περικυλισθήσεται, ὁμοιοτρό-
πως τῷ ζωδίῳ. ἢ μακρονοσήσας συνθήσεται. ἐὰν δὲ τῆς ☾ αὐξούσης
τοῖς ἀριθμοῖς καὶ τοῖς φωσὶ συσχηματισθῇ ♂ ἢ ☉ ὁ νεώτερος κιν-
δυνεύσει μετὰ τὴν ♊ καὶ ♉ ὁμοιοτρόπως τῷ ζωδίῳ ἐν
ᾧ ἡ ☾ ἔτυχε. ἐὰν δὲ πρὸς τοὺς ἀγαθοποιοὺς ἡ ☾.
συσχηματισθῇ ἐπί τε πρεσβυτέρων καὶ νεω-
τέρων συνθήσονται ὁμοιοτρόπως αὐτῷ
τῷ ζωδίῳ, διό σοι ἀπηκρίβωσα,
ἵνα τῇ δὲ σκέψει ταύτῃ χρώ-
μενος, ἀδιάπτωτος
ἔσῃ ἐν ἅπασι.

Τέλος.

AAa BBb CCc DDd EEe FFf GGg HHh IIi KKk LLl MMm NNn OOo PPp.

aaaa bbbb cccc dddd eeee ffff gggg hhhh iiii kkkk.
* **. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

Omnes quaterniones, præter. BBb dddd eeee kkkk. **. 7. ternos CCc. 8. duernos.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, ET
ANDREAE ASVLANI SO-
CERI, MENSE AVGV-
STO. M. D. XXV.

ALDVS M. R.